BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XVI
G
13
NAPOLI

XVI.
G.
13.

Digitized by Google

PERILLVSTRIS

DOMINI PETRI

FRANCISCI DE TONDVTI SANLEGERII

Quæſtiones & Reſolutiones Canonicæ & Ciuiles.

LIBRI DVO.

QVÆSTIONVM, ET
RESOLVTIONVM LEGALIVM
LIBRI DVO.

Quorum Prior in duas Partes diuiſus continet

RESOLVTIONES BENEFICIALES, CANONICAS ET REGVLARES.

Secundus CONTROVERSIAS CIVILES determinat:

Auctore Perilluſtri Domino Petro

FRANCISCO DE TONDVTI, SANLEGERII

Toparcha; Auenionenſi I. C. & Sancti Officij Conſultore

LVGDVNI,

Sumpt. Hæred. PETRI PROST, PHILIPPI BORDE & LAVRENTII ARNAVD.

M. DC. XLIX.

CVM PERMISSV SVPERIORVM.

AD SACRATISSIMAM
ET
Glorioſiſſimam ſemper Virginem
MARIAM
MATREM DEI,
REGINAM COELI
ET TERRÆ,
Dominam & Patronam meam colendiſſimam.

NON exquiſitis verborum fucis, aut linguæ politioris vtor pigmentis; ſed in proſtrata deuoti cordis ſimplicitate, librum hunc, quem iure quinquagenarij publicæ lucis tyrocinij opus nuncupare poſſum, offero Regiæ Maieſtati tuæ, Virgo Glorioſiſſima; non humanis innixum ſubſidiis, nec perituris Mœcenatum huius ſæculi patrociniis ſuffultum; quibus licèt ſe non deſtitutum eſſe agnoſcat, ad ſolam tamen, & vnicam gratiæ tuæ potentiſſimam protectionem recurrit. Quidquid ſublunare eſt, lubricum, incertum, infinitiſ-

que mutationibus obnoxium eſſe, vel ipsâ teſte experientiâ,non ignorans. Caduca hæc & pereuntia,inferiora ſunt animo, iam ex multiplici euentuum huius vitæ confusâque variatione fatigato, & ad æterna ac nunquam intermoritura properante. Tu ſola mihi Principum omnium inſtar es,quæ illum genuiſti qui aufert ſpiritum Principum, & terribilis eſt apud Reges Terræ. Immò Tu mihi lōgè ſupra omnes ô MARIA! quæ Cœli Terræque poſt Deum, obtines Principatum. Cuius ab ineunte ætate ad poſtremos hoſce vitæ meæ annos, præſentiſſima expertus ſum,méque in futurum experturum credo, in proſperis præſidia, in aduerſis ſolatia,in periculis auxilia. Tu ſola, ô MARIA Virgo ſanctiſſima! è tot millibus electa, è tot myriadibus ab æterno deſtinata, quæ virginitati maternitatem adiungeres, & ſub incomprehenſibili atque incomparabili DEI MATRIS titulo nodus eſſes ſacroſancti diuinæ cum humana natura commercij, & ex plenis gratiæ tuæ fontibus, cœleſtium donorum riuulos in homines deriuans, ſuauiſſimæ pacis oſculo, iuſtitiam cum miſericordia æterníque fœderis inuiolabili nexu copulares. Hoc igitur vnum à pietatis tuæ liberalitate ſupplex, flexíſque cordis & corporis genibus, pro illa quæ Tibi peculiaris eſt in eos, qui ſe Tibi addictos profitentur bonitate,poſtulare non verebor,vt ſicut oblatum hocce munus, qualecūque illud eſt (perpetui tamen mei erga Maieſtatem tuam, homagij

&

& ſeruitutis teſtimonium) Tibi non ingratum fore confido; ita & portiunculam aliquã amoris & gratiæ tuæ, offerenti liberaliter elargiri minimè dedigneris; quâ Deũ in Te, Téque ipſam in Deo diligẽs, colens, & adorans, vtrique viuens, vtrique moriens tandémque vitæ ſolutus legibus, & Filio & Matri, æterno atque indiſſolubili inter electos vinculo charitatis iungi, atque inhærere poſſim.

Datum Auenione hac die 11. Iunij, qua Sancta Eccleſia Sanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti memoriam ſingulari veneratione colit, Anni 1648.

Veſtræ Diuinæ Maieſtatis

Abiectiſſimus & indigniſſimus ſeruus.
PETRVS FRANCISCVS DE TONDVTI SANLEGERIVS.

PERILLVSTRI

ET EXCELLENTISSIMO DOMINO

DOMINO PETRO

FRANCISCO DE TONDVTI

DOMINO DE SAINCT LEGIER,

I. C. Celeberrimo & Patruo amantiſſimo.

CVM Tibi de variis artem experientia rebus,
Fecerit, & certis exemplis, inuia nulla,
Sit via, qua iuſti ſit regula Iudicis, & dum
Aſſiduus reſponſa petit conſultor, ab ortu
Solis ad occaſum, dubio cui iura reſoluis
Contenta his libris; ſcio, neſcio, num magis iſtud
Soluere ſit potiùs, quàm iura reſoluere; non eſt
Soluere, nihil etenim debes; ſed debitor ipſe eſt
Qui reſponſa petit conſultor: fallor, vtrumque eſt.
Debitor, atque ſimul ſis creditor: & Tibi debet
Alma Themis, ſatagis quod Iura reſoluere, Túque
Et mundo & prælo debes, quæ iura reſoluis.

I. Bapt. DE TONDVTI Dominus de
Blauuac, ex fratre germano nepos.

Perilluſtri & Excellentiſsimo Domino

DOMINO PETRO

FRANCISCO DE TONDVTI

DOMINO LOCI SANCTI LEODEGARII

IN COMITATV VENAYSSINO.

In ſuum quem Beatiſſimæ Virgini Deiparæ conſecrat Variarum Reſolutionum librum.

PRÆPONANT alij libris ſacra nomina Regum,
Aut minio Romæ deuota volumina iactent,
Vel tenuem captent auram fallacis amici;
Tu nihil humanum cœleſti mente reuoluis,
Non terrena ſapis, nec quæ peritura momento

Digna

Digna viro reputas, æterna ad gaudia nato.
Docta ideo nobis cum bina volumina pandis
Cunctorúmque bono dum noſtra & publica reddis,
Suſpicimus primum * (hoc eſt quod Præuentio fecit)
Numinis æterni ſignatum nomine ſancto.
Iſtud, Virgo Dei Mater, ſupremáque Cœli
Princeps, totiúſque Orbis Regina, potenti
Nomine, tutatur. Nihil eſt quod, Zoile, rodas:
Iſta tuos fugiunt dentes: Sed cauſa dicandi
Non fuit hæc; ſimiles morſus, doctrina ſublimis
Quæ micat hîc, ſatis eludit, nec tegmine tanto
Indiget, inuidiæ liuorem vt rideat omnem.
Æternum quæris: non eſt mortale quod optas,
Sed meritò ſperas, vt quorum nomina, libris
Præficis, illi, æterna tuum per ſæcula nomen
Viuere, téque omni faciant ex parte beatum,
Et diuina tibi in Cœlis conſortia reddant.

** Authoris de Præuentione iudiciali tractatus hic ſignificatur Deo dicatus.*

Hyeronim. de SAINCT REME
I. C. Auenionenſis aggregatus.

ILLVSTRISSIMO DOMINO,
DOMINO PETRO
FRANCISCO DE TONDVTI
DOMINO DE SAINCT LEGIER,

Anagramma.

PETRVS FRANCISCVS DE TONDVTI
FORTVNA TV PRVDENS ES DICTIS.

FORTVNA, DICTIS PRVDENS TV ES, maximè Legum
Interpres, libro doctus & ipſe tuo.
Doctrinæ variis orta eſt prudentia campis,
Doctrina aſſiduo parta labore venit.
Qui vult Prudentis nomen, Doctíque referre
Euoluat librum ſæpiùs ipſe tuum.

Adam. HVGVES Iuris Vtriuſque Doctor.

PER

Perilluſtri Domino, Domino Petro

FRANCISCO DE TONDVTI

DOMINO LOCI DE SAINCT LEGIER,

I. C. CELEBERRIMO.

O rerum miranda fides! Prudentia iuris
Innumeris olim ſparſa voluminibus
Cogitur in ſe ſe, librúmque refertur in vnum,
Vt vigeat poſt hac, Fortior alma Themis.
Condidit hic leges. Expoſuit alter. Et ille
Commentis auxit; Conſuluítque alius.
Is tractatum edit, caſus varióſque reſoluit,
Decidit nodos at Rota difficiles.
Diuerſúſque labor ſimilem eſt ferè nactus honorem
Nam retulit laudis præmia quiſque ſuæ.
Omnia ſed ſi vis collecta volumine in vno,
TONDVTI hunc librum perlege, doctus eris.
At quidnam Authori referes pro munere tanto?
Non dicam; Liber hoc dicet, & efficiet.

D. HONORATI, V. I. D. Auenionenſis.

Perilluſtri & Excellentiſsimo Domino

DOMINO PETRO

FRANCISCO DE TONDVTI

SANLEGERII DOMINO,

Anagramma.

PETRVS FRANCISCVS DE TONDVTI
FACTIS VT ORE PRVDENS VINCET,

IVRIS Sacerdos, & Senator Aſtreæ
Æuo futuro, ſæculóque non vni
Domuiſſe quiſquis voce maſculâ primum
E pulpito ſublimiore, mox chartis
Seu barbararum, quidquid efferum eſt vſquam
In iure legum gloriatur: hic fruſtra
Spectat triumphos, iuris vnus eſt Mauors
Qui præpotenti Cæſaris manu pugnans
Debellat hoſtes Cæſaris, manens Cæſar
Vbique, PRVDENS ORE VINCET, VT FACTIS.

Franciſc. VEIRIER. I. V. D. & Adu.

ILLVSTRISSIMO DOMINO, DOMINO PETRO FRANCISCO DE TONDVTI DOMINO DE SAINCT LEGIER,

Anagramma.

PETRVS FRANCISCVS DE TONDVTI

FONS AVCTVS PRVDENTER DICTIS.

Quærit inexhauſtum transfoſſus cuſpide fontem
Ceruus, vt extremam temperet vnda ſitim.
Auctor, inexhauſtum quæris? FONS AVCTVS in omni
PRVDENTER DICTIS, iure perennis adeſt.

Ioachim. LE VIEVX Doctor Medicus.

NOS adſcripti, ex Societate IESV, Theologiæ Profeſſores, legimus librum, cui titulus, *Quæſtionum Beneficialium, Canonicarum & Regularium Liber Primus*, à Perilluſtri Domino PETRO FRANCISCO DE TONDVTI Sanlegerij Domino I. C. celeberrimo elaboratum: in quo fœcunditate ingenij, vbertate doctrinæ, & ſoliditate iudicij, illuſtres controuerſias, in Canonico Iure decidit; difficiles in re beneficiaria nodos, eximiâ dexteritate euoluit; implexa Eccleſiarum, & Aſceteriorum Iura, ſubtiliter expedit; multa denique diſperſim in variis materiis perobſcura, ſummâ eruditione dilucidat. Hoc proinde opus, (in quo nihil à fide Catholica alienum, nihil ſacris Canonibus, aut bonis moribus diſſonum eſt,) luce digniſſimum iudicamus; & vtriuſque Fori Iudicibus, ac myſtis omnibus tam ſæcularibus, quàm regularibus vtiliſſimum. In quorum fidem ſubſcripſimus Auenione, 23. Octobris. 1647.

IOANNES ALBI.

IOANNES VIGNIER.

Appro

Approbationes Doctorum.

BENEFICIVM fecit Eruditiſſimus D. D. Petrus Franciſcus Sanlegerius qui Beneficiales ſimul Canonicas & Regulares has Quæſtiones in duos Libros congeſſit, & ſoluit: vtiliſſimas enim, verè Canonicas & Ortodoxas illas omnes iudicauimus, & probauimus Nos infra ſcripti Theologiæ Pariſienſis Doctores, die 19. Nouembris 1648.

F. STEPHANVS MOLIN Carmelita.

F. PAVLVS LOMBARD Carmelita.

VISA à Nobis authenticâ approbatione RR. PP. Doctorum in facultate Pariſienſi Sacræ Theologiæ ſuper doctrinam Quæſtionum harum Canicarum & Ciuilium *Auctore Petro Franciſco Sanlegerio*, quam orthodoxam iudicarunt; Nos in eorum ſententiam euntes Prælo dandam quoque cenſemus. Lugduni 20. Nouembris 1648.

DE-VILLE Prouicar. Gen.

CONSENSVS PROCVRATORIS REGII.

VISA Doctorum approbatione non impedio ex parte Regis Chriſtianiſſimi quominus Liber cui titulus eſt *Quæſtiones & Reſolutiones Canonicæ & Ciuiles*, in lucem edatur & prælo mandetur ab Hæredibus Proſt, Philippo Borde & Laurentio Arnaud, cum prohibitionibus in ſimili caſu requiſitis & conſuetis. Datum Lugduni 21. Nouembris 1648.

LORIN.

INDEX

INDEX CAPITVM
LIBRI PRIMI
QVÆSTIONVM BENEFICIALIVM, CANONICARVM ET REGVLARIVM.

CAP. I. De authoritate Capituli, & Canonicorum in Beneficiatos, curam animarum nomine Capituli ex ſtatuto, vel fundatione exercentes. p.1

CAPVT II. De Virginibus congregationis ſanctæ Vrſulæ, vtrùm ſint capaces ſucceſſionis in Gallia. p.3

CAPVT III. De ætate ad obtinendos priotatus non conuentuales in Gallia requiſita. p.3

CAPVT IV. An filij hereticorum ſint capaces beneficiorum. p.4

CAPVT V. De prohibirione facta per fundatorẽ in ipſo fundationis limine, nec alius Superior ptæter Epiſcopum beneficiũ Ecclesiaſticum conferre poſſit. pag.4

CAPVT VI. De penſione anteriori, in nouæ penſionis conceſſione exprimenda. p.5

CAPVT VII. De appellatione interpoſita à beneficij collatione facta per Epiſcopũ. p.6

CAPVT VIII. De diſpenſatione eum illegitimis. p 6

CAPVT IX. De qualitatibus in prouiſione beneficij exprimendis, & obſeruandis; Et qoando ſtatus vltimus ſit attendendus. p.7

CAPVT X. De incompatibilitate officiorum Procuratoris Generalis & Prouincialis apud Regulares. p.7

CAPVT XI. Vtrùm Epiſcopus poſſit cogere Canonicos ad aſſiſtendum cum cappis, aliis canonicis aut dignitatibus diuinũ officium facientibus: Et verùm Canonici ab hoc grauamine appellare poſſint. p.8

CAPVT XII. Parochus Ecclesiæ per aliquot milliaria diſtantis, an poſſit lucrari diſtributiones, anniuerſaria, & miſſas fundatas deſeruiendo ſaltẽ per ſubſtitutum. p.9

CAPVT XIII. De tempore intra quod capi debet in Gallia poſſeſſio beneficij, & de præuia Ordinarij approbatione neceſſaria. pag.10

CAPVT XIV. De tacita profeſſione, & de dote moniali non profeſſæ è Monaſterio exeunti reſtituenda. p.12

CAPVT XV. De concurſu plurium Executorum ad puellas dotandas teſtamento deputatorũ: Et quis ex illis præferendus ſit, in nominatione puellarũ dotandarum. p.13

CAPVT XVI. Quando diſtributio legati pij facienda eſt in certum opus; reſiduum verò Hoſpitali ſoluendũ: ſi contingat legatum diminui aliquo caſu poſtea ſuccedẽte, an omnia legata pia pro rata debeanr minui; an verò illud quod de reſiduo præſtari debet. p.14

CAPVT XVII. De interpretatione ordinationis Regiæ circa præbendas præceptoriales. Et ad quẽ ſpectet electio, ſeu deputatio magiſtri ſcholarũ de iure communi. p.15

CAPVT XVIII. Vtrùm Commiſſarius Generalis ad infideles habeat vocem paſſiuam in electione Prouincialis ſui ordinis Regularis. p.16

CAPVT XIX. De requiſitis ad probationem ſimoniæ, nempe tractactu præcedenti: & quòd in illius executionem pecunia, vel alia res tẽporalis data fuerit. Er vtrùm poſſit dari alteri pecunia pro expenſis factis circa beneficium, vel ad redimendam vexationem. p.17

CAPVT XX. An moniales cogi poſſint præſertim in Gallia ad obſeruationẽ clauſuræ, non obſtante conſuetudine in contrarium cuius initij memoria non extat. p.18

CAPVT XXI. An ſolus Superior Regularis poſſit dare licentiam monialibus, in caſibus licitis à Monaſterio egrediendi; an verò etiam Epiſcopi licentia requiratur. Er vtrùm Confeſſarius monialium, qui non impedit talẽ egreſſum, puniendus ſit pœnis contentis in Bulla Pij V. Et quid circa hoc obſeruetur in Gallia, & Hiſpania. p.19

CAPVT XXII. Mortuo penſionario, vtrũ penſiones non exactæ, tranſeant ad eius hæredes. Er vtrùm nondũ maturatæ tranſmittantur ad ipſos pro rata temporis. Et quomodò huius ratæ computatio fieri debeat. p.21

CAPVT XXIII. De nouorũ Monaſteriorum ædificatione, & antiquorũ tranſlatione; & quorum ad id authoritas requiratur. p.22

Index Capitum Libri Primi.

Capvt XXIV. Receptio monialium ad profeſſionem ad quem ſpectet, vtrùm ad Epiſcopum, vel ad ordinis Generalem, Abbatiſſam, vel Monaſterium ſeu Capitulum: & quæ pro huius profeſſionis validitate requirantur. p.24

Capvt XXV. Quando, & cuius expenſis adiutor ſeu ſecundarius Parocho deputari debeat. Quænam Eccleſiæ teneantur contribuere in expenſis viſitationis Epiſcopi. Et quid pro illis expenſis Epiſcopus exigere poſſit. Quid poſſit Epiſcopus ſtatuere circa pias defunctorum voluntates, campanas priuatorum Oratoriorum, & proceſſiones. Denique vtrùm hoſpitalia in Gallia ſubiaceant viſitationi Epiſcopi. p.25

Capvt XXVI. Quando, & quomodò procurator conſtitutus ad reſignandum beneficium poſſit reuocari, & quæ requirantur vt talis reuocatio ſit valida: quibus & quomodò ſit notificanda: & in quibus caſibus res dicatur integra, ad hoc vt reuocatio ſortiatur effectum, tam de iure communi, quàm de iure Gallico. Et quòd reuocans mandatum ad reſignandum, teneatur ad intereſſe & expenſas: & quomodò taxari debeant. Item de exequutione ſimplicis ſignaturæ in Gallia, & de regreſſu ob non ſolutionem penſionis. p.27

Capvt XXVII. De beneficiorum vacatione ipſo iure. De homicidio, & aſſaſſinio, an & quando ex illis oriatur priuatio ipſo iure. De beneficij imperratione ſub falſo nomine. De exprimenda accuſatione in reſcripto; Et de beneficio habente curam habitu. De beneficiis incompatibilibus. Publicationẽ in imperratione certo modo nõ eſſe neceſſariam. Vtrùm obtinẽs nouum titulum teneatur nouã capere poſſeſſionem, ſi titulus ſit confirmatorius primi. p.31

Capvt XXVIII. Quæ ſit ſubrogationis praxis in Gallia. p 36

Capvt XXIX. De nullitate impetrationis, ex eo quòd non fuit expreſſum ius ad rem, quod impetranti ſuper alio beneficio competebat. p 36

Capvt XXX. De immunitate clericorum à collectis tam pro bonis Eccleſiæ, quã pro patrimonialibus, & in quibus caſibus, ac quomodo collectari poſſit per laicos. p.37

Capvt XXXI. An & quando capellania requirat prouiſum eſſe actu celebrantem, aut aptum ad celebrandum: & quando, & ex quibus poſſideri queat per ſimplicem clericum. Vbi nota quòd deciſio Rotæ 65 part. 3 recent. allegata in fine huius capitis in 2. & 3. concluſione forſan procedere poſſet in capellaniis & aliis ſimplicibus beneficiis, ex traditis per Rebuff. in prax. cap. forma & declaratio nouæ prouiſionis, in verb. nec non omnia beneficia. n.19. Sed tamen quod reſidentiæ qualitas ſemper ſit exprimenda, tradit Parıſ. lib. 10. de reſign. q.2. n.29. Lotter. de re benefic. lib.3. qu.27. num 25. p.38

Capvt XXXII. De Iurepatronatus hęreditario, gentilitio, & mixto; Et quomodò voces patronorũ debeant computari, quando ſit præſentatio p.40

Capvt XXXIII. De collatione beneficij per Epiſcopum proprio, vel reſignantis nepoti, vel conſanguineo facta. De imperratione beneficij viuentis. De Epiſcopo dicente ſe contuliſſe beneficium quod non contulerat, quomodò puniatur ratione mendacij. Denique an & quando per primam collationem nullam, aut quæ effectum non fuit ſortita, poſſit Epiſcopus iterùm conferre. p.42

Capvt XXXIV. De ſententia ſuſpenſionis cum condemnatione ad pœnam pecuniariam per Epiſcopũ lata contra Theologum; qui dum publicè prædicaret, propoſitionem hæreticam, vel de hæreſi ſuſpectam pronuntiauit. p.44

Capvt XXXV. Vtrùm extinctio penſionis beneficiariæ fieri poſſit in præiudicium creditorum penſionarij. Et vtrùm dicti creditores poſſint obtinere inhibitiones de extinguendo penſionem. Et de præcepto facto contra Capitulum de ſoluendo penſiones dictis creditoribus penſionarij: Et quomodò Capitulum teneatur ad ſolutionem penſionum impoſitarum ſuper canonicatu. p.45

Capvt XXXVI. Quòd Epiſcopus non poſſit in beneficiis non annexis, ſeu vnitis, vicarium perpetuum conſtituere, vt ſic beneficium curatum reducatur in ſimplex. In vnitis verò, quomodò & quando vicarium perpetuum, vel amouibilem deputare queat. p.46

Capvt XXXVII. Quæ requirantur ad validitatem vnionis tam de iure communi, quàm de iure Gallico: & quibus remediis vnio impugnari queat. Et vtrùm longi temporis præſcriptio hac in re ſufficiat, tam in beneficiis principalibus vnitis, quàm illorum acceſſoriis. p.47

Capvt XXXVIII. Vtrùm forenſes domicilium habentes, vel non habentes, in aliquo loco, teneantur ad Eccleſiæ conſtructionem, & reparationem. Et ad conſtructionem vel reparationem campanarum. Et vtrùm Prior, vel Parochus ad tales expenſas teneatur. Et quid in hoc obſeruetur, ſecundùm conſuetudinem Galliæ, & Comitatus Venaiſſini. p.49

Capvt XXXIX. De quadam tranſactione inita inter Parochum, & populum

tam ſuper ſolutione decimæ, quàm ſuper reparatione Eccleſiæ, cereis, luminaribus, ornamentis Eccleſiæ, ſumptibus Prædicatoris, epulis quas defructus vocant, & aliis ſimilibus expenſis. p.50

CAPVT XL. Ex quibus probetur beneficium eſſe regulare. Electiua beneficia quædam collatiua, alia confirmatiua, quædam ſimpliciter electiua; & quis inde reſultet effectus. De conſenſu collatorum præſtito ex interuallo. De poſſeſſione non capitulariter capta. Non eſſe adhibendas proceſſuras in forma dignum in prouiſionibus ordinariorum. Religioſi quando curam animarum per ſe ipſos exercere poſſint. p.52

CAPVT XLI. Quomodò procedendum ſit in cauſis criminalibus contra religioſos. Quis ſit eorum iudex competens. Quando in forma iudicij procedendum ſit. Et vtrùm religios⁹ poſſit ab Abbate Generali ad loca remota citari: Et alia multa referuntur quæ modum procedendi inter religioſos reſpiciunt. p.54

CAPVT XLII. De iuriſdictione Epiſcopi erga Regulares curam animarũ exercentes. Et quibus pœnis plectatur Parochus abſens ſine licentia per Epiſcopum in ſcriptis data. Quomodò contra Parochum non reſidentem procedendum ſit; & an requiratur trina monitio; an verò ſtatim Epiſcopus aduersùs Parochum non reſidentem procedere poſſit ad pœnam priuationis. p.56

CAPVT XLIII. Confraternitates laicorum in Eccleſiis fundatæ, poſſunt liberè ab illis Eccleſiis recedere, & ad alias ſe transferre: vel ipſi etiam confratres ad aliam confraternitatem, priori ad libitum relictâ: quæ prior confraternitas non poteſt ad funus confratris recedentis venire, inuitis maximè hæredibus. Translatâ autem confraternitate quid fiet de eleemoſinis, & fundationibus conſuetis. p.58

CAPVT XLIV. Accuſatus in ſancto inquiſitionis officio, vtrùm habeat vocem actiuam, & paſſiuam in electione Prouincialis ſui ordinis. Quid dicendum ſit, de eo qui condemnatus fuit ad abiurandum de leui, vel de vehementi. Et quomodò admittendæ ſint in actu electionis voces eorum, de quorum poteſtate eligendi dubitatur. Et quid in officiis ſæcularium ſtatuendum ſit, vtrùm videlicèt pendente officio accuſatus ab illius exercitio ſuſpendi poſſit. p.60

CAPVT XLV. De validitate legati per patrem liberis facti cum ea conditione; quòd ſi ante 25. ætatis annum exirent è Societate IESV, maiori ſummâ potirentur: vtrùm ſit contra bonos mores: an verò ſit validum. Et de legato facto maioris ſummæ liberis manentibus in ſæculo, quàm Profeſſis religioſis, vel Religioſis. p.61

CAPVT XLVI. De dimidio laudemio de nouennio in nonennium ſoluendo: Cuius temporis æſtimatio reſpici debeat, & quodò fiat. Vtrùm debeatur à Monaſterio non expectatâ morte naturali religioſi, tam de iure communi, quàm de iure Gallico. p.63

CAPVT XLVII. De iure cappæ quod ſoluitur in receptione Canonicorum. Et de validitate ſtatuti quo ius iſtud ſolui mandatur. Et vtrùm valida ſit conſuetudo ſoluendi aliqoid Officiariis Capituli, in ingreſſu. Quid ſi duo adſint collitigantes, quorũ vnus tantùm capitulariter receptus ſit, vtrùm duplex ius cappæ debeatur. Obligatio fideiuſſoris pro ſoluendo iure cappæ, an ſit valida. Et vtrùm lite pendente ſeruiens vni beneficio per ſe, alteri per ſubſtitutum ex decreto, vtriuſque beneficij fructus lucretur, ſi ſoluendi poſſeſſio illi adiudicata ſit. p.65

CAPVT XLVIII. Vtrùm Iudæi compelli poſſint domus parietes tapetibus ornare, ſicut faciunt Chriſtiani, quando Sanctiſſima Euchariſtia defertur proceſſionaliter per ciuitatem; tranſeundo ante domos quas Iudæi inhabitant. Et incidenter agitur de liberis Iudæorum, an inuito patre, matre, auo, aut vno ipſorum baptiſari poſſint. Quibus in caſibus cogi poſſint Iudæi ad facienda ea, ex quibus honor Religioni Chriſtianę inferri poteſt. Denique vtrùm hodie Iudæi dare poſſint ſuis vxoribus libellum repudij. p.68

CAPVT XLIX. Vtrùm licentia prædicandi religioſo data ſub ea conditione, vt ante ſuſceptum Subdiaconatus ordinem, prædicare non poſſit de iure ſit valida. Quibus in caſibus actus qui purè fieri poſſunt, fieri valeant ſub conditione. Et ex quibos actus dicatur conditionalis, vel modalis. p.70

CAPVT L. Quomodò, & quandò minor aduersùs beneficij reſignationem, ex cauſa læſionis in integrum reſtitui debeat, tam de iure communi, quàm ex ſupremorum Galliæ tribunalium decretis: & quomodò probetur læſio, aut circumuentio hoc caſu. De reſignatione facta in fauorem præceptoris, aut alterius erga minorem habentis authoritatem. Vtrùm minor reſtituatur aduersùs regulam de triennali. Et de reſignatione in fauorem facta coram Legato in Gallia non recipienda. p.71

CAPVT LI. De quadruplici perſonarum differentia apud Religioſos Societatis IESV inter quas illi qui Scholaſtici nuncupantur, poſt emiſſa ſimplicia vota biennij, quamuis verè religioſi ſint, & votũ paupertatis emiſerint, poſſunt tamen bona, beneficia & penſiones Eccleſiaſticas retinere; & de bonis ſuis diſponere: Limitatè tamen ad volunta-

 tem,

tem, ſeu licentiam ſuperiorum: Et quid obſeruetur hodie in Gallia. Quid ante Henrici IV. conſtitutionem. Quid denique ſtatuendũ ſit quoad bona per eos in Principatu Autaicenſi poſſeſſa, tã de iure Communi, quàm ex Sereniſſ. Principis conſtitutionibus. p. 73

Capvt LII. Vtrùm non obſtante conſuetudine immemoriali cuiuſdam inſignis Eccleſię, quòd canonici aſſiſtere duntaxat certis horis teneantur; veluti horis matutinis, & veſpertinis magni officij, & Miſſæ; Epiſcopus cogere illos poſſit ad aſſiſtendum omnibus officiis tam maioribus, quàm minoribus, & omnibus horis canonicalibus. p. 76

Capvt LIII. De nullitate ſuſceptionis ordinum ab eo, qui aliàs non ſanæ mentis fuerat. Super quo defectu Epiſcopus ad ordinum ſuſceptionem diſpenſare non poteſt, ſed ſolus Papa. De differentia inter nullitatis declarationem, & diſpenſationem ſuper ordinibus ſuſceptis. Quando maritus iuuenis facit votum continentiæ, vtrùm vxor validè profiteri poſſit: Et declaratâ nullâ pro marito ordinum ſuſceptione, vtrùm profeſſio religionis facta per coniugatam reuocari poſſit; aut ſaltem, marito præmortuo, vxor ad religionem, quam profeſſa fuit, redire cogatur. p. 78

Capvt LIV. De fundatore laico beneficij cum reſeruatione iuriſpatronatus, & facultatis de illo diſponendi pro libito ſuæ voluntatis, & liberè tam inter viuos, quàm causâ mortis; vtrùm vigore huius reſeruationis potuerit diſponere in fauorem laici ſine licentia, & approbatione Epiſcopi: Et ân poſterior donatio eiuſdem iuriſpatronatus facta in fauorem Eccleſiæ, vel loci pij, etiam ſine approbatione Epiſcopi, præualere debeat priori donationi. p. 80

Capvt LV. De caſibus in quibus puella, vel ſponſa, aut vxor, ſequeſtrari poſſit. quomodò, quibus ex cauſis, & quibus obſeruatis ſequeſtratio fieri poſſit, & apud quos: Et vtrùm talis ſequeſtratio duret vſque ad ſententiam, & illius executionem; an verò, & quando etiam per latam ſententiam. Et quid ſtatuendum ſit de muliere agente ad Thori ſeparationẽ, vel ad illam in ius vocata, inſtante marito. p. 82

Capvt LVI. Eccleſiam Cathedralem, quæ propriè matrix dici poteſt, totius diœceſis eſſe parochiam: & fundatam habere intentionem in Eccleſiis auxiliatricibus, quas ſuccurſales vocant: ibíque non eſſe cogendam vicarium perpetuum conſtituere; præſertim ſi ſit in immemoriali conſuetudine presbiteros amouibiles, & ſalariatos deputandi. p. 85

Capvt LVII. De interpretatione ordinationis Regiæ, qua cauetur deuolutarios omnes teneri cauere idoneè, antequam in iudicio recipiantur. Vtrùm cautio hæc poſt litem conteſtatam peti poſſit. Vtrùm parte non petente. Quis ſit effectus denegationis audientiæ. Vtrùm danda ſit cautio, quamuis ante annum poſſeſſor impeditus fuerit. Et vtrùm Graduati Nominati, vel Indultarij ad hanc cautionem adſtringi poſſint. p. 86

Capvt LVIII. De congrua portione vicario aſſignanda quæ in ea computentur: & quanta eſſe debeat. Vtrùm in illius computatione debeat haberi ratio incertarum obuentionum. Et vtrùm acceptans portionem tenuem, ſibi debeat imputare. Quandò, & quomodò aduersùs talẽ acceptarionem in integrum reſtituendus ſit. p. 88

Capvt LIX. De appellatione interpoſita in examine ad Parochialem inter concurrentes facto. Et vtrùm Epiſcopus minus idoneum, omiſſo magis idoneo, in concurſu eligere poſſit. Quæ requirantur vt peti poſſit nouus concurſus. Quæ circunſtantiæ conſiderandæ ſint in examine ad parochiales per concurſum. Et quæ ſint neceſſaria, vt quis dicatur intruſus. p. 90

Capvt LX. Monaſterium ex quibus probetur eſſe exemptum ab omnimoda Epiſcopi iuriſdictione, & immediatè ſubiectum ſedi Apoſtolicæ. Et quomodò poſſit prætendere iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, in omnibus cauſis tam matrimonialibus, quàm criminalibus. Et vtrùm huic iuriſdictioni fiat præiudiciũ per actus contrarios factos à Religioſis, contra formam priuilegiorum Apoſtolicorum. p. 91

Capvt LXI. An & quando, & in quibus caſibus Epiſcopus teneatur ſibi aſſumere duos adiunctos ex Capitulo, dum procedere vult contra Capitulares, vel contra ipſum Capitulum in caſum delicti. Et quando Capitulum dicatur præſcriptione acquiſiuiſſe ius cognoſcendi de cauſis ſuorum Capitularium, priuatiuè ad Epiſcopum. Vtrùm priuatio diſtributionum aduersùs negligentes, vel delinquentes, ſit actus iuriſdictionalis. Et vtrùm mala fides authoris noceat ſucceſſori in beneficiis. Denique de ſcientia, & patientia aduerſarij in præſcriptione, in certis caſibus non requiſita. Et de actibus factis poſt completam præſcriptionem. p. 93

Capvt LXII. De eadem materia iuriſdictionis, per Capitulum aduersùs Epiſcopum, per tranſactionem, aut præſcriptionẽ acquiſitæ; in cauſis perſonas capitulares concernentibus. De confirmatione Summi Pontificis; an & quando dicatur facta ex certa ſcientia. Quòd non obſtãtibus exemptionibus, Epiſcopus per modum viſitatio-

nis

nis habeat morum correctionem. Cui competat ius conuocandi Capitulum,& priuandi abſentes, aut delinquentes diſtributionibus. p.95

CAPVT LXIII. Vtrùm confratres capellæ intra limites parochiæ nouiter erectæ, poſſint petere ſe manuteneri in quaſi poſſeſſione vſus campanarum aduerſus Parochum prohibentem. Et ad quem ſpectent oblationes quæ fiunt in illa capella. De cuſtodia clauis Eccleſiæ Diuo Petro conſecratæ:& eleemoſinæ quæ dantur ob applicationem ferri candentis iis, qui laborant morſu canis rabidi. Et vtrùm noua capella poſſit ædificari in præiudicium Eccleſiæ parochialis. Et in quo conſiſtant iura parochialia, tam circa ſepulturas, quàm alia; ad explicationem clauſulæ *ſaluá iuſtitiá Eccleſis parochialis*. p.98

CAPVT LXIV. De profeſſione monialis fraudulenta facta in articulo mortis, eo animo vt bona ad Monaſterium deuoluerentur, in præiudicium ſubſtitutorum, vel venientium ab inteſtato. In quibus caſibus profeſſio in articulo mortis ſit valida, finito vel non finito anno nouitiatus. Et de variis coniecturis fraudis in hac materia concurrentibus. p.100

CAPVT LXV. De tráſlatione monialium ad aliud monaſterium. Vtrùm tranſlatá perſoná, transferantur etiam bona. Proponitur peculiaris conſtitutio, ſeu conſuetudo in ordine ſancti Dominici. Quid verò in aliis ordinibus ſtatuendum ſit. Cuius conuētus religioſus dicatur filius: Et vtrùm affiliatio transferri poſſit ad aliud monaſterium. De triplici forma profeſſionis,& de diuerſitate affiliationum. Dos religioſæ, ſoluto matrimonio ſpirituali penes quem remanere debeat. De alimentis Religioſæ tranſlatæ præſtandis. De forme executionis tranſlationis quæ fit vigore Bullarum Apoſtolicarum. Vtrùm in ea requiratur noua profeſſio, & vtrùm delegatus executor Bullarum poſſit ſubdelegare. p.102

CAPVT LXVI. Quibus in caſibus ſucceſſor in Prælatura, vel beneficio, teneatur ſtare locationi factæ per anteceſſorem: Et quādò dicatur locatio vtilis Eccleſiæ. Quid ſi conductor fecerit expenſas in re conducta ab Eccleſia: Et vtrùm interim lite pendente conductor manutenendus ſit. De locatione rerum Eccleſiæ vltra trienniū non concedenda: Et quomodò hoc triennium intelligatur. De ſucceſſore in beneficio per obitum, vel per renuntiationem ſimpliciter factam, vel in fauorem; quæſtio plenè examinatur: Et concluditur indiſtinctè ſucceſſorem non teneri ſtare locationi. Quid autem ſuper hac re obſeruetur, & iudicetur in Gallia. Denique An & quando ſolutio anticipata liberet colonum, ſeu conductorem rerum Eccleſiæ. p.105

CAPVT LXVII. De decimis animalium ſoluendis, an valeat conſuetudo illam ſoluendi in minutioribus totius gregis animalibus. Quo tempore ſoluenda ſit, & quomodò numeranda animalia tàm Domini, quàm paſtoris. Et quid ſi ſub eodem baiulo ſiue paſtore plures & diuerſi ſint animaliū domini, vtrùm ſingulorū animalia ſeparatim numerari debeant. Et vtrùm animalia vnius anni, poſſint facere numerum pro ſupputatione decimæ alterius anni. p.109

CAPVT LXVIII. Quando numerus canonicorum Eccleſiæ Collegiatæ augetur medianre noua fundatione, vtrùm Canonici antiquæ fundationis cogantur nouos admittere, cum iiſdem conditionibus in noua fundatione contentis: an verò alias adiicere poſſint. in quibus participare debeant Canonici nouæ fundationis cum antiquis, & in quibus non participent. Canonici eiuſdem fundationis de nouo recepti, in quibus iuribus & emolumentis Capituli concurrant cum antiquis, veluti in laudemiis, & diſtributionibus non antea diuiſis, mortuariis & ſimilibus. p.111

CAPVT LXIX. Vtrùm aſſequenti beneficium incompatibile, quod poſtea euincitur, liceat redire ad primum beneficium dimiſſum, vel animo pinguius obtinendi ſimpliciter reſignatum. Regreſſus quandò, & qua de cauſa concedi ſoleat in beneficiis Galliæ. Quandò datur regreſſus, vtrùm liceat illum exercere propria authoritate. Quæ ſit differentia inter dimiſſionem,& reſignationem. De duplici ſimonia, nempe vera,& interpretatiua: Et de vtriuſque effectu. Permutatione non ſortitá effectum, vtrùm liceat maximè in Gallia redire ad priora beneficia ſine noua collatione. Et quomodò probetur facta collatio: Et quando res non dicatur integra hoc caſu. pagin. 113

CAPVT LXX. Quòd ſummus Pontifex, aut Legatus, ſeu Vicelegatus Auenionenſis in menſibus Ordinarij concurrāt cum eo in collatione beneficiorum. Et quòd in dubio præferendus ſit, qui prius poſſeſſionem adeptus eſt. Datam Legationis ex libro Datarij deſumptam, fidem facere: non item eam, quæ per Secretarium Epiſcopalem in prouiſionibus Ordinarij appoſita eſt, in præiudicium prouiſi Apoſtolici. p.117

CAPVT LXXI. De nullitate matrimonij in Gallia contracti inter Catholicum, & hæreticam, nullis præuiis denuntiationibus: nec proprio Catholici Parocho aſſiſtente: & non adhibito patris conſenſu. iuxta conſtitu

ſtitutiones Regias,tequiſito.Et vtrũ matrimoniũ nulliter contractum,per ſubſequentem cohabitationem ratificari poſſit. p.119

Capvt LXXII. Vtrùm exemptio à ſolutione decimarum acquiri poſſit per incolas alicuius loci contra Eccleſiam; ſiue ex conſuetudine,ſiue ex præſcriptione:Et quæ ſit in hac materia præſcriptionis,& conſuetudinis differentia: quis vtriuſque effectus. De exemptione à decimis tam à toto,quàm à quanto. Vtrùm & quando decimæ ſint de iure diuino:Et an ſufficiat loco decimæ cẽſum annuum; aut quid aliud ſimile, in recognitionem Eccleſiæ præſtari. p.110

Capvt LXXIII. Quomodò acquiratur ius capellæ, vel ſepulturæ in Eccleſiis regularium, in quibus laici iuſpatronatus obtinere nequeunt ad effectum præſentandi; ſed tantùm ad effectus honorificos. De iure ſepulturæ,an tranſeat ad hæredes ſanguinis, vel ad extraneos hæredes. Vtrùm finitâ familiâ; ius ſepulturæ, aut ius apponendi arma,& inſignia,poſſit alteri concedi in præiudicium memoriæ fundatoris. Arma, inſignia, inſcriptiones, & ſimilia ſculpta,vel dumtaxat depicta, vtrùm in capella aut Eccleſia per fundatores, aut benefactores quandò & quomodò apponi,vel auferri poſſint. Et quæ tequirantur ad hoc vt benefactoris arma de conſenſu regularium apponi queant in ipſorum Eccleſiis,remanentib' ſemper inſignibus,& inſcriptione facta in honorem memoriæ fundatoris. p.123

Capvt LXXIV. De alienationibus factis per Collegia Auenionenſia: Qòd in eis requirantur ſolemnitates neceſſariæ in alienationibus bonorum Eccleſiæ: quæ tamen non ſunt adhibendæ in conceſſione officiorum Graffariatus à Collegio dependentis, quando ſolita ſunt concedi ad vitam poſſeſſoris:Et quandò conſtare dicatur de conſuetudine concedẽdi ad vitam.Et de effectu harum clauſularum, ***ad beneplacitum***, vel ***quandiu benefeceris***, & ſimilium quæ non officiunt perpetuitati conceſſionis. Denique vtrùm reſignatarius officij in caſum euictionis, habeat regreſſum pro reſtitutione pretij contra reſignantem. p.125

Capvt LXXV. De reſignatione mutua duorum beneficiorum, quæ tamen in effectu mera eſt permutatio: vtrùm ſit illicita, dum partes non exprimunt id fieri animo permutandi, quamuis inter ſe de permutatione tractauerint. Et quòd reſignatio ſit valida eâ intentione facta, vt alicui putà amico, vel alteri beneficium conferatur, etiam ſi talis amicus Epiſcopo nominetur, aut alteri collatori; dummodo nulla apponatur clauſula, vel conditio neceſſitatem collationis importans. p.126

Capvt LXXVI. De notis & ſtigmatibus in corpore perſonarum veneficio accuſatarum repertis, vtrùm ſola faciant indiciũ ad torturam;& quibus indiciis cõcurrentibus: Et vtrùm ſufficiãt ad condẽnationem p.127

Capvt LXXVII. Sententia declaratoria nullitatis profeſſionis ferri debet per Ordinarium, vnà cum Superiore cõuentus, in quo facta fuit profeſſio:adeo vt commiſſio huiuſmodi negotij non poſſit dari alteri, quàm Superiori principali, nempe Priori, vel Guardiano:nec ſufficiat ſi in hac cauſa proceſſerit Subprior, etiam vtì à Priore deputatus:cùm Subpriores, vel Vicarij Guardianorum non ſint in Eccleſiaſtica dignitate conſtituti.Quòd R.P.D.Vicegerens non habeat iuriſdictionem in ſimilibus cauſis. Sententia ſuper nullitate profeſſionis lata non poteſt tranſire in rem iudicatam. Nouitiatus annus quamuis debeat eſſe continuus,& non interruptus; tamen poteſt cõpleri ante decimum quintum annum ætatis nouitij finitum:ſi tamen nouitiatus integer non fuerit:nulla eſt profeſſio.ipſo iure:adeo vt non ſit opus ſententia declaratoria. p.129

Capvt LXXVIII. Confirmatur materia capitis præcedentis de nullitate profeſſionis, propter annum nouitiatus interruptum: & agitur de profeſſione emiſſa ex cauſa metus reuerentialis. De tacita profeſſionis ratificatione. De reclamatione intra quinquennium. Et vtrùm liceat propriâ authoritate recedere, quando profeſſio eſt nulla; & ſic matrimonium poſtea contractum ſit validum. Quid ſi profeſſus admiſſus fuerit ad religionem in alio conuentu, poſtquam reiectus fuerat à Capitulo conuentus illius loci, in quo nouitiatum fecerat; vtrùm talis profeſſio nulla ſit. p.131

Capvt LXXIX. Vtrùm concedenda ſit ſequeſtratio vxoris ad domũ mariti traductæ, quæ poſt triennium cohabitationis allegat mariti impotentiam, quam tamen maritus negat:Et vtrùm hoc caſu,vxor marito reſtituenda ſit,tam quoad thorũ,quàm quoad cohabitationem: Et an ad hoc cogi poſſit,& quibus remediis. Triennium experimenti ſuper impotentia faciendi; ex veriori ſententia numerandum eſſe non à die tentatæ conſummationis matrimonij, ſed à die decreti, quo iudex Eccleſiaſticus experimentum fieri mandauit. p.134

Capvt LXXX. De Canonicis regularibus in quibus differant à monachis, & an poſſint diſponere de bonis ſuis: Et an & quando Epiſcopi,& alij regulares ſint capaces beneficiorum ſæcularium cum cura, vel ſine cura:Et an ſufficiat ſola diſpẽſatio Abbatis cum collatione per Epiſcopum facta; an verò deſideretur etiam diſpenſatio pontificia:

tificia: Et quibus circunſtantiis concurrentibus illa concedi ſoleat, & debeat. p.135

Capvt LXXXI. Vtrùm religioſi reformati ingredientes in conuentum mitigatorum, ſeu non reformatorum, debeant eumdem præcedentiæ gradū tenere, quem antea habebant non reformati: an verò iuxta ordinē ſuæ receptionis in Ciuitate. p.136

Capvt LXXXII. De modo procedēdi inter regulares in electionibus, quando propter aliquem caſum non præuiſum, Capitulum ad duos electores redactum eſt. pag. 138

Capvt LXXXIII. De donatione facta ex cauſa fundationis monaſterij conſtruendi ſub modo, vel conditione, vtrùm ob non adimplementum modi ſit locus reſciſſioni illius. Quomodo deſignatio loci in quo monaſterium conſtruendum eſt cenſeatur facta demonſtratiuè, aut taxatiuè. An neceſſaria ſit in tali donatione Epiſcopi authoritas. Et vtrùm per ſecundam donationem ad eandem cauſam factam, cenſeatur reuocata, vel nouata prima cum extinctione hypothecarum. p.139

Capvt LXXXIV. Continens votum, & rationes quibus motus fuit iudex ad decernendam hypothecam, & validitatem primæ fundationis, de qua in præcedenti capite; non obſtantibus impugnationibus in contrarium propoſitis. p.141

Capvt LXXXV. De annali, triennali & decennali poſſeſſore beneficij, & regulis Cancellariæ deſuper editis. Quæ ſit vis & effectus diuturnæ poſſeſſionis, & quæ inter regulas de annali, & triennali, differentia; tam inter ſe, quàm cum vulgata illa & celebri allegatione Lapi 89. quam ſæpius Rota Romana ſequuta eſt. Plurimæque difficultates circa praxim dictarum regularum Cancellariæ proponuntur, & reſoluuntur. p.144

Capvt LXXXVI. De electione nulliter facta tempore peſtis per tres canonicos Eccleſiæ Collegiatæ, cui ius eligendi competebat, intra ciuitatem peſte infectam: ad quam propterea abſentes tutum acceſſum non habebant. Et obiter multa de peſte quoad reſidentiam, adminiſtrationem Sacramentorum, & alia ſpiritualia. p.148

Capvt LXXXVII. De concurſu prouiſionis Apoſtolicæ, cum prouiſione Ordinarij facta ad Patroni laici præſentationem, quando prouiſus Apoſtolicus non fuit præſentatus à Patrono, quamuis beneficium eſſet alioquin reſeruatum. Et quòd prouiſo ab Ordinario denrur remedia poſſeſſoria, ceſſante videlicet reſeruatione in beneficio, quod eſt de iurepatronatus laicali. Item quòd vocatio dicatur conſumpta, & ceſſet reſeruatio ad effectum vt Ordinarius poſſit conferre, quando prouiſio Apoſtolica facta fuit; licèt inutiliter, ob defectum poteſtatis: vel quando collatio non eſt nulla, ſed annullanda. p.150

Capvt LXXXVIII. De priuilegio ordinis Prædicatorū Sancti Dominici, ſuper immunitate à ſolutione quartæ funerariæ, & nominatim de cereis, qui deſeruntur in manibus religioſorum. Et vtrùm aduerſus hæc priuilegia opponi poſſit non vſus, aut contrarius vſus, aut res iudicata ab aliquo, qui ſit ſummo Pontifice inferior. p.152

Capvt LXXXIX. Quorum beneficium nominatio ſpectet ad Regem Galliæ: & quæ ad eam requirantur. De ætate requiſita, & aliis ad prouiſionem prioratuum conuentualium. Intra quod tempus fieri debeat nominatio: Et vtrùm nominatio locum habeat in Epiſcopatibus, & prioratibus vacantibus in Curia. Confidentiam in Gallia eſſe prohibitam, nec per ſpatium decem annorum purgari, ſi ſit continua. p.154

Capvt XC. Legatum factum Capitulo de certa quantitate tritici ſoluenda ex reliquis annuarum ſolutionum teſtatori debitis; vtrùm ſoluendum ſit per hæredes fauore piæ cauſæ, licèt nulla reliqua, ſiue arreragia debeantur. p.156

Capvt XCI. De iure patronatus per fundatorem in vltima voluntate relicto. Quòd legatum, & fundatio tranſeat in naturam diſpoſitionis inter viuos, quando teſtator fundationem cum authoritate Epiſcopi, viuens, executioni demandauit: Et in omnem euentum, vltima illa voluntas ſit irreuocabilis, etiam in præiudicium eius cui iuſpatronatus relictum eſt. Iuſpatronatus vtrùm Conſulibus, vel etiam toti Communitati relictum cenſeatur. p.157

Capvt XCII. Vtrùm Vicelegatus Auenionenſis, qui ex facultatibus Legationis poteſt religioſos diſpenſare, vt tranſeant ad laxiorem regulam, eodem modo poſſit diſpenſare ſuper quarto voto, quod fit per RR. Patres ordinis Minimorū ſancti Franciſci de Paula, circa abſtinentiam ab eſu carnium. p.158

Capvt XCIII. De Graduatis, & Nominatis, quoad beneficia Galliæ. Quomodò differāt Graduati ſimplices, à Graduatis nominatis. De conditionibus requiſitis ad hoc, vt quis gaudeat priuilegio grad⁹, vel nominationis. De Atteſtatoriis ſtudij, & nobilitatis, quæ ad illas requirūtur De tēpore requiſito ad gradum obtinendū, vel Baccalauteatum in quacumque facultate. Præcipua quæſtionum & dubiorum capita materiā Graduatorum, & Nominatorum ac inſinuationis per eos faciendæ concernētia reſoluuntur.

tur. Tandem concluditur ſummum Pontificem poſſe vti præuentione in præiudicium Graduatorum quorumcumque. De Legato verò, aut Vicelegato, vtrùm poſſit derogare regulæ de 20. diebus, in præiudicium gradus, vel nominationis; Concluditur affirmatiuè. p.159

Capvt XCIV. De diſpenſatione ſuper corpore vitiatis, vtrùm & quando ab Epiſcopo concedi poſſit; & quomodo concedi ſoleat in Curia Romana. Vtrùm qui ita claudus eſt, vt ſine baculo incedere non poſſit, adeò irregularis ſit, vt egeat Pontificia diſpenſatione tam ad ſacros ordines, quàm ad primam tonſuram. Vtrùm irregegularis priuetur beneficiis tam obtinendis, quàm obtentis: Et an ſit capax penſionum Eccleſiaſticarum. p.162

Capvt XCV. Quomodò ſuccedatur in bonis monachi, tam in Terris Eccleſiæ immediatè ſubiectis, quàm in Gallia. Quid ſi bona partim ſint in Gallia, partim in terris Monarchiæ Pontificiæ immediatè ſubiectis. In ſpoliis monachorum, quis debeat ſuccedere; Et quòd ſi monachi decedant extra clauſtra vel illicitam exerceant negotiationem, quòd R. Camera ſuccedat. Quid veniat ſub nomine negotiationis illicitæ, & vtrùm per eam clericus amittat ſua beneficia. p.164

Capvt XCVI. Religioſum nihil proprium habere poſſe. Quomodò intelligendum ſit quod dicitur, religioſum proprietarium decedentem, ſepulturâ Eccleſiaſticâ priuandum. Profeſſum teſtari non poſſe; bona tamen ſua inter liberos æqualiter, vel inæqualiter diuidere poſſe; relictâ filiis ſaltem legitimâ, monaſterio verò ſua portione, & quæ illa ſit. Tranſactio ſuper nullitate profeſſionis, promiſſâ pecuniâ intuitu bonorum dimiſſorum, an ſit ſimoniaca. Legatum factum monacho eâ conditione vt monaſterio non quæratur, an ſit validum: Et ſi legatum factum fuerit religioſo pro ſuis neceſſitatibus, vtrùm ceſſante neceſſitate debeatur. p.166

Capvt XCVII. De publicis & non publicis concubinariis, quomodo aduersùs illos procedendum ſit; ſiue clerici ſint, ſiue laici. De clericis adulterium, aut alia incontinentiæ peccata committentibus. De ſimonia per tertium cõmiſſa in beneficio, vtrùm poſſeſſor beneficij ſimoniam ignorans priuandus ſit illo beneficio. Vtrùm propter ſimoniam, omnia alia beneficia vacent. De homicidio, percuſſione cum effuſione ſanguinis, aut membri mutilatione. Denique vtrùm Doctor Iuris Canonici poſſit admitti ad præbendam Theologalem. p.169

Capvt XCVIII. De nullitate alienationis bonorum ad capellanias ſpectantium, ſub ſolius Vicarij auctoritate, abſque aſſenſu Apoſtolico. Et quomodò ſit verũ quod dicitur, alienationem præſumi factam cum beneplacito Apoſtolico, & aliis ſulemnitatibus, ob temporis diuturnitatem. Et de effectu ſententiæ declarantis alienationem bonorum Eccleſiæ inualidam, cum clauſula *alio non apparente*. p.172

Capvt XCIX. De ætate requiſita ad obtinendam Præpoſituram in Eccleſia Metropolitana. Et quòd diſpenſatio poſt collationem obtenta, non præiudicet antea impetranti. De viribus, & defectu gratiæ *ſi neutri*: Et de beneficiis electiuis quæ confirmatione indigent: Et vtrùm beneficia ſimpliciter electiua poſſint reſignari. p.173

Capvt C. De legato facto Eccleſiæ regulari pro fundatione Miſſarum, vtrùm ſpatio quadraginta annorum præſcribatur, ſi non conſtet de acceptatione illius. Quid ſi legatum factum fuerit de viginti ſalmatis, vel vigoribus terræ ex prædio maioris quãtitatis, & prædium impetu fluminis fuerit pro parte corroſum; vtrùm Eccleſia legataria partis quantitatiuæ debeat in totum, vel pro parte ſentire damnũ illud; & vtrùm ſtari debeat iuramẽto Superioris, vel Guardiani aſſerentis miſſas fuiſſe iuxta fundatoris voluntatem celebratas. p.175

Capvt CI. Vtrùm Epiſcopi habeant ſuam intentionem fundatam in quarta decimali aduersùs Parochos. Et vtrùm Parochi exẽpti ſoluant quartam Epiſcopo de prædiis poſtea acquiſitis, & de noualibus. Et vtrùm tranſlatio ſuper decimis comprehendat etiam prædia in futurum acquirenda. Et vtrùm debeant Epiſcopi quartam accipere de manibus Parochi. Denique vtrùm aduersùs illam quartam opponi poſſit præſcriptio: Et quæ hoc caſu ad illam acquirantur. p.177

Capvt CII. An, & quomodo infirmi & ſenes, qui non poſſunt intereſſe diuinis officiis, vel anniuerſariis illorum, aut miſſarũ ſtipendia lucrentur. Vtrùm diſtributiones contineantur ſub nomine fructuum beneficij. Quid dicendum ſit de abſentibus cauſa ſtudij Theologiæ, vel iuris Ciuilis, aut Canonici, vel etiam Grammaticæ. An & quando percipere poſſint diſtributiones quotidianas. Cuius ad hoc licentia requiratur. De abſentibus pro ſeruitio Epiſcopi, vel eundo eius nomine ad limina Apoſtolorum; vel eum aſſociando ad limina eundo aut redeundo. Et vtrùm Capitulum poſſit, ſtatuere, vt abſentes lucrentur diſtributiones quotidianas. p.179

Capvt CIII. De poteſtate, & authoritate Definitorum inter religioſos. Et vtrùm

Superiores

Index Capitum Libri Primi.

Superiores illorum opinionem petere, & ſequi teneantur. Et vtrùm ad antiquos Definitores, an verò ad nouos ſpectet facere regulamenta, & definitiones generales, totius ordinis ſtatum & viuendi normam cõcernentes. p.183

Capvt CIV. De iure decimandi prætenſo per Eccleſiaſticos in aliena parochia. Quid debeat probari per prætendentẽ tale ius. Quomodò probetur poſſeſſio immemorialis; & ex quibus talis probatio elidatur. Dandum eſſe potiùs mandatum de manutenendo Parocho in paritate probationum. Et quis foueat meliora iura in petitorio. p.184

Capvt CV. Vtrùm Canonici Eccleſiæ Collegiatæ poſſint nouam formam anniuerſariorum conſtituere in præiudicium antiquæ fundationis, reducendo formam ſolutionis ipſorum ad formam diſtributionum quotidianarum pro augendo cultu diuino. Quòd hoc fieri debeat cum authoritate Epiſcopi, & ſeruando formam antiquam, ac proportionem ſolitam: ita vt qui plus lucratur, plus amittat, & portiones abſentium acquirantur præſentibus, quando certa maſſa vel portio eſſet aſſignata anniuerſariis, diſtincta à maſſa capitulari. p.185

Capvt CVI. Vtrùm permutario loci Collegialis monachalis fieri poſſit cum Sacriſta eiuſdem ordinis: Et an hæc præſtimonia, ſeu portiones ſint beneficia; an verò quid temporale. Beneficia quamuis manualia, & regularia permutari poſſe cum officiis monachalibus, vel beneficiis perpetuis, aut reſignari etiam coram Papa in fauorem certæ perſonæ. Et ex quibus inducatur tacita profeſſio. Quid circa tacitas profeſſiones obſeruetur in Gallia. p.187

Capvt CVII. De contractibus factis per aliquot moniales, per modum hoſpitij in aliqua ciuitate degentes, ante actualem monaſterij erectionem. Et quòd antea non dicatur contractus capitulariter geſtus, & moniales ibidem remaneant, & contrahant vti particulares, non vti monaſterium. pagin. 189

Capvt CVIII. De declaratione factâ per moribundum pro exoneratione conſcientiæ, quòd læſio vltra dimidium iuſti pretij interuenerat in contractu per eum aliàs celebrato: Vtrùm talis confeſſio præiudicet hæredi, vel filio legitimam petenti: Et de vi, ac efficacia ſimilium declarationum, in articulo mortis pro exoneratione conſcientiæ factarũ: vtrùm gaudeant priuilegio piæ cauſæ: Et de contractu ſine ſolemnitate ſtatuti facto per mulierẽ, aut minorem ad exonerationem conſcientiæ: Et vtrùm confeſſio illa ſit reuocabilis. p.190

Capvt CIX. Vtrùm Epiſcopus ex ordine regulari ad Epiſcopatum aſſumptus poſſit inſimul cum Epiſcopatu Præpoſituram in Eccleſia Cathedrali ſuæ diæceſeos ſæcularem obtinere. Epiſcopus qui ſimul habet ex conſuetudine Epiſcopatũ & præbendam canonicalem, quem ordinem in Eccleſia & Capitulo debeat obtinere. Quid de eo qui ſimul & Vicarius eſt, & Canonicus. Regula de infirmis reſignantibus an locum habeat in prouiſionibus per obitum coram Ordinario factis: Et quid circa hoc obſeruetur in Gallia: Et vtrùm illa regula locum habeat in beneficiis reſeruatis, vel vacantibus in menſe reſeruato. Quid in permutationibus vel reſignationibus factis in fauorem certæ perſonæ: quid in prouiſis Apoſtolicis. p.192

Capvt CX. De iure optandi: Vtrùm de iure, vel tantùm ex Eccleſiarum conſuetudine competat. Vtrùm conſuetudo illa ſit contra, vel præter ius. Intra cuius temporis ſpatium hæc conſuetudo inducatur. Quomodò, & intra quod tempus optio fieri debeat. In quibus beneficiis optioni locus ſit: Et in quo vacationis modo quis poſſit iuri optandi derogare. Coadiuto optante, vtrùm ius acquiratur coadiutori. Et quæ dicantur præbendæ, vel prædia canonicatui annexa, quæ diſtincta: & multa alia de iure optandi notabilia referuntur. pagin.194

Capvt CXI. De eadem materia iuris optandi: & vtrùm Canonici vltimæ fundationis, quamuis priùs recepti, & admiſſi in Eccleſia, cedere debeant Canonicis antiquæ fundationis poſteriori loco receptis. De receptione Canonicorũ adhibitâ clauſulâ *cum plenitudine iuris Canonici*. De Canonicis ſupernumerariis; & quæ ſit eorum differentia cum Canonicis ex noua fundatione aggregatis. Et quomodò amittatur facultas iuris optandi. p.196

Capvt CXII. De legato facto religioſis ſanctæ Vrſulæ, quæ tamen religioſæ non erant, ſed ſæculares; vtrùm Epiſcopus, aut eius Vicarius poſſit legatum illud non vocatâ parte, & ſine cauſa, ad monaſterium religioſarum profeſſarum transferre. p.198

Capvt CXIII. De Oblatis Religionum, quomodò differant à Conuerſis, & in quo conueniant. Vtrùm iſti Oblati gaudeant priuilegio fori, & an poſſint teſtari, contrahere, & de bonis ſuis diſponere. Quis illis ab inteſtato morientibus ſuccedere debeat. Et quid ſi Oblati votum fecerint paupertatis, caſtitatis & obedientiæ, vtrùm ex hoc dicantur Religioſi. p.199

Capvt CXIV. De ſepulturis quæ aliàs extra Eccleſiam, poſtea in atrio, denique

in

Digitized by Google

in ipſa Eccleſia conceduntur fidelium corporibus humi reponendis; non tamen ſubtùs altare. De electione ſepulturæ libera etiam extra Eccleſiam parochialem. Religioſi vtrùm ſibi ſepulturam eligere poſſint. Vtrùm pater pro filio. An intra Eccleſiam Monialium benedictam, nondùm tamen conſecratam. Electio ſepulturæ quomodò probetur. Vtrùm poſſit alteri committi. Vxor, filiusfamilias, Canonicus, Beneficiatus vbi ſepeliendi. p.200

Caput CXV. De pœna hæredi imponenda qui teſtatoris defuncti animæ curam non habuit, illique ad mortem properanti Medicum ſpiritualem, hoc eſt, Parochum non adhibuit. De obligatione Parochi viſitandi parochianos ſuos infirmos. An & quomodò priuetur ſucceſſione defuncti, qui illum in ciuitate peſte infecta dereliquit; & ab illo loco aufugit. p.202

Caput CXVI. Matrimonio per verba de futuro contracto; quòd, & quale intereſſe peti poſſit contra recuſantem adimplere illud in facie Eccleſiæ. Quid ſi per verba de præſenti, & matrimonium nondum ſit conſummatum, & vnus ex coniugibus alio inuito religionem profiteatur: vtrùm ſit locus repetitioni expenſarum, & petitioni lucrorũ ex conuentionibus matrimonialibus debitorum: an verò mors naturalis ſit expectanda. Quid dicendum ſi ambo coniuges, conſummato matrimonio, profiteantur religionẽ. Quid ſi coniugium declaretur nullum ex capite impotentiæ, aut ſeparentur coniuges tantùm quoad habitationem, & thorum. p.204

Caput CXVII. De contractu matrimonij inter raptorẽ, & raptam. Quid de eo qui alienam ſponſam per verba de futuro, aut etiam de præſenti alteri coniugatã rapuit, & ad aliam ciuitatem & Monarchiam deduxit: vtrùm, & quando ciuiliter, & criminaliter hoc caſu agi poſſit: & an cauſa criminalis ſit præiudicialis actioni ſuper nullitate matrimonij ex cauſa metus, aut alia, poſteriùs intentatæ. De pœnis raptus tam de iure ciuili, quàm ex Concilio Tridentino. Denique vtrùm puella hoc caſu ſit ſequeſtranda, lite pendente. p.206

Caput CXVIII. Quando collator ordinarius conferre poſſit beneficia iuriſpatronatus laicalis habenti pro ſe medietatem vocum. Quid ſi vnus non habeat qualitatem ſacerdotij ex fundatione requiſitam. Quando ſufficiat in beneficio ſacerdotali prouiſũ eſſe ſacerdotem habitu, an verò requiratur quòd ſit actu celebrans; & ex quibus verbis hoc colligatur. De probatione iuriſpatronatus dum inter ipſos Patronos contẽditur. Patronus non poteſt variare, quamuis ſit laicus, poſt inſtitutionem: & dum admittitur variatio, illa debet fieri cumulatiuè. Vicarius Generalis ſine ſpeciali mandato ſicut etiam Vicarius Capituli ſede vacante beneficia iuriſpatronatus conferre poſſunt. Quando attendendus ſit vltimus ſtatus, & obſeruantia in prouiſionibus factis de beneficiis iuriſpatronatus: Et alia multa vtilia ad materiam iuriſpatronatus exponuntur. p.209

Caput CXIX. De alienatione, aut conceſſione in emphyteuſim bonorũ nondum incorporatorum: Et ex quibus probetur factam fuiſſe incorporationem. De validitate, aut nullitate pacti de renouando emphyteuſim Eccleſiæ. De validitate tranſactionis factæ nomine Eccleſiæ ſuper hæreditate delata quidem, ſed litigioſa, & nondùm plenè acquiſita. Quando Prælatus poſſit bona in emphiteuſim concedi ſolita, alteri concedere in præiudicium ſucceſſoris, antequã facta fuerit deuolutio: Et de vi ac effectu inueſtituræ abuſiuæ. Quomodò probetur bona ſolita eſſe alienari, vel in emphyteuſim concedi. Quæ ſunt ſolita concedi non tamen alienari poſſunt, niſi ad vtilitatem Eccleſiæ. Denique vtrùm lineã finitã, Prælatus propriã authoritate poſſit capere poſſeſſionem bonorum emphyteuticorum, nomine ſuæ Eccleſiæ. p.212

Caput CXX. De cauſis nullitatis matrimonij: Et quis in illis ſit iudex competẽs. An vxor alterius fori citari poſſit coram Iudice Eccleſiaſtico domicilij mariti, ad declarationem dictæ nullitatis: Et ibi explicatur quoad hoc, ſenſus *cap. ex parte, 14. de reſtitut. ſpoliator.* & doctrina Abbatis *ibidem*, expenditur. De nullitate & defectu proprij Parochi. Quis in hac materia dicatur, proprius Parochus. De metu in matrimonio: Et quomodò de metu conſtare debeat. Matrimonij metu contracti ratificationem requiri expreſſam, & ſimultaneam, verbis vel ſignis explicatam coram Parocho, & Teſtibus: nec ſufficere quòd metus dicatur per cohabitationem purgatus: maximè durante eadem cauſa metus. p.215

INDEX

INDEX CAPITVM SECVNDÆ PARTIS QVÆSTIONVM BENEFICIALIVM.

CAPVT I.

Quid ſit beneficium Eccleſiaſticum, & quid ſub nomine beneficij contineatur.

§. 1. IN quo variæ beneficij definitiones proponuntur. pagin. 219
§. 2. De ſimplici deputatione Sacerdotis. pag. 219
§. 3. De Capellis & Capellaniis. p. 219
§. 4. De penſionibus Eccleſiaſticis. p. 220
§. 5. De Vicariis temporalibus & perpetuis. p. 230
§. 6. De Beneficiis manualibus ſeu amouibilibus. p. 231
§. 7. De Hoſpitalibus & Leproſariis. pagin. 234
§. 8. De Præſtimoniis & locis Collegialibus. p. 235
§. 9. De Præbendis & Diſtributionibus quotidianis, & fructibus beneficiorum. p. 235
§. 10. De Beneficiis nondum erectis. pagin. 238
§. 11. De Titulo beneficij. p. 240
§. 12. De conceſſione beneficij in Commendam. p. 243
§. 13. De Coadiutoribus, & Coadiutoriis. pag. 245

CAPVT II.

De Eccleſiæ & Beneficij differentia, & de variis Eccleſiarum ſpeciebus.

§. 1. DE Eccleſia Cathedrali & Metropolitana. p. 249
§. 2. De Eccleſia Collegiata, & non Collegiata; & de Collegiata inſigni, & non inſigni. p. 250
§. 3. De Eccleſia Parochiali, & non Parochiali. p. 251
§. 4. De Eccleſia Parrimoniali. p. 253
§. 5. De Eccleſia receptiua ſeu non numerata. p. 25
§. 6. De Eccleſia Monoculari. p. 253
§. 7. De Eccleſiis ſeu beneficiis conſiſtorialibus. p. 254

CAPVT III.

De Perſonis Eccleſiaſticis beneficia conferentibus, vel poſſidentibus.

§. 1. DE Summo Pontifice, & de beneficiis affectis per manus appoſitionem. p. 254
§. 2. De beneficiis ſummi Pontificis, ſeu Sedis Apoſtolicæ collationi reſeruatis in genere. p. 256
§. 3. De præcipuis reſeruationum ſpeciebus. pag. 259
§. 4. De ſummo Pontifice conferente iure deuoluto, & de Deuolutionibus. pag. 261
§. 5. De Eminentiſſimis S. R. E. Cardinalibus, & illorum Indultis. p. 263
§. 6. De Legatis, & illorum poteſtate quoad collationem beneficiorum. p. 267
§. 7. De Epiſcopis. p. 271
§. 8. De menſibus Epiſcopalibus, & de Alternatiua. p. 272
§. 9. De Abbatibus, Abbatiſſis, & Canoniſſis. p. 276
§. 10. De Prioratibus ſimplicibus, Conuentualibus, Semiconuentualibus, & Clauſtralibus. p. 279
§. 11. De dignitatibus Eccleſiatum ſæcularium Collegiatarum. p. 280
§. 12. De Canonicis & Hebdomadariis. Sed aduerte quòd hic tradita num. 13. poſſent forſan procedere de ſtilo. De iure autem verius eſt non requiri expreſſionem qualitatis ſacerdotalis regulariter vt diximus part. 1. capit. 31. num vlt. maximè in Capellaniis & ſimplicibus beneficiis. Et Felin ipſe in coroll. 31. ſe remittit ad dicta per eũ in c. ad aures de reſcript. vbi tenet contrariũ. Quanquam nec de ſtilo qualitatẽ Sacerdotij omiſsã reddere prouiſiones nullas, exiſtimet Gars. de benefic. part. 7. c. 1. n. 54. qui videndus erit à num. 45. p. 282

§ 13. De

Index Capitum Secundæ Partis.

§. 13. De Rege,& de iure Regaliæ. p.284
§. 14. De Rotæ Romanæ Auditoribus, quoad beneficiorum collationem. pagin.286
§. 15. De Curia Parlamenti Pariſienſis. pagin.287

CAPVT IV.

De acquiſitione beneficiorum, & de variis modis illa acquirendi.

§. 1. DE Bulla,Breui, & literis Apoſtolicis. p.289
§. 2. De executoribus literarum Apoſtolicarum in forma gratioſa,& in forma *dignum*. p.290
§. 3. De gratia *ſi neutri, ſi nulli, ſi alteri*. pagin.291
§. 4. De reſcripto *perinde valere*. p.293
§. 5. De ſubrogandis collitigantibus. p.294
§. 6. De Electione, Confirmatione, Nominatione, & Tranſlatione. p.294
§. 7. De Reſignatione. p.296
§. 8. De Permutatione. p.299
§. 9. De iure præſentandi, & iure patronatus. p.301
§. 10. De collatione beneficiorum per concurſum. p.304

CAPVT V.

De amiſſione beneficiorum, & de variis modis quibus beneficia amittuntur.

§. 1. DE Simonia, Confidentia, Aſſaſſinio, Concubinatu, Homicidio,& aliis delictis. p.305
§. 2. De Irregularitate. p.307
§. 3. De Excommunicatis, & inſordeſcentibus in excommunicatione. p.308
§. 4. De defectu clericatus, Bigamia, & vacatione propter matrimonium. p.309
§. 5. De defectu ætatis,literaturæ,natalium, delationis habitus & tonſuræ;& de profeſſione Religionis. p.311
§. 6. De vacatione propter beneficij incompatibilis aſſecutionem. p.312

QVÆST

QVESTIONVM BENEFICIALIVM, CANONICARVM ET REGVLARIVM LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

De authoritate Capituli & Canonicorum in Beneficiatos, curam animarum nomine Capituli ex ſtatuto, vel fundatione exercentes.

SVMMARIVM.

1 *Cura in Eccleſia Collegiata apud quem reſideat.*

2 *Curatus dici non poteſt qui alieno nomine curam exercet*

3 *Capitulum dicitur Curatus principalis, quando cura ſpectat ad ipſum: deputati verè vel beneficiati pro Capitulo exercentes dicuntur Coadiutores.*

4 *Capitulum quod habet curam animarum poteſt vnum vel plures Parochos ſubdelegare.*

5 *Deputati ad vitam pro exercitio curæ habent quaſi titulum, & non poſſunt ſine cauſa amoueri.*

6 *Epiſcopus curam penes Capitulum exiſtentem poteſt transferre ad vnam ex Dignitatibus ipſius Capituli; etiam per viam perpetuæ vnionis accedente conſenſu Capituli.*

7 *Renunciatio non nocet ſucceſſoribus in beneficio.*

8 *Curatus quomodo teneatur ad reſidentiam tempore peſtis.*

9 *Capitulum habet intentionem fundatam in adminiſtratione rerum Eccleſiæ ſuæ.*

10 *Conſenſus Epiſcopi neceſſarius eſt in immutando ſtatu Eccleſiæ.*

11 *Beneficiati vel Portionarij non ſunt de Capitulo.*

12 *Beneficia conferri non poſſunt non habentibus ordinem annexum.*

13 *Fundatores pœnam priuationis ipſo iure in limine fundationis imponere poſſunt.*

14 *Quando pœna priuationis ipſo iure imponitur per ſtatutum, vtrùm requiratur declaratoria facti. Remiſſiue.*

15 *Ante declaratoriam priuationis quoad factum, poſſeſſor non debet amoueri.*

CApitulum cuiuſdam Eccleſiæ Cathedralis ſequentes difficultates pro veritate decidendas propoſuit.

Prima, Vtrùm Canonici qui ſunt fundatores beneficiatorum, poſſint per ſe ipſos exercere curam dictæ Eccleſiæ incumbentem, cùm in ipſo fundationis limine beneficiatos ad hoc adſtrinxerint.

Secunda, Vtrùm beneficiati exercentes qui tempore peſtis graſſantis receſſerunt, & curam Canonicis reliquerunt, iuri ſuo renunciantes; poſſint ceſſante peſte cogere Capitulum vt eos præſentet Epiſcopo ad exercitium curæ durante vita.

Tertia, Vtrùm ipſo peſtis tempore beneficiati qui curam habent teneantur reſidere, maximè requirente Capitulo ne animæ ſine paſtore maneant.

Quarta, Vtrùm Capitulum inuitis beneficiatis poſſit pro augmento cultus diuini aſſumere alios Sacerdotes ad Curam exercendam.

Quinta, Vtrùm Capitulum poſſit dimittere eos qui non ſunt promoti intra annum ad ſacerdotium, cùm ad id teneantur & hoc caueatur in ipſa fundatione.

Sexta, Vtrùm Capitulum poſſit nominare alium loco illius, qui per duos menſes abſens fuerit ſine licentia Capituli, prout in fundatione cauetur.

Ad primam quæſtionem reſponſum fuit curam in caſu propoſito ad ſolum Capitulum ſpectare, exercitium verò Curæ ad deputatos ſeu deputandos per Capitulum. Quia in Eccleſia Collegiata cura non dicitur reſidere penes Præpoſitum, Decanum aut alium Superiorem Capituli ſeu ipſius Dignitatem principalem, neque penes Canonicos vti Canonicos, ſed vti Collegium. Maximè cùm duo deputentur beneficiati ad exercendam dictam Curam, quo caſu ſolum exercitium Curæ pertinet ad deputatos, Cura verò reſidet penes Capitulum. Sicut enim non poteſt vna ſponſa habere duos viros, ita non poteſt vna Eccleſia habere duos Curatos, ſed debet eſſe vnius capitis, non plu- 1

Digitized by Google

rium. *cap. quoniam, de offic. ordin. cap. cum non ignores. de præbend.* Barboſ. *in tract. de offic. & poteſt. Epiſ. part. 3. alleg. 60. n. 30. & alleg. 57. num. 159. verſ. quarto requiritur.* poſt Maſcard. *de probat. concluſ. 469. incip. Curam animarum. num. 5.* Rot. *in recentior. deciſ. 340. part. 2. & deciſ. 226. num. 7. & 8. part. 1.* quæ eſt repetita *part. 3. deciſ. 258. in recentior.* Caſſador. *deciſ.* 1. *de Præbend. num. 3.* Ludouiſ. *deciſ. 370. num. 11.*

2. Et cùm dicti Beneficiati non exerceant, nec vnquam exercuerint nomine proprio, ſed tantùm nomine Capituli: nullo modo prætendere poſſunt nomen & titulum veri Curati, quod nunquam illis conuenit, qui alieno nomine curam exercent. *cap. extirpanda. §. qui verò. de præbend.* Gonzal. *ad regul. 8. gloſ. 6. n. 40.* Barboſ. *d. alleg. 57. num. 159. verſ. Tertio requiritur.* Rot. *d. deciſ. 226. num. 1. part. 2. recentior.* Gratian. *diſcept. 865. num. 23.*

3. Quod clarè comprobatur ex verbis ſtatutorum dicti Capituli, ibi, *ad exercendum officium Curæ.* Ideò beneficiati ſunt tantùm coadiutores Capituli, quod principalis Parochi nomen obtinet, Gratian. *d. c. 865. n. 26.*

4. Secundò fuit dictum de iure communi dependere ex arbitrio & voluntate Capituli, committere exercitium curæ animarum alicui deputato, vel pluribus in ſolidum, ſi voluerit ita delegare; remanente tamen cura penes Capitulum, quod eſt verus rector. Gratian. *loc. citato num. 36.*

5. Sed tamen quia ſtatutum ſe refert ad conſuetudinem & ad ſtatuta antiqua, in illis verbis, *Prout hactenus obſeruatum extitit, & ſecundùm quòd in antiquis ſtatutis cauetur*: ideo videndum erit quid de conſuetudine fuerit obſeruatum. Si enim Capellani ad Curæ exercitium per Capitulum perpetuò, id eſt ad vitam, hucvſque deputari conſueuerunt, non poteſt Capitulum ſine cauſa legitima ſic deputatos, & ab Epiſcopo approbatos remouere: ſecùs ſi ad tempus, vel ad beneplacitum Capituli deputentur. Nam quoad deputatos ad vitam, licèt titulus Eccleſiæ vel Curæ ad ipſos non pertineat: tamen dicuntur habere quaſi titulum; & ideo ſine cauſa amoueri non poſſunt: vt poſt Anton. de Butrio. *conſ. 3.* tradit Card. Tuſc. *litt. C. concluſ. 1098. num. 4.*

6. Poteſt tamen cum conſenſu, & authoritate Epiſcopi cura transferri ad Canonicos, ipſi capitulo beneuiſos; cùm etiam ipſe Epiſcopus (de conſenſu tamen Capituli) talem curam penes Capitulum exiſtentem, poſſit etiam per viam perpetuæ vnionis transferre ad vnum ex Dignitatibus Capituli: vt cenſuit ſacra Congregatio relata per Garſ. *de benefic. part. 9. cap. 2. num. 290.* Gratian. *d. cap. 865. n. 3.*

Maximè verò, quia in antiquo dictæ Eccleſiæ ſtatuto, quod per nouum non fuit immutatum; cauetur nominatim, quòd adminiſtratores cum conſilio Præpoſiti & Canonicorum, aſſumere debeant numerum ſufficientem idoneorum ſeruitorum, & inter cæteros, duos Capellanos Curatos, Epiſcopo vel eius Officiali præſentandos, qui debeant iurare de fideliter exercendo eorum officia. Et ſi contingat illos eſſe inobedientes, aut negligentes, aut aliàs reprobos in eorum miniſteriis; quòd per maiorem partem Capituli remoueantur, & licentientur; & alij magis idonei & vtiles ſubrogentur. Ex quibus verbis conſtat dictos Curatos poſſe ex illorum inſtitutione ad libitum Capituli mutari, & alios in eorum locum in dicta Cura ſubrogari. Vnde concludendum eſt, quòd cùm beneficiati non habeant illum quaſi titulum adminiſtrationis curæ; Capitulum poteſt ſibi aſſumere illud onus, & deputare Canonicos, aut alios ſibi benè-viſos de Capitulo, ad exercitium Curæ; præſertim accedente Epiſcopi conſenſu.

Ad ſecundam quæſtionem reſponſio patet ex iis quæ ſuperiùs dicta ſunt: nempe Capitulum non poſſe cogi ad nominandum vnum ex beneficiatis, in deputatum perpetuum ad curam exercendam; niſi talis eſſet conſuetudo, quo caſu, videlicet tali exiſtente conſuetudine, in dicta Eccleſia deputandi perpetuum
aliquem adminiſtratorem curæ animarum; † renun- 7.
ciatio facta per beneficiatos, ipſis quidem qui renonciarunt noceret, durante eorum vita; ſed non illorum ſucceſſoribus in beneficio: per text. *in cap. veniens, de tranſact.* Rot. *in recentior. deciſ. 730. num. 3. part. 3.*

8. Ad tertiam. Parochus qui curam animarum exercet, tenetur tempore peſtis inſeruire: poterit tamen recedere, dimiſſo aliquo ſubſtituto idoneo, ita quòd Grex nullum omnino detrimentum ſpirituale patiatur: Bonacin. *in tract. de oblig. & oner. benefic. ad reſid. diſſ. 5. pun. 5. num. 3. & 4.*

9. Ad quartam reſpondetur Capitulum adiungere poſſe extraneos Sacerdotes, ad inſeruiendum Eccleſiæ, pro augmento cultus diuini; quantumuis reclamantibus beneficiatis: cùm certum ſit Capitulum de iure communi habere intentionem fundatam, in adminiſtratione negotiorum, & rerum ſuæ Eccleſiæ; & de illis ad libitum poſſe ſtatuere: *cap. cum omnes, de con-*
ſtit. cum ibi notatis. † Quod intelligendum eſt, dum- 10.
modo non fiat aliqua immutatio ſtatus Eccleſiæ: quia tunc neceſſarius eſſet Epiſcopi conſenſus, Rot. *deciſ. 21. num. 1. part. 2. recentior.* cum notatis per Doctores in *d. cap. cum omnes.*

11. Poteſt autem Capitulum, quod ex Canonicis componitur, ſtatutum ſeu concluſionem huiuſmodi circa augmentum cultus diuini facere; abſque interuentu beneficiatorum, ſeu portionariorum: quia illi non ſunt de Capitulo, vt ſæpe fuit deciſum in Rota: veluti *deciſ. 183. num. 1. part. 1. recentior. & deciſ. 423. part. 4. recentior.*

Ad quintam. Cùm in limine fundationis expreſsè cautum ſit, Beneficiatos teneri certos ordines ſacros ſuſcipere intra tempus præfinitum, ſub pœna priuationis ſuæ beneficiaturæ; aliàs, illis non promotis, Capitulum prouidebit de aliis: conſtat dicta beneficia eſſe Sacerdotalia, vel reſpectiuè, Diaconalia; & aliàs habere ſacrum ordinem annexum: & ideo non poſſe fieri de talibus beneficiis prouiſionem perſonis non habentibus, vel non obſeruantibus qualitates in fundatione appoſitas: cùm fundatori licitum ſit legem dare in fundationis limine: *cap. præterea 2. de iur. patron. cap. quanto. de cenſib.* Gonzal. *ad regul. 8. gloſſ. 5. num. 102. & 103.* Verall. *deciſ. 290. part. 2.* Monet. *de commut. vlt. volunt. cap. 10. num. 153. & 154.*

12. Excuſari tamen poſſunt, qui intra annum vel aliud tempus requiſitum promoti non fuerunt; quamuis priuationis ipſo iure pœna fuerit impoſita; ſi iuſtum aliquod habuerint impedimentum: per text *in cap. cum ex eo. in prin. & §. final. de elect. in 6. & cap. commiſſa, §. 2. eod. tit. lib. 6.* Moneta *vbi ſupra num. 125.* Idcirco Capitulum poteſt quidem eo caſu de alio prouidere: ſed ſi beneficiatus iuſtum aliquod probauerit impedimentum, non erit ſuo beneficio priuandus, ex ſupradictis.

13. Ad ſextam reſpondetur provt in præcedentibus; nempe potuiſſe fundatores in ipſo fundationis limine, priuationis ipſo iure pœnam apponere: Verall. *d. deciſ. 290. part. 2.* Gonzal. *loc. proximè citat.* ſaluâ tamen legitimi impedimenti allegatione, vt mox dictum eſt.

14. Verùm autem, quando pœna priuationis incurritur ipſo iure, requiratur declaratoria facti pro ſubſtantia, & neceſſitate executionis: affirmatiuam tenet Lotet. *de re benefic. lib. 3. quæſt. 28.* vbi *num. 25.* dicit interim ante talem declaratoriam, poſſeſſorem eſſe

manute

manutenendum. Videri tamen poterunt per eum fusè deducta, *ead. quæſt. 28. num. 30. & multis ſeqq.* ad quæ pro nunc me remitto.

CAPVT II.

De Virginibus congregationis ſanctæ Vrſulæ. Vtrùm ſint capaces ſucceſſionis in Gallia.

SVMMARIVM.

1 *Quæſtio, An perſona ſit verè religioſa, dependet ex modo viuendi, & conſtitutionibus congregationis.*

2 *Virgines ſanctæ Vrſulæ, in quo differant à Virginibus tertij ordinis.*

3 *Virgines tertij ordinis an ſuccedant in Gallia.*

4 *Votum clauſuræ reddit Virgines incapaces ſucceſſionis apud Gallos.*

5 *Diſpoſitio* authenticæ, defuncto, Cod. ad ſenatuſconſ. Tertull. *ſeruatur in Gallia & in curia Tholoſana.*

6 *Renunciatio ab ingrediente Monaſterium facta, ſub prætextu læſionis cuiuſlibet non reſcinditur.*

1. OMISSIS quæ de hac quæſtione copioſè tractat Menoch. *conſ.* 948. dixi ſecundùm Gallicas conſtitutiones & conſuetudines, quæ Religioſos profeſſos à ſucceſſione repellunt: totã huius quæſtionis reſolutionem ex regulis, & modo viuendi piarum iſtarum congregationum dependere. Vnde aliàs in Gallia cùm de hoc tractaretur circa ſucceſſionem puellarum tertij ordinis; Senatus decreuit quòd partes deducerent & probarent modum viuendi, adiudicatã interim Puellæ prouiſione alimentorum: vt apud Tournet *in ſua recollect. arreſt. benefic. litt. R. cap.* 136.

2. Loquendo tamen in genere, quamuis ſit magna differentia inter Sorores ſanctæ Vrſulæ, & Sorores tertij ordinis; quia iſtæ non viuunt in communi, ſed in ſuis viuentes hoſpitiis pœnitentiam agunt, & virtutum Domino in humilitate famulantur: vt dicitur in *Clement.* 1. *de relig. domib.* Sorores verò ſanctæ Vrſulæ in communi viuunt, maiorémque diſciplinam regularem obſeruant. Ex vna tamen congregatione ad aliam inferri poteſt, quis quoad ipſas ſit ſenſus ſupremorum Galliæ tribunalium, circa illarum ſucceſſionem; cùm vtriuſque generis puellæ nullum ſolemne votum religionis emittant.

3. Veniendo igitur ad puncti propoſiti reſolutionem, Senatus Gallici hoc obſeruant; quòd tertij ordinis Religioſæ in cœlibatu remanentes, ſolùm ſuccedunt in vſufructu: ſi verò matrimonio copulentur, quod facere poſſunt, tunc etiam in proprietate ſuccedunt. Pap. *lib.* 21. *tit.* 1. *des ſucceſſions, arreſt.* 1. Quamuis Imbert. *in ſuo Enchyrid. in verb. moyne profez*, illas ſucceſſionis incapaces eſſe, generaliter exiſtimauerit: dicens ita fuiſſe iudicatum. Quem ſequitur Scholiaſtes ad Louet *litt. C. num.* 8. Petrus Gregor. *in ſyntagm. lib.* 45. *cap.* 2. *numer.* 8. Barry *de ſucceſſion.*
4. *lib.* 16. *tit.* 1. *numer.* 6. † Quod verum eſt, ſi votum clauſuræ emiſerint; nam illo non emiſſo, non ſunt omninò incapaces, vt ſupra dictum eſt, adden. ad Pap. *d. arreſt* 1. poſt Chopin. *lib.* 3. *de priuileg. ruſtic. part.* 3. *cap.* 8. *artic.* 4. *& de ſacra polit. lib.* 2. *tit. vlt. num.* 9.

Et ex his colligi poteſt, quòd Religioſæ ſanctæ Vrſulæ in Gallia à ſucceſſione repelluntur, ſi clauſuræ perpetuæ votum emiſerint: ſin minus; ad ſucceſſionem proprietatis admittentur, dum dimiſſo cœlibatu matrimonium contraxerint.

Quæ ſucceſſio deferetur ſecundùm ordinem & 5.
modum *authen. defuncto Cod. ad S.C. Tertull.* quæ in Gallia & nominatim in Curia Tholoſana obſeruatur; teſte Maynard. *lib.* 6. *cap.* 93. *in princ.* & iuxta *nouell.* 118. *§. ſi verò cum aſcendentibus.*

Et hæc tantò magis procedunt, ſuppoſita renun- 6.
ciatione bonorum omnium paternorum, & maternorum; aduersùs quam, dum Monaſterij ingreſſus causâ facta fuit, non datur reſtitutio ex capite læſionis enormiſſimæ: vt ſæpius fuit iudicatum, & inter cæteros docet Cancer. *lib.* 2. *var. reſol. cap.* 8. *num.* 80. *in nou. & lib.* 3. *cap.* 15. *de renunciat. num.* 213.

CAPVT III.

De ætate ad obtinendos Prioratus Conuentuales, vel non Conuentuales in Gallia requiſita.

SVMMARIVM.

1 *Omnia Beneficia ſimplicia hodie ex Concil. Trident. requirunt ætatem 14. annorum.*

2 *Sufficit tamen annus 14. inceptus.*

3 *In Gallia ſufficit ſeptennium in ſimplicibus beneficiis, ſecundùm Ius antiquum.*

4 *Beneficia quæ ſonant in nomen Rectoriæ per ſe ſtantis, non poſſunt poſſideri in Gallia à minore 14. annorum.*

5 *In Prioratibus Conuentualibus, minor. 25. annis non admittitur.*

6 *Prioratus non Conuentuales Curati. 25. annos requirunt.*

7 *Prioratus non Conuentuales, in quibus cura per Vicarium perpetuum exercetur, exigunt annum vigeſimum.*

8 *Prioratus non Conuentuales, in quibus cura nec per ſe nec per alium exercetur, exigũt annum 14.*

9 *Hodie tamen ex Concil. Trident. & ex Regis conſtitutione requiritur annus 16.*

10 *Ætas, & aliæ qualitates requiſitæ, dum beneficium Regulare datur in titulum, debent interuenire in commenda. Intellige vt num.* 12.

11 *Si Minori Commendetur beneficium, debet promoueri ad Ordinem requiſitum intra Annum; non à die adeptæ poſſeſſionis, ſed legitimæ ætatis.*

12 *In Commenda temporali, debent omnino interuenire qualitates requiſitæ, dum illud beneficium daretur in titulum.*

DVM quæritur quæ Ætas requiratur in Gallia, ad 1.
obtinendos Prioratus non Conuentuales; hoc eſt, quibus nulli ſubſunt qui collegialiter viuant. Prima ſit Concluſio, quòd omnia beneficia ſimplicia requirunt hodie ætatem 14. annorum, ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 24. *de reformat. c.* 6. † ſuffi- 2.
cit tamen annum. 14. attigiſſe, vt Sacra Congregatio declarauit. Barboſ. *de Epiſc. part.* 3. *allegat.* 60. *num.* 76.

Secunda. In Gallia Conciliaris diſpoſitio hoc in 3.
capite non obſeruatur; ſed ſufficit ſeptennium ad

obtinenda ſimplicia beneficia. Selua *de beneſic.part.3. quaſt 5. num. 27.* Garſ. *de benef. part.7.cap.4.num.4.*

4. Tertia. Si verò ſoneot in nomen Rectoriæ per ſe ſtantis, etiamſi ſint beneficia ſimplicia, ætatem 14. annorum requiruot:quia in illis requiritur iudicium, cuius impuberes non ſunt capaces. *cap. indecorum.de ætate & qualit. ordin. & cap. ſuper inordinata. de præbend.*

5. Quarta. Si ſint prioratus Conuentuales, ætas exigitur 25. annorum. *Clem.ne in agro. §. cæterum. de ſtat. Monach.*

6. Quinta. Si prioratus non Conuentuales, quibus cura animarum imminet per ſeipſum exerceri, ſolita ætas pariter requiritur 25. annorum. *d. §. cæterum & d. cap. ſuper inordinata. & ibi DD.*

7. Sexta. Si Prioratus ſint non Conuentuales, in quibus Cura per Vicarium perpetuum exerceri ſolet, requiritur ætas 20. annorum. *d. Clem.ne in agro.§.cæterum. de ſtat. Monach.*

8. Septima. Si ſit Prioratus non Conuentualis, in quibus Cura nec per ſe, nec per alium exercetur; requiritur ſaltem ætas 14. annorum Guill. Bened. *in cap. Raynntius in verb. adsecta impuberi. n.* 60. Abb. *d. cap. ſuper inordinata. num. 9. de præbend.* Selu. *d.*
9. *part. 3. quaſt. 5. num.*20. & 21. † Sed hodie cùm certum ſit hos Prioratus regulares, non profeſſis non eſſe conferendos; requiritur ætas 16. annorum, quæ neceſſaria eſt ex Concil. Trident. ad profeſſiooem: cui etiam annuit Blæſenſis conſtitutio *art.* 28. vt notat addit. marginalis ad Selu. *d. quaſt. 5. num.* 23.

10. Octaua Concluſio. Si Prioratus regularis detur in commendam, eadem requiritur ætas quæ requireretur, ſi daretur in titulum; ex ſententia Gonſal. *ad regul.*8. *Cancell. gloſſ. 5. §. 8. num. 9. per text. in cap. nemo deinceps. de elect.lib.6. allegat.* Verall *decis.* 127. *num. 3. part. 1.*

11. Sed veritas eſt in contrarium, nempe quòd ſi Papa minori 25. annis commendet beneficium Regulare, valet conceſſio; ſed cùm ætatem legitimam attigerit, debet ad ordinem requiſitum promoueri: & ſic dum requiritur ſacerdotium, debet promoueri intra annum, non à die collationis computandum, ſed à die quo legitimam ad ſacerdotium ætatem habuerit: vt deciſum fuit per Arreſta apud Louet *in addit. lit. B. num.* 4. Et hoc fundatur in diſpoſitione *d.§. cæterum.* ibi: *intra vigeſimum quintum ſuæ ætatis annum, ſi a..te annum ipſum non Conuentuales Prioratus, eis fuerint commiſſi; aut collati: ſe faciant ad ſacerdotium promoueri.* Vbi notandum eſt verbum *commiſſi*, quod commendam importat. Rebuff. *de pacif. poſſ. num. mihi* 54.

12. Nec obſtat *text. in d. cap. nemo deinceps.* quia ibi agitur de Commenda temporali facta ad ſex Menſes, nos de Commenda perpetua. Et ita etiam Verall. *dict. deciſ. 127. num. 3. part. 1.*

CAPVT IV.

An filij Hæreticorum ſint capaces beneficiorum.

SVMMARIVM.

1. *Filij hæreticorum ex diſpoſitione Iuris communis, inhabiles ſunt ad obtinenda beneficia.*
2. *Filij hæreticorum de Iure communi, priuantur etiam beneficijs iam obtentis, ſecundùm multorum ſententiam.*
3. *De Iure Gallico, filij hæreticorum non ſunt inhabiles ad obtinenda beneficia; nec amittunt obtenta.*

1. SI quæſtio propoſita ſecundùm Iuris communis terminos eſſet decidenda, concludendum eſſet filios hæreticorum, ab obtinenda beneficia omninò inhabiles eſſe: *cap. Quicunque 2. §. hæretici. Et cap. ſtatutum le. 2. de hæretic. lib. 6.* Rebuff. *in prax. tit. de mod. amitt. benef. num. 25.* Gars *de beneſic. par..1.cap.10. num.75.& ſeqq.* Quod locum habet, ſiue liberi ſint legitimi, ſiue illegitimi; ne plus luxuria conſequatur, quàm caſtitas. Et ſiue liberi ſint nati ante commiſſum delictum, ſiue poſt. Lotter. *de re beneſic. lib.3. quaſt.28. num.70. & ſeqq.*

2. Sed ſi agatur de beneficiis iam obtentis, quæſtio eſt valde controuerſa; vt videre eſt apud Gars. *loc. cit. num.75. & multis ſeqq.* Sed tamen poſt longam diſputationem tam coram Penia, quàm coram Peregrino tunc Rotæ Romanæ Auditoribus habitam; fuit tandem concluſum hæreticorum filios etiam obtentis beneficiis priuari: vt videre eſt in deciſionibus quas inſerit Theodos. Rub. *in ſuis ſingular. ad decis. Rot. Roman. ad decis.* 202. & 203. *coram Penia fol.* 476. *& multis ſeqq.* Quarum deciſionum poſtrema inſeritur quoque apud Gars. *loc.cit.d. par.11. cap.*10. *num. 79. & poſt. 2. volum. conſil.* Farinac. *decis.* 123. ſequitur & comprobat Lotter. *de re beneſic. d. quaſt.* 28. *num.82. & ſeqq.*

3. Si verò negotium iuxta Gallicas leges decidendum ſit, non ſolum hæreticorum filij Catholicè viuentes; ſed ipſi quoque hæretici, ſi dimiſſo errore ad fidem Catholicam conuerſi fuerint, beneficiorum capaces exiſtimandi ſuot. Imò ſolent in Gallia hæretici ad fidem redeuntes, ad ſua quoque beneficia ob errorem & hæreſim amiſſa redire. Quódque plus eſt, ſi quis beneficium Eccleſiaſticum obtinens, hæreticorum ſectam amplecti voluerit, conceditur illi tempus ad beneficium dimittendum. Papon & ibi adden. *lib. 3. tit. 6. arreſt. 3.* refert Tornet *lib. 3. arreſt. benef. litt. H. arr. 15. & litt. V. arr. 3.* Et hoc vigore articulorum ſecretorum pacis occaſione per Reges conceſſorum, Deus exorandus eſt vt huic malo pro ſua benignitate occurrere dignetur.

CAPVT V.

De prohibitione facta per fundatorem in ipſo fundationis limine, nè alius ſuperior præter Epiſcopum beneficium Eccleſiaſticum conferre poſſit.

SVMMARIVM.

1. *Ordinarius non poteſt cognoſcere de validitate prouiſionum, quando diſputatur de poteſtate Legati, vel alterius Superioris.*
2. *Vacatio per obitum non datur, quando beneficium vacat per reſignationem.*
3. *In beneficiis ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, prouiſus ab Ordinario non eſt legitimus contradictor, aduerſus prouiſum Apoſtolicum.*
4. *Fundator beneficii perpetui, non poteſt apponere legem in fundatione contra poteſtatem conferendi quam ſummus Pontifex, aut Legatus habet. Secùs in beneficio non perpetuo, quod non eſt propriè beneficium.*
5. *Fundator non poteſt apponere conditiones ſibi be-*

nenifas in limine fundationis, niſi approbentur ab Epiſcopo.

9. *Epiſcopus non poteſt præſtare authoritatem in fundatione, dum agitur de intereſſo ipſius Epiſcopi.*

1. DVM tractaretur de quodam prouiſo Apoſtolico per literas Illuſtriſſimi & Reuerendiſ. Domini Vicelegati Aueniononſis, iudicatum fuit controuerſiam illam coram Epiſcopo tractari non poſſe: quãuis regulariter cauſæ omnes in prima inſtantia coram Epiſcopo, dum de beneficiis agitur, ventilari debeant: ex ſacri concilii Tridentini diſpoſitione *ſeſſ.* 24. *cap.* 20. *cauſa omnes.* Quia conueniens non eſt, vt inferior de poteſtate ſui Superioris cognoſcat; vt oſtendit Gabriel. *conſ.* 182. *num.* 17. *vol.* 2. Quod verum eſt ſi agatur de poteſtate Superioris, nam ſi diſputaretur de nullitate prouiſionis, poſſet de ea re inferior iudicare, vt dixi *in tract. de preuent. iudic. cap.* 5. *num.* 15.

2. Et dum deueniretur ad deciſionem negotii principalis firmatum fuit collationem Epiſcopi, ſeu eius Vicarii generalis, nullam eſſe & inualidam; cùm facta fuerit de beneficio vti vacante per obitum vltimi illius poſſeſſoris, cùm tamen vacaret per reſignationem per ipſum factam: & vti ſic vacans fuiſſet per ſedem Apoſtolicam collatum. Quod autem per reſignationem vacat, non poteſt per obitum conferri, Caſſad. *decif.* 1. *&* 2. *de renunciat.* Gabriel. *conſ.* 193. *num.* 11. *vol.* 2.

3. Ex alio etiam capite dicta prouiſio ſubſiſtere non poterat: quia facta fuerat de beneficio, tanquam vacante per obitum de menſe Ianuario, ſeu etiam Februario; & ſic in menſe reſeruato: cùm iſte Epiſcopus non gauderet alternatiua, ſeu ob non factam illius acceptationem, ſeu ob defectum reſidentiæ: & propterea prouiſus Apoſtolicus debuit manuteneri; vel etiam immitti aduerſus prouiſum ab Ordinario; etiam ſi ab hoc prouiſus, eſſet in poſſeſſione beneficii, attento quòd prouiſio facta fuit in menſe reſeruato; & ſic prouiſus ab Ordinario non habebat parem titulum: vnde quamuis poſſideret non erat legitimus contradictor. D. Argel. *in tract. de legit. contrad. quæſt.* 15. *art.* 5. *num.* 128. Ne alioquio authoritas Pontificia eludatur per Ordinarios, qui vt plurimùm habent notitiam vacationis, antequam ſummus Pontifex aut Legatus eam habuerit: vt per Eund. *loc. cit. num.* 97. *&* 98.

4. Nec obſtat quòd fundator in limine fundationis hanc legem dixerit, vt nemo præter Epiſcopum beneficium huiuſmodi conferre poſſet, aliàs ex nunc, prout ex tunc, dictus fundator eandem fundationem reuocabat; & aliis piis operibus applicari mandabat. Quia talis conditio, ſeu tale onus huic beneficio ſeu perpetuæ capellaniæ imponi non poterat; quòd nullus collator præter Epiſcopum illam conferre poſſet. Rebuff. *in tractat. de pacif. poſſeſſor. numer.* 349. Paris. *conſ.* 34. *numer.* 12. *vol.* 4. Et cùm talis conditio ſit contra naturam perpetui beneficii, & contra ius; non debet admitti, ſed pro non ſcripta habenda eſt, Rot. *in antiq. ſub tit. de teſtam. decif.* 10. *per tot.* Et poſt Felin. Lambertin. Couarru. & Gotier. oſtendit Gonſal. *ad regul.* 8. *gloſ.* 5. *num.* 42. Et in ſpecie, quòd non obſtante contraria teſtatoris diſpoſitione, beneficium vacans in menſe reſeruato, conferri debeat authoritate ſedis Apoſtolicæ, & Ordinarius non poſſit ſe intromittere, cùm regula comprehendat tam ordinarios, quàm extraordinarios collatores, tradit Gars. *de benefic. par.* 5. *cap.* 1. *num.* 610.

Accedit, quòd licèt fundator regulariter in fundationis limine, conditiones ſibi bene viſas apponere poſſit, etiam iuri communi contrarias: hoc tamen non habet locum, quando tales conditiones ab Ordinario approbatæ non fuerunt. Rot. *deciſ.* 561. *numer.* 2. *part.* 2. *recentior.* † Et quando tractatur de vtilitate, vel intereſſe ipſius Epiſcopi, non poteſt Epiſcopus examinare & approbare conditiones, & qualitates appoſitas in fundatione; cùm non poſſit ſimul fungi officio iudicis & partis: vnde ſolus conſenſus & authoritas Epiſcopi, non poteſt præiudicare iuribus ſedis Apoſtolicæ, & poteſtati quam habet in collatione beneficiorum: quia inferior non tollit legem & iura Superioris, *Clement. ne Romani. de elect.* Et ita fuit determinatum per Rot. Roman. *deciſ.* 331 *num.* 5. *& per tot. par.* 4 *recentior.* Et in hac ciuitate Aueniononſi fuit ſecundùm prædicta iudicatum, in fauorem egregii Domini Ioannis Scot iurium Doctoris, prouiſi de quadam capellania ad reſignationem Reuerend. D. Pauli Carpentras, contra Reuerend. D. Ioannem Bruſſet aſſertum fundatorem dictæ capellaniæ, ſub inuocatione ſanctæ Annæ, prouiſum ab Epiſcopo in menſe reſeruato. 5. 6.

CAPVT VI.

De Penſione anteriori, in nouæ penſionis conceſſione exprimenda.

SVMMARIVM.

1. *Reſeruatio penſionis nulla eſt, ſi non fuerit facta mentio alterius penſionis, ſuper eodem beneficio impoſita.*
2. *Temporis diuturnitas validam reddit conceſſionem penſionis, in qua mentio penſionis anterioris facta non fuit.*
3. *Penſio affecta vitio ſimoniæ, vel alio reali, nulla temporis diuturnitate confirmatur.*
4. *Quo remedio ſuccurrendum ſit in Gallia ei, qui nulliter penſionem obtinuit, non factâ mentione penſionis anterioris ſuper eodem beneficio iam impoſitæ.*

CONCESSIO penſionis, non factâ mentione penſionis anterioris ſuper eodem beneficio iam impoſitæ, nulla eſt & inualida; quia omnia debent exprimi, quæ concedentem difficiliorem reddidiſſent. Garſ. *de benefic. par.* 1. *cap.* 5. *num.* 561. Gigaſ. *de Penſionib. qu.* 29. Rot. *deciſ.* 1·9. *num.* 2. *par.* 4. *recentior.* Boer. *deciſ.* 192. *per tot.* Forget. *au titre des penſions, num.* 25. 1

Sed tamen huiuſmodi penſiones, lapſu diuturni temporis confirmari poſſunt; ſi poſſeſſor per longi temporis ſpatium in ſolutione vtriuſque penſionis perſeuerauerit: hoc enim caſu locus eſt regulæ de pacificis poſſeſſoribus in Gallia. Bleyn. *de benefic. tit. de penſionib. num.* 23. *in gloſſ.* H. † Quod tamen ita accipiendum eſt, dummodo nullo vitio reali, veluti ſimoniæ, aut ſimili affecta ſit; nam tunc diuturnitate temporis confirmari ſeu valida reddi non poteſt. Charond. *lib.* 1. *reſponſ.* 47. Tornet. *in arreſt. benefic. litt. P. num.* 8. 2. 3.

Quod ſi de penſionis validitate in Gallia dubitetur, ad Chriſtianiſſimum Galliarum Regem recurrendum eſt, pro obtinenda illius confirmatione, qua- 4.

 tenus

tenus opus eſt, non obſtante tali defectu exprimendo. Atque ita fuit practicatum. Quod intelligendum eſt ſalua ſemper authoritate Sedis Apoſtolicæ, cùm ea quæ ſummi Pontificis poteſtati aduerſantur, approbari nec poſſint nec debeant.

CAPVT VII.

De appellatione interpoſita à beneficij collatione facta per Epiſcopum.

SVMMARIVM.

1. *Appellatio à prouiſionibus beneficij factis per Epiſcopum, dicitur extraiudicialis, nec cauſat attentata.*
2. *Si Epiſcopus procedat in forma iudicij contentioſi, licet appellare à collatione beneficij, & ſuſpenditur executio.*

1. DIxi in quadam cauſa vertente in curia Palatij Auenionenſis, quòd appellatio facta à collatione beneficij facta, per Illuſtriſ. Dominum Epiſcopum, non ſuſpendebat executionem; nec cauſabat attentata: cùm Epiſcopus ſimpliciter contuliſſet ſine forma iudicij, & ſic erat appellatio extraiudicialis quæ non cauſat attentata: *cap. conſtitutus* 46. *de appellat.* Caualcan. *deciſ.* 26. *num.* 56. *part.* 3. Mateſcot. *lib.* 2. *var. reſol. cap.* 64. *num.* 20. Lancell. *de attentat. cap.* 12. *limit.* 49. Gonzal. *ad regul.* 8. §. 9. *in annotat. num.* 27. & 29.

2. Quicquid aliud ſit, quando Epiſcopus proceſſiſſet in forma iudicij, & per viam contentioſæ iuriſdictionis: vt per Eund. *num.* 203. ſed dum Epiſcopus procedit tanquam collator ordinarius, non debet admitti appellatio, quæ ſuſpendat executionem, & cauſet attentata; quia tunc procedit dumtaxat vti collator, non vti Iudex. Gonſal. *ibid. num.* 36. Plura dixi *in tract. de prauent. iudic. cap.* 32 *num.* 24. & *ſequentibus.*

CAPVT VIII.

De diſpenſatione cum illegitimis.

SVMMARIVM.

1. *Illegitimi ſunt incapaces ordinum, & beneficiorum.*
2. *Epiſcopus diſpenſare poteſt cum illegitimis ad minores ordines, & beneficia ſimplicia.*
3. *Aſſertioni Epiſcopi ſtandum eſt in iis, quæ eius ſimplici informationi commiſſa ſunt; vel ſi non adſit in commiſſione clauſula* vocatis vocaudis.
4. *In extraiudicialibus, ſemper præſumuntur interueniſſe ſolemnitates ad actum requiſite.*
5. *Quando diſpenſatio fuit ſortita effectum, omnia legitimè & ſolemniter facta præſumuntur.*
6. *In impetratione beneficij, non eſt exprimenda diſpenſatio iam per Epiſcopum approbata, & executioni demandata.*
7. *In impetratione beneficij, exprimi debent beneficia iam obtenta.*

VERVM quidem eſt omnes illegitimè natos, non 1.
ſolùm ad beneficia, ſed etiam ad ordines ipſúmque clericatum, ſine diſpenſatione promoueri non
poſſe: *cap. Innotuit.* 20. *de Elect. cap. fin. de fil.*
Presbyt. † ſed tamen illi non ſolùm ex diſpenſatione 2.
Pontificia, ſed etiam Epiſcopali redduntur habiles:
ex illa quidem, ad omnia; ex hac, ad minores ordines, & beneficia ſine cura: *cap.* 1. & *ibi Gloſſ.* & *DD.*
de fil. Presbit. in 6. † Quòd ſi Epiſcopus in collatione 3.
clericatus, de hac diſpenſatione fecerit mentionem;
non erit neceſſe ei, cui ſic collatio facta fuit, docere
de aliqua proceſſura iudicialiter, aut extraiudicialiter
ſuper diſpenſatione facta: cùm de iure præſumatur,
collationem ordinom ab Epiſcopo ritè & rectè, & ſeruatis ſeruandis factam fuiſſe; & ab eo diſpenſationem
examinatam. Noo enim tenetur Ordinarius procedere in ſimilibus diſpenſationibus io forma iudicij;
ſed ſufficit ſola informatio extraiudicialis, quando
nullus adeſt contradictor, & in commiſſione non adeſt clauſula *vocatis vocandis*. Pute. *deciſ.* 140. *num.* 1.
& 2. *in nouis*, aliàs *deciſ.* 154. Gonſal. *ad regul.* 8. §. 9.
gloſ. 1. *in annot. num.* 20.

Dum igitur Epiſcopus in literis ordinum, ſeu 4.
clericatus, nominat promouendum filium naturalem
à ſummo Pontifice diſpenſatum; non tenetur promotus iuſtificare illam enunciatiuam; quia in extraiudicialibus, ſemper præſumitur quòd interuenerit ſolemnitas ad talem actum requiſita, & quæ ſpectat ad
officium exercentis talem actum. Innocent. *in cap. innotuit, ſub num.* 4. *de eo qui furt. ord. ſucep.* Ferret.
conſ. 362. *num.* 5. *vol.* 2. atque ita per Rot. Roman. iudicatum fuit, ſuper certa diſpenſatione matrimoniali
commiſſa Ordinario, qoi aſſenſum præſtiterat contractui matrimonij; quamuis non conſtaret de aliqua
verificatione narratorum. Quia, inquit, cùm poſt talem diſpenſationem, matrimonium in facie Eccleſiæ
celebratum fuerit; præſumendum eſt, literas Ordinario fuiſſe exhibitas, ipſúmque ſe extraiudicialiter informaſſe, Rot. *deciſ.* 406. *num.* 1. & 2. *part.* 1. *in re-*
centior. † Et cùm diſpenſatio effectum ſortita fuerit; 5.
præſumitur, quòd præceſſerit informatio, tanquam
neceſſarium antecedens. Rot. *d. loc.* Garſ. *de benefic.*
par. 6. *cap.* 2. *num.* 247. & *ſeqq.*

Similiter non eſt opus, quòd in impetratione be- 6.
neficij fiat aliqoa mentio diſpenſationis iam ſortitæ effectum; & per Ordinarium, dum primam tonſuram contulit, executioni demandatæ: cùm omnes actus, qui fiunt in conſequentiam, ſiue ſacros ordines, ſiue beneficia conferendo; fiant tantùm in executionem actus præcedeotis. Rot. *in antiq. deciſ.* 3. *de fil. Præsbit.* Et dubium dumtaxàt intraret, ſi ageretur de obtinenda noua diſpenſatione: quia tunc regula generalis eſt, quòd debeat fieri mentio primæ: vt inferius ſuo loco oſtendetur: ſed dum noua diſpenſatio non petitur, impetratio ſine expreſſione diſpenſationis eſt valida: vt dicit Rot. *d. deciſ.* 3. *de fil. præsbit. in antiq.* Garſ. *de benefic. par.* 7. *cap.* 2. *num.* 73.

Cauendum tamen eſt, vt non omittatur in impe- 7.
tratione, expreſſio aliorum beneficiorum per impetrantem obtentorum, quia omiſſio talis expreſſionis nullam ſine dubio impetrationem redderet: *cap. ſi motu proprio, de præbend. in* 6. *Clemens.* 2. *de Offic. Ordin. cum ſimil.* Et ſi in hoc erratum fuiſſet, remedium adhibendum eſſet per nouam prouiſionem. De hoc autem defectu expreſſionis obtentorum, dicemus infra *cap.* 27. *num.* 36. & *cap.* 29.

CAPVT IX.

De Qualieatibus in prouiſione beneficij exprimendis, & obſeruandis; & quando ſtatus vltimus ſit attendendus.

SVMMARIVM.

1. *In beneficij impetratione exprimi debet, ſi reſidentiam requirat.*
2. *Si ex fundatione collatio fieri debeat oriundo ex certo loco, non valet collatio facta extraneo.*
3. *Capella eſt incompatibilis cum canonicatu, ſi illa aſſiduum ſeruitium & reſidentiam requirat.*
4. *Vltimus ſtatus in beneficialibus attendendus eſt.*
5. *Prouiſiones Apoſtolicæ non mutant ſtatum beneficij.*
6. *Vltimus ſtatus non attenditur, quando conſtat legitimè de ſtatu præcedenti, niſi probetur præſcriptio cum aliis requiſitis.*
7. *Quæ ſint neceſſaria, vt ſtatus beneficij fuerit legitimè præſcriptus.*
8. *Si ob defectum hæredum fundatoris, Eccleſia libertatem acquirat, collatio nihilominus fieri debet habenti qualitates, ex fundatione requiſitas.*
9. *Præſcriptio non eſt extendenda; ſed tantùm præſcriptum quantùm poſſeſſum.*

CVM ex lege fundationis Capellania continuam reſidentiam exigeret, nec aliis quàm oriundis ex illo loco, vbi fundatio facta erat conferri deberet; ſi non expreſsè, vel falsò narrata fuerat qualitas reſidentiæ, collatio hoc ipſo nulla erat, præſertim ſi alteri quàm originario
1. loci illius facta fuiſſet. † Qualitatem ſi quidem
beneficij requirentis reſidentiam, omninò exprimendam eſſe in illius impetratione certum eſt;
aliàs nullam eſſe collationem. Selua *de benefic. par.* 3. *quæſt.* 11. *num.* 42. Gonſal. *ad reg.* 8 §. 9. *n.* 30.
Et adeſt regula Cancellariæ 63. *de expreſſione qualit.*
2. *in benefic. impetr.* † Quòd autem attinet ad aliam
qualitatem requiſitam ex fundatione, quòd beneficium non poſſit alteri quàm oriundo ex loco conferri: certum etiam eſt non ſolum qualitatem illam in impetratione beneficij exprimendam fuiſſe, ſed etiam collationem alteri quàm filio patrimoniali, ſeu oriundo ex loco factam, nullius eſſe momenti. Garſ. *de benefic. par.* 7. *cap.* 15. *num.* 1. 2. *& ſeqq.*

3. Sed reſtabat difficultas, quia videbatur quòd ſtatus illius beneficij mutatus fuiſſet: cùm per plures annos illa Capellania abſque onere reſidentiæ poſſeſſa fuiſſet: ad quam licèt Capellanus ex fundatione teneretur, quia erat obligatus aſſiſtere diuinis officiis in Choro, & ideo non poterat ſimul cum Canonicatu obtineri: vt oſtendit Barboſ. *in tract. de Iur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 28. Tamen vltimus illius poſſeſſor Capellaniam obtinuit ſimul cũ Cano-
4. nicatu: † certum eſt autem in materia beneficiali,
ſemper attendendum eſſe vltimum ſtatum. Rot. *deciſ.* 49. *in antiq. ſub tit. de Reſcript.* Ferret. *conſ.* 382. *num* 11. *&* 12.

5. Quæ tamen difficultas non obſtat, tum quia prouiſiones vltimi poſſeſſoris erant Apoſtolicæ, quæ non mutant ſtatum beneficij. Achill. *deciſ. vlt. de Iurepatr.* Rot. *deciſ* 411. *num.* 1. *par.* 2. *recent.*

6. Tum etiam quia quando conſtat de legitimo ſtatu præcedenti, non attenditur vltimus ſtatus contrarius, niſi probetur legitimè præſcriptus, & mutatus ſpatio quadraginta annorum. Gratian. *diſcep. forenſ. c.* 574. *num.* 13. *&* 14.

Tum & denique, quia ad mutandum ſtatum bene- 7.
ficij vltra quadragenariam, plura alia requiruntur; nempe poteſtas, & voluntas ſuperioris, nec non etiam bona fides, & præterea ſcientia & patientia illorum, qui ex hac ſtatus mutatione præiudicium recipiunt; quæ in hoc caſu non concurrebant. Adden. ad Ludouis. *deciſ.* 434. *num.* 20. Et plenè Rot. coram illuſtriſſ. bon. mem. Dunozetto *in Lucana Iuriſpatronatus de podiis, diebus* 23. *Martij &* 20. *Nouemb.* 1620. vbi quòd animus Ordinarij non præſumitur fuiſſe mutandi ſtatum beneficij, quando breue temporis ſpatium interceſſit, & non concurrentibus requiſitis, de quibus ſupra. Quarum deciſionum prior quæ eſt ſub 23. martij inſeritur poſt tract. Viuian. *de Iurepatr. deciſ.* 29.

Neque prædictis obeſſe poteſt quòd mortuo ſine 8.
hæredibus fundatore, aut aliàs non comparentibus illius ſucceſſoribus, Eccleſia libertatem acquiſiuerit, & ius conferendi fuerit omnino deuolutum, & tranſlatum in Epiſcopum. Quia deuolutio ad Superiorem facta intelligitur cum omnibus qualitatibus, oneribus, & conditionibus quæ ex fundatione requiruntur Barboſ. *de Epiſcop. par.* 3. *alleg.* 72. *num.* 119. Franciſc. Marc. *deciſ.* 494. *num.* 7. *par.* 1. Gutier. *conſ.* 1. *num.* 31 Lambertin. *de Iurepatr. in* 7. *quæſt. princip.* 3. *partis art.* 13. *lib.* 3. Garſ. *de benefic. par.* 10. *cap.* 3. *num.* 42. Et nominatim quoad illam qualitatem requiſitam, quòd prouiſus ſit filius patrimo-
nialis: quia † quamuis in cæteris aliqua præſcriptio 9.
allegari poſſet, ex eo nihil inferri poſſet ad iſtam qualitatem; ſi quidem tantùm præſcriptum, quantùm poſſeſſum Seraphin. *deciſ.* 1404. *num.* 2. Barboſ. *Axiom.* 211. *num.* 13.

CAPVT. X.

De incompatibilitate officiorum Procuratoris Generalis, & Prouincialis apud Regulares.

SVMMARIVM.

1. *Officium Procuratoris Generalis eſt incompatibile cum officio, ſeu munere Prouincialis.*
2. *Capitulum nihil poteſt ſtatuere aduerſus ordinationem ſummi Pontificis, & n.* 4.
3. *Capitulum habet manus ligatas per clauſulam decreti irritantis.*

PROCVRATORES Generales ordinis per ſummum Pontificem in Romana curia, & in curia Chriſtianiſſimi Francorum Regis deputati; ea lege, vt ſuis reſpectiuè fungerentur officiis, vſque ad proximum tunc capitulum generale; quod in breui celebrari mandabatur; non poterant in capitulo intermedio eligi in Prouinciales: † cùm 1.
onus Prouincialis ſit incompatibile cum onere procuratoris generalis, nec aliquis religioſus ſimul & ſemel duo officia, perſonalem reſidentiam requirentia, aut perſonatum & dignitatem habentia, ſine diſpenſatione obtinere poſſit. *argum. cap. de multa. de Præbend.* Mirand. *in manual. prælat. regul. tom.* 2. *quæſt.* 3. *art.* 3.

Renunciatio verò officij Procuratoris generalis, 2.

quam facere intendebant Prouinciales eligendi, non
poterat eos ad Prouincialatum reddere idoneos; quia
cùm ſummus Pontifex iuſtis de cauſis mandauerit ca-
pitulũ generale celebrari Anno 1636.& in capitulo in-
termedio quod voluit celebrari Anno 1635 mãdauerit
deputari Prouinciales: & quòd Procuratores gene-
rales in Breui Apoſtolico nominati, eorum officio
fungerentur reſpectiuè in Romana curia,& in Regno
Franciæ, vſque ad dictum proximum capitulum ge-
nerale; noo potuerunt capitulares, in illo capitulo
intermedio derogare Pontificiæ conſtitutioni: nec
deputati & approbari à ſummo Pontifice renunciare
ſuæ deputationi, niſi interueniente eiuſdem ſummi
Pontificis authoritate. Quia quando conſtitutio Pon-
tificia facta fuit ad bonum commune; non poteſt illi
per conſenſum capituli, vel particularium derogari,
vel ab ea recedi in præiudiciũ religionis: vt in fortio-
ribus terminis de capitulo generali loquens tradit
Mitand. *in manual. prelat. regular. tom.2. queſt. 29.
art.8.in 1. & 2. concluſ.* Et eſt communis Doctorum
3. traditio in *cap. cum acceſſiſſent 8. de conſtit.* † Quod
tantò magis procedit, quia in Breui conceſſo à ſum-
mo Pontifice, adeſt decreti irritantis clauſula, adiectâ
etiam pœnâ excommunicationis: ob quæ multo mi-
nus recedi poteſt à voluntate expreſſa ſummi Ponti-
ficis, Couarr. *in cap. quamuis pactum par.2. §.2. n.13.*
4. † Cùm ergo tractetur de mera & clara diſpoſitione
Papali, nullo modo poſſunt religioſi illi contrauenire.
Rot. *deciſ. 84. num. 6. par. 1. in recentior.* Quamuis,
ſupradictis ceſſantibus, poſſit religioſus qui fuit ele-
ctus, & nunquam poſſeſſionem apprehendit, neque
adminiſtrauit, electioni renunciare; vt aliud officium
quod aliàs eſſet incompatibile, conſequatur: maximè
ceſſante clauſula decreti irritantis: vt tradit Nouar.
deciſ. 66. per tot. part. 1.

CAPVT XI.

Vtrùm Epiſcopus poſſit cogere Canonicos ad aſſiſtendum cũ cappis, Canonicis aut Dignitatibus diuinum officium facientibus. Et vtrùm Canonici ab hoc grauamine appellare poſſint.

SVMMARIVM.

1. *Epiſcopus in Synodo ſtatuta condere poteſt, dummodò non ſint contraria iuri communi.*
2. *Epiſcopus ſtatuta ſine capitulo facere non poteſt.*
3. *Statuta & decreta facta in Synodo, dicuntur ſtatuta ſolius Epiſcopi.*
4. *Epiſcopus in condendis ſtatutis, requirere debet conſenſum capituli, ſed non tenetur illud ſequi.*
5. *Tractatus capituli pro condendis ſtatutis ſufficit, quòd fiat in priuatis congregationibus.*
6. *Quæ ſit differentia inter Synodum prouincialem, & Diœceſan. Remiſſiue.*
7. *Epiſcopus poteſt pœnam imponere, vbi ius non imponit; vel pœnam iuris augere.*
8. *Epiſcopus pœnam excommunicationis imponere poteſt, etiam abſque trina monitione.*
9. *Excommunicationis pœna non debet facilè imponi.*
10. *Conſuetudo Eccleſiæ, circa delationem capparum, debet obſeruari.*
11. *Appellari non poteſt à pœna impoſita per ſtatutum Epiſcopi.*
12. *Appellari poteſt à declaratione pœnæ legis vel ſtatuti.*
13. *A pœna excommunicationis contenta in decreto, datur appellatio.*
14. *A decreto facto fauore cultus diuini, non datur appellatio ſuſpenſiua.*
15. *Datur tamen appellatio quoad effectum deuolutiuum.*

SVPPONENDVM in primis eſt Epiſcopum ſtatuta 1.
condere poſſe, dummodò iuri communi non
ſint contraria: vt probat *text. in cap. quod ſuper
his. De maior. & obed. capit. ex ore. §. porro. de
priuil. cap. licèt. De off. ordin.* Duenn. *regul. 245.*
Barbos. *de off. & pot. Epiſc. allegat. 93. num. 23.*
Tuſc. *litt. E. conclu. 251.* † Et quamuis regulariter 2.
Epiſcopus ſtatuta condere non poſſet, ſine conſilio ſui
capituli: *cap. Epiſcopus 24. diſtinct.* Barb. *vbi ſup. n. 25.*
Tamen aduertendum eſt ſufficere, quòd Epiſcopus 3.
negotium communicauerit capitulo, prout ſuppone-
batur in facto; quia Canonici Eccleſiæ Cathedralis
de qua agebatur, fuerant (prout eſſe ſolent) præſen-
tes in Synodo Diœceſana. Decreta verò & conſtitu-
tiones quæ fiunt in Synodo, non dicuntur ſtatuta Sy-
nodi, neque fiunt à Synodo; ſed à ſolo Epiſcopo, qui
ſolus illa ſubſcribit, ſolus publicari mandat, ſolus ad
illorum obſeruantiam cogit: vt bene oſtendit Vgolin.
in tract. de Epiſcop. par. 2. cap. 47. num 7. vbi docet,
† congregationem Eminentiſſ. Cardinalium, qui Con- 4.
cilij Tridentini interpretationi præfecti ſunt, decla-
raſſe Epiſcopum in Diœceſana Synodo poſſe conſti-
tutiones facere, abſque conſenſu & approbatione
Cleri: debere tamen requirere conſilium Capituli,
licèt illud ſequi minime teneatur. Quod etiam vo-
luit Stephan. Quarant. *in ſumm. bullar. in verb. Sy-
nodus Diœceſana.* Et quod plus eſt; † ſufficit quòd ta- 5.
lis tractatus fiat in priuatis congregationibus, dum-
modo poſtea decreta in Synodo publicentur. Et ad
præmiſſa faciunt, quæ tradit Sanch. *in tract. de ma-
trim. lib. 8. diſpu. 17. num. 33.* vbi † oſtendit differen- 6.
tiam inter Synodum Diœceſanam, & Synodum Pro-
uincialem. Idem voluit Barbos. *dicta allegat. 93.
num. 25. in fin.*

Et prædicta locum habent, non obſtante pœna 7.
cenſurarum appoſita in dicto decreto: quia Epiſco-
pus poteſt apponere pœnam, vbi ius non apponit;
vel aggrauare pœnam à iure impoſitam: *cap. innotuit.
& ibi* Abb. *De eo qui furt. ordin. ſuſcep.* † Etiam ap- 8.
ponendo pœnam excommunicationis, ſuſpenſionis
& interdicti abſque trina monitione, licèt illa regu-
lariter requiratur: *cap. ſacro, de ſenten. excommu. &
ibid.* Boich. *col. 1.* Henric. Bott. *in tract. de Synodo
Epiſc. par. 2. conclu. 13. num. 106. & 109.*

Meliùs tamen feciſſet Illuſtriſſimus Dominus Epiſ- 9.
copus, ſi tam facilis non fuiſſet in laxando pœnam
excommunicationis, in qua valde parcum eſſe opor-
tet: cùm tales pœnæ potiùs ſint in laqueum Chri-
ſtianis, quàm in vtilitatem: vt notat Bott. *loc. cit.
num. 113.* Et ideo cùm aliàs quidam Epiſcopus de-
cretum feciſſet in Synodo, adiectâ pœnâ excõmuni-
cationis: Rota Romana pœnam illam non approba-
uit, dixitque illam non poſſe ſeruari, cùm ſit illaquea-
toria animarum: vt videre eſt in *deciſ. 757. num. 2.
par. 2. recentior.*

Et præmiſſa omnia procedunt, poſito quòd non 10.
probetur conſuetudo dictæ Eccleſiæ, circa delatio-
nem quatuor capparum, in contrarium: nempe quòd
Domini Beneficiati ſint in tali conſuetudine, non aſ-
ſiſtendi Canonicis, vel Præpoſito Eccleſiæ diebus ſo-
lemnibus celebranti, vel officium facienti, cum qua-
tuor

tuor cappis : ſi enim contraria conſuetudo legitimè probaretur, res non tranſiret ſine difficultate : ex *dicta deciſione* Rot. 757. *num.* 1. *part.* 2. *recentior.*

Attamen difficillima erit huius contrariæ conſuetudinis, in hac Eccleſia Cathedrali probatio, ſi eam Præbendari aduerſuſ Canonicos facere intẽdant; cùm iam à multis annis de tempore quo inſignis Iuriſconſultus Stephan. Bertrandi viuebat, beneficiari conſueuiſſent aſſiſtentiã facere Canonicis & Dignitatibus in officiis ſolemnibus: vt de hac eadem Eccleſia loquens teſtatur *conſil.* 195. *lib.* 1. *poſterior.* quod conſilium eſt totum de hac materia, & valde fauet conſtitutioni factæ per Illuſtriſſimum Dominum Epiſcopum.

11. Quibus ita poſitis, ſequitur reſolutio dubii, vtrùm ab huiuſmodi decreto ſeu cõſtitutione Epiſcopali appellari poſſit; nam à pœna per ſtatutum Epiſcopi impoſita, appellari non poteſt: Bott. *in d. tract. de Synodo art.* 1. *conclu.* 13. *n.* 115. quia à pœna legis vel conſtitutionis non appellatur: *cap. quia nos.* 32. *de appellat.*

12. †. Licèt à declaratione pœnæ per ſtatutum Epiſcopi impoſitæ, detur appellatio; quia appellans forſan non fuiſſet ligatus pœna ſtatuti illius Epiſcopalis, cùm multi dentur caſus, in quibus contrauenientes tali ſtatuto, pœnam non incurrunt. Bott. *dicto loc. num.* 17.

13. Præterea verius videtur, quòd à pœna excommunicationis in illo decreto contenta, detur appellatio ſuſpenſiua : quia decretum illud excommunicationis pœnam infligens, non videtur obſeruandum tanquam illaqueatorium animarum : vt ſup. diximus ex *d. deciſ.* 757. *num.* 2. *par.* 2. *recentior.*

14. Semotâ verò pœnâ excommunicationis, in reliquis dicta appellatio non debet ſuſpendere executionem, ſaltem donec Dominus Epiſcopus fuerit inhibitus: quia agitur de decreto facto, propter augmentum cultus diuini; quo caſu, pendente appellatione, fit prouiſio propter fauorem diuini cultus. Rebuff. *de ſenten. prouiſion. in præfat. num.* 37. *&* *num.* 38. *in fin.* vbi dicit, quòd non obſtante appellatione, fieri debet ſeruitium Eccleſiæ per modum pro-
15. uiſionis; ne cultus diuinus pereat, aut minuatur; † ſine tamen præiudicio appellationis, quoad effectum deuolutiuum. Sigiſm. Scacc. *in tract. de appellat. quæſt.* 17. *limit.* 26. *num.* 1. *verſ. ratio huius limitationis.* Salgad. *in tract. de Reg. protect. par.* 3. *cap.* 2. *num* 69.

CAPVT XII.

Parochus Eccleſiæ per aliquot milliaria diſtantis, an poſſit lucrari diſtributiones, anniuerſaria, & miſſas fundatas, deſeruiendo ſaltem per ſubſtitutum.

SVMMARIVM.

1. *Diſtributionum quotidianarum quatuor ſpecies.*
2. *Reſidentia, & præſentia perſonalis in choro, multùm inter ſe differunt.*
3. *Reſidentia duplex eſt; vna præciſa, & alia cauſatiua: & quomodo inter ſe differant.*
4. *Quæ reſidentia requiratur in ſimplici præſtimonio, vel beneficio.*
5. *Beneficium quod habet onus celebrandi miſſas non eſt incompatibile cum curato.*
6. *Seruitia Eccleſiæ, ex quibus ſint inter ſe compatibilia*
7. *Beneficia ſimplicia ſi ſint ſeruitoria, requirunt reſidentiam.*
8. *Incompatibilitas conſideranda eſt non reſpectu tituli, ſed reſpectu ſeruitij, dum agitur de lucrandis diſtributionibus.*
6. *Diſtributiones quæ præſtantur pro ſeruitio perſonali, dicuntur perſonales.*
10. *Subſtitutus non admittitur, quando diſtributiones præſtantur ratione ſeruitij perſonalis, etiam in fauorem abſentium ex cauſa ſtudij, vel alia iuſta cauſa.*
11. *Miſſæ per turnum celebrandæ, non poſſunt dici per ſubſtitutum.*
12. *Statutum recipit interpretationem à iure communi.*

DISTRIBVTIONVM quæ inſeruientibus, & diuino 1.
officio aſſiſtentibus dantur, quatuor ſunt ſpecies. Prima, quando certus eſt numerus præbendarum, ſed præbendæ non ſunt diſtinctæ. Secunda, quando præbẽdæ ſunt diſtinctæ, & diſtributiones dãtur de menſa communi reſidentibus in loco; quamuis diuinis officiis non interſint. Tertia eſt earum quæ dantur illis, qui interſunt horis diurnis & nocturnis Eccleſię, & choro, actuale ſeruitium & miniſterium ſibi competens exhibendo. Quarta continet omnia emolumenta quæ diuiduntur, & diſtribuuntur præſentibus tantùm, & iis qui interſunt certis ſacris piiſque actionibus; qualia ſunt anniuerſaria, mortuaria, & alia huiuſmodi, de quibus in *cap. vnic. de cleric. non reſiden. lib.* 6. Et has quatuor ſpecies diſtributionum refert & explicat Monet. *de diſtribut. quotid. par.* 1. *q.* 3. *per tot.*

Inter reſidentiam autem, & intereſſentiam perſo- 2.
nalem in choro, etiam quoad diſtributionum quotidianarum perceptionem, magna eſt differentia : ex Cæſar. de Graſſ. *deciſ.* 5. *de præben. num.* 3. cum pluribus citatis per Monet. *in d. tract. de diſtr. quotid. par.* 1. *quæſt.* 4. *num.* 18. Rot. *deciſ.* 330. *num.* 2. *par.* 1. *diuerſ.*

Porrò reſidentia duplex eſt; vna præciſa, qualis re- 3.
quiritur in parochialibus, in canonicatibus, & ſimilibus: alia eſt cauſatiua, videlicet vt clericus teneatur reſidere ſub pœna priuationis fructuum, non autem ſub pœna priuationis tituli; qualis eſt ea quæ requiritur in certis capellaniis, quæ obligant ad intereſſendum in choro diurnis, nocturniſue officiis, ſub pœna priuationis emolumentorum. Et ſimiliter dum quis obligatur inſeruire, quando id ſibi iniungitur à Præpoſito, vel alio ſuperiore; aut quando obligatur inſeruire certo tempore, & non continuo : vt bene explicat Rot. *deciſ.* 489. *num.* 1. *& per tot. par.* 2. *in recentior.*

Ex quibus ſic ſuppoſitis, ſequentes eliciuntur re- 4.
ſolutiones. Primò quòd licèt regulariter reſidentia, quæ requiritur in ſimplici beneficio, vel præſtimonio; non dicatur præciſa, ſed tantùm cauſatiua; cùm plærumque ſeruitium tam miſſarum, quàm aliorum ſimilium præſtari poſſit per ſubſtitutum; & ideò † 5.
beneficium habens onus annexum celebrandi miſſas, non ſit incompatibile cum beneficio curato : teſte Gratian. *decis. March.* 155. Tamen reſidentia quæ requiritur in Parocho, exigitur præciſa & perſonalis; neque poteſt Parochus curam animarum exercens in loco ſatis remoto, ab Eccleſia parochiali excuſari, non tãtùm ab intereſſentia de qua nullum eſt dubium; ſed nec à reſidẽtia in alia non parochiali, ſuppoſito quòd ſeruitium iſtius, ſemper & continuò concurrat cum ſeruitio Eccleſiæ parochialis. Certum eſt autem, † 6.
quòd

quòd duo ſeruitia dicuntur incompatibilia, quando
vno & eodem tempore concurrunt, & eodem tem-
pore requiritur præſentia, & intereſſentia perſonalis
in ſeruitio vtriuſque. Garſ. *de benefic. par.11. cap.5.*
n. 86. verſ. ſed id de reſidentia. Maſſobr. *in prax.con-*
7. *curſ. requiſit. 1. dub. 3. verſ. niſi fortè concurreret.* † Si-
cut beneficia etiam ſimplicia, quæ aliàs ex generali
conſuetudine reſidentiam non requirerent; eam ta-
men exigunt, ſi ſint ſeruitoria. Griuell *deciſ. Dolan.89.*
num. 9. Incompatibilitas enim tunc generaliter indu-
citur, quando non poteſt quis ſimul & ſemel vtrique
8. beneficio deſeruire: † taliſque incompatibilitas tunc
producitur, ratione obligationis ad ſeruitia ſimul im-
poſſibilia; cùm nemo naturaliter duobus in locis ſi-
mul & ſemel eſſe poſſit: & ſic potiùs ratione ſeruitij,
quàm ratione tituli. Garſ. *d. n.* 86. Et conferunt tra-
dita per Rot. *Deciſ.140. n. 4. & 7. par. 4. recentior.*
vbi oſtenditur induci incompatibilitatem, ex reſiden-
tia & intereſſentia eodem tempore requiſita. Vnde
concluditur in caſu duplicis ſeruitij eodem tempore
requiſiti, adeſſe incompatibilitatem beneficiorum.

9. Secundò colligitur, quòd dum diſtributiones, quæ
præſtantur in Eccleſia ſatis remota à Parochiali, re-
quirunt ſeruitium perſonale, & dantur tantùm ratio-
ne miniſterij perſonalis, prout explicat Rot. *d. deciſ.*
330. *n.2. par.1. diuerſ.* vbi plures alij citantur; & eſt
text. in cap. de cætero. ibi, quæ non conſueuerunt ab-
ſentibus exhiberi, extr. de Cleric. non reſiden. Bleyn.
de benefic. tit. de Praſtimonijs, n.16. fol.342. Tali ca-
ſu non poteſt quis deſeruire per ſubſtitutum: cùm de
10. iure † non admittatur ſubſtitutus in caſibus, in qui-
bus requiritur ſeruitiũ perſonale: ita vt abſens etiam
ex cauſa ſtudij, vel alia iuſta de cauſa, non poſſit per-
cipere diſtributiones quotidianas; neque per ſubſti-
tutum ſeruire poſſit: per *text. & DD. in cap. fin. de*
reſcrip. in 6. Barboſ. *de Canon. & Dignit. cap. 25. n.*
10. Vbi dicit, quòd nullo caſu abſens poteſt perci-
pere diſtributiones, Miſſis aut defunctorum anniuer-
11. ſariis applicatas. † Et in puncto quòd Miſſæ quæ per
turnum in Eccleſia celebrari debent, non poſſint di-
ci per ſubſtitutum, oſtendit Azor. *Inſtit. moral. par.2.*
lib. 6. cap.8. num. 16. & poſt eum Barboſ. *in cap. ſi-*
gnificatum. num. 4. de præben.

12. Et licèt ſtatutis dictæ Eccleſiæ caueatur, quòd vno
deficiente in ſeruitio ſui officij, Oeconomus eiuſdem
Eccleſiæ de alio prouideat; non tamen propterea ſe-
quitur, quòd licitum ſit abeſſe à ſeruitio Eccleſiæ ſine
cauſa, vel ex cauſa merè voluntaria. † Et ſtatutum
omne debet intelligi iuxta terminos iuris communis.
Menoch. *Conſ.187. n. 29. & 31.* Cùm illud ſtatutum
non ſit iuris cõmunis correctorium, nec ſit iuri con-
trarium: vt per eundem *num. 31. in 2. & 3. caſu.*

CAPVT XIII.

De tempore intra quod capi debet in Gallia poſſeſſio beneficij. Et de præuia Ordinarij approbatione neceſſaria.

SVMMARIVM.

1. *Poſſeſſio beneficij in Gallia capi non debet, niſi præcedat approbatio perſonæ ab Ordinario.*
2. *Prouiſus debet ſe ſiſtere perſonaliter coram Ordinario, antequam beneficij poſſeſſionem apprehendat.*
3. *Signatura in* forma dignum, *nihil aliud eſt quàm mandatum de prouidendo.*
4. *Poſſeſſionem capiens abſque præuia Ordinarij approbatione, eſt intruſus in illo beneficio.*
5. *Approbatio prouiſi facta ab Ordinario per epiſtolam, non valet, ex Regia ordinatione in Gallia.*
6. *Vicarius foraneus, non poteſt examinare prouiſum in* forma dignum.
7. *Recuſante Ordinario exequi litteras in* forma dignum, *quo remedio in Gallia vtendum ſit.*
8. *Appellari poteſt à recuſatione Ordinarij, cui fuit data commiſſio in* forma dignum.
9. *Intra quod tempus capi debeat poſſeſſio beneficij in Gallia & fieri publicatio, & num.13. 14. & 15.*
10. *Beneficium habetur pro derelicto, ſi eius poſſeſſio intra triennium capta non fuerit, & num.13.*
11. *Poſſeſſio poſt ſex menſes in Gallia ſi capta non fuerit, viuente reſignante, vel ſi adſit fraudis ſuſpicio, non ſuffragatur.*
12. *Verus intellectus & praxis regulæ* de Publicand. reſignat. *in Gallia.*
13. *Beneficium, cuius poſſeſſio intra triennium capta non fuit, amittitur; etiam in odium prouiſi per obitum.*
14. *Publicatio prouiſionis factæ in curia per reſignationem, debet fieri intra ſex menſes; ſi verò extra curiam, intra menſem.*
15. *Tempus publicationis numeratur à die data.*
16. *Poſſeſſio viuo reſignante capienda eſt.*
17. *Vt beneficium reſignatum vacet per obitum, tria requiruntur.*
18. *Tempus ad publicationem aſſignatum, non eſt ſubſtantiale in Gallia.*
19. *Qui non publicauit poteſt moram purgare, in Gallia.*
20. *Publicatio poteſt fieri in Gallia per æquipollens.*

INDVBITATVM eſt apud Gallos reſignatarium 1.
poſſeſſionem beneficij capere non poſſe, niſi præ-
cedat approbatio ſeu, vt dicunt, *viſa* Ordinarij, aut
illius Vicarij generalis, iuxta formam ordinationis
Bleſenſis *art.12 & 13.* & Melodunenſis *art.14.* † Nec 2.
ſufficit ad Epiſcopum ordinariũ ſcripſiſſe pro haben-
do illud *viſa*, ſeu approbatione: quia prouiſus ipſe
perſonaliter coram eo ſe ſe præſentare tenetur, illique
ſignaturam ſuam exhibere, ante quam exhibitionem
& præſentationem, executor in *forma dignum* nullam
habet iuriſdictionem, quoad illa quæ ſuam commiſ-
ſionem concernunt. Quia licèt executori ſeu commiſ-
ſario in *forma dignum* iuriſdictio quæratur, à die da-
tæ reſcripti; illam tamen exercere non poteſt ante
præſentationem illius. Ricc. *collect.* 1588. Garſ. *de*
benefic. part.6. cap.2. num.7. & multis ſeqq. † Con- 3.
ditionalia ſi quidem ſunt huiuſmodi reſcripta, ean-
démque vim habent, quam mandatum de prouiden-
do: & per conſequens approbatio Ordinarij eſt vera
prouiſio. Quia licèt Ordinarius de validitate, vel in-
ualiditate prouiſionis cognoſcere non poſſit; tamen
ad eum ſpectat de capacitate, vel incapacitate prouiſi
iudicare: quâ capacitate per eum cognitâ, verificatur
conditio appoſita in reſcripto; & confertur per ipſum
ius incommutabile illi, qui ſignaturam obtinuit: vt
explicatur apud Tornet *in arreſt. benefic. litt. B. n.25.*
† Vnde ſi reſignatarius caperet poſſeſſionem benefi- 4.
cij reſignati, ante obtentum *viſa*, ſeu approbationem
Ordinarij; eſſet in illo beneficio intruſus, itavt non
poſſet frui beneficio regulæ de triennali: vt explicat
Theuen. *ad ordinat. Reg. lib.1. tit. 21. art.4. in verb.*
poſſeſſion. Louët *litt. P. n.25.* Et per conſequens reſi-
gnans

Digitized by Google

gnans redire poſſet ad beneficium reſignatum, attento quòd reſignatio facta fuit in fauorem: vt alibi dicemus.

Conſtat ex ſupradictis, quòd epiſtola ſcripta per
5. Epiſcopum ad reſignatarium, per quam declarat ſe illius perſonam ad beneficium, de quo agitur; obtinendum, omninò approbare, non ſufficit pro obſeruatione Regiæ ordinationis, per quam requiritur vt prouiſus perſonaliter coram Ordinario ſe ſiſtat: dictáque ordinatio continet verba præciſa & conditionalia: *Ne pourront prendre poſſeſſion des benefices, ny s'immiſcer à la iouyſſance d'iceux, ſans eſtre preallablement preſentez à l'Ordinaire, pour ſubir l'examen & obtenir le* Viſa, *lequel ne pourra eſtre baillé ſans auoir veu & examiné ceux qui ſerõt prouenz: & dont ils ſeront tenus faire mention expreſſe.* Hoc eſt: non poterunt capere poſſeſſionem beneficiorum, nec ſe immiſcere in fruitione ipſorum, niſi priùs ſe præſentauerint Ordinario ad ſubeundum examen, & obtinendum *viſa*; quod dari non poterit niſi priùs viſis & examinatis prouiſis: & de hoc tenebuntur expreſſam facere mentionem.

6. Nec ſufficit, quòd huiuſmodi perſonalis comparitio fiat, coram Vicario ſoraneo, cùm talis Vicarius non ſit Iudex ordinarius, ſed dumtaxat delegatus; cùm non à iure, ſed ab Epiſcopo iuriſdictionem habeat, Sanch. *de matrim. lib. 3. diſput. 29. num.* 10. Et ideo ordinatio exigit, vt præſentatio fiat coram Epiſcopo, vel Archiepiſcopo diœceſano & ordinario, vel in eorum abſentia, coram ipſorum Vicario generali;
7. † à quibus præciſè approbatio, vel reprobatio debet obtineri. Et hac de cauſa cùm Ordinarius ciuitatis Pariſienſis noluiſſet concedere ſuam approbationem, ſeu *viſa*, & ab eius denegatione fuiſſet appellatum ad curiam Parlamenti tanquam ab abuſu; (prout practicatur in Gallia, vbi talis apellatio ſic nominatur) Senatus mandauit appellanti, vt recurreret ad Epiſcopum, aut illius Vicarium à quo approbationis vel reiectionis obtineret atteſtationem: vt ex Bergeron. notauit Tornet *in recollec. arreſt. litt. C. n.* 43.

8. Quòd autem attinet ad appellationem, quæ interponi debet in caſum denegationis ſui *viſa* per Ordinarium factæ; non eſt dubitandum quin ad ſummum Pontificem, aut ad Legationem in locis vbi eius facultates ſunt receptæ, recurri & appellari poſſit: quia tunc non tractatur de validitate aut inualiditate prouiſionum, per ſummum Pontificem in curia Romana factarum: ſed tantùm de iuſtitia, vel iniuſtitia recurſus interpoſiti: vt colligitur ex notatis per Garſ. *de beneſic. part. 6. cap. 2. num.* 81. *& multis ſeqq.* Vbi oſtenditur huiuſmodi appellationes, etiam ad Nuncios Apoſtolicos interponi poſſe; ſi de cauſis beneficialibus cognoſcendi poteſtas ipſis, in eorum facultatibus, conceſſa ſit: qualem ſine dubio habent Legati & Vicelegati Auenionen.

9. Habitâ verò approbatione Ordinarij, poſſeſſio beneficij reſignati capienda eſt, & publicanda reſignatio iuxta regulam Cancellariæ *de publicand. reſig.* quæ eſt vna ex regulis in Gallia receptis: idque intra ſex menſes; circa quorum computationem variæ fuerunt ſententiæ, nonnullis exiſtimantibus illos à die præſtiti conſenſus computandos; alijs à die admiſſæ reſignationis: vt notat Theuen. *ad ordin. Reg. lib.*
10. *1. tit. 25. art. 1. in verb. En la forme qui s'enſuit.* † Veruntamen hoc in Gallia obſeruatur, quòd poſſeſſio beneficij reſignati, non ſolùm intra ſex menſes regulæ capi poteſt, ſed etiam poſt, dummodò intra triennium: quo elapſo, beneficium tanquam dimiſſum, & pro derelicto habitum, non amplius ſpectat ad prouiſum; qui omne ius ſuum amittit tam quoad poſſeſſorium, quàm quoad petitorium: per text. & gloſſ. *in cap. 1. in verb. tenentur. de pacific. poſſeſſor.* Peleus
lib. 1. action. forens. cap. 40. † Sed quoad ſex menſes, 11.
non obſtante eorum lapſu, ſemper & quandocumque in Gallia poſſeſſio capi poteſt, dummodò capiatur intra triennium, vt mox dictum fuit; & dummodò reſignans ſit viuus: vt probatur ex regula, quæ vtitur hac clauſula *ſi poſtmodum*: dūmodo etiam nulla fraudis coniectura vel præſumptio colligi poſſit. Et ideò conſultius erit, poſſeſſionem aliquo ſaltem ante reſignantis obitum tempore, captam eſſe. Quæ omnia explicat Theuen. *d. artic. 1. tit. 25. in verb. La prinſe de poſſeſſion.* Peleus *in comment. Analyt. cap. 32. in princip.* Hodie autem ex edicto Ludouici XIII. poſſeſſio capienda eſt per duos dies integros, ante mortem reſignantis; vt in *artic. 17. dictarum ordinationum.*

Vt autem vera praxis regulæ de publicandis reſi- 12.
gnationibus habeatur, iuxta obſeruantiam curiarum Galliæ; ſciendum eſt in primis, quòd licèt de iure communi nullum eſſet præfixum certum tempus, ad publicandas reſignationes, & capiendam poſſeſſio-
nem; † nihilominus ſi prouiſus per reſignationem, 13.
beneficij reſignati poſſeſſionem per triennium apprehendere neglexerit, præſumitur illud habuiſſe pro derelicto, & ab omni ſuo iure cadit: vt ſupra diximus *n.* 10. & vltra ibi citatos teſtatur Boer. *deciſ.* 312. *n.* 1. *&* 24. *n.* 3. Peleus *lib. 1. action. forens. cap.* 29. *& actione* 40. qui loquuntur de quocumque prouiſo, etiam per obitum: & probatur per text. *in cap. 1. de*
pacific. poſſeſſ. & ibi Gloſſ. *in verb. triennio.* † attamen 14.
quando agitur de beneficio reſignato, cautum eſt per regul. Cancell. *de public. reſign.* quæ vna eſt ex illis quæ in Gallia ſunt receptæ, vt publicatio talis reſignationis fiat intra ſex menſes, quo ad reſignationes in curia Romana factas ſubſequutâ prouiſione in eadem curia; intra verò menſem vnum, ſi agatur de prouiſo in Legatione per reſignationem: quia menſis datur prouiſo extra Romanam curiam, cuius curiæ appellatione Legatio non continetur, ex Rebuff. *in regul. de public. reſign. gloſ.* 6. Perr. Greg. Tholoſ. *in*
inſtit. beneſic. cap. 32. n. 19. † Quod tempus à die da- 15.
tæ ſupplicationis ſeu prouiſionis computandum eſſe Rebuff. cenſuit in explicatione *d. regula de public. reſign.* Licèt contrarium teneat Gomes. Qua de re ſu-
pra egimus *hoc. cap. n.* 9. † Et hæc de capienda intra 16.
triennium poſſeſſione intelligenda ſunt, vt locum habeant viuente reſignante; eo enim mortuo, reſignatario capta poſſeſſio minimè ſuffragatur. Papon. & ibi adden. *lib. 3. tit. 1. arr.* 6. Theuen. *d. lib. 1. in ordin. Reg. tit. 25. in 3. verb. La prinſe de poſſeſſiõ.* Quandiu autem viuit reſignans, poſſeſſio intra triennium capi poteſt; nec in Gallia obſeruatur *definitio Codic. Fabr. 59. ſub tit. de ſacroſan. Eccleſ.* Quia quamuis intra tempus regulæ, publicatio reſignationis facta non fuerit; ſufficit ipſam intra triennium, viuo tamen
reſignante, factam fuiſſe. † Et in ſumma, tria copu- 17.
latiuè in Gallia concurrere debent, adhoc vt beneficium reſignatum vacet per obitum. Primò quòd non fuerit facta publicatio reſignationis. Secundò quòd non ſit capta poſſeſſio beneficij reſignati. Tertiò quòd reſignans poſt ſex menſes in curia, vel poſt menſem extra curiam, mortuus fuerit: & non ſolùm mortuus fuerit: ſed quòd tempore obitus eſſet adhuc in poſſeſſione beneficij reſignati. Petr. Greg. *in inſtitut. res beneſic. cap. 31. numero* 22. Et vno ex his tribus deficiente, beneficium non vacat per obitum, ſed per reſignationem. Gomes. *ad d. regul. de public. qu.* 15. Peleus *in comment. Analyt. cap. 32. n.* 37. Ratio eſt quia regula formaliter & con-
ditionaliter

ditionaliter requirit obitum reſignantis, per illa verba, *ſi poſtmodum*, ceſſante ergo conditione, ceſſat diſpoſitio; & res redit ad terminos iuris communis, quo nullum capiendæ poſſeſſioni tempus conſtitutum eſt: vt ſupra diximus ex Boer. *d. deciſ.* 312. *n.* 1.

18. Tempus verò regulæ non habetur in Gallia pro
ſubſtantiali, & limitatiuo facultatis publicandi: ſed
duntaxàt ne mora committatur, & beneficium vacet
per obitum reſignantis, ſi intra tempus regulæ illum
mori contingeret. Tempus enim à regula præfixum
facit, vt ſi reſignans intra illud obierit, non tamen
ex eo beneficium vacare cenſeatur per obitum; vt
patet ex illa clauſula *ſi poſtmodum*. Et ita tenet Re-
buff. *in d. reg. n.* 12. *verſ. Et per iſtum textum.* Go-
19. mes. *in præfat. in illis verbis.* † Adeo quod ſi reſignās
decederet infra ſex menſes, beneficium vacaret per
reſignationem, & non per obitum: ſed lapſo tempo-
re regulæ, reſignatarius poteſt in Gallia moram pur-
gare, & periculum mortis præuenire publicando,
& poſſeſſionem capiendo, dummodò intra triennium,
20. Papon. *d. lib.* 3. *tit.* 1. *arr.* 6. & ibi adden. † Imò
quod plus eſt, loco publicationis ſatis eſt, ſi poſſeſ-
ſio publicè capta fuerit, & ad maioris partis popu-
li notitiam deuenerit; quæ in Gallia pro publicatio-
ne habetur: vt oſtendit Theuen. *d. tit.* 25. *in verb.
la prinſe de poſſeſſion.* Et ita aliàs conſului anno 1619.
pro quibuſdam Dominis Arelatenſibus, & ſic fuit
obſeruatum.

CAPVT XIV.

De tacita profeſſione, & de alimentis, ac dote Moniali non profeſſæ è Monaſterio exeunti, reſtituenda.

SVMMARIVM.

1. *Tacitæ profeſſionis præſumptio excluditur, per continuatam delationem habitus Nouitiorum diſtincti ab habitu profeſſorum.*
2. *Habitus Nouitiorum quando dicatur diſtinctus ab habitu profeſſorum.*
3. *Vtrùm Monaſterium petere poſſit à Nouitio exeunte expenſas, pro eius alimentis factas.*
4. *Monaſterium nihil petere poteſt a Nouitio, ne liber eius exitus impediatur.*
5. *Dos ſpiritualis, mortuâ moniali, non tranſit ad hæredes.*
6. *Dos ſpiritualis reſtituitur moniali ob profeſſionis nullitatem, aut aliàs licitè exeunti.*

IN Monaſterio, diſtinctus erat habitus profeſſa-
rum monialium & nouitiarum. Et cùm virgo
quædam nobilis per plures annos nouitiarum geſtaſ-
ſet habitum, nec vnquam actibus capitularibus inter-
fuiſſet, nullóſque alios actus profeſſis ſolis conuenien-
tes exercuiſſet, ſempérque pro nouitia ſe geſſiſſet:
Dixi non poſſe in ea aliquam tacitam profeſſionem
1. præſumi, † quæ locum non habet, niſi concurrat ge-
ſtatio habitûs profeſſarum diſtincti ab habitu noui-
tiarum: *cap.* 1. §. *qui vero. de regular. in* 6. Eman. Roderic.
tom. 3. *quæſt. regul.* 17. *art.* 1. quem ſequitur Hieron.
Roderic. *quæſt. regular. cap.* 101. *num.* 53. Sanch. *in
præcep. decal. lib.* 5. *cap.* 3. *num.* 24. Et probatur in *cap.
ad noſtram. de regular. & cap. conſtitutionem. eod. tit.
lib.* 6. Menoch. *conſ.* 396. *num.* 16. & in *tract. de præſump.
lib.* 6. *præſ.* 83. *num.* 25. Gratian. *diſcep. forens. cap.*
640. *n.* 20. *& ſeqq.* † vbi dicit, quòd triplex eſt habi- 2.
tus. Quidam omnino diſtinctus, nempe quādo noui-
tij habitu alio vtuntur, alio autē profeſſi: alter eſt in-
diſtinctus: tertius indiſtinctiſſimus. Primo caſu, qui
noſtro cōuenit; aut diſtinctio eſt latens, aut patens, ve-
luti in colore, ſciſſura, vel forma: ſi diſtinctio eſt patēs,
etiamſi quis deferat habitum per viginti annos, non
tamen ex eo cenſetur profeſſus.

Præſuppoſito igitur quòd virgo illa poſſet, vtì non 3.
profeſſa expreſsè nec tacitè, à Monaſterio recedere:
dū quæreretur vtrùm Monaſterium, alimenta illi per
plures annos præſtita, iure repetere poſſet: Reſpondi
diſtinguendum eſſe. Primò enim, ſi ſeruitia per No-
uitiam Monaſterio præſtita, erant æquiualentia ali-
mentis ipſi præſtitis, certum eſt Monaſterium repete-
re non poſſe: & æquiualentia erant in caſu propoſi-
to, quia puellæ illius obſequio Monaſterium indige-
bat; & ſi illam non habuiſſet, ſimilem impenſam pro
alia vel nouitia vel profeſſa facturum omninò fuiſſet,
cùm numerus perſonarum in illo Monaſterio, ex te-
nore fūdationis certus & determinatus eſſet requiſi-
tus; & ideò repetitioni alimentorum locus non erat:
ex ijs quæ tradit Sanch. *in præcep. decal. lib.* 6. *cap.*
10. *n.* 2.

Quando verò ſeruitia per Religioſum vel Religio- 4.
ſam reddita monaſterio, non attingunt valorem ali-
mentorum illi præſtitorum; licèt maior videatur du-
bitandi ratio, non tamen hoc etiam caſu monaſte-
rium quidpiam à nouitio exeunte petere poteſt, ſub
prætextu alimentorum illi præſtitorum; ne ſub eo
prætextu liber exitus nouitiorum à monaſterio im-
pediatur, aut retardetur: vt Doctores vnanimi con-
ſenſu tenent, & inter cæteros Gemin. *in cap.* 2. *n.* 5.
lib. 6. Philip. franc. *in d. cap. final.* Nicol. de Vbald.
in tract. de ſucceſ. ab inteſt. regular. in 2. *par. n.* 10.
in fin. Eman. Roderic. *quæſt. regul. tom.* 3. *qu.* 15. *art.*
12. *verſ. circa eandem conſtitutionem.* Barboſ. *in cap.
ſtatuimus.* 23. *n.* 2. *de regular.*

Et ſecundùm hæc iudicatum fuit in ſuprema Curia parlamenti Auraicenſis inter Nobilem Mariam filiam Domini du Fles, & condomini Sancti Romani; & Monaſterium Sancti Andreæ.

Conſtabat enim quòd illa, obſequia ſolita præſtiterat, quandiu manſerat intra monaſterium, quæ propterea cum alimentis erant compenſanda: ad inſtar pupilli erga tutorem. Gloſſ. fin. *in l. quod ſi artificem. ff. de rei vindic. l. ſi paterno affectu. & ibi Doctores, Cod. de negot. geſt.* Munnoz. *de ratiocin. cap.* 22. *n.* 9. Surd. *de alimen. tit.* 9. *qu.* 39. *n.* 17. Idemergo dicendum in Monacho, quia qui altari ſeruit, de altari viuere debet: *cap. cum ſecundùm. de preb.* Surd. *de alimen. tit* 1. *qu.* 75. *n.* 1. Etiam lite pendente ſuper validitate profeſſionis, Idem. *d. tit.* 1. *qu.* 128. *n.* 10. *&* 11. Et ſicut pater putatiuus alimenta filio præſtita non repetit, Bartol. *in l.* 1. §. *competit. ff. Si mul. ventr. nom.* Natt. *conſ.* 108. Cordub. *in l. ſi quis à liberis.* §. *ſi vel parens ff. de liber. agnoſ. n.* 39. ita & monaſterium erga dictam Dominam Mariam, quæ communi opinione habebatur pro Religioſa, cùm tamen nondum eſſet profeſſa.

Nec in contrarium faciunt tradita per Sanch. *in præcep. decal. lib.* 6. *cap.* 10. *n.* 5. quem alij ſequuntur; dum conſtituit differentiam inter nouitios & nouitias: quia loquuntur in caſu pacti expreſſi facti in ipſo actu receptionis nouitiæ, de ſoluendo expenſas victûs, & veſtitûs ipſius. Et præterea doctrina illa, nec non tradita per Barboſ. *de Iure Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 42. *n.* 177. procedunt in ea, quæ intra annum probationis moritur, vel recedit; non autem in ea

quæ

quæ communiter pro Religioſa habebatur, & omnia obſequia ſicut aliæ Religioſæ Monaſterio conſueuerat reddere. Et propterea ita, vt ſupra dictum eſt, fuit iudicatum.

Quod autem de alimentis moniali è monaſterio exeunti reſtituendis dictum eſt, eadem ratione imò & multò fortius in reſtitutione dotis, per ipſam monaſterio tempore ingreſſus aſſignatæ, ſtatuendum eſt: non ex eo quòd ſoluto matrimonio ſpirituali dotis
5. reſtitutioni locus ſit, † cùm non ſit eadem huius dotis ratio, cum dote carnalis matrimonij, eo quòd mortuâ Religioſâ, non ad eios hæredes dos tranſeat, ſed in ipſo monaſterio remaneat: vt concludit Sanch. *in precep. decal. lib. 7. cap. 9. n. 23.* idque potius ex vi generalis conſuetudinis, quàm ex diſpoſitione le-
6. gis, vt ibi idem Author aduertit 1 †. ſed ex eo quia, monacho aut moniali licitè poſt profeſſionem exeũti, omnia per eam delata vel oblata, ſint ipſi aut eius hæredibus reſtituenda; ſiuè profeſſionem nulliter emiſerit, ſiue alio modo (licitè tamen) è Monaſterio receſſerit. DD. in *cap. quod te.* maximè Abb. *n. 5. & 6. de cleric. coniug.* Natt. *conſ.* 180. *n.* 3. Menoch. *conſ.* 184. *n.* 13. tanquam ceſſante cauſa finali propter quam dos conſtituta fuit. Gratian. *diſcep. foren. cap. 96. n. 24.* Atque ita fuit deciſum.

CAPVT XV.

De concurſu plurium Executorum, ad puellas dotandas teſtamento deputatorum; & quis ex illis præferendus ſit, in nominatione quoad poſſeſſorium.

SVMMARIVM.

1. *Commiſſio data pro executione facienda vni ex duobus, cenſetur cuilibet data in ſolidum.*
2. *Amplia, licèt vnus ex duobus executoribus eſſet alio dignior.*
3. *Inter plures executores datos in ſolidum, præfertur ille qui præuenit, & n. 5.*
4. *Inter plures iudices in ſolidum datos, locus eſt præuentioni.*
6. *Executor teſtamenti qui præuenit, præferendus eſt in exequendo.*
7. *Vno executorum nolente, aut negligente; alius ſolus exequi poteſt.*
8. *Iuri accreſcendi vel non decreſcendi locus eſt, inter plures executores teſtamentarios.*
9. *Præſentatio vnius ex compatronis, alterius iura ceadinuat. Limita vt ibidem, & infra n. 12. in fine.*
10. *Executores teſtamentorum cenſentur iuri ſuo renunciare, ſi intra annum non acceptent munus ſibi demandatum.*
11. *Executores deputati pro adminiſtratione dotis puellarum nubilium, & illarum nominatione, æquiparantur executoribus teſtamentorum.*
12. *Poſſeſſionis magnum eſt commodum.*
13. *Actus geſti per anteceſſorem in beneficio, proſunt ſucceſſori.*
14. *Manutentio datur in quaſi poſſeſſione eligendi & nominandi puellas, ex eleemoſina dotandas.*
15. *Quando non ſit opus articulare ſcientiam in poſſeſſorio.*
16. *Scientia præſumitur ex temporis diuturnitate, & actibus multiplicatis.*
17. *Actus non dicitur facultatiuus, niſi de hoc clarè conſtet.*
18. *Poſſeſſio priuatiua ex quibus probetur.*

TEſtator relictâ cuiuſdam operis pij pro puellis nuptui tradendis adminiſtratione Capitolo certæ Eccleſiæ, mandauit diſtributionem fieri interueniente conſenſu vnius ex duobus eiuſdem Eccleſiæ præcentoribus. Hanc adminiſtrationem primi præcentores qui extra Ciuitatem habitare ſolent, per annos ſexaginta à morte teſtatoris elapſos neglexerunt, ſolis ſecundis præcentoribus adminiſtrantibus, & omnes actus adminiſtratorios exercentibus. Vnde, dum quæreretur vtrùm poſt tanti temporis ſpatium, primus præcentor ſecundum in ſua quaſi poſſeſſione dictæ diſtributionis, ſeu adminiſtrationis turbare poſſet? Reſpondi non poſſe: imò ſecundum præcentorem in poſſeſſorio eſſe fundatum. † Si quidem hoc 1.
io iure indubitatum eſt per illam clauſulam, *Vnus ex præcentoribus*, vtrique ipſorum conceſſam fuiſſe præeminentiam in ſolidum, in executione & diſtributione, ac interuentione in adminiſtratione prædicti operis. Menoch. *lib. 2. præſump. 18. n. 35.* Barboſ. *de clauſul. cap. 125. n. 6.* Ita vt vnus ſine alio interueniendi facultatem habeat. Vantius *de nullit. ex defect. iuridict. ordin. n. 179.* † Idque non obſtante quòd 2.
eorum vnus altero ſit maior, & nuncupetur primus præcentor: quia quando vnus eſt maior ſeu dignior, & alter minor ſeu minùs dignus, ſi vterque poteſt æquè principaliter adiri, tunc etiamſi maior eſſet præſens, non tamen ſileret minor propter præſentiam maioris: *cap. cùm Eccleſiam. de offic. Ordin.* Bald. *in l. 1. §. Conſulis. ff. de offic. Conſul.* Vnde duæ inferri poſſunt concluſiones. Prima, † quòd 3.
locus eſt præuentioni inter duos illos Præcentores; ita vt qui ex illis præoccupauit adminiſtrationem, ſeu præeminentiam ipſius; ille ſolus continuare debeat. Menoch. *d. lib. 2. præſump. 18. n. 37.* Vant. *d. n. 179.*
† Vbi dicit, quòd ſi plures dati ſunt iudices, ita vt 4.
inter ipſos locus ſit præuentioni, quod factum dicitur ſi commiſſio vni ipſorum, vel cuilibet ipſorum data ſit; tunc ſi vnus præoccupauerit, alter ſe immiſcere non poteſt. † Idémque in pluribus Iudicibus 5.
executoribus determinat Rot. *deciſ. 783. n. 3. par. 3. recentior. per text. in cap. cum plures. de offic. deleg. in 6.* Quod etiam probatur per text. *in d. l. 1. §. Conſulis. ff. de offic. Conſul.* Vbi dicitur, quòd qui apud vnũ ex Conſulibus nomina edidit, apud alium Conſulem manumittere non poteſt. Ex quo ibidem ad multa infert Bartol. & nominatim *n. 7.* Vbi dicit, quòd ſi Epiſcopus duos habeat Vicarios, cauſa cœpta coram vno, non poteſt continuari coram alio. † 6.
Et quod ibi dicitur de Conſulibus, Vicarijs, Iudicibus, & ſimilibus; idem pariter de executoribus teſtamentarijs ſtatuendum eſt: vt dicit Bald. *conſ. 473. poſt. med. verſ. ſed habemus lib. 2.*

Secundò infertur, quòd vno ex præcentoribus ab- 7.
ſente, vel exequi nolente, poteſtas ad alium ſolum deuoluitur per text. *in cap. Religioſus. §. ſanè. de teſtam. in 6.* Paria enim ſunt quòd vnus ſit executor, vel quòd ſint duo, quorum vnus exequi non vult vel non poteſt. Mich. Graſſ. *in §. executor vltimar. volunt. qu. 4. n. 4.* Dilect. *de art. teſtand. tit. 7. caut. 8.* Gratian. *diſcep. forens. cap. 812.* Tuſc. *litt. E. concl. 534. n. 18.* † Quia inter plures executores, locus 8.
eſt iuri accreſcendi, ſeu non decreſcendi Bellon. *de iur. accreſc. cap. 6. qu. 27.* Et in terminis nomina-

tionis puellarum dotandarum, Rot. *deciſ.* 213. *n.* 3.
par. 5. *recentior.* Tota igitur deuoluta eſt nominan-
di facultas ad ſecundum præcentorem, ob primorum
9. negligentiam durante tali temporis ſpatio : † ſicut di-
citur de patrono qui vidit ſolum compatronum præ-
ſentare per plures annos, nam per tanti temporis
interuallum tacens, ius ſuum deſerere videtur. Rot.
deciſ. 251. *n.* 4. *par.* 2. *recentior.* Quod multò magis
10. in executoribus locum habet, † qui munus ſuum in-
tra annum acceptare tenentur; aliàs illi renunciaſſe
præſumuntur. Bald. *conſ.* 287. *n.* 4. *verſ. quintus ca-*
11. *ſus.vol.* 4. † Quod autem de executoribus dicitur, idẽ
& de nominatoribus puellarum dotandarum ſtatuen-
dum eſt; ad effectum vt vnus per alium remoueri
poſſit. Gratian. *diſcep. foren. cap.* 522. *n.* 3.

12. Sed cùm magnum ſit commodum poſſeſſionis, §.
retinendæ. Inſtit. de interdict. dictique primi præ-
centores non ſolùm propter decem imò & propter
ſexaginta annorum negligentiam, animo deſtite-
rint : ex traditis per Rip. *in cap. cum Eccleſia. n.* 11.
in fin. de cauſ. poſſeſſ. & propr. Poſt. *in tract. de manu-
ten. obſeru.* 58. *n.* 2. & 3. *cum ibi citat.* non poterit
13. denegari ſecundo præcentori manutentio : † ſiue ta-
les actus ab ipſo, ſeu ab eius anteceſſoribus in hoc
beneficio facti fuerint. Rot. poſt tract. Poſtij *de Ma-*
14. *nuten. deciſ.* 194. *n.* 13. † Nam quòd manutentio-
nis remedia competant perſonis, ad electionem pu-
ellarum dotandarum deputatis, fuit deciſum per
Rot. *poſt dictum tract. de manuten. deciſ.* 250. *n.* 1.
& ſeqq. & deciſ. 242. *n.* 2. *par* 5. *recentior.* Poſt. *in*
15. *d. tract. obſeru.* 10. *n.* 47. † Adeo vt non ſit opus hoc
caſu, probare ſcientiam primorum præcentorum,
cùm ſecundi titulum habeant vti comprehenſi in no-
minatione teſtatoris; quo caſu, ſcientia aduerſarij
non requiritur, ad obtinendum in iudicio manuten-
tionis. Caſtrens. *in l. ſeruitutes prædiorum* 14. *n.* 9.
in fin. ff. de ſeruitut. Vbi dicit, hoc eſſe perpetuò
menti tenendum. Seraph. *deciſ.* 1213. *n.* 5. *in fin. verſ.
Et poſtremo.* Rot. *deciſ.* 533. *n.* 3. *circa med. par.* 2.
16. *recentior.* † Præterea ſcientia primorum præcento-
rum, præſumitur ex diuturnitate temporis, & acti-
bus continuata ſerie multiplicatis. Burat. *decis.* 222.
n. 6. *& decis.* 604. *n.* 8.

17. Neque exiſtimandum eſt, hîc tractari de actibus
facultatiuis. Quia facti ſunt in vim tituli præceden-
tis : & per longiſſimum tempus continuati : & in du-
bio danda eſt manutentio, ſi non clarè conſtet de
actibus facultatiuis, quòd ſint tales. Adden. ad Lu-
douis. *decis.* 162. *lit.* C.

18. Rurſus poſſeſſio huiuſmodi non cumulatiua, ſed
priuatiua dici debet; cùm non conſtet de aliquo ini-
tio poſſeſſionis primorum præcentorum : & ſic ſe-
cundi non poſſunt dici poſſidere nomine illorum,
qui nunquam poſſidere cœperunt. Poſt. *obſeru.* 73.
n. 37. & 38. Tum etiam propter tanti temporis con-
tinuationem, quæ facit, vt poſſeſſio priuatiuè &
iure proprio facta cenſeatur : & quòd primi præcen-
tores, animo dereliquerint poſſeſſionem, Poſt.
obſeruat. 73. *n.* 43. Et diximus *ſup. n.* 9. & 12.

Sed ſi negotium decidendum eſſet in petitorio,
quæſtio eſſet altioris indaginis, videndum enim eſſet
an anteceſſores potuerint ſucceſſoribus in beneficio
præiudicare, dum agitur de iure quod habet tractum
temporis ſucceſſiuum : iuxta notata infra *cap.* 88.
num. 5. *hoc libro* 1. & vtrùm ſupra dicta procedant in
actibus qui ſunt reiterabiles, & alia multa quæ ſunt
extra materiam poſſeſſorij.

CAPVT. XVI.

Quando diſtributio legati pij facienda eſt in certum opus, reſiduum verò hoſpitali ſoluendum; ſi contingat legatum diminui aliquo caſu poſtea ſuccedente, an omnia legata pia pro rata debeant minui, an verò illud quod de reſiduo præſtari debet.

SVMMARIVM.

1. *Merus executor legati pij, quis dicatur.*
2. *In dubio is qui legatum pium diſtribuere debet, dicitur merus executor.*
3. *Reſidui appellatione quid comprehendatur.*
4. *Diminutio legati poſtea contingens, cedit damno eius cui reſiduum præſtandum eſt.*
5. *Merus executor eſt nudus miniſter, nec teſtatoris diſpoſitionem excedere poteſt.*

VT à propoſita diſtributionis pij legati materia
minimè recedamus, alius caſus tractandus eſt
ſecundùm quem fuit iudicatum : nempe quando te-
ſtator certos annuos reditus, in pios vſus per quan-
dam confraternitatem diſtribui mandauit, reſiduum
verò, hoſpitali perſolui : ſi diminuti fuerint illi re-
ditus propter ſubſecutas euictiones, damnum ſolius
hoſpitalis, cui reſiduum præſtari debuerat, iacturæ
cedere debere. † Nam iſti confratres erant meri exe- 1.
cutores. Rot. *deciſ.* 425. *n.* 1. & *n.* 10. *verſ. prout nec
etiam releuat. par.* 4. *recentior.* † Tum etiam quia 2.
quotieſcumque agitur de legato pio, cauſa finalis
cenſetur eſſe ipſum legatum pium : & ſic relictum
cenſetur dumtaxàt factum mero executori. Ludouis.
deciſ. 544. *n.* 42. *verſ. prout etiam cenſetur.* Vnde
cùm voluntas teſtatoris ſit expreſſa, vt hoſpitale ni-
hil habeat, niſi reſiduum quod ſupereſſet poſt cer-
tas & determinatas præſtationes; ſequitur † ap- 3.
pellatione reſidui id ſolùm contineri poſſe, quod ſu-
pereſt poſt ſolutionem certorum illorum onerum, in
teſtamento expreſſorum : itaut ſi nihil ſupereſſet poſt
ſolutionem onerum, nihil prorſus hoſpitali debere-
tur. *l. quod ſi manus* 80. *ff. de hæred. inſtit. l. cætero-
rum, & ibi DD. ff. de verb ſign.* † Et ſi quæ diminu- 4.
tio de præterito euenerit, vel contingat in futurum,
illa non fieri debet de certis & determinatis pijs ope-
ribus, per teſtatorem ſpecificatis; ſed de reſiduo hoſ-
pitali relicto dumtaxat: vt decidit Alexand. *conſ.* 216.
Magiſter Albert. *n.* 4. *lib.* 7. quem citat & ſequitur
Tuſc. *lit. R. conclu.* 255. *n.* 4. † Vnde ſequitur quòd 5.
Domini Rectores illius congregationis ſeu confra-
ternitatis, non potuerunt in aliquo derogare volun-
tati teſtatoris, nec plus aſſignare Hoſpitali, quàm
illi relictum fuerit; cùm merus executor, ſit nudus
miniſter voluntatis teſtatoris. Rot. *deciſ.* 391. *n.* 2.
par. 1. *recentior.* repetita apud Ludouis. *deciſ.* 544.
n. 3. Ea ratione, quia nudus miniſter non ſe repre-
ſentat, ſed ſolùm teſtatorem, Bald. *in l. ſi quis Titio
n.* 5. *ff. de legat.* 2.

Et de materia videndus Burat. *deciſ.* 432. *n.* 7.
Gratian. *diſcep. for. cap.* 446. & 563. & 666. *n.* 7.
Marta, *de ſucceſſ. leg. par.* 4. *qu.* 15. *n.* 19.

CAPVT XVII.

De interpretatione ordinationis Regiæ circa præbendas præceptoriales. Et ad quem ſpectet electio, ſeu deputatio magiſtri ſcholarum, de iure communi.

SVMMARIVM.

1. *Præbendarum præceptorialium prouiſio, quomodo fieri debeat ex Concilio Tridentino, & ex Regia ordinatione.*
2. *Voces quomodo computari debeant, in deputatione præceptoris.*
3. *Nominatio ad præbendam præceptorialem, vtrùm collegialiter fieri debeat; an verò ſufficiat illam fieri ſeparatim.*
4. *Inſtitutio ad præbendam præceptorialem, ad ſolum Epiſcopum pertinet.*
5. *Nominatio ad præbendam præceptorialem, ſi contra formam Regiæ Ordinationis ignoranter facta fuerit, poteſt ad nouam nominationem procedi.*
6. *Forma* cap. quia propter. 42. de elect. *quæ ſit? Et an illius omiſſio priuet ipſo iure eligentes facultate eligendi.*
7. *Secunda electio facta ante ſententiam declaratoriam priuationis, eſt valida.*
8. *Intruſus dicitur, qui ante Epiſcopi inſtitutionem, vel confirmationem, aut aliàs ſine legitimo titulo poſſeſſionem accipit.*
9. *Poſſeſſionem capiens in caſu poſtulationis, vel electionis, ante Epiſcopi confirmationem, vel inſtitutionem; dicitur intruſus.*
10. *Idem dicendum eſt de eo, qui poſſeſſionem capit poſt præſentationem, & ante Epiſcopi collationem.*
11. *Electio, eſt actus ſpiritualis; præſentatio verò, temporalis: ideo ius eligendi non competit laicis, ſicut ius præſentandi.*
12. *Ad hoc vt quis dicatur intruſus ſufficit, quòd adminiſtrauerit, & ſpiritualia exercuerit abſque perceptione fructuum temporalium.*
13. *Nominans ſcienter intruſum, vel aliàs inhabilem, priuatur iure nominandi pro illa vice.*
14. *Intruſionis mentio in prouiſionibus facienda eſt, ad hoc vt ſint validæ.*
15. *De iure communi, ad quos ſpectet deputatio magiſtri ſcholarum.*
16. *Decuriones quamuis ignorantes eligunt magiſtrum ſcholarum, & aduocatum. Secus eſt in examine Doctorum, quod debet fieri per peritos.*
17. *Deputatio magiſtri ſcholarum, dum ab ordine Decurionum fieri debet, collegialiter eſt facienda.*
18. *Magiſtri ſcholarum quamuis à concilio deputati, debent facere fidei profeſſionem, & Epiſcopus illos examinare poteſt.*

1\. SAcroſancti Concilij Tridentini conſtitutione *ſeſſ. 5. de reformat. cap.* 1. cauetur, quòd Eccleſiæ quarum annui prouentus tenues fuerint, ſaltem magiſtrum habeant ab Epiſcopo, cum conſilio capituli eligendum, qui clericos alióſque ſcholares pauperes gratis Grammaticam doceat. Sed ordinatio Regia latiùs ſe ſe extendit: mandat enim in omnibus Eccleſijs Cathedralibus vel Collegiatis, reſeruari præbendam Theologalem; iuxta formam, & ad effectus in ordinatione contentos. Et ſi præbendæ dictæ Eccleſiæ excedant numerum decem, (principali dignitate non comprehensâ) aliam præbendam deſtinari pro ſalario præceptoris, qui gratis iuuenes illius ciuitatis eo mediante inſtruere teneatur. Qui præceptor eligetur per Archiepiſcopum, vel Epiſcopum, vocatis ſuarum Eccleſiarum Canonicis, & Conſulibus ciuitatis; & deſtitui poterit per Epiſcopum, vel Archiepiſcopum, ex opinione ſupradictorum: quam ordinationem refert Theueneau *lib. 1. tit. 7. artic. 2.*

2\. De cuius ordinationis praxi & interpretatione cùm dubitari contingeret; Dixi in primis, electionem illius qui de illa præbenda præceptoriali prouideri debet, ſpectare ad Epiſcopum pro vna voce; capitulum, pro alia; & conſules pro tertia. Atque ita iudicatum fuiſſe teſtatur Maynard. *lib. 1. cap. 13.*

3\. Secundò dictam nominationem præceptoris, ab illis tribus ad quos ius nominandi pertinet, fieri poſſe coniunctim & collegialiter, vel ſeparatim. Quamuis enim nominatio pro parte capituli, non niſi capitulariter fieri poſſit; cùm ius nominandi ad capitulares pertineat, non vti ſingulos, ſed vti vniuerſos; capitulum tamen quoad alios nominatores vel electores, non interuenit niſi tanquam conſtituens vnam perſonam fictam, & habens vnam vocem; dictique tres non nominant vti vnum corpus, ſed vti tres nominatores; & per conſeqnens poſſunt procedere ad nominationem coniunctim, vel ſeparatim; abſque eo quòd inter ipſos opus ſit vlla congregatione: iuxta doctrinam Io. Andr. & Panormit. *in 2. dubio. in cap. quoniam. de iure patr.* Dec. *in cap. eum omnes. n. 9. in fine, de inſtit.* Ricc. *in praxi iuris patr. decis.* 177. Rot. *decis. 2. n. 3. par. 7. recentior.*

4\. Tertiò inſtitutionem dicti præceptoris ad ſolum Epiſcopum, vel Archiepiſcopum, non autem ad conſules vel capitulum pertinere; cùm alij præter Epiſcopum vocem habeant duntaxat, ſed inſtitutio ad ſolum Epiſcopum, vel Archiepiſcopum pertineat. Ita oſtẽdit Charond. *Aux reſponſes du droict françois lib. 3. reſp. 61. verſ. car l'election & prouiſion du precepteur.*

5\. Quartò quòd ſi in nominatione ſeu electione per capitulum vel conſules facta, aliquis adeſſet defectus in forma electionis; ijdem nominatores vel electores poſſent nouam facere electionem, ſeruatâ formâ requiſitâ, neque priuari iure eligendi, niſi ſi & quatenùs electionem ſcienter, contra formam debitam feciſſent de perſona indigna, Franciſc. Marc. *qu. 481. n. 13. par. 1.* †. excepto caſu *cap. quia propter, 42. de elect.* vbi eſt caſus ſpecialis aduerſus eos, qui ad electiones non procedunt, ſeruatâ vnâ ex tribus formis, nempè ſcrutinij, compromiſſi, vel inſpirationis. Burat. *deciſ. Rot.* 809. *n. 14. & 15.* imò etiam in caſu *d. cap. quia propter.* Electores non priuantur iure eligendi ipſo iure; ſed requiritur vt præcedat ſententia declaratoria dictæ priuationis: textus enim in *d. cap. quia propter.* conceptus eſt per verba futuri temporis, *priuentur,* prout explicat Tiraqu. *ad l. ſi vnquam. in verb. reuertatur. n.* 177. *Cod. de reuoc. donat.* 6. † Et ideò noua electio facta ante ſententiam declaratoriam priuationis, non poteſt de nullitate impugnari: *cap. cùm terra. de elect.* Menoch. *conſ. 67. n. 28. & 29.* Lother. *de re benefic. lib. 2. qu. 19. n. 66. & 67. & lib. 3. qu. 17. n. 105.*

Digitized by Google

8. Quintò, ex præmiſſis infertur, quòd ſi quis de
præbenda præceptoriali à capitulo prouiſiones obti-
tinuerit, & ſub illius prætextu poſſeſſionem obti-
nuerit, tanquam ſine legitimo vel colorato titulo
poſſidens, dicitur intruſus; ſi poſſeſſionem appre-
henderit, & in illo munere ſe ſe ingeſſerit, & exer-
cuerit: licèt enim forſan collatio aliarum præbenda-
rum ex ſtatuto, fundatione, vel conſuetudine ad ca-
pitulum pertineret; tamen cùm prebendæ præcep-
torialis prouiſio, ex clara ordinationis Regiæ diſpo-
ſitione, ad Archiepiſcopum vel Epiſcopum pertineat;
vt etiam tradit Charond. *loc. cit. nempe l.b. 3. reſ-
ponſ.* 61. Sequitur ſic poſſidentem eſſe intruſum: *cap.
ad aures. de exceſſ. prælat. cap. quia diuerſitatem. de
conceſſ. præb.* Rebuff. *in praxi ad regul. Cancellar. de
ſubrogand. gloſſ.* 4. *n.* 4. Ricc. *in praxi var. reſol. cap.*
9. 224. DD. *in cap. auaritiæ. de præbend. in* 6. † Quia
diſpoſitio dicti *cap. auaritiæ.* aduersùs eos qui ante
Epiſcopi confirmationem, vel inſtitutionem, poſ-
ſeſſionem accipiunt, locum habet; non ſolùm in ca-
ſum electionis, vel poſtulationis; *cap. bonæ memo-
10. riæ Moguntinenſis. de elect.* † Sed etiam in caſum
præſentationis. Franc. *in d. cap. auaritiæ. n.* 2. Cal-
derin. *conſ.* 8. *de elect.* Lap. *allegat.* 8. *ſub n.* 4. *&* 5.
verſ. ſic & pœna.

11. Hoc autem in caſu, dum agitur de nominatione vigore Regiæ ordinationis facienda, non poteſt prætendi quòd agatur de iure eligendi; cùm electio ſit actus ſpiritualis. Abb. *in cap. illa quidem, ſub n.* 5. *verſ. præſertim cùm electio. de elect.* Quia per electionem is qui eligitur, acquirit ius ſpirituale: præſentatio verò eſt actus temporalis, per quem non transfertur in præſentatum, ius aliquod ſpirituale; ſed aliqua dumtaxat præparatio ad ius ſpirituale acquirendum. Abb. *in cap. quod ſicut* §. *ſuper eo. n.* 6. *de elect.* Potiùs ergo ad præſentationem, quàm ad electionem nominatio huiuſmodi accedere videtur.

12. Sed quæritur quid dicendum, ſi talis à capitulo prouiſus, nullos ex illa præbenda fructus adhuc perceperit; vtrùm propterea ceſſet vitium intruſionis? Reſpondetur, vt quis dicatur intruſus, ſufficere quamlibet fructuum perceptionem, ſiue temporalium ſiue ſpiritualium: & ſic ſufficere ad incurrendum vitium intruſionis, quòd quis actus ſuo muneri incumbentes exercuerit, etiam abſque vlla fructuum temporalium perceptione. Rot. *diuerſor. deciſ.* 83. *n.* 4. *par.* 3. *lib.* 3. Put. *deciſ.* 45. *lib.* 3.

13. Rurſùs quæri poteſt, vtrùm ſic nominantes iure
nominandi ſint priuati, vel priuandi; caſu quo pri-
mæ nominationis nullitatem agnoſcentes, eundem
priùs nominatum iterùm præſentauerint Epiſcopo,
ſeu nominauerint? Reſpondetur, dictos nominan-
tes inhabilem & intruſum ſcienter, priuatos fuiſſe
pro illa vice iure ſuo; & ius illud ad ſolum Epiſco-
pum per ius non decreſcendi deuolutum fuiſſe. Rip.
in l. re coniuncti. n. 234. *ff. de legat.* 3. Præſes Bellon.
14. *de iur. accreſcen. cap.* 6. *qu.* 48. *n.* 28. † Adeo vt ne
quidem in Legatione obtineri poſſint nouæ prouiſio-
nes, aut in Vrbe ad fauorem eiuſdem, niſi facta
mentione intruſionis. Ioan. de Selu. *de benefic. par.* 3.
quæſt. 11.

15. Sed quid dicendum, ceſſante ordinatione Regia, ad quem pertineat deputatio magiſtri ſcholarum? Reſpondetur de hoc eſſe textum in *cap. quia nonnullis. verſ. verum. de magiſtr. in decretal.* in illis verbis, *conſtituatur magiſter idoneus à prælato cum capitulo, ſeu maiori & ſaniori parte capituli eligendus, qui Clericos in Grammatica ac alios inſtruat iuxta poſſe.*

Quod etiam probatur per textum expreſſum in *l. magiſtros. Cod. de profeſſ. & medic. lib.* 10. ibi, *ſed iudicio Ordinis probatus decretum Curialium mereatur*, & ibid. tradit Gloſſ. *in verb. Ordinis.* quæ explicat, id eſt, *Decurionum*; & ad hoc allegat *text. in l.* 1. *ff. de decret. ab Ord. fac.* quæ duo iura Ciuile nempe & Canonicum; cùm illud, Decurionum; hoc vero, capituli conſenſum exigat, ſic concordentur; videlicet quòd ſi magiſtri ſalarium ab Eccleſia recipiant, aut legere vellent in Theologia, conſenſus capituli requiratur: ſi verò ſalarium ſoluatur per communitatem, requiratur conſenſus Decurionum, iuxta *d. l. magiſtros. Cod. de profeſſ. & medic. lib.* 10. *& l. ambitioſa, in fin. ff. de decret. ab Ord. facien.* Et ita diſtinguit Rebuff. *in d. l. magiſtros n.* 3.

Et hac in re omnino notanda eſt differentia, quam 16.
affert Luc. de penn. *in d. l. magiſtros. col.* 2. *in fin. verſ. vel dic quod hæc lex*; inter approbationem quæ fit pro Doctoratu, & eam quæ fit pro lectura alicuius ſcientiæ in ſtudio ordinario: quia licèt pro Doctoratu requiratur examen perſonarum eiuſdem profeſſionis, neque approbatio fieri debeat ab ordine Decurionum: tamen pro lectura in ſtudio ordinario, ſufficit approbatio Decurionum; aut aliàs iuxta ſtatuta, ordinationes, vel conſuetudines locorum. Quod probatur etiam à ſimili, cùm deputatio Aduocatorum cõmunitatis fiat per ipſos Decuriones, ſeu Conſiliarios; quamuis non Doctores & iuris ignaros: *l. ſed & reprobari. in princ. ff. de excuſat. tut. & in l. vt gradatim.* §. *reprobari ff. de munerib. & honor.* quia ſcilicet habent ſalarium à publico. *l. prouidendum. ff. de poſtuland. l. fori. Cod. de aduocat. diuerſ. iudic.*

Dictáque electio magiſtrorum quę pertinet ad col- 17.
legium, ſeu Concilium aut Ordinem, cuius ſumptibus illis ſalarium ſoluitur; non debet fieri per Decuriones vti ſingulos, vt euitetur confuſio: ſed collegialiter, tanquam repreſentantes totum corpus: vt probatur ex traditis per Cardin. Zabarel. *in Clement.* 1. *verſ. quibus. n.* 4. *maximè circa fin. ſub. tit. de magiſtr. & ibid.* Anchatan. idem tradit Auendan. *in tract. de exequen. mandat. Reg. par.* 2. *cap.* 10. *n.* 9. *verſ. omnium autem.*

Cæterùm iſti magiſtri etiam in Grammatica, 18.
quamuis per Concilium deputati, tenentur facere profeſſionem fidei, & Epiſcopus poteſt illos examinare. Barboſ. *de iur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 44. *& ſeqq. & de poteſt Epiſc. allegat.* 61. *n.* 2. Portel. *in dubijs regular. in verb. profeſſio fidei. n.* 3. Cherub. *in ſumma bullar. ad conſtitut.* 89. *Pij IV.* Quatant. *in verb. fidei profeſſio.* Eman. Roderic. *tom.* 2. *qu.* 72. *artic.* 2. Vbi vigeſimam octauam Pij IV. conſtitutionem deſuper editam ad longum refert.

CAPVT XVIII.

Vtrùm Commiſſarius generalis ad infideles habeat vocem paſſiuam in electione Prouincialis ſui ordinis.

SVMMARIVM.

1. *Onus Commiſſarij generalis ad infideles, requirit perſonalem reſidentiam.*
2. *Commiſſarij generales ad infideles, habent iuriſdictionem ordinariam in Religioſos, in illis partibus degentes.*
3. *Officium Commiſſarij generalis ad infideles, dimitti*

mitti non poteſt ſine authoritate ſummi Pontificis.

4. *Electus à ſummo Pontifice ad aliquod officium, aut ab illo confirmatus; non poteſt illi renunciare, niſi in manibus ipſius.*

5. *Per acceptationem officij ſecundo incompatibilis, inducitur tacita renunciatio primi.*

6. *Quæ ſit differentia inter poſtulationem, & electionem.*

PRoponitur difficultas, vtrùm Religioſus qui à ſummo Pontifice deputatus fuit Cõmiſſarius generalis miſſionis ad infideles, in remotiſſimis partibus degentes; poſſit habere vocem paſſiuam in electione Prouincialis, & aliorum officialium ſui ordinis, poſt acceptatam per eum dictam commiſſionem. In qua reſoluendum eſt, dictum Religioſum non eſſe capacem vocis paſſiuæ, in dicta congregatione capituli prouincialis, pro obtinendis officijs dicti ordi-
1. nis: † quia certum eſt, dictam commiſſionem generalem, eſſe omninò incompatibilem cum exercitio officiorum dictæ prouinciæ; vt pote requirentem perſonalem reſidentiam: adeo vt in nonnullis religioſorum ordinibus conſtitutum fuerit, tales Commiſſarios reuerti non poſſe ante decennium completum: vt notauit Mirand. *in manual. prælat. regular. par. 1.*
2. *qu. 14. art. 3. in 3. conclu.* † Qui quidem Commiſſarij generales, habent iuriſdictionem ordinariam in religioſos in illis partibus degentes: vt per eund. *loc. cit. art. 2. in prima conclus.*

3. Quod quidem Officium certum eſt dimitti non poſſe; aut illi renunciari, ſine authoritate eiuſdem ſummi Pontificis, qui illud conceſſit: vt notatur in *cap. admonet. 4. & cap. quod in dubijs. 8. de renunciat.* probat text. *in l. Legatus 20. ff. de offic. Præſid.* & ibi Gloſſ. & DD. *in Clemen. 1. de renunciat.* ibi *in cuius manibus ceſſio erat facienda*, Abb. *in cap. 2. n. 10. de reſtit. ſpoliat.* Franciſc. Marc. *qu. 626. n. 6. & 629. par. 1.*

4. Et hoc non ſolùm procedit, poſito quòd dictus Commiſſarius fuerit immediatè deputatus à Sancto Pontifice: verùm etiam locum habet, etiam ſi fuiſſet electus à R. P. Generali, aut à capitulo; ſed tamen per ſummum Pontificem confirmatus: quia Officij renunciatio fieri debet, non in manibus eligentis, ſed confirmantis. Bartol. *in l. 2. Cod. de defens. ciuit.* Dec. *in l. ius dicentis. n. 47. ff. de iuriſdic. om. iud. l. more maiorum. n. 26. & ibi* Ias. *n. 31. ff. eod. tit.* Surd. *conſ. 385. n. 33.*

5. Ergo cùm per acceptationem officij incompatibilis, inducatur tacita renunciatio dictæ commiſſionis generalis; non poteſt dictus R. Pater ad tale officium eligi, cùm non ſit hic caſus electionis, ſed poſtulationis; hoc eſt, quòd non debet eligi, ſed à ſummo Pontifice poſtulari; cùm ſit alteri officio al-
6. ligatus, liberúmque non habeat volatum. † Poſtulantes enim non conſentiunt in poſtulatum, nec illum eligunt; ſed petunt gratioſè vt tollatur vinculum, ſeu defectus impediens electionem per eum qui hoc facere poteſt. Petr. à Biaxio *in director. elect. par. 2. cap. 34. n. 3.* Et notatur *in cap. Et ſi vnanimiter.* quod eſt vltimum, & ibi Gloſſ. & DD. *de poſtulat. prælat.* Ad inſtar Epiſcopi, qui alteri Eccleſiæ iam eſt alligatus, qui non poteſt eligi; licèt poſtulari poſſit à Papa, vt abſoluatur ab onere Epiſcopatus: *d. cap. fin. de poſtul. prælat.* Mirand. *d. tom. 2. quæſt. 23. artic. 11. concluſ. 5. verſ. circa ſeptimum.*

Non poteſt igitur dictus Religioſus eligi, ſed tantùm poſtulari.

CAPVT XIX.

De requiſitis ad probationem Simoniæ, nempe tractatu præcedenti; & quòd in illius executionem pecunia, vel alia res temporalis data fuerit. Et vtrùm poſſit dari alteri pecunia, pro expenſis factis circa beneficium, vel ad redimendam vexationem.

SVMMARIVM.

1. *In crimine Simoniæ, requiritur exacta & concludens probatio.*
2. *Simonia eſt difficilis probationis, & probatur ex coniecturis; ſed oportet illas coniecturas plenè & concludenter probari.*
3. *Vt probetur Simonia, debet conſtare de duobus; nempe de præcedenti conuentione, & quòd pecunia vel res temporalis data fuerit in executionem illius conuentionis.*
4. *In probatione Simoniæ non admittuntur teſtes inimici, nec probationes imperfectæ coniunguntur.*
5. *Amplia vt locum habeat in quacumque accuſatione criminali, imò etiam ſi de crimine ciuiliter ageretur.*
6. *Si de Simonia opponeretur per viam exceptionis, ſufficerent leniores probationes.*
7. *Pecunia non poteſt dari pro beneficio, etiam ſub prætextu expenſarum. An verò dari poſſit ad redimendã vexationem. Remiſſiuè* n. 10.
8. *Pecuniam dare poteſt poſſeſſor beneficij, ad redimendam iniuſtam vexationem.*
9. *Qui beneficium non poſſidet, ſed illud petit; non poteſt dare pecuniam, etiam ſub prætextu redimendæ vexationis.*

CVm quidam Præsbiter in curia Epiſcopali Caualicenſi, fuiſſet de Simonia accuſatus; Reſpondi de ea non conſtare; & ideò accuſatore non probante, reum eſſe abſoluendum. *l. qui accuſare. Cod. de eden* † Et maximè quia in crimine Simoniæ, re- 1.
quiritur exacta & concludens probatio, Felin. *in cap. ſuper his. n. 17. de accuſat.* Rot. *decis. 418. n. 4. par. 1. recentior.* cùm Simonia ſit difficilis probationis, *cap. per tuas. de Simon.* † Et licèt per coniecturas 2.
probetur, illæ tamen debent eſſe concludentes, & euidentes, Clar. *in §. Simonia. n. 12.* Maſcard. *de probat. conclu. 1310. n. 27.* Pariſ. *de reſignat. lib. 14. qu. 8. num. 14.* taléſque coniecturæ debent plenè & concludenter probari. Paris. *ibid. n. 15.*

In caſu propoſito, non conſtabat de requiſitis ad probationem Simoniæ: quia licèt reus dixiſſet extraiudicialiter, ſe fratri reſignantis centum aureos dediſſe, pro expenſis per eum in lite factis: inter cæteras rationes defenſionis huius rei, hæc erat præcipua, † quòd non erat probata accuſatoris intentio; niſi ſimul doceret háſce pecunias, in vim præcedentis reſignationem conuentionis fuiſſe expeditas. Farinac. *conſ. crimin. 75. n. 2. 3. 15. 16. 38. 80. & 83.* & paſſim in toto illo conſilio. Ludouis. *decis. 238. n. 10.* Rot. *decis. 166. n. 2. & 9. par. 2. recentior.* Maſcard. *concluſ. 1311. num. 4. 5. & 6.* Idem Ludouis. *deciſ. 517. num. 30. & 31.*

4. Accedebat teſtium inimicitia,cùm etiam in cri-
mine Simoniæ, & aliis; quamuis ſint difficilis pro-
bationis, teſtes inimici non admittantur: Ludouis.
deciſ. 517. *num.* 6. *& ſequent.* Sicuti, nec ſingulares;
cùm probationes imperfectæ hoc caſu noo coniun-
5. gantur. *Ludouiſ. ibid. n.* 28. †. Quod generalitet lo-
cum habere vult, in omnibus iudiciis criminalibus,
etiamſi de erimloe ciuiliter ageretur.

Quod tamen ſic intelligendum eſt, vt locum ha-
beat quando Simonia per modum accuſationis pro-
6. ponitur; prout in hoc caſu: † ſi enim per modum
exceptionis proponeretur, ex tractatu præcedenti
colligi poſſet id quod poſtea datum eſt, fuiſſe expen-
ſum in executionem pacti antea conuenti; ſi aliæ
concurrerent veriſimilitudines. Lother *de re benefic.
lib.* 3. *qu.* 19. *n.* 61. Vbi ſic intelligendam monet de-
ciſionem Seraphini 237. nec non 244. Vbi ex proba-
tione tractatus, & plorium actuum in illius execu-
tionem factorum, deciſum fuit conſtare de Si-
monia.

7. Poterat etiam diei, quòd licèt non poſſit dari
pecunia alicui, vt renunciet beneficio, etiam ſub
prætextu expenſarum: vt per Mohedan. *deciſ.* 5. *de
Simon.* Put. *deciſ.* 42. in correct. per tex. *in cap. cùm
pridem.* 4. *de pact.* Pariſ. *de reſig. lib.* 14. *tit.* 7. *n.* 1.
8. †. Tamen cùm accuſatus iſte beneficium poſſide-
ret, & litigans cum eo non haberet ius in eo; nec
in ſua prætenſione fundatus eſſet: potuit ipſe col-
litiganti pecuniam, vel aliquid aliud temporale
dare, vt liti iniuſtæ renunciaret, ad redimendam
vexationem Burat. *deciſ.* 307. *num.* 5. Vbi ſubdit
hoc caſu non requiri ſuperioris authoritatem in re-
nunciatione: ex traditis per Garſ. *de benefic. par.* 11.
cap. 3. *num.* 249. Paris. *de reſignat. lib.* 7. *queſt.* 1.
9. *num.* 104. †. Loqoor de beneficij poſſeſſore: nam
peritor non poteſt dare pecuniam, etiam ad redi-
mendam vexationem: Lother. *de re benefic. d. lib.* 3.
10. *queſt.* 29. *num.* 129. *&* 130. †. Copioſè hanc mate-
riam tractat omnes caſus diſtinguens Sanchez *in
opere morali lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 30. *per tot.*

CAPVT XX.

An Moniales cogi poſſint præſertim in Gallia, ad obſeruationem clauſuræ, non obſtante conſuetudine in contrarium, cuius initij memoria non extat.

SVMMARIVM.

1. *Moniales cogendæ ſunt ad clauſuræ obſeruationem, non obſtante qualibet exemptione; & quoad hoc, ſubiiciuntur iuriſdictioni Epiſcopi.*
2. *Vtrùm in Gallia, Epiſcopi poſſint cogere Moniales ad clauſuræ obſeruationem, quæ tempore profeſſionis ipſarum non obſeruabatur.*
3. *Religioſi non poſſunt cogi ad auſteritates regulæ quas non ſunt profeſſi. Diſtingue vt num.* 5. *&* 6.
4. *Text.* in cap. 1. de ſtat. regul. lib. 6. *non eſt receptus in Gallia. Sed tamen obſeruanda eſt illius diſpoſitio, nec non Concilij Tridentini quoad clauſuram, & de hoc adeſt Regia ordinatio, vt n.* 7. *&* 13.
8. *Conſuetudo immemorialis, & priuilegium pari paſſu ambulant.*
9. *Papa derogat primitiuæ regulæ Religioſorum in iis, quæ non reſpiciunt tria vota ſubſtantialia: veluti in ordine Premonſtratenſi, dum cauebatur profeſſos non poſſe remoueri à domo, in qua profeſſionem emiſerant; cui Regulæ ſummus Pontifex derogauit.*
10. *Conſuetudo irrationabilis, nulla præſcriptione temporis roboratur.*
11. *Clauſuræ rigor non pendet à monialium voto, ſed à lege Superiorum.*
12. *Puellæ quæ non viuunt in congregatione aliarum, non poſſunt cogi ad ſeruandam clauſuram.*

NOn eſt dubitandum; quin conſtitutio Fel. Re- 1.
cor. Bonifacij VIII. *in cap. periculoſo. De ſtat.
regular.* omninò debeat obſeruari, & iuxta ipſam
omnes Religioſæ expreſsè vel tacitè profeſſæ, quo-
cumque noioine nuncupentur: etiam ſi aliàs ad clau-
ſuram minimè teneretentur; ad eam oihilominus co-
gendæ ſint per Epiſcopos, qui hac io re authorita-
tem & iuriſdictionem habent, etiam ſuper moniali-
bus exemptis: cùm diſpoſitio illius *cap. periculoſo.*
fuerit confirmata in Concilio Trident. *ſeſſ.* 25. *de re-
gular. & monial. cap.* 5. Et per conſtitutionem ſan-
ctæ meio. Pij V. editam anno 1566. 4. Kalend. Iunij
de quibus fusè Bonacin. *in tract. de clauſura monial.*
& alij allegati per Barboſ. *ſuper d. Concil. Triden. loc.
cit.* quæ hîc non repero.

Sed quia in Gallia plurima ſunt monaſteria, in 2.
quibus clauſura non fuit hactenus obſeruata; fui ſæ-
piùs interrogatus vtrùm Epiſcopi in Gallia poſſint
cogere moniales ad obſeruantiam clauſuræ, non ob-
ſtante antiqua & immemoriali conſuetudine, aut pri-
uilegio huiuſmodi monaſteriorum. In qua quæſtio-
oe fui aliquando dubius propter punctuale conſilium
Oldradi 96. incipit, *Nunquid monacham.* Vbi mouet
dubium, vtrùm Papa poſſit iocludere monacham
contra ſuam voluntatem; & pro affirmatiua inducit
textum in *d. cap. periculoſo. de ſtat. regul. lib.* 6. †. 3.
Sed tamen in contrarium conſiderat, quòd ab initio
datur ingreſſo annus probationis, vt monaſterij au-
ſteritates experiatur; quæ ſi ſibi non placeant, poteſt
iofra illum anoum exire: vt *in cap. ad Apoſtolicam.
de regular.* Ergo non videtur, quòd contra ſuam vo-
luntatem, cogi poſſit ad aſperioris regulæ obſeruan-
tiam; niſi ſaltem ſibi detur alius annus, intra quem
clauſuræ rigorem experiatur; quibus addi poteſt text.
in cap. inſinuante. Qui cleric. vel vouen. In quo con-
ſtat ſolemnem profeſſionem emitti poſſe per fœmi-
nas, ea conditione vt in domo propria remane-
rent.

Præterea videtur, quòd text. *in d. cap. periculoſo.* 4.
de regular. in 6. non ſit receptus in Gallia; cùm ita
teſtetur Gloſ. & Ioan. Andr. *in d. capit. periculoſo.*
Vbi refertur arreſtum Curiæ Parlamenti contra Ar-
chiepiſcopum Burdegalenſem: vnde duo caſus refe-
runtur apud Bouchel *in ſumma benefic. in verb. Reli-
gieux. pag. mihi* 938. In quibus religioſi ad ſtrictio-
rem regulam cogi noo poſſunt. †. Primus eſt, quando 5.
profeſſio fuit limitata ad certam regulæ obſeruan-
tiam, veluti ſi profeſſionem emittens, dicat ſe pro-
fiteri v. g. Sancti Franciſci regulam, eo modo quo
nunc obſeruatur: & eo caſo non poteſt poſtea ad
ſtrictiorem obſeruantiam cogi: quia actus agentium,
vltra eorum intentionem operari oon poſſunt. *l. non
omnis, ff. ſi certum pet.* & limitata cauſa, limitatum
producit effectũ. *l. in agris ff. de acq. rer. dom.* & ſoper
hoc refert Hoſtiens. *in ſum. in tit. de vot. §. verum.*

Secundus

Digitized by Google

6. Secundus caſus eſt, quando per tempus immemo-
riale, laxior regula fuit obſeruata; quo caſu cùm no-
ua videatur introduci regula, non eſt quis ad illam
adſtringendus. Panormit. *in cap. Deus qui. 11. de vit.
& honeſt. cleric.*

7. His tamen non obſtantibus, re diligentiùs conſi-
deratâ, & in deliberationem deductâ cum viris ad-
modùm eruditis; Cenſuimus ex vi ordinationis Re-
giæ, quæ Concilio Tridentino conformis eſt: cogi
poſſe quaſcunque Moniales in congregatione vi-
uentes, ad obſeruantiam clauſuræ; non obſtante
quacumque contraria, etiam immemoriali conſuetu-
dine. Atque ita de iure interrogatus, Reſpondi qui-
buſdam Prouinciæ Monialibus, anno 1641.licèt aliàs
re non ita diſcuſsâ, aliud ſenſiſſem an. 1632. Si qui-
dem Regia ordinatio monet Epiſcopos, Archiepiſ-
copos, & alios Superiores Monaſteriorum Religioſa-
rum, vt diligenter & ſeriò incumbant reſtitutioni
& manutentioni clauſuræ ipſarum; illáſque ad id co-
gant per cenſuras Eccleſiaſticas, & alias pœnas iuris:
iniungendo Regiis officialibus, vt ipſis opem & au-
xilium ad hunc effectum præſtent. Prohibendo di-
ctis monialibus ne poſt factam profeſſionem, ſub
quocumque tempore, aut ſub quocumque prætextu
ſeu colore, à monaſterio exeant; niſi legitima de cau-
ſa ab Epiſcopo aut Superiori approbanda. Et hoc
non obſtantibus omnibus diſpenſationibus, vel pri-
uilegiis in contrarium. Hæc ſunt verba Regiæ ordina-
tionis, quæ continent derogationem omnium priui-
legiorum, & diſpenſationum quarumcumque quæ in
contrarium allegari poſſent; adeo vt eadem ratione
imò & multò fortius, cuicumque conſuetudini quã-
uis immemoriali derogatum per dictam conſtitutio-
8. nem cenſeatur: † cùm conſuetudo immemorialis, &
priuilegium pari paſſu ambulent. Felin. *in cap. acce-
dentes, 11. n. 6. de preſcrip.* Rot. *deciſ. 614. n. 2. par.
9. 2. recentior. & deciſ. 11. n. 2. & 3. ead. par. 2.* †
Vnde propter vim clauſulæ derogatoriæ, cùm aliàs
orta eſſet controuerſia inter Religioſos ordinis Præ-
monſtratenſis, vtrùm cenſeretur ſublata primitiua
dicti ordinis regula in certis capitibus, in hæc vſque
tempora obſeruata conſuetis, per confirmationes fa-
ctas in fauorem reformatorum eiuſdem ordinis: fuit
aliàs deciſum in Rota Romana, per plures deciſio-
nes, derogatum fuiſſe regulæ in illis capitibus quæ
non erant contraria tribus votis ſubſtantialibus. Re-
ligionis; nempe paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ:
veluti in eo capite in quo fuerat ſtabilitum, religio-
ſos profeſſos cenſeri affiliatos illius domus, ſeu mo-
naſterij in quo profeſſionem emiſerant; & rectè fa-
ctam fuiſſe regulam in contrarium, quòd liceret re-
ligioſos, Superiore volente, ad eius libitum, ab
vno monaſterio ad aliud eiuſdem ordinis transferre:
vt per Rot. *deciſ. 4. n. 9. & 333. n. 4. part. 6 recentior.
in Tullenſi reformationis ann.* 1630. & 1631. coram
eruditiſſimo & illuſtriſſ. Domino meo Domino du
Noizet Rotæ Decano.

10. Nec poteſt allegari aliqua temporis etiam imme-
morialis præſcriptio, quando agitur de conſuetudi-
ne irrationabili, vel iniqua, aut bonis moribus con-
traria; qualis eſt ea, quâ Moniales extra clauſuram
11. diuagantur: *cap. final. de conſuetud.* † Non obſtat
conſil. Oldrad 96. Quia procedere poteſt, quando
agitur de noua regula introducenda, contra primam
inſtitutionem: & de iis in quibus non verſatur vtili-
tas publica, & periculum pudicitiæ virginalis &
honeſtatis, prout in caſu iſto; cuius fauore certum
eſt potuiſſe ſummum Pontificem, & cum eo Regem
Galliæ Chriſtianiſſimum conſtitutionem prædictam
edere, quâ Moniales ad clauſuram obligentur: ſi
quidem clauſuram ſeruare, aut non ſeruare, non de-
pendet à voluntate monialium: ſed ipſis etiam inui-
tis & reluctantibus, poſſunt ſupremi Moderatores,
penes quos huius rei poteſtas eſt, illas ad clauſuræ
obſeruantiam cogere; non ex ipſarum voluntate, ſed
ex legis & conſtitutionis poteſtate, & authoritate: vt
dicit Bonacin. *in tract. de clauſur. quæſt. 1. punct. 2. n. 5.*
Mirand. *de Monialib. in 1. qu. art. 4. concluſ. 6. verſ. ſed
moneo.* Vnde ſummus Pontifex in ſua conſtitutione,
fundationibus & conſuetudinibus etiam immemo-
rialibus expreſsè derogauit.

Secundum argumentum petitum ex *d. cap. inſi-* 12.
nuante. Qui cleric. vel vouen. locum habere poſſet,
ſi ageretur de voto emiſſo ab ea, quæ non vult
in congregatione viuere; nam quoad moniales in
aliarum coetu & congregatione viuentes, non poſ-
ſunt ſe eximere à clauſura, propter claram legis &
conſtitutionis prohibitionem: ex tradit. per Bonac.
loc. proximè cit. Et propterea non aſſentior rationi
allatæ per Scott. *in ſelect. Pontific. conſtit. Theorem.*
227. dum voluit clauſuram, in voto caſtitatis ante-
cedenter promiſſam cenſeri: quia Reſpondeo votum
caſtitatis extra congregationem ſine clauſura ſubſi-
ſtere poſſe.

Ad id quod tertio loco dicitur, ex Gloſ. & Ioan. 13.
Andr. *in d. cap. periculoſo. 1. de ſtat. regular. in 6.* Re-
ſpondetur hodie conſtitutionem illam ſuper monia-
lium clauſura, editam fuiſſe per Regiam ordinatio-
nem, quæ non vigebat tempore Ioan. Andreæ. Imò
& dictam ſanctæ memoriæ Pij V. conſtitutionem
ann. 1566. editam obſeruandam eſſe in Gallia teſta-
tur Theuen. *ad ordin. Reg lib. 1. tit. 10. art. 8. & 9.*

Quod verò opponitur de profeſſione limitata ad 14.
certam regulam, & ad certam viuendi normam; ean-
dem admittit reſponſionem, quæ in reſponſione ad
ſecundum argumentum allata eſt: vt locum quidem
habeat in ea, quæ ſeparatim in domo ſua viuere
deſiderat; non autem in ea quæ in congregatione alia-
rum monialium religioſum ſtatum ducere vult: ex
Bonacin. & Mirand. *vbi ſup.*

Similiter, & ad id quod opponitur de conſuetu- 15.
dine immemoriali, ſuperiùs reſponſum fuit, ſubla-
tum eſſe omne priuilegium, & conſuetudinem, ex
mente conſtitutionum in hac materia editarum: præ-
ſertim quando talis conſuetudo non eſt rationi con-
ſentanea: vt ſupra diximus *num.* 10. Nam per clauſu-
las generales nonobſtantiarum, cenſetur huic con-
ſuetudini irrationabili derogatum, Rot. *deciſ. 71.
num. 6. & 7. part. 5. recentior.* Addent. ad Burat. *deciſ.
435. num. 16.*

CAPVT XXI.

An ſolus Superior Regularis poſſit dare li-
centiam Monialibus, in caſibus licitis, à
monaſterio egrediendi: an verò etiam Epi-
ſcopi licentia requiratur. Et vtrùm Con-
feſſarius monialium qui non impedit ta-
lem egreſſum, puniendus ſit pœnis con-
tentis in Bulla Pij V. Et quid circa hoc ob-
ſeruetur in Gallia, & Hiſpania.

SVMMARIVM.

1. *Licentiam egrediendi è Monaſterio iuſtis de cau-
ſis, Superiores Regulares ſine Epiſcopo*

concedere poſſunt, ex multorum ſententia. Alÿ tamen contraria fuerunt opinionis, vt num. 2. *Et hæc ſententia verior eſt, & conformis declarationi ſacræ congregationis Concilÿ.* num. 3.

4. *In Gallia ſufficit licentia ſolius Epiſcopi, vel ſolius Superioris Regularis, vt moniales egrediantur è monaſterio. Item in Hiſpania* num. 5.

6. *Quæ pœna per Bullam ſanctæ mem. Pÿ V. imponantur monialibus, & Superioribus, ſine licentia legitima egredientibus, vel egreſſum permittentibus.*

7. *Moniales ſanctæ Claræ, ſpeciale votum clauſuræ emittunt.*

8. *Confeſſarius excuſatur à pœna constitutionis editæ ſuper clauſura monialium, ſi claſſicorum Doctorum ſententiam quamuis erroneam ſequatur.*

9. *Confeſſarius tenetur obedire ſui Superioris præcepto, etiamſi dubius ſit vtrùm illud ſit iuſtum, an non.*

10. *Subditus tenetur ſuo Superiori obedire, quando ſolam habet dubitationem, vtrùm quod ſibi præcipitur ſit illicitum; ſi id non cognoſcat euidenter.*

11. *Confeſſarius tenetur præcepto ſui Superioris obedire, quando id quod præcipitur iuſtum eſt; ſed ſolum dubitatur de authoritate & poteſtate iubentis.*

DVbium mihi à quodam Religioſo probo & erudito, qui nonnullarum monialium confeſſiones audiebat, ex Superiorum commiſſione ſibi data, propoſitum; duo continebat capita. Primum, ad quem ſpectet facultas dandi licentiam Monialibus exeundi, in caſu licito, à monaſterio; an ad Superiorem regulam habentem iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem ſolùm, an verò ipſius etiam Epiſcopi licentia copulatiuè requiratur. Secundum, vtrùm Confeſſarius Monialium qui non impedit illarum egreſſum, inciderit in pœnas contentas in Bulla fel. recor. Pij V. ſi vltra ſui Prouincialis licentiam, non curauit adiungi licentiam egrediendi, in ſcriptis ab Epiſcopo concedendam.

1. Ad primum dubium Reſpondi, varias circa quæſtionem illam reperiri Doctorum ſententias. Nam quòd ſola Superioris Regularis licentia ſufficiat, veluti Prouincialis, aut alterius iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentis, tenuit Nauar. *conſ.* 48. *num. 6. de regular. in reſponſ. ad* 2. *quæſt.* Iacob. de Graff. *part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 23. *num.* 6. Eman. Roderic. *quæſt. regular. tom.* 1. *quæſt.* 49. *artic.* 6. Mirand. *de ſacris monial. quæſt.* 3 *art.* 6. Portel. *in dubiis regul. in verb. clauſura monialium.* §. *egreſſus. num.* 26. Hieron. Roderic. *reſol.* 26. *num.* 41.

2. Contrarium tamen tenuit Barboſ. *in tract. de poteſt. Epiſc. par.* 3. *alleg.* 102. *num.* 28. *& in tract. de iur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 44. *num.* 89. Ioan. Bap. Scott. *in ſelect. Pontif. conſtit. theorem.* 228. *verſ. declarat etiam.* Tambur. *in tract. de iur. Abbatiſſ. & Monial. diſpu.* 10. *quæſit.* 5. *num.* 6. & 11. Eandémque ſententiam probat Sanch. *in præcep. decalog part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 15. *num.* 28. Quod tamen intelligendum eſt, vt procedat, niſi conſtitutionibus religionis aliter cautum ſit: vt teſtatur Bonacin. *in tract. de clauſur. quæſt.* 1. *punct.* 8 *num.* 1.

3. In hac Doctorum contrarietate, poſterior ſententia tenenda eſt; nempè, non licere Monialibus ſubiectis ſedi Apoſtolicæ, vel Superioribus regularibus, egredi è monaſterio in caſibus per Bullas & conſtitutiones Apoſtolicas exceptis, niſi adſit ſimultaneus conſenſus tam Epiſcopi, quàm Superioris regularis: adeo vt ſi illæ quæ Superioribus regularibus ſubditæ ſunt, auſæ fuerint egredi, cum ſola Superioris regularis licentia; nec illam ſimul ab Epiſcopo habuerint: puniri poſſint per Epiſcopos loci ordinarios, pœnis in Bulla Pij V. contentis, non obſtantibus quibuſcumque priuilegiis, & exemptionibus in contrarium. Sic enim determinauit ſacra Concilij congregatio, teſte Barboſ. *in deciſ. Apoſtol. collect.* 509. *n.* 6.

In Gallia tamen, ſola Superioris Regularis licentia 4.
ſufficit, neque vlla infligitur pœna monialibus, ſic
è monaſterio egredientibus: quia Regia ordinatio
loquitur alternariuè, requirens licentiam Epiſcopi,
vel Superioris.† Idémque in Hiſpania ſeruari teſtatur
Theueneau *ad ordin. Gall. lib.* 1. *tit.* 10. *art.* 9. Scott. 5.
dicto Theorem. 228.

Pro reſponſione ad ſecundum dubium, ſupponen- 6.
dum in primis eſt; quòd per Bullam ſanctæ memor. Pij V. quæ inſeritur apud Quaran. *in ſumm. bullar. in verb. monaſteria monialium.* renouata fuit conſtitutio *cap.* 1. *de ſtat. regul. in* 6. Et per aliam conſtitutionem eiuſdem Pontificis, quæ incip. *Decori.* cuius epitome habetur apud Scott. *in ſelect. Pontif. conſtit. opuom.* 93. fuit additum; non licere monialibus, etiam ex Regia proſapia, vel prætextu cuiuſcumque facultatis, aut infirmitatis, egredi è proprio monaſterio; niſi cauſà magni incendij, lepræ & epidimiæ, cuius cauſæ approbatio fieri debeat in ſcriptis per Superiores ſimul, & per Ordinarium; quamuis monaſteria ſint exempta: & in dictis caſibus, licentia detur ſolùm ad tempus neceſſarium: & ſi ſecùs fiat, egredientes ipſæ, dantes licentiam, comitantes, & recipientes ſint ipſo facto excommunicati; & abſolutio Papæ reſeruetur: & egreſſæ, ac dantes licentiam, priuentur omnibus dignitatibus & officiis, atque ad eadem, & alia, fiant inhabiles in futurum.

Et ideo propter illud verbum, *comitantes & recipientes*, quod eadem ratione comprehendere videtur,
omnes auxilium & opem præſtantes; agebatur contra confeſſarium, quòd egreſſum monialium non
impedierat: † maximè cùm ageretur de Monialibus 7.
ſanctæ Claræ, quæ ſpeciali voto ad clauſuram obligantur: vt teſtatur Eman. Roderic. *tom.* 1. *quæſt. regular* 49. *art.* 1. *in fin.*

Dixi nihilominus confeſſarium non poſſe vlla ra- 8.
tione moleſtari, nec in pœnas Bullæ incidiſſe. Quia cùm Doctores claſſici illam opinionem tenuerint, quòd ſolius Prouincialis licentia ſufficiat, nec declarationis ſacræ congregationis omnibus, quamuis eruditis, notæ ſint; non videtur pœna dignus, qui tot præclarorum Doctorum ſententiam ſequutus eſt. Ita in ſimili ferè caſu Bonacin. *in tract. de clauſur. qu.* 1. *punct.* 9. *num.* 19. Vbi aſſerit, quòd licèt monialibus licentia exeundi concedi nequeat, ob morbum periculoſum qui non ſit contagioſus; tamen ſi Superiores talem licentiam conceſſerint, non ſunt puniendi: quia pro ſe habent opinionem Doctorum Claſſicorum, imò ſola Doctoris Nauarri authoritas excuſat à pœna illum, qui credidit ſolam Superioris regularis licentiam in hac materia ſufficere: vt dicit Eman. Roderic. *d. tom.* 1. *quæſt. regul.* 49. *art.* 3. *verſ. ſed aduertendum.* Sanch. *in præcep. decal. d. lib.* 6. *cap.* 15. *num.* 42.

Et hoc multò magis locum habere debet in Con- 9.
feſſario, qui ſui Superioris præcepto obedire tenetur etiam ſit dubius ſi an res quam ſibi precepit Superior ſit iuſta vel iniuſta: vt copioſè comprobat Sanch.

loc. proximè citat. lib. 6. cap. 3. num. 3. Dian. *par. 2.*
10. *tract. 13. de opin. probab. art.* 10. † Vbi concludir hanc probabiliorem,& cõmuniorem eſſe ſententiam; quòd ſubditus reuetur ſuo Superiori obedire, quando ſolùm opinionem habet, illud quod ſibi præcipitur eſſe illicirum quia Superior habet poteſtatem omnia ſubdito præcipiendi, quæ ſubditus nun cognoſcit euidenter eſſe illicita, & vltra Superioris po-
11. teſtatem. † Quod multo magis locum habere dicebam in caſu propoſito, quia ipſi Confeſſario conſtabat rem iuſſam, eſſe ex ſe fundatam in iuſtitia & æquitate; ſed ſolùm dubitari poterat, vtrùm præceptum peccaret in forma ob defectum poteſtatis Superioris; quapropter non ſolùm poterat, verùm etiam tenebatur Confeſſarius præcepto ſui Prouincialis obedire. Sanch. *in præcep. decal. lib. 6. cap. 3. num.* 4. Er per has rationes, non fuit ampliùs dictus Confeſſarius moleſtatus, anno 1638. menſe Iulij.

CAPVT XXII.

Mortuo Penſionario, vtrùm Penſiones non exactæ tranſeant ad eius hæredes. Et vtrùm nondum maturatæ tranſmittantur ad ipſos, pro rata temporis. Et quomodo huius ratæ computatio fieri debeat.

SVMMARIVM.

1. *Clerici ſæculares in ſtatu Auenionenſi, habent facultatem diſponendi de fructibus ſuorum beneficiorum, ex priuilegio & conſuetudine.*
2. *Penſionarius tranſmittit ad hæredes, penſiones decurſas, etiam in locis vbi Clerici non habent facultatem teſtandi: non tamen fructus beneficiorum: & quæ ſit ratio.*
3. *Referuntur duæ ſententiæ, quarum vna ſolos penſionis maturata terminos, tranſmitti ad hæredes exiſtimat: alia vero pro rata temporis*, num. 4. *Rota diſtinguere ſolet inter ceſſationem penſionis voluntariam, & neceſſariam,* num. 5.
6. *Computatio penſionis fieri debet ex ſententia aliquorum, ſecundùm ratam temporis quo penſionarius vixit.*
7. *Annus penſionis beneficiariæ computari debet, ad ratam temporis perceptionis fructuum; non temporis vitæ illius. Et hæc vera eſt ſententia.*
8. *Anni computatio in materia penſionum Eccleſiaſticarum, incipit à die quo penſiones reſeruatæ ſunt, à quo tempore ſit computatio ratæ fructuum perceptorum. Quod propoſitis exemplis explicatur.*
9. *Annus à quo tempore incipiat in alijs cauſis, præter penſiones Eccleſiaſticas. Remiſſiuè.*

PEnſionis reſeruatio facta fuerat die 7. Nouembris anni 1630. in quolibet feſto Sancti Ioannis, & Natalis Domini, pro medietate ſoluenda. Mortuus eſt penſionarius, in principio Februarij 1632. Vnde dubitatum fuit, vtrùm tota penſio ad hæredes tranſlata fuerit, an pro rata temporis, à die reſeruationis 7. Nouembris computando, an verò à die fructuum perceptorum.

Pro cuius quæſtionis reſolutione, ſupponendum 1.
in primis eſt; quòd in ciuitate Auenionenſi, & toto eius ſtatu, Clerici ex antiquiſſima conſuetudine, & ſummorum Pontificum priuilegijs, ac conceſſionibus; habent facultatem teſtandi, & de fructibus ſuorum beneficiorum diſponendi in fauorem ſuorum hæredum; exceptis tamen Epiſcopis, & Religioſis, quibus ſpecialis teſtandi facultas conceſſa
non eſt. † Et tamen quamuis teſtandi facultas non 2.
eſſet alicui Epiſcopo, aut alteri conceſſa, tranſmitteret nihilominus penſiones non exactas ad hæredes ſiue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato; cùm debeat fieri differentia inter fructus beneficiorum non exactos, & penſiones. Illi enim remanent in dominio Eccleſiæ: Penſiones non item; cùm in mera temporalitate conſiſtant: vt dicit Mareſcot. *lib. 2. var. reſol. cap.* 2. Et ante eum Gigas *de penſion. quæſt.* 52.

Quibus ita ſuppoſitis, aduerto varias circa pro- 3.
poſitam difficultatem fuiſſe Doctorum ſententias: & inter cæteros Barboſ. *in l. diuortio* 8. *ff. ſolut. matr. par. 2. num. 39. vſque ad* 44. re diligenter examinatâ, concludere videtur *num.* 43. ſolos penſionis maturatos termioos ad hæredes tranſmitti, ita vt penſiunarius iſte, ſolùm terminum in die Natalis Domini decurſum tranſmittat; nihil autem de futuro, in diem Sancti Ioannis Baptiſtæ deſtinato: quem ſequitur Caſtill. *in tract. de vſufruc. cap. 79. num.* 17. cum alijs per eos citatis.

Alij verò æquiorem, & magis communiter rece- 4.
ptam amplexi ſunt ſententiam; à qua in iudicando & conſulendo non eſt recedendum: vt ſcilicet nec tota penſio ſucceſſori in beneficio, nec tota hæredi penſionarij adiudicetur: ſed ad vtrumque pro rata temporis pertineat. Quam ſententiam intrepidè ſequutus fuit Peregrin. *in tract. de fideicom. art. 49. num.* 101. poſt plures alios per eum allegatos. Coſta qui plures etiam citat *in tract. de ration. rat. quæſt.* 10. *num.* 4. Gabriel. *conſ.* 191. *per tot. vol.* 2. Honded. *conſ. 85. num.* 13. 23. *& ſeqq.* cum pluribus ibi citatis. *volum.* 2.

Rota verò Romana poſt varias ſuper hac quæ- 5.
ſtione deliberationes, tandem hac diſtinctione dubium terminauit; quòd aut penſio per actum voluntarium, veluti per tranſlationem ceſſauit; aut per actum neceſſarium, veluti per obitum penſionarij. Primo caſu, quia is qui cedit ſeu transfert penſionem, nihil ſibi reſeruaſſe cenſetur: ideò tota penſio ad ceſſionarium ſeu tranſlatarium pertinet. Secundo verò caſu, pro rata temporis ad hæredes penſionarij tranſit: vt habetur apud Pit. *deciſ.* 14. *per tot. lib. 3. & in deciſ. 278. num. 6. par. 2. in recentior.* Vbi etiam d. *conſil.* Gabriel. 191. *lib.* 2. fuit approbatum, nec non Honded. *conſ.* 85. *lib.* 2. Et tradit Theodoſ. Rub. *in ſuis obſeruat. ad deciſ.* Orani *in Seguntina beneficiorum* 1. *Iun.* 1592. *num.* 4. Lotter. *de benef. lib. 1. quæſt. 44. num. 1. vſque ad* 19.

In praxi tamen, quomodo computanda ſit hæc 6.
rata temporis; non ſatis conſtat. Dubitari ſi quidem poteſt vtrùm rata iſta conſiderari debeat, & computari, habitâ proportione ad tempus quo penſionarius vixit, prout computari debere cenſuit, Nic. Garſ. *in tract. de beneſic. par. 2. cap. 1. à num. 105. vſque ad num.* 125. maximè verò *num.* 120. itaut ſi penſionarius mortuus fuerit menſe Februarij, penſio ad eius hæredes tranſmittatur pro rata termini decurſi: vt loquitur Garſ. *ibid. num.* 116. & ſic pro rata temporis decurſi à die natalis Domini. Cuius opinionis funda

fundamentum petitur ex eo, quòd penſionarius ex conſtitutione Pij V. tenetur recitare paruum officium B. Virginis: & per conſequens ei acquiri debet penſio pro rata ſeruitij, & vitæ; qua durante officium recitauit; maximè cùm penſiones iſtæ ſint ad inſtar alimentorum, quæ debentur ad ratam temporis, quo vita alimentarij durauit. Et eiuſdem ſententiæ fuit, Couar. *lib. 1. var. reſol. cap. 15. num. 13.* Peregr. *de fideicom. artic. 49. n.* 101. apud quos alij citantur.

7. Alij tamen exiſtimarunt, ratam temporis conſiderandam & computandam eſſe, non ad proportionem temporis quo penſionarius vixit: ſed ad ratam fructuum per beneficiarium, qui penſione oneratus eſt, perceptorum; itaut ſi penſio fuerit impoſita tam ſuper fructibus, quàm ſuper diſtributionibus; attendi debeat quantùm de fructibus perceperit, vel propter illorum maturitatem percipere debuerit, aut potuerit, beneficij penſione onerati poſſeſſor. Similiter & quantùm ex alijs emolumentis & diſtributionibus, ſuper quibus penſio impoſita eſt, & ad ratam & proportionem illorum, penſio hæredibus penſionarij ſit adiudicanda. Et ita cenſuit Caccialup. *in tract. de penſionib. quæſt.* 25. Gigas *in eod. tract. quæſt.* 53. Coſt. *d. quæſt.* 10. *num.* 4. Hooded. *conſ.* 85. *num.* 23. *& ſeqq. vol.* 2. Tuſc. *lit. P. concluſ.* 267. *num.* 8. *&* 9. & egregiè Monald. *conſ.* 107. *per tot.* vbi oſtendit integram penſionem deberi hæredibus penſionarij, ſi ipſe mortuus fuerit eo tempore, quo beneficium penſione oneratum poſſidens, percepit integram fructuum recollectionem. Et hæc poſterior ſententia ſequenda eſt, cùm eam tandem ſequuta fuerit poſt longum examen Rot. Rom. apud Duran. *deciſ.* 448. *per tot.* vbi omnes pro vtraque ſententia rationes optimè diſcutiuntur. Et ideò concluditur ibidem, quòd cùm penſionarius obijſſet die 25. Octobris, quo tempore fructus omnes in illis partibus erant recollecti; integra penſio totius anni debebatur hæredibus penſionarij, & ſic integer terminus, qui ſoluendus erat in die Natalis Domini.

8. Hæc tamen deciſio non ita clarè quæſtionem reſoluit, quin adhuc remaneat ſcrupulus; nempe quomodo computari debeat annus iſte, vel à menſe Ianuarij, vel à tempore recollectionis fructuum; videlicet ab vna recollectione ad aliam, vel à die datæ
9. impoſitionis penſionis; † prout in diuerſo caſu, de varia anni computatione agit Munnoz. *in tract. de ratiocin. comput.* 21. *num.* 7. *&* 8. *& comput.* 26. *numero* 9.

Sed clarè difficultas hæc explicatur apud Caualer. *deciſ.* 129. nempe quòd annus debeat inchoari à die quo penſio fuit impoſita: cui deciſioni non reſiſtit Duran. *d. deciſ.* 448. quia in caſu iſtius deciſionis, penſio fuerat impoſita die 10. Maij; & ſic totius anni penſio debebatur: cùm ſupponeretur in facto, quòd tempore mortis penſionarij, qui è viuis exceſſerat die 25. Octob. anni 1632. omnes fructus totius anni vſque ad 10. Maij anni 1633. omninò percepti fuerant per illius beneficij poſſeſſorem. Quod conuenit reſolutioni factæ *d. deciſ.* 129. coram Caualer. de computando anno à die reſeruatæ penſionis, prout in caſu ibi propoſito, in quo reſeruatio penſionis ſuper Epiſcopatu Carpentoratenſi, facta fuerat in fauorem Eminentiſſimi quondam Cardinalis Baronij die 23. Septemb. At verò Cardinalis mortuus fuerat die 29. Iunij. Et ſic poſt paucos dies à tempore maturati vnius termini ſoluendæ penſionis, nempe natiuitatis Sancti Ioannis Baptiſtæ: ideo Rota reſoluit deberi penſionem hæredibus Domini Cardinalis, pro rata fructuum perceptorum à die 23. Septemb. 1606. vſque ad diem 29. Iunij 1607. quo die mortuus eſt Cardinalis. Intelligitur itaque tota perceptio fructuum finita die reſeruatæ penſionis, & ſic cùm recollectio granorum non eſſet facta die 29. Iunij, vindemiæ autem iam fuiſſent finitæ die 23. Septemb. ann. 1606. qui erat annus mortis à 23. Septembris computandus, parua admodum quantitas penſionis fuit hæredibus Domini Cardinalis adiudicata. Quod applicando ad caſum propoſitum, concluſum fuit penſionem dumtaxàt hæredibus penſionarij deberi, ad ratam fructuum perceptorum à die 7. Nouembris, nec non diſtributionum, & emolumentorum Canonicatus, ſuper quo penſio fuerat reſeruata.

CAPVT XXIII.

De nouorum Monaſteriorum ædificatione, & antiquorum tranſlatione, & quorum ad id authoritas requiratur.

SVMMARIVM.

1. *Mendicantes non poſſunt noua loca acquirere, ſine ſedis Apoſtolicæ licentia.*
2. *Quid circa nouorum monaſteriorum erectionem ſeruetur in Gallia.*
3. *Excommunicatio contra alienantes domos regulares, quomodo intelligenda.*
4. *Erectio nouorum monaſteriorum, quomodò facienda ex Concilio Tridentino.*
5. *Priuilegia noua monaſteria ad libitum erigendi, ſunt hodie reuocata.*
6. *Monialium monaſteria erigi nequeunt, ſine licentia ſedis Apoſtolicæ, & Epiſcopi.*
7. *Tranſlatio monaſterij ad locum ſalubriorem eiuſdem oppidi, non exigit ſedis Apoſtolicæ licentiam; ſed ſufficit conſenſus Ordinarij.*
8. *Epiſcopus ex cauſa mutare poteſt defunctorum voluntatem, conſentiente fundatore, vel eius hæredibus, aut etiam ipſis negligentibus.*
9. *Quomodò intelligi debeat priuilegium mendicantibus conceſſum, quo noua monaſteria non erigantur in loco non diſtante per 300. cannas.*
10. *Præiudicium quod oritur ex ſepulturis & miſſis, non eſt conſiderabile in materia erectionis nouorum monaſteriorum.*
11. *Tranſlatio monaſterij fit cum omnibus bonis ad illud ſpectantibus.*

NOtandum eſt in primis Bonifacij VIII. Pon- 1.
tificis Maximi conſtitutione cautum eſſe in *cap. cum ex eo. de exceſſ. prælat. in 6.* Ne Religioſi mendicantes tam prædicatores, quàm minores, aut alij noua monaſteria habere aut acquirere, vel acquiſita ſeu recepta transferre ſeu alienare poſſint ſine ſpeciali ſedis Apoſtolicæ licentia: non obſtantibus quibuſcumque eorum priuilegijs. Quam conſtitutionem poſtea Clemens V. in Concilio Viennenſi renouauit, adiecta etiam excommunicationis
pœna in *clement. cupientes. de pœnis.* † Quæ conſti- 2.
tutio etiam in Gallia ſeruanda eſt, teſte Chopin. *lib. 1. monaſtic. tit. 3. num.* 11. qui allegat etiam ad hoc conſtitutionem Gregorij X. in *cap. vnic. §. con-*

firmata

firmata. de Religioſ. dom. in 6. & Agathenſe Concilium in *cap. de monachis. 18. quæſt. 2.* Seruanda inquam eſt in Gallia, ex eodem authore, quoad monaſteria non mendicantia; mendicantibus enim à ſummo Pontifice conceſſa priuilegia, in Gallia admiſſa & executioni demandata fuiſſe teſtatur, fauore Reuerendorum Patrum de Obſeruantia ordinis Sancti Franciſci, qui vulgò Recollecti nuncupantur: & liberam ipſis in vim priuilegij Pontificij, ædium conceſſam fuiſſe ſtructuram: quibus ſuas etiam partes Chriſtianiſſimus Rex poſtmodùm accommodauit: quod fuſiùs idem Author proſequitur, & varia circa nouorum monaſteriorum ædificationem arreſta Senatùs eodem loco refert, quæ hic tranſcribere ſuperflui laboris eſſet.

3. Verùm & hoc ſecundo loco notandum eſt; conſtitutionem illam Concilij Viennenſis, de domibus antea receptis dumtaxàt mentionem feciſſe; & ideo ad domos poſt illius Concilij celebrationem, nempe poſt annum 1311. quo Concilium illud congregatum fuit, receptas, extendi non potuiſſe: vt notarunt Geminian. & Ancharan. *in d. cap. cùm ex eo. de exceſſ. prælat. in 6.* Bonacin. *de excommun. extra bull. diſput. 2. quæſt. 8. punct. 2. n. 4. verſ. obſerua tamen.*

4. Tertiò ſupponendum eſt, quòd ex conſtitutione Concilij Tridentini *ſeſſ. 25. de regular. cap. 3.* noua monaſteria ſine conſenſu Epiſcopi, & licentia ipſius erigi non poſſunt. Vltra quam conſtitutionem Sacra congregatio declarauit, neceſſariam eſſe in nouorum monaſteriorum erectione cauſæ cognitionem; nec non ſummi Pontificis permiſſionem ac licentiam. Quod etiam ſtatuit Clemens VIII. Non tamẽ licet Ordinarijs huiuſmodi licentias concedere, niſi vocatis & auditis Prælatis Conuentualibus locorum, vbi ædificandum eſt; & alijs intereſſe habentibus: vt aduertit Barboſ. *lib. 2. iur. Eccleſ. cap. 12. num. 7.*

5. Et quamuis pluribus Religioſis conceſſum fuerit priuilegium à ſummis Pontificibus, noua monaſteria ad libitum ædificandi; omnia tamen ſimilia priuilegia reuocata fuerunt, per conſtitutionem Felic. Record. Vrbani VIII. ſub Dat. Romæ die 28. Auguſti 1624. quam ad longum inſerit Tamburinus *de iur. abbat. tom. 3. diſput. 5. quæſit. 1.* quæ incipit *Romanus Pontifex.* Per quam fuit ordinatum, non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs, ſeruandam eſſe conſtitutionem ſacrorum canonum & Concilij Tridentini, Clementis VIII. & Gregorij XV. circa nouorum monaſteriorum erectionem.

6. Quartò ſupponendum eſt ratione monaſteriorum monialium, etiam ante dictam Vrbani VIII. conſtitutionem, nempe ante annum 1615. ex ſpeciali Sacræ congregationis deciſione; ſtatutum fuiſſe vt illa erigi non poſſent, niſi de ſpeciali ſedis Apoſtolicæ indultu; & interueniente Ordinariorum conſenſu, nec non in locis muro cinctis: vt not. Barboſ. *in ſuis deciſ. apoſtol. in verb. monaſteria monialium. collect. 504. num. 1. & 2.* vbi alij DD. referuntur.

7. Quintò, conſiderandum eſt; quæ de nouo monaſterio ædificando dicta ſunt, non procedere quando agitur de antiquo monaſterio in alium locum transferendo: vnde cùm quidam conuentus Ordinis Sancti Dominici, iam tunc à viginti & ampliùs annis in quodam loco ædificatus, conſentiente Epiſcopo, totóque populo annuente, nec contradicentibus Religioſis Ordinis Sancti Franciſci; tractaret de transferendo monaſterium iam tunc extra ciuitatem in loco minus commodo ædificatum, ad locum commodiorem, & magis ſanum; Reſpondi hoc licitè fieri poſſe, abſque noua licentia ſuperiorum nempe Epiſcopi, & ſummi Pontificis: quod ſic fieri poſſe teſtatur Barboſ. *lib. 2. iur. Eccleſ. vniuerſ. cap. 12. num. 78.* vbi dicit licitè mutari poſſe conuentum ſanitatis causâ, è vallibus ad colles; quia hoc caſu nullus nouus acquiritur titulus, ſed primus renouatur aut ampliatur. Idem tradit Mirand. *in manual. prælat. regul. quæſt. 33. art. 5. in 2. concluſ.* Hieron. Roderic. *quæſt. regul. 55. num. 10.* Eman. Roder. *quæſt. regular. tom. 2. quæſt. 49. art. 9.* Portel. *in dubijs regular. in verb. monaſterium. num. 5.* licèt aſſerat ad iſtam mutationem requiri nouam Epiſcopi licentiam; allegans ad hoc eund. Eman. Roderic. qui hoc dicit *tom. 1. quæſt. 23. art. 7. in fin. verſ. notandum tamen.* quamuis idem *tom. 2 quæſt. 49. artic. 4.* & Portel. *vbi ſup. num. 7.* referant Sixti V. priuilegium mutandi monaſteria ad alium locum, ſine Epiſcopi licentia.

His ita conſtitutis. Dixi Religioſos Sancti Dominici, non ſolùm in poſſeſſione conuentus iam acquiſiti manutenendos eſſe; verùm etiam ad translationem ejuſdem ad ſalubriorem locum admittendos, interueniente tamen conſenſu fundatoris, qui in priori loco fundare voluerat; vel hæredum ipſius vnà cum conſenſu & authoritate Epiſcopi, †. qui tan- 8.
quam ſedis Apoſtolicæ Delegatus, vltimas defunctorum voluntates ex iuſta, & rationabili cauſa commutare poteſt: vt diſponit Concil. Triden. *ſeſſ. 22. de reformat. cap. 6. & ſeſſ. 25. cap. 4.* Barboſ. *de Epiſcop. part. 3. alleg. 83. num. 5. & 6.* Vel ſi malint religioſi, recurrere poterunt ad Legationem; vbi id ſine difficultate obtinebunt, cùm ſit conforme iuri communi: per textum in *cap. nos quidem. de teſtam.* ex quo probatur, quòd teſtatore mandante monaſterium conſtrui in certo loco; ſi ibi commodè conſtrui non poſſit, arbitrio hæredis & Epiſcopi, imò & ſolo authoritatem interponente Epiſcopo, ſi adſit hæredis negligentia, in alio commodiori loco conſtrui debet: & ita tradit Monet. *in tract. de commut. vlt. volunt. cap. 3. num. 78.* Quod ad alios caſus non eſt extendendum, vt dicemus *cap. 68. num. 7. & 12. & cap. 113. n. 5.* quia aliud eſt ſubſtantiam voluntatis, aliud accidentia cõmutari veluti locum, & tempus, & ſimilia: Moneta *ibid. cap. 5. num. 336.* & dicemus dicto *cap. 68. n. 12.* poſt Mohedan. *deciſ. 1. de Iure patronat. n. 2.* Sin autẽ Epiſcopus debitè requiſitus, commutationem illam iuſtis cauſis innixam, concedere recuſauerit: praxis communiter recepta eſt, vt ab hac denegatione appelletur, & cauſa appellationis corã Superioribus ad quos appellare licet introducatur.

Quod verò attinet ad oppoſitionem factam per 9.
Religioſos ordinis Minorum ſancti Franciſci, qui Pontificio nituntur priuilegio, ne quis propè eorum domos nouum monaſterium, intra tricentarum cannarum ſpatium per aërem menſurandarum, ædificare poſſit: Dixi illã recipiendam non eſſe. Quia priuilegium huiuſmodi quod à Clemente IV. & Iulio II. Minoribus conceſſum eſt, locum habet dumtaxat fauore illorum religioſorum qui mendicant; ne propter aliorum conuentuum proximitatem, ipſorum eleemoſinis fiat præiudicium. Vnde ſi dicti patres Prædicatores oſtendant ſe aliundè non mendicando viuere poſſe, priuilegium illud non erit conſiderabile; cùm nullum ex noua illa ædificatione Minoribus præiudicium inferri poſſit: vt in ſimili conſiderauit Rot. *deciſ. 745. num. 1 part. 2. recentior.* nam textus in *d. cap. 1. de exceſſ. prælat.* loquitur dumtaxat de iis qui mendicãt. Et hodie ex Concilio Tridentino Epiſcopi ſoli, hanc tranſlationem conuentus de loco ad locum facere poſſunt. Rot. *deciſ. 193. num 8. & 9. part. 5. recentior.*

Similiter,

10. Similiter, nullum præiudicium conſiderari poteſt pro parte fratrum Minorum; ex eo quòd Chriſti fideles in noua Eccleſia poſſint eligere ſepulturam, quam alioquin elegiſſent in Eccleſia Minorum, & in ea miſſas & anniuerſaria celebrari curaſſent. Quia cùm verſemur in facultatiuis, non poteſt aliquod naſci præiudicium conſideratione dignum. Poteſt enim quilibet in Eccleſia ſibi beneuiſa opera pia exercere, & ſepulturam ſibi eligere: *cap. 1. de ſepultur.* vnde iottat doctrina Bartol. *in quo minus num. 21. in fin. ff. de fluminib.* Rot. *d. deciſ. 745. n. 3. part. 2. recentior.*

11. Vnde ſequitur non potuiſſe denegari tranſlationem iſtam conuentus, ab vno loco ad alium, cum omnibus bonis primi conuentus, quæ ad ſecundum pertinebunt: vt decidit Rot. *deciſ. 193. num. 7. part. 5. recentior.* per text. in *cap. 2. de religios. domib.*

CAPVT XXIV.

Receptio Monialium ad profeſſionem ad quem ſpectet, vtrùm ad Epiſcopum, vel ad ordinis Generalem, Abbatiſſam, vel Monaſterium ſeu Capitulum: Et quæ pro huius profeſſionis validitate requirantur.

SVMMARIVM.

1 *Admiſſio religioſorum ad profeſſionem, ſpectat ad ſuperiorem immediatum illius conuentus, vbi nouiciatus factus fuit; non autem ad mediatum.*

2 *Epiſcopus, aut Generalis ordinis, non poteſt moniales ſolus ad profeſſionem recipere, ſine capitulo, & ſuperiore immediato.*

3. *Non poteſt monialis in monaſterio recipi, contra voluntatem capituli.*

4. *Atque ita Regia ordinatione ſancitum eſt.*

5. *In recipiendis ad profeſſionem monialibus; nec ſolius capituli, nec ſolius Abbatiſſæ conſenſus ſufficit; ſed requiritur vtriuſque.*

6. *In rebus magni ponderis, conſenſus requiritur Prælati & Capituli, copulatiuè.*

7. *Moniales quarum numerus definitus eſt, vltra illum numerum recipi non debent; ſed nec vltra monaſterij facultates, ſi dotem non afferant.*

8. *Ante profeſſionem emiſſam, ſicut religioſus, ita & conuentus pœnitere poteſt*

9. *Nouiciatus debet eſſe continuus abſque interruptione, maximè in monialibus.*

10. *Ad validitatem profeſſionis monialium, plurima requiruntur tam de Iure, quàm ex Chriſtianiſſimi Francorum Regis conſtitutionibus.*

11. *Profeſſio monialium, non poteſt aliter probari quàm per ſcripturam.*

PRopoſitæ fuerunt ſequentes quæſtiones, pro parte cuiuſdam monaſterij Regiæ fundationis in Gallia, decidendæ.

Prima, vtrùm Epiſcopus, inuita Abbatiſſa, iubere poſſit vt quædam puella ad profeſſionē admitteretur.

Secunda, vtrùm ſufficiat conſenſus Epiſcopi & monialium, ſine Abbatiſſa.

Tertia, vtrùm in omnem euentum Abbatiſſa ſit fundata petendo, vt dicta puella minimè recipiatur, niſi delatâ congruâ dote.

Vt faciliùs quæſtiones iſtæ reſoluantur, aduertendum eſt in primis, quòd iure communi inſpecto, mo- 1.
nachorum receptio ad conuentum & Prælatum immediatum monaſterij, in quo nouiciatus factus fuit, & annus illius completus, non autem ad alium ſuperiorem mediatum pertinet: vt ex Nauar. refert Sayr. *in floris. deciſ. tit. 23. de regular. deciſ. 59. argumento. cap. ad apoſtolicam. de regular.* quod etiam voluit Gloſſ. *in cap. fin. de regular. in 6. verb. pertineat.* quam ibi ſequuntur communiter Doctores. † Ex 2.
quo præſuppoſito, reſultat reſolutio primæ quæſtionis. Non enim poteſt per ſe vel Epiſcopus, vel alius quilibet prælatus regularis, ſine conuentu moniales creare vel recipere, nec Abbatiſſæ vel conuentui præcipere, vt ipſis inuitis aliquam monialem admittant. Quod ſi faceret Epiſcopus, iuſto cum grauamine, ab illius præcepto poſſet appellari. Lap. *alleg. 32.* Calder. *conſ. 16. de regular.* quos citat & ſequitur Mirand. *in manual. prelat. regul. par. 1. q. 15. art. 1. in. 3. concluſ.* † Neque enim rationi conſentaneum eſſet, vt 3.
Abbatiſſa & Monaſterium, contra propriam voluntatem cogerentur admittere puellas ad earum obedientiam, iuriſdictionem & ſubiectionem: vt dicit Mirand. *in tract. de monialib. qu. 8. art. 1.* Eman. Roderic. *quæſt. regular. tom. 3. qu. 9. art. 2.* Imò & monachus habitum recipere non debet, niſi à perſona ad id poteſtatem habente: *cap. porrectum.* cum ibi notat. *de regular.* † Quod & Regiæ ordinationi 4.
conforme eſt, in qua non ad aliud Epiſcopi requiritur authoritas in receptione monialium, quàm ad explorandam puellæ voluntatem, eáque de cauſa Epiſcopum aut eius Vicarium per menſem ante profeſſionem faciendam moneri iubet.

Ad ſecundam quæſtionem reſpondetur, neque ſo- 5.
lum Abbatiſſæ conſenſum ſine conuentu, neque ſolam conuentus ſine Abbatiſſa voluntatem ſufficere, vt monialis legitimè recepta dicatur; ſed vtrumque copulatiuè interuenire debere: quod tanquam indubitatum ſupponit Gloſſ. *in cap. fin. de Regular. in 6.* & ſequitur Mirand. in *manual. d. qu. 15. art. 1. conclu. 2.* †. Quia in rebus magni momenti, qualis eſt 6.
receptio religioſorum, Prælatus ſine Capitulo, vel Capitulum ſine Prælato nihil facere poſſunt: *cap. quanto. cap. nouit. cap. ea noſcitur. de his quæ fiunt à prelat. ſine conſ. capit.*

Ad tertiam quæſtionem reſpondetur, tam ex di- 7.
ſpoſitione Concilij Tridentini, quàm de iure communi; in omnibus monaſterijs certum debere definiri numerum monialium, iuxta facultates redituum monaſterij, vltra quem non liceat vllas Religioſas admittere Abb. *in cap. quoniam. vers. in gloſſa prima in fin. de Simon.* Quod in caſu propoſito factum fuerat per tranſactionem olim inter Epiſcopum, & moniales initam; per quam numerus illarum ad denarium reductus eſt, qui eo tempore completus erat: vnde multò minus cogi poterant moniales ad puellæ illius receptionem, maximè ſine dote: cùm ſit indubitatum, monaſterium, ſi facultates non ſuppetant, dotem petere & exigere poſſe DD. *in d. cap. quoniam. de Simon.* Menoch. *conſ. 193. n. 4.*

Verùm, quia Dominus Epiſcopus prætendit cogere monaſterium ad huius puellæ receptionem, non tanquā nouitiæ, ſed tanquam monialis iam admiſſæ: videndum eſt vtrùm hæc ſit fundata prætentio? Et ſanè non eſſe fundatam fuit determinatum.

Non enim tanquam nouitia poteſt admitti, vt iam probauimus; nec tanquam profeſſa, cùm nullam omnino profeſſionem emiſerit, nec nouitiatum compleuerit: †. ideo ſicut ipſa poteſt pœnitere, ita & mo- 8.
naſterium illam recuſare, vt ſit par vtriuſque condi-

tio : *cap. conſulti. cap. poſtulaſti*, cum ibi notatis, *de*
9. *Regular.* †. Præſertim cùm nouitiatus non fuerit
continous, ſed interruptus; quod admitti nullo modo
poteſt. Abb. Ancharan. & alij in *d. cap. ad apoſtolicam,
de Regular.* Maximè in monialibus, quæ licèt ad cu-
tandam valetudinem per aliquod tempus exiuerint à
monaſterio, etiam cum licentia Abbatiſſæ, non poſ-
ſunt reuerſæ annum adimplere; ſed de nouo abſque
temporum interruptorum coniunctione, illum in-
choare debent. Gratian. *diſcept.* 166. *num.* 14. *&* 15.
10. † Cùm igitur dicta puella non poſſit dici nouitia in
ſtatu profeſſionis, multò minus recipiēda fuit tanquā
profeſſa; quia non concurrebant quatuor illa co-
pulatiuè requiſita, ex conſuetudine Galliæ, & or-
dinationibus Regijs; nempe ætas, capacitas per-
ſonæ recipientis, iuramentum in ſcripturam teda-
11. ctum, & regiſtratio. † Quidquid enim ſit de pro-
feſſionibus virorum, hoc certum eſt in probandis
mulierum profeſſionibus, ſcripturam de ſubſtantia
requiri: *cap. omnes fæminæ.* 37. vbi Gloſſ. *in princ.
cauſ.* 27. *quæſt.* 1. *cap. vidua.* 20. *quæſt.* 1. Gratian.
diſcept. forenſ. 640. *num.* 5. Quæ omnia deficiebant
in caſu propoſito, nempe ætas huius puellæ minor
annorum ſexdecim qui tamen ex Concilio Tridenti-
no, & ex ordinatione Regia omninò requiruntur,
vt Carolus IX. ſtatuit: deficiebat etiam conſenſus
perſonæ recipientis, nempe Abbatiſſæ, ſicut & in-
ſtrumentum, & regiſtratio: ergo non poterat hæc
puella dici profeſſa, ex notatis per Tornet. *in recol-
lect. arreſt. in cauſ. benefic. lit. P. num.* 202.

CAPVT XXV.

Quando, & cuius expenſis adiutor, ſeu ſecundarius, Parocho deputari debeat. Quænam Eccleſiæ teneantur contribuere in expenſis viſitationis Epiſcopi: & quid pro illis expenſis Epiſcopus exigere poſſit. Quid poſſit Epiſcopus ſtatuere circa pias defunctorum voluntates, campanas priuatorum Oratoriorum, & proceſſiones. Denique verùm Hoſpitalia in Gallia ſubjaceant viſitationi Epiſcopi.

SVMMARIVM.

1. *Adiutor ſeu ſecundarius, quando dari debeat Parocho.*
2. *Parochus regulariter non tenetur ad plus, quàm ad tenendum ſimplicem clericum qui eum adiuuet.*
3. *Quadragesimali vel Paſchali tempore, Parochus poteſt aduocare exteros confeſſores, ſi ipſe non ſufficiat; nec propterea dandus eſt illi adiutor, ex mente Rotæ; cuius ſententia concordatur cum declarationibus ſacræ congregationis. Ibidem.*
4. *Omnes Eccleſiæ contribuere tenentur ad expenſas viſitationis.*
5. *Excipiuntur Eccleſiæ exempta.*
6. *Item Eccleſiæ paupertate laborantes.*
7. *Item excipiuntur hoſpitalia infirmorum, leproſorum & ſimilia.*
8. *Epiſcopus non poteſt regulariter pias teſtantium voluntates commutare, excepto caſu impoſſibilitatis, aut ſimili, & quomodo id ſit intelligendum.*
9. *Epiſcopus nihil vltra expenſas viſitationis petere poteſt, imò nec fragmenta ad domum ſuam deferri curare.*
10. *Pœna Epiſcopo & eius domeſticis aliquid vltra victum in viſitatione petentibus, quænam ſit impoſita.*
11. *Viſitati poſſunt expenſam viſitationis pecuniâ redimere.*
12. *Epiſcopus in terris Eccleſiæ, hoſpitalia viſitare poteſt.*
13. *Quid ſeruetur in Gallia circa poteſtatem Epiſcopi, quoad viſitationem hoſpitalium.*
14. *Campanas in priuatis Oratorijs, ſine Epiſcopi licentia habere non licet.*
15. *Proceſſionum abuſus corrigit Epiſcopus appellatione remota.*

NOnnullæ à quodam Epiſcopo mouebantur difficultates, dum Eccleſias ſuas viſitaret. Et primò quando, & in quibus caſibus, & cuius expenſis Parocho adiutorem ſeu ſecundarium deputare poſſet. Secundò, quænam Eccleſiæ tenerentur contribuere in expenſis viſitationis. Tertiò, vtrùm Epiſcopus viſitando, poſſit pias defunctorum voluntates commutare. Quartò, quomodo regulari, ſeu taxari debeant expenſæ viſitationis. Quintò, quam poteſtatem habeat Epiſcopus circa viſitationem hoſpitaliũm præſertim in Gallia. Sextò, quid ſtatuendum ſit ſuper campanis priuatorum Oratoriorum, & quid circa præcedentias in proceſſionibus.

Quibus quæſtionibus reſponſum fuit in primis, 1.
expenſam ſecundarij ſeu adiutoris qui Parocho aſſi-
ſtere debet, in adminiſtratione Sacramentorum;
ad ipſius Parochi onus pertinere: cùm vnuſquiſque
curam animarum exercens, debeat habere aliquem
qui ſibi aſſiſtat: *cap.* 3. *de vit. & honeſt. cleric.* Quia
licèt in illo capite fiat dumtaxàt mentio de clerico,
idem tamen dicendũ eſt de ſecundario etiam Præsby-
tero; quando parochia ita numeroſa eſt, vt ſimplex
clericus non ſufficiat: atque ita fuit iudicatum ratio-
ne Prioratus loci de Biturritis, vniti authoritate Apo-
ſtolica Conuentui Patrum Minorum huius ciuitatis
Auenionenſis; quamuis ſuper hoc pendeat appella-
tio, ex eo quòd dicti patres prætendunt populo non
eſſe neceſſarium adiutorem.

Verùm non poteſt regulariter Epiſcopus Parocho 2.
inuito, capellanum ſeu adiutorem adiungere; niſi
probetur quòd Parochus ſolus, ſine alio capellano
Sacerdote, non poſſet muneri ſuo ſatisfacere. Et ad
hunc effectum Rota cenſuit probari debere quòd
propter defectum miniſtrorum, & multitudinem
incolarum, infantes ſine baptiſmo & homines ſine ſa-
cramentis obierint: ex Hoſtienſ. in *cap. ad audien-
tiam* 1. *num.* 3. *de Eccleſ. ædif.* Veral. *deciſ.* 440. *num.*
3. *par.* 2. Ricc. *collect.* 2926. *verſ. bene verum.* † Ne- 3.
que ſufficit probare, quòd tempore Quadrageſimæ
& Paſchatis, vnius Rector non ſufficiat pro audien-
dis confeſſionibus, & ſanctiſſimo Sacramento ad-
miniſtrando: quia illo tempore vocari poſſunt exteri
ſacerdotes, quibus Parochus reliquo anni tempore
non indigebit: ita cenſuit Rot. in *vallisoletana ſeruitij*,
allegata per add. ad Ludouiſ. *deciſ.* 245. *num.* 12. Ricc.
loco mox citato. Ex cuius dictis colligitur huius ſer-
uitij per adiutorem præſtandi onus, de penſione non
eſſe deducendum, quando prædictæ circumſtantiæ
non concurrunt: quia tunc onus illud non eſt ne-
ceſſarium. Et hoc verum eſt quamuis reditus Paro-
chi eſſent ſufficientes, ſaltem reſpectu penſionatij, in

culus præiudicium non minuitur penſio per onus ſecundarij, quando non adeſt neceſſitas tenendi adiutorem; ſed dumtaxàt per expenſam ſimplicis clerici. Et hac ratione procedunt tradita per Rot. *decis.* 56. *n.* 3. *part.*2. *diuerſ.* vt traditur apud Butar. *decis.* 368. *num.* 8.

Sed hæc Rotæ ſententia, contraria videtur determinationi ſacræ congregationis interpretum ſacri Concilij Tridentini, quæ in quadam Tiraſonenſi declarauit, non debere expectari quòd Parochiani decedant ſine ſacramentis, vt Epiſcopi cogant Rectores ad ſibi alios ſacerdotes adiungendum; in locis in quibus populus adeo numeroſus eſt, vt vnus Rector non ſufficiat: iuxta *cap.*4. *ſeſſ.* 21. *de reformat.*

Vtraque tamen ſententia ſic conciliatur, vt ipſe quidem Epiſcopus, ſi de euidenti neceſſitate parochianorum, & de periculo defectus ſacramentorum, ſibi extraiudicialiter appareat; Parochum cogere poſſit ad ſibi alium ſacerdotem adiungendum, cùm id ipſius Epiſcopi muneri incumbat, & hac in re ex officio procedere queat. Sed Rota quæ non niſi iudicialiter procedere ſolet, & cauſâ cognitâ, & ad partis inſtantiam, non decreuit talem adiunctionem donec ſibi de neceſſitate parochianorum in forma iudicij appareat: quam conciliationem affert Nic. Gars. *in tract. de benefic. part.* 12. *cap.* 3. *num.* 9. *&* 10. confert *deciſ.* Cæſ. de Graſſ. 1. *de Paroch.*

Porrò quod diximus adiutorem ſumptibus Parochi eſſe deputandum, ita intelligendum eſt; vt ſi quis alius decimas præter Parochum percipiat, is ad adiuuandum Rectorem in adminiſtratione ſacramentorum concurrere teneatur: vt notauit Gars. *d. cap.* 3. *num.* 10. *in fin. vers. maximè.* & fuit deciſum per Rot. apud Seraphin. *deciſ.* 780. *num.* 4. Et generaliter ex fructibus beneficiorum, expenſas adiutoris miniſtrandas eſſe tradit Gonſal. *ad reg.* 8. *gloſ.* 5. §. 9. *n.* 33. Quod ſi fructus beneficiorum non ſufficiant, in ſubſidium tenebuntur parochiani, Ricc. *in prax. rer. for. Eccleſ. deciſ.* 574. *num.* 11.

4. Secundò dictum fuit, omnes Eccleſiaſticos regulariter teneri contribuere ad expenſas viſitationis, per text. in *cap. ſopita,* 14. *de cenſib.* quam contributionem faciendã eſſe pro rata facultatum, teſtatur Coſt. *de ration. rata. quæſt.* 89. *num.* 4. poſt Alberic. *ad l.* 2. §. *cum in eadem. num.* 6. *ff. ad leg. Rhod. de iact.*

5. Excipiuntur tamen ab huiuſmodi ſolutione Eccle-
6. ſiæ exemptæ, Coſt. *ibid.* † Item excipiuntur Eccleſiæ paupertate laborantes, has enim Eccleſias pauperes tenetur Epiſcopus propriis ſumptibus viſitare:
7. Surd. *de alimen. tit.* 1. *quæſt.* 64. *num.* 10. † Similiter excipiuntur Hoſpitalia infirmorum, leproſorum, aut ſimilium perſonarum, Barboſ. *in tract. de offic. & poteſt. Epiſc. part.* 3. *allegat.* 73. *num.* 50. Communitates verò ad hanc expenſam non tenentur, Barboſ. *ibid. num.* 45. Vbi dicit quòd quamuis Communitates has expenſas facere conſueuerint, ad illas tamen inuitæ cogi non debent.

8. Tertiò fuit reſponſum, non poſſe Epiſcopum pias teſtantium volũtates commutare ad alium locum, vel ad alium effectum, etiam conſentientibus hæredibus; niſi adeſſet impoſſibilitas adimplendi eo modo, quo fuit à teſtatore ordinatum, aut negligentia hæredis, aliáve iuſta cauſa: vt oſtendit Moner. de *commut. vlt. vol. cap.* 5. *n.* 325. *&* 335. *& ſeqq.* Qua de re alia occaſione agemus, nempe *cap.* 68. *n.* 7. *& ſeqq. & cap.* 112. *n.* 5. *& ſeqq.* Et vide ſupra *cap.* 23. *n.* 8. Vbi diſtinximus commutationem accidentium, veluti loci & temporis aliarúmve circunſtantiarum, à commutatione ſubſtantiæ, Mohed. *deciſ.* 1. *de Iure patronat.*

Quartò Reſolutum fuit, non poſſe Epiſcopum vltra 9
expenſas viſitationis quidquam accipere; neque aliquid ex iis quæ ſuperſunt, ad domum deferre; ſed ſolo victu debere eſſe contentum: & non ſolùm ipſum non poſſe vltra victum aliquid accipere, ſed nec eius domeſticos † ſub pœna maledictionis, & interdicti 10.
ingreſſus Eccleſiæ, ac reſtitutionis dupli, non obſtante partis remiſſione, Conc. Triden. *de Reformat. ſeſſ.* 24. *cap.* 3. text. eſt in *cap.* 1. §. *prohibemus. & in cap. exigit. de Cenſibus lib.* 6. Barbos. *d. allegat.* 73. *num.* 44. Ricc. in *prax. viſitat. deciſ.* 612. † Liberum tamen 11.
erit viſitatis expenſam viſitationis, congruenti pecunia redimere. Barbos. *d. cap.* 73. *n.* 56.

Quintò determinatum fuit, rem eſſe expeditam 12.
in terris Eccleſiæ, & in locis vbi Concilium Tridentinum fuit receptum, Epiſcopos hoſpitalia viſitare poſſe, & ab illorum adminiſtratoribus rationum redditionem exigere, propter expreſſam eiuſdem Concilij diſpoſitionem, *ſeſſ.* 25. *de reformat. c.* 8. Barbos. *de Epiſcop. alleg.* 75. *n.* 1.

In Gallia verò, res maximam patietur difficulta- 13.
tem, propter expreſſam ordinationem Regiam, quæ Iudicibus laicis huiuſmodi negotij cognitioné committit, & expeditionem demandat; de qua Bouchel *in ſumm. benefic. in verb. viſitation.* & arreſta ſuper hoc lata per ſenatum Pariſienſem refert Tornet *in ſua recollectione arreſtor. in lit. I. num.* 265. *& litt. H. n.* 26. quanquam ex iuris communis diſpoſitione, ius viſitãdi Hoſpitalia & alia loca pia ad Epiſcopum pertineat: per text. *in cap. quidam.* 18 *qu.* 2. *& in cap.* 3. *&* 4. *de relig. domib.* Cardin. Toſch. *lit. H. conclu.* 161. *n.* 1. *& ſeqq.* Vnde non obſtantibus prædictis ordinationibus, & aduerſus ea quæ author quidam natione Gallos hac in materia ſcripſit, opinio contraria magis placuit Theuen. *in annotat. ad ordinat. Reg. tit.* 29. *lib.* 1. *art.* 1. *in verb. & autres lieux pitoyables.* Vbi dicit omnia Hoſpitalia ſiue erecta fuerint authoritate Epiſcopi, ſiue non; dummodò causâ pietatis ſint inſtituta, quamuis eſſent loca priuata, non obſtante quacumque conſuetudine in contrarium, Epiſcopi viſitationi eſſe ſuppoſita; niſi fundatione aliter caueatur. Per quam viſitationem non fit præiudicium Regiæ iuriſdictioni, nec magni eius Eleemoſinarij; cùm in Concilio Tridentino nominatim excipiantur loca pia, quæ ſub immediata Regum protectione ſunt conſtituta; vt hæc ſine ipſorum licentia viſitari ab Epiſcopis non poſſint. Præterea addit per Epiſcopi viſitationem, non impediri Iudices Regios ſuper reditibus temporalibus huiuſmodi locorum, in caſum abuſus, prouidere: dicens ita fuiſſe declaratum per Eminentiſſimos Dominos ſacri Concilij Interpretes. Quæſtio iſta fuerat olim deciſa per Edictum Franciſci. I. Galliarum Regis ſub die 19. Decembris, anni 1543. quo cautum fuit Iudices omnes ordinarios, Ballitios & Seneſcallos, ex debito officij teneri ſe ſe informare de reditibus omnium Hoſpitaliũm, ſeu locorum pro curandis infirmis deſtinatorum; ac etiam pro leproſis: & caſu quo Rectores & adminiſtratores ipſorum officio ſuo, prout decet, minimè fungerentur, alios in illorum locum nominarent idoneos, & ſufficientes, quibus hæc cura per magnum Regium Eleemoſinarium demandaretur.

Poſtea verò, alio Edicto ſub die 15. Ianuar. idem Franciſcus. I. ordinauit, omnes huiuſmodi adminiſtratores teneri remittere titulos fundationis Hoſpitaliũm, & locorum piorum ſimilium, ſimul etiam computa ſuæ adminiſtrationis intra certum tempus, in manibus Iudicum cuiuſlibet loci: qui etiam facient viſitationem dictorum Hoſpitaliũm & locorum piorum: eos verò qui malè adminiſtraſſe reperientur,

Digitized by Google

rientur, ab officio authoritate Curiæ Parlamenti remouendos eſſe.

Super cuius arreſti verificatione, cùm formata fuiſſet oppoſitio parte magni Regij Eleemoſinarij, nec non parte plurium Cardinalium, Epiſcoporum, Ducum, Comitum, & aliorum intereſſe habentium; ſuprema Parlamenti Curia, reiectis huiuſmodi oppoſitionibus, mandauit procedi ad publicationem literarum patentium Regiæ Maieſtatis, reſpectu dumtaxàt diſtributionis fructuum dictorũ hoſpitaliùm, ſine præiudicio iuridictionis Eccleſiaſticæ quoad ſpiritualia,& quoad perſonas Eccleſiaſticas: & ſaluâ Prælatis facultate duos probos homines in quolibet loco deputandi, qui Iudicibus Regiis aſſiſtere poſſint, non retardata tamen executione edicti Regij. Quæ facultas ſimiliter prætenſis fundatoribus & Patronis conceſſa fuit, ſine retardatione Regiæ voluntatis, duos probos viros, vt ſupra, deputandi. Qua executione factâ, reſeruauit ſibi Parlamentum facultatem ius dicendi ſuper redditione computorum dictorum locorum, & ſuper aliis iuribus ad Patronum laicum pertinentibus. Huiuſmodi autem arreſtum latum fuit die 4 Februar. eiuſdem anni 1545.

Adeſt etiam ſimile edictum Caroli IX. anno 1561. menſe Aprilis,& aliud eiudem Regis anno 1566. quibus hæc cura hoſpitaliùm committitur Iudicibus laicis: vt refert Fontanon *tom. 4. tit. des maladeries, hoſpitaux, &c. fol. mihi. 583.*

Cui accedit edictum Henrici III. ſub die 14. Auguſti, & verificatum in Parlamento die 7. Septembris 1585. quo reuiſio rationum adminiſtrationis hoſpitaliùm, confraternitatum, & aliorum locorum piorum committitur Iudicibus Regiis cuiuſlibet loci, in prima inſtantia; & ſupremis curiis Parlamenti in ſecunda: apud Fontanon *tom. 4. fol. 957.*

Tempore autem Henrici magni, anno videlicet 1606. conſtitutum fuit, vt magni Regij Eleemoſinarij authoritate, ſeu per commiſſarios aut vicarios ab illo deputandos, procederetur ad generalem hoſpitaliùm, & aliorum ſimilium locorum piorum reformationem, auditionem & reuiſionem generalem computorum adminiſtratorum, colonorum ſeu firmariorum & commiſſariorum; penes quos horum locorum cura fuerat: & pecuniæ ex illo reliquatu prouenientes, deſtinatæ fuerunt ad ſolatium nobilium & militum mutilatorum: & pro huius Edicti executione, ſtabilita fuit curia nuncupata *La chambre de la charité*, quæ tamen reuocata fuit, & res ad antiquas ordinationes redacta anno 1611.

Verùm Ludouicus XIII. per ſuas literas in formam Edicti publicatas 24. Octobr. an. 1612 erexit cameram generalem reformationis hoſpitaliùm, leproſariarum, & aliorum locorum piorum, compoſitam ex quatuor Conſiliariis, & ſupplicum libellorum Magiſtris *Maiſtres des Requeſtes ordinaires de ſon hoſtel*, vnà cum quatuor magni conſilij Conſiliariis; vt ſimul magno cum Galliæ Eleemoſinario, ſeu eius Vicariis; vel quinque ex ipſis in aliorum abſentia, ſeu impedimento; inſtante Regio Procuratore Generali, ſeu eius Subſtituto; ſeriò intendant horum locorum reformationi, computorum redditioni, ſeu reuiſioni, vſurpationum punitioni, & correctioni; & generaliter ſuper litibus occaſione præmiſſorum motis, vel mouendis, ius dicendi; cum annexis, & connexis. Et in caſum appellationis cognitio magno Regio Conſilio tributa fuit, ſublata omnibus Iudicibus inferioribus iudicandi facultate: prout hæc omnis refert Carolus Chapuſeau Doctor Gallus *in ſuo tract. de Iuriſdict. Galliæ cap.* 17. Melius tamen eſſet, ſi & iuriſdictio Eccleſiaſtica conſeruaretur, & ſancta Concilij Tridentini diſpoſitio executioni demandaretur.

14. Sextò, quod attinet ad campanas in priuatis Oratoriis conſtitutas; certum eſt illas ibidem teneri non poſſe, vt publice pulſentur ſine Epiſcopi licentia; cùm ad loca illa vniuerſus populus minimè conuocetur: vt notant DD. communiter *in cap. patentibus*, 10. *de priuileg.* Fuſch. *de viſit. lib. 1. cap. 14. num. 5.*

Licitum tamen eſt, ibidem habere campanulam ad vſum priuatum: non quæ publicè pulſetur: vt bene comprobat Barbos. *in d. cap. patentibus. n. 6.*

15. Vltimò, quoad præcedentiam in proceſſionibus, ſeruanda eſt conſuetudo: ſi autem adſit abuſus, nemo dubitat quin Epiſcopus prouidere poſſit. Intentio tamen ſacri Concilij eſt, vt Epiſcopus ſimiles controuerſias, quantùm fieri poteſt, componat omni appellatione remota, quoad effectum ſuſpenſiuum; itavt decreta Epiſcopi mandentur executioni, non obſtante appellatione, ſine præiudicio iurium partium in gradu appellationis deducendorum: vt legitur in Concil. Trident. *ſeſſ. 25. de Regular. cap.* 13. Barbos. *in deciſ. Apoſtol. deciſ.* 590. *num.* 1. Vbi de materia præcedentiæ plurima notatu digna per totum illud caput, ex mente Cardinalium concilij interpretum, referuntur.

CAPVT XXVI.

Quando, & quomodò procurator conſtitutus ad reſignandum beneficium poſſit reuocari. Et quæ requirantur vt talis reuocatio ſit valida. Quibus, & quomodò ſit notificanda. Et in quibus caſibus res dicatur integra, ad hoc vt reuocatio ſortiatur effectum, tam de iure communi, quàm de iure Gallico. Et quòd reuocans mandatum ad reſignandum, teneatur ad intereſſe & expenſas. Et quomodò taxari debeant. Item de executione ſimplicis ſignaturæ in Gallia. Et de regreſſu ob non ſolutionem penſionis.

SVMMARIVM.

1. *Mandatum ad reſignandum beneficium reuocari poteſt.*
2. *Ampliatur, etiamſi factum fuerit cum iuramento.*
3. *Procurator conſtitutus cum iuramento de non reuocando, non poteſt reuocari, niſi ex cauſa de nouo ſuperueniente.*
4. *Fallit in conſtitutione procuratoris ad reſignandum, qui reuocari poteſt non obſtante promiſſione iurata de non reuocando.*
5. *Reuocatio procuratoris ſiue tacita, ſiue expreſſa, debet notificari.*
6. *Tacitè multis modis procurator reuocatur, velutì per conſtitutionem ſecundi procuratoris.*
7. *Ampliatur, etiamſi procurator ſecundo loco conſtitutus, mandatum non acceptauerit.*
8. *Procurator non reuocatur per conſtitutionem ſecundi, quando in ſecundo inſtrumento adeſt clauſula* citra reuocationem.
9. *Si plures procuratores fuerint conſtituti, vtrùm*

omnibus intimanda ſit reuocatio.

10. *Intimatio reuocationis, ſufficit quòd fiat procuratori, vel collatori.*
11. *Intimatio ſummo Pontifici reuocationis fieri debet in Camera, & Cancellaria.*
12. *Intimatio procuratori fieri debet ipſimet, nec ſufficit quòd fiat curſori.*
13. *Intimatio reuocationis, an requiratur pro forma, an verò ſufficiat illius ſola ſcientia.*
14. *Intimatio ſufficit quòd fiat ipſi parti, quando pars eſt certa; veluti in mandato ad reſignandum in fauorem, vel ad permutandum.*
15. *Reuocatio Procuratoris ad reſignandum, fieri debet re integra.*
16. *Conſenſus præſtitus in parua data non eſt attendendus.*
17. *Conſenſus cauſalis quis dicatur.*
18. *Conſenſus formalis procuratoris ad reſignandum in quo conſiſtat; & quomodò differat à cauſali.*
19. *Poſt præſtitum conſenſum cauſalem, licèt nondum fuerint expedita litteræ; vtrùm procurator ad reſignandum conſtitutus reuocari poſſit.*
20. *Gratiam ſola ſignatura perfectam eſſe, quomodò intelligatur.*
21. *Ex ſtilo Romanæ curiæ, non priùs præſtatur conſenſus formalis, quàm cauſalis.*
22. Regula Cancellariæ 44. de conſenſibus præſtandis, *non ſeruatur in Gallia.*
23. *Procurator poteſt bullas expediri facere, quamuis reſignans ante bullarum expeditionem moriatur, ſi illo viuente ſupplicatio ſignata fuerit.*
24. *Facto mandato ad reſignandum coram ſummo Pontifice, vtrùm Ordinarius negotium reſignationis expedire poſſit? varia ſunt opiniones.*
25. *In Gallia ſeruatur opinio* Seluæ & Barbatiæ, *quod per conſtitutionem procuratoris ad reſignandum coram Papa, ligata ſunt manus Ordinarij.*
26. *Ampliatur, vt procedat ſiue reuocatio fuerit intimata procuratori, ſiue non: ſufficit tamen ſcientia procuratoris vel ſuperioris, ſecundùm Doctores Gallos.*
27. *Reuocans procuratorem conſtitutum ad reſignandum, vel ad permutandum, tenetur procuratori ad damna illius & intereſſe, vſque ad reuocationem intimatam.*
28. *Reuocans procuratorem, tenetur etiam ad damna illius, qui cum illo contraxit, &* num. 30. *Et ad intereſſe, & expenſas omnium quorum intererat mandatum non eſſe reuocatum.*
29. *Intereſſe ob reuocationem mandati ad reſignandum, liquidatur iuxta* leg. vnic. Cod. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt profer.
31. *Intereſſe eſt difficilis probationis, & nulla certa iuris definitione comprehendi poteſt.*
32. *Intereſſe ſingulare iudicis arbitrio liquidatur.*
33. *Intereſſe aliud eſt intra rem, aliud extra rem.*
34. *Ob reuocationem mandati, ſolum intereſſe intra rem debetur.*
35. *Quandò quis actum facit iure permittente, ſolum intereſſe intrinſecum debetur.*
36. *Intereſſe tam intra, quàm extra rem, debetur in delictis; quamuis duplum excedat: iuxta multorum ſententiam.*
37. *Reuocans mandatum, ſolùm tenetur ad intereſſe quod prouenit immediatè ex reuocatione, non autem quod mediatè.*
38. *Penſio de iure peti non poteſt, litteris non confectis.*
39. *In Gallia, ſola ſignatura non habet paratam exequutionem pro exactione penſionis beneficialis: & quæ pro tali exequutione requirantur.*
40. *Penſionarius habet regreſſum contra beneficium reſignatum, ſi penſio ſibi non ſoluatur, tam de iure communi, quàm de iure Gallico.*
41. *Regreſſus reſignanti conceſſus, contra reſignatarium non ſoluentem penſionem, non fuit ſublatus per Concilium Tridentinum.*

QVidam Abbas monaſterij in patria Linguæ Occitanæ conſtituti, dictam Abbatiam dimittere volens, fecit mandatum ad illam reſignandam in fauorem certæ perſonæ, in manibus Sanctiſſimi D. N. Papæ, ſub reſeruatione penſionis mille & centum librarum: in vim cuius mandati reſignatarius prouiſiones obtinuit in Romana Curia menſe Februarij anni 1633. non obſtante reuocatione dicti mandati ad reſignandum per Dominum Abbatem facta, longè ante dictas prouiſiones; nempe die 18. Nouemb. ann. 1632. illiúſque reuocationis intimatione facta tam in Camera, quàm in Cancellaria Apoſtolica eodem menſe Nouembris. Super quo duæ quæſtiones propoſitę fuerunt parte Domini Abbatis. Prima, vtrùm reſignatarius eſſet fundatus in prætenſione dictæ Abbatiæ, & vtrùm reuocatio mandati ad reſignandum obſtaret dicto reſignatario. Secunda vtrùm procedere poſſet dictus Dominus Abbas reſignans viâ exequutiuâ, caſu quo mallet petere penſionem ſibi reſeruatam, aut quo remedio ipſi conſultum eſſet, tam in partibus Galliæ, quàm ratione bonorum ſitorum in locis immediatè ſummo Pontifici ſubiectis.

Pro reſolutione primæ difficultatis ſupponendum 1.
eſt, mandatum ad reſignandum ſimpliciter factum,
reuocari poſſe: vt notauit Paris. *de reſignat. benefic.*
lib. 9. quæſt. 25. num. 2. † Quod procedit etiamſi 2.
mandatum fuiſſet factum cum iuramento; quia iuramentum debet intelligi ſecundùm naturam actus, cui
adiungitur: vt copiosè notauit Boer. *deciſ. 207. num.*
1. Paris. *de reſignat. lib. 1. quæſt. 12. num. 44.* † niſi 3.
tamen inſtrumentum iuratum, contineret expreſſam
promiſſionem de non reuocando; tunc enim reuocari non poſſet procurator ſic conſtitutus, niſi noua
ſuperueniente cauſa: vt notauit Boet. *d. deciſ. 207.*
num. 2. † Sed hoc non habet locum, in conſtitutio- 4.
ne procuratoris ad reſignandum; nam ſi ſtatim conſtituentem pœniteat, non valet reſignatio facta per
procuratorem. Boer. *ibid. num. 3. in fin.* † Quod ta- 5.
men intelligendum eſt, vt locum habeat, dummodò
reuocatio procuratoris legitimè fuerit intimata: per
text. *in Clemen. vnic. de renunciat.* Paris. *d. quæſt. 25.*
num. 12. & 13. Quod procedit ſiue reuocatio ſit expreſſa, ſiue tacita; vt per Gloſſ. *in d. Clemen. vnic.*
de renunciat. in verb. quomodolibet. † Tacitè autem 6.
multis modis reuocatur procurator, & inter cæteros,
per conſtitutionem alterius procuratoris; vt in procuratore ad reſignandum, tradit Paris. *d. quæſt. 25.*
num. 3. †. etiamſi procurator ſecundo loco conſti- 7.
tutus, mandatum non acceptauerit. Mantic. *de tacit. conuent. lib. 7. tit. 22. num.* 38 Bellamer. *deciſ.*
530. add. ad Burat. *deciſ. 723. num. 7.* † Fallit ta- 8.
men, niſi adhibita fuerit in ſecundo mandato clauſula, *citra reuocationem.* add. ad d. Burat. *deciſ.*
723. *num. 7.*

Sed

Digitized by Google

9. Sed dubium eſſe poteſt, quomodò fieri debeat
iſta notificatio reuocationis mandati : qua in re con-
cludendum eſt primò, quòd ſi plures ſint procura-
tores in ſolidum conſtituti, omnibus notificatio fieri
debet : aliàs reſignatio facta ab eo qui neſcivit ſe re-
uocatum valebit : ſi verò procuratores conſtituti ſint,
ſine clauſula *in ſolidum*; valebit reſignatio facta per
vnum : quia in ſpiritualibus non habet locum *cap. ſi
duo. §. fin. de procur. in 6.* vt benè comprobat Re-
buff. *in concord. de ſublat. Clement. literis. in verb.*
10. *reſignatione. verſ. amplia, ſiue ſit vnus.* † Sufficit
autem quòd intimatio reuocationis fiat ipſi procura-
tori, vel collatori ; vt dicitur in illa *Clemen. vnic. de*
11. *renunciat.* † Intimatio autem quæ fit ſummo Ponti-
fici, debet fieri tam in camera, quàm in Cancellaria.
12. Paris. *d. lib. 9. quæſt. 26. num. 8. & 9.* † Quæ verò
fit procuratori, debet ipſimet fieri ; nec ſufficeret
factam fuiſſe curſori, qui miſſus fuit ad ſumendas
expeditiones beneficij : quia curſor non tenetur cre-
dere alteri dicenti mandatum fuiſſe reuocatum ; nec
ſi credat, tenetur reuelare, niſi fuerit in teſtem pro-
ductus : vt dicit Rebuff. *loco proximè citato. in verb.*
13. *reſignatione. verſ. Sextò.* † An autem ſufficiat ſola
ſcientia vel notitia reuocationis, an verò pro for-
ma requiratur intimatio : dubitauit Rot. *deciſ. 130.
num. 20. par. 6. recentior.* quæ in eam videtur in-
clinare ſententiam, vt ſola notitia ſufficiat : per text.
in d. Clemen. vnic. ibi, notitia reuocationis. Paris. *d.*
14. *quæſt. 25. num. 29.* † Sufficit etiam quòd intimatio
fiat ipſi parti, quando agitur de mandato ad permu-
tandum, vel etiam ad reſignandum in fauorem cer-
tæ perſonæ : tunc enim cùm perſona ſit certa, inti-
matio ipſi facta valida eſt : vt notauit Paris. *d. lib. 9.
quæſt. 27. num. 10. & multis ſeqq.*
15. Iſta autem intimatio reuocationis mandati ad reſi-
gnandum, fieri debet re integra ; nam ſi procura-
tor reuocatus conſenſum formalem præſtitiſſet, an-
tequam illi fuiſſet intimata reuocatio ; valerent ge-
ſta per eum, & reſignatio ſubſiſteret, non obſtan-
te reuocatione mandati.
16. Pro cuius rei intelligentia ſciendum eſt, in praxi
triplici modo conſiderari poſſe conſenſum, in pro-
uiſionibus beneficiorum. Primò dum præſtatur con-
ſenſus in parua data, qui vocatur paruus conſenſus,
& hic non facit deſinere rem eſſe integram:quia gra-
tia non dicitur perfecta, niſi poſt ſignatam ſupplica-
tionem, & ideo non obſtante tali conſenſu, poteſt
procedi ad reuocationem procuratoris. Cokier. *ad
regul. 43. aliàs 44. de conſen. in reſignat. & penſion.
num. 25. & 26.* poſt Paris. *de reſign. lib. 1. quæſt. 12.
num. 42.* Lother. *de re benefic. lib. 3. quæſt. 16. num.
18.* Gratian. *diſcep. for. cap. 191. num. 3. & ſeqq.*
17. Secundò conſideratur tanquam conſenſus cauſalis,
qui narratur in ſupplicatione, & in litteris perin-
de ac ſi iam formaliter præſtitus fuiſſet; & hic con-
ſenſus eſt cauſa, & radix in qua fundantur prouiſio-
nes, & conceſſiones beneficiorum.
18. Tertiò, dicitur conſenſus formalis, qui præſta-
tur in expeditione litterarum ; iuxta Regul. Cancel.
*43. aliàs 44. de conſenſ. in reſig. & penſ. verſ. nec li-
tera reſignationis.* Secundus conſenſus reſpicit ſub-
ſtantiam gratiæ, & eſt de eſſentia illius ; vt dicit Mo-
hedan. *deciſ. 5. de renunciat.* licèt ibi talem conſen-
ſum vocet formalem. Tertius verò conſenſus, reſpi-
cit ſolam expeditionem litterarum, & formalitatem
extrinſecam, in vim regulæ Cancellariæ obſeruan-
dam ; vnde & illi ſolet Papa derogare. Lotter. *de re
benefic. lib. 4. quæſt. 35. num. 71.* Licèt illius ſenten-
tia non videatur ab alijs Doctoribus recepta, vt mox
19. dicemus ; † & propterea ſecundùm illius opinionem
explicatam *d. cap. 35.* poſt præſtitum ſecundi generis
conſenſum, nempe cauſalem ; rem non eſſe integram,
& non eſſe locum pœnitentiæ ; quando videlicet talis
conſenſus, fuit præſtitus poſt ſignaturam ſupplica-
tionis, cum appoſitione datæ per Datarium ; ita vt
inutiliter hoc caſu reuocetur mandatum, quamuis
conſenſus,iuxta regulam Cancellariæ,nondum fuiſſet
pro expeditione litterarum extenſus:vt explicat idem
Lotter. *d. lib. 3. quæſt. 16. num. 51. verſ. nihilo-
minus.*

Veruntamen alij Doctores contrarium tenuerunt,
& inter cæteros Cokier *ad d. regul. 43. aliàs 44. de
conſenſ. num. 26. & 27.* nempè quòd etiamſi in ſupra-
ſcriptione ſupplicationis dicatur, reſignantem præ-
ſtitiſſe conſenſum ; tamen donec, & quouſque non
eſt datus formalis conſenſus : qui eſt cùm expreſsè
datur in camera, vel Cancellaria, & extenditur à
Notario ; licitum eſt recedere à reſignatione, & pro-
curatorem reuocare : & talis eſt Curiæ ſtilus. Quod
etiam deciſum fuit apud Verall. *deciſ. 217. num. 8.
par. 1.* & tradit Paris. *de reſignat. lib. 8. quæſt. 8.
num 40. & 43.* & omnium optimè Gratian. *diſcep.
foren. cap. 191. per tot.* Vbi oſtendit quòd ſignatura
fingitur obtenta, eadem die qua parua data obtenta
fuit;& expeditio literarum retrotrahitur ad illud tem-
pus : & quòd poſt obtentam paruam datam, porri-
gitur ſupplicatio; & Notarius nondum extendit con-
ſenſum procuratoris, ſed ſolùm notat diem conſenſus
in tergo mandati : poſtea verò Notarius extendit il-
lum conſenſum, non ſub data diei qua fit extenſio ;
ſed ſub illa data qua annotatio facta fuit in tergo
mandati : & tamen donec conſenſus fuerit extenſus
in Camera vel Cancellaria, poteſt fieri reuocatio
mandati. Et talis eſt ſtilus Curiæ, qui procedit non
ſolùm poſt porrectam ſupplicationem; ſed etiam poſt
ſolutam compoſitionem Datario ; vt bene explicat
Gratian. *d. cap. 191. num. 5. & 6. & ſeqq.*

Et ſecundùm hanc ſententiam, non obſtat ratio 20.
adducta per Lotterium, quòd gratia perfecta dicitur
per ſolam ſignaturam. Quia imò non dicitur perfecta
ante literarum expeditionem, ante quam gratia dici-
tur informis : vt notauit Paris. *de reſign. lib. 1. quæſt.
12. num. 38.*

Hodie tamen, ex ſtilo moderno Romanæ Curiæ 21.
quæſtionem iſtam ſuperfluam eſſe notauit Lotter. *d.
lib. 3. quæſt. 16. num. 59. verſ. eſt tamen verum.* quia
non priùs conſenſus apponitur in dorſo ſupplicatio-
nis ſignatæ, quàm ille ſit in Cancellaria præſtitus,
& in libris Cameræ extenſus ſub eâ formalitate, quæ
reſpiciat tam ſignaturam, quàm literarum expedi-
tionem.

Moltóque magis ſuperflua eſt indagatio iſta in Gal- 22.
lia ; in qua, regula illa de Conſenſibus, minimè ob-
ſeruatur tanquam contraria iuri communi : quia inter
admiſſam reſignationem, & bullarum expeditionem
reſignans variare non poteſt ſecundùm ius commune:
per text. *in Clemen. 1. de renunciat.* † Et ideò, ſi re- 23.
ſignans ante bullarum expeditionem moriatur, pote-
rit nihilominus procurator bullas expediri facere ;
tanquam quid dependens à procuratione, quæ iam
executioni mandari cœpta eſt : iuxta text. *in l. Iulia-
nus ff. qui ſatiſd. cogan.* Et opinio illa Lotterij ſerua-
tur in Gallia, nempe quòd per verbum *Fiat*, gratia
eſt abſoluta, & negotium reſignationis expeditum :
atque ita iudicatum fuiſſe teſtatur Papon. *lib. 2. tit. 8.
de reſignation. arr. 13.* Cod. deciſ. forens. *lib. 1. tit.
30. deciſ. 17.*

Verùm non modica difficultas verſatur in quæſtio- 24.
ne illa, vtrùm ſi mandatum factum fuerit ad reſignan-
dum coram ſummo Pontifice, ſiue ſimpliciter, ſiue

Digitized by Google

in fauorem, ſiue etiam ad permutandum; poſſit
poſtea illud idem beneficium coram Ordinario reſi-
gnati, ante intimatam reuocationem procuratoris
in Romana curia conſtituti. Duæ ſi quidem in hac
controuerſia, fuerunt contrariæ opiniones. Prima,
quòd ligatæ ſint manus Ordinarij, adeo vt conferre
non poſſit; niſi priùs procurator conſtitutus in
curia reuocatus fuerit, & illi intimata reuocatio;
quam opinionem ſequutus fuit Barbar. quem citat &
ſequitur Paris. *de reſign. lib. 9. quæſt. 25. num. 44. & multis ſeqq.* Ioan. Selua. *in tract. de benefic. par. 3. quæſt. 16. num. 3. verſ. & ſubdit Felin. & verſ. tamen contrarium.* Vbi additio marginalis teſtatur, opi-
nionem illam in Gallia ſeruari. Boer. *deciſ.* 207.
num. 6.

Altera opinio eſt, præualere reſignationem fa-
ctam à principali coram Ordinario, quamuis procu-
rator ad Romanam Curiam miſſus, nondum fuiſſet
reuocatus; dummodò prouiſio Ordinarij præcedat
collationem ſummi Pontificis: neque ligatas eſſe ma-
nus Ordinarij, per nuncij miſſionem ad ſummum
Pontificem; quia ſufficit quòd procurator reuoce-
tur, licèt reuocatio illi non fuerit intimata; quando
renunciatio Domini, præcedit renunciationem pro-
curatoris: vt tenet Felin. *in cap. ex parte Decani. num. 16. de reſcrip.*

25. Sed opinio Felini communiter reprobatur, vt no-
tauit Paris. *d. quæſt. 25. num. 53. in fin.* & in Gallia
ſæpiùs pro opinione Seluæ, & Barbatiæ fuit iudica-
tum: vt apud Boer. *d. deciſ.* 207. Papon. *lib. 2. tit. 8. des reſignations Arr.* 15. Tournet. *en ſes Arreſts be-*
26. *neficiels, lit. O. num.* 1. † Qui ſuſtinet dictam opi-
nionem locum habere, ſiue reuocatio procuratoris
notificata fuerit, ſiue non: ſed add. ad Papon, &
arreſtum prædictum relatum per Tournet in fine, li-
cèt non exigant intimationem, & notificationem in-
timationis; tamen exiſtimant requiri ſcientiam dictæ
renunciationis vel in procuratore, vel in Superiore
reſignationem admittente. Cod. deciſ. forens. *lib. 1. tit. 30. des reſignations. deciſ. 19. & ibi add. in fin.*
Qui omnes nituntur conſilio cuiuſdam Doctoris
Galli per eos allegato. Poterit tamen Ordinarius
conferre per obitum, ſi Papa appoſuiſſet manum
per reſignationem. Gonzal. *gloſ. 52. num.* 49.

27. In caſibus autem in quibus, permiſſa eſt reuoca-
tio procuratoris ad reſignandum conſtituti; ſi factæ
fuerint expenſæ pro executione mandati, debet re-
uocans illas reſarcire, & damna reſtituere, non
modò ipſi procuratori, ſed etiam parti; ſi illius in-
terſit: teſte Rebuff. *in Concord. tit. de ſublat. Clemen. litter. in verb. reſignatione, in 4. limit. verſ. tamen is qui reuocat.* Bald. *in l. ſi mandaſſem in 3. colum.* Vbi
dicit, quòd ſi procuratoris aliquid intereſt; Domi-
nus non liberatur ab intereſſe propter reuocationem:
quia procurator non eſt certificatus, & ideò manda-
tum adhuc durat poſt reuocationem ad effectum, vt
28. conſtituens teneatur ad intereſſe mandatarij. † Simi-
liter reſpectu illius, cum quo procurator aliquid
geſſit; durat mandatum ad effectum conſequendi
damna & intereſſe, vſque ad tempus reuocationis
intimatæ: tenetur ergo conſtituens ad damna, ſiue
conſiſtant in expenſis, ſiue in alijs damnis: vt bene
29. *ibidem* explicat Bald. † dicens illud intereſſe liqui-
dandum eſſe iuxta *l. vnic. Cod. d. ſenten. quæ pro eo quod intereſt profer* Idem tradit Gloſ. *in Clemen. vnic. in verb. teneat. de renunciat. ibi, licèt teneatur expenſas & intereſſe eius cuius interfuit.* & Felin. *in d. cap.*
30. *ex † parte Decani.* 33. *num.26. de reſcrip.*
31. Illud autem intereſſe, difficilis eſt probationis;
cùm potius in facto; quàm in iure conſiſtat: *l. quæ-*
tenus, 24. *ff. de reg. iur.* ideò taxari & liquidari de-
bet, iuxta qualitatem perſonarum, locorum & tem-
porum: per text. *in l. Pomponius. in fin. ff. de negot. geſt. l. cum quem temere. ff. de iudic.* aliàs nulla certa
iuris definitione comprehendi poſſunt, vt dicit May-
nard. *lib. 4. cap. 59. num. 4. l. fin. ff. de prætor. ſtipul.*
Barboſ. *in l. 2. in fin. Cod. de reſcind. vendit.* † Et 32.
multùm in hoc poteſt iudicis arbitrium, vt dicit Me-
noch. *de arbitrar. caſ. 116. num. 20. & caſ. 120. num. 5.* Vbi dicit, quòd quando agitur de intereſſe
communi, non difficilis eſt illius probatio; aliud
eſſe dicit in intereſſe ſingulari, quod ex communi
valore probari nequit; ſed ex qualitate perſonarum,
& negotij: ideò coniecturis probari debet, & à iudi-
cis arbitrio dependet.

Porro generalis eſt diſtinctio, vt aliud dicatur in- 33.
tereſſe intrinſecum, ſiue intra rem; aliud extrinſe-
cum, ſiue extra rem: hæc enim eſt communis Do-
ctorum diſtinctio, quamuis illam reprobet Scacc. *de commerc. §. 7. gloſſ. 2. num. 91. fol.* 454. Sed loquitur
contra communem ſenſum omnium Doctorum in *d. l. vnic. Cod. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt profer.*

In caſu propoſito, ſolum intereſſe intrinſecum, 34.
ſeu intra rem peti poteſt; veluti expenſæ factæ pro
expeditione ad vrbem, pro nuncijs, curſoribus &
alijs ſimilibus; non autem extrinſecum, ſeu extra
rem: ex regula generali propoſita per DD. in *l. ſi quando Cod. vnde vi,* & nominatim per Plot. *ibid. §.* 10. *num.* 27. DD. *in d. l. vnic. &* ibi Rebuff. *in gloſſ. in verb. Dupli.* Fumeus *in tract. de eo quod intereſt. num. 43. & ſeqq.* † Nempe quòd quotieſcumque ali- 35.
quis actus fit lege permittente, & dando operam rei
licitæ, ſolum intereſſe intrinſecum debetur: quod
etiam tradunt Bartol. Alexand. Caſtrens. Iaſ. & alij
omnes in *l. nummus ff. de iureiur.* † Secùs ſi illicitè, 36.
& cum delicto actus fiat; tunc enim omne intereſſe
tam intra, quàm extra rem deberi fatentur DD. ſup.
citat. † Quod procedit, etiamſi intereſſe illud, exce- 37.
deret in duplo intereſſe commune; vt explicat Fa-
chin. *lib. 1. controuer. iur. cap.*49. Vbi oſtendit, quòd
licèt regulariter intereſſe non poſſit excedere duplum;
tamen in delictis, & in obligationibus quæ ex delicto
naſcuntur, intereſſe duplum excedere poteſt: quod
tamen nunc non diſcutio, quia eſt extra materiam
noſtram.

Notandum etiam eſt hoc caſu, ſolum intereſſe
deberi quod proceſſit immediatè ex facto mandantis,
ſeu conſtituentis procuratorem; non autem quod
mediatè: ex notatis per Iaſ. & alios in *l. 2. §. ſi in facto. num. 23. & 24. ff. de verb. oblig.*

Ad ſecundam difficultatem reſpondetur, dictum 38.
reſignantem non poſſe petere dictam penſionem con-
tra bona, & reditus d. Abbatiæ ſitæ intra monarchiā
S. D. N. Papæ, literis non confectis; ita decidit
Mantic. *deciſ.* 286. Ricc. *collect.* 1665. addit. ad Lu-
douiſ. *deciſ. 440. num.* 8. Idque propter decretum,
quod ſolet apponi in conceſſione penſionum, cum
hac clauſula, vigore literarum Apoſtolicarum deſu-
per conficiendarum, nec contra, aliàs præſens pen-
ſio ſit nulla. Ad hunc autem effectum, literæ dicun-
tur expeditæ, quando ſunt plumbatæ. Ludouiſ. *d. deciſ. 440. num. 5.*

Quoad verò reditus beneficij qui ſunt in Gallia, 39.
non poteſt ſimpliciter Dominus Abbas reſignans pro-
cedere viâ executiuâ, pro conſequenda penſione reſer-
uata; tam propter clauſulam appoſitam in ſimplici ſi-
gnatura, quòd maior expreſſio fieri poſſit in literis;
tum etiam quia talis eſt ſtilus curiarum Galliæ, vt
non poſſit procedi viâ executiuâ per pignorationem
bonorum, & redituum; quamuis ſpecialiter affecta
fuerit

fuerit pro ſolutione pēſionis, niſi prius confectis literis: vt notauit Forget. *in tit. des penſions beneficielles, num. 17. verſ. toutesfois les ſimples ſignatures*, relatus apud Bouchel *in ſumm. benefic. in verb. penſions*. Tria enim requiruntur, vt ſimplex ſignatura executionem habeat in Gallia. Primò, quòd habeat atteſtationem expeditionariorum, vel Notariorum Apoſtolicorum, aliarúmue ſimilium perſonarum expertarum in materia harum expeditionum. Secundò, quòd talis atteſtatio, ſeu verificatio fiat potius coram iudice Eccleſiaſtico, quàm alibi. Tertiò, quòd talis ſignatura fuerit homologata, & declarata exequutoria parte preſente, vel legitimè citata in iuriſdictione ſeculari: vt declarat Forget. *loc. cit. num. 19. verſ. mais ſe demanderay*. Eandem executionem denegari ſimplici ſignaturæ, pro conſequenda penſione, tradit Bleyn. *in tract. de beneſic. tit. de penſ. benefic. num. 26. in gloſ. K.* Vbi dicit, non poſſe ſimplicem ſignaturam executioni demandari, ſine literis executorialibus.

40. Poterit etiam Dominus Abbas reſignans, in defectum ſolutionis penſionis, intentare regreſſum & reditum ad priſtinum beneficium & Abbatiam: quia clauſula regreſſus in defectum ſolutionis, ſemper reſeruata cenſetur, & tacitè ſubintelligitur in omnibus prouiſionibus penſionum Eccleſiaſticarum, & beneficialium, ad inſtar donationis quæ reuocatur, ſi donatarius conditionem donationi appoſitam non adimpleuerit: prout ita iudicatum fuiſſe per plurima arreſta curiæ Parlamenti, teſtatur Tornet. *in ſua*
41. *recollect. arreſt. benefic. lit. P. num.* 88. † Hos autem acceſſus & regreſſus qui in reſignationibus beneficiorum conceduntur, ob non ſolutionem penſionis, non abſtulit Concil. Triden. *ſeſſ. 25. de reformat cap. 7.* teſte pat is. *de reſignat. lib. 6. quæſt. 5. num. 100* Barboſ. *in praxi exigendi penſiones, quæſt. 9. num. 2.* vbi fuſiùs de praxi huius regreſſus. Vide infra *cap. 69.*

CAPVT XXVII.

De Beneficiorum vacatione ipſo iure. De homicidio & aſſaſſinio, an & quando ex illis oriatur priuatio ipſo iure. De Beneficij impetratione ſub falſo nomine. De exprimenda accuſatione in reſcripto; & de beneficio habente curam habitu; & de beneficiis incompatibilibus. Publicationem in impetratione certo modo non eſſe neceſſariam. Vtrùm obtinens nouum titulum teneatur nouam capere poſſeſſionem, ſi titulus ſit confirmatorius primi.

SVMMARIVM.

1. *Priuatio beneficiorum ipſo iure, in quibus caſibus & pro quibus delictis inducatur. & num. 5.*
2. *In quibus caſibus inducatur priuatio beneficij, per ſolam Iudicis ſententiam. & num. 5.*
3. *Pro homicidio, imo & pro parricidio nemo priuatur beneficiis ipſo iure. Contra, num. 12.*
4. *Crimen aſſaſſinij inducit priuationem beneficij, ipſo iure.*
6. *Receptatores priuantur beneficiis ipſo iure in aſſaſſinio; Intellige interueniente dolo. num. 7.*
8. *Aſſaſſinium non dicitur, niſi fiat mediante pecunia.*
9. *Priuatus ipſo iure beneficiis, non poteſt reſignare etiam ante ſententiam.*
10. *Quid ſi priuatus per ſententiam appellauerit, & poſt appellationem reſignauerit.*
11. *In Gallia, licita eſt etiam reſignatio ante ſententiam, ſi beneficium non vacet ipſo iure.*
13. *Non modo ſimplex reſignatio, ſed etiam in fauorem licita eſt, in non vacantibus ipſo iure.*
14. *Reſignatio Beneficij ipſo iure non vacantis, fit coram Papa; dimiſſio verò, coram Ordinario.*
15. *Quæ clauſula apponi debeat, vt delinquens in præiudicium impetrantis reſignare non poſſit.*
16. *In impetratione, fieri debet mentio litis pendentis ſuper accuſatione. Et num. 35.*
17. *Accuſatus poteſt reſignare etiam poſt concluſum in cauſa, quando non priuatur ipſo iure.*
18. *Accuſatus poteſt reſignare in fauorem coram ſummo Pontifice, etiam poſt concluſum in cauſa; ſecundum veriorem ſententiam: licèt alij contrarium ſentiant.*
19. *Reſignari non poteſt beneficium poſt impetrationem, ſi illa deuenerit ad notitiam poſſeſſoris, propter illius malam fidem, & propter clauſulam decreti irritantis.*
20. *Contrarium tenuit Garſ. cuius ſententia reprobatur num. 21. licèt opinio Garſiæ ſit in iure verior; ſed communis eſt in contrarium.*
22. *Quando priuatio oritur ipſo iure, interim tamen ante ſententiam declaratoriam facti, poſſeſſor manutenendus eſt.*
23. *Sententia condemnans ad pœnam ratione delicti, non operatur priuationem in iis quæ illam non inducunt ipſo iure, niſi priuatio expreſſè per ſententiam declaretur.*
24. *Quando priuatio inducitur ipſo iure, ſufficit ſententia condemnatoria delicti, abſque expreſſione pœnæ priuationis.*
25. *Sola condemnatio ad carceres perpetuos, non infert pœnam priuationis beneficiorum.*
26. *Omnis gratia in qua falſum narratur, nulla eſt, & inualida.*
27. *Simonia non committitur punibilis, niſi probata conuentione, & illius effectuatione.*
28. *Reſeruatio beneplaciti ſummi Pontificis, omnem Simoniam excludit.*
29. *Amplia, vt etiam hoc procedat in beneficijs Galliæ.*
30. *Fallit, ſi beneplacitum fuerit reſeruatum duntaxat animo fraudem obtegendi.*
31. *Impetratio beneficij falſo expreſſo nomine nulla eſt.*
32. *Quæ ſit vis illius clauſulæ,* Quod maior expreſſio fieri poſſit in litteris.
33. *Qualiter Doctoris dicitur confrontatio æquiuoca, quia pluribus conuenire poteſt.*
34. *Quando duo reperiantur eiuſdem nominis, identitas debet probari per demonſtrationes concludentes, & non dubias, ſeu æquiuocas.*
36. *Impetrans debet facere mentionem aliorum beneficiorum quæ obtinet, aliàs gratia eſt nulla.*
37. *Amplia, vt exprimenda ſint beneficia obtenta, quantumcumque modici valoris.*
38. *In Gallia non debet exprimi quæ beneficia quis iam obtineat, quando agitur de collationibus Regijs.*
39. *Nec expreſſio obtentorum requiritur in permutationibus.*
40. *Qualitas beneficij curati habitu, non eſt exprimenda in impetratione.*

41. *In Gallia, contrarium obſeruandum eſt; & qualitas beneficij curati habitu exprimenda.*
41. *Duo beneficia vniformia ſub eodem tecto poſſideri non poſſunt.*
43. *Per pacificam poſſeſſionem ſecundi incompatibilis, vacat primum ipſo iure.*
44. *In Gallia tamen primum incompatibile, non vacat niſi poſt annum.*
45. *Primum beneficium habens tantùm curam habitualem, non vacat per adeptionem ſecundi.*
46. *Duæ capellaniæ ſub eodem tecto, ſine ſummi Pontificis diſpenſatione poſſideri nequeunt.*
47. *Vt primum beneficium vacet, requiritur pacifica poſſeſſio ſecundi incompatibilis.*
48. *Canonicatus infert ſine alia expreſſione ſtallum in choro & vocem in capitulo.*
49. *Regula de publicandis, locum habet duntaxat reſignationibus & ceſſionibus.*
50. *Noua prouiſio nouam poſſeſſionem exigit. Intellige vt num. 52.*
51. *In beneficialibus datur manutentio, non obſtante quòd titulus ſit diſcoloratus.*
52. *Cauſam poſſeſſionis mutare licet in beneficialibus, abſque noua apprehenſione.*

VAriæ aliàs propoſitæ fuerunt decidendæ quæſtiones, ſuper impetratione quorundam beneficiorum, ſitorum in partibus Galliæ. Et primò quidē, vtrùm Sacerdos qui mandauerat fieri aſſaſſinium in perſona alterius Sacerdotis, poſſet reſignare ſua beneficia in præiudicium eius, qui illa vti vacantia impetrauerat. Et quid de receptatoribus homicidarum ſeu aſſaſſinorum ſtatuendum eſſet.

Secundò, vtrùm ille qui obtinuit à ſummo Pontifice diſpenſationem, ad effectum duo incompatibilia beneficia poſſidendi, poſſit vti effectu gratiæ, ſi falſum narrauerit.

Tertiò, vtrùm beneficium illius, qui pecunias ſub beneplacito Sanctiſſimi D. N. Papæ, pro ipſius adeptione promiſit; iure impetrari poſſit ex capite ſimoniæ: maximè homologatione, poſt longum tempus in vim mandati annum excedentis, conceſſa.

Quartò, vtrùm impetratio facta cum errore circa nomen proprium, ſit valida.

Quintò, vtrùm accuſatus in mandato ad reſignandum, teneatur de accuſatione expreſſam facere mentionem.

Sextò, vtrùm impetrans beneficium, veluti Præpoſituram, teneatur mentionem facere, ſeu exprimere aliud beneficium habens curam habitu.

Septimò, vtrùm quis poſſit obtinere in eadem Eccleſia beneficium habens curam habitu, ſimul cum duabus capellaniis abſque diſpenſatione.

Octauò, an obtenta gratia *ſi neutri*, beneficia incompatibilia ante gratiam poſſeſſa, ſtatim vacare cenſeantur.

Nonò, vtrùm neceſſe ſit in impetratione Præpoſituræ, exprimere quòd Præpoſitus habeat vocem actiuam, & paſſiuam in capitulo.

Decimò, vtrùm impetratio remaneat ſine effectu, ſi intra tempus requiſitum iuxta regul. Cancel. *de public. reſign.* non fuerit publicata.

Vltimò, vtrùm ille qui ſemel impetrauit, & vigore commiſſionis in *forma dignum arbitramur* fuit approbatus; ſi nouam prouiſionem obtineat, nouam capere poſſeſſionem teneatur; aut aliàs quomodò hoc caſu procedendum ſit.

1. Prima quæſtio, pro vera & diſtincta reſolutione, quædam exigit ſupponenda. In primis ergo notandùm eſt, priuationem beneficij duobus modis accidere poſſe. Primò quidem, priuatio inducitur ipſo iure. Secundò, per ſolam Iudicis priuationem, & ſic facto hominis legalem pœnam imponentis, & ſententiam declaratoriam proferentis. Ipſo iure vacant beneficia per obitum; per reſignationem: per alterius beneficij incompatibilis aſſecutionem: per matrimonium: per religionis profeſſionem: ob non promotionem ad ſacerdotium intra annum, in parochialibus: ob Prælati ad aliam Eccleſiam tranſlationem: ſi electus intra menſem, à die ſibi præſentatæ electionis, illi non conſenſerit; vel electionis confirmationem infra tres menſes, à die præſtiti conſenſus non obtinuerit: ſi electus, vel preſentatus ante confirmationem, vel inſtitutionem; adminiſtrationi per ſe, vel per alium ſe ingeſſerit: Item per promotionem ad Epiſcopatum, adepta poſſeſſione, & conſecratione ſequuta; vel lapſo tempore ad illam petendam præfixo: ſi quis militiæ ſæculari ſe adſcripſerit: (quamuis hoc hodie parùm obſeruetur in Gallia:) ſi quis beneficij poſſeſſionem violenter adeptus fuerit: ſi ſequeſtrum vigore *Clemen. 1. de ſequeſtr. poſſeſſ.* appoſitum violauerit: ſi beneficiatus ab Ordinario monitus, titulum ſuum non exhibuerit: ſi bona Eccleſiæ ſine ſolemnitatibus alienauerit: ſi beneficium pro derelicto habuerit: ſi in hæreſis crimen inciderit, aut hæreticorum fautor fuerit: (quid tamen circa hoc ſeruetur in Gallia, diximus ſupra *cap. 4. num. 3.*) Item vacant ipſo iure beneficia, ob ſimoniam realem; non tamen ipſo iure vacant ob ſolam conuentionalem beneficia obtenta. Rurſus propter crimen leſæ maieſtatis, falſitatis literarum apoſtolicarum, percuſſionis Cardinalis, vel Epiſcopi, aſſaſſinium, occiſionem Rectoris ſuæ Eccleſiæ, carcerationem clerici donec beneficium ſuum reſignauerit, adminiſtrationem tempore ſuſpenſionis, ſodomiam. Item ſi reſignans in infirmitate conſtitutus, per viginti dies non ſuperuixerit: ſi reſignatarius intra tempus præfixum non publicauerit, aut in Gallia aliud non fecerit, quod publicationis inſtar ſit, (de quo diximus *cap. 13. num. 18.*) Si parochialis prouiſio contra formam conſtitutionis Pij V. conceſſa fuerit: ſi quis pro alio examini ſe ſuppoſuerit, aut beneficium ſeu penſionem ſub hac ſuppoſitione obtinuerit: ſi Antipapæ, vel hæreticis adhæſerit; ſi Papa ad beneplacitum conferens mortuus fuerit: ſi beneficio per ſummum Pontificem ad tempus collato, Pontifex ipſe mortuus fuerit: ſi is qui ad nutum contulit, ſuam conceſſionem reuocauerit: ſi prouiſus fuerit depoſitus, aut priuatus beneficio: ſi ante literarum expeditionem, beneficij à Papa collati poſſeſſionem apprehenderit: ſi in Romana curia litigantes, aut Iudices, Aduocatos, Procuratores aut Notarios eorum, contra Alexandrinæ conſtitutionis prohibitionem offenderit: ſi per annum ſaltem in excommunicatione quis inſorduerit: ſi aduerſus decretum de dimittendo, beneficium vltra tempus in eo definitum poſſederit: ſi quis ad ordines per ſaltum, vel extra tempora, aut ſine dimiſſoriis promotus ſit. Item propter confidentiam, aut ſi fundator ita diſpoſuiſſet; ſeu conſtitutione, aut ſtatuto cautum eſſet; & ob malam valoris expreſſionem. Quos omnes vacationis ipſo iure beneficiorum modos, exponit ad longum Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſ. 15. à n. 3. vſque ad* 134.

Secundus modus vacationis beneficiorum eſt, quando non ipſo iure vacant; ſed duntaxàt per Iudicis priuationem, & ſententiam. Quod regulariter accidit in delictis non exceptis; veluti ſi agatur de homicidio non qualificato, de ſacrilegio, de publico concubinatu, de incendiario, periuro, reſidere nolente, bannito, & aliis de quibus per Rebuff. *in praxi* 2

xi

Digitized by Google

in tit. de mod. amitt. benef. à num. 50. vſque ad fin.
Item ſi agatur de adulteris, inceſtuoſis, incorrigibili-
bus, aleatoribus, furibus, vſurariis, ſtupratoribus, &
omnibus aliis grauia crimina perpetrantibus; dum-
modò tamen talis pœna exprimatur à iure: aliàs non.
Rebuff. *in praxi d. tit. de mod. amitt. benef. num.* 62.
Gonſal. *loc. cit. num.* 139.
3. Secundò ſupponendum eſt; quòd licèt, vt ſupra
diximus, pro ſimplici homicidio non inducatur pri-
uatio beneficiorum ipſo iure, etiam ſi ageretur de par-
ricidio; quicquid dixerit Rebuff. *in tract. de pacif.
poſſeſſ. num.* 265. quem citat & reprehendit Gabriel.
conſ. 196. *num.* 7. *vol.* 1. Vbi etiam loquitur de eo,
qui occiderat patrem ſuum ſpiritualem.
4. Tamen quando agitur de aſſaſſinio, certum eſt in-
duci priuationem beneficiorum ipſo iure, propter
atrocitatem criminis: vt habetur in *cap.* 1. *de homi-
cid. lib* 6. Maſſobr. *in praxi habend. concurſ. requiſ.* 1.
5. *dub.* 2. *num.* 30. † Vbi omnes caſus vacationis bene-
ficiorum ipſo iure recenſet vſque ad num. 63. Et à
d. num. 63. recenſet caſus, quibus beneficia vacant de
facto tantùm, quæ etiam omnia enumerantur apud
Cokier *ad Regul.* 8. *Cancel. gloſſ.* 7. *num.* 20. *vſque ad
fin. illius gloſſæ.*
6. Et quemadmodùm propter aſſaſſinium, beneficia
vacant ipſo iure; ita & beneficia illorum, qui aſſaſſi-
nos receptauerint, eadem ratione vacare cenſenda
ſunt, per text. expreſ. in d. *cap.* 1. *de homicid. in* 6. in
illis verbis, *per aſſaſſinos interfici fecerit, vel etiam
mandauerit, aut eos receptauerit, vel defenderit ſeu
occultauerit.*
7. Conſtitutâ tamen differentiâ inter eos qui recep-
tarunt, & qui receptatos habuerunt: quia receptatio
non committitur nec punitur ſine dolo, & mala in-
tentione, vt explicat Farinac. *de Conſultor. qu.* 133.
n. 55. Giurb. *conſ.* 28. *n.* 10. *& ſeqq.*
8. Supponendum eſt tertiò, quòd de eſſentia aſſaſſi-
nij eſt, vt fiat interueniente pecunia, alioquin non
dicitur aſſaſſinium; niſi tamen aliquid promitteretur,
quod eſſet loco pecuniæ, Farinac. *de homicid. qu.* 123.
num. 19. *& ſeq. & num.* 41. *& num.* 153. *& ſeq.* vbi
bene hanc materiam explicat.
9. Supponendum eſt quartò, inter plurimas diffe-
rentias quæ proponuntur vacationis beneficiorum
ipſo iure, aut per ſententiam declaratoriam; hanc aſ-
ferri ſolere: quòd qui ipſo iure priuatus eſt beneficio,
illud reſignare non poteſt; qui verò non ipſo iure pri-
uatus eſt, ſed priuandus, poteſt reſignare etiã poſt ac-
cuſationem, & aliàs donec ſententia lata, fuerit in
rem iudicatam tranſacta. Gonſal. *Vbi ſup. gloſ.* 15.
num. 146. & 147. vbi plures allegat. Rebuff. *in d. tit.
de mod. amitt. benef. num.* 51. Rot. *deciſ.* 377. *num.* 1.
part. 3. *recent.* & eſt indubitata regula apud omnes
10. DD. † Si tamen poſt latam priuationis ſententiam, à
qua fuerit appellatum, condemnatus reſignauerit; ta-
lis reſignatio erit in pendenti: quia ſi reſignans pen-
dente appellatione mortuus fuerit, aut ſi ſententiam
abſolutoriam reportauerit, valebit reſignatio: at ſi
gratiam à Principe, aut alio ad id poteſtatem haben-
te, obtinuerit; irrita remanebit reſignatio: ſi denique
ſententia priuationis in gradu appellationis confir-
mata fuerit, reſignatio pendente appellatione facta,
per viam retrotractionis cenſebitur inualida tanquam
ab initio: *l. poſt contractum capitale crimen, iuncta
l. ſi aliquis. ff. de donat. cauſ. mort.* & ita referunt ſen-
ſiſſe quemdam *ad regul. de infirm. reſignant. num.* 379.
licèt contrarium teneat Garſ. *de benefic. part.* 11 *cap.* 3.
num. 95.
11. Quod autem mox dictum eſt de priuationis ſen-
tentia, aduerſus beneficiatum delinquentem regula-
riter requiſita, ad hoc vt beneficio careat; etiam in
Galliæ tribunalibus obſeruatur, teſte Maynard *lib.* 1.
quæſt. iur. ſcrip. cap. 61. qui poſt Præpoſitum in. *cap.
ſtudeat.* 50. *diſtinct.* aſſerit poſt commiſſum capitale
crimen, ante tamen ſententiam condemnatoriam, li-
citam eſſe reſignationem beneficij; vel etiam poſt la-
tam ſententiam, ſi ab ea fuerit appellatum: Rebuff.
in tract. de pacif. poſſeſſ. num. 262. *aliàs* 314. Charond.
lib. 1. *reſponſ.* 22. *in fin.* † quanquam Maynard *in. d.* 12.
cap. 61. inter delicta ob quæ beneficium vacat ipſo
iure, enumeret parricidium, & alia quædam deli-
cta, quæ non omnia videntur ſecum afferre bene-
ficiorum priuationem ipſo iure; vt ſupra oſtendi-
mus *num.* 3. poſt Gabriel. *d. cons.* 197. *lib.* 1. His non
abſimilis eſt reſolutio Pelei *lib.* 1. *action. forens.* 31.
Theuen. *ad Conſtit. Reg. lib.* 1. *lit.* 22. *art.* 5.
Supradicta ampliantur, vt etiam ſit licita reſigna- 13.
tio in fauorem, ante latam priuationis ſententiam,
in beneficiis ipſo iure non vacantibus. Rebuff. *de
pacif. poſſeſſ. num.* 263. *aliàs* 316. Felin. *in cap. inquiſi-
tionis, num* 4. *de accuſat.* Garſ. *de benefic part.* 11. *c.* 3.
num. 64. † Intellige ſi reſignatio fiat coram Papa; 14.
nam ſi coram Ordinario, fieri debebit ſimplex bene-
ficij dimiſſio: cùm nemo dubitet reſignationes in fa-
uorem, fieri non poſſe coram Ordinario, ſed nec co-
ram Legato. add. ad Louet *lit. C. num.* 40. Reliqua
hanc materiam concernentia, fusè diſcutit Garſ. *d.
part.* 11. *cap.* 3. *n.* 62. *& multis ſeqq.*
Supponendum eſt quintò, in caſibus in quibus 15.
beneficia non vacant ipſo iure, poſſe impetrationem
validè fieri cum clauſula ſequenti, quæ impediet
quominus delinquens poſſit reſignare in præiudi-
cium impetrantis; videlicet cum decreto, *quòd reſi-
gnatio cedat in fauorem impetrantis*, quæ clauſula fa-
cilius conceditur, quando accuſatus fuit condemna-
tus per primam ſententiam; rarò autem conceditur,
antequam prima ſententia condemnatoria lata fue-
rit: vt notauit Cokier *ad regul. Cancell.* 45. *num.* 8.
Farin. *de homicid. quæſt.* 119. *num.* 91. Garſ. *d. part.* 11.
cap. 3. *num.* 112.
Supponendum eſt ſextò, quòd licèt poſt commiſ- 16.
ſum crimen, reſignatio in fauorem coram ſummo
Pontifice fieri poſſit; vt ſupra diximus: hoc tamen
intelligendum eſt, vt procedat, dummodò in tali re-
ſignatione fiat mentio litis pendentis: aliàs reſigna-
tio nulla erit. Rebuff. *in d. tit. de mod. amitt. benef. n.* 52.
in fin. Farin. *d. quæſt.* 119. *num.* 76. *&* 77. Mar. Anton.
lib. 2. *var. reſol. cap.* 112. *reſol.* 70. *verſ. primo.*
Septimò ſupponendum eſt, quòd accuſatus de de- 17.
licto, ex quo non oriatur ipſo iure beneficij priuatio,
reſignare poteſt etiam poſt concluſum in cauſa. Quod
indubitatum ego exiſtimo; ſi enim, vt mox dictum
eſt, reſignare poteſt etiam poſt primam & ſecundam
ſententiam, donec interuenerit res iudicata; multò
fortius reſignare poterit poſt cauſæ concluſionem, &
ſic ante ſententiam. † Sed difficultas eſt, vtrùm poſt 18.
concluſum in cauſa, poſſit reſignatio fieri in fauo-
rem? Ratio dubitandi eſt, quia aperiretur via fraudi-
bus, atque ideo Pariſ. cenſuit ſolam ſimplicem hoc
caſu renunciationem, admittendam eſſe; in *tract. de
reſign. benefic. lib* 3. *quæſt.* 16. *num.* 41. Farinac. *d. q.* 119.
num. 80. *&* 81. Maximè quia vix poſſibile eſt, vt fa-
ma Rei apud graues viros læſa non fuerit; quo caſu
militare videntur quæ dicta ſunt apud Garſ. *d. cap.* 3.
num. 69. atque ita ego conſului: ſed tenera hoc apud
me maturiùs cogitantem, non tranſit ſine magna di-
fficultate; quia rationes illæ fraudis & infamiæ, mul-
tò magis militant poſt latam ſententiam: & tamen
illo etiam caſu, nihilominus accuſatus reſignare
poteſt in fauorem, ſi non fuerit inducta priuatio ipſo
iure:

iure : & per conſequens verior videtur mihi ſententia Garſ. *d. cap.* 3. *num.* 90. vt etiam ante concluſum in cauſa, reſignatio coram Papa hoc caſu fieri poſſit.

19. Supponendum eſt octauò, quæſtionem eſſe admodum controuerſam ; vtrùm valida ſit reſignatio beneficiorum, in quibus non fuit inducta ipſo iure vacatio, quando delinquens habuit notitiam impetrationis aduersùs ſe factæ. Quòd enim hoc caſu reſignatio fieri nequeat, propter malam fidem reſignantis, tenuit Patiſ. *de reſign. lib.* 3 *quæſt.* 16. *num.* 35. *& ſeqq.* Peleus in *Commen. Analit. de benefic. cap.* 36. *verſ. non omnis. fol. mihi* 126. Farinac. *d. quæſt.* 119. *num.* 88. *&* 89 idque propter vim & efficaciam decreti irritaotis, appoſiti in impetrationis reſcripto; quæ clauſula nullam & inualidam reddit reſignationem poſtea factam. Boer. *deciſ.* 205. *num.* 8. Lancel. *de atten. par.* 2. *cap.* 5. *num.* 12. *&* 13. quia, inquit, reſignatio facta inquiſitione pendente, ab eo qui veriſimiliter ſciebat ſe priuandum eſſe, non valet, idem Boer. *deciſ.* 2. *num.* 5. Ioan. Bapt. Coſt. *de fact. ſcien. & ignor. cent.* 2. *diſtin.* 44. Et huius ſententiæ Auhor fuit Anton. de Butrio. *conſ.* 43. *circa fin. verſ. ſed hîc non proponitur ſcientia.* & Ludou. Gomes. *ad regul. de annali. quæſt* 42. *verſ. & tamen aduertendũ* Aufrer. *in not. ad Capell. Tholoſ. deciſ.* 436. *in prin.* idem tenet Felin. *in cap. in noſtra* 32. *num.* 38. *verſ. item mandatum Papæ. de reſcrip.* Lancel. *de atten. cap.* 5. *num.* 12. Cokier. *ad regul. de Annal.* 32. *num.* 30.

20. Contrariam tamen ſententiam amplectitur Garſ. *d. par.* 11. *cap.* 3. *num.* 84. cum nonnullis Doctoribus per eum citatis, quæ ſententia magis in iure fundata videtur : quia ſiue ſciat quis, ſiue ignoret; dum beneficium ante priuationem reſignat amico vel conſanguineo, nulla interueniente confidentia aut alia ſimili fraude; iure ſuo vtitur, cùm beneficium nondum vacet : & per conſequens nemini facit iniuriam. *l. non fraudantur. ff. de reg. iur.* ceſſat ergo illa fraudis conſideratio. Et ad obiectionem petitam ex decreto irritanti, bene reſpondet Garſ. *num.* 85. decretum illud operari dumtaxàt, ſi & quatenùs caſus priuationis aduenerit, & non aliàs : cùm igitur tempore reſignationis nondum euenerit caſus priuationis, non poteſt etiam adeſſe aliquis effectus decreti irritantis : alioquin eodem modo decretum operaretur, exiſtente ignorantia reſignantis; quia ſiue ſciret impetrationem, ſiue ignoraret, ſemper decretum illum afficeret; quia afficit ignorantes : *cap. dudum. de præben. in* 6. *cap.* 1. *de conceſſ. præben.* Et cùm beneficium nondum vacet, donec latæ fuerint tres conformes ſententiæ ſuper illius priuatione; non videtur impediri illius reſignatio, cùm impetratio illius nondum vacantis, nulla ſit : & in hoc nihil faciat ſcientia vel ignorantia poſſeſſoris, ſtante impetrationis nullitate, de qua per Gonſal. *ad reg.* 8. *gloſ.* 15. *num.* 148

21. Cæterùm, ſi negotium ex pluralitate Doctorum iudicandum ſit, prior ſententia præualebit, quam communem eſſe poſt Patiſ. teſtatur Farinac. *d. quæſt.* 119. *num.* 88 exiſtimans ab ea in iudicando, vix recedendum. Et ſecundùm illam opinionem ego conſului; maximè quia agebatur de beneficio ſito in Gallia, propter authoritatem Boerij ſeu Senatus Burdegalen. & Aufrerij *ad d. deciſ.* 436. *Capell. Tholoſ.*

22. In omnibus autem caſibus, in quibus priuatio beneficij ipſo iure inducitur ex cauſa delicti; certum eſt interim donec lata fuerit ſententia declaratoria facti, poſſeſſorem manutenendum eſſe, Lotter. *de re benefic. lib.* 3 *qu.* 18. *n.* 28. Rot. *deciſ.* 255. *n.* 2. *par.* 3. *recent. & deciſ.* 179. *n.* 9. *in impreſſis poſt conſil. Farinac.*

Supponendum eſt nonò, quòd licèt quis fuerit con- 23.
demnatus ratione delicti, ex quo non venit priuan-
dus ipſo iure ; non carebit ſuo beneficio, niſi expreſ-
sè in ſententia pœna priuationis declarata fuerit :
quia ſententia eſt ſtricti iuris, & nihil continet niſi
quod in ea exprimitur. † Si verò agatur de crimine, 24.
ex quo pœna priuationis ipſo iure irrogatur ; ſequi-
tur priuatio ex ſola ſententia condemnatoria delicti,
quamuis in ea nihil de priuatione dictum fuerit. Cam-
panil. *in diuerſ. iur. Canon. rubr.* 11. *cap.* 13. *num.* 121.
† Vnde ſi quis ad pœnam perpetui carceris fuerit 25.
condemnatus, ſi nihil aliud in ſententia dictum fue-
rit, non erit priuatus beneficijs : vt aduersùs Garſ. te-
net Lotter. *de re benefic. lib.* 3. *quæſt.* 33. *num.* 58. Et
ex his expedita eſt prima quæſtio propoſita.

Ad ſecundam quæſtionem principalem Dixi, regu- 26.
lam eſſe generalem, omnia reſcripta & gratias, in quibus falſum narratur ; nullas eſſe, & inualidas; neque poſſe impetrantem illarum effectu frui. Gloſ. in *cap. quia circa. de conſang. & affin. in fin. cap. dudum. §. inſuper. de elect.* Et obreptio ac ſubreptio, vitiant ipſo iure gratiam. *cap. ſi dignitatem. de præben. in Clement. cap. dudum. de priuileg.* Petr. Gregor. *de reſcrip. lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 11.

Ad tertiam Reſpondi, ad hoc vt Simonia ſit puni- 27.
bilis, neceſſariò requiri quòd pecunia fuerit effectualiter ſoluta : vel aliquid aliud pecuniæ æquiualens præſtitum : & quòd talis ſolutio vel præſtatio facta fuerit in executionem pacti, vel conuentionis præcedentis : ita vt ſi duo illa requiſita non concurrant, non ſit locus pœnæ alicui ob cauſam Simoniæ infligendæ. Rot. Roman. apud Ludouiſ. *deciſ.* 238. *num.* 10. *& deciſ.* 517. *num.* 30. copioſè Farinac. *conſ.* 75. *per tot.*

Et quamuis inſimul probaretur tractatus præce- 28.
dens, & illius effectuatio; excluderetur tamen Simo-
nia, & illius effectus, ſi ſummi Pontificis benepla-
citum in concordia fuiſſet reſeruatum : quia coram
ſummo Pontifice, ſi omnia bene exprimantur, nulla
committitur Simonia. Farinac. *d. conſ.* 75. *num.* 19.
33. *&* 72. † Quod etiam in Gallia indubitatum eſt. 29.
Add. ad Louet *lit. C. num.* 40.

Quod tamen ſano modo intelligendum eſt, ſi enim 30.
clauſula illa, *ſub beneplacito Sanctiſſimi*, fuiſſet dumtaxàt appoſita ad tegendam & colorandam partium fraudem; vt pote ſi ante obtentum ſummi Pontificis beneplacitum, conuentio fuiſſet executioni demandata, & pecunia ſoluta, aut alia res æquiualens tradita, non expectatâ homologatione; hoc caſu committeretur Simonia, Mohedan. *tit. de Simon. deciſ.* 1. *num.* 6. Rot. diuerſ. *deciſ.* 673. *par.* 3. *lib.* 3.

Ad quartam dubitationem Dixi, impetrationem 31.
cum errore nominis, ſeu ſub alieno nomine proprio factam, inualidam eſſe ; quamuis illam per errorem factam fuiſſe proponatur. Rot. *deciſ.* 16. *de reſcrip. in nouis.* vbi dicitur impetrationem factam pro Franciſco Bernardino, qui nihilominus Ioannes Bernardinus vocabatur, nullam eſſe ; niſi tamen ex aliquibus circumſtantijs, veluti ex deſignatione officij, aut dignitatis ipſius impetrantis, certitudo & identitas perſonæ euidenter colligi poſſet : vt bene explicat Ricc. *Collect.* 1496. *ſuper l. ſi quis in fundi vocabulo. ff. de legat.* 1. & Barboſ. *in cap. in noſtra.* 32. *num.* 6. *&* 7. *de reſcrip.*

Clauſula verò illa, *quòd nominum & cognominum* 32.
verior expreſſio fieri poſſit in litteris, nihil iuuat, quando nomen impetrantis malè fuit expreſſum, Rebuff. *in* 2. *par. ſignat. in verb. nominum & cognominum. num.* 4.

Cæterùm in caſu propoſito, qualitas Doctoris 33.
adiecta

adiecta nomini erroneo, non eſt talis vt poſſit per-
ſonam certificare, & gratiam validam reddere; quia
eſt qualitas æquiuoca, quæ poteſt pluribus aliis per-
ſonis conuenire. Si tamen duo eſſent eiuſdem nomi-
nis, quorum vnus eſſet Doctor, alius non; iſta expreſ-
ſio Doctoratus videretur ſufficiens, ad dignoſcendum
vtri ex duobus facta eſſet collatio: alioqui ſi rema-
neat æquiuocum, gratia eſt nulla: non enim deſigna-
tiones & confrontationes dubiæ & æquiuocæ, in iu-
34. re admittuntur; ad probandam identitatem: † ſed
probatio debet eſſe concludens, quando duo eiuſdem
nominis, & cognominis reperiuntur, Maſcard. *de
probat. conclu.* 875. *num.* 2. Gratian. *diſcep. foren.* 554.
num. 58. Peregr. *de fideicom. art.* 44. *num.* 46. *verſ.
quare vis huius negotij.* Vbi dicit huius negotij vim
ad hoc reduci, an vltra nomen proprium concurrat
aliqua alia qualitas, quæ vni conueniat, & non alteri:
nam diſpoſitio in eo verificabitur, niſi ex aduerſo
probetur alium extare, cui eadem qualitas conueniat:
tunc enim probatio redditur dubia, & ſic inſufficiens
ad probandam identitatem; pro cuius verificatione,
neceſſe eſt probare duas ſaltem demonſtrationes, quæ
vni tantùm conueniant. Mareſcot. *lib.* 1. *var. reſol. cap.*
12. *num.* 32.

35. Quintæ quæſtionis reſolutio pendet ex notatis ſu-
pra *num.* 16. nempe quòd omninò neceſſe eſt expo-
nere ſummo Pontifici, qualiter reſignans fuit de tali
crimine accuſatus: & quòd ſuper eo pendet lis, aliàs
nulla eſt impetratio. Rebuff. *in praxi. tit. de mod.
amitt. benef. num.* 52. *in fin.* Farinac. *d. quaſt.* 119.
num. 76. & 77.

36. Ad ſextam quæſtionem Dixi, nullum eſſe dubium,
quin impetrans beneficium teneatur mentionem fa-
cere aliorum beneficiorum iam obtentorum; aliàs im-
petratio nulla erit, *cap. cùm adeo. & ibi DD. de Re-
ſcrip. cap. de multa. de praben.* Menoch. *de arbitr.
cas.* 201. *num.* 41. Barbos. in *cap. ad audientiam* 31.
num. 3. *de Reſcrip.* Ioan. Selu. *de benefic. part.* 3. *q.* 11.
37. *num.* 1. Tornet *in arreſt. beneficial. lit. B. num.* 60. †.
Quod procedit etiamſi beneficia iam obtenta, eſſent
quantumcumque modici valoris. Monald. *conſ.* 92.
38. *num.* 1. †. Hoc tamen non procedit in Gallia, in Re-
giis collationibus, in quibus non ſunt exprimenda
39. priùs obtenta, Louet & ibi add. *lit. B. num.* 3. †. ſi-
cut nec in permutationibus, Idem Ibid.

40. Sed maior eſt difficultas, verùm qualitas beneficij
curati habitu, ſit exprimenda pro validitate prouiſio-
nis. Verbi gratia, ſi beneficium ex primæua ſui ori-
gine haberet curam animarum, quæ tamen de præ-
ſenti non poteſt exerceri; quia propter bellum, aut
aliam ob cauſam totus populus ab illo loco receſſit.
Pro negatiua quòd qualitas illa beneficij curati habi-
tu, exprimenda non ſit; fuit deciſum apud Seraphin.
decis. 936. Gabriel. *conſ.* 191. *lib.* 1. Caualer. *deciſ.*
164. *num.* 3. Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *q.* 20. *n.* 155.
Gars. *de benefic. part.* 5. *cap.* 3. *num.* 99. & *ſeqq.*
ita vt certum ſit, hanc opinionem in beneficiis ſitis in
Italia, aut in locis ſummo Pontifici immediatè ſub-
iectis, ſeruandam eſſe.

41. Sed in Gallia, & in curiis Parlamenti alio modo
iudicatur, nempe omninò neceſſariam eſſe expreſſio-
nem curæ, quantumuis habitualis; Rebuff. *in prax.
tit. de diſpenſat. rat. ætat. in verb. etiamſi curam.
verſ. Secundè.* additio ad Alexand. *conſ.* 74. *in verb. ha-
bitu. vol.* 4. add. margin. ad Selu. *de benefic. part.* 3.
qu. 72. *num.* 2. *vers. nota obiter.* Bleyn. *de benefic. in tit.
de ſimplic. & duplic. benef. num.* 37.

42. Ad ſeptimam propoſitionem conſtituenda eſt re-
gula, duo beneficia ſub eodem tecto eſſe incompa-
tibilia, ſi ſint vniformia; veluti duæ Dignitates, duo
Canonicatus, & ſimiles. † Ideo per pacificam ade- 43.
ptionem ſecundi, vacare primum ipſo iure, per text.
in *cap. de multa. de preben.* Garſ. *de benefic. part.* 11. *cap.*
5. *num* 182. † In Gallia tamen primum incompatibile 44.
non vacat, niſi poſt annum. Louet *in recollect. arreſt.
lit. I. num.* 5. *in fin. & ibi addit.*

Sed tamen per adeptionem alterius curati actu, 45.
non vacabit ex capite incópatibilitatis primum, quod
ſolam curam habitualem habebat. Rebuff. *in d. tit.
de diſpenſat. rat. ætat. in verb. etiamſi curam. verſ.
veruntamen.* Rot. *decis.* 179. *num.* 2. *part.* 2. *recentior.*
† Quod ad Capellanias, teneri nequeunt plures ſub 46.
eodem tecto, ſine legitima diſpenſatione ſummi
Pontificis; aliàs dum ſecunda obtinetur, oportet
omninò dimittere primam Garſ. *loc. cit. num.* 22. &
multis ſeqq. Ricc. *decis.* 156. *part.* 2.

Ad octauam. Certum eſt, non ſtatim per adepti- 47.
onem ſecundi incompatibilis beneficij, vacare pri-
mum; ſed ita demum ſi ſecundi poſſeſſio pacifica
fuerit, niſi tamen poſſeſſor litem ſibi in fraudem le-
gis moueri procurauerit; aut per eum ſteterit, quo-
minus pacificam ſecundi poſſeſſionem adipiſcatur;
ita Garſ. *de benefic. par.* 11. *cap.* 5. *num.* 100.

Ad nonam. Sufficit exprimere, Præpoſiturã habere 48.
canonicatum ſibi annexum: nam eo ipſo infertur per
neceſſariam conſequentiam, ipſum Præpoſitum habe-
re ſtallum in choro, & vocem in capitulo; itavt non
ſit opus alia huius rei particulari expreſſione. Seraph.
decis. 474. *num.* 2. & *decis.* 1495. *num.* 2.

Ad decimam, Reſponderut non eſſe in illius de- 49.
ciſione diutiùs inſiſtendum: cùm nec conſtitutio de
publicand. reſignat. nec regul. Cancell. 34. loquantur
de aliis prouiſionibus, quàm de illis quæ fiunt per
reſignationem, aut iurium ceſſionem. Et hoc indubi-
tatum eſt.

Ad vltimam quæſtionem reſolutio hæc eſt. Si poſ- 50.
ſeſſor titulum habeat ſaltem coloratum, licèt obti-
neat reſcriptum *ſi Neutri*, non tamen indiget noua
poſſeſſione; dum, vt fieri ſolet, gratiam obtinet cum
clauſula *ſine præiudicio iuris iam quæſiti, & ius iuri
addendo.* Sed ſi nequidem titulum haberet coloratum,
noua indigeret poſſeſſionis apprehenſione; quia in
beneficiis nunquam admittitur vitioſus ingreſſus: ita
decidit Cod. Fabr. *lib.* 1. *tit.* 2. *de ſacroſan. Eccles. defin.*
13. quamuis aliter ſentiat Chaſſan. *conſ.* 30. *num.* 13.
† Et in beneficialibus dari debeat manutentio in 52.
ſummariſſimo poſſeſſorio illi, qui titulum habet qua-
muis diſcoloratum, Poſt. *de manutent. obſeru.* 42. *n.* 28.
† Verùm Rota Rom. hanc ſequitur opinionem, vt
non ſit opus noua poſſeſſionis apprehenſione; ſed
licitum ſit cuicumque, nouum titulum cum prio-
ri accumulare; & cauſam poſſeſſionis ſibi mutare,
nulla noua apprehenſione poſſeſſionis interuenien-
te; & ſic primam poſſeſſionem continuare, vigore
noui tituli ſuperuenientis. Butar. *decis.* 127. *num.* 18.
quæ eſt repetita *in recent.* 741. *num.* 8. *part.* 2. Lotter.
de re benefic. lib. 2. *quaſt.* 46. *num.* 21. vbi plures deci-
ſiones ad hoc allegantur. Quod & in Gallia obſerua-
tur ex Papon. *lib.* 8. *tit.* 17. *arr.* 1. quia licèt ex pluribus
titulis poſſit quis poſſidere, tamen vnica poſſeſſio
ſufficit, *l.* 3. §. *ex pluribus. ff. de acq. poſſ.* Rebuff. *in prax.
tit. de ſubrogat. num.* 28. & poteſt poſſeſſio acquiri ex
titulo inualido. Idem *in tit. de reſcrip. Etiam, & Pe-
rinde valere, num.* 52. & poteſt fieri acquiſitio poſſeſ-
ſionis ſine cauſa. Bart. *in l. quod meo. num.* 1. *ff. de acq.
poſſeſ.* Ias. in *l.* 3. §. *genero. ff. eod. tit.* & licèt cauſa ſit
iniuſta, ob quam poſſeſſio capta fuit; ipſa tamen poſ-
ſeſſio vera eſt. Rot. *deciſ.* 275. *num.* 5. *part.* 1. *recent.*

CAPVT

CAPVT XXVIII.

Quæ ſit ſubrogationis praxis in Gallia.

SVMMARIVM.

1. *Subrogatio in beneficialibus quomodo & quando obtineri poſſit, breuiter enarratur.*
2. *In Gallia quomodo fiant ſubrogationes beneficiales. Et num. 11. remiſſinè.*
3. *Ex iuris communis diſpoſitione, collatio facta collitiganti per viam ſubrogationis præualet, ſi intra menſem obtineatur.*
4. *In Gallia collatores ordinary beneficia litigioſa conferre ſolent. Et num. 6. & 8.*
5. *Literæ ſubrogationis in Gallia obtinentur à Rege, vel à Cancellaria.*
7. *Obtenta ſubrogatione, quomodò procedendum ſit in Gallia.*
9. *Si duo ſubrogati inuicem contendant, præualebit is cuius iura ſunt meliora.*
10. *Permutationes etiam ſuper iure prætenſo, fieri poſſunt coram Ordinario, in Gallia.*
12. *Subrogatio peti debet intra menſem, non à die notitia, ſed a die obitus.*
13. *Collitigans non poteſt petere ſubrogationem, ſi annus fuerit elapſus; qui annus non computatur à die adepta poſſeſſionis, ſed a die data tituli.*
14. *Fallit ſi petens ſubrogationem ſit in poſſeſſione, tanc enim annus non carrit in præiudicium poſſidentis.*

1. SVbrogatio in beneficialibus, nihil aliud eſt, quàm alicuius in ius & locum alterius ſoppoſitio; quæ ad hoc inuenta eſt, vt collitigantibus nouus non detur aduerſarius: ſed ſi vnus ex illis cedat vel decedat, poſſit alter collitigans obtinere à ſummo Pontifice, vel Legato ad id poteſtatem habente, ſe ſupponi & ſubrogari in ius & locum ſui aduerſarij, qui ceſſit ius ſuum alteri, vel mortuus eſt; dummodò id petat intra menſem à die mortis, aut à die præſtiti conſenſus numerandum: & ſi durante hoc menſe, tertius quidam illud beneficium obtinuerit; præualebit conceſſio facta collitiganti ſubrogato, quanquam & poſſit Papa tertium non collitigantem ſubrogare, cum derogatione regulæ de ſubrog. collitigan. vel etiam abſque derogatione, quando collitigans extra curiam deceſſit, ita Rebuff. *in prax. tit. de ſubrog. in princ. & num. 6. & alij DD. ſuper reg. 28. de ſubrogand. collitig.*

2. Sed in Gallia praxis ſubrogationis eſt omnino diuerſa. Et ideò aliàs requiſitus ſuper prioratu loci de Vacheres, cuius occaſione Mirallius duas ſubrogationes obtinuerat, vnam in ius Caroli, aliam in ius Danielis qui à Carolo reſignationem habuerat, & ambo mortui erant lite pendente; aduerſùs quem ſubrogatum contendebat Martinus, qui beneficium illud
3. vti vacans per obitum impetrauerat † Dixi quòd licèt ex iuris communis diſpoſitione, beneficium illud non poſſet per alium quàm per Papam, nec alteri quàm collitiganti conferri, per text *in Clemen. vnic. vt lit. penden. & cap. 2. eod. tit. in 6.* In Gallia ta-
4. men contrarium obſeruatur: † Licitum enim eſt collatoribus ordinarijs, beneficia litigioſa per obitum vel reſignationem vtriuſ ex partibus collitigantibus vacantia, conferre. † Quâ collatione factâ, im- 5.
petrantur litteræ à Rege vel Cancellaria, ad effectum obtinendi ſubrogationem in ius & locum defuncti, vel cedentis. Petr. Gregor. *in inſtit. rei benefic. cap. 40. num. 27. verſ. in Gallia.* Rebuff. *in concord. tit. de mand. Apoſt. §. declarantes, in verbo ſucceſſores. verſ. præterea ſignanandm eſt.* † Confert enim in Gallia Or- 6.
dinarius quæcumque beneficia; non obſtante qòòd ſint litigioſa, Adden. ad Pariſ. *de reſign. lib. 2. queſt. 3. num.* 105. Peleus *in Analyſi, cap. 37. verſ. in hoc regno, fol. mihi* 141. Vbi dicit, quòd hodie non ſeruatur in Gallia ius antiquum: ſed ſtatim mortuo beneficiato, confertur alteri beneficium etiam litigioſum per Ordinarium, vel per Papam. † Quòd ſi quis fue- 7.
rit ſubrogatus per Papam in ius alterius, accipit poſſeſſionem in vim ſubrogationis Papæ; & poſtea impetrat literas Regias, quibus petit ſe ſubrogari in ius & poſſeſſionem ac inſtantiam mortui: niſi ipſe iam eſſet in poſſeſſione: quia ſufficit continuatio ſine noua apprehenſione, vt ſupra dictum eſt *cap. preced. num. vlt.* † Et ſi prædictis opponatur, Ordinarium 8.
non habere poteſtatem ſubrogandi? Reſpondent Doctores Galli, non ab Ordinario, ſed à Rege, & per literas Regias ſubrogationem concedi. Et ita practicatur.

Vnde pro reſolutione caſus propoſiti, concluden- 9.
dum erat, quòd cùm duo concurrerent petentes ſe ad ſubrogationem admitti, nempe Mirallius & Martinus; ille ex iuribus vtriuſque collitigantis defuncti, hic ex propria impetratione; diſcutiendum erat de titulis amborum, & is obtinere debebat cuius iura eſſent meliora, vt decidit Papon. *lib. 8. tit. 17. arr. 7.* Tournet. *lib. 2. lit. S. num. 46.*

Præterea dixi Martinum licitè potuiſſe permutare 10.
coram Ordinario, coram quo permutationes etiam de iure prætenſo fieri poſſunt in Gallia, ſaltem de conſuetudine: vt teſtatur addit. ad Pariſ. *de reſignat. lib. 9. tit. 16. num. 13.*

Si quis autem plura iuxta praxim Galliæ, circa ſu- 11.
brogationes ſcire deſideret: adeat Rebuff. in locis proximè citatis, nempe *in prax. tit. de ſubrogat. & in concord. tit de mandat. Apoſtol. §. declarantes. in verb. ſucceſſores.*

Debet autem ab ipſis collitigantibus peti ſubroga- 12.
tio intra menſem, non à die notitiæ, ſed à die obitus; adeovt ſi poſt tempus illud petatur, ſuccedat ius commune; vt prior prouiſio valeat, poſteriores ſint inualidæ. Expill. *Arreſt. 48. num. 2. & 3.*

Et non poteſt peti ſubrogatio per collitigantem, 13.
ſi annus à data ſuarum prouiſionum fuerit elapſus; non dico à data captæ poſſeſſionis, quæ in hac materia non inſpicitur; ſed à data tituli, add. ad Pap. *lib. 8. tit. 17. arr. 3.* † Quod verum eſt, ſi ſubro- 14.
gationem petens non poſſideat; nam eo poſſidente, non currit annus, vt poſt Rebuff. aduertit add. ad Louet. *lit. S. num. 6.*

CAPVT XXIX.

De nullitate impetrationis, ex eo quòd non fuit expreſſum ius ad rem, quod impetranti ſuper alio beneficio competebat.

SVMMARIVM.

1. *Impetrans tenetur facere expreſſam mentionem aliorum beneficiorum quæ obtinet.*

2. Exprimi

2. *Exprimi debent in impetratione beneficia, ſuper quibus impetrans non habet ius formatum; ſed dumtaxat ius ad rem.*

3. *Reſignare non poteſt quis beneficium, in quo nihil iuris habet.*

4. *Incompatibilitas beneficiorum non nocet impetranti, ſed ambo poſſidere poteſt, quandiu durabit lis & poſſeſſio non erit pacifica.*

CAſus talis propoſitus fuit. Titius duas paruas capellanias poſſidens, impetrauit certo modo quoddam beneficium regulare, cum decreto de ſuſcipiendo habitum intra tres menſes, & profeſſionem regularem emittendo, dictaſque capellanias dimittendo: dictum verò beneficium regulare ſemper fuit litigioſum.

Idem Titius poſtea canonicatum obtinuit, nulla facta mentione præmiſſorum, & illius poſſeſſionem adeptus eſt: in cuius poſſeſſionis adeptione ſe ſe Tertius oppoſuit, prætendens ſe primò prouiſum de dicto canonicatu per reſignationem; deinde verò per obitum.

Quæſitum fuit. 1. vtrùm impetratio canonicatus ſit valida. 2. vtrùm Titius poſſit dictum canonicatum reſignare. 3. vtrùm beneficia illa incompatibilia ſimul tenere poſſit, cùm ſint litigioſa.

1\. Reſpondi ſine dubio impetrationem canonicatus factam per Titium, nullam eſſe; cùm in ea non fuerit facta mentio obtentorum, quod tamen erat omninò neceſſarium: per text. *in cap. ſi motu proprio. 23. de preben. in 6.* Menoch. *de arbitrar. caſ.* 201. *num.* 41: qui id ampliat *num.* 42. etiamſi eſſent beneficia modici valoris. Diximus ſup. *cap.* 26. *num.* 26. & 27.

2\. Similiter quamuis impetrans non haberet ius plenè formatum in aliquo beneficio, ſed dumtaxat ius ad rem; aut ſi beneficium de facto, non de iure poſſideret: tenetur nihilominus illud exprimere, Menoch. *vbi ſup. num.* 43. Selu. *de benefic. part.* 3. *quæſt.* 2. *num.* 4. Pariſ. *de reſignat. lib.* 10. *quæſt.* 2. *num.* 73. & 75. Garc. *de benefic. part.* 1. *cap.* 2. *num.* 122. & *ſeqq.* Vbi reprehendit Gonſal. contrarium ſentientem.

3\. Vnde ſequitur Titium reſignare non poſſe, cùm nullum ius habeat in canonicatu, ob non factam expreſſionem beneficiorum obtentorum: & beneficium illud vti vacans, poſſe à Tertio impetrari, Paris. *de reſignat. lib.* 2. *quæſt.* 22. *n.* 6.

4\. Si tamen obtenta expreſſerit in impetratione beneficij regularis, non nocebit illi incompatibilitas; cùm durante lite non teneatur priora beneficia dimittere; vt diximus ſupra *cap.* 27. *num.* 47. & tradit Cokier *ad regul.* 51. *Cancellar. num.* 9.

CAPVT XXX.

De immunitate Clericorum à collectis tam pro bonis Eccleſiæ, quàm pro patrimonialibus. Et in quibus caſibus, ac quomodò collectari poſſint per laicos.

SVMMARIVM.

1. *Actus qui dederunt cauſam liti, vel facti fuere lite pendente, non ſufficiunt ad manutentionem.*
2. *Poſſeſſory actus aduerſus clericos particulares non ſuffragantur, in præiudicium ordinis clericalis.*
3. *Clauſula decreti irritantis inficit tam titulum, quàm poſſeſſionem.*
4. *Non datur poſſeſſio etiam immemorialis in præiudicium exemptionis clericorum, & n. 7.*
5. *Derogatio ſpecialis requiritur, vt fiat præiudicium priuilegiis clericalibus.*
6. *Octo requiſita copulatiuè concurrere debent in caſibus, in quibus clerici collectari poſſunt.*
8. *Bona ad Eccleſiaſticos tranſeunt cum onere ſuo, quando agitur de onere perpetuo & inuariabili; ſecus, ſi onus ſit incertum & variabile.*
9. *Vicelegatus nihil poteſt ſtatuere contra ius commune.*
10. *Clauſula,* citra præiudicium iurium, *ſuffragatur etiam in poſſeſſorio.*
11. *Clerici ſunt immunes etiam ab impoſitionibus factis ſuper carne, vino, & ſimilibus.*
12. *Clerici bene faciunt, ſi componant & tranſigant ſuper collectis cum Vniuerſitatibus, quando adſunt plures expenſæ factæ pro communi vtilitate clericorum & laicorum.*
13. *Clerici ſuccedunt in onere collectarum, ſi bona emerint, aut acquiſiuerint ſub pacto expreſſo illas ſoluendi.*

CVm aliàs conſuluiſſem pro immunitate Eccleſiaſticorum ab onere collectarum, pro debitis communibus exſoluendis impoſitarum per communitates laicorum: tandem fuit lata ſententia in fauorem dictæ immunitatis. Pro cuius iuſtificatione, reſpondendo ad dubia quæ contra Clerum propoſita fuerant, Dixi in primis; non conſtare de quaſi poſſeſſione collectandi: † quia aderant tantùm certi actus qui vel liti cauſam dederant, vel lite pendente facti fuerant; & ideo non ſufficiebant, vt ex illis deueniretur ad manutentionem, Rot. *deciſ.* 533. *num.* 2. *part.* 1. *recentior.* & *part.* 2. *deciſ.* 30. *num.* 1. Cancer. *lib.* 3. *var. reſol. cap.* 4. *num.* 95. 1

2\. Et quamuis conſtaret de aliis actibus poſſeſſoriis, non tamen poſſent ſuffragari in præiudicium ordinis clericalis, *cap. quanquam. de Cenſib. authen. item nu. a communitas. Cod. de Epiſc. & cler.* Royn. *conſ.* 117. *in fin. vers. non obſtat poſtremò. vol.* 4. Rot. *deciſ.* 72. *num.* 8. & 9. *part.* 1. *recentior.*

3\. Præterea, propter clauſulas irritantes contentas in bulla Cœnæ Domini, non poteſt opponi aliqua poſſeſſio in præiudicium ordinis clericalis; tales enim clauſulæ inficiunt titulum & poſſeſſionem, Caſſador. *deciſ.* 1. *de cauſ. poſſeſ.* & *propr.* Cod. Fabr. *lib.* 1. *tit.* 2. *defin.* 21. *num.* 3. & in proprio caſu noſtro Barbos. *de Iur. Eccleſ. cap.* 39. §. 5. *num.* 59. *vers. ſeptimò quæro.* † Et ſanè cùm immunitas clericorum ſit de iure diuino, nulla poſſeſſio in contrarium opponi poteſt. Carol. de Graſſ. *de effect. cleric. effec.* 3. *num.* 114. 4

Quod procedit, non obſtante quacumque conſuetudine, etiam immemoriali in contrarium, propter excommunicationem contentam in dicta bulla: Graſ. *d. effec.* 3. *num.* 118.

Et quamuis in contrarium allegarentur quædam Bullæ Leonis X. & Clementis VII. nec non deciſio Clementis VIII. relata per Matt. *de iuriſdic. part.* 4. *centur.* 1. *caſ.* 1. *num.* 52. Tamen dixi hæc non obſtare; †. cùm in dictis bullis, nulla adeſſet expreſsè derogatio priuilegiorum clericis competentium: cùm tamen conſtitutio illos non afficeret, niſi ſpecialiter fuiſſent nominati, Vgolin. *in tract. de cenſur. ſum. Pontif. reſer. cap.* 18. §. 2. *per tot.* 5

Deciſio vero Clementis VIII. non obſtabat; tum quia in caſu illo collecta imponebatur authoritate

 ſummi

ſummi Pontificis: quod hìc factum non fuerat: tum etiam quia ibi conſtabat notoriè, laicos non habere facultates ſufficientes ad ſoluenda onera: vt legitur apud Matt. *d. num.* 52. & 53. quod in caſu noſtro non verificabatur.

6. Et quamuis clerici teneantur aliquando contribuere, non ſolum ad peſtem & famem repellendam; ſed etiam ad aliqua concernentia illorum vtilitatem: tamen illa contributio non debet fieri niſi octo concurrentibus, quorum primum eſt, vt non collectentur niſi in ſubſidium, & deficientibus facultatibus laicorum. 2. Quòd contributio fiat, conſulto Romano Pontifice, 3. Vt conſtet impoſitionem fieri ex cauſa neceſſaria, 4. Vt deliberatio circa talem impoſitionem fiat conuocato concilio tam clericorum, quàm laicorum. 5. Vt pecunia pro qua imponitur collecta fuerit conſumpta, vel debeat conſumi ad illum vſum pro quo fuit impoſita, & non ad alios. 6. Quòd neceſſitas vel vtilitas ſit magna & vrgens. 7. Quòd negotium tangat directè Eccleſiam. 8. Vt agatur de neceſſitate communi inter clericos & laicos: quæ omnia copioſè tradit Carol. de Graſſ. *d. effec.* 3. *num.* 227. *vſque ad* 248. Et ferè omnia referuntur per Rot. *deciſ.* 42. *à num.* 3. *vſque ad* 9. *part.* 4. *recentior.* & de dicta immunitate clericorum copioſè tractat Rot. *deciſ.*
7. 339. *per tot. part.* 6. *recentior.* †. Vbi *num.* 70. oſtenditur Rectorem non poſſe per ſuum conſenſum præiudicare Eccleſiæ, quamuis permiſerit bona poni in cataſtro laicorum; quamuis etiam aliquo tempore perſoluiſſet collectas: quia non potuit præiudicare Eccleſiæ, ſine aſſenſu ſummi Pontificis, vt ibi dicitur *num.* 77. Et ſic fuit bis diligenter examinato articulo per Rotam Romanam reſolutum.

8. Quæ immunitas extendenda eſt, ad bona patrimonialia clericorum. Cùm enim duo ſint onerum genera, quædam certa, inuariabilia & perpetua, vt ſunt cenſus & tributa; alia verò ſint variabilia & incerta, quæ per æs & libram modò maiora modò minora imponuntur: ſi de primi generis oneribus agatur, certum eſt illa tranſire ad priuilegiatos, ad quos res ipſa onere inuariabili affecta pertranſit: ſi verò de oneribus ſecundi generis, quales ſunt collectæ, quæ pro ære alieno diſſoluendo imponi ſolent: tunc res non tranſit cum ſuo onere: ſed ſi priuilegiatus ſuccedat, vtetur ſuo priuilegio, quamuis acquiſiuerit à perſona non priuilegiata, Rot. *d. deciſ.* 42. *num.* 11. 12. & 13. *part.* 4. *recentior.* Scott. *in conſtit. Pontif. theorem.* 77. *verſ. porro bona patrimonialia.* Bonacin. *tom.* 3. *diſput.* 1. *quæſt.* 19. *punct.* 3. *num.* 12. *verſ. ſententia.* Vbi plures allegat. Graſ. *d. effec.* 3. *num.* 27. 28. & 32. Vbi dicit contrariam opinionem eſſe communiter damnatam.

9. Et quamuis in caſu propoſito allegaretur decretum quoddam, aliàs factum per Eminentiſſ. Cardinalem de Comitibus contra clericos; Reſpondi, non potuiſſe Vicelegatū derogare diſpoſitioni iuris communis; Rot. *decis.* 500. *num.* 4. *in fin. par.* 3. *recentior.*
10. Honded. *cons.* 93. *num.* 70. *vol.* 1. † Maximè cùm decretum illud factum fuiſſe proponeretur cum clauſula *ſine præiudicio iurium partium*, quæ illarum iura præſeruat etiam in ſummariſſimo poſſeſſorio, Seraphin. *decis.* 810. *num.* 1.

11. Maius tamen dubium verſari videbatur, circa impoſitionem factam ſuper carne quæ in publico macello vendebatur; cuius prærium dicebatur augeri mediantibus quibuſdam paſcuis communibus, quæ per vniuerſitatem dabantur macellariis, : & non videbatur æquum, vt clerici vtilitatem perciperent ex paſcuis laicorum. Sed ad hoc reſponſum fuit, idem ius competere clericis ſuper paſcuis communibus, quod laicis; & ideo Communitas nihil dabat macellariis pluſquam ipſimet clerici, qui partem habebant in paſcuis, Bertrand. *conſ.* 92. *vol.* 3. *part.* 1. Et ideo ſi ſuper pane, carne & aliis venalibus imponantur gabellæ, clerici & perſonæ Eccleſiaſticæ non tenentur contribuere; vt decidit Rot. *deciſ.* 159. *num.* 8. *par.* 7. *recen.* dicens iſtam eſſe veram & communem ſententiam, quicquid alij dicant in contrarium.

Et ex his, lata fuit ſententia in fauorem Eccleſia- 12.
ſticorum, circa quam tamen duo notanda eſſe exiſtimo. Et primò quidem, quòd cùm magna pars impoſitionum, quæ fiunt per Communitates, maxime in ſtatu Auenionenſi & Comitatu Venaiſſino, fiant pro exſoluendis oneribus & debitis contractis ex cauſa belli, ſeu ad depellendam famem & peſtem, & aliis in quibus de iure, Eccleſiaſtici contribuere debent, non expedit vt clerici reddant ſe difficiles in contribuendo pro rata eos tangente, cum authoritate ſuperiorum, & interuenientibus aliis de iure requiſitis. Quemadmodum fecerunt Domini de clero, qui cum ciuitate Auenionenſi tranſegerunt, ſuper modo ſoluendi collectas.

Secundò notandum eſt, quòd licèt clerici ſint im- 13.
munes à dictis oneribus; tamen ad illa tenentur, ſi in contractu acquiſitionis ad eorum ſolutionem ſe obligauerint: quia Eccleſia licèt ſit immunis à collectis, non tamen eſt immunis à conuentionibus: ita tradit Cardin. Alban. *in tract. de immunit. Eccleſ. n.* 80. *verſ. nunc rationem illam.* adden. ad Burat. *deciſ.* 780. *num. vlt. col. vlt.* Rot. *deciſ.* 339. *num.* 62. *part.* 6. *recentior.* Sanch. *in opere moral. lib.* 2. *cap.* 4 *diſput.* 57. *n.* 8. Vbi quòd donans vel concedens in actu conceſſionis poteſt apponere legem quam voluerit, & Eccleſia tenetur illam obſeruare, ſiue in fraudem ipſius Eccleſiæ id actum ſit, ſiue non; Nic. Bellon. *conſ.* 40. *num.* 4. & 5. Et onera quæ procedunt ex pacto inito cum authoribus clerici, à quibus ipſe ius habet; dicuntur realia & rem ipſam ſequuntur, vt oſtendit Barboſ. *de iure Eccleſ. cap.* 39. §. 5. *num.* 37. Vide Dian. *reſolut.* 82. *tract.* 2. *vol.* 1. & *reſol.* 44. & 45. Quid de prohibita introductione certorum fructuum intra ciuitatem, idem Diana loquens de prohibitione ingreſſus vini forenſis *loc. cit. reſolut.* 68. & 69. Carol. de Graſſ. *de effect. clericat. effect.* 2. *num.* 315. Quid de taxa fructuum Dian. *reſol.* 71. Quid de conſuetudine immemoriali, *idem* Diana *loc. citato reſolut.* 96.

CAPVT. XXXI.

An & quando capellania requirat prouiſum, eſſe actu celebrantem, aut aptum ad celebrandum. Et quando, & ex quibus poſſideri queat per ſimplicem clericum.

SVMMARIVM.

1. *Capellania non ideo eſt Sacerdotalis, quamuis fundator dixerit, quòd inſtitutus in ea teneatur celebrare.*
2. *Amplia, vt hoc procedat, quamuis fundator mandaſſet præſentari vnum qui ſit idoneus.*
3. *Idem, ſi fundator dixiſſet inſtitui capellanum, qui diu noctùque celebret diuina officia, ſicut cæteri.*
4. *Vel ſi dixiſſet, quòd teneatur aſſiſtere proceſſionibus, & diuinis officijs.*

5. Capellania

5. *Capellania dicitur Sacerdotalis, ſi ex verbis fundationis colligatur intentio fundatoris. Et ex quibus.*

6. *Nomen præsbyteri refertur ad ſimplices Clericos.*

7. *Fallit ſi teſtamentum fuerit latino idiomate conſcriptum.*
Sublimita niſi teſtator eſſet imperitus, tunc enim larga ſit interpretatio. num. 12. & vid. num. 8.

9. *Deciſio* Mantic. 129. *in quibus terminis procedat.*

10. *Conſuetudo interpretatiua facit, vt ſimplices Clerici admitti poſſint, vel non, ad capellaniam.*
Amplia licèt conſuetudo non eſſet præſcripta. num. 11.

13. *Quando capellania eſt Sacerdotalis, tenetur prouiſus de ea, per ſe ipſum inſeruire, & non per ſubſtitutum.*

14. *Curatus tenetur ad continuam reſidentiam, & celebrationem Miſſarum.*

15. *Cura eſt incompatibilis cum capellanijs Sacerdotalibus, in loco ita remoto conſtitutis, vt vtrique ſeruitio Parochus ſimul intereſſe non poſſit.*

16. *Vtrùm in impetratione capellaniæ, neceſſe ſit pro illius validitate exprimere, quòd habet ordinem presbyteratus annexum.*

QVæſtio admodùm practicabilis eſt, an & quando capellania cenſeatur Sacerdotalis, & requirat quòd prouiſus ſit Sacerdos, & actu celebrans; an verò per ſimplicem clericum poſſit obtineri. In qua variè ſecundùm facti contingentiam, Sacerdotalem eſſe, vel non eſſe, Reſpondi; attentis maximè verbis in fundatione appoſitis. Nam ſuper teſtamento Domini quondã Petri de Villanoua loci de Grans in Prouincia prouinciæ condito anno 1348. die 15. Maij. Dixi capellaniam per eum fundatam non eſſe Sacerdotalem, & in ea deſeruiri poſſe per ſubſtitutum; etiamſi teſtator dixiſſet, quòd inſtituatur capellanus qui ſingulis diebus celebrare teneatur. Quia licèt nonnulli Doctores, ex illis verbis voluerint in-
1. ferre capellaniam eſſe Sacerdotalem; † tamen contraria ſententia præualuit, & illam amplexa eſt Rot. Roman. exiſtimans illam fundationem, non continere præciſam Sacerdotij neceſſitatem, nec perſonalem reſidentiam; ſed per alium fieri poſſe ſeruitium in eadem capellania: vt notauit Burat. *deciſ.* 92. *num.* 2. *& ſeqq.* Idque eò magis, quia Sacra Cardinalium Concilij interpretum congregatio ita ſæpiùs declarauit, vt refert Gonſal. *ad regul.* 8. *gloſ.* 5. *num.* 77.
2. *&* 88. & teſtatur *ibid.* Burat. † qui ſubdit hoc procedere, quamuis teſtator voluiſſet quòd preſentandus eſſet idoneus; quia idoneitas etiam conſiderari poteſt ad hoc vt per ſubſtitutum faciat celebrari. Idem tenuit Gratian. *diſcep. foren. cap.* 133. *num.* 10. *&*
3. *ſeqq.* † Vbi loquitur in caſu quo teſtator voluerat, quòd Capellanus diu noctúque celebraret diuina officia, ſicut cæteri Capellani; referens ita per d. congregationem fuiſſe determinatum.

4. Vnde nec obſtabat poſſidenti vigore dicti teſtamenti, quòd teſtator voluerat prouiſum aſſiſtere proceſſionibus & diuinis officijs. Quia iſta poſſunt exerceri per ſubſtitutum; ideò non inferunt prouiſum debere eſſe Sacerdotem, Rot. *deciſ.* 65. *num.* 2. *par.* 3. *recentior.*

Sed è contrario ſuper teſtamento D. Berengarij Goffridi conſultus eodem ferè tempore, contrarium reſpondi; nempe capellaniam per eum fundatam eſſe Sacerdotalem, niſi præſcriptio vel conſuetudo obſtaret in contrarium. Ratio eſt, quia teſtator claris verbis ſuam intentionem expreſſerat, mandans ſuum nepotem inſtitui in dicta capellania, caſu quo ad ſacros ordines peruenerit, & Miſſam celebrauerit, & interim voluit poni vnum præsbiterum ſufficientem, donec ipſe fuerit effectus præsbiter, & miſſam nouam celebrauerit: ſi verò non peruenerit ad præſ-
biteratus ordinem &c. † Quæ omnes clauſulæ ſatis 5.
demonſtrant illius intentionem fuiſſe, vt prouiſus de dicta capellania eſſet actu præsbiter: ſicut in ſimilibus terminis reſpondit dicta Eminentiſſ. Cardinal. congregatio, referente Barboſ. *de iur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 33. Et ita dixi capellaniam à dicto Berengario fundatam, per teſtamentum ab eo conditum die 17. Octob. 1419. eſſe ſacerdotalem.

Et eadem ratione, ſuper alio teſtamento conſultus Reſpondi, ex verbis fundationis apparere beneficium de quo agebatur, eſſe ſacerdotale; quia teſtatrix vſa fuerat his verbis: volo & ordino quòd de bonis meis fundetur vna capellania, in Eccleſia parochiali ſancti Amantij, in honorem beatæ Catharinæ, in qua quidem capellania dici & celebrari volo qualibet ſeptimana tres miſſas; & eo caſu adueniente, inſtituo & Patronos eſſe volo Propinquos meæ parentelæ, & quòd patronus teneatur, & debeat prouidere de vno præsbitero idoneo & ſufficienti; & caſu quo non reperiretur aliquis, qui dictæ capellaniæ vellet inſeruire, nec onus celebrandi dicendo tres miſſas modo præmiſſo in ſe aſſumere, volo quòd bona mea dentur amore Dei tam operæ dictæ Eccleſiæ &c.

Quia licèt ſæpius Rota Romana exiſtimauerit, no- 6.
men præsbiteri poſſe etiam ſimplicibus clericis adaptari; vt colligitur *in cap. veſtra. iunct. princip. cum fin. de cohabit. cleric. & mul.* Mantic. *decis.* 129. *num.* 1.
† Tamen hoc non procedit, quando teſtamentum 7.
conceptum fuit latino idiomate, prout in hoc caſu; tunc enim nõ refertur niſi ad inſignitos ordine ſacerdotali, per rationem allatam à Rolan. *conſ.* 83. *num.* 21. *vol.* 3. Rot. *decis.* 14. *num.* 7. *part.* 7. *recentior.* vbi alij ci-
tantur. † Maximè quia illud teſtamentum, de quo 8.
agebatur, conditum fuerat à muliere, quæ vim & efficaciam verborum latinorum ignorabat: & propterea interpretatio fieri debebat ſecundùm communem vſum loquendi, & verba propriè, non autem impropriè & fictè intelligenda, *l. fin. & ibi DD. Cod. de his qui ven. ætat. impetr.*

Dicta verò *decis.* 129. apud Mantic. fundatur potius 9.
in obſeruantia verbi dubij interpretatiua, vt not. Barbos. *de iur. Eccles. lib.* 3. *cap.* 5. *de capellan. num.* 33.
† Sicut etiam ſtante conſuetudine interpretatiua 10.
admittendi clericos etiam non ſacerdotes, ſeu in minoribus ordinibus conſtitutos, collationem capellaniæ factam ſimplici clerico, validam eſſe determi-
nauit Rot. *d. decis.* 14. *n.* 8. *part.* 7. *recentior.* † Adeo vt 11.
non ſit neceſſe conſuetudinem eſſe præſcriptam; vt dicit Mantic. *d. decis.* 129. *num.* 2. Rot. *d. decis.* 14. *n.* 5. *&* 6. *part.* 7. *recentior.*

Et licèt replicari poſſit, contrarium probari poſſe ex traditis per Gonſal. *ad reg.* 8. *glos.* 5. *num.* 85. *&* 86.
† Maximè quia teſtatrix erat ignara, & ſic eius diſ- 12.
poſitio largo modo intelligenda videbatur, ex tradit. per Mantic. *de coniect. vlt. vol. lib.* 3. *tit.* 5. *num.* 7. *&* 8.

Non tamen ideo recedendum exiſtimaui à præcedenti reſolutione, quia Gonſal. vbi & Mantic. videntur ſe reſtringere ad obſeruantiam admittendi non præsbiteros, cùm tamen in caſu propoſito ſupponeretur ſemper prouiſos fuiſſe actu celebrantes, quæ cõſuetudo ſeruãda eſt: vt tradit. idẽ Gonſal. *loc. cit. n.* 107.

Sed ſemotis omnibus prædictis conſiderationibus, hæc vna ſufficit ad declarandam mentem fundatricis, quæ colligitur ex verbis illis: Prouideatur de ſufficienti Præsbitero; & caſu quo non reperiretur qui vellet dictæ Capellaniæ inſeruire, nec onus celebrandi dictas tres miſſas aſſumere &c. quibus ſic ſtantibus, debet prouiſus per ſe ipsũ celebrare & non per ſubſtitutũ, preſertim iunctis aliis ſupra adductis, quæ inſimul & non ſeparatim conſideranda ſunt, ad
13. eliciendam intentionem fundatricis. † Debet ergo prouiſus actualiter & per ſe, non per ſubſtitutum deſeruire, Gars. *de beneſic. part. 7. cap. 1. num.* 86. *& multis ſeqq.* Barbos. *de iur. Eccles. d. cap. 5. num.* 33. *&* 34. Gonzal. *d. glos. 5. num.* 100. Nouar. *lib. 1. qq. foren. cap.* 115. Aliquid hac de re diximus infra *cap.* 118. *num.* 26. *& ſequentib.*

Vnde ſequitur dictam capellaniam fundatam in Eccleſia loci de S. Chamas, eſſe incompatibilem cum
14. cura loci de Grans: † tenetur enim Curatus ex debito officij, miſſas in ſua Eccleſia parochiali celebrare, iuxta Concil. Triden. *ſeſſ. 23. de Reform. cap.* 14. Barbos. *de offic. & poteſt. paroch. cap.* 11. *num.* 5. Cùm igitur non poſſit ſimul duobus in locis conſtitui, & ex neceſſitate curæ teneatur ad continuam reſidentiam in loco de Grans, non poteſt ſatisfacere celebrationi miſſarum in d. Eccleſia loci de S. Chamas indictæ:
15. † Vnde oritur incompatibilitas, Gars. *d. part. 11. c. 5. num.* 86. *vers. ſed id de reſidentia.* Maſſobr. *in prax. concurſ. requis. 1. dub. 3. n. 7. vers. niſi forte.* Rot. *Diuers. decis.* 483. *num.* 3 *part.* 1. vbi dicitur hoc habere locum, quando reſidentia eſt continua; adeo vt ſi quis poſſit in vtroque beneficio deſeruire, beneficia non dicantur incompatibilia, veluti ſi ex iure ſpeciali, ſtatuto vel conſuetudine, reſidentia in vtroque requiratur; quo caſu per adeptionem capellaniæ, vacant beneficia iam adepta propter incompatibilitatem; vt dicit Card. Zabarel. *conſ.* 3. vbi concludit quòd licèt canonicatus requirat præciſam reſidentiam, non tamen eſt incompatibilis cum capellania habente onus annexum, ſingulis diebus celebrandi miſſam; quia hoc onus poteſt ſe compati cum reſidentia requiſita in canonicatu. Idem tradit Griuel. *deciſ. Dolan.* 89. *n.* 9. *&* 10. vbi dicit, quòd ſi capellania habet onus coadiuãdi Parochũ in cura animarum, dicitur requirere reſidentiam, & ex eo inducitur incompatibilitas; & nos ſuperiùs *cap.* 12. copioſè demonſtrauimus.
16. An verò, & quomodò in impetratione huiuſmodi capellaniarum habentium ordinem annexum, aut onus celebrandi miſſas, vel requirentium perſonalem reſidentiam, facienda ſit mentio harum qualitatum, reſoluitur per ſequentes concluſiones.

Prima, non eſſe neceſſarium quòd in impetratione exprimatur capellaniam habere annexum onus celebrandi miſſas, quia talis qualitas licèt fuiſſet expreſſa, non ideo difficiliorem reddidiſſet ſummum Pontificem ad gratiam concedendam. Cùm enim Iudicis arbitrio relinquatur iudicandum, vtrùm qualitas non expreſſa ſit talis, quæ difficiliorem reddidiſſet Principem concedentem, conſideratis ſcilicet negotij circunſtantiis, vt tradit Rot. *deciſ. 24. num.* 8. *part.* 5. *recen.* Sanch. *lib.* 8. *de matr. diſput.* 21. *num.* 19. nullus Iudex exiſtimabit expreſſionem oneris celebrandi miſſas, difficiliorem redditurum fuiſſe ſummum Pontificem ad gratiam concedendam; quia cùm capellania ſit beneficium Eccleſiaſticum, & propter diuinum officium detur beneficium, *cap. cum ſecundùm. de preben. cap. fin. de reſcrip. in* 6. potuit cogitare ſummus Pontifex capellaniam habere aliquod ius ſpiritualitatis annexum, Felin. *in cap. in noſtra* 32. *num.* 9. *vers. de tertio. de reſcript.* Cùm etiam ipſum nomen capellaniæ, quodammodo præ ſe ferat celebrationem miſſarum, Rot. *deciſ.* 65. *num.* 1. *part.* 3. *recentior.*

Secunda concluſio; quamuis capella habeat annexum ordinem ſacerdotij, non eſt neceſſe illud exprimere in impetratione: imò ſufficit quòd prouiſus ſit habilis actu, vel habitu ad illius ordinis ſuſceptionem: *cap. ſi pro clericis. & cap. ei cui. de preb. in* 6. Rot. *d. deciſ.* 65. *num.* 2.

Tertia concluſio; quamuis capellania requirat reſidentiam, non tamen neceſſariò illius qualitatis fieri debet mentio in impetratione: quia reſidentia de iure communi ineſt omnibus beneficiis, qualitates autem quæ inſunt de iure, ſunt notæ ſummo Pontifici: ideo non ſunt de neceſſitate exprimendæ, Selu. *de beneſ. par.* 3. *qu.* 12. *n.* 12. & ita decidit Rot. *d. deciſ.* 65. *num.* 2. *vers. quo verò ad reſidentiam.*

CAPVT XXXII.

De iurepatronatus hæreditario, gentilitio & mixto; & quomodo voces patronorum debeant computari, quando ſit preſentatio.

SVMMARIVM.

1. *Ius-patronatus quando ſit gentilitium, hæreditarium vel mixtum*
2. *Qualitas hæreditaria non eſt incompatibilis cum iurepatronatus gentilitio*
3. *In dubio iuſpatronatus cenſendum eſt hæreditarium.*
4. *In gentilitio ſucceditur in capita, in hæreditario in ſtirpes.*
5. *In gentilitio ſuccedunt qui ſunt proximiores ordine ſucceſſiuo, excluſis remotioribus.*
6. *In hæreditario mille computantur pro vno quem repreſentant.*
7. *In gentilitio quilibet ſuum caput conſtituit, ſed remotiores excluduntur à proximioribus, num.* 8. *&* 22.
9. *Explicatur ſententia Barboſæ, & aliorum, qui dicant iuſpatronatus relictum per donationem vel legatum, acquiri in capita. Et num.* 12. *contrarium verius oſtenditur, excepto iurepatronatus gentilitio.*
10. *Hæredes ex inæqualibus portionibus, ſuccedunt tamen æqualiter in iurepatronatus. Fallit quando voces ſunt æquales, quia preſentatus ab eo qui maiorem habet partem hæreditatis, præfertur. num.* 11.
13. *In gentilitio, poſt primos vocatos, alij ſuccedunt in ſtirpes. Limita, niſi familia eſſet vocata tanquam vnum corpus, & collegialiter. n.* 14.
15. *Si duobus corporibus competat iuſpatronatus, quodlibet corpus pro vno tantùm iure numeratur.*
16. *Quæ requiruntur vt iuſpatronatus ſit mixtum ex gentilitio & hæreditario.*
17. *Iuſpatronatus mixtum non poteſt transferri, niſi deficiente tota familia vocata.*
18. *Finitâ familiâ iuſpatronatus tranſit ad hæredes extraneos, nec Eccleſia libertatem acquirit.*
19. *In iurepatronatus mixto ſucceditur in capita, licèt*

Digitized by Google

cèt non ſit purè gentilitium; in eo tamen filij emancipati non admittuntur viuis parentibus ad præſentandum. ſecus in purè gentilitijs.

20. *Vtrùm filius in iurepatronatus gentilitio repreſentet perſonam patris, & quid de nepote reſpectu patrui, num 21.*

22. *Eadem ratio repreſentationis locum habet in iure patronatus, quæ in profanis ſucceſſionibus obſeruatur.*

23. *In iurispatronatus ſucceſſione conſuetudo attendenda eſt.*

24. *Quando agitur de derogatione qualitatum fundationis, maior pars patronorum non præiudicat minori; ſed vnius oppoſitio derogationem impedit.*

25. *Permutatio non exigit conſenſum patroni, ſed ſufficit illius requiſitio; quod tamen in Gallia non admittitur, nec valet permutatio renuente patrono, num. 26.*

27. *In Gallia non admittitur derogatio iurispatronatus laicalis, pro medietate.*

28. *Praxis computationis vocum in iurepatronatus hæreditario.*

29. *Data paritate vocum, locus eſt gratificationi.*

30. *Praxis computationis vocum, quando vnus ex patronis fuit inſtitutus hæres, aut aliter ſucceſſit compatrono; & quando debeant fieri plures vnciæ in iurepatronatus, ſicut in ſucceſſionibus hæreditariis.*

31. *Vtrùm qui ſunt de alio corpore, poſſint adhærere voci aliorum patronorum alterius corporis: & vtrùm hoc caſu voces coniungantur cum alia voce perfecta. Refertur opinio Peregrini.*

32. *Sed tamen contrarium iudicatum fuit in Rota Romana, quia maior pars vnius ſtipitis abſorbet minorem; & minor pro nihilo reputatur.*

ALia decidenda fuit quæſtio ſuper teſtamento D. quondam Berengarij Goffridi, de quo præcedenti capite actum fuit; nempe vtrùm illud iuſpatronatus eſſet hæreditarium, vel gentilitium, & quomodo voces plurium ſucceſſorum deberent computari. Quæ quæſtio, cùm ſæpiùs occurrat in praxi, ideo accuratiùs examinanda eſt.

1. Itaque ſupponendum eſt primò, iuſpatronatus quoddam eſſe hæreditarium, quod videlicet tranſit ad quoſcumque hæredes etiam extraneos; aliud verò gentilitium, ſeu familiare, quod ſolùm tranſit ad eos qui ſunt de certo genere, ſeu familia; quamuis non fuerint hæredes inſtituti: aliud denique mixtum, quod duo requirit in perſona ſucceſſoris: nempe vt
2. ſit hæres, & de familia. † Qualitas enim hæreditaria non aduerſatur iuri gentilitio, & familiari; & hæc mixtura ſufficit ad excluſionem extranei; adinſtar feudi, quod poteſt eſſe in parte hæreditarium, & in parte ex pacto, & prouidentia: Rota *deciſ.* 247. *num.* 5. *in fine par.* 4. *recent.* poſt Cardin. *in Clement. plures. de iurepatronat. colum. fin.* & alios ibi allegatos.

3. In dubio, iuſpatronatus præſumitur hæreditarium: vt tradunt DD. omnes in dicta *Clem. plures.* Rota *deciſ.* 756. *num.* 1. *part.* 2. *recent.* Seraph. *deciſ.* 456. *num.* 1.

4. In iurepatronatus hæreditario, ſucceditur in ſtirpes: in gentilitio ſeu familiari, ſucceditur in capita; & quilibet de familia pro vno numeratur in dando vocem, quamuis non ſit hæres: vt dicitur *in d. clemen.*
5. *plures.* Rota *deciſ.* 251. *num.* 5. *part.* 2. *recent.* † Ita tamen vt illi de familia admittantur ordine ſucceſſiuo, & de gradu in gradum; quando in teſtamento vel fundatione, adſunt verba tractum temporis ſucceſſiuum importantia: iuxta ſententiam Cumani *in l. cum ita. §. in fideicommiſſo. ff. de legat* 2. & aliorum quos citat & ſequitur Rota *deciſ.* 482. *num.* 2. *part.* 1. *recent.* Lotter. *de re beneſic. lib.* 2. *quæſt.* 11. *num.* 123. & 124. Ricc. *in prax. deciſ.* 199.

Et propterea, etiamſi eſſent mille perſonæ, quæ vni 6.
ex hæredibus in eius portione ſucceſſiſſent; pro vna tantùm voce computarentur, Duran. *deciſ. Rotæ Romanæ* 438. *num.* 11. Gratian. *diſcep. forenſ. cap.* 511. *numer.* 14. Idque in iurepatronatus hereditario. † E 7.
contra verò in patronatu gentilitio, quælibet perſona ſuum caput conſtituit, & pro vna voce computatur: Campanil. *in diuerſ. iuris canonic. Rubri.* 11. *cap.* 13 *num.* 484. Burat. *deciſ.* 183. *num.* 4. & 16. Lotter. *d. quæſt.* 11. *num.* 124. † Intelligendo vt ſupra quoad 8.
ius, ſecus quoad exercitium; quia proximiores præferuntur remotioribus, niſi aliter ex tenore fundationis, aut conſuetudine colligatur: vt ibidem dicit Lotter. & Macerat. *lib.* 1. *reſol.* 87. *num.* 1.

Quæ de iurepatronatus hæreditario diximus, non 9.
procedunt in eo quod ex donatione aut legato acquiritur; nam in eo non ſucceditur in ſtirpes, ſed in capita: vt tenet Ricc. *in praxi iurisp atronatus, deciſ.* 210. *num.* 269. & *collect.* 1733. Barboſa *loco citato num.* 70. Sed notandum eſt illos loqui de iurepatronatus legato vel donato familiæ, & ius ac fundamentum illorum ſit potiùs in contemplationem familiæ: & ſic videntur potiùs agere de familiari ſeu gentilitio, ideò contrarium verius eſt: vt infra dicetur *num.* 12.

In computandis autem hæredum vocibus, non eſt 10.
inſpiciendum pro qua parte quis fuerit hæres inſtitutus; imò ſi tres fuerint hæredes, vnus pro ſex vnciis, alius pro quatuor, tertius pro duabus; tantùm ponderabit vox tertij, quantùm primi; licèt ex diſparibus portionibus ſint inſtituti: vt tenuit Peregr. *conſil.* 27. *vol.* 2. *n.* 7. & *conſil.* 32. *n.* 7. *vol.* 1. Aldouin. apud eundem Peregr. *conſil.* 18. *n.* 3. *vol.* 5. Lambertin. *in tract. de iurepatron. lib.* 2. *part.* 3. *quæſt.* 5 *princip. num.* 4. *verſic. aduerte tamen.* † Vbi tamen dicit, vocem illius 11.
qui maiorem habet hæreditatis portionē, hoc operari vt in paritate vocum non ſit locus gratificationi; ſed præſentatus ab eo qui maiorem habet hæreditatis portionem præferendus ſit præſentato ab eo, qui minorem habet partem.

Eadémque ratione, ſi pluribus ex legato vel dona- 12.
tione competat iuſpatronatus, veluti ſi quis bona omnia certi loci ex inæqualibus portionibus reliquerit, & per conſequens iuſpatronatus quod venit acceſſoriè cum vniuerſitate bonorum; iſti nihilominus legatarij vel donatarij æquales erunt in iurepatronatus: vt dicit *ibidem* Lambertin. ſed melius *lib.* 1. *part.* 2. *quæſt.* 1. *art.* 24. *num.* 11. *in fine*, & ſequitur Peregr. *dicto conſil.* 32. *num.* 9. *vol.* 1. Vbi concludit iuſpatronatus ſpectare æqualiter, & pro virili ad ſingulos donatarios; quamuis ex quinque, donator tertiam vni, aliam tertiam bonorum partem alteri, reſiduam verò tertiam tribus aliis reliquiſſet; quia cùm tres illi donatarij vltimæ tertiæ partis, nominibus propriis eſſent vocati; debebant in iurepatronatus habere voces æquales, quamuis in bonis donatis quilibet pro tertia tertiæ admitteretur. Et ideo quæ ſuperius dicta ſunt ex Barboſa & aliis de quibus ſupra *num.* 9. locum tantùm habent in iurepatronatus gentilitio; non autē in eo in quo familiæ ſeu agnationis ratio non fuit conſiderata: cùm (vt dictū eſt) in eo in quo familiæ ratio habita fuit, ſuccedatur in capita. † Intelligendo tamē de primis vocatis, nā ſequen- 13.
tes poſt primum gradum debeot admitti in ſtirpes,

Ricc. *in deciſ. curi. Archiep. Neapol. part.2. deciſ.6.*
24. *n.1. verſic. ua tamen.* † Quod tamen non procedit ſi
familia eſſet vocata tanquam vnum corpus, & col
legaliter, tunc enim voces computandæ eſſent per
capita, non per ſtirpes: Rot. *deciſ. 42. part. 4. recent.
tom.* 2. Lambertin. *de iure patronat. lib. 1. part. 2.*
15. *quæſt. 1. artic. 25. num.* 17. † Et ſi duæ vniuerſitates
vel familiæ haberent iuſpatronatus, tanquam duo
corpora ſeu collegia; quælibet familia haberet vnam
vocem, & ſic omnes de familiâ pro vno tantùm cō-
putarentur: vt per Lambertin. *loco citato.* Et vox
cuiuſlibet familiæ, conficitur ex maiori parte fami-
liarum concurrentium, Rota *deciſ. 2. part. 7. recent.*
Et ſic, etiamſi ſint mille deſcendentes ex qualibet fa-
milia; tamen pro vna voce computantur, Rota *ibi-
dem num. 9. & 10.*

16. Supradicta omnia procedunt in iurepatronatus
gentilitio, vel, reſpectiuè, hæreditario. Sed quid
dicendum de mixto? Reſpondetur, quòd cùm in
mixto vtraque qualitas concurrere debeat, nempe
quòd ſuccedere volens ſit ſimul hæres, & ſit de fami-
lia; vt dicit Rota *deciſ. 96. num.* 18. *part. 6. recent.*
17. † Et tale iuſpatronatus non poſſit transferri ad hæ-
redem extraneum, niſi deficiente tota familia vocata,
18. Rota *deciſ. 166. num. 24. eadem par. 6.* † Finitâ au-
tem totâ familiâ, tranſit ad hæredes extraneos, nec
Eccleſia libertatem acquirit. Burat. *deciſ.* 183. *num.*
21. *&* Coſta *de rat. quæſt. 97. num.* 12. Ideo adinſtar
19. gentilitij, † in mixto, ſucceditur in capita & non
in ſtirpes; eo modo quo ſupra dictum eſt. Burat. *de-
ciſ. 647. num.* 10. *&* 679. *num.* 8. Filij tamen eman-
cipati non habent vocem, viuis parentibus, in mix-
to; ſecus in purè gentilitijs. Ratio eſt, quia in mix-
to requiritur quòd ſint hæredes; quæ qualitas viuis
parentibus non poteſt verificari. Rota apud Viuian.
de iurepatr. lib. 4. cap. 1. *num.*71. *verſic. non obſtat
quod in iurepatronatu.* Adden. ad Burat. *deciſ.* 183.
num. 27.

Deueniendo nunc ad praxim, & ad reſolutionem
propoſitæ quæſtionis, Cenſui iuſpatronatus de quo
nunc agebatur, eſſe gentilitium; cùm in eo teſtator
expreſsè deſcendentes vocauerit, & in eorum de-
fectum proximiores, ex ſupra notatis *num.*8. & ideo
ſuccedi per capita, & non in ſtirpes. Et ſic deſcen-
dentes Iacobi, qui ſunt ſeptem, ſi concurrant ad no-
minationem alicuius; præualere deſcendentibus ex
Catherina, Anna & Leonarda, qui ſunt duntaxat
20. quinque; † & hoc ſi filius præmortui repreſentet
perſonam patris, de quo dubitandum, cùm proxi-
miores ſint vocati, quo caſu excluditur repreſenta-
tio, Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.485. num.36. & ſequen.* Ma-
ximè quia agitur de collateralibus gradus vlterioris,
21. Fuſar. *ibidem num.*106. † Nam ſi ageretur de patruo,
& nepote, Gratian. *d. cap.* 521. *num.*16. inclinat pro
repreſentatione, in hoc iurepatronatus gentilitio;
ceſſante autem repreſentatione, vox illa non com-
22. putaretur. † Quia, vt ſupra dictum eſt, ſoli proxi-
miores excluſis remotioribus hac in materia admit-
tuntur, ſicut in profanis Gabriel. *conſil.* 196. *num.*2.
23. 3. *&* 4. *volum.*2. † qui hoc limitat *num.*6. niſi conſue-
tudo eſſet in contrarium: ſicuti, & Pereg. *d. conſil.*33.
num. 25. *&* 26. *vol.*1. cum ſupra citatis *num.* 8.

24. Adeo vt ſi ageretur de derogatione qualitatū fun-
dationis, non maioris partis conſenſus, ſed omnium
ſingularium per capita exigendus eſſet: & oppoſitio
vnius ſufficeret ad impediendam talem derogatio-
nem, Lambertin. *lib.1. part.1. quæſt.7. art.3. n.*23.

25. Similiter licèt Rebuff. *in praxi tit. de permut. n.*22.
dicat requirendos eſſe patronos, dum fit permuta-
tio beneficij iuriſpatronatus; & hanc requiſitionem
ſufficere quamuis non conſentiant: hoc caſu requiri
omnes debent, nemine dempto, & ſingulariter ac
per capita, ex ſupradictis. † Tamen in Gallia hoc non 26.
recipitur contra voluntatem patroni, Ferret. ad Guid.
Pap. *deciſ.*374. Cokier. *de permut. benef. capit.*19.
*num.*10. *& ſeq.* cùm agatur de iurepatronatus laicali,
Peleus *ad regul. Cancel. cap.* 10. *verſic. permutatio non
poteſt.* Vbi quòd ſi aliter fiat, appellatur in Gallia,
tanquā ab abuſu: † ſicut nec admittitur in Gallia de- 27.
rogatio iuriſpatronatus laicalis pro medietate. Re-
buff. *in 3. part. ſignaturæ. in verbo, nec non iuriſpatro-
natus. num.*69.

Sed ſi ex conſuetudine, vel ex aliis præſumptio- 28.
nibus conſtare poſſet iuſpatronatus illud eſſe hære-
ditarium; quilibet hæres pro vno computaretur, &
eo mortuo hæredes ipſius, quamuis plures, vnam
tantùm vocem haberent. Quòd ſi duo eodem tempo-
re fundauerint, reſeruato iurepatronatus, ſingulæ
hæreditates poſt eorum obitum pro vna duntaxat
voce erunt computandæ. Et ſi vna hæreditas præſen-
tauit vnum, & de aliâ hæreditate vnus eundem præ-
ſentauerit tres verò vel quatuor reſidui alium, præ-
ſentatus à prima hæreditate inſtituēdus erit: quia ha-
bet dimidiam partem vocum, & vnam vocem de
alia medietate. † Si verò voces ſint omninò æquales, 29.
locus erit gratificationi. ita Vgolin. *de Epiſcop.
cap.*51. §.1. *num.* 8.

Vnde ſi fundator tres hæredes reliquerit A. B. C. 30.
conſtituent omnino tres voces. ſed ſi C. v. g. hære-
dem inſtituerit A. pro tertia parte, M. pro duabus
tertiis; hoc caſu adueniente caſu præſentationis, ſi A.
præſentet vnum, B. verò alium, & M. alium; præfe-
retur præſentatus ab A. quia habet quinque vncias
cum dimidia; B. verò quatuor; & M. duntaxat duas
cum dimidia, vt bene comprobat Pereg. *dicto con-
ſil.*27. *num.*13. *& ſeq. volum.*2. † dicens poſſe eos, qui 31.
ſunt de alio corpore, per adhæſionem vnire vocem
ſuam, quamuis in minori numero reſpectu ſui corpo-
ris, ſeu ſtirpis, cum voce alterius corporis: vt per
eundem *num.*16. *& ſeqq.* † Quod tamen pro nunc 32.
non tranſit apud me ſine dubio. Nam Rota Romana
ſæpiùs iudicauit minorem partem vnius ſtipitis, pro
nihilo reputari; & quòd maior pars in hoc caſu ab-
ſorbet minorem: vt apud Caualer. *deciſ.* 519. *num.*3.
Lotter. *de re benef. lib.2. quæſt.* 11. *num.*135. *&* 136.

CAPVT XXXIII.

De collatione beneficij per Epiſcopum, proprio, vel reſignantis nepoti, vel conſanguineo facta. De impetratione beneficij viuentis. De Epiſcopo dicente ſe contuliſſe beneficium, quod non contulerat, quomodò puniatur ratione mendacij. Denique an, & quando poſt primam collationem nullam, aut quæ effectum non fuit ſortita, poſſit Epiſcopus iterum conferre.

SVMMARIVM.

1. *Beneficia Galliæ primo impetranti conferenda ſunt.*
Fallit primò in beneficijs conſiſtorialibus, & quæ dicuntur conſiſtorialia, quare ſic denominentur, num. 2.

Fallit

Fallit ſecundò, in collationibus quæ fiunt coram ordinarijs collatoribus. num. 3.

4. *Epiſcopus proprio nepoti, vel conſanguineo, beneficia per obitum vacantia conferre poteſt. & num. 6.*

5. *Poteſt Epiſcopus proprio nepoti penſionem ſuper beneficio aſſignare.*

7. *Non impeditur quis beneficium proprio nepoti reſignare.*

8. *Reſignatio ſi facta ſit coram Ordinario, non poteſt ille beneficium ſic reſignatū conferre ſuo nepoti, conſanguineo, vel familiari, vel conſanguineo reſignantis.*

9. *Fallit in beneficijs iuriſpatronatus. ex declaratione Sacræ Congregationis.*

10. *Licèt impetrans beneficium viuentis reddatur indignus, non tamen ideo collator ſuo iure conferendi priuatur, ſi ignoranter contulerit.*

11. *Collator ordinarius dicens ſe contuliſſe, cùm non contulerit, priuatur iure conferendi ob mendacium.*

12. *Epiſcopus conferens indigno, priuatur iure conferendi; & quomodo id procedat, & num. 13.*

14. *Epiſcopus tenetur inquirere ſuper conditione illorum, quibus beneficia confert.*

15. *Prima Epiſcopi collatio, impedit ſecundam; & quando id locum habeat.*

16. *Secundo conferre poteſt Epiſcopus, ſi prima collatio ſit facta incapaci, aut non fuerit acceptata, num. 18. Intellige vt num. 17. dummodo res ſit integra, & quando dicatur integra. Sed hoc caſu audiri debet primus, cui collatio facta eſt: num. 19. & 20.*

MVlta aliàs proponebantur aduersùs cuiuſdam beneficij collationem, ab Ordinario apud Prouinciales factam; quibus ipſam nullam atque inualidam declarandam eſſe contendebatur.

Et primò quidem, ex eo quòd collatio facta fuerat alteri, quàm illi qui in petendo beneficio fuerat diligentior.

Secundò, quia collatio per Epiſcopum facta fuerat nepoti proprio.

Tertiò, quòd collatio facta fuerat illi, qui beneficium viuentis impetrauerat.

Quartò, quòd Epiſcopus requiſitus de declarando, vtrùm beneficium illud contuliſſet? Reſpondit affirmatiuè, quamuis tunc collatio facta non fuiſſet.

Quintò, quòd idem collator, iam de eodem beneficio, aliam collationem fecerat; & per conſequens iteratò conferre non poterat.

Quarum oppoſitionum maiorem partem friuolam
1. eſſe cenſui. In primis enim, † quamuis in collationibus quæ fiunt per ſummum Pontificem, vel eius
Legatum, attendi debeat (quoad beneficia Galliæ)
quis ſit prior in data, quæ attenditur ab hora & die
2. qua curſor accedit ad vrbem; † exceptis beneficijs
conſiſtorialibus, veluti Epiſcopatibus & ſimilibus,
quæ ideo conſiſtorialia nuncupantur, quia in publico conſiſtorio per publicationem & præconizationem expediuntur, præuiâ nominatione Regiâ; quorum non datur expeditio, niſi præuiâ informatione vitæ & morum, præconiſatione conſiſtorialiter factâ, & alijs ſimilibus, vt dicit additio ad Loüet *liter. M. num. 10. col. 4. verſic. Car les François ont ce priuilege. & liter. B. n. 13.* Vbi ponit praxim procedendi in prouiſione beneficiorum conſiſtorialium Galliæ.
3. Tamen dum agitur de collatore ordinario, indubitatum eſt ipſum non teneri beneficia per obitum vacantia conferre primo currenti, vel requirenti: quia de natura collationis eſt vt ſit libera, gratioſa, & nullo modo coacta, nec ad certas perſonas reſtricta & limitata; niſi tamen ſtatuto aut fundatione cautum ſit, vt certo perſonarum generi beneficia debeantur: vt notat Garcias *in tract. de beneſ. part. 5. cap. 7. num. 69. & 70.*

Quoad ſecundam verò oppoſitionem Dixi non 4.
impediri Epiſcopum, aut alium collatorem ordinarium, quominus beneficia per obitum vacantia proprio nepoti, vel conſanguineo conferat: non obſtantibus bullis aduersùs confidentiarios per Pium V. &
ſummos Pontifices factis, dummodo digni ſint. † 5.
Quòd eadem ratione de reſeruatione penſionis dicendum eſt, quam in fauorem nepotis, vel conſanguinei, Epiſcopus reſeruare poteſt: vt notat Patiſ. *in tract. de confiden. quæſt. 1. num. 20.* Rota *deciſ. 166. num. 4. part. 2. recent.* Gratian. *diſcep. forenſ. cap. 617. num. 8.* Vbi dicit iuſtam cauſam reſeruationis penſionis per Epiſcopum faciendæ hanc eſſe, ſi ſit in fauorem nepotis, & vt commodiùs litteris incumbere valeat.

Dixi, per obitum vacantia, quia licèt non impe- 6.
diatur quis in fauorem affinium, vel conſanguineorum, beneficia reſignare; dummodo reſignatio non fuerit facta in fraudem, velut vt faciliùs committeretur homicidium: vt docet Nauar. *in manuali cap. 23. num. 107.* & poſt eum Patiſ. *de reſignat. lib. 4. cap.*
8. num. 6. † Tamen hoc procedit, quando reſignatio 7.
fit coram ſummo Pontifice, quæ valida eſt; etiamſi fiat in fauorem nepotis, vel conſanguinei: dummodo tamen in impetratione exprimatur gradus conſanguinitatis, vel affinitatis: vt notat addit. ad Patiſ.
dicto lib. 4. quæſt. 8. num. 6. † Nam coram Ordina- 8.
rio non valet reſignatio, etiam purè & ſimpliciter facta, ſi Epiſcopus beneficium ſic reſignatum contulerit filijs conſanguineis, affinibus vel familiaribus proprijs, vel etiam ipſius reſignantis; quod prudenter ſtatutum eſt per fel. record. Pium V. *conſtit. 58.* etiamſi id fiat multiplicatis per circuitum reſignationibus: & graues conſtitutæ pœnæ aduersùs contrauenientes; vt notat Patiſ. *in d. tract. de reſignat. lib. 5. quæſt. 7. num. 188. & ſeq.*

Dicta vero Pij V. conſtitutio, vltra quòd inſeritur in bullario, refertur etiam ad longum apud Quarant. *in ſumma bullar. in verbo, beneficiorum reſignatio fol. mihi 112.* & apud Scort. *in ſelectis ſumm. Pontific. conſtitut. Epito. 101. theorem. 251.*

Illa tamen prohibitio admittendi reſignationes, & 9.
prouidendi conſanguineos, non habet locum in beneficijs iuriſpatronatus; quæ, non comprehendi in §. *cæterum in d. conſtitutione* Pij V. declarauit Sacra Congregatio, teſte Quaranta *loc. citat. verſic. ad maiorem.* Plura de dicta conſtitutione tradunt DD. per Barboſam citati *de iure Eccleſiaſt. vniuerſ. libr. 3. cap. 15. num. 112. & in deciſ. Apoſtolicis cap. 61. num. 13.* Filliuc. *tract. 45. cap. 8. num. 28. & 29.*

Ad tertiam quæſtionem reſponſum fuit, quòd li- 10.
cèt impetrans beneficium viuentis, reddatur ipſo iure indignus, *cap. 1. de conceſ. præb.* Rebuff. *in prax. tit. de reprob. beneſ. viuentis impetr. num. 13. & 18.* DD. *in d. cap. 1. de conceſſ. præben.* Tamen collator non priuatur ſuo iure conferendi, niſi dolosè, & ſcienter talem collationem fecerit, Rebuf. *loc. citat. num. 21.* Intelligendo tamen de collatore ordinario: nam ſummus Pontifex poterit illud beneficium eidem conferre, ſi hoc illi exprimatur, Rebuf. *ibidem num. 22.* Selu, *de beneſ. part. 3. dicta quæſt. 47.*

Ad quartam reſpondetur, quòd ſi Epiſcopus aut 11.
alius collator declarauerit ſe beneficium contuliſſe, quod tamen nondum erat collatum: ratione talis

mendacij, priuatur iure conferendi; quia per mendacium perditur priuilegium: & ita ſaltem in Gallia iudicabitur, provt ſic iudicatum fuiſſe, teſtatur Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. ſi quis vero. in verbo, diſpoſueris. verſic. vltimo ſi collator.*

12. Ad quintam oppoſitionem reſponſum fuit, duas
hîc pugnare regulas generales, quarum altera vult,
quòd ſi Epiſcopus indigno beneficium contulerit,
priuetur pro illa vice iure conferendi: per text. *in*
cap. cum in cunctis 7. §. clerici ſane. de electione.
13. † Quod tamen procedit in quatuor caſibus ibidem
expreſſis, nempe ſi collatio facta fuerit illi, qui patiebatur
defectum in natalibus, vel in ætate, ſcientia vel
moribus: vt notauit Abbas *in d. §. clerici. num.* 6. dictámque
regulam approbauit Rota apud Mantic. *de-*
14. *ciſ.* 158. *num.* 1. *&* 2. dicens † Epiſcopum non poſſe
prætendere ignorantiam conditionis illius, cui beneficium
contulit; cùm teneatur ſe informare & inquirere
de vita & moribus illius: quod etiam tradit Barboſa
in dicto §. Clerici. num. 37. Variatio enim in perſonis
Eccleſiaſticis maximè eſt vitanda, *Clemen. vni-*
15. *ca in princip. de renunciat.* † Et prima collatio impedit
ſecundam, quando vtraque fit ab eodem Ordinario,
& eodem iure; nam ſi ſecunda collatio, fieret alio
medio quàm prima; vt ſi primam collator feciſſet iure
ordinario, ſecundam verò coactè veluti in vim mandati
Apoſtolici de conferendo; vel in Gallia, in vim
gradus & nominationis, ratione beneficiorum quæ
Graduatis aut nominatis conferre tenetur: poſſet ſecundam
collationem facere non obſtante prima: vt
notauit addit. ad Loüet *littera P. numer.* 25. *circa
finem verſic. les collations ordinaires.* Quia prima collatio,
facta fuit iure ordinario, ſecunda, Pontifice vel
lege cogente: vt dicit Selua *dicta quæſt.* 47. & ibi additio
marginalis poſt Rebuff. *in tract. nominat. quæſt.*
17. *num.* 8. *ſuncto num.* 59.

16. Alia regula proponitur in contrarium nempe quód ſi Epiſcopus nulliter beneficium contulerit, poteſt nihilominus idem beneficium iterum conferre, quamuis ille cui primo contulit non ſit capax: iuxta tradita per Caſtren. *conſil.* 365. *num.* 2. *part.* 1. quia non præſtat impedimentum, quod de iure non ſortitur effectum. *cap. non præſtat. de reg. iur.* Gonſal. *ad regul.* 8. *gloſ.* 15. §. 2. *num.* 7.

17. Quæ regula procedit, dummodo res ſit integra; id eſt niſi per lapſum temporis collator ordinarius fuerit excluſus, vel per appellationem interpoſitam ad ſuperiorem, aut per collationem ſedis Apoſtolicæ; ex his enim impediretur poteſtas ordinarij collatoris: vt declarat Lotter. *de re benefic. lib* 2. *quæſt.* 21. *n.* 73.

18. Vnde ſi beneficium collatum fuerit alicui, qui non acceptauit; poterit Ordinarius alteri conferre; quia ſtante non acceptatione, res dicitur integra, & beneficium alteri conferri poteſt, ex deciſ. Veralli 231. *part.* 1. *& deciſ.* 59. *num.* 2. *part.* 2. Couar. *lib.* 3. *variar. reſolut. cap.* 16. *num.* 3. *&* 4.

19. Hæ duæ regulæ ſic concordantur, vt prima locum
habeat, ſi prior collatio fuerit facta indigno; ſecus ſi
fuerit facta incapaci: nã primo caſu amittit poteſtatẽ
cõferendi, ſi indignitas ſit vna ex dictis quatuor ſupra
deductis: ſecũda verò regula procedit in collatione
facta incapaci, aut non acceptãti, vel ſi aliis modis
ſit inualida vt explicat Caſtrenſ. *d. conſil.* 365. *n.* 2. *p.* 1.
Vnde ſi Epiſcopus beneficium contulerit, ſpreto patrono;
vel ad præſentationem illius qui non poterat
præſentare, non impeditur poſtea idem beneficium,
eidem aut alteri conferre, Selu. *dicta quæſt.* 47. *num.* 2.
20. *part.* 3. † Quod tamen intelligendum eſt, vt caſu
quo collatio ſecunda fiat alteri, quàm ei cui primo
beneficium collatum fuerat; fiat audito prius & conſentiente, aut condemnato eo cui priùs beneficium collatum erat; alioquin ſecunda collatio nulla erit: vt notatur in Codic. Fabrian. *lib.* 1. *tit.* 3. *definit.* 51.

Et ſic apparet reſolutio propoſitæ quæſtionis ex applicatione facti, nam ſi prima collatio cõtineat defectum ex indignitate perſonæ, non poterit amplius conferre: ſi verò ex illius incapacitate aut aliis modis, de quibus ſupra; poterit Epiſcopus iteratam facere collationem; iuxta diſtinctionem Caſtrenſis ſupra allegatam, cui accedunt tradita per addent. ad Louet *dicta littera P. num.* 25. *in fin.* Quia tradita ibi de patrono indignum vel incapacem præſentante, locum etiam habent in collatore, ex identitate rationis.

CAPVT XXXIV.

De Sententia ſuſpenſionis, cum condemnatione ad pœnam pecuniariam per Epiſcopum lata contra Theologum; qui dum publicè verbum Dei prædicaret, propoſitionem hæreticam vel de hæreſi ſuſpectam pronuntiauit.

SVMMARIVM.

1. *Non datur appellatio à ſententia, per quam quis declaratur hæreticus.*
2. *Intellige vt procedat reſpectu iudicis à quo, ſed tamen ſuperior non impeditur appellationem admittere, & inhibitiones decernere.*
3. *Appellatio datur à ſententia declaratoria hæreſeos, ſi adſit iuſta & legitima cauſa appellandi.*
4. *Pœna hæreſeos vltra corporalem, eſt confiſcationis bonorum, & priuationis beneficiorum ipſo iure.*
5. *De eſſentia hæreſeos eſt obſtinatio, & pertinacia.*
6. *In quo conſiſtat pertinacia requiſita ad hoc, vt quis declaretur hæreticus.*
7. *proferens propoſitionem ambiguam, in dubio non præſumitur hæreticus, ſi alioquin ſit bonæ famæ.*
8. *A declaratione pœnæ ſuſpenſionis datur appellatio, quoad effectum deuolutiuum.*
9. *A ſuſpenſione à diuinis officijs ſi fuerit appellatum, non ſuſpenditur executio: ſecus ſi appellatum fuerit à ſuſpenſione à beneficijs, tunc enim datur appellatio etiam quoad effectum ſuſpenſiuum.*
10. *Epiſcopus vel alius iudex non obſtante ſententia ſuſpenſionis per eum lata, poteſt concedere ad tempus ei qui ſuſpenſus eſt licentiam celebrandi.*
11. *Licitum eſt appellare ad Metropolitanum, in caſibus in quibus Epiſcopi procedunt vigore Concilij, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati.*

CVm quidam vir pius ſimul & eruditus, poſſidens præbendam Theologalem, propoſuiſſet in publica prædicatione quandam aſſertionem ab Eccleſia Catholica damnatam; fuit per Epiſcopum declaratus conuictus de hæreſi, & ad pœnam centum librarum condemnatus; nec non à prædicationis exercitio ad triennium ſuſpenſus; à qua ſententia appellauit, & de illius appellationis validitate & effectu

dubitatum

dubitatum fuit. Super hoc conſultus, Reſpondi di-
ctam appellationem legitimè interpoſitam fuiſſe, &
in Legatiooe, vel apud Metropolitanum committen-
dam eſſe; prout in effectu dictus Theologus fuit
poſtea ad priſtinum ſtatum reſtitutus. Ratio eſt, quia
1. licèt per canonicas conſtitutiones, † à ſententia per
quam quis declaratur hæreticus nequeat appellari,
*cap. vt inquiſitionis officium. verſic. vt qui de hæreſi.
de hæretic. in 6.* Tameu generalis illa regula duas re-
cipit limitationes, quæ in propoſito caſu locum ha-
2. bent. † Prima, quòd licèt iudex à quo non debeat ta-
lem appellationem admittere, ſuperior tamen, ad
quem appellatum fuit, poteſt conſtito de grauamine
& iniuſtitia primæ ſententiæ, decernere inhibitiones
aduerſus iudicem à quo, in vim & conſequentiam
appellationis interpoſitæ: teſte Felin. *in cap. ad abo-
lendam, num. 3. in fin. verſic. ſed aduerte. de hæreticis.
in decretat.*
3. Altera limitatio eſt, vt liceat à ſententia in cauſa
hæreſeos lata appellare, exiſtente iuſta & legitima
grauaminis cauſa: vt teſtatur Sigiſmund. Scacc. *de
appellat. quæſt. 17. limit. 4. num. 76. iuncto num. 84.*
Præſertim in Gallia, vbi diſpoſitio *d. cap. vt inqui-
ſitionis.* non ita rigoroſè obſeruatur.

Rationabiles verò cauſæ appellationis, per dictum
Dominum Theologum interpoſitæ, plures ſunt; in
primis verò, quia d. ſententia Epiſcopalis magnam
continebat contrarietatem: quia dictum Theologum
declarabat hæreticum, & de hæreſi conuictum, &
nihilominus illum condemnabat duntaxat ad mul-
ctam centum librarum, & ſuſpenſionem à prædica-
4. tione ad triennium: † cùm tamen certum ſit de iure,
pœnam hæreſeos eſſe corporalem, vnà cum confiſ-
catione bonorum, vltra omnimodam priuationem
beneficiorum, quæ per hæreſim vacant ipſo iure:
vt probatur per text. *in cap. cùm ſecundùm leges. de
hæreticis in 6.* Garcias *de benefic. part. 11. cap. 10.
num. 66.*

Secundò quia dictus Dominus Theologus, poſt-
quam publicam dictæ aſſertionis propoſitionem fe-
ciſſet, confeſtim in proxima ſequenti prædicatione
declarauit errorem ſuæ propoſitionis, quam decla-
rauit iuxta mentem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſta-
timque in ius vocatus proteſtatus fuit, ſe nullam
aliam doctrinam credere & profiteri præter eam,
quam Sancta Romana Eccleſia Catholica tenet &
profitetur: non potuit igitur vllo modo tanquam hæ-
5. reticus condemnari. † Cùm præcipua hæreſeos cir-
cunſtantia eáque ſubſtantialis ſit, vt quis ſuum cum
pertinacia tueatur errorem: Farin. *in tract. de hæres.
quæſt. 178. num. 16. & ſeq.* Cæſar Carena. *in tract.
de offic. inquiſit. par. 2. tit. 1. de hæreſi. §. 2. num.*
10. Anthon. de Souſa *in aphoriſm. inquiſit. lib. 1.
6. cap. 8. num. 1. & 2.* & maximè *num. 3.* † Vbi dicit
pertinaciam, quæ ad hæreſim requiritur, exigere per
actum poſitiuum contradictionem eorum quæ con-
ſtant eſſe de fide: & eum qui ſic contradicit, non eſſe
corrigi paratum. Pertinacia igitur in eo conſiſtit,
quòd quis prudens & ſciens errorem aduersùs Eccle-
ſiam Catholicam tueatur: vt dicit Sanch. *de præcept.
7. decalog. lib. 2. cap. 7. num. 2.* † Quod maximè pro-
cedit attenta qualitate dicti Domini Theologi, qui
ſimul erat Eccleſiæ Cathedralis Archidiaconus, &
eruditione & pietate inſignis; quo caſu facta propo-
ſitione ambigua, aut æquiuoca, quæ duplicem ſen-
ſum habere poteſt; fieri debet interpretatio fauora-
bilis ad excluſionem delicti: atque ita obſeruatur in
tribunali Sanctæ Inquiſitionis, Ricciul. *in tract. de
iure perſonar. extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 5.
cap. 6. num. 5. 7. & 8.*

Tertiò, quia non ſolùm à declaratione pœnæ pe- 8.
cuniariæ licita eſt appellatio, ſed etiam (ſaltem quo-
ad effectum deuolutiuum) à declaratione ſuſpenſio-
nis: vt notant DD. *in cap. ad hæc. de appellat.* † Imo 9.
licita eſt appellatio quoad vtrumque effectum, tam
deuolutiuum quam ſuſpenſiuum; quando agitur de
ſuſpenſione, præterquam à diuinis officiis: veluti ſi
quis ſuſpendatur a beneficio, aut alia ſimili ſuſpen-
ſione. Franc. *in dict. cap. ad hæc. num. 4. per textum
in cap. 15. de ſententia excommunicationis, in 6.* velu-
ti ſi quis ſuſpendatur ab ingreſſu ciuitatis vel pala-
tij, aut ſi ageretur de ſuſpenſione à Pontificalibus,
vel ab vſu pallij, per appellationē ſuſpenderetur effectus
ſententiæ vt tenet Franc. *in dict. numer. 4.* Conſului
tamen ad maiorem cautelam, vt Dominus Theolo-
gus abſtineret à prædicationis exercitio, donec illius
ſuſpenſionis reuocationem obtinuiſſet; niſi tamen
prædicandi licentiam, ab eodem Epiſcopo obtinuiſ-
ſet. † Poteſt enim Epiſcopus, vel iudex, non obſtan- 10.
te ſuſpenſionis ſententia per eum lata, ex iuſta cau-
ſa illam ſuſpendere ad tempus, & concedere licen-
tiam exercendi: vt notat Bonacin. *in tit. de ſuſpenſ.
diſput. 3. punct. 1. num. 4.*

Imò notandum eſt, appellationem illam interpo- 11.
ni potuiſſe, tam in Legatione quàm coram Metropo-
litano; quia etiam in caſibus in quibus Epiſcopi pro-
cedunt, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati, licita eſt
appellatio ad Metropolitanum: vt librauit Barboſ.
ad Concil. Trident. ſeſſ. 13. de reformat. cap. 2. num. 3.
atque ita praxis obſeruat. Quæ omnia dicta ſunt ſub
correctione Sanctæ Matris Eccleſiæ.

CAPVT XXXV.

De extinctione penſionis beneficiatiæ facien-
da, in præiudicium creditorum penſiona-
rij. Et vtrùm poſſint dicti creditores obti-
nere inhibitiones de extinguendo penſio-
nem, & de præcepto facto contra Capitu-
lum, de ſoluendo penſiones dictis credito-
ribus penſionarij. Et quomodò Capitu-
lum teneatur ad penſiones impoſitas ſuper
canonicatu.

SVMMARIVM.

1. *Debitor penſionis impoſita ſuper beneficio, poteſt quandocunque penſionem extinguere.*
2. *Non poteſt fieri inhibitio, & conuentio, de non extinguendo penſionem.*
3. *Penſionis extinctio cedit in vtilitatem Eccleſiæ, quia penſio eſt onus beneficij, & ſeruitus impoſita Eccleſiæ.*
4. *Non valet actus per quem penſio redditur inextinguibilis, tanquam Eccleſiæ præiudicans.*
5. *Non valet mandatum irreuocabile factum Creditori, ad exigendam penſionem Eccleſiaſticam*
6. *Vſusfructus extingui non poteſt in præiudicium creditorum.*
7. *Penſiones Eccleſiaſticæ non ſunt in commercio noſtro quoad ius, ſed tantùm quoad factum.*
8. *Extinctio penſionis Eccleſiaſticæ, regulariter non præſumitur facta in fraudem creditorum.*
9. *Actio ad petendam penſionem non datur niſi*

contra

contra eum, qui fructus beneficij percipit.
10. *Qui non habet poſſeſſionem beneficij, non tenetur ad ſolutionem penſionis ſuper eo impoſita.*
11. *Reſignans poſt reſignationem habetur pro mortuo quoad beneficium reſignatum.*
12. *Obligationes & fideiuſſiones occaſione beneficij praſtita, expirant facta illius reſignatione.*
13 *Capitulum tenetur ad ſolutionem penſionis, quando fructus percipit propter abſentiam & impedimentum Canonici.*
14 *fructus beneficij accreſcunt praſentibus, cum ſuo onere penſionis ſuper beneficio impoſita.*
15. *Capitulum, an verò ſingulares perſona de capitulo, teneantur & cogi poſſint ad ſolutionem penſionis, pro rata temporis, quo fructus canonicatus (Canonicis abſentibus) perceperunt. Remiſſiuè.*

INſtantibus Canonici reſignantis creditoribus, duplex facta fuerat inhibitio; vna contra reſignatarium de extinguendo penſionem 80. ſcutorum, per reſignantem ſuper illo canonicatu reſeruatam: altera aduerſus capitulum de ſoluendo dictam penſionem dicto reſignanti; imò præceptum fuit de ſoluendo creditoribus eandem penſionem, iuxta formam obligationis de ſoluendo præſtitæ per dictum capitulum.

Vtramque procedendi formam Dixi de iure ſubſi-
1. ſtere non poſſe: † nam quod attinet ad inhibitionem
factam reſignatario, certum eſt licitum ipſi eſſe pen-
ſionem quandocumque extinguere, ex notat. per
2. Gigantem *in tract. de penſion. quaſt.45.* † Ita vt nec
poſſit fieri conuentio, vel prohibitio, per quam pen-
ſionarius prohibeatur extinguere penſionem; niſi ta-
lis conuentio vel prohibitio fuerit ſummi Pontificis
3. authoritate roborata. † Quia penſionis extinctio ce-
dit principaliter in vtilitatem & commodum Eccle-
ſiæ, cùm ſit onus beneficio impoſitum, & ſeruitus ip-
ſius Eccleſiæ, Camill. Borell. *in ſumma deciſ. lib.1.*
4. *cap.30.num.2.* Gig. *de penſi.quaſt.96.num.1.* † Quod
ſi talis prohibitio ſubſiſteret, penſio redderetur inex-
tinguibilis; ſaltem durante vita reſignantis; quod
eſſet in præiudicium Eccleſiæ: & ſic non poteſt va-
5. lere, Abbas *in cap.peruenit. num.2.de arbitr.* † Neque
valeret mandatum irreuocabile factum per penſiona-
rium ſuo creditori, ad penſionem Eccleſiaſticam exi-
gendam; ſicut non valet mandatum factum per eum
qui præbendam, vel beneficium poſſidet, de exigen-
do fructus ſui beneficij durante toto vitæ ſuæ tempo-
6. re. Rebuf. *in compend. alien.rer. Eccleſ.num.27.* † Et
quamuis vſusfructus extingui non poſſit in præiudi-
cium creditorum, *l. 3. ff de his qua in fraud. cred.* in
his tamen penſionibus alia ratio eſt: quia vſusfructus
7. in commercio noſtro eſt, † non item penſio Eccle-
ſiaſtica; quæ tamen quoad factum, & fructuum per-
ceptionem in commercio eſt; non quoad ius perci-
piendi: vt bene explicat Rota *deciſ.129. num.4. par.*
8. *1. recent.* † Neque poteſt prætendi, quòd extinctio
penſionis fiat in fraudem; quia qui iure ſuo vtitur
nemini iniuriam facit; atque ita decidit Rota Rom.
non impediri extinctionem penſionis, non obſtante
mandato irreuocabili per penſionarium facto; vt per
totam illam deciſ.129.part.1.recent. Vnde concluſum
fuit, dictas inhibitiones de extinguendo penſionem,
non poſſe de iure ſubſiſtere.

Quoad præceptum verò, & inhibitiones capitulo
factas; eadem ratione non eſſe fundatas dictum fuit.
9. † Quia actio ad petendam penſionem non datur, niſi
contra eum, qui fructus beneficij percipit, Rot. *deciſ.*
10. *699.num.1.part.1. diuerſ.* † Et qui non habet poſſeſ-
ſionem beneficij vel præbendæ, ſuper qua penſio eſt
impoſita, non tenetur ad illius ſolutionem. Gonzal.
ad reg.8.gloſſ.34. num.47. Gratian. *diſcep. forenſ.cap.
535.num.4.* Borell. *in ſumma deciſ.tit.30. num.14.lib.1.*
Cùm igitur Capitulum non poſſideat canonicatum
& præbendam, ſuper qua penſio fuit impoſita; ſequi-
tur præceptum de ſoluendo factum capitulo, non
poſſe ſubſiſtere. Neque obſtare Cenſui, quòd Capitu-
lum præſtiterat obligationem de ſoluendo penſionem
durante vita reſignantis. Quia talis obligatio præſti-
ta fuerat, quando reſignans beneficij poſſeſſionem
acceperat, quod eadem penſione iam antea reperie-
batur oneratum; quæ cùm realis eſſet, ad reſignata-
rium ſucceſſorem tranſibat: illa autem Capituli obli-
gatio reſtricta erat ad tempus, quo ille beneficium
poſſideret *tant qu'il ſera Chanoine:* expirabat ergo
Capituli obligatio per reſignationem ipſius, ſic re-
ſtrictam & limitatam. † Maximè quia canonicus il- 11.
le prior, per reſignationem habebatur pro mortuo in
beneficio reſignato, Abbas *in cap.miſi eſſent. in gloſſ.
vlt.de praben.* Pariſ. *de reſign. lib. 1. quaſt. 8. num. 7.*
† Et ideo omnes obligationes, & fideiuſſiones expi- 12.
rant ſtatim facta reſignatione, Gonzal. *ad reg.8 gloſ.
34.à num.45.* Nicol. Garc. *de benef. part.1.cap.5.num.
178. & 179.* † Non negamus tamen quin ceſſante 13.
extinctione, & durante penſione, Capitulum, ad
cuius notitiam deuenit creditum reſignantis, teneatur
ad ſolutionem illius penſionis, pro rata ipſum tan-
gente; dum fructus canonicatus percipiet propter
abſentiam, vel aliud impedimentum canonici mo-
derni poſſeſſoris dicti canonicatus: ex traditis per
Mareſcot. *lib.2. variar.reſol. cap.18. num.50.* † Quia 14.
cùm penſio ſit impoſita ſuper fructibus, reditibus, &
prouentibus canonicatus, non poſſunt illi fructus
tranſire ad Capitulum ſeu ad canonicos præſenſos
quibus accreſcunt, iuxta *cap.1.de cleric. non reſiden.
lib.6.* niſi cum ſuo onere, & ſic cum grauamine di-
ctæ penſionis, Gonzal. *d. reg.8. gloſ.5. §.5. num.44.*
Nicol. Garc. *de benef. part. 1. cap.5. num. 214.* & ita
fuit etiam determinatum per Rot. *deciſ. 133. part. 2.
recentior.*

Vtrùm autem Capitulum teneatur ad ſolutionem 15.
penſionis, an verò ſingulares perſonæ de capitulo:
videatur Garcias *loco citato num.221. & ſeqq.* vbi be-
ne quæſtionem iſtam reſoluit.

CAPVT XXXVI.

Quòd Epiſcopus non poſſit in beneficiis non annexis, ſeu vnitis, Vicarium perpetuum conſtituere, vt ſic beneficium curatum reducatur in ſimplex. In vnitis verò quomodò, & quando Vicarium perpetuum vel amouibilem deputare queat.

SVMMARIVM.

1. *Epiſcopus non poteſt beneficium curatum conuertere in ſimplex, per deputationem Vicarij. Et num.5.*
2. *Nullus prater Papam, poteſt in perpetuum à reſidentia diſpenſare.*
3. *Cultus diuinus non augetur per deputationem Vicarij, niſi etiam principalis curam exerceat.*
4. *Epiſcopus beneficia diuidere, aut diſmembrare non poteſt.*

5. Con

5. *Concilium Tridentinum prohibet conuerſionem beneficij curati in ſimplex.*
6. *In parochialibus vnitis, Epiſcopus poteſt Vicarium perpetuum conſtituere.*
7. *Vicarij perpetui deputatio, non habet locum in beneficijs dependentibus non vnitis.*
8. *Deputatio Vicarij perpetui fieri non poteſt per Epiſcopum, niſi in viſitatione, & iuſta ſubſiſtente cauſa.*
9. *Deputatio Vicarij perpetui locum habet, etiamſi beneficium regulare poſſideatur per ſecularem ex diſpenſatione Apoſtolica.*
10. *Per deputationem Vicarij perpetui beneficium redditur ſimplex, & ſine cura.*
11. *Referuntur varij caſus, in quibus non eſt procedendum ad deputationem Vicarij perpetui, ſed temporalis & amouibilis.*
12. *Ad quem ſpectet nominatio Vicarij perpetui, in Eccleſiis vnitis, Collegijs, Capitulis, vel Monaſterijs.*
13. *Referuntur plures Rotæ Romanæ deciſiones, in quibus tota materia deputationis Vicarij perpetui continetur.*

BEneficium regulare, cui annexæ ſunt duæ Eccleſiæ parochiales, & à tempore immemoriali vnitæ; conuerti poteſt io beneficium ſimplex, & abſque cura animarum, per deputationem Vicarij perpetui.
1. † Quia licèt Epiſcopus non poſſit beneficia ſæcularia vnita, quibus cura animarum annexa eſt, conuertere in ſimplicia per deputationem Vicarij perpetui: *cap. extirpandæ §. qui verò de præbend.* & ibi 1:D. ma-
2. ximè Abbas. *num.* 2. ea ratione † quia nullus prælatus infra Papam, poteſt in perpetuum à reſidentia diſpenſare, Put. *deciſ.* 223. *in correct. lib.* 2. vbi quòd Vicarius perpetuus non poteſt per Epiſcopum conſtitui,
3. niſi propter annexionem alterius beneficij curati, † Quod procedit etiam ſi talis Vicarij deputatio eſſet colorata ſub prætextu augmenti cultus diuini, & diuitiarum Eccleſiæ: ſiquidem diuinus cultus non augeretur, niſi vterque tam principalis quàm Vicarius actualiter inſeruirent: vt dicit Hoſtien. *in ſumma in*
4. *tit. de offic. vicarij. §. & in quibus, verſ. ex præmiſſis* † non enim licitum eſt Epiſcopo beneficium diſmembrare, vel diuidere, nec ex vno duo facere; quod accideret ſi aſſignata congrua portione, deputaretur Vi-
5. carius perpetuus, Gars. *de benef. part.* 12. *cap.* 4. † Et hoc expreſsè conſtitutum eſt in Concil. Triden. *ſeſſ.* 25. *cap.* 16. *de reformat.* his verbis, *Statuit ſancta Synodus, vt Eccleſiaſtica beneficia ſæcularia, quocumque nomine appellentur, quæ curam animarum ex primæua eorum inſtitutione, aut aliter quomodocumque retinent; illa deinceps in ſimplex beneficium, etiam aſſignata vicariæ congrua portione, non conuertantur; non obſtantibus quibuſcumque gratiis, &c.* Idem ex mente Concilij notauit Monet. *de commut. vlt. volun. cap.* 11. *num.* 64. *&* 65. Gonzal. *ad reg.* 8. *gloſſ.* 5. §. 3. *n.* 13.
6. Verall. *part.* 3. *deciſ.* 339. *num.* 1. † Tamen quando agitur de parochialibus perpetuò vnitis, monaſteriis, Eccleſiis, capitulis, collegiis, beneficiis, aut piis locis, Epiſcopus illas viſitare tenetur ſingulis annis, & ſollicitè prouidere vt per idoneos Vicarios animarum cura exerceatur: vt ſtatuitur in Concil. Trident. *ſeſſ.* 7.
7. *de reform. cap.* 7. † Si tamen parochialis Eccleſia non eſt vnita monaſterio, ſed duntaxat ab eo dependens aut eſſet membrum monaſterij, dicta conciliaris conſtitutio locum ſibi non vendicaret, vt reſoluit ſacra congregatio teſte Nicol. Garc. *de benef. part.* 11. *cap.* 2. *num.* 14. *in fin.*
8. Cæterùm hanc Vicarij perpetui deputationem fieri non poſſe ab Epiſcopo, in his beneficiis vnitis monaſteriis, niſi iuſta ſubſiſtente cauſa, & in viſitatione, tradunt Garc. *loc. citat. num.* 12. Barbos. *de Epiſcopis. part.* 3. *alleg.* 72. *n.* 190. *verſic. aduertendum.*

Prædicta omnia, quæ de parochialibus vnitis mo- 9.
naſteriis dicta ſunt, locum habent; ſiue beneficium regulare cui cura annexa eſt poſſideatur à regulari, ſiue per diſpenſationem à ſeculari, Rebuff. *in prax. tit. de vicar. perpet. num.* 11. quod eſt notandum, quia dum ſecularis illud poſſidet, videtur ceſſare ratio finalis conſtitutionis, quæ eſt ne religioſi ab exercitiis eorum quæ ſunt religionis auertantur.

Et ex his in facti contingentia, Reſpondi poſſe 10.
Epiſcopum in viſitatione Vicarium perpetuum, in his duobus beneficiis quæ pro vno ratione vnionis reputantur, conſtituere; & tunc cura ad Vicarium perpetuum deuoluetur: beneficium verò regulare, ſimplex & ſine cura remanebit, Gonzal. *dict. gloſſ.* 5. §. 3. *num.* 24.

In certis tamen caſibus, non perpetuus ſed amo- 11.
uibilis Vicarius deputatur; veluti ſi ageretur de parochiali, pleno iure ſubiecta monaſterio, Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *quæſt.* 13. *num.* 93. & in aliis caſibus quos ad longum recenſet Ricc. *in praxi aurea variar. reſolut. cap.* 293. *per totum* Barboſ. *de Epiſc. d. alleg* 72. *num.* 189. idem, Barboſ. *in cap. de monachis,* 12. *num.* 4. *de præbendis.* Et *de iur. Eccleſ. vniuerſ. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 6. *& ſeq.* Videlicet primò, quando beneficium fuit vnitum à tempore immemoriali, & nunquam fuit deputatus Vicarius perpetuus. Secundò, quando vnio facta fuit cum pacto de ſeruiri faciendo per Vicarium amouibilem. Tertiò, quando vnio facta fuit monaſterio mendicantium, aut Monachorum. Quartò, ex priuilegio remunerationis cauſa conceſſo. Quintò, ſi pro bono pacis Vicarius temporalis apponendus eſſet & amouibilis. Sextò, quando particulariter & per ſe vnita eſt vicaria perpetua. Septimò, ex priuilegio Pontificio poſt Concilium Tridentinum conceſſo. Quæ omnia proſequitur, & explicat Barboſ. *dicto cap.* 6. *num.* 6. *vſque ad* 13. apud quem etiam, & authores ab eo citatos, videri poterunt ea omnia, quæ materiam Vicarij perpetui concernunt.

Ad quem verò ſpectet nominatio Vicarij perpe- 12.
tui tradit *Salgad. de Reg. protect. part.* 3. *cap.* 9. *num.* 156. nempe ad eos quorum monaſteriis, capitulis, vel beneficiis parochiales vnitæ ſunt.

Plura de his Vicariis perpetuis, & ad quem perti- 13.
neat illorum deputatio, & vtrùm debeant illorum prouiſiones fieri per concurſum, tradit Rota. *deciſ.* 102. *per tot. part.* 1. *recent. & deciſ.* 153. *&* 710. *part.* 2. *recent. & deciſ.* 99. *&* 785. *part.* 3. *recent.* quæ eſt *deciſ* 214. *&* 923. apud Burat. & *deciſ.* 16. *part.* 6. *recent.* & *deciſ.* 445. *part.* 5. *& deciſ.* 5. *part.* 7. *recent.* Caualer. *deciſ.* 350. *num.* 4. Vbi explicatur io quo caſu Vicarij parochialium vnitarum monaſteriis, debeant eſſe perpetui; nempe quando conſueuerunt Epiſcopo præſentari, & per Epiſcopum inſtitui; aliàs ſunt amouibiles: & ita explicat *cap. vnic. de capell. monach. in* 6.

CAPVT XXXVII.

Quæ requirantur ad validitatem vnionis: tam de iure communi quàm de iure Gallico. Et quibus remediis vnio impugnari queat. Et vtrùm longi temporis præſcriptio hac in

in re ſufficiat, tam in beneficiis principalibus vnitis, quàm illorum acceſſoriis.

SVMMARIVM.

1. *Conſenſus Abbatis, cui ius eſt conferendi beneficium vniendum, non eſt preciſè neceſſarius pro validitate vnionis.*
2. *Sufficit conſenſus Abbatis poſt vnionem præſtitus, pro illius validitate.*
3. *Clauſula vnionis*, etiam quòd intereſſe habentes vocati non fuerint, *non attenditur in Gallia.*
4. *Appellatur ab vnionibus nulliter factis, etiam poſt centum annos & amplius, in Gallia.*
5. *Dominus loci, nec populus citandi ſunt, in vnione facienda.*
6. *Conſenſus populi quando requiritur, collegialiter præſtandus eſt.*
7. *Vnio non audito Regio procuratore nulla declaratur, non obſtante lapſu temporis. Intelligo vt num.8.*
9. *Vnio regulariter valida præſumitur poſt longiſſimi temporis ſpatium, ſi per illud continuò fuerit obſeruata.*
10. *Vnio præſumitur valida poſt 40. annos, ſi titulum habeat; ſin minus poſt tempus immemoriale.*
11. *In vnione ſufficit titulus putatiuus cum obſeruantia quadragenaria.*
12. *Contra abuſum nulla datur cuiuſcumque temporis præſcriptio: quomodo id ſuſtineri poſſit.*
13. *Sufficit vnionem beneficij principalis eſſe validam, nec de acceſſorio quærendum eſt.*
14. *Vnio probatur etiam coniecturis.*
15. *Sententia in cauſa ſtatus perſonarũ, afficit omnes.*
16. *Sententia contumacialis præſumitur lata ob contumaciam, non autem ob bonum ius.*

PLuribus in cauſis actum fuit de validitate vnionum, vel iam factarum, vel quæ fieri debebant in fauorem Capitulorum Eccleſiarum ſæcularium, de beneficiis tam in Gallia quàm alibi ſitis. Cuius quæſtionis reſolutioni paucis & reſolutiuè ſatisfa-
1. cere deſiderans, † Dixi in primis, Abbatis illius ad cuius collationem beneficium vniendum pertinet, conſenſum præciſè non eſſe neceſſarium pro vnionis validitate; dummodo ipſe Abbas legitimè, coram Commiſſario in partibus per ſummum Pontificem pro bullæ fulminatione & executione deputato, fuerit citatus; cùm omnes quidem in vnione intereſſe habentes citandi ſint, ſed ſi citati conſentire recuſauerint, ad id per eundem commiſſarium compelli poſſint: vt probatur ex reg. Cancel. 21. in illis verbis *vocatis quorum intereſt.* Peleus *in analyt. comment. cap.*42. Rebuff. *in praxi tit. de vnionib. gloſſ.*11.
2. † Et conſenſum iſtorũ ex poſt præſtari ſufficit, Boër. *deciſ.*345. *num.*3. Cokier *ad dictam reg.* 21. *alias* 22. *num.*28. *in fine. verſic. cæterum*, Petr. Greg. *in inſtitut. rei benefic. cap.* 20. *num.* 10. *verſic. poterit & capituli conſenſus.* Et ſupradicta procedunt in Gallia,
3. † non obſtante quòd in bulla appoſita fuiſſet illa clauſula, *etiamſi intereſſe habentes vocati non fuerint:* quia talis clauſulæ nulla habetur ratio in Gallia, teſte Rebuffo *d. regul.* 21. *gloſſ.* 10. *& gloſſ.* 11. *num.*7. ſolent enim Galli appellationes interponere
4. ab huiuſmodi clauſulis, † & ab vnionibus factis non vocatis vocãdis quas appellationes Galli vocant tanquam ab abuſu; etiam poſt quinquaginta, vel centum & amplius annos, Maynard, *lib.*1. *cap.* 2. *num.*4. Papon *lib.*3. *num.* 10. *arreſt.* 2. Qui ea ratione nituntur, quòd grauamen ſit perpetuum. Charond. *lib.* 7. *cap.* 32.

Cæterùm nec Dominus loci, nec populus vocari 5.
debet in vnione facienda, minúſque conſenſum præſtare: populus enim ſæpè contra propria commoda laborat, Rebuff. *dicta gloſſ.* 11. *num.* 25. *ad reg. Cancell.*21. Nicol. Gar. *de benef. part.* 12. *cap.* 2. *n.* 219. Barbos. *in notis ad Concil. Triden. ſeſſ.*21. *de reform. cap.* 5. *numer.* 8. *& in tract. de Epiſcop. allegat.* 66. *num.*37. Si tamen iuſtum impedimentum allegarent, audiendi ſunt; vt per Garc. & alios ſupra citatos.
† Non poteſt autem ſufficiens populi conſenſus (caſu 6.
quo neceſſarius fuiſſet) elici, ex eo quòd maior pars coram commiſſario Apoſtolico teſtimonium in cauſa vnionis tulit, conſenſus enim populi in caſibus in quibus neceſſarius eſt, nõ ſeparatim, ſed ſimul & collegialiter præſtandus eſt, & communitate legitimè congregata. *DD. in cap. cùm omnis. & in cap. cùm M. de conſtitut.* & *cap. in geneſi. de elect.* Monet. *de commun. vlt. volunt. cap.* 7. *num.* 398.

Quod autem paulò ante diximus poſſe poſt quan- 7.
tumcumque tẽporis ſpatium de nullitate vnionis opponi, intelligendum eſt, vt locum habeat, ſi ex inſpectione actorum conſtaret conſenſum, aut citationem intereſſe habentium in ea non interueniſſe; aliáue requiſita in ea deficere: vt voluit Garc. *de beneficiis. part.*12. *cap.*2. *num.*178. † Et hac ratione intel- 8.
ligendum eſt quod dicitur fuiſſe deciſum, vnionem irritam declarandam eſſe, non obſtante quocumque temporis lapſu, ſi non audito Regis vel Principis Procuratore facta ſit: vt deciſum teſtatur Faber *in Cod. lib.* 1. *tit.*2. *definit.*48.

Alioqui conſenſus poſt quadraginta, & multò 9.
magis poſt centum annorum ſpatium interueniſſe præſumendus eſt; ſi concurrat continua vnionis obſeruantia toto illo tempore durante: Tiraquel. *de præſcript.* §. 1. *gloſſ.* 4. *numer.* 21. cum pluribus aliis quos citat & ſequitur Nicol. Garc. *d. part.*12. *cap.*2. *num.*178. † Si enim vnio ſit titulo roborata, ſuffi- 10.
ciet 40. annorum præſcriptio; ſin minus, probanda eſt obſeruantia & effectuatio vnionis, per tempus immemoriale; quæ effectuatio & obſeruantia neceſſariò deducenda eſt, & probanda Garc. *loco citato*, §.3. *n.*231. vbi dicit ſufficere titulum putatiuum, cum quadragenaria præſcriptione: quia titulus ille dat iuſtam præſcribendi cauſam, Cokier *ad reg. Cancellar.*21. *num.*38. Maſcard. *de probat. concluſ.*1418. *incipit, Vnio beneficiorum. numer.*11. Ludouiſ. *deciſ.*51. *num.*1. *&* 3. atque ita fuit iudicatum per Rotam Romanam in Lucana iuriſpatronatus de Podiis, 21. Martij 1620. coram Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. bon. mem. D. Guillelmo du Nozerto, Domino meo obſeruantiſſimo, cuius memoriæ & amicitiæ multùm me debere profiteor. † Et in ſpecie quòd titulus pu- 11.
tatiuus ſufficiat cum præſcriptione quadragiota annorum, tradit Boëtius *deciſ.*345. *num.*5. Rot. *deciſ.* 233. *num.*5. *in fin. part.*1. *recent.* Et ita exiſtimo intelligendum eſſe, quod dicit Menoch. *libr.* 6. *præſumpt.* 80. *num.* 5. dum vult præſumptam vnionem non admitti, niſi immemorialis temporis roboratam præſidio. † Et quod dicunt DD. Galli aduerſus abuſũ 12.
nullam currere præſcriptionẽ, vt præter citatos dicit Chopin. *de ſacra polit. lib.*2. *c.*6. *n.*7. *&* 8. vt ſuſtineri poſſit quando vnio non eſt alicui titulo innixa, ſecus ſi titulo ſit munita: vt probatur ex DD. ſupra citatis.

Vnde capitulo cuiuſdam Eccleſiæ Metropolitanæ, cui prioratus duo vniti fuerant; quorum vnus principalis, alius acceſſorius erat: Conſului, vt ſi fieri poſſet, oſtenderet per antiqua documenta, qualiter prioratus

ratus

ratus iſte acceſſorius , de cuius vnionis validitate
dubitabatur; fuerat ab immemoriali tempore poſſeſ-
ſus vti acceſſorius , & annexus alteri principali , de
13. cuius vnionis validitate non dubitabatur.† Suppoſitâ
qoippe hac qualitate beneficij acceſſorij, quòdque vti
acceſſorium tanto tempore poſſeſſum fuerat,ſuppreſ-
ſo hac ratione illius titulo, non fuiſſet opus in vnio-
ne principalis , iſtius acceſſorij facere mentionem ,
nec requirere conſenſum Abbatis , aut Capituli pro
beneficio tunc extincto ; dummodo requiſita ad vali-
ditatem vnionis circa principale beneficium, fuiſſent
obſeruata. Gomes. *ad reg. de triennali, quæſt.* 8. *num.*
2. Barboſ. *de iure Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 10.

14. Multò magis hoc procedere Dixi , ſi vltra longi
temporis lapſum , vnionis concurrerent coniecturæ,
de quibus Rebuff. *de vniomb. num.* 19. Menoch. *d.
præſumpt.* 80. *num.* 6. *lib.* 6. Garc. *part.* 11. *cap.* 2.
num. 56.

Sed quia difficilis erat iſtius acceſſoriæ qualitatis, per tanti temporis ſpatium , probatio ; nec per ſententiam forſan vocato impetrante proferendam , res omninò certa eſſe poterat ; fuit ad concordiam , me conſulente , & ſuadente, deuentum.

15. Quia licèt ſenteotia in cauſa ſtatus ius faciat quo-
ad omnes , dum de ſtatu perſonarum agitur , *l. inge-
nuum. ff. de ſtat. homin.* aliud tamen eſt ſi de rerum
ſtatu tractari proponatur : ſed neutro caſu ſententia
ſuſtineri poſſet ; niſi vocato legitimo defenſore , Re-
gio nempe procuratore, & Abbate collatore ordina-
rio , lata eſſet : Bart. Bald. & Angel. *in d. l. inge-
nuum.* Gonzal. *ad reg.* 8. *gloſ.* 9. §.1. *num.* 84. *& ſeq.*

16. Molióque magis , ſi ſententiam ferri contingeret
in contumaciam , quæ non ex defectu iuris , ſed ob
contumaciam lata præſumitur , Felin. *in cap. ex lit-
teris. num.*8. *de conſtitut.* & diximus inferiùs *cap.* 41.
num. 16. *& ſeq.*

CAPVT XXXVIII.

Vtrùm forenſes domicilium habentes , vel non habentes in aliquo loco, teneantur ad conſtructionem & reparationem Eccleſiæ Parochialis contribuere: & ad conſtructionem vel refectionem campanarum. Et vtrùm Prior vel Parochus ad tales expenſas teneatur. Et quid in hoc ſeruetur ſecundùm conſuetudinem Galliæ , & Comitatus Venayſſini.

SVMMARIVM.

1. *Onera quædam realia , alia perſonalia , alia denique mixta : & quomodò inter ſe differant. Forenſes quomodò ad onera illa contribuere teneantur. Ibidem.*
2. *Qui non ſunt ſubditi non poſſunt collectari, nec ligantur concluſionibus communitatis.*
3. *Quid obſeruetur in comitatu Venayſſino circa contributionem forenſium.*
4. *Onus conſtructionis & reparationis Eccleſia eſt merè perſonale, & ad illud forenſes cogi non poſſunt.*
5. *Forenſes pro maiori parte inhabitantes in aliquo loco tenentur contribuere ad Eccleſia reparationem.*
6. *In Gallia , & maximè in Delphinatu , forenſes non nobiles cum habitatoribus , æquali proportione ad omnia onera mixta contribuunt. & num. 9.*
7. *Forenſes non tenentur contribuere ad campanarum expenſas.*
8. *Campana directè reſpiciunt vocationem populi, & ſignum ad preces Deo fundendas.*
10. *Parochus tenetur ad reparationem Eccleſia.*
11. *Omnes qui ex decimis vtilitatem percipiunt in Eccleſia reparationem contribuunt.*
12. *Referuntur DD. de materia reparationis Eccleſiarum tractantes.*
13. *Parochus an cogi poſſit ad reparationis & conſtructionis Eccleſia contributionem , per ſubtractionem decimarum.*
14. *Parochus tenetur ad expenſas pro campanis.*
15. *Pro qua portione, & quando Parochus ad expenſas cōſtructionis & reparationis Eccleſia teneatur.*
16. *In qualibet Eccleſia Parochiali debet ſaltem adeſſe vna campana , expenſis Parochi fabricanda & conſeruanda.*

CVm ad quandam Eccleſiam Parochialem extra oppidum ædificatam difficilis eſſet acceſſus, tempore præſertim hiemali , ob plouias , niues , & alia temporis incommoda ; eáque de cauſa populus nouam intra locum ipſum conſtruere vellet : fuit dubitatum , an forenſes in loco illo eiúſque territorio bona poſſidentes, ad expenſam illius fabricæ contribuere teneréntur ; & ſimiliter vtrùm Parochus in illo loco decimas percipiens , ad contribuendum in dictis fabricæ expenſis compelli poſſet.

Pro cuius difficultatis reſolutione ſupponendum 1.
inprimis eſt ; onera , quæ per communitates impo-
nuntur , triplicis eſſe generis. Quædam enim ſunt
merè realia , quæ certam habent præſtationem , ve-
luti tributa, quæ rem ipſam afficiunt & ad quemcum-
que poſſeſſorem tranſeunt ; & hæc afficiunt etiam
forenſes , & alios quamtumuis exemptos. Alia verò
ſunt perſonalia , ad quæ ſoli habitatores contribuere
tenentur. Alia denique mixta , quæ & patrimonialia
nuncupantur , quæ perſonis pro rebus imponuntur,
nec certam & determinatam habent præſtationem ;
ad quæ etiam de iure communi forenſes non tenen-
tur , quia principaliter perſonis, rerum contemplatio-
ne , indicuntur. † Si igitur perſonæ non ſint ſubdi- 2.
tæ , communitatis concluſionibus & deliberationi-
bus ligari non poſſunt. Rot. Auen. *decis.* 182. *num.*
2. D. Ludouic. Bell. *conſil.* 28. *num.* 14. In quo con-
ſilio licèt multùm faueat communitatibus aduersùs
forenſes, tamen per tranſactionem initam inter com-
munitatem Caſtrinoui , pro qua ipſe conſulebat , &
forenſes ; multa per eum in ſuo conſilio determina-
ta, fuère reiecta , vt patet ex lectura dictæ tranſactio-
nis. † Et in Comitatu Venayſſino , multæ commu- 3.
nitates cum forenſibus tranſegerunt. Aliæ verò ad
euitandas lites obſeruant regulamentum, per modum
expedientis factum , quo cauetur forenſes in ciuitate
Auenion. aut Comitatu Venayſſino commorantes,
pro rata bonorum quæ in alijs territorijs poſſident ,
pro duabus tantùm partibus de tribus contribuere
teneri ; ita vt alteram tertiam partem ſoli habitato-
res ſuſtineant.

Sed hoc intelligitur de muneribus patrimonialibus ; nam ea quæ merè ſunt perſonalia , ſine dubio ſemper ad ſolos habitatores ſpectant : vnde non immeritò dubitatum fuit, an reparatio Eccleſiæ , vel eius noua eáque neceſſaria conſtructio , ad merè perſonalia munera referenda ſit, an verò patrimonialium naturam ſortiatur.

4. Ego ſanè, quantumuis reluctante communitate, Reſpondi onus hoc ad ſolos habitatores pertinere, nec ad illius contributionem forenſes cogi poſſe; cùm perſonis principaliter quamuis habitaratione ad proportionem bonorum imponatur, nec Eccleſiæ vſus magis ad forenſes, quàm ad quemlibet etiam omninò extraneùm pertinere videatur: vt explicat Pek. *in tract. de Eccleſ. reparat. cap. 11. num. 4. & ſequen.* Bertrand. *conſil.* 126. *num.* 12. *volum.* 1. *poſter.* Natt. *conſil.* 215. Theſaur. *deciſ.* 149. *& ibi adden.* Bell. *d. conſil.* 28. *num.* 20.

5. Si tamen forenſis domicilium obtineret in illo loco, & ibi pro maiori parte anni habitaret; teneretur ad Eccleſiæ conſtructionem & reparationem contribuere, in qua Sacramenta Chriſti fidelibus miniſtrari ſolent, Cabedo *deciſ.* 91. *num.* 9. Barboſ. *de Epiſcop. par.* 3. *allegat.* 64. *num.* 10.

6. In Gallia tamen, & potiſſimùm in patria Delphinatus, æquè forenſes & habitatores contribuunt, ſi nobiles non ſint: vt copiosè & egregiè oſtendit Expilly, *plaidoyé* 9. *per totum* & de. ilum refert Bleyn. *in ſuo opere beneficiali, tit. de quarta pauper. & fabrica, num.* 28. *in gloſſ. P.*

7. Debent etiam forenſes, ex iuris communis diſpoſitione, eximi à contributione expenſarum quæ fiunt pro conſtructione, conſeruatione & refectione campanarum; quia hæc expenſa ſolos habitatores reſpicit, qui mediante illarum ſono vocantur ad Eccleſiam; nec debet haberi reſpectus ad ſecundariam vtilitatem, quam ex illis forenſes percipiunt; dum imminente tempeſtate campanæ ad illam auertendam pulſantur: vt fuit aliàs determinatum inter communitatem Vaſionis, & forenſes in eius territorio bona poſſidentes; apud Bertrand. *conſil.* 53. *num.* 6. *verſic. & idem videtur dicendum de campanis. volum.* 1. *part.* 2. quidquid in contrarium dixerit Auend. *de exequ. mandat. part.* 2. *cap.* 10. *num.* 25. *verſic. & ob id ſequitur.* Nam ſententia Bertrandi verior eſt; quia expenſa iſta forenſium vtilitatem reſpicit ſecundariò,
8. & per accidens. † Quia principaliter campanæ ſunt inſtitutæ ad conuocandum populum ad officia diuina, vel ad preces faciendas dum timentur tempeſtates, quæ à malis ſpiritibus ſæpiùs excitantur: vt dicit Vgolin. *de Epiſcop. cap.* 31. §. 1. *num.* 2.

Neque obſtat quòd Natta *conſil.* 215. *num.* 7. & Gratian. *diſcep. forenſ. cap.* 84. *num.* 20. *&* 21. ſolùm eximant forenſes à voluntaria Eccleſiæ reparatione, non autem à neceſſaria.

9. Quia Doctores illi loquuntur de obſeruantia & conſuetudine, à qua non eſſe recedendum in hac materia, tradit idem Natt. *conſil.* 447. *per tot.* Et quæ conſuetudo viget in Italia, vt ſcilicet forenſes indiſtinctè cum habitatoribus contribuant, vt notat Pek. *in dicto tractat. de Eccleſ. reparat. dicto cap.* 11. *num.* 5. *&* 6. & D. Bellus *dicto conſil.* 18. *num.* 16. vbi etiam loquitur de generali totius Galliæ conſuetudine; nos autem loquimur in terminis iuris communis.

10. Quod autem attinet ad Parochum, certum eſt ipſum ad onus fabricæ eiuſdem Eccleſiæ contribuere teneri, *cap.* 1. *& cap. de his. de Eccleſ. ædific. & ibi DD.* Cened. *collect.* 153. Ricci. *collect.* 492. *part.* 3.

11. † Et generale eſt, vt quicumque percipit decimas, teneatur contribuere pro Eccleſiæ reparatione, Bouuot *en ſes queſtions notables, part.* 3. *in verb. reparation d'Egliſe, queſt.* 2. *fol.* 212. *& part.* 2. *in eod. verb.*
12. *queſt.* 1. *fol.* 188. fuſè de hac materia D. Ludou. Bell, *conſil.* 144. Marta *de iuriſdict. part.* 2. *cap.* 48. Surd. *conſil.* 62. *num.* 13. Fuſc. *de viſitat. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 15. & Concil. Triden. *ſeſſ.* 21. *cap.* 7. & ibi Barboſa, nec non *dicta allegat.* 64. *par.* 3. Tuſch. *in verb. fabrica, concluſ.* 3. Aufrer. *ad deciſ. capell. Tholoſ.* 499. Papon. *lib.* 1. *tit.* 1. *arreſt.* 14. *&* 15. Maynard, *lib.* 1. *cap.* 40. 41. *&* 42. Louet *littera R. num.* 50. Abb. *queſt.* 3. *in* 6. *dubio.* Rip. *reſponſ.* 26. *&* 68. Charond. *lib.* 2. *reſponſ.* 67. Valaſc. *conſult.* 179.

Et præmiſſa adeo vera ſunt, vt compelli etiam 13.
poſſit Parochus ad dictam contributionem, per ſubtractionem decimarum, ſecundùm Rip. *dicto reſp.* 26. *num.* 15. *& reſp.* 68. *per totum* in quibus locis tractat de Domino Præpoſito villæ Inſulæ in Comitatu Venayſſino, de quo etiam D. Ludou. Bell. *dicto conſil.* 144. ad quos ego recurri, dum petitum à me fuit conſilium per Dominos Conſules & Communitatem prædictam: & ſecundùm meum conſilium fuit obſeruatum, in nouæ Eccleſiæ ampla & magnifica conſtructione. Quoad tamen retentionem decimarum, contrarium. & meo quidem iudicio verius tenet Monet. *in tract. de decim. cap.* 7. *queſt.* 2. *num.* 41. tum quia liquidi non datur retentio pro illiquido, tum etiam quia nemini licitum eſt ſibi propria authoritate ius dicere.

Tenetur etiam Parochus contribuere in expenſis 14.
conſtructionis, conſeruationis, & refectionis campanarum; eodem modo quo in expenſis fabricæ ipſius Eccleſiæ: text. eſt *in cap. final. de teſtam. verſ. quæ ornamentis, ſeu fabrica, luminaribus, ſiue alijs &c.* & in puncto Bertran. *d. conſil.* 53. *num.* 5. *verſic. & idem videtur. vol.* 1. *part.* 2.

Sed difficultas ſupereſt, quomodo & pro qua por- 15.
tione Parochus ad dictas expenſas contribuere teneatur. Vera reſolutio eſt, quòd hac in re, in primis loci conſuetudo attendenda eſt. Secundò, ſi de conſuetudine non apparet, & Eccleſia habet reditus ad id deſtinatos, illi prius ad dictos vſus conuertendi ſunt, & ad id cogendi qui fructus perceperunt. Tertiò, his ceſſantibus, Rector & qui decimas percipiunt, pro rata contribuere tenentur. Quartò, ex generali conſuetudine & ex æquitate, Rector ad præsbiterij reparationem, populus verò ad nauim Eccleſiæ contribuit; ita vt præsbiterium dicatur quidquid eſt in fornice, vbi præsbiteri remanere ſolent, quæ omnia explicat D. Ludou. Bell. *d. conſil.* 144. *per tot.* De his videndum eſt Concil. Triden. *ſeſſ.* 21. *de reform. cap.* 7. Fuſc. *de viſit. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 15. *&* 16. Vbi dicit quartam fructuum partem reparandis Eccleſijs deſtinatam eſſe. Quòd ſi fructus alimentis Parochi non ſufficiant, Parochianos ad id eſſe cogendos. Cætera tractant DD. in locis ſuperius citatis.

Hoc vltimo loco notandum eſt; Parochum, ſi in 16.
Eccleſia Parochiali nulla adſit campana, teneri ad illius conſtructionem & applicationem: quia de iure exigitur, vt in omnibus Eccleſijs Parochialibus vna ſaltē adſit campana. Ioan. de Selua *in tract. de benefic. queſt.* 5. *num.* 82. Fuſc. *de viſit. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 5. Sed tamen in his omnibus, multùm poteſt conſuetudo, vt ſæpè dictum fuit.

CAPVT XXXIX.

De quadam tranſactione inita inter Parochum & populum, tam ſuper ſolutione decimæ, quàm ſuper reparatione Eccleſiæ, cereis, luminaribus, ornamentis Eccleſiæ, ſumptibus Prædicatoris, epulis quas *deſfructus* vocant, & alijs ſimilibus expenſis.

SVMMA

SVMMARIVM.

1. *Parochus habet intentionem fundatam in perceptione decimarum, ex omni genere fructuum, in tota parochia.*
2. *In materia decimarum, conſuetudo eſt præcipuè attendenda.*
3. *Conſuetudo eximit parochianos à ſolutione decimarum de certis fructibus.*
4. *Reparatio Eccleſiæ cathedralis ſpectat ad Epiſcopum.*
5. *Fabrica & reparatio inferiorum Eccleſiarum, ad quem ſpectet.*
6. *Conſuetudo attendi debet circa expenſas reparationis Eccleſiæ.*
7. *Prædicatoris expenſam quis ſoluere teneatur: & num. 12. Lampadem ardentem corã ſanctiſſimo Sacramento quis manutenere debeat, Ibidem.*
8. *Præsbiterium cuius ſumptibus reparandum.*
9. *Ornamenta Eccleſiæ quis facere teneatur.*
10. *Reparare ſeu reficere, & reædificare, multùm inter ſe differunt.*
11. *Obſeruantia interpretatiua quid poſſit, & an debeat eſſe præſcripta.*
13. *Conſuetudo non valet, quòd Rector Eccleſiæ non teneatur per ſe, vel per alterum prædicare.*
14. *Qui per ſubſtitutum aliquid facere poteſt, tenetur illud facere ſuis ſumptibus.*
15. *Prædicatores verbi Dei, poſſunt petere ſibi ſolui eleemoſinam ſolitam.*
16. *Populus cogitur conſueta ſeruitia præſtare.*
17. *Decennalis præſtatio populum obligat ad ſoluendum in futurum.*
18. *Populus non tenetur ſoluere ſalarium, ſeu eleemoſinam conſuetam Prædicatori; ſed duntaxat alimenta, ceſſante conſuetudine in contrarium.*
19. *Dictio Gallica* Entretenemant, *quid comprehendat.*
20. *Conſuetudo qua Parochus tenetur ad epulas & conuiuia, vtrùm debeat obſeruari.*

SVper interpretatione & obſeruatione tranſactionis, inter Parochum & parochianos olim initæ, requiſitus fui, vt pro veritate iudicium meum ab vtraque parte obſeruandum interponerem: vnde ſuper primo illius capite quo conuentum fuerat, Quòd licitum erit Domino Priori percipere decimam conſuetam, veluti vigeſimam octauam partem granorum bladi, ſiliginis, &c. Dixi caſum ſolutionis decimæ de vino & aliis rebus in tranſactione minimè comprehenſis, remanere in diſpoſitione iuris com-
1. munis: † & ideo Priorem habere intentionem fundatam in iure, quòd de omnibus terræ fructibus & prouentibus decima ſoluenda ſit, *cap. non eſt. cap. nuncios. cap. ex parte, le 2. & alibi paſſim, extr. de decim.* Vnde ceſſante tranſactione, conſuetudine, vel præſcriptione legitima, ſolui debet decima de omni frumento, grano, palea, & aliis de quibus per Monet. *in tract. de decim. cap. 4. num. 2. & ſeq.* adeo vt nihil probare teneatur Parochus, cùm eius intentio ſit fundata in tota parochia, Poſtius *de manuten. obſeruat. 45. num. 4*. vbi plures Rotæ deciſiones
2. allegat. † Sed tamen in hac decimarum materia, multùm attendenda eſt conſuetudo *cap. in aliquibus §. fin. cap. commiſſum. cap. cùm ſint homines. cap. ad Apoſtolica extr. de decim.* Rot. *deciſ. 333. num. 4. part. 5. recent.* vbi plures aliæ deciſiones, & iuta allegantur. Quod tam in prædialibus, quàm perſonalibus decimis locum habere declarat Munet. *in tract. de decim. cap. 5. num. 87. & 94.* † vbi oſtendit valere illam 3.
conſuetudinem, vt ex certis fructibus veluti oleo, vino, fœno, & ſimilibus nulla ſoluatur decima.

Quæ Conſuetudo ſufficit, quòd ſit quadraginta annorũ, vt per Eundem *n. 103.* Quamuis ſi ageretur de vna Eccleſia ad aliam, ſufficeret ſpatium decem annorum, Rot. *d. deciſ. 333. n. 5. par. 5. recent.* quia hoc caſu conſuetudo non eſt iuri contraria, ſed præter ius.

Et ex his Cenſui, quòd ſi populus probaret conſuetudinem nullas decimas ſoluendi de fructibus in tranſactione minimè deſignatis, non tenebatur in futurum de illis ſoluere; ſin minus, ad ſolutionem cogendus erat in fauorem Parochi: & quòd totum hoc ad conſuetudinem reducendum erat.

Secundo tranſactionis capite conuentum erat, quòd mediante ſumma duodecim librarum ſingulis annis per Priorem ſoluenda, in manibus operariorum ſeu marticulariorum dictæ Eccleſiæ, ipſe eſſet immunis ab omni expenſa luminarium, lampadum, cereorum, candelarum, facium, ornamentorum, reparationum Eccleſiæ, campanarum, cordarum, & ab intertenimento Prædicatoris tempore Quadrageſimæ. Ex quo quæſitum fuit, vtrùm populus teneretur ad reparationem Eccleſiæ, præsbiterij ipſius, fontium baptiſmalium, ſacriſtiæ, cathedræ ſeu pulpiti pro Prædicatoribus neceſſarij, & ſimilium.

Dixi quòd ſi actum fuiſſet de Eccleſiæ cathedralis 4.
reparatione, ad illam Epiſcopus regulariter teneretur, ceſſante conſuetudine in contrarium, Rot. *deciſ. 627. par. 1. recent.* Fuſc. *de viſitat. lib. 1. cap. 10. num. 15.* † Sed quia agebatur de Eccleſia inferiori, 5.
ceſſante conſuetudine vel tranſactione, ad onus reparationis teneri illos qui beneficia poſſident, *cap. 1. & cap. de his. extr. de Eccleſ. ædificand.* & ibi DD. Et quicumque percipit decimas tenetur ad Eccleſiæ reparationem, *Abbas quæſt. 3. in 6. dubio.* Rip. *reſponſ. 26. & 68.* Charond. *lib. 1. reſp. 57.* Bounot. *part. 3. in verb. reparation d'Egliſe, quæſt. 2.* & dixi *cap. præcedenti num. 11.* † Sed dum adeſt conſuetudo in con- 6.
trarium, vel tranſactio, prout in caſu iſto; ad illam recurrendum eſt; *Rip. d. reſponſ. 68. num. 3. verſic. item procedit.* Surd. *conſil. 62. num. 16.*

Et quod dictum fuit de reparatione Eccleſiæ, eo- 7.
dem modo dici debet de ſumptibus pro Prædicatore faciendis, & pro lampade ardenti ante ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, Surd. *d. conſil. 62. num. 17.* Qui tamen ſubdit *num. 18.* poſt. Rip. *reſponſ. 27. num. 4.* non ſufficere quòd aliqui particulares, actus illos ex deuotione fecerint: niſi hoc factum fuerit animo conſuetudinem inducendi, ſciente & patiente vniuerſo populo: ad notata per DD. *in l. 2. Cod. quæ ſit long. conſuetud.*

Et propterea ſi populus aliàs feciſſet conſtrui & 8.
reparari præsbiterium, & tamen Priorem interpellaſſet ad contribuendum in ſumptibus operis; expenſa illa per populum facta non noceret: quia non fuiſſet facta animo releuandi Priorem, maximè ſi doceatur quòd aliàs Prior, pluribus & diuerſis vicibus talem expenſam ſuſtinere ſolitus fuit. *Rip. dict. reſp. 26. num. 4. & 5.*

Idem dicendum eſt de ornamentis pro ſeruitio 9.
Eccleſiæ, & cultus diuini neceſſariis; vt ſunt pluuialia, calices & ſimilia, ſine quibus diuina officia celebrari nequeunt: cùm iſta à pari procedant cum expenſa reparationis Eccleſiæ. Et ſicut illi qui decimas percipiunt, ad Eccleſiæ refectionem tenentur; vt mox dictum eſt; ita & ad iſtas expenſas tam ornamentorum, quàm aliarum rerum ſimilium, ceſ-

Digitized by Google

ſante videlicet tranſactione,vel conſuetudine in contrarium: Surd. *d. conſil.* 62. *numer.*5. In caſu autem propoſito,verba tranſactionis erant clara, quòd Prior mediante ſumma duodecim librarum annis ſingulis perſoluenda, erat immunis ab iſta expenſa ornamentorum, candelarum, & reparationis Eccleſiæ; vnde nullus erat relictus dubitandi locus.

10. Aduerrendo tamen quòd verba tranſactionis loquentia de reparatione Eccleſiæ, non debebant extendi ad caſum neceſſariæ reædificationis: nam verbum *reparare* ſeu *reficere*, valde differt à verbo *reædificare*, ſeu de nouo facere, *l.* 3. *§. enimverò*, *& §. reficere. ff. de itinere actúque priuat. l.* 1. *§. deinde. ff. de riuis. l.* 1. *§.* 1. *ff. de via publica.*

11. Quod ſi aliqua alia dubitatio circa tranſactionis verba occurreret, Dixi ad obſeruantiam recurrendum eſſe, quæ conſuetudine fauorabilior eſt; cùm obſeruantia illa ſit interpretatiua mentis contrahentium in caſu dubio: nam illa nihil operatur in claris, *l. continuus. §. cùm ita. ff. de verb. obligat.* Rot. *deciſ.*636. *num.* 9. *& ſeq. part.*1. *recent. & deciſ.*261. *num.*4. Nec requiritur quòd fuerit præſcripta, imò ſufficit quòd aliquando ita fuerit obſeruatum, Rot. *deciſ.*49. *num.*6. *ead. part.*1.

12. Sed quod attinet ad ſalarium ſeu eleemoſinam Prædicatoris, Cenſui, ceſſante conſuetudine, populum ad illud minimè cogi poſſe: cùm verum ſit, ſemota tranſactione, vel conſuetudine, expenſam tam ſalarij quàm alimentorum Prædicatoris ſpectare ad eum, qui habet curam animarum: tenetur enim ipſe populo verbum Dei prædicare, *Clem. dudum. circa medium*, & ibi not. Cardin. *in verſic. veram. de ſepult.* Quia prædicare, eſt officium Curæ, vt dicit
13. Abbas *in cap. quod Dei. de ſtat. monach. numer.*2. †
Adeo vt conſuetudine induci non poſſit, vt Rector
Eccleſiæ per ſe, vel per alium prædicare non teneatur. Rip. *dict. reſp.* 26. *num.*44. Surd. *de alim. tit.* 1. *quæſt.*59. *num.*7. & 8. quod in Concil. Trident. ſtatutum eſt, *ſeſſ.* 24. *cap.* 4. *de reform.* his verbis, *per Parochos ſiue, iis impeditis, per alios ab Epiſcopo deputandos.* Cùm ergo munus prædicandi ſpectet ad Parochum, ſequitur ipſum teneri ſuis ſumptibus
14. Prædicatorem alere: † quia dum is, ad quem pertinet actus, illum per ſubſtitutum peragere poteſt; tenetur id facere ſuis ſumptibus: & probatur per text. *in l. ſed ſi hereditas. §.* 1. *ff. ad exhib. & in cap. inter cætera.* Ibi *Quibus ipſi dum indiguerint, congruè neceſſaria ſubminiſtrent. extr. de offic. ordin.* & ibi tradit Abb. & Surd. *d. quæſt.* 59. *num.*7. 8. *&* 9. Ricc. *in prax. for. Eccleſ. deciſ.*536. *num.*1.

15. Supradicta procedunt in alimentis Prædicatoris; ſed quid dicendum de ſalario ſeu eleemoſina Prædicatori dari conſueta. Surd. *conſil.*254. *per tot.* & maximè *num.*24. *&* 25. exiſtimauit Prædicatorem non poſſe aliquid pro ſalario exigere, citra vitium ſimoniæ: ſed tamen verius videtur, quòd per modum eleemoſinæ illi qui Prædicatori illam præſtare ſoliti ſunt, in futurum etiam cogi poſſint; vt exiſtimauit ſacra Cardinalium Concilij interpretum congregatio, vt refert Barbos. *in deciſ. Apoſt. in verbo, Præ-*
16. *dicator.collec.*592. *num.*14. † Sicut videmus in ſimili,
populum ad conſueta ſeruitia præſtanda cogi poſſe,
Bart. *in l. priuilegia. Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* Oſaſc. *deciſ.*
17. 99. *num.* 10. *&* 21. † adeo vt decennalis præſtatio
ſufficiat, ad obligandum populum ad continuationem eleemoſinæ Oſaſc *d. deciſ.* 99. *num.*17. Couar. *lib.* 1. *variar. reſol. cap.* 17. *num.* 1. & bene comprobat Excellentiſſ. I.C. inter Romanæ curiæ Aduocatos nemini ſecundus, D. Paulus Ranuccius in ſuo eruditiſſimo reſponſo relato apud Cenſ. *in tract. de cenſib. quæſt.* 81. *num.* 15. *verſic. ſecundò quia.*

His ita conſtitutis, deueniendo ad reſolutionē propoſitæ quæſtionis, Dixi populum vigore tranſactionis ad alimenta Prædicatoris eſſe obligatum; ſed ad illius ſalarium nec de iure; nec ex conuentione teneri.

De iure quidem, quia poſito quòd populus, ceſ- 18.
ſante conſuetudine, ad alimenta Prædicatoris teneretur; non tamen ideo ad eius ſalarium cogi poſſet: tum ex traditis per Surd. *d. conſil.* 254. *à num.* 25. *ad finem.* vbi in propriis terminis hanc quæſtionem tractat, & oſtendit quæ ſint ad inducendam conſuetudinem neceſſaria in caſu iſto: tum etiam, quia ſæpè in ſupremis tribunalibus deciſum fuit, vt populus ad alimenta quidem, ſed Prior ſeu Parochus ad ſalarium Prædicatoris teneantur, teſte Maynard. *lib.* 1. *cap.* 38. vbi ita in caſu occurrenti ſeruandum ait.

Ex verbis autem tranſactionis, populus obligatur 19.
duntaxat ad alimenta Prædicatori præſtanda, non autem ad ſalarium, quia verbum illud in tranſactione poſitum *entretenemant*, ſola alimenta comprehendit, nempe cibaria, victui, cultuíque neceſſaria, quæ ſub illa Gallica nomenclatura non ineptè exprimi teſtatur Ioan. Philipp. Gallus Monſpelienſis *reſp.*43. *num.*18.

Fuit etiam in eadem cauſa vltimo loco dubita- 20.
tum, quid ſtatuendum eſſet de conſuetudine conuiuij, ſingulis annis populo per Parochum ſeu Rectorem præſtandi, an poſſet ad illius obſeruationem cogi; In primis enim conſuetudinem illam in ſupremis tribunalibus reprobatam fuiſſe, tanquam abuſiuam, teſtatur Charond. *lib.* 7. *reſponſ. cap.*79. Deinde verò contrarium fuit ordinatum, & Parochus ad illius conuiuij præſtationem continuandam coactus; addit, ad Pap. *lib.*1. *tit.* 1. *arreſt.* 3. iura ſiquidem illa conuiuiorum ſeu feſtagiorum inter Eccleſiaſticos, aut etiam alicuius parochiæ habitatores, pluribus ſupremarum Curiarum arreſtis comprobata fuêre; eo quòd ad fouendam inter eiuſdem conditionis homines amicitiam plurimùm conducant; teſte Bleyn. *in tract. de benef. lib.* 1. *tit.* 11. *num.* 47. *in gloſſ. R. fol.* 169. Chopin. *de ſacra polit. lib.* 3. *tit.* 4. *num.* 12. vbi teſtatur demandatam eſſe horum conuiuiorum continuationem, moderatione ſumptus, & ſacræ ſcripturæ aſſidua lectione temperatam. De ſimili quæſtione in vtramque partem, licèt in alio caſu, agit Bellam. *conſil.* 31. *verſic. ſecundò, de prandio videamus.* vbi loquitur de conſuetudine Eccleſiæ Rothomagenſis, quòd omnes Epiſcopi ſuffraganei ante receptionem tenerentur dare vnum bonum prandium Archiepiſcopo, & capitulo. Alios citat Barboſa *in cap. Iacobus. de Simon.*

CAPVT XXXX.

Ex quibus probetur beneficium eſſe Regulare. Electiua beneficia quædam collatiua, alia confirmatiua, quædam ſimpliciter electiua, & quis inde reſultet effectus. De conſenſu collatorum præſtito ex interuallo; & de poſſeſſione non capitulariter capta. Proceſſuras in *forma dignum arbitramur* non eſſe adhibendas in prouiſionibus Ordinariorum. Religioſi quando curam animarū exercere poſſint per ſeipſos.

SVMMA

SVMMARIVM.

1. *Omnia beneficia præſumuntur ſæcularia.*
2. *Beneficium eſſe regulare, probatur ex enunciatiuis plurium inſtrumentorum*
3. *Collationes beneficij tanquam regularis facta, non probant qualitatem beneficij regularis; niſi probetur ipſas effectum fuiſſe ſortitas.*
4. *Status beneficij non mutatur niſi ſpatio quadraginta annorum, cum aliis requiſitis.*
5. *Quod maximè procedit, quando non agitur de quaſi poſſeſſione, ſed de pertinentia collationis.*
6. *Beneficium electiuum quando dicatur collatiuum.*
7. *Quomodo differant beneficia electiua ſimplicia, collatiua, & confirmatiua.*
8. *Quando Eccleſia dicatur viduata, ad hoc vt fiat electio ſimplex iuxta formam* c p. quia ptopter. de elect. *nempe per ſcrutinium, compromiſſum vel inſpirationem.*
9. *Quis ſit effectus triplicis differentia beneficiorum electiuorum in Gallia.*
10. *Referuntur DD. de beneficiis electiuis agentes.*
11. *Quando ſunt plures collatores, ſufficit collatio vnius ſubſequente aliorum conſenſu.*
12. *Quo remedio vtendum, quando poſſeſſio non fuit capta capitulariter.*
13. *Prouiſus ab Ordinario non tenetur ad* forma dignum.
14. *Quæ ſit pœna profeſſionis fidei non factæ intra bimeſtre, ex Regia ordinatione.*
15. *Religioſi poſſunt curam animarum exercere in Eccleſiis ab eorum monaſteriis dependentibus, aut quæ ſunt illorum membra.*

VAriis ſuper collatione cuiuſdam priotatus, cui cuta animatum imminebat, exortis difficultatibus; pet Canonicum regularem otdinis Sancti Auguſtini de eo prouiſum; & commuoicato cum viris doctis negotio, fuimus eius qui ſequitur voti: In primis beneficium illud non ſæculare eſſe, ſed omni-
1. nò regulare. † Quia licèt de iure omnia beneficia ſæcularia præſumantur, iuxta primæuam illorum à B. Petro Apoſtolo, qui ſæcularis etat, inſtitutionem; Maſcard. *conſil.* 172. *incip. Beneficium regulariter. num.* 4. Tamen in caſu ptopoſito conſtabat beneficium illud ab omni tempore Canonicis tegularibus, nunquam verò ſæcularibus, fuiſſe collatum. Quod ptobabatur per varias enunciatiuas antiquiſſimas diuerſorum inſtrumentorum à diuerſis perſonis & in diuerſis ſcripturis, ac diuerſis tempotibus emanatas:
2. † Quod ſufficit ad probandam qualitatem beneficij regularis, Rot. *deciſ.* 163. *num.* 2. *par.* 1. *recent.* Puteus *deciſ.* 209. *incipit, In vna Bononienſi. lib.* 1. *& deciſ.* 405. *num.* 3. *eadem parte* 1. Iunctis potiſſimùm pluribus eiuſdem beneficij collationibus, tanquam
3. de regulari; † dummodo probetur illas fuiſſe effectuatas; id eſt, quòd prouiſi in effectu, fecerint actus poſſeſſorios in huiuſmodi beneficio, Ludouiſ. *deciſ.* 482. *num.* 8. Et licèt producantur aliquæ prouiſiones per Epiſcopos in fauorem perſonarum ſæculatium factæ, non conſtabat de legitimo temporis interual-
4. lo ad mutandum † ſtatum beneficij. nempe de ſpatio quadraginta annorum, cum alijs requiſitis de quibus alio loco agemus. Rot. *deciſ.* 188. *num.* 1. *part.*
5. 1. *recent. & d. deciſ.* 163. *num.* 3. *eadem part.* 1. † Maximè quia hìc non agebatur de quaſi poſſeſſione conferendi, ſed de pertinentia collationis, & de ſtatu beneficij, vtrùm ſæculare eſſet, an regulare: quo caſu non inſpicitur ſola quaſi poſſeſſio cōferendi, Ludouiſ. *deciſ.* 112. *n.* 3. *in fin.* Rot. *dec.* 737. *par.* 2. *recent.*

Secundò, fuit concluſum beneficium de quo agebatur, potiùs eſſe collatiuum, quàm electi-
uum. Quia † conſtabat nominationes capitulares 6.
abſque aliqua Superiorum confirmatione, per plures annos ſortitas fuiſſe effectum, & executioni demandatas: ex quo ſine dubio reſultat ſtatus beneficij collatiuus; nam in electiuis neceſſaria eſt ſuperioris confirmatio, & illa deficiente, beneficium dicitur collatiuum: quia nominatio capitularis habet vim prouiſionis, & collationis. Nic. Garc. *de benefic. part.* 1. *cap.* 6. *num.* 23. Barboſ. *de iur. Eccleſ. lib.*
1. *cap.* 19. *num.* 40. † Siquidem beneficiorum quæ 7.
per electionem deferuntur, tres ſunt ſpecies. Quædam ſuot quæ electiua confirmatiua ouncupantur, eo quòd indigeant confirmatione. Alia ſunt electiua collatiua, quorū nominatio ad capitulum, & prouiſio ad ſuperiorem ſpectat. Tertia ſpecies eſt eorum quæ merè ſunt electiua, in qoibus prouidetur Eccleſiæ quaſi viduatæ, iuxta formam *capit. quia propter. de election.* quæ non habet locum in beneficijs inferioribus, nec in dignitatibus, per quarum vacationem Eccleſia non manet viduata paſtore: vt oſtendit Barboſ. *in d. cap. quia propter.* 32. *num.* 8. In his enim ſufficit ſolus conſenſus capitularium legitimè congregatorum; cùm in alijs, quando ſcilicet Eccleſia ma-
net viduata, † (quod accidit in electionibus Epiſco- 8.
porum & aliorum Prælatorum Eccleſiarum collegiatarum, in dictis Eccleſiis collegiatis generalem iuriſdictionem habentium, nec non in electione Prælatorum regularium, Rot. *deciſ.* 312. *num.* 10. *part.* 4. *recent. tomo* 2. poſt Abbat. *in d. cap. quia propter. num.* 7. *verſic. circa iſtam partem primam.*) debeat ad vnguem forma ibi præſcripta obſeruari, aliàs electio ſit nulla. Rot. *deciſ.* 574. *num.* 2. *& per totam. par.* 4 *recent. tomo* 3. Debet ergo fieri electio per ſcrutinium, vel compromiſſum, aut inſpirationem; vt
habetur in *d. cap. quia propter.* † Huius diſtinctio- 9.
nis maximus eſt effectus, nam tertij generis beneficia in Gallia Regias nominationes admittunt; alia non item: in electiuis collatiuis admittunt Galli Pontificiam præuentionem, non autem in confirmatiuis; teſte Bleyn. *de benefic. cap. vlt. num.* 47. *in gloſ.* O. Chopio. *de ſacra polit. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 1. 2. 3. 4. de his etiam Peleus *lib.* 1. *action. forenſ.* 44. *& actio.*
5. † Et plurima de beneficijs electiuis Gonzal. *ad re-* 10.
gul. 8. *gloſ.* 19. Franc. Marc. *deciſ.* 90. *maximè num.* 6. *par.* 2. Codex. Fabrian. *lib.* 1. *tit.* 2. *definit.* 44. Lottet. *de re benefic. libr.* 2. *quæſt.* 16. *numero* 10. *& ſeq.*

Cùm ergo beneficium, de quo agebatur, eſſet electiuum collatiuum, diximus ſufficere, quòd conſenſus capituli poſtea accedat collationi factæ per
Decanum. † Quia quando ſuut plures collatores, ſi 11.
vnus ſolus conferat, & alij tacitè vel expreſsè conſentiant; collatio remanet valida: quia alij collatores cedunt iuri ſuo pro illa vice. Rot. apud Put. *deciſ.* 124. *&* 190. *num.* 3. *lib.* 3. Achill. de Graſſ. *deciſ.* 4. *de præbendis.* Rota coram Orano apud Garſ. *de benefic. part.* 5. *cap.* 4. *num.* 42. *&* 43.

Quia verò prouiſus poſſeſſionem capitulariter non 12.
acceperat, caſu quo dictus prioratus haberet annexam vocem in capitulo, remedio hoc vtendum eſſe cenſnimus: nempe procurandum vt poſſeſſio expreſsè vel tacitè à capitulo approbaretur, prouiſum hunc ad actus capitulares admittendo tanquam dicti beneficij poſſeſſorem. Rot. *deciſ.* 91. *num.* 6. *part.* 1. *recent.* adden. ad Ludouiſ. *deciſ.* 364. *num.* 6. *verſic. tertiò non procedit.*

Digitized by Google

13. Tertio loco concluſum fuit, non teneri prouiſum iſtum ad proceſſutas illas, quas *forma dignum* vocant: quia prouiſus ab Ordinario, cenſetur ab eo cognitus, eiúſque illi mores & qualitates ac capacitas perſpecta; ideò in ſimilibus Ordinarij collationis prouiſionibus, nullum aliud ſimile examen requiri tradit Ioan Selu. *de benef. part. 3. quæſt. 12. num.* 19. Rot. apud Nicol. Garſ. *de benefic. part. 5. cap. 4. num.* 43. vbi loquitur de prouiſione facta per capitulum, *& part. 6. cap. 2. num.* 130.

14. Quartò dictum fuit quod Regia Caroli 9. Bleſenſis ordinatio. *artic.* 10. circa fidei profeſſionem edita, non priuat poſſeſſores beneficij ob non factam dictam profeſſionem intra duos menſes, poſt adeptam pacificam & non litigioſam poſſeſſionem; ſed duntaxat fructibus contrauenientes carere vult. Quod etiam conforme eſt Eminentiſſimorum Cardinalium Concilij Tridentini interpretum declarationi, ad *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. Barboſ. *in deciſ. Apoſtol. collect.* 611. *num.* 7. *&* 8. *&* 9. Vbi quòd nec priuatur quis diſtributionibus quotidianis, nec effectibus alijs poſſeſſionis, veluti voce in capitulo, & ſimilibus, ob non emiſſam intra bimeſtre profeſſionem fidei. Idem *de iure Eccleſ. vniuerſ. lib. 1. capit. 21. numero* 71. *& ſeq.*

15. Quintò, diximus nullum eſſe dubium, quin prouiſus iſte curam animarũ per ſe ipſum exercere poſſit: nam omiſsâ illâ quæſtione de qua alio loco agemus, vtrùm Canonici regulares cum licentia ſolius Abbatis, beneficium ſeculare curam animarum annexam habens poſſidere queant; in caſu propoſito res difficultate caret, cùm agatur non de beneficio curato vnito ipſi Monaſterio; ſed de beneficio à prioratu dependente, tanquam membrum dicti prioratus; quo caſu Rector per ſe ipſum deſeruire debet. Anchar. *in Clem. de offic. Vicar. num. 4. verſic. datio autem huius Vicarij.* Garc. *de benefic. part. 10. cap. 2. num.* 14. Vbi dicit, quòd in Parochialibus quæ non ſunt vnitæ monaſterijs; ſed ſunt eorum membra, aut quomodocumque dependentes, non deputatur Vicarius: atque ita declarauit Congregatio, & ſine vlla controuerſia ſeruatur in praxi.

CAPVT XLI.

Quomodò procedendum ſit in cauſis criminalibus contra Religioſos. Quis ſit eorum iudex competens. Quando in forma iudicij procedendum ſit, & vtrùm religioſus poſſit ab Abbate Generali ad loca remota citari, & alia multa referuntur quæ modum procedendi inter Religioſos reſpiciunt.

SVMMARIVM.

1. *Si ex ſtatutis Religionis Collega cum capitulo procedere debeant, proceſſura per ſolos Collegas facta nulla eſt.*
2. *Citatio adhiberi debet in cauſis religioſorum, aliàs proceſſura non valet.*
3. *Subſtantialia iudicij in cauſis regularium ſeruanda eſt.*
4. *Non tamen cum tanto rigore prout inter ſeculares.*
5. *A Prelatis regularibus appellari poteſt, ſi excedant modum Eccleſiaſtica diſciplina.*
6. *Teſtium nomina inter religioſos in cauſis grauibus edenda.*
7. *Citationis quæ ſit forma dum citantur regulares.*
8. *Duplex modus procedendi Superiorum regularium, & qua in vtraque forma ſeruanda.*
9. *Quomodo ſuperior regularis ſine citatione procedere poſſit in delictis notorijs.*
10. *Notorium crimen quod dicatur.*
11. *Ad excludendum notorium ſufficit cauſa colorata.*
12. *Notorium facti tranſeuntis indiget probatione.*
13. *In delictis notorijs requiritur cauſa cognitio, quando proceditur contra abſentem.*
14. *Fugitiuus non dicitur qui recedit ex iuſta cauſa metus, vel inimicorum.*
15. *Fuga poſt formatam inquiſitionem non facit indicium.*
16. *Sententia contra contumacem potiùs præſumitur lata ob contumaciam, quam ob delictum. Et plura de ſententia contumaciali, num.* 17. 18. 19. 20. *&* 21.
22. *Inimicitia cauſa ſufficiens oritur, quando in vniuerſitate adſunt duæ factiones contraria.*
23. *Religioſi in prima inſtantia non ſunt ad loca remota trahendi.*
24. *Citatus perſonaliter ad loca remota excuſatur, ſi equitare nequeat, aut alia iuſta de cauſa.*
25. *Quando Abbas iudicialiter aut extraiudicialiter contra monachos agere teneatur.*
26. *Abbates non quidem à iure, ſed in vim primilegiorum procedunt contra monachos, etiam in forma iudicij, & in delictis quæ ſunt contra communem conuerſationem.*
27. *Exceptio incompetentia proponi poteſt coram iudice requiſito aduerſus requirentem, & ab huius exceptionis reiectione datur appellatio. num.* 28.

Proceſſuræ criminales factæ contra quendam religioſum Sacerdotem, ſuſtineri non poterant propter defectum inſanabilem iuriſdictionis: cùm ex ſtatutis & conſtitutionibus ordinis illius, cauſa criminalis de qua agebatur, non per ſolos tres collegas ſed per ipſos vnà cum capitulo cognoſci & terminari deberet. † Ideo cùm Collegæ ad actus ſubſtantiales iudicij, ſoli & ſine capitulo proceſſiſſent, citatio & omnia inde ſecuta apertâ nullitate ſcatebant, Vant *de nullit. ex defect. iuriſdic. ordin. num.* 175. *&* 176. Vbi oſtendit, quòd ſi plures ſint iudices ordinarij, vel delegati, & vnus procedat ſine alio, nulliter procedit. 1.

Secundus defectus proceſſuræ conſiſtit in citatione, cùm procedi non poſſet etiam inter religioſos contra non citatum: quia ſublata citatione, tollitur ſubſtantia iudicij, & facultas defenſionis quæ nemini deneganda eſt. *l. defenſionis facultas. Cod. de iur. fiſc. lib.* 10. Citatio enim cùm ſit de iure naturali, *clem. paſtoralis. §. cæterum. de re iudic.* non debet denegari etiam in cauſis religioſorum: Fman. Roderic. *quæſt. regul. tom. 2. quæſt.* 18. *artic.* 3. Vbi quòd licèt reus non ſit citandus, quando aduerſus eum formatur inquiſitio; tamen dum ad vlteriora in negotio proceditur, debet omninò citari, & in ſuis defenſionibus audiri. † Nam licèt in ſimilibus religioſorum cauſis procedatur ſummariè, ſimpliciter & de plano; tamen in illis obſeruari omninò debent ſubſtantialia iudicij: vt teſtatur idem Roder. *tom. 2. quæſt. 3. artic.* 1. † Non tamen rigidè modus iudicialis in iſtis obſeruandus 2. 3. 4.

ſeruandus eſt, vt dicitur *in cap. qualiter & quando. 24. in fin. ext. de accuſat. & in cap. per tuas. 32. §. fin.*
5. *ext. de ſimonia.* † Poteſt nihilominus in illis cauſis
appellari, quando Prælati excedunt modum religio-
ſæ diſciplinæ; dummodò in appellatione exprima-
tur cauſa grauaminis: vt copioſe explicat Sanches
6. *in precep. decal. lib. 6. cap. 8. à n. 105. ad 111.* † Et
nomina teſtium in cauſis criminalibus grauibus edi
debent reo religioſo (excepto crimine hæreſeos, in
quo procedunt Inquiſitores:) quo faciliùs defenſio-
nes ſuas proponere queat, teſte Roder. *d. tom. 2. q. 3. artic. 1. in fin.* Hieron. Roder. *reſol. 42. num. 35.*
7. Citatio autem iſta quæ fit inter religioſos, non
debet fieri ſecundùm ſtilum ordinarij iudicij: ſed
more religioſorum, id eſt, per literas Secretarij Abba-
tis, Prouincialis, aut Generalis ab illis ſubſcriptas,
& in rei manibus poſitas: vt idem Hieron. Roder.
teſtatur *reſolut. 44. num. 2.*
8. Hæc vera ſunt, quando Superior regularis proce-
dit in forma iudicij, & tanquam Prælatus ad puni-
tionem delicti; ſecùs ſi procedat tanquam pater ad
nudam morum correctionem, ſecundùm formam
regulæ: tunc enim nullæ iuris ſolemnitates exigun-
tur, ex Eman. Roderic. *d. tom. 2. quæſt. regul. quæſt. 3. artic. 1. in princip.* Cùm igitur aduersùs religioſum
illum, ad delicti punitionem ageretur; ſequitur ne-
ceſſariam omninò fuiſſe illius citationem: &, eâ
omiſſâ, omnia nulla eſſe & inualida.
9. Et quamuis diceretur agi de delicto notorio, in
quo nulla requiritur forma iuris; tamen id non ſub-
ſiſtebat in iure, neque in facto. In iure quidem, quia
licèt contra religioſum poſſit Prælatus ſupremus,
qualis eſt Generalis, procedere ad priuationem, in
delictis notoriis grauibus ſine citatione; hoc proce-
dit quando notoriè conſtat nullam delinquenti com-
petere poſſe defenſionem, & non aliàs: ceſſantibus
enim illis circunſtantiis, requiritur citatio, etiamſi
delicta prætenderentur notoria, Fariu. *de delict. quæſt. 21. numer. 70. & 78.* Hieron. Roder. *reſol. 44. num. 1.*
10. In facto verò, quia factum prætenſum non erat
tale, quod notorium dici poſſet; cùm notorium il-
lud dicatur, quod nulla excuſatione vel tergiuerſa-
tione celari poteſt; vt potè cuius vniuerſus populus,
aut maior eius pars teſtis eſſe queat: vt probat *text. in cap. cùm dilectus ext. de purgat. canonic. cap. ex tua. & cap. fin. ext. de cohabit. cleric. & mulier. can. de manifeſta. 2. quæſt. 1.* Farin. *dict. quæſt. 21. num. 4.*
Tale autem non erat negotium de quo agebatur,
imò ſcriptura illa ſuper qua fundabatur notorietas,
iam fuerat per D. Locum-tenentem ciuitatis Aquen-
ſis nulla & inualida declarata: vnde ex ea non po-
11. terat deſumi notorietatis argumentum; † Cùm ad
illam excludendam ſufficiat aliquam coloratam ex-
ceptionem opponere, *cap. ſignificauerunt. numer. 4. de teſtib.* Crauet. *conſil. 299. num. 8.* Menoch. *remed. 1. recup. poſſeſſ. n. 225.* Contard. *ad l. vnic. Cod. ſi de moment. poſſeſſ. limit. 9. num. 29. & 31*
12. Et caſu quo factum eſſet notorium, illud non eſ-
ſet facti permanentis, ſed potius tranſeuntis; cùm
nulla poſt ſe veſtigia relinquat: ideò non poterat
procedi, niſi præuia probatione talis negotij cum
cognitione cauſæ, Ioſeph. Ludon. *deciſ. 67. num. 21.*
Maſcard. *de probat. concluſ. 1106. num. 10*
13. Imò in quocumque delicto notorio, quando Iu-
dex procedit contra abſentem, requiritur cauſæ co-
gnitio, Boſſ. *in tit. quomodo proced. in crim. notor. num. 9. & 10.*

Similiter fruſtra opponebatur, hîc agi potuiſſe
viâ facti; quia agebatur de religioſo fugitiuo. Quia
nec iſtud in facto ſubſiſtebat, nam R. iſte pater non
aufugerat, niſi vt euitaret violentias, & recurreret
ad locum tutum, & ad Superiores à quibus iudicari
& corrigi poterat, ſi deliquiſſet: † Quo caſu non 14.
dicitur fugitiuus. *l. quis ſit fugitiuus ff. de Ædilitio edict.* Sanch. *in oper. moral. lib. 6. cap. 8. numer. 2.* Et
cùm fuga ortum habuiſſet ex iuſta cauſa metus, nem-
pe quia habebat perſecutores inimicos, qui cum eo
contenderant pro munerè P. adipiſcendo; nullum
ex eo oriri poterat indicium vel probatio, Pariſ. de
Put. *in tract. de ſyndic. in verb. fuga officialis cap. 2. num. 1. & 3.* Ghirlan. *de relaxat. carcerat. in tit. de fuga carcerat. num. 11. in fin. & ſeq.* † Maximè verò, 15.
quia fuga non nocet, quando facta fuit poſt for-
matam inquiſitionem. Peguer. *deciſ. 17. numer. 32.*
Maſtrill. *deciſ. 296. num. 25.* Cæſar. Caren. *de offic. inquiſit. tit. 10. §. 11. num. 84.*

Et ex his conſtat inutiliter opponi, quòd d. R. P.
tanquam contumax non debet audiri appellando à
ſententia aduersùs ipſum lata: quia cùm non tene-
retur comparere, vt demonſtratum fuit, non poteſt
dici contumax. † Et ſententia illa potiùs ob contu- 16.
maciam prætenſam, quàm propter delicti probatio-
nem lata præſumitur, Beltram. *ad deciſ.* Ludouiſ. 371.
num. 11. † vnde ſtatim per comparitionem rei, ad ni- 17.
hilum reducitur: vt dicitur ibidem poſt Dec. *in cap. ex literis. num. 42. ext. de conſtitut.* Seraph. *deciſ. 972.*
num. 20. † Et ex huiuſmodi ſententia contumaciali 18.
ſine probationibus lata, non dicitur conſtare de de-
licto, Marſil. *in praxi criminali. §. poſtquam. num. 48.*
† de quo conſtare debet in actis per veras & legiti- 19.
mas probationes. Seraph. *deciſ. 354. num. 10. & ſeqq.*
† Et teſtes debent formiter recipi, aliàs non impedit 20.
illorum receptio quin ſententia dicatur contumacia-
lis, Seraph. *dict. deciſ. 354. num. 10. verſic. ex teſtibus informationis.* Roland. *conſil. 29. numer. 31. volum. 3.* † Maximè ſi aduersùs teſtes dentur oppoſitio- 21.
nes, veluti ob inimicitiam, aut aliam ſimilem cau-
ſam: Menoch. *de arbitrar. lib. 1. quæſt. 28. num. 1. & caſu. 110. num. 1.* Creſcent. *deciſ. 3. de teſtib. num. 1.*
† Vna autem ex cauſis inimicitiæ hîc concurrebat, 22.
quia partes erant diuiſæ in duas factiones; ita vt
qui erant vnius factionis, præſumantur malè affecti
erga illos qui erant alterius factionis, præſertim aliis
circumſtantiis in facto interuenientibus: ex traditis
per Peniam *in direct. inquiſit. ſchol. 23. cauſa 16.* Ve-
rùm quia ſuperiùs dictum fuit, Superiorem regula-
rem duobus modis poſſe procedere; primò quidem
iudicialiter, ſecundò verò ſine forma & figura iudi-
cij: operæ pretium erit ſcire, quando vno aut alio
modo contra religioſos Abbas, aut alius Superior
procedere poſſit. Et ſanè cùm in facti contingentia,
monachus quidam ſuæ adminiſtrationis rationem re-
dditurus ad partes admodum remotas extra Monar-
chiam citaretur, adhibitis etiã dicti Domini Abbatis
litteris requiſitoriis, Dixi præfatum religioſum ad
locum illum accedere non teneri, nec executionem
literarum rogatoriarum concedi poſſe; cùm non iu-
dicialiter, ſed extra iudicium pro ſola morum corre-
ctione iuxta formam regulæ procedendum eſſet. † 23.
Quamuis enim religioſi Superioribus ſuis in omni-
bus obedire teneantur, non tamen poſſunt in prima
inſtantia à Generali ſui ordinis extra locum ſuæ ha-
bitationis euocari; ſed imprimis coram ſuis Iudicibus
ordinariis conueniendi ſunt, ipſique Generales in
ſecunda duntaxat inſtantia ius reddere debent, iuxta
Concilij Tridentini diſpoſitionem *in cap. cauſa omnes 20. ſeſſ. 24. de reformat.* Atque ita determinat
Lauren. Portel; *in dubiis regul. in verbo Prælati poteſtas. num. 8.* ergo caſu quo iudicialiter procedi poſſet,

Digitized by Google

adeundus erat ordinarius religioſi Iudex; cùm non debeant religioſi, dum contra eos proceditur criminaliter, à propriis clauſtris euocari, ſed ad eos mitti ſolent viſitatores qui illorum delicta corrigant, & mores reforment; & hæc eſt generalis omnium ordinum conſuetudo in iure fundata, qua ſemper citatis competit ius reuocandi ad domum ſuæ habitationis, *l. 2. §. legatis* & ibi Gloſſ. *ff. de iudiciis.*

24. Agebatur præterea de viro pluſquam octuagenario, qui propter ætatis incommoda longiſſimum iter aggredi non poterat; & ideò excuſandus erat: prout in pari caſu de eo, qui citatus erat ad comparendum perſonaliter coram ſummo Pontifice, & ſe non poſſe accedere reſpondebat propter infirmitatem, ob quam equitare non poterat, aut alia ſimili de cauſa tradit Calderin. *conſ. 5. de dilation. per tot.* Rebuff. *in conſtit. Reg. tit. de excuſat. tom. 3. num. 6*5. *& 68.* Idque potiſſimùm, quia nihil per religioſum iſtum geſtum fuerat cuius reddendæ rationis actus facilè per procuratorem expediri non poſſet: quo caſu, non eſt neceſſaria perſonalis præſentia principalis. *DD. in l. fin. Cod. de procurat.*

25. Denique licèt Abbas iuriſdictionem habeat in monachos, vt illos viſitare & corrigere poſſit; hoc tamen ita intelligendum eſſe dicebant aliqui, vt hoc fieret non per modum contentioſæ iuriſdictionis, nec in figura iudicij; ſed tantùm extraiudicialiter, & iuxta formam regulæ tam procedendo, quàm in decidendo: prout determinat Rot. Rom. *deciſ. 17. num. 2. part. 1. recentior. & deciſ. 15. eadem part. 1. num. 11. 12. & 13.* Vbi dicitur, quòd delicta monachorum duplici modo conſiderantur; aut vt propria ipſorum monachorum, aut vt communia, ſeu communem conuerſationem offendentia. Primo caſu, Abbas procedit ſecundùm formam regulæ. Secundo caſu, cognitio ſpectat ad Epiſcopum vti Iudicem ordinarium. Sed dum Abbas procedit propter inobſeruantiam regulæ, procedere debet extraiudicialiter, & non per viam contentioſæ iuriſdictionis, & hoc patet *ex text. in cap. fin. de ſtatu monach.* Vbi dicitur, correctionem monachorum fieri debere per viſitatores; qui ſi aliquem deliquiſſe repererint, id in primis Abbati illius loci denuncient: & ibi tradit Gloſſ. *in verb. per Abbatem loci.* qui textus nominatim loquitur de religioſis ſancti Benedicti, dicens in his cauſis procedendum eſſe ſine ſtrepitu & figura iudicij, & per impoſitionem pœnitentiæ ſalutaris, iuxta text. & Gloſ. *in cap. ad noſtram. 3. ext. de appellat.* Rot. *deciſ. 20. num. 1. part. 1. in recent.*

26. Aduertendum tamen eſt, ſupradictas deciſiones procedere quidem poſſe in terminis iuris communis: ſecùs tamen eſt, attentis priuilegiis & exemptionibus conceſſis regularibus à ſummis Pontificibus; quarum virtute non poſſunt Ordinarij, Epiſcopi ſcilicet vel Archiepiſcopi de cauſis regularium cognoſcere, nec illorum delicta punire; ſed cognitio etiam iudicialis hoc caſu ſpectat ad Abbates, & alios Superiores regulares: vt notauit Marius Muta *deciſ. ſicil. 2. annot. 16. & ſeq.* & copioſè Tamburin. *de iure Abbat. tomo 3. diſputation. 5. quaeſt. 11. per tot.*

Sed adhuc ſupradictæ doctrinæ caſui propoſito applicabantur, quia non agebatur de iuriſdictionis contentione inter Ordinarium & Superiorem regularem; ſed contendebatur duntaxat vtrùm procedi poſſet in forma iudicij: cùm aduersùs monachum nihil prætenderetur, quod communem conuerſationem offendere poſſet: ſed agebatur tantùm de inobſeruantia regulæ, & delictis ſolos religioſos tangentibus contra monachum prætenſis: & ſic firma remanebat regula in eo capite, in quo dictum fuit non poſſe Superiorem regularem procedere in forma iudicij: & ſic malè fuiſſe petitum territorium, ad fines exequendi litteras requiſitorias domini Ab-
batis: † & hanc exceptionem incompetentiæ Iu- 27.
dicis requirentis, rectè coram iudice requiſito proponi potuiſſe, ex traditis per Menoch. *remed. 3. retinen. poſſeſſ. numer. 360.* † Et admitti debere appel- 28.
lationem, ſi ad vlteriora procederetur; & per eam retardari debere executionem litterarum iudicis requirentis; Roland. *conſil. 37. num. 4. volum. 1.* Quibus conſideratis fuit dictus religioſus per Dominum Abbatem abſolutus.

CAPVT XLII.

De iuriſdictione Epiſcopi erga regulares curam animarum exercentes. Et quibus pœnis plectatur Parochus abſens ſine licentia per Epiſcopum in ſcriptis data. Quomodò contra Parochum non reſidentem procedendum ſit, & an requiratur trina monitio; an verò ſtatim ad pœnam priuationis beneficij Epiſcopus procedere poſſit aduersùs Parochum non reſidentem.

SVMMARIVM.

1. *Eiſcopus procedere poteſt contra regulares curam animarum exercentes, in ijs quæ curam vel ſacramentorum adminiſtrationem concernunt.*
2. *Ampliatur vt procedat etiam in dependentibus à cura: vbi ponitur exemplum.*
3. Reſidentia *eſt annexa curæ animarum.*
4. *Quid ſit obſeruandum, quando Parochus vult abeſſe à ſua parochia.*
5. *Quæ ſit Parochi non reſidentis pœna, & cui, aut quomodo applicanda.*
6. *Vtrùm Epiſcopus teneatur procedere præcedente fructuum ſubtractione & excommunicatione, quando procedit contra Parochum non reſidentem.*
7. *Quomodo intelligenda ſunt iura, & Rotæ deciſiones, dum volunt requiri trinam monitionem, & Parochum per ſex menſes à die vltimæ monitionis eſſe expectandum, antequam ad priuationis declarationem deueniatur. Quid in Gallia.*
8. *Epiſcopus debet vicarium deputare in locum Parochi abſentis, cum aſſignatione ſalarij.*

EPiſcopus contra Canonicum regularem curam animarum exercentem poteſt procedere, & iudicare in omnibus ijs quæ curam concernunt, & ab illa dependent: *cap. 1. §. final. de priuileg. in 6.* & ſtatutum eſt in Concil. Triden. *ſeſſ. 25. de regul. cap. 11.* Vbi dicitur, in monaſterijs quibus cura imminet animarum perſonarum ſecularium; perſonas tam regulares quàm ſeculares, curam huiuſmodi exercentes, ſubeſſe immediatè in ijs quæ ad curam animarum pertinent, & ad Sacramentorum adminiſtrationem, iuriſdictioni, viſitationi & correctioni Epiſcopi, in cuius Diœceſi ſunt ſita. † Quod Concilij decretum non ſolùm obtinet in iis, quæ directè curam anima-

rum

rum concernunt : ſed etiam in dependentibus ab ea, & à Sacramentorum adminiſtratione : vt notauit Campanil. *in diuerſ. iur. canon.* Rubr. 12. *cap.* 13. *num.* 51. & ante eum Marius Antonin. *lib.* 1. *cap.* 12. *caſu* 50. *prope fin.* Vbi propterea concludit, Canonicum regularem & curatum, ſuppoſitum eſſe iuriſdictioni Epiſcopi, & puniendum eſſe ab ipſo eo quòd præmonitus noluit proficiſci cum cruce ad Eccleſiam Cathedralem, vt deduceret crucem capituli ad locum ad quem eundum erat, iuxta conſtitutionem Synodalem : quia agebatur de iure ſepulturæ & funeris quod dependebat ab Eccleſia curata, vnde idem ius ſtatuendum aſſerit in dependentibus quod in principali, ergo multò magis poteſt Epiſcopus procedere contra canonicum regularem curam exer-
3. centem, qui in ſua Parochia reſidere recuſabat: † cùm reſidentia non ſolùm dependeat à cura animarum, ſed etiam illi ſit connexa, & ab ea inſeparabilis : fusè Barboſ. *de offic. & poteſt. Paroch. cap.* 8. *per tot.*

Cùm autem Epiſcopus aduersùs Parochum regularem procederet, tria capita in eius decretis examinanda proponebantur. Primum, circa præceptum factum Parocho de reſidendo, ſub pœna priuationis fructuum. Secundum, circa præceptum de reſidendo, ſub pœna priuationis beneficij. Tertium conſtitutionem Vicarij ad exercitium curæ in locum abſentis continebat. Tria autem hæc præcepta, in iure
4. fundata eſſe non erat dubitandum. † Nam quoad primum, certum eſt Parochum non poſſe abeſſe à ſua Eccleſia, niſi interueniente iuſta cauſa per Epiſcopum cognoſcenda, & in ſcriptis concedenda : ita ta-
5. men vt duorum menſium ſpatium non excedat. † Si verò Parochus ſine Epiſcopi licentia abſit, non lucratur fructus ſui beneficij; ſed illi piis operibus applicari debent, teſte Nicol. Garc. *de benefic. par.* 3. *cap.* 5. *num.* 53. *& num.* 179. Quod Regiæ ordinationi conforme eſt, vt habetur apud Theueneau *lib.* 1. *tit.* 8. *art.* 2. *ordinat. Regiar.* Et eſt in arbitrio Epiſcopi, vtrùm fructus illos fabricæ Eccleſiæ, vel pauperibus applicare velit, Garc. *vbi ſup. num.* 30. intelligendo (vt ibi per eum) de pauperibus, vel fabrica illius Eccleſiæ : ita vt nullam poſſit Epiſcopus cum Parocho ſuper fructibus illis amiſſis facere compoſitionem. Barboſ. *de offic. Paroch. d. cap.* 8. *num.* 68. Garc. *d. num.* 30. Cùm igitur Epiſcopus ſimplex præceptum laxauerit, non potuit Parochus, cum quo gratiosè actum fuit, ab illo recurrere aut appellare, cùm illud in iure & Concilio Tridentino fundatum, & Regiæ conſtitutioni cui in Gallia locus erat omninò conforme eſſet.

6. Quod ad ſecundum caput attinet, non adeſt aliquod grauamen in eo : quia Epiſcopus non priuauit Parochum, quod facere poterat, etiam non præcedente fructuum ſubtractione & excommunicatione, teſte Barboſ. *de offic. Paroch. d. cap.* 8. *num.* 74. Mantic. *deciſ.* 67. *num.* 7. Vbi dicit eſſe in electione Epiſcopi, an velit procedere præcedente fructuum ſubtractione, & excommunicatione; vel, non ſeruatâ hac formâ, opportunis iuris remediis ad priuationem aduersùs non reſidentes : idque vigore Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 12. *verſic. præterea.* Nam ex iuris communis diſpoſitione, debuiſſet in primis procedi per cenſuras Eccleſiaſticas, & ſequeſtrationem, antequam procederetur ad priuationem beneficij : *cap. ex tua* 11. §. 1. *de clericis non reſid.* debent etiam ex forma illius capitis præcedere tria edicta & expectari lapſus ſex menſium ab vltimo edicto, Mantic. *deciſ.* 15.

7. Sed tamen eadem Rota Romana negotio exactè diſcuſſo in *Teralbenſi Rectoria, anno* 1619. *coram Pirouano in recentior. par.* 4. *tom.* 2. *deciſ.* 131. *&* 163. Cenſuit proceſſuras Epiſcopi non ſubſiſtere: quia Parochus cùm non fuiſſet perſonaliter citatus, contumax dici non poterat, nec contra eum tanquam latitantem, vel fugitiuum ſeruata fuerat forma tradita per Concil. Triden. *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 1. incipiendo à cenſuris, deinde procedendo per fructuum ſequeſtrationem, & ſubtractionem; & ſuper hoc allegatur deciſio Eminentiſſim. Cardinalium Concilij interpretum : nec fuerat Parochus expectatus per ſex menſes, iuxta diſpoſitionem *dicti cap. ex tua* 11. *vt habetur in d. deciſ.* 131. *par.* 4. *recent. tom.* 2. Quæ deciſio fuit poſtea confirmata *deciſ.* 163. *eadem parte.* Sed iſtæ deciſiones declarantur duplici concluſione.

Prima quando Parochus, aut alius beneficiatus eſt præſens, & perſonaliter citatus, vel monitus vt reſideat; tunc cùm non poſſit excuſari à manifeſta contumacia, non requiritur trina monitio, ſed vnica ſufficiet perſonaliter executioni demandata: neque opus erit hoc caſu expectare lapſum ſex menſium poſt intimationem, imò tempus erit arbitrarium. Abbas *in d. cap. ex tua, num.* 10. *&* 13. *de cler. non reſiden.* Garcias *de benefic. part.* 3. *capit.* 2. *num.* 155.

Quomodocumque ſe res habeat, Epiſcopus non grauauerat faciendo Parocho ſimplex præceptum; comminatâ dumtaxàt, ſed non declaratâ priuationis pœnâ.

Secunda concluſio, quando beneficiatus eſt abſens, vel non poteſt perſonaliter requiri ſeu citari; hoc caſu præcedere debet trina monitio, & poſtea ſic monitus expectandus eſt per ſex menſes; quibus elapſis, poteſt procedi ad priuationem. Ioan. de Selu. *de benefic. part.* 4. *quæſt.* 5. *num.* 3. *verſic. & iſtud tenendo, non obſtat* Garc. *d. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 154.

Fallit iſta cõcluſio, quando ille qui ſic abeſt impedit ne perſonaliter citetur; hoc enim impedimẽto probato, eodem modo proceditur contra eum per edicta, quo procederetur ſi perſonaliter poſſet apprehendi, vt probatur *in cap. quoniam frequenter.* §. *porrò. &* ibi DD. maximè Bald. *num.* 2. *extra. vt lit. non conteſt.* Lotter. *de re benefic. lib.* 3. *quæſt.* 27. *num.* 92.

Sed in vtroque caſu, ſiue agatur contra perſonaliter citatum, ſiue in contumaciam aduersùs abſentem qui non fuit repertus, dependet ab Epiſcopi arbitrio vtrùm velit procedere ad fructuum ſequeſtrationem, vel ad cenſuras; an verò per viam priuationis inchoare præcedentibus monitionibus iuxta diſtinctionem mox allegatam requiſitis : ex traditis ſuperiùs *num.* 6. Et determinat Lotter. *d. lib.* 3. *quæſt.* 27. *num.* 15. Coccin. *deciſ.* 10. *num.* 5.

In Gallia verò, negligentia Diœceſanorum cauſam dederat artic. 5. edicti Aurelianenſis, quo annotandorum fructuum poteſtas data erat aduerſus non reſidentes : ſed edicto Bleſenſi *artic.* 15. *&* 16. temperamentum adhibitum fuit, vt non niſi conſulto Epiſcopo annotare liceat : vt tradit additio marginalis ad Seluam *d. quæſt.* 5. *in princip.*

Tertium decreti caput nullum quoque grauamen 8.
continebat; cùm de iure, abſente Parocho, ſpectet ad Epiſcopum Vicarij deputatio, cum aſſignatione ſalarij competentis : vt teſtatur Barboſ. *de offic. & poteſt. paroch. d. cap.* 8. *num.* 52. *&* 64. Ioan. de Selu. *de benefic. part.* 4. *cap.* 5. *num.* 2. *& verſic. his tamen & ſimilibus.*

CAPVT.

Digitized by Google

CAPVT XLIII.

Confraternitates laicorum in Eccleſiis fundatæ, poſſunt liberè illas Eccleſias dimittere, & ad alias ſe transferre; ſicut & confratres ad aliam confraternitatē, priorémque ad libitum relinquere, quæ non poteſt ad funus confratris recedentis accedere, maximè inuitis hæredibus. Tranſlatâ autem confraternitate, quid fiet de eleemoſinis & fundationibus conſuetis.

SVMMARIVM.

1. *Vaſa ſacra certa Eccleſia addicta, ad alia transferri non poſſunt, vel alienari.*
2. *Res ſacra potius intuitu Eccleſia in dubio data cenſentur.*
3. *Receptio ad confraternitatem neminem obligat, & eſt merè voluntaria tam reſpectu confratrum, quàm reſpectu Eccleſia; & in hoc non datur mandatum de manutenendo.*
4. *Confratres liberè poſſunt recedere à confraternitate, dummodò nihil de bonis ipſius retineant.*
5. *Corpus confraternitatis non eſt annexum Eccleſia, & cum ea nihil habet commune.*
6. *Canonici ſunt vnum corpus cum Eccleſia, & monachi cum monaſterio.*
7. *Confraternitatum nec perſona loco, nec locus perſonis vnitus eſt.*
8. *Eccleſiaſtici poſſunt liberè dimittere confraternitates.*
9. *Spiritualis coniunctio confraternitatum cum Eccleſia durat quandiu in ea confraternitas remanet.*
10. *Confraternitates non poſſunt accedere ad funera niſi expreſſè vocentur.*
11. *Si quis à prima confraternitate ad ſecundam acceſſerit; funus, ſecunda; non autem prima confraternitas comitari debet: maximè requirentibus heredibus.*
12. *Temporale capi poteſt pro ſeruitio ſpirituali, iuxta conſuetudinem.*
13. *Ex diuturni tēporis annua præſtatione oritur obligatio in futurum fauore piæ cauſæ.*
14. *Ex quibus dicatur probata laudabilis conſuetudo annuæ præſtationis fauore Eccleſiæ, & quòd poſſeſſorum in his habeat admixtam cauſam proprietatis.*
15. *Ceſſante ſeruitio Eccleſia ceſſat annua præſtatio contemplatione illius debita.*

CONfraternitas Aurificum erecta in Eccleſia regulari, ad aliam Eccleſiā, & ibi exercenda conſueta pietatis opera ſe ſe transferre deſiderans; ſequentes de iure decidendas propoſuit quæſtiones.

Prima, vtrùm fundata eſſet religioſorum petitio, agentium ad repetitionem ſacri calicis argentei, & ornamentorum Eccleſiaſticorum apud Rectores prædictæ confraternitatis exiſtentium.

Secunda, vtrùm dicti confratres cogi poſſint, exercitia pietatis in eadem regularium Eccleſia more ſolito continuare; an verò liberè ad aliam Eccleſiam & capellam ſibi bene viſam tranſmigrare.

Tertia, vtrùm dicti confratres factâ tranſlatione ad aliam Eccleſiam, cogi poſſint ad ſoluendam annuam pecuniarum quantitatē primo illi conuētui, pro celebratione miſſarum & diuini ſeruitij, præſtari ſolitam.

Quibus quæſtionibus memini me aliàs reſpondiſſe. In primis quod ad ſacros calices & alia ornamenta attinet, attendendum eſſe vtrùm ſemel in illa Eccleſia Deo dicata fuerint, an non. 1. † Si enim ſemper ſub libera confraternitatis & Rectorum ipſius cuſtodia remanſiſſent, prout fit in nonnullis confraternitatibus, in quibus vaſa argentea nulli certæ, aut determinatæ Eccleſiæ addicta ſunt; ſed in plena & libera Rectorum & confratrum poteſtate exiſtunt: non poſſunt ſuper illis religioſi dictæ Eccleſiæ quidquam prætendere. Si verò certæ illi capellæ & Eccleſiæ fuerint addicta & deſtinata, non poterunt per confratres ad alios vſus conuerti: & propterea ſi in facto verificatum eſſet harum rerum cuſtodiam & detentionem apud religioſos illos, longo admodùm tempore, ad vſum illius capellæ extitiſſe; verius videtur confratres iſtos non poſſe ſacra hæc vaſa & ornamenta, non modo ad alios vſus, ſed nec ad aliam Eccleſiam transferre: cùm negari non poſſit vaſa hæc, & ſupellectilem, inter res ſacras recenſeri, Farin. *de furt. quæſt.* 172. *num.* 59. & vti tales nec alienari poſſe, nec ad alios vſus conuerti: *cap.* 1. & ibi DD. *extr. de pignorib.* imò nec ad aliam Eccleſiam transferri, ſine ſolemnitatibus requiſitis in alienatione rerum Eccleſiæ. Bonacin. *de alienat. bon. Eccleſ. quæſt. vnic. puncto* 1. *num.* 14. *&* 30. *iunctis.* † In dubio autem res iſtæ ſacræ potiùs contempla- 2. tione Eccleſiæ, quàm perſonarum, datæ cenſentur: Maſcard. *de probat. concluſ.* 1248. *alias* 1254. incipit, *Qualitas, num.*119. *&* *concluſ.*965. *alias* 568. incip. *Legatum, num.* 11.

Quantùm ad ſecundam quæſtionem, Dixi nihil 3. eſſe quod impediat dictos confratres, quominus liberè recedant ab illa capella & Eccleſia regulari, & ad aliam per eos eligendam ſe transferant; & ibidem recipi poſſint: cùm dictæ confratriæ neminem obligent, & ſint merè voluntariæ; & actus qui fiunt per confratres ex mera voluntate facti non ſufficiant vt dictis religioſis concedi poſſit mandatum de manutenendo: ex traditis per Surd. *conſil.*127. *num.*81. *&* 82.

Et quamuis per religioſos eſſet deductum, ipſos eſſe in pacifica, quieta & immemoriali poſſeſſione faciendi ſeruitium in dicta capella pro illa confraternitate; hoc non releuaret ad effectum de quo agitur; cùm debeat fieri differentia inter ſeruitium de quo in ſequenti quæſtione agemus, & perſonas confratrum; ac ea quæ ſunt conſecutiua confraternitatis, cui liberum eſt quomodocumque recedere, & ad alium locum tranſire; nullàque eſſe poſſit in iſtis actibus, quæ ab hominum libera voluntate dependent, coactio. † Adeò vt non ſolùm poſſint confra- 4. tres à congregatione quomodocumque voluerint recedere, & confratriæ renuntiare, dummodò nihil retineant de bonis illius; alioquin antequam renuncient illa reddere debent: vt docet Iacob. Rebuff. *in l. nemo. column. vlt. Cod. de ſpectaculis, lib.*10. ſequitur Petr. Rebuff. *in conſtitut. Regias, tom.*2. *tit. de confraternit. num. vlt. fol. mihi* 331. Sed etiam totum ipſum confraternitatis corpus ab illa Eccleſia, ad quam accedere conſueuerat, poſſit recedere: † cùm 5. nihil commune habeat cum ipſa Eccleſia, vt dicit Natt. *conſil.* 62. *num.*6. vbi propterea concludit confraternitates iſtas non gaudere priuilegio præcedentiæ, quo gaudet Eccleſia in qua ſunt inſtitutæ; cùm non ſint illius membra. Et Caſtren. *conſil.*5. *num.*3.

volum.

*volum.*2. vbi dicit ea de cauſa poſſe iſtas confrater-
nitates liberè ab Eccleſia, in qua inſtitutæ ſunt, re-
cedere. Hoc etiam bene determinat Petr. de Vbal.
*in tract. de canonica Epiſcop. quæſt.*14. *princip. num.*9.
& 22. Quia quando perſona eſt obligata loco, &
6. inſerta loco, † Sicut ſunt canonici Eccleſiæ; tunc
collegium eſt in Eccleſia & Eccleſia ineſt collegio, &
vnum ſunt; eſt enim inſeparabilis coniunctio: vt in
*cap. requiſiſti.*15. *ext. de teſtam.* Eodem modo, in-
ter profeſſos & monaſterium eſt inſeparabilis con-
iunctio, *cap. ſicut. de iureiur. & can. qui verè.* 16.
*quæſt.*1.
7. Aliud eſt in iſtis confraternitatibus, in quibus nec
perſona loco, nec locus perſonæ addictus eſt; &
vnum ab altero eſt ſeparabile, vt bene probat Petr.
de Vbald. *loc. citat.* & ſequitur Rot. coram Coccin.
deciſ. 472. vbi concludit quòd ſicut confraternitas
8. poteſt ad libitum recedere, † ita & poteſt ad libitum
per Eccleſiaſticos illius Eccleſiæ, in qua erecta eſt,
dimitti: quia conſtituunt collegium perſonale, non
naturale, reale & neceſſarium: cùm nullam habeant
cum Eccleſia coniunctionem, ſed per ſe conſideren-
9. tur. † Non tamen negari poteſt, quin durante con-
fraternitate, adſit quædam ſpiritualis inter ipſam &
Eccleſiam coniunctio, largo modo ſumpta: vt dicit
Petr. de Vbald. *dict. loco. num.*23. Et hoc fundamen-
to, probabile eſt, motam fuiſſe ſactam Congregatio-
10. nem rituum, dum decreuit † nullum ius competere
confraternitatibus laicorũ accedendi ad funera con-
fratrum mortuorum, niſi quatenus ab hæredibus de-
functi ſpecialiter & expreſsè vocentur: cuius decla-
rationis meminit Barbos, *de offic. & poteſt. Paroch.*
*cap.*26. *num.*61. *& in deciſ. Apoſtol. collect.* 207. *n.* 22.
11. † Qua de cauſa cùm nuper eſſet contentio inter con-
fratres pœnitentium cærulei coloris, & confratres
albi coloris ſaccum deferentes, ambobus corpus
defuncti cuiuſdam ad ſepulturam, vt moris eſt, por-
tare contendentibus; fuit iuſtè & ſapienter ordina-
tum a Reuerendiſſ. Petro Peregrino de Tonduti Vi-
cario generali in præſenti Ciuitate & Archiepiſco-
patu, ac Rotæ Auditore fratre meo dilectiſſimo,
præferendos eſſe albi coloris pœnitentes: tum quia
defunctus à Cæruleis receſſerat, permittens & vo-
lens ſe deſcribi inter Albos; quod, vt ſupradictum
eſt *num.*4. fieri ſine dubio poteſt: tum quia ſoli Al-
bi ab hæredibus defuncti vocabantur, vnde Cærulei
non vocati accedere minimè poterant.
12. Deueniendo ad reſolutionem tertiæ quæſtionis
propoſitæ, non leue in ea dubium verſari videtur.
Quia potuerunt iſti religioſi, ſummas ſingulis annis
per ſpatium triginta annorum, & ampliùs ſolutas,
accipere loco alimentorum, cùm altari ſeruierint,
& de altari viuere debuerint: ex traditis per Sanch.
*lib.*2. *conſil. moral. cap.*3. *dubi.*11. vbi fusè oſtendit
poſſe accipi res temporales pro ſeruitio ſpirituali,
loco alimentorum vel ſuſtentationis, Bonacin. *de ſi-*
13. *mon. diſput.*1. *quæſt.* 4. *num.*9. † Et per conſequens
ex tanti temporis præſtatione, videtur inducta obli-
gatio continuandi & ſoluendi in futurum, non ob-
ſtante quòd præteritæ præſtationes factæ fuerint vo-
luntariè & iure facultatis; quia hoc eſt priuilegium
cauſæ piæ, vt ex præteritis actibus per longum tem-
pus continuatis, etiam iure facultatis, oriatur obli-
gatio in futurum: vt per adden. ad Ludouiſ. *deciſ.*
162. *in fin.* Rot. *deciſ.*360. *num.*7. *part.*1. *recent.* vbi
deciditur præsbiteros qui ornamenta pro vſu cuiuſ-
dam confraternitatis commodauerant, nec non cam-
panas ſuæ Eccleſiæ pro maiori feſti diei celebritate;
cogi poterant in futurum: quia non dicitur materia
facultatiua, quando agitur fauore piæ cauſæ & cul-
tus diuini, & diximus ſup. *cap.* 39. *num.* 17. quibus
addo Surd. *de aliment. tit.*1. *quæſt.*60. *num.*9. *& tit.* 7.
*quæſt.*3. *num.*18. Imò fauore piæ cauſæ ſufficere præ-
ſtationem decennalem, multi cenſuerunt, ad hoc vt
Eccleſiæ aut loco pio detur in ſimilibus præſtationi-
bus manutentio, Felin. *in cap. ad Apoſtolicam. num.*3.
extr. de Simon. cum aliis citatis per Barboſ. *in d. cap.*
*num.*8. Veral. *deciſ.*166. *num.*2. *part.*3.
His non obſtantibus verius eſt nullam inductam
fuiſſe conſuetudinem ſufficientem, per quam con-
fratres in futurum, ſublatâ confraternitate, & in
alium locum tranſlatâ, teneantur continuare ſolu-
tionem ſummarum dicto conuentui ſolui ſolita-
rum.
Tum quia non ſimpliciter iura, & doctrinæ in 14.
contrarium allegatæ intelligendæ ſunt, ſed ita de-
mum ſi probatum eſſet quòd confraternitatis popu-
lus ſolutiones præteritas feciſſet gratis, & non ad
importunitatem clericorum, & nulla præcedente
pactione; & quòd totus populus vel maior pars per-
manſerit in ſeruanda conſuetudine laudabili: iſtis
enim non probatis, non poteſt dici laudabilis con-
ſuetudo ex pia fidelium deuotione introducta, vt
in ſimilibus terminis docet Gratian. *diſcept. fo-*
renſ. cap. 210. *numer.* 29. poſt Caſtrenſ. *conſil.* 363.
& 401. *volum.* 1. Matheſil. *ſingul.* 65. *numer.* 13. qui
dicunt hoc caſu poſſeſſionis ſimplicem probatio-
nem non ſufficere, cùm poſſeſſorium admixtam ha-
beat proprietatis cauſam: imò ſi credimus Surd.
*conſil.*62. *numer.*18. probandum eſt præſtationes an-
nuas factas fuiſſe animo conſuetudinem inducendi,
conſentiente maiori parte populi: cuius doctri-
nam approbauit Rot. *deciſ.* 545. *numer.*3. *part.*3. *re-*
centior.
Tum etiam quia, quamuis præſtatio annua fuiſ-
ſet facta Eccleſiæ intuitu certi ſeruitij, & in recom-
penſationem ſpiritualium; quo caſu doctrinas ſupe-
riùs allatas locum habere teſtatur Abbas Panorm.
in cap. ſuam nobis, numer. 7. *de Decim.* † tamen cùm 15.
hodie ceſſet cauſa finalis ſeruitij, & adminiſtratio-
nis ſpiritualium, propter licitam confraternitatis ad
aliam Eccleſiam tranſlationem; ceſſante cauſa fi-
nali talis præſtationis, ceſſare debet & ipſa præſtatio
reſpectu primi conuentus, in quo erectum fuerat col-
legium ſeu confraternitas; ne ipſa alioquin duplicis
præſtationis onere grauaretur, hoc eſt tam reſpectu
Eccleſiæ à qua fit tranſlatio, quàm illius ad quam.
Ideò ſupradicta concludunt quidem confraternita-
tem cogi poſſe ad continuandum ſeruitium diuinum,
ſed non magis inferuni ad vnam, quàm ad aliam Ec-
cleſiam; nec magis ad eam à qua receditur, quàm ad
illam ad quam acceditur: ſicut enim qui altari ſeruit,
de altari viuere debet; ita qui altari non ſeruit, de
altari viuere non debet: Surd. *de alim. tit.* 7. *quæſt.*
35. *num.* 3. Sicut dicitur de vxore, quæ ſi non ſit in
obſequio viri, non conſequitur alimenta, vt per DD.
in *l. quod in vxorem. Cod. de negot. geſt.* Surd. *d. quæſt.*
35. *num.* 4. Et ita ego pro veritate Reſpondi con-
fraternitati Aurificum anno 1634. & confraternitati
armorum Fabricatorum anno 1642. Sed tamen Miſ-
ſæ & aliæ fundationes non intuitu confraternitatis,
ſed contemplatione ipſius Eccleſiæ relictæ, receden-
te confraternitate ſemper in ſtatu remanerent, quod
in dubio eſſe præſumendum ſupra oſtenſum fuit,
numer. 2. & fusè explicat Maſcard. *in locis ibidem ci-*
tatis.

CAPVT

CAPVT XLIV.

Accuſatus in Sancto Officio Inquiſitionis, vtrùm habeat vocem actiuam & paſſiuam in electione prouincialis ſui ordinis. Quid dicendum ſit de eo qui condemnatus fuit ad abiurandum de leui, vel de vehementi. Et quomodò admittendæ ſint in actu electionis voces eorum, de quorum poteſtate eligendi dubitabatur. Et quid in officiis ſæcularium ſtatuendum ſit, vtrùm videlicèt pendente officio accuſatus ab illius exercitio ſuſpendi poſſit.

SVMMARIVM.

1. *An Guardianus inquiſitus poſſit habere vocem actiuam & paſſiuam, & officiales deputare.*
2. *Per accuſationem irrogari poteſt infamia facti, iuris verò dumtaxàt per ſententiam.*
3. *Explicatur Ricc.* deciſ. 327. part. 2.
4. *Suſpectus de hæreſi ſi per triennium emendatus vixerit non excluditur ab officio.*
5. *Condemnatus ad abiurandum non remouetur ab officio ſuperioris ſui ordinis.*
6. *Duplex eſt abiuratio vna formalis, alia pœnalis; & hæc vel leuis, vel vehemens.*
7. *Ex conſtitutione fel. record. Vrbani VIII. qui abiurarunt etiam de leui, remouendi ſunt ab officio.*
8. *Religioſus ſuſpectus de hæreſi & diffamatus ſuſpendi poteſt ab officio vſque ad ſententiam.*
9. *Praxis procedendi ad electionem dum dubitatur vtrùm quis vocem habeat.*
10. *Qui de vehementi abiurarunt, non ſunt admittendi ad audiendas fidelium confeſſiones.*
11. *In officio qui delinquit ſuſpendendus eſt ab illius exercitio; imò & ex cauſa, ſi extra officium delictum fuerit commiſſum, num. 12.*
13. *Quomodò procedatur pendente proceſſu ad ſuſpenſionem ab officio, & quæ ſit praxis.*
14. *In officijs iuriſdictione carentibus proceditur etiam quandoque ad ſuſpenſionem ab officio lite pendente.*

1. FVit aliàs propoſita dubitatio, vtrùm religioſus in ſancto inquiſitionis officio de aliquo crimine accuſatus, pendente accuſatione poſſit habere vocem actiuam & paſſiuam in electione canonica Superioris: & vtrùm deputationes Guardianorum per eum ex officij ſui poteſtate factæ, de iure ſubſiſtant.

Reſpondi religioſum ſic inquiſitum, ab officio per ſolam inquiſitionem minimè remoueri; deputationéſque Guardianorum per eum factas validas eſſe; neque defectu poteſtatis in deputante impugnari poſſe; & per conſequens tam ipſum, quàm Guardianos per eum deputatos, habituros eſſe vocem actiuam in capitulo prouinciali. De paſſiua verò, non ita ſimpliciter ſtatuendum eſſe reſpectu perſonæ ipſius inquiſiti; ſed cum hac diſtinctione: Aut enim ſupponimus accuſationem eſſe talem, vt ex eâ bona fama inquiſiti apud probos & graues viros notata fuerit, aut non: primò caſu, Guardianus ille accuſatus voce etiam paſſiua priuandus eſt: ſecundo caſu, minimè; ex communi reſolutione DD. in *cap. omnipotens. 4. de accuſat.* vbi concludunt eum qui de aliquo crimine inquiſitus, vel infamia præcedente accuſatus, aut denunciatus fuit, inhabilem eſſe ad obtinendas dignitates; obtentis tamen minimè priuari
debere, niſi ſubſecutâ ſententiâ. † Cùm enim duplex 2.
ſit infamia; vna iuris, altera facti; hæc per ſolam
inquiſitionem, illa per ſolam ſententiam incurri ſolet. Infamia iuris per ſententiam declaratoriam illata priuat etiam obtentis dignitatibus: infamia verò facti, repellit duntaxàt ab obtentis, Dyn. in *cap. infamibus.* 87. & ibi Boer. *in addit. de reg. iur. in 6.* Felin. & alij in *d. cap. omnipotens. de accuſat.* Nicol. Garcias *de benefic. part. 7. cap. 8. num. 6. & multis ſeqq.* Barboſ. *de poteſtate Epiſcop. part. 2. allegat. 43. numer. 19. & in d. cap. omnipotens. num. 2.* Bertachin. *in verb. crimino ſus notorius.* Et optimè docet in terminis electionis Petr. de Biaxio. *in directorio*
electionum part. 2. cap. 23. per totum. † Vnde non 3.
poſſum aſſentiri deciſioni relatæ per Ricc. *part. 3. deciſ.* 327. vbi dicit fuiſſe ex ſuu voto iudicatum per quemdam Superiorem regularem, religioſo, inquiſitione pendente, non competere vocem actiuam: niſi dicamus in caſu illo, famam ipſius apud probos & graues viros fuiſſe notatam, vt mox dictum eſt ex
communi DD. traditione. † Nam in ipſo etiam de 4.
hæreſi ſuſpecto deciſum fuit aliàs ipſum non eſſe officij incapacem, nec ab eo poſſe remoueri, ſi bene vixerit, & per triennium emendatus fuerit, quamuis abiuraſſet de vehementi in ſancto inquiſitionis tribunali, vt *in deciſ. criminal.* Farin. 51.

Vnde cùm aliàs quidam religioſus fuiſſet in ſacro inquiſitionis officio accuſatus, quòd nullâ obtentâ licentiâ quaſdam concluſiones Theologicas typis mandari curaſſet: fuit non obſtante tali accuſatione dictum, & concluſum per me, de voto grauium virorum, illum non eſſe propterea à voce actiua & paſſiua repellendum in electionibus ſui ordinis. Eum tamen de facto ad vocem paſſiuam atque actiuam non fuiſſe admiſſum, mihi relatum fuit.

Idémque de eo qui condemnatus fuit ad abiuran- 5.
dum de leui; quia librum hæreticum legerat, tradit Hieron. Roderic. *quæſt. regul. 73. num. 10.* Imò & idem dicendum eſt de eo qui non tanquam verus hæreticus, ſed tanquam de hæreſi ſuſpectus, coactus fuit abiurare etiam de vehementi.

Duplex eſt enim modus abiurandi. Primus, cùm 6.
quis condemnatur ad abiurandum, tanquam verus hæreticus. Secundus, quando tanquam de hæreſi ſuſpectus; quia videlicet non fuit probatum illum eſſe verè hæreticum; ſed tamen contra ipſum magnæ adſunt præſumptiones: ſtantibus enim maximis præſumptionibus, reus vt ſe ab illis purget, cogitur de vehementi abiurare, iurans ſe hæreſim nec incurriſſe, nec vnquam incurſurum: de quo duplici abiurandi modo agit Cæſar Carena *in ſuo tract. de offic. inquiſit. part. 3. tit. 12. de abiurat. num. 7.* intelligendo de abiuratione ſimplici, non de ea quæ fit ob hæreſim formalem, de qua per eundem *loc. citat. num.* 4. Quia ex ſimplici abiuratione non damnatur quis tanquam hæreticus, nec ei imponitur aliqua pœna propter hæreſim formalem: vnde per abiurationem ſiue leuem, ſiue vehementem indictam, declaratur quis innocens ab imputatione hæreſeos, & per conſequens purgatur ſuſpicio, & tollitur inhabilitatis impedimentum, Sanch. *lib. 2. in præcep. decalog. cap. 25. num.* 12.

Sed tamen hodie quia ex decreto Sacræ Congre- 7.
gationis authoritate ſanctæ mem. Vrbani VIII. facto,

regulares

regulares omnes, qui in ſancto officio quodcumque pœnæ genus vel pœnitentiæ, exceptis ſalutaribus, habuerint; redduntur inhabiles ad quæcumque officia, vel dignitates ſuæ religionis; ſequitur in vim talis decreti illos qui abiurarunt de leui, vel de vehementi, inhabiles reddi ad quæcumque officia, & dignitates ſuæ religionis. Quia abiuratio eſt pœna, nec vllo modo venire poteſt appellatione pœnitentiæ ſalutaris, quæ ſola in dicto decreto excipitur.

Quamuis ergo ex ſola abiuratione olim non eſſet religioſus priuatus voce actiua & paſſiua, vt teſtatur Hieronim. Roderic. & Sanch. *locis citat.* quibus additur Pariſ. *de reſignat. lib. 4. quæſt. 3. num.* 17 Ricc. *in prax. rerum fori Eccleſ. deciſ.* 676. *per tot.* hodie tamen vigore dicti decreti aliter ſtatuendum eſt: & is qui etiam de leui abiurauit, à dignitatibus arcendus eſt, Caren. *loc. citat. num.* 14. Diana, *part.* 4. *tract.* 8. *cap.* 64.

8. Præterea notandum eſt, quòd ſi religioſus eſſet ſuſpectus de hæreſi, poſſet etiam ante ſententiam ſuſpendi ab officio & dignitate; quia fama eius eſſet notata apud graues viros: ſed poſt abiurationem, recuperaret priſtinum officium, imò & beneficium, non obſtante illius collatione alteri facta, quia per abiurationem purgatur infamia, Ricciul. *de iur. perſon. extr. grem. Eccleſ. exiſtent. lib.* 5. *cap.* 19. *n.* 25. Rot. apud Farin. *inter criminales, deciſ.* 51. *n.* 6. Et hoc intelligendũ, niſi obſtet dicta Vrbani conſtitutio.

9. Praxis autem & forma procedendi in electione, dum dubitatur vtrùm aliquis ſit ad vocem inhabilis, talis eſt; quòd admittatur cum proteſtatione, vt illius vox valeat in quantùm appareat poſteà eundem electioni intereſſe potuiſſe, & non aliàs; & quòd non noceat electioni aliàs legitimæ, quòd non habens ſeu non habentes vocem fuerint admiſſi vnà cum alijs, prout ita fieri debere teſtatur Mirand. *in manual. prælat. regul. tom.* 2. *quæſt.* 23. *art.* 11. *in fin. verſic. ſolummodò ſupereſt.*

10. Quod autem mox dictum eſt de abiurantibus, eadem ratione dicendum eſt, vt qui de vehementi abiurarunt, nunquam admittantur ad audiendas fidelium confeſſiones; ſecùs in abiurantibus de leui, prout deciſum teſtatur Ricc. *in deciſ.* 218. *part.* 2. Genuen. *in prax. Archiep. cap.* 45. *num.* 2. vbi refert declarationem ſacræ Congregationis. Diana, *part.* 4. *tract.* 8. *reſol.* 64. *in princip.*

11. Quid autem in officiis temporalibus ſtatuendum ſit, tradit Griuell. *deciſ. Dolana* 60. Vincent. de Franch. *deciſ.* 8. & ibi addentes. Vera reſolutio eſt, quòd aut agitur de delicto commiſſo extra officium, & tunc pendente accuſatione non eſt locus ſuſpenſioni: aut de delicto commiſſo in officio, & tunc ſuſpenſio fieri debet niſi iudex arbitretur accuſationem calumnioſam aut malitioſam eſſe: vt dicit Franch. *d. deciſ.* 8. Ioan. Andr. Georg. *alleg.* 42. *num.* 21.

12. Si tamen ageretur de tali delicto extra officium commiſſo, ex quo ſcandalum, ſi ille exerceret, reſultare poſſet; perinde interdiceretur adminiſtratio ac ſi in officio deliquiſſet: teſte Sanfelic. *deciſ.* 61. *num.* 3. *verſic. ſed amplias. part.* 1.

13. Dices, quomodò ſciri poteſt vtrùm quis ſit diffamatus ante defenſiones reo datas, ſiue in officiis Eccleſiaſticis & regularibus, ſiue in temporalibus,

Reſpondeo duas hîc adhiberi cauſæ cognitiones, vnam ſummariam, antequam proceſſus ſit publicatus ad effectum ſuſpenſionis ab officio decernendæ: alteram plenariam, ad effectum ſententiæ in negotio principali proferendæ: de quo duplici iudicio in ſimili caſu tractat Merlin. *part.* 1. *controuerſ. cap.* 40. *num.* 15. & Sanfelic. *dicta deciſ.* 61. *num.* 4. Sed in hoc caſu ſuſpenſionis, audiendus eſt etiam ſummariè reus in ſuis rationibus, vt idem aduertit.

Porrò licèt nonnulli diſtinxerint inter Officiales 14.
iuriſdictionem habentes, & non habentes; vt illi ſuſpendi debeant ab officio, hi verò non debeant ſuſpendi: vnde dicunt notarium de falſo accuſatum, pendente accuſatione inſtrumenta conficere poſſe, vt notauit Farin. *de falſit. quæſt.* 155. *num.* 64. & adhibitis diſtinctionibus Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 21. *numer.* 134. *& ſeq. & cap.* 22. *per tot.* Tamen negari non poteſt quin iudex etiam in officiis ſine iuriſdictione, ratione ſcandali vel infamiæ procedere poſſit lite pendente, ad ſuſpenſionem: vt determinat Capiblanc. *de iure Baron. pragm.* 5. *num.* 80. Georg. *dict. allegat.* 42. *num.* 11. Sanſelic. qui ita iudicatum refert *d. deciſ.* 61. ad inſtar tutoris qui ob ſolam ſuſpecti accuſationem ſuſpenditur à tutela, *l. cum quem. Cod. de ſuſpect. tutorib. & §. ſi quis autem. Inſtitut. eod. tit.* Griuell. *d. deciſ.* 60. *num.* 9.

CAPVT XLV.

De validitate legati per Patrem liberis facti cum ea conditione, quòd ſi ante 25. ætatis annum exirent è Societate Ieſu, maiori ſumma potirentur: vtrùm ſit contra bonos mores, an verò ſit validum? Et de legato facto maioris ſummæ liberis manentibus in ſæculo, quàm Præsbiteris, vel Religioſis.

SVMMARIVM.

1. *Conditio adiecta legato in odium religionis inualida eſt, & pro non ſcripta habetur.*
2. *Fideicommiſſum alicui iniunctum caſu quo fiat religioſus nullum eſt, & diſpoſitio pura remanet, & ſine grauamine.*
3. *Relictum filio, ſi præsbiter vel monachus fieret, non extenditur ad caſum quo filius in ſæculo manens ſine liberis decedat.*
4. *Quibus caſibus valida ſit diſpoſitio facta aduersùs filios religioſos effectos.*
5. *Explicatur deciſio Senatus Tholoſani apud* Maynard. *lib.* 5. *cap.* 14.
6. *Conditio ſi religioſus fiat ademptionem legati continens valida eſt, ſi facta fuerit principaliter pro conſeruatione bonorum in familia.*
7. *Pater plus relinquere poteſt liberis in ſæculo manentibus, quàm religionem intrantibus: & num.* 10.
8. *Attenditur principalis intentio teſtatoris, licèt in conſequentiam & ſecundariò religionis ingreſſus ratio habita ſit per teſtatorem.*
9. *Diſpoſitio in odium religionis valida eſt, quando in odium certæ religionis, vel certi ordinis facta fuit. Secùs ſi in genere aduersùs quaſcumque religiones.*
11. *Conditio retrahens à nuptiis temporalibus nulla eſt, & pro non ſcripta habetur.*
12. *Argumentum non valet à matrimonio carnali ad ſpirituale, ſi adſit diuerſa ratio.*
13. *Quæ ſit ratio cur conditio retrahens à nuptiis temporalibus, ſit nulla ſemper; non tamen ſemper, quæ à nuptiis ſpiritualibus.*

TEſtator filio ſuo ſeniori religionem Reuer. Pa-
trum Societatis Ieſu ingreſſo, domum quandam
legauerat caſu quo ante 25. ætatis ſuæ annum exiret
à dicta religione, & non aliàs, ſubſtituendo illi hoc
caſu eius liberos maſculos. Et caſu quo ante illam
ætatem non exeat à dicta Societate, eandem domum
alteri filio ſuo natu minori, qui nouitius tunc erat
in eadem Societate, ſub eadem conditione reliquit,
ad eandem ætatem reſtricta: & ſi non egrediatur an-
te dictum tempus ſuæ ætatis 25. annorum, voluit do-
mum illam in globo ſuæ hæreditatis remanere. Et
cuilibet ex dictis duobus filijs alia fecit legata ſub
ea conditione ſi ante ætatem 25. annorum exiret de
dicta religione.

Ex quibus dum quæreretur vtrùm legata illa R.
Patribus Societatis eſſent quæſita, reiectis & pro
non ſcriptis habitis conditionibus prædictis, Dixi
1. hoc in primis conſtituendum eſſe, † Quòd ſi teſtato-
ris intentio fuiſſet diſponendi in odium religionis,
& filios ſuos inuitandi ad dimittendam vitam reli-
gioſam, talis conditio tanquam turpis eſſet rejicien-
da, & diſpoſitio remaneret pura in fauorem religio-
nis, & religioſi legatarij, Peregr. *de fideicom. artic.*
28. *num.* 75. Mohedan. *deciſ.* 3. *de teſtam. num.* 3.
Rot. *deciſ.* 480. *num.* 9. *part.* 2. *recent.* Fuſar. *conſil.*
2. 141. *per tot.* Qui omnes concludunt † fideicommiſ-
ſum alicui iniunctum, ſi religioſus vel præsbiter fie-
ret, nullum eſſe, & diſpoſitionem puram & ſine one-
re manere, reprobato Alexandro *conſil.* 100. *lib.* 4.
3. Vbi plus voluit: † nempe diſpoſitionem illam exten-
di ad caſum quo grauatus non efficeretur præsbiter,
ſed decederet ſine liberis: ſed in caſu Alexandri aliæ
concurrebant coniecturæ, ex quibus colligi poterat
teſtatorem non tam ad qualitatem Sacerdotij, quàm
ad eius effectum, nempe carentiam liberorum reſ-
pexiſſe: vt benè aduertit Card. Mantic. *de coniect.*
4. *vlt. volunt. lib.* 11. *tit.* 16. *num.* 9. † Supradictis ac-
cedit Theſaur. Iun. *lib.* 1. *quæſt. foren.* 60. *num.* 16.
vbi explicat *conſil.* Caſtrens. 336. *lib.* 1. vt locum ha-
beat, quando conſtat teſtatorem diſpoſitionem ſuam
feciſſe in odium religionis: & ita videtur quoque in-
telligendus Simon de Præris *lib.* 2. *de interpret. vlt.
volunt. interpret.* 2. *dubit.* 2. *ſolut.* 2. *num.* 193. *fol.
mihi* 219. Galganet. *de condit. & demonſt. par.* 1. *cap.*
5. 45. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 463. *num.* 9. † Et in hoc
etiam ſenſu procedit deciſio facta per Senatum Tho-
loſanum de qua Maynard. *lib.* 5. *cap.* 14. vbi cùm fi-
lius hæres vniuerſalis ex ſemiſſe fuiſſet inſtitutus, ſi
Ieſuitarum religionem deſereret, illa conditio fuit
habita pro non ſcripta, & religioſus ille fuit admiſ-
ſus ad ſemiſſem hæreditatis: quia in caſu illo pater
malum animum in ſuo teſtamento expreſſerat, &
odium religionis oſtenderat præſertim in illa clau-
ſula: *Pour ſeruir d'exemple à tous ieunes enfans de
n'entreprendre tels vœux ſans le conſentement de leurs
Peres qui eſt contreuenir aux commandemens de Dieu.*
Hoc eſt: *Vt filius meus ſit exemplo iunioribus liberis,
ne contra diuinum præceptum ſimilia vota, renuentibus
& inuitis parentibus, faciant.* Item in illis verbis:
Oubliant ſa faute, & la luy pardonnant. Hoc eſt:
eius culpæ & errori parcens. Rursùs dum dicit: *S'il
reuient à moy & à mon obeyſſance auec repentance non
feinte, ny diſſimulée à mon endroit.* Id eſt: *Si ad me
& ad meam obedientiam verâ & non fictâ pœnitentiâ
ductus redeat.* Quæ omnia cùm manifeſtum paren-
tis odium erga religionem & ſtatum religioſum
oſtenderent, non immeritò fuit iudicatum valere re-
lictum, conditione reiectâ.

6. Si verò conſtare poſſit teſtatorem non malo animo
neque odio religionis talem feciſſe diſpoſitionem;
tunc conditio erit valida & obſeruanda, neque vti
turpis rejicienda. v. g. ſi conſtet teſtatorem eo mo-
do diſpoſuiſſe, eo animo vt bona in familia conſer-
uentur, prout fieri ſolet in maioratibus & primoge-
nituris; aut ſi agatur de feudo, aut re illuſtri ex qua
domus ſiue familia accipiat denominationem; tunc
enim non odio religionis, ſed fauore familiæ diſpo-
ſitio facta cenſetur, Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 12.
num. 54. Caſtill. *lib.* 3. *controuerſ. cap.* 12. *num.* 36.
Sanches. *lib.* 1. *de matrim. diſput.* 34. *num.* 14. Du-
ran. *de condit. impoſſib. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 34.

Sic permiſſum eſt patri plus relinquere liberis in 7.
ſæculo manentibus, quàm religionem profitentibus:
cùm hoc caſu mens teſtatoris non ſit ordinata, vt
auertat liberos ab ingreſſu religionis; ſed vt proſpi-
ciat rebus ſuis, & de eis diſponat ad commodum
eorum, quibus ſibi magis viſum fuerit eas relinque-
re. Neque probabile eſt viros pios ab ingreſſu reli-
gionis auocandos ſub prætextu conſequendi aliquam
pecuniarum ſummam, aut alia bona temporalia dum
de æternis cogitant, & ſe ſuáque omnia bona dere-
linquunt, vt Deo commodiùs inſeruire poſſint: vt
benè dicit Menoch. *conſil.* 169. *num.* 19. *volum.* 2. &
poſt ipſum Gratian. *diſcept. forens.* 181. *num.* 21. ad-
den. ad Ludou. *deciſ.* 63. *num.* 25. & 26. & fusè pro-
batur ex traditis per Menoch. *lib.* 4. *præſump.* 83.
num. 3. *vſque ad* 27. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 424. *num.*
23. *iuncto num.* 26. † Et generaliter omnes in eo con- 8.
ueniunt, quòd ſi conditio eâ præcipuè intentione
adiecta ſit, vt religioni noceatur, non valebit, & pro
non ſcripta habebitur: ſi verò præcipua teſtatoris ſeu
diſponentis intentio non tendat in odium religionis,
valida remanebit, & obſeruanda: vt tradit Fuſar. *loc.
citat. num.* 25. *& quæſt.* 687. *num.* 13. Beltramin. *ad
dictā deciſ. Ludouiſ.* 63. & omnes alij ſuperiùs citati,
Ripol. *ad l. Titio centum.* §. *Titio centum.* 1. *num.* 18.
& ſeqq.

Videndum igitur eſt, vtrùm in caſu propoſito diſ-
poſitio teſtatoris cenſeatur facta in odium religionis;
an verò ad aliquem bonum alium finem: & ſanè ad
bonum potiùs finem, quàm in odium religionis fa-
ctam fuiſſe, vel ex eo colligitur, quòd per eam non
ſimpliciter liberi relicto priuantur quòd religioſi fue-
rint, nec eâ potiſſimùm intentione vt ipſi à religio-
ne poſſint auerti; cùm illis legati fuerint bis mille
aurei, ſiue religioſi fuerint, ſiue non: & ſic nō priuan-
tur paternâ ſucceſſione in odium religionis, cùm illis
multò minus relinquere potuiſſet, ſi odio religionis
diſponere voluiſſet, & erga religionem malè affectus
fuiſſet: ſolùm ergo dictus teſtator auxit legatum illud
caſu quo liberi ante ætatem 25. annorum à religione
illa recederent, ſeu dimitterentur: ſi verò poſt illam
ætatem recederent, noluit illos plus habere, ſed dum-
taxàt contentos eſſe legato 2000. ſcutorum: Quòd
ſi odio religionis diſpoſuiſſet, illos augmento carere
voluiſſet, ſiue ante, ſiue poſt 25. annos religionem
dereliquiſſent. Quod probatur à ſimili: † Ad hoc 9.
enim vt diſpoſitio in odium religionis facta cēſeatur,
non ſufficit illam fieri reſpectu certi caſus; ſed requi-
ritur illam fieri generaliter in odium religionis in vni-
uerſum: & propterea non ſufficit quòd fiat in odium
certi ordinis, ſeu religionis veluti Sancti Dominici,
vel Sancti Franciſci, vt dicunt omnes DD. ſupra cita-
ti, & nominatim Galganet. *part.* 1. *cap.* 45. *in tract.
de condit. & demonſtr.* Eodem igitur modo dicen-
dum videtur legati ademptionem & priuationem,
quoad illius augmentum, non videri factam odio
religionis, cùm non generaliter & indiſtinctè,
ſed reſpectu certæ ætatis facta fuerit. Peregr. *de fidei-
com. artic.* 28. *num.* 75. *verſic. niſi teſtator expreſſiſſet.*

Oportet

Digitized by Google

Oportet igitur aliqua alia ratione motum fuiſſe teſtatorem, dum liberis poſt 25. annum à religione recedentibus nihil amplius legauit: fortè quia religioſi Societatis Ieſu poſſunt poſt prima vota dimitti, & poſt annum 25. ſuæ ætatis ſolent ad ſacerdotium promouéri. Cogitabat ergo teſtator ſacerdotes poſt 25. annum effectos, maiori & ampliori legato non indigere; ideo liberis ſacerdotibus profeſſis, vel non profeſſis, nihil amplius relinquere voluit.

Addatur quòd teſtator dictis liberis ante 20. annum decedentibus, ſubſtituit liberos ipſorum maſculos primogenitos, ſeruato ſemper ordine primogenituræ; ita vt potius ad familiæ conſeruationem, quàm in odium religionis id feciſſe videatur: Atque ita
inſequendo communem DD. opinionem quæ hodie
10. eſt receptiſſima, videtur concludendum † teſtatorem minùs relinquere potuiſſe liberis in religione perſeuerantibus, quàm in ſæculo manentibus: prout vltra DD. ſuperiùs relatos ſeruari teſtatur Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 11. tit. 18. num. 32. verſic. ſed contrariam opinionem.* & alij relati per Fontanell. *de pact. dotalib. clauſ. 4. gloſ. 2. num. 34. & 35.* Cancer. *lib. 1. variar. reſol. cap. 24. num. 11. & ſeq.* Sanch. *in praecept. decalog. lib. 7. cap. 15. num. 6.*

11. Neque obſtat ſi dicatur conditionem retrahentem à nuptiis nullam eſſe, & pro non ſcripta habendam, *l. quoties, 22. l. cùm tale, 71. §. Mæuia. & l. Titia ſi nupſerit. 99. ff. de condit. & demonſt.* ergo & indiſtinctè reiiciendam eſſe conditionem *ſi religionem ingreſſus fueris:* cùm valeat argumentum à matrimo-
12. nio carnali ad ſpirituale. † Quia argumentum illud non procedit quando in vtroque diuerſa eſt ratio, prout in hoc caſu, licèt enim ſtatus religionis ſit perfectior, tamen ſtatus matrimonij vtilior eſt bono communi Reipublicæ, propter procreationem libe-
13. rorum: † & ideò hoc in caſu, ab vno ad aliud non bene infertur: vt explicat Sanches *de matrim. lib. 1. diſput. 34. num. 11.* Duran. *in tract. de condit. impoſſib. part. 2. cap. 3. num. 32.* ſtatus enim religionis potiùs reſpicit priuatum ingredientis, quàm commune Reipublicæ bonum, vt per Duran. & Sanch. *locis citatis.*

CAPVT XLVI.

De dimidio laudemio de nouennio in nouennium ſoluendo, cuius temporis æſtimatio debeat reſpici, & quomodò fiat. Vtrùm debeatur à monaſterio non expectatâ morte naturali religioſi, tam de iure communi, quàm de iure Gallico.

SVMMARIVM.

1. *Emphiteuſis in Eccleſiam vel alias manus mortuas transferri non poteſt. & num. 3.*
2. *Dominus in conceſſione emphiteutica poteſt apponere pacta ſibi beneuiſa.*
4. *Amortiſatio quid ſit in Gallia, & vnde duxerit originem, & quomodò ab indemnitate differat.*
5. *Solutio dimidij laudemij vnde duxerit originem & quòd in ſola conſuetudine rationabili fundetur.*
6. *Dominus directus cogere poteſt Eccleſiam ad vendendam rem emphiteuticam.*
7. *Si tamen eam in emphiteutam approbauerit, poteſt vigore conſuetudinis petere indemnitatem dimidij laudemij.*
8. *Quando Dominus directus cogit manum mortuam ad vendendum, non debetur laudemium ex illa venditione,*
9. *Dominus directus non habet ius prælationis tempore ſolutionis nouenanij, ceſſante conuentione.*
10. *Solutio dimidij laudemij, ſeu renouatio emphiteuſeos, non eſt noua acquiſitio,*
11. *Nouus titulus non dicitur qui procedit ex cauſa neceſſaria in renouatione emphiteuſeos.*
12. *Valor bonorum inſpicitur de tempore redemptionis, quando nullum fuit definitum pretium.*
13. *Ius prælationis ſi competat longè poſt contractum, æſtimatio fit iuxta tempus quo fit prælatio.*
14. *Æſtimatio fieri debet iuxta tempus ad quod differtur executio contractus, & quo naſcitur actio.*
15. *In euictione attenditur æſtimatio temporis quo contingit euictio.*
16. *In æſtimando bona ad effectum dimidij laudemij, attendi debet valor de tempore ſolutionis.*
17. *Æſtimatio fieri debet de tota re, & non per partes.*
18. *In æſtimatione domorum debet haberi ratio expenſarum, quæ fiunt pro illarum conſeruatione.*
19. *Res emphiteutica non debet vti libera æſtimari, ſed cum ſuo onere.*
20. *Onera realia in æſtimatione rei deducenda ſunt.*
21. *Domus an æſtimentur ex fructibus, an ex communi valore,*
22. *Quid in domibus ruſticis, quomodò illarum æſtimatio facienda.*
23. *Emphiteuſis, an durante vita monachi transeat in monaſterium.*
24. *Durante vita monachi non debetur per monaſterium laudimium Domino directo.*
25. *Conſenſus Domini non requiritur in alienatione à lege inducta.*
26. *Quid ſi adſit pactum de non alienando in manus mortuas.*
27. *In Gallia monaſterium non ſuccedit, & ſi bona poſſideat, ſtatim debet amortiſationem.*

QVando bona emphiteutica in Eccleſiam vel in aliam manum mortuam transferuntur, variæ quæſtiones inter ipſam & Dominos directos oriuntur, quarum deciſio erit in praxi vtiliſſima.

In primis igitur ſupponendum eſt, quòd emphi- 1.
teuſis regulariter in Eccleſiam vel in aliam manum
mortuam alienari non poteſt, cùm vigore pacti quod
in omnibus ferè recognitionibus appoſitum reperitur, quo emphiteutæ promittunt Dominis directis rem emphiteuticam non transferre in potentiores, nec in manus mortuas, vel in perſonas à iure prohi-
bitas; † cùm permiſſum ſit cuilibet in conceſſione 2.
rei ſuæ apponere pacta ſibi beneuiſa, quibus non obſeruatis, emphiteuta priuatur iure ſuo: Ioſeph. Ludouic. *deciſ. Peruſ. 22. num. 7. & ſeq.* Corbul. *de iure emphitent. tit. de cauſa priuat. ob inobſeruan. pact. num. 1.*

Tum etiam ex iuris communis diſpoſitione, cùm 3.
Eccleſia & ſimiles dicantur potentiores & priuilegiatæ, in quas emphiteuſis alienari non poteſt: Iaſon *in l. final. num. 97. Cod. de iur. emphiteut.* Corbul. *in tit. de cauſ. priuat. ob alienationem, ampliat. 12. ſub num. 1. verſic. perſona autem.* Ludouic. *deciſ. 529. n. 6. & ſeq.*

4. In Gallia verò dum Rege conſentiente bona tran-
ſeunt ad Eccleſiam, tunc dicitur fieri amortiſatio.
Quia iure quidem antiquo apud Gallos Eccleſia oon
erat capax bonorum, inſequendo morem ipſius in
primæua naſcentis origine, dum omnia bona inter
pauperes diſtribuebantur: *cap. faturam Eccleſiam.* 12.
q. 1. prout fusè proſequitur Guillelm. Benedictus. *in
cap. Raynutius. de teſtam. in verb. Et vxorem nomi-
ne Adelaſiam. deciſ.* 1. *num.* 268. Et in effectu, *Leui
non habeat partem, neque poſſeſſionem cum fratribus
ſuis. quia ipſe Dominus poſſeſſio eius eſt:* tamen ſuc-
ceſſu temporis permiſſa eſt perſonis Eccleſiaſticis bo-
norum emphiteutica poſſeſſio. obtentà à Regibus li-
centiâ & diſpenſatione quam vocant *Amortiſſe-
mant*, vt notauit Bacquet *du drois d'Amortiſſemant.
chap.* 40. datâ tamen indemnitatis compenſatione
aliquâ vel Regi, vel Dominis directis, vt ibidem
notatur. Quod autem Regi ipſi perſoluitur, nuncu-
patur *drois d'Amortiſſemant.* Quod verò Dominis
aliis directis, vocatur *drois d'Indamnitè:* de quo
etiam iure loquitur Gaſp. Roder. *de ann. redit. lib.* 2.
queſt. 22. *num.* 34.

5. Quemadmodùm autem in Gallia, ita & in aliis
partibus introductum eſt, vt pro Domini indemni-
tate, manus mortuæ aliquid certo definito tempore
perſoluant: veluti decimoquinto quoque anno, vt
in regno Valentiæ, prout teſtatur Hieron. Leo *deciſ.
valent.* 77. *num.* 8. Apud nos verò ius illud indemni-
tatis præſtari ſolet dum bona deuenerunt ad manus
mortuas, veluti Eccleſias, Collegia, Ciuitates, & ſi-
miles de nouennio in nouennium: & tunc de con-
ſuetudine huius patriæ ſoluitur dimidiatum laude-
mium, quod potius in conſuetudine quàm de iure
communi fundatum eſſe teſtatur Leo *d. deciſ.* 77.
num. 7. & 9.

6. Non tamen ideò credendum eſt, quòd alienatione
in manus mortuas veluti Eccleſiam factâ, Dominus
directus prohibeatur cogere ipſam Eccleſiam, aut
aliam manum mortuam ad vendendum rem emptam,
vel aliter acquiſitam; quinimò hoc ipſi licitum eſt:
vt fusè explicatur per adden. ad Ludouiſ. *deciſ.*
520. *num.* 14. Barboſa *in cap. potuit. num.* 169. *de locat.*

7. Sed ſi Dominus directus non reclamauerit, dabi-
tur illi actio pro ſua indemnitate ad conſequendum
ius conſueti laudemij dimidij, aut alterius ſummæ à
Dominis directis tempore præfixo exigi ſolitæ; vt
dicit Leo *d. deciſ.* 77. *num.* 6. dicens quòd ſi Dominus
recipiendo cenſum ab Eccleſia, fuerit excluſus à iure
cogendi illam ad euacuandum; non tamen excluditur
à iure cogendi illam ad ſoluendam compenſationem
ſibi debitam ratione amortiſationis.

8. Dum autem Eccleſia, aut alia manus mortua cogi-
tur vendere, non debetur Domino directo laude-
miom ex illa venditione, cùm ſit alienatio neceſſaria
ex qua nullum debetur laudemiũ, prout ſæpè in facti
contingentia vidimus obſeruari; & hoc iuri conſen-
taneum eſt, ex traditis per Amed. à Ponte *quaeſt. lau-
dem.* 26. fusè Burg. *de laudem. part.* 2. *inſpect.* 1.
num. 13. cum pluribus per eum allegatis.

9. Soluente autem manu mortua dimidium laude-
mium Domino directo de nouennio in nouennium,
vel aliam indemnitatem, modo & tempore iuxta re-
gionis conſuetudinem ſolui ſolito: fruſtrà prætende-
ret Dominus (niſi adeſſet particularis conuentio in
contrarium, concedens hanc facultatem Domino di-
recto:) ſibi competere ius prælationis, cùm illud ex
diſpoſitione *l. final. Cod. de iur. emphyteut.* non
competat niſi quando agitur de noua acquiſitione, &
quando mutatur emphiteuta: vt probatur per tex. in
d. l. final. ibi, *Alienare, vel ius emphiteuticum in
alium transferre.* Item ibi, *meliorationes ſuas aliis ven-
dere, vel ius emphiteuticum in alium transferre.* † At- 10.
qui ſolutio iſta dimidij laudemij ſeu alterius indẽni-
tatis, quamuis renouationem contineat recognitio-
nis, non dicitur noua aquiſitio; ſed continuatio vel
renouatio prioris: Gratian. *diſcep. forens.* 913. *num.* 21.
† Et cùm non proueniat ex aliqua cauſa voluntaria, 11.
ſed neceſſaria; non poteſt haberi pro nouo titulo.
Rot. *deciſ.* 201. *n.* 19. *part.* 7. *recent.* Non poteſt igitur
locus eſſe iuri prælationis in fauorem Domini directi.

Sed duæ notabiles in hac materia occurrunt quæ-
ſtiones. Prima quomodò debeat fieri æſtimatio bo-
norum emphyteuticorum, ad effectum liquidandi
illud dimidium laudemium, quod Domino directo
pro ſua indemnitate penditur: vtrùm habito reſpectu
ad valorem bonorum iuxta pretium conuentum in
contractu venditionis, an verò habito reſpectu ad
tempus ſolutionis dimidiati laudemij; & aliàs quo-
modò fieri debeat æſtimatio. Ego aliàs in caſu propo-
ſito Dixi, æſtimationem bonorum iam ad effectum
iuris prælationis quàm dimidij laudemij quod Domi-
no directo quolibet nouennio (non quidem ex iuris
diſpoſitione, vt mox dictum eſt, ſed ex conſuetudi-
ne, vel ex peculiari conuentione) competebat, fieri
debere iuxta tempus nouennij, & non iuxta tempus
acquiſitionis. † Quoad ius retentionis feudalis ſeu 12.
prælationis, regula generalis eſt, attendendum eſſe rei
valorem tempore redemptionis, quando nullum cer-
tum pretium eſt definitum: vt notauit Rip. *in l.* 1.
ff. de priuileg. credit. num. 21. *in fin.* vbi dicit, quòd
ſi fuerit dictum, quòd aliquis poterit retrahere rem
pro pretio quo fuit diſtracta; ſtandum eſt certo: ſi verò
fuit ſimpliciter dictum, quòd poſſit retrahere; hoc
intelligitur pro iuſto & communi pretio: ſi autem
fuerit dictum, quòd quis præferatur aliis omnibus;
hoc intelligitur de pretio quod ab aliis reperiri po-
terit: quæ etiam videtur eſſe ſententia Tiraquelli *de
retract. conſanguinit.* §. 1. *gloſſ.* 18. *num.* 18. ex qua
doctrina Ripæ, Couarruuias *lib.* 3. *variar. reſolut.
cap.* 14. *num.* 6. *verſic. Quarto prætermiſſa.* † infert 13.
quòd ſi quis exerceat ius prælationis ſtatim poſt pri-
mam venditionem; debet haberi ratio pretij illius
temporis: quòd ſi ex interuallo, ex aliqua ſpeciali
cauſa emptor alteri rem emptam vendere cogatur;
tunc iuſtum pretium & æſtimatio debetur, nec ha-
betur ratio pretij illius temporis quo res vendita
fuit: quia hæc retentio, licèt originem ducat ex pacto
præambulo, tamen nec datur actio nec petitio ante
declarationem domini directi; & propterea inſpi-
cienda eſt æſtimatio illius temporis quo retentio-
nem petere & exercere dominus poteſt: per text. *in
l. ſi hominem. ff. mandati. l. quoties in diem.* 59. *ff. de
verb. oblig.* † vbi dicitur quòd ſi quis oleum in diem 14.
vel ſub conditione promiſerit, eius æſtimationem
ſpectare oportet eo tempore quo dies obligationis
venit: & ratio ibi redditur his verbis. *Tunc enim ab
eo peti poteſt*, addit Gloſſa, *cum effectu:* quaſi dicat
quòd licèt antea contracta ſit obligatio, non tamen
datur actio & petitio cum effectu: & ideo eo tantùm
tempore fit æſtimatio quo oleum peti poteſt: atque
ita declarat Marian. Socin. *in l. ita ſtipulatus. num.* 264.
ff. de verb. oblig. volum. 6. *Repetent.*

Accedit præmiſſis, quòd quando executio contra-
ctus confertur in tempus futurum; tunc non atten-
ditur tempus contractus, ſed tempus executionis:
Pinell. *in l.* 2. *de reſcind. vendit. part.* 3. *cap.* 4. *num.* 6.
† Sicut in euictione valor attenditur qui eſt tempore 15.
euictionis, Surd. *conſil.* 52. *num.* 50. & in retrouen-
ditione attenditur pretium temporis illius, quo fit re-
trouenditio Surd. *ibidem, num.* 51.

Et

16. Et iſtis conſiderationibus motus Dixi, in æſtimando valore bonorum ad effectum ſoluendi dimidij laudimij (niſi aliter conuentum fuerit) debere attendi pretium temporis ſolutionis: cùm generaliter in æſtimatione facienda, attendi debeat tempus & locus quo fieri debet ſolutio. *d. l. quoties. 59. ff. de verb. obligat.* & ibi DD. maximè Alexand. *& l. ſi hominem 37. ff. mandat. & in l. vinum. ff. ſi cert. petat.* & ita in propriis terminis conſuluit Æmilius Ferret. *conſil.* 21. vbi dicit quòd communitas Maſani tenetur ſoluere dimidium laudimium Domino illius loci pro molendino, habita ratione ad fructus & reditus qui percipiebantur ex illo molendino de tempore nouennij, quo fieri debebat renouatio & ſolutio dimidij laudemij: quam ſententiam ſequitur Burg. *in tract. de laudim. part. 2. inſpect. 6. num. 26.*

17. Æſtimatio autem rei emphyteuticæ fieri debet hoc caſu de tota re, prout tota valet; & non per partes: *l. manum. §. final.* & ibi Bartol. *ff. famil. erciſcund.* Idem Bartol. *in l. ſi ex falſis. Cod. de tranſact.* Gloſ. & Bart. *in l. 1. ff. commun. diuid.* Proell. *in l. 1. part. 3. cap. 4. num. 54. Cod. de reſcind. vendit.* Oldrad. *conſil. 235.* quem ſequitur Thuſc. *littera. E. concluſ.* 670. vbi quòd totum æſtimari debet vt quoddam totum ex partibus collectum, non autem vt ſingulæ partes, nec habito reſpectu ad partes, quantùm quælibet pars per ſe conſiderata valeret: per text. *in d. l. 1. Cod. commun. diuid.* Surd. *conſil. 217. num. 13.* Burat. *decis. 538. num. 6.*

18. Et in æſtimatione domorum & ædificiorum, debet haberi conſideratio magnarum expenſarum quæ fiunt in illarum manutentione, & reparatione, Seraph. *deciſ. 952. num. 5.*

19. Similiter res emphyteutica, ad effectum ſoluendi laudemium, non debet æſtimari tanquam libera; ſed cum onere ſubiectionis, & tanquam emphyteutica: Amed. *quæſt. laudem. 5. n. 1.* & ſic quanti valet vtile dominium, ſine directo.

20. Deducenda etiam ſunt onera ſuper ipſa re impoſita, veluti ſi magnus canon emphyteuticus ſolueretur: Blancard. *ad quæſt. laudem. nota. 5. num. 3.* Licèt etiam pro domibus, Caſtris & ædificiis ſoluendum ſit laudimium: quia ædificium ſolo cedit, li-
21. cet reditus ſint parui. Boër. *deciſ. 19. num. 3.* † Tamen, regulariter domus parui fructus & magni valoris non debent æſtimari ex valore ædificij, ſed ex reditu: quia domus magnæ potius ad ornatum, quàm occaſione fructuum ædificantur. Ioſeph. Ludouic. *deciſ. Peruſ. 65. num. 11.* Quod non ita ſimpliciter verum eſt: non enim ædificia prætioſa ad rationem quinque pro centenario æſtimanda ſunt, vt aduertit Surd. *conſil. 151. num. 70.* ſequitur add. ad Ludouic. *deciſ. 553. num. 16.* ſed æſtimatio fieri debet habito reſpectu ad materiam & formam: & videndum quanti ſimilia ædificia in illo loco communiter venduntur, non autem ſimpliciter quanti materia & opere conſtant, nec quantos fructus reddunt: vt benè explicat Mareſcot. *lib. 2. variar. reſolut. cap. 114. num. 13.*

22. Æſtimatio autem domus ruſticæ non debet fieri principaliter, ſed acceſſoriè; in quantùm reddit vtilius, vel deterius prædium. Rot. *deciſ. 457. n. 3. part. 2. recent.*

Secunda quæſtio, vtrùm emphyteuta religionem ingreſſo, Monaſterium ſtatim cogi poſſit ad vendendam rem emphyteuticam, an verò mors naturalis ipſius emphyteutæ religioſi expectanda ſit; & per conſequēs vtrùm ius illud indemnitatis, (quod apud nos eſt dimidium laudimium quolibet nouennio ſo-
23. luendum) exigi poſſit durante vita religioſi? † In hac quæſtione Barboſ. *de iur. Eccleſiaſt. lib. 3. cap. 31. num. 11.* diſtinguit inter emphyteuſim Eccleſiaſticam, & profanam; Eccleſiaſticam durante vita monachi tranſire in Monaſterium teſtatur, niſi intra biennium reuocetur: per text. *in authen. de alienat. & emphyt. §. 1. verſic. ſi vero contingeret.* profanam verò in monaſterium vita monachi durante indiſtinctè tranſire vult. Contrarium tamen in hoc ſecundo capite in praxi receptum eſſe teſtatur, & quamuis agatur de emphyteuſi profana, cogi poſſe monaſterium, aut Eccleſiam ad euacuandum intra annum: vt oſtendit *num.* 13.

Verùm quòd durante vita religioſi non debeatur 24.
laudemium, cùm bona ipſo iure tranſeant in monaſterium, probatur ex tradit. per Felin. *in cap. in præſentia. num. 49. extr. de probat.* Gratian. *diſcep. forens. 481. num. 69. in fin.* add. ad Burat. *deciſ. 394. num. 11.* quia per profeſſionem religioſi monaſterium legis poteſtate ſuccedit iuxta *authen. ingreſſi. Cod. de ſacroſanct. Eccleſ.*

Conſenſus autem Domini non requiritur, quan- 25.
do agitur de alienatione à lege inducta, per text. *in l. cùm pater. §. cum inter ff. de legat. 2.* ſecundùm vnum intellectum, Gloſ. ſingularis *in l. pater. §. Iulianus Agrippa. ff. de legat. 3.* Bartol. *in l. ſi ita, 95. §. ea lege. ff. de verb. obligat.* † Sed tamen ſi in contractu 26.
recognitionis aut conceſſionis, emphyteuta expreſsè promiſerit ſe non alienaturum in manus mortuas, prout plerumque fieri ſolet; non videtur licita tranſlatio in monaſterium: cùm ſit de perſonis prohibitis, in *l. vlt. Cod. de iure emphyt. in verſic. his tamen perſonis* Gloſ. *in cap. potuit. in verb. prohibentur. extr. de locat.* Clar. *in §. emphyteuſis. quæſt.* 35. Quia per tacitam iſtam dedicationem bonorum factam Eccleſiæ, contrauenitur pacto; quod tamen pro nunc non decido.

Sed Dico quòd in Gallia ceſſat tacita iſta bonorum 27.
dedicatio, expreſſa verò omnino prohibita eſt; & dicta *authen. Ingreſſi.* in illo regno abrogata eſt; & ſic non ſuccedit monaſterium, etiamſi adeſſet expreſſa donatio in eius fauorem facta per ingredientem. Louet *litera C. num.* 8. & ibi addentes fuſiſſimè. Ita vt non poſſet religioſus ſiue maior ſiue minor in Gallia in articulo ſuæ profeſſionis, aliquid monaſterio vel directè vel indirectè legare: vt ſancitum fuit ordinatione Regia Aurelianenſi *articl.* 19. & Bleſenſi *artic.* 28.

Statim enim facta profeſſione monachi in Gallia pro mortuis habentur, & vti ex familia excluſi reputantur: vt in dict. addit. ad Louet *litera C. numer.* 8. Ergo ſtatim in Gallia non expectata morte naturali Monachi, cogi poteſt monaſterium ad dimittendum vel ad ſoluendum dimidium laudimium ſuo tempore, nempe finito nouennio, aut aliàs iuxta loci conſuetudinem.

CAPVT XLVII.

De iure cappæ quod ſoluitur in receptione Canonicorum, & de validitate ſtatuti quo ius iſtud ſolui mandatur, & vtrùm valida ſit conſuetudo ſoluendi aliquid officiarijs capituli in ingreſſu. Quòd ſi duo adſint collitigantes, quorum vnus tantùm capitulariter receptus ſit, vtrùm duplex ius cappæ debeatur. Obligatio fideiuſſoris pro

ſoluendo iure cappæ an ſit valida, & vtrùm lite pendente ſeruiens vni beneficio per ſe, alteri per ſubſtitutum ex decreto, vtriuſque beneficij fructus lucretur ſi ſecundi poſſeſſio illi adiudicata ſit.

SVMMARIVM.

1. *Statutum de ſoluenda certa ſumma in receptione noui canonici in vtilitatem canonicorum non valet. Sed vide infra.*
2. *Non licet aliquid capere in ingreſſu canonici noui, per quod antiqui liberentur ab onere proprio.*
3. *Noui canonici non debent cogi ad ſoluendum aliquid pueris chori, campanario, & alijs officiarijs capituli.*
4. *Confraternitates non poſſunt cogere nouos confratres ad aliquid ſoluendum. Intellige vt num. 8.*
5. *Valet ſtatutum Eccleſiæ, vt noui canonici certam ſummam ſoluant pro cappa vel pluuiali.*
6. *Ampliatur etiamſi ſtatutum diceret non eſſe recipiendos canonicos, niſi prius ſolutâ cappâ.*
7. *Conſuetudo ſoluendi ius cappæ in receptione canonici vel dignitatis non eſt reprobata à Tridentino.*
8. *Quomodò noui confratres cogi poſſint ad ſoluendum aliquid in ingreſſu confraternitatis.*
9. *Cautionem recipere licet pro ſolutione iuris cappæ facienda, & illius obligatio eſt valida.*
10. *Quæ tacitè inſunt, licitè exprimi poſſunt abſque vitio ſimoniæ.*
11. *Licitum eſt conferre commendam ſub conditione ſoluendi iura conſueta.*
12. *Pactum fieri poteſt quòd reſignans fructus beneficij reſignati habeat, pro rata temporis quo inſeruiuit.*
13. *Valet pactum cum reſignante factum, quòd reſignatarius vltimum in choro locum teneat.*
14. *Poſſeſſio non capitulariter capta, nulla eſt.*
15. *Gabella non debetur ex actu nullo, vel non effectuato.*
16. *Laudemium non debetur ex actu nullo, aut reſoluto ex cauſa exiſtente tempore contractus.*
17. *Statutum debet intelligi ſecundùm aliud caput eiuſdem ſtatuti.*
18. *Statutum quod loquitur de minoribus debet intelligi de minoribus 20. annorum, iuxta aliud caput eiuſdem ſtatuti declarantis minorem ætatem vſque ad annum vigeſimum.*
19. *Non poteſt capitulum conſequi ius cappæ ex receptione canonici impugnata ab ipſo.*
20. *Difficilis eſt exactio iuris cappæ. Intellige de iure communi, ſecùs ex ſtatuto. num. 21.*
22. *Ius exigendi cappam non tranſit ad tertium, cùm ſit actio perſonalis.*
23. *Qui fuit negligens in exigendo penſionem, non habet pro ea actionem contra ſucceſſorem.*
24. *Sequeſtrati fructus debent dari ei cui beneficium fuit adiudicatum.*
25. *Duplex diſtributio debetur ei qui ex legis permiſſione duo obtinet beneficia.*
26. *Duo iura competunt ei qui duas ſuſtinet perſonas.*
27. *Beneficium incompatibile non dimittere quis tenetur, niſi poſt adeptam pacificam poſſeſſionem.*
28. *Qui duobus beneficijs inſeruit debet vtriuſque reditus percipere.*

STatuto & conſuetudine antiquiſſima Eccleſiæ Metropolitanæ certum eſt, vt quicumque ad canonicatus poſſeſſionem admittuntur, in ipſa poſſeſſionis adeptione certam pecuniarum ſummam pro iure cappæ ſoluere teneantur. Cuius quidem ſtatuti vigore, cùm capitulum ageret aduerſus canonicum hebdomadarium, vt pro iure cappæ ſuæ poſſeſſionis quod iam ipſe perſoluerat; ſed pro iure cuiuſdam collitigantis qui ſe eiuſdem beneficij poſſeſſorem prætendebat, quaſi capitulo duplex ius cappæ pro duplici poſſeſſione deberetur; & Canonicus ille hebdomadarius vti canonicatus poſſeſſor non modò ſuum, ſed & collitigantis ius cappæ ſoluere teneretur, Dixi capituli petitionem nullo iure niti.

In primis enim ſupponendum eſt, ſtatutum hoc de 1.
ſoluendo iure cappæ in adeptione poſſeſſionis, variis obiectionibus impeti poſſe. Quia ſtatutum hoc vel conſuetudo tendere videtur ad priuatam canonicorum vtilitatem, & per conſequens inualidum: per text. cum ibi not. *in cap. Iacobus 44. de Simon.* Liberantur enim canonici ab onere conficiendi ornamenta Eccleſiæ, ad quod ipſi obſtricti fuiſſent. † Vnde 2.
laudabilem non eſſe conſuetudinem, qua canonici recipiendi tenentur aliquid dare pro inſtauratione vel reparatione bonorum Eccleſiæ, cùm ex eo vtilitas priuata reſultet in fauorem ipſorum canonicorum; cenſuit Nicol. Garc. *in tract. de benefic. part. 8. cap. 1. num. 90.* vbi refert declarationem Sacræ congregationis ſuper hoc factam. † Et hoc maximè proce- 3.
dere videtur; quia pars aliqua iſtarum pecuniarum ſoluitur pueris chori, adminiſtratoribus, campanarijs, & alijs officialibus vel ſeruitoribus capituli, quod illicitum eſt: vt docet Garc. *ibidem num. 91. & part. 3. cap. 2. num. 198.* vbi refert declarationem Sacræ congregationis ſuper hoc factam, vt *ibidem declarat.* 9. Vnde & hanc conſuetudinem aliquid ſoluendi pro adeptione poſſeſſionis tanquam ſimoniam damnare videtur Rebuff. *in concord. tit. de reſeruat. §. final. verſic. quintò etiam infertur.* licèt ſe remittat ad notata per DD. *in cap. cum M. de conſtitut.* Et hac de re multa licèt ſatis confusè tradit Coſm. *in gloſ. pragmat. ſanct. tit. de annot. in verb. conſuetudinis.* Vbi Probus addit, † idem procedere in confraternitati- 4.
bus, quæ non poſſunt condere ſtatuta dicentia quòd quis recipi non poſſit niſi decem ſoluat: ad quod allegat Præpoſit. *in cap. 1. diſtinct. 42.* Prædicta confirmantur ex diſpoſitione Concil. Triden. *ſeſſ. 24. cap. 14. de reform.* & ex conſtitutione Pij V. quæ incipit: *Durum nimis.* edita anno 1570. pridie Kalend. Iunij, quam refert & explicat Bonac. *in tract. de Simon. quæſt. 7. §. 3. & Scort. Epiteme 110. theorem. 298.*

Sed tamen neceſſarium eſt ſtatutum illud & vali- 5.
dum eſſe & obſeruandum, prout quotidie non ſolùm in illa Eccleſia, ſed in pluribus aliis Eccleſiis collegiatis & capitulis ita obſeruari videmus. Ita & in Eccleſia Tholoſana quilibet nouiter receptus tenetur ſoluere 40. ducatos pro vna cappa ſiue pluuiali, quia hoc factum dicitur in fauorem cultus diuini, & ſic videtur permutatio ſpiritualis cum ſpirituali: vt aduertit Aufrer. ad deciſ. Capellæ Tholoſ. *quæſt. 311. verſic. ſed quid ſi ſtatuta.* † Quod ampliandum eſt, vt 6.
procedat etiamſi ſtatuto vel conſuetudine caueatur, quòd non admittatur niſi prius ſoluerit: vt notat Cenedo *ad decretales collect. 16. num. 2.* vbi propterea dicit conſuetudinem antiquam Eccleſiæ noſtræ Dominæ de Pilari validam eſſe, in qua Canonici,

Dignitates,

Dignitates, & portionarij nouiter recepti ſoluunt
certam pecuniam fabricæ eiuſdem Eccleſiæ, vt vul-
7. gò dicitur pro cappa. † Quæ conſuetudo valida eſt
& attendenda ac de iure ſeruanda, etiam ex mente
Concilij Tridentini, quo mandatur obſeruari con-
ſuetudinem qua aliquid in pios vſus conuertitur, &
ſolutiones duntaxàt illicitæ reprobantur: vt etiam
notauit Scott. *dict. theorem.* 298. *colum.* 2. *verſic. per
hanc tamen constitutionem.* Bonacin. *d. queſt.* 7. *de Si-
mon.* §. 3. *num.* 5. Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 2. *in
verb. poſſeſſio beneficij* §. 5. Barboſ. *ad dictum Concil.
Triden. ſeſſ.* 24. *cap.* 4. *num.* 11.

Ideo non obſtant contraria: quia procedunt ſi
pecunia illa conuerteretur in effectu in vtilitatem
propriam canonicorum; hoc enim illicitum eſt: quia
eſſet dare ſpirituale pro temporali, contra iuris &
conſtitutionum diſpoſitionem: vt patet ex iis quæ
mox in medium attulimus.

8. Quod autem de confraternitatibus dictum eſt, in-
telligendum eſt vt locum non habeat, quando pecu-
niæ illæ pro ingreſſu exſolui ſolitæ in pios vſus con-
uertuntur: tunc enim non ſolùm validum, ſed & lau-
dabile ſtatutum eſſe vel conſuetudinem, vt recipien-
di aliquid in ingreſſu ſoluere teneantur, docet Sanch.
conſil. moral. lib. 2. *cap.* 3. *dubit.* 23. *num.* 8. cùm hoc
conuertatur in ſumptus neceſſarios confraternitatis,
& in vſus pios.

9. Quemadmodùm autem licitum eſt ab ingredienti-
bus, & ab iis qui ad canonicatus poſſeſſionem admit-
tuntur ius iſtud cappæ effectualiter recipere; ita etiá
ſi non realiter exoluatur, licitum eſt cautionem de
ea ſoluenda exigere: vt tenet Coſm. *in d. gloſ. prag-
mat. ſanction. tit. de annat.* quod probat per text. *in
10. cap. ſignificaſti.* 4. *de elect.* vbi dicitur † ea quæ ta-
citè inſunt, licitè exprimi poſſe abſque vitio ſimo-
niæ: quod & firmat Sanch. *in conſil. moralib. lib.* 2.
cap. 3. *dubio* 25. *num.* 9. *verſic. At non eſt ſimonia.*
11. vbi dicit † non eſſe ſimoniam, imò licitum eſſe ali-
cui conferre commendam, eo adiecto modo & con-
ditione, vt ſoluat quadraginta aureos, quos ex or-
dinis ſtatuto tenetur ſoluere quiſquis eam commen-
dam habuerit: quidquid enim à iure permiſſum eſt,
poteſt licitè in pactum deduci. Campanil. *in diuerſor.
iuris canonici, lib.* 11. *rubric.* 27. *num.* 41. Vbi pro-
12. pterea infert † validum eſſe pactum quòd reſignans
fructus beneficij lucretur, pro rata temporis quo be-
neficium poſſedit: vnde & in *cap. ex inſinuatione. de
13. ſimon.* habetur, † conditionem tenendi vltimum lo-
cum in choro, non eſſe ſimoniam; quia de iure in-
eſt. Bonac. *de ſimon. quaſt.* 6. *punct.* 1. *num.* 7.

His ita conſtitutis, deueniendo ad reſolutionem
principalis quæſtionis propoſitæ, fundatam non
fuiſſe capituli prætentionem in petendo duplici iure
cappæ; probatur ex eo quòd competitor dicti cano-
nici hebdomadarij nunquam acceperat poſſeſſionem
illius beneficij capitulariter, imò quando comparuit
in capitulo, fuit illi reſponſum iam fuiſſe competito-
ri datam poſſeſſionem, & de fructibus pro eodem be-
14. neficio duobus reſponderi non poſſe. † Poſſeſſionem
autem non capitulariter captam, nullam eſſe certi
iuris eſt: Pariſ. *de reſig. lib.* 6. *quaſt.* 5. *num.* 32. *&
lib.* 10. *quaſt.* 6. *num.* 42. Caſſador. *deciſ.* 8. *de canſ.
poſſeſſ. & propriet.* Gonſal. *ad reg.* 8. *in proœmio.* §. 3.
num. 81. Et in effectu poſſeſſio dicti beneficij vni tan-
tùm fuit conceſſa, nempe huic canonico hebdoma-
dario, qui iura cappæ pro ſua poſſeſſionis adeptio-
15. ne capitulo perſoluerat. † Et probatur exemplo ga-
bellæ, quæ ex actu nullo non debetur. Iaſon *in l.
non dubium. num.* 9. *Cod. de legib.* Vbi idem eſſe aſſe-
rit quando tractatur de actu non effectuato, quia
verba legis vel ſtatuti intelligi debent cum effectu:
l. 1. §. *hac verba. ff. quod quiſque iuris.* fusè Aſinius,
de execut. §. 1. *cap.* 39. *num.* 11. *& per tot.* † Simili- 16.
ter laudemium non debetur ex actu nullo, aut ex actu
reſoluto ex cauſa exiſtente tempore contractus. Pap.
lib. 2. *tit.* 2. *art.* 29. Qua de re videatur Amed. à Pont.
quaſt. laudem. 38. *&* 39. Claper. *cauſa* 66. *quaſt.* 1.

Multóque magis præmiſſa procedunt, quia ſtatu-
tum illius Eccleſiæ, quod aſtringit ingredientes ad
ſoluendum ius cappæ, debet interpretationem deſu-
mere ex illa parte eiuſdem ſtatuti, qua prohibetur
hebdomadarios admitti niſi qui de gremio eiuſdem
Eccleſiæ fuerint: & ſic dictus competitor qui repel-
lebatur à capitulo, tanquam non exiſtens de gre-
mio, & habebat impedimentum proueniens ex ipſiſ-
met ſtatutis eiuſdem capituli, † non poterat dici 17.
comprehenſus in alia parte ſtatuti loquentis de iure
cappæ, argumento text. in *l. ſi cum fundum.* 126. *ff. de
verb. ſignif.* Rot. *deciſ.* 168. *num.* 5. *part.* 4. *recent. tom.* 1.
† vbi propterea dicitur, quòd ſtatutum Vrbis dum 18.
loquitur de minoribus, debet intelligi de minoribus
viginti annis, ſecundùm diſpoſitionem eiuſdem ſta-
tuti in alio capite.

Propterea cùm Capitulum ſemper impugnauerit 19.
admiſſionem dicti competitoris, non potuit ex actu
impugnato commodum iuris cappæ reportare: præ-
ſertim cùm impugnatio ſortita fuerit ſuum effectum,
& dictus competitor repulſus fuerit à petitione dicti
beneficij: vt per Seraph. *deciſ.* 620. *num.* 5. *cum ſi-
milibus.*

Addebatur etiam, quòd difficilis erat exactio con- 20.
tra reſiſtentes & repugnantes, pro conſequenda ſo-
lutione iſtorum iurium: vt dicunt DD. *in dict. cap.
cùm M.* 9. *de conſtitut.* Garc. *de benef. part.* 8. *cap.* 5.
num. 86. ſed hæc ratio non militat niſi in terminis
iuris communis. † Nam exiſtente capituli ſtatuto 21.
legitimè confirmato, datur actio & petitio pro con-
ſequenda ſolutione iſtius iuris cappæ: † nempe con- 22.
dictio ex ſtatuto, quæ eſt merè perſonalis, ſicut &
aliæ condictiones §. *ſic itaque.* cum ibi notat. *Inſtit. de
actionib.* & ideo non egrediebatur perſonam dicti
competitoris, nec poteſt intentari contra dictum
canonicum hebdomadarium qui non eſt ſucceſſor
dicti competitoris, nec ab eo ius meritur; ſed eſt om-
ninò tertius, & extraneus.

Denique dictum capitulum omninò excluden- 23.
dum erat, quia facto proprio ſe ipſum excluſerat
dum oblatam pecuniam imò & depoſitam per dictum
competitorem expreſsè recuſauerat: & ſic, etiam ſi
illi competiiſſet actio contra ſucceſſorem in benefi-
cio, quæ tamen (vt dictum eſt) non competebat, ab
ea excluderetur propter culpam & recuſationem
ſuam; vt probatur à ſimili de ſucceſſore in beneficio,
qui non tenetur ad penſiones decurſas tempore ſui
prædeceſſoris, quando creditor fuit negligens in exi-
gendo. Seraph. *deciſ.* 1351. Garc. *de benef. part.* 5.
cap. 5. *num.* 201. Pacific. *de ſaluian. inſpect.* 3. *cap.* 4.
num. 626.

His rationibus motus Illuſtriſſimus & Reueren-
diſſimus Dominus Guillelmus du Nozet, Dominus
meus ſingularis, Rotæ Romanæ Auditor, tunc Vi-
celegatus Auenionenſ. inclinabat in fauorem dicti ca-
nonici hebdomadarij, pro excluſione capituli ab illo
duplicato iure cappæ.

Alìud tamen ſubtiliter dubium excitauit, quòd
cùm dictus canonicus hebdomadarius poſſideret an-
tea beneficiaturam in eadem Eccleſia incompatibi-
lem ſub eodem tecto, iuxta *cap. de multa. de praben-
dis.* cum ſimilibus. quam beneficiaturam non dimi-
ſit, nec dimittere tenebatur, quia canonicatus heb-

Digitized by Google

domadarius erat litigioſus; videtur quòd non potuit eodem tempore percipere fructus & diſtributiones vtriuſque beneficij incompatibilis.

24. Huic tamen dubio reſponſum fuit, rem fuiſſe deciſam per decretum in iudicio contradictorio ab eodem Domino Vicelegaro factum, quòd fructus hebdomadariæ ſequæſtrarentur ad fines reſtituendi illi cui daretur mandatum de manutenendo: & ſic cùm dictus canonicus hebdomadarius fuiſſet iudicialiter manutentus, dictáque decreta interueniéte capitulo facta fuiſſent, mandari debebant executioni, & fructus ſequeſtrati, illi reſtitui; quia non ad alium finem fit ſequeſtratio, quàm vt fructus & diſtributiones reſtituantur ei, qui in lite vicerit: Gouzal. *ad regul.*8 §.7.*proœmial.num.*241.

25. Addebatur communem eſſe Canoniſtarum ſententiam; illum, qui duo beneficia obtinet ex legis vel ſuperioris permiſſione, vtriuſque diſtributiones lucrati, Abbas *in cap. cùm olim de re iudic.* & ibidem Felin. qui de communi teſtatur, Couarru. *lib.* 3. *variar. reſolut. cap.*13. *num.*6. Corſet. *in tract. de verb. geminat. verſic.* 68. Viuius. *libr.* 1. *comm. opinion. in verb. Archidiaconus.* & ita iudicatum fuit per Rotam Rom. *in Oriolenſi canonicatus, coram Remborde die* 10. *Iunij* 1619. cuius copia dabatur quæ poſtea fuit inſerta *deciſ.* 124. *part.* 2. *recent. tom.* 2. vbi dicitur ita fuiſſe declaratum per S. congregationem Concilij interpretem: & *deciſ.* 94. *numer.* 1. *ead.*

26. *part.* 4. *tom.*2. Quia † quotieſcumque duorum iura in eadem perſona remanent, vnumquodque ſubſiſtit illæſum, nec ius vnius perſonæ confunditur cum iure alterius; ſed quodlibet de per ſe conſideratur: vt in *d.deciſ.* 94. *num.* 2. & 3. & in alia ſimili apud Barbos. *allegat.* 62.*num.*22.& *ſeq.*

27. Hoc autem in caſu, dictus hebdomadarius beneficiaturam ſimul cum canonicatu illo retinere iure permittente poterat, donec lis ſuper hebdomadaria fuiſſet terminata. *cap. ſi tibi conceſſo.* & ibi DD. *de prabend.* Mateſcot. *lib.* 2. *variar. reſol. capit.* 35. *num.* 111. ne deinde contigiſſet ipſum vtroque priuari Seraph. *deciſ.* 1254. *num.* 1. & ne cogeretur vtroque priuatus in dedecus ordinis clericalis mendicare, Garc. *de benef. part.* 11. *num.* 105. Seraph. *deciſ.* 953. *num.* 1. Cùm ergo hebdomadariæ per ſubſtitutum inſeruierit, iuxta decretum in iudicio contradictorio factum, beneficiaturæ verò per ſeipſum, debuit ſine dubio fructus & reditus vtriuſque

28. beneficij lucrari: cùm generalis ſit regula, † Illum qui duo poſſidet beneficia quorum vni per ſubſtitutum inſeruire poteſt, per ſe alteri poſſe inſeruire, & vtriuſque fructus ſuos facere, ex traditis per Garc. *de benef. part.* 11. *cap.* 5. *num.* 75. in illis verbis, *nam ſi poſſet deſeruiri per alium, non poſſent dici beneficia incompatibilia ratione reſidentia*, atque ita per ſupradictas rationes fuit iudicatum in fauorem dicti canonici hebdomadarij.

CAPVT XLVIII.

Vtrùm Iudæi compelli poſſint domûs parietes tapetibus ornare, ſicut faciunt Chriſtiani, quando Sanctiſſima Euchariſtia defertur proceſſionaliter per ciuitatem, tranſeundo ante domos quas Iudæi inhabitant. Et incidenter agitur de liberis Iudæorum, an inuito patre, matre, auo, aut vno ipſorum baptizari poſſint. Quibus in caſibus cogi poſſint Iudæi ad facienda ea ex quibus honor religioni Chriſtianæ inferri poteſt. Denique vtrùm hodie Iudæi dare poſſint ſuis vxoribus libellum repudij.

SVMMARIVM.

1. *Sanctiſſimum Sacramentum non debet proceſſionaliter deferri ante domos iudaorum. Intellige vt num.* 16.
2. *Iudai ex ſpeciali gratia ſummi Pontificis habitant in regionibus immediatè ſubiectis ſedi Apoſtolica.*
3. *Lex Moyſis apud hebraos ſeruanda eſt, & in quibus caſibus, Remiſſiuè.*
4. *Filij iudaorum doli non capaces, non poſſunt inuitis parentibus baptiſari.*
5. *Filij iudaorum doli capaces baptiſantur etiam renuentibus parentibus, ſi ipſi velint.*
6. *Si pater, mater aut auus diſcordent ſuper baptizatione infantis, quis praualeat?*
7. *Si pater hebraus baptiſandum obtulerit, an poſſit pœnitere re integra.*
8. *Iudai quoad ſpiritualia non ligantur legibus canonicis. & num.* 9.
10. *Fallit quando conſtitutio ſpecialiter comprehendit iudeos.*
11. *Dies feſtos in Gallia heretici obſeruare tenentur, ex ordinatione Regia.*
12. *Iudai non ſunt tolerandi in iis qua tendunt in opprobrium fidei Chriſtiana.*
13. *Iudai non poſſunt cogi formaliter ad exhibendum Deo cultum ſecundum legem noſtram, poſſunt tamen compelli, ad actus ex quibus honor diuinus oriri poſſet, quoad actus materialiter conſideratos.*
14. *Actus quidam ſunt indifferentes, quorum bonitas vel malitia dependet ex intentione agentis.*
15. *Actus interiores ab humana voluntate procedentes, nullo modo poſſunt dependere à voluntate alterius hominis.*
17. *Iudai compelli poſſunt ad audiendam pradicationem verbi Dei.*
18. *Iudai hodie non poſſunt duas vxores viuentes ſimul habere.*
19. *Limitatur, vt non procedat, ſi iudaus prima vxori dederit libellum repudij.*
20. *Hodiernis temporibus iudaos vxores ſuas dimittere non poſſe, etiam dato libello repudij, Doctores grauiſſimi exiſtimant.*
21. *Intellige niſi iuſta ſubſiſtente cauſa.*
22. *Sed tamen communis opinio & in praxi recepta eſt, vt etiam hodiernis temporibus Iudai vxores ſuas dimittere poſſint, dato illis ſolemniter libello repudij ſecundum legem Moſaycam.*

QVæſtio propoſita fuit pro veritate examinanda, vtrùm Iudæi compelli poſſint ad ornandam tapetibus domum, quando proceſſionaliter defertur Sanctiſſimum Sacramentum per vias publicas, in die feſto ſacratiſſimi Corporis Domini Noſtri IESV CHRISTI: quæ variis pro vtraque parte deductis rationibus agitata fuit. † In primis enim adeſt 1.
ordinatio Sacræ Congregationis rituum, qua prohibetur ſanctiſſimam Euchariſtiam deferri per loca & plateas in quibus Iudæi habitant, vt retulit Barboſ. *in tractat. de Epiſcop. part.*2. *allegat.*22.*num.*4. & *in tractat.*

tractat. de offic. & poteſt. Paroch. cap.20. num.33. &
in deciſ. Apoſtol. collect. 405. num.8. Ergo fruſtra vi-
detur quærendum vtrùm Iudæi cogi poſſint domus
ſuas, ſeu illarum parietes tapetibus ornare.

2. Secundò, quia cùm Iudæi in terris Eccleſiæ ex
benignitate ſummi Pontificis habitare poſſint, & ex
ipſius gratia ſpeciali, vt dicitur in deciſ.194. num.14.
part.4.recent.tom.2.non ſint in eorum lege turbandi,
3. aut legem noſtram obſeruare cogendi; † Imò apud
ipſos lex Moyſis obſeruanda ſit, vt copiosè per plu-
res caſus explicat Cyriac.controuerſ.241.per tot. Surd.
4. deciſ.133.Et propterea † filij hæbreorum paruuli qui
non ſunt capaces rationis, non ſunt baptiſandi pa-
rentibus inuitis: Caualcan. deciſ.21. num.14. part.2.
Afflict. deciſ.151. Natta conſil.434. num.5. Benincas.
de paupert. quæſt.11. num. 8. Gratian. diſcept. forenſ.
cap.658. num.31. Paſcal. de patr. poteſt.part.1. cap.7.
5. num.3. † Si tamen puer eſſet doli capax, poſſet inui-
to patre baptiſari, qualis eſt ille qui habet ad minus
decem annos cum dimidio, Paſcal d. part. 1. cap. 7.
6. num. 5. & 6. † Et ſi concurreret mater conuerſa cum
patre iudæo, præferenda eſſet mater fauore religio-
nis: & hoc caſu filius inuito patre baptiſaretur,
quamuis in infantia conſtitutus: Gratian. diſcep. fo-
renſ. 977. num. 20. & ſeq. Imò ſi adeſſet auus pater-
nus qui peteret filium infantem baptiſari, præferen-
dus eſſet contradictioni patris, cùm auus habeat ne-
potem in ſua poteſtate, vt copiosè oſtendit Gratian.
diſcept. 977. per tot. Paſcal. d. cap. 7. num. 4. Multò
minus qui habent vſum rationis compelli poterunt
ad obſeruandam legem noſtram, militem enim vo-
luntarium diligit Deus, vt dicunt omnes DD. ſupra
7. citati: † adeo vt ſi pater pœnitentia ductus ante ſuſ-
ceptum baptiſmum filios ſibi reſtitui petierit, tali ca-
ſu filij patri ſint reſtituendi: vt copiosè conſuluit
Mart. conſil.184. per totum.Si autem hebræi cogeren-
tur ad ornandos parietes domus tapetibus in hono-
rem ſanctiſſimi Sacramenti, cogerentur legem ſuam
violare; ergo non ſunt ad hoc aſtringendi.

8. Tertiò quia in ſpiritualibus concernentibus fauo-
rem animarum, Iudæi non ligantur legibus canoni-
cis, neque in ſacramentalibus; quia de eorum ani-
ma non curamus, cùm ipſi de ea non curent: cap.
gaudemus, de diuor. Thuſc. litt. I. concluſ.368. num.1.
& concluſ.369. numer.24. & 27. Farinac. in fragmen.
in verb. Iudæi, num.639. Viu. opinion. 392. numer.3.
ergo cùm decretum illud de ornando domum tapeti-
bus reſpiciat ſpiritualia, videtur quòd non liget he-
bræos.

9. In contrarium tamen Reſpondi contra hebræos,
ipſos cogendos eſſe ad domum tapetibus ornandam,
vel potius ornari faciendam: quia licèt ſtatuta & or-
dinationes factæ circa ea quæ cultum diuinum reſpi-
ciunt, non afficiant infideles; l. ſpadonem. 17. §. con-
ſtitutiones. & §. iam autem. vbi dicitur: conſtitutio-
nes ſine moleſtia in iis ſolis iubere eſſe iudæos, per quæ
cultus diuinus inquinari videtur ff. de excuſat. tutor.
& l. 3. §. finali ff. de Decurion. vbi dicitur, neceſſita-
tem iudæis imponere conſtitutiones, ita tamen vt
10. ſuperſtitio eorum non lædatur. † Tamen quando
conſtitutio aliquid ſpecialiter mandat fieri per iu-
dæos, tenentur obedire; ne per contemptum & in-
obſeruantiam talis ordinationis, videantur illudere
Chriſtianis: cap. quia. & cap. in nonnullis §. diebus. ext.
de iudæis. vbi prohibetur iudæis ne diebus hebdo-
madæ ſanctæ in publico compareant, aut feneſtras
vel oſtia aperta teneant. Similiter decretum ſuper ob-
ſeruantia feſtorum comprehendit Iudæos, quando de
ipſis ſpecificam facit mentionem: Ricciul. in tract.
de perſon. extra grem. Eccleſ. exiſten. cap. 8. num. 2.
& 3. Bertach. in tract. de gabell. part. 7. quæſt. 17.
num.38. & 39. † Sicut & prudenter ordinatione Re- 11.
gia conſtitutum eſt in Gallia, vt omnes cuiuſcumque
religionis, teneantur obſeruare dies feſtos, à ſancta
Catholica & Romana Eccleſia indictos; nec poſſint
illis diebus laborare, vendere, vel apothecas publicè
apertas tenere: vt habetur inter ordinationes Regias
apud Theueneau liu.1. de l'eſtat Eccleſiaſtique tit. 11.
artic. 9. & en la conferance des ordonnances Royaux
lib. 1. tit. 1. artic. 20. † Et certum eſt Iudæos, non 12.
eſſe tolerandos in iis, quæ tendunt ad opprobrium
illius qui probra noſtra deleuit: cap. in nonnullis. §.
illud autem. de iudæis. Et nobis fidelibus eſſet veren-
dum, ne diuinam indignationem incurreremus, ſi ea
fieri pateremur, quæ fidei noſtræ confuſionem in-
ducunt: cap. etſi iudæos. eod. tit. Ricciul. lib.2. cap.18.
num. 2. & 3.

Præterea aduertendum eſt, in illa actione tapeti- 13.
bus domus parietes exteriores ornandi, duo conſi-
derari: nempe materiam, & actionem ipſam mate-
rialem; ſecundò formalem intentionem honorandi
ſanctiſſimum Sacramentum. Reſpectu huius ſecundi
capitis, veriſſimum eſt non debere cogi iudæos ad
adorandam & honorandam ſanctiſſimam Euchari-
ſtiam: quia hoc eſſet contrarium legi, quâ ipſos vti
tolerat ſummus Pontifex, & contra d.l. 3. §. final. ff.
de Decurion. & alia omnia iura in contrarium allega-
ta: ſed quoad ipſam actionem materialem, non po-
teſt dici quòd iudæi cogantur legi ſuæ contraueni-
re; tum quia nemo impedit quin ipſi mediante pe-
cunia opus hoc per interpoſitas Chriſtianorum per-
ſonas exercere poſſint; ſicut aliquibus in locis co-
guntur verrere viam ante palatium vbi tranſire debet
ſanctiſſima Euchariſtia: quod ipſi hebræi per ſe non
exercerent, ſed per Chriſtianos quorum operas lo-
cant: tum etiam quia cùm actio illa domus tapetibus
ornandi ſit ex ſe indifferens, nec ſit actio honoris &
reuerentiæ erga Chriſtum Dominum, niſi quatenus
ad id dirigitur ex intentione operantis; non poteſt di-
ci quòd iudæi cogantur ex hoc violare legem ſuam:
quia non coguntur ad aliquem actum internum ho-
noris & reuerentiæ erga ſanctiſſimum Sacramentum,
cùm ſola cauſa & intentio ornantis reddat actionem
illam bonam inter Chriſtianos, & malam in lege iu-
dæorum. † Et probatur ex iis, quæ circa bonitatem 14.
vel malitiam actionum indifferentium copiosè tradit
Sanch. lib. 1. in præcep. decalogi cap. 7. num. 8. & per
totum illud caput. † Actus autem internus honoris 15.
non dependet à voluntate præcipientis hominis, ſed
à mera voluntate & libero arbitrio operantis; quia
excedit omnem humanam poteſtatem: vt dicit idem
Sanch. in præcep. decalogi lib.6. cap.2. num.6. ergo non
poteſt dici quòd iudæi dum coguntur parietes do-
mus tapetibus ornare, adſtringantur ad violatio-
nem ſuperſtitionum ſuarum.

Non obſtant adducta in contrarium. Quod enim 16.
primo loco dicitur ex reſolutione ſacræ rituũ Con-
gregationis, locum haberet ſi ſanctiſſima Euchari-
ſtia deferretur per plateas & vicos, vbi ſoli hebræi
habitant; non autem quando (prout in caſu propo-
ſito) adſunt permixta Chriſtianorum domicilia; in
quo caſu non decidit quidquam Congregatio, cuius
tamen deciſioni & correctioni me ſubmitto.

Ad ſecundum Reſpondetur, iudæos non turbari
in exercitio eorum ſuperſtionis: quia non cogun-
tur ad aliquem actum cultus exterioris aut interioris
erga ſanctiſſimum Sacramentũ; ſed ad actum quem-
dam qui ex ſe eſt indifferens, nec recipit bonitatem
niſi ex intentione operantis: vt ſupra dictum eſt
num. 13. & ſeqq.

Ad

Ad tertium Reſpondetur, hîc non tractari de ſpi-
ritualibus, ſed de quodam actu exteriori qui ex ſe in-
differens eſt: & licèt bonus ſit ex intentione præci-
pientis, tamen reſpectu operantis non dirigitur ad
honorem ſanctiſſimi Sacramenti, niſi ratione inten-
tionis; quæ cùm bona non ſit in iudæis, non poteſt
quoad ipſos dici actus honoris & reuerentiæ erga
ſanctiſſimam Euchariſtiam: & per conſequens non
17. adeſt vlla coactio ad violandam legem ſuam: † velu-
ti quando coguntur ad audiendam prædicationem
verbi Dei, Ricciul. *dicto lib. 2. cap. 37.*

Similiter quamuis cauſa matrimonialis ſit ſpiri-
tualis, non tamen in omnibus poſſunt iudæi ſequi
leges, & conſuetudines iudaicas quoad matrimonia
contrahenda: ſed canonicis etiam ſanctionibus ſup-
18. poni poſſunt: † veluti quoad polygamiam quæ olim
apud iudæos frequentabatur, & tamen ea conſuetu-
do iudæorum ſublata eſt, etiam quoad ipſos iudæos
ex lege Euangelica, cui ipſi quoad hoc obedire te-
nentur: vt notat Thomas Sanch. *de matrim. lib. 7.*
19. *diſput. 80. num. 12. & 14.* † Non poſſunt igitur iu-
dæi duas ſimul habere vxores, niſi primâ legitimè
dimiſſâ dato libello repudij: vt dicitur *in l. nemo iu-*
20. *daeorum 6.* & ibi Bartol. & alij *Cod. de iudæis.* † Imò
quoad libellum repudij, non licere iudæis vxoribus
illud date poſt legem Euangelicam, cui in hoc ipſos
obedire teneri aſſerunt Doctores grauiſſimi, veluti
Sanch. *de Matrim. lib. 10. diſput. 1. num. 9. & lib. 5.*
diſput. 11. num. 1. Baſil. Pont. *de matrim. lib. 7. cap. 50.*
Bonac. *de matrim. quæſt. 2. punct. 11.* Barboſ. *in rubric.*
ff. ſolut. matrim. 2. part. rubric. num. 10. vbi alios citat.
Gutier. *de matrim. cap. 106. num. 2. & 3.* Couarr. *in*
epitom. 4. decret. part. 2. cap. 7. §. 4. num. 6. & 7.
21. Sed tamen Hoſtienſis *in cap. gaudemus. de diuort.*
colum. antepenult. in fin. in verb. qui autem. hoc ex-
plicat dicens, hoc locum habere ſi repudium daretur
inter iudæos, & diuortium fieret ſine iuſta cauſa. Et
ſtatim ibi in *verb. repudiauit.* explicat *id eſt ſine cauſa.*
22. Maior tamen pars Doctorum exiſtimat licitum
eſſe iudæis aliam vxorem ducere, primâ ſolemniter
repudiatâ vt teſtatur Barboſ. plures citans in *d. l. ne-*
mo. Cod. de iudæis. & *in cap. de infidelibus, num. 3.*
de conſang. & affinit. Fatin. *in fragm. litt. I. num. 652.*
& ita practicatur Auenione vt teſtatur D. de Lauren-
tiis, *deciſ. Rot. Auenion. 157.* Bertrand. *conſil. 132. vo-*
lum. 6. & conſil. 124. volum. 7. Tuſch. *in verb. Iudæus,*
concluſ. 369. num. 2. 14. & 23. & concluſ. 371. num. 74.
Viuius *opin. 533. num. 7.* Alexan. *conſil. 72. num. 2.*
volum. 2. Abb. *in d. cap. de infidelibus. de conſang.*
& affinit. num. 6. Hoſtienſ. *ibidem, in fin. in verb. inter*
eos. Ioan. Andr. *num. 5.* Zabarel. *num. 4.* Butrius *num. 9.*
Alexand. de Næuo, *num. 10.* quos citat Barboſ. *in eod.*
cap. Baiard. ad Clar. *in §. fornicatio. num. 37.* Bald.
conſil. 428. num. 4. volum. 5. Menoch. *de arbitrar. caſu*
420. num. 94. Ita vt hæc poſterior opinio receptior
ſit, & in praxi apud nos obſeruata.

Quidquid ſit, concludendum eſt iudæos rectè cogi poſſe ad procurandum, quòd eorum domus tapetibus exornentur tempore dictæ proceſſionis; maximè vt euitetur contemptus & ſcandalum, cùm omnes aliæ domus præter hæbraicas tapetibus ornatæ ſint.

CAPVT XLIX.

Vtrùm licentia prædicandi Religioſo data ſub ea conditione, vt ante ſuſceptum diaconatus ordinem prædicare non poſſit, de iure ſit valida. Quibus in caſibus actus qui purè fieri poſſunt, fieri valeant ſub conditione. Et ex quibus, actus dicatur conditionalis, vel modalis.

SVMMARIVM.

1. *Religioſi, cuius licentiam obtinere debeant, vt prædicare poſſint; ſiue intra, ſiue extra ſuorum ordinum Eccleſias.*
2. *Pœna religioſi prædicantis ſine Epiſcopi licentia, quæ ſit.*
3. *Religioſis ſine licentia prædicantibus, non poteſt de iure Epiſcopus pœnam declarare.*
4. *Hodie tamen ſecus eſt ex conſtitutione Gregorij XV.*
5. *Quidquid purè fieri poteſt, etiam ſub conditione fieri poteſt regulariter: & num. 7.*
6. *Actus legitimi non recipiunt diem & conditionem contra ipſorum naturam, ſecùs ſi conditio illorum naturæ non repugnet.*
8. *Clerico in ſacris nondùm conſtituto, munus prædicandi committi non poteſt.*
9. *Verba ſub conditione quandoque habent vim modi potiùs quàm conditionis.*
10. *Verba ſub conditione aliquando potius ſignificant legem actui datam, quàm conditionem.*
11. *Clauſula*, & non aliter, nec alio modo, *non ſemper facit conditionem.*
12. *Duplex eſt forma; vna ſubſtantialis, alia effectualis, quæ non impedit actus perfectionem.*
13. *Conditio non nocet dum apponitur executioni actus perfecti.*
14. *Subſtantialia iudicij inter religioſos ſeruanda ſunt.*
15. *Religioſi, in caſibus in quibus appellatio ipſis prohibita eſt, poſſunt recurrere ad ſuperiores per viam querelæ.*

CONſtitutum eſt in Concilio Tridentino *ſeſſ. 5.* 1.
de reformat. cap. 2. in §. regulares. quòd cuiuſ-
cumque ordinis regulares, etiam in Eccleſiis ſuorum
ordinum, prædicare non poſſint, niſi à ſuis ſuperio-
ribus de vita & moribus ac ſcientia examinati, & ap-
probati fuerint; & de eorum licentia; cum qua per-
ſonaliter coram Epiſcopis ſe præſentare, & ab eis
benedictionem petere teneantur antequam prædica-
re incipiant. In Eccleſiis verò quæ ſuorum ordinum
non ſunt, vltra licentiam ſuperiorum ſuorum, etiam
Epiſcopi licentiam habere teneantur, ſine qua in Ec-
cleſiis non ſuorum ordinum nullo modo prædicare
poſſint. Quod Concilij decretum refert, & explicat
Mirand. *in manuali prælatorum regul. part. 1. quæſt. 50.*
& ſeq. Hieron. Roderic. *quæſt. regul. 112. num. 2.*
Portel. *in dubijs regul. in verb. prædicatores. num. 11.*
† Qui addit, pœnam prædicantis abſque Epiſcopi 2.
licentia eſſe, excommunicationis non latæ, ſed fe-
rendæ ſententiæ: *cap. excommunicamus. 13. §. quia*
verò. de hæretic. † Sed illos ſic ſine Epiſcopi licentia 3.
prædicantes, non ab Epiſcopo, ſed à ſuo ſuperiore
puniendos eſſe: iuxta declarationem Sacræ Congre-
gationis. † Hodie tamen ab Epiſcopo puniri poſſunt 4.
ex conſtitutione Gregorij XV. Barboſ. *in deciſ. Apo-*
ſtol. collect. 637. num. 2.

Sed in facti contingentia dubitatum fuit, vtrùm valida eſſet licentia cuidam regulari à ſuo ſuperiori ad prædicandum conceſſa, ſub ea conditione, vt in

effectu

effectus prædicare non poſſet, niſi poſt ſuſceptum
diaconatus ordinem: & vtrùm licentia illa ſine cau-
ſæ cognitione, & inaudita parte potuerit à Vicario
generali ordinis reuocari.

5. Validam fuiſſe nec reuocari debuiſſe talem licen-
tiam exiſtimaui: quia regula generalis eſt, quidquid
poteſt fieri purè, poteſt etiam fieri ſub conditione.
*§. emptio. Inſtitut. de empt. & vendit. §. omnis ſtipu-
latio. Inſtit. de verbor. obligat. l. 2. ff. de in diem ad-
dict.* & notat Dynus *in capit. actus. de regul. iur.
in 6.*

6. Et licèt actus legitimi non recipiant diem, neque
conditionem, *l. actus. 78. ff. de reg. iur. & cap. actus,
50. eodem in 6.* tamen intelligendum eſt vt locum
habeat, quando dies & conditio eſt contra naturam
ipſorum actuum; ſecùs eſt, quando conditio vel dies
7. non eſt contra ſubſtantiam, vel naturam illorum. †
Quia tunc procedit alia generalis regula contraria,
de qua ſupra; nempè quòd quidquid poteſt fieri pu-
rè, poteſt etiam fieri ſub conditione: vt dicunt Dec.
& Cagnol. *in d. l. actus. de regul. iur.* Galganet. *in
tract. de condit. & demonſtr. par. 2. cap. 1. quæſt.* 102.
num. 1. & 2. Conditio autem illa, quòd regularis præ-
dicare non poſſit, niſi poſt ſuſceptum diaconatus
ordinem, non eſt contra, ſed præter naturam actus.
8. † Quia licèt clerico in ſacris non conſtituto, prædica-
toris munus committi poſſit, vt ex mente Sacræ Con-
gregationis concilij, refert Barboſ. *in deciſ. Apoſtoli-
cis collect.* 592. *num.* 6. tamen non eſt inconueniens
quòd ſuperior regularis, ad quem ſpectat dare licen-
tiam prædicandi, poſſit illam ſuſpendere ad certum
tempus, vel ad certum caſum, cùm hoc non repu-
gnet naturæ conceſſionis.

9. Præterea verba *ſub conditione*, non ſemper faciunt
conditionem ſed ſæpè ſonant in modum: videlicèt
quando actus in ſe perfectus eſt, eique adjicitur ali-
quid quod ſemper reſpicit tempus ipſius actus iam
perfecti: vt notatur *in l. 1. Cod. de his quæ ſub modo,
leg. vel fideicom. relinq.* & declarat Gloſ. *in cap. ve-
rum. de condition. appoſit. l. ea conditione. Cod. de reſ-
cinden. vendit. l. quoniam* & ibi Bald. *Cod. de rer.
permut. l. cùm vos. Cod. de donat. l. mania. ff. de ma-
numiſ. teſtam.* Vnde cùm licentia prædicandi ſit purè
conceſſa, & illius exequutio dilata ad tempus quo
10. religioſus diaconatum aſſumpſerit; † verba illa *ſub
conditione*, potiùs legem datam religioſo ſignificant,
quàm conditionem; & actus approbationis remanet
purus, ſed eius exequutio dilata ad tempus diacona-
tus. Tiraquel. *de retract. conuentional.* §. 2. *gloſſ.* 1.
num. 76. & bene explicat Ioan. Andr. Georg. *allegat.*
11. 31. *num.* 12. *& ſeq.* † Qui hoc ampliat *num.* 23. *&
ſeq.* vt locum habeat, etiamſi adiecta fuiſſet clauſula,
& non aliter; nec alio modo: quando talis clauſula
12. reſpicit actum perfectum, dicens † duplicem eſſe for-
mam; vnam ſubſtantialem, cuius omiſſio vitiat actum,
quia impedit perfectionem actus: aliam verò eſſe for-
mam effectualem, quæ quamuis requiratur effectiuè,
tamen illius omiſſio non vitiat diſpoſitionem; quia
reſpicit actum perfectum, & requiritur ex poſt facto:
vt ibidem, num. 24. *&* 25.

13. Denique, quia etiamſi ageretur de actu conditio-
nali, non nocet illius validitati adiectio conditio-
nis, quando talis conditio appoſita fuit executio-
ni, & non ſubſtantiæ actus: quod in caſu propo-
ſito factum fuit; in quo licentia prædicandi purè da-
ta fuit, ita tamen quòd effectualiter ante ſuſceptum
diaconatus ordinem, facultatem illam exercere ne-
queat: & probatur *in d. l. mania* ibi *libertas ſub con-
ditione ſuſpenſa. ff. de manumiſ. teſtam.* Deci. *in d. l.
actus legitimi. num. 7. ff. de reg. iuris.*

Vicarium autem generalem, qui non citatâ parte 14.
ad dictæ licentiæ caſſationem proceſſit; non minus
nulliter, quàm iniuſtè decreuiſſe conſtat. Iniuſtè qui-
dem, ob rationes ſuperiùs deductas; nulliter verò,
quia citatio eſt de iure naturali, & de ſubſtãtia iudicij:
& licèt inter religioſos ſolemnitates iudiciorum non
attendantur; tamen ſubſtantialia iudicij omninò
ſeruanda ſunt. Emanuel. Rodetic. *tom. 2. quæſt. regul.*
3. *artic.* 1. † Et propterea à tali declaratione potuit 15.
appellari, & ad ſuperiores regulares ſaltem per viam
querelæ recurri: ex traditis per Sanch. *in precept. de-
calog. lib. 6. cap. 8. num.* 110. vbi dicit quòd in caſi-
bus in quibus religioſi appellare non poſſunt, pro-
pter conſtitutiones & regulas ſui ordinis; poſſunt ta-
men per viam querelæ ad ſuperiores recurrere: licèt
hic recurſus non ſuſpendat iuriſdictionem Prælati in-
ferioris, donec inhibeatur.

CAPVT L.

Quomodò, & quandò minor aduersùs beneficij reſignationem ex cauſa læſionis in integrum reſtitui debeat, tam de iure communi, quàm ex ſupremorum Galliæ tribunalium decretis: & quomodò probetur læſio, aut circumuentio hoc caſu. De reſignatione facta in fauorem præceptoris, aut alterius erga minorem habentis authoritatem. Vtrùm minor reſtituatur aduersùs regulam de triennali. Et de reſignatione in fauorem, facta coram Legato, in Gallia non recipienda.

SVMMARIVM.

1. *Minores habentur pro maioribus in cauſis beneficialibus.*
2. *Minores & filij familias in cauſis ſpiritualibus legitimam habent perſonam ſtandi in iudicio; etiamſi agatur de ſimplici fundatione Miſſarum.*
3. *Minor reſtituitur aduersùs reſignationem ſtante læſione, vel circumuentione.*
4. *Minor aduerſus repudiationem hæreditatis paternæ reſtituendus eſt, etiam re non integra.*
5. *Differentia eſt inter reſignantem beneficium, & repudiantem paternam hæreditatem.*
6. *Titulus ſucceſſionis hæreditariæ eſt lucratiuus.*
7. *Petens reſtitutionem aduersùs reſignationem beneficij iam adepti, agit de damno vitando.*
8. *Non datur minori reſtitutio ad reuocanda alienata, ſi aduersùs repudiatam extranei hæreditatem illam imploret.*
9. *Minor aduersùs læſiuam feudi refutationem in integrum reſtituitur.*
10. *Quamuis minor habeat in caſu ſpeciali legitimam perſonam ſtandi in iudicio; hoc debet intelligi, vt non minùs in integrum reſtitui poſſit, ſi læſus fuerit. Et num. 12.*
11. *Minor reſtituitur aduersùs renunciationem beneficij iam obtenti, non autem aduersùs repudiationem obtinendi.*
13. *Reſtitutio in integrum faciliùs in cauſis ſpiritualibus concedenda eſt.*

14. *Minor*

14. *Minor aduerſus triennalem aduerſarij poſſeſſionem non reſtituitur in Gallia.*

15. *Minor quatuordecim annorum, quibus concurrentibus beneficium reſignare poſſit.*

16. *Læſio minoris reſignantis, ex quibus probari poſſit.*

17. *Quibus concurrentibus circumſtantijs minor in Gallia aduerſus reſignationem beneficij reſtitui ſoleat.*

18. *Reſignatio facta in fauorem præceptoris, gubernatoris, aut alterius poteſtatem ſuper reſignante habentis, irrita eſt in Gallia.*

19. *Minor læſus in reſignatione, & circumuentus, implorat remedium reintegrandæ, in Gallia.*

20. *Reiicitur opinio Cranetæ* conſil. 90. num. 4. *& aliorum.*

21. *Clauſula*, conſcientiam oneramus, *facit vt commiſſarius non teneatur procedere in forma iudicij.*

22. *Probatio per euidentiam facti admittitur contra acta Epiſcopi commiſſarij Apoſtolici.*

23. *Promiſſio in Legatione facta in vim mandati conditionalis ad reſignandum, non recipitur in Gallia.*

MInorem, qui beneficium monachale Cluniacenſis ordinis poſſidebat, aduerſus illius reſignationem per ſupremam Curiam Parlamenti Delphinatus reſtituendum eſſe Cenſui, propter enormiſſimam & totalem læſionem. Quia in decimo octauo. vel circiter, ſuæ ætatis anno conſtitutus, prioratum illum in fauorem ſui Superioris regularis reſignauerat, cuius reſpectu & occaſione, iuxta bullas ſuæ prouiſionis, profeſſionem in illo ordine emiſerat: quâ reſignatione ſic factâ, nihil ipſi remanebat vnde in illo ordine viuere poſſet.

1. Quamuis enim minores in beneficialibus pro maioribus habeantur, & contractus omnes facere poſſint; vt teſtatur Rot. apud Burat. *deciſ.* 483. *num.* 7. vbi agitur de validitate contractus per maiorem 14. annorum, minorem tamen 25. circa penſionem
2. Eccleſiaſticam celebrati. † Vnde & minorem, ac filium familias tam agendo, quàm excipiendo, per ſe, & abſque patris interuentu in iudicio ſtare poſſe, circa capellaniam pro celebratione miſſarum fundatam, cenſuit eadem Rot. *deciſ.* 571. *num.* 1. *part.* 4. *recent. tom.* 1.

3. Tamen ſi cum minori ætate concurrat læſio vel dolus reſignatarij; concedi debet omninò minori in integrum reſtitutio, vt tandem concludit Pariſ. *in*
4. *tract. de reſignat. lib* 3. *quæſt.* 7. *num.* 45. † Idque etiamſi poſſeſſio in reſignatarium tranſlata fuerit, & res non ſit ampliùs integra: per text. in *l. final. Cod. de repudiand. hæredit.* vbi habetur, minorem aduerſùs repudiatam paternam hæreditatem in integrum reſtitutionem obtinere poſſe, quamuis bona in emptores tranſlata fuerint; & ſic res non ſit ampliùs integra.

5. Sed hæc ampliatio, licèt in ſe vera ſit; non tamen per illum textum probari videtur: quia non eadem eſt ratio repudiantis hæreditatem, & beneficium reſignantis: qui enim hæreditatem repudiauit certat de lucro non amittendo, vt probatur *in l.* 3. *Cod. de iur.*
6. *& fact. ignorant.* † cùm titulus hæreditarius, ſit titulus lucratiuus, *l.* 1. *§. lucratiuus. Cod. de imponend. lucrat. deſcript. lib.* 10. *l. inter ſtipulantem. §. ſi rem. ff. de verb. obligat.* Et ſic dum minor aduerſùs repudiatam hæreditatem reſtituitur, non aduerſùs damnum paſſum, ſed aduerſùs lucrum omiſſum reſtitui
7. dicitur. † Qui verò aduerſùs beneficij reſignationem reſtitui vult; agit de damno vitando, & de iure iam quæſito recuperando: vnde multò fortiùs datur reſtitutio in integrum aduerſùs beneficij renunciationem læſiuam, etiamſi iam alteri facta fuerit collatio: per text. *in l. ſciendum. cum duabus legibus ſequentibus, ff. ex quibus cauſis maior.*

Et ſic non obſtat text. *in l. ait prætor.* 25. *§. Scæuola. ff. de minorib.* vbi ſi non agatur de hæreditate paterna, de qua loquitur text. *in d. l. fin. Cod. de repud. vel abſtin. hæredit.* ſed de hæreditate extranei repudiata; non datur minori in integrum reſtitutio quando bona fuerunt alienata: quia illo caſu agitur de lucro; at in caſu reſignationis beneficij, de damno, & amiſſione iuris iam quæſiti. 8.

Vnde hanc ſententiam vltra Pariſ. ſupra citatum tenet Boer. *deciſ.* 350. *num.* 4. *colum.* 1. *in fin. & ſeq.* adinſtar feudi per minorem refutati, quod reuertitur ad Dominum; & tamen minor aduerſùs hanc refutationem in integrum reſtituitur. † Item quia licèt minor ex aliqua cauſa ſpeciali legitimam perſonam habeat ſtandi in iudicio, non ideò priuatur beneficio reſtitutionis. Et Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius. in verb. adiecta impuberi. num.* 62. vbi dicit, † quòd tractans de beneficio obtinendo, videtur tractare de lucro: ideo minor ad beneficium ſibi debitum, quod petere omiſit, non poteſt tanquam læſus & damnum paſſus petere reſtitutionem: ſecùs in beneficio iam obtento: quia illud reſignando læditur, & damnum patitur circa ius quæſitum. In eadem ſententia reſidet Peregr. dicens contrariam non eſſe tutam, *in tract. de iur. fiſc. lib.* 5. *tit.* 2. *numer.* 47. *verſic. vel etiam reſponderi poteſt.* Couar. *lib.* 1. *variar. reſol. cap.* 5. *num.* 3. *verſic. contrariam ſententiam.* Puteus *deciſ.* 427. *lib.* 1. *in correct.* 9. 10. 11.

Neque obſtat quod opponebatur, minores in beneficialibus haberi pro maioribus. Quia reſpondetur hoc eſſe verum quoad agendum, & adminiſtrandum; non tamen quoad hoc vt excludatur à beneficio reſtitutionis in integrum; adinſtar Eccleſiæ quæ agere poteſt in iudicio, & tamen non impeditur petere reſtitutionem in integrum, ſi læſa fuerit: *cap.* 1. *de reſtitut. in integrum.* † Imò fortiùs in Eccleſiaſticis & ſpiritualibus concedenda eſt minoribus reſtitutio: quia Eccleſia non debet tolerare fraudes, & deceptiones in iſtis contractibus: *argum. cap. cum vniuerſorum. de rer. permut.* Et ita ad obiectum reſpondet Panormit. *in capit. ex parte. numer.* 16. *de reſtitut. ſpoliat.* 12. 13.

Notandum tamen eſt, quòd ſi minor paſſus fuerit aduerſarium pacificè beneficium reſignatum poſſidere; difficilè poſſet in Gallia reſtitutionem aduerſùs lapſum triennij obtinere: vt dicit Prob. *in addit. ad gloſ. pragmatic. ſanct. in tit. de pacific. poſſeſſ. §.* 1. *in verb. impedimenti. in fin. verſic. vnum tamen dico tibi.* quo loco teſtatur ſe nunquam vidiſſe, nec auribus percepiſſe quòd aduerſus decretum de pacificis poſſeſſoribus minor fuerit reſtitutus; nec in eo quod petitorium concernit, nec quoad poſſeſſorium coram Iudicibus in Gallia priuatiuè agitari conſuetum. Vide Gomes. *ad regul. de trienn. quæſt.* 15. vbi benè diſtinguit, ad quem ſe refert Cokier *ad reg.* 31. *num.* 64. & Pel. *in anal. commen. cap.* 35. 14

Quòd ſi reſignans eſſet minor quatuordecim annorum, prout vel ex diſpenſatione vel etiam ſine ea, in Gallia beneficium obtinere poteſt, teſte Peleo *lib.* 1. *action.* 48. tunc ſolus ille beneficium reſignare non poſſet; ſed duo hoc caſu requiruntur. Primò, quòd hoc fiat in manibus Superiorum. Secundò, quòd fiat cum cauſæ cognitione, Guillelm. Benedict. *in dict. cap. Raynutius. in verb. & adiecta. n.*62. *de teſtam.* 15.

Læſionem

16. Læſionem autem in caſu propoſito, imò &
deceptionem interueniſſe conſtabat: quia minor iſte
nullum aliud obtinebat beneficium, & vnde viueret
condecenter ſecundùm ſtatum ſuum non habebat: ſi
enim plura habuiſſet beneficia, & vno ipſorum ſe
exoneraſſet; nequaquam deceptus dicendus fuiſſet:
vt benè explicat Rebuff. *in praxi. tit. Ratione perſo-
na & rei vitiatur reſign. num. 5.* Gomes. *de trienn. d.*
17. *quæſt.* 15. † Qua læſione ſic ſuppoſita, ſuprema Gal-
liæ tribunalia minoribus, aduerſùs beneficij reſigna-
tionem inconſultè factam, beneficio reſtitutionis in
integrum ſuccurrere ſolent: vt pluribus arreſtis iudi-
catum teſtatur Mornac. *in l. aut prætor. 7. in princip.
ff. de minoribus.* Louet, & ibi addent. *litter. B. num.*
7. vbi tamen in fine dicit, quòd ſi ageretur de ma-
iore 18. vel 20. annorum, in quo nulla conſiderari
poſſet circumuentio, reſtitutionem Curia aduerſùs
18. beneficij renunciationem ſolet denegare. † Verùm ſi
agatur de reſignatione facta, ad vtilitatem magiſtri,
præceptoris, vel alterius ſuper reſignante habentis
authoritatem; tunc non ſolùm reſtitutio conceditur:
ſed etiam tales reſignationes diſtrictè prohibentur.
Idem fuit deciſum apud Papon *lib. 16. tit. 3. arreſt.*
3. vbi dicitur ex ſola ætate non concedi reſtitutio-
nem, niſi alia concurrant: & *lib. 3. tit. 11. arreſt.*
1. & ibi adden. Ricc. *collectan.* 1977.
19. Ex hoc caſu, quando adeſt reſignatio per minorem
inconſultè facta in fauorem, ſeu ad vtilitatem perſo-
næ ſub cuius gubernatione exiſtit; poteſt ab eo inten-
tari remedium reintegrandæ, vt reponatur ad priſti-
nam beneficij reſignati poſſeſſionem. Charond. *lib.
1. reſponſ. 46.* quem ſequitur Ricc. *dict. collect.*
1977.
20. Itaque parum ſit curandum de opinione Crauetæ
conſil. 90. numer. 4. & aliorum qui minori denegan-
dam in integrum reſtitutionem hoc caſu exiſtimant:
cùm aduerſus eos ſit magis communis ſententia; &
Rotæ Romanæ, ac plurima ſupremorum tribuna-
lium ſuperiùs notata decreta.
21. Addebatur & hoc caſu, minùs difficultatis adeſſe
in concedenda reſtitutione minori reſignanti: cùm
in prouiſionibus per reſignatarium obtentis, data
fuiſſet commiſſio Archiepiſcopo ordinario, ſeu eius
Officiali de mittendo in poſſeſſionem reſignatarium,
*ſi ipſis conſtiterit dictum Andream habere aliundè,
vnde commodè viuere poſſit.* Quæ verba ſunt condi-
tionalia; ita vt non verificata conditione, dictus
Archiepiſcopus non potuerit in poſſeſſionem reſigna-
tarium inducere.

Et quamuis Archiepiſcopus non teneretur proceſ-
ſus iudiciales deſuper facere: quia in commiſſione
adiecta fuerant illa verba, *ſuper quo conſcientiam ve-
ſtram oneramus*, quo caſu ſufficiunt extraiudiciales
informationes, vt notat Garc. *de benefic. part. 6. cap.*
22. 2. *numer.* 247. † Tamen contrarium per rei euiden-
tiam probari poterit, oſtendendo notoriè reſignan-
tem nihil habere, vnde commodè viuere poſſit, non
obſtante decreto per Archiepiſcopum facto: vt pro-
batur per text. *in cap. fin. de ætat. & qualit. ordinan.*
in illis verbis, *& per euidentiam facti.*
23. Præmiſſis accedebat, quòd mandatum ad reſi-
gnandum in Legatione factum fuerat in fauorem,
cum clauſula *& non alias, aliter, nec alio modo*, quæ
reſignandi forma coram ſummo Pontifice admittitur;
ſed coram Legato non recipitur apud Gallos: imò
nulla eſt tali caſu reſignatio. Ratio eſt quia ſi Lega-
tus talem reſignationem ſub conditione factam ad-
mittit, pactionem illicitam approbare cenſetur: ſi
verò ſpretâ mandati ad reſignandum formâ, prouidet;
collatio facta reperitur ſub falſo vacandi modo: vt
benè arguit addit. ad Louet *littera C. num. 40. in gloſ.
A.* Et ex his dictus reſignans per Curiam Parla-
menti fuit reſtitutus, & ad ſuum beneficium rein-
tegratus.

CAPVT LI.

De quadruplici perſonarum differentia apud Religioſos Societatis I E S V, inter quas illi qui Scholaſtici nuncupantur poſt emiſſa ſimplicia vota biennij, quamuis verè Religioſi ſint, & votum paupertatis emiſerint; poſſunt tamen bona, beneficia, & penſiones Eccleſiaſticas retinere, & de bonis ſuis diſponere; limitatè tamen ad voluntatem, ſeu licentiam Superiorum. Et quid obſeruetur hodie in Gallia. Quid ante Henrici IV. conſtitutionem. Quid denique ſtatuendum ſit quoad bona per eos in Principatu Auraicenſi poſſeſſa, tam de iure communi, quàm ex Sereniſſimi Principis conſtitutionibus.

SVMMARIVM.

1. *Patres Societatis I E S V, poſt emiſſa vota ſimplicia, ſunt verè religioſi.*
2. *Religioſi non habent velle, nec nolle, & de bonis ſuis diſponere non poſſunt.*
3. *Quatuor perſonarum genera in Societate I E S V conſiderari poſſunt.*
4. *Ieſuitæ poſt vota ſolemnia ſunt incapaces bonorum, & ſucceſſionis, ſaltem ad effectum illa retinendi.*
5. *Coadiutores formati qui ſint in Societate IESV.*
6. *Scholaſtici qui nominentur inter religioſos dictâ Societatis.*
7. *Religioſi Societatis prædictæ, poſt emiſſa ſimplicia vota biennij, poſſunt bona ſua retinere; vt faciliùs, ſi caſus occurrat, dimitti poſſint.*
8. *In Gallia poſt edictum Henrici IV. Ieſuitæ poſt emiſſa vota biennij ſunt bonorum incapaces.*
9. *Ante Henrici IV. conſtitutionem, Ieſuitæ poſt vota ſimplicia emiſſa, erant capaces bonorum.*
10. *Dominij præcipuus effectus eſt, vt quis de bonis ſuis ad libitum diſpenat.*
11. *Arguere non licet ab alijs religioſis ad Ieſuitas: quia hi proprijs & peculiaribus viuūt regulis*
12. *Ieſuitæ etiam poſt emiſſa tria vota ſimplicia, remanent adhuc in probatione.*
13. *Paupertatis voto non repugnat, quòd vouens bonorum ſuorum poſſeſſionem retineat, reſtrictam tamen ad ſuperioris voluntatem.*
14. *Quomodò intelligendum ſit quod dicitur, Papam non poſſe diſpenſare vt monachus proprium habeat.*
15. *Religioſi Societatis nondum ſolemniter profeſſi quomodò differant, quoad bonorum retentionem, à monachis.*
16. *Qui dominium habet ſine adminiſtratione, non prohibetur de re ſua diſponere interuenientibus ſolemnitatibus requiſitis.*
17. *In ſtatu Auraicenſi religioſi non ſuccedunt, niſi*

ſpecialiter & expreſsè ipſis relinquatur; facta mentione incapacitatis ipſorum.

18. *De iure communi religioſi teſtare, & de bonis ſuis diſponere non poſſunt.*

19. *Explicatur conſtitutio Sereniſſimi Principis Auraica, ſub titulo* Quartæ Trebellianicæ.

20. *Verba ſtatuti vel conſtitutionis, quantum fieri poteſt, interpretationem accipere debere à iure communi.*

21. Authen. Ingreſſi. Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. *debet intelligi de illis qui effectualiter profeſſionem emiſerunt.*

22. *Religioſi per ingreſſum & profeſſionem bona ſua & ſeipſos Deo offerunt.*

23. *Ieſuitæ emittendo vota ſimplicia, reſeruant ſibi dominium bonorum, iuxta conſtitutiones Societatis.*

24. *Emiſſio votorum bienny in dicta Societate, non facit profeſſos; cum in illa vouentes promittant ſe profeſſuros quando placuerit Superioribus.*

25. *Ieſuitæ ſemper expelli poſſunt non obſtantibus votis ſimplicibus, etiam ſine culpa ſua, ſed non ſine cauſa.*

26. *Votum non debet operari contra intentionem vouentis.*

27. *Votum eſt lex ex ſola vouentis intentione conſurgens.*

28. *Tempore Apoſtolorum, & multò poſt, religioſi ſimplicibus votis contenti erant.*

29. *Religioſi Societatis IESV ſimiles ſunt religioſis antiquis, & primi temporis Eccleſiæ.*

30. *Primis Eccleſiæ temporibus religioſi vouentes paupertatem, bonorum ſuorum dominium retinebant; & de ijs diſponere poterant.*

31. *Reſeruatio dominij regulata ad voluntatem ſuperioris, etiam in ſolemni profeſſione religionis, valida eſt.*

DVm de validitate donationis vniuerſalis inter viuos factæ per quemdam religioſum Societatis IESV diſputabatur, eo quòd poſt emiſſa vota ſimplicia in dicta Societate, elapſo nouitiatus biennio, nondum tamen ſecutâ ſolemni profeſſione, facta fuiſſet; pro validitate donationis poſt longam diſputationem iudicatum fuit, quæſtione in duo capita diſtinctâ. Quorum alterum donationis illius validitatem aut inualiditatem reſpiciebat, iuxta iuris communis diſpoſitionem: alterum verò referebatur ad ſpecialem Principatus Auraicenſis conſtitutionem, ſub titulo *de la Quarte Trebellianique. artic.* 15. quâ monaſteriis & religioſis ſucceſſio tacita prohibetur; niſi expreſsè; & factâ mentione incapacitatis ipſorum, vocati ſint.

1. In primo capite, res dubia primo intuitu videbatur: quia nemo negat, quin Patres dictæ Societatis ante ſolemnem profeſſionem, emiſſis tamen votis ſimplicibus; ſint verè religioſi: vt determinauit Gregor. XIII. duplici conſtitutione edita anno 1582. & 1584. quod Doctores omnes vnanimi conſenſu

2. fatentur. † Si verè ſunt religioſi, non habent velle, nec nolle, nec de bonis ſibi obuentis teſtari, vel diſponere poſſunt. *Authen. ingreſſi. Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. can. quia ingredientibus.* 19. *quæſt.* 3. Michael Graſſ. §. *teſtamentum. quæſt.* 34. *num.* 1. Tamburin. *de iure Abbat. tom.* 2. *diſput.* 22. *quæſt.* 18. *num.* 1. *& ſeq.*

3. Pro reſolutione huius difficultatis ſupponendum eſt in hac clariſſima Societate, quatuor perſonarum conditiones conſiderari poſſe. Primò enim, quidam ſunt nouitij, qui nondum aliquod voti genus emiſerunt; & de his non eſt quæſtio noſtra; cùm indubitatum ſit illos de bonis ſuis ad libitum diſponere poſſe: & ſi non diſpoſuerint, ipſis intra annum nouitiatus decedentibus, bona illorum ad ſucceſſores ab inteſtato deuenire debere: vt notatur *in cap. fin. de ſucceſſ. ab inteſtat.*

4. Secundum genus eſt eorum, qui vota emiſerunt quæ ſolemnia nuncupantur, ad differentiam ſimplicium, quæque iuxta formas in dicta Societate præſcriptas fieri ſolent: & de his ſimiliter non agimus; quia iſti ſunt incapaces bonorum, & ſucceſſionis, ſaltem ad effectum bona retinendi: Bneat. *deciſ.* 245. Gabriel. *conſil.* 28. *lib.* 1. nam quoad effectum bona vendendi, & illorum pretium in vſus neceſſarios conuertendi, non obſtante profeſſione, capaces ſunt: vt notauit Marta *conſil.* 11. *num.* 41.

5. Tertium genus eſt Coadiutorum formatorum ſiue ſpiritualium, qui deſumuntur ex religioſis quarti generis, ſiue etiam coadiutorum temporalium, qui licèt ſolemnia vota non emittant; non tamen ex conſtitutione capaces ſunt dominij, nec condere poſſunt teſtamenta, nec hæreditates adipiſci quandiu ſunt intra Societatem; nam ab ea expelli poſſunt, & quotidie (grauioribus ex cauſis) expelluntur: & de his ſimiliter modò non agimus; cùm religioſus de quo agitur tempore donationis, intra quartum dictæ Societatis ſtatum conſtitutus eſſet.

6. Quartum itaque genus eſt eorum quos ſcholaſticos vocant, qui votum quidem caſtitatis, paupertatis & obedientiæ emiſerunt, ſimplex tamen: & inter hos aliqui futuri ſunt ſacerdotes, alij in ſtatu laicali remanſuri cum titulo coadiutorum temporalium: & iſti remanent perpetuò obligati Societati, ſed Superior Generalis poteſt eos ſemper dimittere cum cauſa, etiam abſque illorum culpa, non obſtantibus dictis votis, iuxta ſtatuta dictæ religionis, & conſtitutiones à ſede Apoſtolica confirmatas: & iſti poſſunt de bonis ſuis cum authoritate Superiorum diſponere; & bona temporalia poſſidere.

7. † Nam vt Societas maiorem haberet libertatem illos, ſi opus eſſet, dimittendi; ſapienter prouiſum fuit eos poſſe poſſidere bona ſua, ne ſi poſtea dimitterentur, omnibus ſuis bonis ſpoliati, in dedecus ordinis clericalis mendicare cogerentur: vt expreſsè diſponitur in conſtitutione prædicta Gregor. XIII. quæ incipit, *Aſcendente Domino.* 8. Kalend. Iun. 1584. & omnes DD. vnanimi conſenſu teſtantur, Anthon. Ricciul. *de iur. perſon. extr. grem. Eccleſ. exiſten. lib.* 8. *cap.* 9. *num.* 2. Garc. *de benef. part.* 7. *cap.* 10. *num.* 62. Barboſ. *de iur. Eccleſ. cap.* 42. *num.* 191. *&* 192. & ita determinauit Rota coram Andrea *deciſ.* 78. *num.* 8. *& ſeq.* quæ eſt repetita *deciſ.* 246. *part.* 4. *recent. num.* 4. vbi etiam *num.* 8. ita teſtatur hanc eſſe communem & vniuerſalem obſeruantiam inconcuſsè practicatam; vt illi qui finito nouitiatus anno vota ſimplicia emiſerunt, ius & dominium bonorum ſuorum retineant. Quæ omnia nuper Perilluſtris & excellentiſſimus frater meus dilectiſſimus Dominus Ioannes Bapt. de Tonduti, Dominus loci de Blonuac iuris Pontificij Profeſſor & Regens ordinarius eruditiſſimè more ſuo teſtamentorum materiam tractans, publicis prælectionibus explicabat.

8. Et quamuis in Gallia poſt conſtitutionem Henrici IV. anno 1603. editam, & anno 1604. menſe Ianuario verificatam; non ſolùm profeſſi, ſed illi etiam qui vota ſimplicia emiſerunt, ſint ſucceſſionis incapaces: vt habetur in addit. ad Louet, *litter. C. num.* 8. *verſic. pour ce qui eſt des Ieſuites, fol. mihi* 75. *colum.* 1.

Tamen

Digitized by Google

9. Tamen ante edictum illud ſæpe iudicatum fuit tales religioſos, nondum emiſsâ ſolemni profeſſione, dominij, ſucceſſionum & bonorum eſſe capaces: teſte Chopino *lib. 2. monaſtic. titul. 3. num 9. fol. mihi* 316. vbi duo arreſta refert: alterum, 4. Idus Octobris anni 1581. alterum 10. Kalend. Ianuarij 1592. in Curia cameræ inqueſtarum prolata. Chenu apud Papon *lib. 21. tit. 8. arreſt. 9.*

10. Vnde ſequitur dictos religioſos votis ſimplicibus religioni obſtrictos de bonis illis diſponere poſſe: maximè in vita; cùm præcipuus dominij effectus ſit, vt quis de re ſua ad libitum diſponere queat, quod probatur per text. *in d. authen. ingreſſi. Cod. de ſacroſanct. Eccleſ.* vbi affertur ratio propter quam religioſi de rebus ſuis diſponere non poſſunt: quia videlicet non ſunt bonorum Domini, vt patet in illis verbis, *vtporè nec domini rerum:* Ergo ſuppoſita dominij retentione, ceſſat ratio finalis propter quam ſic diſpoſitum fuit in illa Authentica; & per conſequens qui dominium retinent, de bonis ſuis diſponere poſſunt, non obſtante profeſſione. Quod probatur à ſimili: nam religioſi de fructibus beneficiorum regularium eodem modo diſponere poſſunt, quo cæteri de beneficiorum ſuorum ſæcularium fructibus diſponunt. Rota *deciſ.* 772. *numer.* 4. *part. 1. diuerſ.* vbi alij citantur.

11. Et ex prædictis non erit difficilis reſponſio ad argumentum ſuperiùs oppoſitum: quia non eſt par ratio religioſorum Societatis I E S V, & aliorum; cùm illi propriis regulis & conſtitutionibus ab aliis planè diuerſis vtantur; ita vt ab his ad illos, & è contra, arguere non liceat: vt notauit Burat. *deciſ. 245. n. 5.* Andr. *d. deciſ. 78. num.* 19. Menoch. *conſil.* 1014. *ſub num.* 14. Et propterea quamuis alij religioſi, poſt emiſſa vota regularia, efficiantur bonorum & ſucceſſionis in particulari ac diſpoſitionis incapaces: non ex hoc quidquam inferri poteſt aduerſus dictos

12. Patres: † qui non obſtantibus tribus votis ſine ſolemnitate factis, remaneot adhuc veluti in probatione, vt ex eorum conſtitutionibus bene comprobat Rota apud Andr. *deciſ. 78. num.* 17.

13. Sed nec paupertatis voto ſucceſſio aut diſpoſitio iſta repugnat: cùm hæc de bonis diſponendi facultas non ſimplex ſit, & libera; ſed ad ſuperioris voluntatem reſtricta, & limitata. Abbas *in cap. 2. num. 4. in 3. notab. de ſtat. monachor.* Rot. *d. deciſ.* 772. *num.* 1. *part. 1. diuerſ. & deciſ. 216. num. 12. & 13. part. 2. diuerſ.* vbi dicitur hoc locum habere non ſolùm ad effectum retinendi, ſed etiam ad effectum alienandi, donandi & diſponendi cum permiſſione ſuperiorum.

14. Eadem ratione, & multò fortiùs dicendum eſt non fieri præiudicium voto paupertatis, ſi religioſus propria bona retineat de voluntate Papæ, ideo dum dicitur *in cap. quoad monaſterium. de ſtat. regular.* quòd Papa non poteſt diſpenſare vt monachus proprium habeat, vt potè quòd hoc ſit voto paupertatis contrarium, & cum eo incompatibile: intelligendum eſt de monachis, & aliis religioſis qui votum paupertatis generaliter, & indefinitè in religione fecerunt. Aliud ſtatuendum eſt quoad illos, qui votum & paupertatem reſtringere voluerunt, & referre ad certum paupertatis modum, ſecundùm particularis religionis ſanctiones à ſede Apoſtolica approbatas; quibus dominium iſtud, & diſpoſitio bonorum ad certum tempus, vel ſub certis modis & formis limitatè conceditur: vt optimè explicat Emanuel. Roderic. *quæſt. regul. tom. 1. quæſt. 1. artic.* 4.

15. † Præſertim cùm tales religioſi nondùm ſolenniter profeſſi, ſolùm retineant dominium, & non vſum; nec adminiſtrationem ſine licentia Superiorum: in quo differunt ab aliis regularibus, qui vſum & adminiſtrationem habere poſſunt; ſed non dominium: vt per Emanuel. Roderic. *loc. citat.* Mirand. *in manual. prælator. regul. part. 1. quæſt. 10. artic. 3. in 2. concluſ. in reſponſ. ad* 1.

16. Licèt autem dominium habeant religioſi dictæ Societatis ſine adminiſtratione, non propterea infertur eos diſponere non poſſe Superioris interueniente conſenſu. Sicut filius familiâs, cuius bonorum adminiſtratio legitima penes patrem eſt; ſed non propterea diſponere prohibetur, ſi patris conſenſus & authoritas interueniat: *l. fin. §. filius autem.* & ibi Gloſſ. *Cod. de bon. quæ liber.*

17. Secundi capitis difficultas petitur ex ordinationibus Sereniſſimi Principis Auraicenſis ſub titulo *de la Quarte Trebellianique artic.* 15. cuius hæc ſunt verba: *Monaſteres & religions ne pourront ſucceder & entrer en ſucceſſion, repreſentans la perſone de leurs religieux ou religieuſes pour raiſon d'iceux, quand leſdits religieux, ou religieuſes ſeront appellez taiſement, & non ſpecialement par la diſpoſition de leurs parens ou autres; s'il n'eſt expreſſement leſdits monaſteres, ou religions ſoyent appellez, & à eux expreſſement delaiſſé, faiſbe mention expreſſe de leur qualité, & incapacité.*

Ex quibus verbis colligi videtur religioſos, ſeu potiùs monaſterium ex perſona ipſorum eſſe ſucceſſionis, & per conſequens diſpoſitionis incapaces, ratione bonorum in dicto principatu Auraicenſi exiſtentium.

18. Alia difficultas in hoc ſecundo capite proponi poteſt, quòd cùm Princeps velit in ſuo principatu, iuris communis ſanctiones obſeruari; de iure autem iuxta *d. Authen. ingreſſi.* religioſi teſtari, aut aliàs de bonis ſibi obuentis diſponere non poſſint: & dicti Patres Societatis I E S V ſint verè religioſi; vt ſupra oſtenſum fuit: ſequitur dicendum, quòd in dicto Principatu recipi non debet diſpoſitio per eos de bonis facta; idque non obſtante quacumque iuris Canonici aut alia Pontificia conſtitutione.

19. Sed tamen, non obſtantibus iſtis difficultatibus, firma remanet concluſio pro validitate diſpoſitionis per dictum religioſum facta. Quod enim ad ſuperiùs deſcriptã Principis conſtitutionem attinet; illa nullo modo ad caſum propoſitum adaptari poteſt; cùm non agatur modò de Monaſterij ſucceſſione ex perſona religioſi, in vim tacitæ bonorum dedicationis, quæ in ipſo profeſſionis ingreſſu fieri ſolet: vt per Gloſ. & omnes DD. in *d. authen. ingreſſi.* ſed de ſucceſſione ipſius R. Patris de quo agebatur, & de diſpoſitione per eum facta; ſiquidem in illa ordinatione nullum adeſt verbum de ſucceſſione perſonarum, ſed ibi tantùm fit ſermo de ſucceſſione monaſteriorum & religioſorum ordinum, vt patet ex illis verbis: *Monaſteres & Religions ne pourront ſucceder.* Item dum dicitur, *Repreſentans la perſonne de leurs religieux,* nos autem fatemur Collegia dictæ Societatis, nec non Domos profeſſas, ipſaſque etiam probationis Domos à tacita illa ſucceſſione vigore Principalis illius ordinationis excludi; nec non à tacita bonorum religioſorum dedicatione. Quod etiam cauetur prædictâ Gregorij XIII. conſtitutione, quæ incipit, *Aſcendente Domino.* Qua de cauſa ex illa Principis Auraicenſis lege, nihil ad caſum noſtrum inferri poteſt; 21 in quo de Monaſterij ipſius ſucceſſione non agitur: ſed de religioſi capacitate quoad bonorum retentionem, & diſpoſitionem, qui caſus non eſt in illa lege comprehenſus: vnde quod conſtitutio non dicit, nec nos dicere debemus. *l. ſi verò negotium. §. de viro. ff. ſolut. matrim.*

20. Præterea verba cuiuſcumque ſtatuti vel conſtitu-
tionis, quantùm fieri poteſt, interpretationem acci-
pere debent a diſpoſitione iuris communis : per text.
notab. *in cap. cum dilectus. §. quia nobis. de conſuet.*
vbi Panormit. *num.* 2. Sed de iure communi, reli-
gioſi dictæ Societatis ante votorum ſolemnium præ-
ſtationem de bonis ſuis diſponere poſſunt; attento
quòd votum paupertatis per illos ſub tali reſeruatio-
ne emittitur, vt ſuperiùs oſtenſum fuit, & mox pro-
babitur in reſponſione ad ſecundum dubium. Igitur
dicta Principis ordinario trahi non debet ad caſum
diſpoſitionis per vouentem reſeruatæ, de quo non
loquitur, ſed iuxta iuris communis terminos intel-
ligenda eſt.

Deueniendo igitur ad ſecundam difficultatem,
Dixi ex iuris communis diſpoſitione, religioſis dictæ
Societatis competere facultatem diſponendi de bonis
21. ſuis cum licentia & conſenſu ſuorum Superiorum. †
Quia *d. authen. Ingreſſi.* intelligenda eſt de his qui
verè profeſſionem emiſerunt; & locum habet pro-
feſſione effectualiter ſubſequutâ : quia ante profeſſio-
nem quis non dicitur ingreſſus, nec bona illius ante,
22. monaſterio acquiruntur, quàm profeſſio facta fuerit
expreſsè, vel tacitè. † Si quidem per talem ingreſ-
ſum, religioſi ſe & ſua dedicant Deo, vt dicit Gloſ.
1. Bart. Bald. Salicet. Caſtrens. & alij paſſim. in *d.
authen. ingreſſi. Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* Riminald.
23. iun. *conſil.* 477. *numer.* 9. 10. *&* 11. † Atqui reli-
gioſi dictæ Societatis, dum emittunt tria vota ſim-
plicia, non ſolùm bona ſua Deo non dedicant expreſ-
sè, nec tacitè; ſed potiùs eorum dominium ſibi ex-
preſsè reſeruant : cùm vota illa emittant iuxta con-
ſtitutiones dictæ Societatis, & Bullas ſummorũ Pon-
tificum, per quas dominium bonorum illis expreſsè
reſeruatur; vt adueniente caſu expulſionis, commo-
24. diùs & ſine difficultate eiici poſſint. † Imò quod
plus eſt, tempore nouitiatus elapſo; non profiten-
tur expreſsè, nec tacitè; ſed duntaxàt ſe profeſſionem
facturos promittunt, dum & quando ita Superioribus
placuerit; & ſic nec ſunt verè nouitij, nec verè pro-
feſſi; ſed quidpiam medium inter nouitios & profeſ-
ſos : quod medium inter vtrumque in aliis religioſis
ordinibus non poteſt dari. Imò in dicta Societate,
religioſi trium votorum ſimplicium, videntur qua-
dam ratione magis accedere ad nouitios, quàm ad
25. profeſſos; cùm ſint adhuc in ſtatu probationis : †
& ſemper cum cauſa, etiam ſine culpa ſua expelli
poſſint; prout etiam conſiderauit Rota *dicta deciſ.
246. num.* 7. *part.* 4. *recent.* Cùm ergo non ſint pro-
feſſi, ſed tantùm promiſerint profiteri : concluden-
dum eſt etiam inſpectâ iuris communis diſpoſitione,
dictæ Societatis religioſos ante ſolemnem profeſſio-
nem, ſucceſſionis eſſe capaces; & bona ſua donare,
ac de illis cum licentia ſuorum Superiorum diſponere
poſſe. Omnia tamen remittendo ad conſtitutiones
dictæ Societatis.

26. Nec facit ad propoſitum quod obiici poſſet : ſi
hoc admitteremus, ſequi quòd votum contra vouen-
tis intentionem operaretur : cùm tamen iuxta illam
debeat regulari tam quoad ſubſtantiam, quàm quoad
circumſtantias. Hoc enim fatemur; ſed retorquendo
argumentum dicimus legem non aliter obligare,
quàm legiſlator obligare intendit; vtpotè quæ ex
27. ſola legiſlatoris voluntate obligandi ius habeat. †
Votum autem eſt lex à ſola vouentis voluntate dima-
nans, & ex illius intentione conſurgens. Quare dum
de vouentis intentione apparet, quòd paupertatis
votum ad regulas & conſtitutiones illius Societatis
regulare voluerit; abſonum eſſet dicere ipſum ad ma-
iora & grauiora onera teneri, quàm illius religionis
(quam reſpexit) ordinationibus caueatur, & illum
contra propriam intentionem obligari : ita Sanch. *in
praecep. decalog. lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 2.

In hac autem voti forma, nulla adeſt paupertatis
inſtituto contraria circunſtantia. † Non enim ſem- 28.
per religioſi votis ſolemnibus conſtiterunt; quin po-
tiùs notiſſimum eſt tempore Apoſtolorum, & mul-
tò poſt, nempe primo, ſecundo, tertio, vel quar-
to ab Apoſtolis ſæculo, religioſos ſimplicibus votis
fuiſſe contentos; & votorum ſolemnitatem Eccleſiæ
conſtitutionibus fuiſſe adinuentam : vt aduertit Ba-
ſil. Pontius *in tract. de matrimonio lib.* 7. *cap.* 22. † 29.
Vbi propterea ignorantiæ arguit eos, qui religioſos
dictæ Societatis verè religioſos eſſe negant; cùm ſint
antiqui illius temporis religioſis non abſimiles. † 30.
Qui quidem antiqui religioſi, licèt paupertatis voto
ſe ſe adſtringerent; bonorum tamen ſuorum domi-
nium retinebant; & de illis diſponere poterant : vt
idem author fusè comprobat *lib.* 7. *cap.* 13. *per tot.*
Eadem ergo ratione ſubſiſtit dominij reſeruatio, in
ſimplicibus prædictæ Societatis votis, facta ad in-
ſtar antiquæ illius religioſorum viuendi normæ. Præ-
ſertim cùm & generalis conſuetudo, & Rotæ Roma-
næ authoritas, & ſupremorum Galliæ tribunalium
decreta ante præfatam Henrici IV. conſtitutionem
edita, ita ſæpiùs declarauerint; & diſpoſitiones ſimi-
les vtì bonas & validas admiſerint. † Et cùm reſer- 31.
uatio non ſit liberæ diſponendi facultatis; ſed regu-
lata & limitata ſub poteſtate & authoritate Superio-
ris: quo caſu non ſolùm in ſimplici voto paupertatis,
ſed etiam in ſolemni profeſſione, reſeruatio illa ſub-
ſiſteret : atque ita per Sacram Cardinalium Congre-
gationem declaratum refert Tamburin. *de iur. Ab-
bat. tom.* 3. *diſput.* 6. *quæſt.* 16. *numer.* 14. *&* 15.
Quod tamen quomodò intelligendum ſit, cùm exce-
dat terminos propoſitæ quæſtionis, videatur Sanch.
in pracep. decalog. lib. 5. *cap.* 4. *numer.* 91. Barboſ.
de iur. Eccleſ. lib. 1. *cap.* 42. *num.* 150. *& ſeq.* cum
alijs per eos citatis.

Et ex his iudicatum fuit, donationem de qua age-
batur eſſe validam, per ſupremum Auraicen. Sena-
tum anno 1644.

CAPVT LII.

**Verùm non obſtante conſuetudine imme-
moriali cuiuſdam inſignis Eccleſiæ, quòd
Canonici aſſiſtere duntaxàt certis horis
teneantur; veluti horis matutinis & veſ-
pertinis magni officij, & Miſſæ: Epiſco-
pus cogere illos poſſit ad aſſiſtendum om-
nibus officijs tam maioribus, quàm mino-
ribus, & horis canonicalibus.**

SVMMARIVM.

1. *Conſuetudo eſt valida, vt Canonici qui certis tan-
tùm horis choro interfuerint, integras diſtri-
tiones lucrentur.*
2. *Concilium Tridentinum mandat tertiam partem
fructuum conuerti in diſtributiones quoti-
dianas, quando nulla ſunt, vel nimis tenues.*
3. *Epiſcopi deputantur à Concilio ad applicandos
fructus in diſtributiones quotidianas.*
4. *Concilij Tridentini duo ſanctiones in hoc capi-
te diſtributionum quotidianarũ explicantur.*

5. Capi

5. *Capitulum ſimul cum Epiſcopo facit conſtitutiones ſuper diſtributionibus quotidianis.*
6. *Capitulum ſolum ſine Epiſcopo circa quotidianas diſtributiones ſtatuere poteſt.*
7. *Paruum officium Glorioſiſſimæ Virginis, & mortuorũ. quando & à quibus recitari debeat, ad hoc vt lucrentur diſtributiones quotidianas.*
8. *Officia parua prædicta, vtrùm extra chorum recitanda ſint ex obligatione.*
9. *Conſuetudo legitimè introducta inſeruiendi per alium in choro, eſt valida.*
10. Cap. vnic. de Cleric. non reſidentib. *quomodo intelligendum.*
11. *Applicatio diſtributionum debet fieri proportionabiliter.*
12. *In applicatione diſtributionum debet haberi ratio onerum.*
13. *Portio diſtributionum aſſignanda iuxta Concilium quanta eſſe debeat.*

VEra reſolutio quæſtionis propoſitæ, vtrùm Epiſcopus poſſit cogere Canonicos Eccleſiæ Cathedralis ad aſſiſtendum omnibus tam maioribus, quàm minoribus officiis, omnibúſque horis canonicalibus, obſtante antiquiſſima & immemoriali conſuetudine percipiẽdi integras diſtributiones, dummodò aſſiſtãt horis matutinis, & veſpertinis magni officij, & Miſſæ maiori; dependet ex ſequentibus concluſiunibus.

1. Prima Concluſio, validam eſſe conſuetudinem vt diſtributiones quotidianæ acquirantur illis canonicis, qui aliquibus & certis duntaxat horis diuino ſeruitio in Eccleſia interfuerint: vt colligitur ex *Clem. 2. de ætat. & qualit.* & ibi Gloſ. *in verb. certis horis.* & ibi tradit Ancharan. *numer.* 8. Cardin. *quæſt.* 17. Imol. *numer.* 33. *circa med.* Duen. *reg.* 206. *limit.* 2. Roch. de Curt. *in tract. de conſuetud. num.* 485. Moneta *de diſtribut. quotid. part.* 2. *quæſt.* 3. *num.* 43. quos refert & ſequitur Barboſ. *de Canon. & Dignit. cap.* 21. *num.* 22. *& in tract. de iur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 18. *numer.* 33. Quamuis contradicat Graſſ. *deciſ. aur. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 14. *de cleric. non reſiden. num.* 20. ex authoritate Henrici Bohic, *in cap. nonnulli. de cleric. non reſident.* qui tamen non loquitur de cõſuetudine; ſed de ſtatuto per canonicos facto: ideo à priori ſententia cõmuniter recepta non eſt recedendum.

2. Secunda Concluſio, ex diſpoſitione Concilij Tridentini *ſeſſ.* 21. *de reformat. cap.* 3. ne diuinus cultus minuatur, ſtatutum fuit; in omnibus Eccleſiis tam cathedralibus, quàm collegiatis; in quibus nullæ ſunt diſtributiones quotidianæ; aut ita tenues, vt veriſimiliter negligantur, tertia pars fructuum & quorumcumque prouentuum & obuentionum tam Dignitatum, quàm canonicatuum, perſonatuum, portionum & officiorũ ſeparetur; & in diſtributiones quotidianas conuertatur, quæ inter dignitates obtinentes, & cæteros diuinis intereſſentes, proportionabiliter iuxta diuiſionem ab Epiſcopo etiam tanquam ſedis Apoſtolicæ delegato faciendam diuidatur: non obſtantibus exemptionibus, & conſuetudinibus etiam immemorialibus, & appellationibus quibuſcumque.

3. Tertia Concluſio, ex eiuſdem Concilij diſpoſitione permiſſum eſt Epiſcopis tertiam partem fructuum dignitatum, perſonatuum & officiorum in Eccleſiis cathedralibus vel collegiatis, in diſtributiones diuidere per eos amittendas, qui perſonaliter qualibet die competens ſeruitium non impleuerint; & ipſius Eccleſiæ fabricæ, vel alteri pio loco applicandas: ita ſtatuit Concil. *ſeſſ.* 22. *cap* 3.

4. Quarta Cõcluſio, Inter duas illas ſacri Cõcilij ſanctiones, magna eſt differentia: nam prior quæ eſt *ſeſſio* 21. *c.* 3. fit ex neceſſitate: poſterior quæ eſt *ſeſſio* 22. *c.* 3. arbitrio Epiſcopi cõmittitur. Prior fit, quando nullæ vel tenues ſunt diſtributiones: poſterior non requirit diſtributiones tenues. Illa vult portiones non inſeruientium accreſcere ſeruientibus: hæc portiones illas non quidem inſeruientibus, ſed fabricæ Eccleſiæ, aut aliis piis operibus applicari mandat: vt notauit Nicol. Garc. *in tract. de Benef. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 465.

Quinta Concluſio, non ad ſolùm Epiſcopum, ſed ad ipſum quoque capitulum ſpectat ſtatuere, quænã diſtributionum portio, cuilibet horæ canonicæ ſeu alteri functioni Eccleſiaſticæ applicanda ſit: quia ſpirituale regimen Eccleſiarum collegiatarum ad Epiſcopum ſimul cum capitulo pertinet: vt notatur *in cap. cùm omnes. de conſtit.* & tradit Monet. *de diſtribut. quotid. part.* 2. *quæſt.* 3. *n.* 15. & 16. per textum & Gloſ. *in c. vnic. de cleric. non reſid. lib.* 6. *in verſic. ſtatuimus.* in illis verbis: *iuxta Eccleſiæ cuiuſlibet ordinationem. iuncta ibidem in verb. ordinationem.* quæ ſic explicat vt putà quòd detur tantùm ei qui interſit: ita communiter DD. Tuſch. *liter. D. concluſ.* 515. Bonacin. *de hor. canonic. diſput.* 2. *quæſt.* 4. *punct.* 1. *num.* 4. 5.

Imò in terminis conſtitutionis eiuſdem Concilij, cenſuit ibi Moneta, hanc diſtributionem ſeu portionum aſſignationem ſingulis horis à ſolo capitulo, ſine interuentione Epiſcopi fieri poſſe: ex traditis per ipſum *part.* 2. *quæſt.* 13. *num.* 25. vbi dicit valere ſtatutum canonicorum ſine conſenſu Epiſcopi, circa modum diuidendi quotidianas diſtributiones. 6.

Sexta Concluſio, nulla Eccleſia cathedralis vel collegiata tenetur de iure communi recitare communiter officium Glorioſiſſimæ Virginis Mariæ ſi tamen adſit conſuetudo, vel peculiare ſtatutum mandans illud recitari in choro; Canonici omnes qui volunt maioris officij diſtributiones lucrari, tenentur etiam huic paruo officio intereſſe: quod eadem ratione de officio mortuorum dicendum eſt, ex Moner. *loc. citat. par.* 2 *quæſt.* 3. *num.* 4. *& ſeqq.* 7.

Circa quod aduertendum eſt, quòd ex bullis Pij. V. & Clement. VIII. quæ in principio Breuiarij Romani continentur; nemo tenetur extra chorum ad recitanda parua illa officia, exceptis Eccleſiis in quibus conſuetudo eſt illa recitandi: ita Bonacin. *loc. citat. diſp.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 1. *n.* 12. & bene explicat *diſp.* 2. *quæſt.* 4. *punct.* 1. *num.* 5. 8.

Septima Concluſio, quòd legitima conſuetudine præſertim immemoriali induci poteſt; vt quis per alium in choro inſeruiat, & diſtributiones lucretur: Monet. *in d. tract. part.* 2. *quæſt.* 12. *num.* 48. & fusè Berous *q.* 114. *per tot.* vbi dicit eos qui reſident, & interſunt per capellanos, vel per vicarios, per quos ſuperioris authoritate, aut ex conſuetudine inſeruiunt Eccleſiæ: haberi pro intereſſentibus ad effectũ lucrandi diſtributiones quotidianas: quia talis conſuetudo immemorialis habet vim legitimæ cõceſſionis, & priuilegij. Alios plures citat & ſequitur Bonac. *loc. citat. diſp.* 2 *qu.* 5. *punct.* 6. *n.* 17. Et propterea cùm in quadam Eccleſia cathedrali, canonici inſeruirent ex conſuetudine, omnem hominum memoriam excedente, per manſionarios & anniuerſarios ac ſtipendiatos, qui ſunt omnes clerici eiuſdem Eccleſiæ; qui recipiũt ſalaria & ſtipendia à dignitatibus, canonicis & capitulo, à quibus fundati fuerũt de propriis eorum redditibus, ne cultus diuinus deſereretur; Cenſui aliàs & Reſpondi, ſufficiẽter Dominos de capitulo intereſſe ſingulis horis canonicis, dum illis interſunt per ſubſtitutos, quod fit ſine vllo ſcandalo; cùm officium honorificè fiat per præsbiteros eiuſdem Eccleſiæ in numero ſufficienti, & abſque vllo notabili detrimento cultus diuini. Et iuxta præmiſſa 9.

 fuit

fuit hactenus obſeruatum, & conquieuit animus Epiſcopi qui nihil niſi iuſtum, & rationi conſonum deſiderabat.

10. Neque obſtat *cap. vnic. de cleric. non reſiden. in 6.* & Concil. Triden. quibus conſuetudines omnes reprobantur, abſentibus lucrum diſtributionum quotidianarum tribuentes. Quia Reſpondetur eos qui inſeruiunt per alios de corpore eiuſdem Eccleſiæ, videri inſeruire per ſe ipſos fictione iuris; cùm ob id Eccleſia damnum non patiatur, nec vlla perturbatio in Eccleſia ſequatur, intereſſente eo qui aliàs intereſſe conſueuerat. Vltra quod quando Concilium reprobat quamcumque conſuetudinem contrariam, non cenſetur reprobare eam quæ iuſta ex cauſa introducta fuit: vt notauit Bonacin. *in tract. ſup. citat. diſput. 2. quæſt. 1. punct. 5. num. 3.*

11. Octaua Concluſio: in caſibus in quibus Epiſcopus tertiam partem fructuum ſeu prouentuum diſtributionibus applicat, hoc debet facere proportionabiliter; vt qui plus contribuit, plus lucretur; ſeruatâ ſemper conſuetudine diſtribuendi: vt voluit Coſta *in tract. de rat. quæſt.* 106. *numer.* 9. 10.

12. *&* 11. † vel (& melius) iuxta declarationem Sacræ Congregationis, vt illis à quibus nihil debetur, & à quibus multum aufertur, multum detur: vt voluit Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *in verb. diſtributiones quotidiana num.* 3. *in* 2. *&* 3. *dubio.*

13. Nona Concluſio: non eſt neceſſe omninò tertiam partem aſſignari pro diſtributionibus, in caſibus in quibus locus eſt executioni decreti prædicti Concilij Tridentini: ſed ſufficit talem portionem pro diſtributionibus deſtinari, quanta ſufficiat ad conſtituendas diſtributiones, quæ ſingulis horis veriſimiliter minimè negligantur: Vgolin. *de poteſt. Epiſcop. cap.* 19. §. 2. *num.* 4. *verſic. portio hæc autem.* Quod conforme eſt ſacræ Congregationis declarationi, quam retulit Garc. *de benefic. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 484. *verſic. vnde in vna vbulenſi.* Et ex his reſoluta manet quæſtio propoſita.

CAPVT LIII.

De nullitate ſuſceptionis ordinum ab eo qui aliàs non ſanæ mentis fuerat. Super quo defectu Epiſcopus ad ordinum ſuſceptionem diſpenſare non poteſt; ſed ſolus Papa. De differentia inter nullitatis declarationem, & diſpenſationem ſuper ordinibus ſuſceptis. Quando maritus iuuenis facit votum continentiæ, vtrùm vxor validè profiteri poſſit: & declaratâ nullâ pro marito ordinum ſuſceptione, vtrùm profeſſio religionis facta per coniugatam reuocari poſſit: aut ſaltem marito præmortuo, vxor ad religionem quam profeſſa fuit redire cogatur.

SVMMARIVM.

1. *Epiſcopus habet ſuam intentionem fundatum pro cognitione omnium cauſarum Eccleſiaſticarum, & ſpiritualium, in prima inſtantia; tum de iure communi, quàm in Gallia ex Concordatis.*
2. *Concordata Galliæ præſeruant Epiſcopalem iuriſdictionem.*
3. *Nullitas profeſſionis ex Concilio Tridentino intentanda eſt coram Ordinario, & Superiore regulari, apud quem facta fuit profeſſio.*
4. *Ceſſante diſpoſitione Concilij, cognitio nullitatis profeſſionis ſpectat ad Epiſcopum ordinarium.*
5. *Cauſa nullitatis ſuſceptionis ordinum coram Epiſcopo tractanda eſt, in prima inſtantia.*
6. *Quæ ſit differentia inter diſpenſationem ſuper ſuſceptis ordinibus, & ſententiam declaratoriam nullitatis ipſorum.*
7. *Diſpenſationis nomen aliquando impropriè, & largo modo ſumitur.*
8. *Quando benè probatum fuit aliquem fuiſſe furioſum, vel mente captum; omnes actus poſtea facti, præſumuntur emiſſe tempore furoris vel dementiæ.*
9. *Ex eo quòd quis ſit furioſus, vel mente captus, oritur irregularitas.*
10. *Qui ſemel delirauit & mente captus, aut furioſus fuit; non eſt habilis ad ſacros ordines in futurum ſuſcipiendos, propter periculum reincidentiæ.*
11. *Epiſcopus non poteſt diſpenſare, vt is qui ſemel demens fuit poſtea ſacros ordines ſuſcipiat; ſed ſolus Papa id poteſt, quando agitur de magna & permanenti dementia: ſi verò agatur de eo qui iam ante furorem vel dementiam ordines ſuſceperat, poteſt Epiſcopus illorum exercitium permittere arbitrio ſuo, facto prius ſanæ mentis experimento.*
12. *Ordinum ſuſceptio ex cauſa metus nulla redditur.*
13. *Profeſſio mulieris coniugatæ, marito etiam iuuene exiſtente, ſi nihil aliud obſtet, tenet quoad ipſam.*
14. *Vxor religionem profeſſa ſi à marito reuocetur, in caſibus in quibus illius reuocatio conceditur; tenetur ad religionem quam profeſſa eſt redire, mortuo marito.*
15. *Quando maritus eſt iuuenis & de incontinentia ſuſpectus, vxore votum religionis & profeſſionem emittere cupiente; non debet eſſe contenta voto continentiæ per maritum emittendo, ſed ambo debent ingredi religionem.*
16. *Si tamen maritus votum caſtitatis fecerit validum, & ſub eo prætextu vxor fecerit profeſſionem; ſibi imputare debet, nec illam reuocare poterit.*
17. *Si mariti votum continentiæ, & ſuſceptio ordinum ſit nulla; poterit hoc caſu vxor, non obſtante profeſſione, à religione per maritum reuocari.*
18. *Profeſſio vxoris eſt valida, quamuis omiſſa fuerint requiſita accidentalia.*
19. *Vtrùm ex ſola iuris ignorantia mulieris coniugatæ profeſſio ſit nulla declaranda.*
20. *Si maritus per vim & metum conſenſerit vt vxor religionem ingrederetur; vel tempore conſenſus non ſanæ mentis fuerit; poterit vxorem reuocare.*

VIr quidam, ex illuſtri familia oriundus in partibus Galliæ, agebat corã Archiepiſcopo loci Ordinario, ad nullitatem ſuſceptionis ſacrorũ ordinum: cúmq; Ordinarius decreuiſſet, quòd ipſe in primis doceret de legitima ſummi Pontificis diſpẽſatione à ſuſcepto ſubdiaconatu; & poſtea ſuper eius petione prouideretur,

Digitized by Google

uideretur, prout iuris: ipſe appellauit, & cauſam ap-
pellationis alicui ex vicinioribus Epiſcopis in Gallia,
vt fieri ſolet, committi curauit. Vnde diſceptatum
fuit primò de validitate appellationis, & iuſta cauſa
grauaminis. Secundò vtrùm in effectu, ipſe funda-
tus eſſet in ſua prætentione nullitatis ſubdiaconatus
ſuſceptionis; ſub eo prætextu, quòd aliàs ante ſub-
diaconatum fuerat coniugatus; ſed eo conſentiente
vxor ipſius, emiſſo per eum continentiæ voto (quod
à ſubdiaconatus ordine pendet) religionem ingreſſa
fuerat, & in ea profeſſionem emiſerat. Quæſitum
fuit tertiò vtrùm declaratâ nullâ ſuſceptione & col-
latione ſubdiaconatus, poſſet vxorem profeſſam ad
ſuum conſortium & cohabitationem, non obſtante
illa profeſſione, euocare.

1. Ad primam quæſtionem Cenſui iuſto cum graua-
mine ab Ordinarij decreto fuiſſe appellatum. Suppo-
nendo in primis, verum quidem eſſe quòd Epiſco-
pi ſunt iudices omnium cauſarum Eccleſiaſticarum,
& ſpiritualium in prima inſtantia: *cap. cùm contin-
gat. de for. compet.* & habent ſuam intentionem fun-
datam in iuriſdictione ordinaria cauſarũ ſuæ diœce-
ſis: *cap. cùm perſonæ. de priuileg. in 6.* DD. *in d. cap.
cùm contingat. & in cap. 1. de offic. Ordin. can. omnes
baſilicæ. 16. quæſt. 7.* Bertachin. *in tract. de Epiſcop.
lib. 4. part. 2. quæſt. 35. num.* 80. Rot. *deciſ. 15. num.
2 part. 1. & deciſ. 248. num. 1. part. 2. recent.* & per
2. decretum Concilij Trident. *ſeſſ. 24. cap.* 20. † Præ-
ſertim in Galliâ ex concordatis *tit. de cauſis §. ſtatui-
3. mus quoque.* † Et in ſpecie dum agitur de profeſſio-
ne nulla declaranda, cognitio huius rei ſpectat ad
Epiſcopum loci Ordinarium, cum interuentu Supe-
rioris regularis: quod etiam notauit Ricc. *in prax.
4. rerum fori Eccleſ. cap.* 20. † Aliàs, ceſſante Concilio,
cognitio nullitatis profeſſionis ſpectaret ad Epiſco-
pum, Barbos. *in tract. de Epiſcop. allegat.* 101.
5. *numero* 1. † Et in ſpecie caſus propoſiti, quòd co-
gnitio nullitatis ſuſceptionis ordinum ſpectet ad
Epiſcopum tradit Sayr. *in florib. deciſ. tit. 23. de-
ciſ.* 3. poſt Nauar. *conſil. 4. aliàs 2. de his quæ vi me-
túſue cauſ.*

6. Secundò ſupponendum eſt magnam eſſe differen-
tiam, inter diſpenſationem, & ſententiam declara-
toriam nullitatis: hæc enim, quod de iure ineſt de-
clarat, & detegit; illa quod de iure minimè com-
petebat, concedit: ſiquidem diſpenſatio omnis ſup-
ponit ius eſſe in contrarium. Bald. *in l. 2. Cod. de in-
retur. num.* 2. Caſtrenſ. Alex. & Iaſ. *in l. decem. ff. de
verb. obligat.* Surd. *conſil. 552. n. 12.* Rot. *deciſ. 497.
num. 5. part. 1. recent. & deciſ. 524. num. 3.* Quia quod
fit per viam diſpenſationis, fieri non poſſe dicitur:
Tiraquel. de retract. conſang. §. 32. gloſſ. 1. num. 59.
7. Sanch. *de matrim. lib. 8. diſput. 1. num.* 1. † Licèt di-
ſpenſatio aliquando ſumatur impropriè, pro iuris
declaratione: *cap. quintaualllis. de iureiur.* Speculat. *in
tit. de diſpenſat. §. diſpenſatio. paulò poſt princip.* Sed
in caſu propoſito, diſpenſationis nomen non aliam,
quàm propriã habere poterat ſignificationem. Quia
cùm proceſſus eſſet inſtructus ad ius dicendum ſuper
nullitate collationis ordinis ſubdiaconatus; domi-
nus Iudex à quo, qui debebat iudicare vtrùm valida
eſſet vel inualida ordinis ſuſceptio; Decreuit fieri
fidem in primis de diſpenſatione aduersùs dicti or-
dinis ſuſceptionem; & ſic loquutus eſt de diſpenſa-
tione propriè ſumpta, prout opponitur iuris com-
petentis declarationi. Et ex his concluſum fuit in
primo capite, dominum Iudicem à quo grauaſſe, dum
non reddidit ius ſuper declaratione petita nullitatis;
& diſpenſationem exegit vbi non erat neceſſaria: cùm
petitio fundata eſſet ſuper declaratoria nullitatis; &
ſic ſuper remedio incompatibili cum Pontificia diſ-
penſatione: iuxta prædicta.

Quod autem attinet ad ſecundum caput, concer-
nens nullitatem adeptionis ordinis ſubdiaconatus;
non eſt opus in medium adducere probationes de-
mentiæ, in negotio & facto de quo agitur concur-
rentes; quæ iuſtis de cauſis omittuntur; ſed poſito
pro nimis vero quòd vir iſte nobilis, ex morbo me-
lancholico in dementiam inciderit; poſtea verò, ceſ-
ſante morbo & animi alienatione, relicta coniuge,
ſubdiaconatus ordinem ſuſceperit, nullâ à ſummo
Pontifice irregularitatis diſpenſatione obtentâ, præ-
ſumptio iuris eſt donec contrarium probetur, colla-
tionem ordinum etiam tempore dementiæ factam
fuiſſe. † Quando enim probatum eſt aliquem ſemel 8.
dementem fuiſſe, vel furioſum; omnes actus poſtea
per ipſum geſti, præſumuntur facti tempore demen-
tiæ, vel furoris; Gratian. *diſcep. forens. cap. 843. n. 36.*
nam paſſiones animi vehementes ſemper durare præ-
ſumuntur, Maſcard. *de probat. concluſ. 825. num.* 2.
& nominatim in furioſo, quamuis haberet dilucida
interualla, cuius actus præſumuntur facti tempore
furoris. Maſcard. *concluſ. 824. num.* 4. Paris. *de reſi-
gnat. benefic. lib. 3. quæſt. 8. num.* 11. poſt Rebuff. *in
praxi Regul. de infirm. reſignant. gloſſ. 2. n.* 20. Bar-
boſa *in collect. in cap. cùm inter. 21. num. 10. de elect.
& in cap. fin. num. 13. de ſucceſſ. ab inteſtat.* vbi plu-
res alios allegat.

Verùm quia præſumptio iſta contrariis probatio-
nibus elidi poteſt, & in effectu prætendebatur pro-
batum in contrarium dementiam ceſſaſſe tempore
collationis ſubdiaconatus: ideo dubitatum fuit,
vtrùm rectè diceretur ad ſacros ordines facta pro-
motio perſonæ, quæ licet aliàs non ſanæ mentis fuiſ-
ſet, eo tamen tempore quo ſacris ordinibus initiatus
eſt, ad ſanam mentem redierat.

Dixi tamen nec hoc caſu validam eſſe ordinum
collationem, imò nullam & ſine effectu declaran-
dam eſſe. † Certum enim eſt in primis, omnes fa- 9.
tuos, dementes & furioſos irregulares eſſe, & ſa-
crorum ordinum omninò incapaces, teſte Nicol.
Plouio *in tract. de irregul. regul.* 1. † Quod non ſolum 10.
procedit in eo qui tempore promotionis erat mente
captus, verùm etiam in eo qui aliàs mentis delirium
continuum paſſus eſt, ita vt verè fatuus, demens, vel
furioſus dici potuerit; quamuis poſtea ad ſanam
mentem rediiſſet: per text. *in can. maritum. 33. di-
ſtinct.* in illis verbis: *neque illum, qui in furiam ali-
quando verſus inſaniuit.* Quod ita ſtatutum eſt ad
euitandum ſcandalum, ne iterùm ad furiam vel in-
ſaniam redeat. † Adeo vt Epiſcopus non potuerit ipſi 11.
ordines concedere, nec ſuper iſta irregularitate
etiam ob præteritam dementiam contracta, diſpen-
ſare. Quia ad Epiſcopum non pertinet diſpenſatio
huiuſmodi, ſed illa ſummo duntaxat Pontifici reſer-
uata eſt, cui prius conſtare debet de recuperata men-
tis ſanitate, etiam ſi tales dementes, aut furioſi pri-
ſtino ſtatui perfectè fuiſſent reſtituti; cum hac ta-
men diſtinctione: quòd ſi poſt promotionem ad ſa-
cros ordines furor ſuperuenerit, poterit Epiſcopus
diſpenſare, ſeu veriùs permittere vt talis ſic redin-
tegratus priſtinæ mentis ſanitati; ordines, quibus an-
te furorem aut dementiam initiatus fuit, exercere po-
ſſit; facto prius experimento per ſpatium vnius anni,
aut alterius temporis, arbitrio ipſius Epiſcopi ſta-
tuendi. Si verò furor ante ſuſceptionem ordinum ſu-
perueniſſet, & ageretur de ſuſcipiendis poſt finitum
furorem, ſeu dementiam ordinibus; tunc non diſ-
penſat Epiſcopus vt ſuſcipi poſſint ordines, ſed ſo-
lus Papa: intelligendo ſemper de magna & perma-

nenti animi alienatione, qualis erat ea quæ in caſu propoſito interuenerat. Ita docet Maiol. *de irregularit. lib. 2. cap. 14.* Vgolin. *in eod. tract. cap. 53. & 54.* Nauarr. *in manual. confeſſ. cap. 27. numer.* 203. Auil. *de cenſur. part. 7. de irregular. diſput. 3. dubit. 4. in 1. & 2. concluſ.* cum pluribus aliis, quos citat & ſequitur Bonacin. *par. 1. in tract. de irregular. diſputat. 7. quæſt. 2. punct. 1. num.* 23. Vnde non erat opus docere, quòd ſubdiaconus iſte diſpenſatus fuiſſet, ad reclamandum aduerſus ordinum ſuſceptionem; prout Ordinarius iniuſtè decreuerat: ſed ſufficiebat docere de furore præterito, cuius occaſione contracta fuerat irregularitas, ſuper qua nulla ſummi Pontificis rehabilitatio produci poterat; cùm in effectu obtenta non fuiſſet.

12. Accedebat vis & metus per conſanguineos illatus: quibus probatis, ſequebatur vel ex hoc ſolo capite, ſuſceptionem ſacri ſubdiaconatus ordinis nullam & irritam remanere, per text. *in cap. 2.* & ibi Gloſ. *de his quæ vi met. áſue cauſ. fiunt.* vnde nec ad illum ordinem aliqua orta fuit obligatio. Dum de nullitate loquor, intelligo de ipſa in ordine vt ad functiones, non quoad caractherem.

In tertio capite non eadem adhiberi debet conſideratio quoad vxoris profeſſionem, quæ circa ſuſceptionem ordinum reſpectu mariti: ſed actus vnius, ſepa-
13. ratas habet rationes ab actu alterius. † Nam ſi vxorem reſpiciamus, quamuis maritus eſſet iuuenis & de incontinentia ſuſpectus; nihilominus valida eſt vxoris in religione facta profeſſio. Non enim requiritur pro ſubſtantia & validitate vxoriæ profeſſionis, vt maritus ipſe religionem quoque ingrediatur, ibique profeſſionem emittat: vnde peruerſio illius ordinis, ſeu defectus illius circunſtantiæ & conditionis non ſubſtantialis, non vitiat vxoris profeſſionem: vt notauit Sanch. *de matrim. lib. 7. diſput. 33. numer.* 2.
14. † Et ideo in caſibus in quibus maritus vxorem reuocare poteſt, eo quòd in vxoris profeſſione non fuerat obſeruatus ordo iuris, & alia requiſita non ſubſtantialia; veluti ſi maritus non modò religionem non fuiſſet ingreſſus: verùm etiam quamtumuis iuuenis & incontinentiæ ſuſpectus, nequidem ſimplex caſtitatis votum feciſſet, quamuis per maritum reuocaretur, & cum eo cohabitare cogeretur ad euitandum periculum incontinentiæ ipſius; ſi tamen poſtea contingeret maritum præmori vxori, teneretur vxor mortuo marito redire ad monaſterium in quo religionem profeſſa fuerat: vt notauit Sanch. *lib. 7. de matrim. diſput. 33. num.* 5. & eſt text. *in cap. ex parte 9. de conuerſ. coniugat.* in illis verbis: *eâ tamen ſublatâ de medio, votum ſine ſalutis ſuæ periculo non potuit violare.*

15. Si verò mariti perſonam conſideremus, quamuis verum ſit quòd cùm ipſe eſſet iuuenis, oportebat illum religionem ingredi, & profiteri; ad hoc vt vxor validè religionem ingrederetur: neque ſufficiebat maritum emittere votum caſtitatis, aut ſacros ordines ſuſcipere: per text. *in cap. cum ſis. 4. & in cap. vxoratus. 8. & in cap. ad apoſtolicam. 13. de conuerſ. coniugat.* Gutier. *in tract. de matrim. cap. 95. num.* 1. Dian. *reſolut. moral. tom. 2. tract. 4. cap. 73. in principio.* Gratian. *diſcept. foreaſ. capit. 102. numer. 21. & 22.*

16. Tamen hoc caſu maritus vxorem à monaſterio, quod de ipſius conſenſu ingreſſa eſt, reuocare non
17. poterit: † niſi conſenſum illum nulliter, aut inualidè interueniſſe ſupponamus. Ratio eſt, quia maritus manens in ſæculo, ſe caſtitatis voto alligauerat: & ideo cùm volenti non fiat iniuria, ſi mariti conſenſus aut promotio ad ſacros ordines, alio ex capite non reddatur inualida; non poterit vxorem profeſſam à monaſterio reuocare: vt notatur per Sanch. *d. lib. 7.*
diſput. 33. numer. 9. † Quia conditio illa quòd mari- 18.
tus ipſe profeſſionem emittat, vxore profitente, non eſt ſubſtantialis; ſed accidentalis: vt dictum eſt poſt Sanch. *d. diſput. 33. numer.* 2. Gutier. *de matrim. d. cap. 95. numer. 11. & 12.* Sed ſi promotio mariti ad ſacros ordines nulla & inualida declaretur: quidam exiſtimarunt poſſe hoc caſu vxorem reuocari, vt cum
marito habitare debeat: Sanch. *loc. citat. num.* 12. † 19.
Sed tamen idem *numer.* 15. concludit differentiam fieri debere, inter vxorem & maritum, agentes ad reuocationem profeſſi coniugis. Nam quoad vxorem in ſæculo manentem, ſi habuerit ſcientiam iuris quo cauetur vxorem iuuenem debere ingredi religionem, ſicut maritus; non poterit virum profeſſum reuocare: ſecùs verò ſi fuerit illius iuris ignara. Sed quoad maritum, ſiue iuris eſſet ignarus, ſiue non; eo ipſo quòd vxori licentiam profitendi concedit, cenſetur vouere, ac proinde non poteſt vxorem reuocare.

In caſu tamen propoſito cùm maritus non eſſet ſanæ mentis, & conſenſum per vim & metum præſti-
terit: talis conſenſus habetur pro non præſtito. † 20.
Ideo verè dici poteſt vxorem profeſſionem emiſiſſe, abſque conſenſu mariti, eâque ratione maritum, recuperatâ priſtinâ mentis ſanitate, ius habere vxorem reuocandi, per text. *in cap. quidam 3. & in cap. placet 12. de conuerſ. coniugat.*

CAPVT LIV.

De fundatore laico beneficij cum reſeruatione iuriſpatronatus, & facultatis de illo diſponendi pro libito ſuæ voluntatis, & liberè, tam inter viuos, quàm causâ mortis: vtrùm vigore huius reſeruationis, potuerit diſponere in fauorem laici ſine licentia & approbatione Epiſcopi. Et an poſterior donatio eiuſdem iuriſpatronatus facta in fauorem Eccleſiæ, vel loci pij, etiam ſine approbatione Epiſcopi; præualere debeat priori donationi.

SVMMARIVM.

1. *Donatio iuriſpatronatus eſt irreuocabilis: & inter duas illius donationes, prima debet poſteriori præualere.*
2. *Qui habet facultatem eligendi, vel nominandi vnum ex pluribus certis; tam in vita, quàm in morte; factâ ſemel electione, variare non poteſt.*
3. *Donatio iuriſpatronatus facta laico, nulla eſt; ſi non interueniat Epiſcopi conſenſus.*
4. *Epiſcopus vnico actu poteſt approbare fundationem & reſeruationem iuriſpatronatus, & illius tranſlationem.*
5. *Approbatio vnius donationis facta per Epiſcopum, non extenditur ad futuras & ad alias donationes, ſed qualibet donatio ſuum requirit conſenſum.*
6. *Fundator ſi ſibi, & Titio reſeruauerit iuſpatronatus, qui cum Titio ſimul præſentauit, non poteſt alteri remittere iuſpatronatum in præiudicium*

iudicium Titij, quamuis adieceris illa verba: aut alijs pro libito ſuæ voluntatis.

7. *Quando iuſpatronatus transfertur à laico in laicum, non ſufficit tacitus Epiſcopi conſenſus: ſed requiritur expreſſus & ſpecialis.*

8. *Quamuis emphyteuſis transferatur in perſonas comprehenſas, tamen domini conſenſus & approbatio ſemper requiritur.*

9. *Reſeruatio facultatis diſponendi facta ſine præiudicio iurium Epiſcopalium; non poteſt operari, vt diſpoſitio fiat in laicum de iurepatronatus, ſine illius conſenſu.*

10. *Liberè diſponendi facultatem ſibi reſeruans, intelligitur vt diſponere poſſit propria authoritate, & ſine licentia Superioris.*

11. *Intellige vt hoc procedat, quando concedens nihil ſibi reſeruauit, vel quando non agitur de præiudicio ipſius concedentis.*

12. *Facultas liberè diſponendi reſeruata, vel alicui conceſſa; intelligi debet iuxta naturam actus, vel iuxta formam iuris.*

13. *In donatione iuriſpatronatus facta in fauorem Eccleſiæ, vel alterius loci pij; non requiritur Epiſcopi approbatio.*

14. *Poſterior donatio non confirmata ab Epiſcopo facta in fauorem Eccleſiæ, vel loci pij; præualere debet prima donationi facta in fauorem laici de iurepatronatus; ſi pariter prima donatio careat Epiſcopi approbatione.*

15. *Conſenſus Epiſcopi primæ donationi factæ laico interueniens poſt ſecundam donationem factam Eccleſiæ, non præiudicat ſecundo donatario cui ſtatim ius fuerat quæſitum.*

1. Videbatur prima facie concludendum, donationem iuriſpatronatus factam per fundatricem validam eſſe & legitimam, non obſtante defectu conſenſus & authoritatis Epiſcopi: ita vt per poſteriorem donationem factam in fauorem capituli reuocari non potuerit: iuxta tradita per Gratian. *diſcep. forens. cap.* 177. Quia ex voluntate primi fundatoris ius nominandi tranſlatum eſt ad donatarium irreuo-
2. cabiliter: vt ibi notat Gratian. *num.* 4. † Sicut aliàs ille, cui permiſſa eſt electio tam in vita, quàm in morte, non poteſt variare poſt factam ſemel nominationem, & electionem. Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 34. *in fine* Caldas. *de iure emphiteut. in tit. de poteſt. eligen. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 39. Rot. *deciſ.* 323. *num.* 1, *part.* 1. *in recent.* iuxta ea quæ infra *lib.* 2. *cap.* 50. & 51. copioſiùs exponemus.

3. Et licèt Gratian. *ibidem.* præſupponat neceſſarium eſſe Epiſcopi conſenſum, quando donatio facta fuit laico, prout in caſu iſto, donatarius in prima donatione nominatus erat laicus; quod & veriſſimum eſt per *text. in cap. quod autem.* 5. & *cap. illud* 8. *de iurepatronat.* Tamen ſatis dicebatur Epiſcopus approbaſſe ſequentem donationem factam laico, ex eo quòd approbauerat fundationem præcedentem factã cum illa qualitate, quòd fundatrix poſſet de iurepatronatus inter viuos, vel causâ mortis diſponere: in cuius facultatis conſequentiam fundatrix iuſpatro-
4. natus conſanguineo ſuo donauerat. † Quia Epiſcopus vnico actu cenſetur approbaſſe fundationem & reſeruationem iuriſpatronatus, nec non illius tranſlationem in extraneum. Lambertin. *de iurepatron. lib.* 1. *par.* 1. *in quarta quæſt. principal. artic.* 10. *num.* 2. *fol. mihi* 32. *verſo.*

Verùm his non obſtantibus, multæ & validæ rationes deducebantur in contrarium, ad demonſtrandum donationem illam factam in fauorem laici conſanguinei ipſius fundatricis inualidam eſſe: poſteriorem verò factam per ipſam fundatricem in fauorem capituli validam eſſe, & legitimam: & iuſpatronatus beneficij fundati ad capitulum, non autem ad donatarium laicum pertinere.

Quia licèt fundatrix in inſtrumento fundationis ſibi reſeruauerit iuſpatronatus, & poſt obitum ſuum voluerit illud pertinere ad ſuos hæredes: & deficientibus dictis hæredibus, voluerit dictum iuſpatronatus pertinere, & deuolutum eſſe dicto capitulo, niſi aliter ipſa domina fundatrix de eodẽ iurepatronatus in fauorem aliorum ſiue inter viuos, ſiue cauſa mortis diſponere voluerit, & ſibi placuerit: quam voluntatem, & liberam diſponendi facultatem ſibi per expreſſum reſeruauit: tamen facultas illa de dicto iurepatronatus aliter diſponendi, debet intelligi ſub ea conditione quòd interueniant omnia de iure requiſita; & ſic Epiſcopi conſenſus accedat. Nam licèt titulo inſtitutionis hæreditariæ, vel donationis vniuerſalis interueniente, iuſpatronatus à laico in laicum transferri poſſit, quia tranſit cum vniuerſitate bonorum: † ſecùs tamen eſt dum agitur de donatione 5.
particulari facta de dicto iurepatronatus in fauorem laici: tunc enim conſenſus præſtitus in vna donatione, non ſe extendit ad futuras; ſed quælibet donatio ſuum requirit conſenſum: vt notauit Lambertin. *de iurepatron. lib.* 1. *part.* 2. *quæſt.* 2. *principali. artic.* 2. *numer.* 6. *fol. mihi* 132. *verſic. certè proximè dicta.* quamuis in caſu, in quo diſpoſitio facta fuit in fauorem hæredum ſanguinis, relinquat cogitandum: quia retinet aliquid ex qualitate hæreditaria.

Et ad præmiſſa confert conſilium Calderini 20. *de* 6.
iurepatron. quod approbat Roch. de Curte *in tract. de iurepatron. in verb. ipſe vel is à quo. numer.* 33. *fol. mihi* 40. vbi dicit quòd fundator cum conſenſu Epiſcopi reſeruauerat iuſpatronatus ſibi, & Titio, vel alijs quos ipſe ædificans pro libito voluntatis eligere voluiſſet: contigit quòd dictus Titius bis præſentauit vnà cum fundatore: poſtea, eueniente caſu tertiæ præſentationis, fundator volebat Titium excludere, & alium tertium ſibi ad præſentandum adiungere: Concluditur ibi, quòd cùm in creatione huius beneficij fuerit actum cum authoritate Epiſcopi, vt ius præſentandi fundatori & Titio competeret: illa clauſula, *vel alteri per ipſum pro libito voluntatis eligendo*, non poterat præiudicare Titio, cuius perſona iam fuerat ab Epiſcopo approbata. Pari ratione, cùm Epiſcopus fundationem, de qua agitur, approbaſſet in fauorem capituli in defectum hæredum; neceſſe erat dictum iuſpatronatus, deficientibus fundatricis hæredibus, ſoli capitulo competere: & clauſulam, *niſi aliter ipſa diſpoſuerit*, non poſſe ſortiri effectum in fauorem conſanguinei laici, cuius perſona ab Epiſcopo non fuerat approbata in præiudicium capituli; cui ius erat quæſitum per fundationem, Epiſcopi authoritate confirmatam; & per ſpecialem donationem eiuſdem iuriſpatronatus, quamuis tempore poſteriorem: de qua inferiùs agemus *num.* 14.

Siquidem quotieſcumque iuſpatronatus transfertur 7.
à laico in laicum, non ſufficit tacitus conſenſus Epiſcopi: ſed requiritur expreſſus: nec ſatis eſt Epiſcopum in genere aſſenſum & authoritatem præſtare, ſed debet adeſſe ſpecialis approbatio; quia tractatur de actu odioſo, & de tranſlatione huius iuris in perſonam donationis particularis incapacem. Et ex generali & tacito conſenſu, non poteſt Epiſcopus iudicare ac diſcutere rationes ob quas expediat iuſpatronatus in alium laicum transferri; & vtrùm hæc tranſlatio, futura ſit vtilis Eccleſiæ: & vtrùm contractus ſit licitus, vel illicitus, & ſimoniacus: & an perſona

Digitized by Google

ſona in quam ſit tranſlatio, ſit talis cui voluerit aut debuerit Epiſcopus gratiam facere. Ideo iuſpatronatus ante approbationem Epiſcopi, ſemper remanſit apud fundatricem, non autem penes donatarium: qui tempore donationis erat Epiſcopo incognitus; nec per conſequens eius perſona potuerit ab Epiſcopo approbari; prout determinat Ferret. *conſil.* 343. *num.* 2. *verſic. ſed vtrum. & ſequentib.*

8. Et hoc probatur à ſimili. Nam quidquid Doctores diſputent circa emphyteuſim, hoc certum eſt; quòd filius aut alius nominatus in inueſtitura feudali, tenetur nihilominus conſenſum Domini, & illius approbationem petere: per text. *in cap.* 1. *quo temp. miles &c. in vſib. feudorum*, & ibi DD. Et ratio eſt, quia emphyteuſis continet onera realia, ſicut feudum perſonalia: ideo perſona emphyteutæ & eius capacitas pro ſolutione onerum realium; & feudatarij pro præſtatione perſonalium, à Domino approbari debet. Eadem ratione cùm conſenſus Epiſcopi circa tranſlationem iuriſpatronatus, reſpiciat perſonæ approbationem, quæ Epiſcopo nominata, & ab eo cognita vel approbata non fuerat tempore fundationis; conſequens eſt, vt in dicta tranſlatione nouus Epiſcopi conſenſus interuenire debeat.

9. Quod tantò magis procedit, quia reſeruatio facultatis diſponendi de iurepatronatus, ſicut & alia in dicta fundatione contenta, non fuerunt ſimpliciter ab Epiſcopo approbata, ſed cum clauſula præſeruatiua, *citra præiudicium iurium nobis & ſucceſſoribus noſtris competentium, & competiturorum*: ita vt prætendi non poſſit quòd Ordinarius ſibi præiudicare voluerit, quominus ab eo peti debeat approbatio, & confirmatio tranſlationis in perſonam laicam faciendæ: cùm clauſula illa præſeruet omnia iura concedentis. Mart. *de clauſ. part.* 1. *clauſ.* 158. *num.* 1.

10. Neque obſtat ſi dicatur licuiſſe fundatrici, iuſpatronatus illud in laicum, etiam ſine Epiſcopi conſenſu vel authoritate transferre: cùm authoriſante ipſo Epiſcopo in limine fundationis ſibi reſeruauerit ius, de illo liberè diſponendi: quod verbum *liberè* ſignificat etiam ſine Epiſcopi authoritate tranſlationem fieri potuiſſe: iuxta Gloſ. *in Clem. plures. verſic. & vt facibus. de iurepatron. in verb. liberè* Barbos. *de diction. cap.* 190. *num.* 2. qui plurimos allegat.

11. Quia reſponſum fuit dictionem illam *liberè*, varias habere ſignificationes: vt notat Surd. *conſil.* 265. *num.* 30. & *conſil.* 316. *num.* 94. & *ſeq.* nec ſignificat quòd actus potuerit fieri propria authoritate, quando poteſt aliud operari, prout hîc: quia operatur vt liberè poſſit diſponere, habito reſpectu ad hæredes, & capitulum; non autem habito reſpectu ad ſuperiorem, authoritatem dictæ fundationi præſtantem: tum quia ipſe hoc fecit ſine præiudicio iurium ſui Epiſcopatus, vt mox dictum fuit; tum etiam quia in dicta authoriſatione nihil in dubio contra ſe ipſum, & ſuam authoritatem facere voluiſſe cenſendus eſt; cùm in qualibet diſpoſitione ſemper cenſeatur excepta perſona loquentis: *l. inquiſitio. Cod. de ſolut.* Surd. *conſil.* 47. *num.* 20.

12. Et facultas libera debet intelligi ſecundùm ſubiectam materiam, & ſecundùm leges & iura de illa materia loquentia: Alex. *conſil.* 80. *num.* 12. *volum.* 1. Gozadin. *conſil.* 58. *numer.* 22. Seraphin. *deciſ.* 576. *num.* 4. Gonſal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 53. *numer.* 24. Surd. *dicto conſil.* 313. *num.* 94.

Conſtat igitur ex præmiſſis donationé iuriſpatronatus factam laico conſanguineo fundatricis, cuius perſona non fuerat approbata, nullam eſſe, & propterea, illâ non obſtante, licitum fuiſſe fundatrici de dicto iurepatronatus diſponere in fauorem capituli, in præiudicium primi illius donatarij, cuius donatio ſubſiſtere non poterat; & multò magis in præiudicium ſuorum hæredum: † quamuis in vltimâ dona- 13.
tione facta capitulo non interueniſſet Epiſcopalis approbatio, quæ non requirebatur in hac vltima tranſlatione iuriſpatronatus facta capitulo, vel alteri loco pio: Roch. de Curte *in tract. de iurepatron. in verb. ipſe vel is à quo. num.* 30. Ferret. *d. conſil.* 343. *num.* 5. per text. *in cap.* 1. & *ibi* Geminian. & Franc. *de iurepatron. lib.* 6. Molin. *de primogen. lib.* 1. *cap.* 23. *num.* 13.
Steph. Grat. *diſcep. forenſ.* 177. *n.* 3. † Optimè Duran. 14.
lib. 2. *deciſ.* 463. vbi loquitur de duabus donationibus iuriſpatronatus: quarum prior facta fuerat in fauorem laici; ſed ſine confirmatione Epiſcopi: poſterior verò facta fuerat etiam abſque conſenſu Epiſcopi, ſed in fauorem loci pij: & concludit pro validitate ſecundæ donationis. † Addens non valere confirmatio- 15.
né Epiſcopi ſubſequutam primæ donationis, in præiudicium ſecundi donatarij, cui ius erat intermedio tempore quæſitum.

Hæc cauſa fuit tranſactione ſopita: quia durum eſt contra ſtimulum calcitrare, & lex fundationis erat admodum clara. Ideo conſului concordiam, & ita factum fuit.

CAPVT LV.

De caſibus in quibus puella, vel ſponſa, aut vxor ſequeſtrari poſſit. Quomodò, quibus ex cauſis & quibus obſeruatis ſequeſtratio fieri poſſit, & apud quos. Et vtrùm talis ſequeſtratio duret vſque ad ſententiam, & illius executionem: an verò, & quando etiam poſt latam ſententiam. Et quid ſtatuendum ſit de muliere agente ad thori ſeparationem, vel ad illam in ius vocata, inſtante marito.

SVMMARIVM.

1 *Sponſa ſequeſtranda eſt, ſi ex parte mariti allegetur iuſtus timor violentiæ.*

2 *Sponſa traducta ad domum mariti non ſequeſtratur, ſed reſtituitur marito, ſaltem quoad cohabitationem; non autem quoad copulam.*

3 *Si periculum ſit ne ſponſus per verba de præſenti traductam, ſed nondum cognitam ſponſam vi comprimat; non eſt reſtitutioni locus: ſed procedendum eſt ad ſequeſtrationem.*

4 *Puella, cui periculum eſt ne tutores immaturas, aut inæquales procurent nuptias, ſequeſtranda eſt.*

5 *Matri binubæ non debet permitti, vt puellam ſuam nubilem extra locum ſolitæ habitationis traducat, & multò minus extra Monarchiam.*

6 *Si duo contendant de aliqua ſponſa, ipſa debet lite pendente ſequeſtrari, ne poſtea contingat executionem reddi illuſoriam.*

7 *Mulier nupta, traducta & cognita debet remanere apud virum, nec locus eſt ſequeſtrationi pendente iudicio nullitatis matrimonij.*

8 *Limitatur niſi adeſſent euidentes & claræ nullitatis matrimonij probationes: tunc enim mulier non redderetur viro; ſed lite pendente locus eſſet ſequeſtrationi.*

9 Diffe

9 *Differentia quoad ſequeſtrationem ſtatuitur inter virginem, & corruptam.*

10. *Iudex non debet confouere peccatum ſub prætextu matrimonij, dum de eo ſibi clarè conſtat; ſed debet etiam ex officio partes ſeparare.*

11. *Mulier nupta, de adulterio conuicta, etiam poſt ſententiam manere debet in ſequeſtro.*

12. *Quæ ſit praxis procedendi in cauſa ſeparationis thori ex capite ſæuitiæ.*

13. *Mulier lite pendente ſuper ſeparatione thori ſequeſtranda eſt: non tamen præcisè requiritur quòd hæc ſequeſtratio fiat in monaſterio; ſed poteſt fieri in alio loco honeſto & tuto.*

14. *Poſt ſententiam ſeparationis thori ex culpa viri, uxor libera ab omni ſequeſtratione dimittenda eſt.*

15. *Quæ obſeruanda ſint à iudice, ad mulieris, vel puellæ ſequeſtrationem deueniente.*

16. *Sequeſtratio non debet fieri apud affines mulieris vel puellæ, ſi ſuſpecti ſint.*

17. *Relatio peritorum nulla eſt, ſi pars in eorum deputatione citata non fuerit.*

18. *Iudex non poteſt nominare peritos niſi in caſum diſcordiæ, vel contumaciæ.*

19. *Ceſſante cauſa finali ſequeſtrationis mulieris, ceſſare debet ſequeſtratio.*

20 *Sponſa cogenda eſt per executiones & cenſuras, ad obſeruationem datæ fidei; etiamſi non interuenerit iuramentum in promiſſione. Amplia, etiamſi diceret ſe fictè promiſiſſe, num. 21.*

22. *Sponſa, contra quam agitur vt fidem obſeruet, debet manere in ſequeſtro vſque ad finem litis: & num. 23.*

24. *Quando agitur duntaxat de exploranda voluntate mulieris, facta exploratione, finitur ſequeſtratio.*

25. *Quandoque, ſed magnâ cum circumſpectione, ſequeſtrationis mulieris vicem ſubit cautio.*

26. *Nonus caſus in quo dubitari poteſt, an ſit locus ſequeſtro, remittitur ad cap. 79. infra.*

1. CErtum eſt puellam quæ cum aliquo ſponſalia contraxit ſequeſtrandam eſſe, quando ſponſus iuſtam habet cauſam timendi, ne ipſi à parentibus aliqua inferatur violẽtia; ſi forſan ipſis inſciis contraxit: quod de iure communi licet (quidquid ſit de iure Galliæ.) Probatur per text. *in cap. cum locum*, quem ibi ſic intelligit Abbas *num. 5. de ſponſalib. in verſic. ex quo infertur.* vbi dicit quòd ad matrimonium contrahendum non ſufficit purus conſenſus, ſed debet eſſe cum plena libertate & ſecuritate: & ideo quando eſt indagandus animus puellæ, iudex debet ex officio prouidere vt collocetur in domo, vbi nullum metum nullámque violentiam timere poſſit. Quamobrem ſi timeatur de violentia, puella ſequeſtrari debet in monaſterio monialium, vel apud honeſtos ipſius conſanguineos, Caroc. *in tract. de ſequeſtr. quæſt. 1. 6. quæſt. princip. num. 2.*

2. Supradicta procedunt, quando agitur de ſponſa per verba de futuro; ſecùs eſſet dicendum, ſi ageretur de ſponſa de præſenti: quia tunc diſtinguendum eſſet, vtrùm illa ad domum mariti traducta fuiſſet, an non; ſi traducta ſit, & nondum cognita, maritus debet manuteneri in poſſeſſione ſuæ vxoris quoad cohabitationem, & alia obſequia per vxorem debita; non tamen quoad copulam, in cuius poſſeſſione nunquam fuit; & ſi ſpoliatus fuerit debet reintegrari: & ſic nullus erit hoc caſu ſequeſtrationi locus, ſecundùm Thom. Sanch. *de matrim. lib. 7. diſput. 112. num. 8.* † Si tamen hoc caſu timor eſſet ex 3.
parte mariti, ne violenter copulam extorqueret, dum de ſponſæ reſtitutione diſputatur; tali caſu non eſſet reſtituenda, donec de illius exceptionibus cognitum eſſet: vt ibidem tradit Sanch. *num. 10.* Et hoc caſu exiſtimo maritum iuſtè petere poſſe ſponſæ ſiue per verba de præſenti ſequeſtrationem, ſi timor adſit ſubornationis: per text. *in cap. penult. de probat.* in illis verbis: *Ponatur interim in illo monaſterio quod intrauit, vt ibi ſecurè valeat commorari; donec iudiciali ſententia quid agi debeat decernatur.*

Tertius eſt caſus in quo ſequeſtratio peti poteſt, 4.
quandò agitur de puella quam tutor nimis feſtinanter, nuptui tradere vult; aut illi inæquale matrimonium procurare: tunc enim ipſa ſequeſtratur, Caroc. *in dicto tract. de ſequeſtr. quæſt. 6. princip. quæſt. 1. num. 1.* vbi etiam dicit ſequeſtrari à vitrico ex cauſa ſuſpicionis. † Vnde in caſu occurrenti Conſului, & 5.
ſic obſeruatum fuit; quòd puella iuuenis, cuius mater extra Monarchiam nupſerat, & ad ſecunda vota conuolauerat, ſequeſtraretur in monaſterio donec de eius matrimonio fuiſſet actum, & ad illius perfectionem deuentum: quia timor erat ne mater illam abduceret extra Monarchiam, vbi citationes exequi, & iuriſdictio curiæ Epiſcopalis ordinariæ exerceri non poſſet; quæ poſtea fuit tradita viro idoneo, & è monaſterio, in quo ſequeſtri nomine exiſtebat, abducta; ex traditis notanter per Rot. *deciſ. 255. numer. 21. part. 6. recent.* vbi dicitur multùm conuenire iuri & æquitati, ac ſaluti filiorum, vt non abducantur è loco ſuæ originis, & habitationis; & iudicem poſſe etiam ab ipſa matre exigere cautionem, de illos non abducendo extra illum locum.

Quartus caſus eſt in quo conceditur ſequeſtratio, 6.
ſi duo contendant de aliqua ſponſa, quam vterque ſibi prætendit matrimonio coniungendam eſſe: tunc enim, lite pendente, puella ſequeſtrari, & copula interdici debet: per text. *in cap. 2. & in cap. tua fraternitas 4. de ſponſ. duor. & in cap. tenor. 10. §. final. iuncta gloſ. in verb. decedat de ſentent. & re iudic.* per quæ iura ita tenet Natt. *conſil. 250. num. 9.* ſequitur Gaill. *lib. 1. obſeruat. 112. num. 13.* atteſtans ita fuiſſe in camera Imperiali obſeruatum; quanquam in iuribus per eos allegatis prohibeantur quidem geminata ſponſalia, ſed de ſequeſtratione ibi non fiat mentio: ſed meliùs probatur per text. *in d. cap. cum locum 14. de ſponſalib.* ſecundùm pluriman lecturam, quam exponit Gutier. *de matrim. cap. 57. num. 1.*

Quintus eſt caſus, dum agitur de muliere nupta 7.
poſt matrimonium conſummatum; ad cuius tamen nullitatem vxor agit; & hoc caſu non eſt decernendum ſequeſtrum: quia maritus ſua poſſeſſione ſpoliaretur: vt probatur per text. Gloſ. & DD. *in d. cap. cum locum. iuncto cap. 1. vt lit. pendent.* & quamuis DD. *in d. cap. cum locum.* dicant mulierem eſſe ſequeſtrandam, quando timetur quòd executio propter potentiam aduerſarij fieri non poſſit: tamen loquuntur quando mulier eſt virgo, vel ſi eſt corrupta, ipſa ſtat contra matrimonium: ſed quando ipſa non ſtat contra matrimonium; ſed is, contra quem agitur ad matrimonij nullitatem, illam poſſidet; & matrimonium illius eſt plenè probatum, & conſummatum; tunc non eſt locus ſequeſtro: ſed mulier debet remanere apud virum, qui in eius poſſeſſione reperitur, vt fuit deciſum apud Puteum *deciſ. 248. lib. 3. in correctis,* vbi notatur in margine, cauſa iterum propoſita, fuiſſe deciſum non eſſe locum ſequeſtro. † Neque obſtare, 8.
quòd agatur de materia peccati. Quia etiam in hac materia fit reſtitutio vxoris marito; quando non adſunt claræ & euidentes probationes in contrarium:

per

per text. *in cap. litteras. de reſtit. ſpoliat.* Rot. apud Poſt. *deciſ.*141.*num.*3.*&*4.

Dixi, quando non adſunt probationes in contrarium. Quia ſi iudici notoriè conſtaret de peccato, non eſſent coniuges in eo confouendi; ſed confeſtim ſeparandi: vt in *d. cap. litteras.* 13. *ibi, & probationes offeruntur incontinenti. de reſtit. ſpoliat.* & tradit additio margin. ad Pute. *d deciſ.*148. *lib.*3.

9\. Vnde in caſu occurrenti, Dixi, verum quidem eſſe maritum lite pendente & conſummato matrimonio manutenẽdum eſſe; quãuis agatur de materia peccati: vt præter ſupra deducta probatur pèr Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*850.*n.*6. vbi docet hoc caſu non eſſe locum ſequeſtrationi vxoris. Poſtius, *de manutent. obſeruat.* 10.*num.*97.*&*.98. vbi id benè explicat, vt locum habeat ſi ageretur de virgine; quia ipſa ſequeſtrãda eſt: ſecus de muliere corrupta, cõſummatóque matrimonio; præſertim ſi ex eo liberi procreati fuerint: quam diſtinctionem etiam facere videtur Rot. apud Ludouiſ. *deciſ.*351. *num.*45.

10\. Tamen quia notoriè conſtabat illam mulierem viuere cum peccato; quia matrimonium non fuerat contractum coram proprio Parocho, neque denunciationes in Gallia ex ordinationibus requiſitæ interuenerant; ſed ſolùm inſtrumentum matrimonij ſumptum per notarium, & mulier illa retenta fuerat à viro per aliquod tempus tanquam focaria ſeu concubina; Conſului vt ipsa priùs dimiſsâ, vir inſtaret ad matrimonij perfectionem in facie Sanctæ Matris Eccleſiæ, prout fuit factum; & lis introducta ad obtinendam matrimonij celebrationem; non obſtantibus alijs impedimentis, & oppoſitionibus affinium: quia alioquin ipſe iudex Eccleſiaſticus partium ordinarius potuiſſet ad ſeparationem conſortij & cohabitationis procedere ex officio, lite durante: Gemin. *conſil.* 76. *in princip.* Thuſc. *litter. P. concluſ.* 441. *num.* 14. Poſtius *de manutent. dicta obſeruat.* 10. *num.* 95. add. ad Burat. *deciſ.* 815. *num.* 22.

11\. Sextus caſus eſt, quando agitur de muliere nupta, quæ propter adulterium ſeparatur à marito: & hæc ſequeſtranda eſt omninò, ſi maritus hoc petat, & expenſas offerat, in loco in quo peccandi occaſio omninò tollatur: veluti in monaſterio, (in locis in quibus adſunt monaſteria conuertitarum) vt fusè comprobat Farin. *de delict. carnis, quæſt.* 141. *numer.* 19. idque non ſolùm durante lite, ſed etiam ipsâ finitâ; quia hoc illi datur loco pœnæ: vt ibi per Farinac.

12\. Septimus caſus, quando vxor agit ad ſeparationem thori propter culpam mariti; veluti propter eius ſæuitiam, aut adulterium; & datur iudici fumus periculi imminentis caſu quo vxor cum marito habitaret: iuxta praxim quam affert Sanch. *in tract. de matrim. lib.* 10. *diſput.* 18. *numer.*30. vbi dicit quòd iudex debet capere ſummarias informationes, etiam parte non citatâ; ſuper iuſto timore futuræ & irreparabilis ſæuitiæ, qui ſufficit ad obtinendam ſeparatio-
13\. nem ad tempus: † tunc mulier ſequeſtrari debet, &
poni in loco tuto, donec cauſa fuerit deciſa: Farin.
quæſt. 143. *numer.* 218. veluti in domo alicuius mulieris honeſtæ, in qua vir, vel eius affines, & conſanguinei aliquam iniuriam aut violentiam inferre non poſſint: & viciſſim mulier non habeat occaſionem malè viuendi, aut etiam in aliquo monaſterio monialium: quia non exigitur præcisè quòd ipſa ſequeſtretur in monaſterio, neque ad id præcisè per iudicem cogi poteſt: ſed ad iudicis officium pertinet; vt prouideat de loco commodo & ſecuro ac honeſto; & vt poſſit ſecurè ac liberè ſuam cauſam agere; vt deciſum fuit in Rot. apud Burat. *deciſ.* 684.

14\. Octauus caſus eſt, quando fuit lata ſententia ſeparationis thori propter viri ſæuitiam, aut culpam: & hoc caſu, non ſolùm vxor marito non eſt reſtituenda; ſed etiam liberanda à ſequeſtro iam facto: ita vt ipſa poſſit ſibi eligere habitationem prout ſibi placuerit: & ſi timeat offendi à marito, poſſit ſe ipſam conſtituere in loco tuto, & ſecuro, per eam eligendo: quod probatur per text. *in cap. ex tranſmiſſa.* 8. *in fin. de reſtitut. ſpoliat.* vbi mandatur vxorem ſequeſtrari in loco tuto, donec lata fuerit ſententia: ergo latâ ſententiâ in fauorem vxoris, ceſſat ſequeſtratio: alioqui pœnam vxor innocens pateretur, quod eſſet abſurdum: ita determinat Cyriac. Niger, *controuerſ.*172. *num.*109. *iuncto num.*5.

Cæterum in caſibus in quibus locus eſt ſequeſtra- 15.
tioni mulieris, virginis, vel deſponſatæ, ſeu etiam coniugatæ; Iudex, penes quem huius negotij cognitio eſt, ad multa aduertere debet. Primò enim ſi de matrimonio puellæ contendentes viri ſint potentes, debet ſumere ſummarias de fide matrimonij data informationes, rixas & querelas ex officio, quantùm fieri poteſt, impedire; etiam indictis pœnis, & inuocato ſi opus fuerit brachio ſeculari: puellæ reſponſiones non in domo parentum accipere, ſed in loco ab omni ſuſpicione remoto, vbi libera ſit illius
voluntatis declaratio. † Eâque de cauſa dicebam 16.
aliàs, Reſponſiones perſonales cuiuſdam nobilis
puellæ factas ſuper fide data matrimonij, & ſuper illius voluntate, minus rectè habitas fuiſſe, quia examinata fuerat in domo affinium, qui quotidie maximo cum animi ardore inſtabant, vt matrimonium tanquam metu celebratum, nullum & inualidum declararetur: vt teſtatur Ricc. *in praxi rer. fori Eccle-*
*ſiaſt. tit. de praxi matrimon. deciſ.*247. † Idque non 17.
obſtante prætextu allegatæ infirmitatis, de qua non
conſtabat, niſi per relationem peritorum nulliter in ciuitate Tholoſana nominatorum; nempe parte non citatâ, iuxta doctrinam Bart. *in l. Theopompus. n.*11. *ff. de dot. praleg.* Pacian. *de probat. lib.*1. *cap.*47. *numer.*20. Barz. *deciſ. Bononien.*22. *numer.* 6. *&* 10. qui omnes requirunt partis citationem in nominatione
peritorum: † cùm non poſſit iudex peritos ex officio 18.
nominare, niſi in caſum diſcordiæ partium in nomi-
nando, vel contumaciæ: vt per Barz. *d. num.*6.*&* 10. Cùm ergo non conſtaret de infirmitate puellæ, per relationem peritorum legitimè factam; nec quòd infirmitas eſſet talis, quæ illam ad locum non ſuſpectum deduci impediret; ſaltem adhibitis pro eius ſanitate debitis præcautionibus; ſequebatur dictæ puellæ reſponſiones perſonales vt minùs legitimè factas, eſſe in loco non ſuſpecto repetendas. Totam huiuſce rei praxim ponit ad longum Gutier. *d. cap.* 37. *num.* 2.

Præterea debet iudex conſiderare qua de cauſa, 19.
& ad quem finem fiat ſequeſtratio puellæ, vel mulieris. Si enim fiat ſimpliciter ad explorandam illius voluntatem, factâ exploratione ceſſabit ſequeſtratio. Si vt puella, vel mulier ſit ſecura & immunis ab omni violentia; durabit ſequeſtratio quamdiu durabit occaſio & timor violentiæ. Si denique vt ſententiæ proferendæ executio non reddatur inutilis, durabit vſque ad finem litis, & ſententiæ executionem: quod benè explicat Gutier. *d. cap.*37. *de matrim. num.*3.

Vnde aliàs inferebam, quòd cùm quædam puella 20.
alicui fidem ſuam per ſponſalia legitimè contracta dediſſet; lite deſuper pendente ſequeſtranda erat; nec à ſequeſtro dimouenda, donec lis fuiſſet terminata: ne ſententia proferenda in illo iudicio, defectu executionis redderetur eluſoria. Non enim fiebat ſequeſtratio ad explorandam illius voluntatem, quia imò cogenda erat ad obſeruantiã iuratæ promiſſionis,

Ricc.

Ricc. *in dicta prax. matrim. deciſ.* 331. *& deciſ.* 233. *num.* 6. vbi hoc locum etiam habere vult, etiamſi non interueniſſet iuramentum; Bonacin. *de matrimon. quæſt.* 1. *punct.* 2. *num.* 1. Taliſque coactio fieri poteſt etiam per capturam perſonarum, & per cenſuras Eccleſiaſticas, Sanch. *de matrim. lib.* 1. *diſput.* 29. *num.* 4. *in princip.* Ricc. *collectan.* 131. Seraphin. *de-*
21. *ciſ.* 1112. *num.* 1. † Ampliatur etiamſi mulier diceret ſe fictè, & animo ſe non obligandi promiſiſſe. Bonacin. *loc. citat. n.* 4. *verſic. Dico ex vi iuramenti.*

22. Itaque cùm non ad explorandam volontatem, ſed pro ſecuritate executionis fieri debeat ſequeſtratio; non debebat amoueri à ſequeſtro donec lis fuiſſet plenè terminata. Gutier. *dict. cap.* 37. *num.* 3. *verſic. & quidem primo caſu.* Alex. *conſil.* 161. *num.* 10. *lib.* 5. Crauet. *conſil.* 190. *per tot.*

23. Eadem ratione in illa cauſa matrimoniali Tholoſana, de qua ſupra, *num.* 16. Dicebã puellam vſque ad exitum cauſæ in loco tuto ſequeſtrandam, nec à ſequeſtro amouendam donec lis fuiſſet finita; iuxta concluſiones ſupradictas, & per text. *in dict. cap. cum locum. de ſponſalib.* his verbis: *Mandamus quatenùs puellam, de cuius matrimonio quæſtio ventilatur, in domo in qua nihil eam timere oporteat, facias honeſtè teneri, donec prædicta cauſa terminata fuerit; & ſententia ſine contradictione cuiuſquam valeat executioni mandari.* Ratio eſt, quia agebatur contra ipſam ad obſeruationem fidei datæ.

24. Et è contrario, in alia matrimoniali Montis Adhemarij, in qua ſolùm tractabatur de exploranda voluntate ſponſæ, quæ in quadam arce detenta declarauerat ſe nolle illud matrimoniũ: deinde verò ad libertatem reducta, contrariam fecerat declarationem; & primam reuocauerat. Dixi locum quidem eſſe ſequeſtro, ſed ſponſam, factâ ſuâ ſpontaneâ declaratione, dimittendam eſſe; nec in ſequeſtro ampliùs detinendam: iuxta concluſiones prædictas, & tradita per Gutier. *dicto cap.* 37. *num.* 3. *verſic. & videtur, & verſic. cæterum. & num.* 5. Et ex eodem fonte deducuntur ea, quæ de muliere coniugata in ſequeſtro retinenda, vel dimittenda; ſuperiùs diximus *num.* 7. *& ſeq.* quæ hîc non repetuntur.

25. Vltimò aduertendum eſt poſt Gutier. *dict. cap.* 37. *numer.* 3. *in* 2. *caſu, verſic. quod ſic ex meritis cauſæ.* poſſe iudicem, ſi iura ſint in ambiguo, puellam nondum nuptam parentibus committere, datis fideiuſſoribus idoneis: qua tamen in re iudex circunſpectus admodùm eſſe debet, & aduertere vtrùm fideiuſſor ſufficiat: vt per eum ſententiæ proferendæ executio, non reddatur eluſoria: qua in re multùm poterit illius arbitrium.

26. Nonus caſus in quo dubitari poteſt, vtrùm ſit locus ſequeſtrationi; nempe quando vxor allegat mariti impotentiam: exponitur inferiùs *c.* 79.

CAPVT LVI.

Eccleſiam Cathedralem, quæ propriè Matrix dici poteſt, totius diœceſis eſſe parochiam: & fundatam habere intentionem in Eccleſiis auxiliatricibus, quas Succurſales vocant, ibique non eſſe cogendam Vicarium perpetuum conſtituere; præſertim ſi ſit in immemoriali conſuetudine præsbiteros amouibiles, & ſalariatos deputandi.

SVMMARIVM.

1. *Eccleſia metropolitana, vel cathedralis, eſt communis parochia totius diœceſis.*
2. *Quilibet poteſt recipere ſacramenta in Eccleſia cathedrali.*
3. *Qui in feſto Paſchatis communicat in Eccleſia cathedrali, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.*
4. *Eccleſia cathedralis, ob ius parochialitatis, habet regulariter fundatam ſuam intentionem in exactione decimarum.*
5. *Eccleſiæ inferiores cenſentur in dubio conſtructæ ad auxilium & ſuccurſum cathedralium.*
6. *Eccleſiæ inferiores erectæ in parochiales, habent titulum collatiuum & perpetuum.*
7. *Non poteſt procedi ad erectionem parochiæ per viam ſeparationis ab Eccleſia cathedrali, niſi de conſenſu ipſius Eccleſiæ cathedralis.*
8. *Concil. Triden.* ſeſſ. 21. de reform. cap. 4. *non habet locum quando in loco remoto adeſt oratorium, aut Eccleſia ſuccurſalis.*
9. *Eccleſia in qua ſacramenta adminiſtrantur nomine Eccleſiæ cathedralis per præsbiteros deputatos, & amouibiles; dicitur ſuccurſalis, ſeu auxiliatrix Eccleſiæ cathedralis.*
10. *Matricis Eccleſiæ nomen varias quidem habet ſignificationes, ſed præcipuè applicatur Eccleſiæ cathedrali.*
11. *Sacerdos Eccleſiæ auxiliatricis non dicitur Rector, ſed officiator.*
12. *Amouibilis præsbiter, non proprio, ſed deputantis nomine; poſſidet.*
13. *Poſſeſſio deputati ad tempus, finito tempore expirat, & non eſt manutenibilis.*
14. *Amouibilis Vicarius in Parochiali deputatus, poteſt amoueri ſine cauſa; ſed non animosè, aut ex odio: hoc enim caſu poſſet iudicis officium implorare.*
15. *Dato fumo perpetuitatis, poſſeſſio longi temporis manutenibilis eſt.*
16. *Officia Eccleſiæ amouibilia dari poſſunt ad vitam cum conſenſu capituli, & authoritate Papæ.*
17. *Epiſcopus non poteſt reuocare conceſſionem ad vitam officij manualis, ſi Papæ confirmatio acceſſerit.*
18. *Qui ſemel officium amouibile conſenſit dari ad vitam, non obligatur ad id in futurum.*
19. *Amplia vt per talem conſenſum, ſi de eius animo, vel proteſtatione appareat; ſibi non præiudicet in petitorio, nec in poſſeſſorio.*

ECcleſia Cathedralis curam animarum per vicarium temporalem, & ad nutum amouibilem exercere ſolita, in quodam ciuitatis ſuburbio; ſemel vicarium, durante eius vita, in illius ſuburbij Eccleſia pro ſacramentorum adminiſtratione deputauerat. Illo autem vitâ functo, quidam vicariam illam ſub nomine perpetui beneficij impetrauerat: Vnde quæſitum fuit vtrùm talis impetratio ſubſiſteret? Et negatiuè reſponſum fuit.

In primis enim ſupponendum eſt Eccleſiam Me- 1.
tropolitanam ſeu Cathedralem eſſe communem totius diœceſis parochiam: probatur in *cap.* 2. & ibi Gloſſ. & DD. *de pœniten. & remiſſ. in* 6. *in verb. ſine ſubdite.* vbi dicit Archipræsbiterum Eccleſiæ cathedralis, quoad ſacramenti pœnitentiæ adminiſtrationem, reputari Vicarium Epiſcopi. † Et de iure quili- 2.
bet poteſt ſacramenta recipere in Eccleſia cathedrali,

& maiori; quæ dicitur parochia totius diœceſis: Gloſ.
in cap. officium. 3. in verb. à foris venient. de offici.
Archipresb. Card. *in Clem. dudum. §. verum. de ſe-*
pultur. Barbos. *in dicto cap. officium. num.* 4. Vnde &
quoad adminiſtrationem ſacramenti matrimonij,
Archipresbiter Eccleſiæ cathedralis dicitur ad hunc
effectum proprius Parochus: exceptis tamen locis,
in quibus de conſuetudine talis illi poteſtas non
conceditur; ex notatis per Sanch. *de matrim. lib.* 3.
3. *diſput.* 28. *num.* 1. *&* 2. † Eadémque ratione, qua-
muis omnes vtriuſque ſexus fideles, ſemel in anno
teneantur in propria parochia ſanctiſſimam Eucha-
riſtiam ſumere; ex *cap. omnes vtriuſque ſexus. de*
pœniten. & remiſſion. tamen præcepto ſatisfaciunt,
ſi ſacram ſynaxim accipiant in Eccleſia cathedrali.
Bonacin. *de ſacram. Euchariſt. diſp.4. quæſt.7. punct.*
4. 2. *num.* 11. † & iſta Eccleſia cathedralis, tanquam
matrix, habet intentionem fundatam in decimis, ob
ius parochialitatis: *cap. cum contingat.* 19. & ibi
Gloſſ. *in verb. de iure communi; De decim.* & ibidem
5. Barbos. *num.*7. † Aliæ verò Eccleſiæ intra diœceſim
constructæ, niſi habeant ſuos limites diſtinctos, cum
iuribus parochialibus ſeparatis; cenſentur erectæ &
fundatæ ad ſuccurſum Eccleſiæ cathedralis; ſi erectæ
ea ratione probentur poſt fundationem ipſius cathe-
dralis, Rebuff. *de decim. quæſt.* 6. *num.* 20. Monet.
6. *cap.* 7. *quæſt.* 1. *num.* 30. † Sed Eccleſiæ in parochia-
les erectæ, cum ſuis limitibus diſtinctis, & ſepara-
tione, & diſmembratione iuris parochialis; habent
titulum collatiuum & perpetuum; & ſuo nomine
proprio habent fori pœnitentialis exercitium; & con-
ſtituitur in illis, verus Eccleſiæ parochialis Rector.
Rota *deciſ.* 272. *num.* 2. *par.* 1. *recent.*
7. Secundò ſupponendum eſt, quòd ſi Eccleſia matrix
non conſenſerit ſeparationi, & diſtinctioni parochiæ;
non poteſt ad talem ſeparationem procedi, propter
magnum præiudicium quod ipſi inferretur. Rebuff.
in praxi, tit. de erectione in curatam, & paroch. num.
4. Coſta *de ſubſid. remed.* 75. *num.* 3.
8. Verum quidem eſt, quòd ex Concilij Tridentini
diſpoſitione *ſeſſ.* 21. *cap.* 4. *de reformat.* quando pro-
pter loci diſtantiam parochiani, ſine magno incom-
modo ad audienda diuina officia accedere non poſ-
ſunt; prout in hoc caſu; in quo locus erat ſatis re-
motus; Epiſcopi inuitis Rectoribus nouas parochias
erigere poſſunt: ſed hoc intelligendum eſt vt locum
non habeat, quando in loco illo remoto & difficilis
acceſſus, adeſt Eccleſia ſeu oratorium cum fonte ba-
ptiſmali, ibique Rector apponeret vnum Sacerdotem
in ſui adiutorium. Ricc. *in praxi rer. for. Eccleſiaſt.*
deciſ. 554. *num.* 6. Menoch. *conſil.* 477. *num.*9. Coſt.
de ſubſid. remed. 75. *num.* 10.
9. Quamobrem Eccleſia iſta, quæ in ſuburbio erecta
fuerat in adiutorium tantùm Eccleſiæ matricis, ſeu
cathedralis; non erat parochia diſtincta, & indepen-
dens à matrice; ſed erat potiùs Eccleſia ſuccurſalis,
ſeu auxiliatrix addita Eccleſiæ matrici, DD. *in d. cap.*
ad audientiam 3. *de Eccleſ. ædificand.* Petr. Gregor.
de benefic. cap. 10. *num.* 26. Decius *in cap. ex parte*
10. 2. *num.* 1. *&* 2. *de reſcript.* Non negamus tamen quin
Eccleſia matrix dici poſſit quæcumque alias habens
ſub ſe; licèt non ſit cathedralis: vt dicit Rot. *d. de-*
ciſ. 272. *par.* 1. *recent.* ſed propriè loquendo, matrix
vocatur Cathedralis Eccleſia: vt dicit Dec. *in d. cap.*
ex parte. 2. *de reſcript. num.* 2. & eſt text. *in cap. ve-*
nerabilis 22. *in fin. de verb. ſignific.* ibi, *Nos enim*
per Matricem Eccleſiam, Cathedrales intelligi vo-
lumus.
11. Sacerdos autem, qui in iſta Eccleſia auxiliatrice
deputatur, non dicitur Rector, ſed officiator; &
eſt capellanus ad nutum amouibilis: vt dicit ibidem
Dec. *num.* 1. Bald. *conſil.* 18. *num.* 2. *volum.* 5. titulus
enim canonicus Rectoris non poteſt conferri niſi à
Diœceſano: vt dicit Baldus *ibidem.*
Et talis conductitius non poſſidet nomine pro- 12.
prio, ſed nomine conducentis: Bellamer. *conſil.* 38.
per tot. maximè *in verſic. nec ſecundum dici poteſt.*
Ideo dicitur habere ſimplex ſalarium, & non titulum:
Garc. *de benefic. part.* 1. *cap.* 2. *num.* 93.
Neque ex deputatione talis curati amouibilis, il- 13.
lluſque nominatione, prætendi poteſt aliqua poſſeſ-
ſio manutenibilis: quia poſſeſſio ad tempus limita-
tum conceſſa, finito tempore expirat. Garc. *d. cap.*
2. *num.* 87. *part.* 1. Gratian. *diſcep. forens. cap.* 167.
num. 22.
Si tamen deputatus iſte ad exercenda iura paro- 14.
chialia, quamtumuis amouibilis, expelleretur ex mera
animoſitate, & in odium accuſationis, atque ani-
mo vindictæ; tali ſic remoto competeret officium
iudicis, ſeu ſuperioris: Gratian. *d. cap.* 167. *num.*
22. Ceſſante autem malitiâ, poteſt ad libitum re-
moueri, etiam ſine cauſa: Rot. *deciſ.* 778. *num.* 1. *&*
2. *part.* 1. *diuerſ.* Gratian. *vbi ſup. num.* 27. quia re-
mouens vtitur iure ſuo. Caualer. *deciſ.* 72. *num.* 5. † 15.
qui tamen *num.* 1. dicit, quòd ſi poſſeſſio eſſet lon-
gi temporis, daret aliquem ſtatum conſiderabilem
ad effectum manutentionis, vel reintegrationis: *cap.*
querelam. de elect. dummodò prætenderet beneficium
eſſe perpetuum, & de eo fumum daret. Poſt. *de ma-*
nuten. obſeruat. 52. *num.* 24.
Poſſunt tamen iſta officia manualia & amouibilia 16.
concedi ad vitam deputati, accedente conſenſu capi-
tuli, & authoritate Superiorum: Rebuff. *conſil.* 110.
num. 8. vbi dicit, quòd ſi Vicarius de conſenſu Epiſ-
copi fuerit deputatus ad vitam, † & iſta deputatio 17.
fuerit authoritate ſedis Apoſtolicæ confirmata, non
poterit deinde ab Epiſcopo reuocari. Sicut in ſimili,
valet conductio decimarum facta ad vitam conducto-
ris: vt dicit Monet. *de decim. cap.* 5. *num.* 65.
Sed ex vnica conceſſione non colligitur mutatio 18.
ſtatus, nec propterea cogendum eſt capitulum poſt
mortem ſecundarij, ſeu adiutoris, aut vicarij iſtius;
alium perpetuum nominare, ſeu conſtituere: cùm
conſtet de mente concedentium, qui noluerunt ſibi
in futurum præiudicare. Nicol. Garc. *de benefic. d.*
par. 1. *cap.* 2. *numer.* 114. quia vltimus ſtatus in be-
neficialibus attenditur in dubio, ſecùs quando con-
ſtat clarè de intentione illius, qui noluit ſibi in fu-
turum præiudicare. Garc. *d. numer.* 114. † Adeo vt 19.
nec in petitorio, nec in poſſeſſorio ius quæſitum di-
catur, ad effectum inducendi perpetuitatem. Rota
apud Garc. *loc. citat. num.* 94. vbi dicitur hoc multò
magis procedere, quando in tali conceſſione ad vi-
tam facta, fuit expreſſa proteſtatio præſeruatiua iu-
rium concedentis. Et *par.* 10. *cap.* 2. *num.* 16. vbi di-
citur non attendi vltimum ſtatum, ſi non conſtet de
erectione vicariæ perpetuæ. Et ex his fuit concluſum,
illum qui vicariam iſtam amouibilem vtì benefi-
cium perpetuum impetrauerat, non eſſe in ſua
impetratione fundatum: & illa vicaria ſemper amo-
uibilis remanſit.

CAPVT LVII.

De interpretatione ordinationis Regiæ, quâ cauetur deuolutarios omnes teneri cauere idoneè, antequam in iudicio recipiantur.

Verùm

Vtrùm cautio hæc poſt litem conteſtatam peti poſſit. Vtrùm parte non petente. Quis ſit effectus denegationis audientiæ. Vtrùm danda ſit cautio, quamuis ante annum poſſeſſor impeditus fuerit. Et vtrùm Graduati, Nominati, vel Indultarij ad hanc cautionem adſtringi poſſint.

SVMMARIVM.

1. *Deuolutarij omnes in Gallia, antequam in iudicio recipiantur, cauere idoneè tenentur.*
2. *Deuolutarijs, ſi non eligant domicilium, & idoneè caueant; denegatur audientia.*
3. *Audientiâ denegatâ, ſi procedatur ad vlteriora, proceſſus erit nullus.*
4. *Cui audientia denegatur, vtrùm denegetur appellationis remedium. Remiſſiuè.*
5. *Deuolutarius ita demùm cauere tenetur, ſi ab eo cautio petatur.*
6. *Quando quis ex ſtatuto cauere tenetur, intelligitur dummodò pars id petat.*
7. *Cautio ante litem conteſtatam à deuolutario peti debet, aliàs remiſſa cenſetur.*
8. *Dictio,* Auant que d'eſtre receu, *ordinem ſubſtantialem denotat.*
9. *Cautionem etiam poſt litem conteſtatam peti poſſe iudicatum fuit.*
10. *Praxis tamen contrarium obſeruat, vt omninò ante litem conteſtatam petenda ſit.*
11. *Cautio, vtrùm danda in fauorem poſſeſſoris non annalis, in Gallia, per deuolutarium? Quòd ſic. num. 12.*
13. *Graduati, Nominati, & Indultarij vigore ſuæ nominationis, gradus, vel indulti impetrantes, cauere non tenentur.*
14. *Ius conferendi datâ negligentiâ collatoris ordinarij, deuoluitur ad alios collatores: vt ibi exponitur.*
15. *Si collator ordinarius infra ſex menſes à die requiſitionis non prouiderit Graduato, aut Nominato; locus eſt deuolutioni.*
16. *Deuolutio non fit omiſſo medio, excepto ſummo Pontifice, vel Legato.*
17. *De collatione iure deuoluti facta. Remiſſiuè.*
18. *Graduatus ſi alio iure impetret quàm in vim gradus, tenetur cauere.*
19. *Impetrans Graduatus, debet eſſe talis tempore impetrationis.*
20. *Tempus poſſeſſionis reſignantis in anno non computatur.*
21. *Succeſſor quoad tempus poſſeſſionis non iuuatur poſſeſſione authoris.*

1. IVre Gallico ſtatutum eſt beneficia viuentium certo modo vacantia impetrantes, quos deuolutarios vocant; cuiuſcumque qualitatis & conditionis exiſtant, & de quibuſcumque beneficiis agatur, antequam audiantur & recipiantur in iudicio, teneri domicilium eligere, & cauere in fauorem poſſidentium beneficia in Gallia ſita, datis idoneis fideiuſſoribus de iudicatum ſoluendo, ſecundùm formam iuris, & aliàs prout in Regia ordinatione Bleſenſi, anno 1580. edita, *artic.* 46. continetur: & in aliis inſertis in Codic. Henrici IV. *& en la Conference des Ordonnances. lib.* 1. *tit.* 3. *artic.* 45. & alibi paſſim, Circa cuius ordinationis interpretationem, & praxim; ſequentia notanda ſunt.

Primò deuolutario cautionem idoneam non danti, 2.
audientiam denegari: vt colligitur ex illis verbis Regiæ ordinationis, *auant que d'eſtre receus aux actions qu'ils voudront pourſuiure.* & ita tenet Louet. *in ſua recollect. arreſtor. litter. D. num.* 18. *in principio.* † 3.
Et per conſequens ſi ad vlteriora procederetur in cauſa, nullâ datâ cautione, proceſſus eſſet nullus. Peregr. *conſil.* 87. *numer.* 4. *volum.* 1. & eſt communis opinio teſte Imola & Alexand. in *l.* 1. *§. ſublata. ff. ad Trebell.* Vant. *de nullitate ex defectu mandati, num.* 52. *&* 53. vbi dicit proceſſum agitatum cum eo, cui a lege viua, vel mortua denegatur audientia; eſſe ipſo iure nullum. Franciſc. Salgad. *de Regia protect. part.* 2. *cap.* 8. *numer.* 4. † vbi etiam fusè exponit 4.
quando denegetur appellatio illi, cui denegatur audientia.

Secundò notandum eſt, ea quæ mox, de deuo- 5.
lutario ante datam cautionem non admittendo ad iudicium, dicta ſunt; intelligenda eſſe, dummodò reus conuentus cautionem ſibi præſtari poſtulet; eo enim non opponente, iudicium ſubſiſtit: ita DD. omnes Galli ordinationem declarant, & inter cæteros Mornac. *ad l. furti.* 6. *ff. de his qui notant. infam.* his verbis: *cauere enim datis fideiuſſoribus tunc tantùm neceſſe eſt, cùm ab aduerſario petitur.* Theuen. *ad ordinat. Reg. lib.* 1. *de l'eſtat Eccleſiaſtique, tit.* 22. *artic.* 1. *in verb. Auant que d'eſtre receus.*

Et generale eſt, vt quando ſtatutum aut conſtitu- 6.
tio dicit non aliter valere actum, quàm ſi priùs cautio vel fideiuſſio præſtetur; non tamen ob defectum cautionis præſtandæ is vitietur, aut nullus reddatur, ſi à parte fideiuſſio vel cautio petita non fuerit: *l. peto* 69. *§. fratre.* & ibi Caſtrens. *numer.* 3. *ff. de legat.* 2. Minſing. *centur.* 1. *obſeruat.* 6. Gaill. *lib.* 1. *obſeruat.* 124. *in fin.* Carpan. *ad ſtatut. Mediolan. par.* 1. *cap.* 44. *num.* 12. *&* 13. *& cap.* 131. *num.* 533. *&* 534. *& cap.* 64. *num.* 4.

Tertiò, verùm cautio iſta præſtanda ſit ante litem 7.
conteſtatam, vti exceptionis dilatoriæ vim obtinens; an verò etiam poſt litem conteſtatam, & proceſſu ad iudicandum inſtructo; anceps eſt quæſtio. Nam quòd ante litem conteſtatam ſit petenda; &, factâ conteſtatione, remiſſa cenſeatur; videntur oſtendere verba ordinationis: *auant*, id eſt priuſquam recipiatur in iudicio. † Quæ verba ordinem inducunt; cu- 8.
ius peruerſio actum fieri impedit. Abb. in *cap. literis. in* 5. *notab. de reſtitut. ſpoliat.* Ergo ante litem conteſtatam petenda eſt, nec aliter cautionis admittenda petitio, quàm ſeruando ad vnguem ordinem à Regia conſtitutione definitum. Atque ita fuit iudicatum apud Louet. *d. litter. D. num.* 8.

Contrarium tamen iudicatum fuit anno 1598. die 9.
23. Aprilis. imò nullum hactenus iure ſuo cecidiſſe teſtatur Mornac. *ad d. l. furti.* 6. *ff. de his qui notan. infam:*) vel quia non cauiſſet; vel quia conteſtatione factâ, omnes formulas non impleuiſſet, quæ ad inſtruendum intra data ab edicto tempora præſcriptæ ſunt. † Sed in praxi prior opinio ſeruatur, vt cau- 10.
tio ante litem conteſtatam petenda ſit; teſte Theueneau *d. tit.* 22. *artic.* 1.

Quartò videtur dicendum, illi non eſſe imponen- 11.
dum cautionis onus, qui beneficiũ aduerſùs eum impetrauerit qui nondũ per annũ & diem poſſederat: vt colligitur ex verbis ordinationis: *Qui auront obtenu leurs deuolus ſur les paiſibles poſſeſſeurs par an & iour.* Licèt verba illa ordinationi poſt illius editionẽ à cõpilatore addita fuiſſe, & ex regula 35. de ann. poſſ. deſũpta fuiſſe dicat Theueneau. Et quamuis alius effectus conſideretur in regula, alius in conſtitutione Regia, ſemper tamen idem ſit finis: vt ſcilicet improbi lites

exquirentium motus ; & odioſa, beneficia aliena aucupantium deſideria reprimantur.

12. Verùm licèt regula de triennali in ſuo caſu obſeruari debeat, & obſeruetur in Gallia : tamen cautio à deuolutario exigi poteſt iuxta ordinationem , ſiue impetratio fiat aduersùs eum qui per annum,ſiue qui minori tempore beneficium impetratum poſſidet; provt dicto arreſto anni 1616. deciſum fuiſſe reſtatur Mornac. *in d. l. furti. circa finem.* ſequitur Brodeau ad Louet. *littre D. num.* 18. Atque ita iudicatum ex ſententia Theuen *loco citato.*

13. Quintò , à cautionis neceſſitate eximuntur Graduati, Nominati , Indultarij, & alij impetrantes virtute ſuorum graduum, nominationum , vel indultorum ; ob recuſationem collatorum ordinariorum, vel propter collationem factam perſonis non graduatis , nominatis , aut qualificatis : quia tunc ius conferendi deuoluitur ad ſuperiorem : iuxta ea quæ fusè explicat Rebuff. *in Cõcord. tit. de collationib. § ſi quis verò. in verb. diſpoſitiones, & in verb. deuoluantur,*
14. *verſic. & hoc ius deuoluitur,* & paſſim *in toto tit* 6. † Vt in ſimili, ſi ius conferendi pertineat ad capitulum, deuoluitur ad Epiſcopum , datâ negligentiâ capituli intra ſex menſes non conferentis : & ſi Epiſcopus habeat ius conferendi , facultas poſt ſex menſes deuoluitur ad capitulum ; ſi ad Epiſcopum ſimul & capitulum, deuoluitur ad Metropolitanum : *ex cap. 2. de*
15. *conceſſ. præbend.* † Et per illum textum dicit Rebuff. *conſil. 28. num. 9.* Quòd ſi poſt ſex menſes impetratio fiat coram Epiſcopo collatore ordinario à die requiſitionis computandos , non valebit collatio : quia ius conferendi poſt ſex menſes pertinebat ad
16. Archiepiſcopum : iuxta *d. cap. 2. de conceſſ. præben.* † hoc tamen non impedit , quin omiſſo medio recurri poſſit ad Papam , vel Legatum ; quibus competit ius præuentionis : Rebuff. *d. conſil.* 28. *num.* 1. 2. *&* 3. in aliis collatoribus gradatim , & cum ordine procedendum eſt : vt *ibidem num.* 2.

17. De eadem collatione iure deuoluti facta (quia eſt extra materiam huius capitis) multa paucis dicit Anthon. Fab. *in Cod. tit. de Epiſcop. & cler. defin.* 17.

Redeundo igitur ad materiam Dico , quòd ſi graduatus aut qualificatus impetret in vim gradus & qualitatis iure deuoluto ; non debet onere cautionis
18. grauari: † ſi verò alio iure impetret, adſtringẽdus erit ad cautionem , ſicut & cæteri : vt colligitur ex verbis modificationis, prædictæ ordinationis ; quam refert Papon, *lib. 3. tit. 7. arreſt.* 1. & in Codice Henrici IV. *lib. 1. tit. 23. artic.* 4. in illis verbis : *Impetrans des deuoluts , par vertu de leurs degrez , nominations , & indults ; au refus des Prelats ou Collateurs ordinaires.* Et colligitur ex iis quæ habentur, *in artic.* 1. apud Charond. *d. tit.* 21. circa finem annotationis. Quia (inquit) qui vigore gradus , aut nominationis vel indulti impetrant , cenſentur id facere in vim illius iuris : ideo ſi alio iure impetrent , tenentur ſine dubio ad cautionem : quia id faciunt tanquam quilibet extraneus.

Et propterea dum caſus occurrit , Conſului aliàs anno 1614. vt is qui beneficium impetrauerat, Doctoratus, ſeu gradus inutilem pro illa vice expenſam euitaret; duplici quidem ratione motus. Primò, quia impetratio non fuerat facta iure deuoluto , iuxta formam *d. cap. 2. de conceſſ. præbend* ſed propter incapacitatem poſſeſſoris , & non in vim gradus, vel nominationis , aut indulti : vnde non poterat euitari præſtatio cautionis. Secundò, quia adeptio gradus qui ſubſequeretur impetrationem nihil iuuaret.
19. † Quia qui impetrat beneficium tanquam Graduatus , vel Nominatus , debet eſſe talis tempore impetrationis ; nec ſuffragatur qualitas poſtea ſuperueniens : Rebuff. *in concord. tit. de collat. § ſtatuimus 2. in verb. modo præmiſſo qualificatus , verſic. ſecundo requiritur.*

Sextò , ſi alicui placeret opinio , quòd impetrans aduersùs eum qui minori vnius anni tempore poſſedit ; non teneatur ad præſtationem cautionis : pro qua (vt dictum eſt) aliqua ſupremarum Curiarum arreſta lata fuerunt: notandum erit † tempus poſſeſ- 20.
ſionis reſignantis non eſſe computandum, ſed ſolum tempus quo reſignatarius poſſedit. Vnde quamuis reſignans poſſederit per annum, etiamſi aduersùs reſignantem deuolutum obtentum fuerit , & deuolutarius poſſeſſionem acceperit, ante reſignatarium auditur impetrans , & dabitur illi recredentia ſeu manutentio, factâ fide de incapacitate reſignantis, etiam nullâ datâ cautione : provt iudicatum fuiſſe menſe Iulij, anni 1598. teſtatur Nicol. Frerot , *en la Conference des Ordonnances, lib. 1. tit. 3. § 45. num. 33. circa finem.* † Cùm de iure ſucceſſor non poſſit ſe iu- 21.
uare tempore ſui prædeceſſoris , vt dicatur per tempus à lege requiſitum poſſediſſe. Rebuff. *in concordat. tit. de mandat. Apoſtolic. § declarantes. in verb. ſucceſſores, verſic. & hic annus computandus eſt.* Ludou. Gomeſ. *ſuper regul. de triennali quæſt.* 13. quia (vt iam dictum eſt) modificatio illa Regiæ ordinationis facta fuit ad inſtar regulæ de annali , quæ eſt 35. inter regulas Cancellariæ in fauorem poſſeſſionis , & odium illius qui intra annum negligens fuit in impetrando beneficium vacans. Vnde nulla poteſt impetranti imputari negligentia , ſi aduerſus ſimoniacè reſignantem , qui per triennium, & ampliùs; beneficium poſſederat , breui tempore poſt commiſſ m ſimoniam impetrauit ; cùm antea impetrare non poſſet. Faciunt tradita per Rebuff. *ad d. regul. 35. Cancellariæ , in verb. immediatè præcedentem,* & ita tenet Bouchel *in ſumma benefic. in verb. deuolutaires, colum. 2. verſic. Caution doit eſtre bailléе.*

Cætera, quæ ad dictæ ordinationis explicationem pertinent, videri poterunt apud DD. ſuperiùs citatos, & Tournet. *in arreſtis beneficial. littera D. num. 25. & ſeq.*

Sed hodie deuolutarij in Gallia tenentur poſſeſſionem capere intra annum , & poſtea litem inſtaurare infra ſex menſes , ex declaratione facta anno 1638. artic. 15.

CAPVT LVIII.

De congrua portione Vicario aſſignanda : quæ in ea computentur , & quanta eſſe debeat. Verùm in illius computatione debeat haberi ratio incertarum obuentionum , & verùm acceptans portionem tenuem ſibi debeat imputare. Quando , & quomodò quis aduersùs talem acceptationem in integrum reſtituendus ſit.

SVMMARIVM.

1. *Curam animarum exercenti congrua portio ex decimis aſſignanda eſt, ex qua commodè viuere poſſit.*
2. *In computatione congruæ portionis , non eſt habenda ratio emolumentorum quæ extra Eccleſiam percipiuntur.*

3. *Non*

3. *Non eſt etiam habenda ratio obuentionum incertarum.*

4. *In contrarium videtur eſſe Bulla Pij V. quæ mandat omnia etiam incerta emolumenta imputari in congruam.*

5. *In quibus caſibus incerta computentur in congruam.*

6. *Imputandum eſt illi, qui nimis tenue beneficium acceptauit.*

7. *Si congrua portio ſit ita tenuis, vt ex ea curam exercens, viuere non poſſit: non nocet illi acceptatio tenuis illius portionis, cùm agatur de præiudicio totius ordinis clericalis.*

8. *Sed hæc inſufficientia probanda eſt per allegantem.*

9. *In taxatione congruæ portionis, multùm deferendum eſt iudicio Epiſcopi.*

10. *In congruis portionibus aſſignandis præſumitur pro decreto Epiſcopi.*

11. *Congruæ portionis taxatio remittitur arbitrio Epiſcopi.*

12. *Ex Bulla Pij V. congrua portio non debet eſſe minor quinquaginta, nec maior centum ſcutis.*

13. *Quandoque ex loci, temporis, fructuum, & qualitatis perſonarum, circunſtantiis; congrua centum ſcuta excedere poteſt.*

14. *In aſſignatione ſeu taxatione congruæ portionis, attendi debet conſuetudo regionis.*

15. *Debet etiam haberi ratio onerum, veluti ſi adhibendi ſint plures adiutores propter magnum numerum animarum: quo caſu congrua excedere poteſt centum ſcuta.*

16. *Populus non tenetur ad præſtationem congruæ Vicario, niſi in caſibus in quibus nullas, vel ita tenues ſoluit decimas, vt ad ſuſtentationem Rectoris non ſufficiant.*

PEtente vicario aduerſus capitulum congruam portionem, eo quòd ſex tantùm tritici ſalmatas & vndecim ſcuta in pecunia ſingulis annis percipiebat; quam minus ſufficientem eſſe aſſerebat: Epiſcopus per modum prouiſionis Decreuit, capitulum teneri in futurum ſingulis annis decem ſalmatas illi perſoluere, & octodecim ſcuta in pecunia numerata: cui decreto acquieuit, & in illius executionem per aliquod tempus ſolutionem ſuæ congruæ recepit. Poſtea verò videns maximum laborem, & expenſam in illius curæ exercitio requiſitam, ob magnum populi numerum aliáſque circunſtantias: Quæſiuit vtrùm fundatus eſſet in petitione maioris, & magis congruæ portionis.

1. Dixi nullum eſſe dubium, quin Parocho curam animarum exercenti, & ſacramenta adminiſtranti congrua portio debeatur; *cap. extirpanda. §. qui verò.* vbi Gloſſ. & DD. *de præbend.* Et quòd Epiſcopus, aut alius decimas percipiens, ex illis teneatur congruam portionem præſtare; *cap. 1. decima ſexta, quæſt. 7.* Abb. *in cap. cum contingat. num. 7. extr. de decimis.* Quod verum eſt, niſi adſit conuentio, aut tranſactio in contrarium: debétque talis portio eſſe ſufficiens vt Parochus commodè poſſit ſuſtentari: Gloſ. in *cap. vnic. in verb. abſque penuria. de ſtatu*
2. *regul. lib. 6.* † Neque habenda eſt ratio emolumentorum, quæ curatus extra Eccleſiam percipere poteſt: quia ex eo altari cui ſeruit, etiam viuere debet, *cap. cum ſecundùm. de præbend. & cap. ex his. 12. quæſt. 2.*
3. † Nec etiam haberi debet ratio oblationum, vel aliarum obuentionum incertarum, quæque ad certam ſummam redigi non poſſunt: quia venter non debet pendere ab incerto euentu. Rebuff. *de congrua. num. 83. & 86.* Mantic. *deciſ. 269. numer. 6.* Rot. *deciſ. 5. num. 3. part. 2. diuerſ. & deciſ. 449. num. 6. part. 2. recent. & deciſ. 420. ſub num. 2. part. 1. recent.*

Quanquam in contrarium videatur facere Bulla 4. Pij V. vt notauit Barboſ. *de iur. Eccleſ. vniuerſ. lib. 3. cap. 6. num. 44.* in illis verbis: *Computatis omnibus etiam incertis emolumentis, & aliis obuentionibus communiter percipi ſolitis.* Maſſobr. *in praxi concurſ. ad parochial. requiſ. 1. dub. 23. numer. 10.* & conſuluit Gutier. *conſil. 8. per tot.* deſumens fundamentum ex verbis dictæ Bullæ, quæ mandat omnia emolumenta, & obuentiones etiam incertas in computanda congrua portione numerandas eſſe.

In hac contrarietate adhibenda eſt illa diſtinctio: 5. quòd emolumenta incerta duplicis ſunt generis. Alia enim ſunt quæ ad quandam certitudinem reduci poſſunt, vt ſunt decimæ frumenti, vini, aliíque fructus, emolumenta & obuentiones quæ penes Parochum ſunt incertæ, quoad quantitatem: nam aliquando ſunt maiores, aliquando verò ſunt minores, iuxta abundantiam vel penuriam fructuum qui ex prædiis percipiuntur. Alia verò ſunt emolumenta, & obuentiones quæ percipiuntur ex labore & officio Parochi, veluti eleemoſinæ altaris, funeralium, & ſimilium. De emolumentis primi generis, Bulla intelligenda eſt; vt ea computentur in congruam: ſed emolumenta ſecundi generis nullo modo computanda eſſe deciſum fuit in Rot. *deciſ. 250. num. 3. & 4. part. 6. recent.* & ita etiam diſtinguit Barboſ. *d. cap. 3. num. 44*

At in caſu propoſito, dictus Parochus non erat fundatus in petitione augmenti congruæ portionis: ſibi enim imputari debet, quòd curam ſub tali congrua portione acceptauerit; & deinde illius augmentum obtinuerit cui acquieuit; portionem ſuam per aliquot annos iuxta decretum Epiſcopi recipiendo: vnde nunc non poteſt petere vt iterum augeatur; † 6. ſed ipſi imputandum quòd acceptauerit beneficium nimis tenue. Gloſſ. in *cap. quanto. in verb. indulgemus. de cenſib.* & ita ſæpius determinauit Rot. & nominatim *deciſ. 239. num. 1. part. 2. recent.*

Verum quidem eſt, quòd ſi congrua ſit ita tenuis, 7. vt curam animarum exercens non poſſit viuere, nec onera Eccleſiæ ſuſtinere; tali caſu, ſaltem per viam reſtitutionis in integrum, ſuccurritur illi; aduerſus aſſignationem congruæ: nec dicitur iſto caſu ſibi præiudicaſſe per aſſignationem, & acceptationem tenuis illius præſtationis: cùm non agatur ſolùm de præiudicio ſuæ perſonæ, verùm etiam de præiudicio Eccleſiæ, & totius ordinis clericalis: vt per Rot. bene declarantem *deciſ. 449. num. 5. part. 2. recent.* addent. ad Ludouis. *deciſ. 439. num. 8.*

Difficilem autem exiſtimaui probationem dictarum circunſtantiarum, ſcilicèt quòd Parochus commodè ex illa aſſignata portione viuere non poſſet; † 8. quod tamen omninò erat probandum, vt iam diximus, & tenet Rota *d. deciſ. 239. num. 7. par. 6. recent.* duplici quidem ratione.

Primò, quia contra Parochum adeſt iudicium Epiſcopi, † cui in hac materia plurimùm deferendum 9. eſt; cùm iura conſcientias Ordinariorum onerent hac in re: *Clement. 1. de iurepatron.* † Et ideò in congruis 10. aſſignandis, præſumitur pro decreto, ſeu ſententia Ordinarij; niſi conſtet, de euidenti iniuſtitia, & iniquitate illius. Seraph. *deciſ. 123. num. 1. & 2.* † & 11. portio congrua remittitur de iure arbitrio Ordinarij, Seraph. *deciſ. 550. num. 1.*

Secundò, quia dicta congrua portio videtur ſuffi- 12. ciens, cùm Bulla Pij V. velit illam non eſſe minorem

50. nec maiorem 100. ſcutis: vt etiam obſeruauit Seraph. *deciſ. 95. num. 6.* Iſta autem taxatio grani, ad quatuor ſcuta pro qualibet ſalmata, aſcendit ad ſexaginta circiter aureos, vnde die 13. aprilis. 1624. Conſului dicto Parocho, vt à ſua prætentione deſiſteret, prout in effectu deſtitit.

13. Eſt tamen aduertendum circa præmiſſa, quòd licèt ex bulla Pij V. congrua non debeat excedere ſummam centum ſcutorum: tamen aliquando Rota Romana maioris quantitatis aſſignationem factam approbauit; ea ratione, quia in eius aſſignatione debet conſiderari locus, quantitas fructuum, & onerum; conſuetudo regionis, qualitas perſonæ & ſimilia: vnde non mirum ſi attentis his circumſtantiis maior quantitas quandoque aſſignetur: vt per Rot. *deciſ.* 220. *num.* 11. *part.* 6. *recent.* ex traditis per Rebuff. *in*
14. *tract. de portion. congr. queſt.* 9. † Multùm etiam in hac materia attendi debet conſuetudo regionis; quia in vno loco carius viuitur, quàm in alio: vt dicit Rebuff. *dict. queſt.* 9. & admonet Rota *deciſ.* 595. *num.* 6. *part.* 4 *recent.*

15. Conſiderandum quoque eſt, vtrùm adſit ingens animarum numerus, pro quarum cura neceſſarij ſint plures coadiutores, & aliæ expenſæ magnæ faciendæ. Item ſi agatur de perſona multùm qualificata, cui vberiores expenſæ debentur; vt iudicauit Rot. *deciſ.* 437. *numer.* 5. *part.* 3. *recent.* vbi approbata fuit congrua 450. ducatonum propter magnum numerum animarum; ratione cuius neceſſarij erant quatuor coadiutores, & propter alias circumſtantias.

Iſtam autem portionem regulariter ſoluendam, & petendam eſſe ab eo qui decimas percipit, ſupra *num.* 1. diximus ex traditis per Rotam *deciſ.* 239. *n.* 3.
16. *part.* 2. *recent.* Vnde † populus ad eius ſolutionem non tenetur, niſi in caſibus in quibus nullas ſoluit decimas, vel ita exiguas, vt ad Rectoris ſuſtentationem non ſufficiant. Rot. *deciſ.* 437. *n.* 4. *in fin. part.* 3. *recent.* & *deciſ.* 420. *num.* 8. *part.* 1. *recent.*

CAPVT LIX.

De Appellatione interpoſita in examine ad parochialem inter concurrentes facto: & verùm Epiſcopus minus idoneum, omiſſo magis idoneo, in concurſu eligere poſſit. Quæ requirantur vt peti poſſit nouus concurſus. Quæ circumſtantiæ conſiderandæ ſint in examine ad parochiales per concurſum. Et quæ ſint neceſſaria, vt quis dicatur intruſus.

SVMMARIVM.

1. *In concurſu ad parochiales non licet appellare à non publicatione votorum, quæ per examinatores data ſunt.*
2. *A votis examinatorum in concurſu ad parochiales, non datur appellatio ſuſpenſiua, neque deuolutiua.*
3. *A decretis interlocutoriis non datur tacita appellatio.*
4. *Epiſcopus, inter idoneos in examine ad parochiales concurrentes, poteſt vni ex illis gratificari.*
5. *Epiſcopus poteſt eligere idoneum, omiſſo magis idoneo in concurſu.*
6. *Nouus concurſus ad parochiales nunquam conceditur, niſi docto de doloſo & irrationabili iudicio Epiſcopi.*
7. *Qui caret beneficio præferendus eſt ei, qui iam eſt prouiſus, cæteris paribus: & num.* 12.
8. *Coniectura referuntur ex quibus prouiſus habere præſumitur animum reſignandi.*
9. *Qui habet animum reſignandi, vel dimittendi beneficium, non debet ad concurſum admitti.*
10. *In dubio præſumitur pro iudicio Ordinarij, niſi de dolo & irrationabilitate conſtet.*
11. *In concurſu debet haberi ratio plurium circumſtantiarum.*
12. *Qui iuxta munus cui præficitur aptior eſt, cæteris eſt præferendus.*
13. *Intruſus dici non poteſt, qui habet titulum coloratum.*
14. *Intruſionis pœnas non incurrit, qui nullos fructus percepit.*
15. *Rehabilitatio cum noua gratia, purgat vitium intruſionis.*

Appellatum fuerat à iudicio Epiſcopi, quo in concurſu parochialis quemdam alteri concurrenti, præuio examine, iuxta ſacri Concilij Tridentini formam facto; prætulerat. Primò quidem ex eo quia appellans petierat vota examinatorum aperiri, & illorum copiam ſibi tradi, vt ad ſuperiores recurſum habere poſſet: quod tamen illi fuerat denegatum. Secundò ab ipſa relatione examinatorum, & ab irrationabili Epiſcopi iudicio, ſuper quibus in Legatione per viam appellationis diſputatum fuit.

Pro eo, qui ab Epiſcopo nominatus fuerat, Dixi 1.
appellationem prædictam ſubſiſtere non poſſe: cùm præcipuum illius fundamentum fuerit ex eo, quòd denegata ſibi fuit publicatio votorum: quia ſæpiùs declaratum fuit per Sacram Congregationem, examinatorum vota quidem, inter ipſos palam danda eſſe; dum ſuper idoneitate concurrentium inter ſe conferunt: ſed non teneri vota in ſcriptis publicare, imò ſufficit quòd apud acta teſtentur ſe reperiſſe talem idoneum ex pluralitate votorum: vt notat Barboſ. ad Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 18. *numer.* 120. Nic. Garc. *de benefic. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 107.

Similiter non datur appellatio ſuſpenſiua, neque 2.
deuolutiua à votis examinatorum teſte Garc. *dict. part.* 9. *cap.* 2. *numer.* 241. & 242. Intelligendo tamen vt hoc procedat ſolùm in caſu propoſito, nempe dum agitur de beneficiis curatis, de quibus loquitur Concilium *dict. cap.* 18. ſecùs in beneficiis ſimplicibus, in quibus licèt præſentati, ſeu electi, vel nominati à perſonis Eccleſiaſticis non debeant inſtitui, niſi priùs fuerint ab Ordinariis nominati; & non poſſit aliquis ſub prætextu appellationis euitare examen: vt habetur in dict. Concilio *ſeſſion.* 7. *cap.* 13. tamen à relatione & reprobatione examinatorum datur appellatio ſuſpenſiua, & deuolutiua; quando agitur de beneficiis ſimplicibus vt dicit Garc. *dict. cap.* 2. *num.* 244.

Et licèt appellans prætenderet appellationem ſuam extendendam eſſe ad grauamen per eum prætenſum, malam & irrationabilem electionem ſui aduerſarij; tamen eius pretenſio non erat fundata. † Quia iſta 3.
decreta tanquam habentia naturam interlocutoriæ, requirunt expreſſam appellationẽ quæ hîc non erat interpoſita, niſi à recuſatione publicationis votorum. Rot. *deciſ.* 591. *num.* 3. *part.* 1. *recent.*

Et quamuis conſtaret appellationem prædictam 4.
ab electione, & nominatione Epiſcopi fuiſſe interpoſitam: non tamen ideo fundata eſſet, cùm Epiſcopus

in

in concurſu plurium qui ſunt idonei poſſit gratificari vni,omiſſis aliis idoneis;nec in tali caſu detur grauamen conſiderabile, io quo fundari poſſit appellatio. Rot. *d. deciſ.* 591. *num.* 5. *part.* 1. *recent.* vbi dicitur ita fuiſſe iudicatum in vna Rauennatenſi coram Card. Arrigonio quæ inſeritur apud Garc. *de bene-*
5. *fic. d. part.* 9. *cap.* 1. *num.* 150. † Imò ex mente Sacræ Congregationis relata apud Garc. *dict. cap.* 2. *num.* 109. Epiſcopus non teneatur ſequi pluralitatem votorum, & ſufficit quòd eligatur idoneus, omiſſo magis idoneo : quia aliàs omnes electiones litibus & controuerſiis eſſent ſuppoſitæ : vt fuit dictum apud Ludouiſ. *deciſ.* 11. *numer.* 8. quanquam in parochialibus verius ſit. non ſolùm in foro interiori, ſed etiam in foro exteriori eligendum eſſe magis dignum; alias electionem nullam eſſe : vt notauit addit. ad Ludouiſ. *dict. deciſ.* 11. *in littera E. in prima, & ſecunda concluſione.*

6. Nunquam tamen decerni debet nouus concurſus, niſi appellans doceat de doloſo & irrationabili iudicio Epiſcopi, ſeu eius Vicarij : alias ſequeretur quòd ſemper poſſet appellari ab electione Epiſcopi per cõcurſum. Rot. *deciſ.* 223. *num.* 6. poſt conſilia Farinacij, & in *dict. deciſion.* 11. apud Ludouiſ. *num.* 1. & in *deciſ.* 521. *numer.* 1. vbi dicitur iudicium Ordinarij & examinatorum, io concurſu ad beneficium, in fauorem alicuius; non poſſe reuocari in ſecunda inſtantia : niſi appareat illud fuiſſe irrationabile, doloſum, & carnalitatis, aut humanæ paſſionis affectu prolatum. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ.* 426. *numer.* 2. vbi dicit quòd de dolo & irrationabilitate Epiſcopi euidenter conſtare debet, cùm Bulla Pij V. conditionaliter loquatur; & ibi nonnullas doli, & irrationabilitatis coniecturas affert : veluti ſi familiarem & conſanguineum ſuum eligat; ſi Doctorem & vnum ex compatronis reiiciat; & ſimilia : quamuis ob ſolam Doctoris qualitatem; admiſſio illius, qui Doctoratus gradum non habet, non dicatur irrationabilis : vt declarauit Rot. *deciſ.* 551. *numer.* 4. *part.* 3. *recent.* cùm multæ aliæ qualitates conſiderari debeant, vt mox oſtendemus. Et quòd de irrationabili iudicio, & dolo Epiſcopi liquidè conſtare debeat, docet etiam Mareſcot. *lib.* 1. *variar. reſol. cap.* 52. *num.* 24.

7. Et tamen tantùm abeſt, vt de irrationabili iudicio Epiſcopi conſtare poſſet, quin potius multa concurrebant ad fauorem prouiſi, qui nullum aliud habebat beneficium; cùm tamen excluſus, eſſet prouiſus de ſufficienti reditu, tam ex beneficio, quàm ex penſione : cùm de iure, is qui beneficio caret præferendus ſit ei qui aliud obtinet : *cap. is cui. de præbend. in* 6. & habetur io *d. deciſ.* 223. *num.* 2. poſt conſilia farinacij.

8. Rursùs multæ aderant coniecturæ ad præſumendum, quòd præfatus appellans, habebat intentionem dimittendi illud beneficium ſuo nepoti: quia habebat beneficium duplo pinguius, quod per viginti annos poſſederat : aderant illius epiſtolæ, & confeſſiones nepotis, qui etiam conſtitutus fuerat procurator à patruo ad litem hanc proſequendam; & ipſe nepos declarauerat ſe de propriis pecuniis expenſas litis ſoluiſſe : vnde nullo modo fundata erat intentio dicti
9. appellantis. † Cùm certum ſit ad concurſum non admitti eum, qui habet intentionem reſignandi : per text. in *cap. commiſſa. §. cæterum. de elect. lib.* 6. Vgolin. *de offic. & poteſt. Epiſcop. part.* 2. *cap.* 50. *§.* 6. *num.* 5. vbi addit quòd Romæ iurare cogitur concurrens, ſe non habere tunc animum renunciandi : & in ſeipſo hoc ita obſeruatum fuiſſe teſtatur. Præterea multæ aliæ haberi potuerant conſiderationes per dominum Vicarium Epiſcopi, & examinatores ſynodales : vt Quòd reiectus, eſſet neceſſarius ad exercitium curæ animarum in alio prioratu, quem obtinebat : Quòd ſenilis eius ætas non adeo apta erat ad beneficium de quo contendebatur, cuius Eccleſia parochialis ſita erat extra oppidum, intermedio exiſtens flumine, quod hyeme, & æſtate pertranſire de-
bet Parochus. † Denique pro iudicio Epiſcopi, vel 10.
Vicarij in hac materia præſumendum eſt, niſi de dolo & irrationabilitate illius conſtet : *cap. in præſentia. de renunciat.* Rot. *d. deciſ.* 223. *n.* 1. & alibi paſſim.

Neque obſtare Dixi quandam declarationem examinatorum ſynodalium factam in contrarium. Quia ipſi non retractarunt votum ſuum, ſed dixerunt ſe in eo non habuiſſe rationem ætatis & doctrinæ, dum declararunt quis eſſet magis idoneus; ſed ex eo motos fuiſſe, quia prouiſus nullum aliud habebat beneficium; reiectus verò aliud ſatis bonum obtinebat, in quo neceſſarius erat pro ſalute animarum : quod
nocere non poteſt electo. † Quia vt iam diximus, 11.
non ſolius doctrinæ & ætatis habenda eſt ratio in concurſu, ſed aliarum etiam circunſtantiarum. Gonſal. *ad regul.* 8. *gloſ.* 4. *numer.* 113. *& ſeq.* Mareſcot. *lib.* 1. *variar. reſolut. cap.* 52. *n.* 25. 26. *&* 27. Rot. *in Fauentina Parochialis, deciſ.* 521. 551. *&* 563. *part.* 3.
recent. † Et in ſpecie, quòd præferri debeat deſtitutus 12.
beneficio, beneficium habenti tenet Rota *dict. deciſ.* 223. *numer.* 2. poſt conſilia Farinacij, & qui iuxta munus & rem cui præficitur aptior eſt. Mareſcot. *dict. cap.* 52. *num.* 28.

Non obſtat etiam quòd de intruſione electi oppo- 13.
nebatur. † Primò quia non poterat dici intruſus, cùm haberet titulum ab Illuſtriſſ. Domino Vicelegato, ſaltem coloratum; qui præbet excuſationem : Rota *deciſ.* 741. *num* 8. *part.* 2. *recent.*

Item nullos fructus perceperat; cùm tamen ad 14.
hoc vt quis dicatur intruſus, oportet vt fructus perceperit. Puteus *deciſ.* 45. *lib.* 3. Rot. *deciſ.* 531. *num.* 2. *in fin. part.* 2. *recent.*

Denique in omnem euentũ Reſponſum fuit ipſum 15.
fuiſſe rehabilitatum, & nouam gratiam & prouiſionem obtinuiſſe; quod ſufficit : Garc. *d. benefic. part.* 11. *cap.* 10. *num.* 225. maximè autem ante fructuum perceptionem, Idem, *num.* 235. & in terminis Pariſ. *de reſignat. lib.* 8. *quæſt.* 9. *num.* 90.

Re maturè diſcuſsâ, poſt longas altercationes, & varias Sacræ Congregationis declarationes, Rota iudicauit ſecundùm hæc ſcripta io fauorem R.D. Horatij Laurentij, ſuper prioratu loci de Rocabeliera *in Nicienſi Parochialis*, 13. *Martij* 1628. quæ deciſio inſeritur apud Butar. *deciſ.* 137. confirmata *part.* 5. *recent. deciſ.* 260. *&* 344.

CAPVT LX.

Monaſterium ex quibus probetur eſſe exemptum ab omnimoda Epiſcopi iuriſdictione, & immediatè ſubiectum ſedi Apoſtolicæ. Et quomodò poſſit prætendere iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, in omnibus cauſis tam matrimonialibus, quàm criminalibus. Et vtrùm huic iuriſdictioni fiat præiudicium per actus contrarios, factos à Religioſis contra formam priuilegiorum Apoſtolicorum.

SVMMARIVM.

1. *Exemptio realis monaſterij à iuriſdictione Epiſcopi comprehendit perſonas, & bona.*
2. *Per exemptionem cenſetur derogatum omnibus iuribus Epiſcopi, ſi ampla fuerit.*
3. *Per quas clauſulas conceſſa cenſeatur monaſterio iuriſdictio quaſi Epiſcopalis.*
4. *Per exemptionem ampliſſimis verbis conceptam, cenſetur creatum nouum, & ſeparatum territorium à reliqua diœceſi.*
5. *Prior & conuentus habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, vocari poſſunt Diœceſani illius territorij à diœceſi Epiſcopi ſeparati.*
6. *Territoriorũ ſeparatio probatur ex ſeparato exercitio iuriſdictionis in certo loco, independenter ab Epiſcopo.*
7. *Exemptio à iuriſdictione Epiſcopali in certo territorio poteſt acquiri per immemorialem præſcriptionem.*
8. *Regulares poſſunt exemptionem ab Epiſcopali iuriſdictione acquirere, præſcriptione immemoriali.*
9. *Quamuis cognitio cauſarum matrimonialium & criminalium ſpectet de iure, & ex Concilio Tridentino ad Epiſcopum: tamen poteſt aduerſus eum, ius de eis cognoſcendi acquiri præſcriptione immemoriali: quam Concilium tollere non intendit.*
10. *Ceſſante diſpoſitione Concilij, ſufficeret præſcriptio quadragenaria ad acquirendam exemptionem, aduerſus Epiſcopum; & iuriſdictionem circa cauſas ſpirituales; ſi cum ea adeſſet titulus.*
11. *Quando agitur de obſeruantia interpretatiua, non eſt neceſſe vt probentur omnia ad præſcriptionem requiſita: ſed ſufficit ſolum obſeruantiam probare.*
12. *Acquieſcentia Epiſcoporum, imò ſola ſuſpicio ſe poſſe repelli, tribuit quaſi poſſeſſionem monaſterio iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem exercenti.*
13. *Scientia poſſeſſionis aduerſarij præſumitur ex longi temporis poſſeſſione, & ex actuum multiplicitate.*
14. *Iuriſdictio, & quæuis alia poſſeſſio per præſcriptionem quæſita, cenſetur acquiſita priuatiuè, & non cumulatiuè.*
15. *Religioſi exempti à iuriſdictione Ordinarij, & ſanctæ ſedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecti, non poſſunt per quoſcumque actus in præiudicium ſedis Apoſtolicæ præiudicare ſuæ exemptioni; & ſe ſupponere iuriſdictioni Ordinarij.*
16. *Si Epiſcopus aduerſus exemptum præſcripſerit; ille met, qui præſcriptionem paſſus eſt, poteſt opponere de iure ſedis Apoſtolicæ aduerſus Epiſcopum.*
17. *Epiſcopus ad locum exemptum, qui aliàs erat de eius diœceſi, accedens; non poteſt exigere iura honorifica in loco exempto, & habente iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem; niſi eo modo quo debetur honor & reuerentia cuicumque Epiſcopo extraneo, ratione ſui gradus & dignitatis.*

IN quæſtione propoſita Cenſui in primis Conuentum eſſe prorſus exemptum ab Epiſcopali iuriſdictione, ſtantibus Bullis plurium ſummorũ Pontificum, quibus Eccleſia & prioratus, de quo agitur,
cum ſuis pertinentiis; in ius & proprietatem, ac protectionem ſancti Petri, & ſedis Apoſtolicæ recipiuntur; & ab omni poteſtate & dominio, ac iuriſdictione omnium Ordinariorum perpetuò ex certa ſcientia eximuntur; & exempta declarantur: dictúſque Conuentus ad Eccleſiam Romanam, immediatè dicitur pertinere. † Quæ exemptiones cùm ſint reales, 1.
non ſolùm perſonas; ſed etiam res, & bona, ac loca ipſa comprehendunt. Rot. *deciſ.* 205. *num.* 1. *part.* 6. *recent.* & apud Tamburin. *deciſ.* 55. *numer.* 7. eadem Rota *deciſ.* 43. *num* 4. *d. part.* 6. † vbi dicitur quòd 2.
per talem exemptionem, cenſetur derogatum omni iuri, Ordinario competenti: & *deciſ.* 156. *eadem part. num.* 1. vbi alia iura allegantur.

Vltra dictam exemptionem, Dixi competere præ- 3.
fato Conuentui, ſeu Priori & religioſis illius, vigore dictarum Bullarum Apoſtolicarum iuriſdictionem Epiſcopalem: cùm poſſint habitatores dicti loci, & exteros illuc aduenientes cogere, ad audienda diuina; & ad confitendum & communicandum tempore opportuno; nec non inobedientes punire in caſibus, in quibus veri Diœceſani ſuos ſubditos compellere poſſunt. Item abſoluere à cenſuris, & caſibus reſeruatis, & caſus ſibi reſeruare; ornamenta Eccleſiaſtica, nec non Eccleſiam ipſam & Cœmeterium in caſum violationis benedicere. Verùm quia quæ ſunt ordinis non poſſunt ab Epiſcopali authoritate ſeparari; conceſſa fuit dictis religioſis facultas, Epiſcopos ſibi beneviſos inuitandi, vt omnes ſacros ordines in eodem loco quibuſcumque perſonis ſæcularibus, aut religioſis conferre poſſint, aut ſi maluerint, ordinandos ad quoſcumque voluerint Antiſtites dimittendi: Chriſma, & oleum ſanctum ab Epiſcopis ſibi beneviſis recipiendi: curam animarum exercendi per ſe, vel præsbiteros ſæculares per Priorem inſtituendos; abſque eo quòd occaſione dictæ Curæ rationem reddere teneantur; aut alicui Diœceſano penitus ſubiecti ſint.

Ex quibus omnibus reſultat euidens probatio authoritatis quaſi Epiſcopalis; cùm tales actus non conueniant niſi habentibus illam poteſtatem, & iuriſdictionem: vt determinauit Rota coram Pamphilio apud Marcheſan. *de commiſſ. tom.* 1. *tit. de commiſſ. appellat. in poſſeſſorio & ſuluinno fol.* 980. *num.* 1.

Neque exiſtimandum eſt, iuriſdictioné dicto Priori & conuentui competentem, cumulatiuè conceſſam eſſe; quin potiùs priuatiuè: vt probatur ex tenore dictarum Bullarum Apoſtolicarum, per quas Eccleſia, & locus prædictus omninò poſitus fuit extra diœceſim, & factus veluti territorium ſeparatum, & noua diœceſis, Gratian. *diſcep. forens. cap.* 212. *num.* 9. *& ſeq.* Quia licèt locus ille ex natura, & originaliter eſſet de diœceſi; tamen per priuilegium Apoſtolicum ab illa ſubtractus & ſeparatus eſt Roland. à Vall. *conſil.* 33. *num.* 28. *volum.* 3. † & Prior ac religioſi dicti 5.
conuentus dicuntur Diœceſani illius loci, excluſo Epiſcopo. Felin. *in cap. cum olim.* 18. *in princip. in verſic. ſecundò limita. de præſcriptionibus.* Et de his plura habet Gratian. *d. cap.* 212.

Et ex eo quòd dicti Prior, & Religioſi omnimo- 6.
dam exercẽt iuriſdictionem in dicta Eccleſia, & locis illius, aut ab ea dependentibus; eo ipſo probatur territoriorum ſeparatio: Rot. *deciſ.* 207. *num.* 5. *verſic. quæ quidem. part.* 2. *diuerſ.* Balbus *de præſcript. part.* 5. *quæſt.* 11. *num.* 7. *&* 8. Seraph. *deciſ.* 1278. *num.* 4. Tamburin. *deciſ.* 69. *num.* 12. *& deciſ.* 70. *num.* 2.

Prædicta confirmantur, eo quòd dicti Prior & Conuentus à tempore immemoriali, videntibus & non contradicentibus Epiſcopis, imò ipſis conſentientibus; iuriſdictionem ordinariam priuatiuè præſcripſerunt,

7. ſcripſerunt † De iure autem, quamuis priuilegia Pon-
tificia ceſſarent, totalis exemptio à iuriſdictione Or-
dinarij cum iuriſdictione quaſi Epiſcopali, etiam pri-
uatiue, & ſtatus nullius diœceſis præſcribi poteſt:
cap. cum perſonæ. §. ſi autem. de priuileg. in 6. Balbus
8. *de præſcript. par. 5. quæſt. 11. num. 4.* † vbi loquitur
etiam de Prælato regulari, Rot. *deciſ. 145. num. 5.
par. 2. diuerſ.*

9. Quod etiam locum habet ratione iuriſdictionis, &
cognitionis cauſarum criminalium, & matrimonia-
lium: quia licèt Concilium Tridentinum *ſeſſ. 24.
cap. 20. §. ad hæc.* Huiuſmodi cauſarum cognitionem
ſoli Epiſcopo tribuerit; non tamen excludere voluit
præſcriptiones immemoriales: vt ſæpiùs ſacra Con-
gregatio declarauit. Rot. apud Poſtium *de Manuten.
deciſ. 306. num. 3.* & antea coram Aldobrandino 1.
Iunij 1565. apud Tambur. *deciſ. 29. & deciſ. 43. num. 5.*
10. *& deciſ. 44. num. 6.* † Cùm aliàs ſufficeret quadra-
genaria cum titulo, vt locus ille cenſeatur effectus
proprium territorium dicti Prioris & Conuentus; &
non dicatur ampliùs de diœceſi antiqua, ſed nullius
diœceſis. Rota apud Tamburin. *de iur. Abbatum de-
ciſ. 40 & deciſ. 48. num. 8.* idem Tamburin. *in dicto
tra. 1. tom. 1. diſput. 15. quæſt. 9. num. 16. & 17.*

11 Sed in caſu iſto, præſcriptio immemorialis potiùs
eſt interpretatiua titulorum præcedentium, & con-
ceſſionum ex priuilegiis Apoſtolicis Priori & Con-
uentui factarum; quàm noui iuris inductiua: quo
caſu, ſufficit probare ſolam obſeruantiam, quamuis
non probentur requiſita ad præſcriptionem. Rot.
apud Poſtium *deciſ. 71. num. 1.* interueniente potiſſi-
12. mùm ſcientia, & expreſſo conſenſu Epiſcoporum; †
Quos ſufficiebat acquieuiſſe repulſioni factæ per Re-
ligioſos exemptos, aut aliàs ſe habuiſſe pro ſpoliatis
ad effectum acquiſitionis, ſeu potiùs conſeruationis
iuris, & iuriſdictionis quaſi Epiſcopalis. Innocen.
in cap. dilectus. num. 3. & ibi Hoſtienſ. *num. 1. verſic.
ex prædictis. de capell. Monach.* cum aliis quos citat
& ſequitur Rot. apud Tamburin. *loc. citat. deciſ. 53.*
13. *num. 9. & deciſ. 63. num. 15.* † Imò ſcientia Epiſco-
porum, ceſſantibus etiam prædictis probationibus,
præſumeretur ex actuum multiplicitate, & temporis
diuturnitate: Rota *deciſ. 685. num. 4. par. 5. recent.*
Seraph. *deciſ. 306. num. 5. & 7.* & apud Poſtium *de-
ciſ. 139. num. 7.*

14. Imò iuriſdictio per præſcriptionem acquiſita cen-
ſetur priuatiuè, & non cumolatiuè: quod generali-
ter obtinet in quacumque poſſeſſione acquiſita per
præſcriptionem; vt priuatiuè quæſita cenſeatur: Fe-
lin. *in cap. paſtoralis. num. 5. in 8. limitat. de offic. Or-
dinar.* Ioan. Bapt. Ferret. *conſil. 142. num. 13.* Menoch.
lib. 2. præſumpt. 18. num. 24.

15. Quæ adeò vera ſunt, vt quamuis religioſi dicti
conuentus aliquos actus feciſſent, in præiudicium
præfatæ exemptionis; nullum tamen ex eorius quæ-
ſitum fuiſſet: quia cùm conuentus ſit immediatè ſub-
iectus Summo Pontifici, non potuit per aliquos actus
factos inter Priorem, religioſos, & Epiſcopum; præ-
iudicium inferre ſedi Apoſtolicæ, ſeu iuribus ipſius:
Gloſſ. *in cap. dilectus, in verb. generetur. de capell. mo-*
16. *nach.* Seraphin. *deciſ. 1025. num. 23.* † Adeo vt ip-
ſemet exemptus, contra quem forſan Epiſcopus præ-
ſcripſiſſet, opponere poſſit de iure ſedis Apoſtolicæ,
& ea ratione Epiſcopi præſcriptionem eludere: Abb.
*in cap. ad audientiam: ſub num. 12. in verſic. in con-
trarium tamen de præſcriptionib.* quem ſequitur *ibidem*
Felin. *ſub num. 17. verſic. & nota benè.* Lotter. *de re
benefic. lib. 1. quæſt. 14. num. 244. & 245.*

17. Hinc ſequitur, quòd Epiſcopo ad illum locum
accedenti non ſunt debita iura honorifica, neque re-
uerentialia, quæ ratione iuriſdictionis Epiſcopis ex-
hiberi ſolent: ſed ea duntaxat, quæ cuilibet Epiſco-
po extraneo ratione ſuæ Epiſcopalis dignitatis debe-
rentur: cùm exemptio ſit plena, & eius priuilegium
emanauerit à ſummo Pontifice: iuxta tradita per Pu-
teum *deciſ. 114. lib. 3. in correct.* poſt Felin *in cap. cùm
inter. de re iudic.* Rot. *deciſ. 111. numer. 26. part. 5.
recent.*

Vnde hodie dicti Religioſi, & Conuentus manu-
tenentur in poſſeſſione, ſeu quaſi, dictæ iuriſdictionis,
priuatiuè: in vim dictarum Bullarum, & priuilegio-
rum Apoſtolicorum: non obſtantibus quibuſcumque
Epiſcopi reclamationibus.

CAPVT LXI.

An, & quando, & in quibus caſibus Epiſco-
pus teneatur ſibi aſſumere duos adiunctos
ex capitulo, dum procedere vult contra
capitulares, vel contra ipſum capitulum
in caſum delicti. Et quando capitulares
dicantur præſcriptione acquiſiuiſſe ius co-
gnoſcendi de cauſis ſuorum capitularium,
priuatiuè ad Epiſcopū. Verùm priuatio di-
ſtributionum aduersùs negligentes, vel
delinquentes; ſit actus iuriſdictionalis; &
vtrùm mala fides authoris noceat ſucceſ-
ſori in beneficio. Denique de ſcientia, &
patiētia aduerſarij in præſcriptione in cer-
tis caſibus non requiſita; & de actibus fa-
ctis poſt completam præſcriptionem.

SVMMARIVM.

1. *Epiſcopus de iure communi habet poteſtatem cor-
rigendi, & puniendi omnes Eccleſiaſticos
ſuæ diœceſis.*
2. *Concilium Tridentinum mandans cauſas tractari
coram Epiſcopo, cum duobus adiunctis per
capitulum deputandis; non habet locum niſi
quoad capitula exempta.*
3. *Contra capitula exempta, & perſonas capitula-
res, Epiſcopus poteſt ſine adiunctis proce-
dere in viſitatione.*
4. *Capitulares qui bona Eccleſiæ adminiſtrarunt,
cogi poſſunt per Epiſcopum ad reddendas
rationes adminiſtrationis, in viſitatione.*
5. *Extra viſitationem, Epiſcopus ſine adiunctis pro-
cedere poteſt ad informationes, & ad ipſam
capturam in crimine concubinatus, & aliis
grauioribus.*
6. *Quando totum capitulum delinquit, poteſt Epi-
ſcopus procedere ſine adiunctis.*
7. *Confirmatio dicitur facta ex certa ſcientia, quan-
do totus tenor priuilegij, vel rei confirma-
tæ, inſeritur in Bullis vel litteris confirma-
tionis.*
8. *Epiſcopus poteſt præſcribere etiam priuatiuè ad-
uerſus capitulum iuriſdictionem, ex priui-
legio aut aliter capitulo competentem.*
9. *Præſcriptio priuatiua iuriſdictionis inducitur in
fauorem Epiſcopi aduerſus capitulum, cui
iuriſdictio competebat; ſi non obſtante oppo-
ſitione capituli, & illius contradictione,
Epiſcopus iuriſdictionem exercuerit.*

10. *Priuatio*

10. *Priuatio diſtributionum contra negligentes, vel delinquentes, non eſt actus ex quo capitulum poſſit prætendere ſe iuriſdictionem exercuiſſe.*

11. *Mala fides authoris non nocet ſucceſſori in beneficio, aduerſus alium, ad viſitatem ſuæ Eccleſiæ præſcribere volenti; quamuis dum agitur de alio ſucceſſore vniuerſali in propoſitum diuerſæ ſint DD. ſententiæ, vtrum hæredi noceat mala fides authoris.*

12. *Obſeruatio tranſactionis in certis capitibus, non nocet quoad alia eiuſdem capita non obſeruata.*

13. *Iuriſdictionis rediens ad primæuam cauſam fauorabilior eſt, & faciliùs admittendus.*

14. *Contraria obſeruantia aduerſus tranſactionem, quâ tollebatur Epiſcopi iuriſdictio, iuuat Epiſcopum etiam non probatâ ſcientiâ capituli.*

15. *Præſcriptio completa non tollitur, niſi per aliam præſcriptionem completam.*

PRætendente capitulo aduerſus Epiſcopum iuriſdictionem, & poteſtatem corrigendi, viſitandi, & criminali iudicio puniendi, in perſonas capitulares; vigore tranſactionum antiquarum à ſede Apoſtolica confirmatarum, & ſtatutorum eiuſdem capituli, nec non antiquæ poſſeſſionis: Dubitatum fuit de validitate, & executione dictarum tranſactionum & confirmationis ipſarum; & quomodò ad praxim deduci deberent, eueniente caſu delicti per aliquem ex canonicis commiſſi.

1. Reſolutio fuit data in primis, quòd ſi iuris communis diſpoſitionem attendamus; Epiſcopi iuriſdictionem habent, & authoritatem viſitandi, & corrigendi omnes perſonas Eccleſiaſticas in eius Diœceſi delinquentes; & nominatim canonicos Eccleſiæ cathedralis: *cap. 1. & cap. cùm Epiſcopus, de offic. Ordin. Clem. 1. eod. tit.* Gloſ. Pragmat. Sanctionis, *titulo de concubinar. verſic. quòd ſi ij. in verb. pertinet.*

2. Et Quamuis per Concil. Tridentin. *ſeſſ. 25. cap. 6. de reform.* Epiſcopus in dictis cauſis criminalibus contra perſonas capitulares intentatis, teneatur vocare duos adiunctos à Capitulo deputatos; illa tamen conſtitutio locum habet duntaxat in capitulis exemptionem ab Epiſcopali iuriſdictione prætendentibus, ſeu exemptis; prout declarauit Sacra Congregatio, nec non Rota Rom. apud Seraph. *deciſ. 493. num. 1.* Vnde cùm non cõſtaret de exemptione capituli prædicti, fruſtra prætendebat Epiſcopum teneri, in cauſis criminalibus aduersùs canonicos motis, procedere ſeruatâ formâ Concilij, circa adiunctos.

3. Imò quamuis de exemptione conſtitiſſet, poterat nihilominus Epiſcopus in viſitatione ſui capituli procedere ſine adiunctis, iuxta diſpoſitionem eiuſdem Concilij Tridentini *ſeſſ. 6. cap. 4.* Barboſ. *in collectan. ad d. Concilium. ſeſſ. 25. cap. 6. de reform. num. 17. & 18.* corrigendo potiùs quàm pœnâ delicti ordina-
4. riâ puniendo. † Et in eadem viſitatione cogere poteſt adminiſtratores bonorum, & redituum Eccleſiæ, ad reddendam rationem adminiſtrationis, etiam ſine adiunctis. Rot. *in recent. deciſ. 440. part. 1.*

5. Extra viſitationem autẽ, poteſt Epiſcopus aduersùs exemptos, ſine adiunctis facere proceſſum informatiuum, & procedere ad capturam, & detentionem effectiuam perſonarum; quando agitur de concubinariis, & aliis grauibus delictis, depoſitionem aut degradationem requirentibus, vbi de fuga timetur; ne iudicium reddatur eluſorium: vt expreſsè ſtatuit Concil. Triden. *d. ſeſſ. 25. de reformat. cap. 6. verſic. in criminibus tamen.* fusè Rota *deciſ. 4. per totam, part. 7. recentior.*

Poteſt etiam ſolus Epiſcopus aduerſus canonicos 6.
exemptos, & ſine adiunctis procedere; quando agitur de delicto commiſſo à toto capitulo, Seraph. *deciſ. 1050.* Quia ſi totum capitulum delinquat, nemine dempto; nullus ſupereſt canonicus qui poſſit eſſe adiunctus: cùm nemo iudex in cauſa propria eſſe debeat. Si verò ſit aliquis in capitulo qui non deliquerit, ille erit adiunctus: quia ius capituli in vno ex canonicis conſeruatur. Quòd ſi totum capitulum deliquerit, aduerſus ipſum Epiſcopum, ſeu Archiepiſcopum: non procedet Epiſcopus ſeu Archiepiſcopus, nec adiunctis opus erit; quia Epiſcopus iudicaret in cauſa propria: ſed hoc caſu, cognitio illius delicti ad ſuperiorem pertinebit: vt *ibidem* bene comprobat Seraphinus.

Cæterùm obſtare videbatur quædam antiqua tran- 7.
ſactio inter capitulum, & Epiſcopum inita, & à ſummo Pontifice confirmata ex certa ſcientia, & in forma ſpecifica; (quandoquidem totus illius tenor erat in Bulla confirmationis inſertus, iuxta diſpoſitionem textus *in cap. cùm dilecta. & in cap. penult. de confirmat. vtili vel inutili*) per quam conuentum fuit iuriſdictionem in cauſis canonicos tangentibus, inter Epiſcopum, & capitulum fore communem: quam etiam tranſactionem per aliquod tempus obſeruatam fuiſſe ſupponitur.

Sed huic tranſactioni obſtat legitima præſcriptio 8.
poſtea ſubſequuta; cùm per legitima tempora Epiſcopus plurimos & diuerſos actus priuatinæ iuriſdictionis in canonicos exercuiſſet per ſe, vel Vicarios generales; qui ſoli ad cognitionem & deciſionem cauſarum criminalium aduersùs canonicos proceſſerunt, ſine interuentione capituli, aut deputatorum ſeu adiunctorũ ipſius. Vnde priuatiuè fuit præſcripta iuriſdictio in fauorem Epiſcopi. Panormit. *in cap. audita. num. 7. de præſcript. & in cap. paſtoralis. num. 7. verſic. quoad ſecundum. de offic. Ordin.* & *ibidem* Felin. *num. 5.*

Et hoc tantò magis locum habet, quia cùm pro 9.
parte capituli & canonicorum fuiſſet facta aliàs oppoſitio, ſub eo prætextu quòd aſſerebant ſolum Epiſcopum in cauſis capitularium procedere non poſſe: fuit non obſtante huiuſmodi denegatione & oppoſitione proceſſum ad vlteriora in illis negotiis, ſeu litibus per ſolum Epiſcopum: quo caſu, à tempore denegationis, inchoata eſt præſcriptio, & poſſeſſio priuatiua: Abb. & Felin. *in d. cap. paſtoralis.* Menoch. *lib. 2. præſumpt. 18. num. 24.*

Quamuis autem nullus alius actus, ex quo poſſit 10.
prætendi iuriſdictio, factus fuerit per capitulum; tamen ex eo quòd proceſſit ſæpius ad priuationem aduerſus negligentes, aut delinquentes, prætendebat interrupiſſe priuatiuam illam Epiſcopi poſſeſſionem: ſed malè, nam iſti non ſunt actus iuriſdictionales; ſed leuis duntaxat correctionis, & potius quoad mores, quàm quoad iuſtitiam exteriorem: Panormitan. *in cap. cùm contingat. num. 28. de foro competen.* Gloſſa *in pragmat. ſanction. tit. de concubinar. §. quòd ſi ij. in verb. pertinet.* Rot. *deciſ. 432. part. 3. lib. 3. diuerſ.* Papon. *lib. 1. tit. 3. arreſt. 3.* vbi dicit fuiſſe declaratam nullam carcerationem cuiuſdam canonici factam authoritate capituli, & cauſam remiſſam ad Archiepiſcopum: quia Capitulum ſolùm habet iuriſdictionem correctionalem ad priuationem vocis in capitulo, & diſtributionum ad tempus, & ad ſimilia.

Neque poteſt opponi de mala fide Epiſcoporum: 11.
quia quidquid ſit de aliis ſucceſſoribus ſæcularibus,

vtrùm

vtrùm hæres poſſit incipere præſcriptionē à perſona propria: de qua varia dixerunt Gratian. *diſc. forenſ. cap.* 403. *num.* 15. Idémque *cap.* 52. *num.* 15. Honded. *conſil.* 82. *n.* 47. *lib.* 1 addit. ad Ludouiſ. *deciſ.* 249. *n.* 6. Theſaur. iun. *lib* 1. *quæſt.* 41. *num.* 11. Tamen quando agitur de ſucceſſore in Epiſcopatu, vel beneficio, aliáue dignitate Eccleſiaſtica; mala fides authoris non nocet ſucceſſori, Abb. Panormit. *conſil.* 29. *numer.* 11. *lib.* 2. Roman. *conſil.* 101. *num.* 5. Alex. *conſil.* 50. *num.* 7. *lib.* 2. *& conſil.* 63. *num.* 11. *& ſeq. lib.* 4. Tuſch. *littor. M. concluſ.* 22. *n.* 25. 28. *&* 51.

11. Et licèt tranſactio illa, de qua ſuperiùs *num.* 7. actum eſt; probaretur in certis caſibus i o ea contentis obſeruata: quia tamen capita erant ſeparata, & planè diuerſa à iuriſdictionis articulo: ideò obſeruantia illa in diuerſis capitibus, non præiudicaret quoad caput iuriſdictionis: Rot. *deciſ.* 354. *num.* 3. *par.* 4. *diuerſ.* per Gloſſ. *in cap. ſi de terra. in verb. tanto tempore. in fin. de priuilegijs.*

13. Quod multò magis locum habet, quia per obſeruantiam tranſactiooi contrariam, circa illum iuriſdictionis articulum iuriſdictio redit ad primæuam naturam; nempe ad Epiſcopum, qui in ea (*vt ſup. num.* 1. dictum eſt) habet de iure intentionem fundatam: vt dicit Gloſſ. *in d. cap. ſi de terra.*

14. Et contraria hæc obſeruatio, per quam iuriſdictio rediit ad Epiſcopum, non indiget probatione ſcientiæ, vel patientiæ capituli: Couarr. *in cap. poſſeſſor. in* 2. *part. relect.* §. *initium. numer.* 10. Ludouiſ. *deciſ.* 249. *numer.* 9. per text. *in l. ſi partem.* §. *ſi fundum. ff. quemadmod. ſeruit. amitt.* videlicet fauore libertatis, & quia res redit ad primæuum ſtatum. Vnde ſi quis habeat priuilegium non ſoluendi decimas; non exigitur eius ſcientia, & patientia, vt Eccleſia priſtinum ius circa decimarum exactionem recuperet: per text. *in cap. ſi de terra. de priuileg.* vt ibidem bene explicat Couarr. cum notat. in *cap. vigilanti. de præſcript.* vbi oſtenditur etiam contra ignorantes præſcribi ſaluo remedio reſtitutionis in integrum: ex traditis per Theſaur. *deciſ.* 133. *&* 114. Aliud eſſet, ſi ageretur de præſcribendo, vel poſſeſſionem acquirendo in præiudicium ipſius Epiſcopi: tunc enim illius ſcientia, & patientia eſſet probanda: Rot. *deciſ.* 600. *num.* 14.

15. *par.* 3. *tom.* 3. *recent.* † & actus aliqui contrarij facti per capitulum in præiudicium Epiſcopi, cui iam ius erat quæſitum per præſcriptionem; nullo modo nocebant Epiſcopo, tanquam facti poſt completam præſcriptionem: quia completa ſemel præſcriptio non tollitur niſi per aliam præſcriptionem completam, *l. nemo* §. *temporarioſ. ff. de reg. iur.* Burat. *deciſ.* 734. *num.* 10.

CAPVT LXII.

De eadem materia iuriſdictionis aduerſus Epiſcopum, per tranſactionem, aut præſcriptionem acquiſitæ; in cauſis perſonas capitulares concernentibus. De confirmatione ſummi Pontificis: an, & quando dicatur facta ex certa ſcientia. Quòd non obſtantibus exemptionibus Epiſcopus per modum viſitationis habeat morum correctionem. Cui competat ius conuocandi capitulum, & priuandi abſentes, aut delinquentes diſtributionibus.

SVMMARIVM.

1. *Canonici Eccleſiæ cathedralis de iure communi ſubſunt iuriſdictioni Epiſcopi.*
2. *Capitula multa ſunt quæ exemptionem habent à iuriſdictione Epiſcopi: veluti in Eccleſia Burdegalenſi, & alijs: ſed hoc caſu ſolet Epiſcopus procedere cum adiunctis per capitulum deputandis. Et an Epiſcopus de iure communi procedere poſſit ſine capitulo. Quid de conſuetudine ſeruetur. Ibidem.*
3. *Propter Epiſcopi ſæuitiam, capitulum poteſt petere ſe eximi ab eius iuriſdictione. Et ex quibus iuriſdictio priuatiuè conceſſa dicatur. Ibidem.*
4. *Iuriſdictionem capitulo priuatiuè ad Epiſcopum competere probatur ex diuturni temporis obſeruantia.*
5. *Tranſactionibus à ſede Apoſtolica confirmatis, non cenſetur per quaſcumque clauſulas generales derogatum.*
6. *Papa capitulum ab Epiſcopi iuriſdictione in totum eximere poteſt.*
7. *Capitulum exemptioni ſuæ non præiudicat, quamuis eâ vſum non fuerit, eo quòd exiſtimabat illis tranſactionibus fuiſſe derogatum per Concilium.*
8. *Confirmatio dicitur facta ex certa ſcientia, quando in ea totus tenor priuilegij, vel tranſactionis confirmatæ, fuit inſertus.*
9. *Clauſulæ generales non operantur circa ſcientiam rei confirmatæ, ſed in contrarium probationem admittunt.*
10. *Quando de Principis voluntate probanda agitur, ſi ad hoc certa forma non ſuit data, ſufficit quòd de illa quomodocumque legitimè conſtet.*
11. *Ex geminatione confirmationis colligitur illam ex certa ſcientia factam fuiſſe.*
12. *Certa ſcientia Papæ colligitur ex mentione litiſpendentiæ facta in reſcripto.*
13. *Faciliùs præſumendum eſt confirmationem factam fuiſſe ex certa ſcientia, quando agitur de tranſactionibus & concordijs; quàm ſi ageretur de ſtatutis confirmandis.*
14. *Papa dicitur habuiſſe ſcientiam alicuius negotij, quando illam habuit mediantibus commiſſarijs ab ipſo deputatis.*
15. *Epiſcopus, non obſtantibus exemptionibus, poteſt ſolus procedere contra capitulares quoad morum correctionem; per viam viſitationis.*
16. *Non tamen ſub prætextu viſitationis poteſt procedere iudicialiter, nec formare proceſſum.*
17. *Capitulum habet ius cogendi per viam ſubtractionis diſtributionum.*
18. *Conuocare poteſt Epiſcopus capitulum, quando non agitur de ipſius intereſſe.*
19. *Epiſcopus non poteſt conuocare capitulum in caſibus, in quibus ipſe iudex eſſe non poteſt.*
20. *Epiſcopus licèt in certis caſibus poſſit conuocare capitulum, in eo tamen votum dare non poteſt.*

CAſus iſtius capituli non modò diuerſus, ſed etiam contrarius eſt præcedenti; cùm hîc ſupponamus capitulum ex tranſactionibus per ſummos Pontifices in forma ſpecifica confirmatis, acquiſiuiſſe, & confirmaſſe iuriſdictionem priuatiuè quoad Epiſcopum, non obſtante iuris communis diſpoſitione: † per

1. † per quam Canonici & alij Eccleſiaſtici ſupponuntur Epiſcopali iuriſdictioni : *cun. cum omnes Baſilica. 16. queſt. 7. cap. conquerente. de offic. Ordin. cap. cum Epiſcopus. eod. tit. lib. 6.* & ſæpius fuit iudicatum per Rotam, vt *deciſ. 525. part. 3. recentior. & ubi paſſim.*

2. Nec nouum eſt, vt capitulo priuatiuè competat iuriſdictio : nam illam multa capitula ex tranſactionibus, aut aliis legitimis titulis quæſitam habent : ita vt Decani, Canonici & Capitulum, Beneficiati & alij capellani, aliique Eccleſiæ inſeruientes, exempti ſint à iuriſdictione Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & aliorum officialium ; quorum cauſæ debent recognoſci & iudicari per vnum, aut plures iudices à capitulo deputandos ; prout in Eccleſia Biturricenſi, Lemouicenſi, & Pictauienſi : vt teſtatur Chopinus *de ſacra politia lib. 2. tit. 4. & monaſticon. lib. 1. capit. vlt.* & ſimile ius prætendunt plures aliæ Eccleſiæ : vt teſtatur addit. ad Papon. *lib. 1. tit. 3. arreſt. 3.* pro quibus diuerſimodè ſecundùm facti circumſtantias, & tranſactionum ac præſcriptionum varietatem iudicandum eſt, circa competentiam, vel incompetentiam iuriſdictionis.

Vtrùm autem de iure communi Epiſcopus ſolus ſine capitulo procedere, & iuriſdictionem exercere queat ; an verò capituli conſenſum, vel conſilium capere teneatur? diſputatum fuit aliàs apud Puteum, *deciſ. 91. lib. 3.* Sed apud Verall. *deciſ. 202. part. 2.* dicitur Epiſcopum de iure communi ſine capitulo cauſas criminales cognoſcere non poſſe: *can. Epiſcopus nullus. 15. quaſt. 7.* Mantic. *deciſ. 207. numer. 2.* Quidquid ſit ; ex conſuetudine generali, Epiſcopi, ceſſante tranſactione, aut contrario titulo ; de omnibus cauſis ſoli, & ſine capitulo ſolent cognoſcere; vt quotidie fieri videmus : & teſtatur poſt Geminianum & Bellameram, Card. Thuſc. *litter. C. concluſ. 259. numer. 12.*

Vnde cùm ex antiquis tranſactionibus capitulum acquiſiuerit iuriſdictionem ; & facultatem deputandi judices, notarios, & officiales; & de cauſis canonicorum, & aliarum perſonarum dictæ Eccleſiæ priuatiuè ad Epiſcopum cognoſcendi in prima inſtantia: non ſolùm propter perſonam ipſius Epiſcopi, & il-
3. lius ſæuitiam, † quæ iuſtam præbebat cauſam exemptionis ab eius iuriſdictione, Achil. de Graſſ. *deciſ. 16. de priuileg.* ſed etiam propter ius fundatum in priuilegiis, & ſtatutis antiquis ; quorum originalia dicebantur fuiſſe furto ſublata à quibuſdam Epiſcopi domeſticis : & à ſummo Pontifice dictæ tranſactiones fuerant approbatæ & confirmatæ. Tandémque vltimo loco alia tranſactio acceſſerat per ſummum etiam Pontificem confirmata : ſequitur non eſſe de capituli poteſtate diſputandum.

Nam per hanc vltimam tranſactionem confirmatam, vt ſupra, conuentum fuerat & concordatum inter Epiſcopum & Capitulum : Quòd de cætero dominus Præpoſitus & Capitulum dictæ Eccleſiæ poſſent creare & inſtituere, nomine eiuſdem capituli vnum Iudicem, Procuratorem, Graffarium, & vnum ſeruientem pro exercitio iuſtitiæ in cauſis ciuilibus, & pecuniariis ; qui inter canonicos, perſonatus, habituatóſque dictæ Eccleſiæ, & quoſcumque alios, cauſas contra dictos canonicos & habituatos mouere volentes, in prima inſtantia, vſque ad appellationem cognoſcat, nec non exceſſus, & delicta prædictarum perſonarum intra ciuitatem corrigat, certis in dicta tranſactione criminibus exceptis; dummodò intra tres menſes dicta delicta puniat, & de illis iuſtitiam faciat, & aliàs prout in dicta tranſactione pleniùs continetur. Cum pacto expreſſo quòd omnes & ſinguli ſucceſſores in dicto Epiſcopatu teneantur in eorum ingreſſu, & adeptione dignitatis Pontificalis, præſtare debitum iuramentum eidem capitulo, de obſeruando dictam compoſitionem : prout in effectu dictus Dominus Epiſcopus eandem tranſactionem tam per ſe, quam per Dominos Antiſtites ſucceſſores ſuos in eodem Epiſcopatu canonicè intrantes, & eo nomine ſe celebrare dixit, & declarauit. Fuitque dicta tranſactio poſtea per ſummum Pontificem legitimè confirmata, vt ſic ſine dubio, afficiat etiam omnes in dicto Epiſcopatu ſucceſſores. iuxta *cap. veniens. de tranſactionibus.*

Sequitur non eſſe dubitandum, quin capitulo iuriſdictio in prima inſtantia, quoad prædictas cauſas, priuatiuè competat : quia licèt in dubio cumulatiua tantum iuriſdictio conceſſa cenſeatur, quando agitur de præiudicando Epiſcopo, cui ordinaria competit iuriſdictio : tamen hoc intelligendum eſt, niſi conſtet de contraria mente : Coccin. *deciſ. 316. num. 7.* aliàs, ceſſantibus coniecturis in contrarium, ſemper conceſſio eſt cumulatiua : Burat. *deciſ. 912. num. 4. & 5.* vbi dicitur hoc procedere, etiamſi in conceſſione adeſſet dictio taxatiua. Gonſal. *ad regul. 8. §. 2. proœmiuls num. 30.*

Tamen animus concedentis colligitur, tum ex eo quòd conceſſio facta fuit fauore certarum perſonarum, quarum intereſt alios non habere iudices : Ludouiſ. *deciſ. 4. num. 6.* tum etiam quia conceſſio iuriſdictionis, non fuit facta à ſummo Pontifice motu proprio; ſed ad partis requiſitionem : hoc enim caſu, non cumulatiuè, ſed priuatiuè cenſetur data iuriſdictio. Rot. *deciſ. 37. numer. 1. part. 1. recent.* Trentacinq. *lib. 1. tit. de iuriſdict. num. 4.* adden. ad Ludouiſ. *d. deciſ. 4. num. 20.* tum & denique quia Epiſcopo non reſeruatur per dictam tranſactionem iuriſdictio, niſi in duobus capitibus; nempe in ſecunda inſtantia, & in caſum negligentiæ ſemeſtris deputatorum à capitulo in prima : exceptio igitur certorum caſuum, firmat regulam in aliis : vt ſunt iura vulgata.

Sed ad omnem tollendam difficultatem, capitu- 4.
lum allegabat antiquam & immemorialem obſeruantiam priuatiuæ iuriſdictionis, quæ ſola ſufficeret: Rot. *deciſ. 717. numer. 5. part. 4. diuerſ.* & generale eſt, vt quando vtrumque concurrit, nempe titulus, & poſſeſſio immemorialis ; iuriſdictio acquiſita cenſeatur priuatiuè, & non cumulatiuè : *cap. irrefragabili. §. exceſſus. de offic. Ordin.* & ibi Felin. *numer. 5.* Ioann. Baptiſt. Ferret. *conſil. 142. num. 13.* Barboſ. in *l. 1. artic. 4. num. 39. ff. de iudic.* Menoch. *lib. 2. præſumpt. 18. num. 24.* Mantic. in noſtris terminis *deciſ. 296. num. 1.*

Neque dicta tranſactio per ſummum Pontificem 5.
confirmata, fuit abrogata per Concilium Trident. *ſeſſ. 25. de refor. c. 6 & ſeſſ. 6. cap. 4.* Quia licèt ibi adſit clauſula, *Non obſtantibus quibuſcumque conſuetudinibus, conuentionibus & iuramentis*, non tamen per eam ſublatæ cenſentur tranſactiones à ſede Apoſtolica confirmatæ : quia illis per quaſcumque clauſulas generales non cenſetur derogatum; Puteus *deciſ. 172. num. 2. lib. 3.* Rot. apud Achill. de Graſſ. *deciſ. 3. de pact. num. 2.* Barboſ. ad Concil. Triden. *ſeſſ. 24. de reformat. cap. 20. num. 88.* ſuppoſito quòd concordiæ & tranſactiones ſint à ſede Apoſtolica confirmatæ ex certa ſcientia : Gonſal. *ad regul. 8. Cancell. gloſ. 25. num. 14.* vbi propterea concludit capitula Eccleſiæ Burgenſis, & Sagontinenſis, & alia ſimilia non ſubeſſe viſitationi Epiſcopi ; etiam poſt Concilium : quia ante illud habebant cum Epiſcopis deſuper concordias à ſede Apoſtolica, ex certa ſcientia confirmatas.

mātas. Ideo non obſtat Concilium Tridentinum diſponens, non obſtantibus quibuſcumque conſuetudinibus, etiam immemorialibus; nec non concordiis, & tranſactionibus; quæ ſuos tantùm obligent authores. Quia talis clauſula non comprehendit concordias, à ſancta ſede Apoſtolica; ex certa ſcientia confirmatas. Ita etiā fuit deciſum per Rot. *deciſ.715. part.4.diverſ.* vbi concluditur aliud ſtatuendum eſſe, quando confirmatio fit in forma communi.

6. De poteſtate Papæ nefas eſſet dubitare: quia nemo negat, quin Papa poſſit in totum eximere capitulum ab Epiſcopi iuriſdictione: Achill. de Graſſ. *deciſ.15. de priuil.* Multò magis id facere potuit in caſibus, per tranſactiones ſpecificatis, & limitatis.

7. Plus dico; quòd ſi capitulum credens per Concilium Tridentinum fuiſſe dictis concordiis, à ſede Apoſtolica ex certa ſcientia confirmatis, derogatum; ſub hac falſa opinione non fuiſſet vſum præfatis tranſactionibus, etiā per plures annos; iuribus ſuis minimè præiudicaſſet. Gonſal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 31. *num.*42. *& gloſſ.*25. *n.* 14. vt per Eminentiſſimos Cardinales Concilij interpretes fuiſſe declaratū, teſtatur Barboſa.

8. Quòd autem dictæ tranſactionis confirmatio, per ſummum Pontificem facta fuiſſet ex certa ſcientia; conſtabat ex eo quòd licèt totus illius tenor ad longum non fuiſſet inſertus in libris confirmationis: tota tamen illius ſubſtantia narrata fuerat: nam dicta littera hoc in effectu continebat: quòd cùm aliàs inter Dominū Epiſcopum, & capitulum fuiſſent intentatæ lites ſuper iuriſdictione, & cognitione cauſarum ciuilium & criminalium; prætēdente capitulo ſingulis annis duos ex canonicis eligere, qui in canonicos, & alios in dicta Eccleſia habituatos, cum omnimoda exemptione ab Epiſcopi iuriſdictione illam exercerent: quod ipſis primò conceſſū, poſtea verò per alias litteras ad Epiſcopi requiſitionem fuerat reuocatum: tandem proceſſum fuit ad huiuſmodi tranſactionem; videlicet quòd de cætero capitulum vnum Iudicem ſeu Officialem, cum vno procuratore, & Notario, deputare poſſet pro iuſtitiæ exercitio; qui nomine capituli iuriſdictionem exercerent; & coram illo iudice omnes cauſæ tam ciuiles, quàm criminales; per canonicos, habituatos & alias perſonas dictæ Eccleſiæ inter ſe, ſeu per alios contra eos, etiam pro tempore mouendæ; in prima inſtantia tractari, & per appellationem ad Epiſcopum pro tempore exiſtentem, deuolui deberent: quódque delinquentes, exceptis tunc expreſſis caſibus, infra ſemeſtre poſt denunciationem delicti punirentur; aliàs cauſa ad Epiſcopum ſeu eius Officialem deuolueretur. Et ſic cùm ſummo Pontifici fuerit in effectu expoſitus totus tenor tranſactionis; concludendum eſt illius confirmationem ex certa ſcientia factam fuiſſe: Rot. *deciſ.* 166. *num.* 3. *part.*5. *recent.* vbi dicitur, ſufficere ſummo Pontifici, totius facti ſubſtantiam fuiſſe narratam; (poſt Abbat. *in cap. qui diuerſitatem numer.*9. *in fine, de conceſſ. praben.*) *& deciſ.* 338. *n.* 2. *&* 339. *num.* 3. *part.* 1. *recent.* vbi poſt plures DD. concluditur; reſcriptum; mandans Commiſſario de confirmando concordiam; conceſſum in forma ſpecifica & ex certa ſcientia, cenſendum eſſe; quando ſummo Pontifici totus tenor tranſactionis, aut illius ſubſtantia narrata fuit.

9. Non tamen fieri debet magnum fundamentum in clauſulis confirmationis, veluti in clauſula, *ex certa ſcientia*, & ſimilibus: quia iſtæ clauſulæ generales non multùm operantur; & admittunt probationem in contrarium. Thuſc. *litter. C. concluſ.* 340. *num.* 28. Barboſ. *de clauſul. cap.*59. *num.* 41. ſed præcipuum fundamentum ex quo confirmatio ex certa ſcientia facta dici poteſt, deſumendum eſt ab expreſſione totius ſubſtantiæ tranſactionis: vt aduertit, & bene quæſtionem examinat Garc. *de benefic. part.*3. *cap.*2. *numer.*230. *& ſeq.* † Quidquid ſit, cùm certa 10.
ſcientia, & determinata ac enixa Papæ volūtas omnia faciat hac in re, ſufficit vt illa, quomodocumque concludenter probetur; cùm in eius declaratione non ſit data certa forma, quamuis in dubio adſit præſumptio contra eum, qui certam ſcientiam allegat; quæ onus probandi in eum transfert: prout hæc bene explicat Sanch. *in precept. decalog. lib.*7. *cap.*29. *num.* 144.

Colligitur etiam alia ratione certa Pontificis 11.
ſcientia, & voluntas ex actuum geminatione; cùm idem ſummus Pontifex de lite, quæ tunc vertebatur inter Epiſcopum, & capitulum; bis reſcripſerit: vnde cùm poſtea ex interuallo iterùm ſuper eodem negotio reſcripſit, & tranſactionem confirmauit, præſumitur de omnibus informatus, & ex certa ſcientia ad talem confirmationem proceſſiſſe: Thuſc. *litter. C. concluſ.* 341. *num.*10. † cùm etiam in reſcripto con- 12.
firmationis facta fuerit expreſſa mentio litis pendentis, ex quo reſultat præſumptio certæ ſcientiæ Pontificis confirmantis, Thuſc. *d. concluſ.* 341. *num.* 11. Maximè quia ſummus Pontifex, præuiā illius litis euocatione, proceſſit ad confirmationem; cùm ſufficiat quomodocumque probari ſcientiam, & voluntatem confirmantis. Thuſc. *ibidem. num.* 12. Sanch. *loco proximè citato*, Rot. *deciſ.* 166. *num.* 6. *part.* 5. *recent.* vbi ſufficit quòd voluntas Papæ ex præcedentibus, & ſequentibus eliciatur. Imò certam ſcientiam ſummi Pontificis confirmantis, etiam per teſtes probari poſſe determinat Rota. *deciſ.* 210. *num.*2. *in fin. part.* 1. *recent.*

Multò autem faciliùs hoc in caſu admittenda eſt 13.
certæ ſcientiæ probatio; cùm non agatur de confirmatione plurium rerum in genere, ſicut quando tractatur de confirmandis ſtatutis; tunc enim non ita facile exiſtimandum eſt ſummum Pontificem illorum omnium certam, & ſpecificā habuiſſe notitiam. Aliud dicendum eſt quando agitur de confirmatione rei particularis, veluti vnius concordiæ circa certam litem: quia in actu indiuiduo, & in particulari, magis præſumitur certa ſcientia; quàm dum diſponens ſe refert ad plures actus: prout explicat Aretin. *conſil.* 8. *num.*6. quem ſequitur Thuſc. *litter. C. concluſ.*708. *num.* 14.

Et cùm Papa Commiſſarios deputauerit, mandans 14.
illis vt poſtquam de dicta concordia legitimè conſtiterit, & prout in ea continetur; omnia & ſingula in ea contenta approbent, & obſeruari mandent; ſatis dicitur habuiſſe plenam omnium notitiam, cùm illam habuerit per commiſſarios ab ipſo deputatos. Rot. *deciſ.* 192. *num.* 3. *part.* 1. *recent.* Thuſc. *d. concluſ.* 341. *num.* 2.

Negandum tamen non eſt, quin Epiſcopus per 15.
viam viſitationis, & correctionis morum procedere poſſit contra capitulares, & alios eiuſdem capituli habituatos: tum quia hoc non fuit ſublatum per tranſactionem: tum etiam quia ex Concilij Triden. diſpoſitione derogatum eſt omnibus conuentionibus, & conſuetudinibus etiam immemorialibus à ſede Apoſtolica ex certa ſcientia non confirmatis. Rot. *deciſ.* 62. *num.*2. *part.* 1. *recent.* Non enim poteſt dici quòd Papa per ſuam confirmationem voluerit plus concedere partibus, quàm peteretur; vel in tranſactione confirmata contineretur. Alioquin ſi id Papa nominatim expreſſiſſet, non videretur per Concilium huic expreſſæ confirmationi derogatum: vt ſupra diximus, *numer.* 5. ſed de hoc nihil in tranſactione: ergo nec in confirmatione il-

16. lius. † Non tamen ſub prætextu viſitationis, poterit Epiſcopus procedere in forma iudicij, nec proceſſum formare; niſi datâ capituli officialium negligentiâ iuxta formam tranſactionis. Rot. *deciſ.* 168. *part.* 1. *recent.*

17. Quod autem attinet ad capitula iuriſdictione carentia; certum eſt illis nihilominus competere ius corrigendi, & caſtigandi ſeu coercendi perſonas in Eccleſia ſua habituras; veluti per ſubtractionem fructuum, & diſtributionum, ſeu vocis in capitulo ad tempus; quod habet in ſe quamdam iuriſdictionis ſpeciem. Abbas in *cap. cum contingat. colum.* 9. *numer.* 28. *de for. competen.* & habetur in *pragmat. ſanctione.tit. de concubinariis*, §. *quod ſi hi ad quos. in verb. pertinet.* & notatur *in cap. quanto. de offic. Ordinarij.* & dixi *cap. præcedenti, numer.* 10.

18. Quia verò pro parte eiuſdem capituli quæſitum fuit, an & quando Epiſcopus poſſit congregare capitulum, & quam in eo authoritatem habeat? Reſponſum fuit poſſe Epiſcopum conuocare capitulum in loco capitulari conſueto, canonicorum vota exquirere, & collectis votis concluſionem elicere; exceptis tamen caſibus, in quibus de eius, aut ſuorum intereſſe agitur: vt notat Barbos. *de Epiſcop. part.* 3. *allegat.* 73. *num.* 16.

19. Intellige vt capitulum conuocare poſſit Epiſcopus in caſibus, in quibus iudex eſſe poteſt; ſecùs in aliis in quibus iudex eſſe nequit: vt idem Barboſa teſtatur *d. alleg.* 73. *num.* 18. *& ad Concil. Triden.*

20. *ſeſſ.* 25. *cap.* 6. *num.* 42. *& ſeq.* † In quo capitulo vocem non habebit Epiſcopus: vt probatur ex verbis Concilij, *vota exquirat:* Barboſ. *d. ſeſſ.* 25. *cap.* 6. *numer.* 47.

CAPVT LXIII.

Vtrùm confratres capellæ intra limites parochiæ, nouiter erectæ, poſſint petere ſe manuteneri in quaſi poſſeſſione vſus campanarum aduersùs Parochum prohibentem. Et ad quem ſpectent oblationes quæ fiunt in illa capella, de cuſtodia clauis Eccleſiæ Diuo Petro conſecratæ, & eleemoſinæ quæ dantur ob applicationẽ ferri candentis, ijs qui laborant morſu canis rabidi. Et Vtrùm noua capella poſſit ædificari in præiudicium Eccleſiæ parochialis. Et in quo conſiſtant iura parochialia, tam circa ſepulturas, quàm alia ad explicationem clauſulæ, *ſaluâ iuſtitiâ Eccleſiæ Parochialis.*

SVMMARIVM.

1. *Cura campanarum Eccleſiæ pertinet ad officium cuſtodis.*
2. *Confraternitas, quæ eſt in quaſi poſſeſſione vſus campanarum, poteſt petere ſe in ea manuteneri.*
3. *Quando agitur de cultu diuino, non poteſt dici materia facultatiua.*
4. *Pulſatio campanarum permittitur confraternitatibus in eorum capellis, ſine præiudicio ſeruitij Eccleſiæ parochialis.*
5. *Pulſatio campanarum ſpectat ad inferiores clericos.*
6. *Non eſt permittenda laicis pulſatio campanarum ſine licentia cuſtodis Eccleſiæ, vel præsbiteri parochialis.*
7. *Pulſans campanas ſine licentia præsbiterorum, dat operam rei illicitæ; ideò ſi ſequatur homicidium, tenetur. Fallit ſtante conſuetudine in contrarium.*
8. *Oblationes ſpectant ad Parochum, non ad Rectorem capellæ: diſtingue vt ibi.*
9. *Ex perceptione oblationum arguitur curam ad eum, qui illas percipit, ſpectare.*
10. *Eleemoſinæ, quæ dantur ob applicationem clauis Eccleſiæ ad curandos canum morſus, pertinent ad Parochum: & de hac clauis applicanda conſuetudine.*
11. *Adminiſtratio oblationum ad certum vſum factarum pertinet ad Parochum.*
12. *Cuſtodia clauium Eccleſiæ non ſpectat ad laicos.*
13. *Oſtiarij ordo ſacer eſt, & ad eum pertinet cuſtodia clauium Eccleſiæ: & alia, de quibus ibid.*
14. *Per traditionem clauium oſtiario factam imprimitur character ſecundum Canoniſtas, contra Theologos.*
15. *Indignum eſt laicos munus exercere, quod Chriſtus ipſe exercere voluit; dum dixit*, Attollite portas, &c.
16. *Noua capella ſine Epiſcopi licentia nequit ædificari.*
17. *Eccleſia parochialis poteſt nunciare nouum opus ædificanti capellã, intra limites ſuæ parochiæ.*
18. *Cum quibus moderationibus, & conditionibus concedi poſſit facultas nouam capellam, vel Eccleſiam intra limites parochiæ erigendi. Et quæ ſit vis, & effectus clauſulæ*, ſaluâ iuſtitiâ Eccleſiæ parochialis.
19. *In quo conſiſtant iura parochialia.*
20. *Iura parochiæ primò conſiſtunt in eo, quòd quilibet diebus feſtis miſſam audiat in ſua parochia: ſed hoc eſt de conſilio, non de præcepto.*
21. *Secundò, vt parochiani ſacramenta ab Eccleſia parochiali recipiant.*
22. *Tertiò, vt ius ſepeliendi competat parochiæ, niſi ſepultura fuerit in aliâ Eccleſiâ electa; vel alibi ſit ſepulchrum maiorum.*
23. *Quartò, ius quartæ funeralis competit parochiæ, quæ in hoc habet intentionem fundatam.*
24. *Quintò in iure decimarum.*
25. *Sextò, in iure percipiendi oblationes, & alias ſpirituales obuentiones.*
26. *Vtrùm Eccleſia parochialis poſſit facere officium in aliena Eccleſia, ad quam corpora defunctorum portantur tempore funeris? Refertur deciſio Rotæ quòd parochia non poſſit ibidem officium facere; ſed hoc ſpectat ad illam Eccleſiam, in qua corpus ſepelitur.*
27. *Parochi non poſſunt cogere vt officia nouemdialia, & finis anni, pro mortuis fiat in eorum Eccleſiis; quando corpus ſepultum eſt in alia Eccleſia.*

PRior quidam & Parochus cupiens euitare præiudicium, quod iuribus ſuis inferebatur per erectionem confraternitatis, & capellæ nouiter erectæ intra limites ſuæ parochiæ: varias propoſuit difficultates, quarum reſolutio ex ſequentibus concluſionibus elicitur.

Prima

1. PRima ergo concluſio eſt, quòd licèt regulariter
cura campanarum ad populum conuocandum
vt diuina audiat officia, pertineat ad officium cuſto-
dis; *capit. 1. de offic. cuſtod.* in illis verbis: *In cano-
nicis horis ſigna tintinnabulorum pulſanda, ipſo Ar-
chidiacono iubente. ab eo pulſentur, &c.* † Si ta-
2. men aliqua confraternitas, vel capella ſit in quaſi
poſſeſſione vſus campanarum cuiuſdam Eccleſiæ,
in ea manuteneri debet: cùm illa poſſeſſio non ſit
acquiſita per modum facultatis; † attento quòd
3. agitur de cultu diuino, quo caſu non eſt materia
facultatiua. Abbas *in cap. ſuam nobis. numer. 8. de
ſimon.* Ludouiſ. *deciſ. 162. in addit. litter. C. verſic.
tertiò vbi agitur.* Vnde in *dicta deciſ. 360.* conclu-
ſum fuit, dandam eſſe confraternitati reintegra-
tionem in quaſi poſſeſſione recipiendi ornamenta
neceſſaria pro diuinis officiis celebrandis; nec
non vſus campanarum ab Eccleſia collegiata eiuſ-
dem loci.

Secunda concluſio. Caſu quo pro parte confra-
4. ternitatis probata fuiſſet legitima quaſi poſſeſſio
vſus campanarum: illa tamen non deberet concedi,
niſi cum clauſula, *ſine præiudicio ſeruitij Eccleſiæ pa-
rochialis:* argumento *text. in extrauag. quia cunctos.
de offic. cuſtod.* vbi prohibetur religioſis ne in futu-
rum plures, ſed vnam duntaxat campanam habeant,
ne cultui diuino & officiis Eccleſiarum præiudicium
fiat: & in *capit. patentibus 10. de priuilegiis.* vbi
Templariis, Hoſpitalariis, & aliis permittitur vſus
campanarum; ita tamen vt non fiat præiudicium aliis
Eccleſiis.

5. Tertia concluſio. Pulſatio campanarum ſpectat
ad clericos inferiores: *capit. perlectis. 26. diſtinct.*
Abbas *in capit. Ioannes. de homicid.* † Ideo talis
6. pulſatio campanarum non eſt laicis, ſed ſolis cle-
ricis permittenda: cùm omnes Eccleſiarum parochia-
lium Rectores teneantur ſecum habere clericum in-
ſeruientem. Laici autem ſine permiſſione cuſtodis,
Eccleſiæ campanas pulſare non debent, vel niſi ex li-
7. centia presbiteri parochialis. † Aliàs qui campanas
pulſat, dicitur dare operam rei illicitæ: vt notat Ab-
bas in *dict. cap. Ioannes.* vbi dicit, quòd ſi, laico
campanam ſine licentia præsbiteri pulſante, tintin-
nabulum cadens hominem occidat; laicus punitur,
vti dans operam rei illicitæ. Quod tamen intelli-
gendum eſt, niſi conſuetudo eſſet in contrarium, vt
laici campanas pulſarent: vt ipſe fatetur. *num. 4. in
fine.*

8. Quarta concluſio. Oblationes, quæ fiunt in ca-
pella nouiter ædificata, pertinent ad Parochum; non
autem ad Rectorem capellæ. Barboſ. *de offic. Parochi.
cap. 24. num. 22.* ita vt ſi quid relictum fuerit intuitu
ipſius capellæ, ipſi quidem capellæ debeatur, ad vſum
videlicet ad quem oblationes factas eſſe conſtat: ſi
verò non conſtat, in dubio ſpectant ad Parochum.
Ad ipſum tamen Parochum in omni caſu ſpectat ad-
miniſtratio iſtarum oblationum: quia ſi proprietas
ipſius eſt, quando non dantur ad certum vſum; mul-
tò magis illarum adminiſtratio, quando dantur ad
vſum definitum. Barboſ. *dict. cap. 24. num. 30.* Ioan.
Bapt. Ferret. *conſil. 143. num. 4.* Rota *deciſ. 489. nu-
9. mer. 3. part. 3. recent.* † Vbi ex receptione oblatio-
num facta per Rectorem, arguitur curam apud ip-
ſum eſſe; non autem apud capellanum qui oblatio-
nes non percipiebat. Borell. *in ſumma omnium de-
ciſ. lib. 1. tit. 18. num. 22.* † Quod locum eadem ra-
10. tione habet in omnibus obuentionibus ſpiritualibus,
qualis eſt ea quæ procedit ex eleemoſinis, quæ dan-
tur propter applicationem clauis feruentis, Eccleſiæ
ſancti Petri, factam iis qui morſu canis rabioſi læſi
fuerunt: prout de omnibus obuentionibus ſpiritua-
libus generaliter loquitur Troil. Maluer. *in tractat.
de oblation. part. 4. numer. 11. fol. mihi 317. volum.
15. tractatuum antiquor.* Et ita determinatum fuit per
Rotam Romanam oblationes ſpectare ad Parochum,
niſi fuerint in determinatum vſum datæ. † Et ea- 11.
dem, ac maiori ratione ad eumdem Parochum ſpe-
ctat adminiſtratio oblationum, quæ in certum
vſum erogatæ ſunt: coram Merlino *deciſion. 37. à
numer. 9. ad 12. part. 5. recent.*

Quinta concluſio. Claues Eccleſiæ, ſiue templi, 12.
in manibus laicorum eſſe non debent: cùm pro
cuſtodia clauium Eccleſiæ inſtitutus fuerit ordo
Oſtiarij, qui vnus eſt ex minoribus ordinibus: ille
enim eſt qui ianuis templi præficitur: *capit. cleros
§. Oſtiarij. 21. diſtinct.* † Et ideo Oſtiarij munus 13.
eſt, ſacras ædes tueri; aperire & recludere, &
omnia quæ intus & extra ſunt cuſtodire; fideles
recipere & infideles ac excommunicatos repellere.
Ideo ei qui ad hunc ordinem promouetur, verba
hæc per Epiſcopum in traditione clauium profe-
runtur: *ſic age quaſi redditurus Deo rationem pro
iis rebus quæ his clauibus recluduntur:* † & Oſtia- 14.
rio imprimitur character in traditione clauium, de
Graſſ. *part. 1. libr. 1. capit. 9. numer. 18. & nu-
mer. 6.* Carol. de Graſſ. *de effectibus cleric. in præ-
lud. numer. 283.* Canoniſtæ ſiquidem magis com-
muniter tenent imprimi characterem contra Theo-
logos Rot. *deciſ. 50. num. 6. & 24. part. 5. recent.* † In- 15.
dignum igitur eſt laicos id muneris exercere quod
Chriſtus ipſe exercuit, dum à templo eiecit ven-
dentes, & ementes; & dum dixit, *Attollite portas, &
eleuamini portæ æternales, &c.* vt dicit de Graſſ.
loc. citat. & notatur in *capit. Oſtiarius. 23. di-
ſtinct.*

Sexta concluſio. Noua capella ædificari non po- 16.
teſt, ſine licentia Epiſcopi; Gloſſ. *in capit. placuit.
in verb. detem. 1. quæſt. 2.* Calderin. *conſil. 20. de
iure Patronat.* Ricc. *in praxi aurea variar. reſol. ca-
pit. 11. per tot.* textus eſt in *authent. ne quis orator.
citr. ſcient. Epiſc. ædific. collat. 5.*

Septima concluſio. Eccleſia Parochialis ſeu Re- 17.
ctor illius poteſt nouum opus nunciare ædificanti
nouam Eccleſiam, intra Parochiæ ſuæ limites; pro-
pter intereſſe quod habet ratione oblationum, ſe-
pulturarum, & aliarum obuentionum: vt tenet, &
deciſum refert Guid. Pap. *deciſ. 360.* per to-
tam.

Octaua concluſio. Non poteſt intra limites paro- 18.
chiæ, inaudito Parocho, noua Eccleſia ædificari;
cùm in omni licentia quæ conceditur in ſimili caſu
apponi ſoleat clauſula, *ſine præiudicio Eccleſiæ Pa-
rochialis:* vel, *ſaluâ iuſtitiâ Eccleſiæ parochialis:* &
quòd excipiantur dies Natalis Domini, Reſurrectio-
nis, & Pentecoſtes; in quibus ibi celebrare non
liceat, Barboſ. *de poteſt. Paroch. libr. 1. cap. 1. num. 26.
& cap. 11. num. 1. & 2.* vbi refertur ſacræ Congre-
gationis declaratio.

Nona concluſio. Iura Eccleſiæ parochialis ſunt 19.
ea quæ ſequuntur, iuxta Abbat. *in rubric. de Pa-
roch. num. 2.* † Primò, vt Parochiani diebus feſti- 20.
uis miſſam audiant in propria parochia: *capit. 2. de
Paroch.* Sed hoc non obſeruatur; imò ſatisfit præce-
pto, audiendo miſſam in alia Eccleſia; neque poſſunt
Parochi cogere ſuos parochianos vt in propria paro-
chia Miſſam audiant: hoc enim eſt de conſilio, ſed
non de præcepto; prout ſacram Congregationem
determinaſſe refert Prax. Epiſcop. *part. 1. in verb.
Miſſa §. 6.* † Secundò, ius parochiæ in eo conſi- 21.
ſtit; vt parochiani in Eccleſia parochiali, ſeu ab

illius presbiteris ſacramenta percipiant: *capit. nul-*
lus. de Parech. can. Epiſcopus in diœceſi. 7. quoſt. 1.
22. † Tertiò, in iure ſepeliendi, nempe vt omnes Paro-
chiani in Eccleſia Parochiali ſepeliantur; niſi alibi
ſepulturam eligant; vel alibi ſit ſepulchrum maio-
rum. *cap. omnis de pœnitent. & remiſſ. Clement. du-*
dum. cum ibi notat. §. *verum. de ſepulturis.* † Quar-
23. tò, ſi quis in alia Eccleſia ſepeliatur, Parochi iura
24. conſiſtunt in quarta funerali: *dict. Clement. dudum.* †
Quintò, in iure decimarum. † Sextò, in iure obla-
25. tionum, & aliarum obuentionum: de quibus plura
dici poſſent quæ conſultò omittuntur; cùm non
concernant principalem huius capitis materiam.
Quæ omnia poſt Abbatem *in rubric. de Parochis.*
recenſet Rota *deciſ. 552. numer. 3. & ſeq. part. 5.*
26. *recent.* † Vbi etiam notanter concluditur, quòd
quando defunctorum corpora delata fuerunt in Ec-
cleſias non Parochiales, in quibus ſepultura fuit
electa; Parochus non poteſt ibi facere officium:
cùm hoc non ſit de iuribus Parochialibus: vt *ibi-*
27. *dem* concluditur *num. 23. & multis ſequentibus.* †
Sicut nec poſſunt Parochi cogere, vt officia no-
uendialia, & finis anni, fiant in Eccleſia Paro-
chiali; ſi ſepultura alibi electa ſit. Rot. *in Elnen-*
ſi Iuxium Parochialium 6. Iunij 1631. coram Il-
luſtriſſimo Domino Queipo inſerta poſt 7. partem
Diana.

CAPVT LXIV.

De profeſſione monialis fraudulenta, facta in articulo mortis eo animo, vt bona ad Monaſterium deuoluerentur in præiudicium ſubſtitutorum; vel venientium ab inteſtato. In quibus caſibus profeſſio in articulo mortis ſit valida; finito, vel non finito anno nouitiatus: & de variis coniecturis fraudis in hac materia concurrentibus,

SVMMARIVM.

1. *Profeſſio Nouitij in mortis articulo, ante elapſum nouitiatus annum, ex conſtitutionibus Pontificiis eſt valida quoad animam; ſed non quoad bona.*
2. *Profeſſio illius, qui integro nouitiatus anno fuit infirmus, facta lapſo anno nouitiatus; valida eſt fraude ceſſante; ex veriori ſententia: quamuis nouitius mox eſſet moriturus.*
3. *Profeſſio in ordine minimorum eſt valida: quamuis nouitius toto anno propter infirmitatem carnibus, ouis, & lacticiniis vſus fuerit.*
4. *Fraus non probatur ex hoc ſolo in præiudicium ſucceſſorum, vel ſubſtitutorum; quòd in mortis articulo matrimonium, vel profeſſio facta fuerit.*
5. *Profeſſio accelerata, etiam finito nouitiatus anno, non nocet ſucceſſoribus; ſi fraudis adſint coniectura.*
6. *Subſtitutus non excluditur per Monaſterium, quando adſunt coniectura fraudis.*
7. *Coniectura fraudis oritur ex profeſſione facta in mortis articulo.*
8. *Cur potiùs colligatur fraus ex profeſſione facta in mortis articulo, quam ex matrimonio.*
9. *Aliud eſt profeſſionem eſſe validam quoad animam, aliud quoad ſucceſſionem.*
10. *Fraus faciliùs colligitur, quando tractatur de præiudicio tertij.*
11. *Matrimonium carnale plus operatur quoad ſucceſſiones, quàm ſpirituale.*
12. *Geſta tempore magnæ infirmitatis, præſumuntur facta in fraudem.*
13. *Ex multiplicatis, & affectatis actibus elicitur fraudis coniectura; veluti ex reſignationibus multiplicatis.*
14. *Profeſſio clandeſtinè facta præſumptionem habet fraudis.*
15. *Fraus præſumitur aduersùs eum qui promiſſa non ſeruat.*
16. *Profeſſiones monialium non ſolent redigi in contractum publicum coram Notario, & teſtibus.*
17. *Ex actibus præcedentibus cum cautela, & ſubtilitate geſtis; fraus præſumitur.*
18. *Ad profeſſionem ſuperior admittens nouitium incapacem functionis religionis, peccat: ſed profeſſio eſt valida.*
19. *Tempus profeſſionis, lapſo nouitiatus anno, prorogari ex cauſa poteſt, & debet.*
20. *Ex nimia præcipitatione fraus colligitur.*
21. *Dotem monialis præcipitanter profeſſa non acquiri Monaſterio, fuit ſæpè deciſum.*

VT certior habeatur reſolutio propoſitæ difficultatis, ſuper profeſſione cuiuſdam puellæ, quæ licèt exacto nouitiatus anno facta fuerit; non paucæ tamen fraudis & præcipitationis proponuntur coniecturæ: præſertim quòd, cùm integro nouitiatus anno continuâ febri hecticâ, & miſerâ cæcitate laboraſſet, die 4. Auguſti profeſſionem emiſit; & paulò poſt nempe die 16 eiuſdem menſis è vita migrauit: varij caſus conſiderandi ſunt.

Primus caſus eſt, quando nouitius in articulo 1.
mortis conſtitutus, nondum elapſo probationis anno, profeſſionem emiſit: quod facere poteſt ex priuilegio Pij V. religioſis ſancti Dominici conceſſo: prout in eius conſtitutione 109. edita anno 1570. Quod priuilegium aliis etiam religioſis ordinibus communicatum fuit: & hoc caſu, certum eſt profeſſionem validam eſſe duntaxat pro conſequutione indulgentiarum, & ſolatio animæ; non autem vt ſic profeſſus bona ſua transferat in monaſterium: prout declarat Mirand. *in manual. prelator. regul. tom. 1. queſtion. 12. artic. 10.* & in iſtis terminis loquitur Ricc. *in prax. aur. cap. 491. in princip. vſque ad numer. 6.* quamuis Sanch. *in præcep. decalog. libr. 5. cap. 4 num. 16.* contrariæ ſit opinionis; nempe eodem modo ſuccedere Monaſterium huic ea priuilegio profitenti, quo ſuccederet ſi finito nouitiatus anno profeſſionem emiſiſſet. Verùm opinio iſta mihi iure non probatur, nec eam iudex æquus admittere debet: cùm non alia fuerit ſummi Pontificis intentio, quàm vt nouitij, aut nouitiæ dum morti viciniores ſunt, beneficio religioſorum quoad animam, & forum interius perfruantur; & maiori cum ſolatio Deo ſuo animam reddant: non autem vt proximiorum ſucceſſioni fiat præiudicium; imò & noua profeſſione opus eſt, ſi finito nouitiatus anno priſtina ſanitas redierit: vt notat Hieron. Roderic. *in quaſt. regul. cap. 101. num. 40.* per iura, & rationes ibi allegatas.

Secundus caſus eſt; quãdo monachus, aut monialis 2.
finito

fioito integro nouitiatus anno profitetur, ſeruatis ſeruandis; non obſtante graui & incurabili qua laborar ægritudine: & hoc caſu, quamuis vatiæ ſint Doctorum ſententiæ; verius ramen videtur atque receptius, ex hoc ſolo non ptiuari monaſteriom ſucceſſione; ſi nullæ fraudis coniecturæ coocurrant: quamuis nouitius tempore profeſſionis mox moriturus eſſet. Ratio eſt, quia profeſſio iſta emiſſa fuit lege permittente, & non io alterius iniuriam, aut præiudicium principalirer intenrum: dum enim monaſterium iure ſuo vtirur, non dicitur alicui infetre iniuriam: idque non obſtante quòd nouitius, integro nouitiatus anno, omnes regulæ auſteritates probare non potuerit; proprer ſuæ infirmitatis impedimentum: quia ſufficit quòd expertus fuerir religionis auſteritatem in genere: vr dicit Tamburin. *de iure Abbat. tom. 3. diſput. 6. quaſt. 3. num. 25.* Atque ita per Sacram Concilij Congregarionem determinatum fuiſſe reſtatur. Barboſ. *de iure Eccleſ. vniuerſ. lib. 1. cap. 42. numer.* 170. vbi rameu non loqoitur de eo, qui toto nouitiatus anno fuit infirmus; quod repetir in *deciſ. Apoſtolic. cap. 612. num. 16.* † Vnde nouirij illius validam eſſe profeſ-
3. ſiooem dicit Tamburin. *vbi ſupra*, qui in ordine Minimorum nooitiatus annum agens, continuò carnibus & lacticioiis propter infirmiratem vſus eſt. Bonacio. *in tract. de clauſur. quaſt. 2. punct. 10. difficult. 2. num.* 10. vbi dicit profeſſionem illius qui propter morbum, vel ſenectutem, impotens eſt ad ſeruandam religionis regulam; non poſſe ex eo irritari: cùm ſubſtantia religionis conſiſtat in tribus vorís caſtitatis, panpertatis & obedientiæ; quæ corporis viribus non nituntur, ſed voluntate & affectu voluntatis: reliqua verò religionis præcepta obligent tantùm iuxta vires corporis, ſeu niſi iuſta cauſa excuſer: Sanch. *in præcept. decalog. lib. 5. cap. 4. n. 52.* & ita fuit decíſum in Rot. *deciſ. 346. num.* 2. poſt conſilia Farin. † Ira vr nec
4. ex hoc ſolo fraus aduersùs Monaſterium præſumenda ſit. Caſanat. *conſil. 21. & 22. per tot.* vbi fusè agit de matrimonio in mortis articulo, in præiudicium ſubſtituti, contracto; & *d. conſil. 22. num.* 10. oſtendir non ortri fraudem ex actibus in articulo mortis factis: per rext: *in l. finals ff. de condit. inſtitut.* & in *l. ſuus quoque. 4. §. final. ff. de hared. inſtit.* vbi quòd conditio poteſt adimpleri, in vltimo viræ momento; etiamſi ex eo fiat damnum ſubſtituro Fuſar. *de ſubſtit. quaſt. 424. num.* 78. Sanch. *in præcep. decalog. lib. 7. cap. 16. num. 58. & 59.* Intrigliol. *de ſubſtit. centur. 3. quaſt. 63. num. 74.*

Tertius caſus eſt, quando nouitius aut nouitia in
5. infirmitate conſtituta, finito nouitiatus anno profitetur in mortis articulo exiſtens; concurrentibus coniecturis quòd profeſſio fuerit accelerata, & præcipitata in præiudicium & fraudem proximiorum, ad quos ſucceſſio ſpectabat: & hoc caſu dicendum eſt, profeſſionem non ſubſiſtere; nec per eam impediri, quominus proximiores ab inteſtato venientes ad ſucceſſionem, excluſo Monaſterio, admittantur. Ratio eſt, quia quilibet actus tempore magnæ infirmitatis, aut in mortis articulo factus, tendens in præiudicium alterius habenris ius ad rem, vel ſpem probabilem; licèt ex hoc ſolo quòd fiat in mortis articulo non præſumatur fraudulentus; tamen ſi concurrant aliquæ fraudis coniecturæ, Doctores omnes conueniunt talem actum non ſubſiſtere io præiudicium tertij. Giouagnon. *libr. 2. reſponſ. 45. num.* 34. & probat text. in *capit. de his. de ſepult.* Surd. *conſil.* 382.
6. *numer. 50. in fin. & conſil. 384. numer.* 62. † Vndè licèt quis grauatus fuerit de reſtiruendo hæreditatem, ſub conditione *ſi ſine liberis*; & relicto Monaſterio, qui vicem obtinet liberorum, è vita exceſſerit; ſubſtitutus non excludetur à monaſterio, ſi adſint coniecturæ fraudis circa profeſſionem interuenientis. Mantic. *de coniect. vltim. voluntat. libr. 10. titul. 4. numer. 19. & 20.* Caſanat. loquens de matrimooio carnali *dict. conſil. 22. numer.* 8. Molin. *de primogen. libr. 2. capit. 5. numer. 27. & libr. 4. in fin. in annotatione, numer.* 8. Barboſ. in *capit. ſi præſentia. numer. 6. de probat.* & in terminis profeſſioois fraude interueniente, decidit ſacra Congregario apud Barboſ. *in deciſ. Apoſtol. collect. 612. numer.* 17.

Plures autem in caſu propoſito, concurrebant 7.
fraudis coniecturæ. Prima, quia dicta nouiria tempore profeſſionis erat deſperatæ ſalotis, & in mortis articulo conſtitura: licèt enim magis communiter receprum videatur, filios per matrimonium io mortis articulo contractum legirimatos, pro legitimis haberi io præiudicium ſucceſſorum, & ſubſtitutorum;
† longè tamen eſt diſpar ratio matrimonij ſpiritua- 8.
lis, ſeu profeſſionis: nam ſi fraudandi alterius cauſa, matrimonium ſpirituale ſeu profeſſio fiat, id ſine peccato fieri nequit: ideóque per talem profeſſionem non excluditur ſucceſſor ab inteſtato: vr probatur
per text. *in capit. final. 19. quaſt. 3.* † vbi fraus circa 9.
religionem efficit, vt bona, quæ monaſterium habuerat, reſtituere teneatur; quamuis profeſſio firma remaneat. Prætetea licèt profeſſio efficiat, vt monaſterium ſuccedat in dote religioſæ conſtitura, ad excluſionem patris; hoc conſtitutum eſt contra diſpoſitionem legis, in *l. dos à patre. Cod. ſolut. matrim.* ita vt hæc ſucceſſio Monaſterij in dote puellæ, non ſit ita latè ioterpretanda; provt fieret, ſi iuri communi & ordinario cootraria non eſſet; & ideo faciliùs ex fraudis ſuſpicione ceſſare debet Monaſterij ſucceſſio: quibus addi poterit text. *in dict. capit. de*
his. de ſepult. † vbi licèt ingreſſus religionis, & votum 10.
in articulo mortis factum valeat; ramen ſi vonens in eadem infirmitate decedat, non ſit præiudicium tertio, ratione bonorum, quorum non ita liberam diſpoſitionem habebat: & hanc differentiam inter matrimonium, & profeſſionem bene explicaoit Sarmient. *ſelect. interpret. libr. 1. capit. 6. numer. 9. verſicul. ex his apparet.* quem ſequitur Roderic. *tom. 2.*
quaſt. regul. 77. articul. 5. † Et matrimonium ſpi- 11.
rituale non eſt eiuſdem efficaciæ, & virtutis; ſicut matrimonium carnale: quia Monaſterij ingreſſus non poteſt efficere, vt Monaſterium ſit verè filius ingreſſi; at in matrimonio carnali, is qui legitimatur eſt verè filius contrahentis; & Matrimonium carnale omnem maculam & fraudem tollit: quod in matrimonio ſpirituali, eodem modo conſtitutum minimè reperitur: vt bene explicat Bammacarius *ad titul. ſi de feudo defunct. fuer. controuerſ. in capit. naturales. quaſt. 7. num.* 82. 83. 84. & 85.

Et generalis eſt regula; ex iis, quæ rempore ma- 12.
gnæ infirmitatis geſta ſunt, fraudis coniecturam elici: vt notauit Surd. *dict. conſil. 384. numer.* 54. vbi plura exempla & iura ad hoc allegat, ſicuti & Tuſch. *litter. F. concluſ. 478. num.* 27.

Secunda coniectura oritur ex eo quod dicitur, pro- 13.
feſſionem illam factam fuiſſe primò quidem, die 1. Auguſti; iterùm autem, die 4. eiuſdem menſis: ex quibus ſic geminatis profeſſionibus colligitur magna affectio, & ardens animus monialium ad capeſſenda bona iſtius puellæ: ſicus dicimus de reſignationibus multiplicatis, ex quibus præſumitur fraudem fuiſſe commiſſam in præiudicium expectantis. Rebuff. *in concord. titul. de collator. §. volumus.*

in verb. vacantia. in 8. *coniectura.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 815. *num.*17.

14. Tertia coniectura fraudis oritur ex eo, quòd dicta profeſſio facta fuit clam, & ſecretò intra conuentum; non in Eccleſia, vt fieri ſemper ſolet; nec vocatis patre, matre, & affinibus: imò Abbatiſſa affectante, & procurante, vt profeſſio fieret illis inſciis, & ignorantibus: quod fraudis argumentum præbet, ex Maſcard. *de probat. concluſ.* 815. *num.* 33.

15. Quarta: quia conuentum fuerat inter Abbatiſſam, & Patrem puellæ; quòd fieret contractus publicus, per quem dicta nouitia, mediante ſumma 600. ſcutorum realiter dicto Monaſterio ſoluenda; renuntiaret iuribus paternis & maternis: qui autem promiſſa non ſeruat, fraudis ſuſpicione non caret: *l. dolus. ff. mandat. l.*1. *§. eſt autem. ff. depoſiti.* Menoch. *lib.* 5. *præſumpt.* 3. *num.* 63.

16. Quinta fraudis coniectura oritur ex nimia, & inſolita cautela: Quia licèt non ſoleat apud nos fieri inſtrumentum per manos Notarij de emiſſione trium votorum, & profeſſione religionis, ſed ſolùm profeſſiones notentur in libris ipſius Monaſterij in quo fit profeſſio; tamen Abbatiſſa voluit de illa profeſſione fieri inſtrumentum apud acta Notarij publici: fraudem autem colligi ex nimia, & inſolita diligentia, ſeu cautela certum eſt: Theſaur. iun. *lib.*3. *quæſt.* 16. *num.* 11. Menoch. *lib.*5. *præſumpt.* 3. *num.* 102.

17. Denique cùm fraus arguatur ex actibus præcedentibus, & ſequentibus, cum nimia ſubtilitate geſtis; ex Maſcard. *concluſ.*815. *num.*16. conſideratum fuit, quòd Abbatiſſa deſiderans Patrem puellæ reddere actorem, induxit eum, aliqoot ante puellæ profeſſionem diebus, vt ſibi mutuò daret ſummam eius doti promiſſæ æquiualentem; qoam, fraudulentâ profeſſione factâ, non ſolùm recuſabat reddere; ſed omnia eius booa longè maioris valoris ſibi adiudicari prætendebat; & puellam febri hectica laborantem, & cœcam móxque morituram, & ſic functionom ordinis incapacem admiſit ad profeſſionem, contraueniendo ea ratione
18. conſtitutionibus Apoſtolicis. † Quo caſu, licèt
profeſſio non ſit nulla aliis circunſtantiis minime
concurrentibus quoad forum interius; tamen ſu-
perior illam admittens peccat, & ſubiicitur pœnis
contentis in conſtitutionibus Apoſtolicis: de quibus
Bonacin. *de clauſur. quæſt.*2. *punct.*10 *§.*6. *difficult.* 2.
19. *numer.* 11. † Poterat enim, imò debebat ex iuſtiſſi-
ma illa cauſa tempus profeſſionis aliquantulùm pro-
rogari, non obſtante lapſu anni nouitiatus: teſte No-
uar. *lib.*1. *deciſ.* 50. Tambur. *de iur. Abbat. tom.* 3.
20. *diſput.*6. *quæſt.*18. *num.*4. *&* 5. † Præcipitatio igitur
iſta fraudem arguit: Tuſch. *litter. F. concluſ.* 477. *nu-
mer.* 11. quæ ſola licèt non ſufficeret; tamen aliis
21. iuncta multùm operatur. † Vnde dotem puellæ, il-
liúſque bona non eſſe applicanda Monaſterio; ſed ad
ſucceſſores ab inteſtato reſolutum fuit in pluribus
cauſis: vt videre eſt apud Peregrin. *conſil.*25. *volum.*6.
vbi dicit profeſſionem quoad animam eſſe validam,
vti factam in caſu licito: verùm, ex præſompta frau-
de, propter admiſſam mox moritoræ profeſſionem,
& ob nimiam diligentiam monialium, quæ dotem
puellæ ante profeſſionem ſibi remitti curauerant, ſub
prætextu depoſiti; deprauatam illatum intentionem
colligi; & ad illius ſucceſſionem admittendos eſſe
proximiores excluſo Monaſterio. Atque ita deciſum
fuiſſe teſtatur Ricc. *in prax. aurea, cap.*493. *à num.* 6.
vbi caſus noſter deciditur in puncto: quia profeſſio
illa fuit admiſſa contra conſtitutiones ordinis, cùm
puella eſſet infirma, hectica, cœca, & moribunda; &
propterea, ceſſantibus omnibus & quibuſcũque one-
ribus matrimonij ſpiritualis, per mortem ſtatim ſu-
peruenientem; debebat & ſucceſſio ceſſare: ſicut non dicitur nupta, quæ virum pati non poteſt, *l. quod pupilla.* 30. *& penult. ff. quando dies leg. vel fideicom. ced.* & per quinque rationes *ibidem* per Ricc. allegatas, quas hîc non repetemus: loquitur enim de profeſſione facta poſt completum nouitiatus annum à puella, quæ propter infirmitatem non erat capax auſteritatum regulæ.

CAPVT LXV.

De tranſlatione monialium ad aliud Monaſterium. Vtrùm tranſlatâ perſonâ tranſferantur etiam bona. Proponitur peculiaris conſtitutio, ſeu conſuetudo in ordine ſancti Dominici. Quid verò in aliis ordinibus ſtatuendum ſit, cuius conuentus religioſus dicatur filius, & vtrùm aſſiliario transferri poſſit ad aliud Monaſterium. De triplici forma profeſſionis, & de diuerſitare affiliationum. Dos religioſæ, ſoluto matrimonio ſpirituali, penes quem remanere debeat. De alimentis religioſæ tranſlatæ præſtandis. De forma executionis tranſlationis quæ fit vigore Bullarum Apoſtolicarum: vtrùm in ea requiratur noua profeſſio, & vtrùm delegatus executor Bullarum poſſit ſubdelegare.

SVMMARIVM.

1. *In ordine ſancti Dominici bona profeſſi remanent in primo Monaſterio, non obſtante tranſlatione.*
2. *In eodem ordine alimenta debentur tranſlato ad aliam domum regularem.*
3. *Non fit tranſlatio bonorum in ordine ſancti Dominici ad alium conuentum, niſi interueniente authoritate Generalis, & conſenſu Monaſterij, ſeu conuentus intereſſe habentis.*
4. *Triplex eſt vouendi religionem modus. Primus in genere, per quem bona non applicantur certo Monaſterio. Secundus in ſpecie, quando quis affiliatur certo ordini. Tertius in indiuiduo, quando affiliatio fit reſpectu certi conuentus particularis tantùm. Et quis ſit effectus, huius triplicis voti.*
5. *Quando tractatur de renunciatione, illa haberi debet à conuentu, reſpectu cuius facta eſt affiliatio.*
6. *Tranſlatio ad tempus non transfert bona, ſed illa remanent ſemper in primo conuentu.*
7. *Per profeſſionem dos religioſa acquiritur irreuocabiliter Monaſterio, in quo fit profeſſio.*
8. *Quoad dotem magna eſt differentia inter matrimonium carnale, & ſpirituale.*
9. *Monaſterium coactè recipiens monialem tranſlatam debet illius dotem conſequi, ex Sanchez.*
10. *Proprietas dotis non poteſt eſſe penes religioſam, cùm ipſa ſit bonorum incapax.*
11. *Dotem cum monialis perſona transferri multi cenſent*

cenſent, quorum rationes proponuntur, & refutantur.

12. *Secunda opinio exiſtimantium dotem ſpectare ad primum monaſterium, etiam quoad vſumfructum.*

13. *Tertia opinio diſtinguens inter quæſita ante, & poſt tranſlationem, & inter proprietatem, & vſumfructum.*

14. *Dos ibi eſſe debet, vbi ſunt onera matrimonij.*

15. *Alimenta, ceſſante conſuetudine, vel conuentione contraria, præſtanda ſunt religioſæ tranſlatæ per primum monaſterium, ſub moderata taxatione.*

16. *In taxatione alimentorum religioſa tranſlata debet haberi ratio obſequiorum, & ſeruitiorum ſecundo monaſterio per tranſlatam præſtandorum.*

17. *Debet etiam in taxandis alimentis tranſlata haberi ratio, quòd primum monaſterium amittit iura ſuperioritatis in perſonam tranſlatam.*

18. *Datur reſolutio propoſitæ quæſtionis, & quid ſuper ea fuerit deciſum.*

19. *Litteræ Apoſtolicæ tranſlationis poſſunt mandari executioni, etiam per cenſuras.*

20. *Epiſcopi gloria eſt obedire litteris ſummi Pontificis, qui in beneficialibus, & in tranſlatione Monachorum plenam habet poteſtatem.*

21. *Monialis tranſlata ad aliam regulam, tenetur nouam facere profeſſionem.*

22. *Fallit ſtantibus clauſulis appoſitis in Bullis Apoſtolicis.*

23. *Religioſa, donec tranſlatio pacificum ſortita fuerit effectum, aut per eam non ſteterit; remanet ſemper religioſa primi monaſterij.*

24. *Executor in Bullis deputatus etiam cum clauſula*, ſuper quo conſcientiam tuam oneramus, *ſubdelegare poteſt alium qualitates ſimiles habentem.*

25. *Epiſcopus non poteſt ſe intromittere, quando commiſſio data eſt eius Officiali.*

26. *Clauſula*, quatenus vos, vel duo &c. *& clauſula* per te, vel per alium *dant facultatem præueniendi, & ſubdelegandi.*

TRactata ſæpius fuit hæc controuerſia in diuer-
ſis ſupremis tribunalibus, in qua, ſecundùm
varias facti circunſtantias; diuerſimodè reſponſum
& iudicatum fuit: vtrùm tranſlato religioſo, vel
moniali; dos, aut alia bona ipſius (in locis vbi
monaſteria ſuccedunt) ad primum monaſterium à
quo, vel ad ſecundum ad quod tranſlatio facta fuit;
pertinere deberent. Et ſanè cùm aliàs proponeretur,
duas ex illuſtriſſima familiâ ſorores, facta priùs pro-
feſſione in monaſterio ſub regula Sancti Dominici in
quadam Galliæ ciuitate erecto; ad aliud monaſte-
rium in patria Aluerniæ fuiſſe vocatas, vt ibi nouum
eiuſdem ordinis monaſterium inſtituerent, & eiuſ-
dem moniales inſtruerent; fuit ex certis particulari-
bus circunſtantiis reſolutum, dotem harum monia-
lium ad primum monaſterium tam quoad proprie-
tatem, quàm quoad fructus pertinere, & apud ip-
1. ſum remanere debere. † Si quidem hoc ſuppoſitum
fuit, quòd ex inuiolabiliter obſeruata in monaſte-
riis regulæ S. Dominici ſuppoſitis conſtitutione, dos
per religioſam ad certum monaſterium allata, in eo-
dem monaſterio in quo profeſſio facta eſt, perpetuò
remanere debet: & religioſi ac religioſæ monaſterio,
in quo profeſſio facta eſt, affiliari; & in affiliatione
perſiſtere, non obſtante tranſlatione ad aliud mo-
naſteriũ facta, quod eiuſdẽ ſit ordinis; tam quoad pro-
prietatẽ quàm quoad fructus. † Eodéque caſu tranſla- 2.
tionis eueniente monaſteriũ illud, ad quod tranſlatio
facta fuit pro aliorũ inſtructione, aut alia de cauſa; te-
netur ad alimenta religioſi, aut religioſæ tranſlatæ:
prout veri ficabatur ex litteris patẽtibus Reuer. Patris
Generalis eiuſdem ordinis ſub die 1. Ianuarij 1642.
† Adeo vt bona non transferantur cum perſona, niſi 3.
interueniente authoritate eiuſdem R. P. Generalis
S. Dominici, & interueniente conſenſu intereſſe ha-
bentium: quo caſu transferri poteſt ad aliud mona-
ſterium affiliatio, & non aliàs: vt notat Sanch. *in
præcep. decalog. lib. 7. cap. 32. num. 54.*
Siquidem ſciendum eſt tribus modis aliquem pro- 4.
fiteri poſſe in religione. Primus profeſſionis modus
eſt, quando illa fit in genere generaliſſimo, abſque
expreſſione alicuius certi ordinis, religionis, vel con-
uentus. Secundus, quando profeſſio fit in genere
ſubalterno, per quam profitens ſe ſe obligat quidem
ad certum ordinem, aut religionem; ſed non habet
reſpectum ad particularem aliquem eiuſdem ordinis
conuentum, aut domum regularem. Tertius eſt, quan-
do profitetur quis obedientiam, & alia vota, habi-
to reſpectu ad certum, & determinatum conuentum:
veluti ſi dicat; *Ego profiteor, & voueo Deo, & vobis
R. P. Priori Conuentus Aueniouenſis.* In ſecundo
caſu, quando profeſſio fit de regula Sancti Dominici,
quamuis non exprimatur certus conuentus; tamen
ex conſtitutionibus eiuſdem ordinis, religioſus re-
manet filius conuentus, in quo profitetur: & in his
terminis loquitur Sanch. *d. num.* 54. Sed in tertio
caſu (qualis eſt ille de quo agitur) etiamſi nulla ad-
eſſet ſpecialis conſtitutio, cùm profeſſio reſtricta fue-
rit ad certam domum & monaſterium; profitens re-
manet ſemper filius illius monaſterij, & bona ſeu dos
ſpectant ſemper ad primum monaſterium, in quo pro-
feſſio & affiliatio facta fuit. Iſta diſtinctio bene de-
ducitur per Calderin. *conſil. 23. de regularib.* Abb.
in cap. in præſentia. num. 64. & ſeq. de probat. Rot.
deciſ. 4. num. 1. & 6. par. 6. recent. Sanch. *d. lib. 7.
cap. 32. num. 55.*
Et ea de cauſa, cùm aliàs tractaretur de obtinen- 5.
da renunciatione iurium cuiuſdam religioſi, in fauo-
rem conſanguineorum in hac ciuitate, vbi datur
monaſterio ſucceſſio; Dixi adhibendum eſſe conſen-
ſum monaſterij Aueniouenſis, in quo facta fuerat
profeſſio, reſtricta ad illum certum conuentum;
quamuis, de eo tempore, ipſe in alio conuentu Re-
ueren. Patrum Sancti Martialis de Gentilino habita-
ret, ex Superiorum voluntate.
Conſideratum etiam fuit in caſu propoſito, non 6.
agi de perpetua, ſed de temporali tranſlatione dicta-
rum monialium: quo caſu, etiam ſupradictis conſti-
tutionibus ceſſantibus, dos & bona religioſæ ſic tran-
ſlatæ omninò remanent apud primum monaſterium,
cuius eſt ſemper vera religioſa. Lapus allegat. 62. *de
regular. numer. 7. in fin. & numer. 8. verſic. reſpon-
detur.*
Proteſtatæ quidem fuerant iſtæ religioſæ, dum do-
tem ſuam in priori monaſterio auxerant, ſe id ea cum
reſeruatione facere, vt caſu quo ad alterius mona-
ſterij erectionem, vel inſtitutionem vocarentur; ſal-
ua ſibi eſſet facultas dotes ſuas ad poſterioris mo-
naſterij vtilitatem ſecum deferendi: ſed hæc illarum
proteſtatio prodeſſe non poterat; tum quia deficie-
bat ſuperioris authoritas, quæ in illa proteſtatione
reſeruata fuerat; imo R. Pater Generalis illius or-
dinis per ſuas litteras expreſsè ſuum diſſenſum de-
clarauerat: nullus quoque Epiſcopi ordinarij con-
ſenſus adhibitus fuerat: tum etiam quia proteſtatio

illa (quæ ſecundùm iuris diſpoſitionem intelligen-
da erat) procedere quidem potuiſſet, ſi tranſlatio
in perpetuum facta fuiſſet; cùm tamen contrarium
appareret ex concluſione capitulariter per moniales
facta, per quam duas illas religioſas ad nouiter eri-
gendi Monaſterij inſtructioonem ea lege deſtinabant;
vt poſt inſtructionem, ad primum Monaſterium re-
dire tenerentur: & ſic temporalis eſſet tranſlatio, nec
affiliationi primi Monaſterij vlla ratione præiudica-
ret: vt ſuperius oſtenſum fuit. Et quod plus eſt to-
tum capitulum, dictis duabus monialibus præſenti-
bus, & conſentientibus, præſente etiam confeſſario,
& Vicario ordiois; expreſsè declarauit tranſlatio-
nem fieri ſub ea conditione, vt dos ipſarum ſemper
in primo Monaſterio tam quoad proprietatem,
quàm quoad vſumfructum remaneret: vnde nec
quamuis ſecundum Monaſterium aliam regulam ex
ſuperiorum conceſſione ſeruatis ſeruandis amplecte-
7. retur, dimouenda eſſet dos à primo Monaſterio: †
cùm ipſi ſemel & irreuocabiliter pro ea ius quæſi-
tum eſſet: vt notat Sanch. *in precep. decal. lib.* 7.
cap. 32. *num.* 12. Hieron. Roderic. *quæſt. regul.* 54.
num. 7. *& quæſt.* 98. *num.* 10. qui veriorem cenſent
illam ſententiam, quæ vult dotem Monaſterio per
profeſſionem acquiri irreuocabiliter, nec perſonam
ſequi; licèt ad aliud tranſeat Monaſterium: qua de
8. re copioſiùs inferiùs agemus. † Interim placet Sanch.
differentia inter dotem carnalem & ſpiritualem al-
lata; illa quippe apud eum remanet, qui ſuſtinet
onera matrimonij; & ſoluto per mortem matrimo-
nio reſtituenda eſt: Iſta per profeſſionem quæritur
irreuocabiliter Monaſterio, nec in ea locum habent
9. regulæ, dotis ſoluto matrimonio reſtituendæ. † Ve-
rùm ſi ſecundum Monaſterium non voluntariè, ſed
coactè religioſam admitteret; tunc cùm ei nihil eſ-
ſet imputandum, dotem ad ſecuodum Monaſterium
cum perſona tranſire exiſtimat. In caſu propoſito,
admiſſio erat purè voluntaria; ideo dos perſonas
non ſequebatur: maximè quia in matrimonio ſpiri-
tuali, dos non poteſt pertinere ad monialem, quæ
ſpiritualiter nubit per profeſſionem: quia cùm ipſa
emittat votum caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ;
10. † proprietas dotis penes ipſam exiſtere non poteſt:
ſed omnino ad Monaſterium ſpectat. Ideo erroneum
eſt hoc caſu dicere, quòd bona perſonam ſequan-
tur. Mirand. *in manual prelat. regul. quæſt.* 31. *artic.*
24. *concluſ.* 2.

Cæterùm, quia ſupradicta reſolotio fundata fuit
ex ſpecialibus ordinis conſtitutionibus, & ex aliis
facti circunſtantiis; non eadem reſolutio afferenda
videtur ſi generaliter de monialis, aut religioſi tran-
ſlatione agatur: nam variæ fuerunt hac in re Docto-
11. rum ſententiæ. † Aliqui enim aſſerunt dotem cum
monialis perſona ad ſecundum transferri Monaſte-
rium. Gloſ. *in cap.* 3. *in verb. redire. de cleric. coniu-
gatis* & ibi Hoſtienſ. *num.* 4. Butrius *num.* 9. Ioan.
Andr. *num.* 7. Anchar. *num.* 9. Zabarel. *in* 4. *oppoſ.* Boich.
num. 2. *&* 3. Summa Angel. *in verb. Monaſterium.
num.* 6. Menoch. *de arbitr. caſu* 156. *à num.* 25. plu-
res alios citat Sanfelicius, poſt hæc ſcripta viſus, *de-
ciſ.* 322. *num.* 8. triplici ratione. Prima, qoia dos
perſonam ſequi debet: ſed ad hanc reſponſum fuit ſu-
pra, hoc procedere quidem in matrimonio carnali,
ſed non in ſpirituali: quia in hoc dos non pertinet ad
religioſam, quæ propter votum paupertatis bono-
rum incapax eſt. Secuoda, quia bona dicuntur quæ-
ſita primo Monaſterio ſub conditione, quamdiu erit
in eo religioſus, aut religioſa: ſed hoc etiam falſum
eſt, cùm ex generali conſuetudine dos, etiam mor-
tuâ religioſâ, ad Monaſterium, in quo profeſſio fa-
cta fuit; pertineat: proot etiam ſupra *num.* 8. fir-
mauimus poſt Sanch. *in precep. decal. lib.* 7. *cap.* 32.
num. 12. *in fin.* Tertia, quia illud matrimonium ſpi-
rituale contrahitur cum Chriſto Domino, qui æquè
ſponſus eſt animæ deuotæ in alio Monaſterio, quàm
in primo: ſed hæc tertia ratio non concludit, niſi
quando profeſſio facta fuit in genere: ſecus quando
habitus fuit reſpectus ad certum & determinatum
Monaſterium, cuius reſpectu fuit factum ſpirituale
matrimonium: vt etiam ſuperiùs oſtendimus *num.* 4.
Alij autem exiſtimarunt dotem omninò tã quoad 12.
proprietatem, quàm quoad vſumfructum ad pri-
mum Monaſterium ſpectare; non obſtante tranſla-
tione perſonæ. Sanch. *d. lib.* 7. *cap.* 32. *num.* 12. dum-
modò voluotaria ſit, non coacta tranſlatio: vt mox
dictum eſt. Mirand. *in manual. prelat. regul. tom.* 1.
quæſt. 31. *artic.* 24 plures citat Barboſ. *ad cap.* 3.
num. 4. *de cleric. coniugat.* & Sanfelic. *d. deciſ.* 322.
num. 1. *& ſeq.*
Tertia fuit opinio eorum qui diſtingunt, inter bo- 13.
na moniali quæſita ante tranſlationem, & ea quæ
poſt tranſlationem acqoiruntur: vt hæc qoidem poſt
tranſlationem quæſita ad ſecundum Monaſterium
pertineant; quæ verò ante tranſlationem, ad primum
ſpectent iure proprietatis, ad ſecundum verò iure
vſusfructus; ne ſcilicet iſte licitè tranſlatus, ſit po-
ſteriori Monaſterio oneroſus: qui tamen vſusfru-
ctus, poſt mortem tranſlati cum ſua proprietate in
fauorem primi Monaſterij conſolidatus remaneat.
Tuſch *in verb. Monachus. concluſ.* 322. *num.* 2. *&* 4.
Chopin. *lib.* 2. *monaſt. tit.* 3. *num.* 24. *verſic. & quid
verò.* Rebuff. *in concord. tit. de Regia ad prælat. no-
minat. §. vlt. in verb. conceſſa. verſic. quid ſi mona-
chus.* cuius hæc ſuot verba: *Si monachus dederit ali-
qua bona priori Monaſterio, & poſtea tranſlatus fue-
rit in aliud Monaſterium; vſusfructus bonorum ac-
quiſitorum primo Monaſterio, dabitur ſecundo Mo-
naſterio, ne oneroſus eidem exiſtat.* Idem author *loc.
citat. verſic. item nominato.* ſubdit primum Mona-
ſterium teneri ad alimenta præſtanda monacho, qui
ad ſecundum Monaſterij prioratum vocatus eſt, do-
nec plenam illius poſſeſſionem adeptus fuerit; niſi
tamen eſſet in mora, & per eum ſtaret quominus
adipiſceretur.
In hac opinionum varietate, Ego aliàs interroga-
tus pro monialibus Sanctæ Vrſulæ Montis Adhema-
rij in eam inclinabam ſententiam, vt fructus dotis
ad ſecundum Monaſterium ſpectarent. † Quia dos 14.
ibi eſſe debet ſaltem quoad fructus, vbi ſunt onera:
l. ſi is qui 57. *ff. de iur. dot.* quæ opinio æquior vide-
batur, vt dicit Chopin. *d. lib.* 2. *monaſtic. tit.* 3. *num.* 24.
verſic. at rectius. ſed non didici quid ſuper eo iudi-
catum fuerit.
Poſt aliquot aotem annos, iterum conſultus pro
veritate per moniales Sancti Andreæ in principatu
Auraicenſi, ſuper dote cuiuſdam religioſæ quæ ad
arctioré regulam Carmelitarum in ciuitate Carpen-
toractenſi conuolauerat, vnà cum viris eruditiſſimis
Reſpondi, dotis quidem proprietatem ad primum
Monaſterium pertinere ex rationibus ſuperiùs ad-
ductis: † Sed tamen illud teneri ad alimenta mo- 15.
deranda iuxta dotis quantitatem, ad quæ ſufficere
dixi penſionem annuam 25. ſcutorum, quam hæc
puella ſibi reſeruauerat: nec non fructus 200. ſcuto-
rum ad eam ſpectantium, ad rationem quinque pro
quolibet centenario iuxta curſum communem huius
patriæ: ex iis quæ tradit Menoch. *conſil.* 193. *num.* 12.
quem citat & ſequitur Surd. *in tract. de Alimentis,
tit.* 9. *quæſt.* 27. *num.* 23. *verſic. tamen intellige.* † Cùm 16.
enim ſecundum Monaſterium operas & ſeruitia tran-
ſlatæ

latæ monialis habeat, non conuenit vt illi integer bonorum vſusfructus tradatur: cùm qui altari ſeruit; de altari viuere debeat; ita concludit relatis varijs opinionibus Tamburin. *de iur. Abatiſſ. & Monial. diſput.* 21. *quæſt.* 8.

17. Quamuis etiam quoad alimenta id non tranſeat ſine difficultate, quando maiora ſunt vſufructu ipſo dotis: quia cùm primum monaſterium amittat ius ſuperioritatis in perſonam religioſæ, videtur etiam exonerandum alimentis vſufructu maioribus: ex Surd. *d. tit.* 9. *quæſt.* 27. *numer.* 17. Quia religioſus per ſecundum ingreſſum, efficitur quodammodo
18. nouus homo: vt ibi Surd. *num.* 24. † Senatus tamen alimenta ſecundo monaſterio adiudicauit, & taxauit; bonorum proprietate penes primum monaſterium relictâ: quæ etiam fuit mens Senatus Neapolitani apud Sanfelic. *d. deciſ.* 322. *num.* 12. & 13. de ea quæſtione tractat Tamburin. *de iure Abbatum, tom.* 3. *diſput.* 7. *quæſt.* 6. *num.* 7. *& ſeq.* & Rot. *deciſ.* 209. *&* 115. *par.* 2. *recent.*

Quia verò circa executionem tranſlationis dictæ monialis Montis Adhemarij, de qua ſupra *numer.* 14. ortæ fuerunt quædam difficultates; ideo ſequentes
19. reſolutiones ſuper illis datæ fuerunt. † Et primò quidem, quia tranſlatio fiebat authoritate ſummi Pontificis, & vigore Bullarum, quibus dicta religioſa conſtituebatur alterius monaſterij Abbatiſſa: Dixi in caſum oppoſitionis alterius monaſterij procedendum eſſe per cenſuras Eccleſiaſticas in forma conſueta, abſque eo quòd Epiſcopus ordinarius litterarum Apoſtolicarum executionem impedire poſſit. † Sufficit enim Epiſcopo obſequij gloria, cùm penes ſum-
20. mum Pontificem ſit ſuprema, & plena poteſtas; præſertim in beneficiorum collationibus, & regularium tranſlationibus. Gloſ. *in cap. quoad tranſlationem. de offic. deleg.* quod copioſè deducitur in quodam litigato inſerto apud Bouchel *in ſumma beneſic. in verb. tranſlation, verſic. premierement le Sieur Eneſque.*

21. Præterea fuit aduertendum, quòd iſta monialis tranſlata non tenebatur nouam facere profeſſionem in ſecundo monaſterio, quamuis in iſto noua & diſtincta à priori regula obſeruaretur: quamuis Emanuel Roderic. *tom.* 3. *quæſt. regul.* 52. regulam proponat in contrarium; nempe tranſlatione factâ, opus eſſe noua profeſſione. Quia regula illa in ſe vera qui-
22. dem eſt; † ſed locum non habet ſtantibus clauſulis quæ in litteris tranſlationum apponi conſueuerunt; & in illis de quibus agebatur appoſitæ erant: nempe *Decernentes te, cùm primùm poſſeſſionem dicti prioratus fueris adepta, de primo dicto monaſterio ad dictum prioratum, eo ipſo, authoritate Apoſtolicâ transferendam; téque inibi in monialem recipiendam, ac ſincerâ in Domino charitate tractandam.* Ita deciſum fuit in Rot. *deciſ.* 115. *num.* 9. *part.* 2. *recent.* iuxta tradita per Rebuff. *in prax. in tit. de tranſlat. monachor. num.* 2. quem ſequitur Barboſ. *de iure Eccleſ. vniuerſo lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 83.

23. Remanet tamen religioſa primi monaſterij, donec ſecundi poſſeſſionem pacificam adepta fuerit; dummodo per eam non ſteterit quominus adipiſcatur: Rebuf. *in concord. tit. de Regia ad prælat. nominat. §. vltimo in verb. conceſſa. in fin.*

24. Executor autem per Bullam deputatus ſubdelegare poteſt, etiamſi in litteris adeſſet illa clauſula, *ſuper quo conſcientiam tuam oneramus*, Garc. *de beneſic.*
25. *par.* 6. *cap.* 2. *§.* 1. *numer.* 99. *& ſeq.* † Neque poteſt Epiſcopus ſe immiſcere executioni, quando eius Officiali commiſſio data eſt. Garc. *d. par.* 6. *cap.* 2. *num.* 20. tantò magis poteſt fieri ſubdelegatio, licèt plures deputati fuerint executores per eum, qui præuenit aduersùs alios: quia adſunt clauſulę in Bullis Apoſtolicis id permittentes: † nempe, *quatenus vos, vel duo, aut vnus veſtrûm; poſteaquam vobis huiuſmodi litteræ fuerint præſentatæ, per vos, vel per alium, ſeu alios, dictam Lucretiam in poſſeſſionem inducatis.* Quæ clauſula facultatem continet vni ſine aliis procedendi; vel etiam perſonas idoneas & qualitatis requiſitæ ſubdelegandi: *l.* 1. & ibi DD. *ff. de offic. conſ.* Barboſ. *de clauſ. cap.* 125. *num.* 6. *&* 7. Atque ita executum & practicatum fuit.

CAPVT LXVI.

Quibus in caſibus ſucceſſor in prælatura, vel beneficio, teneatur ſtare locationi factæ per anteceſſorem: & quando dicatur locatio vtilis Eccleſiæ. Quid ſi conductor fecerit expenſas in re conducta ab Eccleſia: & vtrùm interim lite pendente conductor manutenendus ſit. De locatione rerum Eccleſiæ vltra triennium non concedenda: & quomodo hoc triennium intelligatur. De ſucceſſore in beneficio per obitum, vel per renunciationem ſimpliciter factam, vel in fauorem. Quæſtio plenè examinatur: & concluditur indiſtinctè ſucceſſorem non teneri ſtare locationi. Quid ſuper hac re obſeruetur, & iudicetur in Gallia. Denique an, & quãdo ſolutio anticipata liberet colonum, ſeu conductorem rerum Eccleſiæ.

SVMMARIVM.

1. *Succeſſor in beneficio tenetur ſtare locationi facta per anteceſſorem nomine Eccleſia, ſecus ſi nomine proprio.*
2. *Omnis adminiſtrator tenetur ratam habere locationem adminiſtratorio nomine factam per anteceſſorem.*
3. *Locatio quando dicatur facta nomine Eccleſia.*
4. *Locationem nomine Eccleſia factam fuiſſe colligitur ex coniecturis qua enumerantur.*
5. *Quando conductor rerum Eccleſia fecit multas expenſas, poteſt continuare inuito ſucceſſore beneficij vſque ad proximam fructuum recollectionem.*
6. *Ampliatur etiamſi fructus eſſent difformes, & recollectio pluribus annis abſolueretur.*
7. *Conductor lite pendente poteſt petere ſe manuteneri in ſua detentatione.*
8. *Locatio bonorum Eccleſia vltra trienniũ nulla eſt.*
9. *Locatio facta vltra triennium vtrùm ſubſiſtat pro triennio; an verò in totum corruat.*
10. *Quando pretium locationis diſtributum eſt in ſingulos annos, locatio valet ad triennium; & vitiatur tantùm in exceſſu.*
11. *Locatio rerum Eccleſia fieri poteſt ad ſex annos, quando fructus alternis annis colliguntur.*
12. *Succeſſor in beneficio tenetur ſtare colono, ſi ſuccedat per reſignationem. Contra, num.* 14.
13. *Quando vſusfructus finitur facto vſufructuary, ſucceſſor tenetur ſtare locationi.*

14. *Multi exiſtimant prouiſum per reſignationem non teneri ſtare locationi anteceſſoris.*
15. *Si quis locauerit ſciens ſe breui reſignaturum, non obligat ſucceſſorem ad obſeruandam locationem.*
16. *Licèt locatio non afficiat ſucceſſorem beneficij, afficit tamen hæredes, & fideiuſſores locatoris.*
17. *Differentia ponitur quoad locationem inter ſucceſſorem ex pura, & conditionali reſignatione.*
18. *Sed hæc differentia reiicitur num. 18. & ſeq.*
19. *Factum reſignantis non nocet reſignatario, qui eſt tertius; & non habet ius à reſignante, ſed à conferente: & num. 20. & 21.*
22. *In quacumque reſignatione ſucceſſor in beneficio non tenetur ſtare locationi anteceſſoris.*
23. *Quod procedit etiam in reſignatione facta in fauorem certæ perſonæ.*
24. *Reſignans habetur pro mortuo in beneficio reſignato.*
25. *Etiam in reſignatione in fauorem ius nouum acquiritur mediante collatione.*
26. *Quæ ſit differentia inter vſufructuarium, & beneficiatum in materia locationis.*
27. *Explicatur* Caroc. de locat. part. 2. tit. de vſufruct. quæſt. 2. num. 6.
28. *Explicatur Baldus* conſil. 371. lib. 1.
29. *In Gallia non paſſim admittitur illa diſtinctio puræ, & conditionalis reſignationis, in materia ſucceſſoris obligandi ad continuandam locationem.*
30. *Explicatur Regia conſtitutio declarans ſucceſſores in beneficio non teneri ſtare locationi anteceſſoris. Et num. 31. & 32. referuntur caſus in quibus ſucceſſor tenetur, vel non tenetur illi ſtare ex ſententia ſupremorum Galliæ tribunalium.*
33. *Solutiones anticipatas prohibet Concilium.*
34. *Ante Concilium non ita rigoroſa erat prohibitio anticipatæ ſolutionis.*
35. *Quando dicatur ſolutio facta per anticipationem.*
36. *Solutio beneficiario facta ante fructus perceptos, non liberat conductorem.*
37. *Fallit, ſi pecuniæ eſſent verſa in vtilitatem Eccleſiæ, ſaltem pro rata verſionis.*
38. *Referuntur Doctores de ſingulari ſucceſſore in materia locationis tractantes.*

Mortuo collegij cuiuſdam monachalis Rectore,
variæ propoſitæ fuerunt controuerſiæ inter
ſucceſſorem, & colonos; tum circa validitatem lo-
cationis, tum etiam circa illius continuationem, nec
non ratione ſolutionum anticipatè factarum: pro
quorum omnium reſolutione, ſequentes adductæ
fuerunt concluſiones.
1. Prima concluſio. Quando locatio facta fuit no-
mine Eccleſiæ, ſucceſſor ſtare tenetur locationi per
anteceſſorem in beneficio factæ: ſi verò facta fuerit
nomine proprio ipſius locantis, ſucceſſor illi ſtare
non tenetur: ita docent Peregr. *in tract. de fideicom.*
artic. 40. *num.* 98. Mantic. *de tacit. conuent. lib.* 5. *tit.*
10. *num.* 22. *in* 5. *limit. verſic. & quidem ſucceſſor.*
2. Anthon. de Marin. *lib.* 1. *reſol. cap.* 259. *num.* 18. †
Si quidem generalis eſt regula, adminiſtratores om-
nes teneri ratam habere locationem factam per ante-
ceſſorem. *Couar. lib.* 2. *variar. reſol. cap.* 15. *num.* 6.
3. *verſic. ego verè.* † Nomine Eccleſiæ locationem fa-
ctam fuiſſe tunc exiſtimauit Couar. *loc. citato verſic.*
igitur vbi locatio. quando reditus non ad prælatum,
qui ſimplex adminiſtrator eſt, pertinent; ſed ad Ec-
cleſiam: nam ſi reditus ad Rectorem proprio nomine
pertinuiſſent; non Eccleſiæ, ſed proprio nomine lo-
catio facta diceretur, licèt nomen Eccleſiæ fuiſſet ex-
preſſum; & moriente Rectore expiraret locatio:
quod & voluiſſe videtur Gratian. *deciſ.* 99. *n.* 14. † 4.
Quanquam & ex aliis coniecturis locationem nomi-
ne Eccleſiæ factam fuiſſe colligat Socin. ſen. *conſil.*
34. *num.* 4. *volum.* 3. veluti ſi contrahat expreſſo of-
ficij nomine, dummodo locatio ſit vtilis Eccleſiæ.
Item ſi onus Eccleſiæ fuerit iniunctum, ſicut è contra
præſumitur nomine proprio factam fuiſſe locationem
ſi onus ipſi Rectori fuerit iniunctum; vel ſi ipſe, pro-
prio nomine expreſſo, vocatus fuerit locator. E con-
trà, ſi plura ſint appoſita pacta Eccleſiæ vtilia, nomi-
ne Eccleſiæ præſumetur facta locatio: & plures alias
coniecturas, & circumſtantias conſiderat Socin. *ibi-*
dem. Sed copioſiùs Cardinalis Mantica ad quem re-
currendum eſt, cùm caſus occurrerit, *lib.* 5. *de tacit.*
& ambig. conuent. tit. 13. *num.* 16. *& ſeq.*

Secunda concluſio. Quando conductor fecit ex-
penſas neceſſarias in certis prædiis, vel ante expul-
ſionem facturus eſt; poterit in illis prædiis continua- 5.
re vſque ad integram fructuum perceptionem, nec
ante fructus perceptos expelli poterit. Gratian. *diſcep.*
forenſ. cap. 606. *numer.* 17. Caroc. *in tract. de locat.*
par. 3. *quæſt.* 1. *tit. de reb. Eccleſ. locand. numer.* 61.
fol. mihi 778. † Quod procedit etiamſi fructus perci-
piendi eſſent difformes: nam expectanda eſſet integra
omnium fructuum perceptio, nec antea conductor 6.
rerum Eccleſiæ expelli poſſet. Gratian. *ibidem. num.*
19. Sicut autem non poteſt expelli, ita nec condu-
ctionem dimittere poteſt. Gabriel. *conſil.* 68. *lib.* 1.
vbi loquitur de prædio, quod ſingulis quinque annis
fructum reddit; videlicet duobus annis frumentum
vltra alios fructus; alijs verò tribus annis prædia lo-
cantur ad paſcendas pecudes: & dicit illud quinquen-
nium pro vno anno computari, & colonum ac do-
minum debere ſtare illi locationi, nec vnum alio in-
uito ab ipſa recedere poſſe.

Tertia concluſio. Conductor lite pendente inte-
rim in ſua detentione manutenendus eſt; & illi com-
petunt remedia poſſeſſoria. Rot apud Caualer. *deciſ.* 7.
282. *num.* 2. Ricc. *collect.* 2850. *verſic. ego autem.* cum
aliis per Poſt. *de manuten. obſeruat.* 52. *numer.* 17.

Quarta concluſio. Locatio bonorum Eccleſiæ vl-
tra triennium nulla eſt; ex conſtitutione Pauli II. quæ
incipit *ambitioſæ. in extrauag. ſub tit. de reb. Eccleſ.* 8.
non alienand. ſuper qua plura notauit Scort. *in ſelect.*
Pontif. conſtit. theorem. 115. Quarant. *in ſum. Bullar.*
tit. alienat. rer. Eccleſ. num. 18. † Adeo vt multi exi-
ſtimauerint locationem factam vltra triennium, eſſe
in totum nullam; & non ſolùm vitiari in eo, quod 9.
triennium excedit; ſed etiam in totum, ſaluo tamen
anno, in quo colonus iam fecit expenſas, & cultu-
ras: vt ſupra dictum eſt *num.* 5. Quam opinionem
ſecuta eſt Rot. *deciſ.* 30. *num.* 3. *par.* 1. *recent.* licèt
Rot. *deciſ.* 210. apud Pacif. *numer.* 7. id videatur ni-
mis reſtringere ad caſum, quo fructus ſunt de proxi-
mo colligendi: ex notatis per Adden. ad Burat. *deciſ.*
482. *num.* 18. Caualcan. *deciſ.* 44. *num.* 15. *verſic. ter-*
tio. Surd. *deciſ.* 52. *numer.* 12.

Quinta concluſio. Quando locatio rerum Eccleſiæ
facta fuit pretio in ſingulos annos diſtributo; verius
eſt illam ſuſtineri pro triennio, & in exceſſu duntaxat 10.
vitiari: quia tempus vtile ab inutili ſeparari poteſt.
Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſcop. part.* 3. *alleg.* 95.
num. 11. *& ſeq.* Et hanc opinionem magis commu-
niter receptam eſſe; maximè ſub illa diſtinctione

pretij

pretij diſtributi, vel non diſtributi in ſingulos annos;
teſtatur Quarant. *loco citato num.* 18. *verſic. hunc articulum.* Quia ſummi Pontificis mens in illa extrauaganti fuit impedire, ne vltra triennium fierent rerum
Eccleſiaſticarum locationes: & ne conductor in effectu remaneret vltra triennium. Vnde ſatisfit ſummi
Pontificis intentioni, ſi finito triennio conductor recedat: ita tenet Anth. de Marin. *lib.* 1. *quotid. reſol.
cap.* 6. *num.* 7. *verſic. contrarium.*

11. Sexta concluſio. Quando fructus prædiorum alternis tantùm annis percipiuntur; non ſolùm ad quadriennium, ſed etiam ad ſex annos fieri poteſt locario rerum Eccleſiæ: quia non anni, ſed fructuum
perceptiones ſunt computandæ. Mantic. *de tacit. conuent. lib.* 5. *tit.* 13. *num.* 32. Quarant. *in verb. alienatio rer. Eccleſ. num.* 18. Barboſ. *d. allegat.* 95. *num.*
4. & *de iur. Eccleſ. lib.* 3. *tit.* 30. Ricc. *in prax. rer.
far. Eccleſ. deciſ.* 115. *num.* 2.

12. Septima concluſio. Licèt locatio ſit valida, tamen
ſucceſſor in beneficio non tenetur illi ſtare, ſi ſucceſſerit per obitum; niſi locatio facta eſſet nomine Eccleſiæ, & ſub modificationibus ſupra deductis: ſi
verò ſucceſſerit per reſignationem, tenetur ſtare locationi, nec illam impugnare poteſt. Ratio differentiæ
eſt, quia prouiſus per obitum, ius habet à collatore:
prouiſus autem per reſignationem, ius habet à reſignante: ita tenet Gratian. *diſcep. forenſ.* 606. *num.*
13. 20. ob illam rationem, quia † quando vſusfructus
finitur facto vſufructuarij, ſucceſſor tenetur ſtare
conditionibus prioris poſſeſſoris: Prælatus ſi quidem,
aut Rector habetur loco vſufructuarij, Gratian.
ibidem plures allegans. *numer.* 6. Sed hæc ratio
Gratiani quam ex Polydoro Ripa deſumpſit, &
ſequitur Hodier. ad Surd. *deciſ.* 33. *numer.* 4. concludit generaliter ſucceſſorem teneri ſtare, colono,
quando facta fuit reſignatio per beneficij poſſeſſorem
ſiue ſimpliciter, ſiue in fauorem alterius facta ſit:
quia vtroque caſu vacat beneficium facto poſſeſſoris;
& ſic generaliter loquuntur præfati DD. Cui tamen
propoſitioni aduerſatur.

14. Primò, quòd contrarium ſimpliciter tenuerunt alij
multi, nempe ſucceſſorem etiam ex cauſa renunciationis prouiſum, non teneri ſtare locationi factæ per
anteceſſorem: vt tenet Barboſ. *in l. ſi filiofamiliæ.*
26. §. *final. ff. ſolut. matrim. num.* 19. *verſic. amplia
hanc concluſionem.* Alex. Trentacinq. *libr.* 3. *variar.
reſol. titul. de locat. & conduc. reſol.* 3. *numer.* 8.
poſt Caſtrenſ. *conſil.* 4. *numer.* 4. & 5. *vol.* 1. Couar.
lib. 2. *variar. reſol. capit.* 15. *numer.* 6. *ante medium*
15. *verſic. idem erit, vbi Rector.* † Quæ doctrina indiſtinctè vera eſſet, ſi Prælatus aut Rector Eccleſiæ
ſciens ſe breui renunciaturum faceret talem locationem; tunc enim ratione fraudis, ſucceſſor illi ſtaro
nullo modo teneretur. Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſcop. par.* 3. *allegat.* 94. *num.* 6.

16. Procedit tamen effectus locationis ſine difficultate
ad effectum, vt conductor agere poſſit contra fideiuſſores, & hæredes Prælati locantis, ad cunſequendum ſuum intereſſe. Barboſ. *d. l. ſi filiofamilias.* 26.
§. *fin. num.* 22. *ff. ſolut. matrim.* & *in tract. de poteſt.
Epiſcop. d. allegat.* 94. *num.* 12.

17. Secundò, quòd alij diſtinxerunt inter reſignationem beneficij factam purè, & ſimpliciter; vt tunc
ſucceſſor locationi ſui anteceſſoris ſtare non teneatur:
ſecùs ſi facta fuiſſet in fauorem, per rationem ſupra
deductam *num.* 12. & tradit Louet *in ſua recollectione
arreſt. litter. S. num.* 11. *in addit. in fin.*

18. Ego in hac controuerſia exiſtimo in primis, rationem allatam per Surd. *in tract. de alimen. tit.* 9. *quæſt.*
42. *num.* 13. quem ſimpliciter citat & ſequitur Gratian. *diſcep. forenſ. cap.* 37. *num.* 21. ſic generaliter
intellectam non poſſe ſubſiſtere; dum volunt ſucceſſorem teneri ſtare locationi, quando locator renunciauit ſuo beneficio, rationem reddentes: † 19.
Quia factum renunciantis non nocet conductori.
Siquidem illa ratio procedit quoad præiudicium
locatoris, & eius hæredis, aut fideiuſſoris, contra
quos non impeditur conductor agere ad intereſſe:
vt ſupra diximus *num.* 16. Sed in præiudicium tertij
ratio illa non ſubſiſtit: quia ſucceſſor in beneficio dicitur tertius, cùm ius habeat, à collatore, non à
reſignante.

Præterea dico, quidquid diſtinguat Louet *loc. citat.* & alij nonnulli DD. Galli, verius eſſe nullo mo- 10.
do teneri ſucceſſorem in beneficio ſiue per obitum,
ſiue per renunciationem, ſtare locationi factæ per
anteceſſorem, etiam in caſu licito; veluti ad triennium: ſiue reſignatio ſimpliciter facta fuerit, ſiue in
fauorem. Ratio eſt, quia † ſucceſſor in beneficio 21.
non poteſt repræſentare perſonam anteceſſoris, nec
poteſt dici ſucceſſor vniuerſalis, cùm non ſuccedat
omnibus bonis; imò nec ſuccedit ex perſona, nec
ex iure cedentis; ſed ex nouo iure quod creatur
tempore collationis, & in eum transfertur: vt
benè explicat Panormit. *in capit. cura* 11. *numer.* 5.
de iurepatr. vbi dicit ſucceſſorem in beneficio non
ſuccedere ex perſona anteceſſoris; ſed ex iure ſibi
collato, ab habente poteſtatem conferendi: &
ideo malam fidem authoris non nocere ſucceſſori
in beneficio. Quæ ratio æquè concludit in reſignatione pura, & in conditionali facta in fauorem
nominati, & ad vtrunque caſum applicantur rationes allatæ à Doctoribus, ad probandum ſucceſſorem in beneficio non teneri ſtare locationi anteceſſoris: & nominatim per Barboſ. *in d. l. ſi filiofamilias* 26. §. *final. num.* 18. † & prædictam ſen- 22.
tentiam, tam in reſignatione ſimpliciter facta,
quàm in ea quæ facta fuit in fauorem; generaliter amplectuntur abſque vlla diſtinctione Patiſ. *de
reſignat. libr.* 1. *quæſt.* 16. *numer.* 47. Couar. *dict.
libr.* 2. *variar. reſolut. cap.* 15. *numer.* 6. *in* 2. *articulo. verſic. idem erit vbi Rector.* Trentacinq. *libr.*
3. *titul. de locat. reſolut.* 3. *numer.* 8. Cancer. *lib.* 1.
variar. reſolut. cap. 14. *numer.* 45. † Et nomina- 23.
tim de reſignatione in fauorem, quod reſignatarius
non teneatur ſtare locationi factæ per reſignantem,
tenet Barboſ. *in d. l. ſi filiofamilias.* 26. §. *final.
num.* 19. *verſic. amplia hanc concluſionem.* Anthon.
de Marin. *quotid. reſolut. capit.* 259. *numer.* 11.
quia mors, & reſignatio beneficij æquiparantur: † 24.
& reſignans dicitur quaſi mortuus in beneficio reſignato: & ideo omnes obligationes eius occaſione
præſtitæ, per reſignationem admiſſam extinguntur:
vt diximus ſupra, *cap.* 35. *num.* 11. & 12.

Nec obſtant rationes in contrarium allegatæ: nam 25.
ad eam, qua ſupponitur per reſignationem factam
in fauorem, ius acquiri reſignatario ex perſona reſignantis; fuit ſuperiùs reſponſum, reſignationem
eſſe quidem medium acquirendi, ſed ex ſola collatione ius conſequi reſignatarium; & ab ipſo collatore
non à reſignante tribui: ex traditis per Panormit. *in
d. cap. cura. num.* 5. *de iure patronat.* & per alios de
quibus ſupra *num.* 21. Barboſ. *d.* §. *final. num.* 18.
verſic. non obſtat ſecundum.

Ad æquiparationem autem vſufructuarij & bene- 26.
ficiati Reſpondetur, quòd licèt illa vera ſit, & paſſim à Doctoribus admittatur; tamen non in omnibus procedere poteſt: & præſertim vbi diuerſa eſt ratio, prout in hoc caſu: nam quando vſufructuarius
renuntiat in fauorem proprietarij, vel alterius; ſucceſſor

ceſſor ille ius & cauſam habet à renunciante: quod in reſignatione beneficij ſecus eſt: quia reſignatarius ius deriuat à collatione poteſtatem habentis; nec in Eccleſia dantur ſucceſſiones hereditariæ, nec ex iure authorum, ſed ex collatione ſuperiorum, vt mox dictum eſt: ideo ſuccedens in vſufructu, ex facto vſufructuarij, tenetur ſtare colono; ſed non is qui ſuccedit in beneficio: quia quomodocumque ſuccedat, ius conſequitur non ab anteceſſore, vel à reſignante; ſed à ſuperiore qui contulit. Roman. *conſil.* 201. *num.* 5. Alexand. *conſil.* 63. *num.* 11. *&* 12. *lib.* 4.

27. Neque Carocius in *tract. de locat.* quo nititur Polydor. Ripa, & alij qui eum ſequuntur *part.* 2. *tit. de vſufruct. quæſt.* 2. *num.* 6. *&* 7. ſeu vt in libro meo *part.* 2. *quæſt.* 43. *num.* 6. *&* 7. videtur facere ad caſum noſtrum: quia ibi proponitur caſus deciſus per Bald. *conſil.* 371. incipit, *Mathiolus. lib.* 1. vbi dicitur quòd Dominus directus, in cuius fauorem emphiteuta renunciauit, cogitur ſtare locationi quæ ante renun-
28. ciationem facta fuerat per emphiteutam: † quia Baldus ibi mouebatur pluribus aliis rationibus; & nominatim, quia iſta non eſt ſimplex renunciatio, nam emphiteuta non poteſt renunciare dominio: vt in *l. ſi quis vi.* 17. §. *differentia. ff. de acquir. poſſeſſ.* ibi, *dominium eius manet, qui dominus eſſe non vult.* & ſic eſt quoddam pactum nouum, & nouus contractus, qui non poteſt nocere tertio cum quo non eſt celebratus: ſed in beneficialibus non fiunt pacta, & conuentiones, neque reſignatarius habet cauſam à locatore; quod tamen etiam in caſu ſuo conſiderauit Baldus: ergo cùm extinctum planè ſit ius reſignantis per acceptationem, collationem, & poſſeſſionem reſignatarij; ceſſant omninò conſiderationes quibus Bald. & Caroc. nitebantur.

29. Vnde etiam in Gallia, non tam facilè admittitur illa diſtinctio inter puram, & conditionalem renunciationem in hac materia: nam licèt eam amplectatur Louet *dict. litter. S. numer.* 11. *in addit. in fin.* Mornac. *ad l. ſi quis fundum.* 9. §. *ſi fructuarius. ff. locati.* & alij per eos citati, Addentes ad Papon *lib.* 1. *tit.* 13. *arreſt.* 6.

30. Imò Regiâ Caroli IX. conſtitutione anno 1568. apud Sanctum Maurum edita, cauetur expreſsè locationes omnes beneficiorum, per reſignationem, dimiſſionem, aut obitum beneficiati expirare: quia verò ordinatio non diſtinguit, multi interpretes recurrerunt ad diſtinctionem illam reſignationis ſimpliciter, aut in fauorem factæ; & nominatim Theueneau *lib.* 1. *ordinat. Regiar. tit.* 18. *artic.* 1.

31. Nihilominus ad tollendas fraudes, ſæpius in ſupremis Galliæ tribunalibus iudicatum fuit, ſucceſſorem tam in caſu mortis, quàm reſignationis ſiue ſimpliciter, ſiue in fauorem factæ; teneri, & cogi poſſe ad obſeruantiam locationis factæ per anteceſſorem, teſte Chopin *de demanio lib.* 3. *tit.* 13. *num.* 4. Maynard. *lib.* 1. *cap.* 63. *num.* 1.

32. Exceptis quatuor caſibus, quos refert Bleyn. *de benefic. cap. de patrimonio Eccleſiæ, num.* 41. *in gloſ. D.* Primus, ſi reditus locari pertineant ad dignitatis ſubſidia, veluti ad victum, & alia onera v. g. prioris clauſtralis. Secundus, ſi agatur de reditibus abſque labore plurium annorum percipi conſuetis, veluti de decimis. Tertius, quando agitur de beneficio curato, cuius reditus Parochus reſidendo deſiderat per ſeipſum percipere. Quartus quando ſucceſſor vult reſtituere colono damna, & ſummas per eum anticipatè ſolutas. His enim caſibus, in Gallia, ſucceſſor colonum remouere poteſt, vt dicit præfatus Author. *loco citato.*

Octaua concluſio. Si conductor mercedem, ſeu 33.
pretium ſuæ conductionis anticipatè ſoluerit, non liberatur erga beneficij ſucceſſorem; ſed agere duntaxat poteſt contra hæredes, & bona locatoris defuncti. Caroc. *de locat. part.* 3. *quæſt.* 1. *de reb. Eccleſ. locand. num.* 75. *fol. mihi* 781. Amat. *var. reſol. cap.* 29. *num.* 31. Menoch. *conſil.* 1134. *num.* 6. *volum.* 12. & per totum illud conſilium, vbi tractat de materia anticipatæ ſolutionis. Ferret. *conſil.* 151. *num.* 3.

Et licèt Tuſch. *litter. L. concluſ.* 419. *num.* 21. poſt 34.
Abbat. diuerſos caſus diſtinguat; tamen poſt Concilium Tridentinum generaliter conſtituendum eſt, iuxta *cap.* 11. *ſeſſ.* 25. *de reform.* locationes factas per anticipatas ſolutiones, quocumque priuilegio non obſtante, nullas & inualidas eſſe in præiudicium ſucceſſorum; quamuis agi poſſit contra hæredem locatoris, ſi ſit ſoluendo: Amat. *dict. reſol.* 29. *n.* 2. *&* 3. Barboſ. *dict. l. ſi filiofamilias.* 26. §. *final. num.* 27. *ff. ſolut. matrim.*

Dicitur autem anticipata ſolutio, non ſolùm ſi 35.
fiat pro futuris annis; verùm etiam pro eodem anno; ſed ante fructuum recollectionem: quia Rector beneficij, ſi decedat ante fructus recollectos, & à ſolo ſeparatos; illos non facit ſuos, nec de illis diſponere poteſt; ſed reſeruandi ſunt ſucceſſori, illíque debentur. prout generaliter de omnibus fructibus inexactis conſtitutum eſt per Bullam Iulij III. confirmatam per fel. record. Vrbanum VIII. die 5. Aprilis, 1628. nec non ex iuris communis diſpoſitione, quam ſæpius Rota Romana ſequuta eſt, vt apud Seraph. *deciſ.* 594. *num.* 5. *& ſeq.* & *in recent.*
deciſ. 19. *num.* 5. *&* 6. *part.* 6. † Et ideo ſolutiones 36.
factæ per firmarium, ſeu conductorem, pro fructibus nondum per eum perceptis; non liberant ſoluentem tanquam factæ non legitimo creditori: vt concludit Gloſ. *in cap. fin. ne prælati vices ſuas. in verb. terminum. in fin.* quæ loquitur de Rectore qui percepit mercedem ſuæ locationis, & deceſſit ante fructus perceptos: imputandum ſiquidem eſt conductori, qui ſciebat mortem locatoris ſuperuenire potuiſſe. Ioan. Baptiſt. Ferret. *conſil.* 225. *num.* 5. *&.* 6. quia in hac materia non debet attendi tempus promiſſæ ſolutionis, ſed duntaxat tempus perceptionis fructuum. Caſtill. *de vſufruct. cap.* 77. *num.* 21. *&* 22. Honded. *conſil.* 85. *num.* 25. *volum.* 2.

Verum tamen eſt, quòd ſi conductores probarent 37.
pecunias ſolutas Rectori mortuo, fuiſſe conuerſas in vtilitatem Eccleſiæ; ſucceſſor illas repetere non poſſet, ſaltem pro rata verſionis, Barbos. *in d. l. ſi filio familias.* 26. §. *final. num.* 27. *in* 2. *limit. ff. ſolut. matrim.* Ferret. *d. conſil.* 151. *num.* 2. Ruin. *conſil.* 60. *num.* 1. *volum.* 1. Idem ſi pecuniæ probentur verſæ in alimenta ſtudentium eiuſdem collegij. Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſcop. allegat.* 94. *num.* 9. poſt Rebuff. *de priuileg. ſcolar. priuileg.* 26. *num.* 92. Quia ſucceſſor tenetur ſoluere debita contracta per anteceſſorem pro alimentis, maximè fauore ſtudiorum: vt ibi per Rebuff.

Cætera quæ concernunt materiam ſucceſſoris, tam 38.
in beneficialibus, quàm in aliis; an & quando effectus locationis ad eum tranſeat; videri poterunt vltra authores ſupra citatos apud Tuſch. *concluſ.* 418. 419. *&* 420. *ſub litter. L.* Ricc. *collect.* 4000. *& alibi.* Caualer. *deciſ.* 44. Barboſ. *in cap. final. num.* 6. *ne prælati vices ſuas.* & fusè in *l. emptorem.* 9. *Cod. de locato & conduct.* & de anticipatis ſolutionibus *ad ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 11. *Concil. Triden.* Surd. *deciſ.* 53. *&* 40. fusè Anthon. de Marin. *d. reſol.* 259. *per totam* Pacific. *de ſaluian. interd. inſpect.* 4. *cap.* 1. *n.* 8. *& ſeq.* Mareſcot. *lib.* 1. *variar. reſol. cap.* 18. Cancer. *lib.*

lib.1.variar reſol. cap.14. num.31.& multis ſequentib. Mantic. & alij citati per Adden.ad Burat. 482. *num.* 20. Rot. Auen. *deciſ.* 108. Rota. Rom. *in recent. deciſ.* 28. *part.* 4. Hodiern. ad Surd. *d. deciſ.* 33. *&* *deciſ.* 225. *num.* 5. Theſaur. iun. *lib.* 2. *quaſt.* 3. Ludouiſ. *deciſ.* 68.

CAPVT LXVII.

De decimis animalium ſoluendis. An valeat conſuetudo illam ſoluendi in minutioribus totius gregis animalibus. Quo tempore ſoluenda ſit:& quomodò numeranda animalia tam domini, quàm paſtoris. Et quid ſi ſub eodem baiulo, ſiue paſtore, plures & diuerſi ſint animalium domini; vtrùm ſingulorum animalia ſeparatim numerari debeant. Et vtrùm animalia vnius anni, poſſint facere numerum pro ſupputatione decimæ alterius anni.

SVMMARIVM.

1. *Praſcribi poteſt decima quoad quotam, & quoad modum ſoluendi.*
2. *De eſſentia conſuetudinis eſt, vt ſit aqua & rationabilis: & quomodo differant praſcriptio, & conſuetudo, in materia decimali. Ibidem.*
3. *Non valet conſuetudo etiam antiqua ſoluendi decimam in animalibus minutioribus, & deterioribus.*
4. *Quidquid decimum venit, pro decima animalium praſtandum eſt.*
5. *Si non poſſit diſcerni quid ex animalibus veniat decimum, ſolutio decima debet fieri non in melioribus nec in deterioribus animalibus; ſed in mediocribus.*
6. *Decima animalium debetur eo tempore, quo ampliùs lacte non indigent.*
7. *Valet conſuetudo, quòd loco decima animalium, ſoluatur certa quantitas pecunia.*
8. *Decimam animalium eſſe decimam paſtorum, non terrarum; quidam aſſerunt.*
9. *Veriùs eſt decimam animalium, nec ſimpliciter perſonalem, nec realem, ſed mixtam eſſe.*
10. *Decima animalium potiùs accedit ad realem, & debetur in loco vbi degunt.*
11. *In computanda decima animalium; non ad pradia ſed ad ipſorum animalium numerum reſpectus haberi debet.*
12. *In numero animalium, debet ſeparatim fieri calculus cuiuſlibet domini; licèt pecudes ſint ſub eodem baiulo, & paſtore.*
13. *In rebus commixtis, & inſeparabilibus, numeratio totius corporis fieri debet; quamuis eſſent plures domini.*
14. *Commixtio animalium exemptorum non praiudicat, quamuis admixta ſint non exempta; idque propter eorum ſeparabilitatem.*
15. *Si plures domini animo deliberato ſocietatem animalium inierint ſub eodem paſtore, non fit ſeparatio; ſed omnia animalia in globo numerantur.*
16. *Si commixtio animalium incidenter, & caſu fortuito facta ſit; quilibet remanet dominus ſuorum animalium: & ideo ſingulorum dominorum animalia ſeparatim numeranda ſunt, pro calculo decima.*
17. *Qui dicit animalia gregis alieni ad ſe pertinere, id probare tenetur.*
18. *partiarius tenetur ſoluere decimam animalium, pro ſua portione.*
19. *Portio partiarij numeratur, nullâ factâ cumulatione partis dominica.*
20. *Numerus animalium vnius anni; coniungi non poteſt cum numero animalium alterius anni.*

CVm dubitaretur de ſolutione decimæ ex ani-
malibus præſtandæ; & de forma ſolutionis, ac
numerationis animalium ad decimum, vel vigeſi-
mum, aut alium numerum faciendæ; fuit conclu-
ſum inſpiciendum in primis eſſe tenorem tranſactio-
num, quæ vel à ſummo Pontifice confirmatæ ſunt,
ad hoc vt ſucceſſores afficere queant; iuxta text.
in cap. veniens. de tranſact. vel ſaltem ex antiqui
temporis obſeruantia, præſumptionem inducebant
omnium ſolemnitatum in eis adhibitarum; vel vim
habebant legitimæ præſcriptionis, propter tanti tem-
poris interuallum. † Cuius præſcriptionis vis ma- 1.
gna eſt in materia decimali, cùm non de tota deci-
ma; ſed de eius quota, vel certo ſoluendi modo
præſcribendo agitur: Camil. Borell. cum pluribus
per eum citatis *in ſumm.deciſ.lib.1. tit.19. n.53.* Rot.
deciſ. 23. num. 3. part.6. recentior. vbi *num* 4. oſtendi-
tur quæ ſint neceſſaria, ad hoc vt præſcriptio in hac
materia dicatur legitimè probata.

Secundò quoad caſus per tranſactionem non deci-
ſos, ſtandum eſſe conſuetudini; dummodo non con-
tineat fraudem, & abuſum in præiudicium Eccleſiæ;
& non præbeat occaſionem delinquendi. † Cùm de 2.
eſſentia conſuetudinis ſit; vt in æquitate, & ratione
fundetur: *cap. ex parte. de conſuet.* Gaill.*lib.2. obſer-
uat.31. n.12.* Burat. *deciſ.*800. *n.*10. quomodò autem
differant conſuetudo, & præſcriptio; notat Ludouiſ.
deciſ.191. num.4. & 6. & in ſpecie, quæ ſit vis præſcri-
ptionis, & quæ conſuetudinis in materia decima-
rum; copioſè explicat D. Ludouic. Bellus, *conſil.*47.
& 48.per tot.

Tertiò, ex his infertur, quòd quamuis per longum 3.
tempus ruſtici animalia minutiora, & deteriora Pa-
rocho pro decima per dolum, & aſtutiam præſtite-
rint; talis conſuetudo non eſt legitima, nec recipien-
da: imò ſic delinquentes, & decimam fraudantes
puniendi ſunt. † Quia non debet de deterioribus 4.
animalibus præſtari, ſed fideliter quidquid vene-
rit decimum, vel vigeſimum, aut aliàs ſecundùm nu-
merum conſuetum; ſoluendum eſt: iuxta Leuitici,
cap. 27. Ita vt factâ computatione nouem anima-
lium, id quod cadit in decimum debeatur; vel factâ
computatione nouemdecim, id quod cadit in vige-
ſimum; & ſic de cæteris numeris, iuxta cuiuſlibet
loci morem: & ſimiliter id quod commutatum eſt, &
id cum quo commutatum eſt.; per text. *in cap. omnes
decima. 16. quaſt.* 7 his verbis: *Oues, boues, & ca-
pra, qua ſub virga paſtoris tranſeunt; quidquid
decimum euenerit, ſanctificabitur Domino: non
eligatur bonum, neque malum, nec in alterum
commutabitur; ſi quid commutatum eſt; & quod
mutat, & quod mutatum fuerit; Domino ſanctifi-
cabitur; & non redimetur.* Rebuf. *de decim. quaſt.*11.
num. 2.

Quartò, ſit diſcerni non poſſit quod ſi decimum 5.
animal, vel ſecundùm datam conſuetudinem vi-

geſimum ; tunc nec de melioribus animalibus, neque de pejotibus ſoluenda erit decima ; ſed de mediocribus arbitrio boni viri , Oldrad. *conſil.* 236. *numer.* 2. *verſic. ſi vèrò.*

6. Quintò, non debetur hæc decima, ſtatim vbi nata ſunt animalia ; ſed vbi non ampliùs indigent lacte materno , alioquin inutilia apud Eccleſiam remanerent, & animalia morerentur. Oldrad. *dict. conſ.* 236. Barboſ. *in cap. cùm homines.* 7. *n.* 5. *de decim.* Rebuf. *de decim. quæſt.* 6. *num.* 30.

7. Sextò, valida videtur conſuetudo, quòd loco animalium ſoluatur certa pecuniarum ſumma , nomine decimæ ; vt tradit Rebuf. *loco. citato quæſt.* 6. *num.* 31. Ratio eſt, quia poteſt introduci conſuetudo , vt nulla prorsùs de animalibus decima præſtetur : ergo multò magis vt loco illius pecunia ſoluatur. Rebuf. *ibidem quæſt.* 13. *num.* 51. ſeruanda ergo erit hoc caſu conſuetudo.

8. Septimò, quamuis apud Seraph. *deciſ.* 346. *num.* 2. legatur decimam animalium eſſe potiùs perſonalem , quàm prædialem ; & potiùs eſſe decimam paſtorum quàm terrarum ; tamen iura & DD. per eum allegati hoc non dicunt : citatur enim in illa deciſ. text. in *cap. peruenit.* 5. *de decim.* & Rebuff. *in dict. tract. quæſt.* 8. *num.* 4. & Patiſ. *conſil.* 73. *num.* 17. *volum.* 4. vbi nihil penitus ſimile legi poteſt : & qui hoc ita intelligeret , vt illa decima perſonalis eſſet;
9. contra communem DD. ſententiam ſentiret. † Verius enim eſt decimam illam eſſe mixtam , vt oſtendit Monet. *de decim. cap.* 3. *num.* 9. Rebuff. *quæſt.* 3. *num.* 33. quia partim prouenit ex prædiis , in quibus paſcuntur animalia ; partim ex cuſtodia perſona-
10. li. † Imò potiùs tales decimæ accedunt ad naturam prædialium , & debentur illi parochiæ , in qua animalia degunt , & paſcuntur. Barboſ. *in cap. ad Apoſtolica.* 20. *numer.* 6. *de decim.* Zabarel. *in Clem. ne religioſi. numer.* 15. *de decimis.* idem Barboſ. *de iur. Eccleſ. vniuerſ. libr.* 3. *capit.* 26. *numer.* 37.

11. Vnde ſequitur in ſoluenda ex animalibus decima , non ſimpliciter habendum eſſe reſpectum ad perſonam paſtoris nec ſimpliciter ad prædia , ex quibus paſcuntur animalia : ſed potiùs ad ipſum numerum animalium , habito reſpectu partim ad dominum , partim ad colonum ; ita vt fieri debeat diſtinctio portionis dominicæ. Et quoad portionem quidem domini , toties fiat numeratio animalium , & toties incipiatur quot ſunt diuerſi domini.

12. Quia licèt pecudes ſint ſub eadem virga , ſeu paſtore ; & in eodem grege ; & videantur facere, & conſtituere vnum corpus , habito reſpectu ad gregem ; tamen quilibet dominus retinet dominium ſeparatum cuiuſlibet indiuidui ex ſuis animalibus : cùm agatur de pluribus inuicem quidem commixtis , ſed ſeparabilibus : *l. quidquid.* 27. §. *final. ff. de acquir. rer. domin. l. lacus.* 12. §. *final. l. adeo.* 7. §. *voluntas. ff. eod. tit.* Vnde ſi gregis ſim dominus, vtpote quòd in eo duodecim v.g. mea ſint capita , & tria ad te ſpectent ; gregem quidem vendicare potero : ſed duodecim tantùm venient in reſtitutionem : reliqua verò quæ tua ſunt , tu ſeparatim vendicare poteris : vt explicat Cuiac. *in l.* 2. *ff. de rei vendicat.* & probatur ibi per text. *in verſic. ſed ſi maiorem numerum alter habeat , vt detracto alieno nihilominus vendicaturus ſit , in reſtitutionem non veniunt aliena capita :* quod ibi abundè expli-
13. cant Gloſſ. & DD. † Secus autem eſſet ſi ageretur de rebus commixtis non ſeparabilibus ; veluti ſi ageretur de oleo duorum commixto , quod ſeparari non poteſt ; *argum. text. in cap. quod in dubiis.* 3. *de conſecrat. Eccleſ. vel altar.* vbi oleum non conſecratum admixtum oleo conſecrato , aſſumit naturam conſecrati : ſed pecora non ſunt huiuſmodi , quia ſeparari poſſunt : vnde cùm exiſtimaret Trebatius I. C. cùm amplior numerus animalium ad aquam appellitur , quàm debet appelli ; poſſe vniuerſum pecus impunè prohiberi : quia iunctum pecus pecori cui appulſus debebatur , totum corrumpit pecoris ad aquam appulſum : tamen præualuit Marcelli ſententia ſententis quòd ſi quis ius habet pecoris ad aquam appellendi , plura pecora appulerit ; non in omnibus eum eſſe prohibendum : & ratio eſt , quia pecora ſeparari poſſunt : vt dicit text. *in l.* 1. §. *Trebatius* & §. *Marcellus autem ait. ff. de aqua quotid. & æſtiu.* † Vn- 14.
de ob eamdem rationem , ſi animalia illorum , qui habent priuilegium exemptionis à ſolutione decimarum , commixta ſint cum animalibus non exemptorum ; non amittunt priuilegium : ſed ſingula ſeparatim conſiderantur : vt decidit Iacob. de Graſſis *part.* 2. *deciſ. aurearum , lib.* 2. *capit.* 27. *numer.* 49.

Quod quidem verum eſt , ſi diuerſi animalium 15.
domini in communionem non conſenſerint ; ſed quilibet ſeparatim animalia conductori , vel paſtori tradiderit : nam ſi animo deliberato , & non incidenter plures illi domini communionem inierint , vel ſocietatem ſuper illis animalibus ſub eodem paſtore & virga exiſtentibus ; tunc quia quilibet ex dominis remanet dominus gregis pro indiuiſo ; verius videtur quòd totum illud integrale gregis, ex pluribus animalibus compoſitum , pro vno eodémque corpore decimabili haberi debeat ; & per conſequens numeratio ad effectum decimæ fieri debeat tanquam de vno toto : & ſic inſpecto toto grege , abſque vlla diſtinctione diuerſorum dominorum : vt probatur ex *l.* 1. §. *per hanc autem. & l.* 2. *ff. de rei vendic. & ll. ſequent.* iuncta Gloſſ. & maximè in. *l. ſed ſi par. in verb. quis vindicabit.* † vbi dicitur quòd ſi animalia caſu 16.
fortuito , & incidenter commixta fuerint ; quilibet remanet dominus ſuorum animalium ; quia ſunt ſeparabilia : ſed ſi fuerit inducta communio , & ſocietas ; quilibet remanet dominus totius gregis pro indiuiſo ; & poteſt rei vindicationem intentare ſimiliter pro indiuiſo. Idémque dicit Bartol. *in dicto* §. *per hanc. verſic. venio ad legem.* & alij DD. in *d. l.* 2. *ff. de rei vendic.*

Sed quæritur , ad quem ſpectet probare anima- 17.
lia , quæ ſunt ſub eodem grege , ſpectare ad alium, quàm ad dominum gregis ? Reſpondetur probato quòd grex ad aliquem pertineat , onus probandi certa capita animalium pertinere ad alium ad hoc vt ſeparatim numerentur. Quia præſumendum eſt omnia ſpectare ad eum qui gregis eſt dominus. Admittitur tamen in his probatio coniecturalis , vel ex depoſitione paſtorum , cuſtodum, ac ſimilium peritorum : vt bene dicit Alberic. in *d. l.* 2. *ff. de rei vendicat. num.* 3.

Probari etiam poteſt , cuius ſunt animalia per impoſitionem ſigni, ſeu ſtigmatis alicuius : vt tradit Maſcard. *de probat. concluſ.* 16n. *numer.* 5. & *concluſ.* 91. *per tot.*

Quod autem attinet ad portionem colonicam , 18.
ſi colonus ſit partiarius , ſoluere debet decimam animalium pro rata portionis ſuæ colonicæ Monet. *de decimis, cap.* 6. *num.* 42. Vnde cùm reſpectu illius agatur de vno eodémque grege, & de ouibus ad eundem dominum pertinentibus ; non videtur conſiderabilis

rabilis perſona aliorum dominornm, qui illi animalia paſcenda tradiderunt; ſed eius portio tota, (ſeparatim tamen ab omnibus aliis portionibus dominicalibus) conſideranda eſt: ex traditis in *l. per hanc. & l. ſeq. ff. de rei vendicat.*

19. Denique ad id quod quæſitum fuit, vtrùm animalia vnius anni poſſint coniungi cum animalibus alterius anni ſequentis, ad numerandam decimam; veluti ſi hoc anno fuerint quindecim, & anno ſequenti ſex; vtrùm ex illis confici poſſit vigeſimus primus numerus ad ſupputandam, & exigendam decimam? Reſpondetur negatiuè, quia quot ſunt anni, tot ſunt decimationes; & quot ſunt decimationes, tot ſunt diuerſæ numerationes; adeò vt multi exiſtimauerint, decimas vno anno non petitas, peti non poſſe anno tunc ſequenti. Codex Fabrian. *libr. 1. titul. 2. diſtinct. 66.* de cuius tamen deciſionis veritate nunc non agemus; ſufficiat indicare contrarium tenuiſſe Borell. *in ſumma deciſ. part. 1. titul. 19. numer. 28.* ea ratione quia parochiani tenentur decimas deferre, aut illas abſque interpellatione ſoluere: ergo non ſoluendo cùm ſint in mora, quomodò poteſt imputari negligentia Parochi non exigentis. Exiſtimo tamen non poſſe coniungi numerum animalium vnius anni, cum animalibus alterius, ob rationem ſuptadictam.

CAPVT LXVIII.

Quando numerus canonicorum Eccleſiæ collegiatæ augetur mediante noua fundatione, vtrùm canonici antiquæ fundationis cogantur nouos admittere, cum iiſdem conditionibus in noua fundatione contentis; an verò alias adiicere poſſint. In qnibus participare debeant canonici eiuſdem fundationis de nouo recepri. In quibus iuribus, & emolumentis capituli concuttant cum antiquis; veluti in laudemiis, diſtributionibus non antea diuiſis, mortuariis, & ſimilibus

SVMMARIVM.

1. *Capitulum, cum authoritate Epiſcopi, ſtatuere poteſt circa res ſua Eccleſia.*
2. *Quando agitur de iis qua ad ſolos canonicos ſpectant, canonici ſtatuere poſſunt.*
3. *Quando cura pertinet ad capitulum, poteſt ſuper illius exercitio fieri ſtatutum, aut deliberatio per capitulum.*
4. *Multò magis valet ſtatutum capituli per quod ad ius antiquum reditur.*
5. *In omnibus ſtatum Eccleſia concernentibus poteſt ſtatutum fieri à capitulo.*
6. *Commutatio vltima voluntatis non poteſt fieri ſine aſſenſu ſedis Apoſtolica.*
7. *Epiſcopus ne quidem cum conſenſu patroni, pias fundatorum voluntates commutare poteſt.*
8. *Quando agitur de fundatione nondum executioni demandata, Epiſcopus poteſt fundatoris voluntatem alterare.*
9. *Quando non tractatur de praiudicio alicuius, faciliùs Epiſcopus poteſt alterare voluntatem fundatoris. Ampliatur, vt procedat etiam in eius Vicario generali num.* 10.
11. *Epiſcopus non poteſt fundatorum voluntates alterare ſine cauſa, ſecùs ſi iuſta adſit cauſa.*
12 *Fundatoris voluntas faciliùs commutatur in accidentalibus, ſeu potius alteratur.*
13. *Superueniente nouâ fundatione, ſi canonici antiqui proteſtentur; non fiet praiudicium ipſorum diſtributionibus & emolumentis.*
14. *Canonici noua fundationis participant, etiam renuentibus antiquis, in obuentionibus mortuariorum, & ſimilium in quibus nihil diminuitur de iuribus antiquorum.*
15. *Canonici noua fundationis participant de mortuariis capitulo poſt eorum receptionem relictis: quamuis admiſſi ſint cum clauſula,* ſine præiudicio antiquorum.
16. *Fructus non diſtributi debent aqualiter diſtribui inter canonicos eiuſdem fundationis, quamuis eorum nonnulli recenter ſint ad capitulum admiſſi. Intellige, vt num.* 19. *&* 20.
17. *Eadémque ratione iſti noui canonici tenentur ad onera capituli concurrere.*
18. *Capitulum idem ſemper manet, ideo debita & credita capituli debentur per canonicos de nouo venientes, vti ſubrogatos in locum antiquorum.*
19. *Fructus conſiſtentes in maſſa groſſa, dicuntur fructus capituli, non ſingulorum.*
20. *Laudemium conuentum, & non ſolutum; ſi deinde ſoluatur tempore admiſſionis noui canonici, iſte de nouo receptus participabit cum antiquis.*
21. *Emolumenta antiquarum fundationum non poſſunt à canonicis auferri per nouam fundationem, niſi de antiquorum conſenſu.*
22. *Diſmembrata cura ab vno capitulo, & alteri Eccleſia applicata, non propterea ius exigendi decimas quod tali capitulo competebat, cenſetur tranſlatum in Eccleſiam, cui cura conceſſa fuit.*

FVndata quondam fuerat parochialis, & collegiata Eccleſia reſeruato iure patronatus laicali capitulo, & operariis, ac certæ confraternitatis Rectoribus. Succeſſu temporis mulier quædam in augmentum cultus diuini duos alios fundauit eiuſdem Eccleſiæ canonicos, ſub eodem iurepatronatus; eâ lege, vt iſti duo canonici perpetuò curam animarum exercerent ſub ſalario conſueto, & ſub aliis conditionibus in eius vltima voluntate contentis. Capitulum fundationem quidem acceptauit, ſed nouis adiectis oneribus, veluti quòd iſti noui canonici perpetuò curam exercerent ſub ſalario decem ſcutorum, & quòd quoties vnus ex canonicatibus tam nouis quàm antiquis vacabit per obitum, ille qui canonicatum obtinebit per obitum tantum vacantem, teneatur exercere dictam animarum curam: quæ quidem acceptatio cum conditionibus & qualitatibus in ea contentis, fuit authoritate Archiepiſcopalì tobotata.

Vnde quæſitum fuit vtrùm capitulum, cum authoritate Archiepiſcopi, potuerit talem acceptationem faciendo, nouas & à mente fundatricis alienas adiicere conditiones.

Pro cuius quæſtionis reſolutione, conſideran- 1.
dum in primis; † quòd capitulum cum authorita-
te Epiſcopi ſtatuere poteſt, circa res ſuæ Eccleſiæ:
Gloſ. *in capit. 2. in verb. ſtatutum. de verbor. ſi-
gnif.* DD. *in capit. cùm omnes. de conſtitut. & in*

cap. cùm acceſſiſſent. num.9. eod. tit. Abbas *in cap.1. num. 14. de his quæ fiunt à maiore parte capituli.* †
2, Quod potiſſimum locum habet, quando agitur de iis quæ ad ſolos canonicos ſpectant; & dum de ipſorum duntaxat præiudicio agitur. Seraph. *deciſ.707. num.4.* Ideo cùm hoc caſu cura animarum ſpectet ad capitulum in genere, & curæ directio capitulo fuerit
3. à fundatore demandata: † ſequitur potuiſſe canonicos, in iis quæ pertinent ad adminiſtrationem, & exercitium curæ, & ad formam & modum illam exercendi; concluſionem & ſtatutum facere, Archiepiſcopo authoritatem præſtante. Ludouiſ. *deciſ. 66. numer. 11.* vel ex eo potiſſimùm, quod per huiuſmodi concluſionem, & acceptationem, nullum nouum onus impoſitum fuit canonicatibus ſeu nouæ, ſeu antiquæ fundationis: non quidem antiquis, quia cùm antiqui curam animarum haberent, ſaltem in vniuerſum; excuſſerunt iſtud iugum, & illud canonicis per obitum vltimo loco recipiendis impoſuerunt: nec ſimiliter nouis canonicis, recentérque fundatis aliquod onus fuit impoſitum; quia cùm ex fundatione curam perpetuò exercere tenerentur, ab ea tamen per aduentum canonicorum per obitum impetrantium liberantur; ſiue noui iſti poſſeſſores per obitum obtinentes, ſint ex noua, ſiue ex antiqua fundatione: nullum ergo nouum onus canonicis imponitur, ſed illud quod priùs inerat modificatur. † Ideo facilius
4. capitulum concluſionem illam ſeu ſtatutum facere potuit, per quod antiquus Eccleſiæ ſtatus retinetur, vel ad illum reditur Rot. *deciſ.375. num.2. part.2. recent.* Addent. ad Ludouiſ. *deciſ.175. num.5.* † Et ge-
5, neraliter quòd capitulum, cum authoritate Epiſcopi, ſtatuta condere poſſit in iis omnibus, quæ ſtatum Eccleſiæ concernunt, tradit Rot. *deciſ. 21. num.2. part. 2. recent.*

6. Neque obſtat *Clem. quia contingit. de religioſ. domib.* vbi diſponitur fieri non poſſe commutationem vltimæ voluntatis, niſi ſaluâ authoritate ſedis Apoſtolicæ, cui conforme eſt Concil. Trident. *ſeſſ. 25. cap. 5. de reformat. in fin.* † ita vt Epiſcopus, nequi-
7. dem accedente Patroni conſenſu, derogare poſſit qualitatibus in fundatione appoſitis: prout declarauit ſacra Congregatio Concilij interpres, teſte Nicol. Garc. *de benef. part. 7. cap. 1. num. 112.*

8. Quia Reſpondetur obiectionem procedere poſſe, ſi ageretur de voluntate teſtatoris, & fundatoris, iam executioni demandata; ſecus eſt dum verſamur in ipſo limine fundationis, & capitulum illam acceptare recuſat, niſi ſub certis modificationibus: ſanè hoc caſu Epiſcopus approbare poteſt modificationes à capitulo deſideratas, ac propoſitas; & ſuper illis authoritatem ſuam interponere: ex traditis per Rot.
9. *deciſ. 1122. lib. 3. part. 3. diuerſ.* † Præſertim cùm qualitates & modificationes adiectæ, non tendant in præiudicium alicuius tertiæ perſonæ: Sarmient. *libr.1. ſelect. interp. cap. 8. num.24.* Ricc. *collect. 558.*
10. *verſic. ſecunda cauſa.* † vbi addit, non ſolùm Epiſcoporum, verùm etiam illius Vicarium generalem, huiuſmodi voluntatem fundatoris nondum executioni demandatam alterare poſſe.

11, Præterea verum quidem eſt, Epiſcopum vltimas fundatorum voluntates alterare non poſſe, nullâ ſubſiſtente causâ; ſecùs ſi id fiat ex iuſta aliqua, & legitima cauſa: vt patet ex diſpoſitione Concilij Trident, *ſeſſ. 22. cap. 6.* vbi dicitur Epiſcopum, ex cauſa quæ ſuo arbitrio iuſta videatur, alterare poſſe pias defunctorum voluntates: & tradit Maceraten. *lib. 1. variar. reſol. cap. vlt. caſu 40. in fin.* Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſc. allegat.83. num.5.*

Hîc autem iuſtiſſima aderat cauſa, nempe conſenſus totius capituli, & requiſitio canonicorum vtriuſque fundationis, de quorum intereſſe agebatur: concurrebat antiqua fundatio, quæ curam animarum canonicis tribuebat: concurrebat etiam noua, quæ canonicos ſuos eodem onere grauabat. Optimè igitur actum eſt, vt capitulum ſemper curæ præeminentiam obtineret; illius verò exercitium, quod omnibus canonicis demandatum erat, per ſolos canonicos vtriuſque fundationis vltimo loco per obitum impetrantes, fieri deberet.

Rurſus non agebatur de commutanda diſpoſitio- 12.
nis fundatricis ſubſtantia, ſed de alterandis duntaxat illius qualitatibus accidentalibus: quod fieri potuit authoritate Epiſcopi interueniente. Mohed. *deciſ. 1. de iurepatronat.* Ricc. *collect. 1270. in 2. limit. part. 4.* Moneta *de commut. vltim. voluntat. capit. 5. numer. 336.* Atque ita conciliandæ ſunt variæ Doctorum concluſiones, & iura quæ inuicem contraria videntur; vt Epiſcopus vltimas pias voluntates alterare poſſit, mutare non poſſit: Mohedan *dicta deciſ. 1. de Iurepatron.* videndus de materia Barboſ. in *tractat. de Epiſcop. alleg. 83. num.1. & ſequentib.*

Denique quia verum eſt de iure, quòd quando nu- 13.
merus canonicorum augetur, canonici nouæ fundationis non debent lucrari diſtributiones quotidianas, de communi maſſa capituli, quando canonici primæ & antiquæ fundationis in limine receptionis nouorum, proteſtati ſunt quòd nouos admittebant *ſine præiudicio iurium ſuorum*, vt dicit Caſtrenſ. *conſil. 170. num.1. lib.1. verſic. hæc omnia*: Rationem reddens, quia antiqui canonici de adiunctione nouorum non debent triſtari & dolere, ne pro laudibus decantandis canant illud: *Multiplicaſti gentem, & non magnificaſti lætitiam*; & ne retrahantur ipſi à diuinis, quia durius eſt illis perdere, de eo quod recipere conſueuerunt, quàm pro nouis nihil recipere; vnde noui canonici qui ex mera voluntate veterum recepti ſunt, non habent quòd conquerantur: vt dicit
Caſtren. *loco citato.* † & multùm acquirunt noui, 14.
dum admittuntur ad lucrum mortuariorum, candelarum, cereorum & pecuniarum quæ diſtribuuntur ſingulis, abſque damno & diminutione antiquorum,
Tuſch. *litter. D. concluſ.514. num. 12. & 13.* † Sed 15.
tamen noui iſti canonici etiam ſine præiudicio veterum admiſſi, licèt non participent de mortuariis præteritis relictis capitulo; tamen participare debent de mortuariis futuris capitulo relictis: quia ipſi ſunt de capitulo: & licèt fiat in hoc aliquod præiudicium antiquis, quia aliquid minus percipiunt; tamen ius publicum priuato præferendum eſt, ita tradit Tuſch. *loc. citat.* poſt Caſtrenſ. *d. conſil. 170. colum.2. verſic. ſuper ſecundo, & per totum.* Hæc de canonicis nouæ fundationis.

Fructus autem non diſtributi annis elapſis, an diſtribuendi ſint inter antiquos canonicos, ſeu illorum hæredes; an verò inter nouos, quamuis ſint omnes
canonici eiuſdem fundationis, diſputatum fuit: † 16.
Reſolutio eſt non eſſe fructus illos inter antiquos, ſed inter nouos canonicos diſtribuendos. Quia ſicut canonici noui tenentur ad onera, ita etiam emolumenta quæ debentur capitulo non exacta; debentur nouis canonicis per modum diſtributionis, quando non fuerunt exacta tempore canonicorum præteritorum, etiamſi tempus illorum reſpiciat: quia ſingularibus canonicis non ſunt debita: ſed ipſi capitulo: ita tradit Caldetin. *conſil. 21. de præben. in fin. aliàs*
242. † vbi dicit quòd eadem ratione canonici noui 17.
tenentur ad onera quæ imponuntur capitulo etiamſi præterita reſpiciant. Sequitur Card. Tuſch. *litt. O*
concluſ. 130. num. 11. & 12. † Ratio eſt, quia debita, 18.
vel

vel credita quæ ſunt capituli, nec reſpiciunt particulares perſonas canonicorum, etiamſi noui acceſſerint debeotur ſemper capitulo, quod non mutatur, ideo diſtribuuntur inter canonicos tempore ſolutionis, vel exactionis exiſtentes: Gonzal. *ad reg.* 8. *gloſ.* 37. *numer.* 26. *&* 27. Nicol. Garc. *de beneſic. part.* 3. *cap.* 2. *numer.* 419. Idque quatenus tunc tales canonici ſint de capitulo, vt poſt Calderin. *loc. citato.* dicit Rota *deciſ.* 322. *numer.* 9. *par.* 4. *recent. tom.* 2.
19. † Quod intelligendum eſt de diſtributionibus quæ
conſiſtunt in maſſa groſſa, quia ſi canonicus moriatur ante illatum diuiſionem factam; non acquiruntur illius hæredibus; ſed accreſcunt capitulo & diuiduntur inter Canonicos tempore diuiſionis exiſtentes; quia non ſunt ſingularium perſonarum, ſed capituli: vt poſt Calderin. *dict. conſil.* 21. *de prabend.* decidit Rota *deciſ.* 576. *numer.* 29. *&* 30. *part.* 4. *re-*
20. *cent. tom.* 3. † Cui non eſt abſimile quod tradit Surd.
conſil. 84. quem ſequitur, licèt corruptè in meo libro alleget Burg. *de laudem. part.* 1. *inſpect.* 7. *numer.* 27. Quod ſi inter capitulum, & emphiteutam, fuerit coouentum ſuper laudemio ſoluendo: ſi nouus recipiatur canonicus ante ſolutionem; hic participabit de laudimio: quia inſpicitur tempos ſolutionis, & agitur de ſumma debita capitulo: vnde omnes qui tempore ſolutionis ſunt de capitulo, partem habere debent.

Imò noui canonici, quamuis ex noua fundatione capitulo adiuncti, dum ſimpliciter admiſſi fuerunt ad omnia emolumenta, non habent quod conquerantur: qoia participabunt oon ſolùm de mortuis, ſed etiam de omnibus capitulo relictis, aut capitulo debitis, & non diſtriboris: cùm antiqui canonici nullam de his proteſtationem facere voluerint; ſed eos omnium iurium capitularium participes fecerint: quo caſu, omnia debita capituli inter ipſos, & alios diuidenda ſunt; ob iota, & rationes prædictas. Quæ licèt loquantut de canonicis eiuſdem fundationis, in locum mortuorum ſubrogatis; tamen eadem ratione procedunt in iſtis canonicis de nouo fundatis, & ad omnia iura capitularia ſine proteſtatione indiſtinctè admiſſis.

Non poſſunt ergo noui canonici antiquorum cooſenſu vti, & in vim illius participare de emolumeotis capituli, niſi illum acceptent cum ſuis qualitatibus: *l. poſt legatum. ff. de his quib. vt indig.* quia agens ex actu reciproco, tenetur implete pro parte ſua etiam in miuimo, *l. cùm proponas.* 21. & ibi
21. Gloſ. & DD. *Cod. de pact.* † Ergo ſi noui canonici
non obſeruent conditiones, ſub quibus ab antiquis admiſſi fuerunt; non tenebontur eos antiqui participes facere emolumentorum prouenienrium ex antiquis fundationibus; quæ ab eis ſine ipſorum conſenſu auferri non poſſuot; cùm iam effecta fuerint de menſa ipſorum: prout bene explicat Gratian. *d. diſ-*
22. *cept.* 867. *numer.* 37. *& ſeq.* † Ratio eſt, quia per
quamcumque conceſſiooem, non cenſetur derogatum iuri alteri iam quæſito; vt ad alium ſine eius conſenſu transferatur: vnde fuit aliàs deciſum io Rota, quòd licèt cura animarum fuiſſet diſmembrata ab Eccleſia Sancti Iuliani, & applicata Eccleſiæ Sancti Ambroſij; tamen decimæ quæ ſpectabant ad canonicos Sancti Ioliani, non ceoſentur illis ablatæ, ſtante expreſsâ reſeruatione iurium dicti capituli: vt in *deciſ.* 419. *num.* 3. *par.* 1. *recent.* ergo eadem ratione, ſi canonici antiqui non conſentiunt nouæ huic erectioni, iura antiqua capituli, apud eos remanebunt: non conſentiebant autem, niſi noui canonici obſeruarent conditiones ſub qoibus conſenſus præſtitus fuerat: vt mox dictum fuit.

CAPVT LXIX.

Verùm aſſequenti beneficium incompatibile quod poſtea euincitur, liceat redire ad primum beneficium dimiſſum, vel animo pinguioris obtinendi ſimpliciter reſignatum. Regreſſus quando, & qua de cauſa concedi ſoleat in beneficijs Galliæ. Quando datur regreſſus, vtrùm liceat illum exercere propria authoritate. Quæ ſit differentia inter dimiſſionem, & reſignationem. De duplici ſimonia nempe vera, & interpretatiua & de vtriuſque effectu. Permutatione non ſortitâ effectum, vtrùm liceat maximè in Gallia redire ad priora beneficia, ſine noua collatione. Et quomodò probetur facta collatio. Et quando res non dicatur integra hoc caſu.

SVMMARIVM.

1. *Secutâ euictione beneficij incompatibilis dimiſſi, licet redire ad primum beneficium.*
2. *Regreſſus datur ad primum beneficium euictum, etiam poſt poſſeſſionem ſecundi per menſem.*
3. *Decretum de dimittendo intelligitur poſt duos menſes à die pacifica poſſeſſionis.*
4. *Euicto ſecundo beneficio, qui vult ad primum redire, debet id facere ſine mora.*
5. *Redire volenti ad primum beneficium, euicto ſecundo, competunt remedia poſſeſſoria*
6. *dimiſſio debet eſſe ſimplex, & non in fauorem alterius; aliàs non ſuffragatur.*
7. *Dataria quandoque ſolet obtinentibus incompatibile reſignationem primi* in fauorem, *permittere; illámque admittere.*
8. *Dimiſſionis, & reſignationis differentia.*
9. *Dimiſſionis uis peadet à futuro euentu.*
10. *Forma ſimplicis dimiſſionis beneficij, quaenam ſit?*
11. *Regreſſus ob non ſolutionem penſionis ſublatos eſſe in Gallia, quidam exiſtimant.*
12. *Regreſſus ob primum incompatibile, euicto ſecundo beneficio, non denegatur in Gallia.*
13. *Regreſſus in multis caſibus admittuntur in Gallia, & primò, in caſu permutationis.*
14. *Secundò ſi reſignatarius licitas conditiones non adimpleat veluti ob non ſolutionem penſionis contra aliorum ſententiam num.* 11. *allatam. Ampliatur num.* 15. *etiamſi ageretur contra ſucceſſorem beneficij. Conciliantur duæ opiniones, num.* 16.
17. *Tacitè ſemper in Gallia reſeruatus cenſetur regreſſus, ob non ſolutam penſionem.*
18. *Regreſſus datur in Gallia quando reſignatio in fauorem non fuit ſortita effectum.*
59. *Poſſeſſionis beneficij dimiſſio pendet ab animo reſignantis.*
20. *Reſignatarius* in fauorem *ſi moriatur ante ipſam poſſeſſionem, reſignans non amittit beneficium, nec illius poſſeſſionem, etiam in Gallia.*
21. *Regreſſus datur graduatis nominatis, ſi beneficiū*

pinguius impetratum obtinere nequeant.

22. *Regreſſus confidentialis nec in Gallia admittendus, quidquid aliqui dixerint.*

23. *Regreſſus illi datur qui per vim & metum reſignauit in Gallia.*

24. *Vtrùm is cui regreſſus competit, poſſit propria authoritate redire ad beneficium.*

25. *Rediens ad primum beneficium vigore regreſſus non dicitur intruſus, quando illius poſſeſſio nondum fuit occupata.*

26. *Maximè accedente authoritate iudicis.*

27. *Reſignatio ſimplex facta animo pinguius beneficium obtinendi, vim habet dimiſſionis.*

28. *Proteſtatio quòd quis non intendit primum beneficium dimittere, niſi poſt adeptionem pacificam ſecundi; multùm operatur.*

29. *Euictio non dicitur ſecuta beneficij, niſi poſt ſententiam, & ablationem ipſius.*

30. *Fallit niſi doceatur de bono iure euincentis.*

31. *Elector, vel collator non ſemper iure ſuo priuatur ob factam electionem vel collationem ei, qui non erat capax; ſed tantùm in caſibus à iure expreſſis.*

32. *Simonia omnis tollitur per reſeruationem beneplaciti Papæ.*

33. *Simonia vnius ex tranſigentibus, non poteſt nocere tertio illam ignoranti.*

34. *Quæ ſit differentia, & quis effectus ſimoniæ veræ, vel interpretatiuæ.*

35. *Faciliùs datur regreſſus permutantibus, ſi permutatio non fuerit ſortita effectum.*

36. *Hoc maximè procedit, quando ſuperior recuſauit admittere permutationem.*

37. *Refertur opinio exiſtimantium redeuntem ad primum beneficium, indigere nouâ collatione.*

38. *Opinio contraria admittitur, non eſſe opus nouâ collatione.*

39. *Approbatur ſecunda ſententia.*

40. *Hanc ſecundam ſententiam in ſupremis Galliæ tribunalibus practicari.*

41. *Admiſſâ ſemel à ſuperiori permutatione, res non eſt integra, & non datur regreſſus.*

42. *Differentia affertur inter collationem, & mandatum de conferendo, in hac regreſſus materia.*

43. *Gratia* in forma dignum, *eſt conditionalis; & non habet effectum, niſi verificatâ priùs conditione, & prouiſo digno reperto.*

44. *Atteſtatio ſimplex Notarij, vel etiam Cardinalis, quamuis iuramento firmata fidem non facit.*

45. *Fides ſeu atteſtatio Parochi non probat, niſi fuerit legitimè extracta parte vocatâ.*

46. *Collatio beneficij non poteſt probari per aliud genus probationis, ſed tantùm per litteras patentes collatoriæ.*

FActa fuerat tranſactio inter Canonicum Eccleſiæ Cathedralis, prouiſum de præpoſitura eiuſdem Eccleſiæ, per liberam reſignationem vltimi illius poſſeſſoris, per Bullas à Legatione obtentas; & prouiſum à capitulo, cui ius conferendi competere aſſerebatur; attento quòd præpoſitus reſignans mortuus fuerat; eidémque tranſactioni tertius quidam acceſſit, cui canonicus ille, per reſignationem præpoſituram obtinens, ſuum canonicatum reſignauerat, ſeu dimiſerat: per quam tranſactionem conuentum fuerat, quòd præpoſitus electus à capitulo poſſideret præpoſituram: prouiſus verò Apoſtolicus ad ſuum canonicatum rediret. Quæſitum fuit de duobus: Primò vtrùm potuerit iſte ad ſuum canonicatum redire, abſque incurſu intruſionis, aut alterius pœnæ. Secundò vtrùm exequendo concordiam, vel confirmationem ſedis Apoſtolicæ, incurſa fuerit ſimonia, vel confidentia, cum pœna priuationis beneficiorum.

Hoc in primis ſupponendum fuit, pro reſolutio- 1.
ne harum quæſtionum: † Quòd ſi quis aliquod be-
neficium obtinet, poſtea aliud incompatibile aſſequa-
tur; ſubſequutâ euictione huius beneficij ſecundo
loco adepti, datur illi regreſſus, & redire poteſt ad pri-
mum beneficium: *c. ſi beneficia. 20. de præb. in 6.* Garc.
de benef. par. 11. cap. 5. n. 116. in fin. † Quod proce- 2.
dit quamuis talis prouiſus de ſecundo beneficio in-
compatibili, ſtetiſſet in poſſeſſione illius, etiam vltra
duos menſes; quia licèt per poſſeſſionem ſecundi per
ſpatium duorum menſium, primum cenſeatur à prin-
cipio vacaſſe; tamen hoc intelligitur vt locum habeat;
niſi ſecundum euincatur: quia tunc licèt redire ad pri-
mum: vt ibidem Garcias explicat. † Imò decretum de 3.
dimittendo primum beneficium incompatibile infra
duos menſes, intelligi debet de duobus menſibus nu-
merandis à die adeptæ pacificæ poſſeſſionis: Rota *de-
ciſ. 337. n. 10. par. 4. recent. tom. 2.* poſt Gabriel. *con-
ſil. 193. n. 8. & 9. lib. 1.* Maſcard. *de prob. concluſ. 183.
n. 47.* Caſſador. *deciſ. 9. n. 2. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.*
† Si verò facta fuerit dimiſſio primi incompatibilis, 4.
licebit etiam poſt duos vel plures menſes ad illud
redire, quando ſecundum euincitur; dummodo con-
feſtim, & ſine mora id fiat; quando certior factus fuit
de inualiditate collationis ſecundi: vt dicit Tiraquell.
*in l. boues. §. hoc ſermone. ff. de verb. ſignif. limit. 21.
n. 7.* poſt Roman. *conſil. 329. colum. 2. verſic. ſin au-
tem membrum.* † Et hoc caſu competunt remedia poſ- 5.
ſeſſoria illi, qui ad primum illud beneficium redire
intendit. Gonzal. *ad reg. 8. gloſſ. 56. num. 146.* † Sed 6.
præmiſſa intelligenda ſunt in terminis ſimplicis di-
miſſionis, non autem dum agitur de reſignatione:
nam licèt obtinens beneficium incompatibile non ſa-
tisfaciat decreto de dimittendo, dum reſignat in fa-
uorem alterius; vt tradit Garc. *de benef. par. 11. cap.
5. numer. 58. & ſeq.* † Tamen ſolet Dataria quando- 7.
cumque huiuſmodi rigorem ex iuſta cauſa relaxare,
& reſignationem in fauorem hoc caſu admittere: vt
dicit Gonzal. *gloſ. 15. num. 126.* † Inter duos autem 8.
hos caſus, nempe dimiſſionis, & reſignationis; ma-
gna eſt differentia quoad præſentem materiam: quia
diſpoſitio dicti text. *in cap. ſi beneficia.* locum habet
duntaxat in terminis ſimplicis dimiſſionis, non autem
in terminis reſignationis: vt patet ex verbis textus;
ibi enim pluries verbum *dimiſſionis* non ſine ratione
repetitur: & ita textum illum intelligit Federic. de
Sen. *conſil. 156. verſic. nec obſtat caput, ſi beneficia.*
† dicens dimiſſionem non habere vim reſignationis, 9.
quia ex futuro euentu apparebit non eſſe ius tran-
ſlatum in eum, qui per dimiſſionem fuit prouiſus;
faciliùs enim reditus datur ad primum beneficium,
quando ſimplex facta fuit dimiſſio: quia qui dimit-
tit, re dũtaxàt dimittit, ſed qui reſignat, illud re & ver-
bis deſerit: ideo duo vincula ſunt fortiora, vt dicit
Rebuf. *in tract. de pacif. poſſeſſ. n. mihi* 170. vbi quæſtio-
nẽ hanc in vtramque partem fusè examinat. † Forma 10.
autem ſimplicis dimiſſionis, habetur apud Pariſ. *de
reſign. lib. 8. quæſt. 7. num.* 103.

Quamuis autem beneficia de quibus agebatur ſita 11.
eſſent in Gallia, vbi regreſſus omnes ſunt ſublati
veluti regreſſus ad beneficium ob non ſolutionem
penſionis, qui non practicatur in Gallia, vt poſt
Rebuff.

Rebuff. Pett. Gtegot. & alios , tradit Patiſ.
12. de reſignat. lib. 6. quæſt. 3. num. 17. † Iſte tamen, quo
tedire licet ad primum , quando quis priuatur ſecun-
do ; non fuit ſublarus , vt teſtatur Addit. ad Patiſ.
d. quæſt. 3. num. 17. vbi dicit in ſex caſibus regreſſum
in Gallia practicari.
13. Primò , cùm beneficium ex cauſa permutationis
collatum euincitur: Rebuff. in prax. tit. de permut. nu-
mer. 25.
14. Secundò, quando teſignatarius non adimpler con-
ditiones , ſub quibus teſignatio facta fuit ; veluti
ſi penſionem reſeruatam à reſignante non perſoluat:
provt ita iudicatum tefert Addit. ad Papon. lib. 2. tit.
15. 8. arreſt. 20. † vbi ampliat , etiam ſi mortuo reſi-
gnatario beneficium alteri per obitum fuerit colla-
tum ; dicens ita fuiſſe iudicatum die 7. Septembr.
1575. quod contratium eſt iis quæ mox dicta ſunt à
16. Pariſio, Rebuffo , & alijs. † Sed illorum doctrina ſic
intelligenda eſt, vt non poſſit in Gallia agi ad regreſ-
ſum ob non ſolutam penſionem , vigore expreſſæ re-
ſeruationis contentæ in litteris Apoſtolicis; quia cùm
omnes reſeruationes ſint ſublatæ in Gallia , vt notat
Rebuff. in concord. in tit. de reſeruat. non admittetur
etiam iſta reſeruatio expreſſa regreſſus: & ita loquitur
Rebuff. in tit. de pacif. poſſeſſ. num. 147. & ita di-
ſtinguit Tornet , litter. P. num. 88. in ſua recollect.
arreſtor. & ſic intelligenda ſunt quæ diximus ſupra,
17. cap. 26. num. 40. † Poterit tamen intentari regreſſus
in Gallia, vt ibidem diximus ob non ſolutam penſio-
nem ; ex eo quòd tacitè ſemper reſeruatus cenſetur.
Pap. d. lib. 2. tit. 8. arreſt. 20. Tornet, litter. P. num. 88.
& num. 65. Additio ad Paris. d. lib. 6. tit. 3. quæſt. 17.
verſic. ſecunda autem.
18. Tertiò regreſſus conceditur in Gallia quando reſi-
gnatio facta fuit conditionaliter in fauorem alicuius
& non aliàs, aliter , nec alio modo : quia non abdica-
tur ius à reſignante, donec reſignatarius adeptus fue-
rit poſſeſſionem beneficij reſignati : vt teſtatur Pett.
Gregor. in inſtitut. rei benefic. cap. 28. num. 9. ver-
ſic. alioquin. & verſic. proinde. Rebuff. in praxi , tit.
de reſignat. condition. num. 18. iuncto num. 15. 16. &
19. 17. † Quia poſſeſſio ſolo animo amittitur ; Atqui re-
ſignans non habuit intentionem dimittendi poſſeſ-
ſionem , niſi verificatis conditionibus ſub quibus re-
ſignatio facta fuit Paris. lib. 1. de reſign. quæſt. 5. num.
37. & 38. atque ita iudicatum fuiſſe teſtatur Chopin.
de ſacra polit. lib. 1. cap. 8. num. 8. Adden. ad Louet
20. litter. B. num. 13. poſt princip. † Et propter hanc ra-
tionem ita Conſului ſuper quodam canonicatu in
partibus Galliæ , cuius reſignatarius repertus fuit
mortuus , intra ſuam cameram , ipſamet die qua be-
neficij reſignati poſſeſſionem capere debebat; & reſi-
gnans fuit ſemper in poſſeſſione manutentus per illas
doctrinas , quibus addebam Rotam apud Garc. de
benefic. part. 6. cap. 2. num. 126. Barboſ. de iur. Ec-
cleſ. vniuerſ. cap. 15. num. 74. & 75. lib. 3. Poſtium,
de manutent. obſer. 57. num. 19. Burat. deciſ. 830.
num. 3. Rot. deciſ. 4. de rer. permut. in antiquis. & de-
ciſ. 1. de renunciat. in nouis. Gomeſ. ad regul. de anna-
li, quæſt. 56.
21. Quartò, datur in Gallia regreſſus, quando gradua-
tus nominatus incompatibile beneficium in men-
ſibus graduatis aſſignatis vacans acceptare intendens,
dimittit ſimile obtentum , præuiâ proteſtatione quòd
primum non intendit dimittere, niſi ſi, & quatenus
ſecundi pacificam poſſeſſionem adipiſcatur , & non
aliàs , aliter, nec alio modo : hoc enim caſu, ſi non
aſſequatur ſecundum, & per eum non ſteterit ; redit,
& regreſſum habet ad primum , Rebuff. in concor-
dat. tit. de collat. §. volumus. in verb. tempore va-
cationis. verſic. nec me mouet. idque per text. in d.
cap. ſi beneficia. 20. de præbend. in 6.
Quintum & ſextum caſum in quo regreſſus datur 22.
in Gallia , refert Addit. ad Patis. nempe quando mi-
nor ætate beneficium remittit alicui , illud repetitu-
rus dum legitimæ ætatis fuerit. Sed nec illi , nec
probis viris placet iſte tegreſſus tanquam confiden-
tialis; nec illum hodie in Gallia recipiendum exiſti-
mo : quia confidentiæ ſunt prohibitæ. † Et quando 23.
reſignatio facta fuit per vim , & metum , vt per
eumdem authorem traditur ad Patis. lib. 3. quæſt. 3.
num. 1.
His ita ſuppoſitis , reſolutum fuit prouiſum de 24.
præpoſitura per reſignationem, cui euincebatur iſtud
beneficium ab eo, qui electus fuerat per capitulum;
potuiſſe redire ad ſuum canonicatum , etiam propria
authoritate, propter verba dicti capituli : ſi beneficia.
Ibi , liberè reuertantur. propter quæ DD. in eodem
cap. dicunt authoritatem ſuperioris hoc caſu non
eſſe neceſſariam preciſè , ſed tamen adhibendam eſſe
ad maiorem cautelam : vt dicit Geminian. ibidem.
num. 8. Ancharan. in 6. notabili. Franc. num. 4. quia
fictione iuris, non videtur quis hoc caſu à primo
beneficio receſſiſſe.
Vnde ſequitur non potuiſſe prætendi , quòd per 25.
regreſſum ad canonicatum fuerit incurſum vitium
intruſionis , de quo in d. cap. eum qui. de præbendis,
in 6. cùm omnes fateantur licitum eſſe reditum pro-
pria authoritate ad primum beneficium, quando poſ-
ſeſſio nondum fuit a ſucceſſore occupata : iuxta di-
ſtinctionem Dominici à ſancto Geminiano in d. cap.
ſi beneficia. 20. num. 4.
Præſertim cùm acceſſerit decretum curiæ parla- 26.
menti , quæ iſtum ad oppoſitionem admiſerat ; &
in hoc caſu ſufficit ex ſtilo Galliæ obtinere litteras
Regias pro regreſſu obtinendo, Rebuff. de pacif. poſ-
ſeſſ. num. 186.
Difficultas tamen excitabatur ex eo , quòd iſte
malè prouiſus de præpoſitura non dimiſerat , ſed
teſignauerat canonicatum : ergo non erat locus di-
ſpoſitioni dicti cap. ſi beneficia. ex dictis ſup. num. 6.
poſt Rebuff. de pacif. poſſeſſor. num. 168.
Sed tamen reſponſum fuit , reſignationem non 27.
fuiſſe factam eo animo , vt amitteretur primum be-
neficium , niſi ſi & quatenus ſecundum beneficium
ipſi acquireretur : provt legebatur in mandato fa-
cto ad reſignandum : quo ſtante , non amiſerat re-
ſignans poſſeſſionem ſuam. Quamuis enim per re-
ſignationem amittatur omne ius , & poſſeſſio ,
quando reſignatarius fuit immiſſus ; ſecùs tamen
eſt , quando reſignatio facta fuit animo , & in-
tentione ſaluandi beneficium , & non abdicandi
à ſe , niſi quatenus ſecundum aſſequeretur : ex de-
ciſis per Rot. apud Poſt. in tract. de manuten. de-
ciſ. 15. numer. 6. & 7. his verbis : Quia mandatum
datum fuit ad ſaluandum beneficium , in caſum obi-
tus Mapheo; non autem illud à ſe abdicando : ideo
deficiente conſenſu , non valuit reſignatio : & cùm
Maphæus non ſe habuerit pro ſpoliato , venit ma-
nutenendus. † Idem in caſu propoſito fortius ſta- 28.
tuendum erat ; quia reſignatio facta fuit ſimpli-
citer , & non in fauorem alicuius , & cum expreſ-
ſa proteſtatione , quòd reſignans non intendebat
reſignationem ſortiri effectum , niſi quatenus adi-
piſci poſſet præpoſituræ pacificam poſſeſſionem :
quæ proteſtatio facit , vt detur illi regreſſus ad
primum : vt patet ex traditis per Lapum allegat.
120. circa fin. his verbis : Fateor quòd ſi intra men-
ſem acceptaſſet , redire poterat ad beneficium vigo-
re proteſtationis , non obſtante acceptatione factâ:

K 4 Rebuff.

Rebuff. *de pacific. poſſeſſ. numer.* 271. *verſic. ſecus in*
dimiſſione beneficij.
29. Rurſus oppoſitum fuit non debuiſſe tam facile di-
mitti præpoſituram, ſed debuiſſe ſententiam expe-
ctari: quia non dicitur euictio beneficij, aut alterius
rei ſubſequuta; niſi poſt latam ſententiam, & illius
executionem Butar. *deciſ.* 240. *num.* 10.
30. Sed licèt hoc verum ſit, tamen ſufficit docere
quòd præpoſitura dimiſſa fuerit per tranſactionem,
ex eo quòd aduerſarius prouiſus à capitulo bonum
ius fouebat; & quòd ius eligendi, & conferendi illo
caſu, capitulo competebat. Anchar. *in d. cap. ſi be-*
31. *neficia. in 6. notab. in fin.* † De iure verò capituli
conſtabat euidenter, neque prætendi poterat capitu-
lum iure ſuo priuatum eſſe ex eo, quòd nominauerat
poſſidentem aliud beneficium incompatibile: quia
facultas eligendi nòn amittitur, niſi caſu quo electio
facta fuerit de perſona, quæ nec ſcientia, nec morum
honeſtate polleret, nec ætatem haberet à iure requi-
ſitam, qui ſunt caſus expreſſi in *cap. cùm in cunctis.*
de election. cuius diſpoſitio cùm ſit exorbitans, non
poteſt extendi vltra caſus expreſſos. Panormit. *in d.*
cap. cùm in cunctis. §. clerici. num. 6. *verſic. & puto*
quòd in collatoribus. Garc. *de benef. part.* 7. *cap.* 13.
num. 84. Auila *de cenſuris, part.* 2. *cap.* 6. *diſput.* 12.
dubit. 4. *in fin.*
32. Quod attinet ad ſecundam quæſtionem, ſtante
reſeruatione beneplaciti Papæ in dicta tranſactione,
nulla poteſt in ea adeſſe ſimonia; ex traditis per
Louet. *litter C. num.* 40. Farin. *conſil.* 75. *numer.* 19.
33. & 72. Paris. *de reſignat. lib.* 6. *quæſt.* 2. *num.* 72.
33. † Et quamuis prætenderetur quòd concordia fuiſſet
executioni demandata, antequam beneplacitum Pa-
pæ fuiſſet obtentum; tamen culpa vnius ex tranſi-
gentibus, aliis qui non deliquerunt nocere non poſ-
34. ſet: *cap. ſicut.* 33. *de ſimonia.* † Et in omnem euen-
tum, hæc non eſſet vera ſimonia per traditionem
pecuniæ, aut alterius rei temporalis, pro ſpirituali,
ſiue beneficio; ſed præſumpta, ſeu interpretatiua pro-
pter conuentiones factas ſine authoritate ſuperioris;
propter quam interpretatiuam ſimoniam, non incur-
ritur pœna priuationis beneficiorum: Clar. *in §. ſi-*
monia, num. 10. Garc. *de benef. part.* 8. *cap.* 9. *num.* 38.
Farin. *conſil.* 75. *num.* 11. & 14.
35. Cæterùm quæ de obtinente beneficium ſecundum
ſibi à ſuperiore collatum, dicta ſunt; multò fortiùs
locum habent, ſi titulo permutationis ipſi fuerit ac-
quiſitum; cùm permutatio tacitam contineat condi-
tionem, dummodò compermutatores beneficiis per-
mutatis frui poſſint: quâ conditione ceſſante, ceſſat
etiam permutationis effectus: *cap.* 1. *de rer. permut.*
& Clem. 1. *eod. tit.* & conuenit *regul. Cancellar.* 39.
Pariſ. *de reſignat. lib.* 1. *quæſt.* 3. *num.* 7. *& ſeq.* Barboſ.
36. *in cap. cùm vniuerſorum. num.* 1. *de rer. permut.* † Præ-
ſertim quando Superior recuſauit admittere permu-
tationem, tunc enim permutatio reducta fuit ad non
cauſam, & nullum ius abdicatum fuit à permutante:
vt in ſimili docet Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *quæſt.* 14.
num. 89.
37. Vtrùm autem permutans rediens ad primum be-
neficium, noua indigeat collatione? variæ, ſunt DD.
opiniones. Aliqui enim exiſtimarunt, non poſſe per-
mutantem ſine noua collatione ad primum benefi-
cium redire; etiam ſi permutatio non ſequatur, ſeu
non teneat, aut non ſortiatur effectum: quos refert
Nicol. Garc. *de benef. part.* 11. *cap.* 4. *num.* 5. & vi-
detur ſequi Rota apud eundem *part.* 11. *cap.* 3. *nu-*
mer. 19.
38. Alij verò contrariam ſequuntur ſententiam, nem-
pe permutantem ad ſuum beneficium redeuntem, no-
ua collatione non indigere; ita tamen vt neceſſaria
ſemper ſit ſuperioris authoritas, qui vtique permu-
tanti licentiam, & facultatem concedit ad priora
beneficia redeundi: & talis licentia habetur pro col-
latione. Quam ſententiam magnâ æquitate niti teſta-
tur Cokier *in tractat. de permut. benef. part.* 3. *cap.* 9.
num. 2. Eandemque æquiorem dicit Feder. de ſenis
quæſt. 8. & plures alij quos citat Garc. *dict. part.* 11.
cap. 4. *num.* 6. & ita abſolutè tenendum exiſtimat
Ceualos. *comm. opin. cap.* 561. *num.* 6. vbi hanc di-
cit communem, & magis communem opinionem
ac reſolutionem, & quòd ita ſeruatur de ſtilo. † Ego 39.
hanc poſteriorem ſententiam veriorem eſſe exiſti-
mo, quidquid dixerit Ricc. *Collectan.* 2103. *ver-*
ſic. aduerte tamen. Gambar. *de permut. benef. part.* 2.
num. 62. Mantic. *de tacit. conuent. lib.* 25. *tit.* 12. *nu-*
mer. 12. † Et ſine difficultate in ſupremis Galliæ tri- 40.
bunalibus poſterior iſta ſententia obſeruatur, & ſe-
cundùm illam iudicatur: quia ante completam per-
mutationem, aut eâ non admiſsâ per collatorem,
permutans remanet in veteri titulo, & poſſeſſione:
vt bene aduertit Addit. ad Louet, *litter. B. numer.* 13.
Boër. *deciſ.* 97. Codex Fabrian. *lib.* 1. *tit.* 21. *defi-*
nit. 53. dicens ita fuiſſe iudicatum. Additio margi-
nalis ad Seluam. *de benefic. part.* 3. *quæſt.* 24. *fol. mi-*
hi 778. Rebuff. *in prax. tit. de permut. num.* 12. & *de*
pacif. poſſeſſ. num. 165. *& ſeq.* & in hac ſententia vi-
detur reſidere Barboſ. videndus *in tract. de iur. Ec-*
cleſ. vniuerſ. lib. 3. *cap.* 15. *num.* 169. *verſic. quamuis ſi*
permutatio. qui addit *num.* 170. poſſe permutantes
re integra liberè à permutatione reſilire: quod &
verum eſt.
Sed dubitatur vtrùm res non dicatur integra, 41.
quando Papa iam admiſit permutationem: quia
poſt illam à ſummo Pontifice, aut alio ſuperiore ad-
miſſam, ſtatim videtur ius quæſitum, ex Gambaro
de permut. benef. part. 2. *num.* 140. † Reſolutio pen- 42.
det ex traditis per Abbat. *in cap. inter cæteras. de præ-*
bend. qui dicit faciendam eſſe differentiam inter duos
caſus. Primus eſt, quando Papa ipſi, vel alius ſupe-
rior ſtatim confert; & tunc ſtatim ius eſſe quæſitum
verum eſt. Secundus, cùm Papa mandat Epiſcopo,
aut alteri vt conferat; & tunc non dicitur ius quæ-
ſitum, donec executor contulerit. Abbas in *dicto*
cap. inter cæteras. numer 5. †. Maximè quando com- 43.
miſſio data fuit *in forma dignum*; tunc enim gratia eſt
conditionalis, nec poteſt effectū ſortiri ante purifica-
tam conditionem: ad perfectioné quippe conceſſionis
requiritur collatio: vt tradit Garc. *de benef. part.* 11.
cap. 4. *num.* 85. & 86. Barboſ. *d. cap.* 15. *num.* 183.
Quod autem Superior permutationem admiſiſſet &
beneficium permutatum iam contuliſſet in facti con-
tingentia, probari dicebatur per quamdam atteſta-
tionem Secretarij Epiſcopatus. † Sed dictum fuit, at- 44.
teſtationem illam non facere fidem, ex Ludouiſ.
deciſ. 214. *num.* 3. vbi ampliat, etiamſi ageretur de
atteſtatione facta per Cardinalem medio iuramento
coram Notario, & teſtibus, Menoch. *conſil.* 322. *n.* 45.
verſic. nec dici poteſt. † Sicut aliàs videmus, quòd 45.
fides Parochi non probat, niſi legitimè parte citatâ
extracta fuerit. Ludouiſ. *deciſ.* 319. *num.* 5. & 9. † 46.
Et generalis eſt regula, collationem non probari niſi
per litteras, Rebuf. *in prax. tit. de reſcript. ad bene-*
fic. vacantia, num. 24. per text. *in cap. exequutor. de*
conceſſ. præb. lib. 6. *& Clement. vlt. de reſcript. Clem.* 1.
de præbend. Idem Rebuf. *in concordat. tit. de manda-*
tis apoſtolicis, §. 1. *in verbo litteras, verſic. ad proban-*
dum tamen gratiam.

CAPVT

CAPVT LXX.

Quòd ſummus Pontifex, aut Legatus, ſeu Vicelegatus Auenionenſis in menſibus Ordinarij concurrat cum eo, in collatione beneficiorum. Et quòd in dubio præferendus ſit, qui priùs poſſeſſionem adeptus eſt. Datam Legationis ex libro Datarij deſumptam, fidem facere; non item eam, quæ per Secretarium Epiſcopalem in prouiſionibus Ordinarij appoſita eſt, in præiudicium prouiſi Apoſtolici.

SVMMARIVM.

1. *Archiepiſcope, vel Epiſcopo in menſibus ſuis, vel etiam vigere alternatiue competentibus, collationis ius concedi non priuatiuè, ſed cumulatiuè ad ſummum pontificem.*
2. *Legatus de latere concurrit cum quolibet collatore ordinario beneficiorum.*
3. *Collatio Legati valet in praiudicium prouiſi ab Ordinario, niſi fuerit ab eo preuentus.*
4. *Legatus poteſt praeuenire Ordinarium, in menſibus illi aſſignatis vigore alternatiua.*
5. *Ordinarium poteſt Legatus praeuenire, in menſibus illi aſſignatis per concordata.*
6. *Praeuentio datur aduersùs Ordinarium etiam in menſibus fixis Iuny, & Decembris.*
7. *Legatus Auenionenſis magnam habet autoritatem in collatione beneficiorum.*
8. *Legatus Auenionenſis poteſt praeuenire collatores ordinarios, ex mente Doctorum, qui in Gallia ſcripſerunt; & Curia Parlamenti Delphinalis.*
9. *Legatus Auenionenſis habet facultatem derogandi regulis Cancellaria.*
10. *Vicelegatus Auenionenſis omnia poteſt, qua Legatus.*
11. *In dubio praferenda eſt poſſeſſio qua certam horam continet.*
12. *Liber Datary Apoſtolici plenè probat, & impugnari non poteſt.*
13. *Prouiſus à ſede Apoſtolica in dubio praferendus eſt.*
14. *Quando aliquid pracedere debet quoad ſubſtantiam actus, praſumitur, praceſſiſſe in dubio.*
15. *Poſſeſſio canonicatus confirmatur ex actibus capitularibus poſtea factis.*
16. *Poſſeſſio anterior validiorem reddit collationem in concurſu prouiſionum.*
17. *Praſumptio anterioris poſſeſſionis potentior eſt praſumptione anterioris prouiſionis.*
18. *In concurſu horarum praefertur qui priùs miſſus eſt in poſſeſſionem.*
19. *Prouiſus Apoſtolicus, ſi ſe priùs coram executore praſentauit, praferendus eſt.*
20. *Prouiſio Ordinary non facit fidem quoad horam, in praeiudicium prouiſi Apoſtolici.*
21. *Data prouiſionis Ordinary non probatur per ſigillum, & ſubſcriptionem illius.*
22. *Suſpicio antidata Ordinary, purgari debet per veras & legitimas probationes.*
23. *Tempus prouiſionis Ordinarij debet aliundè probari, quam per domeſticos ipſius.*
24. *Contra eum, qui diù diſtulit exhibere ſuas prouiſiones, & poſſeſſionem beneficij capere, non modica inſurgit praeſumptio.*

VAcante canonicatu, & præbenda, per obitum
vltimi illius poſſeſſoris; orta fuit contentio in-
ter prouiſum ab Illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo Do-
mino Vicelegato, & prouiſum ab Ordinario vigore
alternatiuæ in menſe Decembris: in qua prouiſum
Apoſtolicum meliori iure niti Cenſui, prout in effe-
ctu, excluſo prouiſo ab Ordinario, præfatus proui-
ſus in Legatione remanſit in ſuo canonicatu paci-
ficus.

Quia licèt Epiſcopis competat ius conferendi tam
de iure communi in menſe Decembris, quàm vigore
alternatiuæ quæ hoc caſu competebat; ius tamen il-
lud non competit priuatiuè ad ſedem Apoſtolicam,
& ſummum Pontificem, ſed cumulatiuè; ita vt inter
ipſos locus ſit præuentioni; † cùm Papa ſit Ordina- 1.
rius Ordinariorum, & conferendo nulli faciat iniu-
riam. Ludouiſ. *deciſ.* 221. *num.* 8. Rot. *deciſ.* 623.
num. 2. *part.* 2. Cokier *ad reg.* 8. *Cancell. in proœmio
num.* 14.

Quod autem de Papa dictum eſt, eadem ratione 2.
procedit in Legato de latere, qui eſt collator ordi-
narius omnium beneficiorum exiſtentium in Prouin-
cia ſibi decreta: *cap.* 1. *de offic. Legat. lib.* 6. Gambar.
in tract. de poteſt. Legat. libr. 3. *num.* 31. † Adeo vt 3.
iure ordinario omnia beneficia præuentiuè quoad
alios collatores dare poſſit, niſi ab ipſis collatoribus
ordinariis præueniatur Tuſch. *in verb. Legatus. con-
cluſ.* 169. *num.* 1. *& ſeq.* & inter Doctores Gallos,
Selua *de beneſic. part.* 3. *queſt.* 65. Franciſcus Marcus
deciſ. Delphinatus 318. *num.* 2. *part.* 1.

Et in propriis terminis, quòd Legatus poſſit præ- 4.
uenire Epiſcopum, aut alium collatorem ordinarium,
in menſibus ad eius collationem vigore alternatiuæ
ſpectantibus; tradit Gonzal. *ad reg.* 8. §. 2. *proœmia-
li num.* 54. *& in gloſ.* 25. *num.* 15. *&* 16. † vbi loqui- 5.
tur etiam de præuentione conceſſa Legato aduersùs
ordinarium, in menſibus illi per concordata aſſigna-
tis; diſtinguens præuentionem factam pro beneficiis
vacantibus, & pro vacaturis; vt primo quidem caſu,
præuentio Legato competat, non ſecundo. † Et in 6.
indiuiduo, de menſe Decembris, & Iunij qui dicun-
tur menſes fixi, tradit Gonzal. *gloſſ.* 45. §. 1. *nu-
mer.* 41.

Quòd ſi hoc obtinet in aliis Legatis, multò magis 7.
locum habere debet in Legato, & Vicelegato Aue-
nionenſi: quibus non ſolùm conceſſa eſt facultas be-
neficia conferendi; vt aduertit Rot. *deciſ.* 633. *nu-
mer.* 1. *part.* 3. *libr.* 3. quam Legati Auenionenſis,
circa beneficiorum collationem, magnam poteſta-
tem agnoſcunt etiam DD. Galli; & inter cæteros
Crauet. *conſil.* 177. *n.* 1. *verſ. ſed ad iſtud argumentum.*
† Vbi dicit Legatum Auenionenſem poſſe derogare 8.
iuri communi, propter amplas illius facultates. Quod
tamen modò non examinabimus; ſufficiat dicere
quòd etiam DD. Galli fatentur Legatum Auenionen-
ſem, ſeu eius Vicarium habere ius conferendi benefi-
cia præuentiuè quoad Ordinarios, vt fuit deciſum
apud Franciſc. Marc. *deciſ. delphin.* 86. *numer.* 8.
part. 2.

Conceſſa etiam eſt Legatis & Vicelegatis Aueni- 9.
onenſibus facultas derogandi regulis Cācellariæ, prout
quotidie per eos derogari videmus regulę, de infirmis
reſignantibus; & regulæ, de veriſimili notitia; &
de annali, & ſimilibus: & ita fuit deciſum per Rotam
Romanam

Romanam *in cauſa Canalicenſi Canonicatus* 2. *Iunij.* 1617. *coram Sacrato in recent. deciſ.* 508. *part.* 4. confirmata *deciſ.* 109. *part.* 4. *tomo* 2. *recentiorum.*

10. Quæ poteſtas Legati reſidet eodem modo, quoad beneficiorum collationem, & cum eiſdem facultatibus apud Vicelegatum Auenionenſem, Bertrand. *conſil.* 117. *num.* 2. *volum.* 1. *priorum.*

11. Solùm igitur videndum eſt vter in huius beneficij conceſſione præuenerit, vt præueniens ex duobus prouiſis aduersùs præuentum obtinere debeat.

Quòd autem hoc caſu prouiſus in Legatione præueniſſet ex eo conſtabat, quòd certa erat hora prouiſionis ipſius, quæ probabatur fuiſſe hora prima poſt mediam noctem, prout ſcriptum reperiebatur in libro Datariæ, vbi fuerat capta parua data illâ horâ.
12. † Qui liber Datarij eſt liber publicus, ac plenè probat, & fidem facit; cùm non liceat Datarium, eiúſque libros de mendacio arguere: vt dicit Burat. *deciſ.* 88. *num.* 4. & 5. Maximè quia liber ille corroboratus erat aliis multis probationibus, veluti ex verbali Notarij, qui hora primâ poſt mediam noctem fuerat vocatus, vt mitteret in poſſeſſionem prouiſum Apoſtolicum, & ex mandato facto per Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. Dominum Vicelegatum, eâdem horâ, per publicam ſcripturam; quo præcipiebatur commiſſario de mittendo prouiſum Apoſtolicum in poſſeſſionem canonicatus.

13. Vnde poſito citra præiudicium veritatis, quòd Ordinarius eâdem horâ contuliſſet, præferendus tamen eſſet prouiſus in Legatione, propter præeminentiam authoritatis ſedis Apoſtolicæ, quam Legatus repreſentat. *cap. ſi a ſede. de præbend. in* 6.

14. Sed fatendum eſt datam Legationis eſſe anteriorem, quia data Legationis notat factam fuiſſe impetrationem circa horam primam; prouiſio verò Ordinarij dicitur facta horâ primâ: præſumptio autem eſt, quòd illa vox *circa*, debeat potiùs explicari ante, quàm poſt horam primam: quia cùm verbale Notarij, & mandatum de immittendo facta fuerint horâ primâ, neceſſe eſt fateri collationem factam fuiſſe ante horam primam: nam quoties aliquid ex ratione ordinis præcedere debet, illud præſumitur præceſſiſſe quod ad ſubſtantiam actus præcedere debuit. Maſcard. *concluſ.* 1235. *num.* 34.

Præterea prouiſus Apoſtolicus non ſolùm in data, ſed etiam in adeptione poſſeſſionis erat anterior: nam poſſeſſionem adeptus fuerat horâ tertiâ poſt mediam noctem, & deinde horâ quintâ matutinâ in choro ſederat, & lectionem ordine ſuo publicè cantauerat. Poſtea in egreſſu horarum matutinalium, conuocato iterum capitulo interuenerat, votum dederat, & iuri optandi toto capitulo acceptante & ſtipulante re-
15. nunciauerat. † Ex quis actibus confirmabatur, & quatenus opus erat conualidabatur prima poſſeſſio capitulariter capta. Coccin. *deciſ.* 235. *num.* 11. Rot. apud Poſt. *deciſ.* 57. *num.* 1.

Et è contra, prouiſus ab Ordinario poſſeſſionem adeptus erat poſt hæc omnia, nempe poſt horam octauam matutinam; quo tempore capitulum recuſauit illum admittere dicens poſſeſſionem eſſe plenam, & prouiſo Apoſtolico iam fuiſſe reſponſum de
16. fructibus. † Stante igitur anteriori poſſeſſione prouiſi Apoſtolici quamuis prouiſio Ordinarij horam contineret, & prouiſio Apoſtolica non deſignaret horam; iſta tamen, prouiſioni Ordinarij præualere deberet: ex notatis per Puteum *deciſ.* 316. *in correct. libr.* 1. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1235. *num.* 33. Gonſal.
17. §. *proœmiali numer.* 64. & *ſeq.* † Quia præſumptio poſſeſſionis potentior eſt horæ præſumptione; & vti talis apponitur in *d. cap. ſi à ſede de præbend. in* 6.

Præterea, non ſolùm ſi daretur concurſus horarum 18.
præualere deberet illius prouiſio, qui prius poſſeſſionem adeptus eſt; ex traditis per Tuſch. *in verb. collatio. concluſ* 445. *num.* 4. † verùm etiam ad inducen- 19.
dam præuentionem, & potioritatem iuris, ſufficit quòd prouiſus Apoſtolicus priùs ſe præſentauerit coram executore in litteris deputato, iuxta *regulam Cancellariæ* 15. *aliàs* 16. *de concurrentib. in data.* Hic autem prouiſus Apoſtolicus horâ primâ poſt mediam noctem, & ſic per ſeptem horas ante poſſeſſionem prouiſi ab Ordinario, ſe ſe coram commiſſario per Illuſtriſſ. Dominum Vicelegatum deputato præſentauerat.

Denique quia licèt prouiſio Ordinarij contineret 20.
horam primam poſt mediam noctem einſdem diei; nullam tamen fidem faciebat pro horæ probatione in præiudicium prouiſi Apoſtolici: Rot. *deciſ.* 1. *numer.* 2. & 3. *de probat. in nouis,* vbi dicitur non credi litteris Epiſcopi contra Apoſtolicum impetrantem, in quibus Epiſcopus diceret ſe primò contuliſſe beneficium. Ratio eſt quia fraus timetur; cùm ſæpè, & quaſi frequenter accidat, quòd contra Apoſtolicos impetrantes anticipentur datæ; & non ſit rationi conſonum, vt Epiſcopo credatur in cauſa propria in fauorem conſanguinei, vel familiaris ſui: & dicit ibi Rot. *num.* 3. quòd ſæpè excogitantur fraudes contra Apoſtolicos impetrantes: quod etiam dicit eadem Rota *deciſ.* 206. *num.* 6. *part.* 2. *recent.* Bellamer. *deciſ.* 321. & 326. Loter. *de re benef. quæſt.* 23. *num.* 11. &
ſeq. † Vbi dicitur non ſufficere ſigillum & ſubſcri- 21.
ptionem Epiſcopi, vel illius ſcribæ aut ſecretarij: quia Ordinarij ſolent fraudes & technas extruere, vt ſupplantentur prouiſiones Apoſtolicæ: & copioſè Gonzal. §. 3. *proœmial. num.* 147. vbi plures allegat. Non negabatur tamen inſignis Ordinarij pietas, & probitas, quæ omnem alioquin fraudis præſumptionem excludere poterat: ſed ex approbata per DD. præ-
ſumptione argumentum ſumebatur. † Omnes ſiqui- 22.
dem DD. dicunt oportere, vt Ordinarius ſuſpicionem iſtam per alias veras, & legitimas probationes purget, vt dicit Lotter. *loc. citat. num.* 13.

Non ſufficerent autem teſtimonia vel ipſius Epi- 23.
ſcopi, vel familiarium, & domeſticorum eiuſdem: vt dicit Gonzal. *dict.* §. 3. *proœm. numer.* 156. & 166. Rice. *collect.* 1442.

Vrgebat ſanè hoc caſu magna præſumptio aduer- 14.
sùs prouiſum ab Ordinario, qui illius erat domeſticus, & familiaris: quia ſi verè prouiſiones habuiſſet horâ primâ, cùm non ignoraret dari concurſum cum prouiſo Apoſtolico, & diligentiorem præferendum eſſe; non diſtuliſſet ab horâ primâ, vſque ad octauam poſſeſſionem accipere; ſed ſaltem horâ quintâ, quâ omnes canonici ad officium matutinum ad Eccleſiam accedebant, illam accepiſſet: cogitare ergo debebat dormientibus iura non ſubuenire, ſed vigilan-
tibus. † Ex hac igitur tarditate præſentationis litte- 25.
rarum, præſumitur quoque tarditas datæ ipſarum: ad tradita per Menoch. *lib.* 5. *præſumpt.* 3. *num.* 105. & *lib.* 2. *præſumpt.* 91. *num.* 5. 6. & 7. vbi dicitur præſumptionem oriri ex nimia negligentia, & tarditate exhibitionis ſcripturæ. Et ex his prouiſus Apoſtolicus fuit abſolutè manutentus; & excluſus omninò fuit prouiſus ab Ordinario.

CAPVT

CAPVT LXXI.

De nullitate matrimonij in Gallia contracti inter Catholicum & hæreticam, nullis præuiis denunciarionibus, nec proprio Catholici Parocho aſſiſtente, & non adhibito patris conſenſu iuxta conſtitutiones Regias requiſiro. Et vtrùm matrimonium nullirer conrractum, per ſubſequenrem cohabitationem ratificari poſſit

SVMMARIVM.

1. *Promiſſio matrimonij tranſibat olim in verum matrimonium, copulâ ſubſequutâ.*
2. *Per Concilium Trident. ſublata ſunt omnia matrimonia præſumpta.*
3. *Ordinatio Regia amplectitur diſpoſitionem Concilij quoad matrimonia præſumpta, quæ etiam in Gallia non admittuntur.*
4. *Denunciationes in Gallia ſunt neceſſaria pro validitate matrimonij, tam inter Catholicos, quàm inter hæreticos.*
5. *Denunciationes matrimonij fieri debent in Parochia vtriuſque coniugis.*
6. *Deficientibus denunciationibus, matrimonium in Gallia dicitur deficere in forma ſubſtantiali.*
7. *In Gallia denunciationes requiri creditur non ſolùm ex neceſſitate præcepti, ſed etiam ex neceſſitate Sacramenti; ſecundùm aliquos Doctores.*
8. *In Gallia matrimonia filiorum ſine conſenſu patris inualida declarantur.*
9. *Liberi etiam maiores, ex Gallia ordinationibus tenentur ſaltem à parentibus petere licentiam nubendi.*
10. *Quando vterque coniux eſt Catholicus, ſufficit matrimonium fieri coram Parocho alterius ex coniugibus.*
11. *Quando vnus ex coniugibus eſt Catholicus, alter hæreticus, matrimonium in Gallia validum eſt; ſed omninò interuenire debet proprius Parochus Catholici.*
12. *Matrimonium ſine aſſiſtentia proprij Parochi in Gallia nullum eſt.*
13. *Ratificatio matrimonij non habet vim retrotractiuam, ſed valet vt ex nunc.*
14. *Solemnitates omnes requiſita in matrimonio requiruntur etiam in illius ratificatione.*
15. *Quando nullum adeſt initium conſeruabile non fit retrotractio.*
16. *Circumſtantiæ facti ſunt multùm conſiderandæ quando agitur de annullando matrimonio.*

ACtum fuit de inualidirate matrimonij intet hęreticam & Catholicum celebrati in Gallia ſine denunciationibus, & benedictionibus nuptialibus, & ſine vlla proprij Parochi coniugis Catholici aſſiſtentia, nec patris adhibito conſenſu.

In hac quæſtione ſupponendum fuit, quòd ex antiqua ſacrorum canonum diſpoſitione, ſimplex matrimonij promiſſio etiam per verba de futuro vim habebat veræ ac legitimæ coniunctionis matrimonialis, ſi copula carnalis fuiſſet ſubſequuta: per text. *in cap. is qui fidem, de ſponſalibus.*

2. Sed tamen ex decretis ſacri Concilij Tridentini ſublata fuerunt omnia hæc præſumpta matrimonia; nec verum conſiſtere poteſt matrimonium, niſi coram Parocho & teſtibus fuerit celebratum, non obſtante quacunque promiſſione, etiam copula carnali interueniente. Cuius Concilij diſpoſitio non ſolùm apud nos, qui immediatè ſummo Pontifici ſubiicimur, recepta eſt; ſed etiam in Gallia in qua nondùm integrè Concilium Tridentinum admittitur: quia conſtitutio illa Concilij quoad matrimonia, Regiam ordinationem habet non abſimilem, per quam forma ſubſtantialis præſcribitur, ſine qua matrimonij contractus corruit, & promiſſiones nullæ ſunt; quamuis ſubſequenti copulâ roboratæ: vt notauit Scholiaſtes ad Louet. *litter. M. num. 6. fol. mihi* 480. *verſic. n'y eu France.* D. Ludou. Bellus *conſil.* 224. *num.* 8. Rationem reddit Peleus *in ſuis actionibus forenſibus, lib. 7. artic. 3. pag.* 20. *verſic. or eſt il que l'Ordonnance. fol.* 406. Quia ordinatio Regia vult omnia matrimonia, contra formam ibi expreſſam celebrata, nulla eſſe; & eos qui contra formam illam contraxerint, ſubiici pœnis Concilij.
3. † Certum autem eſt, quòd Concilium annullat, & irrita decernit omnia matrimonia per verba de futuro contracta, vel etiam per verba de præſenti, quamuis copula fuiſſet ſubſequuta; ſi ſolemnitates ab ipſo Concilio præſcriptæ non fuerint obſeruatæ. Imò in libris decretalium anno 1584. Romæ iuſſu felic. record. Gregorij XIII. ſummi Pontificis in lucem editis, notatur omnia huiuſmodi matrimonia rata, ſiue præſumpta per promiſſionem ſubſequutâ copulâ inducta, eſſe ſublata, & prædictum *cap. is qui fidem.* 30. *de ſponſalib.* eſſe abrogatum: & per conſequens tam ex diſpoſitione Concilij, quàm ex Regis decreto huiuſmodi matrimonia inualida declarari debent.

Quamuis enim Princeps ſæcularis non poſſit circa matrimonij validitatem decernere, tamen quando conſtitutio Principis conformis eſt Concilio; ea admittitur coadiuuando legem canonicam. Gloſ. *in Clem. Romana, in verb. tolli. num.*6. cum aliis citatis per D. Ludouicum Bellum, *d. conſil.*224. *num.* 6. *verſic. quamuis.*

4. His ita ſuppoſitis, reſolutum fuit matrimonium, de quo agebatur, nullum & irritum declarandum eſſe. Primò ex defectu publicationum, ſeu denunciationum, quæ in Gallia tam per Catholicos, quàm per hæreticos obſeruari debent, imò maiori cum rigore obſeruantur apud hæreticos, quorum miniſtri nullo modo ex quacumque cauſa denunciationes ſolitas omittunt: vt teſtatur Addit. ad Louet. *loco mox citato, nempe litter. M. num.*6.
5. † Dictæque denunciationes fieri debent tam in Patochia mariti, quàm futuræ vxoris, neque ſufficeret illas fieri in Parochia mariti tantùm, vel vxoris tantùm: Sanchez *de matrim. lib.*3. *diſput.*6. *num.*4. Gutier. *de matrim. cap.*56. *numer.* 5. qui aſſerit ita fuiſſe declaratum per Eminentiſſ. Cardin. ſacri Concilij interpretes. Baſil. Pont. *de matrim. lib.*5. *cap.*30. *num.*4.

6. In caſu propoſito nullæ aderant denunciationes ex parte viri, nec ex parte vxoris; & per conſequens iuxta ſupremarum Curiarum arreſta, & generalem Galliæ obſeruantiam, matrimonium illud nullum & irritum declarandum erat, teſte Carond. *lib.* 1. *reſponſ.* 14. Ludou. Bell. *d. conſil.* 224. *num.* 10. Louet. *d. litter. M. num.*6. *in gloſſa columna* 2. qui affirmat
7. † ſolemnitatem iſtam denunciationum, ſeu publicationis bannorum eſſe apud Gallos conditionem neceſſariam, ſine qua matrimonium ſubſiſtere non poteſt; ſiue

ſiue inter maiores, ſiue inter minores ; non ſolùm ex
neceſſitate præcepti,ſed etiã ex neceſſitateSacraméti.
Maynard *lib.4. c.5. n 4.* Bouchel. *in ſum.benef. in verb.
mariage.in princ.* quod ego,nec multa alia Cõcilio mi-
nùs cõformia non propono deciſiue:quia me remitto
determinationi Sanctæ Matris Eccleſiæ ; ſed refero
duntaxat quòd in Gallia ex Regiis ordinationibus ,
aut aliàs ſolent obſeruari : nihil approbans, nec con-
demnans niſi quod approbatur , vel condemnatur à
Sancta Catholica Romana Eccleſia.

8. Alio etiam ex capite, matrimonium de quo agitur
nullum declarabitur in Gallia : quia contractum fuit
à filiofamilias abſque conſenſu paterno ; imò contra
illius expreſſam voluntatem : qua de cauſa, matrimo-
nia in Gallia nulla declarantur & irrita; benè aut ma-
lè non decido; ſed de hoc adſunt expreſſæ ordinatio-
nes antiquæ , & recentes . quibus matrimonia ſine
conſenſu parentum contracta declarantur inualida.
† Et quamuis adſit aliqua exceptio pro maſculis æta-
tem 30. annorum excedentibus , tenentur tamen ipſi
filij petere à patre licentiam per inſtrumentum publi-
cum;vt teſtatur Moſnier, *aux alliances du droit fran-
çois , in verb. Mariage. num.* 4. quamuis Peleus per
ipſum allegatus *lib. 3. action. forenſ.* 25. dicat fuiſſe
iudicatum filium ætatis 31. annorum , qui ſine con-
ſenſu patris vxorem duxerat , ſatisfeciſſe muneri ſuo,
veniam admiſſæ culpæ à patre poſtulando. Ordinatio
tamen requirit , vt filius maior 30. annorum vtatur
debitâ diligentiâ , vt patris conſenſum & conſilium
obtineat.

10. Tertia nullitas propoſiti matrimonij conſiſtit in
eo quòd ſine aſſiſtentia proprij Parochi coniugis
Catholici, fuit celebratum ; nec obſeruatæ fuerunt
conſuetæ formæ , per coniugem hæreticum inter ſi-
miles prætenſæ religionis homines ſeruari ſolitæ :
quæ nullitas eſt ineuitabilis in Gallia ex ordinatione
Bleſenſi *artic.* 40. In hoc ſi quidem caſu; cùm diuer-
ſæ religionis ſunt coniuges , ſolemnitates ex vtraque
parte interuenire debent , quamuis ſi ambo eſſent
Catholici, ſufficiat aſſiſtentia Parochi vnius ex con-
iugibus : vt notat Barboſ. *in deciſ. Apoſt. cap.* 465.
num. 17. *& in tractat. de officio Parochi. cap.* 21.*num.*
11. 45. † At verò futuris coniugibus , diuerſam religio-
nem profitentibus , aſſiſtentia proprij Parochi illius
qui catholicus erat omninò erat neceſſaria , vt Paro-
chus ipſius coniugis catholici traheret ad ſe perſo-
nam coniugis hæretici per connexionem, & illo caſu
coniugium redderetur licitum,& matrimonialis cum
hæretico communicatio : vt dicit Baſil. Pont. *de ma-
trimon. Cathol. cum hæret.* §. 1. *num. 7. in fin.* Ceſſat
enim ratio propter quam Doctores exiſtimant præ-
ſentiam vnius ex Parochis, nempe mariti, vel vxoris
ſufficere:quia nimirum Parochus ratione iuriſdictio-
nis quam habet in vnum ex contrahentibus , habet
quamdam ſpeciem authoritatis Parochialis erga aliũ.
Quia licèt(vt dictum eſt) coniux catholicus contra-
here poſſit matrimonium cum ſui Parochi aſſiſtentia
qui trahit ad ſe perſonam hæretici, reſpectu illius, qui
eſt de ſua Parochiali iuriſdictione ; attamen reſpe-
ctu ipſius hæretici , qui non vult illum agnoſcere
in Parochum , & ab eius authoritate Parochiali ſe
exemptum eſſe exiſtimat , & profitetur ; fieri non
poteſt vt ſolemnitati dicatur ſatisfactum , niſi ſerua-
tis ſolemnitatibus per eiuſdem profeſſionis perſonas
12. conſuetis , & requiſitis. † Hoc igitur matrimonium
nullum erit declarandum , non ſolùm in Gallia, ſed
etiam in terris ſummo Pontifici immediatè ſubiectis,
attento defectu inſanabili , aſſiſtentiæ proprij Pa-
rochi, & teſtium ; prout per plurima arreſta fuit de-
claratum : vt teſtantur Addit. ad Louet. Ludou. Bell.
Bouchel. & alij ſuperius citati, Maynard. *lib.4. cap.5.
remarques du droit françois, in verb. mariage. n.* 4.

Neque poteſt prætendi tacita huius matrimonij
ratificatio , ſub eo prætextu quod iſti aſſerti coniuges
per ſpatium plurium annorũ in figura matrimonij ſi-
mul cohabitauerint † Quia ratificatio ſubſiſtere non 13.
poteſt, niſi obſeruatis formis & ſolemnitatibus, quæ
in ipſo matrimonio interuenire debuerant ; in ipſo
inquam actu matrimonij, & non poſt ipſum. Bald *in
l. obſeruari.* § *final. num.3. ff. de offic. Proconſ.* Felin.
in cap. cum dilecta. num 8. *verſic. & ideo.extr. de reſ-
cript.* & ratificatio non poteſt habere effectum retro-
actiuum, quando non reperit initium validum : quia
non valet vt ex tunc, ſed vt ex nunc, & dicitur nouus
actus : Surd. *deciſ. 70. num.* 14. † Et propterea ſo- 14.
lemnitates omnes requiſitæ in celebratione matrimo-
nij , requiruntur etiam in illius ratificatione. Seraph.
deciſ. 1242. *num.*2 & in terminis matrimonij decla-
ratum fuit apud Ludouiſ. *deciſ. 395. num.6. & ſeq.* † 15.
Non enim poteſt fieri retrotractio , quando nullum
reperitur initium conſeruabile. Rot. apud Ludouiſ.
d. deciſ. 395. *num.* 12. poſt Bald. *in l. final. ſub num.
2. Cod. ad Velleian.*

Supradicta confirmantur ex diuerſis facti circum- 16.
ſtantijs, quæ in ſimili materia conſiderari debent;ve-
luti ſi ageretur de perſonis inæqualis conditionis, aut
alijs id genus , de quibus Ludou. Bell. *d. conſil.* 224.
num. 10.

Notandum tamen eſt, quòd apud nos qui ſumus
ſubditi immediatè ſummo Pontifici , nec defectus
conſenſus paterni , nec denunciationum, reddit nul-
lum matrimonium ; ſed tamen Parochus qui nullis
factis denunciationibus procedit ad matrimonij cele-
brationem punitur pœna ſuſpenſionis ad triennium :
*cap. cum inhibitio.3 §. final. de clandeſt. deſponſatio-
ne.* Barboſ. *de offic. Parochi, cap.* 21. *num.* 27.

CAPVT LXXII.

Vtrùm exemptio à ſolutione decimarum ac-
quiri poſſit per incolas alicuius loci con-
tra Eccleſiam : ſiue ex conſuetudine, ſiue
ex præſcriptione. Et quæ ſit in hac ma-
teria præſcriptionis , & conſuetudinis dif-
ferentia. Quis vtriuſque effectus. De
exemptione à decimis tam à toto ; quam
à quanto. Vtrùm & quando decimæ ſint
de iure diuino. Et an ſufficiat loco deci-
mæ, cenſum annuum, aut quid ſimile in
recognitionem Eccleſiæ præſtari.

SVMMARIVM.

1. *Decimæ, ſecundùm opinionem Canoniſtarum, ſunt de iure diuino ; quod tamen non admittunt Theologi.*
2. *Veritas eſt, quòd decimæ ſunt de iure diuino, quatenus reſpiciunt neceſſariam miniſtrorum Eccleſiæ ſuſtentationem , & non aliter.*
3. *Conſuetudo valet ſoluendi aliqua iura , vel præſtationes annuas loco decimæ.*
4. *Per ſolutionem alicuius annuæ præſtationis, redditur Deo recognitio , & ſatisfit præcepto Dei quando talis eſt conſuetudo.*
5. *Approbatur conſuetudo ſoluendi Eccleſiæ aliquos fructus loco decimæ.*

6. *Multis*

6. *Multis in locis, qui ſoluunt cenſum Eccleſiæ ex certis prædiis de eorum dominio directo exiſtentibus, ſunt immunes à ſolutione decimarum.*

7. *Non valet conſuetudo vel præſcriptio iuris exigendi decimas per laicos.*

8. *Ius tamen exemptionis à ſolutione decimarum laici præſcribere poſſunt.*

9. *Quæ ſit differentia inter conſuetudinem, & præſcriptionem, quoad decimas.*

10. *Exemptio à decimis faciliùs acquiritur conſuetudine, quàm præſcriptione.*

11. *Exemptio à decimis non acquiritur in præiudiciũ neceſſariæ ſuſtentationis clericorum.*

12. *Conſuetudo fauorabilior eſt præſcriptione: ideo multis in locis adeſt conſuetudo ſoluendi fructus aliquos loco decimæ.*

13. *Origo decimarum non proceſſit ex præcepto legis diuinæ; ſed ex liberalitate Chriſtianorum, ſecundùm ſententiam nonnullorum.*

14. *Afferuntur textus quibus probatur valere conſuetudinem eximentem à decimis.*

15. *Canoniſtarum opinio eſt ſuſpecta in materia decimarum, quia agitur de eorum intereſſe; ideo præualere debet ſententia Theologorum.*

16. *Exemptio à decimis in certis caſibus, approbatur in Gallia.*

17. *Ex ordinatione Regia poſſeſſio iuridica admittitur aduersùs ſolutionem decimarum.*

18. *Quæ requirantur in probatione conſuetudinis exemptionem tribuentis à decimis in Gallia.*

19. *Præſcriptio ex ſe ſola, non ſufficit ad acquirendam exemptionem à ſolutione decimarum; ſed duntaxat tituli præſumptione roborata.*

20. *Multùm etiam poteſt ad acquirendam exemptionem à decimis probatio vocis, & fama publica.*

21. *Tituli præſumptio fortior redditur ex temporis diuturnitate, ſi probetur ſcripturas communitatis propter bella, incendia, aut ſimiles caſus fuiſſe deperditas.*

22. *Concilium Lateranenſe non eſt quoad omnia eius capita receptum in Gallia, quoad caput decimarum.*

23. *Explicatur Additio ad Louet* litt. D. numer. 9. in fin.

24. *Ex mente Rotæ Romanæ, ſola poſſeſſio immemorialis non eſt ſufficiens ad decimas præſcribendas, niſi probetur fama priuilegij ante Concilium Lateranenſe.*

25. *Contraria tamen opinio ſeruatur in Gallia, & approbatur à pluribus Doctoribus; nempe quòd ſufficiat præſcriptio immemorialis.*

26. *Eccleſia contra Eccleſiam poteſt præſcribere ius exigendi decimas, ſpatio quadraginta annorum.*

Communitas quædam Delphinatus contendebat ſe non teneri ad ſolutionem decimarum Eccleſiæ Cathedralis; niſi ſecundùm morem conſuetum, videlicet de certo genere fructuum; nec illam deberi de prædijs cenſum capitulo facientibus, de quibus à tempore omnem omnium memoriam excedente, nulla ſoluta fuerat decima. Capitulum autem de omni fructuum genere, & de omnibus prædiis, etiam ad cenſum datis ab antiquo, decimas exigere volebat: ſuper hoc conſultus Dixi.

1. In primis quòd licèt magna ſit inter Doctores con-
trouerſia, vtrùm exactio decimarum ſit de iure diui-
no; affirmatiuam ſententiam Canoniſtis tenentibus,
Theologis autem negatiuam, loquendo ſecundùm
legem Euangelicam: † verior tamen, & tutior eſt 2.
ſententia diſtinguens; aut enim decimæ conſiderantur quatenus illis miniſtri Eccleſiæ indigent ad neceſſariam ſuſtentationem, & hoc reſpectu decimæ ſunt de iure diuino: aut verò conſiderantur vltra id, quod neceſſarium eſt ad ſuſtentationem Sacerdotum curam animæ exercentium; & hoc reſpectu, non ſunt de iure diuino: & hæc eſt opinio receptior, vt teſtatur Barboſ. *in cap. ſi aliquibus. 32. n. 4. de decim. & de iur. Eccleſ. vniuer. lib. 3. cap. 26. §. 3. n. 64. verſic. ſed ego. & in tract. de offic. & poteſt. Paroch. cap. 28. n. 6. & 7.* Theuen. *ſur les Ordonnances Royaux, lib. 1. tit. 13. artic. 5. in verb. ny alleguer preſcription.* Expilli. *plaidoyé 33. numer. 27.* Fontanel. *de pact. nuptialib. clauſ. 4. gloſſ. 19. part. 1. numer. 8. & numer. 31. & 36.*

Rursùs quando conſtat de conſuetudine legitimè 3.
præſcripta non ſoluendi integras decimas, per tempus immemoriale; ſed loco illarum ſolutum fuiſſe cenſum, aut aliam annuam præſtationem; talis conſuetudo valida eſt, & ſuſtineri debet, ac ſine difficultate obſeruari. Ideo ſi dicta communitas probet ex certis prædiis ſolui ſolitam certam fœni, aut aliorum fructuum quantitatem loco decimæ; manutenenda eſt in illa conſuetudine: cùm non agatur de tota decima præſcribenda, ſed de quota: vt fatentur omnes per text. *in d. cap. in aliquibus. §. final. capit. commiſſum. capit. cùm ſint homines. capit. dilecti. de decim. capit. ad Apoſtolicæ. eod. titul.* Re-
buff. *de decim. numer. 46.* † Ratio eſt quia cùm ſol- 4.
uitur aliquid loco decimæ, ſatisfit præcepto diuino, & præſtatur Eccleſiæ recognitio quæ illi ſuper omnibus bonis noſtris debita eſt, Monet. *de decim. capit.*
5. num. 87. Rebuff *de decim. num. 46.* † Quod etiam 5.
bene explicat Panormitan. *in dict. cap. in aliquibus. num. 8. verſic. alij fuerunt in opinione.* qui refert & approbat conſuetudinem quorumdam populorum Germaniæ, ſeu Theutonicorum, qui certam fructuum quantitatem Eccleſiæ, loco decimæ præſtant: quam conſuetudinem ex eo maximè tolerandam dicit, quòd ſiue multi colligantur fructus, ſiue pauci, ſiue nulli, ſemper eadem quantitas præſtatur.

Hoc etiam docet experientia in pluribus locis, 6.
& nominatim in hac ciuitate & Diœceſi Aueniomenſi, vbi ab aliquibus capitulis obſeruatur, quòd prædia cenſum, vel partem fructuum præſtantia ipſi capitulo; & in quibuſdam etiam locis Domino Archiepiſcopo; nullam decimam omninò perſoluunt: Atque ita in nonnullis antiquis tranſactionibus conuentum vidi; & obſeruatum ſcio; quod naturali æquitate nititur: ne videlicet ex eodem prædio duplex prętatio ſoluatur.

Tertiò dixi verum eſſe quòd laici decimarum 7.
ſunt incapaces, & ideo illas non poſſunt præſcribere: quia ſine poſſeſſione nulla datur præſcriptio: noo poſſunt autem laici decimas, quæ ſpirituales ſunt, & à Sacramentorum adminiſtratione dependent, poſſidere: *capit. cauſam. 7. de præſcript. cap. prohiberi. de decim.* Rebuff. *in dict. tract. de decimis, quæſt. 13. num. 77. & 78.* Papon. *lib. 1. tit. 12. arreſt. 3.*

Sed circa hanc regulam variæ ſunt opiniones: 8.
quidam enim exiſtimarunt magnam eſſe differentiam inter eos, qui præſcribere voluot ius exigendi decimas; & eos qui præſcribere duntaxat volunt ius exemptionis, & immunitatis à ſolutione illarum: difficilior quippè eſt in primo caſu præſcriptio; quia agitur de iure ſpirituali, cuius laici ſunt incapaces: at in ſecundo caſu facilior; quia agitur

de fructibus percipiendis, quorum ſine dubio laici
capaces ſunt: ita diſtinguit & explicat Couarr. *lib.2.*
variar. reſol. cap. 17. *numer.* 10. Fontanel. *de pact.*
nuptialibus clauſ. 4. *gloſ.* 19. *part.* 1. *numer.* 39.
& 40.
9. Alij differentiam in hac materia ſtatuunt inter
præſcriptionem; & conſuetudinem; vt conſuetudo
locum habeat qoando populus, aut alia perſonarum
incertarum multitudo, non ſolet decimam ſoluete;
aut ſaltem ſub certis modis & formis, ac certa quo-
ta vel quantitate: præſcriptioni vetò locus ſit, quan-
do priuata perſona, ſeu etiam communitas non vtì
communitas, ſed vtì perſona priuata veluti pro bo-
nis particularibus per ipſam cõmunitatem poſſeſſis,
tanquam ficta perſona, Abbas *in cap. cum Eccle-*
ſia. num. 45. *col.* 8. *de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* Re-
buff. *dict. quæſt.* 13. *numer.* 45. Moneta *de decim. d.*
quæſt. 4. *n.* 85. plura D. Lud. Bellus *conſil.* 46. *&* 47.
10 Exemptionem à decimis populus acquirete po-
teſt faciliùs titulo conſuetudinis, quàm titulo præ-
ſcriptionis: imò Doctores in hoc conuenire viden-
tur, quòd vigore conſuetudinis, laici titulum ſuffi-
cientem exemptionis à ſolutione decimarum acqui-
rete poſſint, non ſolùm à quanto, ſed etiam à
toto: & hæc eſt Theologorum ſententia, quam
in hac materia ſequi debemus: vt dicit Expilly *in*
11. *loco ſuperiùs allegato.* † Cui ſubſcribunt etiam Iuriſ-
conſulti, dummodò Parochi, aut illi quibus deci-
mæ debentur, habeant aliundè ex quo viuere poſſint:
vt copioſè docet Moneta *in dict. tract. quæſt.* 4. *nu-*
mer. 92. *verſic. quin imo.* Couarr. *dicto libr.* 2.
variar. reſol. capit. 17. *numer.* 8. *verſic. quibus me*
hercle.
12. Ratio præmiſſorum ex eo petitur, quòd con-
ſuetudo haber vim legis humanæ; decimæ vetò
per legem humanam inſtitutæ ſunt: vt ſupra ex
Theologotum ſententia diximus *num.* 1. maximè
iuxta diſtinctionem allatam *num.* 2. quando videli-
cet Parochi habent vnde viuere poſſint. Et
in effectu in Italia, & in Græcia multis in locis, &
alibi nullas ſolui omninò decimas plurimi Doctores
teſtantut: & inter cæteros Filucius *tom.* 2. *quæſt.*
moral. tract. 28 *capit.* 7. *num.* 152. Mareſcot. *lib.*
2. *variar. reſol. cap.* 95. *numer.* 29. Vaſq. *lib.* 2. *con-*
trou. cap. 89. *numer.* 8. Monet. *loc. citat. num.* 92.
in fin. Couar. *dict. capit.* 17. *numer.* 8. Grimaudet,
au traicté des dixmes. lib. 3. *capit.* 6. *de la couſtume*
13. *ſur le payement des dixmes, num.* 3. † Vbi oſtendit,
in exordio Chriſtianæ religionis decimarum ſolutio-
nem, ex mera fidelium liberalitate, & charitate oti-
ginem duxiſſe, vt Eccleſiæ miniſtrorum alimentis
ſubueniretur: & quòd ſi decimæ in aliquo Chriſti
Domini, vel Apoſtolorum præcepto fundatæ eſſent,
illarum aliqua mentio apud antiquos eius ætatis
Patres facta fuiſſet; & generaliter vbique illarum
exactio fieret: quod tamen non ſic ſe habet, vt mox
14. dictum eſt. † Et in effectu in *dict. cap. in aliquibus.*
in princip. dicitur multas eſſe gentes, quæ ſecundùm
ſuos ritus decimas ſuo more non ſoluunt; quamuis
cenſeantur nomine Chriſtiano: & in *eodem cap. cir-*
ca finem, ibi, *ex lege diuina, vel conſuetudine ap-*
probata: & in *capit. cùm ſint homines.* 18. ibi,
ad conſuetudinem duximus recurrendum, & in *ca-*
pit. ad Apoſtolica. 20. ibi, *Quod per conſuetudi-*
nem diu obtentam, noueritis obſeruari: & in *ca-*
pit. commiſſum. ibi, *quæ priuſquam ſolebant per-*
ſolui, & in *capit. final. de Paroch.* ibi, *ſi in vl-*
tramarinis partibus ratione prædiorum decimæ per-
ſoluantur.
15. Et quamuis Canoniſtæ, vt antea diximus, ſint
contrariæ opinionis; tamen vt dicit Expilly ſupra
citatus, & alij, magis credendum eſt hac in re The-
ologis, quàm Canoniſtis, qui in propria cauſa, &
ad propriam vtilitatem pro maiori parte ſcripſe-
runt: ex traditis per Cyn. *in l. quoties. Cod. de*
iudic.
Et ſi exemptio totalis à ſolutione decimarum 16.
eſſet contra ius diuinum, Concilium Lateranenſe
non permiſiſſet, infeudationes ante illud Concilium
in fauorem laicorum factas ſubſiſtere: quod fuit
celebratum anno 1179. & Gallia, quæ fidem Catho-
licam & Eccleſiaſticorum iura tueri ſolita eſt (ſi
hæreticorum tempora tollas) conſuetudines, quibus
multi populi à decimarum præſtatione ſunt liberi,
minime tolerаſſet: vt dicit Grimaudet *in dict. tract.*
des diſmes, capit. 6. Plura in hanc rem Diana *re-*
ſol. moral. part. 3. *tract.* 5. *reſol.* 77. Summa Dianæ
in verb. decimæ, num 2.
Huic opinioni (cùm negotium in Gallia tracta- 17.
tur) annuit ordinatio Regia relata pet Theueneau,
libr. 1. *tit.* 13. *artic.* 5. prohibens conſuetudinem,
aut præſcriptionem aduetsùs decimas opponi, præ-
ter eam quæ in iure admittitur: & in effectu *ibidem*
Theuen. ait, hoc caſu ſufficere quòd allegetur titulus,
& probetur poſſeſſio immemorialis, etiam ad obti-
nendum in petitorio: aſſerens ita in Gallia practi-
cari: quamuis differentiam inter conſuetudinem, &
præſcriptionem in hac materia non approbet.
Notandum tamen eſt, conſuetudinem iſtam cum 18.
ſuis omnibus requiſitis verificandam eſſe, videlicet
cum poſſeſſione 40. annorum, ſecundùm aliquo-
rum opinionem; vel cum poſſeſſione immemoriali,
ſecundùm ſententiam aliorum: quæ poſterior ſenten-
tia verior eſt, & in Galliæ tribunalibus recepta.
Theuen. *dict. lib.* 1. *tit.* 13. *artic.* 5. *in verb. ny alle-*
guer preſcription. in fin.
Quod ad præſcriptionem attinet non ſolùm ad 19.
eam temporis lapſus allegandus eſt; ſed titulus ex
temporis diuturnitate præſumptus; cuius non exigi-
tur probatio, ſed ſufficit allegatio: qui enim pro ſe
temporis immemorialis probationem habet, poteſt
allegare titulum meliorem de mundo; præſertim ſi
loco decimæ certum quid annuum perſoluatur, quo
caſu poteſt allegari titulus concordiæ; & tranſactio-
nis, qui in materia decimarum licitus eſt: teſte Re-
buff. *de decim. quæſt.* 13. *num.* 36. Grimaudet, *des*
dixmes, lib. 3. *capit.* 7.
Qui autem nullas omninò decimas ſoluerunt, 20.
meliùs facturi ſunt, ſi famam priuilegij cum tituli
præſumptione probauerint, Menoch. *lib.* 6. *præſumpt.*
86. *num.* 4. *&* 5. Monet. *de decim. cap.* 5. *numer.* 74.
& 118. † Quæ famæ priuilegij probatio corrobora- 21.
bitur, ſi probetur ſcripturas & documenta, externis
quibuſdam fortuitiſque caſibus, belli, incendij, di-
reptionis & ſimilibus probabiliter fuiſſe deperdita,
Grimaud. *in d. tract. lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 32. & ita fuit iu-
dicatum per Arreſtum Curiæ Pariſienſis die 20. No-
uembris, 1568. quòd ſufficit allegare titulum qui
præcedat Concilium Lateranenſe: & pro huius rei
probatione, docere de poſſeſſione, ſeu quaſi, temporis
omnem hominum memoriam excedentis. Louet *lit-*
ter. D. n. 35. Quia poſſeſſio immemorialis æquipol-
let titulo, ne alioqui fiat præiudicium illis, qui pro-
pter bellorum ciuilium caſus, ſcripturas & documen-
ta amiſerunt. † Nec Concilij Lateranenſis cõſtitutio 22.
in hoc capite decimarum, eſt in totum apud Gallos
vſu recepta, Forget. *tit. des dixmes c.* 2. *num.* 4. *&* 5.
Neque obſtat, quòd Additio ad Louet *litter. D.*
numer. 9. *in fine verſic. quand vne perſonne legue.*
aſſerit, laicos nullo vnquam tempore exemptio- 23.
nem

nem à decimis præſcribere poſſe. Quia intelligendus eſt, quando laicus ſola temporis diuturnitate nititur, ſecus ſi vltra temporis lapſum tituli præſumptionem alleget: hoc enim ſufficit in Gallia, vt iam fuit oſtenſum; maximè quando Eccleſiaſtici habent aliundè neceſſaria ad alimenta: quia hoc caſu, decimæ non ſunt de iure diuino, & ſic ceſſat ratio fundamentalis
24. eiuſdem Authoris. † Quamuis Rota Romana aliter iudicare ſoleat, nempe ſolam poſſeſſionem immemorialem non ſufficere, niſi probetur fama priuilegij ante Concilium Lateranenſe obtenti: vt probatur *ex deciſione 474. numer. 3. & 4. par. 1. in recent.* & apud
25. Duran. *deciſ.* 205. *numer.* 15. † Sed contraria opinio non ſolùm in Gallia recepta eſt, verùm etiam apud plurimos DD. Ioan. Andreas *in cap. cum Apoſtolica. 7. num. 6. de his quæ fiunt à Prælatis.* & ibi Anthon. de Butrio, *num.* 17. Anchar. *num.* 6. Imol. *num.* 21. Larrea *part.* 2. *allegat.* 69. *numer.* 17. Et communem hanc eſſe ſententiam teſtatur Alexand. *conſil. 6. num. 4. in fin. verſic. pro quo adduco. & num.* 5. & ibi Addit. *in verb. latiùs.* qui plures eiuſdem opinionis DD. allegat, Theuen. *loc. citat.*

26. Vltimo loco aduertendum eſt, quòd licèt Parochus primitiuus fundatam habeat intentionem in exactione omnium decimarum; ſi tamen reperiatur alia Eccleſia præſcripſiſſe ius exigendi decimas; vel quòd loco decimarum, prædia quædam adinſtar Parochi ſub cenſu annuo, aut alia præſtatione conceſſerit, & appareat hanc annuam ſolutionem ſubrogatam eſſe in locum decimarum; non poterit aliquid pro decimis à Parocho primitiuo prætendi: quia Eccleſia contra Eccleſiam ius decimas exigendi priuatiuè, præſcribit ſpatio quadraginta annorum: *cap. ad aures. de præſcript. cap. 1. eod. tit. lib. 6.* Couarr. *lib. 2. variar. reſol. cap. 17. n. 7.*

CAPVT LXXIII.

Quomodo acquiratur ius capellæ, vel ſepulturæ in Eccleſiis regularium, in quibus laici iuspatronatus obtinere nequeunt, ad effectum præſentandi; ſed tantùm ad effectus honorificos. De iure ſepulturæ an tranſeat ad hæredes ſanguinis, vel ad extraneos. Vtrùm finitá familiâ ius ſepulturæ, aut ius apponendi arma, & inſignia, poſſit alteri concedi in præiudicium memoriæ fundatoris. Arma, inſignia, inſcriptiones & ſimilia ſculpta, vel duntaxàt depicta in capella, aut Eccleſia per fundatores, aut benefactores; quando & quomodò apponi, vel auferri poſſint. Et quæ requirantur ad hoc vt benefactoris arma, de conſenſu regularium, apponi queant in ipſorum Eccleſiis; remanentibus ſemper inſignibus, & inſcriptione facta in honorem memoriæ fundatoris.

SVMMARIVM.

1. *Quamuis alicui competat ius ſepulturæ in aliqua capella, non ideo ſequitur ad illum ſpectare ius capellæ.*
2. *Et è contra, conceſſo iure capellæ, non cenſetur conceſſum ius funerãdi, niſi fuerit in conceſſione expreſſum.*
3. *Quando requiratur aſſenſus Apoſtolicus in conceſſione capellæ. Remiſſiue.*
4. *Iuſpatronatus capellæ non acquiritur benefactoribus ſimplicibus, ſed ſolis dotatoribus, ſeu fundatoribus.*
5. *Iuſpatronatus non competit laicis in Eccleſiis regularium. Intellige, vt num. 20.*
6. *Mortuo illo qui ius ſepulturæ habet, totâque illius familiâ extinctâ, poteſt ſepultura aut capella alteri concedi. Intelligo, vt infra num. 16. & 17.*
7. *Capellæ ſunt membra Eccleſiæ in qua ſunt conſtructæ; & eodem modo regulandæ.*
8. *Capella poteſt ædificari in Eccleſia patronata; etiam inuito & repugnante Patrono.*
9. *Inſignia ſeu arma inſculpta lapidi apponere nemo poteſt, niſi ſit fundator, ſeu Patronus.*
10. *Arma depicta in papyro poſſunt apponi in capella ab hærede fundatoris, vt ibi remaneant duntaxat durante anno luctus.*
11. *Inſcriptio poteſt apponi in capella in honorem fundatoris.*
12. *Arma fundatoris non poſſunt tolli, etiamſi tota illius familia fuiſſet extincta.*
13. *Ampliatur etiam ſi fundator fuiſſet declaratus proditor, & rebellis; ex Romani ſententia.*
14. *Extinctâ familiâ ſimplicis benefactoris, eius inſignia tolli poſſunt, quamuis eius ſepulturæ inſculpta.*
15. *Qui ſepulturam habet, poteſt in eius lapide inſignia ſua inſculpi facere.*
16. *Quæ ſepulchra ſint familiaria, & ad ſolos hæredes ſanguinis tranſeant, & quæ ad quoſcumque etiã extraneos hæredes tranſmittantur.*
17. *Ius ſepulchri & inſignium non tranſit ad fideicommiſſarium.*
18. *Sicuti nec ius capellæ, quando ſubſtitutus eſt extraneus.*
19. *Quid obſeruandum ſit quando religioſi concedunt ex vrbanitate appoſitionem armorum aliis, quàm fundatoribus.*
20. *Iuſpatronatus poteſt laicus acquirere in Eccleſiis regularium quoad iura honorifica.*
21. *Hæres extraneus, cui ex vrbanitate conceditur vt arma ſua apponat, non poteſt auferre inſignia fundatoris.*
22. *Quæ interuenire debeant, & ſub quibus conditionibus permitti poſſit hæredi extraneo, vt arma ſua apponat in capella, vel Eccleſia.*

VAriæ occurrunt controuerſiæ circa capellas, & ius arma & inſignia lapidea aut depicta fundatorum, vel benefactorum in illis apponendi; & ſepulturas aliarum perſonarum in eis prohibendi: pro quarum dilucidatione ſequentia notanda ſunt.

In primis enim, quòd licèt alicui competat ius ſepulturæ intra capellam alicuius Eccleſiæ, non ex eo ſequitur ipſi competere ius capellæ; cùm in vna capella pluribus facultas, & ius ſepulchri competere poſſit; quamuis nec illam fundauerint, nec dotauerint: at iuspatronatus ſeu ius capellæ, ad ſolum fundatorem, dotatorem vel conſtructorem pertinere 1.
poſſit. † Quam differentiam agnouit Ricc. *in prax. alienat. rer. Eccleſ. deciſ.* 42. vbi dicit quòd conceſſâ capellâ non cenſetur conceſſum ius funerandi; ideo monet tabelliones vt in hoc aduertant, dum ſuper ſimili materia contractus recipiunt, & appo- 2.

 nant

3. nant clauſulam *cum iure funerandi.* † Et eodem in
loco, Ricc. explicat quibus modis alicui capella con-
cedi poſſit cum aſſenſu Apoſtolico, vel ſine eo: quod
etiam docet Quarant. *in verb. alienatio. num.* 49.
Bonac. *de alien. bon. Eccleſ. diſput* 2. *queſt.* 1. *punct.* 2.
num. 12.

4. Secundò notandum eſt, magnam eſſe differentiam
inter dotatores, ſeu fundatores capellæ; & benefa-
ctores: nam licèt quis legatum pium, aut donatio-
nem fecerit alicui capellæ, non propterea prætendere
poteſt quòd ius patronatus ſibi in tali capellà com-
petat: ſed requiritur fundatio, vel dotatio; per quam
abſque alia reſeruatione acqiritur fundatori, aut do-
tatori iuſpatronatus, ſeu ius honorificum in tali ca-
pella. Rot. *deciſ.* 89. *num.* 25. *part.* 6. *recent.* & *de-
ciſ.* 517. *num.* 1. *part.* 3. *recent.* Duran. *deciſ.* 147.
num. 2. ſed ex eo quòd quis ſit benefactor, non pro-
pterea tale ius illi quæritur in capella, vel Eccleſia;
imò requiritur quòd in totum Eccleſia, ſeu capella
dotetur. Ricc. *in prax. iuris patron. deciſ.* 167. Duran.
deciſ. 285. *num.* 35. & 94.

5. Tertiò notandum eſt, non eſſe licitum perſonis
ſæcularibus obtinere iuſpatronatus in Eccleſiis regu-
larium mendicantium, ſeu in ipſarum capellis: quia
eo ipſo quòd ſæculares fundationem aliquam faciunt
in Eccleſiis regularium, ius quæſitum eſt religioſis; vt
laici & ſæculares nullo modo ſe immiſcere poſſint:
cùm fuerit talis fundatio effecta Sancta Sanctorum.
Anchar. *conſil.* 113. *num.* 3. quia loca religioſa neque-
6. unt eſſe in alicuius dominio: † vnde ſiue agatur
de capella, ſiue de ſepultura in Eccleſiis regularium
conceſſa; laicus ſolùm habet vſum pro ſe, & ſuis
ſucceſſoribus, cum facultate prohibendi ne quis alius
ibi ſepeliri, aut ius capellæ prætendere poſſit: ſed
illo mortuo, & extinctâ eius familiâ, ius illud poteſt
per religioſos alteri concedi: vt oſtendit Sanch. *in*
7. *conſil. moral. lib.* 2. *cap.* 3. *dubit.* 14. *num.* 4. † Iuſpatro-
natus autem talis capellæ in Monaſteriis mendican-
tium fundatæ, ad effectum præſentandi; non com-
petit fundatori: cùm libera adminiſtratio Eccleſiæ &
capellarum in ea fundatarum competat religioſis:
quia hæ capellæ iudicantur tanquam acceſſoria, &
membra ipſius Eccleſiæ: *cap. indemnitatibus.* §. *final.
de electione lib.* 6. Boloquin. ad Ioan. de Anaoia *con-
ſil.* 86. *in principio.*

8. Quartò notandum eſt, quòd etiamſi Eccleſia ſit
de iurepatronatus alicuius; tamen tertius abſque
conſenſu patroni poteſt fundare, & ædificare capellã:
imò eo inuito, in eadem Eccleſia: quia ex hoc non
fit præiudicium patrono, & tamen acquiritur vtili-
tas Eccleſiæ: ideo ſi patronus contradicat, talis con-
tradictio ratione caret: vt teſtatur Lambertin. *de iu-
repatron lib.* 1. *part.* 1. *quaſt.* 3. *artic.* 17. quem citat &
ſequitur Lezana *in ſumma queſt. regul. in verb. ſepul-
tura. num.* 16.

9. Quintò concludendum eſt nemini licere arma, &
inſignia inſculpi facere in Eccleſia, vel capella; niſi
ſit fundator, vel patronus ipſius Eccleſiæ, vel capel-
læ: quia armorum & inſignium appoſitio, eſt quod-
dam dominij argumentum: iuxta ea quæ notantur
per Adden. ad Buratum *deciſ.* 323. *num.* 20. Chaſſan.
in catal. glor. mundi. part. 1. *concluſ.* 55. Sola *in conſtit.
Sabaud. tit de inſignib. & armis. gloſ.* 2. *num.* 7. Anchar.
10. *d. conſil.* 113. † Sed duntaxat poſſunt apponi arma
depicta in papyro, non vt ibi perpetuò remaneant;
ſed durante duntaxat anno luctus. Bacquet *des droicts
de iuſtice*, *cap.* 20. *num.* 16. *Traicté des droicts ho-
norifiques. tit. des litres & ceinctures funebres,*
11. *fol.* 24. † Poteſt enim apponi inſcriptio in hono-
rem fundatoris: Rot. *deciſ.* 609. *num.* 1. & *ſeq. part.* 5.
recent. idem etiam de ſtatuis marmoreis, & ſimilibus.
num. 2.

Sextò concluditur arma ſeu inſignia fundatoris 12.
ſemel appoſita Eccleſiæ, vel templo; à nemine au-
ferri poſſe: etiamſi familia ipſius extincta ſit: quia
memoria fundatoris ſemper conſeruanda eſt, ne alij
pij homines ab huiuſmodi bonis operibus arceantur:
argum. l. 1. *Cod. de ſtatuis & imagin.* & pro conſer-
uatione memoriæ defuncti, datur officium iudicis:
tex. eſt in *l. Quintus.* §. *Pomponius. ff. de annuis le-
gat.* Ioan. de Anan. *conſil.* 86. & ibi Boloquin. *in
addit.*

Amplia, vt quamuis arma rebellium, & prodito- 13.
rum deſtrui debeant; non tamen debent, nec po-
ſſunt clerici arma fundatoris ab Eccleſia, vel capella
tollere, Lud. Roman. *ſingul.* 480. quod tamen non
probatur per textus ab eo allegatos: ideo ſi caſus oc-
curreret, & ageretur de crimine læſæ maieſtatis, me-
liùs cogitandum eſſet.

Aliud ſtatuendum eſt in benefactoribus, aut aliis 14.
qui ſolum ius ſepulturæ habent in Eccleſia, vel ca-
pella: quia, vt dictum eſt *num.* 6. extinctâ familiâ,
ius ſepulturæ alteri concedi poteſt; & per conſequens
eius inſignia etiam ſepulturæ inſculpta auferri: vt
notat Lezana *tom.* 2. *ſumma regul. cap.* 11. *num.* 23. † 15.
Dixi *inſculpta ſepultura*, quia qui ſepulchrum habet
in Eccleſia, poteſt in ipſa ſepultura inſignia ſua etiam
humi inſculpta in ipſo lapide tenere: vt dicit Author
dicti tractatus *des droicts honorifiques, loco mox citato.*
quæ ex prædictis, extinctâ familiâ, abradi poſ-
ſunt: ſed inſignia fundatoris ſemper conſeruanda
ſunt.

Sed præmiſſa, quæ de iure ſepulchorum dicta ſunt, 16.
intelligi debent cum diſtinctione: aut enim ſepul-
chra familiaria ſunt, vt pote quæ pro ſe, & deſcen-
dentibus, ſeu pro ſe & tota familia quis acceperit;
& hæc extinctâ familiâ alteri concedi poſſunt, & in-
ſignia lapidi ſepulchri inſculpta tolli: aut ſunt hæ-
reditaria, & hæc non ad deſcendentes aut familia-
res tranſeunt, ſed ad hæredes quamtumuis extra-
neos: hanc diſtinctionem colligit ex *l. familiaria.
cum ll. ſequentibus ff. de religioſ. & ſumpt. funer.* Mo-
lina *de primog. lib.* 1. *cap.* 24. *num.* 41. qui prædictam
reſolutionem comprobat: & ſecundùm hæc intelli-
genda ſunt tradita per Lambertin. *de iurepatron. lib.* 1.
part. 1. *queſt.* 11. *artic.* 13. & *lib.* 3. *queſt.* 5. *artic.* 4.
num 3. & 10.

Quòd autem iura ſepulchrorum, & iuſpatronatus 17.
regulariter non tranſeant ad fideicommiſſarium vni-
uerſalem; ſed ad hæredes; quamuis tranſeant ad ſub-
ſtitutos per ſubſtitutionem directam; tradit Fuſar.
de ſubſtitut. queſt. 219. & 220. *nec non queſt.* 234. &
235. cum pluribus ibi citatis. † Atque ita aliàs ob- 18.
ſeruaui & iudicaui in quadam cauſa compromiſſaria
mihi commiſſa, inter quoſdam Nobiles; in qua ius
capellæ & ſepulturæ fuit adiudicatum hæredibus,
& non ſubſtitutis per fideicommiſſum; cui decreto
partes acquieuerunt: & inter cætera capita compro-
miſſi, iſtud ſpecialiter in tranſactione ex conſilio
aduocatorum confirmarunt; aduertendo quòd illo
caſu ſubſtituti erant extranei, & non de deſcenden-
tibus: hæredes verò de deſcendentibus; vide Barry
de ſucceſſ. lib. 8. *cap.* 12. *num.* 33. & *ſeq.*

Septimò poſſunt religioſi ex mera gratificatione, 19.
& vrbanitate; concedere benefactori & eius hære-
dibus facultatem arma ſua inſculpi, vel depingi fa-
cere in Eccleſia, vel capella. Anchar. *d. conſil.* 113.
num. 9. & 10. Quod tamen hoc caſu ita faciendum
eſt, vt tales benefactores declarent, quòd per huiuſ-
modi armorum appoſitionem nullum ius, aut ti-
tulum

tulum præter illud benefactoris acquirere intendunt.
Quia licèt ſuperiùs dictum fuerit, nullum iuſpatronatus in Eccleſiis regularium acquiri poſſe; hoc dictum fuit de iurepatronatus quoad effectum præſentandi religioſos; quod ſæcularibus competere non
20. poteſt: † Sed quoad alios effectus, nempe quoad ius honorificum, & præeminentiam, alióſque ſimiles actus; certum eſt iuſpatronatus ſæcularibus, in Eccleſiis regularium concedi poſſe: vt decidit Caualer. *deciſ.* 265. *num.*6. & 7. poſt Lambertin *lib.* 1. *par.* 1. *artic.*7. *undecimæ quæſtionis principalis. num.* 3.
21. Octauò, ſi hæres extraneus qui non eſt de familia fundatoris, velit ſua inſignia inſcribi facere; hoc facere non poteſt abſque dubio, auferendo fundatoris arma: Lambertin. *de iure patron. lib.* 3. *quæſt.* 5. *artic.*
22. 4. *num.* 8. † Remanentibus autem armis fundatoris, non poteſt talis hæres extraneus arma propria apponere, niſi pluribus concurrentibus.

Primò, quòd illius author fuerit ſimplex benefactor, qui arma ſua de conſenſu religioſorum appoſuerit. Secundò, quòd talis hæres qui vult arma ſua apponere, conſtituat etiam ſe benefactorem, & in Eccleſiam liberalitatem exerceat. Tertiò, quòd inſcriptio apponatur in memoriam fundatoris, & quòd iſta ſunt arma & inſignia benefactoris. Quartò, quòd nullus alius ſuperſit de familia fundatoris. Quæ omnia copioſè deducit Lambertin. *d. lib.*3. *de iurepatron. quæſt.* 5. *artic.* 4. *num.* 8. & *per totum.*

CAPVT LXXIV.

De alienationibus factis per collegia Auenionenſia: quòd in eis requirantur ſolemnitates neceſſariæ in alienationibus bonorum Eccleſiæ, quæ tamen non ſunt adhibendæ in conceſſione officiorum graffariatus à Collegio dependentium; quando ſolita ſunt concedi ad vitam poſſeſſoris. Et quando conſtare dicatur de conſuetudine concedendi ad vitam. Et de effectu harum clauſularum, *ad beneplacitum*, vel, *quamdiu bene feceris*, & ſimilium; quæ non officiunt perpetuitati conceſſionis. Denique vtrùm reſignatarius officij in caſum euictionis, habeat regreſſum pro reſtitutione pretij contra reſignantem.

SVMMARIVM.

1. *In alienationibus bonorum magni Collegij Auenionenſis adhibenda ſunt omnes ſolemnitates requiſita in alienatione bonorum Eccleſiæ.*
2. *In conceſſione officiorum ad vitam, non ſunt obſeruanda ſolemnitates requiſita in alienationibus bonorum Eccleſiæ.*
3. *Quando res ſolita eſt concedi in emphiteuſim ab Eccleſia, poteſt alienari & concedi ſine ſolemnitatibus.*
4. *Vt doceatur rem aliquam ſolitam eſſe concedi in emphiteuſim, non eſt neceſſario probanda conſuetudo legitimè præſcripta: ſed ſufficit probare, vel vnam præcedentem conceſſionem legitimam, vel duas minus legitimas cum curſu* 40. *annorum.*
5. *Officium fuiſſe ſolitum concedi ad vitam, probari poteſt per teſtes.*
6. *Conceſſio officij ad vitam facta per totum capitulum, reuocari nequit: quia capitulum nunquam moritur.*
7. *Prælatus ardua negotia cum conſenſu capituli adminiſtrare poteſt.*
8. *Quando poſterior conceſſio non eſt conformis antiquis, & præcedentibus; non eſt ideo annullanda: ſed reducenda ad formam antiquarũ.*
9. *Clauſula* quoad vixeris, *non alteratur per ſubſequentem clauſulam*, quandiu benefeceris *vel per clauſulam*, ad beneplacitum.
10. *Officiales Baronum ad vitam prouiſi, non debent per Barones reuocari.*
11. *Barones ſine cauſa officiales ſic prouiſos remouentes, tenentur illis damna reſarcire.*
12. *Officialibus ſine cauſa remotis competunt remedia poſſeſſoria.*
13. *Officia ad vitam alicui cõceſſa vacare non poſſunt, niſi vno ex tribus modis; videlicet per obitum; renunciationem, vel delictum.*
14. *Qui emit officium ſoluto pretio, habet regreſſum contra vendentem pro reſtitutione pretij: quamuis emptio ſcienter facta fuiſſet.*

RECtor & capitulum collegij conceſſerat officium graffariatus iuriſdictionis à dicto collegio depẽdentis, & prouiſus fuerat immiſſus in poſſeſſionem illius officij, tanquam vacantis per liberam dimiſſionem, ſeu ceſſionem vltimi illius poſſeſſoris: cùmque de dictæ prouiſionis validitate, & irreuocabilitate ageretur; Cenſui prouiſionem validam eſſe, & irreuocabilem. † Quia licèt in alienationibus rerum, 1.
& bonorum ad ſimilia collegia pertinentium, eædem requirantur ſolemnitates, quæ interuenire debent in alienationibus rerum & bonorum Eccleſiæ: prout determinauit Bertrand. *conſil.* 281. *per tot. volum.*4. vbi in ſpecie loquitur de quadam alienatione prati, quæ facta fuerat per collegium S. Nicolai de Annexiaco, vulgò magnũ collegium præſentis ciuitatis Auenion.
† Tamen illud procedit, quando agitur de alienatio- 2.
ne bonorum immobilium collegij; ſecùs eſt, quando agitur de collatione officiorum à collegio dependentium, in quibus non requiruntur dictæ ſolemnitates; cùm eorum alienatio non ſit perpetua, ſed vacare ſoleant; & ad collegium reuerti per obitum prouiſi. Rot. *deciſ.* 622. *numer.* 9. *lib.* 3. *par.* 3. *diuerſ.* Burat. *deciſ.* 24. *numer.* 12. & 13.
Quod maximè procedit, quando huiuſmodi officia 3.
ſolita eſſent ad vitam poſſidentis conferri: prout dicitur de re ſolita concedi in emphiteuſim, vel feudum *c.* 2. & ibi DD. *de feudis.* Poſſunt enim ſolita ſic concedi, alienari ſine ſolemnitatibus: Burat. *d. deciſ.*24.*n.* 14. Rot. *d. deciſ.* 622. *n.*10. *lib.*3.*par.*3.*diuerſ.* quia ex eo quòd dicta officia ſemel exiuerunt de menſa capituli, ſi de nouo concedantur, non dicuntur ampliùs alienari. Rota. *dicta deciſ.* 622. *numer.* 10.
Et licèt Gratian. *diſc.* 167. *num.*9. requirat hoc caſũ 4.
probationẽ conſuetudinis legitimè præſcriptæ, etiam cum contradictione officialiũ collegij: tamen non videtur eius opinio hoc caſu procedere; cũ contraria ſit intentioni Rotæ Rom. quæ vult ad hoc vt res aliqua dicatur ſolita concedi, alterũ ex duobus ſufficere; nempe vel vnam conceſſionem validam & ſolemnem, quæ præcedat; vel ſaltem duas minus ſolemnes, cum curſu quadraginta annorum. Rot. *diuerſ. deciſ.*160. *n.*5. *par.*2. vbi dicitur hanc eſſe communem concluſionẽ.

Seraph. *deciſ.*434. *num.*1. *& deciſ.*1451. *num.* 2. *& deciſ.*1490. *num.*3. *&* 5. *& in recent. deciſ.* 36. *num.* 7. *part.* 7.

5. Et quod plus eſt, ſufficit probari per teſtes, quòd
dictum officium ſolitum ſit concedi ad vitam: vt deciſum fuit in eadem Rota *d. deciſ.*622. *num.* 10. *part.* 3. *lib.* 3. quod ſolitum, cùm benè in caſu propoſito probaretur; ſequitur conceſſionem dicti officij ex defectu ſolemnitatum impugnari non poſſe.

6. Idque tantò magis; quia conceſſio illa facta fuit
per totum capitulum: quod cùm nunquam moriatur, conceſſio ad vitam valet irreuocabiliter, quamdiu viuit prouiſus. Afflict. *deciſ.* 101. *num.* 2. *verſic. fallit niſi fuiſſet.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloſſ.* 5. §.11. *num.* 21. quos citat & ſequitur Gratian. *d. cap.*
7. 167. *num.*10. † Et probatur ex traditis per Cardin.
Zabarell. *conſil.*95. *verſic. quod autem ratione poteſtatis.* vbi dicitur, Prælatum poſſe cum conſenſu collegij adminiſtrare quæcumque pertinentia ad Eccleſiam, etiam ardua: *cap. nouit. cap. quanto. & toto titulo, de his quæ fiunt à prælatis.*

Et quamuis in aliquibus ex antiquis conceſſionibus, adſit illa clauſula, *quamdiu benè feceris, & fidelis eris*; & propterea iſta vltima conceſſio non videatur valida, tanquam facta ſub alia forma diuerſa ab antiqua, ad quam ſemper debet haberi reſpectus: tamen ad hoc dupliciter reſpondetur.

8. Primò, quòd diuerſitas vtriuſque conceſſionis
non reddit inualidam vltimam, ſub diuerſa forma vel clauſulis factam: ſed hoc tantùm operatur, vt vltima reducatur ad formam antiquæ, non tamen propterea redditur inualida; vt ea magis communi, & veriori ſententia tradit Clar. *in §. feudum. quæſt.* 13. *num.*7. *verſic. ſed quid ſi alteret. & in §. emphiteuſis. quæſt.*6. *num.*2. *verſic. ſcias tamen.*

9. Secundò Reſpondetur omnes officiorum conceſ-
ſiones, tam nouas, quàm antiquas continere clauſulam illam *quoad vixeris*, cuius natura non alteratur per adiectionem ſequentis clauſulæ *donec fidelis eris. & benè feceris*: quæ non impedit quominus officium cenſeatur conceſſum ad vitam: ſicuti etiam clauſula *ad beneplacitum*, quæ tamen non impedit perpetuitatem conceſſionis officij, ita vt non obſtantibus illis clauſulis officialis ſine culpa reuocari non poſſit: vt teſtatur Mart. *de clauſ. part.* 2. *clauſ.*1. *numer.*1. *&* 4. Oſaſc. *deciſ.* 144. *num.*13. *& ſeq.* Franciſc. de Ponte *in tract. de poteſt. Proregis, tit.*3. *de electione officialium in princip. num.*5. *& ibi* Thor. *in ad-*
10. *dition. fol. mihi* 29. *num.*5. † vbi loquitur de officia-
libus Baronum, qualis erat Graffarius prouiſus à collegio tanquam Barone & Domino iuriſdictionali. Fontanel. *de pact. nuptialib. clauſ.*4. *gloſ.* 10. *part.* 1. *num.* 146. *& ſeq.* Maſtril. *de magiſtrat. lib.*1. *cap.*27.
11. *num.*16. *& ſeq. & num.*42. vbi loquitur de Barone. †
qui ſi reuocaret officialem ſuum, teneretur ad omnia reparamenta tam in foro conſcientiæ, quàm in foro contentioſo: clauſula enim huiuſmodi *donec fidelis & obediens eris*, ſolùm continet admonitionem quamdam ad bene & fideliter ſe gerendum in exercitio officij; vt dicit Fontanel. *loc. citat.* & Ioſeph. Ramon. *conſil.*35. *num.*4. Adeo vt ſine iuſta cauſa di-
12. ctus Graffarius remoueri non poſſit: † & illi com-
petant remedia poſſeſſoria, pro manutentione in poſſeſſione ſui officij: *cap. ex tenore. de reſtitut. ſpoliat.*
13. Ceualos *com. opin. quæſt.*425. *num.*19. vbi dicit † hu-
iuſmodi officia, quamuis ad beneplacitum conceſſa, non poſſe vacare niſi vno ex tribus modis: videlicet per obitum, renunciationem, vel delictum in officio commiſſum: in quibus caſibus antequam priuetur poſſeſſor, audiri debet in ſuis defenſionibus per remedia iuris ordinaria, etiam poſſeſſoria.

Et in omnem euentum, caſu quo dictus Graffa- 14.
rius ſine culpa ſua remoueretur; Dixi illi competere actionem contra reſignantem, ſaltem pro reſtitutione pretij, cui ſemper locus eſt; quamuis reſignans ſolùm promiſiſſet pro ſuo dato, & facto tantùm: & quamuis emptio fuiſſet facta à ſciente, multò igitur magis, ſtante expreſſâ conuentione de reſtituendo prætium. Surd. *conſil.* 36. *num.* 22. Mangil. *de euict. quæſt.* 57. *num.*3.

CAPVT LXXV.

De reſignatione mutua duorum beneficiorum, quæ tamen in effectu mera eſt permutatio; vtrùm ſit illicita, dum partes non exprimunt id fieri animo permutandi; quamuis inter ſe de permutatione tractauerint. Et quòd reſignatio ſit valida eâ intentione facta, vt alicui putà amico, vel alteri beneficium conferatur; etiamſi talis amicus Epiſcopo nominetur, aut alteri collatori; dummodò nulla apponatur clauſula, vel conditio neceſſitatem collationis importans.

SVMMARIVM.

1. *Contractus do vt des, non eſt licitus etiamſi detur ſpirituale pro ſpirituali.*
2. *Licitum eſt alicui beneficium ſimpliciter reſignare eo animo, vt collator illud alteri conferat; dummodo nullum fiat pactum.*
3. *In iis quæ ex ſola Eccleſiæ conſtitutione prohibita ſunt, non ſufficit ſola voluntas, niſi etiam interueniat pactum.*
4. *Non eſt ſimonia, ſi quis mandatum faciat ad liberè reſignandum, & ad rogandum collatorem vt tali beneficium conferat.*
5. *Verba illa* ad petendum & ſupplicandum, *non important neceſſitatem conferendi.*
6. *Reſignans liberè poteſt ſignificare collatori cui deſideret beneficium reſignatum conferri.*
7. *Non eſt neceſſe quòd, dum beneficium reſignatur animo permutandi, exprimatur quod reſignatio ſit ex cauſa permutationis.*
8. *Permutantes debent mutuò reſignare: & tractare poſſunt de mutuò reſignando: & hoc etiam caſu, licèt non fuerit illud expreſſum in reſignatione, valet reſignatio: & ſecutâ euictione beneficij ſecundò adepti, licèt redire ad primum.*

SVppoſitum fuit in facto, Titium feciſſe mandatum ad reſignandum certum beneficium purè, & liberè in manibus Ordinarij, qui de illo prouidit Sempronium; & eâdem die Sempronius fecit mandatum ad reſignandum purè, & liberè aliud beneficium quod poſſidebat, in manibus Illuſtriſſimi Domini Vicelegati, qui illud contulit Titio. Vnde dubitatum fuit, vtrùm in illis prouiſionibus præſumatur interueniſſe pactio illicita, aut ſimoniæ labes; cùm videatur adeſſe correſpectiuitas, & veluti qui-
dam contractus innominatus do vt des, † qui non 1.
eſt

eſt licitus qoamuis detur ſpirituale pro ſpirituali,
Pariſ. *de reſig. benef. libr.* 14. *quæſtion.* 4. *numer.* 3.
vbi dicitur quòd renuntians in faoorem alicuius, vt
ille vel alios renuntiet illud beneficium in fauorem
ipſius, vel alterius, putà nepotis vel amici; dicitur
ſimoniacè renuotiare: vt tradunt DD. in *Clem. uni-
ca, de rer. permut.*

Sed tamen concluſum fuit, oullam in caſu pro-
poſito interueniſſe ſimoniam, aut illicitam pactio-
2. nem. † Quia de iure licitum eſt beneficium reſi-
gnare alicui eâ mente, & intentione, vt Epiſcopus
aut collator illud alteri conferat, dummodo ſuper
hoc non interueniat aliquod pactum, per quod im-
ponatur neceſſitas collatori illud conferendi certæ
perſonæ. Felin. *in cap. ad audientiam.* 31. *numer.* 3.
3. *verſic. quod autem. extr. de reſcript.* † dicens quòd in
iſtis prohibitis ex conſtitutione Eccleſiæ, ſi non in-
teruenerit pactum, non ſufficit ſola voluntas ad in-
currendam ſimoniam: ſicut videmus quotidie, quòd
in manibus Papæ fiunt renunciationes, & conce-
duntur reſeruationes penſionum ipſis renuntianti-
bus; quamuis Papa non ignoret quòd ambæ partes
de hoc priùs tractauerunt: quod Papa non toleraſſet,
ſi illud ſimoniam contineret. Idem tenuit Rebuff.
in tract. de pacific. poſſeſſ. num. mihi 245. *verſic. non*
4. *tamen eſt ſimonia.* † Vbi dicit non eſſe ſimoniam,
ſi quis conſtituat procuratorem ad reſignandum pu-
rè & liberè in manibus Legati, vel Ordinarij, & ad
requirendum eum vt conferat beneficium liberè re-
ſignatum certæ perſonæ: quia hæc requiſitio non
imponit neceſſitatem Ordinario: & ita iudicauit
5. Rot. *deciſ.* 2. *de ſimonia*, apud Caſſadorum. † Quia
verba illa, *ad obtinendum & petendum ſupplicatio-
nem*, non important neceſſitatem. Idem notauit
Sanch. *in conſil. moralib. libr.* 2. *capit.* 3. *dubit.* 36.
6. *num.* 12. vbi plures allegat: † hoc ampliaus, etiam-
ſi reſignans liberè, poſtea proponat Ordinario cui
vellet tale beneficium conferri.

7. Et magis ſtrictè pro deciſione caſus propoſiti ad-
eſt Gloſſ. *in capit. vnico, in verb. ex cauſa. in primo
notabili*, quam ſequitur Petr. de Vbaldis *in tractat.
de permut. beneficior. part. vltim. numer.* 56. Ze-
rola *in prax. part.* 2. *in verb. renuntiatio.* § 3. Garc.
de benef. part. 11. *cap.* 4. *numer.* 2. qui dicunt quòd
permutatio beneficiorum fieri poteſt exprimendo, vel
non exprimendo quòd partes renunciant ex cauſa
permutationis.

8. Præterea Doctores omnes in *dicta Clement. vnic.*
aſſerunt permutationem per ſe fieri, imò & de rigore
faciendam eſſe per liberam, & puram reſignationem
compermutantium; illóſque poſſe mutuò reſignare
beneficia, etiam præcedente tractatu de permutan-
do. Et quòd non eſt opus exprimere titulum per-
mutationis, dummodò reſignationes hinc inde pu-
rè & liberè fiant, cùm per eas non ſint ligatæ ma-
nus collatorum, & reſignantes non teneantur ex-
primere cauſam reſignationis; ſed illa præſumatur
de iure, ad hoc vt ſi reſignatio compermutantis nul-
la, vel inualida declaretur; vel propter aliquod im-
pedimentum non poſſit ſortiri effectum; reſignans
poſſit ad beneficium reſignatum redire: vt tradunt
ibidem. Cardin. Zabarel. *numer.* 4. 5. & 6. Anchar.
num. 6. Imo la, *num.* 7. & 8. Vnde concluſum fuit
dictas reſignationes validas eſſe, & le-
gitimas; & ita fuit ob-
ſeruatum.

CAPVT LXXVI.

De notis, & ſtigmatibus in corpore perſo-
narum de maleficio accuſatarum reper-
tis; vtrùm ſolæ faciant indicium ad tor-
turam? Et quibus indiciis concurrenti-
bus, & vtrùm ſufficiant ad condemna-
tionem.

SVMMARIVM.

1. *Stigmata in corpore maleficarum reperta, faciunt aliquod indicium contra ipſas.*
2. *Stigmata fiunt in parte quæ ſenſu omninò deſtituta remanet, ope dæmonis.*
3. *Refertur ſententia mentionem faciens iſtorum ſtigmatum lata in tribunali Sanctæ Inquiſitionis Auenionenſis, anno 1582.*
4. *Fabricenſes qui olim dicerentur, & quæ illis ſtigmata inuri ſolerent.*
5. *Ex ſigno alicuius impreſſo, deſumitur argumentum dominij eiuſdem.*
6. *Ex ſolo impreſſi ſtigmatis indicio, niſi alia concurrant, iudex non debet reum torquere.*
7. *Indicia delicti quæ dicantur leuia, quæ grauia, & quæ grauiſſima.*
8. *Indicia delicti quæ dicantur proxima, & quæ remota.*
9. *Indicium ſtigmatis non eſt proximum, ſed remotum.*
10. *Stigmata à maleficis, dæmon quandoque transfert, vel in totum aufert.*
11. *Indicium ſtigmatis non eſt graue, nec indubitatum, & in eo ſæpe Chirurgi decipiuntur.*
12. *Sententia lata ex relatione peritorum poteſt quandocumque retractari per alias probationes.*
13. *Refertur hiſtoria cuiuſdam malefici, in quo Chirurgi valdè diſcordes fuerunt.*
14. *Ex ſtigmatibus cum aliis adminiculis poteſt deueniri ad torturam.*
15. *Tortura magna, vel parua infertur propter grauitatem, aut leuitatem indiciorum.*
16. *Concurrente malâ famâ inquiſiti cum ſtigmatibus, poteſt deueniri ad torturam.*
17. *Ex ſolis ſtigmatibus nunquam deueniri poteſt ad condemnationem.*
18. *Præſumptio quæ oritur ex ſtigmate, non eſt violenta; contra Bodinum.*

SÆpiùs in ſancto Inquiſitionis tribunali occurrunt quæſtiones circa notas, aut ſtigmata in corporibus maleficorum, ſeu maleficarum reperta: quæ ad tria capita reducuntur. Primò, vtrùm tales notæ indicium aliquod faciant. Secundò, vtrùm ſufficiant ad torturam. Tertiò, vtrùm ex illis notis & ſtigmatibus, oriatur ſufficiens & ſatis violenta præſumptio ad condemnationem. Quibus controuerſiis ſatisfit per ſequentes concluſiones.

Prima. Nullum eſt dubium, quin ex huiuſmodi 1.
ſtigmatibus in corpore maleficarum repertis, oriatur
indicium ſeu præſumptio aliqua maleficij. Quia
cùm dæmon ex permiſſione diuina applicando acti-
ua paſſiuis poſſit, & ſoleat notas huiuſmodi corpo-
ribus illorum imprimere, qui ſe eius poteſtati ſuppo-

ſuerunt; vt quotidiana docet experientia: inter va-
rias præſumptiones, & indicia huiuſmodi tam gra-
uis delicti, qualis eſt conuerſatio cum maleficis, de-
fectus lachrymatum, defixio oculorum in terram,
erucis fractuia vel totalis defectûs in roſario Glorio-
ſiſſimæ virgini Mariæ dedicato, cum ſimilibus; nu-
meratur etiam & non immeritò inuſtio, ſeu impreſ-
ſio ſtigmatis: vt nos in diuerſis perſonis impreſſum
vidimus, & nominatim in quadam muliere nuncu-
pata Ludouica Dappore, quam anno 1615. ad bra-
chium ſæculare remiſſam, publicè in Curia ordina-
ria præſentis ciuitatis ad vltimi ſupplicij pœnâ con-
demnauimus: cuius ſcelera præcedente ſtrangulatio-
ne, ignis ſupplicio plecti mandauimus, provt in ef-
2. fectu fuit concremata. † Ipſa ſiquidem vltra plurima
indicia, probationes, & confeſſiones, reperta fuit
in corpore notata quodam ſtigmate ſenſu carente: ita
vt acu infixa, velatis priùs oculis, nullum plane do-
loris ſenſum demonſtraret: quod de aliis ſimilibus
teſtatur Martin. Delrio, *diſquiſit. magic. lib. 2. quæſt.*
3. 21. *num.* 187. † Similiter & in ſententia lata anno
1582. in Sancto Inquiſitionis officio per R. P. Flo-
rum Prouincium tunc ſanctæ fidei Inquiſitorem,
contra plurimos ſortilegos, & veneficos, inter cætera
hæc verba continentur.

*Et vt ad tantam perfidiam & impietatem vos ma-
iori vinculo deuinciret, notam vel ſtigma cuilibet ve-
ſtrûm veluti rei ſuæ propriæ inuſſit.* Quæ ſententia re-
fertur apud Delrio *diſquiſit. magic. lib. 5. tex. 16. fol.* 84.
vnde negari non poteſt, quin aduerſus huiuſmodi
perſonas oriatur indicium, ſi dicto ſigno, vel ſtigmate
notatæ reperiantur: cùm ex eo cenſeantur conſenſum
præſtitiſſe dæmoni notam imprimenti, tanquam ar-
gumentum dominij propriæ perſonæ, quod in dæ-
4. monem tranſtulerunt: † adinſtar ſtigmatum, quæ
olim Fabricenſium brachiis imprimebantur: Fabri-
cenſes enim erant qui fabricæ cenſiti ſeu adſcripti,
reperiebantur, & arma publica in diuerſis prouin-
ciis fabricabant, quorum brachiis ſtigmata, hoc eſt
notæ publicæ imprimebantur; vt latitantes ex huiuſ-
modi ſigno dignoſci poſſent: *l. ſtigmata.* 3. *Cod. de
fabricens. lib.* 11. & ibi DD. maximè Lucas de pen-
5. na. † Et quemadmodum ex ſigno, ſeu marca cognoſ-
citur quis ſit dominus mercium Barthol. *in d. l. ſti-
gmata.* & ex nota animalibus impreſſa dignoſcitur
quis ſit illorum dominus Maſcard. *de probat. concluſ.*
1051. *num.* 3. & ex armis ſeu inſignibus iudicatur
quis ſit dominus, ſeu fundator capellæ, vel ſepul-
chri; ex traditis ſupra *cap.* 73. Ita & nota illa præ-
ſumptionem dat contra reum, dominij per eum in
dæmonem tranſlati. Maximè quia id ſolâ naturali
operatione, vt plurimùm, fieri nequeat; ſed dæmo-
nis ope, propter inſenſibilitatem illius partis quæ do-
loris eſt expers, dum clauſis oculis, & tentatâ ſæpius
per diuerſas corporis partes acus fixurâ, ſolus ille lo-
cus ſenſu deſtitutus reperitur: quod vltra experiẽtiam
per nos, ſeu in noſtra præſentia, & Reuerendiſſimi
Inquiſitoris factam, refert Henric. Boquet, Doctor
Burgundus, *in ſuo diſcurſu, des ſorciers cap.* 44. *in fin.*

6. Secunda concluſio. Non poteſt nec debet iudex ad
torturam ex hoc ſolo indicio deuenire, ſed ſolùm
concurrentibus aliis adminiculis. Pro cuius conclu-
7. ſionis corroboratione, † in primis ſupponendum eſt,
indicia duplicis eſſe generis: quædam proxima, alia
remota. Indicium proximum illud dicitur, quo po-
ſito, ponitur criminis effectus; & quo ſublato, il-
lius tollitur effectus; & quod reſpicit veritatem rei,
& delicti immediatè per ſenſum viſus, vel auditus,
iuxta ſubiectam materiam. Remotum eſt illud, quod
non tangit directè delictum, ſed illius circunſtantias.
Farin. *de indic. & tortur. quæſt.* 36. *num.* 44. *& ſeq.*
Alia prætere a adhibetur indiciorum diſtinctio: quæ- 8.
dam enim ſunt grauia, alia grauiſſima, alia leuia.
Leuia ſunt quæ facilè à delicto abeſſe poſſunt: grauia,
quæ frequenter contingere ſolent: grauiſſima verò,
quæ frequentiſſimè & facillimè in delicto, de quo
agitur, interuenire conſueuerunt. Idem Farin. *d. quæſt.*
36. *num.* 49. *& ſeq.*

Stigmatis indicium non eſt delicto proximum, ſed 9.
remotum; cùm non tangat directè delictum, nec di-
rectè concludat; ſed tantùm indirectè concurrat ad
ſignificationem delicti: non enim in omnibus qui
hoc delicto conuincuntur reperitur; ſed in illis dun-
taxat de quorum conſtantia dæmon dubitare poteſt:
ſed conſtantibus non inurit. † Et haſce notas, dæ- 10.
mon à carceratis nonnunquá in totum aufert: quan-
doque in aliam corporis partem transfert: vt notauit
Binsfeld. *quem citat* Delrio *lib.* 5. *tex.* 4. *n.* 28. *fol.* 38.

Prædictum ſimiliter indicium non eſt indubita- 11.
tum, nec per conſequens grauiſſimum: ſæpe enim
deluduntur hominum iudicia, & aberrant Chirurgo-
rum ſententiæ: dum alij notas iſtas ſenſu carentes
exiſtimant, quas tamen alij non minoris in eadem
arte experimenti, ac ſcientiæ, ſenſibiles eſſe tuentur,
† Quod cauſæ eſt, vt ſuper horum hominum relatio- 12.
ne nullum certum fieri poſſit fundamentum: & ge-
nerale eſt, probationis hoc genus, quod priuilegia-
tum vocamus, non eſſe tantæ efficaciæ, quin ſen-
tentia ex peritorum iudicio lata retractari quando-
que poſſit, aliis peritioribus adhibitis, Pacian. *de pro-
bat. lib.* 1. *cap.* 47. *num.* 83. *& ſeq.* qui plures alios
Doctores allegat. † Et in effectu cum anno 1603. qui- 13.
dam Ioannes Grenier fuiſſet de crimine maleficij, &
ſortilegij inquiſitus coram Ordinario in Gallia; re-
pertus fuit in eius corpore liuor, ſeu nota nullum
acus infixæ & oblongæ dolorem ſentiens, & nullum
emittens ſanguinem provt Chirurgus referebat: ſed
poſtea negotio ad Senatum Pariſienſem delato, reper-
ta quidem fuit in corpore inquiſiti figura ſtigmatis;
ſed dum duobus Medicis Pariſienſibus huius liuoris
& notæ viſitatio commiſſa fuiſſet, vnus ex ipſis no-
tam illam nihil aliud eſſe referebat præter cutis albe-
dinem ex aliqua ignis ſcintilla iniecta prodeuntem,
cùm illam & vita & ſenſu plenam reperiſſet: alius
verò partem illam coporis, in qua nota illa reperie-
batur impreſſa; omni ſenſu carentem exiſtimaſſet:
ita vt incertior Senatus per dictam relationem red-
ditus, hominem illum à pœna mortis abſolutum, ad
perpetui in monaſterio religioſorum ſeruitij, & in eo
detruſionis, ac incluſionis pœnam condemnatum di-
miſerit: vt refert Autumn. *ad l. nullus Aruſpex. Cod.
de malef. & mathemat.*

*S*ecunda verò concluſionis pars: quòd concur- 14.
rentibus aliis adminiculis deueniri poſſit ad tortu-
ram, ſi ſtigma fuerit in corpore inquiſiti repertum;
probatur: Quia licèt vnum indicium remotum non
ſufficiat ad infligendam torturam, niſi aliis indiciis
concurrentibus; ſi tamen alia concurrant admini-
cula, poteſt reus torqueri; maximè in iſtis grauiori-
bus & atrocioribus criminibus: veluti ſi inqui-
ſitus, fuiſſet ab alio malefico nominatus, qui il-
lum in nocturno ſagarum conuentu vidiſſet; (quan-
quam in eo non pauci laruati & incogniti aſſiſtere ſo-
lent, vt dicunt rei de hoc delicto inquiſiti) vel adeſ-
ſet contra reum magna diffamatio, vel ſortilegiorum
tractatio, aut quid ſimile: † tunc enim iudex poteſt 15.
ad torturam procedere magnam, vel paruam, pro
modo indiciorum. Peregr. *conſil.* 2. *num.* 105. *volum.*
2. Berlich. *lib.* 3. *concluſ. practic. part.* 4. *concluſ.* 4.
de proceſſ. in cauſ. veneſ. num. 153. vbi licèt notam
inuſtam

inuſtam, quà inquiſitus reperitur ſignatus, inter in-
16. dicia veneficij referat: † tamen *num. 162.* concludit ad hoc vt indicia per eum propoſita ſufficiant ad torturam, requiri vt ſaltem aliqualis mala fama, & ſiniſtra ſuſpicio veneficij concurrat: quæ tamen ſola ad torturam non ſufficeret.

17. Tertia concluſio. Solum ſtigmatis indicium non ſufficit ad condemnationem: hæc concluſio euidenter probatur ex præcedentibus. Cùm enim probatum fuerit, hoc ſolum indicium non ſufficere ad torturam inferendam, multò minus ſufficere poterit ad
18. condemnationem. † Maximè cùm non abſolutè vera videatur Bodini ſententia, qui *lib. 4. demonomnn. cnp. 4.* præſumptionem hanc vocat bene violentam, quanquam ipſe fateatur ex ea ſola ad condemnationem deueniri non poſſe: ſed alias requiri præſumptiones & coniecturas, veluti ſi ſocius criminis pœnitentià ductus in articulo mortis inquiſitum nominauerit: Vnde indubitata eſt & veriſſima concluſio propoſita.

CAPVT LXXVII.

Sententia declaratoria nullitatis profeſſionis fieri debet per Ordinarium, vnà cum Superiore conuentus, in quo facta fuit profeſſio: adeo vt commiſſio huiuſmodi negotij non poſſit dari alteri, quàm Superiori principali; nempe Priori, vel Guardiano: nec ſufficiat, ſi in hac cauſa proceſſerit Subprior, etiam vti à Priore deputatus; cùm Subpriores, vel vicarij Guardianorum non ſint in Eccleſiaſtica dignitate conſtituti. Quòd R. P. D. Vicegerens Auenionis non habeat iuriſdictionem in ſimilibus cauſis. Sententiam ſuper profeſſionis nullitate latam, non poſſe tranſire in rem iudicatam. Nouitiatus annus quamuis debeat eſſe continuus, & non interruptus: tamen poteſt compleri ante decimumquintum annum ætatis nouitij finitum. Si tamen nouitiatus integer non fuerit, nulla eſt profeſſio ipſo iure: adeo vt non ſit opus ſententia declaratoria.

SVMMARIVM.

1. *Forma Concilij Tridentini ſuper cognitione nullitatis profeſſionis, præcisè ſeruanda eſt; nec ſufficit illam ſeruari per æquipollens.*
2. *Commiſſiones ſedis Apoſtolicæ non ſolent dari aliis quam Guardianis, vel Prioribus conuentus.*
3. *Soli Guardiani vel Priores conuentuum conſtituti ſunt in dignitate Eccleſiaſtica.*
4. *Nomen dignitatis debet intelligi de principali dignitate in terminis* capit. ſtatutum. de reſcript. in 6. *ibidem.*
5. *Geſta per delegatum non habentem qualites requiſitas in* cap. ſtatutum de reſcript. in 6. *ſunt nulla.*
6. *Subdelegatus debet eſſe in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutus, quando eadem qualitas requiritur in delegante.*
7. *R. P. D. Vicegerens Auenionis, non poteſt ſine ſpeciali commiſſione procedere ad ſententiam declaratoriam nullitatis profeſſionis.*
8. *Citatio quæ fit initio litis, debet præcedere & perſonaliter intimari.*
9. *Commiſſio ſuper declaratoria nullitatis profeſſionis, dari debet Ordinario, & Superiori illius loci in quo profeſſio facta fuit, & non alterius.*
10. *Sententia lata ſuper profeſſione nunquam tranſit in iudicatum; nec ſimiliter in cauſa vſurarum, num. 11. nec in cauſa matrimoniali, num. 12.*
13. *Valet argumentum à matrimonio carnali, ad ſpirituale.*
14. *Annus nouitiatus debet eſſe continuus, & non interruptus; aliàs profeſſio eſt nulla.*
15. *Sufficit annum nouitiatus continuari, & compleri ante anni decimiquinti finem.*
16. *Annus nouitiatus numerandus eſt à die quo nouitius ſuſcepit habitum, quamuis eo tempore nondum attigiſſet annum decimumquintum.*
17. *Profeſſio eſt valida, quamuis interruptio aliqua interuenerit, ſi priùs totus annus nouitiatus fuiſſet completus.*
18. *Sententia lata ex falſa cauſa, nulla eſt; ita vt non ſit opus ab ea appellari.*
19. *Quando nouitiatus annus non fuit finitus, profeſſio eſt nulla; & non eſt opus deſuper ſententiam obtinere, ſeruatà formâ Concilij Trident.*
20. *Profeſſio emiſſa ante completum annum nouitiatus, nequidem valet tanquam ſimplex votum.*
21. *Nouitius recedens etiam non petità licentiâ nullam incurrit irregularitatem ad ordines, vel beneficia Eccleſiaſtica, ſæcularia, vel regularia.*
22. *Annus nouitiatus integer, & completus requiritur pro forma: ideo ſi non obſeruetur, corruit actus ipſo iure, etiam ſine declaratione.*
23. *Profeſſio eſt nulla, etiamſi deficerent ſolùm ab anno nouitiatus duæ, vel tres horæ.*
24. *Hoc non procedit in eo qui tenetur ex voto præcedenti profiteri religionem: poteſt enim profiteri non completo nouitiatus anno, & ante 16. annum completum, ſecundùm aliquos.*
25. *Ordinarius poteſt declarare nullam profeſſionem emiſſam ante completum annum 16. abſque alia commiſſione.*

Varij ſæpiùs occurrerunt caſus decidendi ſuper validitate, aut inualiditate ſententiarum, quibus profeſſiones per regulares emiſſæ, annullatæ & irritæ declaratæ fuerunt: in quibus diuerſimodè quandoque affirmatiuè, quandoque negatiuè, ſecundùm varias facti circunſtantias reſpondendum fuit.

Inter cæteros propoſitus fuit caſus ſententiæ de- 1.
claratoriæ nullitatis profeſſionis per Ordinarium; vnà cum R. P. Subpriore conuentus latæ; quæ propterea ſubſiſtere non potuit tanquam lata contra formam ſacri Concilij Triden. *ſeſſ. 25. cap. 19. de regular.* vbi nominatim requiritur pro forma, quòd declaratio nullitatis profeſſionis fiat coram Ordinario loci, & Superiore regulari: quâ formâ non ſeruatâ, corruit in totum proceſſura: cùm non ſufficiat formam Concilij ſeruari per æquipollens, vt fuiſſe

ſuiſſe determinatum per Dominos ſacri Concilij interpretes, teſtatur Riccius, *in praxi aurea r.r. for. Eccleſ. reſolut. 20. per totam.*

2. Neque commiſſio ſedis Apoſtolicæ data fuerat Subpriori, ſed Priori conuentus, ſeu eius ſuperiori; cùm ex ſtilo Cancellariæ Apoſtolicæ commiſſiones huiuſmodi non aliis dari ſoleant, quàm Prioribus vel Guardianis conuentuum, iuxta text. *in cap. ſtatutum. §. 1. de reſcript. in 6.* & melius in *Clement. etſi*
3. *principalis, de 2. eod. tit.* † Soli enim Guardiani minorum ſeu Priores aut ſuperiores aliorum conuentuum, poſſunt eſſe commiſſarij ſedis Apoſtolicæ, tanquam in Eccleſiaſtica dignitate conſtituti; vt notat *Gemman. in c. nullus religioſ. n. 6. de elect. in 6.* Aufr. *ad deciſ. 13. capella Toloſan. in fin.* Dum enim conſtitutum fuit, vt commiſſiones, & delegationes ſedis Apoſtolicæ darentur perſonis in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis; nomen *dignitatis* intelligi debet per prius; id eſt de principali dignitate; & non per poſterius: Anchar. *in d. Clement. 2.* & *ibidem.* Imol. *num. 1.* vbi dicit quòd textus in *d. cap. ſtatutum.* intelligendus eſt de dignitate ſtrictè, & propriè ſumpta: quia in dubio verba ſic debent intelligi, vt propriam potiùs & naturalem interpretationem recipiant, quàm impropriam & accidentalem.

4. Subpriores autem non poſſunt dici propriè habere dignitatem, vel prælaturam; quamuis forſan aliquam habeant adminiſtrationem in pertinentibus ad clauſtrum, & ad normam: vnde dictorum iurium diſpoſitio debet intelligi de dignitate principali, nempe de prioratu principalem adminiſtrationem tribuente in bonis, & iuribus vniuerſalibus conuentus. Imol. *in d. Clem. etſi principalis. num. 3. & 5.* & de hoc eſt optima gloſſ. in *verb. clauſtralis,* vbi nominatim habetur, quòd hodie poſſunt dari ſoli Priori
5. propter dictorum textuum diſpoſitionem. † Vnde propter iuriſdictionis defectum, ſententia declaratoria nullitatis dictæ profeſſionis nulla eſt: quia omnia geſta per delegatum non habentem qualitates requiſitas per *dictum cap. ſtatutum.* nulla ſunt. Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 8. *num.* 120.

6. Nec verum eſt, quòd Superior potuerit in hac cauſa Subpriori cognitionem ſubdelegare: quia ſubdelegatio non ſuſtinetur, niſi in ſubdelegato concurrant eædem qualitates quæ requiruntur in ſubdelegante: & ſic ſubdelegatus debet eſſe in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutus, Gomes. *in comment. ad dictum cap. ſtatutum. de reſcript. num. 62. in fin.* poſt Abbat. *in cap. paſtoralis, extr. de offic. deleg.* & Rotam, *deciſ. 393. Nota quòd ſi in forma communi. in antiqu.* Monet. *de commut. vltim. volunt. d. cap.* 8. *numer.* 115.

7. Et per eamdem rationem aliàs Dixi, ſententiam declaratoriam nullitatis profeſſionis latam per R.P. D. Vicegerentem Auenionis nullam eſſe, ex defectu iuriſdictionis: quia licèt amplæ ſint facultates ipſius, non tamen poteſt in hac materia iudicare; cùm ſpeciales à Sacro Concilio iudices fuerint con-
8. ſtituti, *d. ſeſſ. 25. cap. 19. de regularibus.* † Præſertim verò, quia ſine citatione proceſſerat; cùm tamen certum ſit dictum religioſum, de cuius intereſſe principaliter agebatur, debuiſſe in initio litis perſonaliter citari: Seraph. *deciſ.* 1276. *num.* 4. Rot. *deciſ.* 637. *num. 2. part. 2. recent.* & Dixi in *tract. de præuentione iudiciali cap. 9. num.* 49. neque factæ fuerant debitæ diligentiæ contra condemnatum.

9. Et in alio caſu propter eumdem iuriſdictionis defectum, fuit impugnata ſententia lata ſuper nullitate profeſſionis in hac ciuitate per Dominum Archiepiſcopum, & Superiorem conuentus: quia profeſſio facta fuerat in ciuitate Aquenſi; & per conſequens commiſſio dari debebat ex Concilio, Archiepiſcopo illius loci, in quo facta fuerat profeſſio: vt refert Barboſ. *ad Concil. Triden. ſeſſ. 25. cap. 19. num. 23.* & in *tract. de Epiſc. allegat. 104. num. 12.* Tamburin. *de iure Abbat. tom. 3. diſput. 26. quæſt. 6. num. 3.* quamuis contradicat Bonacin. *in tract. de clauſura, quæſt. 2. punct. 10. difficult. 3. num. 3.* Sed contra illius ſententiam fuiſſe iudicatum per Eminentiſſimos Cardinales ſacri Concilij interpretes teſtatur Tamburinus, *loco citato.*

Sed præſuppoſitâ validitate ſententiæ ſuper pro- 10.
feſſione latæ, ſi tamen in meritis iniuſta fuerit, nunquam tranſit in rem iudicatam; ſed ſi iniuſta detegatur, debet quandocumque retractari, cùm agatur de peccato, vel de periculo animæ. Gloſ. final. *in cap. inter monaſterium. de re iudic.* Maranta, *in ſpeculo. part. 6. tit. de ſentent. num.* 147. Abbas. *in cap. nouit. num. 21. de iudic.* cum aliis notatis per Barboſ. *in cap. lator. num. 3. de ſentent. & re iudic.* Tuſch. *litter. S. concluſ. 173. num.* 33. Menoch. *de arbitrar.*
caſu. 439. num. 5. † Sicut in ſimili videmus, quòd 11.
ſententia lata in materia vſurarum, nunquam tranſit in rem iudicatam. Marant. *loco citato. num.* 142. Bar-
boſ. *d. cap. lator. num. 3. in fin.* † Idem dicendum eſt 12.
de ſententia lata aduersùs matrimonium carnale, quæ non tranſit in iudicatum, ſi iniuſta ſit: Sanch. *de matrim. lib. 7. diſput.* 100. Gaill. *lib. 1. obſeruat.* 112.
† Idem ergo dicendum eſt de matrimonio ſpirituali, 13.
quia valet argumentum à matrimonio carnali; ad ſpirituale Euerat. *in tit. de matrim. carnal. ad ſpirit.*

Iniuſtitia verò ſententiæ inter cætera in eo conſi- 14.
ſtebat, quòd in ea ſupponebatur contra veritatem, profeſſionem emiſſam fuiſſe interrupto nouitiatus anno; nam licèt verum ſit, annum probationis debere eſſe continuum, ex Concilio Trident. *ſeſſ. 25. de regul. cap.* 15. Rot. *deciſ. 175. part. 1. recent.* Quia cùm annus ille detur in ſubſidium humanæ fragilitatis, & in fauorem tam nouitij, quàm monaſterij: *cap. ad apoſtolicam. de regul.* non debet probatio fieri niſi continuo, & non interrupto nouitiatus anno, & religioſo intra clauſtra remanente: vt dicitur in *d. deciſ.* 175. & per Mirand. *in manual. prælat. reg. par. 1. quæſt. 22. art. 4.* Tamen non poterat dici interru-
ptus nouitiatus annus: † quia ſufficit quòd fuerit 15.
inchoatus ante decimumquintum, & perfectus per aliquod tempus ante decimumſextum annum completum: tunc enim profeſſio erit valida, dummodò expectetur ad illam faciendam aduentus anni decimiſexti completi: Roderic. *tom. 3. quæſt. regul. quæſt. 15. art. 2. verſic. & aduertendum.* Barboſ. *de Epiſc. part. 3. quæſt. 101. num.* 32.

Imò annus iſte probationis, non debet numera- 16.
ri ab anno ætatis nouitij decimo quinto; ſed ab ipſo die quo nouitius ſuſcepit habitum, licèt nondùm eſſet ætatis quindecim annorum. Iacobus de Graff. *lib. 3. de regul. cap. 5. num.* 17. vbi dicit hoc ita eſſe in vſu: & magis in ſpecie Miranda *in manuali prælat.*
regul. part. 2. quæſt. 22. artic. 3. in prima concluſ. † vbi 17.
dicit quòd ſi minor annis ſexdecim, ſuſcipiat habitum; & per annum continuum experiatur religionis aſperitates, deinde habitum dimittat, & iterum redeat, & poſt annum decimumſextum completum profeſſionem emittat; talis profeſſio eſt valida: quia nouitius iam expertus eſt omnes religionis difficultates quas potuit experiri, ante decimumquintum annum expletum: & hoc dicit eſſe valde notandum, & memoriæ commendandum: ergo cùm in ſententia profeſſio fuiſſet declarata nulla ſub falſo præſuppo-

ſito,

ſito, annum ſcilicet probationis fuiſſe interruptum;
& nihilominus ex eiuſdem ſententiæ lectura, con-
ſtaret de contrario; ſupponendo nouitiatum potuiſſe
compleri ante 16. annum, vt mox dictum eſt: rectè
concluſum, & in gradu appellationis iudicatum fuit
18. ſententiam iniuſtam fuiſſe, † & nullam, vti ex falſa
cauſa latam: *l. 2. Cod. quando prouoc. non eſt neceſſ.*
Oportet enim ſententiam ſub falſo fundamento pro-
nunciatam, fuiſſe latam ſine cauſæ cognitione, & ſic
nullam: *l. 2. Cod. de ſentent. ex breuic. recitand.* Gal-
ganet. *de condit. & demonſt. part. 2. cap. 4. quæſt. 5.
num. 5.*
19. Sed ſi probatum fuiſſet, profeſſionem emiſſam
fuiſſe non expectato nouitiatus anno; ſine dubio nul-
la, & inualida declaranda fuiſſet: imo nulla eſſet ip-
ſo iure: adeo vt non eſſet opus nullitatis cauſas pro-
ponere coram Ordinario, & Superiore regulari,
ſeruatâ formâ Concilij: vt tradit Sanch. *de matrim.*
20. *lib. 7. diſput 37. num. 11.* † Et quòd profeſſus, non
expectato nouitiatus anno, poſſit ad ſæculum redire;
probatur *in cap. 1. de regul. in 6.* & tradit idem Sanch.
in praecp. decal. tom. 2. lib. 5. cap. 4. num. 103. vbi di-
cit talem profeſſionem omni proſus obligandi vi
deſtitui, perinde ac ſi facta non eſſet: adeo vt nequi-
dem valeat tanquam ſimplex votum. Idem tenuit
Mitand. *in manual. prælatorum regul. part. 1. quæſt. 22.*
21. *de nouitiis, artic. 8.* † vbi oſtendit moniales intra an-
num probationis, nullâ etiam petitâ licentiâ, poſſe
liberè ad ſæculum redire: & egrediendo etiam ſine
licentia, non incurrere aliquam irregularitatem ad
ordines, vel ad beneficia Eccleſiaſtica; ſiue ſæcula-
ria, ſiue regularia: *cap. poſtulaſti. de regul.* Emanuel.
22. Roderic. *quæſt. regul. tom. 3. quæſt. 17. artic. 5.* † vbi di-
cit, quòd licèt quæſtio ſit diſputabilis, ſi iuris apices
conſideremus; tamen attentâ diſpoſitione Concilij
Trident. *ſeſſ. 15. de regul. cap. 15.* certum eſt profeſ-
ſionem hanc emiſſam ante lapſum annum nouitia-
tus, eſſe ipſo iure nullam: neque opus eſſe, vt pro-
feratur aliqua ſententia declaratoria nullitatis: quia
cùm tempus ſit de forma, non ſeruato tempore
requiſito, profeſſio irrita manet ipſo iure, abſque aliâ
ſententiâ, vel declaratione.
23. Et hæc adeo vera ſunt; vt ſi tempore profeſſio-
nis deficerent duæ duntaxat horæ, ad complendum
annum nouitiatus; nulla eſſet ipſa profeſſio: vt fuit
declaratum per ſacram Congregationem Concilij,
teſte Barboſ. *in deciſ. Apoſtolic. cap. 612. num. 7.* &
de iure Eccleſ. vniuerſ. lib. 1. cap. 42. num. 139.
24. Limitantur tamen ſupradicta vt non procedant,
quando quis ex voto antea emiſſo tenetur ingredi,
& profiteri in religione: quia valida eſt illius profeſ-
ſio facta ante completum nouitiatus annum; vel
etiam ante completum annum decimumſextum: vt
dicit Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſc. part. 3. allegat.*
101. *num.* 14. Quod ſi verum eſt, magna eſt cautela
ad eludendam intentionem Concilij Tridentini: &
ideo ſi caſus occurreret, maturiùs cogitandum exi-
ſtimarem: quia vouens profiteri, non obligatur ad
profitendum, niſi ſeruatâ formâ iuris: & ſic tempo-
re habili, & à iure requiſito.
25. Aduertendum tamen vltimo loco, quod licèt ſu-
pra dictum fuerit, cognitionem nullitatis profeſſio-
nis ſpectare ad Ordinarium, & Superiorem regula-
rem coniunctim; tamen Ordinarius abſque alia com-
miſſione poterit profeſſionem nullam declarare, ſi
ante completum decimum ſextum ætatis an-
num emiſſa fuerit: ex Barboſ. *de offic.
& poteſt. Epiſcop. d. alle-
gat. 101. num. 1.*

CAPVT LXXVIII.

Continuatur materia capitis præcedentis de nullitate profeſſionis propter annum nouitiatus interruptum: & agitur de profeſſione emiſſa ex cauſa metus reuerentialis. De tacita profeſſionis ratificatione. De reclamatione intra quinquennium: Et vtrùm liceat propriâ authoritate recedere, quando profeſſio eſt nulla: & ſic matrimonium poſtea contractum ſit validum. Quid ſi profeſſus admiſſus fuerit ad religionem in alio conuentu, poſtquam reiectus fuerat à capitulo conuentus illius loci, in quo nouitiatum fecerat; vtrùm talis profeſſio nulla ſit.

SVMMARIVM.

1. *Non ſolùm annus nouitiatus debet eſſe continuus, ſed etiam tempus quo differtur profeſſio poſt elapſum nouitiatus annum.*
2. *Interruptio modica poſt completum nouitiatus annum non nocet, dummodo habitus non fuerit dimiſſus.*
3. *Quælibet modica interruptio intra annum nouitiatus, reddit profeſſionem nullam.*
4. *Interruptio aliquot horarum poſt finitum nouitiatus annum non nocet, ſi habitus non fuerit dimiſſus animo deſerendi religionem.*
5. *Interruptio poſt finitum nouitiatus annum, cum dimiſſione habitus facta animo exeundi à religione, reddit profeſſionem nullam, etiamſi ſit modicum interuallum.*
6. *Interruptio facta retento habitu, ſed animo deliberato deſerendi religionem, nocet profeſſioni.*
7. *Modicum interuallum interruptionis nocet religionis profeſſioni, ſi eo tempore notabilis morum correctio interuenire potuit.*
8. *Priuilegia quibuſdam religioſis conceſſa, quibus permittitur coniungere tempora nouitiatus interrupti, ſunt ſublata per Concilium Tridentinum.*
9. *Metus ſolus reuerentialis non annullat profeſſionem, niſi etiam ſimul interuenerit coactio.*
10. *Renouatio votorum, quæ vitioſum habuerunt initium, non reddit profeſſionem validam; niſi ratificans ſeu renouans habuerit notitiam nullitatis profeſſionis.*
11. *Reclamatio aduersùs profeſſionem intra quinquennium, ſub quibus conditionibus ſuffragetur.*
12. *Si profeſſus certò ſciat profeſſionem ſuam eſſe nullam, poterit in foro conſcientiæ recedere à religione propriâ authoritate.*
13. *Qui ſcit profeſſionem ſuam eſſe nullam, poteſt in foro conſcientiæ matrimonium abſque diſpenſatione contrahere.*
14. *De reclamatione intra quinquennium aduersùs profeſſionem, quæ DD. tractent. Remiſſiuè.*
15. *Receptio nouitiorum ad profeſſionem non pertinet ſolùm ad ſuperiorem conuentus, ſed copulatiuè ad ipſum, & ad capitulum.*
16. *Vota capitulantium, dum tractatur de admiſſione ad*

Digitized by Google

ad profeſſionem, non ſolùm ſunt conſultiua; ſed etiam deciſiua.

17. *In receptione nouitiorum ad profeſſionem, adhibendus eſt conſenſus conuentus, in quo nouitius pro maiori anni parte in nouitiatu permanſit.*

18. *Informatio, quæ pro forma requirebatur ex conſtitutione Sixti V. in receptione ad profeſſionem; ſublata eſt per conſtitutionem Clementis VIII. & in quo conſiſtat.*

19. *Religioſus, cuius profeſſio nulla eſt, ſi illam ratificare velit, non indiget nouo anno probationis; ſed anteactus nouitiatus ſufficit.*

TRanſmiſſum ad me fuit factum pro veritate decidendum, vt ſequitur. Adoleſcens quidam zelo pietatis ductus religionem ingreſſus eſt: peractóque nouitiatus anno, cùm eius profeſſio ad modicum dilata fuiſſet, pœnitentiâ ductus habitum dimiſit, & à Superiore regulari ad domum paternam deductus: ſuaſionibus paternis acquieſcens, ad monaſterium rediit, habitúmque ſæcularem iterum dimiſit, & veſte religioſâ receptâ, facto ſui receſſus trium vel quatuor horarum interuallo, concordibus religioſorum votis, ad profeſſionem admiſſus eſt, illámque in effectu emiſit; quam ſingulis annis iuxta eiuſdem religionis conſuetudinem renouauit: tandémque poſt decimum tertium à ſua profeſſione annum, propriâ authoritate à religione receſſit; ſub eo prætextu quòd illa profeſſio vitio nullitatis corrueret. In ius vocatus, condemnatus fuit per Officialem Pariſienſem, cui ſubditus eſt; vt ad Monaſterium rediret: ipſe tamen nullam aliam quàm propriæ conſcientiæ authoritatem allegans, matrimonium contraxit; aſſerens ſe intra quinquennium reclamaſſe, paternóque metu impulſum fuiſſe, vt ad religionem rediret; & conſequenter profeſſionem nullã eſſe: maximè quia interrupto nouitiatus anno facta fuerat. Ex qua facti ſerie, ſequentes reſultabant decidendæ quæſtiones.

Prima, vtrùm profeſſio ſit nulla, propter illam trium aut quatuor horarum interruptionem.

Secunda, vtrùm ſaltem ex cauſa metus reuerentialis, profeſſio annullari poſſit.

Tertia, vtrùm in omnem euentum, per votorum renouationem profeſſio ratificata cenſeatur.

Quarta, vtrùm reclamatio intra quinquennium facta, poſſit reclamanti prodeſſe.

Quinta, vtrùm religioſus ille potuerit propriâ authoritate recedere, & vtrùm Monaſterium ſit reintegrandum.

Pro quarum quæſtionum reſolutione ſequentes propoſitæ fuerunt concluſiones.

1. Prima concluſio. Annus nouitiatus non ſolùm debet eſſe continuus, per ea quæ diximus *cap. præcedenti num.* 14. verùm etiam tempus quod aliquando nouitiis indulgetur, poſt finitum nouitiatus annum, antequam profeſſionem emittant, continuum eſſe debet abſque aliqua interruptione: ita vt ſi completo nouitiatus anno, quis egrederetur, & poſtea rediret, teneretur nouitiatum inchoare & perficere de nouo, ſecundùm opinionem plurium Doctorum, quos citat & ſequitur Tamburin. *de iure Abbat. tom.* 3. *diſput.*
2. 6. *quæſt.* 11. *num.* 16. *&* 17. *& quæſt.* 7. *num.* 15. † Sed hæc Tamburini, & aliorum ſententia mihi non arridet: quia ſufficit nouitium per integrum annum religionis auſteritates expertum fuiſſe: vt docet Sanch. *in præcep. decalog. lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 34. Bonacina, *de clauſura, punct.* 10. *difficul.* 2. §. 2. *num.* 4. Emanuel Roderic. *tom.* 3. *quæſt. regular. quæſt.* 15. *artic.* 10. & poſt Mirandam diximus *cap. præced. num.* 17. Intellige, non dimiſſo habitu; vt mox dicemus & ſupponit *ibidem* Miranda.

Secunda concluſio. Interruptio modici temporis 3. intra annum nouitiatus, reddit profeſſionem poſtea factam nullam & inualidam, propter defectum formæ ad nouitiatum requiſitæ: vt cum aliis notauit Sanch. *in præcep. decalog. lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 32.

Tertia concluſio. Quæ ſupra *num.* 2. dicta ſunt de 4. eo qui exit è monaſterio, poſt finitum nouitiatus annum, & poſtea redit; Intelligenda ſunt, quando talis exiens non dimiſit habitum religioſum: ſed ſi habitum dimiſerit, & habitum iterum poſt aliquot horas acceperit, maior eſt difficultas: in qua ſtatuendum eſt; quòd ſi habitus dimiſſio facta fuerit abſque intentione recedendi à religione, & eam deſerendi; talis interruptio aliquot horarum non induceret aliquam interruptionem conſiderabilem. Sanchez *in decalog. d. lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 33.

Sed quia in caſu propoſito, dimiſſio habitus fa- 5. cta fuerat animo & intentione deſerendi religionem, & conuolandi ad ſæculum, variæ etiam ſunt hoc caſu Doctorum ſententiæ; ſed verius videtur profeſſionem, poſt huiuſmodi interruptionem cum dimiſſione habitus factam, nullam eſſe; & nouitiatum iterum inchoandum, ſi talis profiteri deſideret: vt tenuêre Nauarr. Gale. & alij, quos citat & ſequitur Barboſ. *de iure Eccleſ. vniuerſ. lib.* 1. *cap.* 42. *num.* 124. † Imò 6. idem Author, *num.* 128. exiſtimauit, ſi exitus à monaſterio fuiſſet factus retento habitu, iuxta per nos tradita ſup. *num.* 2. tamen ſi ex circunſtantiis colligi poſſet illum receſſum fuiſſe factum animo, & propoſito deliberato non ampliùs redeundi; ſi poſtea reuertatur, non eſſe admittendum ad profeſſionem, niſi peracto integro de nouo anno nouitiatus. Cuius etiam ſententiæ fuit Tamburin. *locis mox citatis,* nempe *tom.* 3. *de iur. Abbat. diſput.* 6. *quæſt.* 7. *num.* 12. *& quæſt.* 11. *num.* 16.

Neque Doctores in contrarium allegati, nec nos 7. ipſi, dum diximus modicam interruptionem non obeſſe; intelligendi ſunt de eo qui egreſſus fuit animo religionem omninò deſerendi, cum propoſito deliberato. Quia ſi adeſſet tale propoſitum, & firma intentio; non eſſet ſatisfactum iuribus requirentibus annum nouitiatus eſſe ſine interruptione continuum: ita vt nouitius, in ſtatu probationis vſque ad profeſſionem perſiſtat: nam mutando propoſitum, moraliter fundamentum mutat iudicij ſuper ipſius capacitate per capitulum faciendi: quia illo modico temporis interuallo, notabilis morum mutatio contingere poteſt: propterea etiam moraliter loquendo, noua probatione indiget: quod pluribus rationibus comprobat Suarez. *de religioſ. tom.* 3. *lib.* 5. *cap.* 15. *num.* 8. 9. *&* 10.

Neque priuilegia Pontificia ante Concilium con- 8. ceſſa ſuffragantur nouitiis, aut aliter non profeſſis, poſt habitus deſertionem redire volentibus, quo minus ex integro nouitiatum perficere teneantur: cùm priuilegia illa fuerint per Concilium Trident. ſublata: vt teſtatur Mirand. *in manual. Prœl. regul. tom.* 1. *quæſt.* 22. *artic.* 4. *in fin.* Licèt in hoc dubius ſit Lezana *in ſumma regul. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 11.

Quarta concluſio. Solus metus reuerentialis non 9. annullat profeſſionẽ, niſi etiam interueniat coactio. Probatur in *cap. final.* & ibi Gloſſ. *in verb. metu. qui cleric. vel vouent.* quam gloſſam *ibidem* Abbas. *n.* 7. dicit eſſe ſingularem. *& in cap. puellæ.* 20. *quæſt.* 1. ibi, *coacta imperio parentum.* vbi textus vltra metum reuerentialem exigit coactionem parentum, ad hoc vt profeſſio nulla declaretur: & hoc bene comprobat Sanch. *de matrimon. lib.* 4. *diſput.* 6. *quæſt.* 2. *num.*

numer. 17. *& ſeq.* vbi plures Doctorum authoritates allegat: niſi tamen alia concurrant veluti minæ, verbera, preces nimis importunæ, & ſimilia vim coa-ctionis habentia.

10. Quinta concluſio. Renouatio votorum, quæ vitioſum habuerunt initium, nunquam reddit validam profeſſionem nulliter factam; quando ille qui ratificauit ignorabat nullitatem primæ profeſſionis. Rut. *deciſ.* 40. *numer.* 13, *part.* 6. *recent.* poſt Nauar. *conſil.* 44. *part.* 1. *libr.* 3. *de regul.* Barbat. *conſil.* 60. *numer.* 5. *verſic. præterea. lib.* 1. cùm ex notiſſimis iuris regulis, conſenſus ad ignorata trahi non poſſit.

11. Sexta concluſio. Sola reclamatio intra quinquennium non ſufficit; ſed tria copulatiuè debent concurrere, vt profeſſio nulla, ſolemniter & legitimè declaretur. Prima, quòd intra quinquennium reclamatum fuerit, aut ſaltem obtenta reſtitutio in integrum aduersùs lapſum quenquennij. Secunda, quòd profeſſus reclamans, nullitatis cauſas coram Superiore ſuo, & Epiſcopo loci ordinatio propoſuerit. Tertia, quòd habitum regularem non dimiſerit authoritate propriâ, imò non aſſumpto habitu audiri non poteſt: quia religio, quæ fuit ſpoliata, debet in primis & ante omnia reintegrari. Quæ tria requiſita, ſunt eſſentialia; & non poſſunt per æquipollens adimpleri: vt notauit Zerola *in praxi Epiſcopali part.* 1. *in verb. profeſſio, verſic. ſextò.*

12. Septima concluſio. Si nulliter profeſſus, iuſtas habeat nullitatis ſuæ profeſſionis cauſas, poterit tranſacto quocumque tempore dum profeſſionem
ſuam non ratificauit (ceſſante tamen ſcandalo) propriâ authoritate recedere à monaſterio, quoad forum interius; & erit tutus in conſcientia, neque
tenebitur obſeruare in foro interiori tria illa requiſita de quibus in præcedenti concluſione: vt probat
13. Gratian. *diſcep. forenſ. cap.* 413. *num.* 12. † Vnde matrimonium tutâ conſcientiâ contrahere poterit; ſi
certò ſciat ſuam profeſſionem nullam eſſe: quia in foro interiori, nullo vinculo adſtrictus eſt religioni. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 37. *numer.* 11. poſt Nauarrum, & alios *ibidem* allegatos.

14. Plura de hac reclamatione aduersùs profeſſionem intra quinquennium facienda, tradunt Barboſ. *de offic. Epiſcop. part.* 3. *allegat.* 104. *num.* 8. Concil. Triden. *ſeſſ.* 25. *de regul. cap.* 19. Ricc. *in prax. aur. deciſ.* 657. Conrad. *de diſpenſat. lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 16. *&* 17. Tamburin. *de iur. Abbat. tom.* 3. *quæſt.* 6. *diſput.* 25. *num.* 11. Burat. *deciſ.* 205. *num.* 29. Sanches, *de matrim. lib.* 7. *cap.* 37. *num.* 22. Mirand. *in manual. part.* 1. *quæſt.* 30. *artic.* 1. Hieronim. Roderic. *quæſt. regul. reſol.* 101. *num.* 71. Barboſa iterùm *de iur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 42. *num.* 105. *& ſequentib.*

Octaua concluſio continet caſum particularem, qui ſucceſſit in preſenti ciuitate Auenionenſi, in perſona cuiuſdam religioſi ordinis Minimorum: cuius profeſſio fuit declarata nulla: ſed tamen poſt talem declarationem, ipſe zelo pietatis ductus illam ratificauit. Habitus illi fuerat datus anno 1634. die 18. Iunij in conuentu Aquenſi, quo ſuſcepto, ſe tranſtulit ad nouitiatum in ciuitate Maſſilienſi ſtabilitum, vbi capitulo eiuſdem conuentus legitimè congregato concluſum fuit, eumdem nouitium dimittendum, propter varias & continuas infirmitates quibus detinebatur: dictáque concluſio quibus opus erat intimata. Reſtabat trimeſtre ad complendum nouitiatus annum, quem ex Superiorum mandato, qui concluſionem Maſſilienſem non ignorabant, in ciuitate Auenionenſi compleuit: vbi tandem fuit ad profeſſionem ad-
miſſus. Dixi profeſſionem nullam eſſe. † Quia li- 15.
cèt aliàs diſputatum fuerit, vtrùm admiſſiu religioſorum ad profitendum, ad ſolum Prælatum regularem ſpectaret: hodie tamen ſine controuerſia hoc obſeruatur; vt nec Prælatus ſine capitulo, nec capitulum ſine Prælato nouitios ad profeſſionem admittere queat. Cùm enim agatur de contractu vltrò citróque obligatorio, per quem religioſus conuentui, & viciſſim conuentus religioſo obligatur: conſequens eſt, vt vtriuſque conſenſus in tali receptione requiratur: Gloſ. *in cap. porrectum, in verb. non faciat. de regularib.* Sanches, *in præcep. decal. lib.* 5. *cap.* 4. *numer.* 65. Barboſ. *de iur. Eccleſ. libr.* 1. *cap.* 42. *numer.* 146. cum pluribus per eum citatis: atque ita obſeruari, & practicari teſtatur Tamburin. *de iure Abbatum tom.* 3.
diſput. 6. *quæſt.* 15. *numer.* 7. † vbi dicit vota reli- 16.
gioſorum capitulantium, non ſolùm eſſe conſultiua; ſed etiam deliberatiua & deciſiua; atque ita ad validitatem profeſſionis requiri conſenſum capituli. Vnde cùm in caſu propoſito, non interueniſſet capituli conſenſus; imò diſſenſus: ſequebatur illam profeſſionem irritam eſſe.

Conuentus autem Maſſilienſis, in quo religio- 17.
ſus iſte pro maiori anni parte nouitiatum fecerat, tanquam meliùs de nouitij qualitatibus informatus, habebat ſine dubio votum deciſiuum in receptione nouitij ad profeſſionem: vt notat Hieron. Roderic. *in quæſt. regul. reſol.* 101. *numer.* 59. vbi requirit conſenſum maioris partis conuentus, in quo nouitius educatus fuit.

Accedit, quòd cùm capitulum Auenionenſe de- 18.
liberaſſet capiendas priùs eſſe à Medicis informationes ſuper ſtatu ſanitatis huius religioſi; hoc non fuerat obſeruatum: & ſic profeſſio nulla erat ex defectu debitæ informationis. Quia licèt informatio à Sixto V. præſcripta ſublata fuerit; alia tamen à Clemente VIII. fuit introducta; quæ neceſſariò obſeruanda eſt: nempe vt aliquis religioſus ad id ſpecialiter deputatus, debitas informationes capiat. Quod ſi factum fuiſſet, veritas à religioſis Maſſilienſibus, & à Medicis aliiſque perſonis habita fuiſſet ſuper huius religioſi infirmitatibus, quæ illum ad regulam obſeruandam inhabilem reddebant: ex cuius informationis defectu, profeſſio nulla redditur. Mirand. *de prælat. regul. tom.* 1. *quæſt.* 21. *articul.* 1. Hieronim. Roderic. *dict. reſol.* 101. *numer.* 4. Portel. *in dub. regul. in verb. nouitius. & in verb. nouitiorum informationes.* Et patet ex tenore dictæ Bullæ Clementis VIII. quæ inſeritur apud Tamburin. *de iur. Abbat. tom.* 3. *quæſtione* 10. *artic.* 1. Sed vt dictum eſt, quamuis illa profeſſio fuerit declarata inualida: tamen religioſus ille maluit vitam ſalutarem amplecti, & primum propoſitum renouauit; omníque nullitati renunciauit, & adhuc in illo ordine perſeuerat. † Neque 19.
fuit opus nouo anno nouitiatus: quia per eum, qui antea factus eſt; ſatisfactum fuit intentioni Eccleſiæ. Sanches *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 37. *numer.* 45. & poſt ipſum Lezana *in ſumma quæſt. regul. tom.* 1. *capit.* 2. *numer.* 9.

CAPVT LXXIX.

Vtrùm concedenda ſit ſequeſtratio vxoris ad domum mariti traductæ, quæ poſt triennium cohabitationis allegat mariti impotentiam; quam tamen maritus negat. Et vtrùm hoc caſu vxor marito reſtituenda ſit, tam quoad thorum, quàm quoad cohabitationem: & an ad hoc cogi poſſit, & quibus remediis. Triennium experimenti ſuper impotentia faciendi, ex veriori ſententia numerandum eſſe, non à die tentatæ conſummationis matrimonij; ſed à die decreti, quo iudex Eccleſiaſticus experimentum fieri mandauit.

SVMMARIVM.

1. *Uxor, quæ ad domum mariti traducta fuit, & cum eo ſtetit per plures annos; non poteſt ſub prætextu impotentiæ, propriâ authoritate ab eo recedere.*
2. *Maritus, qui ſemel fuit in poſſeſſione vxoris, poteſt eam repetere remediis poſſeſſoriis, vel petitoriis; & habet in eam manus iniectionem.*
3. *Quando agitur de ſponſa recenter traducta, ſed nondum cognita; maritus reſtituendus eſt quoad cohabitationem vxoris.*
4. *Si maritus fuerit in poſſeſſione vxoris quoad thorum, quoad illum etiam reſtitui debet.*
5. *Lite pendente ſuper impotentia, maritus etiam reſtituendus eſt, & reintegrandus, ſeu manutenendus in poſſeſſione ſua vxoris.*
6. *Quando maritus negat impotentiam, & in eo nullum eſt impedimentum viſibile; iudex debet decernere triennalem experientiam, & requiritur etiam ſeptima manus propinquorum.*
7. *Quid intelligendum ſit per ſeptimam manum propinquorum, & quomodò practicandum ſit in hac materia, circa illam ſeptimam manum.*
8. *Relatio obſtetricum ſuper virginitate vxoris fallax eſt, & ex ea non probatur impedimentum mariti perpetuum.*
9. *Triennium experientia à die decreti ſuper ea facti, non à die tentata copula numerandum eſt.*
10. *Vxor allegans mariti impotentiam non notoriam non eſt ab eo ſequeſtranda.*
11. *Vxor cogenda eſt cum marito cohabitare, etiam per cenſuras Eccleſiaſticas.*

SVperiùs *cap.55.* varios caſus explicauimus in quibus concedenda eſt, vel deneganda per iudicem, perſonæ ſequeſtratio. Reſtat caſus notabilis, qui particulari indiget deciſione: nempe quando vxor fuit ad domum mariti traducta, & cum eo ſimul vixit tam quoad habitationem, quàm quoad thorum per plures annos: ſed tamen allegans ſe eſſe adhuc virginem; & offerens ſe paratam, viſitationem pati; maritúmque ſuum eſſe impotentem; petit ſe à marito interim ſeparari, & poni in ſequeſtro apud patrem
vel aliam honeſtam perſonam. In qua difficultate
concluſum fuit: † quòd cùm vxor per plures annos 1.
ſteterit cum marito, non potuit propriâ authoritate
ab eo recedere; cùm maritus habeat manus iniectionem in perſonam vxoris. Tiraquel. *in legib. connubial. part. 1. in verb. au pouuoir de ſon mary, numer.*
23. † Et hoc caſu marito competunt duo remedia, 2.
vnum petitorium, & aliud poſſeſſorium; vt manuteneatur & reintegretur in vxoris poſſeſſionem. Anchar. iun. *libr. 3. quæſt. famil. quæſt.* 28. *numer.* 3.
Ruginel. *de appellat.* §. 2. *capit.* 3. *numer.* 751.
& 752.

Quæ reſtitutio vxoris duobus modis fieri poteſt. 3.
Primò, quoad ſolam cohabitationem, quando agitur de ſponſa recenter traducta ad domum viri, & nondum cognita: *capit. ex parte. de reſtitut. ſpoliat.* ibi, *cum per ſolam traductionem quam non præceſſerunt ſponſalia, nec conſenſus legitimus, nec fuerunt etiam ſubſequuta; nullum inter eos obligatorium vinculum ſit contractum.* Ergo à contrario ſenſu, concedenda erit reſtitutio quoad habitationem; quando ſponſalia, & matrimonium cum cohabitatione præceſſit; ſi copula ſubſequuta non fuerit: Sanchez *de matrim. lib. 7. diſput.* 112. *num.* 8.

Secundo modo; maritus manutenetur, vel rein- 4.
tegratur tam quoad habitationem, quàm quoad thorum; quando priùs erat in poſſeſſione vtriuſque: quia de iure manutentio, vel reintegratio marito concedi debet reſpectu vxoris, quoad omnia in quorum poſſeſſione repetitur, vel tempore litis conteſtatæ reperiebatur. Mozz. *in tractat. de contract. in tit. de matrim. capit. quæ actio detur pro matrimonio, numer. 1. verſic. ſi verò agat poſſeſſorio. & num. 5.*

Dictáque manutentio, & reſpectiuè reintegratio 5.
concedi debet, etiam pendente lite ſuper impotentia, per vxorem contra maritum intentata; quando maritus negat ſe eſſe impotentem: quia maritus non debet litigare ſpoliatus: *cap. porro. de diuort. capit. litteras, capit. ex conqueſtione. de reſtitut. ſpoliat.* Mozz. *loc. citat. num. 1. in fine.*

Idque multò fortiùs locum habet, quando in ma- 6.
rito nullum adeſt vitium viſibile & manifeſtum, aut certum frigiditatis vel impotentiæ impedimentum; & maritus impotentiam negat: tunc enim cùm tale impedimentum oculis corporeis cognoſci non poſſit: ideò obſeruanda eſt diſpoſitio *capit. laudabilem. de frigid. & malefic.* & debet diuortium ſeu ſeparationem præcedere triennalis cohabitatio, & experientia fieri. Si quidem poteſt contingere, vt tale impedimentum non ſit naturale, nec perpetuum; ſed temporale, proueniens ex aliquo maleficio; & ſperari poſſit quòd, peractâ pœnitentiâ, Deus coniugum miſertus tale impedimentum ſit ſublaturus. Seraph. *deciſ.* 687. *numer.* 4. *&* 7. repetita *deciſ.* 266. *part. 4. diuerſ.* vbi dicitur hoc caſu, adhibendam eſſe ſeptimam manum propinquorum.

Septimam propinquorum manum ſic intelligi- 7.
mus; vt ſi ambo coniuges fateantur impedimentum perpetuum, non ſolùm ipſimet coniuges iuramentum præſtare debeant, tactis ſacris Euangeliis, aut aliàs iuxta morem regionis in ſimilibus iuramentis præſtari ſolitum; quòd ipſi abſque dolo & fraude, debitam operam rei coniugali præſtiterunt, nec perficere potuerunt: & quòd verè, & realiter inter ipſos adeſt impedimentum: debent enim ipſi coniuges iurare de veritate: ſed præterea debet adhiberi iuramentum ſeptem propinquorum vxoris, & totidem propinquorum mariti, qui mediante eodem iuramento deponant ſe credere,
quòd

quòd adſit inter coniuges verum impedimentum: & ſic debent quatuordecim teſtes conſanguinei, hoc caſu, de credulitate medio iuramento deponere. Sed ſi vnus alleget impedimentum, alter verò neget; tunc non ſunt vocandi negantis propinqui, vt in fauorem confitentis iurent. Quòd ſi tot teſtes haberi nequeant, ſufficiunt pauciores arbitrio iudicis. Deficientibus verò conſanguineis, adhibendi ſunt vicini; & in ſubſidium alij teſtes bonæ famæ, & omni exceptione maiores: provt hæc omnia explicat Gutier. *de matrim. capu.* 120. *numer.* 10. *& ſeq.* Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 108. *numer.* 7. *& ſeq. vſque ad* 14. *& diſput.* 109. *num.* 13.

8. Non ſufficit autem ad probandam mariti impotentiam, quòd vxor offerat ſe paratam obſtetricum viſitationem pati: quia hoc probationis genus fallax eſt, & non concludit per neceſſe: quamuis enim vxor ſit virgo, non ideo ſequitur maritum eſſe impotentem: & quamuis maritus eſſet impotens, non ideo ſequitur impotentiam illam eſſe perpetuam: vt dicit Rot. *deciſ.* 284. *part.* 4. *diuerſ. num.* 11. & impotentiam non reſpectu ſolius vxoris; ſed ſimpliciter reſpectu cuiuſcumque alterius mulieris, maritus iurare debet: ex traditis *in capit.* 1. *de frigid. & maleſic.* notat Sanch. *dict. diſput.* 108. *numer.* 16. & ex eo Gutier. *d. cap.* 120. *num.* 15.

9. Triennium verò experientiæ, non eſt numerandum à die quo coniuges ſimul habitare, & copulæ experimentum facere cœperunt; ſed à die quo iudex ipſis terminum aſſignauerit ad talem experientiam faciendam; & ad iram Dei placandam ieiuniis, orationibus, pœnitentiis & aliis piis operibus adhibitis. Licèt enim magna fuerit inter Doctores controuerſia, à quo tempore triennium incipiat; tamen præualuit illorum ſententia, qui voluerunt illud numerandum eſſe, à die quo iudex Eccleſiaſticus decreuit experimentum faciendum: & hæc fuit opinio Hoſtienſ. quam ſequitur Brunell. *in tract. de ſponſ. reg.* 28. *numer.* 14. Rot. *deciſ.* 227. *numer.* 13. *&* 14. *part.* 4. *diuerſ.* optimè Rota *deciſ.* 192. *num.* 4. *& ſequent. poſt conſil. Farin.* & meliùs Rubeus, *in addit. ad deciſ. Rot.* 392. *part.* 4. *recent. tom.* 2. vbi fusè.

10. Tantùm enim abeſt vt vxor ſequeſtranda, aut à marito ſeparanda ſit, quando mariti impotentia non eſt perpetua, neque manifeſta; quin potiùs iudex teneatur coniuges hortari, vt præuiâ peccatorum pœnitentiâ, & adhibitis remediis Eccleſiaſticis, procurent negotium coniugale qua fieri poterit ſolertia experiri: vt notat Rub. *loco citato, num.* 25.

11. Quòd ſi vxor cum marito, non obſtante iudicis præcepto, cohabitare renuat, & copulam matrimonialē tentare recuſet; ad cohabitandum coniugaliter compellenda eſt, etiam per cenſuras Eccleſiaſticas: vt docet Raph. Cuman. *conſil.* 1. *circa fin.* & Rot. *deciſ.* 111. *poſt conſilia Farinacy.*

CAPVT LXXX.

De canonicis regularibus: in quibus differant à monachis, & an poſſint diſponere de bonis ſuis. An, & quando Epiſcopi, & alij regulares ſint capaces beneficiorum ſæcularium, cum cura, vel ſine cura. Et an ſufficiat ſola diſpenſatio Abbatis cum collatione per Epiſcopum facta: an verò deſideretur etiam diſpenſatio Pontificia: Et quibus circumſtantiis concurrentibus, illa concedi ſoleat, & debeat.

SVMMARIVM.

1. *Canonicorum regularium origo, & inſtitutio.*
2. *Vtrùm canonici regulares contineantur appellatione monachorum.*
3. *In quibus canonici regulares ſimiles ſint monachis.*
4. *Canonici regulares de licentia ſuorum Superiorum poſſunt habere vſumfructum bonorum ſuorum.*
5. *Poſſunt inter viuos diſponere ad opera pia.*
6. *Sunt verè & propriè religioſi.*
7. *In odioſis non veniunt appellatione monachorum, ſecus in fauorabilibus.*
8. *Beneficia regularia ſæcularibus non conferuntur, nec è contra; niſi ex diſpenſatione.*
9. *Sub quibus conditionibus beneficia ſæcularia regularibus conferantur: & quæ in diſpenſationis reſcripto narranda ſint.*
10. *Regulares etiam canonici non poſſunt beneficia ſimplicia ſine diſpenſatione Pontificia obtinere.*
11. *Beneficia curata, inſpecto iure communi, Epiſcopus cum conſenſu & licentia Abbatis, licèt ſint ſæcularia, poteſt regularibus concedere.*
12. *Canonicus regularis prouiſus de beneficio ſæculari curato, ſocium habere non tenetur; ſicut veri regulares: ſi id commodè fieri non poſſit.*
13. *Canonicus regularis non indiget diſpenſatione Apoſtolica ad obtinendum beneficium curatum ſæculare, ſecundum plurium Doctorum ſententiam.*
14. *Contraria verior eſt; vt non poſſit promoueri ad curam ſæcularem perpetuam, ſine diſpenſatione ſummi Pontificis.*
15. *Affertur declaratio Sacræ Congregationis regularium aduerſus canonicos regulares: vt non poſſint beneficia curata ſine diſpenſatione Apoſtolica obtinere.*

IN quæſtione propoſita, vtrùm canonici regulares beneficia ſæcularia curam animarum habentia, ex ſola Superioris ſui diſpenſatione obtinere
poſſint? Supponendum in primis eſt: † Canonicos 1.
regulares ſic ideo nuncupari; quia in communi vitam agentes intra domum publicam, aut Eccleſiam, diuini cultus causâ collegium conſtituunt Eccleſiaſticum, communem habentes menſam, & ſub certa regula vitam Eccleſiaſticam profitentur: Apoſtolorum canonem ſiue regulam, quâ bona ſua in commune conferunt, obſeruantes: vnde Canonici dicuntur. Verùm quia in multis monachos ſeu regulares imitantur, etiam regularium nomen adepti ſunt: vt teſtatur Couarr. *in Clem. ſi furioſus. part.* 1. *in princip. numer.* 1. *de homicid.* de quorum origine & inſtitutione plura Barboſ. *de iur. Eccleſ. vniuerſ. libr.* 1. *capit.* 41. *numer.* 95. *& ſeq.* Card. Tuſch. *litter. C. concluſ.* 39. *& concluſ.* 40. † Vbi quærit, vtrùm 2.
iſti canonici regulares comprehendantur in conſtitutione loquente de monachis regularibus. † Æquipa- 3.
rantur tamen monachis, in multis; veluti in ac-

quirendo: quia iſti ſicut & monachi quidquid acqui-
runt, monaſterio acquirunt: Iaſ. in Authen. ingreſſi,
4. numer. 24. circa med. Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. †
Quamuis de licentia Superiorum, iſti canonici regu-
lares poſſint habere bona, ſaltem quoad vſumfru-
5. ctum: † imò & de illis etiam inter viuos diſponere
ad opera pia; non tamen teſtamentum condere. Rot.
6. coram Caual. deciſ. 606. num. 6. & 8. † Item ſunt
verè & propriè religioſi, Roderic. tom. 1. quaſt. regul.
1. artic. 3. Quamuis laxior ſit hæc religio, religio-
ne monachorum: cap. quod Dei timorem. 5. de ſtat.
monach. & canon. regul.

7. In odioſis & pœnalibus non veniunt appellatione
monachorum; ſecùs in fauorabilibus. Roderic. dict.
quæſt. 1. artic. 3. Panorm. in dict. capit. quod Dei
timorem. num. 2. Campanil. in diuerſor. iuris canon.
rubric. 12. cap. 1. num. 3. Lezan. in ſumma regul. tom.
2. cap. 3. num. 6. vbi copiosè tractatur de iſtis ca-
nonicis. Barboſ. de appellat. verbor. in verb. mo-
nachus. cap. 154. & tract. de canon. capit. 1. nu-
mer. 41.

8. His ita ſuppoſitis, deueniendo ad reſolutionẽ pro-
poſitæ quæſtionis; variæ ſunt hac in re Doctorum
ſententiæ. Quamuis enim omnes in illa regula gene-
nerali conueniant, quòd beneficia regularia regula-
ribus, & ſecularia ſæcularibus ſint conferenda: Clem.
1. de elect. cap. in noua. 16. quæſt 7. §. volumus. in
Concordat. Item & in alia regula; quòd beneficia ſæ-
cularia per regulares ex diſpenſatione obtineri poſ-
ſunt, Rebuff. in prax. tit. de diſpenſat. cum regular.
facta. num. 7. quæ diſpenſatio concedi ſolet ex cauſa;
veluti in defectum ſæcularium clericorum: tunc
enim neceſſitas non habet legem: cap. Abbate. in
9. fin. de verb. ſignif. † Et conceditur ſub ea conditione
vt deducto victu, quod reſiduum erit, in vtilitatem
Eccleſiæ, vel pauperum conuertatur: & hoc caſu
narrari debet Summo Pontifici penuria clericorum;
& eximia doctrina, ſeu alia qualitas, & capacitas
impetrantis: vt bene explicat Pyrr. Conrad. in prax.
diſpenſ. libr. 6. capit. 1. numer. 21. & 22. & ſeq.
quod tam de iure communi procedit, capit. inter
quatuor. de religioſ. domib. quàm ex Galliæ concor-
datis Rebuff. d. §. volumus. 1. de collationib. verb. &
conformitatem.

10. Conueniunt etiam omnes quòd religioſi, etiamſi
ſint canonici regulares, non poſſunt obtinere bene-
ficia Eccleſiaſtica ſimplicia ſæcularia; ſed ex diſpen-
ſatione Epiſcopi: Garc. de benefic. part. 7. cap. 10.
numer. 29. Seraphin. deciſ. 1269. ſolo Viuiano diſſen-
tiente, quem meritò reprobat Conrad. in dict. prax.
diſpenſ. lib. 6. cap. 1. numer. 26. vbi ponuntur formu-
læ huiuſmodi diſpenſationum.

11. Quo verò ad beneficia, quibus cura animarum
imminet: inſpecto iure communi, Epiſcopus poteſt
cuilibet regulari Parochialem Eccleſiam etiam ſine
diſpenſatione Apoſtolica concedere: dict. cap. quod
Dei timorem. & ibi Gloſſ. in verb. Eccleſiarum Paro-
chialium. Gonzal. ad regul. 8. gloſ. 7. num. 49. dum-
modo talis ſic prouiſus ſemper habeat ſocium eiuſ-
dem ordinis: cap. monachi. eod. titul. de ſtat. mona-
12. chor. † Si tamen agatur de canonico regulari, præ-
fici poteſt Parochiali, etiamſi ſocium eiuſdem regu-
læ ſecum non teneat, ſi illum commodè habere non
poſſit: dict. cap. quod Dei timorem. Gonzal. dict.
numer. 49. Sed ex ſtilo curiæ Romanæ, nullus re-
gularis etiamſi ſit canonicus, poteſt ſine diſpenſatio-
ne Apoſtolica Parochialem Eccleſiam obtinere: vt
teſtatur Gonzal. afferens declarationem Sacræ Con-
gregationis loco citato num. 53. & ſeq. Cuius tamen
opinio à multis reprobatur; & contraria verior cre-
ditur: pro qua etiam conſulueram antequam infra
ſcriptos authores vidiſſem anno 1627. ad requiſitio-
nem R. D. Franciſci Gigard, religioſi profeſſi in or-
dine Canonicorum regularium Sancti Anthonij
Viennenſis: † nempe canonicum regularem ex ſola 13.
ſui Abbatis licentia, & abſque alia diſpenſatione
Apoſtolica poſſe ad Parochialem Eccleſiam ab Epiſ-
copo promoueri: iuxta ſententiam Abbatis in dict.
cap. quod Dei timorem. quem ſequitur Eman. Rode-
ric. tom. 1. quæſt. regul. 34. artic. 4. verſic. quando
verò Eccleſia. & tom. 3. quæſt. 28. artic. 3. nec decla-
rationem Sacræ Congregationis in contrarium alle-
gatam apud Gonzalem fuiſſe vnquam vſu receptam
teſtatur Tambur. de iur. Abbat. tom. 3. diſput. 9. quæ-
ſtio 8. num. 11. vbi aliam declarationem Concilij in-
terpretum in contrarium factam 1602. refert: ideo
non exiſtimat recipiendum quod dicit in contrarium
Quaranta in ſum. Bull. in verb. canonicus regula-
ris. quia loquitur poſt Gonzalem, qui tamen teſte
Tamburino ſeipſum melius edoctus corrigit in poſte-
riori ſui operis editione; & eandem ſententiam in
fauorem clericorum regularium fusè comprobat
Concilium inſertum poſt dictum quæſitum. 8. apud
Tambur. Item & Lezana in ſumm. regul. tom. 2. cap.
3. numer. 16. verſic. nihilominus. † Exiſtimo tamen 14.
dubiam eſſe hanc Doctorum ſententiam; cùm om-
nia per Tamburinum deducta referat, & reprobet
Conrad. in d. praxi diſpenſat. lib. 6. cap. 1. numer.
18. verſic. at verò ego. vbi teſtatur hanc eſſe Curiæ
Romanæ praxim, vt Canonicis regularibus non
conferantur beneficia ſæcularia curata, ſine ſpecia-
li ſummi Pontificis diſpenſatione: de qua etiam pra-
xi teſtatur Sanch. in præcep. decal. libr. 7. capit. 29.
numer. 71. quamuis de iure communi aliud ſtatuen-
dum eſſe, poſt plurimos Doctores dixiſſet eod. cap.
29. numer. 34. Eiuſdem quoque ſententiæ fuit Bar-
boſ. in tract. de iur. Eccleſ. vniuerſ. libr. 3. capit. 4.
numer. 76. verſic. diximus ſupra. & num. 79. verſic.
quare hodie. Nicol. Garc. de benefic. part. 7. cap. 10.
num. 31. & ſeq. Mirand. in manual. prælat. regul.
tom. 1. quæſt. 32. artic. 5. † Et ita declarauit Sacra 15.
Congregatio negotiis Epiſcoporum & regularium
præpoſita in hæc verba; teſte Barboſa d. num. 79.
*Canonici regulares non obſtante cap. quod Dei timo-
rem. non admittuntur ad curam Parochialium Eccle-
ſiarum, abſque ſedis Apoſtolicæ diſpenſatione.* Vnde
cum hac vltima opinione concluditur non eſſe à di-
cta Congregationis declaratione recedendum.

CAPVT LXXXI.

Vtrùm Conuentus religioſorum reformatorum ingrediens in conuentum mitigatorum, ſeu non reformatorum; debeat eundem præcedentiæ gradum tenere, quem antea habebant non reformati; an verò iuxta ordinem ſuæ receptionis ad ciuitatem.

SVMMARIVM.

1. *Contentio ſuper præcedentia iuſta eſt, & laudabilis.*
2. *De pluribus quæſtionibus circa Eccleſiaſticorum controuerſias. Remiſſiuè.*

3. Conſuetudo

3. *Conſuetudo in materia præcedentiæ obſeruanda eſt.*

4. *Inter religioſos circa præcedentiam conuentuum in corpore ambulantium inſpicitur ordo, & tempus receptionis ipſorum ad ciuitatem.*

5. *Patres ordinis ſancti Auguſtini diſcalceati, conſtituunt eundem ordinem quem alij calceati, & ſupponuntur eidem Generali; licèt habeant diſcalceati ſuos Vicarios generales.*

6. *Dicti patres tam calceati, quàm diſcalceati, ſubiiciuntur eidem regulæ, accidentaliter tamen diuerſæ.*

7. *Refertur declaratio ſacræ rituum Congregationis, ſuper retentione eiuſdem ordinis, ratione præcedentiæ reformatorum; quem non reformati, ad quorum monaſteria acceſſerunt, priùs tenebant.*

8. *Subrogata perſona fruuntur eâdem præeminentiâ, quæ competebat illis in quorum locum ſubrogantur.*

9. *Suppreſſâ aliquâ dignitate, ſi alij in eius locum ſubrogentur, vti debent eâdem prærogatiuâ quoad præcedentiam.*

10. *Quomodo ſit verum; quòd conſuetudo, per quam minus dignus præcedit digniorem, ſit demandanda executioni; quamuis ſit contra ius.*

1. LAudabilis, & iuſta eſt contentio, pro ordine in præcedentiis conſeruando: teſte Menoch. *conſil.51. num.1. cum ſeq. volum.* 1. & prætenſiones præcedentiæ ſunt quodammodò neceſſariæ, non autem ambitioſæ, & arrogantes: Natt. *conſil.* 637. *&* 638. tendúntque ad bonos mores & ad rationem vitæ politicæ. Peregr. *conſil.* 84. *num.* 1. *volum.* 1. Vnde mirum non eſt, ſi circa præcedentiam, etiam inter Eccleſiaſticas piáſque perſonas nonnunquam oriantur
2. controuerſiæ. † De quibus multa reſoluit ex ſacræ Congregationis mente Barboſ. *in deciſionib. Apoſt. collect.*590. Quamobrem non ſine ratione fuit aliàs quæſitum, vtrùm Reuerendi Patres ordinis ſancti Auguſtini, qui diſcalceati nuncupantur; quibus vltra conuentum iam in vna ciuitate fundatum, conceſſus eſt alius, quem priùs non diſcalceati eiuſdem quidem ordinis; ſed laxioris regulæ religioſi inhabitabant; ſeruare debeant in proceſſionibus eundem ordinem, quem ſeruabāt Auguſtiniani laxioris obſeruantiæ; an verò procedere debeant iuxta tempus, & ordinem ſuæ receptionis ad iſtum ſecundum conuentum.

Super qua propoſitione deliberatum fuit religioſos iſtos ſeparatim, & non admixtis religioſis illius conuentus, quem iam in loco iſto habebant; procedentes debere eundem ordinem ſeruare quem Augu-
3. ſtinienſes laxioris regulæ tenere ſoliti erant. † Quia in materia præcedentiæ, ſeruanda eſt conſuetudo, illáque potiſſimùm attendenda, Bald. *in cap. cùm olim. num. 2. & ſeq. de conſuetud.* Felin. *in cap. ſtatuimus. in princip. de maiorit. & obedient.* Rota apud Burat. *deciſ.* 903. *num.* 20. *& ſeq.* eadem Rot. *deciſ.* 322. *num.*10. *part.6. recent. & deciſ.* 483. *num.* 1. *part.* 5. *recent.* & alibi paſſim. Talis autem erat conſuetudo inuiolabiliter obſeruata, vt conuentus ille præcederet iuxta ordinem receptionis antiquorum Auguſtinenſium: illa igitur obſeruanda erat.

4. Neque obſtare poterat quod opponebatur; monaſterium hoc, vltimo loco per diſcalceatos fuiſſe quæſitum: & per conſequens poſt omnes incedere teneri: cùm in hac materia, attendenda ſit prioritas originis; & receptionis in illa ciuitate, vel loco: iuxta Bullam Gregorij XIII. incipientem *Exponit Paſtoralis officij munus.* ſub die 15. Iulij 1583. quæ eſt 86. in ordine, his verbis: *Quando verò non probatur, aut non conſtat de quaſi poſſeſſione præcedentiæ inter fratres; ij qui antiquiores ſunt in loco controuerſia, præcedant: ita vt ſi contingeret noua monaſteria, aut domus in aliquo loco recipi; ille ordo qui priùs monaſterium ſeu domum in loco habuerit, præcedat.* Ex quibus verbis videtur inferri, monaſterium iſtud vltimò receptum, vltimo etiam loco procedere debere.

Quia reſponſum fuit, non eſſe attendendam modernam diſcalceatorum receptionem; ſed antiquam calceatorum: cùm hodierna receptio ſit tantùm continuatio antiquæ. † Quòd enim religioſi ſint calceati; 5.
vel diſcalceati; aut quòd laxiorem aut ſtrictiorem eiuſdem ordinis regulam obſeruent; non conſtituit aliquam ordinis differentiam: ſed idem ſemper ſancti Auguſtini manet ordo, eadémque regula; quamuis accidentaliter diuerſa.

Et licet dicti Patres diſcalceati, per conſtitutio- 6.
nem fœlic. record. Pauli V. quæ incipit *Inter omnes.* ſub Datum Romæ, 10. Kalend. Septembr. anni 1606. ſint totaliter ſeparati à mitigatis, ſeu calceatis: non tamen conſtituunt diuerſum ordinem, imò ſupponuntur authoritati & iuriſdictioni eiuſdem Generalis: quamuis ſuos habeant Vicarios generales ex conſtitutione Gregorij XV. ſub die 26. Nouembris 1621. & die 20. Auguſt. 1622. nec non Vrbani VIII. ſub die 8. Iulij 1627. Et in omnibus conſtitutionibus Apoſtolicis, aliiſque diſpoſitionibus, habentur omnes tam calceati, quàm diſcalceati pro fratribus eiuſdem ordinis, ſolâ regulæ ſtrictioris obſeruatione diſtinctis: vt colligitur ex traditis per Barboſ. *de iure Eccleſiaſt. lib.* 1. *cap.* 41. *num.* 131. *&* 132. Tamburin. *de iure Abbatum. tom.* 2. *diſput.* 24. *quæſt.* 4. *num.* 54. † Et vt omnis tollatur difficultas, adeſt 7.
ſuper hoc expreſſa declaratio ſacræ Congregationis rituum *ſub die* 17. *Iulij* 1627. relata per Tamburin. *de iure Abbat. tom.* 1. *diſput.* 25. *quæſt.*8. *poſt num.* 8. tenoris ſequentis.

Procurator generalis Minorum Obſeruantium reformatorum narrauit; Fratres Obſeruantes reformatos pati controuerſiam circa præcedentiam; quaſi nuper aſcitos in ciuitate: cùm tamen ingreſſi ſint & habitent in Monaſteriis familiæ: Ideo ſupplicauit prouideri.

Congregatio die 17. *Iulij* 1627. *mandauit omninò dari præcedentiam dictis reformatis.* Ioan. Baptiſt. Card. Detus.

Et hoc iuri & æquitati omninò conuenit: quia 8.
perſonæ ſubrogatæ dicuntur iuris interpretatione eædem cum primis: §. *ſi igitur defunctus. Authent. de hered. ab inteſt. venientibus.* Natt. *conſil.* 346. *num.* 3. Vnde ſi ſupprimantur præpoſiti antiqui, & 9.
in locum illorum ſubrogentur noui; omnia priuilegia, & præeminentiæ, ac præcedentiæ antiquorum, transferuntur ad nouos, tanquam in eorum ſubrogatos. Petr. de Vbald. *in tract. de vnione, cap.*2. *num.*3. Garc. *de benef. part.* 12. *cap.* 2. *num.* 10. Rota *deciſ.* 252. *num.* 8. *part.* 6. *recent.* repetita poſt tom. 3. Tamburini *de iur. Abbat. deciſ.*116. *& deciſ.* 319. *ante numer.* 1. *verſic. & licèt hæc conſtitutio. eadem part.*6. *recent.*

Vt autem ea quæ ſupra dicta ſunt *num.* 3. certiora 10.
euadant; notandum eſt, duas propono inter ſe repugnantes iuris regulas: quarum prior aſſerit dandam eſſe præcedentiam iuxta conſuetudinem, etiamſi illa conſuetudo repugnaret iuri communi; vtpote quòd minus dignus præcederet digniorem: Menoch. *conſil.* 51. *num.* 51. Seraph. *deciſ.* 964. Addit. ad Burat. *dicta*

*decif.*903. *num.*21. Poſterior contendit talem conſuetudinem, per quam minus dignus præcedit digniorem, non ſubſiſtere vti rationi & iuri contrariam: Ludouiſ. *decif.* 310. *num.*5. Quæ tamen ita per Addit. ad Ludouiſ. ad concordiam reducuntur; vt prior opinio procedat, iuſtâ ſubſiſtente causâ, & in certis caſibus particularibus: poſterior verò quando minus dignus indiſtinctè, in omnibus actibus, & abſque rationabili cauſa præcedere vellet digniorem.

CAPVT LXXXII.

De modo procedendi inter regulares in electionibus, quando propter aliquem caſum non præuiſum, capitulum ad duos Electores redactum eſt.

SVMMARIVM.

1. *Electio canonica quæ dicatur.*
2. *Canonica electionis vox variis modis accipitur.*
3. *Electio fieri debet per vota ſecreta, aliàs nulla eſt, & inualida.*
4. *Collegium licèt non poſſit conſiſtere in duobus, poteſt tamen in duobus conſeruari.*
5. *De iure canonico, Collegium etiam ab initio poteſt in duobus conſiſtere.*
6. *Si capitulum reducatur ad duos electores, illi poſſunt eligere Diſcretum.*
7. *Si duo tantùm ſint electores, & eligibiles; vnus poteſt conſentire electioni de ſe per alium factæ.*
8. *Electio non valet ſi quis ſe ipſum nominet, propter ambitionem quæ interueniret.*
9. *Scrutinij forma non eſt neceſſaria, quando de facto obſeruari non poteſt.*
10. *Vnus ex electoribus poteſt eligere alium palàm, quando aliter electio fieri nequit.*
11. *Proponitur diſtinctio Menochij in hac quæſtione, vt ſi caſu, non poſſit reperiri ſufficiens numerus electio etiam non ſecreta, ſit valida: ſecus ſi facto alicuius tertij.*

PRæſupponitur in quadam regularium congregatione, electiones eſſe ſub duplici differentia. Prima eſt illa quæ canonica dicitur, in qua maior eligentium pars in vnius perſonæ electionem conuenit: v. g. ſi ex viginti ſuffragantibus, vndecim ſuffragia vel plura in vnum concurrant: quamuis aliàs canonica dicatur electio, quando electi fuerunt à Superioribus aliqui, qui eligentium vota diligen-
1. ter excipiant: † hanc enim canonicam eſſe, cenſuit Sacra Congregatio; vt teſtatur Nicol. Garc. *par.* 5. *cap.* 4. *numer.* 189. quia tunc vota eligentium ſunt ſecreta: vt *ibidem* tradit Garc. Sed meliùs Hoſtiens. *in ſumma, tit. de elect. num.* 1. definit, vt ſit alicuius perſonæ ad dignitatem, vel ad fraternam ſocietatem,
2. ſeruatâ formâ, canonicè facta vocatio. † Dictáque vox canonicæ electionis quandoque ſumitur in ampla ſignificatione; ita vt ſufficiat illam factam fuiſſe de conſenſu eligentium, & electi; dummodò non interuenerit cauſa quæ illam inficiat: veluti ſi facta eſſet per abuſum ſæcularis poteſtatis, vel ad populi clamorem. Quandoque ſumitur ſtrictè, quando omnia interueniunt quæ ſunt de ſubſtantia, licèt non obſeruetur forma *capit. quia propter, de elect.* veluti dum agitur de electione ad canonicatus, in quibus Eccleſia non remanet viduata paſtore. Aliquando denique ſtrictiſſimè, quando videlicet forma *dicti cap. quia propter.* ſeruata fuit: vt explicat Lotter. *de re benef. lib.* 2. *quæſt.* 16. *num.* 18. Nos hîc conſtitutionis canonicæ nomen, ad dictæ religionis conſtitutiones referimus.

Secunda ergo electionis forma in dicto ordine, & ex ipſius conſtitutionibus, dicitur non canonica, in ſupplementum primæ inducta: ſolet enim plerumque contingere, vt voces ſeu ſuffragia eligentium hinc inde diſpergantur; ita vt in nullum ex eligendis ſuffragiorum concurrat medietas. Si electio canonica eſſe non poſſit; tunc ſecundùm conſtitutionem, ex omnibus eliguntur illi duo, qui præ cæteris, plura ſuffragia in ſecunda experientia habuerunt: vel vnus quidem plura, alij verò paria; præferendus erit ille qui primò profeſſus fuerit, & horum duorum nomina ſcribentur, & affigentur ſuper duobus diſtinctis burſulis, aut vaſis; & tunc qui plura ex his ſuffragia habuerit, etiam citra medietatem, publicabitur electus vt ſupra: quòd ſi iterum in paritate vocum cõcurrant, ille publicabitur qui antiquior fuerit in profeſſione.

Ex alio textu dictarum conſtitutionum; debent eſſe ſaltem tres vocales eligibiles, ad hoc vt legitimè fieri poſſit electio Diſcreti, in vnoquoque conuentu: aliàs talis electio irrita ſit.

Occurrit caſus. Sunt in vno conuentu quatuor vocales, ſcilicet Superior, & tres alij eligibiles & electores: in prima probatione ſcrutinij, vnus illorum habet duo ſuffragia; alij duo habent vnum: Quæritur vtrùm ille qui duo habet ſuffragia, poſſit dici canonicè & legitimè electus, ſine alia experientia. Ratio dubitandi eſt; quia ſi iſte non cenſeatur legitimè & canonicè electus, duo ex iſtis tribus debent proponi: videlicet ille qui habuit duo ſuffragia; & ille qui habuit vnum duntaxat, & qui vltimus, eſt antiquior in profeſſione: & cùm iſti duo propoſiti & eligendi, debeant exire de capitulo iuxta conſtitutiones eiuſdem ordinis, remanent tantùm duo electores; videlicèt ſuperior; & alter vocalis: ita vt pro tunc, tot ſint electores, quot eligibiles: & ita quæſtio eſt, vtrùm duo poſſint eligere duos? † 3.
Quia cùm electio debeat fieri per vota ſecreta, & per ſuffragia, Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *capit.* 6. Lezana *in ſumma regul. tom.* 1. *cap.* 15. *num.* 17. ſi duo iſti non conueniant; ita vt vnuſquiſque eligendorum, habeat vnum tantùm ſuffragiũ; electio non eſt ſecreta neque per ſecreta ſuffragia: & per conſequens nulla.

Sed tamen non obſtantibus ſuperiùs deductis, concluſum fuit illam electionem validam eſſe, & legitimam; atque ita fuit obſeruatum: quamuis per duos
duntaxàt electores facta fuiſſet. † Quia licèt colle- 4.
gium non poſſit ſubſiſtere in duobus de iure ciuili, *l. Neratius. ff. de verb. ſignif.* in duobus tamen conſeruari poteſt; ſi legitimus numerus in initio interuenerit: *l. ſicut municipium.* §. *final. ff. quod cuiuſque vni-*
uerſ. nomin. † De iure verò canonico, ab initio po- 5.
teſt conſiſtere in duobus: ex traditis per Tuſch. *litter. C. concluſ.* 452. *numer.* 11. per text. *in cap.* 1. *de elect.* Rot. *decif.* 860. *num.* 7. *& decif.* 1050. *num.* 5, coram Seraphino, Tamburin. *de iur. Abbat. tom.* 1.
diſput. 5. *quæſit.* 8. *& ſeq.* † Et ideo cùm in princi- 6.
pio quatuor adeſſent vocales in capitulo, quorum poteſtas ad duos redacta eſt; illi duo poſſunt eligere Diſcretum: prout etiam punctualiter tenet Abbas *conſil.* 25. *in* 4. *dubio. lib.* 2. vbi dat varios modos
procedendi in caſu iſto: † & inter cæteros modos 7.
procedendi per Abbatẽ *ibidem* propoſitos; ſecundus

modus

Digitized by Google

modus magis ad propoſitam facti ſpeciem adaptari
poteſt : videlicet quòd tali caſu non ſit neceſſe
quòd electio fiat per vota ſecreta : ſed iſti electores
qui ſuperſunt in paruo numero, poſſint etiam palam
& in aperto tractare de mittendis aliquibus ad ca-
pitulum : & tunc deputatus per alium, poterit con-
ſentire : quia non ab ipſo oritur electio, ſed a ſocio;
8. cui ipſe duntaxàt aſſenſum præbet. † Nam ſi ſeipſum
nominatet, non valeret electio, tanquam ſacta per
ambitionem. Pariſ. *de reſignat. lib. 9. quæſt. 17. nu-
mer.*104. Cenedo *collect. 99. in decretales, numer. 3.*
per text. in *cap. qualiter & quando. de elect.* cum di-
ſtinctiooibus per eum allatis.

9. Nec iſto caſu neceſſe eſt, vt electio fiat per ſcru-
tinium ſecretum, etiamſi in conſtitutionibus ordi-
nis hoc expreſsè caueatur : quia talis forma oon eſt
de facto poſſibilis, cùm vnus non poſſit votum al-
terius in occulto ſcrutari; & ideo conſtitutio veodi-
cat ſibi tantùm locum in conuentibus, vbi forma
ſcrutinij ſecreti poteſt obſeruari : quia lex non ad-
ſtringit, vbi de facto ſeruari non poteſt. Ioan. Ao-
10. dreas *ad int. de regul. in vi quæſt.*34. † Concluden-
dum eſt, quòd quando iſti duo procedunt ad electio-
nem ſine fotma ſcrutinij; tunc vnus ex electoribus
poterit alium eligere palam : & talis electus poterit
coonſentire : quia licèt vox electi noo computetur in
numero, quando proceditur per formam ſcrutinij
ſecreti; aliud eſt in caſu ptopoſito, in quo procedi-
11. tur per vim ſcrutinij manifeſti. † Vnde colligitur
quòd conſtitutio obligans ad ſcrutinium ſecretum,
non habet locum in caſu iſto, in qoo ex natura rei
ſcrutinium ſecretum fieri non poteſt : quod etiam
tenuit Petr. de Biaxio *in direct. elect. part.3. cap. 23.
num.2. verſic. & aduerte.* Emanuel. Rodetic. *tom. 2.
quæſt. regul.* 51. *artic. 2.* Mitand. *in manual. prælat.
regul. part. 2. quæſt. 25. artic.16. in 2. concluſ. verſic.
ſed quid ſi electores ſunt tantum tres.* Hieronim. Ro-
deric. *quæſt. regul. cap.* 58. *num. 2.* Lezana *in ſumma
quæſt. regul. in verb. Electio inter regulares. num. 4.*
& optimè Menoch. *conſil.* 1226. *per totum, volum.*13.
vbi diſtinguit duos caſus. Primus, quando caſu, &
ſine culpa numerus eligentium redactus eſt ad voum,
vel duos; vt tunc teneat electio. Secuodus, quando
non caſu, ſed facto alicuius extrinſeco venit impe-
dimentum; & tunc electio per duos facta non ſub-
ſiſtit; vt ibi per eum : ſecundùm quam diſtinctio-
nem contrariæ Doctorum concluſiooes concordan-
tur, & reſoluuntur. Porrò in terminis quæſtionis
propoſitæ, numerus eligentium ſine culpa, imò mero
caſu fuerat imminutus, & per cooſequens bene deci-
ſum fuit, electionem eſſe validam; & ita practicatum.

CAPVT LXXXIII.

De donatione facta, ex cauſa fundationis monaſterij conſtruendi, ſub modo, vel conditione; vtrùm ob non adimplementum modi ſit locus reſciſſioni illius. Quomodò deſignatio loci in quo monaſterium conſtruendum eſt, cenſeatur facta demonſtratiuè, aut taxatiuè. An neceſſaria ſit in tali donatione Epiſcopi authoritas. Et vtrùm per ſecundam donationem ad eandem cauſam factam, cenſeatur reuocata, vel nouata prima cum extinctione hypothecarum.

SVMMARIVM.

1. *Futuro monaſterio donari poteſt fauore piæ cauſæ.*
2. *Pollicitatio nuda actionem producit fauore piæ cauſæ.*
3. *Ex quibus dignoſcatur vtrùm diſpoſitio ſit modalis, vel conditionalis.*
4. *Fauore Eccleſiæ donatio non reſcinditur ob inobſeruantiam.*
5. *Locus in relictis piis in dubio cenſetur appoſitus demonſtratiuè, potiùs quàm taxatiuè.*
6. *Quæ requiruntur ad inducendam nouationem primæ donationis per ſecundam.*
7. *Donatio facta Eccleſiæ, non reuocatur ex defectu acceptationis ipſius Eccleſiæ.*
8. *Donatio facta Eccleſiæ, non poteſt reuocari per heredes donantis.*
9. *Poſt litem conteſtatam non poteſt fieri reuocatio donationis.*
10. *Quando agitur de fauore piæ cauſæ, Deus ipſe ſtatim acceptare cenſetur.*
11. *Ob iuramentum, & ſtipulationem Notarij, vtrùm ius acquiratur donatario irreuocabiliter.*
12. *Epiſcopi authoritas requiritur in erectione Eccleſiæ, ſed non in legato facto pro Eccleſia conſtruenda.*
13. *Donatio facta pro Eccleſia erigenda, ſtatim eſt valida, ad effectum obligandi donatorem.*
14. *Summus Pontifex non tenetur in omnibus ſequi donatoris voluntatem.*
15. *Donatio conditionalis retrotrahitur poſt purificatam conditionem, vt ex tunc, non vt ex nunc.*
16. *Ex donatione conditionali ſtatim oritur ius reale & hypotheca, dummodo poſtea purificata ſit conditio.*

FVndatrix anno 1609. pro erectiooe conuentus
ſummam competentem dooauerat; ſuper cuius
ſolutione fuit diutiſſimè diſputatum, multæque ex-
citatæ difficultates : quibus ſuperatis, fuit deciſum
pro continuatione executionum, ad effectum con-
ſtruendi conuentum iuxta fundatricis mentem. † Pro 1.
cuius rei fundamento in primis concluſum fuit,
veram & communiter receptam ſententiam eſſe,
quòd futuro monaſterio validè poteſt fieri donatio.
Guid. Pap. *deciſ.* 267. Gonzal. *ad reg.*8. *gloſ.* 5. §. 7.
num. 101. Gratian. *diſcep. forenſ.* 358. *num.*34. dicens
Deum ipſum pro loco pio acceptare. Nicol. Garc. *de
benef. part. 5. cap.9. num.* 50 † Imo etiam hoc caſu, 2.
aduersùs donatorem agi poteſt ex nuda pollicitatio-
ne Paul. de Citadin. *in tract. de iure patron. part.3.
num.*48. 49. *&* 50. & quilibet de populo agere po-
teſt, Gratian. *d. cap.*358. *num.*14.

Secundò fuit ſuppoſitum, diſpoſitionem fundatricis in caſu propoſito, non poſſe dici conditionalem; ſed vel puram omninò, vel ſaltem ſub modo conceptam : cùm onus fabricandi conuentum appoſitum in dicta donatione, non debuerit adimpleri, nec potuerit, niſi traditis primò pecuniis pro conuentus fabricatione donatis : vt patet ex verbis donationis; quibus cura fabricæ dicti conuentus datur Reuer. Patri Prouinciali, qui ad hos fines deſumat 2000. aureos de bonis donatis; quod expeditionem pecuniarum præcedentem requirit : & onera, in ſecundo contractu fundationis facto in confirmationem primi, debeant omninò poſt mortem fundatri-

cis adimpleri : & tamen ipſa donat *par donation dez maintenant valable*, id eſt donatione ex nunc vali-
3. da: † vnde ſequitur onera illa non importare conditionem, ſed duntaxat modum. Surd. *deciſ.* 38. *n.* 6. *& deciſ.* 156. *numer.* 6. Ioan. Andr. Georg. *allegat.* 31. *numer.* 24. *&* 25. vbi dicit illam onerum adiectionem non inducere formam formalem; ſed formam effectualem.

Ita vt diſpoſitio ſemper remaneat conditionalis, quando onera præſtari debent poſt donationem perfectam; non obſtante quòd in ea appoſita ſint verba, *& non aliter*, vel illa, *dummodo*, vel *ſub conditio-*
4. *ne:* Seraph. *deciſ.* 724. *num.* 7. † qui addit *num.* 11. quòd etiamſi donatio eſſet conditionalis, tamen ante euentum conditionis non potuit ab ea recedi : maximè cùm agatur de Eccleſia, cuius fauore facta donatio, non poteſt reuocari propter non adimplementum modi; niſi in ea apponatur pactum reſolutiuum expreſſum, & ſpecificum: vt optimè reſoluit Ioan. Andr. Georg. *dict. allegat.* 31. *num.* 26. etiamſi donatio fuerit cum onere illo adiecto, *& non aliter:* vt per eundem *numer.* 14. per text. *in cap. verum. de condit. appoſit.* vt bene comprobat *ibidem* Georg. plures allegans.

Et quamuis in primo contractu fundationis, donatrix voluerit monaſterium fabricari in ciuitate Carpentoractenſi, tamen ſubiungit poſtea illa verba, *& au lieu, ou endroit que ſera aduiſe*, & poſtea, *ſoubs le bon plaiſir de Noſtre S. Pere, ou autres à qui la co-*
5. *gnoiſſance appartiendra:* † & ita deſignatio ciuitatis Carpentoratenſis potius facta fuit demonſtratiuè, quàm taxatiuè & reſtrictiuè : ita vt potius fundatrix conſiderauerit fauorem Eccleſiæ, & religionis; quàm loci ſeu ciuitatis, in qua Monaſterium erigendum erat : & potiùs reſpexerit ad fauorem, & remedium animæ ſuæ, quod non magis prouenit ſi monaſterium erigatur in vno loco, quàm in alio: idcirco quamuis impedimentum ſuperuenerit, propter quod monaſterium in loco deſtinato non potuit erigi; non ideo minus tenet donatio, & fundatio ad effectum, vt monaſterium erigatur in alio. Seraph. *deciſ.* 1149. *num.* 11. *& ſeq.* Ideo iure cautum eſt, vt ſi relictum pro pio loco conſtruendo, impleri non poſſit vbi deſtinatum fuit, impleatur in alio vbi commodè poterit adimpleri. Gloſ. *in cap.* 3. *in verb. in loco. ext. de teſtam.* & ibi Couar. *num.* 9. *&* 12. Eman. Roderic. *quæſt. regul.* 125. *artic.* 10. *tom.* 3. vbi dicit, Prouinciales hanc loci commotationem ex priuilegiis ordinum facere poſſe.

6. Tertiò ſuppoſitum fuit, quòd licèt fundatrix anno 1613. alium poſteriorem donationis, ſeu fundationis contractum fecerit; in quibus diuerſa onera, & diuerſas qualitates appoſuit, quæ non continebantur in primo, facto anno 1609. non ideo inducta fuit nouatio; quæ non inducitur, niſi expreſsè dicatur: per text. *in l. vlt. Cod. de nouat.* Et ad hoc, vt per ſecundum contractum inducta fuerit nouatio primi; neceſſe eſt vt ſecundus ſit incompatibilis cum primo, & illa incompatibilitas debet eſſe in ſubſtantialibus. Seraphin *deciſ.* 1063. *num.* 8. Diuerſitas autem loci, & aliarum circunſtantiarum ſimilium, non poteſt dici ſubſtantialis: vt patet ad ſenſum, & oſtendit Ioan. Andr. Georg. *d. allegat.* 31. *num.* 25. ſed de nouatione dubitari non poteſt, cùm ſecunda fundatio non deroget primæ : ſed contineat duntaxat additionem, & declarationem illius; vt patet ex illis verbis: *dicta ſua prima fundationi addendo, declarauit.* Item & paulò poſt, *eodem primo inſtrumento in cæteris firmo manente.* Et its clarè conſtat ex his verbis, fundatricem noluiſſe nouare primam fundationem per ſecundam : ex Seraph. *d. deciſ.* 1063. *numer.* 7. cum ibi citatis : ne inducta ad augmentum, operentur diminutionem. Rot. *deciſ.* 174. *numer.* 42. *part.* 6. *recent.*

Quartò fuit dictum, non obſtare validitati dona- 7.
tionis defectum acceptationis, ex *conſil.* Beroi 4. *volum.* 1. & Pariſ. *conſil.* 77. *volum.* 1. Quia conſilium illud Beroi expreſse reprobatur per Georg. *dict. allegat.* 31. *num.* 30. cùm loquatur in diuerſis terminis, nam donatio in caſu illius conſilij non fuerat acceptata; quæ tamen in caſu propoſito acceptata fuerat : nec in ea continentur onera, & conditiones ſimiles illis, quæ aderant in conſilio Beroi : ſed nec reuocata fuit donatio per fundatricem, imo gemina- 8.
ta, & per ſecundam confirmata. † Nec poterat reuocari, aut per ſecundam alterari per adiectionem nouarum conditionum, & onerum, poſtquam prima donatio erat perfecta, & ab ipſis religioſis acceptata: *l. perfecta donatio. Cod. de donat. quæ ſub mod.* Sed caſu quo potuiſſet reuocari, talis reuocatio debuiſſet fieri ab ipſo donatore; non autem ab hæredibus ipſius : vt dicit idem Berous *num.* 56. quem citat & ſequitur Georg. *d. allegat.* 31. & ſupponit Pariſ. ſupra citatus *num.* 38. Ibi. *Ac quando donatricem pœnituit.*
† Multòq; minus poſſunt dicti hæredes reuocare do- 9.
nationem, poſtquam lis fuit conteſtata : quia res deſinit eſſe integra, per litis conteſtationem : *l. ſi quis ſtipulatus fuerit.* 10. *ff. de verb. obligat.* Coſta *de re integra diſtinct.* 109. *num.* 5. †. Sed nequidem ipſa 10.
donatrix vt dictum eſt reuocare potuit : quia agebatur de pia cauſa, pro qua Deus ipſe ſtatim acceptare cenſetur : vt ſupra dictum eſt *num.* 1. ex Gratiano *diſcept. forenſ.* 358. *num.* 34. Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſ.* 5. §. 7. *numer.* 101. *&* 102. Coſta *de re integ. cap.* 79. *num* 24. Surd. *de alim. tit.* 9. *quæſt.* 23. *n.* 31. *&* 31. Menoch. *conſil.* 92. *numer.* 79. Mantic. *de tacit. convent. lib.* 13. *tit.* 7. *num.* 16. *& ſeq.* Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſput.* 7. *num.* 10. *&* 38. vbi hanc verio-
rem & communé ſententiam eſſe docet. † Imò cùm 11.
hîc adeſſet iuramentum, & ſtipulatio Notarij : ius quæſitum fuit abſentibus irreuocabiliter, quamuis non ageretur de cauſa pia : Menoch. *loco mox citato. num.* 76. Coſta, *dict. cap.* 79. *numer.* 5. Sanch. *vbi ſup. num.* 36. optimè Addent. ad Ludouiſ. *deciſ.* 97. *num.* 8.

Quintò fuit præſuppoſitum, quòd licèt Epiſco- 12.
pi conſenſus neceſſarius ſit in erectione monaſterij, & alia interuenire debeant, de quibus ſuperiùs *cap.* 23. actum fuit; ita vt antequam illa interuenerint, conditio erigendi Monaſterium non ſit purificata : tamen fieri debet differentia inter erectionem actualem Monaſterij, & legatum, ſeu donationem factam pro monaſterio conſtruendo. In illa quidem authoritas Epiſcopi neceſſariò cum aliis, de quibus *dict. cap.* 23. interuenire debet; ſed non in legato, vel donatione quæ fieri poteſt ad effectum conſtruendi monaſterium ſine vllius authoritate : vt benè duo iſta diſtinguit Ioann. de Selua, *in tract. de benef. part.* 1. *quæſt.* 6. *num.* 5. *verſic. Item poſito quòd eſſet paritas :* vbi dicit quemlibet poſſe liberalitatem exercere ad hoc, vt beneficium erigatur : ſed quando deuenitur ad executionem & beneficij erectionem, vel loci ſacri ædificationem, neceſſariò Epiſcopi authoritatem interuenire debere.

Vltrà quòd duo hîc reſpectus haberi poſſunt : pri- 13.
mò reſpectu Epiſcopi, & tunc legatum vel donatio non facit, vt dicatur res ſacra effecta; & hoc reſpectu non dicitur perfecta fundatio; ſed remanet in ſuſpenſo, donec Epiſcopus conſenſerit : ſed ſuperueniens conſenſus, & authoritas Epiſcopi, facit valere donationem vt ex tunc : quia retrotrahitur ad diem donationis

Digitized by Google

tionis. Secundò reſpectu dnnatoris, ſeu fundatoris, & eius hæredum, & hoc reſpectu ſtatim valet donatio itteuocabiliter, vt bene explicat Ioan. de Selua *d. part. 1. quæſt. 6. num. 16. verſic. decimo tertio.*

14. Accedir præmiſſis confirmatio dictæ donationis, & erectionis Monaſterij facienda per ſummun Pontificem, viuente adhuc fundatrice, conceſſa; quæ omnia reddit valida, quamuis Papa nó ſequutus fuiſſet in omnibus fundatricis voluntatem, quam non tenetur ſummus Pontifex in omnibus ſequi: nec illius honori & famæ conſulere: vt in iſtis terminis bene probat Ioan. Andr. Georg. *d. allegat. 31. num. 57.*

15. Sextò fuit conſideratum, quòd licèt donatio facta ſub beneplaciro Epiſcopi, vel Superiorum, qui omnino interuenire debet; videatur conditionalis; & purificatà conditione videatur valere vt ex nunc, non vt ex tunc: & per conſequens, hypothecæ per fundatricem ipſam ante Epiſcopi conſenſum contractæ, videantur potiores hypothecâ Monaſterij quæ non habet effectum niſi poſt purificatam conditionem: tamen verius eſt, hypothecam per retrotractionem valere vt ex tunc: quamuis ex poſt interuenerit conſenſus requiſitus, etiam per viam conditionis. Gomeſ. *tom. 2. variar. reſol. cap. 11. num. 29. verſic. ſecundus effectus eſt.* Et dum requiritur Epiſcopi authoriratas, hoc reſpicit fauorem Eccleſiæ, non autem donatoris, vel eius hæredis; qui non poſſunt opponere de iure tertij nempe Eccleſiæ: vt dicit Ioan. de Selua *d. num. 16. verſic. decimo tertio* Ioan. Andr. Georg. *per totam illa allegation. 31.* omninò videndus. Et quòd hypotheca retrotrahatur, & præferri debeat alteri cuicumq; intermediç diſpoſitioni, vel donationi; probatur in *l. ſi balneum.* & *ibi* Gloſ. *ſin verb. conuenitſſent.* & Caſtren. *num. 1. ff. qui potior. in pig. habeant.* Gabriel. *conſil.* 141. *num.* 8. *lib.* 1. Cardin. Mantic. *de tacit. conuen. lib. 11. tit. 23. n. 29.* & optimè confirmantur ex *deciſ.* Rotæ *facta 23. Iunij 1617. in Romana de Mazzatoſtis coram Veroſpio,* quæ poſt hæc ſcripta quæ facta fuêre anno 1626. fuir typis mandata *in recent. part. 4. deciſ. 539. num. 6.* vbi hæc veritas bene confirmatur, & reſpondetur ad rationes, & authoritates in contrarium allatas: & in *deciſ. 174. num. 36. & 37. part. 6. recent.* reprobato Giouagn. *conſil. 35. num. 30.* & *conſil. 98. num. 11. lib. 1.* & aliis contrarium ſentientibus.

16. Quanquam nec verum ſit, donationem illam conditionalem eſſe: vt ſuperiùs *num. 3.* dictum eſt: & quamuis cnnditionalis eſſet; non tamen potuiſſet per poſteriorem diſpoſitionem reuocari: quia ex ea orta fuit ſaltem ſpes conſequendi rem promiſſam, in euentum purificatæ condirionis. §. *ex conditionali. Inſtitut. de verb. obligat.* quæ conditionalis obligatio licèt ſit imperfecta reſpectu executionis, tamen eſt perfecta ratione obligationis; ita vt per quamcumque aliam diſpoſitionem ab ea recedi non poſſit. Seraph. *deciſ. 724. num. 11.* Couar. *lib. 1. variar. reſolut. cap. 14. num. 16. verſic. & ſi reſponderis.* Rot. *deciſ. 174. num. 7. & multis ſequentibus part. 6. recent.* Et ſecundùm hæc iudicatum fuit per R. P. D. Hieronimum Felicium tunc Auditorem generalem Eminent. D. fœlic. record. Card. de Balneo, donationem & fundationem factam anno 1609. ſuum debere ſortiri effectum, & producere hypothecam ab illo tempore, nec illi fuiſſe præiudicatum per ſecundam donationem anni 1613. nec per donationes intermedio tempore in fauorem aliarum perſnnarum factas: & illius ſententia fuit in gradu appellationis confirmata, & executioni demandata.

CAPVT LXXXIV.

Continens votum, & rationes, quibus motus fuit iudex ad decernendam hypothecam, & validitatem primæ fundationis: de qua in præcedenti capite: non obſtantibus impugnationibus in contrarium propoſitis.

1. *Donatio pro monaſterio conſtruendo, ſtatim valida eſt; nec requirit Epiſcopi conſenſum.*
2. *Magna eſt differentia inter iſta duo, conſtruere ſeu erigere monaſterium, & donare pro monaſterio erigendo.*
3. *In fundatione intentionali, non requiritur Epiſcopi authoritas, ſicut in reali.*
4. *Fundatio ſemel facta non poteſt alterari ſine conſenſu Eccleſiæ donatariæ.*
5. *Fundatio iam facta, ſi alteretur, requiritur etiam Epiſcopi conſenſus.*
6. *Epiſcopus poteſt mandare, vt monaſterium erigatur in alio loco quàm ordinato per fundatorem. Maximè ex rationabili cauſa. num. 7.*
8. *Donatio pro conſtructione monaſterij ſemper eſt obſeruanda, etiamſi locus deſignatus non ſit commodus; nam ad alium locum transferri debet.*
9. *Relicta pia nunquam caducantur.*
10. *Conditio impoſſibilis adiecta legatis piis, vitiatur; non vitiat.*
11. *Per ſecundam donationem non poteſt præiudicari primæ, nec in ea noua onera apponi.*
12. *Quando fundatio, conſtructio, & dotatio ſit ab vna eadémque perſona, ſimul & ſemel; vtrùm actus ſit nullus, ſi non interueniat authoritas Epiſcopi.*
13. *Conſenſus Epiſcopi magis preciſè requiritur ad effectum reſeruationis iuriſpatronatus, quàm ad effectum reddendi validam donationem factam ex cauſa fundationis.*
14. *Explicatur locus Ioann. de Selua* de benefici part. 1. quæſt. 6. *dum loquitur de Epiſcopi conſenſu, requiſito ad validitatem fundationis, vel donationis.*
15. *Vtrùm circa Epiſcopi conſenſum requiſitum in fundatione fieri debeat differentia inter fundationem factam per viam legati, per vel viam donationis.*
16. *Conſenſus Epiſcopi non eſt neceſſarius, niſi quando agitur de effectuali monaſterij conſtructione: non autem quando donatur, vel legatur ad illum effectum.*
17. *Fundationis nomen eſt æquiuocum: quandoque enim ſumi poteſt pro donatione, vel legato; quandoque pro actuali erectione, ſeu conſtructione.*

TRes ſunt potiſſimùm quæſtiones in præſenti cauſa. Prima, an dnnatio facta pro fabricando conuentu, requireret pro eius validitate conſenſum Epiſcnpi. Secunda, an ſit locus executioni donationis, attento quòd religioſi donatarij volunt ædificare conuentum in alio loco, quàm deſignato per fundatricem in prima dnnatione; non ſeruatis nec adimpletis conditionibus in ſecundo contractu donationis appoſitis. Tertia, vtrùm dicti religioſi agere poſſint

Digitized by Google

poſſint ex huiuſmodi donatione, quam illorum Superiores nunquam ratificarunt, iuxta ea quæ fundatrix fieri mandauit in ſecunda donatione.

Tenor inſtrumenti donationis factæ 1609. talis eſt: Quòd donatrix fundat conuentum ordinis Minimorum, in territorio ciuitatis Carpenctoratenſis, ſub beneplacito Illuſtriſſimi domini Epiſcopi, & in loco eidem Epiſcopo bene viſo, cum aſſignatione duorum millium ſcutorum pro conſtructione monaſterij: & aliorum quinque millium pro dotatione. Deinde anno 1613. aliam ſecundam fecit donationem, cum diuerſis oneribus & conditionibus, contractis tamen inter primam & ſecundam donationem pluribus & diuerſis hypothecis: Concluſum fuit pro validitate & executione primæ fundationis, ſeu donationis, ex ſequentibus.

1. In primis, quia donatio facta pro Monaſterio conſtruendo, tantùm abeſt vt Epiſcopi conſenſum requirat, quinimò valeat ſtatim, etiam nemine præſente, & acceptante. Guido. Pap. *deciſ.* 267. *verſic. idem dicerem.* & ex veriori poſt multos, quos allegat, reſoluit Gratian. *diſcep. forens. cap.* 358. *num.* 34. *cum ſeq. & cap.* 400. *num.* 8. vbi dicit donationem cenſeri puram, & in eo non conſiderari conditionem aliquam.

2. Neque obſtant iura, & authoritates quæ in contrarium allegari poſſunt: Quia loquuntur de Epiſcopi authoritate requiſita in erectione, & fundatione monaſterij: ſecùs eſt in donatione facta pro conſtruendo monaſterio quæ ſtatim valet, non expectato conſenſu alicuius: vt ſupra dictum fuit, & habetur ex Romano *conſil.* 409. *in tertio dubio, vſque in finem.* Ioan. de Selua, *de benefic. part.* 1. *quaſt.* 6. *num.* 1. *& ſequentibus.*

3. Et licèt in inſtrumento donatrix vtatur illis verbis: *fundauit & fundat*; tamen conſtat fundationem illam fuiſſe duntaxat intentionalem, & non realem: ideo non fuit in ea Epiſcopi conſenſus neceſſarius, ex ſupradictis.

4. Secundò; quòd attinet ad inobſeruantiam conditionum, cùm fundatrix mandauerit conuentum fabricari in ciuitate Carpenctoratenſi, vbi locus commodus haberi non potuit; & alius locus eſſet inueſtigandus: non licuit fundatrici ſine conſenſu fratrum ex ſe ipſa alium locum declarare, & nouas adiicere conditiones; de quarum inobſeruantia hodie contenditur: ſed ipſius quoque donatarij conſenſus requirebatur: ex traditis per Bartol. *in tract. minor. lib.* 1. *diſtinct.* 2. *cap.* 3. *ſub num.* 13. ibi, *quandoque poteſt fieri de iure, non de facto*; Card. Tuſch. *in verb. legatum. concluſ.* 114. *num.* 5.

5. Imò nec ſine conſenſu Epiſcopi id fieri poterat; ad quem videtur electio deuolui, quando in primo loco non adeſt poſſibilitas: per text. *in cap.* 3. *de teſtam.* & ibi Couar. *num.* 9. ideo inobſeruantia non eſt habenda in conſideratione.

6. Præterea, ſi Epiſcopus non vult dare licentiam conſtruendi monaſterium in loco per fundatorem ordinato, ſed ipſe alium velit eligere; hoc facere poteſt, & hæredes tenentur patere: ita Card. Tuſch. *in verb. Epiſcopus. concluſ.* 273. poſt Romanum ab eo citatum *conſil.* 409. *in vltima quæſtione.* Ergo multò magis in caſu iſto, Epiſcopus potuit alterare conditiones appoſitas per fundatricem, circa eundem locum; quod eſt minus.

7. Præſertim verò hoc habet locum: quia id ex rationabili cauſa factum eſt. Cùm enim Epiſcopus ageret de diſmembrando à menſa Epiſcopali oratorium frequentiâ populorum percelebre, cum aliis ædificiis adiacentibus; & illud concedendo religioſis pro erectione, & conſtructione monaſterij; quo mediãte fratres releuabantur à magnis ſumptibus fabricæ, quos aliàs facturi fuiſſent; non erat rationi congruum quòd Epiſcopus menſam ſuam purè & liberè priuaret dicto loco: ideo cum conſilio ſuorum Officialium & Capituli deliberatum fuit; vt concederetur adiecto aliquo onere pio, & ſalutari; quæ deliberatio ſummam continet æquitatem: & ideo ſine dubio potuit Epiſcopus alterare, & commutare conditiones in fundatione adiectas; præſertim fratrum accedente conſenſu: ex traditis *in cap.* 1. §. 1. *de religioſ. domib. in* 6. Card. Tuſch. *in verb. Epiſcopus, concluſ.* 273. *per tot.*

Neque obſtat quòd onera adiecta per Epiſcopum repugnent intentioni fundatricis; etiã in eo quòd ſola voluit eſſe fundatrix dicti conuentus: & pro tali non poſſit agnoſci, niſi dictum oratorium religioſis purè, & ſine onere concedatur.

Quia ex adiectione oneris ipſa non minus manet fundatrix, quàm ſi oratorium purè & ſine onere conceſſum fuiſſet: vtroque enim caſu; verum eſt oratorium habitum fuiſſe à manu Epiſcopi: ſed quia Epiſcopus ex tali conceſſione, non habet intentionem faciendi conuentum; ſed facilitandi fundationem ordinatam per donatricem; ipſa erit ſemper fundatrix, Epiſcopus autem benefactor: cùm actus attribuendus ſit primæ cauſæ, & ſecundùm intentionem partium; & in effectu in Breui confirmationis S. D. N. Papæ; dicta Domina vocatur erectrix, Epiſcopus autem benefactor: & in omnem euentum, dicta onera non ſunt talia, vt reddant diſpoſitionem conditionalem, & illius executionem impediant; ex traditis per Ioan. Andr. Georg. in ſimili cauſa, *allegat.* 31. *per tot.* & optimè fuit deductum per D. conſulentem pro dictis religioſis.

Itaque iſta inobſeruantia conditionum fruſtra op- 8.
ponitur: nam cùm donatio pro conſtructione Monaſterij nunquam deficiat, nec remaneat in ſuſpenſo; quamuis locus deputatus non ſit commodus, aut poſſibilis; cùm Epiſcopus ſemper alium locum debeat eligere, & implere voluntatem diſponentis: per textum apertum *in cap.* 1. *de teſtam.* & ibi Couar. *num.* 9.
† Et ſit regula generalis, quòd relicta pia non cadu- 9.
cantur quoquomodo, Tiraquel. *de priuileg. piæ cauſ.*
priuileg. 39. Gratian. *diſcep. forenſ.* 254. *num.* 47. † Et 10.
conditio impoſſibilis adiecta in huiuſmodi relictis; vitiatur, & non vitiat: Tiraquel. *priuileg.* 75. Ioan. Andr. Georg. *allegat.* 31. *num.* 35. Ideo ſemper eſſet locus diſpoſitioni ad effectum commutandi ad vſus deſtinatos, poſt adinuentum locum idoneum: ſed de loco idoneo reperto ſatis conſtat, ex illius approbatione per ſummum Pontificem, & Epiſcopum facta.

Quod vltimo loco oppoſitum fuit, de defectu ratificationis R. P. Prouincialis requiſitæ per dictam ſecundam donationem, non obſtat aliqua ratione. Quia non potuit fundatrix poſt perfectam donationem, aliam facere; & in ea noua onera adiicere; quod tamen ab initio facere potuiſſet. Bald. *conſil.* 381. *lib.* 4. & poſt ipſum Card. Tuſch. *in verb. contractus, concluſ.* 283. *num.* 2. Et propterea non impediuntur fratres agere, etiam ſine dicta ratificatione. 11.

Tertiò, cùm ſcribentes contra religioſos prædictos, propoſuerint faciendam eſſe differentiam, inter fundationem factam ab vna perſona, alia dotante; & eam in qua idem eſt fundator & dotator: ideo de huius propoſitionis veritate videndum eſt. Sanè vtroque caſu obtinet generalis regula, qua ſiue idem ſit dotator & fundator, ſiue diuerſus: idem generaliter Doctores ſtatuunt; quando non agitur de acqui- 12.

rendo iorepatronatus, prout in hoc caſu; in quo, nec illud fundatrix ſibi reſeruauit, nec reſeruate potuit: cùm ageretur de regularibus: tunc dotationem ſeu donationem ipſam, etiam ſine conſenſu Epiſcopi firmam manere. Lambert. *de iure patron. lib.* 1. *part.* 1. *in* 5. *quæſt. principali artic.* 10. Ioſeph. Ludou. *in ſuis commun. concluſ. tit. de iurepatron. verſic. ampliâ ſecundò, & ſeq.* & quòd indiſtinctè donatio pro monaſterio conſtruendo valeat & teneat, etiam nemine acceptante; tenet Gratian. *diſcep. forenſ.* 358. *num.* 34. nec expectet pro eius validitate conſenſum Epiſcopi: idem Gratian. *diſcep. forenſ. cap.* 400. *numer.* 8.

Pari modo valet donatio Eccleſiæ conſtruendæ; Garc. *de beneſic. part.* 5. *cap.* 9. *num.* 50. neque requirit conſenſum Epiſcopi, niſi ad effectum acquirendi iuſpatronatus. Lambert. *lib.* 1. *part.* 1. *quæſt.* 2. *artic.* 3. *numer.* 8. & 11. *eadem par.* 1. *lib.* 1. *quæſt.* 5. *artic.* 10.

Verum eſt, quòd domini ſcribentes contra fratres vtuntur hoc argumento: Ad producendam Eccleſiam de non eſſe ad eſſe, debent concurrere iſta tria; fundatio, dotatio, conſtructio; ex his tribus nec pluribus, nec paucioribus, acquiritur iuſpatronatus abſque alia reſeruatione: ius autem patronatus non poteſt acquiri ſine conſenſu Epiſcopi; ergo à primo ad vltimum ſine conſenſu Epiſcopi, non poteſt eſſe fundatio, conſtructio, nec dotatio.

Sed iſtud argumentum non aliud probat, quàm ad effectum acquirendi iuſpatronatus, tam ex fundatione & conſtructione, quàm etiam ex dotatione, neceſſarium eſſe conſenſum Epiſcopi: & hoc eſt verum, & conceditur: ſed argumentum non infert, quòd ſine conſenſu Epiſcopi non valeat dotatio: nam dato quòd ex ea non acquiratur iuſpatronatus, quia facta reperitur ſine conſenſu Epiſcopi; tamen dotatio per ſe ipſa manet ſine alio conſenſu: ita Lambertin. *dicta quæſt.* 5. *artic.* 10. Ioſeph. Ludouic. *in dicta concluſ. ſuperius citata.*

Prout etiam non valet iſta conſequentia: Eccleſia non poteſt ædificari ſine conſenſu Epiſcopi: ergo non poteſt dotari ſine illius conſenſu. Ioan. de Selua *d. part.* 1. *quæſt.* 6. *in* 9. *obiectione.*

Replicatur tamen Lambertinum loqui de dotatione ſeparata à conſtructione, & dotatione: ſecus dicitur concludendum in ſenſu concreto.

13. Sed etſi locus Lambertini ſit ſatis clarus, nec admittat dictam gloſſam: tamen aliter etiam demonſtratur concluſionem eſſe indiſtinctè veram. Et dico quòd licèt fundatio, conſtructio & dotatio fiant ſimul, & ſemel, ab vna eadémque perſona, nullo requiſito Epiſcopi conſenſu: ſine ipſo tamen Epiſcopi conſenſu non licet ipſi donanti, aut eius hæredibus donationem reuocare; imò fundatio & dotatio ſemel Deo dicata, ſemper manet: ita in terminis Lambertin. poſt allegatos *dict. lib.* 1. *part.* 1. *in* 2. *quæſt. principali, artic.* 18. *numer.* 2. 3. & 4. & ſic Epiſcopus quandocumque conſentiat, & ratum habeat: Doctores non ponunt difficultatem circa validitatem donationis, & fundationis; ſed ſolùm ponunt difficultatem circa iuſpatronatus vtrùm acquiratur, vel Eccleſia ſit libera. Videatur Lambertin. *dict. lib.* 1. *part.* 1. *in* 2. *quæſt. principali artic.* 12. *numer.* 5. & Rot. *deciſ.* 564. *per totam, part.* 4. *diuerſorum.*

Et Doctores omnes, dum loquuntur de conſenſu iſto ſuperuenienti, an validet donationem vt ex nunc, vel vt ex tunc; loquuntur ſignanter ad effectum acquiſitionis iuriſpatronatus, ſeu tranſlationis eiuſdem in aliam perſonam: in qua quæſtione habemus inter ſe contrarios Rotam Romanam, quæ tenet vnam opinionem; & Lambertinum & Abbatem qui tenent aliam.

Verùm, quòd attinet ad validitatem fundationis, nemo eſt qui dubitet quin valeat ſemper, per regulam: ſemel Deo dicatum &c. & conſenſus quandocumque ſuperueniat, ſufficit; nec hæredes donatoris poſſunt reſilire à contractu: vt ſupra demonſtratum eſt.

Nec fiat fundamentum in verbis Ioan. de Selua, 14. *d. part.* 1. *quæſt.* 6. quia ibi ſatis confusè loquutus eſt: & licèt *ſub num.* 8. *verſic. circa iſtum articulum:* videatur concludere quòd conſenſus Epiſcopi ſuperueniens faciat donationem valere ſolùm vt ex nunc: tamen ex antecedentibus per eum dictis, & ex Doctoribus per eum citatis ſatis colligitur, ſi bene aduertatur, illum loqui reſpectu acquiſitionis iuriſpatronatus, vel tranſlationis eiuſdem in aliam perſonam: non autem reſpectu validitatis dotationis, & fundationis.

Et quamuis iterum Ioannes de Selua, *d. quæſt.* 6. 15. *num.* 11. *verſic. idem etiam firmat*, videatur diſtinguere inter legatum, & donationem; dicens in primo caſu per conſenſum ſuperuenientem validari vt ex tunc: ſecundo caſu, vt ex nunc: idque fauore vltimæ voluntatis: tamen idem author ſolùm ſe reſtringit ad acquiſitionem iuriſpatronatus, vt legitur ibidem; nullo tamen caſu, ante Epiſcopi conſenſum. Et id etiam demonſtratur euidenti argumento: nam Selua ibi reſpondet ad doctrinam Ioannis Andreæ, qui tamen loquitur duntaxat de iurepatronatus: eodem igitur modo intelligendus eſt Selua. vt eius reſponſio non ſit impertinens: & ſi aliter illum intelligeremus, non poſſemus illum ſaluare; cùm omnes DD. teneant contrarium, reſpectu validitatis fundationis, & dotationis.

Quartò conſiderandum eſt, quòd in facto ſit æquiuocum; dum ſupponitur nos verſari in caſu, in quo 16. ſimul & ſemel concurrit fundatio, conſtructio & dotatio ab eadem perſona, ſine conſenſu Epiſcopi facta: Ego non reperio in facto hoc eſſe verum: nam video ſolùm in inſtrumento primæ fundationis adeſſe donationem 2000. ſcutorum pro Monaſterio ædificando, & 5000. ſcutorum pro dote ipſius: quæ duo non requirunt Epiſcopi authoritatem: vt iam ſæpiùs dictum fuit.

Et conſtructio quæ deſiderat Epiſcopi conſenſum, eſt ipſa ædificatio, & erectiò; iuxta text. *in can. nemo. de conſecrat. diſtinct.* 1. & paſſim DD. Quòd ſi ſumamus conſtructionem pro actu, in quo donatur pecunia ad fines conſtruendi; iſto ſenſu ſumpta conſtructio, non indiget authoritate Epiſcopi: vt ſæpiùs dictum eſt. † Quando verò aſſignatur certus 17. fundus, in quo debeat conſtrui monaſterium, quia per illam aſſignationem fundi regulariter acquiritur iuſpatronatus, ex traditis per Lambertin. *de iur. patron. lib.* 1. *part.* 1. *quæſt.* 3. *artic.* 2. *num.* 1. iſto caſu poteſt concedi, quòd requiratur conſenſus Epiſcopi: ſed quando datur ſumma aliqua, vt ex ea ematur fundus pro conſtruendo monaſterio in loco, per Epiſcopum bene viſo; prout factum fuit in caſu iſto; non requiritur in donatione conſenſus Epiſcopi quamuis etiam hoc caſu nuncupetur fundatio, cùm fundatores dicamus eos qui propriis pecuniis monaſteria conſtruunt: tamen in fundatione hoc modo ſumpta, non eſt neceſſarius Epiſcopi conſenſus pro eius validitate: ex concluſionibus ſuperiùs firmatis, *num.* 2. & 3.

CAPVT

CAPVT LXXXV.

De annali, triennali, & decennali poſſeſſore beneficij, & regulis Cancellariæ deſuper editis. Quæ ſit vis, & effectus diuturnæ poſſeſſionis; & quæ inter regulas de annali, & triennali differentia; tam inter ſe, quàm cum vulgata illa, & celebri allegatione Lapi 89. quam ſæpius Rota Romana ſequuta eſt. Plurimæque difficultates circa praxim dictarum regularum Cancellariæ proponuntur & reſoluuntur.

SVMMARIVM.

1. *Poſſeſſio decennalis habet vim tituli, niſi de intruſione conſtet.*
2. *Intruſus dicitur fur, & beneficium poſſidere non poteſt: quia caret canonica inſtitutione.*
3. *Allegatio Lapi 89. vult præſumi titulum prædeceſſoris in beneficio ex longa poſſeſſione.*
4. *Allegatio Lapi 89. duo requirit, primò poſſeſſionem diuturnam, & pacificam: ſecundò, quòd poſſidens communi exiſtimatione habitus fuerit pro vero & legitimo poſſeſſore.*
5. *Longum tempus erat decem annorum in terminis dictæ allegationis 89. Lapi, hodie eſt triennium.*
6. *Allegatio Lapi 89. non ſolùm vult præſumi titulum, ſed etiam habilitatem ipſius; ſi duo requiſita concurrant; longa poſſeſſio, & communis reputatio.*
7. *Ceſſantibus duobus requiſitis in allegatione 89. Lapi: titulus anteceſſoris probandus eſſet, ſi collitigans alium alterius anteriorem cum poſſeſſione probaret. Intellige, vt num. 9.*
8. *Materiam integram allegationis Lapi tractat Mareſcotus.*
9. *Non admittitur probatio alterius tituli anterioris aduerſus prædeceſſoris titulum, niſi ſimul allegetur ipſum prædeceſſorem non poſſediſſe per triennium; aut non habuiſſe pro ſe communem exiſtimationem: & explicatur deciſio Cod. Fabrian.* lib. 1. tit. 3. defin. 15.
10. *Concurrentibus requiſitis in dicta allegatione Lapi 89. præſumitur quòd prædeceſſor in beneficio habuerit meliorem titulum de mundo.*
11. *Publicatio reſignationis præſumitur ex ſolo triennij lapſu.*
12. *Præſumptio tituli validi, non tollitur per productionem alterius tituli inualidi, ſtante longi temporis lapſu.*
13. *Quando quis non ſuo, ſed alieno nomine poſſidet; nihil prodeſt longi temporis poſſeſſio, nec locus eſt dictæ allegationi Lapi 89.*
14. *Quomodò differat iſta præſumptio ex allegatione Lapi, cum regula Cancellariæ de triennali.*
15. *Allegatio Lapi 89. facit vt non teneatur quis ſui anteceſſoris titulum probare.*
16. *Regulæ de annali poſſeſſ. primum caput exponitur.*
17. *Regulæ de annali quoad primum caput; Papa, & Legatus, ſeu Vicelegatus derogat.*
18. *Vt derogatum cenſeatur regulæ de annali, derogatio debet eſſe ſpecialis.*
19. *Derogatio regulæ de annali non attenditur, ſi principalis gratia ſit nulla.*
20. *Secundæ parti regulæ de annali non derogatur, quâ tempus præfigitur liti ſuper beneficio impetrato mouendæ, & terminandæ.*
21. *Aduerſus lapſum temporis præfinitum in reg. de annali, facilè datur prorogatio.*
22. *Stante legitimo impedimento, tempus ſtatutum ad effectum reg. de annali non currit impedito; contra Gratianum.*
23. *Impeditus non tenetur proteſtationem facere ſuper impedimento, nec illam parti intimare, nec propterea excluditur vigore regulæ de annali: maximè ſi facto aduerſarij fuerit impeditus.*
24. *Annus, de quo in dict. regula, incipit à die citationis executæ.*
25. *In Gallia impeditus tenetur proteſtari, & proteſtationem intimare; aliàs excluditur propter decretum de pacificis poſſeſſoribus.*
26. *Quoad effectum regulæ de annali, ſufficit lis ſuper executione litterarum.*
27. *Lis iuxta regulam de annali, debet terminari in petitorio; ſed tempus non currit quandiu aduerſarius ſuſpendit petitorium.*
28. *Regula de annali locum habet in quocumque impetrante; ſiue per obitum, ſiue alio modo.*
29. *Item locum habet in impetratione ex capite ſimoniæ. Expreſſo certo modo, non licet variare, nec recurrere ad probationem alterius modi vacandi. Ibidem.*
30. *Differentia quæ ſit inter regulam de annali, & de triennali: & num. 31.*
32. *Regulæ de annali locus eſt, quamuis quis fuerit intruſus in beneficio reſeruato.*
33. *Regula de annali non procedit in præiudicium veri patroni, qui debet præſentare.*
34. *Non eſt locus illi regulæ, ſi conſtet de non titulo authoris.*
35. *Intellige, dummodò de hoc conſtet euidenter per confeſſionem partis, vel per rem iudicatam.*
36. *Quid contineat in ſumma, regula de triennali.*
37. *Ad regulam de triennali requiritur titulus coloratus, & pacifica poſſeſſio.*
38. *Poſſeſſio beneficij infanti collati, non producit effectum triennalis poſſeſſionis.*
39. *Regula de triennali in Gallia non iuuat non promotum, poſſidentem beneficium in villa murata.*
40. *Titulus vitioſus non prodeſt ad effectum reg. de triennali; ideo melius eſt titulum non producere, quàm vitioſum producere.*
41. *Sufficit ad triennalem poſſeſſio colorata, nec opus eſt titulum producere: & num. 43.*
42. *Magna eſt differentia inter titulum vitioſum, & titulum nullum, in materia regulæ de triennali.*
43. *Poſſeſſio colorata ſufficit, & poteſt allegari diſpenſatio, & alius quicumque melior titulus ab eo, qui triennio pacificè poſſedit: vide num. 49.*
44. *Intellige, dummodò poſſeſſio fuerit pacifica; non aliàs.*
45. *Negatiua non obtentæ diſpenſationis probari poteſt, ſed probatio eſt difficilis.*

46. Quamuis

46. *Quamuis conſtet de titulo inualido, remanet ſemper præſumptio tituli validi, ex triennali poſſeſſione.*
47. *Regula de triennali non quærit bonam, vel malam fidem; exmenie Rota contra Sanchem.*
48. *Regula de triennali obſtat tam in petitorio, quàm in poſſeſſorio; contra nonnullos.*
49. *Diſpenſatio non præſumitur ex longi temporis poſſeſſione in caſibus, in quibus Papa difficilè diſpenſat.*
50. *Vtrùm regula de triennali iuuet eum, cui onus profitēdi fuit iniunctum cum clauſula,* Aliàs, quòd præſens gratia ſit nulla, & beneficium vacet eo ipſo.
51. *Regula de triennali iuuat non graduatum, vel non promotum; dummodò ante impetrationem aduerſarij promotus, vel graduatus fuerit.*
52. *Verius eſt hoc caſu, non profeſſum non iuuari dicta regula de triennali: & num. 54.*
53. *Decretum irritans inficit titulum, & poſſeſſionem: & num. 54.*
55. *Is qui per ſententiam promoueri iuſſus eſt, etiamſi per triennium poſt ſententiam pacificè poſſederit; non iuuatur triennali, ſi promotus non fuerit: & quomodò hoc intelligatur.*
56. *Obtinens duo beneficia curata ſine diſpenſatione, non iuuatur triennali, vel decennali poſſeſſione.*
57. *Simoniacus non iuuatur regula de triennali propter vitioſum ingreſſum.*
58. *Vtrùm hoc intelligendum ſit de ſimplici ſimonia conuentionali, nonnulli dubitant.*
59. *Sed verius eſt requiri, vt ſimonia ſit realis, per traditionem ſubſecutam executioni demandata.*
60. *Triennalis prodeſt etiam in beneficiis reſeruatis aliâ reſeruatione, quàm in corpore iuris clauſa.*
61. *Quæ ſit reſeruatio clauſa in corpore iuris.*
62. *Triennalis non iuuat poſſeſſorem Eccleſiæ vnitæ.*
63. *Decretum de pacificis poſſeſſoribus in Gallia iuuat aduersùs Regaliſtas.*
64. *Referuntur Doctores de materia regulæ de triennali tractantes.*
65. *Pacificus poſſeſſor vt quis dicatur, quid ſit neceſſarium. Controuerſia extraiudicialis non continuata non nocet poſſeſſioni triennali.* Ibidem.
66. *Iudicialis controuerſia vt interrumpat triennalem, debet eſſe ſuper titulo, vel poſſeſſione, vel fructuum perceptione.*
67. *Sola impetratio ſine citatione, non interrumpit triennium.*
68. *Turbationes per tertium illatæ non impediunt curſum triennalis reſpectu aliorum.*
69. *Locus* Sanchez in conſil. moral. *ab errore Typographi purgatus.*
70. *Appellatio extraiudicialis, vtrùm interrumpat triennalem pacificam poſſeſſionem.*
71. *In beneficialibus appellatio extraiudicialis habet vim citationis: & de appellatione extraiudiciali. Remiſſiuè.*
72. *Titulus coloratus quis dicatur in materia regulæ de triennali.*
73. *Maior tituli color requiritur in regula de triennali, quàm in actione ſpolij.*
74. *Titulus habitus à Vicario dicitur coloratus, quamuis de illius poteſtate non conſtet.*
75. *Intruſus quis multis modis dici poteſt. Remiſſiuè.*
76. *Ad effectum regulæ de triennali, intruſio tribus modis tantum locum habere poteſt.*
Primò, quando poſſeſſor non habet titulum verum, vel præſumptum.
Secundò, quando habet titulum ab eo, qui non habet poteſtatem conferendi.
Tertiò, quando quis habet titulum ſimoniâ reali infectum.

VAriæ ſæpiùs occurrunt quæſtiones circa materiam triennalis, vel annalis poſſeſſionis: pro quarum determinatione, vt ordine procedamus, & præcipua quæ ſæpius in facto occurrunt capita dilucidè exponamus: quædam in primis præmittenda ſunt.

Primò igitur ſciendum eſt, tria tempora in materia poſſeſſionis beneficiorum conſiderari poſſe: Primum eſt decennij; ſecundum, anni; tertium, trienníj.

Quod attinet ad tempus decennij; certum eſt poſ- 1.
ſeſſionem decennalem habere vim tituli, niſi de intruſione conſtet: quia ſcientia & tolerantia Superiorum habet præſumptionem tituli: nec cogitur quis poſt tanti temporis ſpatium, exhibere titulum ſuum: *cap. Ordinarij. de offic. Ordin. in 6.* Innocen. & Panormit. *in cap. illud. de præſumpt.* Dixi, *niſi de intruſione conſtet.* Quia beneficium ſine canonica inſtitutione obtineri nequit: *cap. 1. de reg. iur. in 6.*
† Intruſus autem dicitur fur, & nunquam præſcri- 2.
bit: *cap. dudum. 2. de elect. cap. cum qui. de præben. in 6.* Franciſc. Marc. *lib. 1. quæſt. 197. & lib. 2. quæſtione 659.*

Et ſuper hac decennali poſſeſſione habetur quæ- 3.
dam vulgata allegatio Lapi, antiqui Doctoris; quæ eſt 89. cuius hæc eſt ſumma ſententia: Impetrantem beneficium non teneri iuſtificare titulum ſui prædeceſſoris, per cuius obitum vacauit; ſed ſatis eſſe quòd probet prædeceſſorem, beneficium illud longo
tempore poſſediſſe: † dummodò tamen poſſeſſio 4.
fuerit pacifica. Rot. *deciſ. 599. num. 4. part. 4. recent. tom. 2.* poſt Puteum *deciſ. 411. lib. 2. in nouis:* & quòd communi opinione exiſtimabatur illum habere ius, & poſſeſſionem in illo beneficio.

Longum autem tempus olim dicebatur eſſe decem 5.
annorum: hodie verò decennium iſtud redactum eſt ad triennium, propter regulam de triennali quæ
poſtea ſuperuenit; de qua paulò poſt agemus: † Ra- 6.
tione cuius temporis lapſus, non ſolùm præſumitur titulus prædeceſſoris; ſed etiam habilitas ipſius; veluti clericatus, ſi is communi reputatione habilis exiſtimabatur. Rot. *in nouis, deciſ. 2. de filiis presbit.* & notauit ad illam deciſ. Theodos. Rub. *in ſuis ſingularib. ad deciſ. Rotæ, ad dictam deciſ. 2. fol. 570.*

Ceſſante autem iſta temporis diuturnitate, titulus 7.
prædeceſſoris eſſet producendus, ſi collitigans titulum & poſſeſſionem anteriorem alterius produceret: quia fieri non poteſt, vt non vitioſa præſumatur & abſque titulo poſſeſſio prædeceſſoris; cùm de alterius præcedente titulo, & poſſeſſione apparet. Cod. Fabrian. *lib. 1. tit. 3. definit. 15. de ſacroſanct. Eccleſ.* & benè explicat Ricc. *in prax. aur. variar. reſol. cap. 327. per totum.*

Cuius allegationis Lapi 89. integram materiam 8.
copioſè explicat Mareſcot. *lib. 1. variar. reſol. cap. 41. per tot.* ad quem omninò recurrendum erit, dum caſus occurret.

Notandum tamen eſt deciſionem illam Senatus 9.
Sabaudiæ relatam per Fabr. *in Cod. d. definit. 15. ſub*

tit. de ſacroſanct. Eccleſ. tunc demum habere lo-
cum, quando aduerſarius vult probare prædeceſſo-
rem noui huius impetrantis, non fuiſſe trienna-
lem; vel non fuiſſe habitum pro vero, & legitimo
beneficij poſſeſſore: ſecus ſi probare vellet non titu-
lum authoris, ſeu titulum eius infectum: quia talis
probatio non eſſet recipienda; vt ipſemet Lapus aſ-
ſerit *d. allegat.* 8. *ſub num.* 16. *verſic. nec obſtat.* Ra-
tio eſt, quia poteſt eſſe quòd habuerit alium melio-
10. rem titulum: † Nam iſta allegatio tantæ eſt effica-
ciæ, vt faciat præſumi in prædeceſſore meliorem
quemcumque alium titulum, ſi quis ſit in toto mun-
do: Mohedan. *deciſ.* 15. *de cauſa poſſeſſ. & propriet.*
numer. 2. Rot. apud Lodouiſ. *deciſ.* 37. *numer.* 9.
11. Burat. *deciſ.* 249. *numer.* 12. † Vnde ex ſolo lapſu
triennij, reſignatio præſumitur publicata. Burat.
deciſ. 263. *numer.* 8. Pariſ. *de reſignat. libr.* 11. *quæ-
ſtion.* 14. *numer.* 26. quia non eſt veriſimile, quòd ſi
reſignatarius non publicaſſet, tanto tempore fuiſſet
in illo beneficio toleratus.

12. Quæ præſumptio tituli validi non tollitur per
probationem tituli infecti, ſtante curſu longi tem-
poris. Creſcent. *deciſ. vltim. de probat.* Gomes. *ad
regul. de triennal. quæſt.* 10. Rot. *deciſ.* 49. *num.* 5.
13. *part.* 5. *recent.* † Niſi tamen probaretur, quòd is
qui poſſidebat, non ſuo ſed alieno nomine poſſideret.
Mareſcot. *d. lib.* 1. *variar. reſol. cap.* 41. *num.* 75.

14. Differt iſta præſumptio à regula Cancellariæ de
triennali: quia in triennali, tempus trium annorum
conſideratur de tempore moderni poſſeſſoris bene-
ficij: ſed in allegatione Lapi 89. triennium inſpici-
tur tempore quo prædeceſſor moderni iſtius poſſeſ-
15. ſoris, beneficium de quo agitur obtinuit: † ad effe-
ctum, vt modernus iſte poſſeſſor non teneatur pro-
bare titulum ſui prædeceſſoris: vt bene Mohed. *d.
deciſ.* 15. *de cauſa poſſeſſ. & propriet. numer.* 3. *in
fine.*

16. Secundum tempus quod in hac materia conſide-
ratur, eſt tempus vnius anni; ratione cuius edita fuit
regula Cancellar. *de annali poſſeſſ.* quæ duo continet
capita: priùs, vt impetrans beneficium ab alio per
annum pacificè poſſeſſum, teneatur exprimere no-
men, gradum & nobilitatem poſſeſſoris, & quot
annis illud beneficium poſſederit, & cauſam ſpecifi-
cam & determinatam, propter quam conſtare poſſit
quòd poſſeſſori nullum ius competat in beneficio
17. impetrato. † Et huic regulæ, quoad hanc primam
partem, ſolet derogari per ſummum Pontificem; nec
non etiam in Legatione: vt docet experientia, &
18. tradit Ludouiſ. *deciſ.* 213. *num.* 1. † Et talis dero-
gatio debet eſſe ſpecialis: Seraph. *deciſ.* 983. *num.* 8.
vbi dicitur non ſufficere, quòd in ſupplicatione fiat
mentio annalis poſſeſſionis, niſi illius expreſſa acce-
19. dat derogatio. † Quamuis huiuſmodi derogatio non
attendatur, ſi principalis gratia ſit nulla. Puteus,
deciſ. 91. *lib.* 2.

20. Poſteriori parte dictæ regulæ de annali mandatur,
quòd impetrans, poſſeſſorem intra ſpatium ſex men-
ſium citari curet, cauſámque ex tunc deſuper intra
annum definitiuè terminari faciat. Huic ſecundæ
21. parti non derogatur: † ſed facilè temporis concedi-
tur prorogatio. Gratian. *diſcep. forens.* 574. *num.* 23.
22. † Imò quando nulla fuit temporis prorogatio ob-
tenta, tempus anni non currit, ſi de legitimo impedi-
mento doceatur. Ludouiſ. *deciſ.* 532. *n.* 4. quidquid
in contrariũ concludat Gratian. *d. cap.* 574. *num.* 21. eâ
motus ratione, quia impedimentum facilè remoueri
potuit, per impetrationem prorogationis. Siquidem
contrarium verius eſt, vt ſcilicet ſtante legitimo im-
pedimento, tempus anni non currat. Rot. *deciſ.* 708.
num. 1. & *per totam*, *part.* 4. *diuerſor. & deciſ.* 601.
eadem part. 4. † ita vt nec requiratur aliqua prote- 23.
ſtatio ſuper impedimento, maximè ſi tale impedi-
mentum proueniat ex facto aduerſarij. Ricc. *collect.*
3181. Adden. ad Ludouiſ. *deciſ.* 532. *num.* 6. † vbi 24.
additur *num.* 7. quòd iſte annus incipit à die executæ
citationis. † In Gallia tamen, eſſet neceſſaria intima- 25.
tio, propter verba clara decreti *de pacific. poſſeſſ. in
Concord.* Et de materia huius regulæ, habentur etiam
aliqua per eoſdem Adden. *ad deciſ.* 213. Ludouiſ.
num. 4. *& ſeq.* † Vbi dicitur, quòd ad effectum re- 26.
gulæ de annali, ſufficit lis ſuper executione littera-
rum, ad fines poſſeſſorij adipiſcendi, quod admix-
tam habet cauſam proprietatis: & quòd iſta regula
exigat expeditionem cauſæ fieri intra annum in pe-
titorio. † Si tamen aduerſarius ſuſpendiſſet petito- 27.
rium, totum illud tempus diſputationis poſſeſſorij,
ab anni curſu deducendum eſt, Creſcen. *deciſ.* 10.
de cauſ. poſſeſſ. & propriet. † Porrò hæc regula locum 28.
habet in quocumque impetrante; ſiue per obitum,
ſiue per reſignationem, ſiue alio quocumque modo
expreſſo. Creſcen. *deciſ.* 11. *de cauſ. poſſeſſ. & pro-
priet.* & Cokier. *ad regul.* 34. *de annal. poſſeſſor.
num.* 66.

Item locum habet regula de annali, & lis expe- 29.
diri debet intra annum, etiamſi beneficium fue-
rit impetratum ex cauſa ſimoniæ: adeo vt non li-
ceat poſtea variare, & ad alium modum vacationis
confugere: quia hoc eſſet contra regulam. Gratian.
diſcept. 574. *numer.* 25.

Differunt regulæ de annali, & de triennali, in 30.
multis: ſed præcipuè in eo quòd regula de annali
non impedit ortum actionis; ſed actionem natam
perimit, ſi intra tempus intentata, ac deinde intra
annum terminata non fuerit. At verò regula de
triennali impedit ortum actionis; & omnem mo-
leſtiam, quæ aduersùs poſſeſſorem moueri poſſet,
excludit. Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *quæſt.* 53. *num.* 3.
& hæc eſt præcipua differentia, quamuis plures alias
ibidem Lotter. afferat.

Alia etiam notari poteſt intra annalem, & trien- 31.
nalem differentia: quia vt poſſeſſor iuuetur annali,
non exigitur titulus: ſed vt iuuetur triennali, omnino
neceſſarius eſt titulus, íſque coloratus. Seraph. *deciſ.*
1060. *num.* 7. & 8. *& deciſ.* 1068. *num.* 2. † quia 32.
regula de annali contenta eſt ſola poſſeſſione facti:
ideo concludit illi regulæ locum eſſe; etiamſi quis
fuerit intruſus in beneficio reſeruato: optimè expli-
cat Cod. Fabr. *lib.* 1. *tit.* 2. *definit.* 15.

Hæc tamen regula de annali locum non habet, in 33.
præiudicium inſtitutionis faciendæ ad præſentatio-
nem veri patroni: Seraph. *deciſ.* 285. *num.* 6. Rot.
deciſ. 796. *num.* 3. *lib.* 3. *part.* 3. *diuerſ.*

Nec ſimiliter locus eſt huic regulæ de annali, ſi 34.
conſtet de non titulo authoris: vt tradit Pariſ. *de
reſignat. lib.* 3. *quæſt.* 5. *num.* 7. † dummodò tamen 35.
de non titulo conſtet clarè, & euidenter; nempe per
confeſſionem partis, vel per rem iudicatam. Se-
raph. *deciſ.* 983. *num.* 2. plura de annali Ricc. *col-
lect.* 2394.

Tertium eſt tempus triennij, de quo in regula 35. 36.
de triennali poſſeſſ. quæ vult, quòd ſi quis beneficium
per triennium pacificè poſſederit, ex collatione il-
lius qui ius conferendi, habet, & non fuerit in eo
intruſus, nec illud ſimoniacè obtinuerit; & benefi-
cium non ſit reſeruatum reſeruatione in corpore iu-
ris clauſa; non poteſt ampliùs moleſtari, & impetra-
tiones de tali beneficio factæ ſunt nullæ: ex quibus
apertè

apertè conſtat quæ ſit differentia poſſeſſionis anna-
lis, triennalis, & decennalis: vt ſupra oſtendimus
num. 14. 30. & 31.

37. Colligitur & ſecundò, quæ ſint neceſſaria vt huic
regulæ locus ſit; nempe pacifica poſſeſſio per trien-
nium, & titulus coloratus. Burat. deciſ. 39. nu-
mer. 9.

38. Vnde ſi de fructibus beneficij reſponſum fuerit
exiſtenti in ætate ſex annorum, cum decreto quòd
dum eſſet legitimæ ætatis, illi fieret collatio; non
poteſt iuuari hac regula: cùm in eo deficiant duo
eius requiſita; videlicet titulus, & poſſeſſio: quia
infans vtriuſque incapax eſt. Rot. deciſ. 531. num. 4.
part. 2. recent.

39. Similiter hæc regula non iuuat non graduatum
obtinentem beneficium in villa murata, in Gallia,
propter edictum Regis: cùm non habeat titulum co-
loratum. Ita iudicatum fuit in Senatu Tholoſano,
teſte Maynard. lib. 1. cap. 56.

40. Idem dicendum eſt, ſi notoriè conſtet titulum
poſſeſſoris triennalis eſſe vitioſum: vnde meliùs eſt
titulum non producere, quando ex illius inſpectione
41. conſtat de vitio: Cod. Fabr. lib. 1. tit. 2. definit. 5. †
ſufficit igitur allegare poſſeſſionem cum titulo colo-
rato, abſque alterius tituli exhibitione: quia colora-
ta poſſeſſio ſufficit ad obtinendum in poſſeſſorio.
Intelligitur autem poſſeſſio colorata, ſi beneficium
collatum ſit ab eo, qui conferendi poteſtatem habet;
42. non ab alio: vt ibidem, Fab. num. 2. † Dixi, de titulo
vitioſo; nam ſi ſolus titulus eſſet nullus, & inualidus,
illius productio non obſtaret: aliud enim eſt titulum
eſſe nullum, aliud eſſe vitioſum: vt ibi notat Faber,
43. num. 3. † nam in triennali non eſt neceſſaria proba-
tio veri tituli, ſed ſufficit poſſeſſio colorata ex titu-
lo colorato: tunc enim poſſeſſor triennalis poteſt
allegare diſpenſationem, & alium quemcumque me-
liorem titulum de mundo, Mantic. deciſ. 50. num. 10.
44. † dummodò fuerit pacificus per triennium: ſecùs ſi
non fuiſſet pacificus: vt ibi per eum. Marius An-
45. thonin. lib. 1. variar. reſol. cap. 87. num. 1. † niſi
tamen ex aduerſo probetur negatiua, videlicet quòd
nulla adfuit diſpenſatio: ſed hæc difficilè probari
46. poteſt. Ludouiſ. deciſ. 242. num. 6. † Vnde remanet
præſumptio tituli validi, licèt conſtet de titulo in-
ualido, non tamen vitioſo: vt ex Cod. Fabrian. di-
ctum eſt. Ludouiſ. deciſ. 37. num. 9. Caſſad. deciſ. 3.
de cauſ. poſſeſſ. & propriet.

47. Et quamuis Sanch. in conſil. moral. cap. 1. dubit.
25. num. 2. exiſtimet regulam de triennali non tueri
malæ fidei poſſeſſorem; tamen contrarium verius
eſt: quia in hac materia, bona vel mala fides non at-
tenditur. Rot. deciſ. 765. num. 4. part. 3. lib. 3. diuerſ.
Burat. deciſ. 280. num. 8.

48. Quamuis etiam aliqui exiſtimauerint, hanc re-
gulam de triennali non obſtare in petitorio; ſed
tantùm in poſſeſſorio: Cokier ad regul. de trien-
nal. 35. numer. 18. tamen contrarium verius eſt, &
per Rotam Romanam obſeruatum; nempe trienna-
lem obtinere debere tam in petitorio, quàm in poſ-
ſeſſorio. Caſſador. deciſ. 5. numer. 5. de reſtitut. ſpo-
liat. Rebuf. de pacif. poſſeſſ. num. 25. Rot. apud
Burat. deciſ. 280. num. 1.

49. Quod autem mox dicebamus num. 44. ex Mantic.
deciſ. 50. num. 10. non ita ſimpliciter eſt intelligen-
dum; ſed tunc duntaxat locum habet, quando ver-
ſamur in caſu in quo Papa facilè diſpenſare ſolet:
nam ſi difficilis eſſet diſpenſatio, non eſſet præſu-
menda ex curſu cuiuſcumque etiam longiſſimi tem-
poris. Gratian. diſcep. for. cap. 397. num. 41. Menoch.
lib. 3. præſumpt. 132. numer. 73. verſic. cæterum &
num. 75. Maſcard. de probat. concluſ. 533. numer. 7.
8. & 9.

Vtrùm autem hæc regula triennalis, ſiue decre- 50.
tum de pacificis poſſeſſoribus iuuet eum, qui ex ſuis
prouiſionibus tenebatur profiteri, dum ipſi collatum
fuit beneficium regulare; & tamen intra tempus
profeſſionem non emiſit? Videtur dicendum affir-
matiuè. † Quia regula iſta ſiue decretum, iuuat non 51.
promotum intra annum, vel non graduatum; dum-
modò tamen ante impetrationem promotus, vel
graduatus fuerit. Maynard. libr. 1. cap. 55. etiamſi
ex lege fundationis promoueri teneretur: vt de-
ciſum fuiſſe teſtatur Louet. litter. B. in addit.
numer. 4. ergo pari modo iuuare poterit non pro-
feſſum.

Sed tamen contrarium verius eſt, quando in pro- 52.
uiſionibus fuit expreſſum, quòd intra certum tem-
pus profeſſionem expreſſam emittere teneretur; aliàs
quòd gratia ſit nulla. Quia † tota gratia inficitur, 53.
& ad nihilum redigitur propter illud decretum ir-
ritans, quod inficit non ſolùm titulum, ſed e-
tiam poſſeſſionem. Rot. deciſ. 41. numer. 9. in fin.
part. 1. recent. cap. ſi eo tempore. de electione. in 6.
Rot. deciſ. 62. numer. 6. part. 6. nec non, deciſ. 24.
numer. 5. part. 2. diuerſorum. Lotter. de re benef. lib.
2. quæſtion. 46. numer. 70. & 71. Mart. de clauſ.
part. 1. cap. 255. numer. 8. † Et ita poſt longam di- 54.
ſputationem, quòd decretum de pacificis, hoc caſu
non ſuffragetur determinat Pelens, action. forens.
lib. 1. cap. 34. in fin. verſic. A ce dernier point.

Neque obſtant quæ opponuntur de non promoto, 55.
vel non graduato. Quia non habent locum quando
quis promoueri, vel graduari iuſſus eſſet intra certum
tempus, cum clauſula decreti irritantis, quòd aliàs
gratia eſſet nulla: cùm etiam ſi quis per ſententiam
promoueri iuſſus eſſet, & non paruiſſet; non eſſet
tutus triennali poſſeſſione, etiamſi poſt iuſſum de
promouendo, per triennium poſſediſſet; ſi negatiua
illa non promotionis fuiſſet probata, nec non nega-
tiua non obtentæ diſpenſationis: nam lapſo poſt
iuſſum triennio, præſumitur diſpenſatio niſi contra-
rium probetur. Cod. Fabrian. lib. 1. tit. de ſacro-
ſanct. Eccleſ. definit. 90. Concluditur ergo non pro-
feſſum, qui tamen profiteri iuſſus eſt, per reſcri-
ptum conceſſionis beneficij cum clauſula, quòd
aliàs gratia ſit nulla, non iuuari poſſeſſione trien-
nali.

Sicut videmus fuiſſe deciſum in ſimili caſu, quòd 56.
obtinens duo beneficia curata, & per conſequens in-
compatibilia, non iuuatur triennali; imo quod plus
eſt, nec decennali poſſeſſione. Marius Anthonin.
lib. 1. variar. reſol. cap. 90. per totum.

Quid dicendum eſt de ſimoniaco, vtrùm iuuetur 57.
triennali poſſeſſione? Reſpondendum eſt non iuuari:
vt expreſsè dicitur in illa regula Cancell. ibi, abſque
ſimoniaco ingreſſu. † Sed dubium eſt, vtrùm hoc in- 58.
telligendum ſit de ſimonia reali, an verò etiam
locum habeat in pura conuentionali, quando
ſcilicet partes remanſerunt in nudis terminis con-
uentionis; ſed nulla interuenit traditio pecuniæ,
vel rei temporalis? Cokier. ad regul. 35. dubi-
tare videtur: † ſed verius exiſtimo, non nocere 59.
triennali, putam ſimoniam conuentionalem nondùm
executioni demandatam per expeditionem pecuniæ,
vel alterius rei temporalis; cùm nondū ſit completum
delictum: per ea quæ tradidimus ſuperius cap. 19.
num. 3. quibus addo Petrum Gregor. inſtitut. iuris be-
nef. cap. 26. numer. 1. Atque ita deciſum fuit per has

rationes in Senatu Tholoſano apod Maynard. *lib*, 5. *cap.* 58.

60. Præterea, quia in dicta regula de triennali, excipiuntur beneficia reſeruata, reſeruatione in corpore iuris clauſa; quæritur vtrùm poſſeſſio pacifica triennalis, ſuffragetur poſſidentibus beneficia alio modo reſeruata? Reſpondetur quoſcumque beneficiorum reſeruatorum poſſeſſores iuuari triennali: quamuis illa beneficia ſint reſeruata, dummodo non ſint reſeruata reſeruatione clauſa in corpore iuris: vt dicunt omnes de dicta regula tractantes. 61. † Atqui reſeruatio in corpore iuris clauſa, vnica eſt quæ continetur in *cap.* 2. *de præbendis in* 6. nempe quando agitur de beneficiis vacantibus per obitum in curia S. D. N. Papæ, Gratian. *diſcept. forenſ.* 574. *numer.* 18. Cokier, *ad dict. regul. de triennal. numer.* 69.

62. Rurſus notandum eſt triennali locum non eſſe, quando quis poſſedit Eccleſiam alteri vnitam: quia Eccleſia vnita non eſt ampliùs beneficium, ſed amittit titulum beneficij, & eſt veluti prædium Eccleſiæ, cui facta fuit vnio. Rot. *deciſ.* 410. *numer.* 5. *part.* 1. *recent. & deciſ.* 313. *part.* 2. *etiam in recent.* Caualer. *deciſ.* 202. *num.* 4.

63. Denique ſciendum eſt iſtud decretum in Gallia prodeſſe, etiam aduersùs Regaliſtas; ſi per trium annorum ſpatium negligentes fuerint in vtendo iure ſuo; neque intra illud tempus, egerint contra poſſeſſorem beneficij: vt deciſum teſtatur Louet. *litter. V.* & ibi addit. *in fin.* Videri tamen poterit Peleus *action. forenſ. lib.* 1. *action.* 18.

64. Sed omiſſis pluribus aliis quæſtionibus, quas afferunt DD. dictum decretum ſeu regulam *de pacif. poſſeſſ.* explicantes, veluti Rebuf. Gomes. Cokier, & alij, nec non Sanch. *in conſil. moral. lib.* 2. *cap.* 1. *dubit.* 20. *& ſeq. vſque ad* 35. Ricc. *collect.* 2077. *&* 2095.

Duo ſuperſunt breuiter examinanda: primò, quomodo intelligenda ſit poſſeſſio pacifica in hac materia requiſita? Secundò, quomodo titulus coloratus.

65. Quod ad primum attinet: vt quis dicatur pacificus poſſeſſor, neceſſe eſt vt nullam habuerit controuerſiam in iudicio, nec extra iudicium. Burat. *deciſ.* 699. *numer.* 2. Si tamen turbatio, ſeu contradictio extraiudicialis non fuerit continuata, non excluditur exceptio triennalis poſſeſſionis. Burat. *deciſ.* 622. *num.* 8.

66. Iudicialis verò contradictio, vt noceat vel interrumpat; neceſſe eſt vt ſit ſuper titulo, vel poſſeſſione, vel fructuum perceptione. Buratus, *deciſ.* 585. 67. *num.* 5. *&* 699. *num.* 3. † Nec nocet ſola impetratio per aduerſarium facta, ſed eâ non obſtante, ſemper currit tempus triennalis poſſeſſionis, niſi præterea citatio interuenerit. Burat. *deciſ.* 585. *num.* 3.

68. Turbationes autem per tertium illatæ, vel lis cum tertio agitata, non impediunt curſum triennalis quoad alios, qui non ſunt in lite: Rebuf. *de pacif. poſſeſſ. numer.* 200. Rot. *deciſ.* 377. *numer.* 4. 69. *part.* 3. *recent.* Burat. *dict. deciſ.* 585. *num.* 6. † Sanch. *in conſil. moralib. dict. lib.* 2. *cap.* 1. *dubio* 27. *numer.* 11. *in* 9. *concluſ.* Vbi notandum eſt dictionem *Non* iungendam eſſe præcedentibus, & regulam apponendam eſſe poſt dictionem *Non*; hoc pacto: *Si litiget quis aduersùs vnum poſt triennium, & aduerſus alios non; dicetur pacificus quoad alios:* cùm ibi Sanchez ſequatur opinionem Rebuffi, *dict. numer.* 200. *aliàs* 165. & Gloſſæ *ad pragmat. ſanctiones in tit. de pacif. poſſeſſ. in verb. terminorum.* qui aſſerunt interruptionem triennij nocere tantùm quoad perſonam interrumpentis, nec tertium ex ea ſe iuuare poſſe.

70. Sed vtrùm appellatio ſola extraiudicialis triennium interrumpat? Reſpondetur interrumpere, ſi parti fuerit intimata: Gomeſ. *ad d. Regul. de trienn. quæſt.* 54. Sanch. *d. dubio* 27. *num.* 12. 71. † Ratio eſt, quia in beneficialibus appellatio extraiudicialis habet vim citationis. Franc. *in c. bonæ memoriæ.* 51. *n.* 18. *de appellat.* & Dixi *in tract. de præuent. iudiciali cap.* 32. *num.* 13. maximè ſtante intimatione facta parti, qualiter fuit extraiudicialiter appellatum vt dixi *ibi, num.* 18.

72. Quod attinet ad ſecundam, nempe ad titulum coloratum: dicitur in hac materia titulus coloratus, qui conceſſus fuit ab habente conferendi poteſtatē: Ricc. *collect.* 2804. Franciſc. Steph. *deciſ. Aquens.* 78. *num.* 7. 73. † Aliquid etiam idem Ricc. *collect.* 3173. vbi oſtendit maiorem tituli colorem requiri in materia triennalis, quàm in actione ſpolij: 74. † Vnde titulus habitus à Vicario dicitur coloratus, etiamſi de eius poteſtate non conſtet. Rot. *deciſ.* 119. *num.* 6. *part.* 1. *recent.*

75. Vltimo loco hoc ſingulariter aduertendum eſt, quòd licèt intruſio in iure variè conſiderari poſſit; prout ad longum explicat Ricc. *in prax. aur. reſol.* 224. & alibi diximus: 76. † Tamen ad effectum regulæ de triennali, tribus tantùm modis quis dicitur intruſus: primò, quando non habet titulum verum, vel præſumptum: ſecundò, ſi habet quidem titulum, ſed non ab eo qui habet poteſtatem conferendi: tertiò, quando quis habet titulum ſimoniacè, (id eſt ſimoniâ reali vt ſupra *numer.* 58. obtentum) aut eſt prouiſus de beneficio reſeruato reſeruatione in corpore iuris clauſa, nempe iuxta *caput* 2. *de præbend. in* 6. vt ſupra *numer.* 61. oſtenſum eſt.

CAPVT LXXXVI.

De electione nulliter facta tempore peſtis per tres canonicos Eccleſiæ collegiatæ, cui ius eligendi competebat intra ciuitatem peſte infectam; ad quam propterea abſentes tutum acceſſum non habebant: Et obiter multa de peſte quoad reſidentiam, adminiſtrationem ſacramentorum, & alia ſpiritualia.

SVMMARIVM.

1. *Electio non capitulariter facta, omnibúſque non vocatis, nulla eſt.*
2. *Tres canonici poſſunt procedere ad electionem in defectum aliorum, dummodo alij non fuerint contempti, ſed legitimè citati.*
3. *Dum in electionibus requiritur maior pars: illa numeratur non reſpectu præſentium duntaxat; ſed reſpectu totius capituli.*
4. *Intellige tamen, vt totum capitulum componatur de illis, qui volunt, poſſunt & debent adeſſe, non autem de his qui nolunt, non debent, vel non poſſunt adeſſe.*
5. *Quando locus in quo celebrari debet electio eſt ſuſpectus, canonici exiſtentes in loco ſuſpecto,*

Digitized by Google

ſte, tenentur accedere ad locum, in quo omnes alij tutò poſſint interuenire. Intellige vt infra. num.22.

6. *Anno* 1629. *&* 1630. *dum peſtis graſſabatur Aueniene; electiones, & magni ponderis deliberationes fiebant extra ciuitatem in loco vicino.*

7. *Ripa compoſuit tractatum de peſte, pro ciuitate Aueníonenſi.*

8. *Tempore peſtis electio, quæ alioqui fieri debuiſſet in Eccleſia, fieri poteſt alio in loco.*

9. *Electio ſyndici vniuerſitatis intra Eccleſiam valida eſt, ſecundùm aliquos; ſed multò ſecurior eſt ibidem facta, ob peſtis neceſſitatem.*

10. *Tempore peſtis licet hoſpitari, & conuiuari intra Eccleſiam.*

11. *Electio tempore peſtis fieri poteſt in alio loco, quàm conſueto; dummodo locus ſit idoneus.*

12. *Nemo inuitus ad locum peſte infectum accedere cogendus eſt.*

13. *Peſtis excuſat beneficiatum à reſidentia.*

14. *Item excuſat à contumacia.*

15. *Item peſtis excuſat à lapſu fatalium.*

16. *In omnem euentum, datur reſtitutio aduersùs fatalia lapſa tempore peſtis.*

17. *Parochus poteſt recedere tempore peſtis, dummodò parochia inſeruiat per ſubſtitutum idoneum.*

18. *Tempore peſtis ſacramenta potiùs, & priùs infirmis dari debent, quàm aliis de peſte non ſuſpectis: & ſi ſit timor infectionis, debent dari per alios ſanus, & per alios ægrotantibus: & ſi opus ſit, per ſimplicem præsbiterum, cui danda eſt licentia.*

19. *Peſtis excuſat à non publicatione reſignationis.*

20. *Abſentia cauſa peſtis eſt iuſta, & facit vt abſenti detur reſtitutio, aut quòd ipſo iure ſeruetur illaſus.*

21. *Citatus ad locum peſtiferum non tenetur comparere, ad effectum procedendi ad electionem.*

22. *Quando canonici qui remanſerunt in ciuitate peſtifera ſunt in maiori numero, poſſunt procedere ad electionem; nec tenentur accedere ad eos qui aufugerunt: ſecùs eſt, ſi ſint in minori numero.*

23. *Quando canonici ſunt abſentes propter peſtem, conuocandi ſunt per eum, qui illos conuocare ſolitus eſt: & in eius defectum, per maiorem de capitulo.*

24. *Conuocatio ad capitulum tempore peſtis facta, ſtatim poſt ſonum campanæ, nullo dato temporis interuallo, & portis ciuitatis clauſis, nulla eſt ad effectum electionis.*

25. *Citatio ad fines electionis debet fieri ad locum, ad quem pateat acceſſus, iſque tutus.*

26. *Citatio ad electionem debet fieri dato abſentibus congruo temporis interuallo, vt ad locum capitularem poſſint venire.*

VAcante canonicatu per obitum vltimi illius poſſeſſoris, capitulum cui ius eligendi competebat, proceſſit ad electionem; ſubſequutâ etiam inſtitutione, ſeu collatione dicti canonicatus: cui capitulo tres duntaxat canonici interfuerunt, cæteris propter metum peſtiferæ contagionis abſentibus, citatis tamen ad ſonum campanæ, vt moris eſt: verùm canonici poſt finitam contagionem redeuntes, ad nouam electionem capitulo legitimè congregato proceſſerunt: vnde diſputatum fuit de vtriuſque electionis validitate.

Reſpondi electionem, & collationem primo loco 1.
factam vitio nullitatis ſubiacere; præſertim reclamante capitulo, & canonicis abſentibus reclamantibus; & contemptum ſui proſequi volentibus. Electio ſiquidem non valet, niſi vocatis omnibus, qui in electione votum habere poſſunt: *cap. quod ſicut. & cap. quia propter. de elect.* hoc autem in caſu, vocati non fuerunt abſentes, nec electio fuit capitulariter facta: & per conſequens, nulla eſt.

Quòd electio non fuerit capitulariter facta, patet: 2.
quia licèt tres canonici poſſint conſtituere capitulum, in defectum aliorum; *cap. 1. de elect.* cum ibi notatis; tamen hoc intelligitur dūmodò alij contem-
pti non fuerint, ſed legitimè citati. † Maior quippe 3.
numerus eligentium, qui in electione concurrere debet, non intelligitur reſpectu præſentium: ſed reſpectu totius capituli, & aliorum omnium qui habebant poteſtatem eligendi, ſeu conferendi: *cap. Eccleſia noſtra* 48. *in verb. licet maiorem partem.*
& ibi Abbas, *num.* 4. & alij *extr. de elect.* † Quod 4.
tamen non procedit, quando ſoli preſentes ſunt capaces voti; veluti ſi alij ſunt tales qui votum dare non poſſint, vel nolint, aut legitimè vocati non compareant: & in ſumma, hoc debet intelligi de illis qui debent, volunt, & poſſunt capitulo intereſſe: vt bene dicit Mirand. *in manual. prælat. regul. tom.* 2. *quæſt.*23. *artic.* 27. *in* 2. *concluſione.*

Quòd autem citatio abſentium legitimè facta non 5.
fuerit, patet: cùm fuerit facta in loco, & ad locum peſtiferæ contagionis lue infectum; ad quem canonici abſentes ſine periculo vitæ accedere non poterant: ideo domini Canonici præſentes, tenebātur accedere ad locum aliquem omnis periculi, & ſuſpicionis immunem; cùm ipſi eſſent in minori numero, & qui
receſſerant in maiori. † Sicut & Nos obſeruabamus 6.
anno 1629. & 1630. dum ciuitas hæc Auenionenſis peſte laboraret, in qua Superiorum iuſſu, propter officium publicum quod exercebamus, reſidere non ſine vitæ periculo cogebamur: electiones enim, & maioris ponderis deliberationes fiebant in loco Montis Faueſij vicino ciuitati, ad quem omnes Conſiliarij vocabantur & accedebant votum dantes, ſegregatis tamen ciuitatem illo tempore inhabitanti-
bus, ab illis qui receſſerant. † Et ita in materia ele- 7.
ctionis faciendum eſſe tradit Rip. *in tract. de peſte,* (quem occaſione contagioſi morbi, in eadem ciuitate graſſantis, tempore ſuo compoſuit:) *in prima parte 2. partis princip. de priuileg. contract. num.* 123.
† vbi dicit, quòd licèt regulariter electio debeat fieri 8.
in Eccleſia, *cap. cum terra. cap. nobis. de elect.* tamen ſi vigeat peſtis, canonici qui aufugerunt, facere poſſunt electionem in alio loco: *cap. in nomine domini.*
23. *diſtinct.* † E conuerſo, licèt dubitari poſſit vtrùm 9.
electio ſyndici facta intra Eccleſiam, ſit valida; cùm intra ipſam de ſolis ſpiritualibus negotiis tractandum ſit: vt per Fuſc. *de viſitat. lib.* 1. *cap.* 28. *num.* 7. Gratian, *diſcep. forens. cap.* 655. *n.* 37. Et tamen Bald. *conſil.*478. *lib.*5. ac Tuſch. *in verb. Eccleſia concluſ.* 6. cenſuerunt conſtitutionem ſyndici vniuerſitatis intra Eccleſiam validam eſſe; etiam cum interpoſitione
decreti; cùm ſit voluntariæ iuriſdictionis: † ſed res 10.
caret difficultate tempore peſtis, propter neceſſitatem; cùm etiam liceat tempore peſtis hoſpitari, & conuiuari in Eccleſia, maximè campeſtri, Rip. *de peſte,* 1. *part.* 2. *partis princip. n.*126. *fol. mihi* 28. *verſ.*

Quod autem de electione in alio loco facien- 11.
da dictum eſt; intelligi debet, dummodò locus ſit aptus: vt dicit Ripp. *loc. citat. numer.* 123.

enim, Inquit, ſi fugitiui à ciuitate Auenionen-
ſi conuocarentur in Lombardiam, certè non tene-
rentur accedere.
12. Minus tenentur accedere ad locum peſte infectum,
ad quem nemo inuitus cogendus eſt intrare: The-
ſaur. iun. *lib.* 3. *quæſt.* 30. *num.* 13. quia talis coactio
eſſet contra ius gentium. Mart. *conſil.* 1. *per tot.* dixi
in *tractat. de Prauentione Iudicials, cap.* 9. *num.* 51.
13. Sicut aliàs videmus, quòd peſtis excuſat à reſi-
dentia. Barboſ. *in cap. relatum.* 4. *numer.* 8. *de clerie.*
14. *non reſident.* † Item peſtis excuſat à contumacia,
15. Menoch. *de arbitrar. caſu* 153. *num.* 10. † Item ex-
cuſat à pœna, & à curſu fatalium, & aliis multis
de quibus per Maſcard. *concluſ.* 20. *num.* 6. *per tot.*
16. † Et licèt fatalia currant tempore peſtis, tamen da-
tur reſtitutio aduersùs lapſum illorum. Sigiſm. Scacc.
de appellat. quæſt. 15. *numer.* 329.
17. Imò & ipſe Parochus poteſt recedere tempore pe-
ſtis, dummodo inſeruiat per ſubſtitutum idoneum;
ita quòd grex detrimentum non patiatur. Bonacin.
de obligat. & onerib. beneficiat. ad reſiden. diſput. 5.
punct. 5. *numer.* 3. & 4.
18. Quomodo autem adminiſtrari debeant Sacramen-
ta tam ſanis, quàm infirmis tempore peſtis; expli-
cat Sayr. *lib.* 1. *florum deciſ. caſ. conſcienc, tit.* 2. *de-
ciſ.* 39. Nempe vt priùs infectis, propter maius pe-
riculum; poſtea ſanis miniſtrentur: niſi ſit pericu-
lum infectionis: ſed ſi adſit periculum, licentia Sa-
cramenta miniſtrandi cuilibet ſimplici Sacerdoti
19. concedi debet. † Excuſat etiam peſtis à publicatio-
ne reſignationis, & à multis aliis de quibus Pariſ.
de reſignat. libr. 11. *quæſt.* 13. *numer.* 60. *& ſeq.*
20. Et abſentia cauſa peſtis eſt iuſta, & facit vt ab-
ſenti detur reſtitutio, aut ſaltem ipſo iure ſeruetur
illæſus: Oddo, *de reſtit. in integ. part.* 1. *quæſt.* 7. *à
num.* 94. *vſque ad* 100. & plura de abſentibus cauſa
peſtis habentur apud Neuizan. *conſil.* 51. *per tot.*
21. Redeundo igitur ad propoſitum noſtrum, cùm
peſtis excuſet à reſidentia, & à citatione: quia quis
non tenetur comparere in loco peſtifero: Tuſch. *lit-
ter. P. concluſ* 326. Gaill. *libr.* 1. *obſeruat.* 52. *num.*
11. illi qui remanſerunt in loco, non poſſunt citare
fugitiuos, nec eos arctare ad electionem: & ſic ci-
tatio facta non ſubſiſtit: & per conſequens electio
non valet.
Quod tamen non ita ſimpliciter intelligendum
22. eſt, ſed adhibenda eſt diſtinctio: nam aut abſentes
conſtituunt maiorem capituli partem, aut non: ſi non
conſtituunt maiorem partem capituli, vera eſt præ-
dicta deciſio: at è contra, ſi illi qui remanſerunt
in loco peſte infecto, maiorem capituli partem con-
ſtituant, ad eos ſpectat electio: vnde cùm in caſu
propoſito, maior pars capituli in ciuitate reman-
ſiſſet, non poterant intrinſeci citare forinſecos; ſed
illos in loco non ſuſpecto adire tenebantur: iuxta
doctrinam Innocentij *in cap. ex iniuncto. de non. oper.
nunciat*: Rip. *de peſte, dict.* 1. *parte* 2. *partis. num.*
23. 123. † Qui ſubdit quòd vbi canonici ſunt diſperſi
propter peſtem, is ad quem ſpectat conuocare capi-
tulum, vel aliàs maior de capitulo, illos conuocabit:
cap. 1. *de maioritate & obedient.*
24. Præmiſſis accedit quòd poſt emiſſum campanæ
ſonum, ad effectum capitulum congregandi; con-
feſtim nullâ datâ morâ congrui temporis, quo ab-
ſentes accedere poſſent; proceſſum fuit ad electio-
nem, ſeu collationem huius beneficij: imò ipſis
portis ciuitatis occluſis; ita vt qui erant in ſubur-
biis, aut alij abſentes intrare non potuiſſent, etiamſi
maximè voluiſſent: ex quo reſultat alia notoria nul-
25. litas electionis, & conuocationis capituli: † cùm
ad validitatem electionis, omnes conuocare neceſſe
ſit ad locum, in quo pateat acceſſus, iſque tutus.
Card. Tuſch. *litter. T. concluſ.* 460. *numer.* 10. † Et 26.
dari debeat abſentibus congrua dilatio ad comparen-
dum. Bertachin. *in tract. de Epiſcop. libr.* 1. *part.* 3.
num. 9.

CAPVT LXXXVII.

De concurſu prouiſionis Apoſtolicæ, cum prouiſione Ordinarij facta ad patroni laici præſentationem: quando prouiſus Apoſtolicus non fuit præſentatus à patrono, quamuis beneficium eſſet alioqui reſeruatum. Et quòd prouiſo ab Ordinario dentur remedia poſſeſſoria, ceſſante videlicet reſeruatione in beneficio, quod eſt de iure patronatus laicali. Item quòd vacatio dicatur conſumpta, & ceſſet reſeruatio ad effectum vt Ordinarius poſſit conferre, quando prouiſio Apoſtolica facta fuit, licèt inutiliter ob defectum poteſtatis: vel quando collatio non eſt nulla, ſed annullanda.

SVMMARIVM.

1. *Beneficia vacantia per adeptionem alterius incompatibilis, ſunt ſedis Apoſtolica reſeruata.*
2. *In beneficiis reſeruatis, Ordinarius qui confert ad præſentationem Patronorum laicorum; tantùm iuris habet, quantùm ſummus Pontifex: & illius litteræ ſunt ſine mora executioni demandandæ.*
3. *Amplia, vt hoc procedat etiam concurrente præſentatione alterius, qui non ſit verus patronus.*
4. *Reſeruationes omnes ceſſant, quando agitur de beneficio iuriſpatronatus laicalis.*
5. *Amplia, vt hoc procedat tam in reſeruatione expreſſa, quàm in tacita per appoſitionem manus.*
6. *Iuſpatronatus laicale vniuerſitatis, ſeu parochiæ ſufficienter probatur per Bullam fundationis.*
7. *Maximè quando agitur de parua vniuerſitate, & vbi adſunt Superiores potentes.*
8. *Quando dubitatur de exiſtentia iuriſpatronatus, non ſufficit quaſi poſſeſſio præſentandi.*
9. *Secùs eſt, quando conſtat de exiſtentia, ſed tantùm dubitatur de illius qualitate.*
10. *Iuſpatronatus probatur contra confitentem per illius confeſſionem.*
11 *Iuſpatronatus præſumitur laicale, quando laici ſunt in quaſi poſſeſſione præſentandi.*
12. *In materia iuriſpatronatus, multùm defertur aſſertioni Ordinarij, tanquam bene informati.*
13. *Etiamſi ageretur de iure patronatus mixto, tamen ceſſaret adhuc omnis reſeruatio.*
14. *Limita, niſi maior pars patronorum eſſet ex perſonis Eccleſiaſticis: tunc enim iudicaretur tanquam Eccleſiaſticum, & ſic non ceſſarent*

Digitized by Google

ceſſarent reſeruationes.

15. *Reſeruatio Apoſtolica ceſſat poſt prouiſionem effectum ſortitam, licèt prouiſus ſit inhabilis.*

16. *Si ex prouiſione prouiſus debeat eſſe actu Sacerdos, non poteſt huic qualitati derogari.*

17. *Papa poteſt ſine dubio derogare Concilio Trident. non ſolum expreſsè, ſed etiam tacitè; dummodo conſtet de mente illius quòd voluerit derogare.*

18. *Legatus, aut Vicelegatus non derogat Concilio Trident.*

19. *Prouiſio Apoſtolica, ſi ſit nulla ex defectu poteſtatis; per eam expirant reſeruationes.*

20. *Vacatione conſumpta, Ordinarius poteſt liberè conferre beneficium aliàs reſeruatum.*

21. *Vacatio non dicitur conſumpta per prouiſionem factam in* forma dignum, *niſi prouiſus examinatus & approbatus fuerit.*

22. *Per præſentationem factam de non Sacerdote, non dicitur conſumpta vacatio, nec expirat reſeruatio, ſi ex tenore fundationis requireretur quòd prouiſus eſſet actu celebrans.*

23. *Si prouiſio Apoſtolica ſit ipſo iure nulla & non indigeat declaratione; remanet antiquus vacandi modus, & non expirat reſeruatio.*

24. *Ratione vnionis, quæ nulla eſt à principio, remanet antiquus vacandi modus: ſecus eſt ſi vnio fuiſſet valida, & poſtea diſſolueretur.*

1. QVamuis generalis ſit regula, quòd beneficia
vacantia per aſſecutionem alterius incompati-
bilis ſint ſedi Apoſtolicæ reſeruata, vigore *Extraua-
gant. ad regimen. ſub tit. de prebend.* Gonzal. *ad re-
gul. 8. gloſſ. 51. num. 36.* Cui etiam reſeruationi ſuf-
fragari videtur conſtitutio Pauli V. facta 25. Fe-
bruarij ann. 1609. relata apud Garc. *de benef. part.
11. cap. 5. num. 64.* Tamen ſtantibus facti circum-
ſtantiis, canonicatus de quo agebatur inter prouiſum
ab Ordinario, & prouiſum à Vicelegato, non po-
terat prætendi quòd eſſet reſeruatus, ad effectum
impediendi immiſſionem petitam per prouiſum ab
Ordinario, ad præſentationem Operariorum patro-
2. norum laicorum dicti canonicatus. † Quia ſtante
præſentatione patronorum laicorum, Ordinarius
tantum ius habet, quantum ſummus Pontifex in be-
neficiis reſeruatis: & eadem reuerentia debetur lit-
teris Ordinarij, quæ litteris Apoſtolicis D. Argel. *de
acquirend. poſſeſſ. quæſtione 20. artic. 4. numer. 25.
& 26.* vbi dicit ita fuiſſe bis deciſum per Rotam Ro-
manam: & quòd ſtante præſentatione opportuna
patronorum habentium ius præſentandi, Ordinarius
habet tantùm iuris, quantùm Papa habet in reſer-
uatis: & ſic, omni morâ omiſsâ, concedi debet
3. immiſſio. † Vbi hoc ampliat *numer. 27.* vt lo-
cum habeat, etiamſi reperiatur alius præſentatus
ab eo, qui ſe prætendit compatronum; cùm
tamen ius præſentandi illi non competat: nam
eo non obſtante; prouiſus ab Ordinario ad præſen-
tationem veri patroni mittendus erit in poſſeſſio-
4. nem. † Et indubitatum eſt ceſſare omnes reſeruatio-
nes, quando agitur de iurepatronatus laicali; Gloſ.
in cap. 2. & ibi DD. *de præbend. in 6.* Gonzal. *ad reg.
8. Cancell. gloſſ. 18. numer. 1 & 2.* Rota *in recent.
5. deciſ. 541. num. 2. part. 2.* † Et quemadmodum ceſ-
ſant reſeruationes expreſſæ, ita & tacitæ, quando
agitur de iurepatronatus laicorum; per appoſitio-
nem manus Papæ. Dom. Argel. *dict. quæſt. 20. de
acquirenda poſſeſſione, numer. 34.* Adden. ad Burat. *de-
ciſ. 769. num. 5.*

Quòd autem dictum iuſpatronatus laicale ſpecta- 6.
ret ad Operarios, facta fuerat fides per Bullam ere-
ctionis, & fundationis canonicatus, cum expreſſa
reſeruatione iuriſpatronatus laicalis: & ſic ſatisfa-
ctum erat requiſitis per Concil. Trident. Gonzal.
ad d. regul. 8. gloſ. 18. num. 34. † Quanquam nec hoc 7.
caſu fuiſſet opus tot probationibus à Concilio re-
quiſitis; quamuis ageretur de parochia: cùm eſſemus
in ciuitate in qua & parochiæ, parua; & Archie-
piſcoporum magna fuiſſet authoritas: quorum non-
nulli fuerunt etiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Car-
dinales: quo caſu, non erat opus ſeruare formam
Concilij: teſte Mareſcot. *lib. 2. variar. reſolut. ca-
pit. 52. numer. 5. & 6.* vbi ita refert iudicatum.

Et quamuis verſaremur in caſu, in quo opus fuiſ-
ſet ſeruare formam Concilij: & de requiſitis per
Concilium minimè conſtaret; non minus fundata
eſſet intentio patronorum: cùm non dubitaretur de
exiſtentia iuriſpatronatus, ſed duntaxat vtrùm illud
eſſet laicale, vel Eccleſiaſticum: de quo caſu ſacrum
Concilium non diſponit. † Licèt enim quando exi- 8.
ſtentia iuriſpatronatus in dubium reuocatur, non
ſufficiat quaſi poſſeſſio præſentandi, ex diſpoſitio-
ne Concilij *ſeſſ. 25. capit. 9.* vt refert Ricc. *in prax.
Archiepiſc. tit. de iurepatronat. deciſ. 153. num. 47.*
Gonzal. *dict. gloſ. 18. num. 23.* † Tamen ſecùs eſt, 9.
quando non controuertitur ſuper exiſtentia iuriſpa-
tronatus, ſed duntaxàt ſuper qualitate ipſius: præ-
ſumitur ſiquidem illo caſu bona fides, & acquiritur
quaſi poſſeſſio præſentandi, etiam per vnicum actũ:
Garc. *de benef. part. 5. cap. 6. num. 98.* Gonzal. *ad
reg. 8. gloſ. 18. num. 109. & 110.* Non controuerti
autem exiſtentiam iuriſpatronatus, patebat ex pro-
uiſionibus Apoſtolicis: vbi prouiſus tam in ſupplica-
tione, quàm in litteris, illius exiſtentiam fatebatur:
† quæ confeſſio probabat iuſpàtronatus contra con- 10.
fitentem; maximè quia Ordinarius huic liti contra
Operarios non aſſiſtebat. Rota *deciſ. 284. num. 1.
part. 2. recent.* Et præterea de eiuſdem exiſtentia con-
ſtabat per productionem plurimorum inſtrumento-
rum, & per multas præſentationes: vnde ſola qua-
litas laicalis probata remanebat, per eadem inſtru-
menta noua, & antiqua, in quibus ius iſtud patro-
natus laicale vocabatur: quod ſufficit ad excluden-
dam reſeruationem: ex Garc. & Gonzal. *locis mox
citatis.* † Et faciunt tradita per Maſcard. *de probat.* 11.
concluſ. 960. num. 12. vbi dicit iuſpatronatus funda-
tum à clerico, præſumi laicale; ſi heredes laici ſint
in poſſeſſione præſentandi: ita vt onus probandi
contrarium, transferatur in aduerſarium. Quibus
accedebant variæ prouiſiones factæ huius canonica-
tus per Ordinarium, in quibus conferebatur tan-
quam exiſtens de dicto iurepatronatus laicali: † cùm 12.
hac in re multùm deferatur aſſertioni Ordinarij, tan-
quam bene informati. Seraph. *deciſ. 1232.* & multa
alia probabantur, ex quibus qualitas iuriſpatronatus
laicalis in controuerſiam deduci non poterat: † quod 13.
propterea, non poterat cadere ſub reſeruatione;
quamuis fuiſſet iuſpatronatus mixtum: Gonzal. *d.
gloſ. 18. num. 8. & ſeq.* quia non ſolùm maior pars,
ſed etiam omnes patroni ſunt laici. † Nam ſi maior 14.
pars patronorum componeretur ex Eccleſiaſticis; ca-
deret ſub regula reſeruatoria. Adden. ad Burat. *de-
ciſ. 103. num. 9.* † Eſt tamen verum, quòd ſola quaſi 15.
poſſeſſio præſentandi non ſufficeret, ad excluden-
dam reſeruationem; cùm ad hunc effectum exiſten-
tia iuriſpatronatus concludenter probari debeat; pro-

non poſſunt particulares renuntiare.

19. *Non obſtante antiquiſſima poſſeſſione in contrarium, religioſi debent gaudere ſuis priuilegiis, & immunitatibus; neque ſolutiones per eos facta ipſis præiudicant.*

20. *Solutio facta per priuilegiatos nocet duntaxàt quoad præterita: ſed non quoad futura; quando agitur de priuilegio ſucceſſiuo.*

21. *Quarta de iure communi, etiam ceſſante priuilegio, non debetur ex cereis qui non deferuntur cum funere.*

22. *Priuilegium debet aliquid operari vltra ius commune.*

1. ANtiqua fuit, & eſt controuerſia inter regulares, & ſæculares Præsbiteros, ſuper ſulutione quartæ parochialis: in qua Ego ſemper ſteti à partibus regularium, & nominatim ſcripſi in fauorem religioſorum ordinis Sancti Dominici, quos ab omni quartæ parochialis & funerariæ ſolutione immunes eſſe dixi; iuxta ſummorum Pontificum conſtitutiones, & nominatim Iulij III. ſub datum Romæ die 10. Iulij, ann. 1551. Alexandri IV. Ioannis XX. & Clementis VIII. quarum meminit Gratian. *diſcept. forenſ.* 925. *num.* 1.

2. Quibus priuilegiis non reſiſtit Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 13. quia Congregatio Concilij dictam conſtitutionem declarauit his verbis: *Sacra Congregatio Cenſuit Monaſteria regularium, quamuis à quadraginta annis citra ædificata, non teneri ad quartam parochiali Eccleſiæ præſtandam; ſi ſint eius religionis, cui à ſede Apoſtolica ante 40. annos indultum fuerit; vt huiuſmodi quartam ſoluere non teneantur.* Quæ declaratio inſeritur apud Quarant. *in ſumma Bullar. in verb. priuilegia regularium. fol.* 516. *in fin.* vbi etiam dicitur, quòd requirentibus Patribus ordinis Minimorum Sancti Franciſci de Paula, ciuitatis Neapolitanæ: eadem Congregatio declarauit Concilium priuilegiis Minimorum non obſtare. anno 1506. & ſic pluſquam 40. annis ante Concilium conceſſis. Quod etiam refert Emanuel Roderic. *tom.* 1. *quæſt. regul.* 39. *artic.* 2. Barboſ. *de iur. Eccleſiaſt. lib.* 3. *cap.* 24. *num.* 3. Lezan *in ſumma regular. tom.* 1. *cap.* 3. *num.* 13. Et in ſpecie de Patribus Prædica-
3. toribus, tradit Barboſ. *ibidem numer.* 7. † Quanquam etiamſi ſpecificè huic venerabili religioni non fuiſſet conceſſum priuilegium: tamen per communicationem aliorum, eiſdem priuilegiis frui deberet: vt habetur *in Bullario priuilegiorum eiuſdem ordinis, in conſtitutione Pauli V. fol.* 259.

4. Sed poſito quòd dicti Reuerendi Patres tenerentur ad quartæ Parochialis ſolutionem; nullo tamen modo cogi poſſent ad eam ſoluendam de candelis, ſeu cereis qui tempore funeris dantur ad manus Fratrum, tam ex conſtitutione Benedicti. 11. inſerta *in d. Bullario Prædicatorum, fol.* 72. in illis verbis: *De candelis tamen, quas Fratres portant, portio non petatur:* & in Bulla Sixti IV. *fol. d. Bullarij* 157. in illis verbis: *nec aliquo caſu de candelis, quæ ad manus Fratribus dantur, quarta aliqua quomodolibet detrahatur.* Quod etiam notauit Ioan. Baptiſt. Confert. *in tract. de priuilegiis mendicant. tit.* 20. *de ſepult. cap.* 1. *fol.* 321. his verbis: *de candelis, quæ dantur ad manus fratribus, in funeralibus; nulla eſt detrahenda, ſeu ſoluen-*
5. *da portio.* Barboſ. *d. lib.* 3. *cap.* 24. *num.* 39. † qui ſubdit *num.* 40. Sacram Cardinalium Congregationem negotiis Epiſcoporum, & regularium præpoſitam; ſub die 5. Martij 1616. reſpondiſſe intorſtitiorum, ſeu cereorum qui portantur per confraternitates ſæculares funera aſſociantes, quartam funeralem non deberi: & in *deciſion. Apoſtolic. collect.* 624. *num.* 4. Quanquam ſuper huius decreti interpretatione, lis in vrbe pendeat; cuius deciſio expectatur: Parochis aſſerentibus illud decretum intelligi de cereis, quos ipſa confraternitas de ſuo apponit, & in funere defert; at verò confraternitates prætendunt illud intelligi ratione cereorum, quos hæredes dant confratribus, vt illos deferant in ipſo funere: de quo etiam Lezana *in ſumma regul. tom.* 3. *in verb. quarta funeralis. num.* 7. *in fine.*

Et quando corpus ſepelitur intra Eccleſiam regu- 6.
larium, cereos omnes ad ipſos pertinere, tanquam ſequelam cadaueris, cenſuit Bald. *in l. vnica. §. ſed & qui domini. Cod. de latin. libertat. tollen. num.* 4. Petrus de Rauen. *ſingul.* 109.

Sed notandum eſt, Parochos teneri in quar- 7.
tam imputare quidquid tacitè vel expreſsè habent à defuncto: teſte Ioan. Baptiſt. Coſta, *in tract. de ratione rata:* ex communi opinione, *quæſt.* 144. *num.* 20. Couarr. in *cap. officij. num.* 6. *& ſeq. extr. de teſtam.*

Neque obſtare dicebam ſententias, & decreta, quibus ad huiuſmodi quartæ ſolutionem dicti religioſi condemnati dicuntur. † Quia per ſimiles ordi- 8.
nationes præiudicari non poteſt prærogatiuis, & priuilegiis per ſummos Pontifices toti ordini conceſſis, in remunerationem laborum quos pro fide Catholica patiuntur; etiam cum proprij ſanguinis effuſione, & vitæ iactura: quæ priuilegia propterea ſunt irreuocabilia: ita vt illis per actus factos à quibuſcumque iudicibus, ſummo Pontifice inferioribus, derogari non poſſit: vt in propriis terminis priuilegiorum, circa exemptionem quartæ funerariæ, religioſis Sancti Dominici conceſſorum; docet Stephan. Gratian. *diſcept.* 925. *num.* 3. *&* 4. *& ſeq.*

Maximè quia in dictis priuilegiis adeſt clauſula, 9.
ſublata, &c. quæ omnem aufert iuriſdictionem à iudicibus inferioribus, illorúmque ſententias nullas reddit, totúmque illorum proceſſum irritat, tam in petitorio, quàm in poſſeſſorio. Mart. *de clauſ. cap.* 176. *par.* 1. *num.* 1. *& ſeq.* & quæcumque contra dicta priuilegia fiunt, nulla & irrita declarat Honor. IV. etiamſi illis per pactum expreſſum fuiſſet præiudicatum: vt apud Confert. *conſtit.* 2. *fol.* 17. † 10.
qui *ibidem fol.* 170. refert conſtitutionem Pij V. anno 1571. editam, per quam omnes controuerſias inter Parochos, & religioſos ad ſe euocat. Et licèt euocatio non reddat acta inferioris poſt euocationem facta inualida; niſi poſt intimationem ipſius euocationis: vt dixi *in tract. de prauentione iudiciali, cap.* 7. *de euocation. num.* 8. *verſic. quod verum eſt.* † 11.
Tamen hoc procedit, quando euocatio cauſæ fit ad inſtantiam partis, cui imputandum eſt ſi non vtatur reſcripto euocatorio; ſecùs ſi fiat motu proprio: quia tunc ſtatim ligatæ ſunt manus inferiorum abſque intimatione: *cap. vt noſtrum. de appellat. cap. paſtoralis. de offic. & poteſt. iudic. deleg.* Quia quando ſuperior apponit manus, non poteſt inferior ſe intromittere. Mohedan. *deciſ.* 9. *de præbend. aliàs* 129. Rip. *in cap. cùm M. Ferrarienſis. de conſtitut. num.* 196. † & omnia ſic geſta, ſunt nulla; & im- 12.
pediunt poſſeſſorem vti ſuâ poſſeſſione, in vim illorum adeptâ: quia regula, quòd qui continuat, non attentat: non habet locum ſtante euocatione. Lancellot. *de attentat. cap.* 10. *num.* 11. *&* 12. de euocatione autem per ſummum Pontificem facta conſtat ex dicto priuilegio, apud Confert. *d. folio* 170.

Et ſi dicatur aliquos procuratores, quandoque quartam Parochiæ ſoluiſſe: reſponſio eſt in promptu, nempe geſta per procuratorem non poſſe præiudicare conuentui,

conuentui, ſine mandato ſpeciali: *cap. petitio. de procurat. cap. contingit. de tranſact.* & ibi Abbas. Item Bartol. *in l. nulli. ff. de tranſact.* quia in mandato generali, non continetur facultas faciendi gratuitas iurium domini renunciationes; aut alio modo præiudicandi domino: ſicut procurator non poteſt remittere caducitatem, aut ſimilia facere in detrimentum domini. Corbul. *de iure emphyt. tit. de cauſ. priuat. ob non ſolutum canonem, limit.* 21. *numer.* 16. *& ſeq.*

Sed aduerſùs prædicta propoſitæ fuère difficultates, quibus ſigillatim ſatisfaciendum eſt.

13. Primò fuit oppoſitum, quòd priuilegia mendicantibus ratione ſolutionis quartæ funerariæ conceſſa, reuocata in totum fuère per fœlic. record. Gregorium XIII. ex Fuſc. *de viſit. lib.* 1. *cap.* 25. *numer.* 8. *&* 14.

14. Reſponſum fuit ſummum Pontificem Gregorium XIII. non reuocaſſe antiqua religioſorum priuilegia, ſed ea tantùm quæ de nouo per Pium V. conceſſa fuerant: cùm rem ad eum ſtatum deducat, in quo antea erat, iuxta legitimas diſpoſitiones & conſtitutiones ante dictæ Bullæ Pij V. editionem factas: vt ad 9. dicti Gregorij XIII. conſtitutionem Flauius Cherub. *in compendio Bullarum* adnotauit: quæ Bulla Gregorij incipit, *in tanta rerum, & negotiorum. Schol.* 2. poſt Emanuel. Roderic. *tom.* 3. *quæſt. regul.* 74. *artic.* 16. *in fine*, & ſic antiqua dicti ordinis priuilegia per Gregorianam conſtitutionem ſublata non fuère, ſed in ſuo robore permanſerunt.

15. Secundò fuit oppoſitum, conſtare de legitima præſcriptione aduerſùs mendicantes, in fauorem Parochiæ: quæ præſcriptio ex actu vnius ſpeciei extenditur ad alios ſimiles. Seraph. *deciſ.* 1047. *num.* 1, *&* 2.

16. Sed reſponſum fuit primò; priuilegium amitti per non vſum, quando adeſt præſcriptio quadragenaria, & priuilegium conſiſtit in non faciendo, ſi agatur de Collegio, vel Vniuerſitate: quæ præſcriptio 40. annorum probata non fuit. Gaill. *lib.* 2. *obſeruat.* 60. *num.* 12. *verſic. ſecundo caſu.*

17. Secundò fuit reſponſum, regulares fundatos in priuilegio manutenendos eſſe, aduerſùs Parochos fundatos in præſcriptione: quia priuilegium non habet tantam iuris reſiſtentiam, quantam præſcriptio. Seraph. *deciſ* 595. *num.* 2. *&* 3.

18. Tertiò reſponſum fuit, quòd cùm priuilegium immunitatis à ſolutione quartæ; fuerit introductum in fauorem totius ordinis; non poſſunt particulares illi præiudicare: ideo per contrarium vſum non amittitur Bald. *conſil.* 338. Archiepiſcopus *num.* 3. *volum.* 4. *verſic. ſuper tertio.* niſi ſaltem interuenerit præſcriptio 40. annorum: Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 492.
19. *num.* 20. † Præſertim propter clauſulas decreti irritantis, & alias appoſitas dictis priuilegiis, de quibus Mart. *de clauſ. part.* 1. *cap.* 255. *num.* 8. vbi dicit Reuerendos Patres Prædicatores manutenendos eſſe, in poſſeſſione exemptionis à ſolutione decimarum, & ſimilibus; propter ampliſſimas clauſulas appoſitas in eorum priuilegiis; quamuis in contrarium adeſſet Præsbiterorum ſæcularium antiquiſſima poſſeſſio; quæ potiùs vſurpatio nuncupari debet: & dicta priuilegia non ſolùm amitti non poſſunt per non vſum, ſed nec etiam per vſum contrarium; etiamſi millies dicti Patres ſolutioni conſenſiſſent: vt ibi per
20. eum, *num.* 9. † Et in omnem euentum ſolutio præiudicate quidem potuiſſet quoad præterita, ſed non quoad futura; cùm agatur de priuilegio ſucceſſiuo, & non momentaneo: quo caſu ſolutio non nocet quoad futura, Tuſch. *littera, P. concluſ.* 756. *num.* 10. 12. 15. 34. 43. *&* 53. Decius in *cap. cùm acceſſiſſent. column. penult. verſic. retenta tamen. de conſtitut.* Alex. *conſil.* 193. *num.* 11. *& ſeq. vol.* 2. Roman. *conſil.* 88. *num.* 3.

Tertia difficultas fuit propoſita, quòd cùm iſti cerei deferantur cum funere; videtur quòd ex illis quarta ſolui debeat. Sed hæc leuis eſt; quia priuilegia Mendicantium, & in ſpecie Prædicatorum, ſupponunt hos cereos deferri tempore funeris; alioqui non
fuiſſet opus aliquo priuilegio: † cùm de iure com- 21.
muni; ex aliis cereis qui non deferuntur cum funere, nulla debeatur quarta: quia dantur pro labore corporali. Tuſch. *in verb. Quarta, concluſ.* 130. *num.* 2.
† Certum eſt autem priuilegium debere aliquid ope- 22.
rari vltra ius commune: *cap. ſi Papa. de priuileg.* Surd. *conſil.* 419. *num.* 32.

Hæc mea fuit pro dictis Reuerendis Patribus ſententia, de cuius veritate nunc in Vrbe diſputatur: ideo iudicium deſuper expectandum eſt. Nec enim hoc in animo habeo, vt iuribus partium præiudicare velim; aut negociis pendentibus ante cauſæ deciſionem tenuis iudicij mei ſententiam interponere.

CAPVT LXXXIX.

Quorum beneficiorum nominatio ſpectet ad Regem Galliæ, & quæ ad eam requirantur. De ætate requiſita, & aliis ad prouiſionem prioratuum conuentualium. Intra quod tempus fieri debeat nominatio. Et vtrùm nominatio locum habeat in Epiſcopatibus, & Prioratibus vacantibus in Curia. Confidentiam in Gallia eſſe prohibitam, nec per ſpatium decem annorum purgari, ſi ſit continua.

SVMMARIVM.

1. *Prioratus conuentuales, ſi ſint verè electiui; iuxta formam* cap. quia propter. de elect. *& alia concurrant de quibus ibi, ſubiciuntur Regiæ nominationi.*
2. *Prioratus conuentuales veniunt appellatione dignitatis.*
3. *Commiſſiones dari poſſunt Prioribus conuentualibus, quæ non dantur niſi in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis.*
4. *Prioratus, in quibus nulla poſt electionem requiritur confirmatio, non ſupponuntur nominationi Regiæ.*
5. *Electores, ſi non ſit opus confirmatione, dicuntur potiùs collatores.*
6. *Prioratus conuentuum, quibus à ſede Apoſtolica priuilegium datum eſt eligendi, non continentur ſub nominatione Regis.*
7. *Abbatiæ monialium, nec non eæ, quæ inter viros caput ordinis conſtituunt, eximuntur à nominatione Regis.*
8. *Beneficia manualia ſunt extra Regis nominationem, vel ſi ſingulo triennio, vel quadriennio mutentur.*
9. *Beneficia per obitum apud Sedem vacantia, ſummus Pontifex ſine Regis nominatione confert.*

10. *Reſeruatio*

10. *Reſeruatio. beneficiorum vacantium in Curia, practicatur in Gallia.*
11. *Epiſcopatus non tam dignitas eſt, quàm dignitatum culmen.*
12. *Epiſcopatus in Curia vacantes per obitum, Papa ſine Regia nominatione confert.*
13. *Non vacant in Curia, quæ vacãt vbi eſt Legatus.*
14 *Legatus non confert vacantia in Curia, niſi hoc ſpecificè habeat in ſuis facultatibus.*
15 *Intra quod tempus Rex ſummo Pontifici nominare debeat.*
16. *In prioratibus conuentualibus requiritur ætas 22. annorum completorum: de non conuentualibus vide ſup. cap. 3.*
17. *In Gallia non admittitur confidentia, imò priuat ipſo iure, ſicut ſimonia.*
18. *Confidentia ſi ſit ſucceſſiua, decem annorum ſpatio non purgatur in Gallia.*

DIfficultates propoſitæ per quemdã qui cupiebat prouideri de prioratu conuentuali in Gallia; ad tria capita reducebantur: Primò, an dictus prioratus ſuppoſitus eſſet Rgiæ nominationi: Secundò, quæ ætas requiratur in eo, qui de illo prouideri deſiderat: Tertiò, vtrùm inita, & perfecta ſuper illo beneficio confidentia, & conuentio, quòd antiquus poſſeſſor fructus eiuſdem prioratus, non obſtante prouiſione facta, perciperet; & in ſua poſſeſſione perſeueraret; noceat? & in quo.

1. Quod ad primum caput attinet, ſupponendum eſt quòd per Concordata Galliæ, *ſub titulo de Regia ad prælat. nominat*, conſtitutũ fuit in §. *monaſteriis.* Quòd monaſteriis, & prioratibus conuentualibus, & verè electiuis; videlicet in quibus forma *cap. quia propter. de elect.* ſeruari debet; (vt pote quia Eccleſia remanet paſtore viduata) confirmationes electionum huiuſmodi ſolemniter peti conſueuerũt in Regno, & Delphinatu, ac Comitatu Dienſi, & Valentiæ: ita vt illis tunc, & pro tempore vacantibus, conuentus non poſſit procedere ad poſtulationem Abbatis, ſeu Prioris conuentualis; ſed Rex Galliæ occurrente huiuſmodi vacatione: religioſum eiuſdem ordinis, in ætate ad minus viginti trium annorum conſtitutum, ſedi Apoſtolicæ nominare poſſit; cui per ſummum Pontificem de huiuſmodi beneficio prouideatur, & ei Papa conferat.

2. Quo ſic ſuppoſito, ſequitur prioratum prædictum Regiæ nominationi ſubiacere: maximè cùm prioratus huiuſmodi conuentuales veniant appellatione
3. dignitatis: *cap. niſi, in fine, de præbendis.* † Et iſtis
Prioribus conuentualibus dari poſſint commiſſiones cauſarum; quæ non niſi in dignitate conſtitutis dantur: *cap. ſtatutum. in princip. & cap. etſi principalis. de reſcript. in 6.* & ita ſæpiùs iudicatum teſtatur Moder. *de benefic. tit. de maiorib. & minor. benefic. in fin. fol. 411. & in tit. de benefic. cum dignit. num. 37.* & ibi Gloſ. *litter. O.*

4. Quod tamen intelligendum eſt, vt verum ſit quatenus prioratus iſte habeat qualitates requiſitas in Concordatis: aliàs non ſubiaceret Regiæ nominationi. In primis enim, ad hoc vt prioratus conuentualis ſit ſub Regia nominatione, requiritur vt ſit electiuus ex fundatione, præſcriptione, vel conſuetudine: ſi verò eſſet collatiuus, non comprehenderetur in Concordatis, nec per conſequens ſpectaret ad Regem nominatio. Oportet igitur talem eſſe, vt in eo ſeruetur in electione forma *cap. quia propter. ext. de elect.* hoc eſt, vt fiat per ſcrutinium, inſpirationem, vel compromiſſum: & quòd moriente electo, Eccleſia dicatur viduata paſtore; & ſic talis Prior nullum alium in dicto conuentu habeat Superiorem. Quòd ſi poſt electionem nulla alia requireretur confirmatio; & ſic eſſet electiuum collatiuum beneficium, non comprehenderetur in Concordatis, quæ non comprehendunt alia beneficia quam ea, quæ vltra electionem indigent confirmatione Superioris: vt explicauimus ſupra *cap. 40.* † Nam quan- 5.
do canonici, vel alij eligendo conferunt; verius dicuntur collatores, quàm electores: vt probat text. in *cap. poſt electionem. verſic. cum igitur* ibi *nominanter contulerunt. extr. de conceſſ. præbend.* Quæ omnia explicat Rebuf. *in Concord. dict. §. monaſteriis. in verb. verè electiuis.*

Præterea notandum eſt, quòd in Regia nomina- 6.
tione non continentur prioratus conuentuum, quibus priuilegium à ſede Apoſtolica proprium Prælatum eligendi conceſſum eſt; de quo tamen conſtet per litteras Apoſtolicas, ſeu authenticas ſcripturas; omni aliâ probationis ſpecie eis in hoc ademptâ: vt dicitur in *dictis Concordatis, tit. de Reg. ad prælat. nominat. §. final.*

Excipiuntur etiam ab hac nominatione Regia 7.
quædam Regni Abbatiæ, quæ Generalibus ordinum aſſignantur: nec non electiones Abbatiſſarum, & Priorum clauſtralium, quæ quolibet triennio fieri
ſolent: † nec non beneficia manualia, quæ ſine vl- 8.
la Regis nominatione conferuntur; vel ſi quolibet triennio, vel quadriennio eligi conſueuerint; prout fit apud religioſos reformatos. Peleus *lib. 1. action. forenſ. 11.* qui de hac nominatione plura tradit *eodem lib. 1. actione 6. vſque ad 15.*

Similiter ab eadem nominatione excipiuntur be- 9.
neficia, per obitum apud Sedem vacantia, quæ per ſummum Pontificem abſque vlla Regis nominatione conferuntur: vt habetur in *dict. §. 1. & §. monaſteriis. in Concord.* Rebuf. *ibidem, in verb. apud Sedem.*

Sed difficultas eſt, vtrùm quod dictum eſt de prio- 10.
ratibus conuentualibus apud Sedem vacantibus, eâdem ratione procedat in Epiſcopatibus, vel Archiepiſcopatibus in Curia, vel apud Sedem vacantibus. Ratio eſt, quia licèt reſeruatio beneficiorum vacantium in Curia, de qua *in cap. 2. de præbend. in 6.* ſit recepta in Gallia, vt dicit Maynard. *libr. 8. cap. 6.*
num. 1. † Tamen nomine dignitatum, de quibus in 11.
d. cap. 2. de præbend. in 6. non videntur comprehendi Epiſcopatus, qui ſunt potiùs culmen dignitatum, quàm dignitas: vt per DD. *in dict. cap. 2.* Geminian. *num. 9.* Anchar. *num. 1.* Franc. *num. 4.*

Attamen veriſſimum eſt Epiſcopatus Galliæ in 12.
Curia vacantes, per ſummum Pontificem, abſque vlla Regis nominatione, conferri poſſe: cùm ita expreſsè conſtitutum ſit per ſummum Pontificem ſub nomine Concordatorum: vbi tam de Epiſcopatibus, quàm de Prioratibus cõuentualibus apud Sedem vacantibus agitur; & de iis per ſummum Pontificem liberè, id eſt, ſine vlla nominatione prouidendum eſſe conſtituitur. Quod, vt dictum eſt, de vacantibus in Curia per obitum, intelligendum eſt ex Rebuf. *loc.*
citat. † Nec dicuntur vacare in Curia, quæ vacant 13.
in loco vbi eſt Legatus, ex Rebuf. *in Concordat. tit. forma mandat. Apoſt. in verb. extra Romanam Curiam.*

Neque Legatus poteſt conferre vacantia in Cu- 14.
ria, niſi hoc expreſsè habeat in ſuis facultatibus: adeo vt non ſufficiat derogatio per quaſcumq; clauſulas generales, ſed debeat eſſe ſpecifica: vt deciſum fuit in Rota *deciſ. 156. num. 2. part. 3. recent.*

Iſta autem Regis nominatio fieri debet intra ſex 15.
menſes, de perſona idonea, & debitis qualitatibus

bus inſignita. Quòd ſi nominatus fuerit inhabilis, veluti ſæcularis ad prioratum conuentualem; vel regularis alterius ordinis, aut ætate requiſita carens, & is à ſummo Pontifice recuſetur: dantur alij tres menſes ad nominandum: his tamen nouem menſibus elapſis, ſi Rex non nominauerit idoneum, Papa prouider ſine nominarione de perſona idonea, & qualificata.

26. Et ex his pater reſolutio ſecundæ quæſtionis propoſitæ, nempe quòd ad dictum prioratum conuentualem, ſufficit vigeſimus ſecundus annus completus in Gallia, iuxta tenotem dictæ conſtitutionis: ſed de iure communi ad tales prioratus, requiritur ætas viginti quinque annorum completorum: *cap. cùm in cunctis. de elect. & Clem. 1. de ſtat. monachor.* de aliis verò prioratibus non conuentualibus egimus ſup. *capit. 3.*

17. Ad tertiam quæſtionem reſpondetur, quòd licèt aliqui DD. & inter cæteros Flamin. Pariſ. *in tractat. de confiden. quæſt.* 58. exiſtimauerint ſimoniam in Gallia eſſe licitam: tamen falluntur; cùm in Gallia etiam confidentiarij tanquam ſimoniaci puniantur: teſte Charond. *lib. 1. reſponſ. 47. & lib. 7. reſponſ.* 190. Adeo vt qui beneficium poſſidet per confidentiam, prioatus cenſeatur tali beneficio ipſo iure. Petr. Gre-
18. gor. *de benefic. cap.* 26. † Et licèt aliqui dixerint ſimoniam in Gallia, ſpatio decem annorum purgatam eſſe: Moderni *in tract. de benefic. cap. vlt. in gloſſ.* 5. *num.* 57. Tamen ſi delictum ſit continuum, & non momentaneum; nihil prodeſt decennalis poſſeſſio: quia quotidie, & ſingulis momentis interrumpitur. Charond. *d. cap. 47. lib.* 1. Vtrùm autem ſimoniacus, vel confidentiarius reſignare poſſit, poſt aduerſarij impetrationem? alibi expoſuimus, nempe *cap.* 27. hîc non repetimus.

CAPVT LXXXX.

Legatum factum Capitulo de certa quantitate tritici, ſoluenda ex reliquis annuarum ſolutionum teſtatori debitis; vtrùm ſoluendum ſit per hæredes fauore piæ cauſæ, licèt nulla reliqua, ſiue arreragia debeantur.

SVMMARIVM.

1. *Legatum cenſetur potiùs factum gratiâ demonſtrationis, quàm taxationis, quando teſtator non retulit deſignationem rei, ex qua fieri debet ſolutio, ad ſubſtantiam legati; ſed duntaxat ad illius executionem.*
2. *Quando agitur de pia cauſa, quamuis teſtator mandauerit ex re certa, vel certis fructibus praſtari; cenſetur potiùs factum gratiâ demonſtrationis, quàm gratiâ taxationis; & potiùs pro ſecuritate legatarij, quàm fauore hæredis.*
3. *Fructus non diſtributi annis præteritis, ſi ſint extantes diſtribui debent inter nouos canonicos; non inter antiquos.*
4. *In dubio interpretatio fieri debet fauore pia cauſa, contra Fachineum.*
5. *Ampliatur vt hoc procedat, ſiue pia cauſa ſit actrix, ſiue Rea.*
6. *Nomine arreragiorum, ſiue reliquorum, continentur tam antiqua, quàm noua arreragia.*

TEſtator ſacerdos Eccleſiæ in qua viuens beneficium obtinebat, certam frumenti quantitatem legauit, quæ ſoluetur de arreragiis ſeu reliquis diſtributionum ſibi per capitulum eiuſdem Eccleſiæ debitis: Cùmque arreragia quædam prætenderentur, quæ capitulum indebita eſſe aſſerebat; & ſuper his lis penderet: quæſitum fuit vtrùm legati ſolutio ex aliis teſtatoris bonis ſuppleri deberet; & affirmatiuè reſolutum fuit.

Primò, quia teſtator non legauit quantitatem 1.
illam fromenti capitulo taxatiuè, ſed demonſtratiuè: non enim dixit, lego frumentum ex arreragiis; ſed vſus eſt his verbis: lego talem frumenti quantitatem, quæ ſoluetur ex arreragiis quæ mihi debentur. Illa autem verba *lequel ſe payera des arrerages,* non reſpiciunt ſubſtantiam legati, ſed illius executionem; & ſic diſpoſitio remanet pura: & quidquid accidat de illis arreragiis, ſemper hæredes tenentur ad ſolutionem legati: vt probatur *in l. quidam teſtamento. ff. de legat.* 1. Caſtrens. *conſil.* 338. *volum.* 1. Surd. *conſil.* 162. *num.* 23. Tuſch. *in verb. legatum. concluſ.* 61. *num.* 13. 14. & 15. Gratian. *diſcept. forens. cap.* 256. *num.* 22. Caſtill. *controuerſ. lib. 4. cap.* 54. *num.* 17. & *ſeq.*

Secundò, quando tractatur de pia cauſa, provt in 2.
caſu propoſito, in quo legatum factum fuit pro fabrica Eccleſiæ; quamuis teſtator legatum ex re certa præſtari mandauerit; etiamſi res, ex qua legatum præſtari debet, vnico verborum contextu deſignata fuiſſet; ſi res ex qua legatum præſtari debet non extet, vel non debeatur; ſemper legatum ſoluendum eſt, neque cogitur Eccleſia, vel alia pia cauſa petere legatum ſuper re deſignata: ſed petere poteſt ex aliis bonis teſtatoris: quia fauore piæ cauſæ deſignatio illa non operatur taxationem, ſed ſolùm demonſtrationem; & ſolùm duntaxàt rem deſignatam, eſſe pro legati ſolutione obligatam: vt tradit Roman. *ſingul.* 430. per Gloſ. *in l. Caius Seius. 12. in verb. neque in rem. ff. de ann. legat.* & *in l. Lucius 12. in verb. ex reditu in princip. ff. de alimentis & cibariis legat.* vbi quòd hæc verba magis videntur appoſita pro ſecuritate legatarij, quàm fauore hæredis; & potiùs ad deſignationem, quàm ad conditionem & limitationem faciendam: ſequitur Tiraquel. *de priuileg. piæ cauſa, priuileg.* 63. *verſic. & hoc expreſsè voluit.* eiuſdem ſententiæ eſt Gratian. *diſcep. forenſ. cap.* 256. *numer.* 29. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 12. *tit.* 6. *numer.* 26. Marc. Anthon. Genuenſis in *practicabilib. Eccleſ. quæſt.* 268. *numer.* 3. Ferrer. ad Guid. Pap. *decif.* 8.

Tertiò, quia cùm duplicis generis arreragia diſtributionum teſtatori deberentur; nempe antiqua, & noua; circa antiqua verò lis penderet: quia capi-
tulum contendebat illa non deberi: † etiamſi fructus 3.
non diſtributi annis elapſis, tunc fuiſſent extantes, (quod tamen non erat) nihilominus illi fructus diſtribuendi duntaxat fuiſſent inter nouos canonicos, & non inter antiquos; minúſque inter hæredes antiquorum. Tuſch. *littera O. concluſ.* 130. *numer.* 11. Garc. *de benefic. par. 3. cap. 2. numer.* 429. Noua verò arreragia d. teſtatori tempore obitus ipſi debita, eſſent liquida, & non litigioſa; & caſu quo aliqua ad-
fuiſſet ambiguitas, † interpretatio in dubio fieri de- 4.
bebat fauore piæ cauſæ. Tiraquell. *de priuileg. piæ*
cauſa, priuileg. 148. † Quod ampliatur, ſiue pia 5.
cauſa ſit actrix, ſiue rea. Tiraquell. *ibidem priuileg.* 146. & licèt ab hac opinione aliqui receſſerint, qui-

bus

bus fauere videtur Fachin. *quæſt. controu. lib. 6. cap.*
26. ea tamen opinio, quæ fauet piæ cauſæ, & ve-
rior eſt, & receptior: teſte Menoch. *lib 4. præſumpt.*
106. *numer.* 33. poſt plurimos per eum allegatos. Er-
6. go cùm † arretagiorum, ſeu reliquorum nomine, tam
antiqua quàm noua contineantur; Gloſ. *in l. 2. in
verb. reliquorum. Cod. ſine cenſu vel reliquis.* ſequitur
dictum legatum potius deberi capitulo ex nouis, &
liquidis, quàm ex antiquis & illiquidis, & for-
ſan indebitis.

CAPVT XCI.

De iurepatronatus per fundatorem in vltima voluntate relicto. Quòd legatum & fundatio tranſeat in naturam diſpoſitionis inter viuos; quando teſtator fundationem cum authoritate Epiſcopi viuens executioni demandauit: Et in omnem euentum, vltima illa voluntas ſit irreuocabilis, etiam in præiudicium eius, cui iuſpatronatus relictum eſt. Iuſpatronatus vtrùm Conſulibus, vel etiam toti Communitati relictum cenſeatur.

SVMMARIVM.

1. *Legatum iuriſpatronatus tranſit in diſpoſitionem inter viuos, ſi fundatio viuo teſtatore fuerit authorizata, & executioni illo inſtanti demandata.*
2. *Poſt perfectum & conſummatum actum fundationis, iuſpatronatus alteri per fundatorem concedi non poteſt; ſed legatarius illud habet irreuocabiliter.*
3. *Vltima voluntas eſt deambulatoria vſque ad mortem. Fallit in iurepatronatus, quando Eccleſia ſeu capella fuit erecta, & in eſſe deducta authoritate Epiſcopi, de conſenſu fundatoris.*
4. *Teſtator qui conſenſit fundationem deduci ad effectum, ipſo viuente, poteſt cogi ad dotandum.*
5. *Iuſpatronatus non acquiritur per augmentum dotis: ſed oportet Eccleſiam fuiſſe deductam à non eſſe, ad eſſe.*
6. *In dubio iuſpatronatus relictum Conſulibus, ad eos ſpectat tanquam Conſules, non ad Vniuerſitatem.*
7. *Si tamen Conſules præſentauerint in vim mandati ſibi facti per Communitatem; poſſeſſio quæritur Communitati.*
8. *Communitas eſt manutenenda in quaſi poſſeſſione præſentandi, ſi Conſules ex vi mandati ipſius præſentauerint.*

IVſpatronatus de quo agebatur Dixi pertinere con-
iunctim ad Priorem, & Syndicos loci; iuxta teno-
rem primi teſtamenti per fundatorem conditi: non
obſtante quòd illud teſtamentum fuiſſet poſtea reuo-
catum: & iuſpatronatus alteri relictùm. Quia fun-
dator præueniendo diem ſui obitus, primam illam
diſpoſitionem executioni demandauit; interueniente
authoritate Epiſcopi, ſeu eius Vicarij; qui ob lon-
giſſimi temporis lapſum, legitimam præſumitur ha-
buiſſe authoritatem. † Et ſic ex actu vltimæ volun- 1.
tatis, fecit diſpoſitionem inter viuos: & per conſe-
quens irreuocabilem in præiudicium illorum, quibus
ex fundatione quæſitum fuit iuſpatronatus: vt tra-
dit Nicol. Garc. *in tract. de benefic. part. 5. cap 1. 9.
num.* 68. Quod manifeſtum redditur ex verbis dictæ
fundationis: *verum quia dictus exponens cuperet di-
ctam fundationem confirmari, & dictam capellaniam
in titulum perpetui beneficij erigi, & miſſam celebrari;
antequam ipſe ab humanis decederet.* Deinde ſub-
iiciuntur hæc verba: *præfatus dominus Vicarius di-
ctam fundationem confirmauit, & in titulum perpe-
tui beneficij erexit, &c.* † Quæ omnia denotant ac- 2.
tum, viuente & requirente ipſo teſtatore, conſum-
matum & perfectum; & ſic in præiudicium pa-
tronorum, quibus ius erat quæſitum, iuſpatronatus
alteri relinquere non potuiſſe. Calderin. *conſil.* 20.
de iurepatron. Roch de Curt. *de iurepatron. in verb.
ipſe, vel is à quo. num.* 33.

Sed poſito citra præiudicium veritatis, quòd ex
illa confirmatione non fuiſſet mutata vltima volun-
tas in actum inter viuos; non tamen ex eo ſequere-
tur potuiſſe illi vltimæ voluntati, per poſterius te-
ſtamentum derogari. † Quia licèt deambulatoria ſit 3.
hominis voluntas vſque ad mortem, tamen attenta
Ordinarij confirmatione, & approbatione teſtamen-
tariæ fundationis; illa non potuit per aliud teſta-
mentum, aut aliam diſpoſitionem reuocari; nec ti-
tulo legati potuit in alium transferri. Lambertin. *de
iurepatron. 2. par. lib. 1. in prima quæſt. princip. ar-
tic.* 19. vbi indiſtinctè loquitur tam de legato, quàm
de donatione *fol. mihi* 121. ſed meliùs in *prima par-
te lib. 1. in 4. quæſt. principali artic. 10. num. 3. & 4.
fol. mihi* 31. *verſo*, vbi caſus deciditur in terminis. Op-
timè etiam idem Author, *eod. lib. 1. part. 1. quinta
quæſtionis principalis, artic.* 8. *numer.* 45. † vbi dicit 4.
quòd etiam hoc caſu, teſtator viuens compelli po-
teſt ad dotandam Eccleſiam iam in eſſe productam;
& ſubdit hoc eſſe digito ligandum: quia ipſi teſtato-
res facilè viuendo ſuam reuocant voluntatem, quod
tamen non poſſunt: vt habetur *ibidem fol. mihi* 38.
eandémque ſententiam vti veram ſupponit Rota *de-
ciſ.* 228. *num. 1. part. 1. diuerſorum.*

Neque poterat iſte poſterior legatarius iuriſpatro- 5.
natus, prætendere ius aliquod ſibi quæſitum per au-
gmentationem dotis eiuſdem Capellaniæ, cùm iuſ-
patronatus non acquiratur alicui ex augmento dotis;
ſed neceſſe ſit primam dotem fuiſſe omninò deperdi-
tam, & Eccleſiam fuiſſe deductam à non eſſe, ad eſſe
Rot. apud Duran. *deciſ.* 285. *num.* 35. *&* 36. Nicol.
Garc. *de benefic. part. 5. cap. 9. num.* 122. Sanch.
lib. 2. conſil. moral. cap. 3. dubio 76. num. 3.

Vtrùm autem illud iuſpatronatus Syndicis compe-
tat, tanquam Syndicis; an verò toti Vniuerſitati,
dubitatum fuit: † vera reſolutio eſt, quòd in dubio 6.
iuſpatronatus relictum Conſulibus, non cenſetur fa-
ctum Communitati; ſed ſolùm Conſulibus ſeu Syn-
dicis: & ideo ſoli Syndici poſſunt præſentare abſque
interuentione Communitatis. Bald. *in l. ſi quis.* 48. §.
in omnibus. num. 19. *Cod. de Epiſcop. & cleric.* Rot.
deciſ. 574. *num.* 8. *part. 1. diuerſ. & deciſ.* 144. *num.*
6. *&* 7. *par. 5. recent.* Duran. *deciſ.* 285. *num.* 123. *&*
124. † Sed ſi Conſules præſentauerint vti procura- 7.
tores Communitatis, & in vim mandati ſibi per Cõ-
munitatem facti: cenſentur agnouiſſe iuſpatronatus
ad ipſam Vniuerſitatem ſpectare; cùm actus præſu-
matur factus iuxta formam mandati. Menoch. *lib. 3.
præſump.* 46. *num.* 9. & iuxta id, ad quod ex mandato
tenebantur. Menoch. *ibidem num.* 8. Maſcard. *in verb.
actus, concluſ.* 38. *num.* 2. *&* 3. Maſtril. *deciſ.* 34. *n.* 5.

Sutd. *conſil.* 19. *num.* 34. † & per conſequens cùm præſentationes fiunt per Conſules nomine Vniuerſitatis, quaſi poſſeſſio præſentandi non Conſulibus, ſed Vniuerſitati quæſita fuit: cùm etiamſi eſſemus in dubio, actus per adminiſtratores facti cenſeotur nomine Principalis, ſeu Vniuerſitatis: per text. *in l. qui aliena. 6. §. ſi is qui putabat.* & ibi Bartol. *ff. de acquir. hered.* Rot. apud Poſtium *deciſ.* 250. *numer.* 8. & 9.

Et per conſequens hoc caſu, manutentio in quaſi poſſeſſione præſentandi, non erit concedenda ſyndicis ſolis; ſed toti Communitati: cùm Communitas ſit in illa quaſi poſſeſſione, non autem Conſules: ad tradita per Poſt. *de manuten. obſeruat.* 10. *num.* 25. & *deciſ.* 267. *poſt eius tractatum.*

CAPVT XCII.

Vtrùm Vicelegatus Auenionenſis, qui ex facultatibus Legationis poteſt religioſos diſpenſare, vt tranſeant ad laxiorem regulam; eodem modo poſſit diſpenſare ſuper quarto voto, quod fit per RR. Patres ordinis Minimorum ſancti Franciſci de Paula, circa abſtinentiam ab eſu carnium.

SVMMARIVM.

1. *Vicelegatus Auenionenſis vigore facultatum Legationis, poteſt diſpenſare religioſos vt tranſeant ad regulam laxiorem.*
2. *Vicelegatus concedendo religioſe Minimo vt tranſeat ad regulam laxiorem, cenſetur etiam illum diſpenſare ab omnibus, quibus obligatur in conſequentiam illius regulæ.*
3. *Diſpenſatio eſt ſtricti iuris, & in ea non valet argumentum à maiori, ad minus.*
4. *Habilitatio non extenditur ad caſum mixtum, & dupliciter prohibitum.*
5. *Diſpenſatio extenditur ad omnia quæ veniunt in neceſſariam conſequentiam.*
6. *Diſpenſatus ſuper ætate ad effectum antianitatis, cenſetur etiam diſpenſatus ad effectum profeſſionis.*
7. *Diſpenſatus ad beneficium, cenſetur diſpenſatus ad reſidentiam, & ad omnia conſequutiua.*
8. *Diſpenſatus, vt tranſeat ad laxiorem, cenſetur diſpenſatus ab obligationibus prioris regulæ.*
9. *Diſpenſatio eſt odioſa, & ſtricti iuris; ſed facultas diſpenſandi eſt fauorabilis, & amplam recipit interpretationem.*
10. *Mandatum diſpenſandi cum monachis extenditur ad Abbatem.*
11. *Diſpenſandi facultas ad maiora, extenditur ad minora.*
12. *Diſpenſatio alteri poteſt præiudicare, ſed facultas diſpenſandi ſoli concedenti præiudicat.*
13. *Facultas diſpenſandi in aliquo conſanguinitatis gradu, extenditur ad eundem duplicatum.*
14. *Vicelegatus ex facultatibus poteſt omnia quæ maior Pœnitentiarius Vrbis.*
15. *Vicelegatus ex cauſa poteſt Minimis concedere eſum carnium.*

ILluſtriſſimo & Reuerendiſſimo D. Vicelegato, Cenſui competere facultatem diſpenſandi religioſum, ordinis Minimorum Sancti Franciſci de Paula, vt ad laxiorem regulam ſe transferre poſſit; non obſtante quarto voto, quod circa eſum carnium à religioſis illius ordinis præſtari ſolet.

Quia certum eſt eidem Vicelegato conceſſam eſſe 1.
facultatem transferendi religioſos de ordine, ad ordinem, & de monaſterio ad monaſterium; etiam ad regulam laxiorem. Certum etiam eſt ex facultatibus Legationis permiſſum inter cætera eſſe Legatis, & Vicelegatis, omnes & quaſcumque diſpenſationes, habilitationes, & abſolutiones concedere, quas Maior Pœnitentiarius vigore ſuarum facultatum concedere ſolet. Denique certum etiam eſt poſſe Legatos & Vicelegatos in vim earundem facultatum, à quibuſcumque votis omnes perſonas cuiuſcumque dignitatis abſoluere, exceptis certis in dictis facultatibus nominatim expreſſis.

Et propterea poſſunt, & ſolent Vicelegati reli- 2.
gioſis Minimis concedere facultatem, vt ad aliam laxiorem regulam tranſeant; & eâ ratione, ab omnibus primi ordinis obligationibus liberati, poſterioris duntaxat regulæ obligationibus & oneribus adſtringantur. Quod, me conſulente, ſic factum, &
executioni demandatum fuit, anno 1640. † Licèt 3.
enim diſpenſatio ſit odioſa, & reſtringenda; neque valeat in ea argumentum à maiori, ad minus: Surd.
deciſ. 268. *num.* 20. & 21. † Et habilitatio non ex- 4.
tendatur ad caſum mixtum, & dupliciter prohibitum: Rot. *deciſ.* 76. *num.* 2. *part.* 2. *recent.* Ludouiſ.
deciſ. 87. *num.* 8. & 17. † Ipſa nihilominus diſpen- 5.
ſatio complectitur omnia, quæ veniunt in neceſſa-
riam conſequentiam illius. † Vnde diſpenſatus ſuper 6.
ætate ad effectum Antianitatis, cenſetur etiam diſpenſatus ad emittendam profeſſionem. Rot. coram Durano *deciſ.* 439. *numer.* 5. & *deciſ.* 462. *num.* 17. & facit doctrina Abbatis, *in cap. quia in tantum.* 5.
de præbend. num. 4. † vbi dicit quòd diſpenſatus ad 7.
beneficium, cenſetur etiam diſpenſatus quoad reſidentiam; & alia conſequutiua beneficij. Menoch.
conſil. 478. *num.* 29. † Vnde cùm impoſſibile ſit reli- 8.
gioſum ad regulam laxiorem tranſire, niſi liberetur ab oneribus, & obligationibus prioris religionis: ſequitur licentiam tranſeundi continere per neceſſariam conſequentiam, liberationem & exemptionem ab omnibus obligationibus prioris regulæ: & ſic religioſum ordinis Minimorum diſpenſatum ad laxiorem regulam, cenſeri quoque diſpenſatũ à voto facto ſuper eſu carnium. Ita concludit in ſpecie de Minimis, quoad vitam quadrageſimalem, Lezana. *in ſumma regul. tom.* 1. *cap.* 22. *num.* 19. ex doctrina Sanch. *in præcep. decalog. lib.* 6. *cap.* 7. *numer.* 87. & aliis *ibidem* per eum allegatis.

Quòd ſi diſpenſatio quæ alioquin ſtricti iuris eſt 9.
illam poteſtatem admittit, multò magis facultas diſpenſandi ad laxiorem, continebit etiam facultatem diſpenſandi à votis acceſſoriis dictæ prioris regulæ: cùm fieri debeat differentia inter diſpenſationem, & facultatem diſpenſandi: nam diſpenſatio, vt ſupra dictum eſt; odioſa eſt, & reſtringenda: ſed diſpenſandi facultas, eſt fauorabilis; & vti talis latiſſimè extendenda. Gutierr. *de matrim. cap.* 124.
num. 3. † Vnde mandatum de diſpenſando cum mo- 10.
nacho extenditur, etiam ad Abbatem *cap. fin. de*
ſimon. † & diſpenſandi facultas circa maiora, exten- 11.
ditur ad minora: *cap. per venerabilem. qui fil. ſint*
legitim. Ratio differentiæ eſt; † quia diſpenſatio 12.
alteri præiudicare poteſt: at diſpenſandi facultas conceſſa, nemini nocere poteſt, niſi ſoli concedenti.

Sanchez.

Digitized by Google

Sanchez. *de matrim. lib. 8. diſput. 2. num. 1. & ſe-*
13. *quentib.* Sicut à ſimili, † facultas diſpenſandi in aliquo affinitatis gradu, extenditur ad eundem gradum duplicatum, ad quem tamen diſpenſatio non extenderetur. Sanch. *de matrim. lib. 8. diſput. 24. numer. 9.* Gutier. *de matrim. cap. 124. num. 3.* Poterit igitur Vicelegatus diſpenſare ſuper voto iſto acceſſorio, diſpenſando vt religioſus ad laxiorem regulam tranſi-
14. re queat. † Et ſicut Vicelegati qui Maioris Pœniten-
15. tiarij Vrbis facultates habent, † poſſunt & ſolent Minimos ad eſum carnium pro certo tempore diſpenſare; ita & poterunt, iuſtà ſubſiſtente cauſá perpetuâ, in perpetuum diſpenſare: præſertim cùm Minimorum regula illos diſpenſet ab eſu carnium ex cauſa infirmitatis. Vnde hæc conceſſio Vicelegati, non tam diſpenſatio, quàm voti declaratio nuncupari debet.

CAPVT LXXXXIII.

De Graduatis, & Nominatis quoad beneficia Galliæ. Quomodo differant Graduati ſimplices, à Graduatis nominatis. De conditionibus requiſitis ad hoc, vt quis gaudeat priuilegio gradus, vel nominationis. De atteſtatoriis ſtudij, & nobilitatis quæ ad illas requiruntur. De tempore requiſito ad gradum obtinendum, vel Baccalaureatum in quacumque facultate. Præcipua quæſtionum & dubiorum capita, materiam Graduatorum, & Nominatorum, ac inſinuationis per eos faciendæ, concernentia reſoluuntur. Tandem concluditur ſummum Pontificem poſſe vti præuentione in præiudicium Graduatorum quorumcumque. De Legato vero, aut Vicelegato, vtrùm poſſit derogare regulæ de 20. diebus, in præiudicium gradus, vel nominationis? Concluditur affirmatiuè.

SVMMARIVM.

1. *Beneficia in Gallia vacantia menſibus Ianuarij, & Iulij, ſunt affecta pro Graduatis nominatis. In menſibus vero Octobris, & Aprilis vacantia, Graduatis ſimplicibus qui non habent nominationem ab aliqua Vniuerſitate famoſa Regni.*
2. *Priuilegio iſto gradus non fruuntur, qui non ſtuduerunt per legitimum tempus; & quod ſit illud tempus ſtudij requiſitum: & oportet ſtuduiſſe in quacumque Vniuerſitate; ſed gradus debet eſſe collatus in Vniuerſitate Regni, num. 3.*
4. *Nemo gaudet priuilegio gradus, vel nominationis, qui literas gradus, nominationis, & atteſtationis temporis ſtudij non exhibuerit collatoribus, cum expeditione copiæ.*
5. *Probatio nobilitatis ad effectum ſtudij, quomodò, & per quot teſtes probari debeat.*
6. *Inſinuatio per Graduatos, vel Nominatos, quomodo fieri debeat ſingulis annis, tempore quadrageſimali.*
7. *Vtrùm poſt Quadrageſimam fieri poſſit inſinuatio gradus, vel nominationis; & ratione quorum beneficiorum operetur hæc inſinuatio.*
8. *Collatores ordinarij, vel patroni Eccleſiaſtici poſſunt vti gratificatione erga Graduatos: non tamen erga Nominatos; niſi omnia ſint paria: & quis gradus alteri gradui præferendus?*
9. *Graduatis nominatis conferri poſſunt beneficia, etiam vacantia in menſibus ſimplicium Graduatorum, nempe Aprili, vel Iunio.*
10. *Senatores vigore ſui Indulti, præferendi ſunt Graduatis etiam nominatis.*
11. *Priuilegia Graduatorum locum habent duntaxat in beneficiis per obitum vacantibus.*
12. *Si Graduatus ſit ſufficienter prouiſus, non poteſt vti priuilegio gradus, vel nominationis.*
13. *Quis reditus requiratur ad hoc, vt Graduatus dicatur ſufficienter prouiſus.*
14. *Regulares dicuntur ſufficienter prouiſi quodcumque beneficium adepti ſint.*
15. *In calculo redituum, dum quæritur vtrùm Graduatus ſit ſufficienter prouiſus, non debet haberi ratio beneficiorum extra Regnum exiſtentium.*
16. *Quodcumque beneficium in Regno poſitum, ſi fuerit acceptatum, debet computari; dum quæritur vtrùm Graduatus ſit ſufficienter prouiſus; niſi tamen ab eo per ſententiam excluſus fuerit.*
17. *Collatio Graduatis ſimplicibus facta tenet, licèt non exprimatur in ea gradus; ſed Nominato facta non valet, niſi apponatur mentio gradus, & nominationis.*
18. *Collatio per Ordinarium alicui tanquam Graduato non valet, quamuis ad talis Beneficij aſſecutionem gradus non eſſet neceſſarius.*
19. *Beneficia vacantia in Curia non ſubiacent regulis nominationum, ſed ea per ſummum Pontificem etiam non Graduatis conferuntur.*
20. *Graduatus, aut Nominatus ſuo priuilegio vti non poteſt, niſi intra ſex menſes à die vacationis collatorem, vel patronum Eccleſiaſticum requiſiuerit.*
21. *Recuſante collatore, recurrendum eſt ad Superiores; ſed ille recurſus gradatim, & non omiſſo medio interponendus eſt.*
22. *Ceſſat priuilegium Graduatorũ in beneficiis iuriſpatronatus laicalis, vel ſi vacent in Regalibus, ac in aliis caſibus ibi deſignatis.*
23. *Papa poteſt præuenire Ordinarios, etiam conferendo non Graduatis, in menſibus illis aſſignatis.*
24. *Vtrùm Legatus poſſit conferre præueniendo in menſibus Graduatorum, fauore eorum qui gradum non habent; magna eſt dubitatio: reſoluitur negatiuam ſententiam obſeruantiæ tribunalium Galliæ magis conuenire.*
25. *Cùm Papa, vel Legatus poſſint derogare regulæ de viginti diebus; vtrùm hoc facere poſſint in præiudicium Graduatorum, vel Nominatorum.*
26. *Reſoluitur validam eſſe derogationem à Papa in præiudicium Graduatorum: & ſimiliter à Legato, niſi fraudis concurrant coniecturæ.*
27. *Quibus coniecturis probari poſſit derogationem regulæ de viginti diebus factam fuiſſe in fraudem Graduatorum, vel Nominatorum.*

28. *Antiquior ex Nominatis præferendus eſt; nempe non antiquior in gradu, ſed qui prius nominatus fuit.*

29. *Antiquior in nominatione præferendus eſt, quamuis eſſet tantùm Baccalaureus, & poſterior habuiſſet gradum Doctoratus; vel eſſet tantùm artium Magiſter, & poſterior eſſet iurium Doctor.*

30. *Prior in nominatione præfertur, quamuis eſſet poſterior in præſentatione.*

31. *Gratificationi locus quidem eſt inter ſimplices Graduatos, ſecus eſt ſi agatur de Nominatis: quia omninò antiquior eſt præferendus.*

32. *Qui primus eſt in inſinuatione, non ideo præferendus eſt inter Graduatos nominatos; niſi ſit primus in nominatione.*

33. *Inter Graduatos nominatos, non ſufficit præueniſſe alios in collatione; niſi ſit etiam anterioritas in nominatione.*

34. *Gratificationi locus etiam eſſe poteſt inter Graduatos nominatos, ſi plures concurrant qui ſint omninò pares, tam in gradu, quam in nominatione.*

DVæ ſolemnes difficultates aliàs propoſitæ fuerunt, quarum altera in eo conſiſtit; vtrùm derogatio regulæ de viginti diebus, ſeu de infirmis reſignantibus, facta per Illuſtriſſimum D. Vicelegatum Auenionenſem noceat Graduatis nominatis, quibus beneficia per obitum certis anni menſibus vacantia ex conſtitutione Leonis X. ſummi Pontificis, in Concordatis affectata ſunt. Altera, vtrùm collatio facta per Capitulum, quod habebat ius conferendi, in fauorem alterius Graduati nominati, qui erat quidem anterior in inſinuatione ſimplicis gradus; poſterior autem in inſinuatione ſuæ nominationis: ſit valida? ita vt tertius, qui anterior eſt in inſinuatione ſui gradus cum nominatione, beneficium illud impetrare non poſſit.

Pro quarum difficultatum intelligentia, & reſolutione, quædam de materia Graduatorum, & Nominatorum & de graduum & nominationum inſinuatione, & effectibus; in primis ſupponenda ſunt, iuxta obſeruationem tribunalium Galliæ.

1. Supponendum igitur eſt, quòd ex dicta conſtitutione in Concordatis facta, omnes collatores ordinarij in locis vbi viget Concordatorum obſeruantia, tenentur conferre dignitates & beneficia omnia Nominatis, quæ in menſe Ianuario, & Iulio vacabunt. Quæ verò in menſe Aprilis, & Octobris vacabunt; Graduatis. In aliis verò menſibus vacantia, cuilibet idoneo, quamuis nec Graduato, nec Nominato, liberè conferri poſſunt: text. eſt in *Concordat. tit. de collat. in §. præfatique.* dummodò gradus & nominatio procedat ab Vniuerſitate famoſa Regni. Rebuf. *de nominat. quæſt. 6.*

2. Secundò, ad hoc vt quis gradus priuilegio frui
poſſit, neceſſe eſt eum per legitima tempora ſtuduiſ-
3. ſe, etiam extra Regnum; † dummodò gradus in Re-
gno capiatur, & nominatio fiat per Vniuerſitatem
Regni. Paſtor, *in tract. de benefic. lib. 1. tit. 16. num. 2. & 3.* videlicet decem annorum pro Magiſterio, Licentiâ vel Baccalaureatu formato in Theologia; ſeptem verò annorum pro Doctoratu, vel Licentia in iure Canonico, Ciuili, vel Medicina; denique quinquennium pro Magiſtris, ſeu Licentiatis in artibus, cum rigore examinis, à Logicalibus incluſiuè. Ita tamen vt, ſi quis minori tempore ſtudij perfecto, gradum adeptus ſit; eius priuilegio vti poſſit, ſi poſt adeptum gradum per legitima tempora, in eadem vel in altiori facultate ſtuduerit: text. eſt *in dicto tit. de collat. §. præterea.* & ibi Rebuff. *in verb. ſtuduerint. verſic. ideo ego intelligerem.* & *in verb. Altiori facultate.* Pro ſimplici verò Baccalaureatu in Theologia, ſufficit ſtudium ſex annorum; pro Baccalaureatu in iure Ciuili vel Canonico, quinquennium; ſi tamen ageretur de perſona nobili ex latere paterno, vel materno, ſufficit triennium: intelligendo tamen vt nobilitas non exigatur in aliis aſcendentibus, vltra perſonam patris, & matris: atque ita declaratum fuit, & obſeruatur: & quod de hoc triennio dicitur, reſtringendum eſt ad Baccalaureos iuris Ciuilis, vel Canonici; non ad alios: vt patet ex text. *Concordat. dicto §. præterea.*

Tertiò Nominati, & Graduati, ſemel ante bene- 4.
ficij vacationem, literas nominationum, gradus & temporis ſtudij per Secretarium Vniuerſitatis ſubſcriptas, collatoribus ordinariis, & patronis Eccleſiaſticis exhibere debent, cum expeditione copiæ authenticæ.

Quartò, probatio nobilitatis ad effectum ſtudij 5.
per quatuor teſtes fieri debet coram Ordinario loci, in quo quis natus eſt; & in abſentia patris fieri poteſt: text. *in §. cum verò dict. tit. de collat.*

Quintò, Graduati tam ſimplices, quàm Nomi- 6.
nati, tenentur tempore Quadrageſimæ literas gra-
dus nominationis, & temporis ſtudij, & nomina
ac cognomina collatoribus & patronis Eccleſiaſticis
inſinuare, ac duplicatas dare; alioqui pro illo anno
nominationis, vel gradus, ſuo priuilegio vti non po-
terunt. † poterit tamen pro illo anno inſinuatio, 7.
tempore Quadrageſimæ omiſſa, fieri ante Aduentum proximè ſequentis Quadrageſimæ, & vti priuilegio quoad beneficia duntaxàt quæ vacabunt poſt inſinuationem; vt in *Concord. §. teneantur. verſic. ſi verò Graduatus. de collat.*

Sextò, inter plures Graduatos, patroni Eccleſia- 8.
ſtici & collatores poſſunt vni ſibi beneuiſo gratificari. Inter Nominatos non datur, niſi omnia paria in diuerſis concurrant: alioqui inter ipſos præfertur antiquior Nominatus: & ſi duo pares ſint in nominatione, Doctor, Licentiato; Licentiatus, Baccalaureo; exceptis tamen Baccalaureis formatis in Theologia, qui cæteris Licentiatis in Iure, vel Medicina præferuntur: Baccalaureus verò iuris Ciuilis vel Canonici, Magiſtro in artibus præferendus eſt. Inter Doctores verò, præfertur Theologia; tum ius Canonicum, tum ius Ciuile, quartò admittitur Medicus: idémque ordo in Baccalaureis ſeruandus eſt, quando comparent diuerſarum profeſſionum; vt in *dicto tit. de collat. §. ſtatuimus. in Concordatis.*

Septimò, Graduatis per Vniuerſitatem nomina- 9.
tis poſſunt conferri beneficia vacantia in menſibus etiam graduatorum ſimplicium, ſeu non nominatorum; nempe Aprilis, & Octobris: quia non debent eſſe deterioris conditionis propter nominationem. Rebuff. *conſil. 20. num. 10.*

Octauò, vtrùm Graduatus præferendus ſit Sena- 10.
tori venienti vigore ſui indultus? Pro Graduato tenuit Rebuff. *conſil. 15. numer. 1.* Sed contrarium verius eſt; quia priuilegium quo nituntur Senatores, antiquius eſt Concordatis: ita Louet *Liter. B. numer. 16.*

Nonò, priuilegium gradus, locum habet duntaxat 11.
in beneficiis per obitum vacantibus: ſicut & nominationis; vnde non obtinet in beneficiis per reſignationem vacantibus: vt habetur in *Concord. §. volumus. de collat.* & ibi Rebuff.

Decimò,

12. Decimò, ceſſat priuilegium ſi Graduatus, aut
Nominatus ſit ſufficienter prouiſus, ſi poſſideat redi-
tum ducentorum floreuorum auri, ſeu totidem num-
morum aureorum; ſi veram ſequamur interpretatio-
13. nem: † ſed ſufficiunt hodie 400. libræ in reditu, vt
quis dicatur ſufficienter prouiſus; vt reſtatur Addit.
ad Louet, *littera G. num.* 1.

14. Quod intelligendum eſt de ſæcularibus; nam re-
gulares dicuntur ſufficienter prouiſi, cuiuſcumque
reditus ſui ordinis beneficium poſſideant: quia plu-
ralitas beneficiorum maximè in regularibus odioſa
eſt: *cap. cum ſingula. 32. de præbend. in 6.*

15. Præterea, dum fit mentio de beneficiis, quibus
Graduatus, vel Nominatus fuit ſufficienter prouiſus,
non debet haberi ratio beneficiorum ſitorum extra
16. Regnum: vt apud Louet *liter. G. numer.* 8. † Sed
quodcumque beneficium in Regno poſitum compu-
tari debet, ſi fuerit acceptatum; dummodo tamen
acceptans non ſit per ſententiam excluſus. Rebuff.
conſil. 31. numer. 7. qui autem ſufficienter prouiſus
eſt, non poteſt vti ſuo priuilegio. Louet. *liter. G.
numer. 5.*

17. Vndecimò, inter Graduatos ſimplices, & Gradua-
tos nominatos hæc eſt differentia; quòd in Gradua-
tis ſimplicibus, ſufficit prouiſionem illis fieri non
expreſsà gradus mentione; ſed dum agitur de Gra-
duatis nominatis, debet apponi hæc clauſula, *Tibi
tanquam Graduato, & Nominato conferens:* aut
alia verba æquipollentia, quæ oſtendant prouiſio-
nem in vim nominationis fuiſſe factam. Louet, *liter.
G. num.* 2. & ibi Adden.

18. Duodecimò, ſi Ordinarius conferat alicui, tan-
quam Graduato, qui tamen non eſt talis, quamuis
collatio fuiſſet valida, ſi dixiſſet *Tibi idoneo*; tamen
nulla eſt: quia quod potuit, noluit; quod voluit,
non potuit: Rebuff. *in prax. part. 1. tit. de deuolut.
numer. 54.*

19. Decimotertiò, beneficia vacantia in Curia, &
ideo reſeruata per text. *in cap. 2. de præbend. in 6.*
non ſubiacent huic priuilegio Graduatorum; ſed li-
berè conferri poſſunt: quia hæc reſeruatio remanſit
in ſtatu per Concordata *in tit. de reſeruat.* Paſtor. *di-
cto lib. 1. cap. 16. numer.* 12.

20. Decimoquartò, Graduatus aut Nominatus ſuo
priuilegio vti non poteſt poſt ſex menſes, ſi intra il-
lud tempus à die vacationis computandum, non re-
quiſiuerit collatorem; vel eo abſente eius Vicarium;
21. vt ſibi tale beneficium conferat. † Qui ſi conferre
recuſauerit, ad Superiorem immediatum debet ac-
cedere, & ab eo collationem petere; & illo recu-
ſante, adeundus eſt gradatim alius Superior proxi-
mus; & vltimò Legatus, vel Papa. Rebuff. *in tract.
Nominat. quæſt. 17. num. 1. & quæſt. 20.*

22. Decimo quintò, ceſſat Graduatorum priuilegium,
vel Nominatorum in beneficiis iuriſpatronatus Lai-
calis; vel ſi vacent in Regalibus. Item in dignitati-
bus Eccleſiarum Cathedralium; aut ſi Graduatus non
reperiatur idoneus; gradus enim ab examine non
excuſat. Paſtor. *d. lib. 1. cap. 16. numer.* 10. 11. 14.
& 16. Reliqua hanc materiam concernentia tra-
ctantur apud Rebuff. *in Concord. & in tract. Nomi-
nationum.*

23. His ita pro quæſtionum prædictarum intelligen-
tia præmiſſis; Reſpondetur ad primam, quòd licèt
aliàs diſputatum fuerit vtrùm ſummus Pontifex poſ-
ſit præuenire collatores ordinarios, in præiudicium
Graduatorum ſimplicium, vel Nominatorum; hodie
tamen ſine difficultate hoc obtinet, vt præualeat
præuentio Papæ, & eius collatio ſortiri debeat effe-
ctum; etiamſi non Graduato, vel Nominato contu-
lerit. Quia Papa, dum conceſſit hanc gratiam, ſeu
priuilegium Graduatis, non cenſetur conceſſiſſe in
ſui præiudicium: cùm in omni diſpoſitione, ſem-
per cenſeatur excepta perſona loquentis: & ita poſt
longum diſcurſum concludit Addit. ad Louet, *liter.
P. num. 43. colum.* 10. † Quod tamen in prouiſione 24.
Pontificia obtinet: ſed de prouiſione per Legatum
facta dubitatur apud Gallos, vt notat Paſtor. *d. lib. 1.
cap. 16. num.* 8. nam adhuc diſputatur de validitate
collationis in Legatione factæ in menſibus Gradua-
torum, per præuentionem Legati: & verendum eſt,
ne præuentio in Gallia reſtringatur ad Pontificias
prouiſiones: ex notat. per Rebuff. *in tract. Nominat.
quæſt.* 18. *num.* 6.

Verùm quando reſignatio facta fuit cum deroga- 25.
tione regulæ de infirmis reſignantibus, ſeu de viginti
diebus; cui non ſolùm Papa, ſed etiam Legatus de-
rogare poteſt, & ſolet: vt diximus ſupra, *cap. 70.
num. 9.* tunc maior eſt dubitatio vtrùm derogatio iſta
valeat in præiudicium Graduatorum, ſeu Nominato-
rum. † Ego exiſtimo validam eſſe renunciationem, 26.
& derogationem tam à Papa, quàm à Legato vel Vi-
celegato factam: dummodò qui talem reſignationem
fecit, & obtinuit; nullam aduerſus talem reſigna-
tionem patiantur fraudis coniecturas: & hoc ex-
preſsè deciſum refert Torner *in ſua recollectione ar-
reſt. benefic. litera L. numer. 6. his verbis: Si apud
Summi Pontificis Legatũ, etiam in menſibus qui Aca-
demicis gradu inſignibus noménque de more profeſſis
adſcripti ſunt, ſacerdotia purè curentur, & in eis at-
tribuendis cum regula Cancellariæ Apoſtolicæ, qua
dicitur, Si quis in infirmitate conſtitutus, gratiam
facere poſſe iudicatum eſt.* Idem repetit *Litera G.
numer* 13. Maynard. *lib. 1. cap.* 51. licèt *numer.* 51.
aliud decretum referat ex facti circumſtantiis. Papon.
lib. 3. tit. 2. de infirm. reſignant. artic. 5. Atque ita
poſt varios diſcurſus concludit Theuen. *ad ordin.
Reg. lib. 1. tit. 24. artic. 1. in verb. ez mois affectès
auxdits Graduez. in fin.* aſſerens ita obſeruari. † 27.
Coniecturas autem reſignationis, vel permutationis,
in fraudem Graduatorum vel Nominatorum factæ,
tredecim affert Rebuff. *in Concordat. tit. de collat. §.
volumus. in verb. vacantia.* quæ apud ipſum videri
poterunt: Nobis locum indicaſſe ſufficiat.

Ad ſecundam quæſtionem reſponſio patet ex ſu- 28.
pra dictis *num.* 8. nempe collatorem ordinarium te-
neri præferre eum, qui antiquior eſt: antiquiorem
autem in hac materia eum dicimus, non qui ætate
maior eſt, aut qui gradum priùs aſſumpſit; ſed eum
qui prius nominatus eſt. Rebuff. *de Nominat. quæſt.*
21. *num.* 6. † Amplia vt per eundem, *ibidem, num.* 8. 29.
vt locum habeat, licèt primò nominatus, eſſet
duntaxat Baccalaureus, vel artium Magiſter: quia
illa generalitas nihil facit niſi in data concurrenti-
bus: † atque etiamſi vltimò nominatus, eſſet prior 30.
in præſentatione, *ibidem, num.* 9. quia non attendi-
tur præſentatio, vbi data præſentationis eſt potior: † 31.
& ſic inter Graduatos quidem ſimplices, locus erit
gratificationi, ſed non inter Nominatos: vt ſupra
dictum eſt, & docet Rebuff. *de collat. §. ſtatuimus.
in verb. gratificare. 1. verſic. an ſola petitio. in Con-
cord.* † Neque attendendum eſt quis primus ſit in 32.
inſinuatione, ſed quis in nominatione. Charond.
in Cod. Henrici IV. lib. 1. tit. 26. artic. 1. † Imò 33.
nec quis anterior ſit in collatione. Rebuff. *tit. de col-
lat. §. ſtatuimus. in verb. antiquiorem. verſic. & per
hoc patet.* † Cæteris autem paribus, locus erit grati- 34.
ficationi etiam inter Graduatos nominatos. Rebuff.
ibidem, in verb. gratificare. 2.

CAPVT XC.

De diſpenſatione ſuper corpore vitiatis, vtrùm & quando ab Epiſcopo concedi poſſit: & quomodo concedi ſoleat in Curia Romana. Vtrùm qui ita claudus eſt, vt ſine baculo incedere non poſſit, adeo irregularis ſit, vt egeat Pontificia diſpenſatione tam ad ſacros ordines, quàm ad primam tonſuram. Vtrùm irregularis priuetur beneficiis tam obtinendis, quàm obtentis: & an ſit capax penſionum Eccleſiaſticarum

SVMMARIVM.

1. *Quæ clauſulæ ex ſtilo Cancellariæ Romanæ ſoleant apponi in diſpenſatione ſuper corpore vitiatis.*
2. *Cauſa ſemel facta appellabilis ſemper durat appellabilis.*
3. *Gratia conditionalis non poteſt ſortiri effectum, niſi verificatâ priùs conditione.*
4. *Epiſcopus cum corpore vitiatis non poteſt etiam ad primam tonſuram diſpenſare.*
5. *In terminis irregularitatis, appellatione ordinum Eccleſiaſticorum tonſura continetur.*
6. *Qui diſpenſationem obtinet, tacitè ſe inhabilem eſſe fatetur.*
7. *Quando agitur de deformitate notabili, ſolus ſummus Pontifex diſpenſat.*
8. *Epiſcopus in caſibus in quibus poteſt diſpenſare, tenetur id facere cum cauſa cognitione: at verò ſummus Pontifex gratiam inhabili faciens, cenſetur cum eo diſpenſare.*
9. *Irregularitas ex deformatione corporis procedens, ſi fuerit ante contracta, reddit ad omnia inhabiles; ſi verò poſt ordines ſuſceptos, reddit inhabiles quoad actus, quibus impedimento eſſe poteſt deformitas.*
10. *Quando deformitas venit ex facto ordinandi, Epiſcopus non poteſt diſpenſare.*
11. *Vt irregularitas noceat, non tam vitium corporis, quàm apparens deformitas inſpicienda eſt.*
12. *Claudus irregularis eſt.*
13. *Qui ex inciſione Medicorum claudus effectus eſt, promoueri permittitur.*
14. *Fallit ſi non poſſit ſine baculo incedere, tunc enim omninò Pontificia indiget diſpenſatione.*
15. *Nemo baculo innixus altari ſeruire debet.*
16. *In Gallia conſuetudo obtinuit claudum ad ſacros ordines promoueri poſſe. Intellige niſi deformitas ſit notabilis, ita vt ſine baculo non poſſit ſuſtineri.*
17. *Epiſcopi arbitrio remittitur, vt indicet quænam ſit notabilis deformitas.*
18. *Epiſcopus ſuper irregularitate ex vitio corporis proueniente diſpenſare nequit; ſed ſolus ſummus Pontifex adeundus eſt.*
19. *Explicatur textus* in cap. ſignificauit. 4. de corp. vitiatis.
20. *Irregularis quemadmodum expellitur à ſacris ordinibus, ita etiam repellitur à beneficiis obtinendis.*
21. *Irregularis beneficiis iam obtentis non priuatur ipſo iure, ſed duntaxat per ſententiam.*
22. *Quando penſio non datur irregulari per modum ſtipendij, ſed in titulum quaſi beneficij; aliqui exiſtimant illam penſionis Eccleſiaſticæ incapacem eſſe.*
23. *Contrarium tamen verius eſt, nempe irregularem non eſſe inhabilem ad obtinendam penſionem Eccleſiaſticam, etiam per modum beneficij illi aſſignatam: & ſuper hoc affertur declaratio ſacræ Congregationis.*

Clericus quidam tonſuratus, ſed corpore vitiatus, & ita claudicans vt ſine baculo corpus ſuum ſuſtinere non poſſet, à ſummo Pontifice diſpenſationem obtinuit, vt ad quatuor minores, ac omnes ſacros etiam præsbiteratus ordines promoueri, & in illis miniſtrare, nec non quæcumque, & qualiacumque beneficia recipere, & retinere poſſit & valeat: † adiectâ hâc clauſula in ſimilibus diſpen- 1.
ſationibus apponi conſuetâ; *Et committatur Ordinario qui inſpecto & conſiderato diligenter per ſeipſum dicto defectu, ſi talis non ſit, nec ex eo proueniat tanta deformitas, quæ ſcandalum generet in populo, aut diuinis præſtet impedimentum: ſuper quo eius conſcientiam oneramus; cum eodem oratore diſpenſet, vt ſupra.*

In vim cuius commiſſionis Epiſcopus nemine ex aduerſo comparente, aut interueniente, proceſſit ad diſpenſationem: à cuius ſententia tertius quidam concurrens in impetratione quorumdam beneficiorum, appellauit; & in gradu appellationis, ſententia primi iudicis fuit confirmata: iterùmque ab hac ſecunda ſententia fuit appellatum, & dubitatum de iuſtitia illarum ſententiarum: Super qua controuerſia

Fuit reſponſum malè fuiſſe iudicatum, & bene appellatum: nam quòd cauſa eſſet appellabilis, non poterat dubitari: † quia iam ſemel facta appellabilis; 2.
ſemper durat appellabilis. Lancellot. *de attent. part.* 2. *cap.* 12. *limit.* 15. *numer.* 18. Sigiſm. Scac. *de appellat. quæſt.* 17. *limit.* 47. *membr.* 1. *num.* 112.

Et deueniendo ad negotium principale, certum eſt impetrantem reſcriptum diſpenſationis, teneri omnia narrata verificare, ſuper quibus gratia fundatur: præſertim quando adeſt clauſula, *verificato priùs, vel conſiderato defectu; ſi talis eſt*, &c. tunc enim † gratia eſt conditionalis, & non poteſt ſortiri 3.
effectum niſi verificatâ priùs conditione. Verall. *deciſ.* 273. *part.* 1. Conrad. *in prax. diſpenſat. lib.* 7. *cap.* 6. *numer.* 30. Non potuit autem verificari narratiua gratiæ; cùm in facto ſupponatur clericum illum tali deformitate, & claudicatione laboraſſe, vt non ſolùm ſine baculo ſe ſuſtinere non poſſet, verùm etiam non ſine magno ſcandalo in altari miniſtrare poſſet.

Præterea iſte ſe clericum eſſe, & per conſequens ad primam tonſuram legitimè promotum ſummo Pontifici narrauit; falsò tamen: quia tonſura ipſi minus legitimè, hoc eſt ſine diſpenſatione Apoſtolica collata fuerat: non enim ipſum ſummus Pontifex à clericatu malè collato diſpenſauit; ſed ad alios duntaxat ordines tranſire permiſit: † Clerica- 4.
tus tamen ſpeciali Pontificia diſpenſatione indigebat, nec poterat Epiſcopus corpore vitiatum ad primam tonſuram diſpenſare: *cap.* 1. *de corpor. vitiat.* Anchar. *in cap. ſignificauit. eodem tit.* Præpoſit. *in can. non confidat. diſtinct.* 50. quos ſequitur Seraph. *deciſ.*

*ciſ.*625.*n.*1. Tolet. *de inſtruct. ſacerd. lib.* 1. *cap.* 63.
*num.*8. & traditur in *cap. illiteratos. diſtinct.* 36. Garc.
*de benefic. part.*7. *cap.*12. *num.*28. 29. *&* 30. per text.
in d. cap. non confidas. Auila, in *tract. de cenſuris.*
*part.*7. *diſput.* 2. *dubitat.*6. *concluſ.* 1. Suar. *tom.* 5. *in*
3. *part. de cenſur. diſput.* 7. *quæſt.*2 *punct.*2. *num.* 28.
circa finem. Ratio eſt quia prima tonſura eſt diſpoſi-
tio ad ſactos ordines, vt omnes dicunt; cùm igitur
irregularis, qualis eſt qui inſigniter claudus eſt; ſit
inhabilis ad ſacros ordines: inhabilis etiam erit ad
primam tonſuram.

5. Item quando irregularitas dicitur impedimentum
eſſe ad ordiues Eccleſiaſticos, illa particula *ordines*
Eccleſiaſticos non ſolùm intelligitur de ordinibus ſa-
cramentalibus, ſed etiam de prima tonſura: vt rectè
Suares, *loc. citat.* quare vt dicit Suares, irregularitas
illa tonſuram inficit, atque ideo totum ſtatum cleri-
calem; & propterea diſpenſatione opus eſt. Et licèt
diſputando, aliquid in cootrarium dici poſſit, hæc
tamen communis & vera eſt ſenteotia, à qua non eſ-
ſe recedendum teſtatur Diana *reſol. moral. part.* 4.
tract. 2. *de irregul. reſol.* 88.

6. Et ſane dictus clericus diſpenſationem præfatam
impetrando, & eâ vtendo, facile agnouit ſuam inha-
bilitatem, iuxta doctrinam Baldi *in l.* 2. *Cod. de iur.*
aur. annul. vbi dicit eum, qui producit inſtrumentum
legitimationis, tacitè fateri ſe eſſe illegitimè natum
DD. *in l. decem. ff de verb. obligat.* Rot. *deciſ.* 425.
*num.*2. *part.* 3. *recent.*

7. Neque obſtat ſi dicatur Epiſcopum conferentem
tonſuram, tacitè cenſeri diſpenſare. Quia hoc proce-
dere poſſet, ſi ageretur de leui deformitate, aut ſi
tractaretur de miniſtrando in ordioibus iam ſuſce-
ptis; ſecùs ſi agatur de notabili & magna deformi-
tate, quæ ſcandalum generare poſſet; vel de ordini-
bus, ſeu tonſurâ nondum adeptâ; & deformitas ob-
uenerit antea: tunc enim non ſufficit Epiſcopi diſ-
penſatio, ſed debet ſummus Pontifex ſuam authori-
tatem interponere ad ſucipiendos ordines, vel ton-
ſuram. Seraph. *deciſ.* 625. *num.*5.

8. Et propoſito citra præiudicium veritatis, quòd
non requireretur Pontificia diſpenſatio: Epiſcopus
in caſibus in quibus diſpeoſare poteſt tenetur id face-
re cum cauſæ cognitione, & iuſtâ ſubſiſtente cauſâ:
& in hoc differt à ſummo Pontifice, qui gratiam in-
habili faciens, cum eo diſpenſare cenſetur. Seraph.
*d. deciſ.*625. *num.*6.7.*&* 8.

Similiter non obſtat quòd dicitur vitium, ſeu de-
formitatem reddere duntaxat inhabiles ad illum ac-
tum, ſeu exercitium illud, quod propter deformita-
tem exercere non poteſt.

9. Quia hoc procedit quando irregularitas contra-
hitur ex caſu ſuperuenienti, poſt ordinum ſuſce-
ptionem: vt dicit Tolet. *d. lib.* 1. *cap.* 61. *num.*4. Garc.
de benefic. part. 7. *cap.* 12. *num.* 18. *&* 19. At verò
quando deformitas contracta eſt ante ſuſceptionem
ordinum, vel clericatus; tunc indiſtinctè non poteſt
quis ad illos ſine diſpenſatione promoueri: vt dicunt
DD. omnes, quos ſuperiùs longa ſerie citauimus, &
conforme eſt communi opinioni.

10. Non negamus tamen, quin multùm poſſit arbi-
trium Epiſcopi in diſpenſandis claudicantibus, qui
inſpicere debet vtrùm claudicatio ſit magna, & no-
tabilem corporis afferat deformitatem: præſertim
ſi claudicatio acciderit ex facto, aut culpa ordinan-
di; tunc enim non debet vllo modo diſpenſare, ſed
potius ad Papam remittere, ad quem diſpenſatio
huius culpæ, vel magni defectus pertinet: per text.
11. *in cap.* 1. *de cleric. pugnantibus in duello.* † Quia non
tam vitium corporis in ſe, quàm deformitas & im-
pedimentum attendi debet, vt quis cenſendus ſit ir-
regularis: adeo vt ſi vitium non ſit appareos, aut
non impediat io altaris miniſterio celebrare, diſpen-
ſatione oon egeat: vt dicit Conrad. *de diſpenſat. lib.* 3.
*cap.*6. *num.* 26. *&* 27. † Quanquam generaliter clau- 12.
dum irregularem eſſe tradat Pariſ. *de reſignat. lib.* 5.
quæſt. 6. *num.* 46. † Sed ſi quis ex inciſione Medico- 13.
rum, vel Chirurgorum læſus, altero pede claudi-
cat; promoueri noo prohibetur: imò permittitur:
cap. ſi quis in infirmitate. 55. *diſtinct.* † Niſi tamen 14.
cogatur baculo vti ad ſe ſuſtinendum, tunc enim
omninò diſpenſatione indiget: Gloſ. *in d. cap. ſi quis*
in infirmitate. Abbas *in cap.* 2. *num.* 3. *de cleric. ægrot.*
miniſtr. † Quia nullus Præsbiter aut Diaconus ad 15.
miſſæ ſacrificium cum baculo accedere debet: *cap.*
nullus Epiſcopus. de conſecrat. diſtinct. 1. † Si autem 16.
ſine baculo incedere poteſt, conſuetudo admiſit. ma-
ximè in Gallia, vt ad ſacros ordines promoueri queat.
Rebuff. *in prax. tit. de diſpenſat. cum corpore vi-*
tiat. numer. 6. Supponebatur autem in facto defor-
mitatem eſſe valde notabilem, & promotum altaris
miniſterio ſine deriſione miniſtrare non poſſe, nec
niſi innixum baculo ſtare, aut ambulare: ideo
in tanta deformitate neceſſaria erat ſummi Pon-
tificis diſpenſatio, etiam ad primam tonſuram: vt
ſupra dictum eſt, & probatur per text. *in capit.*
præsbiterum. de cleric. ægrotante, ibi, *Quia nec ſe-*
curè propter debilitatem, nec ſine ſcandalo pro-
pter deformitatem membri, hoc fieri poſſe confidi-
mus.

Quamuis autem Epiſcopi arbitrio remittatur, vt 17.
iudicet quæ ſit notabilis deformitas, quæ ordinis
exercitium impediat, vel ſcandalum gignat: Couar.
in Clem. ſi furioſus. in princip. part. 1. *numer.*5. Auil.
de cenſur. part. 7. *diſput.* 3. *dub.* 3. Bonacin. *in eod.*
tract. diſput 7. *punct.*2. *numer.* 35. Campanel. *in di-*
*uerſ. iuris Canon. rubr.*11. *cap.* 17. *numer.* 82. *cum ſe-*
quentib. † Non tamen propterea ſequitur Epiſco- 18.
pum diſpenſare poſſe ſuper illa irregularitate, pro-
ueniente ex vitio corporis; ſed ſummus Pontifex
adeundus eſt: Innocent. *in cap. ſignificauit.* 4. *de cor-*
*por. vitiat. num.*3. *ſuper verb. & tua.* Hoſtienſ. *ad fin.*
ſuper verb. tua, Abbas *ibidem*, *num.* 2. Bonacin. *de*
*cenſur. diſput.*7. *quæſt.*2. *punct.*2. *num.*36 Campanel.
d. cap. 17. *Rubric.* 11. *num.* 204. Mirand. *in manual.*
*prælat. regul. part.*2. *quæſt.*8. *artic.* 3. *concluſ.* 2. Alois.
Ricc. *in prax. aur. reſol.* 16. † Et licèt contrarium vi- 19.
deatur elici ex Gloſ. *in d. cap. ſignificauit.* tamen tex-
tus ille hoc manifeſtè probat, in illis verbis: *Autho-*
ritate noſtra, quæ oſtendunt Epiſcopum in illo caſu
diſpenſandi habuiſſe facultatem, non authoritate
propriâ, ſed ſibi per ſedem Apoſtolicam commiſsâ:
vt notauit Ricc. & alij ſupra citati.

Quemadmodum autem irregularis arcetur à ſa- 20.
cris ordinibus, ita etiam arcetur à beneficiis obti-
nendis. Rot. *deciſ.* 236. *numer.* 2. *part.*2. *recent.* poſt
Abbat. *in cap. cùm in noſtris. num.*22. *de conceſſ. præ-*
bend. Ioann. de Selu. *de benefic. part.* 3. *quæſt.*2. *nu-*
mer. 11. † Beneficiis autem iam obtentis non pri- 21.
uatur irregularis ipſo iure, ſed tantùm per ſenten-
tiam: Garc. *de benefic. part.* 11. *cap.*10. *num.*47.

Quod autem dictum eſt de incapacitate irregula- 22.
ris quoad beneficia; eodem modo videretur dicen-
dum ratione penſionum beneficialium, quæ non per
modum ſtipendij, ſed per modum beneficij, datæ
fuerunt: cùm militer ferè eadem ratio; & ita tenet
Ricc. *in prax. rerum fori Eccleſiaſtic. deciſ.* 185. *nu-*
mer. 178.

Sed tamen contrarium tenet idem Ricc. *in ſuis de-* 23.
ciſ. Archiep. Neapolit. lib. 2. *deciſ.* 71. *per totam* vbi

bene comprobat. Sed meliùs hæc ſententia comprobatur ex deciſione ſacræ Congregationis Eminentiſſimorum Cardinalium Concilij interpretum, relata per Garc. *de beneſic. part.2. cap.5. num. 136. Hoc decretum quod loquitur de incapacitate beneficierum, in qua ſunt homicida; non extenditur ad penſiones.*

CAPVT XCV.

Quomodo ſuccedatur in bonis Monachi tam in terris Eccleſię immediatè ſubiectis, quàm in Gallia. Quid ſi bona partim ſint in Gallia, partim in terris Monarchiæ Pontificiæ immediatè ſubiectis. In ſpoliis monachorum quis debeat ſuccedere: Et quòd ſi monachi decedant extra clauſtra, vel illicitam exerceant negotiationem; quòd R. Camera ſuccedat. Quid veniat ſub nomine negotiationis illicitæ, & vtrùm per eam clericus amittat ſua beneficia.

SVMMARIVM.

1. *In ſucceſſione bonorum monachi attenditur conſtitutio, vel conſuetudo locorum, vbi bona ſita ſunt.*
2. *Monacho debetur legitima ſuper bonis ſitis in terris Eccleſiæ, non autem ſuper bonis Galliæ.*
3. *In Gallia monachi ſunt incapaces ſucceſſionis, & Monaſterium non habetur loco filij.*
4. *Summus Pontifex non concedit facultatem teſtandi ratione bonorum ſitorum in Gallia.*
5. *Si bona parentis partim ſita ſint in Gallia, & partim Auenione, monachus ſolùm habet legitimam in Auenionenſ.*
6. *Bona ſita in locis in quibus monachi non ſuccedunt, non ſunt ponenda in globo ad impinguandam legitimam.*
7. *In calculo legitimæ non computatur monachus in numero liberorum, in locis vbi arcetur à legitima.*
8. *Monachus de fructibus ſuorum beneficiorum in vita diſponere poteſt, dummodo id fiat ſine fraude.*
9. *Monaſterium ſuccedit monacho, vel Abbas, in bonis per eum tempore mortis relictis, iure ſpolij.*
10. *In Gallia ſiue monachus decedat intra, ſiue extra clauſtra, locus eſt ſpolio fauore Abbatis.*
11. *Abbas ſuccedens iure ſpolij, non dicitur hæres, ſed ſucceſſor: & bona capit tanquam peculium.*
12. *Bona monachorum decedentium extra clauſtra cum licentia Superiorum, vel ſine ea, in terris Eccleſiæ pertinent ad Cameram Apoſtolicam iure ſpolij.*
13. *Monachus, de bonis patrimonialibus, quæ ante profeſſionem poſſidebat, non poteſt diſponere, quia mortuus eſt mundo.*
14. *Solus Papa teſtandi licentiam monachis concedere poteſt.*
15. *Bona clericorum ſæcularium, vel regularium ex illicita negotiatione quæſita, pertinent ad Cameram Apoſtolicam iure ſpolij.*
16. *Non omnis negotiatio clericis prohibita eſt.*
17. *Vt clericus ſæcularis tanquam negotiator beneficiorum priuationem incurrat, requiritur trina monitio.*
18. *Clericus poteſt licitè proprios agros excoli facere, & eorum fructus vendere.*
19. *Sericum eſt fructus prouemens ex arboribus mororum, mediantibus foliis quæ ſunt in fructu, quoad illius generis arbores.*
Decima debentur ex foliis mororum ſtante conſuetudine. ibid.
20. *Quæ poſſit facere clericus circa fructus, & negotiationes ſuas, ſine periculo incurſus pœnarum, quæ de iure clericis negotiatoribus imponuntur.*
21. *Quæ veniant appellatione ſpoliorum Eccleſiaſticorum.*
22. *Bulla Pij V. ſuper ornamentis clericorum Eccleſiæ poſt eius obitum reſtituendis, non obſeruatur Auenione.*
23. *Sicuti nec Bulla eiuſdem ſummi Pontificis ſuper Cenſibus.*
24. *Spolia clericorum ſæcularium non fiunt Auenione, ſed illa pertinent ad hæredes.*
25. *Bulla aut lex non recepta non obligat.*
26. *Etiamſi non fuerit obſeruata per ſimplicem ignorantiam.*

PRopoſitum fuit dubium, vtrùm religioſus ordinis Cluniacenſis, poſt trigeſimum à profeſſione annum, qui nunquam clauſtraliter vixit; teſtamentum condere, aut de bonis ſuis diſponere poſſit; aut
aliàs ad quem ſucceſſio pertineat in bonis eiuſdẽ. † 1.
Ad cuius declarationem aduertendum eſt; quòd ſiue religioſus iſte in Galliæ partibus profeſſus ſit, & vixerit, ſiue in terris Eccleſiæ immediatè ſubiectis, ſemper fieri debet bonorum diſtinctio; quæ regulari debeat, & illorum ſucceſſio adiudicari, ſecundùm leges & conſuetudines loci in quo bona ſita ſunt. Pe-
regrin. fusè *conſil. 4. per totum, volum. 5.* † Vnde 2.
cùm aliàs quidam monachus, ſeu pro eo Monaſterium Sancti Andreæ ſecus Auenionem, peteret iura legitimæ paternæ: fuit obſeruatum quòd legitima illi daretur ſuper bonis exiſtentibus Auenione, non
autem ſuper bonis villæ nouæ ſub ditione Regia. † 3.
Quia vt notorium eſt; monachi in Gallia ſunt incapaces ſucceſſionis ab inteſtato: eadem ratione monaſteria vti monachos repreſentantia: nec monaſterium habetur loco filij, ſed bona monachi, etiam quæ ante profeſſionem habebat, ad proximiores deuoluuntur. Guillelm. Benedict. *in cap. Raymutius. in verb. & vxorem, in tract. de ſucceſſ. ab inteſt. num.*
222. & ſequentib. † Nec aduersùs talem conſuetudi- 4.
nem, ſummus Pontifex concedit facultates teſtandi, de bonis monachorum in Gallia ſitis: Benedict. *ibidem*: & Imbert. *in enchyrid. in verb. Moyne profèr.* Maſuet. *in praxi, tit. 32. des ſucceſſions, num. 30. & 31.* Chaſſan. *in conſuetud. Burgund. tit. de ſucceſſ. §. vlt. in verb. couſtume du Royaume. num. 2. & ſequentib.* Ioan. Gall. & ibi Add. *quæſt. 122.*
Vnde non poterat Monaſterium ex perſona mona- 5.
chi prætendere iura legitimæ, ſuper bonis in Gallia ſitis; ſed tantùm ſuper bonis Auenionenſibus, regulando ſucceſſionem reſpectu loci in quo bona ſita ſunt. Corn. *conſil. 202. num. 13. lib. 2.* Socin. ſenior. *conſil. 288. colum. 9. ad finem, num. 22. volum. 2. verſic. circa ſecundum.* Crauet. *conſil. 236. ſub num. 5.* Peregrin. *dict. conſil. 4. volum. 5. per to-*

tum

6. *tum.* † Ita vt bona alibi ſita non ponantur in globo
ad augendam, & impinguandam legitimam: ſed
tantùm fiat calculus de bonis exiſtentibus in loco, in
quo monachi ſuccedere poſſunt, ſeu ex eorum per-
ſona, monaſteria: vt dicunt præfati DD. nec non
Menoch. *conſil.* 280. *num.* 8. Surd. *conſil.* 343. *num.*
20. Gozadin. *conſil.* 49. *numer.* 8. *&* 11. *in fine.* Tira-
quel. *de primogen. quæſt.* 46. *in princip. & in fine
num.* 81. vbi dicit inſpiciendam eſſe conſuetudinem
loci, in quo bona ſita ſunt; ſiue ſtatutum ſit conce-
ptum in rem, ſiue in perſonam: & ideo bona Picta-
uiæ diuidenda ſunt iuxta conſuetudinem Pictauiæ; &
bona Turoni ſita, ſecundùm conſuetudinem Turo-
nenſem. Plura Marta *de ſucceſſ. legal. part.* 1. *quæſt.*
13. *artic.* 12. *num.* 31. *vſque ad* 39.

7. Quæ adeo vera ſunt, vt perſona monachi incapa-
cis non computetur in numero liberorum, quando
fit inter eos calculus legitimæ, quoad bona Galliæ:
quia cùm non admittatur ad partem, non facit par-
tem. Cancer. *lib.* 1. *cap.* 3. *de legit. numer.* 27. *&* 28.
& perinde eſt ac ſi tales liberi non eſſent in rerum
natura: cùm nec ad partem admittantur, nec admitti
ſperentur: *l.* 1. §. *in primo. & §. pro ſecundo. Cod. de
caducis tollend.* Guid. Pap. *deciſ.* 295. & ibi, nomi-
natim Ferrer. & Camill. de Med. *conſil.* 167. *num.* 8.
& 9. Atque ita obſeruatum, & practicatum vidi
in pluribus cauſis: & nominatim dum agebatur de
ſucceſſione legitimæ maternæ, debitæ Sorori Mag-
dalenæ de Crillon, ſuper bonis Illuſtriſſ. Dominæ
Iuliæ de Sado matris ſuæ, quorum aliqua ſita erant in
territorio Curtedonis Principatus Auraicenſis; in
quo ſimiliter monaſteria excluduntur à ſucceſſione;
& non ſolùm per ſententiam noſtram arbitramenta-
lem excluſimus Monaſterium à legitima ſuper illis
bonis, ſed etiam in calculo aliorum bonorum fuit
inſtitutus calculus, perinde ac ſi nulla prorſus extitiſ-
ſent bona in Principatu Auraicæ. Vnde patet reſolu-
tio primæ difficultatis, quæ in caſu propoſito occur-
rebat; nempe quoad bona iſtius Monachi ſita in
Gallia, ſucceſſuros eſſe proximiores; iuxta illam ge-
neralem conſuetudinem: intelligendo de bonis mo-
nachi patrimonialibus.

8. Secundò, quoad fructus beneficiorum, monachi
de illis in vita diſponere poſſunt, perinde ac ſi ſæcu-
lares eſſent præsbiteri. Rot. *deciſ.* 772. *num.* 4. *part.* 1.
diuerſ. poſt Nauarr. *in cap. vt non dicatis. numer.* 42.
12. *quæſt.* 1. & *in Apolog. quæſt.* 1. *numer.* 80. *num.* 4.
& 5. Card. *in Clem.* 2. §. *ſed & tales. in* 1. *notab. de
vita & honeſt. cleric.* & in *Clem. gratiæ. col. penult. ad
finem, verſic. quod interrogatus in quæſtione facti, extr.
de reſcript.* Louet. *litter. R. num.* 42. & ibi Addit. *in
verb. Ce neantmoins*, dummodò diſpoſitio fiat ſine
fraude: vt ibi dicitur.

9. Tertiò, in bonis quæ religioſus relinquit tempore
mortis, ſolum Monaſterium, vel pro eo Abbas ſuc-
cedit. Louet *d. num.* 42. & *ibi* Add. Boerius *deciſ.* 24.
num. 3. *& ſequentibus.* & probatur in *cap. perlatum.*
19. *quæſt.* 3. *& cap. ſi qua mulier. eadem cauſ. &
quæſt.* & nominatim de monachis Cluniacenſibus
adeſt conſtitutio relata apud Tamburin. *de iur. Ab-
bat. tom.* 3. *diſput.* 16. *quæſit.* 4.

10. Nec fit in Gallia diſtinctio, verùm monachi dece-
dant intra, vel extra clauſtra: quia etiamſi mona-
chus extra clauſtra degat cum licentia Superiorum;
non tamen ideo eximitur ab obligationibus erga
monaſterium. Coſt. *de re integ. diſtinct.* 13. vbi la-
tiùs tractat quæſtionem ſucceſſionis bonorum mo-
nachi, extra clauſtra degentis cum licentia, vel
ſine licentia Superiorum; nec non monachi tran-
ſlati: & alia tradit, quæ apud eum videri poterunt.

In his autem bonis Abbas non ſuccedit iure hære- 11.
ditario, ſed iure peculij: ideo non dicitur hæres,
ſed ſucceſſor: adinſtar patris, qui bona filij familias
defuncti non iure hæreditario capit, ſed iure peculij:
ita Bacquet *in tract. du droict de deſherance, cap.* 3.
num. 11.

Quartò, ex ſummorum Pontificum conſtitutioni- 12.
bus, quæ obſeruantur in terris Eccleſiæ immediatè
ſubiectis; bona monachorum extra clauſtra cum li-
centia, vel ſine licentia degentium, poſt eorum obi-
tum iure ſpolij capiuntur: iuxta conſtitutionem 43.
Gregorij XIII. quam inſerit ad longum Tamburin.
d. tom. 3 *diſput.* 16. *quæſit.* 5.

Quintò, in terris Eccleſiæ; quoad bona patrimo- 13.
nialia monachi, quæ ante profeſſionem poſſidebat,
ſi de illis non diſpoſuerit ante profeſſionem; certum
eſt nec de illis poſſe poſt profeſſionem teſtari, aut
alio modo diſponere: iuxta *Authen. ingreſſi. Cod. de
ſacroſanct. Eccleſ.* cùm ſit mortuus mundo, & non
habeat velle, aut nolle. Sanch *in precept. decalog.
lib.* 7. *cap.* 8. *numer.* 2. † vbi oſtendit licentiam te- 14.
ſtandi monacho non poſſe concedi ab alio, quàm à
ſolo ſummo Pontifice: intelligendo tamen, vt dictum
eſt ſuperiùs *num.* 4.

Sextò, R. Camera Apoſtolica ſuccedit in bonis 15.
cuiuſcumque clerici ſiue ſæcularis, ſiue regularis, quæ
ex illicita negotiatione quæſita ſunt: vt notauit Re-
doan. *in tract. de ſpoli. Eccleſ. quæſt.* 7. *num.* 81. Le-
zana. *in ſumma regul. tom.* 1. *cap.* 10. *num.* 5. *& tomo*
3. *in verb. negotiatio quoad regulares. num.* 10.

Septimò, non quælibet negotiatio clericis vetita 16.
eſt, tam regularibus, quàm ſæcularibus: ſed ea dun-
taxat quæ per ſacros canones eis prohibita eſt: vnde
cùm alias dubitaretur, vtrùm clericus ſæcularis ſub
prætextu illicitæ negotiationis incurriſſet pœnam
priuationis beneficij; & vtrùm ſubſiſteret impetratio
ea de cauſa per tertium facta? Dixi nihil eſſe huic be-
neficiato timendum.

Tum quia neceſſaria fuiſſet ad effectum priuatio- 17.
nis trina præcedens monitio, Redoan. *in dict. tract.
de ſpol. Eccleſ. quæſt.* 2. *num.* 73. *verſic. & dicit In-
nocent.* quia ſine trina monitione præcedenti, regu-
lariter priuatio beneficij non incurritur DD. *in cap.
final. de vita & honeſt. cleric.* & *ibi* Barboſ. *numer.* 2.
Farinac. *in fragm. litter. C. num.* 180.

Tum etiam quia quidquid egerat clericus ille, totũ 18.
id licitè, & iure permittente factum fuerat. Licitum
quippe eſt clericis regularibus, vel ſæcularibus, prædia
propria, & reſpectiuè ſui beneficij excoli facere, fru-
ctus inde prouenientes vendere, ibidē boues & alia ani-
malia ad fines vendendi depaſci facere, † ſericum ex 19.
foliis per ſe, vel per alias perſonas non tamē ſuſpectas
conficere: quia ſericum reputatur tanquā fructus pro-
ueniens ex arboribus mororum, quarũ nullus alius eſt
fructus præter educationem bombicũ, ex quibus ſeri-
cum extrahatur: vt notauit Cyriac. *controuerſ.* 458. *n.*
20. & ex his foliis tanquā ex fructibus arborum deci-
mas deberi, ſtante ſaltem conſuetudine, ſupponit Se-
raph. *deciſ.* 827. † Poſſunt etiam grana, vinũ & oleum 20.
ex propriis prædiis prouenientia vendere, & alia mul-
ta facere quæ breuitatis cauſa omittuntur: cùm om-
nia ſigillatim explicata ſint per declarationes ſacræ
Congregationis, quas inſeruit Barboſ. *de iur. Eccleſ.
vniuerſ. lib.* 1. *cap.* 40. *num.* 127. & ex eodem de-
ſumpſit Lezan. *in ſumma regul. tom.* 3. *in verb. nego-
tiatio quoad regulares, num.* 9. *&* 10. & tradit Farin.
in fragm. litter. C. num. 172. Idem Barboſ. *in deciſ.
Apoſtolic. collect.* 159. *Clerici quoad negotiationem.
per totam.*

Spoliorum autem Eccleſiaſticorum appellatione, 21.
quæ

quæ veniant? fusè explicat Barboſ. *in tract. de ap-
lat. verb. cap. 247. per tot.* & *in deciſ. Apoſt. collect. 67.*
Vbi notandum eſt, quòd licèt ornamenta & para-
22. menta Eccleſiarum reperta apud clericos poſt eorum
mortem, pertineant ad Eccleſiam, nec de illis diſ-
ponere poſſint in fauorem aliorum, iuxta Bullam
Sanctæ Memoriæ Pij V. factam anno 1567. die 3.
Kalend. Septemb. relatam apud Nauarrum *in tract.
de ſpol. cler. in cap. non liceat Papæ. 12. quæſt. 2. §. 8.*
Tamen in præſenti ciuitate, Bulla huiuſmodi nun-
quam fuit vſu recepta; quod non eſt nouum: cùm
ſint multæ aliæ conſtitutiones Pontificum, quæ in
diuerſis partibus non ſunt in vſu: † veluti Bulla eiuſ-
23. dem Pij V. ſuper cenſibus, quæ in his partibus non
obſeruatur: & cùm Illuſtriſſimus bon. mem. Ioſeph.
Ferrer. Archiepiſcopus Vrbinatenſis aliàs illam pu-
blicari feciſſet, reclamante ciuitate; ſummus Pon-
tifex mandauit contractus cenſuales fieri prout antea
fieri ſolebant: eadem ratione dicta Bulla ſuper orna-
mentis non fuit vſu recepta, prout egomet iudicaui
à multis annis, cum R.P. Vicegerente, contra capitu-
lum Eccleſiæ Sancti Deſiderij: quamuis idem Domi-
nus Vicegerens eſſet Præpoſitus illius Eccleſiæ in
cauſa dicti capituli, contra hæredes Domini Falot
Canonici. Maximè quia conſtabat ex depoſitione te-
24. ſtium de contraria Bullæ obſeruantia. † Sicut ſpolia,
exceptis Epiſcopis, & Archiepiſcopis, non fiunt in
his partibus aduersùs clericos ſæculares, ex immemo-
riali conſuetudine, & Bullis ac diplomatibus Apo-
ſtolicis, vt quotidie vidimus obſeruarum. Et dum
Illuſtriſſ. bon. mem. Dominus Philonardus tunc Ar-
chiepiſcopus, & Vicelegatus Auenionenſis, voluiſ-
ſet ſpolij nomine capere bona per quoſdam clericos
ſæculares relicta: totus clerus, me conſulente, recur-
rit ad Sanctiſſimum & Eminentiſſimum Cardinalem
Legatum, & obtinuit ne procederetur ad vlteriora,
ſed bona penes ſucceſſores libera remanerent. † Quòd
25. enim Bullæ non receptæ non obligent, tradit Nauarr.
conſil. 1. num. 23. vſque ad 33. Oldrad. *conſil. 259.
Impugnatur. num. 1. verſic. quia illud ſtatutum.* Iaſon.
in l. ſi filius qui patri. num. 22. ff. de liber. & poſthum.
Aretin. *conſil. 11. Procedendum. num. 5. & conſil. 153.
Conſultatio propoſita. num. 1. in fin.* Alexand. *conſil.
18. num. 5. volum. 2. & conſil. 132. volum. 1. & con-
26. ſil. 39. volum. 3.* † Neque neceſſe eſt in iſto caſu in-
teruenire ſententiam in contradictorio iudicio latam
cùm ſufficiat ſimplex inobſeruantia: ex Nauar. *loc.
citat. num. 26.* Lex enim quæ nunquam fuit obſerua-
ta, non poteſt dici abrogata; cùm nunquam recepta
fuerit: ita Roland. *conſil. 8. num. 30. & 34. volum. 1.*

CAPVT XCVI.

Religioſum nihil proprium habere poſſe. Quomodò intelligendum ſit quod dicitur, religioſum proprietarium decedentem ſepulturâ Eccleſiaſticâ priuandum. Profeſſum teſtari non poſſe: bona tamen ſua inter liberos æqualiter, vel inæqualiter diuidere poſſe; relictâ filijs ſaltem legitimâ, Monaſterio verò, ſua portione: & quæ illa ſit. Tranſactio ſuper nullitate profeſſionis promiſsâ pecuniâ intuitu bonorum dimiſſorum, an ſit ſimoniaca? Legatum factum monacho eâ conditione, vt monaſterio non quæratur, an ſit validum? Et ſi legatum factum fuerit religioſo pro ſuis neceſſitatibus, vtrùm ceſſante neceſſitate debeatur.

SVMMARIVM.

1. *Monachus nihil proprium habere poteſt.*
2. *Monachus proprietarius decedens ſepulturâ Eccleſiaſticâ eſt priuandus.*
3. *Quæ ſit pœna monachi proprietarij ex Concilio Tridentino.*
4. *Vt religioſus, qui proprium habere repertus eſt, priuetur ſepultura Eccleſiaſtica, debet præceſſiſſe monitio Superioris.*
5. *Monachus viuens non priuatur altaris miniſterio ob peccatum proprietatis, niſi præuiâ monitione.*
6. *Fallit in iis qui ſtrictam Sancti Franciſci paupertatem obſeruant.*
7. *Et in iſtis admittuntur etiam pro excuſatione coniectura.*
8. *Non procedit etiam pœna priuationis ſepulturæ in delicto proprietatis occulto.*
9. *Refertur ampla, & generalis conſtitutio Vrbani VIII. contra proprietarios.*
10. *Monachus, poſt profeſſionem, de bonis per eum antea donatis diſponere non poteſt.*
11. *Religioſus poſt profeſſionem inteſtabilis eſt.*
12. *Religioſus teſtari nequit ſiue profeſſionem emiſerit in monaſterio bonorum capaci, ſiue incapaci.*
13. *Monaſterium ipſum non poteſt contrauenire teſtamento monachi, ante profeſſionem facto.*
14. *Pater profeſſus bona ſua inter liberos diuidere poteſt.*
15. *Intellige, ſi de illis non diſpoſuerit ante profeſſionem.*
16. *Pater profeſſus bona ſua inter liberos etiam inæqualiter diuidere poteſt.*
17. *Fallit ſi pater ingreſſus ſit monaſterium bonorum incapax in communi.*
18. *Ingreſſus religionem ſtrictam paupertatem obſeruantem, habetur pro naturaliter mortuo.*
19. *Pater profeſſus bona ſua inter liberos diuidens; non indiget licentia ſui Superioris.*
20. *Differentia, quoad facultatem diuidendi inter liberos bona ſua; inter religionem bonorum in communi capacem, & incapacem; non videtur ratione niti, licèt ſit communiter recepta.*
21. *Explicantur caſus, in quibus pater poſt profeſſionem bona ſua diuidit inter liberos: & quantùm teneatur relinquere liberis, quantùm Monaſterio.*
12. *Legitima ex veriori & receptiori ſententia debetur liberis, ſtatim à die profeſſionis.*
23. *Quomodo intelligendum ſit, & practicandum quod dicitur; patrem teneri æqualem partem Monaſterio, cum liberis relinquere.*
24 *Vtrùm diuiſio illa per patrem fieri poſſit inter filios illegitimos.*
25. *Quidquid datur pro ingreſſu Monaſterij ſimoniam continet.*
26. *Pecunia non poteſt dari ſine ſimonia, ob cauſam profeſſionis in monaſterio.*
27. *Fallit, niſi quod datur traditum fuerit intuitu ſuſtentationis religioſi.*
28. *Aut niſi habeat cauſam omninò diſtinctam, & ſeparatam*

ſeparatam ab ingreſſu monaſterij, vel profeſſione in eodem.

29. *Aſſignatio legitima non dicitur ſimoniaca, quamnis eadem die filius beneficium reſignanerit.*

30. *In dubio traditio rei temporalis cenſetur facta pro cauſa temporali, ad excluſionem delicti.*

31. *Explicatur* deciſ. Putei. 42. lib. 1. & Mohedan. deciſ. 5. de ſimonia.

32. *Promiſſio eius rei, ad quam quis de iure tenebatur, non poteſt eſſe ſimoniaca.*

33. *Quando litigatur ſimul ſuper ſpiritualibus, & temporalibus, tranſactio fieri poteſt per traditionem alicuius rei temporalis.*

34. *Quando in vim ſententia arbitratorum, temporale datur pro ſpirituali, non committitur ſimonia.*

35. *Legatum ſi fuerit monacho relictum ſub ea conditione, quòd Monaſterio non acquiratur; ſubſiſtit quidem, ſed conditio reiicitur.*

36. *Explicantur tres modi, quibus conditio adiecta legato facto monacho, valida, aut inualida eſſe poteſt.*

37. *Quomodo concipiendum ſit legatum ad hoc vt monachus ſolus fruatur eodem.*

38. *Legatum religioſo relictum pro ſuis neceſſitatibus, denotat potius cauſam impulſiuam, quàm finalem.*

39. *Cauſa impulſiua ea eſt, qua ſolum legatarij commodum reſpicit.*

40. *Legatum alicui religioſo factum pro ſuis neceſſitatibus, debetur illi pro annis etiam præteritis, quamuis non indiguerit.*

NOn recedendo à materia capitis præcedentis, ſequentes difficultates aliàs propoſitæ fuerunt, circa bona per monachos, ſeu religioſos poſſeſſa. Et primò quidem, vtrùm monachus in ordine Cluniacenſi profeſſus, qui ante profeſſionem bona ſua præſentia & futura, conſanguineis inter viuos donauerat; poſſit ea, quæ ſibi poſt profeſſionem donantur, poſſidere.

Secundò, ſi donatio illa vitio nullitatis corruat, vtrùm aliqua ratione de bonis ſuis, poſt profeſſionem diſponere, vel teſtari queat; aut de illis tranſigere, ratificando profeſſionem, ſine vitio ſimoniæ.

Tertiò, vtrùm ſaltem poſſidere, vel frui poſſit legato, ſibi pro alimentis, & ſtudiis relicto.

Quartò, ſi factum fuerit illi legatum pro ſuis neceſſitatibus, vtrùm ceſſante neceſſitate, legatum petere poſſit; præſertim poſt aliquot annos non exactum.

1. Reſolutio primæ quæſtionis hæc eſt: Quòd cùm
votum paupertatis ſit ſubſtantiale religioſæ profeſſioni, & per conſequens proprietatis vitium ſit illi ſubſtantialiter contratium; nullo modo poteſt per monachum profeſſum, aliquid tanquam proprium poſſideri: *cap. cùm ad monaſterium. & cap. ſuper*
2. *quadam.* & *ibi* DD. *extra de ſtatu monachorum* † vbi
dicitur quòd religioſus tempore mortis proprium habere inuentus, in ſterquilinio cum ſua pecunia
3. ſepeliendus eſt. † Et ex Concil. Trident. *ſeſſ. 25. de*
regular. cap. 2. in fin. ſi religioſus proprium habere deprehenſus fuerit, priuatus eſt per biennium voce actiua, & paſſiua; & iuxta conſtitutiones ordinis puniendus.

4. Quod tamen de ſepultura dicitur, intelligi debet de illis duntaxat religioſis, qui priùs à ſuo Superiore moniti fuerant, ne bona vti propria poſſiderent: vt tenet Diana, *part. 4. reſol. moral. tract* 4.
reſol. 23. † quia iura non priuant miniſterio altaris 5.
talem monachum viuentem cum peculio; niſi quando priùs monitus noluit dimittere: ergo nec Eccleſiaſtica ſepultura: Et quia talis defunctus, ſi viueret, poſſet ſe purgare; allegando talem pecuniam ſibi datam eſſe ad cuſtodiam, vel vt alicui fieret reſti-
tutio. † Quæ tamen excuſatio non prodeſſet ſtri- 6.
ctam Sancti Franciſci paupertatem ſeruantibus: vt dicit Portel. *in dubiis regul. in verb. ſepultura, nu-*
mer. 11. † Niſi tamen adeſſent probabiles coniectu- 7.
ræ in contrarium. Hieron. Roderic. *in quæſt. regul.*
reſol. 128. *numer.* 20. † Præterea Portel. vult illud in- 8.
telligi vt procedat, quando caſus eſt publicus; ſecùs
ſi occultus. † Et ſupradicta multò magis hodiernis 9.
temporibus locum habent; cùm fœlic. record. ſummus Pontifex Vrbanus VIII. conſtitutione ſua mandauerit, vt nullus ex fratribus bona quæcumque, prouentus, cenſus, eleemoſinas, etiam ex concionibus, lectionibus; miſſis, conſanguineorum ſubuentionibus poſſideat vti propria; etiam nomine conuentus: ſed omnia ſtatim Superiori tradat, & aliàs prout in dicta conſtitutione continetur, quam inſeruit Lezan. *tom. 1. ſumm. Regul. cap. 6. num.* 8.

10. Multò minus monachus iſte, poſt perfectam donationem de bonis inter viuos donatis, vlla ratione diſponere vel teſtari poterit: quia perfecta donatio tollit indiſtinctè diſpoſitionem, & teſtamenti factionem in bonis donatis. Caſtil. *controuerſ. part. 3. cap.* 10. *num. 42. & in tract. de vſufruct. cap. 39. num. 42.* Bertrand. *conſil. 53. num. 1. 2. & 3. volum. 6.* Menoch. *conſil. 926. num. 3.*

Secunda difficultas duo continet capita; primum de teſtamento religioſi, caſu quo donatio nulla eſſet: ſecundum, de tranſactione facta ſuper bonis, iuncta ratificatione profeſſionis.

11. Quod ad primum attinet: quidquid in contrarium dixerit Barthol. & alij quidam, veriſſima & receptiſſima eſt ſententia, religioſum poſt profeſſionem, teſtamenti factionem non habere; cùm ſit mortuus mundo, & non habeat velle, aut nolle: per text. *in Authen. nemo autem. Cod. de Epiſcop. & clericis*, fusè Sanch. *in præcep. decal. lib. 7. cap. 11. num. 7.* & ibi
num. 9. plures pro hac ſententia refert. † Atque ita 12.
fuit iudicatum, ſiue monachus profeſſionem emiſerit in Monaſterio bonorum capaci, ſiue incapaci: Theſaur. iun. *lib. 2. quæſt. forenſ. 56. num. 1. & 2.*
† Nec ipſummet Monaſterium poteſt religioſi teſta- 13.
mento ante profeſſionem facto contrauenire, aut al-
terare illud; vt dicit Theſaur. *Ibidem, num.* 4. † Si 14.
tamen ageretur de patre, qui religionem ingreſſus fuiſſet, & profeſſionem emiſiſſet, liberos habens naturales & legitimos, ex præcedenti matrimonio procreatos; poſſet ex legis ſpeciali priuilegio, bona ſua etiam poſt profeſſionem inter liberos ſuos diuidere: per text. in *Authen. ſi qua mulier. Cod. de ſacroſanct. Eccleſ.* & in *Authent. nunc autem. Cod. de Epiſcop. & cleric. can. ſi qua mulier. 19. quæſt. 3.*

15. Quod intelligendum eſt locum habere, quatenus talis monachus ante profeſſionem non condiderit ſuum teſtamentum; illo quippe condito, non poteſt poſtea etiam inter liberos illud alterare. Hieron. Roderic. *quæſt. regul. reſol. 135. num. 2.*

16. Vtrùm autem pater inter liberos bona ſua inæqualiter diuidere poſſit, poſtquam emiſit profeſſionem, Reſpondeo poſſe inæquales portiones facere, dummodo alij legitimâ non fraudentur: vt probat text. in *dict. Authen. ſi qua mulier.* iuncta Gloſ. *in verb. connumerata. in fin.* quam ſequitur Bartol. *ibidem, num.*

num. 21. Sanch. *in præcep. decalog. lib.* 7. *cap.* 9.
num. 26.
17. Quid dicendum de religioſis bonorum incapa-
cibus, quales ſunt Capucini, & Recollecti? Reſ-
pondeo illos non poſſe illam diuiſionem inter liberos
facere, ſicut nec Profeſſi, vel Coadiutores formati
in Societate Ieſu, qui ſunt incapaces cuiuſcumque
ſucceſſionis, tam in communi, quàm in particulari;
ad effectum illa retinendi, vel poſſidendi, ſed tan-
tùm ad effectum vendendi: cùm hoc paupertatis vo-
18. tum non infringat. Burat. *deciſ.* 245. † Ratio eſt quia
iſti reputantur tanquam naturaliter mortui, ita Bar-
tol. *in d. Authen. ſi qua mulier. num.* 3. eum aliis al-
legatis per Sanch. *d. lib.* 7. *cap.* 9. *num.* 2. & 3. &
quamuis Hieronim. Roderic. *d. reſol.* 135. *num.* 2.
videatur exigere quòd talis diſpoſitio fiat cum licen-
19. tia Superioris: † tamen verius eſt illam non requiri:
quia lex hoc non dicit. Sanch *ibidem. num.* 4. Verùm
quod dictum eſt de religioſis bonorum incapacibus,
vt bona inter liberos diuidere non poſſint; licèt ſit
conforme communi Doctorum ſententiæ, à qua in
20. iudicando, vel conſulendo recedendum non eſt; †
tamen ſi rationibus agendum eſſet, non video, cur
id prohibitum potiùs ſit iſtis bonorum incapacibus;
quàm aliis. Tum quia facultas diuidendi bona inter
liberos data profeſſis, aut fundatur in reliquiis pa-
triæ poteſtatis, quæ adhuc æquè durat in incapacibus
ac in capacibus: vel fundatur in ſtrictiori pauperta-
tis obſeruantia; & hoc nihil concludit, quia poſſi-
dere, vel non poſſidere bona, non reſpicit perſonas
religioſorum; cùm omnes votum emiſerint pauper-
tatis: ſed reſpicit ipſum Monaſterium, quod non
poteſt ſe immiſcere circa huiuſmodi diuiſionem. Cũ
ergo particulares æquè ſint mortui mundo, ac bo-
norum incapaces, & æqualiter retineant reliquias pa-
triæ poteſtatis; ſequitur æquè in vtriſque prohiben-
dam, vel concedendam eſſe diuidendi bona inter li-
beros facultatem. Sed vt dixi, non eſt à communi
traditione recedendum.
21. Cæterùm, diuiſio iſta ſic fieri debet, vt nec filij
legitima, nec Monaſterium portione ſibi debita pri-
uetur. Quod vt rectè intelligatur, tres caſus diſtin-
guendi ſunt. Primus, quando pater vult aliquid li-
beris relinquere, non tamen multum: & hoc caſu,
ſaltem cuilibet ipſorum, legitimam relinquere debet:
& non minus. Secundus caſus, quando pater pro-
feſſus vult liberis relinquere, quantùm plus poteſt;
& tunc relinquere non poteſt totum: ſed debet ſibi,
ſeu veriùs Monaſterio retinere partem æqualem cum
aliis filiis. Tertius caſus eſt, quando pater diſponere
non vult, & tunc filij ad minus legitimam habe-
bunt: reſiduum verò ſpectabit ad Monaſterium.
22. Dictáque legitima competet liberis ſtatim à die
profeſſionis, non expectatâ morte naturali patris:
vt decidit Rota Romana apud Anton. de Marin. *va-
riar. reſol. cap.* 253. *num.* 10. & 14. *& ſequentib.* &
apud Merlin. *de legit. deciſ.* 103. ídque ſiue agatur de
Monaſterio bonorum capaci, ſiue incapaci. Rot. *ead.
deciſ. Nouarienſis legitimæ, coram R. P. D. Guiſle-
rio*, reperta *in recentiorib. deciſ.* 267. *num.* 2. *& mul-
tis ſequentib.* vbi oſtenditur hanc eſſe æquiorem, &
receptiorem ſententiam: Caſtillo, *lib.* 3. *controuerſ.
cap.* 12. *num.* 31. fusè Barboſ. *in cap. cùm ſimus. de
de regularib.* Idem Caſtill. *de vſufruct. cap.*64. *num.*
10. vbi tamen hoc dubitatiuè proponere videtur.
Graſſ. *in* §. *legitima. quæſt.* 12. *num.* 6. Vaſqu. *contro-
uerſ. lib.* 1. *cap.* 37. *num.* 10. vbi hanc teſtatur eſſe
communem ſententiam: licèt ipſe contrarium teneat,
ſicut & Gratian. *diſcept. forenſ.* 815. *num.* 11. Sed
omnes rationes pro vtraque opinione diſcutit, tan-
démque cum communi reſoluit ſtatim legitimam poſt
profeſſionem deberi, Merlin. in *tract. de legitima, lib.*
5. *tit.* 3. *quæſt.* 3. *per totam.*
Quia verò mox in ſecundo caſu, diximus æqualem 23.
cum filiis portionem patrem profeſſum debere Mo-
naſterio relinquere: videamus quomodò hæc æqua-
lis portio computanda ſit? Sanè Gloſſ. in *d. Authen.
ſi qua mulier. in verb. connumerata.* diſtinguit; aut
enim pater profeſſus bona ſua æqualiter inter liberos
diſtribuit, aut inæqualiter, vni plus quàm aliis aſ-
ſignando: ſi æqualiter, debet reſeruare tantumdem
pro Monaſterio, quantùm vnus ex filiis habiturus eſt:
ſi inæqualiter, Monaſteriũ tantumdem habere debet,
quantũ vnus ex filiis cui plus relictum eſt: quam Gloſ.
ſequitur Bart. *in d. Auth. ſi qua mulier. n.* 21. Sanch. *in
præcep. decal. lib.* 7. *c.* 9. *n.* 26. qui in caſu occurrenti
adeundus eſt, cùm materiã iſtam accuratè pertractet. 24
Loquuti ſumus ſuperiùs de diuiſione facienda per
patrem in filiis legitimis: nam verius videtur & con-
uenientiùs honeſtati religioſæ, vt in illegitimis diſ-
poſitio *d. Authentica, ſi qua mulier*, locum non
habeat: Bald. *ibidem, in d. Authen. num.* 34. Iaſon.
num. 42. Redoan. *de ſpoliis, quæſt.* 8. *in princip. num.*
72. & in hac ſententia videtur reſidere Sanch. cùm
illam vltimo loco ponat, *d. cap.* 9. *num.* 14. *lib.* 7. *in
præcept. decalog.*
Alterum ſecundæ difficultatis caput in eo conſiſtit,
quòd religioſus iſte Cluniacenſis, factâ cum fratre
tranſactione ſuper lite per eum intentatâ, ad de-
clarationem nullitatis profeſſionis ſuæ; concordauit
quòd frater ipſius, vitâ eius durante, pro alimentis
& ſuſtentatione vitæ, dimittet eidem religioſo vſum-
fructum cuiuſdam domus, & horti, omnéſque litis
expenſas tenebitur ſoluere: & inſuper dicto monacho
reſtituere centum libras, pro expenſis factis causâ li-
tis in itinere ad Vrbem, & pro aliis quibuſcũque præ-
tenſionibus: quibus mediantibus, dicti fratres ſeſe
ab omnibus prætenſionibus in illum vſque diem in-
uicem liberarunt, & liberatos declarauerunt. Item
& his mediantibus præfatus monachus ſuam profeſ-
ſionem approbauit, & ratificauit, ac ratam in per-
petuum habere promiſit. 25.
Prima facie videbatur pro ſimonia concludendum:
quia omnis tranſactio in qua ſpirituale datur pro
temporali, ſimoniam continet: *cap. præterea.* 9. *de* 26.
tranſactionib. † Et nominatim pro ingreſſu, ſeu pro-
feſſione in Monaſterio facienda, ſimoniacum eſt pe-
cuniam recipere: *cap. non ſatis.* 8. & *ibi* DD. maximè
Binsfeld. *de ſimon.* Sanch. *lib.* 2. *conſil. moral. cap.* 3.
dubio 23. *num.* 1. Diana, *reſol. moral. part.* 4. *tract* 4.
miſcellan. reſol. 157. Præſertim cùm ratificatio profeſ-
ſionis videatur expreſsè facta in illam cauſam, per
illa verba: *& moyennant ce.* Et per has rationes rela-
tum mihi fuit ita renuiſſe quemdam pium, & valdè
eruditum Theologum: ſed Ego ſaluâ correctione, &
determinatione Sanctæ Matris Eccleſiæ, & cuiuſlibet
meliùs ſentientis iudicio; exiſtimaui pactionem illam
non eſſe ſimoniacam. Quia id quod illi religioſo per
tranſactionem promiſſum eſt, conſiſtit in modico, &
annuo reditu vitalitio; qui datus fuit pro ſuſtentatio- 27.
ne religioſi; & cum eius vita finitur: † Atqui certum
eſt, promiſſionem rei temporalis pro religionis in-
greſſu, vel profeſſione facienda, validam eſſe, ſi fiat
cauſa ſuſtentationis perſonæ, etiamſi tranſigens
habeat aliunde ex quo viuere poſſit: quod procedit
etiamſi talis promiſſio deducatur in pactum ex-
preſsũ: vt bene probat Bonacin. *in tract. de ſimon.
diſput.* 1. *quæſt.* 6. *punct.* 2. *per totum.* Sanch. *d. lib.*
2. *conſil. cap.* 3. *dubio* 11. *num.* 9. Guid. Pap. cum
Addit. *deciſ.* 80.

Præterea

28. Præterea, promiſſio rei temporalis non fuerat fa-
cta ſimpliciter, & præcisè propter ratificationem
profeſſionis; ſed potiùs intuitu bonorum, quæ reli-
gioſus fratri dimittebat; & quibus fratrem omnino
priuare poterat, ſi profeſſio fuiſſet declarata nulla:
vt patet ex lectura dictæ tranſactionis, in qua fratres
ſe inuicem liberarunt ab omnibus prætenſionibus
quas inter ſe habere poterant: & ſic cùm dictæ præ-
tenſiones tam iurium paternorum, quàm materno-
rum, & aliorum de quibus in dicta tranſactione,
haberent ſuam cauſam diſtinctam, & ſeparatam, nem-
pe bonorum renunciationem quæ erat in lite: nec
non commodiorem vitæ religioſi ſuſtentationem:
promiſſio cenſetur potiùs facta in illam cauſam, quàm
in cauſam profeſſionis. Rot. *deciſ.* 418. *num.* 4. *verſic.*
29. *quia fuit dictum. par.* 1. *recent.* † Vbi fuit dictum,
quòd aſſignatio legitimæ facta per patrem filio, ea-
dem die, qua filius reſignauit; non erat ſimoniaca:
quia cùm dicta aſſignatio haberet cauſam particula-
rem, & ſeparatam, & non proportionatam; nempe
vt reſignans qui deliberabat reſignare, commodiùs
viuere poſſet: actus quamuis eadem die facti non di-
cũtur correſpectiui, ad effectum inferendi ſimoniam.
Mohedan. *deciſ.* 3. *de ſimon.* Puteus, *deciſ.* 171. *lib.*
30. 1. Gabriel. *conſil.* 172. *num.* 15. *lib.* 2. † Et in dubio
actus cenſetur potiùs factus in cauſam licitam, & à
re ſpirituali diſtinctam, in qua ſimonia committi
non potuit: Quia ad excludendum delictum ſimoniæ,
ſufficit poſſibilitas: & ſemper ſumenda eſt interpre-
tatio excluſiua ſimoniæ. Burat. in ſimili, *deciſ.* 445.
num. 4. & 5.
31. Atque ex his ſatisfit deciſioni Putei, 42. *lib.* 2. vbi
reputata eſt illicita conuentio, quòd quis cederet
liti, mediante ſolutione expenſarum: & Mohed.
deciſ. 5. *de ſimonia.* Quia illæ deciſiones procedunt
quando agitur de vno eodémque facto indiuiduo, &
inſeparabili; ſed hic remiſſio bonorum temporalium
habet cauſam diſtinctam, & ſeparatam à profeſſio-
ne: vt mox dictum eſt.
Item in caſu illarum deciſionum renunciabatur li-
ti, quæ ſimpliciter erat ſuper re ſpirituali; nempe
ſuper beneficio: hic autem agebatur de bonis, quæ re-
ligioſus ob nullitatem profeſſionis ad ſe pertinere
contendebat.
Cùmque de iure frater fratrem ad alimenta ſibi
præſtanda, de bonis per eum fratri donatis, cogere
potuiſſet; nec non litis ſumptus propter paupertatem:
32. † non eſt de ſimonia tractandum, quando promiſſum
fuit id, quod de iure debebatur. Felin. *in cap. ad au-
dientiam* 2. *num.* 8. *de reſcript.* Burat. *d. deciſ.* 445.
num. 2. cum *ibi* citatis.
33. Et generale eſt, vt quando litigatur ſuper ſpiritua-
libus ſimul, & temporalibus; tranſactio fieri poſſit
per dationem rei temporalis: veluti ſi Epiſcopus agat
ſimul ad ſpiritualia, & ad annuam penſionem; po-
teſt ratione illius temporalis tranſactionem inire: *cap.
cùm venerabilis. de ſimon.* Redoan. *in tract. de ſimon.
par* 2. *cap.* 31. *num.* 47.
34. Denique cùm tranſactio facta fuerit in præſentia
viri Eminentiſſimi, & non minus eruditione quàm
pietate clariſſimi; inanis eſt hæc de ſimonia conten-
tio: cùm certum ſit ad tranſactionem ſuper re ſpiri-
tuali deueniri poſſe, quando temporale datur au-
thoritate arbitratorum; quos etiam ſimplices cleri-
cos eſſe ſufficit. Bonacin. *de ſimon. diſput.* 1. *quæſt.* 4.
§. 15. *num* 9. & 11.
35. Tertia difficultas facilè reſoluitur: quia certum eſt
legatum, aut donationem monacho ſic fieri non
poſſe, vt illius proprietas Monaſterio non quæratur:
& ſi ſub illa conditione fiat, talis conditio tanquam
turpis reiicienda eſt; & habetur pro non ſcripta: ſe-
cundùm Bartol. *in ſua quæſt.* 22. Tuſch. *in verb. mo-
nachus. concluſ.* 317. Galganet. *de condit. & demonſt.
part.* 2. *cap.* 1. *quæſt.* 57. † Quod tamen indiget ma- 36.
iori declaratione: nam legatum illud, & conditio
illi adiecta, tribus modis concipi poteſt: primò, quòd
legatum fiat monacho, vt ad ipſum, non autem ad
Conuentum pertineat: ſecundò, vt proprietas legati
ad ſolum monachum, non ad Conuentum pertineat:
tertiò, vt proprietas ad ſolum monachum pertineat;
quod ſi ſecùs fiat, pertineat ad extraneum. Primo
caſu, intelligitur ſolus vſus monacho relictus de li-
centia Superiorum, & valet legatum: ſecundo caſu,
conditio tanquam turpis habetur pro non ſcripta, vtì
contraria bonis moribus religioſorum: idem dicen-
dum eſt in tertio caſu, ex Sanch. *in præcept. decalog.
lib.* 7. *cap.* 57. *num.* 12. *& ſequentib. & num.* 17. Le-
zana *in ſumma regul. tom.* 1. *cap.* 6. *num.* 34.
Dum ergo quis legare vult ſoli monacho, ſic con- 37.
cipere debet legatum, vt conuertatur ad ſtudendum,
& emendos libros, & alios vſus pro perſona eiuſ-
dem religioſi de iure permiſſos; cum licentia & au-
thoritate Superiorum ipſius: & hoc caſu validum
erit legatum. Caldas *in l. ſi curatorem habens. in ver-
bo, læſis. num.* 147. *in fin. verſic. hoc tamen reſtringen-
dum.* Gigas. *in tract. de penſionibus. quæſt.* 15. *num.* 1.
Galgan. *in d. tract. de condit. & demonſtrat. part.* 2.
cap. 5. *quæſt.* 11. *num.* 9. *verſic. poteſt bene monachus.*
Quartæ difficultatis reſolutio videtur facienda in 38.
fauorem religioſi, ſeu pro eo Monaſterij: quia illa
verba legati, *pro ſuis neceſſitatibus*, denotant potiùs
cauſam impulſiuam, quàm finalem; & per conſe-
quens ceſſante neceſſitate, debetur nihilominus lega-
tum, quod non amittitur quamuis deſinat cauſa im-
pulſiua. Mantic. *de coniect. lib.* 6. *tit.* 14. *num.* 15.
Galganet. *de condit. & demonſtr. part.* 2. *capit.* 4.
quæſt. 2. *num* 5. Simon de Prætis *de interpret. vltim.
volunt. lib.* 4. *dubit.* 12. *num.* 43. † Cauſa enim im- 39.
pulſiua dicitur, quæ ſolum legatarij commodum reſ-
picit. Caſtill. *lib.* 4. *controuerſ. cap.* 25. *num.* 46.
Barz. *deciſ. Bonon.* 79. *num.* 8. † Adeo vt penſiones 40.
præteritorum annorum debeantur, quamuis quoad
annos præteritos, ceſſet neceſſitas: vt per Corneum
conſil. 187. *num.* 8. *volum.* 5. & adeſt conſilium ele-
gantiſſimum Caldetini, ſeu apud ipſum, Ancharani,
conſil. 21. *de teſtam. per totum*, vbi agit de legato
facto alicui de ordine mendicantium annuatim, pro
eius neceſſitatibus, ſoluendo de eo quod voluerit,
& petierit à ſuis hæredibus, dummodo non excedat
33 libras in anno: & concludit tale legatum deberi
etiam ceſſante neceſſitate; quamuis religioſus nullam
fecerit petitionem ſingulis annis: ſequitur Caſtillo
de vſufruct. capit. 30. *num.* 11. Peregr. *de fideicom.
artic.* 40. *num.* 48. Simon de Prætis *dict. lib.* 4. *du-
bit.* 8. *num.* 91. & 92. Surd. *de aliment. tit.* 2. *quæſt.
5. per totam, & tit.* 5. *quæſt.* 1. *num.* 42. *& quæſt.*
5. *num.* 13.
Et ex his reſolutæ manent difficultates propoſitæ.

CAPVT XCVII.

De publicis, & non publicis concubinariis: Quomodò aduerſus illos procedendum ſit, ſiue clerici ſint, ſiue laici. De clericis adulterium, aut alia incontinentiæ peccata committentibus. De ſimonia per

P tertium

tertium commiſſa in beneficio. Vtrùm poſſeſſor beneficij ſimoniam ignorans priuandus ſit illo beneficio. Vtrùm propter ſimoniam, omnia alia beneficia vacent. De homicidio, percuſſione cum effuſione ſanguinis, aut membri mutilatione. Denique vtrùm Doctor iuris Canonici, poſſit admitti ad præbendam Theologalem.

SVMMARIVM.

1. *Concubinatus publicus & notorius quis dicatur, & qua ad hoc probanda ſunt.*
2. *Concubinatus dicitur, etiamſi quis mulierem ſuſpectam detineat in domo amici, vel conſanguinei.*
3. *Concubinatus notorius puniri poteſt, etiam nullâ præuiâ monitione factâ.*
4. *Ad priuationem beneficiorum propter concubinatum deueniri non poteſt, niſi præuiâ monitione triplici.*
5. *Ad effectum priuationis, concubinatus concludenter probandus eſt.*
6. *Monitio non ſufficit ad priuandum beneficio ob concubinatum, niſi trina fuerit.*
7. *Publicus concubinarius eſt ipſo iure ſuſpenſus, & ſi pendente ſuſpenſione celebrauerit, fit irregularis.*
8. *Miniſtrans durante ſuſpenſione, priuandus eſt beneficiis.*
9. *Miniſtrans pendente ſuſpenſione, fit irregularis quoad ſe, non quoad alios; & ab officio quidem ſuſpenſus eſt, ſed non à beneficio.*
10. *Irregularitas arcet ab obtinendis beneficiis, ſed poſtea ſuperueniens non priuat obtentis.*
11. *Monitio ad effectum priuandi concubinarios, debet illis ſpecialiter intimari.*
12. *Aduerſùs laicos concubinarios, Epiſcopus debet procedere præuiâ trinâ monitione.*
13. *Qua requirantur ad probationem concubinatus.*
14. *In adulterio non eſt pœna priuationis beneficij, ſed depoſitionis poteſt infligi.*
15. *Clericus propter adulterium poteſt relegari.*
16. *Simonia etiam à tertio commiſſa, nocet quoad beneficium, ſuper quo commiſſa eſt.*
17. *Amplia, etiamſi poſſeſſor beneficij ſimoniam ignorauerit.*
18. *Filius priuandus eſt beneficio propter delictum Patris, occultantis poſſeſſorem illius mortuum.*
19. *Qui ſciunt ſimoniam ab alio fuiſſe commiſſam, tenetur ſtatim illud beneficium dimittere, vt euitet pœnam.*
20. *Vtrùm propter ſimoniam, quis priuetur aliis beneficiis antea obtentis.*
21. *Quando agitur de ſimonia præſumpta, vel interpretatiua, qualis eſt illa qua committetur à tertio; poſſeſſor beneficij non eſt priuandus aliis antea legitimè obtentis.*
22. *In vera ſimonia inducitur priuatio beneficiorum, ipſo quidem iure quoad illud, ſuper quo commiſſa eſt ſimonia; ſed quoad alia, non niſi per ſententiam.*
23. *Ob aſſaſſinium inducitur priuatio beneficiorum ipſo iure, etiamſi effectus non fuerit ſecutus.*
24. *Beneficium vacans ob aſſaſſinium, ſtatim poteſt impetrari, non expectatâ ſententiâ.*
25. *Simplex vulneratio etiam cum effuſione ſanguinis non cauſat irregularitatem; niſi mors, aut membri mutilatio ſequuta fuerit.*
26. *Propter irregularitatem ex homicidio non qualificato, non incurritur pœna priuationis beneficiorum ipſo iure; ſed tantum per ſententiam.*
27. *In Gallia præbenda Theologalis, non niſi Doctoribus in Theologia conferri poteſt; nec ſufficit Doctoratus in iure Canonico.*
28. *Vtrùm in defectum Doctorum in Theologia, præbenda Theologalis conferri poſſit Doctoribus iuris Canonici? Reſoluitur negatiuè: contra Rebuffum.*
29. *In terminis iuris communis, vtrùm præbenda Theologalis conferri poſſit Doctori in iure Canonico.*

TRactatum ſæpè fuit de variis cauſis priuationis beneficiorum: primò propter concubinatum: ſecundò, propter adulterium, aut aliam incontinentiam: tertiò, propter ſimoniam: quartò, propter homicidium, vel aſſaſſinium: quintò propter defectum Doctoratus in præbenda Theologali: de quibus ſigillatim agendum eſt.

Primò, quod ad concubinatum attinet, diſtin- 1.
guendæ ſunt duæ concubinatus ſpecies; nempe
notorij, & publici concubinatus, ab eo qui publicus non eſt. Notorius eſt concubinarius, qui talis per ſententiam, vel confeſſionem declaratus fuit iudicialiter factam; aut ſane qui talis eſt, vt controuerti de eo non poſſit, aut aliqua legitima oppoſitione celari: vel etiam quando clericus poſt legitimas ſui Superioris admonitiones, mulierem ſcandali cauſam è domo ſua dimittere renuit, aut negligit: ita deciditur in *Concordat.* per Rebuff. *in tit.*
de publicis concub. §. publici autem. † Idémque dicen- 2.
dum eſt, ſi non in domo propria, ſed in domo cuiuſdam amici, vel vicini, mulier retineatur; vel etiam in domo conducta. Lotter. *de re benefic. lib. 3. tit. 33. num.* 150.

Concubinarius etiam notorius poteſt puniri abſ- 3.
que aliqua monitione: *cap. tua nos. de cohabit. cleric.*
& mulier. & *ibi* Abbas; † tamen ad priuationem be- 4.
neficiorum deueniri non poteſt, niſi præuiâ monitione: *cap. ſicut. cap. ſi autem. eod. tit.* Concil. Trident. *ſeſſion. 25. capit. 14. de reformat.* Rota. *inter conſi-*
lia Farinacij conſil. 80. † vbi dicit ad effectum pri- 5.
uationis beneficiorum, concubinatum eſſe concludenter probandum; etiamſi ciuiliter ageretur. Marc. Anton. Genuenſ. *in prax. aurea Neapolit. capit. 30. num.* 3

Imò requiritur trina monitio præcedens, ad 6
hoc vt procedi poſſit ad priuationem beneficiorum: prout ordinatum fuit in dicto Concil. Trident. *dict. ſeſſion. 25. capit. 14. de reformat.* & traditur in Gloſſ. pragmat. Sanction. *tit. de concubinat. §. nec non. in verb. teneatur,* Nicol. Garſ. *de benef. par. 11. cap. 10. num.* 180. Barboſ. *in d. cap. ſicut. 4. num. 6. de cohabit. cleric. & mulier.*

Verum quidem eſt clericum publicum concubina- 7.
rium, ſecundùm multorum ſententiam, eſſe ipſo iure ſuſpenſum: & ſi durante illa ſuſpenſione celebrauerit, incurrere irregularitatem; ex Abbat. *in d. cap. veſtra. eod. tit.* Bernard. Diaz. *in pract. crimin. canon. in verb. concubinarij. cap. 79.* & *ibi* Addent. *litter. B.* Petr. Gregor. *in inſtitut. rei benefic. cap. 25. num. 7.* Tolet. *de inſtruct. Sacerd. lib. 1. cap. 25.*

num.

47. *num.* 5. per text. *in cap. quæſitum eod. tit. de co-*
8. *habit. cleric. & mulier.* Guid. Pap. *deciſ.* 558. † vbi
concludit miniſtrantem, durante ſuſpenſione, eſſe
ea de cauſa beneficiis ſuis priuandum.

9. Sed tamen in contrarium verior eſt, & in praxi
recepta opinio contraria; nempe publicum concu-
binarium non eſſe à diuinis ſuſpenſum; quamuis
miſſam celebret ſine Epiſcopi ſui, vel ſummi Pon-
tificis abſolutione. Quia ſic celebrans non ideo irre-
gularis eſt, quia ſuſpenditur duntaxàt quoad ſe; ſicut
omnes illi qui ſunt in peccato mortali; ſed non quoad
alios: Garſias *d. part.* 11. *capit.* 10. *num.* 181. *& ſe-*
quentibus, & par. 7. *cap.* 14. *num.* 19. *& ſequentib.*
quo loci quæſtionem hanc per plures numeros in
vtramque partem examinat, & oſtendit quòd quam-
uis publici concubinarij eſſent ſuſpenſi ab officio, non
tamen ideo ſuſpenſi ſunt à beneficio.

10. Et ſanè quamuis irregularitatem incurrerent; non
ideo priuarentur beneficiis iam obtentis: ſed ſolùm
ab obtinendis arcerentur: quia turpiùs quis eiici-
tur quàm non admittitur. Gars. *dict. part.* 11. *cap.*
10. *numer.* 47. Rebuff. *de pacific. poſſeſſ. quæſt.* 25.
num. 280.

11. Quæ dicta ſunt de trina monitione requiſita in
clericis, intelligenda ſunt de monitione ſpeciali
eiſdem perſonaliter intimanda: Gars. *loc. citat.*
numer. 186. *in* 4. *declaratione.* Plura de hac mate-
ria Barboſ. *ad dictum cap.* 14. *ſeſſ.* 25. *Concil.*
Triden. & in dicto cap. ſicut. 4. *de cohabit. cleric.*
& mulier. Bermundus in *integro tractat. de publicis*
concubinariis.

12. Eadémque ratione, dum Epiſcopus procedere
vult ad declarationem pœnarum aduersùs laicos ob
concubinatum, debet præcedere trina monitio, ex
Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *capit.* 8. *de reformat.* Ber-
nard Diaz. *in pract. crimin. canonic.* & *ibi* Adden.
in capit. 79. *verſic. laicus vero.* Farin. *de delict.*
carn. quæſtione. 138. *numer.* 76. de quibus pœnis vi-
dendus eſt Riccius *in praxi fori Eccleſiaſt. deciſ.*
378. *per totam.*

13. Sed vt ſufficienter probatus dicatur concubinatus,
licèt multa requirat Farin. *de delict. carn. quæſt.* 138.
num. 8. *& ſequentib. vſque ad* 24. non tamen omnia
requiruntur in clerico: vt patet ex his quæ tradun-
tur per DD. ſupra citatos; ſufficit enim probare con-
ſuetudinem peccandi in domo propria, vel aliena.
Lotter. *lib.* 3. *quæſt.* 33. *num.* 148. Rota *deciſ.* 55.
num. 1. *&* 139. *num.* 1. *par.* 5. *recen.* Riccius in *prax.*
rer. for. Eccleſiaſt. deciſ. 361. *num.* 6. Farin. *de delict.*
carn. quæſt. 138. *num.* 86. Non tamen ſufficit proba-
tio de publica voce, & fama; ſed debet eſſe con-
cludens Garſ. *dicta par.* 11. *capit.* 10. *num.* 184. *in*
fin. Plura Farin. *de pœnis concubinatus, quæſt.* 138. *à*
num. 32.

14. Secundò propter adulterium, aut aliam inconti-
nentiam non concurrente concubinatu, non eſt lo-
cus impetrationi, vel priuationi beneficij: vt ex
mente ſacræ Congregationis tradit Barboſ. *ad dict.*
cap. ſicut. 4. *de cohabit. cleric. & mulier. num.* 4.
Gars. *loc. citat. numer.* 186. In adulterio tamen, &
aliis grauioribus incontinentiæ delictis, datur pœna
depoſitionis aduersùs clericum, Salcedo *in prax. cri-*
min. cap. 85. *in verb. detruditur.* Bermundus *in tract.*
15. *de public. concub. tit. de adulterio, num.* 26. † Et ali-
quando poteſt eſſe pœna relegationis. Genuenſ. *in*
prax. Neapolitan. cap. 28. *num.* 4. Præſertim ſi age-
retur de eo qui poſt commiſſum delictum de eo
gloriatus eſſet: tunc enim grauius eſſet pu-
niendus. Farin. *de delict. carn. quæſt.* 141. *num.* 32.
Et de pœna depoſitionis clerici ob adulterium agit
Peguer. *deciſ.* 91. *numer.* 8. De pœna verò relega-
tionis, Genuenſis loco citato, & Diaz. *in pract.*
criminal. canonic. capit. 85. *numer.* 6. *verſic. ſi verò*
delictum.

Tertiò, propter ſimoniam: nam ſiue commiſſa ſit 16.
à beneficij poſſeſſore, ſiue à patre ipſius, aut aliquo
tertio; poſſeſſor redditur omninò inhabilis ad bene-
ficium illud poſſidendum, ſuper quo commiſſa eſt
ſimonia: *cap. ſicut tuis.* & *ibi* Anthon. de Butrio
num. 5. Abbas, *ſub num.* 4. *de ſimon.* Monald. *conſil.*
31. *num.* 107. *& conſil.* 32. *num.* 4. † etiamſi talis be- 17.
neficij poſſeſſor ſimoniam ignorauerit; aut in ea æta-
te reperiretur tempore commiſſæ ſimoniæ, in qua
delicti capax non eſſet: quia etiam paruuli, qui cu-
piditate parentum per pecuniam Eccleſias ſunt ade-
pti, illas dimittere tenentur: vt dicit text. *in d. cap.*
ſicut tuis. Bonacin. *de ſimon. diſput.* 1. *quæſt.* 7. *punct.* 2.
num. 19. † prout in ſimili iudicatum fuit: quòd ſi 18.
pater mortem beneficiati defuncti occultauit, vt
eius filius beneficium aſſequeretur; reddit filium in-
habilem, Tornet *in ſua recollectione arreſtorum, litera*
B. num. 32. † Tenetur tamen hoc caſu qui ſciuit 19.
commiſſam ab alio fuiſſe ſimoniam, vt pœnam eui-
tet; beneficium illud ſtatim habitâ ſimoniæ notitiâ
dimittere: *can. ſi quis inſaniens. & can. præſertim.* 1.
quæſt. 5.

Sed dubium eſt vtrùm ob ſimoniam quis priuetur 20.
beneficiis aliis, ſuper quibus nulla commiſſa fuit ſi-
monia. Breuiter omiſſis ſuperfluis, & nominatim
iis, quæ tradit Rebuff. *in praxi, tit. de ſimon. in reſi-*
gnat. num 13. quæ meritò reiiciuntur à Garſ. *de bene-*
fic. part. 8. *cap.* 1. *num.* 41. veritas eſt; quòd ſtante
Bulla Pij IV. & Pij V. quæ receptæ ſunt in Gallia,
ſimoniacum omnibus beneficiis priuari, etiam illis
ſuper quibus nulla commiſſa eſt ſimonia, dummodo
tamen ſimonia ſit vera, & non interpretatiua: † Nam 21.
verbi gratia ſi pater, ignorante filio, ſimoniam com-
miſerit; talis ſimonia quoad filium non eſt vera, ſed
interpretatiua: ideo filius illo quidem beneficio, in
quo commiſſa eſt ſimonia, priuandus eſt: ſed non
aliis legitimè obtentis: quia quoad filium non eſt
vera ſimonia. Garſ. *d. part.* 8. *cap.* 1. *num.* 38. Nam
quòd filius ſcientiam habuerit ſimoniæ paternæ,
probari non poteſt, niſi per præſumptiones, & con-
iecturas (exceptâ tamen propriâ illius confeſſione)
& ſic quoad filium non poteſt probari vera ſimonia,
ſed tantùm præſumpta, & interpretatiua: *cap. cùm*
pridem. de pact. cap. conſtitutus. & cap. ſuper eo. de
tranſact. Fario. *conſil.* 75. *num.* 11. *&* 39. vbi refert
ſic fuiſſe iudicatum. † Sed in vera ſimonia, locus eſt 22.
priuationi ipſo iure quoad illud beneficium, ſuper
quo ſimonia commiſſa eſt: ſed quoad alia (quidquid
dicat Garſ. loco citato) verius eſt non induci priua-
tionem ipſo iure. Lotter. *de re benefic. lib.* 3. *quæſt.* 29.
num. 161.

Quartò, de aſſaſſinio egimus ſuperiùs *cap.* 27. 23.
num. 4. *& ſequentib.* Vbi diximus propter aſſaſſi-
nium induci priuationem beneficiorum ipſo iure;
etiamſi effectus non fuerit ſubſequutus: *cap.* 2. *de*
homicid. in. 6. & *ibi* Geminian. *in* §. *final. num.* 10.
verſic. & dicunt regulariter. Lotter. *lib.* 3. *de benefic.*
quæſt. 31. *num.* 38. præſertim ſi ad actum proximum
deuentum fuerit: Carol. de graſſ. *de effectib. Cleric.*
effectu. 1. *num.* 700. Farinac. *de homicid. quæſt.* 122.
num. 104. *& ſequentibus.* † Et per conſequens, poteſt 4.
beneficium ſic vacans ſtatim impetrari; nec in præ-
iudicium impetrantis reſignari poteſt: ex traditis ſu-
pra *d. cap.* 27. Garſ. *de benefic. part.* 11. *cap.* 5. *num.*
54. iuncto *cap.* 3. *num.* 123. *eadem parte* 15. Maynard.
lib. 1. *cap.* 61.

25. Simplex autem vulneratio, etiam cum effuſione ſanguinis facta, non cauſat irregularitatem; niſi mors, aut mutilatio membri interuenerit: *cap. in Archiepiſcopatu, 3. de raptorib. Clement. ſi furioſus. de homicid.* Rota, *deciſ.* 438. *num.* 3. *part.* 4. *recent.* Farin. *in fragment, in verb. irregularitas, num.* 581. *& ſequentib.*

26. Imò ſi incurſa fuerit irregularitas in homicidio, non oritur priuatio beneficiorum ipſo iure; ſed tantùm per ſententiam. Rebuff. *in praxi, tit. de mod. amittend. benefic. num.* 50. Sanch. *conſil. moral. lib.* 2. *cap.* 2. *dubit.* 14. *num.* 6.

27. Quintò; quod attinet ad inhabilitatem ad præbendam Theologalem, ob defectum Doctoratus in Theologia, cùm beneficium ſitum ſit in Gallia, obſeruabitur ordinatio Bleſenſis, *artic.* 33. *&* 34. quæ nominatim in his præbendis requirit gradum Doctoratus in Theologia: & quamuis per Bullam Leonis X. in Concordatis, beneficia illa ſint etiam affecta Baccalaureis vel Licentiatis in facultate Theologica: tamen ordinatio de Licentiatis aut Baccalaureis non loquitur: imò nec de Doctoribus in iure Canonico.

28. † Quamuis Rebuff. *in Concord. tit. de collat.* §. 1. *in verb. tenentur.* exiſtimauerit in defectum Doctorum in Theologia, tales præbendas conferri poſſe Doctoribus iuris Canonici: ſed eius opinio reprobata eſt: Theuen. *in ordinat. Reg. lib.* 3. *tit.* 7. *artic.* 1. Adden. ad Louet, *littera P. num.* 46. Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſ.* 9. §. 2. *num.* 17. Quòd ſi quæſtio decidenda eſſet extra Galliam, adeundus erit Ricc. *in ſuis deciſ. part.* 4. *deciſ.* 101. ad quem ſe remittit Barboſ. *de canonic. cap.* 27. *num.* 18.

CAPVT XCVIII.

De nullitate alienationis bonorum ad capellanias ſpectantium, ſub ſolius Vicarij authoritate, abſque aſſenſu Apoſtolico: Et quomodò ſit verum quod dicitur, alienationem præſumi factam cum beneplacito Apoſtolico, & aliis ſolemnitatibus, ob temporis diuturnitatem: Et de effectu ſententiæ declarantis alienationem bonorum Eccleſiæ inualidam, cum clauſula, *alio non apparente.*

SVMMARIVM.

1. *Vicarius generalis Epiſcopi non poteſt authoriſare alienationem bonorum Eccleſiæ, niſi ad id ſpecialem habeat facultatem.*
2. *Beneplacitum Apoſtolicum requiritur ad validitatem alienationis bonorum, ad capellanias ſpectantium.*
3. *Temporis diuturnitas non facit, vt præſumatur beneplacitum Apoſtolicum interueniſſe in alienatione bonorum Eccleſiæ; niſi concurrat obſeruantia.*
4. *In ſupputatione temporis diuturni, ad præſumendas ſolemnitates in alienatione rerum Eccleſiæ, non debet deduci tempus vitæ Prælati malè alienantis: ſecus eſt in præſcriptionis tempore computando.*
5. *Quando aliundè conſtat de inualiditate tituli, ceſſant præſumptiones ſolemnitatum ex temporis diuturnitate prouenientes.*
6. *Præſumptio tituli validi excluditur per productionem tituli inualidi.*
7. *Præſumptio tituli validi oritur ex diuturnitate temporis, etiam in locis vbi ſummus Pontifex non eſt præſens.*
8. *Sententia cum clauſula*, alio non apparente, *ex nouiter deductis retractari poteſt.*
9. *Quando ſententia ſic prolata eſt, præſertim* alio non apparente, *non mutatur natura iudicij definitiui.*
10. *Sententia* alio non apparente, *lata, non ſemper habet vim interlocutoriæ; & quibus in caſibus.*
11. *De ſententia lata* alio non apparente, *qui Doctores tractauerint.*
12. *A ſententia* alio non apparente, *lata, regulariter appellatio admittenda eſt.*
Non debet fieri differentia inter ſententiam latam alio non apparente, , *vel* rebus ſic ſtantibus; *& latam*, ab obſeruatione iudicij.

ALienationem bonorum cuiuſdam capellaniæ, non obſtante longi temporis lapſu, nullam & inualidam eſſe Reſpondi; tam de iure, quàm in vim ſententiæ in iudicatum tranſactæ.

De iure quidem: quia conſtabat factam fuiſſe ſub 1.
authoritate Vicarij, qui ad id ſpecialem facultatem
non habebat; quæ tamen erat neceſſaria: cùm alie-
nationis rerum Eccleſiæ authoriſatio, ſit de arduis.
Shtozz. *de Vicar. lib.* 2. *quæſt.* 118. † Imò hodie ob 2.
Pauli II. conſtitutionem, non ſufficit authoritas Epiſ-
copi; ſed prætetea neceſſarius eſt aſſenſus, & bene-
placitum ſedis Apoſtolicæ, etiam in alienationibus
bonorum ſpectantium ad capellanias. Bonacin. *de re-
rum Eccleſ. alienat. quæſt. vnic. puncto* 4. *num.* 9. &
expreſsè cauetur in *extrauaganti, Ambitioſa. de reb.
Eccleſ. non alienand.* ita vt alienatio aliter facta, ſit
nulla ex defectu conſenſus: vt notauit Paul. Rub. *ad
deciſ.* 444. *num.* 47. *part.* 4. *recent. tom.* 2.

Idque non obſtante longi temporis diuturnitate, 3.
propter quam licèt omnes ſolemnitates requiſitæ, &
nominatim beneplacitum Apoſtolicum interueniſſe
præſumantur: tamen hoc debet intelligi, ſi cum tem-
poris diuturnitate concurrat obſeruantia antiqua, per
triginta ſaltem annos: de qua in caſu propoſito non
conſtabat. Bonacin. *d. quæſt. vnic. de alienat. bonorum
Eccleſ. punct.* 4. *num.* 8. Mantic. *deciſ. Rota* 101 *num.*
2. Ricc. *in prax. rer. fori Eccleſiaſt. deciſ.* 34. Ge-
nuen. *in praxi Archiepiſcopali, cap.* 88. *num.* 1. † 4.
Adeo vt non deducatur tempus vitæ Prælati malè
alienantis, quando agitur de iſta præſumptione; li-
cèt deducendum eſſet, quando agitur de præſcriptio-
ne. Seraph. *deciſ.* 1027. *num.* 11. Addit. ad Ludouiſ.
deciſ. 354. *num.* 18. *in fin.*

Præterea, præſumptio illa beneplaciti Apoſtolici 5.
ex temporis diuturnitate petita, locum non habet,
quando aliundè conſtat de inualiditate tituli: maxi-
mè quando illius productio facta fuit per eum, qui
prætendit alienationem eſſe validam: nam ſi titulus
productus fuiſſet ab eo, qui alienationem impugnat
non tolleretur ex eo præſumptio alterius tituli validi;
ex diuturnitate temporis proueniens: & ideò dicunt
DD. meliùs eſſe titulum hoc caſu non producere,
quàm infectum aut vitioſum exhibere. Creſcent. *de-
ciſ.* 21. *num.* 4. *ſub. tit. de probat.* Puteus. *deciſ.* 346.
numer. 2. *lib.* 1. *in correct.* Ricc. *in prax. rerum. for.
Eccleſ. deciſ.* 34. *numer.* 5. & ita deciſum teſtatur
Seraph.

Digitized by Google

Seraph. *deciſ.* 1235. *num.* 4. Rot. *deciſ.* 208. *num.* 2. *part.* 4. *diuerſ.* Addent. ad Ludouiſ. *deciſ.* 353. *num.* 19. Quatant. *in ſumm. Bullar. in verb. alienatio bo-*
6. *norum Eccleſiæ, num.* 46. *verſic. ſecundò declara.* † Et quòd præſumptio tituli validi, excludatur per productionem tituli inualidi; tradit Menoch. *lib.* 3. *præ-ſumpt.* 131. *n.* 81. & 85. Honded. *conſil.* 37. *num.* 15. & *ſequent. volum.* 2. Marius. Anton. *lib.* 1. *variar. reſol.*
7. *cap.* 21. *num.* 13. *verſic. replicatum fuit tertiò* † Qui licèt *ibidem* limitet, vt dicta præſumptio locũ habeat duntaxat, quoad alienationes factas in Vrbe propter præſentiam ſummi Pontificis, & præſumptam illius ſcientiam; ſecùs in ijs quæ extra Vrbem geſta fuêre: in quibus terminis loquitur Aretin. *conſil.* 36. qui fuit primus author illius ſententiæ, quam alij Doctores poſtea ſimpliciter ſequuti ſunt. Ad quod conferunt tradita per Quatant. *loc. citat. num.* 46. *verſic. limitatur primò.* Ego tamen in iudicando non ſequerer illam opinionem, quam nec veram eſſe exiſtimo: quia dum DD. & Rota Romana præſumunt ſolemnitates requiſitas, & beneplacitum Apoſtolicum propter temporis diuturnitatẽ interueniſſe; non conſtituunt fundamentum in præſumpta ſcientia Superiorum, aut ſummi Pontificis, à quo confirmatio obtineri debet: ſed duntaxàt in eo, quòd præſumitur partes deduxiſſe ad notitiam Superiorum talem alienationem, intra tanti temporis ſpatium; & ab eis debitam confirmationem obtinuiſſe.

Quod attinet ad ſententiam in iudicatum tranſactam, per quam dicta alienatio inualida fuerat declarata: de ea dubitari non poterat, cùm poſt ipſam partes comparuiſſent coram iudice Eccleſiaſtico, qui ipſam tulerat, & per conſequens appellationi cuicumque renunciaſſent: *cap. ſollicitudinem. de appellat. cap. gratum. de offic. delegati, c. cùm veniſſent. de teſtib.* & *ibi*, DD.

8. Solùm reſtabat dubium, quòd illa ſententia non videbatur definitiua; ſed interlocutoria: quia lata fuerat cum clauſula, *alio non apparente*, quo caſu ex nouiter deductis retractari poteſt etiam ab eodem iudice, qui illam tulit. Cancer. *lib.* 3. *variar. reſol. cap.* 17. *num.* 569. ſaltem non retardata executione dictæ ſententiæ: & ſic quoad effectum deuolutiuum. Cod. Fabrian. *lib.* 7. *tit.* 19. *de re iudic. definit.* 1.

9. Sed ad hanc difficultatem dupliciter reſponſum fuit. Primò, quòd clauſula illa *alio non apparente*, non fuerat ſimpliciter appoſita in dicta ſententia; ſed cum adiectione clauſulæ *præſertim*, cuius dictionis ea vis eſt, vt oſtendat iudicem ob alias rationes motum fuiſſe: *l.* 1. *ff. de teſtib.* & *ibi* Gloſ. *in verb. præcipuè.* Anton. Monac. *deciſ. Bononien.* 28. *num.* 44. & 45. & in terminis ſententiæ, quòd dictio illa oſtendat iudicem ob alias etiam cauſas motum fuiſſe; tradit Vantius, *in tit. de nullit. ex defectu proceſſ. num.* 123. *verſic. idem foret.*

10. Secundò reſponſum fuit, clauſulam illam *alio non apparente*, duobus modis in ſententia apponi poſſe: Aut enim iudex vtitur illa clauſula, propter ineptitudinem libelli, vel actionis propoſitæ; quaſi voluerit duntaxat abſoluere ab obſeruatione iudicij, aut condemnare reum propter exemptiones minus aptè propoſitas: & hoc caſu, quia talis ſententia aliam poſt ſe expectat, non dicitur definitiua; ſed potiùs interlocutoria. Aut verò ex tenore ſententiæ colligitur intentionem iudicis eam fuiſſe, vt procederet ad definitiuam; dictámque clauſulam potiùs appoſitam fuiſſe per inaduertentiam: & tali caſu, clauſula illa non mutat naturam ſententiæ definitiuæ, nec aduerſatur intentioni iudicis definitiuè iudicare volentis: vt bene, & fusè diſtinguit & explicat Morot. *in tract. de iure offerend. num.* 55. & 56. ergo cùm in caſu propoſito, iudex ſuper meritis totius cauſæ iudicare voluiſſet, & ſuper negotio principali lis conteſtata fuiſſet, & in ea proceſſus omninò formatus; ſequitur quòd clauſula illa *alio non apparente*, non præiudicat naturæ totius cauſæ ad definitiuam inſtructæ; & ordinationis de portando ad definitiuam de conſenſu partium factæ: ex traditis per Morot. *loc. citat.*

De ſententia lata *alio non apparente*, vel *ab obſeruatione iudicij* tractat Scac. *de re iudic. gloſſ.* 14. *quæſt.* 7. *num.* 99. *de appellat. quæſt.* 17. *limit.* 1. *numer.* 25. Addent. ad Matheſilan. *ſingul.* 17. *numer.* 2. 11.
† Et ab huiuſmodi ſententia reus appellare poteſt regulariter. Couar. *lib.* 1. *variar. reſol. cap.* 1. *num.* 8. *verſic. ex quibus.* Alex. *conſil.* 75. *numer.* 1. *volum.* 7. Gaill. *lib.* 2. *obſer.* 103. *num.* 7. Tuſch. *liter. S. concluſ.* 169. nec debet fieri differentia inter ſententiam latam *rebus ſic ſtantibus*, ſeu *alio non apparente*, & latam *ab obſeruatione iudicij.* Scacc. *de re iudicata, loc. citato, num.* 102. 12.

CAPVT XCIX.

De ætate requiſita ad obtinendam præpoſituram in Eccleſia Metropolitana. Et quòd diſpenſatio poſt collationem obtenta, non præiudicet antea impetranti. De vitibus & defectu gratiæ *ſi neutri*. Et de beneficijs electiuis quæ confirmatione indigent. Et vtrùm beneficia ſimpliciter electiua poſſint reſignari.

SVMMARIVM.

1. *Ætas viginti quinque annorum requiritur ad obtinendam primam dignitatem, poſt Pontificalem.*
2. *Ætas quæ requiratur ad obtinendam primam dignitatem in Eccleſia Collegiata.*
3. *Cura animarum quædam exercetur in foro interiori, alia verò in foro exteriori.*
4. *In dignitatibus habentibus curam animarum, ætas viginti quinque annorum requiritur; ſiue cura competat in foro interiori, ſiue in foro exteriori.*
5. *Dignitates Eccleſiarum plerumque habent annexum presbiteratus ordinem.*
6. *Habilitas requiritur de tempore prouiſionis.*
7. *In litteris tempus datæ inſpicitur.*
8. *Qui prior eſt in data, debet præferri illi, qui prior eſt in præſentatione.*
9. *Diſpenſatio in Gallia non ſumit robur niſi à die qui fuit præſentata in Parlamento, quoad anterioritatem.*
10. *Donatarius ſecundus qui prius inſinuauit, præfertur primo.*
11. *Vicelegatus poteſt conferre beneficia electiua collatiua, ſeu confirmatiua.*
12. *Beneficia ſimpliciter electiua, quomodò reſignari poſſint.*
13. *Obtinens gratiam* ſi neutri, *debet docere de non iure vtriuſque impetrantis.*

Digitized by Google

PRæſuppoſito quòd quidam minor viginti quin-
que anoorum, dignitatem primam poſt Pontifi-
calem in Eccleſia Mettopolitana fuerit aſſecutus, per
reſignationem illius vltimi poſſeſſoris; nullâ tamen
tunc temporis obtentâ, nec exhibitâ ætatis diſpen-
ſatione; quódque alius poſt aliquot dies, eandem
Præpoſituram impetrauerit tanquam vacantem per
inhabilitatem dicti primi prouiſi; idémque ſecundus
impetrans pro maiori iurium ſuorum corrobora-
tiooe, & ius iori addendo, obtinuit confirmatio-
nem electionis antea factæ per Capitulum dictæ
Eccleſiæ de perſona ſua, etiam cum prouiſione ſedis
Apoſtolicæ: denique quòd tertio loco alius impe-
trauerit gratiam *ſi neutri*, ſuper illo beneficio.

Quæritur primò, vtrùm illi, qui primo loco pro-
uiſus fuit, obſtet defectus ætatis. Secundò, vtrùm
diſpenſatio per primum prouiſum, ante datam litte-
rarum ſuarum & prouiſionum obtenta, ipſi ſuffra-
gari poſſit. Tertiò, vtrùm primo prouiſo exiſtente
inhabili, tertius impetrans ſit in ſua impetratione
fundatus.

1. Ad primam quæſtionem Reſpondetur Præpoſitu-
ram prædictâ, cùm ſit dignitas principalis in Eccleſia
Metropolitaua, non potuiſſe conferri minori viginti
qoinque annis: *cap. cùm in cunctis.7. §. inferiora. de
elect.* Rebuff. *in tract. de pacif. poſſeſſ. num.* 182. *&*
ante eum Cardinalis *in Clem. generalem. de ætate &
qualitate & ordin. præficiend. numer.* 7. Rebuff. *in
praxi tit. de diſpenſat. ratione ætat. num.* 4.

2. Et quamuis ex diſpoſitione Concil. Triden. *ſeſſ.*
24. *cap.* 12. *de reformat.* in dignitatibus Eccleſiarum
collegiatarum, quæ non habent annexam curam
animarum, ſufficiat attigiſſe annum vigeſimum ter-
tium; & ſecundùm alios, annum vigeſimom ſecun-
dum; qui ita interpretantur verba dicti Concilij:
viginti quinque annis non minores, vt dicit Barboſ.
d. ſeſſ. 24. *cap.* 12. *numer.* 14. Tamen ſacra Congre-
gatio declarauit requiri annos completos, teſte
eodem Barboſ. *in tract. de canonicis & dignitat. cap.*
13. *num.* 22. *verſic. & idee.*

Nihilominus abſque difficultate concludendum
eſt, in caſo propoſito requiri, quòd prouiſus de Præ-
poſitura prædicta attigerit vigeſimum quiotum ſuæ
3. ætatis annum. † Primò, quia dictæ Præpoſituræ
annexa eſt cura animarum, in iuriſdictione ſpirituali
conſiſtens, quoad forum ſaltem exterius; cùm ha-
beat correctionem morum, & ius priuandi diſtribu-
tionibus, & aliàs ordinandi circa mores capitula-
rium: hæc enim propriè dicuntor concernere iuriſ-
dictionem fori exterioris, impropriè verò reſpiciunt
curam animarum, teſte Maſcardo *concluſ.* 469. *num.* 1.
& 2. Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 6. *num.* 61. Vnde Do-
ctores dum dicunt in principalibus dignitatibus, non
ſolùm Metropolitanarum & Cathedralium Eccleſia-
rum; ſed etiam vt plurimùm Collegiatarum, requiri
ætatem viginti quinque annorum inceptorum; fun-
4. dantur in eo † quòd regulariter dignitates collegia-
tarum habent curam animarum in foro interiori,
vel exteriori, & iuriſdictionem ſpiritualem Gars. *de
benefic. par.*7. *cap.*4. *n.* 65. Barboſ. *in dict. cap. cùm in
cunctis.* §. *inferiora. num.* 30. *& in tract. de Epiſcop.
part.* 3. *allegat.* 60. *numer.* 65. Sayr. *in florib. deciſ.
lib.* 1. *de ætat. & qualitat. tit.* 8. *deciſ.* 4.

5. Præterea, quia regulariter hoiuſmodi Præpoſi-
turæ Eccleſiarum Metropolitanarum, habent anne-
xum ordinem præsbiteratus: *cap.* 1. *de ætat. & qua-
lit.* Rebuff. *in praxi, tit. requiſita ad collationem bo-
nam, numer.* 31. Gars. *d. part.* 7. *de benefic. cap.* 1.
num. 40. & propterea Idem, *d. part.* 7. *cap.* 4. *nu-
mer.* 73. concludit ad Decanatum, Præpoſituram, &
Archipræsbiteratum; etiamſi eis animarum nulla
cura ſubſit, requiri etiam hodie ætatem viginti
quinque aonorum: ex quo de iure annexum habent
ſacrum præsbiteratus ordinem.

Ad ſecundam difficultatem facilis eſt reſponſio;
cùm diſpenſatio poſtea obtenta noo præiudicet illi,
qui anterior eſt in impetratione: quia Papa nunquam
intelligitur præiudicare iuribus tertij, per regulam
Cancellariæ *de iure quæſito non tollendo.*

Præterea, licèt dictus primus prouiſus, fuiſſet effe- 6.
ctus habilis per diſpenſationem; tamen habilitas ipſi
non ſuffragaretur: quia oportebat ipſam interueniſſe
tempore collationis, ſeu prouiſionis. Tornet. *litter.
B. num.* 29. quando autem habilitas requiritur à prin-
cipio, non ſufficit quòd poſtea interueniat. Pariſ. *de
reſignat. lib.* 4. *quæſt.* 1. *num.* 14. & in hoc oulla eſt di-
fficultas.

Maius dubium videtur, ſi primus ille prouiſus
doceat ſe obtinuiſſe diſpenſationem, antequam ſibi
de Præpoſitura prouideretur; quæ tamen poſtea fue-
rit præſentata, ſeu annexa poſt impetrationem, &
prouiſiones factas ad fauorem ſecundi impetrantis.
Videtur enim quòd gratia per ſolam ſignaturam ſit
perfecta: *cap. ſi cui. & cap. ſi tibi abſenti. de reſcript.* 7.
in 6. † & in gratioſis litteris inſpicitur tempus datæ,
quia in illo inſtanti ius quæſitum eſt parti: *cap. eam
te. & cap. conſtitutus. de reſcriptis, & cap. cum qui. de
præbendis, lib.* 5. Rebuff. *in prax. tit. de reſcript. gra-
tiæ. & inſtit. num.* 53. † Vbi quòd non inſpicitur tem- 8.
pus præſentationis litterarum gratiæ, ſed tempus
datæ: & tradunt Geminian. & Franc. *in cap. tibi. de
reſcript. in* 6. Vbi quòd canonicus qui primo præſen-
tauit; oon præfertur ei qui primus eſt in data, poſte-
rior tamen eſt in præſentatione. Sed verendum eſt
ne huiuſmodi doctrinæ reiiciantur in Gallia, † vbi 9.
non inſpicitur data, ſed præſentatio, & annexio; ad-
inſtar donationis quæ licèt priùs facta fuerit, ſi ta-
men poſteriùs fuit inſinuata, non habet effectum
niſi à die inſinuationis: & ſic † ſecundos donata- 10.
rius, ſi priùs inſinuauerit, præfertur primo: loqoen-
do tamen in terminis iuris communis, quando non
eſt aſſignatus certus terminus ad inſinuandũ. Rebuff.
de donat. inſinuand. artic. 1. *gloſſ.* 6. *& gloſ.* 7. *in prin-
cip.* Menoch. *conſil.* 292. *num.* 3. *&* 4.

Ad tertiam quæſtionem Reſpondetur, tertium
illum impetrantem non eſſe fundatum vigore gra-
tiæ *ſi neutri*, contra primum prouiſum; qui antea
obtinuerat & præſentauerat ſuam diſpenſationem:
nec contra ſecundum, qui habet electionem Capi-
tuli, & prouiſionem Vicelegati, † qui ſine dubio 11.
potuit prouidere: cùm dicta Præpoſitura non eſ-
ſet ſimpliciter electiua, ſed præterea requireret col-
lationem, ſeu confirmationem Superioris: *cap.* 40.
num. 6. *&* 7. Et † tamen quamuis eſſet electiua ſim- 12.
pliciter, poterat etiam reſignari ſubſecuto Capituli
conſenſu, ſecundùm ius commune. Pariſ. *lib.* 2. *quæſt.*
5. *num.* 1. Licèt in Gallia propter Bullam Leonis X.
in Concordatis, in merè electiois opus ſit Regiâ no-
minatione.

Non eſt igitur fundatus iſte tertios, qui tenebatur 13.
docere de non iure tam primi, quàm ſecundi proui-
ſi. Rip. *in cap. eam te. num.* 27. *de reſcript.* Rebuff.
in tit. de reſcript. ſi neutri, numer. 20. *& per tot.*
Rot. *deciſ.* 726. *numer.* 1. *&* 3. *part.* 2. *recent. & de-
ciſ.* 10. *numer.* 5. *&* 105. *numer.* 3. *ead. part.* 2. hoc
enim probandum eſt ab eo, qui obtinuit gratiam
ſi neutri, de qua plura apod Barboſ. *de clauſul.
cap.* 164.

Digitized by Google

CAPVT XCX.

De legato facto Eccleſiæ regulari pro fundatione miſſarum. Vtrùm ſpatio quadraginta annorum præſcribatur, ſi non conſtet de acceptatione illius. Quid ſi legatum factum fuerit de viginti ſalmatis, vel iugeribus terræ, ex prædio maioris quantitatis;& prædium impetu fluminis fuerit pro parte corroſum; vtrùm Eccleſia legataria partis quantitatiuæ, debeat in totum, vel pro parte ſentire damnum illud. Et vtrùm ſtari debeat iuramento Superioris, vel Guardiani aſſerentis miſſas fuiſſe iuxta fundatoris voluntatem celebratas.

SVMMARIVM.

1. *Legatum, ſi non fuerit acceptatum à legatario, præſcribitur ſpatio triginta annorum: quia mala fides non attenditur, dum agitur de iure quærendo; maximè in legatis oneroſis.*
2. *Eadem præſcriptio datur in fideicommiſſis, ſi non interuenerit acceptatio intra ſpatium triginta annorum.*
3. *Legatum non præſcribitur aduersùs Eccleſiam minori tempore 40. annorum.*
4. *In legatis annuis præſcriptio datur pro annis præteritis, non pro futuris; licèt non conſtet de præcedenti acceptatione fauore Eccleſiæ.*
5. *Contrarium de iuris rigore verius eſt.*
6. *Attamen ex æquitate, datur Eccleſiæ reſtitutio in integrum aduersùs lapſum temporis.*
7. *Legatis certis iugeribus ex prædio maioris quantitatis, ſi pars pereat caſu fortuito, perit periculo hæredis: Contra, num. 8.*
9. *Peremptis caſu fortuito corporibus hæreditariis, diminuitur pro rata, legitima: item & falcidia, num. 10.*
11. *Quæ ſit differentia in materia periculi rei legatæ, inter legatum factum de certa ſpecie, vel de incerta ex certis corporibus; & incerta ex incertis.*
12. *Nomen ſpeciei apud Iuriſconſultos accipitur pro eo, quod Philoſophi vocant indiuiduum.*
13. *Debitor generalis reſpectu ſpeciei peremptâ ſpecie liberatur.*
14. *Intellige, ſi tota ſpecies perempta fuerit, ſecùs ſi pars tantùm.*
15. *Legatum incertæ ſpeciei de genere ſubalterno extinguitur, ſi totum genus ſubalternum extinctum fuerit.*
16. *Hic tamen diſtinguendum eſt, vtrùm ante moram, vel poſt, legata res perierit.*
17. *Legatum quota ex certa re patitur diminutionem pro rata rei perempta.*
18. *Exponitur differentia inter legatum quantitatiuum, & quotitatiuum.*
19. *Stante negligentia acceptationis legati facti Eccleſiæ, ad minus fructus præteriti peti non poſſunt: ſed tantùm futuri.*
20. *Vtrùm ſtandum ſit iuramento Superioris regularis, dicentis miſſas fundatas, fuiſſe celebratas: variæ referuntur ſententiæ: tandem numer. 21. concluditur hoc iudicis arbitrio remittendum.*

SVper legato pio facto Conuentui religioſorum viginti iugerum cuiuſdam terræ maioris quantitatis: dubitatum fuit primò, vtrùm ſpatio octuaginta annorum præſcriptum eſſet; cùm de eius petitione vel acceptatione nullo modo conſtaret. Secundò vtrùm vi fluminis perempto prædio, legatum pro rata minuendum eſſet. Tertiò, vtrùm probatio celebrationis miſſarum ſpectaret ad Conuentum, an verò ſolo Superioris iuramento ſuper hoc ſtandum eſſet.

Ad primam quæſtionem reſponſum fuit; quòd 1. cùm agatur de iure quærendo, ſi non conſtet de aliqua acceptatione legati facta per Monaſterium, maximè quia agebatur de legato oneroſo, propter onus miſſarum impoſitum; hæres potuit præſcribere aduersùs Monaſterium, quamuis habuiſſet notitiam teſtamenti, in quo legatum continebatur. Quia dum agitur de iure quærendo, prout in legatis, in quibus ius non quæritur legatario ante acceptationem; non debet fieri diſtinctio bonæ, vel malæ fidei; quia neglectum hoc caſu videtur legatum, ob tanti temporis ſilentium: & ideo hæres non eſt in mala fide; cùm iuſtam habeat cauſam credendi, Monaſterium noluiſſe aſſumere onus illud celebrandi miſſas: nec per conſequens legatum acceptare; cuius tacita renuntiatio ex curſu temporis inducitur. Theſaur. iun. *lib. 1. quæſt. forenſ. 41. numer. 7.* Gaſpard. Roderic. *de annu. reditib. lib. 1. quæſtione 17. numer. 103. verſic. huic autem.* Balb. *de præſcrip. 2. part. 3. part. quæſt. 13. numer. 9. & 11.* Rot. Rom. *deciſ. 180. numer. 8. part. 2. diuerſ.* Gratian. *deciſ. 4. per tot.* † Et idem de fideicommiſſis tenet Fuſar. 2. *quæſt. 528. numer. 12.*

Verum tamen eſt, quòd licèt in aliis ſufficiat 3. præſcriptio triginta annorum; hoc caſu requiruntur quadraginta anni; cùm agatur de Eccleſia, aduersùs quam minori tempore quàm 40. annis non præſcribitur: *cap. de quarta, de præſcript. cap. illud. eod. tit.* Rot. *d. deciſ.* 180. *n.6.* & in terminis tenuit Bald. *in cap. cùm non liceat. numer. 3. verſic. vnde in quæſtione de facto.* vbi agit de legato facto Eccleſiæ, ſub modo; quæ dicitur in mora, ſi modum non adimpleuerit: & ideo illi imputandum eſt, ſi modum adimplere neglexerit ſpatio 40. annorum.

Licèt Senatus Pedemontanus partim ex æquitate, 4. partim ex concurſu aliarum circunſtantiarum; & maximè quia agebatur de legato annuo in quo tot ſunt præſcriptiones, quot anni; non obſtante lapſu 40. annorum condemnauerit hæredes ad ſoluendum Eccleſiæ legatum annuum, pro annis futuris; abſoluendo ipſum pro annis præteritis: vt per Theſaurum iun. *lib. 1. quæſt. forenſ. 86. numer. 5.* vbi conſtat quòd agebatur de iure quærendo, & Eccleſia non acceptauerat illud legatum. † Sed Ego exi- 5. ſtimo de iuris rigore verius eſſe, quòd ſi nullo modo conſtet de acceptatione legati facta per Eccleſiam; præſertim lapſo tanto tempore; non poſſunt hæredes in caſu iſto compelli ad ſolutionem legati, propter præſcriptionem: & præſumptam remiſſionem illius, & recuſationem oneris; vt mox dictum eſt: cui rationi non video fuiſſe reſponſum per Theſaurum *d. loco.*

6. Verùm, aduersùs præſcriptionem huiuſmodi, dari
reſtitutionem in integrum ex æquitate, propoſitâ
probabili teſtamenti ignorantiâ, non negamus; ex
Cancerio, *lib.* 3. *cap.* 10. *de legat. num.* 64. qui li-
cèt loquatur de præſcriptione 30. annorum; idem
tamen fauore Eccleſiæ, imò & multò fortiùs locum
habere debet in Eccleſia, & fauore animæ teſtatoris;
& hac ratione niti exiſtimo dicti Excellentiſſimi Se-
7. natus deciſionem.

Ad ſecundam quæſtionem fuit dictum, quòd
caſu quo conſtaret de acceptatione, vel interpellatione
per Monaſterium facta, & præſcritionis interruptio-
ne; non ita facilis eſt illius reſolutio. Nam licèt vi
fluminis pars illius prædij, ex quo viginti iugera de-
ſumenda erant ad vtilitatem Eccleſiæ, fuerit con-
ſumpta, & corroſa: tamen cùm prædium illud ma-
ioris eſſet quantitatis, & reſiduum eiuſdem prædij
ſufficeret pro ſoluendis viginti iugeribus Eccleſiæ
legatis, periculum peremptionis prædij ſpectare de-
bebat ad dominum, nempe ad hæredem; quia res
perit domino: *l. neque pignus. Cod. de pignorat.
action.* non enim Eccleſia erat domina, aut legataria
huius, vel illius partis prædij; ſed incertus erat locus,
ex quo legatum præſtari debebat; & ſic habebat ius
illud petendi, in toto prædio; & in qualibet eius
parte: & per conſequens vnâ parte peremptâ, ius
conſeruabatur integrũ Eccleſiæ in tota parte reſidua.

8. Difficultatem nihilominus excitat text. *in l. in
ratione* 30. §. *diligenter. ff. ad l. falcid.* vbi debitor
ſpeciei, vel generis ſubalterni, peremptâ re liberatur
à præſtatione legati: & tradit Mantic. *de coniect. vl-
tim. voluntat. lib.* 9. *tit.* 12. faciunt notata per Pere-
grin. *de fideicom. artic.* 36. *numer.* 33. & 34. vbi pe-
rempto genere ſubalterno, perit etiam ius illius, qui
9. eiuſdem ſubalterni generis creditor erat. † Et ideo
peremptis corporibus hæreditariis, perimitur legiti-
10. ma pro rata vt *ibidem* notat Peregrin. † Eadémque
ratione perimitur falcidia, ex deciſione illius: *l. in
ratione.* 30. *ff. ad l. falcid.* ibi, *Quod enim remota le-
ge falcidia in toto iuris foret, hoc idem foret in ea
parte, quæ lege falcidia conſtitueretur.* Et per has ra-
tiones Ego inclinabam in eam ſententiam, vt ſaltem
interitus illius prædij ad Eccleſiam pro rata parte
ſpectaret: quemadmodum periculum ipſius fuiſſet, ſi
prædij portio poſt teſtatoris obitum fuiſſet Monaſte-
rio aſſignata: *l. quæ fortuitis. Cod. de pignorat. action.*
Mantic. *d. lib.* 9. *tit.* 12. *num.* 7. *de coniectur. vltim.
voluntatum.*

11. Verior tamen eſt ea ſententia, quæ periculum in-
teritus prædij ad hæredem ſpectare cenſet. Pro cuius
confirmatione, & contrariorum reſolutione, duæ
conſiderationes fieri debent. Prima, vt fiat differen-
tia vtrùm legatum certæ ſpeciei, & legatum ſpeciei
incertæ non quidem in totum, hoc eſt ſpeciei incer-
tæ de incertis; ſed incertæ de certis, hoc eſt ſub cer-
to genere ſubalterno, factum fuerit per modum quo-
tæ; aut per modum quantitatis. Si legatum certæ
ſpeciei, hoc eſt certi corporis factum fuerit; perem-
ptâ ſpecie ſeu corpore legato, perit & legatum, &
hæres ab illius præſtatione liberatur; dummodò pe-
rierit caſu fortuito, & ſine culpa hæredis: & ita de-
bent intelligi tradita per Mantic. *d. lib.* 9. *tit.* 12. *num.* 7.
12. † Aduertendo tamen (ne verſemur in ambiguo)
quòd nomine ſpeciei illud intelligimus, quod Lo-
gici indiuiduum vocant, *Inſtitut. quibus modis teſtam.
infirm.* & *ibi* notat. Gloſ. *in princip.* & tradunt. DD.
13. *in l. quod te.* 5. *ff. ſi certum petat.* † Idem etiam di-
cendum eſt de eo, qui eſt debitor generis reſpectu
certæ ſpeciei: quia peremptâ ſpecie liberatur. *l. qui-
dam teſtamento* 99. §. *ſi tibi. ff. de legat.* 1. Surd. expli-
cat, *conſil.* 331. *num.* 29. † hoc eſſe verum, ſi tota 14.
perempta fuerit: nam in eo quod reſiduum eſt, lega-
tum pro parte ſubſiſtit; cùm agatur de re diui-
dua: vt in ſimili tradit Coſt. *de ratione rat. quæſt.* 107.
num. 5.

Si verò legatum factum fuerit ſpeciei incertæ de 15.
certis; tunc ſi omnes ſpecies peremptæ ſint in to-
tum perit etiam legatum: quia perempto toto ge-
nere ſubalterno, extinguitur obligatio: veluti ſi
duos ex ſeruis, quos domi habeo, legauerim; ha-
buiſſem verò decem, qui omnes mortui ſunt caſu
fortuito; legatum extinguitur, & obligatio perit:
ſecus eſt, ſi omnes non obierint; ſed aliqui de illo
genere ſuperſtites fuerint: tunc enim obligatio re-
manet in ſuperſtitibus: ex traditis per Bartol. *in d.
l. quod te. numer.* 8. † cum diſtinctione tamen, vtrum 16.
perierint ante moram, vel poſt; vt *ibi* notat Bartol.
Vnde cùm legatum de quo agitur factum fuerit de
viginti menſuris, ſeu iugeribus ex prædio maioris
quantitatis; ſi totum prædium fortuito caſu perie-
rit, extinguitur obligatio: ſi verò aliquid ex illo præ-
dio remanſerit; in illo reſiduo adhuc manet lega-
tum, & illius obligatio ſuſtinetur in totum: ſi verò
pars remanſerit, quæ non ſit ad totum legatum præ-
ſtandum ſufficiens; illa pars debetur.

Neque ſimilis eſt caſus iſte ſupputationi legitimæ, 17.
vel falcidiæ; quia in his creditor partem habet quo-
titatiuam in quibuſlibet bonis: vnde nihil mirum, ſi
vno corpore perempto, diminuitur etiam pro rata
portio quotitariua legitimæ, vel falcidiæ: quod non
eodem modo procedit in legatario ſpeciei, ex certo
genere ſubalterno præſtandæ; cùm tota obligatio
adhuc in ſpeciebus illius generis reſtantibus ſubſi-
ſtat: & hoc eſt quod voluit Caſtrens. *in dict. l. in ra-
tione* 30. §. *in princip. n.* 8. *ff. ad l. falcid.* per text. *in d.*
§. *diligenter.* vbi æquiparat legatum ſpeciei, & legatũ
generis ſubalterni; quando totum illud genus ſubal-
ternum caſu fortuito, & ſine culpa hæredis perem-
ptum eſt; vt vtroque caſu, hæres ab omni præſta-
tione, & obligatione liberetur: & Imol. *in dict.* §.
diligenter. numer. 3. vbi dicit quòd genus generaliſ-
ſimum perire non poteſt; genus verò ſubalternum
perimitur duntaxat peremptis omnibus ſpeciebus il-
lius generis. † Et idem *num.* 4. oſtendit quotam, ſeu 18.
partem quotitatiuam legati minui pro rata, ſi peri-
matur quælibet res particularis: vt ſic fiat differentia
inter legatum factum ſub nomine quotæ, & ſub
nomine corporis ſub certa quantitate ex certa re de-
ſumendi. Quamobrem concludendum eſt, cùm
maior pars prædij legati remaneat, quàm quæ legato
viginti iugerum continetur; totum legatum deberi:
nec interitu, ſeu peremptione partis prædij à flumi-
ne corroſi, legatum illud pium fuiſſe diminutum.

Tertia quæſtio dupliciter conſiderari poteſt: aut 19.
in theſi, aut in hypotheſi, ſeu in caſu particulari de
quo agitur: hoc ſecundo modo facilis eſt reſolutio:
quia cùm non conſtet de acceptatione legati facta
per Eccleſiam, quomodo poteſt remitti iuramento
Prioris, vel Guardiani veritas celebrationis miſſa-
rum fundatarum; cùm non conſtet de ſubſtantia
debiti, nempe de acceptatione legati: præſertim
quia in omnem euentum, ex æquitate Conuentus
ſolùm petere poteſt futuros fructus, non præteri-
tos: vt fuit deciſum apud Theſaurum, *d. quæſt.* 86.
lib. 1. *num.* 5.

Si verò negotium ſumatur in ſua theſi; videtur 20.
deciſum in fauorem Conuentus, quòd ſuper miſſa-
rum celebratione ſtetur iuramento Superioris: teſte
Maſcard. *de probat. concluſ.* 969. *numer.* 1. ſed tamen
Senatus Pedemontanus in eadem cauſa noluit hoc
admittere

Digitized by Google

admittere, ne quis ſit index in cauſa propria; cùm cauſa Monaſterij non poſſit diuidi ab intereſſe Superioris eiuſdem: & licèt pro Monaſterio concludat Guido Pap. *deciſ.* 614. tamen. *ibi* Additio contrarium ſtatuendum eſſe monet: poſt hos Molfes. *in ſumma tract.* 13. *cap.* 5. *num.* 167. adhæret opinioni Maſcardi, & Guidonis; dicens ſe ita multoties iudicatum vidiſſe. Quia ſicut ſtandum eſt intentioni ſacerdotis miſſas Deo offerentis; cuius ſolus Deus iudex, & cognitor eſt; ita & eorum iuramento ſuper ipſa ce-
21. lebratione ſtandum eſt. † Ego ab arbitrio prudentis iudicis totum hoc pendere exiſtimo, qui perſonarum qualitatem, ſummarum magnitudinem, omnéſque facti circunſtantias maturè conſiderabit; vt iuramento Superiorum fidem adhibendam, vel non adhibendam eſſe pronuntiet: quod etiam videtur voluiſſe Molfes. *loc. citat. num.* 168. *in fin.* & colligitur ex traditis per Maſcard. *concluſ.* 709. *Executores. num.* 2. *& per tot.*

CAPVT CI.

Vtrùm Epiſcopi habeant ſuam intentionem fundatam in quarta decimali, aduersùs Parochos: Et vtrùm Parochi exempti ſoluant quartam Epiſcopo, de prædiis poſtea acquiſitis, & de noualibus: Et vtrùm tranſactio ſuper decimis, comprehendat etiam prædia in futurum acquirenda: Et vtrùm debeant Epiſcopi quartam accipere de manibus Parochi. Denique vtrùm aduersùs illam quartam opponi poſſit præſcriptio: & quæ hoc caſu ad illam requirantur.

SVMMARIVM.

1. *Epiſcopi habent intentionem fundatam in exactione quartæ partis omnium decimarum.*
2. *Quarta decimalis debetur Epiſcopo ratione coniunctionis, & vniuerſalis curæ animarum.*
3. *Quarta decimalis debetur Epiſcopo duntaxat ratione decimarum, quæ percipiuntur à Parochis.*
4. *Religioſi ſunt exempti à præſtatione decimarum.*
5. *Conſuetudo ſoluendi per religioſos quartam decimalem de propriis prædiis, obſeruanda eſt.*
6. *Religioſi Parochi ſunt immunes à decimis, etiam pro prædiis acquirendis; ſi ſpeciale habeant priuilegium ſuper hoc.*
7. *Religioſi qui nituntur ſola communicatione priuilegiorum: non eximuntur à decimis, ſine ſpeciali expreſſione.*
8. *Religioſi etiam ſine priuilegiis ſunt immunes à decimis, pro prædiis per eos ad culturam reductis.*
   Item pro ſuis hortis & animalibus quæ nutriunt, num. 9. *Item pro noualibus quæ ipſi excolant, non quæ aliis tradunt excolenda, num.* 10.
11. *Noualium appellatione quid veniat.*
12. *Quando religioſi nitantur ſolo priuilegio, vel conceſſione, vtrùm extendatur ad prædia acquirenda.*
13. *Præſcribens decimas in aliena parochia, non habet decimas noualium ſuperuenientium.*
14. *Præſcriptio etiam immemorialis non extenditur ad ea quæ poſtea ſuperaeniunt.*
15. *Priuilegium ſuper decimis extenditur ad noualia.*
16. *Proponitur diſtinctio Brixienſis, quæ reprobatur, num.* 24.
17. *Immunitas à decimis per viam beneficij extenditur ad futura, non tamen ſi per viam priuilegij.*
18. *Perceptio decimarum in aliena parochia, eſt odioſa.*
19. *Si noualia ſint iuncta cum alio prædio debent decimari eodem modo, quo illud prædium.*
20. *Præſcriptiones non extenduntur, & proprios facti terminos non excedunt.*
21. *In rebus diſtinctis, apprehenſâ poſſeſſione vnius, non cenſetur apprehenſa poſſeſſio alterius.*
22. *Per præſcriptionem, & conſuetudinem ius commune non extenditur.*
23. *Explicatur text. in* cap. quia circa. de priuilegiis. *& notatur differentia inter exemptionem per viam priuilegij, & per viam beneficij.*
24. *Reprobatur Brixienſis,* quæſt. 26.
25. *Regulares tenentur ſoluere decimas de prædiis acquirendis, ſi antea ſoluebantur ex ipſis.*
26. *Prædia tranſeunt ad regulares cum ſuo onere decimarum.*
27. *Proponitur reſolutio caſuum, in quibus religioſi tenentur ad decimas pro prædiis acquirendis.*
28. *Epiſcopo datur officium iudicis aduersùs laicos, quando Parochus quartam non recipit.*
29. *Non eſt certa opinio, quæ vult Epiſcopum non poſſe exigere quartam, niſi de manu Parochi.*
30. *Epiſcopus habet intentionem fundatam in quarta totius decimæ, non tantùm in quarta quarta.*
31. *Quarta decimalis Epiſcopi præſcribi poteſt.*
32. *Quæ ſint neceſſaria ad probandam præſcriptionem, aduersùs quartam Epiſcopalem.*

Religioſi, quorum Monaſterio authoritate Apoſtolica vnitus erat prioratus cum cura animarum; ratione cuius decimæ in tota parochia ad eos pertinebant: ſequentia dubia pro veritate diſcutienda propoſuerunt. Primò, vtrùm Epiſcopus habeat ſuam intentionem fundatam, in exactione quartæ parochialis; ita vt nihil pro iuris ſui probatione, verificare teneatur. Secundò, vtrùm Epiſcopus poſſit exigere quartam decimalem de propriis prædiis, per dictos Priores acquiſitis, & acquirendis. Tertiò, quam conſuetudinem, vel præſcriptionem probare debeat Parochus, ad impugnandam exactionem quartæ Epiſcopalis.

Ad primam quæſtionem fuit reſolutum, Epiſco- 1.
pum de iure communi habere intentionem fundatam in exactione quartæ partis omnium decimarum totius Parochiæ, & intra fines illius: *cap. conquerentes. de offic. Ordin. cap. de quarta. de præſcript. cap. quoniam. & capit. dudum. de decim.* Caualer. *deciſ.* 649. *numer.* 1. Ludouiſ. *deciſ.* 519. *numer.* 1. & *ibi* Addent.

Quia hæc quarta debetur Epiſcopo ratione con- 2.
iunctionis, & vniuerſalis curæ quam habet in Eccleſiis ſibi ſubiectis. Monet. *de decim. cap.* 7. *num.* 14. Seraph.

Seraph *decif.*1204.& 1449.Barboſ. *de Epiſcop.part.*3. *allegat.* 86. *numer.*34. Rot. *diuerſ. deciſ.*31. *numer.*5. *part.*2. & text. in *dict. cap. dudum.*16. *de decimis*, eſt de hoc ſatis expreſſus in illis verbis: *intentione tua de iure communi fundata.* Rot. *deciſ.*226. *numer.* 11. *part.*7. *recent.*

3\. In ſecunda quæſtione difficultatem facit; quia quarta decimalis ſolùm debetur Epiſcopo reſpectu decimarum, quæ percipiuntur à Parochis. Ludouiſ. *deciſ.*519. *num.* 3. Barboſ. *dict. allegat.*86. *numer.*35. ergo cùm Parochi de propriis prædiis decimas aduersùs ſeipſos non exigant, non videtur etiam Epiſcopum illas exigere poſſe à Parocho, qui nullas ex dictis prædiis percepit.

4\. Præſertim cùm Parochi ſint exempti à quacumque decimarum præſtatione, propter priuilegia religioſis ordinibus à ſummis Pontificibus conceſſa: & dictis religioſis in particulari: & ſic tam ex priuilegio proprio, quàm communicato. Mirand. *in manual.prelator. regul. tom.* 2. *quæſt.* 49. *artic.* 12. Emanuel Roderic. *tom.* 2. *queſt. regul.* 43. *artic.* 4.

5\. Sed veritas, & ratio contrariam ſententiam ſequi cogunt; cum diſtinctione tamen caſuum. Primus quidem caſus eſt, quando conſuetudo extat ſoluendi quartam Epiſcopo, de propriis Parochi prædiis: & in hoc ſeruandam eſſe conſuetudinem, indubitatum eſt: vt oſtendit Barboſ. *de Epiſcop. part.* 3. *allegat.* 86. *numer.* 16.

6\. Secundus caſus eſt, quando Parochi priuilegium habent; per quod eximuntur à præſtatione decimarum, tam pro prædiis acquiſitis, quàm acquirendis: & tunc ſunt immunes à ſolutione quartæ Epiſcopalis: quale priuilegium competere teſtatur Minimis Tamburin. *de iure Abbat. tom.* 1. *diſput.*15. *queſit.* 18. *n.*8. propter verba priuilegij Iulij II. ipſis conceſſi in illis verbis: *Perpetuò libera ſint, vel eſſe cenſeantur.* ſicut & pluribus aliis religioſis: vt fusè Tamburin. *dict. quæſt.* 18. *per totam.*

7\. Tertius eſt caſus, quando religioſi non habent ſpeciale priuilegium pro decimis prædiorum per eos acquiſitorum, vel acquirendorum; ſed ſolùm nituntur priuilegiis conceſſis aliis ordinibus. cum quibus habent communicationem priuilegiorum:& hoc caſu neceſſe eſt, vt ſpecialiter in conceſſione communicationis facta fuerit mentio iſtius exemptionis à ſolutione decimarum: quia indiget ſpeciali expreſſione. Rot. apud Tamburin. *deciſ.*89. *num.* 1. & 2. quia huiuſmodi communicationes non extenduntur ad ea, quæ non ſolent concedi, vel ſaltem cum magna difficultate conceduntur; etiam in quibus agitur de præiudicio tertij: iuxta notata in *l.* 1. *ff. de legat.* 1. & *ibi* Iaſon, *numer.* 21. & 22. & fusè per Rot. *d.deciſ.*89.

8\. Quartus caſus eſt, quando religioſi nullum habent ſpeciale priuilegium à Summo Pontifice, nec communicationem cum aliis religioſis ordinibus: ſed agitur de prædiis de nouo redactis ad culturam, operâ & induſtriâ religioſorum: & in his ipſi habent priuilegium à iure communi: *cap. ex parte.* 10. *extr. de decim.* Hieron. Roderic. *quæſt. regul. reſolut.* 50. *num.*3.

9\. Item & de ſuis hortis, & animalibus quæ nutriunt: *dict. cap. ex parte.* & *ibi* Gloſſ. *in verb. laborum ſuorum. verſic. aliis vero monachis.* Intelligendo de hortis, & animalibus quæ inſeruiunt pro vſu Monaſterij; & de animalibus, quæ ipſi religioſi nutriunt; non de illis quæ aliis nutrienda tradunt.

10\. Rota *deciſ.* 493. *numer.* 1. *part.* 4. *recent.* † De noualibus etiam, id intelligendum eſt, de illis quæ ipſi excolunt; non quæ aliis excolenda tradunt. Tamburin. *dicto tomo.* 1. *diſput.*15. *quæſit.* 18. *num.* 6. & *ſequentib.*

Noualium autem appellatione venit terra de nouo ad culturam redacta, cuius non extat memoria quòd culta fuiſſet; & ſic dicitur ager nunc primò præciſus: *cap.* 1. & *cap. quid ſit nouale. de verb. ſignific.* Barboſ. *de appellat. verbor. cap.*167. cui addendum eſt; oportere vt prædium ſit tale, ex quo nihil aut modicum antea decimæ nomine perciperetur. Tamburin. *dict. quæſit.*18. *numer.*6. Moneta, *de decim. cap.*4. *num.*50. 11.

Quintus caſus eſt, quando religioſi nituntur conuentione, conſuetudine, vel priuilegio non ſoluendi decimas: & tunc magna eſt controuerſia, vtrùm hoc priuilegium, conuentio vel conſuetudo comprehendat decimas, quæ prouenire poterunt ex prædiis poſtea per Monaſterium acquirendis. † Et quòd non extendatur ad prædia acquirenda, probari videtur primò per text. *in cap. cum contingat.* 29. vbi Abbas, *in vltimo notab. de decimis:* vbi dicitur, quòd ſi quis habeat ius percipiendi decimas in aliena parochia, illud non debet extendi ad noualia quæ de nouo ſuperueniunt: & rationem reddit Abbas, *ibidem*, *numer.*5. quia ſicut in contractibus verba referri debent ad tempus contractus, & futura non reſpiciunt; ita & in præſcriptione, in qua ſtrictior fieri debet interpretatio; cùm in ea agatur de detrahendo iuri alterius. † Secundò, quia præſcriptio etiam immemorialis, non operatur quoad ea quæ poſtea ſuperueniunt. Corn. *conſ.*184. *n.*18. *vol.*1. ſicut nec priuilegium ad futura extenditur. Gloſ. *in cap. cùm capella, de priuileg.* Tertiò, de hoc videtur eſſe textus expreſſus *in cap. quia circa.*22. *de priuileg.* & in *Clem.* 1. *de cenſib.* 12. 13. 14.

In contrarium facit textus *in cap. ex parte tua. de decim.* vbi priuilegium de non ſoluendis decimis Eccleſiaſticæ perſonæ conceſſum, extenditur ad noualia: & *ibi* notat Gloſ. priuilegium ad res futuras trahi, & latè interpretandum eſſe: & hanc ſententiam tuentur plurimi DD. quos citat & ſequitur Giouagnon. *conſil.* 28. *numer.* 14. *volum.* 2. qui pro hac ſententia allegat textum in *dict. cap. quia circa.* 22. *de decim.* pro contraria ſententia allegatum. † In hac quæſtione Bartholom. Brixienſis *quæſt. dominic.* 26. diſtinguit, quòd aut agitur de priuilegio, aut de præſcriptione: ſi de priuilegio, extenſio fit ad futura; ſi de præſcriptione, non extenditur: quia præſcriptio non eſt ita fauorabilis ſicut priuilegium. † Sed magis arridet diſtinctio allata per Barboſ. in *dicto cap. quia circa. num.* 10. quòd aut acquiſitio iuris immunitatis à decimis, facta fuit per viam beneficij, aut priuilegij: ſi per viam beneficij, nempe quando immunitas non eſt contra ius commune; extenditur ad futura: ſi verò per viam priuilegij, nempe quando fit conceſſio contra ius commune; tunc ſtrictam recipit interpretationem, & ad futura non extenditur: & cum iſta diſtinctione ſatisfit omnibus rationibus in contrarium allegatis. † Nam quod dicitur de noualibus; hoc ideo obtinet, quia agitur de decimis in aliena parochia percipiendis: & ſic contra ius commune: vnde poſſeſſio, vel præſcriptio non extenditur ad noualia, quæ poſtea ſuperueniunt. Gratian. *diſcept.*425. *num.*14. & *ſequentib.* Giouagn. *dicto conſil.* 28. *num.*9. *volum.*2. † Quod tamen intelligendum eſt de noualibus ſeparatis, & diſtinctis agrorum, qui omninò inculti remanſerunt: nam ſi vnius agri pars excoli ſolita eſſet, alia verò non; & hæc de nouo reduceretur ad culturam: ſanè poſſeſſio vnius partis, ſeu præſcriptio quoad vnam partem, prodeſt quoad aliam partem de nouo ad culturam reductam: 15. 16. 17. 18. 19.

reductam : vt bene explicat Poſt. *in tract. de manu-*
20. *tent.obſeruat.*73.*num.*162. † Ad id quod ſecundu loco
opponitur de præſcriptione ; Reſpondetur verum
eſſe quòd præſcriptio , quæ eſt contra ius commune,
non extenditur ; cùm in ea agatur de tollendo iure
tertij : ideo præſcriptiones non extenduntur , & pro-
prios facti terminos non excedunt : ſecundùm Bald.
in l. final. num. 8. *verſic. vnum aliud. Cod. communia
vtriuſque iudicij* , per text. *in l.* 1.§. *Iulianus ait. ff. de*
21. *itiner. actúque priuato.* † Et in rebus , & iuribus di-
ſtinctis , quamuis ſub aliquo iure vniuerſali exiſtant,
veluti hæreditate ; ex apprehenſione vnius cætera-
rum poſſeſſio non acquiritur. Gloſ. *in l.*3. §.1.*ff.de ac-*
22. *quir. poſſeſſ. & ibi* Bart. *num.* 4. Iaſon , *num.* 30. † Et
generaliter per præſcriptionem , & conſuetudinem
ius commune non corrigitur. Iaſon in *l. de quibus.
num.* 14. *& ſequentib. ff. de legib.* Molina *de primo-*
23. *gen. lib.* 2. *cap.*6. *num.* 21. † Nos autem tractamus
de materia fauorabili , nempe de decimis ; quarum
exemptio conceſſa fuit non ex priuilegio , nec ex
præſcriptione ; ſed ex beneficio : hoc eſt ſecundùm
ius commune : provt debet intelligi textus in *d. cap.
quia circa. de priuileg.* vt patet ex illis verbis : *ſecun-
dum canonicas ſanctiones.* quia ibi Epiſcopus remi-
ſerat decimas Eccleſiæ parochiali ex cauſa neceſſita-
tis, vel vtilitatis Eccleſiæ , & cum conſenſu Capituli,
& ſic per viam beneficij ; non autem priuilegij : nec
agebatur de acquiſitione exemptionis per conſuetu-
dinem , vel præſcriptionem : ideo dicitur ibi, quòd
cùm in beneficiis lata debeat fieri interpretatio , re-
miſſio illa decimarum, ſeu quartæ Epiſcopalis exten-
denda erat ad prædia , etiam in futurum acquirenda.
24. † Et ex his patet reſolutionem Brixienſis , *d. quæſt.*
26. *de qua ſupra , num.* 16. non poſſe de iure ſuſtine-
ri : cùm etiamſi ageretur de priuilegio , immunitas à
decimis generaliter conceſſa , ad futuras acquiſitio-
nes prædiorum extendi non debeat : & ad hoc fa-
ciunt tradita per Hieron. Roderic. *quæſt. regul.* 50.
num. 7. Vbi diſtinguit inter priuilegium quod eſt
præter ius commune , & quod eſt contra ius com-
mune ; intelligendo ſemper de priuilegio , in quo
conceditur generaliter exemptio : nam ſi priuilegium
daret exemptionem , tam ratione acquiſitorum ,
quàm acquirendorum in perpetuum ; nulla eſſet dif-
ficultas , quin priuilegium deberet obſeruari etiam
quoad futura : vt ſupra dictum eſt *num.* 6. & tradit
Lezan. *in ſumma Regul. tom.* 3. *in verb. decima quo-
ad regulares. num.* 11.
25. Hinc Sacra Congregatio Concilij ſapienter de-
cidit , regulares teneri ſoluere decimas de prædiis
acquiſitis ex emptione , vel donatione clericorum,
quas eadem prædia priùs ſoluebant , antequam ad
eorum manus deuenirent : vt refert Barboſ. *in tract.
de officio Parochi. cap.* 28. §. 3. *num.* 43. *& in deciſ.*
26. *Apoſtol. collect.* 241. *num.* 5. † Idémque de prædiis
per Monaſteria acquiſitis à perſonis laicis , quæ
tranſeunt cum ſuo onere ſoluendi decimas, fuit reſo-
lutum in eadem Congregatione , apud Barboſ. *dict.
collect.* 242. *num.* 6.
27. Et ex prædictis elicitur reſolutio propoſitæ ſecun-
dæ quæſtionis : ſi enim agatur de religioſis , quibus
competit priuilegium exemptionis à ſolutione deci-
marum , tam pro prædiis acquiſitis , quàm acqui-
rendis : ſequitur eos à ſolutione decimæ Epiſcopalis
eſſe pro omnibus exemptos. Si generale ſit priuile-
gium , nec futuras acquiſitiones comprehendat ; te-
neri ſoluere pro futuris acquiſitionibus. Si nullum
habeant priuilegium , teneri de omnibus ſoluere de-
cimam , pro quibus à lege non eximuntur : vt ſupra
explicatum fuit.

Neque obſtat argumentum , quòd quarta decima- 28.
lis Epiſcopo non debetur niſi quatenus Parochi de-
cimas percipiant : ergo cùm à ſeipſis nihil exigant,
nihil etiam Epiſcopus exigere poterit. Quia non eſt
vera propoſitio , quòd Epiſcopus poſſit exigere quar-
tam ſuam decimalem , niſi quatenus Parochus eam
percipiat , vel de manibus eiuſdem : cùm in caſibus
in quibus Parochus non vult , aut non poteſt deci-
mas exigere ; detur Epiſcopo officium iudicis ad exi-
gendam ſuam quartam , etiam aduersùs laicos deci-
marum debitores: vt cum maxima cauſæ cognitione
determinauit Rota *deciſ.* 327. *&* 357. *par.* 5. *recent.*
quæ deciſiones inſeruntur apud Donat. Anton. de
Marin. *var. reſolut. cap.* 81. *num.* 21. *& ſequentib.*
eadem Rota *deciſ.* 61. *&* 334. *part.* 6. *recent.* † Et 29.
Rota non admittit pro vera dictam propoſitionem,
quòd Epiſcopus nun poſſit exigere quartam , niſi à
manu Rectoris , ſeu Parochi: quia id nullo iure caue-
tur : vt apud Caualer. *deciſ.* 247. *num.* 7. *& deciſ.* 64.
num. 12. *part.* 5. *recent.* vbi dicitur aliam opinionem
non eſſe tutam. † Et ratio eſt , quia Epiſcopus non 30.
fundat intentionem ſuam in quarta quartæ Rectori
debitæ , ſed in quarta integra totius decimæ : *dicto
cap conquerente de offic. Ordin. & cap. de quarta. de
præſcript.* Abbas , *in cap.* 1. *num.* 3. *de decim.* Moneta
in tract. de decim. cap. 3. *num.* 2. Rota, *deciſ.*61. *num.*2.
part. 6. *recent.* plurima hac de re habentur apud Bar-
boſ. *de iure Eccleſ. vniuerſ. lib.* 3. *cap.* 20. *num.* 16.
& multis ſequentib.
Ad tertiam quæſtionem Reſpondetur quartam 31.
Epiſcopalem præſcribi poſſe. Abbas, & Felin. *in cap.
de quarta. de præſcript.* idem Felin *in repertorio in
verb. quarta decimarum.* Monet. *de decim. cap.* 7.
num. 15. *verſic. poterit tamen.* ſed iſta præſcriptio
de iure communi non procedit , niſi probatâ poſſeſ-
ſione immemoriali in contrarium , vel quadragena-
riâ cum titulo , Caualer. *deciſ.* 649. *num.* 2.
Pro cuius poſſeſſionis negatiuæ probatione ne- 31.
ceſſe eſt , vt teſtes bene coarctent negatiuam , & de-
ponant quòd Epiſcopo volente quartam ſuam deci-
malem exigere, fuerit ipſi ſolutio denegata : & quòd
Epiſcopus huic denegationi acquieuerit ; provt re-
quiritur ad probandam negatiuam illam non ſolu-
tionis quæ releuet: vt ex Seraph. *deciſ.* 1102. *num.* 8.
& aliis deciſ. tradit Burat. *deciſ.* 572. *num.* 13. Po-
ſtius *de manuten. obſeruat.* 10. *num.* 101.

CAPVT CII.

An & quomodo infirmi , & ſenes ; qui non poſſunt intereſſe diuinis officiis , vel anniuerſariis illorum , aut miſſarum ſtipendia lucrentur. Vtrùm diſtributiones contineantur ſub nomine fructuum beneficij. Quid dicendum ſit de abſentibus cauſa ſtudij Theologiæ, vel iuris Ciuilis, aut Canonici; vel etiam Grāmaticæ: An & quando percipere poſſint diſtributiones quotidianas. Cuius ad hoc licentia requiratur. De abſentibus pro ſeruitio Epiſcopi, vel eundo eius nomine ad limina Apoſtolorum , aut eum aſſociando ad limina , eundo , aut redeundo. Et vtrùm Capitulum poſſit ſtatuere , vt abſentes lucrentur diſtributiones quotidianas.

SVMMARIVM.

1. Infirmi lucrari debent diſtributiones quotidianas, quamuis diuinis officiis non interſint. Intellige, dummodo interueniant requiſita, de quibus num. 2.
3. Ampliatur, etiam ſi infirmitas ex culpa proceſſerit. num. 3.
4. Senes lucrantur diſtributiones, quia pro infirmis habentur; & quomodò hoc procedat.
5. Infirmi & ſenes lucrantur ſtipendia anniuerſariorum.
6. Lucrum anniuerſariorum æquiparatur diſtributionibus quotidianis.
7. Cerei, qui dantur Canonicis aſſociantibus funus, non debent dari non intereſſentibus, non obſtante contraria conſuetudine: num. 9.
8. Funeralia, quæ manualiter diſtribuuntur, æquiparantur diſtributionibus.
10. Anniuerſaria veniunt ſub nomine diſtributionum quotidianarum.
11. Si teſtator mandauerit anniuerſaria diſtribui inter præſentes, & aſſiſtentes; infirmi illa nihilominus percipere debent.
12. In materia ſtricta, appellatione diſtributionum non veniunt anniuerſaria.
13. Anniuerſaria gaudent eiſdem priuilegiis, quibus diſtributiones quotidianæ.
14. Infirmi non participant in eleemoſinis quæ dantur pro Miſſis.
15. Abſentes cauſa ſtudij lucrantur fructus, ſed non diſtributiones; reprobatâ contrariâ opinione.
16. Diſpenſatio ex cauſa ſtudij pro non reſidentibus, quâ formâ, & ſub quibus præcautionibus fieri debeat.
17. Licentia Epiſcopi requiritur pro non reſidentibus ex cauſa ſtudij.
18. Dictáque licentia debet eſſe expreſſa, nec ſufficit tacita.
19. Intelligendum eſt hoc ſecundùm aliquos de ſolo ſtudio Theologiæ.
20. Sed verius eſt, hoc locum habere etiam pro aliis facultatibus, ſeu ſtudiis.
21. Excipiuntur particulares Eccleſiæ conſuetudines, vel ſtatuta.
22. Studium, ad dandam excuſationem à reſidentia, debet eſſe in Vniuerſitate generali; & approbata.
23. Studium iuris Canonici æquiparatur ſtudio Theologiæ.
24. Referuntur Doctores de hac materia tractantes.
25. Si reditus beneficij conſiſtant omnes in diſtributionibus, abſens cauſâ ſtudij illas lucratur, demptâ tertiâ parte quæ reſeruatur intereſſentibus.
26. Canonici exiſtentes in actuali ſeruitio Legati, aut Vicelegati, lucrantur fructus; ſed non diſtributiones.
27. Capellani Francorum Regis Chriſtianiſſimi lucrantur fructus ex priuilegio Pontificio; ſed non diſtributiones.
28. Familiares Papæ, non lucrantur diſtributiones ſine ſpeciali priuilegio; ſed duntaxat fructus præbendarum.
29. Cubicularij ad baſſolam S. D. N. Papæ non lucrantur diſtributiones.
30. Et ita decidit Congregatio, & Rota Romana.
31. Canonici aſſociantes Epiſcopum viſitantem limina, excuſantur à reſidentia.
32. Iſti canonici dicuntur eſſe in ſeruitio ipſius Eccleſiæ.
33. Canonicus aſſocians Epiſcopum ad limina, non poteſt petere ſalarium. Intellige, non conuentum.
34. Ampliantur prædicta ad Canonicos Eccleſiæ Collegiatæ.
35. Non tamen locum habent in hebdomadariis, qui non ſunt in dignitate conſtituti.
36. Inſignia canonicatus non poſſunt dari hebdomadariis ſine authoritate Apoſtolica.
37. Quando omnes reditus conſiſtunt in ſolis diſtributionibus, abſentes ex iuſta cauſa illas percipiunt: quia ſunt loco præbendæ.
38. Demptâ tertiâ parte, ex mente Congregationis.
39. Et ita declaratum per Congregationem pro ciuitate Auenionenſi.
40. Hoc locum habet in abſentibus cauſâ ſtudij.
41. Abſentia cauſâ ſtudij non diſpenſat à reſidentia in parochialibus.
42. Explicantur caſus, in quibus detrahi debet tertia pars diſtributionum. & numer. 43. & 44.
45. Priuilegium euntibus ad limina durat, tam eundo, quàm redeundo.
46. Qui redit, dicitur permanere in eodem itinere.
47. Non valet ſtatutum quòd abſens lucretur diſtributiones, exceptis certis caſibus, de quibus num. 48.

VAriæ ſunt cauſæ propter quas abſentes lucrantur diſtributiones quotidianas, & alia emolumenta Eccleſiæ: circa quarum præcipuas, quædam & notatu digniora paucis exponenda ſunt.

Primò igitur tractandum eſt de infirmis, quos 1.
lucrifacere diſtributiones quotidianas certum eſt;
per textum expreſſum *in cap. vnic. verſic. exceptis*
illis quos infirmitas &c. de cleric. non reſidentibus lib.
6. † Dummodo ægritudo ſit talis, vt præbeat ve- 2.
ram abſentiæ cauſam; & talis infirmus ſolitus eſſet
tempore ſanitatis intereſſe diuinis officiis: & non
aliàs. Monet. *de diſtribut. quotid. pars. 2. quæſt. 6.*
num. 21. Couar. *lib. 3. variar. reſolut. cap. 13 num. 8.*
verſic. ſextò hoc ipſum. & Paul. Rubeus *in annot. ad*
deciſ. Rotæ 576. par. 4. recent. tom. 3. num. 125. Idque
declarauit Sacra Congregatio apud Barboſ. *in deciſ.*
Apoſtol. collect. 258. num. 4. † Quod ampliatur etiam 3.
ad eos, qui ex propria culpa inciderunt in morbum;
vt iſti pariter lucrentur diſtributiones quotidianas: vt
dicit Couar. *loc. citat. verſic. ſeptimò.* † Et quod de 4.
infirmis dictum eſt, idem etiam ſtatuendum eſt de
ſenio confectis; quando talis eſt ſenectus, vt cano-
nicum impediat ab aſſiſtentia, tempore quo horæ
matutinæ; vel alia etiam diuina officia recitantur:
cap. 1. & *ibi* Gloſ. *de cleric. ægrot. vel debilit. cap. 1.*
§. fin. autem. de cler. ægrotan. in 6. Gratian. *diſcep.*
foreaſ. cap. 805. num. 40. & ita intelligit Sacra Con-
gregatio apud Barboſ. *in deciſ. Apoſt. dict. collect.*
258. num. 4. Donat. Anton. de Marin. *quotidian. re-*
ſol. cap. 40. num. 4. & 5.

Circa lucrum anniuerſariorum, maior videtur 5.
eſſe difficultas; in qua affirmatiuè nempe in fauorem
ſenio confectorum reſpondit Trentacinq. *conſil. 56.*
lib. 1. per text. *in cap. vnic. de cleric. non reſident. in 6.*
verſic. de diſtributionibus. vbi idem ſtatuendum eſſe
dicitur quoad non reſidentes, ratione quotidiana-
narum diſtributionum, & ratione anniuerſario-

rum

6. rum. † Vnde Gemin. *in d. §. de diſtributionibus* dicit,
diſtributiones quæ dãtur pro anniuerſariis defunctorum
æquiparari diſtributionibus quotidianis; & il-
lum qui non poteſt percipere de diſtributionibus quo-
7. tidianis, non poſſe percipere de anniuerſariis: † vn-
de infert, quòd ſi Capitulum canonicorum inuitatur
ad ſepulturam, canonici qui perſonaliter non vadunt
ad funus, non habebunt cereos, qui dantur canoni-
cis qui funus comitantur. Idem tenet Lapus *allegat.*
8. 43. † Vbi quòd appellatione quotidianarum diſtri-
butionum continentur ea funeralia, quæ inter præ-
ſentes manualiter diſtribuuntur, ex eo quòd inter-
9. ſunt illi actui. † Adeo vt non valeat conſuetudo, vt
illi qui non interſunt, lucrentur ſicut intereſſentes.
10. † Et quamuis inter DD. fuerit diſputatum, vtrùm
anniuerſaria contineantur appellatione quotidiana-
rum diſtributionum, in qua quæſtione negatiuam
ſententiam amplexus fuit Cardin. Zabarella *in Clem.
vt ſi qui. §. illi vero. de ætat. & qualit. n. 15.* Nauar.
conſil. 13. de cleric. non reſident. num. 2. Affirmatiua
tamen verior eſt propter diſpoſitionem text. *in d. cap.
vnic. de cler. non reſident. in verſic. finali.* & illam te-
net Ioannes Andreas in *d. cap. vnic. in verb. anniuer-
ſariis.* Gemin. *ibidem, in §. de diſtributionibus. in prin-*
11. *cipio* Felin. *in cap. ad aures. n. 2. de reſcriptis.* † Et
propterea Sanch. *in conſil. moral. lib. 2. cap. 2. dubio
105.* non ſolùm in terminis iuris communis, exiſti-
mauit lucrum anniuerſariorum deberi infirmis; ſed
etiam in caſu quo teſtator mandauerit ſtipendium il-
lud anniuerſarij ſolis præſentibus, & intereſſentibus
acquiri; cùm infirmi pro intereſſentibus habeantur,
& diſpoſitio teſtatoris in dubio conformari debeat,
& explicari ſecundùm diſpoſitionem iuris communis.
Attamen ſacra Congregatio die 10. Septembris 1639.
in vna Auenionenſi Diſtributionum inter Capitulum
Collegiatæ Eccleſiæ S. Agricoli, & D. Iulium Mi-
chaelem beneficiatum eiuſdem Eccleſiæ; cenſuit eum
qui, licèt abſens, diſtributiones quotidianas lucratur,
non poſſe percipere anniuerſaria defunctorum; & alia
huiuſmodi incerta pro Miſſis relicta, vel elargita.
12. Hoc tamen quod anniuerſariis, ſub diſtributio-
num quotidianarum nomine comprehendendis, dictũ
eſt, intelligo vt procedat, niſi ageretur de materia ſtri-
cta, veluti de diſpenſatione: & ideo ſi ſummus Pon-
tifex aliquem diſpenſauerit, vt poſſit lucrari diſtri-
butiones quotidianas; ſub tali diſpenſatione anniuer-
ſaria non continentur: quia requirunt aliquam magis
particularem intereſſentiam, quàm diſtributiones.
Moneta, *de diſtribut. quotid. par. 2. cap. 14. num. 22.*
13. Rot. *deciſ. 59. num. 7. par. 7. recent.* † Et in effectu
propriè loquendo, anniuerſaria non comprehendi
ſub nomine diſtributionum, licèt gaudeant eodem
priuilegio: dixit Rota, *deciſ. 32. num. 6. & 7. ead.
part. 7. recent.*
14. Infirmos tamen non poſſe participare in eleemoſi-
nis quæ dantur pro Miſſis, quæ per Sacerdotes eiuſ-
dem Eccleſiæ celebrantur; declarauit Sacra Congre-
gatio apud Barboſ. *in deciſ. Apoſt. collect. 258. n. 10.*
15. Quod autem attinet ad abſentes causâ ſtudiorum,
verum quidem eſt, ex diſpoſitione iuris communis
fructus omnes, ſed non etiam diſtributiones quoti-
dianas illis deberi: per textum expreſſum *in cap. licet.
32. de præbendis. verſic. nolumus autem.* vbi nomina-
tim dicitur abſentem causâ ſtudij Theologiæ, fructus
beneficiorum ſuorum percipere poſſe, & debere; non
tamen quotidianas diſtributiones: quidquid dixerit
Anton. Donat. de Marin. *dicto cap. 140. num. 6.* quia
textus per eum allegati in *cap. relictum. 4.* † *& in cap.
tuæ fraternitati. 12. de cleric. non reſident.* non lo-
quuntur de diſtributionibus quotidianis: ſimiliter
text. *in cap. final. de magiſtris,* ſolùm loquitur de fru-
ctibus beneficiorum, non autem de diſtributionibus:
imò Gloſſa *ibidem, in verb. interroga.* clare dicit ab-
ſentem causâ ſtudij Theologiæ, non lucrari dictas di-
ſtributiones quotidianas: quod etiam dicitur expreſ-
sè in *d. cap. licèt. 32. de præb.* per eum allegato: & in
cap. 2. de priuileg. in 6. vbi Gloſſ. *in verb. integrè.* no-
tat ſtudentes non lucrari diſtributiones quotidianas:
ſicut nec de hoc quidquam dicitur in *cap. cùm ex eo,
34. de elect. in 6.* Conſtans igitur eſt regula de iure
communi, non deberi diſtributiones abſentibus ex
cauſa ſtudij; ſed duntaxàt alios fructus; atque ita de-
clarauit Sacra Congregatio: teſte Gonſal. *§. 7. proœ-
mial. num. 179.* de Marin. *dicto cap. 40. num. 7. verſic.
an autem abſentes.* vbi alios caſus excuſationis abſen-
tium proſequitur, & bene exponit.
Quomodò autem, & cum quibus cautelis obtineri 16.
debeat diſpenſatio ſuper reſidentia causâ ſtudij? Ple-
nè explicat Pyrrus Conradus *in tract. de diſpenſat.
lib. 5. cap. 6. num. 21. & ſequentib.*
Hoc certũ eſt, nec eſſariam eſſe ſaltem Epiſcopi licẽ- 17.
tiam, vt abſens causâ ſtudiorum fructus beneficij lu-
cretur. de Marin. *d. cap. 40. n. 6.* † Quæ licentia debet 18.
eſſe expreſſa, nec ſufficit tacita. Ludouiſ. & *ibi* Addẽt.
deciſ. 154. n. 8. Rota *deciſ. 354. n. 15. part. 4. recent.*
Præterea hoc intelligendum eſt de eo, qui abeſt 19.
causâ ſtudij Theologiæ, non alterius facultatis: quia
fauore Theologiæ, adeſt diſpoſitio iuris communis:
pro aliis verò facultatibus requiritur diſpenſatio Epiſ-
copi, vel Papæ: vt notauit Moneta *de diſtribut. quoti-
dian. par. 2. quæſt. 10. n. 7. & 8* † Quanquam & diſ- 20.
poſitionem *d. cap. licet. de præbend.* procedere etiam
fauore ſtudentium in iure Canonico, vel Ciuili, & in
Grammatica oſtendat Ricc. *in prax. aur. reſolut. 33.*
Excipiendo tamen ſemper ſtatuta, vel conſuetu- 21.
dines particulares Eccleſiarum: vt ibi notat Moneta,
nec non priuilegia, qualia à ſummis Põtificibus Vni-
uerſitati Auenionenſi pro ſtudentibus conceſſa fuerũt.
Rurſus non debet ſufficere ſtudium particulare: 22.
quia illud non gaudet priuilegio; ſed debet quis ſtu-
dere in aliqua Vniuerſitate publica, quæ Rectorem
habeat, & alia priuilegia Vniuerſitatibus concedi
ſolita; cum authoritate Doctoralem gradum confe-
rendi: qualis eſt noſtra Auenionenſis Vniuerſitas:
vt dicit Pyrr. Conrad. *de diſpenſ. d. lib. 5. cap. 6. n. 31.*
† Vbi etiam refert Sacram Congregationem decla- 23.
raſſe, quòd ſufficit incumbere ſtudio Theologiæ, vel
ſacrorum Canonum, vt quis fructibus beneficij in ab-
ſentia potiatur. † Reliqua de hac materia tractat Mo- 24.
neta *in d. tract. de diſtribut. quotid. par. 2. quæſt. 10.*
Zerola *in praxi Epiſcop. par. 1. in verb. ſtudiũ.* Qua-
ranta, *in ſumma Bull. in verb. reſidentia.* Vbi notat † 25.
quòd ſi prouentus beneficij in diſtributionibus quo-
tidianis conſiſtant, abſens causâ ſtudij eas lucratur,
deceptâ tertiâ parte ipſarum, quæ intereſſentibus
accreſcit. Quod etiam voluit Donat. de Marin. *d. cap.
40. num. 7. verſic. an autem abſentes.* qui dicunt hoc
eſſe de mente Sacræ Congregationis.
Supereſt vt agamus de Canonicis exiſtentibus in 26.
actuali ſeruitio Legati; aut Vicelegati: Et ſanè idem
dicendum eſt quod de exiſtentibus in ſeruitio Epiſco-
pi, vt lucrentur fructus beneficij; non tamen diſtri-
butiones quotidianas: *cap. cùm dilectus.* & *ibi* Gloſ. *in
verb. fructus. de cleric. non reſid.* & *ibi* DD. Ioan. de
Selu. *de benef. par. 4. quæſt. 6. n. 6. in fine iuncto n. 7.* † 27.
Eodémque modo, quamuis capellani & clerici Chri-
ſtianiſſimi Francorũ Regis, ex priuilegio Fœlic. Re-
cord. Clem. VI. Ioan Regi & Reginæ Francorum cõ-
ceſſo, quandiu in eorũ obſequio miniſtrãt, à reſidẽtia
excuſẽtur; & fructus integros beneficiorũ percipiãt:

non tamen diaria, & honoraria ſtipendia, quæ di-
ſtributiones nuncupantur, vlla percipere poſſunt:
vt notat Addit. ad Ioannem Selu. *de beneſc. d. par.
4. quaſt. 6. num.* 1. hac adhibitâ moderatione, vt nu-
merus exemptorum non ſit maior, quàm congruens
28. Eccleſiæ ſeruitium pati poſſit. † Imò & ipſi ſummi
Pontificis familiares, ceſſante ſpeciali priuilegio,
quotidianas diſtributiones in abſentia non percipiūt:
teſte Moneta *in dicto tract. de diſtribut. quotid. par.
2. cap. 9. num.* 8. *iuncto num.* 23. Barboſ. *in tract. de
29. canonic. num.* 1. *&* 3. vbi † quòd Cubicularij S.
Domini noſtri Papæ ad buſſolam Sanctitati ſuæ actu
ſeruientes, eâque de causâ ab Eccleſia abſentes, non
poſſunt petere quotidianas illas diſtributiones: atque
ita declaratum fuiſſe per Sacram Congregationem.
30. † Quæ idem declarauit in exiſtentibus in ſeruitio
Legati, teſte Barboſ. *ibidem num.* 4. & de familiari-
bus ſummi Pontificis, adeſt deciſio Rotæ 22. *num.* 15.
par. 5. *recent.* vbi quòd licèt ipſi lucrentur fructus,
non tamen quotidianas diſtributiones.

31. Præterea excuſaotur etiam à reſidentia Canonici
aſſociantes Epiſcopum euntem Romam, ad viſitan-
da limina Apoſtolorum: quamuis. Moneta *in dicto
tract. de diſtributionibus quotid. par. 2. queſt.* 8. *num.*
23. reuocet in dubium decretū Sacræ Congregationis
deſuper factum, de quo per Garſ. *de beneſic. par.* 3.
cap. 2. *num.* 349. quo deciditur Canonicos aſſocian-
tes Epiſcopom euntem ad limina Apoſtolorum, vel
ab eo ad hunc finem miſſos, non ſolùm fructus præ-
bendarum; ſed etiam quotidianas diſtributiones lu-
crari: illud tamen decretum omninò obſeruandum
32. eſſe ſæpiùs eadem Saera Congregatio declarauit. †
Et primò quidem certum eſt, ex diſpoſitione iuris
communis, exiſtentes in ſeruitio ſui Epiſcopi, aut
illum viſitantem Apoſtolorum limina aſſociantes, di-
ci occupatos in ſeruitio ſuæ Eccleſiæ; & ad vtilita-
tem eiuſdem: & ideò pro præſentibus haberi, & lu-
crari fructus ſuorum canonicatuum: vt notatur in
*cap. de catero. & cap. ad audientiam. de clericis non
33. reſiden.* & *ibi* DD. † Et propterea cùm Epiſcopus
duos aſſumpſiſſet Canonicos, qoi Socij ſui itineris
eſſent, dom ad Regis curiam proficiſceretur; non
deberi aliquod ſalarium eiſdem Canooicis, ſed eos
debere eſſe contentos lucro ſuarum præbendarum,
quas percipiont qoaſi præſentes, deciſum fuit apud
34. Cabedo, *deciſ. 94. part.* 1. † Et hoc procedit non ſo-
lùm in Canonicis Eccleſiæ Cathedralis, ſed etiam in
Canonicis Eccleſiarum inferiorum. Riccius *in collect.*
35. 2686. † Non tamē procederet in hebdomadariis, qui
non habent dignitatem: vt *ibidem* notat Ricc. iuxta
36. Nouarium *deciſ.* 24. *num.* 18. *in fine par.* 1. † Vbi
dicit, quòd licèt Epiſcopos poſſit dare inſignia Ca
nonicis, veluti almotium; non tamen hebdomada-
riis ea concedere poteſt, ſine ſedis Apoſtolicæ au-
thoritate: ſed quoad diſtributiones quotidianas, ma-
37. ius eſt dubium: ex traditis per Monet. *loco citato.* †
Et ideo pro reſolutione caſus, aduertendum eſt in pri-
mis, quòd quando reditus omnes Eccleſiæ conſiſtunt
in diſtributiooibos; illæ ſoccedunt in locum præben-
dæ: & ideo abſens lucrari debet, ne alioqui priuile-
gium conceſſum iſtis canonicis aſſociantibus Epiſco-
pum, vel ab eo miſſis ad viſitanda limina, remanear
inutile: vt notauit Qoaranta *in ſumma Bullarum, in
verb. reſidentia, verſic. quod autem communis.* & in
Additione *in principio.* Gonſal. *ad regul.* 8. §. 7. *proœ-
38. miali, num.* 205. † & ideo Sacra Congregatio æqoi-
tatem ſequuta, ordinauit canonicum in ſeruitio
Epiſcopi exiſtentem, lucrari in abſentia duas tertias
partes diſtributionum quotidianarum: aliam verò
tertiam partem accreſcere intereſſentibus: teſte Bar-
boſa *de Epiſcop. allegat.* 53. *num.* 142. Monet. *de di-
ſtribut. quotid. part.* 2. *quaſt.* 8. *num.* 14. *in fine verſic.
limitatur. ergo* Garſ. *de beneſic. part.* 3. *cap.* 12. *num.*
113. *& ſequentibus, & num.* 351. *&* 353. † Atque 39.
ita declarauit etiam Sacra Congregatio ſub die 13.
Ianuarij 1635. ioter venerabile Capitulum Eccleſiæ
Sancti Agricoli, & R. D. Euangeliſtam Roſati, tunc
eiuſdem Eccleſiæ Canonicum: ita vt de veritate hu-
ius concluſionis non ſit ampliùs diſputandum. Sed
vt res clarior & ſine ambiguitate remaneat; varij
caſus diſtinguendi ſunt, vt ſciatur quomodo Canoni-
cus diſtributiones lucrari debeat, quando in illis
cooſiſtunt omoes fructos canonicatus. † Primus eſt, 40.
dum agitur de abſentibus causâ ſtudij, & hos lucrari
diſtributiones demptâ tertiâ parte, quæ præſentibus
accreſcit, ceoſuit Ricc. *in prax. aurea reſol.* 495. *num.*
3. Sed contrarium tenet Garſ. *de beneſic. part.* 3. *cap.*
2. *num.* 353. ex deciſionibus Congregationis prædi-
ctæ per eum relatis *eodem cap. num.* 113. *&* 114. &
Lotter. *de beneſic. lib.* 3. *quaſt.* 27. *num.* 154. Et quid-
quid ſit; † abſentia causâ ſtudij non ſuffragatur ob- 41.
tinentibus parochiales: quia cùm non debeat de eis
prouideri niſi per concurſum, oportet eos eſſe capa-
ces, & non egere vlteriori ſtudio. Barboſ. *in deciſ.
Apoſt. in verb. ſtudium. collect.* 683. *num.* 1.

Secundus caſus eſt de eo, qoi canonicatum, & 42.
ſimul Eccleſiam Parochialem obtinet: qui ex decre-
to Pij V. tenetur reſidere in Parochiali; & hic inte-
gras percipit diſtributiones. Garſias *ibidem, nu-
mer.* 353.

Tertius eſt caſus, de abſentibus cauſa inimicitia- 43.
rum, vel propter ſeruitium Epiſcopi: & hoc caſu
debet fieri detractio tertiæ partis diſtributionum,
quando in eis omnes beoeficij reditus conſiſtunt.
Garſ. *d. num.* 353.

Quartus caſus eſt, de aſſociantibus Epiſcopum vi- 44.
ſitantem limioa: & hoc caſu, ſaluâ determioatione
Sacræ Congregatioois, videtur quòd iſti lucreotur
integras diſtributiones, quando in illis reditus om-
nes conſiſtunt, ſine detractione tertiæ partis: quia
ex notatis per Garſ. *loc. citat. num.* 348. cooſtat quòd
Canonici exiſtentes in ſeruitio Epiſcopi, regulariter
non poſſunt percipere diſtributiones quotidianas: ad
quam regulam duæ dantur limitationes. Prima eſt
num. 351. vbi id limitat non procedere, quando fro-
ctus canooicatus conſiſtunt in ſolis diſtributiooibus
quotidianis. Secunda eſt, quando Canonicus, comi-
tatur Epiſcopum euntem ad limina, vt *ibidem. num.*
349. quo caſu dicit ſimpliciter Canonicum perci-
pere diſtributiones: ſed in priori caſu, aſſerit duas
tertias partes duntaxat percipere poſſe; & ita ſimpli-
citer abſque mentione detractionis tertiæ partis de
viſitante, vel aſſociante ad limina Epiſcopum; tradit
Barboſ. *ad Concil. Trident. ſeſſ* 24. *cap.* 12. *num.* 101.
Ricc. *in prax. rer. fori Eccleſiaſt. deciſ.* 498. *num.* 3.
Idem Barboſa *de Epiſcop. allegat.* 53. *part.* 3. *nu-
mer.* 159.

Iſtud aotem priuilegium viſitantibus limina no- 45.
mine Epiſcopi, aut eum aſſociantibus Canonicis, non
ſolùm competit tempore quo itur ad limina; ſed
etiam tempore reditus: quamois Epiſcopus ad alia
loca proficiſceretur: ex doctrina Baldi in *l. liberti.
Cod. de oper. libert. num.* 15. *verſic. dubitatur.* † vbi 46.
dicit, quòd tempus abſentiæ pro ſeruitio reputatur,
& ſalarium debetor etiam pro diebus itinerum: per
tex in *l. qui mittuntur* §. *penult. ff. ex quibus cauſis
maior.* vbi ad hoc eſt bonus textus: & duo dicuntur
inſimul fuiſſe in ſtudio, aut alio negotio, licèt vnus
venerit priùs alio. Bartol. in *l. quid ergo* §. *quod ait
ff. de his qui notant. infamia.*

Sed

47. Sed quæres vtrùm valeat conſuetudo, vel ſtatu-
tum ordinans, quòd ij qui non interſunt officio di-
uino percipiant diſtributiones quotidianas? Reſpon-
detur non valere. Probatur ex Concil. Trident. *ſeſſ.*
24. cap. 12. ibi *Reliquis quauis colluſione, aut remiſſio-*
ne excluſis, & determinauit Sacra Congregatio de
remiſſione harum diſtributionum loquens apud Garſ.
de benefic. par. 3. cap. 2. num. 432. & probatur in
cap. vnic. de cler. non reſident. ibi *penitus improban-*
tes. Buras. *deciſ. 193. num. 19. & ſequentib.* Barboſ.
de Epiſcop. part. 3. allegat. 53. num. 140. & vide
Sanch. *in conſil. moral. lib. 2. cap. 2. dubio* 110. *&*
111. vbi bene explicat vtrùm valeat conſuetudo,
quòd abſentes lucrentur diſtributiones: & Paulus
Rubeus *ad deciſ. 576. num. 159. & 170. part. 4. re-*
48. *cent. tom. 3.* † Exceptis tamen certis caſibus, & ob
iuſtam cauſam, de quibus Moneta *de diſtribut. quotid.*
part. 2. quæſt. 12. num. 42.

CAPVT CIII.

De poteſtate, & authoritate Definitorum, inter religioſos. Et vtrùm Superiores illorum opinionem petere, & ſequi teneantur. Et vtrùm ad antiquos Definitores, an verò ad nouos ſpectet facere regulamenta, & definitiones generales, totius ordinis ſtatum & viuendi normam concernentes.

SVMMARIVM.

1. *Definitorum poteſtas quæ ſit in religioſis ordinibus: & vtrùm eorum vota ſint conſultiua tantùm; an verò deliberatiua.*
2. *Vota Definitorum ſunt deliberatiua, ſi conſtitutio requirat eorum conſilium, & conſenſum.*
3. *Si ſolùm requiratur conſilium Definitorum, licèt Superior illud ſequi non teneatur; tamen debet illud petere, & expectare.*
4. *Ceſſante conſuetudine, vel conſtitutione contraria, votum Definitorum debet requiri, & ſecundùm illud fieri.*
5. *Quando conſilium alicuius requiritur qui eſt ſocius in officio, non ſolùm exquirendum eſt; ſed etiam ſequendum.*
6. *Definitores ſunt participes officij cum Superiore ordinis regularis.*
7. *Definitorum poteſtas regulatur iuxta conſuetudines, & ſtatuta cuiuſlibet religionis.*
8. *Definitiones generale bonum, ac ſtatum concernentes facere, ſpectat ad ſolos Definitores antiquos religionis; ceſſante contrariâ conſuetudine.*
9. *Definitiones verò locales aliáſque actus particulares concernentes facere, ſpectat ad nouos Definitores ex conſtitutionibus religionis, quæ ſic debent intelligi.*
10. *Definitionum appellatione continentur regulæ bonum generale concernentes.*
11. *Quando agitur de reuocatione antiquæ obſeruantiæ, ſtricta fieri debet interpretatio.*
12. *In præiudicium iuriſdictionis ordinariæ, verba non debent ſumi in latiori ſignificatione.*
13. *Illa interpretatio in dubio fieri debet, quæ eſt veriſimilior, & ex qua non ſequitur abſurdum.*

Definitorum apud religioſos magna eſt poteſtas, 1.
ſecundùm cuiuſque ordinis & regulæ approba-
tas conſtitutiones, aut conſuetudinem concelsa. Hi
ſunt ſelecti quidam Patres, qui Superioribus aſſiſtunt
ad deciſionem grauiorum negotiorum; & in quibuſ-
dam religionibus votum habent conſultiuum dunta-
xat, quorum opinionem requirere tenetur Superior;
ſed non ſequi: in aliis verò deciſiuum; ſeu delibera-
tiuum, quorum ſententiam exquirere & ſequi Supe-
riores omninò tenentur: vt explicat Hieron. Roderic.
quæſtion. regul. reſol. 51. numer. 1. & 2. Mirand. *in*
manual. Prælat. regul. tom. 2. quæſt. 17. num. 1. & 2.

Si conſtitutio dicat procedendū eſſe cum conſilio, 2.
& conſenſu Definitorum; non ſolùm debet Superior
exquirere conſilium, ſed ſaltem maioris partis Defi-
nitorum conſenſum habere tenetur. Lezan. *in ſumma*
regul. tom. 4. in verb. litteræ Apoſtolicæ, num. 21.

Si ſolùm requiratur conſilium, ad duo tenetur Su- 3.
perior; nempe ad petendum conſilium, & ad expe-
ctandum vt illud detur: & actus antè datum conſi-
lium factus, nullus eſt. Abbas *in cap. ex parte. de*
conſtitut. & habetur ex *cap. cum in veteri. de elect.*
Emanuel Roderic. *tom. 2. quæſt. regul. 103. art. 1.*

Sed regulariter ceſſante conſtitutione, vel con- 4.
ſuetudine religionis contrariâ, Superior tenetur ſe-
qui ſententiam maioris partis Definitorum; ex re-
gula generali; † quòd quoties quis debet iudicare, 5.
vel actum facere de conſilio alicuius, qui ſit cum
eo particeps officij; illius votum non ſolùm requirere,
ſed etiam ſequi, & ſecundùm illud iudicare tenetur.
vt notat Vant. *in tractat. de nullitat. ex defect.*
iuriſdict. ordin. numer. 152. verſic. & ſtantibus hu-
iuſmodi.

Definitores autem ſunt officij participes cum Su- 6.
periore: ergo votum illorum Superior ſequi tenetur.
Mirand. qui ſic arguit *dicto tom. 2. quæſt. 17. artic. 2.*
in 4. concluſ. verſic. & præterea. Plura de conſilio exi-
gendo, tradit Tuſch. *in verb. Conſilium. concluſ. 769.*
per totam.

Licèt igitur variæ ſint conſtitutiones in diuerſis 7.
ordinibus regularibus; iuxta cuiuſlibet ordinis con-
ſuetudinem: vt dicit Emanuel. Rodericus *tom. 2.*
quæſt. regul. 45. artic. 1. Tamen ex his quæ in facto
ſupponebantur Reſpondi, † ad ſolos Definitores an- 8.
tiquos ſpectare munus definitiones, & deciſiones
faciendi, bonum publicum totius ordinis concer-
nentes; quæ pro regula & modo viuendi in futurum
obſeruari deberent. † Reliqua verò acta capituli, 9.
quæ vel particulare certorum locorum bonum; vel
nonnullorum particularium negotia concernunt,
ad nouos Definitores pertinere debere: cùm enim
tam ex conſuetudine, quàm ex ſummi Pontificis
conſtitutione conſuetudinem illam confirmante, ad
Definitoris Generalis electionem, nec non ad quaſ-
cumque ordinationes, definitiones, ac declaratio-
nes in primis & ante omnia procedendum eſſet:
certum eſt quòd definitiones generales fieri de-
bent per antiquos Definitores; quorum poteſtas,
dum eæ fiunt, adhuc durat: at verò ius faciendi
alia acta Capituli, veluti acceptationes conuen-
tuum, impoſitiones pœnitentiarum, receptionem
nouitiorum, ex ſtatuto, ſeu conſtitutione, & alia
huiuſmodi quæ generale bonum minimè concernunt;
ad ipſos quoque Definitores nouos pertinere. Cui
iuri & facultati nullo modo fuit derogatum per
conſtitutiones Capituli generalis; quæ defini-
tiones ſeu deciſiones, ante electiones quaſcum-
que, ab antiquo Definitore fieri mandauit. † 10.
Quia definitionum aut deciſionum appellatione,
ſolùm ea continentur, quæ regulam aliquam in

futurum obſeruandam continent; ac veluti certum canonem viuendi normam concernentem: vt habetur in Lexico iuris *in verb. definitio ſumitur.* & tradunt Addent. ad Dec. *in l. omnis definitio.* 303. *ff. de regul. iur.* Ergo alia acta capitularia quæ non reſpiciunt generalem viuendi regulam, ac normam; non ſunt talia, vt definitionis appellatione contineri queant: non cenſetur itaque per nouam conſtitutionem derogatum antiquæ nouorum Definitorum po-
11. teſtati. † Quia cùm agatur de antiquæ conſuetudi-
nis & obſeruantiæ reuocatione; non eſt recedendum
à proprietate verborum: ſed ſtricta fieri debet inter-
12. pretatio. † Præſertim cùm agatur de fauorabili, &
ordinaria poteſtate Definitoribus nouis de iure, &
conſuetudine competenti. Tuſch. *liter. V. concluſ.* 91.
num. 1. Barboſ. *axiomat.* 222. *num.* 4.

13. Addatur quòd non eſt veriſimile, Definitoribus
antiquis Vicarij generalis abſoluti viſitatorum, vel ipſorummet Definitorum correctionem, & coarctionem in caſu delicti fuiſſe attributam; quam tamen haberent: & ſic vel in propria cauſa ius dicerent, vel in cauſa ſuorum in officio ſociorum, erga quos plus debito indulgentes eſſe poſſent: Ideo ad hoc euitandum, veriſimilius eſt poteſtatem illis datam ad ſola negotia tangentia Definitores Generales reſtringi debere: cùm ea verborum fieri debeat interpretatio, quæ magis ad id quod veriſimile eſt accedit. Surd. *conſil.* 451. *num.* 24. *cum ſimilib.* & omnis interpretatio ſic fieri debeat, vt non ſequatur abſurdum, vel inconueniens. Mantic. *de tacit. conuent. lib.* 2. *tit.* 13. *num.* 1. *& alibi paſſim.*

Vnde concluſum fuit, & (vt audio) obſeruatum, antiquis Definitoribus ſolùm ius competere, definitiones & decreta generalia, non autem localia nec particularia aliáque acta capitularia ſimilia faciendi.

CAPVT CIV.

De iure decimandi prætenſo per Eccleſiaſticos in aliena parochia. Quid debeat probari per prætendentem tale ius. Quomodo probetur poſſeſſio immemorialis, & ex quibus talis probatio elidatur. Dandum eſſe potiùs mandatum de manutenendo Parocho in paritate probationum. Et quis foueat meliora iura in petitorio.

SVMMARIVM.

1. *Parochus primitiuus habet ſuam intentionem fundatam in toto territorio, pro exactione decimarum: & num.* 3.
2. *Quod ampliatur vt procedat in eo, qui per Vicarium curam exercet animarum: quia hac in re, Vicarius nihil prætendere poteſt; ſed ſua congrua contentus eſſe debet.*
4. *Prætendens decimas exigere in aliena parochia, habet contra ſe iuris præſumptionem.*
5. *Titulus vel immemorialis poſſeſſio probari debet ab eo, qui decimas vult petere in aliena parochia.*
6. *Sola iuris aſſiſtentia non ſufficit, vt Parocho detur manutentio in exactione decimarum in ſua parochia.*
7. *Prætendens decimas in aliena parochia non debet vincere in poſſeſſorio, niſi etiam titulum probet, cum immemoriali poſſeſſione.*
8. *Quando data fuit dilatio ad probandum, & probatum habendum; teſtes producti in termino non poſſunt examinari extra terminum.*
6. *In dubio præualere debent in materia decimarum teſtes pro Parocho, qui habent pro ſe iuris aſſiſtentiam.*
10. *Quando probatio poſſeſſionis eſt turbida, ad petitorium deueniendum eſt.*
11. *Actus violenti non debent haberi in conſideratione in poſſeſſorio.*
12. *Quæ probanda ſint ad hoc, vt ſufficienter dicatur conſtare de immemoriali.*
13. *Vt excludatur probatio poſſeſſionis immemorialis, ſufficit quòd adſit aliqua probatio in contrarium: imò ſufficit quòd conſtet de contrario rumore, vel tumultu.*

PArocho non ſolùm dandum eſſe mandatum de manutenendo, aduersùs Capitulum alterius Eccleſiæ, non obſtante eius prætentione, quæ fundata eſſe videtur in poſſeſſione, & præſcriptione iuris decimandi: verùm etiam Parochum in petitorio definitiuè à Capituli prætentionibus abſoluendum
eſſe, Dixi. † Quia Parochus primitiuus habet ſuam 1.
intentionem fundatam, pro exactione decimarum in
toto ſuæ parochiæ territorio: & per cõſequens in illa
portione, de qua contendebatur: *cap. cùm contingat. cap. cùm in tua. de decim.* Ludouiſ. *deciſ.* 449. *num.* 1.
Nouar. *lib.* 1. *quæſt. forenſ. cap.* 21. † Quod non ſolùm 2.
procedit in eo, qui curam animarum exercet actu;
ſed etiam in eo, qui ipſam habet habitu; nempe inſeruiendo per Vicarium: quia Vicarius nihil prætendere poteſt circa decimas; ſed ſolâ ſuâ congruâ portione debet eſſe contentus Ludouiſ. *deciſ.* 174. *num.*
3. *&* 8. † Vnde ſolus Parochus habet pro decima- 3.
rum exactione iuris aſſiſtentiam, inter limites ſuæ parochiæ: *dicto cap. cùm contingat. & dicto cap. cùm in tua.* Seraph. *deciſ.* 802. *num.* 2. † Et è conuerſo, 4.
aduersùs Capitulũ prætendens decimas in aliena parochia, adeſt iuris reſiſtentia. Poſtius *de manutent. obſeruat.* 44. *num.* 47.

Ad hoc vt Capitulum obtinere poſſet aduersùs Pa- 5.
rochum, docere debebat de titulo, vel immemoriali poſſeſſione: quod tamen non fecit. Poſtius *dicta obſeruat.* 44. *num.* 47. *&* 48. & poſt eius tractatum Rota *deciſ.* 187. *num.* 7. Mareſcot. *lib.* 1. *variar. reſolut. cap.* 11. *num.* 38. 39. *&* 40. Menoch *conſil.* 36. *num.* 34.

Et licèt dubitari poſſet, vtrùm Parocho ex ſola 6.
iuris communis aſſiſtentia, dandum eſſet mandatum de manutenendo; ex traditis per Ricc. *collect.* 1013. Poſt. *obſeruat.* 45. *num.* 42. *&* 43. *& ſequentib.* tamen etiam antiqua Parochi poſſeſſio, per plures teſtes bene deponentes fuerat ſufficienter probata: & ſic non poterat Capitulum alterius Eccleſiæ prætendere manutentionem, quamuis crederet ſe poſſeſſionem ſuam
per teſtes comprobaſſe: quia, vt mox dictum eſt, † 7.
vltra poſſeſſionem, debebat probare titulum; vel docere de immemoriali poſſeſſione. Poſtius *loco citat. & obſeruat.* 44. *num.* 19. vbi dicit interim debere dari manutentionem Parocho, donec conſtet de immemoriali, vel de præſcriptione per tres ſententias conformes. Rot. *deciſ. ſuperiùs allegata.* Giouagnon. *conſil.* 28. *num.* 32. *&* 33. *lib.* 2.

Neque teſtes examinati aduersùs Parochum nocere poterant illius intentioni: quia omiſſa illa oppoſi-
tione, quæ dabatur aduersùs illorum examen; † 8.
Nempe quòd licèt producti fuiſſent in termino, tamen fuerant examinati poſt terminum, & dilationem Capitulo aſſignatam ad probandum; & proba-
tum

tum habeodum per omne genus probationis : quo
caſu teſtes producti in termino , non poſſunt exami-
nari extra terminum : Farinac. *de teſt.b. quæſt.* 80.
9. *num.* 85. *&* 86. † cùm adeſſent teſtes pro vtraque
parte examinati ; illi verò qui deponebant pro Pa-
rocho eſſent maioris fidei , & pertinentiùs depone-
rent , & eſſent numero plures , præualere debebant:
cùm tamen in dubio , præferendi eſſent teſtes depo-
nentes in fauorem Parochi , qui pro ſe iuris habebat
aſſiſtentiam. Poſtius, *de manuten. obſeruat.* 71. *num.*
90. 97. *&* 109. Rota *poſt eius tract. deciſ.* 158. *num.* 7.

10. Et in omnē euentum negari non poſſet, quin pro-
bationes , & poſſeſſio turbida redderetur : quo caſu
videndum eſt de iuribus partium in petitorio. Gra-
tian. *diſcept. forenſ. cap.* 450. *num.* 41. *& cap.* 870.
num. 19 Veral. *deciſ.* 200. *part.* 2. Poſtius *obſeruat.*
49. *num.* 1. 2. *&* 3. cum *ibi* citatis. Mantic. *deciſ.* 95.
num. 10. & interim deberet fieri ſequeſtrum. Poſtius
11. *dicta obſeruat.* 71. *num.* 125. † Maximè quia ſi quæ
poſſeſſio ex parte Capituli probaretur ; coostabat
illam fuiſſe factam per violentiam , & actus violen-
tos : & propterea non ſuffragari Capitulo. Giouagn.
in terminis , *conſil.* 28. *num.* 18. *volum.* 2. Surd. *con-
ſil.* 262. *num.* 73. *& conſil.* 419. *num.* 35.

12. In meritis autem noo conſtabat de iuribus Capi-
tuli , cui iocumbebat onus probandi titulum , vel
poſſeſſionem immemorialem : vt eſt textus expreſſus
in *cap.* 1. *de praſcrips. lib.* 6. pro cuius immemoria-
lis probatione , oportebat vt teſtes deponerent de
viſu per quadraginta annos , ante motam litem : &
quòd ita audiuerant à ſuis maioribus,qui ab aliis ſuis
maioribus ita dici audiuerant : & quòd ipſi, nec ma-
iores ſui quidquam viderunt, vel audiuerunt in con-
trarium ; nec non deponere debebant de publica vo-
ce, aut fama , per hæc verba : *fuit , & eſt.* Ludouiſ.
deciſ. 196. *num.* 1. & *ibi* Addent. *num.* 3. iuncta Gloſ.
in d. cap. 1. *in verb. memoriam. de praſcript. in* 6. non
enim dicitur conſtare de immemoriali , niſi omnes
teſtes ſint coofotmes , & conteſtes, in omnibus præ-
dictis requiſitis. Mantic. *deciſ.* 289. *num.* 4. & debent
omnes teſtes prædicta requiſita recenſere explicitè,
non ſe referendo ad articulos ; nec non debent de-
ponere per hæc verba : *& citra.* Mateſcot. *lib.* 2. *va-
riar. reſolut. cap.* 100. *num.* 10. *&* 11. ita vt ſi vnus
ex teſtibus deficeret in aliquo ex prædictis requiſitis,
fidem non faceret adeffectum probandi immemoria-
lem. Rota *diuerſ. deciſ.* 557. *in fine par.* 4.

13. Præterea, cùm per plures teſtes conſtaret de con-
tinuata Parochi poſſeſſione , in percipiendo decimas
in territorio contentioſo : ex hoc ſolo, exclodebatur
probatio contrariæ immemorialis poſſeſſionis : quia
vt de ea conſtet , oeceſſe eſt , vt teſtes deponant ,
quòd nihil actum fuit in contrarium ; vnde eneruaa-
tur probatio immemorialis poſſeſſionis, cùm con-
ſtet de pluribus actibus contrariis. Rota, *deciſ.* 254.
num. 3. *& deciſ.* 324. *num.* 13. *part.* 1. *recent. & de-
ciſ.* 248. *num.* 7. *part.* 2. *recent.* Imò ad excluſionem
immemorialis , ſufficit quòd conſtet de ſolo rumo-
re , & tumultu in contrarium. Additio ad Ludouiſ.
deciſ. 298. *num.* 13. Vnde pro Parocho concluſum
fuit aduersùs Capitulum, ſub præſuppoſito veritatis
probationum.

CAPVT CV.

Vtrùm Canonici Eccleſiæ Collegiatæ poſſint nouam formam anniuerſariorum conſtituere, in præiudicium antiquæ fundationis, reducendo formam ſolutionis ipſorum ad formam diſtributionum quotidianarum pro augendo cultu diuino. Quòd hoc fieri debeat cum authoritate Epiſcopi, & ſeruando formam antiquam, ac proportionem ſolitam : ita vt qui plus lucratur , plus amittat ; & portiones abſentium acquirantur præſentibus, quando certa maſſa , vel portio eſſet aſſignata anniuerſariis diſtincta à maſſa capitulari.

SVMMARIVM.

1. *Quaſit differentia inter fructus beneficiorum , & diſtributiones quotidianas.*
2. *Portio fructuum beneficiorum priuilegiata qua dicatur, & in quo conſiſtat.*
3. *Diſtributiones quotidiana propriè ſumpta in quo conſiſtant.*
4. *Quod ſoluitur Canonicis pro tota die , quando vni ex diuini officij horis interſunt , non eſt diſtributio quotidiana.*
5. *Beneficiatis non competit prabenda ; ſed vocatur portio , vel quaſi prabenda.*
6. *Canonici, pro augmento cultus diuini, poſſunt facere conſtitutiones ſuper lucro diſtributionū.*
7. *Capitulum Canonicorum , ſine interuentu Beneficiatorum , poteſt ſtatuere ſuper anniuerſariis.*
8. *Capitulum nihil poteſt ſtatuere in praiudicium antiquarum conſuetudinum Eccleſia.*
9. *Solus Epiſcopus poteſt ſtatuta condere circa formam officij , & eorum qua inde dependent.*
10. *Anniuerſariorum diſtribuendi formam conſuetam Capitulum ſine Epiſcopo alterare nequit.*
11. *Capitulum , circa formam diſtributionum ſoluendarum , conſtitutiones facere verum quidem eſt ; ſed intelligendum dummodò nihil innouetur circa antiquas cōſuetudines Eccleſia.*
12. *Canonici non poſſunt facere concluſionem, per quā eorum portio ex anniuerſariis fiat maior , in praiudiciū beneficiatorū, ſeu portionariorū.*
13. *Qua debentur illis qui interſunt vni ex horis Canonicis, non debent reduci ad formam diſtributionum.*
14. *Capitulum etiam cum authoritate Epiſcopi nihil facere poteſt contra ius commune.*
15. *Mutatio ſtatus Eccleſia quoad reſidentiam pro augmento cultus diuini fieri poteſt ; ſed non ſine authoritate Epiſcopi.*
16. *Diſtributionum eadem debet eſſe regulariter proportio , & anniuerſariorum iuxta Eccleſia conſuetudinem.*
17. *Anniuerſaria, pro quibus adeſt corpus ſeparatum à maſſa capitulari , non debent accreſcere Capitulo pro abſentium portione ; ſed ſolis praſentibus , & inter eos diſtribui.*
18. *Si ex maſſa capitulari certa portio praſentibus detur. portio deficiens accreſcit Capitulo non autem intereſſentibus.*

PRæſupponebant Beneficiati cuiuſdam Eccleſiæ Collegiatæ quòd per fundationem authoritate fœlic. record. Ioann. XXII. factam, conſtituti fuiſſent in dicta Eccleſia Prior, Canonici, & Clerici qui nunc ſunt Beneficiati, aſſignatâ ſingulis præbēdâ; nēpe Priori triginta librarū, Canonicis quindecim, Beneficiatis verò ſeptem cum dimidia : eadémque proportio per

fundationem ſeruabatur quoad diſtributiones quotidianas, quæ omnibus vltra victum communem præſtabantur.

His non obſtantibus; Canonici, qui ſingulis annis ſoluebant, mediante perſona Oeconomi, Beneficiaris certam frumenti quantitatem, pro illorum præbenda, ſeu veriùs portione; cupiebant præbendam, ſeu portionem illam reducere in formam quotidianarum diſtributionum, punctuatores conſtituere, & abſentes priuare.

Supponebatur etiam in eadem Eccleſia duo adeſſe, & adfuiſſe ſemper horrea; quorum vnum magnum, aliud paruum nuncupabatur: magnum pertinet ad corpus Capituli, paruum ad corpus anniuerſariorum, quod deſtinatur pro celebrantibus magnas, & paruas miſſas; & magnæ quidem, per ſolos beneficiatos celebrari ſolent: paruæ, indiſtinctè per Canonicos & Beneficiatos.

Ex quibus ſequentes propoſitæ fuerunt quæſtiones decidendæ. Prima, vtrùm Oeconomus, aut etiam Capitulum potuerit mutare formam ſolutionis illius portionis, quæ beneficiatis ſolui conſueuit, in formam diſtributionum quotidianarum. Secunda, vtrùm caſu quo potuerit alterari forma conſueta; ſaltem cum authoritate Epiſcopi, debeat ad minus eadem portio ſeruari quoad quantitatem diſtributionum, & aliàs quomodo fieri debeat reductio, & cui accreſcant abſentium vel negligentium portiones.

1. Notandum eſt pro eruenda vera reſolutione propoſitarum difficultatum; quatuor eſſe Eccleſiaſticorum emolumentorum ſpecies. Prima eſt præbendarum, quæ ſunt quidem in certo numero, ſed non ſunt diſtinctæ. Secunda, quando præbendæ ſunt quidem diſtinctæ, ſed ſoluuntur de maſſa communi totius Capituli illis, qui reſident in loco; quamuis non aſſiſtant diuinis officiis. Tertia eſt illarum, quæ diſtribuuntur inter illos, qui actualiter choro interſunt. Quarta comprehendit emolumenta quæ diuiduntur inter eos, qui perſonale ſeruitium præſtant in certis diuinis officiis; veluti anniuerſariis, mortuariis, & aliis ſimilibus actionibus pietatis. Quas quatuor diſtributionum ſpecies, copiosè ſatis explicat Monet. in *tract. de diſtribut. quotid. lib. 1. quaſt. 3.*

2. Frumentum, quod Capitulum ſingulis annis tradere ſolitum erat Beneficiatis, deſumptum ex magno horreo; erat inter ſecundi generis diſtributiones, quæ ex maſſa capitulari capiuntur, & ſolis præſentibus quamuis non intereſſentibus in choro perſoluuntur: & hæc vocatur portio priuilegiata, iuxta Rebuff. *in Concord tit. de collationib. §. 1. in verb. diſtributionum.* Vbi oſtendit, quòd abſentes à choro, amittunt diſtributiones propriè dictas; ſed non fructus groſſos. Quia portio priuilegiata dicitur, quando omnes reditus ſunt communes, & percipiuntur per vnum loco Capituli; & in fine anni fiunt certæ portiones ſecundùm priuilegium, ſeu ſtatum, & cuilibet datur ſua portio: ſequitur Garſ. *de benefic. par. 3. cap. 2. num. 440. & ſequentib.* de quibus etiam agitur in *extrauag. cùm nonnulla 11. de praben. & dignit. in §. praterea cùm in aliquibus.* Vbi dicitur quòd cùm panis, & potus pro certarum Eccleſiarum perſonis, de præbendarum ipſarum corporibus, pro quolibet die deputetur; & etiam interdum certa quantitas bladi, & quandoque certa pecuniæ ſumma, & aliquando alterum pro altero pro ſingulis menſibus vel hebdomadis de licentia Capituli abſentibus exhibeantur; tales ſummæ non debent inter diſtribu-

3. tiones quotidianas numerari. † Sed eæ tantùm quæ Canonicis quotidie pro diurnis, & nocturnis horis

ſine fraude diſtribuuntur. † Quod procedit, etiamſi 4.
ad lucrandas iſtas panis, & vini, aut alterius rei præſtationes neceſſe eſſet, vt Canonicus aſſiſteret, & intereſſet ſingulis diebus alicui ex horis, ſeu officiis diuinis; veluti matutino, vel veſperis, aut maiori miſſæ: hoc enim non poſſet contineri ſub nomine diſtributionum, ſed potiùs accedit ad præbendam. Vnde in multis Eccleſiis, qui intereſt vni ex horis officij diuini, lucratur totam præbendam illius diei; non tamen lucratur diſtributiones quotidianas, niſi pro illa hora quâ præſens eſt corporaliter: vt bene aduertit Coſin. *ad pragmatic. ſanct. tit. quo tempore quiſque debet eſſe in choro. §. iubet etiam in verb. diſtributiones.* Quia aliàs eſſet canonicatus ſine præbenda, quod eſſe non debet: *can. ſi quis obiecerit. 1. quaſt. 3 cap. relatum. de prabend.* Et de hoc genere diſtributionum, ſeu potiùs emolumentorum intelligendus eſt textus, *in cap. olim. 16. de verbor. ſignificat.*

Quamuis autem beneficiatis verè præbenda non 5.
competat, & portio quæ illis datur pro præſentia in loco, quamuis diuinis horis non interſint, non contineatur ſub nomine præbendæ; nihilominus tamen eſt quaſi præbenda, & portio nuncupatur: vnde & beneficiati vocantur portionarij: vt dicit Puteus, *deciſ. 431. num. 4 lib. 1.*

Vnde pro reſolutione quæſtionis propoſitæ con- 6.
cludendum videbatur, quòd licèt ſolus Capituli Oeconomus antiquam formam ſolutionis præbendæ, & portionis huiuſmodi alterare non poſſet; tamen maior videbatur ratio in Capitulo dictam concluſionem faciendi; cùm de iure ſolum Capitulum poſſit ſe congregare, & decreta ac ordinationes facere ſuper forma diuini ſeruitij, abſque eo quòd Beneficiati, ſeu portionarij talibus congregationibus interueniant; præſertim ad augendum cultum diuinum, & dum reditur ad ius commune ratione reſidentiæ, & ſeruitij perſonalis. Abbas. *in cap. cum omnes in 2. notab. num. 1. de conſtitut.* & *ibi* Dec. *num. 3.* Felin. *num. 7. verſic. ſed ſi forte.* Rota. *deciſ. 375. num. 4. par. 2. recent. & par. 4. recent. deciſ. 606. & deciſ. 494. num. 6.* † Maximè verò quando 7.
agitur de diſtributionibus anniuerſariorum, ſuper quibus ordinare pertinet ad Capitulum abſque interuentu Beneficiatorum, ſeu portionariorum. Rota *deciſ. 145. par. 5. recent. & deciſ. 12. num. 9. par. 7. deciſ. 76. num. 1. eadem parte, & deciſ. 309. num. 1. part. 6. recent.* Cæſar de Graſſ. *deciſ. 4. de his qua fiunt à maior. par. capituli.*

Sed tamẽ his non obſtantibus, pro parte Beneficiatorũ data fuit pertinens, ac iuri & æquitati conformis Reſponſio: Quia licèt Canonici abſque portionariis conſtituant corpus Capituli, & ſtatuere poſſint circa cultum & ſeruitium diuinum; † Tamen in cauſis 8.
arduis, & in quibus agitur de mutatione ſtatus Eccleſiæ, aut de alterandis antiquis eiuſdem conſuetudinibus, Capitulum nihil ſtatuere poteſt, aut debet: vt dicunt DD. *in d. cap. omnes. de conſtitut.* † Cùm hoc 9.
ſolùm permiſſum ſit Epiſcopo, vt nouam conſuetudinem introducere poſſit in ſua Eccleſia, duabus tamen conditionibus concurrentibus. Prima, quòd conſtitutio illa noua, ſit bona, & laudabilis. Secunda, quòd interueniat conſenſus Capituli. *can. nouit. 12. diſtinct. cap. cùm conſuetudinis. de conſuet.* Franc. *in cap. vnic. §. ſtatuimus. de cler. non reſident. lib. 6.* & *ibi* Geminian. *n. 4.* Ioan. Andr. *n. 1.* † Et in propriis 10.
terminis diuiſionis faciendæ de emolumentis anniuerſariorum, quòd Capitulum nihil poſſit ſtatuere, per quod alterentur antiquæ fundationes, vel conſuetudines Eccleſiæ; fuit deciſum per Rotam *deciſ. 32.*

num

num. 11. *part.* 7. *recent.* confirmata per plures alias deciſiones.

11. Non negatur quoio Capitulum poſſit, ſeruatis ſeruandis, prouidere circa diuiſionem diſtributionum, & ipſius etiam groſſæ: vt dicit Decius, *in d. cap. cùm omnes. in* 2. *lectura. num.* 3. *verſic. & ſupradicta locum habent.* Iuxta Gloſ. *in cap.* 2. *in verb. ſtatutum. de verb. ſignif.* Oldrad. *conſil.* 56. *in fin.* Tuſch. *litter.* C. *concluſ.* 48. Sed hæ doctrinæ debent intelligi vt locum habeant, quando per talem Capituli conſtitutionem non fieret præiudiciū antiquis Eccleſiæ fundationibus, aut conſuetudinibus, quæ per nouas, ratione præbendarum & portionum, mutari vel alterari non poſſunt: *cap. vnic. de cler. non reſident. lib.* 6. in illis verbis *Iuxta cuiuſlibet Eccleſiæ ordinationem rationabilem.* Rota *d. deciſ.* 32. *num.* 3. *part.* 7.

Quod tantò magis in caſu propoſito concludendum eſt: quia corpus anniuerſariorum erat omninò ſeparatum à corpore Capituli, retinendo maſſam & burſam omninò ſeparatam, & horreum ſeparatum: eùm magnum pertineat ad Capitulum; patuum verò ſpectet ad anniuerſaria: vnde locus eſt generali regulæ, quòd quando agitur de diuiſione pecuniarum ad burſam communem ſpectantium, antiquæ Capituli conſtitutiones obſeruandæ ſunt, & pecuniæ ad vſum communem, non autem ad vtilitatem nonnullorum in præiudicium aliorum applicandæ ſunt:

12. † Ita vt non potuerint Canonici portiones ſuas ex anniuerſariis augere, in præiudicium Beneficiatorum. *Clem.* 2. & *ibi* Gloſ. *in verb. non ad alium. de religioſ. domib.* Rota, *deciſ.* 413. *num.* 13. *part.* 5. *recent.*

Neque obſtat quod opponitur, per nouam hanc Capituli deliberationem fieri reditum ad diſpoſitio-

13. nem iuris communis. † Quia Reſpondetur quòd de iore portiones iſtæ non ſubiacent punctuationi, cùm debeantur ſolùm ratione reſidentiæ in loco, non autem intereſſentiæ in choro: vt per Gloſ. *in d. cap. vnic. de cler. non reſident. in verb. improbantes. lib.* 6. & probatur per text. in *d. cap. cùm omnes. de conſtitut.*

14. Ideo redocere anniuerſaria ad formam diſtributionum, contra antiquam conſuetudinem, & fundationem; eſt ſtatuere contra iuris communis diſpoſitionem: quod Capitulum etiam cum conſenſu Epiſcopi facere non poteſt. Oldrad. *conſil.* 159. *num.* 6. Federic. de Senis *conſil.* 17. *per tot.* Alex. *conſil.* 106. *num.* 2. *lib.* 2. Burat. *deciſ.* 758. *num.* 13.

15. Non negamus tamen Epiſcopum cum aſſenſu Capituli prouidere poſſe, & debere, ne diuinus cultus negligatur; & ne pia fundatorum & benefactorum intentio eluſoria reddatur; aſſignatâ certâ portione, quâ abſentes & non intereſſentes priuentur: quia alioquin omnes recederent hora, qua anniuerſarium recitari deberet: ſed hoc ſpectat ad Epiſcopum, eùm agatur de mutatione ſtatus Eccleſiæ quoad reſidentiam. Oldrad. *conſil.* 181. Decius, *in d. cap. cùm omnes. & in* 2. *lectura num.* 3. cum aliis ſupra allegatis.

16. Hoc tamen caſu ſeruanda erit eadem proportio, quæ in diſtributionibus quotidianis; vt Canonici duplo plus habeant, & amittaur, quàm portionarij. Prior verò, duplum ſimiliter vnius ex canonicis lucretur, & reſpectiuè amittat; non autem in odium ſolùm portionariorum: aliàs decretum huiuſmodi eſſet ambitioſum: *l. ambitioſa. ff. de decret. ab ord. faciend.* Felin. *in cap. cùm omnes. num.* 12. *de conſtit.* Iaſon *in l. ciuitas. num.* 10. *ff. ſi cert. petat.* Imol. & alij *in cap.* 1. *de conſuetud.* quia non poteſt quidpiam decerni, aut ſtatui in præiudicium tertij, Abbas, *in d. cap. cùm omnes.* vbi dicit ſeruandam eſſe æqualitatem, & antiquam conſuetudinem, adhibitâ debitâ proportione: & *ibidem* Decius, *num.* 3.

Et ex prædictis reſultat reſolutio ſecundæ difficultatis, nempe diſtributionum anniuerſariorum quas, poſt factum ab Epiſcopo regulamentum, abſentes canonici, vel portionarij amitrent; accreſcere debere iuxta proportionem conſuetam in aliis diſtributionibus; & iuxta fundationem obſeruari ſolitam. Quia cùm omnes tam Canonici, quàm Beneficiati collectiuè vocentur ad eandem rem, & ad eoſdem reditus pro anniuerſariis aſſignatos, ita vt concurſu partes facere debeant: ſequitur vt ſi quis deficiat, & concurrere nolit, vel non poſſit; cæteri poſſint totum iure ſuo obtinere. Bellon. *in tract. de iure accreſc. cap.* 3. *quæſt.* 2. *numer.* 14. Couar. *lib.* 3. *variar. reſolut. cap.* 13. *numer.* 7. *verſic. & ſane ni fallor.* Quòd autem certa quantitas fuerit pro anniuerſariis aſſignata, ex tota maſſa fructuum, iam diximus: quia anniuerſariorum corpus eſt ſeparatum à corpore Capituli, & habet ſuam maſſam diſtinctam à maſſa capitulari, & grana parui horrei non ſunt ad alium vſum deſtinata, quàm ad vtilitatem anniuerſariorum: ideo portio deficiens ſolis præſentibus accreſcere debet; niſi aliter ſtatuto, vel conſuetudine caueatur: vt optimè docuit idem Bellon. *de iur. accreſc. cap.* 6. *quæſt.* 47. *num.* 7. apud quem plures alij allegantur. † Aliud dicendum eſſet, ſi certa duntaxat 18. quantitas ex maſſa capitulari ſolis præſentibus, & intereſſentibus aſſignata eſſet; neque reditus anniuerſariorum deſumerentur ex maſſa particulari, & diſtincta ab horreo Capituli: tunc enim portiones quibus abſentes priuarentur, accreſcerent Capitulo; non autem præſentibus: vt oſtendit idem Præſes Bellon. *d. quæſt.* 47. *in primo caſu.* Intellige ſeruatâ ſemper cuiuſque Eccleſiæ conſuetudine, à qua non eſt recedendum.

CAPVT CVI.

Vtrùm permutatio loci collegialis monachalis, fieri poſſit cum ſacriſtia eiuſdem ordinis: & an hæc præſtimonia, ſeu portiones ſint beneficia; an verò quid temporale: Beneficia quamuis manualia, & regularia, permutari poſſe cum officiis monachalibus, vel beneficiis perpetuis; aut reſignari etiam coram Papa in fauorem certæ perſonæ. Et ex quibus inducatur tacita profeſſio. Quid circa tacitas profeſſiones obſeruetur in Gallia.

SVMMARIVM.

1. *Loca collegialia monachalia ad vitam, vel ſine temporis limitatione conceſſa, ſunt merè Eccleſiaſtica: ſecus ſi ad tempus limitatum & num.* 2.
3. *Loca collegialia perpetua, & onus ſpirituale annexum habentia, cum beneficijs permutari poſſunt.*
4. *Permutationes huiuſmodi in Curia Romana paſſim admittuntur.*
5. *Beneficia regularia licèt manualia, & amouibilia; tamen cum alijs beneficijs permutari poſſunt.*

6. *Beneficia manualia ſepe coram Papa reſignantur.*

7. *Manualitatis beneficij expreſſio non eſt neceſſaria, quando narratur Papa illud beneficium eſſe regulare.*

8. *Tria requiruntur ad inducendam profeſſionem tacitam in ordine regulari.*

9. *Tacita profeſſiones non ſunt abrogata per Concilium Tridentinum.*

10. *In Gallia tacita profeſſiones non habentur in conſiderationem: ſed hoc intelligendum eſt de tacitis profeſſionibus Monachorum in Gallia degentium: ſecus eſt in profeſſionibus tacitis factis in terris Eccleſia; etiamſi lis ſit decidenda in Gallia.*

DVbitatum fuit de validitate permutationis cuiuſdam loci collegialis Monachalis, cum Sacriſtia eiuſdem ordinis, in Senatu Gratianopolitano, ex duobus. Primò, cùm loca iſta collegialia non ſint verè beneficia, non potuerunt permutari cum dicta Sacriſtia: ſunt enim potius quædam portiones Monachales, & præſtationes temporales, quæ propterea cum beneficio permutari non poſſe videntur. Secundò, quia tempore permutationis, poſſeſſor loci collegialis nondum erat profeſſus, nec per conſequens capax Sacriſtiæ compermutatæ.

1. Non obſtantibus iſtis difficultatibus, Dixi permutationem eſſe validam: quia loca collegialia in duplici ſunt differentia; aliqua enim ſunt temporalia, & mera laicalia, nullum habentia onus ſpirituale annexum; & ſi aliquod habeant ſeruitium, illod tale eſt, quod per laicum poteſt expediri: & hæc non ſunt beneficia, neque ſub conſtitutionibus loquentibus de beneficiis continentur. Alia ſunt perpetua, & onus ſpirituale annexum habentia; & hæc propriè beneficiorum appellatione veniunt. Hanc diſtinctionem affert Staphil. *de liter. grat. tit. de ſtat. & qualitat. benefic. num* 4. & 5. *verſic. licet contrarium.* Gemintanus, *conſ.* 89. *circa finem, verſic puto conſiderandam naturam.* Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſ.* 5. §. 2. *num.* 10. Rebuff. *in tract. Nominat. quaſt.* 9. *num.* 26. & *quaſt.* 15. *num.* 23. & *in tract. de pacif. poſſeſſ. num.* 90. Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *quaſt.* 35. *num.* 1. & *ſequentib.*

2. Locus iſte monachalis & collegialis, de quo agebatur; eſt, & erat merè Eccleſiaſticus, & beneficij Eccleſiaſtici appellatione dignus: quia non concedi ſolet ad tempus certum, & limitatum; ſed nemo ab eo per Superiorem amoueri poteſt (vt in facto ſuppoſitum fuit) abſque alterius beneficij vel manſionis competentis aſſignatione: & huius & ſimilium locorum poſſeſſores tenentur intereſſe perſonaliter diuinis officiis tam diurnis, quàm nocturnis in Eccleſia Collegij celebrandis, iuxta legem fundationis eiuſdem Collegij. In concurſu quarum circunſtantiarum negari non poteſt, quin huiuſmodi loca ſint verè beneficia Eccleſiaſtica. Gonzal. *d. gloſ.* 5. §. 2. *num.* 12. 3. cum aliis ſupra citatis. † Et ideò hæc loca ſiue præſtimonia, cum beneficiis Eccleſiaſticis permutari poſſunt. Federic. de Senis *in tract. de permut. quaſt.* 14. Petr. de Vbald. *in eodem tract. num.* 6. Cokier. *de permut. benefic. lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 1. & *ſequentib.*

4. Imò ſuppoſitum fuit in facto, loca iſta Collegialia monachalia, cum beneficiis & officiis eiuſdem ordinis Monachalis quotidie permutari conſueuiſſe: & permutationes huiuſmodi tam in Romana Curia, quàm in Legatione admitti: quod non fieret, ſi non eſſent eiuſdem naturæ, cuius beneficia: quæ conſuetudo optima eſt interpres in hac materia. Gonzal. *ad d. regul.* 8. *gloſſ.* 5. §. 2. *num.* 13.

Neque obſtat ſi opponatur omnia beneficia Monachalia eſſe manualia, & ad nutum Superiorum amouibilia. 5. Quia qualitas iſta non impedit quominus cum aliis beneficiis permutari queant: aut etiam coram ſummo Pontifice in fauorē certæ perſonæ reſignari: dicuntur enim vera, & perpetua beneficia, quando abſque temporis limitati definitione concedi conſueuerunt, prout ea de quibus agitur: vt in facto ſuppoſitum fuit. Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *quaſt.* 7. *num.* 20. poſt Feder. de Senis, *conſil.* 35. *ſub num.* 1. Selua, *de benefic. part.* 3. *quaſt.* 68. quia inquit beneficium dicitur perpetuum, quod certo tempore non limitatur; licèt detur ad beneplacitum Superioris: & in terminis permutationis beneficiorum regularium, quamuis ſint vt plurimùm amouibilia, tractat Cokier *in d. tract. de permut. benefic. part.* 2. *cap.* 9. Franciſ. Marc. *deciſ.* 318. *num.* 2. *part.* 2. 6. † Et quòd etiam reſignationes coram Summo Pontifice fiant de beneficiis manualibus & amouibilibus tradit Addit. ad Pariſ. *de reſignat. lib.* 2. *quaſt.* 14. *in fin.* & ipſe Pariſ. *lib.* 2. *quaſt.* 11. *num.* 1. & *ſequentib.* adeo vt ſic à ſummo Pontifice prouiſus amoueri non poſſit: quia inferior non poteſt infirmare prouiſiones factas per Papam: vt per Pariſ. *in d. quaſt.* 11. *num.* 8. & *ſequentib.*

7. Imò nec neceſſe eſt narrare Papæ beneficium eſſe manuale: quia ſufficit narrare illud eſſe regulare: cùm inde reſultet qualitas beneficij manualis, & amouibilis; & ſic Papa per hanc expreſſionem ſufficienter informatus cenſeatur de natura beneficij. Caſſad. *deciſ.* 4. *de prabend.* & *deciſ.* 12. *num.* 8. & *ſequentib. eodem tit.*

Ad id verò quod de defectu profeſſionis opponebatur, Reſponſum fuit portiones illas monachales ex inueterata conſuetudine, ſimplicibus clericis concedi ſolitas; qui adueniente legitimâ ætate profiteri, & ad profeſſionem recipi debeant: ſed quia reſponſio iſta conſiſtebat in facto, nec plenè ſatisfaciebat; ideo ad tollendas omnes difficultates, 8. † fuit dictum conſtare de tacitâ profeſſione, concurrentibus tribus circunſtantiis. Prima, quòd Monachus iſte durante ſpatio decem, vel duodecim annorum, continuò geſtauit habitum monachalem indiſtinctùm inter nouitios & profeſſos. Secunda, quòd cùm operam nauaſſet per aliquot annos iuri Canonico, non ignorabat ex adeo longi temporis in Monaſterio perſeuerantia, tacitam induci profeſſionem. Tertia, quòd perſeuerantia illa fuit præſente ac ſciente Superiore, qui poterat illum admittere ad profeſſionem: ex traditis per Emanuel. Roderic. *tom.* 3. *quaſt. regul.* 17. *artic.* 1. Sanch. *ad pracep. decalog. lib.* 5. *cap.* 3. *numer.* 14. & *ſequentib.* 9. † Quæ tacita profeſſio non eſt abrogata per Concilium Tridentinum, vt dicit Sanch. *loc. citat. numer.* 36. Hieronym. Roderic. *quaſt. regul. cap.* 101. *numer.* 53. 10. † Et quia negotium tractabatur in Gallia, non poterat tamen opponi ordinatio Caroli IX. Molinæis lata artic. 11. Quia tacita iſta profeſſio reperitur facta in Ciuitate Aueionenſi, & per conſequens non eſt attendenda Regis ordinatio: cùm nos ſummo Pontifici ſimus immediatè ſubiecti; & locus contractus, hoc eſt dictæ profeſſionis in qua religioſus cum Monaſterio ſe obligat, ſit attendendus: ad tradita per Barthol. & alios *in l. cunctos populos. Cod. de ſumma Trinit. & fide Catholica.*

CAPVT.

CAPVT CVII.

De contractibus factis per aliquot Moniales, per modum hoſpitij in aliqua ciuitate degentes, ante actualem Monaſterij erectionem. Et quòd antea non dicatur contractus capitulariter geſtus, & Moniales ibidem remaneant, & contrahant vti particulares; non vti Monaſterium.

SVMMARIVM.

1. *Monaſteria ſine authoritate ſedis Apoſtolicæ, & aſſenſu Epiſcopi, de nouo in aliquo loco nequeant erigi.*
2. *Concilium Tridentinum, licèt in erectione Monaſteriorum Epiſcopi licentiam requirat; non excludit authoritatem ſedis Apoſtolicæ.*
3. *Epiſcopus non poteſt erigere Collegium Monialium niſi præuiâ obſeruatione contentorum in Bullis Apoſtolicis.*
4. *Collegium contra voluntatem Principis erigi non poteſt.*
5. *Moniales, ante actualem Monaſterij erectionem, conſiderandæ ſunt vti perſonæ particulares.*
6. *Monaſterium antiquius non poteſt præcedere nouum, ſi antiquius nondum in formam conuentus fuerit erectum, nec adimpleta requiſita omnia contenta in Bulla erectionis.*
7. *Contractus omnes Monaſterij fieri debent capitulariter, & Capitulo legitimè congregato.*
8. *Religioſi tanquam particulares, non poſſunt obligari, vel contractus celebrare.*
9. *Probationes reſpicientes validitatem actus, fieri debent eo modo, vt percutiant tempus celebrati contractus.*

MOniales quædam ex Epiſcopi conceſſione acceſſerant ad ciuitatem; vt in ea per modum hoſpitij, per aliquod tempus remanerent; donec domum, Eccleſiam & clauſuram competentem, eiuſdem Epiſcopi, & ſanctæ Sedis interueniente authoritate habuiſſent. Interea temporis congregatæ, vt dixerunt capitulariter, domum emerant, & ſe ad prætij ſatis magni ſolutionem obligauerant. Dixi contractum iſtum nullum eſſe, & inualidum: quia dictæ Reuerendæ Moniales contrahentes haberi debebant pro perſonis particularibus, nec poterant cor-
1. pus Collegij ſeu Monaſterij conſtituere: † cùm ſine authoritate Epiſcopi & ſanctæ Sedis Apoſtolicæ noua Monaſteria erigi non poſſint: vt diximus *ſupra cap.* 23. *num.* 6. & tradit Hieron. Roderic. *quæſt. regul.* 55. *num.* 3. vbi de authoritate Epiſcopi: & Con-
2. cil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de regul. cap.* 3. † Et quamuis Concilium non faciat mentionem de authoritate ſedis Apoſtolicæ, non tamen ex eo cenſetur derogaſſe diſpoſitioni iuris communis illam requirentis, in *cap.* 1. *de exceſſib. Prælat.* vt tradit Zerol. *in prax. Epiſcop. part.* 1. *in verb. Monachi*, §. 2. Barboſ. *de Epiſcop. allegat.* 26. *num.* 4. Quod etiam ſummus Pontifex Vrbanus VIII. conſtituit in ſuo decreto edito die 28. Auguſti 1624. vt refert Tambur. *de iur. Abbatiſſ. & Monial. diſput.* 34. *quæſt.* 1. *num.* 6. Tantùm autem abeſt vt hoc caſu ſummi Pontificis, aut Epiſcopi interueniſſet authoritas, in huius Monaſterij erectione; quin potius ipſemet Epiſcopus ſolùm conceſſerat facultatem duabus, aut tribus Monialibus, habitandi in illo loco per modum hoſpitij, donec conditiones requiſitæ per Bullam erectionis Monaſterij authoritate Apoſtolica factam, fuiſſent executioni demandatæ; & Monaſterium completum: & ſic Religioſæ illæ non poterant cõſtituere Collegium, reſiſtente Papæ, & Epiſcopi voluntate. Papæ quidem, ob non impletas conditiones
reſcripti: † Epiſcopi, quia non Monaſterium, ſed hoſ- 3.
pitium permiſerat, nec plus illis ante adimplementum conditionum in Bulla contentarum permittere poterat: Non igitur erat adhuc conſtitutum Collegium: *l.* 1. §. *quibus. in princip. ff. quod cuiuſque vniuerſ. nom.* Socin. *in l.* 1. §. *municipes. num.* 4. *verſic. & ſic poteſt. ff. de acquir. poſſeſſ.* Rota apud Burat. *de-*
ciſ. 795. *num.* 3. *&* 4. † vbi deciditur quòd cùm in 4.
Bulla inter cætera requireretur, quòd habitatio eſſet ad formam Monaſterij redacta; negari non poteſt quin dici nequeat Collegium, reſiſtente nimirum voluntate Papæ, Ferrer. ad Guid Pap. *deciſ.* 258. & non poteſt Capitulum congregari, nec Moniales contrahere ſine authoritate Abbatiſſæ; quæ nulla erat adhuc conſtituta: vt poſt Ioan. Andr. *in cap. cum omnes de conſtit.* & Paul. de Caſtro *in. l.* 1. §. *in filij. ff. ad Trebell.* dicit Lezana *in ſumma regul. par.* 2. *cap.* 12.
num. 24. *verſic. ſine prioris.* † Et propterea dictæ Mo- 5.
niales in contractu emptionis, de quo agebatur, non poterant conſiderari tanquam capitulares, nec vti facientes corpus Monaſterij; ſed tantùm vti perſonæ particulares: prout etiam fuit conſideratum *in dicta*
deciſ. 795. *num.* 2. apud Burat. † vbi fuit deciſum 6.
præcedentiam eſſe concedendam Monachis Oliuetanis: quia conſtituebant Collegium; aduersùs Monachos Montis Virginis: quia licèt ibi eſſent plures Monachi ſub vno Superiore, vel Priore; tamen quia nondum erant adimpleta requiſita per Bullam Pontificiam, ibi non degebant tanquam conſtituentes vnum corpus Collegij: ſed vti particulares. Quod etiam conſiderauit Rota in duabus aliis deciſionibus apud Tamburinum *de iur. Abbat. deciſ.* 110. *num.* 4. *& deciſ.* 102. *num.* 2. Non poteſt igitur vlla ratione validus eſſe contractus dictæ emptionis, quoad Moniales ſic per modum hoſpitij reſidentes, ſine mandato Abbatiſſæ & Monaſterij à quo dependent; ſiue puellas iſtas conſideremus vti Moniales, ſiue vti priuatas. Non vti Moniales; quia non conſtituunt cor-
pus Capituli, vt iam dictum eſt: † & tamen contra- 7.
ctus omnes fieri debent capitulariter, & Capituló legitimè congregato. Rota *deciſ.* 204. *num* 8. *&* 9. *par.* 4. *diuerſ.* & notatur in *cap. nouit. & cap. quanto.*
de his quæ fiunt à Prælato ſine conſenſ. Capit. † Nec vti 8.
ſingulares perſonæ, cùm eſſent mortuæ mundo: & ſic contractus inire proprio nomine non potuerint. *Authen. ingreſſi. Cod. de ſacroſanct. Eccleſ.* Tuſch. *liter. M. concluſ.* 319. *num.* 28. *&* 29.

Nec obſtat, quòd dictæ Moniales plures alios contractus fecerint. Tum quia illi eodem vitio nullitatis laborant, etiamſi in præſentia Epiſcopi, vel eius Vicarij facti fuiſſent: quia illi diſpoſitioni iuris communis, nec non dictæ Bullæ Apoſtolicæ non poterant derogare: tum etiam quia tales contractus facti fuerant longè poſt dictum contractum emptionis; & ſic non eſſet inconueniens, quòd illo intermedio tempore, omnia per Bullam Apoſtolicam requiſita
fuiſſent adimpleta. † Certum eſt autem probationes 9.
reſpicientes actus validitatem percutere debere tempus, quo talis actus fuit celebratus. Seraph. *deciſ.* 1172. *num.* 2. Burat. *deciſ.* 175. *num.* 17.

Et ex his iudicatum fuit contractum emptionis Domini

Domini d'Albaron factum per Moniales Sancti Bernardi in ciuitate Cauallionis, nullum eſſe ; & ita fuit executioni demandatum : dictúſque Dominus d'Albaron domum ſuam repetere coactus fuit.

CAPVT CVIII.

De declaratione facta per moribundum pro exoneratione conſcientiæ, quòd læſio vltra dimidium iuſti pretij interuenerat in contractu per eum aliàs celebrato; vtrùm talis confeſſio præiudicet hæredi, vel filio legitimam petenti. Et de vi ac efficacia ſimilium declarationum in articulo mortis, pro exoneratione conſcientiæ factarum; vtrùm gaudeant priuilegio piæ cauſæ. Et de contractu ſine ſolemnitate ſtatuti facto per mulierem, aut minorem, ad exonerationem conſcientiæ : Et vtrùm confeſſio illa ſit reuocabilis.

SVMMARIVM.

1. *Confeſſio facta in exonerationem conſcientiæ, cenſetur facta ob piam cauſam.*
2. *Confeſſio illa valet nemine acceptante facta, ſeu parte abſente.*
3. *Subſtitutio pupillaris excludit matrem à legitima, quando facta fuit in exonerationem conſcientiæ.*
4. *Quod procedit, maximè ſi illa confeſſio fuerit iuramento roborata.*
5. *Confitens ſe aliquid habere depoſitum, vel pignus, obligatur irreuocabiliter ; ſi id fecerit pro exoneratione conſcientiæ,*
6. *Fauore animæ facta confeſſio præiudicat, & diſponit.*
7. *Confeſſio incerta ſuſtinetur fauore piæ cauſæ.*
8. *Legatum pro ſalute animæ factum dicitur pium,*
9. *Qando agitur de tertij præiudicio, non ſufficit declaratio teſtatoris ſub prætextu conſcientiæ facta, niſi aliunde probetur ipſum habuiſſe in illa re conſcientiam læſam.*
10. *Legatum ad pias cauſas probari poteſt per duos teſtes.*
11. *Confeſſio patris ad pias cauſas, non præiudicat legitimæ filij.*
12. *Legatum pro reſtitutione malè ablatorum, debet per intrinſecas probationes iuſtificari.*
13. *Confeſſio pro exoneratione conſcientiæ, non præiudicat heredi in ſua falcidia.*
14. *Legatum pro certis malè ablatis, ſecundùm aliquos, non dicitur factum in cauſam piam; quod explicatur ibidem.*
15. *Dum quæritur vtrùm diſpoſitio ſit ad pias cauſas, inſpicitur potius cui detur, quàm cauſa propter quam datur.*
16. *Confeſſio adminiculari debet, quando agitur de legato facto pro conſcientiæ exoneratione.*
17. *Læſio præteriti temporis etiam per peritos probari poteſt.*
18. *Minor, vel mulier ſi contraxerint ſine ſolemnitatibus, pro exoneratione conſcientiæ, illorum confeſſio debet per adminicula roborari.*
19. *Confeſſionem pro exoneratione conſcientiæ factam, fidem facere, & obligare hæredem; verum eſt.*
20. *Et ex hoc oritur obligatio non vti rei debitæ, ſed vti teſtamento relictæ.*
21. *Confeſſio illa non nocet creditoribus, nec filio quoad legitimam, nec hæredi quoad falcidiam.*
22. *Deciſionem 237. Vincent. de Franch. Rota Romana approbauit.*
23. *Hæres poteſt probare quòd teſtator fecerit confeſſionem falsâ credulitate motus, & docere de errore.*
24. *Plura de confeſſione facta in teſtamento .. Remiſſiuè.*
25. *Confeſſio prædicta reuocari poteſt.*
26. *Fallit ſi fuerit iurata.*

DEclarauerat quidam moribundus læſionem
enormiſſimam interueniſſe in quodam contra-
ctu venditionis : & ideo pro exoneratione ſuæ con-
ſcientiæ mandauerat hæredi, vt prædium venditori
reſtitueret : Vnde dubitatum fuit, vtrùm talis decla-
ratio eſſet valida, & hæredi præiudicaret? Pro va-
liditate dicebatur dictam confeſſionem probari per
duos teſtes, omni exceptione maiores, Sacerdotes,
quorum vnus erat ex venerabili Capucinorum ordi-
ne, & ex Illuſtri familia oriundus : † & cùm facta 1.
fuiſſet pro exoneratione conſcientiæ, cenſebatur
facta fauore piæ cauſæ ; & videbatur deberi tan-
quam æs alienum, quod ipſi etiam legitimæ præ-
fertur : *l. papinianus. §. 4. ff. de inoffic. teſtam.* quia
anima cæteris omnibus rebus anteponenda eſt : *l.*
ſancimus. Cod. de ſacroſ. Eccleſ. † Ideo declaratio 2.
& confeſſio prædicta, quamuis abſente parte facta,
plenè probabat prædictam læſionem in præiudicium
hæredum ipſius, Guillelm. Benedict. *in cap. Raynu-*
tius. de teſtam. in verb. ſi abſque liberis moreretur.
num. 26. vbi dicit † quòd licèt ſubſtitutio pupillaris 3.
tacita non excludat matrem à legitima ; tamen illam
excludit ſi pia cauſa pro exoneratione conſcientiæ,
vel pro reſtitutione malè ablatorum fuit ſubſtituta:
quod etiam voluit Fuſarius plures allegans *in tract.*
de ſubſtitut. pupil. quæſt. 157. *num.* 57. † Quod ma- 4.
ximè procedit, quando confeſſio fuit munita iura-
mento : vt per Guillelm. Benedict. *loc. citat. num.* 28.
Idem tradit Maſcard *de probat. concluſ.* 347. *num.* 99.
volum. 1. † Vbi dat exemplum de eo, qui confeſſus 5.
eſt ſe habere aliquid in depoſitum, vel loco pignoris;
dicens talem confeſſionem eſſe irreuocabilem, &
habere vim debiti confeſſati tanquam præſente par-
te factam, & ab eo acceptatam : *& concluſ.* 1176.
num. 68. *volum.* 2. †. Et quòd talis confeſſio diſpo- 6.
nat, & præiudicet confitenti, cùm dicatur facta fa-
uore animæ, & per conſequens fauore piæ cauſæ; te-
nuit Iaſon *conſil.* 110. *num.* 2. *volum.* 1. *in verſic. nec*
dicatur. vbi dicit, † legatum factum fauore animæ pro 7.
exoneratione conſcientiæ, non vitiari propter incer-
titudinem ; cùm ſit factum ad pias cauſas. Idem tra-
dit Paul. Æmil. Gall. *in tract. de except. tit.* 2. *ex-*
cept. 1. *part.* 1. *num.* 26. vbi dicit † confeſſionem, & 8.
renunciationem factam pro exoneratione conſcien-
tiæ, quamuis abſente parte, & non acceptatam, eſſe
validam : Bertachin. *in tract. de Epiſc. lib.* 4. *part.* 4.
num. 82. vbi ad longum explicat, quænam legata
dicántur facta ad pias cauſas ; & inter cætera recenſet
legatum factum pro ſalute animæ. Ideo non eſt dubi-
tandum quin legatum, de quo agitur, cenſeatur fa-
ctum ad piam cauſam, & gaudeat illius priuilegiis:
iuxta tradita per Vincent. de Franch. *deciſ.* 237. *num.* 3.
† Præſertim quia hîc non agebatur de præiudicio ter- 9.
tij, ſed ſolius hæredis ; quidquid aliud dicendum
eſſet.

eſſet, ſi ageretur de præiodicio tertij, veluti ſi ſub
prætextu conſcientiæ, teſtator feciſſet declaratio-
nem, vt præiudicaret liberis primi matrimonij, &
fraudem faceret diſpoſitioni legis: Hodierna, *ad l. hac
Edictali, quæſt. 37. Cod. de ſecund. nupt.* vbi copio-
ſè diſputat vtrùm legatum certæ quantitatis à coniu-
ge in arbitrium viri relictum, vt illud pro eius ani-
ma diſtribuat, ſubiaceat diſpoſitioni *l. hac edictali:
Cod. de ſecundis nuptiis.* ergo videbatur quòd confeſ-
ſio, & declaratio prædicta ſubſiſteret in præiudicium
hæredis, tanquam facta fauore piæ cauſæ, & per
duos teſtes omni exceptione maiores comprobata:
10. † quod ſufficit in hac materia, per text. in *cap. re-
latum. de teſtam.* & *ibi* Couart. & alij.

Contra tamen inualidandam dictam confeſſio-
nem dicebatur, quòd licèt præmiſſa vera ſint; tamen
intelligenda ſunt dummodo aliunde quàm per aſſer-
11. tionem teſtatoris probetur malè ablatum. † Sicut di-
citur de declaratione patris in præiudicium legitimæ
filij: quia ſi crederetur patri ſic confitenti, ſequere-
tur quòd pater poſſet filium priuare legitima: & ſic
aperta eſſet via fraudibus: vt in ſimili tradit Coſta
12. *de facti ſcientia, centur. 2. diſtinct. 2. num. 29* † Ideo
vltra confeſſionem teſtatoris dicentis relicta feciſſe
pro vſuris, & malè ablatis, debet aliundè probari
ipſum habuiſſe conſcientiam læſam. Peregrin. *de fi-
deicom. artic. 4. num. 14. verſic. quamuis etiam.* Tuſch.
13. *in verb. legatum. concluſ. 144. num. 3.* † Et quod di-
ctum eſt de legitima, eodem modo ſtatuendum eſt
in falcidia, Tuſch. *in dicto verb. legatum. concluſ. 55.
num. 7.* Merlin. *in tract. de legitim. lib. 2. tit. 1. quæſt.
10. num. 15.* poſt Bartolum *in l. qui vxori ff. de auro
& argent. legat.* vbi plures allegat: & loquitur etiam
de præiudicio hæredis volentis detrahere falcidiam,
quam ex tali legato detrahere poteſt; niſi per teſtes,
aut alias probationes doceatur teſtatorem in tan-
tumdem fuiſſe obligatum effectualiter pro malè
ablatis, & vſuris.

14. Præterea Doctores non dant præcisè priuilegium
piæ cauſæ ſimilibus legatis factis pro reſtitutione
malè ablatorum, niſi aliunde conſtet de veritate re-
licti; quando perſona, cui legatum factum fuit, eſt
certa; vt videre eſt apud Barthol. *in l. 1. Cod. de ſa-
croſ. Eccleſ. num. 36.* quem ſequitur Angel. *in tract.
de teſtam. gloſ. 7. num. 5.* & videtur annuere Tira-
quel *in tract. de priuileg. piæ cauſ. in præfat. circa
finem.* Menoch. *lib. 4. præſumpt. 115. num. 28.* qua de
re agit Anthon. de Baſſetis, *in dicta l. 1. num. 125.*
cui aſſentior, vt habeant priuilegium piæ cauſæ, ſi
verè facta fuerint pro ſalute animæ; non fictè, aut
coloratè. Quia licèt quando agitur de reſtitutione
facienda certæ perſonæ, tunc videatur relictum non
poſſe peti, niſi præuiâ probatione veritatis aliundè
quàm ex confeſſione defuncti: & ſic non videatur
peti poſſe tanquam legatum, vel relictum; ſed po-
tiùs tanquam debitum: *l. qui Romæ. §. augerius ff. de
verb. obligat. l. ſi is cui 94. §. flauius. ff. de ſolut.* ta-
men ſtantibus adminiculis & indiciis veriſimilibus,
poterit Epiſcopus vel executor ſtare iuramento pe-
tentis: vt dicit *ibidem* Andreas de Baſſetis, *dicto
num. 125. inter Repetentes volum. 7.* poſt Bald. &
Ioan. Andream *ibi* citatos. Imò Ego exiſtimo iſta le-
gata pro malè ablatis, vel pro exoneratione conſ-
cientiæ, certis perſonis relicta; eodem gaudere pri-
uilegio, quo relicta pro incertis malè ablatis: quia
vtroque caſu, agitur de relicto facto pro ſalute ani-
mæ, quæ ſine dubio inter legata pia ab omnibus re-
cenſentur: ex Barboſ. *de iur. Eccleſ. lib. 3. cap. 27.
num. 11.* Imò vt dicit Barthol. *in dicta l. 1. Cod. de
ſacroſanct. Eccleſ. num. 36.* maior eſt ratio fauoris
animæ in ſimilibus relictis pro certis malè ablatis:
quia in illis maior aut ſaltem æqualis eſt neceſſitas;
vt eis, quibus debita ſunt, reſtituantur: nam illis non
relictis, teſtator decederet in peccato mortali: ergo
ſi opera pia voluntariè facta priuilegium habent fa-
uore animæ, vt euitatur à pœnis Purgatorij; vt dicit
Barboſ. *dict. cap. 27. num. 43.* quantò magis id lo-
cum habebit in relictis, in quibus adeſt neceſſitas;
& quibus non relictis agitur de euidenti periculo ani-
mæ relinquentis.

Quod maximè procedit in caſu propoſito: quia 15.
pia cauſa non congruit perſonæ, cuius fauore lega-
tum ſeu declaratio facta fuit; cùm non ageretur de
paupere, nec de cauſa in qua verteretur animæ præ-
iudicium, niſi læſio cum dolo interueniſſet; & ad
iudicandum vtrùm legatum ſit pium, an non; po-
tiùs inſpici debet cui detur, quàm cauſa propter
quam datur: Hodiern. *ad dict. l. hac Edictali. quæſt.
37. num. 33. & 34.*

In hac controuerſia Conſului illi, in cuius fauo- 16.
rem declaratio facta fuit, vt confeſſionem ſeu decla-
rationem defuncti aliquibus adminiculis roboraret;
quibus iudicis animus moueri poſſet, & rei veritas
aliqua ratione comprobari: cùm adminicula veriſi-
militudini iuncta multùm probent: ex traditis per
Burat. *deciſ. 330. num. 7.* cum ſimilibus.

Probatio autem læſionis ad effectum adminiculi 17.
fieri poteſt per teſtes, vel per peritos: nam etiam
temporis præteriti læſio per peritos probari poteſt:
vt ex communi ſententia tuetur Pinellus ad *l. 2. Cod.
de reſcind. vendit. cap. 4. num. 2.* Seraph. *deciſ. 665.
num. 2.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 600. num. 21.*

Hanc eandem conſiderationem habuit Rota Ro- 18.
mana *deciſ. 245. part. 7. recent.* vbi mulieris decla-
rationem pro exoneratione conſcientiæ factam, non
obſeruatâ formâ, & ſolemnitate ſtatuti requirentis
præſentiam patris, declarauit validam; non obſtante
defectu dictæ ſolemnitatis: & ad hoc mota fuit pro-
pter varia adminicula, quibus concurrentibus, illa
confeſſio erat adminiculata, & veriſimilis redde-
batur.

Verùm, maior difficultas eſſet, ſi nulla prorsùs 19.
concurrerent adminicula: & nihilominus illo caſu
verius videtur, confeſſionem eſſe validam, & obli-
gare hæredes cum priuilegiis piæ cauſæ: vt fuit de-
ciſum in Senatu Tholoſano apud Stephanum Du-
rant, *quæſt. 26.* Cod. Fabr. *lib. 4. tit. 24. definit. 36.*
† Ita tamen vt iſtud debitum non debeatur, niſi in 20.
vim teſtamenti & vltimæ voluntatis; & dummodo
non fuerit confeſſio reuocata: vt dicit Merlin. *con-
trouerſ. forenſ. lib. 1. cap. 85. num. 13.* † dummodo 21.
non agatur de præiudicio legitimæ liberorum: quia
tunc confeſſio deberet aliunde probari, ſicut ſi age-
retur de præiudicio creditorum. Ioan. Steph. Durant,
dicta quæſt. 26. num. 3. vel de intereſſe liberorum
primi matrimonij Hodiern. *ad dictam l. hac Edicta-
li. quæſt. 37.* Dilect. *de art. teſtand. tit. 6. cautel. 6.
num. 4.* vbi loquitur de præiudicio creditorum, vel
legitimæ liberorum. Idem dicendum eſſet ſi ageretur
de præiudicio falcidiæ debitæ hæredi: ex traditis per
Mercurial. Merlin. *in d. tract. de legitima, lib. 2. tit.
1. quæſt. 10. num. 15. & 16.*

Et quamuis Hodierna *ad dictam. l. hac Edictali.* 22.
quæſt. 37. exiſtimauerit deciſionem Vincentij de Franc.
237. eſſe dubiam; tamen illam ſequuta fuit Rota,
*dicta deciſ. 245. num. 25. & ſequentib. part. 7. re-
cent.* vbi dicit confeſſionem factam ad exoneran-
dam conſcientiam, aſſimilari & æquiparari diſpo-
ſitioni factæ ad fauorem animæ, & cauſæ piæ; in
qua ſolemnitates ſtatuti non ſunt neceſſariæ: quod
etiam

etiam voluit Gratian. *diſcept.* 831. *num.* 1. *&* 878. *num.* 21. *&* 22. quia pia cauſa in generali non continetur diſpoſitione. Gloſ. *in capit.* 2. *de rebus Eccleſ. non alienand.* cum ſimilibus.

Quod tamen Ego non ita ſimpliciter verum exiſtimo: quia quemadmodum mulier, & minor prohibentur per ſtatutum contrahere; ita etiam prohibentur confiteri. Picus *ad ſtatutum Vrbis gloſ.* 7. *numer.* 41. niſi tamen confeſſio eſſet adminiculata: vt per eundem, *numer.* 42. Ratio eſt, quia confeſſio illa cenſetur facta in fraudem ſtatuti: *l. qui teſtamentum* 27. *ff. de probat.* vbi ſi is qui non poterat alicui legare vltra certam ſummam, illam leget, & in eo quod ſummam excedit, confiteatur ſe debitorem; talis confeſſio non valet, tanquam facta in fraudem legis. Pie. *dict gloſ.* 7. *numer.* 236. Ergo dicta Rotæ Romanæ deciſio procedit in ſuis terminis, nempe quando concurrunt adminicula, & indicia veriſimilitudinis eiuſdem confeſſionis: quibus ceſſantibus, non erit validus contractus minoris, aut mulieris ſine ſtatuti ſolemnitatibus factus: alioqui ſemper ſub eo prætextu fierent fraudes: & minores, aut mulieres aſſererent ſe contrahere pro exoneratione conſcientiæ: quod eſſet abſurdum, & Reipublicæ damnoſum, ac intentioni ſtatuentium planè contrarium: & in iis terminis exiſtimo veram eſſe deciſionem prædictam Vincentij de Franch. 237. nempe vt procedat in confeſſione veriſimili, & adminiculis ſuffulta, & indiciis, ex quibus conſtare poſſit veriſimiliter pro conſcientiæ exoneratione; & non in fraudem ſtatuti factam fuiſſe huiuſmodi confeſſionem.

23. Non tamen negandum eſt, quin licitum ſit hæredi probare errorem confeſſionis, & declarationis dicti teſtatoris: ſi enim teſtator falſa credulitate motus exiſtimans interueniſſe læſionem in contractu venditionis, præfatam confeſſionem feciſſet; ſicut ipſemet confeſſionem reuocare potuiſſet, docendo de errore: ita etiam eius hæres reuocare poterit. Cyriac. *lib.* 1. *controuerſ.* 65 *per tot.* & maximè *num.* 8. *&* 15.

24. Cætera quæ concernunt generaliter confeſſionem factam in teſtamento videri poterunt apud Surd. *conſil.* 69. *numer.* 5. vbi quòd talis confeſſio non probat debitum; ſed valet in vim legati: & *deciſ.* 285. *num.* 6. vbi dicit hoc habere locum, etiam ſi teſtator nullis verbis diſpoſitiuis vſus fuerit; ſed adſit ſimplex confeſſio: quod tamen limitat idem Surd. *deciſ.* 250. *num.* 7. vt non valeat talis confeſſio in vim legati, quando conſtat quòd teſtator non habuerat animum legandi: plura Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 116. *numer.* 42. *& ſequent.* Gomeſ. *lib.* 1. *variar. reſol. cap.* 12. *de legat. num.* 81. Riccius *collect.* 1120. *&* 3393.

25. Et quòd confeſſio prædicta etiam ad exonerationem conſcientiæ facta, ſit irreuocabilis; tradit Seraph. *deciſ.* 487. *num.* 11. Tiraquel. *de priuileg. piæ cauſæ. priuileg.* 117. Merlin. *dicta controuerſ.* 85.

26. † Fallit ſi ſit iurata, vel ſtipulatio interuenerit; tunc enim reuocari non poteſt. Gratian. *dict. cap.* 116. *num.* 56. Mantic. *de coniect. lib.* 9. *tit.* 8. *num.* 10. Surd. *conſil.* 169. *num.* 9.

CAPVT CIX.

Vtrùm Epiſcopus ex ordine regulari ad Epiſcopatum aſſumptus, poſſit inſimul cum Epiſcopatu Præpoſituram in Eccleſia Cathedrali ſuæ diœceſeos ſæcularem obtinere. Epiſcopus qui ſimul habet ex conſuetudine Epiſcopatum, & præbendam canonicalem; quem ordinem in Eccleſia & Capitulo debeat obtinere. Quid de eo qui ſimul & Vicarius eſt & Canonicus. Regula de infirmis reſignantibus an locum habeat in prouiſionibus per obitum coram Ordinario factis: Et quid circa hoc obſeruetur in Gallia: Et vtrùm illa regula locum habeat in beneficiis reſeruatis, vel vacantibus in menſe reſeruato. Quid in permutationibus, vel reſignationibus factis in fauorem certæ perſonæ. Quid in prouiſis Apoſtolicis.

SVMMARIVM.

1. *Epiſcopus ſimul & Canonicus in eadem Eccleſia de iure quis eſſe non poteſt.*
2. *Poteſt tamen de conſuetudine canonicatus cum Epiſcopatu obtineri.*
3. *Epiſcopus ſimul & Canonicus, quomodò in Capitulo ſedere debeat.*
4. *Quomodò cognoſcatur vtrùm quis interuenerit vt Epiſcopus, vel vt Canonicus.*
5. *Vicarius Epiſcopi ſedens in Capitulo, quem locum obtinere debeat.*
6. *Regularibus beneficia ſæcularia conferri non poſſunt.*
7. *Monachus factus Epiſcopus non diſpenſatur à votis ſubſtantialibus religionis, ſed duntaxat ab accidentalibus; veluti ſilentio, ieiuniis, & ſimilibus.*
8. *Bona Epiſcoporum religioſorum, non ipſis, ſed Eccleſiæ de iure communi acquiruntur.*
9. *Quæſita per religioſos antequam ad Epiſcopatum aſſumpti fuerint, pertinent ad Monaſterium.*
10. *Regula de infirmis reſignantibus ſeu de 20. diebus, ſecundùm veram & communem ſententiam, locum habet in reſignationibus factis coram ordinario collatore.*
11. *Renunciatio facta tempore magnæ infirmitatis, præſumitur fraudulenta.*
12. *Regulæ Cancellariæ habent vim legis, & omnes ligant.*
13. *Hodiernis temporibus obſeruatur in Gallia, quòd regula de 20. diebus non habet locum in reſignationibus factis coram Ordinario.*
14. *Idem in permutatione obtinet, niſi ſit fraudulenta, & ex quibus colligatur fraus.*
15. *Regula de 20. diebus locus eſt, quando per reſignationem & collationem fieret præiudicium Graduatis, vel Nominatis, etiam coram Ordinario: ſed vide num.* 17.
16. *In qualibet permutatione coram Ordinario facta, locum eſſe regulæ de 20. diebus verius eſt: atque ita iudicatur in Gallia, & ſuper hoc plura arreſta ſupremorum Tribunalium referuntur.*
17. *De praxi regulæ de 20. diebus apud Gallos. Remiſſiuè.*
18. *Etiamſi non ageretur de præiudicio Graduatorum, aut Nominatorum; tamen ex arreſtis ſupremorum Senatuum Galliæ; regula de viginti diebus*

diebus locum habet in quacumque permutatione, coram Ordinario facta.

EPiſcopus quidam ex ordine regulari ad Epiſcopatum aſſumptus, duas decidendas quæſtiones propoſuit: quarum prima eſt, vtrùm ipſe, qui regularis erat, poſſet vnà cum Epiſcopatu Præpoſituram in Eccleſia Cathedrali ſuæ diœceſeos obtinere. Secunda, vtrùm regula de viginti diebus, ſeu de infirmis reſignantibus locum habere poſſit in collationibus factis per Ordinarium; an verò duntaxat in collationibus factis per Sedem Apoſtolicam.

Ad primam quæſtionem reſponſum fuit duo eidem Domino Epiſcopo obſtare impedimenta, ne poſſit dictam Præpoſituram in Eccleſia Cathedrali,
1. ſimul cum Epiſcopatu poſſidere. † Primum impedimentum eſt, quia dicta Præpoſitura incompatibilis eſt cum Epiſcopatu; non enim quis poteſt ſimul Patris, hoc eſt Epiſcopi; & filij; hoc eſt Canonici perſonam gerere; & eodem tempore capitis, ac membrorum vices ſuſtinere: ex notatis in *cap. de multa. de præbend. & capit. literas. de conceſſione præbend.* Cardinal. Tuſchus *litter. B. concluſion. 66. numer. 2.*

2. Non negamus tamen quòd ſi in aliqua Eccleſia adeſſet conſuetudo, vt quis ſimul Epiſcopatum & præbendam obtineret: talis conſuetudo ſit valida, & obſeruanda: per text. *in cap. cum in Eccleſia. 25.*
3. *de præbend. lib. 6.* † Et hoc caſu quando Epiſcopus interuenit in Capitulo tanquam Canonicus, debet ſedere tanquam talis in loco, in quo ſederet, ſi Epiſcopus non eſſet: ſi verò tanquam Epiſcopus; primam
4. ſedem obtinere debet. † Et quando dubitatur quomodo in Capitulo interuenerit, videndum eſt in quo loco ſederit: nam ex eo colligitur vtrùm interuenerit tanquam Prælatus, vel tanquam Canonicus.
5. † Idémque dicendum eſt de Vicario Epiſcopi; quando eſt Canonicus, & ſimul Vicarius. Gloſ. *in cap. à collatione. 11. de præbend. in 6. in verb. Prælatus.* Menoch. *conſil. 51. num. 43.* Cùm igitur in dicta Eccleſia Cathedrali nulla extaret conſuetudo, quòd Epiſcopus præbendam obtineret; concludendum eſt quòd illam ſimul cum Epiſcopatu poſſidere non poterat: multò minus Præpoſituram, quæ prima dignitas eſt poſt Pontificalem.

6. Alterum impedimentum conſiſtit in eo, quòd cùm ipſe Epiſcopus regularis eſſet, non poterat beneficium obtinere ſæculare: iuxta regulam quæ vult, quòd beneficia regularia regularibus, ſæcularia ſæcularibus conferantur: *cap. cùm de beneficio. 5. de præbend. in 6. §. volumus. de collation. in Concord.*
7. † Si quidem regulares ad Epiſcopatum aſſumpti, non amittunt eſſentialia, & ſubſtantialia religionis. Hoſtienſ. *in capit. clerici. 15. de vita & honeſt. cleric.* diſpenſantur enim duntaxat à ſilentio, ieiunio, abſtinentiis, & aliis ſimilibus auſteritatibus vitæ religioſæ; ſed quoad vota ſubſtantialia, ſemper remanent obligati, & ſemper remanent monachi, & religioſi: vt notat & explicat Barboſ. *de Epiſcopis, tit. 1. capit. 4. numer. 11. & ſequentib.*
8. † Verum quidem eſt, quòd bona huiuſmodi Epiſcoporum non ipſis, ſed Eccleſiis acquiruntur de iure communi: *can. vnic. 18. quæſt. 1.* Quod procedit etiamſi bona eidem Epiſcopo acquirantur ex donatione, aut hæreditate: prout explicat Barboſ. *de Epiſcop. par. 3. alleg. 114. numer. 5. & ſeq.* Lezan. *in ſumma regul. tom. 1. capit. 17. numer. 12.* Vbi tamen dubitat vtrùm bona Epiſcopi monachi acquirantur cameræ Apoſtolicæ tanquam ſpolia, vigore Bullarum Pontificiarum. † Hoc tamen cer- 9.
tum eſt, quòd quæſita ante Epiſcopatum, pertinent ad Monaſterium, ſeu religionem; tam de iure, quàm ex Bullis per Clem. IV. ordini Prædicatorum, & Alexandrum IV. ordini Minorum conceſſis: vt notauit Lezan. *loco citato, num. 14.* quo loco multa alia explicat concernentia obligationes religioſorum ad Epiſcopatum aſſumptorum: & ſic patet quòd dictus Dominus Epiſcopus prædictam Præpoſituram obtinere non poteſt: tum quia incompatibilis eſt, tum quia ſæcularis, ſine diſpenſatione Apoſtolica; in qua fiat mentio vtriuſque impedimenti.

Ad ſecundam quæſtionem Reſpondetur ſecun- 10.
dùm opinionem magis receptam inter DD. regulam illam de infirmis reſignantibus locum etiam habere in collationibus factis per Ordinarios collatores: adeo vt ſi reſignans mortuus fuerit intra 20. dies, beneficium non vacet per reſignationem, ſed per obitum. Ratio eſt, quia Paulus III. addidit dictæ regulæ clauſulam illam: *Quauis authoritate conferantur.* Et ſic clarè conſtat ex mente ſummi Pontificis, regulam comprehendere quaſcumque reſignationes, etiam coram Ordinariis factas. Præterea, quia hæc regula emanauit, vt fraudibus infirmorum renunciantium obuietur. † 11.
Quia ex quo renunciatio facta fuit tempore magnæ infirmitatis, præſumitur fraudulenta: vt notat Alexand. *in l. filia mea. ff. ſolut. matrim.* quæ ratio æquè militat in reſignationibus factis in curia, & extra curiam, ſiue coram collatore ordinario, ſiue coram Legato; cùm non reſpiciat perſonam ſeu authoritatem collatoris, ſed ſolius reſignantis; ne videatur quaſi per viam teſtamenti, ſeu vltimæ voluntatis, de beneficiis diſponere: & hæc fuit ſententia Rebuff. *conſil. 72. num. 8.* & *in tractatu Nominat. quæſt. 17. numer. 17.* Rationem afferens: † Quia regulæ Cancellariæ ex 12.
tractæ ex rationibus iuris naturalis, Ciuilis, vel Canonici; habent vim legis, & ligant omnes (ſicut ratio legis etiamſi non ſit regula,) & ſunt ſeruandæ, & omnes ligant. Neque rationi congruit, vt Ordinarius ſit melioris conditionis quam Papa: & ratio qua fundatur illa regula, etiam militat in Ordinario; ne videlicèt locus detur malitiis hominum, qui aliquos etiam ſemimortuos inducunt ad reſignandum. Idem Rebuff. *in notis ad dictam regulam, de infirmis. gloſ. 3. verſic. Idem ſi quis.* & *in gloſ. 12.* Pariſ. *de reſignat. lib. 12. quæſt. 5. num. 7. & multis ſequentib.* Cokier. *ad eandem regulam. 18. aliàs 19. num. 20.* Creſcent. *deciſ. 12. de renunciat. aliàs deciſ. 61. libro 1.* cum aliis relatis per Pariſ. & Cokier *locis citatis.* Et ſic patet malè conſuluiſſe Dec. *conſil. 224. In caſu propoſito. num. 4. verſic. alio etiam principali fundamento.* Quia loquitur contra mentem Rotæ Romanæ, & contra communem opinionem.

Cæterùm licèt hæc vera ſint, negari non poteſt quin in Gallia contrarium nunc obſeruetur: licèt enim antiqua Iuriſprudentia Gallica primæ opinioni adhæreret, vt relata per Rebuff. *locis citatis*, arreſta manifeſtè comprobant: † hodiernis ta- 13.
men temporibus iudicatur regulam hanc de infirmis, locum non habere in collationibus factis apud Ordinarios: cuius ſententiæ rationes affert Petrus Gregor. *in inſtitut. rei benefic. capit. 31. num. 16.* vbi multa refert ſuper hoc lata per ſupremos Senatus arreſta: adeo vt ſuperfluum nunc eſſet rationibus apud Gallos aduersùs tot præiudicia contendere.

Hoc idem ſequitut Peleus *in comment. ad regul.*
14. *Cancellaria*, *cap. 31. fol. 73.* † vbi boc ampliat, vt
dicta regula non ptocedat cotam Ordinario, etiamſi
ageretur de permuratione; niſi eſſet fraudulenta:
cùm morti ptoximus renunciat conſanguineo, & ac-
cipit inæquale beneficium: ex hoc enim fraudem ar-
gui certum eſt: vt notauit Anton. Faber. *in Cod. lib.*
15. *1. tit. 2. definit.* 88. † Idem ſi ageretur de præiudi-
cio Graduatorum, vel Nominatorum, Papon. *lib.*
16. *3. tit. 2. arreſt. 3.* † Imò etiam in qualibet permu-
tatione coram Ordinario facta, locum eſſe regulæ de
infirmis reſignantibus, deciſum referr Papon. *ibidem
arreſt. 2.* rationem reddens, quia tenunciatio iſta
facta per viam permutationis præſumitur facta in
fraudem collatoris ordinarij; vt cogatur confetre
beneficium compermuranti, & priuetur facultate
conferendi alteri perſonæ ſibi beneuiſæ, dum caſus
euenier proximè venturæ vacationis. Atque ita iu-
dicatum fuiſſe in Senaru Tholoſano teſtatur May-
nard. *lib. 1. cap. 53.* vbi deciditur regulam de infir-
mis, locum non habere iu teſignationibus, & col-
lationibus, coram Ordinario factis: iuncto *cap.* 54.
vbi deciſum refert Ordinarij collationes prædictæ
regulæ ſubiacere; niſi quando factæ fuerunt vigore
17. permutationis per infirmum factæ. † Plura de hac
re videri poterunt apud Adden. ad Louet, *littera P.
num.* 42. *& littera. I. numer.* 5. qui *dicto num.* 42.
varia tefert ſupremarum Curiarum placita, quibus
iudicatum fuit reſignationes coram Ordinario vali-
das eſſe, licèt infirmus reſignans intra viginti dies
18. moriatur. † Quamuis ageretur de præiudicio Gra-
duatorum, aut Nominatorum. Ideo non eſt facien-
dum fundamentum in arreſto per Paponium ſupra
relato *dict. lib. 3. tit. 2. arreſt.* 2.

CAPVT CX.

De iure optandi, vtrùm de iure vel tantùm ex Eccleſiarum conſuetudine competat. Vtrùm conſuetudo illa ſit contra, vel præter ius. Intra cuius temporis ſpatium hæc conſuetudo inducatur. Quomodo, & intra quod tempus optio fieri debeat. In quibus beneficiis optioni locus ſit: Et in quo vacationis modo. Quis poſſit iuri optandi derogare. Coadiuto optante, vtrùm ius acquiratur Coadiutori: Et quæ dicantur præbendæ, vel prædia canonicatui annexa, quæ diſtincta; & multa alia de iure optandi notabilia referuntur.

SVMMARIVM.

1. *Ius optandi non eſt fundatum in iure communi, ſed tantùm in conſuetudine.*
2. *Conſuetudo optandi videtur contra ius commune, cùm per eam quis acquirat ius ſpirituale, propriâ authoritate. Sed reſpondetur adhibitâ diſtinctione, ex mente Rota, num. 3.*
4. *Quanto tempore introducatur conſuetudo optandi, ſiue ſit contra, ſiue præter ius.*
5. *Intra quod tempus, quomodò, & à quibus optio fieri debeat.*
6. *Optioni locus non eſt in beneficiis ſummo Pontifici reſeruatis.*
7. *In beneficiis iuriſpatronatus laicalis, vel mixti, non cadit optio; niſi adſit contraria conſuetudo.*
8. *Optio cadit in beneficiis per obitum vacantibus, non per reſignationem, aut permutationem.*
9. *Expenditur ratio, quâ nonnulli probant in beneficiis reſignatis, vel permutatis, optioni locum non eſſe: & vera proponitur ratio. n.* 10.
11. *Optioni locus non eſt in reſignatione facta in manibus Papa in fauorem; ſecus ſi Papa ſimpliciter contulerit in vim ſimplicis reſignationis, vel per priuationem: num.* 12.
13. *Legatus aut Vicelegatus derogare ſolet iuri optãdi.*
14. *Ordinary nullo modo poſſunt beneficiorum reſignationes impedire.*
15. *Statutum, aut conſuetudo attendi debet, dum quæritur vtrùm coadiutor ſuccedat in præbenda, vel prædio per coadiutum optato.*
16. *Conſuetudo & ſtatutum à pari procedunt in materia optionis.*
17. *In quacumque prouiſione Apoſtolica, ſi clauſulæ prægnantes apponantur, ceſſabit optio.*
18. *Sed tamen in prouiſionibus, quæ non motu propriò, ſed ad pareis petitionem fiunt per Papam; requiritur ſpecialis derogatio iuris optandi.*
19. *Valida eſt conſuetudo optandi aduerſùs prouiſos Apoſtolicos.*
20. *Facilè conceditur in Cancellaria derogatio iuris optandi.*
21. *Quæ obſeruanda ſint dum quæritur, vtrùm coadiutor ſuccedat in optione facta per coadiutum.*
22. *Clauſula*, cum iuribus & pertinentiis, &c. *non comprehendit ſeparata, & non annexa canonicatui.*
23. *In materia optionis, magna eſt differentia inter reſignationem, & coadiutoriam.*
24. *Per coadiutoriam dum ſuccedit coadiutor, beneficium dicitur vacare per obitum.*
25. *Coadiutor ſuccedit in annexis canonicatui; ſed non in ſeparatis.*
26. *Annexio, quamuis non ſit perpetua, eſt tamen rei ſpiritualis, ideo ſuccedit coadiutor.*
27. *Quemadmodum canonicatus tranſit in coadiutorem, ita & præbenda per eum optata.*
28. *Annexio probanda eſt per illũ, qui in ea ſe fundat.*
29. *Quomodo cognoſcatur quæ præbendæ ſint annexæ, quæ ſeparatæ; adhibitâ diſtinctione explicatur.*

PRo intelligentia quæſtionum ſuper iure optandi inter Canonicos Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, ſæpius propoſitarum; ſequentia fundamenta ſupponenda ſunt.

Et primò quidem, ius optandi non niti iuris 1.
communis diſpoſitione: ſed Eccleſiarum duntaxat
particulari conſuetudine à iure approbata, vel ſtatu-
to: vt probatur per textum cum *ibi* notatis, *in cap.
fin. de conſuetud. lib.* 6. Monet. in *tract. de optione ca-
non. cap. 2. num.* 1.

Sed tamen quòd conſuetudo optandi ſit contra 2.
regulas iuris, & ideo reſtringenda quantùm fieri po-
teſt, videtur concludendum. Nam quòd quis propriâ
authoritate poſſit ius ſpirituale, vel ſpirituali anne-
xum acquirere, eſt contra ius commune: *cap. 3. &
cap. finali, de inſtitut. cap. per noſtras. de iurepatron.*
alias rationes affert Calderin. *tit. de conſuet. conſil.* 7.

Hanc difficultatem proponit Rota, *deciſ. 6. de con-* 3.
ſuet. in nouis, ante n. 1. Illámque ſequenti adhibitâ diſ-
tinctione

tinctione reſoluit. Aut præbendæ, quatenus ſunt tituli beneficiales, ſunt inter ſe diſtinctæ; aut præbendæ non ſunt quidem diſtinctæ; ſed ſolùm emolumenta præbendarum, iuxta aſſignationes capitulares; aut aliàs inter ſe diſtinctionem habent. Primo caſu, quando præbendæ ſunt inter ſe diſtinctæ, ius optandi dicitur eſſe contra ius commune: quia per optionem nouus acquiritur titulus, nouúmque ius ſpirituale ſine authoritate Superioris poſſidetur: & in hoc primo caſu procedit obiectio Calderini. Secundo caſu, quando ſolùm aſſignationes, & emolumenta inter ſe diſtinguntur; quia tunc non acquiritur nouus titulus beneficialis, ſed duntaxat nouum emolumentum, ac veluti nouum prædium; tunc cùm non acquiratur nouum ius ſpirituale realiter diſtinctum, nec dimittatur antiquus titulus, ceſſat obiectio: & per conſequens hoc ſecundo caſu, optio non eſt contra ius commune; vt bene *ibidem* Rota explicat: & prædictam diſtinctionem in alio caſu agnouit Rota apud Mantic. *deciſ.* 273. vbi duo hæc præbendarum genera bene explicantur.

4. Huius quæſtionis magna eſt vtilitas; quia in caſibus in quibus conſuetudo optandi, eſt contra ius commune; non introducitur niſi ſpatio quadraginta annorum: ſi verò ſecundùm ius, ſufficiunt decem anni; vt fuſiùs explicat Monet. *de optione canon. dict. cap.* 2. *num.* 15. vbi tamen procedit ad ampliorem diſtinctionem; & ideo videndus erit, dum caſus occurret: & poſt eum Barboſ. *in tract. de Canon. & Dignitat. cap.* 3. *num.* 3. *& ſequentib.* ne illorum verba hîc inutiliter repetamus. Videndus etiam Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſ.* 34. *numer.* 11. cum aliis per eos citatis.

5. Secundò ſupponendum eſt, quòd optio fieri debet intra viginti dies, & ad eam admittuntur antiquiores, non quidem iuxta ordinem ætatis; ſed iuxta tempus receptionis: & viginti dies computantur à die ſcientiæ vacationis: & optare poſſunt qui non ſunt in Sacris, quamuis vocem in Capitulo non habeant. Hæc omnia comprobat, & explicat Barboſ. *de Canon. & Dignit. dicto cap.* 30. *à num.* 5. *vſque ad* 16. Intellige niſi ſtatutum, vel conſuetudo ſit in contrarium.

6. Tertiò ſupponendum eſt, optionem non habere locum in beneficiis ſummo Pontifici reſeruatis; ſiue generaliter, ſiue ſpecialiter ſint reſeruata; veluti per regulam 8. *de menſib. & alternatiua.* aut in menſibus Apoſtolicis Barboſ. *ibidem, num.* 22. Burat. *deciſ.* 390. *num.* 7. Rota *deciſ.* 142. *num.* 3. *&* 4. *par.* 2. *recent.* Ludouiſ. *deciſ.* 478. *num.* 2. *&* 5.

7. Quartò notandum eſt, non eſſe locum optioni in beneficiis iuriſpatronatus laicalis, aut mixti; niſi accedat conſenſus patroni, aut adſit in contrarium conſuetudo legitimè introducta, nempe per 30. annos contra laicum, & per 40. contra Eccleſiam: Monet. *in dict. tract. de option. cap.* 3. *num.* 112. *& ſequentib.*

8. Quintò obſeruandum eſt, locum quidem eſſe optioni in vacatione per obitum, non autem in vacatione ex cauſa reſignationis, vel permutationis: & de permutatione loquitur quidem Cokier *in tract. de permut. benefic. par.* 2. *cap.* 20. *num.* 5. poſt Tuſch. *litera P. tom.* 6. *concluſ.* 305. *numer.* 10. Monet. *loco citato cap.* 3. *num.* 94. per text. *in Clem. vnic. de rer. permut.* Vbi ſtatuitur collationes beneficiorum aliis quàm permutantibus factas, nullius eſſe roboris, & momenti: ſi autem locum haberet optio, beneficium alteri quàm permutanti conferretur. 9. † Sed iſta ratio non concludit, quia aliud eſt beneficium, aliud ius optandi: & quando huic iuri locus eſt, beneficium non datur alteri quàm permutanti: ſed non ex eo ſequitur quin ius optandi pinguiorem præbendam, alteri dari poſſit: cùm omnibus Canonicis vel Canonicis generaliter ad omnes præbendas vacaturas competat. 10. † Vera ergo ratio eſt, quia permutans remittit Canonicatum cum præbenda per eum poſſeſſa; & ſic non poteſt fieri quin præbenda cum Canonicatu tranſeat in compermutantem, & per conſequens ceſſare debeat ius optandi præbendam, quæ non vacat; ſed tranſlata fuit in compermutantem. Eadémque ratio militat in reſignatione, per quam reſignatur Canonicatus inſimul cum ſua præbenda, & vtrumque confertur: & ſi domus, vel camera ſit annexa Canonicatui reſignato, licèt iuri optandi ſuppoſita, ſimul cum Canonicatu reſignatur, & in reſignatarium transfertur. Non vacat igitur præbenda, domus, vel camera, per reſignationem reſpectu optionis; ſed in reſignatarium transfertur: aduerſus quem per conſequens optioni locus eſſe non poteſt. Gonſal. *dicta gloſ.* 34. *num.* 36. 11. † Quod intelligendum eſt de reſignatione facta in manibus Papæ, vt dicit Pariſ. *de reſign. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 55. *& lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 7. *& ſequentib.* 12. † Licèt Additionator ad Pariſ. *d. cap.* 20. exiſtimet optioni locum eſſe, ſiue Papa contulerit per reſignationem ſimpliciter, vel nullius fauore factam; ſiue per priuationem Canonicè ſequutam; niſi Papa iuri optandi derogauerit.

13. Et licèt Moneta *in dicto tract. de optione Canon. num.* 104. dixerit ſupradicta non procedere in reſignatione facta coram Legato; hoc tamen non eſt verum quoad Eminentiſſ. D. Legatū Aueniouenſem, ſeu eius Vicelegatum, propter amplas facultates illis conceſſas: prout quotidie videmus per Expeditionarios in prouiſionibus beneficiorum, etiam per obitum vacantium, apponi derogationem ſtatutorum ſuper iure optandi, quæ executioni demandantur ſine difficultate: adeo vt prouiſus obtineat Canonicatum & præbendam, & excludatur in totum facultas optandi, & ad hoc facit *deciſ.* 644. *par.* 4. *diuerſ.* 14. † Ordinarij verò non poſſunt impedire reſeruationem. Rota, *deciſ.* 642. *num.* 7. *par.* 4. *diuerſor.*

15. His ita præſuppoſitis, dum dubitaretur vtrùm coadiutor mortuo Principali, ſicut in beneficio ſuccedit; ita & ſuccedere deberet in præbenda, vel prædio, ſeu re per coadiutum aliàs optata, excluſa antiquiorum optione: Dixi in primis recurrendum eſſe ad ſtatutum Eccleſiæ, vel illius conſuetudinem: ex notat. *in dicto cap. fin. de conſuet. lib.* 6. 16. † Statutum enim, & conſuetudo à pari procedunt in materia optionis. Gloſ. *in dicto cap. vlt. in verb. conſuetudo. in fin.* Rota Rom. apud Caualer. *deciſ.* 134 *num.* 1.

17. Præterea Dixi quòd ex mente plurium Doctorum, conſuetudinariæ, vel ſtatutariæ optioni locus non eſt in quacumque prouiſione Apoſtolica, propter clauſulas in ſimilibus prouiſionibus apponi coſuetas. Franciſc. Marc. *deciſ.* 1271. *num.* 2. *par.* 1. Petr. Gregor. *de benefic. capit.* 39. *num.* 4. Pariſ. *de reſign. benef. lib.* 2. *queſt.* 20. *num.* 8.

18. Quod nonnulli intelligunt in prouiſionibus per ſummum Pontificem motu proprio factis, non autem in iis quæ fiunt ad petitionem alterius; in his enim requiritur ſpecialis derogatio iuris optandi. Monet. in *dict. tract. de option. canon. capit.* 8. *numer.* 11. 19. † Et hoc ſine dubio, quando Capitulum eſſet in conſuetudine optandi aduersùs prouiſos Apoſtolicos; quam conſuetudinem validam eſſe teſtatur ex Oldrado *conſil.* 285. *numer.* 1.

R 2 Sed

20. Sed vt omnis tollatur difficultas, conſoltios eſt,
ptovt ego ſemper obſeruaui, & obſeruari feci; vt
apponatur ſpecialis derogatio iuris optandi, quam
ſe nunquam denegatam vidiſſe teſtantur Adden. ad
Pariſ. *ad d. lib. 2. quæſt.* 20. *num.* 8.

21. Vnde pro reſolutione propoſitæ controuerſiæ, at-
tendenda in primis erant verba, & clauſulæ conten-
tæ in conceſſione coadiutoriæ per ſummum Ponti-
ficem conceſſæ. Secundò ſtatutum, vel conſuetudo
Capitoli, quatenus illi per prouiſiones Apoſtolicas
non fuiſſet derogatum. Tertiò iſtis ceſſantibus ge-
neralis eſt regula, ceſſante coadiutoriâ, Canonicos
tempore ceſſationis exiſtentes, poſſe exercere optio-
nem in præiudicium coadiutoris ſuperuenientis,
quando agitur de membris diſtinctis & ſeparatis à
canonicatu, de cuius coadiutoria agitur: quia cùm
ſupponamus illa eſſe omninò à canonicatu diſtincta,
& ſeparata; non comprehenduntur in prouiſione
22. canonicatus facta in fauorem coadiutoris. † Clau-
ſula enim illa *cum iuribus, & pertinentus, annexis, &
connexis dicti Canonicatus, &c.* non comprehendit
hæc membra, quæ nullam annexionem habent cum
canonicatu, Cauler. *decіſ.* 116. *num.* 2.

23. Et licèt ſupra dixerimus non eſſe locum optioni,
quando agitur de reſignatione facta in fauorem; ta-
men aliud eſt reſignatio, aliud coadiutoria: Rota
24. *decіſ. 10. lib. 3. par. 3. diuerſorum.* † Quia per coad-
iutoriam inducitur vacatio per obitum, cùm coadiu-
tus retineat beneficium, vitâ durante: Puteus, *decіſ.*
108. *num. 2. & 3. lib. 2. & decіſ. 226. num. 9. lib. 3.*
25. † Si verò agatur de præbenda, vel præſtimonio ca-
nonicatui annexo, non autem de domo, vel præ-
dio ſeparato à canonicatu; tunc coadiutor ſuccedens
in canonicatu, ſuccedit etiam in illis: cùm ſint ex
iis quæ cum canonicatu transferuntur, illiſque ad-
hærent. Garſ. *de benefic. part. 4. cap. 5. numer.* 118.
& ſequentib. vbi allegat Gonzal. & ex parte repro-
bat Lotter. *de re benefic. lib. 2. quæſt. 25. num.* 41.

26. Cæterùm notandum eſt, quòd licèt annexio iſta-
rum præbendarum canonicatui, non ſit perpetua;
de qua annexione Abbas, *in cap. maioribus. num. 4.
verſic. quandoque. & in cap. dilecto. de præbend. num.*
6. eſt tamen ſpiritualis, & dicitur de dependentiis
canonicatus, & ſub canonicatus conceſſione conti-
netur. Rota, *decіſ. 141. num. 34. & 35. par. 4. recent.*
27. *tom.* 2. † Vnde quemadmodùm canonicatus tranſit
in coadiutorem, ita & præbenda per eum optata,
Lotter. *dict. lib. 2. capit. 25. num. 55. & ſequen-
tib.* Garſ. *loco citat. num.* 118. quidquid in contra-
rium dixerit Gõſales, quem etiam reprobat Lotterios,
loco citato.

28. Annexio tamen probanda eſt per eum, qui in ip-
ſa ſe fundat: vt dicit Additio ad Ludouiſ. *d. decіſ.*
478. *num.* 6. & ideo Rota denegauit immiſſionem
prouiſo Apoſtolico de canonicatu vacante in menſe
reſeruato, reſpectu cuiuſdam prædij à defuncto poſ-
ſeſſi; ex eo quòd non probabatur, quòd illud præ-
dium eſſet canonicatui annexum: vt refert Ricc. *col-
lect. 3690. verſic. & ideo. par.* 8.

29. Et vt dignoſci poſſit quænam ſint præbendæ, vel
prædia annexa, & quæ diſtincta; ſciendum eſt duo
eſſe genera annexionum. Primum eſt, earum rerum
quæ à certo canonicatu ſunt inſeparabiles; ita vt
nemo poſſideat canonicatum; quin ſimul obtineat
prædium, aut præbendam illi annexam; veluti
Prioratus certo beneficio, aut dignitati perpetuò
vnitus, & annexus; & in his non cadit optio.
Secundum eſt earum rerum quæ ſunt quidem an-
nexæ in genere alicui ex canonicatibus, ſed non
vni potiùs quàm alteri, & modò ad vnum, mo-
dò ad alium pertinent: & hæc annexio, quia non
eſt perpetua, ſed reuocabilis; bene ſe compatitur
cum iure optandi: ita bene explicat Lotter. *de re
benefic. lib. 1. quæſt. 19. numer. 21. & ſequentib.*

Cõcluditur ergo primò, optioni minimè ſubiacere prædia, vel alia prorsùs à canonicatu ſeparata, & per conſequens non tranſire ad coadiutorem: vt probauimus ſupra.

Secundò, cùm coadiutus, ex veriori ſententia Garſiæ *dicto numer.* 118. poſt coadiutoriam optare poſſit: Rota *dicta decіſ. 140. par. 4. recent. tom. 2. num. 18. & 19.* tali caſu, quia ſicut coadiutor ſubrogatur in canonicatum, ita & in prædium, aut præbendam, ſeu præſtimonium illi annexum. Rota, *ibidem, num.* 19. non obſtante quòd annexio ſit reuocabilis, & variabilis per optionem reddi poſſit: vt diximus *ſupra numer.* 27. ex Rota, *dicta decіſ.* 140. *num.* 27. Lotter. *dict. lib. 2. quæſt. 25. num.* 55.

CAPVT CXI.

De eadem materia iuris optandi: Et verùm Canonici vltimæ fundationis; quamuis priùs recepti, & admiſſi in Eccleſia; cedere debeant Canonicis antiquæ fundationis, poſteriori loco receptis. De receptione Canonicorum adhibitâ clauſulâ, *cum plenitudine iuris Canonici:* De Canonicis ſupernumerariis, & quæ ſit eorum differentia cum Canonicis ex noua fundatione aggregatis. Et quomodò amittatur facultas iuris optandi.

SVMMARIVM.

1. *Canonicatus quaſi poſſeſſio includit poſſeſſionem ſtalli in Choro, vocis in Capitulo, & aliorum iurium canonicalium.*
2. *Collatio beneficiorum dicitur fructus Epiſcopatus.*
3. *Canonici ſupernumerarij fruuntur omnibus iuribus canonicalibus, ſicut & cæteri.*
4. *Canonici ſupernumerarij vocandi ſunt ad Capitulum, & in eo vocem habere debent.*
5. *Eligendi poteſtas fructus eſt poſſeſſionis, ideò competit Canonicis nouis, non obſtante nouâ dote datâ.*
6. *Fructus ſpectant ad poſſeſſionem; & explicantur tradita ſupra, cap. 68. de Canonicis nouæ fundationis.*
7. *Canonicus nouæ fundationis priùs receptus; præferendus eſt in optione, Canonicis antiquæ fundationis poſtea receptis: Intellige, vt num. 9.*
8. *Quæ ſit vis illius clauſulæ,* cum plenitudine iuris Canonici.
9. *Canonici nouæ fundationis, ſi fuerint recepti cum proteſtatione, & reſeruatione iurium antiquæ fundationis Canonicorum, nihil prætendere poſſunt in præiudicium antiquorum.*
10. *Canonici ſupernumerarij diſtributiones quotidianas conſequuntur, ſi Capitulum eos admiſerit ſine proteſtatione, & conſenſerit numerum frangi.*
11. *De Canonicis ſupernumerariis, plura Remiſſiuè.*

12. *Differentia*

Digitized by Google

12. *Differentia eſt inter Canonicos ſupernumerarios, & aggregatos Capitulo.*
13. *Proteſtatio Capituli preſeruat iura Canonicorum primæ fundationis.*
14. *In beneficialibus per actus particulares à cauſa vniuerſali procedentes, cenſetur adepta poſſeſſio omnium iurium.*
15. *In iuribus prohibitiuis non acquiritur poſſeſſio, niſi à die prohibitionis eum acquieſcentia.*
16. *Poſſeſſio iuris optandi non amittitur, niſi probetur quòd Canonicus noluit optare, & fuit prohibitus.*

IN eadem optionis materia, de qua capite præcedenti actum eſt; notabilis aliàs occurrit controuerſia, dum mortuo vno ex Canonicis, quidam poſteriori loco receptus peteret ſe aduersùs antiquiorem præferri in optione, ſub eo prætextu, quòd Capitulum antiquitus ex multis Canonicis compoſitum auctum fuerat per nouam duorum Canonicorum erectionem, & fundationem in eadem Eccleſia Collegiata, authoritate Apoſtolicâ factam: dictus verò Canonicus, quamuis iuxta poſſeſſionis & receptionis ordinem eſſet antiquior; tamen quoad tempus fundationis, ſeu Canonicatus, erat poſterior. In qua quidem controuerſia cauſam antiquioris receptione, quamuis fundatione poſterioris, meliorem eſſe Reſpondi.

1. Nam cùm iſte Canonicus nouæ fundationis, eſſet
in quaſi poſſeſſione omnium iurium canonicalium,
etiam cum præcedentia aduersùs Canonicos antiquæ
fundationis poſteriùs receptos, veluti ſtalli in Choro,
vocis in Capitulo, & præcedentiæ in publicis proceſſionibus;
non poterat illi denegari mandatum de
manutenendo in omnibus iſtis iuribus canonicalibus,
& aliis ſimilibus. Quia iſti ſunt fructus poſſeſſionis,
& illam neceſſariò ſequuntur. Ioan. Baptiſt. Ferret.
conſil. 313. *num.* 2. *volum.* 2. Idque ne nomen Canonici
ſit inane: *cap. dilectus.* 1. *de preben. cap. dilecto.*
eodem tit. cap. 1. *de cleric. non reſiden. in* 6. & nota-
2. tur in *cap. cùm omnes. de conſtit.* † Sicut collatio beneficiorum
dicitur eſſe de fructibus Epiſcopatus.
Gloſ. *in cap. cùm olim. in verb. capitulo. verſic. ſed*
3. *collatio beneficiorum. ext. de maiorit. & obedien.* †
Vnde & Canonici ſupernumerarij debent habere
omnia iura canonicalia, ſicut & cæteri; ſiue authoritate
Papæ, ſiue authoritate Capituli fuerint recepti.
Felin. in *cap. cùm M. Ferrarienſis. num.* 23. *de conſti-*
4. *tut.* † Et habent vocem in Capitulo, etiam in electionibus,
& ad eas vocandi ſunt. Federic. de Senis.
conſil. 290. *Quia in præſenti. colum.* 3. *verſic. an iſti*
5. *recepti.* † Quia eligere, fructus eſt poſſeſſionis: ideo
cùm iſti ſint in poſſeſſione Canonicatus, debent habere
poteſtatem eligendi; idque non obſtante noua
dote, huiuſmodi Canonicatibus tempore nouæ fundationis,
aſſignatâ: quia non per hoc excludendi
ſunt ab aliis emolumentis, & fructibus Canonicatus
6. Seraph. *deciſ.* 98. *verſic. nec obſtat. num.* 2. † Fructus
ſiquidem ſpectant ad poſſeſſorem: *cap. querelam.* 24.
de elect. cap. conſultationibus de iurepatron. cap. cùm
olim. de cauſa poſſeſſ. & propriet. ergo fructus iſte, facultas
videlicet optandi, ad illos vti Canonicatus
poſſeſſores pertinebit; quamuis de nouo fundati ſint:
ſtante quòd ſine vlla reſeruatione, aut proteſtatione
reſeruatoria iurium, antiquæ fundationis Canonicis
competentium fuerunt recepti: in quibus terminis
procedunt tradita per nos, *cap.* 68. *num.* 15. *&*
ſequentib.
7. Et per conſequens Canonicus iſte, qui prius ad
poſſeſſionem capitulariter receptus fuerat, & erat in
pacifica poſſeſſione præcedentiæ; prædicto antiquæ
fundationis Canonico poſteriùs recepto, in optione
præferendus erat: ex traditis in *capit. præced. numer.*
5. & docet Gonzal. *ad regul.* 8. §. 3. *proœmiali,*
numer. 23. *& multis ſequentib.* ad tradita *in*
capit. final. de conſuetud. in 6. Monet. *de option.*
Canon. capit. 4. *queſt.* 1. *numer.* 13. *& cap.*
5. *num.* 2.

Quod vel ex eo maximè locum habere debet; 8.
quia ſuppoſitum fuit in facto quòd tam in Bullis
erectionis iſtorum nouorum canonicatuum, quàm
in Bulla prouiſionis eiuſdem Canonici nouæ fundationis,
adeſt illa clauſula, *cum plenitudine iuris canonici, ſeu canonicalis*:
cuius ea vis eſt; vt Canonici, 9.
etiamſi eſſent ſupernumerarij, gaudere debeant omnibus
priuilegiis, iuribus, & prærogatiuis aliorum
Canonicorum: maximè ſi fuerint admiſſi ad ſtallum
in choro, & vocem in capitulo. Barboſ. *de Canon.*
cap. 3. *numer.* 12. *& ſequentibus.* † Quæ aſſignatio 6.
ſtalli, & admiſſio ad vocem hoc operatur; vt etiam
in ſupernumerariis Capitulum cenſeatur conſenſiſſe,
vt per talem admiſſionem, & receptionem;
numerus Canonicorum frangeretur; niſi tamen
Capitulum proteſtationem fecerit, quòd non intendebat
frangere numerum; ſed iſtum vti ſimpliciter
ſupernumerarium admittebat. Lotter. *de re beneſic. lib.* 1. *queſt.* 19. *num.* 46. *&* 47. † Adeo vt 10.
etiam tales ſupernumerarij debeant conſequi quotidianas
diſtributiones, poſtquam Capitulum conſenſit
numerum frangi; niſi Capitulum proteſtationem
contrariam fecerit, vel conſuetudo ſit in Eccleſia,
quòd ſupernumerarij non lucrentur diſtributiones,
donec fuerint inſtallati; & aliis exceptis caſibus,
de quibus Moneta *de diſtribut. quotidian. part.* 2.
cap. 1. *num.* 9. *& multis ſequentibus.* † Et prædicta 11.
de eo, qui vltra numerum receptus eſt in Canonicum,
cum plenitudine iuris; copioſè comprobat
Menoch. *conſil.* 1179. *num.* 12. *& per totum illud conſilium.*
vbi per plures caſus explicat diſtinctè materiam
Canonicorum ſupernumerariorum. Qua in re
diutiùs non eſt nobis inſiſtendum; cùm caſus, de
quo agitur; ſit longè diuerſus, & magis priuilegiatus.
† Iſti ſiquidem nouæ fundationis Canonici; 12.
non poſſunt dici ſupernumerarij, ſed aggregati Capitulo
cum plenitudine iuris; & admiſſi ad omnia
priuilegia, & emolumenta; iura, & præeminentias
aliorum: vt bene aduertit Gratian. *diſcept. forenſ.*
cap. 867. *num.* 5. *&* 9. † Intelligendo ſemper hæc 13.
procedere, quando pro parte Capituli nulla facta
fuit reſeruatio, & proteſtatio: prout non fuerat
facta in caſu, de quo per nos *ſup. cap.* 68. ſicut
fuerat facta in caſu Gratiani *d. cap.* 867. *num.* 11. *&*
ſequentibus.

Vnde cùm iſte Canonicus, & alij nouæ fundationis,
eſſent in pacifica quaſi poſſeſſione omnium iurium
Canonicalium, in vim prædictarum clauſularum
nec non præcedentiæ, iuxta ordinem ſuæ
receptionis; manutenendi erant in poſſeſſione omnium,
quæ Canonicatum conſequuntur; & per
conſequens prærogatiuæ optionis iuxta antiquitatem
poſſeſſionis capitulariter captæ. † Quia in 14.
beneficialibus, per adeptionem, vel continuationem
poſſeſſionis quoad aliquos actus dependentes
ex iure, & titulo vniuerſali beneficij; cenſetur
apprehenſa, & continuata poſſeſſio quoad alios
omnes actus, & iura, ex illo titolo vniuerſali dependentia.
Adden. ad Ludouiſ. *deciſ.* 557. *num.* 6.
& ſequentib. & in ſpecie, quando poſſeſſio capta fuit
in capite, & in ipſa Eccleſia. Gonzal. *ad regul.* 8.

gloſ. 34. *num.* 109. Monet. *de option. canon. cap.* 5. *quæſt.* 3. *num.* 38. & 39. optimè Ioan. Bapt. Ferret. *conſil.* 14. *numer.* 3. *lib.* 1. & *num.* 6. vbi loquitur de iuribus, poſt adeptam poſſeſſionem obuenientibus.

15. Nec dicto nouæ fundationis Canonico nocere poterat, quòd aliquando dum caſus optionis occurrit, ſoli antiquæ fundationis Canonici optarunt: quia non ex hoc illi de noua fundatione fuerunt excluſi, niſi probatum fuerit ipſos optare voluiſſe, & fuiſſe repulſos; quippe hoc in omnibus iuribus prohibitiuis generale eſt, vt non amittatur poſſeſſio, niſi quis prohibitus fuerit, & prohibitioni acquieuerit, Ludouiſ. *deciſ.* 472. *num.* 1. & *ſequentibus.*

16. Et in terminis iuris optandi, poſſeſſio non amittitur, nec acquiritur per ceſſationem illius, qui poterat optare; niſi probetur hoc ideo factum fuiſſe, quia cùm voluit optare, fuit impeditus; aliàs præſumitur quòd non optauit: quia ita ſibi non placuit. Geminian. *dicte capit. final. de conſuetud. in* 6. *numer.* 3. Anchar. *ibidem in fin. verſic. quòd ſi iſti Canonici.* Vbi reddit rationem; quia ius iſtud eſt facultatiuum, & ideò non amittitur poſſeſſio per non vſum. Tuſch. *in verb. Optio. concluſ.* 163. *num.* 4.

CAPVT CXII.

De legato facto religioſis Sanctæ Vrſulæ, quæ tamen religioſæ non erant; ſed ſæculares: vtrùm Epiſcopus, aut eius Vicarius poſſint legatum illud, non vocatâ parte, & ſine cauſa, ad Monaſterium religioſarum profeſſarum transferre.

SVMMARIVM.

1. *Qui ſe non habuit pro ſpoliato manutenendus eſt, alioqnin reintegrandus.*
2. *Superioris factum non nocet Monaſterio, vt dicatur ſe habuiſſe pro ſpoliato.*
3. *Commutatio aut alteratio vltimarum voluntatum eſt contra ius. Nota hîc confundi nomen commutationis, & alterationis; & hoc nomen alterationis ſumi largo modo.*
4. *Epiſcopus aut eius Vicarius legi derogare non poteſt, niſi in caſibus à iure expreſſis.*
5. *Epiſcopus non poteſt vltimam voluntatem commutare, quamuis commutatio hæc fieret in melius: idem infra num.* 14.
6. *Amplia vt nec commutari poſſit diſpoſitio teſtatoris, quamuis accederet voluntas hæredis.*
7. *Explicatur Concil. Trident.* ſeſſ. 22. cap. 6. de reform. *quo cauetur Epiſcopum poſſe commutare vltimas teſtantium voluntates.*
8. *Admittenda eſt oppoſitio habentium intereſſe, dum agitur de commutatione vltima voluntatis.*
9. *Nemo ſine cognitione cauſæ à ſua poſſeſſione amouendus eſt.*
10. *Etiam commiſſarius extraiudicialiter procedens ad commutationem vltimæ voluntatis, citare debet habentes intereſſe: intellige vt n.* 11.
12. *Ampliatur, vt procedat etiamſi in commiſſione non adeſſet clauſula,* vocatis vocandis.
13. *Iuſta cauſa neceſſariò adeſſe debet; quæ tamen non præſumitur, dum tractatur de commutatione vltimæ voluntatis.*
14. *Epiſcopus eſt executor vltimarum piarum voluntatum, & per conſequens illas manutenere debet, non autem illis derogare, aut contrauenire.*
15. *Sorores Sanctæ Vrſulæ, quæ tria vota non emiſerunt, & ſtrictam clauſuram non ſeruant; non ſunt religioſæ; ſed ſæculares.*
16. *Falſa demonſtratio non vitiat legatum, quando conſtat de voluntate teſtatoris erga certum corpus, vel certam perſonam.*

TEſtator quidam venerabilibus Religioſis, & Sororibus Sanctæ Vrſulæ ciuitatis illius in qua morabatur, nuncupatis *de Lnyne*, domum ſuam, & alia plurima bona reliquerat; ſub ea tamen conditione, vt in eadem domo Monaſterium erigerent, diuina officia cantarent, & alias functiones facerent quas tales religioſæ facere conſueuerunt, & prout facere ſolent in ciuitate Auenionenſi; & cum onere ponendi inſcriptionem in porta Eccleſiæ, in qua fundatoris mentio fieret; & aliàs prout in legato continetur.

Mortuo teſtatore Vicarius Generalis, Sanctæ Vrſulæ Sorores expulit; quamuis iam in dicta domo per aliquod tempus inhabitaſſent, & ad illam alterius profeſſionis Sorores & Religioſas introduxit.
† Reſpondi Sorores Sanctæ Vrſulæ reponendas 1.
eſſe in priſtinam domus poſſeſſionem; & in ea, aliiſque bonis definitiuè manutenendas, & conſeruandas.

De poſſeſſione quidem non erat dubium, ſiue per viam manutentionis, ſi ſe pro ſpoliatis non habuiſſent; ſiue per viam reintegrationis, ſi animo à poſſeſſione deſtitiſſent, vel ſuſpicatæ fuiſſent ſe poſſe repelli: iuxta text. cum ibi notat. *in l.* 3. §. *qui ad nundinas. ff. de acquir. poſſeſſ.* Ludouiſ. *deciſ.* 46. *num.*
9. † Nec ſufficeret quòd ſola Superior Monaſterij, 2.
ſe habuiſſet pro ſpoliata: quia eius factum toti Monaſterio nocere non poterat. Seraph. *deciſ.* 1417. *num.* 3. Addent. ad Ludouiſ. *deciſ.* 116. *num.* 5.

De definitiua bonorum adiudicatione Sororibus Sanctæ Vrſulæ facienda, non videtur etiam dubitari poſſe; cùm pro ipſis clara ſit voluntas & diſpoſitio fundatoris, quam Vicarius commutare, aut alterare
non poterat; præſertim in tertij præiudicium: † cùm 3.
hæc alteratio, ſeu commutatio piæ voluntatis fundatoris, ſit contra ius: *can. vltima voluntas.* 13. *quæſt.* 2. *cap. nos quidem. cap. ſi heredes. cap. tua nobis.* & *cap. Ioannes. de teſtam. Clem. quia contingit. in princip. de relig. domib.*

Non enim poteſt Epiſcopus, aut eius Vicarius de- 4.
rogare legi, niſi in caſibus à iure expreſſis, Abbas *in cap. cùm dilecti. num.* 10. *de elect.* Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſput.* 40. *num.* 1. & in terminis commutationis vltimarum voluntatum tradit Couar. *in dicto cap. tua nobis. num.* 7. & bene probat text. in *dicta Clem. quia contingit.* in illis verbis: *ſaluâ Sedis Apoſtolicæ authoritate.* Sayr. *in flor. deciſ. tit. de reb. Eccleſ. non alienan. deciſ.* 2. Genuenſ. *in prax. Epiſcop. cap.* 15.
num. 1. † Vbi hoc ampliat, quamuis commutatio 5.
fieret in melius: † imò etiamſi accederet conſenſus
hæredis; cùm non agatur de voluntate ipſius, cui 6.
poſſit renuntiare; ſed de obſeruanda voluntate teſtatoris defuncti. Et quid circa hoc obſeruetur

Romæ,

Romæ, tradit Pyrr. Contad. *in praxi diſpenſat. lib. 9.*
7. *ca. 7. n. 37. & ſequentib.* Et licèt in Concil. Trident.
ſeſſ. 22. de reform. cap. 6. conſtitutum fuerit Epiſco-
pum tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatum, poſſe vl-
timas defunctorum voluntates commutare: hoc ta-
men intelligendum eſt vt procedat, dummodo ſum-
mi Pontificis authoritas interueniat: quod patet ex
verbis dicti Concilij, dum dicitur: Epiſcopum tan-
quam ſedis Apoſtolicæ delegatum, ſummariè & ex-
traiudicialiter cognoſcere debere; nihil in precibus
tacitâ veritate, vel ſuggeſtâ falſitate fuiſſe narratum;
priuſquam dictæ commutationes executioni deman-
dentur: & per hanc rationem ita docet Didac. Spin.
de teſtam. 1. part. rubric. n. 24. & poſt ipſum Eman.
Roderic. *tom. 2. quaſt. regul. quæſt. 125. artic. 9.* Et
quòd diſpoſitio Concilij intelligenda ſit in *dicto
cap. 6.* de commutationibus vltimarum voluntatum
authoritate Pontificiâ factis, patet ex notatis per
Monetam *de commut. vltim. volunt. cap. 5. num. 409.*
qui plura de intellectu dicti Concilij in loco ſupra-
dicto proponit, *in eodem tract. cap. 7. numer. 36. &
multis ſequentib.* Intelligendo tamen prædicta ſub
modificationibus, de quibus *cap. 68. num. 7. cap. 23.
num. 8. & cap. 25. num. 8.* & iuxta tradita per Barboſ.
de Epiſcop. alleg. 83. num. 1.

8. Quidquid ſit, non poteſt in dubium reuocari,
quin Vicarius nulliter proceſſerit, non vocatis &
renuentibus Sororibus Sanctæ Vrſulæ, de quarum
præiudicio agebatur; & quarum contradictio præua-
lere debebat ad tuendam vltimam voluntatem, &
illam executioni iuxta diſpoſitionem teſtatoris de-
mandandam. Genuenſ. *in prax. Archiep. cap. 19.*
9. *num. 3.* Barboſ. *de Epiſcop. allegat. 83. num. 6.* † Nec
æquitati conuenit poſſeſſores non citatos, ſine cau-
ſa à ſua poſſeſſione remoueri; quamuis nullum poſ-
ſidendi colorem haberent. Oldrad. *conſil. 227. nu-
mer. 3. ante finem, verſic. nunquam autem.* & proba-
10. tur *in cap. licet Epiſcopus. 32. de prabend. in 6.* † cùm
etiam in proceſſuris extraiudicialibus, in quibus
quis lædi poteſt per commutationem vltimæ volun-
tatis; requiratur citatio illius, qui lædi poteſt. Mo-
net. *dict. tract. de commut. vlt. volunt. cap. 7. num. 278.*
11. † Quod non de propriè dicta citatione intelligen-
dum eſt, quæ in extraiudicialibus locum non habet;
ſed de ſimplici vocatione, & monitione: vt *ibi* Mo-
12. neta aduertit. † Et præmiſſa procedunt, etiamſi in
commiſſione non adeſſet clauſula, *vocatis vocandis*:
quia nihilominus vocari debent omnes illi quorum
intereſt. Monet. *dict. cap. 7. num. 344.* & quod plus
eſt, non ſolùm citatio, ſed etiam conſenſus eorum
quorum principaliter intereſt, in vltimæ voluntatis
commutatione requiritur: vt plurimis iuribus ſeu po-
tiùs exemplis comprobat idem Monet. *cap. 7. num.
369. & ſequentib.*

13. Neque iuſta cauſa præſumitur in commutatione
vltimæ voluntatis facta per Epiſcopum, ſeu eius Vi-
carium: niſi de ea legitimè conſtet. Vaſqu. *contro-
uerſ. illuſtr. cap. 25. num. 28.* Monet. *cap. 6. num. 56.
de commut. vlt. volunt.* cùm tamen ex Concilio Tri-
dentino *dicta ſeſſion. 22. cap. 6. de reformat.* neceſſa-
riò iuſta cauſa in ſimili voluntatis commutatione re-
quiratur: vt etiam notauit Ricc. *collect. 558.*

Et quamuis ſuperiùs *cap. 68. num. 8.* diximus
Epiſcopum vltimam teſtatoris voluntatem nondum
effectuatam, ſeu executioni demandatam commuta-
re poſſe, iuſtâ interueniente causâ: tamen in caſu
propoſito, agebatur de voluntate iam effectuatâ:
quia Sorores iſtæ ſanctæ Vrſulæ, iam in effectu do-
mus poſſeſſionem apprehenderant, & in ea exerce-
14. bant ſolita pietatis officia. † Vnde Epiſcopus qui eſt
generalis executor vltimarum voluntatum, ſeu eius
Vicarius nihil poterat facere contrarium vltimæ vo-
luntati. Abbas *in dicto cap. tua nobis. num. 4.* & *ibi-
dem* Couat *num. 7.*

Nec obſtat quòd legatum factum fuiſſet religioſis ſanctæ Vrſulæ; cùm tamen dictæ Sorores non eſſent religioſæ, eo quòd non emitterent vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ: & ideò legatum non videbatur poſſe ſortiri ſuum effectum, in fauorem ipſarum.

Quia licèt verum ſit iſtas Sorores Sanctæ Vrſulæ 15.
non eſſe veras Religioſas, ſed potius ſæculares; &
eorum Collegium eſſe ſæculare: vt docet Menoch.
conſil. 948. & Cyriacus *controuerſ. 504. num. 9.* vbi
copiosè de ſimilibus Collegiis virginum diſſerit:
† tamen falſa demonſtratio non vitiat legatum, nec 16.
aliam diſpoſitionem, quando conſtat (prout in caſu
iſto) de corpore, ſeu de ſubſtantia legati: *l. ſi quis
in fundi vocabulo.* & *ibi* Barthol. *num. 4. ff. de legat. 1.*
Surd. *deciſ. 161. numer. 27. & 29. & deciſ. 249.
num. 22.* Vnde concluſum fuit dictas Sorores ſanctæ
Vrſulæ reſtituendas eſſe, & definitiuè conſeruandas
in poſſeſſione dictæ domus, & bonorum; iuxta
piam teſtatoris voluntatem. De his quid in Gallia ob-
ſeruetur, vide *ſupra cap. 2. per totum.*

CAPVT CXIII.

De Oblatis Religionum, quomodò differant à Conuerſis, & in quo conueniant. Vtrùm iſti Oblati, gaudeant priuilegio fori, & an poſſint teſtari. contrahere, & de bonis ſuis diſponere. Quis illis ab inteſtato morientibus ſuccedere debeat. Et quid ſi Oblati votum fecerint paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ; vtrùm ex hoc dicantur Religioſi.

SVMMARIVM.

1. *Oblati quamuis votum emiſerint, non propterea cenſendi ſunt religioſi.*
2. *Oblati non mutant habitum ſæcularem; Conuerſi verò regulari habitu induuntur.*
3. *Nec Oblati, nec Conuerſi dici poſſunt religioſi; niſi votum in aliqua religione iuxta inſtitutum illius emiſerint.*
4. *Oblati qui verè non ſunt religioſi, non gaudent fori priuilegio; niſi quando actualiter ſunt in conſortio Monaſterij, cui ſe obtulerunt.*
5. *Oblatio religioni fit aliquando animo profitendi, aliquando verò ſimpliciter: & hoc caſu, poteſt fieri vel quoad perſonam tantùm, vel etiam quoad bona ipſius Oblati.*
6. *Oblatus ſi de bonis ſuis non diſpoſuerit, illi proximiores ſuccedunt ab inteſtato.*
7. *Oblatio ſimpliciter de bonis offerentis facta, intelligitur de bonis præſentibus; nec extenditur ad futura, nec ad bona tempore oblationis reſeruata.*
8. *Vota ſimplicia non obligant ad certam religionem; ſed reſpectu certæ religionis fieri debent, vt ad illam adſtringant.*
9. *Votum ſimplex fit Deo immediatè; votum verò religionis fit quidem Deo, ſed mediante perſona Superiorum ordinis.*

10. *Qui votum ſimplex emiſit, poteſt à religione recedere, quando non fuit emiſſum Superiori illius ordinis, & reſpectu certæ religionis.*

DVbitatum aliàs fuit de obligatione Monaſterij erga quemdam adoleſcentem, quem pater Monaſterio tradiderat, ſeu obtulerat, aſſignatà ipſi, alimentorum nomine, ſumma quingentorum ſcutorum: cũ pacto expreſſo quòd ſi ipſe dimitteretur, Monaſterium ſummã receptam reſtituere teneretur: pro cuius dubij explicatione, ſequentia deducta fuère.

1. In primis dictum adoleſcentem nullo modo poſſe, aut potuiſſe dici religioſum, non obſtantibus votis paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ per eum emiſſis; cùm vota illa non emiſerit ſolemniter, & animo ingrediendi religionem; ſed tantùm pro bono viuendi modo: non enim aliorum regulam profeſſus eſt, ſed generalia vota emiſit ad nullam certam religionem limitata: & modus ille profitendi valde diuerſus eſt à modo profitendi aliorum religioſorum ordinis illius, vnde actus ille non debuit operari vltra illius intentionem: *l. non omnis. ff. ſi certum petat.* & ita docet Mirand. *in manual. prælat. regul. part. 1. quæſt. 29. artic. 2.*

2. Secundò concluſum fuit, dictum adoleſcentem non poſſe dici Conuerſum ſed potiùs Oblatum: hæc enim inter Conuerſos, & Oblatos eſt differentia; quòd illi mutant habitum ſæcularem, & accipiunt regularem; Oblati verò in habitu ſæculari permanent. Abbas *in cap. non eſt. de regul. num. 2.* & poſt eum Mirand. *loc. citat.* Eman. Roderic. *tom. 3. quæſt. regul. quæſt. 21. art. 1.* Sanch. *in decalog. lib. 6. cap. 7. n. 9.*

3. Hoc autem tam Conuerſis, quàm Oblatis commune eſt; vt non cenſeantur religioſi, quamuis tria emittant vota, niſi ſub certa regula, & religione, ſeu ordine certo emiſerint: vnde ſi quis ita voueat, *promitto paupertatem, caſtitatem, & obedientiam,* non propterea dicitur religioſus, niſi addat *ſecundum regulam huius, vel illius ordinis &c.* Roderic. *dicto tom. 3. quæſt. 21. artic. 1.* Lezan. *in ſumma regul. tom. 2. cap. 8. num. 4.*

4. Hinc ſequitur quòd cùm nos aliàs in *tract. de præuent. iudicial. cap. 29. num. 32. & 33.* inſequentes diſpoſitionem Concilij Trident. *ſeſſ. 24. cap. 11. verſic. exceptis tamen iis*, dixerimus familiares religioſorum, qui actu illis inſeruiunt intra eorum ſepta, & Monaſteria, viuentes ſub eorum obedientia; frui eodem fori priuilegio, quo fruuntur ipſimet religioſi: intelligendo non de obedientia religioſa, ex profeſſione debita; ſed tantùm de ea quæ debetur ratione muneris iniuncti, dum actualiter famulantur. Eadem ratione dicendum eſt, iſtos Oblatos, qui religioſi non ſunt, nec vota religionis emiſerunt in certa regula, & ordine præfinito; non poſſe gaudere fori priuilegio: niſi quandiu intra ſepta Monaſterij, & ſub obedientia non quidem religioſa, ſed ratione tantùm muneris ſibi iniuncti debita, viuunt: vt dicit Lezan. *dicto cap. 8. num. 13. tom. 2.*

5. Tertiò fuit dictum duo eſſe Oblatorum genera: quidam enim ſe, & ſua offerunt Monaſterio; alij verò ſe tantùm offerunt, non autem bona ſua: ita diſtinguit Caſtrenſ. *conſil. 69. volum. 1.* vbi dicit quòd iſti actus dedicationis, & oblationis factæ Monaſterio, ſunt ex ſe indifferentes; & poſſunt intelligi vt facti ſint ad effectum profeſſionis, aut ſine intentione profitendi: vnde ſi appareat quòd ille qui ſe dedicauit Eccleſiæ regulari, voluit mutare habitum, & profiteri eo modo quo alij religioſi; colligitur ex eo, quòd voluit renunciare ſæculo, neque reſeruare ſibi facultatem diſponendi de bonis ſuis: & è
conuerſo; illi qui ſe, & non bona ſua obtulerunt
Monaſterio, non amittunt facultatem diſponendi
de bonis ſuis; quia verè & propriè non ſunt reli-
gioſi: vt voluit Abbas, *conſil. 102. verſic. venio ad*
ſecundum. part. 2. & Tuſch. *tom. 5. liter. O. concluſ. 16.*
num. 7. & ſequentib. † Et ſi de bonis ſuis minimè di- 6.
ſpoſuerint, ſuccedunt ipſis poſt eorum mortem pro-
ximiores ab inteſtato venientes. Sanch. *in præcep.*
decal. lib. 7. cap. 34. numer. 1. † Poſſunt autem tales 7.
Oblati, qui religioſi non ſunt, omnia bona ſibi re-
ſeruare, vel partem aliquam: vel ſi ſimpliciter ſe, &
bona ſua obtulerint; illa oblatio & dedicatio, de bo-
nis præſentibus intelligendã eſt, nec futura compre-
hendit. Sanch. *dicto cap. 34. numer. 1.* Lezan. *dict.*
cap. 8. numer. 14. & 15.

Vnde ſequitur, quòd cùm iſte iuuenis nullum fe-
ciſſet nouitiatum, & per conſequens, ſi eum quis
voluiſſet accipere tanquam religioſum, eius profeſ-
ſio nulla fuiſſet: ex notatis ſuperiùs per nos *cap. 77.*
num. 21. & ex Concil. Triden. *ſeſſ. 25. de regularib.*
cap. 15. † Et cùm vota paupertatis, caſtitatis, & 8.
obedientiæ, de quibus agitur; non poſſint dici vota
ſolemnia religionis; nec facta fuerit per iſtum ado-
leſcentem actualis traditio ſui ipſius, animo religio-
nem profitendi; non impeditur de bonis ſuis ad li-
bitum diſponere, & à Monaſterio (ſeruatis tamen
votis) ad libitum recedere, vel ab eo dimitti: ex
traditis per Barboſ. *in cap. rurſus. Qui clerici vel*
uouent. Bonacin. *de matrim. quæſt. 3. puncto 4. num. 1.*
† Hæc enim eſt differentia inter votum ſimplex, & 9.
votum ſolemne religionis; vt ſimplex ſoli Deo fiat
immediatè, ſolemne verò religionis votum fiat Deo
mediante perſona Miniſtrorum ab Eccleſia ex Dei
commiſſione ad id deputatorum: vt *ibidem* explicat
Barboſ. plures alios referens. † Potuit igitur iſte, qui 10.
votum ſimplex emiſerat, & nulli Superiori, aut re-
ligioni ſe ſe obligauerat, recedere; vel dimitti: ma-
ximè ſtante pacto in contractu receptionis, ſeu obla-
tionis ipſius appoſito; quòd in caſum receſſus, vel
dimiſſionis, reſtituerentur illi, vel ſuis, quingenti au-
rei à Monaſterio tempore dictæ admiſſionis recepti:
& ita fuit obſeruatum. Quia adoleſcens receſſit à
Monaſterio, illique reſtituti fuère dicti quingenti aurei.

CAPVT CXIIII.

De ſepulturis quæ aliàs extra Eccleſiam, poſtea in atrio, denique in ipſa Eccleſia conceduntur fidelium corporibus humi reponendis; non tamen ſubtus altare. De electione ſepulturæ libera, etiam extra Eccleſiam parochialem. Religioſi vtrùm ſibi ſepulturam eligere poſſint. Vtrùm pater pro filio. An intra Eccleſiam Monialium benedictam, nondum tamen conſecratam. Electio ſepulturæ quomodò probetur. Vtrùm poſſit alteri committi. Vxor, Filius familias, Canonicus, Beneficiatus vbi ſepeliendi.

SVMMARIVM.

1. *Olim ſepultura extra Eccleſiam; deinde in atrio; nunc autem intra Eccleſiam conceduntur,*

2. *Corpora*

2. *Corpora infidelium, vel infantium non baptiſatorum, intra Eccleſiam non ſepelienda.*
3. *Sepultura nemini ſubtus altare concedenda; vel ſi fuerint conceſſæ, amouendæ ſunt.*
4. *Electio ſepulturæ cuilibet permiſſa, etiam extra parochialem Eccleſiam; reſeruatâ quartâ parochiali.*
5. *Eligens ſepulturam extra parochiam, ſi in loco electo ſepeliri nequeat, non eſt in parochia ſepeliendus.*
6. *Religioſi, exceptis Prælatis, non habent ius eligendi ſepulturam; ſed in proprio Monaſterio ſunt ſepeliendi.*
7. *Fallit ſi in loco à Monaſterio remoto deceſſerint, ita vt ad illud commodè deferri nequeant: & tunc eligere poſſunt ſepulturam: & non factâ electione, ſunt in parochiali Eccleſia ſepeliendi.*
8. *Pater pro filio ſepulturam eligere non poteſt, niſi talis ſit conſuetudo, quæ probanda eſt.*
9. *Filiusfamilias puber poteſt ſibi ſepulturam eligere; non tamen impubes, niſi ſit proximus pubertati.*
10. *Eligere quem poſſe ſepulturam in Eccleſia Monialium benedicta, & nondum per Epiſcopum conſecrata.*
11. *Electio ſepulturæ probatur per teſtes ſingulares.*
12. *Electio ſepulturæ an poſſit alteri committi, vt eligat poſt mortem ſuam.*
13. *Vxor, & filius, vtrùm poſſint eligere ſepulturam: & vtrùm filius pro patre mente capto, vel frater pro fratre, tutor pro pupillo.*
14. *Canonicus, Rector Eccleſiæ, Vicarius perpetuus, Vicarius temporalis, Presbiter amouibilis, & ſtipendiarius, & ille qui canonicatui renuntiauit, vbi ſint ſepeliendi.*
15. *Vtrùm potiùs in patris, vel aui ſepultura, quis ſepeliendus ſit.*
16. *Filius ſpurius, vel illegitimus vbi ſepeliendus.*
17. *Vxor in ſepultura mariti ſepelienda: quid ſi ad ſecunda vota conuolauerit.*
18. *His omnibus deficientibus, debet quis in parochia ſepeliri, in qua recepit Sacramenta viuens.*
19. *Plura de ſepulturis. Remiſſiuè.*

VAriæ ſæpiùs exortæ ſunt controuerſiæ inter Eccleſias parochiales, & alias, ſuper ſepulturis; & quo in loco defuncti ſepeliri debeant. Pro quarum reſolutione, multa paucis, breuiter & reſolutiuè exponenda ſunt.

1. Primò antiquis temporibus ſepulturæ extra vrbem habebantur, *cap. vbicumque* 13. *quæſt.*2. Deinde creſcente fidelium numero, ſepulturæ prope Eccleſiam, in Cœmeterio conceſſæ ſunt: *cap. ſicut antiquitus*.17. *quæſt.*4. Poſtmodùm in atrio Eccleſiæ, dignitatis cauſa: *cap. præcipiendum*.13. *quæſt.*2. Denique & in ipſa Eccleſia, laicis conceſſa fuit ſepultura. Cauaſet. *deciſ.*15. *num.*1. Barboſ. *de iur. Eccleſ. lib.*2. *cap.*10. *num.*8.

2. Dummodò tamen non ſepeliantur ibi corpora eorum, qui in infidelitate deceſſerunt, aut infantium, qui ſacro baptiſmatis lauacro abluti non ſunt; debent enim exhumari huiuſmodi cadauera, ſi in Eccleſia ſepulta ſint, & diſcerni poſſint, ſi verò diſcerni non poſſint, Eccleſia eſt reconcilianda, & corpora exhumanda non ſunt. Tuſch. *litera. S. concluſ.*187.

3. Dummodo etiam ſepulturæ non ſint ſubtus altare: *cap. præcipiendum.*13. *quæſt.* 2. & determinauit Sacra Congregatio Epiſcoporum, teſte Ricc. *collect.* 383. & ſi in effectu corpora ſubtus altare fuerint ſepulta, non debet in illo altari celebrari, ſed debet interdici, donec corpora in alium locum transferantur: Sacra Congregatio relata per Ricc. *loco citato.* Barboſ. *in deciſ. Apoſtol. collect.*76. *num.*2.

Secundò, ſepulturæ electio cuilibet conceditur in 4. loco ſibi beneuiſo; quamuis locus ille eſſet minùs religioſus quàm Eccleſia parochialis: text. eſt *in capit.*2. §. *final. de ſepult. in* 6. & *in. cap. fraternitatem*, cum *ibi* notatis, *eodem titulo, in Decret.* Poteſt enim eligi ſepultura in loco per eligentem ad libitum deſignando: *can. ſoror.*13. *quæſt.* 2. *can. vos*: & *can. Ebron. ibidem.* Bettachin. *in reper. in verb. ſepultura. n.* 1. 2. & 3. dummodo parochiæ ſua quarta reſeruetur. Cæpol. *de ſeruit. vrban. prædior. cap.*82. *de ſepult. num.*8. & 9. & hoc vſu receptum eſſe teſtatur *Molfeſ. in ſumma part.*13. *cap.* 8. *num.*20. & 21. Atque ita determinauit Sacra Congregatio teſte Barboſ. *ad Concil. Trident. ſeſſ.* 25. *de reformat. cap.* 13. *num.* 19. & *in deciſ. Apoſtol. collect.* 671. *num.*10. his verbis: *Sepulturæ electio in alia Eccleſia præter parochialem, non poteſt per Parochum impediri; dummodo illi reſeruata ſit ſua quarta funeralis.*

Tertiò, ſi quis elegerit ſepulturam in alia Eccle- 5. ſia quàm parochiali, & ibi propter aliquod impedimentum ſepeliri non poſſit; non eſt ſepeliendus in Eccleſia parochiali; cùm iam animum ſuum declarauerit, quòd ibi ſepeliri non intendebat: ſed in alio loco per Epiſcopum eligendo; vel per eius Vicarium, prout arbitrabitur eſſe magis conforme voluntati, & intentioni defuncti. Prax. Genuenſ. *cap.*61. *num.*5.

Quartò, Religioſos ſibi ſepulturam eligere poſſe 6. cenſuit Hoſtienſ. *in ſumma, tit. de ſepult. numer.* 1. *verſic. eadem ratione.* Quia, inquit, electio refertur ad illud tempus; quo ipſe futurus eſt à iugo obedientiæ exemptus; cùm mortui non ſubiaceant obedientiæ. Sed hæc ratio non eſt bona: quia non inſpicitur tempus executionis, ad iudicandum verùm quis habilis ſit ad diſponendum; ſed tempus diſpoſitionis: cùm ergo religioſus viuens, ſit tamen mortuus mundo, nec habeat velle aut nolle; non poteſt etiam habere ius eligendi ſepulturam: & ita nempe religioſos non habere ius eligendi ſibi ſepulturam, ſed in proprio Monaſterio ſepeliendos eſſe, Prælatis exemptis, qui facultatem habent illam eligendi; tradit Lezan. *in ſumm. regul. tom.*1. *cap.*9 *num.* 10 † Niſi 7. ſint ita remoti à propriis Monaſteriis, vt ad illa deferri nequeant: tunc enim poſſunt ſibi eligere ſepulturam: quòd ſi non elegerint; in Eccleſia parochiali, in qua deceſſerunt, ſepeliendi ſunt. Barboſ. *de offic. Paroch. cap.*26. *num.*30. Quòd ſi extra clauſtra deceſſerint, debent nihilominus in ſuis Monaſteriis ſepeliri. Barboſ. *dicto num.* 30.

Quintò, pater pro filio ſepulturam eligere non 8. poteſt de iure, ſecus de conſuetudine; quæ tamen cùm in facto conſiſtat, eſt probanda: & pro hac probatione concedi poteſt remiſſoria. Ludouiſ. *deciſ.* 276. *numer.*1. Quod intelligendum eſt de filio impubere: † nam ſi filius ſit maior 14. annis, poteſt 9. ſibi ſepulturam eligere; niſi etiam in indiuiduo probetur conſuetudo etiam in terminis filijfamilias puberis: Cuman. *in l. tam is.* §. *filius. numer.* 5. *ff. de donat. cauſ. mort.* Impubes autem ſepulturam ſibi eligere nullo modo poteſt: *cap. licet. de ſepult. in* 6. niſi ſit proximus pubertati. Molfeſ. *in ſumm. tract.* 15. *capit.* 8. *numer.* 25. Cæterùm, in hac ciuitate Auenionenſi receptam eſſe conſuetudinem illam, vt pater pro filio impubere ſepulturam eligere poſſit. teſtatur Oldrad. *conſil.* 215. *num.*7.

Sextò, electio ſepulturæ fieri poteſt in Eccleſia 10.

Monialium

Monialium benedicta licèt nondum conſecrata; provt alias de Eccleſia quadam in hac ciuitate Aucnionenſi, ita Reſpondi ad requiſitionem Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi Domini Ducis de Vantadour, reclamantibus Parochis, ann. 1635. Ratio eſt, quia ad hoc vt cadauer in aliquo loco ſepeliatur, ſufficit quòd locus ſit benedictus, licèt non conſecratus.

Patet; quia Cœmeterium non conſecratur, ſed benedicitur: *cap. nemo. de conſecrat. diſtinct.* 1. & propterea Cœmeterium non poteſt propriè dici ſacrum, ſed duntaxat largo modo. Abbas, *in cap. abolenda. de ſepult.* & ita decidit Natt. *conſil.* 412. *num.* 13.

11. Septimò, electio ſepulturæ ſufficienter probata dicitur, quamuis de ea conſtet per depoſitionem teſtium ſingularium: Ricc. *in prax. rer. for. Eccleſ. in praxi ſepult. deciſ.* 664. & ſufficiunt duo teſtes. Praxis Genuenſ. *d. cap.* 61. *num* 16.

12. Octauò, electio ſepulturæ poteſt alteri committi, quia licèt mandatum morte mandantis regulariter re integra expiret: tamen hæc regula non procedit in illo mandati genere, quod non niſi poſt mortem mandantis effectum ſortiri poteſt: *cap. fin. §. fin. de teſtam. in* 6. Sicut poteſtas executorum durat, imò executionem non habet niſi poſt obitum teſtatoris. Conſultius tamen eſſet eligere ſepulturam in Eccleſia, & tumulo quem eligens diceret ſe ad aurem dixiſſe hæredi, aut alteri perſonæ confidenti: quia licèt alienæ voluntatis arbitrium alteri committi non poſſit; tamen committi poteſt alienæ voluntatis ſecretum; iuxta *l. Theopompus.* cum *ibi* notat. *ff. de dote præleg.*

13. Nonò, ſi vxor, aut filius non elegerint ſibi ſepulturam; poteſt vxori maritus vel filio pater ſepulturam eligere: *cap. licet. de ſepult. in* 6. & *ibi* DD. communiter. Ipſa tamen vxor, viuente viro, ſibi ſepulturam eligere poteſt: *cap. de vxore. de ſepult.* Frater autem pro fratre ſepulturam non eligit. Sebaſt. Med. *de ſepult. quæſt.* 8. *num.* 24. Nec filius pro patre, quamuis mente capto, vel furioſo. Idem, *num.* 25. Nec tutor pro pupillo. Idem, *d. quæſt.* 8. *num.* 26.

14. Decimò, ſi nulla fuerit facta electio ſepulturæ; ſi ſit Canonicus, ſepeliendus erit in Eccleſia in qua habet canonicatum, & præbendam. Innocent. *in cap.* 1. *de ſepult.* Rector Eccleſiæ parochialis in ſua Eccleſia; ſicut & Vicarius perpetuus, non autem temporalis: Capellani in Eccleſia in qua capellam habent, aut beneficium perpetuum; non autem Præsbiteri amouibiles, qui habent ſtipendium à Capitulo, & quandocumque poſſunt amoueri: hi ſepeliendi erũt in ſua parochia, vel in ſepulchro ſuorum maiorum, ſiue ſit familiare, ſiue hæreditarium. Renuncians beneficio, ſiue illud reſignans, ſepeliendus eſt in Eccleſia, in qua deſinit eſſe beneficiatus, ſeu Canonicus, aut Prælatus: ita Medic. *in d. tract. de ſepult. quæſt.* 7. *num.* 8. *& multis ſequentib.*

15. Filius autem in ſepultura parentum: *cap.* 1. *de ſe-*
pult. ſed ſi alia Patris, alia Aui ſit ſepultura; præfer-
tur illa in qua patris oſſa quieſcunt. Ioan. Andr. *in*
16. *cap.* 15 *de ſepult. in* 6. † Spurius tamen ſepeliendus
eſt in ſepulchro matris, niſi viuo patre fuerit legiti-
matus: *argumen. l. ſi qua illuſtris. Cod. ad Orfician.*
Legitimus verò potiùs in paterno, quàm materno
17. ſepulchro. Medic. *loc. citat. num.* 22. *&* 23. † Vxor
verò in ſepulchro viri, ſi fuerit ad eius domum tra-
ducta; dummodo non interuenerit ſententia ſepara-
tionis thori, nulla ſequuta reconciliatione; & dum-
modo ad ſecunda vota non conuolauerit: tunc enim
in ſepulchro ſecundi mariti ſepelienda eſt. Medic. *loc.*
18. *citat. num.* 26. † His deficientibus, vltimo loco in
parochia ſepeliendus eſt defunctus, in qua Sacra-
menta recepit: nam ſepulchrum maiorum primum
locum obtinet, & Eccleſiæ parochiali præfertur: *cap.*
1. de ſepult. cap. 2. eodem tit. lib. 6. † Reliqua quæ ad 19.
materiam ſepulturæ ſpectant, fuſiùs proſequitur Sebaſt. Medic. *in dicto tract. de ſepulturis*, & Molfeſ. *in ſumm. dicto tract.* 13. *cap.* 8. Ricc. *in dicta praxi rer. for. Eccleſ. de prax. ſepult.* Barboſ. *de iur. Eccleſ. vniuerſ. lib.* 2. *cap.* 10. *& in tract. de offic. & poteſt. Paroch. capit.* 26. Hoſtienſ. *in ſumma, tit. de ſepult.*

CAPVT CXV.

De pœna hæredi imponenda, qui teſtatoris defuncti animæ curam non habuit; illique ad mortem properanti Medicum ſpiritualem, hoc eſt Parochum non adhibuit. De obligatione Parochi viſitandi parochianos ſuos infirmos. An & quomodò priuetur ſucceſſione defuncti, qui illum in Ciuitate peſte infecta dereliquit, & ab illo loco aufugit.

SVMMARIVM.

1. *Qui infirmo laboranti Medicum non adhibuit, illius ſucceſſione indignum ſe reddit.*
2. *Maritus non poteſt ſe iuuare pacto lucranda dotis, ſi vxori infirmæ non adhibuerit Medicum.*
3. *Idem dicendum in ſucceſſione Maioratus: quia ille ſe reddit indignum, ſi vltimo poſſeſſori infirmo Medicum adhibere neglexit.*
4. *Regula generalis eſt, illum qui ſperat lucrum ob mortem alicuius, eo priuandum eſſe, ſi Medicum infirmo adhibere non curauerit.*
5. *Mater quæ liberos tempore peſtis dereliquit, illorum ſucceſſione priuata fuit.*
6. *Curans, vel curari faciens infirmum, non redditur indignus, ſi aliquid ex accidentibus omiſerit.*
7. *Qui infirmi curam habet, non tenetur de leuiſſima culpa.*
8. *Imputandum eſt Parocho qui non viſitauit infirmos, & illi Sacramenta Eccleſiæ non miniſtrauit.*
9. *Parochus tenetur ſingulis diebus infirmos viſitare, & prouidere ne ſine Sacramentis decedant.*
10. *Qui infirmi curam non gerit, excuſatur; ſi aderant alij qui curam ſuſcipiebant, vel ſuſcipere debebant.*
11. *Qui negligit animam dicitur cauſare mortem animæ, quæ deterior omninò eſt morte corporis.*
12. *Qui vxorem, aut liberos peſte infectos dereliquit in loco peſtifero; non reddit ſe indignum, ſi eis prouiderit de omnibus rebus neceſſariis.*
13. *Impugnatur* Caſtrenſis *ſententia dicentis, non adhibendos Medicos, quando ſalus ægrotantis eſt probabiliter deſperata.*
14. *Explicatur deciſio* Coleri *de qua ſupra*, num. 5. *vt locum habeat quando quis aufugit à loco peſtifero, relictis perſonis, quarum curam habet;*

habet; voluti liberis, pupillis, matre, & alis ſimilibus perſonis, quæ nondùm erant peſte infectæ.

15. *Mulier quæ accuſabatur quòd marito Sacramenta adminiſtrari non curauerat, fuit abſoluta: quia nulla eius lata culpa, vel dolus probatus fuit.*

HOneſta quædam mulier à marito hæres inſtituta, indignitatis & ingratitudinis arguebatur, quòd marito in extremis laboranti, ſacroſancta Eccleſiæ Sacramenta miniſtrari minimè procuraſſet: qua de cauſa prætendebatur ipſam mariti ſucceſſionem non mereri, & donationem illi factam ex capite ingratitudinis reuocandam eſſe.

1. Indignum ſiquidem illum dicimus, qui infirmo teſtatori Medicum non adhibuit: *l. indignum.* ibi *ſi culpâ & negligentiâ heredis moreretur. ff. de his quibus vt indign.* & *ibi* Gloſſa exemplificat in eo, qui
2. Medicum non adhibuit, vel malum. † Idem *in l. ſi ab hoſtibus. §. final. ff. ſolut. matrim.* vbi maritus non poteſt ſe iuuare pacto lucrandæ dotis, ſi vxori infirmæ non adhibuerit Medicum: & hoc deducit *ibidem* Barboſ. *num. 1. iuncto num. 13. verſic. hanc tamen ampliationem.* poſt Baldum, *conſil. 26. Punctus. num. 4. volum. 3.* Ripa, *in l. final. num. 155. Cod. de reuocand. donat.* & hoc caſu perinde punitur vxor, priuatione lucrorum; ac ſi maritum occidiſſet: *l. quòd ſi nolit. 31. §. ſi mancipium. ff. de Ædilitio Edicto, l. necare. ff. de liber. agnoſcend. &* Barboſ. *loc. citat. num. 32. verſic. his ita expeditis.* Molin. *de pri-*
3. *mogen. lib. 3. cap. 2. num. 33.* † Vbi dicit, quòd filius primogenitus qui parentem infirmum non curauit, aut ei Medicum non adhibuit; non ſuccedit
4. in Maioratu. Maſcard. *conclus. 1286. num. 134.* † vbi proponit regulam generalem, quòd quicumque ſperat lucrum ex morte alterius, non debet illud accipere, ſi cauſam dedit morti; aliquid faciendo, vel negligendo: vnde ſi maritus, muliere peſte laborante, vel parturiente, aufugerat; lucra dotalia amittere
5. cenſuit Addit. ad *deciſ.* Coleri 257. *num.* 18. † Et viduam, quæ liberos tempore peſtis à ſe in Xenodochium repulerat, eorum ſucceſſione priuandam eſſe fuit deciſum apud eundem Colerum *deciſ. 159. num. 12. & 15.*

Quòd ſi præmiſſa procedunt in eo, qui infirmitatem corporis neglexit; & Medicos corporis non adhibuit: multò magis, hæc vidua ingratitudinis, & indignitatis notam incurriſſe cenſenda eſt, quæ marito animam exhalanti Confeſſarium adhibere, & Parochum in auxilium exeuntis animæ euocare noluit; forſan vt faciliùs bona occultaret, aut vt ad mortem faciliùs maritum properare permitteret, & corporali carentem remedio, & ſalutaribus animæ ſubſidiis deſtitutum.

Verùm, his non obſtantibus, Viduam hanc honeſtæ conditionis, & vitæ, ac bonæ famæ mulierem, non ſolùm excuſandam; ſed etiam ab omni culpa immunem declarandam Cenſui, ac à mariti hæreditate nulla ratione repellendam: prout in effectu maxiei bona poſtea pacificè poſſedit. Primò, quia vidua durante mariti infirmitate, quæ longa & diuturna erat; ſæpiùs illum ad Eccleſiam in cathedra deferri curauerat, vt ibi miſſam diebus feſtis audiret, & ſanctiſſimam Euchariſtiam ſuſciperet. Deinde inualeſcente morbo, ita vt ad templum deferri ſine periculo non poſſet; admonuerat Parochum, imò & illi quintodecimo ante mortem die, & extremam Vnctionem, & Sacratiſſimum Viaticum præberi procurauerat. Quòd ſi deinde ſubito, & non Expectato euentu, mors inopinato tempore ſuperuenerit; nihil vxori imputandum eſt, quæ caſum iſtum præuidere non poterat: ex notatis per Bald. *in l. quæ fortuitis. Cod. de pign. action. colum. 6. verſic. venio ad le-*
uiſſimam. num. 13. vbi dicit, † quòd curans, vel cu- 6.
rari faciens infirmum, non tenetur ſi aliquid omiſerit ex contingentibus, propter quod veriſimiliter res ſalua eſſe potuiſſet: iſta enim eſt leuiſſima culpa. † Et 7.
is qui infirmi curam habere debet, non tenetur de leuiſſima culpa, Gloſ. *in dicta l. quòd ſi nolit. 31. §. mancipium. in verb. culpam. ff. de Ædilit. Edict.* textus autem in *dicta l. indignum.* qui loquitur de eo qui mortuus eſt ob culpam hæredis, intelligendus eſt de culpa lata, ſeu ſaltem leui; & non de leuiſſima: *l. in venditione. §. de tempore.* & *ibi* Gloſ. *in verb. culpa. ff. de bon. author. iudic. poſſid.* & *ibi* Barthol. & ideo qui nullum adhibuit Medicum, vel non adhibuit peritum, tenetur quidem, & pro indigno habendus eſt: vt explicat Gloſ. *in dict. l. indignum.* Sed iſta mulier non peccauit in ſubſtantialibus, adhibuit enim Parochum, qui Medicus eſt ſpiritualis animarum: vnde ſi aliquid ex contingentibus euenerit, non ideò indignitatem incurrit. Natt. *conſil. 462.* & poſt ipſum Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 12. tit. 5. num. 10.*

Præterea ſi quæ adfuerit culpa, non ipſi vxori 8.
ſed Parocho imputanda erat; cuius officium eſt, ad viſitandos infirmos, accedere, eóſque opportunis remediis iuuare; ídque maximè, & maiori cum obligatione, quando infirmi incipiunt agonizare; cùm tunc ſint in eo ſtatu, à quo vel in bono, vel in malo dependet æternitas: vt dicit Barboſ. *de offic. Paroch. cap. 7. num. 26.* Parocho igitur non hæredi imputandum eſt, ſi quid omiſſum fuerit, vel neglectum; cùm ſit approbatus ab Epiſcopo, & in officio ſuo expertus: *argum. l. 1. ff. ſi menſor falſum mod. dix. l. illicitas. §. ſicuti ff. de offic. Præſid. l. Medico ff. de var. & extraord. cognit. cap. propoſuiſti.* & *ibi* DD. *de probat.*
Rota Auen. *deciſ. 21. num. 2.* † Neque expectare de- 9.
bebat Parochus vt moneretur, ſed ex officio tenebatur ſe ſe informare de ſtatu infirmi, & quotidie debebat illum viſitare, ne ſine Sacramentis moreretur. Ricc. *in praxi rer. for. Eccleſ. in praxi pœnarum. deciſ. 350.* vbi dicit Parochum qui permiſerat culpâ ſeu negligentiâ infirmum decedere ſine Sacramẽtis, fuiſſe ſuſpẽſum ab exercitio ſuæ Curæ per biennium: quia cùm in officio ſuo deliquiſſet, conſequenter debebat in eo puniri: ſequitur ergo huic viduæ nihil eſſe imputandum nec illam de ingratitudine erga maritum argui poſſe.

Vnde non obſtant rationes in contrarium ad- 10.
ductæ: quia licèt negari non poſſit hæredem, qui ſalutem animæ defuncti neglexit, ſi dolo malo, vel latâ culpâ id actum ſit: perinde incidere in vitium ingratitudinis, ac ſi corporis curam neglexiſſet: (quando videlicèt non aderant alij proximiores, vel qui id muneris meliùs obire poterant:) vt explicat Alex. *conſil. 123. num. 4. volum. 7.* Ruin. *conſil. 139.*
num. 3. & 4. volum. 4. quia † animæ ſalus prævalet 11.
ſanitati corporis: *l. ſancimus. 17.* & *ibi* DD. *Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* Et triplex eſt mors, vna videlicet corporis, alia ſpiritualis, tertia gehennalis: *diſtinct. vlt. de pœnit. in fine*, in illis verbis: *qui autem impœnitens moritur, omninò moritur*: ſed in caſu propoſito nulla nequidem leuis aderat culpa; ſed potiùs caſus fortuitus, & nullo modo præuiſus: quia cùm longa eſſet infirmitas, non tam citò, nec tam inexpectato euentu moriturus teſtator credebatur: vt ſupra dictum eſt.

Quod autem de eo, qui defunctum peſte affli- 12.
ctum.

ctum neglexit, ſuperiùs dictum eſt; locum non habet ſi aufugiens à loco peſtifero, vxorem vel liberos iam peſte laborantes dereliquit; dummmodo eis neceſſaria tam pro victu, quàm pro cura infirmitatis re-
13. liquerit. † Nunquam enim approbarem doctrinam Caſtrenſ. *in dicta l. ſi ab hoſtibus.* 11. §. *final. num.* 3. *ff. ſolut. matrim.* dum voluit quòd ſi vxor tali peſte erat infecta, vt inutilis eſſet Medicorum aſſiſtentia, quia omnes communiter moriebantur; nihil marito imputandum eſt, ſi vxori Medicos non adhibuerit: quia docuit experientia tempore acerbiſſimæ contagionis, multos qui deſperati credebantur euaſiſſe: & ideò etiam in vltimo vitæ ſpiritu conſtitutis, & deploratæ ſalutis, ſemper remedia adhibenda ſunt: quia quamdiù anima eſt, ſpes eſt. Rota Auen. *deciſ.*
14. 21. *num.* 5. † Deciſiones verò ſuperiùs ex Colero allegatæ, veræ ſunt in caſu ſuo, nempe quando antequam liberi, mulier, maritus, aut ſimilis perſona peſte inficerentur; mater, maritus, aut alij, apud quos harum perſonarum ſollicitudo eſſe debebat, aufugerunt relictis illis perſonis in loco peſte infecto: tunc enim negari non poteſt, quin incurſum fuerit vitium ingratitudinis; & quin in morte ſubſecuta, culpæ latæ rei ſint: quia perſonas illas in loco peſte infecto dimittere non debebant: vt tradit Rip. *in tract. de peſte, tit. de priuil. contract. num.* 204. & poſt ipſum, Barboſ. *in d. l. ſi ab hoſtibus.* 11 §. *fin. ff. ſolut. matrim. num.* 35. ſed hæc nihil ad caſum
15. noſtrum. † Ideo mulier iſta ab hac proſequutione ſeu perſecutione immunis euaſit.

CAPVT CXVI.

Matrimonio per verba de futuro contracto, quòd & quale intereſſe peti poſſit, contra recuſantem adimplere illud in facie Eccleſiæ. Quid ſi per verba de præſenti, & matrimonium nondum ſit conſummatum, & vnus ex coniugibus alio inuito religionem profiteatur; vtrùm ſit locus repetitioni expenſarum, & petitioni lucrorum ex conuentionibus matrimonialibus debitorum; an verò mors naturalis ſit expectanda. Quid dicendum, ſi ambo coniuges conſummato matrimonio profiteantur religionem. Quid ſi coniugium declaretur nullum ex capite impotentiæ, aut ſeparetur tantùm quoad habitationem, & thorum.

SVMMARIVM.

1. *Qui ſponſalia contraxit per verba de futuro, ſi promiſſionem adimplere recuſet, tenetur ad intereſſe damni emergentis; non tamen lucri ceſſantis: quod exemplis demonſtratur.*
2. *Intereſſe aduerſus recuſantem adimplere matrimonium promiſſum peti poteſt coram iudice Eccleſiaſtico, vel ſæculari.*
3. *Matrimonio per verba de præſenti contracto, ſed nondum conſummato; poteſt alter ex coniugibus religionem ingredi: & datur illi tempus duorum menſium ad deliberandum ſuper hoc.*
4. *Vxor nondum traducta ad domum mariti, non lucratur augmentum, nec iocalia ſecundùm quoſdam: quia dantur in præmium virginitatis amiſſæ.*
5. *Afferuntur DD. contrarium ſentientes; alij verò aſſerentes hanc quæſtionem Imperiali deciſione indigere.*
6. *Statuto Aueniomenſi cauetur, lucra deberi ſtatim poſt donationem corporum inter coniuges factam.*
7. *Lucra debentur coniugi dum alter ingreditur religionem, non expectatâ morte naturali ex veriori Rota Romana ſententia.*
8. *Mors ciuilis, & naturalis quando æquiparentur.*
9. *Quando idem ſtatuendum ſit in caſu vero; & in caſu ficto.*
10. *Implementum fictum quando æquiualeat vero.*
11. *Iocalia miſſa ad coniugem, ſi religionem ingrediatur reſtituenda ſunt.*
12. *Per ingreſſum in religionem Societatis Ieſu, non diſſoluitur matrimonium ratum, non conſummatum.*
13. *Vbi adeſt impotentia, ab initio matrimonium eſt nullum: nec datur dos, nec lucra tali caſu.*
14. *Sed in hac quæſtione diſtinguendi ſunt caſus ſcientiæ vtriuſque coniugis, vel ignorantia impedimenti in vtroque; & ſcientia in donatore, ignorantia in donatario; vel è contra: num.* 15. 16. 17.
18. *Quando vterque coniux conſummato matrimonio profitetur religionem, tunc de iure communi lucra non debentur ſtatim; ſed duntaxat poſt mortem naturalem.*
19. *Intellige ſi ambo profiteantur: nam ſi vnus tantùm profiteatur; qui remanet in ſæculo. ſtatim factâ alterius profeſſione, lucra ſua facit.*
20. *De iure Gallico mors ciuilis æquiualet naturali, & lucra debentur ſtatim, non expectatâ morte. Intellige vt num.* 21.
22. *Matrimonio ob coniugis ſæuitiam ſeparato, locus eſt reſtitutioni augmenti; & iocalium.*
23 *Si vxor, conſummato matrimonio, à marito ſine cauſa, & ex ſola animi leuitate recedat; tenetur marito reddere iocalia quæ ſecum tulit.*

PRovt matrimonium variis modis diſſoluitur, vel ſeparatur; ita & variæ occurrunt quæſtiones, circa augmentum, lucra dotalia, veſtes & iocalia: ex conſuetudine, vel ſtatuto, aut etiam ex pacto alteri ex coniugibus in caſum ſuperuitæ debita, vel promiſſa: ideo ſinguli caſus ſeparatim tractandi, & conſiderandi ſunt.

Primus caſus eſt quando matrimonium fuit con- 1.
tractum duntaxat per verba de futuro, & vnus ex ſponſis recuſat contrahere in facie Eccleſiæ per verba de præſenti: & hoc caſu duplex conſiderari poteſt intereſſe, aduerſùs ſponſalia adimplere recuſantem: alterum lucri ceſſantis, alterum damni emergentis. Intereſſe lucri ceſſantis in eo conſiſtit, quòd vxor v. g. virum diuitem habitura fuiſſet, & ab eo iocalia, penſiones viduales, augmentum ſeu lucrum dotis, & ſimilia: aut viciſſim maritus diuitem vxorem fuiſſet habiturus, & ab ea amplam dotem, &c. & hoc intereſſe lucri ceſſantis peti non poteſt, etiamſi interueniſſet pactum expreſſum de eo ſoluendo, tempore ſponſaliûm contractorum initum: quia hoc nimium reſtringit libertatem, quæ magna in matrimonio eſſe debet. Præterea lucra huiuſmodi non debentur, niſi occaſione Matrimonij per verba de præſenti

ſenti contracti: adeo vt multi dubitent, vtrùm debeantur ante conſummationem, vt mox dicetur: ergo nondum contracto per verba de præſenti matrimonio, minus debentur, aut in pactum quaſi loco pœnæ deduci poſſunt. Quæ ratio locum non habet, ratione intereſſe damni emergentis, quod non quidem peti poteſt tanquam pœna; ſed tanquam verum, & reale damnum, paſſum ob culpam illius, qui fidem violat; & matrimonium perficere recuſat. Vnde ſi quis expenſas fecerit, in veſtibus, conuiuiis, annulis, iocalibus, & ſimilibus, damnum iſtud, quatenus verè & realiter paſſus fuit, repetere poteſt à recuſante, & fidem promiſſam ſeruare renuente: ita tradit Bonacio. *de matrim. quæſt. 1. punct. vlt. n.6.* poſt Sanch. *de matrim. lib. 1. diſput. 30. num. 14. 15. & 16.* vbi huius ſententiæ veritatem aduersùs contrariũ ſentientes bene confirmat, & ſequitur Gutier. *in eod. tract. de matrim. c.17. n.14.* Barboſ. *in c. gemma. n. 5. de ſponſal.*

2\. Iſtam autem actionem, pro reſtitutione damni emergentis, aduersùs ſponſalia perficere per celebrationem matrimonij recuſantem; coram iudice Eccleſiaſtico, vel ſæculari ad libitum intentare licebit: quia eſt diſtincta, & ſeparata ab actione, ſuper validitate matrimonij. Nam ſi ſponſus ſponſam cogere vellet ad perficiendum matrimonium; quoad hunc articulum laicus iuriſdictione caret. Sanch. *loc. citat. diſput.29. num.9. lib.1.*

3\. Secundus caſus eſt, quando matrimonium eſt quidem ratum, & contractum per verba de præſenti, nondum tamen conſummatum: quo caſu licet vxori, vel marito, aut vtrique religionem ingredi; & illi qui declarat ſe velle religionem ingredi, datur bimeſtre ad deliberandum: iuxta text. *in cap. ex publico. de conuerſ. coniug.* Circa quod plura tradit Sanch. *de matrim. lib. 2. diſput. 18. & ſequentib.* Et hoc caſu, adhuc dubitatum fuit in facti contingentia, vtrùm is qui remanet in ſæculo, per quem non ſtat quin matrimonium conſummetur, petere poſſit lucrum dotis, ſeu augmentum, iocalia, & alia lucra in caſum prædeceſſus ſuperuiuenti promiſſa: Quæſtio eſt pulchra, & difficilis.

4\. Primò enim, multi Doctores cenſuerunt, quòd ſi vxor nondùm fuerit ad domum mariti traducta, aut aliter matrimonium non fuerit conſummatum; non eſt locus petitioni augmenti, & pactis de lucro dotis, aut ſimilibus lucris; quæ non videntur deberi, niſi propter deflorationem vxoris, & in præmium amiſſæ virginitatis. Cancer. *lib. 3. variar. reſol. cap. 11. de ſponſ. num.115. & ſequentib. & l·b a. cap. t. quæſt.30. per totam, à num. 67. in nouis.* Tiraquell. *ad leg. connub. l.16. gloſ.a. n.18. & ſequentib.* Sanch. *de matrim. lib.6. diſput.19. num.3.*

5\. Alij verò, in contraria fuerunt ſententia; nempe quòd ſtatim contracto per verba de præſenti matrimonio, augmentum illi debetur per quem non ſtetit quominus matrimonium conſummaretur. Molin. *de pact. dotal. lib. 3. quæſt. 16. num.41. & ſequentib.* vbi alios citat. Boër. *deciſ. 22. num. 33.* quem citat, licèt ipſe nihil reſoluat Fontan. *de pact. nuptialib. clauſ.7. gloſſ.1. part.1. n.29.* & ſatis ambiguè loquitur etiam in hac quæſtione Cod. Fabrian. *lib. 5. tit. 7. defin. 1. n.9.* Eandem ſententiam, quòd ſtatim contracto matrimonio, licèt nondum conſumato, ſit locus lucris dotalibus; tenet Gaill. *lib.2. obſeruat.80 n. 3. & ſeqq.* & adducuntur plures DD. pro vtraq; ſententia aſſerentes pro ſe communem adeſſe Doctorum opinionem: vt dicit Ceualos *commun. opin. quæſt. 110.* Rot. *deciſ.307.n.2.par.6. recent.* & *deciſ.217. n.3. & 5. eadem par.6.* adeo vt quæſtioné iſtam Imperiali deciſione indigere dixerit Minſinger. *centur.6. obſeru.78.*

Quod attendentes ſtatutorum Aueniones ſiũ conditores, prudenter ſtatuerunt augmentum dotis, ſeu donationem in caſum prædeceſſus factã in contractu matrimonij ſtatim deberi, poſt traditionem corporum, ſeu matrimonij contractum in facie Eccleſiæ, per verba de præſenti: vt habetur *lib. 1. Rubric. 69. artic. vnic.* his verbis. *Quia ſæpe contingit fieri in contractu matrimonij etiam per verba de futuro, donationem per maritum vxori; ſi maritus ante vxorem moriatur: & haſitatur an non ſoluta dote conſtituta, debeatur in ſolidum dicta donatio; an verò pro rata tantum dotis ſoluta: huic dubitationi prouidere volentes, Statuimus; quòd ſi dos fuerit ab alio quàm ab vxore conſtituta, prædicta donatio debeatur, etiam dote non ſoluta; cùm marito imputari poſſit, quòd dotem à conſtituente non exegerit: qua donatio locum habent ſtatim poſt donationem corporum.* 6.

Dubium hoc aliàs in terminis vxoris religionem 7.
ingredientis, fuit deciſum per Rotam Romanam,
deciſ. 92. diuerſ. par. 2. in qua concluſum fuit lucra
dotalia deberi, quando non ſtat per coniugem quo-
minus matrimonium conſummaretur; quamuis alter
coniux religionem ingrediens, nondum naturaliter,
ſed tantùm ciuiliter per ingreſſum religionis mor-
tuus fuerit: † quia mors ciuilis æquiparatur natu- 8.
rali quando poſt mortem ciuilem fruſtra expectatur
naturalis: vt ex communi opinione tradit Rota, *dict.
deciſ. 92. num. 10.* quidquid alij in contrarium dixe-
rint. † Et quando caſus verus, & caſus fictus æqui- 9.
parantur; diſpoſitum in caſu vero; locum etiam ha-
ber in caſu ficto: vt ibidẽ, per Rotam, *n.5.* † & imple- 10.
mentum verum, & fictum, eiuſdẽ ſunt virtutis. *l. Iure
ciuili. ff. de condit. & demonſt.* & ſic lucrum dotis de-
betur etiam non conſummato matrimonio, ſi alter re-
ligionem ingrediatur, ex ſententia Rotæ.

Quoad iocalia verò ad ſponſam miſſa, & expenſas 11.
occaſione matrimonij factas; non videtur dubitandum, quin coniugi in ſæculo manenti reſtitui debeãt: vt fuit deciſum per Rotam apud Ludouis. *deciſ. 474. & in recent. deciſ. 113. part. 1.* vbi dicitur hoc locum habere tam in ſponſa, quàm in vxore *n. 2.* & faciunt tradita ſupra *n. 1. & ſeqq.* Quia ſi illa procedunt in ſponſa, multò fortiùs in vxore, in qua maius eſt vinculum, & maius damnũ erga maritum: vel reſpectiuè in vxore erga maritum diſſoluentem matrimoniũ contractum per verba de præſenti, per ingreſsũ religionis.

Notandum tamen prædicta non procedere in reli- 12.
gioſis Societatis Ieſuitarum: quia per ingreſſum Societatis non diſſoluitur matrimonium ratum, & non conſummatum. Cùm enim emittant profeſſionem poſt longum tempus, non eſſet conueniens vt alter coniux tanto tempore expectare cogeretur. Ita declarauit ſacra Concilij Congregatio apud Barboſ. in *deciſ. Apoſtol. collect. 465. num.30.*

Tertius caſus eſt, quando matrimonium fuit qui- 13.
dem celebratũ in facie Eccleſiæ, & ſubſequuta vxoris traductio ad domũ viri; ſed poſtea detectâ impotentiâ perpetuâ matrimonium diſſoluitur: hoc caſu videtur dicendum non deberi iocalia, nec lucrum dotis, vel augmentum: quia vbi adeſt impotentia, matrimonium eſt à principio nullum: *cap. 2.* & *ibi* DD. *de frigid. & maleſic.* Bonacin. *de matrim. quæſt. 3. puncto 13. n.9.* Sanch. *lib.7. diſput.92. n.2.* vbi autem non adeſt matrimoniũ, non adeſt dos, neque lucrum, neque donatio propter nuptias. Gomes. *ad l. 50. Tauri. num.7.* Barboſ. *in l.2. ff. ſolut. matrim. par.1. n.158.* & ita determinauit Rota Romana *deciſ. 237. num. 8. part.6. recent.*

Et tamen hæc Rotæ ſententia non ita ſimpliciter, 14.
ſed cum diſtinctione intelligenda eſt: & primò quidẽ

videndum eſt, vtrùm is qui donauit veſtes, iocalia, augmentum, vel lucrum dotis, & ſimilia; ſciuerit & notitiam habuerit ſuæ impotentiæ, aut alterius impedimenti; & donauerit iguoranti tale impedimentum: & hoc caſu, quia donator fuit in dolo, non habet repetitionem, vel condictionem, rerum donatarum: *l. antepenult. ff. de donat. inter vir. & vxor.* Bellonus ſenior *conſil.* 84.

15. Si verò donans impedimentum ignorauerit, errans in facto, credens mulierem eſſe potentem, vel ſe etiam aptum ad matrimonium exiſtimans: hoc caſu ratione bonæ fidei repetit data, & habet condictionem aduersùs tales promiſſiones, tanquam ceſſante causâ propter quam factæ fuerunt. Ioan. Baptiſ. Coſt. *de facti ſcientia, diſtinct.* 82. *numer.* 7. *centur.* 1. Caualcan. *deciſ.* 58. *n.* 23. *par.* 2. Vincent. de Franch. *deciſ.* 52 & *ibi* Addent.

16. Secundò, ſi vterque coniux ſciuerit impedimentũ; ratione malæ fidei donationes non ſubſiſtunt, & pro non factis habentur. Idem ſi donans ignorauerit, donatarius verò ſciuerit impedimentum. Nouarius *in Addit. ad deciſ. de Franchis*, 52. *in* 2. & 3. *caſu*, Sanch. *de matrim lib.* 6. *diſput.* 2. *per tot.* Fontanel. *de pact. dual. clauſ.* 4. *gloſſ.* 1. *num.* 66. Intelligendo quod ibi dicitur de confiſcatione, quando agitur de inceſtis nuptiis, aut aliàs à iure ſub tali pœna reprobatis: quia leges intelligendæ ſunt, vt pœnam non extendant vltra caſum ipſarum: vt bene notauit Peregr. *in tract. de iure fiſci lib.* 3. *tit.* 5. *num.* 14.

17. Tertiò, ſi vterque coniugum impedimentum ignorauerit, nulla debetur donatio, nec lucrum ſeu augmentum; ſed data hinc inde reſtituuntur condictione ſine cauſa. Sanch. *lib.* 2. *diſput.* 2. & *diſput.* 20. *num.* 3. Barboſ. *dict. l.* 2. *num.* 158. *ff. ſolut. matrim.* Mantic. *de tacit. conuent. lib.* 12. *tit.* 33. *num.* 50. Nouar. *ad dictam deciſ.* 51. *in* 1. *caſu.*

18. Quartus caſus eſt, quando conſummato matrimonio coniuges zelo deuotionis ducti religionem ingredi deſiderant: qui caſus mihi occurrit in negotio maximi ponderis, inter perſonas potentiſſimas; quarum ſumma pietas toti Galliæ cognita eſt: & hoc caſu Dixi diuerſimodè reſpondendum eſſe ſecundùm iuris communis conſtitutiones diuerſas ab iis quæ in ſupremis Galliæ Tribunalibus decidi ſolent. Nam ex iuris communis diſpoſitione nonnulli DD. exiſtimanũt, adhoc vt ſit locus lucro dotis, expectandã eſſe mortem naturalem coniugis; nec ſufficere mortem ciuilem per religionis ingreſſum: Anchatan. *conſil.* 438. *num.* 4. & *conſil.* 273. Roland. *de lucro*
19. *dot. quaſt.* 60. *num.* 6. 7. & 8. † Quotum ſententia vera eſt, quando ambo coniuges de communi conſenſu ingrediuntur Mnnaſterium; ſecùs ſi vnus ingrediatur, altero in ſæculo remanente, ſeruatis iis de quibus *in tit. de conuerſ. coniugat.* & hoc caſu verius videtur manentem in ſæculo, ſtatim lucra matrimonialia acquirere poſt profeſſionem, & mortem ciuilem coniugis; non expectatâ illius morte naturali: text. eſt *in* §. *ſponſalibus. in verſic. ſi verò conſtante.* & *verſ. ſeqq. de ſanctiſſ. Epiſc. collat.* 9. & *ibid.* Angel.

20. De iure verò Gallico, mors ciuilis hoc caſu æquiparatur morti naturali, ſtatimque viro, vel vxore ciuiliter mortuis, locus eſt petitioni conuentionum matrimonialium: vt deciſum refert Add. ad Louet
21. *litt. C. num.* 26. † Non tamen locus eſt petitioni illius ſummæ, quam vnus ex coniugibus ſibi præcipuam, iuxta Galliæ conſuetudinem ſtipulatus eſt; cuius reſpectu mors ciuilis locum petitioni non aperit: ſed mors naturalis expectanda eſt. Idem Additionator ad Louet. *litera L. n.* 14. *verſic. autre choſe eſt du preciput ſtipulé en cas de predecés.*

Quintus caſus eſt, quando matrimonij ſeparatio ſit 22.
duntaxat quoad thorum, & habitationem: tunc iocalia, & alia lucra pertinenr ad illum ex coniugibus, qui ſine culpa eſt; & ille qui culpa ſua diuortio cauſam dedit priuatur illis lucris, nec mors coniugum expectanda eſt: *l.* 3. *Cod. de repudiis*, *l. ſi cum dotem.* 23. *ff. ſolut. matrim. l. cum quærebatur.* 120. *ff. de verb. ſignif.* cum aliis allegatis per Adden. ad Louet, *dicta litera L. num.* 26. Et quòd hoc caſu locus ſit reſtitutioni dotis faciendæ vxori, nec non augmenti, & iurium matrimonialium, ſi ſeparatio fiat propter ſæuitiam viri; tradit Vincent. de Franch. *deciſ.* 244. Seraph. *deciſ.* 1318. & 1325. Chenu *quaſt.* 42. & de augmento Surd. *de aliment. tit.* 7. *queſt.* 16. *n.* 31. Gratian. *diſcep. forens.* 159. *n* 9. & 10. Farin. *de delict. carn. quaſt.* 145. *n.* 188. Menoch. *conſil.* 1124. *n.* 17. Roland. *conſil.* 50. *n.* 4. & 16. *volum.* 1. Rota. *deciſ.* 10. *n.* 7. *par.* 4. *recent. tom.* 2. vbi alius caſus proponitur.

Sextus caſus, quando conſtante & conſummato 23.
matrimonio vxor ſine vlla mariti ſæuitia, aut alia iuſta cauſa ceſſante, ex muliebri leuitate recedit à domo mariti, & ſecum iocalia ſua extra eius domum tranſportat: & hoc caſu, poteſt maritus obtinere vt vxor cogatur iocalia aſportata ſibi reſtituere, & illorum vſum ab vxore reuocare, non quidem actione rerum amotarũ, ſed actione legis Aquiliæ; cùm proprietas iocalium per maritum vxori traditorum, ad ipſum maritum conſtante matrimonio pertineat: vt bene comprobat Rota. *dict. deciſ.* 10. *per totam.*

CAPVT CXVII.

De contractu matrimonij inter raptorem & raptam. Quid de eo qui alienam ſponſam per verba de futuro, aut etiam de præſenti alteri coniugatam rapuit, & ad aliam ciuitatem & Monarchiam deduxit: vtrùm, & quando ciuiliter & criminaliter hoc caſu agi poſſit: & an cauſa criminalis ſit præiudicialis actioni, ſuper nullitate Matrimonij ex cauſa metus, aut alia, poſteriùs intentatæ. De pœnis raptus tam de iure Ciuili, quàm ex Concilio Tridentino. Denique vtrùm puella hoc caſu ſit ſequeſtranda, lite pendente.

SVMMARIVM.

1. *Actio ciuilis & criminalis ſi ab eodem fonte procedant; criminalis vti maior, prius eſt decidenda & tractanda.*
2. *Si ex diuerſis fontibus; ſeparatim tractantur, nec vna aliam impedit.*
3. *Si ex eodẽ fonte procedant, præiudicialis prius eſt tractanda, & ſufficit poſſibilitas præiudicij.*
4. *Si iudex nolit prius cauſam præiudicialem tractare, locus eſt appellationi.*
5. *Cauſa raptus eſt præiudicialis cauſæ matrimonij reſpectu raptoris.*
6. *Ex Concilio Trident. matrimonium contrahi poteſt inter raptorẽ & raptam, dummodò hæc, ſit conſtituta extra raptoris poteſtatem.*
7. *Rapiens deſponſatam mulierem per verba de præſenti, prohibetur cum illa, & cum alia quacunque matrimonium contrahere; præſertim ſi illa à raptore cognita fuerit.*

8. *Diſpenſa*

8. *Diſpenſationes matrimoniales non ſolent concedi niſi cum clauſula,*dũmodo rapta non fuerit.
9. *Ex mente Senatus Pariſienſis, non poteſt tractari cauſa ſuper fœdere matrimonij, niſi priùs finitâ cauſâ raptus.*
10. *Mulier, quæ in raptu de eius perſona facto, culpam admiſit; non poteſt cum raptore, nec cum alio matrimonium contrahere.*
11. *Pœna, quibus quis prohibetur nubere ex cauſa delicti, in deſuetudinem abierunt.*
12. *Hodie ſolum votum, ſponſalia, & interdictum, præbent impedimentum matrimonio.*
13. *Cauſa adulterij quoad pœnas, præiudicialis eſt cauſa matrimonij, quando nullitas matrimonij fundatur in defectu conſenſus; veluti propter votum: ſecùs ſi ob affinitatem.*
14. *Actio adulterij datur etiam aduerſus ſponſam per verba de præſenti.*
15. *Socrus poteſt pro raptu in perſonam nurus commiſſo querelare.*
16. *Iudex alius quam ordinarius Eccleſiaſticus, de matrimonio indirectè cognoſcere poteſt.*
17. *De iure Ciuili, pœna raptus eſt pœna mortis naturalis, ſi interueniant requiſita ad raptum; & quæ illa ſint.*
18. *Ad raptum requiritur traductio de loco, ad locum.*
19. *Item quòd ſequatur copula cum vi, aut perſuaſionibus doloſis.*
20. *Mulier in dubio præſumitur ſeducta ad raptum.*
21. *Voluntas mulieris conſentientis non excuſat à pœna raptus; ſi inuitis, aut duntaxàt ignorantibus parentibus, aut iis, ſub quorum cuſtodia erat, abducta fuerit.*
22. *Raptus in mulierem coniugatam grauiùs punitur.*
23. *Quæ ſit pœna raptus ex Concilio Tridentino.*
24. *Pœna raptus ex Concilio imponenda non eſt locus, niſi factus fuerit causâ matrimonij contrahendi.*
25. *Quo animo raptus factus fuerit probatur coniecturis.*
26. *In diſpenſationibus matrimonialibus apponitur hodie clauſula,* dummodo propter hoc rapta non fuerit: *id eſt, eo animo vt matrimonium contraheretur.*
27. *Ad pœnam iuris ciuilis, contrarium probandum eſt, nempe raptum fuiſſe factum cauſa explendæ libidinis.*
28. *In raptu ſponſa aliena, etiamſi causâ matrimonij, vel causâ libidinis tantum, raptus ſit commiſſus; locus eſt pœna tam Ciuili, quàm Canonica.*
29. *Fautores, & auxiliatores raptus; eâdem pœnâ, quâ principales, puniuntur. Quid de aſſociantibus; ibidem.*
30. *Mulier agens ad nullitatem ob cauſam metus, ſequeſtranda eſt lite pendente.*
31. *Multò magis ſi accuſetur de delicto, non poterit in ſequeſtro loco carceris.*

CONtraxerat quidam nobilis adoleſcens matrimonium per verba de præſenti, in facie Eccleſiæ, cum eiuſdem conditionis puella; nondùm tamen conſummauerat: cùm alius quidam puellam ad exteras ciuitates deduxit; & à parentum, ſub quorum cuſtodia, & ſequeſtro extraiudiciali poſita fuerat, ipſis inuitis, vel ſaltem, minimè conſentientibus, abſtulit: ex quo propoſitæ fuerũt quæſtiones ſequẽtes.

Primò vtrùm porrectâ querelâ & accuſatione criminali contra raptorem, & non contra raptam; ipſa mulier agere poſſit ad nullitatem matrimonij: ſub prætextu quòd illud metu impulſa contraxerit, aut aliâ de causâ, quandiu pendebit lis criminalis ſuper raptu, contra ſolum raptorem intentata.

Et quid ſi contra vtrumque, nempe raptorem, & raptam; vtrùm hoc ſaltem caſu, cauſa criminalis ſuper raptu, ſit præiudicialis, & faciat in ciuili ſuper fœdere matrimonij ſuperſederi, donec cauſa criminalis fuerit terminata.

Secundò, vtrùm aliqua ratione impediri poſſit, ne cauſa illa ſuper matrimonij nullitate, coram Ordinario Eccleſiaſtico pertractetur.

Tertiò, quam pœnam mereatur raptor tam de iure Ciuili, quàm ex Concilio Tridentino.

Quartò, ſi puella rediret, vtrùm ſequeſtranda eſſet tam pendente lite ſuper raptu, quàm ſuper nullitate matrimonij.

Pro reſolutione primæ difficultatis repetenda 1.
ſunt quæ nos aliàs diximus *in tract. de præuent. iudiciali, cap. 15. num. 24. & ſequentib.* Quòd ſi cauſa ciuilis & criminalis oriantur ex eodem fonte, quamuis ciuilis fuiſſet priùs intentata: ſi tamen ſuperueniat criminalis, ipſa tanquam maior, & grauior facit vt ſuperſedeatur in ciuili: *l. 1. Cod. qui accuſar. non poſſint* Rot. *deciſ.* 118. *num. 1. par. 3. recent.*

E conuerſo, ſi procedant ex diuerſis fontibus, quæ- 2.
libet cauſa tali caſu ſeparatim poteſt intentari, nec vna aliam impedit. Bartol. *in l. 1. §. penult. ff. de verb. obligat.* Gratian. *diſcept. forenſ. capit.* 394. *num.* 14.

Dum ex eodem facto oriuntur, vna alteri præiu- 3.
dicialis producit exceptionem rei iudicatæ reſpectu alterius; quod procedit, ſiue producat, ſiue poſſibile ſit quòd producat: quia quoad hoc, ſola poſſibilitas attenditur. Ludouiſ. *deciſ.* 47n. *num.* 17. † Et ſi 4.
iudex hoc caſu procedat ad vlteriora, non obſtante litiſpendentia ſuper cauſa præiudiciali, datur appellatio. *l. 1. ff. de appellat.*

His ita ſuppoſitis; videndum eſt, vtrùm in caſu propoſito cauſa criminalis ſit præiudicialis cauſæ ſuper nullitate matrimonij intentandæ. Qua in re, duplex conſiderari poteſt reſpectus: Primò quoad raptorem. Secundò, quoad raptam.

Ratione raptoris; ſi ageretur de matrimonio in- 5.
ter ipſum, & mulierem raptam contrahendo: certum eſt ob cauſam criminalem ſuper raptu, ſuperſedendum eſſe in ciuili ſuper fœdere matrimonij. † Licèt 6.
enim verum ſit ſecundùm diſpoſitionem Concilij Tridentini *ſeſſ. 24. de reform. matrim. cap. 6.* poſſe contrahi matrimonium inter raptorem, & raptam; dummodò rapta conſtituta ſit in loco libero, & extra raptoris poteſtatem: Menoch. *conſil.* 1083. *num.* 6. Farin. *de delict. carn. quæſt.* 145. *num.* 26. † Tamen 7.
quando raptus commiſſus eſt in mulierem alteri deſponſatam per verba de præſenti; tunc non ſolùm locus eſt pœnæ raptus, vt per Farin. *dicta quæſt.* 145. *num.* 30. ſed etiam hoc caſu prohibetur raptor matrimonium contrahere, tam cum illa, quam rapuit; quàm cum alia quacumque. Bonacio. *in tract. de matrim. quæſt. 3. puncto 14. num.* 13. maximè ſi copula cum tali muliere rapta ſubſequuta fuerit: Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſputat.* 12. *numer.* 43. 45. & 46.

Sed conſideratione dignum eſt, quod ſupponitur 8.
raptorem eſſe affinem mulieris raptæ in gradu conſanguinitatis, vel affinitatis, impediente matrimonium; adeo vt neceſſaria ſit diſpenſatio Apoſtolica, vt inter ipſos matrimonium ſubſiſtere poſſit: (etiam ſuppoſitâ nullitate matrimonij iam contracti:) in talibus autẽ diſpenſationibus apponi ſolet, & ex ſtilo debet, hæc clauſula *dũmodo propter hoc rapta non fuerit:*

& ſic ſuppoſito raptu,non ſolet concedi diſpenſatio: vt benè aduertit Pirr. Conrad. *in tract. de diſpenſat. lib. 7. cap. 6. num.* 53. & de hoc adeſt expreſſa regula Cancellariæ 47. ergo cauſa raptus eſt præiudicialis cauſæ matrimonij: quia ſuppoſito raptu, non obtineri ſolet diſpenſatio.

9. Et in effectu cùm aliàs in Senatu Pariſienſi, ſimilis quæſtio propoſita fuiſſet, Senatus exiſtimauit cauſam raptus diſceptationi cauſæ ſuper fœdere matrimonij præiudicialem eſſe; nec hanc priùs intentari poſſe, quàm illa finita & terminata eſſet: vt habetur apud Ægid. Magiſt. *in placit. eiuſdem Curia, lib.* 12. *tit.* 7. *de raptu, arreſt.* 1.

10. Reſpectu verò ipſius mulieris, eadem propemodùm præiudicij ratio ſubſiſtit, ſi cũ ipſo raptore (declaratâ priùs nullitate) nubere contendat: quia ſtante prædicta affinitate, diſpenſatio non concedetur, niſi cognito priùs an rapta fuerit; vt mox dictum eſt.

Stante enim raptu, nec cum raptore, nec cum alio nubere poterit; ſuppoſito, quòd eius delictum, & culpa in raptu interuenerit: idque in pœnam delicti. Bonacin. *de matrim. quæſt.* 3. *puncto* 14. *num.* 3. Sanch. *lib.* 7. *diſput.* 11. *num.* 44. per textum expreſſum *in can. ſtatuium.* 27. *quæſt.* 2.

11. Erit tamen aduertendum; vtrùm pœnæ circa ma-
trimonium contrahendum ratione raptus abierint in
deſuetudinem, etiam hoc caſu; prout generaliter tra-
dunt DD. teſte Diana *reſol. moral. part.* 3. *tract.* 4.
12. *cap.* 259. † ſolum enim votum, ſponſalia, & inter-
dictum, impediunt matrimonium hodiernis tempo-
ribus. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 17. *num.* 9. &
in ſpecie de pœna dicti *can. ſtatutum.* 27. *quæſt.* 2.
quòd hodie abierit in deſuetudinem. Baſil. Pont. *de
matrim. lib.* 6. *cap.* 14. *num.* 3. *verſic. denique puni-
tur. iuncto num.* 4.

13. Tutius autem erit fundare præuentionem in actione adulterij per maritum intentanda, quàm nullitatis matrimonij, & accuſationis ex capite adulterij: quæ actiones tales ſunt, vt vna alteri præiudicet, ſi nullitas in defectu conſenſus, veluti propter metum, fundamentum habeat; ſecùs ſi propter affinitatem. Farin. *de delict. carn. quæſt.* 141. *n.* 62. *& quæſt.* 142. *n.* 16. Ideo ſententia ferenda in cauſa adulterij, exceptionem parit rei iudicatæ in cauſa matrimoniali; ſaltem quoad amiſſionem dotis, & alias pœnas.

14. De adulterio autem ſponſum accuſare poſſe, ſi per verba de præſenti matrimonium interuenerit, non eſt dubitandum: quia matrimonium qualecumque, neque ſpem matrimonij violare permittitur: *l.* 1. *§. penult. ff. ad leg. Iul. de vi public.* Farin. *de delict. carn. quæſt.* 141. *num.* 50.

15. Pro raptu etiam in nurum commiſſo; ſocero, criminali iudicio delictum proſequi, licet: *l. ſi confidat.* 3. *ff. ad l. Iul. de vi publica.*

16. Ad ſecundam quæſtionem facilis eſt reſponſio: quia cauſæ matrimoniales coram Ordinario Eccleſiaſtico in prima inſtantia intentari debent, ex Concilij expreſſa diſpoſitione, *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap. cauſa omnes.* 20. indirectè tamen, & incidenter poteſt alius iudex de matrimonio cognoſcere: ex Peguer. *deciſ.* 42. & *ibi* Adden.

17. Ad tertiam quæſtionem reſpondetur, diſtinguendas eſſe iuris Ciuilis conſtitutiones, à iuris Canonici, ſeu Concilij Tridentini ſanctionibus: ſiquidem de iure Ciuili pœna raptus, eſt pœna mortis naturalis: *l.* 1. *Cod. de rapt. virg.* Farin. *quæſt.* 145. *num.* 7. Cyriac. *controuerſ.* 355. *num.* 30. & prætereа pœna amiſſionis bonorum, quæ mulieri raptæ debet applicari. *d. l. vnic.* Farin. *num.* 8. Intelligendo tamen dummodo interueniant requiſita ad eſſentiam raptus, de quibus per DD. in *d. l. vnic.* Iulius Clar. *§. raptus.* & *ibidem* Baiard. Tuſch. *litera R. concluſ.* 5. *&* 6. & Gomes. *ad l.* 80. *Tauri n.* 36. *& ſeqq.* Berlich. *comm. concl. tom.* 5. *concl.* 41. *à n.* 1. *vſque ad* 17. Bonacin. *de matrim. q.* 4. *punct.* 18. & Barboſ. *ad Concil. Trident. d. ſeſſ.* 24. *de reform. matrim. cap.* 6.

Inter cætera requiritur traductio de loco, ad locũ 18.
Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 12. *n.* 20. † Item quòd 19.
copula fuerit ſubſequuta, aut per raptorem non ſte-
terit quominus ſequeretur: Gomes. *d. l.* 80. *Tauri,
numer.* 40. *in fine.* Theſaur. *deciſ.* 217. Fontanel. *de
pact. dotal. clauſ.* 5 *gloſ.* 6. *numer.* 12. Item requiritur
quòd interueniat violentia, ſeu perſuaſiones dolo-
ſæ, & violentæ, quæ ſufficiunt etiam ad pœnam.
Sanch. *loc. citat. n.* 11. † In dubio tamen præſumen- 20.
dum eſt mulierem coactam, & ſeductã fuiſſe raptam:
Sanch. *n.* 9 Genuenſ. in *praxi Archiepiſc. c.* 20. *n.* 11.
vbi etiam dicit † voluntatem mulieris aliquid con- 21.
ferre ad excuſationẽ delicti, quando ipſa fuit abducta
inuitis parentibus, ſub quorum cuſtodia erat conſti-
tuta: Theſaur. *d. deciſ.* 217. *n.* 4. Peguer. *deciſ.* 43. *n.* 6.
diſtinguendo tamen vtrùm puella volens, rapta fue-
rit ignorantibus parentibus; an verò ipſis etiam in-
uitis, & reluctantibus: Farin. *d. quæſt.* 145. *num.* 122.
Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 12. *n.* 13. Barboſ. *in cap. cum cau-
ſam.* 6. *n.* 3. *de raptor. & incendiar.* † Cæterùm gra- 22.
uius puniri raptũ, commiſſum in perſonam mulieris
nuptæ; teſtatur Theſaur. *d. deciſ.* 217. *n.* 2.

De iure verò Canonico nouiſſimo, videlicet ex 23.
Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.* pro raptu
imponitur pœna infamiæ, & excommunicationis.
Farin. *d. quæſt.* 145. *n.* 16. 17. *&* 19.

Huic tamen Concilij pœnæ locus non eſt, niſi 24.
probetur mulieris traductionem, factam fuiſſe animo
contrahendi matrimonium: non enim ad hunc effe-
ctum ſufficit illam fuiſſe factam animo explendæ li-
bidinis. Fatin. *d. q.* 145. *n.* 24. Sanch. *vbi ſupra, lib.* 7.
diſput. 13. *n.* 3. *&* 4. Et ita declarauit ſacra Concilij
Congregatio, teſte Pirr. Conrad *in prax. diſpenſ. lib.* 7.
c. 6 *n.* 48. † Qui quidẽ actus traductionis, factus ani- 25.
mo contrahendi matrimonium, probatur ex cõfeſ-
ſionibus delinquentis; aut aliis præſumptionibus. &
coniecturis: *c.* 2. *de renunciat. in* 6. *l. dolũ. Cod. de dolo*
Maſcard. *de probat. concl.* 899. *num.* 5. & alibi paſſim.

Animus traductionis factæ ad effectum contra- 26.
hendi matrimonium, multò magis eſt probandus, ſi agatur ad impediendam diſpenſationem, in caſum declaratæ nullitatis matrimonij. Quia licèt ſuperiùs *n.* 8 diximus in diſpenſationibus matrimonialibus, apponi ſolitam clauſulam, *Dummodo rapta non fuerit:* hodiernus tamen ſtilus hoc habet, vt ſic concipiatur illa clauſula, *Dummodo propter hoc rapta non fuerit,* Id eſt quòd raptus non fuerit factus ea intentione, vt matrimonium contraheretur: vt aduertit Pirr. Conrad. *d. lib.* 7. *cap.* 6. *num.* 48. *verſic. unde cùm prius.* qui ſubdit, quòd ſi raptus fieret vtraque intentione; nempe libidinis, & matrimonij: ſemper ſubſiſtens cauſa libidinis ſufficeret: *vt ibidem, verſic. ex quibus.*

Contrarium tamen obſeruandum eſt, dum agitur 27.
ad punitionem ex iure Ciuili: quia omninò probandum eſt traductionem causâ libidinis fuiſſe factam. Salicet. *in d. l. n.* 6. *verſic. extra hanc cauſam. Cod. de rapta virginum.* Maſcard. *de probat. Concl.* 1259. aliàs 1153. *num.* 33. *& ſequentibus. lib.* 3.

Sed quidquid ſit in aliis caſibus, vtrique pœnæ 28.
ciuili nempe, & canonicæ locus erit, ſi agatur de raptu in alienam ſponſam commiſſo: quia hoc caſu, etiam pœnæ locus erit, quamuis raptus factus fuerit animo contrahendi matrimonium: quia verè eſt raptus alienum perturbans matrimonium, imò magis

gis quàm ſolius libidinis explendæ cauſa : hoc enim caſu etiam libidinis effrenatum adeſt deſiderium, dum attentatur nullum, & inualidum, cum muliere coniugata (maximè verò affinitate iunctâ) coniugium : vt optimè explicat Sanch. *de matrimon. d. lib.7. diſput. 12. num.49.*

Cæterum eaſdem pœnas incurrunt fautores, & auxiliatores raptorum. Peguer. *deciſ. 43. num. 12.* Farin. *d.quæſt.45. num.11.* Item aſſociantes niſi ignoranter, & caſu fortuito id fecerint, Farin. *ibidem, n.35.*

Vltimæ quæſtionis reſolutio pendet ex iis quæ ſuperiùs *cap. 55. & 79.* diximus : quibus addo fuiſſe aliàs deciſum per Rotam Romanam, quòd ſi mulier alleget ſe metu inductam fuiſſe ad contrahendum matrimonium, quamuis hoc caſu non detur poſſeſſorium marito; qoia cauſa matrimonialis habet cauſam proprietatis annexam; & perſona libera poſſideri non poteſt, ſi ab initio non conſenſerit; tamen talis poſſeſſorij controuerſia terminari debet per ſequeſtrū, ſeu depoſitum huius mulieris : ſicut aliàs ſæpè cauſæ poſſeſſoriæ terminantur mediante ſequeſtro. Ludouiſ. *deciſ. 351. n. 40.* aliàs *deciſ. 147. n.28. par.1. recent.*

Et dictum ſequeſtrum multò magis concedendum eſt, ſi mulier ipſa accuſetur de adulterio, & raptu, cui ipſa conſenſerit, aut alio graui delicto : adeo vt locus eſſet carcerationi : quia ſæpiùs mulieres loco carceris reponuntur, & ſequeſtrantur in Monaſterio, aut alio loco, lite pendente, arbitrio iudicis : vt notat Farin. *de carcerib. & carcerat. quæſt.27. n.52. & ſeqq.*

CAPVT CXVIII.

Quando collator ordinarius conferre poſſit beneficia iuriſpatronatus laicalis, habenti pro ſe medietatem vocum. Quid ſi vnus non habeat qualitatem Sacerdotij, ex fundatione requiſitam. Quando ſufficiat in beneficio Sacerdotali, prouiſum, eſſe Sacerdotem habitu; an verò requiratur quòd ſi actu celebrans : & ex quibus verbis hoc colligatur. De probatione iuriſpatronatus, dum inter ipſos Patronos contenditur. Patronus non poteſt variare quamuis ſit laicus poſt inſtitutionem ; & dum admittitur variatio illa debet fieri cumulatiuè. Vicarius Generalis ſine ſpeciali mandato, ſicut etiam Vicarius Capituli, ſede vacante, beneficia iuriſpatronatus conferre poſſunt. Quando attendendus ſit vltimus ſtatus, & obſeruantia in prouiſionibus factis de beneficiis iuriſpatronatus : Et alia multa vtilia ad materiam iuriſpatronatus exponuntur.

SVMMARIVM.

1. *In beneficialibus danda eſt manutentio illi, qui potiora iura habet.*
2. *Prouiſio Apoſtolica ligat manus inferiorũ collatorũ.*
3. *Præferẽdus eſt in dubio qui eſt de familia, extraneo.*
4. *In dubio præfertur obtinens beneficium illi, qui beneficio deſtitutus eſt.*
5. *Vicarius Generalis non poteſt beneficia conferre ſine ſpeciali mandato. Fallit, vt infra, n.35.*
6. *In beneficiis patronatis, ſufficit aſſenſus Patronorum interueniens poſt collationem.*
7. *In beneficiis Sacerdotalibus, ſufficit quòd tempore collationis quis ſit ad Sacerdotium capax ; licèt non ſit actu Sacerdos : dummodo intra annum promoueri poſſit. Intellige vt num. 27. & ſequentibus.*
8. *Attendi debet obſeruantia, quando beneficium ſolitum eſt concedi clericis non Sacerdotibus. Intellige vt infra, num. 39.*
9. *Beneficium poteſt conferri non habenti qualitates ex fundatione requiſitas, ſi interueniat conſenſus Patronorum : ſed vide infra num.38.*
10. *Collatio facta per Ordinarios ad præſentationem Patronorum, nulla eſt ; ſi non interuenerint edicta, iuxta forma* cap. final. de elect. in 6. *de quo tamen vide infra, num. 40.*
11. *Quaſi poſſeſſio præſentandi ſuffragatur quoad ſucceſſores Patronorum, & num. 18.*
12. *Iuſpatronatus in dubio præſumitur hæreditarium.*
13. *Iuſpatronatus eſt hæreditarium, quando in fundatione facta fuit mentio hæredũ, & ſucceſſorũ.*
14. *Et quoties nulla facta eſt mentio deſcendentium, dicitur hæreditarium.*
15. *Finitâ familiâ, iuſpatronatus tranſit ad hæredes extraneos, niſi fundator feciſſet taxatiuè mentionem familiæ.*
16. *In iurepatronatus hæreditario voces ſunt computandæ in ſtirpes, & mille perſonæ alicui ſuccedentes pro vnica voce computantur.*
17. *Idem ſi iuſpatronatus fuerit ab initio familiare, & poſtea deueniat ad extraneos : quia quoties in eo ſucceditur iure hæreditario, voces computantur in ſtirpes.*
19. *Iuſpatronatus relictum Conſulibus non dat ius præſentandi Communitati ; ſed duntaxat ſolis Conſulibus.*
20. *Patronus laicus re non integra variare non poteſt : & quando res non dicatur integra.*
21 *In caſibus in quibus Patronus laicus poteſt variare, per ſecundam præſentationem non poteſt recedere à prima ; ſed variatio admittitur cumulatiuè.*
22. *In præſẽtatione cumulatiua, locus eſt gratificationi.*
23. *Gratificari non ſolùm poteſt Epiſcopus hoc caſu, ſed etiam eius Vicarius.*
24. *Quando ille qui præſentatus fuit à medietate Patronorum obtinuit inſtitutionem, perinde eſt ac ſi ab omnibus Patronis fuiſſet præſẽtatus.*
25. *Per clauſulam* dummodo alteri non fuerit ius quæſitũ, *Papa non cenſetur voluiſſe derogare iuri quæſito, per præſentationẽ Patronorũ.*
26. *Quando Sacerdotiũ de iure eſt annexum beneficio, ſufficit quòd prouiſus ſit Sacerdos habitu, & quòd promoueatur intra annum.*
27. *Quando qualitas Sacerdotij fuit in fundatione adiecta verbo præſentationis, veluti ſi dictũ fuerit quòd debeat præſentari Sacerdos ; tunc qualitas Sacerdotij debet adeſſe actu in prouiſo, tempore quo fit præſentatio.*
28. *Qualitas Sacerdotij debet interuenire actu, quando fundator vſus eſt verbis negatiuis.*
29. *Eadem qualitas ſacerdotij actualis requiritur, ſi fundator mandauerit quòd præſentatus debeat horis diurnis & nocturnis intereſſe Eccleſiæ deſeruire, & miſſas celebrare.*
30. *Præſentatus à minori parte admittendus eſt, ſi ſit actu Sacerdos; præſentato à maiori parte excluſo, qui non habet hanc qualitatem ; dum ex lege fundationis requiritur.*

31. *Quando maior pars præſentauit eum qui non habet qualitates requiſitas, Ordinarius ſecundum multorum ſententiam non poteſt inſtituere, niſi lapſo quadrimeſtri laicis Patronis dato.*
Ius conferendi quando pertineat, vel non, iure deuoluto, ad Superiorem in beneficijs patronatus. ibidem.

32. *Patroni tenentur ſe informare de qualitatibus in præſentando ex fundatione requiſitis, nec fundationis ignorantiam allegare poſſunt.*

33. *In iurepatronatus locus eſt iuri accreſcendi: & ſi vna pars præſentauerit non idoneum, totum ius ad alios deuoluitur.*

34. *Quomodo ſit verum illud; quòd qui eſt de linea fundatoris cæteris eſt præferendus.*

35. *Vicarius Generalis poteſt inſtituere in beneficiis patronatis, ſine ſpeciali commiſſione.*

36. *Vicarius Capituli ſede vacante poteſt conferre beneficia patronata.*

37. *Si collatio fuerit facta non habenti qualitates ex fundatione requiſitas, de conſenſu omnium Patronorum; hoc intelligitur pro vnica vice, nec trahendum eſt in conſequentiam.*

38. *Non tamen derogari poteſt dictis qualitatibus ex fundatione requiſitis, etiam cum conſenſu omnium Patronorum, ob prohibitionem expreſſam Concilij Tridentini.*

39. *Obſeruantia non ſuffragatur aduerſus qualitates expreſſas, & claras, requiſitas ex fundatione; ſed tantum in caſu dubio.*

40. *Edicta requiruntur in beneficiis iuriſpatronatus,* iuxta cap. fin. de elect. in 6. *niſi tamen conſuetudo ſit in contrarium.*

41. *Exceptio nullitatis inſtitutionis ob non publicationem edictorum in beneficiis patronatis,* iuxta cap. fin. de elect. in 6. *non obſtat in poſſeſſorio; ſed ad petitorium eſt reiicienda.*

1. PRætendebat prouiſus Apoſtolicus ſe præferendum eſſe prouiſo ab Ordinario in prioratu, &
ſecundaria, ac annexis; aſſerens ſe meliorem habere
titulum: ideo præferendum, & ſibi decernendum
eſſe mandatum de manutenendo: iuxta *deciſ.* Guid.
Pap. 71. Natta, *conſil.* 572. *numer.* 13. & 16. Alex.
conſil. 88. *num.* 9. *lib.* 5. & *conſil.* 110. *num.* 4. *lib.*
1. Abbas, & Felin. *in cap. licèt cauſam. de probat.*
Tuſch. *litera I. concluſ.* 286. *num.* 23. Puſtius *de ma-*
2. *nutent. obſeruat.* 71. *numer.* 113. † Habere ſiquidem
prætendebat conſenſum maioris partis Patronorum,
cum prouiſione Apoſtolica, quæ ligat manus inferiorum
collatorum. Pariſ. *de reſignat. lib.* 7. *quæſt* 11.
3. *num.* 6. † Præſertim quia filius eſt vnus ex patronis
prætenſis, & ſic in dubio præferendus. Barboſ. *de
Epiſcop. allegat.* 72. *num.* 199. & 203. Burat. *deciſ.*
4. 647. *num.* 16. & *deciſ.* 679. *num.* 12. † Item quia
ipſe beneficio deſtitutus, præferri debet alteri, beneficium
aliud obtinenti. Cæſar de Graſſ. *deciſ.* 109.
5. aliàs *deciſ.* 1. *num.* 9. *de iurepatron.* † Præterea non
conſtabat de poteſtate Vicarij Generalis, qui beneficium
contulerat; cùm tamen Vicarius Generalis ſine
ſpeciali mandato beneficia conferre non poſſit. Pariſ.
de reſignat. lib. 9. *quæſt.* 7. *num.* 32. Garſ. *de benefi-*
6. *ciis, par.* 5. *cap.* 8. *num.* 181. † Aſſenſus autem
Patronorum ſufficit, quamuis, interuenerit poſt
collationem. Pariſ. *lib.* 2. *de reſign. quæſt.* 4. *num.* 16.
7. Nec obſtare videbatur qualitas ſacerdotis, quam
habebat prouiſus ab Ordinario: quia de iure in beneficiis
ſacerdotalibus ſufficit quòd quis ſit ſacerdos
habitu, licèt non actu; & quòd intra annum promoueri
poſſit: *cap. commiſſa.* 35. *de elect. in* 6. Pariſ.
de reſign. lib. 4. *quæſt.* 8. *num.* 36. & 37. Seraph. *de-
ciſ.* 1328. *num.* 4. † Præſertim verò, quia vltima 8.
collatio facta fuerat non Præsbitero, de conſenſu
Patronorum: & ſic vltimus actus, & obſeruantia
attendi debet in hac materia. Gratian. *diſcept. forenſ.*
cap. 191. *num.* 13. † Maximè propter dictum patro- 9.
norum conſenſum, qui ſufficit vt Epiſcopus poſſit
alterare qualitates in fundatione requiſitas. Lambertin.
in tract. de iurepatron. lib. 2. *par.* 3. *in* 5. *quæſt.
princip. artic.* 6. *num.* 2.

Denique collatio facta per Ordinarium, nulla & 10.
inualida videbatur: cùm non fuiſſet facta ſeruatâ
formâ *cap. fin. de elect. in* 6. Videlicèt non publicatis
edictis; quæ tamen neceſſariò interuenire debebant.
Licèt enim text. *in d. cap. fin.* loquatur de
electionibus, eâdem tamen ratione procedere debet
in præſentationibus, ſeu collationibus factis in
vim præſentationis factæ per Patronos. Gemin. *in
dicto capit. fin. num.* 17. *in gloſ. in verb. præſentatione.*
Ricc. *in praxi iuriſpatronat. deciſ.* 160.

His tamen non obſtantibus, Dixi prouiſum ab
Ordinario præferendum eſſe. Non enim negari poterat
quin beneficium iſtud eſſet de iurepatronatus
Laicali, quòd non ſolùm ex confeſſione prouiſi
Apoſtolici probabatur, nec non ex ipſo fundationis
inſtrumento: † ſed etiam ex vltima prouiſione fa- 11.
cta in Legatione ad præſentationem Patronorum
laicorum; per quam inter ipſos prouiſos probatur
quaſi poſſeſſio iuris præſentandi. Rota coram Durano,
deciſ. 200. *num.* 2. *lib.* 1. & coram Coccino *deciſ.*
286. *num.* 1. & *deciſ.* 469. *num.* 4. & 5. & *deciſ.* 525.
573. & 336. *par.* 4. *diuerſ. deciſ.* 176. *num.* 1. 3. & 5.
par. 4. *recent.* Marius Antonin. *variar. reſol. lib.* 1.
reſol. 55. *num.* 10. *reſol.* 60. *num.* 34. 40. & 42. Barboſ.
ad Concilium. Trident. ſeſſ. 25. *de reformat. c.* 9. *n.* 77.

Secundo loco ſupponendum eſt, iuſpatronatus de
quo agitur, non eſſe familiare ſeu gentilitium; ſed
hæreditarium: cuius rei magnus eſt effectus, vt mox
videbitur. † Quia in dubio præſumendum eſt, iuſ- 12.
patronatus eſſe hæreditarium, & ad quoſcumque hæredes
tranſitorium, ſi non doceatur de contrario. Rota,
deciſ. 707. *num.* 8. *part.* 1. & 756. *num.* 1. *part.* 2.
recent. Pereg. *conſil.* 27. *num.* 1. *volum.* 2. Duran. *diſ-
cur.* 285. *num.* 7.

Sed in caſu iſto verba fundationis erant clara: quia 13.
reſeruatum fuerat iuſpatronatus Conſulibus, & Procuratoribus
Communitatis; nec non nobilibus fundatoribus,
eorúmque hæredibus, & ſucceſſoribus;
quæ verba denotant iuſpatronatus hæreditarium.
Duran. *loc. citat. num.* 7. *verſic. & tanto magis. iuncto
num.* 3. *præmiſſo, in verſic. tertio habetur in eodem
inſtrumento.* † Et generale eſt, vt iuſpatronatus dica- 14.
tur hæreditarium, quoties nulla deſcendentium mentio
facta eſt in eius fundatione. Duran. *deciſ.* 122.
num. 1. *in fine.* & *num.* 2. *par.* 1.

Sed omnis tollitur difficultas ex eo, quòd illi qui 15.
modo præſentarunt, ſunt extranei; nec de nomine
& familia fundatorum: non enim finitur iuſpatronatus
extinctâ familiâ, ſed omnibus extinctis deuoluitur
ad hæredes extraneos, niſi limitatè fuerit fundatum,
& taxatiuè. Seraph. *deciſ.* 378. & 364. *n.* 1. & 8.

Tertiò, hinc ſequitur voces inter duas hæredum 16.
familias numerandas eſſe in ſtirpes, & non in capita:
Clementin. plures. cùm *ibi* notat. *de iurepatron.*
adeo vt mille perſonæ pro vna reputentur. Duran. *de-
ciſ.* 438. *n.* 12. Gratian. *diſcep.* 521. *n.* 14. † Idem dicen- 17.
dũ eſt, quamuis iuſpatronatus fuiſſet ab initio gentilitium
ſeu familiare: quia dũ poſtea deuenit ad extra-

neos,

neos, voces incipiunt computari in ſtirpes, & non
in capita. Quod generaliter obtinet, quotieſcum-
que ſucceditur in iurepatronatus, titulo hæreditario:
text. Gloſ. & DD. communiter, *in d. Clement. plures.*
de iurepatron. Roch. de Curte *in tract. de iurepatron.*
in verb. ipſe vel is à quo. num. 5. Lambertin. *in eo-*
dem tract. lib. 1. *part.* 2. *quæſt.* 1. *artic.* 5. *num.* 7. *&*
ſequentibus, & num. 16. Burat. *deciſ.* 647. *num.* 4.
18. Quartò non eſt dubitandum de pertinentia iuris-
patronatus inter prouiſos, ſtante dicta quaſi poſſeſ-
ſione præſentandi eorum, quibus Patroni moderni
ſucceſſerunt: vt ſupra dictum eſt, *num.* 11. Quibus
addo Ludouiſ. *deciſ.* 417. *num.* 14. Rot. *deciſ.* 337.
num. 3. *part.* 2. *recent. & deciſ.* 534 *num.* 5. *part.* 4.
recent. tom. 3. Intelligendo tamen iuxta *deciſ.* 37.
num. 4. *part.* 6. *recent.* nempe vt hoc verum ſit, niſi
alij Patroni docerent de iure ſuo, excluſiuo iuris
prætenſorum patronorum: quia præſumptio debet
veritati cedere.
19. Quoad Conſules verò, non poteſt dubitari quin
eorum iuſpatronatus ad ipſos vti Conſules, non au-
tem ad corpus Communitatis pertineat: ideo eorum
voces, & perſonæ duntaxat ſunt conſiderandæ in
hac materia præſentationis. Duran. *deciſ.* 130.
num. 2. *part.* 1. *& diſcurſ.* 285. *num.* 124. Rot. *deciſ.*
574. *num.* 8. *part.* 1. *diuerſ.*
20. Quintò aduertendum eſt, quòd licèt vnus ex Con-
ſulibus præſentationem feciſſet in fauorem prouiſi
ab Ordinario, & poſt eius inſtitutionem legitimè
factam, Conſul iſte variaſſet; & vnà cum ſocio ſuo
in Conſulatu nominaſſet prouiſum Apoſtolicum; ta-
lis variatio nullius eſt effectus, tanquam facta re
non integra, id eſt poſt Ordinarij collationem. *cap.*
cùm autem. 24. cum *ibi* notat. *de iurepatron. cap.*
quod autem. 5. *eod. tit.* Barboſ. *de Epiſc. allegat.* 72.
21. *num.* 151. *& ſequentibus.* † Et in omnem euentum il-
la præſentatio cenſeretur tantùm cumulatiuè facta,
non recedendo à priori præſentatione, à qua ſine
iuſta cauſa reſilire non poteſt Patronus laicus. Bar-
boſ. *ibidem, num.* 158. Ric. *in prax. rer. fori Eccleſ.*
deciſ. 173. *num.* 109. *&* 110. cum *ibi* citat. Garſ. *de*
benefic. part. 5. *cap.* 9. *num.* 211. *&* 213. Et ſic licèt
ſecunda præſentatiò eſſet valida, tamen prima re-
maneret ſemper in ſuo robore, in fauorem prouiſi
22. ab Ordinario: † & per conſequens cùm hic haberet
medietatem vocum, potuit Ordinarius vti gratifi-
catione. Barboſ. *de Epiſcop. d. allegat.* 72. *num.* 199.
cui locus eſt etiam in caſu variationis cumulatiuæ:
23. vt *ibidem* notat Barboſ. † dictámque gratificatio-
nem non ſolùm facere poteſt Epiſcopus, ſed etiam
eius Vicarius. Ric. *in praxi rer. for. Eccleſ. deciſ.* 218.
vbi hoc confirmat allatâ Rotæ Romanæ deciſione.
24. † Factâ autem dictâ inſtitutione per Ordinarium. in
fauorem habentis medietatem vocum; perinde eſt
ac ſi ipſe ſolus, & nullus alius fuiſſet præſentatus: *d.*
Clement. plures. & *ibi* Vitallinus, *de iurepatron.* Lam-
bertin *de iurepatron. lib.* 2. *part.* 2. *quæſt.* 3. *artic.* 6.
25. *&* 7. † Ergo prouiſo Apoſtolico obſtabit clauſula,
in Bullis apponi conſueta, *Dummodò tempore datæ*
præſentium, non fuerit alteri ius quæſitum: quia Papa
non cenſetur voluiſſe derogare iuri quæſito per præ-
ſentationem. Rot. *deciſ.* 52. *num.* 3. *part.* 2. *recent.*
Caualer. *deciſ.* 231. *num.* 4.

Ex alio etiam capite excludendus eſt prouiſus
Apoſtolicus; quia non erat actu Sacerdos: quæ ta-
men qualitas ex fundatione requirebatur: inerat au-
26. tem in prouiſo ab Ordinario. † Quamuis enim dum
qualitas ſacerdotij requiritur ex diſpoſitione legis,
ſufficiat illam ineſſe habitu, & non actu; *cap. ſi quis.*
de præbend. in 6. *cap.* 2. *de inſtitut. in* 6. Ferret. *con-*
ſil. 305. vbi quòd ſufficit promoueri intra annum:
† tamen quando in diſpoſitione hominis, qualitas 27.
Præsbiteri fuit adiecta ipſi præſentationi, veluti
dum fuit dictum *quòd præſentetur Præsbiter, vel ſa-*
cerdos; tunc illa qualitas debet adeſſe actu, & non
ſufficit quòd inſit habitu ſolo, ídque tempore præ-
ſentationis: quia qualitas adiúcta verbo, debet ineſ-
ſe tempore verbi: vt bene probat Rota, *deciſ.* 216.
num. 1. *part.* 2. *recent. & deciſ.* 496. *num.* 2. *&* 5. *ea-*
dem parte 2. cum aliis citatis per Burat. *deciſ.* 680.
num. 2. iuxta diſtinctionem Abbatis *in cap. cum in*
cunctis. §. *inferiora. de elect. num.* 11. † Idque maxi- 28.
mè locum habet, quia fundator vſus fuerat verbis
negatiuis dicens; quòd voluit præſentari Præsbite-
rum, & non alium; & quòd in caſum præſentatio-
nis non Præsbiteri, talis præſentatio ſit nulla: vt
fatetur Gratian *diſcep. forenſ.* 133. *num.* 2. † Quod 29.
confirmatur ex ſequentibus verbis dictæ fundatio-
nis, dum dicitur, *quòd ſecundarius, & ſui ſucceſſores*
teneantur & debeant intereſſe in dicta Eccleſia in ho-
ris diurnis & nocturnis, & eidem Eccleſiæ deſeruire,
miſſá, que celebrare alternis vicibus cum Parocho: ex
quo etiam actualis ſacerdotij qualitatem, tempore
præſentationis eſſe neceſſariam, deciſum fuit per
Rotam, *part.* 4. *diuerſ. deciſ.* 570. *num.* 1. videantur
tradita *ſupra cap.* 31.

Quamuis igitur prouiſus Apoſtolicus eſſet præ- 30.
ſentatus à maiori parte Patronorum, & eſſet funda-
toris conſanguineus; tamen præſentatus à minori, &
habens qualitates ex fundatione requiſitas, illi præ-
ferendus eſſet: Roch. de Curte, *de iurepatr. in verb.*
honorificum. quæſt. 16. *num.* 43. Burat. *deciſ.* 680.
num. 1.

Sed hoc caſu aduertendum eſt, quòd multi DD. 31.
exiſtimarunt; quòd quando maior pars Patronorum
indignum, aut non idoneum præſentauit, Ordina-
rius non debet confeſtim de beneficio patronato pro-
uidere; ſed expectare debet finem quadrimeſtris: vt
per Lambertin. *d. lib.* 2. *part.* 3. *quæſt.* 4. *artic.* 5.
num. 1. *&* 2.

Item aduertendum eſt, quòd lite exiſtente inter
præſentatos, non poterat Ordinarius etiam poſt qua-
drimeſtre prouidere iure deuoluto, quamuis Patroni
aliam præſentationem feciſſent. Ricc. *in praxi rer.*
for. Eccleſ. deciſ. 188. *num.* 192. Ludouiſ. *deciſ.* 94.
num. 10. Rot. *deciſ.* 586. *num.* 6. *part.* 4. *diuerſ.* in qua
deciſione ſingulariter explicantur caſus, in quibus
ob negligentiam Patronorum, ius conferendi perti-
net, vel non pertinet ad Superiorem iure deuo-
luto.

Quòd ſi patroni allegare velint ignorantiam qua- 32.
litatum ex fundatione requiſitarum, non ſunt audi-
endi, cùm de illis ſe ſe informare teneantur. Caualer.
dicta deciſ. 231. *num.* 3.

Cùm igitur Patroni malè, & contra legem funda- 33.
toris non idoneum præſentauerint; totum ius præ-
ſentandi pro illa vice deuolutum eſt per ius accreſ-
cendi ad alios, qui idoneum præſentarunt. Rip. *in*
l. re coniuncti. num. 234. *in fin. ff. de legat.* 1. Ioan.
Anth. Bellon. *de iure accreſc. cap.* 6. *quæſt.* 48. *num.* 28.
Caualer. *d. deciſ.* 231. *num.* 2. Et ex his ſatis conſtat
de meliori iure prouiſi ab Ordinario, aduerſùs Apo-
ſtolicum.

Neque obſtant oppoſita in contrarium, & primò 34.
quòd prouiſus Apoſtolicus eſt præferendus, cùm ſit
filius vnius ex Patronis. Quia vltra quòd non eſt de
linea fundatoris, in quibus terminis DD. ex aduer-
ſo citati loquuntur; obiectio procederet, ſi reliqua
omnia eſſent æqualia, & prouiſus Apoſtolicus eſſet
capax, & idoneus ſecundùm legem fundatoris; quod

non concurrit in caſu propoſito, propter defectum Sacerdotij, de quo ſupra. In iſtis enim terminis, nempe datâ paritate loquuntur DD. vt Barboſ. *d. allegat. 72. num.* 202. Roch. de Curte *de iurepatron. in verb. honorificum. quæſt.* 18. *num.*45. Qui loquitur de duobus æquè idoneis, quorum vnus ſit de ſanguine fundatoris: ſicuti & Lambertin. *lib.2.part.3.quæſt.5. artic.4.*

35. Non obſtat ſecundò quod opponitur, Vicarium Epiſcopi ſine ſpeciali mandato non habere facultatē beneficia conferendi. Quia poſito quòd de ea non conſtet, poſſet nihilominus Vicarius Generalis, niſi expreſsè ipſi prohibitum eſſet præſentatum à patronis instituere. Barboſ. *de Epiſcop. allegat.* 54. *num.*70.
36. vbi plures cum communi opinione allegat. † Sicut videmus quòd Vicarius Capituli ſede vacante conſtitutus, licèt beneficia Eccleſiaſtica conferre non poſſit, tamen poteſt præſentatum à Patronis instituere. Idem Barboſ. *de Epiſcop. dicta allegat.* 72. *num.*183. *& in tract. de iure Eccleſiaſt. lib.1. cap.32. num.95.*

37. Non obſtat tertiò obſeruantia allegata præſentandi ſimplices clericos. Quia ſi non conſtet niſi de vnica præſentatione, hoc non ſufficit: quia multi DD. tenent derogari poſſe per Epiſcopum de conſenſu Patronorum qualitatibus ex fundatione requiſitis, pro vnica vice tantùm; & ideo non eſt trahendum
38. in conſequentiam. Seraph. *deciſ.*871. *num.*4. † Quanquam ex mente Concilij Tridentini, non poſſe fundationibus etiam pro vnica vice Epiſcopum, quamuis Patroni conſentiant derogare; multis oſtendat, & explicet Garſ. *de benefic. part.7. cap. 1. n.* 102. *& ſequentib.* Rota *deciſ.*116. *num.4. part. 1. recent. & deciſ.496. num. 9. part.2. recent.*

39. Præterea Reſpondetur locum quidem eſſe obſeruantiæ, quando verba fundationis ſunt dubia; ſecùs vbi ſunt clara: prout talia eſſe ſuperiùs comprobatum fuit: vt in noſtro caſu docet Lotter. *de re benefic. lib.2. quæſt.47. num.*31. Rota *d. deciſ.*216. *num. 4. part. 1. recent. & deciſ. 496. num. 9. part. 2. recent.* Præſertim quia poteſt eſſe, quòd ſimplices clerici, qui beneficium illud obtinuerunt, fuerint à ſummo Pontifice diſpenſati: vt conſiderauit Rota *d. deciſ. 216. num.9. in fine.*

40. Vltimò non obſtat quod opponitur, collationem factam ab Ordinario de beneficio patronato, nullitatis vitio laborare, propter defectum publicationis edictorum, quæ requiruntur iuxta text. *in cap. finali de elect. lib.* 6. Quia Reſpondetur diſpoſitionem illius textus, quamuis ex rationis identitate extendatur etiam ad præſentationes, & collationes beneficiorum de iurepatronatus exiſtentium: tamen locum non habere, quando adeſt conſuetudo in contrarium: quæ conſuetudo facilè probari poterit in Diœceſi de qua agebatur, aliiſque locis viciniotibus: quâ conſuetudine probatâ, institutio præſentati remanet valida, etiam non publicatis edictis. Lotter. *de re benefic. libr. 2. quæſt. 16. numer.* 20. 36. *&* 37. Coſta *de ſubſid. remed.* 13. *numer.* 3. Marius Antonin. *lib.1. variar. reſol. capit.* 108. *numer.* 43. *&* 44.
41. † Qui *numer.* 43. dicit hanc exceptionem edictorum non publicatorum, reſpicere petitorium, & non eſſe admittendam in iudicio poſſeſſorio.

CAPVT CXIX.

De alienatione aut conceſſione in emphyteuſim bonorum Eccleſiæ nondum incorporatorum: Et ex quibus probetur factam fuiſſe incorporationem. De validitate, aut nullitate pacti de renouando emphyteuſim Eccleſiæ. De validitate tranſactionis factæ nomine Eccleſiæ, ſuper hæreditate delata quidem, ſed litigioſa, & nondum plenè acquiſita. Quando Prælatus poſſit bona in emphyteuſim concedi ſolita, alteri concedere in præiudicium ſucceſſoris, antequam facta fuerit deuolutio: Et de vi, ac effectu inueſtituræ abuſiuæ. Quomodò probetur bona ſolita eſſe alienari, vel in emphyteuſim concedi. Quæ ſunt ſolita concedi, non tamen alienari poſſe niſi ad vtilitatem Eccleſiæ. Denique vtrùm lineâ finitâ, Prælatus propriâ authoritate poſſit capere poſſeſſionem bonorum emphyteuticorum nomine ſuæ Eccleſiæ.

SVMMARIVM.

1. *Bona Eccleſia nondum incoporata alienari, vel in emphyteuſim concedi poſſunt, ſine ſolemnitatibus.*
2. *Pactum de renouando emphyteuſim poſt lineam finitam, an & quando ſit validum.*
3. *Ex quibus probetur bona fuiſſe incorporata Eccleſia.*
4. *Eccleſia poteſt tranſigere ſuper hereditate delata, nondum tamen plenè acquiſita, quamuis dimittat bona in manibus collitigantis.*
5. *Renunciatio emphyteuſis facta per Prelatum non ſubſiſtit, niſi poſt illius deuolutionem.*
6. *Emphyteuſis non poteſt concedi non comprehenſo, ante eius deuolutionem, niſi præuiâ renunciatione poſſeſſoris, & actuali miſſione in poſſeſſionem noui inueſtiti.*
7. *Conceſſio in emphyteuſim facta per Prelatum, non adſtringit ſucceſſorem, ſi ante deuolutionem facta ſit.*
8. *Inueſtitura abuſiua que dicatur; & quòd non obliget ſucceſſorem in Eccleſia.*
9. *In rebus ſolitis in feudum vel emphyteuſim concedi, non valet inueſtitura per Prælatum facta, qua incipit habere robur tempore ſucceſſoris in eadem Eccleſia.*
10. *Inueſtitura abuſiua, vel verbalis etiam ſub prætextu meritorum facta, non obligat ſucceſſorem.*
11. *Gratia per predeceſſorem in Eccleſia facta ſi conſummata non fuerit; ſucceſſorem non afficit.*
12. *Que ſint neceſſaria ad hoc vt bona Eccleſia dicantur ſolita concedi in emphyteuſim.*
13. *Tempus quadraginta annorum non ſufficit, quamuis eo tempore bona fuerint poſſeſſa in emphyteuſim: ſed vera requiritur ſolemnitatis probatio, non præſumpta.*

14. *Ex*

14. *Ex tempore quadraginta annorum requiſito ad probandum ſolitum quoad emphyteuſim: deducendum eſt tempus quo Eccleſia fuit ſub poteſtate Prælati, qui erat affinis vel conſanguineus poſſeſſoris.*

15. *Solitum conceſſionis non ſufficit probari in genere; ſed probandum eſt ſpecificè, quoad actus de quibus eſt controuerſia.*

16. *Etiamſi conſtet de ſolito, tamen conceſſio emphyteuſis non valet, ſi forma conſueta fuerit alterata.*

17. *Concedi ſolita non poſſunt dari in emphyteuſim, niſi interueniẽte Eccleſiæ vtilitate euidenti.*

18. *Probatio iſtius vtilitatis fieri debet per emphyteutam.*

19. *Vtilitas in conceſſione emphyteutica rerum Eccleſiæ, conſideranda eſt habito reſpectu ad tempus conceſſionis.*

20. *Emphyteuſi conceſſa ad certam generationem, ſi linea fuerit finita, dominus poteſt poſſeſſionem naturalem capere propria authoritate.*

21. *Prædo non debet manuteneri aduerſus eum, à quo cauſam habet.*

22. *Dominus non poteſt capere poſſeſſionem, deuolutâ emphyteuſi ob lineam finitam, niſi deuolutio ſit clara, hoc eſt conſtet euidenter de domino directo, de fine lineæ, & de identitate bonorum; etiam ſtante pacto capiendi poſſeſſionem authoritate propriâ.*

23. *Emphyteuta finitâ lineâ manutenendus eſt, ſi deuolutio ſit dubia.*

VAtij ſunt caſus in quibus Eccleſia, aut Prælatus bona Eccleſiaſtica in alium, titulo emphyteuſis ſine ſolemnitatibus transferre poſſunt: de quibus in præſenti capite agendum eſt per diſtinctas concluſiones.

1. Prima concluſio: bona Eccleſiæ nondùm incorporata poſſunt ſine ſolemnitatibus in emphyteuſim concedi, aut alio titulo alienari: vnde ſi bona emphyteutica ad Eccleſiam reuerſa ſint, & deuoluta propter non ſolutum canonem, aut propter finitam generationem, quando limitatè ad ſecundam vel tertiam generationem conceſſa fuerant; non cogitur quidem Eccleſia ad renouationem emphyteuſeos: imo poteſt illa ſi velit ipſa, ſeu Prælatus retinere, & menſæ ſuæ incorporare; quando nullum pactum renouationis in contractu emphyteutico fuit adiectum: vt fusè comprobat Gratian. *diſcep. forenſ. cap.* 88. *num.* 5. *& ſequentibus.* Mantic. *deciſ.* 10. *per totam,* & benè oſtenit Amic. *in tract. de iur. emphyteut.*
2. *quæſt.* 64. *per totam.* † Dixi *quando non fuit in conceſſione appoſitum pactum de renouando;* quia licèt pactum illud vti continens perpetuam alienationem bonorum Eccleſiæ non valeat, vt dicit Gratian. *d. cap.* 88. *num.* 10. Mantic. *d. deciſ.* 10. *num.* 4. *&* 14. Amic. *dict. quæſt.* 64. *num.* 5. tamen ſi appoſitum ſit cum ſolemnitatibus, & cauſis in alienatione bonorum Eccleſiæ requiſitis; dubitari non poteſt quin ſit validum: & ita intelligi debent tradita per Mantic. *dicta deciſ.* 10. *numer.* 13. & per Amic. *dicta quæſt.* 64. *numer.* 12. vt non contradicant traditis per eos in *eodem loco numeris præcedentibus:* vbi ſimpliciter dictum fuerat non valere pactum de renouando emphyteuſim.

Hoc igitur caſu, quo res emphyteutica reuerſa eſt ad Eccleſiam; ſi ſemel fuerit incorporata, non poteſt alienari aut titulo emphyteuſeos trãsferri; niſi de nouo interuenientibus omnibus in alienatione bonorũ Eccleſiæ requiſitis. Si verò bona nondùm fuerint incorporata, poſſunt dari in emphyteuſim, (ſi ſic concedi conſueuerint,) nullis ſolemnitatibus requiſitis. Quarant. *in ſumma Bull. in verb. alienatio rer. Eccleſ. numer.* 40. *verſic. inſuper ſupra affirmata concluſio.* Poteſt igitur Prælatus bona ad Eccleſiam reuerſa incorporare, ſed incorporata non poteſt alienare: vt dicit Redoan. *de reb. Eccleſ. non alienan. quæſt.* 62. *num.* 4.

Incorporata verò bona dicuntur, ſi Prælatus ex- 3.
preſsè declarauerit ſuam intentionem, & voluntatem incorporandi: & eadem ratione non incorporata, ſi id Prælatus fuerit proteſtatus. Si verò de altero ex duobus expreſsè non conſtet, recurrendum erit ad coniecturas; nempe vtrùm Prælatus hæc bona, cum aliis ſuæ menſæ in libris Eccleſiæ deſcripſerit; aut de illis tanquam incorporatis diſpoſuerit, & aliàs prout ex facti circunſtantiis iudex arbitrabitur: vt oſtendit Redoan. *de reb. Eccleſ. non alienandis, quæſt.* 61. *num.* 4. *&* 5. fusè Maſcard. *de probat. concluſ.* 203. Menoch. *lib.* 6. *præſump.* 87. *& conſil.* 79. *per tot. & de arbitrar. caſu* 433.

Et per hanc rationem Conſului nuper, ad requiſitionem quorumdam religioſorum; quòd ipſi validè potuerant inire tranſactionem ſuper hæreditate ſibi delata, nondùm tamen incorporata; (quamuis illam accepraſſent cum beneficio legis, & Inuentarij) etiam dimittendo bona in manibus aduerſarij: quia nondum bona illa erant eorum menſæ vnita, nec perfectè acquiſita; imò inhibiti erant de capiendo illorum poſſeſſionem, pro quo lis vertebatur: quo
caſu Dixi † alienationem, & tranſactionem prædi- 4.
ctam ſuſtineri, nec alienantes vllam pœnam incurriſſe, non obſtante defectu ſolemnitatum: per ea quæ notat Alciat. *conſil.* 17. *num.* 8. *lib.* 1. & Natta, *conſil.* 441. vbi dicit quòd quando Monaſterium aliquid dimittit, quod non poſſidet; poteſt tranſigere: & tranſigendo, bona controuerſa penes aduerſarium dimittere ſine ſolemnitatibus. Bald. *in l. præſes. num.* 6. *colum.* 2. *verſic. item ſecundùm quoſdam. Cod. de tranſact.* Menoch. *conſil.* 73. *num.* 8. dicens quòd quando res aliqua non eſt perfectè vnita Eccleſiæ, nec eius menſæ incorporata, tunc ſolus Prælatus poteſt illam dimittere tranſigendo cum aduerſario. Barboſ. *in cap. nulli.* 5. *num.* 13. *verſic. niſi tranſlatio. de reb. Eccleſ. non alienand.*

Secunda concluſio: In caſibus in quibus Prælatus 5.
poteſt renouare inueſtituram, ſi talis renouatio fiat in fauorem perſonarum, in præcedentibus conceſſionibus minimè comprehenſarum, conceſſio illa ſeu renouatio nulla eſt, & inualida, ſi de illo tempore nondùm deuoluta eſſet emphyteuſis ad Eccleſiam: ſiue deuolutio fiat per obitum, ſiue per renun-
ciationem poſſeſſoris, aut alio legitimo modo. † Et 6.
præterea requiritur, quòd iſte de nouo inueſtitus adeptus fuerit poſſeſſionem viuente Prælato, talem renouationem ſeu inueſtituram concedente: vt eſt text. *in cap.* 1. *qui ſucceſſ. feud. dare poſſunt. in vſib. feud. tit.* 3. *& in cap.* 1. *tit.* 9. *qui ſucceſſ. feud. ten. confirmare.* aliàs incipit *Hic poteſt eſſe titulus.* & no-
minatim Federic. Schenk. † vbi dicitur, quòd in- 7.
ueſtitura per Prælatum de feudo nondum aperto facta, ſucceſſorem non adſtringit, ſi viuente inueſtitore feudum apertum non ſit; cùm præſentium duntaxat rerum, non etiam futurarum poſt mortem ſuam adminiſtrationem Prælatus habeat. Sufficit autem poſſeſſionis traditio: quia per eam negotium iam ſuam periodum & robur irreuocabilis iuris adeptum fuerit, à nullo ampliùs dubio euentu dependentis.
† Alioqui ſimplex verbalis inueſtitura, quæ apud 8.
feudiſtas abuſiua nuncupatur, nulla reali traditione roborata,

toborata, Prælatum aut alium Eccleſiæ ſucceſſorem
non obligat. Aluarot *d. tit. 3.* & Iacob. à ſancto Geor-
gio, vterque *num. 1.* Bald. *in d. tit. 9. qui ſucceſ. ten.*
feud. confir. num. 2. in 3. notabili. Petrus Raucau *in*
epit. feud. lib. 1. tit. 3. & 9. Iſernias *d. tit. 3. num. 5.*
Iacob. de Ardixon. *in ſumm. feud. cap. 9. de inueſtit.*
Prælat. verſic. ſi verò faciam inueſtituram. & verſic.
ſi vero ſub conditione. vbi requitit, & benè, quòd
miſſio in poſſeſſionem huius noui inueſtiti, fiat de
voluntate & conſenſu poſſeſſoris. Balzaran. *de feud.*
lib. 1. tit. 9. num. 12. fusè Roſent. *de feud. cap. 6. con-*
cluſ. 16. cum *ibi* notat. *in gloſ. & cap. 4. con-*
cluſ. 9.

9. Intelligas prædicta vera eſſe etiam in caſibus, in
quibus agitur de rebus ſolitis in emphyteuſim con-
cedi. Iaſ. *in tit. de his qui feud. dar. poſſ. num. 11. &*
12. vbi dicit quòd etiam ſolita infeudari non poſſint
concedi per Prælatum, quando ſecundus emphyteu-
ta inciperet duntaxat frui effectu ſuæ inueſtituræ, &
bona poſſidere, poſtquam prima inueſtitura eſſet
finita: quod etiam dicit Balzaran. *in dicto tit. 3. qui*
ſucceſſor. feud. dare teneant. colum. 6. verſic. nota quòd
Prælatus.

10. Quod ampliatur vt locum habeat, etiamſi inueſti-
tura iſta abuſiua, & verbalis, fuiſſet facta ſub præ-
textu remunerationis: quia remuneratio, re integrâ,
extinguitur ſuperueniente morte remunerantis. Bal-
zaran. *d. tit. 3. colum. 4. verſic. amplia & ſecundò.*

11. † Et generaliter gratia anteceſſoris valet in præiudi-
cium ſucceſſoris, quando gratia fuit conſummata,
durante vita concedentis: ſi verò non fuerit con-
ſummata, expirat adueniente morte illius; cùm Præ-
latus non poſſit ſupplantare ſuum ſucceſſorem, con-
ferendo ea quæ vacatura ſunt tempore ſui ſucceſſo-
ris: vt dicunt omnes *in d. tit. 3. qui ſucceſſ.* & nomi-
natim Baldus, *num. 4. & 5.* & Dixi in *tract. de Præ-*
uent. iudiciali, cap. 26. num. 13. & 22.

12. Tertia concluſio: Ad hoc vt bona Eccleſiæ dican-
tur ſolita alienari, & in emphyteuſim concedi; alte-
rum de duobus probandum eſt: nempe aut quòd ad-
ſit vna alienatio ſolemnis, & cum omnibus in ſimi-
li alienatione requiſitis facta, & effectuata, aut duæ
minus ſolemnes obſeruatæ, & effectuatæ, durante
ſpatio quadraginta annorum continuorum. Rodoan.
de reb. Eccleſ. non. alien. quæſt. 65. per tot. cùm ad-
uersùs Eccleſiam non præſcribatur minore ſpatio 40.
annorum: *cap. de quarta. 4.* & *ibi* Gloſ. *in verb. qua-*
dragenaria de præſcript. & ita tenuit Rota *deciſ. 241.*
num. 7. in recent. part. 4. tom. 2. & deciſ. 36. num. 7.
par. 7. recent. vbi aliæ deciſiones allegantur.

13. Adeo vt non ſufficiat præſumpta confirmatio
alienationis, quæ oritur ex lapſu triginta annorum,
aut etiam longioris temporis: quia verè & realiter
interuenire debuit ſolemnitas, & de ea legitimè &
concludenter conſtare aliundè, quàm ex longiſſimi
temporis præſcriptione; ſi vnica eáque non ſolemnis
conceſſio producatur. Seraph. *deciſ. 434. num. 1. ver-*
ſic. nec obſtat. & habetur in *dicta deciſ. 36. num. 8.*
par. 7. recent.

14. Deducendum quoque eſt ex ſpatio quadraginta
annorum, in caſu de quo agitur, tempus illud quo
Prælatus, vel Rector Eccleſiæ fuit affinis, aut con-
ſanguineus poſſeſſoris: quia cùm tunc Eccleſia nul-
lum habeat legitimum deffenſorem non ſuſpectum,
nullum ipſi tempus currere potuit. Rota, *deciſ. 689.*
num. 12. & ſequentib. par. 4. recent. tom. 3.

15. Denique notandum eſt quòd non ſufficit genera-
lis ſoliti probatio, ſed illa debet præciſè probari
quoad actum, & caſum de quo agitur; veluti ſi con-
ceſſiones præcedentes factæ fuiſſent vſque ad tertiam
generationem maſculinam, & Prælatus vellet ex-
tendere conceſſionem ad lineam fœmininam, non
ſuffragaretur probatio ſoliti, niſi probetur ſolitum
fuiſſe etiam concedere fœminis: ſolitum enim, ſeu
obſeruantia probari debet præciſè, reſpectu illius ca-
ſus de quo agitur. Bart. *in l. 1. §. hoc interdicto. ff. de*
itinere actúq. priuat. Crauet. *conſil. 30. num. 5.* Nat-
ta *conſil. 575. num. 15.* Surd. *conſil. 354. num. 26. &*
conſ. 382. num. 40. & deciſ. 131. num. 101. & præci-
sè in iſtis terminis Rota, *deciſ. 176. num. 45. par. 5.*
recent.

Ratio eſt, quia etiam in caſibus in quibus conſtat 16.
de ſolito, circa alienationem, & conceſſionem bo-
norum in emphyteuſim; omninò obſeruanda eſt for-
ma conſueta, nec illa alteranda eſt, aut extendenda
in præiudicium Eccleſiæ: ſi enim ſolitus modus alte-
retur, tota conceſſio redditur nulla; & vtile per inu-
tile vitiatur ſecundùm mentem plorimorum Docto-
rum. *Decius in Authent. qui rem. num. 22.* & *ibi* Ca-
gnol. *num. 58. Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* Alexand. *conſil.*
9. num. 3. volum. 2. Curt. Iun. *in tract. de feud. par.*
2. quæſt. 6. quos citat & ſequitur Rot. coram Duran.
deciſ. 250. num. 22. & hæc verior eſt ſententia, quam
fusè tuetur Amic. *de iur. emphyteut. quæſtion. 62.*
per tot.

Quarta concluſio; in caſibus in quibus Eccleſia 17.
vult renouare inueſtituram, finitâ lineâ, vel ſequutâ
deuolutione; etiamſi agatur de ſolitis concedi in em-
phyteuſim, neceſſe eſt ad hoc vt talis conceſſio ſit va-
lida, quòd fiat in euidentem Eccleſiæ vtilitatem: vt
deciſum fuit per Rotam, *d. deciſ. 36. par. 7. recent.*
num. 12. Adeo vt non ſufficiat Eccleſiam non fuiſſe
damnificatam, ſed prætetea conſtare debeat ipſam ex
tali conceſſione lucrum, & vtilitatem percepiſſe: ea-
dem Rota, *in recent. deciſ. 265. num. 15. par. 4. tom. 2.*
& *ibidem*, *num. 14.* vbi quòd vtilitas iſta debet eſſe
euidens, clara & indubitata: & *deciſ. 241. num. 25.*
eadem parte. † Quæ probatio debet fieri per emphy- 18.
teutam, qui validam eſſe conceſſionem ſuſtinet. Ro-
ta, *deciſ. 582. num. 1. part. 1. diuerſorum.* † dictá- 19.
que vtilitas adeſſe debet, non reſpectu temporis pri-
mæ conceſſionis in emphyteuſim; ſed reſpectu tem-
poris quo fit renouatio, ſeu vltima conceſſio. Seraph.
deciſ. 413. num. 2.

Quinta concluſio: Quando emphyteuſis fuit con- 20.
ceſſa vſque ad certam generationem, & linea eſt fi-
nita, eáque ratione deuoluta fuit emphyteuſis, & ad
Eccleſiam reuerſa; nec illam poteſt, aut reſpectiuè
vult Prælatus iterum concedere; licèt ſit ſolita con-
cedi: tunc poteſt Prælatus propria authoritate ca-
pere poſſeſſionem rei emphyteuticæ, & debet illi da-
ri manutentio ex ſua poſſeſſione ciuili, quæ eſt effi-
cax pro recuperatione naturalis contra hæredes vlti-
mi inueſtiti, ſeu alios bonorum occupatores. Hon-
ded. *conſil. 21. num. 19. & ſequentib. volum. 2.* † Quia 21.
licèt prædo veniat manutenendus regulariter; tamen
regula illa locum non habet, quando agitur aduersùs
eum, à quo ille cauſam habet; qualis eſt emphyteuta
aduersùs ſuum dominum directum. Rota apud Mar-
cheſ. *deciſ. 23. num. 3. part. 1. fol. 968.* Paul. Rub. *in*
addit. ad deciſ. 420. num. 65. part. 4. recent. tom. 2.

Quod tamen non ita ſimpliciter intelligendum eſt; 22.
ſed in eo caſu duntaxat, in quo deuolutio eſt clara,
& non turbida; veluti quando euidenter conſtat de
tribus, nempe de dominio directo, de fine lineæ, &
de identitate bonorum: vt decidit Rota, *deciſ. 359.*
num. 5. & per totam, par. 5. recent. Poſtius, *in tract. de*
manutent. obſeruat. 16. num. 47. & 48. vbi loquitur
etiam in terminis pacti de capiendo poſſeſſionem
propriâ authoritate. D. Argel. *de legit. Contradict.*
quæſt.

queſt. 16. *artic.* 3. *num.* 51. *& ſequentib.* maximè *num.* 64. Rot. apud Matcheſ. *deciſ.* 14. *num.* 1. *par.* 1. *fol.* 959.

23. Si verò deuolutio non eſſet clara, veluti quòd dominium directum deduceretur in controuerſiam, vel non eſſet clara bonorum identitas, aut dubium aliquod probabile verteretur circa finem lineæ, vel generationis, ad quam conceſſio facta fuit: tunc non eſſet Domino directo, vel Prælato, aut Rectori danda manutentio; ſed potiùs poſſeſſori bonorum emphyteuticorum, donec legitimè probata fuiſſet deuolutio: & in his terminis procedit deciſio Ludouiſij 105. cum Addent. *ibidem num.* 11. *&* 12. Menoch. *conſil.* 503. *per tot.* Gabriel. *conſil.* 83. *num.* 23. *volum.* 1. cum multis aliis, qui in contrarium allegari poſſent.

CAPVT CXX.

De cauſis nullitatis matrimonij, & quis in illis ſit iudex competens. An vxor alterius fori, citari poſſit coram iudice Eccleſiaſtico domicilij mariti, ad declarationem dictæ nullitatis: Et ibi explicatur quoad hoc, ſenſus *cap. ex parte* 14. *de reſtitut. ſpoliat.* & doctrina Abbatis: *ibidem*, expenditur. De nullitate, & defectu proprij Parochi. Quis in hac materia dicatur proprius Parochus. De metu in matrimonio, & quomodò de metu conſtare debeat. Matrimonij metu contracti ratificationem requiri expreſſam, & ſimultaneam; verbis, vel ſignis explicatam coram Parocho, & teſtibus: nec ſufficere quòd metus dicatur per cohabitationem purgatus: maximè durante eâdem causâ metus.

SVMMARIVM.

1. *Cauſa matrimonialis coram iudice ordinario Eccleſiaſtico pertractanda eſt.*
2. *Ad prorogandam iuriſdictionem iudicis incompetentis, requiritur ſpeciale mandatum.*
3. *Clericus ſine licentia Epiſcopi coram alieno iudice citatus, comparere non debet; ſed aliud in laico ſtatuendum eſt in cauſis ſpiritualibus: non tamen dum agitur de Sacramentalibus.*
4. *Cauſa diſſolutionis ſponſaliorum, aut nullitatis matrimonij coram iudice Eccleſiaſtico domicilij mariti tractanda eſt.*
5. *Expenditur doctrina Abbatis* in cap. ex parte 14. num. 5. de reſtit. ſpoliat. *&* num. 9.
6. *Agens remedio* l. diffamari. Cod. de ingen. manumiſſ. *eſt reus originarius: & ſi habeat plures iudices, ille qui citatus fuit poteſt eligere vnum ex iudicibus competentibus citantis: &* num. 8.
7. *Ratione contractus quis forum ſortitur.*
8. *Ille qui eſt actor originarius eligit vnum ex pluribus iudicibus rei originarij, ſi plures habeat.*
9. *Textus in* cap. ex parte. 14. de reſtitur. ſpoliat. *ſupponit ambos coniuges eſſe eiuſdem fori.*
10. *Quando nullitas ſponſaliúm, aut matrimonij eſt euidens, ſufficit petere ab Epiſcopo licentiam tranſeundi ad aliud matrimonium.*
11. *Vxor per matrimonium efficitur de foro mariti, & ibi poteſt conueniri.*
12. *Ampliatur primò vt procedat, etiamſi vxor à marito conueniretur.*
13. *Ampliatur ſecundò, etiamſi vir & vxor nunquam ſimul cohabitauerint.*
14. *Limita niſi matrimonium eſſet nullum; tunc enim vxor non ſortitur forum viri.*
15. *Sublimita, vt tamen ſortiatur, donec nullitas matrimonij ſit detecta.*
16. *Infidelis, & fidelis, ſi litigent ſuper diuortio, coram quo iudice agere debeant: & quæ ſit ratio diuerſitatis.*
17. *Papa diſpenſationes matrimoniales ſæpe committit iudici domicilij coniugum.*
18. *Matrimonium coram proprio Parocho non contractum, nullum eſt.*
19. *Proprius Parochus ad matrimonium quis dicatur.*
20. *Quid in illis, qui propter peſtem aufugerunt.*
21. *Quid de iis qui ſtudent in aliquo loco, aut famulantur, aut de puellis educationis gratia in Monaſterio exiſtentibus.*
22. *An matrimonium ſit nullum, ſi partes datâ operâ adierint locum, in quo Concilium Tridentinum non eſt receptum.*
23. *Matrimonium propter metum annullatur.*
24. *Vxor nondum cognita, licèt traducta, metum allegans non eſt viro reſtituenda.*
25. *Metus non in genere, ſed in ſpecie quoad illum actum, de quo agitur, probandus eſt.*
26. *Quando, & ex quibus coniecturis metus probetur. Remiſſiuè.*
27. *Omnes actus geſti durante vita illius, qui metum intulit, quamuis hilaris animi ſpecimen præ ſe ferant; cenſentur ſemper meticuloſi.*
28. *Conſenſus eſt de forma, & de ſubſtantia matrimonij: ſiue illud reſpiciatur tanquam contractus, ſiue vti Sacramentum.*
29. *Contractu ex cauſa metus deficiente, non ſufficit tacita ratificatio, ſed nouus conſenſus expreſſus, & ſimultaneus requiritur, verbis vel ſignis demonſtratus.*
30. *Nouus iſte conſenſus præſtari debet hoc caſu coram Parocho, & teſtibus.*
31. *Occultum non dicitur quod teſtibus probari poteſt.*

PRæcipuas controuerſias circa cauſas nullitatis matrimonij, & quæ circa illas notatu digniora, & magis practicabilia ſunt, ad ſequentes concluſiones reducenda exiſtimaui.

Prima ergo ſit concluſio: Quòd cauſa nullitatis 1.
matrimonij, coram iudice ordinario Eccleſiaſtico tractanda eſt; cui ſoli, & priuatiuè quoad omnes iuriſdictio competit: per text. *in cap. accedentibus. de exceſſ. Prælat.* Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 20. *verſ. ad hæc.* Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſcop. allegat.* 84. *num.* 1. Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſput.* 28. *num.* 22. Ric. *in prax. rer. for. Eccleſ. in prax. matrimon. deciſ.* 245.

Vnde aliàs Conſului proceſſuras coram Archiepiſcopo Tholoſano factas aduersùs quemdam originarium, & habitatorem Carcaſſonæ, qui ad nullitatem matrimonij conueniebatur nullas eſſe ex defectu iuriſdictionis; & litem inſtaurandam eſſe coram iudice

iudice Eccleſiaſtico Carcaſſonæ, qui iudex erat rei
conuenti : *cap. cum contra. de foro competent.* Idque
non obſtante comparitione procuratoris, qui pro-
rogauerat iuriſdictionem Archiepiſcopi Tholoſani;
2. cùm tamen non haberet ſpeciale mandatum : †
Quod tamen requiritur ad hoc, vt quis poſſit pro-
rogare iuriſdictionem iudicis incompetentis. Guido
3. Pap. *deciſ.* 285. *num.* 2. † Tum etiam quia quamuis
ageretur de ipſo principali, non tamen illi licitum
fuiſſet tacitè, vel expreſsò prorogare iuriſdictionem
alterius iudicis, non ſolùm laici (quod indubitatum
eſt) ſed etiam Eccleſiaſtici incompetentis. Nam li-
cèt verum ſit, conſtituendam eſſe differentiam inter
prorogationem iuriſdictionis, factam per perſonas
Eccleſiaſticas in fauorem tribunalis incompetentis;
& eam quæ fit per perſonas laicas, & ſæculares : vt
Eccleſiaſtici nullo modo poſſint, ſine licentia ſui
Epiſcopi, alienam iuriſdictionem prorogare; laici
verò poſſint in cauſis etiam ſpiritualibus, alieni
Epiſcopi prorogare iuriſdictionem : tamen hoc pro-
cedit quandu agitur de cauſis ſimpliciter ſpirituali-
bus, veluti; ſi ageretur de decimis, vel de iurepa-
tronatus, aut ſimilibus; tunc enim verum eſt laicum
poſſe coram alieno Epiſcopo comparere, approban-
do & prorogando illius iuriſdictionem : ſecùs autem
eſt, ſi agatur de cauſis ſpiritualibus Sacramentalibus;
veluti ſi agatur de fœdere matrimonij : nam hoc ca-
ſu laicus non poteſt per ſuam prorogationem coram
alieno Epiſcopo factam, illi iuriſdictionem tribuere,
in præiudicium Epiſcopi ſui ordinarij, cui priuatiuè
quoad Sacramenta ſubditus eſt: ſed requiritur ad hoc
conſenſus proprij Epiſcopi : per text. in *cap. omnis.
de pœnitent.* & in *can.* 1. 9. *queſt.* 2. ibi : *Nec alterius
parochianum iudicare :* & ſecundùm communem
DD. diſtinctionem *in cap. ſignificaſti.* 18. *de for. com-
pet.* & *ibi* per Socin. *art.* 6. *verſic. ſecundo principalò
caſu.* Felin. *ibidem. num.* 1. Panormit. *num.* 15. *in* 2.
caſu princip. Auguſt. Barboſ. *num.* 10. & Petrum Bar-
boſ. *in l.* 1. *ff. de iudic. artic.* 3. *num.* 197.

4. Cæterùm, ſi inter virum & vxorem ſit contentio
de nullitate matrimonij, aut inter ſponſos de nulli-
tate, ſeu diſſolutione ſponſaliûm; adeundus eſt iu-
dex domicilij mariti, quamuis maritus licentiam pe-
tat aliam ducendi : quia ipſe eſt reus originarius : vt
notabiliter explicat Abbas, *in cap. ex parte* 14. *num.*
5. *in* 4. *notabili, de reſtitut. ſpoliat.*

5. Sed aduertendum eſt quòd Abbas *in dicto loco* du-
plici ratione nititur ad oſtendendum, quòd iſta
licentia transeundi ad aliud matrimonium peten-
da eſt coram Epiſcopo loci, in quo maritus habet
domicilium.

Primò, quia maritus petens licentiam à iudice
conuolandi ad aliud matrimonium, nihil petit à par-
te; ſed tantùm à iudice : ideo iudicem ſui domicilij
adire debet. Secundò quia maritus hoc caſu eſt reus
originarius, & propterea ſortitur forum coram Or-
dinario ſuo; cùm non poſſit ab actore trahi extra fo-
rum ſui domicilij.

Prima ratio non videtur ſubſiſtere : quia cùm li-
centia tranſeundi ad aliud matrimonium, implicitam
habeat diſſolutionem ſponſaliûm, vel matrimonij
præcedentis; certum eſt licentiam illam, & declara-
tionem nullitatis fieri non poſſe, niſi citatâ parte : &
per conſequens maritum eſſe actorem; eâque de cau-
ſa teneri vxorem citare in foro ipſius vxoris, ex re-
gula generali, quòd Actor ſequitur forum rei : *cap.
ſane. cap. ſi clericus cap. cum ſit generale. de for.
compet.*

6. Secunda ratio videtur poſſe retorqueri : † quia
licèt verum ſit, quòd quando maritus eſt reus origi-
narius, debet cauſa tractari coram foro ipſius mariti,
adinſtar illius, qui agit remedio *l. diffamari Cod. de
ingen. manumiſſ.* iuxta tradita per Rot. *deciſ.* 236. *par.*
1. *diuer.* & per D. Cæſar. Argel. *in ſuo vtiliſſimo & eru-
ditiſſimo tractatu de legitim. contradict. queſt.* 3. *n.* 190.
& nos oſtendimus in *tract. de præuent. iudic. cap.* 8. *n.* 4.

Ideo cùm maritus ratione contractus matrimonij 7.
ſortiatur forum coram Epiſcopo loci contractus, iux-
ta *cap. Romana §. contrahentes. de for. compet. in* 6.
videtur quòd vxor poſſit illum conuenire coram
proprio ipſius vxoris Epiſcopo in cuius diœceſi ma-
trimonium fuit celebratum, licèt vxor poſtea ad do-
micilium mariti, in alia diœceſi, fuerit traducta;
cùm is qui intentat remedia huiuſmodi proponendo
exceptiones per modum actionis, quamuis ſit reus
originarius, & coram ſuo iudice conueniendus ſit;
† tamen ſi habeat plures iudices, & in diuerſis locis 8.
ſortiatur forum, eſt in electione citati in vim dicto-
rum remediorum, reum originarium conueniendi
coram vno ex iudicibus ipſius rei originarij, dummo-
do ſit competens : vt Dixi *d. cap.* 8. *num.* 4. *de præ-
uent. ex* Couar. *lib.* 1. *variar. reſol. cap.* 18. *num.* 6.
& egregiè Socin. ſen. *conſil.* 94. *volum.* 3. & ſic in-
telligenda ſunt quæ dixi *cap.* 8. *num.* 4.

Nodum huius difficultatis non reſoluit text. *in* 9.
dicto cap. ex parte. 14. *de reſtit. ſpoliat.* quia ibi vxor
erat Senenſis, & maritum ſeu ſponſum conueniebat
coram Epiſcopo Senenſi, qui etiam erat iudex domi-
cilij mariti, qui erat pariter Senenſis : vt ibi notat
Abbas; *dicto num.* 5. *in fine,* & Gloſ. in figuratione ca-
ſus, *in eodem cap. ex parte.*

Præterea textus ille continet caſum ſpecialem : ſi- 10.
quidem ibi agebatur de puella, quam ſeptennio mi-
norem patruus deſponſauerat, & nubilis facta, ſpon-
ſalia adimplere recuſabat : ideo cùm euidens & clara
eſſet nullitas ſponſaliorum, non erat cogenda mulier
ad matrimonium perficiendum; & traductio interue-
niſſet non ſequutâ copulâ, & matrimonium eſſet no-
toriè nullum: ideo ſufficiebat licentiam petere ad alia
ſponſalia tranſeundi, nec opus erat aliqua declara-
tione nullitatis notoriæ.

Sed dubium noſtrum verſatur in muliere traducta
& cognita, quam à diœceſi ſua maritus ad proprium
domicilium, ac diœceſim deduxit, ſequutâque copu-
lâ, poſt aliquod temporis ſpatium, ipſe maritus illam
coram proprio ſuo Epiſcopo conuenire deſiderat : &
hoc caſu, ſaluo ſaniori iudicio, Ego crederem poſſe
litem intentari, coram iudice domicilij mariti, quam-
uis vxor ab alia diœceſi traducta fuiſſet : † Quia ra- 11.
tione matrimonij & traductionis ad domum mari-
ti, vxor fuit effecta de foro ipſius. Molin. *de rit.
nupt. lib.* 1. *compar.* 23. *numer.* 44. Petrus Barboſ.
in l. exigere dotem. 65. *ff. de iudic. num.* 13. Duen.
reg. 277.

Et ideo dicunt DD. quòd ſi vxor litiget cum 12.
marito, etiamſi ab illo conueniatur, conuenienda
eſt & litigare debet coram iudice ſui mariti, & in
eius domicilio. Dec. *in l. cùm quædam puella.* 19. *num.*
8. *ff. de iuriſdict. omnium iudic.* Iaſon *ibidem num.* 1.
in 2. *ampliat.* Cagnol. *num.* 4. *etiam in* 2. *ampliat.* † 13.
Quod etiam ampliatur vt procedat, etiamſi vir &
vxor ſimul non cohabitaſſent. † Et licèt dicta regula 14.
non procedat, quando matrimonium non valuit; vt
dicit Card. Tuſch. *littera V. concluſ.* 387. *num.* 29. Fe-
lin. *in cap. iurauit,* 6. *num.* 2. *in gloſ. ignorabat pars.
& in cap.* 1. *num.* 25. *de ſponſalib.* Bald. in *d. cap. iu-
rauit. num.* 2.

Tamen quando nullitas matrimonij non eſt noto-
ria, ſed deducitur in controuerſiam; tunc lite pen-
dente contractus manutenendus eſt : *cap. litteras. de
reſtit.*

ſpoliat. etiam ad inſtantiam illius qui agit ad reſciſſionem. Vincent. de Franch. *deciſ.* 373. *per tot.* & ſic donec matrimonij nullitas ſit detecta, vxor non priuatur effectu matrimonij, vt viri forum teneatur ſequi.

16. Vnde ſequitur quòd ſi fidelis contrahat cum infideli, cùm matrimonium regulariter nullum ſit; vt docet Baſil. Pont. *de matrim. lib.* 7. *cap.* 46. ſi fidelis agat ad diuortium, debet conuenire infidelem coram iudice ſæculari: vt dicit Sanch. *lib.* 7. *diſput.* 3. *num.* 9. maximè cùm infidelis non agnoſcat forum coniugis fidelis: & ſic actor ſequitur forum rei. Sed dum matrimonij nullitas detecta non eſt, non videtur recedendum ab illa regula, quòd vxor ſequitur forum
17. mariti, vt mox dictum eſt: † attamen in facti contingentia, Conſului vt obtineretur commiſſio excitatoria iuriſdictionis, à ſummo Pontifice, directa Epiſcopo domicilij mariti: quod ſic fieri poſſe, & commiſſionem à ſummo Pontifice dirigi ad Ordinarium domicilij coniugum, fusè explicat Pyrr. Conrad. *in praxi diſpenſ. Apoſtol. lib.* 7. *cap.* 5. *numer.* 31. & 32.

18. Secunda concluſio: matrimonium in locis vbi Concilium Tridentinum receptum fuit, celebratum ſine aſſiſtentia proprij Parochi, aut alterius ab eo licentiam habentis, eſt ipſo iure nullum: ex Concilio Trident. *ſeſſion.* 24. *cap.* 1. *de reform. matrim.* & ſæpiùs fuit dictum per Rotam Romanam, nominatim *in Toletana Matrimonij, deciſ.* 629. *par.* 4. *recent. tom.*
19. 3. & *deciſ.* 645. *num.* 1. *part.* 1. *diuerſ.* † Proprius autem Parochus quoad matrimonium dicitur ille, in cuius loco contrahentes, licèt de nouo venerint, habent animum ſtabiliendi domicilium, & ibi perpetuò viuendi. Diaz. *in pract. crim. canonic. cap.* 73 *de clandeſtinis nupt. intereſſentibus, verſic. decimo quarto.* ibi *: ſi verò inter duos.* Ceual, *cap.* 458. *num.* 35. & *cap.* 604. *num.* 44. Gutier. *de matrim. cap.* 63. *per totum.* Bonacin. *in eod. tract. quæſt.* 2. *punct.* 8. *num.* 4. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 75. *num.* 18. Sanches *de matrim. lib.* 3. *diſput.* 23. *num.* 14. Barboſ. *ad dictum cap.* 1. *Concil. Trident. ſeſſ.* 24. *de reformat. num.* 8.

20. Similiter proprius Parochus dicitur ille, qui curam animarum exercet in eo loco, ad quem matrimonium contrahere volentes aufugerunt propter ſuſpicionem peſtis: ille enim Parochus poteſt confeſſiones confugientium audire, illorum matrimonia celebrare, ſeu ſolemniſare, & alia omnia peragere, exceptis iis quæ ordinum ſuſceptionem concernunt. Sanch. *d. libr.* 3. *diſput.* 23. *num.* 12. ſequitur Gutier. *eod. tract. de matrim. cap.* 63. *num.* 19. apud quos reliqua de proprio Parocho quoad matrimonium videri poſſunt; idcò non ſunt hîc inutiliter repetenda.

21. Eadem ratione proprius Parochus dicitur, Parochus loci in quo mulier habitat cauſa famulandi; vel in Monaſterio cauſâ educationis, vel cauſâ addiſcendi virtutes. Gratian. *diſcept. forenſ. capit.* 75. *num.* 19. *lib.* 1.

22. Vtrùm autem matrimonium contractum, non ſeruatâ formâ Concilij, ſit validum; quando celebratum fuit in loco, ad quem coniuges diuerterunt abſque intentione ibi manendi pro maiori parte anni; ſi talis ſit locus in quo Concilium nondum fuit receptum? affirmatiuè reſoluit Bonacina *de matrim. quæſt.* 2. *punct.* 7. *num.* 5. & *punct.* 8. *num.* 4. Barboſ. *de Epiſcop. allegat.* 32. *num.* 77.

23. Tertia concluſio: matrimonium metu celebratum cadente in conſtantem virum, eſt omninò nullum, propter defectum conſenſus: qua de re, & tota materia metus in matrimonio interuenientis materia, fusè Baſil. Pont. *lib.* 4. *cap.* 10. & *ſequentib.* Gutier. *capit.* 76. *num.* 8. & *per totum.* Sanch. *lib.* 4. *diſput.* 12. & *ſequentib.*

Et adeo nullum eſt matrimonium metu contra- 24.
ctum, vt ſi vxor nondùm à viro cognita, alleget ſe per metum contraxiſſe, quamuis ad mariti domum fuiſſet traducta; non ideo tamen viro reſtituenda eſſet, lite pendente: tum ob periculum virginitatis, quod eſſet irreparabile; tum etiam quia non poteſt dari poſſeſſio liberæ perſonæ, illius conſenſu deficiente: vt fuit dictum per Rot. *deciſ.* 147. *num.* 28. *part.* 1. *recent.* vbi dicitur quòd hoc caſu poſſeſſorium admixtam habet proprietatis cauſam: quæ deciſio eſt repetita apud Ludouiſ. *deciſ.* 351. *num.* 40.

Dum autem agitur de probando metu tam quoad 25.
matrimonium, quàm quoad alios contractus, dubitari poteſt vtrùm ſufficiat, metum fuiſſe probatum in genere, an verò probandus ſit in ſpecie, reſpectu illius contractus de quo agitur: Duæ ſunt ſententiæ, quarum prior vult ſatis eſſe metum probari in genere, quã tenet Rebuf. *in conſtit. Reg. tom.* 2. *tit. de reſc. contract. art. vnic. gloſſ.* 22. *n.* 5. vbi dicit ſententiã Afflicti contrariũ tenentis eſſe ſubtilem, & pulchram; ſed in Gallia non ſeruari. Crauet. *conſil.* 241. *num.* 20. *col.* 10. *verſic. alibi ſcribit.* Theſaur. Iun. *lib.* 1. *quæſt.* 51. *num.* 7. Poſterior ſententia, quæ verior & receptior eſt, aſſerit metum in ſpecie probandum eſſe reſpectu matrimonij, vel alterius actus de quo contenditur: quam tenent Afflict. *deciſ.* 246. Menoch. *conſil.* 389. *num.* 9. Maſtril. *deciſ.* 140. *num.* 17. *part.* 12. Viuius, *deciſ.* 507. *num.* 9. *part.* 3. & ideo cauendum eſt ab opinione Fontanel. *de pactis nuptial. tom.* 2. *clauſ.* 7. *part.* 5. *numer.* 61. & *ſequentibus.* quia aduersùs eum ſtat ratio, & communis opinio, nec non iudicia ſupremorum Senatuum; vt eleganter comprobat Ioſeph. Ramon. *conſil.* 96. *numer.* 20. & *ſequentib.*

Quomodo autem, & ex quibus probetur metus 26.
in matrimonio: vltra DD. citatos, & tradita per Farin. *in fragm. in verb. metus.* videri poterit *deciſ.* Rotæ 86. apud Burat. & 213. & 205. *apud eundem*, & *deciſ.* 643. *part.* 1. *recent.* quæ eſt eiuſdem Burati. Ludouiſ. *deciſ.* 326. Giouagn. *conſil.* 67. *lib.* 1. & eſt materia ſatis trita.

Quarta concluſio: Si matrimonium habet ini- 27.
tium meticuloſum, nunquam purgatus cenſetur durante vita illius, qui metui cauſam dedit. Ludouiſ. *deciſ.* 393. *num.* 5. & *per totam* vbi ampliatur *num.* 3. etiamſi tales actus præ ſe ferant lætum ac iucundum animum: imò ex illis magis confirmari probationem metus exiſtimat Theodoſ. Rub. *in ſingulari ad deciſ.* Ludouiſ. *fol.* 19. Idem tenuit Rot. *deciſ.* 315. *num.* 9. & 12. *par.* 5. *recent.* Adden. ad Burat. *d. deciſ.* 205. *litera.* C. *in fin.* Rot. *deciſ.* 179. *num.* 4. *part.* 4. *recent.* & *deciſ.* 172. *num.* 43. & 44. *part.* 7. *recent.*

Quinta concluſio: Sola coniugum habitatio per 28.
duos, aut tres annos continuata, non conualidat matrimonium quod habuit initium meticuloſum. Quia cùm ipſum matrimonium ſit ab initio nullum ex defectu conſenſus, qui quidem conſenſus eſt de forma, & ſubſtantia matrimonij, ſiue illud conſideretur tanquam contractus, ſiue tanquam Sacramentum: vt pluribus citatis comprobat Rot. *deciſ.* 124.
num. 1. & 2. *par.* 7. *recent.* ſequitur † quòd conſen- 29.
ſu propter metum deficiente, matrimonium conſenſu carens non poteſt reddi validum, niſi nouus, iſque non tacitus, ſed expreſſus ſignis aut verbis animum declarantibus ſignificatus accedat conſenſus: & ſic

ſolam cohabitationem non ſufficere talémque conſenſum ſimultaneum, vtroque coniuge interueniente requiri : quidquid in contrarium dicat Sanch. *de matrim. lib. 2. diſput. 37. numer. 12. & ſequentibus.* Quia eius ſententiam pluribus bonis fundamentis impugnat Baſil. Pont. *de matrim. lib. 4. capit. 24. numer. 9. & num. 5.* vbi dicit hoc fuiſſe iudicio Eccleſiæ terminatum per felic. recordat. Clem. VIII. tunc ſummum Pontificem. Idem fusè comprobat Gutier. *de matrim. cap. 76. num. 32.* quorum dicta hìc repetere eſſet inutile.

30. Sexta concluſio : Non ſolùm ad matrimonij per metum contracti validitatem; nouus, expreſſus & ſimultaneus vtriuſque coniugis conſenſus reqoiritur; ſed etiam conſenſus ille nouus præſtandus eſt coram Parocho, & teſtibus ; iuxta formam ſacri Concilij Tridentini. Hæc concluſio eſt contra ſententiam Sanch. *dicto tract. lib. 2. diſput. 37. numer. 3. & ſequentib.* Bonacin. *de matrim. queſt. 2. punct. 9. num. 4, cum ibi citatis.* Sed vera eſt, quia actus ratificatus redditur validus vt ex nunc, non vt ex tunc : & ideo omnes ſolemnitates requiſitæ in actu principali, adhibendæ ſunt in ratificatione, cùm ratificatio illa dicatur noous actus : debet igitur interuenire in ratificatione, Parochi & teſtium præſentia per Concilium requiſita, perinde ac ſi antea nullum matrimonium præceſſiſſet : & hæc fuit ſacræ Congregationis Interpretum Concilij ſententia, vt teſtatur Seraph. *deciſ. 900.* quam adhoc bene inducit Baſil. Poot. *lib. 5. de conſenſ. clandeſt. capit. 6. & multis ſequentib.* Gutier. *de matrim dict. capit. 76. num. 32.* & ad longum Rot. apud Ludouiſ. aliàs Gregor. XV. *deciſ. 395. per tot.* vbi loqoitur etiam quando metus impedimentum fuit occultum. † Quanquam nec oc- 31.
cultum dici poſſit, quando per teſtes probari poteſt: vt dicitur in *dict. deciſ. 395. num. vlt.* quo caſu nempe metus nototio exiſtente impedimento ipſemet Sanches, & eius ſententiæ ſectatores fatentur ſolum coniugum conſenſum non ſufficere ; niſi iterum interueniant Parochus, & teſtes.

Hic prima huic parti finem impono, ad laudem Dei Omnipotentis & Glorioſiſſima Virginis Maria Patrona mea. Omnia ſubiiciens correctioni Sancta Matris Eeeleſia. Et quacumque à me ex Gallia moribus dicta ſunt, approbare non intendens, ſi & quatenus iuriſdictioni Eeeleſiaſtica eſſent contraria : quid fiat potiùs illo caſu referens, quàm quid fieri debeat. Proteſtans me ſemper amplexurum opiniones ſancta Sedi magis fauorabiles, ſummíque Pontificis authoritati, cuius me fideliſſimum Vaſſallum & Feudatarium eſſe profiteor, & vſque ad mortem profitebor.

QVÆSTIONVM

QVÆSTIONVM ET RESOLVTIONVM BENEFICIALIVM PARS SECVNDA.

In qua Compendium totius materiæ beneficialis in primo libro non explicatæ continetur.

CAPVT I.

Quid ſit Beneficium Eccleſiaſticum, & quid ſub nomine Beneficij contineatur.

§. I.

In quo variæ Beneficij deſcriptiones proponuntur.

VARII varias in medium afferunt Beneficij Eccleſiaſtici, de quo loquimur, definitiones; ſeu potiùs deſcriptiones. Quidam dicunt Beneficium eſſe ius ſpirituale vtendifruendi rebus Deo dicatis, clerico propter diuinum officium competens. Alij verò dicunt Beneficium eſſe, diſtinctam & ſpirituali muneri coniunctam iurium Eccleſiaſticorum portionem, certis ædibus ſacris ad hoc aſſignatam, vt perpetuò ad vitam vtenda clerico legitimè aſſignetur. Alij definiunt, vt ſit ius percipiendi fructus ex bonis Deo dicatis, clerico propter diuinum officium competens. Cui definitioni addenda cenſent verba illa: *diuinum officium, vel obſequium.* vt per Garſ. *de benefic. part.* 1. *cap.* 2. vt etiam comprehendat Commendas, ſeu Præceptorias militarium Ordinum, quæ verè ſunt beneficia. Alij dicunt Beneficium eſſe portionem illam obuentionum, & redituum Eccleſiaſticorum quæ datur miniſtris Eccleſiæ pro ſeruitio ſpirituali. Similia refert Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 397. *numer.* 50. Petr. Gregor. *in Inſtit. rei benefic. cap.* 6. & *in ſyntagm. iuris, lib.* 17. *cap.* 2 & paſſim alij de beneficiis tractantes. Ex qua beneficij deſcriptione quædam notabilia inferri poſſunt.

§. 2.

De ſimplici deputatione Sacerdotis.

1. *Simplex deputatio Sacerdotis non meretur nomẽ beneficij, ſi non interuenerit erectio in beneficium.*
2. *Beneficium Eccleſiaſticum ſine Superioris authoritate conſtitui non poteſt.*
3. *Non poteſt dici Beneficium pia fundatio, niſi conferri poſſit in titulum perpetui beneficij.*

PRimò infertur ſimplicem deputationem Sacerdotis pro celebratione Miſſarum, ſi non interueniat erectio facta authoritate Superioris, non eſſe beneficium, neque beneficij nomine contineri; cùm non habeat titulum perpetuum, nec authoritatem Superiorum: imò potiùs ſit quid merè temporale, & laicale. Felin *in cap. ex parte.* 2. *numer.* 1. *de Reſcript.* Guid. Pap. *deciſ.* 187. *numer.* 1. † Nam beneficium 1.
Eccleſiaſticum ſine erectione, ſeu inſtitutione Ordinarij, ſuum eſſe non habet. Gloſſ. *in Clementin.* 2. *in verb. ſi beneficiorum. in fin. verſic. iu dic. de Decim.* Rot. *deciſ.* 509. *numer.* 1. *part.* 1. *diuerſor.* & 238. *per tot. part.* 5. *recentior. coram Illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo Domino Du Noiſec Iuniore, Rota Romana Decano, quem vti Dominum, & Patronum meum ſingularem veneror:* quod etiam refert & ſequitur Donat. Anton. de Marin. *quotidianar. reſolut. cap.* 36. Marius. Antonin. *lib.* 1. *reſolut.* 112. *caſ.* 53. Garſ. *de benefic. part,* 1. *cap.* 2. *num.* 95. Gonſal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 5. *in princip. numer* 20. *& ſequent.* Barboſ. *de Iur. Eccleſ. vniuerſ. lib.* 3. *cap.* 5. Burat. *deciſ.* 1. *num.* 21. *&* 224. *num.* 5. 2.

Quod præſertim locum habet, ſi fundator non aſſignauerit certum locum, in quo Miſſæ erant celebrandæ: ideo non poteſt hæc pia fundatio aſſignari in titulum perpetui beneficij; ſine qua aſſignatione, & perpetuitate non poteſt mereri nomen beneficij, Caſſador. *deciſ.* 3. *num.* 34. *de Prabend. & deciſ.* 4. *num.* 2. *eod. tit.* Antonin. *dicto caſu* 53. *verſic. ſecundò.* Gratian. *diſcept. forenſ.* 397. *num.* 73. 3.

§. 3.

De Capellis & Capellaniis.

1. *Capella non eſt beneficium Eccleſiaſticum, ſi non fuerit erecta cum authoritate Ordinarij in titulum beneficij.*

2. *Priuatam Capellam in domo priuata nemo poteſt conſtruere, niſi interueniente authoritate Epiſcopi, quæ aliquando præſumitur ex diuturnitate temporis.*

3. *Capellanias obtinentes in Eccleſia, dicuntur veri beneficiorum poſſeſſores, ſi obtineant vocem in Capitulo, & ſtallum in Choro, quamuis eorum numerus non ſit in Eccleſia definitus.*

1. EAdem ratione Capellæ non continentur ſub nomine beneficiorum, ſi per laicum intra proprium fundum conſtructæ fuerint; ſed authoritate Epiſcopi non ſint erectæ, & ordinatæ: ideo poſſunt ad libitum, ſine requiſitione Epiſcopi, per fundatorem
2. conferri. Guid Pap. *deciſ.* 182. † Non tamen poteſt etiam in propria & priuata domo, nec fundo conſtrui Capella, niſi cum authoritate Epiſcopi, à quo ſi non fuerit approbata, & ſpiritualiſata: non dicitur beneficium Eccleſiaſticum: vt notat Ferret. *ad dictam deciſ.* 187. ſed tamen ſi Capella per longum temporis ſpatium collata fuerit tanquam beneficium perpetuum, præſumitur quòd interuenerit Epiſcopi authoritas. Afflict. *deciſ.* 368. *numer.* 5. Rebuff. *in prax. tit. quotuplex ſit beneficium. numer.* 5. Ioann. de Cruce. *ad dictam deciſ. Guid. Pap.* 187. qui id potiſſimùm locum habere aſſerit, quando huiuſmodi Capellæ ſunt fundatæ, & fabricatæ in ipſa Eccleſia, Barboſ. *de Iur. Eccleſ. vniuerſ. lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 12. in quo capite fusè agit de iſtis Capellaniis, & oſtendit quibus in caſibus ſint beneficia, & in quibus beneficiorum appellatione minimè contineantur.

3. Verùm ſi agatur de Capellanis Eccleſiæ Receptitiæ, ſeu non Numeratæ, quorum licèt certus non ſit numerus; tamen ipſi habent ſtallũ in Choro, & vocem in Capitulo: tunc licèt non inducatur huiuſmodi Capellaniarum vacatio, vt infra ſuo loco oſtendemus, tamen ipſorum beneficia verè beneficiorum nomine contineri, ex multis comprobat Gratian. *diſcept. forens. cap.* 397. *numer.* 50. & 74. & paſſim *in dicto capite.*

De his Capellis, nonnulla diximus *in libro.* 1 *cap.* 63. & 78.

§. 4.

De Penſionibus Eccleſiaſticis.

1. *Plurima referuntur differentia inter beneficia, & penſiones.*
2. *Laico penſio aſſignari poteſt, ſed non beneficium. Intellige vt num.* 16.
3. *Infantes ſunt incapaces beneficiorum, ſed non penſionum.*
4. *Beneficium non poteſt reſignari, vt reſignatio effectum habeat non confectis Bullis, ſed extinctio penſionis poteſt fieri ſub ſimplici ſignatura.*
5. *Penſio exigi non poteſt non confectis Bullis.*
6. *Litteræ Apoſtolicæ ad obtinendam ſolutionem penſionis habent paratam exequutionem, non obſtante exceptione nullitatis reſultantis ex ventre ipſarum litterarum.*
7. *Ad obtinendam penſionem ſufficit hodie ſeptennium, quidquid dixerit Garſias. In beneficiis autem anni quatuordecim ex diſpoſitione Concilij requiruntur.*
8. *Ratione beneficij ſubditus quis efficitur Epiſcopi illius loci, in quo eſt beneficium; non tamen ratione penſionis.*
9. *Proprius Epiſcopus non dicitur ad hoc, vt poſſit clericum ordinare, ratione penſionis, quam in eius diœceſi obtinet.*
10. *Illegitimus non poteſt obtinere beneficia ſine diſpenſatione, poteſt tamen obtinere penſiones.*
11. *Illegitimi ſunt incapaces Ordinum niſi fuerint diſpenſati.*
12. *Expoſiti quodammodò ad illegitimos accedere videntur.*
13. *Expoſitos beneficia & penſiones obtinere poſſe, ſine vlla diſpenſatione, quidam exiſtimant.*
14. *Illegitimi ad clericatum diſpenſati ex veriori ſententia, ſecluſo ſtylo in contrarium, non indigent noua diſpenſatione ad obtinendas penſiones Eccleſiaſticas.*
15. *Quod de Illegitimis dictum eſt, multò fortiùs locum habet in Expoſitis.*
16. *Expoſiti, ad clericatum ſine diſpenſatione non ſunt admittendi.*
17. *Examinatur diſtinctio allata per Garſiam inter penſiones ab illegitimis, vel Expoſitis obtentas, vel obtinendas.*
18. *Expoſiti legitimorum iura conſequuntur, ſi de illorum origine conſtet, quæ ſit legitima; non obſtante expoſitione.*
19. *Illegitimus non poteſt obtinere beneficium in Eccleſia, in qua eius pater beneficium habuit; nec in illa miniſtrare.*
20. *Illegitimus poteſt obtinere penſionem ſuper eadem præbenda, ſuper qua olim eius pater habuit aliam penſionem.*
21. *Limita vt hoc non procedat, ſi agatur de penſione quæ fuit aſſignata Patri in titulum beneficij.*
22. *Quandò, & quomodò penſio dicatur aſſignata in Titulum beneficij; bene & ſingulariter explicatur.*
23. *Regreſſus ad beneficia reſignata ſunt ſublati, conceduntur tamen ob non ſolutionem penſionis.*
24. *Explicatur quæ ſit natura Acceſſus, quæ Regreſſus; & vtriuſque differentia proponitur.*
25. *Acceſſus ad beneficium requirit capacitatem tempore quo acceditur.*
26. *Regreſſus eſt quædam continuatio, & veluti reliquiæ prioris Tituli.*
27. *Acceſſus, & regreſſus ad beneficia ex Concilio non dantur.*
28. *Fallit in caſu de quo* in cap. ſi beneficia. de Præbend. in 6.
29. *Item datur regreſſus ob euictionem beneficij permutati. Limita niſi fuerit amiſſum beneficium tranſactione, vel compromiſſo.*
30. *Penſionem qui reſeruauit, redit ad beneficium reſignatum, ſi ſibi illa non ſoluatur per reſignatarium.*
31. *In Gallia regreſſus ob non ſolutam penſionem ſemper tacitè reſeruatus cenſetur.*
32. *Si penſio fuerit reſeruata condiſionaliter cum clauſula,* & non aliàs, aliter, nec alio modo: *condiſione non impletâ, ceſſat conſenſus reſignantis.*
33. *Reſignans qui conſenſum conditionaliter præſtitit, poteſt intentare ſpolium aduersùs reſignatarium, qui non ſatisfacit condiſioni.*
34. *Conſentiens extinctioni penſionis, ſub conditione quòd ſimilis penſio ad aliud beneficium transferretur, & ſuper eo imponeretur.*

ſi Penſio

ſi penſio tranſlata effectum non ſortiatur, retinet primam penſionem.

35. *Regreſſus non conceditur ex ſolo curſu temporis, quo penſionarius ſoluere deſtitit; ſed requiritur declaratoria.*

36. *Si Papa liberum regreſſum reſignanti reſeruauerit cum aliis clauſulis prægnantibus, conceditur regreſſus ob non ſolutam penſionem abſque ſententia declaratoria.*

37. *Conceſſo reſignanti regreſſu, reſignatarius beneficio priuatus non tenetur ſoluere arreragia penſionum decurſarum.*

38. *Clauſula*, habitâ, vel non habitâ poſſeſſione. *facit vt regreſſus concedatur; quamuis debitor penſionis diceret, ſe nondum adeptum fuiſſe poſſeſſionem beneficij ſuper quo penſio fuit impoſita.*

39. *Clauſula*, habitâ, vel non habitâ poſſeſſione, *ad quid fuerit inuenta.*

40. *Clauſula illa nihil operatur, quando debitor penſionis ſine culpa, aut fraude, poſſeſſionem beneficij obtinere non potuit.*

41. *Clauſula*, quòd dicta penſio annullari non poſſit, *excludit exceptionem nullitatis oppoſitam, ad retardandam ſolutionem illius.*

42. *Si penſio medietatem fructuum excederet, reducenda eſſet ad legitimum modum; non tamen propterea annullanda.*

43. *Si penſio fuerit reſeruata cum clauſula*, Dummodo fructuum medietatem non excedat, *in caſum exceſſus non vitiatur in totum; ſed in eo tantùm, in quo medietatem excedit.*

44. *In Gallia, penſiones non ſolent excedere tertiam partem fructuum.*

45. *Proponitur conſtitutio Regia ſuper hac materia edita anno 1637.*

46. *Reſignatarius, aut ceſſionarius beneficij non poteſt allegare exceſſum penſionis; ſed illi dicitur quod* ſoluat vel dimittat.

47. *Non ſolùm reſignatarius, ſed etiam reſignatarij reſignatarius in Gallia, cogitur ad ſolutionem penſionis, nonobſtante exceſſu penſionis allegato.*

48. *Limitatur primò, vt illud non habeat locum, ſi penſionarius fuiſſet negligens in exigendo penſiones decurſas, & beneficium reſignatum tranſiiſſet per plures manus.*

49. *Limitatur ſecundò, niſi ageretur de beneficio curam animarum annexam habente.*

50. *Sed circa hanc ſecundam limitationem, ſæpè contrarium in Galliæ tribunalibus fuit iudicatum.*

51. *Penſio ſuper præbendis Theologalibus, & Præceptorialibus imponi nulla poteſt.*

52. *Qui præbendam Theologalem, aut Præceptorialem cum onere penſionis acceptauit; variis Senatus decretis in Gallia ad illius ſolutionem condemnatus fuit.*

53. *Tertiò limitatur quod dictum eſt, eum, cui reſignatio facta eſt, non poſſe opponere de exceſſu penſionis; vt non procedat, ſi penſio eſſet abuſiua, ita vt ferè omnes beneficij fructus abſorberet.*

54. *Nonobſtante clauſula*, Dummodo mediam partem fructuum non excedat, *in caſum exceſſus, non poteſt agi ad caſſationem; ſed tantùm ad reductionem penſionis.*

55. *Ex mente ſummi Pontificis, regulariter penſiones non debeat excedere mediam partem fructuum beneficij.*

56. *Quartò limitatur in ſucceſſore per obitum, qui penſionis reductionem petere poteſt.*

57. *Suceſſor per obitum, tenetur quidem regulariter ad ſolutionem penſionis, quæ eſt onus reale; ſed tamen ſi ſit nulla poteſt de illius nullitate opponere.*

58. *Qui conſenſit impoſitioni penſionis, non auditur opponens de illius nullitate, ad impediendam exequutionem; niſi nullitas ſit notoria.*

59. *Litteræ penſionis non ſunt iuſtificandæ, quando agitur de eo qui illius impoſitioni conſenſit.*

60. *Non ſolum titularis, ſed etiam illius fideiuſſores cogantur continuare ſolutionem penſionis, quando in litteris adeſt clauſula, de qua ibi.*

61. *Qui nec iuris, nec poſſeſſionis ſucceſſor eſt, ad penſionis ſolutionem teneri non poteſt.*

62. *Clauſula*, habitâ, vel non habitâ poſſeſſione, *non nocet debitori penſionis, ſi alius euicerit beneficium ſuper quo penſio fuit impoſita.*

63. *Penſiones decurſæ peti poſſunt contra ſucceſſorem in beneficio, vel contra hæredes reſignatarij, ad electionem penſionarij.*

64. *Intellige vt hoc procedat, quando conſtat penſionarium debitas feciſſe diligentias, pro exactione penſionis; aliàs non poteſt agere contra ſucceſſorem pro penſionibus decurſis.*

65. *In Gallia, non admittuntur tranſlationes penſionis in alias perſonas.*

66. *Clericus, ſicut propter homicidium voluntarium beneficio priuandus eſt, an etiam ſimiliter priuari debeat penſionibus Eccleſiaſticis.*

67. *Sicut in obtentione beneficiorum, debet fieri mentio de beneficiis aliis obtentis, vtrùm ſimiliter fieri debeat mentio de penſionibus obtentis.*

68. *Si quis obtineat penſionem ſuper aliquo beneficio & aliam iterum ſuper eodem beneficio obtinere velit, tenetur de penſionibus iam ſuper eodem beneficio impoſitis facere expreſſam mentionem; ne alioquin Eccleſia nimio onere prægrauetur.*

69. *Limitatur vt non procedat, ſi prima penſio eſſet nulla.*

70. *In tranſlatione penſionis iam creatæ, etiam ſuper eodem beneficio ſuper quo adſunt penſiones anteriores; tamen non eſt neceſſe fieri mentionem anteriorum penſionum.*

71. *In erectione beneficij, Epiſcopus authoritatem ſuam debet interponere: ſed in creatione penſionis ſolus Papa.*

72. *Etiam in Gallia, penſiones non valent, niſi fuerint creatæ authoritate ſedis Apoſtolicæ.*

73. *In caſum perfidiæ reſignatarij, exigitur penſio, quamuis non fuerit homologata, in Gallia.*

74. *Debitor penſionis, cui non obſeruatur concordia; iuſtam habet cauſam denegandi ſolutionem penſionis.*

75. *Epiſcopus impoſitioni, ſeu creationi penſionis authoritatem interponere non poteſt, niſi ex iuſta cauſa.*

76. *Epiſcopus proprio nepoti ſtudiorum cauſâ penſionem poteſt aſſignare: & hæc iuſta cauſa dicitur.*

77. *In dubio penſio cenſetur reſeruata in cauſam alimentorum.*

78. *Penſio Papæ authoritate creata, ſucceſſores obligat.*

79. *Penſio pro bono pacis per Epiſcopum reſeruata, ligat ſucceſſores.*

80. *Referuntur tres cauſa propter quas in Gallia, Epiſcopus poteſt reſeruare Penſiones.*

81. *Penſio in Gallia reſeruari non poteſt ſuper alio beneficio, quàm ſuper eo quod reſignatur, vel permutatur.*

82. *Epiſcopus etiam ex cauſa, Penſionem per modum quota non reſeruat,*

83. *Beneficium non poteſt eſſe apud duos; ſecùs eſt de illius fructibus.*

84. *Beneficium ex ſui natura eſt indiuiduum, nec poteſt eſſe apud duos.*

85. *Manutentio non datur aduersùs ſucceſſorem in beneficio niſi intimatis priùs illi Bullis creationis Penſionis.*

86. *Hoc tamen in dubium reuocatur, ſi ageretur de ſucceſſore qui aliquando ſoluiſſet.*

87. *Solutio penſionis facta per anteceſſorem, conſtituit in quaſi poſſeſſione exigendi; quæ ſuffragatur contra ſucceſſorem.*

88. *Conſultius eſt, vt ſemper littera ſucceſſori in beneficio intimentur.*

89. *Intimatio litterarum penſionis, quibus in caſibus non requiratur.*

90. *Ad effectum priuationis ob non ſolutam penſionem, aut Canonizationis regreſſus, requiritur ſcientia certa.*

91. *Procurator, an teneatur probare ſuum principalem adhuc viuere, dum penſionem exigit; dubium redditur: ſed concluditur non teneri probare, num. 92.*

93. *In impetratione beneficij, faciendam eſſe mentionem penſionum ſuper alijs beneficijs obtentarum, quidam cenſent: ſed contrarium probatur numer. 94. Debet tamen fieri mentio penſionum ſuper eodem beneficio impoſitarum per eum qui noua penſione illud grauat, num. 95.*

96. *Priuatio beneficiorum obtinendorũ vtrùm ad penſiones extendatur.*

97. *In pœnalibus, & odioſis, penſio non venit beneficij appellatione.*

98. *Ampliatur etiamſi verba eſſent generalia, aut geminata.*

99. *Aliud ſunt fructus beneficij, aliud verò beneficium.*

100. *Si nulli fructus ex beneficio percipiantur, nulla debetur penſio.*

101. *Hæreticus penſionibus tam obtentis, quàm obtinendis priuandus eſt.*

102. *Beneficia promoti ad Epiſcopatum, vacant.*

103. *Similiter & penſiones promoti ad Epiſcopatum extinguntur.*

104. *Penſiones debentur; quamuis debitor non inſeruiat Canonicatus ſuper quo ſunt impoſita.*

105. *Diſtributiones quotidianæ, quomodò differant à fructibus beneficij, & num. 106.*

107. *Capitulum percipiens diſtributiones Canonici abſentis, ſoluere debet penſionem ſuper Canonicatu impoſitam, pro rata.*

108. *Quando Capitulum percipit diſtributiones quotidianas Canonici abſentis, vel ſuſpenſi; percipit illas per ius accreſcendi, non autem per ius non decreſcendi.*

109. *Penſionarius habet electionem agendi contra Capitulum, quod diſtributiones percipit per ius accreſcendi: vel ſi malit contra titularem, qui propter culpam ſuam illas non lucratur.*

110. *Camera, ſi pratendat reditus beneficiorum vacantis ad ſe pertinere, ſi fructus percipiat, tenetur quoque ſoluere penſiones, ſuper illo beneficio impoſitas.*

111. *Fructus, ſi ex Capituli reditibus Canonico ſoluantur, non habito reſpectu ad ſeruitium diurnum vel horarium, ita quòd alij Canonici non participent: tunc Capitulum eximitur à ſolutione penſionis impoſita ſuper beneficio.*

112. *Fructus qui ex reditibus Capituli ſoluuntur, & apud ipſum remanent, dicuntur pertinere ad Capitulum per ius non decreſcendi.*

113. *Fructus Canonici abſentis ſi diſtribuatur inter Canonicos praſentes, vel aliàs ſit locus iuri accreſcendi, accreſcunt cum ſuo onere penſionis.*

114. *Ius accreſcendi non poteſt habere locum niſi in parte alicui aſſignata, ſeu data, quæ poſtea deficit.*

115. *Emolumenta Collegij, ſeu Vniuerſitatis, quando propter abſentiam alicuius de Collegio, ſint inter alios præſentes diſtribuenda, an verò maſſe Collegij acquirantur. Remiſſiuè.*

DVbius ſanè, & perplexus eſt iſte articulus: vtrùm penſiones Eccleſiaſticæ, beneficij nomine contineantur; & in conſtitutionibus & diſpoſitionibus loquentibus de beneficiis comprehendantur. Pro cuius reſolutione adeundus eſt Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 2. quaeſt. 15. per tot.* vbi varios affert caſus in quibus differunt inter ſe Penſio & Beneficium Eccleſiaſticum, quos hìc breuiter duximus recenſendos.

Primus eſt, quòd licèt beneficium in fauorem al- 1.
terius reſignari poſſit, ſecùs tamen eſt in penſione. Pariſ. *ibid. num. 7.*

Secundus, quòd ſi Papa mandauerit alicui prouideri de beneficio, non poteſt illi prouideri de penſione. Idem, *num. 12.*

Tertius, quòd regula *de infirmis reſignant.* non comprehendit illos, qui penſiones transferunt in articulo mortis.

Quartus, quòd habens penſionem ſuper beneficio reſidentiam requirente, non tenetur reſidere ſicut ille qui poſſidet beneficium.

Quintus, quòd penſio non inducit incompatibilitatem cum alio beneficio.

Sextus, quòd penſionarius non tenetur recitare magnum officium, ſicut ille qui beneficium obtinet.

Septimus, quòd ſimplici laico poteſt aſſignari 2.
penſio, ſed non beneficium, quod tamen de penſione laico aſſignanda verum non putat Carol. de Graſſ. *de effect. Clericat. effect. 15. num. 7.* Diſtinguendum tamen eſt, nam ſi agatur de penſione ſpirituali, verum eſt illam laico aſſignari non poſſe; ſecùs eſt de temporali, cuius certum eſt laicum eſſe capacem, ſi ſummi Pontificis authoritas acceſſerit.

Octauus, quòd qui prohibitus eſt habere beneficium, non prohibetur obtinere penſionem: vt notat idem de Graſſ. *de effect. cleric. effect. 1. num. 1215.* vbi omnes caſus ſupradictos ex Pariſio deſumptos refert, quos ex eodem fonte nos quoque exhauſimus; ſicut & Donat. Anton. de Marin. *lib. 1. reſolut. 60. num. 11.*

Nonum addo caſum, quòd licèt infans ſit inca- 3.
pax beneficij, tamen non eſt incapax penſionis: Ideo prouiſio penſionis in fauorem infantis ſuſtinetur, quando ſummo Pontifici fuit defectus infantilis ætatis expreſſus: & illo caſu, non prouidetur illi de penſione tanquam clerico, ſed vti laico: & apponitur

in

in conceſſione illa clauſula; *Etſi nondùm fuerit clericali charactere inſignitus*, vt notat Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 508. *num.* 17. Rot. *deciſ.* 549. *num.* 6. *part.* 2. *recentior.* quæ eſt apud Butat, repetita *deciſ.* 53. vbi Additio *in litt.* C. quæ poſt Gonzal. ita iudicatum fuiſſe refert, ſicque in ptaxi obſeruari.

4. Decimus, quia licèt beneficij prouiſio neceſſariam habeat Bullarum expeditionem, & de iure poſſeſſio beneficij in vim ſimplicis ſignaturæ non poſſit capi; tamen quando agitur de extinctione penſionis, non ſunt expediendæ litteræ, nec Bullæ; ſicut fieri debet in reſignatione beneficij; ſed ſufficit ſimplex ſignatura. Ratio eſt, quia agitur de exoneratione beneficij, quæ fauorabilis eſt. Rot. *deciſ.* 327. *num.* 1. *part.* 2. *recentior.* Tournet *in ſua recollect. arreſt. litt. B. num.* 83.

5. Diximus id procedere, qoando agitur de caſſatione & extinctione penſionis: nam ſi ageretur de illius creatione, & conſtitutiooe, neceſſaria omninò eſſet confectio litterarum, & expeditio Bullarum Apoſtolicarum; adeo vt ante illarum expeditionem, nullo modo penſio exigi queat. Mantic *deciſ.* 286. *per tot.* ſaltem in foro exteriori.

6. Dictarúmque litterarum Apoſtolicarum tanta eſt vis in hac penſionum Eccleſiaſticarum materia; vt quamuis penſionarius non eſſet in poſſeſſione exigendi penſionem; tamen debieot cogendus eſſet ad ſolutionem, nonobſtante exceptione nullitatis per eum oppoſita, & litteræ Apoſtolicæ, nonobſtante tali oppoſitione, eſſene executioni demandandæ, etiamſi talis exceptio reſultaret ex ventre ipſarum litterarum. Ratio eſt, quia creditor penſionis multas poreſt babere replicationes, & rationes aduersùs huiuſmodi exceptiones: ideò interim propter honorem litterarum Apoſtolicarum debet decetni executio, nec per illas exceptiones retardari. Rot. *deciſ.* 301. *part.* 1. *diuerſ.*

7. Vndecimus, quia licèt ex Concilio Tridentino ad obtinendum quodcumque beneficium, requitatur ſaltem ætas annorum quatuotdecim; tamen ad obtinendam penſionem ſufficit ætas ſeptem annorum: & ſic ætas requiſita in beoeficiis per ſacrum Concilium, non debet extendi ad penſiones. Gigas *de penſionib. quæſt.* 13. Ratio eſt quia clericatus ſufficit ad penſionem obtinendam, qui in illa ætate ſeptennij conferri poteſt; provt ſic per ſacram Concilij Congregationem iudicatum fuiſſe teſtantur Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 397. *num.* 18. Gonzal. *ad regul.* 8. §. 5. *gloſſ.* 5. *num.* 26. Lezana *in ſumma quæſt. regul. tom.* 3. *in verbo Ætas. num.* 9. *verſic. quarta.* Barboſ. *in deciſion. Apoſtol. in verb. Ætas. collectan.* 15. *num.* 5.

Et ideo cauendum eſt à Nicolao Garſia, qui contrarium tenet *in tract. de beneſic. par.* 1. *cap.* 5. *num.* 129. dicens quòd iure antiquo ſufficiebat ætas ſeptem annorum, ad obtinendam penſionem; ſicut ætas illa ſufficiens erat ad beneficium: ſed hodie requiri ex Concilio ætatem quatuordecim annorum ad beneficia, & per conſequens ad penſiones: ſed labitur, quia quidquid ipſe dixerit, contrarium fuit reſolutum in ſacra Congregatione: vt teſtátur præfati Doctores.

8. Duodecimus, quia licèt ratione beneficij quis efficiatur ſubditus Epiſcopi illius diœceſis, in qua habet beneficium Eccleſiaſticum; & poſſit ab eodem Epiſcopo, ſiue de eius licentia, à quocumque alio Antiſtite ad ſacros ordines promoueri: *cap. cum nullus. de temper. ordin. in* 6. & remaneat ibi ſubditus quandiu beneficium tenet. Boër. *deciſ.* 260. *num.* 20. quem ad hoc allegat Marius Anthonin. *lib.* 1. *reſolut. vltima. caſu.* 24. Quod etiam ampliatur, quamuis ageretur de beneficio non requirente reſidentiam. Campanil. *in diuerſor. iuris Canon. cap.* 8. *num.* 12.

Tamen ratione penſionis, quis non efficitur ſubditus Epiſcopi illius loci in quo ſitum eſt beneficium, cuius ratione debetur penſio: & ideò non poteſt ab illo ad ſacros ordines promoueri. Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. allegat.* 4. *num.* 56. poſt Campanil. quem allegat *in diuerſor. iuris Canon. rubr.* 9. *cap.* 8. *num.* 17. *verſic. Ex cauſa.* 9.

Decimus tertius, quia licèt illegitimus non poſſit ſine diſpenſatione obtinere beneficia; tamen poterit obtinere penſionem ſuper fructibus beneficij reſeruatam, ſi aliàs ſit clericus, in prima ſaltem tonſura conſtitutus, & ſuper clericatu legitimè diſpenſatus; ita vt non ſit opus noua diſpenſatione ad obtinendam penſionem. Rot. *deciſ.* 425. *part.* 1. *diuerſ.* vbi fuit deciſum, quòd illegitimus non dicitur incapax penſionis ratione illegitimitatis; ſed dumtaxat ratione defectus clericatus: vnde ſi fuerit diſpenſatus ſuper clericatu, non indiget alia diſpenſatione ſuper defectu Natalium. Quia penſio conſideratur hoc caſu tanquam ius quoddam temporale, ſeparatum, formale, & per ſe diſtinctum ab ipſo beneficio: vt *ibidem* Rota concludit *in fine deciſionis.* 10.

Eadémque ratione, licèt illegitimè nati, ſint ſacrorum ordinum incapaces; niſi Apoſtolica diſpenſatio interuenerit: *cap. litteris. de filiis Præsbyter. cap.* 1. *eod. tit. in* 6. non tamen penſionum, vt mox 11.
dictum eſt. † Expoſiti quoque, qui quodammodo ad illegitimos accedere videntur; ſecundùm aliquorum ſententiam, ordinum, & beneficiorum ſunt incapaces; non tamen videntur eſſe inhabiles ad penſiones obtinendas, ſi de illis eodem modo liceat ratiocinari, ſicut de illegitimis. 12.

Cæterùm in hoc propoſito diuerſæ ſunt DD. ſententiæ. Quidam enim exiſtimant expoſitos, non ſolùm penſionum, ſed etiam beneficiorum Eccleſiaſticorum obtinendotum eſſe capaces, oec ad id aliqua diſpenſatione indigere. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 135. *num.* 33. & *cap.* 397. *num.* 68. In quam ſententiam inclinat Ioan. Bapt. Lup. *in tract. de illegit. in præfat. num.* 23. *verſic. in contrarium.* 13.

Verius eſſe contrarium alij cenſuêre, nimirum expoſitos non ſolùm beneficiorum, ſed etiam penſionum incapaces eſſe; niſi priùs diſpenſationem obtinuerint. Gig. *de penſion. quæſt.* 16. Et eiuſdem ſententiæ ſectator eſt Garſ. *de beneſic. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 19. Cuius præcipuum fundamentum, magiſque concludens exiſtimo ex eo petendum eſſe, quòd talem eſſe ſtylum Curiæ Romanæ teſtatur. Qui duo licèt loquantur de illegitimis; eorum ſententia eâdem ratione videtur ad expoſitos extendenda: quia ceſſat ratio fundamentalis dictæ deciſionis Rotalis *dict. deciſ.* 425. *part.* 1. *diuerſ.* nempe quòd penſio conſideretur tanquam quid ſeparatum à beneficio, & per ſe ſubſiſtens: quâ ratione deſtructâ, deſtruitur quoque fundamentum illud quoad expoſitos.

Ego ceſſante ſtylo Datariæ ſequor ſententiam Rotæ Romanæ propter illius authoritatem, & rationes. Quam etiam ſequitur Lotter. *de re beneſic. lib.* 1. *cap.* 40. *num.* 139. vbi concludit illegitimos ad clericatum diſpenſatos, nulla alia indigere diſpenſatione ad obtinendam penſionem: quod pluribus Rotæ deciſionibus confirmat, reiectâ contrariâ Garſiæ, & Gigantis ſententiâ. Aliæ plures pro hac ſententia Rotæ deciſiones allegantur, & comprobantur apud Seraphin. *deciſ.* 1264. *num.* 2. qui Rotam ita perpetuò obſeruare teſtatur *deciſ.* 549. *num.* 2. *part.* 2. *recent.* quæ eſt apud Butat. *deciſ.* 53. vbi Additio plures alias deciſiones Rotæ allegat. 14.

15. Vnde ab illegitimis inferendo ad expoſitos, in quibus multo maior eſt ratio: Dico hos non teneri diſpenſationem obtinere ad penſiones, ſi clericali charactere fuerint inſigniti.

16. An autem diſpenſatione indigeant ad clericatum? Cenſeo indigere; cùm ex ſtylo Datariæ in omnibus pro illegitimis habeantur: vt teſtatur Pyrr. Corrad. *in prax. diſpenſat. Apoſtolicar. lib. 3. cap. 2. num. 2.* argumento petito à ſolitis. Quia vt plurimùm illi exponuntur, qui ex furtiuo congreſſu ſunt procreati, quóſque veriſimile eſt extra matrimonium natos. Et ſicut omnes incogniti ab ordinibus excluduntur, ita & iſti quorum ignoratur origo; qui etiam rebaptizati eſſe poſſunt, & per conſequens irregulares: ita vt negari non poſſit quin diſpenſatione indigeant: vnde in dubio, tutior pars eſt eligenda: & ſic ſupradictus ſtylus docet, illis diſpenſationes eodem modo, & ſub iiſdem clauſulis expediri, ſub quibus illegitimis concedi ſolent. Plura Corrad. *loco citato*, vbi ponit formam reſcripti diſpenſationis cum expoſitis.

17. Decimus quartus caſus. Quando agitur de penſione iam obtenta per illegitimum, vel expoſitum, tunc non exigi diſpenſationem exiſtimauit Garſ. *de benefic. part. 7. cap. 2. num. 11.* & tolerari exactionem penſionis; idque propter authoritatem DD. contrarium ſentientium: ſecùs ſi agatur de concedenda, & acquirenda penſione; tunc enim diſpenſationem neceſſariam eſſe exiſtimat. Sed Ego difficilem hanc opinionem in praxi exiſtimo; ſaltem in foro exteriori, & contentioſo. Quia regula vera & generalis eſt (ceſſante ſtylo in contrarium) quocumque caſu illegitimos, & expoſitos ſemel diſpenſatos ad clericatum, nulla alia diſpenſatione indigere.

18. Notandum nihilominus eſt, ea quæ de expoſitis diximus, procedere in caſu dubio, quando illorum pater ignoratur: nam ſi ſciretur quis illorum pater eſſet, tunc non poſſet dubitari an eſſent legitimi, & ex legitimo coniugio nati; an vero illegitimi, & ex illegitimo congreſſu: & ſic præſumptiones cederent veritati: vt Corradus *loco cit.* notat.

19. Decimus quintus caſus, (ne à filiis illegitimis recedamus,) verum eſt quòd filius illegitimus non poteſt obtinere beneficium quodcumque, etiam diſſimile, in Eccleſia in qua eius pater habet, vel habuit beneficium Eccleſiaſticum, nec in illa Eccleſia quocumque modo miniſtrare, nec obtinere penſiones ſuper fructibus beneficiorum, quæ illius pater obtinet, vel obtinuit: vt ſtatuit Concil. Tridentin. *ſeſſ. 25. cap. 15. de reformat.*

20. Tamen filius illegitimus poteſt obtinere penſionem ſuper eadem præbenda, ſuper qua eius pater olim, dum vixit, habuit aliam penſionem: quia Concilium loquitur de Penſionibus quæ aſſignantur ſuper fructibus beneficiorũ, quæ obtinuerunt parentes horum filiorum illegitimorũ: ideò non debet extendi ad caſum conſtitutionis, ſeu aſſignationis penſionis ſuper fructibus beneficij, quod illorum parentes non obtinuerunt, ſed ſuper eo duntaxat penſionem habuerunt: vt copioſè comprobat Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 397. num. 2. & multis ſequentibus.*

21. Quod tamen cum moderamine intelligendum eſt; nam ſi penſio fuerit aſſignata in titulum beneficij tunc continebitur in diſpoſitione loquente de beneficiis, & ſic prohibitio Concilij reſpectu filij illegitimi ne penſionem poſſit obtinere ſuper beneficio ſuper quo pater illegitimus penſionem habuit, locum ſibi hoc caſu vindicabit, vt *ibidem* Gratianus notat *num. 22.*

22. Tum autem dicitur penſio aſſignata in titulum beneficij quando ſuper reditibus vnius Eccleſiæ conſtituitur certum beneficium aſſignando aliquam penſionem determinatam ſuper temporalitate redituum beneficij pinguis, pro dote huius beneficij nouiter creati: iuxta tradita per Abbat. *in cap. conquerente. in primo notabil. & num. 5. de cleric. non reſident.* Couarruu. *practic. quæſt. cap. 36. num. 10. verſic. Quartò.* vbi præterea ſupponit poſſidentem nouum hoc beneficium, ſeu penſionem in titulum beneficij erectam, obligari debere per talem erectionem ad onus alicuius miniſterij Eccleſiaſtici, ad hoc vt penſio in titulum beneficij legitimè dicatur erecta: & Gonzal. *ad regul. 8. gloſſ. 5. §. 5. num. 42.* Rot. *deciſ. 39. de reſcript. in antiqu. in verſic. aliàs ſi eſſet.* Vbi dicitur quòd ſi eſſet penſio perpetua conſtituta iure beneficij, quæ transfertur de perſona ad perſonam; tunc impediret & annullaret gratiam pauperis clerici, qui de tali qualitate penſionis, in ſua penſionis impetratione mentionem non fecit.

23. Decimus ſextus caſus eſt. Quia licèt hodie ex ſacri Concilij Tridentini diſpoſitione, omnes regreſſus ad beneficia fuerint ſublati, præterquam in certis caſibus; attamen in penſionibus Eccleſiaſticis datur regreſſus ad beneficium reſignatum, ſi reſignatarius penſionem legitimè reſeruatam non ſoluerit.

24. Pro terminorum intelligentia ſciendum eſt, fieri debere differentiam inter acceſſum ad beneficium, & regreſſum ad illud. Acceſſus eſt ius obtinendi beneficium ab habente poteſtatem, abſque cauſa aliqua præcedenti conceſſum. Regreſſus verò, eſt ius ad beneficium redeundi, in quo ius aliquod præexiſtens quis obtinebat. Exemplum: ſi fiat tranſactio inter duos ſuper lite, aut prætentione ad aliquod beneficium, tranſigens reſeruat ſibi ingreſſum, ſiue acceſſum ad beneficium, ſi tranſactio non obſeruetur; & hoc caſu non poteſt illi opponi, quòd ius ſuper illo non haberet: quia venit iure ingreſſus, ſeu acceſſus; non autem iure regreſſus: vt colligitur ex notatis per Caſſador. *deciſ. vnic. de pactis.*

25. Et propterea dum quis vult ingredi, & accedere ad beneficium per viam acceſſus, omninò debet eſſe capax, & habilis ad illud tempore quo accedit. Rot. *deciſ. 190. numer. 2. part. 2. recent.* quia tunc dicitur purificata conditio, ſub qua acceſſus fuit reſeruatus: quod tempus per conſequens attendendum eſt. Rot. *ibid. num. 8.*

26. Regreſſus autem eſt quædam continuatio, ac veluti reliquiæ tituli anterioris Puteus. *deciſ. 389. lib. 1. & 191. num. 1. & 2. eodem lib. in correctu.*

27. Hodie verò omnes acceſſus, & regreſſus ad beneficia ſublati ſunt: tũ vt hereditariæ ſucceſſiones in beneficiis penitus tollerentur; tũ ne libera Ordinariorũ in illis conferendis facultas minueretur, beneficiis faciliùs aptiores præfici poſſent, votum captandæ mortis impediretur, & tandem omnis ambitioſa cupiditas in obtinendis beneficiis remoueretur: Atque ita ſtatutum eſt in Concilio Trident. *ſeſſ. 25. de reformat. cap. 7.* & per ſanctæ memoriæ Pium. V. in ſua conſtitutione, quæ incipit, *Romani Pontificis prouidentia.* & eſt in Bullario 134. inter eiuſdem Pontificis conſtitutiones, quam inſerit ad longum Pariſ. *de reſignat. beneficior. lib. 6. quæſt. 5. num. 96.*

28. Ab hac generali regula annullationis acceſſuum, & regreſſuum, excipiuntur regreſſus fundati in diſpoſitione iuris communis: veluti ille qui datur ex *cap. ſi beneficia. de præbend. in 6.* vbi dicitur, quòd ſi collator Ordinarius alicui reſeruationem ignoranti beneficium reſeruatum contulerit, & huius prouiſi beneficium quod prius obtinebat alteri dederit; ſi poſtea reſeruatio detegatur, ad ſua priora beneficia talis de reſeruato prouiſus liberè reuertatur: quod intelligitur,

telligitur, dummodo non expectato litis euentu, ſta-
tim beneficium reſeruatum dimiſerit: vt *ibi* per Gloſſ.
& Doctores. Pariſ. *dict. lib. 6. quæſt. 5. num.* 110.

29. Idem de permutante dicendum eſt, vt euicto be-
neficio compermutato, ad prius beneficium regreſſum
habeat; vt alio loco fuſius declarauimus: & tradit
Louet *litt. B. num.* 13. niſi euictio ſequuta ſit ob com-
promiſſum, aut tranſactionem. Maynard. *lib. 1. quæſt.*
57. Cod. Fabrian. *lib. 1. tit. 2. definit.* 53. *&* 80.

30. Quamuis ergo hodie regreſſus fuerint ſublati
quoad beneficia, vt dictum eſt; non tamen ſublati
fuerunt quoad penſiones Eccleſiaſticas: imò ſi de-
bitor penſionem non ſoluat, penſionarius ad benefi-
cium penſione grauatum, quod ſub illius reſerua-
tione reſignauit, regredi & redire poteſt: vt fusè
cap. 69. lib. 1. declarauimus. Vbi reiecta ſententiâ il-
lorum qui aſſerebant omnes regreſſus, etiam ob non
ſolutam penſionem in Gallia eſſe ſublatos, vt *ibi nu-
mer.* 11. contrarium verius eſſe demonſtrauimus *nu-*
31. *mer.* 17. † Imo ob non ſolutam penſionem, tacitè in
Gallia cenſeri reſeruatum regreſſum: & diſſidentes
illas ſententias adhibitâ diſtinctione ad concordiam
reduximus.

32. De iſto autem regreſſu ob non ſolutam penſionem
inter cæteros agit Rot. *deciſ.* 286. *num. 2. part. 2.
recent.* vbi id maximè locum habere dicitur, quando
reſignatio facta fuit cum illa clauſula, *Et non aliàs,
aliter, nec alio modo.* quia tunc quamuis pēſio eſſet ex-
ceſſiua, non eſſet locus reductioni ipſius ad legitimū
modum; ſed reſignans, nonobſtante reductione peritâ,
poſſet regreſſum intentare ad beneficium reſignatum:
cùm enim reſignatio fuerit conditionalis, deficien-
te conditione, deficit etiam conſenſus in reſignatio-
ne adhibitus.

33. Eadem ratione, ſi quis beneficium ſub illa condi-
tione reſeruationis penſionis reſignaſſet, & penſio
nulla declararetur; redire poterit ad beneficium, an-
nullatâ penſione: quia ſi reſignanti penſio non fuerit
irreuocabiliter quæſita, deficit conditio ſub qua con-
ſenſus fuit reſignationi adhibitus. Marcus Antonin.
lib. 1. var. reſol. cap. 103. & per conſequens ob de-
fectum conſenſus, reſignans poteſt intentare actio-
nem ſpolij aduerſùs reſignatarium. Rot. apud Garſ.
34. *de benefic. part. 1. cap. 5. numer.* 438. † Et in ſimili
Rota apud Mohedan. *deciſ. 2. de procurator.* aliàs *de-
ciſ.* 83. vbi dicit eum qui conſentit caſſationi penſio-
nis ſuper certis beneficiis, quam obtinebat ſuper illis,
eâ tamen conditione, quòd illæ penſiones ſub iiſdem
qualitatibus, & quantitatibus imponerentur ſuper
aliis beneficiis; & onus penſionis eodem modo ad il-
la transferretur: ſi reuocatio iſta, & tranſlatio graua-
minis non ſortiatur effectum ſuper aliis beneficiis
onerandis, redit ad primæuum ius, & fruitur prima
penſione; quia nunquam ab eo potuit ius abdicari,
niſi adimpletâ conditione, cùm eius conſenſus fuerit
conditionaliter præſtitus.

35. Sanè ſolus curſus temporis non eſſet ſufficiens, ad
regreſſum concedendum ad beneficium, ob non ſo-
lutam penſionem ſuper eo reſeruatam; niſi præcede-
ret ſententia declaratoria. Pariſ. *lib. 6. de reſignat.
quæſt. 3. num.* 11.

36. Quod tamen non habet locum, quando ſummus
Pontifex in Bulla concedit liberum regreſſum ob non
ſolutionem penſionis, & licentiam apprehendendi
poſſeſſionem propriâ authoritate: quæ verba exclu-
dunt declarationem, & liquidationem ad quam po-
ſtea deuenitur, poſtquam eſt capta poſſeſſio propriâ
authoritate, iuxta conceſſam in Bullis facultatem:
quod fusè probat Gratian. *diſcept. forenſ.* 921. *num.*
10. *& multis ſequentibus.*

Hoc tamen omninò ſciendum eſt: quòd ſi reſi- 37.
gnans vigore regreſſus ad ſuum beneficium reuerta-
tur, tali caſu reſignatarius non tenetur illi ſoluere ar-
reragia, ſeu reliqua penſionum decurſarum: quia cùm
priuatio veniat in conſequentiam non ſolutionis, ſi
priuatus ea de cauſa cogeretur ſoluere penſiones de-
curſas, daretur contradictio: quia ſolueret, & ob non
factam ſolutionem priuaretur. Gratian. *diſcept. forenſ.*
152. *num.* 19. & cùm de hoc iterum dubitaretur, eau-
dem ſententiam fuiſſe confirmatam teſtatur Idem *diſ-
cept. forenſ.* 617. *num.* 34.

Et iſte regreſſus euitari non poteſt, quamuis reſi- 38.
gnatarius opponeret ſe nondum beneficij reſignati
poſſeſſionem adeptum fuiſſe, quando in prouiſioni-
bus appoſita fuit clauſula, *habitâ, vel non habitâ
poſſeſſione.*

De qua clauſula Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 454. 39.
num. 4. plura refert, & Barboſ. *de clauſul. cap.* 53.
qui dicit clauſulam illam fuiſſe inoentam ad obuian-
dum fraudibus illorum, qui vt penſionem non ſolue-
rent, poſſeſſionem beneficij adipiſci differebant. † 40.
Nihil tamen operari clauſulam illam, vt ad aliquid
reſignatarius obligetur, quando prouiſio beneficij eſt
valida; & quando abſque fraude, titularis non fuit
poſſeſſionem adeptus: veluti ſi fuerit impeditus
quominus poſſeſſionem acciperet: & alia multa de
illa clauſula apud eundem videri poterunt.

Neque auditur titularis ad effectum retardandi 41.
executionem, ſi proponat nullitatis penſionis, aut ex-
ceſſus eiuſdem exceptionem: ſi in reſcripto, aut Bul-
la pēſionis adſit illa clauſula inſerta, *Quòd dicta pen-
ſio annullari non poſſit.* Pariſ. *de reſignat. lib. 6. quæſt.*
2. *num.* 144. vbi dicit apponendam clauſulam; *Quòd
penſio annullari, reduci, aut minui non poſſit.* † Sub- 42.
iungit tamen, quòd ſi penſio excederet medietatem
fructuum, reducenda eſſet ad legitimum modum; non
tamen ideo eſſet annullanda. † Quod adeo verum 43.
eſt, vt etiamſi penſio eſſet reſeruata cum illa clauſula,
Dummodo medietatem fructuum non excedat; etiam
poſito quòd excederet valorem medietatis fructuum,
non tamen in totum annullaretur; ſed reductioni lo-
cus eſſet, iuxta modum in litteris præſcriptum: quia
penſio vitiatur non in totum, ſed duntaxat in ex-
ceſſu. Mantic. *deciſ.* 153. *num.* 2. Gratian. *diſcept.*
995. *num.* 11.

In Gallia penſiones non ſolent excedere tertiam 44.
partem fructuum. Loüet *in ſua recollect. arreſt. litt.
P. num.* 30. & *ibi* Addent. ſuper quo adeſt edictum
Regium factum menſe Nouembris 1637. & poſtea
publicatum die 7. Septembris 1638. quo ordinatur
artic. 18. his verbis: † Et quia ad perpetuanda in 45.
familiis beneficia, introducta fuit fraus, penſiones
reſeruandi reſignanti, æquales valori fructuum be-
neficij aut illum excedentes, & pro ſecuritate reſi-
gnantis dandi cautiones quæ ſeſe obligant de ſoluen-
do penſionem durante vita naturali reſignantis, ſiue
beneficium per obitum, ſiue alio modo vacare con-
tigerit; quod eſt in effectu beneficium cum penſione
permutare, ad vitam ſuper bonis prophanis illam aſ-
ſignando. Nos abſque derogatione arreſtorum Cu-
riarum noſtrarum, & vſuum in hoc Regno obſeruato-
rum, penſiones ad tertiam partem beneficiorum redi-
tuum reducendi, fauore illorum qui beneficiorum
prouiſiones obtinent, propter mortem ciuilem, aut
naturalem illorum, qui ad penſiones ſunt obligati:
Declarauimus, & Declaramus nullas, omnes creatio-
nes, reſeruationes, & homologationes dictarum pen-
ſionum in poſterum faciendas, & obtinendas ſuper
fructibus beneficiorum, ſi fructuum medietatem ex-
cedant: nonobſtantibus quibuſcumque concordatis,
obligatio

obligationibus, & fideiuſſionibus, quas nullas & inualidas ex nunc Declaramus &c.

Et nihilominus vt non fiat præiudicium illis, qui pendente tempore quo abuſus iſte tolerabatur, propria beneficia ſub penſionis ſecuritate reſignarunt. Volumus quòd præſens articulus locum non habeat niſi in futurum, non autem reſpectu illorum quorum reſignationes iam admiſſæ fuerunt, & penſiones creatæ tempore publicationis huius edicti, pro quibus relicta eſt iudicibus facultas iudicandi, prout eorum conſcientia iuſtum & rationi conſonum iudicabit. Hactenus Ordinatio Regia.

46. Cæterùm fuit aliàs ſæpiùs iudicatum in ſupremis Galliæ Tribunalibus, beneficij ceſſionarium aut reſignatarium, teneri omninò ad ſolutionem penſionis, cum ſuo authore conuentæ, & legitimè homologatæ, nonobſtante allegato eiuſdem penſionis exceſſu; & ipſi, ſaltem durante vita promittentis, & illius cui promittitur, opponi poſſe vulgatum illud, *ſolue, vel dimitte*: cùm æquum non ſit, vt reſignatarius ex ſuo dolo & perfidia vtilitatem conſequatur, aut reſignantem per ceſſionem aut remiſſionem alteri factam decipiat, atque deludat. Et maximè quando reſignatio conditionaliter facta fuit, *reſeruata tali penſione, & non alias, aliter, nec alio modo.*

47. Qua de cauſa fuit ſæpè declaratum non modo reſignatarium, ſed etiam reſignatarium reſignatarij ad penſionis ſolutionem adſtringi poſſe, nonobſtante reductione petita, & exceſſu allegato: vt deciſum teſtatur Addit. ad Loüet *litt. P. num.* 30. vbi tamen hoc limitatur.

48. Primò, niſi penſionatius, hoc eſt ille cui penſio debetur, fuiſſet negligens in exigendo penſiones decurſas, & beneficium per plures & diuerſas manus tranſiiſſet, nullâ factâ penſionis mentione in illius prouiſionibus, quam ſucceſſores probabiliter ignorabant.

49. Secundò. niſi agatur de beneficio habente curam animarum annexam; quia poſſeſſor beneficij ſemper poteſt penſionis reductionem, ac moderationem, vel etiam totalem illius caſſationem petere; ſi non habeat vnde viuere poſſit.

50. Sed in hac ſecunda limitatione *in dicto num.* 30. *litt. P.* per Addentes deducta, ſubſiſtendum videtur. Adſunt quippe diuerſa ſupremorum Tribunalium præiudicia, quibus declaratum fuit eos, qui beneficij curam animarum annexam habentis reſignationem cum onere penſionis acceptarunt, illudere non poſſe pactioni ſub eo prætextu, quòd beneficium curato liberum eſſe conueniat, & ab illo penſionis onere

51. te exemptum. † Similique modo in præbenda Theologali iudicatum eſt, quamuis illius hæc ſit indoles, vt nullius penſionis onere grauari poſſit, ſicuti & præbendæ Præceptoriales quæ eiuſdem exemptionis priuilegio potiuntur, teſte Loüet *litt. P. num.* 46.

52. † Et nihilominus is qui reſignationi conſenſit, & huiuſmodi beneficia ſub onere penſionis ſibi per reſignantem remiſſa acceptauit, quantumuis reclamaret ad penſionis ſolutionem, condemnatus eſt ratione perfidiæ & doli: vt de dictis Senatus decretis fides eſt apud Mornac. *ad l. venditor.* 14. *litt. E. ff. commun. diuid.*

53. Tertia limitatio affertur per eoſdem Addent. ad Loüet *litt. P. num.* 30. niſi penſio eſſet abuſiua, vt pote quòd omnes fructus beneficij propemodùm abſorberet, ita quòd poſſeſſori nihil remaneret: ſed hoc caſu penſio non declararetur in totum nulla, ſed ſolùm reducenda ad legitimum modum: vt mox diximus. Caſſador, *deciſ.* 4. *num.* 4. *ſub tit. de penſionib.*

Quod procedit etiam ſtante dicta clauſula, *Dummodo penſio tertiam fructuum partem non excedat*: vt mox ex Gratian. & Mantic. diximus *num.* 43. Quidquid aliàs Rota in contrarium iudicauerit vt refert idem Gratian. *num.* 12. Quia verius, & æquius eſt penſionem non in totum caſſari, ſed dumtaxat reduci ad legitimum modum: vt teſtantur plurimi DD. quos citat & ſequitur Gratian. *dict. cap.* 995. *num.* 11. 54.

Ex mente autem ſummi Pontificis regulariter penſiones non ſolent excedere dimidiam partem fructuum beneficij onerati, Gig. *de penſionib. quæſt.* 8. *num.* 1. Mohed. *deciſ.* 11. *de loc. & conduct.* Rot. *in recentior. deciſ.* 739. *num.* 2. *part.* 2. 55.

Quarta limitatio proponitur, vt locum non habeat in ſucceſſore per obitum. Quia iſte reductionem penſionis, illiúſque moderationem petere poteſt: nam impetrans per obitum beneficium penſionis onere grauatum, nihil acquirit ex facto reſignantis, ſed ſuum ius totum obtinet ex benignitate, vel facto collatoris; ſed nec talis impetrans per obitum, præſtitit conſenſum impoſitioni penſionis: & ſic in eo nec dolus, nec perfidia adeſſe poteſt. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 535. *num.* 3. 56.

Vnde licèt regulariter ſucceſſor, etiam per obitum, teneatur ad ſolutionem penſionis ſuper beneficio impoſitæ, cùm penſio ſit onus reale ipſi beneficio inhærens. Pariſ. *de reſignat. lib.* 6. *quæſt.* 2. *a num.* 94. *ad* 97. ſi tamen penſio ſit nulla, poteſt ſucceſſor iſte ad illius nullitatis declarationem agere: vt dicit Rebuff. *de pacif. poſſeſſ. num. mihi* 140. 57.

At verò ſi agatur de eo qui penſioni conſenſit, oportet vt doceat de notoria penſionis nullitate, vt illius ſolutionem euitare poſſit; aut de notoria illius iniuſtitia. Gratian. *dicta diſcept.* 535. *num.* 6. 58.

Generalis ſiquidem eſt regula, quòd litteræ non ſunt iuſtificandæ quando agitur de eo, qui penſionis impoſitioni ſeu conſtitutioni conſenſum præſtitit: eodémque modo de fideiuſſoribus à conſentiente creationi penſionis datis, ſtatuendum eſt; vt determinat Rot. *deciſ.* 23. *num.* 1. *part.* 2. *recentior.* Gratian. *dicta diſceptat.* 535. *num.* 20. & 21. & *cap.* 454. *num.* 24. 59.

Imò illo caſu tam titularis, quàm eius fideiuſſores tenebuntur continuare ſolutionem penſionis, etiam poſt factam beneficij reſignationem, quando in prouiſionibus adeſt clauſula, *Quòd titularis non poſſit reſignare, niſi ſimilem obligationem fecerit, aut idoneos dederit fideiuſſores.* Rot. *deciſ.* 23. *num.* 2. & 3. *part.* 2. *Recentior.* 60.

Si verò quis nec iuris, nec poſſeſſionis ſit ſucceſſor, ad penſionis ſolutionem teneri non poteſt. Exemplũ dari poteſt in eo, qui penſioni quidẽ conſenſit, & fideiuſſores pro illius ſolutione facienda dedit, ſub ſpe prouiſionis in ſui fauorem faciendæ de aliquo beneficio, & contemplatione illius; quod tamen beneficium abſque culpa ſua aſſequi non potuit: imò quidam alius de eo fuit prouiſus, illúdque poſſedit: tunc enim neque is qui conſenſit, neque illius fideiuſſores quos pro penſionis ſolutione dedit, teneri poſſunt ad penſionis ſolutionem, quantumuis cameralis acceſſerit obligatio, quæ facta intelligitur ſub illa conditione, quatenus is qui ſe obligat, beneficio, cuius intuitu facta fuit obligatio, frui poſſit. Burſat. *conſ.* 36. *num.* 33. *lib.* 4. Achill. de Graſſ. *deciſ.* 12. *de prabend. num.* 2. Gig. *de penſionib. quæſt.* 47. *num.* 2. 61.

Quod ampliatur vt procedat, etiamſi in litteris reſeruationis penſionis fuiſſet dictum, quòd ad illius ſolutionem titularis teneretur, *habitâ, vel non habitâ poſſeſſione.* 62.

poſſeſſione. Nam illa clauſula nonobſtante, non tenetur is qui conſenſit, aut promiſit, ad penſionis ſolutionem; ſi alius beneficium, cuius occaſione & contemplatione facta fuit obligatio, illud obtinuerit ſine culpa, dolo & facto promittentis. Rot. *deciſ.* 255. *num.* 4. *part* 2. *recent.*

63. Sed dubitari poteſt in caſibus, in quibus ſucceſſor ad penſionis ſolutionem tenetur; vtrùm teneatur ſolùm pro penſionibus tempore ſuæ poſſeſſionis currẽtibus, ſed etiam teneatur & cogi poſſit ad ſolutionẽ illarũ ſolutionum ſeu terminorũ decurſorũ tempore ſui prædeceſſoris. Reſpondendum eſt eſſe in electione pẽſionarij, vtrùm malit agere contra ſucceſſorem, beneficium penſione grauatum poſſidentem, pro penſionibus tempore anteceſſoris decurſis; an verò malit agere contra hæredes dicti beneficiarij, qui antea beneficium obtinebat. Ratio eſt, quia cùm iſtæ penſiones beneficiales aſſignentur ſuper fructibus beneficij, ſunt onus reale, & afficiunt ipſum beneficium, illiúſque poſſeſſorem, ſaluo tamen huic moderno poſſeſſori regreſſu, contra hæredes ſui prædeceſſoris. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 94. *num.* 56. 57. & 58.

64. Intellige ſupradicta vt procedant quando penſionarius fidem facit de diligentiis per eum factis, pro conſequenda ſolutione, aduerſus primum beneficij poſſeſſorem: ſi enim de iſtis diligentiis non doceat, agere non poterit contra ſucceſſorem in beneficio. Gratian. *ibid. num.* 59. Rot. *deciſ.* 352. *num.* 1. & 2. *part.* 2. *recent.*

65. Quinta limitatio addi poteſt, vt nemo teneatur in Gallia ſoluere penſionem alteri, quàm illi in cuius fauorem penſio fuit creata: ideò ſi penſionis facta fuerit translatio in alium, non tenetur titularis huic tranſlatario penſionẽ ſoluere, nonobſtantibus quibuſcumque prouiſionibus, prout ita ſeruari in Gallia teſtatur Rebuff. in *tract. de pacif. poſſeſſ. num. mihi* 157. *verſic. & hoc in Regno Franciæ.*

66. Decimus ſeptimus caſus, in quo fieri poteſt differentia inter beneficium Eccleſiaſticum, & penſionem; eſt de clerico qui propter homicidium voluntarium ſuo beneficio priuandus eſt: vtrùm ſimiliter priuandus ſit penſionibus quas obtinet. Quæſtio fuit in vtramque partem agitata apud Farinac. *conſ.* 204. qui tandem recurrit ad obſeruantiam, dicens hoc ita ſeruari, vt quemadmodum propter homicidium voluntarium pœna priuationis beneficiorum imponitur, ita etiam incurratur pœna priuationis penſionum. Quod in eo fundatur, quia penſiones iſtæ dantur adinſtar beneficiorum; & licèt quodammodo in mera temporalitate conſiſtere videantur; tamen habent aliquid ſpiritualitatis annexum, & in effectu tenentur ad recitationem parui Officij Glorioſiſſimæ Virginis Mariæ, & propter alias rationes ibi per eum deductas.

67. Decimus octauus, certum eſt quòd in impetratione, & prouiſione alicuius beneficij fieri debet mentio aliorum beneficiorum quæ quis obtinet, & ſecundùm aliquorum ſententiam (de qua nos infra in vigeſimo caſu *num.* 93.) debet in interpretatione etiam fieri mentio penſionum obtentarum, vt volunt multi quos refert Farinac. *dicto conſil.* 204. *num.* 1.

68. Sed quidquid ſit de narratiua penſionis facienda, vel non facienda in impetratione beneficij; tamen quando agitur de aſſecutione alterius penſionis, omninò neceſſe eſt fieri mentionem, & exprimi alias penſiones anteriores iam ſuper eodem beneficio impoſitas, ne Eccleſia nimio onere prægrauetur: vt diximus ſupra *lib.* 1. *cap.* 6. quibus adde Rot. *deciſ.* 169. *num.* 1. *part.* 7. *recentior.* Quod extenditur, vt locum habeat etiamſi penſio motu proprio eſſet reſeruata. Mantic. *deciſ.* 93. *num.* 1.

Limitatur tamen vt procedat, quando prima pen- 69.
ſio eſt valida; ſecùs eſt, ſi nulla ſit & inualida: quia tunc gratia non vitiatur, etiamſi illius mentio facta non fuerit, in obtentione ſecundæ penſionis ſuper eodem beneficio, iam aliis penſionibus grauato aſſignatæ. Mantic. *deciſ.* 111. *num.* 3.

Præterea ſupradicta locum habent, quando agitur 70.
de nouæ penſionis creatione, ſecùs autem erit ſi agatur de eiuſdem penſionis iam creatæ, & formatæ tranſlatione in alium: tunc enim cùm nullum nouum onus Eccleſiæ imponatur, non eſt neceſſe vt fiat mentio expreſſa alterius, ſeu aliarum penſionum ſuper eodem beneficio iam antea impoſitarum. Rot. *deciſ.* 119. *num.* 2. *part.* 4. *recentior.*

Decimus nonus caſus eſt, quòd licèt Epiſcopus re- 71.
gulariter ſuam authoritatem interponere poſſit, & debeat in cuiuſlibet beneficij Eccleſiaſtici fundatione, & erectione; vt ſæpiùs diximus, & nominatim hoc libro *cap.* 1. §. 2. *num.* 1. dum de capellis egimus; tamen in creatione penſionis, non Epiſcopus, ſed ſolus Papa ſuam authoritatem interponere poteſt: quia ſolus Pontifex, aut Legatus, aliíue ab eo facultatem habentes Eccleſiaſtica beneficia cum diminutione conferre poſſunt: *cap. vnic. vt benefic. Eccleſiaſt. ſine diminut. confer.* & *ibi* DD. Gigas. *de penſionib. quæſt.* 87. *num.* 5. Ideo ſemper in huiuſmodi penſionum reſeruatione apponenda eſt clauſula, *ſub beneplacito ſedis Apoſtolicæ.* Rot. *deciſ.* 437. *num.* 2. *part.* 1. *recent.* Vbi propterea concluditur, quòd is qui penſionis impoſitioni cum illa clauſula conſenſit, poteſt ante obtentum beneplacitum Apoſtolicum pœnitere.

Et hoc etiam in Gallia obtinet, vt penſio nulla ſit, 72.
ſi non fuerit à ſede Apoſtolica confirmata. Addit. ad Loüet *litt. P. num.* 33.

Excipitur tamen in Gallia caſus perfidiæ, & ingra- 73.
titudinis reſignatarij erga reſignantem: ille enim reſignanti ſoluere cogitur in odium perfidiæ, etiam penſione in Curia Romana non homologata. Addit. ad Loüet, *litt. C. num.* 40. Quod vt arbitror in eo fundatum eſt, quòd licèt penſio ſolius Epiſcopi authoritate impoſita ſit, nec ſedis Apoſtolicæ authoritas interuenerit; eſt tamen valida propter iuſtam cauſam interuenientem, vt ſcilicèt reſignans nimium diſpendium non patiatur, & habeat aliquid ex quo commodè viuere poſſit: quâ iuſtâ causâ interueniente, valet penſionis conſtitutio etiam à ſede Apoſtolica non confirmata; ſed ſolius Epiſcopi authoritate roborata, vt mox diximus.

Et eodẽ modo debitor pẽſionis, cui non obſeruatur 74.
tranſactio, vel concordia legitimè, & ſeruatis ſeruãdis facta; iuſtam habet cauſam denegandi ſolutionem penſionis quam promiſit: quia ceſſante cauſa ob quam promiſſio facta fuit, ceſſat quoque ipſa promiſſio, & obligatio. Achill. de Graſſ. *deciſ.* 4. *de reſcript. in fin.*

Poteſt igitur Epiſcopus penſioni ſuper beneficio 75.
creandæ authoritatem interponere, quando id fit cum iuſta cauſa; & tunc hæc ſufficit, abſque eo quòd neceſſe ſit ad ſedem Apoſtolicam recurri. Cauſæ autem iuſtæ ſunt, veluti pro bono pacis, vel pro ſtudio alicuius pauperis ſcholaris, vel ad vtilitatem Eccleſiæ ad ſedandas lites, vel pro alimentis illius qui beneficio renunciauit, dummodo id fiat in quantitate moderata, & nulla partium conuentione præcedente. Rebuff. *de pacif. poſſeſſor. num.* 122. qui addit alias etiam cauſas, nempe ſenectutis, paupertatis, neceſſitatis ob æs alienum, & ſimiles; de quibus etiam Gigas *de Penſionibus. quæſt.* 1. *num.* 4.

Inter cæteras iuſtas cauſas imponendæ & creandæ 76.
Epiſcopali authoritate penſionis, hanc aliàs Rota

Romana

Romana admiſit: ſi Epiſcopus proprio nepoti pen-
ſionem aſſignauerit, quò faciliùs ſtudio Theologiæ
incumbere poſſit: vt in *deciſ. 166. numer. 4. part. 2.
recentior.*

77. In dubio verò penſio, ſi nihil dictum ſit, cenſetur
in cauſam alimentorum reſeruata, Gabriel. *conſ. 191.
num. 2. lib. 2.* Et poſt eum Gratian, *diſcept. forenſ. 548.
numer. 24.*

78. Sed inter penſionem authoritate Pontificia inter-
poſitam, & illam quæ Epiſcopi approbatione niti-
tur, hæc eſt notabilis differentia; quòd illa quæ fit
authoritate Epiſcopi ſucceſſorem in beneficio non
ligat, ſecùs eſt de Pontificia penſione, quæ etiam ſuc-
ceſſores in beneficio ligat, & afficit. Gigas. *quæſt. 6.
num. 4. in tract. de penſionib.*

79. Limita niſi penſio impoſita, & creata fuiſſet pro
bono pacis, & ad ſedandas lites: quia tunc afficit
etiam beneficij ſucceſſores, quantumuis ſolius Epiſ-
copi authoritas in illius creatione interuenerit. Gra-
tian. *diſcept. forenſ. cap. 617. num. 16.*

80. In Gallia verò, tres cauſæ duntaxat admittuntur,
ob quas penſionis creationi locus eſſe poteſt. Prima,
pro bono pacis & concordiæ, quando beneficium eſt
litigioſum. Secunda, in reſignatione facta ab vna
parte tantùm, ne reſignans nimium diſpendium pa-
tiatur. Tertia, in reſignatione reciproca, ſeu permu-
tatione, ratione inæqualitatis redituum. Rebuff. *de
pacific. poſſeſſ. num. 126.*

81. Vnde infert non valere in Gallia impoſitionem
penſionis ſuper alio beneficio, quàm permutato,
ſeu reſignato: quia dictæ cauſæ illi applicari non
poſſunt.

82. Quæ verò de Epiſcopi authoritate in penſionum
creatione ſufficienter, & validè in certis caſibus in-
terponenda, dicta ſunt: intelligi debent dummodò
Epiſcopus penſioni authoritatem interponat per mo-
dum quantitatis; non autem per modum quotæ,
nempæ tertiæ, quartæ, quintæ, vel alterius partis quo-
titatiuæ fructuum; cùm hoc ſoli ſummo Pontifici
tributum ſit. Rebuff. *de pacif. poſſeſſ. num. 119.* Ratio
eſt quia ſi penſio per modum quotæ imponeretur,
induceretur quædam diuiſio beneficij: quæ ratio non
militat in ſummo Pontifice, qui omnia poteſt in ma-
teria beneficiali: nec in ea cui Epiſcopus authorita-
83. tem per modum quantitatis interponit. † Licèt enim
beneficium apud duos eſſe non poſſit, illius tamen
fructus ad duos iuſta de cauſa pertinere, nihil eſt,
quod impediat: *cap. propoſuit.* & *ibi* Abb. *n. 2. de fil.*
84. *Presbiter.* Ludouiſ. *deciſ. 479. num. 2.* † Semper enim
beneficium remanet indiuiduum quoad titulum: *cap.
tuæ. cap. maioribus. cap. dilecto. de Prebend.*

85. Præterea quod ſuperius dictum eſt, penſionem im-
poſitam ſuper beneficio authoritate ſedis Apoſtoli-
cæ, tranſire ad ſucceſſores in beneficio, illóſque ad
penſionis ſolutionem continuandam obligare; hanc
recipit animaduerſionem: vt quoad effectum manu-
tentionis in quaſi poſſeſſione exigendi penſionem,
neceſſe ſit vt penſionarius curet intimari ſucceſſori
in beneficio Bullas reſeruationis penſionis: alioquin
non factâ huiuſmodi intimatione, non conceditur
illi manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi penſio-
nem, quamuis ipſum ſæpiùs ſoluiſſe conſtaret: quod
eſt notandum. Achill. de Graſſ. *deciſ. 4. de reſcript.*
Rot. apud Poſt. *de manutent. deciſ. 510. num. 1.* Gra-
tian. *diſcept. forenſ. 417. num. 27.*

86. Sed forſan hoc difficile eſſet obtinere in Rota, ſi
ageretur de ſummariſſimo poſſeſſorio aduersùs ſuc-
ceſſorem, qui aliquando penſionem ſoluiſſet: vt be-
nè explicat Poſtius, in *dicto tract. de manutent. obſer-*
87. *uat. 42. num. 37.* † qui etiam hoc ampliat, vt locum
habeat quamuis ſucceſſor nondum ſoluiſſet; ſed ſo-
lus anteceſſor, per cuius ſolutionem penſionarius
fuit conſtitutus in quaſi poſſeſſione exigendi pen-
ſionem.

Quod licèt ego verum exiſtimem, quia in iſto 88.
poſſeſſorio ſummariſſimo nudum factum attenditur;
conſultius tamen facturum penſionatium exiſtimo;
ſi confeſtim, mortuo poſſeſſore beneficij penſione
onerati, curet fieri intimationem ſucceſſori cum
præcepto de ſoluendo quolibet termino ſolutionis
adueniente, ad euitandas omnes difficultates quas
ſucceſſor beneficij poſſet excitare.

Illa tamen intimatio litterarum penſionis non eſt 89.
facienda illi, qui conſenſit penſioni, vel primo poſ-
ſeſſori qui terminos aliquos penſionis abſque vlla
proteſtatione perſoluit, vel ſi literæ huius penſionis
productæ fuerint iudicialiter. † Intellige ad effectum 90.
incurrendæ excommunicationis, ob non factam ſo-
lutionem; non autem ad effectum totalis priuatio-
nis, aut canonizationis regreſſus: tunc enim requi-
titur ſcientia certa, & magis cautè agendum eſt; cùm
tractetur de maiori, & pleno ipſius poſſeſſoris bene-
ficij præiudicio: ita determinat Marius Antonin. *lib.
1. reſolut. 112. caſu. 65.*

Et quamuis idem Author, ex Vrbis potius conſue- 91.
tudine, quàm ex iuris diſpoſitione, dicat, quòd ſi
procurator agat nomine penſionarij, pro conſequen-
da penſionis ſolutione, teneatur probare penſiona-
rium adhuc viuere: vt in *dicto caſu 65. verſic. cæte-
rùm aſſerebatur.* † Hoc tamen non ita ſimpliciter ad- 92.
mittendum videtur, niſi in contrarium adeſſent pro-
babiles aliquæ coniecturæ mortis; cùm de iure vita
hominis præſumatur durare vſque ad centum annos:
atque in ſimili caſu de procuratore conſtituto per Pa-
tronum ad præſentandum in beneficio patronato,
quòd non teneatur probare vitam ſui principalis,
dum eius nomine vult admitti ad præſentandum,
quamuis patronus eius principalis eſſet abſens, de-
terminat Lotter. *de re benefic. lib. 2. quæſt. 14. num. 44.*
poſt Rotam cuius deciſionem allegat.

Vigeſimus caſus eſt quòd non ſicut beneficij, ita 93.
& penſionis mentio facienda eſt, (quam qui impe-
trat iam obtinuit) in impetratione beneficij: quid-
quid in contrarium dixerit Monald. *conſ. 104. num.
27. & ſequent.* Garſ. de benefic. *part. 1. cap. 5. num. 81.*
† Quia penſionis iam obtentæ mentionem fieri non 94.
debere, veriùs videtur, ex Lotter. *de re benefic. lib 1.
quæſt. 45. num. 4. & multis ſeqq. Et num.* 11. vbi dicit,
quòd ſi aliqui in impetrationibus beneficiorum, pen-
ſionum ſuper beneficiis obtentarum mentionem fe-
cerint; hoc fuit propter timiditatem: & cùm talis
expreſſio ſit ſuperflua, exprimentem ad illius veri-
ficationem non teneri. † Dixi *Beneficij*, quia aliud 95.
dicendum eſſet de illis, quæ ſuper eodem beneficio
ſuper quo impetratur penſio, iam conſtitutæ ſunt
penſionibus; quarum expreſſionem in alterius pen-
ſionis impetratione faciendam eſſe, ſuperiùs abundè
demonſtrauimus. *num. 67. & lib. 1. cap. 6. per tot.* Vi-
deatur Cokier. *ad reg. 61. num. 28. & 29.*

Vigeſimus primus caſus eſt, quando agitur de eo 96.
qui incapax, aut priuatus eſt non ſolùm beneficiis
iam obtentis, de quibus ſupra *in 17. caſu num. 66.*
ſed etiam ab obtinendis: & tunc huiuſmodi incapa-
citatem, aut priuationem non extendi quoque ad
penſiones iſtas Eccleſiaſticas cenſuit Gratian. *diſcept.
forenſ. cap. 397. num. 14.* † Quia in pœnalibus & 97.
odioſis, beneficij appellatione penſio non contine-
tur: *cap. quamuis 1. & ibi* Geminian. *num. 2. de Pre-
bend. in 6.* & *ibid.* Ancharan. *in tertio notabil.* Gigas,
de Penſion. quæſt. 28. † Idque etiamſi verba eſſent 98.
generalia,

generalia, & geminata. Creſcent. *deciſ. 14. de ſen-*
99. *tent. & re iudicat.* † Et reuera non poteſt penſio ſub
beneficij appellatione contineri, maximè in pœnali-
bus, & in materia odioſa; cùm de ipſius beneficij
fructibus debeatur. Aliud autem ſunt fructus, aliud
100. beneficium. Mantic. *deciſ. 224. numer. 2.* † Ita vt ſi
nulli fructus ex beneficio percipiantur, nulla debea-
tur penſio, Idem Mantic. *deciſ. 339. num. 7.* & pro-
pter hanc rationẽ Ego libenter huic ſententiæ adhæ-
rerem, niſi in hoc eodem caſu concurrerent conſi-
derationes, & rationes quas deducit Farinac *dicto*
conſil. 204. Ideo ſi caſus occurreret, meliùs eſſet co-
gitandum.

101. Sed quidquid ſit de præcedenti concluſione; quam,
vt dixi, ceſſante ſtilo in contrarium per Farinac. alle-
gato, veram exiſtimo; tamen ſi agatur de Hæretico
penſionem obtinere volente, certum eſt illum ſicut
beneficiorum aſſequendorum, ita & penſionum in-
capacem eſſe: vt notat Ricciull. *in tract. de perſon.*
extra grem. Eccleſ. exiſtent. lib. 5. cap. 19. num. 7.

102. Vigeſimus ſecundus caſus eſt, dum agitur de pro-
moto ad Epiſcopatum, cuius beneficia vacant per
promotionem: quo caſu ſicut inducitur vacatio be-
neficiorum, ita & penſionum. Quod per promotio-
nem vacent beneficia, habetur in *cap. cùm in cunctis.*
7. §. cùm verò. de election. Gratian. *cap. 266. num. 1.*
103. † Quòd autem eodem modo vacent penſiones per
promotionem ad Epiſcopatum, tradit idem Gratian.
diſcept. forens. cap. 397. num. 66.

104. Vigeſimus tertius caſus eſt, quòd ſi Canonicus pro-
pter abſentiam, aut aliam cauſam amittat fructus
ſui beneficij, illi acquiruntur Eccleſiæ; ſeu per ius
accreſcendi, ſeu per ius non decreſcendi: ſed quoad
penſiones Eccleſiaſticas, penſionarius ſemper illas
percipit, ſiue poſſeſſor beneficij lucretur, ſiue non
lucretur fructus ſui beneficij. Pro cuius rei intelli-
gentia, quia caſus ſæpius occurrit, ſequens debet
adhiberi conſideratio: nempe quòd alia eſt ratio
fructuum beneficij penſione onerati, alia verò diſtri-
butionum quotidianarum, ratione eiuſdem beneficij
debitarum.

105. Diſtributiones quotidianæ ſunt, quæ inter præ-
ſentes & Choro inſeruientes, ratione præſentię per-
ſonalis in Choro ſingulis diebus & horis interue-
nientis, diuiduntur, & diſtribuuntur, atque per-
ſoluuntur; neque dantur præciſè & immediatè ratio-
ne beneficij, ſed etiam ratione ſeruitij.

106. Fructus autem dicuntur illi, qui etiam nulla in-
teruueniente actuali præſentia in Choro, ſed propter
ſolam diuini officij recitationem, etiam priuatim &
extra Chorum factam, debentur immediatè ex cauſa
beneficij: vt explicat Monet. *de diſtribut. quotidian.*
part. 1. quæſt. 6. num. 9. Hoc ita præſuppoſito.

107. Prima concluſio eſt: Quòd ſi agatur de diſtribu-
tionibus quotidianis, quas Capitulum lucratur pro-
pter abſentiam, vel ſuſpenſionem Canonici à diuinis;
ipſum Capitulum tenetur ad ſolutionem penſionis
pro rata illarum diſtributionum quotidianarum, quas
lucratur. Ratio eſt, quia quando portio Canonici
abſentis, vel ſuſpenſi acquiritur per ius accreſcendi;
tunc quod ad ipſum accedit, tranſit cum ſuo onere.
Quandò verò per ius non decreſcendi remanet apud
Capitulum: tunc cùm Capitulum nihil de nouo ac-
quirat, ſed talis portio apud ipſum ex iure proprio
& primæuo remaneat, non debet nouo onere præ-
grauari pro re, quæ ad ipſum iure proprio iam per-
tinet; neque ex facto tertij aliquid de eius iure tolli
108. poteſt: † Atqui Capitulum diſtributiones quotidia-
nas propter abſentiam, aut ſuſpenſionem Canonici
percipit per ius accreſcendi, non autem per ius non
decreſcendi; quia intentio Papæ reſeruantis penſio-
nem ſuper diſtributionibus quotidianis, eſt vt ab
initio, etiam ante ſeruitium Canonici, diſtributiones
eſſent grauatæ iſto onere penſionis, ne alioquin euen-
tualis eſſet penſionis præſtatio, & à penſionarij vo-
luntate dependeret; qui ſi ipſæ penſiones ab initio
grauatæ non eſſent, eluſoriam & inutilem reddere
potuiſſet penſionis aſſignationem: hæc omnia colli-
guntur *ex deciſ. 133. numer. 1. 2. & 3. part. 2. recen-*
tior. & eandem concluſionem comprobat Mareſcot.
lib. 2. variar. reſol. cap. 18. numer. 50. & per eadem
omninò verba Gonſal. *ad regul. 8. gloſſ. 5. §. 5. num.*
44. & ſequentibus.

Non tamen negamus quin hoc caſu ſit in electio- 109.
ne penſionarij, vtrùm malit agere contra Capitu-
lum, quod lucratur diſtributiones quotidianas; an
verò contra titularem, qui illas propter culpam ſuam
non percipit, veluti propter ſuſpenſionem à diuinis
ex cauſa delicti, aut propter excommunicationem
per eum incurſam. Gigas, *de penſionib. quæſt. 64.* Rot.
dict. deciſ. 133. num. 3. part. 2. recentior.

Et per eandem rationem Reſpondi aliàs cuidam 110.
viro grauiſſimo, quòd ſi Camera prætenderet fru-
ctus beneficiorum, quæ ille obtinebat, ad ſe perti-
nere certis quibuſdam de cauſis; veluti propter ab-
ſentiam, aut prætenſam contumaciam beneficiati: ipſa
quoque Camera tenetur ad ſolutionem penſionum,
ſuper illis beneficiis impoſitarum: quia fructus ad
Cameram ſpectare non poſſunt per ius non decreſ-
cendi, cùm in illis beneficiis nullum antea ius habe-
ret; ſed per ius accreſcendi: ideo Cameræ accreſcunt,
ſeu ad illam obueniunt ex iure nouo: & per conſe-
quens cum ſuo onere penſionis. Patiſ. *de reſignat. be-*
nefic. lib. 2. quæſt. 8. num. 23. Et quia qui eſt ſucceſſor
commodi, debet etiam ſucceſſor eſſe grauaminis; *l.*
ſecundùm naturam. ff. de regul. iur. Et per hanc ra-
tionem, ita concludit Gonzal. *ad regul. 8. gloſſ. 5. §.*
5. num. 32.

Secunda concluſio: ſi agatur de fructibus, & non 111.
de diſtributionibus quotidianis; quorum fructuum
illa ſit natura, vt ex Capituli reditibus Canonico
perſoluantur, nullo habito reſpectu ad diurnum, &
horarium ſeruitium; ita vt ad ſolum Capitulum ſpe-
ctent, & apud ipſum remaneant fructus Canonici
ſuſpenſi, aut aliàs percipere non valentis; abſque eo
quòd alij Canonici in iſtis fructibus participare
queant: tunc Capitulum non tenetur, etiam pro ra-
ta fructuum qui remanent apud ipſum, contribuere
ad ſolutionem penſionis. Iſtam concluſionem ponit
Rot. *dict. deciſ. 133. num. 1. part. 2. recentior.* Cuius
concluſionis ratio fundamentalis hæc eſt: † quia cùm 112.
ſupponamus fructus non acquiri aliis Canonicis præ-
ſentibus, ſed illos ſeparatim deberi Canonico pen-
ſionis debitori; ſi ille fuerit excommunicatus, vel
ſuſpenſus, nihil de iſtis fructibus acquiritur alicui;
ſed reſtant apud Capitulum per ius non decreſcendi:
vt voluit Couarruu. *lib. 3. variar. reſolut. cap. 13.*
numer. 7. verſic. in ipſis verò fructibus. Vbi doctrinam
hanc communi ſcribentium conſenſu approbatam eſ-
ſe teſtatur.

Vnde ſi è conuerſo, fructus iſti non remanerent 113.
penes Eccleſiam, ſed inter Canonicos præſentes di-
uidendi eſſent: tunc quia ageretur de iure accreſcendi,
portio Canonici abſentis, aut ſuſpenſi, acquireretur
aliis præſentibus cum ſuo onere penſionis prò rata
lucri. Couarruu. *loc. cit.* & benè Ioan. Anton. Bellon.
in tract. de iur. accreſcend. cap. 6. quæſt. 46. numer. 4.
verſic. ſecundus caſus. & quæſt. 47. numer. 2. & ſequen-
tibus. quia eadem tunc eſt fructuum, & diſtributio-
num quotidianarum ratio: ſcilicet quia cùm omnes

Canonici vocentur collectiuè ad eandem rem, ita vt debeant per concurſum partes facere: ſequitur quòd ſi quis eorum deficiat ſeu non concurrat, cæteri poſſunt iure ſuo totum obtinere per ius accreſcendi. idem Belloo. *in dict. tract. c. 3. quæſt. 2. n. 14.*

114. Sed ſi aliis Canonicis nulla portio aſſignetur ex fructibus abſentis, non poteſt quoad illos locus eſſe iuri accreſcendi: quia ius illud locum non habet niſi in parte data, ſiue aſſignata, quæ deficiat. Surd. *conſ.* 404. *num.* 6. Franc. *deciſ.* 63. *numer.* 12. Peregr. *de fideicommiſſ. artic.* 38. *num.* 13. Sed hîc, nullam portionem aſſignatam ſupponimus aliis Canonicis: & per conſequens ceſſat quoad illos ius accreſcendi; quod non habet locum in portionibus, quæ limitatè Canonicis aſſignatæ ſupponuntur abſque vlla coniunctione cum portionibus, ſeu fructibus aliorum

115. abſentium. † Hoc etiam bene extendit Bellon. *ibidem dicta quæſt.* 47. *numer.* 9. *verſic. hec autem.* ad omnia emolumenta quæ certis Corporibus, & Collegiis, aliiſue Vniuerſitatibus obueniunt, propter abſentiam aliquorum. Quod ipſe bene explicat, nec concernit materiam beneficialem.

§. 5.

De Vicariis temporalibus, & perpetuis.

1. *Vicarij perpetui deputationi locus eſt dumtaxat in Eccleſiis parochialibus vnitis, non autem ſi beneficia ſimplicia vnita ſint.*
2. *Vicarius perpetuus deputandus eſt in Eccleſiis Parochialibus vnitis, & annexis; ſin minus temporalis, nempe in non annexis.*
3. *Quando Monaſterium, ſimplex ius habet instituendi aliquem in beneficio curam animarum habente, ita quòd non poſſit ſe immiſcere in administratione bonorum temporalium beneficij; Vicarium non inſtituit, ſed Rectorem beneficij.*
4. *Si Prælati Regulares non conferant infra ſex menſes Prioratus, qui non ſunt vniti eorum Menſæ; Diœceſani conferre illos poſſunt propriâ authoritate; vel ſi ſint exempti, authoritate Apoſtolicâ.*
5. *Ampliatur, vt procedat etiamſi Monaſterium haberet poteſtatem concedendi ſimplex exercitium ſpirituale curæ animarum.*
6. *Eccleſia ſi ſit Monaſterio vnita quoad temporalia dumtaxat, ita vt facta fuerit de Menſa quoad reditus temporales, ſpectat ad Epiſcopum inſtituere Rectorem qui curam animarum exerceat.*
7. *Quando Eccleſia vnita, non eſt pleno iure ſubiecta Monaſterio, ita vt non poſſit coniungere ſpiritualitatem cum temporalitate; deputandus eſt Parochus non temporalis, vel ad nutum amouibilis; ſed perpetuus: ita tamen vt iuſta de cauſa amoueatur cum Epiſcopi authoritate.*
8. *Quando Eccleſia pleno iure ſubiecta eſt Monaſterio, tam quoad ſpiritualia, quàm quoad temporalia; inſtituendus eſt Vicarius, qui poteſt ad libitum Monaſterij amoueri; etiam non requiſito Epiſcopo.*
9. *Eccleſia pleno iure vnita Monaſterio nunquam vacat.*
10. *Quod de vnione facta Monaſterio dictum eſt, eodem modo procedit in vnione facta Epiſcopatui, aut alteri dignitati.*
11. *Beneficium menſæ vnitũ eſſe ex quibus argui poſſit.*
12. *Eccleſiam pleno iure ſubiectam eſſe Monaſterio, intelligi poteſt vt illi ſubiecta ſit, etiam quoad facultatem impertiendi licentiam administrandi Sacramenta. Et hoc caſu, non eſt requirenda Epiſcopi approbatio etiam pro adminiſtratione Sacramentorum.*
13. *Epiſcopus ex Concilio Tridentino poteſt ſi velit apponere Vicarios perpetuos in Parochialibus vnitis, vbi ſunt amouibiles; nonobſtante conſuetudine contraria: & hoc in eius arbitrio poſitum eſt. Quod tamen arbitrium debet eſſe regulatum, à quo datur appellatio deuolutiua.*
14. *In dubio attendi debet vltimus ſtatus, quando dubitatur vtrùm Vicarius perpetuus, vel amouibilis ſit inſtituendus.*
15. *Vicariæ temporales non ſunt beneficia: ſecùs tamen eſt in vicariis perpetuis quæ beneficiorum nomine continentur.*
16. *Quibus in caſibus non poſſit Epiſcopus vigore Concilij deputare Vicarium perpetuum in parochialibus vnitis.*

DVm quæritur vtrùm Vicariæ perpetuæ vel temporales inter beneficia Eccleſiaſtica recenſeri poſſint, & ſic vtrùm comprehendantur in diſpoſitione loquente de beneficiis, tam in priuilegiis, quàm reſcriptis; & vtrùm de illis debeat fieri expreſſa mentio in impetratione beneficij, & aliàs prout obſeruatur dum de veris beneficiis agitur; in primis quædam de iſtis Vicariis ſupponenda ſunt ſcitu maxime neceſſaria, ex quibus ad cognitionem, & deciſionem quæſtionis facili negotio deueniri poterit.

Priùs autẽ ſupponenda, & repetenda ſunt ea quæ nos *lib. 1. cap.* 36. diximus: vbi regulam generalem adduximus, quòd ſi agatur de parochialibus vnitis, & annexis Monaſteriis; deputandus eſt Vicarius perpetuus, ſi ita Epiſcopo viſum fuerit, ex poteſtate illi per Concilium Tridentinum data: ſi verò de non annexis; illa Concilij conſtitutio locum non habebit. Quæ cùm maiori elucidatione indigeant ſequentia obſeruanda erunt.

In primis dum agitur hîc de deputatione Vicarij 1.
perpetui, vel temporalis, non tractandum eſſe de beneficiis ſimplicibus annexis, & vnitis: quia iſta deputatio Vicarij perpetui ſolas reſpicit Eccleſias Parochiales: vt aduertit Gloſſ. & DD. *in Clement. vnic. de offic. vicar.* Geminian. *conſ.* 83. *In cauſa Traiecten.*

Item quòd Concilium Trident. *ſeſſ.* 7. *cap.* 7. concedens Epiſcopis facultatem deputandi Vicarios perpetuos, non habet locum niſi in Parochialibus perpetuò vnitis; & cum limitationibus de quibus infra, *num.* 13. *& ſequen.*

Secundò ſciendum eſt, vnionem Eccleſiæ paro- 2.
chialis Monaſterio, vel alicui Corpori Eccleſiaſtico duobus modis fieri poſſe. Primò quoad ſimplicem beneficij conferendi poteſtatem, abſque vlla adminiſtratione temporalium: Et hæc poteſtas adhuc duplex eſt; altera dum ſolum conferri poteſt beneficium, altera verò dum vltra collationem beneficij, Monaſterium poteſt concedere authoritatem exercendi curam animarum. Secundò quando Papa propter paupertatem Monaſterij, illi vniuit reditus alicuius beneficij, abſque vlla poteſtate circa adminiſtrationem ſpiritualium; minùs dedit ei poteſtatem authorizandi circa curam animarum, & adminiſtrationem Sacramentorum.

Primo caſu, quando Monaſterium habet ſim- 3.
plicem poteſtatem conferendi beneficium, ſolùm poteſt Rectorem inſtituere, & non Vicarium cùm de

temporalibus

temporalibus beneficij, quæ ad Rectorem pertinent, ſe immiſcere non poſſit: *Clemens. quia regulares.*
4. *de ſupplend. neglig. Prælat.* vbi dicitur † quòd ſi Prælati regulares non conferant intra ſex menſes prioratus, adminiſtrationes, & Eccleſias vacantes quæ non ſunt de menſa, ſed ſolent ſpeciales, quamuis obedientiarios habere Rectores, Diœceſani authoritate ſua, vel ſi ſint exempti, authoritate Apoſtolica conferunt illis perſonis, quibus per Prælatos fuerant conferenda, nec permittitur illa applicari menſæ Prælatorum, aut penſionibus onerari.

5. Quod ampliatur vt procedat quamuis Prælati Monaſteriorum, ſeu Monaſteria haberent etiam poteſtatem authoriſandi circa adminiſtrationem Sacramentorum, & exercitium curæ animarum. Quia ſicut Epiſcopus, ad quem propriè ius authoriſandi & inſtituendi pertinet, non poteſt ad temporalia manus extendere; ſed ſolo iurium ſibi vti Epiſcopo competentium exercitio contentus eſſe debet: *cap. præſenti. de offic. Ordin. in 6. & cap. conquerente. 16. de offic. iudic. ordin. in Decretal.* vbi ſigillatim exponitur in quo conſiſtant iura Epiſcopalia: ita & multò minùs hoc facere poterit inferior Epiſcopo, habens hanc de iure ſpeciali poteſtatem. Abb. *in cap. de monachis. num. 7. de præbend.*

6. Secundo caſu, quando Papa propter paupertatem Monaſterij, & pro faciliori Monachorum ſuſtentatione vniuit, & incorporauit Monaſterio reditus temporales cuiuſdam Eccleſiæ parochialis; ita vt illud beneficium fuerit effectum de menſa Monaſterij: tunc quia beneficium parochiale, non eſt pleno iure vnitum, ſed tantùm quoad temporalia; Epiſcopus in eo deputabit Rectorem cum aſſignatione congruæ portionis: quia Eccleſia debet in priſtino ſtatu conſeruari, nec debet conſuetis obſequiis defraudari: qui Rector per Epiſcopum inſtitutus curam animarum exercebit. Quomodò enim poſſet deputari Vicarius, cùm penes Monaſterium, nullum ius ſpirituale remaneat, ſed vnio & incorporatio facta fuerit de reditibus temporalibus, pro quibus Monaſterium non indiget Vicario; nec ſi maximè indigeret, curam animarum exercere poſſet, quæ in mera ſpiritualitate conſiſtit. Probatur in *cap. in Lateranenſi. 31. de præbend. cap. de monachis. 52. eod. tit.* Sed hoc caſu Monaſterium, aut Collegium, cui facta fuit talis vnio, habebit præſentationem Rectoris; Epiſcopus verò inſtitutionem: vt dicitur in *dicto cap. de monachis.* & *ibi* Abb. *num.* 8.

7. Et hoc eſt quod dicitur in *dicto cap. in Lateranenſi. de præbend. In Eccleſiis quæ ad ipſos pleno iure non pertinent, Epiſcopis inſtituendos Presbyteros repræſentent, vt illis de plebis cura reſpondeant; inſtitutos verò remouere non audeant, Epiſcopis inconſultis.* Quibus addo quòd nec illos Præsbyteros ſic deputatos Epiſcopus remouere poteſt, ſine rationabili cauſa: *cap. vnic. de capel. monach. in 6.*

8. Tertius reſtat caſus, quando videlicet agitur de Eccleſia pleno iure ſubiecta Monaſterio, nempe tam quoad ſpiritualitatem, quàm quoad temporalitatem, & redituum perceptionem. Et hoc caſu, nec Rector deputandus eſt: quia cura animarum, & ſpiritualitas annexa eſt Capitulo, ſeu Monaſterio; non poſſunt autem duo eſſe Rectores. Nec Vicarius perpetuus regulariter inſtituendus eſt, ſed temporalis ad nutum Capituli ponendus, aut deponendus inſtituitur: vt per DD. in *in dicto cap. de monachis.* Abb. *in eodem*
9. *cap. num. 9.* † Quia cùm Eccleſia pleno iure ſpectet ad Monaſterium, non eſt opus recurrere ad Epiſcopum pro inſtitutione, aut deſtitutione Præsbyteri ad curam animarum exercendam. Nec vnquam cura vacare poteſt: quia ſemper remanet apud Monaſterium, quod nunquam moritur. Ideo exercitium curæ fit per Vicarium temporalem, & ad nutum amouibilem. Rot. *deciſ. 2. de exceſſ. prælat. in nouis.*

Idem dicendum eſt de vnione facta Epiſcopatui, 10.
vel alteri dignitati: quia ſi vnio facta fuerit, vt beneficium curatum vnitum eſſet de menſa pleno iure, tam quoad ſpiritualitatem, quàm quoad temporalitatem; ſemper hoc caſu deputatur Vicarius temporalis: vt *ibi* per Rotam.

Vtrùm autem beneficium ſit vnitum menſæ Digni- 11.
tatum, Collegiorum aut Monaſteriorum, colligitur tum ex verbis vnionis, videlicèt quando in vnione fit mentio de annexione tam ſpiritualium, quàm temporalium. Gloſſ. *in Clemens. 1. in verb. Ad menſam. de exceſſib. Prælat.* Tum ex præſcriptione, conſuetudine, Papali conceſſione, & aliis de quibus per dictam Gloſſ. *in verb. Ad menſam.* Rebuff. *in prax. tit. de vicar. perpet. num. 7.*

Aduertendo tamen, quòd dum loquimur de vnio- 12.
ne facta pleno iure, verba illa duplicem habent ſenſum; vt mox diximus poſt *num. 2. verſic. ſecundò.* Videlicèt primò quoad ſpiritualitatem & temporalitatem, non tamen quoad poteſtatem authorizandi pro adminiſtratione curæ ſpiritualis animarum: & hoc caſu procedit præcedens concluſio, quòd deputetur Vicarius temporalis, & ad nutum amouibilis. Sed quicumque Vicarius inſtituatur, debet approbari ab Epiſcopo, vt videat vtrùm ſit capax exercendi curam animarum: atque ita declarauit ſacra Congregatio apud Barboſ. *in deciſion. Apoſtol. collect. 719. num. 9. & 720. num. 1. & 2.* Sed tamen Epiſcopus iſtum Vicarium temporalem & amouibilem remouere non poteſt, niſi ex cauſa propter quam beneficio priuandus eſſet, ſi eſſet perpetuus; ſed eius reuocatio & deſtitutio ad nutum Monaſterij, ſeu Abbatis, & Rectoris fieri poteſt: vt *dict. collect. 720. num. 2.* ſacra Congregatio apud Barboſ. declarauit.

Secundò verba illa, *pleno iure*, poſſunt intelligi quòd plenum ius conſiſtat in poteſtate temporalia adminiſtrandi, nec non ſpiritualia, etiam quoad poteſtatem permittendi adminiſtrationem curæ, non authoriſabilem ab Epiſcopo: & hoc caſu ne quidem ad effectum, vt nominatus declaretur capax curam & Sacramenta adminiſtrandi, ad Epiſcopum recurrendum eſt; ſed ſolùm Monaſterium, ſeu illius Abbas, Rector aut Superior nominabit, remouebit, & ad Sacramentorum adminiſtrationem aptum declarabit Vicarium illum temporalem in Eccleſia, omnibus modis, & pleno iure ita annexa, & ſuppoſita Menſæ ſuæ, ſeu ſui Monaſterij. Ita Ricc. in *prax. aurea. variar. reſolut. cap. 293. in ſexta concluſ. verſic. aduerte etiam. in fine.*

Sed diligenter notandum eſt, quòd iſta omnia 13.
videntur eſſe correcta per Concil. Tridentin. *ſeſſ. 7. cap. 7. de reformat.* adeo vt vigore Concilij ſit permiſſum Epiſcopis apponere Vicarios perpetuos in beneficiis, vnitis Monaſteriis, dignitatibus, aut Capitulis: vt etiam oſtendit Barboſ. *in cap. extirpanda. 30. §. qui verò, in verb. qui idoneum. de præbendis.* Idque nonobſtantibus quibuſcumque conſuetudinibus, & exemptionibus, niſi tamen tales exemptiones fuiſſent conceſſæ poſt Concil. Tridentinum, etiam abſque illius derogatione: ex Garſ. *de benefic. part. 11. cap. 2. numer. 5.* Tamen iſtud arbitrium debet eſſe regulatum, & cum iuſta & rationabili cauſa. Nicolaus Garſias, *ibidem, numer. 8.* & partibus citatis, & auditis: *ibid. num. 11.*

14 Imò in dubio, circa hanc perpetui, vel temporalis deputationem ab Epiſcopo faciendam, vel non faciendam, attendi debet vltimus ſtatus. Garſ. *ibid. num.* 16. poſt Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 5. §. 3. *num.* 18. vbi dicitur ita fuiſſe iudicatum.

15. Et ex his colligitur reſolutio quæſtionis, vtrùm Vicaria ſit beneficium: quia ſi ſit perpetua, rectè inter beneficia numerari poteſt. Burat. *deciſ.* 114. *num.* 3. Si verò ſit temporalis, nullo modo beneficium poteſt nuncupari, nec in diſpoſitione loquente de beneficio comprehendi; cùm natura beneficij ſit eſſe perpetuum, & ad vitam durare aptum: *Clement. vnic.* iuncta Gloſſ. *in verb. perpetuis. de offic. vicar.* & *ibi* DD. item Gloſſ. in *extrauag. execrabilis. in verb. temperales Vicarios. de prabend.* Vnde nullo modo regulabuntur ad inſtar beneficiorum. Gloſſ. *in cap. ſi pauper.* 30. *in verb. ceſſat cauſa. de prabend. in* 6.

16. Notandum autem plures limitationes dari ad dictum *cap.* 7. Concilij, de quibus Sanch. *lib.* 7. *decalogi, cap.* 29. *num.* 191.

§. 6.

De beneficiis manualibus, ſeu amouibilibus.

1. *Beneficia manualia ſunt verè beneficia, & ſunt aptitudine perpetua.*
2. *Qualitas beneficij manualis in eius impetratione exprimenda eſt.*
3. *Quando agitur de beneficio regulari, non eſt exprimendum quòd ſit beneficium manuale, & amouibile.*
4. *Beneficia quæ non conferuntur per Superiorem Monaſterij, ſed per electionem canonicam non ſunt amouibilia, & manualia quantũuis regularia ſint.*
5. *Beneficia regularia Epiſcopo pleno iure ſubiecta, ſaltem quoad inſtitutionem, & deſtitutionem non ſunt manualia.*
6. *Quid ſit beneficia eſſe plene iure ſubiecta Monaſterio, vel Epiſcopo: explicatur.*
7. *Quando remoueri poſſit Parochus in Eccleſiis vnitis pleno iure ſubiectis, vel non ſubiectis.*
8. *Religioſus qui ex diſpenſatione obtinet beneficium ſæculare, non poteſt ab eo per Superiorem ſui ordinis amoueri ad nutum.*
9. *Nec poteſt amoueri religioſus, ſi prouiſionem obtinuerit beneficij perpetui.*
10. *Beneficia Ordinis Sancti Ioannis Hieroſolimitani ſunt amouibilia ad nutum magni Magiſtri, & aliorum Superiorum.*
11. *Papa ſolet admittere reſignationes beneficiorum dicti Ordinis S. Ioannis Hieroſolimitani.*
12. *Prouiſus à Papa de beneficio amouibili non poteſt per inferiorem amoueri.*
13. *In Italia & partibus vltramontanis ſeruatur opinio, quòd Superior, qui religioſo beneficium ad vitam cum iuramento de non reuocando contulit, poſſit nihilominus ipſum amouere.*
14. *In quocumque caſu velit Superior per malitiam amouere prouiſum, datur recurſus ad Superiores.*
15. *In Gallia ſeruatur opinio, quòd Superior Regularem ad vitam de beneficio prouiſum illum ſine cauſa amouere non poſſit.*
16. *Si ſummus Pontifex beneficium manuale ad vitam ex certa ſcientia contulerit, irreuocabilis eſt prouiſio durante vita prouiſi.*
17. *Prouiſus per Papam de beneficio amouibili ad vitam, remanet tamen in reliquis ſub obedientia regulari:*
18. *Obedientia reformatorum ſemper reuocabilem reddit prouiſionem.*
19. *Officia clauſtralia in Gallia ſunt perpetua, & ſubiiciuntur Graduatorum nominationibus.*
20. *Officia clauſtralia in Gallia reſignantur etiam in fauorem certæ perſonæ, & cum reſeruatione penſionis.*
21. *Simplex adminiſtrator bonorum Monaſterij poteſt ad libitum amoueri, neque ſtatum habet manutenibilem.*
22. *Qui non ſibi, ſed alteri poſſidet cum obligatione reſtituendi, non poteſt petere ſe manuteneri aduerſus conſtituentem.*
23. *Qualitas beneficij amouibilis repugnat naturæ beneficij curati.*
24. *De conſenſu patroni beneficium manuale poteſt conuerti in perpetuum; & è contra, perpetuum conuerti in manuale.*
25. *Teſtator fundans pium legatum cum onere celebrationis Miſſarum, & prohibitione ne quis Superior Eccleſiaſticus ſuper eo ſe intromittat, cenſetur ex eo prohibuiſſe erectionem beneficij perpetui.*
26. *Quando teſtator ſimplicem fundationem fecit cuiuſdam legati pij, & amouibilis pro celebratione Miſſarum, neque ad vlteriorem prohibitionem proceſſit; poteſt de conſenſu hæredis Legatum illud conuerti in formam beneficij perpetui.*
27. *Non poteſt Epiſcopus fundationem amouibilem erigere in beneficium perpetuum, quando teſtator expreſſè prohibuit, ne aliquis Superior Eccleſiaſticus ſe immiſceret circa ſuam piam fundationem.*

BEneficia manualia verè eſſe beneficia ſatis per nos 1.
oſtenſum fuit *lib.* 1. *cap.* 106. quia reſignari, &
cum aliis beneficiis permutari poſſunt; ſufficit enim
quòd non concedantur cum aliqua temporis præfinitione,
quia licèt Superior illa reuocare poſſit, tamen
fieri poteſt quòd ille non reuocet: multáque contingere
poſſunt, ob quæ non fiat illorum ademptio: ideo
poſſunt beneficiorum nomine nuncupari. Pariſ. *de reſign. lib.* 2. *quæſt.* 11. *per tot.* Cokier. *de permut. beneſ.*
part. 2. *cap.* 9. *num.* 2. & alij per nos *d. cap.* 106. allegati,
Rot. *deciſ.* 646. *num.* 3. *part.* 1. *recent.*

In impetratione tamen huiuſmodi beneficiorum, 2.
illa qualitas manualitatis exprimenda eſt ſummo Pontifici,
aliàs gratia corruit. Caualer. *deciſ.* 350. *num.* 1.
& 389. *num.* 5. † Niſi beneficium exprimatur eſſe re- 3.
gulare: quia hæc expreſſio infert manualitatem per
conſequentiam quaſi neceſſariam: vt *dicto cap.* 106.
num. 7.

Dixi *quaſi neceſſariam*, quia non ſemper ex eo quòd beneficium ſit regulare, ſequitur eſſe manuale & amouibile.

In primis enim conſequentia illa manualitatis in 4.
beneficiis regularibus locum habet, quoad illa beneficia
quæ non ſunt capita Conuentus, ſeu Monaſterij,
& quæ per illius Abbatem, aut Superiorem conferuntur;
non autem quoad illa quæ conferuntur per electionem
canonicam: iuxta *caput* 2. §. *prioratus quoque,* & *ibi* Gloſſ. *in verb. Non mutentur.* & *cap. cùm ad Monaſterium. verſic. Tales autem.* & *ibi* Gloſſ. *in verb. perpetuo.* Sanches. *in præcept. decalog. lib.* 7. *cap.* 29. *numer.* 118. Bellamer. *deciſ.* 203. Caſſador. *deciſ.* 12. *num.* 9. *de probat.* Selua *de beneſ. part.* 3. *quæſt.* 21. *num.* 2.

Secundò non ſunt manualia beneficia regularia, 5.
quando ſunt ſubiecta Ordinario, ſeu Epiſcopo, pleno
iure;

iure; ſaltem quoad inſtitutionem, & deſtitutionem:
tunc enim quia neceſſaria eſt Epiſcopi inſtitutio ad
illud beneficium, per conſequens deſtitutio ad Ab-
batem ſeu Superiorem Monaſterij non pertinebit.
Hyeron. Roder. *quæſt. regul. cap.* 15. *num.* 43. *ver-
ſic. ſecundò fallit.* Sanches. *dict. lib.* 7. *cap.* 29. *nu-
mer.* 119.

6. Pro cuius fallentiæ intelligentia, repetenda ſunt
ea quæ diximus in *§. præcedenti. poſt num.* 2. *verſic.
ſecundò ſciendum eſt. & ſequentibus numeris*: vbi ex-
plicatur quando, & ex quibus, & quot modis Ec-
cleſia dicatur vnita menſæ Capituli, vel Monaſterij
pleno iure; nempe quoad ſpiritualia, vel quoad tem-
poralia, vel quoad vtrumque. Et ſi quoad ſpiritualia,
vtrùm quoad ſolam inſtitutionem, an verò etiam
quoad approbationem ad curam animarum exercen-
dam: quod contingit quando Monaſteria habent iu-
riſdictionem quaſi Epiſcopalem; qua de re nos fusè
egimus *lib.* 1. *cap.* 60. Quam iuriſdictionem hodie
exercent Reuerendi Patres Prædicatores Ordinis S.
Dominici in loco Sancti Maximini in Prouincia; aut
ſaltem ſunt in eius poſſeſſione (quamuis contrarium
prætendant Archiepiſcopi Aquenſes) & hoc caſu
Conuentus habet Eccleſias ſibi ſubiectas, etiam quoad
poteſtatem authoriſandi ad exercitium curæ animarũ.

7. Et ex traditis *ibidem* colligetur *iuncto §. præceden-
ti*, quandò, & quomodò amoueri poſſit deputatus in
parochialibus vnitis, ad curam animarum exercen-
dam in Eccleſia pleno iure ſubiecta, vel non ſubiecta
Monaſterio.

8. Tertiò, Religioſus, cui facta fuit prouiſio, non po-
teſt ad nutum Superioris reuocari, quando ex legiti-
ma diſpenſatione obtinuit ſibi prouideri de beneficio
ſæculari, ſeu ſimplici, ſeu curato. Hyeron. Roderic.
dicta reſolut. 15. *num.* 43. *in* 4. *limitat.* poſt Sanch. *in
decalog. dicto lib.* 7. *cap.* 29. *num.* 121.

9. Quartò, remoueri nequit religioſus ad nutum Su-
perioris, ſi beneficium ſit ex ſua natura perpetuum:
quia ſemper collatio beneficij cenſetur facta ſecun-
dùm illius qualitatem. *Clement. vnic. de ſupplend.
neglig. Prælat.* Sanch. *dicto cap.* 29. *num.* 122. Rebuff.
de pacif. poſſeſſ. n. 280. Selu. *de beneſ. part.* 3. *quæſt.*
69. *num. vltimo.*

10. Quintò, licèt beneficia regularia ſint ad nutum Su-
periorum amouibilia, vt dictum eſt; etiamſi eſſent
beneficia ordinis Sancti Ioannis Hieroſolimitani, quę
ſunt amouibilia, ad nutum magni Magiſtri, & alio-
rum Superiorum: ex Mohed. *deciſ.* 10. *de cauſ. poſ-
ſeſſ. & propriet.* Garſ. *de beneſ. part.* 1. *cap.* 4. *num.*
2. Ludouiſ. *deciſ.* 109. *num.* 3. Et ita expreſsè caue-
tur in Bulla Pij IV. quæ incipit, *Circumſpecta*, & eſt
9. in ordine inter eiuſdem Pontificis conſtitutiones.

11. Tamen quia, vt dictum eſt, Papa ſolet ſæpiùs hu-
iuſmodi beneficiorum & aliorum regularium, & amo-
uibilium reſignationes admittere; vt teſtatur expe-
rientia, & oſtendit Addit. ad Pariſ. *de reſignat. lib.*
2. *quæſt.* 14. *in fin. & quæſt.* 11. *num.* 1. *eodem lib.* 2.
12. ipſe Pariſius refert. † Tali caſu prouiſus à ſummo
Pontifice remoueri non poteſt per inferiorem, quia
indecorum eſt facto Principis per inferiores derogari.
Pariſ. *dicta quæſt.* 11. *num.* 8. *& ſequent.*

13. Sed ceſſabit omnis difficultas, ſi ſummus Pontifex
beneficium regulare Monacho ad vitam contulerit.
Nam quamuis non exigua ſit controuerſia, vtrùm
Superior, ſeu Abbas aut Prælatus Monaſterij, qui re-
ligioſo beneficium contulit ad vitam, & collationem
adhibito iuramento roborauit, poſſit deinde pœnite-
re, & prouiſionem huiuſmodi reuocare, in qua af-
firmatiuam ſententiam tenuit Sanches *in Decal. lib.* 7.
cap. 25. *n.* 125. ea ratione, quia iuramentum iſtud &
collatio ſunt contra ius; & per conſeqoens non obli-
gant Abbatem ad obſeruationem. Quæ ſententia in
partibus Italiæ, & Vltramontanis eſt recepta: vt te-
ſtatur Dec. *in cap. ad noſtram. num.* 7. *de confirmat.
vtil. vel inutil.* † Præſertim ceſſante malitia, aut do- 14.
lo Superioris regularis: quia ſi de ea conſtaret, dare-
tur recurſus ad alios Superiores ipſius Abbatis. Gon-
zal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 5. §. 6. *numer.* 40. *& ſequen-
tib.* Ioann. de Selua *in tractat. de beneſic. libr.* 3.
quæſt. 68.

Sed negatiua ſententia, nempe religioſum de be- 15.
neficio regulari prouiſum, quantumuis ex ſui natura
amouibili, non tamen illo per Abbatem priuari poſſe,
niſi iuſtâ causâ interueniente; in Gallia recepta eſt, &
plurimis ſupremarũ Curiarum præiudiciis cõfirmata:
adeo vt ſi Superior regularis, Monachum ſine cauſa
ſpoliare prætendat beneficio, admittatur in Gallia il-
lius appellatio, quam vocant tanquã ab abuſu. Bleyn.
de beneſic. tit. de manualib. num. 10 & in *gloſſ. litt. F.
fol.* 313. poſt Rebuff. *in tract. de pacif. poſſeſſor. limi-
tat.* 6. *num.* 33. Petr. Gregor. *lib.* 1. *iur. Canon. tit.* 27.
cap. 6. *numer.* 6. *litt. N.* Vide Gratian. *diſcept.* 167.
num. 27.

Tamen quando ſummi Pontificis collatio, & con- 16.
firmatio cum poteſtate beneficium obtinendi ad vi-
tam interuenit ex certa ſcientia, ſine dubio valet pro-
uiſio irreuocabiliter, neque talis ſic prouiſus remo-
ueri poteſt: quia fit Obedientiarius Papæ. Pariſ. *de
reſignat. lib.* 2. *quæſt.* 11. *num.* 10. Gigas *de penſionib.
quæſt.* 15. *num.* 3. *&* 4. † Licèt in reliquis remaneat 17.
ſub obedientia ſui Abbatis. Ioan. de Selua *de bene-
ſic. part.* 3. *quæſt.* 69. vbi loquitur de prioratibus, &
beneficiis in ordine Monachorum nigrorum Ordinis
Sancti Benedicti, ſimpliciter per Papam collatis; di-
cens ſic prouiſum per Papam non poſſe ab inferiori
reuocari: † Atque ita ſeruari in praxi, exceptis obe- 18.
dientiariis reformatorum, certum eſt apud Gallos.
Add. ad Pariſ. *dicto lib.* 2. *quæſt.* 11. & hac de re agit
Barboſ. *in cap. porrecta. de confirmat. vtil. vel inutil.*
Gonzal. *ad dictam regul.* 8. *gloſſ.* 5. §. 6. *num.* 25.
Bleyn. *loco citat. num.* 21 *& in gloſ. litter. L.*

Circa tamen præmiſſa, diligenter aduertendum 19.
eſt illa procedere in beneficiis, nec non in officiis
clauſtralibus veluti Camerarij, Eleemoſinarij, The-
ſaurarij, Sacriſtæ, & ſimilibus quæ in Gallia pro ve-
ris beneficiis reputantur, & ſubiiciuntur impetratio-
nibus Graduatorum, vel Nominatorum; vt in Bulla
Leonis X. ſuper Concordatis, *in titul. de Collation.
§. præfatique Ordinarij.* † Et in effectu conſuetudo 20.
talis eſt in Gallia, vt huiuſmodi officia reſignentur
etiam in fauorem certæ perſonæ, & cum onere pen-
ſionis: prout ſæpiùs factum vidimus.

Non tamen procedere in ſimplici adminiſtratio- 21.
ne, quæ non eſt erecta in titulum beneficij, neque
eſt collatiua; & ideo in ea non attenditur vltimus
ſtatus; ſed Superior poterit ſic deputatum contra iu-
ris diſpoſitionem remouere: cùm nullum habeat ſta-
tum collatiuum: vt in ſimili docet Burat. *deciſ.* 224.
numer. 7. vbi loquitur de eo qui nominatus eſt pro
Miſſarum celebratione in beneficium perpetuum
non erecta, nec habet ſtatum manutenibilem: † 22.
cùm non ſibi, ſed alteri poſſideat; nempe Abbati,
vel Monaſterio: ex notatis per Poſtium *in tract. de
manutent. obſeruat.* 52. *num.* 24. Caualer. *deciſ.* 171.
num. 1. vbi loquitur de quolibet recipiente pro alio,
cum onere reſtituendi.

Vltimo loco aduertendum eſt, quòd ſi agatur de 23.
beneficio curato, ceſſat omnis amouibilitatis cauſa:
quia ex illa amotione Parochi, magnũ Eccleſiæ detri-
mentum oriri poſſet: ſed & in beneficiis ſimplicibus,

V 3 † qualitas

24. † qualitas illa amotionis, & manualitatis poteſt tol-
li de conſenſu patroni; & ſimplex beneficium amo-
uibile, illo conſentiente, conuerti in perpetuum be-
neficium: vt notat Gonzal. *dicta regul.* 8 *gloſſ.* 5. §.
5. *num.* 60. *&* 62. ſicut è conuerſo beneficium, quod
ex ſua natura perpetuum eſt, conuerti poteſt in ma-
nuale; veluti ex conſuetudine, vel ſtatuto per ſedem
Apoſtolicam confirmato: vt per Monet. *de commut.
vltim. volunt. cap.* 10. *numer.* 38. Quod fuſius idem
author confirmat io eodem tractatu *cap.* 11. *in* 4.
concluſ. num. 100. *& ſequent.* vbi probat ex manuali
beoeficio, perpetuum; & ex perpetuo, manuale ef-
fici poſſe, conſcotiente Patrono.

25. Sed maior eſt difficultas, vtrùm ſi teſtator manda-
uerit celebrari certum numerum Miſſarum in perpe-
tuum, per Præsbyterum à ſuo hærede, illiúſque ſuc-
ceſſoribus inſtituendum, & deſtituendum; abſque
eo quòd aliquis Superior Eccleſiaſticus poſſit ſe ſe
immiſcere in dicta nominatione, imò quòd ius inſti-
tuendi in perpetuum ad ſuos hæredes pertineat; poſ-
ſit hoc caſu Epiſcopus de conſenſu heredis, hanc piam
fundationem erigere in beneficium perpetuum. Sanè
non eſt dubitandum, quin teſtator per hæc verba pro-
hibuerit, quominus Superior aliquis Eccleſiaſticus
piam hanc fundationem in formam perpetui benefi-
cij erigere poſſit. Spino, *in ſpecul. teſtam. gloſſ.* 4.
*num.*42. *verſic. quo fit vt ratione. circa med.* & Garſ.
26. *de benefic. part.* 1. *cap.* 2. *num.* 105. *&* 106. † Vnde
ſequitur contra expreſſam teſtatoris diſpoſitionem,
hanc erectionem beneficij perpetui fieri non poſſe.
Duo quippe diſtinguendi ſunt caſus in hac materia,
per quos diſſidẽtes DD. concluſiones ad concordiam
reduci poſſe videntur. Primus eſt, quando teſtator
reliquit fundationem, aut legatum pium ſimpliciter;
pro celebratione Miſſarum per Præsbyterum amoui-
bilem celebrandarum. Secundus caſus, quando vl-
teriùs progreſſus fuit, probibendo ne quis Supe-
rior Eccleſiaſticus circa piam iſtam deputationem ſe
immiſceret.

27. In primo caſu, poteſt de conſenſu hæredis fieri ex
tali fundatione verum, & perpetuum beneficium. †
In ſecundo verò caſu, cùm agatur de expreſſa teſta-
toris prohibitione, non poteſt Epiſcopus etiam de
conſenſu hæredis erigere beneficium perpetuum con-
tra intentionem teſtatoris: vt copioſiùs explicat Mo-
net. *de commut. vltim. volunt. cap.* 10. *numer.* 479. *&
ſequentib. & cap.* 5. *num.* 314. *verſic. Quod autem
deciſum fuit in Rota.* Et ita debet intelligi quod in
ſimili, nempe in capellania Amouibili decidit Garſ.
de benefic. part. 1. *cap.* 4. *num.* 105. Cæual. *in com-
mun. opinio.* 282. *numer.* 29. cum aliis per eos alle-
gatis.

§. 7.

De Hoſpitalibus & Leproſariis.

1. *Hoſpitalia ſunt loca religioſa.*
2. *Intellige, quando ſunt erecta authoritate Epiſcopi.*
3. *Hoſpitalia ſemper ſunt loca pia.*
4. *Hoſpitale annexum æquè principaliter Eccleſiæ, vel beneficio, non venit appellatione beneficij.*
5. *Si quis in Hoſpitali capellaniam fundauerit, illa verè dicetur beneficium, & fundator poterit ſibi reſeruare iuſpatronatus.*
6. *Hoſpitalis nomen ſonat in nudam commiſſionem; ideo non venit appellatione beneficij, niſi in beneficium erectum ſit.*
7. *Hoſpitalia quamuis conferantur in titulum, non continentur regulariter appellatione beneficij, in diſpoſitionibus loquentibus de beneficiis.*
8. *Leproſaria eodem iure cenſentur cum Hoſpitalibus, & maximè quando reguntur per perſonas laicas.*
9. *Referuntur ſex requiſita, ſine quibus Hoſpitale, vel Leproſaria non poteſt dici beneficium Eccleſiaſticum: nempe quòd ſint erecta authoritate Epiſcopi; quòd habeant aliquid ſpiritualitatis annexum; quòd clericis, & à perſona Eccleſiaſtica conferantur; & ad vitam non ad tempus; & quòd conferens ſibi illa retinere non poſſit.*
10. *Referuntur DD. de Hoſpitalium materia tractantes.*
11. *Hoſpitalia etiam religioſis perſonis conferri poſſunt.*

QVamuis Hoſpitalia loca religioſa ſint: *Clement.* 1.
Quia contingit. §. *vt autem. de religioſ. domib.* &
Clementin. per litteras. de prabend. † Quod intelligi- 2.
tur vt procedat, ſi cum Epiſcopi authoritate erectum
ſit; alioqui non dicitur locus Eccleſiaſticus. Ludouiſ.
decif. 4. *num.* 11. † Semper tamen eſt locus pius, & 3.
de foro Eccleſiæ: vt tenuit Rot. *deciſ.* 482. *num.* 25.
part. 4. *recentior. tom.* 2. † Quod ſi Hoſpitale eſſet 4.
annexum æquè principaliter Eccleſiæ, vel beneficio;
non veniret appellatione Eccleſiæ, vel beneficij:
Imol. *in Clement per litteras. num.* 16. *verſic. ſi vero
non apparet. de prabend.* Rot. *deciſ.* 114. *numer.* 8.
part. 2. *diuerſ. & deciſ.* 500. *num.* 10. *part.* 4. *recen-
cior. tom.* 2.

Et è contra, ſi quis in ipſo Hoſpitali capellaniam 5.
fundauerit, licèt ipſum Hoſpitale non contineatur
appellatione beneficij; tamen ipſa capellania verè eſt
beneficium conferibile, & ſuper ea fundator po-
teſt ſibi reſeruare iuſpatronatus. Seraphin. *deciſ.* 120.
num. 3.

Nihilominus tamen beneficij appellatione ipſum 6.
Hoſpitale non continetur, niſi erectum fuerit io ti-
tulum beneficij: quia titulus Hoſpitalis ſonat in com-
miſſionem, potiùs quàm collationem: & Rectores
Hoſpitaliûm nullam ex illis percipiunt, aut percipe-
re debent vtilitatem: vt dicit Lotter. *de re beneficiar.
lib.* 3. *queſt.* 6. *per tot.* † Imò in caſibus in quibus 7.
Hoſpitalia conferuntur in titulum, impropriè benefi-
cia dici poſſunt: & ideo non continentur io litteris
Pontificiis, in quibus fit mentio beneficiorum; niſi
id exprimatur in ſpecie: per text. *in Clement.* 2. *de
prabend.* Garſ. *de benefic. part.* 1. *cap.* 3. *num.* 5.

Quæ dicta ſunt de Hoſpitalibus, eodem modo 8.
dicenda ſunt de Leproſariis: cùm eadem vigeat ratio:
maximè quando reguntur per perſonas laicas. Rot.
deciſ. 268. *part.* 3. *recentior* vbi *num.* 2. *&* 3. redditur
ratio: quia Hoſpitale caret requiſitis, ad hoc vt dica-
tur beneficium Eccleſiaſticum. † Quæ requiſita ſex 9.
enumerantur per Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 5. *à num.*
7. nempe Primò, vt ſit fundatum authoritate Epiſ-
copi. Secundò, vt habeat quid ſpiritualitatis anne-
xum; quia propter diuinum Officium datur benefi-
cium. Tertiò, quòd clerico, & non laico conferatur.
Quartò, quòd non poſſit conferri niſi à perſona Ec-
cleſiaſtica. Quintò, quòd ſit perpetuum, hoc eſt quòd
non conferatur ad tempus. Sextò, quòd ille qui con-
fert non poſſit ſibi ipſi conferre, ſeu illud pro ſe reti-
nere. Quæ requiſita ſubſtantialia deficiunt in iſtis
Hoſpitalibus, & Leproſariis: ideo non poſſunt be-
neficia nuncupari. † Reliqua proſequitur Marcſcot. 10.
lib.

lib.2. cap.3. num.12. & ſequentib. Hyeron. Roderic.
11. *in ſuis quæſtionib. regularib. reſolut. 74. per tot.* † vbi de Hoſpitalibus quæ religioſis perſonis conferri ſolent, & Lezana *in ſua ſumma regular. lib. 2. cap. 6. num.7. & ſequent.* Ricc. *collect.*1655.

§. 8.

De Præſtimoniis, & locis Collegialibus.

1. *Quid ſit Præſtimonium, ſeu portio præſtimonialis.*
2. *Præſtimonia ex ſui natura non ſunt beneficia Eccleſiaſtica, ſed in mera temporalitate conſiſtunt, neque producunt aliquam incompatibilitatem.*
3. *Præſtimonia propriè ſumpta, non habent aliquam reſidentiam, neque denominationem.*
4. *Præſtimonia non continentur in regula Cancellariæ de Menſib. & Alternatiua.*
5. *Præſtimonia non ſolent dari in titulum, nec habent onus ſpirituale annexum.*
6. *Poteſt tamen præſtimonium beneficij naturam ſortiri, ſi erigatur in titulum beneficij perpetui.*
7. *Præſtimonia erecta in titulum cadunt ſub regula 8. de Menſib. & Alternatiua.*
8. *Qui poſſidet Præſtimonium erectum in titulum, gaudet fori priuilegio.*
9. *Poteſt quis ad ſacros Ordines promoueri, quando habet præſtimonium ſufficiens erectum in titulum beneficij perpetui.*
10. *Loca Collegialia perpetua, vel non perpetua, regulantur ad inſtar præſtimonij perpetui, vel non perpetui.*
11. *Loca Collegialia temporalia non admittunt prouiſionem ad vitam in Gallia, contra voluntatem fundatoris.*

1. PRæſtimonium, ſeu portio præſtimonialis eſt annuus quidam prouentus, ex beneficiorum reditibus detractus, & ad ſuſtentandos iuuenes qui litteris incumbunt deſtinatus. Aliquando etiam præſtimonia fuerunt inſtituta pro ſubſidio contra infi-
2. deles: † ideo pluralitas eorum non eſt prohibita in diuerſis Eccleſiis; quia io mera temporalitate conſiſtunt: & non ſunt propriè beneficia, ſed potius quædam ſtipendia, de quibus etiam non eſt facienda mentio in reſcripto beneficiali, neque inducunt incompatibilitatem: vt bene explicat Staphil. *de litter. grat. in 5. forma expectatiu. per totum illud capi-*
3. *tulum.* † Et ideo præſtimonia non habent aliquam reſidentiam, nec denominationem. Petr. Gregor. *in*
4. *inſtitut. rei benefic. cap.11. n.17.* † neque huiuſmodi præſtimonia comprehenduntur ſub regula 8. ſeu 9.
5. Cancell. *de Menſib. & Alternatiua.* † quia non dantur in titulum, neque annexum habent aliquod onus ſpirituale: vt oſtendit Barboſ. *de Epiſc. part.3. allegat. 57. num.* 149. poſt Gonzal. *ad dictam regul. gloſſ. 5. §. 2.* Nicol. Garſ. *part. 1. cap. 2. à num.* 118. Flamin. Pariſ. *de reſignat. lib.2. quæſt.1. num.*125.
6. Qui tamen omnes intelligunt præmiſſa procedere, quando præſtimonium retinet naturam ſuam antiquam, & non datur in titulum beneficij, nec habet aliquod onus ſpirituale annexum: ſi enim daretur clerico in titulum beneficij perpetui, tunc omnia, quæ de beneficio dicuntur, locum etiam haberent in iſtis præſtimoniis: vt dicunt Barboſ. & Garſ. *in locis ſupra citatis:* & eſt communis reſolutio, quam etiam affert idem Barboſ. *de iur. Eccleſ. vniuerſ. lib. 3. cap. 8. num. 5.* Rebuff. *de pacif. poſſeſſ. num.* 106. Et in hoc ſenſu accipiendum eſt quod dicitur apud Ludouiſ. *deciſ. 54. ante num.* 1. † Et ideo 7.
hæc præſtimonia, in titulum perpetui beneficij erecta, cadunt ſub regula menſium: ex Barboſ. *de Epiſcop. dicta allegat. 57. num.* 149. † Et habens huiuſ- 8.
modi præſtimonium in titulum perpetui beneficij erectum, gaudet priuilegio fori. Idem Barboſ. *de Epiſcop. allegat. 12. num.* 11. † Et qui habet huius 9.
generis præſtimonium, poteſt admitti ad ſacros ordines ab Epiſcopo illius loci, in quo eſt præſtimonium; vel ab alio cum litteris dimiſſoriis illius Epiſcopi. Campanil. *in diuerſor. iur. Canon. Rubr.9. cap.8. num. 19. verſic. & qui alicubi poſſideret.* & dictam diſtinctionem ſequitur Gonzal. *de reg. 8. gloſſ. 5. §. 2. per totum.*

Quod autem de præſtimoniis dictum eſt, eodem 10.
modo, imò fortiùs adaptari poteſt ad loca Collegialia: tum quia non dantur ad vitam: (exceptis quibuſdam Collegiatis qui perpetui nuncupantur;) ſi enim ad vitam, & in titulum beneficij perpetui concederentur, verè eſſent beneficia Eccleſiaſtica. Petr. Gregor. *in inſtitut. rei. benefic. cap. 11. num* 8. † Et 11.
ideo huiuſmodi loca Collegialia ſita non ſubiacent nominationi, aut Graduatorum impetrationi ex capite gradus: quia illis non prouideretur ad vitam, contra mentem conceſſionis ad fauorem ipſorum factæ: vt per Rebuff. *in tract. de Nominat. quæſt. 15. num.* 22.

§. 9.

De Præbendis, & Diſtributionibus quotidianis, & fructibus beneficiorum.

1. *Præbenda diſtinguitur à beneficio, tanquam ſpecies à genere.*
2. *Præbenda eſt ius percipiendi reditus, reſtrictum ad id quod percipitur ratione Canonicatus.*
3. *Quando in Eccleſia nulli ſunt reditus præter præbendas, tunc præbendæ veniunt appellatione beneficij.*
4. *Explicantur varij modi, quibus nomen Præbendæ accipitur.*
5. *Præbenda eſt ius ſpirituale, connotans perceptionem commodi temporalis.*
6. *Nemo poteſt recipi in Canonicum ſine præbenda actuali, vel ſaltem habituali.*
7. *Canonicus ſupernumerarius ſine præbenda, habet nomen ventoſum & inutile.*
8. *Canonicus intra numerum receptus, habet ſtallum in Choro, & vocem in Capitulo, & percipit diſtributiones, & alia lucra; licèt non habeat aliquã præbendã actualem: & poteſt ſub illo titulo promoueri ad ſacros ordines.*
9. *Præbenda largo modo ſumpta, conſiſtere poteſt ſine canonicatu.*
10. *Beneficiati, & portionarij, impropriè dici poſſunt præbendati.*
11. *Præbenda largiſſimè ſumpta, poteſt conuenire perceptioni ſalarij, vel lucri temporalis, debitæ laico.*
12. *Impetrans Canonicatum, vtrùm teneatur facere mentionem de præbenda.*
13. *Si præbenda ſit canonicatui annexa, non eſt illius expreſſio facienda in impetratione canonicatus.*
14. *Præbenda per annexionem, fit vnum idémque corpus cum beneficio.*
15. *Conceſſo canonicatu, cenſetur conceſſa præbenda illi annexa.*

16. *Annexio prabende probatur, ex eo quòd certus aſt numerus canonicorum, & certus numerus prebendarum.*

17. *Solam diſtinctionem prabendarum non eſſe ſufficientem probationem annexionis ipſarum ad Canonicatum, ex mente Rota Romane.*

18. *Annexio prabenda ad canonicatum non probatur, niſi conſtet quòd vnum ſine alio non conſueuit conferri.*

19. *Poteſt fieri vt prabenda ſit Sacerdotalis, canonicatus verò non ſit talis.*

20. *Sufficit mentionem facere de pertinentiis in impetratione canonicatus, vt veniat prebenda, quando canonicus ſperat optare ſuo tempore prabendam.*

21. *Clauſula,* cum pertinentiis, *continet ſpem optandi prabendam,*

22. *Si quis vult ſuccedere in prabenda non annexa, debet de ea in ſuis prouiſionibus facere mentionem.*

23. *Diſtributiones quotidiana non veniunt appellatione beneficiorum.*

24. *Beneficia diuidi nequeunt, fructus tamen illorum diuiſionem patiuntur.*

25. *Diſtributiones non ſunt propriè fructus beneficij.*

26. *Diſtributiones quotidiana in valore fructuum, regulariter non computantur.*

27. *Diſpenſatus, vt lucretur fructus in abſentia, non lucratur diſtributiones.*

28. *Fructus, qui certo anni tempore diſtribuuntur, non habitâ ratione diurni ſeruitij; non ſunt propriè diſtributiones quotidiana.*

29. *Quando beneficium non conſiſtit niſi in diſtributionibus, illa fructuum appellatione continentur.*

30. *Impropriè nuncupantur beneficia quotidiana diſtributiones, qua ab aliquibus manualia beneficia, ob manualiter factam traditionem, nuncupantur.*

31. *Condemnatus ad reſtitutionem fructuum beneficij, deducit quaſita ex ſuo labore.*

32. *Qui eſt in mala fide, tenetur ad reſtitutionem fructuum beneficij, ex labore perſonali prouenientium.*

33. *Quando omnia lucra beneficij pendent ex labore perſonali, condemnatus ad fructus, tenetur quaſita ex illo labore reſtituere.*

34. *Intruſus dicitur qui poſſidet ſine titulo, & numer. 35.*

36. *Duo eiuſdem beneficij in ſolidum poſſeſſores eſſe non poſſunt.*

37. *Parochus non incurrit pœnam priuationis ob abſentiam, niſi prauia citatione, & aliis requiſitis de quibus ibi.*

38. *Occupans beneficium alterius qui illud poſſidebat, nec priuatus erat, & ſe in eo ingerens, dicitur intruſus.*

39. *Intruſus condemnandus etiam eſt, ad fructus ex ſuo labore perceptos.*

40. *Intruſus mala fidei poſſeſſor condemnandus eſt tam ad fructus beneficij perceptos, quàm ad eos qui percipi potuiſſent.*

41. *Qui ſine titulo percipit diſtributiones quotidianas ex beneficio alieno; tenetur, & condemnandus eſt ad illarum omnimodam reſtitutionem.*

42. *Condemnandus nemo eſt ad reſtitutionem fructuum beneficij, niſi à die qua fuit in mora conſtitutus.*

43. *Quando agitur de liquidandis fructibus, qui ex beneficio percipi potuerunt, non eſt attendenda perſona condemnati; ſed perſona actoris: & fructus liquidandi iuxta id quod ipſe actor percipere potuiſſet.*

PRæbenda diſtinguitur à beneficio tanquam ſpe- 1.
cies à genere, quia beneficij nomen comprehendit
omne ius reditus Eccleſiaſticos percipiendi. † Præ- 2.
benda verò eſt ius reditus percipiendi reſtrictum ad
reditus qui percipiuntur ratione canonicatus: vt
dicit Barboſ. *in tract. de Canonic. & Dignitat. cap.* 12.
num. 24. vbi dicit ita intelligendos eſſe textus in *cap.
cum in Eccleſia. de prabend. & in cap. Quia. de verbor. ſignificat.* † Vnde infert in materia ſtricta, præ- 3.
bendam beneficij appellatione non contineri; niſi
tamen ageretur de Eccleſia, in qua non ſunt alia beneficia
niſi præbendæ; vt idem author tradit *loco citato num.* 25. & 27.

Sed pro maiori huius rei explicatione; ſciendum 4.
eſt, nomen præbendæ variis modis ſumi. Primò pro
iure percipiendi certos prouentus in Eccleſia, ratione
diuini officij, cui clericus inſiſtit tanquam Canonicus,
& tanquam vnus de Capitulo; & hoc modo
nomen præbendæ ſumitur in ſuâ propriâ ſignificatione;
& hac ratione præbenda dicitur pendere à canonicatu,
& dicitur filia canonicatus: quia non poteſt
eſſe canonicatus ſine præbenda: *cap. relatum. de
prabend. cap. cùm ſuper. de conceſſ. prabend.* † & ſic 5.
præbenda habet originem à iure ſpirituali, & exequutionem
ſeu effectum in perceptione commoditatis,
& emolumentorum temporalium: ſemper tamen
eſt ius ſpirituale connotans perceptionem temporalium;
vt notat Lotter. *de re beneficiar. lib.* 1. *quaſt.*
19. *num.* 10. † Licèt poſſit quis recipi in canonicum 6.
ſine præbenda actuali, modò habeat habitualem; &
ſic receptus dicitur Canonicus in herba, cùm tunc
habeat ius in ſpe quoad præbendam. Quod duobus
modis contingere poteſt: † Primò, cùm quis recipi- 7.
tur in Canonicum ſupernumerarium, donec adueniat
caſus vacationis canonicatus vnius ex numeratis: &
hoc modo, habet nomen Canonici inutile, & ventoſum.
† Secundo modo, recipitur in Canonicũ intra 8.
numerum; ſed nullam habet præbendam actualem:
quia ſoli Canonici antiquiores obtinent præbendam,
ſeu per viam optionis, ſeu aliter; & hoc caſu nomen
canonicatus non eſt ventoſum: quia ille, qui
fuit ſic receptus in Canonicum, habet ſtallum in
Choro, & vocem in Capitulo, ſi alioquin fuerit
idoneus; & percipit diſtributiones quotidianas: ratione
cuius iuris, poteſt recipi ad ſacros ordines ſub
titulo illius canonicatus, ſi illæ diſtributiones ſint
ſufficientes ad victum, & ſuſtentationem ordinandi.
Hæc eliciuntur ex notatis per Lotter. *de re beneficiar.
lib.* 1. *quaſt.* 19. *num.* 4. & 7.

Secundo modo nomen præbendæ ſumitur largo 9.
modo, pro omni iure percipiendi prouentus in Eccleſia
ratione diuini officij, non tamen ratione canonicatus,
ſed ratione alterius ſeruitij: *cap. cùm in Eccleſia.* 25. *de prabend. in* 6. † Et hoc modo nomen 10.
præbendæ poſſet adaptari beneficiatis, & portionariis,
ac etiam aliis qui Canonici non ſunt, in Eccleſia
Diuinis inſeruientibus; & hæc vocatur portio,
ſeu quaſi præbenda; vnde beneficiati etiam portionarij
dici poſſunt: vt oſtendimus *lib.* 1. *cap.* 105.
num. 5.

Tertio modo capitur largè, pro qualibet percep- 11.
tione rei temporalis intuitu Eccleſiæ; ſed non intuitu
ſeruitij diuini: vt ſi Aduocato Capituli, laico
vel alteri, qui Eccleſiæ rebus operam dat, aſſignetur;
vel

vel etiam largiſſimè pro ipſo prædio quod loco præ-
bendæ aſſignatur Canonico, vel pro temporalitate
fructuum canonicatus, qui cùm ſint merè tempora-
les, vendi, locari, & aliàs poſſunt alienari: vt notat
Rip. *in cap. cum M. Ferrarienſis. de conſtitut. n.* 170.
quem ſequitur Maſſobt. *in prax. concurſ. prælud* 19.
in princip. & alij.

12. His ita ſuppoſitis, dubitari poteſt vtrùm impe-
tratâ præbendâ cenſeatur impetratus canonicatus; &
è conuerſo, vtrùm in impetratione canonicatus, ne-
ceſſe ſit exprimere præbendam? Quam quæſtionem
aliàs habui in facto, & ex certis cauſis Conſului, vt
impetrans iterum recurreret ad Papam, vt ſanaret
iſtum defectū expreſſionis præbendæ, prout factum
fuit; ſed in illo caſu aderat maior defectus: quia non
fuerat expreſſus canonicatus quem obtinebat Præ-
poſitus, cuius beneficium fuerat reſignatum cùm ſi-
mul eſſet Præpoſitus, & Canonicus: ſed de his aliàs
agemus: ſtrictè ergo deueniendo ad reſolutionem
quæſtionis propoſitæ, de qua Barboſ. *de Canonic. &*
13 *Dignitat. dicto cap.* 12. *num.* 28. † Ego paucis reſ-
pondendo exiſtimo, quòd ſi præbenda ſit annexa
canonicatui, non eſt neceſſaria de eo facienda men-
tio in impetratione canonicatus, ſicut quando vnum
beneficium eſt alteri vnitum acceſſoriè, non eſt ne-
ceſſe de beneficio vnito facere mentionem in impe-
tratione: ex pluribus quos citat Barboſ. *de iur. Ec-*
14 *cleſ. vniuerſ. lib.* 13. *cap.* 16. *num.* 10. † quia per ta-
lem annexionem præbenda fuit effecta vnum cor-
pus, & vna eadémque res cum canonicatu. Lotter.
d. tr. lib. 1. *cap.* 19. *numer.* 23. Quandoquidem tunc
præbendæ ſunt in Eccleſia diſtinctæ, & quilibet Ca-
nonicus obtinendo ſuum canonicatum, ſuam etiam
obtinet præbendam illi canonicatui annexam, & cum
15. ipſo effectam vnum indiuiduum: † vnde conceſſo
canonicatu, conceſſa etiam cenſetur præbenda huiuſ-
modi annexa, & inſeparabilis à canonicatu, ſiue per
viam acceſſorij, ſiue (vt voluit Surd. *deciſ.* 192.
16. *num.* 19.) per viam connexitatis. † Nam probato
quòd in Eccleſia ſit certus numerus Canonicorum,
& certus numerus præbendarum, ſequitur proba-
tum quòd præbendæ ſint annexæ canonicatibus: ex
doctrina Abbat. *in cap. maioribus. de præbend.* Put.
17. *deciſ.* 196. *num.* 1. *lib.* 2. *in correctis.* † Quanquam
ad probandam annexionem præbendæ, non ſuffice-
re quòd conſtet in Eccleſia præbendas eſſe diſtinctas,
exiſtimet Rot. *deciſ.* 421. *num.* 6 *part.* 1. *recentior.*
18. † nec ſufficit, ad probandam annexionem, verifi-
care quòd præbenda & canonicatus ſimul conferri
conſueuerunt; ſed probandum eſt, quòd vnum ſine
altero non conſueuit conferri, vt Rota *ibidem* cen-
19. ſuit *num.* 8. † vnde concludit præbendam eſſe poſſe
ſacerdotalem; canonicatum verò non ſacerdotalem,
tanquam duo inuicem diuerſa.

20. Si verò præbenda non ſit annexa canonicatui; ve-
luti dum in Eccleſia minor eſt numerus præbenda-
rum, quàm canonicatuum; & canonicatus quidem
conferuntur cum expectatione præbendæ, quæ de-
fertur adueniente vacatione iuxta ordinem antiqui-
tatis: *cap. ſtatuimus* 15. *de maioritat. & obedient.* &
per modum optionis; tunc ſufficit de canonicatu
mentionem facere, *cum illius iuribus & pertinentiis:*
21. † quæ clauſula etiam comprehendit ius optandi ad
præbendam: ex rationibus deductis per Franciſc.
22. Marc. *deciſ. Delphinat.* 134. † niſi tamen ageretur
de prouiſione Apoſtolica. & impetrans vellet ſucce-
dere in præbenda per reſignantem aut defunctum,
ex cuius perſona beneficium vacabat, obtenta: nam
hoc caſu neceſſariò fieri deberet mentio huius præ-
bendæ; cùm ius optandi ſit annexum canonicatui, &
de illius pertinentiis; ſed non iſta præbenda, quæ
non magis huic canonicatui, quam aliis annexa eſt:
imò & potiùs aliis tanquam antiquioribus addicta:
ad quod faciunt tradita per Lotter. *dicta quæſt.* 19.
num. 30. & quæ nos aliàs de iure optandi diximus
lib. 1. *cap.* 110. maximè *num.* 18.

Quod autem attinet ad diſtributiones quotidia- 23.
nas, certum eſt ex proprietate ſermonis, illas non
eſſe beneficia, nec beneficiorum appellatione conti-
neri; cùm nec ipſi quidem fructus veniant ſub nomi-
ne beneficij, qui tamen maiorem cum beneficio con-
nexionem habent; cùm immediatè ex ipſo beneficio
procedant: diſtributiones verò ex illo quidem cau-
ſam & originem deſumant, ſed connotando labo-
rem diurnum, & ſeruitium perſonale in Eccleſia
factum: † vnde licèt beneficia diuidi non poſſint, ne- 24.
que ad duos pertinere; fructus tamen beneficij tan-
quam merè temporales, & ab ipſo beneficij corpore
diſtinctos, & ſeparatos, ad duos ex cauſa pertinere
non eſt inconueniens: *cap. propoſuit.* & *ibi* Abb.
num. 2. *de filiis Presbyteror.* Ludouiſ. *deciſ.* 479.
num. 2. † Diſtributiones ſiquidem quotidianæ, licèt 25.
dentur propter beneficium, fructus tamen non ſunt:
cap. vnic. de cleric. non reſident. lib. 6. † vnde nec in 26.
valore fructuum beneficij ſolent regulariter compu-
tari. Rebuff. *in tractat. Nominat. quæſt.* 9. *num.* 42.
& ſequent. Staphil. *in tract. de grat. & expectat. in*
9. forma. num. 65. Selu. *de benefic. part.* 3. *quæſt.* 12.
num. 33. *&* 34. Lancellot. *de Attentat. part.* 3. *cap.*
vlt. num. 31. Ricc. *collect.* 1451. *verſic. hinc infer-*
tur. † vnde aliàs Conſului cuidam, qui gratiam ha- 27.
bebat vt fructus canonicatus in abſentia occaſione
ſtudij per aliquot annos perciperet; hanc non ſuffi-
cere vt poſſet lucrari diſtributiones quotidianas, ſed
maiori expreſſione indigere. Gloſſ. *in dict. cap. vnic.*
de cleric. non reſident. lib. 6. *in verb. adfuerunt.* Gon-
zal. *ad regul.* 8. §. 7. *proœmiorum num.* 175. † Quod 28.
non obtineret, ſi præbendæ poſſiderentur in com-
muni; deinde ſingulariter certo anni tempore di-
ſtribuerentur: quia tunc fructuum beneficij appel-
latione præbendæ continerentur: eſſent enim ij fru-
ctus groſſi, ſuccedentes in locum præbendæ. Rot.
deciſ. 449. *num.* 1. *part.* 2. *recentior.*

Similiter ſi beneficium non conſiſteret in aliis 29.
fructibus, præterquam in diſtributionibus quotidia-
nis; tunc fructuum nomine continerentur. Gonzal.
ad dictam regul. 8. *dicto* §. 7. *num.* 157.

Impropriè tamen, diſtributiones quotidianæ dici 30.
poſſunt beneficia; hoc eſt, vtilitates ex canonicatu
prodeuntes; quæ, manualia beneficia hoc ſenſu nun-
cupantur, non ratione amouibilitatis, de qua ſupe-
riùs egimus; ſed ratione manualiter factæ traditio-
nis, & receptionis: vt explicat Monet. *de diſtribut.*
quotid. part. 1. *cap.* 2. *quæſt.* 2. *num.* 12. *& ſe-*
quentib.

Porro circa id quod mox diximus, illum qui con- 31.
demnatus fuit ad reſtitutionem fructuum beneficij,
non teneri reſtituere diſtributiones quotidianas, nec
illa quæ ratione ſeruitii perſonalis lucratus fuit, ſub-
ſiſtendum eſt; cùm non ita ſimpliciter intelligi de-
bat: nam Ego nuper Conſului, nempe anno 1645.
(& iuxta meum conſilium fuit iudicatum) quòd licèt
illa regula generalis ſit vera, nempe condemnatum
ad fructus beneficii reſtituendos, illa deducere poſſe
quæ lucratus fuit ob laborem, & ſeruitium perſonale;
ex ſupradictis, & traditis per Boër. *deciſ.* 340. *num.* 4.

Tamen ex facti circunſtantiis contrarium obti- 32.
nui: quia in facto verum erat quòd vetus Parochus
ſemper in actis, & extra acta proteſtatus fuerat, quòd
per eum non ſtabat quominus Eccleſiæ ſuæ inſerui-
ret:

tet : & quæ proteſtatio ſignificata fuerat iniuſto detentori; & ideo per eam fuerat conſtitutus in mala fide; cuius ratione tenetur, & condemnandus eſt ad fructus, ſeu emolumenta prouenientia ex ſeruitio perſonali. Lancellot. *de attentat. part.* 3. *capit.* 31. *numer.* 31.

33. Et id maximè procedere Dixi in caſu illo, in quo omnes Eccleſiæ prouentus conſiſtunt in luctis, quæ percipiuntur ex ſeruitio perſonali, ita vt ſi tale ſeruitium deducendum eſſet, condemnatio eſſet inutilis. Monet. *de diſtribut. quotidian. part.* 1. *quæſt.* 6. *numer.* 16. Gonzal. ad *regul.* 8. §. 7. *præm. numer.* 157. Lotter. *de re beneficiar. lib.* 1. *quæſt.* 39.

34. Secundò, quia detentor ille erat omnino intruſus in illo beneficio; cùm nullum haberet legitimum & canonicum titulum; fuerat enim dumtaxat deputatus ab Archiepiſcopo, donec verus & legitimus Parochus rediret ad ſeruitium ſuæ parochiæ, à qua abſens erat; & ſic ſtatim ipſo redeunte, & declarante ſe promptum & paratum eſſe ſuæ Parochiæ, iuxta monus ſibi iniunctum, deſeruire; & illam declarationem huic Præsbitero deputato intimari faciente; iſte cœpit ſine iure & ſine titulo poſſidere : quia eius titulus non erat titulus, cùm eſſet amouibilis, & deputatus ad tempus: & quatenus habuiſſet aliquẽ titulum improprium, ille fuiſſet extinctus per reditum,
35. & declarationem dicti veri Parochi : † vnde poſſidens ſeu occupans ſine titulo, verus erat intruſus. Menoch. *remed.* 15. *recuperand. poſſeſſ. numer.* 459. cùm generaliter intruſus dicatur, qui poſſidet ſine canonico titulo. Paris. *de reſignat. lib.* 7. *quæſt.* 1. *num.* 115.

36. Item quia, cùm duo in ſolidum eiuſdem beneficij poſſeſſores eſſe non poſſint, & beneficium ſit indiuiduum; Ludouiſ. *deciſ.* 479. *n.* 2. dictúſque verus Parochus nunquam ſuum beneficium amiſiſſet, etiam
37. ſtante abſentia; cuius occaſione † vt priuationis pœnam incurreret, requirebatur ſententia declaratoria vacationis; & priuationis; debebatque ille in primis perſonaliter citari, & ſi reperiri non potuiſſet vocandus erat per Edictum; & poſt vltimũ Edictum adhuc debebat expectari per ſex menſes; aliàs priuatio, his non obſeruatis, nulla eſt. Mantic. *de.iſ.* 12 Barboſ.
38. *de offic. & poteſt. Paroch. cap.* 8. *num.* 75. † ſed in effectu Archiepiſcopus nullam pœnam priuationis huic vero Parocho indixerat, aut declarauerat: & per conſequens eius beneficium non vacabat : ideò occupans dictum beneficium erat illegitimus detentor, & verus intruſus. Illuſtriſſimus Dominus Argelus *in ſuo eruditiſſimo tractat. de legit. contradict. quæſt.* 5. *num.* 77. & 78.

39. Intruſus autem condemnandus eſt, tam ad fructus perceptos immediatè ex beneficio, quàm ad perceptos ex ſuo labore & ſeruitio perſonali, veluti ad diſtributiones quotidianas, & alia ſimilia. Gonzal.
40. *dict.* §. 7. *Procemial. num.* 61. *maximè in* 4. *limitat.* † quia debet condemnari ad fructus tam perceptos, quàm ad eos quos legitimus Parochus potuiſſet percipere; & percepiſſet, ſi non fuiſſet impeditus : vt ibi Gonzal. *numer.* 161. *in princip.* Monet. *de diſtribut. quotidian. part.* 1. *quæſt.* 6. *num.* 17. *in* 4. *limitat.* Marcheſan. *de commiſſion. part.* 1. *in tit. de commiſſ. appellat. ab exequut. Br:uis, cap.* 1. *n.* 152. *pag.* 330.

41. Quod DD. locum habere volunt, etiamſi iſte verus Parochus nullam feciſſet proteſtationem : ergo multo fortiùs factâ & ſæpiùs repetitâ, & intimatâ illâ proteſtatione. Duran. *deciſ.* 55. *numer.* 13. vbi bene comprobatur, eum qui ſine titulo diſtributiones quotidianas percepit, teneri ad illas reſtituendas.

Prædicta tamen ſic intelligenda Dixi vt iſte de- 41.
putatus ad exercendam curam animarum in abſentia legitimi Parochi, non eſſet condemnandus ad reſtitutionem fructuum, & emolumentorum huiuſmodi, niſi à die moræ; nempe interpellationis, & denuntiationis factæ per Parochum, qualiter paratus erat Eccleſiæ & Parochiæ ſuæ deſeruire : tum quia abſque mora, & culpa, non eſt locus condemnationi fructuum : tum etiam quia verus Parochus fructus illos percipere non potuiſſet tempore ſuæ abſentiæ.
† Quando autem tractatur de liquidatione fructuum, 43.
qui percipi poterant, non debet conſiderari perſona detentoris; ſed perſona veri domini : Surd. *deciſ.* 282. *numer.* 29. & ſic perſona dicti veri Parochi; vt iſte intruſus non condemnetur ad illos fructus, quos verus Parochus propter ſuam abſentiam percipere non potuiſſet : & *deciſ.* 270. *numer.* 6. Boer. *deciſ.* 268.

Et ex ſupradictis ſatis explicatum videtur; An & quando Præbendæ, Diſtributiones, & Fructus, inter beneficia debeant recenſeri.

§. 10.

De beneficiis nondum erectis.

1. *Beneficium quantumuis deſtinatum fuerit per Epiſcopum, & Capitulum; non tamen continetur appellatione beneficij, donec actualiter fuerit erectum.*
2. *Quando reſeruatio iuris præſentandi fuit facta ſuper beneficiis Collegiatæ Eccleſiæ erigendæ, intelligi debet de beneficiis exiſtentibus eo tempore, quo fit erectio Eccleſiæ in Collegiatam; non autem de poſtea fundatis longè poſt illam erectionem.*
3. *Diſpoſitio colluta ad certum tempus non poteſt comprehendere ea, quæ illo tempore nondum erant in eſſe; ſed ad illa reſtringenda eſt, quæ tempore deſtinato extabant.*
4. *Littera Pontificia de beneficiis generaliter loquentes, non ſunt extendenda ad beneficia poſt ea vacatura; ſed ſola tunc, nempe tempore diſpoſitionis vacantia, dumtaxat comprehendunt.*
5. *Canonicis nondum exiſtentibus, priuilegium regulariter ſuffragari nequit; ſed de iis ſolis debet intelligi, qui extant tempore conceſſionis, ſeu ulterius diſpoſitionis.*
6. *Diſpoſitio loquens de aliqua qualitate reſpectu certi ſubiecti, non poteſt verificari quoad qualitatem, niſi ratione ſubiecti præexiſtentis.*
7. *Ad inducendam cauſam formalem, neceſſariò requiritur vt adſit materia præparata, & diſpoſita.*
8. *Diſpoſitio non poteſt referri ad id quod non eſt.*
9. *Reſeruatio facultatis nominandi ad beneficia alicuius Eccleſiæ, non debet extendi ad illa, quæ non erant tempore in reſeruatione contento; ſed poſtea ſuperuenerunt.*
10. *Patronus non poteſt impedire quominus aliquis conſtrui faciat capellam in Eccleſia, quæ eſt de ipſius iurepatronatus : quia per talem conſtructionem augetur cultus diuinus.*
11. *Proponitur reſolutio, quòd ſi quis ſibi reſeruauerit nominationem beneficiorum in Eccleſia, quæ in Collegiatam erigi ſperabatur; hoc debet intelligi de beneficiis dumtaxat iam fundatis tempore erectionis.*

Beneficij

1 BEneficij appellatione non venire beneficium nondum erectum, quantumuis deſtinatum per Epiſcopum, & Capitulum; teſtatur Cardinal. *in Clement. final. quæſt. 9 de reſcript.* Felin. *in cap. cum ab eo. column. 3. verſic. Pro quo vide. de reſcript.* Anton. Ricciul. *de iur. perſon. ext. Eccleſ. grem. exiſtent. lib. 3. cap. 7. num. 15.* ex qua propoſitione non ita pridem deueni ad ſequentem conſultationem, cuius fundamentum præcipuum dependet ex huius propoſitionis veritate. Caſus talis fuit.

Moniales quædam, quæ ab antiquiſſimo tempore, in quadam Eccleſia curam animarum per duos Parochos exerceri facere ſolebant; omnia iura ſua duobus tunc exiſtentibus Parochis ceſſerunt, cum facultate numerum Præsbyterorum augendi eiſdem ceſſionariis per Moniales conceſſá; ita tamen quòd contingente vacatione tam ipſorum Præsbyterorum, quibus fiebat ceſſio; quàm eligendorum, ſeu per ceſſum, ſeu per deceſſum, vacatio contingeret; ius præſentationis ſemper ad eaſdem Moniales pertineat, & ſpectet.

Et ſi contingeret dictam Eccleſiam erigi in Collegium Canonicorum, & aliorum Præsbyterorum, & ſeruitorum; in eum caſum ius præſentandi Canonicos, & alias Dignitates ac Officia pertineat ad Moniales; electio verò Præsbyterorum, beneficiatorum, ſeruitorum pertineat ad Capitulum accedente inſtitutione Epiſcopi.

Erectâ poſt viginti, aut triginta annos, à tempore dictæ ceſſionis computandos, dictâ Eccleſiâ in Collegiatam, intacto ſemper eiſdem Monialibus remanente iure præſentandi, prout ſupra reſeruatum fuit: Quærebatur vtrùm licitum eſſet piis quibuſdam viris, diuini cultus augmentum in illa Eccleſia procurare deſiderantibus, duos in eadem Eccleſia canonicatus ex proprio patrimonio fundare, reſeruato ſibi ipſis iure patronatus, & præſentandi duos illos Canonicos nouæ fundationis; ita vt nullum ius præſentandi ſuper dictis duobus nouis canonicatibus competere poſſit prædictis Monialibus.

Ego, re in maturam deliberationem deductâ, Cenſui dictas Moniales non eſſe fundatas in prætenſione quam habebant iuris præſentandi ad duo hæc beneficia nouiter, & longè poſt illarum fundationem erigenda. Quia reſeruatio iuris patronatus, ac præſentandi, in ipſarum fundatione contenta, duos caſus continet inuicem omninò diſtinctos. Primus caſus eſt, quatenus Eccleſia remaneret in ſtatu in quo tunc temporis reperiebatur, hoc eſt quòd non erigeretur in Eccleſiam Collegiatam; & illo caſu Moniales ſibi reſeruarunt ius præſentandi Præsbyteros, non quoſcumque, nec qualeſcumque, ſed eos tantùm qui per dictos ceſſionarios eligerentur: vnde caſus ille non poterat comprehendere illos, qui per tertiam & omninò ſeparatam perſonam fundarentur in futurum, reſeruato nouis fundatoribus iure præſentandi; cùm facultas Monialium ſit reſtricta ad eos, qui per ceſſionarios eligerentur. Sed hic non erat caſus, de quo agendum proponebatur; quia ſupponimus Eccleſiam fuiſſe erectam in Collegiatam.

2. Secundus itaque noſter erat caſus, cùm Eccleſia iam in Collegiatam fuiſſet erecta: in quo caſu ius præſentandi reſeruatum quidem fuit Monialibus, quoad Canonicos qui erant tempore erectionis in Collegiatam; non quoad futuros, & nondum fundatos: ex regula generali in initio huiuſce capitis propoſita. Et quia verbum *præſentandi* erat coniunctum cum verbo *erigi*, Et ita præſentatio cenſetur reſeruata, factâ relatione ad tempus erectionis in Collegiatam: quia qualitas adiuncta verbo, debet regulari & explicari ſecundùm tempus verbi, *l. in delictis. §. ſi extraneus. ff. de noxalib. action. l. 1. §. tutoris. ff. quod iuſſu. l. Titius. & ibi* Bartol. *ff. de teſtam. milit.* Roman. *conſil. 442 num. 2.* Rot. *deciſ. 496. num. 2. part. 1. recentior.* & omnis promiſſio intelligitur rebus ſic ſtantibus, *l. continuus. §. cum quis ff. de verbor. obligat.* Vnde mutato rerum ſtatu, & factâ nouâ Canonicorum fundatione, ceſſabit profectò reſeruatio iuris præſentandi quoad canonicatus nouæ iſtius fundationis.

Idque potiſſimùm probari videtur ex eo, quòd reſeruatio illa iuris præſentandi, videtur facta cum verbis reſtrictiuis relationem habentibus ad ſolam erectionem Eccleſiæ in Collegiatam; vt patet ex illis verbis: *In eum caſum*, qui caſus cùm iam à multis annis fuerit verificatus, & nullum habeat tractum temporis in futurum; ſequitur † reſeruationem il- 3.
lam iuris præſentandi, non poſſe ſuum effectum producere ratione fundationis beneficiorum, ſeu canonicatuum poſt centum annos, & vltrà, à tempore erectionis in Collegiatam fundandorum. Roland. *conſ. 56. num. 10. & ſequent. vol. 3.* Marr. *de clauſul. part. 3. clauſ.* 88.

Vnde ſuccedit regula generalis ab initio propoſita, 4.
quòd quæcumque diſpoſitio loquens de beneficiis etiam vacaturis, intelligenda eſt de beneficiis tunc exiſtentibus, & iam creatis; nec extendenda ad erigenda & creanda poſt tempus diſpoſitionis: text. eſt in *Clement. final. de reſcript.* cuius hæc ſunt verba: *Litteras noſtras ſupra conferendo tibi beneficio vacaturo directas; ad beneficium poſt datam ipſarum creatum, ſtatuimus non extendi.* † Ratio eſt, quia diſpo- 5.
ſitio non poteſt referri ad ea, quæ tempore ipſius nullum habebant fundamentum in re; nec tunc adhuc erant in eſſe: *cap. ad audientiam. 5. de Eccleſ. ædificand.* ibi, *cùm nulli adhuc Canonici ibi exiſtant quibus prius legium concedatur.* & *can. quòd vero. 32. quæſt. 2.* ibi *quia nondum viua dici poteſt anima in eo corpore quod ſenſu caret.* Sicut emptio, & pactum, non trahitur ad ea quæ non ſunt; & ignorantur tempore venditionis, aut pacti: *l. Rutilia. ff. de contrahend. empt. l. fratres. ff. de pæn.* ſic de beneficio non extante non potuit intelligi diſpoſitio, vel reſeruatio Monialium; cùm non ens regulariter non poſſit ſubiici intentioni loquentis, ſicut patet in teſte deponente: *cap. bona. 22. de elect. in 6.*

Præterea in iſta reſeruatione iuris præſentandi, 6.
duo ſunt conſideranda quæ ſubiiciuntur huic reſeruationi; videlicet ſubiectum, & qualitas: ſubiectum, eſt beneficij exiſtentia: qualitas verò eſt erectio. Atqui reſeruatio reſpicit qualitatem, & non ſubiectum: vnde Moniales, loquendo in reſeruatione de beneficio erigendo, ſupponunt ſubſtantiam in eſſe, & qualitatem in fieri: quia erigi non poteſt, quod non eſt: & ſic reſeruatio comprehendit ſolùm beneficia exiſtentia, & fundata; & fundationes iam factas, ac exiſtentes, non autem futuras; quæ ſub titulo erectionis cadere non poterant: argum. eorum quæ notantur in *l. à filio. §. 1. ff. de aliment. legat.* & in *l. ſi quis leganerit. ff. de aur. & argent. leg.*

Quod ratione euidenti probatur; quia ad inducen- 7.
dam formalem diſpoſitionem, requiritur quòd cauſa agens reperiat materiam diſpoſitam; in quam intendit influere formam, ſecundùm tempus operationis; aliàs fruſtra influeret formam in rem, quæ nondum eſt: *cap. bona. 36. de Electiun.*

Vnde reſeruatio reſtricta ad caſum erectionis, non 8.
poteſt imprimere ſuam formam niſi ad fundationes tunc exiſtentes; nempe de tempore dictæ erectionis in Collegiatam, ad quod tempus ſe refert diſpoſitio:

ſitio: & ita concludunt omnes DD. in *dicta Clement. final. de reſcript.* Ioan. Bapt. Ferret. *conſil.* 2. *num.* 5.
9. *volum.* 1. Seraphin. *deciſ.* 1444. *num.* 6. † vbi dicitor quòd reſeruatio facultatis nominandi, non debet comprehendere beneficia poſtea creata.

10. Neque audiendæ ſunt Moniales, ſi velint ſe opponere aduerſùs nouam hanc fundationem; cùm per eam nullum ipſis inferatur præiudicium quoad canonicatus ab eorum nominatione dependentes; & cultus diuinus augeatur. † Sicut in ſimili, Patronus non poteſt impedire, quin de nouo conſtruatur capella ad augmentum cultus diuini in Eccleſia patronata. Lambertin. *de iur. patronat. lib.* 1. *part.* 2. *quæſt.* 3. *artic.* 17. Lezana, *in ſumma regular. part.* 3. *in verb. ſepultura, num.* 15. *alias,* 16.

11. Et ex his firmata manet dicta Concluſio, quòd beneficium nondum erectum, non comprehenditur in diſpoſitionibus loquentibus de beneficio.

§. 11.

De Titulo Beneficij.

1. *Tituli beneficiorum nomen, vnde originem ſumpſerit.*
2. *Decretum quòd nemo ſine titulo ordinetur, vnde proceſſerit.*
3. *Explicatur Concil. Trident.* ſeſſ. 23. cap. 6. *dum vult neminem ordinandum, qui alicui Eccleſiæ non ſit adſcriptus.*
4. *Epiſcopus neminem ad ſacros Ordines promouere poteſt, qui non habeat vnde viuere poſſit.*
5. *Epiſcopus promouens ad ſacros ordines eum, qui non habet ſufficientem Titulum beneficij, vel patrimonij; tenetur ille de proprio prouidere pro alimentis & victu.*
6. *Vnde procedat conſtitutio Concilij prohibens, ne quis abſque titulo promoueri poſſit ad ſacros ordines.*
7. *Titulus patrimonij vel beneficij non eſt neceſſarius in eo, qui ad minores ordines vult promoueri.*
8. *Bona clerico in titulum patrimonij aſſignata non poſſunt vendi, aut alienari.*
9. *In Gallia, circa alienationem patrimonij, fit diſtinctio quoad bona generaliter aſſignata, vt alienari poſſint; non autem aſſignata in ſpecie.*
10. *Siue in genere, ſiue in ſpecie aſſignata bona in titulum Patrimonij alienari poſſunt, vel non poſſunt, arbitrio Epiſcopi.*
11. *Bona aſſignata in titulum patrimonij pro alimentis clerici, non poſſunt alienari pro expenſis cauſa criminalis ipſius, nonobſtante eius contumacia.*
12. *Prohibetur etiam confiſcatio bonorum in titulum patrimonij clerico aſſignatorum.*
13. *Non ſolùm bonorum in titulum patrimonij aſſignatorum proprietas confiſcari non poteſt; ſed nec etiam ipſi fructus illorum.*
14. *Alienare qui non poteſt contrahendo, multominus delinquendo alienare poterit.*
15. *Alimenta clerico contumaci, & fugitiuo, ſemper reſeruanda ſunt.*
16. *Confiſcatis bonis clerici; ſemper debet illi reſeruari congrua quantitas alimentorum, ne cogatur in dedecus ordinis clericalis mendicare.*
17. *Donatio filio facta ad ſuſcipiendos ſacros ordines, non exigit inſinuationem ex Comitatus Regulamentis requiſitam.*
18. *Statutum ſeu regalamentũ quamuis fuerit authoritate Apoſtolica confirmatum generaliter loquens, piat cauſas minimè comprehendit.*
19. *Donationes factæ causâ alimentorum, non ſubiacent inſinuationi.*
20. *Donatio alicui facta, & ad tempus vitæ limitata, non indiget inſinuatione: quia neſcitur vtrùm diutius ſit victurus.*
21. *Donatione ad vitam donatarij reſtrictâ, videtur quodãmodò illi ſolus vſuſfructus datus.*
22. *Donatione ad vitam alicui factâ, eo mortuo bona remanent apud donatorem iure conſolidationis.*
23. *De titulo patrimonij apud quos Doctores tractetur.*
24. *Beneficij titulus quidam verus, alius coloratus: & quæ requirantur vt titulus dicatur coloratus.*
25. *Titulus non ſufficit quòd colorem recipiat ex poſt facto, ſed oportet eum eſſe coloratum à principio.*
26. *Collatio facta à Vicario, licèt de eius facultate non conſtet, præbet titulum coloratum.*
27. *Titulus notoriè nullus non poteſt dici coloratus.*
28. *Minor tituli color requiritur ad effectum ſpolij, quàm ad effectum regulæ de triennali.*
29. *Ex titulo nullo non inducitur incompatibilitas, nec illius pœnæ locus eſt.*
30. *Capellanias duas incompatibiles ſub eodem tecto poſſidens, non iuuatur ignorantia iuris, ſi credidit illud ſibi licitum eſſe, propter ordinationem fundatoris ſic diſponentis.*
31. *Titulus in beneficialibus ſemper producendus eſt in ſcriptis.*
32. *Intellige, quando agitur pro obtinenda beneficij poſſeſſione.*
33. *Si agatur ad conſecutionem iurium, & bonorum beneficij, non exigitur ita præciſa tituli probatio, ac ſi ageretur de poſſeſſione recenti, vel ſuſpecta.*
34. *Titulus anteceſſoris producendus eſt, quando collitigans probauit alium titulum cum poſſeſſione anteriori.*
35. *Titulum anteceſſoris, triennalis poſſeſſor producere non tenetur.*
36. *In beneficialibus, tituli multiplicatio admittitur.*
37. *Intellige vt hoc procedat in eo qui poſſidet, vel poſſeſſionem petit; ſecus eſt in petitorio.*
38. *Quando duplex titulus producitur in beneficialibus, vnus produci debet ſubordinatè, & in ſubſidium.*
39. *Intellige ſecundò vt duplicis tituli productio admittatur, ſi gratiæ ſint inter ſe diuerſæ, non ſi contrariæ.*
40. *Titulus, & commenda ſunt inter ſe incompatibilia.*
41. *Reſignatio beneficij, ad cuius titulum quis ad ſacros ordines admiſſus fuit, nulla eſt & inualida.*
42. *Quid debeat exprimi ſecundùm diſpoſitionem Concilij Tridentini in reſignationibus beneficiorum, ad quorum titulum quis ad ſacros ordines promotus eſt.*
43. *In beneficiis Galliæ, ad quorum titulum quis receptus fuit ad ſacros ordines; non requiritur tanta expreſſio, quanta per Concilium Tridentinum eſt neceſſaria.*
44. *Reſignatio beneficij, ad cuius titulum quis promotus eſt ad ſacros ordines, valida declaratur in Gallia; licèt non fuerit expreſſum in reſcripto, illum fuiſſe ſub illo titulo promotum.*

45. *Sufficit*

45. *Sufficit in Gallia, quòd promotus habeat aliundè ex quo viuere poſſit.*
46. *Reſignatio beneficij, ad cuius titulum quis ad ſacros ordines fuit promotus, ſi facta fuerit coram Ordinario, abdicat ius a reſignante; quamuis hoc non fuerit expreſſum.*
47. *Reſignatio hoc modo facta coram Papa, nulla eſt, & non abdicat ius a reſignante: ſi vero coram Ordinario; vacat beneficium, & collatio deuoluitur ad ſedem Apoſtolicam.*
48. *In permutatione beneficij, ad cuius titulum quis ſuſcepit ſacros ordines, ſufficit quòd ex beneficio permutato quis viuere poſſit.*
49. *Et hoc non ſolùm procedit in foro conſcientiæ; ſed etiam in foro exteriori obſeruandum eſt.*

QVia dubitari poteſt de beneficiis in commendam datis, vtrùm beneficia verè ſint; an verò
duntaxat ea quæ dantur in titulum: conueniens viſum eſt, vt de Titulo primùm hoc ſeparato capite,
1. poſtea verò de Commenda ageremus. † Tituli nomen teſte Petr. Gregor. *in inſtit. rei benefic.* ab antiquo Eccleſiæ more proceſſit, quo nemo admittebatur in clerum, niſi qui certæ Eccleſiæ eſſet adſcriptus: vt ipſe oſtendit *cap.* 8. *dict. inſtitut. numer.* 1. Vnde illius Eccleſiæ, & Tituli eſſe dicebantur, in cuius
2. albo erant deſcripti: † Et inde proceſſit quod legimus in Sacris Canonibus, neminem ſine titulo eſſe ordinandum: *can. ſanctorum. canon. neminem. in* 1.
3. 70. *diſtinctiõ.* † Vnde ſequuta eſt conſtitutio ſacri Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. vt nemo ad ſacros ordines recipiatur, qui illi Eccleſiæ, aut pio loco, pro cuius vtilitate aut neceſſitate aſſumitur, non ad-
4. ſcribatur. † Hinc ordinatum fuit, vt non liceat Epiſcopis aliquem ad ſacros Ordines promouere, niſi habeat vnde viuere poſſit: *cap. non liceat.* 2. *de prebend.* ſaltem de proprio patrimonio: *cap. tuis quæſtionibus.* 23. *eod. tit.* Vnde proceſſit diſtinctio tituli
5. patrimonij, & tituli beneficij. † Adeo vt ſi Epiſcopus aliquem promoueat non habentem titulum ſufficientem, vno ex duobus illis modis; teneatur de proprio, clerico ſic promoto alimenta miniſtrare: *cap. Epiſcopus.* 4. *eodem tit. de prebend. & dignitat.*
6. † Hinc etiam proceſſit conſtitutio dicti Concilij *ſeſſ.* 21. *cap.* 2. vt nemo abſque ſufficienti titulo beneficij, vel patrimonij ad ſacros Ordines admittatur:
7. † Quod tamen in minoribus ordinibus non procedit, ad quorum ſuſceptionem non eſt neceſſarius titulus beneficij, vel patrimonij. Garſ. *de benefic. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 4. atque ita ſeruat conſuetudo. Et licèt multa de his duobus titulis vtiliſſima afferantur per Barboſ. in *notis ad dictum Concil. Trident. ſeſſ.* 21. *cap.* 2. adeo vt hîc illa repetere ſuperfluum eſſet; tamen nonnulla de vtroque non inutilia, nos quoque proferemus; quæ in praxi ſæpius occurrere poſſunt.
8. Et primò quidem quoad Titulum patrimonij, ſciendum eſt quòd bona in patrimonium clerici aſſignata, vendi aut alienari prohibentur per conſtitutionem dicti Concilij *d. ſeſſ.* 21. *cap.* 2. *verſic. Atque*
9. *illa deinceps ſine licentia Epiſcopi.* † Sed in Gallia hæc adhibetur diſtinctio, vt ſi res certæ in patrimonium aſſignatæ fuerint, alienari non poſſint: ſed ſi generaliter quis ad totius patrimonij titulum abſque certorum bonorum expreſſione ſacros ſuſceperit ordines, tunc bona particularia poſſunt vendi, permutari, & aliter alienari: vt teſtatur Petr. Gregor. *in inſtitut. rei benefic. dict. cap.* 8. *num.* 2. *in fine* dicens in Comitiis Aureliæ habitis *artic.* 12. ſic fuiſſe definitum.

Ego autem exiſtimo aduertendum eſſe, quòd diſ- 10.
poſitio Concilij non ſimpliciter prohibet bona in patrimonium conſtituta ſacerdoti alienari; ſed ita demum ſi id fiat ſine licentia Epiſcopi. Vnde etiamſi generaliter quis ad ordines receptus fuerit ſub titulo totius patrimonij, dum procedere volet ad alicuius certæ rei alienationem, debet adhibere Epiſcopi licentiam; ad hoc vt videat vtrùm alienanti certa bona remaneant in patrimonio alia ſufficientia ad alimenta, ne in dedecus ordinis clericalis mendicare cogatur; cùm cognitio patrimonij an ſufficiens ſit nec ne, arbitrio Epiſcopi remittatur. Barboſ. *ad dictam ſeſſ.* 21. *cap.* 2. *num.* 63.

Et ex his Ego alias in facti contingentia ſcripſi pro 11.
quodam miſeratione digno patre, qui filio patrimonium conſtituerat; & eum exemi à vexationibus Fiſcalium, qui pro mulcta, & expenſis litis criminalis agebant contra ipſum, eo quòd promiſiſſet filium ſacerdotio initiandum alere & nutrire, quatenus non eſſet ſufficienter de beneficio attitulatus. Quæ alimenta promiſſa pignorabant pro ſuis expenſis, & mulcta: Vnde dicti Fiſcales ex authoritate & iuſſu Reuerendiſſimi Domini Vicarij illius Diœceſis, viſis meis rationibus, illis acquieuerunt, & à ſuis inſtantiis receſſerunt.

Attento quòd patrimonium debet deſeruire pro 12.
alimentis ſacerdotis, ideo prohibetur eius alienatio; prohibitâ autem alienatione, prohibetur quoque confiſcatio. Fuſar. *de ſubſtitution. quæſt.* 529. *num.* 6.
& 8. † Vbi dicit ex communi opinione quòd ne 13.
quidem quoad fructus confiſcari poſſunt. Sfort. Odd. *de fideic. ex prohib. alienat. reſultant. quæſt.* 31. *num.*
80. † quia qui non poteſt alienare contrahendo, 14.
multò minus delinquendo, *l. fin. & in Authen. res quæ. Cod. commun. de leg.* iuncta *l. Imperator. ff. de fideicommiſſ. libertat.* Quod ipſe melius comprobat cum communi opinione *quæſt.* 6. *artic.* 4. *num.* 62. *& ſequent.*

Præterea quia aut prætendebant Domini Fiſcales 15.
agere ad diſtractionem fundorum, aut fructuum; fundi non poterant alienari, quia pater non donauerat fundos filio ſuo ſacros ordines ſuſcepturo; ſed ſolùm declarauerat filium ſuum tenere, & poſſidere bona in inſtrumento deſignata ad effectum alimentorum ex illis percipiendorum; donec de beneficio illi prouiſum eſſet: fructus verò ſimpliciter alienari non poterant, ſed ipſi filio ſacerdoti pro alimentis reſeruandi erant; quantumuis prætenderetur filium deliquiſſe, aut metu accuſationis aufugiſſe, & ob contumaciam bonorum ipſius publicationi locum eſſe.
Surd. *de aliment. tit.* 7. *quæſt.* 36. *num.* 5. *&* 6. † Cùm 16.
aliàs generaliter publicatis bonis alicuius, non ſit locus confiſcationi alimentorum. Guazzin. *de confiſcat. bonor. concluſ.* 13. *limitat.* 20. *num.* 6. vbi alij citantur. Et in ſpecie de clerico tradit Diaz. *in pract. crimin. canonic. cap.* 132. *in fin.* his verbis: *crederem iudicandum eſſe non ſolùm pium, ſed debitum vſum in quo dicta bona (publicata) expendi poſſent vel deberent, in alimentis videlicet clerici damnati, dum viueret, ne aliàs fame mori cogeretur, aut eſſet aliundè mendicandum pro eius ſuſtentatione.* Et ita fuit obſeruatum, nec proceſſum ad vlteriores executiones; ſed fructus illos pro alimẽtis ſacerdotis fugitiui, nonobſtante bonorum omnium illius publicatione, reſeruari iuſſit dictus Dominus Vicarius.

Ex eodem fonte procedit quod etiam in alio caſu 17.
Reſpondi, nempe donationem per patrem filio factam ob titulum patrimonij, pro ſacris ordinibus ſuſcipiendis, non eſſe ſuppoſitam regulamentis Patriæ Comitatus de inſinuatione loquentibus: quia † ſta- 18.

tutum illud, quamuls autboritate Apoſtolica confir-
matum, pias cauſas minimè comprehendit. Gratian.
diſcept. forenſ. c.782. n. 24. 25. & 26. Iul. Clar. *in §.
donatio.q.17.* Barboſ. *ad l. illud. Cod.de ſacroſ. Eccleſ.*
Quod maximé procedit io iſtis donationibus, quæ
19. ex ſpeciali priuilegio alimentorū, pro quibus fieri ſo-
lent, non ſubiacent diſpoſitiooibus requirentibus inſi-
nuationem. Surd. *de aliment.tit.8. priuil.72. n.7.* & 8.
Præterea donatio illa erat limitata ad tempus vitæ
20. donatarij Præsbiteri; quo caſu cùm incertum ſit, an
ipſe diutius ſit victurus, an breui moriturus; ratione
dubij euentus vitæ, vel mortis, donatio valida eſt;
quamuis non fuerit inſinuata: *l. ſancimus. §. ſi quis
autem talem. Cod. de Donationib.* Rot. *deciſ. 292. nu-
mer. 27. part. 6. recentior.* † Verùm quia donatio pa-
21. trimonij erat reſtricta ad tempus vitæ donatarij, ideo
ſiue vſusfructus ſolùm illi datus fuerit, vt voluit Rot.
deciſ. 257. num. 5. apud Burat. *& deciſ. 195. num. 3.*
22. *part. 7. recentior.* ſiue etiam proprietas, † quomodo-
cumque res ſe habeat, ſemper bona poſt mortem do-
natarij iure conſolidationis ſpectant ad donatorem,
vel etiam ad illius hæredes, ſi ipſe deceſſerit ante do-
natarium: vt fusè, & benè Cephal. *conſil. 185. per
tot.* maximè *num. 57. verſic. Nec obſtat.* Io: Anton.
Bellon. *de iur. accreſc. cap. 7. quæſt. 19. numer.* 138.
Mart. Medic. *deciſ. 4. num.14.18. & ſeqq.*
23. Reliqua quæ de Titolo patrimonij in medium af-
ferri poſſent, optimè explicantor apud Barboſ. *ad di-
ctum Concil. Tridentin. ſeſſ. 21. cap. 2.* & in *tract. de
poteſt. Epiſc. allegat. 19. a num.52.* Ideo deueniemus
ad titulum beneficij.
24. Beneficij ergo Titulos duplex eſt, vnus verus &
caoonicus, alter verò coloratus. Coloratus ille dici-
tur, qui obtentus fuit ab eo qui conferendi poteſta-
tem habebat, ſed tamen propter aliquod impedi-
mentum aut defectum conferre impediebatur. Aut
etiam ſi defectus procederet ex parte perſonæ colla-
tionem recipientis, ſeu etiam & Tertiò ſi is qui con-
ferendi poteſtatem habebat contulerit titolo inutili:
25. † Et titulus iſte ad hoc vt dicatur coloratus debet in-
teruenire à principio nec ſufficeret color poſtea ſu-
perueniēs: ita Raochin. ad Guid. Pap. *deciſ.85.* Rebuf.
de pacif. poſſeſſorib. n.42. & 43. vbi id fuſiùs explicat.
26. Item dicitur titulus coloratus, ſi collatio facta fue-
rit à Vicario, licèt de illius facultate, & poteſtate
non conſtet. Rot. *deciſ. 219. num. 6. part. 2. recen-
tior.* Rebuff. *loco citato.*
27. Si tamen notoriè conſtaret de nullitate tituli, non
amplius dici poſſet coloratus, etiamſi procederet ab
eo qui habet poteſtatem conferendi. Ricc. *collectan.*
2804. *verſic. benè verum.*
28. Et ootandum eſt quòd ad effectum ſpolij minor
color requiritur quàm ad effectum regulæ de trieo-
nali: nam ad hoc vt quis ex titulo colorato ſpoliom
poſſit intentare, ſufficit prouiſio obtenta ab habente
poteſtatem; quamuis nolla ſit, aot ſobreptitia, aut quæ
aliàs non ſufficeret ad effectum regulæ *de triennali.*
Ricc. *collectan. 3173. verſic. notabis tamen.* Et Dixi
lib.1, cap. 85. num.73.
29. Quòd ſi titulus ſit nullus, aut ſubreptitius; adeò
pro nihilo reputandus eſt, vt per eum non inducatur
pœna introducta contra obtinentes plura beneficia
incompatibilia: quia periode eſt ac ſi nullum benefi-
ciom fuiſſet impetratom. Niſi tamen poſſeſſor vitium
30. ſcioerit, aut illud ignorare oon debuerit. † Veluti ſi
poſſeſſor duarum capellaniarum ſub eodem tecto,
crediderit illas non eſſe incompatibiles, exiſtimans
ſibi licitum eſſe vtramque ſimul capellaniam obti-
nere, ſub eo prætextu quòd fundatrix diſpoſue-
rat in ſuo teſtamento duas illas capellanias ſimul ob-
tineri poſſe. Quia cùm teſtatrix illud diſpooere con-
tra ius non potuiſſet, & hæc eſſet craſſa iuris igno-
rantia; iudicatum fuit illum poſſeſſorem non eſſe ex-
cuſandū à pœna priuationis, propter illum titulum in-
ualidum; cuius ſcientiam habebat, vel ſaltem habere
debebat. Mantic. *deciſ. 118. num. 16. & 17.*
Præterea notandum eſt, quòd in beneficialibus ti- 31.
tulus ſemper produci debet in ſcriptis; nec ſufficit
quòd probatio fiat per teſtes, aut alio modo quàm per
ſcripturam. Cod. Fabrian. *lib. 1. tit. 2. definit. 83.*
Produci autem poteſt titulus beneficij ad dupli- 32.
cem effectum: Primò, pro adeptione, vel confirma-
tione adeptionis beneficij, & hoc caſu omninò pro-
ducendus eſt io ſcriptis: iuxta illam deciſion. Cod.
Fabrian. *loco citato.*
Secundò, probatio tituli exigi poteſt in beneficia- 33.
libus; non quidem vt agatur pro ipſo beneficio; ſed
pro aliquibus iuribus, & pertinentiis beneficij, aut Ec-
cleſiæ, pro quibus beneficij poſſeſſor agit; veluti pro
conſequenda ſolutione fructuum, vel pecuniarum
Eccleſiæ ſeu beneficio debitarum: & tunc non eſt ne-
ceſſaria productio titoli in ſcriptis; ſed ſufficit ſola il-
lius præſumptiua probatio, iuncta cum poſſeſſione,
imò & ſola poſſeſſio, niſi ipſa eſſet recens, aut contra
illam aliqua vigeret præſumptio. Ricc. *collect.* 889.
Vtrùm autem producendus ſit titulus anteceſſoris, 34.
quando collitigans produxit, & probauit titulum an-
teriorem, & poſſeſſionē alterius. Affirmatiuè deciſum
refert Cod. Fabrian. *lib. 1. tit. 3. definit. 15.*
Sed hoc limitandum eſt vt locum non habeat, ſi 35.
anteceſſor iſtius poſſeſſoris, qui impetitur, poſſederit
pacificè per trieonium: tunc enim neceſſe non eſt illius
titulum producere. Ricc. *in prax. aurea. reſol. 327.* &
de hoc videnda ſunt quæ Diximus *lib. 1. cap. 85. n. 9.*
Illud etiam io beneficialibus ſpeciali iure conſtitu- 36.
tum eſt, vt quis ius ſuum ex duplici titulo tueri poſſit:
quæ tamen titulorum multiplicatio non admittitur in
profanis; niſi in certis caſibus, quos recenſet Addit. ad
Burat. *deciſ. 926.*
Hanc concluſionem intelligit Felin. *in c. in noſtra* 37.
32. n. 2. de Prabend. vt procedat io eo qui poſſidet, vel
poſſeſſionem petit; ſecùs autē io eo qui agit: quia age-
re non poteſt ex diuerſis titulis ſimul, per text. *in c. vt
qui duas. de Elect. in 6.* † Dummodo ſecundus titu- 38.
lus non ſit primo contrarius; ſed obtineatur ſubordi-
natè, & ad cautelam; nec concedatur ab inferiori illius
qui primam conceſſionem fecit: quia hoc eſſet in con-
temptum Superioris concedentis: vt *ibidem* copioſiùs
Felinus expoſuit poſt Caldetin. *conſil. 7. de Election.* &
Geminian. *in addit. ad illud conſil. Calderin.* Idem
etiam benè & fusè Ricc. *collectan.* 2857.
Intelligendo tamen vt hoc verum ſit quoad diuer- 39.
ſas gratias, non autem quoad contrarias; & ideo neceſ-
ſe eſt vt vterque titulus tendat ad collationem benefi-
cij io fauorem eiuſdem perſonæ, & ad eundem effe-
ctum; non contrarium. Exemplom dari poteſt in caſu,
in quo Ego aliàs Conſului: † nempe quis obtinuerat 40.
beneficium in titulum, deinde illud idem volebat ob-
tinere in commendam. Dixi hæc duo eſſe contraria, &
per adeptionem beneficij in commendam, cenſeri re-
nunciatum collationi in titulum: quia duo illi tituli
ſunt contrarij, & ſe inuicem compati non poſſunt: ex
Roman. *conſil. 350. n. 13. verſic. quoad. ſecundum.* Fe-
lin. *dict. cap. in noſtra. verſic. ſecundò intellige.* Selu.
de benefic. part. 3. quæſt. 20. n. 5. & 6. & poſt illos Bar-
boſ. *de iur. Eccleſ. vniuerſ. lib. 3. cap. 13. n. 212.*
Pro coronide aduertendum eſt reſignationem be- 41.
neficij, ad cuius titulū ſacerdos fuit ad ſacros ordines
promotus, nullam eſſe & inualidam; ſi non fuerit nar-
ratum quòd reſignans ſub illo titulo ad ordines ad-
miſſus

miſſus eſt Rot. *de.iſ.269.n.1. part.2.recent.* Ricc. *col-*
42. *lectan.* 1492. † Et quando talia beneficia, ad quorum
titulum quis ſacros ſuſcepit Ordines, poſſint reſigna-
ri; explicat Gratian. *diſcept.991. in princip.* Vbi oſten-
dit in huiuſmodi beneficiorum reſignationibus, non
ſolùm debere narrari quòd reſignans fuerit promotus
ad illum titulum; ſed etiam quòd habet aliunde ex
quo viuere poſſit, & quòd de hoc conſtare debet an-
tequam reſignatio admittatur: quia hoc requiritur pro
forma ex diſpoſitione Concilij Tridentin. *loco citat.*
Anton. de Marm. *lib. 1. reſolut. cap.* 37.
43. Sed in Gallia iſta Concilij conſtitutio nondum eſt
recepta: quia Edictum de quo mentionem facit Gue-
nois *in collatione ordinat. Reg. lib.* 1. *tit.* 4. *artic.* 2. non
loquitur de titulo beneficij; ſed dumtaxat de titulo
44. patrimonij, ad quem quis ordinatus fuit. † Vnde ſæ-
piùs in ſupremis Galliæ tribunalibus fuit iudicatum
reſignationem beneficij ſubſiſtere, etiamſi in precibus
narratum non fuerit, reſignantem fuiſſe ad Ordines
ſub titulo beneficij reſignati receptum. Robert. *lib.* 2.
rerum iudicat. cap. 2. in fin. Maynard. *lib. 7. cap.* 83.
numer. 5. & ex Ludouico Charnnda Addit. ad Pariſ.
45. *lib. 3. de reſignat. benefic. quæſt.* 14. *in fin.* † ſed tamen
exprimi debet, aut ſaltem probari quòd reſignans ha-
beat aliunde ex quo viuere poſſit: vt ibidem notatur
in dicta Additione.
46. Sed quomodocumque res ſe habeat, hoc certum
eſt; quòd quando reſignatio fit coram Ordinario,
quamuis non fuerit narratum reſignantem ſub illius
beneficij titulo fuiſſe promotum; abdicatur ius à re-
ſignante: quia tunc Epiſcopus qui reſignationem
admiſit, tenetur de proprio prouidere reſignanti de
alimentis; ſi aliunde non habeat. Pariſ. *dicta quæſt.* 14.
*n.*42. referens ita per ſacram Congregationem Con-
cilij fuiſſe declaratum.
47. Sed hoc intelligendum eſt vt præiudicet vtrique,
tam ipſi reſignanti, quàm reſignatario: & collatio
huius beneficij tanquam vacantis deuoluatur ad ſe-
dem Apoſtolicam. Si verò reſignatio facta fuerit co-
ram Papa, ius non abdicatur à reſignante; quia re-
ſignatio nulla eſt: ita docet Garſ. *de benefic. part.* 2.
*cap.5. n.224. & ſequentib. & n.*228. vbi ponuntur de-
clarationes ſacræ Congregationis Concilij.
48. An autem obſeruari debeat præcisè forma Con-
cilij in permutatione beneficij, ad cuius titulum per-
mutans fuit promotus: dubitari poteſt. Sacra Con-
gregatio Concilij declarauit omninò etiam in permu-
tatione exprimi debere, vtrùm quis ſub titulo bene-
ficij permutati ad ſacros ordines fuerit promotus. Sed
deinde iterum declarauit præmiſſa non procedere,
quando permutans dimiſſo beneficio, ad cuius titu-
lum fuerat ordinatus; aſſecutus eſt pacificam poſſeſ-
ſionem alterius beneficij, ad ſui congruam ſuſtenta-
tionem ſufficientis: vt refert Rot. apud Ludouiſ. *de-*
ciſ. 441. n.2. & 3. Quamuis declarationem illam ad
forum conſcientiæ reſtringere videatur Gratian. *diſ-*
49. *cept. forenſ. cap.* 159. *n.* 3. † At illam in vtroque foro
admitteodam eſſe, poſt alios tradit Barboſ. *ad dictum*
cap. 2. ſeſſ. 21. Concil. Trident. num. 32.

§. 12.

De conceſſione Beneficij in Commendam.

1. *Commenda nomen propriè ſonat in depoſitum.*
2. *Hodie tamen in beneficialibus latiùs patet nomen Commendæ, nec ſimplicis depoſiti inſtar eſt.*
3. *Commenda aliquando datur ad vtilitatem Eccleſiæ, & hæc non protenditur vltra ſex menſes.*
4. *Commenda ad vtilitatem Eccleſiæ, lapſis ſex menſibus, poteſt prorogari ex cauſa ad alios ſex menſes.*
5. *Quandoque etiam datur Commenda ad vtilitatem beneficiati, vt ſæcularis beneficium obtineat regulare; & è contra.*
6. *Epiſcopus hodie ex Concilio Tridentino non poteſt ampliùs commendare beneficia etiam ad tempus; ſed ſolùm Vicarios deputare temporales.*
7. *Quæ ſit vis & poteſtas Commendæ perpetuæ.*
8. *Commenda perpetua habet vim tituli canonici.*
9. *In Commendis perpetuis locum habent regulæ Cancellariæ, veluti regula* de infirmis reſignantibus, *& ſimiles.*
10. *Hoc procedit etiam in Gallia quoad regulas Cancellariæ, quæ ibidem ſunt receptæ.*
11. *In Commendis perpetuis locum habet regula* de veriſimili notitia.
12. *Commenda perpetua vacant per promotionem ad Epiſcopatum.*
13. *In impetratione alterius beneficij debet fieri mentio de Commenda perpetua, quam impetrans obtinet.*
14. *Commenda perpetua inducit incompatibilitatem, ſi alia beneficia ſint incompatibilia ratione tituli ſui.*
15. *Commendatarius Prioratus curam animarum habentis tenetur promoueri intra annum, ſicut verus titularis.*
16. *Iſte tamen annus ſi minori fuerit Commendatũ beneficiũ, numerandus eſt à die legitimæ ætatis.*
17. *In Cõmendis ſiue perpetuis, ſiue temporalibus, non habet locum regul. 8. vel 9. Cancellariæ de* Menſib. & Alternatiua *& infra, num.* 29.
18. *Si commendatarius Prioratus regularis emittat profeſſionem in illa regula cui beneficium ſubiacet, vtrùm Commenda vertatur in titulum.*
19. *Proponuntur rationes pro ſententia affirmatiua.*
20. *Commenda in Gallia vim obtinet veri, & legitimi tituli.*
21. *Beneficio in titulum poſſeſſo nemo renunciare poteſt, niſi interueniente authoritate Superiorum, nec ſtatum beneficij mutare.*
22. *Poſſidens beneficium regulare in Commendam, non poteſt illud propria authoritate conuertere in titulum.*
23. *Concluditur pro ſententia negatiua, nempe per profeſſionem Commendatarij beneficium regulare commendatum non poſſe obtineri in titulum; ſed vacare.*
24. *Commendatarius antequam profeſſionem emittat, debet nouam capere prouiſionem, aliàs vacat Commenda.*
25. *Commenda in Gallia permutari poteſt cum beneficio quod alius poſſidet in titulum.*
26. *Idem etiam obtinet extra Galliam, contra opinionem quorundam, quæ non eſt recipienda.*
27. *Commendâ ceſſante per obitum Commendatarij, vacat beneficium vt priùs; id eſt eo modo quo vacabat antequam commendaretur.*
28. *In Gallia tamen Commenda vacat eodem modo quo vacaret, ſi poſſideretur in titulum.*
29. *In beneficiis commendatis, non eſt attendendus menſis quo moritur commendatarius; & ideo non habet in illis locum regula menſium & ſup. num.* 17.
30. *Qualitas beneficij regularis probatur, ex eo quòd cõceſſũ fuerit in Commendam perſonæ ſæculari.*
31. *Per conceſſionem beneficij in Commendam, beneficium remanet affectum, propter appoſitio-*

Digitized by Google

nem manus Papæ : ita vt inferior illud conferre non poſſit.

32. *Hoc tamen locum non habet in Gallia, vbi omnes ceſſant reſeruationes in vim Concordatorum, ſeu Bulla Leonis X. ſuper illis edita.*

33. *Commendatarius perpetuus Monaſterij habet iuriſdictionem in Monachos, ipſe tamen coram ſuo iudice conueniendus eſt.*

34. *Commendatarius perpetuus tenetur ad omnia onera, ſicut titularis.*

35. *Item habet adminiſtrationem omnium bonorum Monaſterij.*

36. *Item liberam habet fructuũ beneficij diſpoſitionẽ.*

37. *Per generalem derogationem priuilegiorum conceſſorum quibuſlibet Superioribus Monaſteriorum, cenſetur etiam derogatum priuilegiis competentibus Abbatibus Commendatariis.*

CVm beneficia quandoque in titulum, & quandoque in Commendam concedantur, vt ſupra
dictum eſt; & de Titulo in præcedenti §. actum fue-
rit, ſupereſt vt de Commenda, nonnulla vtiliora in
medium afferamus.
1. Commendæ nomen licèt ex ſui natura videatur
ſonare in depoſitum, & commendatarius ſimplicis
depoſitarij ex rigore nominis vices obtineat; cùm
commendare nihil aliud ſit quàm deponere, *l. com-*
2. *mendare ff. de verb. ſignificat.* † Ex communi tamen
vſu hodie Commendæ nomen latiùs patet in benefi-
cialibus, quàm depoſiti: minoris tamen eſt poteſta-
tis Commenda ſi ad tempus, quàm ſi in perpetuum
ſeu (quod idem eſt) ad vitam prouiſi conceſſa fuerit.
3. † Duplici quippe modo beneficia alicui commendari
poſſunt. Primò ad vtilitatem Eccleſiæ, & hæc Com-
menda non poteſt concedi ab Epiſcopo niſi ad ſex
menſes: *cap. nemo* iuncta Gloſſ. *in verb. commendare.*
4. *de Electio n. in 6.* † Quamuis ſi poſt finitos ſex men-
ſes, vigeat eadem cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis Ec-
cleſiæ; poſſit Commenda ad alios ſex menſes proro-
gari. Gloſſa, *in dicto cap. nemo. in verb. Durare.* Re-
buff. *in prax. part. 1. tit. de Commend. num. 65.*
5. Secundò commendari poſſunt beneficia ad vtili-
tatem prouiſi, nempe ad hoc vt quis duo beneficia
obtinere poſſit, quorum vnum ſit ſæculare, & aliud
regulare; vnum videlicet in titulum, & aliud in
Commendam; & ad alios effectus de quibus mox
agemus *num.* 7. Qui omnes potius tendunt ad vtili-
tatem beneficium obtinentis, quàm Eccleſiæ: &
hæc Commenda conceditur perpetuò, ideſt ad vitam
prouiſi duratura: vt dicit Rebuff. *loco cit. in dicto ti-*
tul. de Commend.
6. Temporalem Commendam etiam hodie ad ſex
menſes Epiſcopus concedere non poteſt, nonobſtan-
te diſpoſitione prædicti *cap. nemo. de Electio n. in 6.*
quia illius conſtitutio correcta fuit per Sacrum Con-
cil. Tridentinum, cuius vigore ſolùm poteſt Epiſco-
pus Vicarium temporalem deputare, dum Eccleſiæ
neceſſitas hoc requirit; ſeruatâ formâ eiuſdem Con-
cilij *ſeſſ. 24. cap.* 18. vt decreuit ſacra Concilij Con-
gregatio, referente Barboſ. *in recollect. Apoſtol. deciſ.*
collectan. 187. *num.* 1.
7. Commendæ ſecundi generis effectus, hic eſt; quòd
non ſolùm duo beneficia incompatibilia, nempe re-
gulare cum ſæculari ſimul obtineri poſſint; vnum in
titulum, & aliud in Commendam, vt mox dictum
eſt; ſed etiam minori incapaci ad poſſidendum ali-
quod beneficium in titulum, propter defectum æta-
tis, poſſit tamen prouiſio dari de tali beneficio ſub
nomine Commendæ, cum facultate diſponẽdi de fru-
ctibus, & reditibus illius beneficij, & ad ſuos vſus con-
uertẽdi: vt notat Rebuff. *loco mox citat. tit. de cõmend.*
Et iſta Commenda perpetua eſt titulus canonicus; 8.
cap. Dudùm. 2. de electio n. can. ſi plures. 21. quæſt. 1.
† Et iſtæ Commendæ perpetuæ veniunt ſub nomine 9.
beneficij, & in diſpoſitionibus in quibus fit mentio
beneficij continentur: veluti in regulis Cancellariæ,
quibus etiam commendata beneficia ſubiacent: vnde
& in illis locum habet regula *de infirmis reſignantib.*
vt notat Ludouic. Gomeſ. *ad dictam regulam de in-*
firmis. quæſtion. 13. Cod. Fabrian. *lib. 1. tit. 3. definit. 4.*
Quod etiam obſeruatur in Gallia, vt regula *de in-* 10.
firmis reſignantibus, ſeu *de viginti diebus* in iſtis
Commendis locum habeat. † Item in Commendis 11.
iſtis perpetuis locum habet regula *de veriſimili noti-*
tia teſte Gonzal. *ad regul. 8. de Menſib. gloſſ. 5. §. 8.*
num. 23. † Et quemadmodùm beneficia conceſſa in 12.
titulum illius qui ad Epiſcopatum promouetur, va-
cant per adeptionem Epiſcopatus; ita & vacant illa
quæ obtinentur in Commendam. Rot. *deciſ.* 791.
num. 8. part. 1. diuerſ. † Et quemadmodùm impe- 13.
tratio beneficij nulla eſt, ſi in ea non fiat mentio be-
neficiorum, quæ impetrans poſſidet in titulum; ad
notata copiosè per Felin. *in cap. in noſtra. 32. de Re-*
ſcript. ita & exprimi debent illa, quæ poſſidentur in
Commendam perpetuam, aliàs gratia nulla eſt. Ricc.
collect 999. verſic. Item in impetratione. † Item ex 14.
adeptione beneficij in Commendam oritur incom-
patibilitas cum aliis beneficiis; quæ ex ſui natura,
erant iam cum hoc adepto incompatibilia. Ricc. *di-*
cto collectan. 999. verſic. Item ſalu. † Et ſicut is, qui 15.
beneficium habens curam animarum aſſequitur; te-
netur ſi non ſit Sacerdos, ſaltem intra annum ad ſa-
cerdotium promoueri; ita & is qui tale beneficium
obtinet in Cõmendam. Rebuff. *de pacific. poſſeſſ. n. 54.*
Ita tamen vt annus minori conceſſus ad ſuſcipien- 16.
dum ſacrum Præsbiteratus ordinem, in beneficio ipſi
in Commendam conceſſo, non numeretur à die pro-
uiſionum; ſed à die quo legitimæ ætatis futurus eſt:
vt *ibidem* notat Rebuff. Atque ita iudicatum fuiſſe
teſtatur Additio ad Loüer, *litt. B. num. 4. in verſic. Ce*
qui n'a lieu contre les Commendataires † Non tamen 17.
in iſtis Commendis etiam perpetuis locum habet re-
gula 8. vel 9. *de Menſibus, & Alternatiua*, vt paulò
poſt oſtendemus *num.* 29. & docet Gonzal. ad *dictam*
regulam gloſſ. 5. §. 8. num. 49.
Sed notabile dubium quod in praxi ſæpiùs occur- 18.
rere poteſt, conſiſtit in eo; vtrùm caſu quo ſæcularis
poſſidens beneficium regulare in Commendã fiat re-
ligioſus illius ordinis, ſub quo eſt dictum beneficiũ re-
gulare commendatum; tali caſu Commenda vertatur
in titulum: quia non poteſt ampliùs poſſideri tanquã
Commendatum, ceſſante videlicet Commendâ per
profeſſionem regularem in illo ordine, cui ſubeſt be-
neficium, emiſſam. † Et ſanè videretur primo intuitu 19.
beneficium per profeſſionem fuiſſe conuerſum in ti-
tulum: quia res facilè redit ad priſtinã naturam, & ceſ-
ſante per profeſſionem Commendâ, remanet in pri-
ſtino ſtatu beneficium, nec per profeſſionem poſſeſ-
ſor fit deterioris conditionis in beneficio ex ſui natu-
ra regulari, & ſolis profeſſis debito: atque ita ex ſu-
peruenientia noui tituli poterat continuare priſtinã
poſſeſſionem eiuſdem beneficij; & ceſſante cauſa de-
poſiti, ſeu Commendæ, incipiebat poſſidere iure pro-
prij, & veri tituli beneficij regularis; ceſſante videlicet
impedimento ex defectu perſonæ proueniente.
In contrariũ tamen dicebatur Commendas in Gal- 20.
lia, vbi beneficium (de quo in hoc facto aliàs conſul-
tus fui) ſitum erat, non eſſe cenſendum tanquam de-
poſitum; ſed vim obtinere veri, perfecti & canonici
tituli, ac irreuocabilis: teſte Ferrer. ad Guid. Pap. *deciſ.*
152.

152. Rebuff. *in prax. dicto tit. de commend.* Louët *in*
ſua recollect. arreſt. litt. P. n.43. & *litt. R. n.42. in Addi-*
tion. Cod. Fabrian. *lib. 1. tit. 3. & tit. præſc. & Cleric. defi-*
21. *nit. 34. & 35* Ricc. *dict. collect.* 999. † Atqui benefi-
cio in titulum conceſſo nemo renunciare, & ſtatum
beneficij mutare poteſt ſine authoritate Superioris:
22. Rebuff. *in dict. tit. de Commend. n.50.* † vbi dicit re-
ligioſum duo beneficia poſſidentem; vnum in titulum
& aliud in commendam regularem; non poſſe redu-
cere in titulum illud quod poſſidebat in commendam
23. ſine authoritate Superiorum: † Et per conſequens
concludendum eſt, illud beneficium ſitum in Gallia,
ſæculari commendatum, non conuerti in titulum; ſed
vacare per profeſſionem regularē in illo ordine emi-
24. ſſam: vt notauit Louët *litt. B. n.12.* † & ideo talis ſic
profeſſus, quamuis in eodem ordine cui ſubiacet be-
neficium commendatum, profeſſionem emiſerit; te-
netur nouam capere prouiſionem: aliàs beneficium
vacat, & Commenda ceſſat per dictam profeſſionem,
quamuis alteri tanquam vacans aſſignari non poſſit;
niſi poſt factam profeſſionem: vt obſeruat Addit. ad
Louët *litt. B. dicto n.12. in Gloſſ. C.*

25. Præterea dubitari poteſt, vtrū beneficium alicui in
commendam conceſſum, permutari poſſit cum be-
neficio quod ab alio poſſidetur in titulum? In qua
difficultate licèt aliqui Canoniſtæ negatiuam ſenten-
tiam amplectantur; tamen affirmatiua verior eſt, non
ſolùm in Gallia, in qua ſic vſu forenſi receptum fuiſſe
teſtatur Adrian. Iacqueſſot, *in compend. benefic. expoſit.*
n.32. poſt Petr. Greg. quem allegat *in ſyntagm. iur. lib.*
26. *17. cap. 17.* Rebuff. *in prax. tit. de commend. n.53.* † ſed
etiam extra Galliam huiuſmodi permutationem titu-
li cum commenda admittendā eſſe: vt tenet Federic.
de Sen. *in tract. de permutat. q.15.* Petr. de Peruſ. *in eo-*
dem tract. n.9. & alij quos citat & ſequitur Gonzal.
ad dictam regul. 8. gloſſ. 5. §. 8. num. 24.

27. Item quæritur quomodò vacent beneficia, Com-
mendà per obitum commendatarij vacante? Vera re-
ſolutio eſt ex iuris diſpoſitione per obitum commen-
datarij perpetui Commendam non vacare per obi-
tum; ſed vacare vt priùs, ideſt eodem modo, eodém-
que vacationis genere, quo vacabat antequam com-
mendaretur: ita vt redeat priſtina vacatio. Caſſador.
deciſ. 5. Incipit. *Commendauerat Papa. n.4. de priuileg.*
Verall. *deciſ. 144.* Incip. *Cōmendatū beneficium part. 1.*

28. Quod tamen locum non habet in Gallia; vbi, ſicut
dictum eſt, Commenda eſt loco veri tituli, eandém-
que ſortitur naturam, quam verus titulus: & ſic in
Gallia, ceſſante commendâ, beneficium non vacat vt
priùs, nec reſurgit antiqua vacatio; ſed vacat eodem
modo quo vacaret ſi poſſideretur in titulum: & mo-
riente commendatario, vacat & impetrari poteſt tan-
quā vacans per obitum huius vltimi illius beneficij
commendati poſſeſſoris. Cod. Fabrian. *lib. 1. tit. 2. defi-*
29. *nit. 10.* Videatur Rot. *deciſ. 141. par. 1. recē.* † Et ex præ-
dictis infertur, quòd cùm de iure communi beneficia
commendata non vacent per obitum vltimi illorum
poſſeſſoris; ſed ceſſante commendâ, vacent vt priùs;
non procedit in beneficiis commēdatis diſpoſitio re-
gulæ Menſium & Alternatiuæ, quamuis in illis locū
habeāt aliæ regulæ Cancellariæ Apoſtolicæ, vt ſupra
dictum fuit ex Gonzal. *gloſſ. 5. §. 8. n.48.* Sicut ſi fami-
liaris alicuius Cardinalis poſſideat beneficium ſibi
perpetuò cōmendatum, ipſo moriente & per eius obi-
tum ceſſante Commendâ, non eſt amplius locus re-
gulæ 31. *de impetrand. benef. vacan. per obit. Card.* quia
non attenditur obitus iſtius commendatarij; ſed anti-
qua vacatio reſurgit. Caſſador. *deciſ. 5. de Priuileg.* quod
aliis exemplis illuſtrat Gonzal. *dict. §. 8. n.50. & ſeqq.*
Ideò cùm beneficiū cōmendatum vacet vt prius, non
eſt attendendus menſis, quo vltimus Cōmendatarius
vita functus eſt. Cokier *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 1. n.20.*

Hoc etiam in materia Commendæ notandum eſt, 30.
quòd regulariter ex eo, quòd beneficium fuerit com-
mendatum ſæculari, oritur probatio ſtatus regularis
eiuſdem beneficij. Rot. *deciſ. 201. num 4. part. 1. recen-*
tior. & deciſ. 163. num. 1. & 8. eadem part. 1.

Dubitari etiam poteſt, vtrùm beneficium com- 31.
mendatum ſit affectum, & reſeruatum Summo Pon
tifici; ita vt nullus inferior poteſtatem habeat illud
conferendi? Concludendū eſt tale beneficium per ap-
poſitionem manus Summi Pontificis eſſe reſeruatum,
nec ab inferioribus collatoribus poſſe conferri: vt poſt
multos concludit Tamburin. *de iur. Abb. par. 1. diſp 4.*
q.6. n.1. † Quod tamen in Gallia non obſeruatur; quia 32.
omnes reſeruationes ſunt ſublatæ: vt notat Rebuff. in
prax. dict. tit. de Commend. num.51. & 59. & habetur
in Concordatis *ſub tit. de reſeruation.*

Vltimo loco notandum eſt, quòd commendatarius 33.
perpetuus Monaſterij habet iuriſdictionem in Mona-
chos; Cod. Fabrian. *lib. 1. tit. 3. definit. 34.* ipſe tamen
debet conueniri coram ſuo iudice. Idem *definit. 35.*

Et ſicut talis commendatarius tenetur ad omnia 34.
onera; perinde ac ſi eſſet verus titularis, ex Tamburin.
de iur. Abb. par. 3. diſp. 11. quæſit. 14. n.2. & ſequent.
† Ita quoque habet liberam adminiſtrationem, & iu- 35.
ra omnia Monaſterij, ſicut ſi eſſet titularis; niſi qua-
tenus expreſſè id ademptum ipſi fuerit. Rebuff. *dicto*
tit. de Commend. n. 6. † & diſponere poteſt de fructi- 36.
bus beneficij commendati. Garſ. *de benefic. par. 4. c. 4.*
num. 7. † Et per generalem derogationem factam 37.
priuilegiis conceſſis quibuſvis Superioribus Mona-
ſteriorum, & Ordinum; cenſetur etiam derogatum
priuilegiis conceſſis commendatariis Monaſteriorum:
provt deciſum teſtatur Tamburin. *de iur. Abb. par. 1.*
diſp. 4. quæſit. 5. num. 6. & 7.

§. 13.

De Coadiutoribus, & Coadiutoriis.

1. *Coadiutoria temporalis quæ ſit, & quomodò finiatur.*
2. *Coadiutoria cum futura ſucceſſione dicitur gratia præuentiua, & non fit ad ſolam vtilitatem Eccleſiæ, ſicut temporalis, ſed etiam ad vtilitatem prouiſi.*
3. *Coadiutoria propriè loquendo non continetur appellatione beneficij Eccleſiaſtici.*
4. *Per coadiutoriā non acquiritur ius in re, ſed ad rem.*
5. *Quando datur alicui coadiutor neceſſarius propter eius infirmitatē, aut alia de cauſa, non tamen ideo ſui beneficij poſſeſſione priuandus eſt.*
6. *Canonicus coadiutor non dicitur verus Canonicus, ſed fictus.*
7. *Coadiutor non tenetur capere poſſeſſionem beneficij quandiu viuit coadiutus.*
8. *Coadiutor habet quaſi poſſeſſionem officij coadiutoris, non tamen beneficij in quo coadiutor eſt deputatus.*
9. *Ex quaſi poſſeſſione officij coadiutoris nihil poteſt inferri ad poſſeſſionem corporis beneficij.*
10. *Antianitas inter Canonicos non computatur à die Coadiutoriæ; ſed à die mortis coadiuti.*
11. *Quamuis vna ſit ſupplicatio, tamen duæ gratiæ in illa contineri poſſunt; vna videlicet coadiutoria, alia verò futuræ ſucceſſionis.*
12. *Si prætendatur adeſſe conſuetudinem in Eccleſia, vt Antianitas computetur à die adeptæ poſſeſſionis officij coadiutoriæ, debet probari talē conſuetudinem eſſe legitimè præſcriptam.*

13. Mortuo coadiuto poſſeſſio coadiutoris non dicitur poſſeſſionis antiqua continuatio, ſed eſt poſſeſſio noua.
14. Attenere dicitur qui non continuat poſſeſſionem eodem modo; ſed nouo, & penitus diuerſo modo poſſidet.
15. Immiſſio coadiutori concedenda eſt viuente coadiuto, non quidem ad beneficium, ſed ad officium coadiutoris.
16. Coadiutus non eſt legitimus contradictor aduersùs coadiutorem volentem adipiſci quaſi poſſeſſionem officij coadiutoria.
17. Coadiutus qui ſemel petiit coadiutorem ſub prætextu infirmitatis, non poteſt deinde allegare ſe non eſſe infirmum.
18. Reſignatio, & coadiutoria multũ inter ſe differunt.
19. Mortuo coadiuto beneficium non vacat per reſignationem, ſed per obitum.
20. Regula de publicand. reſignation. non habet locum in coadiutoriis, in quibus publicatio non eſt facienda: & num. 22.
21. Coadiutoria in multis ſimilis eſt reſignationi.
23. In controuerſiis inter coadiutorem, & coadiutum, ſemper tenor litterarum attendendus eſt.
24. Coadiutus tenetur ſuo coadiutori expenſas neceſſarias, ex quibus viuere poſſit, miniſtrare ex beneficij redditibus niſi aliter litteris caueatur.
25. Diſtributiones acquiſita per coadiutorem debentur coadiuto. Quid iuris ſi coadiutor ſit infirmus, vel adſit aliquod aliud impedimentum in perſona coadiutoris, vel coadiuti. Ibidem.
26. Coadiutor ſi reſidere, & inſeruire nolit quibus remediis coadiutus vti poſſit.
27. Coadiutorias ſolus ſummus Pontifex concedere poteſt, non autem Legatus, vel Nuncius; niſi ad hoc ſpecialem habuerint facultatem.
28. Qua interuenire ſoleant ad faciliùs obtinendam gratiam coadiutoria.
29. Dum Epiſcopo dementi coadiutor deputandus eſt, debet interuenire deliberatio Capituli, in quo interueniant dua partes Capitulantium, ex tribus.
30. In conceſſione coadiutoria, neceſſe eſt interuenire conſenſum coadiuti.
31. Inuito coadiutor dari poteſt in caſibus in quibus beneficio priuari poſſet.
32. Vtrùm per adeptionem beneficij incompatibilis quis cenſeatur renunciare tacitè coadiutoria; ita vt mortuo coadiuto, beneficium impetrari poſſit vti vacans per obitum.
33. Coadiutoria non inducit incompatibilitatem quoad beneficium, ſed quoad retentionem duorum incompatibilium.
34. Vt incompatibilitas inducatur, neceſſaria eſt realis beneficij poſſeſſionis apprehenſio, qua non fit in coadiutoria, viuente coadiuto. Intellige vt num. ſequenti.
35. Coadiutoria expirat per mortem, aut incapacitatem coadiutoris.
36. Intellige ſi ſit incapacitas, & inhabilitas perpetua.
37. Si coadiutor efficiatur cœcus, ita vt deſeruire beneficio non poſſit, ceſſat & extinguitur coadiutoria.
38. Intellige ſi impedimentum ſuperueniat ante conſummatam gratiam futura ſucceſſionis, & ſic ante mortem coadiuti.
39. Gratia coadiutoria videtur conſumpta per ſolam illius acceptationem.
40. Gratia coadiutoria conſumitur per acceptationem quoad ipſam coadiutoriam; ſed gratia futura ſucceſſionis conſumitur per obitum coadiuti.
41. Gratia Coadiutoria, & futura ſucceſſionis, inter ſe valdè differunt.
42. Quamuis gratia coadiutoria non eſſet valida, tamen gratia futura ſucceſſionis in ſuo robore ſubſiſtit, vti ſeparata ab alia.
43. In quo conſiſtat differentia gratia Coadiutoria, à gratia futura ſucceſſionis.
44. Clauſula hodie in litteris coadiutoriarum apponi ſolent ex quibus gratia futura ſucceſſionis conceditur vti ſeparata, & independens à gratia coadiutoria.
45. Effectuatio coadiutoria non infert effectuationem futura ſucceſſionis.
46. Sublatis per ſummum Pontificem officiorum omnium coadiutoriis nondum effectuatis, hoc fuit explicatum de illis qua erant in totum effectuata, nempe quoad gratiam futura ſucceſſionis per obitum coadiuti.
47. Epiſcopi coadiutores quid exercere poſſint quoad Pontificalia, abſente Coadiuto; & quæ illi obſequia per Canonicos, & alios præſtanda ſint.
48. Canonicus coadiutor abſente coadiuto ea omnia exercere poteſt in Eccleſia, quæ principalis, ſi ibidem præſens eſſet. Et coadiutor vnius ex dignitatibus Eccleſia, obtinet eundem locum quem eius principalis: quod non ita eſt in coadiutoribus ſimplicium Canonicorum. Et Canonici tenentur inſeruire coadiutori in omnibus functionibus, in quibus tenebantur inſeruire coadiuto quando præſens erat.

COadiutoria duplex eſt; vna temporalis, quæ 1.
propter impedimentum ſuperueniens Prælato, datur ipſi ſeu Rectori, aut alteri beneficiato; ita vt ceſſante impedimento, vel adueniente morte illius cui datus fuit coadiutor, ceſſet & penitus extinguatur coadiutoria: de qua agitur *in tit. de cleric. agrot. vel debilit.* Et hæc coadiutoris deputatio dicitur facta ad ſolam vtilitatem Eccleſiæ.

Altera eſt coadiutoria cum futura ſucceſſione, quæ 2.
datur non ſolùm pro vtilitate Eccleſiæ, ſed etiam pro vtilitate prouiſi: quia vtilitas Eccleſiæ ceſſat per obitum Prælati, ſeu Rectoris, aut beneficiati: cùm enim de alio debeat poſt obitum poſſeſſoris prouideri, ceſſat vtilitas, aut neceſſitas Eccleſiæ; ſed etiam datur pro vtilitate, & ad fauorem coadiutoris, qui mortuo ſuo principali obtinet ſucceſſionem in beneficio: quia Papa ſic prouidens dicitur præuenire vacationem; & propterea hæc gratia vocatur gratia præuentiua. Caſſador. *deciſ. vnic. de pact.* Put. *deciſ.* 108. *in princip. lib.* 2.

Tamen nec temporalis coadiutoria, nec perpetua
propriè appellatione beneficij continentur. Petr. Gre- 3.
gor. *in inſtitut. rei benefic. cap.* 11. *numer.* 2. † quia
per coadiutoriam non acquiritur ius in re, ſed ad rem. 4.
Barboſ. *ad d. Concil. Trident. ſeſſ.* 25. *cap.* 7. *num.* 7. Nam coadiutoria primi generis quæ propiùs accedit ad naturam Vicariæ temporalis, beneficium Eccleſiaſticum dici non poteſt, cuius natura hoc requirit, vt ſit perpetuum; hoc eſt aptum durare toto tempore vitæ poſſeſſoris: & ſic ſi non actu, ſaltem habitu perpetuum. Hæc autem coadiutoria primi generis non poteſt dici perpetua, quæ non coadiutoris, ſed coadiuti morte terminatur.

Sed nec ſecundi generis coadiutoria propria beneficij Eccleſiaſtici nomen meretur: quia cùm duo ſimul eiuſdem beneficij coadiutores eſſe nequeant;

† Coadiutus

5. † Coadiutus auté propter infirmitaté aliúdue impe-
dimentum, cuius occaſione deputatur coadiutor, be-
neficio non priuatur; ne afflicto afflictio ſuper-
addatur: Gonzal. *dict. gloſſ. 5. §. 9. num.* 32. conſe-
quens eſt, vt verum beneficij nomen, & ius apud poſ-
6. ſeſſorem coadiutum titulúſque remaneat. † Qua ra-
tione Canonicus coadiutor non verus, ſed fictus
Canonicus dicitur. Monet. *de optione canonic. quæſt.*
7. 8. *num.* 143. † Quamobrem coadiutor non debet
capere poſſeſſionem beneficij, quandiu viuit princi-
palis; ſed tantùm mortuo coadiuto: nec iura con-
ſueta ſolui in receptione Canonicorum, ſoluenda
ſunt per coadiutorem; niſi deficiente ſuo principali:
(quanquam in hac ciuitate ſemper viderim iura in-
greſſus ſolui per coadiutores, qui viuente coadiuto
capiunt poſſeſſionem; quam tamen non niſi illo
8. mortuo capere tenentur.) † Si quidem coadiutor po-
teſt quidem ſe dicere quaſi poſſeſſorem iuris, ſeu of-
ficij, aut muneris coadiutoriæ, ſed nullam poteſt
prætendere poſſeſſionem beneficij, in quo datus fuit
coadiutor; & actus poſſeſſorios, quos facit, illos
non facit proprio ſuo nomine ſed nomine principalis
ſui, ſeu coadiuti. Quia alioquin ſequeretur duos eiuſ-
dẽ beneficij eodem tẽpore eſſe poſſeſſores, & veluti do-
minos; quod admitti nõ debet: per *l. 3. §. ex cõtrario. ff.
de acquir. poſſeſſ.* vt bene iſta explicat Rot. Rom. *de-*
9. *ciſ. 456. per tot. part. 1. recent.* vbi dicitur † quòd
ex quaſi poſſeſſione officij coadiutoris, nihil poteſt
inferri ad poſſeſſionem ipſius corporis beneficij: quia
viuente principali, coadiutoria nihil prodeſt quoad
poſſeſſionem beneficij; ipſo autem mortuo, ceſſat
omninò coadiutoria quoad omnes illius effectus: ideo
10. noua poſſeſſio tunc capi debet ipſius beneficij. † Vn-
de Antianitas, quæ numeratur non à die prouiſio-
nis, ſed à die captæ poſſeſſionis beneficij; non de-
11. bet computari niſi à tempore mortis coadiuti: †
quia coadiutus capit beneficium ex gratia penitus ſe-
parata à gratia coadiutoriæ, quamuis vtraque gratia
12. in eadem ſupplicatione contineatur. † Et ideo ſi co-
adiutores prætendant per conſuetudinem in Eccleſia
fuiſſe inductum, vt ipſorum antianitas numeretur à
tempore adeptæ coadiutoriæ; oportet vt probent ta-
lem conſuetudinem fuiſſe legitimè præſcriptam, cùm
ſit contra ius: vt dicitur in *præfata deciſ. 456. nu-
mer.* 15.

13. Vnde inferri poteſt, quòd cùm coadiutor, mor-
tuo coadiuto, non continuet antiquam poſſeſſionem;
ſed nouam acquirat: ſi illam capiat, dicetur atten-
tare; & ceſſabit regula illa, *qui continuat, non atten-*
14. *tat*: † quæ non habet locum, quando non eiuſdem
generis, ſed diuerſa eſt nouáque poſſeſſio quæ acqui-
ritur. Rot. *deciſ. 637. num. 4. part. 1. recent.*

15. Immiſſio quidem coadiutori deneganda non eſt,
viuente coadiuto; non quidem ad beneficium (ſed vt
mox dictum eſt) ad ipſum coadiutoris officium:
quod licèt viuente coadiuto non producat ius for-
marum quoad ipſum beneficium, cuius vigore capi
poſſit poſſeſſio beneficij, parit tamen quendam ſta-
tum, ad cuius ſtatus adipiſcendam poſſeſſionem co-
16. adiutor capax efficitur: † ita vt neque coadiutus ip-
ſe poſſit ſeſe opponere, nec dicatur legitimus con-
tradictor ad impediendam adeptionem quaſi poſſeſ-
ſionis illius ſtatus. Rot. *deciſ. 133. num. 1. & per to-*
17. *tam, part. 6. recentior.* † Quia cùm ſemel ſub prætextu
infirmitatum, coadiutus petierit à ſummo Pontifice
ſibi de coadiutore prouideri; non poteſt deinde in-
fringere dictam prouiſionem coadiutoris, allegando
ſe non eſſe amplius ſuppoſitum infirmitatibus: per
text. *in Clement. 1. de renunciat.* Rot. *dict. deciſ.* 133.
num. 7.

Mortuo autem coadiuto, beneficium non dicitur 18.
vacare per reſignationem: quia aliud eſt reſignatio,
aliud eſt deputatio coadiutoris, etiam cum ſpe futu-
ræ ſucceſſionis: nam per reſignationem effectum ſor-
titam, titulus abdicatur à reſignante; ſed per coad-
iutoriam non ſolùm titulus, verùm etiam poſſeſſio
beneficij non abdicatur, ſed vtrumque remanet apud
coadiutum, durante vita ipſius: † Vnde moriente 19.
coadiuto beneficium vacat quoad ipſum per obitum.
Caualer. *deciſ.* 116. *num.* 5. † Et proinde arguendi 20.
ſunt timiditatis illi, qui publicari faciunt coadiuto-
rias adinſtar reſignationum: quia regula *de publican-
dis* non habet locum niſi in beneficis vacantibus per
reſignationem: vt patet ex Bulla Gregorij XIII. de-
ſuper edita: hîc autem non adeſt alia vacatio quàm
per obitum. † Quòd autem coadiutoria à reſignatio- 21.
ne multùm differat, quamuis in aliquibus ſit illi ſi-
milis; oſtendit Caualer. *dicta deciſ.* 116. *num.* 4. † 22.
Vnde in coadiutoriis non eſſe adhibendam publica-
tionem de neceſſitate tradit Barboſ. *ad Concil. Tri-
dent. ſeſſ. 25. capit. 7. numer.* 9. poſt alios quos
allegat Garſias. *part. 11. capit. 3. numer.* 275. Gon-
zal. *gloſſ. 5. §. 9. num.* 72.

Quod attinet ad controuerſias quæ nonnunquam 23.
oriuntur inter coadiutum, & coadiutorem; certum
eſt inprimis verba & clauſulas in litteris coadiu-
toriæ adhibitas, attendendas eſſe. † Sed ſi aliud in 24.
litteris non obſtet, tenetur coadiutus ſuo coadiutori
ex reditibus beneficij miniſtrare expenſas neceſſarias,
ex quibus viuere poſſit: *cap. de Rectoribus.* & *ibi*
Barboſ. *num. 4. cap. tua nos. de cleric. ægrot. cap. vni-
co. eodem tit. lib.* 6. Ancharan. *conſil.* 279. *numer.* 2.
Gonzal. *gloſſ. 5. §. 9. num.* 33. Tuſch. *tom. 1. litt. C.
concluſ.* 402. *num.* 10. Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſc.
part. 3. allegat. 63. num.* 14.

Acquiſitæ quidem diſtributiones propter ſerui- 25.
tium coadiutoris debentur coadiuto, imò & illæ
quas coadiutor infirmus, aut alio iuſto & legitimo
impedimento detentus lucraretur, ſi præſens eſſet;
niſi tamen coadiutus eſſet excommunicatus, aut talis
qui ex proprio capite non eſſet dignus perceptione
quotidianarum diſtributionum: tunc enim nec illas
percipit, quamuis inſeruiat per coadiutorem capa-
cem: vt decidit Monet. *in tract. de diſtribut. quoti-
dian. part. 2. quæſt. 1. num.* 32. 34. & 35. vbi bene
admonet ſemper inſpiciendum eſſe tenorem littera-
rum Gonzal. *dicta gloſſ. 5. §. 9. num.* 119. *& ſequen-
tibus.* De hac materia videndus eſt copioſè tractans
Garſ. *de beneſic. part. 4. cap. 5. num.* 80. *& ſequent.*
cum deciſione per eum adducta *num.* 139.

Quòd ſi coadiutor non reſideat, & non inſeruiat 26.
beneficio: tunc coadiuto dantur duo remedia: alte-
rum eſt, vt coadiutus agat ad caſſationem & annul-
lationem coadiutoriæ; qua in re procedendum eſt
ſeruatis ſeruandis, ad hoc vt caſſatâ coadiutoriâ lici-
tum ſit illi alium coadiutorem habere, qui eius no-
mine debita diuino cultui præſtet obſequia: alterum
eſt, vt ſi malit agat contra coadiutorem ad id quod
ſua intereſt ſeruitium non fuiſſe præſtitum. Rot. *deciſ.*
276. *num. 4. part. 1. recent.*

Coadiutorias cum futura ſucceſſione ſolus ſum- 27.
mus Pontifex concedit, non autem inferior, nec Le-
gatus, ſi id non habeat expreſsè in ſuis facultatibus;
ſicut nec Nuntius propter claram iuris reſiſtentiam,
& expreſſam Sacri Concilij Tridentini diſpoſitionem,
huiuſmodi prouiſiones prohibentem: vt notauit
Monet. *de diſtribut. quotidian. part. 2. quæſtion.* 1.
num. 33.

Hæc ſæpenumerò in huiuſmodi coadiutoriarum 28.
conceſſione ſolent obſeruari; nempe quòd interue-

niant litteræ commendatitiæ Epiſcopi, etiam quan-
doque per viam ſimplicis Epiſtolæ miſſiuæ, atteſtan-
tes huiuſmodi coadiutoriæ conceſſionem Eccleſiæ
vtilem fore. Et ſi petatur coadiutoria in aliqua Ec-
cleſia Cathedrali, vel Collegiata; ſolent mitti litte-
ræ, ſeu atteſtationes Capituli, ſeu maioris partis
ipſius, quamuis Epiſcopus non ſcribat: etſi non-
nunquam etiam ſine his expediantur coadiutoriæ,
iuxta ſtyli Cancellariæ varietatem.

29. Si tamen agatur, de deputando coadiutorem Epiſ-
copo dementi, requiritur quòd interueniat conſen-
ſus duarum partium ex tribus Capituli; cùm in aliis
ſufficiat quòd interueniat maior pars ipſius: *cap. vnic.
de cleric. ægrot. in 6.* ſed Geminian. *in dicto cap. vnico*,
exiſtimat ſufficere quòd in concluſione, ſeu delibera-
tione capitulari, duæ partes ex tribus eiuſdem Ca-
pituli interueniant: & tunc quod maior pars iſtorum
capitulantium facit, debet ſortiri effectum, tanquam
factum à maiori parte Capituli: Atque ita maiorem
Capituli partem ſufficere, fuit deciſum in Rot. *deciſ.
20. num. 9. part. 6. recentior.*

30. Neceſſe etiam eſt vt inretueniat conſenſus coadiu-
ti, ad hoc vt coadiutor illi dati poſſit, qui nunquam
datur inuito cum futura ſucceſſione. Rot. *deciſ. 313.
num. 27. part. 7. recentior.* Et in effectu cùm tempo-
re fel. rec. Vrbani VI I. quidam voluiſſent attentare
coadiutoriam cum futura ſucceſſione pinguis benefi-
cij in comitatu Venayſſino, nunquam voluit ſum-
mus Pontifex talem coadiutoriam, futuràmque ſuc-
31. ceſſionem inuito beneficij poſſeſſore concedere. † Si
tamen adeſſent cauſæ propter quas coadiutus benefi-
cio priuandus eſſet, veluti propter magnam igno-
rantiam, vel ob timorem dilapidationis, & imperi-
tiam gubernandi; tunc poſſet ſummus Pontifex co-
adiutorem inuito dare, quæ cauſæ concludenter pro-
bandæ eſſent: quia ſummus Pontifex nunquam in-
tendit iuri tertij derogare, & illis non probatis gra-
tia eſſet nulla. Rot. *deciſ. 234. num. 7. part. 1. recen-
tior. vſque ad finem.*

32. Pulchrum autem dubium aliàs occurrit in facto,
ex eo quòd coadiutor cum futura ſucceſſione deputa-
tus, adeptus fuerat beneficium incompatibile cum
eo, in quo coadiutor deputatus erat: ideo dubitatum
fuit vtrùm per adeptionem iſtius beneficij incompa-
tibilis, tacitè cenſeretur renunciare iuri huius coad-
33. iutoriæ. † In hac quæſtione verior videtur affirmati-
ua ſententia: iuxta notata per Garſ. *part. 4. cap. 5.
num.* 123. Quia licèt coadiutoria non inducat incom-
patibilitatem, vt per eam vacet beneficium priùs
obtentum; cùm coadiutoria non poſſit dici benefi-
cium ad iſtum effectum; tamen dicitur incompatibi-
lis ad effectum illam retinendi inſimul cum alio be-
neficio reſidentiam requirente; cùm impoſſibile ſit
coadiutorem deſeruire vtrique beneficio: & ſic ne-
ceſſe habeat aut coadiutoriam dimittere, aut alte-
ri beneficio incompatibili renunciare: ideo ni-
ſi aliud caueatur in prouiſionibus, expirat gra-
tia coadiutoriæ etiam ratione futuræ ſucceſſio-
nis, & amittitur ius ad rem: vt docet idem Garſ.
part. 11. cap. 5. num. 69. Quod etiam approbat Lot-
ter. *de re benefic. lib. 2. queſt. 25. num. 11. verſic. ſe-
cundum tamen.* Atque ita ego aliàs in facto occur-
rente Conſului.

34. Attamen contra prædictam concluſionem obiici-
tur; quòd ad hoc vt beneficium vacet per adeptio-
nem alterius incompatibilis, neceſſaria eſt aſſecutio
realis cum perceptione fructuum; neque ſufficit ver-
balis: vt dicit Mantic. *deciſ. 75. num. 7.* Vnde cùm
coadiutor non fuerit aſſecutus poſſeſſionem primi
beneficij ante caſum euenientem futuræ ſucceſſionis,
non videtur per adeptionem ſecundi beneficij incom-
patibilis renunciaſſe futuræ ſucceſſioni; donec vigo-
re huius gratiæ adeptus fuerit realem poſſeſſionem
primi beneficij, mortuo videlicet coadiuto.

Sed ad hoc dubium reſpondetur coadiutoriam 35.
æquè ceſſare per inhabilitatem coadiutoris, ſicut ceſ-
ſat per obitum coadiuti, vel per illius tranſlationem
cùm vtriuſque caſus eadem ſit ratio: nam ſicut ſi co-
adiutor efficiatur impotens, nullus eſt qui adiuuet;
eodem modo ſi coadiutus moriatur, vel transferatur,
nullus eſt qui adiuuetur: † Vnde ſi coadiutor efficia- 36.
tur omninò inhabilis & impotens, inhabilitate, vel
impotentia perpetua; ceſſat coadiutoria: vt deciſum
fuit in pulchro caſu in Rot. *deciſ. 602. num. 3. & ſe-
quent. part. 5. recentior. tom. 2.* † Vbi fuit dictum 37.
quòd ſi coadiutor efficiatur cæcus, aut irregularis,
ſeu aliàs incapax ad poſſidendum beneficia Eccleſia-
ſtica; corruit futura ſucceſſio; niſi coadiutoria eſſet
effectuata, quoad caput futuræ ſucceſſionis: vt pote
quia mortuus eſſet coadiutus: tunc enim cæcitas poſt
mortem coadiuti ſuperueniens non priuaret coadiu-
torem (qui iam principalis factus eſt) beneficio, in
quo coadiutor deputatus fuerat. † At ſi impedimen- 38.
tum ſuperueniret, gratiâ futuræ ſucceſſionis non,
dum conſummatâ, ſeu effectum ſortitâ, talis gratia
haberetur pro non facta, tanquam redacta ad illum
caſum à quo incipere non poterat: vt dicitur *in Va-
lentina Coadiutoria 12. Ianuarij 1637. coram. R. D.
Coccino*, quæ eſt *dicta deciſ.* 602.

Rurſus replicatur ſatis videri gratiam coadiutoriæ 39.
ſuum effectum fuiſſe ſortitam, quando coadiutor ade-
ptus eſt poſſeſſionem, ſeu quaſi, officij ſeu muneris
coadiutoris: ſi quidem coadiutoriam fuiſſe ſortitam
effectum, fuit aliàs declaratum, ſtatim vbi coadiutor
poſſidet: iuxta *conſil.* Oldrad. 229. *num.* 1. vbi con-
cludit gratiam eſſe conſummatam per ſolam acce-
ptationem, Rota, *deciſ. 246. num. 4. part. 7. recen-
tior.*

Reſpondetur duas in conceſſione huiuſmodi coad- 40.
iutoriarum perpetuarum cum futura ſucceſſione di-
uerſas, & planè diſtinctas gratias contineri. Prima eſt
gratia coadiutoriæ; ſecunda eſt gratia futuræ ſucceſ-
ſionis. Prior cenſetur quidem effectuata per accepta-
tionem, & adeptionem poſſeſſionis Officij coadiu-
toris factam per ipſum coadiutorem: ſed poſterior
non cenſetur effectuata niſi poſt obitum coadiuti. † 41.
Duę ſi quidem illæ gratiæ quantumuis in eadem ſup-
plicatione contentæ, adeo diuerſæ ſunt; vt licèt pri-
ma defecerit, & coadiutoria effectum ſortita non ſit
propter aliquod impedimentum; tamen remaneat in
ſuo ſtatu & efficacia poſterior gratia, nempe ſucceſ-
ſionis futuræ: vt dicit Put. *deciſ. 98. lib. 2.* † Vbi de- 42.
ciditur, quòd licèt gratia coadiutoriæ non fuiſſet
valida, tum ex eo quòd coadiutus non indigebat co-
adiutore, tum etiam quia coadiutus vita functus erat,
antequam ad eum perueniſſet notitia quòd ſummus
Pontifex coadiutoriæ gratiam conceſſiſſet; ipſa tamen
futuræ ſucceſſionis gratia, ſuum debebat ſortiri effe-
ctum, & coadiutor obtinere beneficium mortuo co-
adiuto, vigore huius gratiæ futuræ ſucceſſionis tan-
quam diuerſæ à gratia coadiutoriæ; & ab ea nullo
modo dependentis: imò per ſe ſubſiſtentis. Quod
confirmatur ex notatis per Gonzal. *ad regul. 8. gloſſ.
5. §. 9. num. 53.* † Et ratio diuerſitatis vtriuſque 43.
gratiæ eſt euidens; quia in prima prouidetur neceſ-
ſitati Eccleſiæ, vel coadiuti; ſed in ſecunda, nem-
pe futuræ ſucceſſionis prouidetur vtilitati coadiu-
toris.

Sed tamen hodie ceſſat iſta difficultas, propter 44.
clauſulas quæ in huiuſmodi coadiutoriarum gratiis
apponi

apponi ſolent; nempe vt ſit locus futuræ ſucceſſioni in fauorem coadiutoris, etiamſi beneficium vacaſſet de tempore datæ, aut ſi ipſe de teiopore vacationis coadiutoris officium exercere non cœpiſſet cum clauſula *ex nunc, prout ex tunc; & è contra*: quæ clauſulæ multo magis hoc operaotur, vt gratiæ futuræ ſucceſſionis per ſe ſubſiſtat, & operetur independenter à gratia coadiutoriæ: vt ootauit Rot. *deciſ.* 313. *num.* 28. *&* 29. *part.* 7. *recentior.*

45. Ex quibus ſequitur cooeludendum, quòd licèt gratia coadiutoriæ ſit effectuata per adeptionem poſſeſſionis Officij coadiutoris; non tamen ideo ſequitur illico fuiſſe effectuatam quoad gratiam futuræ ſucceſſionis, donec morte principalis hæc poſterior gratia fuerit executioni demandata.

46. Et per has rationes dum ſummus Pontifex fel. mem. Vrbanus VIII. reuocaſſet, & nullas declaraſſet omnes & quaſcomque coadiutorias officiorum, etiam in hoc ſtatu Auenionenſi conceſſas, quæ effectum ſortitæ non fuerant; & dubitaretur vtrùm illæ dicerentur effectuatæ, in quarum poſſeſſionem coadiutores immiſſi fuerant; Ego cum viris doctis Conſului non dici effectuaras coadiutorias quoad caput futuræ ſucceſſionis illas, in quibus coadiutores nondum fuerant effecti veri domini Officiorum per obitum ſuorum principalium: Atque ita in Vrbe iudicatum & obſeruatum fuit ex mente eiuſdem Sanctiſſimi Domini Vrbani, omnéſque coadiutoriæ reuocatæ, exceptis illis quæ per obitum principalium iam plenum quoad ſucceſſionem effectum fuerant ſortitæ. Ad quod etiam conferunt tradita per Tuſchum, *lib.* 1. *comm. conclu. in verb. coadiutor, concluſ.* 403. *num.* 9.

47. Quid verò coadiutores poſſint exercere, & quibus priuilegiis vti; oon erit inutile ſcire. Et ſanè ſi dati fuerint Epiſcopis coadiutores cum futura ſucceſſione, Eccleſiam Pontificaliter ingredi oon poſſunt, nec Crucem deferri facere coram ſe: abſente principali, cappa vti poſſunt: eo verò præſente debent deferre Mantellettum, & Rochetum; nunquam tamen Mozzeta & Rocheto etiam abſente principali vti poſſunt. Dum verò celebrant, tenentur Canonici illis aſſiſtentiam facere: cum celebrante confeſſionem faciunt, & in fine Miſſæ ſolemnis populo benedicunt. Dum per ciuitatem incedunt, benedicere poſſunt de licentia tamen coadiuti: Obuiam ire tenentur Canonici, eóſque redeuntes vſque ad ianuam ſaltem Eccleſiæ comitari, dum Pontificaliter accedunt. Indulgentias tamen non elargiuntur, niſi ſub nomine coadiuti. Quæ omnia declarauit ſacra Rituum Congregatio 31. Ianuarij 1591. referente Campanil. *in diuerſor. iur. canon. rubr.* 7. *cap.* 6. *num.* 107. & poſt eum Barboſ. in *deciſion. Apoſtolic. collectan.* 173. qui notat *num.* 6. per conceſſionem coadiutoris Epiſcopum à reſidentia non liberari: atque ita fuiſſe iudicatum teſtatur.

48. Quoad coadiutores autem Canonicorum, aut Dignitatum; idem Barboſ. *loc. cit. collectan.* 175. multa notatu digna per ſacrã Congregationem deciſa refert, ex quibus hæc paucis collegimus. Primò Canonicum coadiutorem, quoad præeminentias extra Eccleſiam, in abſentia coadiuti cenſendum eſſe tanquam verum Canonicum. Secundò, abſente coadiuto illum exercere omnes functiones, qoas coadiutus exerceret ſi præſens eſſet. Tertiò, coadiutorem dignitatis viuente coadiuto, debere obtinere idem ſtallum in Choro, locum & præeminentiam ſicut principalis: quod non habet locum in coadiutoribus Canonicorum. Quartò, quòd Canonici tenentur inſeruire coadiutori, in omnibus functionibus Canonicalibus; prout tenerentur inſeruire ipſi coadiuto. Hæc præcipua ſelegimus: reliqua apud ipſum Authorem videri poterunt.

CAPVT II.

De Eccleſiæ, & beneficij differentia; & de varijs Eccleſiarum ſpeciebus.

§. I.

De Eccleſia Cathedrali, & Metropolitana.

1. *Eccleſia non continetur appellatione beneficij, ſed conſtituit corpus ſeparatum & diuerſum ab ipſo beneficio.*
2. *Si in aliqua diſpoſitione fiat mentio de Prioratu alicuius Eccleſiæ, ipſa Eccleſia in eo continetur.*
3. *Facta vnione Prioratus alicuius Eccleſiæ, Epiſcopus non priuatur ſuo iure conferendi alia beneficia eiuſdem Eccleſiæ.*
4. *Eccleſia Cathedralis ex quibus ita nuncupetur.*
5. *Cathedraticum quod ſoluitur Epiſcopo, ſeu Synodaticum, quare ita dicatur.*
6. *In facienda, vel non facienda ſolutione Cathedratici, inſpicienda eſt conſuetudo cuiuſlibet Eccleſiæ.*
7. *Metropolitana Eccleſia eſt ſedes Archiepiſcopi; & nomina Archiepiſcopi, & Metropolitani, idem ſignificant.*
8. *Appellatione Eccleſiæ Cathedralis non continetur Eccleſia Metropolitana, quando agitur de materia odioſa, vel ſtricta.*
9. *Illegitimus diſpenſatus ad obtinenda beneficia in Eccleſia Cathedrali, non propterea cenſetur diſpenſatus ad illa obtinenda in Eccleſia Metropolitana.*

Eccleſia beneficij appellatione non continetur, 1.
quia hæc conſtituit corpus diſtinctum & ſeparatum à beneficio, quod in illa Eccleſia conſtitutum &
erectum eſt: & ideo diſpoſitio aut conſtitutio loquens de Eccleſia, non comprehendit beneficium in
ipſa ſitum: † Vnde ſi in aliqua diſpoſitione fiat men- 2.
tio de prioratu talis Eccleſiæ, non comprehenditur
in tali diſpoſitione beneficium in illa Eccleſia ſitum:
cap. fin. & *ibi* Abb. *notabil.* 1. *de præbend. & cap. fin. de conceſſ. præbend.* Caſſador. *deciſ.* 11. *de præbend.* Calderin. *conſ.* 18. *in princip. eod. tit.* † Quam- 3.
obrem cùm Papa vniuiſſet Eccleſiæ Caſtrenſi, quæ
erat in Diœceſi Vrbeuetana Prioratuio Sancti Sepulchri; fuit declaratum per Rotam, non ex eo priuatum fuiſſe Diœceſanum Vrbeuetanum ſua iuriſdictione conferendi beneficia ſita in illa Eccleſia: vt apud Duran. *deciſ.* 14. *num.* 8.

Cùm autem variæ ſint Eccleſiarum ſpecies, ſeu 4.
diuiſiones; Primo loco occurrit Eccleſia Cathedralis, ſic nuncupata, quia in illa eſt ſedes, & Cathedra Epiſcopi; & quia illius occaſione Epiſcopus recipit Cathedraticum. Flamin. Pariſ. *de confident. quæſt.* 15. *num.* 3. 4. *&* 5. Rebuff. *in Concordat. tit. de collation.* §. 1. *in verb. ſtatuimus.*

Cathedraticum verò, eſt portio quædam Epiſco- 5.
po debita in honorem Cathedræ Epiſcopalis, quæ
aliàs Synodaticum appellatur; quia in Synodi cõgregatione præſtari ſolebat. † in cuius quidem iuris ſo- 6.
lutione

lutione facienda, vel non facienda, attendi debet
conſuetudo cuiuſlibet Diœceſeos. Barboſ. *de iur. Ec-
cleſ. vniuerſ. lib. 3. cap. 29. a num. 1.*
7. Metropolitana verò Eccleſia ſedes eſt Archiepiſ-
copi: nam Archiepiſcopus & Metropolitanus idem
ſonant. Barboſ. *in dict. tract. de iur. Eccleſiaſt. vni-
uerſ. lib. 1. cap. 7. num. 4.*
8. Appellatione Eccleſiæ Cathedralis non contine-
9. tur Metropolitana in materia odioſa, vel ſtricta: †
Vnde illegitimus diſpenſatus, ad obtinenda beneficia
in Eccleſia Cathedrali, non cenſetur diſpenſatus ad il-
la obtinenda in Eccleſia Metropolitana. Rebuff. in
*Concordat. tit. de collation. §. 1. in verb. Cathedralis.
& in verb. Metropolitana. in fin.*

§. 2.

De Eccleſia Collegiata, & non Collegiata; & de Collegiata inſigni, vel non inſigni.

1. *Collegiata Eccleſia quæ dicatur.*
2. *Eccleſiæ Collegialitas ex quibus probationibus & coniecturis reſultet.*
3. *Trium Canonicorum numerus ſufficit, ad hoc vt Eccleſia erigi poſſit in Collegiatam.*
4. *Non omnes coniecturæ requiruntur, ſed ſufficiunt præcipuæ ad arguendam Eccleſiæ Collegialitatem.*
5. *Solus actus congregandi ſe ad ſonum Campanæ, non probat Collegialitatem.*
6. *Item nec ſola fama ſufficit ad arguendum Eccleſiam eſſe Collegiatam.*
7. *Quælibet Eccleſia Cathedralis & Regularis habet pro ſe præſumptionem quòd ſit Collegiata.*
8. *Collegiata Eccleſia Inſignis quæ dicatur.*
9. *Epiſcopus vtrùm poſſit erigere Eccleſiam parochialem in Collegiatam? Plures referuntur pro affirmatiua ſententia.*
10. *Hæc tamen ſententia non procedit, quando Eccleſia non eſt competenter dotata.*
11. *Verius eſt Epiſcopum non poſſe erigere Eccleſiam parochialem in Collegiatam: ſed adeundam eſſe ſedem Apoſtolicam.*
12. *Legatus Auenionenſis poteſt hanc erectionem in Collegiatam authorizare.*
13. *Collegiata Inſignis ab eius erectione præcedere debet non inſignes.*
14. *Eccleſiam parochialem antiquiorem non præferri iuniori quæ fuit erecta in Collegiatam; quamuis parochialis antiquior poſtea facta fuerit collegiata, deciſum fuit per Rotam Auenionis.*
15. *Inter Collegiatas in pari cauſa præfertur antiquius Collegiata.*
16. *Deciſio.* 12. Rotæ Auenionen. *Domini à Laurentiis, non fuit executioni demandata; & quæ de cauſa.*

1. COllegiata dicitur Eccleſia in qua adeſt multitu-
do perſonarum vnum corpus conſtituentium.
2. † Talis autem probatur, vel per exhibitionem fun-
dationis, aut priuilegij, per quod in Collegiatam
erigitur; vel ex ſignis & coniecturis Collegialitatis:
veluti ſi Canonici pro negotiis Eccleſiæ inuicem con-
gregari conſueuerunt, & vnus ſit in illa Eccleſia tan-
quam caput, alij verò tanquam membra. Item ſi ha-
beant ſigillum, & Arcam communem, quæ ſunt
præcipua argumenta & ſigna Collegialitatis Ludo-
uiſ. *deciſ.* 482. *numer.* 4. Mantic. *deciſ.* 175. *num.* 1.
3. & *deciſ.* 215. *numer.* 1. † Ad quam Collegialitatem
ſufficit numerus trium Canonicorum Rot. coram
Coccin *deciſ.* 296. *num.* 4. † Nec eſt neceſſarium quòd 4.
omnes iſtæ coniecturæ concurrant, ſed ſufficit ali-
quas adeſſe ex quibus veriſimiliter arguatur Colle-
gialitas. Mantic. *dicta deciſ.* 215. *numer.* 5. *verſic. ne-
que etiam.* † Solus tamen actus congregandi ſe ad ſo- 5.
num campanæ, non probat concludenter Eccleſiam
eſſe Collegiatam. Addent. ad Ludouiſ. *dicta deciſ.*
482. † ſicuti nec ſola fama; cùm veritas probari poſ- 6.
ſit per certas probationes: vt dicit Addit. ad Ludouiſ.
dicta deciſ. 482. ex qua deſumpta ſunt illa quæ tradit
Addit. ad Burat. *deciſ.* 455. *num.* 5. ad quas dum ca-
ſus euenit recurrendum eſt.
Cæterùm omnis Eccleſia Cathedralis & Regula- 7.
ris præſumptionem habet Collegialitatis. Caualer.
deciſ. 649. *n.* 5. Coccin. *deciſ.* 259. *num.* 4.
Inter Collegiatas Eccleſias aliquæ dicuntur Inſi- 8.
gnes Collegiatæ, aliæ verò non inſignes. Inſignes
ſunt quæ pro talibus habentur ſecundùm commu-
nem hominum exiſtimationem, & ex iudicis arbitrio
dependet iudicare, vtrùm Eccleſia Collegiata ſit In-
ſignis, an non; Mantic. *deciſ.* 175. *num.* 2. poſt Al-
beric. *in dictionar. in verb. Inſignis. DD. in cap. ſta-
tutum. de Reſcript. in 6.*
An autem Epiſcopus Eccleſiam parochialem eri- 9.
gere poſſit in Collegiatam, fuit aliàs dubitatum.
Affirmatiuam ſententiam tenuerunt Abb. Ant. Bu-
trius, Panormitan. Io. Andræas, & Imola quos ſe-
quitur Gambar. *de poteſt. Legat. lib.* 5. *tit. de poteſt.
Legat. in erigend. nou. benefic. num.* 30. *fol. mihi* 137.
† Quod locum habere vult, dummodo Eccleſia do- 10.
tem habeat competentem. Monet. *de commutat. vl-
tim. volunt. cap.* 11. *numer.* 328. Reprehendens Azor.
contrarium ſentientem, & fusè hanc ſententiã com-
probans poſt Rebuff. *in praxi, tit. de Erection. in Col-
legiatam.* quanquam *in fine in verſic. Quidquid au-
tem.* dicat extare motum proprium Clementis VIII.
in quo decretum fuit, ne liceat de cætero Epiſcopis
erigere Eccleſiam Parochialem in Collegiatam.
Sed tamen Epiſcopum non poſſe Parochialem Ec- 11.
cleſiam erigere in Collegiatam; imò adhibendam eſſe
authoritatem ſummi Pontificis, ſeu ſedis Apoſtolicæ,
tenuerunt alij plures; nempe Barboſ. *de iur. Eccle-
ſiaſt. vniuerſ. lib.* 2. *cap.* 6. *numer.* 1. poſt Rebuff.
Fuſch. Maſſobr. & alios. Et aliàs ego Conſului pro
hac ſententia, circa erectionem Parochialis cuiuſdam
Eccleſiæ præſentis Ciuitatis factam authoritate Ar-
chiepiſcopi in Collegiatam: attentâ maximè decla-
ratione factâ pro hac ſententia per ſacram Congre-
gationem ſuper Concilium 27. Iunij 1626. relatâ per
Lotter. *de re beneficiar. lib.* 1. *cap.* 14. *numer.* 49.
Quidquid in contrarium dixerit Garſ. *de benefic.
part.* 12. *cap.* 5. *numer. vlt.* † Et ideo dum caſus oc- 12.
curret ſemper recurrendum eſt ad ſummum Pontifi-
cem, vel ad Legationem; cùm Legatus ex ſuis fa-
cultatibus, & de iure, hoc facere poſſit: ex notat.
per Gambar. *dicto lib.* 5. *num.* 29. *ſub. tit. de poteſt.
Legat. in erigend. nou. benefic. fol.* 137.
Cæterùm dicta quæſtio de Collegiata Inſigni, vel 13.
non inſigni, inutilis non eſt: maximè quia Eccleſia
Collegiata Inſignis ab eius erectione præcedit alias
antiquiores non inſignes: vt cenſuit ſacra Rituum
Congregatio *in vna Firmana die* 24. *Martij.* 1612.
† Et quod Eccleſia Parochialis antiquior non præ- 14.
feratur iuniori Collegiatæ, quamuis Parochialis po-
ſtea efficeretur Collegiata, fuit deciſum in Rota
Auenionen. Quia Collegiatæ ſunt digniores Paro-
chialibus: *cap. licèt canon; & cap. ſtatutum. de Ele-
ction. in* 6. † Et ſic priùs Collegiata tanquam anti- 15.
quior præferenda eſt poſteriori Collegiatæ: vt patet

in

16. *in deciſ. 22. Domini à Laurentiis.* † Sed eſt notandum quòd quidquid dictum fuerit in illa deciſione, contrarium tamen fuit obſeruatum, & obtentum: quia Eccleſia Sancti Geneſij hodie præcedit, & præcedere conſueuit Eccleſiā ſanctæ Mariæ Magdalenæ, quæ quindecim annis ante Eccleſiam Sancti Geneſij erecta fuerat in Collegiatam: quod forſan fieri potuit ex eo, quòd erectio facta fuerat cum clauſula *ſine præiudicio alterius*; vt in *dicta deciſ. num.* 6.

§. 3.

De Eccleſia Parochiali, vel non Parochiali.

1. *Eccleſia, non præſumitur Parochialis niſi probetur.*
2. *Beneficium non præſumitur curatum, quando non habet populum, vel clerum.*
3. *Beneficia ſimplicia quædam ſunt ſeruitoria, alia non ſeruitoria.*
4. *Cura animarum duplex eſt; vna iuriſdictionalis, alia pœnitentialis: & in quo conſiſtat cura iuriſdictionalis.*
5. *Cura pœnitentialis non competit omnibus qui ligare poſſunt, & abſoluere in foro interiori; ſed duntaxat illis qui habent populum ſibi commiſſum.*
6. *Cura animarum ſi ſit temporalis, & non perpetua; Eccleſia non poteſt dici Parochialis.*
7. *Natura beneficij curati non mutatur, quamuis Rector voluntariè Sacramenta miniſtrauerit.*
8. *Cura duplex eſt, quædam actualis, alia habitualis.*
9. *Habitualis cura ea dicitur, quæ competit Parocho quando populus receſſit.*
10. *Curæ habitualis mentio in impetratione fieri non debet, præterquam in Gallia.*
11. *Qualitas beneficij curati actu, omninò exprimenda eſt in impetratione, aliàs gratia eſt nulla.*
12. *Si fuerit narratum beneficium eſſe curatum, cùm tamen non eſſet tale, verùm gratia ſit nulla propter falſam expreſſionem.*
13. *Narratiua maioris qualitatis non irritat gratiam, nec nocet impetranti.*
14. *Si non conſtet falſam expreſſionem curæ dolo fuiſſe factam, verius eſt ea nonobſtante gratiam eſſe validam.*
15. *Expenditur* deciſio 73. *Rota Romana* ſub titulo de reſcript. in antiquis. *contra ſententiam Menoch.* de arbitrar. caſ. 201. num. 61.
16. *Quando in vno reſcripto duæ diuerſæ gratiæ continentur, de vtraque gratia diuerſimodè iudicium ferendum eſt.*
17. *Qualitas beneficij curati, ſufficit quòd exprimatur in impetratione per æquipollens.*
18. *Expenditur* text. in Clement. 1. verſic. Quanquam. de reſcript.
19. *Quando in impetratione appoſita fuit clauſula,* cum cura, vel ſine cura; *expreſſio ſufficienter facta eſt.*
20. *Prouiſio per errorem facta de beneficio tanquam curato, corroborari poteſt, agnito errore, per ſecundam prouiſionem factam tanquam de ſimplici.*
21. *Eccleſia Parochialis tota materia per quos Doctores explicetur.*

1. Nunc opportunè agendum eſt de Eccleſia Parochiali, ſeu curam animarum annexam habente;
quæ tamen talis non præſumitur, niſi probetur. Rot.
deciſ. 233. num. 4. part. 1. recentior. † Et generale eſt; 2.
vt nullum beneficium præſumatur curatum, niſi ſub
ſe habeat populum, vel clerum. Pacian. *de probat.*
lib. 2. cap. 32. num. 17. poſt Bellamer. *deciſ.* 676. Staphil.
de litter. grat. rubric. de qualit. & ſtat. benefic.
in princip. Rebuff. *in prax. tit. quotuplex ſit benefic.*
num. 11. verſic. Nota quod de iure. Et ſic patet quòd
quodlibet beneficium præſumitur ſimplex, & non
curatum. † Quanquam inter beneficia ſimplicia, alia 3.
debeat adhiberi diſtinctio; vt aliqua ſint merè ſimplicia,
alia verò ſimplicia ſeruitoria: veluti quando
habent aliquod onus annexum, vt celebrandi Miſſam,
vel iuuandi Præsbyterum curatum in canendo,
& aliis ſimilibus: *argum. cap. ſignificatum. extr. de*
prabend. Staphil. *in tit. de qualitat. & ſtat. benefic.*
num. 3. fol. mihi. 81.

Cura autem duplex eſt; vna iuriſdictionalis, alia 4.
pœnitentialis. Iuriſdictionalis competit illis, qui
habent ius correctionis, punitionis, interdicti, &
viſitationis in iis, quæ ad morum correctionem pertinent;
quales ſunt Præpoſiti, Decani, Archidiaconi,
& ſimiles ſecundùm denominationem & conſuetudinem
cuiuſlibet Eccleſiæ: & hæc eſt impropriè cura.
† Alia verò cura propriè ſumpta, Pœnitentialis eſt, 5.
quæ conſiſtit in poteſtate ligandi & ſoluendi in foro
interiori: non quòd omnes habentes iſtam poteſtatem,
ſint curati; cùm multi Sacerdotes habeant poteſtatem
ligandi & ſoluendi, & confeſſiones audiendi,
qui tamen non ſunt curati; ſed ita vt intelligatur
de cura & poteſtate illa, quæ exercetur in populo
ad id ſibi commiſſo: vt bene explicat Pacian. *ſu*
dicto cap. 32. num. 6. † Quod etiam intelligendum 6.
eſt de cura animarum perpetua, non autem de temporali:
quia ſi cura animarum non ſit perpetua, beneficium
non poteſt dici curatum, neque Eccleſia
nuncupari poteſt Parochialis. Pacian. *dict. cap. 32.*
num. 12. verſic. quæ quidem.

Non tamen alteratur, aut mutatur qualitas & na- 7.
tura beneficij curati, quamuis Rector illius Eccleſiæ
voluntariè, & ex pietate aliquandò Sacramenta administrauerit;
niſi probetur quòd illud fecerit tanquam
ex obligatione, vel quòd recipientes Sacramenta,
illuc accedere cogerentur. *Clement. Dudum.*
in verb. impendant. vbi Gloſſ. *de ſepultur.* & *ibid.*
Imol. *poſt num. 32. verſic. ad hoc facit ratio.* & Anchaian.
num. 20. Abb. *in cap. de multa. ſub num.* 24.
verſic. Addo vnam gloſſ. De prabend.

Rurſus duplex eſt cura; vna actualis, alia habi- 8.
tualis. Actualis cura dicitur illa, quæ actu populum
habet, in quem exercetur cura animarum. † Habi- 9.
tualis verò dicitur illa, quæ populum non habet
actu; ſed habere poteſt: attamen ſi illum habeat, tenetur
curam animarum ſuſcipere, & populo Sacramenta
adminiſtrare. Veluti ſi villa in qua plures erant
parochiani fuerit deſtructa; tunc enim Parochus illius
loci non habebit curam actualem: quia deficit
ſubiectum, in quo cura exerceatur; ſed habebit habitualem:
quia ſi populus rediret, & locus fieret populoſus,
onus adminiſtrationis Sacramentorum actualiter
ſpectaret ad Parochum: & ſic ex cura habituali
fieret actualis.

Et de iſta cura habituali fuit aliàs dubitatum, 10.
vtrùm in impetratione beneficiorum, aut vnione
ipſorum, neceſſariò facienda eſſet mentio huius qualitatis
curæ habitualis; adeo vt, non factâ mentione
illius, gratia eſſet nulla? Quæ quæſtio fuit per nos
deciſa *lib. 1. cap. 27. num. 40. & 41.* vbi oſtendimus
ſecundùm vſum Galliæ qualitatem iſtam curæ habitualis
omninò exprimendam eſſe in impetratione;

alias

aliàs gratiam eſſe nullam: quanquam extra Galliam, contraria ſententia præualeret: propter authoritatem Doctorum ibi allegatorum.

11. In genere tamen indubitatum eſt, qualitatem beneficij curati actu, omninò in impetratione exprimendam eſſe: ex traditis per Felin. *in cap. in noſtra. 31. in decimo corollar. de reſcript.* Ioan. de Selu. *in tract. de benefic. lib. 3. quæſt.* 11. *num.* 2.

12. Si verò fuerit narratum beneficium habere annexum onus curæ animarum, cùm tamen in rei veritate eſſet beneficium ſimplex, & ſine cura; impetrationem nullam eſſe, & gratiam obreptitiam exiſtimauit Menoch. *de Arbitrar. caſ.* 201. *numer.* 62. *in fin.* rationem reddens: quia Papa dicitur motus ad concedendam hanc gratiam, vt melius ſaluti animarum conſuleretur: & per conſequens ceſſante illa cauſa conceſſionis, ipſa quoque gratia ceſſare debet.

13. Sed hæc Menochij ſententia non tranſit ſine difficultate; imò videtur concludendum impetrationem beneficij validam eſſe, quamuis per errorem narratum fuerit illud habere curam animarum annexam; cùm tamen non haberet: quia qualitas expreſſa beneficij curati talis eſt, quæ difficiliorem reddit ſummum Pontificem, qui ſine dubio facilior fuiſſet in prouidendo; ſi narratum fuiſſet, beneficium eſſe ſimplex, & ſine cura; cùm maior capacitas requiratur in beneficio curato, quàm in ſimplici: vnde narratiua illius maioris qualitatis non videtur nocere impetranti, nec gratiam vitiare: ex notatis per Felin. *in cap. ſuper litteris. numer.* 8. *de Reſcript.* Seraphin. *deciſ.* 653. *numer.* 5. *& deciſ.* 1199. *numer.* 3. Put. *deciſ.* 17. *lib.* 3.

14. Ego ſanè hanc poſteriorem ſententiam aduersùs Menochium veriorem eſſe exiſtimo; cum hac tamen diſtinctione: aut enim conſtat de certo corpore beneficij, ita vt appareat narratiuam illam beneficij curati abſque dolo fuiſſe factam: & tunc falſa demonſtratio, ſeu narratiua illius qualitatis non nocet; quantumuis falſum narratum fuerit: aut verò non conſtat de certo corpore beneficij, & falſa illa narratio facta fuit per dolum: & tunc nocet impetranti: & hæc eſt diſtinctio quam affert Rot. Romana *deciſ.* 4. *de Reſcript. in antiquis.*

15. Neque *deciſio* 73. eiuſdem Rotæ *ſub eodem tit. in Antiq.* qua nititur Menoch. *dict. caſ.* 201. *num.* 62. aliquid concludit in contrarium: imò potiùs Rota *ibid.* videtur reſidere in hac ſententia pro validitate gratiæ, non obſtante falſa expreſſione qualitatis curæ animarum; cùm hanc ſententiam vltimo loco ponat, dicens, quòd ex quo Papa conceſſit de qualitate maiori, multo fortiùs videtur voluiſſe concedere de minori.

16. Vnde in caſu occurrenti; cùm ageretur de prouiſionibus factis per Papam de quodam Prioratu Ordinis Sancti Benedicti in Commendam perpetuam ex cauſa reſignationis; quamuis negari non poſſet qualitatem beneficij curati omninò eſſe exprimendam, aliàs prouiſiones eſſe nullas; vt vltra prædicta probatur per text. *in cap. cum in illa. de Præbend. in* 6. *& Clement.* 1. *eod. tit.* Tamen ſufficienter narrata erat illa qualitas, ex eo quòd in reſcripto Pontificio dabatur prouiſo facultas retinendi beneficium incompatibile cum cura; quod beneficium prouiſus priùs obtinebat, & hoc quatenus Prioratus impetratus ſine cura exiſteret, & perſonalem reſidentiam non requireret: ſi verò reſidentiam requireret, aut curam animarũ annexam haberet, fuit adhibitum decretum quòd dictus orator habita poſſeſſione huiuſmodi prioratus, ſeu ſi per eum ſteterit quo minus illam aſſequatur intra duos menſes ex tunc proximos, dictam Eccleſiam dimittere omninò teneatur; alioquin tam dicta Eccleſia quàm prædictus Prioratus, eo ipſo vacent. In quo Decreto & verbis diſpoſitiuis dictæ prouiſionis, conſtat diſtinguendas eſſe duas diuerſas gratias: prout diſtinxit Anchatan. *in Clement.* 1. *de Præbend. numer.* 1.

Prima eſt gratia quæ concernit prouiſionem beneficij: ſecunda verò concernit facultatem retinendi eodem tempore duo beneficia incompatibilia; aut ſaltem quæ talia præſupponebantur. Secundam gratiam ſummus Pontifex denegauit abſolutè, caſu quo Prioratus impetratus haberet annexam curã animarum, & requireret reſidentiam. Sed primam gratiam conceſſit vtroque caſu, cùm conſtet Sanctitatem ſuam voluiſſe quòd prouiſio ſuum ſortiretur effectum, tam in vno quàm in alio caſu, & ſiue beneficium curam annexam haberet animarum, ſiue eſſet ſine cura. Diſpenſationem verò ſuper pluralitate beneficiorum noluiſſe concedere, niſi in vnum caſum tantùm; videlicet quatenus beneficium eſſet ſine cura; & ſic ſatis ſufficienter dicitur expreſſa qualitas illa beneficij curati: † cùm aliàs ſufficiat de illa qualitate expreſ- 17.
ſionem fieri per æquipollens: vt dicit Addit. ad Ludouiſ. *deciſ.* 450. *n.* 9. & Caſſador. *deciſ.* 12. *de Præbend. num.* 6. Theodoſ. Rub. *in not. ad dict. deciſ. Caſſadori, fol.* 291. Lotter. *de re beneficiar. lib.* 3. *quæſt.* 3. *num.* 33. Multò igitur fortiùs hoc debet habere locum in caſu
iſto, in quo mentio curæ facta fuit verbis expreſſis. 18.

Neque obſtat text. *in dict. Clement.* 1. *verſic. Quanquam. de Reſcript.* vbi dicitur quòd ſi de animarum cura non fuerit facta mentio in impetratione, gratia tanquam ſubreptitia nullius penitus eſt momenti; quamuis confectis ſuper ea litteris ſit inſertum, quòd animarum cura, ſi quæ beneficiis obtentis aut impetratis immineat, nullatenus negligatur: ex quo textu videtur colligi quòd expreſſio qualitatis beneficij curati debet fieri per verba diſpoſitiua, nec ſufficit illam fieri per verba conditionalia.

Siquidem Reſpondetur caſum dictæ Clementinæ multis differre à caſu propoſito. Primò, quia in caſu dictæ Clementinæ duo aderant impedimenta: primum, quia agebatur de duabus dignitatibus: ſecundũ quia agebatur de beneficio curato, & incompatibili; & ideo mirum non eſt ſi in caſu illo maior requirebatur expreſſio.

Secundò, quia in caſu dictæ Clementinæ agebatur de validitate diſpẽſationis; & ideo ſtrictior fiebat interpretatio: ſed in caſu propoſito tractatur de validitate prouiſionis, quæ fauorabilior eſt diſpenſatione.

Tertiò, quia magna eſt differentia inter clauſulam, de qua in dicto textu; & illam quæ adhibita fuit in caſu propoſito: nam ſicut dicit *ibi* Gloſſ. *in verb. animarum cura.* Clauſula illa *quòd cura animarum, ſi dignitatibus ipſis, vel alteri earum immineat, nullatenus negligatur*: ſonat in monitionem; ſed illa de qua agitur facta fuit per viam decreti: & per conſequens cum cognitione cauſæ; vt patet ex illis ver-
bis: *Et cum decreto quòd dictus Orator, &c.* † Etiſic 19.
perinde eſt ac ſi appoſita fuiſſet alia ſimilis clauſula, *cum cura, vel ſine cura*: de qua per Staphil. *in* 9. *forma expectatiuar. num.* 30. vbi dicitur clauſulam illam habere vim ſufficientis expreſſionis curæ animarum in impetratione beneficij requiſitæ.

Et ex his Conſului dictas prouiſiones eſſe validas, & qualitatem beneficij curati fuiſſe ſufficienter expreſſam.

Sed maius dubium eſſe videtur, vtrùm ſi quis pro- 20.
uiſus fuerit per errorem de aliquo beneficio tanquam curato, poſtea verò, agnito errore, de eodem prouiſus

uiſus fuerit tanquam de ſimplici : vtrùm ſecunda prouiſio ſit valida in præiudicium tertij, qui intermedio tempore impetrauit beneficium tanquam vacans ob falſam expreſſionem? Sed huius dubij reſolutio pendet ex iis quæ ſuperiùs dicta ſunt; nempe prouiſionem eſſe validam; quamuis beneficium eſſet ſimplex, & fuerit expreſſum illud eſſe curatum, ſi talis expreſſio facta fuerit per errorem & ſine dolo; & aliundè conſtet de corpore beneficij: vnde intermedio tempore non poteſt dici ius quæſitũ impetranti, cui (vt ſupra dictum eſt) expreſſio grauioris qualitatis nocere non debet: atque ita reſpondit Monald. *conſil.* 5. *num.* 12.

11\. Cætera quæ ad materiã beneficij curati pertinent, videri poterũt apud Gonzal. *ſuper regul.* 8. *gloſ.* 6. *per tot.* & Barboſ. *de offic. & poteſt. Parochi. cap.* 1. *per tot.*

§. 4.

De Eccleſia patrimoniali.

1. *Eccleſia patrimonialis quæ dicatur, & qui ſint filij patrimoniales.*
2. *Si quis impetret beneficium patrimoniale à ſummo Pontifice, neque exprimat qualitatem illam quòd ſit patrimoniale, gratia eſt nulla.*

1\. CONſiderari etiam poteſt qualitas Eccleſiæ patrimonialis; nempe quando ex fundatione vel priuilegio, aut legitima conceſſione beneficia conferri non poſſunt aliis quàm originariis certi loci, vel oppidi ſeu Parochiæ; qui nuncupantur filij naturales, & patrimoniales: de quibus Caſſador. *deciſ.* 18. *num.* 1. *de præbend.* Couarruu. *pract. quæſt. cap.* 36. *num.* 3. & de iis agitur in Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *cap* 18 Gonzal. *ad regul.* 8 *gloſſ.* 9. § 1. *num.* 10. & 11.

2\. Et ſi quis impetret à Papa beneficium patrimoniale, nullà factà mentione huius qualitatis; impetratio eſt nulla, & ſubreptitia. Gloſſ. in *Clement.* 2. *de præbend.* Geminian. & alij *in cap.* 2. *eod. tit.* Felin. *in cap. in noſtra.* 32. *de reſcript. num.* 39.

§. 5.

De Eccleſia receptiua, ſeu non numerata.

1. *Eccleſia receptiua & non numerata quæ dicatur.*
2. *In Eccleſiis receptiuis & patrimonialibus, ſi Parochiales ſint, prouiſio debet fieri per concurſum iuxta Concilium Trident.*
3. *In Eccleſiis receptiuis numerus Præsbyterorum incertus eſt; & aliquando creſcit, aliquando verò decreſcit*
4. *Eccleſiæ non numeratæ beneficia non poſſunt impetrari, aut ſaltem expreſſa mentio huius qualitatis ſummo Pontifici facienda eſt.*

1\. SVnt etiam aliquæ Eccleſiæ quæ Receptiuæ dicun-
2\. tur, ſeu non numeratæ; † in quibus, ſi Parochiales ſint, & curam animarum annexam habeant, examen debet fieri per concurſum ex diſpoſitione Concilij Tridentini, *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 18. in illis verbis: *etiam in Eccleſiis patrimonialibus, ſeu Receptiuis nuncupatis, in quibus conſueuit Epiſcopus vni vel pluribus curam animarum dare, quos omnes ad infraſcriptum examen teneri mandat.*

Dicuntur autem Eccleſiæ Receptiuæ, ſeu non numeratæ illæ in quibus nullus adeſt certus & definitus numerus Præsbyterorum, ſeu beneficiatorum; quales ſunt multis in locis, & aliquæ ſimiles intra Comitatum Venaiſſinum, in quibus filij patrimoniales ſeu originarij ad libitum admittuntur; neque ad aliquam perſonalem reſidentiam adſtringuntur: ſed
poſſunt liberè recedere & accedere, † illorúmque 3.
numerus aliquando creſcit, aliquando decreſcit: de quibus Mantic. *deciſ.* 229. & ideo dum tales moriuntur, non dicitur vacare beneficium; ſed deſinere: & per conſequens beneficia Eccleſiæ receptiuæ impetrari non poſſunt: vt dicit Bald. *conſ.* 472. *in cauſa*
Prioris. volum. 2. † qui voluit, quòd ſi quis impetret 4.
præbendam vacantem per mortem alicuius in Eccleſia non numerata, ſeu non habente certam quantitatem, vel numerum præsbiterorum, non eſt audiendus; aut ſaltem quòd tenetur facere mentionem de huiuſmodi qualitate: & neceſſe eſt quòd interueniat derogatio illius qualitatis expreſſis verbis, quia non eſt veriſimile quòd ſummus Pontifex, vel Legatus voluerit ſine cauſa mutare, & interuertere ſtatum Eccleſiæ.

§. 6.

De Eccleſia Monoculari.

1. *Beneficium dicitur Monoculare, ſeu Eccleſia Monocularis, cuius collatio ad eum ſpectat qui vnius tantùm beneficij conferendi ius habet.*
2. *Impetrans tenetur exprimere qualitatem Eccleſiæ Monocularis.*
3. *Quod maximè procedit, ſi agatur de vnione dignitatis Monocularis.*
4. *Monocularis dignitatis ratio non habetur, quando in Eccleſia adſunt alia beneficia vltra illam dignitatem.*
5. *Beneficia Monocularia Regiis nominationibus non ſubiacent.*
6. *In Gallia dum computantur beneficia ad dignoſcendã qualitatem Monocularem, habetur etiam ratio beneficiorum extra Galliam ſitorum.*

MOnocula ſeu Monocularis dicitur Eccleſia ſeu 1.
beneficium, cuius collatio ad eum pertinet, qui illius duntaxat & non alterius beneficij conferendi poteſtatem habet: de cuius beneficij conceſſione loquitur Felin. *in cap. in noſtra.* 32. *in corollar.* 23.
de reſcript. † vbi dicit impetrantem beneficia huius 2.
generis omnino teneri mentionem facere de iſta qualitate beneficij Monocularis: quia per generalẽ diſpoſitionem Papa non cenſetur derogare huic iuri; ne collatorem, qui vnicã duntaxat collationem habet, quaſi vnicum oculum; lumine ſuo priuare videatur.

Sicut quando eſt dignitas Monocularis, ſi agatur 3.
de vnione illius, neceſſe eſt fieri mentionem huius qualitatis: cùm Papa non ſoleat vnicam dignitatem in Eccleſiis tollere: iuxta tradita per Imol. *in Cle-*
ment. 1. *de reſcript. num.* 20. † Sed tamen quando 4.
vltra dignitatem Monocularem adſunt in Eccleſia alia beneficia; tunc qualitas Monocularitatis non habetur in conſideratione: vt fuit deciſum per Rot. apud Garſ. *de beneſ. part.* 5. *cap.* 1. *num.* 258. vt refert Addit. ad Ludouiſ. *deciſ.* 450. *num.* 7. & 12.

Vnde etiam huiuſmodi beneficia Monocularia Re- 5.
giis nominationibus non ſubiiciuntur: vt probat Re-
buff. *in tractat. Nominat. quæſt.* 15. *n.* 50. & *ſeqq.* † vbi 6.
tamen dicit quòd ſi quis vnum tantùm beneficium habeat in Regno & plura extra regnum; ita vt beneficium quod eſt in Regno, videatur Monoculum; nihilominus tamen Regia nominatio locum habebit: quia beneficium regni non cenſetur Monoculum; &

cumulanda ſunt in numero omnia beneficia etiam extra regnum ſita: ſi enim eſſet Monoculum, Regia nominatio locum non haberet: vt mox dictum eſt.

§. 7.

De beneficiis, ſeu Eeclefiis Conſiſtorialibus.

1. *Beneficia conſiſtorialia dicuntur illa, quorum prouiſio fit in Conſiſtorio ſummi Pontificis.*
2. *Proponitur praxis & forma procedendi in prouiſionibus beneficiorum conſiſtorialium.*
3. *In beneficiis conſiſtorialibus Galliæ, non ſufficit ſimplex ſignatura; ſed præterea exigitur confectio Bullarum.*
4. *In beneficiis, quorum prouiſiones conſiſtorialiter fieri ſolent, non habet locum regula* de publicandis reſignationibus.
5. *Ius deuoluti non habet locum in beneficiis conſiſtorialibus; nec in aliis ſolius ſummi Pontificis diſpoſititioni reſeruatis.*

1. CONſiſtorialis Eccleſia ſeu beneficiũ dicitur, cuius expeditiones fiunt in Curia Romana in Conſiſtorio: quales ſunt Epiſcopatus, quorum publicatio & præconizario conſiſtorialiter fieri debet: vt dixi *lib. 1. cap. 33. num. 2.*

2. Hæc autem eſt fotma procedendi in huiuſmodi beneficiis iuxta conſtitutionem Pauli IV. vt ſcilicet ſollicitator vel procuratot, qui tecepit expeditiones ex Gallia, videlicet Mandarum ad reſignandum ex Breue nominationis Regiæ factæ in conſequentiam talis mandati, illas deferat ad Regium Ambaſciatorem qui præſentatâ Sanctitati ſuæ nominatione, ſi nominatus ſummo Pontifici gratus fuerit, conceditur ab ipſo facultas prouiſiones & expeditiones proſequendi: & tunc Ambaſciator propria manu ſcribit, Expediatur ſuper litteris Regiæ nominationis: ad cuius expeditionis obtentionẽ remittitur in manus Cardinalis Protectoris, aut alterius deputati informatio de vita & moribus, & inſtrumentum profeſſionis fidei, vnà cum aliis actis neceſſariis, quæ videntut pet tres Cardinales qui ſint caput Ordinum: & ſi nominatus reperiatur capax, tunc præconizatur per Cardinalem Protectorem Eccleſiarum in Conſiſtorio in præſentia ſummi Pontificis, & Cardinalium: factâque præconizatione, procurator ſeu ſollicitator præſtat obligationẽ in manus Cardinalis proponentis pro ſumptibus neceſſariis, & in proximo Conſiſtorio fit per eundem Cardinalem prnpoſitio; ſuper qua, prouiſionibus conceſſis, idem Cardinalis qui ptopoſitionẽ fecit, conficit ſchedulam nuncupatam Conſiſtorialem, continentem prouiſionem factam per ſummum Pontificem, quam mittit ad Vicecancellariũ; & ſuper ipſa conficitur alia per eundem Vicecancellarium, ſuper qua in Dataria fit expeditio Bullarũ. Sed quando ipſe ſummus Pontifex proponere vult in Conſiſtorio, non eſt opus huiuſdi formaliratibus; ſed ipſe ſummus Pontifex proponendo, prouidet & diſpenſat: vt optimè explicat Addit. ad Louët, *litt. B. num.* 13.

3. Vnde patet quòd in iſtis beneficiis conſiſtorialibus, non ſufficit ſola ſignatura. ſed debent interuenire Bullæ: cùm tamen in aliis minoribus beneficiis Galliæ, ſola ſignatura ſufficiat: vt alio loco oſtenſum fuit.

4. Vnde etiá infertur quòd licèt regula *de publicandis reſignat.* recepta ſit in Gallia; tamen in maioribus iſtis & Conſiſtorialibus beneficiis, publicatio neceſſaria non eſt: cùm interuentus ſacri Conſiſtorij, in quo admittitur reſignatio, & collatio fit; ſatis ſuppleat iſtarum ſolemnitatum defectum: vt dicit Rebuff. *in praxi part. 3. ad regul. de publicand. reſignat. in fin gloſſ.* 1.

Similiter licèt beneficiorum collatio iure deuoluti 5.
deferatur ad ſummũ Pontificem; tamen hoc non habet locum in iſtis beoeficiis conſiſtorialibus: quia deuolutio ſemper fit ad maiorẽ; quem non recognoſcit ſummus Pontifex: imò, nec locus eſt deuolutioni, dum agitur de beneficiis collationi ſummi Pontificis reſeruatis: vt dicit Rebuff. *in forma ſimplicis ſignaturæ. in prima par e. verſic. etiamſi deuolutum. num. 5.*

CAPVT III.

De Perſonis Eccleſiaſticis beneficia conferentibus, vel poſſidentibus.

§. 1.

De Summo Pontifice & Beneficiis affectis per manus ipſius appoſitionem.

1. *Papa habet omnimodam poteſtatem in beneficiis.*
2. *Affectio, & reſeruatio beneficiorum, qua ratione inter ſe differant.*
3. *Affectio non eſt minoris potentiæ quàm reſeruatio beneficiorum.*
4. *Per appoſitionem manus Papæ beneficia ſunt affecta & reſeruata; quamuis gratia Pontificia nulla eſſet aut ſubreptitia.*
5. *Quando prouiſio Pontificia facta eſt ex falſa cauſa, non inducitur per eam affectio, quando falſitas cauſæ circa collationis pertinentiã verſatur, vel circa vacationem ipſam; veluti ſi beneficium collatum fuit vti reſeruatum, & vacans; cùm tamen nec vacaret, nec eſſet reſeruatum.*
6. *Beneficia etiam manualia ſunt affecta per appoſitionem manus Papæ.*
7. *Per deputationẽ coadiutoris cum futura ſucceſſione; beneficium eſt affectum, & reſeruatum.*
8. *Item & per collationem beneficij in Commendam perpetuam.*
9. *Affectio beneficij ceſſat quando gratia Pontificis fuit ſortita effectum.*
10. *Collatio dicitur ſortita effectum ad excluſionem reſeruationis, quando ſupplicatio fuit ſignata, & parti tradita.*
11. *Si prouiſus à ſede Apoſtolica decedat in menſe ordinario poſt regiſtratam ſupplicationẽ, Ordinarius conferre poteſt; ſi nulla alia obſtet reſeruatio.*
12. *Affectio non inducitur quando agitur de gratia conditionali, quæ non poteſt ſortiri effectum propter non adimplementum conditionis.*
13. *Non inducitur affectio beneficij ſi illud vacare contingat diuerſo genere vacationis. Quod exemplo explicatur.*
14. *In beneficiis Galliæ non inducitur affectio. Sed vide infr. num. 18.*
15. *Si ex appoſitione manus Papæ reſultaret affectio in præiudicium Indulti Cardinalis, non tamen beneficium affectũ manet; niſi Papa expreſsè derogauerit Indulto.*
16. *In beneficiis iuriſpatronatus non inducitur affectio per appoſitionem manus Papæ.*
17. *Limita niſi conſtet de mente Papæ quòd voluerit derogare iuripatronatus.*
18. *Poſt conſtitutum procuratorem ad reſignandum coram Papa, verùm Ordinarius in Gallia poſſit idem illud beneficium conferre.*

19. Con

19. *Concluditur Ordinarium non poſſe conferre beneficium, pro cuius reſignatione factum fuit mandatum ad reſignandum coram Papa, ex ſententia Ioan. Selua, quæ ſeruatur in Gallia: niſi poſt factam renunciationem mandati, & illius reuocationem.*

1. INter perſonas Eccleſiaſticas primum locum obtinet Papa, de cuius poteſtate non eſt diſputandum; cùm omnimodam in beneficiis habeat authoritatem, & poteſtatis plenitudinem: vt fusè comprobat Gonzal. *ad regul. de menſib.* §. 1. *prooemiali* Garſ. *de benefic. part. 5. cap. 1. num. 1. & ſequentib.*

Verùm quia ſũmus Pontifex non vult vt plurimùm vti ſua poteſtate abſoluta circa collationem beneficiorũ; ideò paucis agendum erit de poteſtate ſummi Pontificis ordinaria circa beneficia affecta: deinde verò agemus de eiuſdẽ poteſtate circa beneficia reſeruata.

2. Affectio & Reſeruatio differunt inter ſe: quia affectio reſpicit actum realem, reſeruatio verò actum verbalem, id eſt reſeruatio fit per expreſſam diſpoſitionem ſummi Pontificis reſeruantis: affectio verò inducitur ipſo facto, veluti quando Papa apponit manum ſuper prouiſione alicuius beneficij: tunc enim beneficium illud dicitur affectum, abſque alia declaratione verbali; ſed quando Papa expreſſis verbis, veluti per conſtitutionem aut ordinationem declarat ſe velle beneficium reſeruare; tunc non dicitur affectio, ſed reſeruatio: vt declarat Mohedan. *deciſ. 9. de Præbend. num.* 2. In ſumma inter affectionem & reſeruationem illa intercedit differentia, quæ inter cauſam & cauſatum, & inter expreſſum & tacitum. Gonzal.
3. *ad regul.* 8. *Cancellar. gloſſ. 52. n. 5.* † ſed licèt inter ſe differant affectio & reſeruatio; tamen affectio eſt eiuſdem ſaltem efficaciæ, cuius eſt reſeruatio: vt notat Lotter. *de re beneficiar. lib. 2. quæſt. 26. n. 29.* Quia affectio ex appoſitione manus Papæ ſẽper implicat ſpecialem reſeruationẽ, per text. *in Extrauag. ad Romani Pontificis. §. Romani quoque. de Præbend. inter cõmunes.*

4. Dictáque affectio beneficij per appoſitionem manus Papæ locum habet, & producit effectum Reſeruationis; quamuis prouiſio ſeu gratia eſſet ſubreptitia, vel nulla; & etiam quando prouiſio eſt ad fauorem certæ perſonæ: cùm non tam perſonæ, quàm beneficio ſummus Pontifex prouidere cenſeatur: & indignum ſit rem ſuper qua ſummus Pontifex manum appoſuit, ad inferiorem reuerti: vt fusè explicat Rota *deciſ. 570. n. 4. par. 1. recent.* præſertim ſtante diſpoſitione *dicti* §. *Romani quoque.* quo cauetur beneficia eſſe affecta per appoſitionẽ manus Papæ, & prouiſiones, ſeu mãdata de prouidendo; etiãſi ex aliqua cauſa non ſortiantur effectum: ex quo textu dubitationem omnem ceſſare dixit Æneas de Falconib. *in tract. de reſeruat. beneficior. quæſt. 4. principal. effect. 16. circa med. verſic. Iſta tamen dubitatio eſt hodie deciſa.*

5. Ceſſaret tamen reſeruatio, & affectio, ſi prouiſio Papæ facta fuiſſet ex falſa cauſa, quãdo falſitas cauſæ verſaretur circa pertinẽtiam collationis; vt puta quòd Papa conferret beneficium tanquam reſeruatũ; cùm tamen verè non eſſet reſeruatũ: vt tenuit Roman. *conſil. 335. n. 11.* vel ſi falſitas cauſæ verſaretur circa vacationẽ ipſam principaliter narratam; cùm tamen beneficium verè non vacaret. Geminian. *in cap. ſi tibi. n. 18.* & *ibi* Franc. *n. 14. verſic. aliàs ſi poſt. de Præbend. in 6.*

6. Quod Ampliatur vt procedat in beneficiis manualibus, ſuper quibus cadit affectio peculiaris; dummodo ſummus Pontifex illa contulerit ex certa ſcientia: quia pro illa vice Ordinarius prouidere non poteſt; poſtea tamen quando vacant, redeunt ad priſtinam naturam manualem: quia Papa non præſumitur illorum ſtatum alterare voluiſſe; ſed potiùs cenſetur naturam illorum reſeruaſſe. Felin. *in cap. conſtitutus. verſic. & ad hoc. de Reſcript.* & *in cap. per tuas. columnn. 3. & ſequent. de confirmat. vtil. vel inutil.* Achil. de Grafl. *deciſ. 9. de Præbend. n. 5. & ſequent.*

Similiter per deputationem coadiutoris cum futura 7.
ſucceſſione, affectio beneficij inducitur, quamuis coadiutus decederet antequam coadiutor litteras intimaſſet, vel coadiutoris officium exercere cœpiſſet: tunc enim ex tali manus appoſitione beneficium ita cenſetur affectum, vt illud nullus inferior conferre poſſit. Rota *dicta deciſ. 570. num. 2.* poſt plures *ibid.* allegatos *part. 1. recentior.*

Item affectio beneficij inducitur, ſi Papa illud con- 8.
tulerit in commendam perpetuam, donec beneficium prouideatur in titulum. Put. *deciſ. 554. per tot. lib. 1. in correct.* Verall. *deciſ. 145. p. 1.* Caualer. *deciſ. 559. n. 5.* 9.

Ceſſat autem affectio, neque beneficium ampliùs reſeruatum eſt per appoſitionem manus Papæ, quando gratia eſt perfecta, & collatio Papæ fuit ſortita effectum per prouiſionem ſubſequutam: quia affectio locum non habet quoad futuras vacationes. Gonzal. *ad reg. 8. gloſſ. 52. n. 9. & gloſſ. 15. §. 2. n. 31.* † vbi dicit 10.
gratiam dici perfectam ad fines excludendi reſeruationem tacitam, quamuis poſſeſſio beneficij capta non fuerit; neque litteræ expeditæ; imò per ſolam ſupplicationem ſignatam, dummodo fuerit regiſtrata, & parti tradita; quamuis poſſeſſio nondum capta fuerit; neque litteræ expeditæ, ceſſare affectionem beneficij: & per conſequens reſeruationem. † Et ideo ſi prouiſ- 11.
ſus à ſede Apoſtolica de beneficio reſeruato poſt ſignatam & regiſtratam ſupplicationem decedat extra curiam in menſe ordinario, poterit Ordinarius de tali beneficio diſponere, quia affectio & reſeruatio beneficij eſt finita. Gonzal. *dicta gloſſ. 15. §. 2. n. 34.*

Non oritur etiam affectio beneficij ex gratia, quæ 12.
non poteſt ſuum ſortiri effectum propter non adimplementũ conditionis, quia tunc conſtat de contraria mente ipſius Papæ, qui noluit prouidere niſi ſub illa cõditione. Lotter. *de re beneficiar. lib. 2. quæſt. 26. n. 36.*

Præterea nõ inducitur affectio per appoſitionẽ ma- 13.
nus Papæ, quoad diuerſum vacationis genus, veluti ſi ſũmus Pontifex contulerit beneficiũ ex cauſa permutationis principaliter narrata, & deinde diuerſa vacatio cõtingat, veluti per obitũ, aut alio diuerſo modo ab illo, ſuper quo Papa manũ appoſuit: nã tũc manus appoſitio Papæ non obſtabit quoad illã diuerſã vacationẽ. Gemin. *conſil. 136.* Lancell. *de attentat. 2. p. cap. 10. n. 9.*

Item dicta manus appoſitio nõ inducit reſeruationẽ 14.
in beneficiis Galliæ, in quib. ordinarius poteſt cõferre perinde ac ſi nõ eſſent affecta, aut reſeruata Rebuf. *in prax. in tit. forma ſignaturæ, in verb. affectũ verſic. quam reſeruationẽ.* Intellige tamẽ prout ſup. *lib. 1. c. 26. n. 24.*

Non etiam habet locũ affectio, quando ex tali ma- 15.
nus appoſitione reſultaret derogatio indulti conceſſi alicui Cardinali, niſi expreſsè Papa illi Indulto derogaſſet: vt notat Ricc. *collectan. 1452. verſic. limita tertiò.* † qui idem dicendum eſſe teſtatur *ibid. in 5. limi-* 16.
tatione. ſi agatur de beneficio iuriſpatronatus laicalis, vel mixti; quia ſicut in eo nõ cadit expreſſa reſeruatio in præiudiciũ patroni, ita nec tacita ex appoſitione manus ſummi Pontificis: dicens ita fuiſſe iudicatum in Rota. † Quod tamẽ intelligit Gonzal. *d. gloſſ. 52. n. 54.* 17.
niſi conſtaret de mente Papæ, veluti quòd expreſsè & ſufficienter derogaſſet iuripatronatus pro illa vice.

Hîc quæri poſſet vtrùm poſt conſtitutum procura- 18.
torem ad reſignandum coram Papa, poſſit Ordinarius illud idem beneficium, ratione cuius factum eſt mandatum, conferre ante intimatam procuratoris reuocationem: verùm hæc quæſtio ſufficienter reſoluta eſt

15. *lib.1.cap.26. num.24.* † vbi, relatis duabus contrariis ſententiis, oſtendimus ie Gallia opinionem Ioannis de Selua præualere; vt ſcilicet Ordinarius conferre non poſſit ante intimatam reuocationem mandati: quia locus adeundus eſt; ſed hoc fit propter dolum aut culpam illius, qui legitimè reuocationem mandati non intimauit; & nè illudatur ſummo Pontifici.

§. 2.

De beneficiis ſummi Pontificis, ſeu ſedis Apoſtolicæ collationi reſeruatis in genere.

1. *Reſeruatio nihil aliud eſt, quã auocatio collationis.*
2. *Reſeruatio fieri poteſt de certo beneficio in fauorem incertæ perſonæ: ſed vide infra num. 9.*
3. *Poteſt etiam fieri de certo beneficio in fauorem certæ perſonæ.*
4. *Item de incerto beneficio in fauorem certi.*
5. *Reſeruationes aliquæ ſunt quas ſibi Papa retinet; aliæ, quas aliis perſonis concedit.*
6. *Cardinales reſignando poſſunt ſibi loco penſionis reſeruare ius conferendi beneficia Epiſcopatus reſignati.*
7. *Item ex ſpeciali Cardinaliũ priuilegio conceditur illis reſignatio, cum reſeruatione omniũ fructuũ.*
8. *Reſeruationes quædam ſunt reales, aliæ mentales.*
9. *Mentales reſeruationes ſunt ſublatæ, & quænam illæ ſint exponitur.*
10. *Reſeruationum quædã ſunt generales, aliæ ſpeciales.*
11. *Speciales reſeruationes hodie ex Concilio Tridentino ſunt ſublatæ.*
12. *Reſeruatio ſpecialis aliquando fit de beneficiis per contractum matrimonij vacaturis.*
13. *Qua ratione, & cum quibus clauſulis fieri debeat reſeruatio beneficiorum per contractum matrimonij vacaturorum.*
14. *Reſeruatio clauſa in corpore iuris quæ dicatur.*
15. *Beneficiorum vacatio in Curia, vel apud Sedem, eundem producit effectũ quoad reſeruationem.*
16. *Non dicuntur beneficia Vrbis vacare apud Sedem niſi vacent per obitum curialium qui Romæ degunt, non ratione domicilij vel originis, ſed animo ſequendi Curiam dumtaxat.*
17. *Qualitas domicilij à qualitate Curialitatis ſeparabilis eſt.*
18. *Beneficia vacantia apud Sedem dicuntur vacare in Curia; ſed non ſequitur vacantia in Curia vacare apud Sedem.*
19. *Probatâ ſemel curialitate, vtrùm præſumatur vſque ad mortem continuata.*
20. *Beneficia Prothonotariorum Sedis Apoſtolicæ ſunt reſeruata.*
21. *Amplia, etiamſi no eſſent de numero participantiũ; ſed tantùm eſſent Prothonotarij ad honores.*
22. *Sed ad hoc vt detur ex hoc capite reſeruatio, debet conſtare de acceptatione Prothonotariatus.*
23. *Prouiſio Prothonotariatus quando per teſtes, vel per ſcripturas probanda ſit.*
24. *Quomodo probẽtur litteræ Prothonotariatus, quando ſolent in Legatione regiſtrari.*
25. *Legatus, aut Vicelegatus Aueniönis diſpenſare poſſunt vt non regiſtrentur litteræ Prothonotariatus.*
26. *Reſeruatio beneficiorum Prothonotariorum Legationis non eſt clauſa in corpore iuris.*
27. *Sola beneficia Prothonotariorum participantium ſunt reſeruata, reſeruatione clauſa in corpore iuris.*
28. *In Gallia beneficia vacantia in Curia Papæ, ſunt reſeruata.*
29. *Intellige dummodo Papa prouideat intra menſem, quo elapſo, conferendi ius redit ad Ordinarios. Vide infra num. 35. & 36.*
30. *Intellige ſecundò, vt hic menſis non aſſignetur in collationibus quæ fiunt iure deuoluto, cùm Papa nullum habeat ſuperiorem, ad quem deuolutio fieri poſſit.*
31. *In Regalia, non eſt locus reſeruationi clauſæ in corpore iuris.*
32. *In Regalia, Rex prouidet ex facultate ſibi ampliſſimè conceſſa per ſummos Pontifices, & admittit reſignationes in fauorem, & penſiones.*
33. *Vacatio dicitur contingere in loco vbi habitat poſſeſſor beneficij, quando vacat ob factum negatiuum.*
34. *Quando agitur de facto poſitiuo, vacatio dicitur eueniſſe in loco vbi talis actus factus eſt.*
35. *Menſis ſummi Pontificis collationi præfixus ad conferenda beneficia vacantia in Curia, ad beneficia Galliæ reſtringendus eſt.*
36. *In beneficiis extra Galliam ſitis non habet locum illa menſis aſſignatio, de qua in* cap. ſtatutum. 3. de Præbend. in 6.
37. *Beneficia dicuntur vacare in Curia quando reſignatio facta eſt in Curia, vel priuatio.*
38. *Limitatur in Gallia, dum agitur de beneficiis Regiæ nominationis.*
39. *Si Papa beneficium contulerit inhabili, non eſt ideo in Gallia reſeruatum.*
40. *Vacatio in Curia Legati non inducit reſeruationem.*
41. *Vacantia per reſignationem coram Papa, dicuntur vacare in Curia, dum agitur de beneficiis quæ non ſunt Regiæ nominationis.*
42. *Reſeruationes omnes ceſſant in beneficiis iuriſpatronatus laicalis.*
43. *Nonobſtante reſeruatione in corpore iuris clauſa; Ordinarius, ſede Pontificia vacante, poteſt conferre Eccleſias Parochiales.*
44. *Beneficia iuriſpatronatus laicalis ſubiacent reſeruationi, ſi nõ agatur de iurepatronatus quæſito ex fundatione, dotatione, aut conſtructione.*
45. *Reſeruatio ceſſat quando eſt conſumpta. Et quid ad hoc requiratur.*
46. *Reſeruatio per vacationem in Curia non habet locum in beneficiis regularibus.*
47. *Beneficia de Vrbe non vacant in Curia.*
48. *Si Papa beneficium contulerit tanquam reſeruatum, quod tamen non erat reſeruatum, collatio nulla eſt.*

Reſeruatio in hac materia beneficiali nihil aliud 1.
eſt, quàm Eccleſiaſticæ beneficialis collationis,
electioniſue ab Ordinario per poteſtatem habentem
ante vacationem facta euocatio. † Exemplum euoca- 2.
tionis, ſeu reſeruationis huiuſmodi habetur *in cap. ſi
eo tempore. 45. de Electton. in 6.* vbi Papa reſeruat
certum beneficium non nominando perſonam ad cuius fauorem fit euocatio, ſeu reſeruatio: & in *cap. ex
parte 12. de offic. deleg.* † quando Papa reſeruando 3.
certum beneficium, mandat vt illud cùm primùm vacare contigerit, per executores certæ perſonæ conferatur: † vel quando confert alicui canonicatum in cer- 4.
ta Eccleſia, & mandat illi prouideri de prima præbenda vacatura: *cap. dudum. 13. de Præbend. in 6.*

Reſeruationum prima diuiſio hæc eſt, vt aliquæ 5.
ſint quas ſummus Pontifex ſibi ipſi retinet; aliæ verò,
quas aliis concedit. † Secundi generis ſunt reſeruatio- 6.
nes, quas ſummus Pontifex Eminentiſſimis S. Roman. Eccleſ. Cardinalibus tribuit ex priuilegio ſpeciali, qui nonobſtante reſignatione Epiſcopatuum
poſſunt

poſſunt ſibi reſeruare ius conferendi beneficia illius
diœceſis, loco penſionis: vt dicit Loüet, & *ibi* Addit.
7. *litt. P. num.* 33. † cùm etiam ex ſpeciali priuilegio
poſſint reſignare cum reſeruatione omnium fru-
ctuum. Idem Loüet *litt. t. num.* 6. ſed de hac reſerua-
tione, & Indultis Cardinalium, ſuo loco agemus.
8. Secunda diuiſio eſt in reſeruationem realem, &
mentalem. Mentalis eſt, quando Papa mentaliter ſi-
bi reſeruat aliquod beneficium: iuxtà notata per Caſ-
9. ſador. *deciſ. vlt. num.* 8. *de conceſſ. probend.* † ſed hæc
mentalis reſeruatio ſublata eſt per Concil. Tridentin.
ſeſſ. 24. *de Reform. cap.* 19. Erat autem mentalis reſer-
uatio, quando Papa reſeruabat beneficium in genere,
vel in ſpecie per Bullam, vel per Breue, vt perſonæ
gratæ prouideret, quam non exprimebat; ſed in men-
te retinebat: & ſic reſeruatio non erat facta in fauo-
rem alicuius certæ perſonæ expreſſæ: vnde mentalis
dicebatur reſeruatio, quia perſona cuius fauore fie-
bat, erat in mente Papæ retenta: deinde verò quan-
do beneficium vacabat, mandabat fieri prouiſionem
ſub data reſeruationis, vel ante, vel poſt; prout ſibi
placebat, in fauorem perſonæ nominatæ.
10. Tertia diuiſio reſeruationum, vt aliquæ ſint gene-
rales factæ, videlicet ſimpliciter abſque expreſſione
perſonæ; vt ſi Papa reſeruet ſibi beneficia talis Diœ-
ceſis: aliæ verò ſpeciales, veluti ſi Papa reſeruet ſibi
canonicatum talem vacaturum in tali Eccleſia, cùm
primùm illum vacare contigerit, in fauorem talis
11. perſonæ. † Et hæc ſpecialis reſeruationis ſpecies ho-
die etiam ſublata fuit per Concil. Trident. *dicta ſeſſ.*
24. *cap.* 19. in illis verbis: *Nec alio quacumque gratio
ad vacatura.* vnde reſeruationes ſpeciales receſſiſſe ab
Aula, teſtatur Pariſ. *de reſignat. lib.* 2. *quæſt.* 16. *n.* 17.
12. † Sed tamen aliquando ſpecialiter reſeruantur bene-
ficia, quæ ſunt, ſeu ſperantur vacatura per contra-
ctum matrimonij, ſeu per aſſecutionem alterius be-
neficij incompatibilis iuxta regulam Cancellariæ 57.
13. † quæ vult quòd ſi reſeruetur beneficium per contra-
ctum matrimonij vacaturum, non dentur alij modi
vacationum de futuro, nec beneficium cenſeatur re-
ſeruatum, niſi ſequatur matrimonium: ſed in bene-
ficiis per promotionem, vel aſſecutionem vacaturis
ponatur clauſula, *Cùm beneficia huiuſmodi præmiſſo
vel alio quouis modo &c. præterquam per obitum obti-
nentis vacare contigerit, etiamſi vacent,* &c.

Aliqui tamen generales reſeruationes vocant illas
quæ à iure communi introductæ ſunt: ſpeciales verò
quæ per regulas Cancellariæ. Sed prima explicatio
verior videtur, & naturæ reſeruationis magis con-
ueniens.
14. Quarta diuiſio vt aliquæ ſint reſeruationes clau-
ſæ in corpore iuris; aliæ non clauſæ: Reſeruatio in
corpore iuris clauſa, vnica eſt; quæ continetur *in
cap.* 2. *de conceſſ. præbend. lib.* 6. nempe dum agitur
de beneficiis vacantibus in Curia, vel apud ſedem;
ſeu intra duas diætas iuxta locum vbi eſt Curia.
15. Pro terminorum intelligentia ſupponendum eſt,
quòd licèt quoad effectum non debeat fieri differen-
tia inter beneficia vacantia in Curia, & vacantia apud
Sedem; cùm vtroque caſu eadem reſeruatio locum
habeat: ex Lotter. *de re beneficiar lib.* 2. *quæſt.* 27. *n.* 14.
16. † Tamen inter vtrũque vacationis genus hoc intereſt,
quòd beneficia Vrbis non dicuntur vacare apud Se-
dem, niſi vacatio contingat per obitum Curialis, Cu-
riam ſequentis, vel occaſione illius in eadem com-
morãtis; non autẽ ratione originis, domicilij, aut be-
17. neficij: *cap. præſenti. §. ſanè. de Præbend. in.* 6. † Quia
domicilium in Vrbe contractum non ſufficit ad hoc;
ſed præterea requiritur curialitas, ideſt quòd obtinens
domicilium in Vrbe, habeat animum curialitatis: nam

qualitas hæc, à qualitate domicilij ſeparabilis eſt: vt
fusè per Rot. *deciſ.* 573. *per tot. par.* 4. *recent. tom.* 3.
† Quamuis enim beneficia apud Sedem vacantia di- 18.
cantur etiã vacare in Curia non tamen ex eo ſequitur
quòd vacantia in Curia, ſiue ratione obitus in ipſa,
ſiue ratione alterius reſeruationis, dicantur vacare
apud Sedem, ſi deficiat qualitas illa curialitatis: vt in
dicta deciſ. 573. *part.* 4. *recent. tom.* 3. & in præce-
denti facta ſuper eodem negotio, quæ inſeritur *deciſ.*
429 *port.* 5. *tom.* 2. *recentior.*

Et licèt iſtæ deciſiones fuerint reuocatæ; vt patet 19.
deciſ. 9. *part.* 5. *recentior.* Tamen non ſunt reuocatæ
quoad hanc concluſionem principalem; ſed duntaxat
ſuper illa quæſtione; vtrùm, curialitate ſemel proba-
tà, cenſeretur continuata vſque ad mortem per eum,
qui domicilium ſemper habuit Romæ, & fuit dictum,
nonobſtantibus antea deciſis, eum qui domicilium
reſidentiale habuerat in Vrbe, animum curialitatis
depoſuiſſe ex facti circunſtantiis, & teſtium depoſi-
tionibus: de quibus in *dicta deciſ.* 9. *facta coram Pi-
rouano de* 30. *Martij anni* 1626.

Et ex his colligitur quòd licèt beneficia Protho- 20.
notariorum ſedis Apoſtolicæ ſint reſeruata, ex Verall.
deciſ. 404. *part.* 2. Seraphin. *deciſ.* 1251. *num.* 18. Rot.
deciſ. 407. *num.* 1. *part.* 1. *recent.* † Etiamſi non ſint 21.
de numero participantium; imò quamuis ſolùm eſ-
ſent Prothonotarij ad honores creati ab ipſo Legato:
vt apud Coccin. *deciſ.* 349. *num.* 1. & in *recent. part.* 4.
tom. 2. *deciſ.* 172. *num.* 16. vbi quòd Rota ita ſemper
tenuit: Addit. ad Burat. *deciſ.* 706 *num.* 9. † Dummo- 22.
dò tamen conſtet de acceptatione Prothonotariatus,
ſaltẽ tacitã; vt in *dict. deciſ.* 706. *n.* 11. & 12. † Et de 23.
Prothonotariatus collatione conſtet, vel per litteras
patentes, ſi agatur de prouiſione Prothonotariatus fa-
cta per Papam; vel ſaltẽ per teſtes, ſi agatur de proui-
ſione facta per inferiorem à Papa, veluti Legatũ ſedis
Apoſtolicæ. Ludouiſ. *deciſ.* 471. *n.* 1. † Quod ego ve- 24.
rum credo, quando Legatus non ſolet habere regiſtra-
tores; namquando omnes gratiæ ſolent regiſtrari, non
video quomodò Prothonotariatus poſſit probari per
teſtes contra probationẽ quæ fit per abnegationem,
probando gratiã non fuiſſe regiſtratam: ex notat. per
Pariſ. *de reſign. lib.* 8. *quæſt.* 2. *n.* 21. & Beltram. ad *dictã
deciſ.* 471. *n.* 12. † niſi probaretur quòd Legatus diſpẽ- 25.
ſauit ſuper regiſtratione: prout ego factum vidi per
Illuſtriſſimum bon. mem. Ioſephum Ferrerium Ar-
chiepiſcopum Vrbinatenſem tunc Vicelegatum, in
fauorem Illuſtriſſim. quondam & Reuerend. Domi-
ni Ægidij Georgij de Tonduti piæ memoriæ fra-
tris mei; nam conſtito de diſpenſatione regiſtri, &
probata amiſſione litterarum originalium, hoc caſu
poſſet admitti probatio per teſtes, & procedit doctri-
na Ludouiſ. *dicta deciſ.* 471. *num.* 1.

Licèt, inquam, beneficia Prothonotariorum e- 26.
tiam à Legato, vel (quod idem eſt) à Vicelegato
creatorum ſint reſeruata ſedi Apoſtolicæ; hæc tamen
non eſt reſeruatio iuris communis reſpiciens bene-
ficia in Curia, vel apud Sedem vacantia. Quia Cu-
riales ſolùm ad hunc effectum dicuntur illi, qui in
Curia commorantur occaſione Curiæ, nempe vt in-
ſeruiant Papæ, aut Cardinalibus, ſeu Officialibus
Romanæ Curiæ. Gloſſ. *in capit.* 1. *in verb. Curiali-
bus.* 51. *diſtinct.* Rot. *deciſ.* 616. *numer.* 2. *port.* 4. *di-
uerſ.* † Itaque ſoli Prothonotarij qui ſunt de nume- 27.
ro Participantium dicuntur Officiales ad effectum
iſtius reſeruationis ex vacatione in Curia, quos Six-
tus V. *in ſua conſtitutione* 12. *Incipiente.* Romanus
Pontif. & *in alio incipiente* Laudabilis ſedis. *fol.* 502.
& 503. *Bullarij*, ſuos familiares Prælatóſque dome-
ſticos declarauit, aliíſque priuilegiis decorauit.

28. Et præmiſſa adeo vera ſunt; vt in Gallia, vbi etiam
omnes aliæ reſeruationes ſunt ſublatæ, tamen bene-
ficia vacantia in Curia, omnimodæ ſummi Pontifi-
cis collationi ſupponantur. Louer, *litt. R. num.* 47.
29. † dummodò prouiſio fiat intra menſem, aliàs proui-
ſionis facultas redit ad Ordinarios collatores, ſi Papa
intra illud tempus non prouiderit: *cap. Statutū 3. de*
30. *Præbend. in 6.* Maynard. *lib.* 8. *cap.* 6. † Quod tempus
vnius Menſis quamuis locum habeat in iſtis proui-
ſionibus beneficiorum vacantium in Curia, tamen ſi
agatur de aliis prouiſionibus quas ſummus Pontifex
facit iure deuoluto, nullum ad hoc tempus ſummo
Pontifici conſtitutum eſt: quia ius iſtud ſemel ad Pa-
pam deuolutum, nunquam retrogreditur ad inferio-
res collatores. Maynard. *dicto lib.* 8. *cap.* 6.
31. Si tamen beneficium vacaret in Regalia (de qua
vacatione poſtea agemus) hoc caſu non eſſe locum
reſeruationi illius beneficij, quamuis vacaret in Cu-
32. ria, cenſuit Addit. ad Louet *litt. R, n.* 47. † Quia, in-
quit, beneficiis vacantibus in Regalia, Rex ſolet pro-
uidere cum plena poteſtate ſibi conceſſa per Concor-
data, & Bullam Leonis X. & alias, etiam cum reſer-
uatione penſiònis, & admittere reſignationes in fa-
uorem: prout latiùs in dicta Addit. *ad dictum num.* 47.
33. Vacare autem cenſentur beneficia in loco, vbi eſt
perſona vltimi poſſeſſoris beneficij, quando agitur de
vacatione quæ originem ducit à facto negatiuo; ve-
luti quòd quis non fuerit promotus intra annum:
nam ſi perſona non fuerit promota tempore inductæ
vacationis in Curia; tunc beneficium cenſebitur va-
care in Curia: ſi verò extra Curiam fuerit; non in-
ducetur iſta vacatio cum priuilegio reſeruationis,
propter vacationem in Curia contingentem. Rebuff.
in praxi tit. de non promot. intr. ann. n. 20. Nicol. Garſ.
34. *de benefic. part.* 5. *cap.* 1. *num.* 78. † Si verò agatur de
vacatione ducente originem ex aliquo facto poſitiuo;
veluti ex delicto conſiſtente in committendo: tunc
beneficium dicitur vacare in loco, vbi talis actus ge-
ſtus fuit. Garſ. *de benefic. d. part.* 5. *cap.* 1. *num.* 78.
& 79.
35. Notandum verò eſt, quòd licèt antea dixerimus
n. 29. ſi ſummus Pontifex intra menſem huiuſmodi:
beneficia vacantia in Curia non contulerit, faculta-
tem conferendi redire ad collatores ordinarios, lo-
cum obtinere quidem in beneficiis in Gallia ſitis: quia
Extrauag. ad regimen. de Præbend. in communibus non
obſeruatur in Gallia: teſte Rebuff. in *prax. tit. de re-*
36. *ſeruation. num.* 12. *&* 38. † tamen extra Galliam hoc
non ita ſe habet: quia licèt tempus vnius menſis Pa-
pæ fuerit aſſignatum in *dicto cap. ſtatutum 3. de Præ-*
bend. in 6. ad fines prouidendi de beneficiis vacanti-
bus in Curia, quo tempore elapſo poteſtas collatio-
nis redit ad collatores Ordinarios: tamen diſpoſitio
dicti cap. ſtatutum. fuit correcta per *Extrauagant. Piæ*
ſollicitudinis. quæ eſt prima *in tit. de Præbend. inter*
communes: vt benè tuetur Gonzal. *gloſſ.* 5. *proœmiali,*
à num. 148. qui ita in Romana Curia ſeruari teſtatur
num. 156. *verſic. & maximè.* Nicol. Garſ. *de benefic.*
part. 5. *cap.* 1. *num.* 98. 99. *&* 100. vbi dicit quòd *Ex-*
trauag. Ad Regimen. tollit omne dubium, cùm inno-
uetur per omnes ſummos Pontifices, & per eam cla-
tè derogetur diſpoſitioni *dicti cap. ſtatutum.*
37. Alia etiam notabilis differentia eſt inter beneficia
vacantia per reſignationem coram Papa factam ſita
in Gallia, & ea quæ ſic vacant extra Galliam. Siqui-
dem omnia beneficia per reſignationem in Curia fa-
ctam vacantia, dicuntur de iure vacare in Curia;
ibi ſiquidem dicitur vacare beneficium, vbi fit reſi-
gnatio: idémque de vacatione per priuationem, aut
aliis modis inducta, dicendum eſt. Franc. *in cap. præ-*
ſenti. §. *ſanè. num.* 4. *de Præbend. in* 6. Gonzal. *gloſſ.* 13.
num. 42. *& ſequent.* Garſ. *de benefic. part.* 5. *cap.* 1.
num. 73. *& ſequent.* Rot. *deciſ.* 100. *num.* 5. *part.* 6. *re-*
cent. vbi de reſignatione facta coram Papa.
Sed in Gallia dum de Regia nominatione agitur 38.
(quia, nonobſtantibus Concordatis, Papa ſibi reſer-
uauit beneficia in Curia vacantia:) non admittitur
prouiſio Pontificia, ſi agatur de beneficiis Regiæ
nominationis in Curia reſignatis, ſiue coram Pa-
pa, ſiue coram proprio Epiſcopo in Curia exiſten-
te: quia per Concordata in *tit. de Reg. ad Prælat.*
nomination. §. 1. *in* illis verbis: *Per nos in Eccleſiis*
per obitum apud Sedem prædictam vacantibus, ſemper
etiam nulla Regis præcedente nominatione liberè proui-
deri poſſit. Igitur ſi Epiſcopatus ſeu dignitas vacaret
per reſignationem in Curia factam, non poſſet pro-
uideri ſine Regia nominatione: quia Papa ſolùm ſi-
bi reſeruauit vacationes per obitum: vt dicit Rebuff.
in Concordat. dict. §. 1. *in verb. per obitum. & conſil.*
38. *num.* 18.
Similiter hæc reſeruatio in Gallia non admittitur; 39.
vt ſi Papa inhabili contulerit, ſemper beneficium in
Curia vacare cenſeatur. Rebuff. *conſil.* 48 *numer.* 1.
dicens hanc non eſſe reſeruationem in corpore iuris
clauſam.
Cæterùm quæcumque de beneficiis vacantibus in 40.
Curia dicta ſunt; intelligi debent de vacantibus in
Curia ſummi Pontificis, non autem de vacantibus in
Curia Legati, vel Nuncij. Rebuff. in *Concordat. in*
tit. form. mandat. Apoſtolic. in verb. extra Romanam
Curiam. verſic. ideo beneficia vacantia in loco vbi eſt
Legatus. Gonzal. *gloſſ.* 13. §. 1. *num.* 14.
Item dum diximus de vacantibus in Curia, per re- 41.
ſignationem ex Rebuffo, & ex Concordatis, propter
illa verba, *Per obitum*, appoſita in illis; non debet
trahi ad beneficia quæ non ſubſunt Regiæ nomina-
tioni, quæ etiam in Gallia ſunt reſeruata propter re-
ſignationem, vel depoſitionem in Curia factam: de
quibus exiſtimo intelligendū Anton. Paſtor. *in tract.*
de benef. lib. 1. *tit.* 15. *num.* 13. Nam alioquin obſta-
rent verba Concordatorum, & doctrina Rebuffi *dict.*
conſil. 38. *num.* 18. & ad Concordata *in dicto verb. Per*
Obitum.
Ceſſant autem reſeruationes omnes in beneficiis 42.
iuriſpatronatus laicalis; vt dixi *lib.* 1. *cap.* 87. *num.* 4.
poſt Rot. *deciſ.* 541. *in recentior. part.* 2. *num.* 3. Gon-
zal. *gloſſ.* 18. *num.* 2.
Secundò, ceſſant reſeruationes etiam in corpore 43.
iuris clauſæ, ſi agatur de Eccleſiis parochialibus vacā-
tibus in Curia, ſede Pontificia vacante, nec non quoad
illa quæ vacauerunt ante obitum Papæ, ſi de illis per
Papam ante obitum non fuerit ordinatum. Et tali ca-
ſu Epiſcopus poteſt illa liberè conferre, & prouidere
Eccleſias parochiales abſque aliquo reſeruationis im-
pedimento: text. eſt expreſſus *in cap. ſi Apoſtolica.*
35. *de Præbend. in* 6. quem exornat Gonzal. *ad reg.*
menſium. §. 5. *proœmiali, n.* 125. *& multis ſeqq.* Garſ.
de benefic. part. 5. *cap.* 1. *num.* 101. *&* 102.
Tertiò, locum habent reſeruationes in patronatibus 44.
aliter quàm ex fundatione, dotatione, aut conſtru-
ctione competentibus. Vnde ſi patronus ius prætendat
ex priuilegio, vel præſcriptione, ſubditus erit non ſolū
reſeruationibus clauſis in corpore iuris; ſed etiā aliis:
vt benè probat Gonzal. *gloſſ.* 18. *num.* 20. *&* 21.
Quartò, reſeruatio ceſſat ſi ſit conſumpta, nempe 45.
quòd habuerit effectum per prouiſionē ſummi Pon-
tificis, licèt prouiſus nondum apprehendiſſet poſſeſ-
ſionem beneficij reſeruati: vt oſtendit Gratian. *diſ-*
cept. forenſ. cap. 278. *num.* 28.
Quintò, reſeruatio etiam per vacationem in Cu- 46.
ria

ria locum non habet in beneficiis regularibus. Barboſ. *de Epiſcop. part. 3. allegat. 57. num. 29.*

47. Sextò, non habet locum reſeruatio clauſa in corpore iuris, in beneficiis de Vrbe. Barboſ. *ibid. num. 32.*

48. Vltimò aduertendum eſt, quòd ſi Papa aut alius ad id poteſtatem habens, contulerit beneficium tanquam reſeruatum, cùm tamen reſeruatum non eſſet; talis collatio tanquam facta ex falſa cauſa non valet: quamuis conferens habuiſſet poteſtatem illud ex alia cauſa vera, & vtì non reſeruatum conferendi, Roman. *conſil. 335. num. 11. & 14.* Rot. *deciſ. 534. num. 1. part. 1. recent.*

§. 3.

De præcipuis Reſeruationum ſpeciebus.

1. *Beneficia vacantia, ſede Epiſcopali vacante, ſunt reſeruata.*
2. *In Gallia, & Germania hac reſeruatio locum non habet; propter Concordata.*
3. *Eccleſia qua ſubſunt Regũ & Principum præſentationi non cadunt ſub hac reſeruatione.*
4. *Beneficia ſimultanea collationis ſub reſeruatione ob ſedem Epiſcopalẽ vacantem non continentur.*
5. *Reſeruatio Monaſteriorum intelligitur de Conſiſtorialibus in reg. Cancellaria.*
6. *Reſeruatio, ſede Epiſcopali vacante, ceſſat etiam ſi collatio ſit diuiſa per turnum inter Epiſcopum, & Capitulum.*
7. *Maiores dignitates poſt Pontificalem, & principales in Collegiatis reſeruantur.*
8. *Prioratus, & Dignitates conuentuales ſunt reſeruata.*
9. *Intellige vt hoc procedat in beneficiis perpetuis, non in amouibilibus.*
10. *Familiarium Papa & Cardinalium beneficia reſeruantur.*
11. *Familiaritas quomodò probetur.*
12. *Reſeruantur beneficia familiarium Cardinalium, etiam ante familiaritatem obtenta.*
13. *Collectorum & ſubcollectorum beneficia ſunt reſeruata.*
14. *Vacantia per obitum Cardinalium, & Officialium Legatorum, Nunciorum, & ſimilium, ſunt ſedi Apoſtolica reſeruata.*
15. *Conclauiſta reputantur quoad reſeruationem beneficiorũ perinde ac ſi eſſent veri Officiales, & domeſtici Papa.*
16. *Vacantia beneficia per priuationem authoritate Apoſtolica factã, ſeu depoſitionem aut tranſlationem, ſunt reſeruationi ſuppoſita.*
17. *Electi aut poſtulati beneficia ſunt reſeruata, ſi electio aut poſtulatio nulla fuerit declarata.*
18. *Per aſſumptionem ad Epiſcopatum, aut Monaſteria, & ſimilia, vacant beneficia, & ſunt reſeruata.*
19. *Promotus ad Epiſcopatum, aut ſimiles dignitates, non poteſt ſua beneficia reſignare.*
20. *Fallit in Epiſcopis qui habent Epiſcopatus in partibus infidelium.*
21. *Beneficia vacantia per adeptionem aliorum in vim prouiſionis Apoſtolica ſunt reſeruata.*
22. *Vacantia per aſſecutionem duorum incompatibilium ſubiacent reſeruationi.*
23. *Qui ſequuntur Curiam extra Romanam vrbem, ſi poſſideñt beneficia, ſubiacent reſeruationi.*
24. *Oſtenditur varietas conſtitutionum iuxta diuerſitatem temporum circa reſeruationem beneficiorum Curialium.*
25. *Dum Curia transfertur de loco ad locum, beneficia Curialium vbicumque decedentium ſunt reſeruata.*
26. *Beneficia vacantia ob crimen Hareſeos reſeruantur.*
27. *Item reſeruantur beneficia obtenta in confidentiam.*
28. *Offendentium litigantes beneficia ſunt quoque reſeruata.*
29. *Vacantia ob defectum non publicata reſignationis ſunt reſeruata.*
30. *Beneficia vacantia ob violationem ſequeſtri reſeruantur.*
31. *Quis dicatur violare ſequeſtrum.*
32. *Sequeſtri violatio inducitur per eum cui conſignatio fructuum facta eſt, ſi illos alicui tertio remiſerit.*
33. *Exercens actus beneficio competentes, veluti prædicationem, in præiudicium ſequeſtri, dicitur illud violare.*
34. *Sequeſtrum dicitur violari etiam ſi factum fuerit in vim ſententia de nullitate impugnata.*
35. *Puteí* deciſio 46. lib. 2. *reiicitur.*
36. *Reſeruata ſunt litigioſa beneficia.*
37. *Qua requiruntur ad hoc vt beneficium dicatur litigioſum ad effectum reſeruationis, & vtrùm ſufficiat lis in poſſeſſorio.*
38. *Cauſa ſi fuerit commiſſa* cum incidentibus &c. *& cum clauſula* quam, & quas &c. *dicitur etiam lis pendere ſuper petitorio.*
39. *Collatio facta ab Ordinario de beneficio litigioſo nulla eſt.*
40. *Si Ordinarius attentauerit prouidendo de beneficio litigioſo, locus erit ſequeſtro ratione attentati.*
41. *Quando lis dicatur pendere. Remiſſiuè.*
42. *Prothonotariorum beneficia ſunt reſeruata. Remiſſiuè.*
43. *Beneficia collata contra formam Concilij Tridentini vel ſine concurſu in caſibus in quibus adhiberi debet, nullus inferior præter ſedem Apoſtolicam conferre poteſt.*
44. *Alij caſus, in quibus locus eſt reſeruationi, à quibus Doctoribus enumerentur.*
45. *Plures ſunt caſus in quibus beneficia non cadunt ſub reſeruatione, de quibus Ricc. ibi citatus.*
46. *Epiſcopus, ſede Papali vacante, poteſt liberè conferre beneficia reſeruata; etiamſi ignorauerit mortem ſummi Pontificis, neque hoc caſu locus eſt regula* de veriſimili notitia.

SI ſingulas reſeruationum ſpecies exponere ad longum vellemus, peculiaris tractatus conficiendus eſſet: paucis tamen præcipua reſeruationum capita in medium afferemus.

In primis igitur plures in regulis Cancellariæ continentur reſeruationes: & inter cæteras, reſeruatio Cathedralium Eccleſiarum, & Monaſteriorum, ac quæcumque beneficia cuiuſcumque qualitatis ſint, quæ vacant de tempore vacationis Eccleſiarum, poſt obitum, amiſſionem ſeu dimiſſionem Epiſcopatuum, vel aliarum dignitatum vſque ad promotionem ſucceſſorum ad eaſdem Eccleſias. † Qua tamen reſeruatione non ligantur Galli, & Germani, propter Concordata; ſeruatis tamen modificationibus in illis comprehenſis: vt dicit Cokier *ad dictam regul. 2. num. 9.* 1. 2.

Neque ſub illa regula comprehenduntur Eccleſiæ, quæ ſunt ad præſentationem Regum, & aliorum Principum: vt idem Author tradit *num. 17.* 3.

4. Iſta regula comptehendit beneficia ſpectantia ſimul ad collationem Epiſcopi, & Capituli ſecundùm opinionem aliquorum; quæ tamen refellitur per Gabriel. *conſil.* 197. *lib.* 1. Sed hæc controuerſia hodie ſublata eſt ex verbis dictæ regulæ, in qua expreſsè excipiuntur à reſeruatione beneficia ſimultaneæ col-
5. lationis: vt notat Garſ. *part.* 5. *cap.* 1. *num.* 229. †
Dum autem reſeruantur Monaſteria, intelligendum eſt de excedentibus valorem 200. florenorum, ſi ſint conſiſtorialia. Gonſal. *gloſſ.* 51. *num.* 51.

6. Sed quid iuris quando collatio eſt quidem ſimultanea inter Epiſcopum & Capitulum, tamen per turnos diuiſa; ideſt, quòd vna vice collatio pertineat ad Epiſcopum, aliâ verò ad Capitulum? Super hac quæſtione Garſ. *loc. cit. num.* 235. concludit ſede Epiſcopali vacante collationem ſpectare ad Capitulum; ſiue contingat vacatio in turno Capituli, ſiue in turno Epiſcopi, & vtroque caſu ceſſare reſeruationem.

7. Secundò reſeruantur Dignitates omnes maiores poſt Pontificalem in Cathedralibus, Metropolitanis & Patriarchalibus Eccleſiis, nec non principales in Collegiatis excedentes valorem decem florenorum: vt in *reg.* 3. *Cancellariæ.* Ricc. *collectan.* 1670. & 2616.

8. Tertiò, per eandem regulam reſeruantur Prioratus, Præpoſituræ, & aliæ dignitates conuentuales, & Præceptoriales generales Ordinū quorumcumque,
9. non tamen militiarum: † intelligendo tamen de beneficiis perpetuis; non autem temporalibus, & amouibilibus: quia Papa nunquam intendit mutare naturam beneficiorum: vt dicit Cokier. *ad dictam. regul.* 3. *num.* 25. & *ſequent.*

10. Quartò, reſeruantur beneficia familiarium tam ſummi Pontificis tempore ſui Cardinalatus, quàm aliorum S. R. E. Cardinalium; dummodò ſint continui commenſales: quamuis Cardinalis, in cuius familiaritate erant, deceſſerit, aut ipſi ab ea receſſerint.

11. † Pro cuius familiaritatis probatione, ſufficit probare quòd quis ſemel ſteterit ſub illius Cardinalis imperio, illique ſeruitia præſtiterit, prout alij familiares; dummodò interueniat Mens & Dens, nempe quòd quis habuerit intentionem & animum inſeruiendi, & quòd Cardinalis victum illi præſtiterit: vt fuit deciſum ſuper Archidiaconatu Auenionenſi vacante per obitum familiaris Eminentiſſimi Cardinalis de Ioyeuſe, qui dum viueret obtinebat dictum Archidiaconatum, de quo Archiepiſcopus Auenionenſis prouiderat; quæ prouiſio fuit declarata nulla: quia agebatur de beneficio familiaris Cardinalis, & per conſequens reſeruato; quem propterea Archiepiſcopus conferre non poterat: vt apud Burat. *deciſ.* 228. *per tot* nec non *deciſ.* 117. & 255. *per tot.* apud eundem, vbi tota familiaritatis materia explicatur.

12 Iſta reſeruatio comprehendit beneficia familiarium Cardinalium, non ſolùm obtenta durante familiaritate; ſed etiam alia priùs acquiſita. Mareſcot. *lib.* 2. *var. reſolut. cap.* 94. *num.* 13. Ludouiſ. *deciſ.* 266. *num.* 4.

13. Quintò, reſeruata ſunt beneficia Collectorum, & Subcollectorum ſedis Apoſtolicæ, de quibus non eſt copioſiùs agendum; cùm rarò inter nos, & nunquam in Gallia iſta reſeruatio locum habere poſſit.

14. Sextò, reſeruata ſunt beneficia vacantia per obitum Cardinalium, & Officialium ſedis Apoſtolicæ, Legatorum, Nuntiorum, Rectorum, aut Theſaurariorum; ſi moriantur antequam ad Romanam Curiam redierint: per text. in *extrauagant. Ad regimen. de prabend.* quæ renouatur per omnes ſummos Pontifices, & eſt regula 1. Cancellariæ.

15. Inter Officiales autem numerantur etiam Conclauiſtæ ex ſpeciali ſummi Pontificis priuilegio, quamuis in effectu non ſint veri commenſales. Seraphin. *deciſ.* 1251. *num.* 1.

Septimò, reſeruata ſunt beneficia vacantia per depoſitionem, priuationem vel tranſlationem authoritate Apoſtolicâ factam: vt in *dicta Extrauag. ad Regimen. poſt. princip. verſic. nec poſt depoſitionem.* Pariſ. *lib.* 2. *quæſt.* 16. *num.* 27. 16.

Octauò, reſeruata ſunt beneficia illius qui fuit electus, vel poſtulatus, ſi poſtea electio vel poſtulatio fuerit caſſata, repulſa, vel renunciata. *dicta extrauagant. Ad regimen.* §. *nec non ſi forſan.* & in *extrauagant. ex debito.* §. *huiuſmodi. de electi. inter communes. cap. Quanquam.* 18. *de elect. in* 6. Quæ autem ſit differentia inter poſtulationem & electionem diximus *lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 6. & inferiùs *cap.* 4. §. 6. *num.* 4. & *ſequent.* 17.

Nonò, reſeruata ſunt beneficia vacantia per promotionem ad Epiſcopatum, Patriarchatum, Archiepiſcopatum, aut Monaſteriorum regimen; ſiquidem beneficia illa ſtatim vacant ipſo iure poſt adeptionem poſſeſſionis & conſecrationem ſequutam; vel poſtquam tempus ad petendam conſecrationem lapſum fuit. Barboſ. *de Epiſcop. part.* 3. *allegat.* 57. *num.* 66. & 67. 18.

Nihilominus tamen ſeruatur ex ſtilo Curiæ, quòd prouiſus per Romanum Pontificem de huiuſmodi beneficiis, ſtatim vbi Epiſcopus ſeu Prælatus promotus eſt, priuatur beneficiis; illáque vacant, adeo vt non poſſit renuntiare, etiam ante conſecrationem niſi obtenta fuerit à ſummo Pontifice prorogatio, vel retentio. Barboſ. *dicta allegat.* 57. *num.* 68. & 69. 19.
† Quod tamen limitat *num.* 74. vt non vacent beneficia promoti ad Epiſcopatum titularem, ſeu in partibus infidelium: quia non ſtat per promotum quominus poſſeſſionem capiat: ex Garſ. *de benefic. part.* 11. *cap.* 6. *num.* 24. 20.

Decimò, reſeruantur beneficia vacantia per aſſecutionem pacificam quorumcumque aliorum beneficiorum authoritate Apoſtolica prouiſorum: dicta *extrauag. Ad regimen. propè fin. verſic. Necnon etiam per aſſecutionem. de prabend.* & in *extrauag. ex debito.* §. *huiuſmodi. de electione. inter communes.* 21.

Vndecimò, reſeruata ſunt beneficia vacantia per execrabilitatem, videlicèt quando quis retinet eodem tempore duo beneficia incompatibilia: quia vtrumque vacat, & vtriuſque prouiſio ſedi Apoſtolicæ eſt reſeruata: per text. *in extrauag. execrabilis.* §. *qui verò deinceps.* & §. *Quæ omnia. de prabend. inter conſtitut. Ioannis XXII.* quæ renouatur per ſingulos Pontifices in prima regula Cancellariæ. 22.

Duodecimò, reſeruata ſunt beneficia curialium in quouis loco decedentium, qui ſequuntur Curiam Romanam, quando transfertur de loco ad locum; etiam ſi decederent in loco à Curia Romana remoto: idque in vim regulæ. 5. Cancellariæ. 23.

Pro cuius intelligentia notandum eſt, quòd in *cap.* 2. *de prabend. in* 6. fuit facta reſeruatio de omnibus beneficiis vacantibus in Curia, ſeu apud Sedem. Deinde ſuperuenit diſpoſitio text. in *cap. præſenti.* 34. *eod. tit. de prabend. in* 6. quæ extendit dictam reſeruationem *cap.* 2. ad loca vicina, videlicet per duas dietas legales diſtantia à curia Romana. Vltimo loco ſuperuenit *dicta extrauagans, Ad regimen.* quæ extendit dictam reſeruationem ad Curiales peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis cauſa recedentes, qui antequam ad Curiam redierint, in locis ab eadem Curia non tamen vltra duas dietas remotis, deceſſerint; dummodò illa loca non ſint proprium illorum domicilium. 24.

Sed

25. Sed prædictis omnibus adiectus fuit iſte duodecimus vacationis modus, per quem ſupradicta omnia ampliantur ad Curiales qui Curiam recedentem ſequuntur, & in quocumque loco obierint: iuxta dictam regulam, 5. Cancellariæ.

26. Decimus tertius reſeruationis caſus verſatur circa beneficia vacantia propter crimen hæreſeos; de quo Barboſ. *dicta allegat.* 57. *num.* 36.

27. Decimoquartò, reſeruantur beneficia quæcumque recepta in coofidentiam, quæ vacant ipſo iure, & ſunt Apoſtolicæ ſedi reſeruata. Pariſ. *de reſignat. lib.* 2. *quæſt.* 16. *nnm.*28. & *de confident. quæſt.* 7. *num.*79. qui ampliat *num.* 81. vt illa reſeruatio & vacatio ipſo iure comprebendat beneficia noo ſolùm io confidentiam recepta; ſed etiam omnia alia obtenta; iuxta Bullam Pij V. quæ incipit, *intolerabilis* & eſt 78. inter eius coostitutiones. *verſic. nec quiſquam.*

28. Decimoquintò, reſeruata ſunt beneficia offendentium litigantes in Romana Curia, quæ propter tale delictum vacant ipſo iure; ſiue offenderint partes litigantes, ſiue Iudices, Teſtes, vel Notarios: iuxta Bullam Alexandrinam, de qua Rot. *deciſ.* 166. *part.* 2. *diuerſ.* & 639. *part.* 1. & *in criminalib.* Farinac. *deciſ.* 2. & 21.

29. Decimoſextò, reſeruata ſunt beneficia vacantia ob non publicatam reſignationem: iuxta *conſtitut.* 85. *Gregerij XIII.* quæ inſeritur apud Pariſ. *de reſignat. beneſic. lib.* 11. *in præfat. num.* 5. Ita Barboſ. *de Epiſcop. dicta allegat.* 57 *num.* 46.

30. Decimoſeptimò, reſeruata ſunt ſummo Pontifici beneficia vacaotia propter violationem ſequeſtri, appoſiti lite pendente in Curia Romana. *Clementin. vnic. §. ſi quis autem. de ſequeſtrat. poſſeſſ.* Gonzal. *ad regul.* 8. §. 7. *Proœmial. num.* 8. Barboſ. *dicta allegat.* 57. *num.* 47.

31. Sequeſtrum autem violare dicitur qoi fructus beneficij ſequeſtrati percipit poſt ſequeſtrationé, quamuis ſequeſter non acceptauerit illam. Rot. *deciſ.* 274. *part.* 2. *diuerſ.* Vbi propterea concluditur eum qui fructus ſic percipit, incidere in pœnas dictæ Clementinæ, ſufficit enim quòd ſequeſtrum parti fuerit intimatum, ad hoc vt pœnam illam incurrat percipiendo fructus. Creſcent. *deciſ.* 2. *de ſequeſt. poſſ. &*
32. *fruct.* † ſicuti & violator ſequeſtri dicitur ille, qui fructus quos in manibus ſub ſequeſtro habebat alicui tertio conſignauerit. Verall. *deciſ.* 155. *part.* 3.

33. Nec ſolùm per perceptionem fructuum pendente ſequeſtro incurritur pœna ſequeſtri violati; ſed etiam per exercitium actuum beneficio conuenientium: veluti per prædicationem verbi Dei; qui actus non poteſt fieri in illa Eccleſia in qua eſt beneficium, niſi nomine ipſius beneficij, quod non minus ſequeſtratum intelligitur quàm fructus. Bellamer. *deciſ.*429.

34. Prædicta ampliantur vt locum habeant quamuis ſententia, cuius vigore decernitur ſequeſtrum, eſſet nulla, vt ex multis probat Mareſcot. *lib.*2. *variar. reſolut. cap.*77. *num.*4. & *ſequent.*

35. Adeo vt non videatur ſubſiſtere *deciſ.* Putei 46. *lib.* 2. vbi fuit declaratum non eſſe locum pœnæ dictæ Clemen. vnic. ob ſequeſtri violationem: quia ſequeſtratio erat nulla, ex quo fuerat decreta vigore ſententiæ latæ ſuper attentatis, & ſic non ſuper petitorio, & poſſeſſorio: prout requiritur ex tenore *dicta Clementina.* Quia aduersùs illam deciſiooem adſunt plures aliæ de quibus *ibidem* Mareſcot. qui *dicto c.*77. totam ſequeſtri beneficialis materiam tractat.

36. Decimooctauò, reſeruantur Sedi Apoſtolicæ beneficia litigioſa: *cap.*1. & 2. *vt lite pendente.* Seraphin. *deciſ.*290. *num.*5. Duran. *deciſ.*68. *num.*6. Rot. *dec.* 312. *num.*1. *part.*2. *recentior.*

37. Sed ad hoc vt beneficium dicatur litigioſum, oportet vt lis ſit ſuper petitorio: quia ad hunc effectum requiritur quòd lis adſit ſuper titulo, non autem ſuper ſola poſſeſſione: per text. *in dicto cap.* 2. *Vt lite pendente. lib.* 6. Caſſador. *deciſ.* 4. *Vt lite pendente*, Ludouiſ. *deciſ.* 35. *num.* 6. & 19. Vbi ampliatur vt locum habeat quod mox diximus (nempe quòd non inducitur reſeruatio ex lite ſuper ſolo poſſeſſorio) quamuis tale poſſeſſorium haberet cauſam proprietatis admixtam.

38. Si tamen cauſa fuerit commiſſa, *cum incidentibus, & toto negotio principali.* & cum clauſula *Quam & Quas*; tunc beneficium efficitur litigioſum: quia iſtæ clauſulæ reſpiciunt ipſum titulum, totámque cauſam comprehendunt, tam quoad petitorium, quàm quoad poſſeſſorium. Caualer. *deciſ.* 608. *num.* 5. & *deciſ.* 200. *num.* 5. Rot. *deciſ.* 342. *num.*2. *part.* 1. *recent.*

39. Ergo collatio beneficij litigioſi facta ab Ordinario nolla eſt. Pariſ. *de reſignat. lib.* 2. *quæſt.* 3. *num.*1. & 2. vbi quòd etiam hoc procedit in reſignatione. Seraphin. *dicta deciſ.* 290. Duran. *dicta deciſ.* 68.

40. Et ſi Ordinarius attentauerit prouidendo de beneficio litigioſo, locus erit ſequeſtro ratione attentati. Gonzal. *ad regul.* 8. §.7. *proœmial. num.* 119. cum litiſpendentia in ſe contineat inhibitionem Ordinario factam de prouidendo lite pendente, Duran. *dicta deciſ.* 68. *num.* 6. Seraphin. *dicta deciſ.* 290. *n.* 5.
41. † Plura quando lis pendere dicatur tradit Ricc. *collectan.* 2950. Rot. *deciſ.* 306. *num.*1. *part.*1. *recent.*

42. Decimononò, reſeruata ſunt beneficia Prothonotariorum ſedis Apoſtolicæ etiamſi creati fuerint à Legato. D. Lud. Bellus. *conſil.* 29. *num* 8. & diximus ſupr. *in* §. 2. *huius cap. num.* 20. & *ſequent.*

43. Vigeſimò, reſeruata ſunt beneficia collata contra formam Concilij Tridentini, & nominatim in caſibus in quibus requiritur concurſus ex eodem Concilio *ſeſſ.* 24. *cap.* 18. Barboſ. *dicta allegat.* 57. *num.* 43. Pariſ. *de reſignat. lib.*2. *quæſt.* 16. *num.* 31. & ſuper hoc adeſt regula prima Cancellariæ *in fine* his verbis: *& ea etiam beneficia omnia, de quibus Ordinarij & alij collatores contra Concilij Tridentini decreta diſpoſuerunt, & diſponent in futurum.*

44. Sunt & alij quidam caſus in quibus beneficia ſunt reſeruata, qui non ſunt ita practicabiles, de quibus ad longum Barboſ. *de Epiſcop. dicta allegat.* 57. Pariſ. *dicto lib.*2. *quæſt.* 16. Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 51. Garſ. *de beneſic. part.* 5. *cap.* 1.

45. Similiter ſunt quædam beneficia quæ non cadunt ſub reſeruatione, de quibus breuiter agit Ricc. *in prax. Aur. cap.* 236. vbi ponit viginti quinque caſus in quibus ceſſat beneficiorum reſeruatio.

46. Aliquos caſus in quibus ceſſat reſeruatio adduximus *in §. præcedenti, à num.* 42.
47. † Et adde quòd ſi Epiſcopus, ſede Apoſtolica vacante, beneficia reſeruata contulerit; adeo valida eſt collatio, vt non ſit locus regulæ *de veriſimili notitia*: & ſic ſufficit quòd verè tempore collationis per Epiſcopum, aut alium collatorem Ordinarium factæ, ſedes Apoſtolica vacet; quamuis collator mortem ſummi Pontificis ignoraret. Gratian. *diſcept. forenſ.*18. *num.*51. & 52.

§. 4.

De ſummo Pontifice conferente iure deuoluto: & de Deuolutionibus.

1. *Deuolutio quid ſit.*
2. *Beneficia reſeruata ſedi Apoſtolica non conferuntur tanquam deuoluta.*
3. *Deuolutio duplex eſt: & qua dicatur deuolutio iux-*

ta

ta Lateranenſis ſtatuta Concilij.

4. *Si Collator Ordinarius non contulerit infra ſex menſes, fit deuolutio gradatim ad Superiorem: & quæ ſit praxis huius deuolutionis.*

5. *Quomodò fiat deuolutio propter negligentiam Epiſcopi exempti.*

6. *Papa in quibus caſibus cenſeatur prouidere iure deuoluto iuxta Lateranenſis ſtatuta Concilij.*

7. *Papa poteſt concurrere in collatione beneficiorum cum quolibet Ordinario, & quæ ſit differentia inter hanc Collationem, & illam quæ fit iure deuoluto.*

8. *In collatione quæ fit iuxta Lateranenſe Concilium, prouiſus tenetur probare deuolutionem per gradus diſtinctos ſingulorum collatorum inferiorum.*

9. *Collator ordinarius non dicitur negligens, vt ius deuoluatur ad Superiorem; niſi elapſis ſex menſibus à die ſcientia computandis; & hoc caſu impetrans iure deuoluto tenetur probare lapſum ſex menſium, & ſcientiam vacationis in collatore.*

10. *Scientiam veriſimilem in collatore ordinario ad effectum deuolutionis quidam ſufficere exiſtimant, ſed tamen concluditur requiri ſcientiæ probationem certam & concludentem.*

11. *Papa poteſt præuenire quemlibet Ordinarium in collatione beneficiorum, & non ſolum, Papa ſed etiam Legatus.*

12. *Papa conferens iure deuoluto non cenſetur voluiſſe vti iure præuentionis.*

13. *Quando Papa prouidet iure deuoluto, non datur de alio vacationis modo, nonobſtante clauſula*, Et àlio quouis modo.

14. *Quæ ſint probanda, quando Papa prouidet iure concurſus.*

15. *In quibus caſibus prouiſio fieri poſſit iure deuoluto in præiudicium Patronorum.*

16. *Quando prouiſio fit iure concurſus per ſummum Pontificem, deuolutio non eſt probanda per gradus; ſed ſufficit probare negligentiam.*

17. *In quibus caſibus fiat deuolutio ad Superiorem ad conferenda beneficia. Remiſſiuè.*

18. *Quid ſit impetrare iure deuoluto, & qui dicantur in Gallia deuolutarij, aut certomodarij.*

19. *Deuolutarij non admittuntur in Gallia niſi datâ cautione, & poſt ſententiam, aliàs priuantur omni poſſeſſionis commodo.*

1. DEuolutio eſt tranſitus iuris conferendi ab vna perſona ad aliam, ſic eam vocat Caſſador. *deciſ.*
2. 8. *de Præbend. num.* 3. † vbi propterea infert quòd in beneficiis reſeruatis per regulas Cancellariæ, vt in prima dignitate poſt Pontificalem, vel in dignitate principali in Eccleſia Collegiata, ſignatura non dat de deuoluto: quia cùm ſint reſeruata ſummo Pontifici, non poteſt interuenire negligentia alicuius inferioris, nec per conſequens tranſitus de vna perſona ad aliam; & ſic deficit ſubſtantia deuolutionis.

Vnde cauendum eſt à Pariſ. qui *lib.* 2. *quæſt.* 16. beneficia deuoluta enumerat inter reſeruata: quia in contrarium eſt veritas per rationem iam dictam; vt optimè explicat Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 11. *num.* 60. *&* 61.

3. Beneficium deuolutum duobus modis poteſt impetrari: Primò tanquam deuolutum ad ſedem Apoſtolicam iuxta ſtatuta Concilij Lateranenſis, de qui-
4. bus eſt text. *in cap.* 2. *de conceſſ. præbend.* † ſi enim collator ordinarius fuerit negligens in conferendo infra ſex menſes à die ſcientiæ vacationis computandos, ius conferendi deuoluitur gradatim ad Superiorem: nam ſi Capitulo competat ius conferendi, illo negligente, ius deuoluitur poſt ſex menſes ad Epiſcopū: & ſi Epiſcopus poſt alios ſex menſes negligens fuerit, deuoluitur ad Metropolitanum, qui habet alios ſex menſes; & eo non conferente, deuoluitur ad Patriarchā cui ſubeſt Archiepiſcopus: ſi autem non ha-
bet Superiorem deuoluitur ad Papam. † Quòd ſi aga- 5.
tur de Epiſcopo exempto, deuolutio propter illius negligentiam fit immediatè ad ipſum ſummum Pontificem: vt per DD. in *dicto cap.* 2. *de conceſſ. præbend.*
† Et ſi Papa conferat hoc modo, nempe obſeruatâ 6.
graduum diſtinctione, per quos fit deuolutio; tunc dicitur prouidere ſecundùm Lateranenſis ſtatuta Concilij.

Licèt deuolutionem à Metropolitano ad Papam immediatè fieri, non autem ad Patriarcham ſeu ad Primatem ex generali Galliæ conſuetudine dixerit Rebuff. *in prax. part.* 1. *tit. de deuolutionib. num.* 23. niſi alia ſit conſuetudo; vt in Primatu Lugdunenſi, in quo fit ſemper deuolutio ad Primatem, ſeu Patriarcham de conſuetudine: vt teſtatur Rebuff. *in dict. tit. de deuolut. num.* 24.

Secundo modo poteſt Papa conferre beneficia de- 7.
uoluta non ſeruato illo ordine graduum inter collatores requiſito per Concilium Lateranenſe; ſed tanquam concurrens ex proprio iure & poteſtate cum quibuſlibet collatoribus ordinariis: & tunc non ſunt ſeruanda iſta graduum interualla, neque dicitur collatio fieri iure deuoluto; ſed iure proprio, & confeſtim Papa conferre poteſt iure concurſus; cùm ipſe concurrat cum quolibet Ordinario, tanquam Ordinarius Ordinariorum: & in conferendo nemini facit iniuriam. Ludouiſ. *deciſ.* 221. *num.* 8. Cokiet *ad regul.* 8. *Cancellar. in proœm. numer.* 14. & hoc caſu Papa non dicitur prouidere iuxta Lateranenſis ſtatuta Concilij.

Inter vtrumque autem conferendi modum hæc eſt 8.
differentia, quia ſi Papa primo modo conferat, prouiſus tenetur probare duo. Primò debet probare deuolutionem factam fuiſſe gradatim de inferiore ad proximum Superiorem; cùm (vt dictum eſt) quilibet ex inferioribus collatoribus habeat ſex menſes ad conferendum: *dicto cap.* 2. *de conceſſ. præbend. cap. licet.* 3. *de ſupplend. neglig. Prælat.*

Secundò tenetur probare lapſum fuiſſe tempus ſex 9.
menſium, non à die vacationis; ſed à die ſcientiæ computandum: & ſic tenetur probare ſcientiam vacationis in collatore ordinario: quia illi nulla poteſt imputari negligentia, antequam ſciuerit beneficium eſſe vacans: *dicto cap.* 3. *de ſupplend. neglig. Prælator.* in illis verbis; *tempore ſemeſtri, non à vacatione, ſed à notitia computando*; & *ibi* Gloſſ. docet *in verb. à notitia.* Mantic. *deciſ.* 260. *num.* 2. *&* 3. Addent. ad Burat. *deciſ.* 18. *num.* 12. *in fin.*

Vtrùm autem ſufficiat ſcientia veriſimilis, an verò 10.
concludenter, & per certas, ac euidentes probationes verificari debeat, dubitatum fuit; & quòd ſufficiat ſcientia veriſimilis tenuit Rot. *deciſ.* 532. *num.* 1. *part.* 4. *diuerſ.* Lotter. *de re beneficiar. lib.* 2. *quæſt.* 14. *num.* 16. Paſtor. *in tract. de benefic. lib.* 1. *tit.* 22. *n* 4. vbi dicit ſufficere ſcientiam veram, vel præſumptam quæ ex rumore, & fama publica elicitur.

Contrarium autem nempe quòd ſcientia probari debet certa, & per probationes concludentes, tenet Addit. ad Ludouiſ. *deciſ.* 177. *numer.* 9. & ad Burat. *deciſ.* 18. *numer.* 10. Rot. *part.* 2. *recentior. deciſ.* 173. *num.* 1. *&* 186. *ſub num.* 2.

Et

Et hæc poſterior ſententia mihi magis placet, cùm agatur de auferendo iure collatoribus ordinariis competenti; ita tamen vt nolim omninò excludere probationes præſumptiuas quæ tales eſſe poſſent vt vim concludentis probationis haberent, & pro talibus iudex apud quem probationes ſunt arbitrariæ illas habendas eſſe pro ſua religione iudicaret; veluti ſi ageretur de beneficio vacante per obitum alicuius perſonæ notabilis, cuius ignorantia in collatore ordinario probabilis non eſſet, aut in aliis caſibus ſimilibus.

11. Sed quæret aliquis nonne poteſt ſummus Pontifex vti iure præuentionis aduersùs quoſcumque collatores ordinarios, ſicut & Legatus ſedis Apoſtolicæ; vt nos copiosè oſtendimus *lib. 1. cap. 7. num. 1. & per tot.* Quid igitur vtilitatis afferet iſta quæſtio de iure deuoluto.

12. Reſpondetur quòd licèt ſummus Pontifex poſſit præuenire collatores ordinarios; tamen quando confert iure deuoluto, cenſetur noluiſſe vti iure præuentionis: vt notauit Rot. *deciſ.* 186. *num.* 1. *part.* 2. *recentior.* ideo hoc caſu probanda ſunt omnia incumbentia ad obtinendum iure deuoluto, de quibus mox *num.* 8. *&* 9. actum fuit: vt dicitur *in dicta deciſ.* 186.

13. Vnde in ſimilibus prouiſionibus ſolet apponi clauſula, *& detur deuolutio diſpoſitiuè in litteris.* Apponitur etiam alia clauſula, *Dummodò collatio deuoluta ſit.* Quæ duæ clauſulæ faciunt, vt non intret alius vacationis modus, nonobſtante clauſula *& alio quouis modo*, quæ hoc caſu inutilis eſt, & nihil operatur: vt per Addit. ad Burat. *deciſ.* 938. *num.* 10.

14. Secundo verò modo, ſi ſummus Pontifex conferat iure concurſus: tunc non eſt opus probare ſcientiam, & deuolutionem gradatim factam; ſed ſatis erit probare negligentiam primi collatoris, vel etiam
15. Patroni, † qui intra tempus requiſitum à iure non præſentauit: nam in defectum præſentationis, huiuſmodi collatio deuoluitur ad Superiorem, videlicet ſi Patronus laicus intra quatuor menſes, Eccleſiaſticus verò intra ſex menſes non præſentauerit: iuxta text. *in cap. vnic. de iurepatronat. in 6.* & *can. cùm propter. de iurepatronat. in decretalib. & cap. ſicut de ſupplend. neglig. Prælat.* Sicut enim collator habet ſemeſtre, *cap. nulla. de conceſſ. præbendæ.* ita & patronus Eccleſiaſticus qui reputatur tanquam collator; ſi verò iuſpatronatus ſit commune, hoc eſt partim laicale, & partim clericale: tunc omnes Patroni habent ſex menſes ad præſentandum; quia clericale tanquam magis dignum trahit ad ſe laicale quod minus dignũ eſt. Gloſſ. *in dict. cap. vnic. de iurepatronat. in 6.* Et hoc procedit quamuis laicus haberet maiorem partem in iurepatronatus: nam eo nonobſtante competeret in hoc iurepatronatus mixto tempus ad præſentandum intra ſex menſes. Lambertin *de iurepatron. lib. 2. part. 2. quæſt. 1. artic.* 1. quod tempus currit patronis à die ſcientiæ vacationis. Seraphin. *deciſ.* 380. *num.* 1. maximè ſtante veriſimili ignorantia. Rot. *de-*
16. *ciſ.* 421. *part.* 1. *diuerſ.* † Et hoc caſu non eſt probanda deuolutio per gradus; ſed ſufficit probare negligentiam Patroni: quia tali caſu Papa ſeu ſedes Apoſtolica non prouidet de beneficio tanquam deuoluto ad ſedem Apoſtolicam iuxta Lateranẽſis ſtatuta Concilij; ſed prouidet de beneficio tanquam deuoluto ad inferiores propter negligentiam Patroni, cum quibus collatoribus inferioribus Papa concurrere poteſt; & ſic cùm Papa prouideat non tanquam de deuoluto ad ſedem Apoſtolicam, ſed tanquam de deuoluto ad collatores inferiores; ſufficit probare negligentiam Patroni in præſentando, ſicut dictum eſt de probanda negligentia aliorum collatorum, abſque eo quòd probetur per diſtinctos gradus. Garſ. *de beneſic. part. 10. cap. 3. num. 30. & ſequent.*

Quibus autem in caſibus fiat deuolutio ad Superiorem pro collatione beneficiorum, fusè exponit Rebuff. *in praxi tit. de deuolut.* ideo non eſt hic amplius inſiſtendum. 17.

Hoc ſolùm pro terminorum intelligentia notandum eſt; quòd duplex eſt deuolutionis, ſeu deuolutariorum genus: Primum eſt de quo egimus hoc capite, nempe quando beneficium obtinetur iure deuoluto, propter negligentiam Patroni, vel collatoris ordinarij: & hic modus non eſt odioſus. Secundum verò deuolutionis genus eſt, quando fit impetratio beneficij propter incapacitatem, aut inhabilitatem poſſeſſoris; & tales impetrantes, maximè in Gallia, Deuolutarij, vel Certomodarij nuncupantur: 18.
† Et hi non ſolent audiri niſi datâ cautione idoneâ, neque poſſunt obtinere ſequeſtrationem fructuum; ſed debent omninò expectare ſententiam: & ſi antea ſe ingerant, priuantur omni commodo poſſeſſionis. Rebuff. *in praxi tit. de deuolut. num.* 106. *&* 107. & de iſtis copioſiùs egimus ſupra *lib. 1. cap.* 57. 19.

§. 5.

De Eminentiſſimis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus: & illorum Indultis.

1. *Beneficia Cardinalium quocumque in loco moriantur, & quocumque in loco vacent, ſemper cenſentur vacare in Curia.*
2. *Inferior à Papa Cardinalium beneficia conferre nullo modo poteſt.*
3. *Cardinalibus indultum conceditur, vt beneficia ad eorum collationem ſpectantia quocumque tempore conferre poſſint.*
4. *Indulta quædam ſunt ordinaria, quædam extraordinaria.*
5. *Indultum faciens mentionem de collatoribus ordinariis, extenditur ad collatores ex priuilegio, titulo beneficiorum quæſito.*
6. *Indultum Cardinalium non ſolùm Epiſcopis collatoribus, ſed etiam Abbatibus competit.*
7. *Indultum non ſuffragatur Cardinalibus collatoribus extraordinariis, veluti Legatis.*
8. *Indultum Cardinalium nihil aliud eſt, quàm remotio impedimenti reſeruationis, propter quod aliàs conferre non poſſent.*
9. *Cardinalis Epiſcopus conferens vigore indulti, remanet collator ordinarius & prouiſus ab eo non dicitur prouiſus Apoſtolicus.*
10. *Indultum Cardinalis remouet omnia obſtacula, exceptâ dumtaxat reſeruatione in corpore iuris clauſâ.*
11. *Quando Cardinalis prouidet vigore indulti, in caſu in quo non poſſet iure ordinario conferre, prouiſus ab eo dicitur Apoſtolicus.*
12. *Litteræ Cardinalis Abbatis habent executionem paratam, quando habent priuilegium Apoſtolicarum, & mandantur executioni nonobſtante appellatione.*
13. *Indultum Cardinalis non poteſt de iure nouo ſuffragari Capitulo habenti ſimultaneam collationem cum Epiſcopo Cardinali habente indultum huiuſmodi.*
14. *Indultum Cardinalis non ſuffragatur quoad beneficia in libris Cameræ deſcripta, & taxata.*
15. *Indultum Cardinalis non ſuffragatur quoad beneficia familiarium ſummi Pontificis.*

16. *Item*

16. *Item nec locum habet in beneficiis vacantibus apud ſedem.*

17. *Item neceſſe eſt vt beneficia talia ſint quæ in ipſorum indultis ſint comprehenſa.*

18. *Item neceſſe eſt quòd collatio ſpectet ad Cardinales ſub qualitate Præſulum, & non alio modo.*

19. *Indultorum tenor ſemper inſpiciendus eſt.*

20. *Cardinales indultum habentes tenentur prouidere intra ſex menſes, aliàs collatio deuoluitur ad Superiorem immediatum; quamuis vacatio contigiſſet in menſe Apoſtolico, & reſeruato.*

21. *Quamuis Cardinalis diceret ſe prouidere vigore indulti; tamen dum prouidet in menſibus ordinariis, cenſetur prouiſionem beneficij feciſſe iure ordinario.*

22. *Prouiſi per Cardinalem vigore indulti, tenentur intra ſex menſes nouas prouiſiones à ſede Apoſtolica obtinere.*

23. *Si prouiſi à Cardinalibus non obtinuerint nouas prouiſiones intra ſex menſes a ſede Apoſtolica, eorum beneficia vacant; non tamen alibi quàm coram ſede Apoſtolica impetrari poſſunt.*

24. *Cardinales ſine licentia à Romana Curia recedentes amittunt priuilegium indulti Pontificij.*

25. *Cardinales à Curia abſentes priuantur priuilegiis conceſſis generaliter omnibus Cardinalibus.*

26. *Papa concedendo alicui Cardinali facultatem commorandi in aliquo loco, cenſetur illi quoque licentiam recedendi à Romana Curia conceſſiſſe, & hoc caſu omnes pœnas Cardinalis effugit.*

27. *Indultum Cardinalis non comprehendit beneficia vacantia, ante adeptionem poſſeſſionis dignitatis.*

28. *Si Epiſcopus non Cardinalis ſuccedat Cardinali, poteſt conferre beneficia vacantia tempore ſui anteceſſoris; etiam ſi vacauerint in menſibus Apoſtolicis.*

29. *Intellige, niſi iam Papa de talibus beneficiis prouidiſſet.*
Quod tamen reuocatur in dubium. num. 30. propter aliam reſeruationem ex ſecunda regula Cancellariæ.

31. *Si vacatio contigerit pendente vita Cardinalis Epiſcopi, non videtur intrare reſeruatio ſecunda regulæ.*

32. *Contrarium verius videtur, quando Cardinalis viuens non prouidit: quia regula ſecunda reſpicit vacationes præſentes, & futuras tempore ſedis Epiſcopalis vacantis.*

33. *Cardinalis ex indulto ſedis Apoſtolicæ conferre poteſt beneficia Epiſcopatus, quem vltimo loco dimiſit.*

34. *Indultum non ſuffragatur Cardinali, quando beneficia ſunt duplici reſeruatione affecta.*

35. *Duplex reſeruatio vt impediat collationem Cardinalis, oportet vt ambæ reſeruationes ſint coæquales, & perſonales: quod exemplo declaratur.*

36. *Papa nonobſtante indulto poteſt præuenire collationem Cardinalis Epiſcopi, ſeu collatoris ordinarij.*

37. *Papa non poteſt præuenire Cardinalem indultarium niſi factâ expreſſâ mentione indulti, & derogatione illius.*

38. *Sufficienter dicitur per Papam derogatum indulto Epiſcopi, ſeu collatoris Cardinalis, ſi in reſcripto adſit illa clauſula,* nonobſtantibus priuilegiis talis Eccleſiæ, & illius Præſulis etiam Cardinalis.

39. *Si Papa conceſſerit coadiutoriam alicuius beneficij ſub indulto Cardinalis comprehenſi, talis conceſſio & coadiutoria nihil valent; niſi in reſcripto adſit expreſſa mentio, & derogatio indulti.*

40. *De indultis Cardinalium integrum tractatum edidit Germonius.*

41. *Controuerſiæ, quæ circa indulta Cardinalium oriri poſſunt, magna ex parte deciduntur ex verbis ipſius indulti, quæ ſemper attendenda & diligenter conſideranda ſunt.*

POſt ſummum Pontificem primo loco occurrunt 1.
Cardinales, quorum beneficia ſummo Pontifici
ſemper ſunt reſeruata: quia quocumque in loco quantumuis
à Romana Curia remoto, Cardinales moriantur,
illorum beneficia ſemper cenſentur vacare in
Curia; nec proinde ab alio quàm à ſummo Pontifice
conferri poſſunt, adeo vt ex ſuperueniente Cardinalatus
dignitate, qualitas ipſa beneficij immutetur:
omnis enim reſeruatio, maximè quæ in corpore
iuris clauſa eſt, qualis eſt iſta de qua agimus; ita
manus Ordinarij ligat, vt collatio per eum aliúmue
inferiorem facta, ipſo iure nulla ſit: vt in Cod. Fabrian.
lib. 1. tit. 2. defínit. 21. † Vnde nec inferior 2.
aliquis collator Cardinalium beneficia conferre poteſt.
Cod. Fabrian. *dicto tit. 2. defínit. 16.*

Hoc etiam Cardinalibus ex ſpeciali ſummi Ponti- 3.
ficis priuilegio, & dignitatis ipſorum prærogatiua
conceſſum eſt; vt indultum habeant circa beneficiorum
collationem, de quo Anaſtaſ. Germon. particularem
edidit tractatum: Nos hîc præcipuas & magis
practicabiles circa indulta Cardinalium animaduerſiones,
paucis in medium afferemus.

Et ne in ambiguo noſtra verſetur tractatio, ſuppo- 4.
nendum in primis eſt duo eſſe indultorum genera:
quædam enim ſunt indulta ordinaria, quædam verò
extraordinaria. Indultum ordinarium eſt, quod concedi
ſolet Cardinalibus qui iure ordinario beneficia
conferre poſſunt, quando videlicet Cardinales obtinent
aliquem Epiſcopatum, aut etiam Abbatiam;
quamuis illam obtineant in Commendam, aut aliàs
iure ordinario beneficia conferre poſſunt; vel ex priuilegio,
aut conſuetudine titulis beneficiorum ſuorum
legitimè acquiſita: iuxta *deciſ.* Seraphin. 980.
num. 8. † Vbi dicitur quòd Breue faciens mentionem 5.
de ordinariis collatoribus, non ſolùm debet intelligi
de Ordinario natiuo, veluti Epiſcopo; ſed etiam
de quolibet collatore ordinario. Ludouiſ. *& ibi* Addit.
ad deciſ. 99. num. 4. † Vbi quòd indultum non 6.
ſolùm debet ſuffragari Cardinalibus Epiſcopis; ſed
etiam Abbatibus, & aliàs collatoribus inferioribus.
Ergo idem dicendum eſt in omnibus caſibus in quibus
Cardinales ſunt collatores ordinarij; non autem
ſi extraordinarij: † veluti ſi ad eos collatio ſpectaret, 7.
non tanquam ad Epiſcopos, vel Abbates; ſed tanquam
ad Legatos: nam hoc ſecundo caſu, indultum
illis non ſuffragatur, vt bene explicat Gonzal. *gloſſ.*
24. *num.* 38. *& ſequentib.*

Nam quia multis in caſibus, dicti Domini Cardi- 8.
nales conſiderati tanquam collatores ordinarij impediuntur
conferre beneficia propter regulas Cancellariæ;
ideo datur illis indultum, quod nihil aliud
eſt quàm remotio impedimenti prouenientis ex prædictis
regulis Cancellariæ: vnde vocatur indultum
ordinarium quia non tribuit Cardinalibus nouam
facultatem ad conferenda beneficia; ſed ſolùm remouet
impedimenta: † ita vt Cardinalis collator ordi- 9.
narius

narius conferens beneficia in menſe alioquin non ordinario, ſeu reſeruato, dicatur conferre tanquam Ordinarius; neque prouiſus ab ipſo dicatur prouiſus Apoſtolicus: ſed beneficium collatum obtineat tanquam prouiſus ab Ordinario: quia, vt dictum eſt, indultum nihil illi de nouo tribuit; ſed tantùm remouet obſtacula: vt fuit deciſum in Rot. *coram Orano, in Toletana, Beneficy. 5. Aprilis* 1593. apud Marcheſan. *tom.* 1. *fol.* 381. *deciſ.* 52. *num.* 1. 2. & apud
10. Burat. *deciſ.* 622. *numer.* 11. † Vbi quòd huiuſmodi indulta tollunt obſtacula omnium reſeruationum, excepta dumtaxat reſeruatione clauſa in corpore iuris; vt notatur per Rot. *deciſ.* 531. *numer.* 17. & 23. *part.* 4. *tom.* 3.

11. Si tamen indultum aliquid contineret quod Cardinalis non poſſet facere tanquam Epiſcopus, ſeu aliàs collator ordinarius; tunc prouiſus ab eo diceretur prouiſus Apoſtolicus: quia tunc Cardinalis non conferret iure ordinario; ſed in vim prouiſionis Pontificiæ: Quod Ego nuper dicebam in quadam cauſa, quæ nunc Romæ ventilatur, ſuper prouiſione prioratus regularis quem Eminentiſſimus quidam Cardinalis vigore ſui indulti, & facultatis in ipſo ſibi conceſſæ dederat in commendam; dicebam enim iſtum prouiſum ab Eminentiſſimo Abbate eſſe prouiſum Apoſtolicum, & frui debere omnibus priuilegiis & prærogatiuis quæ de iure competunt prouiſo Apoſtolico: iuxta tradita per Rot. *deciſ.* 530. *num.* 26. *part.* 4. *recentior. tom.* 3. & per Illuſtriſſimum Dominum Argelum in *tract. de acquirend. poſſeſſ. quæſt.* 19. *numer.* 70. quod etiam oſtendebant verba in indulto, de quo agebatur, appoſita; in quo aderat illa clauſula *tam ordinaria authoritate, quàm præſenti Indulto vti valeas:* Vnde huic prouiſo tanquam Apoſtolico Dixi dandam eſſe immiſſionem in poſſeſſionem prioratus, quem tanquam regularem Eminentiſſimus Dominus Cardinalis Abbas in commendam conceſſerat, aduersùs prouiſum ab Epiſcopo Ordinario loci, in quo beneficium ſitum erat, prætendente illud non regulare, ſed ſæculare eſſe:
12. † Idque nonobſtante appellatione per prouiſum ab Ordinario interpoſita, quæ non retardat executionem prouiſionis Apoſtolicæ: ex Seraphin. *deciſ.* 1484. *numer.* 2. Caualer. *deciſ.* 11. *numer.* 7. Duran. *deciſ.* 60. *numer.* 48. repetita *deciſ.* 30. *numer.* 42. *part.* 5. *recentior.* Dominus Argel. *de legit. contradict. quæſt.* 15. *numer.* 194. Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 9. *numer.* 210. & *ſequentibus.* & in effectu fuit cognitum Romæ prouiſionem illam tanquam Apoſtolicam & decretum de immittendo in fauorem commendatarij executioni demandandam eſſe; nonobſtante appellatione prouiſi ab Epiſcopo.

13. Circa quæ indulta Cardinalium fuit aliàs dubitatum, vtrùm ſuffragari etiam poſſent Capitulo, quando habebat ſimultaneam collationem, vel electionem cum Cardinali Epiſcopo; & fuit iudicatum pro affirmatiua. Sed hodie omnis difficultas ceſſat propter conſtitutionem fel. rec. Vrbani VIII. editam die 29. Decembris Anni 1625. per quam declaratum fuit quòd licèt Cardinales ſint exempti à regula menſium; tamen cùm hoc priuilegium ſit ipſis intuitu Cardinalatus conceſſum, & per conſequens non debeat aliis inferioribus collatoribus ſuffragari; nullum Capitulum, aut alij collatores cum eiſdem Cardinalibus ſimultaneam collationem habentes, poſſint ſub prætextu talis facultatis participationem dicti priuilegij prætendere. Imò quòd dicti S. R. E. Cardinales Præſules, de omnibus & ſingulis beneficiis Eccleſiaſticis quomodolibet nuncupatis, & qualificatis, ad ipſorum etiam cum alio collationem, præſentationem, electionem aut aliam ſimilem, vel diſſimilem diſpoſitionem ſpectantibus; non tamen in libris Cameræ Apoſtolicæ deſcriptis, nec ex perſonis familiarium ſuæ Sanctitatis, vel Conclauiſtarum, aut occaſione vacationis apud Sedem reſeruatis, vel affectis; ſoli per ſeipſos, aut alios ab ipſis deputandos abſque dictis Canonicis, Capitulo, aliiſue, quamlibet diſpoſitionem coniunctim vel diuiſim cum eiſdem Cardinalibus habentibus liberè prouideant; dummodò aliàs ſub illorum indultis comprehendantur. Quam conſtitutionem inſerit Rubeus, *in not. ad Rot. deciſ.* 530. *part.* 4. *recent. tom.* 3. Lotter. *de re beneficiar. lib.* 2. *quæſt.* 21. *num.* 126.

Ex quibus patet conceſſam eſſe Eminentiſſimis Cardinalibus facultatem vtendi ſuo indulto exceptis caſibus ſequentibus.

Primò, vt Cardinalibus ſuo indulto fruatur neceſſe eſt, quòd non agatur de beneficiis in libris 14.
Cameræ deſcriptis, quorum fructus in Camera Apoſtolica taxati reperiuntur.

Secundò, quòd non agatur de beneficiis affectis 15.
ſeu reſeruatis, ex perſonis familiarium ſuæ Sanctitatis, vel Conclauiſtarum.

Tertiò, quòd non agatur de beneficiis vacanti- 16.
bus apud Sedem; quorum appellatione quæ beneficia contineantur, ſuperiùs per nos fuit expoſitum.

Quartò, requiritur quòd beneficia talia ſint, quæ 17.
in illorum indultis comprehendantur.

Quintò, quòd agatur de beneficiis ad Cardina- 18.
lium collationem ſpectantibus, ſub qualitate Præſulum, nempe Epiſcoporum, Archiepiſcoporum, aut ſimili; quod patet ex illis verbis: *Cardinales Præſules*, in illa conſtitutione appoſitis: nam ſi ad eos alia ratione ſpectat collatio, non erit locus indulto.

Eſt tamen verum quòd aliquando indulta huiuſ- 19.
modi ſunt ampliora, quandoque verò ſtrictiora; & ideo ſemper illorum tenor diligenter inſpiciendus eſt: vt bene aduertit Gonzal. *dicta gloſſ.* 24. *num.* 73. & 74.

Omninò tamen notandum eſt Primò, quòd di- 20.
cti Eminentiſſimi Cardinales debent prouidere de beneficiis vacantibus intra ſpatium ſex menſium, quod à iure præficitur collatoribus ordinariis: quibus elapſis, ius conferendi ad proximum & immediatum Superiorem deuoluitur, quamuis vacatio contigiſſet in menſe Apoſtolico: quod fundatur in illa regula generali ſuperiùs propoſita; quòd indultum Cardinalis ſolùm remouet obſtacula & impedimenta regularum Cancellariæ, & prouiſi in conſequentiam indultorum non dicuntur prouiſi Apoſtolici quoad ea; quæ ipſi Cardinales tanquam Epiſcopi conferre poſſunt: imò ſemper cenſentur prouidere authoritate ordinaria, non vigore indulti. Rot.
deciſ. 444. *numer.* 64. *part.* 5. *recent. tom.* 2. † Imo 21.
etiam ſi Cardinalis diceret ſe prouidere vigore indulti; tamen prouiſus ab eo diceretur prouiſus ab Ordinario quoad ea quæ à poteſtate ordinaria dependent: & ideo locus eſt diſpoſitioni *cap.* 2. *de conceſſ. prabend.* & deuolutioni, ſi Cardinalis Præſul intra ſex menſes non conferat eo modo quo ſuperiùs expoſuimus, dum de collatione iure deuoluto facienda ageremus. Ratio eſt quia per deuolutionem beneficium non vacat nouo vacationis modo; ſed ſolùm eo modo quo prius vacabat. Ergo quamuis vacaſſet prius in menſe Apoſtolico, non ideo

minus deuolutio lapſis ſex menſibus fit ad immediatum Superiorem Cardinalis tanquam Epiſcopi; quia nunquam fuit reſeruatum : imò à regula menſium reſeruatoria expreſsè excipiuntur beneficia ſpectantia ad collationem Cardinalium, & per conſequens deuolutio non fit ad Papam, ſed ad Superiorem Epiſcopi Cardinalis gradatim, & iuxta ordinem de quo ſuperius actum eſt; & de quo in *dicto, cap.2. de conceſſ. præbend.* Garſ. *de benefic. part. 5. cap.1. num.631.*

22. Secundo loco notandum eſt, quòd prouiſi à Cardinali in conſequentiam ſui indulti, tenentur intra ſex menſes à die factæ ſibi prouiſionis computandos, nouas prouiſiones à ſede Apoſtolica impetrare; & iura Cameræ Apoſtolicæ, & aliis propterea debita perſoluere: & lapſo dicto tempore, ſi præmiſſa adimpleta non fuerint prouiſio irrita eſt; & beneficia ſic collata
23. vacant ipſo iure; † & poſſunt per alios à ſede Apoſtolica dumtaxat, cui reſeruata ſunt, liberè impetrari; dummodò ſic prouiſi non docuerint de legitimo impedimento: vt notat Barboſ. *in tract. de Epiſcop. allegat. 57. num.52.*

24. Tertiò notandum eſt, quòd huius indulti priuilegium non competit Cardinalibus abſentibus à Romana Curia ſine licentia Papæ, quæ omninò requiritur, vt ipſi à Romana Curia recedere poſſint: vt notat Lotter. *de re beneficiar. lib.1. quæſt.8. num. 49. & lib.2. quæſt. 27. num.* 84. & quòd Cardinales ſine licentia recedentes non fruantur indulto, decretum fuit conſiſtorialiter, per fel. rec. Paulum III. die 18. Februarij 1547. de quo teſtatur Verall. *deciſ. 86. part.* 2.
25. †. vbi ſtatuitur Cardinales in Romana Curia non reſidentes, niſi expreſſâ licentiâ ſummi Pontificis habitâ, priuari omnibus indultis & priuilegiis, quibus alij Cardinales gaudent & gaudere poſſunt; & quòd talis reſidentia ſit apud Eccleſiam Metropolitanam, vel Cathedralem in qua præſunt.

26. Verùm hoc non ita strictè intelligendum eſt, vt præcisè neceſſarium ſit Cardinalem reſidere in propria Diœceſi, ad hoc vt fruatur indulto: quinimò ſufficit quòd ſit in aliquo alio loco de licentia Papæ; quia Papa concedendo Cardinali facultatem commorandi in aliquo alio loco, videtur tacitè derogaſſe dictæ Conſtitutioni Pauli III. & tunc vel per ſe, vel per Vicarium legitimè conſtitutum beneficia conferre poteſt; atque ita iudicatum teſtatur Verall. *dicta decif.86, part.2.*

27. Quartò notandum eſt, quòd indultum Cardinalis non comprehendit beneficia vacantia ante adeptionem poſſeſſionis Epiſcopatus, aut ſimilis dignitatis factam per Cardinalem: quia cùm illa beneficia eſſent iam reſeruata antequam Cardinalis poſſeſſionem apprehenderet, poſſeſſio de nouo capta non poteſt tollere reſeruationem iam formatam; niſi tamen indultum Cardinalis comprehenderet beneficia vacantia de præterito. Gonzal. *dicta gloſſ.* 24 *num.* 108.

28. Quintò, è contra; ſi Epiſcopus non Cardinalis ſuccedat Epiſcopo Cardinali; ſiue per obitum, ſiue alio modo; talis Epiſcopus non Cardinalis conferet beneficia quæ tempore ſui anteceſſoris vacauerant, etiam in menſibus Apoſtolicis: quia collatio huiuſmodi beneficiorum ad eum deuenit in eo ſtatu, in quo talia beneficia non erant alicui reſeruationi ob-
29. noxia. † Quod tamen intelligendum eſt, niſi Papa iam prouidiſſet per viam præuentionis; vt fieri poteſt: ita decidit Gonzal. *dicta gloſſ.* 24. *num.* 109. *& multis ſequentib.*

30. Sed huic ſententiæ contradicit Garſ. *de benefic. part. 5. cap. 1. num. 635.* quia beneficia vacantia poſt obitum aut dimiſſionem, amiſſionem, aut tranſlationem Epiſcopatuum, aut dignitatum, ſunt ſedi Apoſtolicæ reſeruata: iuxta regulam 2. Cancellariæ: & propterea videtur concludendum, quòd iſte Epiſcopus non Cardinalis non poſſit prouidere de iſtis beneficiis, quæ ſunt ſedi Apoſtolicæ reſeruata nouo reſeruationis genere, quod non habuit originem aduersùs Cardinalem; ſed potiùs poſt illius dimiſſionem, aut tranſlationem.

Hæc ratio procedit, & eſt veriſſima, ſi vacatio 31.
contigerit poſt ſedem Epiſcopalem vacantem per obitum Cardinalis; ſed non videtur concludere in duobus caſibus. Primo, ſi vacatio contigerit tempore quo adhuc Cardinalis viuebat, ſeu Epiſcopatum poſſidebat: ratio eſt quia regula 2. Cancellariæ loquitur dumtaxat de beneficiis vacantibus tempore quo ſedes Epiſcopalis non erat plena: vt patet ex verbis dictæ regulæ, *Quæ poſt illorum obitum, dimiſſionem &c. vſque ad promotionem ſucceſſoris, & adeptam ab eodem ſucceſſore pacificam poſſeſſionem vacant, & vacabunt*; Ergo cùm ſupponamus beneficia iſta vacaſſe ante obitum, aut dimiſſionem Cardinalis; ſequitur dictam reſeruationem ſecundæ regulæ non impedire Epiſcopum ſucceſſorem quominus conferre poſſit: atque ita tenet Maſſobr. *in prax. concurſus.* qui Gonzalis ſententiam amplectitur *prælud.* 26. *dub.* 4.

Sed tamen adhuc ſubſiſtendum eſt: nam pro 32.
Garſiæ ſententia facere videntur verba dictæ regulæ ſecundæ, per quam non ſolùm reſeruantur beneficia vacatura quandiu ſedes Epiſcopalis remanet ſine paſtore; ſed etiam beneficia tunc vacantia: vt patet: ex illis verbis regulæ, *Quomodocumque vacant, & vacabunt in futurum:* atque ita firma remanet ratio quòd iſta beneficia ſunt affecta nouo genere reſeruationis, non contra Cardinalem introducto; ſed contra ſedem vacantem: & per conſequens contra Epiſcopum ſucceſſorem non Cardinalem. Vnde ſi caſus occurreret, maturiùs eſſet cogitandum. Ego tamen pro nunc inclinarem in ſententiam Garſiæ, tum propter authoritatem ſedis Apoſtolicæ, tum propter rationes ſupra deductas.

Secundò, dicta ratio & concluſio ſuperiùs dedu- 33.
cta locum habere dumtaxat poſſet in ſucceſſore Cardinalis per obitum: nam ſi Cardinalis qui dimiſit Epiſcopatum, aut ad alium tranſlatus eſt, adhuc viueret; ex ſpeciali priuilegio ipſemet poſſet conferre beneficia ſuæ Eccleſiæ quam vltimo loco dimiſerat, ſeu cui ceſſerat: quia per conſtitutionem 60. fel. rec. Vrbani VIII. Incipit *Licet nullus*, decernitur quòd Cardinales Eccleſiarum Præſules indulto conferendi beneficia Eccleſiaſtica vti poſſunt, ratione dumtaxat Eccleſiarum quibus præſunt, *vel quarum regimini vltimo loco ceſſerunt*, quæ conſtitutio non eſt extendenda ad alias Eccleſias præter illam cui ipſi præfuerunt, vel præſunt tanquam Præſules: vt notauit Barboſ. *in deciſ. Apoſtolic. collect.* 31. *numer.* 20. *iuncto num.* 13.

Sextò notandum eſt, Cardinales non poſſe frui 34.
ſuo indulto ratione beneficiorum quæ duplici reſeruationi obnoxia ſunt; veluti ſi ageretur de beneficio quod eſſet poſſeſſum ab eo, qui ſimul eſſet familiaris Papæ, & Prothonotarius: quia indulta Cardinalium non extenduntur ad beneficia reſeruata du-
plici hac reſeruatione: † cum hac tamen diſtin- 35.
ctione vt hoc procedat ſi agatur de beneficiis reſeruatis duabus reſeruationibus perſonalibus, ſeu coæqualibus: nam ſi ageretur de reſeruationibus diſparibus.

diſparibus, qoarum vna eſſet realis, & alia perſonalis; vna tameo ſit aliâ inferior, veluti ſi quis eſſet familiaris Papæ ſimul & Cardinalis; tunc iſta duplex reſeruatio inæqualis non impediret quominus Cardinalis vigore ſui indulti couferre poſſet: vt notauit Ricc. *collectan.* 1956. *verſic. nec etiam comprehendit.* dicens ita fuiſſe declaratum per DD. Veroſpium & Vbald. in *quadam Ceſenaten. in eorum voto, anno* 1615.

36. Septimò notandum eſt, quòd nonobſtante indulto ſummus Pontifex poteſt præuenire conferendo beneficia, ſub indulti reſeruatione comprehenſa: quia per indultum non cenſetur ſibi ligaſſe manus, quin ipſe conferre poſſit præueniendo tanquam de reſeruato. Addit. ad Ludouiſ. *deciſ.* 291. *num.* 12.

37. Quod tamen intelligendum eſt, dummodò Papa expreſsé derogauerit indulto Cardinalis, faciendo de illo expreſſam mentionem: vt notauit Put. *deciſ.* 488. aliàs *deciſ.* 500. *lib.* 2. & *deciſ.* 190. *lib.* 3. idque propter priuilegium Leonis, quo cauetur non cenſeri derogatum indultis Cardinalium per quaſcumque gratias à Papa coocеſſas, niſi ſpecialis mentio tituli, & denominationis Cardinalis facta fuiſſet; quamois dicat maiorem partem Domioorum inclinaſſe in eam ſententiam, vt priuilegium illud non extenderetur ad ſucceſſores dicti Pontificis: quanquam in *dicta deciſ.* 190. *ante num.* 1. *verſic. verum eſt* dicatur in hac materia attendenda eſſe verba indulti; ſed quidquid ſit, non eſt dubitandum quin requiratur expreſſa

38. derogatio indultorum Cardinalium: † quæ ſufficienter facta dicitur, ſi in reſcripto ſummi Pontificis adſit clauſula, *Nonobſtantibus priuilegiis talis Eccleſiæ, vel illius Præſulis, etiam Cardinalis:* quia dictio *etiam* eſt ampliatiua; & ideo dicitur ſufficienter indulto Cardinalis hoc caſu derogatum. Achill. de Graſſ. *deciſ.* 7. *de priuileg.* Franciſc. Marc. *deciſ.* 511. *part.* 1. Ricc. *collectan.* 2380. *verſic. item dicitur derogatum.*

39. Et non ſolùm in prouiſionibos beneficiorum per ſummum Pontificem factis neceſſaria eſt derogatio indulti Cardinalis collatoris; ſed etiam in conceſſione coadiutoriæ per ſummum Pontificem facta, quæ ſine iſta derogatione conceſſa non ſuffragatur; eſt tamen valida Coadiutoria, ſi iodulto ſ. erit derogatum.

40. Rot. *deciſ.* 10. *part.* 3. *lib.* 3. *diuerſ.* † Multæ aliæ quæſtiones circa indulta Cardinalium in medium afferri poſſent; ſed de his Anaſtaſ. Germonius in tractatu ſpeciali quem de indultis Cardinalium edidit, adeundus eſt; ex quo Maſſobr. *in praxi concurſ.* nonnulla

41. notabilia collegit *prælud.* 26. *per tot.* † & multæ controuerſiæ, quæ circa huiuſmodi indultorom vim & effectum oriri poſſent, deciduntur ex verbis & clauſulis in eiſdem indultis appoſitis: vt ſuperiùs oſtendimus, & aduertunt Gonzal. *dicta gloſſ.* 24. *numer.* 74. & Garſ. *dicta part.* 5. *cap.* 1. *numer.* 630. qui etiam in dictis locis multa de iſtis indultis in medium afferunt.

§. 6.

De Legatis, & illorum poteſtate quoad beneficiorum collationem.

1. *Prouiſiones Legatorum habent priuilegium prouiſionum Apoſtolicarum.*
2. *Clauſula* Expulſis quibuſvis detentoribus, non tamen à Nobis prouiſis, *non excludit prouiſos à Legato.*
3. *Regula* de vero beneficij valore exprimendo, *locum etiam habet in pronisionibus Legationis.*
4. *Verus valor non ſolùm exprimendus, ſed etiam probandus*
5. *Regula* de annali *locum habet in prouiſionibus Legationis.*
6. *Legati prouiſiones non ſunt æquè fauorabiles, ac prouiſiones Ordinariorum; & ius Legatorum eſt veluti extraordinarium.*
7. *Collatio Legati ligat manus Ordinarij, ſicut reſeruatio Apoſtolica.*
8. *Regula* de veriſimili notitia *locum habet in collatione Legati, nec non in collatione Ordinarij.*
9. *In Romana Curia non attenditur regula* de veriſimili notitia, *quando agitur de reſignatione pura, propter clauſulam* ſiue per obitum, ſiue alio quouis modo.
10. *Si tamen prouiſio fiat principaliter per obitum, & non acceſſoriè ad reſignationem, locus eſt regula* de veriſimili notitia obitus, *etiam in prouiſionibus Curiæ Romana.*
11. *Quod de Romana Curia dictum eſt circa prouiſionem per obitum acceſſoriam, conuenit etiam Legationi.*
12. *In beneficiis Galliæ non conſiſtorialibus, verus valor non eſt exprimendus.*
13. *Quoad expreſſionem veri valoris beneficiorum ſtatus Aueniononſis, diuerſimodè in Rota Romana fuit conſideratum. Semper autem prouincia conſuetudo in hoc obſeruanda eſt.*
14. *Probatio veri valoris beneficij fieri debet, etiam parte non opponente.*
15. *Falſa valoris etiam in maiori quantitate expreſſio reddit gratiam nullam.*
16. *Verus valor in Legatione exprimendus eſt iuxta formam, & ſtilum conſuetum: Exceptis beneficiis Galliæ.*
17. *In beneficiis conſiſtorialibus, quorum collatio ſpectat ad Papam, Rege nominante; verus valor exprimitur iuxta taxam; etiamſi minor ſit vero valore.*
18. *Legatus aut Vicelegatus non poſſunt admittere reſignationes in fauorem, maximè quoad beneficia Galliæ.*
19. *Collatio facta in Legatione de Beneficiis vacantibus in Curia, non tribuit titulum ne quidem coloratum.*
20. *Legatus aut Vicelegatus Aueniononſis poſſunt conferre beneficia reſeruata, exceptis vacantibus in Curia.*
21. *Legatus non venit appellatione ſummi Pontificis; venit tamen appellatione ſedis Apoſtolicæ: Et quando hoc verum ſit.*
22. *Legatus poteſt creare Prothonotarios extra prouinciam ſuæ Legationis exiſtentes. Et beneficia etiam extra Legationem exiſtentia (quæ ſuæ collationis ſunt) conferre.*
23. *Legatus non poteſt diſpenſare cum illegitimis ad beneficia curata.*
24. *Fallit in Legato Aueniononſi cuius facultates magnæ ſunt.*
25. *Legatus ſine ſpeciali facultate poteſt diſpenſare ſuper defectu Natalium ad Eccleſias Collegiatas.*

26. *Vicelegatus poteſt ex facultatibus diſpenſare ſuper otate: ſed an poſſit poſt Concilium Tridentinum? reuocatur in dubium.*
27. *Legatus poteſt etiam ſine expreſſa derogatione conferre beneficia iuriſpatronatus clericalis.*
28. *Legatus Aueuionenſis conferre poteſt beneficia quomodocumque reſeruata; ſed alij Legati non conferunt Eccleſias Cathedrales, aut regulares. & alias quæ hic recenſentur.*
29. *Legatus Aueniouenſis beneficia quantumuis litigioſa confert.*
30. *Legatus Aueniouenſis beneficia reſeruata vel litigioſa poteſt conferre per viam reſignationis, vel permutationis; ſimpliciter, vel cum reſeruatione penſionis.*
31. *Legatus Aueniouenſis poteſt admittere reſignationes cum conditione reſeruationis penſionis.*
32. *De facultatibus Nunciorum ſedis Apoſtolicæ quoad collationem beneficiorum. Remiſſiuè.*
33. *Vicelegati Aueniouenſes ob iuſtam cauſam abſentiæ poſſunt conſtituere Locumtenentem pro collatione beneficiorum.*
34. *De poteſtate Legati Aueniouenſis in Gallia, & Delphinatu. Remiſſiuè.*
35. *Auditores Vicelegati, vel Legati Aueniouenſis nullam habent poteſtatem quoad collationem beneficiorum, nec cognitionem cauſarum beneficialium in prima inſtantia.*
36. *Auditores Vicelegati aſſumunt quandoque cognitionem cauſarum in prima inſtantia, quando partes non petunt illas remitti ad Ordinarios.*
37. *Litteræ citatoriæ extra Monarchiam decernendæ ſunt ſub nomine Auditoris.*

1. QVamuis prouiſiones Legati dicantur prouiſiones Apoſtolicæ, & eodem priuilegio executiuo
fruantur quo aliæ prouiſiones à ſede Apoſtolica emanatæ: vt teſtatur Illuſtriſſimus Dominus Argelus in
*ſuo tract. de acquir. poſſeſſ. quæſt.*20. *num.*4. poſt Garſ.
*de benefic. part.*5. *cap.*3. *num.*14. Quia prouiſio Legatorum dicitur prouiſio ſedis Apoſtolicæ Garſ. *dicto
cap.* 3. *num.* 12 Ror. *deciſ.*206. *part.*1. *diuerſ. num.*5.
Et huiuſmodi literæ, ſeu prouiſiones à Legatis conceſſæ habent priuilegium executiuum per viam im-
2. miſſionis: Dominus Argel. *ibid. num.*5. † Ideo dum
datur Breue de capienda poſſeſſione nomine Cameræ
cum clauſula *expulſis quibuſuis detentoribus, non tamen à ſede Apoſtolica prouiſis*, non excluduntur prouiſi à Legato. Idem D. Argel. *de legit. contradict.
quæſt.*15. *num.*59. & 60. Et de eius poteſtate in præueniendo ordinarios collatores diximus ſupra *lib.*1.
quæſt. benefic. cap. 70. ſicut & de poteſtate eiuſdem
in derogando iuri optionis inter Canonicos. *ibid.
cap.* 110. *num.* 13.
3. Secundò inde infertur, quòd ſicut in prouiſionibus Pontificiis, ita & in prouiſionibus Legatorum
locum habet regula *de vero valore beneficij impetrati
exprimendo*. Gomes. *ad regul. de valore. quæſt.* 2. Butat. *deciſ.* 162. *num.* 8. Ratio eſt, quia in prouiſionibus Legatorum poſſet fieri fraus, ſi verus valor non
exprimeretur in præiudicium annatæ, quæ ſoluitur
etiam de prouiſionibus factis in Legatione. Creſcent.
4. *deciſ.* 10. *de reſcript.* † Et non ſolùm verus valor in
huiuſmodi prouiſionibus Legationis exprimendus
eſt; ſed etiam probandus. Butat. *dicta deciſ.* 162.
num. 8. & *deciſ.* 390. *num.*9.
5. Sicut etiam regula *de annali* locũ habet in prouiſione Legati, Rebuf. *in prax. ad d. regul. gloſſ.* 8. *in fin.*
6. Non enim gratiæ Legati ſunt æquè fauorabiles,
ac conceſſiones Ordinariorum: *cap. Quamuis. de
præbend. in* 6. Quia licèt Legatus dicatur Ordinarius
*cap.*1. & 2. *de offic. Legat.* eius tamen iuriſdictio non
eſt inducta modo ordinario; ſed quodam modo extraordinario quaſi ſuperinducta, & cùm præiudicet ordinariæ iuriſdictioni. Gloſſ. *fin. in Clemens.*2. *de
offic. Ordinar.* Legatus enim non habet titulum in
Eccleſia, ſed extrà; cùm eius poteſtas ſit ad nutum
concedentis reuocabilis: & per has rationes, ita tenet Ror. *deciſ.* 206. *num.* 3. & *ſeqq. part.* 1. *diuerſ.*
Tertiò collatio Legati de beneficio ita afficit colla- 7.
tionem poſteriorem Ordinarij, ſicut reſeruatio Apoſtolica cum decreto irritanti. Franciſc. Marc. *quæſt.*
86. *num.* 8. *part.* 2. per text. *in cap. ſi à ſede. & cap.
ſi beneficia. de præbend. in* 6. & *ibi* Gloſſ. quam ſequuntur communiter Doctores.
Quod intelligendum eſt vt procedat, dummodò 8.
collatio Legati non fuerit fraudulenta; nempe quòd
interuenerit tantum tempus intra quod Legatus vacationis notitiam habere potuerit. Marc. *dicta quæſt.*
86. *num.* 8. Quia cùm regula *de veriſimili notitia* locum etiam habeat in collatore ordinario, ex eodem
Marc. *quæſt.* 381. *part.* 1. & 495. *num.* 29. Ricc. *in
prax. aur. reſolut. cap.* 246. Petr. Gregor. *in inſtitut.
rei. benefic. cap.* 32. *num.* 4. Adeo vt cauendum ſit
ab eodem Riccio, qui contrarium tenet *collectan.*
1593. *verſic. Tertio.* multò magis locum habere debet in prouiſionibus Legationis, quæ non ſunt adeò
fauorabiles, ac prouiſiones Ordinariorũ: vt ſupra dictum eſt: vnde & in Legato idẽ tenet Ricc. *d. cap.* 246.
In Curia tamen Romana non conſideratur iſta re- 9.
gula *de veriſimili notitia*, quando reſignatio eſt pura
& ſimplex; & prouiſiones continent clauſulam *ſiue
per obitum, ſiue alio quouis modo*: vt dicunt Addent.
ad Loüet. *litt. V. num.*2. quia tunc prouiſio conceditur à ſummo Pontifice in conſequentiam mandati ad
reſignandum: ideo ſufficit quòd inter reſignationem
ſeu expeditionem curſoris ad Vrbem, & tempus datæ
prouiſionis, interceſſerit tempus ſufficiens intra quod
expediri potuerit gratia beneficij: Nam clauſula *&
alias quouis modo vacet*. dicitur acceſſoria; ideò gratia principalis ſemper remanet valida, quamuis non
interuenerit veriſimilis notitia obitus. † Aliud dicen- 10.
dum eſſet in ſimplici prouiſione per obitum, quæ
non fieret acceſſoriè in conſequentiam reſignationis:
tunc enim ſine dubio locus eſſet regulæ *de veriſimili
notitia*: & in hoc Papa, Legatus, & Ordinarius æquiparantur. Rebuff. in *praxi in notis ad dictam regul. de
veriſim. notit. gloſſ.* 5. *in princip.* † Quod autem de 11.
Curia Romana dictum eſt, eodem modo & in Legatione locum habere debet; cùm nulla maior ratio
in vno quàm in alio caſu aſſignari queat, ex iis quæ
generaliter pro prædicta concluſione ponit Gomes.
ad dictam regul. de veriſim. notit. quæ locum etiam
habet in prouiſionibus Legationis: quia videlicet
procurator qui venit ad Legationem, ſeu (quod hoc
caſu idem eſt,) ad Curiam, non venit ad impetrandum per obitum; ſed ad reſignandum: & ſic venit
per alium modum vacationis. Vnde ſi poſtea concedatur prouiſio cum clauſula; quæ faciat valere collationem alio vacationis modo; illa prodeſſe debet
cùm non fuerit in dolo; quia origo prouiſionis inſpicienda eſt: vt *ibi* per eum, qui licèt aliqua deducat
in contrariũ; ſufficit quòd iſta ſententia in Gallia recepta eſt, & quoad beneficia in Gallia ſita obſeruanda.
Quartò, quæ de exprimendo vero valore benefi- 12.
cij in prouiſionibus Legationis dicta ſunt, non habet locum in beneficiis Galliæ non Conſiſtorialibus,
in quibus ſufficit etiam in Legatione expreſſio valoris per non exceſſum 24. ducatorum auri de Came-

ra ſecundùm communem æſtimationem. Rebuff. *in
forma ſi natur. ſimplic. prouiſ. in verb. cum fructus,
&c.* & *in Concordat. titul. de mandat. Apoſtol.* §. *ſta-
tuimus.* Io: de Selu. *de beneſic. part.* 3. *cap.* 12. *num.* 2.
13. † Imò & in Archidiaconatu Aucnionenſi ita fuit ob-
ſeruatum apud Burat. *deciſ.* 255. *num.* 14. Quanquam
in alia cauſa Canonicatus Caualicen. Rota conſide-
rauerit quòd fuerat expreſſus verus valor per non ex-
ceſſum 160. ducatorum: vt in *deciſ.* 508. *part.* 4. *re-
centior.* Sed hoc, quia expreſſio valoris Archidiaco-
natus erat vera in 24. ducatis, cùm tota præbenda
conſiſtat in diſtributionibus quotidianis; quod non
ſic erat in Canonicatu Caualicenſi. Et in Germania,
& Hiſpania, ita fieri ſolere teſtatur Cokier *ad reg.
Cancell.* 61. *num.* 21. Et hac in re prouinciæ conſue-
tudinem obſeruandam eſſe teſtatur Rot. *deciſ.* 202.
num. 8. *part.* 4. *recentior.*
14. Quintò, ſi verus valor in prouiſionibus Lega-
tionis non fuerit expreſſus, aut non probatus; gratia
non ſuffragatur; quæ valoris probatio, etiam parte
nihil opponente, facienda eſt. Mat. Antonin. *lib.* 1.
15. *reſolut.* 39. *num.* 12. † Imò ſi valor fuerit falsò expreſ-
ſus, quamuis maior exprimatur; impetratio erit nul-
la. Idem Antonin. *lib.* 1. *reſolut.* 78. *num.* 2. adeo vt
ius non abdicetur à reſignante, ſi falſa expreſſio facta
16. fuerit. *Ibid. num.* 4. † Et ideò non eſt dubitandum,
quin iuxta regul. Cancellar. 61. verus valor ſit ex-
primendus, etiam in prouiſionibus Legationis,
iuxta formam & ſtilum conſuetum; ſed non in
prouiſionibus quæ fiunt de beneficiis Galliæ in Le-
gatione.
17. Sextò in hoc differunt prouiſiones Papæ, & Le-
gati, quoad beneficia Galliæ; quia indiſtinctè in Le-
gatione non debet quoad huiuſmodi beneficia expri-
mi verus valor; ſed in Curia Romana hoc non pro-
cedit indiſtinctè; ſed tantùm in beneficiis non con-
ſiſtorialibus: ſed conſiſtorialia quorum prouiſio ſpe-
ctat ad Papam, ad nominationem Regis, & quæ cer-
tam habent taxam in libris Cameræ Apoſtolicæ; fieri
debet expreſſio valoris, non quidem veri, ſed taxati;
quamuis beneficium maioris eſſet reditus, Rebuff. *in
Concordat. tit. de mandat. Apoſt.* §. *ſtatuimus. in
verb. Eccleſias Cathedrales. in fin.* Quia taxa non ex-
primit verum valorem beneficij. Rot. *deciſ.* 189. *num.*
6. *part.* 1. *diuerſ.* Monald. *conſil.* 31. *num.* 73. Idem
quod ſupra tradit Gomes. *ad regul. de valore. quæ-
ſtione* 10.
18. Septimò quæritur, vtrùm Legatus admittere poſ-
ſit reſignationes in fauorem, & ſuper illis concedere
prouiſiones. Quidam tenent affirmatiuam ſenten-
tiam eâ ratione, quia Legatus poteſt admittere reſig-
nationem reiectâ conditione, Franc. Marc. *part.* 2.
deciſ. 133. Alij diſtingunt vt huiuſmodi reſignatio-
nes admittere poſſit Legatus, ſed non collator ordi-
narius. Charond. *lib.* 1. *reſponſ.* 15. Addent. ad Pa-
riſ. *lib.* 9. *queſt.* 9. *num.* 6.
Contrarium verius eſt ex Barboſ. *de iur. Eccleſ.
vniuerſ. lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 46. 48. & 54. & *ſequent.*
Rot. *recentior. deciſ.* 508. *num.* 2. *part.* 4. vbi limitat
niſi Legatus, aut Vicelegatus ad hoc haberet ſpecia-
lem facultatem: verùm quidquid ſit de facultatibus
Legationis, in qua non vidi practicatam hanc for-
mam reſignationis in fauorem, certum eſt quòd in
Gallia non admitterentur prouiſiones Legationis in
vim talium mandatorum conditionalium factæ; &
ita ſemper obſeruatur: præterquam quoad reſerua-
tiones penſionum, vt poſtea dicemus, *hoc eodem* §.
num. 31.
19. Octauò, non poteſt etiam Legatus, vel Vicelega-
tus conferre beneficia vacantia in Curia, vtì ſoli ſum-
mo Pontifici expreſsè reſeruata; adeo vt collatio fa-
cta in Legatione non tribuat aliquem titulum, ne
quidem coloratum. Garſ. *part.* 5. *cap.* 3. *numer.* 53.
54. & 55.
Et quamuis Legato Auenionenſi in ſuis facultati- 20.
bus conceſſum ſit, vt conferre poſſit quæcumque
beneficia etiam reſeruata; in fine tamen illius articu-
li facultatum Legationis adiiciuntur verba illa: *Ex-
tra tamen Romanam Curiam, etiam in quibuſcumque
menſibus vacantia:* Et tamen opus erat ſpeciali de-
rogatione quoad vacantia in Curia, vt Legato dare-
tur facultas illa conferendi. Rot. *deciſ.* 156. *num.* 2.
part. 3. *recent.*
Etenim cùm reſeruatio facta fuerit beneficiorum 21.
in Curia ſummo Pontifici, non poteſt extendi ad Le-
gatum, qui non venit appellatione Romani Pontifi-
cis. Barboſ. *in cap. quoad tranſlationem.* 4. *num.* 5. *de
offic. Legat.* Gutierr. *de iuram. confirmat. part.* 1. *cap.*
52. *numer.* 6. Gondiſaluus. *in tract. de Legat. queſt.* 9.
numer. 9. venit tamen Legatus appellatione ſedis
Apoſtolicæ, niſi verba proferantur taxatiue, vel in
materia ſoli ſummo Pontifici reſeruata: *cap. ſi Ab-
batem.* & *ibi* Gloſſ. *in verb. tranſeundi.* Franc. *num.* 4.
& Geminian. *num.* 5. *de Elect. in* 6.
Nonò, Legatus poteſt creare Prothonotarios ſe- 22.
dis Apoſtolicæ (quorum beneficia ſunt reſerua-
ta, vt ſuperiùs oſtendimus) non ſolùm intra ter-
minos ſuæ Legationis exiſtentes; ſed etiam extra il-
los, & in non ſubditum. Coccin. *deciſ.* 349. & *part.*
4. *recentior. deciſ.* 69. quia hic eſt actus voluntariæ
iuriſdictionis perſonam reſpiciens: ideo poteſt exer-
ceri vbicumque, neque territorio terminatur. Vnde
etiam poteſt Legatus conferre beneficia ſuæ prouin-
ciæ vnicuique etiam exiſtenti extra prouinciam, ex
quo collatio eſt voluntariæ iuriſdictionis. Calderin.
conſil. 3. *qui filij ſint legitimi*, *n.* 3. Rot. *dicta deciſ.* 69.
n. 3. *in fin. part.* 4. *recentior.* Ludouiſ. *deciſ.* 353. *n.* 5.
& 6. & *deciſ.* 287. *num.* 11. *in addit.*
Non tamen poteſt Legatus deſtinatus ad vnam
prouinciam, diſpenſare perſonam exteram alterius
prouinciæ, ad obtinenda beneficia in alia prouincia
ſibi non decreta: quidquid in contrarium conſuluerit
Dec. *conſ.* 207. quem *ibi* reprobant Addent. Et con-
tra illud conſilium fuit iudicatum: vt per Rotam co-
ram Ludouiſ. *dicta deciſ.* 287. *numer.* 9.
Decimò, Legatus non poteſt diſpenſare cum il- 23.
legitimis ad obtinenda beneficia curata, Rebuff. *in
praxi tit. de diſpenſat. ſuper defectu natal. numer.* 45.
Nec ſimiliter illos diſpenſare poteſt ad obtinendos
canonicatus in Eccleſia Cathedrali, qui quoad hoc
pari paſſu ambulant cum curatis. Rot. *deciſ.* 2. *de
fil. preſbit. in nou.* & apud Ludouiſ. *dicta deciſ.* 287.
num. 5. 6. & 7.
Sed tamen Legatus Auenionenſis magnas faculta- 24.
tes habet, Primò quidem conceſſas Iuliano de Ru-
uere Legato Auenionenſi, qui poſtea fuit creatus
ſummus Pontifex anno 1503. & tenuit Legationem
Auenionenſem ab anno 1476. ad illud tempus: eiúſ-
que facultates communicatæ aliis Legatis ſucceſſori-
bus: vt notatur in *deciſ.* Rot. Roman. 508. *part.* 4.
recentior. vbi fit mentio huius conceſſionis factæ in
fauorem Eminentiſſimi Cardinalis Scipionis Bur-
ghesij tunc Legati Auenionenſis, & deputationis per
ipſum factæ, ac per ſummum Pontificem confirma-
tæ in perſonam Eminentiſſimi Cardinalis de Bagni
tunc Archiepiſcopi Patracenſis, & Vicelegati.
In quibus quidem facultatibus ſummus Pontifex
Sixtus IV. per ſuas patentes Litteras ſub Anno 1484.
Kalendis Maij anno ſui Pontificatus nono, concedit
eidem Domino Legato poteſtatem diſpenſandi cum

quibuſcumque perſonis ſæcularibus, vel regulatibus quorumcumque otdinom ſuper defectu natalium, ex quocumque coitu, ſeu alio vitio : ſed apertiùs in facultate conceſſa anno 1475. & 10. Kalend. Martij per eundem Sixtum IV. datur poteſtas eidem Domino Legato diſpenſandi ſuper defectu natalium, etiãſi de ſoluto & ſoluta, coniugato & ſolnta, ſoluto & coniugata, aut clerico etiam in quocumque facto aut præsbitetarus ordine, aut dignitate eriam Epiſcopali conſtituto, ex ſoluta vel coniugata, vt ad quaſcumque dignitates etiam Atchiepiſcopales vel Abbatiales promoueti poſſint : nec non etiam pto ordinibus, & beneficiis & quibuſcumque religioſis domibus, vt in eis recipi poſſint. Et de ſimili facultate Legatis, aut Nunriis conceſſa agit Pytr. Cottad. *in praxi. diſpenſat. Apoſtolic. lib. 3. cap. 1. numer.* 16. vbi formam huius facultaris ponit : ſicur & Gambar. in *tract. de poteſt. Legati lib.7. numer.* 5. Sed hæc quæ Legatis Auenionenſibus conceditur, amplior eſt, latiùſque patet; cùm etiam extendatur ad digoitates Achiepiſcopales, &c.

25. Super defectu verò natalium ad obtinenda beneficia, & Canonicatus ac præbendas Eccleſiæ Collegiatæ, poteſt ſine dubio Legatus derogare abſque ſpeciali facultate; cùm eriam Epiſcopus id facere poſſit Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 5. *numer.* 98. & poſt eum Cotrad. *in dicto tract. de diſpenſ. Apoſtol. lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 12.

26. Vndecimò, quamuis ex facultatibus Legationis poſſit Legatus Auenioοenſis diſpenſare ſuper ætate, vt eius defectu nonobſtãte quis poſſit promoueri ad ordines, & obtinere quæcumque beneficia etiam curata; non tamen exiſtimo poſſe hodie illum dicta facultate vti, propter factam poſtea Concilij Tridentini conſtitutionem ſuper beneficiis ſimplicibus ante 14. ætatis annum non obtinendis, *ſeſſ.* 23. *de reformat. cap.* 6. & de habentibus curam animarum ante 25. ætatis annum *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. cui quidem Conciliari conſtitutioni Legatus derogate non poteſt. Gloſſ. *in cap. cùm dilectis. in verb. in ætate. de elect.* Abb. *in cap. dilecto. num.* 5. *de Prabend.* Cottad. *in praxi diſpenſat. lib.* 5. *cap.* 5. *numer.* 9. Sed tamen ſummè notandum eſt, quòd Rota Romana admiſit in prouiſionibus factis per Vicelegatum Auenionenſem derogationem etiam tacitam Concilij Tridentini : vt apud Burat. *decis.* 463. *num.*4. & *ibi* per Addent. Ideo ſuper hoc matutiùs cogitandum.

27. Duodecimò, Legatus conferre poteſt beneficia iuriſpatronatus clericalis, ſeu Eccleſiaſtici : *cap. dilectus. de offic. Legat. cap. cùm dilectus. de iurepatronat.* Rebuff. *in praxi. in 3. part. ſignat. in verb. nec non iuriſpatronatus.* Gig. *de penſion. quaſt.* 24. *numer.* 1. Quod ampliatur, vt procedat etiam nullâ factâ mentione, aut derogatiooe dicti iuriſpatronatus: *dict. cap. cùm dilectus.* Couatr. *pract. quaſt. capit.* 36. *numer.* 2.

28. Decimotertiò, Quamuis Legati non poſſint conferte Eccleſias Cathedrales, aut Regulates, aut Collegiatas; ſeu ipſatum Collegiatarum dignitates maiores poſt Pootificalem electiuas : *cap. deliberatione. de offic. Legat. in* 6. Garſ. *de benefic. part.*5. *cap.*3. *n.* 52. ſicuti nec confetre poteſt beneficia ſummo Pontifici reſeruata : Idem *numer.* 53.

Tamen Legati Anenionenſes habent facultatem cõferendi, provt cõferunt omnia beneficia reſeruata; cùm illis Papa conceſſerit facultatẽ conferendi quæcumque beneficia ſæcularia, vel regularia, dignitates etiã in Metropolitanis Eccleſiis, & poſt Pootificalem maiores, cum cura, & ſine cura quantumuis affecta vel reſeruata in titulum, vel commendam; & de ordine in ordinem transferendi, & de Monaſterio in Monaſterium, de Eccleſia ad Eccleſiam, de loco ad locum, & ſic tranſlatos in Monaſteriis, ſeu regularibus locis ad quæ tranſlati fuerint recipi faciendi. Excipiuntur tamen beneficia vacantia in Curia, vt ſupra diximus *num.* 20. nec non vacantia per promotionem ad Epiſcopatus, & Monaſteria conſiſtorialia.

Decimoquartò; quamuis diſputetur vtrùm Lega- 29.
rus beneficia litigioſa conferre poſſit : vt apud Garſ. *dicta part.* 5. *cap.* 3. *num.* 56. *& ſequentib.* Tamen omnis dubitatio ceſſat in Legato Auenionis, cui data fuit facultas omnes & quaſcumque beneficiorum reſignationes admittendi, etiam reſeruatorũ vel
litigioſorum; & illa conferendi † etiã ſimpliciter, vel 30.
ex cauſa permutationis, etiam cum reſeruatione penſionis : vt ex Bulla Sixti ſub Datum IV. Kalend. Maij 1484. Anno eius Pontificatus nono.

Hinc etiam colligitur limitatio eorum quæ dixi- 31.
mus ſupra *numer.* 9. nempe reſignationem conditionalem coram Legato fieri non poſſe : quia hoc non habet locum in Legato Auenionenſi, quoad reſignationes factas cum reſeruatione penſionis, nam illas ſic recipere, & admittere ac conferre poteſt vigore conceſſæ ſibi à ſummo Pontifice poteſtatis : quod etiam approbauit Rot. in *dicta decis. Caualicenſi.* 508. *part.* 4. *recentior.* confirmata *decis.* 109. *part.* 4. *tom.* 2.

Plurima alia conceſſa ſunt Legatis Auenionenſibus iura, & facultates quas ſi ad longum referre vellemus, breuis compendij modum præter inſtitutum noſtrum excederemus.

Agendum nunc eſſet de facultatibus Nuntij quoad 32.
collationem beneficiorum : ſed quia hoc non practicatur apud nos, ideo ſufficiet adire Garſ. de hoc tractantem *part.* 5. *cap.* 3. §. 1. *à numer.* 80. Ricc. collectan. 1667.

Item videndum eſt quid dicendum de Subſtitu- 33.
to, ſeu Locumtenente Vicelegati, vtrùm videlicet beneficia in abſentia illius conferre poſſit : qua de re Bertrand. *conſil.* 117. *per tot. part.* 1. *poſter.* vbi concludit Vicelegatos Auenionenſes poſſe deputare Locumtenentes pro collatione beneficiorum ex cauſa abſentiæ, vel iuſti impedimenti : provt vidimus obſeruatum tempore Illuſtriſſimi bon. mem. Domini Guillelmi Du Noiſet, nec non aliorum Vicelegato-
rum. † Videri etiam poteſt circa hanc quæſtionem 34.
quod fusè circa facultates Legationis, aut Vicelegationis in Gallia recipiendas tractat Dom. Lud. Bell. *conſil.* 63. *per tot.* & de einſdem Legati poteſtate in Delphinatu quoad collationem beneficiorum. Crauet. *conſ.*177. *num.*1. *&* *conſil.*103. *num.*2.

Auditores autem Vicelegati nullam habent pote- 35.
ſtatem circa beneficia, non ſolùm quoad collationem, ſed nec quoad cauſarum præſertim beneficialium deciſionem : ex notatis per Franc. Marc. *quaſt.* 348. *part.* 1. quia non poſſunt cauſas decidere ſine ſpeciali commiſſione.

Sed tamen ipſe hoc limitat niſi vſus ſit in contra- 36.
rium, provt teuera talis eſt quoad cauſas in prima inſtantia introductas, quarum cognitionem ſibi adſcribunt Auditores, quando non petitur remitti ad Ordinarios : iuxta *cap. omnes cauſa* 20. *ſeſſ.*24. *de reformat. in Concilio Tridentino.*

Sed in cauſa Appellationis non ſolent Auditores
Legationis procedere ſine ſpeciali cõmiſſione † Vnde 37.
nec ſolent Auditores decernere literas citatorias extra Monarchiam; ſed eæ fiunt ſub oomioe Legati, vel Vicelegati : ex notatis per eundem Franc. Marc. *dict. quaſt.*358. *n.* 5. *verſic. verumtamen part.* 1. Et nos ita ſemper vidimus obſeruari.

§. 7.

§. 7.

De Epiſcopis.

1. *Epiſcopus habet intentionem fundatam in collatione omnium beneficiorum ſæcularium ſuæ diœceſis.*
2. *In collatore non ordinario, ſeu prouiſo ab ipſo leuiores requiruntur probationes, ſi contendat cum prouiſo Apoſtolico: plena verò ſi cum ipſo Epiſcopo, vel prouiſo ab eo. Et quæ ſit diuerſitatis ratio.*
3. *Prohibitio facta Epiſcopis de conferendo beneficia coram ipſo reſignata ſuis conſanguineis, vel familiaribus; de quibus familiaribus intelligatur.*
4. *Epiſcopus conferre poteſt ſuis nepotibus, aut familiaribus beneficia vacantia per dimiſſionem clericatus.*
5. *Beneficia vacantia per reſignationem propter adeptionem incompatibilis, Epiſcopum proprio nepoti conferre poſſe cenſuit Ricc. Sed eius opinio reiicitur.*
6. *Epiſcopus ante adeptam ſuæ dignitatis poſſeſſionem non poteſt beneficia conferre, & talis prouiſio nulla eſt ipſo iure.*
7. *Epiſcopus extra diœceſim exiſtens beneficia ſuæ collationis conferre non prohibetur.*
8. *Epiſcopus poſt adeptam poſſeſſionem beneficia propria non poteſt reſignare. Idem ſi per eum ſteterit quominus poſſeſſionem adeptus fuerit.*
9. *Poſt mandatum factum per Epiſcopum ad reſignandum ſuum Epiſcopatum, ius habet beneficia conferendi ante admiſſam reſignationem: & quæ ſit hac in re differentia inter reſignationem puram, & conditionalem.*
10. *Epiſcopus non poteſt canonicatui in ſua Eccleſia onus perpetuum Organiſtæ adiicere.*
11. *Epiſcopus non poteſt mutare naturam beneficij.*
12. *In Gallia appellatur tanquam ab abuſu, ſi Epiſcopus derogat fundationi & primæ inſtitutioni beneficij.*
13. *Collatio facta cum onere pecuniæ æſtimabili, ſimoniaca eſt.*
14. *Conſtitutio Epiſcopi, vel Capituli tendens ad exonerationem pecuniariam ipſorum; nulla eſt, & ſuſpecta.*

1. EPiſcopus, ſecundùm iuris communis diſpoſitionem, fundatam habet intentionem ſuam in collatione omnium beneficiorum exiſtentium in ſua Diœceſi. Et è contra, qui Ordinarius non eſt alicuius diœceſis, ſi prætendat ſibi in ea competere ius conferendi beneficia, tenetur ſuam intentionem probare: quia habet contra ſe iuris præſumptionem: *can. omnes Baſilicæ.* 16. *quæſt.*7. quæ præſumptio non ſolùm fundatur in Epiſcopi authoritate; ſed etiam in beneficij libertate. Cod. Fabrian. *lib.* 1. *tit.* 3. *defini.*

2. 11. † Sed hoc intelligendum eſt de collatore non ordinario concurrente cum ipſo Ordinario; vel de prouiſo ab ipſo qui non eſt Ordinarius, contendente cum prouiſo ab Epiſcopo loci Ordinario; vt tunc plenè ius conferendi probandum ſit: non item ſi concurrant prouiſus ab alio quàm ab Ordinario ex vna parte, & prouiſus Apoſtolicus ex alia; hoc enim ſecundo caſu leuiores & minus plenæ ſufficiunt probationes: non quòd Epiſcopi authoritas maior ſit, aut fauorabilior authoritate ſummi Pontificis; ſed quia Pontificia poteſtas alterius cuiuſlibet collatoris ordinarij concurſum admittit, Ordinarij verò poteſtas nullum alium admittere ſolet niſi ſummum Pontificem, qui eſt Ordinarius Ordinariorum: ita Cod. Fabrian. *lib.* 1. *tit.* 3. *definit.*12. poſt Caſſador. *deciſ.*1. *de probationib.* Adeo vt primo caſu non ſufficiat probatio iuris conferendi per famam, ſufficiat tamen in ſecundo.

Secundò notandum eſt, Epiſcopum non poſſe beneficia coram ipſo reſignata ſuis nepotibus, vel conſanguineis, aut familiaribus, aut conſanguineis reſignantis conferre; exceptis tamen beneficiis quæ ſunt de iurepatronatus: vt fuſiùs per nos fuit explicatum *lib.*1. *cap.* 33. Quod tamen de iurepatronatus laicali intelligit Ricc. *in deciſ. cur. Neapol. lib.* 3. *deciſ.* 81: Licèt Quaranta *ibid.* per nos citatus *in verſic. ad maiorem. fol. mihi* 115. *ſub verb. beneficiorum reſignationes.* loquatur in genere de beneficiis iuriſpatronatus. 3.

Et iis quæ per nos dicta ſunt *præfato cap.* 33. addendum eſt illam conſtitutionem prohibentem collationem faciendam Epiſcopi familiaribus, intelligendam eſſe de illis familiaribus qui actu deſeruiũt Epiſcopo, & continuam exercent commenſalitatem in domo. Pariſ. *de reſignat. lib.*5. *quæſt.*6. *num.*91. Plura vltra citatos *dict. cap.*33. *num.*9. *fol.*43. tradit Pariſ. *in loco mox citato.* Marius Antonin. *lib.*1. *reſolutione vltima, caſu* 34. Fuſch. *de viſitat. lib.*2. *cap.*28. *n.*23.

Quibus etiam addo ad limitationem *dicti cap.* 33. quòd Bulla Pij V. prohibens admiſſionem huiuſmodi reſignationum, ad effectum beneficia conferendi præfatis perſonis, nec pœna in ea contenta locum habent ſi quis clericalem ſtatum dimittens, beneficij per conſequens incapacem ſe reddiderit, cùm hæc non ſit vacatio per reſignationem; de qua loquitur Bulla: vt tenet Ricc. *in deciſ. cur. Neapolit. part.*3. *allegat.* 307. 4.

Sicuti nec locum habet ex eodem authore *eadem parte deciſ.* 308. quando beneficium vacat per adeptionem alterius beneficij incompatibilis, tunc enim Epiſcopus liberè ſuo conſanguineo beneficia reſignata conferre poteſt. 5.

Sed ego non video quomodo deciſio iſta procedere poſſit, cùm beneficia per adeptionem incompatibilis vacantia non poſſint reſignari; ſed debeant ſimpliciter dimitti: vt per Garſ. *de benefic. part* 11. *cap.* 5. *num.*58. Et talis dimiſſio ex conſtitutione Clementis VIII. non poſſit fieri coram Ordinario; ſed illa beneficia ſint reſeruata ſedi Apoſtolicæ vt *ibid. num.* 60. quam conſtitutionem ampliauit. Paul. V. vt *ibid. num.*64. Ergo impoſſibile eſt huic caſui applicari deciſionem prædictam: cùm reſignatio non poſſit fieri ad effectum, vt ab Epiſcopo collatore ordinario prouideatur.

Tertiò, quod dictum eſt beneficiorum collationem ſpectare ad Epiſcopum, intelligendum eſt vt procedat in Epiſcopo qui eſt in poſſeſſione, & exercitio ſuæ dignitatis; alioquin promotus ab eo qui Epiſcopatus poſſeſſionem non acceperat, vel ab eodem prouiſus, non eſt capax beneficij: & prouiſio eſt ipſo iure nulla. Bald. in *l. ſi tutor. Cod. in quib. cauſ. reſtit. non eſt neceſſ. num.*3. dicens quòd paria ſunt non eſſe, vel eſſe & non habere adminiſtrationem. Boer. *deciſ.* 171. *num.* 26. Tournet, in *ſua recollect. Arreſt. litt. B. num.* 46. 6.

Poſt adeptam verò poſſeſſionem, beneficia ſuæ Diœceſeos quamuis, extra illam reperiatur conferre poteſt; cùm ſit actus voluntariæ iuriſdictionis. Ioan. de Selu. in *tract. de benefic. part.* 3. *quæſt.* 40. & 63. Couarr. *lib.*3. *variar. reſolut. cap.*20. Et præſentatio fieri poteſt Epiſcopo extra Diœceſim exiſtenti per 7.

patronum. Gonzal. ad *regul.* 8. *gloſſ.* 61. *num.* 6.

8. Quartò, poſt adeptam Epiſcopatus poſſeſſionem, licèt Epiſcopus beneficia ſuæ Diœceſeos conferre poſſit; non tamen poteſt propria beneficia reſignare: quia vacant per promotionem ad Epiſcopatum, à die videlicet adeptæ poſſeſſionis ipſius Epiſcopatus. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 196. *num.* 75. *&* 223. *num.* 31. quemadmodum etiam penſiones eo modo extinguntur: vt diximus ſupra, *cap.* 1. §. 4. *num.* 102. *&* 103.

Imò ſi promotus ad Epiſcopatum non faciat ſe conſecrari intra tempus trium menſium, vel non doceat de impedimẽto propter quod poſſeſſionem Epiſcopatus non fuerit conſequutus; perinde eſt ac ſi poſſeſſionem adeptus fuiſſet: adeò vt eius beneficia, & penſiones ex tunc vacare cenſeantur; cùm per eum ſteterit quominus poſſeſſionem caperet. Verall. *deciſ.* 401. *part.* 2. Gratian. *dicto cap.* 223. *num.* 33.

9. Quintò, poſt mandatum factum ad reſignandum Epiſcopatum, non impeditur Epiſcopus beneficia conferre ante admiſſam reſignationem, & notitiam ipſius; niſi reſignatio eſſet pura & ſimplex: ſiquidem in reſignatione conditionali, donec admiſſa fuerit, Epiſcopus non perdit titulum, neque poſſeſſionem ſui Epiſcopatus: quare vſque ad diem notificationis admiſſæ reſignationis, interim fructus percipit, inter quos annumeratur beneficiorum collatio: quos tamen percipere non poteſt poſt factam puram reſignationem: quia cenſetur ex tunc mortuus ciuiliter in illo Epiſcopatu. Imò ſi fructus perceperit, tenetur ad illorum reſtitutionem. Gratian. *diſcept forenſ. cap.* 127. *num.* 34. *& cap.* 159. *num.* 24. *&* 25. Anton. de Marin. *quotid. reſolut. cap.* 103. *num.* 7. Quod tamen intelligit locum habere, etiam in reſignatione ſimplici, quando ante illius admiſſionem, & ante conſenſum præſtitum coram ſummo Pontifice, & ſic re integra, Epiſcopus pœnitentia ductus reſignationem reuocauit: ex Put. *deciſ.* 105. *lib.* 3.

10. Sed hîc opportunè tractari poteſt de quæſtione
quam aliàs quidam Epiſcopus propoſuit; videlicèt
vtrùm ipſe poſſet ſaltem per viam ſtatuti perpetui, &
cum conſenſu Capituli imponere onus Organiſtæ ca-
nonicatui, vel beneficio in Eccleſia Collegiata ere-
cto; ita vt quicumque canonicatum illum obtineret,
ſeu beneficium; teneretur exercere dictum onus or-
ganiſtæ? Cui dubio Ego Reſpondi anno 1631. Epiſ-
11. copum id facere non poſſe: † Tum in vim Concilij
Tridentin. *ſeſſ.* 25. *cap.* 5. *de reformat.* vbi habetur
Epiſcopũ non poſſe derogare qualitatibus beneficij:
Tum etiã ex diſpoſitione iuris communis. *Clementin.*
quia contingit. de religioſ. domib. & cap. ſignificatum.
12. *in fin. de prabend.* † & in Gallia appellatur tanquam
ab abuſu ab omnibus clauſulis derogatoriis in præ-
iudicium fundationis appoſitis. Theueneau *ad Ordi-*
nat. Reg. lib. 1. *tit.* 12. *artic.* 1. & cauetur ordinatio-
13. ne Aurelianenſi Caroli IX. *artic.* 21. † Imò collatio
ſub illo onere facta, videtur ſimoniaca; cùm imponatur per eam beneficio onus, quod eſt pecuniâ æſtimabile: vt de collatione facta cum onere legendi Theologiam tradit Moneta *de commut. vltim. volunt. cap.* 11. *num.* 320. 345. *&* 346. & probatur ex *deciſ. crimin.* 137. *poſt conſil.* Farinac. vbi optimè explicatur text. *in dicto cap. ſignificatum. de prabend.*

14. Quod maximè procedit, quia illud onus impoſitum canonicatui tendit ad exonerationem capitulariùm, qui tenebantur ad ſolutionem mercedis vnius Organiſtæ: vnde magis ſuſpecta eſt, & nulla dicta Epiſcopalis conſtitutio: ex notatis per Garſ. *de benefic. part.* 8. *cap.* 1. *num.* 87.

§. 8.

De Menſibus Epiſcopalibus, & de Alternatiua.

1. *Epiſcopis aſſignantur quatuor menſes per regulas Cancellariæ ad conferendum beneficia, nempe Martius, Iunius, September, & December.*
2. *Beneficia vacantia in aliis octo menſibus ſunt ſedi Apoſtolicæ reſeruata.*
3. *Beneficia vacantia in Curia, ne quidem in dictis quatuor menſibus per Ordinarios conferri poſſunt.*
4. *Vacantia per reſignationem Epiſcopus ſingulis anni menſibus conferre poteſt: quia regula menſium illo caſu locum non habet.*
5. *Beneficia comprehenſa in Concordatis non ſubiacent regulæ menſium.*
6. *Reſeruatio beneficiorum vacantium in Curia non cenſetur ſublata per generalem reſeruationum ſublationem.*
7. *Beneficia quæ ſunt de collatione Cardinalium non ſupponuntur regulæ menſium.*
8. *Cardinales abſentes à Curia non habent ius collationis beneficiorum dependentium à titulis ſui Cardinalatus, & quæ illa ſint.*
9. *Si Cardinalis Epiſcopus fuerit negligens in conferendo intra ſex menſes, Papa non confert iure deuoluto.*
10. *Menſis quo vacatio contingit ſimpliciter & affirmatiuè exprimi debet pro validitate collationum, & impetrationum coram ſummo Pontifice factarum.*
11. *Fallit in beneficiis vacantibus per reſignationem.*
12. *Fallit ſecundò in beneficiis quæ alio modo ſunt reſeruata, quàm per reſeruationem regulæ Menſium; tunc enim menſis vacationis exprimi non debet.*
13. *Tertiò non debet etiam exprimi menſis in beneficiis iuriſpatronatus laicalis.*
14. *Quartò non debet exprimi in gratia* perinde valete, *ſi in prima gratia fuit expreſſus.*
15. *Quintò non debet exprimi in conceſſione ſubrogationis; debet tamen exprimi in gratia* ſi Neutri.
16. *Fallit ſextò in collationibus Ordinariorum, in quibus menſis exprimi non debet.*
17. *Menſis expreſſio neceſſaria eſt in prouiſionibus factis per Legatum, vel Nuncium.*
18. *Septimò fallit in prouiſionibus factis per Papam iure deuoluto, in quibus menſis expreſſio non eſt neceſſaria.*
19. *Fallit octauò in inſtitutionibus factis ad præſentationem; ſed hæc limitatio coincidit cum tertia.*
20. *Menſis à quo tempore incipiat, nempe à media nocte, computando à prima hora ex duodecim ictibus horologij.*
21. *Quid iuris in locis vbi nullum eſt horologium; vel non fuit auditum.*
22. *Eſt in arbitrio Epiſcopi vtrùm malit frui quatuor menſibus, an verò ſex alternatis ſub conditionibus ad alternatiuam requiſitis.*
23. *Pendet à voluntate Epiſcoporum aut aliorum Prælatorum acceptare, vel non acceptare alternatiuam.*
24. *Acceptatio Alternatiuæ quomodo fieri debeat, & quæ ad illam requirantur vt ſit valida.*

25. *Ius alternatiua non competit inferioribus collatoribus, quibus ius conferendi quæſitum eſt ex priuilegio, vel conſuetudine.*

26. *Capitulum, ſede vacante, non poteſt gaudere Alternatiua.*

27. *Epiſcopi non gaudent alternatiua niſi verè & realiter reſideant in ſua diœceſi, etiamſi ex iuſta cauſa receſſerint.*

28. *Vſus Alternatiuæ vtrùm ſtatim incipiat poſt illius acceptationem, an verò finito menſe.*

29. *Menſis Aprilis & Octobris ſemel facti Apoſtolici propter abſentiam Epiſcopi, vtrùm redeunte Epiſcopo fiant ordinarij.*

30. *Quid dicendum ſit de menſibus Februarij, & Augusti.*

31. *Iunius & December nunquam ſunt menſes Apoſtolici, quamuis Epiſcopus non reſideat.*

32. *Collatio facta in menſe ordinario Alternatiua ab Epiſcopo tunc reſidente, non reſcinditur quamuis Epiſcopus in aliqua menſis parte recedat.*

33. *Epiſcopus non gaudet Alternatiua quoad beneficia quæ non ſunt liberæ collationis; & quænam illa ſint.*

34. *Si beneficia pertineant per turnum ad Epiſcopum, & Capitulum; Epiſcopus adueniente turno ſuo gaudet Alternatiua.*

35. *Turnus in materia Alternatiuæ, quando collatio ſpectat per turnum ad Epiſcopum, & Capitulum; non conſumitur per prouiſiones Apoſtolicas.*

36. *Sed tamen per illas prouiſiones factas cum derogatione iurispatronatus; turnus dicitur conſummatus.*

37. *Turnus non dicitur conſumptus per prouiſiones non ſortitas effectum.*

38. *In Gallia tamen aliud deciditur nempe ſolas beneficij collati litteras Graduato turnum facere.*

39. *Turnorum materia vbi explicetur. Remiſſiuè.*

40. *Collatio non minus libera dicitur ad effectum Alternatiuæ, quamuis beneficium ſit conferendum per concurſum.*

41. *Si Epiſcopus ſe ingerat in collatione beneficiorum reſeruatorum, ipſo iure perdit Alternatiuam; ſed retinent alios quatuor menſes.*

42. *Epiſcopus poſt acceptatam Alternatiuam, vtrùm illi poſſit renunciare.*

1. PRo intelligentia Alternatiuæ ſupponendum eſt; quòd per regulam 8. Cancellariæ, quæ nunc eſt nona, aſſignantur Epiſcopis & collatoribus ordinariis quatuor menſes, vt intra terminum illorum conferre poſſint beneficia ad illorum collationem ſpectantia: nempe, menſes Martij, Iunij, Septembris, & Decembris: 2. † illa verò quæ vacant in aliis octo menſibus, nempe Ianuarij, Februarij, Aprilis, Maij, Iulij, Augusti, Octobris, & Nouembris, ſunt ſedi Apoſtolicæ reſeruata; ſiquidem ante illam regulam Epiſcopi & alij collatores ordinarij poterant in quibuſcumque menſibus conferre beneficia ad ipſorum collationem ſpectantia: hodie verò conferre non poſſunt, niſi in quatuor menſibus ſupradictis.

3. Excipiuntur tamen à prædicta regula beneficia vacantia in Curia: quia illa quocumque menſe vacauerint ſummus Pontifex priuatiuè confert; nec vllus ordinarius collator circa illorum prouiſionem ſe immiſcere poteſt: quod manifeſtè probatur ex verbis illius regulæ, *Extra Romanam Curiam.*

Secundò excipiuntur à prædicta regula beneficia vacantia per reſignationem, in quibus non habet locum illa menſium distinctio; ſed ſemper, & in quolibet menſe poteſt collator ordinarius prouidere de beneficiis reſignatis: vt patet ex verbis dictæ regulæ, ibi, *alias quam per reſignationem.* 4.

Tertiò excipiuntur beneficia comprehenſa in Concordatis cum ſede Apoſtolica initis, & acceptatis, qualia ſunt beneficia ſita in Gallia; vbi per Concordata, & per Bullam Leonis X. *ſub titulo de reſeruationib. ſublat.* omnes reſeruationes ſublatæ ſunt, exceptá reſeruatione beneficiorum vacantium in Curia, quæ (vt ſupra dictum eſt ſuo loco) eſt reſeruatio clauſa in corpore iuris: 6. † Ideò per generalem abrogationem omnium reſeruationum factam in dictis Concordatis, non cenſetur ſublata reſeruatio beneficiorum vacantium io Curia: vt notauit Rebuff. in *Concordat. ad dictum titulum, de Reſeruat. ſublat. §. 1. verſic. & licèt non excipiantur.* Huic tamen regulæ menſium ſupponuntur beneficia Britanniæ. Tournet. *litt. B. num.* 78. 5.

Quartò excipiuntur beneficia quæ S. R. E. Cardinalium collationi ſupponuntur, quando Cardinales ratione Epiſcopatus, Archiepiſcopatus, Abbatiæ aut ſimilis beneficij per eos poſſeſſi, ius collationis habent; cui ſummus Pontifex per illam reſeruationem præiudicare non intendit. Ricc. *collectan.* 2829. & 2956. Ludouiſ. *deciſ.* 99. 8. † Quamuis hoc ius collationis non cenſeatur conceſſum Cardinalibus à Curia abſentibus, ratione beneficiorum à titulis ſui Cardinalatus dependentium, quorum collatio ſpectat ad Cardinales quandiu in Romana Curia ſunt præſentes, qui vocantur Cardinales titulares de Vrbe, & habent titulos ſuis Cardinalatibus annexos, & optantur per ſex antiquiores Cardinales Præsbiteros qui in Vrbe tempore vacationis reperiūtur; nempe Oſtienſis, Portuenſis, Præneſtinus, Tuſculanus, Sabinenſis, & Abbanenſis: quia verba illa regulæ quæ excipiunt Cardinales, ibi, *non tamen S. R. E. Cardinalium*, non extenduntur ad dictos Cardinales titulares à Curia abſentes: quia obſtat illis reſeruatio regulæ ſeptimæ, in qua Papa reſeruat beneficia Cardinalium abſentium à Curia Romana, dependentia tamen à titulis Cardinalium, ac Diaconiatum ipſorum: vt explicat Cokier, *ad regul.* 8. *Cancellar. gloſſ.* to. *num.* 5. 7.

Er ex his infertur quòd ſi Cardinalis Epiſcopus fuerit negligens in conferendo intra ſex menſes, Papa non confert iure deuoluto; ſed ius iſtud deuoluitur ad proximè immediatum Superiorem: iuxta formam *cap.* 2. *de conceſſ. prebend.* de qua nus ſuperiùs *hoc cap.* §. 4. *num.* 8. Ratio eſt quia hoc beneficium, ratione cuius Cardinalis Epiſcopus fuit negligens in conferendo. nunquam fuit reſeruatum; & per conſequens deuolutio fit eodem modo quo fieret ſi Epiſcopus oon eſſet Cardinalis: vt notauit Cokier *loco citato.* 9.

Secundò principaliter ſupponendum eſt, quòd pro validitate collationum quæ fiunt à ſummo Pontifice, vel Legato, neceſſe eſt vt exprimatur ſimpliciter & affirmatiuè menſis, quo vacatio contigit; idque ad euitandas fraudes quæ fieri poſſent in præiudicium Ordinariorum: alias gratia eſſet nulla. Quod intelligendum eſt, quando beneficium vacat in menſe reſeruato: nam ſi vacaret in menſe ordinario, non eſſet neceſſaria menſis expreſſio: vt decidit Rot. *deciſ.* 79. *num.* 3. *part.* 4. *recentior.* 10.

Verùm iſta regula nonnullas recipit limitationes, & reſtrictiones ſeu interpretationes. Et primò quidem vt noo procedat in beneficiis vacantibus per reſignationem, 11.

Digitized by Google

ſignationem, ſiue in Curia, ſiue extra Curiam factis: quia huiuſmodi beneficia reſignata non ſubiacent huic regulæ: vt mox diximus *num.* 4. Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 14. *num.* 1. Rot. *deciſ.* 624. *num.* 1. *part.* 3. *lib.* 3.

12. Secundò dicta regula non habet locum in beneficiis, quæ alio modo ſunt reſeruata, ſeu alio reſeruationis genere quàm vigore regulæ menſium; cùm certum ſit de beneficiis aliter reſeruatis Ordinarium ſe intromittere non poſſe: & in quocumque menſe vacatio contingat, illa ſemper ſummo Pontifici eſſe reſeruata; & ſic non poteſt in illis conſiderari aliquod intereſſe collatoris ordinarij: vt benè comprobat Put. *deciſ.* 25. *lib.* 3.

13. Tertiò non procedit in beneficiis iuriſpatronatus laicalis: quia ſicut in illis non habet locum regula menſium; ita nec obligatio exprimendi menſem, quæ eſt acceſſoria ad dictam regulam. Mantic. *deciſ.* 278. *num.* 2.

14. Quartò neque menſis expreſſio fieri debet in gratia reformatoria, quam vocant *Perinde valere*, ſi in prima & principali gratia menſis expreſſus fuerit: ſi enim non fuerit expreſſus in prima, exprimi debet in ſecunda: quia licèt eadem ſolemnitas requiratur in ſecunda, quæ in prima; vt dicit Ioan. Bapt. Ferret. *conſil.* 53. *num.* 12. poſt Geminian. *conſil.* 128. tamen in ſecunda ſupplicatione reformatoria, inſeri ſemper ſolet totus tenor primæ gratiæ: atque ideo ſufficienter dicitur expreſſio menſis facta, propter præinſertum tenorem primæ in ſecunda: vt docet Mohedan. *deciſ.* 5. *de reſcript.*

In noua tamen prouiſione per obitum, ſi reſignans mortuus fuerit intra viginti dies, menſis omninò exprimendus eſt: teſte Put. *deciſ.* 165. *lib.* 2. quod in Gallia non obtinet locum, vt ſuperius oſtendimus *Sup. eodem* §. *num.* 5. Immò ſi reſignans obierit poſt tempus congruum ab expeditione curſoris, prouiſio per obitum dicitur fieri incidenter vel dependens ab ipſa reſignatione: & præterea quia regula menſium in Gallia locum non habet.

15. Quintò non eſt exprimendus menſis in conceſſione ſubrogationis; cùm regula loquatur de beneficiis vacantibus, ſubrogatio verò ſupponat beneficium non vacare; alioquin non eſſet ſubrogatio, quæ ſupponit jus præexiſtens; ſed eſſet noua conceſſio. Put. *deciſ.* 433. *in correct.* vt benè aduersùs ſententiam Gonzal. comprobat Garſ. *de benefic. part.* 5. *cap.* 1. *num.* 671.

Aliud eſt in gratia *ſi Neutri* quæ ſupponit nullum ius aduerſario competere: & per conſequens tendit ad beneficium, tanquam verè & actualiter vacans. Quapropter locus eſt hoc caſu huic regulæ, & menſis expreſſio fieri debet: quia regula loquitur de impetratione beneficiorum vacantium. Gonzal. *dicta gloſſ.* 32. *num.* 24.

16. Sextò, expreſſio menſis fieri non debet in prouiſionibus quæ fiunt per collatores ordinarios; ſed ſolùm in prouiſionibus Apoſtolicis: quia regula mandat expreſſionem menſis fieri ad euitandas fraudes, quæ fieri poſſent in præiudicium Ordinariorum: quæ ratio ceſſat, dum prouiſio fit ab ipſis Ordinariis. Item quia Epiſcopi, & alij inferiores collatores, vt plurimùm habent notitiam temporis vacationis. Ric. *collectan.* 1141. *in fin. verſic. limita ſecundò.*

17. In prouiſionibus verò factis per Legatum, vel per Nuntium; neceſſaria eſt expreſſio menſis: quia in illis eadem viget ratio præiudicij Ordinariorum, quæ in Papa. Garſ. *dicta part.* 5. *cap.* 3. *num.* 138. & de Nuncio tradit Seraphin. *deciſ.* 285. *num.* 8. quia Nuncij & Legati ſignant gratias beneficiorum eodem modo quo Papa, vt *ibid.* per Seraphinum.

18. Septimò limita, vt non procedat in prouiſionibus quæ fiunt per Papam iure deuoluto: quia tunc nullum fit præiudicium Ordinario, quem conferre non poſſe certum eſt, eùm ius conferendi amiſerit propter ſuam negligentiam: & per hanc rationem ita concludit Gonzal. *dicta gloſſ.* 32. *num.* 62.

19. Octauò, non procedit regula in inſtitutionibus factis ad præſentationem: quia inſtitutio eſt iuſtitiæ, & non gratiæ. Abb. *in cap. authoritate.* & *in cap. ex frequentibus. de inſtitut.* Ideo verba regulæ non conueniunt, quando agitur de inſtitutione, & præſentatione; cùm loquatur de gratiis Apoſtolicis: inſtitutio autem gratia non eſt. Seraphin. *dicta deciſ.* 285. *num.* 1. *iuncto num.* 5. quæ deciſio, ſi vera eſt, procedit etiam in inſtitutione facta ad præſentationem Patroni Clerici; niſi dicamus illam contineri ſub nomine gratiæ, ex eo quòd Papa admittit præſentationem Patroni clerici, cui derogare poterat; & non derogando, videtur gratiam facere.

20. Menſis autem iſte incipit à media nocte præcedenti, dum pulſatur primus ictus horologij ex duodecim mediæ noctis; & finitur in media nocte ſequenti vltimum diem menſis, dum ſimiliter pulſatur prima hora ex duodecim ictibus horologij: vt aduertit Garſ. *de benefic. dicta part.* 5. *cap.* 1. *num.* 523. Sanch. *de matrimon. lib.* 2. *diſput.* 41. *num.* 40. 21. † Et vbi nullum eſt horologium, vel non fuit auditum; recurrendum eſt ad iudicia hominum, vel ad coniecturas probabiles. Garſ. *ibid. num.* 526.

22. Tertiò principaliter ſupponendum eſt, quòd ſummus Pontifex pro maiori gratificatione Epiſcoporũ, Archiepiſcoporum, & Patriarcharum quibus ius ordinariæ collationis competit, voluit vt ſit in illorum poteſtate, non ſolùm habere illos quatuor menſes Martij, Iunij, Septembris, & Decembris; ſed alternatiuè ſex menſes: ita vt primus ſummo Pontifici ſit reſeruatus, nempe Ianuarius; intra quẽ Ordinarius cõferre nullo modo poſſit: ſecundo verò menſe nẽpe Februario, licitũ ſit Ordinario conferre: tertius menſis ad Pontificiam collationem, quartus ad Ordinarium ſpectet. Sic alternatim ſemper computando, vt Ianuarius, Martius, Maius, Iulius, September & Nouember ſint reſeruati; alij verò ſex menſes, nulla reſeruatione ſint affecti; nempe Februarius, Aprilis, Iunius, Auguſtus, October, & December qui ſpectant ad Ordinarium; & quibus durantibus datur illi facultas conferendi, dummodò concurrant conditiones infraſcriptæ.

23. Primò quòd ſit in electione Epiſcoporum, Archiepiſcoporum & Patriarcharum acceptare vel non acceptare Alternatiuam: quâ acceptatâ, gaudent ſex menſibus: quòd ſi nolint illam acceptare, gaudent ſolùm quatuor menſibus prædictis.

24. Secundò, iſta acceptatio, ad hoc vt ſuffragetur Ordinario qui vult gaudere Alternatiua, debet fieri per patentes litteras propria manu Ordinarij collatoris ſubſcriptas, eiúſque ſigillo munitas, & in ſua cuiuſque ciuitate & diœceſi datas, & ad Datarium Vrbis tranſmiſſas atque ab eo recognitas; & ante dictam tranſmiſſionem, receptionem & recognitionem Alternatiuâ frui non poteſt: & ſic tantùm habet quatuor menſes in tali caſu.

25. Tertiò ius iſtud Alternatiuæ non poteſt competere Capitulo, nec Archidiaconis, aut aliis inferioribus collatoribus quibus ius conferendi competit ex priuilegio, ſtatuto, vel conſuetudine: quod probatur ex verbis regulæ, & dictionibus taxatiuis in illa poſitis, *& ipſis duntaxat.* 26. † Imò nec ipſum Capitulum, ſede vacante, gaudere poteſt Alternatiua: vt notat Cokier *ad dictam regulam* 8. *Cancellariæ, gloſſ.* 15.

Quartò

27. Quartò, ad hoc vt Epiſcopi & ſimiles gaudeant priuilegio Alternatiuæ, requiritur quòd verè, realiter, & non fictè, etiam ſub prætextu abſentiæ iuſtæ & probabilis reſideant actualiter in ſua diœceſi: nam ſi receſſerint etiam ex iuſta cauſa, & ad modicum tempus; priuantur priuilegio Alternatiuæ. Cokier, *ad dictam regulam* 8 *gloſſ.* 15. *num.* 3. & 4.

Quod vt melius intelligatur, notandæ ſunt aliquæ regulæ, quas ſuper reſidentia collatorum ad effectum Alternatiuæ, ponit Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſcop. part.* 3. *allegat.* 53. *num.* 38 *& ſequentib.*

28. Prima, Epiſcopus non gaudet Alternatiua, non probatâ reſidentiâ, neque habetur pro reſidente, ſi vt plurimùm in alio loco ſolet habitare extra diœceſim; etiam ſi in illo remaneret propter officium Inquiſitoris ſanctæ fidei; quamuis aliquando in certis temporibus viſitaret ſuam diœceſim: quia talis viſitatio non conſtituit veram reſidentiam, quæ fiat cum animo perpetuo ibi remanendi: vt dicitur apud Ludouiſ. *deciſ.* 70. adeo vt prouiſus ab Ordinario vigore Alternatiuæ, licèt ſit in poſſeſſione, teneatur nihilominus probare non ſolùm acceptationem Alternatiuæ; ſed etiàm hanc qualitatem reſidentiæ. Addit. ad Ludouiſ. *deciſ.* 94. *num.* 11.

Sed illa acceptatio Alternatiuæ ſi facta fuerit in medio menſis, quamuis Epiſcopus toto illo menſe reſidentiam fecerit in diœceſi, non facit vt propterea menſis ille computetur in Alternatiua: quia regula loquitur de menſe integrali, & non de ſingulis illius diebus: per text. *in l. eum qui ædes. ff. de vſucapion.* Et ideo quamuis Alternatiua fuerit recepta in Dataria in aliquo menſe Apoſtolico, non incipit illius vſus niſi toto menſe peracto: vt copioſè explicat Rot. *deciſ.* 144. *per tot. part.* 2. *recentior.* ſequitur Rub. *in ſingular. ad deciſ. Rotæ: circa deciſ. Blanchetti, in Faventin. Canonicatus.* 16. *Decembris.* 1585.

Si verò Alternatiua recepta fuerit in Dataria in aliquo menſe ordinario, veluti Martio, qui per acceptationem Alternatiuæ fit reſeruatus; tunc ſtatim illius priuilegium incipit non expectato fine menſis: vt per Barboſ. *ibid.* Rot. *deciſ.* 349. *num.* 1. *part.* 3. *recentior.*

29. Secunda regula: menſes Aprilis, & Octobris ſemel facti Apoſtolici propter abſentiam Ordinarij, remanent Apoſtolici vſque ad finem menſis; quamuis poſtea Ordinarius redeat ad reſidentiam.

30. Tertia regula: menſes Februarij, & Auguſti, licèt ſemel propter abſentiam Ordinarij facti fuerint Apoſtolici, deſinent eſſe Apoſtolici ab illa die qua ordinarius ad ſuam reſidentiam reuertitur animo ibi perpetuò remanendi. Barboſ. *loco citato.*

31. Quarta regula: menſes Iunij, & Decembris nunquam ſunt Apoſtolici; ſed ſemper pertinent ad Ordinarium, quamuis ipſe nunquam reſideat: vt bene probatur ex Martin. Andr. *deciſ. Rotæ* 110. inter impreſſas ſub eius nomine: ex cuius dictis colligitur.

32. Quinta regula: quòd ſi collatio legitimè facta fuerit ab Epiſcopo habente ius Alternatiuæ in aliquo menſe ordinario ipſius alternatiuæ, ſi poſtea reſidere deſinat intra eundem menſem, non propterea reuocatur collatio per eum legitimè facta: vt habetur in *dicta deciſ.* 110. *num.* 24. quia quod legitimè factum eſt ex cauſa ſuperuenienti non vitiatur.

33. Quartò principaliter ſupponendum eſt, quòd dicta regula menſium, quoad iſtam ſecundam partem, non procedit; nec Epiſcopus gaudere poteſt Alternatiua, quando agitur de beneficiis quæ non ſunt liberæ collationis: talia autem dicuntur quando non ſolus Epiſcopus; ſed ipſe ſimul cum alio conferre tenetur: quia in iſtis beneficiis ſimultaneæ collationis ceſſat regula.

Si tamen Epiſcopus & Capitulum, aut alius qui inſimul cum Epiſcopo conferre debet, diuiderent inter ſe per turnum ius & exercitium conferendi huiuſmodi beneficia ſimultaneæ collationis: tunc Epiſcopus in ſuo turno gauderet Alternatiua; cùm collatio in ſuo turno Epiſcopo remaneat liberæ collationis. Seraphin. *deciſ.* 1296. *num.* 8. Rot. *deciſ.* 232. *num.* 4. *part.* 1. *recentior.* Quod intellige iuxta tradita per Addent. ad Ludouiſ. *deciſ.* 95. *num.* 7. vt non procedat, quando Papa diuiſionem iſtam per turnum confirmaſſet cum clauſula *ſaluis affectionibus & reſeruationibus, & ſine illarum præiudicio*: tunc enim, licèt Epiſcopus liberam habeat collationem in ſuo turno; non tamen ideo gaudet Alternatiua. Rot. *deciſ.* 683. *num.* 6. *part.* 3. *recent. & deciſ.* 100. *num.* 8. *part.* 4. *recent. tom.* 2. 34.

In hac autem turnorum materia aduertendum eſt; quòd dum agitur de Alternatiua, turnus non eſt conſumptus in ipſius Epiſcopi præiudicium per prouiſiones Apoſtolicas, quando ius conferendi ſpectat alternis vicibus inter Epiſcopum, & Capitulum: vt notat Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 45. §. 1. *num.* 31. 35.

Sed dum agitur de duobus Patronis, inter quos ius præſentandi alternatim per turnum diuiſum eſt; ordo inter duos illos Patronos competens dicitur conſumptus per prouiſionem à ſummo Pontifice factam, cum derogatione iuriſpatronatus: ita vt ille, qui pro illa vice præſentare debebat, perinde ſit ac ſi præſentaret. Vnde in proximè tunc ſequenti præſentatione, ſeu vacatione; non ille, ſed alter compatronus turnum ingredietur, & ius præſentandi illi competet, Donat. Antnn. de Matin. *lib.* 1. *reſolut.* 228. poſt Roch. de Curt. *in tract. iuriſpatron. in verb. ius in* 6. *quæſt. num.* 11. Lambertin. *in eodem tract. in* 3. *part. lib.* 2. *quæſt.* 9. *artic.* 26. 36.

Si tamen prouiſiones non fuerint ſortitæ effectum non dicitur turnus conſumptus; nec ius ab habente poteſtatem conferendi vel præſentandi in illo turno numerari poteſt: quia perinde eſt ac ſi nulla facta eſſet collatio, vel præſentatio. Gonzal. *dicta gloſſ.* 45. §. 3. *num.* 4. 37.

Attamen in Gallia, ſolas beneficij Graduato collati litteras turnum facere, deciſum fuit apud Tournet in *recollect. Arreſtorum beneſic. litt. B. num.* 31. 38.
† vbi plura de hoc barbaro *Turni* nomine. Et fusè de 39.
tota hac turnorum materia, Gonzal. *dict. gloſſ.* 45. §. 3.

Non impeditur etiam collationis libertas, quamuis beneficium ſit parochiale, & ea ratione collatio non videatur libera; cùm illud digniori, & magis idoneo ſit conferendum per concurſum. Ricc. *collectan.* 1374. *verſic. Quartò.* vbi ſic in Rota deciſum fuiſſe teſtatur; nempe quòd propter concurſum non impeditur libertas collationis. 40.

Quintò principaliter notandum eſt, quòd ſi Epiſcopus in collatione beneficiorum per regulam menſium, vt dictum eſt, reſeruatorum ſe ſe intromiſerit; dictæ Alternatiuæ vſu & priuilegio ipſo iure priuatus exiſtit. Sed hoc caſu ſemper ſuos quatuor menſes retinebit, quos ceſſante Alternatiuâ habiturus erat tanquam Ordinarius; nempe Martij, Iunij, Septembris, & Decembris; ad quos ſtatim reſtituitur: & Papa ad reliquos octo menſes, prout priùs fiebat, ante acceptationem Alternatiuæ: vt DD. in explicatione dictæ regulæ communiter tenent. 41.

Sextò principaliter notandum eſt, quòd Epiſcopus aut ſimiles perſonæ poſt acceptatam Alternatiuam pœnitere quidem poſſunt re integra, nempe antequam Datarius litteras patentes ſuper illius acceptatione 42.

tione receperit, ſi intimatio illius reuocationis legitimè, & congruo tempore facta fuerit: Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 191. *num.*24. 25. alioquin ſi ſemel acceptatio Alternatiuæ fuerit approbata, non poteſt Epiſcopus variare, & ab illa acceptatione recedere. Monald. *conſil.* 105. *num.* 12. Caſſad. *de præbend. deciſ.* 8. *num.* 5. Rot. *deciſ.* 289. *numer.* 7. *part.* 3. *recentior.* Quia acceptatio illa Alternatiuæ habet vim cuiuſdam contractus inter Papam, & Ordinarium collatorem.

§. 9.

De Abbatibus, Abbatiſſis, & Canoniſſis.

1. *Abbates, & alij Prælati inferiores non habent regulariter poteſtatem conferendi beneficia.*
2. *Epiſcopi habuerunt à Papa poteſtatem conferendi ab ipſo naſcentis Eccleſiæ exordio.*
3. *Abbates, & alij Prælati inferiores poſſunt conſuetudine, præſcriptione vel priuilegio acquirere ius conferendi beneficia Eccleſiaſtica.*
4. *Non ſolùm ius conferendi præſcribi poteſt per Prælatos inferiores, ſed etiam ius authorizandi quoad adminiſtrationem Parochiæ ſeu curæ animarum: ex veriori ſententia & num.* 11.
5. *Iura Epiſcopis competentia, in triplici ſunt differentia.*
6. *Quænam ſint, & in quibus conſiſtant iura Epiſcopis ratione ordinis competentia.*
7. *In quibus conſiſtant iura iuriſdictionalia Epiſcopi.*
8. *Iura quænam ſint quæ competunt Epiſcopis ſimpliciter ratione dignitatis Epiſcopalis.*
9. *Prælati inferiores præſcribere poſſunt iura Epiſcopalia quæ non ſunt ordinis.*
10. *Ampliatur, vt etiam ſimplex clericus illa iura quæ non ſunt ordinis præſcribere poſſit.*
12. *Abbates, & Prælati regulares poſſunt præſcriptione ſibi acquirere territorium ſeparatum à diœceſi Epiſcopi.*
13. *Abbates ſeu Prælati regulares qui ius ſeparati territorij præſcriptione acquiſiuerunt habent ius conferendi beneficia.*
14. *Prælati inferiores qui iuriſdictionem habent quaſi Epiſcopalem, ſi habuerint ius congregandi Synodum, & eligendi Examinatores iuxta Concilium, poſſunt indicere concurſum in Parochialibus.*
15. *Quæ requirantur ad hoc vt Prælatus inferior poſſit concurſum indicere.*
16. *Epiſcopus manutenendus eſt in quaſi poſſeſſione deputandi Examinatores ad concurſum, etiam in locis nullius diœceſis, vbi Prælati inferiores habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem; niſi doceatur de iure faciendi concurſum illis competenti.*
17. *Epiſcopo non datur manutentio, imò datur Abbati in quaſi poſſeſſione conferendi capellanias amouibiles à monaſterio dependentes, ſeu vnitas.*
18. *Vicarij perpetui in Eccleſiis vnitis deputandi ſunt ad illorum nominationem, quorum beneficiis ſeu Eccleſiis facta fuit vnio, cum approbatione tamen Ordinarij.*
19. *Quando Eccleſia fuit vnita Monaſterio pleno iure, tunc Abbas habet ius conferendi etiam quoad inſtitutionem authorizabilem ad curam exercendam: & quomodò.*
20. *Abbates qui ius præſcripſerunt conferendi, non tamen poſſunt admittere reſignationes.*
21. *Abbates exempti poſſunt admittere reſignationes beneficiorum.*
22. *Ius admittendi reſignationes competit Abbatibus, vel Prælatis inferioribus habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem. Idem de permutationibus dicendum eſt.*
23. *Abbas habens iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, omnia iura Epiſcopis competentia exercere poteſt, exceptis iis quæ ſunt ordinis; etiam habeat territorium à Diœceſi ſeparatum.*
24. *In beneficiis regularibus quæ ſuum habent Superiorem, Epiſcopus non habet intentionem fundatam quoad illorum collationem. Intellige vt num.* 29.
25. *Abbas vnà cum conuentu beneficia vnita conferre poteſt.*
26. *Ampliatur hoc vt procedat tam in beneficiis electiuis, quàm collatiuis.*
27. *Limitatur niſi adſit conſuetudo, vel priuilegium in contrarium.*
28. *Limitatur ſecundò vt hoc verum ſit in beneficiis conuentualibus; Nam non conuentualia conferuntur per Superiores non conuentuales ſine conuentu, quando ius conferendi præſcripſerunt.*
29. *Collatio beneficiorum pertinet ad Epiſcopum in Monaſteriis non exemptis.*
30. *Abbas in Monaſteriis obedientiariis poteſt electum à Capitulo reiicere, & confirmationem illius recuſare ac electum & admiſſum reuocare.*
31. *Simultanea conuentus cum Abbate collatio, excluditur per collationes antecedentes à ſolo Abbate pleno iure factas: & in hoc multùm poteſt vltimus ſtatus.*
32. *Beneficia inferiora conferri poſſunt per Prælatum ſine Capitulo.*
33. *Abbas prouidet de beneficiis quæ vocantur Membrum, vel Grangia Abbatiæ.*
34. *Abbas, qui Monachos habet obedientiarios, non poteſt illos cogere ad accipienda beneficia alterius Monaſterij eiuſdem ordinis.*
35. *Monachus de iure prohibetur beneficia alterius Monaſterij adipiſci.*
36. *Vtrùm Abbas poſſit cogere Monachum ad acceptandum beneficium. Remiſſiuè.*
37. *Monachi obedientiarij quorum beneficia ſunt amouibilia non poſſunt conqueri ſi beneficium fuerit penſione oneratum; cùm ipſi proprium habere non poſſint.*
38. *Monachi peculium habere poſſunt ex permiſſione Superiorum.*
39. *Mortuo religioſo non ſuccedunt eius conſanguinei; ſed eius Abbas iure ſpolij.*
40. *Abbas non poteſt poſſidere prioratum ab eius Abbatia dependentē Monachus verò ex diſpenſatione Apoſtolica poteſt duos prioratus ab eadem Abbatia dependentes aſſequi.*
41. *Abbatiſſa poteſt eſſe capax collationis beneficiorum, etiamſi curam habeant animarum annexam; ſed in parochialibus concurſus fit coram Epiſcopo.*
42. *Abbatiæ in Gallia ſunt ſuppoſita Regiæ nominationi, exceptis tamen temporalibus, quales ſunt Abbatia Montis-caſſini, & Sancti Honorati de Lerins.*
43. *Quoad Regiam Abbatiarum nominationem, conſuetudo ſeruanda eſt.*

44. *Abbatiſſa*

44. *Abbatiſſa electa habens Regiam nominationem poſteriorem, præferenda eſt anterius nominata habenti minorem vocum partem.*

45. *Canoniſſæ quæ ſunt in quibuſdam locis non ſunt verè Moniales: quia non emittunt vota ſubſtantialia religionis.*

46. *Canoniſſæ poſſunt habere collationem ſimultaneam cum Abbatiſſa, officiorum, & beneficiorum.*

47. *Canoniſſarum præbendæ non ſunt beneficia, & ſunt verè temporales.*

48. *Canoniſſæ pro tempore quo manent in Monaſterio, tenentur ad obedientiam erga Abbatiſſam.*

TOtam Abbatum & Abbatiſſarum materiam hîc
tractare noſtri non eſt inſtituti; de quibus adſunt
tractatus ſpeciales præſertim per Tamburin. editi: &
de Abbatibus plura habet Vrſel. *lib. 1. commun. concluſ. in verb. Abbas. concluſ.* 1. & de electione Abbatum
concluſ. 2. plura etiam Donat. Antonin. de Marin.
quotidianar. concluſ. re olut. 1. *per tot.* ſicuti & de Abbatiſſis
& illarum electione, Idem Vrſel. *concluſ.* 3.
ſed ſolùm de Abbatibus agendum eſt in ordine ad
collationem beneficiorum, aut illorum obtentionem.

1. Primò igitur aduertendum eſt, Abbates & Prælatos
inferiores regulariter non habere ius conferendi
beneficia; ſed ius illud propriè ad Epiſcopos, non
autem ad Prælatos inferiores ſpectare: *cap.* 1. *&* 3. *de
inſtitut.* Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancellar.* §. 1. *proœmial.*
2. *num.* 21. † quam poteſtatem etiam Epiſcopi habuerunt
à Papa ab initio naſcentis Eccleſiæ. Gloſſ. *in
cap. quanquam.* 18. *circa med.* & ibi DD. *de election.*
& ad hoc facit Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 14. *num.* 13. in
illis verbis: *niſi Epiſcopo loci Ordinario, ad quem proviſio
ſeu inſtitutio ipſius beneficij, ceſſante priuilegio,
iure pertineret.*

3. Poſſunt tamen Abbates, & alij inferiores acquirere
ius inſtituendi, & beneficia conferendi ex priuilegio,
conſuetudine, vel præſcriptione immemoriali:
cap. 2. *&* 3. *de inſtitut.* Lambertin. *de iurepatron. lib.*
4. 2. *part.* 3. *quæſt.* 1. *artic.* 10. *fol. mihi* 208. *verſ.* † Vbi
tamen aliud dicendum aſſerit quoad inſtitutionem
authorizabilem, per quam tribuitur poteſtas exercendi
curam, ſecundùm opinionem aliquorum, quam tamen
ipſe reprobat dicens; quòd etiam per ſimplicem
clericum præſcribi poteſt ius inſtituendi, imò & ipſa
inſtitutio authorizabilis per quã conceditur alicui facultas
exercendi curã animarũ: quia clericus eſt perſona
habilis, & poteſt acquirere huiuſmodi iura particularia.

5. Super quo tamen notandum eſt, quòd iura Epiſcopalia
in triplici ſunt differentia. Quædam competunt
Epiſcopo ratione ordinis; quædam verò ratione iuriſdictionis;
alia denique competunt ratione ſimplicis
6. Epiſcopalis dignitatis. † Competẽtia Epiſcopo ratione
ordinis, ſunt illa quæ enumerantur per Gloſſ. finalem,
in cap. tranſmiſſam. de election. per text. *in cap.
quanto. de conſuetudine.* ſcilicet, Clericos ordinare;
illos deponere, Chriſma & alia olea conficere, Eccleſias
& Altaria conſecrare, Virgines benedicere, &
alia de quibus Anton. de Butr. *conſ.* 19. *column.* 5.
vbi ſingulos caſus explicat.

7. Iura verò competentia Epiſcopo ratione iuriſdictionis
ſunt, iudicare, excommunicare, corrigere, beneficia
conferre, præſentatos inſtituere, electos confirmare,
& ſimilia quæ enumerãtur per Gloſſ. *in d. cap.
tranſmiſſam. de election.* & per text. in *cap. conquerentes.
de offic. Ordinar.*

8. Competentia denique Epiſcopo ratione ſimplicis
dignitatis Epiſcopalis ſunt, veluti publicas pœnitentias
iniungere, indulgentias illarúmque literas concedere:
de quibus in *cap. accedentib.* 12. *de exceſ. Prælat.*

Hoc præſuppoſito dicendum, quòd ea quæ ſunt 9.
ordinis nullo modo præſcribi poſſunt; ſed ea quæ
ſunt iuriſdictionis, vel ſimplicis dignitatis Epiſcopalis
poſſunt præſcribi per Abbatem, vel alium Prælatum
inferiorem: *dicto cap. accedentibus.* 12. & *ibi* Abb. † 10.
& non ſolùm per Prælatum, ſed etiam per ſimplicem
Clericum: vt notat Lambertin. *de iurepatronat.* qui
id fusè comprobat *lib.* 1. *part.* 1. *quæſt.* 9. *artic.* 3. *num.*
18. *& multis ſequentib.*

Vnde etiã Abbas, vel Prælatus regularis præſcribere
poteſt huiuſmodi iura Epiſcopalia, exceptis iis quæ
ſunt ordinis; veluti ius cognoſcendi de cauſis matrimonialibus,
quæ reſpiciunt Epiſcopalem dignitatẽ;
vt habetur in *d. cap. accedentib* cum *ibi* notat. per DD.

Et per conſequens Abbas ſeu Prælatus regularis po- 11.
teſt præſcribere aduersùs Epiſcopũ, non ſolùm ius cõferendi
beneficia; ſed etiam inſtituendi in illis per
inſtitutionem authorizabilem: vt notat Balb. *in tract.
de præſcript.* 5. *part. principal. part.* 1. *quæſt.* 11. *n.* 6.

Et ſicut poteſt Abbas præſcribere aduersùs Epiſco- 12.
pum ius conferendi; & approbandi ad exercitium curæ
animarum: ita poteſt ſibi acquirere præſcriptione,
priuilegio vel conſuetudine ius habendi territoriũ ſeparatũ
cum iuriſdictione Epiſcopi: vt fusè oſtendimus
lib. 1. *cap.* 60. † Et hoc caſu Abbas qui huiuſmodi ius 13.
acquiſiuit, habet ius conferendi beneficia, & curatos
approbandi Barboſ. *de iur. Eccleſ. vniuerſ. lib.* 1. *cap.*
17. *num.* 102. & *in tract. de poteſt. Epiſc. part.* 3. *allegat.*
69. *n.* 4. vbi quòd huiuſmodi Abbates poſſunt admittere
beneficiorum reſignationes. † Et non ſolùm con- 14.
ferre poteſt beneficia, ſed etiam indicere concurſum
in Eccleſiis parochialibus; dummodò habeat ius congregandi
Synodũ, & eligendi Examinatores iuxta formã
dicti Concilij: vt determinauit ſacra Congreg. teſte
Ricc. *in prax. rer. for. Eccleſ. deciſ.* 424. † ad hoc enim 15.
vt inferior collator poſſit facere concurſũ iuxta formã
Concilij *ſeſ.* 24. *de reſ. c.* 18. tria copulatiuè requirũtur.

Primò quòd locus, in quo Eccleſia ſita eſt, ſit nullius
Diœceſis, & immediatè ſubditus ſedi Apoſtolicæ.
Secundò quòd collator habeat in eo omnimodam
& quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem. Tertiò quòd habeat
ius congregandi Synodum, & ſit ſolitus congregare;
& ſi Abbas aut Prælatus regularis alio modo
prouideat in caſibus in quibus locus eſt cõcurſui, proviſio
nulla erit. Mantic. *deciſ.* 228. *n.* 5. † Vnde Epiſ- 16.
copo danda eſt manutentio in quaſi poſſeſſione deputandi
Examinatores, etiam pro collatione parochialis
loci vicini, qui dicitur eſſe nullius diœceſis (quod
explicatum fuit *dicto cap.* 60. *lib.* 1.) donec Abbas
docuerit ſibi competere ius faciendi concurſum. Mantic.
dicta deciſ. 228. *num.* 6.

Sicut è conuerſo, Abbati danda eſt manutentio ad- 17.
uersùs Epiſcopum in quaſi poſſeſſione deputandi Capellanum
amouibilem in Eccleſia tanquam Monaſterio
vnita; licèt præſumptio iuris ſit Eccleſias eſſe liberas.
Mareſcot. *lib.* 1. *var. reſolut. cap.* 11. *num.* 44.
Ludouiſ. *deciſ.* 370. *num.* 1. & per totam deciſionem.

Epiſcopus quoque manutenendus non eſt, proba- 18.
tâ quaſi poſſeſſione liberè conferendi per concurſum
Vicariam perpetuam Capitulo vnitam (cum facultate
Vicarium nominandi) nullâ expectatâ electione,
vel nominatione: quia conſtitutio Pij V. expreſsè reſiſtit,
quæ eſt 47. inter eiuſdem conſtitutiones in §.
4. incipiente *Volumus*, vbi mandatur Vicarios eligi
& deputari perpetuos, ad electionem & nominationem
illorum, quorum Eccleſiis factæ ſunt vniones,
cum approbatione tamen Ordinarij, & præuio examine.
Rot. apud Poſt. *deciſ.* 186. *num.* 3.

Secundo loco aduertendũ eſt, quòd quando Eccle- 19.
ſia fuit vnita pleno iure Monaſterio, cenſetur eo ip-

ſo conceſſum ius Abbati ſeu Prælaco illius Monaſte-
rij conferendi ipſam, & Rectorem inſtituendi ſtatim
quoad authorizabilem inſtitutionem ad curam ani-
marum exercendam: ita tamen quòd hæc faciant
tanquam gerentes vicem Epiſcopi, vel Papæ. Ema-
nuel Roderic. *lib. 1. quæſt. regular. 36. artic. 1.*
20. Tertiò ſtatuendum eſt, quòd Abbates ſeu Prælati
inferiores, ſi exempti non ſint, beneficiorum reſigna-
tiones admittere & recipere non poſſunt, etiam dato
quòd conferre poſſint: quia non ſequitur quòd ex eo
quòd quis habet ius conferendi, vel inſtituendi, ha-
beat propterea ius reſignationes recipiendi. Cardinal.
in Clementin. 1. num. 18. de renunciation. vbi tamen
dicit quòd ſi ad Abbatem ſpectat præſentatio, & ad
Epiſcopum inſtitutio, omninò in reſignatione debet
interuenire conſenſus Abbatis, cui competit ius præ-
ſentandi.
21. Si verò agatur de Abbate exempto, ad eum ſpectat
admittere reſignationes: quia tales Abbates habẽt Ec-
cleſias ſibi pleno iure ſubiectas, & in illis iuriſdictionẽ
quaſi Epiſcopalẽ: vnde poſſunt recipere reſignationes,
22. Pariſ. *de reſig. benef. lib. 7. qu. 15. n. 3.* † quia hoc ius ad-
mittendi reſignationes cõperit etiam inferioribus ha-
bentibus illã iuriſdictionẽ quaſi Epiſcopalem: vt per
eundẽ Pariſ. *n. 7.* ergo multò magis Epiſcopis, qui pro
ſe habent iuris aſſiſtentiam. Et ſicut iſti Abbates
exempti poſſunt recipere reſignationes; ita & illis li-
citum eſt admittere permutationes. Abb. *in cap. quaſi-
tum num. 4. de rer. permut.*
23. Et generaliter Abbati habenti iuriſdictionem quaſi
Epiſcopalem ea omnia competunt, quæ poſſunt com-
petere Epiſcopo in ſuo territorio, exceptis iis quæ ſũt
ordinis. Gloſſ. *in Clement. 1. in verb. Diœceſanis de for.
competent.* & *in cap. Ordinariis* & *ibi* Gemin. *de offic.
Ordinar. in 6.* Seraph. *deciſ. 1386. n. 3.* & perinde eſt
ac ſi territorium Abbatis eſſet extra diœceſim Epiſco-
pi in omnibus & per omnia. Seraph. *deciſ. 1278. n. 4.*
24. Et in ſimili deciſum fuit in Cod. Fabr. Epiſcopũ non
habere intentionẽ ſuam fundatã ratione beneficiorũ
regularium quæ ſuum habent Superiorem, niſi in eũ
caſum quo Superior ille fuerit negligens in prouiden-
do: quia tunc iure deuoluti collatio deuoluitur ad
Epiſcopum: vt dicit Cod. Fabrian. *lib. 1. tit. 2. defin.
65.* Quod intelligendum eſt iuxta notata *hoc. lib.
cap. 3. §. 4.* & infra *num. 29.*
25. Quartò ſupponendum eſt, quòd ſi agatur de bene-
ficiis vnitis monaſteriis, & domibus regularibus, &
ab illis dependentibus; collatio fieri debet ab Abbate
inſimul cum conuentu, aut de conſenſu illius: per text.
in cap. ea noſcitur. de his quæ fiunt à Prælatis. Franc.
26. Marc. *quæſt. 1235. n. 2.* † Quod procedit non ſolùm
quando agitur de beneficiis electiuis, in quibus nullũ
eſt dubium quin electio debeat fieri congregato Ca-
pitulo; verùm etiam ſi agatur de beneficiis collatiuis,
videlicet quæ ſine electione conferri conſueuerunt: vt
teſtatur Sanch. *in precept. Decalog. lib. 7. cap. 19. num.*
27. *108.* † quod intelligendum eſt ceſſante conſuetudine,
vel priuilegio in contrarium: vt notauit Abb. in *dicto
cap. ea noſcitur. column. 1. verſic. nota quòd in præſen-
tationibus.* Lezan. *in ſumma regul. lib. 2. cap. 18. num. 7.*
28. Item intelligendum eſt hoc procedere in beneficiis
conuentualibus Monaſteriorum exemptorum: quia
hæc conferuntur per Prælatum ſimul, & conuentum:
cap. final. de regular. in 6. ſi verò conuentualia non
ſint, collatio ſpectat ad Abbates ſeu Priores, Magiſ-
tros alióſve Prælatos regulares, qui hoc ius acquiſi-
uerunt contra Epiſcopos: per text. *in Clementin. vnic.
de ſupplend. neglig. Prælat.* Io. de Selu. *de beneſ. part.
2. quæſt. 22. num. 45. & ſequent.* Gonzal. *ad regul. 8.
gloſſ. 23. num. 20. & 21.*

In beneficiis autem non exemptis collatio pertinet 29.
ad Epiſcopum. Gonzal. *Ibid. num. 22.* atque ita intel-
ligi debent quæ nos ſupra diximus, *num.* 24. de
Epiſcopo habente ſuam intentionem fundatam ad-
uersùs Superiores regulares: quia illud locum habet
in non exemptis.

Sed tamen nonobſtante electione Abbas poteſt 30.
electum reiicere, & eius electionem non admittere:
quia cùm religioſi ſint obedientiarij Abbatis, à mera
& libera illius voluntate pendet, non ſolùm Priorem
per eos electum non confirmare, & eius electionem
non admittere; Gloſſ. *in cap. quàm ſit. in verb. obti-
nere. in fine*, & *in verb. facultatem.* & Franc. *in cap.
ſi religioſus. ad fin. verſic, ſed certe videtur quod. de
electton. in 6.* Rot. *deciſ. 329. num. 1. verſic. Ideóque
dictus Abbas. part. 4. recentior*, ſed etiam iam electum
& admiſſum ad ſui nutum remouere: vt fuit deciſum
part. 1. diuerſ. deciſ. 778. num. 1. quod intellige iuxta
ea quæ ſuperiùs per nos dicta ſunt *cap. primo, §. 6.*
vbi fusè.

Cæterùm ſimultanea Abbatis cum conuentu col- 31.
latio excludetur, ſi conſtet de vltima collatione ef-
fectuata per poſſeſſionem ſubſequutam facta per ſo-
lum Abbatem, cum expreſſa narratiua, quòd omni-
moda diſpoſitio dicti beneficij ad Abbatem ipſum
pleno iure ſpectat: per quæ verba excluditur ſimulta-
nea conuentus collatio. Gloſſ. in *cap. cùm in illis. §.
ſi verò. in verb. cum alio. in fin. de præbend. in 6.* & in
Clementin. 1. in verb. omnimodam. de for. competent.
Rot. *deciſ. 39. num. 4. & 5. part. 3. recent.* Duran. *de-
ciſ. 378. num. 5. & 6.* vbi dicit quòd hoc caſu, cùm
non agatur principaliter de pertinentia collationis,
ſed illa deducatur incidenter ad effectum validitatis
collationis, debet attendi vltimus ſtatus collationis
factæ per Abbatem, tanquam de beneficio ad eius li-
beram collationem ſpectante.

Multò autem magis excludetur ſimultanea collatio 32.
ſi agatur de beneficiis inferioribus quæ poſſunt con-
ferri per Prælatum, ſine conſilio vel conſenſu Capi-
tuli; quidquid ſit de maioribus beneficiis: vt poſt
Abbat. tradit Rot. *deciſ. 683. num. 2. 3. & 4. part.
3. recent.*

Quintò ſupponendum eſt quòd quando agitur de 33.
beneficio quod dicitur membrum, ſeu Grangia Ab-
batiæ; tunc inſtitutio ad Abbatem ſpectat: per text.
in cap. Lateranenſi. 31. §. nos autem. de præbend. Rot.
apud Duran. *deciſ. 71. num. 8.*

Sextò notandum eſt, quòd licèt Abbas, ſeu alius 34.
Prælatus regularis religioſos habeat ſub ſua obedien-
tia; tamen non poteſt illos cogere ad accipienda be-
neficia alterius Monaſterij eiuſdem ordinis. Sanch.
in precept. decalog. lib. 6. cap. 2. num. 51. Quod am-
pliatur vt procedat, quamuis vtrumque beneficium
ex Pontificia diſpenſatione liceret obtinere: quia id
non eſt ſecundùm regulam, immò eſt interdictum
per text. *in cap. cùm ſingula. 32. §. prohibemus. de præ-
bend. in 6.* † vbi dicitur quòd prioratus, Eccleſia, ad- 35.
miniſtratio, vel officia vnius monaſterij conſueta
gubernari per Monachos eiuſdem Monaſterij, non
debent committi Monachis alterius Monaſterij: alio-
quin qui ſic commiſerint, & commiſſa non reuoca-
uerint, ea vice ſunt priuandi poteſtate ordinandi;
ac recipientes & eligentes ſunt ipſo iure ineligibiles.
Cùm ergo illud prohibitum ſit à iure, neque concer-
nat pertinentia eius monaſterium, immò aliud quod
illi non ſubiicitur; concludendum eſt Monachum
ad talis beneficij acceptationem per Abbatem cogi
non poſſe. † An autem, & quomodò religioſus com- 36.
pelli poſſit ab Abbate ad acceptanda beneficia, fusiùs
explicat Sanch. *dicto num. 51.*

Septimò

37. Septimò notandum eſt, quòd quando agitur de
Monachis obedientiariis, quorum beneficia ſunt
amouibilia ad nutum Abbatis; tales religioſi habent
nudam adminiſtrationem fructuum: & ſi ſuper bene-
ficiis regularibus & manualibus per eos poſſeſſis im-
poſita fuerit penſio, nihil poſſunt opponere aduersùs
huiuſmodi penſiones; cùm proprium habere non
poſſint, vt bene probat Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*
38. 617. *num.*19. *& ſequent.* † Si verò agatur de religio-
ſis, qui non adeo ſtrictam voueant paupertatem; hi
poterunt diſponere de fructibus ſuorum beneficiorum
in vita, eodem modo quo clerici ſæculares; cùm non
repugnet voto paupertatis habere peculium ex per-
miſſu Superioris. Rot. *decis.*772. *num.*4. *part.*1. *diuerſ.*
39. Loüet & *ibi* Addent. *litt. R. num.*42. † Sed religioſo
mortuo excluduntur eius affines, & locus eſt ſpolio
in fauorem Abbatis, vel conuentus. Addit. ad Loüet
*dicta litter. R. num.*42.

40. Octauò notandum eſt, quòd Abbas non poteſt ob-
tinere prouiſionem prioratus dependentis ab eius Ab-
batia; poteſt tamen ex diſpenſatione Apoſtolica Mo-
nachus obtinere duos prioratus ab eadem Abbatia
dependentes. Loüet *litt. B. num.*8. Chopin. *lib.*1. *Mo-
naſtic. tit. vlt. num.*24. *in princip.*

41. Nonò, quod attinet ad Abbatiſſas; verum eſt
quòd poſſunt eſſe capaces conferendi beneficia, etiam
ſi ſint curata; in curatis tamen exigitur concurſus à
Concilio Tridentino requiſitus: ſed examen fieri de-
bet coram Ordinario, ad quem ſpectat eligere dignio-
rem. Mar. Ant. *lib.*1. *reſolut.*63. Ricc. *collectan.* 2675.

42. Decimò aduertendum eſt, quòd licèt Abbatiæ ſæ-
culares in Gallia ſint ſub Regia nominatione; vt no-
tat Peleus, *lib.*1. *action. forenſ. cap.* 28. tamen Ab-
batiæ regulares ſunt extra nominationem Regiam,
quando ſunt temporales; quales ſunt Abbatiæ de-
pendentes à Monte Caſſino, ſicut Abbatia Sancti Ho-
norati de Lerins, quæ non ſupponuntur Regiæ no-
minationi; quia ſunt quinquennales. Rebuff. *in Con-
cordat.* §. *fin. de Reg. ad Prælatur. nominat. in verb.*
43. *Prælatum.* Peleus *lib.*1. *action. forenſ. cap.*9. † in om-
nibus tamen ſeruanda eſt conſuetudo: vt dicit idem
44. Peleus, *lib.*1. *action. forenſ. cap.* 13. vbi oſtendit, †
Abbatiſſam electam à maiori parte monialium, ha-
bentem Regiam nominationem quantumuis poſte-
riorem, præferendam eſſe electæ à minori parte;
quamuis habeat pro ſe Regiam nominationem tem-
pore anteriorem.

45. Vndecimò notandum eſt, quòd licèt aliquæ in
iure reperiantur Canoniſſæ; tamen illæ non ſunt re-
ligioſæ, ſed omninò ſæculares: quia quandoque
exeunt, & exire poſſunt de monaſterio, immò & ma-
trimonium contrahere: vnde impropriè Moniales,
& Canoniſſæ nuncupantur. Gloſſ. *in cap. dilecta. in
verb. Canoniſſas. de maioric. & obedient.* & in *cap. in-
demnitatibus.* §. *ſupradicta. in verb. prouinciarum. de
election. in* 6. & *vtrobique* Doctores.

46. Poſſunt tamen iſtæ Canoniſſæ habere collationem
beneficiorum, & officiorum inſimul cum Abbatiſſa.
47. Butat. *decis.* 821. *num.* 6. † Sed præbendæ ipſarum
non ſunt beneficia, neque beneficiorum appellatio-
ne continentur; cùm ſint merè temporales, & nihil
habeant ſpiritualitatis: adeo vt ſuper talibus præben-
dis non poſſit committi ſimonia. Lotter. *de re benefic.
lib.*1. *quæſt.*19. *num.*15. poſt Verall. *decis.*356. *num.*6.
48. *part.*2. Addent. ad Butat. *decis.* 817. *num.*9. † Et iſtæ
Canoniſſæ pro tempore quo permanent in monaſte-
rio, tenentur recognoſcere Abbatiſſam vti Superio-
rem, illique obedientiam præſtare: & videntur quo-
dammodo Oblatæ. Addit. ad Butat. *decis.* 840. *num.*
5. & 6.

§. 10.

De Prioratibus ſimplicibus, conuentualibus, ſemiconuentualibus, & clauſtralibus.

1. *Beneficiorum regularium diuiſio in ſimplicia, & duplicia.*
2. *Beneficia regularia duplicia quæ dicantur.*
3. *Prioratus alij ſunt conuentuales, alij clauſtrales; & qui dicantur conuentuales.*
4. *Priores conuentuales habent curam & adminiſtrationem conuentus; tam quoad ſpiritualia, quàm quoad temporalia.*
5. *Priores conuentuales ſunt conſtituti in dignitate Eccleſiaſtica; & ideo ſunt capaces delegationis Apoſtolicæ.*
6. *Prioratus Cõuentuales nõ ſunt collatiui, ſed electiui.*
7. *Prioratus ſimplex eſt qui nullam habet adminiſtrationem: & num.* 1.
8. *Priores clauſtrales poſſunt etiam quandoque per electionem aſſumi.*
9. *Priores clauſtrales habent ſupra ſe Abbatem in eodem monaſterio degentem.*
10. *Vnde proceſſerit origo Prioratuum ab Abbatia dependentium.*
11. *Prioratus qui ſint ſemiconuentuales, & qua de cauſa ſic nuncupentur.*
12. *Prioratus obedientiarij quare ſic nuncupati.*
13. *Prioratus amouibiles ſunt, quando Monachi ab Abbate alicui ruri ſeu grangiæ Monaſterij præficiuntur; & iſti vocem habent in electionibus Monaſterij: quia ſunt veri Monachi.*
14. *Prioratus clauſtrales ſunt ad libitum reuocabiles, malitiâ Abbatis ceſſante.*
15. *Priores conuentuales non poſſunt ad nutum Abbatis reuocari: quia non Abbas ſolus, ſed conuentus illorum habet electionem.*
16. *Prioratus ſæculares qui ſint, & quare ſic nuncupentur.*
17. *In prioratibus verè electiuis, qui poſt ſe confirmationem Superioris requirunt, Rex habet nominationem iuxta formam Concordatorũ.*
18. *Rex non nominat niſi in prioratibus in quibus proceditur ad electionem ſeruatâ formâ* cap. quia propter. de election.
19. *In prioratibus clauſtralibus Eccleſia non dicitur viduata per obitum Prioris: ideo non eſt neceſſaria forma* dicti cap. quia propter. *Vnde Rex illorum non habet nominationem.*

BEneficia regularia quædam ſunt ſimplicia, alia 1.
non: ſimplicia ſunt quibus ſimplex munus &
onus monachale impoſitum eſt; veluti, Prioratus ſim-
plex, Monachatus, & Canonicatus regularis: *cap.
quod Dei timorem.* & *cap. final. de ſtat. Monach. Cle-
mentin. ne in agro. De ſtatu monachor.* Gloſſ. *in Cle-
mentin. Diſpendioſam. in verb. in beneficiis. de iudic.*
Duplicia verò beneficia regularia ſunt ea, quibus du- 2.
plex onus impoſitum eſt; nempe tam circa perſonas,
quàm circa bona Monaſterij: *cap. quanto. in fin. de
offic. Ordinar. cap. cùm ad Monaſterium. cap. in ſin-
gulis. de ſtatu Monach.* cuiuſmodi ſunt Abbatiæ de
quibus in §. *præcedenti* actum eſt; & prioratus.
Prioratus in duplici ſunt differentia: aliqui 3.
enim ſunt Conuentuales, alij vero Clauſtrales. Con-
uentuales Priores illi dicuntur qui præſunt monaſte-
riis, & in illis degunt, nullos ſupra ſe habentes in il-
lis monaſteriis Abbates qui ibi degant; & iſti ſunt loco
Abbatis. Panorm. *in cap. cùm illorũ. n.*13. *de ſent. excõ-*

muric. probatur in *cap. niſi eſſent. de prabend.* & in
4. *Clementin. ne in agro. de ſtatu Monach. in §.caterũ.* †
Et iſti curam habent & adminiſtrationem conuentus
iam quoad ſpiritualia, quàm quoad bonorum tempo-
ralium adminiſtrationem : *dicto cap. niſi eſſent.* & *di-*
5. *cto §.caterum.* Gonzal. *gloſſ.*8. *n.*113. † Et iſti Priores
conuentuales dicuntur in dignitate Eccleſiaſtica con-
ſtitui : vnde ſunt capaces delegationis cauſarum ſibi
à ſummo Pontifice faciendæ, ſecundùm formam *cap.
ſtatutum. de reſcript. in* 6. vt probatur in *Clementin.*2.
& *ibi* Gloſ. *in verb. conuentualem. circa fin. de reſ-
cript.*

6. Et huiuſmodi Prioratus Conuentuales non ſunt
collatiui, ſed electiui; ex *dicta Clementin.* 2. *de reſ-
cript.* Butat. *deciſ.* 492. *num.*3. vbi fuit deciſum quòd
prioratus Sancti Donati non poteſt eſſe conuentualis:
quia eſt collatiuus, & non electiuus; cùm ſoleat con-
ferri per Illuſtriſſimum Epiſcopum Carpentoracten-
ſem ad præſentationem Prioris Beatæ Mariæ de Gre-
ſo in diœceſi Carpentoractenſi : quod probatur per
text. *in dicta Clementin.* 2. & alia iura *ibid.* allegata.
7. † Ex quo infertur *ibidem* quòd ille eſt prioratus ſim-
plex, cùm nullam habeat adminiſtrationem.

8. Notandum tamen eſt non eſſe neceſſariam conſe-
quentiam, vt Prior conuentualis dicatur ex eo quòd
conſueuerit per electionem aſſumi : quia hoc etiam
clauſtralibus Prioribus conuenire poteſt. Vital. *in Cle-
ment.*2. *num.*11. & 17. *de reſcript.* & de clauſtrali per
electionem aſſumpto loquitur Abb. *in cap.* 2. *num.*8.
in fin. & *num. ſequent. de ſtatu Monach.* & ita conclu-
dit Rot. *deciſ.*112. *num.*4. *part.*4. *recentior.*

9. Clauſtrales autem dicuntur illi Priores, qui mona-
ſterio quidem præficiuntur, ſicut & conuentuales;
ſed habent ſupra ſe Abbatem in eodem Monaſterio,
cui Abbati ſuppoſiti ſunt; & ſolùm habent iuriſdi-
ctionem circa ea quæ ad clauſtrum & regulam Mona-
chorum ſpectant : de quibus agitur in *dicto cap. cum
ad monaſterium. verſic. Prior. de ſtatu Monach.* Gon-
zal. *ad regul.* 8. *dicta gloſſ.* 8. *num.*114. & 115. Rot.
dicta deciſ. 112. *num.*3. & *deciſ.* 319. *num.*1. *in fin.* &
num. 6. *part.* 4. *recentior.* Tamburin. *de iure Abbat.
tom.*3. *diſput.*9. *quaſit.* 3. *num.*16. & *ſequent.*

10. Horum prioratuum origo ex eo proceſſit, quòd
cùm olim Monaſteria, rura, ſeu grangias haberent à
Monaſterio ipſo remotas, ad dictas grangias aliqui
mittebantur Monachi vt fructuum curam haberent
ad vtilitatem Monaſterij. Quibus in locis, ad hoc vt
commodiùs orationi incumbere poſſent, primùm cœ-
ptæ ſunt ædificari capellæ, & inde Prior nuncupatus
11. fuit qui illius curam habebat : † hinc Priores ſimpli-
ces orti ſunt, qui ſemper ab aliqua domo regulari de-
pendent; quorum Priores aliqui ſocios non habent,
alij vnum, alij duo, qui ſemiconuentuales nuncu-
pantur; & hæc iuxta numerum Monachorum ibi reſi-
dentium : vt explicat Loyſeau *in tract. des Offices lib.*
5. *cap.* 6. *num.* 16.

12. Prioratus obedientiarij illi ſunt, qui quamuis con-
uentuales ſint; tamen ab Abbatibus præponuntur,
& ad nutum inſtitui vel deſtitui poſſunt : *dicto cap.*
13. *cum ad monaſterium.* §. *tales. de ſtatu Monach.* † Et
huius generis ſunt etiam illi, qui alicui ruri ſeu gran-
giæ tanquam ſimplices Monachi & ad nutum amoui-
biles præponuntur : & hi ſunt veri monachi, & ele-
ctionibus ac capitulis poſſunt interuenire. Abb. *con-
ſil.*25. *Quoniam. verſic.* & *ex iis. lib.* 2.

14. Priores clauſtrales ſunt etiam ad nutum reuocabi-
les ceſſante malitiâ; ſed non ita de conuentualibus di-
15. cendum eſt : † Quia cùm eligantur à conuentu, non
poſſunt ſine eo deſtitui. Lotter. *de re beneficiar. lib.*1.
*quaſt.*23. *num.*11. & 16.

Sed & ſæculares dicuntur Prioratus, quando quis 16.
vel ſæcularibus vel ſæculariſatis Eccleſiis præficitur;
vel ad regendas certas Eccleſias regulares aſſumitur,
quibus plebes aliquæ ſubiectæ ſunt : per text. *in cap.
1. de capell. monach.*

An autem, & quando prioratus Regiæ nominatio- 17.
ni ſubſint; explicatur in *Concordat. in tit. de Reg. ad
prelat. nominat. faciend.* vbi dicitur quòd monaſteriis,
vel prioratibus conuentualibus verè electiuis, in qui-
bus proceditur per electionem, & poſt eam expectant
confirmationem Superioris, conuentus non poſſit
procedere ad electionem ſeu poſtulationem Abbatis
ſeu Prioris; ſed Rex idoneum religioſum nominet
&c. † Vnde Rex non nominat niſi in prioratibus 18.
conuentualibus in quibus proceditur ad electionem
ſeruatâ formâ *cap. quia propter. de elect.* non autem
in prioratibus clauſtralibus, in quibus non fit proui-
ſio ſeruatâ formâ electionis in *dicto cap. quia propter.*
† Et per eorum vacationem Eccleſia non dicitur vi- 19.
duata paſtore; cùm ſemper adſit Superior, vel Abbas,
qui verus eſt illius Eccleſiæ Paſtor & Prælatus. Hanc
tamen Regiam nominationem ceſſare in Monaſteriis
reformatorum alibi oſtendimus.

§. 11.

De dignitatibus Eccleſiarum ſæcularium Collegiatarum.

1. *Prælati Eccleſiarum Collegiatarum non habent vocem in Capitulo, niſi ſint Canonici.*
2. *Prælatis Collegiatarum competere poteſt ius dandæ vocis in Capitulo, etiamſi non ſint Canonici; ex conſuetudine, vel ſtatuto.*
3. *Canonicus præſumitur qui vocem habet in Capitulo.*
4. *Præpoſitura de iure communi dignitas non eſt.*
5. *Dignitatem Eccleſiaſticam non habet quis, niſi ratione Collegij, vel alterius prærogatiua dignitatem tribuentis.*
6. *Prioratus rurales dicuntur qui ſunt ſine Collegio, & cura.*
   Prioratus rurales non ſunt dignitates, ibid.
7. *Præpoſitura dignitas eſt quando iuriſdictionem habet, vel inter dignitates ex communi reputatione numeratur.*
8. *Ex quibus colligi poſſit Præpoſituram eſſe primam dignitatem poſt Pontificalem.*
9. *Præpoſitus Eccleſiæ Auenionenſis obtinet primam dignitatem poſt Pontificalem.*
10. *Ex quibus probetur alicui competere præeminentiam inter dignitates alicuius Eccleſiæ.*
11. *Archidiaconatus de iure prima dignitas eſt poſt Pontificalem.*
12. *Quænam ſit prima dignitas arguitur ex hominum exiſtimatione communi, & ex conſuetudine prouinciæ, vel Eccleſiæ.*
13. *Vtilitas quæſtionis quæ ſit prima dignitas conſiſtit in reſeruatione dictæ primæ dignitatis poſt Pontificalem.*
14. *Archidiaconatus Auenionenſis non eſt reſeruatus vti prima dignitas.*
15. *Archidiaconus debet eſſe doctor in Theologia, vel Licentiatus ſaltem in iure Canonico.*
16. *Limita vt procedat in Archidiaconis habentibus curam vel iuriſdictionem.*
17. *Hodie pauci ſunt Archidiaconi in quibus Doctoratus exigatur.*
18. *Ætas* 25. *annorum requiritur ad obtinendum Archidia*

chidiaconatum, quando illi competit cura, vel iuriſdictio; aliàs ſufficiunt 22. anni.
19. *Ordo requiſitus ad obtinendum Archidiaconatum eſt Diaconatus.*
20. *Decanatus non eſt dignitas niſi habeat iuriſdictionem, aut publicè pro dignitate habeatur.*
21. *Decanatus dignitas eſt in Eccleſiis in quibus nullus eſt Archipræsbiter, nec Archidiaconus.*
22. *Primicerius unde dicatur, & quare ſic nominetur.*
23. *Præcentor ſeu Primicerius utrùm habeat dignitatem, vel perſonatum.*
24. *Theſaurarius de iure communi potiùs habet officium, quàm dignitatem.*
25. *De conſuetudine plurium Eccleſiarum Theſaurarius habet dignitatem.*
26. *Pœnitentiarius debet eſſe Doctor & ætatis 40. annorum. Limitatur num. 27..*
28. *Pœnitentiarius dum confeſſiones audit, habetur pro præſens in choro.*
29. *Prouiſio Pœnitentiariæ, poſtquam illa fuit ſemel erecta, ſpectat ad ſedem Apoſtolicam ſi vacauerit in mẽſe Apoſtolico, aut aliàs reſeruato.*
30. *Papa prouidet de Pœnitentiaria illos qui non ſunt Doctores, vel minores ſunt quadraginta annis, ſi ex atteſtationibus ipſi conſtiterit illos eſſe idoneos.*
31. *Pœnitentiarius non indiget noua licentia Ordinary ad audiendas confeſſiones; ſed ſtatim dum inſtitutus eſt, illas audire poteſt.*
32. *Pœnitentiaria an ſit dignitas, vel perſonatus.*
33. *Ex quibus probetur aliquem obtinere perſonatum, vel dignitatem.*

1. PRimo loco notandum eſt Prælatos inferiores Ec-
cleſiarum Collegiatarum aliáſue ſimiles dignita-
tes, niſi ſimul Canonici ſint, non habere vocem in
Capitulo, quæ ſolùm competit ratione Canonicatus.
Geminian. & Franc. *in cap. fin. num. 5. de præbend. in*
2. 6. † Quod limitatur *ibidem*, niſi adſit ſtatutum vel
conſuetudo in contrarium, quibus illis tribuatur ius
vocis in Capitulo dandæ. Gonzal. *ad regul.8. gloſſ.45.*
3. *in princip. num. 56.* † Vnde Rot. apud Seraphin. *deciſ.474.* infert Archipræsbiterum eſſe Canonicum in
caſu illo: quia conſtabat illum habere vocem in Ca-
pitulo, quæ non cõpetit regulariter ſine canonicatu.
4. Secundò deueniendo ad ſingulas ſpecies, Dico,
quòd Præpoſitura ex ſe dignitas non eſt, niſi ſit pri-
ma in Eccleſia Cathedrali, Collegiata, vel conuen-
5. tuali. Federic. de Sen. *conſil. 132. num. 1. & 2.* † vbi
dicitur Decanos, Archipresbiteros & ſimiles non ha-
bere dignitatem, niſi habeant illam ratione Clerico-
rum, Collegiorum, vel Capellarum, vel alterius præ-
6. rogatiuæ hanc dignitatem tribuentis. † Vnde infert
ad Prioratus rurales qui ſunt ſine Collegio & cura,
nec habent aliquod exercitium iuriſdictionis, vt non
veniant ſub nomine dignitatum Eccleſiaſticarum. Are-
7. tin. *conſil.23. num.7.* eiuſdem eſt ſententiæ † dicens,
quòd ſi Præpoſitura, de conſuetudine habet iuriſdi-
ctionem, vel de conſuetudine ſolet vti dignitas repu-
tari; tunc fatendum eſt illam eſſe dignitatem: ſed
tamen quòd apta eſt vt ſit, vel non ſit dignitas, ſe-
cundùm quòd habet, vel non habet qualitates præ-
dictas; cùm in iure aliquando vocetur dignitas, etiam
ſi non habeat adminiſtrationem; & quandoque of-
ficium: vt in *cap. Dudum. 1. de electiõn.* Aliquando
ſimpliciter Præpoſitura, abſque alia adiectione: vt
8. *in cap. cùm olim. de re iudic.* † An autem Præpoſitura,
quando eſt dignitas, ſit maior poſt Pontificalem; de-
pendet ex conſuetudine Eccleſiæ & aliis de quibus
ibidem Aretin.

In Eccleſia noſtra Metropolitana Aueniouenſi, 9.
Dominus Præpoſitus non ſolùm inter dignitates nu-
meratur; verùm etiam ſine vlla controuerſia prima
eſt poſt Pontificalem: † ſed ſi occurreret caſus in quo 10.
dubitaretur de præeminentia Præpoſiti ſuper Archi-
diaconos, & alias dignitates; ſemper attendenda
eſſet conſuetudo Eccleſiæ, & alia de quibus per Rotã
in nouis, deciſ.4. de elect. vbi fusè. Et præmiſſa omnia
confirmantur per Rotam *deciſ.365. n.5. part.4. recẽt.*
Secundo loco occurrit Archidiaconatus, qui ſecun- 11.
dùm iuris cõmunis regulas prima dignitas eſt in Ec-
cleſiis Cathedralibus: text. eſt *in cap.1.* ibi *poſt Epiſcopum. de Offic. Archidiac.* Vnde præcedit Archipres-
biterum, Præcentorem, & alios in voce, loco, & ad-
miniſtratione. Tuſch. *litt. A. concluſ. 482. num.6.* † 12.
Sed in hoc conſuetudo cuiuſlibet Eccleſiæ eſt atten-
denda: vt mox dictum eſt, & tradit Boer. *deciſ.286.*
num.8. Ludouiſ. *deciſ. 481. num.3.* qui dicunt atten-
dendam eſſe communem hominum exiſtimationem,
vt ſciatur quænam ſit prima dignitas poſt Pontifica-
lem. Sed quòd attendenda ſit cuiuſlibet Eccleſiæ con-
ſuetudo, tradunt Addent. ad Burat. *deciſ. 473. in fin.*
& Mantic. *deciſ.175. n.3.* vbi dicit in hoc attendendã
eſſe conſuetudinem prouinciæ, vel Eccleſiæ de qua
agitur. † Multùm autem intereſt ſcire quænam ſit pri- 13.
ma dignitas poſt Pontificalem, propter reſeruationẽ
de qua ſupra *hoc libro, cap.3. §.3. num.7.* † Et quoad 14.
Archidiaconatum Auenionenſem nunquam fuit præ-
tenſum, quòd eſſet prima dignitas: quia ſi hoc fuiſſet,
non fuiſſet diſputatum de illius reſeruatione ex capi-
te familiaritatis Cardinalis; prout fuit aliàs diſpu-
tatum apud Burat. *deciſ.117. & 228. 255.*
Archidiaconus debet eſſe Doctor ex Concil. Tridẽt. 15.
ſeſſ.24. cap.12. videlicèt in Theologia, ſeu Doctor aut
Licentiatus in iure Canonico. Ricc. *collect.2661.* † Sed 16.
hoc debet intelligi de illis Archidiaconis qui vel cu-
ram animarum, vel iuriſdictionem habent. Barboſ.
de canonic. & dignitat. cap.5. n.5. † vbi dicit talem 17.
qualitatem hodie vix requiri, cùm pauci reperiantur
Archidiaconi qui curam animarum, vel iuriſdictio-
nem habeant. † Similiter ſi Archidiaconatui annexa 18.
ſit animarum cura, requiritur ad illum obtinendum
ætas viginti quinque annorum; ſin minus ſufficiunt
viginti duo completi. Idem Barboſ. *ad dictum Concil.*
Tridentin. loc. cit. num.7.
Quoad ordinem requiſitum ad obtinendum Ar- 19.
chidiaconatum, adeundus eſt Rebuff. *in praxi. tit.*
Requiſita ad collat. ben. num. 30. vbi dicit requiri in
Archidiacono ordinem Diaconatus, per text. *in cap.*
1. de ætat. & ordine præficiend.
Tertio loco occurrit Decanatus, qui ſimiliter non 20.
eſt nomen dignitatis, niſi habeat iuriſdictionem; aut
niſi pro dignitate habeatur in Eccleſia. Tuſch. *litt.*
D. concluſ. 41. num. 22. Pacian. *de probat. lib. 2. cap.*
27. num. 76. vbi ſic contrarias Rotæ deciſiones ad
concordiam reducit. † Immò Decanatum eſſe digni- 21.
tatem in Eccleſia, in qua nullus eſt Archipresbiter,
neque Archidiaconus; & ideo habere præeminentiam
& aſſiſtentiam iuris communis, decidit Rot. *deciſ.*
533. num.4. 5. & 6. part. 2. recentior. atque ita apud
nos obſeruatur: vtluti in Eccleſia Collegiata ſancti
Agricoli, in qua Decanus primam obtinet digni-
tatem.
Quartò Primicerius, ſic nuncupatus quia primus 22.
eſt in Choro, & in cantu: *can. perlectis. verſic. ad*
Primicerium. 25. diſtinction. qui aliàs Præcentor, ſeu
caput Chori nuncupatur: vt patet in *cap. cùm olim.*
6. de conſuetud. vbi Innocent. 3. in Eccleſia Londi-
nenſi, *de Londres*, mandat inſtitui Præcentorem qui
in ſeſſionibus, proceſſionibus & aliis illam haberet

in Eccleſia dignitatem, quam habentalij Præcento-
23. tes in aliis Eccleſiis Anglicanis: † ſed iſte regulariter
officium potiùs habere dicitur, quàm dignitatem;
niſi communi opinione pro dignitate haberi ſolitus
ſit. Alexan.*conſ.77.In can; a. num.5. verſic. & ad iſtud
oſtendendum. vol.* 2. Pacian. *de probat. lib. 2. cap.
27.numer.* 47. Habet tamen perſonatum ex infra di-
cendis

24. Quintò, Theſaurarius, licèt de iure communi di-
catur potiùs habere officium, quàm dignitatem; Re-
buff. *in prax. part. 1. tit. ſeculare benefic. quotuplex.*
25. *num.* 9. † tamen de conſuetudine, & ex ſtatutis plu-
rium Eccleſiarum Cathedralium, Theſaurarius inter
dignitates Eccleſiæ nomeratur: vt teſtatur Barboſ.
in pluribus locis, & nominatim in *tract. de Canonic.
cap.4. num.34. & 35.* Burat. *deciſ.473. num. 5.*

Sextò, de præbenda Præceptoriali, & Theolo-
gali ſuperiùs actum eſt: de qua etiam aliquid Bar-
boſ. *de iur. Eccleſ. vniuerſ. lib. 1. cap.* 29. ſicuti & de
Prioribus ſuperiùs egimus.

26. Septimò occurrit Pœnitentiarius, de quo in Con-
cil. Tridentin. *ſeſſ.24. de reformat. cap.8. verſic. Pœ-
nitentiarius.* qui omninò debet eſſe Doctor in Theo-
logia, vel in iure Canonico; & debet eſſe ætatis
quadraginta annorum; ſeu aliàs, quando aptior pro
27. loci qualitate non reperitur: † & ideo iſta qualitas
ætatis dependet ab arbitrio Epiſcopi, qui videre de-
bet vtrùm prouiſus de pœnitentiaria ſit talis, quo
nullus aptior pro loci qualitate reperiatur; vt notat
inter cæteros Campanil. *in diuerſ. iur. Canonic. rubr.*
28. *7. cap. 6. num. 27.* † Qui Pœnitentiarius dum con-
feſſiones in Eccleſia audit, interim præſens in Cho-
ro cenſetur; neque poteſt recuſare confeſſiones audi-
re, vt *ibi* per Campanil.

29. Quod autem dictum eſt de electione perſonæ Pœ-
nitentiarij per Epiſcopum facienda, non procedit
quando Pœnitentiaria ſemel fuit erecta: quia tunc
ſi vacauerit in menſe Apoſtolico, aut adſit alia re-
ſeruatio, conferri debet per ſummum Pontificem,
ſeu ſedem Apoſtolicam: vt notat Gonzal. *gloſſ.9.§.2.*
30. *num.*84. Cenal. *comm. quæſt.*897. *num.* 488. † Et ideo
nonnunquam ſummus Pontifex etiam de Pœniten-
tiaria prouidet in fauorem non habentium dictam
ætatem, ſi alioqnin ad id munus idonei ſint. Simi-
liter prouidet etiam ſummus Pontifex de Pœniten-
tiaria illum qui non eſt Doctor nec licentiatus, quan-
do ex atteſtationibus Ordinarij, Capituli, & Aca-
demiæ conſtat illum eſſe doctum & habilem ad il-
lud munus exercendum. Barboſ. *in deciſ. Apoſtol. col-
lect.* 581. *num.* 23.

31. Pœnitentiarius autem ſtatim vbi inſtitutus eſt,
poteſtatem habet audiendi confeſſiones omnium
pœnitentium totius diœceſis, & iuriſdictionem ad
abſoluendum à peccatis, & eſt veluti Parochus to-
tius diœceſis; neque tenetur obtinere nouam licen-
tiam ab Epiſcopo, ſeu Archiepiſcopo. Vgolin. *de Epi-
ſcop. part. 2. cap. 33. num. 3.* vbi dicit concedendam
eſſe Pœnitentiario facultatem abſoluendi à caſibus
reſeruatis, quod tamen facere non poſſet ex ſola ſui
officij authoritate.

32. An autem Pœnitentiaria ſit dignitas, vel officium;
non eſt diſputandum: cùm ſit ſimplex officium; niſi
tamen ſtatuto vel conſuetudine aliud introductum
eſſet: quia generaliter omne onus, vel cura ſpiri-
tualis officium in Eccleſia nuncupatur. Pacian. *de
probat. dicto lib.2. cap. 27. num.* 37. Si tamen officio
ſit annexa dignitas, tunc officium dicitur habere di-
gnitatem, *l. honor. in princip. ff. de munerib. & ho-*
33. *norib.* DD. in *cap. 1. de conſuetud. in 6.* † Sed tamen
Pœnitentiaria non eſt ſimplex officium, immò potiùs
Perſonatus, quando habet locum honorabiliorem in Capitulo, & proceſſionibus; quæ ſola præeminentia non conſtituit aliquem in dignitate. Barboſ. *de Canonic. cap. 4. num.* 19. Non habebitur itaque Pœnitentiarius pro dignitate, ſed quandoque inter Perſonatus cenſebitur, quandoque verò, nempe ſi nullam in Choro, Capitulo, & proceſſionibus prærogatiuam habeat, erit ſimplex officium; & præcedet alios ſecundùm ordinem ſuæ receptionis dumtaxat; ſi tamen communi exiſtimatione pro dignitate habeatur, inter dignitates cenſebitur, ex ſupradictis.

§. 12.

De Canonicis, & Hebdomadariis.

1. *In Canonicatibus Eccleſia Collegiata, ſufficit atas annorum quatuordecim.*
2. *Nec requiruntur 14. anni completi, ſed ſufficiunt inchoati.*
3. *In Cathedralis Eccleſia Canonicatibus, requiritur atas 22. annorum; ſufficit tamen illos attigiſſe.*
4. *In dignitatibus Eccleſiarum Collegiatarum eadem atas requiritur qua in canonicatibus Cathedralium.*
5 *Sed hac eſt differentia, quòd in dignitatibus Cathedralium atas 22. annorum debet eſſe completa.*
6. *In dignitate maiori poſt Pontificalem requiritur atas 25. annorum.*
7. *Canonicatus non ſunt contenti atate 22. annorum, quando curam animarum principaliter annexam habent; ſecùs ſi acceſſoriè.*
8. *Si canonicatus certum ordinem annexum habeat, atas ad ordinem illum requiſita requiritur etiam ad obtinendum canonicatum.*
9. *Que atas requiratur ad canonicatum cui Sacerdotalis ordo, Diaconalis, vel Subdiaconalis annexus eſt.*
10. *Quando ſacerdotij qualitas requiritur ex diſpoſitione legis, ſufficit quòd tempore collationis ſit habilis ſacerdos, ideſt capax ſacerdotij; & in tali atate, vt intra annum promoueri poſſit.*
11. *Quando qualitas ſacerdotij exigitur ex diſpoſitione hominis, inſpicienda ſunt verba fundationis, & ibi hoc explicatur.*
12. *In Gallia tempus, quod datur vnius anni ad aſſumendum ſacerdotium, non numeratur niſi à die adepta pacifica poſſeſſionis.*
13. *Si canonicatus habeat annexum praesbyteratus ordinem, iſta qualitas omnino in impetratione exprimenda eſt; aliàs gratia eſt nulla.*
14. *Canonicatus eſt beneficium, ſimplex, & ad eius aſſecutionem ſufficit prima tonſura, niſi aliter ſtatuto caueatur.*
15. *Canonicatus eſt beneficium requirens reſidentiam.*
16. *Sacerdotalis ordo variis modis canonicatui annexus eſſe poteſt: & quis ſit triplicis annexionis effectus.*
17. *Poteſt fieri vt Canonicus priuetur fructibus donec ad Ordines fuerit promotus, ſed non ideo canonicatu priuandus ſit.*
18. *Quanam literatura requiratur ad obtinendos canonicatus.*
19. *Hebdomadarij non ſunt verè Canonici, nec poſſunt habere inſignia canonicatus ſine authoritate Apoſtolica, nec excuſantur aſſociando Epiſcopum.*

20. *Canonicis*

20. *Canonicis Eccleſiæ Metropolitanæ Auenionenſis celebrantibus tenentur hebdomadarÿ aſſiſtentiam facere.*
21. *Choriſtæ, ſeu Chorarÿ non ſunt de Capitulo, nec faciunt Collegium.*
22. *Hebdomadarÿ non poſſunt in ſuis prouiſionibus obtinere quòd recipiantur in fratrem.*
23. *Nomen receptionis in fratrem eſt quidem ventoſum in Canonicis ſupernumerariis, ſed non in receptis intra numerum.*
24. *Clauſula cum plenitudine iuris canonicalis quid operetur.*
25. *Vtrùm derogatio generalis ſtatutorum Capituli quæ in prouiſionibus ſolet apponi, comprehendat caput illorum qui redduntur per ſtatutum inhabiles ad dandam vocem in Capitulo.*
26. *Canonicus qui in ſuis prouiſionibus habet clauſulas derogantes ſtatutis Capituli, ſi aliquem ſtatuti articulum iurauerit, non cenſetur admiſſus iuxta formam ſuarum prouiſionum, quibus quoad hanc cenſetur renunciaſſe; ſed iuxta formam illius ſtatuti quod iurauit.*
27. *Iuramentum præſtitum per Canonicum ſuper ſtatutis Capituli, cenſetur præſtitum ſaluo honore litterarum.*
28. *Intellige niſi tempore præſtiti iuramenti lecta fuerint, aut ſpecificata certa ſtatuta, ſeu ſtatuti capita; tunc enim iurans videtur renunciaſſe gratiæ, & tenetur ad obſeruantiam illius ſtatuti.*
29. *Canonici hebdomadarÿ non ſunt ſimpliciter Canonici, ſed ſecundùm quid; quando non habent vocem in Capitulo.*

DE Canonicis & canonicatibus ſuperfluum eſſet multa in medium adducere; cùm de iis integrum & vtiliſſimum tractatum fecerit omnibus Iuriſconſultis commendatiſſimus Auguſtin. Barboſ. Doctor Luſitanus, de quibus etiam multa dixerit Aloiſ. Ricc. *collect.* 2444. Pauca tamen magiſque neceſſaria exponere non erit inutile.

1. In primis ergo notandum eſt, quòd ad canonicatus Eccleſiæ Collegiatæ ſufficit ætas quatuordecim annorum inceptorum, quamuis ageretur de Eccleſia Collegiata inſigni; Nicol. Garſ. *de benefic. part.* 7. *cap.* 4. *num.* 39. quia ſuper iſtis canonicatibus Concilium Tridentinum nihil innouauit: vt teſtatur Barboſ. *in deciſ. Apoſtol. collect.* 15. *numer.* 10. vbi alios
2. plures allegat: † & ſufficit ætas quatuordecim annorum incœptorum; nec requiritur quòd ſint completi. Idem *dict. collectan.* 15. *num.* 6. & *de Epiſcop. part.* 3. *allegat.* 60. *num.* 76. Ricc. *collect.* 860. Gratian. *diſcept.* 397. *num.* 17.
3. In Eccleſiæ Cathedralis Canonicatibus, quamuis in ea non fuiſſet facta diſtributio ſacrorũ ordinum, requiritur ætas 22. annorum; non tamen exigitur quòd ſint completi ſed ſufficit illos attigiſſe: cùm ſatis ſit quòd intra tempus à iure definitum, hoc eſt intra annum, ad ſacrum Subdiaconatus ordinem promoueri poſſit. Idem *loco cit. numer.* 11. *& in tract. de Canonic. cap.* 13. *num.* 10.
4. In dignitatibus Eccleſiarum Collegiatarum eadem requiritur ætas, quæ in Canonicatibus Cathedralium, ex declaratione ſacræ Congregat. Interpret. Concil. Tridentin. referente Nicol. Garſ. *de benefic. dicta part.* 7. *cap.* 4. *numer.* 59. Barboſ. *dict. collect.* 15. *num.* 12. Excepta prima dignitate Collegiatæ, quæ cùm regulariter habeat curam iuriſdictionalem exigit 25. annos incœptos. Gars. *part.* 7. *cap.* 4. *n.* 65.

Sed tamen in dignitatibus Eccleſiarum Cathedralium ætas 22. annorum debet eſſe completa. Garſ. *dicta part.* 7. *cap.* 4. *num.* 70. Hyeton. Roder. *quæſt. regul. reſol.* 23. *num.* 3. Dixi *lib.* 1. *cap.* 99. *num.* 2. 5.

In dignitate maiori poſt Pontificalem requiritur ætas 25. annorum: quia ſemper habet curam animarum ſaltem iuriſdictionalem. Dixi *cap.* 99. *numer.* 1. *lib.* 1. 6.

Supradicta intellige, niſi tales canonicatus qui minorem 25. annorum ætatem exigunt, habeant curam animarum annexam; tunc enim duo caſus diſtinguendi ſunt: nam ſi annexam habeant acceſſoriè, nihil quoad ætatem immutandum eſt: ſed ſi annexio curæ facta ſit æquè principaliter; tunc requiritur annus vigeſimusquintus incœptus, vt intra annum ad ſacrum Præsbyteratus ordinem prouiſus promoueri queat. Barboſ. *dict. collect.* 15. *num.* 17. & *de poteſt. Paroch. cap.* 2. *num.* 7. 7.

Secundò ſupradicta limitantur, vt locum non habeant in illis canonicatibus quibus ſacer ordo annexus eſt. Quia prouiſus debet illum ordinem habere aut ſaltem in ea ætate eſſe, vt intra annum ad talem ordinem promoueri poſſit. Ric. *in prax. aur. cap.* 238. 8.

Ideo ſi canonicatui ſit annexus ordo ſacerdotalis, requiruntur viginti quinque anni incœpti: ſi Subdiaconatus, oportet habere annos 21. completos, & ingreſſum eſſe annum 22. ſi Diaconatus, debet compleuiſſe 21. annos, & attigiſſe vigeſimum tertium. Garſ. *dicta part.* 7. *cap.* 4. *num.* 22. 9.

Dum autem diximus ſufficere annum vigeſimumquintum eſſe incœptum, quando canonicatui ſacer ordo annexus eſt non ita ſimpliciter intelligendum eſt, ſed cum hac diſtinctione: Aut enim ſacerdotij qualitas exigitur ex legis diſpoſitione, aut ex diſpoſitione hominis: ſi ex diſpoſitione legis, ſufficit quòd Canonicus ſit ſacerdos aptitudine, hoc eſt, vt ſit in tali ætate vt intra annum ad ſacerdotium promoueri poſſit: *cap.* 2. *de Inſtitut. in* 6. *cap. ſi pro clericu. de prabend. eod. lib.* 10.

Sed ſi ex diſpoſitione hominis; videndum eſt vtrùm qualitas ſacerdotij relata fuerit ad verbum deputationis, ſeu præſentationis veluti ſi dictũ fuerit quòd inſtituatur ſacerdos; an non fuerit ad illud verbũ relata: ſi relata fuerit ad verbum inſtitutionis ſeu collationis canonicatus, requiritur ſacerdotiũ actuale tempore illo, nec ſufficit quòd promoueatur intra annũ: ſi verò non fuerit qualitas illa relata ad illud verbum, ſufficit ſacerdotium habituale, dummodò aſſumatur intra annum, nec debet adeſſe tempore prouiſionis, ſeu collationis. Rot. *deciſ.* 496. *num.* 4. *&* 5. *part.* 1. *recent.* & diximus ſup. *lib.* 1. *cap.* 118. 11.

Et prædicta diſtinctio ſeruatur etiam in Gallia, ſed tempus numeratur à die adeptæ pacificæ poſſeſſionis. Louët & *ibi* Addent. *litt. B. num.* 4. 12.

Et in hoc caſu notandum eſt diligenter quòd ſi canonicatus habeat annexum ſacrum Præsbyteratus ordinem, iſta qualitas in impetratione omninò eſt exprimenda; aliàs gratia eſt nulla. Felin. *in cap. in noſtra.* 32. *in* 25. *corollar. de Reſcript.* Mar. Antonin. *lib.* 1. *reſol.* 4. *num.* 4. 13.

Non cenſetur autem in dubio canonicatus ſacerdotalis, nec vllum de iure habet ſacrum ordinem annexum, niſi ſtatuto Eccleſiæ vel conſuetudine aliter introductum ſit. Rot. *deciſ.* 421. *part.* 1. *recent.* ſed canonicatus eſt beneficium ſimplex, & ſolam primam tonſuram requirit, ceſſante conſuetudine in contrarium. Gratian. *diſcept. cap.* 591. *numer.* 3. *& ſequentib.* † Requirit nihilominus reſidentiam Cano- 14.
nici tam ex diſpoſitione Concilij Tridentini *ſeſſ.* 24. 15.

cap. 12. §. *præterea.* quàm ex Bulla PijV. quæ incipit *Cupientes.* quæ eſt 60, inter eius conſtitutiones. Monald; *conſ.* 48. *num.* 2,

16. Præterea dum agitur de qualitate ſacerdotij in Canonico certis caſibus requiſita, alia quoque conſideratio adhiberi debet: nam tribus modis ſacerdotalis ordo Canonicatui annexus dici poteſt. Primo quia per ſtatutum, aut primam inſtitutionem ſeu fundationem, aut priuilegium ſeu conſuetudinem non poteſt conferri niſi actualiter ſacerdotium habenti. Secundo, quando obtinens canonicatum tenetur actu fieri ſacerdos, nec requiritur quòd ſit talis tempore prouiſionis; ſed ſi poſtea intra annum non promoueatur ad ſacerdotium, priuatur canonicatu: & de duobus iſtis primis modis ſupra eſt actum *numeris præcedentibus,* Tertio, quando tenetur quidem fieri ſacerdos ex eo quòd ſi non fiat non priuatur quidem canonicatu, ſed dumtaxat fructibus illius.

17. In tertio modo non oportet quòd ſit in illa ætate, vt poſſit intra annum promoueri; ſed antequam ad ſacerdotium peruenerit, priuatur fructibus canonicatus; non autem ipſo canonicatu; ita diſtingunt DD. & nominatim Geminian. *in cap. ei cui, num.* 14. *de Præbend. in* 6.

18. Denique omiſſis multis aliis quæ hìc dici poſſent aduertendum eſt, quoad litteraturam magnam eſſe differentiam inter beneficia ſimplicia, & ſimplices canonicatus, & canonicatus Eccleſiarum Cathedralium: nam licèt in canonicatibus Collegiatarum ſola Grammaticalis ſcientia ſufficiat; tamen in Cathedralibus vlterior exigitur, maiórque capacitas; cùm iſti Canonici Cathedralis Eccleſiæ Epiſcopum conſilio adjuuare debeant. Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *quæſt.* 50. *num.* 53. Gonzal. ad *regul.* 8. *gloſſ.* 4. *num.* 69. *&* 70.

19. Deueniendo nunc ad Hebdomadarios, certum eſt illos non venire appellatione Canonicorum, neque poſſe habere canonicatus inſignia ſine authoritate Apoſtolica, nec excuſari dum comitantur Epiſcopum, aut illi inſeruiunt: vt oſtendimus *lib.* 1. *cap.*
20. 102. *num.* 35. & tradit Ricc. *collect.* 2686. † Vnde cùm aliàs Hebdomadarij recuſarent facere aſſiſtentiam Canonicis Eccleſiæ Metropolitanæ præſentis ciuitatis Auenionenſis celebrantibus, ſacra Rituum Congregatio ipſos ad id teneri declarauit iuxta ſtatutum prædictæ Eccleſiæ: vt patet ex declaratione deſuper facta die 24. Martij 1612. quam refert Barboſ. *in de-*
21. *ciſ. Apoſt. deciſ.* 404. *n.* 5. † Sicut dicitur de Choriſtis, qui Collegij non faciunt, nec ſunt de Capitulo; imò potiùs illi ſubiiciuntur. Franc. Marc, *quæſt.* 207. *part.* 1. & 669. *part.* 2.

22. Et cùm aliàs quidam Hebdomadarij eiuſdem Eccleſiæ Metropolitanæ præſentis ciuitatis in ſuis prouiſionibus curauiſſent apponi clauſulam, *quòd reciperentur in fratrem, & cum plenitudine iuris Canonici:* Capitulum dictæ Eccleſiæ, pro quo Ego conſului, habuit iuſtam cauſam ſe opponendi receptioni illorum ſub dicta clauſula: nam licèt receptio in fratrem videatur continere nomen ventoſum, & ſine fructu; vt dicit Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *quæſt.* 19.
23. *num.* 4. † tamen illud verum eſt quando agitur de Eccleſia non numerata, aut de Canonico recepto vltra numerum; non autem quando Canonicus recipitur intra numerum, vt habeat vocem in Capitulo, & locum in Choro, vnà cum præbenda canonicali; prout diſtinguit Lotter. *loco citato.*

24. Sed maioris eſt conſiderationis alia clauſula *cum plenitudine iuris canonicalis,* de qua idem Lotter. *dict. quæſt.* 20. *num.* 48. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 867. *numer.* 6. *& ſequent.* & ſine dubio per talem clauſulam fieret præiudicium Capitulo propter derogationes quæ apponi ſolent in fine prouiſionum, dum derogatur omnibus ſtatutis Capituli, & nominatim ſtatuto inhabilitanti dictos Hebdomadarios ad vocem Capitularem; cui rationi licèt reſponderi poſſit, tum ex iis quæ poſtea ſubiungit *ibidem* Gratianus; tum ex aliis quæ breuitatis cauſa omittuntur: tamen cautius eſſe iudicauimus, ad tollendam omnem dubitationem quæ in futurum oriri poſſet, ſi Capitulum in tempore occurreret ad impediendum præiudicium, quod ſibi ex tali clauſula inferri poſ-
ſet. † Diſputant enim DD. vtrùm derogatio genera- 25.
lis facta ſtatutis comprehendat caput illorum qui redduntur inhabiles ad vocem in Capitulo: & quidem Felin. *in cap. conſtitutus. de Reſcript. numer.* 25. in eam videtur inclinare ſententiam, vt ſtatutum illud in generali derogatione minimè comprehendatur; qua de re agit etiam Abb. *in cap. cum M. n.* 32. *de conſtitut.* Barboſ. *de Canonic. cap.* 3. *num.* 14. Menoch. *conſ.* 1179. *n.* 22. *&* 23. vbi dicit dictam clauſulam *cum plenitudine iuris canonicalis* comprehendere ſolere honores, præeminentias, & prærogatiuas quæ cæteris Canonicis competunt.

Verum quidem eſſe diximus, quòd ſi Hebdoma- 26.
darius in ſua receptione promiſiſſet cum iuramento obſeruare ſtatutum illud particulare, per quod ipſe redditur inhabilis ad vocem in Capitulo, & ad iura ac præeminentias Canonicales; tunc non cenſeretur receptus iuxta tenorem litterarum, immò illis quoad hoc renunciare cenſeretur: vt determinat Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 482. *num.* 18. *&* 19. vbi decidi-
tur, † quòd licèt iuramentum Canonici in ſua rece- 27.
ptione præſtitum debeat intelligi ſaluo honore litterarum, propter quas recipitur; vnde ſi in eis continetur quòd non teneatur ordinari, non tenebitur etiamſi ſtatuta per eum iurata aliud velint: quia tam ipſe prouiſus, quàm recipientes ipſum intelliguntur ſe limitaſſe ſecundum litteras ex Felin. *in cap. cùm venerabiles,* 6. *column.* 8. *poſt med. num.* 24. *de Ex-*
ception. † Tamen ſi tempore quo iurauit fuerint lecta, 28.
aut ſpecificata talia ſtatuta; ſtante ipſa ſpecificatione videtur iurans renunciaſſe gratiæ, & eâ non obſtante tenetur ad præciſam obſeruantiam ſtatuti, quoad illum articulum.

Multò minus opponi poteſt in prouiſionibus Heb- 29.
domadariorum clauſula *vocis in capitulo*; cùm ad hoc per ſtatutum Eccleſiæ reddantur inhabiles: & ideò quamuis Canonici nominari ſoleant, non tamen ſunt verè Canonici, neque ſimpliciter, ſed ſecundùm quid; & ideo non habent vocem in Capitulo, quæ non competit niſi illis qui ſunt verè Canonici: vt ſuperiùs diximus, & vltra citatos tradit Seraphin. *deciſ.* 1495. *numer.* 2. & ſic non poſſunt nominari Canonici ſine adiuncto; ſed tantùm Canonici Hebdomadarij.

§. 13.

De Rege, & Iure Regaliæ.

1. *Iure Regaliæ Rex Chriſtianiſſimus, ſede Epiſcopali vacante, deputat Oeconomos, & confert beneficia.*
2. *Regalia durat, & Oeconomatus, donec Epiſcopus fidelitatis iuramentum præſtiterit perſonaliter, & litteras obtinuerit pro relaxatione bonorum temporalium Eccleſiæ.*
3. *Bona Eccleſiæ, ſede Epiſcopali vacante, futuro ſucceſſori reſeruari debent.*

4. *Conſue*

4. *Conſuetudo non valet quòd temperalia Eccleſia non reſeruentur ſucceſſori in Pralatura.*

5. *Emolumenta ſigilli & iuriſdictionis reſeruanda ſunt ſucceſſori in Epiſcopatu.*

6. *Oeconomi deputatio, ſede Epiſcopali vacante, ſpectat ad Capitulum.*

7. *Ius Regalia competens Regi Gallia fundatur in immemoriali conſuetudine.*

8. *Quæ ſit praxis in Gallia dum Rex ad manus ſuas reducit temperalitatem Eccleſiarum.*

9. *Collatio beneficiorum poteſt pertinere ad Regem ex immemoriali conſuetudine per ſummum Pontificem tolerata.*

10. *Ius Regalia aperitur tam per mortem, quàm per Epiſcopi tranſlationem.*

11. *Tranſlatio Epiſcopi non aperit Regaliam ante conſenſum ab Epiſcopo praſtitum tranſlationi.*

12. *Regalia aperitur quocumque genere vacationis ſedes vacet.*

13. *In Regalia non eſt locus regula* de veriſimili notitia.

14. *Rex conferens iure Regalia derogare ſolet regulis Cancellaria.*

15. *Ignorantia obitus Pralati, vel illius cuius beneficium vacat, non annullat prouiſionem factam iure Regalia.*

16. *Regalia aperitur per reſignationem, & in ea non habet locum regula* de infirmis reſignantibus.

17. *Propter rebellionem Pralati, Regalia locus eſt. Item & propter permutationem Pralatura.*

18. *Regalia aperitur per promotionem ad Cardinalatum à die declarationis, ſeu publicationis facta per Papam.*

19. *Rex prouidens iure Regaliorum derogat iuripatronatus Eccleſiaſtico.*

20. *Rex iure Regalia admittit reſignationes in fauorem, vel ex cauſa permutationis.*

21. *Finitur ius Regalia poſt captam perſonaliter poſſeſſionem, qua capi non poteſt per procuratorem ad faciendum claudi Regaliam; niſi adſit legitimum impedimentum.*

22. *Diligentia de capiendo poſſeſſionem Pralatura, non faciunt ceſſare ius Regalia; ſed debent ſortiri effectum aliàs non clauditur Regalia.*

23. *Regalia non clauditur niſi vltra adeptionem poſſeſſionis actualis exhibeantur Bulla Pontificia Epiſcopi ſucceſſoris.*

24. *Rex conferens iure Regalia, confert pleno iure; & contra eum nulla datur preuentio.*

25. *Prouiſus iure Regalia litigat ſaiſitus, neque ſequeſtro locus eſt.*

26. *Non intrat deuolutio poſt ſemeſtre aduerſus Regaliam.*

27. *Littera prouiſionum factarum iure Regalia; non ſubiiciuntur apicibus iuris; ſed in eis proceditur ex æquitate.*

28. *Si Regaliſta prouiſiones ſuas in area retinuerit, verùm ceſſet effectus iuris Regalia.*

29. *Rex ſuccedens iure Regalia, ſeu eius Oeconomus pro temporalium adminiſtratione deputatus, tenetur ſtare locationi facta per Pralatum defunctum.*

30. *In prouiſione prabenda Theologalis non eſt locus Regalia.*

31. *In beneficiis Britannia vtrùm locus ſit iuri Regalia.*

32. *Item vtrùm Regalia locum habeat in beneficiis Prouinciarum Regno Gallia de nouo vnitarum. Remiſſiuè.*

33. *In beneficiis litigioſis non ceſſat Regalia, & quomodò hoc intelligatur.*

34. *Quomodò differat nominatio Regia, & collatio facta per Regem iure Regalia.*

35. *Ex nominatione Regis ius in re produci iudicatur in Gallia.*

36. *Nominatus à Rege ſtatim adminiſtrat in Gallia temporalia beneficij bona; ſed nullo modo poteſt exercere ſpiritualia, niſi poſt collationem ſummi Pontificis, & Bullarum expeditionem: ideò antea non poteſt propriè dici quòd habeat ius in re.*

37. *Regia nominatio, aut mandata Apoſtolica non ſortiuntur effectum in Gallia in beneficiis vacaturis per reſignationem, aut per permutationem non fraudulentam.*

38. *Regia nominationi locus non eſt in beneficiis amouibilibus, nec in prioratibus ab Ordine Meliteñſi dependentibus.*

EX antiqua Regni conſoetudioe Rex Galliæ, vel 1.
Oeconomus ab eo deputatus confert beneficia,
ſede Epiſcopali vacante, iure Regaliæ nuncupato;
quo Rex beneficia, ſede Epiſcopali, Archiepiſcopali
ſimiliue vacante, beneficia illius Diœceſis confert,
& pro bonis Eccleſiæ temporalibus cuſtodem ſeu
Oeconomum deputat: quod fuiſſe vſurpatum dicit
Cuiac. *lib. 3. de feud. tit. 1.* † Et durat Regalia, nec 2.
non Oeconomus pro rebus temporalibus beneficij;
donec Epiſcopus iuramentum fidelitatis perſonaliter
præſtiterit, & à Rege litteras obtinuerit pro liberatione
bonorum temporalium Epiſcopatus, illáſque
in Camera Computorum verificari curauerit: quia
ſtatim, ſede vacante, dignitates Eccleſiæ reducuntur
ad manus Regis, etiam quoad temporalitatem; † 3.
quamuis aliàs bona & fructus Eccleſiæ debeant futuro
ſucceſſori reſeruari; *cap. cùm vos. de offic. Ordinar.*
† Nonobſtantibus ſtatutis, conſuetudinibus, 4.
aut priuilegiis; tam in Eccleſiis Cathedralibus,
quàm in Collegiatis: *cap. Quia ſape. de Election. in
6. & cap. ſtatutum. eod. tit.* † vbi dicitur quòd etiam 5.
emolumentorum ſigilli & iuriſdictionis debet futuro
ſucceſſori reſeruari; † quamuis etiam, ſede vacante, 6.
ſpectet ad Capitulum apponere cuſtodem ſeu Oeconomum;
cùm ſuccedat in iuriſdictione. Innocent.
in cap. Ut noſtrum. Vt Eccleſiaſt. beneſic. &c. & Geminian.
in cap. Cupientes. §. ad hac. de elect. in 6.
Barboſ. *de iur. Eccleſ. vniuerſ. lib. 1. cap. 32. numer. 27.*

Tamen ſtante antiqua & immemoriali conſuetu- 7.
dine; Rex Galliæ, ſede Epiſcopali vacante, habet
adminiſtrationem bonorum Eccleſiæ, & illa reducit
ad manus ſuas. Franc. Marc. *deciſ. 44. num. 8. part. 2.*
† & ſtatim habitâ notitiâ ſedis vacantis, Procurator 8.
Regius generalis porrigit ſupplicem libellum Curiæ,
narrando inconuenientia & pericula quæ poſſent
ſubſequi, ſede vacante, propter violentias & intruſiones
aliquorum, quæ poſſent fieri de caſtris, territoriis,
& locis temporalibus, quæ mouentur de feudo
& homagio Regis: ſuper quo datur Commiſſio
alicui ex Dominis Curiæ, qui procedit ad reductionem
temporalitatis ad manus Regias; & proceditur
juxta formam & praxim, de qua Franc. Marc. *quaſt.
98. part. 1. & 560. part. 2.*

Et ex eodem iure Rex, ſede vacante, confert om- 9.
nia beneficia ſui Regni: quod fieri poſſe ſtante longiſſimi
& immemorialis temporis conſuetudine per
ſummum

ſummum Pontificem non ignorata, teſtatur Carol.
Tap. *deciſ. Regni Sicil.* 18. *numer.* 4. Gratian. *diſ-
cept. forens. capit.* 296. *numer.* 50. Lotter. *de re be-
nefic. lib.* 1. *quæſt.* 4. *num.* 42. Selu. *de benefic. lib.* 2.
quæſt. 23. *p r tot.*

10. Ius autem Regaliæ aperitur ad fauorem prouiſi à
Rege, non ſolùm per mortem, ſed etiam per tran-
ſlationem Epiſcopi ad alium Epiſcopatum, non ta-
11. men ante præſtitum conſenſum tranſlati: † quia ſi-
cut in coniugio ſpirituali contrahendo requiritur
conſenſus promoti; ita & fortiùs in diſſoluendo:
cùm illud difficiliùs diſſoluatur, quàm contrahatur:
*cap. Inter corporalia: & cap. final. de tranſlat. Præ-
lat.* Gratian. *diſcept. forens. cap.* 296. *num.* 51.

12. Et generaliter Regalia aperitur per vacationem
Epiſcopatuum, Archiepiſcopatuum, & ſimilium Præ-
laturarum, quocumque vacationis genere illas va-
13. care contigerit. † Et ſi beneficia vacauerint per obi-
tum; iſto caſu locus non eſt regulæ Cancellariæ *de
14. veriſimili notitia*, Charond. *lib.* 1. *reſponſ.* 6. † ſicut
nec aliis regulis Cancellariæ, quibus Rex derogare
ſolet dum confert iure Regaliæ. Idem Charond.
*aux obſeruations du droict francois. in verb. Regale.
15. verſic. & que le Roy.* † Vnde nec impeditur Regalia
quamuis mortem Rex ignorauerit, ſiue de Prælato
per cuius obitum ſedes vacat loquamur, ſiue de eo
cuius mors collationi beneficij locum dedit, teſte
Bleyn. *in tit. de Annat. depor. & iur. regal. num.* 42.
16. *in gloſſ. D. fol.* 133. † Similiter aperitur Regalia per
reſignationem Prælaturæ, nec impeditur per regu-
lam *de viginti diebus*, ſeu *de infirmis reſignantibus.*
Idque ſiue de Prælatis, ſiue de dependentibus ab ipſis
beneficiis agatur. Forget. in *tract. de iur. Regal. num.*
17. 37. vbi ſic iudicatum teſtatur. † Item & propter de-
lictum Prælati, veluti propter rebellionem. Forget.
num. 16. & propter permutationem Epiſcopatus, ſeu
18. Prælaturæ. Bleyn. *dict. numer.* 42. *in gloſſ. F.* † Item
aperitur Regalia per promotionẽ ad Cardinalatum, à
die declarationis factæ per ſummum Pontificem:
prout iudicatum refert Peleus, *lib.* 1. *action. forens.*
22. *in fin.*

19. Item Rex prouidens iure Regaliorum, derogat
iuripatronatus Eccleſiaſtico. Louët *litt. R. numer.* 47.
& *ibi* Addent. & *litt. P. num.* 45. & *ibi* Gloſſ. *B.*
20. † vbi quòd Rex ſic prouidens fungitur vice ſummi
Pontificis, & admittit reſignationes in fauorem, vel
ex cauſa permutationis beneficij vacantis in Rega-
lia, etiam reſeruatâ penſione: vt in dicta *Litt. R.
num.* 47.

21. Regaliæ ius finitur per præſtationem iuramenti
fidelitatis Regi factam per Prælatum nouum, & ca-
ptam poſſeſſionem per ipſum perſonaliter, & non
per procuratorem, ceſſante impedimento legitimo:
22. † taliſque poſſeſſio debet eſſe realis, & actualis, ita
vt nec ſufficiant diligentiæ de capienda poſſeſſione;
ſed continuò duret Regalia vſque ad tempus quo di-
ligentiæ ſortitæ erunt effectum. Forget *loc. cit. num.*
23. 8. & 9. † Neque per ſolam adeptionem realis &
actualis poſſeſſionis, ac iuramenti præſtationem
clauditur Regalia; ſed præterea oportet vt interue-
niat exhibitio Bullarum Pontificiarum, nec non Lit-
teræ Regiæ in Camera Computorum regiſtratæ,
cum præcepto de relaxandis nouo prouiſo reditus, &
iura Prælaturæ. Forget. *loc. cit. num.* 8. Bleyn. *loc. cit.
num.* 45. *gloſſ. L.* Pel. *lib.* 1. *action.* 16.

24. Effectus collationis factæ iure Regaliæ hic eſt, vt
contra Regem nulla detur præuentio; ſed Rex con-
25. ferat pleno iure. Peleus *lib.* 1. *action.* 20. † Item pro-
uiſus iure Regaliæ litigat ſaiſitus, neque locus eſt ſe-
26. queſtro, Papon. *lib.* 2. *tit.* 3. *arreſt.* 4. † & non ſubii-
citur ius iſtud deuolutioni etiam poſt ſemeſtre, † & 27.
literæ collationis validæ ſunt licèt in eis forma iu-
ris non fuerit ſeruata; veluti ſi nomen aut qualitas
beneficij, verúſque illius valor non fuerit expreſſus;
dummodò de beneficij corpore conſtet. Paſtor. *tract.
de benefic. lib.* 5. *tit.* 13. *num.* 3. † Ceſſat autem 28.
effectus collationis iure Regaliæ factæ, ſi Regaliſta
prouiſiones ſuas in arca retinuerit, illáſque ſaltem
intra triennium non produxerit. Quod tamen non
indiſtinctè admittitur: vt tradit Peleus *libr.* 1.
action. 18.

Item Rex ſuccedens iure Regaliæ, ſeu Oecono- 29.
mus à Rege deputatus tenetur ſtare locationi factæ
per Prælatum, nec illius colonos & conductores
remouere poteſt. Tourner. *in ſua recollect. Arreſt. be-
nefic. lit. B. num.* 8.

Regaliæ locus non eſt in prouiſione præbendæ 30.
Theologalis. Louët. *lit. P. numer.* 46. † Vtrùm ha- 31.
beat locum in beneficiis Britanniæ? Pel. *lib.* 1. *action.
forens.* 7. † Quid in prouinciis Regno vnitis de no- 32.
uo? diſputat Louet, *litt. R. num.* 58. † In beneficiis 33.
autem Litigioſis non ceſſat Regalia, immò illi locus
eſt, nempe ſi lis ſit adhuc indeciſa tempore quo Re-
galia aperitur; vel ſi is qui recredentiam beneficij
obtinuerat, fuerit per ſententiam eiectus tempore
Regaliæ apertæ, Regaliſta admittendus eſt: vt co-
pioſiùs explicat Charond. *aux obſeruat. du droict.
franc. in verb. Regale. verſic. La Regale ha lieu.*

Quod autem attinet ad Regiam nominationem, 34.
hæc longè differt à prouiſione quæ fit iure Regaliæ:
nam in illa Rex nominat, & Papa prouidet; in iure
verò Regaliæ, Rex ipſe prouidet. Ex prouiſione iu-
re Regaliæ facta oritur ius in re, † ex nominatione 35.
verò Regis, dubitari poteſt vtrùm ius ad rem, dum-
taxat, an verò ius etiã in re oriatur: in Gallia iudica-
tur quòd oritur etiam ius in re, † quia nominatus à 36.
Rege ſolet adminiſtrare temporalia ſui beneficij, ſta-
tim poſt nominationem; ſed tamen quoad ſpiritua-
lia non admittitur, neque vllo modo adminiſtrare
poteſt niſi priùs confectis Bullis: & ſic impropriè
dicitur habere ius in re: ex notat. per Addent. ad
Louët *Litt. O. num.* 2. *gloſſ. A.*

Dictáque Regis nominatio, ſicut & mandata 37.
Apoſtolica effectum ſortiri non poſſunt in Gallia
quoad beneficia vacatura per reſignationem, aut
permutationem; dummodò permutatio facta non ſit
in fraudem. Louët *Litt. P. num.* 6. & *ibi* Gloſſ. † 38.
Nec Regiæ nominationi locus eſt in beneficiis amo-
uibilibus. Peleus, *lib.* 1. *action.* 11. nec in priora-
tibus ab Ordine Melitenſi dependentibus. Idem *lib.* 1.
cap. 1.

§. 14.

De Rotæ Romanæ Auditoribus, Quoad beneficiorum collationem.

1. *Commiſſarius à ſummo Pontifice deputatus ad co-
gnoſcendum de aliqua cauſa beneficiali, cum
clauſula* quòd ordinet Eccleſiam de perſo-
na idonea: *non tamen poteſt præſentatum
inſtituere, vel beneficium conferre.*
2. *Delegatus, non debet in ſententia dicere, quòd
tali confert beneficium; ſed dumtaxat quòd
illi beneficium conferri debet.*
3. *In Auditoribus Rotæ Romanæ ſpeciali iure in-
troductum eſt, vt ſi alicui ex litigantibus
beneficium deberi iudicauerint, illud ipſi
conferre poſſint.*
4. Clementin. Auditor. de Reſcript. *loquitur dum-
taxat*

taxat de iudicibus in Romana Curia deputatis: & ideo non corrigit textum in cap. ſuper eo. de offic. & poteſt. Iudic. delegat.

5. *Auditor Cameræ non habet poteſtatem conferendi beneficia, quam habent Auditores Rotæ Romanæ.*

6. *Quamuis Papa in litteris ſpeciales deputauerit executores; poteſt nihilominus Rotæ auditor de beneficio, quod ipſe collitiganti adiudicandum cenſuerit, prouiſiones facere.*

7. *Ampliatur vt procedat, etiamſi Papa dederit Epiſcopo commiſſionem in* forma Dignum, *vt nihilominus Rotæ Auditor conferre poſſit.*

8. *Beneficia vacantia per violationem ſequeſtri ſunt Pontifici reſeruata; & tamen ſi ſequeſtrum fuerit ordinatum in Rota in ſecunda inſtantia, cum beneficium violantis ſequeſtrum vacet, Rota poteſt illud collitiganti conferre.*

9. *Si beneficium vacauerit in menſe reſeruato ob regulam* Menſium *non poteſt Rotæ Auditor illud conferre, & reſeruatio illum ligat: quia ſuccedit in locum collatoris ordinarij.*

10. *In praxi ſeruatur quibuſdam in locis, quòd Iudices à Nuncio delegati ſolent etiam conferre beneficia illis, quibus melius ius ſuper illis competere iudicant.*

1. CONſtitutum eſt in *cap. ſuper eo. 15. de offic. delegat.* quòd iudex delegatus ad cognoſcendum
ſuper iure præſentandi, de quo inter duos erat contentio, non poteſt vnum ex præſentatis inſtituere;
etiamſi in eius commiſſione adeſſet clauſula, *Quod ſi conſtiterit ad alterutram partium præſentationem
pertinere, ordines Eccleſiam de perſona idonea:* quia
hoc non obſtante non poteſt inconſulto Epiſcopo inſtituere præſentatum à Patrono. Quod etiam refert
Barboſ. *in cap. Paſtoralis. 19. n. 5. de priuileg.* Pariſ. *de*
2. *reſignat. lib. 7. quæſt. 22. n. 5.* † Non poteſt igitur delegatus inſtituere, ſed debet in ſua ſententia dicere,
& ordinare talem de tali beneficio eſſe inueſtiendum,
& inſtituendum: vt dicit Mantic. *deciſ. 231. numer.*
3. Quod copioſè explicat Abb. *in dicto cap. ſuper eo.*
& poſt ipſum Ioan. de Selu. *de beneſic. part. 2. quæſt.
13. per tot.*

3. Sed tamen in Rotæ Romanæ Auditoribus ſpeciali iure ſtatutum eſt, vt ad euitandos circuitus poſſint
ſine alia commiſſione prouidere de beneficio, quod
alicui fore debitum pronunciant: per text. in *Cle-*
4. *mentin. Auditor. de Reſcript.* † Vnde cùm Clementina loquatur de Auditoribus in Romana Curia de-
putatis, non corrigitur per eã text. in *d. cap. ſuper eo.*
qui loquitur de Auditoribus extra Romanam curiam
deputatis: vt dicit Gloſſ. *in dict. Clement. Auditor. in*
5. *verb. in Romana Curia.* † ſed hoc non eſt extendendũ
ad Auditorem Cameræ: quia hic in beneficialibus
nullam habet iuriſdictionem; niſi ſpecialiter illi detur, atque ita ſeruat Signatura, teſte Gonzal. *ad regul. 8. gloſſ. 23. num. 14. & 15.*

6. Dictáque facultas beneficia conferendi competit
Rotæ Romanæ Auditoribus; etiamſi Papa in litteris
ſpecialem deputaſſet executorem: quia cùm ad Papam collatio pertineat, nihil intereſt per quem fiat
huiuſmodi prouiſio. Gloſſ. fin. *in eadem Clementin.*
& facultas executoris à Papa deputati eſt totaliter
tranſlata ad Auditorem, propter litem coram eo
pendentem Et in omnem euentum facultas executori non cenſeretur data priuatiuè, ſed cumulatiuè:
& ſic admittenda eſſet etiam hoc caſu prouiſio facta per Auditorem. Rot. *in Legionenſ. Canonicatus 25.
Octobris, 1574. coram Aldobrand.* apud Marcheſan.
de commiſſ. lib. 1. fol. 366. num. 30. † Et iuxta præ- 7.
dictam deciſionem fuit aliàs iudicatum, quòd Auditor conferre poteſt beneficia ſuper quibus lis pendet in Rota, quamuis gratiæ executio ſit directa Ordinario *in forma Dignum*: vt apud Seraphin. *deciſ.*
833. Cæſ. de Graſſ. *deciſ. 14. num. 9. de Præbend.*

Vnde quamuis beneficia vacantia per violatio- 8.
nem ſequeſtri, lite pendente in curia Romana, ſint
ſedi Apoſtolicæ reſeruata; vt diximus *hoc cap. 3. §. 3.
num. 30.* Tamen ſi ſequeſtri violatio contigerit lite
pendente in Rota per appellationem; tunc, vt euitetur circuitus, poterit Auditor in odium violantis
ſequeſtrum beneficium conferre collitiganti. Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſcop. part. 3. allegat. 57.
numer. 47.*

Prædicta autem locum non habent quando be- 9.
neficium non eſſet occaſione litis ſedi Apoſtolicæ
reſeruatum; ſed ob regulam *Menſium & Alternatiuæ*, inducta eſſet reſeruatio: vt explicat & comprobat Gonzal. *ad regul. 8. gloſſ. 31. numer. 51.* vbi
dicit quòd vacante quadam Eccleſia parochiali in
menſe reſeruato, Ordinarius concurſum indixit; &
is qui ab eo magis dignus repertus fuit, obtinuit
prouiſiones à ſede Apoſtolica, iuxta formam Concil. Tridentin. *ſeſſ. 24. cap. 18.* Alius autem appellauit ab irrationabili electione Epiſcopi, & cauſam
ſuæ appellationis in Rota Romana committi curauit;
vbi fuit declaratum Ordinarij electionem fuiſſe irrationabilem; tandémque concludit, ſtante reſeruatione, Rotæ Auditorem non potuiſſe de illo beneficio prouidere; ſed neceſſariam eſſe prouiſionem Apoſtolicam: cùm Rotæ Auditor ſuccedat in locum Ordinarij, cuius manus ligatæ ſunt per reſeruationem.

Vltimò circa hanc materiam aduertendum eſt, 10.
quòd ſi Riccio credimus, ſeruatur in praxi quòd delegati à Nuncio in cauſis capellaniarum, & beneficiorum iuriſpatronatus; in cauſis appellationum ſolent inſtitutionem & collationem facere. Quam praxim dicit videri poſſe ſuſtineri ex clauſulis generalibus, quæ in commiſſionibus apponi conſueuerunt;
vt per eundem Ricc. *collect. 1598.*

§. 15.

De Curia Parlamenti Pariſienſis.

1. *Indultum extraordinarium quod dicatur, & quomodò definiatur.*
2. *Indulti nomen ſumitur etiam paſſiuè pro iis quibus indultum eſt, vt beneficia illis ex priuilegio conferri debeant.*
3. *Indultum Curiæ Parlamenti Pariſienſis in quo conſiſtat, & quibus perſonis ſuffragetur.*
4. *Sub quibus modificationibus Paulus III. Pont. max. indulta Curiæ Pariſienſis approbauerit.*
5. *Indultum vt ſuffragetur indultariis Curiæ Parlamenti, quæ conditiones requirantur.*
6. *Infra quod tempus indultarij teneantur facere ſuas requiſitiones coram collatoribus ordinariis, pro beneficiis vacantibus.*
7. *Indultarij Curiæ, an poſſint compoſitionem facere pro ſuis indultis.*
8. *Subrogati in locum Dominorum curiæ Parlamenti Pariſienſis ad quid teneantur, vt indulto, & ſubrogatione frui poſſint.*
9. *Indultarij Curiæ tenentur ad reſidentiam Parochialium Eccleſiarum illis vigore indulti collatarum.*

10. *Indultarij teneatur ad regiſtrationem ſuarum litterarum.*

11. *Regiſtratio intra duos dies ſaltem ante obitum reſignantis, aut permutantis, ex Edicto Ludouici XIII. fieri debet.*

12. *Sed ex Edicto Ludouici X I V. hoc correctum fuit.*

13. *Indultarij Curiæ Parlamenti ſunt præferendi Graduatis.*

14. *Indultum Curiæ Parlamenti potentius eſt indulto Cardinalium, qui vigore ſui indulti conferunt tanquam Ordinarij collatores.*

15. *Cardinales ſunt in Gallia obnoxij Regiæ Senatorum nominationi.*

16. *Primariæ Regis preces ſub prætextu ineundi ad coronam aduentus non ſunt admittendæ, vt Ordinarij nominatos à Rege conferre teneantur.*

DIximus ſuperiùs §. 5. *huiuſce capitis*; duo eſſe indultorum genera: quædam videlicet ordinaria, quædam extraordinaria: & de ordinariis quidem *ibid.* copioſè actum eſt: ſequitur vt de extraordinariis
1. hoc loco diſſeramus. † Indulta extraordinaria illa ſunt quæ conceduntur illis, qui ex iure proprio tanquam Ordinarij collatores ius conferendi non habent: & ſic ab Anaſtaſ. Germon. definiuntur, vt ſint quædam conceſſio Cardinalibus, aut Epiſcopis, ſeu Principibus facta conferendi beneficia, aut ad ea nominandi ſeu præſentandi, ſuper quibus nullum ius nullámque poteſtatem ordinariam ipſi habent.

2. Sumitur etiam apud Gallos indultum paſſiuè, vt indultarij dicantur illi quibus ius eſt petendi beneficij collationem, excluſis aliis quibuſcumque.

3. Huiuſmodi eſt indultum quod Dominis de Curia Parlamenti Pariſienſis ſummum Pontificem Eugenium IV. conceſſiſſe dicitur, ſub die 18. Martij anno 1434. Et huius indulti vigore Domini Præſides, Conſiliarij & Graffarij ciuiles ac criminales, ac præſentationum, nec non quatuor Notarij & Secretarij Curiæ Parlamenti, vti ſolent prælatione aduersùs omnes alios mandatarios, & gratias expectatiuas, ad hoc vt per Regem nominentur, & in conſequentiam huius nominationis illis poſtea per Prælatos prouideatur, & alios ius conferendi habentes de beneficiis vacantibus, & illorum collationi ſuppoſitis. Indultum tamen iſtud Eugenij, non loquitur niſi de Cancellario, Præſidentibus, & Conſiliariis Curiæ Parlamenti Pariſienſis, cum facultate ipſis quantumuis laicis conceſſa, loco ſui, nominandi patentes, familiares & alios de eiuſdem Parlamenti corpore & gremio exiſtentes, & aliàs prout in dicta Bulla Eugenij continetur; cuius mentio & confirmatio facta fuit per Paulum III. ad inſtantiam Franciſci I. Galliarum Regis ſub die 19. Iunij anno 1538. Quæ Bulla inſeritur ad longum apud Fontanon, *tom. 4. tit. 14. fol.* 487. & apud Chopin. *de ſacr. polit. lib. 1. tit. 5. nu-*
4. *mer. 16. fol. 97.* † Quæ Pauli III. confirmatio facta fuit ſub duabus modificationibus in eius Bulla adiectis. Prima, quòd mandatarij Apoſtolici præferrentur Indultariis curiæ Parlamenti. Secunda quòd iſti indultarij non cogerentur acceptare beneficia, quæ minoris eſſent valoris ſeu reditus quàm ducentarum librarum Turonenſium annuatum.

5. Hodie indultū iſtud cum ſequentibus qualitatibus ſolet in Gallia practicari. Primò quidem, quòd Præſides, Conſiliarij & alij ex dicta curia Parlamenti Pariſienſis, qui alios ſubrogauerunt vigore litterarum Regiarum, & in quos ius ſuum tranſtulerunt, tenebuntur expectare vacationem primò aduenientem; dummodo beneficium habeat qualitates ex indulto requiſitas: nempe quòd non ſit minoris reditus quàm 200. librarum Turonenſium annuatum.

Secundò, quoad beneficia nondum vacantia, iſti 6.
Indultarij tenentur ſuas requiſitiones facere corā collatoribus ordinariis infra ſex menſes à die vacationis computandos; quibus elapſis, ad huiuſmodi requiſitionem vigore indulti faciendam non ampliùs admitti poſſunt.

Tertiò, quòd non poſſunt indultarij, ſeu in lo- 7.
cum ipſorum ſubrogati, aliquam compoſitionem aut concordiam ſeu tranſactionem facere pro dictis indultis: & caſu quo id fecerint, talis concordia locum obtinebit repletionis, hoc eſt computabitur in reditu ſufficienti indultarij, perinde ac ſi beneficium illi collatum fuiſſet.

Quartò, quòd ſubrogari in locum Dominorum 8.
de Curia Parlamenti tenebuntur litteras ſuæ nominationis inſinuari facere in Graffariatu loci, vbi beneficium ſuper quo facta fuit nominatio ſitum eſt, in libro inſinuationum Eccleſiaſticarum; ídque infra duos menſes poſt ſignificationem dictarum litterarum, & ſe ſiſtere coram Ordinario Epiſcopo loci in quo beneficium ſitum eſt, & coram eo examen ſubire, & ſuæ capacitatis atteſtationem obtinere.

Quintò, quòd indultarij qui vigore ſui indulti ob- 9.
tinent ſibi de dignitatibus prouideri, præbendis, vel beneficiis curam animarum habentibus, tenebuntur reſidere; nec aliquam diſpenſationem reſidentiæ prætendere poterunt ſub prætextu ſuorum officiorum.

Sextò, quòd litteræ nominationum quæ fient vi- 10.
gore huiuſce indulti regiſtrabuntur in Graffariatu Parlamenti, ad hoc vt recurſus ad illud regiſtrum haberi poſſit, dum opus erit; ſuper quibus omnibus videri poterit ordinatio Henrici IV. ſub die 9. Decembris anni 1606.

Addi poteſt prædictis Ordinatio Ludouici XIII. 11.
facta anno 1637. & menſe Nouembris *artic.* 19. ſecundùm cuius indulti tenorem, indultarij omnes tam Graduati, quàm alij priuantur effectu ſui indulti, ſi prouiſiones factæ per collatores ordinarios, & eorum Vicarios; ſiue per demiſſionem, ſiue per reſignationem, aut permutationem; nec non prouiſiones per eoſdem Ordinarios aut illorum Vicarios factæ, fuerint regiſtratæ, vulgò *contrerollées*, per duos dies integros ante obitum reſignantis, aut permutantis.

Sed per declarationem factam per Regem Ludo- 12.
uicum nunc regnantem ſub die 10. Septembris anni 1646. *artic.* 13. ſolùm requiritur, quòd ſimilia mandata ad reſignandum vel permutandum ſint admiſſa in vita reſignantis, vel permutantis; & regiſtrata in libro inſinuationum Eccleſiaſticarum ante obitum ipſius reſignantis, ſeu permutantis.

His ita ſuppoſitis dubitatum fuit vtrùm indulta- 13.
rij Curiæ Parlamenti prædicti præferendi ſint Graduatis; quorum indultum videtur fauorabilius: & per conſequens potentius.

Sed contrarium iudicatur nempe Indultarios Cu- 14.
riæ dicti Parlamenti potiores eſſe, & præferendos Graduatis; ſiue ſimplices ſint Graduati, ſiue etiam Nominati: vt notat Fretot, *en la conference des Ordonnances Royaux. lib. 1. tit. 6. §. 12.* Louet, *in recollect. Arreſt. litt. B. num.* 14.

Iudicatur etiam hoc indultum Curiæ Parlamenti potentius eſſe indultis Cardinalium; eâ ratione, quia Cardinales quibus indultum conceſſum eſt conferunt tanquam Ordinarij collatores; & ſic non vtuntur maiori priuilegio: cùm ſummi Pontificis indultum ſolùm remoueat obſtacula regularum Cancellariæ, & alia quæ illos impedirent conferre

tanquam

tanquam Ordinarios. Sed bene aduertit Theuen. *ad ordinat. Reg. lib. 1. tit. 24. artic.1.* hæc omnia potiùs ex voluntate potentiorum introducta fuiſſe, quàm ex iuris diſpoſitione.

15. Quamobrem ſic iudicatum fuiſſe teſtatur Chopin. *de ſacr. polit. lib.1. tit 5. num. 17. & 18.* ipſos etiam S. R. E. Cardinales obnoxios eſſe Regiæ Senatorum nominationi, eique poſtponi debere Scholaſticos, qui ab Academia beneficiarij deſignantur.

16. Sunt & alia indulta fauore cantorum capellæ Regiæ introducta, quorum origo deſumitur à litteris quibuſdam patentibus anni 1577. per Henricum III. factis die 9. Maij, de qua Chopin. *lib.2. de Doman. tit.13. num.11.* Quæ nonnulli etiam ad quaſcumque alias perſonas extendere voluerunt, vt Ordinarij ad primarias Regis preces, poſt eius ad coronam aduentum, primam præbendam vel canonicatum per obitum vacaturum in Eccleſia Cathedrali perſonæ idoneæ conferre tenerentur. Sed hoc meritò exploſum eſt, tanquam nulla lege aut conſtitutione firmatum: vt optimè explicat Iulian. Brodeau in *ſuis egregiis annotat. ad* Loüet. *litt. P. num.6. verſic. Et n'y a aucune apparence.* Nec non Ioan. de Bordenaue *in ſuo tract. de l'eſtat des Cours Eccleſiaſtiques. cap. 1. num. 28.* Atque ita ſolemni Senatus decreto fuit iudicatum congregatis claſſibus die 7. Ianuarij anni 1616. pro quadam Eccleſiæ Conſtancienſis præbenda, vt ambo præfati Doctores atteſtantur.

CAPVT IV.

De Acquiſitione beneficiorum, & variis modis illa acquirendi.

§. 1.

De Bulla, & Breui, & literis Apoſtolicis.

1. *Breue vnde ſic nuncupetur, & quomodò ſoleat expediri.*
2. *Bulla in quo differat à Breui, & in qua forma concedatur.*
3. *Bullæ fides non eſt adhibenda niſi ſit omni ex parte perfecta.*
4. *Breuium Apoſtolicorum, & Bullarum vtrùm eadem ſit vis.*
5. *Expeditionarij tenentur fideliter procedere, alias ratione doli poſſunt conueniri.*
6. *Fides magna datur in Gallia Expeditionariis, & ex eorum certificatione capta poſſeſſio vim habet præuentionis.*
7. *Litteræ Legati, vel Vicelegati, ſunt Apoſtolicæ; & habent eandem prærogatiuam.*
8. *Litteræ Apoſtolicæ paratam habent executionem adiuſtar teſtamenti.*
9. *Litteris Apoſtolicis non datur parata executio aduerſus prouiſum ab Ordinario exiſtentem in poſſeſſione.*
10. *Item non habent executionem aduersùs alium prouiſum Apoſtolicum poſſidentem.*
11. *Quando deducitur exceptio probata, vel incontinenti probanda contra litteras Apoſtolicas, ceſſat via executiua.*
12. *Clauſula* vocatis vocandis, *impedit paratam litterarum executionem, & facit decretum executoris appellabile.*
13. *Literæ Apoſtolicæ non poſſunt mandari executioni, niſi prius citato poſſeſſore; quamuis ille eſſet intruſus.*
14. *Si executor mittat in poſſeſſionem prouiſum, non citato poſſeſſore, datur ab eius proceſſuris appellatio ſuſpenſiua.*
15. *Ampliatur vt procedat, quamuis in literis non adeſſet illa clauſula* vocato &c. *ſemper enim poſſeſſor citandus eſt.*
16. *Iuſtificatio literarum Apoſtolicarum debet præcedere executionem, & fieri parte citata ſi adſit contradictor legitimus.*
17. *Iuſtificari debent omnia narrata ante executionem literarum.*
18. *Si duo vacationis modi fuerint alternatiuè expoſiti, ſufficit vnum iuſtificare.*
19. *Narratiua probanda eſt quamuis conſiſteret in negatiua.*
20. *Quibus modis negatiua probari poſſit.*
21. *Negatiua clericatus, publicationis & ſimiles probari poſſunt per confeſſionem partis.*
22. *Quando nullus adeſt contradictor, non eſt opus probatione iudiciali narratiuæ; ſed ſufficit quòd ante executionem literarum Apoſtolicarum, executor ſe informet extraiudicialiter de veritate ipſius.*

PRæcipuas ac notabiliores obſeruationes circa Bullarum, ac Breuium expeditionem hîc afferemus; cùm in breui compendio omnia nequeant ſingulariter explicari.

In primis igitur notandum eſt expeditiones Romanæ Curiæ fieri quandoque per Breue, aliquando per Bullas. Breue ſic nuncupatur quòd breuibus verbis fiat, & expeditiones fiunt per Breue à ſolis Secretariis, & per Papam ſignantur in cera Rubea ſub annullo Piſcatoris: vt notat Staphil. *de litter. grat. in tit. de litter. Apoſtol. in forma Breuis. num. 3. & 4.* Rebuff. *in praxi. part. 3. tit. de Breui Apoſtol. num. 15. & ſequentib.* 1.

Bullæ dicuntur ſcriptura in membrana deſcripta, plumbo funibus pendente, iure munita; ſalutationem cum narratione, ac Papæ conceſſionem, aliáque neceſſaria continens: & ſi contineat gratiam, ſolet appendi chordis ſericis; ſi iuſtitiam contineat, ſeu ſi ſit executoria, chordis canapis quibus plumbum ſeu ſigillum appenſum eſt: ita Rebuff. *in prax. part. 1. tit. Bullæ nouæ, ac ſimpl. prouiſ. declarat. num. 11. & ſequent.* † Cui quidem Bullæ, niſi ſit omni ex parte perfecta, non eſt fides adhibenda: vt explicat Maſcard. *de probat. concluſion.* 243. 2. 3.

Breuium Apoſtolicorum, & Bullarum eadem eſt virtus, & efficacia: vt notat Gonzal. *ad regul. 8. gloſſ.59. num.16.* Pur. *deciſ.149. num. 1. lib. 1.* Quamuis litteris Apoſtolicis ſub plumbo maiorem dari fidem, quàm Breuibus dixerit Gomes. apud Gonzal. *dicta gloſſ. 59. num.6.* 4.

Expeditionarij qui beneficialium literarum expeditioni operam dant, tenentur fideliter procedere: aliàs ratione doli & fraudis tenentur erga partem læſam. Tournet. *litt. B. num. 25.* qui de Expeditionariorum ſalario agit, *numer. 26.* † Horum tanta fides eſt in Gallia, vt ſub ſimplici Expeditionarij atteſtatione poſſeſſionem beneficij prouiſus capere poſſit, taliſque poſſeſſio producat effectum præuentionis. Addit. ad Loüet *litter. V. num. 2.* 5. 6.

Appellatione autem litterarum Apoſtolicarum continentur, eandémque prærogatiuã habent prouiſiones factæ à Legatis, ſeu Vicelegatis: vt notauit Illuſtriſ- 7.

ſimus Dominus Argel. *in tractat. de acquirend. poſ-
ſeſſ. quaſt. 10. artic. 1. num. 2.* poſt Rot. *deciſ.* 106.
part. 1. n. 5. diuerſ. Garſ. *de beneſic. 5. part. cap. 3. n. 14.*
Iſtæ litteræ paratam habent executiooem adinſtar
8. remedij *l. final. Cod. de edict. Diu. Adrian.* Mohedan.
deciſ. 13. vt lite pendent. Rot. *deciſ.* 338. *num.* 17. *&*
699. *num. 17. part. 2. recent.*

Non tamen habent executionem paratam aduer-
9. sùs prouiſum ab Ordinario, exiſtentem in poſſeſſione:
quia iſte dicitur legitimus contradictor ad impedien-
dum ne procedatur executiuè vigore literatum Apo-
ſtolicarum : *cap. ſi a ſede. de prabend. in 6.* Dominus
10. Argelus *de legit. contradict. quaſt. 15. num.* 103. †
Secundò, literæ Apoſtolicæ non habent executionẽ
paratam contra alium prouiſum Apoſtolicum exiſten-
tem in poſſeſſione. Burat. *deciſ.* 842. *num.* 1. † Tertiò,
11. non mandantur executioni litteræ Apoſtolicæ, quan-
do ex parte opponentis deducitur exceprio probata,
vel incontinenti probanda, per quam ius actoris pro-
babiliter excludatur. Menoch. *remed. 6. adipiſc. poſ-
ſeſſ. num.* 48.

12. Quartò dum in eis adeſt clauſula *vocatis vo-
candis*; quæ facit vt ordinario iudicio, & non exe-
cutiuè procedendum ſit; & detur appellatio à de-
creto executoris cum illa clauſola deputati. Sera-
phin. *deciſ.* 1045. vbi dicit omnia geſta poſt talem
appellationem eſſe attentata.

13. Quintò executor litterarum Apoſtolicarum non
poteſt mittere in poſſeſſionem prouiſum, niſi priùs
citato poſſeſſore; quamuis ille eſſet intruſus: per
14. text. *in cap. licèt Epiſcopus. de prabend. in 6.* † & ſi
executor procedat non vocato poſſeſſore, datur ap-
pellatio quoad vtrumque effectum. Gonzal. *ad re-
gul. 8. gloſſ. 9. in annotat. num.* 227. Quoties enim
poſſeſſio non eſt vacans, iudex aut executor tene-
tur citare poſſeſſorem, & iudicis partes aſſumere:
aliàs datur appellatio tam deuolutiua, quàm ſuſpen-
ſiua. Garſ. *de beneſic. part. 6. cap. 2. num.* 143. *&*
15. 159. † Et hoc procedit quamois in literis non ad-
ſit clauſula *vocato* &c. Pariſ. *de reſignat. lib. 11. quaſt.*
10. *num.* 33. Et ita aliàs obtinui in poſſeſſorio pro R.
D. Ioanne Srequa, anno 1624. ſuper quodam cano-
nicatu Sancti Petri huius Ciuitatis; quamuis in peti-
torio dixerim eum non eſſe fundatum.

16. Sextò, literæ Apoſtolicæ non mandantur execu-
tioni, niſi priùs fuerint iuſtificatæ. Qood cum hac
diſtinctione intelligendom eſt: nam ſi adeſt legiti-
mus contradictor, gratia debet omninò, & formi-
ter iuſtificari, parte citatâ. Mohedan. *de renunciat.
deciſ. 35. per tot.* Cæſ. de Graſſ. *deciſ. 12. de probat.
num. 1. & 4.* Gonzal. *ad regul. 8. gloſſ. 9. in annotat.*
17. 18. *num.* 228. † Et tota narratiua probari debet; † niſi
alternatiuè propoſiti fuiſſent duo vacationis modi:
tunc enim alterum probare ſufficit. Seraphin. *deciſ.*
911. *num. 7. verſic. Quare concluſum.* Marcheſan. *de
commiſſionib. part. 1. in deciſ. inſerta fol.* 478. *deciſ.*
57. *num. 2. & 3.* Rot. *recent. deciſ.* 3-9. *num. 5. part.*
1. vbi tamen hoc limitat, vt non procedat quaodo
deinde conſtat quòd gratia eſt reſtricta ad vnam tan-
tùm partem alternatiuæ.

19. Et quod plus eſt, narratiua iuſtificari debet; quam-
uis conſiſteret in negatiua, quæ tamen ex ſe impro-
20. babilis eſt. Ludouiſ. *deciſ.* 242. & *ibi* Addent. † Dan-
tur enim modi negatiuam probandi, veluti ex con-
feſſione partis. Pacian. *de probat. lib. 1. cap. 38. num.*
21. 2. † veluti probatio negatiuæ clericatus fit ex eo,
quòd quis dixit ſe non eſſe clericum. Boër. *deciſ.* 171.
n. 18. Eodem modo probatur negatiua non factæ pu-
blicationis, ſcilicet ſi pars confeſſa fuerit publicatio-
nem factam non eſſe. Ludouiſ. *deciſ.* 210. *num.* 4.

Quarant. *in ſumma Bullar. in verb. Beneſic. reſigna-
tor. publicatio. num.* 18. Reliqua de probanda nega-
tiua videri poterunt apud Pacian. *de probat. lib. 1. cap.
38. & ſequentibus vſque ad* 55.

Si verò nullus adeſt contradictor legitimus, ſuffi- 22.
cit quòd iudex extraiudicialiter ſe informet ſuper iu-
ſtificatione. Addent. ad Burat. *deciſ.* 842. *num.* 10.

Reliqua quæ concernuot executionem litterarum 23.
Apoſtolicarum, fusè exponuntur per Illoſtriſſimum
Dominum Archiepiſcopum Argelom *in tract. de ac-
quir. poſſeſſ. quaſt. 19. artic. 1. & ſequentib.*

§. 2.

De Executoribus literarum beneficialium in forma gratioſa, & in forma dignum

1. *Executorem deputatum eſſe in forma gratioſa quo-
modò cognoſcatur, & qua ſit huius commiſ-
ſionis forma.*
2. *Quomodo commiſſio data cenſeatur executori* in
forma dignum, *& qua ſit huius commiſſio-
nis praxis.*
3. *Quenã ſit commiſſio* in forma dignum nouiſſima.
4. *Executor* in forma dignum *quomodo ad ſua com-
miſſionis executionem procedere debeat.*
5. *In Gallia commiſſarij* in forma dignum *non co-
gnoſcunt de veritate narratorũ, ſed ſolùm de
idoneitate prouiſi.*
6. *Quando executor recuſat prouidere, ad quem re-
currendum ſit in Gallia iuxta ſtilum Curia
Tholoſana, diuerſum à ſtilo Curia Parlamen-
ti Pariſienſis.*
7. *Gratia* in forma dignum *non tribuit ius in re, ſed
tantùm ad rem: & continet tantùm manda-
tum de prouidendo.*
8. *Hac gratia* in forma dignũ *non eſt conditionalis,
ſed ſolùm per eam ſuſpenditur executio.*
9. *Gratia conceſſa per hac verba.* Quatenus ſit ido-
neus, *non redditur conditionalis; ſecùs ſi
dictum fuerit*, ſi tibi conſtiterit illum eſſe
idoneum.
10. *Per prouiſionem factam* in forma dignum, *vaca-
tio non eſt conſumpta donec executio perfe-
cta fuerit.*
11. *Si executor* in forma digoom *prouiſum idoneum
declarauerit, cùm tamen non eſſet; conditio
dicitur adimpleta.*
12. *Si commiſſio in* forma dignũ *data fuerit Vicario,
Epiſcopus non poteſt in ea ſe intromittere.*
13. *Eodem modo ſi commiſſio fuerit data Epiſcopo,
Vicarius non poteſt cognoſcere de idoneitate
prouiſi.*
14. *Epiſcopus non poteſt delegare Vicario executio-
nem* in forma dignum *donec commiſſio ipſi
Epiſcopo fuerit praſentata.*
15. *Gratia* in forma dignum *non expirat morte Pa-
pa, vel alterius illam concedentis, veluti
Legati; ſed eo nonobſtante procedi poteſt ad
illius executionem, ex veriori ſententia.*
16. *Gratia* in forma dignum *non dicitur facienda,
ſed facta.*
17. *Diſpenſationes non expirant morte Papa illarum
commiſſionem & executionem committentis,
etiam re integrâ.*
18. *Ordinarij quibus commiſſiones ad diſpenſandum
data ſunt, mortuo committente, etiamſi res
ſit integra, immò etiam ſede Pontificiâ va-
cante, procedere poſſunt ad diſpenſationem
vigore commiſſionis ſibi data.*

Executores

1. EXecutores pro literis Apoſtolicis ſuper beneficiis vacantibus, dantur duobus modis. Primò in forma gratioſa, videlicet quando collatio fit immediatè à Papa, vel Legato, nec alteri committitur facienda: quæ literæ in forma gratioſa, ſecundum ſtilum Curiæ Romanæ expeditæ, habent chordas ſericas rubei croceique coloris, & tales executores dantur ad partis petitionem perſonis in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis, idque ſub alia Bulla ſeparata, quæ dicitur executoria, & habet chordas canapis: ſi tamen executio fiat per Cameram, & non per Cancellariam, tunc in eadem Bulla poſſunt poni gratioſa, & executoria.

2. Alio modo dantur executores non in forma gratioſa, ſed in forma *Dignum*, quando videlicet collatio ſeu prouiſio non fit immediatè à Papa, ſed ab ipſo mandatur fieri prouiſionem quatenùs prouiſus ſit idoneus repertus: & tunc expediuntur duæ Bullæ ambæ cum chorda canapis, & executio dirigitur ad
3. Ordinarium, ſeu ad eius Officialem. † Et hæc dicitur cõmiſſio *in forma Dignum nouiſſima* de qua fit mentio in conſtitutione Pij V. apud Pariſ. *de reſign. lib.* 8. *quæſt.* 7. *poſt num.* 196.

4. Præſentatis Epiſcopo literis *in forma dignum*, duas ipſe facere debet inſpectiones. Primò quidem debet videre vtrùm narrata in impetratione ſint vera, ſecundò examinare vtrùm prouiſus ſit ad beneficium idoneus. Quibus duobus verificatis debet beneficium illi qui in literis nominatus eſt non propriâ, ſed Apoſtolicâ authoritate conferre: vt dicit Pariſ. *dicto lib.* 8. *quæſt.* 7. *num.* 198.

5. Sed tamen in Gallia non ſolent Ordinarij de veritate narratorum cognoſcere, ſed dumtaxat de capacitate & idoneitate impetrantis, facto diligenti examine & inquiſitione; cùm tales executores in Gallia nullam habeant iuriſdictionem, nec cauſæ cognitionem.

6. Quòd ſi Ordinarius cui data eſt commiſſio exequi recuſet, in arbitrio eſt impetrantis vtrùm malit ad Metropolitanum recurrere, aut eo relicto, vnum ex vicinioribus Epiſcopis adire; ſiue ſint Suffraganei eiuſdem Metropolitani, ſiue non. Quia non refert ex qua prouincia fuerit executor, dummodò ſit vnus ex vicinioribus; prout in Senatu Tholoſano obſeruatur & iudicatur. Sed Pariſiis alio modo Curia iudicare ſolet: nam ad Metropolitanum recurrendum exiſtimat, non autem ad Epiſcopum viciniorem, teſte Addit. ad Pariſ. *lib.* 8. *quæſt.* 7. *ad num.* 198.

7. Hæc gratia *in forma dignum*, non tribuit ius in re; ſed ad rem: quia ſolùm continet mandatum de prouidendo, quatenus impetrans fuerit repertus idoneus. Rot. *deciſ.* 560. *num.* 3. *&* 590. *num.* 3. *part.*
8. 2. *recentior.* † Non tamen propterea gratia ſic conceſſa dici debet conditionalis: quia ſolùm ſuſpenditur per eam executio donec prouiſus repertus fuerit idoneus. Rot. *deciſ.* 523. *num.* 2. *&* 3. *part.* 2. *recent.* quidquid in contrarium videatur deciſum in Rot. *deciſ.* 711. *num.* 2. *part.* 1. *recent.* Quia veritas eſt, quòd non eſt conditionalis quoad ſubſtantiam, ſed dumtaxat quoad executionem: vt dicit & probat Barboſ. *de clauſul. cap.* 66. *num.* 1. vbi
9. bene explicat. † Nihilominus tamen videnda ſunt verba gratiæ quomodo ſint concepta; ſi quidem clauſula *Quatenus ſit idoneus*, non reddit gratiam conditionalem: quia reſpicit qualitatem præſentis temporis, quæ non poteſt facere conditionem: vt in *dicto num.* 1. ſed ſi appoſita fuerit clauſula, *ſi tibi conſtiterit illum eſſe idoneum*: tunc gratia eſt conditionalis; cùm neceſſaria ſit hoc caſu cauſæ cognitio: & ideo non impletâ conditione, beneficium non remanet affectum: per text. *in Clement. vnic. de conceſſ. præb.* & ibi Cardin. *n.* 11. Ancharan. *n.* 17.

Non tamen dicitur conſumpta vacatio per proui- 10.
ſionem factam *in forma dignum*, niſi priùs illa fuerit executioni demandata. Rot. *deciſ.* 498. *num.* 2. *part.* 2. *recent.* quamuis Rot. *deciſ.* 635. *num.* 10 *part.* 3. *recent.* & Garſ. *part.* 2. *cap.* 1. *num.* 145. dixerint poſt admiſſam reſignationem & conſenſum præſtitum, beneficium vacare per obitum reſignatarij: quamuis reſignatario facta ſit *in forma dignum*, dummodò reſignatarius fuerit in rei veritate idoneus. Sed Ego in beneficiis Galliæ contrarium practicatum audiui, nec caſu eueniẽte priuatus fuit reſignãs iure ſuo prout Ego conſului in quodam canonicatu Villænouæ ſecus Auenionem, & conſilium meum fuit per viros doctos in ciuitate Pariſienſi approbatum, & reſignans retinuit ſemper poſſeſſionem canonicatus, nonobſtante obitu reſignatarij ante captam poſſeſſionem: vt alibi dixi. Eſt tamen verum, quòd in caſu illo concurrebat alia ratio admodùm releuans: quia videlicet non conſtabat reſignatarium acceptaſſe collationem, ſeu reſignationem ad ſui fauorem factam.

Quod ſi executor deputatus *in forma dignum* pro- 11.
uiſum idoneum declarauerit, quamuis reuera talis non eſſet; conditio *ſi ſit idoneus* dicitur adimpleta. Garſ. *de benefic. part.* 6. *cap.* 2. *num.* 270. Staphil. *de liter. grat. tit. quib. mod. expirent litt. ad benefic.* §. *ſexto principaliter. num.* 1. *&* 2.

Si commiſſio hæc data fuerit Vicario, ſeu Offi- 12.
ciali Epiſcopi, non poteſt Epiſcopus de illa ſe intromittere; & proceſſuræ coram eo factæ hoc caſu nequidem titulum præberent coloratum, nec ita prouiſus poſſet iuuari regulâ *de triennali*: vt contra Nauarr. tenet Garſ. *de benefic. part.* 6. *cap.* 2. *num.* 20. *&* 21. faciunt tradita per Sanch. *de matrimon. lib.* 8. *diſput.* 27. *num.* 30.

Et è conuerſo non poteſt Vicarius ſe intromittere 13.
ſi commiſſio data eſſet Epiſcopo, niſi mediante delegatione ſibi per Epiſcopum factâ poſt præſentatam
ſibi commiſſionem; & non ante: † quia nondum 14.
præſentatâ ſibi commiſſione, non habet iuriſdictionem actu, nec habitu; & per conſequens quòd non habet, alteri delegare non poteſt. Garſ. *ibid. n.* 22. *&* 23.

Gratiam autem *in forma dignum*, re integra, mor- 15.
te Papæ illam concedentis expirare cenſuère plurimi: vt per Ricc. *collect.* 1587. Sed tamen contrarium verius eſt, nempe per mortem illam concedentis non
expirare: vt *ibidem* Riccius probat. † Et ratio eſt, 16.
quia gratia iſta dicitur facta, & non facienda, & vt ſupra diximus *num.* 16. per eam datur ius ad rem, licèt non in re: & ſic iuuat diſpoſitio text. *in cap. ſi*
ſuper gratia. de offic. delegat. in 6. † Vnde eadem ra- 17.
tione concludendum eſt, diſpenſationes quæ conceduntur committendo in partibus ordinariis, vt diſpenſent conſtito ſibi de veritate narratorum, non expirare morte Papæ concedentis re integrâ. Ricc.
ibid verſic. ex quibus omnibus. † Et ideò Ordinarij 18.
poſſunt procedere ad executionem talium diſpenſationum, etiam ſede Apoſtolicâ vacante. Sanch. *de matrimon. lib.* 8. *diſput.* 30. *num* 11. Garſ. *de benefic. part.* 6. *cap.* 2. *num.* 312. Eodem ergo modo procedere poſſunt ad executionem commiſſionis *in forma dignum.* Garſ. *loc. cit. n.* 300.

§. 3.

De gratia ſi Neutri, ſi Nulli, ſi Alteri.

1. *Gratia* ſi neutri *duo requirit, nempe beneficij vacationẽ, & quòd neutri litigantiũ ius cõpetat.*

2. *Quæ ſit differentia inter has tres clauſulas*, ſi neutri, ſi nulli, ſi alteri.
3. *In gratia* ſi neutri *requiritur vacatio beneficij de præſenti.*
4. *Limitatur, niſi in hac gratia apponantur verba futurum tempus reſpicientia; vel clauſula*, & aliàs quouis modo: *tunc enim ſufficit ad hanc gratiam futura vacatio.*
5. *Sicut piſcis non poteſt eſſe ſine aqua, ſic gratia* ſi neutri *ſine lite præexiſtenti.*
6. *Gratia* ſi neutri *eſt noua prouiſio, & in ea fieri debent omnes expreſſiones ſicut in beneficiorum prouiſionibus.*
7. *Gratia* ſi neutri *non purgat vitia præterita.*
8. *Lis quando dicatur finita ad hoc vt non ſit locus gratia* ſi neutri.
9. *Quando præſentatus à maiori parte Patronorum impetrat gratiam* ſi neutri, *non debet annullari præſentatio facta à minori parte Patronorum.*
10. *Non debet fieri derogatio iuriſpatronatus, quando præſentatus à maiori parte obtinet gratiam* ſi neutri.
11. *Si Patroni præſentauerint, ſed nulliter; non eſt opus in gratia* ſi neutri *apponere derogationem iuriſpatronatus.*
12. *Gratia* ſi neutri *facit, vt poſſeſſor non poſſit excludere actorem per non ius ipſius.*
13. *Titulus anterior niſi fuerit validus & iuſtificatus, non facit ceſſare gratiam* ſi neutri.
14. *Gratia* ſi neutri, *quæ datur acceſſoriè ad gratiam principalem, cenſetur data ſub eadem narratiua.*
15. *In gratia* ſi neutri *debet fieri mentio prouiſionis aduerſarij, & annalis poſſeſſionis ipſius, alias gratia eſt nulla.*
16. *Suſtinetur gratia* ſi neutri, *ſi conſtet Papam illam conceſſiſſe, etiam non narratâ prouiſione, & poſſeſſione annali aduerſarij.*
17. *Lis de facto ſufficit ad validitatem gratiæ* ſi neutri.
18. *Gratia* ſi neutri *non valet ſi narratum fuerit beneficium vacare per reſignationem, & reſignatio non fuerit publicata: quia tunc non vacat illo modo; ſed vacat ob non publicationem.*

1. CLauſula, ſeu gratia *ſi neutri* duo neceſſariò requirit: primò quòd beneficium vacet: ſecundò quòd nulli litigantium ius competat. Et ideo ius huius gratiæ pendet à futuro euentu. Rot. *deciſ.* 726. *num.* 1. & 3. & *deciſ.* 10. *num.* 5. *deciſ.* 105. *num.* 3. *part.* 2. *recent.* Non enim hanc gratiam ſuffragari, niſi adſit vacatio, deciſum fuit per Rotam *in recentior. locis cit. & alibi paſſim.* Pariſ. *de reſign. benefic. lib.* 1. *quæſt.* 4. *num.* 26. veluti ſi reſignatio facta fuerit nulliter in fauorem certæ perſonæ. Idem Pariſ. *lib.* 1. *quæſt.* 3. *num.* 64. Eſt enim gratia conditionalis, hoc eſt, ſub illa conditione conceſſa, quatenus beneficium ſit vacans. Pariſ. *dicto lib.* 1. *quæſt.* 3. *num.* 105.

2. Sed notandum eſt ſecundo loco, magnam eſſe differentiam inter has tres formulas *ſi Neutri*, *ſi Nulli*, & *ſi Alteri*: ſiquidem gratia *ſi neutri*, locum habet quando neutri duorum collitigantium ius competit in beneficio; gratia verò *ſi nulli* dicitur, quando ſunt tres vel plures ſuper eodem beneficio litigantes, & nullus ex eis ius habet: Gratia verò *ſi alteri* datur, quando vnus ex collitigantibus obtinuit tres ſententias conformes, quibus beneficium fuit illi adiudicatum; & tamen ius non habet in illo beneficio: quia noua ſuperuenit cauſa poſt ſententiam quæ ignorabatur à collitigante condemnato; veluti propter hæreſim, aut ſimoniam: tunc enim ſi talis cauſa probetur, impetrans obtinebit vigore clauſulæ *ſi Alteri*: ita explicat Barboſ. *de clauſul. cap.* 164. *num.* 2. & 3.

Tertiò notandum eſt, quòd ita requiritur vacatio 3.
in beneficio impetrato vigore gratiæ *ſi neutri* vt illa neceſſaria ſit de tempore datæ; neque ſufficiat vacatio poſtea ſuperueniens. Mohedan. *deciſ.* 33. *de præbend.* Rot. *deciſ.* 824. *lib.* 3. *part.* 3. *diuerſ.*

Quod tamen limitatur duobus modis: Primo, 4.
niſi in tali prouiſione apponantur verba reſpicientia tempus futurum: ſecundo, quando apponitur clauſula *& aliàs quouis modo*: quia tunc gratia refertur etiam ad vacationem poſtea ſuperuenientem. Gomes. *ad regul. de publicand. reſignat. quæſt.* 16. *in fine.*

Quartò, hæc gratia non ſolùm ſupponit vacatio- 5.
nem, & non ius, vt ſupra expoſitum eſt, ſed etiam requirit omninò litem præexiſtentem: & ſicut piſcis non poteſt eſſe ſine aqua, nec gratia *ſi neutri* ſine lite. Barboſ. *de clauſul. cap.* 164. *num.* 7.

Quintò, hæc gratia habet vim nouæ prouiſionis. 6.
Pariſ. *de reſignat. lib.* 1. *quæſt.* 3. *num.* 104. & *lib.* 10. *quæſt.* 2. *num.* 101. & 102. & ideo in hac gratia eædem expreſſiones fieri debent, quæ fierent in aliis gratiis beneficialibus. Gomes. *ad regul. de Annal. quæſt.* 28. *verſic. præterea.*

Vnde gratia iſta non purgat vitia præterita, nec in 7.
illis aliquid diſponit, prout eſt de natura nouæ prouiſionis. Pariſ. *de reſignat. dict. lib.* 1. *quæſt.* 3. *num.* 101. & 102.

Sextò, cùm lis neceſſariò præexiſtere debeat 8.
ad obtinendam hanc gratiam; videndum eſt an, & quomodo lis dicatur finita ad effectum excluſionis huius gratiæ: & reſpondendum eſt ad hoc vt lis dicatur finita per ſententiam, & rem iudicatam inſpiciendum eſſe vtrùm ille, in cuius fauorem lata fuit ſententia, fuerit in poſſeſſione tempore prolationis ſententiæ: nam ſi aduerſarius poſt ſententiam attendando apprehenderit poſſeſſionem, lis non dicitur extincta: ad hunc ergo effectum extinctionis litis, requiritur quòd nulla ampliùs adſit lis ſiue vera, ſiue de facto: hæc ex Mantic. *deciſion.* 99. *numer.* 2. & 4.

Septimò in hac gratia ſeu reſcripto *ſi neutri*, quan- 9.
do agitur de duobus præſentatis à diuerſis Patronis, & ille qui à maiori parte eſt præſentatus, illud vult impetrare; non debet annullari alia præſentatio facta à minori parte Patronorum: quia ex eo quòd præſentant vt ſinguli, valet præſentatio cuiuſlibet. Rebuff. *in prax. in tit. de reſcript. ſi neutri, num.*
31. † qui ſubdit hoc caſu non eſſe opus deroga- 10.
tione iuriſpatronatus: quia omnes præſentauerunt & functi ſunt officio ſuo, licèt diuerſos præſentauerint: & in hoc reſcripto derogari poteſt iuriſpatronatus laicali: vt per Rebuff. *ibid. num.* 37. Ratio eſt quia iam Patroni conſenſerunt in illa vo-
catione. † Eodem modo, quando Patroni præſen- 11.
ſentauerunt ſed nulliter; non eſt opus derogatione iuriſpatronatus: quia Patroni iam functi ſunt officio ſuo. Rebuff. *in prax. in* 3. *part. ſignatur. num.* 19.

Octauò, huius gratiæ effectus eſt, vt poſſeſſor 12.
non poſſit actorem excludere ob non ius ipſius: Garſ. *de benefic. part.* 6. *cap.* 2. *num.* 215. quia ex tali gratia conſtat de iure actoris; cùm illius ius ſatis appareat eo ipſo quòd non conſtat de iuſtificata
rei prouiſione. Garſ. *loco citato num.* 216. *in fin.* † vbi 13.
dicit

dicit quòd licèt opponatur aduersùs impetrantem gratiam *ſi neutri*, de titulo anteriori; non tamen ceſſat effectus huius gratiæ, niſi titulus ille anterior doceatur validus & iuſtificatus.

14. Nonò aduertendum eſt, quòd duobus modis gratia *ſi neutri* impetratur. Primo quidem acceſſoriè ad aliã gratiam principalem. Secundo per ſe & principaliter, ac independenter ab alia gratia. Si detur acceſſoriè, cenſetur conceſſa ſub eadem narratiua ſub qua conceſſa eſt gratia principalis, & venit iuſtificanda: quia ſumit vires ex corpore gratiæ principalis. Seraphin. *deciſ.* 1470. *num. vlt.*

15. Decimò, gratia *ſi neutri* nulla eſt, ſi in ea non fiat mentio prouiſionis aduerſarij; ſicut etiam quandò non fuit expreſſum, aduerſarium beneficium contentioſum per ſpatium vnius anni pacificè poſſediſſe. Rot. *deciſ.* 105. *num.* 1. *part.* 2. *recentior.*

16. Sed tamen ſi ex coniecturis colligatur ſummum Pontificem, etiam illis non narratis, fuiſſe conceſſurum gratiam; prouiſio ſuſtinebitur: quia, aut is contra quem impetratur habet prouiſionem validam; & hoc caſu non eſt agendum de gratia *ſi neutri*, quæ ſupponit aduerſario ius nullum competere: aut prouiſionem habet inualidam; & hoc caſu neceſſe non eſt fieri de eâ, in impetratione huius gratiæ, mentionem. Rot. *deciſ.* 105. *num.* 3. *parte* 2. *recentior.*

17. Vndecimò, ad validitatem huius gratiæ, litis quidem requiritur præexiſtentia, (vt ſupradictum eſt) ſed ſufficit adeſſe litem & controuerſiam de facto, licet non adſit lis iuridica, & vera. Mantic. *dicta deciſ.* 99. *num.* 4. Luduuiſ. *deciſ.* 84. *num.* 1. *vbi* Addit. Si tamen adeſſet defectus iuriſdictionis in Iudice, tunc non poſſet prætendi adeſſe litem etiam de facto. Addit. ad Ludouiſ. *deciſ.* 94. *num.* 10. *verſic. ſi tamen adeſſet.*

18. Vltimò vt cætera omittamus, iſta gratia *ſi neutri* non dicitur iuſtificata, ſi fuerit expreſſum, beneficium vacare per reſignationem; & tamen reſignatio non fuit publicata: quia tunc beneficium non vacat per reſignationem; ſed tantùm ob non publicationem; & eo modo debebat impetrari: quia debet ſpecialiter exprimi modus verus vacationis; quamuis reſignatio facta fuerit in manibus collatoris inferioris: & dum exprimitur vacare per reſignationem, debet intelligi de reſignatione valida, qualis non eſt illa quæ non fuit publicata. Mantic. *deciſ.* 347. *per tot.*

§. 4.

De Reſcripto Perinde valere.

1. *In quo conſiſtat ſubſtantia reſcripti* Perinde valere.
2. *Quomodo differant inter ſe reſcriptum* perinde valere, *& noua prouiſio.*
3. *Gratia* perinde valere *inſufflat ſpiritum priori gratiæ demortuæ.*
4. *Gratia* perinde valere *nihil prodeſt, quando prima gratia continet nullitatem; veluti ſi ſit ſubreptitia.*
5. *In gratia* perinde valere *omnes defectus prioris gratiæ in ſpecie ſunt exprimendi, aliàs non ſanantur.*
6. *Quando* perinde valere *continet aliquem defectum, debet obtineri aliud* perinde valere, ſuper primo perinde valere.
7. *Gratia* perinde valere *non poteſt nocere tertio cui intermedio tempore ius fuit quæſitum.*
8. *Papa nunquam cenſetur derogare iuri tertio quæſito: quod maximè in beneficiis ſitis in Gallia obſeruatur.*
9. *Si obtineatur reſcriptum* perinde valere *ſuper gratia coadiutoriæ propter aliquem illius defectum, non exigitur in hac ſecunda nouus coadiuti conſenſus.*
10. *Gratia* perinde valere, *ſeu reualidatoria non eſt omninò noua gratia; ſed eſt veluti quædam appendix primæ.*

Reſcriptum *perinde valere* impetratur, quando 1.
quis obtinuit à Papa gratiam, ſeu prouiſionem
alicuius beneficij, quam dubitat aliqua ratione eſſe
inualidam, ſeu impugnari poſſe; tunc recurritur ad
eundem Papam ad obtinendam gratiam, ad hoc vt
prouiſio prima æquè valida ſit, ac ſi primò omnia
requiſita interueniſſent. † Differt à noua prouiſione 2.
quæ datur, quando prima gratia fuiſſet obtenta
ab alio quàm à ſummo Pontifice; ſed *perinde
valere* datur quando ipſemet Papa primam gratiam
conceſſit. Rebuff. *in praxi part.* 1. *capit.* 1.
de reſcript. Etiam, & Perinde valere. num. 3. *&* 6.
† Hæc itaque gratia fulcit priorem conceſſionem 3.
corruentem, & moribundæ inſufflat ſpiritum vitæ:
vt dicit Corrad. *in prax. diſpenſat. lib.* 8. *cap.* 5.
num. 40.

Intellige vt hoc verum ſit, quando principalis 4.
gratia nondum eſt collapſa: nam ſi ipſa nullitatis
aut ſubreptionis vitium haberet, aut cauſæ
defectum pateretur; ſane ſicut prima & principalis
gratia nulla eſt, ita & corrueret iſta acceſſoria:
quia ſublato principali reſcripto, tolluntur
omnes clauſulæ, & conceſſiones acceſſoriæ: ita
Marius Antonin. *lib.* 1. *var. reſolut. capit.* 105.
numer. 7. ex doctrina Pariſ. *de reſignat. lib.* 3.
quæſt. 11. *numer.* 46. † Et ideo neceſſe eſt omnes 5.
defectus exprimi in hac gratia, qui interuenerunt
in prima: alioquin non ſanantur per hanc ſecundam;
niſi quatenus expreſſi fuerint in ea. Corrad.
loco citato. num. 43. † Ideo in hac expreſſione ſi 6.
adſit aliquis defectus, obtineri debet *perinde valere,
ſuper alio perinde valere. Ibidem num.* 44.

Sed notandum eſt iſtud *perinde valere*, non no- 7.
cere tertio impetranti: quia fictio retroactiua
nunquam operatur in præiudicium tertij, cui intermedio
tempore ius fuit quæſitum: vt oſtendi
in meis quæſtion. canonic. quæſt. 58. *numer.* 9. Et
quamuis Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *quæſt.* 54. *num.*
62. ſubtiliter argumentetur in contrarium; tamen
hæc vera eſt & indubitata ſententia: † quia Papa 8.
nunquam ſolet, aut vult derogare iuri tertio quæſito.
Matt. *de clauſul. part.* 1. *cap.* 321. *numer.* 3.
Antonin. *dicta reſolut.* 105. *numer.* 5. *part.* 1. plures
allegat Barboſ. *clauſ.* 100. *numer.* 6. Rebuff. *d.
capit.* 1. *de reſcript. Etiam, & Perinde valere.
numer.* 27. Bouchel. *in ſumm. beneficiar. in verb.
Reſcript.* dum agit de hac gratia, *verſic. au reſte.*
hoc itaque obſeruandum eſt vbique, & maximè in
Gallia, iuxta DD. prædictos.

Sed pulchrum eſt dubium, verùm coadiutoriæ 9.
gratiâ exiſtente defectuosâ, vel nullâ, requiratur
nouus conſenſus coadiuti ad obtinendam gratiam
perinde valere. † Reſolutio eſt non requiri in iſta 10.
gratia reualidatoria nouum conſenſum: quia præſumitur
durare cùm ſemel fuerit præſtitus; niſi contrarium
probetur: tum quia ſi per primum actum non
ſatisfit menti diſponentis, intelligitur de ſecundo:
tum etiam quia gratia reualidatoria non eſt res totaliter
noua, ſed quoddam adiunctum primæ. Rot.
deciſ. 266. *num.* 3. *part.* 3. *recentior.*

§. 5.

De ſubrogandis collitigantibus.

1. *Snbrogatio duplex eſt; vna gratioſa, alia rigoroſa: & quid ſit gratioſa.*
2. *Subrogatio rigoroſa quid ſit, & in quo differat à gratioſa.*
3. *Lis calumnioſa vtrùm ſit ſufficiens ad ſubrogationem, quando calumnia eſt euidens.*
4. *Lis nulliter proſequuta non eſt ſufficiens ſubrogationis fundamentum.*
5. *Subrogatio vtrùm detur impetranti per priuationem, & ſub quibus clauſulis.*
6. *Lis ſuper poſſeſſorio non prabet cauſam ſufficientem ad ſubrogationem.*
7. *Subrogato gratioſè an concedenda ſit immiſſio in poſſeſſionem.*
8. *Nihil intereſt vtrùm ſubrogatio concedatur ad partes, vel cum gratia principali.*

DE ſubrogatione nonnulla diximus *lib. 1. queſt. benefic. cap.* 28. quæ hîc non tepetimus.

1. Paocis dicendum eſt duplicem eſſe ſubtogationem; quarum vna gtarioſa, alia rigotoſa nuncupatur. In gratioſa, tria ſont ptobanda: ptimò, obitus defuncti in poſſeſſione: ſecundò, Clericatus impetrantis: tertiò quòd beneficium ſit reſeruarum, aut litigioſum. Rot. *in recentior. part. 1. deciſ.* 154. *num.* 1. 321. *num.* 1. 629. *num.* 1 *&* 700. *in princip.*

2. Subtogatio verò rigotoſa dicitot, quando Papa non dicit *ſubrogamus*, ſed vtitut hac clauſula *ſubrogari mandamus*: & hæc requirit miniſterium iudicis, qui partes audiat. Et non ſolùm dicta ttia tequiſita ſubrogationis gratioſæ ſunt iuſtificanda; ſed etiam iota partium ſunt diſcutienda, & examinanda. Rot. *deciſ.* 378. *num.* 1. *&* 2. *&* 429. *num.* 1. *&* 2. *eadem part.* 1. *recentior.*

3. Subtogatio autem non datut quando lis eſt calumnioſa, Rot. *deciſ.* 342. *num.* 7. *part.* 1. *recentier.* Intellige quando dicta calumnia eſt euidens; nam ceſſante euidenti calumniâ, locus eſt ſubrogationi. Rot. *deciſ.* 161. *num.* 5 *part.* 2. *recentior.*

4. Similiter quando in litis ptoſequutione adeſt nullitas, non eſt locus ſubrogationi, Rot. *deciſ.* 261. *num.* 2. *&* 3. *part.* 2. *recentior.* Calumnia tamen aut nullitas debet eſſe cuidens: ſi enim ſit aliquis colot excluſiuus nullitatis aut calumniæ, non impeditur ſubtogatio: pto qua obtinenda ſufficit non conſtate euidenter de non iute, & prætenſione omninò diſcolorata. Ludouiſ. & *ibi* Addent. *deciſ.* 426. *num.* 11. Rot. *deciſ.* 167. *num.* 20. *part.* 4. *recentior. num.* 3.

5. Impetranti autem pet ptiuationem non conceditur ſubrogatio, niſi poſt latam vnam ſententiam priuationis. Gomes. *ad regul. de ſubrogand. collitig. queſt.* 7. *num.* 4. *in fin. verſic. limitantur tamen.* Et moltò magis conceditur quando latæ ſunt duæ ſententiæ. Ludouiſ. *deciſ.* 426. *in fin.* Ideo ſolet in ſupplicatione apponi, quando petitur ſubrogatio impetrantis per priuationem, hæc clauſula: *Et cum decreto quòd ſi priuandus metu priuationis poſt accuſationem, & inſcriptionem beneficium huiuſmodi in alterius quàm oratoris fauorem reſignauerit, Iudices nihilominus ad executionem literarum priuationis procedere poſſint, perinde ac ſi reſignatio huiuſmodi minimè facta fuiſſet.* Et Reſerendarij ſolent addere *poſt primam vacationis ſententiam.* Super quibus videri poterit Cokier, *ad regulam.* 28. *num.* 53. Sed ob clauſulam *quouis modo* datur ſubtogatio, etiamſi beneficium vacet per ptiuationem. Seraphin. *deciſ.* 1055. *numer.* 6.

6. Sed lis ad effectum ſubrogationis debet eſſe ſuper titulo, non autem ſuper poſſeſſorio; quia pet eam non inducitut veta litiſpendentia: Et ideo non impeditur quo minus Ordinarius alteri conferre poſſit. Cod. Fabrian. *lib.* 1. *tit.* 2. *de ſacroſ. Eccleſ. definit.* 70. *num.* 5. quæ tamen doctrioa iotelligenda eſt vt ptocedat, ſi ſimpliciter ſommo Pontifici narratum fuerit adeſſe litem: ſi enim narrata fuerit lis in poſſeſſotio, ſufficit illam verificare ptovt narrata fuit: & intrat ſubrogatio data lite in poſſeſſotio tantùm. Seraphin. *deciſ.* 990. *num.* 7. *in princip.* Addit. ad Burat. *deciſ.* 927. *num.* 30.

7. Effectus gratioſæ ſubrogationis eſt, vt ſic ſubrogato detur immiſſio in poſſeſſionem defuncti non controuerſam, etiam vigore clauſularum generalium, ex quibus derogatio ortum habet. Rot. *deciſ.* 570. *num.* 1. *part.* 1. *recentior. & deciſ.* 401. *num.* 1. *&* 2. *part.* 2. *recentior.* probatis tamen dictis tribus requiſitis, nempe obitu defuncti in poſſeſſione, clericatu impetrantis, & teſeruatione; qoam teſeruationem tenetut ſemper ptobare ſubrogatus, dum petit ſe immitti in poſſeſſionem vigote ſubtogatioois tradit Illuſtriſſimus Dominus Atgelus *de legitim. contradict. queſt.* 15. *num.* 110. vbi dicit hoc ex infinitis deciſionibus probari. † Neque refert ſiue ſubtogatio ſit expedita 8.
cum gratia principali, ſiue ſeparatim ab ipſa: quia ſemper concedenda eſt immiſſio ſubtogato gratioſè, abſque alia narratorum iuſtificatione, ptobatis prædictis tribus requiſitis: vt in *dicta deciſ.* 401. *num.* 3. *part.* 2. *recentier.*

§. 6.

De Electione, Nominatione, Confirmatione, & Tranſlatione.

1. *Electio quid ſit, & quid confirmatio.*
2. *Quando electio ſola vim confirmationis obtineat.*
3. *Collatiua beneficia quæ ſint, & quæ electiua.*
4. *Poſtulatio quid ſit; & quòd à maiori parte Capituli fieri debeat.*
5. *Poſtulatus exercere non poteſt ante admiſſam à Superiore poſtulationem; alioqnin poſtulatus commodo poſtulationis, & poſtulantes iure eligendi pro illa vice priuantur.*
6. *Qui poteſt eligi poteſt poſtulari, ſed non è contra.*
7. *In electione poſt publicatum ſcrutinium variare non licet; ſed in poſtulatione ſecùs, donec Superiori fuerit præſentata.*
8. *Electo ante confirmationem, & præſentato ante inſtitutionem quæritur ius ad rem; ſed non ius in re.*
9. *Poſtulato nullum omninò ius acquiritur ante declaratam Superioris voluntatem.*
10. *Tranſlatio quid ſit.*
11. *Epiſcopus de Eccleſia ad Eccleſiam ſine ſummi Pontificis authoritate transferri non poteſt.*
12. *Epiſcopus ſi ſe propria authoritate transferat de Eccleſia ad Eccleſiam, ab vtraque deponitur.*
13. *Epiſcopus poſt conſenſum tranſlationi præſtitum vtrùm amittat poſſeſſionem primi Epiſcopatus, donec fuerit in poſſeſſione ſecundi.*
14. *Capitulum poteſt deputare Vicarium Capitularem ſtatim vbi Epiſcopus ſuæ tranſlationi conſenſit; etiamſi nondum adeptus ſit poſſeſſionem Epiſcopatus, ad quem tranſlatus eſt.*
15. *Conſenſus Epiſcopi ſuæ tranſlationi præſtitus probatur coniecturis.*

16. *In*

16. *In Gallia non vacat poſſeſſio Epiſcopatus donec litteræ ſecundi Epiſcopatus fuerint ſactæ, & Capitulo præſentatæ: & num. 19.*

17. *Si tamen Epiſcopus diſtulerit ſine impedimento, litteræ habebuntur pro præſentatis.*

18. *In Gallia quod dicatur legitimum impedimentum, vt Epiſcopus litteras ſuæ tranſlationis præſentet.*

20. *In Hiſpania etiam Epiſcopus ante præſentatas ſuæ tranſlationis litteras, non amittit poſſeſſionem primi Epiſcopatus.*

21. *Nominatio quædam eſt ſolemnis, quædam minus ſolemnis & quæ ſit illarum efficacia.*

22. *Electio non poteſt fieri niſi per ſcrutinium ſecretum.*

23. *Octodecim requiſita ad validitatem electionis. Remiſſiuè.*

24. *Electio poſtquam ſemel fuit confirmata, non poteſt amplius de eius validitate dubitari.*

25. *Intellige vt hoc procedat aduerſus eligentes non autem in præiudicium tertij, qui electioni non interuenit.*

26. *Non admittitur tertius impugnans electionem ex certa ſcientia à ſummo Pontifice confirmatam.*

27. *In electione teſtes non ſunt adhibendi.*

28. *Scriptura priuata libri capitularis probat electionem.*

29. *Atteſtatio Capituli ſufficienter probat electionem.*

30. *Publicatio electionis ſufficit quòd fiat per vnum ex capitularibus.*

31. *Poteſt quis ſeipſum eligere quando electio ſpectat ad plures.*

32. *Electus in abſentia debet electionem acceptare intra tres menſes.*

33. *Electio antequam fuerit acceptata tribuit tantum ius ad rem: ideo tertius poteſt interim impetrare.*

34 *Collatio beneficij ante acceptationem tribuit ius ad rem; non in re.*

ELectionis materia ampliſſima eſt; ſed paucis quædam ootabilia magíſque ſcito neceſſaria exponemus.
1. In primis ſupponendum eſt diuerſos eſſe terminos
Electionis, Confirmationis, Poſtulationis, Tranſlationis, & Nominationis. Electio eſt alicuius perſonæ ad Prælationem facta vocatio, concordibus Electorum ſuffragiis, ſeu maioris partis ipſorum legiti-
2. mè congregatorum, & ſeruatâ iuris formâ. † Confirmatio eſt Electionis per Superiorem ad id poteſtatem habentem approbatio: quandoque tamen Electio vim habet confirmationis; nempe qoando Capitulum eligit ſimul & confert, nullâ aliâ Superioris expectatâ approbatione. Tuſch. *Litt. E. concluſ.*
3. 90. *num.* 3. & 4. † vode aliqua dicuntur beneficia
Electiua collatiua, alia electiua confirmatiua. Primi geoeris ſunt ea in quibus nulla Superioris exigitur approbatio; ſed electio vim confirmationis habet. Secundi generis ſunt in quibus approbatio Superioris exigitur; quod copioſiùs explicauimus *lib.* 1. *quæſt. beneſic.* 40. *num.* 6. & *ſeqq.*
4. Poſtulatiò eſt illios, quem eligentes ob aliquem
defectum eligere non poſſunt, apud ſummum Pontificem ex eius mera indulgentia requiſitio: quæ debet fieri, à maiori parte Capituli; aliàs Superior poteſt poſtulationẽ reiicere, & reiiciendo nemini facit
5. iniuriã: *cap. poſtulationem. de poſtulat. Prælat.* † neque
poteſt poſtulatus exercere aut adminiſtrare ante admiſſam à Superiore poſtulationem. Roman. *conſil.*
330. *num.* 20. 21. & *ſequent.* alioquio & poſtulatus omni commodo poſtulationis priuatur, & poſtulantes facultate poſtulandi, vel eligendi: & fit pro illa vice deuolutio ad Papam & ſedem Apoſtolicam. Roman. *ibid.* & Tuſch. *litt. P. concluſ.* 459. † Poſtula-
tio nititur gratiæ, electio verò iuſtitiæ: & qui po- 6.
teſt eligi, poteſt & poſtulari; ſed non è contra. Tuſch. *litt. E. concluſ.* 55. *num.* 11. & 12. Exemplum poſtulationis adduximus *lib.* 1. *quæſt. beneſ. cap.* 18. *num.* 5. & 6.

In Electione non licet variare publicato ſcrutinio;
ſed collatio facienda eſt & electio celebranda: *cap.* 7.
publicato 58. *de Electton.* In poſtulatione verò licet variare, & ab ea recedere, donec fuerit Superiori præſentata: DD. in *dicto cap. publicato.* † quia electo
ante confirmationem, ſicut & præſentato ante in- 8.
ſtitutionem quæritur ius ad rem; licèt non quæratur ius in re: *cap. qualiter.* 17. *de elect. cap. anarsia.* 5. *eod. tit. in* 6. *Extrauag. iniuncta. de Elect. in communib.* Ioann. Eſcob. *in tract. de nobilit. prob. quæſt.* 7. *numer.* 29. 34. & *ſequent.* † Sed per poſtulationem
nullum ius acquiritur poſtulato, ante declaratam Su- 9.
perioris voluntatem: *cap. penult. de poſtulat. prælat.* Rebuff. *in Concordat. tit. de Reg. nominat.* §. 1. *in verb. poſtulationem.*

Tranſlatio eſt alicuius perſonæ de voa Eccleſia ad
aliam canonica tranſmutatio. Hoſtiens. *in ſumm. tit.* 10.
de tranſlat. Epiſcop. in princip. † Epiſcopus de Ec-
cleſia ad Eccleſiam ſine Papæ authoritate transferri 11.
non poteſt: *cap.* 1. ibi, *Tranſlationes Epiſcoporum: de tranſlat. Epiſcop.* † Et ſi Epiſcopus propria au-
thoritate de vna ad aliam Eccleſiam ſe transferat, ab 12.
vtraque deponitur: *cap. quanto. de tranſlat. Epiſcop. can. ſi quis Epiſcopus.* 7. *quæſt.* 1.

Sed dubitatum nuper fuit vtrùm Epiſcopus tran-
ſlatus poſt acceptatam tranſlationem, ſeu conſenſum 13.
illi præſtitum, amiſerit ius & poſſeſſionem primi Epiſcopatus; an verò expectandũ ſit donec acquiſiuerit poſſeſſionem ſecundi Epiſcopatus ad quem tranſlatus fuit. Hæc quæſtio diuerſimodè reſoluitur ſecundùm diuerſitatẽ regionum & tribunalium in quibus decidenda proponetur. Nam in Vrbe, & tribunalibus Vrbis, deciſio certa eſt quòd etiam nondũ captâ poſſeſſione ſecũdi Epiſcopatus, tranſlatus amittit iura primi à cuius vinculo fuit abſolutus: ſic enim per ſacrã Epiſcoporum Congregationem fuit deciſum 14.
Decembris 1624. † Et ideo poſſe Capitulũ primæ Ec- 14.
cleſiæ deputare Vicariũ, ſi tranſlatio facta fuerit de ipſius tranſlati conſenſu, etiam ante adeptam ſecundæ Eccleſiæ poſſeſſionem: vt teſtatur Barboſ. *de iur. Eccleſ. vniuerſ. lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 37. Rot. *deciſ.*
475. *num.* 6. *in fin. part.* 1. *recentior.* † vt *ibidem* Rot. 15.
benè probat dicens, conſenſum probari hoc caſu ſufficienter ex coniecturis; veluti ſi ſoluta fuerit Annata; aut pro conſequendo ſecundo Epiſcopatu notabiles factæ fuerint expenſæ: Idem tenet Lotter. *de re beneſic. lib.* 1. *quæſt.* 12. *num.* 21.

Si verò huius oegotij deciſio fiat in Tribunalibus 16.
Galliæ; contraria opinio præualebit; nempe non vacare primam Eccleſiam Epiſcopi tranſlati, donec capta fuerit poſſeſſio ſecundæ, & litteræ Capitulo præſentatæ: per text. expreſſum *in dicto cap. Iniunctæ. de Elect.* ibi *Nullique eos ante dictarum litterarum Apoſtolicarum oſtenſionem recipiant*: & *in verſic. ſequent.* ibi, *ſi forſan contra præſumptum fuerit, irritum habeatur.* † Et ſi Epiſcopus nullum habuerit 17.
legitimum impedimentum præſentandi litteras ſuæ tranſlationis, habebuntur pro præſentatis ſi per ipſum ſteterit quominus præſententur. Rot. *dicta*
deciſ. 475. *num.* 14. & *num.* 17. *in fin.* † Legitimum 16.

autem impedimentum dicitur in Gallia, ſi prouiſus nondum fuerit admiſſus ad iuramentum fidelitatis per Regem; prout fuit iudicatum in Senatu Pariſienſi die 6. Iulij 1628. ſuper tranſlatione Domini de Myron Andegauen. Epiſcopi ad Archiepiſcopatum Lugdunenſem; vt refert Tornet *in ſua recollect. Ar-*
19. *reſt. Litt. R. num.* 82. † Non vacat igitur prima Eccleſia, niſi prius Bullæ tranſlationis fuerint Capitulo Eccleſiæ, ad quam fit tranſlatio, præſentatæ; prout hoc anno cuidam Epiſcopo in Gallia tranſlato Reſpondi ex doctrina Abbat. *in cap. In noſtra. numer.* 11. *de Reſcript.* Pauinius *de offic. & poteſt. capit. ſede vacant. prælud.* 7. *n.* 14. Pariſ. *de reſignat. lib.* 7. *quæſt.* 21. *numer.* 14. *& quæſt.* 23. *numer.* 47. Rebuff. *in prax. in tit. de ſimoniac. reſignat. numer.* 31. *&* 40. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancellar.* §. 15. *gloſſ.* 2. *num.* 83. *& ſequent.*

Et notandum eſt quòd illa conſtitutio *Iniunctæ*, loquitur in Electo promoto, confirmato, vel conſecrato in Curia ſummi Pontificis: vt aduertit Additio marginalis ad Ioan. de Selu. *de benefic. lib.* 2. *quæſt.* 15. *num.* 1. vbi Ioan. de Selua *in fine dicti numer.* 1. notanter dicit neceſſariò requiri, quòd tranſlatus priùs inducatur in poſſeſſionem; quod & voluit Rebuff. *in Concordat. tit. de Reg. ad prælat. nominat.* §. *Monaſteriis, in verb. vacantibus, verſic. ſexto etiam.* Et ita fuit etiam iudicatum nuper in tranſlatione quorundam Epiſcoporum.

20. Quod nemini mirum eſſe debet: quia etiam in Hiſpania, vbi minor eſt Regis circa nominationem ad Epiſcopatus poteſtas, Epiſcopi tráſlati miniſtrant in primo Epiſcopatu, & in eius poſſeſſione permanent, donec ſecundi aſſequantur poſſeſſionem; ita tamen vt fructus iſtius ſecundi Epiſcopatus percipiant ante poſſeſſionem: ſicque obſeruatum fuiſſe in Eccleſia Gienenſi, Burgenſi, Lucenſi, & Segobienſi teſtatur Nicol. Garſ. *de benefic. part.* 11. *cap.* 6. *num.* 41.

21. Nominatio triplex eſt; Primò, quædã eſt nominatio minus ſolemnis, quæ fit dum aliquis proponitur eligendus, vt de eo tanquam probo & digno fiat ſcrutinium; & per hanc nullum ius acquiritur nominato: vnde Collegium ſeu Capitulum poteſt, nonobſtante huiuſmodi nominatione, ad alterius electionem tranſire: & de hac loquitur text. *in cap. quod ſicut.* §. *ſuper eo. de elect.* Secundum nominationis genus eſt, quando capitulantes aliquem eligendum in ſcrutinio electionis nominarunt: & cùm hæc nominatio ſit verbalis, per eam non acquiritur ius nominato: ſed ille qui nominauit non poteſt alium nominare, & à ſua nominatione recedere, ſaltem publicato ſcrutinio: *cap. publicato. de elect.* Franc. Marc. *deciſ.* 925. *numer.* 2. *part.* 1. Tertiò, eſt nominatio ſolemnis, quando duo vel plures nominantur Principi, & petitur vt ex his eligat vnum: & ex hac nominatione nullum etiam ius quæritur nominatis; ſed poſt præſentatam Superiori nominationem variare non poſſunt. Abb. *in dicto cap. quod ſicut.* §. *ſuper eo. de elect. num,* 1. & de hac variatione agit Coſt. *de re integr. diſtinct.* 107. *num.* 2.

22. His ita ſuppoſitis, Dico Electionem ſeu vocis dationem non niſi ſecretò, & viua voce, vel per ſchedulas ſecretas iuxta diuerſitatem ſtatutorum vel conſtitutionum faciendam eſſe: *cap. Quia propter. de elect.* Cod. Fabrian. *lib.* 1. *tit.* 3. *definit.* 40.

23. In ſumma, debent interuenire octodecim requiſita de quibus in *dicto cap. Quia propter,* ex quibus ſi vnum deficiat, electio defectu formæ vitiatur: quæ requiſita ſingulariter explicat Lezana, *in ſumm. regul.*
24. *lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 27. † Et electio ſi ſemel fuerit confirmata, quamuis in ea aliquis defectus interueniſſet, non eſſent audiendi opponentes; ſed ipſa valida & legitima remaneret: *L. penult.* §. *fin. ff. de Decurionib. can. nulli.* 54. *diſtinct.* Paſcal. *de patr. poteſt. part.* 4. *cap.* 10. *num.* 7. Nouarius *in allegat. inſerta* apud Ricc. *collect.* 2579. *col.* 1.

Intellige vt hoc procedat reſpectu illorum qui 25.
electioni interuenerunt, & confirmationi acquieuerunt; non tamen reſpectu tertij qui non impeditur electionem & confirmationem impugnare: vt notat Franc. Marc. *deciſ.* 50. *n.* 7. *part.* 2. quia ſicut electio eſt nulla, ita & confirmatio ruinoſo innixa funda-
mento. † Si tamen Papa ex certa ſcientia electionem 26.
nullam confirmaſſet; non eſſet amplius locus reclamandi aduerſùs electionem. Idem *dicta deciſ.* 50. *num.* 8. *&* 9. *part.* 2. *& deciſ.* 927. *num.* 6. *& ſequentib. part.* 1.

In Electione Capitulari teſtes non ſunt neceſſarij; 27.
immò aliqui DD. exiſtimant conſultius eſſe ſi non adhibeantur. Ancharan. *in dicto capit. Quia propter. de elect. in* 2. *column. verſic. vltra Tabellionem verò.*

Immò ſufficit Electionis probatio facta per ſcri- 28.
pturam priuatam in libro Capituli factam. Franc. Marc. *deciſ.* 1203. *in fin. part.* 1.

Ipſum verò Capitulum teſtificari poteſt Electio- 29.
nem factam, vel non factam eſſe. Ancharan. *in cap. cùm olim. num.* 7. *in* 9. *notabil. de dol. & contumac.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 592. *num.* 2.

Publicatio Electionis ſufficit quòd fiat per vnum 30.
ex capitularibus: quia præſumitur habere mandatum ab aliis præſentibus. Lotter. *de re benefic. lib.* 3. *quæſt.* 57. *num.* 61.

Vtrùm autem quis ſeipſum eligere poſſit? reſpon- 31.
detur affirmatiuè, quando electio ſpectat ad plures. Mar. Antonin. *lib.* 1. *reſolut.* 55.

Si Electus ſit abſens à loco in quo fit electio, de- 32.
bet illa ipſi intimari, talique electo datur ſpatium vnius menſis ad acceptandam electionem, & trium menſium ad obtinendam confirmationem: *cap. quam ſit.* 6. *de elect. in* 6. Tuſch. *litt. E. concluſ.* 61. *n.* 6. *&* 7. Barboſ. *de iur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 146.

Sed ſi ante eius acceptationem tertius quidam 33.
prouiſiones obtinuerit à Papa, iſte præferendus erit Electo: quia poſterior illius acceptatio non retrotrahitur in præiudicium tertij: & electio antequam fuerit acceptata, tribuit ius ad rem; non autem ius
in re. Cod. Fabr. *lib.* 1. *tit.* 2. *definit.* 19. † Sicut col- 34.
latio beneficij facta alicui, antequam acceptetur; non tribuit ius in re; ſed tantùm ius ad rem. Ricc. *in deciſ. Cur. Archiepiſcop. Neapolit. part.* 2. *deciſ.* 41. *num.* 2.

§. 7.

De Reſignatione.

1. *Dimiſſio beneficij quid ſit, & quomodo differat à reſignatione.*
2. *Qui beneficium incompatibile aſſequitur, non poteſt reſignare primum; ſed dimittere illud tenetur.*
3. *Reſignatio ſimplex ſtatim ius abdicat à reſignante, ſed conditionalis non niſi adimpletâ conditione.*
4. *Vtrùm, reſignatario mortuo ante approbationem Epiſcopi, ius à reſignante abdicetur.*
5. *Reſignatario datur manutentio, ſi de eius prouiſione diſputetur poſtquam in poſſeſſionem immiſſus fuit.*
6. *Intellige ſi per reſignantem aut eius procuratorem conſenſus legitimè fuerit præſtitus.*

7. Per

7. *Per reſignationem beneficij exiſtentis de iurepatronatus laicali, non abdicatur ius à reſignante donec Patronus conſenſerit.*

8. *Conſenſus præſtitus a procuratore non habente legitimum mandatum, non abdicat ius à reſignante; vel ſi ipſe excedat fines mandati.*

9. *Reſignanti datur actio ſpolij aduersùs reſignatarium, qui adeptus eſt poſſeſſionē in vim mandati nullitatem continentis.*

10. *Si conſenſus reſignationi præſtitus ſit nulliter, fructus interim ſpectant ad reſignantem.*

11. *Et hoc etiam caſu, moriente reſignante, beneficium vacat per illius obitum.*

12. *Per reſignationem ſimoniacam ius non abdicari à reſignante, ſed iterum illum reſignare poſſe, quidam exiſtimant; licèt ſecus ſit in collatione ſimoniaca.*

13. *Contrarium verius eſt nempe reſignationem ſimoniacam ita præiudicare reſignanti, vt certius beneficium impetrare poſſit.*

14. *Reſignatarius ante collationem pœnitere poteſt, nec hoc caſu reſignans indiget noua poſſeſſione.*

15. *Reſignatio in Gallia nulla eſt, ſi facta fuerit in vim mandati excedentis annum.*

16. *Mandatum debet eſſe ſpeciale ad certum beneficium, nec ſufficit generale.*

17. *Reſignatio imperfecta remanet, ſi non ſequatur acceptatio reſignatary.*

18. *Si Reſignatarius moriatur ante acceptationem, beneficium non vacat per obitum reſignatarij.*

19. *Si reſignans mortuus fuerit in menſe reſeruato, & poſtea reſignatarius moriatur ante acceptationem, ſemper durat reſeruatio.*

20. *Plures de reſignationibus, eiúſque requiſitis quæſtiones. Remiſſiuè.*

21. *Penſio ſuper beneficio tertij difficilè reſeruari poteſt.*

22. *Penſio, vel pactum, aut conuentio in fauorem tertij qui non eſt in lite, ſimoniaca eſt, niſi legitimè à Superiore approbetur.*

23. *Facultas conceſſa Magno Magiſtro Ordinis Hyeroſolimitani admittendi reſignationes cum reſeruatione penſionis, non extenditur ad admittendas penſiones in fauorem tertij.*

24. *Vicelegatus Auenienenſis amplam habet facultatem quoad reſignationes admittendas cum reſeruatione penſionis.*

25. *In reſignatione neceſſe eſt, vt reſignans in infirmitate conſtitutus ſuperuiuat per viginti dies à die conſenſus præſtiti numerandos: quod exemplis exponitur.*

26. *Conſenſus præſtari debet in loco vbi fit reſignatio: ideo non ſufficit ad numerationem viginti dierum, inchoandam, conſenſus per procuratoris conſtitutionem præſtitus.*

27. *In numero Viginti dierum regula* de infirmis, *dies ipſe præſtiti conſenſus computari debet.*

28. *Papa & Legatus, quoad beneficia Galliæ, ſolent huic regulæ* de infirmis reſignantibus *derogare.*

29. *In Gallia ſemper debet Superior poteſtatem habens derogare Regulæ* de infirmis reſignantibus, *ex mente Rebuffi.*

30. *Quomodò procedatur in Gallia, ſi recuſetur derogatio regulæ* de infirmis reſignantibus.

PAuca de hac ampliſſima materia in medium afferemus: cætera partim ad copioſum Pariſij *de Reſignationibus* tractatum remittentes; partim ad ea quæ paſſim hîc, & in *primo quæſt. benefic. libro* diximus.

Definitur Reſignatio, vt ſit ſpontanea & libera 1.
beneficij obtenti facta coram Superiori dimiſſio. Cir-
ca quam definitionem aduertendum, dimiſſionis no-
men duobus modis ſumi poſſe. Primò in genere,
adeo vt reſignationem ex cauſa permutationis, aut
in fauorem alterius factam comprehendere poſſit.
Secundò ſtrictè, & in ſpecie; quando quis dimittit
aut deſerit ſimpliciter beneficium: & hoc modo ca-
pitur in decreto, quod in prouiſionibus beneficio-
rum incompatibilium per ſummum Pontificem ap-
poni conſueuit, hoc modo: *Et cum decreto quòd di-
ctus Orator infra duos menſes à die adeptæ poſſeſſionis
ſecundi, ſeu qua per ipſum ſteterit quominus illam aſ-
ſequatur; primum dimittere, ſeu iuri competenti ce-
dere in manibus Romani Pontificis tantùm teneatur,
&c.* † Quia qui incompatibile beneficium adeptus 2.
eſt, & per duos menſes vigore illius decreti illud re-
tinet, non poteſt reſignare; ſed tenetur purè & ſim-
pliciter illud dimittere in manibus ſummi Pontifi-
cis: non autem in fauorem alicuius, nec etiam ex
cauſa permutationis. Barboſ. *de Epiſc. part. 3. alle-
gat. 57. num. 78.* Nicol. Garſ. *de benefic. part. 11. cap.
5. num. 61.*

Reſignatio duplex eſt; vna pura, alia conditio- 3.
nalis. Reſignatione pura & ſimplici per Superiorem
admiſsâ, reſignans omni iure priuatur; ſed ſi facta
fuerit in fauorem, requiritur acceptatio illius cui fa-
cta eſt reſignatio. Pariſ. *de Reſignat. lib. 10. quæſt. 8.
num.* 1. Et quòd reſignatarius beneficij poſſeſſionem
adeptus ſit; alioquin deficiente conditione deficit &
reſignatio. Petr. Gregor. *in inſtitut. rei benefic. cap.*
28. *num. 9.* Rebuff. *in praxi tit. de reſignat. condit.
num.* 18. Pariſ. *lib. 1. cap. 4. num. 74. & cap. 5. num.*
37. Barboſ. *de iur. Eccleſ. lib. 3. cap. 15. numer. 75.*
Poſt. *de manutent. obſeruat. 57. num. 16. & ſequen-
tibus.*

Et propterea non eſt admittenda ſententia Fabri 4.
in Cod. *lib. 1. tit. 2. definit. 57.* Videatur Loüet. &
ibi Addent. *lit. B. numer. 13.* † vbi oſtendit quid
dicendum ſit, ſi reſignatarius moriatur antequam
Ordinarius ſuum *Viſa* interpoſuerit. Maynard. *lib. 1.
cap. 62. & lib. 8. cap. 3. & 5.* Peleus, *lib. 1. action. 30.*
Cod. Fabr. *lib. 1. tit. 2. definit. 3. & 84.*

Sed tamen ſi reſignatio prætendatur nulla, poſt- 5.
quam reſignatarius immiſſus fuit in poſſeſſionem vi-
gore reſignationis, interim lite pendente danda eſt
manutentio reſignatario; cùm etiam ex actu nullo
poſſeſſio acquiratur; quando deuentum fuit ad exe-
cutionem facti: *l. 1. §. ſi vxori* & *ibi* DD. *de acquir.
poſſeſſ.* Rot. *deciſ. 92. part. 1. recent.*

Quod intelligendum eſt vt locum habeat, quando 6.
poſſeſſio capta fuit vigore conſenſus præſtiti per re-
ſignantem; ſecùs ſi illius deficiat conſenſus: veluti
quando præſtitus fuit per procuratorem cuius man-
datum expirauerat: tunc enim datur reſignanti actio
ſpolij contra reſignatarium; quamuis poſſeſſionem
adeptus fuerit. Rot. *deciſ. 423. part. 1. recentior.*

Reſignatio quoque ſi Patrono contempto facta 7.
fuerit, nec illi conſenſum Patronos adhibere volue-
rit, & agatur de iurepatronatus laicali, nulla pror-
ſus eſt; nec per eam ius abdicatur à reſignante. Rot.
deciſ. 4. num. 2. part. 2. recentior. † Idem dicendum 8.
eſt, ſi reſignatio facta fuerit à procuratore excedente
fines mandati. Rot. *deciſ. 293. num. 1. eadem part. 2.*
Maximè ſi in mandato adſit clauſula, *& non aliàs,
&c.* Rot. *eadem part. 2. deciſ. 286. n. 2. & 276. n. 2.* † 9.
& hoc caſu datur actio ſpolij reſignanti: *eadem part. 2.
deciſ.*

Digitized by Google

10. *deciſ.* 541. *num.* 5. † & fructus pertinent ad reſi-
gnantem, nonobſtante reſignatione, quæ nullitatis
11. vitio laborat. *deciſ.* 278. *num.* 7. *eadem part.* 2 † Et ſi
is qui reſignauit moreretur interim; hoc caſu bene-
ficium non vacabit per reſignationem; ſed per obi-
tum. Burat. *deciſ.* 856. *numer.* 1. Barboſ. *de Epiſ-
copo. part.* 3. *allegat.* 19. *numer.* 34. Ludouiſ. *deciſ.*
441. *num.* 9.

12. Si autem reſignatio ſit ſimoniaca, dubitari poteſt
vtrùm per eam ius abdicetur à reſignante? Et vide-
tur quòd non: quia reſignatio eſt hoc caſu nulla ipſo
iure; & per conſequens non abdicatur per eam ius à
reſignante: ſequitur ergo ipſum poſſe iterùm reſig-
nare: ita tenet Rebuff. *in prax. part.* 3. *cap.* 1. *de mod.
amittend. benefic. num.* 35. *&* 36. Quamuis aliud eſſe
dicat in collatione ſimoniaca: quia per collationem
ius quæritur; ergo collatio facta ſimoniaco nulla eſt:
vt per eum, *num.* 37.

13. Contrarium nempe reſignationem ſimoniacè fa-
ctam tenere in ipſius reſignantis præiudicium, nec
illi dari regreſſum; imò beneficium vti vacans à ter-
tio impetrari poſſe, reiectâ Rebuffi ſententiâ, cen-
ſuit Addit. ad Philip. Dec. *conſil.* 118. Addit. ad Louet,
Litt. B. n. 13. *column.* 8. *verſic. ce qui a meſme lieu.*
Boër. *deciſ.* 117. *num.* 4.

14. Quod ſi reſignatarius re integra à reſignatione
ſibi facta receſſerit, antequam alteri facta fuerit col-
latio, poteſt pœnitere: quia actus remanet imperfe-
ctus, & reſignans in eodem ſtatu ſemper manet.
Boër. *deciſ.* 350. *num.* 5. nec reſignans amittit ius
ſuæ antianitatis, cùm noua non indigeat poſſeſſione.
Tournet. *Litt. B. num.* 35. Papon. *lib.* 2. *tit.* 8. *num.* 17.

15. Rurſus nulla eſt ipſo iure reſignatio in Gallia, ſi
facta fuerit per procuratorem poſt annum à die da-
tæ ſui mandati: quia præſumitur ex diuturnitate
temporis tacita mandati reuocatio. Papon. *lib.* 2. *tit.* 8.
arreſt. 1. & de hoc adeſt expreſſa Regis conſtitutio;
adeò vt nec in poſſeſſorio habenda ſit ratio prouiſio-
16. num in vim talium mandatorum factarum. † Sicuti
nec earum quæ fiunt in vim mandatorum genera-
lium; niſi certa beneficia in ſpecie fuerint deſignata.
Confer. des Ordonnanc. lib. 1. *tit.* 3. §. 19.

17. Item pro nihilo habenda eſt reſignatio, ſi reſigna-
tarius beneficium reſignatum non acceptauerit: quia
ante acceptationem ius apud reſignantem remanet.
18. Pariſ. *lib.* 10. *quaſt.* 8. *num.* 5. *& ſequent.* † Vnde ſi
reſignatarius moriatur ante acceptationem reſigna-
tionis, beneficium non vacat per eius obitum; ſed
tantùm illius vacatio induci poteſt ex perſona re-
ſignantis, à quo ius non eſt abdicatum donec reſi-
gnatarius acceptauerit. Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 15.
19. §. 2. *num.* 6. † Vnde ſi reſignans mortuus fuerit in
menſe reſeruato, & poſtea reſignatarius moriatur an-
te acceptationem; ſemper durat reſeruatio: quia be-
neficium vacat ex perſona reſignantis: vt *ibid.* Gon-
zal. notat: & per conſequens ſi viuo reſignante reſi-
gnatarius ante acceptationem moriatur, reſignans
in ſuo iure & poſſeſſione manet, nonobſtante reſi-
gnatione: (loquor de reſignatione in fauorem: nam
in pura aliud ſupra concluſum fuit) ita in hoc caſu
& pluribus aliis ſimilibus concludit Barboſ. *de iur.*
20. *Eccleſ. vniuerſ. lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 76. † qui plures
caſus ſimiles affert, & breuiter *illo capite à num.* 114.
oſtendit quæ requirantur ad validitatem reſignatio-
nis, & qui ſint reſignationis effectus *à num.* 148. &
quæ beneficia poſſint reſignari *à num.* 125. Ideo ſu-
perfluum eſſet illa repetere quæ per eum ſulerter, &
benè dicta ſunt.

21. Supereſt igitur vt nonnulla dicamus de reſigna-
tione triangulari, vel cum reſeruatione penſionis in
fauorem tertij. Sanè penſionem ſuper beneficio ter-
tij non facilè admitti ad euitandas fraudes cenſuit
Pariſ. *lib.* 6. *quaſt.* 1. *numer.* 13. † Immò pacta, re- 22.
ſeruationes penſionis, & aliæ conuentiones quæ
fiunt ad vtilitatem tertij qui non eſt in lite, ſunt ſem-
per improbæ & ſimoniacæ: *cap. cùm pridem. de pact.
cap. conſtitutus. cap. ſuper eo. de tranſact.* Couarruu.
lib. 1. *var. reſolut. cap.* 5. *numer.* 6. Garſ. *de benefic.
part.* 1 *cap.* 5. *num.* 343. Vnde nullæ ſunt & inua-
lidæ reſignationes continentes pacta ad fauorem ter-
tij: vt per DD. ſupra citatos, & poſt eos Rot. *deciſ.*
94. *n.* 2. *&* 8. *part.* 6. *recentior.* Lotter. *de re beneficiar.
lib.* 3. *quaſt.* 29. *num.* 184.

Quod adeo verum eſt; vt quamuis magnus Ma- 23.
giſter Hyeroſolimitanus ex ſummorum Pontificum
conceſſione habeat facultatem admittendi beneficio-
rum reſignationes, illáque reſignantibus in titulum,
ſiue commendam; omnes illorum fructus, ſiue il-
lorum partem; aut ſuper illis quaſcumque annuas
penſiones etiam quæ tranſiteant ad ſucceſſores, reſer-
uandi & aſſignandi; tamen iudicatum fuit illam fa-
cultatem non extendi ad reſeruationem penſionis in
fauorem tertij; etiam pro bono pacis & concordiæ:
prout fuit reſolutum in Rot. *deciſ.* 386. *part.* 5. *re-
cent. & part.* 6. *deciſ.* 94. *&* 345.

Legatus tamen Auenionenſis habet facultates am- 24.
pliores; cùm illi ſummus Pontifex conceſſerit facul-
tatem admittendi reſignationes beneficiorum, & illa
conferendi; cui facultati ſubiiciuntur hæc verba:
*Nec non reſignantibus, ſeu cedentibus, & aliis qui-
buſuis perſonis Eccleſiaſticis., vt ſe commodiùs ſuſten-
tare valeant; aut alia quauis de cauſa, ob quam tibi
expedire videbitur, ſuper eorundem beneficiorum reſi-
gnatorum, aut aliorum quorumlibet, quæ fortè perſo-
næ, quibus beneficia huiuſmodi conferentur, obtinent;
aut quorumcumque aliorum beneficiorum, etiamſi il-
la in manibus tuis non reſignentur; fructibus, rediti-
bus, & prouentibus, penſiones annuas, de quibus tibi
videbitur, & partes ipſæ concordes fuerint, ipſis ce-
dentibus ſeu reſignantibus, aut aliis quibuſuis perſonis,
reſeruandi concedimus facultatem.*

Vltimo loco videndum eſſet quomodo regulæ
Cancellariæ *de infirmis reſignantibus* & *de publica-
tione reſignationis* locus ſit; cùm hoc ſcitu omninò
ſit neceſſariũ in materia reſignationum: ſed quia de
dicta regula aliquid diximus *lib.* 1. *cap.* 93. *num.* 25.
& cap. 109. *à numer.* 10. & de publicatione reſigna-
tionis *cap.* 13. *numer.* 14. *& cap.* 27. *numer.* 49. *&
cap.* 85. *numer.* 11. Ideo non eſt in hoc diutiùs inſi-
ſtendum.

Solùm in praxi quoad regulam *de infirmis*, ſcien- 25.
dum omninò eſt; quòd viginti dies numerari & cõ-
putari debent à die conſenſus præſtiti; veluti ſi quis
reſignauerit die 1. Ianuarij, tunc cenſetur die 21. vi-
xiſſe viginti dies; ſed ſi conſenſus fuerit die 3. præ-
ſtitus; tunc die 21. Ianuarij numerabuntur dumta-
xat 18. dies. † Neque ſufficit conſenſus præſtitus per 26.
conſtitutionem procuratoris, ſed debet præſtari in
loco vbi fit reſignatio: ita Rebuff. *in prax. ad Re-
gul. de infirm. reſignant. gloſſ.* 10. *num.* 1. *&* 2. Et ſic
deciditur magna quæſtio, de qua Boër. *deciſ.* 348.
numer. 3. vbi tractat vtrùm viginti dies debeant nu-
merari à die reſignationis: quia verba regulæ ſunt
clara quoad hanc quæſtionem; ibi, *reſignauerit, &
poſtea in infirmitate deceſſerit.*

Dies autem, in qua præſtitus fuit conſenſus, com- 27.
putari debet in numero viginti dierum: ex Gratian.
diſcept. 161. *numer.* 24. *&* 26. poſt Boër. *deciſ.* 348.
numer. 3. *column.* 2. *ad med. verſic. & idem habetur in
regula.*

Huius

28. Huius regulæ *de viginti diebus* praxis rarò accidit in Gallia; nam ſi collatio facta fuerit ab Ordinario, hodie obſeruatur regulam in iſtis Ordinarij collationibus locum non habere: vt dixi *lib. 1. cap. 109. num.* 13. Si verò de collatione ſummi Pontificis vel Legationis agatur; ſemper ſolet huic regulæ derogari, teſte
29. Cokier, *ad regul.* 18. *num.* 34. † Immò Rebuff. cenſuit non poſſe Legatum recuſare derogationem huius regulæ quoad beneficia ſita in Gallia: vt per eum *in*
30. *tract. Nominat. quæſt.* 17. *numer.* 70. † Item *conſil.* 25. *à numer.* 8. *vſque ad finem conſilij*, vbi dat modum procedendi quando Legatus recuſat huic regulæ derogare ſuper beneficiis in Gallia ſitis. Idem notat Addit. ad Pariſ. *de reſignat. lib.* 12. *quæſt.* 14. *ad num.* 2.

§. 8.

De Permutatione.

1. *Permutatio quid ſit.*
2. *Permutatio fieri non poteſt niſi permutantes habeant ius in re.*
3. *Non eſt neceſſe ad permutationem, vt permutantes adepti fuerint poſſeſſionem beneficiorum permutandorum; dummodò titulum habeant.*
4. *Qui beneficium habet cum titulo, non poteſt permutare cum eo qui non habet titulum.*
5. *Nominatus, vel electus ante confirmationem, & ſimiles habentes ius ad rem dumtaxat, non poſſunt permutare.*
6. *Ius ad rem an reſignari poſſit.*
7. *Præſentatus ante inſtitutionem, & electus ante confirmationem, non habent ius in re; ſed tantùm ad rem.*
8. *Præſentatus à Patrono Eccleſiaſtico, habet ius in re ex ſententia aliquorum: quæ tamen reprobatur.*
9. *Ius ad rem permutari poteſt coram ſummo Pontifice.*
10. *Permutatio ſine authoritate Superioris facta, reputatur ſimoniaca: ſed hæc eſt ſimonia interpretatiua.*
11. *Authoritas in permutatione exigitur illius Epiſcopi, in cuius diœceſi ſita ſunt beneficia permutata. Et quid ſi ſint in diuerſis diœceſibus.*
12. *In Gallia exteri ſunt incapaces beneficiorum, niſi à Rege fuerint admiſſi ex gratia ſpeciali.*
13. *Exteri non ſunt in Gallia capaces permutationis beneficij.*
14. *In permutatione beneficiorum reſeruatorum requiritur ſedis Apoſtolicæ authoritas.*
15. *Ampliatur vt procedat etiamſi vnum ex duobus beneficiis permutatis eſſet reſeruatum, & aliud non reſeruatum.*
16. *Epiſcopus Clericum ſuæ Diœceſeos ab vna Eccleſia ad aliam ſuæ Diœceſeos inuitum pro vtilitate Eccleſiæ transferre poteſt.*
17. *Intellige vt hoc procedat, quando vtilitati Eccleſiæ alio remedio ſuccurri non poteſt.*
18. *In permutatione debet interuenire conſenſus illorum, ad quos electio, collatio, vel præſentatio pertinet.*
19. *Permutatio ſpretis Patronis laicis facta, non eſt ipſo iure nulla; ſed annullari poteſt, ſi Patroni contemptum proſequantur.*
20. *Ampliatur vt procedat in permutationibus factis in Romana curia.*
21. *Permutantis beneficium contempto ſcienter Patrono vacat.*
21. *Patronus ex veriori ſententia cogi non poteſt ad conſentiendum permutationi, niſi ageretur de euidenti Eccleſiæ vtilitate.*
23. *Patronus non poteſt impugnare permutationē ipſo ſpreto factam, ſi lapſum fuerit tempus illi aſſignatum ad præſentandum.*
24. *Si Patronus ante permutationem ſe oppoſuerit, multò magis redditur nulla permutatio, eo non conſentiente facta.*
25. *Permutatio debet fieri vnius beneficij cum alio beneficio, non autem cum alia re ſpirituali; veluti cum decimis.*
26. *Permutatio beneficij fieri non poteſt cum Capella nondum in titulum beneficij erecta; nec cum Hoſpitali, aut Præſtimonio, quando non ſunt beneficia.*
27. *Permutationes Epiſcopus ſine iuſta cauſa admittere non poteſt.*
28. *Credendum non eſt Epiſcopo aſſerenti ſe permutationem ex iuſta cauſa admiſiſſe.*
29. *Iuſta cauſa admittendæ reſignationis peti poteſt non ſolùm ex vtilitate Eccleſiæ, ſed etiam perſonarum.*
30. *Si vnus ex permutantibus moriatur intra viginti dies à tempore præſtiti conſenſus, & non fuerit regulæ derogatum; beneficium illius permutatum alteri conferri poteſt: ſiue permutatio ſit æqualis, ſiue inæqualis.*
31. *Regula* de Publicand. reſignationib. *obſeruanda quoque eſt in permutationibus.*

PErmutatio eſt vnius iuris beneficij cum altero, ex cauſa, & de conſenſu Superioris reciproca præſtatio. Ex qua deſcriptione ſequentia notabilia colliguntur. 1.

Primò, quòd ad validitatem permutationis requiritur, quòd permutantes habeant ius in re ſuper beneficiis compermutatis; nec ſufficit quòd habeant ius ad rem: *cap. cùm vniuerſorum. de rerum permutat.* Pariſ. *lib.* 2. *de reſignat. benefic. quæſt.* 21. & 23. Garſ. *de benefic. part.* 11. *cap.* 4. *num.* 17. 2.

Non tamen neceſſe eſt, vt permutans fuerit adeptus poſſeſſionem beneficij quod permutare intendit; ſed ſufficit quòd ius & titulum habeat. Anchatan. *in cap. vlt. num.* 10. *de rerum permutat.* Mantic. *de tacit. conuent. lib.* 25. *tit.* 9. *num.* 9. 3.

Vnde qui habet beneficium cum titulo, non poteſt permutare cum eo qui habet aliud beneficium ſine titulo; & talis permutatio nulla eſt. Mantic. *dict. lib.* 25. *tit.* 9. *num.* 4. 4.

Item nominatus ad aliquod beneficium, aut præſentatus vel admiſſus ad parochialem per concurſum, vel electus ante confirmationem, qui omnes dicuntur habere ius ad rem; non poſſunt permutare beneficium cum alio, quod poſſidetur ab eo qui in illo ius formatum & veram poſſeſſionem obtinet: per text. *in cap. de rer. permutat. lib.* 6. Zerol. *in verb. Renunciatio.* §. 1. *part.* 2. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 2. *quæſt.* 21. & 23. † vbi multa de iure ad rem, quod reſignari poſſe ſimpliciter aſſerit, ſed non in fauorem; quamuis Addit. ad Pariſ. *ibidem* ſe practicaſſe contrarium teſtetur. 5. 6.

Quod autem præſentatus ante inſtitutionem, & electus ante confirmationē, habeant ius ad rem; non in re: probatur *in cap. qualiter.* 17. *de election. cap. Auaritia.* 5. *eod. tit. in* 6. & *extrauag. iniunctæ. de election. in communib.* † ſed aduertendum eſt hoc procedere in eo qui præſentatus eſt à Patrono laico, qui poteſt variare; ſed non in eo qui præſentatus eſt à Patrono Eccleſiaſtico qui variare nequit: vnde 7. 8.

præſentatum

præſentatum ab Eccleſiaſtico ius habere in re cenſuit Barboſ. *de Epiſcop. part.3.allegat.72. numer.254.* vbi etiam dicit quòd per electionem ſtatim acquiratur ius in re, quod eſt contrarium iis quæ mox dicta ſunt; ſed veritas eſt quòd per electionem non tribuitur ius in re; ſed tantùm ad rem. Zerol. *in prax. part. 1. in verb. ius ad rem* §. 1. Gonzal. *gloſſ.* 15. §. 2. *num.* 1. Garſ. *de benefic. part. 4. cap. 3. num. 3. & 8.* idem Barboſ. *de iur Eccleſ. lib. 1. cap. 19. num. 22. & lib. 3. cap. 15. numer. 29.* Ideo videtur quòd nec etiam Patroni Eccleſiaſtici præſentatio ius in re tribuat: tum quia ratio illa qua æquiparantur electio, & præſentatio, non ſubſiſtit: tum etiam quia nec per electionem ius in re tribuitur: tum & denique quia licet Patronus Eccleſiaſticus non poſſit poſt factam ſemel præſentationem variare; tamen ius ab eo obtentum incertius eſt, & inſtabilius iure obtento à Patrono laico: quia huic non poteſt derogari, illi verò facillimè derogatur: ideo non videtur verum, quòd ius in re quæratur per præſentationem Patroni Eccleſiaſtici. Quod etiam conſiderauit Ioan. Eſcobar. *in tract. de purit. & nobilit. quæſt. 7. num. 50.*

9. Iſti igitur omnes qui dumtaxat habent ius ad rem, non ius in re; prohibentur permutare, vel reſignare. Boër. *deciſ.* 205. *numer.* 4. niſi reſignatio aut permutatio fieret coram Papa ex certa ſcientia diſponente. Pariſ. *de reſignat. lib. 2. quæſt. 10. numer. 5. & dict. quæſt. 23.*

10. Secundò, ad validitatem permutationis requiritur authoritas Superioris, & permutatio aliter facta reputatur ſimoniaca: *cap. quæſitum.* & *ibi* Abb. *num. 3. de rer. permutat.* Quanquam hæc ſit impropriè ſimonia: quia non datur temporale pro ſpirituali. Eſt ergo interpretatiua ſimonia: de qua nos alibi diximus.

11. Ille autem Epiſcopus authoritatem interponere debet, ad quem ſpectat collatio beneficij, ſeu confirmatio electi, aut inſtitutio præſentati: *dict. cap. 1. de rer. permutat. in 6. Clementin. 1. eod. tit.*

Quòd ſi beneficia ſita ſint in diuerſis Diœceſibus; quilibet Epiſcopus debet conferre beneficium quod ad ſuam pertinet collationem; vel vnus ex Epiſcopis alteri debet committere. Gloſſ. *in dict. cap. 1. de rer. permutat.* vel ambo debent ſimul conuenire ad faciendam collationem, & recipiendam renunciationem. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 25. tit. 8. num. 9.*

12. Sed dubitari poteſt quid dicendum ſit, ſi vnus ex permutantibus ſit alienigena & per conſequens beneficium in Gallia ſitum per permutationem aſſequi velit; cùm certum ſit alienigenas in Gallia beneficiorum ibi ſitorum non eſſe capaces: Alienigenæ ſiquidem Albini quaſi Alibi nati nuncupantur, vnde proceſſit ius illud quod vocatur *Le droict d'Aubeine.* Tornet. *in ſua recollect. Arreſt. litt. B. num.* 4. Sclu. *de benefic. part. 2. quæſt. vltim.*

13. Reſpondetur permutationem iſtam non poſſe ſubſiſtere niſi ex ſpeciali Regis indulgentia. Rebuff. *in prax. tit. de reſcript. mixt. num. 7.* Abb. *in cap. bonæ 2. de poſtulat. Prælat. num. 16.* vbi dicit potiùs Eccleſiæ præficiendos eſſe illos, qui aliquo in loco vitam egerunt, & extraneis præferendos: quod tamen malè extra Galliam obſeruatur, certis quibuſdam locis exceptis.

14. Quod autem dictum eſt requiri authoritatem Epiſcopi ad validitatem collationis, non habet locum in beneficiis reſeruatis, in quibus authorizatio non ſpectat ad Epiſcopum; ſed ad ſedem Apoſtolicam: *cap. dudum. & cap. execrabilis, in Extrauagant. ſub tit. de Præbend.* Plures citat Cokier. *in tract. de permutat. benefic. lib. 1. cap. 2. num. 2.*

Quod ampliatur etiamſi ex duobus beneficiis permutatis vnum ſit reſeruatum, & aliud non reſeruatum: quia quoad reſeruatum non valet collatio Ordinarij, & beneficium vacat: quia reſignatio eſt valida; ſed non collatio: ideo ſecutâ beneficij euictione non reſeruati, ille qui reſignauit reſeruatum non poteſt ad illud redire: quia non debet conferri per alium quàm per Papam. Card. Tuſch. *litt. P. concluſ. 307. numer. 3.* Mantic. *de tacit. conuent. lib. 25. tit. 12. numer. 9.* Cokier. *de permutat. benefic. lib. 2. cap. 2. num. 9.* 15.

Sed quæri poteſt vtrùm etiam ad hoc extendatur authoritas Epiſcopi, vt cogere poſſit clericum ſibi ſubditum ad permutandum ſuum beneficium ad hoc vt transferatur ad aliam Eccleſiam ſuæ Diœceſeos? Reſpondendum eſt Affirmatiuè, & id poſſe Epiſcopum etiã repugnante beneficij poſſeſſore, illum de Eccleſia ad Eccleſiã transferendo; ita tamen vt illi cambiũ ſaltem æquale alterius beneficij, Prælaturæ, vel dignitatis aſſignetur; dummodò agatur de bono & vtilitate Eccleſiæ. Mantic. *de tacit. conuent. lib. 25. tit. 8. num. 17. & ſequent.* † ſed non quælibet vtilitas, aut neceſſitas Eccleſiæ hoc caſu requiritur; ſed ea debet eſſe talis, vt non poſſit illi per dationem coadiutoris aut alio modo ſubueniri: & quòd neceſſitas ſit magna, veluti ad euitandum magnum ſcandalum, vel deſtructionem Eccleſiæ: vt poſt Federic. de Sen. *in tract. de permutat. benefic. quæſt. 25. num. 39.* tradit *ibid.* Mantic. *num.* 19. 16. 17.

Tertiò requiritur in permutatione conſenſus illorum, ad quos collatio ſeu electio aut præſentatio pertinet: quia licèt Epiſcopus totum debeat expedire; tamen iſtorũ intereſt fieri, vel non fieri permutationẽ Gloſſ. *in c. vnic. in verb. collationem. de rer. permut. lib. 6.* Barboſ. *iur. Eccleſ. lib. 3. cap. 15. num. 182.* 18.

Vnde dubitari poteſt vtrùm permutatio poſſit fieri ſpretis Patronis; aut ſi ipſi nolint conſentire, ſufficiat requiſitio ipſis facta, vel alio remedio ſuccurri poſſit aduersùs Patronos permutationi conſenſum præſtare recuſantes. 19.

In hac quæſtione concludendum Primò eſt, permutationem factam de beneficio iuriſpatronatus laicalis, ſpreto Patrono, quamuis non ſit nulla ipſo iure, poſſe tamen annullari ſi Patronus contemptum ſuum proſequatur intra tempus ſibi datum ad præſentandum. Ricc. *in prax. rer. for. Eccleſ. in tit. praxis iuriſpatronatus. deciſ. 171. num. 105.* Cokier. *de permutat. benefic. lib. 1. cap. 19. num. 1. & ſequent.* † Quod ampliatur ad permutationes expeditas in Romana Curia: vt per Ricc. *collect. n.* 2716. 20.

Ideo ſi permutans habuerit ſcientiam iuriſpatronatus, & contempto Patrono permutauerit, beneficium vacat: quia in caſibus in quibus ius non abdicatur à reſignante, inducitur vacatio propter ſcientiam; licèt aliàs renuncians beneficio, ſeu illud permutans nulliter, ius à ſe non abdicet ſi id ignoranter fecerit. Pariſ. *lib. 1. de reſignat. quæſt. 3. numer. 71. & num. 118.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 835. num. 10. & ſequentibus.* Rebuff. *conſil. 192. num. 5.* dicens clauſulam *non aliter, nec alio modo* non operari, quando adeſt culpa reſignantis. 21.

Secundò concludendum eſt; quòd licèt magna ſit inter DD. controuerſia, vtrùm permutatio fieri poſſit inuito Patrono, ſi ipſe poſtquam fuerit requiſitus recuſet ſine iuſta cauſa conſentire: vt per Rebuff. *in 3. part. Signat. in verb. nec non iuriſpatronatus. num. 40. & in tit. de permutat. num. 22.* Garſ. *de benefic. part. 11. cap. 3. numer. 17.* qui dicunt ſufficere quòd 22.

Patronus

Patronus requiratur; & eo ſine iuſta cauſa conſentire recuſante; poſſe procedi ad expeditionem permutationis. Peleus. *lib. 1. act. forenſ.* 41.

Tamen pro vera reſolutione dicendum eſt, non poſſe cogi Patronum inuitum ad conſentiendum permutationi beneficij de ſuo patronatu exiſtentis, niſi quando agitur de magna vtilitate Eccleſiæ. Rot. *in Barchinonen. beneficij. 1628. coram Durano. deciſ. numer.* 12. prout intelligit Gars. *de beneſic. part. 11. cap. 3. numer.* 28. Rot. *deciſ.* 190. *numer. 11. part. 5. recentior.* Et cauſa vtilitatis, aut neceſſitatis Eccleſiæ non præſumitur; ſed probanda eſt ab allegante. Rot. *eadem part. 5. deciſ. 152. numer.* 14. Idem comprobat Cokier, *de permutat. beneſic. lib. 1. cap. 19. numer.* 10. qui aliud eſſe dicit, quando permutatio fit ad vtilitatem perſonarum; tunc enim non poteſt fieri inuitis & reluctantibus Patronis. Idem *num. 12. verſic. aut permutatio.*

23. Si tamen poſt permutationem factam, lapſum
eſſet tempus à lege aſſignatum Patrono ad præſentandum, non eſſet ampliùs admittendus ad impugnationem permutationis factæ ipſo contempto. Cokier, *ibid. num. 13. in fin.*

24. Et prædicta reſolutio multò magis locum habet, quando Patronus antequam procedatur ad permutationem ſe ſe oppoſuit, & poſtquam fuit requiſitus ante factam collationem contradixit in actis; tunc non valet permutatio in eius præiudicium facta, & collatio Ordinarij ſubſecuta, niſi fuerit ex aduerſo probata cauſa magnæ vtilitatis, aut neceſſitatis Eccleſiæ. Rot. *dicta deciſ. 152. numer. 9. verſic. ſed quando Patronus. & numeris ſeqq.*

Quartò ad validitatem permutationis requiri-
25. tur, quòd fiat de beneficio cum alio beneficio non autem cum alia rei ſpirituali; veluti de beneficio cum decimis: hæc enim permutatio non eſſet valida. DD. in *cap. final. de rer. permutat.* Rebuff. *in prax. part. 3. tit. de permutat. numer.* 24. † Sicuti nec poteſt fieri permutatio de beneficio
26. cum capella non erecta in titulum beneficij, ſeu legato aut fundatione ſimplici. Charond. *lib. 1. reſponſ.* 41. Papon. *lib. 1. tit. 7. arreſt.* 1. Mantic. *de tacit. connent. lib. 25. tit. 9. numer.* 43. Sanch. *in conſil. moralib. lib. 1. cap. 3. dubitat. 37. numer.* 18. vbi de permutatione beneficij cum hoſpitali, vel præſtimonio, quando non ſunt beneficia. Barboſ. *iuris Eccleſ. lib. 3. cap. 15. num.* 179. vbi de permutatione beneficij cum penſione prohibita.

Quintò permutatio coram Ordinario fieri non
27. poteſt, niſi iuſtâ ſubſiſtente causâ: *cap. quæſitum. de rer. permutat.* Duran. *deciſ. 163. numer.* 6. † qui dicit
28. non eſſe credendum Epiſcopo atteſtanti iuſtam cauſam interueniſſe. Barboſ. *loc. cit. num.* 172. † qui cau-
29. ſam ſufficientem peti poſſe teſtatur, non ſolùm ex vtilitate Eccleſiæ; ſed etiam ex vtilitate perſonarum, Rationem reddit Ricc. *deciſ. 37. Cur. Archiepiſcop. Neapolit. numer. 5. part.* 1. quia ex vtilitate perſonarum reſultat vtilitas Eccleſiæ: quia meliùs Deo inſeruitur: quæ ratio vtrùm ſit concludens, penes lectorem iudicium eſto. Concluſio tamen vera eſt.

Sextò pro validitate permutationis requiritur,
30. quòd permutantes vixerint ſpatio viginti dierũ: quia regula *de infirmis* includit etiam caſum permutationis. Itaque ſi reſignans ex cauſa permutationis moriatur intra viginti dies præſtiti conſenſus, & non fuerit huic regulæ derogatum; beneficium illius permutatum, alteri poterit licitè conferri: ſiue permutatio æqualis fuerit, ſiue inæqualis. Cokier, *de permutat. beneſic. lib. 1. cap. 5. num.* 2.

Septimò requiritur publicatio permutationis iux- 31.
ta Bullam Gregorij XIII. quæ etiam locum habet in permutationibus. Barboſ. *dicto lib. 3. cap. 15. numer.* 186.

§. 9.

De Iure præſentandi, & Iurepatronatus.

1. *Ius præſentandi, & Iuſpatronatus differunt: quia aliqui poſſunt præſentare, qui tamen non ſunt Patroni.*
2. *Sequeſter caſtri vel villæ à beneficio dependentis poteſt eſſe laicus, ſed ſequeſter beneficij debet omninò eſſe clericus.*
3. *Per ſequeſtrum voluntarium partes poſſeſſionem amittunt; non tamen per neceſſarium, de mandato ſcilicet iuſ dicentis factum.*
4. *Sequeſtrum dicitur neceſſarium, & iudiciale, quod mandante Iudice factum eſt; licèt poſtea partes illi acquieuerint.*
5. *Ius præſentandi vtrùm tranſeat ad curatorem hæreditatis iacentis, tutorem, vſufructuarium, & fideicommiſſarium.*
6. *Ius præſentandi non tranſit ad creditorem immiſſum in poſſeſſionem vigore Saluiani interdicti; quamuis in bonis, in quibus immiſſus eſt, adſit aliqua capella de iure patronatus.*
7. *Præſentatus ab eo qui eſt in quaſi poſſeſſione præſentandi, præfertur præſentato à vero Patrono.*
8. *Factâ & ſubſiſtente præſentatione illius, qui eſt in quaſi poſſeſſione, præſeruatur ius veri Patroni pro futuris vacationibus.*
9. *Sola præſentandi quaſi poſſeſſio ſufficit, quando conſtat de exiſtentia iuriſpatronatus, & dubitatur dumtaxat de pertinentia illius; id eſt ad quem ex duobus pertineat: ſed ſi exiſtentia iuriſpatronatus eſſet dubia, non ſufficeret ſola quaſi poſſeſſio, excepto iurepatronatus Regio.*
10. *Si ſit controuerſia de exiſtentia iuriſpatronatus, eædem probationes requiruntur in poſſeſſorio, & manutentione; quæ in petitorio.*
11. *Qui eſt in quaſi poſſeſſione præſentandi excluditur, ſi notorius ſit proprietatis defectus: & quando dicatur notorius.*
12. *Iuſpatronatus acquiritur conſtructione Eccleſiæ, dotatione, & territorij conceſſione.*
13. *Ampliatur vt procedat, licèt conſtruens, dotans, vel terram concedens, nihil ſibi expreſsè reſeruauerit; dummodò illi non renunciauerit.*
14. *Vtrùm hæres qui coactè conſtruxit, vel dotauit, ſibi acquirat iuſpatronatus.*
15. *Ad acquiſitionem iuriſpatronatus interuenire debet conſenſus Epiſcopi.*
16. *Vicarius Capituli ſede Vacante authorizare poteſt iuſpatronatus.*
17. *Epiſcopi conſenſus neceſſarius eſt in tranſlatione iuriſpatronatus facta à laico in laicum; ſecus ſi ad Eccleſiam.*
18. *Vicarius Epiſcopi, illo abſente, & in remotis regionibus agente, multa ſine ſpeciali mandato facere poteſt, quæ hic dinumerantur.*
19. *Vicarius, Epiſcopo in remotis agente, non poteſt iuriſpatronatus tranſlationem in laicum factam authorizare.*

20. *Vicarius, Epiſcopo in remotis agente, poteſt ea ſolum facere quæ ſunt iuſtitia; non quæ gratia: ſine ſpeciali mandato.*

21. *Tempus ad præſentandum Patrono laico conceſſū, eſt quatuor menſium. in clericali verò iurepatronatus, vel mixto, eſt ſex menſium.*

22. *Tempus datum Patronis ad præſentandum non currit niſi à die ſcientiæ vacationis.*

23. *Si iuſpatronatus fuerit litigioſum inter Patronos, Epiſcopus lapſo quadrimeſtri, vel ſemeſtri, prouidet; ſi eo tempore lis non ſit finita.*

24. *Si lis ſit inter præſentatos, & non controuertatur ius vel poſſeſſio præſentandi; Epiſcopus lapſo quadrimeſtri, vel ſemeſtri, non prouidet de beneficio donec lis ſit finita.*

25. *Si Procurator iuriſdictionalis Epiſcopi litem moueat contra Patronos, non poteſt Epiſcopus conferre ſine Patrono, donec lis fuerit terminata.*

26. *Epiſcopus poteſt ſi velit tempus à iure conceſſum Patronis ad præſentandum ampliare; non tamen poteſt illud minuere.*

27. *Patronis nouum quadrimeſtre datur ſi præſentatus acceptare noluerit, aut mortuus fuerit, ceſſante fraude.*

28. *Lapſo tempore Patronis ad præſentandum conceſſo, Epiſcopus poteſt gratioſè admittere præſentatum.*

29. *Epiſcopus præſentatum à Patrono lite pendente gratioſè admittere poteſt.*

30. *Quamuis Patronus ſeipſum præſentare nequeat; poteſt tamen per viam ſupplicationis ab Epiſcopo prouideri.*

31. *Voces quomodò computandæ ſint, quando ſunt plures hæredes ex diſparibus portionibus inſtituti.*

32. *Quando ſunt plures donatarij vel legatarij iuriſpatronatus, voces æqualiter & in capita computantur: vox tamen illius qui maiorem habet bonorum portionem, ſi cætera ſint paria, præualere debet.*

33. *Papa derogare ſolet iuripatronatus laicali, quoad beneficia vacantia in Curia.*

34. *Papa derogare ſolet iuripatronatus mixto, hoc eſt partim laicali partim clericali.*

35. *Iur patronatus ex priuilegio vel conſuetudine quæſito Papa in totum derogare ſolet.*

36. *In beneficiis quæ litigioſa ſunt in Curia Romana, Papa ſolet iuripatronatus laicali derogare.*

37. *Iuripatronatus laicali pro medietate Papa derogare ſolet: quod tamen quomodo in praxi intelligendum ſit, ibidem explicatur.*

38. *Papa derogat iuripatronatus laicali, quando Orator vnus eſt ex Patronis.*

39. *Promoto ad Epiſcopatum Papa concedere ſolet retentionem beneficiorum iuriſpatronatus, alioquin vacantium cum derogatione.*

40. *In Gallia non admittuntur derogationes iuriſpatronatus laicalis, niſi aliquando pro bono pacis.*

41. *Plures alij caſus ſunt in quibus Papa derogat iuripatronatus laicali, vel etiam conferre ſolet beneficia patronata, etiam ſine expreſſa derogatione iuriſpatronatus. Remiſſiuè.*

1. Differunt inter ſe iuſpatronatus, & ius præſentandi: multi enim poſſunt præſentare, qui non habent iuſpatronatus; veluti ſequeſter, qui licèt non ſit Patronus, tamen præſentare poteſt: ex notat.
per Poſt. *in tract. de manutent. obſeruat. 52. n. 9.* † 2.
Cum hac tamen diſtinctione; vt ſi ſequeſter fuerit laicus deputatus pro Caſtro, villa, vel bonorum vniuerſitate ſequeſtrata, in qua adſit iuſpatronatus inde dependens, ſi pendente tempore ſequeſtrationis contigerit vacatio alicuius beneficij ab illo iurepatronatus dependentis, ſequeſtrararius poterit præſentare: ſed ſi agatur de eo qui deputatus eſt ſequeſter beneficij, cui annexum eſt ius præſentandi; tunc neceſſe eſt vt ſequeſter ſit clericus. Gloſſ. *in Clement. 1. de ſequeſtrat. poſſeſſ. & fruct. in verb. idoneam.* Franc. Marc. *deciſ. 464. num. 2. part. 1.*

Prætetea hoc intelligendum eſt de ſequeſtro vo- 3.
luntario, quod fit de conſenſu partium: quia per tale ſequeſtrum partes priuantur poſſeſſione: ſecùs ſi eſſet neceſſarium factum à iudice, partibus inuitis: tunc enim partes non priuantur ſua poſſeſſione; ſed illud cenſetur tantùm factum cauſa cuſtodiæ. Rot. *deciſ. 516. n. 2. part. 1. recentior.* Mantic. *deciſ. 252.*

Quod procedit etiamſi poſt decretum ſequeſtra- 4.
tionis partes illi acquieuerint: quia non ideo minus ſequeſtrum debet dici neceſſarium, & factum duntaxat causâ cuſtodiæ: quia inſpici debet cauſa originalis, nempe decretum & authoritas Iudicis; cuius intentio fuit vt partes non priuarentur ſua poſſeſſione. Addit. ad Ludouiſ. *deciſ. 9. numer. 12.* apud quem aliæ limitationes afferuntur. Et iſtam diſtinctionem inter ſequeſtrum voluntarium, & neceſſarium, ad effectum præſentationis; tradit Ricc. *collectan. 1645.* & Barboſ. *Iur. Eccleſ. vniuerſ. lib. 3. cap.*
12. numer. 234. † In quo etiam cap. *à numer. 230.* 5.
explicat vtrùm ius præſentandi tranſeat ad curatorem hæreditatis iacentis, aut in tutorem, vel vſufructuarium vniuerſitatis bonorum? Et concludit affirmatiuè: non tamen vult tranſire in fideicommiſſarium vniuerſalem; ſed remanere apud hæredem oſtendit Idem, *num. 232.*

Sed circa hanc iuris præſentandi materiam fuit 6.
aliàs dubitatum, vtrùm illud competeret creditori, qui vigore ſaluiani interdicti obtinuerat ſe immitti in poſſeſſionem cuiuſdam prædij, in cuius medio debitor conſtrui fecerat & fundauerat quandam capellam? Ego negatiuè Reſpondi. Quia licèt aliàs iuſpatronatus annexum vniuerſitati bonorum tranſeat cum ipſa vniuerſitate; tamen per pignoris traditionem facultas præſentandi non tranſit in ipſum creditorem, qui vigore ſaluiani interdicti, immiſſus duntaxat fuit in poſſeſſionem prædij, vt perciperet fructus in commodo pecuniario conſiſtentes, quique in ſortem principalem iuxta naturam ſaluiani interdicti erant imputabiles; iuxta *l. 1. & 2. Cod. de pigneratit. action.* Vnde cùm facultas præſentandi licèt ſit in fructu, non tamen eſt pretio æſtimabilis, nec imputabilis in ſortem principalem: ſequitur ius præſentandi remanere penes debitorem: ex notat. per Barboſ. *lib. 3. Iur. Eccleſ. vniuerſ. lib, 3. cap. 12. numer. 257.*

Prætetea, quamuis aliquis non ſit verus Patronus; 7.
ſi tamen ſit in quaſi poſſeſſione præſentandi, præfertur ab eo præſentatus illi quem verus Patronus (qui non eſt in quaſi poſſeſſione) præſentauit: *c. conſultationibus.* & *ibi* Abb. *n. 5. de iurepatron.* Mãtic. *deciſ. 360. n. 6.* Caualer. *deciſ. 609. n. 9.* Lotter. *de re beneficiar.*
lib. 1. quæſt. 34. n. 26. † valet autem inſtitutio facta ad 8.
illius præſentationem qui eſt in quaſipoſſeſſione præſentandi, etiamſi poſtea conſtet de bono iure veri Patroni: quia non propterea reuocatur inſtitutio iam

iam facta; ſed iura veri Patroni præſeruantur ad
proximè futuram tunc vacationem. Rot. *deciſ.* 174.
num. 2. *&* 362. *num.* 2. *part* 5. *recent.* Addit. ad Bu-
rat. *deciſ.* 776. *num.* 12.

9. Quod intellige, quando conſtat de iurepatrona-
tus, & ſolùm eſt quæſtio de pertinentia illius; id eſt
ad quem ex contendentibus ius patronatus, vel præ-
ſentandi pertineat: ſi enim reuocaretur in dubium
exiſtentia iuriſpatronatus, & Ordinarius, aut alius
contenderet Eccleſiam eſſe liberam; tunc ſola quaſi
poſſeſſio præſentandi non eſſet ſufficens ad probatio-
nem iuriſpatronatus: immò nec ſufficeret ad manu-
tentionem; niſi ageretur de iure patronatus Regio.
Rot. apud Marcheſan. *part.* 1. *fol.* 1054. *& part.* 2.
fol. 488. *num.* 3. Canaler. *deciſ.* 609. *num.* 5. Idque
10. vigore Concilij Tridentin. *ſeſſ.* 24. *cap.* 9. † adeo vt
eædem probationes requirantur in poſſeſſorio, quæ
requirerentur in petitorio: vt per Eminentiſſimos
Cardinales Concilij interpretes deciſum fuiſſe teſta-
tur Poſtius, *de manutem. obſeruat.* 32. *n.* 27.

11. Item ſupradicta limitantur vt non procedant,
quando conſtat notoriè de non iure poſſeſſoris; tunc
enim notorius proprietatis defectus facit ceſſare cau-
ſam poſſeſſorij, illámque abſorbet; dummodo de
iure veri Patroni conſtet per confeſſionem partis, vel
per rem iudicatam. Addit. ad Burat. *deciſ.* 776.
num. 15. *&* 16.

His ita ſuppoſitis circa ius præſentandi, non-
nulla eáque præcipua quæ ad iuriſpatronatus pra-
xim ſunt neceſſaria, compendiosè exponenda ſu-
perſunt.

12. Primò, quomodò conſtituatur ſeu acquiratur iuſ-
patronatus, quod fit pluribus modis. Primò con-
ſtructione Eccleſiæ: *can. monaſterium.* 16. *quæſt.* 7.
Secundò, dotatione: *cap. filiis vel nepotibus. eadem
cauſ.* 16. *quæſt.* 7. Tertiò, territorij ad Eccleſiam ædi-
13. ficandam datione: *can. Abbatem.* 18. *quæſt.* 2. † Et
acquiritur quamuis expreſsè non fuerit reſeruatum:
cap. ſignificauit. & *ibi* DD. omnes, *de Teſtib.* Addit.
ad Burat. *deciſ.* 1. *num.* 14. dummodo fundans, vel
dotans, aut conſtruens, iuſpatronatus expreſsè non
remiſerit. Rot. *deciſ.* 167. *n.* 4. *part.* 2. *diuerſ.*

14. Limitatur niſi talis fundatio conſtructio vel dota-
tio per aliquem facta eſſet coactè, & non voluntariè.
Ludouiſ. & *ibi* Addent. *deciſ.* 397. *num.* 5. Exem-
plum afferri poteſt in hærede qui grauatus fuit con-
ſtruere capellam; quia ſi non ſponte, ſed coactè illud
fecerit; non conſequitur iuſpatronatus. Rot. *dicta de-
ciſ.* 167. *num.* 6. *part.* 2. *diuerſ.* ad quod vide Lam-
bertin. *de iurepatronat. lib.* 1. *part.* 1. *quæſt.* 4.
artic. 7.

15. Intellige ſecundò prædicta, dummodo interue-
niat expreſſus Epiſcopi conſenſus: vt fusè explicat
16. Tuſch. *Litt. I. concluſ.* 600. *num* 1. † ſufficit tamen
ſede vacante conſenſus Vicarij Capitularis: vt per
Barboſ. *de iur. Eccleſ. vniuerſ. lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 88.

17. Quando verò iuſpatronatus ſemel in eſſe dedu-
ctum fuit; acquiri poteſt per laicum multis modis, &
nominatim titulo donationis, vel legati; dummo-
dò Epiſcopi authoritas interueniat: vt dixi *lib.* 1.
cap. 54. niſi tranſlatio fieret in Eccleſiam: quia tunc
Epiſcopi conſenſus non eſſet neceſſarius: vt dictum
eſt *eod. cap.* 54. *num.* 13.

18. Sed Vicarius, abſente ſeu in remotis agente Epiſ-
copo, licèt multa facere poſſit, quæ non poſſet ipſo
præſente ſine ſpeciali mandato; veluti inſinuationes
in Gallia recipere: Rebuff. *de nominat. num.* 100.
Dimiſſorias concedere: Barboſ. *de Epiſcop. part.* 2.
cap. 7. *num.* 9. & *de iur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 21.
Ricc. *in prax. aur. reſolut.* 18. Item in Suffraganeos
iuriſdictionem exercere: Sbrozz. *de offic. Vicar.
lib.* 2. *quæſt.* 58. *num.* 3. Item conſentire collationi,
non tamen electioni: Idem *lib.* 2. *quæſt.* 71. *num.* 22.
& 23. ſtatutis capitularibus conſenſum adhibere:
Idem, *lib.* 2. *quæſt.* 200 *num.* 4. & licentiam Ordi-
nes aſſumendi concedere. Abb. *conſil.* 88. *verſic. ve-
nio ad quartum. lib.* 1.

Non tamen etiam, in remotis & extra montes 19.
exiſtente Epiſcopo, poteſt donationem iuriſpatro-
natus, aut eius erectionem in fauorem laici autori-
zare. Io: Bapt. Ferret. *conſil.* 327. *lib.* 2. † Poteſt enim 20.
ea tantùm facere quæ ſunt iuſtitiæ, aut neceſſitatis;
non ea quæ ſunt gratiæ ſine ſpeciali mandato: vt per
Picard. apud Menoch. *conſil.* 52. *num.* 75. Gratian.
in terminis, *diſcept. forens. cap.* 303. *per tot.*

Secundò principaliter videndum eſt de tempore 21.
dato Patronis ad præſentandum, quod in iurepa-
tronatus Eccleſiaſtico diximus eſſe ſex menſium; in
laicali verò quatuor: *cap. vnic. de iurepatronat. in* 6.
Idem dicendum eſt de iurepatronatus mixto, quod
partim clericale, partim laïcale eſt; in quo etiam locus
habet quod dictũ eſt de clericali: quia in mixto dantur
ſex menſes, quamuis præſentantium maior pars eſſent
laici: quia iuſpatronatus clericale trahit ad ſe laicale
tanquam minus dignum. Lambertin. *de iurepatronat.
lib.* 2. *part.* 2. *quæſt.* 1. *artic.* 3.

Quod tempus non currit Patronis niſi à die 22.
ſcientiæ vacationis: *cap. licèt. de ſuppleud. neglig.
Prælat. cap. quia diuerſitatem. de conceſſ. præbend.*
Burat. *deciſ.* 459. *num.* 7. Ideo qui obtinet benefi-
cium iure deuoluto propter negligentiam Patrono-
rum, tenetur probare veram ſcientiam ipſorum,
tanquam fundamentum ſuæ gratiæ. Mantic. *de-
ciſ.* 260. *num.* 1. Rot. *deciſ.* 221. *num.* 9. *&* 10.
part. 7. *recent.* Vbi id maximè procedere dicitur,
quando mors poſſeſſoris beneficij Patronati aduenit
in partibus remotis.

Tertiò hoc conſtituendum eſt quòd ſi iuſpatro- 23.
natus ſit litigioſum, & tempore litis contingat va-
catio, ſi lis non fuerit finita inter Patronos laicos
intra quadrimeſtre, ius conferendi deuoluitur ad
Superiorem: vel intra ſemeſtre, ſi de Patronis
Eccleſiaſticis agatur: *cap. eam te. de iurepatronat.*
† Quod eſt intelligendum, ſi lis ſit ſuper præten- 24.
ſione iuriſpatronatus, vel de competentia iuris præ-
ſentandi inter Patronos, ſeu de quaſi poſſeſſione
huius iuris: nam ſi diſputetur tantùm de vocibus,
vt quia quilibet prætendat ſe habere plures voces;
tunc nullum currit tempus Patronis qui functi ſunt
officio ſuo, & pertinet ad Epiſcopum controuer-
ſiam illam decidere: vnde non currit tempus Patro-
nis ad præſentandum. Idem ſi diſputetur de for-
ma & validitate præſentationis, vel ſi inter duos
præſentatos lis vertatur, quænam ex duabus præ-
ſentationibus ſit melior; vel aliàs inter duos præ-
ſentatos ſit controuerſia: quia text. *in cap. eam
te.* 22. *de iurepatronat.* quo cauetur Epiſcopum li-
te exiſtente ſuper iurepatronatus poſſe conferre
poſt ſex menſes, ſi intra illud tempus lis non fue-
rit finita; cùm ſit exorbitans, & loquatur de lite
inter Patronos exiſtente, non eſt extendendus ad li-
tem, quæ tractatur inter præſentatos. Rot. *de-
ciſ.* 586. *num.* 7. *part.* 4. *diuerſ.*

Similiter ſi ſit controuerſia non inter Patronos 25.
inter ſe, ſed procurator menſæ Epiſcopalis ſe opponat,
aut aliàs deducat in controuerſiam ius Patrono-
rum lite pendente, tempus non currit Patronis, ſed
Epiſcopus poteſt Oeconomum deputare lite pen-
dente. Zerol. *in prax. Epiſcop. part.* 1. *in verb.
iuſpatronatus.* §. 5. vbi concludit ad hoc vt Epiſcopus,

lapſo quadrimeſtri vel ſemeſtri, de beneficio prouidere poſſit; requiri quòd lis ventiletur inter ipſos Patronos ſuper iure Patronatus, vel præſentandi.

In ſumma ſi quis totam materiam per plures caſus diſtinctam videre deſideret, adeat Zabarellam *in Clamen. plures. §. quibus. de iurepatranat.* Lambertin. *da iurepatron. lib. 2. part. 2. quæſt. 1. principal. artic. 9.* ex quibus deſumptæ ſunt doctrinæ Viuian. *lib. 7. cap. 3.* & Barboſ. *de Epiſc. part. 3. allegat. 72. num. 140.* Sanch. *in oper. moral. lib. 2. cap. 3. dubitat. 60.*

26. Sed circa præmiſſa notandum eſt in praxi, quòd Epiſcopus poteſt ſi velit Patrono prorogare tempus ad præſentandum; non tamen poteſt illud abbreuiare. Ricc. *collect.* 119. Vgolin. *de Epiſcop. part. 2. cap. 51. §. 1. num. 4. verſic. Tertia.* Paril. *de reſignat. lib. 7. quæſt. vlt. num. vlt.*

27. Item quòd ſi præſentatus noluerit conſentire præſentationi, vel ſi poſt acceptatam præſentationem illi renunciauerit, vel ſi mortuus fuerit, renouandum & iterum incboandum eſt tempus quadrimeſtre, & reſpectiuè ſemeſtre; vt intra illud Patronus præſentare poſſit; neque computandum eſt in nouo hoc tempore illud quod de antiquo effluxit: *argum. cap. ſi electio. de Elect. in 6.* quod *ibi* DD. & Gloſſ. *in verb. integrum* extendunt ad præſentationem. Quod intellige, niſi interuenerit fraus. Rot. *in nouis tit. de iurepatranat. deciſ.* 8. Lambertin. *de iurepatronat. lib. 2. part. 2. quæſt. 1. art. 17.*

28. Item quòd nonobſtante lapſu temporis ad præſentandum, Epiſcopus poteſt gratioſè agendo cum Patrono, illum admittere ad præſentandum. Lambertin. *lib. 2. part. 2. quæſt. 1. art. 27.* Viuian. *de iurepatron. part. 2. lib. 7. cap. 6.*

29. Præterea, quamuis lite pendente Patronus præ-
ſentare non poſſit, niſi eſſet in quaſi poſſeſſione præ-
ſentandi; tamen poſſet hoc facere per viam ſupplica-
tionis, & poſſet Epiſcopus gratificari & inſtituere no-
minatum ab illo: vt decidit Rot. *in Regienſi Iuriſpa-*
tronatus die 5. Martij 1625. in recent. part. 4. tom. 30.
30. *deciſ. 599. num.* 12. † Quod fundatur in doctrina Pa-
normitan. *in cap. per noſtras. 26. de iurepatronat.* Vbi
quòd licèt Patronus ſeipſum præſentare non poſſit;
tamen beneficium obtinere poteſt ab Epiſcopo per
viam ſupplicationis: vt etiam notat Lambertin. *lib. 2.*
par. 1. quæſt. 8. artic. 3. num. 3.

31. Quartò tractandum eſſet de forma & praxi com-
putandi voces in iurepatronatus; ſed de hoc ſuperiùs
actum fuit *lib. 1. cap. 32.* maximè à *num.* 26. Ideo vi-
deri poterunt quæ nos *ibidem* diximus. Hoc vnum
addendo quod cùm de pluribus hæredibus præſen-
tantibus loquuti ſumus, ita intelligendum eſt, vt non
attendatur pro qua parte quis fuerit hæres; ſed om-
nes hæredes etiam ex diſparibus portionibus inſtituti
habent vnam vocem: ita vt ſi duo ex quarta parte,
vnus ex dimidia ſit hæres inſtitutus, duorum vox ter-
tio qui pro medietate hæres eſt præualeat: vt notat Po-
regr. *de fideicommiſſ. artic. 6. num.* 37. dicens iuſpa-
tronatus non tranſire ad hæredes vti hæredes, ſed
32. quia hæredes. † Et quod de pluribus hæredibus di-
ctum eſt, locum etiam habet in pluribus aliis, iuſpa-
tronatus titulo donationis, aut cum emptione vni-
uerſitatis acquirentibus: vt notat Sanch. *lib. 2. conſil.*
moral. cap. 3. diſput. 98. num. 7. qui tamen ſubdit
num. 8. quòd ſi vota eſſent æqualia, vox illius qui
maiorem habet hæreditatis portionem præpon-
deraret.

33. Vltimò in hac copioſa materia, ſuper eſt vt videamus quomodò & quando derogari poſſit iuripatronatus. Paucis concludendum eſt Papam ſine dubio poſſe iuripatronatus tam Eccleſiaſtico quàm ſæculari derogare; ſed ſuper ſæculari non ita facilè: nec in Gallia iſtam derogationem admitti. Cauſæ autem quibus Pontifex ad derogandum moueri ſolet ſunt hæ: Primò, quando beneficium iuriſpatronatus vacat in Curia; quia licèt ex tali vacatione oriatur reſeruatio clauſa in corpore iuris ex *cap. 2. de prabend. in 6.* quæ non comprehendit beneficia iuriſpatronatus laicalis, vt ſupra diximus ex Gloſſ. *in dicta cap.* 1. & *ibid.* Franc. Geminian. & alij; tamen in caſu talis vacationis cenſetur fundator ſe voluiſſe conformare conſuetudini, & ſic voluiſſe vt nemo ſe ingereret, dum Papa beneficia ſic vacantia in Curia conferre vult: ita Viuian. *de iurepatranat. part. 3. lib. 14. cap. 4.* Lotter. *de ra benefic. lib. 2. quæſt. 8. num. 98. & 99.*

Si tamen ageretur de iurepatronatus Regum, Papa illi non derogaret, etiamſi beneficia vel dignitates vacarent in Curia. Pariſ. *de reſignat. lib. 2. quæſt. 4. num.* 47.

Secundò, Papa mouetur ad derogandum quando agitur de iurepatronatus mixto; hoc eſt partim clericali, partim laicali: vt per Viuian. *dict. cap. 4.* Pariſ. *dict. quæſt. 4. num.* 49. 34.

Tertiò, quando agitur de iurepatronatus ex priuilegio, vel conſuetudine; tunc enim Papa derogat in totum. Pariſ. *num.* 51. Caſſador. *deciſ. 4. de probat.* & *deciſ. 4. & vltim. da iurepatronat.* Lambertin. *de iurepatronat. lib. 2. par. 3. quæſt. 9. artic.* 25. 35.

Quartò quando beneficium erat litigioſum in Curia Romana. Couarr. *pract. quæſt. cap. 36. num. 7. & 8.* 36.

Quintò, derogatur iuripatronatus pro medietate: quod tamen ſano modo intelligendum eſt. Nam derogari iuripatronatus pro medietate, nihil aliud eſt quàm reducere conſenſus per plures Patronos præſtitos ad medietatem: vnde ſi præſentatio ad vnum ſpectet pro medietate, hoc caſu non ſuffragatur derogatio per Papam facta hoc modo; nempe pro medietate: oportet igitur hoc caſu quòd præſentatus tot habeat voces, quæ cum iſta medietate faciant maiorem partem: vt explicat Pariſ. *dicta lib. 2. quæſt. 4. num. 54. & ſequent.* 37.

Sextò derogatur per Papam iuripatronatus laicali, quando orator vnus eſt ex Patronis. Pariſ. *ibidem num.* 57. 38.

Septimò, in retentione beneficiorum promoti ad Epiſcopatum. Ratio eſt, quia conceditur retentio perſonæ iam à Patrono approbatæ. Pariſ. *num.* 58. Lotter. *lib. 2. quæſt. 8. num.* 105. 39.

In Gallia non ita facilè iuripatronatus laicali de- 40.
rogatur, nec etiam pro medietate: vt diximus *lib. 1.*
cap. 32. num. 27. licèt quandoque id fiat pro bono
pacis. Paſtor. *lib. 1. cap. 19. de iurepatranat. num.* 28.
† vbi etiam nonnullos adfert caſus, in quibus ad- 41.
mittitur hæc derogatio. Rebuff. *in prax. in 3. parte*
Signaturæ, in verb. nec non iuriſpatranatus num. 12.
& 36. qui *ibid.* à *num.* 10. ponit plures caſus in qui-
bus valet prouiſio, etiam ſine derogatione iuriſpa-
tronatus.

§. 10.

De collatione beneficiorum per concurſum.

1. *In beneficiis vacantibus per obitum, vel reſignationem, etiam in Curia; requiritur quòd prouiſia fiat per concurſum.*
2. *Concurſus non adhibetur, nec eſt neceſſarius in reſignationibus factis in fauorem; ſed ſolùm ſimplex examen ſufficit, & dantur prouiſiones in* forma dignum.

3. *In*

3. *In Parochialibus quæ ſunt de iurepatronatus laicorum, concurſus non exigitur.*
4. *In beneficiis regularibus concurſus non eſt adhibendus.*
5. *Item nec quando Papa concedit Parochialem in* forma dignum.
6. *Nec in dignitatibus curam animarum actu habentibus.*
7. *Nec in Beneficiis iuriſpatronatus mixti ex Clericali & laicali.*
8. *Nec in Parochialibus vnitis Canonicatui.*
9. *Nec in permutatione quæ fit inter duos Parochos iam examinatos, & approbatos ad Parochialem.*
10. *In Vicariis Parochialium vnitarum Capitulis, vel aliis locis piis.*
11. *In Parochialibus vnitis Capitulis prouidetur ad nominationem eorum, quibus Parochiales ſunt vnitæ, præuio tamen examine & approbatione Epiſcopi.*
12. *Si duo adſint præſentati à Patronis ad Parochialem Eccleſiam habentes voces æquales, debet inter illos duos fieri concurſus, & inſtitui ille qui inter ipſos duos in concurſu magis idoneus reperietur.*
13. *Si præſentati à Patronis habeant vota inæqualia, ille præferendus erit qui vocum pluralitatem pro ſe habebit.*
14. *De forma obſeruanda in inſtituendo concurſu in Eccleſiis Parochialibus. Remiſſiuè.*

1. NOnnulla de concurſu, & examine in ipſo faciendo, diximus *lib.1. cap. 59.* nunc pauca adiungemus.

Primò, quamuis concurſus omninò neceſſarius ſit regulariter in Eccleſiis Parochialibus vacantibus, ſiue per obitum, ſiue per reſignationem etiam in Curia factam, vel quacumque alia ratione ad quemcumque collatio pertineat: ex Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. cap.* 18. & conſtitutione 32. Pij V. quæ incipit *In conferendis.*

2. Dixi per reſignationem, intelligendo de reſignatione pura; ſi enim facta fuerit in fauorem, & admiſſa Parochialis beneficij reſignatio; ſolùm inquiritur vtrùm prouiſus ſit idoneus, nullo adhibito cõcurſu, ſiue reſignatarius ſit præſens in Curia, ſiue non: & tunc ſolet dari prouiſio in *forma dignum.* Gonzal. *ad regul.8. gloſſ. 6. num.*121. dicens ita per Sacr. Congregat. fuiſſe declaratum.

3. Tamen multi ſunt caſus in quibus concurſus non debet adhiberi; veluti ſi agatur de beneficiis iuriſpatronatus Laicorum. Pariſ. *de reſignat. lib.* 8. *quæſt.* 9. *num.* 121. Quod ampliatur vt locum habeat, & non ſit neceſſarius concurſus, quando agitur de iurepatronatus quod ab origine erat totum laicale; ſed deinde pro duabus tertiis per donationem à laico factam, fuit effectum clericale: vt deciſum à ſacra Congregatione teſtatur Barboſ. *in deciſ. Apoſtol. collect.* 202. *num.* 9.

4. Item concurſus non eſt adhibendus in beneficiis regularium; ſed ſolùm examen ſuper idoneitate: ita decidit Sacra Congregatio ex Gonzal. *gloſſ.* 6. *num.* 162.

5. Nec quando Papa confert Parochiales *in forma dignum*: quia tunc ſufficit ſimplex examen. Vgolin. *de Epiſc. part.* 2. *cap.* 50. §. 3. *num.* 3. *verſic. Sextò.*

6. Nec beneficia curam animarum habentia, quæ ſunt verè dignitates. Garſ. *de benefic. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 195.

7. Nec beneficia quæ ſunt iuriſpatronatus mixti; idest partim laicalis, partim Eccleſiaſtici. Barboſ. *de offic. Paroch. cap.* 2. *num.* 30.

8. Nec in Eccleſia Parochiali quæ eſt vnita Canonicatui: quia nec ipſe Canonicatus exercetur per concurſum. Vgolin. *ibid. num.* 3. *verſic. Nonò.*

9. Non fit etiam concurſus in permutatione quæ fit de duabus Parochiis; cùm vterque Parochus fuerit ad exercitium curæ iam approbatus. Limitatur tamen, ſi quis ſimplex beneficium cum alio curam animarum habente permutaret; Nam hoc caſu qui beneficium curatum adipiſci volet, examinabitur; non qui ſimplex. Vgolin. *ibid. verſic. Septimò.*

Non exigitur quoque concurſus in Vicariis Paro- 10.
chialium vnitarum Capitulis, vel aliis locis piis: iux-
ta Bullam Pij V. † ſed tali caſu prouidetur ad nomi- 11.
nationem & præſentationem eorum, quorum beneficiis vel dignitatibus, ſeu Capitulis beneficia ſunt vnita, præuio examine & approbatione Epiſcopi. Rot. *deciſ.*16.*num.*12.*part.*6.*recẽt.* Burat. *deciſ.*214 *n.*1. Rot. *deciſ.* 102. *num.* 1. & 9. *part.* 1. *recent.* Caualer. *deciſ.* 595.*num.*4. & 599. *num.* 1. Barboſ. *de iur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 34. & 35. Lotter. *de re beneficiar. lib.* 2.*q.*31.*num.* 1. Et illa Pij V. conſtitutio poſterior eſt Concilio Tridentino, & habet vim Legis. Rot. apud Garſ. *de benefic. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 309.

12. Sed tamen notandum eſt quòd etiamſi ageretur de beneficio curam animarum habente, quod eſſet de iurepatronatus laicali, prouideri deberet per concurſum inter duos præſentatos habentes vota æqualia, ad ſciendum quis ex duobus ſit magis idoneus:
† ſed ſi vota eſſent inæqualia inſtituendus eſſet is, qui 13.
plures haberet voces; dummodo eſſet ſub ſimplici examine repertus idoneus: ſic deciſum refert in Curia Archiepiſc. Neapolit. Ricc. *collect.* 3163.

14. De forma obſeruanda in concurſu, non eſt amplius hîc agendum; cùm ea ſufficienter exponatur apud Barboſ. *de offic. & poteſt. Paroch. cap.* 2. *à num.* 37.

CAPVT V.

De amiſſione beneficiorum. Et de variis modis quibus beneficia amittuntur.

§. 1.

De Simonia, Confidentia, Aſſaſſinio, Homicidio, Concubinatu, & aliis delictis.

1. *Propter ſimoniam beneficium impetrari poteſt ante ſententiam.*
2. *Quo remedio impetratio fieri poſſit ante ſententiam in non vacantibus ipſo iure.*
3. *In iurepatronatus ſimonia committitur, ſed impropriè.*
4. *Simonia in iurepatronatus non inducit priuationem illius, niſi per ſententiam, non autem ipſo iure. Quod intelligendum eſt ſi ſimonia committatur circa iuſpatronatus, non circà beneficium; hoc enim ſecundo caſu priuatio incurritur ipſo iure: num. 5. & 6.*
7. *Simoniam non committi in venditione præbendæ, quomodò verum ſit.*
8. *Simonia quomodo probetur. Et an ſocius criminis & muneris in teſtem admitti poſſit ad probationem ſimoniæ: num. 9.*

10. *Confeſſio reſignantis poſt reſignationem non probat ſimoniam in præiudicium reſignatarij.*
11. *Quomodò admitti, vel reiici poſſint coniecturæ pro probatione ſimoniæ.*
12. *Confidentia inducit beneficij priuationem ipſo iure, etiam in Gallia: & num. 14.*
13. *Confidentia agendo debet concludenter probari, ſecus excipiendo.*
15. *Decem annis purgatur in Gallia vitium confidentiæ.*
16. *Fallit ſi ſit delictum continuatum; tunc enim ſemper durat.*
17. *De Aſſaſinio.*
18. *De Homicidio.*
19. *De Concubinatu.*
20. *De Adulterio.*
21. *De occultantibus corpus defuncti.*
22. *De ſimplici percuſſione. An & quando inducant priuationis pœnam ipſo iure, vel per ſententiam; an non: Remiſſiuè.*
23. *Clericus non debet priuari beneficio propter delictum, quando fuit ad illius titulum promotus. Fallit in clerico propter concubinatum ſuſpenſo: num. 24.*
25. *Scandaloſi prauiâ monitione beneficiis ſunt priuandi.*
26. *Aleatori publico collatio facta, nulla eſt ipſo iure.*

DE ſimoniæ probatione & ad illam requiſitis egimus *lib. 1. cap. 27.* Item de diſtinctione ſimoniæ in veram & interpretatiuam, *eod. lib. cap. 69. numer. 34. & cap. 97. numer. 16. & ſequentibus.* Et de ſimonia in beneficiis plura tradit Sanch. *in conſil. moralib. lib. 2. cap. 3. à numer. 1. ad 48. & à numer. 101. ad 123.*

1. Paucis dico beneficium vacans per ſimoniam im-
petrari poſſe etiam ante declarationem priuationis:
2. quia vacat ipſo iure. † Immò in non vacantibus
ipſo iure fieri poſſe impetrationem ante ſententiam
cum clauſula *ſi conſtiterit*: quando crimen tale eſt ex
quo veniat imponenda pœna priuationis, vel depo-
ſitionis, tradit Rebuff. *conſ. 59. numer. 4. & 5.* vbi
dicit ſic obſeruari in practica, quando agitur de ſimo-
niaco, vt facto ad plenum narrato apponatur clau-
ſula ſequens: *ſi vocatis vocandis reperias dictam Ec-
cleſiam vacare, conferre procures, Talis*: de quo etiam
per nos *dicto cap. 27. num. 15.*

3. Propriè autem ſimonia committitur in ordine, vel
beneficio: vnde in Iurepatronatus propriè ſimonia
non committitur, ſed impropriè: & hac ratione
pactum initum inter Patronum, & præſentatum; vt
iſte filio vel nepoti præſentantis, aut alteri tertio re-
nunciet, ſimoniacum dici poteſt: *cap. final. de pact.*
quia licèt ius patronatus non ſit propriè ſpirituale,
eſt tamen ſpirituali annexum: *cap. præterea. de tran-*
4. *ſact. cap. de iure. de iurepatronat. cum ſimilibus* † Sed
quia hæc non eſt propriè ſimonia; ideo ſimoniacus
in iurepatronatus non incurrit pœnam excommuni-
cationis, nec priuationem iuriſpatronatus ipſo iure;
ſed tantùm poſt ſententiam declaratoriam. Sanch.
*in conſil. moralib. lib. 2. cap. 3. dubit. 82. numer.
6. & 8.*

5. Quod tamen cautè intelligendum eſt, nimirum
vt procedat quando ſimonia conſiſtit dumtaxat circa
ipſum iuſpatronatus; veluti ſi iuſpatronatus venda-
tur, vel pro eo aliquid temporale detur; ſecus eſt ſi
ſimonia committatur circa ipſum beneficium, quod
eſt de iurepatronatus; veluti ſi Patronus præſenta-
ret ad beneficium ſub pecuniæ vel alterius rei tem-
poralis promiſſione: tunc enim ſimonia eſſet circa
beneficiũ, non autem circa ius patronatus: & ſic ori-
retur ipſo iure pœna priuationis. Sanch. *lib. 2. conſil.
moral. cap. 3. dubitat. 107. n. 5. verſic. vbi dicit ſecus
eſſe.* † Et quòd non incurratur pœna excommunica- 6.
tionis ipſo iure; quando ſimonia verſatur dumtaxat
circa iuſpatronatus, etiam poſt Conſil. Tridentinum
bene probat Sanch. *dicto cap. 3. dubitat. 82.*

Similiter ſimoniam non committi in venditione 7.
præbendæ tradit Veral. *deciſ. 237. part. 3.* Quod in-
telligendum eſt, quando præbenda venditur tan-
quam commoditas fructuum; quia hoc caſu eſt res
merè temporalis: ſecus ſi vendatur tanquam ſpiritua-
lis, vel annexa ſpirituali. Ricc. *collect. 2232. verſic. ſi-
monia non committitur.*

De probatione ſimoniæ diximus *prædicto cap. 27.* 8.
& de coniecturis ex quibus illa probatur agit Ricc.
in deciſ. Archiep. part. 3. deciſ. 114. Tales autem ſunt,
publica vox, & fama, mutuum pecuniæ eodem tem-
pore factum, confeſſio clerici reſignantis quamuis
ſit ſocius criminis, quæ licèt non probet; tamen fa-
cit adminiculum: vt *ibi* per eum. † Quamuis de ſocio 9.
criminis hoc non ita ſimpliciter admittendum ſit: vt
docet idem Ricc. *collect. 1715.* quando non eſt ſocius
criminis, & muneris; id eſt præſtitit operam gratis:
nam ſi ſit ſocius criminis & muneris, quia videlicet
emolumentum inde fuerit aſſecutus, admittitur in
teſtem: per text. *in cap. 1. de teſtib. in 6.* Verall. *de-
ciſ. 244. part. 3.*

Quod autem de confeſſione dictum eſt, intelligi 10.
debet vt procedat, dummodo confeſſio facta ſit ante
reſignationem: nam ſi reſignans confeſſionem emit-
teret poſt reſignationem, non noceret reſignatario.
Caualer. *deciſ. 352. num. 6.*

Sed aduertendum eſt quòd omnes illæ coniecturæ 11.
reiectæ fuerunt ſuper eodem negotio apud Mat. An-
tonin. *lib. 3. reſol. 34.* qui omninò videndus eſt pro re-
ſolutione eorum quæ tradit Ricc. *dicta deciſ. 114.
lib. 3.*

Confidentia quoque priuationem beneficiorũ ipſo 12.
iure inducit, etiam in Gallia: vt diximus *lib. 1. cap.
89. num. 17.* Qua de re Louet *litt. B. num. 9.* Peleus
lib. 1. action. forenſ. cap. 50. Adeo vt nec per tranſactio-
nem purgari poſſit. Loüet *litt. B. num. 10.*

Hæc etiam plenè probanda eſt, & concludenter, 13.
quando agitur de priuatione beneficij; ſecus ſi age-
retur de excludendo à beneficio eum qui nondum il-
lud adeptus fuit: quoniam tunc ſufficiunt leuiores
probationes. Ricc. *collect. 1714.* poſt Seraph. *deciſ. 516.
numer. 3. verſic. neque hîc agitur.* Mantic. *deciſ. 211.
num. 11.* Plura de probatione Confidentiæ Ricc. *col-
lectan. 2324.* & ex quibus coniecturis arguatur. Me-
noch. *de arbitrar. caſ. 566.*

Quòd autem confidentia priuet ipſo iure, etiam 14.
ante ſententiam declaratoriam, indubitatum eſt: vt
docet Pariſ. *de confident. quæſt. 58. num. 16. & 17.* ſicut
per ſimoniam oritur priuatio ipſo iure. Petr. Greg.
de benefic. cap. 26. num. 1. & 2.

Et quamuis huiuſmodi delicta ſpatio decem anno- 15.
rum purgari in Gallia voluerit Bleyn. *de benefic. cap.
vlt. in gloſſ. 5. num. 57.*

Tamen hoc non habet locum quando agitur de 19.
delicto continuato, & tractum temporis habente:
quia cùm ſemper duret delictum ſucceſſiuum, nul-
lo lapſu temporis tegi poteſt. Charond. *lib. 1. Re-
ſponſ. 47. in fin.*

De Aſſaſinio actum eſt *lib. 1. cap. 27. num. 4. & ſe- 17.
quent. & cap. 97. num. 23. & 24.*

De Homicidio *eod. lib. cap. 27. numer. 3. & cap. 97. 18.
numer. 26.*

De

19. De Concubinatu publico, vel non publico actum eſt *cap.97. num.1. & ſequentib.*

20. De Adulterio *cap. 97. num.14. & 15.*

21. De occultantibus corpus beneficiarij defuncti *eod. cap. 97. num.* 18.

22. De ſimplici percuſsione, & vulnere illato cum effuſione ſanguinis, *eodem cap. 97. num.* 25.

23. Hoc autem generaliter in ſupradictis omnibus caſibus notandum eſt, quòd clericus priuari non debet beneficio, quamuis commiſerit delictum priuatione dignum, ſi ad illius beneficij titulum fuerit ordinatus, & aliunde non habeat vnde viuere poſſit. Ricc.
24. *deciſ. Cur. Archiep.* 185. *part.1.* † qui tamen hoc limitat in Clerico propter concubinatum ſuſpenſo, cui ſuccurri non debet niſi in articulo mortis, vel alia extremiſſima neceſſitate: vt *ibi* per eum. Donat. Anton. de Marin. *lib. 1. reſolut. cap. 37. num. vlt.*

25. Scandaloſi quoque & turpiter viuentes ſunt priuandi beneficiis, non tamen niſi præuiâ monitione. Gratian. *diſcept.* 991. *numer.* 16. ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 21. cap.6. de reformat.* vbi dicitur quòd tales ſic viuentes poſtquam præmoniti fuerint per Epiſcopos, coërcendi & caſtigandi ſunt: & ſi adhuc incorrigibiles fuerint priuandi ſunt beneficiis iuxta ſacrorum canonum conſtitutionem, quacumque appellatione & exemptione remota.

26. Aleatori autem publico beneficium conferri non poteſt. Ricc. *in prax. aur. reſolut.* 119. *& collectan.* 2772. Quia cùm talis ſit infamis nulla eſt ipſo iure: ſi tamen ſit aleator occultus, collatio non eſt ipſo iure nulla; ſed irritari debet: ita vt nec ſub prætextu conſuetudinis excuſandus ſit. Rot. *deciſ. 426. num. 2. & ſequentib. part. 1. diuerſ.* vbi etiã explicatur quando licitus ſit clerico ludus modicæ quantitatis, recreationis causâ.

§. 2.

De Irregularitate.

1. *Laicus qui irregularitatem incurrit, ſi velit poſtea factus clericus impetrare beneficium, tenetur obtinere diſpenſationem ſuper irregularitate incurſa tempore ſtatus laicalis.*
2. *Clauſula* cum abſolutione à cenſuris *non comprehendit irregularitatem: & vide §. ſequenti, num.*10.
3. *Irregularis efficitur qui exercet ordinem quem non habet.*
4. *Item exercendo Pontificalia poſt ſuſpenſionem.*
5. *Item ſententiam ſanguinis pronunciando, aut illi auxilium præſtando; non tamen per ſolam præſentiam tempore executionis capitalis: & numer.7.*
6. *Nec incurritur irregularitas per prolationem ſententiæ ſuper tortura, niſi ex ea mutilatio membri, aut ſanguinis effuſio oriatur.*
8. *Condemnatus in perpetuum ad Triremes, vtrùm ex eo ſit priuatus beneficiis non requirentibus reſidentiam, ſi de hoc nihil in ſententia dictum fuerit.*
9. *Promotus ad ſacerdotium ante 25. ætatis ſuæ annum, fit irregularis. Maximè ſtante conſtitutione Pij V. quæ pœnam ſuſpenſionis indicit: num.*10.
11. *Collatio facta illi qui in ordine Presbyteratus ante 25. ſuæ ætatis annum miniſtrauit, nulla eſt ipſo iure.*
12. *Limitatur tamen vt non procedat in eo qui eſt in probabili ignorantia.*
13. *Craſſa & vincibilis ignorantia ſufficit in miniſtrante in ſacerdotio ante 25. annos, ad euitandam irregularitatem.*
14. *Iuris ignorantia excuſat miniſtrantem in ſacerdotio ante legitimam ætatem, vt non incurrat ſuſpenſionem.*
15. *Qui malè promotus fuit ante legitimam ætatem, habens probabilem ignorantiã, non deſiſtens habitâ ſcientiâ ſuæ ætatis, peccat mortaliter; ſed non eſt irregularis.*
16. *Epiſcopus diſpenſare poteſt, ſi irregularitas contracta per celebrantem ante legitimam ætatem ſit occulta.*
17. *Si quis publicè per plures annos quantumuis inhabilis celebrauit, præſumitur diſpenſationem obtinuiſſe.*
18. *Diſpenſatio Epiſcopi ſuper irregularitate occulta non ſuffragatur quoad forum externum, ſi poſtea negotium in iudicium deducatur.*
19. *Super irregularitate in iudicium deducta ſolus Papa, ſeu ſedes Apoſtolica diſpenſare poteſt.*

De irregularitate egimus *lib. 1. cap. 94.* Item & *cap. 97. num.* 10.

Quibus addo quòd etiam ſi quis incurrerit irre- 1.
gularitatem, veluti proferendo ſententiam ſanguinis, aut alia ratione antequam beneficium impetraret; neceſſariò tenetur obtinere ſpecialem diſpenſationem ab irregularitate iam incurſa: nec ſufficit clauſula illa generalis *cum abſolutione*, licèt de tempore incurſæ irregularitatis eſſet laicus: & in hoc aduertere debent impetrantes beneficia, ſi dum eſſent in ſtatu laïcali, incurrerunt irregularitatem. Rot. *part. 2. re-*
cent. deciſ. 44. † Quia clauſula illa *cum abſolutione à* 2.
cenſuris non comprehendit irregularitatem.

Irregularitas autem pluribus modis incurritur de 3.
quibus copioſè agit Farinac. *in fragment. litt. I. a num.* 403.

Exemplum in eo qui exercet ordinem quem non habet *cap. 1. de cleric. non promot. miniſtr.* Vgolin. *de irregularit. cap.37. per tot.* B. Antonin. *de irregular. cap. 1. num. 2. & 3.* Maceratenſ. *lib. 3. reſolut.* 16. *in ſecundo caſu.*

Item incurritur celebrando, & Pontificalia exer- 4.
cendo, poſtquam ab illis quis ſuſpenſus fuit. *Ricc. collect.* 2673.

Item ſententiam ſanguinis pronunciando, aut illi 5.
conſilium, auxilium, aut aſſiſtentiam dando: nam Clerici id faciẽtes propter talem irregularitatem beneficiorum ſuorum priuationem incurrunt: *cap. ex literis. de exceſſ. Prælat. cap. Clericis, ne Cleric. vel Monachi. ſecul. neg. ſe immiſc. can. ſi quis viduam. 50. diſtinction.* & ita iudicatum fuiſſe refert Tornet
litt. B. num. 59. † Vbi concludit non incurri irregu- 6.
laritatem per eum qui ſententiam torturæ pronunciat, niſi talis & tam aſpera eſſet tortura, vt ex ea membri mutilatio aut effuſio ſanguinis ſequeretur.

Eadémque ratione non prohibetur clericis, vt 7.
ſententiæ capitalis executioni ſint præſentes; dummodo nullam habeant iuriſdictionem, & nihil cooperentur: Bonacin. *de cenſur. diſput. 7. quæſt. 4. punct. 1. num.* 16. Plura hac de re Farinac. *in fragment. in verb. Clericus. num.* 369. *& ſequentib.*

Sed quid dicendum de eo qui condemnatus eſt ad 8.
Triremes in perpetuum, an ſit ipſo iure priuatus ſuis beneficijs, in quibus non requiritur reſidentia? Diſtinguendum eſt: Aut enim fuit condemnatus pro crimine, pro quo non incurritur pœna priuationis ipſo iure, veluti pro ſimplici homicidio non qualificato: & tunc niſi in condemnatione adiecta fuerit

pœna priuationis beneficij, per condemnationem ad
triremes noo priuatur beneficijs. Aut verò pro-
pter delictum pro quo quis condemnatur ad tri-
remes, incurritur pœna priuationis ipſo iure, ve-
luti ſi agatur de eo qui litteras Apoſtolicas falſifica-
uit, aut alio ſimili delicto pœnam priuationis ipſo
iure inferente: & tunc licèt in ſententia condemna-
toria nihil fuerit dictum de priuatione beneficij, ta-
men priuatio abſque alia expreſſione cenſetor indi-
cta, & declarata per quandam neceſſariam conſe-
9. quentiam. Ita Nouar. *apud Ricc. in deciſ. Cur. Ar-
chiep. Neapol. part. 2. deciſ. 95.*

Aliud exemplum irregularitatis eſſe poteſt in eo,
qui ante 25. ſuæ ætatis annum ad ſacrum Præsbitera-
tus ordinem promotus eſt, contra Concilij Trident.
conſtitutionem *ſeſſ. 23. cap. 12. & Clement. fin. de
ætat. & qualit. & ordine præficiend.* ſiquidem ſecun-
dùm iuris communis diſpoſitionem, iſte ſuſpenſus
manet ante ætatem legitimam dumtaxat, Rebuff.
*in prax. tit. de Cleric. ad ordin. malè promot, gloſſ. 2.
num.* 18. Et hæc ſuſpenſio de iure communi non in-
ducebat irregularitatem ipſo iure, aduersùs miniſtrã-
tes in ordine illo ſic malè collato. Franc. *in cap. eos
10. num. 5. de temporib. ordinat. in 6.* Couarruu. *in Cle-
mentin. ſi furioſus. §. 1. num. 4. partis 1. de Homicid.*

Ex conſtitutione verò Pij II. incipiente, *Cum ex ſa-
crorum.* tales ante legitimam ætatem ſacros ordines
ſuſcipientes declarantur ipſo iure ſuſpenſi; & præte-
rea declarantur irregulares, ſi pendente ſuſpenſione in
11. ordine, à quo ſuſpenſi ſunt, miniſtrare præſumpſerint.

Ideo collatio beneficij facta tali ſic miniſtranti an-
te legitimam ætatem eſt ipſo iure nulla. Verall. *deciſ.
12. 238. num. 4. part. 2.* Rebuff. *de pacific. poſſeſſ. num. 226.*

Quod tamen limitandum eſt vt non procedat,
quando ſic promotus & miniſtrans aote legitimam
ætatem fecit hoc ex probabili ignorantia: quia conſti-
totio Pij II. ſolùm emanauit aduersùs eos qui ante
legitimam ætatem ſacros ordines ſuſcipere, & in eis
miniſtrare *temerè* præſumpſerint. Barboſ. *de Epiſcop.
allegat. 16. num. 17. & ſequent.* Scort. *in conſtit. ſumm.
Pontif. Theoremat. 108. in Epitom. 39. verſic. excipiun-
tur.* Caualer. *deciſ. 1. num. 1. 2. & 3.* repetita *deciſ.
200. part. 2. recent.* Idem Barboſ. *ad Concil. Trident.
13. ſeſſ. 23. cap. 12. num. 10. & cap. vel non eſt compos.
14. num. 8. de tempor. ordinat.* † Immò ad euitan-
dam irregularitatem hanc, ſufficit craſſa & vincibilis
ignorantia, ex Dian. *part. 3. tract. 4. reſolut. 192.*
Auila, *de cenſur. part. 3. diſput. 5. dubitat. 7.* vbi id
procedere vult, dummodo abſit dolus & ignorantia
affectata: vt in *dicta dubitat. 7. verſic. pro intelligen-
14. tia.* Bonacin. *de ſuſpenſ. diſput. 5. num. 2. verſic. ex
quo patet* † Et quod plus eſt, iuris ignorantiam illum
excuſare qui ignorabat induci pœnam ſuſpenſioois
ipſo iure, tenet Quarant. *in ſumm. Bull. in verb. Ordo
in 1. limitat. verſic. notandum.* Ibi, *ſecundo modo ac-
cidere poteſt, fol. mihi* 487. Couarr. *in dicta Clementin.
ſi furioſus. part. 1. §. 1. n. 4. verſic. Is verò qui bona fide.*

15. Adeo vt ſuperueniente ſcientiâ ſic promotus cele-
brare non impediatur, nec irregularitatem incurrat;
ſed tamen peccati mortalis reus fiat, ſi non fuerit
diſpenſatus. Diana *dicta part. 3. tract. 4. reſolut. 182.*
quamuis aliqui exiſtimẽt illum nullo modo peccare:
vt *ibid.* oſtenditur.

16. Sed ſi impedimentum ſit occultum, Epiſcopus diſ-
penſare ſuper eo poteſt in vim Concil. Trident. *ſeſſ.
24. cap. 6.* Bonacin. *de ſuſpenſ. diſput. 3. punct. 5.
num. 2. verſic. Tertio.* Ricc. *in prax aur. variar. re-
ſolut. cap.* 105. idque quamuis celebratio ſit publica.
17. Ricc. *dicto cap. 105. num. 2.* † Quæ diſpenſatio præ-
ſumitur ſi talis ſic promotus publicè per plures annos
celebrauerit, & pro Sacerdote ſe geſſerit, niſi grauio-
res in contrarium adſint conjecturæ. Caualer. *dicta
deciſ. 1. num. 6.* Ancharan. *conſil.* 117. Lotter. *de re
benefic. lib. 2. quæſt. 47. num. 97.* † Sed tamen notan- 18.
dum eſt hanc Epiſcopi diſpenſationem non prodeſſe,
ſi poſtea res deducatur ad controuerſiam fori exterio-
ris; cùm tantùm hoc caſu remaneat valida quoad fo-
rum conſcientiæ. Garſ. *de benefic. part. 7. cap. 11.
num. 52.*

Sed ſi irregularitas deducta eſſet ad forum con- 19.
tentioſum, ſolus Papa ſuper ea diſpenſare poſſet, aut
is qui à Papa diſpenſandi facultatem habet. Gratian.
diſcept. forens. 837. num. 13. & 14.

§. 3.

De excommunicatis, & inſordeſcentibus in excommunicatione.

1. *Collatio beneficij facta excommunicato eſt ipſo iure nulla.*
2. *Abſolutio ab excommunicatione poſtea ſuperueniens, non conualidat collationem beneficij factam excommunicato.*
3. *Habilitas & capacitas debet adeſſe tempore collationis, nec ſufficit ſi poſtea ſuperueniat.*
4. *In Graduatis capacitas inſpicitur tempore collationis.*
5. *Explicatur Maynard* lib. 1. cap. 55.
6. *Clauſula* Téque abſoluentes, *validam reddit collationem factam excommunicato.*
7. *Clauſula abſolutionis in literis contenta, ſolùm ſuſpendit excommunicationem ad effectum validitatis gratiæ, non autem quoad alios effectus.*
8. *Clauſula abſolutionis contenta in Bullis non facit vt excommunicatus celebrare poſſit.*
9. *Clauſula illa abſolutionis non operatur quoad aliud beneficium in prouiſionibus non contentum.*
10. *Clauſula* Téque abſoluentes &c. *non tollit irregularitatem.*
11. *Neque operatur quoad inſordeſcentes.*
12. *Inſordeſcentes vtrùm priuandi ſint beneficijs ſi per annum, an verò per triennium permanſerint in excommunicatione: & concluditur ſufficere annum.*
13. *Vt quis dicatur inſordeſcens ob perſeuerantiam in excommunicatione per annum, annus debet eſſe continuus & completus: quia tempora non coniunguntur.*
14. *Annus quoad inſordeſcentiam non debet numerari à die incurſa; ſed à die declaratæ excommunicationis.*
15. *Inſordeſcentia tollitur per diligentias factas pro obtinenda abſolutione.*
16. *Intellige dummodo diligentiæ, & ſigna pœnitentiæ interuenerint intra annum.*
17. *Vtrùm incurratur priuatio propter inſordeſcentiam; videndum eſt ſi excommunicatio lata fuerit propter crimen, propter quod inducatur priuatio ipſo iure: tunc enim habetur delinquens pro confeſſo, & conuicto; & ſic priuatur.*
18. *Quando contumax fuit excommunicatus ob delictum ex quo non venit pœna priuationis ipſo iure, poteſt poſt annum priuari; ſed noua requiritur citatio.*
19. *Si nec ipſo iure; nec per ſententiam priuatio ex delicto imponi poſſit, inſordeſcens pœna arbitraria*

bitraria plectendus eſt; non tamen beneficio etiam per ſententiam priuandus.

1. COllatio beneficij facta excommunicato, eſt ipſo
iure nulla: *cap. poſtulaſti.* & *ibi* Gloſſ. & DD.
de Cleric. excommunic. miniſtrante Selu. *de beneſic.*
part. 3. *quæſt.* 4. Pariſ. *lib.* 4. *quæſt.* 3. *à num.* 44. *&*
2. *lib.* 5. *quæſt.* 6. *à num.* 77. †. Neque reconualeſcit col-
latio facta excommunicato, quamuis poſtea abſolu-
tionem obtinuiſſet. Rebuff. *in Concordat. tit. de ex-*
3. *cõmunic. non euitand. verſic. Aduertendum eſt.* † Quia
Regula generalis eſt, quòd habilitas & capacitas re-
quiritur tempore prouiſionis, nec ſufficit ſi poſtea
ſuperueniat. Gratian *diſcept. forenſ.* 508. *num.* 10.
4. † Sicut in Graduatis habilitas non ad tempus nomi-
nationis, ſed ad tempus prouiſionis referenda eſt: vt
refert deciſum Tornet *lit. B. num.* 29. quamuis du-
5. bitare videatur *ibidem num.* 62. † Quamuis etiam
Maynard *lib.* 1. *cap.* 55. contrarium determinare vi-
deatur; tamen deciſio illa procedit quando inhabi-
lis obtinuit poſtea rehabilitationem, & non eſt ali-
cui tertio intermedio tempore ius quæſitum: vltra
quod illa diuiſio procedit in poſſeſſorio ſummatiſ-
ſimo, & ex ſpeciali conſideratione perſonę impetran-
tis: vt ibi legi poteſt.

6. Sed ad euitandam exceptionem excommunicatio-
nis, apponi ſolet in literis illa clauſula, *Et cum ab-*
ſolutione à cenſuris &c. & in Bullis apponitur illa
clauſula *Téque a quibuſvis excommunicationis cenſuris*
& ſententijs &c. abſoluentes: cuius hic eſt effectus, vt
per eam gratia reddatur valida & efficax, nonobſtante
quacumque exceptione excommunicationis. Garſ. *de*
7. *beneſic. part.* 7. *cap.* 13. *num.* 59. † Et hæc clauſula
cùm non operetur veram & perfectam abſolutionem,
ſed ſolùm ſuſpendat impedimentum prouenięns ab
excommunicatione, donec gratia ſortiatur effectum;
quo ſequuto, ſtatim impetrans reincidit in excommu-
nicationem. Garſ. *dicta part.* 7. *cap.* 13. *num.* 62.
Ricciull. *de perſon. extr. grem. Eccleſ. exiſtent. lib.* 4.
8. *cap.* 9. *num.* 4. † Ideo talis ſic per illam clauſulam
abſolutus celebrare non poterit: Garſ. *num.* 65. Ricc.
9. *num.* 5. † Nec aliud beneficium obtinere à collatore
ordinario qui non poteſt abſoluere, nec à Papa niſi
abſoluatur. Ricciul. *num.* 6.

10. Sed non prodeſt hæc clauſula ad tollendam irre-
gularitatem, vt diximus *in §. præcedent. num.* 2. &
tradit. Mart. *de clauſul. part.* 1. *cap.* 47. *num.* 5. Cam-
panil. *in diuerſor. iur. Canon. rubr.* 11. *cap.* 15 *num.* 22.
11. † Qui addit *numer.* 23. hanc clauſulam nihil operari
pro inſordeſcentibus in excommunicatione. Caren,
de offic. Inquiſit. part. 2. *tit.* 8. §. 7.

12. Inſordeſcentes autem vtrùm priuandi ſint benefi-
ciis, dubitari poteſt: pro cuius dubij reſolutione ſcien-
dum eſt, quòd inſordeſcens dicitur ille, qui perman-
ſit in excõmunicatione per annum. Quamuis enim in
cap. cùm bona de ætat. & qualit. Papa narrando factũ
loquutus fuerit de triennali perſeuerantia, & Rip. *in*
cap. 1. *de iudic. num.* 78. videatur loqui de triennio;
tamen omnes communiter inſordeſcentem vocant,
qui per annum in excõmunicatione perſeuerauit: vt
per Gloſſ. *in dicto cap. cum bona. in verb. ſpoliare.* &
ibi Hoſtienſ. *num.* 7. Io. Andr. *num.* 10. Ricciull. *dicto*
13. *lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 1. † Sed annus iſte debet eſſe com-
pletus: nam quoad effectum inſordeſcentiæ, tempo-
ra non coniunguntur: vt ſacra Concilij Congrega-
tio declarauit, teſte Gratian. *lib.* 1. *diſcept.* 119. *n.* 8.
14. Seraphin. *deciſ.* 1285. *numer.* 5. †. Numeratur autem
annus non à die quo incurſa, ſed à die quo declarata
fuit excõmunicatio: vt tradit poſt alios Cæſ. Caren.
in tract. de offic. ſanct. Inquiſit. part. 1. *tit.* 8. §. 1. *n.* 5.

Tollitur inſordeſcentia per diligentias factas pro 15.
obtinenda abſolutione Rota *poſt conſil. Farinac. de-*
ciſ. 196. *per tot.* & per petitionem abſolutionis, alióſ-
que pœnitentiæ actus. † Intelligendo tamen quan- 16.
do iſtæ diligentiæ & ſigna pœnitentiæ fiunt intra
annum, reiectâ opinione triennij, vt ſupra dictum eſt.
Ricc. *collect.* 1961. Rot. *vbi ſupra, deciſ.* 202.

Hoc præſuppoſito, Dico primò quòd ſi Excom- 17.
municatio lata fuerit propter crimen, quod ipſo iu-
re priuat clericum beneficio; tunc cenſetur ipſo iure
priuatus: quia habetur pro confeſſo, & conuicto, in
pœnam ſuæ inſordeſcentiæ & contemptus excom-
municationis.

Dico ſecundò, quòd ſi ſententia lata fuerit propter 18.
crimen, quod non priuat beneficiis ipſo iure, ſed ve-
nit per ſententiam declaranda priuatio; inſordeſcens
poteſt poſt contractã inſordeſcentiam beneficiis per
ſententiam priuari; ſed tranſacto anno, requiritur
noua citatio. Gratian. *dicto cap.* 119. *num.* 6.

Dico tertiò, ſi excommunicatio lata fuerit pro 19.
pter crimen, propter quod non veniret quis priuan-
dus beneficio; tunc propter inſordeſcentiam, ſi nihil
aliud concurrat quod pœnam priuationis mereatur,
non eſt clerico imponenda; ſed alia dumtaxat iudi-
cis arbitrio. Has tres concluſiones ponit Rot. apud
Seraphin. *deciſ.* 1285. *num.* 1. & poſt illam deciſ. Ricc.
dict. collectan. 1961. Gratian. *dict. cap.* 119. *num.* 1.

§. 4.

De defectu clericatus, Bigamia, & vacatione ob matrimonium.

1. *Laici beneficiorum ſunt incapaces; ideo Clericatus ſemper probandus eſt.*
2. *Clericatus probatur per literas patentes Ordinarij: Et per indicia & coniecturas: num.* 3. *per teſtes de fama: num.* 4. *per confeſſionem partis in precibus: num.* 5.
6. *Bigamus incapax eſt beneficij, quamuis ante coniugium fuiſſet Clericus.*
7. *Bigamus non amittit characterem Clericalem, ſed eſt incapax omnium functionum Clericalium, & eſt tanquam merus Laicus. Ideo eſt incapax penſionis. num.* 8
9. *Bigamia requirit conſummationem matrimonij, aliàs non contrahitur.*
10. *De triplici Bigamia, vera, interpretatiua, & ſimilitudinaria.*
11. *Solus Papa diſpenſat ſuper Bigamia vera, & interpretatiua.*
12. *Bigamia eſt irregularitas, ſed non procedit ex aliquo delicto.*
13. *In Bigamia ſimilitudinaria Epiſcopus diſpenſare poteſt, & quomodo hoc ad praxim reduci poſſit.*
14. *Prelati regulares eodem modo quo Epiſcopi diſpenſare poſſunt ſuos religioſos ſuper Bigamia ſimilitudinaria.*
15. *Per matrimonij contractum beneficia vacant ipſo iure. Ampliatur etiam non ſecutâ copulâ, dummodo per verba de præſenti. num.* 16.
17. *Penſiones amittuntur per cõtractum matrimonij.*
18. *Ampliatur vt procedat, etiamſi matrimonium eſſet nullum alter quàm ex defectu conſenſus.*
19. *Quid ſi conſtitutus in ſacris, nulliter & de facto matrimonium contraxerit.*
20. *Quid ſi matrimonium factum fuerit ſine Parocho proprio, & teſtibus contra formã Concilij.*

21. *Quid*

21. *Quid ſi nullum ſit ex defectu conſenſus. Et num. 23.*

22. *Licèt beneficia ob contractum matrimonij vacent ipſo iure, tamen requiri ſententiam declaratoriam cenſuit Senatus Neapolitanus.*

24. *Penſiones etiam ob matrimonium nullum amitti, dummodo non ex defectu conſenſus, Rota Romana iudicauit.*

25. *Verior eſt Rotæ ſententia, quòd etiam ob matrimonium nulliter contractum inducatur vacatio beneficiorum ipſo iure.*

1. SVnt & aliæ cauſæ propter quas amittuntur beneficia, quas breuiter recenſebimus.
Prima, defectus Clericatus: quia laici ſunt beneficiorum incapaces, adeo vt neque detur alicui manutentio in ſummariſſimo poſſeſſorio, niſi doceat ſe eſſe Clericum. Abb. *in cap. in literis. de reſtitut. ſpol.* Pacian. *de probat. lib. 2. cap. 34. num. 61.*

2. Probatur autem Clericatus primò ex literis patentibus Ordinarij. Rot. *deciſ. 97. num. 14. partis 4. recentior. tom. 2.* Tamburin. *de iur. Abbat. part. 2. diſputat. 2. quæſt. 18. num. 7.* vbi loquitur de atteſtatione facta per Prælatum regularem. Rot. *deciſ.* 248.
3. *num. 2. part. 1. in recentiorib.* † Item probatur per indicia & conjecturas. Boër. *deciſ. 171. num. 23. 24 &*
4. *25.* † Item per teſtes de communi reputatione, & fama. Ludouis. *deciſ.* 394 *num.* 2. veluti ſi probatum fuerit quem pro Sacerdote ſe geſſiſſe publice per plu-
5. res annos. Maſcard. *concluſ. 305. num.* 2. Item probatur Clericatus & confeſſione partis in precibus. Burat. *deciſ. 300. num. 4.*

6. Secunda, Bigamus incapax eſt beneficij, quamuis ante Bigamiam ad Clericatum promotus fuiſſet: quia licèt non amittat characterem Clericalem, qui inde-
7. lebilis eſt; Ludouis. *deciſ. 56. num. 9.* † Tamen priuatur omni exercitio & priuilegio Clericali, merúſque laicus cenſetur. Garſ. *part. 7. cap. 6. num. 2.* †
8. Ideo incapax eſt penſionis. Addit. *ad dictam deciſ.*
9. *516. liter. B.* † Dummodo matrimonium fuerit per eum conſummatum: vt in dicta Addit. & ad Burat. *deciſ. 791. num. 11. & num. 2.*

10. Triplex eſt Bigamia: vera eſt, quando quis ſecundas contraxit nuptias. Gloſ. *in cap. 2. de Bigam.* Interpretatiua, cùm quis viduam in vxorem accepit, illámque cognouit: *cap. à nobis. de Bigam. cap. ſi quis viduam. 34. diſtinction.* Et idem erit, ſi cum virgine poſt adulterium per eam commiſſum cognita, aut ex duobus matrimonijs inualidis conſummatis, aut vno valido, alio verò inualido: & dicitur interpretatiua, quia fingitur quis duas veras & legitimas habuiſſe vxores. Similitudinaria Bigamia dicitur, quæ oritur ex matrimonio contracto, & conſummato etiam cum virgine per eos qui ordine ſacro initiati aut voto ſolemni adſtricti ſunt: *cap. final. de Bigamia.* Garſ. *de benefic. part. 7. cap. 4. num. 15.* Quia licèt matrimonium huiuſmodi ſit nullum; tamen qui ſic contrahit, fit irregularis: & per conſequens non poteſt ſuſceptum ordinem exercere niſi præuiâ diſpenſatione. Omnes iſti bigami ſunt incapaces beneficiorum: *cap. vnic. de Bigam. in 6.*

11. Super Bigamia diſpenſare ſpectat ad Papam, ſi de vera, vel interpretatiua agatur: idque tam quoad ordines, quàm quoad beneficia: *dicto cap. ſi quis viduam 34. diſtinction. & canon. ſi quis viduam. 50. diſtinct.* Corrad. *de diſpenſat. lib. 2. cap. 1. num. 18.* & melius. *cap. 2. num. 22.* vbi affertur declaratio ſacræ Congregationis Concilij, quæ etiam habetur ſimilis, circa Bigamiæ interpretatiuæ ab Epiſcopo non concedendam diſpenſationem, apud Barboſ. *in collect. Bullar. cap. 69.*

Neque obſtat Concil. Tridentin. *ſeſſ. 24. cap. 6.* 12.
concedens Epiſcopo facultatem diſpenſandi in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto procedentibus: quia licèt iſta quandoque ex delicto prouenire poſſit, tamen hoc eſt per accidens: quia eius principale fundamentum non eſt ex delicto; ſed ex pluralitate coniugiorum, ſeu vxorum, vt docet Lezan. *in ſumma, in verb. Bigamus. num. 4.*

In bigamia autem ſimilitudinaria poteſt Epiſco- 13.
pus diſpenſare cum eo, qui contraxit cum virgine: *cap. 1. qui Cleric. vel vouent.* Lezan. *ibid. dict. num.* 4. Ideo poteſt permittere, ſi delictum ſit occultum, & agatur de Clerico ſibi ſubdito, aut religioſo non exempto; vt ille qui poſt votum vel religionis ingreſſum, nulliter & de facto matrimonium contraxit, ſi pœnitentiam egerit, poſſit in ordine ſuo miniſtrare: vt oſtendit Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſputat. 86.*
num. 22. & 23. †. Et quod de Epiſcopis dictum eſt, 14.
eadem ratione procedit in Prælatis regularibus. Lezan. *in dicto verb. Bigamus. num. 6.*

Tertia, matrimonium validè contractum à Clerico 15.
in minoribus ordinibus conſtituto, beneficia per eum poſſeſſa vacant ipſo iure: adeo vt nec illa alicui reſignare queat. Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſputat. 42. num. 4.* Ricc. *collect.* 813.

Ampliatur primò, vt amittantur beneficia ipſo iu- 16.
re per matrimonium per verba de præſenti, etiam non ſequutâ copulâ; adeo vt ſi ſponſa de præſenti, antequam fuerit ſequuta conſummatio matrimonij, religionem ingrediatur; ille qui cum ea contraxit non recuperet ſua beneficia. Sanch. *ibid. num. 5. &*
6. Ricc. *dict. collectan.* 813. † Nec ſolùm amittuntur 17.
beneficia per contractum matrimonij; ſed etiam penſiones. Gig. *de penſion. quæſt. 54.*

Ampliatur ſecundò vt procedat, quamuis matri- 18.
monium eſſet nullum; dummodo nullitas aliundè procedat quàm ex defectu conſenſus. Quia qui matrimonium contrahit, eo ipſo habuit beneficium pro derelicto, & non debet eſſe melioris conditionis quàm is, qui licitè contraxit. Neque inſpicienda eſt facti validitas, ſed factum ipſum. Rot. coram Lancellot. *in Lucana, de Inſula Sancta.* Apud Farinac. *poſt eius conſilia, deciſ.* 8. vbi *num.* 4. explicatur quando dicatur deficere conſenſus, nempè quando quis per metum contraxit, vel non habens intellectum: non autem quando conſenſus eſt præſtitus, lex tamẽ ipſum annullat.

Aliqui tamen exiſtimant non vacare ipſo iure be- 19.
neficia eius, qui in ſacris ordinibus conſtitutus iniit matrimonium: vt Sanch. hoc probabilius exiſtimans, & expectandam eſſe priuationis ſententiam: *dicto lib. 7. diſputat. 43. num. 4.*

Immò nec eius qui non ſeruatâ formâ Concilij 20.
contraxit, veluti ſine Parocho proprio, & teſtibus; reprobata *dicta deciſ.* 8. Lancelloti, inſerta *poſt conſil. Farinac.* quam etiam inſerit & reprobat Garſ. *de benefic. part. 11. cap. 8. num.* 14. Contrarium quoque tenet Donat. Anton. de Marin. *lib. 1. reſolut. 60. num. 5.* idem de penſionibus dicens *num. 9.* de quibus copioſè Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſputat. 44.* Addit. ad Burat. *deciſ. 791. num. 8.* vt ſcilicèt non vacent hoc caſu beneficia ipſo iure, ſed expectanda ſit ſententia. Quod etiam rejectâ illa deciſione exiſtimauit Ricc. *dicto collect.* 813. Sanch. *dict. lib. 7. diſput. 43. num. 4.*

Conueniunt omnes matrimonium nullum ex de- 21.
fectu conſenſus non inducere priuationem beneficiorum: vt per Rot. *dicta deciſ.* 8. Sanch. *dict. diſput. 43. num. 7.*

In

22. In controuerſia autem principali de matrimonio,
quod nullitatis vitio laborat; Sanfelic. *deciſ.* 15. relatis omnium ſententijs tandem concludit, ſiue matrimonium nullum ſcienter, ſiue ignoranter contractum fuerit, beneficia vacare quidem ipſo iure; ſed expectãdam eſſe ſententiam facti declaratoriam: niſi factum adeò notorium eſſet, vt non eſſet expe-
23. ctanda ſententia, vel declaratio. † Si tamen nullitas procederet ob non obſeruatam formam Concilij Tridentini, nihil determinat; ſed remittit ſe ad notata per Garſ. *dicto cap.* 8. *num.* 13. & Ricc. *in prax rer. for. Eccleſ. deciſ.* 240. *num.* 2. qui aliud ſentit *dicto*
24. *collectar.* 813. † Mihi placeret ſententia Garſ. & Riccij niſi obſtaret authoritas Rotæ, cui deferendum exiſtimo: nam & indiſtinctè ſi matrimonium ſit nullum aliter quàm ex defectu cõſenſus, penſiones amitti deciſum eſt apud Caualer. *deciſ.* 166. *num.* 3. Addit. ad Butat. *deciſ.* 791. *num.* 10.

25. Et in proprijs terminis matrimonij nulliter contracti, quòd ipſo iure inducatur ex eo vacatio beneficiorum, tenuit eadem Rota Roman. *deciſ.* 550. *num.* 21. *part.* 7. *recentior.* poſt Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 15. *in princip. num.* 43 *&* 44. *& gloſſ.* 57. *ex num.* 44. Nos igitur à Rotæ ſententia recedere non debemus.

§. 5.

De defectu ætatis, literaturæ, natalium, delationis habitus, & tonſuræ; & de profeſſione religionis.

1. *Collatio beneficij non ſubſiſtit facta ætatem non habenti.*
2. *Ampliatur, etiamſi quid minimũ ad ætatem deſit.*
3. *Sola expreſſio ætatis facta ſummo Pontifici, abſque alia diſpenſatione, ſufficit ad validam reddendam collationem factam illi, qui non habet ætatem ad beneficium requiſitam; quamuis non fuerit derogatum Concilio Tridentino.*
4. *Illiterato facta collatio, quando non valeat.*
5. *Illiteratus vtrùm poſſit iuuari regula* de triennali.
6. *Defectus Literaturæ quomodò probari poſſit.*
7. *Illiteratus in materia beneficiali quis dicatur.*
8. *Literaturæ defectus indiſpenſabilis eſt.*
9. *In beneficijs curatis quæ requiratur Literatura.*
10. *Litteratura quæ requiratur in beneficijs iuriſdictionem habentibus.*
11. *Quod totum dependet ab arbitrio Epiſcopi.*
12. *Illegitimi ſunt incapaces beneficiorum niſi fuerint diſpenſati.*
13. *Illegitimi etiam in Gallia ad beneficia ſine diſpenſatione non admittendi.*
14. *Diſpenſatio ad obtinendam penſionem vtrùm ſuffragetur ad obtinendum poſtea Clericatum. Proponitur affirmatiua ſententia: quæ tamen in dubium reuocatur, num.* 16.
15. *Epiſcopus conferens Clericatum illegitimo, non cenſetur cum eo tacitè diſpenſare; ſed requiritur expreſſa diſpenſatio.*
17. *Illegitimi non ſunt admittendi ad beneficia, in quibus fundator diſpoſuit ſolos ex legitima linea deſcendentes admitti.*
18. *Habitum & tonſuram deferre tenetur qui beneficium obtinet, aut penſionem excedentem ſummam* 60. *ducatorum: aliàs poteſt beneficio & penſione priuari.*
19. *Militiæ ſeculari ſe adſcribi faciens, ipſo iure beneficijs priuatur.*
20. *Profeſſione religionis, non autem ſimplici ingreſſu, beneficia profeſſi vacant ipſo iure.*
21. *Nouitius, vtrùm durante anno nouitiatus, poſſit beneficia ſua quando voluerit reſignare; an verò teneatur expectare duos vltimos menſes ante profeſſionem, & adhibere licentiam Epiſcopi, ſeu eius Vicarij, iuxta formam Concilij* ſeſſ. 25. de regular. cap. 16. *Proponitur affirmatiua ſententia.*
22. *Verius tamen, & receptius eſt nouitium non poſſe reſignare durante anno nouitiatus; niſi in vltimis duobus menſibus, & ſeruatâ formâ Concilij.*

QVænam ætas ad beneficia requiratur, diuerſis in locis explicauimus.

Nunc in genere dicere ſufficiat, prouiſionem fa- 1.
ctam non habenti legitimã ætatem, nullam eſſe: *cap. licet Canon. de elect. in* 6 quod præcipè locum habet, ſtante decreto irritanti appoſito in Concilio Tridentino, quod facit vt actus in contrarium factus reddatur ipſo iure nullus: nec inducitur diſpenſatio per clauſulas generales appoſitas in reſcripto. Pariſ. *de reſignat. lib.* 4. *quæſt.* 9. *num.* 34.

Idque procedit etiamſi ad ætatem legitimam quid 2.
minimum deeſſet, Garſ. *de benefic. part.* 7. *cap.* 4. *num.* 84.

Sed hìc in praxi notandum eſt, quòd dum Papa 3.
alicui prouidet de beneficio in ætate, quæ minor eſt illâ quam tale beneficium requirit; etiamſi id ſit contra Concilij Tridentini conſtitutiones, non requiritur quòd Papa expreſsè diſpenſet; ſed ex certa ſcientia facta prouiſio ſufficit: quamuis nulla fiat mentio diſpenſationis. Vnde ſi minori vndecim annis fiat prouiſio, ſic exprimitur in literis: *Nos volentes tibi, qui in vndecimo tuæ ætatis anno conſtitutus es*, &c. Quibus verbis Pontifex oſtendit ſe habere ſcientiam inhabilitatis, & indulgere potiùs dicitur quàm diſpenſare: cùm in Concilio Tridentino ſaluam ſemper remanere ſummi Pontificis authoritatem fuerit conſtitutum: vt explicat Corrad. *in prax. diſpenſat. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 45. *& ſequentib.*

Secundò, collatio beneficij facta illiterato nulla eſt, 4.
ſi tempore prouiſionis non adſit ſpes futuri ſtudij & eruditionis; aut ſaltem venit irritanda, ſi prouiſus erudiri non curauerit. Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 4.
num. 47. Garſ. *de benefic. part.* 4. *cap.* 7. *num.* 20. † 5.
Adeo vt illiterato non proſit regula de triennali Rebuff. *de pacific. poſſeſſ. num.* 206. *iuncto num.* 261. *&*
ſequentib. † Iſte autem defectus literaturæ probatur 6.
per rei euidentiam. Hoſtiens. *in cap. fin. de ætat. & qualit. ordin.*

Quæ autem Literatura requiratur in beneficijs, aliquid diximus ſupra *hoc lib.* 2. *cap.* 3. §. 12. *num.*
18. † In genere dicendum eſt, quòd in hac materia 7.
illiteratus dicitur, qui prima Grammaticæ Rudimenta non nouit; adeo vt ſit incapax recitandi diuinum officium, cum quo propterea difficillimè diſpenſatur: quia talis cenſetur indignus. Gloſſ. *in cã. de his. diſtinct.* 28. Et collatio illi facta non ſubſiſtit. Abb. *in cap.*
cum noſtris. de conceſſ. prabend. † Et iſtum literaturæ 8.
defectum eſſe indiſpenſabilem teſtatur Pyrr. Corrad. *in prax. dipenſat. lib.* 4. *cav.* 2. *num.* 63. Habitâ autem notitiâ cõſtructionis Grammaticalis, hoc ſufficit
in ſimplicibus beneficijs: † In habentibus verò curã 9.
animarum, talis requiritur ſcientia, vt Lepram à
Lepra diſcernere poſſint. † In dignitatibus habenti- 10.
bus iuriſdictionem, requiritur ſcientia iuris Canoni-
ci: † & aliàs totum poſitum eſt in iudicis arbitrio. 11.
Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 4. *num.* 68. *& ſequent.* maximè

ximè *num.* 78. Rot. *in antiqu. de probat. deciſ.* 13.
num. 4. Lotter. *de re beneficiar. lib.* 2. *quaſt.* 50. *num.*
44. *& multis ſequentib.*

22. Tertiò, de illegitimis quoad penſiones Eccleſiaſti-
cas actum fuit ſupra *hoc libro cap.* 1. §. 4. *num.* 10.
Nunc addimus illegitimos tam ordinum, quàm be-
neficiorum eſſe incapaces : *cap. innotuit. cap. cum*
in cunctis. de elect. cap. 1. *& vlt. de fil. presbit. cap.* 1.
eodem tit. in 6. & diximus *lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 1. *&* 2.
vbi oſtendimus, quando Epiſcopus ſuper natalibus ad
13. ſimplicia beueficia diſpenſare poſſit. † Dictáque in-
capacitas illegitimorum obſeruatur etiam in Gallia :
vt habetur apud Tornet, *litter. B. num.* 27.

Circa quod notandæ ſunt duæ concluſiones, quas
14. ponit Grabtiel. *conſil.* 189. *lib.* 1. † Prima, quòd ſi
Papa cum illegitimo diſpenſauerit, vt poſtquam cha-
ractere Clericali fuerit inſignitus, penſionem obtine-
re poſſit ; noua requiritur diſpenſatio dum Clerica-
15. tum aſſequi vult. † Secunda, quòd Epiſcopus quam-
uis ſciat aliquem eſſe illegitimum, ſi ei conferat Cle-
ricatum, oon cenſetur diſpenſaſſe tacitè; ſed requiri-
tur expreſſis verbis facta diſpenſatio: adeo vt nec at-
teſtatio ſuæ notitiæ, & animi diſpenſandi poſtea ex
16. interuallo per Epiſcopum facta ſufficiat. † Quoad
primam concluſionem ſubſiſtendum exiſtimo, quia
Papa diſpenſando cum illegitimo vt penſionem ob-
tinere poſſit, poſtquam Clericali charactere fuerit in-
ſignitus, videtur cum eo ad Clericatum diſpenſaſſe,
ſine quo penſionem ex ipſiuſmet Pontificij reſcripti
diſpoſitione obtinere non poteſt.

17. De diſpenſatione cum illegitimis aliquid notat An-
ton. de Marin. *lib.* 1. *quotid. reſol. cap.* 168. *& cap.*
226. vbi oſtendit diſpenſationem non ſuffragari ille-
gitimo, quando fundator illos ſolùm admitti voloit,
qui eſſent ex legitima linea ; niſi expreſsè fundationi
fuerit derogatum.

18. Quartò, pœnam priuationis incurrit, qoi benefi-
cium obtinet, vel penſionem excedentem ſummam
ſexaginta ducatorum de Camera, iuxta conſtitutio-
nem Sixti V. ſi non incedat in habitu & tonſura Cle-
19. ricali. Rot. *deciſ.* 158. *num.* 16. *part.* 1. *recent.* † vbi
id multo magis procedere dicitur, ſi ſe militiæ ſæcu-
lari Clericus adſcripſerit: quia eo ipſo cenſetur renun-
ciare beneficio. & indocitur vacatio ipſo iure. Gonzal.
ad regul. 8. *gloſſ.* 15. *num.* 53. *ad* 56.

20. Quintò, per profeſſionem religionis beneficia om-
nia profeſſi ipſo iore vacaot: quod intelligendum eſt,
lapſo tẽpore nouitiatus, & facta actuali profeſſione.
Rot. *deciſ.* 543. *num.* 4. *part.* 2. *recentior.* Et ideo ille
cui ius conferendi competit, ſtatim poſt emiſſam pro-
feſſionem poteſt liberè beneficia profeſſi conferre ;
cùm religioſi ſint omninò incapaces beneficiorum
ſæculatium ſine diſpenſatiooe : *cap. cùm de beneficio.*
de Prabend. in 6.

21. Sed non leuis eſt dubitatio, vtrùm oouitius duran-
te anno nouitiatus poſſit reſignare ſua beneficia ; an
verò teneatur expectare duos menſes vltimos ſui no-
uitiatus, & procedere iuxta formam Concilij Triden-
tin. *ſeſſ.* 25. *de regularib. cap.* 16. quo cauetur nullam
renunciationem factam per nouitios eſſe validam ;
niſi fiat intra duos menſes proximos ante profeſſio-
nem; cum licentia Epiſcopi, ſeu eius Vicarij ; & nul-
lum ſortiri poſſit effectum, niſi ſequutâ profeſſio-
ne. In qua quæſtione Garſ. *de benefic. part.* 11. *cap.* 9.
num. 12. cenſuit validam eſſe nouitij renunciationem,
quamuis facta fuerit non ſeruatâ formâ Concilij,
& illi ſubſcripſit Barboſ. *de Epiſcop. allegat.* 99. *n.* 19.

22. Sed idem Barboſ. communem opinionem eſſe in
contrarium docet *in tract. de iur. Eccleſ. vniuerſ. lib.*
1. *cap.* 42. *num.* 233. vbi plures huius ſententiæ au-
thores allegat. Hanc igitur ſententiam amplecti de-
bemus, præſertim quia ſæpe ita reſponſum fuiſſe à
ſacra Congregatione teſtatur Pariſ. *de reſignat. lib.* 3.
quaſt. 13. *num.* 5. & pluribus rationibus comproba-
tor apud Saoch. *in pracept. decalog. lib.* 7. *cap.* 5. *num.*
37. *&* 38. Mar. Aoton. *lib.* 2. *reſolut.* 112. *caſ.*
62. Campanil. *in diuerſor. iur. Canon. rubr.* 12.
cap. 3. *num.* 10. Mirand. *in manual. Pralat. re-*
gul. tom. 1. *quaſt.* 23. *artic.* 5.

§. 6.

De vacatione propter beneficij incompatibilis aſſecutionem.

1. *Triplex beneficiorum incompatibilitas ſecundùm iuris communis diſpoſitionem explicatur. Et quid circa hoc ſtatuat Concil. Tridentin. num.* 2.
3. *Incompatibilitas beneficiorum oritur ex eo quòd ſint ſub eodem tecto : & num.* 5.
4. *Dua Capellania ſimplices nullam actualem reſidentiam requirentes in eadem Eccleſia retineri poſſunt, ſecundùm Senatus Dolani ſententiam : Qua tamen reiicitur. numer.* 19.
5. *Incompatibilitas ex multis cauſis oritur. Remiſſiuè.*
6. *Incompatibilitas beneficiorum ex conſiſtentia ſub eodem tecto exigit vniformitatem. Contra etiam in difformibus induci incompatibilitatem ſub eodem tecto, num.* 7. *Verius tamen & receptius eſt requiri vniformitatem: num.* 8.
9. *Hac ſententia limitatur in difformibus reſidentiam requirentibus qua ſub eodem tecto obtineri nequeunt propter obſtaculum reſidentia.*
10. *Reſidentia non inducit incompatibilitatem, niſi ea ſit ratione tituli; non enim ſufficit ad hoc reſidentia, non pracisè ſed cauſatiuè requiſita, ſcilicèt reſpectu acquiſitionis fructuum.*
11. *Sola exiſtentia beneficiorum ſub eodem tecto non inducit incompatibilitatem niſi alia concurrant ; de quibus hic.*
12. *Cura iuriſdictionalis animarum non ſufficit ad inducendam incompatibilitatem, niſi alia concurrant.*
13. *Conſuetudo obtinendi in eadem Eccleſia duo beneficia ſimplicia, vel vnam dignitatem cum canonicatu, valida eſt.*
14. *Intellige, dummodò ſint beneficia difformia : nam quoad vniformia non eſſet valida conſuetudo retinendi duo ſub eodem tecto.*
15. *Conſuetudo tamen iſta debet eſſe quadragenaria. & introducta ex certa ſcientia.*
16. *Epiſcopus diſpenſare poteſt ſuper duobus beneficijs ſub eodem tecto difformibus, ſi tenuis ſit reditus.*
17. *Contrarium tamen fuit deciſum in Rota Romana.*
18. *Per adeptionem beneficij ſimplicis reſidentiam requirentis, non induci vacationem alterius ſimplicis ipſo iure quidam cenſuerunt. Sed contraria ſententia verior eſt : Et ideo reiicitur deciſio Senatus Dolani, num.* 19.
20. *Rota Romana* deciſ. 484. part. 1. diuerſ. *fuit ab ipſamet Rota reprobata.*
21. *Vacatio non inducitur per aſſecutionem beneficij incompatibilis*

incompatibilis, niſi poſſeſſio ſit pacifica, ſaltem per duos menſes.

21. *Poſſ-ſſio autem debet eſſe pacifica tam quoad titulum, quam quoad fructus beneficij.*

23. *Clauſula* quòd orator primum beneficium intra duos menſes dimittere teneatur &c. *inficit titulum & poſſeſſionem.*

1. DE iure communi triplex eſt beneficiorum incompatibilitas. Prima beneficij curati cum dignitate, vel perſonatu: nam per adeptionem vnius vacat aliud: *cap. de multa* 28. *de Prabend.* Secunda ex duabus præbendis, ſeu canonicatibus in eadem Eccleſia; *cap. literas de conceſſ. prabend.* Tertia de duobus beneficijs ſiue curatis, ſiue ſimplicibus, continuam reſidentiam requirentibus, de iure, vel ex ſtatuto, vel conſuetudine. His caſibus inducitur vacatio primi ipſo iure per adeptionem ſecundi. Card. Zabarell. *conſil.* 5. *num.* 3. & 4. Monald. *lib.* 1. *conſil.* 97. *num.* 4.

2. Ex diſpoſitione ſacri Concilij Trident. *ſeſſ.* 7. *cap.*
4. quicumque plura beneficia curata, aut aliàs incompatibilia, ſiue per viam vnionis ad vitam, ſeu commendæ perpetuæ, aut alio quocunque titulo contra formam *dicti cap. de multa* retinere præſum-
3. pſerit, beneficiis ipſis ipſo iure priuatus exiſtat. † Additur & quartus incompatibilitatis modus, ex eo quòd beneficia ſint ſub eodem tecto: de quo in *dicto cap. de multa. verſic. Addentes quòd in eadem Eccleſia nullus plures dignitates aut perſonatus habere præſumat, etiamſi curam non habeant animarum.*

4. Hinc oritur dubitatio vtrùm duæ capellaniæ ſimplices nullam actualem reſidentiam requirentes, in eadem Eccleſia retineri poſſint abſque diſpenſatione. In qua quæſtione pro affirmatiua iudicatum fuit apud Griuel. *deciſ. Dolana.* 89. dummodo non requiratur in aliqua dictarum capellaniarum perſonalis reſidentia, & non ſufficiant ad honeſtam ſuſtentationem vnius clerici: poſt Iacob. de Graff. *lib.* 1. *deciſ. caſ. conſciem. cap.* 96. *num.* 25. Nauarr. *conſil.* 10. *de prabend. num.* 1. & in *Enchirid. cap.* 25. *num.* 127.

5. Pro reſolutione & declaratione totius materiæ ſupponendum eſt primò, incompatibilitatem beneficiorum non ſolùm induci ratione reſidentiæ, ſed etiam ratione conſiſtentiæ ſub eodem tecto: iuxta *dictum cap. de multa.* & *cap. literas.* & *Clement. final. de prabend.* & ex aliis cauſis de quibus Rebuff. *in prax. part.* 2. *tit. de diſpenſat. rat. ætat. in verb. incompatibilia.*

6. Et quoad conſiſtentia ſub eodem tecto, diuerſæ fuerunt opiniones: Aliqui enim non exiſtimant induci incompatibilitatem; niſi duo beneficia ſint vniformia, veluti duæ dignitates, &c. quam ſententiam ſequutus ſum *lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 42. poſt Garſ. *part.* 11. *cap.* 5. *num.* 182.

7. Alij incompatibilitatem induci crediderunt in beneficiis etiam difformibus ſub eodem tecto: de
8. quibus Rot. *deciſ.* 631. *num.* 3. *part.* 3. *recentior.* † Sed ſententia quam nos amplexi ſumus *dicto cap.* 27. *num.* 42. verior eſt, & magis communis: ideo ab ea recedendum non eſt: quam etiam amplectitur
9. Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 10. *num.* 41. † Dummodò beneficia illa difformia non ſint talia, vt vtrumque, vel alterum, requirat perſonalem reſidentiam ratione tituli. Felin. *in cap. ex parte* 2. *num.* 3. *de reſcript.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 133. *num.* 22. & 23.

10. Secundò ſupponendum eſt, non ſine cauſa dictum fuiſſe de beneficiis requirentibus reſidentiam *ratione tituli*: quia duplex eſt reſidentia; vna præciſa quæ ex natura beneficij requiritur: alia cauſatiua, quæ non ratione tituli requiritur, ſeu ex natura ipſius beneficij; ſed ratione fructuum: ita vt non reſidens non priuetur beneficio; ſed tantùm lucro fructuum: vt diſtinguit Cardinal. Zabarell. *conſil.* 3. Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 15. *num.* 20. & hæc ſecunda non inducit incompatibilitatem beneficiorum, & priuationem ipſo iure; ſed dumtaxat prima. Gonzal. *ibid. num.* 22. Seraphin. *deciſ.* 348. *num.* 2. Poteſt tamen Epiſcopus priuationem indicere. Gratian. *diſcept.* 133. *num.* 26.

Tertiò ſupponendum eſt, quòd licèt propriè loquendo, beneficia ſub eodem tecto eſſe dicantur, quando ſunt in eadem Eccleſia; tamen ad hoc vt intret incompatibilitas, neceſſarium eſt quòd vtrumque beneficium requirat idem miniſterium, & exercitium in eodem loco, & capella; ita vt beneficiati ſeu capellani conuenire debeant in vnum, & eadem munera faciant; nam ſi eſſent plures capellaniæ in eadem Eccleſia ad diuerſas capellas, ſinéque diuerſos inſtituta, & ad ſeparatam congregationem faciendam; tunc non oriretur incompatibilitas: vt bene per Gratian. *diſcept. forenſ.* 133. *num.* 20. & ante eum Gonxal. poſt Nauarr. *ad dictam regul.* 8. *gloſſ.* 10. *num.* 34. 11.

Quartò ſupponendum eſt, quòd dum agitur de incompatibilitate beneficij curam animarum habentis, intelligendum eſt de cura in foro pœnitentiali, non autem in foro contentioſo, vel iuriſdictionali: hæc enim poſterior ex ſe non inducit incompatibilitatem: vt bene explicat Gratian. *dicto cap.* 133. *num.* 29. & *ſequentib.* 12.

Quintò ſupponendum eſt, validam eſſe conſuetu- 13.
dinem quòd quis in Eccleſia eadem poſſit duo ſimplicia beneficia obtinere, vel vnam dignitatem cum canonicatu, vel canonicatum cum perſonatu multóque magis cum ſimplici capellania: *cap.* 1. & *ibi* Geminian. *num.* 5. & 12. Ancharan. *num.* 3. Franc.
num. 7. *de conſuet. in* 6. † Quod de beneficiis dif- 14.
formibus intelligendum eſt: nam circa vniformia non valeret conſuetudo; maximè ſi ageretur de triplici beneficio, niſi beneficiorum tenuitas validam redderet conſuetudinem. Idem Gratian. *deciſ.* 155. *num.* 17. & *ſequent.* & *diſcept.* 133. *num.* 16. & *ſequent.* Butat. *deciſ.* 19. *num.* 10. & *ſequent.*

Sed hæc conſuetudo debet eſſe quadragenaria. Hoyed. *de incompatibilit. benefic. part.* 1. *cap.* 11. *num.* 4. Rot. *deciſ.* 524 *num.* 3. *part.* 1. *recentior.* & debet eſſe introducta ex certa ſcientia, & cum conſenſu Capituli, & non per errorem. Rot. *dicta deciſ.* 524. *num.* 4. & 5. 15.

Sextò ſupponendum eſt, poſſe Epiſcopum diſpenſare ſuper duobus beneficiis ſub eodem tecto, dummodò ſint difformia & tenuis reditus: nam ſi hæc duo non concurrerent non valeret Epiſcopi diſpenſatio Mat. Anton. *lib.* 1. *var. reſolut. cap. vlt. caſ.* 68. 16.

Sed tamen quòd Epiſcopus non poſſit diſpenſare ſuper incompatibilibus, etiam data tenuitate redituum, cenſuit Rot. *deciſ.* 310. *num.* 4. *part.* 2. *recent.* propter expreſſam diſpoſitionem Concilij Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 17. *de reformat.* 17.

Septimò, quòd licèt aliqui exiſtimauerint, per adeptionem beneficij ſimplicis reſidentiam requirentis, non induci vacationem ipſo iure; veluti ſi agatur de duabus capellaniis reſidentiam requirentibus; & ideo dari optionem prouiſo vt alterum ex illis eligat, alterum verò dimittat, vt per Mantic. *deciſ.* 50. *num.* 8. Tamen contraria ſententia verior eſt, vt etiam in ſimplicibus beneficiis reſidentiam 18.

requitentibus inducatur vacatio ipſo iure : vt per Mantic. *dicto num.* 8. & ita declaratum fuit à ſacta Concilij Congreganooe: vt teſtantur Garſ. Moner. Riec. & alij quos citat & ſequitur Barboſ. *in dicto. cap. de multa* 28. *de prabend. num.* 7.

19. Octauò, hinc infertur non eſſe admittendam deciſionem prædictam Senatus Dolani apud Griuel. *deciſ.* 89. quia verius eſt etiam in beoeficiis ſimplicibus ſolum Papam diſpenſare poſſe; neque admittendam eſſe diſpenſationem Epiſcopi: vt expreſsè tenuit Rot. apud Mantic. *dicta deciſ.* 50. *num.* 8. *verſic. qua multo magis.* Garſ. *de beneſic. part.* 11. *cap.* 5. *num.* 212. *&* 217.

20. Nonò, notandum eſt, quòd licèt aliàs Rota Romana *deciſ.* 484. *part.* 1. *diuerſ.* exiſtimauerit per adeptionem ſecundi beneficij incompatibilis primum non vacare ipſo iure, ſed tantùm præuia monitione: Tamen contrarium eſt verius, & deciſio illa fuit ab eadem Rota reprobata: vt patet in *deciſ.* 524. *num.* 1. *part.* 1. *recentior.* quæ eſt apud Borat. *deciſ.* 19.

Decimò, notandum eſt, quòd ad hoc vt inducatur vacatio beneficij propter incompatibilitatem, poſſeſſio ſecundi debet eſſe pacifica ſaltem per duos menſes; Rot. *deciſ.* 657. *num.* 1. *part.* 2. *recentior.* Garſias *de beneſic. pars.* 11. *capit.* 5. *num.* 115. & dicta deciſio, quæ eſt apud Burat. 102. *num.* 2. expreſsè approbat doctrinam à Garſia traditam *loco citato.* 21.

Et iſta poſſeſſio debet eſſe pacifica non ſolùm quoad titulum beneficij, ſed etiam quoad fructus illius, ſeu maioris partis ipſorum. Addit. ad Burat. *deciſ.* 19. *num.* 21. Mantic. *deciſ.* 75. *num.* 7. 22.

Solet tamen in prouiſionibus Apoſtolicis apponi decretum de dimittendo primum infra duos menſes; aliàs vtrumque beneficium vacet. Quod decretum inficit titulum, & poſſeſſionem lapſo tempore duorum menſium. Mantic. *deciſ.* 356. *num.* 4. Et hæc ſatis. 23.

Laus Deo Opt. Max. & Glorioſiſſimæ Virgini Mariæ.

INDEX

INDEX

Eorum omnium quæ in prima & ſecunda parte Quæſtionum Beneficialium, Canonicarum & Regularium continentur.

Priores numeri, ſedem materiæ; poſteriores paginam indicant.

A

ABBAS.

ABBAS, quando iudicialiter aut extraiudicialiter contra Monachos agere teneatur. cap.41. num. 25. pag.56.

Abbas ſuccedens iure ſpolij non dicitur hæres, ſed ſucceſſor; & bona capit tanquam peculium.c. 95. n. 11. p.165.

Abbates non quidem à iure, ſed in vim priuilegiorum procedunt contra Monachos etiam in forma iudicij, & in delictis quæ ſunt contra communem conuerſationem.c. 41. n. 26. p. 56.

Abbatiæ Monialium, nec non eæ quæ inter viros caput Ordinis conſtituunt, eximuntur à nominatione Regis. c. 89. n. 7. p. 155.

Abbates & alij Prælati inferiores non habent regulariter poteſtatem conferendi beneficia. pat. 2. c.3. §. 9. n.1. p.277.

Poſſunt tamen ius illud conſuetudine, præſcriptione vel priuilegio acquirere. Ibid. n.3. p.277.

Abbates prouident de beneficiis quæ ſunt membrum ſeu grangia Abbatiæ.par.2.c.3. §.9. n.33. p.278.

Abbas mortuo religioſo ſuccedit in eius peculio iure ſpolij, non autem eius conſanguinei.part.2. cap 3. §.9. n.39. p.279.

Abbas non poteſt poſſidere priotatum abeius Abbabatia dependentem, licèt monachus ex diſpenſatione duos priotatus ab eadem domo regulari dependentes obtinere poſſit.ibid. n.40. p.279.

Abbatiæ in Gallia ſuppoſitæ ſunt Regiæ nominationi, exceptis tamen temporalibus. part. 2. c.3. §. 9. num.42. p.279

Quòd ad Regiam nominationẽ Abbatiarum cõſuetudo ſeruari debeat. part.2. cap.3. §. 9. n.43. p. 279.

Abbatiſſa poteſt eſſe capax collationis beneficiorum etiam curam animarum habentium; ſed hoc caſu concurſus fieri debet coram Epiſcopo part. 2. c. 3. §.9. n.41. p.279.

Abbatiſſa electa poſteriorem habens Regis nominationem præfertur illi, quæ licèt anterius nominata, fuit tamen à minori parte electa. pat. 2. c. 3. §.9. n.44. p.279.

Abiuratio.

Condemnatus ad abiurandum, non remouetur ab officio Superioris ſui Ordinis.c.44. n.5. p.60.

Abiuratio duplex eſt; vna formalis, alia pœnalis: & hæc vel leuis, vel vehemens.c.44. n.6. ibid.

Ex conſtitutione fel. rec. Vrbani VIII. Religioſi qui abiurauerunt etiam de leui, remouendi ſunt ab officio.c. 44. n. 7. ibid.

Qui de vehemẽti abiurarunt non ſunt admittendi ad audiendas Fideliũ confeſſiones. c.44. n.10. p. 61

Abſens.

Si reditus beneficij conſiſtant omnes in diſtributionibus, abſens causâ ſtudij illas lucratur, demptâ tertiâ parte, quæ reſeruatur intereſſentibus. c. 102. n. 25. p. 181.

Si ex maſſa Capitulari certa portio præſentibus detur, portio deficiens acceſcit Capitulo, non autem intereſſentibus.c.105. n.18. p.187.

Abſentes cauſa ſtudij lucrantur fructus; ſed non diſtributiones; reprobatâ contrariâ opinione. c.102. n.15. p. 181

Quando omnes reditus conſiſtunt in ſolis diſtributionibus, abſentes ex iuſtâ causâ illas percipiunt, quia ſunt loco præbendæ. c.102. n.37. p.182

Demptâ tertiâ parte ex mente Congregationis. ibid. c.102. n. 38

Et ita declaratum per Congregationem pro Ciuitate Auenionenſi. c.102.n.39. ibid.

Hoc locũ habet in abſentibus causâ ſtudij. ibid. n.40.

Abſentia causâ ſtudij non diſpenſat à reſidentia in parochialibus. ibid. n. 41

Explicantur caſus in quibus detrahi debet tertia pars diſtributionum abſentium. c.102. n.42. 43. & 44. p.182

Abuſus.

Contra abuſum nulla datur cuiuſcumque temporis præſcriptio. Quomodò id ſuſtineri poſſit. c. 37. n.12. & vide n.4. p. 48

Acceptatio.

Acceptatio reſignationis ſi non interueniat, imperfecta manet reſignatio. part.2. c.4. §.7. n.17.p.298

Acceptatione nondum factâ, ſi reſignatarius moriatur, beneficium non vacat per obitum reſignatarij. part.2. c.4. §.7. n.18. p. 298

Acceptatione nondum factâ, ſi contingat reſignatarium mori, & reſignans moriatur in menſe reſeruato, beneficium reſeruatum manet. part.2.c.4. §.7. n.19. p. 298

Acceptatio electionis debet fieri intra tres menſes. part.2. c.4. §.6. n.32. p. 296

Ante tamen acceptationem electionis, tertius poteſt impetrare; quia electio ante acceptationem tribuit ius ad rem, non in re part.2. c.4. §.6. n.33. p.296

Acceptatione non factâ, ius in re non acquiritur per collationem, ſed tantùm ius ad rem, part.2. c.4. §.6. n.34. p. 296.

Index Prior,

Acceptatio Alternatiuæ per Epiſcopos, & Prælatos collatores, quomodo fieri debeat; & quæ ad illam requirantur. part.2. c.3. §.8. n.24. p.274

Accuſatio.

Per accuſationem irrogari poteſt infamia facti, iuris verò dumtaxat per ſententiam. c.44. n.2. p.60

Explicatur circa hoc Riccij *deciſ.* 327. *part.*2. ibid. c.44. n. 3

Accuſatus poteſt reſignare etiam poſt concluſum in cauſa, quãdo non priuatur ipſo iure. c.27. n.17. p.33

Accuſatus poteſt reſignare in fauorem coram ſummo Pontifice etiam poſt concluſum in cauſa, ſecundùm tertiorem ſententiam; licèt alij contrarium ſentiant. c.27. n.18. p.33

Actus.

Actus quidam ſunt indifferentes; quorum bonitas, vel malitia dependet ex intentione agentis. c.48. n. 14. p. 69

Actus interiores ab humana voluntate procedentes, nullo modo poſſunt dependere à voluntate alterius hominis. c.48. n.15. p.69

Adiutor.

Adiutor, ſeu ſecundarius quando dari debeat Parocho. c.25. n.1. p. 25

Adulterium.

Mulier nupta de adulterio conuicta, etiam poſt ſententiá manere debet in ſequeſtro. c.55. n.11. p. 84

In adulterio non poteſt eſſe pœna priuationis beneficij, ſed depoſitionis poteſt infligi. cap.97. n.14. p. 171

Clericus propter adulterium poteſt relegari. c. 97. n.15. p.171

Adulterij actio datur etiam aduersùs ſponſam per verba de præſenti. c.117. n.14. p. 208

Æſtimatio.

Æſtimatio fieri debet iuxta tempus ad quod differtur exequutio contractus, & quo naſcitur actio. c.46. n. 14. p. 64

In euictione attenditur æſtimatio temporis, quo contingit euictio. c. 46. n.15. p. 64

In æſtimando bona ad effectum dimidij laudimij, attendi debet valor de tempore ſolutionis. c. 46. n. 16. p: 65

Æſtimatio fieri debet de tota re, & non per partes. c. 46. n. 17. p. 65

In æſtimatione bonorum debet haberi ratio expenſarum, quæ fiunt pro illarum conſeruatione. c. 46. n. 18. p. 65

Res emphyteutica non debet vti libera æſtimari, ſed cum ſuo onere. c.46. n.19. p. 65

In ęſtimatione rei onera realia deducẽda sũt. ibid. n.20

An æſtimetur domus ex fructibus, an ex communi valore. c. 46. n. 21. p. 65

Quid in domibus ruſticis, quomodò illarum æſtimatio fieri debeat. c. 46. n. 22. p. 65

Ætas.

Omnia beneficia ſimplicia hodie ex Concilio Tridentin. requirunt ætatem 14. annorum. c. 3. n.1. p. 3

Sufficit tamen annus 14. inceptus. ibid. n. 2

In Gallia ſufficit ſeptennium in ſimplicibus beneficiis ſecundùm ius antiquum. c. 3. n.3. p.3

Beneficia quæ ſonant in nomen Rectoriæ per ſe ſtantis, non poſſunt poſſideri in Gallia à minore 14. annorum. c.3. n.4. p. 4

In prioratibus conuentualibus minor 25. annis non admittitur. ibid. n. 5. p. 4

Prioratus non conuentuales curati 25. annos requirunt. ibid. n. 6. p. 4

Prioratus non conuentuales, in quibus cura per Vicarium perpetuum exercetur, requirunt annum vigeſimum. c.3. n.7. p. 4

Prioratus non conuentuales in quibus cura, nec per ſe, nec per alium exercetur, exigunt annum 14. ibid. n.8. p. 4.

Hodie tamen ex Concil. Trident. & ex Regis conſtitutionibus requiritur annus 16. ibid. n. 9. p. 4

Ætas, & aliæ qualitates requiſitæ dum beneficium regulare datur in titulum, debent interuenire in Commenda. c.3. n. 10. Intellige vt n. 12. p. 4

Ætas 25. annorum requiritur ad obtinendam primam dignitatem poſt Pontificalem. c.99. n.1. p.174

Ætas quæ requiratur ad obtinendam primam dignitatem in Eccleſia Collegiata. c.99. n.2. p.174

In dignitatibus habentibus curam animarum, ætas 25. annorum requiritur; ſiue cura competat in foro interiori, ſiue in foro exteriori. c. 99. n.4. p. 174

Ætatem non habenti facta beneficij collatio nulla eſt part.2. c.5. §.5. n. 1. Ampliatur n. 2. etiamſi quid minimum ad ætatem deſit. p. 311

Ætatis ſola expreſſio ſummo Pontifici facta, diſpenſationis vim obtinet; quamuis Concilio Tridentino expreſsè non fuerit derogatum. part. 2. c. 5. §.5. n.3. p.311

Ætas quatuordecim annorum ſufficit ad obtinendum Canonicatum in Eccleſia Collegiata. part. 2. c. 3. §.12. n.1. p. 283

Ampliatur, vt non requirantur quatuordecim anni completi, ſed ſufficiat illos attigiſſe. ibid. n.2. p.283

Ætas viginti duorum annorum requiritur in canonicatibus Eccleſiæ Cathedralis; ſed ſufficit quòd ſint inchoati. part.2. c.3. §.12. n.3. p. 283

Ætas eadem 22. annorum requiritur in dignitatibus Eccleſiarum Collegiatarum; ſed anni viginti duo debent eſſe completi: ſi tamen eſſet prima dignitas Collegiatæ, vt plurimùm viginti quinque anni exiguntur. part.2. c.3. §.12. n.4. & 5. p. 283

Ætas viginti quinque annorum requiritur in dignitate maiori poſt Pontificalem. part. 2. c. 3. §. 12. n. 6. p. 283

Affectio.

Affectionis beneficij, & reſeruationis, quæ ſit differentia. part.2. c. 3. §.1. n. 2. p. 255

Affectio minoris non eſt potentiæ quàm reſeruatio. ibid. n. 3.

Affecta ſunt beneficia per appoſitionem manus Papæ etiamſi gratia eſſet nulla, vel ſubreptitia. ibid. n.4. Intellige vt numeris ſequentibus p. 255

Affectio ceſſat ſi gratia Papæ fuerit ſortita effectum. part.2. c.3. §.1. n.9. p. 255

Affectio ceſſat ſi gratia non poſſit ſortiri effectum ob non adimplementum conditionis, eodem c.3. §.1. n. 12. p. 255

Affectio ceſſat, ſi vacatio beneficij contigerit diuerſo genere vacationis. ibid. n. 13. p.255

Affectio vtrùm inducatur in beneficiis Galliæ. ibid. n.14. & 18. p.255

Aleator.

Aleatori publico facta beneficij collatio, nulla eſt. part. 2. c. 5. §.1. n.16. p. 307

Alienatio.

Beneplacitum Apoſtolicum requiritur ad validitatem alienationis bonorum ad capellaniam ſpectantium. c.98. n.2. p. 172

Bona Eccleſiæ nondum incorporata alienari, vel in emphyteuſim concedi poſſunt ſine ſolemnitatibus. c.119. n.1. p. 213

Mendicantes non poſſunt noua loca acquirere, aut alienare ſine ſedis Apoſtolicæ licẽtia. c. 23. n. 1. p. 23

In

In alienationibus bonorum magni Collegij Aueniopenſis, adhibendæ ſunt omnes ſolemnitates requiſitæ in alienatiuue bonorum Eccleſiæ. c. 74. n. 1. p. 125

Quando res ſolita eſt concedi in emphyteuſim ab Eccleſia, poteſt alienari, vel concedi ſine ſolemnitatibus. c. 74. n. 3. p. 125

Alienare qui non poteſt contrahendo, non poteſt etiam alienare delinquendo. part. 2. c. 1. §. 11. n. 14. p. 241

Alimenta.

In alimentorum taxatione religioſæ tranſlatæ, debet haberi ratio obſequiorum, & ſeruitiorum ſecundo Monaſterio per tranſlatam præſtandorum. c. 65 n. 16. p. 104

Debet etiã in taxandis alimentis tranſlatæ haberi ratio, quòd primum Monaſterium amittit iura ſuperioritatis in perſonam tranſlatam. c. 65. n. 17. p. 105

Alimenta clerico contumaci & fugitiuo ſemper ſunt reſeruanda. part. 3. cap. 1. §. 11. n. 15. p. 241

Alimenta ſemper reſeruanda ſunt clerico fugitiuo, & contumaci ne cogatur mendicare. ibid. n. 16. p. 241

Alienigena.

Alienigenæ in Gallia ſunt incapaces beneficiorum niſi à Rege ex gratia admittantur. c. 4. §. 8. n. 12. Nec beneficia etiam permutationis titulo poſſunt obtinere ibid. n. 13. p. 300

Allegatio.

Allegatio Lapi 89. vult præſumi titulum prædeceſſoris in beneficio ex longa poſſeſſione. c. 85. n. 3. p. 145

Allegatio Lapi 89. duo requirit. Primò poſſeſſionem diuturnam, & pacificam. Secundò, quòd poſſidens communi exiſtimatione habitus fuerit pro vero, & legitimo ſucceſſore. c. 85. n. 4. p. 145

Longum tempus erat decem annorum in terminis dictæ allegationis Lapi 89. Hodie eſt triennium. ibid. n 5. p. 145

Allegatio Lapi 89. non ſolùm vult præſumi titulum prædeceſſoris ſed etiam habilitatem ipſius, ſi duo requiſita concurrant; longa poſſeſſio, & communis reputatio. c. 85. n. 6. p. 145

Ceſſantibus duobus requiſitis in allegatione 89. Lapi, titulus anteceſſoris probandus eſſet, ſi colligitans alium alterius anteriorem cum poſſeſſione probaret ibid. n. 7. Intellige vt n. 9. p. 145

Materiam integram allegationis Lapi tractat Mareſcotut. ibid. n. 8. p. 145

Concurrentibus requiſitis in dicta allegatione Lapi, præſumitur quòd prædeceſſor in beneficio habuerit meliorem titulum de mundo, c. 85. n. 10. p. 146

Quando quis non ſuo, ſed alieno nomine poſſidet, nihil prodeſt longi temporis poſſeſſio, nec locus eſt dictæ allegationi Lapi. 89. c. 85. n. 13. p. 146

Quomodo differat iſta præſumptio ex allegatione Lapi cum regula Cancellariæ *de Triennali*. ibid. n. 14. p. 146

Allegatio Lapi 89. facit vt non teneatur quis ſui anteceſſoris titulum probare. ibid. n. 15. p. 146

Alterare. Vide *Commutatio.*

Alternatiua.

Alternatiuæ ius non competit inferioribus collatoribus, qui ius conferendi acquiſiuerunt ex conſuetudine, vel priuilegio. part. 2. cap. 3. §. 8. n. 25. p. 274.

Alternatiuâ non gaudet Epiſcopus, niſi verè & non fictè reſideat, etiamſi ex iuſta cauſa receſſerit. part. 2, c. 3. §. 8. n. 27. p. 275

Alternatiuæ vſus vtrùm ſtatim incipiat poſt illius acceptationem, an verò finito menſe. ibid. n. 28. p. 275

Alternatiuâ non gaudet Epiſcopus quoad beneficia quæ non ſunt liberæ collationis, & quænam illa ſint, dicto §. 8. n. 33. p. 275

Capitulum ſede vacante non gaudet Alternatiuâ. part. 2. c. 3. §. 8. n. 26. p. 274

Amortizatio.

Amortizatio quid ſit in Gallia, & vnde duxerit originem & quomodò ab indemnitate differat. c. 46. n. 4. p. 64

Amouibilis.

Amouibilis Præsbyter, non proprio, ſed deputantis nomine poſſidet. c. 56. n. 12. p. 86

Amouibilis Vicarius in Parochiali deputatus poteſt amoueri ſine cauſa, ſed non animosè, aut ex odio: hoc enim caſu poſſet iudicis officium implorare. c. 56. n. 14. p. 86

Officia Eccleſiæ amouibilia dari poſſunt ad vitam cum conſenſu Capituli, & authoritate Papæ. Ibid. num. 16. p. 86

Epiſcopus non poteſt reuocare conceſſionem ad vitam officij manualis, ſi Papæ confirmatio acceſſerit. c. 56. n. 17. p. 86

Qui ſemel officium amouibile conſenſit dari ad vitam, non obligatur ad id in futurum. c. 56. n. 18. pag. 86.

Amplia, vt per talem conſenſum, ſi de eius animo, vel proteſtatione appareat; ſibi non præiudicet in petitorio, nec in poſſeſſorio. c. 56. n. 19. p. 86

Prioratus ſunt amouibiles quando monachi alicui ruri ſeu grangiæ monaſterij præponuntur, & tales dicuntur veri monachi & habent vocem in electionibus Monaſterij. part. 2. cap. 3. §. 10. n. 13. pag. 280.

Anima.

Legatum pro ſalute animæ factum dicitur pium. cap. 108. num. 8. p. 190

Qui negligit animam dicitur cauſare mortem animæ, quæ deterior omnino eſt morte corporis. cap. 115. num. 11. p. 203

Animalia.

In computanda decima animalium, non ad prædia, ſed ad ipſorum animalium numerum reſpectus haberi debet. c. 67. num. 11. p. 110

In animalium numero debet ſeparatim fieri calculus cuiuſlibet domini, licèt pecudes ſint ſub eodem baculo, & paſtore. Ibid. n. 12. p. 110

Qui dicit animalia gregis alieni ad ſe pertinere, id probare tenetur. c. 67. n. 17. p. 110

Numerus animalium vnius anni coniungi non poteſt cum numero animalium alterius anni. Ibid. n. 20. aliàs 19. p. 111

Animus.

Coniecturæ referuntur ex quibus prouiſus habere præſumitur animum reſignandi. c. 59. n. 8. p. 91

Qui habet animum reſignandi, vel dimittendi beneficium, non debet ad concurſum admitti. c. 59. num. 9. p. 91

Annalis.

Regulæ *de annali poſſeſſione* primum caput exponitur. c. 85. num. 16. p. 146

Regulæ *de annali* quoad primum caput Papa, & Legatus, ſeu Vicelegatus derogat. c. 85. num. 17. pag. 146

Vt regulæ *de annali* derogatum cenſeatur, derogatio debet eſſe ſpecialis. c. 85. n. 18. p. 146

Derogatio regulæ *de Annali* non attenditur, ſi gratia principalis ſit nulla. c. 85. n. 19. p. 146.

Secundæ parti regulæ *de annali* non derogatur, qua tempus liti præfigitur ſuper beneficio impetrato mouendæ, & terminandæ.c.85. n.20. p.146
Aduerſus lapſum temporis præfinitum in regula *de annali* facile datur protogatio. Ibid. num. 21. pag. 146.
Stante legitimo impedimento, tempus ſtatutum ad effectum regulæ *de annali* non currit impedito, contra Gratianum, cap. 85. num 22. p.146
Quoad effectum regulæ *de annali*, ſufficit lis ſuper exequutione litterarum. Ibid n. 26. p.146
Lis iuxta regulam *de annali* debet terminari in petitorio, ſed tempus non currit quandiu aduerſarius ſuſpendit petitorium. Ibid. num.27. p.146
Regula *de annali* locum habet in quocumque impetrante, ſiue per obitum, ſiue alio modo. c. 85. n. 28. pag. 146.
Item locum habet in impetratione ex capite ſimoniæ. cap. 85. num.29. p.146
Differentia quæ ſit inter regulam *de annali*, & *de Triennali*. Ibid. c.85.n.30. & 31. p.146
Regulæ *de annali* locus eſt, quamuis quis fuerit intruſus in beneficio reſeruato. cap. 85. num. 32. pag. 146
Regula *de annali* non procedit in præiudicium veri Pattoni qui debet præſentare. Ibid. num. 33. pag. 146
Non eſt locus illi regulæ, ſi conſtet de non titulo authoris. Ibid. n.34. p. 146
Intellige, dummodo de hoc conſtet euidenter per confeſſionem partis, vel per rem iudicatam. cap. 85. num. 35. p. 146

Annexio.

Annexio probanda eſt per eum qui in ea ſe fundat. c. 110. n.28. p. 196
Quomodò cognoſcatur quæ præbendæ ſint annexæ, quæ ſeparatæ, adhibitâ diſtinctione explicatur. c. 110. num.29. p.196

Anniuerſaria.

Infirmi, & ſenes lucrantur ſtipendia anniuerſariorum. cap. 102. n. 5. p.180
Anniuerſariorum lucrum æquiparatur diſtributionibus quotidianis. c. 102. n.6. p.181
Anniuerſaria veniunt ſub nomine diſtributionum quotidianarum. c. 102. n. 10. p.181
Si teſtator mandauerit anniuerſaria diſtribui inter præſentes, & aſſiſtentes; infirmi illa nihilominus percipere debent. Ibid. n.11. p 181
In materia ſtricta, appellatione diſtributionum non veniunt anniuerſaria. Ibid. n. 12. p.181
Anniuerſaria gaudent eiſdem priuilegiis, quibus diſtributiones quotidianæ. c.102. n. 13. p.181
Capitulum Canonicorum ſine interuentu Beneficiatorum poteſt ſtatuere ſuper anniuerſariis. cap.105. num.7. p.186
Anniuerſariorum diſtribuendi formam conſuetam Capitulum ſine Epiſcopo alterare nequit. cap.105. num. 10. p. 186
Anniuerſaria, pro quibus adeſt corpus ſeparatum à maſſa Capitulari, non debent accreſcere Capitulo pro abſentium portione, ſed ſolis præſentibus, & inter eos diſtribui. c.105.n.17. p. 187

Annus.

Annus de quo in regula *de Triennali* incipit à die citationis exequutæ.c. 85. n.24. p. 146
Annus penſionis beneficiariæ computari debet ad ratam temporis perceptionis fructuum, non temporis vitæ penſionarij; & hæc vera eſt ſententia. c. 22. n. 7. p. 22
Anni computatio in materia penſionum Eccleſiaſticarum incipit à die, quo penſiones reſeruatæ ſunt: à quo tempore computatio fit ratæ fructuum perceptorum: quod propoſitis exemplis explicatur. c. 22. n.8. p.22
Annus à quo tempore incipiat in aliis cauſis præter penſiones Eccleſiaſticas. Remiſſiuè. cap. 22. n. 9. pag. 22
Annus, ad hoc vt quis dicatur inſordeſcens in excommunicatione, numerandus eſt non à die incurſæ, ſed à die declaratæ excommunicationis. par.2. c.5.§.3. num.14. p.309
Annus, intra quem debet promoueri minor, cui beneficium eſt commendatum, numerandus eſt à die quo ad ætatem legitimam peruenerit, non autem à die collationis. part. 2. cap. 1. §. 12. n. 16. pag. 244

Antianitas.

Antianitas inter Canonicos non computatur à die conceſſæ coadiutoriæ, ſed à die mortis coadiuti. part. 2. cap. 1. §. 13. num. 10. Poteſt tamen introduci conſuetudo contraria; quæ hoc caſu per allegantem probanda eſt, cum ſuis requiſitis. Ibid. num. 12. p.147

Anticipatio.

Anticipatas ſolutiones prohibet Concilium. cap. 66. num.33. p. 108
Ante Concilium non ita rigoroſè erat prohibita anticipatio ſolutionum. c. 66. n. 34. p.108
Quando dicatur ſolutio facta per anticipationem. c. 66. n.35. p.108
Solutio beneficiario facta ante fructus perceptos non liberat conductorem. Ibid. n. 36. p.108
Fallit, ſi pecuniæ eſſent verſæ in vtilitatem Eccleſiæ, ſaltem pro rata verſionis. cap. 66. num. 37. pag. 108

Antidata.

Suſpicio antidatæ Ordinarij purgari debet per veras, & legitimas probationes. cap.70. n.22. p.118

Appellatio.

Appellatio à prouiſionibus beneficij factis per Epiſcopum dicitur extraiudicialis, & cauſat attentata. c.7. num.1. p.6
Si Epiſcopus procedat in forma iudicij contentioſi, licet appellare à collatione beneficij, & ſuſpenditur exequutio.c.7.n.2. p.6
Appellari non poteſt à pœna impoſita per ſtatutum Epiſcopi.c.11. n.11. p.9
Appellari poteſt à declaratione pœnæ legis, vel ſtatuti. c.11. n.12. p.9
Appellatio datur à pœna Excommunicationis contenta in decreto, c.11. n.13. p.9
Appellatio ſuſpenſiua non datur à decreto facto fauore cultus diuini. c. 11. n. 14. p.9
Datur tamen appellatio quoad effectum deuolutiuũ. c.11. n.15. p.9
Appellari poteſt à recuſatione Ordinarij, cui data fuit commiſſio *in forma dignum*.c.13. n.8. p.11
Non datur appellatio à ſententia per quam quis declaratur hæreticus.c.34.n.1. p.45
Intellige vt procedat reſpectu Iudicis à quo; ſed tamen Superior non impeditur appellationem admittere, & inhibitiones decernere. c. 34. num. 2. pag.45
Appellatio datur à ſententia declaratoria hæreſeos, ſi adſit iuſta, & legitima cauſa appellandi. c. 34. n. 3. pag. 45.
A declaratione pœnæ ſuſpenſionis datur appellatio quoad effectum deuolutiuum. capit. 34. num. 8. pag.45
A ſuſpenſione à diuinis officiis ſi fuerit appellatum, non

non ſuſpenditur exequutio : ſecùs ſi fuerit appellatum à ſuſpenſione a beneficiis ; tunc enim datur appellatio, etiam quoad effectum ſuſpenſi uum. c. 34. n. 9. p. 45

Licitum eſt appellare ad Metropolitanum in caſibus in quibus Epiſcopi procedunt vigore Concilij, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati. cap. 34. n. 11. pag. 45

A Prælatis regularibus appellari poteſt, ſi excedant modum Eccleſiaſticæ diſciplinæ. cap. 41. n. 5. pag. 55

A decretis interlocutoriis non datur tacita appellatio. c. 59. n. 3. p. 90

In beneficialibus appellatio extraiudicialis habet vim citationis, & de appellatione extraiudiciali. Remiſſiuè. c. 85. n. 71. p. 148

Appellare licet à proceſſuris Exequutoris mittentis prouiſum in poſſeſſionem beneficij, non citato poſſeſſore ; quando poſſeſſio eſt plena. part. 2. capit. 4. §. 1. num. 14. Ampliatur., etiamſi in literis non adeſſet clauſula *Vocato, &c.* Ibidem. num. 15. p. 290

Archidiaconus.

Archidiaconatus de iure eſt prima dignitas poſt Pontificalem, ſed tamen Eccleſiæ conſuetudo attendi debet. part. 2. cap. 3. §. 11. num. 11. Vnde in Eccleſia Auenionenſi Archidiaconatus non eſt prima dignitas, nec vti talis ſuppoſita reſeruationi. Ibid. n. 14. p. 281

Archidiaconus debet eſſe Doctor in Theologia, vel iure Canonico, aut ſaltem Licentiatus. Ibid. n. 15. Quod eſt verum ſi Archidiaconus iuriſdictionem habeat, quales pauci hodie reperiuntur. Ibidem. n. 16. & 17. p. 281

Archidiaconatus debet conferri habenti ætatem viginti quinque annorum, ſi iuriſdictionem habeat; alioqui ſufficiunt anni viginti duo, cum Ordine Diaconatus. Ibid. c. 3. §. 11. n. 18. & 19. p. 281

Arma.

Arma fundatoris non poſſunt tolli, etiamſi tota illius familia eſſet extincta. capit. 73. numer. 12. pag. 124.

Ampliatur, etiamſi Fundator fuiſſet declaratus proditor & rebellis, ex Romani ſententia. c. 73. n. 13. pag. 124.

Vide *Inſignia.*

Argumentum.

Argumentum valet à matrimonio carnali ad ſpirituale. c. 77. n. 13. p. 130

Argumentum non valet à matrimonio carnali ad ſpirituale, ſi adſit diuerſa ratio. c. 45. n. 12. p. 63

Arreragia.

Arreragiorum, ſiue reliquorum nomine, tam antiqua, quàm noua arreragia continentur c. 90. n. 6. p. 157

Aſſaſſinium.

Aſſaſſinij crimen inducit priuationem beneficij ipſo iure. c. 27. n. 4. p. 33

Aſſaſſinium non dicitur niſi fiat mediante pecunia. c. 27. n. 8. p. 33

Ob aſſaſſinium inducitur priuatio beneficiorum ipſo iure, etiamſi effectus non fuerit ſequutus. cap. 97. num. 23. p. 171

Beneficium vacans ob aſſaſſinium ſtatim poteſt impetrari, non expectatâ ſententiâ, cap. 97. n. 24. pag. 171

Aſſertio.

Aſſertioni Epiſcopi ſtandum eſt in iis, quæ eius ſimplici informationi commiſſa ſunt ; vel ſi non adſit in commiſſione clauſula *vocatis vocandis.* c. 8. num. 3. p. 6

Attentatum.

Attentare dicitur, qui nouo poſſeſſionis genere poſſidere incipit Vnde coadiutor mortuo coadiuto, ſi lite pendente poſſidere incipiat, committit attentatum. part. 2. c. 1. §. 13. n. 14. & ſeqq. p. 247

Atteſtatio.

Atteſtatio ſimplex Notarij, vel etiam Cardinalis iuramento firmata, fidem non facit. c. 69. n. 44. pag. 116

Vide *Fides.*

Audientia.

Audientiâ denegatâ, ſi procedatur ad vlteriora, proceſſus erit nullus. c. 57. n. 3. p. 87

Cui audientia denegatur, vtrùm denegetur appellationis remedium. Remiſſiuè cap. 57. num. 4. p. 87

Auditor.

Auditores Rotæ poſſunt conferre beneficia ſuper quibus lis pendet coram ipſis. part. 2. cap. 3. § 14. per tot. p. 287

Auditor Cameræ non habet hoc priuilegium. Ibid. num. 5.

Auditores Legati, vel Vicelegati Auenionenſis nihil poſſunt circa collationem beneficiorum, nec quoad cognitionem cauſarum beneficialium in prima inſtantia. part. 2. cap. 3. §. 6. num. 35. & 36. pag. 170

Auditores Legati, vel Vicelegati non decernunt literas citatorias extra Monarchiam, ſed illæ fiunt ſub nomine Legati, vel Vicelegati. eodem c. 3. §. 6. num. 37. p. 170

Augmentum.

Augmentum, ſiue lucra deberi ſtatim poſt donationé corporum inter coniuges factam, cauetur ſtatuto Auenionenſi. c. 116. n. 6. p. 205

Sancti Auguſtini Patres.

Patres Ordinis Sancti Auguſtini diſcalceati conſtituunt eundem ordinem quem alij calceati, & ſupponuntur eidem Generali, licèt habeant diſcalceati ſuos Vicarios Generales. capit. 81. numer. 5. pag. 137

Dicti Patres tam Calceati, quàm Diſcalceati ſubiiciuntur eidem Regulæ, accidentaliter tamen diuerſæ. c. 81. n. 6. p. 137

Auocatio.

Poſt auocationem dicitur attentatum, etiamſi antiqua poſſeſſio continuetur. c. 88. n. 11. p. 153

Authentica.

Diſpoſitio *Authent. Defuncto. Cod. ad S.C. Tertullian.* ſeruatur in Gallia, & in Curia Tholoſana. cap. 2. num. 5. p. 3

Authent. Ingreſſi. Cod. de ſacroſ. Eccleſ. debet intelligi de illis qui effectualiter profeſſionem emiſerunt. c. 51. num. 21. pag. 76

B.

Baculus.

Baculo innixus nemo altari ſeruire debet. c. 94. n. 15. p. 162

Baro.

Baronum Officiales ad vitam prouiſi non debent per Barones reuocari. c. 74. n. 10. p. 126

Barones ſine cauſa Officiales ſic prouiſos remouentes, tenentur illis damna reſarcire. c. 74. n. 11. p. 126

Beneficia.

Beneficia conferri non poſſunt non habentibus ordinem annexum. c. 1. n. 12. p. 2

Beneficiati, vel portionarij non ſunt de capitulo. c. 1. n. 11. p. 2

Beneficia regularia ſæcularibus non conferuntur, nec è contra : niſi ex diſpenſatione. c. 80. n. 8. p. 136

Beneficia ſæcularia ſub quibus conditionibus concedantur regularibus, & quæ in diſpenſationis reſcripto narranda ſint, c.80. n. 9. p. 136

Beneficia curata inſpecto iure communi, Epiſcopus cum conſenſu & licentia Abbatis, licèt ſint ſæcularia, poteſt regularibus concedere. c. 80. n. 11. p. 136

Imputandum eſt illi qui nimis tenue beneficium acceptauit. c. 58. n.6. p. 89

Sed hæc inſufficientia probanda eſt per allegantem. ibid. n.8. p. 89

Beneficium quid ſit. c. 1. §. 1. Debet eſſe perpetuum, part. 2. c. 1. §. 2. n. 3. & erectum authoritate Epiſcopi. ibid. n. 1. & 2. p. 219

Beneficium & penſio in quibus differant inter ſe, & in quibus conueniant. part. 2. c. 1. §. 4. n. 1. & ſequentib. per tot. p. 222

Beneficij fructus apud duos eſſe poſſunt, non tamen ipſum beneficium. part. 1. c. 1. §. 4. n. 83. & 84. p. 228. & §. 9. n. 36. p. 238

Beneficij appellatione in pœnalibus penſio non continetur. part. 2. c. 1. §. 4. n. 7. etiamſi verba eſſent geminata. ibid. n. 98. p. 228

Beneficij fructus differunt ab ipſo beneficio. ibid. n. 99. p. 229

Beneficia vacant per promotionem ad Epiſcopatum. ibid. n. 102. p. 229

Beneficij nomine vt hoſpitale contineatur, ſex requiſita referuntur. part. 2. c. 1. §. 7. n. 9. p. 234

Beneficium alterius ſine titulo occupans, intruſus dicitur. part. 2. c. 1. §. 9. n. 18. p. 238

Beneficij mentio referenda eſt regulariter ad ea quæ iam ſunt erecta, non autem ad poſtea fundata. part. 2. c. 1. §. 10. n. 2. & litteræ Pontificiæ non extenduntur ad poſtea erigenda beneficia. ibid. n. 4. Et reſeruatio iuris præſentandi intelligitur de iam creatis tempore ad quod refertur diſpoſitio. n. 5. 9. & 11. p. 239. & 240

Beneficia quando dicantur pleno iure ſubiecta monaſterio, vel Epiſcopo. part. 2. c. 1. §. 6. n. 6. p. 233

Beneficium perpetuum non poteſt erigi ex fundatione ſimplicis legati pij, quando teſtator prohibuit Epiſcopum ne ſe de hac fundatione immiſceret. part. 1. c. 1. §. 6. n. 25. Secùs ſi nihil prohibuerit; tunc enim poteſt illa erectio fieri de conſenſu hæredis. n. 16. Idem de fundatione amouibili dicendum. n. 27. p. 234

Beneficio in titulum poſſeſſo nemo renunciare poteſt, vt conuertatur in commendam ſine authoritate Superiorum. part. 2. c. 1. §. 12. n. 21. ſicut nec ille qui poſſidet in commendam beneficium, poteſt illud conuertere in titulum. n. 22. Etiamſi ſæcularis commendatarius profeſſionem emiſerit regularem in illo ordine, à quo beneficium dependet. n. 23. p. 245

Beneficium probatur regulare ex eo quòd ſæculari conceſſum fuerit in commendam part. 2. c. 1. §. 12 n. 30. p. 245

Beneficium conceſſum in commendam remanet affectum, propter appoſitionem manus Papæ. part. 2. c. 1. §. 12. n. 31. Sed hoc non habet locum in Gallia n. 32. p. 245

Beneficia ſimultaneæ collationis non continentur ſub reſeruatione ex cauſa ſedis vacantis. part. 2. c. 3. §. 2. n. 4. p. 260

Beneficia conſiſtorialia quæ dicantur, & quæ ſit praxis circa prouiſionem ipſorum. part. 2. c. 2. §. 7. n. 1. & 2. Et quòd non expediantur ſub ſimplici Signatura; ſed Bullarum expeditio ſit neceſſaria. ibid. n. 3. p. 271

Beneficium non præſumitur curatum, quando non habet populum, vel Clerum. part. 2. c. 2. §. 3. n. 2. p. 251

Beneficia ſimplicia diuiduntur in ſeruitoria, & non ſeruitoria. part. 2. c. 2. §. 3. n. 3. p. 251

Beneficij curati natura non mutatur, quamuis Rector ex voluntate aliquando Sacramenta miniſtrauerit. cap. 2. §. 3. n. 7. ibid.

Beneficium monoculare quod dicatur. c. 2. §. 6. n. 1. & tale beneficium non ſupponitur Regiæ nominationi. n. 5. & vtrùm dicatur monoculare, quando vnum ſitum eſt in Gallia, alia verò extra Galliam. ibid. n. 6. p. 251

Beneficiati non habent præbendam. part. 2. c. 2. §. 9. n. 10. p. 236

Beneplacitum.

Temporis diuturnitas non facit, vt præſumatur beneplacitum Apoſtolicum interueniſſe in alienatione bonorum Eccleſiæ, niſi concurrat obſeruantia c. 98. n. 3. p. 172

Bigamus.

Bigamia triplex eſt, vera, interpretatiua, & ſimilitudinaria. part. 2. c. 5. §. 4. n. 10. Super vera & interpretatiua ſolus Papa diſpenſat. n. 11. In ſimilitudinaria Epiſcopus diſpenſare poteſt. n. 13. p. 310

Bigamia eſt irregularitas, non tamen procedit ex aliquo delicto. ibid. n. 12. p. 310

Bigamia non incurritur niſi poſt matrimonij conſummationem. ibid. n. 10. p. 310

Bigamus eſt incapax beneficij, quamuis ante coniugium fuiſſet clericus. part. 2. c. 5. §. 4. n. 6. & licèt non amittat characterem, tamen habetur pro ſimplici laico: ideo non ſolùm beneficij eſt incapax, ſed etiam penſionis Eccleſiaſticæ. ibid. n. 7. & 8. p. 310

Breue.

Breue, quare ſic nuncupetur, & quomodo ſoleat expediri. part. 2. c. 4. §. 1. n. 1. p. 289

Breuis & Bullæ vtrùm eadem ſit vis. ibid. n. 4. p. 289

Bulla.

Procurator poteſt Bullas expediri facere, quamuis reſignans ante Bullarum expeditionem moriatur; ſi illo viuente ſupplicatio ſignata fuerit. c. 26. n. 23. p. 29

Bulla Pij V. ſuper ornamentis Clericorum Eccleſiæ poſt eius obitum reſtituendis, non obſeruatur Auenione, c. 95. n. 22. p. 166

Sicuti nec Bulla eiuſdem Pij V. ſuper cenſibus. ibid. n. 23. p. 166

Bulla, aut lex non recepta non obligat. ibid. n. 15 p. 166

Etiamſi non fuerit obſeruata per ſimplicem ignorantiam. c. 95. n. 26. p. 166

Bulla quomodo differat à Breui, & quomodò concedi ſoleat. part. 2. c. 4. §. 1. n. 2. p. 289

Bullæ fides non eſt adhibenda niſi ſit omni ex parte perfecta. ibid. n. 3. p. 289

C

Camera.

Bona monachorum decedentium extra clauſtra cum licentia Superiorum, vel ſine ea in terris Eccleſiæ, pertinent ad Cameram Apoſtolicam iure ſpolij, c. 95. n. 12. p. 165

Camera percipiens fructus beneficij propter contumaciam clerici abſentis, tenetur ſoluere penſiones quibus illud beneficium oneratum eſt part. 2. c. 1. §. 4. n. 110. p. 229

Campana.

Campanas in priuatis oratoriis ſine Epiſcopi licentia

habere

habere non licet. c.25. n.14. p.17

Campanæ directè reſpiciunt vocationem populi, & ſignum ad preces Deo fundendas. cap. 58. num.8. p. 50

Campanarum Eccleſiæ cura pertinet ad officium cuſtodis. c.63. n.1. p. 99

Campanarum pulſatio permittitur confraternitatibus in earum capellis ſine præiudicio ſeruitij Eccleſiæ parochialis. c. 63. n.4. p. 99

Campanarum pulſatio ſpectat ad inferiores clericos. c.63. n.5. p. 99

Campanarum pulſatio Laicis permittenda non eſt ſine licentia Cuſtodis Eccleſiæ, vel Præsbyteri parochialis. c.63. n.6. p. 99

Campanas pulſans ſine licentia præsbyterorum dat operam rei illicitæ; ideo ſi ſequatur homicidium, tenetur. Fallit, ſtante conſuetudine in contrarium. c. 63. n.7. p. 99

Canonicus, Canonicatus, Canoniſſa.

Canonicatus infert ſine alia expreſſione, ſtallum in Choro, & vocem in Capitulo. c.27. n.48. p.35

Canonicatus quaſi poſſeſſio includit poſſeſſionem ſtalli in Choro, vocis in capitulo, & aliorum iurium canonicalium. cap.111. n.1. p.197

Canonici ſupernumerarij fruuntur omnibus iuribus canonicalibus ſicut & cæteri. c.111. n.3. p.197

Canonici ſupernumerarij vocandi ſunt ad Capitulum & in eo vocem habere debent. c.111. n.4. p.197

Eligendi poteſtas fructus eſt poſſeſſionis; ideo competit Canonicis nouis, nonobſtante noua dote data. c.111. n.5. p. 197

De Canonicis nouæ fundationis multa explicantur. ibid. n.6. p. 197

Canonicus nouæ fundationis priùs receptus, præferendus eſt in optione Canonicis antiquæ fundationis poſtea receptis. ibid. n. 7. Intellige vt n.9. p. 197

Canonici nouæ fundationis ſi fuerint recepti, cum proteſtatione & reſeruatione iurium antiquæ fundationis Canonicorum, nihil prætendere poſſunt in præiudicium antiquorum. c.111.n.9. p. 197

Canonici ſupernumerarij diſtributiones quotidianas conſequuntur, ſi Capitulum eos admiſerit ſine proteſtatione, & conſenſerit numerum frangi. c. 111. n. 10. p. 197

De Canonicis ſupernumerariis plura, remiſſiuè. c.111 n.11. p. 197

Inter Canonicos ſupernumerarios, & aggregatos Capitulo, eſt differentia. c. 111. n.12. p. 197

Canonicorum primæ fundationis iura reſeruat proteſtatio Capituli. c. 111. n.13. p.197

Canonici ſunt vnum corpus cum Eccleſia, & monachi cum Monaſterio. c.43. n.6. p. 59

Canonici noui non debent cogi ad ſoluendum aliquid pueris Chori, Campanario, & aliis Officiariis Capituli. c.47. n.3. p. 66

Canonici Eccleſiæ Cathedralis de iure communi ſubſunt iuriſdictioni Epiſcopi. c. 62. n. 1. p. 96

Canonici ſtatuere poſſunt quando agitur de iis quæ ad ſolos Canonicos ſpectant. c.68. n.2. p. 112

Canonici antiqui ſuperueniente noua fundatione ſi proteſtentur, non fiet præiudicium ipſorum diſtributionibus, & emolumentis. cap. 68. num. 13. p. 112

Canonici nouæ fundationis participant etiam renouentibus antiquis in obuentionibus mortuariorum & ſimilium, in quibus nihil diminuitur de iuribus antiquorum. c.68. n.14. p. 111

Canonici nouæ fundationis participant de mortuariis, Capitulo poſt eorum receptionem relictis; quamuis admiſſi ſint cum clauſula *ſine præiudicio antiquorum*. c.68. n.15. p.112

Laudemium conuentum & non ſolutum, ſi deinde ſoluatur tempore admiſſionis noui Canonici, iſte de nouo receptus participabit cum antiquis. c. 68. n. 20. p. 113

Emolumenta antiquarum fundationum non poſſunt à Canonicis auferri per nouam fundationem, niſi de antiquorum conſenſu. c.68. n.21. p. 113

Canonicorum regularium origo, & inſtitutio. c.80. n. 1. p. 135

Canonici regulares vtrùm contineantur ſub nomine monachorum. ibid. n. 2. p. 135

In quibus Canonici regulares ſint ſimiles monachis ibid. n.3. p. 135

Canonici regulares de licentia ſuorum Superiorum poſſunt habere vſumfructum bonorum ſuorum. c.80. n.4. p. 136

Poſſunt inter viuos diſponere ad opera pia. ibid. n. 5. pag. 136.

Sunt verè & propriè religioſi. Ibid. n.6. p.136

In odioſis non veniunt appellatione monachorum, ſecùs in fauorabilibus. ibid. n. 7. p. 136

Regulares etiam Canonici non poſſunt beneficia ſimplicia ſine diſpenſatione Pontificia obtinere. c.80. n.10. p. 136

Canonicus regularis prouiſus de beneficio ſæculari curato ſocium habere non tenetur, ſicut veri regulares, ſi id commodè fieri non poſſit. c.80. n.12. p. 136.

Canonicus regularis non indiget diſpenſatione Apoſtolica ad obtinendum beneficium curatum ſæculare, ſecundùm plurium DD. ſententiam. c. 80. n. 13. p. 136

Contraria verior eſt, vt non poſſit promoueri ad curam ſæcularem perpetuam, ſine diſpenſatione ſummi Pontificis. c. 80. n. 15. p. 136

Affertur declaratio Sacr. Congreg. Regular. aduerſùs Canonicos regulares, vt non poſſint beneficia curata ſine diſpenſatione Apoſtolica obtinere. c.80 n. 15. p. 136

Fructus non diſtributi annis præteritis, ſi ſint extantes, diſtribui debent inter nouos Canonicos, non inter antiquos. c.90. n.1. p. 156

Canonici aſſociantes Epiſcopum viſitantem limina, excuſantur à reſidentia. c. 102. n. 31. p. 182

Canonici iſti dicuntur eſſe in ſeruitio ipſius Eccleſiæ. ibid. n.32. p. 182

Canonicus aſſocians Epiſcopum ad limina non poteſt petere ſalarium. Intellige non conuentum. ibid. n.33. p.182

Ampliantur prædicta ad Canonicos Eccleſiæ Collegiatæ. ibid. n.34. p. 182

Canonici non poſſunt facere concluſionem per quam eorum portio ex anniuerſariis fiat maior in præiudicium beneficiatorum ſeu portionariorum. c. 105. n.12. p. 187

Canonicatum impetrans, vtrùm teneatur facere expreſſionem præbendæ. part. 2. cap.1. §.9. num. 12. Non tenetur ſi præbenda ſit annexa canonicatui, quia per annexionem fit vnum corpus cum canonicatu. n.13. 14. & 15. p.237

Canonicatu conceſſo cenſetur etiam conceſſum ius optandi præbendam, ſi adiecta fuerit clauſula *cum pertinentiis & iuribus dicti canonicatus* : eodem §.9. n.15. & 20. p. 137

Canonicus ſupernumerarius ſine præbenda habet ſolum nomen Canonici; ſed ſi intra numerum, licet non habeat præbendam, habet tamen diſtributiones, & alia lucra, ſuper quorum titulo poteſt

teſt ad ſacros ordines promoueri. part. 2. c. 1. §. 9. n. 7. & 8. p.136

Canonicus coadiutor non eſt verus Canonicus, ſed fictus. part. 2. c. 1. §. 13. n. 6. Et aliud eſt capere poſſeſſionem officij coadiutoris, aliud ipſius canonicatus. Ibid. n. 8. & ſeqq. p.147

Canonici Coadiutoris antianitas numeratur dumtaxat à die mortis coadiuti. Ibid. n. 10. p.147

Canonicis priuilegium conceſſum non extenditur regulariter ad canonicatus poſtea erectos, & creatos. part. 2. c. 1. §. 10. n. 5. p.239

Canonicus præſumitur qui vocem habet in Capitulo. part. 2. c. 3. §. 11. n. 3. p.181

Canonicus poteſt fieri quòd amittat fructus ob non promotionem, non tamen priuetur beneficio. par. 2. c. 3. § 12. n. 17. p 284

Canonicatus habentes ordinem annexum exigunt ætatem illi ordini requiſitam. part. 2. capit. 1. §. 12. numer. 8. & 9. Si verò cura ſit annexa, requiritur ætas viginti quinque annorum. Ibidem. num. 7. p.283

Canonicatus reſidentiam requirit. part. 2. capit. 1. §. 12. num. 15. Sed tamen in eo regulariter ſuffieit ætas quatuordecim annorum: quia eſt beneficium ſimplex. n. 14. p. 244

Canonicatui quomodò dici poſſit ordinem ſacrum eſſe annexum. Ibid. n. 16. p.244

Canoniſſæ non ſunt veræ moniales; poſſunt tamen inſimul cum Abbatiſſa habere ius conferendi beneficia, & officia. part. 2. capit. 3. §. 9. numer. 45. & 46. p.279

Canoniſſæ ſubſunt obedientiæ Abbatiſſæ, quandiu manent in monaſterio. Ibid. n. 48. p 279

Illarum præbendæ non ſunt vera beneficia. Ibidem. num. 47. p.279

Canoniſtæ.

Canoniſtarum opinio eſt ſuſpecta in materia decimarum; quia agitur de eorum intereſſe: ideo præualere debet ſententia Theologorum. c. 72. n. 15. p. 122

Capella.

Capella noua ſine Epiſcopi licentia ædificari nequit. c. 63. n. 16. p.99

Cum quibus moderationibus & conditionibus concedi poſſit facultas nouam capellam, vel Eccleſiam intra limites Parochiæ erigendi. c. 63. n. 18. pag. 99

Quamuis alicui competat ius ſepulturæ in aliqua capella, non ideo ſequitur ad illum ſpectare ius capellæ. c. 73. n. 1. p.123

Et è contra conceſſo iure capellæ, non cenſetur conceſſum ius funerandi, niſi expreſſum fuerit in conceſſione. c. 73. n. 2. p.123

Quando requiratur conſenſus Apoſtolicus in conceſſione capellæ. Remiſſiuè. Ibid. n. 3. pag. 124

Capellæ iuſpatronatus non acquiritur benefactoribus ſimplicibus, ſed ſolis dotatoribus, ſeu fundatoribus. c. 73. n. 4. p.124

Capellæ ſunt membra Eccleſiæ in qua ſont conſtructæ, & eodem modo regulandæ. cap. 73. num. 7. pag. 124

Capella poteſt ædificari in Eccleſia patronata; etiam inoito, & repugnante Patrono. Ibidem. num. 8. pag 124

Ius capellæ quando ſubſtitutus eſt extraneus, non tranſit ad fideicommiſſarium. c. 73. n. 18. p.124

Capellani, Capellania.

Capellani Francorum Regis Chriſtianiſſimi lucrantur fructus ex priuilegio Pontificio; ſed non diſtributiones. c. 102. n. 27. p.181

Capellania non ideo eſt ſacerdotalis, quamuis fundator dixerit quòd inſtitutus in ea teneatur celebrare. c. 31. n. 1. p.39

Amplia vt hoc procedat, quamuis fundator mandaſſet præſentari vnum qui ſit idoneus. Ibid. n. 2. pag 39

Idem ſi fundator dixiſſet inſtitui capellanum, qui diù noctúque celebret officia, ſicut cæteri. Ibid. num. 3. p.39

Vel ſi dixiſſet quòd teneatur aſſiſtere proceſſionibus, & diuinis officiis Ibid. n 4. p.39

Capellania dicitur ſacerdotalis ſi ex verbis fundationis colligatur intentio fundatoris. Ibid. num. 5. pag. 39

Quando capellania eſt ſacerdotalis tenetur prouiſus de ea per ſeipſum inſeruire, & non per ſubſtitutum. c. 31. n. 13. p.40

Virùm in impetratione capellaniæ neceſſe ſit pro illius validitate exprimere, quòd haber ordinem Præſbyteratus annexum. Ibid. n. 16. p.40

Capellaniæ duæ ſimplices in eadem Eccleſia non poſſunt obtineri, qnamuis reſidentiam non requirant: vt contra Senatus Dolani deciſionem concluditur. part. 2. c. 5. §. 6. n. 4. & 19. p.315

Capellanias ſimplices amouibiles conferre ſpectat ad Abbatem, non ad Epiſcopum, cui quoad hoc non datur manutentio. part. 2. c. 3. §. 9. n. 17. pag. 277

Capellanias duas: ſub eodem tecto poſſidens, iuris ignorantiâ non iuuatur. part. 2. cap. t. §. 11. n. 30. pag. 242

Capella non eſt beneficium Eccleſiaſticum, niſi fuerit erecta cum authoritate Epiſcopi. part. 2. c. 1. §. 3. num. 1. p.220

Capellarum poſſeſſores dicuntur habere beneficium ſi illarum occaſione habeant ſtallum in Choro, & vocem in Capitulo, quamuis illarum numerus non ſit definitus. dict. §. 3. n. 3. ibid.

Priuatæ capellæ non poſſunt ædificari in propriis domibus, niſi interueniente Epiſcopi authoritate. dict. c. 1. §. 3. n. 2. p.220

Capitulum.

Capitulum dicitur Curatus principalis, quando cura ſpectat ad ipſum: Deputati verò, vel Beneficiati pro Capitulo exercentes, dicuntur coadiutores. c. 1. num. 3. p. 2

Capitulum habet intentionem fundatam in adminiſtratione rerum Eccleſiæ ſuæ, cap. 1. num. 9. pag. 2

Capitulum habet manus ligatas per clauſulam decreti irritantis c. 10. n. 3. p.8

Capitulum nihil poteſt ſtatuere aduerſus ordinationem ſummi Pontificis cap. 10. num. 2. & num. 4. pag. 7. & 8

In rebus magni ponderis conſenſus requiritur Prælati, & Capituli, copulatiuè. capit. 24. numer. 6. pag. 24

Capitulum ſimul cum Epiſcopo facit conſtitutiones ſuper diſtributionibus quotidianis. cap. 52. n. 5. pag. 77

Capitulum ſolum ſine Epiſcopo circa quotidianas diſtributiones ſtatuere poteſt. capit. 52. num. 6. pag. 77

Contra Capitola exempta, & perſonas capitulares, Epiſcopus poteſt ſine Adiunctis procedere in viſitatione. c. 61. n. 3. p.94

Capitulares qui bona Eccleſiæ adminiſtratunt, cogi poſſunt per Epiſcopum ad reddendas rationes adminiſtrationis in viſitatione. capit. 61. num. 4. pag. 94

Capitulum

Capitulum totum quando delinquit poteſt Epiſcopus procedere ſine Adiunctis. capn. 61. num 6. pag. 94

Capitulum tenetur ad ſolutionem penſionis, quando fructus percipit propter abſentiam, & impedimentum Canonici. cap. 35. num. 13. pag. 46

Capitulum, an verò ſingulares perſonæ de Capitulo, teneantur & cogi poſſint ad ſolutionem penſionis pro rata temporis, quo fructus canonicatus (Canonicis abſentibus) perceperunt. Remiſſiuè. c. 35. num. 15. p. 46

Capitulum propter Epiſcopi ſæuitiam poteſt petere ſe eximi ab eius iuriſdictione: & ex quibus iuriſdictio priuatiuè conceſſa dicatur. cap. 62. num. 3. pag. 96

Capitula multa ſunt quæ exemptionem habent à iuriſdictione Epiſcopi, veluti in ciuitate Burdegalenſi, & aliis. Sed hoc caſu Epiſcopus ſolet procedere cum Adiunctis per Capitulum deputandis. Et an Epiſcopus de iure communi procedere poſſit ſine Capitulo. Quid de conſuetudine ſeruetur. Ibid. c. 62. n. 2. p. 96

Iuriſdictionem Capitulo priuatiuè ad Epiſcopũ competere probatur ex diuturnũ temporis obſeruantia. c. 62. n. 4. p. 96

Capitulum ab Epiſcopi iuriſdictione Papa in totum poteſt eximere. c. 62. n. 6. p. 97

Capitulum exemptioni ſuæ non præiudicat; quamuis eâ vſum non fuerit, eo quòd exiſtimabat illis tranſactionibus fuiſſe derogatum per Concilium. c. 62. n. 7. p. 97

Epiſcopus nonobſtantibus exemptionibus poteſt ſolus procedere contra capitulares, quoad motum correctionem, per viam viſitationis. cap. 62. n. 15. pag. 97

Capitulum habet ius corrigendi per viam ſubſtractionis diſtributionum. c. 62. n. 17. p. 98

Capitulum Epiſcopus conuocare poteſt quando non agitur de ipſius intereſſe. c. 62. n. 18. p. 98

Capitulum conuocare non poteſt Epiſcopus in caſibus, in quibus ipſe Iudex eſſe non poteſt. Ibidem. num. 19. p. 98

Capitulum licèt certis in caſibus Epiſcopus conuocare poſſit, in eo tamen votum dare non poteſt. c. 62. n. 20. p. 98

Capitulum cum authoritate Epiſcopi ſtatuere poteſt circa res Eccleſiæ ſuæ. cap. 68. numer. 1. pag. 111

Quando cura pertinet ad Capitulum, poteſt ſuper illius exercitio fieri ſtatutum, aut deliberatio per Capitulum. c. 68. n. 1. p. 112

Multo magis valet ſtatutum Capituli, per quod reditur ad ius antiquum. c. 68. n. 4. p. 112

In omnibus ſtatum Eccleſiæ concernentibus poteſt ſtatutum fieri à Capitulo. c. 68. n. 5. p. 112

Capitulum idem ſemper manet; ideò debita & credita Capituli debentur per Canonicos de nouo venientes, vti ſubrogatos in locum antiquorum. c. 68. num. 18. p. 112

Capitulum ſi reducatur ad duos Electores, illi poſſunt erigere Diſcretum. c. 82. n. 6. p. 138

Capitulum nihil poteſt ſtatuere in præiudicium antiquarum conſuetudinum Eccleſiæ. c. 105. n. 8. pag. 186

Capitulum etiam cum authoritate Epiſcopi nihil facere poteſt contra ius commune. cap. 105. n. 14. pag. 187

Capitulum percipiens diſtributiones quotidianas, Canonici abſentis, quando dicatur illas percepiſſe per ius accreſcendi, vel per ius non decreſcendi; & ea ratione quando teneatur ſoluere pro rata perceptionis penſiones ſuper canonicatu impoſitas. fusè explicatur, part. 2. c. 1. §. 4. n. 107. 108. 111. & ſeqq. p. 229

Capitulo ſimultaneam cũ Epiſcopo Cardinali habenti collationem, Cardinalis indultum hodierno iure non prodeſt. part. 2. c. 3. §. 5. num. 13. p. 265

Capitulum poteſt Vicarium capitularem generalem deputare ſtatim vbi Epiſcopus ſuæ tranſlationi conſenſit, quamuis nondum poſſeſſionem adeptus ſit. part. 2. c. 4. §. 6. n. 14. ſed hoc non ſeruatur in Gallia n. 16. p. 295

Cappa.

Circa capparum delationem debet obſeruari Eccleſiæ conſuetudo. c. 11. n. 10. p. 8

Conſuetudo ſoluendi ius cappæ in receptione Canonici vel Dignitatis non eſt reprobata a Tridentino. cap. 47. num. 7. p. 67.

Cautionem recipere licet pro ſolutione iuris cappæ facienda, & illius obligatio eſt valida. c. 47. n. 9. pag. 67

Ius cappæ Capitulum conſequi non poteſt ex receptione Canonici ab ipſo impugnata. Ibid. n. 19. pag. 67

Difficilis eſt exactio iuris cappæ. Intellige de iure communi. ibid. c. 47. n. 20. p. 67.

Secùs ex ſtatuto. ibid. n. 21. p. 67

Ius exigendi cappam non tranſit ad tertium, cùm ſit actio perſonalis. c. 47. n. 22. p. 67

Cap.

Cap. vnicum de cleric. non reſident. quomodò intelligendum. c. 52. n. 10. p. 78

Carcer.

Sola condemnatio ad carceres perpetuos, non infert pœnam priuationis beneficiorum. c. 27. n. 25. p. 34

Cardinalis.

Cardinalis indulto ſuppoſita beneficia, non ſunt affecta per appoſitionem manus Papæ, niſi illi expreſsè derogetur. part. 2. c. 3. §. 1. n. 15 p. 255

Cardinales reſignando poſſunt ſibi loco penſionis reſeruare collationem beneficiorum Epiſcopatus vel dignitatis reſignatæ. part. 2. c. 3. §. 2. n. 6. Item poſſunt reſignare cum reſeruatione omnium fructuum. Ibid. n. 7. p. 256. & 257

Cardinalium collationi ſuppoſita beneficia non ſubiiciuntur regulæ menſium. part. 2. c. 3. §. 8. num. 7. p. 273. & c. 3. §. 5. n. 2. p. 264

Cardinalis ſi intra ſex menſes non conferat, ius conferendi deuoluitur ad Superiorem immediatum, & non ad Papam dict. c. 3. §. 8. n. 9. p. 273

Cardinales habent quædam beneficia dependentia à ſuis titulis, quæ non poſſunt conferre quando abſunt à Romana Curia, Ibid. n 8. p. 273

Cardinalium beneficia ſemper vacant in Curia. part. 2. c. 3. §. 5. n. 1. Ideo inferior à Papa illa conferre non poteſt. Ibid. n. 1. p. 264

Cardinalis conferens vigore indulti, confert vti Ordinarius, neque prouiſus ab eo dicitur Apoſtolicus; niſi vtatur indulto in iis quæ excedunt vires ordinariæ collationis. part. 1. capit. 3. §. 5. numer. 9. 10. & 11. Ideo dum confert vltra poteſtatem ordinariam, eius literæ dicuntur Apoſtolicæ, & habent paratam exequutionem. Ibidem. num. 12. p. 264. & 265

Cardinalis indultum non prodeſt quoad beneficia taxata in libris Cameræ. Ibid. n. 14. nec in aliis caſibus, de quibus, numeris ſeqq. pag. 265

Cardinalis ſi intra ſex menſes non prouiderit & ius deuoluatur ad Superiorem immediatum, non impeditur Superior prouidere quamuis vacatio contigerit

tigerit in menſe Apoſtolieo. d. eap. 3. §. 5. n. 20. pag. 265

Cardinalium beneficia ſunt reſeruata ſedi Apoſtolicę. part.2.c.3. §.3. num.14. p.260

Cardinalis ſemper cenſetur prouidere iure ordinario, quando id poteſt etiamſi diceret ſe prouidere vigore indulti. Ibid. n.21. p.260

Prouiſus à Cardinali tenetur à ſede Apoſtolica intra ſex menſes prouiſiones capere,& inta ſoluere.part. 2. c.3. §.5.n.22. Aliàs illius beneficium vacat, & à ſola ſede Apoſtolica de eo prouiſio dari poteſt. Ibid. num.23. p.166

Cardinales ſine licentia à Romana Curia recedentes, amittuot priuilegium indulti. Ibid. n. 24. & alia priuilegia Cardinalium. num. 25. p.266

Tamen conceſſa licentia commorandi in aliquo loco,Papa cenſetur tacitè conſenſiſſe licentiam recedendi à Curia. n. 26. ibid.

Cardinalis indultum non comprehendit beneficia, quæ vacabant ante adeptam poſſeſſionem. Ibid. num. 27. p. 266

Cardinalis ex indulto ſedis Apoſtolicæ conferre poteſt beneficia, Epiſcopatus,quem vltimo loco reſignauit,ſeu dimiſit. Ibid.n.33. p.266

Vide infra in verbo *Indultum*.

Cathedralis.

In Cathedrali Eccleſia quilibet poteſt recipere Sacramenta. c.56. n.2. p. 85

Qui in feſto Paſchatis communicat in Eccleſia Cathedrali, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ. c.56. n. 3. p. 86

Eccleſia Cathedralis ob ius parochialitatis, habet regulariter ſuam intentionem fundatam in exactione decimarum. ibid. n.4. p.86

Eccleſiæ inferiores cenſentur in dubio conſtructæ ad auxilium, & ſuccurſum Cathedralis. ibid. n. 5. p 86

Eccleſia, in qua Sacramenta adminiſtrantur nomine Eccleſiæ Cathedralis per præsbyteros deputatos, & amo ibiles; dicitur ſuccurſalis, ſeu auxiliatrix Eccleſiæ Cathedralis. ibid. n. 9. p. 86

Matricis Eccleſiæ nomen varias quidem habet ſignificationes;ſed præcipuè applicatur Eccleſiæ Cathedrali. ibid. n. 10. p. 86

Sacerdos Eccleſiæ auxiliatricis non dicitur Rector, ſed Officiator, ibid. cap.56. n.11. p. 86

Cathedralis Eccleſia ex quibus ita nuncupetur.pat. 2. c.2. §.1. n.4. p.249

Cathedralis Eccleſiæ appellatione non continetur Metropolitana, in materia ſtricta. ibid. n.8. p.250

Cathedraticum quid ſit, vnde dicatur, & quomodò ſolui debeat d. c.2. §.1. o.5. & 6. p. 250

Cauſa.

Cauſæ piæ fauore pollicitatio nuda producit actionem. c.83. n.2. p. 139

Quando agitur de fauore cauſæ piæ, Deus ipſe ſtatim acceptare cenſetur. c.83. n.10. p.140

In dubio interpretatio fieri debet fauore cauſæ piæ, contra Fachineum. c. 90. n.4. p. 156

Ampliatur vt hoc procedat, ſiue cauſa pia ſit actrix, ſiue Rea. c. 90. n 5. p. 156

Legatum ad cauſas pias probari poteſt per duos teſtes c.108. n.10. p. 191

Cauſa ſemel facta appellabilis ſemper durat appellabilis. c.94. n.2. p. 162

Cauſa impulſiua ea eſt, quæ ſolum legatarij commodum reſpicit. c 96. n.39. p. 169

Præiudicialis cauſa. Vide, *Præiudicialis*.

Ex mente Senatus Pariſienſis non poteſt tractari cauſa ſuper fœdere matrimonij, niſi priùs finitâ cauſâ raptus. c. 117. n. 9. p. 208

Cauſa adulterij quoad pœnas, præiudicialis eſt cauſæ matrimonij; quando nullitas matrimonij fundatur in defectu conſenſus:veluti propter metum; ſecùs ſi ob affinitatem. c.117. n.13. p. 208

Cautio.

Quando quis ex ſtatuto cauere tenetur, intelligitur dummodo pars id petat. c.57. n.6. p.87

Cautio ante litem conteſtatam à deuolutario peti debet, aliàs remiſſa cenſetur. c.57. n.7. p. 87

Cautionem etiam poſt litem conteſtatam peti poſſe, iudicatum fuit. c.57. n. 9. p. 87

Praxis tamen contrarium obſeruat, vt omninò ante litem conteſtatam petenda ſit. c.57. n 10. p. 87

Cautio verùm danda in fauorem poſſeſſoris non annalis in Gallia per Deuolutarium; quòd ſic. c. 57. n.11. & 12. p.87. & 88

Graduatus ſi alio iure impetret quàm in vim gradus, tenetur cauere. c.57. n. 18. p. 88

Cerei.

Cerei qui dantur Canonicis aſſociantibus funus,non debent dari non intereſſentibus,nonobſtante contraria conſuetudine. c. 102. n 7. & 9. p.181

Choriſtæ.

Choriſtæ, ſeu Chorarij non ſunt de Capitulo, nec faciunt Collegium part.2. c.3. §.12. o.21. p.284

Citatio.

Citatus perſonaliter ad loca remota excuſatur, ſi equitare nequeat, aut alia iuſta de cauſa. c. 41. n. 24. p. 56

Citatio quæ fit initio litis, debet præcedere, & perſonaliter inthimari. c.77. n.8. p.130

Claudus.

Claudus irregularis eſt c. 94. n. 12. p 163

Qui ex inciſione Medicorum claudus effectus eſt promoueri permittitur. c.94. n.13. p.163

Fallit, ſi non poſſit ſine baculo incedere; tunc enim omninò Pontificia indiget diſpenſatione. Ibidem. num,14. p.163

In Gallia conſuetudo obtinuit claudum ad ſacros ordines poſſe promoueri. Intellige niſi deformitas ſit notabilis,ita vt ſine baculo non poſſit ſuſtineri. c.94.n.16. p.163

Clauis.

Eleemoſinæ quæ dantur ob applicationem clauis Eccleſiæ, ad curandos canum morſus, pertinent ad Parochum. Et de hac clauis applicandæ conſuetudine. c. 63. n. 10. p.99

Clauium Eccleſiæ cuſtodia non ſpectat ad laicos. Ibid. n.12. p. 99

Oſtiarij ordo ſacer eſt, & ad eum attinet cuſtodia clauium Eccleſiæ, & alia de quibus ibid. num. 13. pag. 99

Per traditionem clauium Oſtiario factam imprimitur character ſecundùm Canoniſtas, contra Theologos.c.63.n.14. pag.99

Clauſula.

Clauſulæ illius quæ ſit ius, *quòd maior expreſſio fieri poſſit in litteris*. c.27.n.32. p.34

Clauſula *citra præiudicium iurium*, ſuffragatur etiam in poſſeſſorio. c.30. n.10. p.38

Clauſula *Et non aliter,nec alio modo*,non ſemper facit conditionem. c.49. n. 11. p. 71

Clauſula *conſcientiam oneramus*, facit vt Commiſſarius non teneatur procedere in forma iudicij. c.50. num.11. p.73

Clauſulæ generales non operantur circa ſcientiam rei confirmatæ, ſed in contrarium probationem rei admittunt. c.61. n.9. p.97

Quæ ſit vis & quis effectus clauſulæ *ſalua iuſtitia Eccleſiæ*

cleſiæ Parochialis. & in quo conſiſtant iura parochialia.c.63.n.18. p.99
Clauſula *quatenus vos, vel duo &c.* & clauſula *per ſe, vel per alium* dant facultatem præueniendi,& ſubdelegandi. c.65. n.26. p.105
Clauſula *quoad vixeris,*non alterantur per ſubſequentem clauſulam *quandiu benefeceris*; vel per clauſulam *ad beneplacitum.* c.74. n.9. p.126
Clauſula illa *ad petendum & ſupplicandum*, non important neceſſitatem conferendi. c.75. n 5. p. 127
Clauſula *cum iuribus & pertinentiis &c.*non comprehendit ſeparata, & non annexa canonicatui. c.110. n.22. p. 196
Clauſulæ illius quæ ſit vis, *cum plenitudine iuris canonici.* c.111. n.8. p.197
Per clauſulam *dummodo alteri non fuerit ius quæſitum,* Papa non cenſetur voluiſſe derogare iuri quæſito per præſentationem Patronorũ.c.118.n.25.p.211
Clauſula cum abſolutione à cenſuris non tollit impedimentum irregularitatis. part. 2. c. 5. §. 2. n. 2. p. 307. & §.3. n.10. eod. c. p. 309
Eadem clauſula validam reddit collationem factam excommunicato. part.2. c.5. §.3. n.6. & ſuſpendit excommunicationem ad effectum validitatis gratiæ, non tamen ideo excommunicatus celebrare poteſt. ibid. n. 7. & 8. Nec operatur quoad aliud beneficium diuerſum:n. 9. Neque quoad inſordeſcentes. ibid. n.11. p. 309
Clauſula *de dimittendo beneficium incompatibile infra duos menſes, aliàs gratia ſit nulla*; inficit titulum & poſſeſſionem lapſo tempore. part. 2. c. 5. §. 6. n. 23. p.314
Clauſula *receptionis in fratrem* & clauſula *cum plenitudine iuris Canonici*, quid operentur in collationibus. part.2. c.3. §.12. n.23. & 24. p. 284
Clauſula *vocatis vocandis,*impedit viam exequutiuam & cauſam reddit appellabilem. part. 2. c. 4. §. 1. n. 12. p. 290
Clauſula *quatenus ſit idoneus*, non reddit gratiam conditionalem: aliud eſt in clauſula *ſi ſibi conſtiterit.* part. 2. c.4. § 2. n.9. p. 291
Clauſularum *ſi neutri*, & *ſi nulli*, & *ſi alteri* quæ ſit vis, & differentia. c.4. §.3. n. 2. p. 292
Clauſula *cum cura. & ſine cura,*facit vt expreſſio curæ ſufficienter facta eſſe cenſeatur. part.2. c.2. §.3. n.19. p. 252
Clauſula *expulſis quibuſlibet detentoribus, non tamen à Nobis prouiſis*, non excludit prouiſos à Legato part.1. c.3. §.6. n.1. p. 268
Clauſulæ hodie in literis coadiutoriarum ſolent apponi, ex quibus gratia coadiutoriæ ſubſiſtit independenter à gratia futuræ ſucceſſionis. part.2. c.1. §.13. n.44. p.248
Clauſula *cum iuribus & pertinentiis* facit vt ius optandi præbendam, contineatur in prouiſione. part. 2. c.1. §.9 n.21. p.257
Clauſula *habita vel non habita poſſeſſione*, ad quid fuerit inuenta in conceſſione penſionis Eccleſiaſticæ. part. 2. cap. 1. §.4. num. 39. facit vt is qui beneficium obtinet, teneatur ſoluere penſionem, etiamſi poſſeſſionem apprehendere negligat. ibid. num. 38. ſecùs ſi ſine culpa vel mora.num. 40. p. 225
Clauſula *quòd penſio annullari non poſſit*, facit vt de eius nullitate opponi nequeat. ibid. num. 41. p. 225
Clauſula, *quòd penſio medietatem non excedat*, non reddit nullam penſionem exceſſiuam; ſed operatur illius reductionem. part.2. eodem cap.1. §.4. n.43. & n.54. p. 226

Clauſura.

Moniales cogendæ ſunt ad obſeruationem clauſuræ, nonobſtante qualibet exemptione, & quoad hoc ſubiiciuntur iuriſdictioni Epiſcopi. c.20. n. 1.p.18
Verùm in Gallia Epiſcopi poſſint cogere Moniales ad clauſuræ obſeruationem, quæ tempore profeſſionis ipſarum non obſeruabatur. c.20. n 2. p.18
Text. *in cap. 1. de ſtat. regular. lib.6.* non eſt receptus in Gallia: ſed tamen obſeruanda eſt illius diſpoſitio; necnon Concilij Tridentini quoad clauſuram: & de hoc adeſt Regia Ordinatio, vt n.7. & 13. c. 20. n. 4. p. 18. & 19
Clauſuræ vigor non pendet à monialium voto, ſed à lege Superiorum. c.10. n.11. p.19
Puellæ quæ non viuunt in congregatione aliarum, non poſſunt cogi ad ſeruandam clauſuram. c. 20. n 12. p. 19
Licentiam egrediendi è Monaſterio iuſtis de cauſis, Superiores regulares ſine Epiſcopo concedere poſſunt, ex multorum ſententia. Alij tamen fuerunt contrariæ opinionis, vt n.2. Et hæc ſententia verior eſt, & conformis declarationi Sacr. Congregationis Concil. vt n.3. c. 21. num. 1. p.10
In Gallia ſufficit licentia ſolius Epiſcopi, vel ſolius Superioris regularis, vt moniales egrediantur è Monaſterio. Item in Hiſpania. c.21. n.4. & 5.p.20
Quæ pœnæ per Bullam ſanctæ memor. Pij V. imponantur monialibus, & Superioribus ſine legitima licentia egredientibus, vel egreſſum permittentibus. c.11. n. 6. p. 20
Moniales Sanctæ Claræ ſpeciale votum clauſuræ emittunt. c.21. n 7. p.10

Clementina.

Clementina Auditor. de reſcript. loquitur tantum de iudicibus à Romana Curia deputatis: & ideo per eam non corrigitur text in *cap. ſuper eo. de offic. & poteſt. iud. deleg.* part.2. c.3. §. 14. n.4. p. 287
Clement. 1. in §. quanquam. de reſcript. expenditur part. 2. cap.2. §.3. n.18. p.252

Clerici, Clericatus.

Clerici ſunt immunes etiam ab impoſitionibus factis ſuper carne, vino, & ſimilibus. c.30. n.11. p.18
Clerici benè faciunt ſi componant & tranſigant ſuper collectis cum Vniuerſitatibus. c.30. n.12.p. 38
Clerici ſuccedunt in onere collectarum, ſi bona emerint aut acquiſiuerint ſub pacto expreſſo illas ſoluendi, c.30. n.13. p. 38
Probatur clericatus per litteras patentes Ordinarij. part. 2. c.5. §. 4. n. 2. Et per coniecturas. n. 3. & per teſtes de fama. n.4. & per confeſſionem partis in precibus. n.5. pag.310

Coadiutor, Coadiutis, Coadiutoria.

Statutum aut conſuetudo attendi debet, dum quæritur vtrùm coadiutor ſuccedat in præbenda, vel prædio per coadiutum optato, cap. 110. num. 15. pag.195
Quæ obſeruanda ſint dum quæritur vtrùm coadiutor ſuccedat in optione facta per coadiutum. c. 110. n.21. p. 196
Per coadiutoriam dum ſuccedit coadiutor, beneficium dicitur vacare per obitum. cap. 110. n.24. pag.196
Coadiutor ſuccedit in annexis canonicatui,ſed non in ſeparatis. Ibid. n.25. p.196
Annexio quamuis non ſit perpetua, eſt tamen rei ſpiritualis; ideo ſuccedit coadiutor. Ibid. n. 26. pag.196
Quemadmodùm canonicatus tranſit in coadiutorem, ita & præbenda per eum optata. Ibid. c.110. n.27. pag. 196

Index Prior,

Coadiutoris deputatio cum futura ſucceſſione reddit beneficium affectum. part. 2. capit, 3. §. 1. num, 7. pag.255

Coadiutor ſi obtineat gratiam *perinde valere* propter aliquem defectum ſuarum prouiſionum, non tenetur exquirere nouum conſenſum coadiuti, part. 2. c.4.§.4.n.9. p.295

Coadiutoriæ temporalis differentia, cum ea quæ ius habet futuræ ſucceſſionis. part.2. c.1. §. 13. n. 1. & 2. p. 246

Coadiutoria propriè beneficium non eſt. part.2. c.1. § 13. n.3. p.246

Per coadiutoriam non acquiritur ius in re. ibid, n. 4. p. 246

Coadiutor neceſſarius alicui datus, non ideo illum priuat Beneficio. ibid. n.5. p.247

Coadiutoris poſſeſſio, coadiutore mortuo, non antiquæ continuatio, ſed nouæ apprehenſio eſt. eod. c.1. §.13. n.13. p. 247

Coadiutus tenetur coadiutori victum miniſtrare, niſi aliter literis caueatur. ibid, n.24. p. 247

Coadiutor datur inuito in caſibus, in quibus coadiutus beneficio priuari poteſt.d.c.1.§.13.n.31.p.248

Coadiutoria reſignationi in multis ſimilis eſt. d. c. 1. §.13. n.21. p.247

Coadiutorias ſolus Papa concedit; non Legatus, nec Nuncius. ibid. n. 27. p. 247

Coadiutoris incapacitas facit vt expiret coadiutoria c.1 §.13.n.35. veluti ſi coadiutor deueniat ad cæcitatem: n. 37. & incapacitas ad hoc requiritur perpetua, n. 36. & vt illa incapacitas ſuperueniat ante conſummationem gratiæ futuræ ſucceſſionis. num.38. p. 248

Coadiutus qui ſemel conſenſit, non poteſt recedere à ſuo conſenſu ſub prætextu quòd ceſſauerit infirmitas. d. c.1. §.13. n.17. Nec eſt legitimus contradictor aduersùs coadiutorem. n.16. p. 247

Coadiuto mortuo beneficium non vacat per reſignationem, ſed per obitum. dicto cap. 1. §. 13. n.19. p. 247

Coadiutoriæ litterarum tenor ſemper eſt attendendus. ibid. n.23. p. 147

Coadiutus quibus remediis ſibi conſulere poſſit aduersùs coadiutorem inſeruire renuentem. ibid. n.26. p.247

Collatio.

Collatio ſi ex fundatione fieri debeat oriundo ex certo loco non valet facta extraneo. c 9. n.2. p. 7

Secundo conferre poteſt Epiſcopus, ſi prima collatio facta ſit incapaci; aut non fuerit acceptata. c. 33. n. 16, 17. & 18. p.44

Dummodò res ſit integra: Et quando dicatur integra; ſed hoc caſu debet audiri primus cui collatio facta eſt. ibid. n.19. p. 44

Collatio beneficij non poteſt probari per aliud genus probationis, ſed tantùm per litteras patentes collatoris. c.69. n.46. p.116

Archiepiſcopo, vel Epiſcopo in menſibus ſuis, vel etiam vigore Alternatiuæ competentibus, collationis ius concedi non priuatiuè, ſed cumulatiuè ad ſummum Pontificem. c. 70. n 1. p.117

Si collatio fuerit facta non habenti qualitates ex fundatione requiſitas de conſenſu omnium Patronorum, hoc intelligitur pro vnica vice; nec trahendum eſt in conſequentiam. c.118. n.37. p.212

Collatio beneficiorum dicitur fructus Epiſcopatus. c. 111. n.2. p. 197

Quando ſunt plures collatores, ſufficit collatio vnius ſubſequente aliorum conſenſu. c.40. n.11. p.53

Collatore recuſante recurrendum eſt ad Superiores; ſed ille recurſus gradatim, & non omiſſo medio, interponendus eſt. c.93. n.21. p. 161

Si Papa contulerit tanquam reſeruatum, cùm non eſſet; collatio nulla eſt. part.2.c.3.§.2.n.48. p.259

Collatio facta ſub onere quod pecunia æſtimabile eſt, dicitur ſimoniaca part.2.cap.3.§.7.n.13. p.272

Collatio facta per Epiſcopum in ſuo menſe reſidentem non reuocatur, quamuis poſt factam collationem reſidere deſinat. part.2. c.3. §.8. n.32. p. 275

Collationis libertas non tollitur per neceſſitatem concurſus. d. c.3. §.8. n 40. p.275

Collatio facta ab Epiſcopo de beneficiis reſeruatis, ipſum priuat alternatiuâ, ſed reſtant tunc illi quatuor menſes. ibid. n.41. p. 275

Collatio pertinet ad Epiſcopum in monaſteriis non exemptis. part, 2. c.3. §.9. n.29. p.278

Collatio beneficiorum vnitorum ſpectat ad Abbatem cum conuentu d.c.3. §.9. n.25. Etiam in beneficiis collatiuis n. 26. Niſi adſit conſuetudo vel priuilegium in contrarium, n.27. Intellige id procedere in conuentualibus: nam non conuentualia ſolus Abbas confert ſine Capitulo. n.28. Item & beneficia inferiora ſolus Abbas confert. n.32. p. 278

Collatio ſimultanea Abbatis & conuentus, ex quibus excludatur. n.31. ibid. p. 278

Collatio dicitur ſortita effectum ad excludendam reſeruationem, quando ſupplicatio fuit ſignata, regiſtrata, & parti tradita. part.2.c.3. § 1.n.10.p.255

Collecta.

Octo requiſita copulatiuè concurrere debent in caſibus in quibus clerici poſſūt collectari.c.30.n.6.p.38

Bona ad Eccleſiaſticos tranſeunt cum onere ſuo, quando agitur de onere perpetuo & inuariabili; ſecus ſi onus ſit incertum & variabile. Ibid.n.8. p.38

Collectari non poſſunt, nec ligantur concluſionibus Communitatis qui non ſunt ſubditi.c.38.n.2. p.38

Collectores.

Collectorum & ſubcollectorum beneficia ſunt ſedi Apoſtolicæ reſeruata part.2.c.3.§.3.n.13. p.260

Collega.

Collegæ ſi ex ſtatutis religionis cum Capitulo procedere debeant, proceſſura per ſolos Collegas facta, nulla eſt.cap.41.num.1. p.54

Collegia.

Collegialia loca monachalia ad vitam, vel ſine temporis limitatione conceſſa, ſunt verè Eccleſiaſtica. cap.106.num.1. p.188

Secus ſi ad tempus limitatum.Ibid. num.2. p.188

Collegialia loca perpetua, & onus ſpirituale annexum habentia, cum beneficiis permutari poſſunt. cap.106.n.3. p.188

Permutationes huiuſmodi paſſim in Romana Curia admittuntur.c.106.n.4. p.188

Collegium.

Collegium contra voluntatem Principis non poteſt erigi. c.106. n.4. p.188

Collegium licèt non poſſit conſiſtere in duobus, poteſt tamen in duobus conſeruari. c.82. n.4. p.138

Collegium de iure Canonico etiam ab initio poteſt in duobus conſiſtere. c.82. n.5. p. 138

Collegium, Collegiata.

Collegij ſeu Vniuerſitatis emolumenta, quando inter præſentes ſint pro portione abſentium diſtribuenda, vel Collegij maſſæ adiudicanda. part. 2. c.1. §.4. n.115. p. 230

Collegialia loca an ſint beneficia. part.2. c.1. § 8. n. 10. & 11. & quòd non prouideatur de illis ad vitam in Gallia. ibid. n.21. p. 235

Collegiata Eccleſia quæ ſit, & ex quibus arguatur. part.2. c.2. §.2. n.1. 2. 3. 4. 5. & 6. p. 250

Collegiata inſignis quæ dicatur. n. 8. p. 250

Collegiata inſignis ab erectione non inſignes præcedere debet. ibid. n.13. p. 250

Collegiata antiquior an præcedat iuniorem, priùs tamen erectam in collegiatam: n. 14. & 15. Reiicitur deciſ. 12. Rotæ Auenionenſis. n. 16. ibid. p. 250. & 251

Collegiatarum Eccleſiarum Prælati non habent vocem in Capitulo, niſi ſint Canonici. part. 2. c. 3. §. 11. n. 1. p. 282

Fallit niſi in contrarium adſit ſtatutum Eccleſiæ, vel conſuetudo. ibid. n. 2. p. 281

Commenda. Commendatarius.

Si minori Commendetur beneficium, debet promoueri ad ordinem requiſitum intra annum, non à die adeptæ poſſeſſionis, ſed legitimæ ætatis. cap. 3. num. 11. p. 4

In commenda temporali debent omnino interuenire qualitates requiſitæ, dum illud beneficium daretur in titulum. cap. 3. num. 12. p. 4

Commenda reddit beneficium affectum per appoſitionem manus Pontificiæ. part 2. cap. 3. §. 1. num. 8. p. 255

Commendæ nomen propriè ſonat in depoſitum: ſed hodie in beneficialibus latiùs patet. part. 2. c. 2 §. 12 n. 1. & 2. p. 244

Commenda quandoque datur ad vtilitatem Eccleſiç, & hæc non extenditur vltra ſex menſes: quandoque ad vtilitatem perſonæ, & hæc perpetua dicitur. Temporalis tamen poſt ſex menſes ex cauſa ad alios ſex menſes prorogari poteſt. d. c. 1. §. 12. n. 3. 4. & 5. p. 244

Commenda perpetua vim habet veri & perpetui beneficij, & in ea locum habent regulæ Cancellariæ, veluti *de veriſimili notitia*, etiam in Gallia: & vacant per promotionem ad Epiſcopatum. ibidem n. 7. 8. 9. 10. 11. & 12. p. 244

Commenda in Gallia eandem vim habet, quam verus & legitimus titulus. ibid. n. 20. Ideo permutari poſſunt cum beneficio quod quis poſſidet in titulum: quod etiam ex veriori ſententia extra Galliam fieri poteſt. ibid. n. 25. & 26. p. 244. & 245

Commenda ceſſante beneficium vacat vt priùs, ideſt eo modo quo vacabat antequam concederetur. ibid. n. 27. Fallit in Gallia. n. 28. p. 245

Commendatarius prioratus curam animarum habentis, tenetur promoueri intra annum, ſicut verus titularis. c. 1. §. 12. n. 15. p. 244

Commendatarius beneficij regularis, ſi fiat religioſus illius ordinis, vtrùm commenda vacet; an verò vertatur in titulum. ibid. à n. 18. ad 24. vbi concluditur beneficium vacare, niſi iſte nouam accipiat prouiſionem. p. 244. & 245

Commendatarius perpetuus beneficij habet iuriſdictionem in monachos, ipſe tamen coram ſuo iudice conueniendus eſt d. c. 1. § 12. n. 33. Et in omnibus habetur tanquam verus titularis. n. 34. Habet adminiſtrationem bonorum monaſterij. n. 35. & liberam fructuum diſpoſitionem. n. 36. p. 245

Commiſſarij, Commiſſio.

Commiſſarij generalis ad infideles onus requirit perſonalem reſidentiam. cap. 18. num. 1. p. 17

Commiſſarij generales ad infideles habent iuriſdictionem ordinariam in religioſos in illis partibus degentes. cap. 18. num. 2. p. 17

Commiſſarij generalis officium ad infideles dimitti non poteſt ſine authoritate Summi Pontificis. cap. 18. num. 3. p. 17

Commiſſiones dari poſſunt Prioribus conuentualibus, quæ non dantur niſi in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis. cap. 89 num 3. p. 155

Commiſſarius à Summo Pontifice deputatus ad cognoſcendum de aliqua cauſa beneficiali, cum clauſula, *quòd ordinet Eccleſiam de perſona idonea.* non tamen poteſt præſentatum inſtituere, vel beneficium conferre. part. 2. cap. 3. §. 14. num. 1. & vide num. 2. & 4. p. 187

Commixtio.

Commixtio animalium emptorum non præiudicat quamuis admixta ſint non exempta, idque propter illorum ſeparabilitatem. cap. 67. num. 14. p. 110

Si plures Domini animo deliberato ſocietatem animalium inierint ſub eodem paſtore, non fit ſeparatio; ſed omnia animalia in globo numerantur. cap. 67. num. 15. p. 110

Commixtio animalium ſi incidenter & caſu fortuito facta ſit, quilibet remanet dominus ſuorum animalium; & ideò ſingulorum dominorum animalia ſeparatim numeranda ſunt pro calculo decimæ. c. 67. num. 16. p. 110

Commutatio.

Epiſcopus ex cauſa commutare, vel potius alterare poteſt defunctorum voluntatem, conſentiente Fundatore, vel eius hæredibus, aut ipſis negligentibus. cap. 23. num. 8. p. 23

Et quomodo hoc ſit intelligendum. Ibid. & cap. 68. num. 12. p. 23. & p. 112

Epiſcopus non poteſt regulariter pias teſtantium voluntates commutare, excepto tamen caſu impoſſibilitatis, aut alia iuſta de cauſa & circa accidentalia. c. 25. n. 8. p. 26

Epiſcopus, ne quidem cum conſenſu Patroni pias Fundatorum voluntates commutare poteſt. c. 68. num. 7. pag. 122. Intellige vt ibi, & cap. 23. n. 9. p. 23

Quando agitur de fundatione nondum executioni demandata, Epiſcopus poteſt Fundatoris voluntatem alterare. c. 68. n. 8. p. 112

Quando non tractatur de præiudicio alicuius, faciliùs Epiſcopus poteſt alterare voluntatem Fundatoris. ibid. n. 9. p. 112

Ampliatur vt procedat etiam in eius Vicario Generali. ibid. n. 10. p. 112

Epiſcopus non poteſt Fundatorum voluntates commutare ſine cauſa; ſecus ſi iuſta adſit cauſa. ibid. n. 11. p. 112. Intellige vt c. 23. n. 8. p. 23. & hoc c. 68. num. ſequenti. p. 112

Fundatoris voluntas faciliùs commutatur in accidentalibus, ſeu potius alteratur. cap. 68. num. 12. p. 111.

Commutatio, aut alteratio vltimarum voluntatum eſt contra ius. c 112. n. 5. p. 199

Epiſcopus non poteſt vltimam voluntatem commutare, quamuis hæc commutatio fieret in melius. c. 112. n. 5. & n. 14. p. 198. & 199. Intellige vt c. 68. n. 12. p. 112

Amplia vt nec commutari poſſit diſpoſitio teſtatoris, quamuis accederet voluntas hæredis. c. 112. n. 6. p. 198. Intellige, vt c. 68. n. 12. p. 112. & c. 23. n. 8. p. 23

Explicatur Concil. Tridentin. *ſeſſ. 22. cap. 6. de reformat.* quo cauetur Epiſcopum poſſe commutare vltimas teſtantium voluntates. cap. 112. n. 7. p. 199

Admittenda eſt oppoſitio habentium intereſſe, dum agitur de commutatione vltimæ voluntatis. ibid. n. 8. p. 199

Etiam commiſſarius extraiudicialiter procedens ad commutationem vltimæ voluntatis, citare debet habentes intereſſe. ibid. n. 10. p 199

Intellige vt ibid. n 51. p. 599

Ampliatur vt procedat, etiamſi in commiſſione non adeſſet clauſula *vocatis vocandis*. ibid. num. 12. p. 199

Iuſta cauſa neceſſariò adeſſe debet, quæ tamen non præſumitur dum tractatur de commutatione vltimæ voluntatis. c. 112. n. 13. p. 199

Conceſſio.

Quando poſterior conceſſio non eſt conformis antiquis, & præcedentibus; non eſt ideo annullanda, ſed reducenda ad formam antiquatum. c. 74. n. 8. p. 126

Concilium.

Concilium Tridentin. *ſeſſ.* 21. *de reformat. cap.* 4. non habet locum quando in loco remoto adeſt Oratorium, aut Eccleſia ſuccurſalis. c. 56. n. 8. p. 86

Concilium Lateranenſe non eſt quoad omnia eius capita receptum in Gallia, circa materiam decimarum. c. 72. n. 22. p. 122

In prouiſionibus Pontificiis factis iuxta Concilij Lateranenſis ſtatuta, deuolutio debet probari per gradus diſtinctos ſingulorum collatorum inferiorum. Et quæ ſit vis huius prouiſionis, quæ fit iuxta Lateranenſis ſtatuta Concilij. part. 2. c. 3. §. 4. n. 8. & ibi latiùs. p. 262

Conclauiſtæ.

In materia reſeruationum Conclauiſtæ habentur pro veris domeſticis, & familiaribus Papæ. part. 2. c. 3. §. 3. n. 15. p. 260

Concubinatus.

Concubinatus publicus & notorius quis dicatur, & quæ ad hoc ſint probanda. c. 97. n. 1. p. 170

Concubinatus dicitur etiam ſi quis mulierem ſuſpectam detineat in domo amici, vel conſanguinei. c. 97. n. 2. p. 170

Concubinatus notorius puniri poteſt etiam nullâ præuiâ monitione factâ. ibid. n. 3. p. 170

Ad priuationem beneficiorum propter concubinatum deueniri non poteſt, niſi præuiâ monitione triplici. ibid. n. 4. p. 170

Ad effectum priuationis, concubinatus concludenter probandus eſt. ibid. n. 5. p. 170

Monitio non ſufficit ad priuandum beneficio ob concubinatum, niſi trina fuerit. ibid. n. 6. p. 170

Publicus concubinarius eſt ipſo iure ſuſpenſus: & ſi pendente ſuſpenſione celebrauerit, fit irregularis. c. 97. n. 7. p. 170. Contra, n. 9. p. 171

Monitio ad effectum priuandi concubinarios, debet illis ſpecialiter inthimari. ibid. n. 9. p. 171

Aduersùs laicos concubinarios Epiſcopus debet procedere præuiâ trinâ monitione. ibid. n. 12. p. 171

Quæ requirantur ad probationem concubinatus. c. 97 n. 13. p. 171

Quamuis nemo debeat priuari beneficio ad cuius titulum promotus eſt, tamen hoc non habet locum in concubinariis. part. 2. c. 5. §. 1. n. 23. & 24. p. 307

Concurſus.

In concurſu ad parochiales non licet appellare à non publicatione votorum, quæ per Examinatores data ſunt. c. 59. n. 1. p. 90

A votis Examinatorum in concurſu ad parochiales non datur appellatio ſuſpenſiua, neque deuolutiua. ibid. n. 2. p. 90

Epiſcopus poteſt eligere idoneum, omiſſo magis idoneo in concurſu. ibid. n 5. p. 91

Nouus concurſus ad Parochiales nunquam conceditur, niſi docto de doloſo & irrationabili iudicio Epiſcopi. ibid. n. 6. p. 91

Qui caret beneficio præferendus eſt in concurſu ei, qui eſt iam prouiſus, cæteris paribus. ibid. n. 7. & n. 11. p. 91

In concurſu debet haberi ratio plurium circunſtantiarum. ibid. n. 11. p. 91

Qui iuxta munus cui præfigitur aptior eſt, cæteris eſt præferendus. c. 59. n. 12. p. 91

Quæ requirantur vt Prælatus inferior concurſum indicere poſſit. part. 2. c. 3. §. 9. n. 15. p. 277

Epiſcopus manutenendus eſt in quaſi poſſeſſione indicendi, & faciendi concurſum aduersùs Prælatos inferiores, niſi doceant de iure faciendi concurſum ſibi competenti. ibid. n. 16. p. 277

Concurſus requiritur in beneficiis parochialibus vacantibus etiam in Curia, ſiue per obitum, ſiue per reſignationem. part. 2. c. 4. §. 10. n. 1. Intellige de reſignatione pura, non de ea quæ fit in fauorem. ibid. n. 2. p. 305

Concurſus non requiritur in beneficiis exiſtentibus de iurepatronatus laicali, vel mixto. part. 2. c. 4. §. 10. n. 7. Nec in vnitis canonicatui. n. 8. vel in vnitis Capitulis, aliiſue locis piis, n. 10. & paſſim in toto illo §. p. 305

De forma faciendi concurſum. dict. c. 4. §. 10. n. 14. pag. 305

Conditio.

Quidquid purè fieri poteſt, etiam ſub conditione fieri poteſt regulariter. c. 49. n. 5. & 7. p. 71

Actus legitimi non recipiunt diem, nec conditionem contra ipſorum naturam; ſecùs ſi conditio eorum naturæ non repugnet. ibid. n. 6. p. 71

Verba ſub conditione quandoque habent vim modi, potiùs quàm conditionis. ibid. n. 9. p. 71

Verba ſub conditione aliquando potiùs ſignificant legem actui datam, quàm conditioné. c 49. n. 10. p. 71

Conditio non nocet quando apponitur exequutioni actus perfecti. ibid. n. 13. p. 71

Ex quibus dignoſcatur vtrùm diſpoſitio ſit modalis, vel conditionalis. c. 83. n. 3. p. 140

Conductor.

Quando conductor rerum Eccleſiæ fecit multas expenſas, poteſt continuare inuito ſucceſſore beneficij vſque ad proximam fructuum recollectionem c. 66. n. 5. p. 106

Ampliatur etiamſi fructus eſſent difformes, & recollectio pluribus annis abſolueretur. ibid. num. 6.

Conductor, lite pendente, poteſt petere ſe manuteneri, in ſua detentione. c. 66. n. 7. p. 106

Confeſſarius.

Confeſſarios excuſatur à pœna conſtitutionis editæ ſuper clauſura monialium, ſi claſſicorum Doctorum ſententiam quamuis erroneam ſequatur. c. 21. n. 8. p. 20

Confeſſarius tenetur obedire ſui Superioris præcepto, etiamſi dubius ſit vtrùm illud iuſtum ſit, an non. ibid. n. 9. p. 20

Confeſſarius tenetur præcepto ſui Superioris obedire, quando id quod præcipitur iuſtum eſt; ſed ſolùm dubitatur de authoritate & poteſtate iubentis c. 21. n. 11. p. 21

Confeſſio.

Confeſſio facta in exonerationem conſcientiæ, cenſetur facta ob piam cauſam. c. 108. n. 1. p. 190

Confeſſio illa valet nemine acceptante facta, ſeu parte abſente. Ibid. n. 2. p. 190

Quod procedit maximè ſi illa confeſſio fuerit iuramento roborata. Ibid. n. 4. p. 190

Confitens ſe aliquid habere in depoſitũ, vel pignus, obligatur irreuocabiliter ſi id fuerit pro exoneratione conſcientiæ. c. 108. n. 5. p. 150

Fauore

Fauore animæ facta confeſſio præiudicat, & diſponit. ibid. n.6. p. 190

Confeſſio incerta ſuſtinetur fauore piæ cauſæ. ibid. n. 7. p. 190

Confeſſio patris ad pias cauſas non præiudicat legitimæ filij. ibid. n.11. p. 191

Confeſſio pro exoneratione conſcientiæ, non præiudicat hæredi in ſua falcidia ibid. n.13. p. 191

Confeſſio adminiculari debet quando agitur de legato facto pro conſcienniæ exoneratione. c. 108. n. 16. p. 191

Confeſſionem pro exoneratione conſcientiæ factam fidem facere & obligare hæredem verius eſt. ibid. n.19. p. 191

Et ex ea oritur obligatio non vtì rei debitæ, ſed vtì teſtamento relictæ. ibid. n. 10. p. 191

Confeſſio illa non nocet creditoribus; nec filio quoad legitimam; nec hæredi quoad Falcidiam. ibid. n. 21. p.191

Deciſionem Vincentij de Franchis 237. Rota Romana approbauit. ibid. n.22. p. 192

Hæres poteſt probare quòd teſtator fecerit confeſſionem falſa credulitate motus, & docere de errore. ibid. n. 23. p. 192

Plura de confeſſione facta in teſtamento. Remiſſiuè. c.108. n.24. p. 192

Confeſſio prædicta reuocari poteſt. ibid. n.25. p.192

Fallit ſi fuerit iurata. c.108. n.26. p. 192

Confidentia.

Confidentia non admittitur in Gallia; imò priuat ipſo iure, ſicut Simonia. c 89. n. 17. p. 156

Confidentia ſi ſit ſucceſſiua, decem annorum ſpatio non purgatur in Gallia. c.89. n.18. p. 156

Per confidentiam beneficium vacat ipſo iure, etiam in Gallia. part.2. c.5. n. 12. & 14. p. 306

Confidentia debet concludenter probari agendo, ſed non excipiendo. ibid. n. 13. p. 306

Confidentia in Gallia decem annorum ſpatio purgatur, niſi delictum eſſet continuum. d. c.5. §.1. n.15 p. 306

Beneficia ob confidentiam vacantia ſunt ſummo Pontifici reſeruata. part.2. c.3. §.3. n.27. p.261

Confirmatio.

Confirmatio dicitur facta ex certa ſcientia quando totus tenor priuilegij vel rei confirmatæ inſeritur in Bullis, vel litteris confirmationis. c. 61. n. 7. p. 94

Confirmatio dicitur facta ex certa ſcientia, quando in ea totus tenor priuilegij, vel tranſactionis confirmatæ fuit inſertus. c.62. n.8. p. 97

Ex geminatione confirmationis colligitur illam ex certa ſcientia factam fuiſſe. c.62. n.11. p. 97

Faciliùs præſumendum eſt confirmationem factam fuiſſe ex certa ſcientia, quando agitur de tranſactionibus & concordiis, quàm ſi ageretur de ſtatutis confirmandis. c.61. n. 13. p. 97

Confraternitas.

Receptio ad confraternitatem neminem obligat, & eſt merè voluntaria, tam reſpectu confratrum, quàm reſpectu Eccleſiæ, & in hoc non datur mandatum de manutenendo. c. 43. n. 3. p.58

Confratres liberè poſſunt recedere à confraternitate, dummodo nihil de bonis ipſius retineant. c.43. n.4. p. 58

Confraternitatis corpus non eſt annexum Eccleſiæ, & cum ea nihil habet commune. c.43. n.5. p.58

Confraternitatum, nec perſonæ loco, nec locus perſonis vnitus eſt. ibid. n. 7. p. 59

Eccleſiaſtici poſſunt liberè dimittere confraternitates. ibid. n. 8. p. 59

Spiritualis coniunctio confraternitatum cum Eccleſia durat quandiu in ea confraternitas remanet. ibid. n 9. p. 59

Confraternitates non poſſunt accedere ad funera, niſi expreſsè vocentur c.43. n. 10. p.59

Si quis à prima confraternitate ad ſecundam acceſſerit, funus ſecunda, non autem prima confraternitas debet comitari: maximè requirentibus hæredibus. c.43. n. 11. p.59

Confraternitates non poſſunt cogere nouos confratres ad aliquid ſoluendum. c.47. n. 4. Intellige vt n. 8. p. 66. & 67

Quomodò noui confratres cogi poſſint ad ſoluendum aliquid in ingreſſu confraternitatis. c. 47. n. 8. p. 67

Confraternitas, quæ eſt in quaſi poſſeſſione vſus campanarum, poteſt petere ſe in ea manuteneri. c. 65. n.2. p. 58

Confraternitates non debere quartam de cereis in funere portatis, deciſum fuit. c.88. n.5. p.153

Congrua.

Congrua portio ex decimis aſſignanda eſt curam animarum exercenti, ex qua commodè viuere poſſit. c.58. n.1. p. 89

In computatione congruæ, non eſt habenda ratio emolumentorum, quæ extra Eccleſiam percipiuntur. c.58. n.2. p. 89

Non eſt etiam habenda ratio obuentionum incertarum. ibid. n. 3. p.89

In contrarium videtur eſſe Bulla Pij V. quæ mandat omnia etiam incerta emolumenta imputari in congruam, ibid. n.4. p.89

In quibus caſibus incerta computentur in congruam ex mente Rotæ Romanæ. ibid. n. 5. p.89

Si Congrua portio ſit ita tenuis, vt ex ea curam exercens viuere non poſſit; non nocet illi acceptatio tenuis illius portionis: cùm agatur de præiudicio totius ordinis clericalis c.58. n. 7. p. 89

In taxatione congruæ portionis multùm deferendum eſt iudicio Epiſcopi. c. 58. n. 9. p. 89

In Congruis portionibus aſſignandis, præſumitur pro decreto Epiſcopi. c.58. n. 10. p. 89

Congruæ taxationis taxatio remittitur arbitrio Epiſcopi. ibid. n.11. p. 89

Ex Bulla Pij V. congrua portio non debet eſſe minor quinquaginta, nec maior centum ſcutis. ibid. n.12. p. 89

Quandoque ex loci, temporis, fructuum, & qualitatis perſonarum circunſtantiis, congrua centum ſcuta excedere poteſt. ibid. n.13. p. 90

In aſſignatione ſeu taxatione congruæ portionis, attendi debet conſuetudo regionis. ibid. n.14. p.90

Debet etiam haberi ratio onerum, veluti ſi adhibendi ſunt plures adiutores propter magnum numerum animarum; quo caſu congrua excedere poteſt centum ſcuta. ibid. n. 15. p 90

Conſanguineus.

Epiſcopus proprio nepoti, vel conſanguineo beneficia per obitum vacantia conferre poteſt. c.33. n.4. p. 43

Poteſt Epiſcopus proprio nepoti penſionem ſuper beneficio aſſignare. ibid. n.5. p.43

Non impeditur quis beneficium proprio nepoti reſignare. ibid. n.7. p. 43

Reſignatio ſi facta ſit corā Ordinario non poteſt ille beneficium ſic reſignatum conferre ſuo nepoti, conſanguineo vel familiari; nec conſanguineo reſignantis. c.33. n.8. p.43

Fallit in beneficiis iuriſpatronatus, ex declaratione Sacr. Congregat. ibid. n.9. p. 43

Index Prior,

Conſcientia.

Subſtitutio pupillaris excludit matrem à legitima, quando facta fuit in exonerationem conſcientiæ. c.108. n.3. p. 190

Quando agitur de tertij præiudicio non ſufficit teſtatoris declaratio ſub prætextu conſcientiæ facta; niſi aliundè probetur ipſum habuiſſe in illa te conſcientiam læſam. ibid. n.9. p. 190

Minor vel mulier, ſi contraxerint ſine ſolemnitatibus pro exoneratione conſcientiæ, illorum confeſſio debet per adminicula roborari. c.108. n. 8. p. 191

Conſenſus.

Conſenſus præſtitus in parua data, non eſt attendendus. c.26. n.16. p. 29

Conſenſus cauſalis quis dicatur. ibid. n.7. p. 29

Conſenſus formalis procuratoris ad reſignandum in quo conſiſtat, & quomodò differat à cauſali. ibid. n. 18. p. 29

Poſt præſtitum conſenſum cauſalem, licèt nondum fuerint expeditæ litteræ; vtrùm procurator ad reſignandum conſtitutus reuocari poſſit. ibid. n.19. p. 29

Ex ſtilo Romanæ Curiæ non priùs præſtatur conſenſus formalis, quàm cauſalis. c.26. n. 21. p. 29

Conſenſus populi quando requiritur, collegialiter præſtandus eſt. c.47. n.6. p. 48

Conſilium.

Conſilium alicuius qui eſt ſocius in officio quando requiritur, non ſolùm exquirendum eſt; ſed etiam ſequendum. c. 103. n.5. p. 183

Conſiſtorialia.

Conſiſtorialia beneficia quæ dicantur, quare ſic denominentur. c.33. n.1. p.43

De beneficiis conſiſtorialibus agitur part. 2. c.1. §.7. per tot. p. 254

In beneficiis conſiſtorialibus quorum collatio ſpectat ad Papam ad nominationem Regis, verus valor exprimendus eſt iuxta taxam, quamuis taxa ſit minor vero valore. part.1. c.3. §.6. n.17. p.269

Conſuetudo.

Conſuetudo immemorialis, & priuilegium pari paſſu ambulant. c.20. n.8. p.19

Conſuetudo irrationabilis nulla temporis præſcriptione roboratur. c.20. n. 10. p. 19

Conſuetudo interpretatiua facit vt ſimplices clerici admitti poſſint, vel non, ad capellaniam. c. 31. n. 10. p. 39

Amplia, licèt conſuetudo non eſſet præſcripta. ibid. n. 11. p. 39

Conſuetudo non valet quòd Rector Eccleſiæ non teneatur per ſe, vel per alium prædicare. c. 39. n.13. p. 52

Conſuetudo qua Parochi tenentur ad epulas & conuiuia vtrùm debeat obſeruari. c. 39. n.20. p. 52

Ex diuturni temporis annua præſtatione, oritur obligatio in futurū fauore piæ cauſæ. c.41. n.13. p.59

Ex quibus probata dicatur laudabilis conſuetudo annuæ præſtationis fauore Eccleſiæ. c.43. n.14. p.59

Conſuetudo eſt valida vt Canonici qui certis tantùm horis choro interfuerint, integras diſtributiones lucrentur. c.52. n.1. p. 77

Conſuetudo legitimè introducta inſeruiendi per aliū in Choro eſt valida. c.52. n. 9. p. 77

De eſſentia conſuetudinis eſt, vt ſit æqua & rationabilis: & quomodò differant præſcriptio, & conſuetudo, in materia præſertim decimali. c.67. n.2. p. 109

Non valet conſuetudo etiam antiqua ſoluendi decimas in animalibus minutioribus & deterioribus. c.67. n.3. p. 109

Conſuetudo valet ſoluendi aliqua iura, vel præſtationes annuas loco decimæ. c.72. n.3. p. 121

Approbatur conſuetudo ſoluendi Eccleſiæ aliquos fructus loco decimæ. ibid. n. 5. p.121

Non valet præſcriptio, vel conſuetudo iuris exigendi decimas per laicos. c. 72. n.7. p. 121

Quæ ſit differentia inter conſuetudinem & præſcriptionem quoad decimas. c. 72. n. 9. p. 122

Exemptio à decimis faciliùs acquiritur conſuetudine, quàm præſcriptione. c.72. n. 10. p.122

Conſuetudo fauorabilior eſt præſcriptione, ideò multis in locis adeſt conſuetudo ſoluendi fructus aliquos loco decimæ. c.72. n.12. p. 122

Afferuntur textus, quibus probatur valere conſuetudinem eximentem à decimis. c. 72. n.14. p.122

Conſuetudo obtinendi in eadem Eccleſia duo beneficia ſimplicia, vel vnam dignitatem cum canonicatu, valida eſt. part. 2. c.5. §.6. n.13. Intelligere ſi ſint beneficia difformia, nam quoad vniformia, conſuetudo eſſet inualida, n. 14. Sed conſuetudo debet eſſe quadragenaria, n.15. pag. 313

Conſules.

In dubio iuſpatronatus relictum Conſulibus, ad eos ſpectat tanquam Conſules non ad Vniuerſitatem. c.91. n. 6. p. 157

Si tamen Conſules præſentauerint in vim mandati ſibi facti per Communitatem, poſſeſſio quæritur Communitati. c 91. n.7. p.157

Communitas eſt manutenenda in quaſi poſſeſſione præſentandi, ſi Conſules ex vi mandati ipſius præſentauerint. c. 91. n 8. p. 158

Conſumptio.

Reſeruatio quando dicatur conſumpta, & quæ ad id requirantur. part.1. c.3. §.2. n. 45. p. 258

Contumacia.

Sententia contra contumacem, potiùs præſumitur lata ob contumaciam, quàm ob delictum. c. 41, n.16. p. 55

Et plura de ſententia contumaciali. c.41. n.17. 18.19 20. & 21. p. 55

Conuerſi.

Nec Conuerſi, nec Oblati dici poſſunt religioſi, niſi votum in aliqua religione iuxta inſtitutum illius emiſerint. c.113. n.3. p. 200

Creditor.

Ius præſentandi vtrùm competat creditori immiſſo in poſſeſſionem vigore Saluiani interdicti; quando illis bonis, in quibus immiſſio facta eſt, hæreret capella, & ius præſentandi? Reſoluitur negatiuè. part.2. c.4. §. 9. n.6 p. 302

Criminalis Actio.

Actio ciuilis & criminalis ſi ab eodem fonte procedant, criminalis vti maior priùs eſt decidenda, & tractanda. c.117. n.1. p. 207

Si ex diuerſis fontibus, ſeparatim tractantur; nec vna aliam impedit. ibid. n.2. p. 207

Si ex eodem fonte procedant, præiudicialis priùs eſt tractanda & ſufficit poſſibilitas præiudicij. c.117. n.3. p. 207

Cubicularij.

Cubicularij ad Buſſolam S. D. N. Papæ non lucrantur diſtributiones. c.102. n.29. p.182

Et ita decidit Sacr. Congreg. & Rot. Roman. ibid. n. 30. p. 182

Cultus.

Quandò agitur de cultu diuino non poteſt dici materia facultatiua. c.63. n. 3. p.99

Curator, Cura.

Curatori hæreditatis iacentis vtrùm competat ius præſentandi. part.2. c.4. §. 9. n.5. p. 302

Cura iuriſdictionalis animarum non ſufficit ad inducendam beneficiorum incompatibilitatem, niſi alia concurrant. part. 2. c.5. §.6. n.12. p.313

De beneficiis curatis plura par.2.c.2.§.3 per tot p.251

Cura in Eccleſia Collegiata apud quem reſideat. c. 1. num. 1. p.1

Deputati ad vitam pro exercitio curæ, habent quaſi titulum, & non poſſunt ſine cauſa amoueri. cap. 1. num.5. p.2

Curam penes Capitulum exiſtentem poteſt Epiſcopus transferre ad vnam ex dignitatibus ipſius Capituli, etiam per viam perpetuæ vnionis accedente conſenſu Capituli. c.1.n.6. p.2

Cura eſt incompatibilis cum capellaniis Sacerdotalibus in loco ita remoto conſtitutis, vt vtrique ſeruitio Parochus ſimul intereſſe non poſſit. c. 31. num.15. p.40

Cura animarum quædam exercetur in foro interiori, alia verò in foro exteriori, c.99. n.3. p.174

Curatus.

Curatus dici non poteſt qui alieno nomine curam exercet. c. 1. n. 2. p.2

Capitulũ dicitur Curatus principalis, quãdo cura ſpectat ad ipsũ: Deputati verò, vel beneficiati pro Capitulo exercentes, dicuntur coadiutores. c.1.n.3. p.2

Curatus quomodò teneatur ad reſidentiam tempore peſtis. c. 1. n. 8. p.2

Curatus tenetur ad perpetuam reſidentiam, & celebrationem Miſſarum. c.31. n. 14. p.40

Curia, Curialis.

Beneficia vacantia in Curia non ſubiacent regulis Nominationum, ſed ea per ſummum Pontificem, etiam non Graduatis conferri poſſunt. c. 93. n.19. pag.161

Curialium beneficia quomodò ſint reſeruata, etiamſi Curiam ſequantur extra Vrbem. part. 2. c. 3. §. 3. n.23.24. & 25. p.260

Curialis non dicitur quis propter domicilium quod habet Romæ, ſed oportet quòd ibi ſit animo Curiam ſequendi, & qualitas domicilij à qualitate Curialitatis ſeparabilis eſt. par.2.c.3.§.1. n.15. & ſequentibus vbi plura de Curialitate. p.257

D

Data, Datarius.

DAtæ tempus in litteris inſpicitur. cap. 99. n. 7. pag.174

Qui prior eſt in Data debet præferri illi qui prior eſt in præſentatione. Ibid.n.8. p.174

Datarij Apoſtolici liber plene probat, & impugnari non poteſt. c. 70. n. 12. p.118

Decanus.

Decanatus non eſt dignitas, niſi habeat iuriſdictionem, aut publicè pro dignitate habeatur. part. 2. c.3. §.11. n.20. p.281

Decanatus dignitas eſt vbi nullus adeſt Archipræsbiter, vel Archidiaconus. Ibid.n.21. p.281

Decennalis.

Decennalis poſſeſſio habet vim tituli, niſi de intruſione conſtet. c.85.n.1. p.145

Decimalis Quarta, Vide *Quarta*.

Decima.

In materia decimarum conſuetudo eſt præcipuè attendenda. c 39.n.2. p.51

Conſuetudo eximit parochianos à ſolutione decimarum de certis fructibus. Ibid.n.3. p.51

Decima præſcribi poteſt quoad quotam, & quoad modum ſoluendi. c.67.n.1. p.109

Quidquid decimum venit, pro decima animalium præſtandum eſt. Ibid.n.4. p.109

Si non poteſt diſcerni quid ex animalibus veniat decimum, ſolutio decimæ debet fieri non in melioribus, nec deterioribus animalibus, ſed mediocribus. c.67.n.5. p.109

Decima animalium debetur eo tempore, quo amplius lacte non indigent. Ibid.n.6. p.110

Valet conſuetudo quòd loco decimæ animalium ſoluatur certa quantitas pecuniæ. c.67. n.7 p.110

Decimam animalium eſſe decimã paſtorum, non terrarum, quidam aſſerunt. c. 67. n. 8. p.100

Verius eſt decimam animalium nec ſimpliciter perſonalem, nec realem, ſed mixtam eſſe. cap. 67. n.9. pag.110

Decima animalium potiùs accedit ad realem, & debetur in loco vbi degunt. c. 67. n.10. pag.110

Plura vide in verbo, *Animalia*.

Decimæ ſecundùm opinionem Canoniſtarum ſunt de iure diuino, quod tamen non admittunt Theologi. c.72.n.1. p.121

Veritas eſt quòd decimæ ſunt de iure diuino, quatenus reſpiciunt neceſſariam Miniſtrorum Eccleſiæ ſuſtentationem; & non aliter. c.72. n. 2. p.121

Multis in locis qui ſoluunt cenſum Eccleſiæ ex certis prædiis de eorum dominio directo exiſtentibus, ſunt immunes à ſolutione decimarum. c.72. n. 6. pag.121

Decimarum origo non proceſſit ex præcepto legis diuinæ, ſed ex liberalitate Chriſtianorum ſecundùm ſententiam nonnullorum. Ibid. num. 13. pag.122

Ex Ordinatione Regia poſſeſſio iuridica admittitur aduersùs ſolutionem decimarum. c. 72. n. 17. pag.122

Ex mente Rotæ Romanæ ſola poſſeſſio immemorialis non eſt ſufficiens ad decimas præſcribendas, niſi probetur fama priuilegij ante Concilium Lateranenſe c.72.n.24. p.123

Contraria tamen opinio ſeruatur in Gallia, & approbatur à pluribus Doctoribus, nempe quòd ſufficiat præſcriptio immemorialis. cap. 72. n. 25. pag. 123

Eccleſia contra Eccleſiam poteſt præſcribere ius exigendi decimas ſpatio quadraginta annorum. c. 72. num.26 p.123

Decimæ debentur ex foliis mororum ſtante conſuetudine cap.95.n.19. p.165

Decimas præſcribens in aliena parochia, non habet decimas noualium ſuperuenientium. c. 101. n. 13. pag.178

Priuilegium ſuper Decimis extenditur ad noualia. c 101. n.15. p.178

Proponitur diſtinctio Brixienſis, quæ reprobatur. n. 24. c.101.n.16. p.178

Immunitas à decimis per viam beneficij extenditur ad futura; non tamen ſi per viam priuilegij. cap. 101. num. 17. pag.178

Decimarum præſcriptio in aliena parochia, eſt odioſa. c.101. n.18. p.178

Parochus primitiuus habet ſuã intentionem fundatam in toto territorio pro exactione decimarum. c.104.n.1. & 3. p.184

Quod ampliatur, vt procedat in eo, qui per Vicarium curam exercet animarum: quia hac in re Vicarius nihil prætendere poteſt; ſed ſuâ congruâ contentus eſſe debet. cap.104. num.2. pag. 184

Decimas in aliena parochia prætendens exigere, habet contra ſe iuris præſumptionem. Ibid. num. 4. pag.184 p.184

Titulus, vel immemorialis poſſeſſio probari debet

ab eo,qui decimas vult petere in aliena parochia. Ibid. n.5. p.184

Sola iuris aſſiſtentia non ſufficit, vt Parocho detur manutentio in exactione decimarum in ſua parochia. Ibid.n.6. p.184

Decimas prætendens in aliena parochia, non debet vincere in poſſeſſorio; niſi etiam titulum probet cum immemoriali poſſeſſione. c. 104. num 7. ibid. p.184

Decretum

Decretum de dimittendo intelligitur poſt duos menſes à die pacificæ poſſeſſionis. c. 69. n. 3. p.114

Decreti irritantis clauſula tam titulum quàm poſſeſſionem inficit.c.30. n.3. p.37

Definitores.

Definitorum poteſtas quæ ſit in religioſis Ordinibus, & vtrùm eorum vota ſint tantùm conſultiua, an etiam deliberatiua.c.103.n.1. p.183

Definitorum vota ſunt deliberatiua, ſi conſtitutio eorum conſilium & conſenſum requirat, cap. 103. num.2. p.183

Definitorum conſilium,ſi ſolùm requiratur; licèt Superior illud ſequi non teneretur, tamen illud debetet petere,& expectare. ibid. n. 3. p.183

Definitorum votum debet requiri,& ſecundùm illud fieri,ceſſante conſuetudine, vel conſtitutione contraria.c.103.n.4. p.183

Definitores ſunt participes officij cum Superiore Ordinis regularis. ibid.n.6. p.183

Definitorum poteſtas regulatur iuxta conſuetudines & ſtatuta cuiuſlibet religionis. Ibidem. num. 7. pag.183

Definitiones generale bonum ac ſtatum concernentes facere, ſpectat ad Definitores antiquos religionis, ceſſante contraria conſuetudine. c. 103. n. 8. pag. 183

Definitiones verò locales, aliòſque actus particulares concernentes facere, ſpectat ad nouos Definitores ex conſtitutionibus religionis, quæ ſic debent intelligi. c.103.n.9. p.183

Definitionum appellatione continentur regulæ bonum generale concernentes,Ibid. n.10. p.183

Delegatus.

Geſta per Delegatum non habentem qualitates requiſitas *in cap. ſtatutum. de Reſcript. in 6.* ſunt nulla.c.77.n.5. pag.130

Subdelegatus debet eſſe in dignitate Eccleſiaſtica cõſtitutus,quando eadem qualitas requiritur in Delegante. c.77.n.6. p.130

Deformitas.

Deformitas quando venit ex facto ordinandi, Epiſcopus non poteſt diſpenſare. c.94 num. 10. p.163

Quando agitur de deformitate notabili,ſolus ſummus Pontifex diſpenſat. c.194.n.7. p.163

Epiſcopi arbitrio remittitur vt iudicet quænam ſit notabilis deformitas. Ibid. n. 17. p.163

Demonſtratio.

Demonſtratio falſa non viciat legatum, quando conſtat de voluntate teſtatoris erga certum corpus,vel certam perſonam. c.112.n.16. p.199

Denunciationes.

Denunciationes in Gallia ſunt neceſſariæ pro validitate matrimonij,tam inter Catholicos,quàm inter hæreticos. c.71.n.4. p.119

Denunciationes matrimonij debent fieri in parochia vtriuſque coniugis.c.71. n.5. p.119

Denunciationibus deficientibus, matrimonium in Gallia dicitur deficere in forma ſubſtantiali. c. 71. num.6. p.119

Denunciationes in Gallia requiri creditur non ſolùm de neceſſitate præcepti, ſed etiam ex neceſſitate Sacramenti ſecundùm Doctores aliquos. cap. 71. num.7. p.119

Derogatio.

Derogare poteſt ſine dubio Papa Concilio Tridentino non ſolùm expreſsè,ſed etiam tacitè: dummodo conſtet de mente illius quòd voluerit derogare. c. 87.n.17. p.152

Derogari non poteſt qualitatibus ex fundatione requiſitis. etiam cum conſenſu omnium Patronorum,ob expreſſam prohibitionem Concilij Tridentini. c.118.n.38. p.212

Vtrùm derogatio generalis ſtatutorum Capituli comprehendat illos, qui per ſtatutum prohibentur dare vocem in Capitulo. part.2.c.3.§.12. n.25. pag. 284

Quamuis in prouiſionibus adſit derogatio generalis ſtatutorum Capituli, ſi tamen prouiſus aliquod ſtatutum particulare iurauerit obſeruare, cenſetur quoad hoc ſuis litteris renunciaſſe.d.c.3.§.12.n.16. pag.284

Derogare ſolet Papa iuripatronatus laicali, ſi ſit mixtum cum clericali. part.2. c. 4. §.9.n.34. p.304

Papa derogat iuripatronatus laicali quoad beneficia in Curia vacantia. dict. cap. 4. §. 9. num. 34. vel ſi ſint litigioſa in Curia, num. 36. vel ſi iuſpatronatus competat ex priuilegio, vel conſuetudine, num. 35. Item pro medietate derogat, & quomodò illa medietas computetur, numer. 37. Item quando Orator vous eſt ex Patronis. n. 38. Item fauore promoti ad Epiſcopatum, retinentis num. 39. & aliquando in Gallia pro bono pacis, num.40. p. 304

In certis caſibus prouideri poteſt de beneficiis patronatis abſque diſpenſatione. dict. cap. 4. §.9.n. 41. pag 304

Deuolutio.

Quid ſit deuolutio. part. 2. cap. 3. §.4. n. 1. & quomodò fiat iuxta ſtatuta Concilij Lateranenſis. Ibidem, numer. 3. & quomodò & ad quem fiat propter negligentiam Epiſcopi exempti. Ibidem. num.5. p.262

Papa quando cenſeatur prouidere iure deuoluto. ibid. n.6. p.262

Quando Papa prouidet iure deuoluto, non datur de alio modo vacationis,nonobſtante clauſula *& alio quouis modo*. Ibid. n.13. p.263

Deuolutarij qui dicantur,& vnde, quid ſit prouidere, vel impetrare iure deuoluti. Ibid. num. 18. & 19. pag. 263

Deuolutarij.

Deuolutarij omnes in Gallia, antequam in iudicio recipiantur, cauere idoneè tenentur. c. 57. n. 1. pag.87

Deuolutariis, ſi non eligant domicilium & idoneè caueant, denegatur audientia. cap. 57. num. 2. pag.87

Deuolutarius ita demum cauere tenetur,ſi ab eo cautio petatur.c.57.n.5. p.87

Deuolutum.

Ius conferendi, datâ negligentiâ Collatoris Ordinarij, deuoluitur ad alios collatores: vt ibi exprimitur. c.57.n.14. p.88

Si collator Ordinarius infra ſex menſes à die requiſitionis non prouiderit Graduato, aut Nominato; locus eſt deuolutioni. Ibid.n.15. p.88

Deuolutio non fit omiſſo medio, excepto ſummo Pontifice, vel Legato. Ibid. n.16. p.88

De collatione iure deuoluti facta. Remiſſiuè. cap.57. num.17. p.88

Ius

Ius conferendi quando pertineat, vel non;inte deuo luto ad Superiorem in beneficiis Patronatis. cap 118.n.31. pag.211

Dictio.

Dictio Gallica *Entretenement* quid comprehendat, c.39.0.19. p.52

Dictio *Auant que d'eſtre receu*, ordinem ſubſtantialem denotat.c.57.n.8. p.87

Dignitas.

Dignitatis nomen debet intelligi de principali dignitate,io terminis *c. ſtatutum.de Reſcript. in 6.* c. 77 num.4. p.130

Subpriores, aut Vicarij conuentuum habent adminiſtrationem, ſed non dignitatem. cap.77. num.4. pag.130 p.130

Dignitates Eccleſiarum plerumque habent annexum Præsbyteratus ordinem. c.99.n.5. p.174

Dignitates poſt Pontificalem maiores, & principales in Eccleſiis Collegiatis ſunt ſedi Apoſtolicæ reſeruatæ.part.2. c.3.§.3.n.7. p.260

Dignitatem Eccleſiaſticam quis non habet niſi ratione Collegij, vel alterius prærogatiuæ dignitatem tribuentis.part.2.c.3.§.11. n.5. p.281

Dignitatem alicui competere in Eccleſia, ex quibus probentur. d. c.3.§.11.n.10. p.281

Prima dignitas in Eccleſia ex quibus dicatur. Ibid. n. 12. & quid vtilitatis ex hac quæſtione ſequatur. Ibid. n.13. p. 281

Dignitatem vel perſonatum quem obtinere, ex quibus probetur. d.c.3.§.11.n.33. p. 282

Dimiſſio.

Dimiſſio debet eſſe ſimplex, & non in fauorem alterius, aliàs non ſuffragator. capit. 69. numer. 6. pag.114

Dimiſſionis,& reſignationis differentia. ibid. num.8. pag.114

Dimiſſionis ius pendet à futuro euentu. ibid. num.9. pag.114

Dimiſſionis ſimplicis beneficij forma quænam ſit. cap.69. n.10. p.114

Diſmembratio.

Diſmembrare, aut diuidere beneficia non poteſt Epiſcopus. cap.36. o. 4. p.47

Diſmembrata cura ab vno Capitulo, & alteri Eccleſiæ applicata, non propterea ius exigendi decimas quod tali capitulo competebat, cenſetur tranſlatum in Eccleſiam cui cura conceſſa fuit. cap. 68. num. 22. p.113

Diſpenſatio.

Quomodò intelligendum ſit quod dicitur, Papam non poſſe diſpenſare vt Monachus proprium habeat. c.51. num.14. p.75

Diſpenſatio non præſumitur, ex longi temporis poſſeſſione in caſibus in quibus Papa difficilè diſpenſat. c.85. n.49. p.147

Diſpenſatio eſt ſtricti iuris, & in ea non valet argumentum à maiori ad minus. capit. 92. num. 3. pag.158

Diſpenſatio extenditur ad omnia quæ veniunt in neceſſariam conſequentiam. c. 92. n. 5. p.158

Diſpenſatus ſuper ætate ad effectũ Antianitatis, cenſetur etiam diſpenſatus ad effectum profeſſionis. Ibid.n.6. p.158

Diſpenſatus ad beneficium, cenſetur etiam diſpenſatus ad reſidentiam,& ad omnia conſequutiua.Ibid. num.7. p.158

Diſpenſatus vt tranſeat ad laxiorem,cenſetur diſpenſatus ab obligationibus prioris regulæ. Ibidem. num.8. p.158

Diſpenſatio eſt odioſa, & ſtricti iuris;ſed facultas diſpenſandi eſt fauorabilis, & amplam recipit interpretationem. Ibid.n.9. p.158

Diſpenſandi cum Monachis mandatum extenditur ad Abbatem. c.92. n 10. p.158

Diſpenſandi ad maiora facultas extenditur ad minora.c.92.n.11. p.158

Diſpenſatio alteri poteſt præiudicare, ſed facultas diſpenſandi ſoli concedenti præiudicat. cap. 92. num.12. p. 158

Diſpenſandi facultas in aliquo conſanguinitatis gradu, extenditur ad eundem duplicatum. Ibid. num.13. p.159

Quæ clauſulæ ex ſtylo Cancellariæ Romanæ ſoleant apponi in diſpenſatione ſuper corpore vitiatis. c. 94.n.1. p.162

Qui diſpenſationem obtinet,tacitè ſe inhabilem eſſe fatetur. c.94.n.6. p.162

Diſpenſationis nomen aliquando impropriè,& largo modo ſumitur.c.53.n.7. p. 79

Epiſcopus in caſibus in quibus poteſt diſpenſare, tenetur id facere cum cauſæ cognitione. At verò ſummus Pontifex gratiam inhabili faciens, cenſetur cum eo diſpenſare. c.94. nom. 8. p. 163

Epiſcopus ſuper irregularitate ex vitio corporis proueniente diſpenſare nequit;ſed ſolus ſummus Pontifex adeundus eſt.c.94.n.18. p.163

Explicatur text. *in c. ſignificauit. 2. de corpor. vitiat.* c.94.n.19. p. 163

Diſpenſatio in Gallia non ſumit robur niſi à die quo fuit præſentata in Parlamento. cap. 99. num. 9. pag.174

Diſpenſationes matrimoniales non ſolent concedi niſi cum clauſula, *Dummodò nupta non fuerit.* cap. 117.n.8. p.207

Diſpenſationes matrimoniales Papa ſæpe committit Iudici domicilij coniugum. cap. 120. num. 17. pag.241

Diſpenſatio non expirat morte Papæ qui illius exequendæ commiſſionem dederat. part. 2.c. 4. §. 2. num. 17. p.291

Diſpenſatio per Papam data illegitimo ad obtinendam penſionem, poſtquam clericali charactere fuerit inſignitus; vtrùm ſufficiat ad obtinendum clericatum abſque noua diſpenſatione. part. 2. c.5. num.14. p. 312

Epiſcopus conferens clericatum illegitimo, non cenſetur cum eo diſpenſare tacitè; ſed requiritur expreſſio.Ibid.n.15. p.312

Diſpenſatus præſumitur is, qui cùm eſſet inhabilis, palam & publicè per plures annos exercuit. par. 2. c.4.§.2.n.17. p.308

Diſpenſatio Epiſcopi ſuper occulta irregularitate ſolùm prodeſt quoad conſcientiam. Ibid. n. 18. pag.308

Sola ſedes Apoſtolica diſpenſat ſuper irregularitate ad iudicium deducta. Ibidem. numer. 19. pag.308

Diſpenſatio Epiſcopi ſuffragatur ſecundùm aliquorum ſententiam, quando agitur de beneficiis diſformibus ſub eodem tecto, ſi tenues ſint reditus: ſed Rota Romana iudicauit contrarium.part. 2.c.5. §.6. n.16. & 17. p. 313

Diſtributiones.

Diſtributio duplex debetur ei,qui ex legis permiſſione duo obtinet beneficia. capit. 47. numer. 25. pag. 68

Diſtributionum quotidianarum ſpecies quatuor. c. 12.n.1. p.9

Diſtributiones quæ præſtantur pro ſeruitio perſonali dicuntur perſonales. c.12. n.9. p.10

Concilium

Concilium Tridentinum mandat tertiam partem fructuum conuerti in quotidianas distributiones; quando nullæ ſunt,vel tumis tenues. c. 52. num.2. pag.77
Epiſcopi deputantur à Concilio ad applicandos fructus in quotidianas distributiones. cap.52. num.3. pag. 77
Concilij Tridentini duæ ſanctiones in hoc capite distributionum quotidianarum explicantur. Ibid. num.4. p.77
Diſtributionum applicatio proportionabiliter debet fieri. c.52.n.11. p.78
In applicatione diſtributionum debet haberi ratio onerum.Ibid.n.12. p.78
Diſtributionum portio aſſignanda iuxta Concilium, quanta eſſe debeat.c.52.n.13. p.78
Diſtributiones quotidianas infirmi lucrari debent; quamuis officiis diuinis non interſint. Intellige dummodò interueniant requiſita. cap. 102.num.1. & 2. p. 180
Ampliatur,etiam ſi infirmitas ex culpa proceſſerit. Ibid. n.3. p.180
Diſtributiones lucrantur ſenes, quia pro infirmis habentur:& quando hoc procedat. cap. 102. num. 4. pag. 180
Quæ ſit differentia inter fructus beneficiorum, & diſtributiones quotidianas. capit. 105. numer. 1. pag. 186
Diſtributiones quotidianæ propriè ſumptæ in quo conſiſtant. c.105.n.3. p.186
Quod ſoluitur Canonicis pro toto die, quando vni ex diuini Officij horis interſunt,non eſt diſtributio quotidiana. ibid. n. 4. p.186
Canonici pro augmento cultus diuini poſſunt facere conſtitutiones ſuper lucro diſtributionum. Ibid. num.6. p.186
Capitulum circa formam diſtributionum ſoluendarum conſtitutiones facere poſſe verum quidem eſt; ſed intelligendum dummodò nihil innouetur circa antiquas conſuetudines Eccleſiæ. c.105.n.11. p.187
Quæ debentur illis, qui interſunt vni ex horis canonicis, ad formam diſtributionum reduci non debent.c.105.n.13. p.187
Diſtributionum eadem regulariter debet eſſe proportio,& anniuerſariorum iuxta Eccleſiæ conſuetudinem.c. 105.n.16. p.187
Coadiutus debet habere diſtributiones acquiſitas per coadiutorem. Quid iuris ſi coadiutor ſit infirmus, aut impeditus. part. 2. cap. 1. §. 13. n.25. pag.246
Diſtributiones quotidianæ quomodò differant à fructibus beneficij. c.1.§.4. n.105. p.229. & §.9. n.25. pag.237
Diſtributiones quomodò acquirantur Capitulo per ius accreſcendi,aut per ius non decreſcendi. dict. c. 1. §. 4. n. 108. & ſeqq. p.229
Diſtributiones non computantur in valore fructuum beneficij. par.2.c.1. §.9.n.26. p.237
Diſpenſatus ad fructus non eſt diſpenſatus ad diſtributiones percipiendas. Ibidem. numer. 27. pag.237
De diſtributionum natura reſpectu beneficij. Ibidem. n.18.29. & 30. p.237
Qui diſtributiones ex alterius beneficio ſine titulo percipit, condemnandus eſt ad illorum omnimodam reſtitutionem. dict. cap. 1. §. 9. n. 41.p.238

Do.

Do vt Des contractus non eſt licitus,etiamſi detur ſpirituale pro ſpirituali. c. 75. n.1. p.126

Doctor.

Doctoris qualitas dicitur confrontatio æquiuoca, quia pluribus conuenire poteſt. cap. 27. num. 33. pag.54

Dominus.

Conſenſus Domini requiritur in alienatione à lege indulta.c 46.n.25. p. 65
Quid ſi adſit pactum de non alienando in manus mortuas.c.46.n.26. pag.65
Dominij præcipuus effectus eſt, vt quis de bonis ſuis ad libitum diſponat. capit. 51. numer. 10. pag 75
Qui dominium habet ſine adminiſtratione, non prohibetur de re ſua diſponere interuenientibus ſolemnitatibus requiſitis. capit. 51. num.16. pag.75

Donatio.

Donationis vnius approbatio facta per Epiſcopum non extenditur ad futuras & alias donationes, ſed quælibet donatio ſuum requirit conſenſum. c. 54. num.5. p. 81
Donatio facta Eccleſiæ non reuocatur ex defectu acceptationis ipſius Eccleſiæ. capit. 83. num. 7. pag.140
Vide, verb. *Eccleſia.*
Donatio facta Eccleſiæ non poteſt reuocari per hæredes donantis. c.83.n.8. p. 140
Donationis reuocatio poſt litem conteſtatam non poteſt fieri.c.83.n.9. p 140
Donatio facta pro Eccleſia erigenda ſtatim eſt valida,ad effectum obligandi donatorem. c. 83. n. 13. pag.140
Donatio conditionalis retrotrahitur poſt purificatam conditionem vt ex Tunc, & non vt ex Nunc. cap. 83.num.15. p.141
Ex Donatione conditionali ſtatim oritur ius reale, & Hypotheca, dummodo poſtea purificata ſit conditio.cap.83.num.16. p.141
Donatio pro monaſterio conſtruendo ſtatim valida eſt,nec requirit Epiſcopi conſenſum. c.84. num. 1. pag. 142
Per ſecundam donationem non poteſt præiudicari primæ, nec in ea poni noua onera. cap. 84. n.11. pag. 142
Donatio facta filio ad ſuſcipiendos ſacros ordines, non indiget inſinuatione requiſita ex regulamento Comitatus Venayſſini. part.2. cap.1. §.11.n.17. adinſtar donationum pro alimentis factarum.Ibid. num.19. p.241
Donatio ad tempus vitæ limitata, non indiget inſinuatione. Ibid. num. 20. Et quando donatio facta alicui ad vitam ſolùm comprehendat vſumfructum.n.21. & 22. p.242

Donator.

Donatoris voluntatem in omnibus ſequi non tenetur ſummus Pontifex. c. 83. n. 14. p.141

Dos.

Quoad dotem, magna eſt differentia inter matrimonium carnale, & ſpirituale. cap. 65. n. 8. pag.104
Dotis proprietas non poteſt eſſe penes religioſam, cùm ipſa ſit bonorum incapax. capit. 65. num. 10. pag. 104
Dotem cum monialis perſona transferri multi cenſent,quorum rationes proponuntur,& refutantur. Ibid.n.11. p.104
Secunda opinio, exiſtimantium dotem ſpectare ad primum monaſterium,etiam quoad vſumfructum. Ibid. n.12. p.104
Tertia opinio diſtinguens inter quæſita ante, & poſt tranſlationem

tranſlationem: & inter ptoprietatem, & vſumfructum. c.65.n.13. p. 104
Dos ibi eſſe deber vbi ſunt ooeta matrimonij. c. 65. oum. 14. p. 104
Lucra debentur coniugi, dum alter ingreditur religionem, non expectata morte narutali: ex veriori Rot. Romanæ ſenrentia. capit. 116. oum. 20. pag. 206
Dos ſpititualis, mottuâ moniali, non tranſit ad hæredes. c.14.n.5. p. 13
Dos ſpiritualis reſtituitur moniali ob ptofeſſionis nullitatem, aut aliàs lieitè exeunti. cap. 14. n. 6. pag. 13

Duo.

Duo iura competunt ei qui duas ſuſtioet perſonas. cap. 47. num. 26. p.68
Qui duobus beneficiis inſeruit, debet vtriuſque reditus percipere. c. 47. n. 28. p.68

E

Eccleſia.

Eccleſiæ inferiores erectæ in Parochiales habent titulum collatioum, & perperuum. cap.56. n.6. pag.86
Plura vide io Vetbo, *Cathedralis.*
Eccleſiæ fauore donatio non reſcinditur ob inobſeruantiam. c.83.n.4. p.140
Eccleſia noo continetur appellatione beneficij, ſed eſt quid diuerſum ab ipſa. part. 2. cap.2. §.1. n. 1. pag. 249
Eccleſia præſumptionem habet quòd ſit Collegiata, ſi ſir Catbedralis, vel Regularis. part.2. c. 2. §. 2. num.7. p.250
Eccleſia non ptæſumitur patochialis niſi ptobetur. part.2. c.2.§.3.n.1. p.251

Edicta.

Edicta requiruntur in beneficiis iuriſpatronatus, iuxta *c. fin. de Electioη. in 6.* niſi tamen conſuetudo ſit in contrarium. c.118.n.40. p. 212
Exceptio nullitatis inſtitutionis ob non publicationem Edictorum in beneficiis patronatis iuxta *cap. fin. de Elect. in 6.* non obſtat in poſſeſſorio, ſed ad peritorium eſt teiicienda. cap.118. num.41. pag. 212

Effectuatio.

Effectuatio coadiutoriæ non infert effectuationem futuræ ſucceſſionis. part.2. c. 1. §. 13. n. 45. p.248
Sublatis coadiutoriis nondùm effectuaris, intelligitur de effectuatione gratiæ futuræ ſucceſſionis. Ibid.n.46. p.148

Electio.

Forma *c. Quia propter. 42. de Election.* quæ ſit; & an illius omiſſio priuet ipſo iure Eligentes facultate eligendi. c.17.n.6. p.15
Electio ſecunda facta ante ſententiam declararoriam priuationis, eſt valida. c. 17. n. 7. p. 15
Electio eſt actus ſpiritualis; præſentatio verò temporalis, idéo ius eligendi non competit laicis, ſicut ius præſentandi. c.17.n.11. p. 16
Quando Eccleſia dicatur viduata ad hoc vt fiat ſimplex Electio iuxta formam *cap. Quia propter. de Election.* nempe per ſcrutinium, comptomiſſum, vel ioſpirationem. c.40.n.8. p.53
Elector, vel collator non ſemper iure ſuo priuatur ob factam electionem vel collationem ei, qui non etat capax; ſed tantùm io caſibus à iure expreſſis. c. 69. num.31. p.116
Electio canonica quæ dicatur. capit. 82 n.1. p.138
Electionis canonicæ vox variis modis accipitur. Ibid. num.2. p.138
Electio fieri debet per vota ſecreta, aliàs nulla eſt & inualida. ibid.n.3. p.138
Si duo tantùm ſint electores & eligibilès, vnus poteſt conſentire electioni de ſe per alium factæ. c. 82. num. 7. p.138
Electio non valet ſi quis ſeipſum nominet, ptopter ambitionem quæ interueniret. capit. 72. num. 8. pag. 139
Vnus ex electoribus poteſt eligere alium palam, quando aliter electio fieri nequit. Ibid. num. 10. pag.139
Proponitur diſtinctio Menochij in hac quæſtione, vt ſi caſu non poſſit reperiri ſufficiens numerus, electio etiam non ſecreta ſit valida; ſecùs ſi facto alicuius tettij. c.82.n.11. p. 139
Electiu non capitulariter facta, omoibúſque non vocaris, nulla eſt. c. 86.n.1. p. 149
Tres Canonici poſſunt ptocedere ad electionem in defectum aliorum, dummodò alij non fuerint contempti, ſed legitimè citati. cap. 86. num. 2. pag.149
Dum in electionibus requiritur maior pats, illa numeratur non reſpectu præſentium dumtaxat, ſed reſpectu totius Capituli. capit. 86. numer. 3. pag.149
Intellige tamen vt totum Capitulum componatur de illis, qui volunt, poſſunt, & debent adeſſe; non autem de iis qui nolunt, non debent, vel non poſſunt adeſſe. c.86.n.4. p.149
Quando locus in quo celebrari debet electio eſt ſuſpectus, Canonici exiſtentes io loco ſuſpecto tenentur accedere ad locum, in quo omnès alij tutò poſſunt interuenire. c 86. o.5. Intellige vt infra num.22. p.149. & 150
Citatio ad fines electionis debet fieri ad locum, ad quem pateat acceſſus, iſque tutus. c. 86. n. 25. pag.150
Citatio ad electionem debet fieri dato abſentibus congruo temporis interuallo, vt ad locum capitularem poſſint venire. capit. 86. num. 26. pag.150
Electiuum beneficium quando dicatur collatiuum. c. 40.n.6. p.53
Quomodò differant beneficia electiua, ſimplicia, collatiua, & confirmatiua. cap. 40. num. 7. pag.53
Quis ſit effectus triplicis differentiæ beneficiorum electiuorum in Gallia. capit. 40. numer. 9. pag.53
Referuntur DD. de beneficiis electiuis agentes. c.40. num.10. p.53
Electiua ſimpliciter beneficia quomodò reſignari poſſint. c.99.n.12. p.174
Electi aut Poſtulari beneficia ſunt reſeruata, ſi electio fuerit nulla & ioualida declarata. parr. 2. c. 3. §. 3. num.17. p.260
Electio quid ſit & quid confirmatio, & quando electio vim confirmatioois obtineat. par.2.c.4.§.6. n.1. & 2. p.295
Electio oon valet niſi octodecim requiſita interoeuerint, de quibus ibidem. oumer. 22. & 23. pag. 296
Electio poſtquam ſemel fuit confirmata non poteſt ampliùs de eius validitate dubitari. Ibidem. numer. 24. Quod intellige reſpectu eligentium, ſed non reſpectu tertij. n 25. ſed nec tertius admittitur, ſi Papæ coofirmatio ex certa ſcieotia interuenerit. n.26. p.296
Teſtes non ſunt adhibendi in electione, ſed illa probatur per ſcriptutam priuatam libri capitularis, vel

per

per atteſtationem Capituli. Ibid. n. 27. 28. & 29. pag. 296

Eligere qnis ſeipſum poteſt, quando electio ſpectat ad plures. Ibid. n. 3t. p. 296

De tota Electionis materia vide dict. 4. §. 6. per tot. pag.296

Electiua beneficia quæ dicantur, & quæ collatina eodem. §. 6. n.3. p.295

Electores.

Electores ſi non ſit opus confirmatione dicuntur potiùs collatores.c.89.n.5. p.155

Emphyteuſis.

Emphyteuſis in Eccleſiam, vel alias manus mortuas transferri non poteſt. c.46. n.1. & 3. p.63

Dominus in conceſſione emphyteutica, poteſt apponere pacta ſibi bene viſa. Ibidem. numer. 2. pag. 63

Dominus directus poteſt cogere Eccleſiam ad vendendum rem emphyteuticam. capit. 46. num. 6. pag.64

Si tamen eam in emphyteutam approbauerit, poteſt vigore conſuetudinis petere indemnitatem dimidij laudemij.c.46.n.7. p.64

Nouus titulus non dicitur qui procedit ex cauſa neceſſaria in renouatione emphyteuſeos. c. 46. n. 11. pag.64

Emphyteuſis an durante vita monachi tranſeat in monaſterium.c.46.n.23. p.65

Quamuis emphyteuſis transferatur in perſonas comprehenſas, tamen Domini conſenſus & approbatio ſemper requiritur. c.54. n.8. p.82

Pactum de renouando emphyteuſim poſt lineam finitam, an & quando ſit validum. cap. 119. n. 2. pag.213

Emphyteuſis renouatio facta per Prælatum non ſubſiſtit, niſi poſt illius deuolutionem. cap. 119. n.5. pag.213

Emphyteuſis non poteſt concedi non comprehenſo ante eius deuolutionem, niſi præuiâ renunciatione poſſeſſoris, & actuali miſſione in poſſeſſionem noui inueſtiti c.119.n.6. p 213

Conceſſio in emphyteuſim facta per Prælatum, non adſtringit ſucceſſorem; ſi ante deuolutionem facta ſit.c.119.n.7. p. 213

In rebus ſolitis in feudum, aut emphyteuſim concedi, non valet inueſtitura per Prælatum facta, quæ incipit habere robur tempore ſucceſſoris in eadem Eccleſia. c.119.n.9. p. 214

Emphyteuſi conceſſa ad certam generationem, ſi linea fuerit finita, Dominus poteſt poſſeſſionem naturalem capere propriâ authoritate. c.119. n.20. pag 214

Dominus non poteſt capere poſſeſſionem deuolutæ Emphyteuſis ob lineam finitam, niſi deuolutio ſit clara: hoc eſt conſtet euidenter de dominio directo, de fine lineæ, & de identitate bonorum; etiam ſtante pacto capiendi poſſeſſionem authoritate propriâ.c.119.n.22. p.214

Emphyteuta, finitâ lineâ, manutenendus eſt; ſi deuolutio ſit dubia. c.119 n.23. p.215

Epiſcopatus.

Epiſcopatus non tam dignitas eſt, quàm dignitatum culmen.c.89.n.11. p.155

Epiſcopatus in Curia vacantes per obitum, Papa ſine Regia nominatione confert. c. 89. n.12. p.155

Epiſcopus.

Epiſcopus tenetur inquirere ſuper conditione illorum quibus confert beneficia. c.33. n. 14. p.44

Epiſcopi prima collatio, ſecundam impedit: & quando id locum habeat. c.33.n.15. p.44

Epiſcopus habet ſuam intentionem fundatam pro cognitione omnium cauſarum Eccleſiaſticarum, & ſpiritualium, in prima inſtantia; tam de iure communi, quàm in Gallia ex Concordatis. c.53. num. 1. p.79

Epiſcopalem iuriſdictionem præſeruant Galliæ Concordata c.53. n.2. p.79

Epiſcopus ad locum exemptum, qui aliàs erat de eius diœceſi accedens non poteſt exigere iura honorifica in loco exempto, & habente iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, niſi eo modo quo debetur honor & reuerentia cuicumque Epiſcopo extraneo, ratione ſui gradus & dignitatis. cap. 60. num.17. p.93

Epiſcopus de iure communi habet poteſtatem corrigendi & puniendi omnes Eccleſiaſticos ſuæ Diœceſis. c.61.n.1. p.94

Concilium Tridentinũ mandans cauſas tractari coram Epiſcopo cum duobus Adiunctis per Capitulum deputandis, non habet locum niſi quoad Capitula exempta. c.61.n.2. p.94

Epiſcopus extra viſitationem ſine Adiunctis procedere poteſt ad informationes, & ad ipſam capturam in crimine concubinatus, & aliis grauioribus. c.61.n.5. p.94

Epiſcopus non poteſt præſcribere etiam priuatiuè aduersùs Capitulum, iuriſdictionem ex priuilegio aut aliter Capitulo competentem. cap.61. n.8. pag. 94

Epiſcopus non poteſt ſe intromittere quando commiſſio data eſt eius Officiali. c.65.n.25. p.105

Epiſcopus ſimul, & Canonicus in eadem Eccleſia de iure quis eſſe non poteſt. c.109.n.1. p.193

Poteſt tamen de conſuetudine canonicatus cum Epiſcopatu obtineri. c.109.n.2. p.193

Epiſcopus ſimul & Canonicus quomodo in Capitulo ſedere debeat. c.109.n.3. p.193

Quomodò cognoſcatur verùm quis interuenerit vtì Epiſcopus, vel vtì Canonicus. c. 109. num. 4. pag.193

Epiſcoporum religioſorum bona non ipſis, ſed Eccleſiæ de iure communi acquiruntur. cap.109. n.8. pag.193

Quæſita per religioſos, antequam ad Epiſcopatum aſſumpti fuerint, pertinent ad monaſterium.c.109. num.9. p.193

Epiſcopus, aut eius Vicarius legi derogare non poteſt, niſi in caſibus à iure expreſſis. c.112.n.4. p.198

Epiſcopus non poteſt vltimam voluntatem commutare, quamuis hæc commutatio fieret in melius. cap.112. n.5. p.198

Epiſcopus eſt exequutor vltimarum voluntatum piarum, & per conſequens illas manutenere debet; non autem illis derogare, aut contrauenire. c.112. num.14. p.199

Epiſcopi authoritas requiritur in erectione Eccleſiæ, ſed non in legato facto pro Eccleſia conſtruenda. cap.83. n.12. p.140

Epiſcopus proprio nepoti beneficia per obitum vacantia conferre poteſt, ſecùs ſi per reſignationem vacent; tunc enim proprio, vel reſignantis nepoti conferre nequit. c.33. n.4. & ſequentib. p.43

Epiſcopi conſenſus magis præcisè requiritur ad effectum reſeruationis iuriſpatronatus, quàm ad effectum reddendi validam donationem factam ex cauſa fundationis. c.84 n.13. p.143

Vtrùm circa Epiſcopi conſenſum requiſitum in fundatione, fieri debeat differentia inter fundationem factam per viam legati, & per viam donationis. c.84. n.15. p.143

Epiſcopi conſenſus non eſt neceſſarius niſi quando agitur de effectuali monaſterij conſtructione, non autem quando donatur vel legatur ad illum effe-ctum. c.84. n. 16. p. 143

Epiſcopus hodie ex diſpoſitione Concilij Tridentini non poteſt ampliùs commendare beneficia etiam ad tempus, ſed ſolùm Vicarios temporales deputare. part.2. c.1. §.12. n.6. p. 144

Epiſcopi coadiutores quid exercere poſſint quoad Pontificalia abſente coadiuto, & quæ illi obſequia præſtanda ſint. part.2. c.1. §.13. n.47. p.149

Epiſcopo dementi coadiutor deputandus eſt, interueniente deliberatione Capituli, ex voto duarum partium ex tribus: dicto §.13. n.29. p. 148

Epiſcopus vtrùm poſſit erigere Eccleſiam parochialem in Collegiatam, concluditur pro negatiua. part.1. c.2. §.2. n.9. 10. & 11. p. 250

Epiſcopus non Cardinalis ſuccedens Cardinali, an poſſit conferre beneficia vacantia tempore ſui anteceſſoris, quamuis vacauerint in menſibus Apoſtolicis. part. 2. cap. 3. §. 5. num. 28. 29. & 30. p. 266

Epiſcopus habet intentionem fundatam in collatione omnium beneficiorum ſuæ diœceſis.part.2. c.3. §.7. n.1. p. 271

Epiſcopus prohibetur conferre beneficia coram ipſo reſignata ſuis conſanguineis, vel familiaribus: & de quibus intelligatur, dicto §.7. num. 3. & an poſſit conferre vacantia per dimiſſionem clericatus. n.4. p.271

Epiſcopus non poteſt conferre beneficia antequam adeptus fuerit poſſeſſionem. ibid. n. 6. Sed poſt adeptam poſſeſſionem,aut ſi per eum ſteterit;propria beneficia reſignare non poteſt. Ibid. n.8.Quid iuris poſtquam fecit mandatum ad reſignandum Epiſcopatum. Ibid. n.9. p.271.& 272

Epiſcopus extra ſuam diœceſim conferre poteſt beneficia. dicto §.7.n. 7. Non tamen poteſt mutare naturam beneficij.n.11. p.271.& 272

Epiſcopus non poteſt Canonicatui in ſua Eccleſia perpetuum Organiſtæ onus adnectere, aut aliud onus pecuniarium imponere. n.10. & 13. p. 272

In Gallia appellatur tanquam ab abuſu, ſi Epiſcopus deroget primæ beneficij inſtitutioni. d. c. 3. §. 7. n.12. p. 272

Epiſcopus non poteſt authoritatem interponere conſtitutioni tendenti ad eius pecuniariam exonerationem. d. §.7. n.14. p. 272

Epiſcopis quatuor menſes ad conferendum beneficia per regulas Cancellariæ aſſignantur: & quæ? part.2. c.3. §.8. n.1. p. 273

De Alternatiua Epiſcopis competente, & de menſibus collationis Epiſcopalis, fusè part.2. c.3. §. 8. per tot. p. 273

Epiſcopus non poteſt ſe immiſcere de commiſſione data eius Vicario. part. 2. c. 4. §. 2. n.12. Si verò commiſſio illi data fuerit, non poteſt delegare Vicarium donec commiſſio ipſi Epiſcopo fuerit præſentata. ibid. n.14. p. 291

Epiſcopi beneficia vacant per promotionem ad Epiſcopatum, exceptis Epiſcopis ad partes infideles; & non poſſunt reſignare, quia beneficia huiuſmodi ſunt reſeruata. part.2. c.3. §. 3. n. 18. 19. & 20. p. 260

Epiſcopi conſenſus ſuæ tranſlationi præſtitus coniecturis probatur. part. 2. c.4. §.6. n.15. p.295

Epiſcopatus vtrùm vacet ſtatim poſt acceptatam tranſlationem? Concluditur in Gallia non vacare donec litteræ ſecundi Epiſcopatus fuerint factæ, & Capitulo præſentatæ, dicto c.4. §.6. num.16. & 19. Idem in Hiſpania, n.20. Sed litteræ habentur pro præſentatis ſi Epiſcopus ſine impedimento diſtulerit, num.17. Et quod dicatur hoc caſu legitimum impedimentum. n.18. p. 295. & 296

Epiſcopo aſſerenti ſe ex iuſta cauſa permutationem admiſiſſe non creditur. part.2. c. 4. §. 8. num. 28. p. 275

Epiſcopi ab initio naſcentis Eccleſiæ habuerunt à Papa poteſtatem conferendi beneficia. part. 2. c.3. §.9. n.2. p. 277

Iura Epiſcopis competentia ratione dignitatis.vel iuriſdictionis. aut ratione Ordinis quænam ſint: & quomodò, & per quos præſcribi poſſint. d. c. 3. §. 9. n. 5. vſque ad 13. p.277

Epiſcopus, ſede Papali vacante, non ligatur reſeruationibus etiamſi mortem Papæ ignorauerit. part.2. c.3. §.3. n.46. p. 261

Error.

Prouiſio per errorem facta de beneficio tanquam curato, corroborari poteſt per ſecundam prouiſionem factam tanquam de ſimplici. part.2. c.2. §. 3. n. 20. p. 252

Excommunicatio.

Excommunicationis pœnam Epiſcopus poteſt imponere etiam abſque trina monitione. c.11. num.8. p. 8.

Excommunicationis pœna non debet facilè imponi. c.11. n.9. p. 8

Excommunicatus.

Collatio beneficij facta excommunicato nulla eſt,nec abſolutio puſtea ſuperueniens ſuffragatur. part.2. c.5. §.3. n.1. & 2. p.309

Contumax excommunicatus propter delictum, ex quo non venit pœna priuationis beneficij ipſo iure, poteſt poſt annum priuari; ſed lapſo anno iterum citandus eſt. c. 5. §. 3. n. 18. p.309

Plura de excommunicatis per totum dict. §.3. p.309

Executio.

Commiſſio data pro executione facienda vni ex duobus, cenſetur data in ſolidum. cap. 15. numer. 1. p.13

Amplia, licèt vnus ex duobus executoribus eſſet alio dignior. c.15. n.2. p.13

Inter plures executores datos in ſolidum, præfertur ille qui præuenit. capit. 15. numer. 3. & 5. p. 13

Executorum vno nolente, aut negligente; alius ſolus exequi poteſt. c.15. n.7. p.13

Iuri accreſcendi vel non decreſcendi locus eſt inter plures exequutores teſtamentarios. cap. 15. num.8. p. 13

Exequutores teſtamentorum cenſentur iuri ſuo renunciaſſe, ſi intra annum non acceptent munus ſibi demandatum. c.15. n.10. p. 14

Exequutores deputati pro adminiſtratione dotis puellarum nubilium, & illarum nominatione, æquiparantur exequutoribus teſtamentorum. c.15 n. 11. p. 14

Exequutor merus legati pij quis dicatur. c. 16. n. 1. p.14

In dubio is qui legatum pium diſtribuere debet, dicitur merus exequutor. Ibid. n. 2. p.14

Exequutor merus, eſt nudus miniſter, nec teſtatoris poteſt diſpoſitionem excedere. cap. 16. n. 5. p. 14

Exequutor in Bullis deputatus etiam cum clauſula *ſuper quo conſcientiam tuam oneramus*, ſubdelegare poteſt alium qualitates ſimiles habentem. c.65. n. 24. p. 105

Exequutor.

Exequutotem deputatum eſſe in forma grarioſa, vel in forma *dignum*, quomodò cognoſcaiur: & quomodò vtroque caſu procedendum ſit. part. 2. cap. 4. §. 2. n. 1. 2. & 4. p. 291

Exemptio.

Per exemptionem cenſetur derogatum omnibus iuribus Epiſcopi, ſi ampla fuerit. cap. 60. num. 2. p. 92

Per exemptionem ampliſſimis verbis conceptam, cenſetur creatum nouum & ſeparatum territorium à reliqua Diœceſi. ibid. n. 4. p. 92

Exemptio à iuriſdictione Epiſcopali in certo territorio, poteſt acquiri per immemorialem præſcriptionem. c. 60. n. 7. p. 93

Exemptionem ab Epiſcopali iuriſdictione Regulares poſſunt acqoirete præſcriptione immemoriali. c. 60. n. 8. p. 93

Si Epiſcopus aduersùs exemptum præſcripſetir, illemet qui præſcriptionem paſſus eſt, poteſt opponere de iure ſedis Apoſtolicæ aduersùs Epiſcopum. c. 60. n. 16. p. 93

Plura de exemptione vide, in verbo *Capitulum*. c. 62 p. 95

Exemptionis ius à ſolutione decimarum laici præſcribere poſſunt. c. 72. n. 8. p. 121

Exemptio à decimis non requiritur in præiudicium neceſſariæ ſuſtentationis clericorum. c. 72. n. 11. p. 122

Exemptio à decimis in certis caſibus approbatur in Gallia. c. 72. n. 16. p. 122

Quæ requirantur in probatione conſuetudinis tribuentis in Gallia exemptionem à decimis. c. 72. n. 18. p. 122

Multum poteſt ad acquirendam exemptionem à decimis, probatio vocis, & publicæ famæ. c. 72. n. 20. p. 122

Explicatur text. *in cap. quia circa. de Priuileg.* & notatur differentia inter exemptionem per viam priuilegij, & per viam beneficij. cap. 101. num. 23. p. 179

Reprobatur Brixienſis *queſt. 26. Dominicali.* c. 101. n. 24. p. 179

Expenſa.

Qui per ſubſtitutum aliquid facere poteſt, tenetur illud facere ſuis ſumptibus, aut expenſis. c. 39. n. 14. p. 52

Plura de expenſis vide hoc c. 39. p. 51

Expeditionarij.

Expeditionarij tenentur fideliter procedere, aliàs ratione doli poſſunt conueniri. part. 2. cap. 4. §. 1. n. 5. p. 289

Expeditionariis fides magna datur in Gallia: & ex eorum atteſtatione capta poſſeſſio vim habet præuentionis. d. cap. 4. §. 1. n. 6. p. 289

Expreſſio.

Impetrans debet facere mentionem aliorum beneficiorum quæ obtinet, aliàs gratia eſt nulla. c. 27. n. 36. p. 35

Amplia vt exprimenda ſint beneficia obtenta quantumcumque modici valoris. ibid. n. 37. p. 35

In Gallia non debet exprimi quæ beneficia quis iam obtineat, quando agitur de collationibus Regiis. cap. 27. n. 38. p. 35

Nec expreſſio obtentorum requiritor in permutationibus. c. 27. n. 39. p. 35

Qualitas beneficij curati habitu non eſt exprimenda in impetratione. c. 27. n. 40. p. 35

In Gallia contrarium obſeruandum eſt, & qualitas beneficij curati habitu exprimenda. cap. 27. n. 41. p. 35

Expreſſam mentionem impetrans tenetur facere aliorum beneficiorum quæ obtinet. cap. 29. n. 1. p. 37

Exprimi debent in impetratione beneficia, ſuper quibus impetrans non habet ius formatum; ſed duntaxat ius ad rem. c. 29. n. 2. p. 37

In impetratione beneficij non eſt exprimenda diſpenſatio iam per Epiſcopum approbata, & executioni demandata. c. 8. n. 6. p. 6

In impetratione beneficij exprimi debent beneficia iam obtenta. c. 8. n. 7. p. 6

Exprimi debet in impetratione beneficij, ſi reſidentiam requirat, c. 9. n. 1. p. 7

Expreſſio commendæ perpetuæ fieri debet eodem modo, quo de beneficiis datis in titulum. part. 2. c. 1. §. 12. n. 13. p. 244

Expreſſio fieri an debeat de penſionibus, quando impetratur beneficium. part. 2. c. 1. §. 4. num. 67. p. 227

Exprimi debent penſiones ſuper eodem beneficio impoſitæ ſuper quo noua penſio petitur. ibidem num. 68. Niſi tamen prima penſio eſſet nulla. n. 69. p. 227

In tranſlatione penſionis non debet fieri expreſſio aliarum ſuper eodem beneficio impoſitarum. ibid. n. 70. p. 227

Exprimi debet qualitas beneficij curati actu. part. 2. c. 2. §. 3. n. 11. Quid de cura habituali. n. 10. Sufficit tamen quòd qualitas beneficij curati exprimatur per æquipollens. n. 17. p. 252

Expreſſio beneficij curati, quod tamen erat ſimplex, verùm annullet gratiam. part. 2. cap. 2. §. 3. n. 12. p. 252

Expreſſio menſis pro validitate collationum coram Papa factarum, debet fieri ſimpliciter & affirmatiuè part. 2. cap. 3. §. 8. num. 10. Quod tamen non habet locum in vacantibus per reſignationem num. 11. Aut in aliis caſibus de quibus num. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. & 19. p. 273. & 274

Omnes expreſſiones requiſitæ in impetratione beneficiorum debent fieri in gratia *ſi neutri*, quia eſt noua prouiſio. part. 2. capit. 4. §. 3. num. 6. p. 292

Euictio.

Euictio non dicitur ſequuta beneficij niſi poſt ſententiam, & ablationem ipſius. cap. 69. num. 29. p. 116

Fallit, niſi doceatur de bono iure vincentis. cap. 69. n. 30. p. 116

Euocatio.

Per euocationem dicitur attentatum, etiamſi antiquior poſſeſſio continuetur. c. 88. n. 11. p. 153

F

Fabricenſes.

FAbricenſes qui olim dicerentur, & quæ illis ſtigmata inuri ſolerent. c. 76. n. 4. p. 128

Facultas.

Facultas teſtandi, vide in verbo *Teſtari*.

Actus non dicitur facultatiuus; niſi de hoc clarè conſtet. c. 15. n. 17. p. 14

Falcidia.

Falcidia pro rata diminuitur peremptis caſu fortuito corporibus hæreditariis. c. 100. n. 10. p. 176

Falſitas.

Falſitas cauſæ circa collationis pertinentiam, vel circa vacationē; veluti ſi beneficium impetretur vti vacans, cū tamen non vacet; vel vti reſignatū, cū tale non

non eſſet; facit vt non inducatur affectio beneficij per talem prouiſionem. part. 2. cap. 3. §. 1. n. 5. p. 255

Familia.

Qui eſt de familia, præferendus eſt in dubio extraneo. c. 1 · 8. n. 3. p. 210
Quomodò ſit verum illud; qui eſt ex linea fundatoris, cæteris eſſe præferendum. c. 1 18. n. 34. p. 211

Familiares.

Familiares Papæ non lucrantur diſtributiones ſine ſpeciali priuilegio, ſed dumtaxat fructus præbendarum. c. 102. n. 28. p. 182

Familiaritas,

Familiarium Papæ, & Cardinalium beneficia reſeruantur. part. 2. c. 3. §. 3. n. 10. Ampliatur etiam ad beneficia ante familiaritatem vacantia. n. 12. p. 160
Familiaritas quomodò probetur. eod. §. n. 11. p. 260
Indultum Cardinalis non ſuffragatur quoad beneficia Familiarium ſummi Pontificis. part. 2. c. 3. §. 5. n. 15. p. 265

Fictum.

Mors ciuilis & naturalis quando æquiparentur in caſu verò & in caſu ficto. c. 116. n. 9. p. 205
Fictum implementum quando æquipolleat vero. c. 116. n. 10. p. 205

Fides.

Fides ſeo atteſtario Parochi non probat niſi fuerit legitimè extracta, parte vocatâ. cap. 69. num. 45. p. 116
Mala fides authoris non nocet ſucceſſori in beneficio, aduersùs alium ad vtilitatem Eccleſiæ ſuæ præſcribere volenti; quamuis dum agitur de alio ſucceſſore vniuerſali in prophanis, diuerſæ ſint DD. ſententiæ; vtrùm hæredi noceat mala fides authoris. c. 61. n. 11. p. 94

Forenſes.

Quid obſeruetur in Comitatu Venayſſino circa Forenſium contributionem. c. 18. n. 3. p. 49
Forenſes pro maiori parte inhabitantes in aliquo loco tenentur contribuere ad Eccleſiæ reparationem. c. 38. n. 5. p. 50
In Gallia & maximè in Delphinatu forenſes non nobiles cum habitatoribus, æquali proportione ad omnia onera mixta contribuunt. c. 38. n. 6. & 9. p. 50
Forenſes non tenentur contribuere ad campanarum expenſas. c. 38. n. 7. p. 50

Forma.

Forma duplex eſt, vna ſubſtantialis, alia effectualis, quæ non impedit actus perfectionem. c. 49. n. 12. p. 71.

Forma dignum.

Signatura in *forma dignum*, nihil aliud eſt quàm mandatum de prouidendo. c. 13. n. 3. p. 10
Approbatio prouiſi facta ab Ordinario per Epiſtolam non valet ex Regia ordinatione in Gallia. c. 13. n. 5. p. 11
Vicarius extraneus non poteſt examinare prouiſum in *forma dignum*. c. 13. n. 6. p. 11
Recuſante Ordinario exequi litteras in *forma dignum* quo remedio in Gallia vtendum. cap. 13. num. 7. p. 11
Appellari poteſt à recuſatione Ordinarij, coi data fuit commiſſio in *forma dignum*. c. 13. n. 8. p. 11
Prouiſus ab Ordinario non tenetur ad *forma dignum*. c. 40. n. 13. p. 54
Gratia in *forma dignum* eſt conditionalis, & non habet effectum niſi verificatâ priùs conditione, & prouiſo digno reperto. c. 69. n. 43. p. 116
Quando Papa concedit parochialem in *forma dignum* non eſt locus concurſui in parochialibus. part. 2. c. 4. §. 10. n. 5. p. 305
Commiſſio in *Forma dignum nouiſſima* cuius ſit efficaciæ. part. 2. c. 4. §. 2. n. 3. p. 291
Commiſſarij in *Forma dignum*, in Gallia non cognoſcunt de veritate narratorum; ſed ſolùm de idoneitate prouiſi. d. c. 4. §. 1. n. 5. p. 291
In Gallia quomodò recurratur ab exequutore in *Forma dignum* prouidere recuſante. ibid. n. 6. p. 291
Per prouiſionem in *Forma dignum* vacatio non eſt conſumpta, antequam exequutio perfecta ſit. d. c. 4. §. 2. n. 10. Neque ante conditionem adimpletam. n. 11. p. 291
Gratia in *Forma dignum* non expirat morte concedentis. ibid. n. 16. Ideo etiam poſt mortem Pontificis, etiamſi res ſit integra, durat commiſſio. n. 18. p. 291

Forum.

Ratione contractus quis forum ſortitur. c. 120. n. 7. p. 216
Ille qui eſt actor originarius, eligit vnum ex pluribus iudicibus rei originarij, ſi plures habeat. c. 120. n. 8. p. 216
Vxor per matrimonium efficitur de foro mariti, & ibi poteſt conueniri. c. 120. n. 11. p. 216
Ampliatur primò vt procedat, etiamſi vxor à marito conueniretur. ibid. n. 12. p. 216
Ampliatur ſecundò, etiamſi vir & vxor nunquam ſimul cohabitauerint. ibid. n. 13. p. 216
Limita niſi matrimonium eſſet nullum, tunc enim vxor non ſortitur forum viri. c. 120. n. 14. p. 216
Sublimita vt tamen ſortiatur, donec nullitas matrimonij ſit detecta. ibid. n. 15. p. 216

Fraus.

Fraus non probatur ex hoc ſolo in præiudicium ſucceſſorum, vel ſubſtitutorum, quòd in mortis articulo matrimonium vel profeſſio facta fuerit. c. 64. n. 4. p. 101
Subſtitutus non excluditur per monaſterium quando adſunt fraudis coniecturæ. c. 64. n. 6. p. 101
Fraudis coniectura oritur ex profeſſione facta in articulo mortis. c. 64. n. 7. p. 161
Fraus cur potius colligatur ex profeſſione facta in mortis articulo, quàm ex matrimonio. c. 64. n. 8. p. 101
Fraus faciliùs colligitur quando tractatur de præiudicio tertij, c 64. n. 10. p. 105
Geſta tempore magnæ infirmitatis præſumuntur geſta in fraudem. c. 64. n. 12. p. 101
Ex multiplicatis & affectatis actibus elicitur fraudis coniectura; veluti ex reſignationibus multiplicatis c 64. n. 13. p. 101
Fraudis habet præſumptionem profeſſio clandeſtinè facta. c. 64. n. 14. p. 102
Fraus præſumitur aduersùs eum qui promiſſa non ſeruat. c. 64. n. 15. p. 102
Ex actibus præcedentibus cum cautela & ſubtilitate geſtis fraus præſumitur. c. 64. n. 17. p. 102
Fraus colligitur ex nimia præcipitatione. c. 64. n. 10. p. 102

Fructus.

Fructus non diſtributi debent æqualiter diſtribui inter canonicos eiuſdem fundationis, quamuis eorum nonnulli recenter ſint ad Capitulum admiſſi. c. 68. n. 16. Intellige vt ibid. n. 19. p. 112. & 113
Eadémque ratione iſti noui Canonici tenentur ad onera Capituli concurrere. c. 68. n. 17. p. 112
Fructus conſiſtentes in maſſa groſſa, dicuntur fructus Capituli, non ſingulorum. c. 68. n. 19. p. 113
Fructus ſpectant ad ſucceſſorem: & explicantur tradita. *cap.* 68. *num.* 21. de Canonicis nouæ fundationis

tionis; cap. 111. num. 6. pag. 197
Vide in verbo *Canonici.* cap. 68. n. 21. p. 112
Condemnatus ad reſtitutionem fructuum beneficij, deducit quæſita ex ſuo labore, part.2. cap.1. §.9. num. 31. niſi eſſet in mala fide. 0.32. p.237
Condemnatus ad fructus tenetur reſtituere quæſita ex labore perſonali quando omnes reditus ex illo labore dependent. ibid. n.33. p. 238
Ad fructuum reſtitutionem nemo condemnandus eſt niſi à die moræ. ibid. n.42. p. 238
In fructibus qui percipi potuerunt, liquidatio fit inſpecta perſona actoris, & fructuum quos ipſe actor percipere potuiſſet. ibid. n. 43. p. 238

Fuga.

Fuga poſt formatam inquiſitionem non facit indicium. c. 41. n. 15. p. 55
Fugitiuus non dicitur, qui recedit ex iuſta cauſa metus, vel inimicorum. c.41. n. 14. p. 55

Fundatio.

Si ob defectum hæredum fundatoris Eccleſia libertatem acquirat, collatio nihilominus fieri debet habenti qualitates ex fundatione requiſitas. c.9. n.8. p. 7
In fundatione intentionali non requiritur Epiſcopi authoritas, ſicut in reali. c.84. n. 3. p.142
Fundatio ſemel facta non poteſt alterari ſine conſenſu Eccleſiæ donatariæ. ibid. n.4. p.142
Fundatio iam facta ſi alteretur, requiritur etiam Epiſcopi conſenſus. ibid. n.5. p. 142
Quando fundatio, conſtructio, & dotatio, fit ab vna eadémque perſona, ſimul & ſemel; vtrùm actus ſit nullus, ſi non interueniat authoritas Epiſcopi. c.84. n.12. p. 142
Fundationis nomen eſt æquiuocum: quandoque enim ſumi poteſt pro donatione, vel legato, quandoque pro actuali erectione, ſeu conſtructione. cap.84. n.17. p. 143
Teſtator qui conſenſit fundationem deduci ad effectum, ipſo viuente, poteſt cogi ad dotandum. c.91. n.4. p. 157

Fundator.

Fundatores pœnam priuationis ipſo iure in limine fundationis imponere poſſunt. c.1. n.13. p. 2
Fundator beneficij perpetui non poteſt apponere legem in fundatione contra poteſtatem conferendi quam ſummus Pontifex, aut Legatus, habet. Secùs in beneficio non perpetuo, quod non eſt propriè beneficium. c.5. n. 4. p. 5
Fundator non poteſt apponere conditiones ſibi bene viſas in limine fundationis, niſi approbentur ab Epiſcopo. c.5. n.5. p. 5
Epiſcopus non poteſt præſtare authoritatem in fundatione, dum agitur de intereſſe ipſius Epiſcopi. c.5. n.6. p. 5
Fundator ſi ſibi, & Titio reſeruauerit iuſpatronatus, qui cum Titio ſimul præſentauit; non poteſt alteri remittere iuſpatronatus in præiudicium Titij: quamuis adiecerit illa verba, *aut aliis pro libito ſuæ voluntatis.* c.54. n.6. p. 81

Funeralia.

Funeralia quæ manualiter diſtribuuntur æquipatantur diſtributionibus. c.102. n.8. p. 181

Furioſus.

Quando bene probatum fuit aliquem eſſe furioſum, vel mente captum, omnes actus poſtea facti præſumuntur eueniſſe tempore furoris, vel dementiæ. c.53. n.8. p. 79
Ex eo quod quis ſit furioſus, vel mente captus, oritur irregularitas. ibid. n.9. p. 79
Qui ſemel delirauit, & mente captus, aut furioſus fuit, non eſt habilis ad Sacros Ordines in futurum ſuſcipiendos, propter periculum reincidentiæ. c.53. n.10. p. 79
Epiſcopus non poteſt diſpenſare vt is, qui ſemel demens fuit, poſtea ſacros Ordines ſuſcipiat; ſed ſolus Papa id poteſt, quando agitur de magna & permanenti dementia: ſi verò agatur de eo, qui iam ante furorem vel dementiam Ordines ſuſceperat, poteſt Epiſcopus illorum exercitium permittere arbitrio ſuo, facto priùs ſanæ mentis experimento. c.53. n.11. p. 79

G

Gabella.

Gabella non debetur ex actu nullo, vel non effectuato. c 47. n.15. p. 67

Gallia.

Galliæ beneficia primo impetranti conferenda ſunt, c.33. n.1. p. 43
Fallit in conſiſtorialibus, & in collationibus quæ fiunt coram ordinariis collatoribus. c. 33. n. 2. & & 3. p.43

Genus.

Generis debitor reſpectu ſpeciei, perempta ſpecie liberatur. c.100. n. 13. p.176
Intellige ſi tota ſpecies perempta fuerit, ſecus ſi pars tantùm. c. 100. n.14. p.176

Graduati.

Beneficia in Gallia vacantia menſibus Ianuarij & Iulij ſunt affecta pro Graduatis Nominatis: in menſibus verò Octobris & Aprilis vacantia Graduatis ſimplicibus qui non habent nominationem ab aliqua Vniuerſitate famoſa Regni. cap.93. num. 1 p. 160
Priuilegio iſto gradus non fruuntur qui non ſtuduerunt per legitimum tempus, & quod ſit tempus illud ſtudij requiſitum. capit. 93. numer. 2, p. 160
Et oportet ſtuduiſſe in quacumque Vniuerſitate, ſed gradus debet eſſe collatus in Vniuerſitate Regni. ibid. n.3. p. 160
Gradus, vel nominationis priuilegio nemo gaudet, qui litteras gradus nominationis, & atteſtationis temporis ſtudij non exhibuerint collatoribus cum copiæ expeditione. c.93. n.4. p.160
Inſinuatio per Graduatos, vel Nominatos, quomodò fieri debeat ſingulis annis, tempore Quadrageſimali. c.93. n.6. p.160
Gradus vel nominationis inſinuatio vtrùm poſt quadrageſimam fieri poſſit, & ratione quorum beneficiorum operetur hæc inſinuatio. ibid. n. 7. p. 160
Graduatis nominatis conferri poſſunt beneficia etiam vacantia in menſibus ſimplicium Graduatorum, nempe Aprili vel Iunio. cap. 93. num. 9. p. 160
Graduatorum priuilegia locum habent dumtaxat in beneficiis per obitum vacantibus. cap.93. num.11. p. 160
Graduatus ſi ſit ſufficienter prouiſus, non poteſt vti priuilegio gradus, vel nominationis. cap.93. n.12. p.161
Quis reditus requiratur ad hoc vt Graduatus dicatur ſufficienter prouiſus. ibidem numer. 13. p. 161
In calculo redituum dum quæritur, vtrùm Graduatus ſit ſufficienter prouiſus, non debet haberi ratio beneficiorum extra Regnum exiſtentium. ibid. n.15. p.161

Graduati

Graduati nominati, & indultatij vigote ſuæ nominatinnis, gradus vel iodulti impettantes cauete non tenentut. c.57. n.13. p.88.

Quodcumque beoeficium in Regno poſitum ſi fuerir acceptatum debet computari, dum quæritur vtrùm Graduatus ſit ſufficienter prouiſus; niſi tamen ab eo per ſententiam excluſus fuetit. cap. 93. n. 16. p.161

Graduatis ſimplicibus collatio facta tenet, licèt non exprimatur in ea gradus: ſed nominatio facta non valet, niſi apponatur mentio gradus & nominationis. c.93. n.17. p. 161

Collatio per Ordinarium alicui tanquam Graduato non valet, quamuis ad talis beneficij aſſequutionem Gradus non eſſet neceſſarius. c. 93. num. 18. p. 161

Graduatus, aut Nominatus ſuo priuilegio vti non poteſt, niſi infra ſex menſes à die vacationis, collatotem aut Pattonum Eccleſiaſticum requiſierit. c.93. n.2n. p. 161

Gtaduatotum priuilegium ceſſat in beneficiis iuriſpattonatus laicalis, vel ſi vacent in Regaliis, ac in aliis caſibus ibi deſignatis. ibid. n.21. p.161

Qui primus eſt in inſinuatione, non ideo præferendus eſt inter Gtaduatos nominatos, niſi primus ſit in nominatione. c 93. n.32. p.161

Gratia.

Gratiam ſola ſignatura perfectam eſſe, quomodò intelligatur. c.26. n 20. p. 29

Omnis gratia in qua falſum nattatur, nulla eſt, & inualida. c.27. n.16. p.34

Gratia conditionalis nnn poteſt ſortiri effectum, niſi vetificata prius conditione. c 94. n.3. p. 162

Gratiam obtinens *ſi neutri*, deber docere de non iure vtriuſque impetrantis. c.99. n 13. p.174

Quamuis vna ſit ſupplicatio, tamen in ea duæ gratiæ contineri poſſunt, veluti vna coadiutotiæ, alia futuræ ſucceſſionis. part. 2. cap.1. §.13. numer. 11. p. 247

Gtatia coadiutoriæ videtur conſumpta per illius acceptationem. part. 2. c.1. §.13. n. 39. Intellige de ipſa gratia; nam quoad futuram ſucceſſionem, gratia non cooſumitur niſi poſt mortem coadiuti. d. c.1. §.14. n.40. p.248

Gratia coadiutotiæ multùm differt à gratia futuræ ſucceſſionis, dicto §.13. n 41. & in quo conſiſtar iſta differentia, n.43. Ideo licèt gratia coadiutoriæ ſit nulla, tamen gratia fututæ ſucceſſioois valida remanet. n.43. p. 248

Quando duæ gratiæ diuerſæ in vno reſcripto continentor, de vtraque gratia diuerſimodè iudicium ferendum eſt. part.2. c.2. §.3. n.16. p. 252

Gratificatio.

Gratificationi locus eſt data patitate vocum. cap. 32. n.29. p.42

Epiſcopus inter idoneos in examine ad Parochiales concurrentes poteſt vni ex illis gratificari. c. 59. n 4. p. 90

Collatores Ordinarij, vel Pattoni Eccleſiaſtici poſſunt vti gratificatione erga Gtaduatos; non tamen erga nominatos niſi omnia ſint paria: & quis gradus alteri gradui præferendus. c. 93. num. 8. p. 160

Gtatificationi locus quidem eſt inter ſimplices Graduatos, ſecus eſt ſi agatur de Nominatis, niſi ſit primus in nominatione. c.93. n.31. p. 161

Gratificationi locus etiam eſſe poteſt inter Gtaduatos nominatos ſi plures concurrant qui ſint omninò pares, tam in gradu quàm in nominatione. c.93 n.34. p. 161

Gtatificationi locus eſt in præſentatione cumulatiua. c.118. n.22. p. 211

Gratificari non ſolùm poteſt Epiſcopus hoc caſu, ſed etiam eius Vicarius. c.118. n.23. p.211

Griuellus.

Griuellus *deciſ. Dolana* 89. reptobatur. part. 2. c. 5. §.5. n.19. pag.314

Guardiani.

Commiſſiones ſedis Apoſtolicæ non ſolent dati aliis quàm Guardianis, vel Prioribus coouentuum. c.77. n.2 p. 130

Guardiani ſoli, vel Priores conuentuum conſtituti ſunt in dignitate Eccleſiaſtica. c.77. n. 3. p.130

H

Habilitas.

HAbilitas requiritut de tempore prouiſinnis. c.99 n. 6. p. 174

Habilitas reqniritur tempore collationis, nou poſt. part.2. c.5. §.3. n. 8. Etiam in Gtaduatis. num. 4. p. 309

Habilitatio.

Habilitatio non extenditur ad caſum mixtum, & dupliciter prohibitum. c.92. n.4. p.158

Habitus.

Habitus nouitiorum quando dicatur diſtinctus ab habitu profeſſorum. c.14. n.2. p.12

Habitum deferre tenetur & tonſuram qui beneficium obtinet, vel penſionem excedentem ſexaginta ducatos. part.2. c.5. §.5. n.18. p.312

Hæreſis.

Hæreſcos pœna vltra corporalem, eſt confiſcationis bonorum, & ptiuarionis beneficiorum ipſo iure. c.34. n.4. p.45

De eſſentia hæteſcos eſt obſtinatio, & pertinacia. ibid. n.5. p. 45

In quo conſiſtat pertinacia requiſita ad hoc vt quis dicatur hæreticus. c.34. n.6. p. 45

Hæreticus in dubio non præſumitur proferens propoſitionem ambiguam, ſi alioquin ſit bonæ famæ. c.34. n.7. p. 45

Suſpectus de hæreſi, ſi per triennium emendatus vixerit, non excluditur ab officio vſque ad ſententiam. c.44. n.4. p. 60

Religioſus ſuſpectus de hæreſi & diffamatus, ſuſpendi poteſt ab officio vſque ad ſententiam. c.44. n 8. p. 60

Beneficia vacantia propter hæreſim, ſunt reſeruata. part.2. c.3. §.3. n.26. p. 261

Hæretici.

Hæreticorum filij ex diſpoſitione iuris communis inhabiles ſunt ad obtinenda beneficia. c.4. n.1. p.4

Hæreticorum filij de iure communi priuantur etiam beneficiis iam obtentis, ſecundùm multorum ſententiam. c.4. n.2. p. 4

Hæreticorum filij de iure Gallico non ſunt inhabiles ad obtinenda beneficia, nec amittunt obtenta. c.4. n.3. p. 4

Vide *Iudæi.*

Hebdomadarij.

Hebdomadarij aſſociantes Epiſcopum qui non ſunt in dignitate conſtituti, nihil lucrantur. c. 102. n. 35. p.182

Hebdomadariis non poſſunt dari canonicatus inſignia ſine Apoſtolica authoritate. ibid. num. 36. p. 182

De Hebdomadariis, vide part.2. c 3. §.12. n.19. 20. 22. & 29. p. 284

Homicidium.

Propter irregularitatẽ ex homicidio non qualificato

non incurritur pœna priuationis beneficiorum ipſo iure, ſed tantùm per ſententiam. c.97. n. 26. p.172

Pro homicidio, imò & pro particidio nemo priuatur beneficiis ipſo iure. c. 27. n. 3. contra, num.12, p. 33

Hoſpitalia.

Hoſpitalia ſunt loca religioſa ſi ſint erecta authoritate Epiſcopi: ſaltem tamen ſunt loca pia. part. 2. c.1. §.7. n.1. 2. & 3. p. 234

Hoſpitalia æquè principaliter annexa Eccleſiæ, non veniunt appellatione beneficij. ibid. n.4. p. 234

Capellania fundata in Hoſpitali cum requiſitis eſt verum beneficium, & ſuper ea reſeruari poteſt iuſpatronatus: dict. c.1. §.7.n.5. p.234

Hoſpitalis nomen ſonat in ſimplicem commiſſionem, ideo non venit appellatione beneficij regulariter. ibid. n 6. Imo etiamſi conferatur in titulum non comprehenditur in gratia loquente de beneficiis. ibid. n.7. p.234

De materia Hoſpitaliûm. Remiſſiuè. ibid. n.10.& 11. p. 235

I

Identitas.

QVando duo reperiuntur eiuſdem nominis, identitas debet probari per demonſtrationes concludentes, & non dubias ſeu æquiuocas. cap. 27. n.34. p.35

Ieſuitæ.

Ieſuitæ etiam poſt emiſſa tria vota ſimplicia remanent adhuc in probatione. c.51. n.12. p. 75

Religioſi Societatis nondum ſolemniter profeſſi quomodo differant quoad bonorum retentionem à monachis. c.51. n.15. p.75

Ieſuitæ emittendo vota ſimplicia reſeruant ſibi dominium bonorum, iuxta conſuetudines Societatis. c. 51. n.23. p.76

Emiſſio votorum biennij in dicta Societate non facit profeſſos, cùm in illis vouentes promittant ſe profeſſuros quando placuerit Superioribus. c.51. n.24 p. 76

Ieſuitæ ſemper expelli poſſunt nonobſtantibus votis ſimplicibus etiam ſine culpa ſua. cap. 51. num. 25. p. 76

Religioſi Societatis Ieſu ſimiles ſunt religioſis antiqui & primi temporis Eccleſiæ. cap. 51. n. 29. p. 76

Per ingreſſum in religionem Societatis Ieſu non diſſoluitur matrimonium ratum, non conſummatum. c. 116. n.12. p.205

Patres Societatis Ieſu poſt emiſſa vota ſimplicia ſunt verè religioſi. c.51. n.1. p. 74

Quatuor perſonarum genera in Societate Ieſu conſiderari poſſunt. c.51. n. 3. p.74

Ieſuitæ poſt vota ſolemnia ſunt incapaces bonorum & ſucceſſionis; ſaltem ad effectum illa retinendi. ibid. n.4. p. 74

Coadiutores formati qui ſint in Societate Ieſu. ibid. n. 5. p. 74

Scholaſtici qui nominentur inter religioſos dictæ Societatis. ibid. n.6. p. 74

Religioſi Societatis prædictæ poſt emiſſa ſimplicia vota biennij, poſſunt bona & beneficia ſua retinere, vt faciliùs ſi caſus occurrat dimitti poſſint. c.51. n.7. p.74

In Gallia poſt Edictum Henrici IV. Ieſuitę poſt emiſſa vota biennij ſunt bonorum incapaces. c.51. n.8. p. 74

Ante Henrici IV. conſtitutionem Ieſuitæ poſt vota ſimplicia emiſſa erant capaces bonorum. c.51. n.9. p. 75

Illegitimi.

Epiſcopus diſpenſare poteſt cum illegitimis ad minores ordines, & beneficia ſimplicia. cap. 8. n.2. p. 6.

Illegitimus diſpenſatus ad obtinenda beneficia in Eccleſia Cathedrali, non ideo cenſetur diſpenſatus ad illa obtinenda in Eccleſia Metropolitana. part.2. c.2. §.1. n.9. p. 249

Illegitimi ſunt incapaces beneficiorum etiam in Gallia, niſi fuerint diſpenſati. part. 2. c. 5. §. 5. n.12. & 13. præſertim ſi fundator diſpoſuerit ſolos ex legitima linea deſcendentes admittendos eſſe n.17. p. 312

Illiteratus.

Illiterato facta collatio adeo nulla eſt vt nec regula de triennali ſe iuuare poſſit. part.2. c.5. §.5. n.4.& 5. p. 311

Quis dicatur illiteratus in materia beneficiali. ibid. n.7.& quomodò defectus literaturæ probari poſſit num.6. & de defectu literaturæ fuſiùs dicto §. 5. p. 311

Immemorialis.

Quæ probanda ſint ad hoc vt dicatur ſufficienter conſtare de immemoriali. c.104. n.12. p.185

Vt excludatur probatio poſſeſſionis immemorialis ſufficit quòd adſit aliqua probatio in contrarium: imò ſufficit quòd conſtet de contrario rumore, vel tumultu. c.104. n.13. p.185

Immiſſio.

Immiſſio coadiutori concedenda eſt viuente coadiuto, non quidem ad ipſum beneficium, ſed ad gratiam coadiutoriæ. part.2. c.1. §.13. n.15. p.147

Immiſſio an concedenda ſubrogato gratioſè. part.2. c.4. §.5. n.7. p.294

Impetratio.

In impetratione fieri debet mentio litis pendentis ſuper accuſatione, c.27. num.16. & 35. p.33. & 35

Reſignari non poteſt beneficium poſt impetrationē, ſi illa deuenerit ad notitiam poſſeſſoris propter illius malam fidem, & propter clauſulam decreti irritaotis. c.27. n.19. p. 34

Contrarium tenuit Garſias, cuius ſententia hoc cap. reprobatur, n.27. Licèt opinio Garſiæ ſit in iure verior, ſed communis eſt in contrarium. c. 27. n.20. p. 34

Impetratio beneficij falſo expreſſo nomine, nulla eſt. c. 27. n.31. p. 34

Quo remedio fieri poſſit impetratio beneficij non vacantis ipſo iure, ante ſententiam declaratoriam priuationis. part.2. c.5. §.1. n.2. p.306

Impeditus.

Impeditus non tenetur proteſtationem facere ſuper impedimento, nec illam parti inthimare, nec propterea excluditur vigore regulæ *de Annali* maximè ſi facto aduerſarij fuerit impeditus. c. 85. n.23. p.146

Impeditus tenetur in Gallia proteſtari & proteſtationem inthimare, aliàs excluditur propter decretum de pacificis poſſeſſoribus. ibid. n.25. p. 146

Impotentia.

Impotentiam mariti vxor allegans non notoriam, non eſt ab eo ſequeſtranda. c.79. n.10. p.135

Incompatibilis.

Incompatibilis eſt capella cum canonicatu, ſi illa aſſiduum ſeruitium, & reſidentiam requirat. c. 9. n.3. p.7.

Incompatibile eſt officium procuratoris generalis, cum officio ſeu munere Prouincialis. c.10.n.1. p.7

Beneficium

Beneficium quod habet onus celebtandi Miſſas, noo eſt incompatibile cum cutato. cap.12. num. 5. pag.9

Setuitia Eccleſiæ ex quibus ſint intet ſe incompatibilia.c.12.n.6. p.9

Incompatibilitas conſideranda eſt non reſpectu rituli,ſed reſpectu ſeruitij, dum agitur de lucrandis diſtributionibus.c.12.n.8. p. 10

Duo beneficia vniformia poſſideri non poſſunt ſub eodem tecto.c.27.n.42. p.35

Per pacificam poſſeſſionem ſecundi incompatibilis vacat primum ipſo iure, c.27.n.43. p.35

In Gallia tamen primum incompatibile non vacat niſi poſt annum. Ibid. c. 27. n. 44. p.35

Primum beneficium habens tantùm curam habitualem,non vacat per adeptionem ſecundi. c.27.n.45. pag.35

Duæ capellaniæ ſub eodem tecto ſine ſummi Pontificis diſpenſarione poſſideri nequeunt. c.27.n.46. pag.35

Vt primum beneficium vacet requiritur pacifica poſſeſſio ſecundi incompatibilis. cap. 27. n. 47. pag.35

Incompatibilitas beneficiorum non nocet impetranti, ſed ambo poteſt poſſidere quandiu durat lis, & poſſeſſio non erit pacifica. cap.29. num. 4. pag.37

Beneficium incompatibile quis dimittere non tenetur,oiſi poſt adeptam pacificam poſſeſſionem,cap. 47. num.27. p.66

Sequuta euictione beneficij incompatibilis dimiſſi, licet tedire ad ptimum beneficium. cap.69.num.1. pag.1c4

Dataria quandoque ſolet permittete obrinentibus incompatibile,vt teſignent primum in fauotem.c.69. num.7. p.114

Proteſtatio quòd quis non intendit ptimum beneficium dimittere,oiſi poſt pacificam adeptionem ſecundi,multùm operatur. c.69. n.28. p.115

Beneficia vacantia per adeprionem alterius incompatibilis ſunt ſedi Apoſtolicæ teſeruata. cap. 87. num. 1. p.139

Incompatibilitas.

Incompatibilitatem inducit commenda perpetua eodem modo quo alia beneficia conceſſa io titulum. part.2. c.1. §.12. n. 14. p.244

Vtrùm per adeptionem beneficij incompatibilis quis cenſeatur tacitè renunciare coadiutoriæ; ita vt, mortuo coadinto,beneficium impettari poſſit tanquam vacans pet obitum. part. 2. capit. 1. §. 13. num. 32. p.248

Et quomodò fieri poſſit vt coadintoria inducat incompatibilitatem ante adeptam poſſeſſionem beneficij, quam coadiutor viuente coadiuto obtinere non poteſt. Ibidem. num. 33. 34. & ſeqq. pag.248

Vacatio ob incompatibilitatem non datur niſi poſt pacificam poſſeſſionem. part. 2. cap. 5. §. 6. n. 21. pag.314

Qui beneficium incompatibile aſſeqoitur,non poteſt illud teſignate; ſed tenetur ſimpliciter dimittere. part.2.c.4.§.7.n.2. p.297

Beneficia vacantia per reſignationem ob adeptionem beneficij incompatibilis, vtrùm Epiſcopus proprio nepoti conferre poſſit. part.2. cap.3. §. 7. n. 5. pag.271

Incomparibilitas multiplex eſt, cap. 5. §. 6. n.1. & 2. oritur ex eo quòd ſub eodem tecto ſunt beneficia. Ibid.n.3. & 5. p.313

Incorporatio.

Ex quibus probetur bona fuiſſe tocotporata Eccleſiæ. c.119.n.3. p. 213

Indicia.

Indicia delicti quæ dicantur ptoxima,& quæ remota. c.76.n.7. p.128

Indicia quæ dicantur leuia, quæ grauia, & quæ grauiſſima. Ibid.n.8. p.128

Indicium ſtigmatis non eſt proximum, ſed remotum. ibid.n.9. p 128

Indicium ſtigmatis non eſt graue, nec indubitatum, & in eo ſæpe Chirurgi decipiuntur. cap. 76. numer. 11. pag.128

Indultum, Indultarij.

Senatores vigore ſui Indultus præferendi ſunt Graduaris etiam nominatis. capit. 93. oumer. 10. pag. 160

Indulta diuidontur in ordinaria, & extraordinaria. part.2.c.3.§.5.n.4. p.264

Indultum faciens mentionem de collatoribus Ordinariis, extenditur ad collatores ex priuilegio titulis beneficiorum quæſito. Ibidem. numer. 5. pag.264

Indultum Cardinalium ſuffragatur tam quoad Epiſcopatus,quàm quoad Abbatias;non tamen extenditur ad collatores extraordinarios, veluti Legatos dict. c.3.§.5.n.6. & 7. p.264

Indultum Cardinalium nihil aliud eſt quàm remotio impedimentorum non clauſorum in corpore iuris. Ibid. n.8. & 10. p.264. & 265

Indultum non extenditur ad beneficia in eo non comprehenſa, velnti ſi collatio non ſpectaret ad Cardinalem tanquam Præſulem: dict. §.5. numer.17. & 18. p.265

Indulti tenor ſemper inſpiciendus eſt. Ibid. n. 19. & num.41. p. 265. & 267

Indultum non ſuffragatur quoad beneficia duplici teſeruatione affecta: dict. cap.3. §. 5. n.34. p.266

Intellige vt locum habeat dumtaxat quando ambæ reſeruationes ſunt perſonales, & coæquales. Ibid. num.35. p.266

Indultum Curiæ Parlamenti Pariſienſis vnde procedat, in quo conſiſtat, quibus ſuffragetur, & ſub quibus mudificationibus, & quæ ad illud requirantur. part. 2. capit. 3. §. 15. à numer. 1. ad 5. pag.288

Indultum Curiæ Parlamenti potentius eſt indulto Cardinalium, qui conferunt tanquam Ordinarij: dict.§.15.n.14. p.288

Indultatij Curiæ Parlamenti Pariſienſis tenentur facere ſuas requiſitiones, & ſuas litteras regiſtrari facere: dict.§.15. n.6.10. & 11. p.288

Indultarij Curiæ Parlamenti, an poſſint compoſitionem facere pro ſuis indultis. d.cap. 3. §. 15. num.7. p.288

Indultarij Curiæ Parlamenti præferendi ſunt Graduatis. Ibid.n.13. p.288

Subrogati in locum indultariorum Curiæ Parlamenti quid facere teneantur, vt indulto & ſubrogatione frui poſſint: dicto capit. 3. §. 15. num. 8. pag.288

Indultatij Curiæ tenentur ad reſidentiam parochialium ſibi vigore indulti collatarum. Ibid. n.9.p.288

Infidelis.

Infidelis & fidelis ſi litigent ſuper diuortio, coram quo iudice debeant agere. c.120. n. 16. p.217

Infirmi.

Curans vel curari faciens infirmum,non redditur indignus ſi aliquid ex accidentibus omiſerit. c. 115. num.6. p. 203

Qui infirmi curam habet, non tenetur de leuiſſima culpa. c.115. n.7. p.103

Imputandum eſt Patocho qui non viſitauit infirmos & illis Eccleſiæ Sacramenta non miniſtrauit.c.115 n.8. p. 203

Qui infirmi curam non gerit excuſatur, ſi aderant illi qui curam ſuſcipiebant, vel ſuſcipere debebant, c.115. n.10. p. 203

Ingreſſus.

Non licet aliquid capere in ingreſſu Canonici noui, per quod antiqui liberentur ab onere proprio. c. 47.n.2. p.66

Inimicitia.

Inimicitiæ cauſa ſufficiens oritur, quando in Vniuerſitate adſunt duæ factiones contrariæ. cap. 41. num.21. p.55

Inquiſiti.

An Guardianus inquiſitus poſſit habere vocem actiuam & paſſiuam, & Officiales deputare. cap. 44. num.1. p.60

Inſignia.

Inſignia ſeu Arma inſculpta lapidi nemo poteſt apponere, niſi ſit fundator, ſeu patronus Eccleſiæ, ſeu capellæ. c.73.n.9. p.124

Arma depicta in papyro poſſunt apponi in capella ab hærede fundatoris, vt ibi remaneant dumtaxat anno luctus. c.73. n.10, p.124

Extinctâ familiâ ſimplicis benefactoris eius inſignia tolli poſſunt; quamuis eius ſepulturæ inſculpta. c.73. n.14. p.124

Qui ſepulturam habet poteſt in eius lapide inſignia ſua inſculpi facere. c.73.n.15. p.124

Quid obſeruandum ſit, quando religioſi concedunt ex vrbanitate appoſitionem Armorum aliis quàm fundatoribus. c.73. n.19. p.124

Hæres extraneus, cui ex vrbanitate conceditur vt Arma ſua apponat, non poteſt auferre inſignia fundatoris.ibid.n.21. p.125

Quæ interuenire debeant, & ſub quibus conditionibus permitti poſſit hæredi extraneo, vt Arma ſua ponat in capella, vel Eccleſia. Ibid. n.22. pag.125

Plura vide in verbo *Arma*.

Inſinuatio.

Donatarius ſecundus qui primus inſinuauit præfertur primo.c.99.n.10. p.174

Inſcriptio.

Inſcriptio poteſt apponi in capella in honorem fundatoris.c.73.n.11. p. 124

Inſordeſcens.

Inſordeſcentes an priuentur beneficiis ſi per annum, an verò per triennium in excommunicatione permanſerint. part.2. cap.5.§. 3. num. 12. Annus ſufficit, ſed debet eſſe completus & continuus: quia tempora non coniunguntur, num.13. & non numeratur niſi à die declaratæ excommunicationis. num.14. p.309

Inſordeſcentia tollitur per diligentias factas pro obtinenda abſolutione, dummodò diligentiæ & ſigna pœnitentiæ interuenerint intra annum. Ibid. n.15 & 16. p.309

Ob inſordeſcentiam contumax excommunicatus non priuatur ipſo iure, niſi agatur de delicto propter quod lex pœnam priuationis ipſo iure imponit: ſi verò lex pœnam priuationis imponat per ſententiam declarandæ; requiritur ſententia, & noua citatio: ſi verò nec ipſo iure, nec per ſententiam; non eſt locus pœnæ priuationis, ſed ſolùm pœnæ arbitrariæ: dicto cap. 5. §. 3. numer. 17. 18. & 19. p.309

Intereſſe.

Intereſſe ob reuocationem mandati ad reſignandum liquidatur iuxta *L. vnicam, Cod. de ſententiis quæ pro eo quod intereſt profer.* capit. 26. numer. 29. pag.30

Intereſſe eſt difficilis probationis, & nulla certa iuris definitione comprehendi poteſt. cap.26.n.31. pag.30

Intereſſe ſingulare Iudicis arbitrio regulatur. cap. 26. num.32. p.30

Intereſſe aliud eſt intra rem, aliud extra rem. cap. 26. num.33 p.30

Quando quis actum facit iure permittente, ſolum intereſſe intrinſecum debetur. capit. 26. num. 35. pag.30

Intereſſe tam intra rem, quàm extra rem, debetur in delictis; quamuis duplum excedat: iuxta multorum ſententiam. cap. 26. numer. 36. pag.30

Reuocans mandatum ſolùm tenetur ad intereſſe quod prouenit immediatè ex reuocatione, non autem quod mediatè c.26.n.37. p.30

Interpretatio.

Illa interpretatio in dubio fieri debet, quæ eſt veriſimilior, & ex qua non ſequitur abſurdum. cap. 103. num. 13. p.184

Intruſus.

Intruſus dicitur qui ante Epiſcopi inſtitutionem, vel confirmationem, aut aliàs ſine legitimo titulo poſſeſſionem accipit.c.17.n.8. p.16

Poſſeſſionem capiens in caſu poſtulationis, vel electionis; ante Epiſcopi confirmationem, vel inſtitutionem; dicitur intruſus. Ibidem. num. 9. pag.16

Idem dicendum eſt de eo qui poſſeſſionem capit poſt præſentationem, & ante Epiſcopi collationem. ibid. n.10. p.16

Ad hoc vt quis dicatur intruſus ſufficit quòd adminiſtrauerit, & ſpiritualia exercuerit abſque perceptione fructuum temporalium. Ibid. num.12. p.16

Nominans ſcienter intruſum, vel aliàs inhabilem, priuatur iure nominandi pro illa vice. Ibidem. num.13. p.16

Intruſionis mentio in prouiſionibus facienda eſt ad hoc vt ſint validæ.c.17.n.14. p.16

Intruſionis pœnas non incurrit qui nullos fructus percipit. c.59.n.14. p.91

Rehabilitatio cum noua gratia purgat vitium intruſionis.c.59.n.13 p.91

Intruſus dicitur fur, & beneficium poſſidere non poteſt; quia caret canonica inſtitutione.c.85.n.2.p.145

Intruſus quis multis modis dici poteſt. Remiſſiuè. c. 85. n.75. p.148

Ad effectum regulæ *de triennali* intruſio tribus tantùm modis habere poteſt locum. Primò quando poſſeſſor non habet titulum verum, vel præſumptum. Secundò quando titulum habet ab eo, qui non habet poteſtatem conferendi. Tertiò, quando quis habet titulum ſimonia reali infectum. c.85.n.76. p.148

Intruſus dicitur qui poſſidet ſine titulo. par.2. cap.1. §.9.n.34. & 35. p.238

Intruſus condemnandus eſt etiam ad fructus ex proprio labore perceptos: & tam ad perceptos, quàm percipiendos. dict. capit.1. §. 9. numer. 39. & 40. p.238

Inueſtitura.

Inueſtitura abuſiua quæ dicatur, & quòd non obliget ſucceſſorem in Eccleſia. c. 119. n. 8. p. 213

Inueſtitura

Inueſtitura abuſiua & verbalis etiam ſub prætextu meritorum facta, non obligat ſucceſſorem. c. 119. num.10. p.214

Ioannes de Selua.

Explicatur locus Ioannis de Selua *de benefic. part.* 1. *quaſt.* 6. dum legitur de Epiſcopi conſenſu requiſito ad validitatem fundationis, vel dotationis. c.84.n.14. p.143

Iocalia.

Iocalia miſſa ad coniugem religionem ingredientem reſtituenda ſunt.c.116.n.11. p.105

Irregularitas, Irregularis.

In terminis irregularitatis, appellatione ordinum Eccleſiaſticorum, Tonſura continetur. c.94. n. 5. pag.163

Irregularitas ex deformitate corporis procedens, ſi fuerit ante contracta, reddit ad omnia inhabilem: ſi verò poſt ordines ſuſceptos, reddit inhabilem quoad actus quibus impedimento eſſe poteſt difformitas. c.94.n.9. p.163

Vt irregularitas noceat, non tam vitium corporis quàm apparens deformitas inſpicienda eſt. cap.94. num.11. pag.163

Irregularis quemadmodum repellitur à ſacris Ordinibus, ita etiam repellitur à beneficiis obtinendis. c.94.n.10. p.163

Irregularis beneficiis iam obtentis non priuatur ipſo iure, ſed dumtaxat per ſententiam. c. 94. num. 21. pag.163

Quando penſio non datur irregulari per modum ſtipendij, ſed in titulum quaſi beneficij, aliqui exiſtimant illum penſionis Eccleſiaſticæ incapacem eſſe. c.94. n.22. p.163

Contrarium tamen verius eſt nempe irregularem non eſſe inhabilem ad obtinendam penſionem Eccleſiaſticam, etiam per modum beneficij illi aſſignatam, & ſuper hoc affertur declaratio ſac. Congregat.c 94.n.2. p.163

Irregularitas arcet ab obtinendis beneficiis, ſed poſtea ſuperueniens non priuat obtentis. cap. 97. n. 10. pag.171

Laicus irregularitatem incurrens, ſi fiat clericus, & velit impetrare beneficium; tenetur obtinere diſpenſationem ſuper irregularitate incurſa tempore ſtatus laicalis. part. 2. cap. 5. §. 2. num. 1. pag. 307

Irregularitas incurritur per prolationem ſententiæ ſanguinis à Iudice vel Aſſeſſore factam, vel prolatam; non tamen per prolationem ſententiæ ſuper tortura, niſi ſequatur mutilatio membri, vel ſanguinis effuſio: dict. §. 2. numer. 5. & 6. p.307

Super irregularitate occulta Epiſcopus diſpenſare poteſt in foro conſcientiæ. Ibid. n. 16. 18. & 19. pag. 308

Irregularitas multis modis incurritur; & quando priuationem beneficij mereatur. part.2. c.5.§. 2.n.3.4. & ſeqq. & per tot. p.307

Iudæi.

Sanctiſſimum Sacramentum non debet proceſſionaliter deferri ante domos Iudæorum. capit. 48. num.1. p.68

Intellige vt num. 16. p.69

Iudæi ex ſpeciali gratia ſummi Pontificis habitant in regionibus ipſi immediatè ſubiectis. c.48. num. 2. pag. 69

Lex Moyſis apud Hæbræos ſeruanda, & in quibus caſibus. Remiſſiuè. Ibid.n.3. p.69

Filij Iudæorum doli non capaces, non poſſunt inuitis parentibus baptizari. c.48.n.4. p.69

Filij Iudæorum doli capaces baptizantur, etiam renuentibus parentibus, ſi ipſi velint. cap. 48. n. 5. pag.69

Si pater, mater & auus diſcordent ſuper baptizatione infantis, quis præualeat. cap.48. num. 6. pag.69

Si pater hæbræus filium baptixandum obtulerit, an poſſit pœnitere, re integra. cap. 48. num. 7. pag.69

Iudæi quoad ſpiritualia non ligantur legibus canonicis. c.48.n.8. & 9. p.69

Fallit quando conſtitutio ſpecialiter comprehendit Iudæos. ibid.n. 10. p.69

Dies feſtos in Gallia hæretici obſeruare tenentur, ex Ordinatione Regia c.48.n.11. p.69

Iudæi non ſunt tolerandi in iis quæ tendunt in opprobrium fidei Chriſtianæ. cap. 48. numer. 12. pag. 69

Iudæi non poſſunt cogi formaliter ad exhibendum Deo cultum ſecundùm legem noſtram; poſſunt tamen compelli ad actus ex quibus honor diuinus oriri poſſet quoad ipſos actus materialiter conſideratos. Ibidem. numer. 13. pag.69

Iudæi compelli poſſunt ad audiendam prædicationem verbi Dei. Ibid. n.17. p.70

Iudæi habere non poſſunt duas vxores hodie ſimul viuentes. Ibid.n.18. p.70

Limitatur, vt non procedat ſi Iudæus primæ vxori dederit libellum repudij. c. 48. n. 19. p.70

Hodiernis temporibus Iudæos vxores ſuas dimittere non poſſe, etiam dato libello repudij, DD. grauiſſimi exiſtimarunt.c.48.n 20. p.70

Intellige niſi ſubſiſtente cauſa. Ibidem. numer. 21. pag.70

Sed tamen communis opinio & in praxi recepta eſt, vt etiam hodiernis temporibus Iudæi vxores ſuas dimittere poſſint, dato illis ſolemniter libello repudij iuxta legem Moſaycam. cap. 48 num.20. p.70

Iudex.

Iudex alius quàm Ordinarius Eccleſiaſticus de matrimonio indirectè cognoſcere poteſt. cap. 117. num.16. p.208

Cauſa matrimonialis coram Iudice Ordinario Eccleſiaſtico pertractanda eſt. c. 120. n. 1. p.215

Ad prorogandam iuriſdictionem Iudicis incompetentis requiritur ſpeciale mandatum. capit. 120. num.2. p.216

Clericus ſine licentia Epiſcopi coram alieno Iudice citatus comparere non debet: ſed aliud in laico ſtatuendum eſt in cauſis ſpiritualibus; non tamen dum agitur de Sacramentalibus. cap. 120. num.3. p.216

Ille qui eſt actor originarius eligit vnum ex pluribus Iudicibus rei originarij, ſi plures habeat. cap. 120. num.8. p.216

Text. *in c. ex part.* 14. *de reſtitut. ſpoliat.* ſupponit ambos coniuges eſſe eiuſdem fori. cap. 120. n. 9. pag.216

Exceptio incompetentiæ proponi poteſt coram Iudice requiſito, aduersùs requirentem: & ab huius exceptionis reiectione datur appellatio. cap. 41. num.27. & 28. p.56

Iuramentum.

Iuramentum reducitur ad formam litterarum, niſi initatum fuerit ſuper ſtatuto particulari, literarum tenori contrario. part. 2. cap. 3. §.12. n. 27. & 28. pag.284

Iuriſdictio

Index Prior,

Iuriſdictio.

Per quas clauſulas conceſſa cenſetur monaſterio iuriſdictio quaſi Epiſcopalis. c.60. n.3. p. 92

Prior & conuentus habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, vocari poſſunt Diœceſani illius territorij, à diœceſi illius Epiſcopi ſeparati. c. 60. num.5. p. 92

Quamuis commiſſio cauſarum matrimonialium, & criminalium ſpectet de iure, & ex Concil. Tridentin. ad Epiſcopum; tamen poteſt aduerſùs eum ius de eis cognoſcendi acquiri præſcriptione immemoriali, quam Concilium tollere non intendit. c.69.n.9. p.92

Acquieſceutia Epiſcoporum, imò ſola ſuſpicio ſe poſſe repelli, tribuit quaſi poſſeſſionem monaſterio, iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem exercenti. cap.60. n.12. p.93

Iuriſdictio & quæuis aliá poſſeſſio per præſcriptionem quæſita, cenſetur acquiſita priuatiuè, & non cumulatiuè. c.60. n.14. p.93

Iuriſdictionis reditus ad primæuam cauſam fauorabilior eſt, & faciliùs admittendus. c. 61. num. 13. pag.95

Propter Epiſcopi ſæuitiam Capitulum poteſt petere ſe eximi ab eius Iuriſdictiooe. c.62. n.3. p.96

In præiudicium iuriſdictionis ordinariæ verba non debent ſumi in latiori ſignificatione. c. 103. n.12. pag. 184

Iotiſdictio quaſi Epiſcopalis quando alicui competit, poteſt exercere omnia iura Epiſcopis competentia; exceptis iis quæ ſuut ordinis. part. 2. cap. 3. §. 9. num.23. p. 278

Ius.

Ius in re non quæritur, ſed tantùm ius ad rem electo, ante confirmationem: & præſentato, ante inſtitutionem. par.2.c.4.§.6.n.8. p.295

Poſtulato nullum omninò ius acquiritur ante declaratam Superioris voluntatem. ibid. num. 9. pag.295

Ius ad rem an reſignari poſſit. part. 2. capit. 4. §.8. num.6.

Noo tamen poteſt permutari. Ibidem. numer. 2. pag. 199

Qui habet ius ad rem, poteſt illud permutare coram ſummo Pontifice. Ibid. num. 5.6. & 9. pag. 299. & 300

Præſentatus à Patrono Eccleſiaſtico ex veriori ſententia non habet ius io re. part.2. c.4. §.8. num.8. pag.299

Ius deuoluti non habet locum in beneficiis conſiſtorialibus, nec in aliis collationibus ſolius ſummi Pontificis diſpoſitioni reſeruatis. par.2. c.2.§.7. num.5. p. 254

Qoando ios fuit quæſitum tertio, intermedio tempore, gratia *perinde valere* non ſuffragatur. part. 2. c.4.§.4.num. 7. p.293

Papa nunquam cenſetur derogare iuri tertij, maximè in Gallia. Ibid.n 8. pag. 293

Iuſpatronatus.

Iuſpatronatus quando ſit gentilitium, hæreditarium vel mixtum.c.32.n 1. p.41

Qualitas hæreditaria non eſt incompatibilis cum iurepatronatus gentilitio. c. 32. n. 2. p. 41

In dubio iuſpatronatus cenſendum eſt hæreditarium. cap 32. num.3. p. 41

In gentilitio ſucceditur in capita; in hæreditario, in ſtirpes. Ibid n.4. p.41

In gentilitio, ſuccedunt qui ſunt proximiores ordine ſucceſſiuo, excluſis remotioribus. Ibidem. num,5. p.41

In hæreditario, mille computantur pro vno quem repræſentant. Ibid.n.6. p.41

In gentilitio, quilibet ſuum caput conſtituit; ſed remotiores excluduntur à promixioribus. cap. 32. num.7.8. & 22. p.41. & 42

Explicatur ſententia Barboſæ, & aliorum, qui dicunt iuſpatronatus relictum per donationem, vel legatum, acquiri in capita. Ibid. n.9. p.41

Contrarium verius oſtenditur, nom. 12. p.42

Excepto iurepatronatus gentilitio. Ibid. p.41

Ex inæqualibus portionibus hæredes ſuccedunt, ſuccedunt tamen æqualiter in iurepatronatus. Fallit quando voces ſunt æquales; quia præſentatus ab eo qui maiorem habet partem hæreditatis, præfertur. cap. 32. num. 10. & num. 11. pag.41

In gentilitio, poſt primos vocatos, alij ſuccedunt in ſtirpes.c.32.n.13. p. 42

Limita niſi familia eſſet vocata tanquam vnum corpus, & collegialiter. Ibid.n.14. p.42

Si duobus corporibus competat iuſpatronatus, quodlibet corpus pro vna tantùm voce numeratur. c. 32. n.15. p.42

Qoæ requirátur vt iuſpatronatus ſit mixtum ex gentilitio & hæreditario. Ibid.n.16. p.42

Iuſpatronatus mixtum non poteſt transferri ad extraneum niſi deficieote tota familia vocata. Ibidem. num.17. p. 42

Finitâ familiâ, iuſpattunatus tranſit ad extraneos, nec Eccleſia libertatem acquirit. cap. 32. numer. 18. pag 42

In iurepatronatus mixto ſucceditur in capita, licèt non ſit porè gentilitium, in eo tamen filij emancipati non admittuntur viuis parentibus ad præſentandum; ſecùs in puro gentilitio. Ibid. n. 19. pag.42

Vtrùm filius in iurepatronatus gentilitio, repræſentet perſonam patris. Ibidem. numer. 20. pag.42

Et quid de nepote reſpectu patrui. Ibidem. num. 21. pag. 42

Eadem ratio, repræſentationis locum habet in iurepatronatus, quæ in prophanis ſucceſſionibus obſeruatur. Ibid.n.22. p. 42

In iuriſpatronatus ſucceſſione conſuetudo admittenda eſt. Ibid. n. 23. p.42

In Gallia non admittitur derogatio iuriſpatronatus laicalis pro medietate. Ibidem. num. 27. pag.42

Praxis computationis vocum in iurepatronatus hæreditario.c.32.n.28. p.42

Donatio iuriſpatronatus eſt irreuocabilis: & inter duas illius donationes, prima debet poſteriori præualere. c.54.n.1. p.81

Donatio iuriſpatronatus facta laico, nulla eſt, ſi non interuenerit Epiſcopi conſenſus. cap. 54. num.3. pag.81

Epiſcopus vnico actu poteſt approbare fundationem & reſeruationem iuriſpatronatus, & illius tranſlationem. c.54 n.4. p.81

Quando iuſpatronatus transfertur à laico in laicum, non ſufficit tacitus Epiſcopi conſenſus; ſed requiritur expreſſus & ſpecialis. c.54. num.7. pag.81

In donatione iuriſpatronatus facta in fauorem Eccleſiæ, vel alterius loci pij, non requiritur Epiſcopi approbatio.c.54.n.13. p.82

Poſterior donatio non confirmata ab Epiſcopo, facta in fauorem Eccleſiæ, vel loci pij, præualere debet primæ donationi factæ in fauorem laici

laici de iurepattonatus ; ſi pariter prima donatio careat Epiſcopi approbatione. c.54. n. 14. pag.82

Conſenſus Epiſcopi primæ donationi factæ laico interueniens poſt ſecundam donatiooem factam Eccleſiæ, non præiudicat ſecundo donatario cui ſtatim ius fuerat quæſitum. cap. 54. num.15. pag.82

Iuſpattonatus non competit laicis in Eccleſiis Regularium. c.73.0.5. p.124

Iuſpattonatus poteſt laicus acquirere io Eccleſiis regularium, quoad iura honorifica. cap.73.num.20. pag.125

Ioſpatronatus laicale Vniuerſitatis, ſeu Parochiæ, ſufficienter probatur per Bullam fundatoris. c. 87. num.6. p.139

Maximè quando agitur de parua Vniuerſitate, & vbi adſuot Superiores potentes, Ibidem. n. 7. pag.139

Quando dubitatur de exiſtentia iuriſpattonatus, non ſufficit quaſi poſſeſſio præſentandi. Ibidem. num. 8. p.139

Secus eſt quando conſtat de exiſtentia, ſed tantùm dubitatur de illius qualitate. c 87. num. 9. pag.139

Iuſpattooatus probatur contra confitentem per illius confeſſionem. c.87.n.10. p.139

Iuſpatronatus præſumitur laïcale, quando laïci ſunt in quaſi poſſeſſione præſentandi. c. 87. o.11. pag.139

In materia iuriſpatronatus multùm defertur aſſertioni Ordinarij, tanquam bene informati. cap. 87. num.12. p.139

Etiamſi ageretur de iurepatronatus mixto, tamen ceſſaret adhuc omnis reſeruatio. cap.87. num. 13 pag.139

Limita, niſi maior pars perſonarum eſſet ex perſonis Eccleſiaſticis: tunc enim iudicaretur tanquam Eccleſiaſticum: & ſic non ceſſarent reſeruationes. c.87.n.14. p.139

Iuriſpatronatus legatum tranſit in diſpoſitionem inter viuos, ſi fundatio viuo teſtatore fuerit authorizata, & exequutioni illo inſtante demandata. c.91.n.1. p.157

Poſt perfectum & conſummatum actum fundationis, iuſpatronatus alteri per fundatorem concedi non poteſt, ſed legatarius illud habet irreuocabiliter. c.91.n.2. pag.157

Vltima voluntas eſt deambulatoria vſque ad mortem. Fallit in iurepatronatus, quando Eccleſia ſeu capella fuit erecta, & in eſſe deducta, Epiſcopi authoritate, de conſenſu fundatoris. cap. 91. n. p.157

Iuſpatronatus non acquiritur per augmentum dotis, ſed oportet Eccleſiam fuiſſe deductam à non eſſe ad eſſe.c.91.n.5. p.157

Ius conferendi quando pertineat, vel non, iure deuoluto ad Superiorem in beneficiis patronatis.c.118. num.31. p.211

Iuſpatronatus in dubio præſumitur hæreditarium. c. 118.n.12. p.210

Iuſpatronatus eſt hæreditarium, quando in fundatione facta fuit mentio hæredum, & ſucceſſorum. c. 118. n.13. p.210

Et quoties nulla facta eſt mentio deſcendentium, dicitur hæreditarium. Ibid. n. 14. p.210

Finitâ familiâ iuſpatronatus tranſit ad hæredes extraneos niſi fundator feciſſet taxatiuè mentionem familiæ. c.118.n.15. p. 210

In Iurepatronatus hæreditario ſunt computandæ voces in ſtirpes, & mille perſonæ alicui ſuccedentes pro vnica voce computantur. c.118. num. 16. pag.210

Idem ſi iuſpatronatus fuerit ab initio familiare, & poſtea deueniat ad extraneos: quia quoties in eo ſucceditur iure hæreditario, voces computantur in ſtirpes. c.118. n.17. p.210

Iuſpatronatus relictum Conſulibus, non dat ius præſentandi Communitati; ſed dumtaxat ſolis Conſulibus.c.118.n.19. p. 211

In iurepatrooatus locus eſt iuri accreſcendi: & ſi vna pars præſentauerit non idoneum, totum ius ad alios deuoluitur. capit. 118. numer. 33. pag.211

Vide Verb. *Conſules.*

Iuſpatronatus.

In beneficiis iuriſpatronatus non oritur affectio per appoſitionem manus Papæ, niſi conſtet quòd Papa voluerit derogare. part.2. cap. 3. §. 1. numer. 16. & 17. p.255

Beneficia iuriſpatronatus laicalis non ſubiacent reſeruationibus: excipitur tamen iuſpatronatus quæſitum alio modo quàm ex fundatione, dotatione, vel conſtructione. part. 2. c.,. §.2. n.44. pag.258

In parochialibus quæ ſunt de iurepatronatus laïcorum, non requiritur concurſus. part. 2. c. 4. §.10. n.3. p.305

Ampliatur etiam io iurepatronatus mixto ex clericali,& laicali: num.7. p.305

Limitatur niſi præſentati à diuerſis Patronis haberent voces æquales; quia tunc inter ipſos tantùm fieri debet concurſus: dicto §. 10. num. 12. pag.305

Inter præſentatos à Patronis præferendus eſt qui plures haber voces. ibid.n.13. p. 305

Si beneficium ſit de iurepatronatus laicali, non abdicatur ius à reſignante,donec Patronus conſenſerit. par.2.c.4.§ 7.n.7. p.297

Si ſit controuerſia vtrùm quis ſit Patronus, eædem probationes requiruntur in poſſeſſorio & manutentione, ſicut in petitorio. part.2.c.4. §.9. num.10. p. 303

Iuſpatronatus acquiritur per ſolam conſtructionem, dotationem, & territorij conceſſionem; quamuis non fuerit expreſsè reſeruatum. eodem §. 9. num.12 & 13. p.303

Limita niſi quis coactè conſtruxerit, vel dotauerit. num.14. p.303

Ad acquiſitionem iuriſpatronatus requiritur conſenſus Epiſcopi, ſicut in eius tranſlatione de laïco ad laicum; non tamen requiritur ſi transferatur ad Eccleſiam. dicto capit. 4. §. 9. num. 15. & 17. pag.303

Vicarius capituli, ſede vacante, poteſt authorizare iuſpatronatus. dict. §.9. n.16. p. 303

Vicarius Epiſcopi, illo abſente, & in remotis agente, non poteſt authorizare tranſlationem iuriſpatronatus in laicum. dicto §. 9. numer. 19. pag. 303

Si iuſpatronatus fuerit litigioſum inter patronos, Epiſcopus lapſo tempore ad præſentandum prouidere poteſt: ſecùs ſi agatur de lite ſuper pluralitate vocum; vel ſi lis fuerit mora per procuratorem iuriſdictionalem Epiſcopi; tunc enim non currit quadrimeſtre. dict. capit 4. §. 9. numer. 23. 24. & 25. pag.303

In iurepatronatus impropriè committitur ſimonia quoad ipsū iuſpatronatus; ſecus eſt quoad beneficium.part.2.c.5.§.1. n.3.4.5. & 6. p. 306

Iuriſpatronatus

Iuriſpatronatus derogatio fieri non debet, quando præſentatus à maiori parte Patronorum obtinet gratiam *ſi Neutri*. part. 2. cap.4. §. 3. n.10. p.292

Ius prælationis.

Dominus directus non habet ius prælationis tempore ſolutionis nouennij,ceſſante conuentione. c.46. num.9. p.64

Ius prælationis ſi competat longè poſt contractum, æſtimatio fit iuxta tempus quo fit prælatio. c. 46. num.13. p. 64

L

Læſio.

Læſio præteriti temporis etiam per peritos probari poteſt. c.108.n.17. p.191

Laicus.

Laicos indignum eſt munus exercere, quod Chriſtus ipſe exercere voluit, dum dixit: Attollite portas, &c. c.63.n.15. p.99

Laici beneficiorum ſunt incapaces: & ideo clericatus ſemper probandus eſt. part. 2. c.5. §. 4. n. 1. pag.310

Lampas.

Lampadem ardentem coram ſanctiſſimo Sacramento, quis manutenere debeat. cap. 39. numer. 7. pag.51

Laudimium.

Solutio dimidij laudemij vnde duxerit originem: & quòd in ſola conſuetudine rationabili fundetur. c.46.n.5. pag 64

Quando dominus directus cogit manum mortuam ad vendendum, non debetur laudemium ex illa venditione. c.46.n.8. p.64

Solutio dimidij laudemij ſeu renouatio emphyteuſeos non eſt noua acquiſitio. cap. 46. numer. 10. pag.64

Laudemium non debetur ex actu nullo, aut reſoluto ex cauſa exiſtente tempore contractus. c. 47. n. 16. pag.67

Legatio.

Prouiſio in Legatione facta in vim mandati conditionalis ad reſignandum, non recipitur in Gallia. cap.50.n.23. p.73

Legatus.

Legatus de latere concurrit cum quolibet collatore ordinario beneficiorum. c.70.n.2. p.117

Collatio Legati valet in præiudicium prouiſi ab Ordinario, niſi fuerit ab eo præuentus. cap.70. n.3. pag.117

Legatus poteſt præuenire Ordinarium in menſibus illi aſſignatis, vigore alternatiuæ. cap. 70. num. 4. pag.117

Ordinarium poteſt Legatus præuenire in menſibus illi aſſignatis per Concordata. cap. 70. num. 5. p.117

Legatus Auenionenſis magnam habet authoritatem in collatione beneficiorum. c.70. n.7. p.117

Legatus Auenionenſis poteſt præuenire collatores Ordinarios ex mente DD. qui in Gallia ſcripſerunt, & Curiæ Parlamenti Delphinalis. c.70.n.8. pag. 117

Legatus Auenionenſis habet facultatem derogandi regulis Cancellariæ. c.70.n.9. p.117

Canonici exiſtentes in actuali ſeruitio Legati, aut Vicelegati, lucrantur fructus; ſed non diſtributiones. c.102.n.26. p.181

Legatus aut Vicelegatus Auenionenſis derogare poteſt iuri optandi, c.110. n 13. p.195

Legatus aut Vicelegatus non derogat Concilio Tridentino. c. 87. n.18. p.152

Litteræ Legati vel Vicelegati habent paratam exequutionem, & dicuntur Apoſtolicæ. part. 2. c. 4. §. 1. numer. 7. pag. 289. & c. 3. §. 6. n. 1.p.268

Non tamen prouiſiones Legati ſunt æquè fauorabiles, ſicut prouiſiones Ordinariorum. dict. c.3. §.6. ead part. 2. p.268

Collatio Legati ligat manus Ordinatij, ſicut reſeruatio Apoſtolica. dicto c. 3. §.6. n. 7. p.268

Legatus non poteſt admittere reſignationes in fauorem, maximè quoad beneficia Galliæ. dict. cap.3. §.6. n 18. p.268

Legatus Auenionenſis poteſt conferre beneficia reſeruata, exceptis vacantibus in Curia, quorum ratione prouiſio Legati non tribuit titulum ne quidem coloratum. dict. cap. 3. §. 6. n.19. & 20. pag.269

Legatus poteſt creare Prothonotarios extra Legationem; & beneficia, quæ ſuæ collationis ſunt, ibidem conferre: dict. §.6.n. 22. p.269

Legatus non poteſt diſpenſare cum illegitimis ad beneficia curata: fallit in Legato Auenionenſi. dict. §. 6. n.24. & 25. p.269. & 270

Legatus non venit appellatione ſummi Pontificis; venit tamen ſub nomine Sedis Apoſtolicæ. cap. 3. §. 6. n.21. p.269

Legatus ſine ſpeciali facultate poteſt diſpenſare ſuper defectu natalium ad Eccleſias Collegiatas. Ibid. num.25. p. 270

Non tamen poteſt conferrre Eccleſias Cathedrales, aut regulares, aut alias ibi dinumeratas, excepto Legato Auenionenſi. ibid.n. 28. p. 270

Legatus Auenionenſis ex facultatibus poteſt diſpenſare ſuper ætate ad beneficia; quod tamen hodie reuocatur in dubium propter conſtitutionem Concilij Tridentini. dict. §. 6. n. 26. poteſt tamen conferre litigioſa:n. 29. etiam cum conditione reſeruationis penſionis. n. 30. & 31. & de poteſtate Legati Auenionenſis. n.34. p.270

Legatus Auenionenſis poteſt diſpenſare ſuper regiſtratione litterarum Prothonotariatus. part.2. c 3. §.2.n.25. p. 257

Vacatio in Curia Legati non inducit reſeruationem. dict. §.1.n.40. p. 258

Legatus Auenionenſis poteſt authorizare erectionem Eccleſiæ parochialis in Collegiatam. part.2. cap.2. §.2. n.12. p.250

Legatum.

Legatum filio ſi præsbyter vel monachus fieret, non extenditur ad caſum quo filius in ſæculo manens ſine liberis decedat. capit. 45. num. 3. pag.62

Legatum ſi fuerit monacho relictum ſub ea conditione, quòd monaſterio non acquiratur, ſubſiſtit quidem; ſed conditio reiicitur. cap. 96. n. 35. pag.169

Explicantur tres modi, quibus conditio adiecta legato facto monacho valida eſſe poteſt. cap. 96. num.36. p. 169

Quomodò concipiendum ſit legatum, ad hoc vt monachus ſolus fruatur eodem. c.96. num. 37. pag.169

Legatum religioſo relictum pro ſuis neceſſitatibus, denotat potiùs cauſam impulſiuam,quàm finalem. num.38.ibid. p.169

Legatum alicui religioſo factum pro ſuis neceſſitatibus, debetur illi pro annis etiam præteritis, quamuis non indiguerit. cap. 96.num.40. pag.169

Legatum ſi non fuerit acceptatum à legatario, præſcribitur ſpatio triginta annorum; quia mala fides

fides non attenditur dum agitur du iure quærendo: maximè in legatis onetoſis. c.100.n.1. p.175

Legatis certis iugeribus ex prædio maioris quantitatis, ſi pats caſu fortuito pereat, periculo hæredis perit. cap. 100. numer.7. Contra ibid. num.8. pag.176

Quæ ſit differentia in materia periculi rei legatæ, inter legatum factum de certa ſpecie, vel de incerta ex certis corporibus; & incerta ex incertis. c.100. n.11. p.176

Legatum incertæ ſpeciei de genere ſubalterno extinguitur, ſi totum ius ſubalternum extinctum fuerit. c.100.n.15. p.176

Hic tamen diſtinguendum eſt vtrùm ante moram, vel poſt, legata res perierit. cap. 100. numer. 16. pag. 176

Legatum quotæ ex certa re patitur diminutionem pro rata rei peremptæ.c.100.n.17. p.176

Exponitur differentia inter legatum quantitatiuum, & quotitatiuum. c.100.n.18. p.176

Stante negligentia acceptationis legati facti Eccleſiæ, ad minus fructus præteriti peti non poſsũt, ſed tantùm futuri. c.100.n.19. p.176

Legatum pro certis malè ablatis ſecundùm aliquos non dicitur factum in cauſam piam: quod explicatur. ibid c.108. n.14. p.191

Dum quæritur vtrùm diſpoſitio ſit ad pias cauſas, inſpicitur potiùs cui debetur, quàm cauſa propter quam datur. c.108.n 15. p.191

Legitima.

Legitima ex veriori: & receptiori ſententia debetur liberis ſtatim à die profeſſionis. cap. 96. n. 22. pag.168

Peremptis caſu fortuito corporibus hæreditariis diminuitur pro rata Legitima. cap. 100. numer. 9. pag.176

Leproſaria.

Leproſariæ eodem iure cenſentur cum Hoſpitalibus. part.2. cap. 1. §. 7. num. 8. & quæ requirantur vt poſſint dici beneficia Eccleſiaſtica. n.9. p.234

Lex.

Agens remedio *l. diffamari. Cod. de ingenuis manumiſſ.* eſt reus originarius: & ſi habeat plures Iudices, ille qui citatus fuit poteſt eligere vnum ex Iudicibus competentibus, cap. 120. n. 6. & n. 8. p.216

Libera diſpoſitio.

Liberè diſponendi facultatem ſibi reſeruans, intelligitur vt diſponere poſſit propria authoritate, & ſine licentia Superioris, c.54. n.10. p. 82

Intellige vt hoc procedat quando concedens nihil ſibi reſeruauit, vel quando non agitur de præiudicio ipſius concedentis. c 54.n.11. p 82

Facultas liberè diſponendi reſeruata, vel alicui conceſſa, intelligi debet iuxta naturam actus, & iuxta formam iuris.c.54. n.12. p.82

Lis.

Lis eſt neceſſarium præexiſtẽs ad gratiam *ſi Neutri.* par. 2. cap. 4. §. 3. num. 5. p. 292

Lis quando dicatur finita ad effectum gratiæ *ſi Neutri.* par. 2. cap. 4. §. 3. num. 8. p. 292

Et quando dicatur pendere. par. 2.cap.3.§.3.num 41. p. 261.

Sufficit Lis de facto ad gratiam *ſi Neutri.* dict. §. 3. n.17. c.4. p.193

Lis calumnioſa euidenti calumnia, vel euidenter nulla, non eſt ſufficiens fundamentum ſubrogationis. par.2.c.4. §.5.n.3. & 4. p. 194

Non ſufficit tamen lis ſuper poſſeſſorio, ſed debet eſſe ſuper petitorio. Ibid.n.6. p.294

Litigantes offendens in Curia Romana amittit ſua beneficia, & illa ſunt reſeruata. part. 2. cap 3. §.3. num.28. p.261

Litigioſa beneficia ſunt reſeruata, & quando dicantur litigioſa, & vtrùm ſufficiat lis ſuper poſſeſſorio.d. cap. 3 §. 3. num. 36. & 37. p. 261

In beneficiis litigioſis non ceſſat Regalia. part.2. c.3. §.13. n.33. p.285

Litteratura, Littera.

Litteratura quæ requiratur ad obtinendos canonicatus. par.2.c.3.§.12.n.18. p. 284

Quid de beneficiis curatis, aut iuriſdictionem habentibus. par.2. c.5.§.5. n.9. & 10. Reſoluitur totum dependere ab arbitrio Epiſcopi. n. 11. p.311

Literæ Cardinalis Abbatis habent exequutionem paratam, quando habent priuilegium litterarum Apoſtolicarum; nempe quando Cardinalis prouidet in caſibus, in quibus prouidere non poteſt tanquã Ordinarius.par.2.c.3.§.5.n 11. & 12. p.265

Litteræ Apoſtolicæ habeot exequutionem paratam. part.2.c.4.§. 1.n.8. p.290

Limita vt hoc non procedat ſi prouiſus ab Ordinario ſit in poſſeſſione. n.9. Idem de alio prouiſo Apoſtolico poſſidente: num. 10. p.190

Idem ſi deducatur exceptio incontinenti probanda. num. 11. p.290

Litteræ Apoſtolicæ non poſſunt mandari exequutioni, niſi vocato poſſeſſore, etiam intruſo: numer. 13. & facta priùs illarum iuſtificatione, citato legitimo contradictore: numer. 16. quæ iuſtificatio præcedere debet exequutionem: numer.17. ibid. p.290

Locatio.

Succeſſor in beneficio tenetur ſtare locationi factæ per anteceſſorem nomine Eccleſiæ, ſecùs ſi nomine proprio. cap. 66. num. 1. p. 106

Omnis adminiſtrator tenetur ratam habere locationem adminiſtratorio nomine factam per anteceſſorem. cap. 66. num. 2. p. 106

Locatio quando dicatur facta nomine Eccleſiæ. cap. 66. n.3. p.106

Locationem nomine Eccleſiæ factam fuiſſe colligitur ex conjecturis, quæ enumerantur. c.66. n.4. p.106

Locatio bonorum Eccleſiæ vltra triennium, nulla eſt. cap. 66. num. 8. p. 106

Locatio facta vltra triennium vtrùm ſubſiſtat pro triennio, an verò in totum corruat. c. 66.n.9. p.106

Quando pretium locationis diſtributum eſt in ſingulos annos, locatio valet vſque ad triennium, & vitiatur tantùm in exceſſu. cap. 66. n. 10. p. 106.

Locatio rerum Eccleſiæ fieri poteſt ad ſex annos, quando fructus alternis annis colliguntur. cap. 66. num. 11. p. 107

Multi exiſtimant prouiſum per reſignationem non teneri ſtare locationi anteceſſoris. c. 66. n.14. p.107

Si quis locauerit ſciens ſe breui reſignaturum, non obligat ſucceſſorem ad obſeruandam locationem. cap. 66. num. 15. p. 107

Licèt locatio non afficiat ſucceſſorem beneficij, afficit tamen hæredes & fideiuſſores locatoris. cap. 66. num. 16. p. 107

Differentia ponitur quoad locationem inter ſucceſſorem ex pura, & conditionali reſignatione. cap. 66. num. 17. p. 107

Sed hæc differentia reiicitur, num. 18. & ſequentibus: eod. cap. 66. p. 107

In Gallia non paſſim admittitur illa diſtinctio puræ, & conditionalis reſignationis, in materia ſucceſſoris obligandi ad continuandam locationem. cap. 66. num. 29. p. 108

Explicatur Regia conſtitutio,declarans ſucceſſores in beneficio non teneri ſtare locationi anteceſſoris. c.66.n.30. p.108
Referuntur caſus in quibus ſucceſſor tenetur, vel non tenetur illi ſtare, ex ſententia ſupremorum Galliæ Tribunalium.c.66.n. 31.& 32. p.108
Rex, vel OEnonomus illius ſuccedens iure Regaliæ pro adminiſtratione temporalium beneficij, tenetur ſtare locationi factæ per Prælatum defunctum, patr.2.c.3.§.13.n.29. p.286

Locus.

Locus in relictis piis in dubio cenſetur appoſitus demonſtratiuè, potiùs quàm taxatiuè. cap. 83. num.5. p.140

Lucrum dotis.

Lucrum dotis,vide verb. *Dos.*

M

Magiſtri Scholarum.

Magiſtri ſcholarum deputatio ad quos ſpecter de iure communi.c.17.num.15. p.16
Decuriones quamuis ignorantes eligunt Magiſtrum ſcholarum & Aduocatum: ſecùs eſt in examine Doctorum , quod debet fieri per peritos. Ibid. num.16. p.16
Magiſtri ſcholarum deputatio dum ab ordine Decurionum fieri debet, collegialiter facienda eſt. c.17. num.17. p.16
Magiſtri ſcholarum quamuis à Concilio deputati, debent facere fidei profeſſionem, & Epiſcopus illos examinare poteſt.c.17.n.18. p.16

Mandatum.

Mandatum ad reſignandum beneficium reuocari poteſt.c.26.n.1. p.28
Ampliatur, etiamſi factum fuerit cum iuramento. Ibid.n.2. pag.28
Mandatum ad reſignandum in Gallia non valet poſt annum.part.2.c.4.§.7.n.15. p.298
Mandatum ad reſignandum in Gallia non admittitur genericum,ſed debet eſſe de certo beneficio. Ibid. num.16. p.298

Mantica.

Manticæ *deciſ.* 129.in quibus terminis procedat.c.31. num.9. p.39

Manuale.

Manualia beneficia ſunt extra Regis nominationem, vel ſi ſingulo triennio, vel quadriennio mutentur. c.89 n.8. p.155
Manualia beneficia ſæpè coram Papa reſignantur. c.106.n.6. p.188
Manualitatis beneficij expreſſio non eſt neceſſaria, quando narratur Papæ illud beneficium eſſe regulare.c.106.n.7. p.188
Manualis officij ad vitam conceſſionem non poteſt reuocare Epiſcopus, ſi Papæ confirmatio acceſſerit,c.56.n.17. p.86
Manualia beneficia ſunt vera beneficia,quia ſunt aptitudine perpetua. part.2. c.1.§.6.n.1. p.232
Qualitas beneficij manualis exprimenda eſt in impetratione illius.Ibid.n.2. niſi ſit beneficium regulare quia ex ſui natura eſt amouibile.n.3. p.232
Beneficia quæ conferuntur per electionem canonicam, licèt regularia, non ſunt tamen manualia, part.2.c.1.§.6.n.4. p.232
Beneficia regularia pleno iure ſubiecta Epiſcopo,non ſunt manualia.d. cap.1.§.6.n.5. p.232
Beneficia ordinis Hyeroſolimitani ſunt amouibilia, & manualia.Ibid.n.10. p.233
Papa ſi alicui conferat beneficium amouibile & manuale , inferior illum remouere non poteſt. dicto §.6.n.12. p.233
Superior poteſt ceſſante malitia amouere prouiſũ de beneficio manuali;ſecus ſi adſit malitia:ſed in Gallia requiritur iuſta cauſa.c.1.§.6.n.13.14.& 15.p.233
Manualis beneficij conceſſio per Papam facta ad vitam, irreuocabilis manet. dict.§.6.n.16.In reliquis tamen manet ſub obedientia regulari.n.17. p.233
Simplex adminiſtrator monaſterij , poteſt quandocumque remoueri, nec habet ſtatum manutenibilem d.c.1.§.6.n.21. p.233
Qualitas beneficii curati repugnat amouibilitati beneficii.d.c.1.§.6.n.23. p.233
Beneficia etiam manualia , ſunt affecta per manus Pontificiæ appoſitionem.part.2.c.3.§.1.n.6. p.255

Manutentio.

Manutentio datur in quaſi poſſeſſione eligendi, & nominandi puellas ex eleemoſina dotandas. c. 15. num.14. p.14
Manutentio datur in beneficialibus , nonobſtante quòd titulus ſit diſcoloratus. c.27.n.51. p.35
Actus qui dederunt cauſam litis , vel facti fuère lite pendente, nòn ſufficiunt ad manutentionem. c.30. num.1. p. 37
Qui ſe non habuit pro ſpoliato,manutenẽdus eſt,alioquin reintegrandus. c.112.n.1. p.198
Manutentio in beneficialibus danda eſt illi,qui potiora iura habet. c.118.n.1. p.210

Maritus.

Maritus quando eſt iuuenis & de incontinentia ſuſpectus,vxore votum religionis,& profeſſionẽ emittere cupiente,non debet eſſe contenta voto continentiæ per maritum emittendo ; ſed ambo debent ingredi religionem. c.53.n.15. p. 80
Si tamen maritus votum caſtitatis fecerit validum, & ſub eo prætextu vxor fecerit profeſſionem,ſibi imputari debet;nec illam reuocare poterit. c.53.n.16. pag.80
Si mariti votum continentiæ , & ſuſceptio Ordinum ſit nulla , poterit hoc caſu vxor , nonobſtante profeſſione,à religione per maritum reuocari. cap. 53. num. 17. p.80
Maritus ſi per vim & metum conſenſerit vt vxor religionem ingrederetur ; vel tempore conſenſus non ſanæ mentis fuerit, poterit vxorem reuocare. c. 53.n.20. p. 80
Maritus qui ſemel in poſſeſſione vxoris fuit , poteſt eam repetere remèdiis poſſeſſoriis , vel petitoriis, & habet in eam manus iniectionem. c.79. num. 2. pag.134
Maritus ſi fuit in poſſeſſione vxoris quoad thorum, quoad illum etiam reſtitui debet.c.79.n.4. p.134
Lite pendente ſuper impotentia, maritus etiam reſtituendus eſt & reintegrandus, ſeu manutenendus in poſſeſſione ſuæ vxoris. c.79.n.5. p.134
Quando maritus negat impotentiam,& in eo nullum eſt impedimentum viſibile, Iudex debet decernere triennalem experientiam,& requiritur etiam ſeptima manus propinquorum. c.79.n.6. p. 134
Quid intelligendum eſt per ſeptimam manum propinquorum , & quomodò practicandum ſit in hac materia circa illam ſeptimam manũ. ibid.n.7 p.134
Maritus non poteſt ſe iuuare pacto lucrandæ dotis, ſi vxori infirmę non adhibuerit Medicum. c. 115. n.2. pag.203.

Matrimonium.

Iudex non debet confouere peccatum ſub prætextu matrimonij , dum de eo ſibi clarè conſtat ; ſed debet etiam ex officio partes ſeparare. c. 55. num.10. pag.84
Matrimonium carnale plus operatur quoad ſucceſſiones,quàm ſpirituale. c.64.n.11. p.101

Matrimonij

Matrimonij promiſſio tranſibat olim in verum matrimonium, copulâ ſequutâ.c.71.n.1. p.119

Per Concil. Tridentin. ſublata ſunt omnia matrimonia præſumpta. c.71.n.2. p.119

Ordinatio Regia amplectitur diſpoſitionem Concilij quoad matrimonia præſumpta, quæ etiam in Gallia non admittuntur. c.71.n.3. p.119

Matrimonia filiorum ſine conſenſu patris in Gallia declarantur inualida.c.71.n.8. p.120

Liberi etiam maiores ex Galliæ ordinationibus tenentur ſaltem à parentibus petere licentiam nubendi.c.71.n.9. p.120

Quando vterque coniux eſt Catholicus, ſufficit matrimonium fieri coram Parocho alterius ex coniugibus.c.71.n.10. p.120

Quando vnus ex coniugibus eſt Catholicus, alter hæreticus, matrimonium in Gallia validum eſt; ſed omninò interuenire debet proprius Parochus Catholici.c.71.n.11. pag.120

Sententia lata in cauſa matrimoniali nunquam tranſit in iudicatum.c.77.n.12. p.130

Matrimonium ſine aſſiſtentia proprij Parochi in Gallia nullum eſt. c.71.n.12. p.120

Matrimonij ratificatio nō habet vim retrotractiuam, ſed valet vt ex nunc.c.71.n.13. p.120

Solemnitates omnes requiſitæ in matrimonio, requiruntur etiam in illius ratificatione. cap.71. num.14. p.120

Circunſtantiæ facti ſunt multùm conſiderandæ, quando agitur de matrimonio annullando. c.71. n.16. p.126.

Intereſſe, aduersùs recuſantem adimplere matrimonium promiſſum, peti poteſt coram iudice Eccleſiaſtico vel ſæculari.c.116.n.2. p.205

Matrimonio per verba de præſenti contracto, ſed nondum conſummato, poteſt alter ex coniugibus religionem ingredi; & datur illi tempus duorum menſium ad deliberandum ſuper hoc. cap.116. num.2. p.205

Vbi adeſt impotentia, ab initio matrimonium eſt nullum, nec datur dos, nec lucra tali caſu. cap.116. num.13. p.205

Sed in hac quæſtione diſtinguendi ſunt caſus ſcientiæ vtriuſque coniugis, vel ignorantiæ impedimenti in vtroque; & ſcientiæ in donante, ignorantiæ in donatario; vel è contra. cap.116.num.14.15.16. & 17. p.205.& 206

Quando vterque coniux, conſummato matrimonio, profitetur religionem, tunc de iure communi lucra non debentur ſtatim; ſed dumtaxat poſt mortem naturalem.c.116.n.18. p.206.

Intellige ſi ambo profiteantur; nam ſi vnus tantùm, qui remanet in ſæculo, ſtatim factâ alterius profeſſione lucra ſua facit. Ibid. n.19. p.206

Matrimonio ob coniugis ſæuitiam ſeparato, locus eſt reſtitutioni augmenti & iocaliũ. c.116.n.22.p.206

Si vxor, conſummato matrimonio, à marito ſine cauſa, & ex ſola animi leuitate recedat, tenetur marito reddere iocalia quæ ſecum tulit. cap.116. num.23. p.206

Pœnæ, quibus quis prohibetur nubere ex cauſa delicti, in deſuetudinem abierunt.c.117.n.11. p.208

Hodie ſolum votum, ſponſalia, & interdictum præbent impedimentum matrimonio.c.117.n.12.p.208

Cauſa diſſolutionis ſpōſaliorum, aut nullitatis matrimonij, coram iudice Eccleſiaſtico domicilij mariti tractanda eſt.c.120.n.4. p.216

Expenditur doctrina Abbatis, *in cap.ex parte.14.n5. de reſtit.ſpoliat.*c.120.n.5.& n.9. p.216

Quando nullitas ſponſaliũm, aut matrimonij eſt euidens, ſufficit petere ab Epiſcopo licentiam tranſeundi ad aliud matrimonium. cap.120. num.10. p.216

Matrimonium coram proprio Parocho non contractum, nullum eſt.c.120.n.18. p.217

Matrimonium, an ſit nullum; ſi partes datâ operâ adierint locum, in quo Concilium Tridentin. non eſt receptum.c.120.n.22. pag.217

Matrimonium propter metum annullatur. Ibidem. n.23. p.217

Conſenſus eſt de forma & ſubſtantia matrimonij, ſiue illud reſpiciatur tanquam contractus, ſiue Sacramentum.c.120.n.28. p.217

Nouus conſenſus in matrimonio quo caſu præſtari debeat coram Parocho, & teſtibus. cap.120. n.30. p.218

Quomodò, & ſub quibus clauſulis fieri debeat collatio beneficiorum per contractum matrimonij vacaturorum, part.2.c.3.§.2.n.13. p.257

Per contractum matrimonij beneficia vacant ipſo iure. part.2.c.5.§.4.n.15. Ampliatur etiamſi non fuerit conſummatum.n.16. p.310

Penſiones ſimiliter per contractum matrimonij amittuntur. Ibid.n.17. p.310

Ampliantur prædicta vt procedant, etiamſi matrimonium eſſet nullum, aliter quàm ex defectu conſenſus. dict.cap.5.§.4.n.18. Quid ſi conſtitutus in ſacris nulliter contraxerit: num.19. Quid ſi ſine parocho proprio, & teſtibus: n.20. Quid ſi deficiat conſenſus: num.21.& 23. & quæ ſit in hac quæſtione Rotæ Romanæ, & quæ Senatus Neapolitani ſententia. num.22.& 25. p.310. & 311

Maynard.

Maynardi deciſio Senatus Tholoſani *lib.1. cap.55.* expenditur. part.2.c.5.§.3.n.5. p.309

Medicus.

Medicum qui non adhibuit infirmo laboranti, illius ſucceſſione ſe reddit indignum.c.115.n.1. p.203

Idem dicendum eſt in ſucceſſione Maioratus: quia illo ſe reddit indignum ſi vltimo poſſeſſori infirmo Medicum adhibere neglexit.c.115.n.3. p.203

Regula generalis eſt illum qui ſperat lucrum ob mortem alicuius, eo priuandum eſſe, ſi Medicum infirmo adhibere non curauerit.c.115.n.4. p.203

Impugnatur Caſtrenſis ſententia dicentis non eſſe adhibendos Medicos, quando ſalus ægrotantis eſt probabiliter deſperata.c.115.n.13. p.204

Mendicantes.

Mendicantes loca noua non poſſunt acquirere ſine ſedis Apoſtolicæ licentia.c.23.n.1. p.22

Menſis.

Menſis ſummo Pontifici præfixus ad conferendum beneficia vacantia in Curia, ad beneficia Galliæ reſtringendus eſt: ideo *cap.ſtatutum 3.de prebend. in 6.* extra Galliam non obſeruatur. part.2. c.3.§.2. n.35.& 36. p.258

Qui Epiſcopo menſes aſſignentur ad conferenda beneficia, ſi gaudeat Alternatiuâ: & qui, vbi non eſt Alternatiuæ locus. part.2. c.3.§.8. n.1.& 2.& de hac materia per totum §. p.273

Menſis incipit à media nocte, computando primum ex duodecim horologij ictibus. part.2.c.3.§.8.n.20. Quid ſi non adſit horologium, vel non fuit auditum.n.21. p.274

Epiſcopus habet electionem acceptādi Alternatiuam ſex menſium, vel fruendi quatuor menſibus ordinariis. Ibid.n.22. p.274

Menſis ſemel factus Apoſtolicus vtrùm poſſit effici ordinarius, ſi intra illum fuerit acceptata Alternatiua, explicatur, num. 29. 30. & 31. ibid. pag.275

Metropolitana.

Mettopolitana Eccleſia quænam ſit, vode ſic dicatur, & quomodò differat à Cathedrali. part. 2. c. 2. §. 1. n. 7. p. 150

Metus.

Metus ſolus reuetentialis nonanuullat profeſſionem, niſi etiam ſimul intetuenerit coactio. c. 78. n. 9. p. 132
Metus non in genere, ſed in ſpecie quoad illum actum de quo agitur probaudus eſt. cap. 120. num. 25. p. 217
Quomodò, & ex qoibus coniecturis metus probetur. Remiſſiuè. cap. 120. n. 26. p. 217
Omnes actus geſti durante vita illius qui metuio intulit, quamnis bilaris animi ſpecieui præ ſe ferant, cenſentur ſemper meticuloſi. cap. 120. o. 27. p. 217
Conttactu ex cauſa metus deficiente, non ſufficit tacita ratificatio, ſed nouus conſenſus expreſſus & ſimultaneus requiritur, verbis vel ſignis demonſtratus. cap. 120. n. 29. pag. 217

Militia.

Militiæ ſæculari ſe adſcribi pennittens, beneficia ſua amittit. part. 2. cap. 5. §. 5. n. 19. pag. 312

Minores.

Minotes habentur pto maioribus in cauſis beneficialibus. cap. 50. n 1. p. 72
Minores, & filij familias in cauſis ſpiritoalibus legitimam habeut perſonam ſtandi in iudicio, etiamſi agatur de ſimplici fundatione Miſſarú. c. 50. n. 2. p. 72
Minor teſtituitur aduersùs reſignationem ſtante læſiooe, vel citcumuentione. cap. 50. n. 3. p. 72
Minot aduetsùs tepudiationem hæreditatis paternæ reſtituendus eſt, etiam re non integra. c. 50. n. 4. p. 72
Minori non datur reſtitutio ad reuocandum alienata, ſi aduersùs repudiatam extranei hæreditatem illam imploret. cap. 50. n. 8. p. 72
Minor aduersùs læſiuam feudi refutationem in integrum reſtituitur cap. 50. n. 9. p. 72
Minor quamuis habeat in caſu ſpeciali legitimam perſonam ſtandi io iudicio, boc debet intelligi, vt non minus in integrum reſtitui poſſit. c. 50. n. 10. & n. 12. p. 72
Minor reſtituitur aduersùs renunciationem beneficij iam obtenti, non autem aduersùs tepudiationem obtinendi. Ibid. n. 11. p. 72
Minot aduersùs triennalem aduerſarij poſſeſſionem non reſtituitur in Gallia. cap. 50. n. 14. p. 72
Minor 14. annotum quibus concurrentibus beneficium reſignare poſſit. Ibid. num. 15. p. 72
Minoris reſignantis læſio ex quibus ptobari poſſit. cap. 50. n. 16. p. 73
Minor in Gallia, quibus concurrentibus circumſtantiis aduersùs reſignationem beneficij reſtitui ſoleat. cap. 50. n. 17. p. 73
Minor in reſignatione læſus & citcumuentus imploret remedium reintegrandæ in Gallia. cap. 50. num. 19. p. 73
Reiicitur Crauet. *conſ.* 90. *num.* 4. & aliorum opinio conttaria. Ibid. num. 20. p. 73

Miſſe.

Vtrùm ſtandum ſit iutamento Superioris regularis dicentis Miſſas fundatas fuiſſe celebratas? Variæ referuntur ſententiæ. cap. 100. n. 20. p. 176
Tandem concluditur hoc Iudicis arbitrio remittendum. Ibid. n. 21. p. 177
Iofirmi non participant in eleemoſinis quæ dantur pto Miſſis. cap. 102. n. 14. p. 181.

Monachi.

Monachi vita durante, non debetur per monaſterium laudemium Domino directo. c. 46. n. 14. p. 65.
In ſucceſſione bonorú monachi, attenditur conſtitutio vel couſuetudo locorum, vbi bona ſita ſunt. c. 95. n. 1. p. 164
Mouacho debetur legitima ſuper bonis ſitis in terris Eccleſiæ, non autem ſuper bonis Galliæ. cap. 95. num. 2. p. 164
Monachi io Gallia ſuot incapaces ſucceſſionis, & monaſterium non habetur loco filij. c. 95. n. 3. p. 164
Si bona parentis ſita ſint in Gallia, & partim Aueníone; monachus ſolum habet legitimam in Auenionenſibus. c. 95. n. 5. p. 164
Bona ſita in locis in quibus monachi non ſuccedunt, non ſunt ponenda in globo ad impinguandam legitimam. c 95. n. 6. p. 165
Monachus non computatur in calculo legitimæ io numero liberorum, in locis vbi arcetur à legitima. cap. 95. n. 7. p. 165
Monachus de fructibus ſuotum beneficiorum in vita diſponere poteſt, dummodò id fiat ſine frande. c. 95. n. 8. pag. 165
Monacbus de bonis patrimonialibus quæ ante profeſſionem poſſidebat non poteſt diſponere, quia eſt mortnus mundo. c. 95. n. 13. p. 165
Monachus nihil proprium habere poteſt. cap. 96. num. 1. p. 165
Monachus proprietarius decedens, ſepultura Eccleſiaſtica eſt priuandus. c. 96. n. 2. p. 167
Monachi proprietarij quæ ſit pœna ex Concil. Trideut. Ibid. n. 3. pag. 167
Refertur ampla & generalis conſtitutio Vrbani VIII. contra proprietarios. c. 96. n. 9. p. 167
Vt Religioſus qui ptoprium habere repertus eſt priuetur ſepultura Eccleſiaſtica, debet præceſſiſſe monitio Superioris. c. 96. n. 4. pag. 167
Monachus viueńs non priuatur Altaris miniſterio ob peccatum proprietatis, niſi præuia monitione. c. 96. num. 5. p. 167
Fallit in iis qui ſtrictam ſancti Franciſci paopertatem obſetuant. c. 96. n. 6. p. 167
Et in iſtis admittuntur etiam pto excuſatione coniecturæ Ibid. n. 7. p. 167
Non procedit etiam pœna priuationis ſepulturæ in delicto proprietaris occulto. c. 96. n. 8. p. 167
Monachus poſt profeſſionem de bonis per eum antea dooatis diſponere non poteſt. c. 96. uum. 10. p. 167
Religioſus poſt profeſſionem inteſtabilis eſt. Ibid. num. 11. p. 167
Religioſus teſtari nequit ſiue profeſſionem emiſerit in monaſterio bonotum capaci, ſiue incapaci. c. 96. num. 12. p. 167
Monachus factus Epiſcopus non diſpenſatur à votis ſubſtantialibus religionis, ſed dumtaxat ab accidentalibus; veluti, ſilentio, ieiuniis, & ſimilibus. cap. 109. n. 7. p. 193
Monachus de iure, alterius monaſterij beneficia aſſequi prohibetur. part. 2. c. 3 §. 9. n. 35. p. 278
Monachum vtrùm Abbas cogere poſſit ad beneficium acceptandum. Ibid. n. 36. p. 278
Monachus obedientiatius non poteſt cooqueri, nec excipere de penſione ſuper beneficio impoſita. n. 37. ibid. p. 279
Monachi peculium habere poſſunt ex permiſſione Superiorum. n. 38. ibid. p. 279.

Monaſteria.

Quid circa monaſteriorum nouorum erectionem ſeruetur in Gallia. c. 23. n. 2. p. 22
Excommunicatio contra alienantes domos regulares, quomodò intelligenda. Ibid. n. 3. pag. 23
Monaſteriorum nouorum erectio quomodo facienda ex Concil. Trident. c. 23. n. 4. p. 23
Monaſteria noua ad libitum etigendi priuilegia ſunt

ſunt hodie reuocata. c. 23. n. 5. p. 23

Monaſterij tranſlatio ad locum ſalubriorem eiuſdem oppidi non exigit ſedis Apoſtolicæ licentiam; ſed ſufficit conſenſus Ordinarij. c. 23. n. 7. p. 23

Quomodò intelligi debeat priuilegium mendicantibus conceſſum quo monaſteria noua non erigantur in loco non diſtante per 300. cannas. ibid. n. 9. p. 23

Præiudicium quod oritur ex ſepulturis & Miſſis non eſt conſiderabile in materia erectionis monaſteriorum nouorum c. 23. n. 10. p. 24

Monaſterij tranſlatio fit cum omnibus bonis ad illud ſpectantibus. c. 23. n. 11. p. 24

Monaſterium in Gallia non ſuccedit, & ſi bona poſſideat, ſtatim debet amortizationem. c. 46. n 27. p. 65

Monaſterij realis exemptio à iuriſdictione Epiſcopi, comprehendit perſonas & bona. c. 60. n. 1. p. 92

In ordine Sancti Dominici bona profeſſi remanent in primo monaſterio nonobſtante tranſlatione. c. 65. n. 1. p. 103

Quando tractatur de renunciatione, illa debet haberi à Conuentu reſpectu cuius facta eſt affiliatio. c. 65. n. 5. p. 103

Monaſterium coactè recipiens monialem tranſlatam debet illius dotem conſequi ex Sanchez. cap. 65. n. 9. p. 103

Monaſterio futuro donari poteſt. c. 83. n 1. p. 139

Magna eſt differentia inter iſta duo, conſtruere ſeu erigere monaſterium; & donare pro monaſterio erigendo. c. 84. n. 2. p. 142

Epiſcopus poteſt mandare, vt monaſterium erigatur in alio loco quàm ordinato per fundatorem. cap. 84. n. 6. p. 142

Maximè ex rationabili cauſa. Ibid. n. 7. pag. 142

Monaſterium ſuccedit monacho, vel Abbas, in bonis per eum tempore mortis relictis, iure ſpolij. c. 95. n. 9. p. 165

Monaſterium ipſum non poteſt contrauenire teſtamento monachi ante profeſſionem facto. cap. 96. num. 13. p. 167

Quidquid datur pro monaſterij ingreſſu, ſimoniam continet. c. 96. n. 25. p. 168

Monaſteria ſine authoritate ſedis Apoſtolicæ, & aſſenſu Epiſcopi de nouo in aliquo loco erigi nequeunt. c. 107. n. 1. p. 189

Concilium Tridentin. licèt in erectione monaſteriorum Epiſcopi licentiam requirat, non excludit authoritatem ſedis Apoſtolicæ. c. 107. n. 2. p. 189

Monaſterium antiquius non poteſt præcedere nouum ſi antiquius nondum in formam conuentus fuerit erectum, & adimpleta omnia requiſita contenta in Bulla erectionis. c. 107. n. 6. p. 189

Monaſterij cõtractus omnes debent fieri capitulariter & capitulo legitimè congregato. c. 107. n. 7. p. 189

Monaſterio Superioris factum non nocet, vt dicatur ſe habuiſſe pro ſpoliato. c. 112. n. 2. p. 158

Monaſterium.

Monaſterio ſi fuerit vnita Eccleſia curam habens animarum quoad temporalia dumtaxat; Rector, qui curam animarum habeat, ab Epiſcopo inſtituendus eſt. part. 2. c. 1. §. 5. n. 6. Si verò pleno iure monaſterio ſit vnita, deputatur vicarius amouibilis ad nutum monaſterij, etiam non requiſito Epiſcopo. ibid. n. 8. p. 231

Eccleſia monaſterio pleno iure ſubiecta, nunquam vacat. ibid. n. 9. p. 231

Quando Eccleſia non eſt monaſterio pleno iure ſubiecta, præſentatio Rectoris ſpectat ad monaſterium & inſtitutio ad Epiſcopum. ibid. n. 6. & 7. p. 231

Moniales.

Monialium monaſteria erigi nequeunt ſine licentia ſedis Apoſtolicæ, & Epiſcopi. c. 23. n. 6. p. 23

Monialis non poteſt in monaſterio recipi contra voluntatem capituli. c. 24. n. 3. p. 24

Atque ita ordinatione Regia ſancitum eſt. ibid. n. 4. p. 24

In recipiendis ad profeſſionem monialibus, nec ſolius capituli, nec ſolius Abbatiſſæ conſenſus ſufficit, ſed requiritur vtriuſque. c. 24. n 5. p. 24

Moniales quarum numerus definitus eſt, vltra illum numerum recipi non debent: ſed nec vltra monaſterij facultates, ſi dotem non afferant. c. 24. n. 7. p 24

Monialium profeſſiones non ſolent redigi in contractum publicum coram Notario & teſtibus. c. 64. n. 16. p. 102

Monialis præcipitanter profeſſæ dotem non acquiri monaſterio ſæpè deciſum fuit. c. 64. n. 21. p. 102

Alimenta, ceſſante conſuetudine, vel conuentione contraria præſtanda ſunt religioſæ tranſlatæ per primum monaſterium ſub moderata taxatione. c. 65. n. 15. p. 104

Plura de monialibus vide, *cap.* 21. vel verb *Clauſura*.

Monialium Collegium non poteſt Epiſcopus erigere, niſi præuiâ obſeruatione contentorum in Bullis Apoſtolicis. c. 107. n. 3. p. 189

Moniales ante actualem monaſterij erectionem conſiderandæ ſunt vti perſonæ particulares. cap. 107. n. 5. p. 189

Monocularis.

Monocularis Eccleſia, ſeu beneficium quid ſit, part. 1. c. 2. §. 6. n. 1. & ſequentib. p. 253

Qualitas beneficij monocularis omnino exprimenda eſt in impetratione. d. c. 1. §. 6. n. 2. Præſertim ſi ageretur de vnione dignitatis monocularis, n. 3. p. 253

Beneficia monocularia Regiæ nominationi non ſunt ſuppoſita. ibid. n. 5. Et vtrùm beneficia ſita extra Galliam faciant vt qualitas monocularis ceſſet. ibid. n. 6. p. 253

Mors.

Mors ciuilis, & naturalis, quando æquiparentur. c. 116. n. 8. p. 205

Mors ciuilis de iure Gallico æquiualet naturali, & lucra debentur ſtatim, non expectatâ morte naturali. c. 116. n. 20. & 21. p. 206

Mortuo Pontifice committente gratiam in *Forma dignum*, aut aliquam diſpenſationem, non expirat cõmiſſio etiam re integra. c 4. §. 2. n. 18. p. 291

N

Narratiua.

Quando nullus adeſt contradictor, non eſt opus probatione iudiciali Narratiuæ; ſed ſufficit quòd executor extraiudicialiter ſe informet de illius veritate ante exequutionem literarum Apoſtolicarum. part. 2. c. 4. §. 1. n. 22. p. 296

Narratis duobus vacationis modis alternatiuè, ſufficit vnum membrum alternatiuæ probare. dicto c. 4. §. 1. n. 18. p. 290

Narratiua probanda eſt quamuis conſiſteret in negatiua. ibid. n. 19. p. 290

Narratiua maioris qualitatis non irritat gratiam, nec nocet impetranti. part. 2. c. 2. §. 3. n. 13. Niſi facta fuerit ex dolo. ibid. n. 14. p. 252

Negatiua.

Negatiua non obtentæ diſpenſationis probari poteſt, ſed probatio eſt difficilis. c. 85. num. 45. p. 147

Index Prior,

Quibus modis Negatiua probari poſſit. part. 2. cap. 4. §. 1. n. 10. p. 290

Negatiua clericatus, non factæ publicationis & ſimiles probari poſſunt per confeſſiooem partis. ibid. n. 11. p. 290

Negotiatio.

Negotiatio clericis nun omnis prohibita eſt. c. 95. n. 16. p. 165

Vt clericus ſæcularis tanqnam negociator beneficiorum priuationem incurrat, requiritur trina monitio. c. 95. n. 17. p. 165

Clericus licitè poteſt proprios agros excoli facere, & eorum fructus vendere. c. 95. n. 18. p. 165

Sericum eſt fructus proueniens ex arboribus mororum, mediantibus foliis quæ ſunt io fructu quoad illius generis arbores. c. 95. n. 19. p. 165

Quæ facere poſſit clericus circa fructus & negotiationes ſuas, ſine periculo incurſus pœnarum, quæ de iure clericis negotiatoribus imponuntur. c. 95. n. 20. p. 165

Nepos.

Nepos, vide *Conſanguineus.*

Nobilitas.

Nobilitatis probatio ad effectum ſtudij, quomodò & per quot teſtes probari debeat. c. 93. n. 5. p. 160

Nominatio.

Intra quod tempus Rex ſummo Pontifici nomioare debeat. c. 89. n. 15. p. 155

Ex Nominatis antiquior præferendus eſt, nempe non antiquior in gradu, ſed qui priùs nominatus fuit. c. 93. n. 28. p. 161

In nominatione antiquior præferendus eſt, quamuis eſſet tantùm Baccalaureus, & poſterior habuiſſet gradum Doctoratus: vel eſſet tantùm Artium Magiſter, & poſterior eſſet Iurium Doctor. cap. 93. n. 29. p. 161

Prior in nominatione præfertur; quamuis eſſet poſterior in præſentatione. c. 91. n. 30. p. 161

Nominatio Regia quomodo differat à collatione per Regē facta iure Regaliæ. part. 2. c. 3. §. 13. n. 34. p. 289

Ex Regia nominatione in Gallia producitur & acquiritur ius in re. ibid. n. 35. p. 286

Nominatus à Rege, quamuis ſtatim adminiſtret bona temporalia dignitatis, non tamen exercere poteſt ſpiritualia niſi cōfectis Bullis. Ibid. n. 36. p. 286

Nominatio Regia non extenditur ad beneficia vacatura per reſignationem aut permutationem ſine fraude factam. dicto cap. 3. §. 13. n. 37. p. 286

Nominatio Regia in quibuſdam caſibus non admittitur, de quibus. ibid. n. 38. p. 286

De nominatione ſolemni, & non ſolemni. part. 2. c. 4. §. 6. n. 21. p. 296

Notarius.

Ob iuramentum & ſtipulationem Notarij, verùm ius acquiratur donatario irreuocabiliter. cap. 81. n. 11. p. 140

Notorium.

Notorium crimen quod dicatur. c. 41. n. 10. p. 55

Ad excludendum notorium, ſufficit cauſa colorata. ibid. n. 11. p. 55

Notorium facti tranſeuntis indiget probatione. ibid. n. 12. p. 55

In delictis notoriis requiritur cauſæ cognitio, quando proceditur contra abſentem. c. 41. n. 13. p. 55

Nouitiatus.

Nouitiatus debet eſſe continuus abſque interruptione, maximè in monialibus. c. 24. n. 9. p. 25

Aliàs profeſſio eſt nulla. c. 77. n. 14. p. 130

Nouitiatus annum ſufficit cootinuari, & compleri ante anni decimi quinti finem. c. 77. n. 15. p. 130

Profeſſio eſt valida, quamuis interruptio aliqua interuenerit; ſi priùs totus annus nouitiatus fuiſſet completus. c. 77. n. 17. p. 130

Nouitiatus annus oumerandus eſt à die quo nouitius ſuſcepit habitum, quamuis eo tempore non attigiſſet annum decimūquintum. ibid. n. 16. p. 130

Profeſſio emiſſa ante completum annum nouitiatus, nequidem valet tanquam ſimplex votum. cap. 77. n. 20. p. 131

Nouitius recedens etiam non petitâ licentiâ nullam incurrit irregularitatem ad Ordines, vel beneficia Eccleſiaſtica ſæcularia, vel regularia. c. 77. n. 21. p. 131

Nouitiatus annus integer & completus requiritur pro forma: ideo ſi non obſeruetur, corruit actus ipſo iure, etiam ſine declaratione. c. 77. n. 22. p. 131

Profeſſio eſt nulla, etiamſi deficerent ab anno nouitiatus duæ tantùm, vel tres horæ. c. 77. n. 23 p. 131

Hoc non procedit in eo qui tenetur ex præcedenti voto religionem profiteri; poteſt enim profiteri non completo nouitiatus anno, & ante decimum ſextum annum: ſecundùm aliquos. c. 77. n. 24. p. 131

Nouitiatus annus non ſolùm debet eſſe continuus, ſed etiam tempus quo differtur profeſſio poſt elapſum nouitiatus annum. c. 78. n. 1. p. 132

Interruptio modica poſt completum nouitiatus annum, non nocet dummodù habitus noo fuerit dimiſſus. c. 78. n. 1. p. 132

Quælibet modica interruptio intra annum nouitiatus, reddit profeſſionem nullam. c. 78. n. 3. p. 132

Interruptio aliquot horarum poſt finitum nouitiatus annum, non nocet; ſi habitus non fuerit dimiſſus animo deſerendi religionem. c. 78. n. 4. p. 132

Interruptio poſt finitum nouitiatus annum, cum dimiſſione habitus facta animo exeundi à religione, reddit profeſſionem nullam; etiamſi ſit modicum interuallum. c. 78. n. 5. p. 132

Priuilegia quibuſdam religioſis conceſſa, quibus permittitur coniungere tempora nouitiatus interrupti, ſunt ſublata per Concil. Tridentin. c. 78. n. 8. p. 132

Nouitij.

Nouitiorum ad profeſſionem receptio non ſolùm pertinet ad Superiorem conuentus; ſed copulatiuè ad ipſum, & ad capitulum. c. 78. n. 15. p. 133

In receptione nouitiorum ad profeſſionem adhibendus eſt conſenſus conuentus, in quo nouitius pro maiori parte anni in nouitiato pertranſiit. cap. 78. n. 17. p. 133

Informatio, quæ pro forma requirebatur ex conſtitutione Sixti V. in receptione ad profeſſionem, ſublata eſt per conſtitutionem Clementis VIII. & in quo conſiſtat. c. 78. n. 18. p. 133

Monaſterium vtrùm petere poſſit à nouitio exeunte expenſas pro eius alimentis factas. cap. 14. num. 3. p. 12

Monaſterium nihil petere poteſt à nouitio, ne liber eius exitus impediatur. c. 14. n. 4. p. 12
p. 12

Nouitius non amittit beneficia donec profeſſionem emiſerit. part. 1. c. 5. §. 5. n. 10. p. 312

Nouitius, durante anno nouitiatus, ex veriori ſententia non poteſt reſignare ſua beneficia, niſi ſeruata forma Concilij Tridentini, & intra duos vltimos menſes ſui nouitiatus, eodem c. 5. §. 5. n. 21. & 22. p. 312

Noualia.

Noualiū appellatione quid veniat. c. 101. n. 11. p. 178

Noualia ſi iuncta ſint cum alio prædio debent decimam eo modo quo illud prædium. cap. 101. n. 19 p. 178

Nouatio.

Quæ requirantur ad inducendam nouationem primæ donationis per ſecundam. capit. 83. numer. 6. pag.140

Numeratio.

In rebus commixtis & inſeparabilibus numeratio totius corporis fieri debet, quamuis eſſent plures domini. c.67.n.13. p.110

Numerata Eccleſia.

De Eccleſia numerata ſeu receptiua. part.2. c.2. §. 5. per tot. p. 253

Eccleſiæ non numeratæ beneficia non vacant, & non poſſunt impetrari. ibid. n.4. p.253

Nuncius.

De poteſtate Nuncij circa beneficiorum collationem. Remiſſiuè. part. 2. c.3. §.6. n.32. p.270

Nuptiæ.

Conditio retrahens à nuptiis temporalibus nulla eſt, & pro non ſcripta habetur. cap. 45. num. 11. pag.63

Quæ ſit ratio cur conditio retrahens à nuptiis temporalibus ſit ſemper nulla; non tamen ſemper quæ à nuptiis ſpiritualibus. capit. 45. num. 13. pag 63

O

Obedire.

OBedire tenetur ſubditus ſuo Superiori, quando ſolùm habet dubitationem vtrùm quod ſibi præcipitur ſit illicitum, ſi id non cognoſcat euidenter. c.22. n.10. p. 21

Obedientiarij.

Obedientiarios monachos electos reiicere poteſt Superior regularis, & admiſſos remouere ad libitum. part. 2. c.3. §.9. n. 30. Non tamen poteſt illos cogere ad acceptanda beneficia alterius monaſterij. Ibid.n.34. p. 278

Obedientiarij prioratus quare ſic nuncupati. part. 2. c.3.§.10.n.12. p.280

Obedientia reformatorum ſemper reuocabilem reddit prouiſionem. part. 2. capit. 1. §. 6. num. 18. pag 233

Oblati.

Oblati quamuis votum emiſerint, non propterea cenſendi ſunt religioſi. c.113.n.1. p.100

Oblati non mutant habitum ſæcularem, Conuerſi verò regulari habitu induuntur. cap. 113. num. 2. pag.200

Nec Oblati; nec Conuerſi dici poſſunt religioſi, niſi votum in aliqua religione iuxta inſtitutum illius emiſerint. c.113.n.3. p. 200

Oblati qui non ſunt verè religioſi non gaudent fori priuilegio, niſi quandiu actualiter ſunt in conſortio monaſterij, cui ſe obtulerunt. cap.113. n.4. pag.200

Oblatio religioni fit aliquando animo profitendi, aliquando verò ſimpliciter: & hoc caſu poteſt fieri, vel quoad perſonam tantùm, vel etiam quod bona ipſius Oblati. capit. 113. numer. 5. pag.100

Oblatus ſi de bonis ſuis non diſpoſuerit; illi ſuccedunt promixiores ab inteſtato. cap. 113. num.6. pag.200

Oblatio ſimpliciter de bonis offerentis facta, intelligitur de bonis præſentibus, nec extenditur ad futura, nec ad bona tempore oblationis reſeruata. c.113.n.7. p.200

Oblationes.

Oblationes ſpectant ad Parochum, non ad Rectorem capellæ: diſtingue vt ibi. c. 63. n.8. p.99

Ex oblationum perceptione arguitur, curam ſpectare ad eum qui illas percipit. c.63. num. 9. pag.99

Oblationum adminiſtratio ad certum vſum factarum, pertinet ad Parochum. cap. 63. numer.11. pag.99

Obſeruantia.

Quando agitur de obſeruantia interpretatiua, non eſt neceſſe vt probentur omnia ad præſcriptionem requiſita, ſed ſufficit ſolam obſeruantiam probare. c.60.n.11. p. 93

Obſeruantia interpretatiua quid poſſit, & an debeat eſſe præſcripta. c.39.n.11. p.52

Obſeruatio.

Obſeruatio tranſactionis in certis capitibus, non nocet quoad alia eiuſdem capita non obſeruata. c. 61. num.12. p. 95

Obſeruantia contraria aduersùs tranſactionem, qua tollitur Epiſcopi iuriſdictio, iuuat Epiſcopum etiam non probata ſcientia Capituli. c.61. num.14. pag.95

Obſeruantia non ſuffragatur aduersùs qualitates expreſſas & claras requiſitas ex fundatione, ſed tantùm in caſu dubio. c. 118, n.39. p.212

Occultans.

Filius priuandus eſt beneficio propter delictum patris occultantis poſſeſſorem illius mortuum. c. 97. num. 18. p.171

De occultantibus corpus defuncti. part. 2. c. 5. §. 1. num. 21. p. 307

Occultum.

Occultum non creditur quod teſtibus probari poteſt. c.120.n.31. p.218

Officium.

Electus à ſummo Pontifice ad aliquod officium, aut ab illo confirmatus, non poteſt illi renunciare niſi in manibus ipſius. cap. 18. n. 4. p.17

Officium paruum Beatiſſimæ Virginis, & Mortuorum, quando & à quibus recitari debeat, ad hoc vt lucrentur diſtributiones quotidianas. c.52. num.7. p. 77

Officia parua prædicta vtrùm extra chorum recitanda ſint ex obligatione. c. 52. n 8. p.77

In conceſſione officiorum ad vitam, non ſunt obſeruandæ ſolemnitates requiſitæ in alienatione bonorum Eccleſiæ. c.74.n.2. p.125

Officium fuiſſe ſolitum concedi ad vitam probari poteſt per teſtes. c. 74. n. 5. p.126

Officij conceſſio ad vitam facta per totum Capitulum, reuocari nequit: quia Capitulum nunquam moritur. c.74.n.6. p.126

Officialibus ſine cauſa remotis competunt remedia poſſeſſoria. c.74.n.12. p.126

Officia ad vitam alicui conceſſa vacare non poſſunt niſi vno ex tribus modis; videlicet per obitum, renunciationem, vel delictum. cap. 74. numer. 13. pag.126

Officium qui emit ſoluto pretio, habet regreſſum contra vendentem pro reſtitutione pretij, quamuis emptio ſcienter facta fuiſſet. capit. 74. num.14. p.126

Per acceptationem officij ſecundi incompatibilis, inducitur tacita renunciatio primi. cap.18. num. 5. pag.17

Officia clauſtralia in Gallia ſunt perpetua, & Regiis nominationibus ſupponuntur. part. 2. cap.1. §. 6. num.19. p.233

Officia clauſtralia reſignantur in fauorem in Gallia, etiam cum reſeruatione penſionis. Ibidem. num. 20. p. 233

Onera.

Onera quædam realia, alia perſonalia, alia denique mixta, & quomodò inter ſe differant. Forenſes, quomodò ad onera illa contribuere teneantur. c. 38. num.1. p.49

Optio.

Ius optandi non eſt fundatum in iure communi, ſed tantùm in conſuetudine. c.110.n.1. p. 194

Conſuetudo optandi videtur contra ius commune, cùm per eam quis acquirat ius ſpirituale, propria authoritate.c.110.n.2. p.194

Sed reſpondetur adhibita diſtinctione ex mente Rotæ. c.110.n.3. p.194

Optandi conſuetudo quanto tempore inducatur, ſiue ſit contra, ſiue præter ius. capit. 110. num. 4. pag.195

Optio intra quod tempus, quomodò, & à quibus fieri debeat. Ibid. n.5. p.195

Optioni locus non eſt in beneficiis ſummo Pontifici reſeruatis. Ibid.n.6. p. 195

In beneficijs iuriſpatronatus laicalis vel mixti, non cadit optio, niſi adſit contraria conſuetudo.c.110. n.7. p.195

Optio cadit in beneficiis per obitum vacantibus; non per reſignationem, aut permutationem.c.110. num.8. p.195

Expenditur ratio qua nonnulli probant, in beneficiis reſignatis vel permutatis optioni locum non eſſe: & vera proponitur ratio. c. 110. num. 9. & 10. pag 195

Optioni locus non eſt in reſignatione facta in manibus Papæ in fauorem, ſecùs ſi Papa ſimpliciter contulerit in vim ſimplicis reſignationis, vel per priuationem. c.110. n. 11. & 12. p. 195

Conſuetudo & ſtatutum à pari procedunt in materia optionis. c.110.n.16. p. 195

In quacumque prouiſione Apoſtolica, ſi clauſulæ prægnantes apponantur, ceſſabit optio. c.110.n.17. pag.195

Sed tamen in prouiſionibus quæ non motu proprio, ſed ad partis petitionem fiunt per Papam, requiritur ſpecialis derogatio iuris optandi. cap.110. num.18. p.195

Optandi conſuetudo valida eſt aduerſùs prouiſos Apoſtolicos. Ibid.n.19. p.195

Iuris optandi derogatio facilè conceditur in Cancellaria. c.110.n.20. p.196

In materia optionis, magna eſt differentia inter reſignationem, & coadiutoriam. cap. 110. n. 23. pag.196

Ordinarius.

Ordinarius non poteſt cognoſcere de validitate prouiſionum, quando diſputatur de poteſtate Legati, vel alterius Superioris. cap. 5. num. 1. pag. 5

In Gallia ſeruatur opinio Seluæ & Barbatiæ, quòd per conſtitutionem procuratoris ad reſignandum coram Papa, ligatæ ſunt manus Ordinarij. cap.26. num. 25. p.30

Ampliatur vt procedat, ſiue reuocatio fuerit inthimata procuratori, ſiue non; ſufficit tamen ſcientia procuratoris, vel Superioris ſecundùm Doctores Gallos. c.26. n.16. p. 30

In dubio præſumitur pro iudicio Ordinarij; niſi de dolo, & irrationabilitate conſtet. cap.59.n.10. pag.91

Si prouiſus Apoſtolicus poſt ſignatam ſupplicationem decedat in menſe ordinario, collatio ſpectat ad Ordinarium. part. 2. capit. 3. §. 1. numer. 11. pag.255

Ordinarius in Gallia vtrùm conferre poſſit poſt conſtitutum procuratorem ad reſignandum coram Papa dict.c.3.§.1.n.18. & 19. p.255. & 256

Ordinarius, ſede Apoſtolica vacante, Parochiales Eccleſias conferre poteſt, nonobſtante reſeruatione clauſa in corpore iuris. par.2. c. 3. §. 2. n 43. pag.158

Ordinarius collator quando dicatur negligens ad effectum deuolutionis part. 2. capit. 3. §. 4. num.9. Et quod non ſit negligens niſi data ſcientia vacationis. dict. c.3. §.4.n.10. p.262

Ordinarius non poteſt conferre beneficia litigioſa, & ſi contulerit dicitur attentare, & locus erit ſequeſtrationi. part. 2. capit. 3. §. 3. numer. 39. & 40. p.261

Ordinarius conferre non poteſt beneficia iam collata contra formam Concilij Tridentini, & eadem cauſa vacantia. dict. §.3. n.43. p. 261

Ordines.

Cauſa nullitatis ſuſceptionis ordinum coram Epiſcopo tractanda eſt in prima inſtantia. cap. 53. n.5. pag.79

Quæ ſit differentia inter diſpenſationem ſuper ſuſceptis Ordinibus, & ſententiam declaratoriam nullitatis ipſorum.c.51.n.6. p. 79

Ordinum ſuſceptio ex cauſa metus nulla redditur. c. 53.n.11. p. 80

Ordinem præsbyteratus qui ante 25. ſuæ ætatis annum ſuſcepit, & in eo miniſtrauit, incapax eſt beneficiorum: & collatio illi facta, nulla eſt ipſo iure. part. 2. capit. 5. §. 2. numer. 11. Limitatur, numer. 12. niſi talis eſſet in probabili ignorantia. p.308

Ordinari nemo debet, niſi ratione Eccleſiæ cui eſt adſcriptus, ex Concil. Tridentin. & quomodò hoc intelligatur. part. 2. capit. 1. §. 11. num. 3. pag.241

Nemo ad ſacros ordines admitti debet ſine titulo beneficij, vel patrimonij: aliàs Epiſcopus de proprio illum alere tenetur. part. 2. c. 1. §. 11.n.4. & 5. pag.241

Proprius Epiſcopus ad collationem ordinum dicitur ille, in cuius diœceſi quis penſionem habet. part.2.c.1.§.4.n.9. p.213

Ornamenta.

Ornamenta Eccleſiæ quis facere teneatur. capit. 39. num. 9. p.51

P

Pactum.

PActum valet cum reſignante factum, quòd reſignatarius vltimum in Choro locum teneat.c.47. num.13. p.67

In iis quæ ex ſola Eccleſiæ conſtitutione prohibita ſunt, non ſufficit ſola voluntas, niſi etiam interueniat pactum. c.75.n.3. p. 127

Papa.

Papa dicitur habuiſſe ſcientiam alicuius negotij, quando illam habuit mediantibus Commiſſariis ab ipſo deputatis.c.62.n.14. p.97

Beneficia per obitum apud Sedem vacantia, ſolus ſũmus Pontifex ſine Regis nominatione confert. c. 89. n.9. p.155

Papa habet omnimodam poteſtatem in beneficiis part.1.c.3.§.1.n.1. p. 255.

Papa poteſt concurrere in collatione beneficiorum cum quolibet Ordinario, & quæ ſit differentia inter hanc collationem & illam quæ fit iure deuoluto. dict. c.3. §.4.n.7. p.262

Idem dicendum eſt de Legato qui concurrit cum

Ordinario

Ordinario, & illum præuenire poteſt. Ibid. n. 11. p. 263

Papa conferens iure deuoluto, non cenſetur voluiſſe vti iure prælationis ibid. n. 12. Et tunc non datur de alio vacationis modo, nonobſtante clauſula *Et alio quouis modo.* Ibid. n. 13. p. 263

Quando Papa prouidet vti concurrēs cum ordinario, deuolutio non eſt probanda per gradus. ibid. n. 16. p. 263

Quæ ſint probanda quando Papa prouidet iure concurſus, dicto c. 3. §. 4. n. 14. p. 263

Papa poteſt præuenire Cardinalem nonobſtante indulto. part. 2. c. 3. §. 5. n. 36. Sed hoc caſu debet fieri expreſſa mentio & derogatio indulti; n. 37. & quando dicatur ſufficienter derogatum. n. 38. p. 267

Papa non concedit coadiutorias beneficiorum ſub indulto Epiſcopi Cardinalis exiſtentium, neque valet coadiutoria ſine expreſſa derogatione indulti. dicto §. 5. n. 39. p. 267

Parochia, Parochus.

Eccleſia Metropolitana vel Cathedralis eſt communis Parochia totius diœceſeos. c. 56. n. 1. p. 85

Non poteſt procedi ad erectionē Parochiæ per viam ſeparationis ab Eccleſia Cathedrali, niſi de conſenſu ipſius Eccleſiæ Cathedralis. c. 56. n. 7. p. 86

Eccleſia parochialis poteſt nunciare nouum opus ædificanti capellam intra limites ſuæ Parochiæ. c. 63. n. 17. p. 99

Parochiæ iura conſiſtunt in eo, quòd quilibet diebus feſtis Miſſam audit in ſua Parochia, ſed hoc eſt de conſilio, non de præcepto. capit. 63. numer. 20. pag. 99

Secundò, vt Parochiani Sacramenta ab Eccleſia Parochiali recipiant. c 63. n. 21. p 99

Tertiò, vt ius ſepeliendi competat Parochiæ niſi ſepultura fuerit in alia Eccleſia electa, vel alibi ſit ſepulchrum maiorum. ibid. n. 22. p. 100

Quartò, ius quartæ funeralis competit Parochiæ, quæ in hoc habet intentionem fundatam. c. 63. n. 23. p. 100

Quintò, in iure Decimarum. ibid. n. 24. p. 100

Sextò, in iure percipiendi oblationes, & alias ſpirituales obuentiones. ibid. n. 25. p. 100

Parochialis Eccleſia vtrùm poſſit facere officium in aliena Parochia, ad quam corpora defunctorum portantur tempore funeris. Refertur deciſio Rotæ quòd Parochia non poſſit ibidem officium facere; ſed hoc ſpectet ad illam Eccleſiam in qua corpus ſepelitur. c. 63. n. 26. p. 100

Parochi non poſſunt cogere vt officia nouendialia, & finis anni pro mortuis fiant in eorum Eccleſiis, quando ſepultura eſt in alia Eccleſia. c. 63. n. 27. p. 100

Parochus regulariter non tenetur ad plus, quàm ad tenendum ſimplicem Clericum qui eum adiuuet. c. 25. n. 2. p. 25

Quadrageſimali, vel Paſchali tempore, Parochus poteſt exteros confeſſores aduocare, ſi ipſe non ſufficiat: nec propterea dandus eſt ei adiutor, ex mente Rotæ; cuius ſententia concordatur cum declarationibus Sacr. Congregat. c. 25. n. 3. p. 25

Parochus habet intentionem fundatam in perceptione decimarum ex omni genere fructuum in tota Parochia. c. 39. n. 1. p. 51

Parochus tenetur ſingulis diebus infirmos viſitare, & prouidere ne ſine Sacramentis decedant. c. 115. n. 9. p. 203

Parochus proprius ad matrimonium quis dicatur. c. 120. n. 19. p. 217

Parochus quis ſit eorum qui ſtudent in aliquo loco, aut famulantur, aut de puellis educationis gratia in monaſterio exiſtentibus. c. 120. n. 21. p. 217

Parochialis Eccleſiæ materia per quos explicetur. part. 2. c. 2. §. 3. n. 21. p. 253

Parochus quando remoueri poſſit in Eccleſiis vnitis, pleno iure ſubiectis, vel non ſubiectis. part. 2. c. 1. §. 6. n. 7. p. 233

Parochus non incurrit pœnam priuationis propter abſentiam, niſi præuia citatione, & ſeruatis ſeruandis. part. 2. c. 1. §. 9. n. 37. p. 238

Partiarius.

Partiarius tenetur ſoluere decimam animalium pro ſua portione. c. 67. n. 18. p. 110

Partiarij portio numeratur nulla facta cumulationa partis Dominicæ. ibid. n. 19. p. 111

Partiarius, vide *Colonus.*

Pater.

Pater profeſſus ſua bona inter liberos diuidere poteſt c. 96. n. 14. Etiam inæqualiter. n 16. p. 167

Intellige ſi de illis non diſpoſuerit ante profeſſionem. ibid. n. 15. p. 167

Fallit ſi pater ingreſſus ſit monaſterium bonorum incapax in communi. ibid. n. 17. p. 168

Ingreſſus religionem paupertatem ſtrictam obſeruantem, habetur pro naturaliter mortuo. c. 96. n. 18. p. 168.

Pater profeſſus ſua bona inter liberos diuidens, non indiget licentia ſui Superioris. c. 96. n. 19. p. 168

Differentia quoad facultatem diuidendi inter liberos bona ſua, inter religionem bonorum in communi capacem, & incapacem, non videtur ratione niti; licèt ſit communiter recepta. c. 96. n. 20 p. 168

Explicantur caſus in quibus pater poſt profeſſionem bona ſua diuidit inter liberos, & quantum relinquere teneatur liberis, quantum monaſterio. c. 96. n. 21. p. 168

Quomodò intelligendum ſit & practicandum quod dicitur, patrem teneri æqualem partem monaſterio cum liberis relinquere. c. 96. n. 23. p. 168

Vtrùm diuiſio illa per patrem fieri poſſit inter filios illegitimos. c. 96. n. 24. p. 168

Patrimonialia.

Patrimonialia quæ dicantur beneficia. part. 2. c. 2. §. 4. n. 1. Et quod hoc caſu in impetratione fieri debeat mentio huius qualitatis. ibid. n. 2. p. 253

Patronus.

Præſentatio vnius ex compatronis, alterius iura coadiuuat. c. 15. n. 9. p. 14

Limita vt ibid. & eod. c. 15. n. 12. in fin. p. 14

Quando agitur de derogatione qualitatum fundatoris, maior pars Patronorum non præiudicat minori, ſed vnius oppoſitio derogationem impedit. c. 32. n. 24. p. 42

Permutatio non exigit conſenſum Patroni, ſed ſufficit illius requiſitio: quod tamen in Gallia non admittitur, nec valet permutatio renuente Patrono. c. 32. n. 25. & 26. p. 42

In beneficiis patronatis ſufficit aſſenſus Patronorum interueniens poſt collationem. c. 118. n. 6. p. 210

Beneficium poteſt conferri non habenti qualitates ex fundatione requiſitas, ſi interueniat conſenſus Patronorum. c. 118. n. 9. p. 210. Sed eod. cap. vide n. 38. p. 212

Collatio facta per Ordinarios ad præſentationem patronorum, nulla eſt; ſi non interuenerint edicta iuxta formam *cap. fin. de elect.* in 6. c. 128. n. 10. pag. 210. de quo tamen vide eod. cap. num. 41. p. 212

Quaſi poſſeſſio præſentandi ſuffragatur quoad ſucceſſores

ceſſores Patronorum. c.118. n. 21. & n. 58. p. 210. & 211

Patronus laicus re non integra variare non poteſt: Et quando res dicatur non integra. c.118. num 20. p. 215

In caſibus in quibus Patronus laicus poteſt variare, per ſecundam præſentationem non poteſt recedere à prima, ſed variatio admittitur cumulatiuè. ibid. n.21. p. 215

Quando ille, qui præſentatus fuit à medietate Patronorum, obtinuit inſtitutionem; perinde eſt ac ſi ab omnibus Patronis fuiſſet præſentatus. c. 118. n. 24. p. 211

Patroni tenentur ſe informare de qualitatibus in præſentando ex fundatione requiſitis, nec fundationis ignorantiam allegare poſſunt. cap. 118. n. 32. p. 215

Patrono contempto, permutatio nulla eſt; & vtrùm permutari poſſit beneficium contra voluntatem Patroni. part.2. c.4. §.8. n.22. & ſequent. p. 300. & 301

Patronis non currit quadrimeſtre, ſi lis contra ipſos moueatur per procuratorem iuriſdictionalem Epiſcopi. part.2. c.4. §.9. n.25. p. 303

Patronis datur nouum quadrimeſtre, ſi præſentatus non acceptauerit, & mortuus fuerit. num. 27. p. 304

Epiſcopus poteſt prorogare tempus Patronis. ibid. n. 28. p. 304

Si patronus lite pendente præſentauerit, Epiſcopus non tenetur illum admittere; poteſt tamen gratioſè conferre ſi velit. ibid. n.29. p. 304

Patronus ſeipſum præſentare non poteſt, tamen Epiſcopus per viam ſupplicationis illum poteſt admittere. ibid. n.30. p. 304

Præſentatus à maiori parte Patronorum ſi impetret gratiam *ſi neutri*, non debet annullari præſentatio facta à minori parte, c.4. §.3. n.9. part.2. p. 292

Patroni ſi præſentauerint nulliter, non eſt opus in gratia *ſi neutri* apponere derogationem iuriſpatronatus. ibid. n.11. p. 292

Patronus non poteſt impedire quin alius conſtruat capellam in Eccleſia patronata. part. 2. c. 1. §. 10. n.10. p. 240

Patrono conſentiente, beneficium manuale conuerti poteſt in perpetuum, & è contra. part.2. c.1. §.6. n.24. p. 234

Paupertas.

Paupertatis voto non repugnat quòd viuens bonorum ſuorum poſſeſſionem retineat, reſtrictam tamen ad Superioris voluntatem. c.51. n.13. p. 75

Pecunia.

Pecunia non poteſt dari pro beneficio etiam ſub prætextu expenſarum. c. 19. n.7. p. 18

An verò dari poſſit ad redimendam vexationem. Remiſſiuè. c.19. n.10. p. 18

Pecuniam dare poteſt poſſeſſor beneficij ad redimendam iniuſtam vexationem. c. 19. n.8. p. 18

Qui beneficium non poſſidet, ſed illud petit, non poteſt dare pecuniam etiam ſub prætextu redimendæ vexationis. c.19. n.9. p. 18

Penſio.

Penſionis computatio fieri debet, ex ſententia aliquorum, ſecundùm ratam temporis quo penſionarius vixit. c.22. n.6. p. 21

Penſionis beneficiariæ annus computari debet ad ratam temporis perceptionis fructuum, non temporis vitæ illius: & hæc eſt vera ſententia. c.22. n.7. p. 22

Anni computatio in materia penſionum Eccleſiaſticarum incipit à die, quo penſiones reſeruatæ ſunt; à quo tempore computatio fit ratæ fructuum perceptorum. Quod propoſitis exemplis explicatur. c.22. n.8. p. 22

Penſio de iure peti non poteſt litteris non confectis. c.26. n.38. p. 30

Penſionis reſeruatio nulla eſt ſi non fuerit facta mentio alterius penſionis ſuper eodem beneficio impoſitæ. c.6. n.1. p. 5

Temporis diuturnitas validam reddit conceſſionem penſionis in qua mentio penſionis anterioris facta non fuit. c.6. n.2. p. 5

Penſio affecta vitio ſimoniæ, vel alio reali, nulla temporis diuturnitate confirmatur. c.6. n.3. p. 5

Quo remedio ſuccurrendum ſit in Gallia ei, qui nulliter penſionem obtinuit, non factâ mentione penſionis anterioris ſuper eodem beneficio iam impoſitæ. c.6. n.4. p. 5

Penſionis impoſitæ ſuper beneficio debitor poteſt quandocumque penſionem extinguere. c.35. n.1. p. 46

Non poteſt fieri inhibitio & conuentio de non extinguendo penſionem. ibid. n.2. p. 46

Penſionis extinctio cedit in vtilitatem Eccleſiæ, quia penſio eſt onus beneficij, & ſeruitus impoſita Eccleſiæ. c.35. n.3. p. 46

Non valet actus per quem penſio redditur inextinguibilis, tanquam Eccleſiæ præiudicans. cap. 35. n. 4. p. 46

Non valet mandatum irreuocabile factum creditori, ad exigendam penſionem Eccleſiaſticam. ibid. n.5. p. 46

Penſiones Eccleſiaſticæ non ſunt in commercio noſtro quoad ius, ſed tantùm quoad factum. c.35. n. 7. p. 46

Penſionis Eccleſiaſticæ extinctio regulariter non præſumitur facta in fraudem creditorum. c. 35. n. 8. p. 46

Actio ad petendam penſionem non datur niſi contra eum qui beneficij fructus percipit. cap. 35. n. 9. p. 46

Qui non habet poſſeſſionem beneficij, non tenetur ad ſolutionem penſionis ſuper eo impoſitæ. cap. 35. n.10. p. 46

Fructus beneficij accreſcunt præſentibus cum ſuo onere penſionis ſuper beneficio impoſitæ. c. 35. n. 14. p. 46

Qui fuit negligens in exigendo penſionem, non habet pro ea actionem contra ſucceſſorem. c.47. n.53 p. 67

Penſio, quomodò.

Quando & quomodo penſio dicatur aſſignata in titulum beneficij; ſingulariter explicatur. part.2. c. 1. §.4. n.22. p. 224

Penſione reſeruata ſub conditione, ceſſat reſignantis conſenſus ſi conditio non fuerit adimpleta. d. cap. 1. §.4. n. 32. Idem de conſentiente extinctioni ſub conditione quòd penſio transferretur ſuper alio beneficio: n.34. p. 225

Penſio ſuper præbendis Theologalibus, & Præceptoptorialibus imponi non poteſt. dicto §.4. n. 51. Si tamen quis illam acceptauerit, condemnatur in Gallia ad ſolutionem. ibid. n.52. p. 226

Epiſcopus penſionem tribus ex cauſis in Gallia reſeruare poteſt. Ibid. n.80. Non tamen per modum Quotæ: n.82. Nec ſuper beneficio tertij. num. 81. p. 228. & cap. 4. §.7. n.21. & 22. p. 298

Penſio non debetur ſi nulli fructus ex beneficio percipiantur. part.2. c.1. §.4. n.100. Fallit ſi non perceptio oritur propter abſentiam aut negligentiam

poſſidentis

poſſidentis beneficium. n.104. p.229

Penſio cui.

Laicus penſionis incapax eſt. part.2. c.1. §.4. num.2. Intellige vt n.16. Quid de infantibus. n.3. p.222

Minor ſeptennio non eſt capax penſionis, ſed qui ſeptennis eſt illam obtinere poteſt. ibid. n.7. p.223.

Illegitimus clericatum obtinens capax eſt penſionis. ibid. n.10. 11. & n.14. Quid de Expoſitis : n. 12. 13. & 15. p.223. & 224

Expoſiti, ad Clericatum ſine diſpenſatione non ſunt admittendi. ibid. n.16. & 18. p.224

Illegitimus an poſſit obtinere penſionem ſuper eadem præbenda, ſuper qua olim eius pater penſionem habebat. ibid. n.20. & 21. p.224

Exigitur.

Penſio non exigitur niſi Bullis confectis, ſaltem in foro exteriori ; ſed tamen extingui poteſt ſub ſimplici ſignatura. dicto §.4. n.4. & 5. p. 223

Litteræ Apoſtolicæ mandantur exequutioni pro obtinenda ſolutione penſionis, nonobſtante exceptione nullitatis ex ventre litterarum reſultantis. d. c.1. §.4. n.6. p.223. maximè contra conſentientem. n.58. p. 226

Procurator penſionem exigens, vtrùm teneatur probare quòd eius principalis ſuperuiuat. d. c.1. §.4. n.91. p. 228

Exceſſiua.

Si penſio medietatem fructuum excederet, ſtante clauſula *dummodo medietatem fructuum non excedat*, penſio non debet annullari ; ſed deduci ad legitimum modum. dicto §.4. n.42. & 43. p. 225

Penſiones in Gallia non ſolent excedere tertiam partem fructuum. ibid. n. 44. & 45. p. 225

Reſignatarius aut ceſſionarius non poteſt allegare exceſſum penſionis, ſed illi dicitur quòd ſoluat, vel dimittat. n.46. Idem de reſignatario reſignatarij. n.47. p.226

Limitatur tamen primò, niſi penſionarius fuiſſet negligens : n.48. Secundò niſi ageretur de beneficio curato : n. 49. Quæ tamen limitatio vix admittitur in Gallia : n. 50. Tertiò limitatur niſi penſio eſſet abuſiua abſorbens ferè omnes fructus : n.52. Quartò limitatur in ſucceſſore per obitum, qui de exceſſu opponere poteſt : n.56. & de nullitate dicere. n.57. p.226

Penſiones regulariter à Papa non conceduntur vltra medietatem redituum beneficij. ibid. n.55. p.226

Succeſſor.

Qui nec iuris nec poſſeſſionis ſucceſſor eſt, ad penſionis ſolutionem teneri non poteſt. d. c. 1. §. 4. n.61. p. 226

Penſiones decurſæ peti poſſunt vel contra ſucceſſorem in beneficio, vel contra hæredes reſignatarij ad electionem penſionarij. ibid. n. 63. Intellige dummodo conſtet de diligentiis. n.64. p.227

Penſio Papæ authoritate creata, ligat ſucceſſores. ibid. n.78. Idem ſi reſeruata fuerit ab Epiſcopo pro bono pacis. n.79. p.228

Succeſſori debent intimari Bullæ creationis penſionis aliàs non datur contra ipſum manutentio: n.85. Si tamen ſucceſſor conſenſerit illud reuocatur in dubium. n.86. p.228

Quaſi poſſeſſio exigendi contra anteceſſorem, prodeſt ad manutentionem contra ſucceſſorem. num.87. p. 228

Succeſſori intimatio litterarum quando non ſit facienda. n.88. & 89. p. 228

Priuatio.

Clericus vtrùm propter homicidium priuandus ſit penſione. dicto §.4. n.66. p. 227

Ad effectum priuationis ob non ſolutam penſionem, aut canonizationis regreſſus, requiritur ſcientia certa d. §.4. cap.1. n.90. p. 228

Priuatio beneficiorum obtinendorum vtrùm ad penſiones extendatur. ibid. n.96. p. 228

Hæreticus priuandus eſt penſionibus tam obtentis, quàm obtinendis. ibid. n.101. p. 229

Per promotionem ad Epiſcopatum, penſiones amittuntur. ibid. n.103. p. 229

Per contractum matrimonij penſiones amittuntur, etiamſi matrimonium eſſet nullum. part.2. c.5. § 4. n. 17. & 18. p. 310. Dummodo nullitas non procedat ex defectu conſenſus. ibid. n.24. p.311

Epiſcopus.

Epiſcopus authoritatem ſuam regulariter in creatione penſionis non poteſt interponere, ſed ſolus Papa. part.2. c.1. §. 4. n.71. Et hoc procedit etiam in Gallia : n. 72. poteſt tamen Epiſcopus hoc facere ex iuſta cauſa : n.75. veluti ex cauſa ſtudiorum ſui nepotis : num.76. vel ex cauſa alimentorum, quæ in dubio præſumitur : n.77. Et quæ ſint cauſæ ob quas Epiſcopus poteſt authorizare penſionem. n. 80. p.227. & 228

Tranſlatio.

In Gallia non admittuntur tranſlationes penſionis in alias perſonas. dicto §.4. n.65. c.1. part.1. p.227

In tranſlatione penſionis iam creatæ, etiam ſuper eodem beneficio, non ſunt exprimendæ penſiones anteriores. ibid. n.70. p. 227

Penſionarius.

Penſionarius tranſmittit ad hæredes penſiones decurſas, etiam in locis vbi Clerici non habent facultatem teſtandi, non tamen fructus beneficiorum: & quæ ſit ratio. c.22. n.2. p.21

Referuntur duæ ſententiæ quarum vna ſolos penſionis maturatæ terminos tranſmitti ad hæredes exiſtimat; alia verò pro rata temporis. c.22. n.3. & 4. p. 21

Rota diſtinguere ſolet inter ceſſationem penſionis voluntariam, & neceſſariam. c.22. n.5. p. 21

Penſionarius habet regreſſum contra beneficium reſignatum, ſi penſio ſibi non ſoluatur tam de iure communi, quàm de iure Gallico. c.26. num.40. p. 31

Percutiens.

Vtrùm ex ſimplici percuſſione oriatur pœna priuationis beneficij. part.2. c.5. §.1. n.22. p.308

Perinde valere.

In quo conſiſtat ſubſtantia reſcripti *perinde valere*. part.2. c.4. §. 4 n. 1. Et quomodo differat à noua prouiſione. n.2. p. 293

In gratia *perinde valere*, omnes defectus prioris gratiæ ſunt exprimendi : quia ſi prima gratia ſit nulla, talis eſt ſecunda; niſi ſuper iſtis defectibus diſpenſetur. d. c.4. §.4. n.4. & 5. p.293

Si *perinde valere* contineat aliquem defectum, obtineri debet aliud *perinde valere ſuper perinde valere*. n.6. p.293

Gratia *perinde valere*, ſeu reualidatoria, non eſt omninò noua gratia, ſed dependet à prima. ibid. n.10. p. 293

Periti.

Peritorum relatio nulla eſt ſi pars in eorum deputatione citata non fuerit. c.55. n.17. p. 84

Peritos iudex nominare non poteſt niſi in caſum diſcordiæ, vel contumaciæ. ibid. n.18. p. 84

Permutatio.

Permutationes etiam ſuper iure prætenſo fieri poſſunt coram Ordinario in Gallia. c.28. n.10. p.36

Permutantes debent mutuò reſignare, & tractare poſſunt

poſſunt de mutuò reſignando ; & hoc etiam caſu, licèt non fuerit illud expreſſum in reſignatione, valet reſignatio ; & ſequuta euictione beneficij ſecundò adepti, licet redite ad primum. c. 75. n. 8. p. 127.

Permutatio quid ſit. part. 2. cap. 4. §. 8. num. 1. p. 299

Permutatio fieri non poteſt per eum qui non habet ius in re. dicto §. 8. n. 2. Qui habet titulum non poteſt permutare cum eo qui non habet titulum. ibid. n. 4. Non eſt tamen neceſſe, vt fuerit capta poſſeſſio ante permutationem. ibid. n. 3. p. 299

Permutatio ſine authoritate Superioris facta, continet ſimoniam interpretatiuam. ibid. n. 10. p. 300

Authoritas Epiſcopi, in cuius diœceſi ſunt beneficia permutata, interuenire debet. Quid ſi beneficia ſint in diuerſis diœceſibus, dicto cap. 4. § 8. n. 11. p. 300

In permutatione requiritur conſenſus illorum ad quos collatio, electio vel præſentatio pertinet. ibid. n. 18. p. 300

Patrono inuito permutatio fieri non poteſt, niſi ageretur de euidenti vtilitate Eccleſiæ. ibid. n. 22. Sed ſi tempus ad præſentandum illi aſſignatum lapſum fuerit, non exigitur illius conſenſus. n. 23. p. 300. & 301

Permutatio debet fieri beneficij cum beneficio, non autem cum alia re ſpirituali, veluti cum decimis. n. 25. Item nec cum capella nondum erecta in titulum beneficij : nec cum hoſpitali aut præſtimonio quando non ſunt beneficia. n. 26. p. 301

Permutationes Epiſcopus ſine iuſta cauſa admittere non poteſt. dicto §. 8. n. 27. p. 301

In permutatione beneficij, ad cuius titulum quis ſuſcepit ſacros ordines, ſufficit quòd ex beneficio permutato quis viuere poſſit. part. 2. cap. 1. §. 11. n. 48. Et hoc tam in foro exteriori quàm interiori n. 40. p. 243

In permutatione, quæ fit inter duos Parochos, non requiritur concurſus. part. 2. cap. 4. §. 10. num. 9. p. 305

Perſonatus.

Perſonatum vel dignitatem ab aliquo obtineri quomodo probetur. part. 2. c. 3. §. 11. n. 33. & per totũ illum §. Plura de Perſonatibus & Dignitatibus. p. 281

Peſtis.

Mater quæ liberos tempore peſtis dereliquit, illorum ſucceſſione priuata fuit. c. 115. n. 5. p. 203

Qui vxorem, aut liberos peſte infectos derelinquit in loco peſtifero, non reddit ſe indignum ſi eis prouiderit de rebus omnibus neceſſariis. c. 115. n. 11. p. 203

Explicatur deciſio Coleri de qua *hoc cap. n. 5.* vt locum habeat quando quis aufugit à loco peſtifero, relictis perſonis quarum curam habet veluti liberis, pupillis, matre. & aliis ſimilibus perſonis, quæ nondum erant peſte infectæ. cap. 115. n. 14. p. 204

Anno 1629. & 1630. dum peſtis graſſabatur Aueniône, electiones & magni ponderis deliberationes fiebant extra Ciuitatem in loco vicino. c. 86. n. 6. p. 149

Ripa compoſuit tractatum de peſte pro ciuitate Auenionenſi. ibid. n. 7. p. 149

Peſtis tempore electio, quæ alioqui fieri debuiſſet in Eccleſia, alio in loco fieri poteſt. cap. 86. num. 8. p. 149

Electio Syndici Vniuerſitatis intra Eccleſiam valida eſt ſecundùm aliquos, ſed multò ſecurior eſt ibidem facta ob peſtis neceſſitatem. cap. 86. num. 9. p. 149

Peſtis tempore, licet hoſpitari & conuiuari intra Eccleſiam. c. 86 n. 10. p. 149

Peſtis tempore electio fieri poteſt alio in loco quàm conſueto, dummodo locus ſit idoneus. c. 86. n. 11. p. 149

Nemo inuitus ad locum peſte infectum accedere cogendus eſt. c. 86. n. 12. p. 150

Peſtis excuſat beneficiatum à reſidentia. ibid. n. 13. p. 150

Item excuſat à contumacia. ibid. n. 14. p. 150

Item à curſu fatalium. ibid. n. 15. p. 150

In omnem euentum datur reſtitutio aduersùs fatalia lapſa tempore peſtis. ibid. n. 16. p. 150

Parochus poteſt recedere tempore peſtis, dummodo Parochiæ inſeruiat per ſubſtitutum idoneum. c. 86. n. 17. p. 150

Peſtis tempore, Sacramenta potiùs & priùs infirmis dari debent quàm aliis de peſte non ſuſpectis, & ſi ſit timor infectionis debent dari per alios ſanis, & per alios ægrotantibus. Et ſi opus ſit per ſimplicem Præsbyterum cui danda eſt licentia. cap. 86. n. 18. p. 150

Peſtis excuſat à non publicatione reſignationis. ibid. n. 19. p. 150

Peſtis cauſâ iuſta eſt abſentia, & facit vt abſenti detur reſtitutio, & quòd ipſo iure ſeruetur illæſus. c. 86. n. 20. p. 150

Quis ſit Parochus eorum qui propter peſtem aufugerunt. c. 120. n. 10. p. 217

Citatus ad locum peſtiferum non tenetur comparere, ad effectum procedendi ad electionem. c. 86. n. 21. p. 150

Quando Canonici qui remanſerunt in ciuitate Peſtifera ſunt in maiori numero, poſſunt procedere ad electionem, nec tenentur accedere ad eos qui aufugerunt : ſecùs eſt ſi ſint in minori numero. c 86. n. 22. p. 150

Quando Canonici ſunt abſentes propter peſtem, conuocandi ſunt per eum qui illos conuocare ſolitus eſt, & in eius defectum per maiorem de Capitulo. c. 86. n 23. p. 150

Conuocatio ad Capitulum tempore peſtis facta, ſtatim poſt ſonum campanæ, nullo dato temporis interuallo, & portis Ciuitatis clauſis nulla eſt. c. 86 n. 24. p. 150

Pia.

Pia relicta nunquam caducantur. c. 84. n. 9. p. 142

Conditio impoſſibilis adiecta legatis piis vitiatur, & non vitiat. c. 84. n. 10. p. 142

Vide *Cauſa pia*, præſertim c. 83. p. 139

Pœna.

Pœnam poteſt Epiſcopus imponere vbi ius non imponit, vel iuris pœnam augere. c. 11. n. 7. p. 8

Pœnitentiarius.

Pœnitentiarius eſſe debet Doctor, & ætatis quadraginta annorum. part. 2. c. 3 §. 11. n. 26. p. 282

Pœnitentiarius dum confeſſiones audit, habetur pro præſente in Choro. ibid. n. 28. Neque indiget noua licentia Ordinarij ad audiendas confeſſiones. n. 31. p. 282

Papa prouidet de pœnitentiaria illos qui non ſunt Doctores, ſi ex atteſtationibus ipſi conſtiterit eſſe idoneos. ibid. n. 30. p. 281

Pœnitentiaria poſtquam ſemel erecta eſt, ſubiacet regulæ menſium & reſeruationibus. ibid. num. 29. p. 282

Pœnitentiaria vtrùm ſit dignitas, vel perſonatus. ibid. n. 32 p. 282

Populus.

Populus.

Populus cogitur conſueta ſeruitia præſtare. cap. 39. n.16. p 52

Populum obligat ad ſoluendum in futurum decennalis præſtatio. c.39. n.17. p. 52

Popolos non tenetur ſoluere ſalatium ſeu Eleemoſinam conſuetam Prædicatori, ſed dumtaxat alimenta, ceſſante conſuetudine in contrarium. c.39. n.18. p. 52

Populus non tenetur ad præſtationem congruæ, niſi in caſibus in quibus nullas, vel ita tenues percipit decimas, vt ad ſuſtentationem Rectoris noo ſufficiant. c.58. n.16. p.90

Portio.

Portio fructuum beneficiorum priuilegiata quæ dicatur, & in quo conſiſtat. c 105. n.2. p. 186

Beneficiatis non competit præbenda, ſed vocatur portio, vel quaſi præbenda. c.105. o.5. p.186

Poſſeſſorium.

In poſſeſſotio actus violenti non debent haberi in conſideratione. c.104. n.11. p.185

Poſſeſſorij actus aduersùs clericos particulares non ſuffragantur in præiudicium ordinis Clericalis c.30. n.2. p. 37

Poſſeſſio.

Poſſeſſio beneficij in Gallia capi non debet niſi præcedat approbatio perſonæ ab Ordinariu. c.13. n.1. p.10

Prouiſus debet ſe ſiſtere perſonaliter coram Ordinario, antequam beneficij poſſeſſionem apprehendat. c.13. n.2. p. 10

Poſſeſſionem capiens abſque præuia Ordinarij approbatione, eſt intruſus in illo beneficio. c.13. n.4. p. 10

Intra quod tempus capi debeat poſſeſſio beneficij in Gallia, & fieri publicatio. c.13. n.9. 13. 14. & 15. p. 11

Nemo ſine cauſæ cognitione à poſſeſſione ſua amouendus eſt, c.112. n.9. p.199

Beneficium habetur pro derelicto ſi eius poſſeſſio intra triennium capta non fuerit. c.13. n.10. & n.13. p.11

Poſſeſſio poſt ſex menſes in Gallia ſi capta non fuerit viuente reſignante, vel ſi adſit fraudis ſuſpicio, non ſuffragatur. c.13. n.11. p. 11

Poſſeſſio viuo reſignante capienda eſt. c.13. n. 16. p. 11.

Poſſeſſionis magnum eſt commodum. cap.15. n. 11. p.14

Poſſeſſio priuatiua ex quibus probetur. cap.15. n.18. p. 14

Poſſeſſionem nouam exigit noua prouiſio. c.27. n.50. Intellige vt n.52. p.35

Poſſeſſionis cauſam mutare licet in beneficialibus abſque nooa apprehenſione. c.27. n.52. p. 35

Poſſeſſio noo datur etiam immemorialis in præiudicium exemptionis clericorum. c.30. n. 4. & n.7. p. 37. & 38

Quo remedio vtendum quando poſſeſſio non fuit capta capitulariter. c.40. n. 12. p. 53

Poſſeſſio ooo capitolariter capta nulla eſt. c.47. n.14. p. 67

Poſſeſſio deputati ad tempus finito tempore expirat, & non eſt manotenibilis. c.56. n.13. p.86

Poſſeſſio longi temporis manutenibilis eſt dato fumo perpetuitatis. c.56. n.15. p. 86

Poſſeſſionis beneficij dimiſſio pendet ab animo reſignantis. c.69. n.19. p.115

Poſſeſſio quæ certam horam cootinet in dubio præferenda eſt. c.70. n.11. p.118

Poſſeſſio canonicatus confirmatur ex actibus capitularibus poſtea factis. c.70. n.15. p.118

Poſſeſſio anterior validiorem reddit collationem in concurſu prouiſionum. c.70. n.16. p.118

Poſſeſſionis anterioris præſumptio potentior eſt præſumptione anterioris prouiſionis. ibid. n.17. p.118

Io concurſu horarum præfertur is qui prius miſſus eſt in poſſeſſionem. c.70. n.18. p 118

Decretum *de pacificis poſſeſſoribus*, in Gallia iuuat aduersùs Regaliſtas. c.85. n.65. p.148

Iudicialis controuerſia vt interrumpat Triennalem, debet eſſe ſuper titulo vel poſſeſſione, vel fructuum perceptione. c.85. n.65. p. 148

In rebus diſtinctis apprehenſa poſſeſſione vnius, non cenſetur apprehenſa poſſeſſio alterius. c.101. n 21. p. 179

Io beneficialibus per actus particulares à cauſa vniuerſali procedentes, cenſetur adepta poſſeſſio omnium iurium. c.111. n.14. p.197

In iuribus prohibitiuis non acquiritur poſſeſſio niſi à die prohibitionis cũ acquieſcẽtia. c.111. n.15. p.197

Poſſeſſio iuris optandi non amittitur, niſi probetur quòd Canonicus velit optare, & fuit prohibitus. c.111. n.16. p.197

Poſſeſſio pacifica requiritur oon ſolùm quoad titulum, ſed etiam quoad fructus beneficij, ad hoc vt inducatur vacatio per adeptionem beneficij incompatibilis. part.2. c.5. §.6. n.22. p.314

Poſtulatio.

Quæ ſit differentia inter poſtulationem, & electionem. c.18. n.6. p. 17

Poſtulatio quid ſit, & quod à maiori parte capituli fieri debeat. part.2. c.4. §.6. n.4. p.295

Poſtulatus non poteſt exercere ante admiſſam à Superiori poſtulationem, alioquin commodo poſtulationis priuatur. dicto §. 6. n.5. p. 295

Quæ ſit differentia inter poſtulationem, & electionem. ibid. n.6. & ſeqnent. p.295

Praxis.

Praxis computationis vocum in iurepatronatus hæreditario. c.32. n.28. & 30. p.42

Praxis procedendi ad electionem, dum dubitatur vtrùm quis vocem habeat. c.44. n.9. p. 61

Quæ ſit praxis procedendi in cauſa ſeparationis thori, ex capite ſæuitiæ. c.55. n.12. p. 84

Præbenda.

Præbenda quid ſit, quomodo differat à beneficio, quibus modis præbendæ nomen accipi ſoleat, & quomodò veniat appellatione beneficij. part. 2. c.1. §.9. n.1. 2. 3. 4. & 5. p.236

Nemo recipi poteſt in Cauonicum ſine præbenda actuali, vel habituali. ibid. n.6. p. 236

Præbenda impropriè ſumpta poteſt eſſe ſine canonicatu, & conſiſtere in lucro temporali debito perſonæ laicæ. dicto c.1. §.9. n.9. & 11. p.236

Beneficiati, & Portibnarij impropriè dicuntur Præbendati. ibid. n.10. p. 236

Annexio præbendæ ad canonicatum, qoomodò probetur. Ibid. n. 16. 17. & 18. p. 237

Fieri poteſt vt præbenda ſit ſacerdotalis, canonicatus autem non ſit talis. ibid. n.19. p. 237

Qui vult ſuccedere in præbenda non annexa, debet de illa mentionem facere in ſuis prouiſionibus. ibid. n.21. p.237

Præcedere.

Quando aliquid præcedere debet quoad ſubſtantiam actus, præſumitur in dubio præceſſiſſe. c.70. n.14. p. 118

Præcedentia.

Contentio ſuper præcedentia, iuſta eſt & laudabilis cap.81. n.1. p. 137

De pluribus quæſtionibus circa Eccleſiaſticorum controuerſias. Remiſſiue, cap. 81. num. 2. p.137

Conſuetudo in materia præcedentiæ obſeruanda eſt. c. 81. num. 3. p.137

Inter religioſos circa præcedentiam conuentuum in corpore ambulantium inſpicitur ordo & tempus receptionis ipſorum ad ciuitatem. cap.81.n.4. p.137

Refertur declaratio ſacræ Rit. Congreg. ſuper retentione eiuſdem ordinis, ratione præcedentiæ reformatorum, quem non reformati, ad quorum monaſteria acceſſerunt, priùs tenebant. cap. 81.n.7. p.137

Quomodò ſit verum quòd conſuetudo per quã minus dignus præcedit digniorẽ ſit demandata executioni; quamuis ſit contra ius. c.81.n.10. p.137

Præcentor.

Præcentor, ſeu Primicerius vtrùm habeat dignitatem, vel perſonatum, & quare ſic nuncupetur. part. 2. c.3.§.11.n.22. & 23. p.281. & 282

Præceptorialia.

Præceptorialium præbendarum prouiſio quomodò fieri debeat ex Concil. Tridentin. & ex Regia Ordinatione. c.17.n.1. p.15

Voces quomodò computari debeant in deputatione præceptoris. c.17.n.2. p.15

Nominatio ad præbendam præceptorialem, vtrùm collegialiter fieri debeat; an verò ſufficiat illam fieri ſeparatim. c.17.n.3. p.15

Inſtitutio ad præbendam præceptorialẽ ſi contra formam Regiæ Ordinationis ignoranter facta fuerit, poteſt ad nouam nominationem procedi. cap. 17. num.5. p.15

Prædicator.

Prædicatoris expenſam quis ſoluere teneatur. cap.39. n.7. & n.12. p.51. & 52

Clerico nondum in ſacris conſtituto munus Prædicandi committi non poteſt. c.49.n.8. p.71

Patres Prædicatores.

Concilium Tridentin. non intendit nocere priuilegiis & exemptionibus Patrum Prædicatorum. cap. 88. num.2. p.153

Priuilegium exemptionis à ſolutione quartæ funerariæ competit Patribus Prædicatoribus, non ſolùm ex proprio capite, ſed etiam per communicationem cum aliis religioſis. c.88.n.3. p.153

Prædo.

Prædo non debet manuteneri aduersùs eum à quo cauſam habet. c.119.n.21. p.213

Præiudicialis cauſa.

Si Iudex nolit prius præiudicialẽ cauſam tractare, locus eſt appellationi. c.117.n.4. p.207

Cauſa raptus eſt præiudicialis cauſæ matrimonij reſpectu raptoris. c.117.n.5. p.207

Præiudicium.

Derogatio ſpecialis requiritur vt fiat præiudicium priuilegiis clericalibus. c.30.n.5. p.37

Prælatio.

Præfertur in dubio obtinenti beneficium, ille qui beneficio deſtitutus eſt. c.1 8.n.4. p.216

Prælatus.

Prælatus ardua negotia cum conſenſu Capituli adminiſtrare poteſt. c.74.n.7. p.1.6

Prælati regulares qui habent iuriſdictionẽ quaſi Epiſcopalẽ, poſſunt conferre beneficia, ſi ius illud præſcriptione acquiſiuerint. par.2.c.3.§.9.n.13. p.277

Prælati inferiores an & quando poſſint indicere concurſũ in parochialibus. Ibid.n.14. & 15. p.277

Præpoſitus.

Præpoſitus de iure cõmuni dignitatẽ non habet. par.2. c.3.§.11.n.4. fallit niſi ex conſuetudine vel communi reputatione pro dignitate habeatur. Ibid.n.7. p.281

Ex quibus colligatur Præpoſituram eſſe primã dignitatem poſt Pontificalẽ. dict.c.3.§.11.n.8. p.181

Præpoſitus Eccleſiæ Auenionenſis primã obtinet dignitatem poſt Pontificalem. Ibid.n.9. p.281

Præſcriptio.

Præſcriptio non eſt extendenda: ſed tantùm præſcriptum, quantùm poſſeſſum. c.9.n.9. p.7

Ceſſante diſpoſitione Concilij ſufficeret præſcriptio quadragenaria ad acquirendam exemptionẽ aduerſus Epiſcopum, & iuriſdictionẽ circa cauſas ſpirituales, ſi cũ ea adeſſet titulus. c.60. n.10. p.93

Præſcriptio priuatiua iuriſdictionis inducitur in fauorẽ Epiſcopi aduersùs Capitulum cui iuriſdictio cõpetebat, ſi nonobſtante oppoſitione Capituli, & illius contradictione, Epiſcopus exercuerit iuriſdictionem. c.61.n.9. p.94

Præſcriptio completa non tollitur, niſi per aliã præſcriptionem completam. c.61.n.15. p.94

Præſcriptio ex ſe ſola non ſufficit ad acquirendam exemptionem à ſolutione decimarũ, ſed dumtaxat tituli præſumptione roborata. c.72.num.19. p.122

Præſcriptio extenditur ad alios actus ſimilis ſpeciei, c.88.n.5. p.154

Præſcriptio eadẽ datur in fideicõmiſſis, ſi non interuenerit acceptatio intra ſpatiũ triginta annorum. c. 100. n.2. p.175

Legatum non præſcribitur aduerſus Eccleſiã minori tempore quadraginta annorum. c.100.n.3. p.175

Præſcriptio datur in legatis annuis pro annis præteritis non pro futuris, licèt non conſtet de præcedenti acceptatione fauore Eccleſiæ c.100.n.4. p.175

Contrariũ de iuris rigore verius eſt. c.100.n.5. p.175

Attamẽ ex æquitate datur Eccleſiæ reſtitutio in integrũ aduerſus lapſum temporis. c.100.n.6. p.176

Præſcriptio etiam immemorialis non extenditur ad ea quæ poſtea ſuperuenerunt. c.101.n.34. p.178

Præſcriptiones non extenduntur, & proprios facti terminos non excedunt. c.101.n.20. p.179

Per præſcriptionem, & conſuetudinem ius commune non extenditur. c.101.n.22. p.179

Iura Epiſcopalia an & quomodo præſcribi poſſint per prælatos inferiores, tã quoad ea quæ ſunt Ordinis, quàm quæ iuriſdictionis, vel dignitatis. par.1.c.3.§. 9.n.3. & multis ſeqq. p.277

Præſentatio.

Quando maior pars præſentauit eum qui non habet qualitates requiſitas, Ordinarius ſecundùm multorũ ſententiam non poteſt inſtituere, niſi lapſu quadrimeſtri laicis patronis dato. c.118. n.31. p.211

Ius præſentandi, & ius patronatus quomodo differant. par.2.c.4.§.9.n.1. & de hoc iure, multis numeris ſeqq. p.302

Prẹsẽtatus ab eo qui eſt in quaſi poſſeſſione, præfertur præſentato à vero Patrono, cui ius reſeruatur pro futuris vacationibus. d.c.4.§.9.n.7. & 8. p.302

Prẹſentãdi quaſi poſſeſſio non ſufficit, quando dubitatur de exiſtẽtia iuriſpatronatus. ibid.n.9. & 10. p.303

Quaſi poſſeſſio prẹsẽtandi non ſufficit, quando notorius eſt defectus proprietatis, & ex quibus dicatur notorius. ibid.n.11. p.303

Præſtatio.

Per ſolutionem alicuius annuæ præſtationis redditur Deo recognitio, & ſatisfit præcepto Dei, quãdo talis eſt conſuetudo. c.72.n.4. p.121

Præſtimonium.

Præſtimonium an ſit beneficium, & quid præſtimonij appellatione contineatur. par.1.c.1.§.8. numer. 1. 2. & 3. p.235

Præſtimonia non continentur in regulis Cancellariæ, nec ſolent dati in titulum niſi erigantur in naturam

naturam perpetui beneficij, quo caſu cadunt ſub regulis Cancellariæ. ibid. n. 4. vſque ad 7. & illo caſu poſſidens præſtimonium gaudet priuilegio fori, & ſub illius titulo poteſt quis ad ſacros Ordines promoueri, quando videlicet erectum eſt in naturam perpetui beneficij. ibid. n.8.& 9.p.235

Præuentio.

Præuentio datur aduerſùs Ordinarium etiam in menſibus fixis Iunij, & Decembris. c.70. n.6. p.117

Inter plures exequutores, aut iudices in ſolidum datos, locus eſt præuentioni. c.15. n.4. & n.5. p.13

Præuenire Ordinarios poteſt Papa etiam conferendo non Graduatis, in menſibus illis aſſignatis. c. 93. n.23. p. 161

Vtrùm Legatus poſſit conferre præueniendo in menſibus Graduatorum, fauore eorum qui gradum non habent, magna eſt dubitatio Reſoluitur negatiuam ſententiam obſeruantiæ Tribunalium Galliæ magis conuenire. c.93. n. 24. p. 161

Inter Graduatos nominatos non ſufficit præueniſſe alios in collatione, niſi ſit etiam anterioritas in nominatione. c.93. n.33. p.161

Præsbiter.

Præsbiteri nomen refertur ad ſimplices clericos.c.31. n 6. p. 39

Fallit ſi teſtamentum fuerit latino idiomate conſcriptum. c.31. n.7. p. 39

Sublimita niſi teſtator eſſet imperitus, tunc enim larga fit interpretatio. ibid. n. 12. & vide n. 8. p. 39

Princeps.

Quando de Principis voluntate probanda agitur, ſi ad hoc certa forma non fuit data, ſufficit quòd de illa quomodocúmque conſtet. c.62. n.10. p. 57

Prioratus, Priores.

Prioratus conuentuales veniunt appellatione dignitatis. c.89. n.2. p.155

Prioribus conuentualibus dari poſſunt commiſſiones quæ non dantur niſi in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis. c. 89. n.3. p. 155

Prioratus Cõuentuales ſi ſunt verè electiui iuxta formam *cap. quia propter. de Election.* & alia concurrant de quibus ibi, ſubiiciuntur Regiæ nominationi. c.89. n.1. p. 155

Prioratus. in quibus poſt electionem nulla requiritur confirmatio, non ſupponuntur nominationi Regiæ. c.89. n 4. p. 155

Prioratus conuentuum, quibus à ſede Apoſtolica priuilegium datum eſt eligendi, non continentur ſub nominatione Regis. c. 89. n.6. p 155

In prioratibus conuentualibus requiritur ætas 22. annorum completorum. c.89. n.16. p.156

De non conuentualibus, Vide c. 3. p. 3

Prioratus alicuius Eccleſiæ ſi conceſſus fuerit, aut vnitus, ex eo nihil infertur ad ipſam Eccleſiam in qua prioratus ſitus eſt. part.2.c.2.§.1.n.2.&3.p.249

Prioratus & dignitates conuentuales ſedi Apoſtolicæ reſeruantur. part.2. c. 3. §. 3. n.8. Quod procedit in prioratibus perpetuis, non autem in amouibilibus. n.9. p. 259

Prioratus rurales dicuntur, qui ſunt ſine Collegio & cura, & tales prioratus non ſunt dignitates. part. 2. c.3. §.11. n.6. p. 281

Prioratus qui Conuentuales ſint, & qui Clauſtrales. part.2. c.3. §.10. n.1. p. 279

Prioratus conuentuales habent curam Cõuentus tam quoad ſpiritualia, quàm quoad temporalia: ſunt conſtituti in dignitate Eccleſiaſtica, & ſunt electiui ibid. n.4. 5.& 6. p.280

Prioratus ſimplex nullam habet adminiſtrationem. ibid. n.7. p. 280

Prioratus qui ſint ſemiconuentuales,& vnde illorum origo. ibid. n.10. & 11. p. 280

Prioratus ſæculares, quare ſic nuncupati. ibid. n.16. p. 180

Prioratus verè electiui ſubiacent Regiæ nominationi ibid. n.17. & 18. Tales autem non ſunt prioratus clauſtrales. n.19. p. 280

Priores clauſtrales habent Abbatem ſupra ſe in eodem monaſterio degentem. ibid. n. 9. & puſſunt aliquando per electionem aſſumi: n.8. p.180

Priores clauſtrales ſunt ad libitum reuocabiles, malitiâ Abbatis ceſſante. ibid. n.14. Quod in conuentualibus locum non habet. ibid. n.15. p. 280

Priuatio.

Priuationis pœna quando ipſo iure imponitur per ſtatutum, vtrùm requiratur declaratoria facti. Remiſſiuè. c.1. n.14. p.2

Ante declaratoriam priuationis quoad factum poſſeſſor non debet amoueri. c.1. n.15. p. 2. in fin.

Priuatio beneficiorum ipſo iure in quibus caſibus, & pro quibus delictis inducatur. cap.27. n.1. & n.5. p.32. & 33

Priuatio beneficij in quibus caſibus inducatur per ſolam iudicis ſententiã. c.27. n.2. & n.5. p.32.& 33

Priuatus ipſo iure beneficiis non poteſt reſignare, etiam ante ſententiam. c.27. n.9. p.33

Quid ſi priuatus per ſententiam appellauerit, & poſt appellationem reſignauerit. c.27. n.10. p.33

Priuatio quando oritur ipſo iure, interim tamen ante ſententiam declaratoriam facti poſſeſſor manutenendus eſt. c.27. n.22. p.34

Sententia condemnans ad pœnam ratione delicti, non operatur priuationem in iis quæ illam non inducunt ipſo iure; niſi priuatio expreſsè per ſententiam declaretur. c.27. n.23. p 34

Priuatio quando ipſo iure inducitur, ſufficit ſententia condemnatoria delicti abſque expreſſione pœnæ priuationis. c.27. n.24. p.34

Licèt impetrans beneficium viuentis reddatur indignus, non tamen ideo collator ſuo iure conferendi priuatur, ſi ignoranter contulerit. c.33.n.10.p.43

Collator Ordinarius dicens ſe contuliſſe, cùm non contulerit; priuatur ipſo iure conferendi ob mendacium. c.33. n.11. p. 43

Epiſcopus conferens indigno, priuatur iure conferendi. c.33. n.12. p. 44

Et quomodò id procedat. ibid. n.13. p.44

Priuatio diſtributionum contra negligentes, vel delinquentes, non eſt actus ex quo Capitulum poſſit prætendere ſe iuriſdictionem exercuiſſe. c.61. n.10. p.94

Priuilegia.

Priuilegiis Clericalibus, vt præiudicium fiat, derogatio ſpecialis requiritur. c.30. n.5. p. 37

Priuilegiis toti Ordini conceſſis, etiam per pactum expreſſum derogari non poteſt. c.88. n.9. p.153

Vt priuilegium conſiſtens in non faciendo amittatur per Vniuerſitatem, exigitur ſpatium quadraginta annorum quando priuilegium non eſt momentaneum; ſed ſucceſſiuum. c.88. n.16. p.154

Qui fundatus eſt in priuilegio fortius habet ius, quàm qui in præſcriptione: & ideo manutentio potius ei eſt concedenda qui in priuilegio fundatus eſt. c.88. n.17. p. 154

Priuilegio introducto in fauorem totius Ordinis, non poſſunt particulares renunciare. c.88. n.18. p.154

Nonobſtante antiquiſſima poſſeſſione in contrarium, religioſi debent gaudere ſuis priuilegiis & immunitatibus, neque ſolutiones per eos factæ ipſis præiudicant. c.88. n.19. p.154

Solutio facta per priuilegiatos nocet dumtaxat

quoad præterita, ſed non quoad futura quādo agitur de priuilegio ſucceſſiuo.c.88.n.20. p.154

Priuilegium debet aliquid operari vltra ius commune.c.88.n.22. p.154

Probatio.

Probatio per euidentiam facti admittitur contra acta Epiſcopi commiſſarii Apoſtolici. c.50.n.22. p.73

Probatio poſſeſſionis quando eſt turbida, ad petitorium eſt deueniendum.c.104.n.10. p.185

Probationes reſpicientes validitatem actus, fieri debent eo modo vt percutiant tempus celebrati contractus. c.107.n.9. p.189

In collatore non ordinario ſeu prouiſo per ipſum, ſi contendat cum prouiſo Apoſtolico, leuiores requiruntur probationes: ſed ſi contendat cum ipſo Epiſcopo, vel prouiſo ab eodem, plena requiritur probatio:& quæ ſit ratio diuerſitatis. pat. 2.c.3.§.7.n.2. p.271

Proceſſiones.

Proceſſionum abuſus corrigit Epiſcopus, appellatione remotâ. c.25.n.15. p.27

Procurator.

Procurator conſtitutus cum iuramento de non reuocādo,non poteſt reuocari niſi ex cauſa de nouo ſuperueniente. c.26.n.3. p.28

Fallit in conſtitutione procuratoris ad reſignandum, qui poteſt reuocari nonobſtante promiſſione iurata de non reuocando. c.26.n.4. p.28

Procuratoris reuocatio, ſiue tacita ſiue expreſſa, notificari debet. c.26.n.5. p.28

Procurator tacitè multis modis reuocatur, veluti per conſtitutionem ſecundi procuratoris.c.26.n.6. p.28

Ampliatur etiamſi procurator ſecundo loco conſtitutus mandatum non acceptauerit. c.26.n.7. p.28

Procurator non reuocatur per conſtitutionē ſecundi, quando in ſecundo inſtrumento adeſt clauſula *citra reuocationem*. c.26.n.8. p.28

Procuratores ſi plures fuerint conſtituti, vtrùm omnibus reuocatio ſit inthimanda. c.26.n.9. p.29

Inthimatio reuocationis ſufficit quòd fiat procuratori, vel collatori. c.26.n.10. p.29

Inthimatio ſummo Pontifici reuocationis fieri debet in Camera,& Cancellaria. Ibid. n.11. p.29

Inthimatio procuratori fieri debet ipſimet,nec ſufficit quòd fiat curſori. ibid. n.12. p.29

Inthimatio reuocationis an requiratur pro forma, an verò illius ſola ſcientia ſufficiat. ibid. n.13. p.29

Inthimatio ſufficit quòd fiat ipſi parti,quando pars eſt certa;veluti in mandato ad reſignandū in fauorem, vel ad permutandum.c.26.n.14. p.29

Procuratoris ad reſignandum reuocatio,vt fieri debet re integra.c.26.n.15. p.29

Procuratorem conſtitutum ad reſignandum vel permutandum reuocans, tenetur procuratori ad dāna illius, & intereſſe vſque ad reuocationem intimatam.c.26.n 27. p.30

Procuratorē reuocans tenetur etiam ad damna illius qui cum illo contraxit.c.26. n.28. p.30

Et ad intereſſe & expenſas omnium,quorum intererat mandatum non eſſe reuocatum. c.26. n.30. p.30

Ob reuocationem mandati ſolum intereſſe intra rem debetur. c.26.n.34. p.30

Procurator ſoluens ſine ſpeciali mandato non præiudicat domino in exceptione Quartæ.c. 88.n.12.p.153

Procurator non habens legitimum mandatum,vel excedens fines mandati,non abdicat ius à reſignatore. par.2.c.4.§.7.n.8. p.297

Profeſſio.

Profeſſionis tacitæ præſumptio excluditur per continuatam delationem habitus nouitiorum, diſtincti ab habitu profeſſorum.c.14.n.1. p.12

Epiſcopus, aut Generalis Ordinis non poteſt moniales ſolus ad profeſſionem recipere ſine Capitulo, & Superiore immediato. c. 24. n. 2. p.24

Ante profeſſionem emiſſam, ſicut & religioſus, ita & Conuentus pœnitere poteſt.ibid.n.8. p.24

Ad validitatem profeſſionis monialium plurima requiruntur tam de iure,quàm ex Chriſtianiſſimi Francorum Regis conſtitutionibus.c.24.n.10. p.25

Profeſſio monialium non poteſt aliter probari quàm per ſcripturam.c.24.n.11. p.25

Quæ ſit pœna non factæ intra bimeſtre fidei profeſſionis,ex Ordinatione Regia. c.40.n.14. p.54

Profeſſionis nullitas ex Concil. Tridentin. intentanda eſt coram Ordinario,& Superiore regulari,apud quem facta fuit profeſſio.c.53.n.3. p.79

Ceſsāte diſpoſitione Concilij cognitio nullitatis profeſſionis ſpectat ad Epiſcopum ordinarium. cap.53. num.4. p.79

Profeſſio mulieris coniugatæ, marito etiam iuuene exiſtente, ſi nihil aliud obſtet, tenet quoad ipſam. c.53.n.13. p.80

Profeſſio vxoris eſt valida, quamuis omiſſa fuerint requiſita accidentalia.c.53.n.18. p.80

Vtrùm ex ſola iuris ignorātia mulieris coniugatæ,profeſſio ſit nulla declaranda. c.53.n.19. p.80

Per profeſſionem dos religioſæ irreuocabiliter acquiritur monaſterio,in quo fit profeſſio.c.65.n.7. p.104

Profeſſio nouitij in mortis articulo ante elapsū nouitiatus annum, ex conſtitutionibus Pontificiis eſt valida quoad animam, ſed non quoad bona. c. 64. num.1. p.100

Profeſſio illius,qui integro nouitiatus anno fuit infirmus,facta lapſo anno nouitiatus, valida eſt, fraude ceſſante, ex veriori ſententia: quamuis nouitius mox eſſet moriturus.c.64.n.2. p.100

Profeſſio in ordine Minimorum eſt valida, quamuis nouitius toto anno propter infirmitatē, carnibus, ouis,& lacticiniis vſus fuerit. c.64.n.3. p.101

Profeſſio accelerata etiam finito nouitiatus anno,non nocet ſucceſſoribus, ſi fraudis adſint coniecturæ. c. 64.n.5. p.101

Aliud eſt profeſſionem eſſe validam quoad animam, aliud quoad ſucceſſionem. c.64. n.9. p.101

Ad profeſſionem Superior admittens nouitium incapacem functionum religionis, peccat;ſed profeſſio eſt valida c.64.n.18. p.102

Profeſſionis tempus lapſo nouitiatus anno prorogari ex cauſa poteſt, & debet. c. 64. n. 19. p.102

Forma Concilij Tridentini ſuper cognitione nullitatis profeſſionis præcisè ſeruanda eſt,nec ſufficit illam ſeruari per æquipollens. c.77.n.1. p.129

Commiſſio ſuper declaratoria nullitatis profeſſionis dari debet Ordinario,& Superiori illius loci in quo profeſſio facta fuit,& non alterius.c.77.n.9. p.130

Sententia lata ſuper profeſſione nunquam tranſit in iudicatum. c.77.n.10. p.130

Ordinarius poteſt declarare nullam profeſſionē emiſſam,ante completum annum decimum ſextū abſque alia commiſſione.c.77.n.21. p.131

Interruptio facta retento habitu,ſed animo deliberato deſerendi religionē,nocet profeſſioni.c.78.n.6.p.132

Modicum interuallum interruptionis nocet religionis profeſſioni, ſi eo tempore notabilis motum correctio interuenire potuit. c.78.n.7. p.132

Si profeſſus certò ſciat profeſſionem ſuam eſſe nullam,poterit in foro conſcientiæ recedere à religione, propriâ authoritate.c.78.n.12. p.133

Qui ſcit profeſſionem ſuam eſſe nullam,poteſt in foro conſcientiæ matrimonium abſque diſpenſatione contrahere

contrahere. cap. 78. num. 13. p. 133

Voca capitulantium, dum tractatur de admiſſione ad profeſſionem, non ſolùm ſunt conſultiua, ſed etiam deciſiua. c.78. n. 16. p. 133

Religioſus, cuius profeſſio nulla eſt, ſi illam ratificare velit, non indiget nouo anno probationis; ſed anteactus nouitiatus ſufficit. c.78. n. 19 p. 133

Quæ ſint neceſſaria ad hoc vt inducatur tacita profeſſio in ordine regulari. c.106. n.8. p. 188

Profeſſiones tacitæ non ſunt ſubrogatæ per Concil. Trident. c.106. n 9. b. 188

Profeſſiones tacitæ in Gallia non habentur in conſideratione, ſed hoc intelligendum eſt de tacitis profeſſionibus Monachorum in Gallia degentium, ſecus eſt in profeſſionibus tacitis factis in terris Eccleſiæ, etiamſi lis ſit decidenda in Gallia. cap.106. num.10. p. 188

Promotus.

Qui promotus fuit ante legitimam ætatem, fit irregularis: excuſatur tamen ſi probabilem habeat ignorantiam: quo caſu non efficitur irregularis ſi habita ſcientia malæ promotionis non deſiſtat, ſed tamen peccat mortaliter. pat.2. c.5. §.2. n.9. & ſeqq. & num.15. p. 307. & 308

Proprietarij.

Proprietarij, Vide Verb. *Monachus*, & capit. 96. num.9. p. 167

Prothonotarij.

Prothonotariorum beneficia ſunt ſedi Apoſtolicæ reſeruata, tam quoad Prothonotarios participantes, quàm quoad alios. part. 2. cap.3. §. 2. num. 20. & 21. p.257. & §. 3. num.42. p.261. vbi id procedere dicitur etiam quoad Prothonotarios à Legato creatos. Intellige probata acceptatione Prothonotariatus. dict. c.3. §.2. n.22. p. 257

Prothonotariatus prouiſio vtrùm per teſtes probari poſſit. dict. §.2. n.23. p. 257

Reſeruatio beneficiorum Prothonotariorum non eſt clauſa in corpore iuris, niſi agatur de Prothonotariis participantibus. dict. §. 2. num. 26. & 27. pag. 257

Prouiſio.

Prouiſio Apoſtolica ligat manus inferiorum collatorum. c.118. n.2. p. 210

Prouiſus.

Prouiſus ab Ordinario in beneficiis ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, non eſt legitimus contradictor aduerſùs prouiſum Apoſtolicum. c.5, n.3. p. 5

Prouiſus à ſede Apoſtolica in dubio præferendus eſt. c. 70. n. 13. p. 118

Prouiſus Apoſtolicus, ſi ſe priùs coram Executore præſentauit, præferendus eſt. c.70. n. 19. p. 118

Prouiſio Ordinarij non facit fidem quoad horam, in præiudicium prouiſi Apoſtolici. c.70. n.20. p. 118

Prouiſionis Ordinarij data non probatur per ſigillum, & ſubſcriptionem illius. c.70. n.21. p. 118

Publicatio.

Publicatio prouiſionis factæ in Curia per reſignationem, debet fieri infra ſex menſes; ſi verò extra Curiam, infra menſem. c. 13. n.14. p. 11

Publicationis tempus numeratur à die datæ. c.13. n.15. pag. 11

Qui non publicauit, poteſt moram purgare in Gallia. c.13. n.19. p. 12

Publicatio fieri poteſt in Gallia per æquipollens. c.13. num.20. p. 12

Regula de publicandis locum habet dumtaxat in reſignationibus, & ceſſionibus. c.27. n.49. p. 35

Publicatio reſignationis præſumitur ex ſolo triennij lapſu. c.85. n. 11. p. 146

Beneficia ob non factam publicationem reſignationis vacantia, ſunt ſedi Apoſtolicæ reſeruata. par.2. c.3. §.3. num.29. p. 261

Coadiutoria vtrùm publicari debeat, Vide ſupra in Verb. *Coadiutoria.*

Publicatio electionis ſufficit quòd fiat per vnum ex capitularibus. par. 2. c.4. §.6. n.30. p. 296

Puteus.

Putei *deciſ.* 46. *lib.* 2. reiicitur. par. 2. c.3. §.3. n 35. p. 261

Q

Quarta.

Reuerendi Patres Prædicatores habent exemptionem à ſolutione quartæ funerariæ per priuilegium. c.88. n.1. p. 153

In caſibus in quibus Quarta funeralis peti poteſt, non debetur de cereis qui per fratres in manibus deferuntur. c.88. n.4. p. 153

Parochi tenentur in Quartam imputare quidquid recipiunt occaſione funeris. c.88. n.7. p. 153

Controuerſias omnes ſuper ſolutione Quartæ aduerſùs religioſos, ſummus Pontifex ad ſe auocauit. c.88. n.10. p. 153

Priuilegia Mendicantibus conceſſa circa ſolutionem Quartæ funerariæ reuocauit ſummus Pontifex Gregorius XIII. c.88. n.13. p. 154

Intellige de nouis priuilegiis, non de antiquis. ibid. num.14. p. 154

Quarta de iure communi, etiam ceſſante priuilegio, non debetur ex cereis qui non deferuntur cum funere. c.88. n.21. p. 154

Quarta pars.

Epiſcopi habent intentionem fundatam in exactione Quartæ partis decimarum. c.101. n. 1. p. 177

Quarta decimalis debetur Epiſcopo ratione coniunctionis, & curæ vniuerſalis Eccleſiarum. c.101. n.2. p. 177

Quarta decimalis debetur Epiſcopo dumtaxat ratione decimarum quæ percipiuntur à Parochis. c.101. num.3. p. 178

Epiſcopo datur officiũ Iudicis aduerſùs laïcos, quando Parochus Quartam non exigit. c. 101. n.28. p. 179

Nõ eſt certa opinio quæ vult Epiſcopũ non poſſe exigere Quartã, niſi de manu Parochi. c.101. n.29. p. 179

Epiſcopus habet intentionẽ fundatam in Quarta totius decimæ, non tantùm in Quarta Quartæ. c.101. num.30. p. 179

Quarta decimalis Epiſcopi præſcribi poteſt. cap. 101. num.31. p. 179

Quæ ſint neceſſaria ad probandã præſcriptionem aduerſùs Quartam Epiſcopalem. c.101. n.32. p. 179

R

Raptor.

Ex Concilio Tridentin. matrimoniũ contrahi poteſt inter raptorẽ & raptam, dummodò hæc ſit cõſtituta extra raptoris poteſtatem. c.117. n.6. p. 207

Rapiens deſponſatam mulierem per verba de præſenti, prohibetur cum illa & cum alia quacũque matrimonium contrahere, præſertim ſi illa à raptore cognita fuerit. c.117. n.7. p. 207

Raptus.

Mulier quæ in raptu de eius perſona facto culpam admiſit non poteſt cum raptore nec cum alio matrimonium contrahere. c.117. n.10. p. 208

Socer poteſt pro raptu in perſonam nurus commiſſo querelare. c.117. n.15. p. 208

De iure ciuili pœna raptus, eſt pœna mortis naturalis, ſi interueniant requiſita ad raptum; & quæ illa ſint. c.117. n.17. p. 208

Index Prior,

Ad raptum traductio de loco ad locum requiritur. ibid. num. 18. p. 208

Item quòd ſequatur copula cum vi, aut perſuaſionibus doloſis. ibid. num. 19. p. 208

Mulier in dubio præſumitur ſeducta ad raptum. cap. 117. oum. 20. p. 208

Voluntas mulieris an excuſet à pœna raptus, ſi inuitis aut duntaxat ignorantibus parentibus, aut iis ſob quorum cuſtodia erat, abducta fuerit. cap. 117. num. 21. p. 208

Raptus in mulierem coniugatam grauius punitur. ibid. oum. 22. p. 208

Quæ ſit pœna raptus ex Concil. Trid. ibid. n. 23. p. 208

Raptus pœnæ ex Concilio imponendæ locus non eſt, niſi factus fuerit causâ matrimonij contrahendi. cap. 117. num. 24. p. 208

Raptus quo animo factus fuerit, probatur conjecturis. ibid. num. 25. p. 208

In diſpenſationibus matrimonialibus apponitur hodie clauſula *Dummodò propter hoc rapta non fuerit*, id eſt, eo animo vt matrimonium contraheretur. cap. 117. num. 26. p. 208

Ad pœnam iuris ciuilis contrarium probandum eſt, nempe raptum fuiſſe factum causâ explendæ libidinis. ibid. num. 27. p. 208

In raptu ſponſæ alienæ, etiamſi causâ matrimonii, vel causâ libidinis tantùm raptus ſit commiſſus, locus eſt pœnæ tam ciuili quàm canonicæ. cap. 117. num. 28. p. 208

Raptos fautores & auxiliatores eadem pœna, quâ principales, puniuntur. cap. 117. n. 29. p. 209

Quid de aſſociantibus. ibid. p. 209

Receptator.

Receptatores priuantur beneficiis ipſo iure in Aſſaſſinio. cap. 27. num. 5. & 6. p. 33

Intellige, interueniente dolo. Ibid. n. 7. p. 33

Receptitia.

Receptitia Eccleſia quæ dicatur; & quòd in ea, ſi Parochialis ſit, concurſus ſit neceſſarios: & alia de huius Eccleſiæ natura. par. 2. c. 2. §. 5. n. 1. & ſeqq. p. 253

Reclamatio.

Reclamatio aduerſus profeſſionem intra quinquennium, ſub quibus conditionibus ſuffragetur. cap. 78. num. 11. p. 133

De reclamatione intra quinquennium aduersùs profeſſionem, qui D D. tractent. Remiſſiue. ibid. num. 14. p. 133

Regalia.

In Regalia locus non eſt reſeruationi clauſæ in corpore iuris. par. 2. cap. 3. §. 2. num. 31. p. 258

In Regalia Rex prouidet ex facultate ampliſſima ſibi per Pontifices conceſſa, & admittit reſignationes etiam in fauorem, nec non etiam penſiones. ibid. num. 32. p. 258

Regalia durat donec Epiſcopus iuramentum fidelitatis præſtiterit, & litteras obtinuerit pro relaxatione bonorum temporalium. par. 2. cap. 3. §. 13. num. 2. p. 285

Ius Regaliæ fundatur in immemoriali conſuetudine. ibid. num. 7. p. 285

Regalia aperitur tam per mortem Epiſcopi, quàm per tranſlationem, non tamen ante conſenſum tranſlationi præſtitum. dicto §. 13. n. 10. & 11. p. 286

Item aperitur quocumque genere vacationis ſedes vacet. ibid. num. 12. veluti propter reſignationem: num. 16. propter rebellionem: num. 17. propter permutationem, ibid. & propter promotionem ad Cardinalatum à die factæ declarationis n. 18. p. 286

In Regalia non eſt locus regulæ *de veriſimili notitia*. ibid. num. 13. nec regulæ *de infirmis reſignantibus*, ibid. num. 16. p. 286

Regalia finitur poſt captã ab Epiſcopo perſonaliter poſſeſſionem; adeo vt non ſufficiant diligentiæ de illam capiendo: num. 21. & 22. Requiritur etiam præſentatio Bullarum: num. 23. p. 286

Prouiſus iure Regaliæ litigat ſaiſitus: n. 25. ibid. p. 286

Non intrat deuolutio poſt ſemeſtre aduersùs Regaliam: num. 26. p. 286

Nec in ea conſiderantur apices iuris: n. 27. p. 286

Vtrùm Regaliæ locus ſit in beneficiis Britanniæ, & aliis prouinciis de nouo, Regno vnitis. Remiſſiuè. dicto §. 13. num. 31. & 32. p. 286

Regaliſta ſi prouiſiones ſuas in arca retinuerit, vtrùm ceſſet effectus iuris Regaliæ. dicto §. 13. n. 28. p. 286

Regreſſus.

Regreſſus reſignantibus conceſſi contra reſignatarios non ſoluentes penſionem, non fuerunt ſublati per Concilium Tridentinum. cap. 26. num. 41. p. 31

Regreſſus datur ad primum beneficium euictũ, etiam poſt poſſeſſionem ſecundi per duos menſes. cap. 69. num 2. p. 114

Euicto ſecundo beneficio, qui vult ad primum redire, debet id facere ſine mora. cap. 69. num. 4. p. 114

Redire volenti ad primum beneficium euicto ſecundo, competunt remedia poſſeſſoria c. 69. n. 5. p. 114

Regreſſus ob non ſolutionem penſionis ſublatos eſſe in Gallia, quidam exiſtimant. Ibid. n. 11. p. 114

Regreſſus ad primum incompatibile, euicto ſecundo beneficio, non denegatur in Gallia. c. 69. n. 12. p. 115

Regreſſus in multis caſibus admittuntur in Gallia, & primò in caſu permutationis. cap 69. n. 13. p. 115

Secundò ſi reſignatarius licitas conditiones non adimpleat, veluti ob non ſolutionem penſionis, contra aliorũ ſententiam, n. 11. allatam, c. 69. n. 14. p. 115

Ampliatur ibid. num. 15. etiamſi ageretur contra ſucceſſorem beneficij. p. 115

Conciliantur duæ opiniones. Ibid. n. 16. p. 115

Tacitè ſemper in Gallia cenſetur reſeruatus regreſſus ob non ſolutam penſionem. cap. 69. n. 17. p. 115

Regreſſus datur in Gallia, quando reſignatio in fauorem non fuit ſortita effectum. c. 69. n. 18. p. 115

Regreſſus datur Graduatis nominatis, ſi beneficium pinguius impetratum obtinere nequeant. cap. 69. num. 21. p. 115

Regreſſus confidentialis nec in Gallia admittendus, quidquid aliqui dixerint. Ibid. num. 22. p. 115

Regreſſus illi datur qui per vim & metum reſignauit in Gallia. Ibid. num. 23. p. 115

Vtrùm is, cui regreſſus competit, poſſit propria authoritate redire ad beneficium. cap. 69. n. 24. p. 115

Rediens ad primum beneficium vigore regreſſus, non dicitur intruſus, quando illius poſſeſſio nondum fuit occupata. cap. 69. num. 25. p. 115

Maximè accedente authoritate Iudicis. Ibid. num. 26. p. 115

Regreſſus facilius datur permutantibus, ſi permutatio non fuerit ſortita effectum. c. 69. n. 35. p. 116

Hoc maximè procedit, quando Superior recuſauit admittere permutationem. Ibid. num. 36. p. 116

Refertur opinio exiſtimantium redeuntem ad primum beneficium indigere noua collatione. Ibid. num. 37. p. 116

Opinio contraria adducitur non eſſe opus noua collatione. Ibid. num. 38. p. 116

Approbatur ſecunda ſententia. Ibid. num. 39. Quæ in ſupremis Galliæ Tribunalibus practicatur. Ibid. num. 40. p. 116

Admiſſa ſemel à Superiori permutatione, res nõ eſt integra, & non datur regreſſus. cap. 69. n. 41. p. 116

Differentia

Differentia affertur inter collationem, & mandatum de conferendo, in hac regreſſus materia. cap.69. n.42. p.216

Regreſſus ad beneficia reſignata ſunt ſublati. part.a. c.1. § 4. n.23. & 27. p.224

Limita vt numeris ſequentib. & maximè in materia penſionis; quæ ſi non ſoluatur, datur regreſſus ad beneficium reſignatum, etiam in Gallia: n. 30. & 31. p.225

Regreſſus non conceditur ob non ſolutam penſionem, niſi præcedente ſententia declaratoria. dicto §.4. n.35. p.225

Limita niſi Papa liberum regreſſum reſignanti conceſſerit cum aliis clauſulis prægnantibus: n. 36. p.225

Ille, contra quem datus fuit regreſſus, non tenetur ſoluere penſiones decurſas. n.27. p.225

Regreſſus & acceſſus quomodò differant, & quid propriè ſit acceſſus ad beneficium. dicto §.4. n.24. & 25. p. 224

Regula.

Regulæ *de publicand. reſign.* vetus intellectus & praxis in Gallia. c.13. n.12. p. 11

Regula Cancellariæ 64. *de conſenſibus præſtandis*, non ſeruatur in Gallia. c.26. n.22. p. 29

Regulæ religioſorum primitiuæ Papa derogat in iis quæ non reſpiciunt tria vota ſubſtantialia, veluti in Ordine Præmonſtratenſi, dum cauebatur profeſſos non poſſe reuocari à domo in qua profeſſionem emiſerant, cui regulæ ſummus Pontifex derogauit. c.20. n.9. p. 19

Cùm Papa, vel Legatus poſſint derogare regulæ *de viginti diebus*, vtrùm hoc facere poſſint in præiudicium Graduatorum, vel Nominatorum. c. 93. n.25. p. 161

Reſoluitur validam eſſe derogationem factam à Papa in præiudicium Graduatorum, & ſimiliter à Legato, niſi fraudis concurrant coniecturæ. ibid. n.26. p. 161

Quibus coniecturis probari poſſit derogationem regulæ *de viginti diebus*, factam fuiſſe in fraudem Graduatorum vel Nominatorum. c.93. n.27. p.161

Regula *de infirmis reſignantibus*, ſeu *de viginti diebus* ſecundùm veram & communem ſententiam locum habet in reſignationibus factis coram Ordinario collatore. c.109. n.10. p.193

Regulæ Cancellariæ habent vim legis, & omnes ligant. c.109. n.12. p. 93

Hodiernis temporibus obſeruatur in Gallia, quòd regula *de viginti diebus*, non habet locum in reſignationibus factis coram Ordinario. c.109. n.13. p. 193

Idem in permutatione obtinet niſi ſit fraudulenta: Et ex quibus colligatur fraus. c.109. n. 14. p. 194

Regulæ *de viginti diebus* locus eſt, quando per reſignationem & collationem fieret præiudicium Graduatis, aut Nominatis etiam coram Ordinario. ibid. n.15. ſed vide ibid. n.17. p. 194

In qualibet permutatione coram Ordinario facta locum eſſe regulæ *de viginti diebus*, verius eſt: atque ita iudicatur in Gallia, & plura ſuper hoc Arreſta ſupremorum Tribunalium referuntur. c.109. n.16. p.194

De praxi regulæ de *viginti diebus* apud Gallos. Remiſſiuè. c.109. n.17. p. 194

Etiamſi non ageretur de præiudicio Graduatorum aut Nominatorum, tamen ex Arreſtis ſupremorum Senatuum Galliæ, regula *de viginti diebus* locum habet in quacumque permutatione, coram Ordinario facta. c.109. n.18. p.194

Regula *de infirmis*, & aliæ ſimiles locum habent in commendis perpetuis. part.2. c.1. §.12. n. 9. Item & Regula *de veriſimili notitia*: n. 11. non tamen regula *Menſium* in illis locum habet. ibid. n. 17. & 29. p. 244. & 245

Omnes regulæ Cancellariæ quæ ſunt receptæ in Gallia, locum habent etiam in Commendis. ibid. n.10. p. 244

Regula *de publicandis reſignationibus* non habet locum in coadiutoriis perpetuis. part.2. c.1. §. 13. n.10. & 22. p.247

Regula prædicta non habet locum in beneficiis, quorum prouiſiones conſiſtorialiter fieri ſolent. part. 2. c.2. §.7. n.4. p. 257

Regula Cancellariæ quæ reſeruat monaſteria, debet intelligi de conſiſtorialibus. part. 2. c.3. §.3. n.5. p.260

Regula *de vero valore exprimendo*, locum habet etiam in prouiſionibus Legationis. part. 2. c. 3. §. 6. n.3. p. 268

Regula *de Annali* ſimiliter in prouiſionibus Legationis locum habet. ibid. n.5. p. 268

Regula *de veriſimili notitia obitus*, locum habet tam in collatione Legati, quàm Ordinarij. part. 2. c. 3. §.6. n.8. p. 268

Sed tamen quando agitur de reſignatione puta, derogatur illi regulæ per clauſulam *ſiue per obitum*, *ſiue alio quouis modo*. Ibidem n.9. Intellige quando prouiſio per obitum fit acceſſoriè per reſignationem: n.10. & 11. p. 268

Regulæ *Menſium*, non ſubiacent beneficia in Concordatis comprebenſa part.2. c.3. §.8. n.5. p.273

Regulæ *de infirmis*, ſolet per Papam & Legatum derogari, immò nec poteſt recuſari derogatio in Gallia: & quomodò procedatur denegatâ derogatione. part.2. c.4. §.7. n.28. 29. & 30. p. 298

Viginti dies quomodo numerentur in Regula *de infirmis*, dicto §. 7. n.25. 26. & 27. p. 298

Regula *de infirmis*, & Regula *de publicandis reſignationibus*, locum etiam habent in permutatione. part.2. c.4. §.8. n.30. & 31. p.301

Regulares.

Regularibus beneficia ſæcularia conferri non poſſunt. c.109. n.6. p. 193

Regularia beneficia licèt manualia & amouibilia, tamen cum aliis beneficiis permutari poſſunt. c.106. n 5. p. 188

Regularia beneficia, vide verb. *Beneficia*. & c. 80. p. 135

Regulares Canonici. Vide verb. *Canonici*. aut c. 80. p 135

Regularibus conceſſa priuilegia fuerunt titulo oneroſo, & propterea ſunt irreuocabilia. c.88. n.8. p.153

Regulares dicuntur ſufficienter prouiſi, quodcumque beneficium adepti ſint. c.93. n. 14. p. 161

Omnia beneficia præſumuntur ſæcularia: c. 40. n.1. p. 53

Regulare beneficium eſſe probatur ex enunciatiuis plurium inſtrumentorum. ibid. n.2. p. 53

Collationes beneficij tanquam regularis factæ, non probant qualitatem beneficij regularis, niſi probetur ipſas fuiſſe effectum ſortitas. c.40. n.3. p.53

In beneficiis regularibus concurſus non eſt adhibendus. c.4. §.10. n.4. p.305

Regulares Prælati poſſunt diſpenſare ſuos religioſos ſuper bigamia ſimilitudinaria, eodem modo quo Epiſcopi. part.2. c.5. §.4. n.14. p. 310

Regulares Prælati, ſi intra ſex menſes non conferant prioratus qui non ſunt vniti illorum menſæ, collatio deuoluitur ad Diœceſanum: & ſi ſint

Exempti,ad ſedem Apoſtolicam.part.2.c.1.§.5.n.4. Quod procedit etiamſi monaſterium haberet facultatem concedendi exercitium curæ. Ibidem. num.6. p.231

Regularis qui ex diſpenſatione beneficium obtinet ſæculare, non poteſt ad nutum Superioris amoueri.part.2.c.1.§.6.n.8. maximè ſi obtinuerit in titulum beneficij perpetui. n.9. p.233

In beneficiis regularibus non habet locum reſeruatio clauſa in corpore iuris per vacationem in Curia. part.2.c.3.§.2.n.46. pag.258

In beneficiis regularibus quæ ſuum habent Superiorem, Epiſcopus non habet intentionem fundatam quoad iusconferendi.part.2.c.3.§.9.n.24. p.278

Beneficia regularia quædam ſunt ſimplicia, alia duplicia, & quæ illa ſint. part.2. cap.3. §.10. num.1. & 2. p.279

Rchabilitatio.

Rehabilitatio,vide verb.*Intruſio*.aut cap.59.n.15. p.91

Relatio.

Relatio obſtetricum ſuper virginitate vxoris, fallax eſt; & ex ea non probatur impedimentum matrimonij perpetuum.c.79.n.8. pag.135

Religio.

Conditio adiecta legato in odium religionis,inualida eſt; & pro non ſcripta.c.45.n.1. pag.62

Fideicommiſſum alicui iniunctum caſu quo fiat religioſus, nulla eſt; & diſpoſitio pura remanet, & ſine grauamine.c.45.n.2. p.62

Quibus caſibus valida ſit diſpoſitio facta aduersùs filios effectos religioſos. Ibid.n.4. pag.62

Explicatur deciſio Senatus Tholoſani apud Maynard, *lib.5.cap.*14.cap.45.n.5. pag.62

Conditio ſi Religioſus fiat ademptionem legati continens, valida eſt, ſi facta fuerit principaliter pro conſeruatiune bonorum in familia.c.45.n.6. p.62

Pater plus relinquere poteſt liberis in ſæculo manentibus,quàm religionem intrantibus.cap.45.num.7. & num 10. p.62.& 63

Attenditur principalis intentio Teſtatoris, licèt in conſequentiam & ſecundariò religionis ingreſſus ratio habita ſit per teſtatorem.c.45.n.8. p.62

Diſpoſitin in odium religionis valida eſt, quando in odium certæ religionis vel certi ordinis facta fuit, ſecùs ſi in genere aduersùs quaſcumque religiones. c.45.n.9. p.62

Religioſi.

Religioſi tanquam particulares non poſſunt obligari, vel contractus celebrare.c.107.n.8. p.189

Religioſi ſunt exempti à præſtatione decimarum. c.101.n.4. p.178

Conſuetudo ſoluendi per religioſos quartam decimalem de propriis prædiis,obſeruanda eſt.cap.101. num.5. p.178

Religioſi Parochi ſunt immunes à decimis,etiam pro prædiis acquirendis, ſi ſpeciale habeant priuilegium ſuper hoc.c.101.n.6. p.178

Religioſi qui nituntur ſola communicatione priuilegiorum,non eximuntur à decimis ſine ſpeciali expreſſione.c.101.n.7. p.178

Religioſi etiam ſine priuilegio ſunt immunes à decimis, pro prædiis per eos ad culturam reductis. c.101.n.8. p.178.

Item pro ſuis hortis & animalibus quæ nutriunt.Ibid. num.9. p.178

Item pro noualibus quæ ipſi excolunt, non quæ aliis tradunt excolenda.Ibid.n.10. p.178

Religioſi quando nituntur ſolo priuilegio vel conuentione,vtrùm extendatur ad prædia acquirenda. c.101.n.12. p.178

Regulares tenentur ſoluere decimas de prædiis acquirendis,ſi antea ſoluebantur.c.101.n.25. p.179

Prædia tranſeunt ad regulares cum ſuo onere decimarum.c.101.n.26. p.179

Proponitur reſolutio caſuum, in quibus religioſi tenentur ad decimas pro prædiis acquirendis. c.101. num.27. p.179

Quæſtio, An perſona ſit verè religioſa, dependet ex modo viuendi & conſtitutionibus congregationis. c.2.n.1. pag.3

Religioſi non poſſunt cogi ad auſteritates regulæ quas non ſunt profeſſi. c.20. n.3. Diſtingue vt ibid. n.5. & 6. p.18.& 19

Admiſſio religioſorum ad profeſſionem ſpectat ad Superiorem immediatum illius conuentus,vbi nouitiatus factus fuit; non autem ad mediatum.c.24. num.1. pag.24

Religioſi poſſunt curam animarum exercere in Eccleſiis ab eorum monaſteriis dependentibus, aut quæ ſunt illorum membra.c.40.n.15. p.54

Citatio adhiberi debet in cauſis religioſorum, aliàs proceſſura non valet. c.41.n.2. p.54

Subſtantialia iudicij in cauſis religioſorum ſeruanda ſunt.c.41.n.3.p.54 & c.49.n.14. p.71

Non tamen in tanto rigore prout inter ſæculares.c.41. num.4. p.54

Teſtium nomina inter religioſos in cauſis grauibus edenda.c.41.n.6. p.55

Citationis quæ ſit forma, dum citantur regulares. c.41 n.7. p.55

Duplex modus procedendi Superiorum regularium, & quæ in vtraque forma ſeruanda. c.41.n.8. p.55

Quomodo Superior regularis ſine citatione procedere poſſit in delictis notoriis.c.41.n.9. p.55

Religioſi in prima inſtantia non ſunt ad loca remota trahendi c.41.n.23. p.55

Epiſcopus procedere poteſt contra regulares curam animarum exercentes in iis, quæ curam vel Sacramentorum adminiſtrationem concernunt. cap.42. num.1. p.56

Ampliatur, vt procedat etiam in dependentibus à cura, vbi ponitur exemplum.c.42.n.2. p.56

Religioſi cuius licentiam obtinere debeant vt prædicare poſſint ſiue intra, ſiue extra ſuorum Ordinum Eccleſias. c.49.n.1. p.70

Religioſi, ſine licentia Epiſcopi prædicantis, quæ ſit pœna.c.49.n.2. p.70

Religioſis ſine licentia prædicantibus non poteſt de iure Epiſcopus pœnam declarare.c.49.n.3. pag.70

Hodie tamen ſecùs eſt ex Gregorij XV. conſtitution. c.49.n.4. p.70

Religioſi, in caſibus in quibus appellatio ipſis prohibita eſt, poſſunt recurrere ad Superiores per viam querelæ.c.49.n.15. p.71

Religioſi non habent velle nec nolle, & de bonis ſuis diſponere non poſſunt.c.51.n.2. p.74

Arguere non licèt ab aliis Religioſis ad Ieſuitas: quia hi propriis & peculiaribus viuunt regulis. cap.51. num.11. p.75

In ſtatu Auraicenſi, religioſi non ſuccedunt niſi ſpecialiter, & expreſsè ipſis relinquatur,facta mentione incapacitatis ipſorum. c.51.n.17. p.75

De iure communi religioſi teſtari, & de bonis ſuis diſponere non poſſunt.c.51.n.18. pag.75

Explicatur conſtitutio Sereniſſimi Principis Auraicæ, ſub titulo *Quarte Trebellianique*.c.51.n.19. p.75

Religioſi per ingreſſum & profeſſionem bona ſua & ſeipſos Deo offerunt.c.51.n.22. p.76

Primis Eccleſiæ temporibus Religioſi voventes paupertatem,bonorum ſuorum dominium retinebant: & de

& de iis diſponere poterant.c.51.n.30. p.56
Reſeruatio dominij regulata ad voluntatem Superioris, etiam in ſolemni profeſſione religionis, eſt valida.Ibid.n.31. p.56
Religioſi exempti à iuriſdictione Ordinarij, & ſanctæ ſedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecti, non poſſunt per quoſcumque actus, in præiudicium ſedis Apoſtolicæ, præiudicare ſuæ exemptioni,& ſe ſupponere iuriſdictioni Ordinarij.c.60.n.15 p.93
Quando corpus ſepelitur apud Religioſos,tota cadaueris ſequela ſpectat ad ipſos.c.88.n.6. p.153

Renunciatio.

Renunciatio facta tempore magnæ infirmitatis præſumitur fraudulenta.c.109.num.11. p.193
Renunciatio non nocet ſucceſſoribus in beneficio.c.1. num.7. pag.2
Renunciatio ab ingrediente monaſterium facta ſub prætextu læſionis cuiuſlibet, non reſcinditur. c.2. num.6. pag.3.

Reparatio.

Onus conſtructionis, & reparationis Eccleſiæ eſt merè perſonale,& ad illud Forenſes cogi non poſſunt. cap.38.n.4. p.50
Parochus tenetur ad reparationem Eccleſiæ. cap. 38. num.10. p.50
Omnes qui ex decimis vtilitatem percipiunt, in Eccleſiæ reparatione contribuunt.c.38.n.11. p.50
Referuntur DD de materia reparationis Eccleſiarum tractantes.c.38.n.12. p.50
Parochus an cogi poſſit ad reparationis & conſtructionis Eccleſiæ contributionem, per ſubtractionem decimarum.c.38.n.13. pag.50
Reparatio Eccleſiæ Cathedralis ſpectat ad Epiſcopum.c.39.n.4. p.51
Reparatio & fabrica inferiorum Eccleſiarum ad quem ſpectet.c.39.n.5. p.51
Conſuetudo attendi debet circa expenſas reparationis Eccleſiæ.c.39.n.6. p.51
Præsbyterium cuius ſumptibus reparandum. cap.39. num.8. p.51
Reparare ſeu reficere, & ædificare, multùm inter ſe differunt.c.39 n.10. p.52

Reſeruatio.

Reſeruatio facultatis diſponendi facta ſine præiudicio iurium Epiſcopalium,non poteſt operari vt diſpoſitio fiat in laicum de iure patronatus, ſine illius conſenſu.c.54 n.9. p.82
Reſeruatio clauſa in corpore iuris, quæ ſit. cap. 85. num.61. p.148
In beneficiis reſeruatis, Ordinarius qui confert ad præſentationem patronorum laicorum, tantum iuris habet, quantum ſummus Pontifex; & illius litteræ ſunt ſine mora exequutioni demandandæ. c.87.n.2. p.151
Amplia vt hoc procedat, etiam concurrente præſentatione alterius, qui non ſit verus patronus.cap.87. num.3. p.151
Reſeruationes omnes ceſſant, quando agitur de beneficio iuriſpatronatus laicalis. c.87. n.4. p.151
Amplia vt hoc procedat, tam in reſeruatione expreſſa,quàm in tacita per appoſitionem manus.cap.87. num.5. p.151
Reſeruatio beneficiorum vacantium in Curia practicatur in Gallia.c.89.n.10. p.151
Reſeruatio Apoſtolica ceſſat poſt prouiſionem effectum ſortitam, licèt prouiſus ſit inhabilis. c. 87. num.15. p.151
Prouiſio Apoſtolica ſi ſit nulla ex defectu poteſtatis, per eam expirant reſeruationes.c.87.n.19. p.152
Si prouiſio Apoſtolica ſit ipſo iure nulla,& non indigeat declaratione, remanet ambiguus vacandi modus,& non expirat reſeruatio.c.87.n.23. p.152
Reſeruationes beneficiorum impedire nullo modo poſſunt Ordinarij.c.110.n.14. p.195
Reſeruatio quid ſit? Et quòd pluribus modis fieri poſſit.part.2.c.3.§.2.n.1.2.3.4 & 5. p.256
Reſeruationes quædam ſunt reales, & quædam mentales: & quænam illæ ſint.Ibid.n.8.& 9. p.257
Quæ ſint reſeruationes generales, & quæ ſpeciales; exponitur dicto.§.2.n.10.11.& 12. pag.257
Reſeruatio clauſa in corpore iuris quænam dicatur. Ibid.num.14. p.257
Reſeruatio in Gallia non inducitur per collationem à Papa inhabili factam.part.2.c.3.§.1.n.39. p.258
Reſeruatio ceſſat quando eſt conſumpta: & quid ad hoc requiratur.ibid. n.45.& plura per totum illum §.2. p.258
Plures caſus in quibus beneficia non cadunt ſub reſeruatione.dicto c.3.§.3.n.45.part.2. p.261
Beneficia reſeruata non poſſunt conferri tanquam deuoluta.part.2.c.3 §.4 n.2. p.262
Reſeruatio ſecundæ regulæ locum habet, quando vacatio beneficij contigit pendente vita Cardinalis Epiſcopi.part.2.c.3.§.5.n.31. & 32. p.266
Reſeruatio duplex impedit indultum Cardinalis,dummodò ambæ reſeruationes ſint coæquales, & perſonales.part.2.c.3.§.5.n.35. p.266
In permutatione beneficiorum reſeruatorum,requiritur authoritas Sedis Apoſtolicæ; etiamſi vnum tantùm eſſet reſeruatum.part.2.cap.4.§.8. num.14. & 15. p.300

Reſidentia.

Reſidentia & præſentia perſonalis in Choro multùm inter ſe differunt.c.12.n.2. p.9
Reſidentia duplex eſt, vna præciſa, & alia cauſatiua: & quomodò inter ſe differant.c.12.n.3. p.9
Quæ reſidentia requiratur in ſimplici præſtimonio, vel beneficio.c.12.n.4. pag.9
Beneficia ſimplicia ſi ſint ſeruitoria, requirunt reſidentiam.c.12.n.7. p.10
Nullus præter Papam poteſt in perpetuum à reſidentia diſpenſare.c.36 n.2. p.47
Reſidentia eſt annexa curæ animarum.c.42.n.3. p.57
Quid ſit obſeruandum, quando Parochus vult abeſſe à ſua Parochia.Ibid.c.42.n.4. p.57
Quæ ſit Parochi non reſidentis pœna; & cui,ac quomodò applicanda.c.42.n.5. p.57
Vtrùm Epiſcopus teneatur procedere præcedente fructuum ſubtractione, & excommunicatione,quando procedit contra Parochum non reſidentem. c.41.n.6. p.57
Quomodò intelligenda ſint iura& Rotæ deciſiones, dum volunt requiri trinam monitionem, & Parochum per ſex menſes à die vltimæ monitionis eſſe expectandum, antequam ad priuationis declarationem deueniantur: & quid in Gallia. cap. 42. num.7. p.57
Epiſcopus debet Vicarium deputare in locum Parochi abſentis, cum aſſignatione ſalarij.c.42.n.8.p.57
Reſidentia non inducit incompatibilitatem, niſi ſit ratione tituli; nec ſufficit quòd ſit ratione perceptionis fructuum.part.2.c.5.§.6.n.10. p.313

Reſiduum.

Reſidui appellatione quid comprehendatur. cap. 16. num.3. pag.14
Diminutio legati poſtea contingens,cedit damno eius cui reſiduum præſtandum eſt.c.16.n.4. p.14

Reſignans.

Reſignantis factum non nocet reſignatario, qui eſt tertius; & non habet ius à reſignante, ſed à conferente.

Digitized by Google

tente.c.66.n.19.20.& 21. p.107
In quacumque reſignatione ; ſucceſſor in beneficio non tenetur ſtare locationi anteceſſoris. cap. 66. num.22. p.107
Quod procedit etiam in reſignatione facta io fauorem certæ perſonæ c.66.n.23. p.107
Reſignans habetur pro mortuo in beneficio reſignato c.66.n.24. p.107
Etiam in reſignatione in fauorem, ius nouum acquiritur mediante collatione.c.66.n.25. p.157

Reſignatarius.

Reſignatatius in fauorem, ſi moriatur ante adeptam poſſeſſionem, reſignans non amittit beneficium, nec illius poſſeſſionem etiam in Gallia. cap. 69. num.20. p.115

Reſignatio.

Reſignatio ſimplex facta animo pinguius beneficium obtinendi, vim habet dimiſſioois.c.69 n.27. p.115
Licitum eſt alicui beneficium ſimpliciter reſignare, eo animo vt collator illud alteri conferat, dummodo nullum fiat pactum.c.75.n.2. p.127
Reſignans liberè poteſt ſignificare collatori cui deſideret beneficium reſignatum conferri. cap. 75. num.6. p.127
Non eſt neceſſe quòd dum beneficium reſignatur animo permutandi, exprimatur quòd reſignatio fit ex cauſa permutationis.c.75.n.7. p.127
Facto mandato ad reſignandum coram ſummo Pontifice, vtrùm Ordinarius negotium reſignationis expedire poſſit? variæ ſunt opiniones. cap. 26. num.24. p.29
Io Gallia licita eſt etiam reſignatio aote ſententiam, ſi beneficium non vacet ipſo iure.c.27.n.11. p.33.
Non modo ſimplex reſignatio, ſed etiam io fauorem licita eſt, in non vacantibus ipſo iure. cap. 27. num.13. p.33
Reſignatio beneficij ipſo iure oon vacantis fit coram Papa; dimiſſio verò, coram Ordinario. cap. 27. num.14. p.33
Quæ clauſula apponi debeat, vt delinquens in præiudicium impetrantis reſignare non poſſit. cap. 27. oum.15. p.33
Reſignare non poteſt quis beneficium, in quo nihil iuris habet. c.29.n.3. p.37
Obligationes & fideiuſſiones occaſione beneficij præſtitæ expirant, facta illius reſignatione. cap.35. num.12. p.46
Differentia eſt inter reſignantem beneficium, & repudiantem paternam hæreditatem. c.50. n.5. p.72
Petens reſtitutionem aduersùs reſignationem beneficij iam adepti, agit de damno vitando. cap. 50. num.7. p.72
Reſignatio facta io fauorem præceptoris, gubernatoris, aut alterius poteſtatem ſuper reſignante habentis, irrita eſt in Gallia.c.50.n.18. p.73
Reſignationes beneficiorum ordinis ſancti Ioannis Hieroſulimitani, Papa admittere ſolet. part 2 c.1. §.6.n.11. p.233
Reſignatio beneficij, ad cuius titulum quis ſacros ſuſcepit ordines, ad hoc vt ſit valida quid requiratur tam io Gallia, quàm extra Galliam. part.2. cap.1. §.11.à o 41.ad 47. p.242.& 243
Reſignatio, & Coadiutoria, multùm inter ſe differunt.part.1.c.1.§.13.n.18. p.247
Reſignationes admittere non poſſunt Abbates, etiamſi præſcripſerint ius conferendi. part.2. cap.3. §.9. num.20. Quod non procedit in Abbatibus exemptis, aut aliis inferioribus habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem.Ibid. num.21.& 22. p.278
Reſignatio, & dimiſſio beneficij, quomodò differant. part.c.4.§.7.n.1. p.297
Reſignatio ſimplex ius abdicat à reſigoante ſtatim: ſed conditionalis non niſi adimpleta conditiooe: dict. §.7.n.3. quid ſit reſignatarius moriatur ante approbationem Epiſcopi Ibid.n.4. p.297
Reſignatatio an & quando detur manutentio. Ibid. n.5.& 6. p.297
Reſignationi ſi conſenſus nulliter fuerit præſtitus, fructus interim ſpectant ad reſignantem, & beneficium vacat per eius obitum. Ibid. o.11. & plura de reſignationibus per totum illum §.7. p.297.& 298
Reſignationis iuſta cauſa non ſolùm peti poteſt ex vtilitate Eccleſiæ, ſed etiam ex vtilitate perſonarum.part.2.c.4.§.8.0.29. p.301

Reſtitutio.

Legatum pro reſtitutione malè ablatorum, debet per extrinſecas probationes iuſtificari.c.108.n.12.p.191
Reſtitutio in integrum faciliùs in cauſis ſpiritualibus concedenda eſt.c.50 n.13. p.72

Retroiractio.

Quando nullum adeſt initium conſeruabile, non fit retrotractio. c.71.n.15. p.118

Reuocatio.

Quando agitur de reuocatione antiquæ obſeruantiæ, ſtricta debet fieri interpretatio.c.103.n.11. p.184

Rex

Reſeruatio locum non habet in beneficiis quæ alicuius Regis vel Principis præſentationi ſubiacent. part. 2.c.3.§.3.n.3. p.259
Rex non nominat niſi in prioratibus, io qoibus proceditur per ſolemnem electioneio. part.1.c.3. §.10. n.18.& 19. p.180
De iure Regaliæ, & nominatione Regia, & quomodò in ea procedatur quoad praxim Galliæ. part.2. c.3.§.13,n.1.8.& 9. p.285
Rex conferens iure Regaliæ derogare ſolet regulis Cācellariæ dicto §.13. n.14. Et admittit reſignationes in fauorem. n.20. Derogat iuri patronatus Eccleſiaſtico: n. 19. & contra eum nulla datur præuentio n.14. p.286
Regis primariæ preces, ſub prætextu iucundi ad coronam aduentus, non obligant collatorem ex veriori ſententia.part.2.c.3 §.15.n.16. p.289

Rota.

Rotæ Auenionēſis *deciſ.*12. non fuit obſeruata part.2. c.2.§.2.n.16. p.251
Rotæ Romanæ *deciſ.*73. ſub titulo *de Reſcript. in Antiquis.* expenditur contra Menoch. part.2. c.2.§.3. num.15. p.252
Rotæ Romanæ Auditores conferunt beneficia, ſuper quibus lis coram ipſis pendet. part.2. cap.3. §.14. num.3. p.287
Ampliatur, etiamſi Papa dediſſet commiſſionem in *forma dignum*, aut ſpeciales deputaſſet exequutiones.part.1.c.3.§.14.n.6.& 7. Non tamen ſi beneficium vacauerit io menſe reſeruato ob regulam *Menſium.* Ibid.n.9. p.287
Rotæ Romanæ *deciſ.*484 *part.1.diuerſ.* reiecta fuit ab eadem Rota.part.1.c.5.§.6.n.10. p.314

S

Sacerdos.

SI ex fundatione prouiſus debeat eſſe actu ſacerdos, non poteſt tunc qualitati derogari. cap. 87. num.19. p.152
In beneficiis ſacerdotalibus, ſufficit quòd tempore collationis quis ſit ad ſacerdotium capax; licèt non ſit actu ſacerdos: dummodò intra annum promoueri poſſit. c.118.n.7. p.210

Intellige

Intellige vt eod.cap. & infr.n.26. p.210. & 211
Attendi debet obſeruantia, quando beneficium ſolùm eſt concedi clericis non ſacerdotibus.c.118.n.8.Intellige vt Ibid n 39. p.210. & 211
Quando ſacerdotium de iure eſt annexù beneficio,ſufficit quòd prumotus ſit ſacerdos habitu, & quòd promoueatur intra annum.c.118.n.26. p.211
Quando qualitas ſacerdotij fuit in fundatione adiecta verbo præſentationis, veluti ſi dictum fuerit quod debeat ſacerdos præſentari; tunc qualitas ſacerdotij debet adeſſe actu in prouiſo, tempore quo fit præſentatio. c.118.n.17. p.211
Qualitas ſacerdotij debet interuenire actu, quando fundator viſus eſt verbis negatiuis. c. 118. n.28. pag.211
Eadem qualitas ſacerdotij actualis requiritur, ſi fundator mandauerit quòd præſentatus debeat horis diurnis & nocturnis intereſſe,Eccleſiæ deſeruire,& Miſſas celebrare. c.118.n.29. p.211
Præſentatus à minori parte,admittendus eſt ſi ſit actu ſacerdos, præſentato à maiori parte excluſo, qui non habet hanc qualitatem,dum ex lege fundationis requiritur. c.118.n.30. p.211

Sacerdotium.

Si ſacerdotium requiratur ad canonicatum ex diſpoſitione legis,aut ad aliud beneficium, ſufficit quòd prouiſus ſit Sacerdos habitu: quid ſi requiratur ex verbis fundationis, part.2. c.3.§.12.n.10. & 11. pag.283
Sacerdotalis ordo triplici modo poteſt eſſe annexus beneficio,& quis ſit huius triplicis annexionis effectus.Ibid.n.16. p.284
Sacerdotium obtinens ante ætatem, fit irregularis, part. 2. capit. 5. §. 2. numer. 9. & ſi in ordine ſic miniſtrauerit, collatio beneficij illi facta nulla eſt; niſi iuſta ignorantia illum excuſet. Ibid. n. 11. & ſequentibus. p. 307. & 308

Sacramenta.

Mulier quæ accuſabatur, quòd marito Sacramenta adminiſtrari non curauerat, fuit abſoluta;quia eius nulla lata culpa vel dolus probatus fuit.c.115.n.15. pag.204

Sanchez.

Locus ſanchez *in conſil. moral.* ab errore Typographi purgatus. c.85.n.69. p.148

Sacra Vaſa.

Sacra Vaſa certæ Eccleſiæ addicta ad aliam transferri non poſſunt nec alienari.c.41.n.1. p.58
Sacræ res potius intuitu Eccleſiæ in dubio darę cenſentur.c.43.n.2. p.58

Scandaloſus.

Scandaloſi, præuia monitione,beneficiis ſunt priuandi. par.2.c.5 §.1.n.15. p.307

Scientia.

Quando non ſit opus articulare ſcientiam in poſſeſſorio. c.15.n.15. p.14
Scientia præſumitur ex temporis diuturnitate,& actibus multiplicatis.c.15.n.46. p.14
Scientia poſſeſſoris aduerſarij præſumitur ex longi temporis poſſeſſione,& ex actuum multiplicatione. cap.60.n.13. p.93
Scientia certa Papæ colligitur ex mentione litis pendentis facta in reſcripto. c.61.n.12. p.97

Scrutinium.

Scrutinij forma non eſt neceſſaria, quando de facto obſeruari non poteſt c.81.n.9. p.139

Secundarius.

Secundarius Vide Verb. *Admor.*

Sede vacante.

Sede vacante, bona Eccleſiæ futuro ſucceſſori reſeruari debent; adeo vt non valeat conſuetudo in contrarium. part. 2. capit. 3. §. 13. num.3. & 4. Item emolumenta ſigilli & iuriſdictionis ſucceſſori in Epiſcopatu reſeruanda ſunt: num. 5. & OEconomi deputatio ſpectat ad Capitulum: numer. 6. ſed hoc in Gallia non obſeruatur: n. 8. pag.285

Sententia.

Sententia contumacialis præſumitur lata ob contumaciam, non autem ob bonum ius. cap. 37. n.16. pag.49
Sententia lata ex relatione peritorum,poteſt quandocumque retrotractari per alias probationes.cap.76. num.12. p.128
Sententia lata in cauſa vſurarum numquam tranſit in iudicatum.c.77.n.11. p.130
Nec in cauſa matrimoniali. ibid.n.12. p.130
Sententia lata ex falſa cauſa nulla eſt, ita vt non ſit opus ab ea appellari.c.77.n.18. p.131
Sententia cum clauſula, *Alio non apparente*, ex nouiter deductis retractari poteſt. cap. 98. numer. 8. pag.173
Quando ſententia ſic prolata eſt: præſertim *Alio non apparente* non mutatur natura iudicij definitiui. c. 98. n.9. p.173
Sententia *Alio non apparente* lata, non ſemper habet vim interlocutoriæ: & in quibus caſibus. cap. 98. n.10. p.173
De ſententia lata *Alio non apparente*, qui DD. tractauerint. Ibid.n 11. p.173
A ſententia *Alio non apparente* lata,regulariter appellatio eſt admittenda. Ibid. n.12. p.173
Non debet fieri differentia inter ſententiam latam *Alio non apparente*, vel *Rebus ſic ſtantibus*, & latam *ab obſeruatione iudicij*. Ibidem. numer. 13. pag.173

Sepultura.

Mortuo illo qui ius ſepulturæ habet, totàque illius familiâ extinctâ, poteſt ſepultura vel capella alteri concedi. c.73.n.6. p.124
Intellige vt n.16. & 17. p.124
Quæ ſepulchra ſint familiaria, & ad ſolos hæredes ſanguinis tranſeant, & ad quoſcumque hæredes extraneos tranſmittantur. cap.73. num.16. p.124
Ius ſepulchri, & Inſignium, non tranſit ad fideicommiſſarium. c.73 n.17. p.124
Sepultura. Vide *Monachus.* aut c 96. p.166
Sepulturæ extra Eccleſiam olim, deinde in atrio, nunc autem intra Eccleſiam conceduntur. c. 114. num.1. p.201
Corpora infidelium vel infantium non baptizatorum, intra Eccleſiam non ſepelienda. c. 114. n. 2. p.201
Sepulturæ nemini ſubtus Altare concedendæ,& conceſſæ amouendæ. c.114.n.3. p.201
Electio ſepulturæ cuilibet permiſſa,etiam extra Parochialem Eccleſiam,reſeruatâ quartâ Parochiæ.Ibid. num.4. p.201
Eligens ſepulturam extra Parochiam,ſi in loco electo nequeat ſepeliri,nuu eſt in Parochia ſepeliendus. c. 114.n.5. p.201
Religioſi, exceptis Prælatis, non habent ius eligendi ſepulturam, ſed in proprio monaſterio ſunt ſepeliendi. c.114.n.6. p.201
Fallit,ſi in loco à monaſterio remoto deceſſerint, ita vt ad illud commodè deferri nequeant: nam tunc eligere poſſunt ſepulturam; & non factâ electione,ſunt in parochiali Eccleſia ſepeliendi.c.114. num.7. p.201.

Patet

Patet pro filio ſepultutá eligere non poteſt,niſi talis ſit conſuetudo;quæ ptobanba eſt. cap. 114. numer.8. p.201

Filiusfamilias pubes poteſt ſibi ſepulturam eligere; non tamen impubes,niſi ſit ptoximus pubertati.c. 114.n.9. p.201

Eligere quem poſſe ſepultutam in Eeclesia monialium benedicta,& nondum per Epiſcopum conſecrata.c.114.n.10. p.202

Sepulturæ electio per teſtes ſingulares ptobatut. cap. 114..n.11. p.202

Sepultutæ electio,an poſſit alteri committi, vt eligat poſt mortem ſuam.c.114.n.12. p.202

Vxor & filius vtrùm ſibi poſſint eligere ſepulturam, & vtrùm filius pro patre menre capto, vel frater pro fratre, Tutor pto pupillo. cap. 114. num. 13. p.202

Canonicus, Rector Eccleſiæ, Vicarius perpetuus,Vicarius tempotalis Ptæsbyter amouibilis, & ſtipendiatus, & ille qui caoonicatui renunciauit, vbi ſint ſepeliendi.c.114.n.14. p.202

Vtrùm potius in Patis, vel alia ſepultura quis ſepeliendus ſit.e.114. n.15. p.202

Filius ſpurius, vel illegitimus, vbi ſepeliendus.c.114. num.16. p.202

Vxor in ſepultuta mariti ſepelienda: Quid ſi ad ſecunda vota conuolauerit.c. 114. n.17. p.202

His omnibus deficientibus, debet quis in Patochia ſepeliri, in qua tecepit viuens Sacramenta. c. 114. nuio.18. p.202

Pluta de ſepulturis.Remiſſiuè.c.114.n.19. p.202

Septima manus.

Septima manus,Vide verb. *Maritus*, aut.c.79. p.134

Simonia.

Si de Simonia opponeretut per viam exceptionis,ſufficeteni leuiores probationes.c.19.n.6. p.18

Simonia non committitut ponibilis, niſi ptobatâ conuentione.& illius effectuatione.c.27.n.27.p.34

Reſeruatio beneplaciti ſummi Pontificis omnem ſimoniam excludit. Ibid. num.28. pag.34. & cap.69. num.32. p.116

Amplia, vt boc ptocedat etiam io beneficiis Galliæ. cap.27.num.29. p.34.

Fallit, ſi beneplacitum fuerit teſetuatum dumtaxat animo fraudem obtegendi.c.27.n.30. p.34

Quæ tacitè inſunt, licitè exptimi poſſunt abſque vitio ſimoniæ.cap 47.n.10. p.67

Licitum eſt conferre commendam ſub conditione ſoluendi iura cooſueta.c.47.o.11. p.67

Pactum fieri poteſt, quòd teſignans fructus beneficij teſignati habeat pto tata temporis, quo inſeruiuit. c.47.n.12. p.67

Simonia vnius ex tranſigentibus non poteſt nocere tertio illam ignotanti.c.69.n.33. p.116

Quæ ſit differentia,& qui effectus ſimoniæ veræ, vel ioterpteratiuæ.c.69.num.34. p.116

Pecunia non poteſt dari ſine ſimonia ob cauſam profeſſionis in monaſterio.c.96. n.26. p.168

Fallit,niſi quod datur, traditum fuerit intuitu ſuſtentationis religioſi.c.96.n.27. p.168

Aut niſi habeat cauſam omninò diſtinctam,& ſeparatam ab ingreſſu monaſterij, vel profeſſione in eodem.c.96.n.28. p.169

Aſſignatio legitimæ non dicitur ſimoniaca, quamuis eadem die filius beneficium reſignauerit. cap. 96. num. 29. p.169

In dubio traditio rei temporalis cenſetur facta pro cauſa temporali, ad excluſionem delicti. cap. 96. num.30. p.169

Explicatur *deciſ.* Putei 42. *lib.* 2. & Mohedan. *deciſ.* 5. *de ſimonia*.cap.96.n. 31. p.169

Prouiſio eius tei, ad quam quis de iure tenebatur,non poteſt eſſe ſimoniaca.c.96.n.32. p 169

Quando litigatut ſimul ſuper ſpiritualibus & tempotalibus,tranſactio fieri poteſt per traditionem alicuius tei tempotalis.c.96.n.33. p.169

Quando in vim ſententiæ arbittatoriæ, temporale datur pro ſpirituali, nō committitur ſimonia.c.96. num.34. p.169

Simonia etiam à tertio commiſſa nocet quoad beneficium,ſuper quo commiſſa eſt.e.97.n.16. p.171

Amplia,etiamſi poſſeſſor beneficij ſimoniam ignorauerit.c.97.n 17. p.171

Qui ſciuit ſimoniam ab alio fuiſſe commiſſam, tenetur ſtatim illud beneficium dimittere,vt euitet pœnam. c.97.n.19. p.171

Vtrùm propter ſimoniam quis ptiuetur aliis beneficiis antea obtentis.Ibid.num.20. p.171

Quando agitur de ſimonia præſumpta, vel interptetatiua qualis eſt illa quæ committitur à tertio poſſeſſor beneficij non eſt priuandus aliis antea legitimè obtentis.c.97.n.21. p 171

In vera ſimonia inducitur ptiuatio beneficiorum ipſo quidem iure, quoad illud ſuper quo commiſſa eſt ſimonia: ſed quoad alia,noo oiſi per ſententiam. c.97.n.22. p.171

Non eſt ſimonia ſi quis mandatum faciat ad liberè reſignandum,& ad togandum collatotem, vt tali beneficium conferat.c.75.n.4. p.127

Simonia in reſignatione præiudicat reſignanti, & tertius beneficium impettare poteſt, contra nonnullorum ſententiam. part. 2. cap. 4. §.7. o.12. & 13. pag.298

Simonia inducit beneficij vacationem ipſo iure. par. 2.c 5.§.1.n.1.

Et quomodo ptobetut: num. 8. & an pet ſocium criminis: num.9. & an pet confeſſionem reſignantis: n. 10. & quæ coniecturæ admittantur: o.11. pag.306

De ſimonia in iutepatronatus. Ibidem num. 3. & 4. p.306

Si Neutri.

Gratia *ſi Neutri*, duo requirit, nempe beneficij vacationem, & quòd neutri litigantium ius competat.part.2. c.4.§.3.num.1. & vacatio tequiritur de præſenti niſi verba futuri tempotis apponantur in ptouiſione.Ibid.n.3.& 4. p.292

Gratia *ſi Neutri*, non purgat vitia ptæterita. Ibid. num.7. p.292

Quomodò differant gratia *ſi Nulli*, *ſi Neutri*, *ſi Alteri*. dicto §.3 n.2. p.292

Gratia *ſi Neutri*, facit vt poſſeſſor non poſſit excludere actorem proptet non ius ipſius. Ibidem num.12. p 292

In gratia *ſi Neutri*, an debeat repeti nartatiua gratiæ principalis. Ibid. n. 14. & pluta de dicta gratia per totum illum §.1. p.292.& 293

Solemnitas.

In ſupputatione temporis diuturni, ad præſumendas ſolemnitates in alienatione rerum Eccleſiæ, non debet deduci tempus vitæ Prælati malè alienantis: ſecùs eſt in præſcriptionis tempore computando. c.98.n.4. p.172

In extraiudicialibus, ſemper præſumuntur interueniſſe ſolemnitates ad actum requiſitæ.c.8.o.4. p.6.

Quando aliundè conſtat de inualiditate tituli, ceſſant præſumptiones ſolemnitatum.c.98.n.5. p.172

Sequeſtratio.

Sequeſtrati fructus debent dari ei,cui beneficium fuit adiudicatum.e.c 47.n.24. p.68

Sequeſtrum.

Sequeſtrum.

Sèqueſtrum ſi quis violauerit, beneficium eius vacat; & eſt reſeruatum Pontifici:ſed tamen Rota poteſt illud conferre,ſi lis pendeat coram Ipſa.par.2.c.3.§.14.n.8. p.287

Sequeſter caſtri à beneficio dependentis poteſt eſſe Laicus; ſed ſequeſter beneficij debet eſſe Clericus. par.2. c.4.§.9.n.2. p.302

Sequeſtrum an & quando priuet poſſeſſione: diſtinguitur inter voluntariũ,& neceſſarium.par.2 c.4.§.9.n.3. & 4. p.302

Sequeſtrum violare quis dicatur ad hoc vt beneficium vacet. part. 2.cap.3. §.3.n.30.31.32.33.& 34. p.261

Seruitium, Seruire.

Ceſſante ſeruitio Eccleſiæ,ceſſat annua præſtatio contemplatione illius debita. c.43. n.15. p.59

Seruitia Eccleſiæ ex quibus ſint inter ſe Incompatibilia,c.12.n.6. p.9

Incompatibilitas conſideranda eſt non reſpectu tituli, ſed reſpectu ſeruitij,dum agitur de lucrandis diſtributionibus.c.12.n.8. p.10

Diſtributiones quæ præſtantur pro ſeruitio perſonali, dicuntur perſonales.c.12.n 9. p.10

Subſtitutus non admittitur, quando diſtributiones præſtantur ratione ſeruitij perſonalis, etiam in fauorem abſentium ex cauſa ſtudij,vel alia iuſta cauſa. c.12.n 10. p.10

Populus cogitur conſueta ſeruitia præſtare. c.39.n.16. pag.52

Temporale capi poteſt pro ſeruitio ſpirituali, iuxta conſuetudinem.c.43.n.12. p.59

Ceſſante ſeruitio Eccleſiæ,ceſſat annua præſtatio contemplatione illius debita. capit.43. num.15. p.59

Qui duobus beneficiis inſeruit, vtriuſque reditus percipere debet. c.47.n.28. p.68

Nemo baculo innixus altari ſeruire poteſt. c.94. n.15. pag.163

Canonici aſſociãtes Epiſcopũ viſitantẽ limina, vel aliàs qui sũt in ſeruitio Epiſcopi,dicuntur eſſe in ſeruitio ipſius Eccleſiæ. c.102. n.32. p.182

Signatura.

In Gallia ſola ſignatura non habet paratam executioné pro exactione penſionis beneficialis, & quæ pro tali executione requirantur. cap.16.n.39. p.30

Signum.

Ex ſigno alicuius impreſſo deſumitur argumentum dominij eiuſdem. c.76. n.5. p.128

Solitum.

Quæ ſint neceſſaria ad hoc vt bona Eccleſiæ dicantur ſolita concedi in Emphyteuſim. c. 119.n.12. pag.214

Ex tempore quadraginta annorum, requiſito ad probandum ſolitum quoad Emphyteuſim, deducendum eſt tempus quo Eccleſia fuit ſub poteſtate Prælati qui erat affinis,vel conſanguineus poſſeſſoris.c.119.n.14. p. 214

Solitum conceſſionis non ſufficit probari in genere; ſed probandum eſt ſpecificè quoad actus, de quibus eſt controuerſia.c.119.n.15. p.214

Etiamſi conſtet de ſolito,tamen conceſſio Emphyteuſis non valet ſi forma conſueta fuerit alterata. cap. 119.n.16. p.214

Concedi ſolita nõn poſſunt dari in Emphyteuſim,niſi interueniente vtilitate Eccleſiæ euidenti. cap. 119. num.17. p.214

Probatio iſtius vtilitatis fieri debet per Emphyteutam.c.119.n.18. p.214

Vt doceatur rem aliquam ſolitam eſſe concedi in Emphyteuſim, non eſt neceſſariò probanda conſuetudo legitimè præſcripta; ſed ſufficit probare vel vnam præcedentem conceſſionem legitimam, vel duas minus legitimas cum curſu quadraginta annorum.c.74.n.4. p.125

Sorores.

Sorores S. Vrſulæ quæ tria vota non emiſerunt, & ſtrictam clauſuram non ſeruant, non ſunt religioſæ,ſed ſæculares.c.112.n.15. p.199

Species.

Nomen,Speciei, apud Iuriſconſultos accipitur pro eo, quod Philoſophi vocant, Indiuiduum. c.100. n.12. pag.176

Spirituale.

Temporale capi poteſt pro ſeruitio ſpirituali, iuxta conſuetudinem.c.43.n.12. p.58

Spolium.

In Gallia ſiue monachus decedat intra, ſiue extra clauſtra, locus eſt ſpolio fauore Abbatis. capit. 95. num.10. p.165

Bona Clericorum ſæcularium, vel regularium,ex illicita negociatione quæſita pertinent ad Cameram Apoſtolicam iure ſpolij. c. 95. n. 15. p. 165

Quæ veniant appellatione ſpoliorum Eccleſiaſticorum. c. 95. n. 21. p. 165

Bulla Pij V. ſuper ornamentis clericorum Eccleſiæ poſt eorum obitum reſtituendis, non obſeruatur Auenione. c. 95. n. 22. p. 166

Spolia clericorum ſæcularium non fiunt Auenioni, ſed illa pertinent ad hæredes. c. 95. n. 24.p.166

Reſignanti datur actio ſpolij aduersùs reſignatarium qui adeptus fuit poſſeſſionem in vim mandati, quod nullum erat. part. 2.cap.4. §. 7. numer. 9. pag. 297

Sponſa.

Sponſa cogenda eſt per executiones & cenſuras ad obſeruationem datæ fidei, etiamſi non interuenerit iuramentum in promiſſione. cap.55. num.20. pag.84

Amplia etiamſi diceret ſe fictè promiſiſſe. c.55. n.21. pag.84

Sponſa contra quam agitur vt fidem obſeruet, debet manere in ſequeſtro vſque ad finem litis. Ibidem. n.22. & 23. p.85

Quando agitur de ſponſa recenter traducta, & nondum cognita, maritus reſtituendus eſt quoad cohabitationem vxoris. c.79. n.3. p.134

Qui ſponſalia contraxit per verba de futuro, ſi promiſſionem adimplere recuſet, tenetur ad intereſſe damni emergentis, non tamen lucri ceſſantis:quod exemplis demonſtratur. c.116. n. 1. p.204

Sponſa ſequeſtranda eſt, ſi ex parte mariti allegetur iuſtus timor violentiæ. c.55.n.1. p.83

Sponſa traducta ad domum mariti, non ſequeſtratur, ſed reſtituitur marito ſaltem quoad cohabitationem; non autem quoad copulam. cap. 55. num. 2. pag.83

Si periculum ſit ne ſponſus pe verba de præſenti, traductam & nondum cognitam ſponſam vi comprimat,non eſt reſtitutioni locus; ſed procedendum eſt ad ſequeſtrationem. c. 55. n. 3. p. 83

Puella,cui periculum eſt ne tutores immaturas, aut inæquales procurent nuptias, ſequeſtranda eſt.c.55. num 4. p.83

Matri binubæ non debet permitti, vt puellam ſuam nubilem extra locum ſolitæ habitationis traducat: & multò minus extra Monarchiam. cap. 55. n. 5. pag. 83.

Si duo contendant de aliqua ſponſa, ipſa debet lite pendente ſequeſtrari, ne poſtea contingat execu-

tionem reddi illuſoriam.e.55.n.6. p.83

Mulier nupta traducta & cognita debet remanere apud virum, nec locus eſt ſequeſtrationi pendente iudicio nullitatis matrimonij. cap. 55. num. 7. p. 85

Limitatur, niſi adeſſent euidentes & claræ matrimonij probationes; tunc enim mulier non redderetur viro; ſed lite pendente locus eſſet ſequeſtrationi.c.55.n.8. p. 83

Differentia quoad ſequeſtrationem ſtatuitur, inter virginem,& corruptam.c.55.n.9. p.84

Mulier, lite pendente ſuper ſeparatione thori, ſequeſtranda eſt; non tamen præciſè requiritur quòd hæc ſequeſtratio fiat in monaſterio: ſed poteſt fieri in alio honeſto loco, & tuto. c. 55. n. 13. pag.84

Poſt ſententiam ſeparationis thori ex culpa viri, vxor libera ab omni ſequeſtratione dimittenda eſt. c. 55. num. 14. p. 84

Quæ obſeruanda ſint à Iudice, ad mulieris vel puellæ ſequeſtrationem deueniente. cap. 55. n.15. p. 84

Sequeſtratio non debet fieri apud affines mulieris vel puellæ ſi ſuſpecti ſint. c.55.n.16. p.84

Ceſſante cauſa finali ſequeſtrationis mulieris ceſſare debet ſequeſtratio. c.55.n.9. p. 84

Quando agitur dumtaxat de exploranda voluntate mulieris,factâ exploratione, finitur ſequeſtratio. c.55.n.24. p.85

Quandoque, ſed magna cum circumſpectione, ſequeſtrationis mulieris vicem ſubit cautio. cap. 55. n.25. p.85

Vxor quæ ad domum mariti traducta fuit, & cum eo ſtetit per plures annos, non poteſt ſub prætextu impotentiæ propria authoritate ab eo recedere. c.79.n.1. p.134

Mulier agens ad nullitatem ob cauſam metus, ſequeſtranda eſt lite pendente. cap. 117. num. 30. p. 209

Multò magis ſi accuſetur de delicto, poterit poni in ſequeſtro, loco carceris.c.117. n.31. p. 209

Status.

Conſenſus Epiſcopi neceſſarius eſt in immutando ſtatu Eccleſiæ.c.1.n.10. p.2

Vltimus ſtatus in beneficialibus attendendus eſt. c. 9. n.4. p.7

Prouiſiones Apoſtolicæ non mutant ſtatum beneficij c.9.n.5. p.7

Status vltimus non attenditur, quando conſtat legitimè de ſtatu præcedenti, niſi probetur præſcriptio cum aliis requiſitis.c.9.n.6. p. 7

Quæ ſint neceſſaria, vt ſtatus beneficij fuerit legitimè præſcriptus.c.9.n.7. p. 7

Sententia in cauſa ſtatus perſonarum, afficit omnes. Intellige vt locum habeat ſi agatur de ſtatu perſonarum;non de ſtatu rerum.c. 37.n.15. p. 49

Mutatio ſtatus Eccleſiæ, quoad reſidentiam, pro augmento cultus diuini fieri poteſt, ſed non ſine authoritate Epiſcopi.c.105.n.15. p. 187

Status beneficij non mutatur niſi ſpatio quadraginta annorum,cum aliis requiſitis.c.40.n.4. p. 53

Quod maximè procedit quando non agitur de quaſi poſſeſſione; ſed de pertinentia collationis. ibid. n.5. p.53

Statutum

Solus Epiſcopus poteſt ſtatuta condere circa formam Officij, & eorum quæ inde dependent. c. 105.n.9. p.186

Epiſcopus in Synodo ſtatuta condere poteſt, dummodo non ſint contraria iuri communi.c.11.n.1. p.8

Epiſcopus ſtatuta ſine Capitulo condere non poteſt. cap. 11. num. 2. p. 8

Statuta & decreta facta in Synodo, dicuntur ſtatuta ſolius Epiſcopi. ibid.n.3. p. 8

Epiſcopus in condendis ſtatutis requirere debet conſenſum Capituli, ſed non tenetur illud ſequi. c. 11. n.4. p.8

Tractatus Capituli pro condendis ſtatutis, ſufficit quòd fiat in priuatis congregationibus. c.11. n.5. pag.8.

Statutum recipit interpretationem à iure communi. c.12.n.2. p. 10

Statutum de ſoluenda certa ſumma in receptione noui Canonici in vtilitatem Canonicorum, non valet.c.47. n.1. p. 66

Valet ſtatutum Eccleſiæ, vt noui Canonici certam ſummam ſoluant pro cappa,vel pluuiali. c. 47. n. 5. p.66

Ampliatur, etiamſi ſtatutum diceret non eſſe recipiendos Canonicos, niſi priùs ſolutâ cappâ. c. 47. n.6 p.66.

Statutum debet intelligi ſecundùm aliud caput eiuſdem ſtatuti.c.47.n.17. p. 67

Statutum, quod loquitur de minoribus, debet intelligi de minoribus viginti annorum, iuxta aliud caput eiuſdem ſtatuti declarantis minorem ætatem vſque ad annum vigeſimum. cap. 47. num. 18. p. 67

Verba ſtatuti vel conſtitutionis, quantùm fieri poteſt accipere debent interpretationem à iure communi c.51.n.20. p.76

Statutum authoritate Apoſtolica confirmatum, generaliter loquens, pias cauſas non comprehendit. part.2.c.1.§.11.n.18. p. 241

Stigmata.

Stigmata in corpore maleficarum reperta, faciunt aliquod indicium contra ipſas.c.76.n.1. p. 127

Stigmata fiunt in parte quæ omnino ſenſu deſtituta remanet ope Dæmonis.ibid.n.2. p.128

Repetitur ſententia mentionem faciens iſtorum ſtigmatum lata in Tribunali Sanctæ Inquiſitionis Auenionen.anno 1582.c.76.n.3. p. 128

Ex ſolo impreſſi ſtigmatis indicio, niſi alia concurrant, Iudex non debet reum torquere. cap. 76. n. 6. p.128

Stigmata à maleficis Dæmon quandoque vel transfert, vel in totum aufert.c.76. n.10. p. 128

Refertur Hiſtoria cuiuſdam malefici, in quo Chirurgi valde diſcordes fuerunt.ibid. n.13. p. 128

Ex ſtigmatibus cum aliis adminiculis poteſt deueniri ad torturam.c.76.n.14. p.128

Ex ſolis ſtigmatibus nunquam deueniri poteſt ad condemnationem.c.76.n.17. p.129

Præſumptio quæ oritur ex ſtigmate,non eſt violenta: contra Bodinum.ibid .n.18. p. 129

Plura de ſtigmate,vide Verb. *Indicium*. & hoc cap.76. p.127

Studium.

Diſpenſatio ex cauſa ſtudij pro non reſidentibus, qua forma, & ſub quibus præcautionibus fieri debeat. c.102.n.16. p.181

Licentia Epiſcopi requiritur pro non reſidentibus ex cauſa ſtudij c.101.n.17. p.181

Dictáque licentia debet eſſe expreſſa, nec ſufficit tacita.c.102.n.18. p.181

Intelligendum eſt hoc ſecundùm aliquos de ſolo ſtudio Theologiæ.ibid.n.19. p.181

Sed verius eſt hoc locum habere etiam pro aliis facultatibus, ſeu ſtudiis c.102.n.20. p. 181

Excipiuntur particulares Eccleſiæ conſuetudines, vel ſtatuta c.102. n.21. p.181

Studium ad dandam excuſationem à reſidentia, debet eſſe in Vniuerſitate generali & approbata. cap. 101. n. 22. p. 181
Studium Iuris Canonici æquiparatur ſtudio Theologiæ. c. 101. n. 23. p. 181
Referuntur DD. de hac materia tractantes. cap. 101. numer. 14. p. 181

Subdelegatus.

Subdelegatus, vide verb. *Delegatus*, & cap. 77. pag. 129

Subrogatio.

Subrogatio in beneficialibus quomodo & quando obtineri poſſit, breuiter enarratur. cap. 28. n. 1. pag. 36
In Gallia quomodo fiant ſubrogationes beneficiales, c. 28. n. 2. & n. 11. Remiſſiuè. p. 36
Ex iuris communis diſpoſitione, collatio facta colitiganti per viam ſubrogationis, præualet; ſi intra menſem obtineatur. c. 28. n. 2. p. 36
In Gallia collatores Ordinarij beneficia litigioſa conferre ſolent. c. 28. n. 4. 6. & 8. pag. 36
Litteræ ſubrogationis in Gallia obtinentur à Rege, vel à Cancellaria. ibid. n. 5. p. 36
Obtenta ſubrogatione, quomodò procedendum ſit in Gallia. ibid. n. 7. p. 36
Si duo ſubrogati inuicem contendant, præualebit is cuius iura ſuot meliora. c. 28. n. 9. p. 36
Subrogatio peti debet intra menſem, non à die notitiæ, ſed à die obitus. Ibid. n. 12. p. 36
Collitigans non poteſt petere ſubrogationem, ſi annus fuerit elapſus; qui annus non computatur à die adeptæ poſſeſſionis, ſed à die datæ tituli. ibid. num. 13. p. 36
Fallit, ſi petens ſubrogationem ſit in poſſeſſione, tunc enim annus non currit in præiudicium poſſidentis. c. 28. n. 14. p. 36
Subrogatæ perſonæ fruuntur eadem præeminentia, quæ competebat illis, in quorum locum ſubrogantur. c. 81. n. 8. p. 137
Suppreſſà aliquà dignitate, ſi alij in eius locum ſubrogentur, vti debent eàdem prærogatiuà quoad præcedentiam. c. 81. n. 9. p. 137
Subrogatio quæ ſit gratioſa & quæ rigoroſa, par. 2. c. 4. §. 5. n. 1 & 2. p. 294
Et plura de ſubrogatione per totum § illum. p. 294

Subſtitutus.

Subſtitutus non admittitur, quando diſtributiones præſtantur ratione ſeruitij perſonalis, etiam in fauorem abſentium ex cauſa ſtudij, vel alia iuſta cauſa. cap. 12. num. 10. p. 10
Miſſæ per turnum celebrandæ, non poſſunt dici per ſubſtitutum. cap. 12. num. 11. p. 10

Succeſſor.

Actus geſti per anteceſſorem in beneficio, proſunt ſucceſſori. c. 15. n. 13. p. 14
Succeſſor in beneficio tenetur ſtare colono, ſi ſuccedat per reſignationem. c. 66. n. 12. Contra, ibid. num. 14. p. 107
Referuntur Doctores de ſingulari ſucceſſore in materia locationis tractantes. c 66. n. 38. p. 108
Gratia per prædeceſſorem in Eccleſia facta, ſi conſummata non fuerit, non afficit ſucceſſorem. cap. 129. n. 11. p. 214

Suſpenſio.

Epiſcopus, vel alius Iudex, nonobſtante ſententia ſuſpenſionis per eum lata, poteſt concedere ei, qui ad tempus ſuſpenſus eſt, licentiam celebrandi, c. 34. n. 10. p. 45
In officio qui deliquit, ſuſpendendus eſt ab illius exercitio, c. 44. n. 11. p. 61
Imò & ex cauſa, ſi extra officium delictum fuerit commiſſum. cap. 44. num. 12. p. 61
Quomodo procedatur pendente proceſſu ad ſuſpenſionem ab officio: & quæ ſit praxis. cap. 44. n. 13. pag. 61
In Officiis iuriſdictione carentibus, proceditur etiam quandoque ad ſuſpenſionem ab Officio, lite pendente. cap. 44. num. 14. p. 61
Miniſtrans durante ſuſpenſione priuandus eſt beneficiis. cap. 97. numer. 8. p. 171
Miniſtrans pendente ſuſpenſione fit irregularis. non quoad ſe, ſed quoad alios; & ab officio quidem ſuſpenſi ſunt, ſed non à beneficio. cap. 97. num. 9. p. 171

Synodus.

Quæ ſit differentia inter Synodum Prouincialem, & Diœceſanum. Remiſſiuè. c. 11. n. 6. p. 8

T

Tardare.

Contra eum qui tardauit exhibere ſuas prouiſiones, & poſſeſſionem beneficij capere, non modica inſurgit præſumptio. c. 70. n. 24. p. 118

Taxatio.

Legatum cenſetur potiùs factum gratiâ demonſtrationis, quàm taxationis, quando teſtator non retulit deſignationem rei ex qua fieri debet ſolutio ad ſubſtantiam legati, ſed dumtaxat ad illius executionem. c. 90. n. 1. p. 156
Quando agitur de pia cauſa, quamuis teſtator mandauerit legatum ex re certa, vel certis fructibus præſtari, cenſetur potiùs factum gratiâ demonſtrationis, quàm gratia taxationis: & potiùs pro ſecuritate legatarij, quàm fauore hæredis. cap. 90. n. 2. pag 156

Tectum.

Beneficia ſub eodem tecto ſunt incompatibilia, dummodò alia concurrant, de quibus part. 2. c. 5. §. 6. num. 11. p. 313
Incompatibilitas, ex eo quòd beneficia ſint ſub eodem tecto, exigit vniformitatem. dict. §. 6. n. 6. 7. & 8. p. 313
In diſformibus tamen reſidentiam requirentibus, oritur incompatibilitas ratione eiuſdem tecti: n. 9. ibid. p. 313

Tempus.

Impetrans vti Graduatus, debet eſſe talis tempore impetrationis. c. 57. n. 19. p. 88
Tempus profeſſionis reſignantis in anno non computatur. c. 57. n. 20. p. 88
Succeſſor quoad tempus poſſeſſionis, non iuuatur poſſeſſione authoris. Ibid. n. 21. p. 88
Tempus prouiſionis Ordinarij, debet aliunde probari quàm per domeſticos ipſius. c. 70. n. 23. p. 118
Tituli præſumptio fortior redditur ex temporis diuturnitate, ſi probetur ſcripturas Communitatis propter bella, incendia, aut ſimiles caſus fuiſſe deperditas. cap. 71. num. 21. p. 122
Diſpoſitio collata ad certum tempus, non extenditur ad ea quæ non ſunt in rerum natura tempore deſignato.

gnatn. par. 2. c. 1. §. 10. n. 3. p. 239
Tempus ad præſentandum Patronis quandocurrat. part. 2. cap. 4. §. 9. n. 21. & 22. p. 303
Et poteſt ab Epiſcopo protogari. Ibidem numer. 26. pag. 304

Territorium.

Territoriorum ſeparatio probatur ex ſeparato exercitio iuriſdictionis in certo loco independenter ab Epiſcopo. cap. 60. numer. 6. p. 92

Tertius.

In fauorem Tertij penſio reſeruari non poteſt, etiam à magno Magiſtro ordinis Hieroſolimitant. part. 2. c. 4. §. 7. n. 21. 22. & 23. p. 298

Teſtari.

Clerici ſæculares in ſtatu Auenionenſi habent facultatem teſtandi de fructibus ſuorum beneficiorum ex priuilegio, & conſuetudine. c. 22. n. 1. p. 21
Summus Pontifex non concedit facultatem teſtandi ratione bonorum ſitorum in Gallia. c. 95. n. 4. p. 204
Solus Papa licentiam teſtandi monachis concedere poteſt. c. 95. n. 14. p. 165

Teſtes.

Quando data fuit dilatio ad probandum, & probatum habendum; tunc teſtes producti in termino non poſſunt examinari extra terminum. c. 104. n. 8. p. 84
In dubio præualere debent in materia decimarum teſtes pro Parocho, qui habet pro ſe iuris aſſiſtentiam. c. 104. n. 9. p. 185

Theologalis.

In Gallia præbenda Theologalis non niſi Doctoribus in Theologia conferri poteſt, nec ſufficit Doctoratus in iure Canonico. c. 97. n. 27. p. 172
Vtrùm in defectum Doctorum in Theologia præbenda Theologalis conferri poſſit Doctoribus iuris Canonici. Reſoluitur negatiuè contra Rebuffum. c. 97. num. 28. p. 172
In terminis iuris communis, vtrùm præbenda Theologalis conferri poſſit Doctori in iure Canonico. Remiſſiuè. c. 97. n. 29. p. 172

Theſaurarius.

Theſaurarius an ſit dignitas in Eccleſia, pendet à conſuetudine. part. 2 c. 3. §. 11. n. 24. & 25. p. 182

Titulus.

Titulus ſucceſſionis hæreditariæ eſt lucratiuus. c. 50. num. 6. p. 72
Non admittitur probatio alterius tituli anterioris, aduersùs titulum prædeceſſoris, niſi ſimul allegetur ipſum prædeceſſorem non poſſediſſe per triennium, aut non habuiſſe pro ſe communem exiſtimationem: & explicatur *deciſ. Cod. Fabrian. lib. 1. tit. 3. definit.* 15. c. 85. n. 9. p. 145
Tituli validi præſumptio non tollitur per productionem alterius tituli inualidi, ſtante longi temporis lapſu. c. 85. n. 12. p. 146
Quamuis conſtet de titulo inualido, remanet ſemper præſumptio tituli validi ex triennali poſſeſſione. ca. 85 num. 46. p. 147
Titulus coloratus qui dicatur in materia regulæ *de Triennali*. c. 85. n. 72. p. 148
Tituli color maior requiritur in regula *de Triennali*, quàm in actione ſpolij. c. 85. n. 73. p. 148
Titulus habitus à Vicario dicitur coloratus, quamuis de illius poteſtate non conſtet. c. 85. n. 74. p. 148
Tituli validi præſumptio excluditur per productionem tituli inualidi. c. 98. n. 6. p. 173
Tituli validi præſumptio oritur ex diuturnitate temporis, etiam in locis vbi ſummus Pontifex non eſt præſens. c. 98. n. 7. p. 173
Nemo poteſt promoueri ad ſacros ordines ſine titulo beneficij, vel patrimonij, qui tamen non requiritur in minoribus ordinibus. part. 2. c. 1. §. 11. à num. 1. vſque ad 7. p. 241
De titulo patrimonij, an & quando alienari poſſit, aut confiſcari, quoad capitale, vel quoad fructus. Ibid. à n. 8. vſque ad 16. p. 241
De donatione facta filio ad ſuſcipiendos ſacros ordines, quòd non indigeat inſinuatione. Ibid. à n. 17. vſque ad 21. p. 241. & 242
Titulus in beneficialibus quis dicatur coloratus, & quis verus, & quomodò inducatur & probetur. dicto §. 11. à n. 24. vſque ad 28. p. 242
Titulus quando probandus ſit concludenter, & quando præſumptiuè. ibid. n. 33. p. 242
Tituli multiplicatio, quandò & quomodò admittatur in beneficialibus. Ibid. num. 36. & ſequentibus. p. 242
Quando quis fuit promotus ſub aliquo titulo beneficij, non debet illo priuari propter delictum, excepto concubinatu. part. 2. c. 5. §. 1. n. 23. p. 307

Tortura.

Tortura magna vel parua infertur propter grauitatem aut leuitatem indiciorum. c. 76. n. 15. p. 128
Concurrente mala fama inquiſiti cum ſtigmatibus, poteſt deueniri ad torturam. c. 76. n. 16. pag. 129

Tranſactio.

Tranſactionibus à ſede Apoſtolica confirmatis, non cenſetur per quaſcumque clauſulas generales derogatum. c. 6 . n. 5. p. 96
Eccleſia poteſt tranſigere ſuper hæreditate delata, nondum tamen plenè acquiſita, quamuis dimittat bona in manibus colligentis. c. 119. n. 4. p. 213

Tranſlatio.

Tranſlatio bonorum in Ordine ſancti Dominici non fit ad alium Conuentum, niſi interueniente authoritate Generalis, & conſenſu monaſterij, ſeu conuentus intereſſe habentis. c. 65. n. 3. p. 103
In eodem Ordine alimenta debentur tranſlato ad aliam domum regularem. c. 65. n. 2. p. 103
Tranſlatio ad tempus non transfert bona, ſed illa remanent ſemper in primo conuentu. capit. 65. num. 6. p. 103
Tranſlationis Apoſtolicæ litteræ poſſunt executioni mandari, etiam per cenſuras. c. 65. n. 19. p. 105
Epiſcopi gloria eſt obedire litteris ſummi Pontificis, qui in beneficialibus & in tranſlatione monachorum plenam habet poteſtatem. c. 65. n. 20. p. 105
Monialis tranſlata ad aliam regulam tenetur nouam facere profeſſionem. c. 65. n. 21. p. 105.
Fallit ſtantibus clauſulis appoſitis in Bullis Apoſtolicis. c. 65. n. 21. pag. 105
Religioſa, donec tranſlatio pacificum ſortita fuerit effectum, aut per eam non ſteterit, manet ſemper religioſa primi monaſterij. c. 65. n. 23. p. 105
Tranſlatio quid ſit, & quòd nemo propria authoritate ſe transferre poſſit. part. 2. cap. 4. §. 6. num. 10. 11. & 12. pag. 295
Epiſcopus vtrùm amittat poſſeſſionem, poſt conſenſum præſtitum tranſlationi. Ibid. n. 13. p. 295
Epiſcopus clericum transferre poteſt inuitum, ſi alio modo vtilitati Eccleſiæ conſuli non poteſt. part. 2. cap. 4.

cap.4. §.8. num.16. & 17. p.300

Triennalis.

Qoid contineat in ſumma regula *de Triennali.* c.85. num.36. p.146

Ad regulam *de Triennali* requiritur titulus coloratus, & pacifica poſſeſſio.c.85.o.37. p.147

Poſſeſſio beneficij infanti collati non producit effectum Triennalis poſſeſſionis. c.85.n.38. p.147

Regula *de Triennali* in Gallia non iuuat non promotum, poſſidentem beneficium in villa murata.c.58. num.39. p.147

Titulus vitioſus non prodeſt ad effectum regulæ *de Triennali*, ideo melius eſt titulum non producere, quàm vitioſum producere.c.85.n.40. p.147

Sufficit *ad Triennalem* poſſeſſio colurata,nec opus eſt titulum producere.c.85. n.41.& 43. p.147

Magna eſt differentia inter titulum vitioſum, &titulum nullum in materia regulæ *de Triennali*.cap.85. num. 42. pag.147

Poſſeſſio colorata ſufficit, & poteſt allegari diſpenſatio,& alius quicunque melior titulus ab eo, qui triennio pacificè poſſedit. cap.85. num. 43.& vide hoc cap.85.num.49. p.147

Intellige dummodò poſſeſſio fuerit pacifica,non aliàs Ibid. n.44. p.147

Regula *de Triennali* non requirit bonam vel malam fidem ex mente Rotæ contra Sanchez. cap. 85 num. 47. p.147

Regula *de Triennali* obſtat tam in petitorio, quàm in poſſeſſorio contra nonnullos. cap.85. num. 48. p.147

Vtrùm *regula de Triennali* iuoet eum, cui onus probandi fuit minnctum cum clauſula *Aliàs quod præſens gratia ſit nulla, & beneficium vacet eo ipſo.* cap.85.n.50. pag.147

Regula *de Triennali* iuuat non graduatum, vel non promotum, dummodo ante impetrationem aduerſarij promotus vel graduatus fuerit. Ibidem num.51. p.147

Verius eſt hoc caſu non profeſſum non iuuari dicta regula *de Triennali*.c.85.o.52.& 54. p.147

Is qui per ſententiam promoueri iuſſus eſt, etiamſi per triennium poſt ſententiam pacificè poſſederit, non iuuatur *Triennali*,ſi promotus non fuerit. Et qoomodo hoc Intelligatur. c.85.n.55. p.147

Obtinens duo beneficia curata ſine diſpenſatione, non iuuatur triennali, vel decennali poſſeſſione. c.85. n.56. p. 147

Simoniacus non iuuatur regula *de Triennali*, propter vitioſum ingreſſum. c. 85. n.57. p. 147

Vtrùm hoc intelligendum ſit de ſimplici ſimonia conueotionali, nonnulli dubitant. cap. 85. num. 58. p. 147

Sed verius eſt requiri, vt ſimonia ſit realis per traditionem ſubſecutam executioni demandata. c. 85. n.59. p.147

Triennalis prodeſt etiam in beneficiis reſeruatis alia reſeruatione, quàm in corpore iuris clauſa. c. 85. n.60. p. 148

Triennalis non iuuar poſſeſſorem Eccleſiæ vnitæ. ibid. n.62. p. 148

Referuntur DD. de materia regulæ *de Triennali* tractantes. ibid. n. 64. p.148

Iudicialis controuerſia, vt interrumpat *Triennalem*, debet eſſe ſuper titulo,vel poſſeſſione,vel fructuum perceptione. c.85. n.66. p. 148

Sola impetratio ſine citatione non interrumpit triennium. Ibid. n.67. p.148

Turbationes per tertium illatæ non impediunt curſum *Triennalis* reſpectu aliorum. c.85. num. 68. p. 148

Appellatio extraiudicialis vtrùm interrumpat triennalem pacificam poſſeſſionem. cap. 85. num.70. p. 148

Triennium.

Triennium experientiæ à die decreti ſuper ea facti, non à die tentatæ copulæ numerandum eſt. c. 79. n. 9. p.135

Triremes.

Condemnatus in perpetuum ad triremes, vtrùm ex eo priuatus ſit beneficiis non requirentibus reſidentiam, ſi de eo nihil in ſententia dictum fuerit. part.2. c.5. §.2. n.8. p.307

Turnus

Si collatio diuiſa ſit per turnum inter Epiſcopum, & Capitulum; reſeruatio ceſſat, ſede Epiſcopali vacante. part.2. c.3. §.3. n.6. p.260

Epiſcopus gaudet Alternatiua, adueniente turno ſuo. part.2. c.3. §.8. n. 34. Et non conſumitur turnus per prouiſiones Apoſtolicas. ibid. num. 35. Nec per prouiſiones non ſortitas effectum. num. 37. p. 275

Turnus inter Patronos dicitur conſummatus per prouiſiones factas cum derogatione iuriſpatronatus: num.36. Et quid ſeruetur in Gallia. n. 38. Ibid. p. 275

V

Vacare.

Non vacant in Curia, quæ vacant vbi eſt Legatus. c.89. n.13. p. 155

Legatus non confert vacantia in Curia, niſi hoc ſpecificè habeat in ſuis facultatibus. cap. 89. num.14. p. 155

Vacandi certo modo expreſſo, non licet variare, & recurrere ad probationem alterius modi vacandi. c.85. n.29. p.146

Vacatio, Vacantia.

Vacatione conſumptâ, Ordinarius poteſt liberè conferre beneficium aliàs reſeruatum. c. 87. num.20. p. 152

Vacatio non dicitur conſumpta per prouiſionem factam in *forma dignum*, niſi prouiſus examinatus & approbatus fuerit. c.87. n.21. p.152

Per præſentationem factam de non Sacerdote, non dicitur conſumpta vacatio, nec expirat reſeruatio, ſi ex tenore fundationis requireretur quòd prouiſus eſſet actu celebrans. c.87. n.22. p. 152

Ratione vnionis, quæ nulla eſt à principio, remanet antiquus vacandi modus;ſecùs eſt ſi vnio fuiſſet valida, & poſtea diſſolueretur. cap. 87. n.24. p.152

Vacatio per obitum non datur quando beneficium vacat per reſignationem. c.5. n.2. p. 5

Vt beneficium reſignatum vacet per obitum, tria requirantur. c.13. n 17. p. 18

Vacatio in Curia, & apud Sedem, quomodò inter ſe differant. part.2. c.3. §.2. n.15. p. 257

Quæ requirantut vt beneficium dicatur vacare apud Sedem, vel in Curia. Ibid. n.16. 18. & ſequentib. p. 257

Beneficia Prothonotariorum participantium vacant in Curia. Ibid. n.17. p. 257

In Gallia obſeruatur, quòd prouiſio Papæ de benefi-

ciis vacantibus in Curia fieri debet intra menſem. Ibid. n.28. 29. & 30. p. 158

Vacatio dicitur euenire in loco vbi habitat poſſeſſor beneficij, quando contingit ob factum negatiuum; ſed ſi ob factum poſitiuum, vacat io loco vbi talis actus factus eſt. Ibidem numer. 33. & 34. p. 158

Beneficia quando dicantur vacare in Curia, propter reſignationem ibi factam. dicto §. 2. n.37. & 38. p. 158

Vacatio in Curia non dicitur in loco vbi eſt Legatus n.40. p. 258

Beneficia vacantia, dum ſedes Epiſcopalis eſt vacans, ſunt reſeruata; exceptis locis vbi ſunt Concurdata in contrarium. part. 2. capit. 3. §. 3. num. 1. & 2. p.259

Vacantia per obitum Cardinalium, & Officialium, & alia de quibus in part.2. c.3. §.3. ſuot reſeruata. p.259

Vacantia in Curia non poſſunt conferri per Epiſcopos vllo tempore. part. 2. cap. 3. §. 8. num. 3. p. 273

Vacantia per reſignationem Epiſcopus in omnibus menſibus confert. part.2. cap. 3. §.8. num.4. p. 273

Vacatio inducitur ipſo iure per adeptionem beneficij incompatibilis, etiam ſi ſit beneficium ſimplex reſidentiam requirens. cap. 5. §. 6. num. 18. & 19. p. 313. & 314

Valor.

Valor bonorum inſpicitur de tempore redemptionis, quando nullum fuit definitum pretium. cap. 46. n. 12. p. 64

Verus valor in impetrationibus exprimendus eſt. part. 2. cap. 3. §. 6. num. 4. & in hoc ſeruanda eſt prouinciæ conſuetudo: oum. 13. & falſa expreſſio valoris reddit gratiam nullam: ibid. num. 15. Quod procedit etiam in Legatione: num. 16. Exceptis beneficiis Galliæ: dicto num. 16. Et quomodò expreſſio fieri debeat in beneficiis conſiſtorialibus. ibid. n. 17. p. 268. & 269

Variare.

Qui habet facultatem eligendi & nominandi vnum ex pluribus certis, tam in vita, quàm in morte, facta ſemel electione, variare noo poteſt. c. 54. n.2. p. 81

Variatio.

In electione vel poſtulatione an liceat variare. part.2. c.4. §.6. n.7. p. 295

Reſignatarius ante collationem poteſt variando pœnitere, nec iſto caſu reſignans noua indiget poſſeſſione. part.2. cap. 4. §. 7. n.14. p. 298

Vicarius.

Epiſcopus non poteſt beneficium curatum conuertere in ſimplex per deputationem Vicarij. cap. 36. n. 1. & 5. p. 47

Cultus diuinus non augetur per deputationem Vicarij, niſi etiam Principalis curam exerceat. cap.36. n.3. p. 47

Concilium Tridentinum prohibet conuerſionem beneficij curati in ſimplex. c.36. n 5. p. 47

In Parochialibus vnitis, Epiſcopus poteſt Vicarium perpetuum conſtituere. ibid. n.6. p. 47

Vicarij perpetui deputatio non habet locum in beneficiis dependentibus non vnitis. cap. 36. num.7. p. 47

Vicarij perpetui deputatio fieri non poteſt per Epiſcopum, niſi in viſitatione, & iuſta ſubſiſtente cauſa. c.36. n.8. p. 47

Vicarij perpetui deputatio locum habet, etiamſi beneficium regulare poſſideatur per ſæcularem ex diſpenſatione Apoſtolica. c.36. n.9. p. 47

Per deputationem Vicarij perpetui beneficium redditur ſimplex, & ſine cura. c.36. n 10. p. 47

Referuntur varij caſus in quibus non eſt procedendum ad deputationem Vicarij perpetui, ſed temporalis & amouibilis. c.36. n.11. p. 47

Ad quem ſpectet nominatio Vicarij perpetui in Eccleſiis vnitis, Collegiis, Capitulis, vel Monaſteriis. c 36. n.11. p. 47

Referuntur plures Rotæ Romanæ deciſiones, in quibus tota materia deputationis Vicarij perpetui continetur. c.36. n.13. p. 47

Vicarius Generalis Epiſcopi non poteſt authorizare alienationem bonorum Eccleſiæ, niſi ad id ſpecialem habeat facultatem. c.98. n.1. p.172

Vicarius Epiſcopi ſedens in Capitulo quem locum obtinere debeat. c. 109 n.5. p. 172

Vicarius Generalis non poteſt beneficia conferre ſine ſpeciali mandato. capit. 118. numer. 5. p. 210

Vicarius Generalis poteſt inſtituere in beneficiis patronatis ſine ſpeciali commiſſione.c.118. n.35. p. 212

Vicarius Capituli, ſede vacante, poteſt conferre beneficia Patronata. c.118. n.35. p.212

Vicarius, ſede vacante, poteſt authorizare iuſpatronatus. part.1. c.4 §.9. n.16. p.303

Vicarius Epiſcopi, illo abſente, & in remotis regionibus agente, quæ poſſit facere ſine ſpeciali mandato: dicto §. 9. numer. 18. 19. & 20. p. 303

Vicarius non poteſt ſe ingerere, ſi commiſſio data fuerit Epiſcopo; ſed tamen Epiſcopus poſt præſentatam commiſſionem illum poteſt ſubdelegare. part.2. c.4. §.2. n.13. & 14. p.191

Vicarij perpetui quando & quomodo deputandi. part. 2. c.3. §.9. n.18. & ſequentib. p.277

Vicarij perpetui & temporales quando, & in quibus caſibus deputandi. part. 2. c.1. §.5. n.1.2. & 3. p. 230

Ad quem ſpectet deputatio Vicarij perpetui in parochialibus vnitis pleno iure, vel non pleno: & de variis modis vnionum factarum monaſterio vel dignitati. dicto §. 5. per totum. p. 230

Vicelegatus.

Vicelegatus nihil poteſt ſtatuere contra ius commune. c.30. n.9. p.38

Vicelegatus Aueniooenſis omnia poteſt quę Legatus. c. 70. n.10. p. 518

Vicelegatus Auenionenſis vigore facultatum Legationis, poteſt diſpenſare religioſos, vt trauſeant ad regulam laxiorem. c.92. n.1. p. 158

Vicelegatus concedens religioſo Minimo vt tranſeat ad regulam laxiorem, cenſetur etiam illum diſpenſare ab omnibus quibus obligatur in conſequentiam illius regulæ. c.91. n.2. p.158

Vicelegatus ex facultatibus poteſt omnia quæ Maior Vrbis Pœnitentiarius. c.91. n.14. p. 159

Vicelegatus ex cauſa poteſt Minimis concedere eſum carnium. c.92. n.15. p.159

Vicelegatus poteſt conferre beneficia electiua collatiua, ſeu confirmatiua, c.99. n.11. p. 174

Vicelegatus ex facultatibus poteſt diſpenſare ſuper ætate, ſed hoc prohibetur per Concilium Tridentinum

tioum. part.a.c.3. §.6.n.26. p.170
Vicelegatus Aueniouenſis ob iuſtam cauſam abſentiæ poteſt deputare Locum-tenentem pro collatione beneficiorum. dicto §.6.n.33. p.270
Vicelegatus Aueniouenſis poteſt admittere reſignationes cum reſeruatione penſionis. part. a. c.4.§.7 num. 14. p.298

Vicegerens.

R. P. D. Vicegerens Auenionis non poteſt ſine ſpeciali commiſſione procedere ad ſententiam declaratotiam nullitatis profeſſionis. c.77. n.7. p.130

Virgines.

Virgines Sanctæ Vrſulæ in quo differant à Virginibus tertij Ordinis. c.1.n.3. p.3
Virgines tertij Ordinis an ſuccedant in Gallia. cap.2. num.3. p.3
Votum clauſuræ reddit Virgines incapaces ſucceſſionis io Gallia. c. a. n.4. p.3

Viſitatio.

Omnes Eccleſiæ tenentur contribuere ad expenſas viſitationis. c.25.n.4. p.26
Exeipiuntur Eccleſiæ exemptæ ibid. n.5. p.26
Item Eccleſiæ paupertate laborantes. ibid. numer. 6. pag.a6
Item excipiuntur hoſpitalia infirmorum, leproſorum, & ſimilia. ibid. n.7. p.26
Epiſcopus nihil vltra expenſas viſitationis petere poteſt, imò nec fragmenta ad domum ſuam deferri curare c.25.n.9. p.26
Pœna Epiſcopo, & eius domeſticis aliquid vltra victum in viſitatione petentibus, quænam ſit impoſita. c.25.n.10. p.26
Viſitati poſſunt expenſam viſitatioois pecunia redimere. c.15. n.11. p.26
Epiſcopus in tertis Eccleſiæ Hoſpitalia viſitare poteſt. c.25. n.12. p.26
Quid ſeruetur in Gallia circa poteſtatem Epiſcopi quoad viſitationem Hoſpitalium. cap.25.num. 13. pag.26
Epiſcopus quoad morum correctionem ſub prætextu viſitationis non poteſt procedere iudicialiter, nec formate proceſſum. c.62.n.16. p.98

Vitiati.

Epiſcopus cum corpore vitiatis non poteſt etiam ad primam tonſuram diſpenſare. c.94.n.4. p.162

Vnio.

Conſenſus Abbatis cui ius eſt conferendi beneficium vniendum,non eſt præciſè neceſſarius pro validitate vnionis. c.37.n.1. p 48
Sufficit conſenſus Abbatis poſt vniooem præſtitus pro illius validitate.c.37.n.2. p.48
Clauſula voionis, *etiam quòd intereſſe habentes vocati non fuerint*, non attenditur in Gallia. c. 37. n. 3. pag.48
Apellatur ab vnionibus nulliter factis etiam poſt centum annos, & ampliùs, in Gallia. cap.37. num.4. pag.48
Dominus loci, vel populus eiuſdem non ſunt in vnione facienda. c.37.n.5. p.48
Vnio non audito Regio Procuratore nulla declaratur nonobſtante lapſu temporis. cap. 37. num. 7.& 8. pag.48
Vnio regulariter valida præſumitur poſt longiſſimi temporis ſpatium, ſi per illud continuò fuerit obſeruata.c.37.n.9. p.48
Vnio præſumitur valida poſt quadraginta annos, ſi titulum habeat; ſio minus poſt tempus immemoriale. c.37.n.10. p.48
In vnione ſufficit titulus putatiuus cum obſeruantia quadragenaria. c.37. n.11. p.48
Vnionem beneficij principalis ſufficie eſſe validam, nec de acceſſorio quætendum eſt. cap. 37. num. 13. pag.49
Vnio probatur etiam coniecturis. cap. 37. numer. 14. pag.49
De vnione facta monaſterio, & de poteſtate deputandi Vicarios in beneficiis voitis. part.a.c.3 §.9. per tot. p.276

Votum.

Votum ooo debet operari contra intentionem vouentis.c.51.n.26. p.76
Votum eſt lex ex ſola vouentis intentione conſurgens.c.51.n.27. p.76
Tempore Apoſtolorum, & multò poſt, religioſi votis ſimplicibus contenti erant. c.51. n.28. pag.76
Vouendi religionem triplex eſt modus.Primus io genere, per quem bona non applieantur eerto monaſterio. Secundus in ſpecie, quando qnis affilia-rur certo otdini. Tertius in indiuiduo, quando affiliatio fit reſpectu certi Conuentus particularis tantùm. Et quis ſit effectus huius triplicis voti. c.65. n.4. p.103
Votorum renonatio, quæ vitioſum habuerunt initium non reddit profeſſionem validam, niſi ratificans ſeu tenouans habuerit notitiam nullitatis profeſſionis. c.78.n.10. p.133
Vota ſimplicia non obligant ad certam religionem, ſed reſpectu certæ religionis fieri debent, vt ad illam adſtringant. c.113.n.8. p.200
Votum ſimplex fit Deo immediatè: votum verò religionis fit quidem Deo; ſed mediante perſona Superiorum Ordinis.c.113.n.9. p.200
Votum ſimplex qui emiſit, poteſt à religione recedere, quando noo fuit emiſſum Superiori illius Ordinis,& reſpectu certæ religionis.cap.113.n.10. pag.100

Vox, Voces.

Vtrùm qui ſunt de alio corpore poſſint adhærere vocei aliorum Patronorum alterius corporis:& vtrùm hoc caſu voces coniungantur cum alia voce perfecta? Refertur opinio Peregrini. cap. 32. numer. 31. pag.42
Sed tamen contrarium iudicatum fuit in Rota Romaoa: quia maior pars vnius ſtipitis abſorbet minorem, & minor pro nihilo reputatur. cap. 32. o. 32. pag.42
Voces quomodò computandæ ſint inter Patronos præſentantes, quando ſunt plures hæredes, donatarij,vel legatarij ex diuerſis partibus inſtituti. part. 2.c.4.§.9.n.31. & 32. p.304

Vſura.

Sententia lata in cauſa vſurarum nunquam tranſit in iudicatum. c.77.n.11. p.130
Vide plura in verb. *Sententia.*

Vſusfructus.

Vſusfructus extingui non poteſt in præiudicium creditorum. c.55.n.6. p.46
Vſusfructus quando finitur facto vſufructuarij,ſucceſſor tenetur ſtare locationi. c.66. n.13. p.107
Quæ ſit differentia inter vſufructuarium, & beneficiatum in materia locationis. capit. 66. oumer.26. pag.107

Vtilitas.

Index Prior, Rerum,& Verborum.

Vtilitas.

Vtilitas in conceſſione emphyteutica rerum Eccleſiæ, conſideranda eſt habito reſpectu ad tempus conceſſionis. c.119. n.19. p.114

Vulneratio.

Vulneratio ſimplex etiam cum effuſione ſanguinis non cauſat irregularitatem, niſi mors, aut membri mutilatio ſequuta fuerit. c.97.n.15. p.172

Vxor.

Vxor religionem profeſſa, ſi à marito reuocetur in caſibus in quibus illius reuocatio conceditur, tenetur ad religionem quam profeſſa eſt redire; mortuo marito. c.53.n.14. p.80

Vxor cogenda eſt cum marito cohabitare, etiam per cenſuras Eccleſiaſticas. c.79.n.11. p.135

Vxor nondum traducta ad domum mariti non lucratur augmentum, nec iocalia, ſecundùm quoſdam, quæ dantur in præmium virginitatis. c. 116. n. 4. pag.205

Afferuntur DD. contrarium ſentientes, alij verò aſſerentes hanc quæſtionem Impetiali deciſione indigere. c.116. n.5. p.205

Vxor nondum cognita, licèt traducta, metum allegans, non eſt viro reſtituenda. cap. 120. num.24. pag.217

Errata in diſcurſu.

Pag.20. n.9. l.3. *lege*, etiamſi dobius ſit. p.24. n.4. l.5. *lege*, per Epiſcopum. p.30. n.18. pro nec contra, *lege*, nec antea. p.30. n 39. l.8. *lege* affecta fuerint. p.60. n.2. l.5. obtentis, *lege* , obtinendis. p.66. in pr. l.7. vt pro iure , *lege* , non pro iure. p.103. n.1. l. 6. *lege* , & religioſos, ac religioſas. p.136. n.10. l 3. ſed ex. *lege*, etiam ex. p.190. n 22. l.8 maior pars. *lege*, minor. p.192 n.25. l.2. *lege*, ſit irreuocabilis. p.196 n.29. optioni minimè, *lege*, optioni canonicæ. p.246. n.4. l.vlt. conditores, *lege*, poſſeſſores. p.258. n 31. l.5. *lege*, non promota; fuerit. p.268. in Summar. n.37. *lege*, decernendæ non ſunt.

Errata in citationibus.

Pag.5. cap.6. num.1. *lege*, Boer deciſ. 163. p 26. l.5. *lege*, Butat.deciſ. 468. p.34. n.24. l.5. *lege*, Campanil. cap. 23. p. 37. n. 2. *lege*, Selua p.3. quæſt. 13. p. 42. n 24. *lege*, Lambert. lib.2. par.3. q.7. art.30. p.43. n 7. *lege*, Pariſ qu.6. p.47. n.2. *lege*, Put. deciſ.233. p.82. n.11. *lege*, Surd. conſ. 265. & 313. p.84. n.17. *lege*, Pacian. n.120. p.89. n.8. *lege* Rota deciſ. 250. p.89. n.10. *lege* Seraph. dec 273. p.108. n.8. Canalerius *lege* Caualcan. p.219. n.2. *lege*, Peleus. fol.806. p. 224. n. 10 *lege* . fol. 241. p.135 n.9. *lege*, Rota diverſ. deciſ.277. p 140. n 20. *lege* , Coſta n.2. p.150. n 2. *lege*, Barboſ. n.13. p 154. n.22. *lege*, Tuſch. concluſ. 30. p.166. n.22. *lege*, Barboſ. coll. 678. p 170. n. 7. *lege*, c.47. p.195. n. 4. *lege* c.10. p.203. n.2. *lege*, Barboſ. n 35. p.206. n.15. *lege* , Cauale. deciſ.18. p.206. n.16 *lege*, Pereg. lib.3. tit.3. n.14. p.209. n 29. *lege*, Faſin. qu. 345. p.212. n.38 *lege*, Garſ. n.212. p.214. n.15. l.23. n.101. *lege*, n.80. p.224. n.17. l.20 deciſ 265 *lege*, 261. p.217. n.13. parte 11. *lege*, 2. p. 233. n.13. Sanchez cap.25. *lege*, 29. p.234 n 5. *lege*, Seraph deciſ. 1120. p.237. n.20. *lege*, Barboſ. lib.9. p.245. n 30. deciſ.201, *lege* 202. p.250. n.6. *lege* Barboſ. cap.20. p.255. n.8. *lege*, Put. deciſ 954. p.270. n.37. *lege*, Ft Marc. deciſ.348. p.273. n.3. *lege*, Pariſ. qu.6. n.191.

PERILLVSTRIS

DOMINI PETRI

FRANCISCI

DE TONDVTI

SANLEGERII

Quæſtiones & Reſolutiones Ciuiles.

LIBER SECVNDVS.

Digitized by Google

QVÆSTIONVM ET RESOLVTIONVM CIVILIVM LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

De pacto reſtituendi ſortem Annui Reditus in eadem bonitate intrinſeca, & extrinſeca; & de illius pacti validitate, aliiſque diuerſis ſimilibus pactis.

SVMMARIVM.

1 *Bonitas moneta intrinſeca in quo conſiſtat.*
2 *Bonitas moneta intrinſeca debet conſiderari etiam in moneta imaginaria.*
3 *Moneta ſi fuerit intrinſecè alterata debet attendi tempus contractus.*
4 *Creditor non tenetur recipere ſolutionem in moneta tonſa.*
5 *Pactum de ſoluendo in eadem bonitate intrinſeca, eſt conforme iuri communi.*
6 *Moneta quando dicatur maioris vel minoris bonitatis extrinſeca.*
7 *Solutio in qua moneta fieri debeat, quando ſuper hoc nihil fuit inter partes conuentum.*
8 *Solutio quomodo debeat fieri, quando ſpecies fuerunt deſignata, ſed non dinumerata, vel æſtimata.*
9 *Si conuentum fuerit de ſoluenda certa ſpecie, ſed ſub numero incerto, in qua moneta ſolutio fieri debeat.*
10 *Conuentio de ſoluendo in eodem valore intrinſeco debet obſeruari, licèt contractus in moneta imaginaria conceptus ſit.*
11 *Hoc procedit tam quoad ſortem, quàm quoad reditus.*
12 *Si dictum fuerit reſtitutionem in eodem numero fieri, hoc ſeruandum eſt.*
13 *Promiſſio reſtituendi in non minori bonitate moneta, ſonat in reſtitutionem earumdẽ ſpecierum.*
14 *Eadem debet eſſe ratio augmenti & decrementi monetarum, tam quoad debitorem quàm quoad creditorem.*
15 *Reſtitutio moneta promiſſa* Au meſme pied *quomodo intelligenda? In moneta, quid ſit* pied? *quid* tiltre? *quid* Aloy? *ibidem.*
16 *Solutio in iiſdem vel ſimilibus ſpeciebus promiſſa, quomodo intelligenda.*
17 *Solutio ſi in certis & determinatis ſpeciebus promiſſa ſit, talis conuentio debet ad vnguem obſeruari.*
18 *Periculum mutationis intrinſeca monetarum proximè futura, non reddit pactum de reſtituendo in eadem bonitate illicitum.*
19 *Periculum proxima mutationis extrinſeca monetarum præuiſa, an & quomodo reddat illicitum pactum de reſtituendo in eiſdem ſpeciebus.*
20 *Quando dubium mutationis monetarum eſt æquale inter debitorem & creditorem, pactum reſtitutionis in eadem bonitate licitum eſt.*
21 *Permiſſum eſt ſibi præcauere ob monetarum mutationem.*
22 *Pactum de reſtituendo eodem valore moneta, videtur quædam tranſactio ſuper dubio euentu futura mutationis.*
23 *Pactum circa ſortis reſtitutionem in iiſdem ſpeciebus, compenſari poteſt cum aliis pactis conuentis in contractu annui reditus.*
24 *Si Princeps velit dare legem ſolutionibus circa monetas, hoc debet facere pro negotiis & contractibus futuris, non pro præteritis.*
25 *Deciſio Putei* 145. *in nouis, &* 149. *in antiquis lib.*2. *reiicitur. Vide cap.* 17. *num.*10.
26 *Clauſula*, rebus ſic ſtantibus, *non procedit in iis quæ augmentum, vel diminutionẽ recipiunt.*

DVM tractatur de redemptione annui reditus, & in qua moneta fieri debeat quando monetæ fuerunt alteratæ; non vnica poteſt reddi ratio: ſed iuxta caſuum varietatem, variæ quoque reſolutiones fieri debent. Vt igitur veritas ſine aliqua confuſione habeatur, varij caſus, variáque capita conſtituenda ſunt.

Primum caput reſpicit bonitatem intrinſecam mo- 1.
netarum, quæ conſiſtit in materia & pondere *l.*2.*Cod. de veteris numiſm. poteſtat.* Bertrand. *conſil.* 17.*n.*4. *volum.* 4 Rot. coram Burat. *deciſ.*616. *num.* 4. *& in recent. deciſ.* 597. *num.* 2. *part.* 1. Lotter. *de re benef. lib.*1. *q.*39. *n.*185.

Quæ bonitas intrinſeca etiam in conſiderationem 2.

venit in contractibus, in quibus moneta imagioaria promiſſa eſt; quia cùm moneta imaginatia conſter in mouetis inferioribus, eidem altetationi ſubiicitur quibus iſtæ ſupponuntur, Lotter. *dict. lib.* 1. *queſt.* 39. *num.* 121. Cens. *lib.* 2. *cap.* 1. *quaſt.* 4. *art.* 4. *num.* 16. aliàs *queſt.* 85. Surd. *conſil.* 454. *n.* 9. *verſic. & prædicta, iuncto num.* 7. *volum.* 4.

3. Qoando autem moneta alteratur in bonitate intrinſeca; certum eſt, & indubitatum, ſolutionem & extinctionem annui reditus fieri debere de moneta, quæ currebat tempore contractus ſi extet: ſi verò non extet, fieri debere de moneta noua, æſtimata iuxta valorem antiquæ, Cenſ. *in tract. de cenſib. part.* 1. *cap.* 2. *queſt.* 4. *artic.* 4. *n.* 26. aliàs *queſt.* 85. Rot apud Ludouiſ. *deciſ.* 42. & *ibi* Addit. Ioan. Reynaudy Auen. *in ſuo tract. de monet. in fin. verſic. concludo igitur, & per totum illum tractatum.* Burat. *deciſ.* 626. *n.* 3. plures alias deciſiones Rotæ citat Vrſel. *in verb. æſtimatio. concluſ.* 69. *n.* 37. Cyriac. *controuerſ.* 388.

4. Vnde infertur quòd creditor non tenetur recipere extinctionem in moneta, quæ propter tonſinnem fuit facta minoris ponderis, Lodouiſ. *dicta deciſ.* 42. Abbas. *in cap. quanto. ſub num.* 12. *verſic. Item ex defectu pecuniæ. de Iure-iurand.* Imol. *in l. Paulus. in fin. ff. de ſolut.* Duard. *de Cenſib.* §. 3. *quaſt.* 6. *num.* 4. Viuius. *opin.* 516. *n.* 61. Sola *de monet. caſ.* 25. Sicuti non tenetur recipere ſolutionem in moneta quæ non ſit eiuſdem materiæ, Bertrand. *conſil.* 17. *n.* 4. *volum.* 4. Surd. *d. conſil.* 454. *n.* 7.

5. Infertur etiam ex prædictis, quòd cùm ſine aliqua partium conuentione, ſolutio fieri debeat, iuxta bonitatem intrinſecam monetæ, quæ erat de tempore contractus, multo magis id locum habebit, ſtante pacto expreſſo de ſoluendo in eadem bonitate intrinſeca; cùm nihil tam congruum ſit humanæ fidei quàm pacta ſeruari. *l.* 1. *ff. de pact.* & in hac materia in primis ad partium conuentiones, earúmqoe verba recurrendum eſſe aſſerant DD. omnes hac de re tractantes, quos citat & ſequitur. Sola *de monet. caſ.* 17. & Cenſ. *vbi ſup. n.* 4.

6. Secundum caput reſpicit mutationem monetæ in bonitate intrinſeca; quia quando valor pecuniæ augetur, pecunia dicitur aucta in bonitate extrinſeca: quando verò minuitur, dicitur eſſe minoris bonitatis extrinſecæ: vt voluot omnes DD. *in l. cum quid. ff. ſi certum petat.* Rot. *in recent. d. deciſ.* 597. *num.* 2. *part.* 1. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 560. *n.* 13.

7. Quia verò hoc caput plurimos habet caſus, ideo de quolibet ſeparatim agendum eſt. Primus eſt caſus quando nihil prorſus fuit inter partes conuentum, in qua monetæ ſpecie reſtitutio fieri debeat? Et hoc caſo regula generalis eſt extinctionem annui reditus fieri debere in moneta, vel iuxta valorem currentem de tempore ſolutionis, ſi alia verba contractus non repugnent: Adden. ad Ludooiſ. *dict. deciſ.* 42. *num.* 7. & 8. Rot. *in recent. deciſ.* 149. *num.* 6. & 11. *part.* 1. Theſaur. Iun. *in tract. de monet. part.* 2. *n.* 60. & pro regula generali tradit Rot. *deciſ.* 1. *n.* 3. apud Duran. *part.* 1.

8. Idem dicendum eſt quando creditor ſoluit pretium cenſus in certis ſpeciebus, ſed nec ſpecierum dinomeratio, nec illarum æſtimatio facta fuit, & nihil conuentum fuit circa formam reſtitutionis. Couar. *in tract. de collat. veter. numiſm. cap.* 7. §. *vnic. n.* 5.
9. *in* 7. *concluſ.* Sed ſi conuentio facta fuerit † de reſtituendo in certa nummorum ſpecie, ſed incerto numero; & nihil conuentum fuit de æſtimatione, inſpicitur tempus ſolutionis. Couar. *ibidem in* 8. *concluſ.* & ita conſului die 17. Decemb. 1643. quia in illo caſu, capitale conceptum fuerat in 300. ſcutis *de Soixante ſolz piece monnoye blanche*, & iuxta meum conſilium fuit iudicatum, pro D. du Halier; quod latiùs explicatur infra. *c.* 5. *huius libri.*

Secundus caſus eſt, quando ſpecies in contractu 10.
cenſus fuerunt dinumeratæ, & fuit conuentum quòd redemptio reditus fieret in eiſdem ſpeciebus, & eodem valore extrinſeco: & hoc caſu pactum ſeruandum eſt, etiamſi contractus fuerit conceptus in moneta imaginaria. Bart. *in dict. l. Paulus. in fin. ff. de ſolut.* Scaccia. *de cōmerc.* §. 1. *gloſſ.* 5. *n.* 187. & 188. Brun. *in tract. de monet. limit.* 8. *ſub num.* 5. *verſic. ſecundò quæritur.* Rationem reddens, quia tunc libræ, aut alia moneta imagioaria cenſetur æſtimata per ducatos vel aureos, aut aliam ſpeciem monetæ expreſſam, quæ reſtituenda eſt in tanto oumero qui comprehendat numerum librarum promiſſarum de tempore contractus, & ſic lucrum augmenti vel damni pertineat ad creditorem. Cenſ. *dict. artic.* 4. *n.* 5. & in terminis, quòd pactum illud de reſtituendo ſortem in eadem bonitate intrinſeca, & extrinſeca ſit validum, & obſeruandum tanquam de naturalibus contractus, tradit Gaſpard. Belletia. *in ſuo conſilio monetali. n.* 24. *& ſequentibus.* Sola, *in tract. de monet. caſ.* 39. *n.* 11.
& caſ. 14 *num.* 1. 2. 3. † Quod procedit etiam io ip- 11.
ſo reditu. Theſaur. *de monet. part.* 2. *num.* 65. Larrea. *deciſ. Granat.* 24. Cenſius. *queſt.* 85. *n.* 42. Duard. §. 3. *quæſt.* 6. *n.* 44. meliùs. *n.* 35.

Et præmiſſa etiam indubitanter procedunt, quando 12.
conuentum fuit reſtitutionem fieri in iiſdem ſpeciebus, & eodem numero. Viui. *opinion.* 516. *num.* 37.

Tertius caſus eſt, quando ſpecies fuerunt in con- 13.
tractu dinumeratæ, & conuentum fuit quòd reſtitutio fieret in iiſdem ſpeciebus, *non minoris bonitate intrinſeca & extrinſeca*; & hoc caſu etiam concludendum eſt reſtitutionem fieri debere io eadem æſtimatione quæ currebat de tempore contractus, neque pactum illud tanquam iniquum poſſe impugnari: quia ſi quæ in eo verſaretur iniqoitas, illa eſſet in fauorem debitoris, & in odium creditoris cenſus: oam vt ſupra dictum eſt cùm aureus augetur in pretio, tunc dicitur augeri bonitas extrinſeca; minui verò quando minuitur. Vnde cùm hodie dupla Hiſpaniæ ſit aucta ad decem libras cum dimidia, quæ olim valebat octo cum dimidia, valor extrinſecus duplæ dicitur auctus, & maior: vnde ſi hodie dupla iterum reduceretur ad valorem octo librarum, diceretur diminuta in valore extrinſeco. Rota *dict. deciſ.* 597. *num.* 2. *part.* 1. *in recent.* facit text. *in l. non minorem. Cod. de tranſact.* Vaſq. *lib.* 2. *controuerſ. cap.* 67. *n.* 2. Mantic. *de tacit. lib.* 26. *tit.* 9. *n.* 14. & io puncto Sola, *de monet. caſ.* 19. *n.* 1.

Hoc itaque præſuppoſito, ſequitur quòd pactum de reſtituendo ſpecies in non minori bonitate extrinſeca hoc operari debet, vt ſi debitor duplam receperit ad pretium decem librarum, quæ poſtea reducta fuerit ad octo, non teneatur reſtituere illam, niſi ad rationem decem librarum, prout recepit; & ſic creditor amitteret duas libras pro qualibet dupla: cùm ſupponamos curſum & valorem extrinſecum eſſe tantùm octo librarum, & tamen creditor cogeretur illas recipere pro decem libris. Si igitur pactum de reſtituendo in non minori valore prodeſt debitori, & nocet creditori, quando monetæ valor extrinſecus fuit diminotus; eadem ratione debet illud pactum prodeſſe creditori, & nocere debitori,
quando mooetæ valor extrinſecus fuit auctus: † Ea- 14.
dem enim debet eſſe ratio aogmenti & decrementi in creditore reſpectu debitoris, quæ fuit io debitore reſpectu creditoris. Rot. *deciſ.* 149. *numer.* 7. *part.* 2. *in recent.* Gratian. *deciſ.* 85. *n.* 6. bene Viu. *opin.* 516. *num.*

Digitized by Google

num. 46. Atque ita hanc paritatem augmenti & diminutionis explicat Faber *in tract. de varijs nummarior. debitor. ſolut. cap. 2. colum. 3. verſic. idémque ex contrario*, vbi explicat monetam dici in non maiori numero deberi, ſi bonitas extrinſeca fuerit imminuta.

15. Quartus caſus, quando conuentum fuit quòd reſtitutio fieret in moneta, quæ eſſet *de meſme pied: tiltre & Aloy*; & hoc caſu reſtitutio fieri debet etiam eadem bonitate extrinſeca: dictio enim illa *tiltre*, ſignificat notam natiuæ probitatis auri & argenti: dictio verò *Aloy*, ſignificat ligam & admixtionem alienæ materiæ: denique dictio *Pied*, nihil aliud ſignificat quàm numiſma prototipum, ad cuius bonitatem extrinſecam aliæ monetæ cuduntur; ſignificant igitur proportionem valoris extrinſeci, vnius monetæ ad aliam; ita vt ſi marca argenti valeat quatuordecim libras, valor ille dicatur *le pied de quatorze liures*, ad cuius proportionem aliæ monetæ cudi debent: & eſt notorium apud omnes monetarios, & probatur ex ordinationibus Regiis; & nominatim Franciſci primi de anno 1540. apud Fontanon, *tom. 2. fol. 115. artic. 7. &* 8. & de hoc quarto caſu copioſiùs agemus infra *cap. 12.*

16. Quintus caſus eſt; quando ſpecies fuerunt numeratæ, & conuentum fuit quòd reſtitutio fieret *in iiſdem ſpeciebus, vel in ſimilibus ſpeciebus*: & hoc caſu diuerſæ opiniones ſunt. Siquidem Craueta *conſil. 47. num. 3.* exiſtimauit verba illa eſſe referenda ad qualitatem & quantitatem: quem tamen reprehendit incertus Author *in tract. de monet. quæſt. 7.* ſed tamen pro Craueta tenet Sola, *in tract. de monet. caſu 39. num 27 verſic. Quapropter. & caſu 19.* & iterum *caſu 47. numer. 3.* & optimè Crauetæ ſententiam probat Theſaur. Iunior. *in dicto tractatu de monet. part. 2. num. 60. verſic. niſi certa ſpecies.* Vin. *opin. 516. num. 49.* Faber. *de monet. cap. 17.* vbi ſæpiùs pro hac ſententia in Senatu iudicatum fuiſſe teſtatur.

17. Sextus caſus eſt, quando conuentio facta fuit de reſtituenda in totidem ſcutis boni auri & legitimi ponderis cunei Regis Francorum, aut in aliis ſpeciebus, in contractu deſignatis: & tunc præcisè debitor cogitur ſoluere de moneta determinata, niſi duobus concurrentibus; nempe quòd adſit magna penuria monetæ promiſſæ, & conuentæ; & quòd creditor indemnis reddatur à debitore. Rot. apud Cenſ. *deciſ. 219. num. 7.* Lotter. *de re benefic. lib. 1. quæſt. 39. num. 174.*

Nec præmiſſis obſtat quod opponitur, illicitum eſſe pactum de reſtituenda ſorte reditus in eadem æſtimatione, quando creditor probabiliter credebat valorem monetarum auctum iri.

18. Primò, quia hoc non procedit, quando agitur de mutatione bonitatis intrinſecæ, in qua periculum, aut probabilitas proximæ mutationis monetarum non alterat iuſtitiam conuentionis. Gratian. *diſcep. cap. 884. num. 29. &* 30.

19. Secundò, quia reſpectu bonitatis extrinſecæ illud procedit, quando debitor ſortis principalis verificaret timorem proximæ mutationis monetarum, & quòd creditor illius notitiam haberet, ſcirétque an augenda eſſet, an minuenda; & quòd ſolus creditor hoc sciret; debitor autem illud ignoraret: alioqui, debet in dubio contra venditorem cenſus fieri interpretatio; vt in puncto oſtendit Gratian. *dicto cap. 884. num. 16. 28. & 31. vſque ad finem.*

20. In facto autem verum eſt, quòd emptoribus, & venditoribus fuit ſemper his temporibus æquale dubium, an monetæ valor augendus eſſet, an minuendus; & per conſequens nihil illicitum in huiuſmodi pactis conſiderari poteſt. Duard. *de re jib. §. 5. quæſt. 49. num. 4.* Bonacin. *de contract. di ;ut. 3. quæſt. 4. punct. vnico, num. 36.* vt enim ab iis quæ his temporibus euenerunt, non recedamus; quis vnquam putaſſet ex Regis Edicto anno 1636. monetas quæ iam multùm excreuerant, iterum confeſtim non minuendas, potius quàm augendas eſſe? An non multi ea in re decepti fuère, qui pecunias modico ante Edictum interuallo dederunt ad cenſum, ſub quarum valore multùm lucrati fuiſſent ſi illas in arca ſeruaſſent? Igitur debitores, ſi præuiſum monetarum augmentum fuiſſe aſſerunt, illud probare tenentur. Gratian. *dicto cap. 884. verſic. nam timor huiuſmodi, num. 25.*

Permiſſum enim eſt ſibi præcauere ob metum mutationis monetarum de reſtituendis iiſdem ſpeciebus. Couarru. *dicto §. 1. num. 5. verſic. 7. concluſio.* Ita ob metum mutationis monetarum tradit Albert. Brunus *in tractat. de augment. monet. concluſ. vltim. limit. 8. numer. 1.* Vbi negotiatores dubitantes de augmento monetarum vel diminutione ſolent expreſsè conuenire de æſtimatione pecuniæ debitæ: & ideo huiuſmodi pacta valida ſunt, quando creditor principaliter non habuit intentionem lucrandi, ſed vt bona ſibi moneta reſtituatur; quamuis poſtea moneta aurea vel argentea cum ſuo augmento ipſi creditori reddatur. Theſau. Iun. *de monet. part. 1. numer. 72.* & rationem optimam adducit Faber. *in tractat. de varijs nummarior. debitor. ſolut. cap. 2.* † Quia prudens negotiator 21.
qui de eodem numero ſibi reddendo cauet, de periculo illo tranſigere voluiſſe videtur, ſiue in aperto ſit imminens periculum, ſiue in incerto: & hanc communiorem dicit eſſe Doctorum ſententiam. Cùm enim par ſit hoc caſu debitoris & creditoris conditio, neuter lædi videtur, *l. de fideicommiſſo. Cod. de tranſact.* Quod etiam locum habere vult, ſi non de certo numero actum ſit, ſed de iiſdem ſpeciebus reſtituendis; vt à natura mutui quantò minus fieri poteſt recedatur, quæ illa eſt vt quod redditur ſit tantumdem, hoc eſt eiuſdem generis, qualitatis & bonitatis: ad tradita per DD. *in l. cùm quid. ff. ſi certum petatur.* 22.

Et hoc maximè procedit in contractibus, qui 23.
non ad rationem quatuordecim, ſeu ad rationem ſeptem pro Centenario conſtituti fuère; ſed ad ſex vel quinque pro quolibet Centenario: quia præſupponendum eſt pactum illud reſtitutionis ſortis in iiſdem ſpeciebus, compenſatum fuiſſe cum minori pretio annuæ penſionis: cùm omnia pacta in contractibus adhibita cenſeantur ad inuicem correſpectiua, & pretij partem conſtituant. Surd. *conſil. 282. numero decimo quarto.* & iuſtitia contractus deſumi debeat ex vniuerſo contractu. Caſtrenſ. *conſil. 176. numero ſecundo, volum. ſecundo.* Surd, *ibidem numero decimo quinto.* Pinel. *in tertia parte legis ſecundæ, Cod. de reſcind. vendit. cap. 4. num. 24.* & ita in terminis pacti de reſtituenda eadem monetæ ſpecie tradit Duard. *dicto. §. quinto, quæſt. 49. num. 5.*

Quod ſi aliqua regulamenta circa monetas, & 24.
ſolutiones facienda ſint; intactæ obligationes iam factæ relinqui debent: hoc enim ſic faciendum eſſe præcisè teſtatur Rot. apud Cenſ. *deciſ. 217. numero quarto, verſiculo, & quia tota difficultas. & numero quinto.* Guid. Papæ, *quæſt. 493. numero primo. ver-*

ſiculo. Princépſque obligationes. & ſi Princeps aliter faceret ſine conſenſu ſubditorum, teneretur ad intereſſe. Brun. *in tractat. de monet. limitat. ſexta, numero ſecundo.* videndus Duard. *de cenſib. §. ſeptimo, quæſtione 5.*

25. De materia agit Puteus, *deciſ. 145. in nouis, lib. 2.* ſed illa non eſt deciſio Rotæ, ſed potius ſuffragium ipſius Putei valde mendoſum, & corruptum, & apertè reprobatur à Rota, vt videre eſt *deciſ. 683. ſub fin. numero tertio, & deciſ. 686. num. ſecundo, verſic. quæ verò deducuntur. parte quarta, diuerſ.* quia in antiquis illa deciſio erat 149. Cenſ. *deciſ. 216. num. 6.* & eſt contra Rotæ deciſionem 149. *num. 4. 5. part. 2. recent.*

26. Quod dicitur conuentionem intelligendam eſſe rebus ſic ſtantibus; non procedit in iis quæ recipiunt augmentum vel diminutionem. Barboſ. *axiom. 73. numero tertio.* & in puncto Beller. *poſt tractat.* Solæ *de monet. numero decimo ſeptimo.* Faber. *de monet. capite ſecundo, verſiculo, & quod dici ſolet. & capite ſecundo, verſic. quod enim ille ait. pagin. 835.* vbi dicit hanc obiectionem in hac materia eſſe ridiculam.

CAPVT II.

Continens ſententiam magni nominis Theologorum, circa validitatem dicti pacti.

SVMMARIVM.

27 *Referuntur Doctores de materia mutationis monetarum tractantes.*
28 *Pacta in contracta cenſus circa monetarum diuerſitatem obſeruanda ſunt.*
29 *Pactum redemptiuum in cenſu reſpicit fauorem debitoris.*
30 *Bonitas intrinſeca in quo conſiſtat.*
31 *Bonitas extrinſeca quæ dicatur.*
32 *Pactum ſuper ſolutione in certa moneta ſpecie, vel valore, de iure ſubſiſtit.*
33 *Bonitas intrinſeca ſimul & extrinſeca monetæ promitti poteſt in reſtitutione cenſus.*
34 *Pactum de reſtituendo cenſum in eadem bonitate monetæ reſpicit fauorem debitoris & creditoris.*
34 *Ampliatur etiam ſi augmentum vel decrementum monetæ fuerit præuiſum.*
35 *Augmenti & decrementi monetarum æquale eſt dubium.*
36 *Quoad monetas magna eſt inter mutuum, & cenſum differentia.*
37 *In mutuo propriè non cadit conſideratio bonitatis extrinſecæ pecuniæ.*
38 *Probatur pactum ſuper reſtitutione eiuſdem bonitatis eſſe validum.*
39 *Identitas ſpecierum refertur ad identitatem numeri.*
40 *Valor monetæ cenſetur appoſitus cauſâ demonſtrationis tantùm.*
41 *Fraus in pacto redemptiuo qua ratione adhiberi poſſit.*
42 *Augmentum & decrementum monetæ, ſtante partium conuentione, dicitur euenire per accidens.*
43 *Æqualitas dubij in monetis, non eſt ratio adæquata validitatis pacti redemptiui in certa ſpecie.*
44 *An licita ſit pactio quòd cenſus ſit irredimibilis in certo caſu.*
45 *Pactum reſtituendi eamdem tritici quantitatem, an de iure ſubſiſtat.*
46 *Quando pactum de reſtituendo in eadem moneta, ſit illicitum.*

QVæritur an licitum ſit pactum appoſitum in contractu cenſuali, quòd liberum ſit cenſuario redimere cenſum quoties voluerit, dummodo eadem ſpecie monetæ redimatur ſecundum eamdem bonitatem intrinſecam & extrinſecam; & quam obligationem inducat pactum huiuſmodi.

Caſus talis eſt: Titius emit à Caio cenſum annuum ſex aureorum, pretio centum aureorum, quos numerauit Caio in quadraginta duplionibus Hiſpanicis, valentibus ſingulis duplionibus tempore contractus duos aureos cum dimidio; cum pacto quòd liberum ſit Caio redimere prædictum cenſum quoties voluerit; reſtituendo pretium centum aureorum in iiſdem ſpeciebus duplionum Hiſpanicorum eiuſdem bonitatis intrinſecæ, & extrinſecæ; hoc eſt eiuſdem ponderis, qualitatis, & valoris, quibus eos accepit tempore contractus: poſtmodùm verò ſuccedente tempore, Edicto Principis accreuit valor monetæ, ita vt ſinguli dupliones accederent ad valorem trium aureorum cum dimidio.

Igitur Caius volens redimere ſupradictum cenſum, quæritur an ex vi huiuſmodi contractus, teneatur ſoluere Titio centum aureos in iiſdem ſpeciebus, & ſecundùm eundem valorem quo æſtimabantur tempore contractus huiuſmodi dupliones; an verò ſolùm teneatur ſoluere centum aureos ad valorem monetarum tempore ſolutionis, eſto fieri debeat ſolutio in iiſdem ſpeciebus.

Pro ſolutione huius quæſtionis, de qua fuſiùs Canoniſtæ *in cap. quanto. de iureiur. & in cap. cùm* 27.
olim. & in cap. canonicis. de cenſibus. & Iuriſconſulti *in l. Paulus. ff. de ſolut. & in l. in minorem. Cod. in quibus cauſis in integ. reſtit.* Item Theologi cum Diuo Thoma, *ſecunda ſecundæ, quæſt. 77. & 78.* & Summiſtæ, *verb. ſolutio. verb. pecunia. & verb. vſura.*

Supponendum primò in contractu cenſuali, ſicut 28.
& in aliis contractibus, varias apponi ſolitas conuentiones, & pacta, ex mutuo contrahentium conſenſu; quorum alia ſunt in fauorem emptoris, alia in fauorem venditoris, alia in fauorem vtriuſque partis, ídque pro rerum aut temporum exigentia, & contrahentium beneplacito, ad quorum obſeruantiam obligari contrahentes in vtroque foro nemo negat, dummodo non ſint contra ius diuinum, vel humanum; ita communiter D.D. vt docet Gomeſ. *tom. 2. cap. 9. num. 2.*

Supponendum ſecundò conuentionem illam in 29.
huiuſmodi contractu apponi ſolitam, quòd liberum ſit cenſuario redimere cenſum quoties voluerit, eſſe in fauorem ipſius cenſuarij, & in onus cenſiſtæ, ſeu emptoris: vt notat Leſſius *de iuſtit. & iur. lib. 2. cap. 22. de cenſib. dubio* 10. Idque propter obligationem in futurum quæ imponitur emptori ad extinguendum cenſum, quoties fuerit requiſitus à venditore, qui poteſt reſtituere pretium quando id ſibi vtile vel

commo

commodum eſſe viderit; cùm tamen ipſi emptori non competat ius illud repetendi, etiamſi viderit bona ſui debitoris eſſe in probabili periculo diſtractionis, & aliunde ſe ſe offerant occaſiones vtiliter impendeodi debitam ſummam, ſi ea ſibi reſtitueretur.

Supponendum tertiò pactum illud de redimendo cenſu eadem ſpecie monetæ, prout ponitur in quæſtione, in hoc licitum eſſe, quòd cenſuarius volens redimere cenſum, teneatur reſtituere pretium cenſus in eadem numero moneta, eiuſdem qualitatis, & valoris, quam accepit tempore contractus: vbi aduerte ex communi Canoniſtarum, & Iuriſperitorum ſententia, in moneta duplicem attendi bonitatem; aliam intrinſecam, aliam extrinſecam.

30. Bonitas intrinſeca conſiſtit in materia, & quantitate, ſeu pondere, hoc eſt quatenus eſt talis materia v. g. auri purioris, aut minus puri; maioris vel minoris ponderis; in quibus conſtituitur hæc bonitas intrinſeca, ſeu valor intrinſecus qui ſequitur naturam rei, nec mutari poteſt aut variari, niſi mutatâ aut variatâ rei ſubſtantiâ.

31. Alia dicitur bonitas extrinſeca, quæ conſiſtit in valore monetæ taxato à lege; & dicitur valor extrinſecus: quia ab extrinſeco aduenit pecuniæ, vt ſit pretium ad res emendas: & hic valor eſt accidentarius ipſi pecuniæ; quià cùm pendeat à voluntate, & æſtimatione hominum; inuariata pecunia quoad ſubſtantiam, ſæpius variatur. Nam etſi in eo conſtituendo habenda ſit ratio materiæ ac ponderis ipſius pecuniæ, tamen ratione commoditatis aut neceſſitatis, copiæ vel inopiæ, iuxta temporum ac rerum exigentiam; aliquando augetur, aliquando diminuitur hic valor, vel Edicto Principis, vel regionum ac locorum conſuetudine. Vnde non obſtante hoc valore etiam lege taxato, poteſt vna moneta ratione materiæ ac ponderis pluris permutari pro altera eiuſdem valoris extrinſeci: vt tradit Soto, *lib. 6. de iuſtit. & iur. quæſt.* 5. Nauarr. *in manuali cap.* 17. *num.* 288. Silueſter, *verb. vſura*, 4. *quæſt.* 3.

32. Cùm igitur valor ille extrinſecus pecuniæ ſit variabilis, vt certum eſt; ad vitandam hanc variationem poſſunt contrahentes conuenire ſuper valore pecuniæ, vt eodem prorſus valore quo fuit tradita tempore contractus eadem reſtituatur; ita vt extrinſecus ille valor ſemel admiſſus, vnà cum intrinſeca pecuniæ bonitate pariter refundatur, non obſtante quacumque variatione ſeu æſtimatione extrinſecùs adueniente in augmento vel decremento: vt tradit Molina *diſputat.* 312. *concluſion.* 2. *tractat.* 2. *de contractibus.* poſt Panurmit. & Couar.

33. Quale videtur eſſe pactum in caſu propoſito, quo obligatur cenſuarius ad redimendum cenſum eadem ſpecie monetæ, ſecundum bonitatem intrinſecam & extrinſecam; hoc eſt eiuſdem qualitatis, ponderis, ac valoris, quo fuerat æſtimata tempore contractus, vt ſupra dictum eſt; cùm autem pactum illud ſit abſolutè poſitum, abſque vlla limitatione; in omni prorſus euentu videtur eſſe obſeruandum, ſiue valor pecuniæ extrinſecus augeatur, ſiue diminuatur, ſecluſa ſemper fraude & dolo, qui nemini ſuffragari debet.

34. Hoc igitur pactum ſic explicatum ſi præcisè ſumatur, tam reſpicit fauorem venditoris, quam emptoris: Nam ſi augeatur valor pecuniæ, & ſolutio fiat tempore augmenti, fauet emptori: quia tantumdem quidem recipit in qualitate, & quantitate pecuniæ; ſed pluris in æſtimatione præſenti. Si verò decreſcat, eſt in fauorem venditoris: quia tantumdem reddit in qualitate, & quantitate pecuniæ; ſed minus in valore & æſtimatione præſenti: vt optimè argumentatur Anthonius Faber *de variis nummarior. debitor. ſolut. cap.* 2. Imo ſi augmentum vel decrementum pecuniæ fuit per contrahentes certò, vel probabiliter determinatè 34.
præuiſum, æqualitas & iuſtitia ſeruari poteſt ſic contrahendo: nam in caſu decrementi vel creditor expendet pecuniam ante illud tempus, vel in caſu reſtitutionis minus in valore reddet quàm acceperat: quæ omnia ſunt in fauorem venditoris, vt patet. In caſu verò augmenti (quod videtur eſſe difficilius, iure poteſt emptor, tanquam prudens negotiator, propriæ indemnitati per huiuſmodi pactum conſulere: nam aliàs expectando tempus augmenti quod præuidet futurum, certum habiturus eſſet lucrum: de facili enim eſt credere neminem pecunias accumulare niſi in proprium commodum & vtilitatem tam ſibi, quàm ſuæ familiæ: qui ſi certus eſſet de augmentu futuro, vſque ad illud tempus pecunias vtique aſſeruaret. Quare in hoc caſu ad ſeruandam æquitatem huius pacti, non eſt opus vti hac ſuppoſitione; cùm præſumendum ſit neminem eſſe qui libenter non expectaret, ſi moraliter certus eſſet de futuro augmento. Vnde iure cenſuiſta poteſt in huiuſmodi euentu apponere hoc pactum abſque iniuria cenſuarij; vt concedunt omnes Doctores: cenſuarius autem in tali caſu; vel poterit illud augmentum refundere in propriam vtilitatem, expectando tempus augmenti, quod timetur ſi diligentiam adhibeat; vel ſaltem cùm pecunia aucta fuerit, poterit ſibi conſulere differendo ſolutionem in aliud tempus quo ſperari poteſt decrementum pecuniæ, quæ quando nimis eſt aucta, probabiliter creditur minuenda: ſi autem ſupponatur non fuiſſe certò & determinatè præuiſum augmentum vel decrementum, ſed tantùm dubitanter; tunc par eſt vtriuſque conditio.

Neque refert dicere probabilius eſſe pecunias 35.
fore augendas, quàm minuendas; præſertim quando in mediocri valore æſtimantur, ſicut videntur fuiſſe dupliones hiſpanici ad duos aureos cum dimidio, quales erant ab hinc ſex & octo annis: nam præterquamquod ante illud tempus viſi ſunt in multo minori pretio, nec de facili credebantur vlterius augendi, & tamen poſtmodùm intra duos annos ad trium vſque aureorum valorem cum dimidio ſubitò excreuiſſe conſtat: Vnde probabiliter inferri poteſt, attento huiuſmodi exceſſu ad minorem valorem fore reducendos, quamuis etiam poneremus tempore contractus, attento valore pecuniæ tunc currente, maiorem eſſe probabilitatem augmenti, quàm decrementi; cùm iſte contractus cenſualis ſit perpetuus: & cenſus ad nutum tantùm cenſuarij redimibilis, augmentum verò pecuniarum parum ſtabile, propter rerum ac temporum quotidianas viciſſitudines, vt experimento conſtat: vnde non eſt difficile cenſuario qui ſe tali pacto videt obſtrictum rebus ſuis conſulere, ad euitandum huiuſmodi damnum: cùm probabilius ſit poſt augmentum, ſucceſſurum aliquando decrementum, & aliunde determinatè præuideri non poſſit tempus futuri augmenti, ſicut accidit his annis præteritis: quis enim id potuit præuidiſſe

vel ſi præuidiſſet, quis ſibi non conſuluiſſet? cùm nemo ſit qui propriæ vtilitati non ſeruiat: quocirca in hac re nihil certi ſtatui poteſt.

36. Supponendum quartò in caſu reſtitutionis, non eſſe parem rationem in mutuis, atque in cenſibus: quia ſolutio mutui limitata eſt ad certum tempus, vel certè ad libitum mutuantis; in cenſibus non item: quia ſolutio & tempus ſolutionis dependet à voluntate cenſuarij. Vnde circa obligationem reſtituendi ſummam receptam, in eadem ſpecie monetæ ſecundùm eundem valorem; non eſt par vtriusque conditio adueniente augmento, vel decremento pecuniæ: quia cenſuarius poteſt expectare tempus ſibi commodum redimendi cenſum quandiu voluerit, quod non poteſt mutuatarius, qui ex natura contractus obligatur reſtituere determinato tempore; & ſi fuerit in mora ſoluendi, præſertim vbi interuenit pactum, tenetur ſoluere damnum mutuanti ob dilationem, ſeu ratione augmenti vel decrementi pecuniæ, ſi interim acciderit, ſeu aliud quodcumque damnum: vt communiter Doctores apud Molinam *loco citato.*

37. Tunc eſt quòd Doctores, qui pro reſtituenda æquitate huius pacti aliquas requirunt conditiones, loquuntur principaliter & expreſsè de mutuo: vt videre eſt apud Siluestrum, Nauar. Molin. & alios paſſim, quia in caſu augmenti laborant in æquanda obligatione reſtitutionis, quæ eſt de eſſentia mutui; atque adeo neceſſariò facienda etiam cum damno mutuatarij: Quod non habet locum in contractu cenſuali, vbi nulla antecedit huiuſmodi obligatio: quod eſt valde notandum; quamuis propriè loquendo in mutuo non habeatur ratio valoris extrinſeci pecuniæ: vt optimè aduertit Paulus Camitolus *in reſponſis moralibus lib. 3. quæſt. 44.* poſt alios Doctores quos citat. Quia pecunia quæ mutuo datur, non traditur tanquam pretium, in quo extrinſecus ille valor attenditur; hoc enim locum habet in venditionibus & emptionibus; ſed abſolutè in mutuo datur talis pecunia, in eadem ſpecie, ſeu numero, ſuo tempore reſtituenda.

38. Ex dictis infertur primò. pactum appoſitum in contractu cenſuali de redimendo cenſu eadem ſpecie monetæ ſecundùm eandem bonitatem intrinſecam & extrinſecam, prout exprimitur in caſu propoſito; per ſe obligare cenſuarium, ſi redimere voluerit cenſum, ad ſoluendum pretium in eadem ſpecie monetæ, ſeu numero eiuſdem qualitatis, ponderis, ac valoris quo fuit tempore contractus, ſiue decreuerit ſiue creuerit moneta in ſuo valore extrinſeco.

Hæc concluſio ſupponitur à Theologis, & Iuriſconſultis tanquam certa; quamuis aliqui cenſeant hoc pactum non obligare in caſu augmenti & decrementi pecuniæ, ſed ſolùm extra hunc caſum: eo quòd id non ſit expreſſum in pacto; quòd tamen neceſſarium erat ad inducendam obligationem: ita videtur ſenſiſſe Molina *loco citato concluſione* 2. ex aliquorum ſententia, qui tamen reuera à nobis non diſſentit, vt ex eiuſdem verbis colligere eſt: ait enim ſe exiſtimare quòd eſto in contracto mutui, aut quouis alio eſſet expreſſum. vt debitum in pecuniis certæ materiæ & figuræ ſolueretur in nummis eiuſdem rationis qui dati ſunt, ſi pecuniæ creſcerent vel decreſcerent quoad valorem in nummis illius rationis, detractione vel additione facta ad æqualitatem valoris, debitum eſſe ſoluendum: excipe (inquit quando ex verbis contractus aut diſpoſitionis contrarium intelligeretur, nempe in quemcunque variationis effectum numerum illum monetarum illius rationis eſſe ſoluendum nec plus, nec minus: quæ exceptio militat in caſu noſtro, vbi ex ipſis verbis ac diſpoſitione contractus apertè colligitur hæc obligatio.

Quod probatur, quia ſolutio debiti regulari debet ad formam & diſpoſitionem contractus; ſed hic contractus expreſsè obligat cenſuarium ad ſolutionem debiti in eadem ſpecie, ſeu numero monetæ, eiuſdem bonitatis intrinſecæ & extrinſecæ; hoc eſt eiuſdem qualitatis, ponderis, & valoris, vt ſupra explicatum eſt: idque abſolutè, & abſque vlla limitatione & diſtinctione: ergo abſolutè obligat non obſtante quacumque variatione ſeu æſtimatione pecuniæ in futurum; Vbi enim lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus.

Dicere autem obligari quidem ex vi huius contractus cenſuarium ad ſoluendum debitum in moneta eiuſdem rationis, ſed non ſecundùm eundem valorem, ſi contingat valorem illum monetæ variari, quia id expreſsè non cauetur: hoc eſſet deſtruere formam & diſpoſitionem contractus, in quo tenditur non ſolùm ſuper monetam eiuſdem rationis ſeu ſpeciei (quod concedunt aduerſarij) ſed ſuper eundem valorem tam intrinſecum quàm extrinſecum, ac per conſequens qualis eſt obligatio ex vi huius contractus ſoluendi debitum eadem ſpecie monetæ, talis eſt etiam ſoluendi in eodem valore tam intrinſeco, quàm extrinſeco; aliàs fruſtra appoſita fuiſſent hæc verba in contractu, niſi in ordine ad peculiarem obligationem.

39. Vbi nota per eamdem ſpeciem pecuniæ, hîc intelligi eundem numerum, more Iuriſperitorum; apud quos habentur numeri, quæ ſunt ſpecies apud Logicos; vnde euidens ratio deducitur debitum eſſe ſoluendum in eodem prorſus valore: quòd ſi eadem numero pecunia: ergo & idem valor, cùm vnum in altero neceſſariò includatur, vt per ſe patet

Obiicies ſi ſpecies & numerus pecuniæ tantùm fuiſſet expreſſus in contractu, cum pacto vt totidem eiuſdem ſpecies tempore ſolutionis redderentur, nullo expreſſo valore; concedi poſſet prædicta propoſitio: ſed quando eſt expreſſus valor pecuniæ in contractu, vt conſtat factum iſto caſu, tunc obligatio primariò cadit ſupra valorem taxatum, ad quem quis obligatur: ergo in ſolutione magis attendenda erit ratio valoris taxati, quàm numeri pecuniarum, ideóque ſi valor pecuniæ varietur, ſufficit ad ſatisfaciendum obligationi prædictæ quòd valor in ſolutione æquetur valori taxato tempore contractus.

40. Reſpondetur valorem illum in contractu expreſſum ſimpliciter, & præcisè ſumptum non cadere ſub obligationem, ſed tantùm ſecundùm quid; quatenus talem numero pecuniam repreſentat, ad cuius ſolutionem ex vi huius contractus debitor obligatur: vbi nota valorem illum non eſſe appoſitum in contractu cauſa taxationis; ſed tantùm demonſtrationis, ad repreſentandum ſcilicet numerum & qualitatem pecuniæ, pro quo contrahentes conueniunt; vt verba ipſa contractus apertè indicant, quæ reſtringunt priorem illam diſpoſitionem valoris expreſſi ad certum numerum monetæ eiuſdem bonitatis intrinſecæ, & extrinſecæ.

41. Infertur ſecundò, licitum eſſe huiuſmodi pactum ſeclusâ fraude, & dolo; vbi non obſtat aliqua lex vel conſuetudo approbata in contrarium. Dixi *ſecluſa fraude & dolo*, quia fraus & dolus nemi-

ni

ni ſuffragari debet: vt putà ſi emptor apponeret illud pactum ad circumueniendum venditorem ignorantem, futurum incrementum vel decrementum pecuniæ, eum ipſe certam vel probabilem notitiam haberet, aut aliàs inde ſibi lucrum quæreret, in damnum ac detrimentum venditoris. Addidi etiam *vbi non viget aliqua lex ſeu conſuetudo in contrarium,* quia in tali caſu huiuſmodi contractus ad normam legis eſt reducendus.

In hac concluſione variant DD. alij ſiquidem eam admittunt abſolutè: alij verò cum limitatione, & ſub certis conditionibus, quos vide citatos apud Panormit. *in cap. quintò. de iureiurando.* Couar. *de collatione veter. numiſm. c. 7. §. vlt.* Silueſt. *verb. vſura. 1. quæſtion.* 14. Nauarr. Paulum Comitolum *locis citatis*, & Ludou. Lopes. *in instruct. conſcient. cap. 67.*

Sed neque iſti inter ſe conueniunt: nam alij plures, alij pauciores conditiones requirunt; alij tantùm pro maiori æquitate, alij de neceſſitate, quod longum eſſet referre; & omnes præcipuè loquuntur de mutuis, in quibus vt ſupra annotauimus, non eſt eadem ratio quæ in cenſibus. Nos autem quia ſumus in materia contractus cenſualis, ſufficere exiſtimauimus quòd non conſtet manifeſtè de iniuſtitia contractus; præſertim cùm iam conſtet de obligatione.

42. Dices ad æquitatem huius contractus requiri, vt ſit æquale dubium aſcenſus & deſcenſus pecuniæ: quia vbi maior eſt probabilitas aſcenſus quàm deſcenſus, tunc non eſt æqua conditio venditoris & emptoris, nec per conſequens iuſtitiæ in tali contractu, ideóque ſaltem neceſſaria eſt hæc conditio.

Reſpondetur primò cum Nauar. *in comment. de cambiis num.* 49. Et aliis quos citat, obligationem illam redimendi cenſum eâdem numero moneta, non cadere ſub valorem extrinſecum monetæ; ſed tantùm per certam ſpeciem expreſſam in contractu: ideóque per accidens eſt, quòd aſcendat vel deſcendat huiuſmodi valor extrinſecus pecuniæ, ratione cuius non eſt contracta obligatio: vnde nulla poteſt committi iniuſtitia in tali contractu circa hunc valorem.

43. Reſpondetur ſecundò iuſtitiam huius contractus abſolutè loquendo non conſiſtere in æqualitate dubij, quandoquidem etiam ſtante certitudine augmenti pecuniæ poteſt fieri talis contractus: quod non negabunt aduerſarij; vt patet de eo qui ſeruaturus pecuniam vſque ad augmentum quod nouit futurum, emit cenſum ſub prædicto pacto, & hoc iuſtum eſſe omnes admittunt: ergo æqualitas dubij non eſt conditio neceſſaria ad conſtituendam iuſtitiam huius pacti. Ratio eſt, quia cùm in hoc contractu multa concurrant, hæc inæqualitas per aliud compenſari poteſt, quale eſt damnum vel lucrum ceſſans emptoris, vt in caſu propoſito: vel quia cenſus emitur maiori pretio, cùm poſſet emi minori, qualis eſt v. g. 16. vel 20. ad ſingula 100. vel ratione periculi cui ſe exponit emptor, quando dubitatur num cenſuarius erit ſoluendo, vel ob alias rationes ſuperius deductas, & alias circunſtantias quæ quotidie occurrunt, dummodo nulla fraus aut dolus interueniant.

44. Secundò quia vt docet Leſſius *cap. 22. de cenſib. dubio. 9.* Licita eſt emptio cenſus cum pacto quòd ſi intra certum tempus non redimatur, maneat irredimibilis: ergo etiam licitum erit pactum vt non redimatur cenſus niſi eadem moneta eiuſdem valoris, nonobſtante probabilitate augmenti futuri cùm maius ſit onus cenſuario obligari ad cenſum irredimibilem, quàm ad redimibilem ſub eadem moneta: quia poterit expectare tempus ſibi commodum quando occurrerit ad redimendum. Quamuis illam Leſſij ſententiam nunc non examinemus

Tertiò, ex Molina *diſput. 311. tract. 2. de contractib.* mutuans triticum tempore quo eſt in viliſſimo pretio, vt totidem menſuræ ſibi reddantur nullo præfixo ſolutioni termino, quamuis moraliter certus ſit triticum plus valiturum, nullam committit iniuſtitiam repetendo illud quando plus valebit: quia mutuatarij culpa eſt ſi non ſibi conſuluit reſtituendo triticum quando minus valebat: ergo à pari licitum erit emptori obligare debitorem ad redimendum cenſum eadem ſpecie monetæ, non obſtante augmento futuro, cùm liberum ſit cenſuario ſibi conſulere ante augmentum futurum, vel poſt augmentum expectare tempus reductionis. 45.

Ex his patet reſponſio ad ea quæ obiici poſſunt ſuper inæqualitate dati & accepti. Non negauerim tamen, quòd ſi tanta eſſet certitudo augmenti pecuniæ, quòd nulla appareat probabilitas futuræ reductionis, & emptor non ſtatuiſſet aſſeruare pecuniam in illud tempus, in illo caſu prædictorum Doctorum ſententiam locum habere: ſed difficile eſt aſſignare hunc caſum. 46.

CAPVT III.

De pacto reſtituendi annuum reditum in caſum extinctionis in eiſdem ſpeciebus: & continuatur materia præcedentium capitum, & reſpondetur ad obiectiones quorundam Theologorum.

SVMMARIVM.

47 *In dubio interpretatio fieri debet contra creditorem.*

48 *Verba in dubio ad tempus contractus referenda.*

49 *Monetæ qualitas an ad tempus ſolutionis vel ad tempus contractus referenda ſit, verba contractus ſunt diligenter conſideranda.*

50 *Intentio partium ex verbis contractus præcedentibus & ſubſequentibus, & ex diſcretiua loquendi formula colligitur.*

51 *Ex quibus verbis colligatur partes quoad monetæ bonitatem habuiſſe reſpectum ad tempus contractus.*

52 *Quod eſt ſpecies apud Logicos, eſt indiuiduum apud Iuriſconſultos.*

53 *Si in eadem oratione fiat mentio bonitatis intrinſeca & extrinſeca, eadem circa vtramque debet eſſe diſpoſitio.*

54 *Veriſimile non eſt, contrahentes futuræ & incertæ, ac variabili monetæ mutationi ſe ſupponere voluiſſe.*

55 *In dubio præſumendum eſt partes intellexiſſe, quòd bonitas & æſtimatio monetæ ad tempus contractus referretur.*

56 *Textus* in l. ſemper in ambiguis. ff. de reg. iur. *quomodo procedat in materia monetarum.*

57 *Pactum de reſtituendo ſortem cenſus in eodem numero, eſt validum.*

58 *Promiſſio de ſoluendo in iiſdem ſpeciebus, refertur etiam ad identitatem numeri.*

59 *Quando agitur de Moneta imaginaria poteſt ſolui in moneta currenti tempore ſolutionis.*

60 *Qualitas monetæ imaginariæ etiam conſideratur quando moneta fuit alterata intrinſecè.*

61 *Quando conuentum fuit de ſolutione in certa æſtimatione, vel in eadem bonitate extrinſeca, facienda eſt iuxta formam conuentionis.*

62 *Augmenti & decrementi par eſt ratio in materia monetarum inter creditorem, & debitorem.*

63 *Clauſula* ſiue monetæ creſcant, ſiue decreſcant, *non eſt neceſſariò exprimenda pro validitate pacti de reſtituendo in eadem bonitate.*

64 *Probabilis opinio futuræ mutationis monetarum, ad hoc vt noceat crediteri, quæ circumſtantiæ probari debeant.*

65 *Propter metum mutationis valoris monetæ, licitum eſt ſibi præcauere.*

66 *Conuentio ſuper certa monetæ ſpecie, videtur quadam tranſactio ſuper futuræ variationis periculo.*

67 *Monetæ valor quandoque apponitur gratiâ taxationis, & quandoque gratiâ demonſtrationis.*

68 *Quid in Gallia, & Hiſpania, circa bonitatem extrinſecam monetarum obſeruetur.*

1 ANno 1619. & die 17. menſis Iunij quidam debitor vendidit quandam annuam & perpetuam penſionem centum viginti ſcutorum, ſoluendorum in ſpeciebus auri, vel monetæ albæ ſine aliquibus patachis, qualibet die 17. Iunij, pretio duorum mille ſcutorum valentium ſex mille libras, quod dictus venditor recepit in duplicibus & ſimplicibus Hiſpaniæ, & Sezenis facientibus complementum dictæ ſummæ duorum millium ſcutorum: Emptor autem promiſit reuendere & extinguere dictam penſionem centum viginti ſcutorum valoris ſupradicti, toties quoties bonum videbitur dicto venditori, vel ſuis; reſtituendo vnica ſolutione, vel duabus diuerſis ſummam mille ſcutorum pro qualibet, dictum pretium, fundum & capitale duorum millium ſcutorum *aux meſmes eſpeces, que deſſus & bonté intrinſeque & extrinſeque.*

Ex quo duæ reſultant difficultates: Prima, vtrùm verba illa, *en bonté intrinſeque & extrinſeque*, referenda ſint ad bonitatem intrinſecam & extrinſecam monetæ, quæ erat de tempore contractus.

Secunda, vtrùm debitor poſſit reſtituere ſortem præfati annui reditus in moneta currenti tempore præſenti; an verò teneatur ſoluere iuxta valorem intrinſecum & extrinſecum de tempore contractus.

Circa primam difficultatem opponitur emptori, quòd verba illa, *en bonté intrinſeque & extrinſeque*, non referuntur ad identitatem ſpecierum, nec ali-
47 quid determinant circa valorē temporis contractus, vel temporis ſolutionis: & ideo † in dubio interpretatio fieri debet contra creditorem: *l. quidquid adſtringendæ ff. de verb. obligat.* & quia ſemper in ambiguis quod minimum eſt ſequimur *l. ſemper in ambiguis. ff. de regul. iur.*

His tamen non obſtantibus concludendum eſt verba illa, *en bonté intrinſeque & extrinſeque*, ad tempus contractus referenda eſſe ex ſequentibus fundamentis. Primò, quia reperiuntur coniuncta verbis immediatè præcedentibus, habentibus relationem expreſſam ad identitatem ſpecierum expeditarum per emptorem; vt patet in illis verbis, *aux meſmes eſpeces que deſſus en bonté intrinſeque & extrinſeque*: 48.
† Quæ verba relatiua nō poſſunt intelligi niſi de ſpeciebus tunc expeditis, neque referri ad aliud tempus quàm ad tempus contractus: & per conſequens qualitas bonitatis intrinſecæ, & extrinſecæ adiecta verbo habenti expreſſam relationem ad tempus contractus, debet regulari & intelligi iuxta tempus verbi. *l. in delictis. §. ſi extraneus. ff. de noxal. action. l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. ſubſtit.* † Et in hac 49.
materia diſtinguendum omninò eſt, vtrùm qualitas monetæ ſit relata ad tempus obligationis, an verò ad tempus reſtitutionis ſeu ſolutionis: ſi enim verba referantur ad tempus ſolutionis, inſpicitur valor monetæ tunc currens; ſecùs eſt ſi verba referantur ad tempus contractus: vt bene in hac materia diſtinguit Budelius, *in tractat. de monet. capit. 14. numer. 10. verſic. ſi ergo verba prolata.* Præſertim quia agitur de eadem oratione continuata, quæ regitur ab eodem verbo. Fulgoſ. *conſil. 93. numer. 3.* & illa verba *que deſſus* repetunt omnes qualitates ſuperiùs expreſſas: & ſic quòd reſtitutio fiat eodem modo quo ſolutio facta fuit. Crauet. *conſil. 47. num. 4.*

Secundò, quia partium intentio colligitur ex 50.
iis quæ inter eaſdem partes in eodem contractu conuenta fuerunt. Bartol. *in l. ſi ſtipulatus. §. Chriſogonus. ff. de verb. obligat.* & ex diſcretiua loquendi formula colligitur diuerſa contrahentium intentio: ad tradita per Surd. *conſil. 403. numer. 22.* Seraphin. *deciſ. 1486. numer. 12. per l. ſi ſeruus plurium. ff. de legat. 1. cum ſimilibus.* Et ideo quando in altera contractus parte, contrahentes ſpecialem & diuerſam qualitatem adiecerunt, cenſentur alio modo in vna, & alio in altera parte intellexiſſe. Mantic. *de tacit. conuent. lib. 3. tit. 5. num. 8.* Sed ſic eſt quòd contrahentes in caſu propoſito aliter de ſolutione penſionum currentium, aliter de reſtitutione ſortis loquuti fuēre: dum enim de penſionibus currentibus egerunt, conuentum fuit inter ipſos, quòd ſolutio fieret *en eſpeces d'or, ou monnoye blanche ſans aucuns patacs*: neque facta fuit mentio de identitate ſpecierum receptarum, nec de bonitate aliqua extrinſeca aut intrinſeca: è contra verò quando tractarunt de reſtituenda ſorte principali, cautiùs agendo adiecerunt illa verba, *en meſmes eſpeces que deſſus, en bonté intrinſeque & extrinſeque*, & per conſequens in reſtitutione ſortis, partium intentio talis fuit, non ſolùm vt reſtitutio non fieret in minuta moneta; ſed aliquid ampliùs ſine dubio adiicere voluerunt, nempe vt reſtitutio fieret in iiſdem ſpeciebus, & eadem bonitate intrinſeca & extrinſeca.

Tertiò quia conuentio illa facta circa ſortis 51.
reſtitutionem, dupliciter ab eodem verbo determinatur: primò quidem quoad ſpeciem & qualitatem monetæ, per illa verba *en meſmes eſpeces que deſſus*: ſecundò verò qualitas bonitatis extrinſecæ fuit etiam appoſita & coniuncta cum qualitate bonitatis intrinſecæ: hæc autem adiectio reſpectu intrinſecæ bonitatis, non poteſt intelligi niſi de bonitate quæ erat tempore contractus; tum quia in dubio conuentio debet intelligi iuxta formā iuris quæ eſt vt reddatur eadē bonitas intrinſeca quæ vigebat tēpore contractus: tū etiā quia non præſumitur, creditorē

voluiſſe

voluiſſe ſe ſupponere periculo mutationis bonitatis intrinſecæ monetarum: tum & denique quia ſi aliter diceremus, fruſtratoria fuiſſet adiectio reſtitutionis faciendæ in iiſdem ſpeciebus; imo & contrarietatem contineret: non enim fieret reſtitutio in iiſdem ſpeciebus, quia eſſent diuerſæ ſpecies, ſi bonitas intrin-
52. ſeca fuiſſet alterata: † quod enim eſt ſpecies apud Logicos, illud eſt indiuiduum apud Iuriſconſultos: vt oſtendit Bartol. *in l.2. §. mutuo dubio ff. ſi certum petat.* ſi autem reſtitutio fiat in alia materia vel forma, impoſſibile eſt quòd dicatur facta in eodem indiuiduo quoad Logicos, & in eadem ſpecie quoad Iuriſconſultos.

53. Quemadmodum igitur promiſſio reſtituendi, *aux meſmes eſpeces que deſſus*, nec non etiam qualitas bonitatis intrinſecæ, non poſſunt non referri ad tempus contractus; eodem modo qualitas bonitatis extrinſecæ ad illud idem tempus referenda eſt: quia vna determinatio reſpiciens plura determinabilia, debet æqualiter determinare, *l. tam hoc iure. ff. de vulg. & pupill. ſubſtitut.* Rot. in ſimili, *deciſ. 1. n. 6. & 7. part. 2. recent.*

54. Quartò, quia omnis conuentio interpretationem accipere debet ab eo quod eſt veriſimile: Mantic. *de tacit. conuent. lib. 3. tit. 1. numer. 12.* Non eſt autem veriſimile creditorem voluiſſe ſe committere periculo mutationis monetarum, ſed potiùs ſemper actum cenſetur vt reſtitutio pecuniæ fiat in eadem bonitate, quantitate, & qualitate ſecundùm tempus contractus: *l. cùm quid. ff. ſi cert. petat.* Guid. Pap. *deciſ.* 493. cum pluribus aliis allegatis per Beller. *in ſuo conſil. monetali num.16.* Sola, *in tract. de monet. caſ.* 40. *num.* 2. Surd. *conſil.* 220. *n.* 14. cum pluribus per eum citatis; vbi dicit quòd in dubio præſumendum eſt quod contrahentes de futura æſtimatione monetæ non cenſentur cogitaſſe: ſed de præterita.

55. Et ex his colligitur facilis reſponſio ad rationes in contrarium allatas: quia verius eſt in dubio cenſeri actum inter partes, quòd ſolutio fiat in eadem bonitate intrinſeca, nec non in eadem æſtimatione quæ currebat de tempore contractus Roman. *conſil.* 123. *numer.* 1. *verſic. tertio idem principaliter.* Purpurat. *conſil.* 179. *numer.* 4. *&* 6. *volum.* 1. Vbi dicit hanc probationem eſſe liquidiſſimam ob iuris præſumptionem. Gratian. *diſcep. forenſ. c.* 884. *n.* 22. *&* 23.

56. Et textus *in l. ſemper in ambiguis. ff. de regul. iur.* procedere poſſet ſi diſputaretur v. g. de quibus aureis partes ſenſiſſent, vel de quibus teſtutis, vtpote quia adeſſent diuerſæ ſpecies aureorum vel teſtutorum; quorum alij maioris, alij minoris eſſent valoris; tunc enim in dubio de minoribus conuentio intelligenda eſſet; ſecus eſt ſi quæratur quod tempus inſpici debeat; quia tunc non quod minimum eſt inſpicitur, ſed conuentio ſemper in dubio referenda eſt ad monetam exiſtentem de tempore contractus. Purpurat. qui ſic diſtinguit, *d. conſil.* 179. *n.* 6.

Secundæ difficultatis reſolutio pendet ex præcedentibus; ſiquidem ſuppoſito, prout hactenus demonſtratum eſt, promiſſionem reſtrictam eſſe ad ſpecies ſolutas de tempore contractus, & ad illatum identitatem ac bonitatem intrinſecam & extrinſecam; ſequitur neceſſariò reſtitutionem ſortis in eodem nu-
57. mero faciendam eſſe: † cùm pactum illud ſit de iure validum, & de naturalibus contractus cenſualis. Beller. *in d. conſil. monetali. n.* 24. Sol. *in tract. de monet. caſu* 39. *n.* 11. *& caſu* 14. *n.* 12. *&* 13. & in hac materia ſemper ad partium conuentiones, illarúmque verba recurrendum ſit. Sol. *in d. tract. caſu* 17. Cenſius. *in tract. de cenſib. part. 2. c. 2. quæſt. 4. artic. 4. num. 4.* aliàs *quæſt.* 85.

Immò ſola promiſſio de ſoluendo in iiſdem ſpe- 58.
ciebus, non ſolùm ad qualitatẽ, ſed etiam ad numerum referẽda eſt. Crauet. *d. conſil.* 47. Sol. *caſu* 39. *n.* 7. *verſicul. quapropter. & caſ.* 19. *& caſ.* 47. *n.* 3. Theſaur. Iuo. *in tract. de monet. par.* 2. *n.* 60. *verſic. niſi certa ſpecies.* Viu. *opin.* 516. *n. n.* 29. Anthon. Faber. *de nũmar. ſolut. c.* 17. vbi ſæpiùs pro hac ſententia iudicatũ teſtatur. Idémque deciſũ fuit apud Maſtril. *deciſ.* 7. & Carthar. *deciſ.* 134. vbi plures rationes pro huius veritatis comprobatione deducuntur. Et diximus ſupra *cap.* 1. *num.* 16.

Neque obſtat quod opponitur, promiſſionem ſol- 59.
uendi de qua agitur fuiſſe factam in moneta imaginaria, & per conſequens eſſe inſpiciendum valorem currentẽ de tempore ſolutionis ex Cenſio *in tract. de cenſib. part. 2. c. 2. quæſt. 4. artic. 4. numer.* 15. aliàs *quæſt.* 85.

Reſpondetur enim primò, quod attinet ad bonita- 60.
tem intrinſecam monetæ, illam etiam in promiſſione monetæ imaginariæ conſiderandam eſſe: vt refert Cenſ. *loc. citat. num.* 16. Lotter. *de re beneficiar. lib.* 1. *quæſt.* 39. *n.* 221. Surd. *conſil.* 454. *n.* 9.

Quod autem attinet ad bonitatem extrinſecam, 61.
quamuis contractus fuerit conceptus in moneta imaginaria, nihilominus tamen ſolutio fieri debet in iiſdem ſpeciebus, & iuxta valorem extrinſecum exiſtentem de tempore contractus; ſi conuentum fuerit inter partes quòd reſtitutio fieret in eadem æſtimatione, ſeu (quod perinde eſt) in eadem bonitate extrinſeca. Bartol. *in l. Paulus. in fine, ff. de ſolut.* Scac. *de commerc.* §. 2. *gloſſ.* 5. *num.* 187. *&* 188. quia tali caſu libra aut alia moneta imaginaria, cenſetur æſtimata per ducatos, aut per aureos, aut aliam monetæ ſpeciem expreſſam, quæ reſtituenda eſt in tanto numero qui comprehendat numerum librarum promiſſarum de tempore contractus: & ſic lucrum augmenti vel damni pertinet ad creditorem. Brun. *in tract. de monet. limit.* 8. *num.* 5. *verſicul. ſecundò quæritur.* cùm pluribus ibi citatis: & in puncto, quòd diſtinctio bonitatis extrinſecæ, & intrinſecæ, etiam cadat in monetam imaginariam, tradit Lotter. *dict. lib.* 1. *quæſt.* 59. *num.* 221. Quia talis moneta imaginaria conſtituitur in monetis inferioribus, & propterea eiſdem diſtinctionibus ſubiicitur quibus monetæ inferiores; vt eiuſdem iuris ſit pars & totum. Rot. *deciſ.* 204. *num.* 4. apud Cenſ. Brun. *in tract. de monet. part.* 6. *num.* 2. *& per totum.* Dictum eſt ſupra, *cap.* 1. *num.* 10.

Non etiam obſtant quæ vnus ex Dominis ſcribentibus contra emptorem longa ſerie deducebat ex quodam Theologorum conſilio: quia illa caſui propoſito nullo modo adaptari poſſunt.

Reſpondendo igitur ſingulariter ad ſingula capita illius ſcripturæ incipientis. *Quæritur an valor pecuniæ.*

In primis aduertendum eſt, caſum illius conſilij vel ſcripturæ, nimis generaliter conceptum eſſe: cùm enim omnis definitio in iure ſit periculoſa, *l. omnis definitio. ff. de regul. iur.* & quælibet minima facti circumſtantia totam iuris diſpoſitionem ſoleat alterare; ideo ad caſus ſingulares deueniendum eſt.

Secundò aduertendum eſt, primam illius ſcripturæ concluſionem in ſe veram eſſe, nempe quòd pactum de reſtituendo certam monetæ ſpeciem ſit validum, quando periculum eſt æquale, augmenti & decrementi, inter debitorem & creditorem: & propterea concluſio illa ſuffragatur emptori

qui

qui conuenit de reſtitutione facienda, in iiſdem ſpe-
62. ciebus,& in eadem bonitate intrinſeca & extrinſeca:† Et ideò ſi valor duplatum Hiſpaniæ decreuiſſet, hoc fuiſſet periculo ipſius: vnde cùm valor ille creuerit, debet cedere illius commodo; vt æqualis ſit ratio augmenti & decrementi: *L. ſecundum naturam. ff. de reg. iur.* Rot. *deciſ.* 149.*n.7.part.*1. *in recent.* Viuius, *opin.*516. *n.*46.

63. Quod autem ſubditur in prima illa concluſione, quòd illa clauſula exprimi debet in contractu, *ſiue pecuniæ creſcant, ſiue non*; non ita intelligendum eſt vt præciſè illa verba in contractu adhibenda ſint; ſed ſufficit quòd adiectæ fuerint aliquæ clauſulæ, quæ illi æquipolleant, & illam virtualiter contineant; alioquin hoc eſſet dare legem verbis & non rebus: quando enim fuit conuentum quòd eædem ſpecies reſtituantur,& in eadem æſtimatione conuenta, ſeu (quod perinde eſt) in eadem bonitate extrinſeca; tunc neceſſariò ſequitur quòd ſiue illa minuatur, ſiue augeatur, ſemper eadem æſtimatio reddenda eſt, de qua inter partes conuenit: & ſic ſiue creſcat, ſiue decreſcat valor. Bart. *in dict. l. Paulus. in fin. ff. de ſolut.*

64. Tertiò, quæ ſcripta ſunt in ſecunda concluſione, non ita ſimpliciter intelligenda ſunt, prout ex aduerſo applicantur. In primis enim ius de quo in dicta concluſione præſenti facto non applicatur: cùm verum non ſit,nec verificatum, quòd tempore contractus de quo agebatur, adeſſet aliquis timor mutationis monetarum,& multo minus quòd ille timor eſſet mutationis in augmento potius quàm in decremento. Item an quòd illud ſciret potius emptor cenſus,quàm venditor: quæ tamen omnia probanda ſunt,ad hoc vt debitor poſſit ob illam cauſam ſoluere de moneta currenti. Gratian. *diſcep. forenſ. cap.* 884. *numer.* 26.28. *&* 31

Et in effectu verum eſt quòd emptoribus & venditoribus fuit ſemper æquale dubium, an monetæ valor eſſet augendus,an minuendus: vnde pactum illud licitum eſſe concludendum eſt, ex Duard. *in tract. de cenſib.*§.5. *quaſt.*40.*n.*4. & quòd onus probandi timorem illum mutationis monetarum, modo quo ſupra, ſpectet ad ſoluere debentem, tenet Gratian. *d. c.*884. *n.*25. *verſic. nam timor huiuſmodi.*

65. Imò permiſſum eſt contrahentibus propter metum mutationis monetarum ſibi præcauere, facta conuentione de reſtituendis eiſdem ſpeciebus. Couar. *in tract. de collat. numiſm.* §.1. *n.* 5. *verſic. ſeptima concluſio.* Albert. Brun. *in tract. de augment. & diminut. monet. concluſ. vlt. limit.* 8. *n.*1. Duard. *de cenſib.* §.1. *quaſt.*7. *n.*7.

66. Quia hoc non fit principaliter animo lucrandi propter dubium euentum augmenti vel decrementi, vt ex magis communi ſententia bene comprobat Faber, *in tract. de variis nūmar. deb. ſolut. c.* . quia prudens negotiator qui de eodem numero ſibi reddendo cauet, videtur tranſigere voluiſſe de periculo illo. *ſiue in aperto ſit imminens periculum, ſiue in incerto:* Quod etiam locum habere vult, ſi non de certo numero actum ſit, ſed de eiſdem ſpeciebus reſtituendis, vt à natura mutui quanto minus fieri poteſt, recedatur; quæ illa eſt vt quod redditur ſit tantumdem, hoceſt eiuſdem generis, qualitatis, & bonitatis, ad tradita per DD. *in l. cum quid. ff. ſi certum pet.*

67. Quartò aduertendum eſt rationes propoſitas & deductas pro corroboratione dictæ ſecundæ concluſionis non adaptari caſui noſtro, nec quoad illum concludere. Prima enim ratio talis eſt,quando eſt expreſſus valor monetæ in contractu, tunc obligatio primariò cadit ſupra valorem taxatum; ſed in caſu propoſito valor monetæ eſt expreſſus: ergo obligatio cadit principaliter ſupra valorem.

Reſpondeo ad maiorem propoſitionem diſtinguendo iuxta mentem Rotæ Romanæ, fundatam in doctrina Bart. li, & communi; quòd valor monetæ dupliciter exprimitur in contractu: primò, gratiâ taxationis, ſecundò gratiâ demonſtrationis: taxationis gratiâ dicitur fieri expreſſio, quando conſtat ex mente & verbis partium quòd debitor obligatur ad certum valorem deſignatum duntaxat, & non ad ſpeciem: demonſtrationis verò causâ quando obligatio concepta fuit in certa ſpecie quæ ſoluenda eſt; & æſtimatio duntaxat facta fuit vt ſciatur an aureus, aut alia ſimilis moneta creſcat, aut decreſcat.

Si æſtimatio & valor adiectus fuerit causâ taxationis,non eſt recedendum ab illa taxatione,& eo caſu locum habent argumenta in contrarium allata: ſi verò gratiâ demonſtrationis; tunc argumenta illa non, concludunt, cùm conuentio non ad certam æſtimationem, ſed ad certam ſpeciem referatur: vt ex mente Rotæ comprobat Gratian. *diſcep. cap.* 417. *num.* 4. *& ſequentibus.*

Secunda ratio ſimiliter non concludit in caſu propoſito: quia ſi valor pecuniæ decreuiſſet ſemper debitor fuiſſet liberatus, reddendo eaſdem ſpecies deſignatas in contractu, atque ita periculum decrementi pertinuiſſet ad creditorem: vnde argumentum retorquetur, quia ſicut periculum decrementi cedit damno creditoris, ita & augmentum illius commodo cedere debet.

Tertia ratio ſimiliter non concludit: quia præſupponit ementem nullum damnum pati poſſe, quod in facto non eſt verum, vt ſupra demonſtrauimus.

Quartum argumentum retorquetur: quia ſicut licitum eſt frumentum vendere pretio quo valebit tali tempore, quando æqualis eſt incertitudo pretij, reſpectu emptoris & venditoris; ita in caſu noſtro dicendum eſt: cùm æquale ſit periculum augmenti & decrementi.

Ad quintam rationē reſpondetur negando præſuppoſitum: cùm enim facta fuerit conuentio de reſtituenda eadem ſpecie & bonitate extrinſeca, ſanè ſtupidus fuiſſet cenſuarius ſi non intellexiſſet ſe teneri ad eaſdem ſpecies, & in eodem valore: & ſi habuerit aliquod propoſitum in mente retentum, quid ad creditorem? qui claris & apertis verbis in contractu legem dixit.

Denique quod ſubiicitur de praxi Hiſpaniæ, nihil 68.
ad nos, qui ſubiecti ſumus ſummo Pontifici: conſuetudo verò Galliæ fundata eſt in expreſſa ordinatione Regia, quà conſtitutum fuit vt omnes contractus in poſterum fierent in libris,& prohibiti fuerunt contractus in aureis, aut aliis certis monetarum ſpeciebus: Imò quod in Hiſpania ex generali conſuetudine moneta reducatur ad tempus contractus tradit Duard. *de cenſib.* §. 5. *quaſt.*7. *n.* 6. Nos autem iuxta iuris communis diſpoſitionem, & Rotæ Romanæ deciſiones iudicare debemus.

Vnde concluditur ſolutionem & reſtitutionem dicti annui reditus faciendam eſſe in iiſdem ſpeciebus, & iuxta valorem qui currebat de tempore contractus.

CAPVT

CAPVT IV.

De obligatione reditus annui concepta in florenis 24. ſolidorum ; cuius ſolutio per longiſſimum temporis ſpatium facta fuit in florenis 12. ſolidorum: vtrùm debitor poſſit ſe redimere ſoluendo florenos 12. ſolidorum nunc currentium.

SVMMARIVM.

1. *Præſcriptio circa monetas inducitur, quando verba contractus ſunt dubia: ſi verò ſint clara, non poteſt genus monetæ ſoluendæ præſcribi.*
2. *Bona fides omninò requiritur in eo qui vult modum, ſeu monetæ ſoluendæ formam præſcribere.*
3. *Florenorum duo genera exponuntur.*
4. *Aureorum quis fuerit valor anno* 1475. *ad* 1488.
5. *Groſſorum antiquorum & paruorum ſolidorum quæ fuerint olim differentia.*
6. *Florenos duodecim ſolidorum deberi in caſu propoſito, licèt contractus fuerit conceptus in florenis* 24. *ſolidorum oſtenditur.*

VIſo inſtrumento venditionis annui reditus venditi anno 1484. & die 12. Iunij in fauorem creditoris ſummæ 100. florenorum, cuiuſlibet valoris viginti quatuor ſolidorum monetæ currentis in Comitatu Venayſſino, pretio bis mille florenorum valoris monetæ iam dictæ: quos quidem 2000. florenos Theſaurarius dictæ Communitatis recepit in 250. ducatis, quolibet computato pro 34. groſſis, in 240. ſcutis Regis ſine ſole, quolibet computato pro 32. groſſis, in ſexaginta Alfonſariis, quolibet computato pro 33. groſſis, in centũ quinquaginta florenis Alemaniæ quolibet computato pro 24. groſſis, & in quinque groſſis monetæ. Et ſuppoſito quòd dicta Communitas conſueuerit eumdem reditum ſingulis annis ſoluere in florenis ad rationem duodecim ſolidorum pro quolibet: Quæritur nunc vtrùm creditor dicti reditus ſit fundatus in petitione redituum ſaltem futurorum ad rationem viginti quatuor ſolidorum pro quolibet floreno, non obſtante antiqua ſoluendi conſuetudine in florenis duodecim ſolidorum.

1. Pro cuius difficultatis reſolutione ſupponendum in primis eſt, quòd dum dubitatur vtrùm per continuatam ſolutionem longiſſimi temporis fuerit præſcriptum circa formam ſolutionis, & monetam, in qua ſolutio fieri debet; hæc generalis conſtituitur regula: Quòd ſi verba contractus ſunt clara & certa, non inducitur præſcriptio; ſi verò verba ſint dubia, obſeruantia ſubſecuta maximè per longiſſimum tempus ſuffragatur debitori ne in poſterum cogi poſſit ad ſoluendum in alia ſpecie, quàm in ea in qua ſoluit: vt dicit Balb. *in tract. de præſcript.* 4. *part. principal.* 4. *part. principalis, quæſt.* 7. *num.* 4. Cenſ. *in tract. de*
2. *cenſib. quæſt.* 85. *n.* 36. † Et hanc præſcriptionem & conſuetudinem ſolutionis admittit duntaxat ſtante bona fide, & re exiſtente dubia, Theſaur. Iun. *in tract. de monet. part.* 1. *n.* 74. *& part.* 4. *n.* 67. poſt Martinum Garratũ. *conſil.* 82. & alios *ibid.* allegatos: qui quidem Theſaurus loquitur nominatim de contractu facto in florenis.

3. Secundò ſupponendum eſt, quòd de tempore dictæ obligationis currebant ſolidi & groſſi, florenus autem conſtabat ex duodecim groſſis, & quilibet groſſus ex duobus ſolidis, & ſic florenus 24. ſolidorum erat duntaxat duodecim groſſorum, & aureus ſolaris qui expendebatur tunc temporis pro triginta tribus groſſis valebat ſexaginta ſex ſolidos paruos. Quod probatur ex tenore dicti contractus, in quo ſpecies dinumeratæ conſtituentes bis mille florenos, conficiunt viginti quatuor millia groſſorũ, ſicut conſtituũt quadraginta octo millia ſolidorũ paruorum, præſuppoſito quolibet floreno viginti quatuor ſolidorũ. Conſtat ergo quòd florenus confectus fuit tunc temporis ex duodecim tantùm groſſis, & quòd dicti duodecim groſſi æquiualebant viginti quatuor ſolidis paruis illius temporis: eodem planè modo quo hodie duodecim denarij conſtituunt vnum ſolidum, & viginti quatuor denarij parui ſimiliter conſtituunt vnum ſolidum, & æquiualent duodecim denariis communibus.

4. Quod etiam confirmatur ex eo, quòd ex edicto Regis Galliæ Ludouici XI. anno 1475. 2. Nouembris, Aureorum valor ſine Sole fuit taxatus ad triginta vnum ſolidos, & vnum denariũ: valor verò aureorum Solis ad ſolidos triginta tres. Deinde anno 1498. ex Edicto Caroli IX. valor aureorum ſine Sole ad 35. ſolidos, ſolatiũ verò ad 36. vt legitur in Addit. ad Louet, *Liter. R. n.* 12. *fol. mihi* 655. Quòd ſi fieret calculus ſpecierum in dicto contractu dinumeratarum ad rationem 24. ſolidorum, ex quibus duo groſſum conficiunt, Aureus tempore dicti contractus fuiſſet valoris ſolidorum ſexaginta ſex, quod eſſet abſurdum;

5. † vnde apparet quòd tunc aderant ſolidi groſſi, & parui, & quòd moneta æſtimabatur quandoque per ſolidos paruos, quandoque per groſſos, & quòd vnus calculus concurrebat cum alio, & in effectu florenus non componebatur niſi ex duodecim ſolidis ex quibus triginta tres aureum ſolarem conficiebant.

6. Vnde elicitur reſolutio propoſitæ difficultatis: nam ſi ſolidi noſtri temporis ſubrogati fuerint in locum groſſorum antiquorum, prout valde probabile eſt, & verificari poteſt ex libris antiquarum recognitionum factarum in fauorem Eccleſiæ, aut aliorum Dominorum directorum; conſequens eſt, vt vel non debeantur floreni niſi duodecim ſolidorum currentium, vel ſaltem probata pro parte Communitatis immemoriali conſuetudine ſoluendi, debeantur duntaxat floreni ad rationem duodecim ſolidorum nunc currentium propter dubietatem æſtimationis, ex traditis per Theſaur. *dict. part.* 2. *n.* 67. & alios per eum *ibidem* allegatos.

CAPVT V.

De reditu annuo promiſſo in genere in moneta alba, quando nulla certa ſpecierum dinumeratio facta fuit.

SVMMARIVM.

1. *Incertus ſpecierum recipiendarum numerus, quamuis conuentũ fuerit eaſdem ſpecies reſtitui, non obligat venditorem reditus ad eaſdem ſpecies in eadem æſtimatione reddendas.*
2. *Promiſſio de reddendo ſortem reditus in moneta alba, eſt generica, nec obligat ad certas ſpecies.*
3. *Si ſpecierum facta ſit dinumeratio, iunctâ conuentione*

tione de reſtituendis iiſdem ſpeciebus, conuentio ſeruari debet. Idem, ſi dictum fuerit de ſimilibus.

4. *Clauſula* ſans aucuns patacs, *appoſita poſt promiſſionem certarum ſpecierum, non alterat principalem diſpoſitionem.*

SI debitor annui reditus 300. ſcutorum promiſerit ſoluere ſingulis annis 21. ſcuta, ſexaginta ſolidorum pro quolibet, in moneta alba, pro fundo & ſorte principali 300. ſcutorum monetæ prædictæ, quos recepit in 200. ſcutis de ſezenis, & reſiduum in ſcutis auri Italiæ vel Hiſpaniæ. & aliquibus reſturis & ſolidis Regiis: & in caſum extinctionis promiſerit ſoluere dictam ſortem principalem in 300. ſcutis dicti valoris, in iiſdem vel ſimilibus ſpeciebus quibus ſupra. Dubitatum fuit vtrùm reſtitutio ſortis fieri poſſit de moneta currenti, & iuxta valorem illius de tempore ſolutionis? Reſpondi debitorem annui reditus ad aliud non teneri, dum ſortem vult reſtituere: quàm vt illam ſoluat iuxta curſum & valorem monetæ currentem tempore ſolutionis. Quia licèt ſuperiùs oſtenſum fuerit *cap.* 1. *num.* 10. Quòd quando facta fuit particularis dinumeratio ſpecierum, vnà cum illarum æſtimatione expreſſa vel tacita, & conuentum fuit quòd eædem ſpecies redderentur in casũ extinctionis, per verba habentia vim æſtimationis & conuentionis de reſtituendis iiſdem ſpeciebus; tunc eædem, & in eadem æſtimatione reſtituendæ ſunt: tamen in caſu propoſito concurrunt circunſtantiæ, quarum ratione conuincitur animus ad contrarium ſentiendum.

1. Inprimis enim incertus eſt & indeterminatus ſpecierum receptarum numerus, cùm ignoretur quæ quantitas aliarum ſpecierum ſoluta fuerit præter ſezenos, quo caſu non debetur idem numerus ſpecierum; quia nulla ipſarum facta fuit dinumeratio, nec propter incertitudinem fieri potuit æſtimatio; & propterea illa attendi debet quæ viget tempore ſolutionis. Hæc eſt doctrina Bartoli in *l. Paulus. in fin. ff. de ſolut.* Vbi dicit quòd ſi quis dederit alteri centum libras in florenis, & nihil fuerit conuentum circa æſtimationem; reſtitutio debet fieri iuxta valorem monetæ de tempore ſolutionis: Quia etiamſi floreni aurei, (qui vigebant tempore Bartoli, & certam monetæ ſpeciem, non imaginariam conſtituebant;) fuiſſent poſiti in ſolutione, veluti quòd fuiſſet dictum de reſtituendo in florenis; nihilominus tamen ſolutio florenorum aureorum fieri deberet ſecundùm valorem ipſorum de tempore ſolutionis: cùm non fuerit facta promiſſio, de reddendo certo numero, vel certa æſtimatione, & ſic promiſſio generica & indeterminata referenda eſt ad tempus ſolutionis, & valorem ipſius tunc currentem: vt dicit Brun. *in tract. de monet. limit.* 8. *n.* 5. *verſic. & per prædicta teneo.* Conar. *de variis numiſm. collat. c.* 7. §. *vnic. n.* 5. *in* 8. *concluſione.*

2. Conuentio autem illa *de rendre en meſmes eſpeces que deſſus*, non poteſt in caſu propoſito referri ad quantitatem, ſed tantùm ad qualitatem monetæ: cùm non ſolùm ſors annui reditus concepta reperiatur in moneta imaginaria, ſed etiam quod plus eſt in moneta generica, *en monoye blanche*, & per conſequens conuentio de reddendo capitale, in iiſdem vel ſimilibus ſpeciebus quibus ſupra, non poteſt intelligi niſi de moneta alba in genere; cũ promiſſio capitalis 300. Scutorũ, non fuerit facta ſub illa forma ſub qua capitale numeratũ fuit: quia illud receptum fuit partim in moneta alba ſeu argentea, partim verò in moneta aurea: ex quo clarè oſtenditur noluiſſe partes vt debitor cogeretur reſtituere ſub illa forma ſub qua recepit, ſed tantùm in genere in moneta alba: & propterea iunctis duabus illis circunſtantiis, nempe quòd ſpecies non fuerunt dinumeratæ, & non fuit conuentum de reſtituendo certo numero ſpecierum ſub eadem æſtimatione per verba expreſſa vel æquipollentia; bene concluſum fuit debitorem ſolùm teneri ſoluere in moneta alba iuxta tamen valorem temporis ſolutionis: atque ita fuit iudicatum & executioni demandatum.

Aliud tamen conſtituendum eſſe Cenſui in alio 3.
caſu, in quo ſors annui reditus fuerat recepta in 39. duplicibus aureis auri Hiſpaniæ, boni auri, & legitimi ponderis, & aliquot ſezenis & ſolidis conſtituentibus ſummam principalem centum ſcutorum, iuxta valorem monetæ temporis contractus: quia expreſsè vltra dinumerationem prædictam, conuentum fuerat, quòd debitor in caſum extinctionis teneretur reſtituere dictam ſummam centum ſcutorum in ſimilibus ſpeciebus quibus ſupra; cùm ſimilitudo ſpecierum monetæ ad numerum illius referenda ſit, vt ſupra oſtendimus. *cap.* 1. *num.* 16. Species enim apud Iuriſconſultos idem eſt quod indiuiduum apud Logicos, vt etiam aliàs oſtendimus. *cap.* 3. *num.* 52. & in materia monetarum, identitas & ſimilitudo confunduntur, cùm pecuniæ in ſuo genere functionem recipiant, nec adſit affectio in identitate corporum, ſed in ſimilitudine ſpecierum, *l. nummis depoſitis.* 3. *ff. de in lit. iurand.* præſertim cùm dictum fuerit, *Aux meſmes eſpeces que deſſus*, ſuperiùs autem in contractu dinumeratio ſpecierum facta fuerat: ergo ſaltem ratione numeri determinati 39. Duplicium, reſtitutio in iiſdem ſpeciebus erat facienda. Crauet. *conſil.* 47. *num.* 3. Sola. *de monet. caſu.* 37. *num.* 17. *verſic. quapropter. & num.* 18. *& caſu* 19. *nec non caſu* 47. *num.* 3. Theſaur. Iun. *in tract. de monet. part.* 2. *numer.* 60. *verſic. niſi certa ſpecies.* Viuius. *opin.* 516. *numer.* 49. Faber. *de monet. cap.* 17. vbi ſæpius pro hac ſententia in Senatu iudicatum fuiſſe teſtatur.

Vnde patet caſum iſtum diuerſum eſſe à præcedenti, cùm in iſto concurrat dinumeratio ſpecierum cum promiſſione reſtituendi in iiſdem vel ſimilibus ſpeciebus: quæ duæ circunſtantiæ deficiebant in caſu præcedenti.

Difficultatem tamen aliquam facere videbantur 4.
verba dictæ conuentioni adiecta in hoc poſteriori caſu, nempe quòd reſtitutio fieret in iiſdem ſpeciebus ſine aliqua moneta minuta, *ſans aucuns pataes*: ſed eo non obſtante non eſt recedendum à prædicta reſolutione, quia verba illa non ſunt appoſita ad alterandam principalem diſpoſitionem, ſed tantùm maioris expreſſionis gratiâ, & ad tollendam omnem dubitationem: *l. quæ dubitationis.* 81. *ff. de reg. iur.* eſt igitur hoc potiùs quædam inculcatio & expreſſio verborum ac ſpecierum, quæ ſub genere comprehenduntur: ideóque nihil operatur. *l. quæſitum.* §. *penult. ff. de fund. inſtruct. l. legata, in princip. ff. de ſupellect. legat.* & talis verborum non neceſſaria multiplicatio non mutat ſubſtantiam veritatis; *l. pediculis.* §. *Labeo. ff. de auro & argent. legat. l. quæ dubitationis.* 81. & *ibi* DD. *ff. de reg. iur.*

CAPVT VI.

De conſtitutione reditus reſeruatiui redimibilis, cum pacto quòd in redemptione ſoluerentur ſcuta auri in auro, ſexaginta ſolidorum pro quolibet; ita quòd ſexa-

ginta

ginta ſolidi conſtituerent vnum aureum,& vnus aureus eſſet compoſitus ex ſexaginta ſolidis,& vtrùm reditus,ſi ſucceſſu temporis magna oriatur inæqualitas, debeat reduci ad legitimum modum.

SVMMARIVM.

1 *In reditu reſeruatiuo non eadem fieri debet interpretatio,quæ in conſignatiuo.*

2 *In reditu reſeruatiuo licèt pecunia non fuerit exburſata, conuentio tamen facta cenſetur reſpectu valoris currentis monetæ tempore contractus.*

3 *Monetæ aureæ ad argenteã proportio eſt duodecima.*

4 *Aurei valore mutato, mutantur etiam rerum omnium pretia.*

5 *Cuius monetæ valor attendendus ſit in locatione temporali, vel perpetua.*

6 *Solutionis modus cum bona fide longo tempore præſcribi poteſt.*

7 *Aurei æſtimatio vtrùm taxationis vel demonſtrationis gratiâ facta ſit, variæ ſunt Doctorum ſententiæ: ex quibus bona fides ad præſcribendum oritur.*

8 *Si ſucceſſu temporis in contractu cenſuali inſurgat magna inæqualitas, iudex illam ad æquitatem reducere poteſt,iuxta multorum ſententiam.*

9 *Contraria tamen opinio verior eſt: quia læſio iuxta tempus contractus conſideranda eſt.*

10 *Aurei in auro per ſexaginta ſolidos æſtimati ita vt ſexaginta ſolidi aureum in auro conficiant, quomodo ſoluendi.*

11 *In materia monetali verba contractus diligenter inſpicienda ſunt.*

12 *Quando conuentum fuit ſolutionem fieri in aureis monetæ currentis, quæ ſit vis horum verborum* monetæ currentis.

13 *Moneta nomen eſt generale, & ad aureos referri poteſt.*

14 *In monetis imaginarijs locum etiam habet diſtinctio bonitatis intrinſecæ, & extrinſecæ.*

ANno 1594 facta fuit conceſſio certorum prędiorũ cuidam ſub perpetuæ locationis titulo,reſeruato concedenti dominio directo, idque ſub annua penſione duodecim ſcutorum auri, ſexaginta ſolidorum pro quolibet ſcuto: ſub pacto tamen, quòd ſi penſionatius iſte vellet penſionem redimere, teneretur ſoluere ſummam ducentorum ſcutorum, valoris ſexaginta ſolidorum pro quolibet, & è contra ſexaginta ſolidorum valentium ſcutum aureum in auro bonæ monetæ curſum habentis tempore extinctionis, in ciuitate Auenionenſi, & Comitatu Venayſſino. Dubitatum fuit quomodò, & in qua moneta fieri debeat ſolutio, vel redemptio cenſus.

Dubium hoc duo habet capita, quorum alterum penſiones currentes reſpicit. Alterum verò, ſortis principalis ſolutionem.

Quod attinet ad penſiones currentes dubium facit, quia videtur quòd ſolutio fieri poſſit & debeat in moneta currenti tempore ſolutionis; cùm ſimplex ſit & generica promiſſio quoad reditus currentes facta de ſcutis auri ſexaginta ſolidorum pro quolibet, nec fuerit dictum de ſcutis auri in auro, nec ſimpliciter facta fuerit relatio ad ſcuta auri; ſed adiecta fuerit æſtimatio ſexaginta ſolidorum pro quolibet: quo caſu locus eſt illi ſolemni controuerſiæ, vtrùm æſtimatio illa ſeu deſignatio ſexaginta ſolidorum pro quolibet aureo, cenſeatur facta demonſtratiuè; an verò taxatiuè.

Pro cuius determinatione, & ad caſum propoſitum applicatione aduertendum eſt † hîc tractari de 1.
reditu reſeruatiuo,in quo longè diſpar eſt ratio quàm
in conſignatiuo: vt notauit Cenſius, *in tract. de cenſib. quæſt.* 85. *num.* 43. & ante eum Purpurat. *conſil.* 323.
num. 7. *verſic. tertiò principaliter.* † Vbi conſiderat ra- 2.
tionem differentiæ inter vtrumque reditum. Quia in
reſeruatiuo penſio non debetur propter aliquam præcedentem pecuniarum traditionem,ita quòd per relationem ad illam poſſit cognoſci qualitas monetæ tunc præſtitæ,& in futurum præſtandæ,cùm ſimpliciter reditus debeatur ratione dominij tranſlati:qua de cauſa, Curtius exiſtimauit debitorem liberari ſoluendo monetam currentem de tempore ſolutionis: ſed ipſe Purpuratus miratur de tanto viro, qui non vidit textum formalem *in cap. olim cauſam.* 20. *de cenſib.* & ibi notata per Panormit.& text. *in cap. cum canonicis. eod. tit.* licèt enim creditor pecuniam non exburſauerit tempore contractus, tamen partes contrahentes commenſurarunt valorem cenſus retenti, habito re-
ſpectu ad valorem monetæ quæ tunc ſuberat: † Et 3.
ideo creditor dicitur pati damnum ſi cogatur capere pecuniam currentem ad valorem temporis ſolutionis, ſiquidem mutato aurei valore, neceſſe eſt mutare valorem monetæ argenteæ,quæ debitam ſemper retinet proportionem ad aurum, nempe vnius ad duodecim & plures vt notauit Alciat. *conſil.* 34. *num.* 9. *lib.* 8. per text. *in l.* 1. *Cod. de argent. lib.* 10 & notata *in l.* 2. *C. de*
veteris numiſm. poteſt. lib. 11. † Mutantur etiam rerum 4.
omnium pretia, vt docet experientia; & aduertunt DD. & inter cæteros Viuius *comm. opin.* 516. *num.* 50. & ſic creditor ex pecunia currenti tempore ſolutionis non poterit conſequi tantam quantitatem mercium, aut aliarum rerum vendibilium, quantam habiturus eſſet, ſi ſolutio fieret iuxta valorem monetæ temporis contractus. Quod conſiderans Purpuratus in terminis locationis in *l. cum quid. n.* 69. *ff. ſi cert. petat.* exiſtimauit in illo contractu habendam eſſe rationem maioris valutæ ſcutorum fauore creditoris: quia tempore contractus valor fructuum veriſimiliter percipiendorum fuit commenſuratus iuxta valorem pecuniæ tunc currentis, prout tunc conſtituebatur ſcutatus aureus: cuius valore mutato,variatur valor rerum quę per pe-
cuniam æſtimantur.† Quidquid tamen ſit in ſimpli- 5.
ci locatione de qua videndus eſt Theſaur. Iun. *in tract. de monet. par.* 2. *n.* 64. tamen quando agitur de cenſu, vel alia perpetua penſitatione, ſolutionem fieri debere quidem de moneta currenti, ſed ad æſtimationem antiquæ, oſtendit poſt plures alios idem Theſaur. *loco citato num.* 65. In reliquis videnda eſt diſtinctio quam affert *num.* 64.

Verùm, omne dubium in facto ſublatum fuit, & 6.
firmata in hoc redituum currentium capite concluſio contra creditorem: quia per ſpatium ferè quinquaginta annorum,ſolutiones factæ fuerant ad rationem ſexaginta ſolidorum monetæ currentis pro quolibet ſcuto, quamuis illo intermedio tempore valor aurei fuiſſet auctus,ad multò maiores ſummas,& aureus ſolis aſcenderet his annis vltimò lapſis,prout adhuc aſcendit apud nos ad ſolidos 112. ex qua diuturna præſtatione,non ſolùm obſeruantia,ſed etiam præſcriptio legitima circa modum ſoluendi reditum; fuerat introducta, interueniente bona fide debitoris ſoluentis, qui iuſtam habebat cauſam credendi ſe ad maiorem
ſummam non teneri, † propter diuerſitatem opinio- 7.
num inter DD. quorum aliqui mordicus tenent pretium & valorem aureis fuiſſe adiectum taxationis gratiâ, vt Menoch. *conſ.* 49. *n.* 12. & *ſequentib.* & *conſ.* 266.

Alij verò tantùm causâ demonſtrationis provt fusè comprobat Surd. *conſil.* 368.*num.*14. Gratian.*diſcept. forenſ. cap.*417. Cyriac. *controuerſ.* 388. *num.*14. cum plutibus per eos citatis. Rota apud Cenſium, *deciſ.* 219.*num.* 7. Ratione cuius longiſſimæ præſcriptionis Dixi non eſſe amplius quærendum vtrùm attendi deberet valor monetæ tempore contractus vel ſolutionis, ſed ſolutionem faciendam eſſe iuxta ſolitum, habito reſpectu ad ſcutum ſexaginta ſolidorum, currentium tempore ſolutionis, ex traditis per Cenſium, *in tractat. de cenſib. quæſt.* 85. *num.* 34. *& ſequentib.* Surd. *conſil.*220. *num.*18.Rot. *deciſ.*760.*num.*2.*part.*4. *diuerſ.* Cyriac. *d. controuerſ.*388.*num.*17. Rot.apud Cenſium,*deciſ.*221.*num.*3.

8. Sed dubitatum fuit poſito citra veri præiudicium quòd fructus prædij conceſſi, fuiſſent propter bellum, ſterilitatem, aut aliam cauſam extrinſecam adeo diminuti, vt ex eo magna reſultaret inæqualitas, & debitor multùm grauatus reperiretur; vtrùm hoc caſu penſio ſeu reditus reducendus eſſet ad æqualitatem? Videbatur affirmatiuè reſpondendum per text. in *l. cum quidam. in princip.ff. de vſur.* Theſaur. *deciſ.* 226. *& deciſ.*110. Gaſpard Roderic. *de ann.redit.lib.*2 *quæſt.* 15. *num.* 95. apud quem hæc ſententia copioſè probatur.

9. Contrarium fuit deciſum per Rotam Auenionenſem Domini à Laurentiis *deciſ.*66. *verſic. anno* 1593. ea ratione, quia in æſtimando valore reditus, inſpiciendum eſt tempus contractus: quod & voluit Cenſ. *in d.tract.de cenſib.q.*3.*n.*14. Monachus.*deciſ. Lucenſ.* 20.*n.*7.*verſic. nec obſtat.* & fusè comprobat Barboſ.*in votis canonicis, voto* 10.*per totum.* quorum ſententiam Ego veriorem exiſtimo ob prædictam rationem, & alias copioſiùs per Barboſam adductas.

10. Quod autem attinet ad ſortem principalem dicti reditus, Dixi eius ſolutionem faciendam eſſe in aureis auri in auro, vel in alia monetâ currenti per quam haberi poſſint aurai in auro; cùm partium intentio fuerit vt vel darentur aurei in ſpecie, vel ſaltē ſexaginta ſolidi tales qui aurei valorem conſtituerent; & ſic taxatio aureorū non fuit potiùs facta per ſolidos, quàm ſolidorum per aureos, in auro, bonæ monetæ curſum habentis tempore ſolutionis, & ſic partes omnino animum ſuum applicauerunt ad aureos in auro & ad certam ſpeciem, aut ad talem æſtimationem quæ coæqualis eſſet, & æquiualens certæ illi ſpeciei: nam & minutam monetam per maiorem poſſe æſtimari verius eſt ex Surdo, *conſil.*368.*n.*15 Couarr. *in veter.numiſmat.collat.c.*7.§.*vnic. in* 5.*cōcluſ.* Non eſt igitur ab illa partium conuentione recedendum. Menoch. *conſ.*

11. 49.*n.*10.*vol.*1.Cenſ.*d.quæſt.*85.*n.*4. † Et ſemper in hac materia ad verba contractus recurrendum eſt. Theſaur. *de monet.par.*1.*n.*42.*verſic.ego tamen ſemper.* Atque ita de promiſſione aurei in auro tradit Surd. *conſil.* 241. *n.*5. Dominus Ludouic.Bellus *conſil.*77.*n.*8. Neque verba illa *auri in auro monetæ currentis tempore ſolutionis*, quicquam nocent præmiſſæ concluſioni.

12. Primò, quia illa verba quatenus referantur ad valorem monetæ inferioris ex qua emuntur aurei, ita deberent intelligi vt ſoluerentur moneta noua currens, ſed habito reſpectu ad valorem monetæ aureæ currentis tempore contractus: provt ita explicat Rota apud Cenſium, *deciſ.*214.*n.* 8. Cùm enim contrahentes, de moneta aurea in auro loquuti expreſsè fuerint, non eſt veriſimile quòd ſtatim voluerint ab expreſſa conuentione recedere: vnde verba illa *monetæ currentis* non alterare principalem diſpoſitionem dixit Theſaur.Inn. *lib.*4.*quæſt.forenſ.* 72. *num.* 4. *&* 6. & ſic referri debet ſolutio monetæ nouæ ad rationem monetæ quæ currebat tēpore contractus. Brun. *de augment. monet.limit.*8.*n.*11. Larrea *deciſ.Granatenſ.*17.*num.*8.

Secundò, quia verba illa *monetæ currentis*, non referuntur in caſu propoſito ad monetas inferiores, ſed ad monetas aureas, & ſic debent intelligi de aureis in auro currentibus tempore contractus: cùm nomen monetæ ſit generale, & ad monetam etiam auream referri poſſit. Ioan.ab Aquil. *in tract.de monet.part.*1.*c.*5. 13.

Denique non obſtat quòd in dicto contractu dicatur, quòd debitor poterit ſe redimere ſoluendo ducentas libras qualiber vice, quia id debet intelligi retentis terminis pacti præcedentis, videlicet vt ſolutio fiat in moneta conuenta. Quamuis enim libra ſit moneta imaginaria, ſuam tamen habet bonitatem intrinſecam & extrinſecam, aucto videlicet vel imminuto valore monetæ inferioris, ad cuius rationem libra æſtimatur. Loiter. *de re benefic. lib.*1. *quæſt.*39.*n.*221. Rota apud Cenſium, *deciſ.*214.*n.*4. & diximus ſupra *cap.*1.*n.*2. 14.

CAPVT VII.

De creditore qui ſub litteris cambij dedit duplices aureos legitimi ponderis, vtrùm cogatur recipere duplices minores in pondere. Quid ſi pondere minutos dederit, quibus debitor vſus eſt tanquam legitimis. Quid ſi litteræ loquantur de moneta imaginaria.

SVMMARIVM.

1 *Quando moneta fuit alterata in bonitate intrinſeca, inſpiciendum eſt tempus celebrati contractus dum de ſolutione agitur.*

2 *Creditor non poteſt cogi recipere ſolutionem in moneta tonſa, vel pondere minuta.*

3 *Debitor qui recepit pecuniam pondere minutam, non cogitur ſoluere ponderoſam. Limita vt infra num.*6.

4 *Diminutionis & augmenti eadem debet eſſe proportio tam quoad debitorem, quàm quoad creditorem.*

5 *Ampliantur præmiſſa vt locum habeant, etiamſi obligatio eſſet cōcepta in moneta imaginaria.*

6 *Si debitor pecuniam minoris ponderis receperit, & ipsâ perinde vſus fuerit ac ſi eſſet ponderoſa, debet ponderoſam reddere.*

7 *Conſuetudo generalis inter mercatores magni eſt momenti, quando tractatur de forma ſolutionis faciendæ.*

DEbitor ſummæ quinque millium librarum ſolutionē ſuo creditori offerebat in duplicibus pondere minutis, quales currebant tēpore ſolutionis, quas tamen creditor recuſabat. Reſpōdi fundatum eſſe creditorem ſolutionem fieri poſtulantem in duplicibus aureis ponderoſis, provt expendebantur tempore receptionis. Quia cùm mutatio monetarum contigiſſet in illarum bonitate intrinſeca, quia aurei fuerunt tonſi & leuiores effecti, & tales publicè ex Edicto Principis tempore deſtinatæ ſolutionis expendi ſolebant, & recipi per creditores, tandémque antequam oblatio per debitorem fieret ſuperuenit aliud Edictū prohibens recipi & in commercio haberi pecunias non legitimi ponderis, quæ mutatio monetæ in pondere concernit bonitatem intrinſecam ipſius, ſequitur in caſu propoſito locum fuiſſe generali regulæ † quæ vult, quòd ſu- 1.
perueniente mutatione monetę in bonitate intrinſeca, creditori facienda eſt ſolutio in moneta quæ currebat

tempore

tempore contractus, vel in moneta noua iuxta tamen valorem antiquæ. D D. *in cap.quanto.* 18. *de iureiur.* Cenſi. *de cenſib.quæſt.*85.Ludouiſ. *deciſ.*42. Ioan.Reynaud Auenionen. *in ſuo tract. de monet.in fine verſic. concludo igitur.* Burat. *deciſ.*616. *num.*3. Gratian. *diſ-*
2. *cept.forenſ.cap.*884.*per totum.* † Vnde ſequitur quòd dum moneta fuit in pondere poſt contractum diminuta, ſolutio fieri debet in eodem pondere quod admittebatur tempore contractus. Abbas, *in dicto cap. quanto,num.*12.*verſic.item ex defectu.de iureiur.* Imol. *in l. Paulus. in fin. ff. de ſolution.* Bertrand. *conſil.* 17. *num.*4.*volum.*4.

3. Et ſimiliter debitores non poſſunt cogi ſoluere in moneta maioris ponderis, quàm illa quæ ipſis tempore contractus tradita fuit; cùm in hac materia ſeruari debeat æqualitas, & quod ſtatuitur in debitore, obſeruari debeat per creditorem, & è contra. Rot.*de-*
4. *ciſ.*149.*num.*7.*part.*2.*recent.* Gratian.*deciſ.*84.*num.*6. † Vbi dicit diminutionem & augmentum, eodem modo decidi & determinari debere propter eandem contractiorum diſciplinam *l. ex duobus.*§.*etſi contra tabulas. ff. de vulgar.* & ob viciſſitudinem commodi & incommodi *l. ſecundùm naturam. ff. de reg. iur.* nec non rationem æqualitatis & paritatis ſeruandæ inter contrahentes. Laurent. Calcan. *conſil.* 15. *numer.*39.

5. Præmiſſa amplientur vt procedant etiamſi obligatio fuiſſet concepta in libris, vel alia moneta imaginaria, in qua cadit etiam conſideratio bonitatis intrinſecæ, vel extrinſecæ: ex traditis per Cenſium *de cenſib.quæſt.*85.*num.*16.cum *ibi* citatis & dixi *cap.præcedenti num.*14.

6. Exiſtimo tamen, quòd ſi creditor literarum cambij de quibus agebatur, numeraſſet debitori tempore contractus pecunias in pondere minuto currentes, & conſtaret debitorem illis vſum fuiſſe, eáſque expendiſſe pro bonis, cogeretur reddere pecunias legitimi ponderis, ſi nullæ aliæ quàm ponderoſæ eſſent in commercio, quia alioqui debitor locupletior factus iacturam ſuo creditori produceret; quod non eſt dicendum: & quamuis in contraria ſententia fuerit Gratian.*diſcept.forens.cap.*884.*n.*5.tamen contrarium per prædictam rationem ſe iudicaſſe teſtatur Lartea, *deciſ.Granat.*17.*n.*16.*&* 17.ne ſcilicet ille cui data eſt dilatio, lucretur cum iactura eius qui illam conceſſit.

7. Allegabat quidē debitor conſuetudinem cōtrariam inter mercatores & campſores, quâ probatā fundatus eſſet ex Boër. *deciſ.*327.*num.*3.*verſic.tamen de conſuetudine generali.* cum pluribus aliis quos citat Pereg. *conſil.*13.*num.*3.*in fine volum.*3.Theſaur.*de monet.part.* 1. *num.* 73. *& ſequentib.* Sed de ea cum ſuis requiſitis non conſtabat: ideo iudicatum fuit contra debitorem vt ſolutio fieret in moneta ponderoſa, quia conſtabat illum fuiſſe vſum pecuniâ, quæ tunc in minori pondere currebat vti bona & legitima.

CAPVT VIII.

Depoſitarius vtrùm teneatur reſtituere eaſdem ſpecies eundémque numerum ſpecierum quas recepit, an verò liberetur ſoluendo alias ſpecies æquiualentes tempore reſtitutionis depoſiti.

SVMMARIVM.

1 *Depoſitarius tenetur eaſdem ſpecies eundémque numerum ſpecierum reſtituere, quando ita conuentum fuit.*
2 *Depoſitarius ſi ſe obliget ad genus, depoſitum dicitur irregulare, & tranſit in naturam mutui.*
3 *In depoſito irregulari tacitè cenſetur data depoſitario facultas vtendi depoſito.*
4 *Differunt in depoſito, quòd depoſitarius ſe obliget ad idem, vel ad tantumdem reddendum.*
5 *Depoſitarius qui ſe ad tantumdem reddendum obligauit, eſt debitor generis.*
6 *Quando depoſitarius non eſt multùm diues, nec ſolet pecunias otioſas retinere, cenſetur illi tacitè data facultas vtendi depoſito.*
7 *Pecuniæ diminutio cedit damno depoſitarij, qui ſe ſimpliciter ad certam ſummam genericam obligauit, eodem modo augmentum cedit eius commodo.*
8 *In dubio depoſitum præſumitur factum vt non idem, ſed tantumdem reſtituatur.*

Debitor pecuniæ dotalis dubitans ne malè ſolueret, depoſuit authoritate Iudicis ſummam 1000. ſcutorum, quam depoſitarius confeſſus fuit habuiſſe & recepiſſe in certo numero duplatum, & aureorum in contractu depoſiti deſignato: quam ſummam 1000. ſcutorum promiſit reſtituere cui, & quando fuerit ordinatum: cúmque per multos annos depoſitum durauerit, auctúſque interim fuerit valor duplatum & aureorum, quæſitum fuit vtrùm præfatus depoſitarius cogendus ſit depoſitum in iiſdem ſpeciebus receptis reſtituere; an verò ſufficiat illi ſummam mille ſcutorum reddere, iuxta valorem aureorum currentem de tempore reſtitutionis: & ſic vtrùm augmentum vel diminutio valoris monetarum, cedat damno vel lucro depoſitarij.

Quæſtio iſta reſoluta fuit affirmatiuè nempe lucrum aut damnum alterationis pretij aureorum cedere commodo vel incommodo depoſitarij. † Quia de- 1.
poſitum de quo agebatur non fuerat factum in ſacculo obſignatum, ſed duntaxat numeratum, nulla facta conuentione de reſtituendis iiſdem aureorum ſpeciebus, ſeu numero eodem: quo caſu depoſitarius ſine dubio ad earumdem ſpecierum reſtitutionem fuiſſet obligatus, ſiue illarum valor extrinſecus creuiſſet, aut decreuiſſet: ſed duntaxat ſeſe obligauit ad reſtitutionem 1000. ſcutorum ſexaginta ſolidorum pro quolibet ſcuto. † Quo caſu non dicitur depoſitum regula- 2.
re, ſed irregulare, & tranſit in naturam mutui: nec depoſitarius dicitur debitor ſpeciei, ſed generis: & ideo ſiue pereant, ſiue extent pecuniæ, depoſitarius ſemper eſt obligatus ad ſummam promiſſam: quia genus perire non poteſt. *l.incendium.C. ad.*[illegible] *cert.petat.* Quod probatur per text. *in l.in naue. ff. locat.* in illis verbis, Nam ſi quis pecuniam numeratam ita depoſuiſſet vt neque clauſam, neque obſignatam redderet; nihil aliud eum debere apud quem depoſita eſt, niſi tantumdem pecuniæ ſoluere. † Siquidem hoc caſu vi- 3.
detur tacitè data permiſſio depoſitario vt pecuniam depoſitam ad ſuos vſus conuertere poſſit. Honded. *conſil.*43.*num.*12,*volum.*2 per text.*in l Lucius.*24.*ff.depoſiti.* Quia numerans pecunias transfert dominium in depoſitarium, & propterea omne commodum & incommodum pecuniarum pertinet ad ipſum: vt expreſsè diſponitur in *d. l. Lucius. ff. depoſiti.* † In qua 4.
ſit differentia vtrùm conuentum fuerit vt eadem corpora, an verò vt tantundem, hoc eſt vt eadem quantitas reddatur: & hoc ſecundo caſu dicimt obligationem excedere notiſſimos depoſiti terminos, & depoſitariū liberari; quamuis non idem, dummodo tantumdem

reſtituat: quod & notauit Peguer. *deciſ.38.num.5. & 6.* Fontanel. *de pact.nuptial.clauſ.5.gloſ.8.part.7.num.8.* vbi dicitur quòd boc caſu ceoſetur data facultas depoſitario vteodi pecuoiis depoſitis: quod & tepetit *num.14.* Rot. apud Pacific. *deciſ.132.num.6.*Mantic. *de tacit. conuent. lib. 10. tit. 2. num. 10. & tit.3. num.12.* ptopter tacitam videlicet vtendi facultatem depoſitatio coocesſam, Gaſpard. Roderic. *de annuis redit. lib. 3. quaſt. 11. num. 19.* qui diſtinguit vtrùm depoſitum factum fuerit ſimpliciter ad numerum; & tunc dicit eo ipſo actum videri vt depoſitarius pecunia depoſita vti poſſit, & duntaxat teneatur tantumdem reſtituere; an verò depoſitum factum fuerit, vt eadem ſpecies teddatur; (in quo caſu non verſabatur depoſitum de qoo agebatur,) & tunc eædem omninò ſpecies iuxta coouentionem reſtitnen-
5. dæ ſint. † At in caſu ptopoſito depoſitarius ad ſummam 1000. ſcutorum ſimpliciter erat obligatus,& ſic erat duntaxat generia debitor: ergo ſoluendo pecuniam in genere, liberationem conſequi debebat. Budel. *in tract.de monet.cap.6.num.4.*

6. Præmiſſis accedebat conſideratio qualitatis depoſitarij, qui licèt facultatibus eſſet idooeus, oon tamen adeo diuitiis abũdabat,vt pecunias otioſas apud ſe retinere ſoleret;quæ conſideratio hoc opetatur,vt multò faciliùs ipſi depoſitario conceſſa videretur facoltas vtendi depoſito: vt aduettit Trentatinq.*lib.2.variar. reſol.3.de depoſit.num.7.verſic.tertius & vltimus caſus. & verſic hic tertius caſus.* Cancer. *lib.3.cap.7.num.55. & 65 & ſoquentibus.*

7. Neque obſtare debent quæcumque in contrarium opponi poſſent ex Theſaur. *in tract. de monet.part.2. num. 70.* quia omnibus bene ſatisfacit Larrea, *deciſ. Granatenſ.14.num.80. iuncte num.29.* & per totam illam deciſionem, vbi difficnltatem propoſitam ad longum examinat, & cootrariis benè teſpondet aſſerens in Senatu illo fuiſſe iudicatũ, depoſitarij damno cedere valotis monetatum alretationem. Si autem damnum ſpectat ad depoſitarium, eodem modo commodum & locrum ad illum ſpectare debet: vt dictum eſt *cap.pracedenti.num.3. & 4.*Ricc.*collect.* 2803. Larrea, *dicta deciſ.14.num. 16. & num.* 8. vnde cùm habeamus deciſionem in tetminis,non videtur ampliùs
8. diſputandum: † & quamuis vetſaremut in dubio, concludendum potius eſſet depoſitum ea ratione factum eſſe vt non idem, ſed vt tantumdem teddatur. Ludoniſ.*deciſ.146.num.16.& ſequentib.& n.14.verſic. in dubie tamen.* Vnde concluſum fuit depoſitarium liberari ſoluendo ſummam 1000. ſcutorum, iuxta curſum mooetæ temporis teſtitutiunis depoſiti.

CAPVT IX.

Emptor bonorum qui aſſumpſit ſibi onus ſoluendi cenſum annuum debitum per venditorem, intra certum tempus: an teneatur ſoluete de moneta currenti, ſeu ad valorem temporis impoſitionis cenſus; an temporis, quo onus iſtud ſibi aſſumpſit; an temporis quo dilatio ipſi data expirauit: an denique temporis quo fuit in mora cenſum extinguendi.

SVMMARIVM.

1 *In dubio ſolutiò debet fieri iuxta monetam temporis contractus, ſi certa ſpecies non fuerit promiſſa.*

2 *Per aſſumptionem debiti alieni abſente creditore factam, non extinguntur hypotheca.*

3 *Accellatio habet vim ſolutionis inter accollantem, & eum ad cuius exenerationem ſit accollatio.*

4 *Qui alienum debitnm in ſe aſſumit, tenetur ſoluere eedem modo quo primus debitor, ad cuius exonerationem ſeſe obligauit, & in eadem moneta.*

5 *Omnia onera transferuntur in eum, qui alienum debitum in ſe aſſumpſit.*

6 *Aſſumens in ſe alienum debitum, ſnbrogatur in locum primi debitoris.*

7 *Aſſumptio ſeu accollatio alieni debiti,conſtituit partem pretij.*

8 *Per aſſumptionem alieni debiti, quis conſtituitur verus debiter.*

9 *Aliud eſt eſſe debiterem extinctionis, aliud ſortis principalis cenſus.*

10 *Aſſumens alienum debitum multe magis obligatur ſi premiſerit releuare, & indemnem ſeruare primum debiterem cum clanſnlis ampliſſimis.*

11 *Expreſſie certerum enerum, denetat excluſionem alierum non expreſſorum.*

12 *Debitor moroſus tenetur ad augmentum moneta poſt moram adueniens.*

13 *Nen eſt lecus tacita renunciationi quando adeſt expreſſa declaratio animi, & proteſtatio in contrarium.*

EMptor cuiuſdam ruris aſſumpſit in partem ptetij onus ſoluendi cenſum annuum debitum pet venditorem, qui in certis aori ſpeciebus extinguendus erat, provt pet ſententiam aduersùs venditorem in contradictorio iudicio latam, fuerat declaratum. Quæſitum fuit vtrùm augmentum valoris ſpecietum cederet damoo emptotis,vel venditotis.

Quatuor hìc tempora conſideranda ſunt. Primum tempus, qoo reditus ille annuus creatus fuit; tunc enim aurei valebant ſeptem libras & octo ſolidos. Secundum eſt tempus, quo ruris venditio, & per conſequens aſſumptio oneris ſolueodi, ſeu vt loquuntur accollatio facta fuit per emptorem:& tunc aureus erat valoris octo libtarum. Tettium eſt tempus quatuor annorum, quod emptori conceſſum erat ad faciendam extinctionem iſtius teditus aſſumpti, ſeu accollati. Quartum tempus præſens, quo emptor fuit in mora extinguendi teditum, quem in ſe aſſumpſerat extinguendum intra quadriennium.

Quod attinet ad valotem cuttentem tempore quo ruris venditio facta fuit, & emptor ſibi onus reditum ſoluendi vel extinguendi aſſumpſit: Concludendum eſt emptotem teneri ſolucre aureos, aut illorum valorem tunc temporis cutrentem. † Quia cùm certam 1.
monetæ ſpeciem non promiſerit, tenetur ſoluere monetam, iuxta valorem temporis quo contraxit. *l.cum quid.ff.ſi cert.petat.* Roman. *conſil.113.num. 1. verſic. tertio idem principaliter.* Purpur. *conſil.179.num. 4. & 6.volum.1.* vbi hoc explicatut:ſed quia hæc ratio multas tecipit interpterationes, de quibus ſuperiùs actum eſt, & nominatim *cap.3, num.* 49. & alibi. Ideo vera ratio eſt, quia obligatio huius emptoris relationem habebat ad obligationem in certa monetæ auteæ ſpecie, aut illius valote cooceptam.

Præcipoa difficultas conſiſtit in tertio, & quarto tempote; vtrùm videlicet debeat attendi valor primi temporis, an tertij,hoc eſt temporis impoſitionis cenſus;

cenſus ; an temporis quo emptor illum redimere te-
nebatur ? Item vtrùm attendatur dictum tempus im-
poſitionis cenſus, an verò tempus præſens quo valor
monetarum valde auctus fuit poſt moram em-
ptoris.

Quantùm ad primum, augmentum monetæ quod
interuenit inter tempus venditionis, & tempus pro-
miſſæ extinctionis, Dixi emptores ad illius præſta-
tionem teneri : quia licèt creditores quibus ſolutio
fieri debet non liberauerint debitores principales
cenſus, ex eo quòd aſſumptio oneris ſoluendi ſeu
(vt dicunt) accollario facta fuit, ipſis creditoribus
2. abſentibus : † qua de cauſa nulla extincta fuit obliga-
tio reſpectu creditorum principalium : vt cenſuit Ro-
ta poſt tractat. Duardi, *de cenſib. deciſ.* 238. *num.* 2.
3. *& deciſ.* 26. *num.* 5. Ipſi tamen emptores ab ipſo die
celebratæ venditionis, onus aſſumpſerunt ſoluendi
dictum cenſum, & effecti fuerunt veri illius debito-
res : cùm accollario habeat vim ſolutionis inter ac-
collantem, & eum ad cuius exonerationem fit accol-
latio : Rot. *deciſ.* 547. *num.* 1. *&* 2. apud Cenſium,
& perinde ſit ac ſi dicti emptores ab initio cenſum
impoſuiſſent, & illius pretium recepiſſent. Cenſius
4. *in dicto tract. de cenſib. quæſt.* 73. *num.* 16. † Et pro-
pterea tenentur illum ſoluere iuxta formam & natu-
ram primi illius contractus, & eo modo quo tene-
bantur illi qui cenſum illum impoſuerant. Cenſ. *dict.*
num. 16. *verſic. hic autem obiter.* Rot. apud Cenſ. *de-
ciſ.* 337. *num.* 2. Vbi dicitur quòd qui onus ſoluendi
cenſum aſſumit, tenetur ſoluere ad rationem decem
aureorum auri in auro, licèt tempore obligationis
5. non ſoluerentur niſi octo. † Et generaliter verum eſt
omnem accollarionem, ſeu alieni debiti aſſumptio-
nem ; transferre omnia onera & incommoda debiti
accollati. Thuſc. *lib.* 1. *littera A. concluſ.* 84. Giurb.
deciſ. 53. *num.* 10. *in fine.* Atque ita deciſum fuit per
Rotam Auenionenſem, *deciſ.* 208. *à num.* 1. *ad* 5.
Vbi fuit dictum ; emptorem, qui promiſerat in
partem pretij ſoluere quandam ſummam ad exo-
nerationem venditoris, teneri ſoluere in eadem
moneta in qua venditor ſoluere coactus fuiſſet :
idque duplici ratione. Prima, quia cùm emptor
aſſumit ſibi debitum alienum, cenſetur illud aſ-
ſumpſiſſe cum omnibus ſuis qualitatibus : maximè
quia facta fuerat mentio inſtrumenti, cuius can-
cellationem emptor obtinere debebat, cum ſpeciali
deſignatione, anni, diei, & Notarij qui contractum
ſumpſerat. Secunda, quia imputandum eſt emptori
qui legem apertiùs dicere poterat : ideo emptor con-
demnatus fuit ad ſoluendam omnem maiorem mo-
netæ valorem.
6. Quod etiam alia ratione probari poteſt in caſu
propoſito : quia partium contrahentium intentio fue-
rat vt emptores eſſent ſubrogati in locum venditoris
in illo debito ; iuxta notata per Duard. *dicto tract.*
de cenſibus. §. 3. *quæſt.* 13. *num.* 28. *verſic. & eadem*
7. *ratione.* per iura ibidem per eum allegata : † Et quia
partes voluerunt debita illa, quæ ſibi emptor aſſum-
pſit, conſtituere partem pretij : iuxta notata per Man-
gil. *in tract. de ſubhaſtationib. quæſt.* 109. *n.* 2. *&* 8.
Maſtrill. *deciſ.* 37. *ſub num.* 9. *part.* 1. Ludouiſ. *deciſ.*
28. quem refert & citat. Mangil. *in dicto tract. quæſt.*
8. 168. *n.* 4. † Vnde à die contractus emptionis, ven-
ditor tenetur ad ſolutionem illius cenſus, non tanquã
extraneus & tertius, ſed tanquã principalis debitor :
cùm teneatur ex proprio facto, & ex proprio con-
tractu, dum conſtituit ſe ſoluturum, & cenſum
redempturum pro venditore. Cenſ. *in dicto tract.*
quæſt. 105. *num.* 10. Rot. apud eundem *deciſ.* 437.
num. 2.

Quòd ſi obiiciatur quòd ante tempus deſtinatum
extinctioni dicti reditus, & ſortis principalis ſolutio-
ni, emptor non erat in mora ; & per conſequens non
tenebatur ad aliquod intereſſe maioris valoris mone-
tarum ? Reſponſio eſt in promptu : quia petitio dicti
maioris valoris non fundatur præcisè in mora, ſed po-
tius in eo quòd debitum ab ipſo venditionis die fa-
ctum fuit proprium emptoris debitum : † qui licèt 9.
nondum eſſet debitor extinctionis, quia illius dies
nondum aduenerat ; tamen ab ipſo die contra-
ctus, erat debitor ſortis principalis, & redituum
maturandorum ; & tanquam talis poterat conue-
niri.

Diuerſa enim ſunt, quòd quis per accollationem
ſit debitor cenſus, & quòd ad illius redemptionem co-
gi poſſit : quia qui onus ſoluendi cenſum ſibi aſſumit,
quamuis verè ſit illius debitor, non tamen ſtatim ad
eius extinctionem cogi poteſt ; niſi ita conuentum ſit
inter emptorem & venditorem ſoluendi onus ſibi aſ-
ſumentem : & ſic aliud eſt eſſe debitorem cenſus, aliud
eſſe debitorem extinctionis ipſius : vt colligitur ex
notatis per Cenſ. *in tract. de cenſib. quæſt.* 105. *n.* 15.
verſic. ſed poſſet circa hoc dubitari.

Et ſupradicta multò magis locum habent, ſtante 10.
pacto quo emptor promitrit dictos reditus ſoluere, &
ſortem principalem tempore conuento reſtituere, &
de dictis ſummis & partitis releuare & indemnem
ſeruare venditorem : quæ verba oſtendunt mentem
contrahentium fuiſſe, vt venditor in totum ſe exime-
ret à ſolutione dicti cenſus, & ſortis eiuſdẽ, & de om-
nibus venditor eſſet oneratus : quod ſanè æquitati
conſonum erat : vt notauit Rota *dicta. deciſ.* 337.
n. 2. *verſic. concurrebat etiam.* poſt tractatum Cenſij
de cenſib.

Præterea cùm conuentum fuiſſet, quòd venditor 11.
durante biennio teneretur ſoluere reditus currentes
quoad exceſſum, qui erat vltra quinque pro centena-
rio, (cùm cenſus eſſet ad rationem ſeptem) colligitur
ex eo, quòd ab omnibus aliis voluit ſe eximere : quia
expreſſio certorum onerum infert excluſionem om-
nium aliorum. Gabriel. *conſil.* 137. *n.* 32. *volum.* 2.
Sard. *conſil.* 234. *n.* 18.

Quod attinet ad incrementum monetæ, quod 12.
contigit poſt tempus ſolutioni præfixum, nullo
modo poteſt emptor ab eo ſe eximere : tum quia
mox oſtenſum fuit augmentum, quod contigit
poſt contractum, deberi per emptorem : tum etiam
alia ſpeciali ratione, quia ab illo die ob non fa-
ctam redemptionem & extinctionem cenſus, iux-
ta promiſſionem ; fuit conſtitutus in mora. Duard.
in tract. de cenſib. §. 3. *de cenſus ſolutione. quæſt.* 6.
num. 28. Vbi generaliter dicit quemcumque de-
bitorem moroſum teneri ad augmentum monetæ
ſuperueniens : & docet Bald. *in l. vinum. num.* 23.
ſub finem ff. ſi cert. petat. Bart. *in l. cum quid.*
numer. 17. *ff. eodem tit.* & ita iudicatum refert
Berlich. *deciſ.* 156. *numer.* 7. *& ſequentib. & lib.*
2. *pract. concluſ.* 36. *numer.* 62. Theſaur. *deciſ.* 174.
num. 4.

Neque eſt quòd opponatur venditorem recepiſſe
ab emptore cenſus currentes, illóſque creditori
dicti reditus annui perſoluiſſe, ſupplendo de pro-
prio maiorem valorem monetæ, & ſic ſibi præ-
iudicaſſe.

Reſpondetur enim, omiſſis aliis rationibus, quòd 13.
nunquã colligi poteſt tacita iuris quæſiti renunciatio,
quoties adeſt expreſſa proteſtatio in contrariũ, prout
hoc caſu aderat : quia venditor poſtquã per ſententiam
fuerat condemnatus ad ſolutionem augmenti monetæ
ſententiam emptori intimari curauit, & citari fecit ad

videndum ordinari, quòd ipſe tenebitur eundem venditorem releuare, & indemnem ſeruare ratione dictæ maioris valutæ: vnde ex actibus poſtea factis non potuit induci tacita iuris renunciatio: quia non quærendum eſt de tacito, vbi adeſt expreſſio in contrarium. Surd. *conſil.* 35. *num.* 10. vnde concluſum fuit emptorem ad illam maiorem valorem monetarum eſſe obligatum.

CAPVT X.

Debitor ſoluens cùm ſciret proximè publicandum Principis Edictum ſuper mutatione monetarum, vtrùm liberationem plenam conſequatur: & an is qui ignorans ſolutionem ſic recipit, poſſit moleſtare ſoluentem.

SVMMARIVM.

1. *Venditor qui ſciebat bonitatem rei vendita non eſſe duraturam, eſt in dolo, ſi de hoc certiorem non fecerit emptorem ignorantem.*
2. *Qui contraxit ex eo quòd ſciebat Principis Edictum breui publicandum, circa rem de quam contractus initus fuit, tenetur hoc notificare alteri contrahenti.*
3. *Et talis ſic contrahens crimen ſtellionatus incurrit.*
4. *Et tenetur ad intereſſe.*
5. *Soluens pecuniam ſtatim reprobandam tenetur ad intereſſe; ſi is, cui ſolutio facta fuit, non habuit legitimum temporis ſpatium ad expendendam illam monetam: ſecus ſi habuit tempus ad illam expendendam.*
6. *Dolus arguitur ex breuitate temporis quo Edictum publicatum eſt.*
7. *Solutio habetur pro non facta cuius vtilitas non eſt duratura.*
8. *Referuntur Doctores de hac materia tractantes.*

ANno 1639. cùm moneta aurea paſſim in Gallia & in ſtatu Aueniononenſi expenderetur, & reciperetur tonſa, & pondere diminuta cum magno exceſſu; tandem poſt ſecretum quemdam ſuper proximo regulamento monetarum rumorem, dicti regulamenti certa notitia deuenit ad Ciuitatem Auenionenſem die 17. Nouembris ſub veſperum, quæ fuit publica effecta die ſequenti 18. Nouembris 1639. matutinis horis, & aurei valor ad ratam ponderis reductus fuit in commercio, nec amplius leues aurei pro antiquo & vero aurei valore admiſſi. Mercatores quidam qui ab amicis de proxima reductione aureorum conſcitatis equis moniti fuerant, emerunt plurimas merces, eáſque in pecunia numerata ante notitiam venditorum futuræ mutationis in aureis leuibus perſoluerunt.

Dubitatum fuit vtrùm venditores agere poſſent
1. aduersùs emptores ad damni paſſi refectionem. † Et ſtantibus præmiſſis fuit affirmatiuè concluſum per text. *in l. ſi vinum* 15. *verſic. planè. ff. de pericul. & commod. rei vendit.* ibi. *cùm intelligeret venditor non duraturam rei bonitatem, nec admonuit emptorem, tenebitur ei quantùm eius intereſſet fuiſſe admonitum.* Per quem textum Salic. & Bald. *ibidem* notant dolum colligi in contrahente, qui ſciens rei bonitatem non duraturam contrahit, nec emptorem admonet proximè futuræ deteriorationis. † Et in terminis il- 2.
lius qui contrahit, cùm ſciret proximè futuram Edicti, vel conſtitutionis publicationem, tradit Pinel. *ad l.* 2. *Cod. de reſcind. vendit. part.* 3. *n.* 21. 22. & 23. Et cùm emptor in caſu propoſito ſciret proximè futuram monetarum mutationem, dicitur contraxiſſe propter dolum, & dolum dediſſe cauſam contractui, qui propterea ſubiacet reſciſſioni, etiamſi non adſit læſio vltra dimidiam Stracc. *in tract. de ſponſionib. §. item quæro, vincentius. fol. mihi* 233. *n.* 3.
† Vbi amplius addit ſic ſoluenti pretium in moneta, 3.
quam ſciebat reprobandam, obiici poſſe crimen ſtellionatus, quod omnibus illis generaliter obiicitur,
qui dolo quid fecerint: *l.* 3. *ff. de crimin. ſtellion.* † 4.
Et probatur per doctrinam Bartol. *in l. quæro ff. de act. empt. & vendit.* Vbi dicit quòd ſi quis ſciebat de proximo publicandum eſſe decretum ſuper pretio frumenti, & magnam quantitatem vendidit antequam publicaretur, & non certiorem fecit emptorem, tenetur ad intereſſe.

Idem tradit Bald. in *l. acceptam. num.* 25. *in* 17. 5.
quæſt. Cod. de vſur. vbi dicit quòd ſi mutatio fuerit repentina, quia creditor non potuit pecuniam propter temporis breuitatem expendere; ſed ea ſtatim reprobata, ſeu recuſata fuit; ſuccurrendum eſt illi cui ſolutio facta fuit: ſi verò tale tempus intercеſſit per quod pecunia conuerti potuerit in vtilitatem recipientis, tunc ſolutio non poteſt controuerti: cuius dictum ſequitur Afflict. *deciſ.* 194. *num.* 2. *verſic. item allegabatur.* & ſic etiam diſtinguit Giurb. *deciſ.* 87. *num.* 33.

Et ſane ex breuitate temporis inter venditionem 6.
ſeu ſolutionem, ac notitiam publicam regulamenti ſeu edicti monetarum interuenientis, dolum præſumi debere teſtatur Marſil. *in rubric. de fideiuſſoribus. num.* 88.

Denique ad præmiſſa confert illa iuris regula quæ 7.
vult ſolutionem haberi pro non facta, cuius vtilitas non eſt duratura: vt habetur apud Larream *deciſ. Granaten.* 13. *num.* 36. Caroc. *de depoſit. part.* 1. *quæſt.* 5. *num.* 5. *verſic. octauo.* Bartol. in *l. acceptam. quæſt.* 17. *Cod. de vſur.* Hoſtienſ. *in cap. quanto. colum.* 3. *de iureiur. verſic. ſi autem diminuta non eſt.*

Et prædicta confirmantur ex traditis per Menoch. *conſil.* 952. *num.* 22. Larream, *dict. deciſ.* 13. Solam, *de monet. caſ.* 22. *num.* 5. Giurb. *deciſ.* 87. *num.* 17. & 33. Theſau. iun. *in tract. de monet. part.* 1. *num.* 68. Duard. *de cenſib.* §. 5. *quæſt.* 49. *num.* 4. Bonacin. *de contract. diſput.* 3. *quæſt.* 4. *puncto. vnico. num.* 36. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 884. *num.* 25. & *ſequentib.* & *cap.* 260. *num.* 19. Cod. Fabr. *lib.* 8. *tit.* 29. *definit.* 37.

CAPVT XI.

Exactorem, cui factum fuit mandatum ſeu indicatio ſoluendi alicui creditori in moneta currenti, contra formam contractus cenſualis, non teneri vltra indicationem: hoc tamen non nocere ipſi creditori; quamuis vti Secretarius Communitatis inſtrumentum indicationis rogaſſet. Et quomodò ſolutio fieri debeat, quando quis promiſit ſoluere in teſtutis, regalibus, & ſolidis.. Quid ſi ſolidi non reperiantur,

aut

aut magna cum difficultate: & vtrùm Notarius recipiendo inſtrumentum præiudicet ſuis hypothecis.

SVMMARIVM.

1 *Solum mandatum de ſoluendo datum exactori non tollit obligationem, donec ſolutio effectualis interuenerit.*

2 *Secretarius Communitatis qui ſcripſit ex neceſſitate officij ſibi non præiudicat.*

3 *Creditor recipiens ſolutionem in moneta indebita, ſibi non præiudicat ſi fuerit proteſtatus.*

4 *Quando promiſſio facta fuit de ſoluendo in tribus monetarum ſpeciebus, intelligitur de ſingulis pro rata.*

5 *Quando ſpecies monetæ promiſſa non reperitur aut cum magna difficultate, ſufficit ſolutionem fieri de moneta currenti tempore ſolutionis, ad valorem antiqua.*

6 *Quando exactores ſunt indicati reſpectu fructuum, ſi moneta aucta fuerit, debet haberi conſideratio augmenti valoris fructuum qui ex ipſius exactione percipiuntur.*

7 *Notarius qui recipit inſtrumentum, non præiudicat ſuis hypothecis.*

COmmunitas quædam debitrix annui reditus in ſcutis auri ſolis in auro, boni auri & legitimi ponderis, onerauit exactores de ſoluendo ſummam principalem dicti reditus in feſtis Paſchatis tunc proximè futuris; quam ſummam aſſerebat aſcendere ad 850. Scuta, ſexaginta ſolidorum pro quolibet ſcuto: cuius indicationis inſtrumentum ſumpſit, ſeu ſcripſit Secretarius eiuſdem Communitatis, qui erat dominus dicti reditus annui. Poſt indicationem exactoribus factam, & intra terminum quo exactores ſoluere debebant, creuit valor extrinſecus aureorum: Quæſitum fuit quid iuris?

Dixi in hoc negotio varias perſonas eſſe conſiderandas, & in ſingulis diuerſimodè ſtatuendum. Primò quod attinet ad Communitatem, certum eſt ipſam per mandatum de ſoluendo, ſeu per indicationem exactoribus factam, non potuiſſe alterare naturam obligationis præſtitæ in fauorem creditoris: † cuius
1. obligatio ſemper in ſuo ſtatu remanet, non obſtante illa deputatione exactorum; donec & quouſque facta fuerit effectualis ſolutio: vt dicit Marilian. *deciſ.* 2. *num.* 8. Maſtril. *deciſ.* 179. *num.* 12. *&* 19. Surd. *conſil.* 21. *num.* 33. Socin. ſen. *conſil.* 37. *num.* 2. *& per totum. volum.* 4. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 527. *num.* 3.

2. Neque conſenſus aliquis tacitus reſultare poteſt ex eo, quòd Secretarius dictæ Communitatis ſcripſit, ſeu rogauit inſtrumentum dictæ indicationis, ſeu mandati de ſoluendo exactoribus facti; cùm id ex neceſſitate officij fecerit, & fictione iuris habeatur pro alia perſona diuerſa. Gloſſ. & Bartol. *in l. ſicut. §. non videtur ff. quib. mod. pig. vel hypot. ſolu.* Zuchard. *in repet. l.* 1. *Cod. de pact. num.* 117. *volum.* 7. *Repetentium. fol.* 149. Surd. *deciſ.* 151. *num.* 17.

3. Præſertim quia tempore, quo dictus Secretarius partem ſortis ſuæ principalis ab exactoribus recepit, expreſsè proteſtatus eſt, ſe illam recipere ſine præiudicio maioris valoris monetarum: per quam proteſtationem ius ipſius fuit præſeruatum. *l.* 4. *§.* 1. *& ibi* Bartol. *ff. quib. mod. pig. vel hypot. ſolu.* cũ aliis citatis per Surd. *deciſ.* 146. *n.* 11. Neque recurrendum erat ad conſenſum tacitum, poſtquam conſtabat de expreſſa proteſtatione in contrarium: vt diximus ſupra. *c.* 10. *n. vlt.*

4. Verùm, quia licèt aurei in auro eſſent in obligatione, quia empti fuerant per expeditionem monetarum æquiualentium, quo caſu facta conuentione de reſtituendo ſortem, in iiſdem ſpeciebus, prout conuentum fuerat in caſu propoſito; talis conuentio ſeruanda eſt, & reſtitutio in ſpeciebus promiſſis faciẽda: cùm tamen aurei recepti fuiſſent ſeu æquiualens illorum æſtimatio tempore contractus in regalibus, teſtutis, & ſolidis. Dixi tertiam partem in qualibet, ex dictis ſpeciebus eſſe ſoluendam, propter naturam copulæ, &, quæ ſingulis diſtribuit pro rata: per text. *in l. reos. §. cùm in tabul. ff. de duob. reis. l.* 3. *§. ſi quis ita. ff. de eo quod cert. loc.* per quem textum dicit Rip. *in c.* 1. *ext. de iudiciis.* quòd promittens ſoluere in pluribus locis ſpecificatis, & ſpecificè copulatis, intelligitur promiſiſſe ratam partem ſoluere in quolibet dictorum locorum, Coſt. *de ration. rata. quæſt.* 69. *n.* 1. *&* 2. & ad propoſitum noſtrum Crauet. *conſil.* 187. *n.* 5. Theſaur. iun. *de monet. part.* 2. *n.* 70. *verſ. & ſi non conſtaret.*

Quæres quid ſi ſolidi reperiri non poſſint, aut non 5.
ſine magna difficultate?

Reſpondeo ſufficere quòd ſoluatur eadem quantitas monetæ nunc currentis, quæ æquiualeat ſolidis qui currebant tempore contractus. Duard. *de cenſib.* §. 3. *de cenſus ſolut. quæſt.* 6. *n.* 45. Cenſ. *d. quæſt.* 85. *n.* 12.

Quantùm ad exactores, dixi illos teneri ad ſolutionem maioris valoris monetæ, à tempore quo fuerunt in mora ſoluendi: iuxta *deciſ.* Berlichij 156. &
alia de quibus ſupra. *c.* 10. *n.* 12. †. Præſertim quia exa- 6.
ctio ipſis per Communitatem data conſiſtebat in vigeſima parte fructuum totius territorij, quorum valor augetur aucto valore monetæ; quod eſt valde conſiderandum: vt aduertit Purpurat. *in l. cùm quid num.* 169 *ff. ſi cert. petat.* Curtius iun. *in tract. de monet. n.* 13. Aret. *conſ.* 112 *aliàs* 111. Calcan. *conſ.* 14. Theſaur. Iun. *in dicto tract. de monet. num.* 64 *verſic. veritas eſt.*

Cæterùm, circa ea quæ diximus ſupra *n.* 2. adden- 7.
dum eſt quòd licèt Galerat. *in tract. de renunciat. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 7. *&* 8. videatur dubitare vtrùm Notarius recipiendo inſtrumentum obligatorium alicuius, qui aliundè eius debitor eſt, ſibi præiudicet quoad hypothecas: tamen verius eſt illum ſibi non præiudicare: vt oſtendit Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 66. *n.* 18. Maſcard. *concluſ.* 1347. *n.* 15. Tiraquel. *de retrac. cõſang. §.* 1. *gloſ.* 9. *n.* 142. Surd. *deciſ.* 153. *n.* 17. Hodierna ad Surd. *deciſ.* 302. *n.* 1. dicens aliud eſſe in Aduocato vel Procuratore, quia eorum officium eſt voluntarium: & citat ad hoc etiam Gratian. *diſcep. forenſ. c.* 38. *n.* 25. *& ſeq.* & benè Theſaur. Iun. *lib.* 3. *qu. forenſ. quæſt.* 31. *per totam*, vbi reſpondet omnibus iuribus, & rationibus, quæ in contrarium allegari poſſent.

CAPVT. XII.

Pleniùs explicantur ea, quæ dicta ſunt ſuperiùs, *cap.* 1. *num.* 15. *in* 4. *caſu*, de promiſſione reſtituendi ſortem annui reditus in moneta eiuſdem bonitatis intrinſecæ, & extrinſecæ, eiuſdem pedis, ponderis, & ligæ, *Meſme pied, tiltre & aloy.* Quid ſtatuendum ſit quando eodem tempore ſimul mutatus fuit omnium monetarum valor extrinſecus. Quid ſi promiſſio facta fuerit habitâ ratione ponderis *du Marc.* Et vtrùm ſola dinumeratio ſpecierum, obliget debitorem ad eaſdem ſpecies) ſi nihil aliud conuentum fuerit) reſtituendas.

SVMMARIVM.

1 *Mutato ſolo monetarum extrinſeco valore, damnum vel commodum eſt creditoris; damnum quidem ſi valor extrinſecus augeatur, lucrum verò vel commodum, ſi minuatur.*

2 *Dictio* Tiltre, *quid ſignificet in materia monetali.*

3 *Aurum perfectiſſimum ſub quo titulo, & quibus carattis confici debeat.*

4 *Dictio* Pied, *quid ſignificet, cùm de monetis agitur.*

5 *Quæ ſit vis dictionis* Aloy, *apud monetarios.*

6 *Liga monetarum in duodecim denarios diſtinguitur.*

7 *Proportio auri & argenti quæ ſit, iuxta ordinationes Regias.*

8 *Dictionum illarum* pied, tiltre, & aloy, *vis oſtenditur, & ad praxim per exempla deducitur.*

9 *Mutatio monetæ neceſſe eſt vt fiat tam quoad bonitatem intrinſecam, quàm quoad extrinſecam, quando variatur pes monetæ.*

10 *Quando omnes monetæ ſimul eodémque tempore auctæ fuerunt in bonitate extrinſeca, perinde eſt ac ſi mutata fuiſſet bonitas intrinſeca, ſecundum opinionem aliquorum.*

11 *Quando obligatio reſpicit certum auri pondus, illud præſtandum eſt, aut ſaltem illius æſtimatio tempore ſolutionis.*

12 *Sola diligens ſpecierum dinumeratio facta in contractu ad inſtantiam creditoris, licèt non ſit ſufficiens ad obligandum debitorē, ad reſtitutionem earumdem ſpecierum; tamen cum aliis iuncta, magnam facit pro creditore præſumptionem.*

13 *Veriſimile non eſt creditorem ſe dubiæ monetarum mutationi ſupponere voluiſſe.*

14 *Quod veriſimile eſt multùm attendi debet, dum dubitatur in qua moneta ſolutio fieri debeat.*

MErcator quidam anno 1627. annuum reditum 21. ſcutorum emerat pretio 300. ſcutorum, ſexaginta ſolidorum pro quolibet ſcuto. Quod pretium ſoluit in 60. quadruplicibus auri in auro Italiæ, & tribus ſcutis auri Solis cunei Chriſtianiſſimi Francorum Regis, boni auri, & boni ponderis.

Cum pacto, quòd dictus mercator tenebitur cenſum hunc retrouendere mediante reſtitutione totius capitalis 300. ſcutorum ſibi facienda, cum fructibus decurſis, *en bonnes & belles & groſſes eſpeces d'or, & d'argent. ayans cours & miſe en Auignon & prouinces circonuoiſines, que ſoyent de pied, tiltre & aloy, & non moindres en bonté intrinſeque, & extrinſeque, que les ſus receuës ſont à preſent, ſans aucuns patats ny autre monnoye baſſe.* Id eſt in bonis pulchris & groſſis ſpeciebus auri & argenti, habentibus curſum Auenioni, & in prouinciis circumuicinis: quæ ſint pedis, tituli & ligæ, & non minores in bonitate intrinſeca & extrinſeca, qua ſuperiùs receptæ ſunt de preſenti; ſine aliquibus patachis, aut alia moneta inferiori.

Contigit poſtea, quòd anno 1636. ex Edicto Regis Chriſtianiſſimi valor extrinſecus aurei, & per conſequens aliarum monetarum fuerit admodùm auctus, remanente tamen eadem ſemper bonitate intrinſeca aureorum & argenteorum Regiorum, mutatâ etiam bonitate intrinſecâ quarumdam monetarum non Regiarum notæ inferioris.

Quæſitum fuit in qua moneta, & ad quam rationem dictus mercator teneatur, & cogi poſſit recipere pretium dictæ retrouenditionis; verùm videlicet habita ratione valoris currentis tempore oblationis dicti pretij, an verò iuxta tempus contractus.

Dubium, primo loco facere videntur verba illa *non minores in bonitate extrinſeca.* Quia ſi debitor cogitur ſoluere in ſpeciebus promiſſis ſupplendo valorem extrinſecum in caſum diminutionis: ergo eadem ratione creditor tenetur pati ſolutionem in valore extrinſeco aucto.

Præterea cùm de augmento extrinſeco nihil fuerit dictum, ſed tantùm de diminutione; caſus augmenti extrinſeci non deductus in pactum, remanet in diſpoſitione iuris communis. † De iure autem quando ſolus valor extrinſecus alteratus fuit, rema- 1.
nente eadem bonitate intrinſeca, diminutio cedit commodo creditoris, qui plures nummorum ſpecies recipit: augmentum verò, commodo debitoris; qui minorem ſpecierum auctarum numerum præſtando liberatur: prout communiter reſoluunt Doctores, vt oſtendit Ceoſ. *de cenſib. quæſt.* 85. *numer.* 24. *in* 8. *concluſ.* Addit. ad Ludouiſ. *deciſ* 42. *num.* 7.

His tamen non obſtantibus, Contrarium firmandum eſſe dixi, nempe creditorem non teneri recipere reſtitutionem dictæ ſummæ, in alia moneta quàm in moneta aurea, vel argentea; eáque bona, & legitima; habitâ ratione non ſolùm bonitatis intrinſecæ, ſed etiã valoris extrinſeci currentis tempore contractus; ita vt augmentum illius cedat commodo creditoris.

Cùm enim in hac materia præcipue ad verba contrahentiũ reſpectus haberi debeat, vt ſupra diximus, & DD. omnes admittunt: vt notat Gaſpar. Belleria *in ſuo conſilio monetali impreſſo poſt Sola tract. de monet. num.* 25. conuentio ſatis expreſſa eſt in caſu propoſito, quòd reſtitutio fiat in moneta, quæ ſit eiuſdem pedis, tituli, & ligæ: quæ verba cõprehendunt eandem bonitatem tam intrinſecam, quàm extrinſecam: de cuius conuentionis validitate non eſt dubitandum, vt alibi diximus: & tradit Cenſ. *dicta q.* 85. *num.* 5. *in* 1. *concluſ.* Beller. *dicto conſil. num.* 16. Sola, *de monet. cała* 39. *n.* 11.

Hoc autem comprobatur, ſi exactè conſideremus vim & naturam illorum verborum *Pied, Tiltre, & Aloy:* † dictio enim *tiltre* ſignificat notam natiuæ probitatis auri vel argenti, nam perfectiſſimum ad 2.
viginti quatuor ceratia, vulgò *Carats*; aliud verò ad 23. aut minus aſcendit: quod auri indicaturam Budæus nuncupauit *lib.* 3. *de Aſſe. fol. mihi* 261. hoc eſt notam & gradum bonitatis. † Cùm autem etiam quodcumque ſelectiſſimæ notæ aurum, viceſimam 3.
quartariam puri & obriſi auri nunquam attingat, quamuis quàm proximè accedat; quantò propiùs aurum ad natiuæ probitatis notam accedit & ad viceſimam quartariam, tantò purioris & melioris tituli eſſe dicitur: minoris verò & inferioris, quantò magis ab illâ ſummâ auri obriſi probitate recedit: veluti ſi viceſimariæ binariæ, vel ternariæ, aut vigeſimæ binariæ cum dimidia, & ſic de alijs: Quod noſtri dicunt *au tiltre de vingt-deux ou vingt-trois carats, ou vingt-trois & demy.* Eſt ergo primæ notæ aut purioris tituli aurum quod viceſimariam ternariam cum dimidia probitatem habet *vingt-trois carats & demy.*

Dictio verò illa *pied* nihil aliud ſignificat quàm 4.
nummiſma illud prototypon, ad cuius bonitatem & valorem extrinſecum aliæ monetæ cuduntur: *C'eſt la piece de monnoye, au taux de laquelle l'on proportionne le prix & valeur de toutes les autres moindres, ou plus grandes eſpeces de monnoye*: adinſtar pedis, quo omnia corpora menſurantur, & ad cuius proportionem maiores menſuræ componuntur.

Vox

5. Vox item illa gallica *Aloy* quæ barbaro potius quàm latino idiomate *Liga* nuncupatur, ſpecies eſt mixturæ, vel gradus metalli quod melioris aut deterioris ligæ dicitur iuxta minorem vel maiorem alieni metalli admixtionem, ſicut *Aloyer les Metaux* nihil aliud eſt quàm certa ratione commiſcere, temperare & metalla commenſurare.

6. Hæc autem liga in duodecim gradus ſeu denarios diſtinguitur quæ latinè duodena ſcrupula dicuntur ita vt argentum pretioſius dicatur eſſe ligæ ſeu pretioſitatis, duodecim denariorum: & ſi ex vna libra talis argenti adimatur dimidia vncia, & loco illius ſubrogetur dimidia æris, dicetur argentum ligæ 11. denariorum, cum dimidio: ſi duæ vnciæ, erit decem denariorum, & ſic conſequenter: & ita quando argentum eſt decem denariorum, ſexta pars eſt æs; ſi 9. quarta; & ſic proportionaliter idem in auro locum habet: ſi enim ex 24. auri vnciis vna æris ſubrogetur, erit aurum ligæ 13. caractorum; ſi duæ erit 22. & ſic de aliis. Hæc tradit, & copioſiùs explicat Albert. Brun. *in tract. de monet. in princip. num.* 12. 13. 14. *& ſequentib.* Budel. *de monet. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 3. *& ſequentibus.*

7. Et vt hæc ad praxim per exempla reducamus videri poterit decima Franciſci primi ordinatio facta anno 1540. ſub die 19. Martij apud Fontanon, *tom.* 2. *fol.* 115. *artic.* 7. vbi ad proportionandum valorem auri puri pro qualibet marcha, ſtatuitur auri pretium 165. librarum 7. Solidorum, & 6. Denariorum, & ſeruatâ proportione, marcha argenti Regij pretium obtinebit quatuordecim librarum, ita vt argenti & auri proportio ſit ferè vnius ad duodecim, ſed non præciſè, quia ſi præciſè eſſet vnius ad duodecim, oporteret eſſe proportionem 14. ad 168. & hoc eſt quod dicebamus ſupra *cap.* 7. *num.* 3. argenti ad aurum proportionem eſſe duodecuplam circiter, ex *l.* 1. *Cod. de argent. lib.* 12. & ex Alciato *ibid.* citato.

8. Et hoc præſuppoſito, redeundo ad quæſtionem noſtram, poſtquam aſſignata fuit illa proportio auri & argenti, vt 165. circiter ad 14. ſubduntur hæc verba: *Et que ſur ledit tiltre & pied de quatorze liures ſoit faite la fabrication de la monnoye blanche* & iterum *artic.* 8. eiuſdem Regiæ ordinationis dicitur, *& ſur ledit pied de quatorz. liures ſera forgeé la nouuelle monnoye*: hîc clarè conſtat dictionem illam *tiltre & pied*, includere valorem taxatum per ordinationem, iuxta proportionem valoris marchæ auri, ad valorem extrinſecum marchæ argenti: ita vt ſi aurum valeat pro qualibet marcha libras 165-7-6. argenti valor extrinſecus ſit 14. librarum pro qualibet marcha.

Item colligitur ex edicto Henrici III. anno 1577. Quod inſeritur in *eodem* 2. *volum. num.* 47. *fol.* 193. vbi dicitur & mandatur quòd aurei nummi conſeruentur in ſuo pondere & bonitate interiori ſeu intrinſeca, quæ eſt duorum denariorum & quindecim denariorum *de poids*, & viginti quatuor caracturum *d'aley: & ſur ce pied & fondement, faire la correſpondance de toutes les autres eſpeces tant d'or, que d'argent, & billon, aux fins qu'vne achepte l'autre.* & ibidem dicitur, *Auoir eſté prins l'eſcu pour le pied. & ſeul fondement de tout compte, valeur, & eſtimation de toutes choſes*: & habetur in multis aliis locis dictarum ordinationum: ſed hæc duo exempli causâ dicta ſufficiant.

Vnde cum verba illa *du meſme pied, tiltre & aloy*, eius ſint virtutis, vt valor extrinſecus monetæ referatur ad intrinſecam illius bonitatem, ſequitur per neceſſe, vt mutato extrinſeco valore auri, non ſit amplius moneta *du meſme pied*: Quia cùm aureus ſit pes, fundamentum, & regula ſeu norma aliarum monetarum; ſequitur mutato auri valore ſeu intrinſeco, ſeu extrinſeco, non eſſe ampliùs monetam *ſur le meſme pied*: ſicut mutato in menſuratione pede, vel palmo, eóque aucto vel minuto, fieri non poteſt vt aliæ menſuræ ſub eodem pede, & ſub eodem palmorum vel pedum numero ſubſiſtant.

Ergo mutato pede & fundamento, oportet iuxta 9.
conuentionem, vt ſolutio fiat iuxta pedem, valorem, æſtimationem ac proportionem quæ vigebat tempore contractus. Landens. *de monet. num.* 25. Renerius Budel. *in eodem tract. cap.* 11. *num.* 3. *lib.* 2. Et hoc caſu locum habet quod dicit Sola in *eodem tract. caſu* 5. *num.* 2. quòd nulla eſt virtualiter differentia an aureus, ſeu monetæ magnæ fabricentur de minore liga ſeu materia, vel manente illarum materia creſcat earum valor: quia ſi valor extrinſecus non reſpondeat bonitati intrinſecæ, perinde eſt ac ſi de nouo, nunc monetæ fabricatæ eſſent, & æſtimatæ magis quàm valeant: quod tamen extra præſentem caſum oon ita ſimpliciter admittendum cenſeo: ſed non eſt vltra propoſitam quæſtionem diuagandum. Idem dico de iis quæ tradit idem Sola, *caſ.* 39. *num.* 15.

Conſiderandum etiam erat in fauorem emptoris 10.
annui illius reditus, quòd vno eodémque tempore proportionabiliter auctus fuiſſe proponebatur omniũ monetarũ valor: imò & minutiores monetæ in intrinſeca bonitate diminutæ: fuerant quando autem ſimul monetas omnes aureas & argenteas extrinſecùs auctas fuiſſe conſtat, perinde eſt ac ſi bonitas intrinſeca fuiſſet alterata, & per augmentum extrinſecum diminuta: vt optimè explicat Kolch. *exercit. legal.* 19. *num.* 10. Et hoc caſu forſan procedere poſſunt quæ mox ex Sola dicta ſunt in *dicto caſu* 5. *numer.* 2. *& caſ.* 39. *num.* 15. Alteratâ autem intrinſecâ monetæ bonitate, dubium non eſt quin ſolutio debeat fieri iuxta bonitatem temporis contractus, vt ſæpiùs diximus ex Add. ad Ludouiſ. *deciſ.* 42. Cenſ. *de cenſib. quaſt.* 85. *num.* 1. & aliis.

Addebant aliqui, quòd emptor dum ſtipulatus eſt 11.
in caſum redemptionis ſibi reſtitui pretium annui reditus, in moneta aurea vel argentea, quæ ſit *de meſme pied, &c.* retulit ſe ad valorem *du marc*: & ita voluit habere non ſolùm ſingulos nummos aureos & argenteos eiuſdem ponderis, ſed etiam totam maſſam auri ex qua conflata fuerunt 300. ſcuta in eodem pondere: quia, vt mox dictum fuit, pecuniam reſtitui *au meſme pied* intelligitur vt tot pondera marchi ſibi reſtituantur, quot dedit; alioqui non reciperet *au meſme pied*, & ad idem pondus, ſi caperet ad valorem nunc currentem: & ideo tot ſibi dari debent pecuniæ, ex quibus idem pondus *du marc* tempore ſolutionis habere poſſit: vt docet Purpurat. *conſil.* 522. *num.* 38. cuius opinionem in hoc caſu veram fatetur Theſaur. Iun. *de monet. part.* 2. *numer.* 49. & probatur per text. *in l. cùm certum.* 9. *ff. de auro & argent. legat.* ibi *ſed pretium præſentis temporis.*

Sed hoc fundamentum apud me difficultatem recipit: Quia non fuit habitus directè & principaliter reſpectus ad maſſam auri vel argenti, vel ad pondus; nec promiſſa reſtitutio eiuſdem maſſæ, & ponderis pecuniarum; ſed potiùs ad numerum & valorem, ac bonitatem ſingularum ſpecierum, non in maſſa vel globo, quo caſu duntaxat locum habet doctrina illa Purpurati: vt patet ex traditis per ipſum, & per Theſaur. iun. *locis citatis.*

Item dicebatur quòd in dubio illa debet capi interpretatio, quæ faueat emptori contra venditorem, qui potuit apertiùs legem dicere. *l. veteribus. Cod. de pact.* Sol. *dict. caſu* 39. *n.* 14.

Conſideranda

12. Conſideranda etiam erat magna illa diligentia em-
ptoris in dinumerandis, & ſpecialiter exprimendis
monetarum ſpeciebus per eum traditis, quæ eius in-
tentionem arguit, vt eædem ſpecies ſibi reſtituendæ
eſſent: ex traditis per Theſaur. iun. *in dict. tract. de
monet. part. 1. num.* 18. *&* 19. Cuius ſententiam li-
cèt non ſimpliciter admittendam exiſtimem, vt ſola
dinumeratio ſpecierum obliget debitorem ad reſtitu-
tionem earumdem ſpecierum; cùm Bart. & alij DD.
communiter in *l. Paulus ff. de ſolut.* non conſiderent
an dinumeratio facta fuerit ſpecierum, ſed duntaxat
quæ ſpecies ſint in obligatione, & quæ in ſolutione.
Tamen negari non poteſt quin ex tali dinumeratio-
nis expreſſione in contractu oriatur præſumptio, ſeu
adminiculum ex quo elici poſſit intentio contrahen-
13. tium, circa earumdem ſpecierum reſtitutionem. †
Præſertim cùm veriſimile non ſit creditorem, dubiæ
monetarum mutationi magno cum iacturæ diſcri-
mine ſe ſe ſupponere voluiſſe: vt dicit Sola *in dicto*
14. *tract. de moneti. caſ.* 19. *num.* 4. † Quod veriſimile
magnam in hac materia vim habere notat *ibid.* Sol.
num. 3.

Alia quæ dici poſſunt circa interpretationem clau-ſulæ *non muadres*, &c. Et clauſulæ illius *ſans aulcuns paratz*, alio loco copioſiùs explicabimus.

CAPVT XIII.

Vtrùm debitor aureorum liberetur ſoluendo illorum æſtimationem in alia moneta, an verò in ſubſtantia auri ſoluere teneatur. Æſtimatio in caſibus, in quibus loco aurei ſolui poteſt, an facienda ſit tempore teſtamenti, vel mortis, vel deſtinatæ ſolutionis, vel euenientis conditionis; & quid in debitis ſeu legatis annuis. Legatum aureorum vtrùm intelligatur de maioribus, an de mediocribus, an verò de minimis. Quid ſi legatum factum fuerit de certo auri vel argenti pondere, an ſufficiat præſtare æſtimationem, & cuius temporis. Et intereſſe dotis non ſolutæ vtrùm debeatur per extraneum qui dotem promiſit, & an cum augmento monetarum.

SVMMARIVM.

1. *Ex generali conſuetudine vna ſpecies monetæ ſolui poteſt pro alia: & hoc quomodò intelligendum ſit. Remiſſiuè.*
2. *Si aurei ſimpliciter promiſſi fuerint, admittitur debitor ad ſoluendam æſtimationem; ſed ſi promiſſio ad certam ſpeciem, vel etiam ad ſubſtantiam auri referatur; auri ſubſtantia ſoluenda eſt: veluti ſi dictum fuerit, de aureis in auro.*
3. *Legatum ſcutorum auri, non explicando de quibus teſtator ſenſerit, debet explicari de iis quorum maius eſt commercium.*
4. *Sed in hoc caſu plurima conſideranda ſunt: 1. verba teſtamenti, vel ea quæ præcedunt, vel ſequuntur.*
5. *Secundò conſuetudo loquendi teſtatoris.*
6. *Tertiò dignitas legatarij, affectio teſtatoris, conſanguinitas, aut affinitas ipſius & ſimilia.*
7. *Si agatur de dote, interpretatio fieri debet fauore dotis, vt teſtator de maioribus aureis intellexerit.*
8. *Idem ſi fauore piæ cauſæ legatum ſit.*
9. *Ceſſantibus dictis circumſtantiis, legati cenſentur minimi aurei curſum habentes.*
10. *Diuerſam eſſe aureorum interpretationem latino idiomate,* & des eſcus *gallico ſermone.*
11. *Explicatur. text. in* l. qui lancem. 33. ff. de auro & argent. legato.
12. *Si certa ſpecies monetæ ſit legata; illa ſolui debet.*
13. *Si aurum ad pondus legatum ſit, non habito reſpectu ad speciē, debetur æſtimatio temporis ſolutionis, ſi verò reſpectu ad certam ſpeciem ſiue monetæ, ſiue auri facti non ſignati, ſiue auri infecti, ſpecies iſta præſtanda eſt.*
14. *In caſibus in quibus pro legato facto in pecunia ſolui poteſt æſtimatio, illa debet ſolui iuxta tempus teſtamenti.*
15. *Amplia, etiamſi teſtator dixerit diem ſolutionis, contra Theſaurum iuniorem.*
16. *Amplia, vt procedat etiam in legatis conditionalibus, vel in debitis annuis.*
17. *Maritus poteſt petere intereſſe dotis in pecunia conſiſtentis, etiam aduerſus extraneum dotantem, ex veriori ſententia.*
18. *Soluto matrimonio vxor non poteſt petere intereſſe dotis, etiam ſub alimentorum nomine.*
19. *Fructus indebitè percipiens, illos tenetur in ſortem imputare.*
20. *Debitor moroſus tenetur ad maiorem valorem monetæ à die moræ.*

LEgata fuerat anno 1578. Summa mille ſcutorum auri ſolis cuidam puellæ, tempore matrimonij ſoluendorum, ſolutâ interim annuâ penſitatione, ad ratione ſeptem pro quolibet centenario, quam ipſa continuò per multos annos tam ante quàm poſt contractum matrimonium exegit. Cùmque hæres capitalem ſummam ſoluere vellet, ſéque ab annuæ præſtationis onere liberare. Quæſitum primò fuit vtrùm ad ſolutionem ſcutorum auri in auro, aut ſaltem ad illorum æſtimationem teneretur.

Secundò quatenus ad aureorũ æſtimationem teneretur, cuius temporis in æſtimandis aureis ratio habenda eſſet: videlicet temporis teſtamenti, vel mortis, aut denique matrimonij contracti, vel ſolutionis; cùm tunc valor extrinſecus monetarum admodùm auctus eſſet.

Tertiò quid ſtatuendum ſit de penſione annua dictæ ſummæ, vtrùm & in qua moneta vel eius æſtimatione peti poſſet.

Ad primam quæſtionem reſponſum fuit aureos
non deberi in auri ſpeciebus, eorum tamen æſtima-
tionem eſſe ſoluendam: † iuxta generalem conſuetu- 1.
dinem quæ permittit, vt vna ſpecies monetæ pro
alia ſolui poſſit, ſi aſcendat ad valorem monetæ con-
uentæ currentem tempore ſolutionis. Theſaur. *deciſ.*
174. *num.* 5. Maſtril. *deciſ.* 7. *num.* 1. quod intelli-
gendum eſt iuxta notata per Cenſi. *in tract. de cen-
ſibus. quæſt.* 85. *num.* 9. 10. *&* ſt. † Ratio eſt quia 2.
magna eſt differentia inter legatum ſcutorum auri
Solis, & illud quod factum eſt de ſcutis Solis in au-
ro: dum enim fit mentio ſcutorum auri Solis, illud
fit ad excludendum alios aureos minores, quales
ſunt aurei Italici: neque propterea cenſetur legata
certa

certa illa ſpecies, ſed loco illius præſtari poteſt æſtimatio, ſecus eſt quando promiſſi vel legati fuerunt aurei Solis in auro, vel ad ſignum Solis, aut per ſimilia verba; tunc enim non æſtimatio, ſed certa illa & deſignata ſpecies præſtari debet: & ſic cùm teſtator Solis aureos legauerit, nec adiecerit *auri in auro*, liberabitur hæres præſtando æſtimationem. Brun. *in tract. de augment. & diminut. monet. in 2. præſup. num. 6. 7. & 8.* Surd. *conſil. 142. num. 3. & ſequentibus.* Sol. *de monet. caſu 35. initio caſ. 37.* D. Ludouic. Bellus, *conſil. 77. num 8.* Anton. Faber. *de nummar. debit. ſolut. cap. 3. pag. 3. verſic. nam quod ponimus.*

3. Sed quid ſi teſtator ſimpliciter legaſſet mille ſcuta auri, vtrùm legatum valeret ratione incertitudinis? Reſpondetur legatum eſſe validum, quia intelligitur de ſcutis aureis, quorum maius eſt in loco illo commercium, & maior frequentatio: vt dicit Bartol. *in l. ſtipulationum quadam. 74 in fin. ff. de verb. oblig.* Hieronim. Burigell. *in l. certum. 6. numer. 16. ff. ſi cert. petat.* inter Repetentes. Cyriacus. *controuerſ. 523. n. 31. &* probatur in *l. 4. ff. de tritic. vin. & oleo legato.*

4. Hoc licèt verum ſit; non tamen ita indiſtinctè admittendum eſt: quin imò multæ aliæ conſiderationes adhibendæ. Primò ſiquidem videndum eſt, vtrùm ex iis quæ præcedunt & ſequuntur, & ex toto tenore teſtamenti, aut alia ratione de teſtatoris voluntate conſtare poſſit: *l. ſi ſeruus plurium. 53. §. final. ff. de legat. 1.* ibi *Item earum quæ præcedunt, vel quæ ſequuntur ſummarum ſcripta ſunt ſpectanda. l. nummis. 73.* ibi; *neque ex contextu teſtamenti poſſit apparere. ff. de legat. 3.*

5. Secundò inſpicienda eſt conſuetudo loquendi ipſius teſtatoris. *dict. l. nummis.* ibi, *ſi neque ex conſuetudine patrisfamilias.* & *dict. l. ſi ſeruus plurium. §. fin.* ibi, *Ante omnia ipſius patrisfamilias conſuetudo, deinde regionis in qua verſatus eſt exquirenda eſt.*

6. Tertiò inſpicienda eſt dignitas legatarij, & charitas ſeu affectio teſtatoris, & neceſſitudo ſeu conſanguinitas ipſius cum legatario. Gloſſ. *in dicto §. final. l. ſi ſeruus. plurium. in verb. Conſuetudo.* Natt. *conſil. 626. num. 20.* Camill. Medic. *conſil. 73. num. 18.*

7. Quartò inſpicienda eſt cauſa, cuius fauore factum fuit legatum, veluti ſi agatur de dote, interpretatio fieri debet, vt legatum factum fuerit in dubio de maioribus aureis. Surd. *deciſ. 298. n. 8.*

8. Idem ſi agatur de legato facto ad pias cauſas, vel pro alimentis. Surd. *ibidem. num. 10.* & *in tract. de aliment. tit. 8. priuileg. 25.* & *tit. 2. quæſt. 10. num. 17.* & *quæſt. 12. n. 9. &* 10. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 611. n. 14. & ſequentib.* & *c. 666. num. 5. & diſcept. forenſ. cap. 700.*

9. Ceſſantibus autem prædictis circunſtantiis, legatum debet intelligi de minimis aureis, vt dicitur in *dict. l. nummis. 73. ff. de legat. 3.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 55. num. 28.* Intelligendo de aureis qui ſint in commercio.

10. De aureis loquor, non de ſcutis; quorum legatum ſi ſimpliciter relictum fuerit his & ſimilibus verbis, *Ie legue cent eſcus*; v.g. intelligi debet de ſcutis 60. ſolidorum pro quolibet, ſecundùm communem & notorium in hiſce partibus loquendi morem; niſi fuerit dictum *des eſcus d'or*: tunc enim locus eſt ſupradictis reſolutionibus, dum dubitatur de quibus aureis, maioribus ſcilicet, vel minoribus teſtator intellexerit; ſed ſi latino idiomate de aureis ſimpliciter dictum fuerit, intelligenda eſt teſtatoris diſpoſitio de aureis in auro, vel eorum valore quando teſtator ad ipſam auri ſpeciem non ſe reſtrinxit: nam latinè loquendo, idem eſt dicere aureum, & monetam ex ſubſtantia auri confectam. Gloſſ. *in l. fin. ff. de in ius vocando*, vbi declarat aureos illos eſſe quorum 72. faciunt libram auri, ex qua latina loquutione nihil inferri poteſt ad ſermonem vulgari idiomate prolatum: vt in iſtis terminis determinauit Rota Rom. *deciſ. 87. part. 3. recent.*

Præmiſſis non obſtat text. *in l. qui lancem. 33. ff. de aur. & arg. legat.* vbi ſi teſtator lancem legauerit cùm plures haberet, legatum intelligi debet de mediocri; non de magna, nec de minima. 11.

Quia caſus illius legis eſt valde diuerſus: teſtator enim ille lancem habebat maximam, mediocrem, & minimam: vnde cùm ibi ſupponatur teſtatorem ſic fuiſſe loquutum, *lancem minorem illi do, lego*: non eſt mirum ſi interpretatio fiat, vt de mediocri teſtator ſenſerit. Eâdem ratione ſi aurei in auro eſſent in commercio, maximi, mediocres, & minimi; & teſtator legaſſet centum aureos ex minoribus, intelligendum eſſet de mediocribus: niſi in contrarium adeſſent aliæ coniecturæ, & veriſimilitudines, de quibus ſupra *hoc eodem cap. numer. 3.* At in caſu propoſito teſtator non loquutus eſt de maximis, mediis, aut minimis; ſed ſimpliciter de aureis: ideo locum habent concluſiones ſuperiùs firmatæ; cùm caſus ſit omninò diuerſus: & hæc eſt mera veritas; quamuis Natt. *d. conſil. 626. num. 19.* circa illam legem ſatis ſe inuoluere videatur.

Ad ſecundam quæſtionem Reſpondetur, quòd licèt nonnulli DD. diſtinxerint inter mutationem monetæ contingentem in bonitate illius intrinſeca, & illam quæ accidit in bonitate extrinſeca; vt quoad intrinſecam bonitatem, attendatur tempus teſtamenti; quoad extrinſecam verò, tempus ſolutionis: prout comprobare conatur Menoch. *conſil. 49. num. 9. & 50.* & diffuſiùs. *conſil 138. per totum.*

Tamen pro vera reſolutione diſtinguendum eſt, vtrùm teſtator certam ſpeciem legauerit; veluti ſi dixerit ſe legare aureos in auro ad ſignum Solis, vel aureos Hiſpanicos, vel Italicos, & hoc caſu certiſſimum eſt præſtandos eſſe in ſpecie contenta in teſtamento, ex generali illa regula, quòd quando certa ſpecies nummorum promiſſa, vel legata fuit, illa omninò præſtanda eſt; nec liberatur debitor præſtando æſtimationem: quam pluribus exornat Caſtill. *controuerſ. lib. 4. cap. 10. numer. 36. & ſeqq.* Quia ſtante expreſſione certæ ſpeciei, aliud pro alio inuito creditori ſolui non poteſt. *l. 2. §. mutui datio. ff. ſi cert. petat. l. cum à quo. Cod. de ſolut.* Caſtill. *ibidem. n. 47.* 12.

Item videndum eſt, vtrùm teſtator certum auri ponderis legauerit, & hoc caſu ſubdiſtinguendum eſt. Aut enim teſtator, certam ſpeciem auri deſignauit, veluti ſi dixerit ſe legare pondus centum aureorum auri Solis; & tunc pondus illud ad certam ſpeciem reſtrictum, ſeu relatum, in eadem ſpecie præſtandum eſt: quia non tam pondus, quàm ſpecies ipſa legata videtur. Si verò ſimpliciter, abſque relatione ad certam ſpeciem auri, legauerit; tunc quia nihil intereſt legatarij, ſiue auri maſſam, ſiue illius æſtimationem recipiat, liberatur hæres præſtando æſtimationem illius maſſæ, ſeu ponderis auri legati: quæ æſtimatio fieri debet habito reſpectu ad tempus præſens: & iſte eſt verus ſenſus *l. cum certum. 9. ff. de aur. & argent. legato.* cuius hæc ſunt verba: *Cùm certum auri & argenti pondus legatum eſt, ſi non ſpecies deſignata ſit; non materia, ſed pretium præſentis temporis ſpectari debet.* In quo textu notanda ſunt illa verba, *ſi non ſpecies deſignata ſit*, in quibus conſiſtit 13.

fundamentum

fundamentum veri intellectus illius *l. & text. in l. Titia. 27. in princip. ff. eodem tit.* ibi, *Aut aurum præſtari oportere, aut pretium auri, quanti comparari poteſt*; eſt ergo aurum in obligatione, & æſtimatio in ſolutione: vt dicit Bart. *in d. l. Titia.*

Eadem ratione ſi teſtator relationem habuerit ad aurum, vel argentum ſimpliciter; quidquid auri vel argenti relictum eſt in hæreditate, legato continetur, ſi generale ſit legatum; ſiue aurum argentúmue factum ſit, ſiue infectum; pecunia autem ſignata, eo legato non continetur: ſed ſi argenti facti, pondo centum ſint legata; ex facto argento debebitur legatum *l. cùm aurum. 20. ff. de auro & argent. legat.* Dum ergo teſtator non ad certam ſpeciem auri facti, vel infecti, legatum ponderis auri referre voluit; tunc ideo æſtimatio eſt in ſolutione, quia hoc caſu magis quantitas legata videtur: & per conſequens debebitur æſtimatio: vt probatur ex *dict. l. cùm aurum. 20.* cuius textus ratione vtitur Cuiac. *ad lib. 14. reſponſ. Iulij Pauli, in notis ad l. Titia. 35. ff. de aur. & argent. legat. volum. 2. colum. mihi* 1668.

14\. Tertio loco, ſi teſtator ad certam ſpeciem non ſe reſtrinxerit, (quo caſu poſſe hæredem ſoluere æſtimationem, iam in prima quæſtione reſoluimus) verius eſt & magis communiter receptum, in æſtimandis aureis teſtamento relictis, reſpiciendam eſſe æſtimationem extrinſecam, quæ currit tempore teſtamenti: vt poſt Oldrad. *conſil.* 31. exiſtimat Gail. *lib. 2. obſernat. 73. num.* 4. Cancer. *lib. 2. variar. reſol. cap. 6. num.* 149. vbi dicit quòd in legatis vniuerſalibus attendendum eſt tempus mortis, in particularibus verò tempus teſtamenti. Idem tenet Pinell. *ad l. 2. Cod. de reſcind. vendit. in 1. part. rubrica. cap. 2. num. 22. & 23.* Simon. de Præt. *de interpret. vltim. volunt. lib. 5. cap. vlt. num. 38. & 39.* Rationem reddens, quia ſenſus verborum naſcitur eodem tempore cum verbi prolatione. Anthon. Faber *in Cod. lib. 3. tit. 19. definit. 2. & lib. 8. tit. 29. definit. 15.* Quia ex patrimonij comparatione tempore teſtamenti, prudens teſtator legandi modum ſumere ſolet, futuræque mutationis ignarus, non de alia moneta cogitare videri poteſt, quàm de ea quæ tunc in vſu eſt & commercio: quod tamen limitat, & bene; niſi ex verbis & voluntate teſtatoris colligatur ipſum, ad tempus mortis reſpectum habuiſſe: vt *ibidem num.* 5.

15\. Vnde inferri videtur, quòd ſi teſtator appoſuerit tempus ſolutionis, illud ſit attendendum iuxta valorem currentem illius monetæ, ſi in vſu reperiretur: quia eo ſolùm tempore ad effectum deducitur diſpoſitio, & effectus conſideratur, vt etiam minus hæres grauetur: vt dicit Theſaur. iun. *dict. part. 2. n. 73. verſic. crederem tamen.*

Ego tamen, ſalua pace tanti viri, verius exiſtimo ſolam adiectionem temporis ſolutionis, non eſſe ſufficientem, vt ex ea colligatur ſolutionem, ex præſumpta teſtantis voluntate, fieri debere iuxta valorem monetæ temporis ſolutionis. Quia cùm in omnibus legatis ſolutio cenſeatur ſemper deſtinata ad tempus mortis, ſi nihil aliud dictum fuerit, ſequeretur eadem ratione conſiderandum eſſe tempus mortis contra communem reſolutionem, quam ipſemet Theſaurus amplectitur.

16\. Præterea hoc eſſet contra mentem maioris partis Doctorum, qui indiſtinctè tempus teſtamenti admittendum eſſe volunt, ſiue agatur de legatis puris, ſiue de conditionalibus: quos recenſet Surd. *conſil. 454. num.* 8. Idémque locum habere concludit, etiamſi agatur de legato annuo, in quo moneta ſolui debet iuxta tempus diſpoſitionis: *cap. cùm olim, & cap. cum Canonicis. de cenſib.* Surd. *dict. conſil. 454. num 9.* Vnde iuxta communem ſententiam non ſolutionis, ſed diſpoſitionis tempus quoad monetas, in vltimis voluntatibus attendi debet; niſi vt dictum eſt, aliud ex verbis teſtamenti colligatur: ex Antonio Fab. *d. lib. 8. tit. 29. definit. 15. n. 5.* & ibi Gloſſ. & ideo non rectè ſcripſit Menoch. *dict. conſil. 49. num. 10. & 50. & conſil.* 138. quem reprehendit Cauagnol. *in addit. ad dicta conſilia.*

Ad tertiam quæſtionem Reſpondetur ſupponendo 17. magnam eſſe inter Doctores controuerſiam; vtrùm ſi extraneus aliquid dotis cauſa mulieri reliquerit, maritus poſſit petere intereſſe dotis? In qua negatiuam amplectitur Surd. *conſil. 269. num.* 10. Couar. *lib. 3. variar. reſol. cap. 1. num. 3. verſic. cæterum*: affirmatiuam verò multis rationibus comprobat & ſequitur Gaſpar. Roderic. *de annuis redit. lib. 3. quæſt. 7. num. 52.* & alij relati per Barboſ. *in cap. ſalubriter. num. 4. de vſur.* & hanc affirmatiuam ſententiam veriorem eſſe, & menti Rotæ Romanæ conformem, etiamſi de extraneo dotante agatur, oſtendit Gratian. *diſcep. forenſ. cap. 143. num. 3. & 4.* Chriſtoph. Marr. Medic. *examin. 7. num. 27. & ſequentib. & num. 38.* & Rota Rom. idem decidit in fratre, & ſic extraneo dotante, *deciſ. 607. part. 4. recent. tomo 2.*

Soluto verò matrimonio, non potuit mulier quæ 18. ſortem petere poterat conſequi intereſſe illius ſummæ legatæ, abſque labe vſurariæ prauitatis: Surd. *conſil. 23. num. 12. & in tract. de aliment. tit. 1. quæſt. 45. num. 21.* etiamſi penſio relinquatur ſub blando alimentorum nomine. Surd. *dict. quæſt. 21. num. 15.* Cenſi. *in tract. de cenſib. quæſt. 44. num. 10.* Rota *deciſ. 773. num. 7. part. 4. recent. tom. 1.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 853. num. 18.* † 19. Et per conſequens quidquid legataria exegit fructuum nomine, ſoluto matrimonio, in ſortem imputare tenetur: *cap. ad noſtram. de emptione & vendit. cap. illo vos. de pignorib.* Surd. *conſil. 327. num. 29.* Ioan. Baptiſt. Coſt. *de ratione rat. quæſt. 142.*

Ad maiorem autem valorem aureorum, qui creuit 20. à die ſoluti matrimonij exiſtimo hæredem teneri: quia fuit in mora: ex iis quæ ſuperiùs annotauimus *cap. 9. num. 12.*

CAPVT XIV.

Legatarius aureorum grauatus de reſtituendo, vtrùm teneatur reſtituere fideicommiſſario aureos in ſpecie, an verò ſufficiat illorum æſtimationem præſtari. Et aucto valore extrinſeco aureorum, vtrùm æſtimatio fieri debeat habito reſpectu ad tempus teſtamenti, vel mortis, aut reſtitutionis; & ſi legatario dati fuerint in ſolutum annui reditus concepti in aureis, qui poſtea per debitorem cenſus fuerunt extincti; vtrùm, eueniente caſu fideicommiſſi, teneatur aureos reddere iuxta valorem temporis extinctionis cenſus.

SVMMARIVM.

1\. *Quando teſtator legauit ſummam ſoluendam in pecunia, vel in annuis reditibus; tunc pecunia eſt in obligatione, & annui reditus in ſolutione.*

2\. *Qui*

2. *Qui habet facultatem ſoluendi in pecunia, vel in bonis; cogi poteſt totum ſoluere in pecunia, vel totum in bonis: nec poteſt pro parte ſoluere in vno, & pro parte in alio, niſi teſtator aliter diſpoſuerit.*

3. *Si ſolutio fieri debeat in bonis, non debet fieri de melioribus, nec de vilioribus; ſed de mediocribus arbitrio boni viri.*

4. *Si data fuerit heredi facultas ſoluendi ſuper bonis, vel*, à ptendre ſut ſes biens, *illa verba ſolam inferunt hypothecam, & debitum ſemper in pecunia ſoluendum eſt.*

5. *Amplia vt locum habeat, etiam ſtante pacto capiendi poſſeſſionem propria authoritate.*

6. *Pecunia redacta ex venditione bonorum alicuius, dicitur eſſe de bonis ipſius.*

7. *Si legatum certa ſumma fuerit ſoluendum in talibus bonis, certis, & deſignatis; bona illa debentur, & non pecunia.*

8. *Facultas ſoluendi in bonis amittitur per litis conteſtationem; vel ſi debitor executionem paſſus, non ſe obtulerit paratum ſoluere.*

9. *In actione iudicati, facultas ſoluendi in bonis durat, donec ex iudicato agatur.*

10. *Mora hoc caſu purgari non poteſt, poſt litis conteſtationem.*

11. *In executiuis per primum actum iudicialem oritur litis conteſtatio.*

12. *Si debeatur pecunia, vel bona, admittitur libellus ſeu petitio ſimplex, quamuis non ſit alternatiua.*

13. *Aureis ſolis, aut illorum valore legato, ſufficit aſtimationem præſtare*

14. *Teſtamenti tempus in legatis quoad valorem monetarum inſpiciendum eſt.*

15. *Grauatus de reſtituendo, verùm debeat reſtituere bona ſibi data in ſolutum, an verò illorum pretium.*

16. *In legatis & in fideicommiſſis particularibus, non res in ſolutum data, ſed ſola pecunia reſtitui debet.*

17. *Fallit in caſu in quo legatarius declaraſſet ſe ſubrogare bona in locum fideicommiſſi.*

18. *In fideicommiſſo drogheria, inſpiciendum eſt quoad valorem tempus mortis teſtatoris, non autem hæredis grauati.*

19. *Verius eſt quoad bonitatem extrinſecam moneta attendendum eſſe tempus teſtamenti.*

20. *Heres qui ſuit in mora, vltra legitimum intereſſe tenetur ad maioris valoris pecuniæ augmentum.*

21. *Qui à Principe obtinuit ſaluum conductum, ſi interim pecunia creuerint, tenetur ad illud incrementum, & ad omne aliud legitimum intereſſe.*

MOrtuo ſine liberis legatario grauato, locus factus eſt reſtitutioni bonorum fideicommiſſo particulari ſuppoſitorum. Circa quam reſtitutionem nonnullæ difficultates propter varietatem monetarum excitatæ fuerunt.

Primò vtrùm aurei, de quibus teſtator legando loquutus eſt, reſtituendi ſint fideicommiſſario in ſpecie; an verò ſufficiat illorum æſtimationem præſtare. Et ſi valor, ſeu æſtimatio; cuius temporis ratio habere debeat, an teſtamenti, an mortis teſtatoris, an verò temporis ſolutionis, an denique temporis quo fideicommiſſum fuit apertum per obitum hæredis grauati.

Item vtrùm grauatus teneatur fideicommiſſario reſtituere pecunias, vel ipſos cenſus ſeu capitalia annuorum redituum, quæ ipſi fuerant in ſolutum data: & vtrùm aurei reſtituendi ſint per grauatum, prout per eum recepti fuerunt eo tempore, quo capitalia fuerunt ipſi extincta.

In hac difficultate conſiderandum fuit in primis, 1.
quòd teſtator legauit pecuniam, ita tamen quòd ſit in electione hæredis ſoluere in pecunia, vel in capitalibus annuorum redituum; in totum, vel in parte: atque ita pecunia ſola fuit in obligatione, annui verò reditus erant in ſolutione, ſeu facultate ſoluendi: quia certum eſt illam facultatem adiectam eſſe in fauorem ſolius hæredis: quo caſu pecunia duntaxat eſt in obligatione, ſed bona aut res quæ loco pecuniæ præſtari poſſunt, dicuntur eſſe in ſolutione; per textum expreſſum in *l. ſi quis ſtipulatus fuerit decem in melle 57. ff. de ſolut.* Cancer. *lib. 2. variar. reſol. cap. 6. de ſolut. num. 98. & 99.* vbi plures allegāt. Bartol. *in d. l. ſi quis ſtipulatus.* Surd. *conſil. 225. num. 5. & 6.*

Circa quam reſolutionem notandum eſt primò, quòd non ſine ratione teſtator, adiecit licere hæredi ſolutionem facere in pecunia, vel in capitalibus annuorum redituum; in totum, vel in parte. † Quia 2.
ſi ſic loquutus non fuiſſet, hæres fuiſſet obligatus totum ſoluere in pecunia, vel totum in annuis reditibus. *l. ſi ex toto. 8. §. ſi ita legatum. ff. de legat. 1.* & *ibi* Iaſon. *l. legatarius. 38. in princip. ff. eod. tit. l. neminem. 4. cum l. ſequenti ff. de legat. 2.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 139. num. 27. & ſequentib.*

Secundò notandum eſt, quòd ſi hæres eligat ſol- 3.
uere in bonis, vel in capitalibus annuorū redituum; non tenetur ſoluere in melioribus, nec poteſt deteriora præſtare; ſed mediocria, arbitrio boni viri. Bartol. *in l. ſi ex falſis. in fin. Cod. de tranſact.* Ioſeph. Ludouic. *decif. 64. num. 6.* Trentacinq. *lib. 3. variar. reſol. cap. 36. num. 6.*

Tertiò, quòd ſi promiſſio ſummæ certæ facta fuiſ- 4.
ſet ſuper bonis, aut ad capiendum ſuper bonis, vel *à prendre & leuer ſur les biens*, illa verba non darent hæredi facultatem ſoluendi in bonis, cùm dictio *ſuper bonis* ſolam denotet bonorum hypothecam abſque dominij tranſlatione. Gratian. *diſcept. forens. cap. 963. num. 18. & cap. 683. n. 1. & ſequentib.* † Vbi 5.
etiam addit hoc habere locum, ſtante pacto de capiendo poſſeſſionē propriā authoritate: quia eo non obſtante, ſola hypotheca inducitur: vt tradit *ibidem num. 20. diſcept. 256. num. 50. & 51.* vbi dicit, quòd ſi dictio *ſuper*, adiecta fuerit ſuper certis bonis; inducitur hypotheca ſpecialis: ſi verò ſuper omnibus bonis, inducitur hypotheca generalis. Idem ſtatuendum eſt, ſi fuerit donata vel legata certa ſumma, extrahenda ſuper omnibus bonis, vel ſimpliciter ſuper bonis. Pacific. *de Saluian. interdict. inſpect. 3. cap. 4. num. 605.* † Rationem affert Crauet. *conſil. 187. n. 6.* 6.
verſic. ſed pro primo. quia pecunia redacta ex bonorum teſtatoris venditione, dicitur de bonis ipſius teſtatoris, vel donatoris: quod voluit Rota *decif. 243. num. 5. in fine. part. 3. recent.* vbi dicit, quòd legatum factum de bonis, poteſt verificari in pretio redacto de bonis.

Quartò notandum eſt prædicta procedere, quando 7.
teſtator reliquit certam ſummam ſoluendam in bonis in genere, vel in capitalibus penſionum, generaliter loquendo: nam ſi legaſſet certam ſummam ſoluendam in tali, vel talibus bonis, vel talibus certis & deſignatis capitalibus annuorum reditiū tunc ſola illa bona, vel capitalia deſignata deberentur legatario: vt expreſsè dicit Bart. & alij *in d. l. ſi quis ſtipulatus fuerit decem 57. ff. de ſolut.* Cancer. *d. par. 2. c. 6. n. 94.*

Quintò aduertendum eſt, quòd in caſibus in qui- 8.

bus legatarius habet facultatem ſoluendi in pecunia,
vel bonis; & pecunia vt dictum fuit eſt in obligatio-
ne, bona verò in ſolutione; tunc facultas ſoluendi in
bonis amittitur per litis conteſtationem: vel ſi debi-
tor paſſus fuerit executionem fieri abſque eo quòd
obtulerit ſe paratum ſoluere in bonis, vt expreſſe di-
citur in textu *dicta l. ſi quis ſtipulatus* 57. Cardin.
Tuſch. *lib. 2. litera. D. concluſ.* 53. *num.* 19. Quod
9. bene comprobat Claper. *part. 1. cauſa* 90. *num.*7. †
Et in actione iudicati, facultas illa ſoluendi durat,
donec ex iudicato agatur. Cancer. *dicto lib. 1.*
*variar. reſol. cap.*6. *num.* 91. & 92. Idem ſi ex diſpo-
ſitione teſtatoris. Cancer. *ibidem, num.*93.
10. Et quamuis licitum ſit moram purgare, poſt inter-
pellationem; tamen hoc verum eſt, ſi mora purge-
tur ante litis conteſtationem, ſeu quaſi conteſtatio-
11. nem: † Quæ fit, dum tractatur de inſtrumentis pa-
ratam executionem habentibus, quando illorum pe-
titur executio: vt dicit Bartol. *in d. l. ſi quis.* 57. &
poſt eum bene explicat Strach. *in tract. de adiect. par.*
3. *quando adiecto ſolui poſſit. num.*123. aut ſaltem per
primum actum, in quo incipitur tractari de meritis
cauſæ. Tuſch. *litera. L. concluſ.*390. *num.*7.
11. Admittitur autem hoc caſu ſimplex, & non alter-
natiua petitio illarum rerum quæ ſunt in obligatio-
ne; & ſpectat ad debitorem declarare vtrùm malit ea
præſtare, quæ ſunt in ſolutione: vt dicunt omnes
DD. *in dicta l. ſi quis ſtipulatus.* 57. *ff. de ſolut.*
13. Secundo loco fuit principaliter conſideratum in
propoſita facti ſpecie, aureos auri in auro ad ſignum
Solis non ſimpliciter fuiſſe legatos; ſed aureos
Solis; aut illorum valorem alternatiuè: & ſic electio
fuit hæredis, vtrùm aureos in ſpecie, aut illorum
æſtimationem ſoluere mallet. Brun. *in tract. de Mo-*
*net. in 2. præſuppoſit. num.*6. 7. & 8. Surd. *conſil.*242.
num. 3. & *ſequentib.* Sola, *de monet. caſ.* 35. *iun-*
cto num. 37. cum figuratione caſuum *ibi* propoſi-
torum.
14. Tertiò, vtrùm tempus teſtamenti, vel mortis, ſeu
deſtinatæ ſolutionis, nempe aduenientis ætatis 15.
annorum legatarij attendi debeat, ſatis ſuperque ex-
plicatum eſt *cap. præcedenti.* vbi oſtenſum fuit inſpi-
ciendum eſſe valorem etiam extrinſecum monetarum
tempore teſtamenti, niſi aliter de voluntate diſponen-
tis appareat: iuxta *conſil.* Oldrad. 31. & alios per nos
ibidem allegatos.
15. Quartò ſupponendum eſt, quòd licèt magna ſit
controuerſia, vtrùm grauatus de reſtituendo tenea-
tur reſtituere bona ipſa in ſolutum data; an verò ſo-
lùm pretium bonorum, pro quo in ſolutum datio
facta fuit: ex tradit. per Peregrin. *de fideicom. artic.*
44. *num.*18. *in fin.* In qua controuerſia Mantica con-
ſuluit aduersùs Alciatum, non bona ipſa in ſolutum
data; ſed ſolum pretium reſtituendum eſſe: vt ipſe
Mantic. oſtendit *de coniect. vltim. volunt. lib.*7. *tit.* 8.
*num.*19. aliàs 24. licèt rem ipſam in ſolutum datam
venire in reſtitutione fideicommiſſi multi DD. exiſti-
mauerint, quos citat & ſequitur Fuſar. *de ſubſtit.*
quæſt. 617. *num.*56. In qua Doctorum pugna, ſummâ
æquitate niti videtur deciſio Peregrini 2. *num.*9. vt
ſcilicet inſpiciendum ſit quibus verbis concepta fue-
rit in ſolutum datio, vt ea ratione cognoſcatur quæ-
nam fuerit grauati acquirentis intentio; an ſcilicet
pro ſe acquiſiuerit, declarando ſe nolle acquirere hæ-
reditati; an verò hæreditario nomine contraxerit:
cùm enim actus agentium non operentur vltra eorum
intentionem, ſi de acquirentis intentione conſtet,
quòd noluerit acquirere hæreditati; ſecurus erit. Ideo
cauti ſint grauati, vt dum ex re quam debent reſtitue-
re acquirunt, aut in ſolutum accipiunt; expreſſè de-
clarent & proteſtentur ſe ſibi ipſis, & non fideicom-
miſſariis acquirere: hæc bene explicantur apud Pe-
regrin. *deciſ.*2. *num.*9.
In propoſita verò facti ſpecie, ceſſat hæc indagatio: 16.
quia cùm agatur de relicto particulari, ſeu legato,
cui reſtitutionis onus adiectum eſt, ſola quantitas le-
gata venit in fideicommiſſi reſtitutione: quia in re-
lictis particularibus, pretium non ſuccedit loco rei,
neque res loco pretij. Caſtrens. *conſil.*326. *per totum,*
*volum.*2.
Niſi tamen expreſſa facta fuiſſet ſubrogatio rei in 17.
ſolutum datæ, loco legati; per ipſum grauatum;
ſtante enim ſubrogatione, pretium ſuccedit loco rei,
& res loco pretij. Hodiern. ad Surd. *deciſ.*15. *n.*65.
His ita conſtitutis, facilis eſt reſolutio propoſitarū
difficultatum: quia cùm legatum de quo agitur con-
ſiſtat in pecunia, vt fuit reſolutum in prima conclu-
ſione, *num.*1. & Capitalia in ſolutum data non fue-
rint ſubrogata, nec ſuccedant in locum pecuniæ, vt
mox fuit oſtenſum *hoc num.*17. nec certa nummorum
ſpecies fuerit legata, vt dictum fuit *num.*7. ſed dumta-
xat valor aureorum, qui inſpiciendus eſt tempore te-
ſtamenti, ex veriori ſententia de qua in *cap. præce-*
*denti, num.*14. ſequitur hæredes legatarij grauati de-
bere reſtituere, non quidem capitalia in ſolutum da-
ta, ſed aureos ipſos Solis legatos, aut illorum æſtima-
tionem quæ vigebat tempore teſtamenti. Non enim
vllo modo conſiderandum eſt tempus obitus legata-
rij grauati, ſed tempus teſtamenti: † aut in omnem 18.
euentum, tempus mortis teſtatoris, vt in fideicom-
miſſo drogheriæ reſtitutionem faciendam eſſe iuxta
valorem temporis obitus teſtatoris; non autem illius
qui grauatus eſt, decidit Rota apud Coccin. *deciſ.*
409. *per totam*, quæ eſt repetita *in recent. deciſ.* 220.
*part.*2. Sicuti etiam tempus mortis teſtatoris atten-
dendum eſſe, quando monetæ mutatio contigit in
bonitate extrinſeca, tenet Cauagnol. *in addit. ad con-*
ſil. Menochij 49. *num.*7. † Verùm non eſt propterea 19.
recedendum à concluſionibus firmatis in *cap. præce-*
denti, quòd attendendus ſit valor extrinſecus, ha-
bito reſpectu ad tempus teſtamenti, ob rationes &
authoritates *ibidem* allatas: quæ locum habent etiamſi
ageretur de legato monetæ imaginatiæ, veluti de li-
bris ex Oldrado, *dicto conſil.*31. Surd. *conſil.*454. *n.*9.
verſic. & prædicta omnia. Vbi dicit quòd tunc æſti-
matio reducitur ad aureos, & valor regulatur ſecun-
dùm valorem aurei de tempore diſpoſitionis. Brun.
*de monet. part.*9. *per totum. fol. mihi* 388. Ioan. de
Aquila *de monet. part.*2. *theorem.*2. *in Corollario, pa-*
*gin.*414.
Intelligendo prædicta omnia, niſi hæres illius qui 20.
grauatus eſt, fuiſſet in mora; tunc enim à die moræ
non ſolùm teneretur ad fructus, ſeu ad intereſſe le-
gitimum ſummæ principalis, concurrentibus iis quæ
requiruntur ad hoc vt intereſſe peti poſſit; ſed etiam
ad id in quo creuit valor extrinſecus monetarum.
Duard. *de cenſib.* §.3. *de cenſus ſolut. quæſt.*6. *num.*28.
Theſaur. *deciſ.* 174. *num.*4. vbi dicit quòd debitor à
die moræ non ſolùm condemnandus eſt ad intereſſe
legitimarum vſurarum, ſed etiam ad intereſſe au-
gmenti pecuniæ: cùm non ſit conueniens vt ex ſua
culpa & mora damnum inferat creditori. † Quod 21.
etiam extendit ad eum qui obtinuit à Principe ſaluum
conductum, vt ſi contingat interim augmentum mo-
netæ, ad illud teneatur, & ad omne aliud legitimum
intereſſe.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XV.

Reſtitutio dotis ſoluto matrimonio, aut illius ſolutio per dotantem promiſſa, in qua moneta fieri debeat; & ad cuius temporis æſtimationem reſpectus haberi debeat. Quid ſi maritus dotem in certis aureorum ſpeciebus receperit: Et vtrùm aureos in auro reſtituere maritus teneatur, quando capitalia redituum aureorum in auro concepta, & extincta ſunt. Quid ſi dos promiſſa fuerit in libris, aut alia moneta imaginaria.

SVMMARIVM.

1 *Solutio dotis promiſſa, fieri debet iuxta formam & monetam in contractu matrimonij conuentam.*

2 *Reſtitutio dotis ſoluto matrimonio fieri debet iuxta valorem moneta tempore contractus. Intelligo vt numeris ſequentibus.*

3 *Floreni olim pro ſcutis aureis capiebantur, quod notandum eſt, ne quis decipiatur in intellectu doctrina Bartoli & aliorum* in l.Paulus.ff de ſolut.

4 *Contractus dotis diligenter attendendus, dum quaritur in qua moneta dos ſolui, aut reſtitui debeat.*

5 *Si maritus aureos auri in ſpecie recognouerit, eodem modo reddere tenetur.*

6 *Etiamſi aureus ſit taxatus. dotem in ſpeciebus auri vel eorum valore iuxta tempus matrimonij reſtituendam eſſe fuit iudicatum. Contra; num.10.*

7 *Maritus qui dotem exigere debebat in ſpeciebus auri, ſibi imputare debet ſi alio modo exegerit.*

8 *Si dos fuerit promiſſa reſtitui in moneta imaginaria, admittitur diſtinctio bonitatis intrinſeca moneta & extrinſeca.*

9 *Res in dotem data, que pondere, numero, vel menſura conſtant, mariti periculo ſunt.*

10 *Reprobatur ſententia Senatus Burdegalenſis, circa dotis promiſſam reſtitutionem in aureis taxatis, de qua num.6.*

11 *Limitatur tamen, niſi promiſſio facta fuiſſet de aureis in eadem aſtimatione reſtituendis.*

12 *Exponditur doctrina Bartoli in* dicta l. Paulus. n. 10.de ſolut.

13 *Nec non Peregrini* conſil.13.n.9.volum.3.

14 *Si conuentum fuerit, quòd ducati pro dote dati reddantur in eadem aſtimatione; tunc aſtimatio locum ducatorum obtinet, & augmentum vel decrementum pertinet ad debitorem.*

MAritus ab vxore plurimos cenſus annuos dotis nomine receperat, & ſimpliciter quidquid de bonis & iuribus ſuæ vxoris recepturus eſſet, ipſi eiúſve hæredibus reſtituere promiſerat. Inter cætera verò bona dotalia, plurimi reperiebantur annui reditus, quorum reſtitutio in ſcutis auri in auro ad ſignum Solis fieri debebat; prout in effectu maritus, debitoribus ſe redimere volentibus, ſortem illorum annuorum redituum in ſcutis ſolaribus exegerat. Aucto poſtmodùm, tempore reſtitutionis dotis, aureorum
Solis valore extrinſeco, quærebatur vtrùm maritus
liberaretur præſtando valorem aureorum Solis in
moneta currenti tempore reſtitutionis, ad valorem
temporis receptionis, an verò ad valorem auctum
tempore reſtitutionis teneretur, vel ad eoſdem aureos
in ſpecie receptos.

Dixi diſtinguendum eſſe caſum ſolutionis dotis 1.
promiſſæ, à caſu reſtitutionis dotis, ſoluto matrimonio: Nam in primo caſu, ſolutio fieri debet iuxta
modum, & formam in ſtipulatione contentam; veluti
ſi promiſſi fuerint aurei, vel aurei Solis, aliáve certa
monetæ ſpecies: aut verò promiſſio concepta fuerit in
moneta imaginaria, & aliàs iuxta regulas generales
præcedentibus capitibus explicatas, vt bene per Senatum Pedemontanum ita iudicari & obſeruari teſtatur Theſaur. Iun. *in d. tract. de monet.part.2.num.68. verſic.Senatus tamen.* Natt. *conſil.*454.

Sed ſi de dotis reſtitutione agatur ſoluto matrimo- 2.
nio, tunc fauore dotis omne augmentum deberi cenſet idem Theſaurus *loco citato, verſic. ſed ſi agatur de dotis reſtitutione*, aſſerens ita fuiſſe iudicatum vltima Februarij 1601. atque ita etiam deciſum fuit per Senatum Neapolitanum apud Afflict. *deciſ.* 194. & in fortioribus terminis tradit Natt. *conſil.* 37. vbi vult dotis reſtitutionem faciendam eſſe iuxta valorem monetæ temporis, quo dos fuit conſtituta, non obſtante pacto de reſtituendo in moneta currente tempore contractus; quod pactum dicit eſſe nullum in præiudicium mulieris: per text. *in l. Atilicinus. ff. de pact.dotalib.* & per alia iura per eum allegata. Ita etiam tenet Ioan. Raynaudi Auenionenſis *in tract.de monet.num.9.* vbi dicit maritum ad eumdem valorem monetæ teneri, prout recepit; quod hoc modo ex-
plicat: videlicet † vt maritus teneatur dotem reſti- 3.
tuere in florenis (hoc enim nomine olim aurei nuncupabantur, vt etiam aduertit Natt.*conſil.*454.*num.2.*) qui currebant tempore contractus & promiſſionis dotis, ſi reperiantur; vel ſi non currant, aut non reperiantur, debet ſolui de moneta argentea tunc currenti, ad valorem dictorum florenorum; alias ſi non reperiatur moneta alba quæ illo tempore currebat, ſoluetur de valore hodie currenti, ad valorem tamen intrinſecæ bonitatis monetæ tunc currentis.

Verumtamen non ita generaliter reſolui poteſt 4.
propoſita quæſtio: ſed diuerſimodè iuxta caſuum diuerſitatem iudicandum eſſe, non eſt dubitandum: & contractuum tenorem diligenter hac in re, dum ſcilicet de dote agitur, inſpiciendum eſſe monet Bald. *conſil.* 213. *volum.* 5. & ea ratione omnes Doctorum contrarietates ad concordiam reducentur.

In primis enim ſi maritus aureos receperit in au- 5.
ro & ad ſignum Solis à debitoribus; ad aureorum in ſpecie reſtitutionem, aut ſi facilè reperiri nequeant, ad eorum valorem auctum cogendus videtur; cùm ſolutio facta ſit in certis ſpeciebus: ergo in ſpeciebus fieri debeat reſtitutio; cùm ſpecies receptas non fuiſſe æſtimatas ſupponamus. *l.ſi inter* 21. *Cod.de*
iur. dotium. Et in his terminis loquuntur plurimi 7
DD. qui eaſdem ſpecies, vel earum valorem auctum ſoluendum vel reſtituendum eſſe aſſerunt: vt etiam notauit Menoch. *conſil.* 49. *num.* 49. Ioan. de Aquil. *in tractat. de poteſt. & vtilit.monet.* & in hoc caſu ita fuit deciſum apud Boër.*deciſ.*327. vbi tres referuntur Doctorum ſententiæ: ſed tamen in iſta reſidet Boërius, quam veriorem & magis communem teſtatur
num.9. † Immò quamuis ipſe in contrariam ſenten- 6.
tiam ire videatur, quando aureus eſt taxatus; tamen aduersùs illius opinionem fuiſſe iudicatum teſtatur, nempe aureos in ſpecie deberi: *num. vltimo. verſic. maior pars Dominorum.* Hoc etiam notat

Bald.

lucrum fecerunt; cùm tamen ex obligationibus per eos pręſtitis tenerentur ſatisfacere creditoribus Communitatis: & ſic ratione moræ, videtur quòd teneantur ad illud intereſſe augmenti monetarum erga Communitates.

1. Quæſtio iſta in varia capita diuidenda eſt: Aliqui enim ſunt exactores, qui ſimpliciter ad exigendum ſunt deputati, & pecuniam domino ſingulis hebdomadis vel menſibus reddere tenentur, aut eas in capſis domini reportare; vel ſunt ſimplices cuſtodes pecuniæ ſui domini, vel Principis, qui eam domino quandocumque voluerit reddere tenentur; & hi omnes prohibentur ex pecunia domini negotiari, neque poſſunt commutare pecunias groſſas pro minutis, aut aliàs ex pecunia domini negotiari, vel lucrum capere: vt oſtendit Peregr. *conſil. 94. num. 7. in 1. 2. & 5. caſu volum. 3.* poſt Bart. *in l. 1. Cod. de auri publici perſecutor. lib.* 10. & idem Peregrin. *in tract. de iur. Fiſc. lib. 6. tit. 3. num. 8. & ſequentib.*

2. Alij ſunt exactores qui habent facultatem ſoluendi creditoribus domini, iuxta mandata & indicationes ſibi faciendas à domino, vel à Conſulibus, aliiſue adminiſtratoribus Communitatis, & hoc caſu ſi ſoluendo creditoribus aliquid lucrentur mediante ſolutione facta in minutiori moneta, aut ſi ſuper maiori aureorum valore aliquid lucrentur componendo cum creditoribus; lucrum inde perceptum licitè ad eos pertinet. Cuman. *conſil.* 178. *Theſaurarius. in fine* 2. *dub.* Dec. *conſil. 6. col. 2. verſic. tertio iſtud.* Pereg. *d. tit. 3. num.* 10.

Idem dicendum eſt, ſi exactor colligat pecunias domini, cum obligatione reddendi computa in fine cuiuſlibet anni: quia tunc eſt debitor quantitatis; & ideo ſicut periculo ſuo cedit pecunia exacta, ita & vtilitas. Dec. *d. conſil.* 6. Peregr. *d. tit. 3. num.* 11.

3. In caſu particulari cuiuſdam exactoris, Dixi per illam rationem licitum ipſi fuiſſe lucrari, componendo cum creditoribus Communitatis: quia factum fuerat pactum quòd ſingulis annis in feſto Sanctæ Magdalenæ fieret taxatio aureorum, & quòd ipſe ad illum valorem teneretur; & ſic erat debitor quantitatis: & propterea poterat periculo ſuo de illis pecuniis negotiari: vt ad longum explicat Alciat. *conſil.* 100. aliàs *conſil. 12. lib.* 5. vbi oſtendit Theſaurarios Principum de pecunia dominorum negotiari poſſe mediâ commutatione monetarum: vt fuſè per eum *ibi.*

4. Sed tamen in alio diuerſo caſu, propter facti circunſtantias, ex quibus non rarò diuerſitas iuris emergere ſolet; contrarium Reſpondi: nempe exactorem teneri erga Communitatem ad excreſcentiam valoris extrinſeci aureorum, in quibus concepta erant debita indicata. Quia exactor erat obligatus ſingulis annis decimam partem ſuæ exactionis ſoluere, conuertendam in extinctionem creditorum Communitatis; quod tamen pro parte dumtaxat adimpleuerat: reſiduas verò pecunias quas præ manibus habebat, non ſoluebat creditoribus, nec Communitati; ſed ne quidem offerebat: imò factis pluribus executionibus & interpellationibus parte Communitatis, ſemper variis diffugiis, tergiuerſationibus & ſaluia conductibus vtebatur: ideo negari non poterat quin eſſet in mora, & culpa maxima, & Communitas in dam-
5. no euidentiſſimo. † Erat quidem in mora irregulari,
quia Communitas vtitur iure minorum, quorum fauore ipſo iure ſine interpellatione contrahitur mora irregularis. *l. in minorum. Cod. ex quib. cauſ. in integr. reſtit.* Vincent. de Franch. *deciſ.* 16. qua de re videndus eſt Gaſpar. Roderic. *de annuis redit. lib. 3. quæſt. 7. num.* 92. Caſtrenſ. & alij, *in d. l. in minorum.*

6. Erat verò in mora regulari, propter varias interpellationes tam iudiciales, quàm etiam extraiudiciales. Ludouiſ. *deciſ. 5. n. 7.* ſtante igitur morâ, non eſt dubitandum quin exactor teneatur ad maiorem valutam ſcutorum, quæ contigit ante oblationem ſummarum
rum debitarum per ipſum factam: † cùm oblatio non 7.
potuerit tollere moram iam incurſam. Theſaur. *deciſ. 174. n. 4.* Duard. *de cenſib. §. 3. de conſ. ſolut. quæſt. 6. n.* 28. & ſæpiùs *in ſuperioribus capitibus* diximus.

Quoad verò maiorem valorem, qui contigit poſt 8.
oblationem, Reſpondi exactorem ad illam non teneri: quia licèt ad impediendum curſum vſurarum, vltra oblationem, neceſſarium ſit depoſitum; tamen ſola oblatio liberat à præſtatione illius intereſſe, quod oritur ex mutatione monetarum. Scacc. *de commerc. & camb. §. 2. gloſſ. 5. num.* 560. *& ſequentib.* maximè *num.* 163.

Verum quidem eſt, quòd exactor opponebat Communitatem etiam fuiſſe in mora: quia cùm ipſe eſſet oneratus ſoluere ſcuta duntaxat monetæ, ſeu trium librarum pro quolibet; ſpectabat ad Communitatem aſſignare ipſi, vnde capere poſſet ſummas requiſitas ad ſupplendum maiorem illum valorem, ſine quo creditores noluiſſent ſolutionem accipere; & ſic mora cum mora compenſanda eſt.

Sed ad hoc multis modis fuit reſponſum. Primò 9.
quia quando ex vtraque parte debet adimpleri; inſpiciendum eſt quis prius adimplere teneatur, quando de eo per lecturam contractus poteſt apparere. Rota *poſt tract. Zachiæ. de obligat. cameor. deciſ. 139. n.* 34. Mareſcot. *lib. 1. var. reſol. c. 89. n.* 9. Gratian. *diſcep. for. c. 1000. n.* 21. Conſtabat autē exactorem teneri priùs ſoluere ſummā principalem; eâque ſolutâ, ſpectare ad Communitatem ſolutionem augmenti valoris aureorum; cùm augmentum ſine ſuo principali ſtare non poſſit. *cap. acceſſorium. de regul. iur. in* 6.

Secundò, quia obligatio exactoris nullam habebat 10.
connexitatem reſpectu ipſius exactoris, cum obligatione Communitatis, de ſoluendo maiorem valutam; ſed ſiue Cōmunitas ſuppleret, ſiue non; ſemper firma remanebat exactoris obligatio: & ſic non poterat opponi compenſatio moræ, & non adimplementi reſpectu obligationis ſeparatæ, & independentis; etiam ſi duæ illæ obligationes, ex eodem contractu ortum haberent. Tuſch. *littera I. concluſ. 150. n.* 123. Natt. *conſil. 133. num.* 5. Mantic. *deciſ. 238. num.* 2.

Tertiò exceptio non implementi non potuit oppo- 11.
ni per exactorem, quia ob non implementum Communitatis nullū damnum paſſus eſt. Ludou. *deciſ. 347. n. 11. &* 20. Burat. *deciſ. 571. n.* 5. vbi plures allegat. Faciunt tradita per Tuſch. *d. lit. I. concluſ. 50. n.* 132. poſt Bald. *conſil. 315. n. 2. verſic. ex his concluditur. lib.* 2.

Quartò, quia exactor ſoluendo plurimas ſummas 12.
creditoribus Communitatis, poſt allegatū non adimplementum, etiā conuertendo pecunias deſtinatas pro ſolutione ſummarū principalium, in ſolutionem augmenti monetarum; cenſetur tacitè ab iſta exceptione receſſiſſe. Ludou. *deciſ. 75. n. 2. & 5. & deciſ. 577. n. 10. part. 1. recent.* Gratian. *deciſ. 159. n. 13 & 14.* Burat. *deciſ. 674. n. 13. & deciſ. 54. n. 14. & ibi* Addēt. *litt. C.*

Et ita fuit iudicatum aduerſùs exactorem, qui condemnatus fuit ad intereſſe maioris valutæ ſcutorum vſque ad diem oblationis, per Arbitros à partibus nominatos, licèt pendeat adhuc cauſa recurſus ad arbitrium boni viri.

CAPVT XVII.

Quando cenſus fuit conſtitutus in certo numero duplarum Hiſpaniæ, ſezenorum,

ducatonorum, & alterius monetæ albæ in contractu deſignato; & conuentum fuit quòd in caſum extinctionis, reſtitutio fieret in iiſdem ſpeciebus quibus ſupra, non minoribus in bonitate intrinſeca, vel extrinſeca, ſine aliquibus patachis, aut alia moneta inferiori; reſtituendas eſſe eaſdem ſpecies, eumdémque numerum ſpecierum demonſtratur copioſiùs, quàm ſuperiùs in primo capite.

SVMMARIVM.

1. *Moneta imaginaria quæ dicatur.*
2. *Quando nihil conuentum fuit in pacto redemptiuo, reſtitutio ſortis fieri poteſt in quacumque moneta non reprobata, habito reſpectu ad bonitatē intrinſecam tempore venditionis cenſus, & ad extrinſecam quæ eſt tempore redemptionis.*
3. *Si conuentum fuerit de certa moneta ſpecie reſtituenda, illa reſtitui debet; aut ſi facilè non reperiatur, alia æquiualens reddi debet.*
4. *Ex generali conſuetudine vna moneta ſolui poteſt pro alia.*
5. *Explicantur deciſiones Rotæ* 149. part. 2. recent. & 218. *apud Duard.* poſt tract. de cenſibus.
6. *Expenditur doctrina Thoſaur. Iun.* in tract. de monet. part. 2. quæſt. 58.
7. *Promiſſio ſcutorum trium librarum, pro quolibet, non impedit quin eadem ſpecies, idémque numerus reddatur, quando ſpecies ſunt certæ, & ipſæ ſpecies ſunt promiſſæ.*
8. *Bartol.* in l. Paulus. num. 10. ff. de ſolut. *ſaluatur à contrarietate.*
9. *Explicatur mens Brun. in* tract. de monet. limit. 8. num. 5. *& Scacc.* de commerc. §. 2. gloſ. 5. num. 187. & 188.
10. *Reiicitur* deciſio *Putei.* 145. lib. 2. *Vide c. 1. n. 15.*
11. *Sufficit promitti eaſdem ſpecies, licèt non dicatur in eodem numero, contra nonnullorum ſententiam: & expenditur* conſil. *Crauet.* 47.
12. *Idem eſt promittere reſtitutionem in iiſdem ſpeciebus, & in totidem ſpeciebus.*
13. *Pactum continens inæqualitatem inter debitorem & creditorem, circa augmentum monetarum, iniuſtum eſt, & ſuſpectum.*
14. *Pactum de reſtituendo in iiſdem ſpeciebus non minoris valoris, nullam continet iniuſtitiam, nec inæqualitatem inter debitorem & creditorem.*
15. *Pactum de reſtituendo ſortem reditus in bona & groſſa moneta, ſine patachis, non derogat promiſſioni de reſtituendo in iiſdē ſpeciebus.*
16. *Superfluitas ad tollendam dubitationem toleratur.*
17. *Dictio alternatiua reſoluitur in coniunctam, quando poſt promiſſionem reſtitutionis faciendæ in iiſdem ſpeciebus monetarum, adiecta eſt clauſula* eiuſdem, vel non minoris bonitatis extrinſecæ, vel intrinſecæ.
18. *In contractibus illa debet fieri interpretatio, vt non ſequatur incontinenti correctio.*
19. *Si alternatiua non reſolueretur in coniunctā, in prædicta promiſſione reſtituendi eaſdem ſpecies, eiuſdem bonitatis intrinſecæ, vel extrinſecæ; orirètur magna inæqualitas inter creditorem, & debitorem, in præiudiciū ipſius creditoris.*
20. *Sicut pacta appoſita in contractu cenſus, non debēt continere inæqualitatem in detrimentum debitoris annui reditus; ita nec debent illā continere in damnum & præiudicium creditoris.*

INter Communitatem Villæ Paternarum, & Clariſſ. D. Paulum Ribetium Iuriſconſultum magni nominis, fuit mota controuerſia circa reſtitutionem ſortis annui reditus, quam Communitas prætendebat faciendam eſſe in moneta currenti tempore ſolutionis: quâ prætentione non obſtante fuit iudicatum, redemptionem in iiſdem ſpeciebus in contractu cenſus dinumeratis faciendam eſſe. Ideo placuit hîc adnectere quæ ipſemet in propria cauſa ſcripſit, nec non ea quæ nos quoque in eius gratiam addidimus; ex quibus etiam Romæ decreta fuit executio ſententiæ, & Communitas ipſa cenſum iuxta formā contractus in monetæ ſpeciebus in contractu deſignatis, & ſecūdùm illarum valorē de tempore contractus perſoluit.

Ad oſtendendum quòd Communitas Villæ Paternarum, volens redimere cenſum 25. ſcutorum venditū Dominæ Ludouicæ de Rodes, ſub die 27. Ianuarij anni 1626. teneatur ſoluere hæredibus d. Ludouicæ 43. duplas Italiæ, 120. duplas Hiſpaniæ, 40. ducatonos, 35. ſcutos ſezenorū, & 8. ſcutos monetæ albæ iuxta promiſſionē factā à venditoribus dictę penſionis in pacto redemptiuo contentam; non obſtantibus iis quæ ex aduerſo allegata ſunt ſequentia paucis ſubiiciuntur.

In primis dicitur quòd pretium dicti cenſus, ſiue ſit 500 ſcutorum, ſiue 1500. librarum, videtur conſiſtere in moneta imaginaria Cenſius *de cenſib. qu. 85. n. 15.* Scacc. *de commerc. §. 2. gloſſ. 3. n. 67. & ſequentib.* 1.

Si nullum adeſſet pactū redemptiuum, debitor pro redemptione cenſus teneretur ad ſolutionē ſortis, ſeu pretij 500. ſcutorum, ſeu 1500. librarū, in qualibet proba moneta, habito reſpectu ad bonitatem intrinſecam quæ erat de tempore contractus, & ad bonitatem extrinſecam, qualis reperitur tempore redemptionis. Cenſius *dict. q. 85. n. 24. & ſeqq.* Cancer *lib. 2. var. reſol. c. 6 n. 138. & ſeqq.* Beltram. ad Ludouiſ. *deciſ. 42. n. 7.* & in eo omnes DD. conueniunt paucis exceptis. 2.

Sed quando inter partes conuentum eſt de ſoluenda certa ſpecie monetæ, quæ de tempore ſolutionis reperitur; nulla adeſt difficultas: hoc enim caſu vel eſt ſoluenda eadē ſpecies in corpore, vel alia quantitas alterius monetæ, cū qua tamen emi poſſit illa moneta deducta in obligatione: vt probat Beltram. ad Ludouiſ. *dict. deciſ. 42. n. 8.* vbi Rotæ deciſiones allegat. Idem fusè tradit Cenſ. *dict. q. 85. num. 8. & ſeqq.* vbi etiam Rotæ deciſiones adducit. 3.

In caſu de quo agitur, venditores promiſerunt pro redēptione cenſus ſoluere dictam ſummam 500. ſcutorum in iiſdem ſpeciebus, quæ ſupra ab eiſdem fuêre receptæ; & in eodē contractu paulò ſupra expreſſum eſt, quòd venditores pro pretio cenſus receperunt 43. duplas Italiæ, 120. duplas Hiſpaniæ, 40. ducatonos, 35. ſcutos de ſezenis, & 8. ſcutos monetæ albæ; conſequēter talia corpora ſeu ſpecies monetarum ſunt in obligatione: & illæ, quia de facili reperiri poſſunt, debent ſolui; aut aliæ æquiualentes, quibus mediantibus ſpecies promiſſæ haberi poſſint, ſi aliqua adeſſet difficultas cōſiderabilis reperiendi tales ſpecies: † attenta etiā generali cōſuetudine, de qua teſtatur Cenſ. *d. q. 85. n. 9.* quæ permittit ſolui aliam quantitatem alterius monetæ, cū qua poſſet emi illa moneta deducta in obligatione: vt aiūt Beltr. *d. dec. 42. n. 8.* Cenſ. *d. q. 85. n. 8. & 9.* 4.

Eiuſdem ſententiæ eſt Rota, *in recent. dec. 149. par. 2.* vbi dicit quòd quando certa ſpecies promiſſa non reperitur tempore ſolutionis, debet fieri ſolutio in alia moneta ad æſtimationē tamen monetæ promiſſæ, inſpecto tēpore ſolutionis: vt *ibid.* dicit *n. 5.* quod conuenit iis quæ dicit Beltram. *d. deciſ. 42. n. 8* & reducendo ad praxim, ſi promiſſi fuerint decem aurei ſolares, debet tanta quantitas alterius monetæ ſolui; ex qua decem aurei ſolares hodie emi poſſint.

Item

Item dicitur à Rota, *deciſ.* 218. *apud.* Duard. *in tract. de cenſib.* & ita antea deciſum fuerat *in vna Romana Pecuniaria, coram Penia.* vt videte eſt *deciſ.*683. *part.*4. *diuerſ.* quam refert & ſequitur Scacc. *de commerc.* §. 2. *gloſſ.*5. *n.*177.

5. Ex quibus apparet deciſiones Rotæ ex aduerſo allegatas, nimirum apud Duard. *deciſ.*218. & *in recent. deciſ.*149. *part.* 2. apertè tueri ſententiam quam defendimus, quòd quando promiſſa eſt certa ſpecies monetæ, ea debet ſolui: & ſi non reperiatur; tanta quantitas alterius monetæ ſoluenda eſt, ex qua emi poſſint ſpecies promiſſæ: eiuſdémque ſententiæ eſt Anthonius Faber, omnino videndus *in tract. de var. numm. debit. ſolut. c.* 11. *per tot.*

6. Doctrina inſuper Theſaur. iun. *in tract. de augment. monet. part.*2. *num.*58. ex aduerſo allegata, facilè retorquetur: ſiquidem Theſaur. *d. n.* 58. ſextum caſum eſtingit, quando aureis præfixa eſt æſtimatio; ſed ampliùs additum fuit, quòd illi aurei fuerunt ſoluti in tot crozunis, ducatonis, vel aureis, ita quòd apparet in qua ſpecie factum eſt mutuum: & dum membra diſtinguit; aut enim (inquit) in eadem ſpecie ſoluta, promiſſa fuit reſtitutio; & tunc nõ eſt dubitãdum quin eandem ſpeciem ſoluere teneatur debitor, quam promiſit: (idem ſupra firmauerat *in* 1. *caſu, dicta part.* 2. *n.* 16.) & io his terminis nos verſamur vt paulò poſt dicemus.

Sed ſi (vt ſubiungit Theſaur. *dict. num.* 58.) nihil dictum ſit, hoc eſt non promiſerit debitor in eadem ſpecie reſtituere; tunc quærit *ibi* Theſaur. vtrùm debitor ad eiuſdem ſpeciei reſtitutionem cogi poſſit, & ad quem pertineat lucrum, vel damnum augmenti monetarum; & hoc ſecundum membrum ad caſum de quo agitur non pertinet; ſed primum membrum duntaxat quod ipſe Theſaurus reſoluit ad fauorẽ noſtrum: & ſic Theſaurus *d. n.*58. dicit contrarium eius ad quod allegatur.

7. Nec dubitandum eſt quin ipſa corpora, ſeu ſpecies quæ fuerunt dinumeratæ. ſint io obligatiooe; licèt promiſſio cõcepta ſit ſub hac verborũ formula (dictos 500. aureos trium librarũ pro quolibet, in iiſdem ſpeciebus) clara enim eſt doctrina Bartoli *in l. ſi quis ſtipulatus fuerit decem in melle. n.* 3. *ff. de ſolut.* quòd quando ſpecies ſunt certæ, illæ dicũtur eſſe non ſolùm in ſolutione, ſed etiã in obligatione: Bartolum in eo loco ſequitur Rota *d. deciſ.*149. *n.*4. *part.* 2. *in recent.* & *deciſ.*218. *n.*4. apud Cenſium. *poſt tract. de cenſib.*

8. Neque Bartolus ſibi contradicit in *d. l. Paulus. n.*10. *ff. de ſolut.* vt nonnulli malè crediderũt: quia Bartol. *in d. l. Paulus.* loquitur quãdo floreni, (in nonnullis enim regionibus florenus eſt certa ſpecies monetę) ſeu ſpecies promiſſæ. ſunt incertæ; & ideo ſunt duntaxat in ſolutione, & ſumma debita eſt in obligatione; niſi (vt ſubiungit Bartolus) floreni ſeu ſpecies ſint æſtimatæ,

In caſu noſtro ſpecies ſunt certæ, & determinatæ; cùm dictum fuerit reſtitutionem eſſe faciendam in eiſdem ſpeciebus, quæ ſupra fuerunt receptæ, vt infra latiùs dicetur.

9. Ideo cauendũ eſt à Bruoo *in tract. de monet. limit.* 8. *n.* 5. *&* 6. & Scac. *de commerc.* §. 1. *gloſ.* 5. *n.*187. *&* 188. eorũ enim dicta poſſunt procedere, quando ſpecies florenorum, ducatonorũ, aut cauallotorum quæ promiſſæ ſunt reſtitui, non ſunt certæ & determinatæ; tunc niſi adiectũ ſit & *eadem æſtimatione*, periculum & commodũ augmenti, & decrementi valoris monetarũ, pertinet ad debitorem. In caſu noſtro, vt dictum eſt, ſpecies ſũt certæ & determinatæ: ideo ſunt in obligatione, & cõmodum vel incommodum augmenti vel decrementi æſtimationis ſpectat ad creditorẽ, & debent reſtitui vel ſpecies promiſſæ, vel alia quantitas alterius monetæ, ex qua tempore ſolutionis poſſent emi ſpecies deductæ in obligatione: vt initio diximus ex Beltram. *d. deciſ.* 42. *num.*8.

Adde quòd partes ex abundanti conuenerunt in dicto pacto redemptiuo, quòd eædem ſpecies à debitoribus receptæ, paris & æqualis æſtimationis, nimirùm valoris extrinſeci, reſtituerentur; vt nos infra latiùs oſtendemus ſuper dictione *non mutares*, ſed hæc expreſſio nõ erat neceſſaria, vt proximè diximus.

10. Nec dicatur promiſſionem factam à debitoribus de reddendis iiſdem ſpeciebus, debere intelligi, rebus ſic ſtãtibus; non autẽ quando ex poſt, auctus eſt valor extrinſecus monetarũ: vt videtur tenere Puteus *deciſ.* 145. *n.* 5. *&* 6. *lib.* 6. *in correctis*, quæ aliàs erat *deciſ.*149.

Quia d. deciſio Putei non eſt deciſio Rotæ, ſed potiùs ſuffragium ipſius Putei valde mendoſum & corruptum, & apertè reprobatur à Rota vt videre eſt *deciſ.*653. *n.* 3. *in fin. &* *deciſ.*686. *n.* 2. *verſic. quæ verò deducuntur part.*4. *diuerſ.* & Rot. apud Cenſ. *dec.*216. *num.* 6. & directè repugnat *deciſioni* 149. *part.* 2. *recent.* & aliis deciſionibus ſupra per nos allegatis.

Non obſtat ſi dicatur in caſu de quo agitur, promiſſionem fuiſſe quidem factam redimendi cenſum in eiſdem ſpeciebus, quæ dinumeratæ fuerunt pro pretio cenſus; ſed non fuiſſe dictum quòd idem numerus ſpecierum ſolueretur: ideo debet ſufficere, ſi debitores ſoluant eaſdem ſpecies promiſſas aureas, & argenteas, licèt in minori numero; dummodò tamen, habito reſpectu ad æſtimationem currentem tempore ſolutionis conficiant dictam ſummam 500. ſcutorum vel 1500. librarum

11. Reſpondetur enim hanc fuiſſe opinionem moderni cuiuſdam, qui in quæſtionibus ſub incerto authore poſitis, *inter tractatus monetarum, quæſt.* 7. *per totam fol. mihi* 277. apertè reprobat Crauet. *conſil.* 47. & concludit quòd licèt promiſſio redimendi facta ſit in ſimilibus ſpeciebus quæ fuerunt receptæ, ſequuto tamen augmento valoris extrinſeci monetarum, debitor conſequatur tale lucrum, & non teneatur ſoluere eundem numerum ſpecierum monetæ.

Hæc tamen opinio moderni illius Doctoris communiter damnata eſt, & dictum Crauetæ conſilium 47. communiter a Doctoribus recipitur, & approbatur: vt videre eſt apud Budel. *de monet. cap.*9. Solam *de monet. caſ.*39. *&* 14. Theſaur. iun. *de augm. monet. part.* 2. *num.*16. *& ſequentib.* Berlich. *lib.* 2. *concluſ.*26. *num.*71. *& ſequentib.* & optimè omnium rem explicat Faber *tract. de varus nummar. debitor. ſolution. cap.* 11. *verſic. ſed etſi non preponeretur. & verſic. vnde fit.*

Crauetta itaque *dicto conſil.* 47. vult quòd ſi debitor promiſerit reſtituere ſummam debitam in eiſdem ſpeciebus, vel in ſimilibus ſpeciebus; talia verba debent intelligi non ſolùm de eadem bonitate intrinſeca, ſed etiam de eodem numero ſpecierum: vt probat *eodem conſilio num.* 3. cùm ſimilitudo debeat includere identitatem numeri.

Item Crauetta ſe fondat in relatione facta ad ſpecies receptas à debitore, quæ cùm reperiãtur certæ, & ſpecificatæ; relatio debet fieri reſpectu omniũ qualitatũ: & ſic ratione numeri: vt dicitur *in d. conſil.* 47. *n.*4.

Dices in conſilio Crauetæ promiſſionem reperiri conceptam in ſimilibus 6000. ſcutis: & ſic numerum fuiſſe deſignatum in promiſſione.

Reſpondetur, Doctores de materia tractantes non facere vim in promiſſione, in qua numerus eſt deſignatus; ſed in eo duntaxat quòd dictum fuit in ſimilibus ſpeciebus, vel in eiſdem ſpeciebus: vel quòd relatio facta fuerit ad ſpecies certas, & determinatas, & in receptione ſpecificatas.

Et Theſaurus iun. *d. tract. de monet. part.* 2. *n.*16.

caſum omnino huic noſtro ſimilem proponit, ſicut & Sola *de monet. ca . 19.*

12. Et dictio *in iiſdem*, æquiualet dictioni *in totidem* ſpeciebus, ex ipſtus moderni Doctoris ſententia, & obſeruat Budel.*d.cap.*9.Faber.*d.cap.*11.ad quos recurrendum eſt.

Et quòd ſufficiat dicere in iiſdem ſpeciebus ſupra receptis probatur ex Budel.*d.c.*9.in figuratione caſus, & Fabro *d.c.*11.*col.*2.*verſ.ſed etſi proponeretur.*& *verſ. vnde fit.pag.*834.*in fine.*& *c.*7.*verſ.placet enim fol.mihi* 806.& *verſic.quod verè idem Pariſienſis.pag.*8 4.

Nec obſtat quòd dicitur à quibuſdam Theologis, verba *non moindres* inducere inæqualitatem,inter emptorem & venditorem cenſus:& ſic iniuſtitiam.

13. Quia vera eſt concluſio,& à Iuriſconſultis approbata, quòd pactum quod ſolius creditoris vtilitatem reſpicit, & nullum commodum afferre poteſt debitori, ſuſpectum eſt,& iniuſtum.Berlich.*lib.*2.*concluſ.*1.*n.*44. & *concluſ.*36.*n.*38.

14. Sed Reſpondetur erroneè deduci, quòd ex talibus verbis reſultet inæqualitas inter debitorem, & creditorem; ſiquidem dictio *non moindres* ſignificat paris, vel æqualis bonitatis monetam: per *l. non minorem* & ibi Bart.*Cod.de tranſact.* Vaſq. *lib.*2.*controuerſ.c.*67 *n.* 2.Mantic.*de tacit.conuent.lib.*16.*tit.*9.*n* 14.

Intentio partium fuit,vt redemptio fieret in ſpeciebus non minoris,nec maioris valoris:Sol.*d.caſu* 19.& dum contrahentes voluerunt reddi eaſdem ſpecies;intellexerunt quòd idem, non minor numerus redderetur:vt ait Theſaur.*d.p.*1.*n.*16.vbi ſub dictione non minoris numeri,intelligit Theſaurus de pari, vel æquali.

Pactum ſanè eſſet iniuſtum, ſi in caſum augmenti æſtimationis monetarum,ſpecies ipſæ,vel corpora reſtitui deberent;& in caſum decrementi æſtimatio quæ erat tempore contractus,reſtituenda eſſet; & id quod deficit,ſuppleretur à debitore: vt explicat Berlich.*lib.*2.*concluſ.*36.*n.*69. & 70.

Dum eadem corpora reſtitui debent ex augmento, vel diminutione valoris tam intrinſeci, quàm extrinſeci monetarum; poteſt adeſſe damnum aut vtilitas vtriuſque,tam debitoris quàm creditoris.Si valor extrinſecus monetarum fuiſſet diminutus, debitor non poſſet cogi ad ſupplēdam diminutionem reſultantem, ex decremento valoris extrinſeci;& creditor cogi poſſet ad recipiendum eumdem numerum ſpecierū quem dederat; licèt eſſent minoris æſtimationis; & ſic lucraretur: vt declarat Faber,*d.cap.*11.*verſic.ad obi.Ehienem Pariſienſis.*& *verſic.ad ſecundum.*& Rota *d.deciſ.* 149. *num.*7. *part.*2. *recent.*

15. Nec etiam obſtant verba illa, *in groſſa & bona moneta ſine patachis.*

Hoc enim fuit additum ad maiorem expreſſionem, eo quòd ſpecies numeratæ venditoribus erant bonæ & groſſæ,abſque vlla minuta moneta.Neque ideo datur venditoribus electio ſoluendi in qualibet moneta ad libitum:in eadem enim clauſula,& oratione fit relatio ad ſpecies ſupra dinumeratas: vt iam oſtēdimus.

Quinimo etiamſi talia verba, *de bona & groſſa moneta*, deberent intelligi de aliis ſpeciebus quàm ſupra receptis, quia forſan fuiſſet dictum in iiſdem ſpeciebus,aut bona & groſſa moneta,hæc facultas ſoluendi in bona & groſſa moneta non efficeret quin eædem ſpecies eſſent in obligatione,& conſequenter quin earum ęſtimatio,& non groſſa moneta eſſet attendenda: vt poſt Bald.& Socin.iun.in puncto firmat Rota apud Cenſium *deciſ.*218.*n.*2.& 3.& hoc caſu groſſa moneta non eſſet æqualiter deducta in obligatione, quia non cōtineret ſummā certam:vt poſt Bart. *in d.l.ſi quis ſtipulatus fuerit decem in moll.a.*57.*ff.de ſolut.*Grat.*conſ.* 17.*n.*16.*lib.*2.ſubiungit Rot.*d.dec.*218.*n.*4.*apud Cenſiū.*

Poterant ſane omitti illa verba, ſicut ea quæ ſequuntur *non moindres*:quia clauſula *in iiſdem ſpeciebus in quibus fuerant recepta*, omnia neceſſaria comprehendit: † ſed ſuperfluitas toleratur ad tollendam du- 16.
bitationem.Crauet.*conſ.*70.*n.*29.& *ſequentib.*Mantic. *de tacit.conuent.lib.*2.*tit.*12.*n.*31.& *de coniect.lib.*3.*tit.* 6.*n.*3.5.& 8.Quidquid ſit,illa Notariorum tautologia, & verborum abundantia partibus nocere non debet.

Quod ſubiicitur de illis verbis alternatiuè poſitis, 17.
intrinſeque,ou extrinſeque, nihil eſt Dictio enim *Aut* quandoque reſoluitur in coniunctiuam,iuxta ſubiectā materiam: Tuſch.*in verb. Dictio. concluſ.*244.*num.*8. dictio autem *ſiue*,eſt diſiunctiua verborum,ſenſum tamen coniungit,& in effectu habet vim copulæ. Rota, *deciſ.*100.*n.*13.*part.*5. *recent.*

Intentio partium fuit,vt eadem ſpecies redderetur; paris, vel æqualis valoris; ſiue de intrinſeco, ſiue de
extrinſeco valore agatur; † & ſi ſecus diceremus, in 18.
eadem oratione ſe contexiſſent; quod dici non debet. *l. non ad ea. ff. de condition. & demonſtration.* Surdus *conſil.*445.*n.*33.Ludouiſ.*deciſ.*297.*n.*3.Rota *recent.deciſ.*407.*n.*5.*part.*4.& *deciſ.*140.*n.*7.*part.*7.

Cum ex pacto redemptiuo eædem ſpecies receptæ; id eſt idem numerus ſpecierum & corporum debeat reſtitui, vt ſupra probatum extitit; partes habuerunt reſpectum ad parem, vel æqualem valorem, ſiue extrinſecum ſiue intrinſecum, non obſtante augmento aut diminutione valoris poſtea contingente.

Et ſi dictio *Aut*, daret electionem debitoribus re- 19.
ſpectu valoris intrinſeci & extrinſeci ſpecierum, vltra correctionem & contrarietatem in eodem capitulo exiſtentem,reſultaret magna inęqualitas pacti & iniuſtitia in detrimentum creditoris:nam diminuto valore intrinſeco ſpecierum monetæ, & remanente valore extrinſeco qui erat tempore contractus;creditor cogeretur recipere ſpecies auri & argenti deterioris ligæ,& ponderis,quàm eſſent illæ quas numerauit pro pretio cenſus; prout etiam remanentibus ſpeciebus monetæ in eadem bonitate intrinſeca, & aucto valore extrinſeco cogeretur creditor minorem numerum ſpecierum recipere eis, quas de tempore contractus numeraſſet; quod eſſet valdè damnoſum creditori, qui non poteſt cogere debitorem ad redimendum;ſed è contra ipſe cogitur ad libitum debitoris pati redemptionem,
& extinguere. † Et nos ſupra firmauimus non debere 20.
contractum claudicare, & pacta in contractu cenſus appoſita,debere æqualiter reſpicere damnum & commodum emptoris, & venditoris: ex Berlich.*lib.*1.*concluſ.*36.*num.*38. & aliis ſuperiùs citatis.

CAPVT XVIII.

Continuatur hoc capite eadem quæſtio, quæ in præcedenti; de pacto reſtituendi in non minori bonitate intrinſeca,& extrinſeca,in bona & groſſa moneta,&c.

SVMMARIVM.

1 *Non eſt inconueniens verba inculcare ad tollendam dubitationem.*

2 *Clauſulam* en bōnes & groſſes eſpeces ſans aucuns patats *non alterare diſpoſitionem præcedentem, in qua clarè promiſſa eſt reſtitutio earumdē ſpecierum,probatur exemplo familiari.*

3 *Alternatiua habet vim copulæ, ne ſequatur correctio in eodem inſtrumento.*

4 *Clauſula*

4 *Clauſula* non moindres, *aquè reſpuit fauorem debitoris & creditoru.*
5 *Verba* non minus *ſignificant eandem quantitatem.*
6 *Quando partes incipiunt à poſitiuo, & comparatiuum ponitur negatiuè; tunc poſitiuum remanet in ſua natura, neque alteratur per comparatiuum.*
7 *Negatiua propoſitio magis negat, quàm affirmatiua affirmet.*
8 *Oſtenditur per illas clauſulas conſeruari iuſtitiam, & aqualitatem inter debitorem & creditorem: & ſi non intelligeretur de eiſdem ſpeciebus, magnum detrimentum & iniuſtitia oriretur aduerſus creditorem.*
9 *Refertur fuiſſe iudicatum pro validitate & iuſtitia dicti pacti, & debitorem fuiſſe condemnatum ad ſoluendum in iiſdem ſpeciebus in contractu cenſus particulariter dinumeratis; & ſententiam fuiſſe executioni demandatam.*

IMpulſus ſum & iuſtitiâ cauſæ, & meritis ac amicitiâ Clariſſimi Domini ſcribentis, non ſolùm vt præcedentibus eius allegationibus, ſubſcriptionem meam adderem; ſed etiam aliquid de meo in medium afferrem.

Retento itaque eodem themate, conſtat in conſtitutione & venditione cenſus de quo agitur, pretium fuiſſe numeratum in certo numero aureorum Hiſpaniæ, & Italiæ, & in aliis certis ſpeciebus in contractu deſignatis, & ſpecificatis. Deinde conuentum fuiſſe, quòd in caſum reſtitutionis ſortis, debitor teneretur illam facere in iiſdem ſpeciebus quibus ſupra, bonæ & groſſæ monetæ, abſque aliquibus patachis, & non minoribus in pondere, liga, & bonitate intrinſeca vel extrinſeca, quàm illæ quæ habebant curſum ſeu erant in commercio, & exponebantur in ciuitate Auenionenſi, & quæ fuerunt ſupra expeditæ.

Ex quibus verbis colligitur primò, quòd reſtitutio ſortis fieri debet in eodem numero: quia quod eſt indiuiduum apud Logicos, vocatur ſpecies apud Iuriſconſultos. Bart. *in l.2.§ mutui dato. ff. ſi cert.petatur*, maxime ſtante clauſula copulatiua in fine appoſita, *& que ſupra expedita fuerunt*, quæ refertur ad ipſas ſpecies ſuperiùs in eodem contractu expreſſas: iuxta *conſ.* Crauet.47. quod communiter approbatur, vt ſuperius oſtendimus *in c.1.n.16.* & habetur *c.praced.n.* 11.

Verba autem intermedia inter duas illas clauſulas, nempe inter hanc, *en meſmes eſpeces*, & aliam *& que ſont eſté baillées cy-deſſus*: cùm poſita ſint tantùm ad explicandam magis contrahentium voluntatem, non
1. alterant principalem illam diſpoſitionem: † cùm non
ſit inconueniens inculcari etiam verba ſuperflua, ad tollendam dubitationem. *l. qua dubitationis.* 81. & *ibi* Decius, & alij. *ff.de reg.iur.*
2. Vnde verba illa *en groſſe monnoye, & ſans aucuns patacs*, & verba *non moindres*, non poſſunt alterare principalem diſpoſitionem, neque diminuere vim illorum verborum *en meſmes eſpeces que ſont eſté cy-deſſus baillées: l.nomen debitoris.33.§.pater filia.ff.de legat.*3. Perinde ac ſi quis reciperet bonum triticum, purum, & nitidum; & promitteret reſtituere in eadem ſpecie tritici, & adiiceret illa verba, *abſque vlla ſiligine, vel lolio, aut auena admixta*, ſanè clauſula illa poſterior non alteraret naturam principalis diſpoſitionis, & promiſſionis certæ quantitatis tritici iam expreſſæ, ne appoſita ad corroborandam diſpoſitionem operentur contrarium effectum. *l. legata inutiliter* 14. *ff. de adimend.legat.*
3. Clauſula verò illa, *& non moindres en bonté intrinſeque, ou extrinſeque*, debet intelligi copulatiuè, ne ſequatur correctio in eodem pacto. Menoch. *conſil.*554. *n.*15. vel ampliatiuè ad præcedentia. Crauet. *conſ.*326. *n.*2. Rot. *deciſ.*69. *n.*5. *part.*5. *recent.*

Cæterùm, clauſula illa *non moindres*, æquè reſpicit 4.
fauorẽ debitoris, ac creditoris; cùm nihil aliud ſignificet quàm identitatem ſpecierum: vt *in l.non minorem.* 20. cum *ibi* notat. per DD. *Cod.de tranſact.l.non minus.* aliàs, *non parum. Cod. de Aſſeſſor.* † vbi, verba illa *non* 5.
minus explicantur, id eſt *pariter*: vt per Boër. *dec.*246. *n.*4. *circa medium.l.non eo minus.*14. *Cod.de procurator. l.non magis.*57. *ff.de action.empt.l.non amplius.*26. & *ibi* Summariom. *ff.de legat.*1. *l.non magis.*22 *ff. de action. rer. amot.l.non minus.*31. *ff.de hered. inſtit. l.* 2. & 3. *ff. pro legat.* & *in c.de appellationibus* 11. *de appellat. vbi* Franc. & alij. Et de dictione *non pluris*, eſt textus expreſſus *in l.qui reſtituere.*68. *ff. de rei vendicat.* ibi *non pluris quàm res eſt*, id eſt, *quanti aduerſarij intereſt, condemnandus eſt.*

De clauſula etiam *non minoris*, eſt textus *in l.decem* 6. *ff.de fideicomm.libertat.* ibi, *& minoris ſeruus emi non poteſt*: & ibi, *perinde ac ſi teſtator adiecisſet vt integra praſtarentur.*

Et pro præmiſſorum confirmatione aduertendum 6.
eſt, magnam eſſe differentiam inter promiſſionem ſimpliciter factam de reſtituendo capitale in non minori bonitate; & eam quæ fit de reſtituendo in iiſdem ſpeciebus nõ minoris bonitatis: nam licet in primo caſu, verba illa referantur ad identitatem bonitatis, vt mox oſtenſum fuit: tamen in poſteriori caſu res eſt expedita, cùm partes incipiant à poſitiuo, & ſubiiciant comparatiuum negatiuè: & ſic poſitiuum remaneat in ſua natura: quia comparatiuum reſtringit ſuum poſitiuum. *l.vbi autem.ff.de verb.obligat.in principio*, Notatur per DD. *in l.exigendi.Cod.de procurat.cap.cùm dilecti verſic.verum.de elect.* Afflict. *in tract. de iure prothomiſ.§.*5. *num.* 6. ergo quando comparatiuo adiecta eſt negatiua, ſequitur comparatiuum non reſtringere, ſed magis propenſam & eoixam loquentium voluntatem exprimere: † quia negatiua magis negat, quàm 7.
affirmatiua affirmet. Gloſſ. *in l.hoc genus.* & *ibi* DD. *ff. de condit.& demonſtr.* Nam inter maiorem & minorem bonitatem, nullum datur medium præter eandem bonitatem: dictio autem illa *non maiorem*, non poteſt ſignificare minorem, quia eſſet contra verba expreſſa contractus: ſimiliter non poteſt ſignificare maiorem, quia hoc eſſet contra ſenſum communem: ergo neceſſariò debet ſignificare eandem.

Denique aduertendum eſt, quòd ſtante illa clauſu- 8.
la *non minoris*, ſi dupla Hiſpaniæ, tempore contractus valeret decem libras, & tempore ſolutionis reducta eſſet ad octo libras, creditor cogeretur accipere duplas, ad rationem decem librarum pro qualibet, licèt communiter expenderentur tantùm pro octo libris, & duas libras amitteret pro qualibet dupla; cùm debitor non teneatur ſoluere ad rationem minoris valoris tunc currentis, vigore pacti ſupradicti: ergo eadem ratione ſi pecunia augeatur, creditor non eſt cogendus illam recipere ad æſtimationem auctam, vt par ſit ratio lucri & damni, augmenti & decrementi. Viuius *opin.*516. *num.*46. Rot. *deciſ.*149. *num.*7. *part.* 2. *recent.* Gratian. *deciſ.*85. *num.*6. Ricc. *collect.*2083. Atque ita fuit iudicatum, & Communitas ſoluit ad rationem ſpecierum in contractu deſignatarum, non autem ad valorem illarum tempore ſolutionis. † Ita 9.
etiam fuit iudicatum per R. P. D. Vicegerentem Auenionis, in quadam Auenionenſi *Cenſus* 17. Iunij 1641. de voto Clariſſimi Domini de Ribiers viri doctrina & integritate conſpicui, per ambas partes electi, cuius deciſionis tenor ſequitur.

R.P.D.

R. P. D.

VICEGERENTE

Auenionen. Cenſus.

Lunæ 17. Iunij 1641.

ANno 1629. die 2. Maij, N. debittix vendidit D. Ioannæ de Criuel, viduæ D. Andreæ Payeu I. V. D. Auenionenſis annuam penſionẽ triginta ſcutorum ſoluendam in proba moneta non minoris bonitatis intrinſecæ, & extrinſecæ, ponderis, tituli & ligæ currentis in præſenti ciuitate tempore d. contractus; pro pretio 500. ſcutorum ſimilium receptorum in ſexenis, cum pacto quòd in caſum extinctionis fiat reſtitutio d. ſortis principalis 500. ſcutorum, in iiſdem & ſimilibus ſpeciebus, & ſub EADEM bonitate intrinſeca & extrinſeca, pondere, titulo & liga currentibus tempore d. contractus.

Contigit anno 1636. quòd edicto Regio omnes monetæ ſuſceperunt augmentum in bonitate extrinſeca; & nominatim ſexeni qui tempore dicti contractus exponebantur ad rationem ſexdecim ſolidorum cum dimidio, exponuntur hodie ex edicto ad rationem viginti ſolidorum cum dimidio.

Fuit mota controuerſia ſuper validitate & i itia dicti pacti & formâ ſoluendi dictã penſionẽ annuam; nec non ſortem principalem in caſum extinctionis.

ET AFFIRMATIVE reſolutum fuit vtraque parte informante & de voto Spectab. D. de Ribiers I. V. D. Aſſeſſoris hinc inde nominati vel electi, ſolutionem dictæ penſionis annuæ & ſortis principalis reſpectiuè, caſu illius adueniente, faciendam eſſe in monetis prædictis iuxta formam pacti ſub eadem ſcilicet bonitate intrinſecâ & extrinſecâ currenti de tẽpore contractus, ſoluendo nempe ſezenos ad rationem 16. ſolid. cum dimidio, ſiue monetæ in futurum creſcant vel reſpectiuè decreſcant.

FVNDAMENTVM reſolutionis fuit *Primò*, quia ad iudicandum de iuſtitia vel iniuſtitia pacti, inſpici debet tempus contractus, quo tempore pacta ſunt libera, quæ dum ſunt reciproca, fiunt licita quamuis aliàs eſſent illicita, reciprocatio enim inducit æqualitatem Rot. *in recentior. part. 2. deciſ. 149. numer. 7.* Surd. *deciſ. 278. num. 29.* Gail. *lib. 2. obſ. 8. num. 2. & ſequent.* & quem tangit periculum decrementi, tangere debet commodum augmenti Rot. *in recent. p. 1. deciſ. 597. num. 2. & dicta deciſ. 149. part. 2. n. 7.* Boët. *deciſ. 327. num. 9.* cùm læſio attendi debeat de tempore contractus, *l. continuus 137. ff. de verb. oblig.* ibi *non enim ſecundùm futuri temporis ius, ſed ſecundùm præſentis æſtimari debet ſtipulatio.* Ita vt ſi quæ ex poſt facto contingat variatio, aut læſio, cenſeatur per accidens, & tanquã caſus fortuitus, nullius protſus ſit conſiderationis. Pinel. *ad l. 2. Cod. reſc. vend. t.* Larrea *deciſ. Granaten. 24. num. 9.* Gail. *lib. 2. obſeru. 8. num. 2. & ſequent.* Fab. *de var. num. deb. cap. 11. fol. 836. in med.* ibi *nec pretium quod ſemel ſtatutum ſit: & quòd debitor ipſe contractus tempore æquum putauerit, ex poſt facto videri iniquum poſſe, quod aureorum valor extrinſecus creuerit qui potuit è contrario decreſcere.* Et ratio eſt, quia in materia monetali inſpici debet conuentio, à qua legem ſumere contractus aiunt DD. *in cap. quanto. extra de iureiur. & in l. Paulus ff. de ſolut. & in l. cùm quid ff. ſi cert. pet.* Quod etiam probat text. Euangelicus Math. cap. 20. num. 13. *Amice non facio tibi iniuriam nonne denario conueniſti mecum* quem textum allegant in hac materia Belleria *conſil. monet. poſt tractatum Sola de monet. num. 24* & Theſaur. *deciſ. Pedem. 174. num. 5.* vnde tenorem obligationis attendendum eſſe tradit Boet. *deciſ. 327. num. 20.* & hoc aduertere debere practicantes monet Budell *de monet. cap. 3. n. 10.* & ab eo totam cauſæ definitionem pendere in hac materia notat Menoch. *conſ. 258. n. 1. & 2.*

Quod autem in terminis pacti de ſoluendo ſpecies ſub eadem bonitate intrinſecâ & extrinſecâ, adſit reciprocatio & æqualitas; ex eo ſolo conuincitur; Quod ſi decrementum contigiſſet, vel in futurum contigerit, creditor ſentiet damnum, dum tenebitur & cogi poterit à debitore, vi pacti accipere duplas in eadem bonitate extrinſecâ diei contractus, verbi gratia octo librarum, quas tamen poſito decremento ad ſex libras, poſſet tantùm exponere ratione ſex librarum, niſi enim in caſu dicti decrementi acciperet duplas ad rationem octo librarum, non acciperet in eadem, ſed in diuerſa bonitate extrinſeca diei contractus, contra formam & tenorem pacti. Ergo in caſum augmenti, vt æqualitas & iuſtitia ſeruetur, lucrum conſequi debet. Rot. *in recent. part. 2. deciſ. 149. num. 7.* prout in terminis huius pacti tradit Budell. *de monet. cap. 7. verſic. quod ego exaudio ſi ducatus in valore extrinſeco ſit diminutus.* Sola. *de monet. caſ. 39. num. 18.* ibi *quia ſi decreuiſſet valor* & magis in ſpecie tradit Belleria *dicto conſil. monetal.* poſt Solam *de monet. num. 5.* vbi obiectionem proponit ex caſu diminutionis, quam ſoluit ſtante pacto prædicto ſub num. 22. Couarr. *de numiſm. collat. cap. 7. §. vnic. concluſ. 7.* ibi *quoties in contractu ob metum mutationis ſit pactum de pecunia ſub certa æſtimatione ſoluenda. & verſic. eſt & alterum exemplum* ibi *& tot floreni ſunt ſoluendi quot tempore contractus efficiebant centum libras, tempore verò ſolutionis non efficiunt octuaginta.* Ioann. de imola *in l. Paulus. num. 2. in fin. ff. de ſolution. verſic. ſiue plus ſiue minus valebat tempore ſolutionis.* Craueta. *conſ. 47. num. 1. verſic. quod ſi valor ſcuti fuiſſet diminutus.* Faber. *de var. num. debit. cap. 11. fol. 834. verſic. nam ſi diminuti eſſent aurei* quem citat & ſequitur Larrea *deciſ. Granat. 23. num. 5. & deciſ. 24. num. 10.* Idem Fab. *cap. 17. fol. 837. in fin.* ibi *neque enim cogeretur venditor ſupplere diminutionem.* Brun. *de augmen. limit. 8. num. 6. verſic. ſi contingat ducatum decreuiſſe.* Duard. *de cenſib. ad extrau. Pij V. §. 3. quæſt. 6. numer. 35.* vbi reſoluit ſtante conuentione prædicta augmentum & decrementum cedere in lucrum vel damnum creditoris, nonobſtante quacumque variatione. Sola *de monet. caſ. 39. num. 18. verſ. quia ſi decreuiſſet valor.* & ibi *imò oportuiſſet acquieſcere ſtante pacto.* Kohl. *exerc. legal. 19. num. 7.* vbi in ſpecie noſtri pacti claris verbis concludit, ibi, *etiamſi fortè ſolutionis tempore longè pluris aut minoris valituri ſint*: idem tradit Scac. *de commerc. § 2. gloſſ. 5. num. 187. & 188. fol. 363.* Maſtrill. *deciſ. 7. num. 2. & 6.* iuncto *numer. 9.* qui omnes DD. allegati loquuntur in terminis caſus noſtri quo conuentio incipit à moneta imaginaria ſoluenda in certis ſpeciebus & ſub eadem æſtimatione ſeu bonitate extrinſeca. Ergo.

Nonobſtat quòd quidam Theologi ex aduerſo voluerunt, pactum illud ſoluendi ſpecies in eadem bonitate intrinſecâ & extrinſecâ non eſſe reciprocum, niſi fuerint ſuperaddita hæc verba ſiue creſcant vel decreſcant, vel fuerit additum in eodem numero.

Quia reſpondetur *Primò* inutilem eſſe huiuſmodi verborum adiectionem; cùm illa verba *in eadem* hoc importent ex natura ſuæ ſignificationis, impoſſibile enim eſt quòd ſit eadem de tempore contractus, quin comprehen

comprehendatur ſub illis verbis nonobſtantia decrementi vel augmenti, alias enim idem non eſſet, aut idem eſſet diuerſum à ſeipſo, quod abſurdum eſt, & in puncto quod ſufficiat caſum decrementi implicitè fuiſſe comprehenſum in pacto tradit Rebell. qui eſt ex P.P. Societatis Doctor Theologus *de obligat. iuſtit. lib.11.q.15.n.9.* ibi, *aeque adeo ſiue expreſſe vel implicitè & num.11.* ibi *quando ſcilicet contrahentes ſaltem implicitè æquali periculo augendi minuendiue valoris ſe exponendo contrahunt.* Mulina Societ. Ieſ. *tract. 2. de contract. diſp.312. verſic. excipe quando ex verbis.*

Secundo, Quia cùm, vt infra oſtendetur, verba in eadem bonitate intrinſeca & extrinſeca identitatem numeri importent, ſequitur obiectionem non procedere.

Tertiò. Quia licèt ad Theologos ſpectet determinare, quòd in contractibus pacta debent eſſe æqualia & reciproca, ne iniuſtitiam vel vſuram redoleant. Tamen dum agitur de interpretatione aut ſignificatione verborum an æqualitatem importent, nec ne: pertinet ad Iuriſconſultos, quorum eſt leges, canones, & verborum ſignificationes noſcere *l. verbum* 123. *in princ. ff. de verb. ſignif.* Gratian. *diſcep. forens. In præfat. n.39.* & ita in puncto reſoluit Guillelm. Bont. *tract. de vſur. qu. quolibet. n. 14 15. & ſequent. in tract. diuerſ. volum. 5.* vbi doctiſſimè dicit in reſolutione caſuum formandum eſſe ſyllogiſmum, & quidem determinationem maioris propoſitionis ſcilicet in contractibus debere eſſe æqualitatem, pertinere ad Theologos; determinationem verò minoris ſcilicet in hoc vel illo caſu non adeſſe æqualitatem ſpectare ad Iuriſconſultos; Vnde in ſpecie pacti de quo agitur doctrinam Bartoli *in dicta l. Paulus* eſſe ſequendam in foro conſcientiæ tradit Rebell. *dicto tractatu de oblig. iuſt. lib. 11. quæſt. 15. numer.* 12. ibi *ne à communi Doctorum ſententia temerè recedere videatur.*

Nec etiam aduerſator creditorem potiùs ad augmentum quàm decrementum reſpexiſſe, quod certus eſſet moraliter tempore contractus fore vt duplæ tribus libris non decreſcerent; prout auctæ reperiuntur: ex Leſſ. *de iuſt. lib.2. cap.21. dub 8. n.49.*

Primò, Quia hoc obiectum eſt de foro pœnitentiali, non de externo, ſolus enim eſt cordium ſcrutator Deus, vnde allegantri iſtam certitudinem incumbere onus probandi tradit in puncto Gratian. *diſc. for. cap. 884. num. 25. verſic. nam tamen huiuſmodi mutationis non verificatur.* Imò dicta certitudo moralis allegata retorquetur in contrarium, ſcilicet nec aliquem de eo tempore fuiſſe moraliter certum, quòd augerentur duplæ tribus libris, nemo enim eſt qui hoc anno 1629. & ſic ſeptem annis ante augmentum, hoc credidiſſet; imo nemo eſt qui de ſezenis vel minimùm ſuſpicari potuiſſet. Vnde ex lapſu tanti temporis inter contractum & edictum præſumi ignorãtiam mutationis ad effectum de quo agitur tradit in terminis Gratian. *dicta diſc. for. 884. n. 27.* ibi *quia ignorabatur tempus mutationis.*

Et certè ſi creditor huiuſmodi certitudinem moralem habuiſſet, prætuliſſet potius pecunias ſuas aſſeruate ad tempus augmenti, vt ſuæ vtilitati maiori conſuleret; Ergo.

Secundò, Quia cùm augmentum vel decrementum à mera Principis voluntate dependeat, nulla poteſt inferri maior probabilitas, quòd in futurum monetæ potius augeri quàm minui debeant, vnde quod Princeps potiùs eas tribus libris auxerit à tempore dicti contractus quàm minuerit, cenſetur per accidens, & vti factum Principis quod caſui fortuito æquiparatur nullius eſſe poteſt conſiderationis. Fab. *de num. debit. cap. 11. fol. 836. in med.* ibi, *nec pretium quod ſemel ſtatutum ſit, & quod debitor ipſe contractus tempore æquum putauerit, ex poſt facto videri iniquum poſſe, quod aureorum valor extrinſecus creuerit, qui potuit è contrario decreſcere.* Provt in ſimilibus negotiis nullam certam regulam aſſignari poſſe notat expreſſe. Ioan. Fab. *in §. nos autē n. 3. Inſtit. de attil. tut.* ibi, *propter diuerſos valores monetarum quæ aſcendunt vel deſcendunt pro voto Regentium,* ſic à duobus annis viſum eſt duplas ponderis trium denariorum quæ pro 10. libris & 12. ſolidis publicè exponebantur, voluntate Principis, mox imperato omnium detrimentu ad ſex libras circiter diminutas fuiſſe eiuſdem Principis edicto.

Tertio, Quia cùm ab aliquibus annis aurei Solis valerent tantum 27. ſolidos vt atteſtatur Boer. *deciſ. 127 num.* 10. deinde edicto Henrici II. ad 60. ſolidos. Edicto Ludouici XIII. anno 1614. ad 75. ſolidos & demum tempore dicti contractus ad 80. ſolidos excreuerunt. Ex eo potiùs quòd monetæ multùm creuerint argui debebat maior deſcenſus præſumptio, argumento ducto à ſolito quo res non ſolent in eodem ſtatu exceſſus perſiſtere, nec in ſimilibus augmentis dari poteſt progreſſus in infinitum.

Et in effectu *anno 1632. & die 16. Decemb.* Rex Chriſtianiſſimus edictum edidit prohibitorium ne monetæ aureæ impoſitam æſtimationem excederent, & inſuper mandauit congregari varios magiſtratus, & præcipuos è ciuibus Pariſienſibus, adhoc vt deliberarent quâ commodiori viâ tales monetæ ad priſtinum valorem anni 1614. reduci poſſent. Et ſic dubium potiùs erat decrementi quàm augmenti.

Quartò, quia ſi prædicta obiectio ſubſiſteret, impugnaret etiam contractus cenſuales conceptos in certis ſpeciebus ſimpliciter verbi gratia ſeptem ſcutorum auri in auro ſolis pro capitali centum aureorum ſimilium, quia reſpectu illorum etiam militaret eadem certitudo moralis & inueriſſimilitudo paritatis deſcenſus allegata: Quod tamen de huiuſmodi penſionibus in certa ſpecie conceptis dici non poteſt; cum ita ſemper fuerit à Rota Romana deciſum vt conſtat ex *deciſ.* 219. poſt Duard. *de cenſib. dec.219. n. 9. & deciſ. 682. num. 3. p. 4. diuerſ. & deciſ. 687. cum aliis*

Quintò, quia vt ait Nauarr. *in Comment. de Camb. num.* 48. obligatio ſoluendi, ſtante pacto prædicto, non cadit ſupra valorem extrinſecum, ſed ſupra ſpeciem illam in contractu ſtipulatam, ideóque per accidens eſt quòd aſcendat vel deſcendat: vnde ſufficere quòd ex pacti taciti vel expreſſi verbis appareat contrahentes ſeſe aleæ decrementi vel augmenti ſubieciſſe, tradunt Rebell. *de oblig. iuſt. lib. 11. q. 15. n. 11. &* 12. & Molin. *de contract. dicta diſp. 32. concl. 2. verſic. excipe quando ex verbis contractus contrarium intelligeretur.* Nec enim illud pactum dicitur principaliter adhibitum animo lucrandi, ſed ad vitandum periculum variationis: vt comprobat Couarr. *d. §. vnic. cap. 7. conclu. 7.* Fab. *d. cap. 2. fol. 756. in princ. verſ. vt dubitandum non ſit quin prudens negotiator qui de eodem numero ſibi reddendo cauet de periculo illo tranſigere voluiſſe videatur, ſiue in aperto ſit imminere periculum ſiue in incerto.*

Sextò, Quia dum iſtud augmentum prouenit ex cauſa bellicæ neceſſitatis, & ideo non ſtabili, nec perpetuò duraturâ lege, limitantur ea quæ de paritate deſcenſus monetarum ex aduerſo deducuntur: vt expreſsè notauit d. Laiman. *lib. 3. tract. 3. part. 1. cap. 5. n. 26.* & infra oſtendetur *verſic. vltimo concurrit.*

Et ſuper pacti prædicti iuſtitia ex abundanti conſulti R R. P P. Minimi Ordinis Sancti Franciſci de Paula tam morum probitate quàm doctrinâ commendatiſſimi,

mendatiſſimi,

mendatiſſimi, ita fauore creditotis doctiſſimè teſponderunt, vt cooſtat ex eorum ſcriptis Nobis ad maiorem ſatisfactionem exhibitis. Quibus acceſſerunt ſcripta per R. P. Ioaonem Salianum Auguſtinianum Doctorem & in alma Voiuerſitate Auen. Decanum & Regentem facultatis Theologiæ aliόſque ibi ſubſcripros dictæ Facultatis Doctores, & in D. Vniuerſitate publicos Profeſſores.

Secvndo principaliter placuit diſtinctio Bartoli *in d. l. Paulus, n. 10. verſic. ſed quod ſi fuit dictum, in fin. ff. de ſolut.* ab omnibus DD. & à Rota Romana, quæ vim communis opinionis obtinet canoniſata. Cuius Bartoli verba hæc ſunt, *ſed ſi fuit dictum, depono apud te centum libras in florenis hoc pacto quod reddas in florenis ſub eadem æſtimatione, tunc ſub eadem æſtimatione debent reddi: ſed ſi non eſſet dictum in eadem æſtimatione, puto quòd debeant reddi in æſtimatione communi quæ eſſet tempore quo debet fieri ſolutio.* Ex hac diſtinctione duos formant in hac materia caſus DD. 1. eſt obligationis 100 librarum in florenis ſeu corporibus, cum pacto reſtituendi dictam ſummam in florenis ſub eadem æſtimatione: & hoc caſu dicunt DD. promiſſas eſſe ſpecies reſtituendas in eodem & certo numero.

2. Caſus eſt obligationis 100. librarum in florenis, cum pacto reſtituendi in florenis nullo pacto adiecto de eadem æſtimatione: & isto caſu dicunt ijdem DD. promiſſas eſſe eſpecies reſtituendas ſub incerto numero, ita vt in 1. caſu augmentum & decrementum cedant in fauorem creditoris; in 2. verò cedant in fauorem debitoris: Hanc differentiam caſuum diſtinctè declarat ex mente Bartoli, Io. de Immola *in d. l. Paulus, n. 2. in fine, verſic. item adde dictis Bartoli, ff. de ſolut.* Couarr. *d. cap. 7 §. vnic.* qui *concl. 7.* primum caſum exprimit, *concluſ. verò* 8. ſecundum conſtituit; Scacc. *de commerc. §. 1. gloſſ. 5. n. 187.* vbi de 1. caſu & *n.* 188. vbi de 2. Bruo, *de Aug. limit. 8. n. 5.* Curr. *in l. cum quid n. 27. ff. ſi cert. petat. in tract. de monet. fol. 83.* Crauet. *conſ. 47. n. 1.* Budell. *de monet. cap. 7.* vbi de 1. caſu. *& cap. 6.* vbi de 2. Kohl. *exerc. legal. 19. n. 7.* vbi de 1. caſu. *& n. 23.* vbi de . caſu. Bertazol. *clauſ. 30. gloſſ 9. num. 10.* vbi de 2. caſu Bartoli, *& num. 11.* vbi de 1. ibi *niſi ſit facta promiſſio de reſtituendo in eadem æſtimatione* & ibi *quod ſi iſta promiſſio de eadem æſtimatione omiſſa fuerit.* & *num. 19* vbi dicit caſum eſſe clarum, quando eſt dictum quod res reddatur in eadem æſtimatione. Fab. *de var. num. deb. cap. 11. & 17.* vbi dictum Crauetæ conſilium defendit ab impij Molinæi morſibus, & ita iuxta dictum Crauetæ conſilium fuiſſe iudicatum teſtatur Theſaur. *de monet. p. 2. n 57.* & bene conſuluiſſe dicit Vinius, *com. opin. lib. 2. opin. 516. num. 49.* Menoch. *conſ. 158. num. 3. vol. 3.* Rebell. *de oblig. iuſt. lib. 11. quæſt. 15. concl....* vbi de 1. caſu & *concl.* 9. vbi de 2. Larrea *deciſ. Granat.* 24. *num.* 9

Cùm autem ex facti ſerie conſtet fuiſſe adiecta verba de ſoluendo *in eadem bonitate extrinſeca* quæ æquiualent verbis *in eadem æſtimatione*, ſequitur deciſionem verſari in 1. caſu Bartoli, quo fuit promiſſa moneta imaginaria, vt hìc; cum pacto reſtituendi in certis ſpeciebus nempe ſezenis, ſub eadem æſtimatione, ſeu ſub eadem bonitate extrinſeca; & ideo iuxta dicti Bartoli doctrinam, augmentum & decrementum ſpectare ad creditorem.

Et licèt poſt tot DD. quæſtionem in terminis reſoluentes vlteriori ratione non indigeat, hæc tamen ſubiicitur. Quia verba pacti prædicti operantur vt libræ non ſint in obligatione, ſed ipſa ſpecierum corpora determinata, ita vt poſito quòd 100. duplæ 900. libras conficerent, idem eſſet, ac ſi capitale fuiſſet conſtitutum, non in 900. libris ſed in 100. duplis: ita tradit in terminis pacti Brun. *de augm. limit. 8. num 5. verſ. 2. quæritur.* Budell. *de monet. cap. 7. in fine*, vbi ſtante pacto æquiparat obligationem conceptam in libris, cum obligatione concepta in moneta determinata: & magis in ſpecie. Fab. *de num. deb. cap. 11. fol. 834. in fin.* ibi *& conſequenter, videntur aurei ipſi qui numerati ſunt eſſe in obligatione, ac ſi nulla librarum mentio facta eſſet:* & *cap. 17. fol. 855. in fin. verſ. ſed cum pactum illud additum eſt, dico non libras eſſe in obligatione, ſed aureos:* & *ver. atque ideò perinde conſtituenda omnia ac ſi nullâ librarum mentione factâ, aurei ſimpliciter ſoluti eſſent.* Kohl. *d. exerc. leg. 19. num. 7.* vbi fuſè Vin. *com. opin. lib. 2. opin. 516. num. 49.* vbi ait illam monetam imaginariam dici reſtrictam ad certam ſpeciem & corpus.

Doctores autem in locis ex aduerſo citatis loquuntur in 2. caſu Bartoli *num. 10. in fine*; vbi conuentio incipit quidem à libris, & promittitur reſtitutio in iiſdem ſpeciebus, ſed non fuerunt addita verba *& ſub eadem æſtimatione*, numeri certitudinem importantia, & hoc modo loquitur Kohl. *num.* 23. in loco per informantes ex aduerſo citato; Contrarium enim aſſerit in loco pro parte dictæ D. de Payen allegato, vbi ſcilicet fuerunt addita verba *& ſub eadem æſtimatione.* Sic Laiman. *l. 3. de inſtit. tract. 3. part. 1. cap. 8. aſſert. 3. num. 15.* ex aduerſo citatus loquitur in 2. caſu Bartoli & in caſu concl. 8. Couarruuiæ, dum ſcilicet in promiſſa ſpecierum reſtitutione non fuerunt adiecta verba de eadem æſtimatione, aut alia numeri certitudinem importantia, vt dictum eſt.

Vel loquuntur in caſu quo conuentio incipit à moneta ſpeciali æſtimata per libras, putà in 100. aureis ſolaribus æſtimatis ad tres vel quatuor libras: & hanc differentiã notat expreſsè Couarr. *dict. §. vnic. cap. 7. concluſ. 7. in medio* & hoc modo loquuntur Bertazol. & Fab. *cap. 2.* & Kohl *dict. exerc. 19. n. 20.* ex aduerſo citati. Ratio autem prædictæ differentiæ eſt, quia dum conuentio incipit ab aureis æſtimatis per libras, aurei cenſentur vendiri pro libris, vnde libræ quia ſunt pretium venditionis, ſolæ debentur, non aurei; quando verò conuentio incipit à libris æſtimatis per aureos, & reſtituendis ſub eadem æſtimatione, libræ cenſentur venditæ pro aureis; vnde aurei quia ſunt pretium venditionis, ſoli aurei debentur, ac ſi nulla librarum mentio facta eſſet: vt ait Fab. *dict. cap. 11. fol. 834. in fin. verſic. perinde videntur, & fol. 836. in med. verſic. & quemadmodum.* & *c. 17. fol. 856. verſic. mouet me*, & *verſic. dicã aureos non magis æſtimatos eſſe libris in priore conuentionis parte quam libras aureis in poſteriore.* Brun. *de augm. lim. 8. num. 5. verſic. Reſpondeo quod iſte eſt propriè caſus.*

Hæc autem deciſio verſatur in caſu quo incipit conuentio à moneta imaginaria, reſtricta ad certas ſpecies reſtituendas in eadem æſtimatione numerum importante; & ita loquuntur Bertazol. & Fab. *cap.* 11. in locis parte dictæ D. de Cruel allegatis. Vnde dicit Maſtrill. *deciſ. 7. n. 9. in fin.* quòd ſtãte pacto prædicto de ſoluendo in eadem bonitate intrinſecâ & extrinſecâ, caſus iſte non habet contradictorem: ibi, *& vt verum fatear ſtante ſupradicto pacto caſus iſte non habet contradictorem, ſi perlegantur deciſiones omnes quæ ex aduerſo allegantur.*

Tertio fuit conſideratum validam eſſe in iure conuentionem, de ſoluendis ſpeciebus monetæ ſub æſtimatione currenti tempore contractus, ad vitandum ſcilicet periculum & metum variationis. Vnde dicunt DD. vigore dicti pacti cenſeri inductam ſuper dicta variatione quaſi tranſactionem reſtrictam

ad

ad valorē contractus, ita tradit Budell. *de monet. c.9.n. 6. verſic. rationē ſubiungit*, vbi hoc argumentū Achyllæum & infracto robote conſtans appellat Couart. *de numiſm. collat. dict. concluſ.7.* ibi, *quoties ab initio ſit pactum de pecunia ſub certa eſtimatione ſoluenda, ea pactio planè ſeruanda erit, nec mutatio numiſmatum contrahentibus nocebit, nec proderit:* Brun. *de aug.m. lim. 8. n.1. & 5.* Duard *de cenſib. ad Bull. Py V. §. 3. num. 35.* Kohl. *dict. exerc.19. num.7. in fine.*

Nonobſtat quòd æſtimatio facit emptionem & taxationem. Quia ſtante pacto prædicto de ſoluendo in eâdem æſtimatione, fallit & limitatur prædicta regula, vt in puncto reſpondet Belletia *conſil. Monetal. num. 20. & 21.* ita vt hoc caſu libræ cenſeantur potiùs appoſitæ gratiâ demonſtrationis, quàm taxationis, Maſtrill. *deciſ.7. num.10.* Sola *de Monet. caſ. 42. num. 6.8. & 19.* Boër. *deciſ. 327. num. 10. & 11.* per textum expreſſum in *l. ſi inter virum. Cod. de iur. dot.* ibi *pacto interpoſito, vt ſpecies æſtimata deinde data pretiis quibus æſtimata ſunt, reſtituerentur, non pretia ſpecierum dari, ſed ipſas ſpecies debere reſtitui* Ita vt in dubio potiùs demonſtrationis gratiâ cenſeatur. Sola, *de monet. caſ. 43. num. 4. 5. & 8.* Quem ſequitur Theſ. *de monet. part. 2. numer. 56. limit. 3.* Fab. *dict. cap. 11. fol. 834. in fine* ibi *ac ſi nulla librarum mentio facta eſſet, & fol. 835. in medio verſic. nam quod noſtris placet.*

QVARTO conuincit hæc ratio deſumpta ex naturâ & eſſentiâ ipſius pacti: ſiquidem certum eſt in iure validum eſſe pactum de ſoluendo penſionem, vel reſtituendo ſortem principalem in eodem monetarum genere, & eodem certóque numero, vt fatentur etiam informantes ex aduerſo, eóque in caſu dubium non eſt, quin damnum & lucrum ſpectet ad creditorem. Fab. *d. cap. 11. fol. 834. in fine.* Et poſt Bartol. *in d. l. Paulus* tradit Rot. Romana *in nouiſſ. deciſ. 682. num. 3. & deciſ. 687.* Ros. poſt Duard. *de cenſib. deciſ. 219. num. 9. in fine.* Atqui pactum de ſoluendo ſpecies ſub eadem æſtimatione, ſeu bonitate intrinſeca & extrinſeca, numeri identitatem importat, & æquiualet his verbis (*in eodem numero*) Fab. *de var. num. deb. cap. 11. col. 4. fol. 835. in princ.* ibi *cum eedem ſpecies reſtitui non poſſint eâdem illâ æſtimatione quâ & tradita & numerata ſunt, quin totidem reſtituantur*, & ſic vigore pacti prædicti non ſolùm ſpecierum identitas, ſed numeri, cenſetur in ſtipulationem deducta. Brun. *de Augm. d. limit. 8. verſic. ita vt ſint reſtituendi in tanto numero qui comprehendant centum libras conſiderato tempore contractus*, & magis diſertè Kohl. *d. exerc. leg. 19. num. 7.* ibi *pactumque fuerit adiectum vt aurei ſoluantur ſub eadem æſtimatione, tempore ſolutionis etiam præfinita ſumma erit in totidem aureis omninò ſoluenda.* Couart. *d. cap. 7. §. vnic. concl. 7. verſic. eſt & alterum exemplum.* ibi *vt tot floreni ſint ſoluendi, quot tempore contractus efficiebant centum libras.*

Ratio eſt quia cùm identitas numeri ſpecierum conflet ur ex identitate vtriuſque bonitatis, ſcilicet ponderis & valoris; impoſſibile eſt quòd in iiſdem ſpeciebus concurrat identitas vtriuſque bonitatis de tempore contractus, quin per neceſſe reperiatur identitas numeri ſpecierum inſpecto contractus tempore, quod inſpici debet vi pacti.

Vnde habitâ notitiâ valoris ſpecierum de tempore contractus facilè ſupputare licebit numerum ſpecierum, ſic pro ſumma 500. ſcutorum recepta in ſezenis facilè prodit ex calculo numerus 1818. ſezenorum ad rationem 16. ſol. cum dimidio, pro- vt exponebantur de tempore contractus, vltra tres ſolidos monetæ pro conficiendo complemento dictæ ſummæ capitalis 500. ſcut.

ADID quod dicebatur requiri expreſſam dinumerationem ſpecierum in parte contractus pretij & mutui receptionem concernente. Satisfacit reſponſio ſufficere implicitam vel explicitam ſpecierum dinumerationem: ad notata per Rebell. *de oblig. iuſtit. lib. 21. quæſt. 15. concl. 8. n. 9.* ibi *atque adeo ſicut expreſsè vel implicitè*: & *n. 12.* ibi *quando contrahentes ſaltem implicitè*: & per Molin. *de contract. diſp. 312. concl. 2. tract. 2. verſ. excipe quando ex verbis contractus, aut diſpoſitionis contrarium intelligeretur, nempe in quemcumque variationis euentum, numerum illum monetarum illius rationis eſſe ſoluendum* vbi Couaruuiam *d. n. 5.* citat ſequitur.

Vel enim intelligunt certi numeri deſcriptionem expreſſis verbis requiri, & hoc eſſet legem imponere verbis, non rebus; vel concedunt ſufficere implicitam & neceſſariò vi verborum æquiualentium importatam numeri expreſſionem, & cum prædictis ſentiunt; ſatis enim certum dicitur quod ex calculo aut alio modo certificatur. *l. certum. ff. ſi cert. pet. & l. ex ſententia Cod. de ſentent. quæ ſin. cert. quant. profer.* Scacc. *de commerc. §. 7. gloſſ. 5. numer. 117.* & expreſſum dicitur quòd ab expreſſo reſultat. *l. ſi ita. §. qui filio. ff. de bon. poſſ. ſec. tab.* Ludouiſ. *deciſ. 66. num. 12.* prout in ſimili ſi de ipſa ſpecie dubitaretur aliunde probari poſſe ad effectum augmenti, dixit Theſaur. *part. 2. de monet. numer. 19 verſic. & ſi non appareret*, & quando de ipſo valore non cōſtat aliunde iuſtificari poſſe tradit Gratian *diſcep. forenſ. 51. num. 21.* Idem enim eſt omninò quòd fuerit promiſſa ſolutio ſpecierum in eodem numero, aut quòd fuerit promiſſa in eadem bonitate intrinſeca & extrinſeca, cùm clarè pateat ad oculum ex prædictis identitatem vtriuſque bonitatis in iiſdem ſpeciebus, numeri identitatem importare.

Et in effectu Bartolus in *d. l. Paulus. n. 10.* & eius ſequaces nullam ſpecierū dinumerationē exprimunt in caſu per ipſos formato, vt videre eſt apud ipsū Bartolum *d. n. 10.* apud Budell. *d. cap. 7.* apud Couarr. *d. §. vnic. concl. 7. verſ. eſt & alterum exemplum* apud Kohl. *d. exerc. leg. 19 n. 7.* in quib. locis formatur caſus promiſſionis 100. librarum in florenis vel 100. librarum in ducatis vel in aureis. Nec dicunt in tot, & ſic de aliis: & tamen in d. caſu propter verba *de eadem æſtimatione* adiecta concludunt eumdem ſpecierum numerum deberi. Et magis in terminis ipſe Io. de Imol. *in d. l. Paulus n. 7.* & Couarr. *d. concl. 7. verſ. eſt & alterum exemplum*, & Kohl. *d. n. 7.* expreſsè dicunt ex mēte Bartoli tot florenos vel aureos eſſe reſtituēdos, quot iuxta æſtimationem contractus efficiunt 100. libras colligúntque *ibidem* numerum ſpecierum ex calculo facto ad valorem temporis contractus. Quòd ſi apud aliquos DD. in caſibus per ipſos formatis adſit aliqua ſpecierum dinumeratio, id potius ex contingentiâ caſus, quàm ex neceſſitate factum fuit.

Accedit certiſſimum eſſe in iure numerationē nihil operari, nec attendi quid numeratum ſit, ſed quid in ſtipulatione reſtitui promiſſum ſit, text. eſt in *l. quæ extrinſecus 65.* ibi *nam ſtipulanti denarios, eiuſdē quantitatis aureos ſpondendo obligaberis. ff. de verb. oblig.* vbi numerantur denarij, & tamen debentur aurei ex obligatione reſtituendi. Vnde dixit Bartolus *in d. l. Paulus* illa verba in tot florenis nihil operari, ibi *ideo illa verba non operantur aliquid.* Brun. *de Augm. d. limit. 8. num. 4.* ibi *illa verba in tot ducatis nihil operantur.* Scacc. *de commer. §. 2. gloſſ. 5. n. 185.* ibi *ſicque illa verba in tot cauallotis nihil penitus operantur*; Ergo ſequitur non ex neceſſitate requiri ſpecierum in contractu dinumerationem, pro pacti prædicti validitate

ditate & iuſtitia; ſed tantùm ex abundanti, & ad faciliotem calculum ſpecierum tempore reſtitutionis faciendum; ſufficitque vt in reſtitutionis pacto fuerit implicitè vel explicitè ſtipulata reſtitutio eiuſdem certique numeri, prout in boc caſu vi verbotum ſcilicet eiuſdem bonitatis intrinſecæ & extrinſecæ, quæ identitatem & certitudinem numeri in eiſdem ſpeciebus neceſſariò important, vt dictum eſt.

Vnde non aduerſantur ea quæ tradit Laiman. *de iuſtit.loc. cit. num.* 15. de certi vel incerti numeri expreſſione. Tum quia dictam aſſertionem limitat. *num.* 16. in caſu quo augmentum non ſtabili nec perpetuò duratura lege factum eſt, prout hîc, vt infra oſtendetur *verſic. ex cauſa vero auctionis*, tum etiam quia dictum Laiman allegantes æquiuocum facere videntur in verbis ipſius; nec enim dicit quòd in parte contractus receptionem rei mutuatæ concernente requiratur numeri ſpecierum deſcriptio, ſed tantùm dicit quòd promiſſio ſolutionis ſiue reſtitutionis debiti debet continere expreſſionem certi numeri, hoc eſt quòd non ſufficit promittere reſtitutionem in ijſdem ſpeciebus, ſed vltra requiritur promiſſa numeri ſpecierum reſtitutio. Quæ in hoc caſu promiſſa cenſetur ex verbis *ſub eadem æſtimatione* ſuperadditis poſt verba de reſtituendo in ijſdem ſpeciebus, vt ſupra firmatum eſt: & hoc modo etiam citatus per dictum Laiman. Couartuuias *d. cap.* 7. §. *vnic. n.* 5. diſtinguit caſum ſuæ concluſionis *ſeptima*, à caſu *octaua*, illúdque ſupra fuit oſtenſum in ſecundo fundamento principali huius reſolotionis.

Vltimo concurrit æquitas reſultans ex cauſa, & forma auctionis factæ per edictum Regium.

Ex forma quidem, quia dum omnes monetæ pari proportione ſimul augmentum ſuſceperunt, prout hîc, vt conſtat ex tenore edicti, certum eſt omnium rerum pretia ſimul augeri, *l.* 2. *Cod. de vet. num. pot. lib.* 11. Viu. *com. op. lib.* 2. *opin.* 516. *num.* 50. Angel. *in d. l. Paulus ff. de ſolut.* vt etiam ita contigiſſe notorium eſt: ideo ſolutionem fieri debere eodem numero tradit in puncto Kohl. *exerc. leg.* 19. *num.* 10. vbi rationem ponit, quia pecunia habet relationem ad bona, & ſi tempore contractus dictam pecuniam non mutuaſſet creditor, conuertiſſet eam in emptionem bonorum, quæ ſimul cum augmento monetarum ſuſcepiſſent augmentum: ita vt ſi non reſtitueretur pecunia in eodem numero, non poſſet modo creditor comparare prædium, quod ſibi comparaſſet tempore mutui cum d. pecuniâ mutuatâ, ex quo pretia rerum fuerunt aucta cum auctione monetarum, Kohl. *loc. cit. num.* 10. Viu. *com opin.* 516. *num.* 50.

Ex cauſa verò auctionis monetarum, quæ fuit edicto Regio facta propter bellicam neceſſitatem, & ideo non ſtabili nec perpetua lege duratura; militat in pũcto limitatio adducta per dictum Laiman. *lib* 3. *de inſtit. tract.* 3. *part.* 1. *cap.* 5. *ad d. aſſertionem tertiam num.* 16. vbi dicit etiam præciſo pacto de ſoluendo in eadem æſtimatione, reſtitutionem mutui faciendam eſſe in eodem numero *quia* (inquit) *neque Principis ſtatuentis voluntas fuit, aut eſſe potuit, vt monetarum mutatio admodum notabilis, & valde diſcrepans ab intrinſeco valore conſtituatur, niſi quatenus id neceſſarium eſt ad præſens periculum pellendum, non autem cum graui præiudicio & damno creditorũ, quibus veterum obligationum ius quæſitum fuit.*

Neque dubitari poſſe viſum eſt, quòd etiam ante caſum reſtitutionis ſortis, declarari poſſit, parte petente, quomodò fieri debeat ſolutio caſu ſcilicet adueniente; vt tradit Oſaſch. *deciſ.* 130. *per tot. & maxime num.* 53. Scapucc. *de Saluian. lib.* 1. *quæſt.* 14. Hodier. ad Surd. *deciſ.* 120. *numer.* 2. *&* 3. *& ſequ.* Martin. *de iure conſ. cap. vlt. num.* 145.

Ex his ſatis clarè reſultabat pacti prædicti validitas & iuſtitia circa formam reſtituendæ ſortis principalis, prout etiam non diffitebantur ex aduerſo informantes, qui totam difficultatem ad pactum ſoluendæ penſionis reſtringere videbantur.

Qvæ tamen ex motiuis iam deductis, viſa fuit ceſſare etiã in capite cenſus annui, cùm rationes quibus communiter approbata in ſorte principali ſententia nititur, peræquè in penſione procedant, & idem in vtroque caſu ius exigant. Kohl. *d. exerc. leg.* 19. *num.* 3. *in fin.* & magis in ſpecie notat Duard. *de cenſib.* §. 5. *qu.* 7. *num.* 1. *&* 4. Rebell. *de oblig. iuſtit. lib.* 11. *qu.* 15. *num.* 12. ibi *in contractu mutui, cenſu, cambio, penſion. & cæteris.*

Vnde adſtipulantur ea quæ ſupradicta ſunt, quòd cùm identitas vtriuſque bonitatis identitatem numeri importet, idem eſt ac ſi penſio fuiſſet concepta in certo numero, quem tempore contractus conficiebant ſpecies monetæ ſub eadem bonitate intrinſeca & extrinſeca ſolutæ, ex Io. de Imol. Couart. Brun. Kohl. aliíſque *loc. cit.* & ideo ſtante pacto prædicto ſi monetæ decreuiſſent, creditor damnum ſenſiſſet, ergo in caſum augmenti lucrum conſequi debere iuſtiſſimum eſt. Rot. *in Recon. d. deciſ.* 149. *num.* 7. *p.* 2.

Et in terminis penſionis annuæ, quòd validum ſit pactum de ſoluendo in eadem æſtimatione, ſeu bonitate extrinſeca, tradit in puncto Duard. *de cenſib. ad Bullam Pij V.* §. 3. *quæſt.* 6. *num.* 35. *&* 36. poſt Bartol. *in d. l. Paulus.* Couart. alióſque quos ibi citat & ſequitur Cenſ. *de cenſib. in nou. qu.* 85. *num.* 42. in illis verbis *vel pro annua reſponſione.* Theſaur. *de monet. p.* 2. *num.* 65. *&* 66. vbi reprobato Pariſienſi concludit poſt multos, quos ibi citat, etiam in annuo cenſu licitè deberi augmentum, Latrea *deciſ. Granatenſ.* 24. *per totam* & maximè *num.* 10. *in fin.* vbi in terminis annui reditus citat & ſequitur Fab. *de numar. ſolut. d. cap.* 11. & poſtea *num.* 11. *&* 18. dicit, dum generis obligatio eſt reſtricta ad certam ſpeciem, conuentionem ſeruandam: nec in annuis reditibus exceſſiuam eſſe, ſed validam.

Non obſtat 1. quòd ex quittantiis priuatis appareat ſolutionem penſionis factam fuiſſe in ſcutis ſexaginta ſolidorum, quaſi inde inducatur quædam poſſeſſio vel obſeruantia interpretatiua.

Primò, quia ex dictis quittantiis nulla poteſt elici concludens probatio obſeruantiæ interpretatiuæ, dum in ijs non fuit facta mentio in quibus monetis, & ad cuius temporis valorem fuerit facta ſolutio; vnde vel præſumitur quòd ſolutio facta fuerit iuxta formam & valorem contractus, vel fieri potuit quòd moneta tunc currens correſponderet valori diei contractus, vt tradit in puncto Rot apud Duard. *de cenſib. deciſ.* 218. *num.* 6. *&* 7.

Secundò, quia ſolutio certis annis facta ſolùm præiudicare poteſt pro præteritis, & non pro futuris ſolutionibus *l. ſi certis annis. Cod. de pact.* Viui. *com. opin. lib.* 2. *opin.* 516. *num.* 72. *verſ. poſſent.* Rot. *diuerſ. part.* 4. *deciſ.* 683. *num.* 1. *&.* 2.

Tertiò, quia non tot dantur ſolutiones ex quibus poſſit prætendi inducta præſcriptio, quæ tamen neceſſaria eſt in hoc caſu, vt tradit Viu. *d. com. opin.* 516. *numer.* 67. *& ſeqq.* Rot. *part.* 4. *diuerſ. d. deciſ.* 683. *numer.* 3. Cyriac. *controu. for.* 388. *numer.* 17. *&* 22.

Non obſtat 2. cenſum augeri non poſſe ex Bulla Pij V. quod ex augmento fieri videretur.

Quia reſponſum fuit, inſpecto contractus tempore, quod inſpici debet ex vi pacti, cenſum nec augeri nec minui, imò prædictum pactum apponi conſulunt

ſulunt

ſulunt DD. vt ſemper cenſus ſoluatur idem, & eodem modo, inſpecto contractus tempore abſque mem variationis, vt ſupra oſtenſum eſt ex Duard. Couarr. Brun. aliiſque,& in puncto Theſaut. *de monet. part. 2. num.* 65. vbi numinatim dicit d. augmentum in cenſuatiis obligationibus non refragari Bullæ Pij V. & ita per Senatum fuiſſe deciſum: Lartea *d. deciſ. Granat.* 24. *num.* 11. 15. *&* 18. vbi dicit augmentum non cauſare exceſſum in pretio reditus ab initio legitimo & taxato. Et quod per Bullam Pij V. nihil fuerit cautum circa monetarum genus in ſoluendis annuis penſionibus, notat expreſsè Duard. *ad d. Bullam Pij V.* §. 3. *quæſt.* 6. *num.* 43.

Accedit quòd Bulla Pij V. non eſt in vſu in præſenti Ciuitate & Comitatu, vt conſtat ex regulamento deſuper facto per Illuſtriſſimum qu. D. Ioſephum Ferrerium Archiepiſcopum Vrbin. & Prolegatum Auenion. *ſub die* 22. *Auguſti*, 1609. Quod eſt pro roſtris: prout in effectu contractus cenſuales quotidie fieri conſueuerunt in hac patria non ſeruatâ formâ dict. Bullæ Pij V.

Non obſtat 3. quòd in pacto penſionis ſoluendæ reperiatur appoſita dictio (non minoris) quaſi inde reſultet aliqua pacti inæqualitas.

Quia illa verba (in non minori) nihil aliud ſignificant in hoc caſu quàm *in eadem*.

PRIMO quia ex proprietate ſermonis in iure verba (non minorem) idem ſignificant quod parem & æqualem ſeu eandem, vt eſt text. in *l. non minorem*. & *ibi* Gloſſa *in formatione caſus. Cod. de tranſact.* & ibi notant. Iaſun. Salycet. Bartol. & Roman. Aliique DD. Dum enim Impp. Diocler. & Maximian. in *dict. l. non minorem* reſcripſerunt *non minorem authoritatem tranſactionum, quàm rerum iudicatarum eſſe*. Gloſſa in figuratione dict. caſus nec non DD. ſupra citati reſoluunt dict. verba *non minorem* in hæc *parem eſſe authoritatem rei iudicatæ & tranſactionis*; quoad ſcilicet ea de quibus *in dict. lege* cautum eſt, & Donell. *in repetit. dict. l. non minorē* declarat hæc verba dicens, *eandem eſſe authoritatem*.

Quæ confirmantur etiam per textus claros in *l. non minus* 31. *ff. de hæred. inſtit.* & *in l. non minus* 11. *Cod. de Aſſeſſor.* & *in cap. de appellationibus.* 21 ibi *non minus eſt. ext. de appellat.* in quibus locis DD. d. dictionē *non minus* exponunt per dictionē *æque* aut *æqualiter*; & Bartolus *in d. l. de ætate. q.* 3. *ff. de minorib.* dicit dictionē *minus* ſignificare *non idem*, & ſic non eſt mirum ſi d. dictioni *minus* præpoſita dictio negatiua *non* ſignificet idē aut æquale. *l. duabus negatiuis ff. de verb. ſignif.*

Imò apud. DD. qui materiam monetarum pertractarunt, dictio (non minor) paſſim vſurpatur pro dictione *æquali vel eadem* ſic apud Theſaur. *part.* 2. *num.* 60. *circa fin. verſ. atque ideo iudicatum arbitror per Senatum Pariſienſem promiſſa nummorum ſpecie, eamdem & non minorem deberi.* Idèm Theſaur. *p.* 2. *num.* 16. *verſ. non minorem numerum monetæ ſtante hoc pacto, ab eo qui promiſſus fuerat obligationis tempore.* & *ibidem p.* 2. *num.* 33. ibi *ita vt non minorem ſummam conſequatur in aurea vel argentea moneta illorum florenorum, quàm fuiſſet conſecutus tempore contractus.* Sola *de monet. d. caſ.* 19. *num.* 2. *in fin.* ibi *numerum non minorem nec debitorem intellexiſſe de maiori.*

SECVNDO quia ex communi vſu loquendi huiuſmodi dictio *non minoris* pro dictione (*eiuſdem vel æqualis*) in commercio vſurpatur. Si quis enim à mercatore, vel artifice pretium mercis exquirat, mercator verò reſpondeat ſe non minori pretio vendere velle, quàm currenti, vulgò *non moins que ſe vendent à preſent*, nemo eſt qui ex hoc modo loquendi non æſtimet huiuſmodi verba *non moins* negatiuè ſimul & comparatiuè prolata, importare pretij reſtrictionem ad illud quod eſt tempore venditionis. Itavt nec plus dare debeat emptor, quàm petitum fuerit, nec minus accipere velit venditor, quàm conuentum fuit.

Vnde ſicut poſito quòd pretium mercis tempore venditionis fuerit ſeptem librarum, per illa verba *non minoris*, nec magis nec minus ſignificatur quàm pretium & æſtimatio ſeptem librarum; ita poſito quòd tempore contractus, duplarum æſtimatio ſeu bonitas extrinſeca ſit ſeptem librarum, per ea verba (in non minori bonitate extrinſeca eâ quæ currit præſenti tempore) nihil aliud intelligi poteſt, quàm vt duplæ ſoluantur ad rationem ſeptem librarum, & ſic in eadem. Cùm certum ſit quòd ſuper verborum intelligentia communis vſus loquendi attendi debeat, *l. Labeo ff. de ſuppell. legat. l. cum de lanionis.* §. *item. verſic. optimum ergo, ff. de fund. inſtr.* Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 8. *num.* 6. & valet argumentum in terminis monetalibus ductum à venditione mercium: prout paſſim DD. vtuntur. *in l. vinum.* & *in l. cum quid. ff. ſi cert. petat.* quo argumento vtitur Duard. *de cenſib.* §. 3. *quæſt.* 6. *num.* 22. & 50. Scacc. *de commerc.* §. 2. *gloſ.* 25. *num.* 181.

TERTIO quia ea in contractu interpretatio facienda eſt, vt ſeruetur æqualitas, & in dubio pactum valeat. Crauet. *conſil.* 133. *num.* 8. Tuſch. *lit. V. concl.* 99. *per tot.* itavt ſemper excludatur damnum vnius ex contrahentibus, etiamſi verba viderentur repugnare & improprietatem inducere. Gratian. *diſc. for. cap.* 755. *num.* 12. & 13. Mant. c. *de tacit. lib.* 2. *tit.* 4. *num.* 81. & 83. vbi etiam quòd reiicitur interpretatio, quæ cadit in arbitrio vnius ex contrahentibus in detrimentum alterius: hoc enim æquitati repugnare dicit Crauet. *conſil.* 143. *num.* 9. Atqui ex tenore & eſſentia verborum pacti de ſoluendo in non minori bonitate extrinſeca, creditor neceſſariò ſentiret damnum decrementi monetarum, ſi contigiſſet: ergo vt ſeruetur dicta æquitas, reiicienda eſt interpretatio debitoris, quòd in caſum augmenti creditor lucrum non ſentiat, ex Gratian. *d. diſc. for.* 755. *num.* 12. & 13.

QVOD autem illa verba *non minoris* fauorem debitoris in caſum decrementi reſpiciant, apertè demonſtratur ex eo, quia ſi ſcuti vel duplæ æſtimatio & valor diminueretur, creditor teneretur & cogi poſſet illam accipere ſub æſtimatione conuentâ, & non in diminutâ, ne ſcilicet in minori ab ea quæ erat tempore contractus acciperet contra formam pacti, non ſine ſuo damno & detrimento. *Verbi gratia* ſi de tempore contractus dupla detur ad rationem octo librarum, deinde tempore ſolutionis edicto Regio reducta ſit ad ſex libras; Sanè debitor qui vult ſoluere iuxta pactum, coget creditorem vt duplas accipiat in æſtimatione non minori illâ quæ erat die contractus, & ſic licèt duplæ tempore ſolutionis expendantur pro ſex libris, creditor cogetur illas accipere ad octo libras, & ita amittet duas libras pro qualibet dupla; ſi enim acciperet ad rationem ſex librarum prout exponuntur tempore ſolutionis, acciperet ad rationem minoris valoris, eo qui erat de tempore contractus, contra tenorem & vim pacti: ergo ſicut in caſum decrementi creditor damnū pateretur, in caſum augmenti vt æqualitas ſeruetur toties repetita lucrum conſequi debet. Rot. *in recent. d. deciſ.* 149. *num.* 7.

QVARTO quia dum in eodem inſtrumento cenſus, apparet contrahentes circa bonitatis intrinſecæ & extrinſecæ clauſulam promiſcuè vſos fuiſſe dictis

verbis *non moindre* & verbis *de la meſme* ; ſequitur quòd vna pars contractus aliam debet declarare: *cap. audiuis. extr. de præſcr. l. t. ff. de reb. dub.* Crauet. *conſ. pro gener. n.* 336. Bartol. *in l. ſi ſtipulatus.* §. *Chryſogonus. ff. de verb. oblig.* Gratian. *diſc. for. c.* 757. *n.* 7. & 8. Vnde elicitur clara partium intentio quæ videtur ponere falcem ad radicem quòd per dictionem , *non moindre*, in hoc caſu nihil aliud fuerit intellectum quàm *eſgale* ſiue *la meſme*.

Qvod euidentiùs apparet , quia ſi D. creditrix exiſtimaſſet ſe maius percepturam commodum ex verbis *non moindre* quàm ex verbis *de la meſme*, ea potius adhiboiſſet in pacto reſtituendi capitalis , circa quod maius ipſius verſabatur intereſſe: cùm tamē in eo fuerint adhibita verba *de la meſme* non autē verba *de non moindre* : quod apertè conuincit clarā contrahentium meotem, à qua tota contractus ſubſtantia dependet, & in interpretatione facienda recedi non debet : ad latè tradita per Barboſ. *axiom.* 148. *n.* 1. *& ſeqq.* Budel. *de monet. c.* 25. *n.* 9. Et certū eſt quòd in mutationibus monetæ inſpiciendum eſt quid veriſimilius inter contrahentes conuentū ſit , & quomodo veriſimiliter interrogati reſpondiſſent. arg. Gloſſ. *in l. tale pactum. Cod. de pact.* vt poſt Calcan. *conſ.* 15. tradit Sol. *de monet. caſ.* 19. *n.* 3.

Avgetvr vis fundamenti prædicti ex eo quòd, vel illud quod contrahentes ſub verbis (*in non minori*) iotellexerunt, potoit cadere ex eorū mente, ſuper minori vel maiori, vel æquali valore ; ſed non fuit intellectum de miooti quia verba ſunt clara (in non minori,) nec etiā de maiori vt oſtendetur , ergo de æquali. Quod autē de maiori intellectū non fuerit, patet: quia alioqui illud pactum reddi poſſet eluſorium arbitrio debitoris, quod dicendum non eſt, vt expreſsè notat Gratian. *diſc. for.* 755. *n.* 13. dum cogeretur à debitore creditor accipere monetas verbi gratia duplas ad rationē maioris æſtimationis eâ quæ erat die contractus in graue ipſius præiudicium, quod veriſimile non eſt: vt in puncto tradit Sola *de monet. caſ.* 19. *n.* 2. *verſic. puto creditorē intellexiſſe ſub verbo ſpeciei numerum non minorem, nec debitorem intellexiſſe de maiore ne præſumatur vnus atque alter voluiſſe iactare ſuum.* & *n.* 3. ibi *quia veriſimiliter interrogati ſic reſpondiſſent.*

Ergo dum ex clara contrahentium mente ex ipſo contractu elicitā, dū ex ſermonis proprietate, ex communi vſu loquendi, ex æquitatis & æqualitatis ratione verba *in non minori* verbis *in eadem* æquiualent , ſeqoitur ſatisfactū obiectioni; ac proinde ſubſiſtere pactum tam quoad ſortem principalē, quàm etiam quoad annuam penſitationem.

Prædictvm verò pactū non ſolùm validum eſt, vt ex hactenus deductis apparet; ſed etiā quod plus eſt, dicitur eſſe de naturalibus contractus , vt ait Sola *de monet. caſ.* 41. *n.* 4: vbi nominatim exemplum conſtituit in pacto reſtituendi in eadem bonitate intrinſeca & extrinſeca. Mozz. *de contract. mnt. tit. de natural. n.* 10. *&* 12. ibi *niſi pacto aliud cautum ſit.* Io. Bolognet. *conſ.* 11. *num.* 37 quem citat & ſequitur Gaſp. Belletia, *conſilio monetali poſt tract. Sola de monet. n.* 26. ibi *pactum quod pecunia mutuata reddatur in eadē bonitate intrinſeca , & extrinſeca eſſe de naturalibus contractus.* quod conſiliū Belletiæ approbauit Senatus Sicilienſis apud Maſtrill. *dict. deciſ.* 7. *n.* 5. 6. 9. 10. & in caſu dict. Belletiæ iuxta illius conſilium ita fuiſſe iudicatū in Senatu Taurinenſi teſtatur Theſaur. *de monet. part.* 2. *n.* 57. Et indubitabilem hanc conloſionē ſtante pacto prædicto tradit Brun. *de augm. concl. vlt.* 16. *partic. n.* 2. *fol.* 195. & dictū pactum oon habere contradictorem declarat Maſtrill. *dict. deciſ.* 7. *n.* 9. *in fin.* & huius pacti validitatē eſſe receptam tam in foro quàm in ſcholis tradit Budell. *de monet. c.* 3. *n.* 6. 7. & 13. & de cōmuni opinione teſtatur Maſtrill. *d. deciſ.* 7. *n.* 9. nec non Reuer. Budell. *dict. c.* 7. *verſic. & tunc communis eſt* DD. *ſententia*; Et tam in foro fori, quàm in foro poli ſeu interno conſcientiæ tradit vltra citatos Rebell. *de oblig. inſtit. lib.* 11. *qu.* 15. *concl.* 8. *& vltima*, Molin. *de contract. tract.* 2. *concl.* 2. *diſp.* 312. *verſic. excipe quando ex verbis.* Megal. 1. confeſſ. 2. *inſtit. lib.* 2. *c.* 7. *quæſt.* 2. Et non repugnare Bullæ Pij V. concludit Theſ. *de monet. part.* 2. *numer.* 65. *&c.* Et ita iuxta prædictum pactum fuiſſe iudicatum teſtatur Maſtrill. *dict. deciſ.* 7. *in fin. verſic. ex præmiſſis iudicantes*, in cuius deciſionis caſu pactum continebat expreſsè verba de ſoluendo in eadem bonitate intrinſeca & extrinſeca vt conſtat *ibid. n.* 9.

Propterea non multùm curandum eſt de deciſione Dolana apud Griuellum *deciſ.* 110. In quâ licet ipſe Griuellus ſequutus fuerit opinionem Bartoli , Couarr. & Fabri. *cap.* 11. quos ibi allegat *numer.* 3. 4. *&* 5. Tamen præualuit in dict. Senatu Dolano contraria impij Molinæi ſententia , ibi *præualuit Molinæi ſententia & authoritas apud Senatum noſtrum* quem Molinæum referre , refellere eſt , & dum damnata eſt eius memoria , condemnanda eſt eius opinio : maximè cùm dicta doctrina Bartoli in *dict. l. Paulus* excepto dict. Molinæo reperiatur ab omnibus approbata cum communi , vt nominatim teſtatur Rebell. *dict. lib.* 11. *quæſt.* 15. *n.* 12. *verſic. præſertim enim iuxta Bartoli ſententiam.* Ideo in hoc tribunali præualere debet.

Vltra quod ex ſeipsâ corruit & ridicula fit prædicta impij authoris & ſequacium opinio , dicit enim licitum quidem eſſe pactum prædictum , & iuxta illud ſolutionem faciendam eſſe in iiſdem ſpeciebus , & eodem numero , ſed quod plus erit propter ſuperuentum augmentum, reſtituendum eſſe per creditorem debitori in alia proba moneta , vt videre eſt apud *dictam deciſ.* 110. *numer.* 2. *&* 5.

Sed ſi dicta conuentio licita ſit vt ipſe damnatus author fatetur , cur non ſeruandatur ſolutio iuxta illam facta non tenet ? nec enim ſolutum dicitur quod non durat ſolutū vel ſtatim reſtituitur *l. qui ſic ſoluit* 55. *ff. de ſolut.* Scacc. *de cōmerc.* §. 1. *quæſt.* 1. *n.* 211. vel ſi ſolutum augmentum debitori reſtituendum ſit, vt ipſe dicit , cur exiſtimat eſſe ſoluendum ? cùm iura non admittant huiuſmodi circuitus. *l. ſingularia ff. ſi cert. petat. l. Dominus ff. de condict. indeb. Clement. audi. De Reſcript.*

Ad alias obiectiones quæ fieri poſſent , hoc vnico ſatisfieri fundamento viſum eſt ; ſcilicet ſtante pacto prædicto , ſpecies & certum numerum eſſe in obligatione , non libras , quæ ſunt tantùm gratiâ demonſtrationis, non taxationis vigore pacti, vt ſupra firmatum eſt.

Vel ſi malis inſpici debere vi pacti tempus contractus , quo inſpecto nec exceſſum nec diminutiooem , ſed identitatem ſummæ ſemper reſultare cum reciprocatione & æqualitate , non obſtante quacunque variatione poſtea contiogente quæ vel per accidens , & à Principis facto dependens nullius eſſe poteſt conſiderationis, vt ſupra dictum eſt.

Et ex his ita vtraque parte informante fuit deciſum , &c.

CAPVT XIX.

Licentia capiendi pecunias ſub cenſu annuo data Communitati à Superiori, ad rationem trium librarum pro quolibet ſcuto, vtrùm reddat inualidum pactum in contractu cenſus appoſitum de reſtituendo ſortem in caſum extinctionis, in iiſdem ſpeciebus.

SVMMARIVM

1 *Moneta imaginaria dicitur illa cuius nullus certus cuditur nummus.*

2 *Explicatur* conſil. 60. *Gargiarei* volum. 2. *&* *num.* 7.

3 *Moneta imaginaria ſolam æſtimationem recipit ex certis monetis ex quibus conficitur.*

4 *In moneta imaginaria cadit etiam diſtinctio bonitatis intrinſeca, & extrinſeca.*

5 *Pactum de reſtituendo in eadem moneta bonitate, eſt de naturalibus contractus cenſus.*

6 *Concedens licentiam faciendi aliquem actum, cenſetur etiam dare facultatem ea omnia faciendi, quæ ſunt de naturalibus illius actus.*

7 *Licentia data aliquid faciendi extenditur ad omnia annexa, & conſequutiua, ac dependentia illius actus.*

8 *Clauſula* quorum tenores, *facit vt actus enunciatus habeatur pro inſerto ad longum in reſcripto.*

9 *Clauſula in reſcripto appoſita per quam fit relatio ad inſtrumentum conficiendum, fortior eſt illâ quæ fit ad iam confectum: quia prima relatio eſt vera, ſecunda verò ficta.*

PRopoſitum fuit dubium vtrùm procurator Communitatis, cui datum fuerat mandatum, & conceſſa à Superiori licentia capiendi ſub cenſu annuo nomine Communitatis, ſummam 400. ſcutorum ſexaginta ſolidorum pro quolibet, potuerit apponere in inſtrumento venditionis cenſus pactum de reſtituendo eaſdem ſpecies, in caſum extinctionis.

Pro negatiua adducitur *conſil.* 60. Gargiaræi *lib.* 2. quod videtur punctuale, cum rationibus ibi per eum copioſiùs allegatis.

Sed tamen fuit concluſum, contractum & pactum in ea appoſitum de reſtituendo ſortem in iiſdem ſpeciebus, in quibus procurator Communitatis pretium cenſus receperat, validum eſſe: neque defectu mandati impugnari poſſe: aut defectu licentiæ Superioris in ſimilibus contractibus requiſitæ.

1. Primò, quia magna eſt differentia, inter licentiam reſtrictam ad certam monetæ ſpeciem, & illam quæ data fuit in moneta imaginaria, qualis eſt illa de qua agitur; cùm nec tempore licentiæ, nec tempore præſenti vlla ſcuta 60. ſolidorum cudantur. Cenſ. *in tract. de cenſib. quæſt.* 85. *n.* 15. vnde moneta illa, dicitur imaginaria: ex traditis *dicto num.* 15.

2. Conſilium illud Gargiaræi procedit in primo caſu, in quo data fuerat licentia imponendi cenſum annuum pro capitali 600. ducatonorum, pro reditu 45. ducatonorum: & procurator conſtituerat illum reditum pro 16. duplicibus Hiſpanicis, & tribus quartis cum dimidia; ſortem verò in 225. duplicibus etiam Hiſpaniæ, non faciendo aliquam mentionem de ducatonis, ad quas ſpecies reſtricta fuerat licentia, quæ in ſua forma ſpecifica obſeruari debebat, & per æquipollens adimpleri non poterat.

Sed nos verſamur in ſecũdo caſu: quia Superior non
dederat licentiam reſtrictam ad aliquod certum genus,
ſeu ſpeciem monetæ argenteæ, prout in primo caſu; ſed
reſpexerat duntaxat monetam imaginariam, † quæ ex 3.
aurea vel argentea confici poteſt, nec aliquam æſtimationem ex ſe ipſa recipit, ſed tantùm mediantibus aliis monetis ex quibus conficitur: vt dicit Theſaur. iun. *in tract. de augment. monet. part.* 1. *n.* 23. Brun. *in eod. tract. part.* 1. *in* 6. *declarat. num.* 1.

In qua moneta imaginaria cadit diſtinctio bonitatis 4.
intrinſecæ & extrinſecæ, prout variantur monetæ ex quibus ipſa componitur. Rot. *deciſ.* 214. *n.* 4. apud Cenſium, & Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *quæſt.* 39. *n.* 220. *vſque ad* 224. & ſæpe ſuperiùs diximus.

Vnde infertur primò quòd quando procurator Communitatis, fecit conuentionem ſuper reſtitutione ſortis in eadem bonitate intrinſeca, & extrinſeca; nihil fecit contra vel præter formam licentiæ datæ Communitati: quia licentia ſub moneta imaginaria conceſſa comprehendebat vtramque bonitatem tam intrinſecam, quàm extrinſecam: vt mox oſtenſum fuit.

Secunda ratio principalis, quæ ſola ſatisfacere poſſet 5.
dubio propoſito, petitur ex eo quòd pactum de reſtituendo ſortem in eadem bonitate intrinſeca & extrinſeca, eſt de naturalibus contractus cenſualis: vt dicit Gaſpar. Beller. *in ſuo conſilio monetali inſerto poſt tractatum de monet. n.* 25. Hæc enim eſt natura contractus, vt eodem modo & ſub iiſdem qualitatibus diſſoluatur,
quo fuit conſtitutus: *l. ab emptione. ff. de pactis.* † Atqui 6.
quando Princeps: vel Superior concedit licentiam faciendi aliquem actum, cenſetur etiam cõceſſiſſe ea omnia quæ ſunt de natura ipſius actus. Roſent. *de feud. c.* 9. *concl.* 19 *n.* 8. Surd. *dec.* 181. *n.* 4. *&* 5. *& deciſ.* 220. *n.* 29.

In caſu verò dicti conſilij in dubiis allegati, non age- 7.
batur de naturalibus contractus, ſed de re omninò contraria licentiæ conceſſæ: veluti in caſu propoſito, ſi Communitas habuiſſet licentiam accipiendi 400. ſcuta in ſezenis, vel ducatonis; & procurator illa accepiſſet in moneta aurea: hoc caſu licentia non ſuffragaretur: quia fuiſſet exceſſum à moneta argentea ad auream; ſed in caſu propoſito licentia ad nullam certam monetæ ſpeciem reſtricta fuit: & ſic caſus eſt omninò diuerſus.

Non dicitur in illo conſilio, quòd procurator monaſterij contraueniſſet licentiæ ſummi Pontificis, ſi accepiſſet 600. ducatonos, & promiſiſſet in caſu reſtitutionis reddere eamdem ducatonorum quantitatem: hoc enim caſu aliter ſine dubio author ille loquutus fuiſſet: cùm pactum de reſtituendo ſortem in iiſdem ſpeciebus ſit de naturalibus contractus, & per conſequens in licentia comprehenſum: vt dictum eſt.

Tertia ratio petitur ex eo, quòd licentia Principis 8.
conceſſa in actu principali, extenditur ad omnia conſequutiua annexa, & concomitantia ipſius actus; & quæ probabiliter Superior concedens credere poteſt interuenire debere, vel conſueuiſſe in eodem actu. Roſental. *de feud. c.* 9. *concl.* 19. *n.* 1. *& in gloſſ. B. & C.* Vnde cùm notorium ſit de tempore celebrati contractus, omnia annuorum redituum inſtrumẽta fieri conſueta ſub illo pacto reſtituendi ſortem in iiſdem ſpeciebus; tale pactum ſub Principis licentia continetur; quę circunſtantia non aderat in caſu conſilij ſuperiùs allegati.

Quarta ratio eſt, quia procurator Communitatis 9.
fuit conſtitutus in eodem inſtrumento, & eadem concluſione, quę cum omnibus per eum geſtis fuit approbata per Superiorem, ſub illa clauſula, *Quorum tenores, &c.* contenta in illa licentia; & ſic perinde eſt ac ſi totus tenor concluſionis & mandati facti per Communitatem fuiſſet inſertus. Barboſ. *de clauſ. cap.* 127. *n.* 6. Atqui

in dicto inſtrumento mandati, data fuit facultas procuratori contrahendi eum libeta,& apponendi omnia pacta ſibi bene viſa : quod non fuerat factum in caſu conſilij in dubium allegati.

Quinta tatio petitur ex forma dicti teſctipti,& licentiæ à Superioti conceſſæ, in qua datur facultas dicto ptocuratori Cõmunitatis celebrandi omnia acta, & inſtrumenta cum obligationibus, ſubmiſſionibus, iuramentis & aliis clauſulis tequiſitis:vnde quidquid continetur in inſtrumento poſt licentiam confecto, dicitut etiam in ipſa licentia contineri,tanquam relatum in referente. Anchar.*conſil.7.n. 2.in fine.* & tradit de Pont. *in tract.de poteſt. Proreg.tit.6.de aſſenſu Reg. n.20.propè finem. verſ. & inſuper ſi aſſenſus.* vbi dicit quòd propterea non ſunt attendenda alia verba,quàm ea quæ continentur in inſtrumento poſt licentiam confecto: quia quidquid in illo inſtrumento conuentum tepetitur,in ipſa quoque licentia dicitur contineri: quod indubitatum dicit *n.* 34. & optimè Duran. *deciſ.*145. *n.*19.*&* 20. vbi dicir quòd relatio Papæ ad inſtrumenta conficienda ſine clauſula *quorum tenores*, eſt fortior illâ quæ haber relationem ad inſtrumenta iam confecta,licèt contineant dictam clauſulam. Quia in iſto ſecundo caſu dicitut relatio ficta, ſed in ptimo caſu (qui noſter eſt) dicitur relatio vera,certa, indubitata, & indiuidua ; & quòd licentia Superioris contineat omnia actus principalis conſequntiua, bene comprobat Cyriacus *controuerſ.*189. *à num.*27.*ad num.*30. *cum ſequentibus.*

Tandem hoc negotium,in quo difficultas iſta fuerat propoſita, tranſactione ſopitum eſt.

CAPVT XX.

De tondente monetam alieni Principis quam pœnam mereatur. Quid ſi monetam alterius Monarchiæ quis fabricauerit, vtrùm pœnam mortis mereatur. Bulla Pij V. contra Monetarios ; vtrùm ſit obſeruanda in ciuitate Auenionenſi, & Comitatu Venayſſino. Vtrùm pœna confiſcationis bonorum locum habeat in tondente monetam : Et vtrùm pro vno eodémque delicto, poſſit pœna corporalis infligi vnà cum mulcta pecuniaria.

SVMMARIVM.

1 *Tondens monetam alieni Principis non debet condemnari ad pœnam mortis.*

2 *Tondens monetam etiam proprij Principis, mortem non meretur.*

3 *Tondens monetam minus delinquit quàm fabricans.*

4 *Fabricans monetam alieni Principis de iure pœnam mortis non incurrit.*

5 *Statutum loquens de fabricante monetam, non extenditur ad radentem, ſeu tondentem.*

6 *Quando non conſtat de initio obſeruationis; qui dicit conſtitutionem eſſe vſu receptam, illud probare tenetur.*

7 *Conſtitutio pœnalis non afficit ignorantes, niſi fuerit publicata in qualibet prouincia, nec ſufficit quòd fuerit Romæ publicata.*

8 *Ad excuſandum à pœna conſtitutionis Extrauagantis non notæ, probabilis ignorantia ſufficit.*

9 *Conſtitutio Principis generalis, continens pœnam; quoad caſus non expreſſos recipit interpretationem à iure communi.*

10 *De iure communi nunquam proceditur ad confiſcationem bonorum contra præſentem; niſi in crimine hæreſis, & læſæ Maieſtatis.*

11 *Crimen læſæ Maieſtatis non committitur aduerſus Principem extraneum, in caſu fabricationis monetæ, aut ſimilibus.*

12 *Pro vno delicto non eſt duplex pœna imponenda; & ſi impoſita fuerit pœna corporalis, non eſt cumulanda pecuniaria.*

QVi monetam alterius quàm ſui Principis tondere, aut radere auſus eſt, non vltimi ſupplicij pœnâ, ſed alia minori Iudicis arbitrio plectendus eſt. ex Iul. Scarlatin. *inter conſil.crimin. diuerſ. conſil.*115. *n.*3.*vol.*1. Decian.*in tract.crim.lib.*7.*c.*27 *n.*5. Hyppol. de Marſil.*conſil.*71.*n.*10.*&* 11. Grat. *conſil.*72. *n.*10. *&* 11.*part.*1. Farinac.*de crimin.læſæ Maieſtatis.quæſt.*115. *n.*105.*&* 106. 1.

2. † Immò generaliter quòd tondens monetam etiam ſui Principis, non pœnâ vltimi ſupplicij, ſed aliâ capitali, veluti relegationis, aut ſimili, puniendus ſit, docet Gomeſ.*ad l.* 83. *Tauri*, *n.* 4. vbi ad hoc allegat Bart. Cyn. Salicet & Hyppolit. & hanc communem eſſe Doctorum ſententiam teſtatur Caball. *reſol.crimin.cap.*101.*n.* 4. *&* 5. Peguerra *deciſ.*86. vbi ita deciſum refert. Fabian de Mont.*in tract.de empt. & vendit.quæſt.*5. *princip. num.*7. Lucas de Penn. *in l. fin.Cod.de vet. numiſm. poteſt. lib.*11. *verſic. item nota quòd nummos.* Farin. *d.quæſt.*115.*num.*105. vbi notandum eſt quòd appellatione pœnæ capitalis, non venit pœna vltimi ſupplicij.

3. Quia minus delinquit tondens monetam, quàm fabricans. Scarlatin. *d.conſil.*115. *n.*3. Marſil. *d.conſi.*71. *num.*11.

4. Et tamen ex communi ſententia fabricans monetam alterius Principis, etiam Superiorem non recognoſcentis, non punitur pœna mortis. Viui. *opin.*519. *n.*3. Farinac. *d.quæſt.*115. *n.*72. qui hanc communem eſſe opinionem teſtatur.

5. Vnde infertur quòd diſpoſitio ſtatuti Auenionenſis loquentis de fabricantibus, aut cudentibus monetam alterius Principis, non poteſt referri ad tondentes : cùm in pœnalibus non fiat extenſio ; quando delictum, non factâ extenſione, non remanet impunitum; eſto quòd mitiori pœna plecteretur : vt explicat Farin.*in fragmen.littera E.n.*144.*&* 149. hoc autem caſu, ceſſante pœnâ ſtatuti, delictum non eſſet impunitum : quia reſtaret pœna iuris communis; ergo, &c.

Non obſtat conſtitutio Pij V. quæ eſt in Bullario *n.* 115. qua cauetur monetam tondentes & fabricantes eâdem pœna vltimi ſupplicij afficiendos eſſe.

6. Primò, quia conſtitutio illa nunquam fuit vſu recepta in his partibus; ſi autem Fiſcus alleget illam eſſe vſu receptam, hoc tenetur probare : quia licet allegans conſtitutionem vſu fuiſſe receptam, habeat pro ſe iuris præſumptionem, quando conſtat de initio receptionis ; tamen quando non conſtat de illo initio, onus probandi quòd fuerit vſu recepta ſpectat ad allegantem ; & ſic ad Fiſcum. Menoch.*lib.*2.*præſumpt.*2. *num.*1.2.3.*&* 4.

7. Secundò, quidquid ſit de quæſtione illa, vtrùm conſtitutio Romæ publicata afficiat extra montes degentes: de qua nunc non agitur; hoc certū eſt, dum agitur de conſtitutione pœnali, illam non afficere ignorãtes, quoad incurſum pœnæ, niſi fuerit publicata in qualibet prouincia. Anchar. Iunior. *lib.*2.*q.*59.*num.*2. vbi de communi teſtatur.

8. † Et ratio eſt, quia ad excuſandū à pœna conſtitutionis Extrauagantis non notæ ſufficit

proba

probabilis ignotantia. Puteus. *dec.* 174. *lib.* 1. *n.* 1. *in corrett* Rot. diuerſ. *dec.* 578 *n.* 3. *part.* 1. Duard. *de cenſibus.* §. 7. *quæſt.* 3. *num.* 1. *verſic. nec obſtat.* Farin. *in fragm. litera. C. numer.* 658. vbi dicit quòd ſimile dubium fuit per compoſitionem terminatum, ipſo exiſtente fiſcali Procuratore, & reſidet in hac ſententia; (quia agebatur de grauiſſima pœna) quòd conſtitutio Romæ publicata non afficeret ignorantes alibi commorantes. Gabriel. *conſil.* 178. *num.* 17. *&* 54. *volum.* 2. Tuſch. *litera. L. concluſ.* 255. *num.* 18, 19. *&* 20. vbi maximè hoc procedere aſſerit quando agitur de conſtitutione, quæ non eſt notoria; quamuis ſit impreſſa.

9. Tertiò Reſpondetur quòd cùm conſtitutio illa non loquatur de monetis Principum extraneorum, debet intelligi ſecundùm diſpoſitionem iuris communis: & ſic vt locum habeat duntaxat in tondentibus monetam ſummi Pontificia ſupremi Domini, & Principis noſtri: vt in ſimili tradit Marſil. *dict. conſil.* 71. *num.* 16. & in propriis terminis Iul. Scarlatin. *dict. conſil.* 115. *num.* 9. vbi ſic ait: *Secundò, non eſt locus pœna mortis nec ſtatute, aut prouiſioni prædictis, quoniam, quamuis generaliter & indiſtinctè loquantur, recipiunt interpretationem à iure communi: vt intelligantur de tondente monetam Papa, non autem alienam; ſicut ſtatutum de fabricante, quod eſt fortius.* Atque ita docet Alexander *conſil.* 104. *n.* 5. *volum.* 1. Quod corroboratur ex traditis per Farinac. *d. quæſt.* 115. *n.* 105. *&* 106.

Concluſum itaque fuit non eſſe locum pœnæ ordinariæ, ſed alterius extraordinariæ Iudicis arbitrio; & ita fuit obſeruatum, ac reus vitam ſaluam habuit: ad pœnam tamen fuſtigationis fuit condemnatus, cùm eſſet confeſſus, & conuictus.

Verum deſiderante Iudice vltra pœnam fuſtigationis procedere ad confiſcationem bonorum, aut ſaltem ad aliquam pœnam pecuniariam; Dixi hoc fieri non poſſe & ſecundùm meam ſententiam iudi-

10. catũ fuit & obſeruatum. † Cùm enim non ſit locus pœnæ ordinariæ delicti, non poteſt etiã confiſcationi locus eſſe: quia per text. *in Authent. bona damnatorũ. Cod. de bonis proſcriptor. & damnat.* ſecundùm iuris communis ſanctionem nunquam procedi poteſt ad pœnam confiſcationis, niſi in crimine hæreſis, & læſæ Maieſtatis humanæ. Menoch. *conſil.* 1007. *num.* 41. Farin. *quæſt.* 25. *num.* 10. Guazzin. *de defenſionibus. reor. defenſ.* 10. *circa annbi. ben. num.* 3. cum *ibi* citatis: item ſententia aut decretum aliter factum, ſit ipſo iure nullum, tanquam continens expreſſum iuris errorem; & ſic nunquam tranſeat in iudicatum. Farin. *dict. quæſt.* 25. *num.* 3. Hic autem nullum eſſe crimen læſæ Maieſtatis ſupra oſtenſum

11. eſt: † non enim aduersùs Principem extraneum, ille qui ſubditus non eſt dicitur crimen læſæ Maieſtatis committere, Rolandus, in terminis falſæ monetæ fabricatæ à non ſubdito illius ſub cuius imagine facta fuit, *conſil.* 4. *num.* 1. *&* 2. *volum.* 1. Clarus, *in* §. *læſa Maieſtatis. num.* 6. Gomes. *lib.* 3. *variar. reſol. c.* 2. *n.* 20. *verſic. unum tamen eſt.* Idem Roland. *conſil.* 15. *num.* 7. *lib.* 4. *& conſil.* 1. *n.* 26. *&* 27. *lib.* 3.

12. Nec obſtat ſi dicatur, quòd ſi non confiſcationi, ſaltem alicui pœnæ pecuniariæ erga Fiſcum locus eſſe debet. Quia reſpondetur ſi imponatur pœna corporis afflictiua, non poſſe cum ea cumulari pœnam pecuniariam: Non enim aut ſuadet ratio, aut æquitas patitur, pro eodem delicto duplicem pœnam cumulari. Marius. Anthon. Maceraten. *lib.* 3. *reſol.* 45. *n.* 9. Præſertim hoc caſu, quia pœna pecuniaria ad meram vindictam imponeretur. Giurb, *conſi.* 25. *num.* 24. Farin. *de accuſat. quæſt.* 4. *num.* 11. Guazzin. *de defenſ. reorum, defenſ.* 33. *cap.* 21. *num.* 10. Hic reus fuit etiam abſolutus à pœna pecuniaria, ſed fuſtigatus; vt dictum eſt.

CAPVT XXI.

Creditor qui ſub annuo cenſu pecunias dedit, ea lege vt ex illis creditor alius anterior, eius qui ſe obligauit ad cenſum, dimitteretur; non ſuccedit in hypothecis creditoris dimiſſi, quando illius creditum fuit per nouationem extinctum: maximè quoad cenſus currentes, vel decurſos, ſi creditum dimiſſum non erat ex ſui natura fructiferum: Et ex quibus dicatur inducta hoc caſu nouatio. Bona fideicommiſſo ſuppoſita, vtrùm pro fructibus dotis, qui in magnam molem excreuerunt, alienari poſſint beneficio *Authen. res quæ. Cod. communia de legat.*

SVMMARIVM.

1 *Creditor ex cuius pecunia anterior dimiſſus eſt, ſuccedit in hypothecis creditoris dimiſſi.*

2 *Qui prior eſt pro ſorte principali, præferendus quoque eſt pro vſuris. Intellige, vt num.* 17.

3 *Fructus non ſequuntur hypothecam ſummæ principalis, dum agitur de legatis.*

4 *Pecunias pro ſolutione dotis dans ad cenſum, vtitur priuilegio dotis, & illius anterioritatis tam pro ſorte principali, quàm pro cenſibus decurrendis. Vide n.* 23.

5 *Nouatio quæ per ſententiam fit, dicitur cumulatiua; non autem extinctiua.*

6 *In arbitramento aliud dicendum eſt; quia nouationem inducit extinctiuam.*

7 *Per ſententiam quæ lata fuit in executionem alterius ſententiæ, non inducitur nouatio.*

8 *Nouatio inducitur ex acta poſteriori, ſi ſit incompatibilis cum primo.*

9 *Facilius inducitur nouatio ratione fructuum, quàm reſpectu ſortis principalis: & n.* 15.

10 *Intereſſe, alterius intereſſe, an & quomodò peti poſſit.*

11 *Quando inducatur nouatio ſi creditum conuertatur in annuum cenſum,*

12 *Intereſſe quod ex ſtatuto Auenionenſi adiudicatur creditori, ad rationem ſeptem pro quolibet centenario, an & quando peti poſſit à die oppoſitionis facta per debitorem.*

13 *Intereſſe debitum in vim,* l. curabit. Cod. de action. empt. *poteſt cedi tertio.*

14 *Nouatio inducitur, ſi per contractum annui cenſus ſors augeatur, aut minuatur.*

15 *Nouatio inducitur quoad fructus, etiamſi non eſſet inducta quoad ſortem.*

16. *Ampliatur vt procedat, etiãſi ageretur de fructibus debitis in vim.* l. curabit. Cod. de act. empt.

17 *Ceſſio limitata ad ſummam principalem, non extenditur ad intereſſe.*

18 *Quando intereſſe non procedit immediatè ab eadem ſorte principali, non habet eandem hypothecam.*

19. *Fructus annuorum redituum propriè non ſunt acceſſory ſortis; cùm per ſe, & principaliter debeantur.*

20 *Per venditionem ſub haſta primus debitor liberatur; & nouatio regulariter inducitur.*

21 *Creditor conſentiens bona ſui debitoris liberari ſub haſta, nullâ reali pretij numeratione interueniente, cenſetur remiſiſſe hypothecam ſibi aliàs competentem ſuper bonis ſui debitoris.*

22 *Soluens priori creditori non ſuccedit in eius locum, ſi illius hypotheca fuerit per nouationem extincta.*

23. *Dubia redditur opinio, quòd bona fideicommiſſo ſuppoſita poſſint alienari pro fructibus dotis decurſis.*

24. *Dans pecunias pro extinguendo debito, quod eſt ſub cambio, non præfertur aliis creditoribus pro ſecundis cambiis.*

25. *Si maritus fuit negligens in exigendis dotis fructibus, non poteſt agere contra bona ſuppoſita fideicommiſſo, ſecundùm Fuſarium.*

26. *Nullâ factâ diſtinctione negligentiæ, vel diligentia, marito datur Saluianum contra bona fidecommiſſo ſuppoſita; ex mente Rotæ Romanæ.*

VEnditis ſob haſta bonis communis debitoris, lata fuit ſententia graduatoria per quam duo inter cœteros collocati fuerunt creditores. Primus pro debito pecuniario cum fructibus à die oppoſitionis, ad rationem ſeptem pro quolibet centenario, iuxta ſtatutũ noſtrum. Secundus pro alio credito poſteriorem hypothecã habente. Liberatarius bonorũ accepit à tertio pecunias ſub cenſu annuo, quas promiſit impendere in ſolutionem crediti anterioris; prout ſoluit tam pro principali quàm pro fructibus decurſis, & maiori valore monetarum, facto per aliam ſecundam ſententiam calculo iſtarum omnium ſummarum.

Quæſitum fuit vtrùm ille tertius qui pecunias dedit ad cenſum, præferendus ſit pro cenſibus decurſis dicto ſecundo creditori, cuius creditum fuit per dictam ſecundam ſententiam liquidatum, & adiudicatum ſuper pretio dictorum bonorum liberatorum.

1. Et quidem primo intuitu videbatur concludendum creditorem, qui pecunias dedit ea conditione vt ex illis primus creditor dimitteretur, præferendum eſſe tam pro ſorte annui reditus, per emptorem bonorum conſtituti, quàm pro penſionibus decurſis, & in futurum maturandis: ex regula generali de qua in *l. 1. Cod. de his qui in prior. credit. loc. ſucced.* Rot. *deciſ. 319. num. 2. part. 4. diuerſ.* Cùm ergo pretium cenſus fuerit in effectu conuerſum in ſatisfactionem creditoris, qui ſuper bonis ſubhaſtatis ſine vlla controuerſia potiorem habebat hypothecam; videtur illum qui pecunias mutuauit, ſeu dedit, præferendum eſſe poſteriori.

2. Quæ prælatio non ſolùm pro ſorte principali; ſed etiam pro fructibus cenſus debitis, vel debendis, concedenda eſt: cùm de iure qui prior eſt in ſorte, prior quoque in vſuris debeat declarari. Tuſch. *litera H. concluſ. 129. num. 24. & ſequentib.* Felician. de ſol. *in tract. de cenſib. tom. 1. lib. 3. cap. 5. num. 18.* Maynard. *lib. 3. cap. 33.* Paciſ. *de saluian. interdict. inſpect. 3. cap. 4. num. 7. & 8.* Gaitus *de credito cap. 4. quæſt. 10. num. 1176.* Barz. *deciſ. Benon. 108. n. 1. & ſequentib.*

3. Et licèt Surd. *deciſ. 271.* aliter ſenſiſſe videatur; tamen loquitur in legatis, in quibus verius eſt fructus non ſequi hypothecam ſortis. Cuſt. *de rata. quæſt. 60. num. 5.* Vincent. de Franch. *deciſ. 374. num. 12.* Theſaur. Iun. *lib. 4. quæſt. 25. num. 7.* Nos autem verſamur in contractibus, in quibus longè diuerſa ratio eſt: teſte Neguſaot. *de pignor. 5. membr. 1. partis, n. 19.*

4. Denique quia in ſimilibus terminis, quando quis pecunias dedit ſub annuo cenſu, vt debitor illas conuerteret ad debitæ dotis ſolutionẽ; eius hypothecam vires habere non ſolùm pro ſorte, ſed etiam pro penſionibus decurſis & decurrendis, cum eodem prioritatis iure, tradit Peregrin. *de fideicom. artic. 42. n. 96.* Paſcal. *de patr. poteſt. part. 2. cap. 7. num. 32. 49. & 57.* vbi probat aſſenſum Regium extendi etiam ad fructus decurrendos: & idem etiam oſtendit *num. 65. & 67.* vbi reſpondet ad argumentum petitum ex mutatione perſonæ: *& num. 72.* vbi reſpondet ad præiudicium quod fit poſterioribus creditoribus. Franciſ. Milanenſ. *deciſ. Sicil. 8. à num. 369. ad 380* per text. *in l. Lucius. ff. qui potior. in pign. habean.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 43. num. 31. & ſequentib.* Cancer. *lib. 1. variar. reſolut. cap. 9. num. 176. & ſequentib.* qui tamen loquitur in terminis cuiuſdam conſtitutionis Cathaloniæ, ſecundùm quam vxor percipit fructus bonorum quæ maritus poſſidebat. Fontanel. *de pactis nuptial. in vltima additione in fine 2. Voluminis, folio mihi 650.*

Neque videtur obſtare ſententia lata per quendam
Iudicem delegatum, per quam pretium dictæ domus
ſubhaſtatæ fuit diſtributum inter creditores, & cuilibet
ex duobus creditoribus hypothecam ſuper domo
illa habentibus fuit aſſignata pars illum concernens,
pro rata ſui crediti: quæ ſententia videtur inducere
nouationem; maximè interueniente nouâ perſonâ,
& nouis conditionibus. † Quia reſpondetur 5.
quòd per ſententiam non inducitur nouatio extinctiua
prioris obligationis, ſed cumulatiua. Gratian. *diſcept.*
forens. cap. 290. num. 9. ſicut & ex compromiſſo,
Cartar. *deciſ. Genuenſ. 118. n. 3. & ſequentib.* † Quid- 6.
quid aliud ſit in arbitramento. Gratian. *diſcep. cap.*
672. num. 11. † Maximè quia dicta ſententia lata 7.
fuit in executionem præcedentis ſententiæ graduatoriæ,
quo caſu nouatio non inducitur. Idem, *diſcep.*
553. num. 3. & ad hoc afferri poſſunt rationes omnes
deductæ apud Fontanel. *deciſ. 519. & 560.* vbi fuſiùs
diſputatur, vtrùm in ſimili caſu fuerit inducta nouatio?
Et pro negatiua, deinde pro affirmatiua iudicatum
refert, tandémque negotium fuiſſe tranſactione
ſopitum.

Cæterùm non obſtantibus prædictis rationibus iudicatum, & executum fuit in contrarium, ad fauorem hæredum R. D. Claudij de Laurens: nempe primum illum creditorem qui ſuper domo ſubhaſtata potior fuerat declaratus, non poſſe amplius vti prioribus ſuis hypothecis, ex multis.

Primò, quia vulgata eſt iuris regula, eum qui prior eſt tempore, potiorem etiam eſſe in iure. *cap. qui prior, de regul. iur. in 6. l. ſi fundum. Cod. qui potiores in pignore habeantur.* Dictus autem dominus de Laurens prior erat tempore: quia eius hypotheca incipiebat ab anno 1589. & pecuniæ illi debitæ conuerſæ fuerunt in cenſum annuum per emptorem domus anno 1592. Cenſus verò creatus per creditorem, quæ alioqui fuiſſet prior ſuper domo ſubhaſtata, fuit factus duntaxat anno 1606. & ſic huius hypothecam poſteriorem eſſe oportebat.

Secundò, quia poſt latam primam ſententiam graduatoriam; alia ſecunda fuit pronunciata, per quam pretium domus ſubhaſtatæ, fuit diſtributum inter duos illos creditores, & cuilibet ſua portio aſſignata, facto computo non ſolùm ſummæ principalis, ſed etiam totius intereſſe quod debebat emptor illius domus. Nam ex 830. ſcutis, ad quæ

aſcendebat

aſcendebat rotum pretium domus; fuit aſſignata ptiori ereditori tam pro ptincipali quàm pro intereſſe, nec non pro maiori valore monetæ, ſumma ſcutorum 407. Secundo verò creditori in deductionem ſummæ maioris ſcuta 423. conficientia inſimul dictam ſummam ſcutorum 830. Ex quibus ſequitur reſultare apertam debiti nouationem, inductam per ſecundam illam ſententiã ratione incompatibilitatis.

8. † Quia ſtaute dicta ſententia, & obligatione vltimo loco præſtita per liberatarium in fauorem illius, qui alioquin ptimus ereditor futurus erat; inducitur nouatio. Surd. *conſil. 145. num. 25. & 27.* poſt Bald. *in l. fin. num. 1. Cod. de nouat.* Decius *in l. pacta nouiſſima. Cod. de pact.* Menoch. *lib. 3. præſumpt. 134. num. 39.* cum pluribus aliis citatis per Martium Medic. *deciſ. 67. num. 4.*

Incompatibilitas autem in eo conſiſtit; quòd cùm tota ſumma, tam proueniens ex ſorte, quàm pro intereſſe debita, & pro maiori aureorum valore, fuerit redacta in cenſum annuum & perpetuum; petitio fructuum ex noua illa ſorte prodeuntium eſt incompatibilis cum primis illis obligationibus, & ſenten-
9. tiis. † Quod enim dicitur per ſententiam non naſci nouationem extinctiuam, ſed duntaxat cumulatiuam procedere poſſet, ſi ſola adeſſet conuerſio ſummæ principalis in annuum reditum; ſed quia etiam agitur de conuerſione fructuum, ſeu vſurarum in ſortem, oritur quoad hoc extinctiua nouatio. *l. 3. verſic. ſi enim nouatur.* & *ibi* Batt. *num. 3. Cod. de vſur. rei iudic.*

10. Siquidem certum eſt intereſſe alterius intereſſe non deberi, nec exigi poſſe, quando tractatur de eodem debitore & creditore; licèt ſecus ſit ſi mutentur perſonæ debitoris & ereditoris: putà ſi quis tertius ſoluat pro alio debitum, & intereſſe iam decurſum: quia quoad iſtum tertium ſoluentem, quidquid ſoluitur tam pro ptiucipali, quàm pro intereſſe, eſt vera ſors. Cens. *in tract. de cenſib. quæſt. 33. num. 8. & 9.* Franch. *deciſ. 254. num. 11.* cum aliis citatis per Giurb. *deciſ. 24. num. 25.* Camill. de Medic. *conſil. 86. num 8. & ſequentib.* Cùm igitur ſolutio intereſſe alterius intereſſe nun poſſit ſubſiſtere quoad debitorem, & primum creditorem, cum quo nulla cenſus venditio fuit celebrata; ſed duntaxat cum tertio illo qui cenſum emit anno 1606. ſequitur quòd reſpectu primi illius ereditoris actus promiſſionis annuæ præſtaiionis, pro tota ſumma in qua comprehenſum erat intereſſe, nullus eſt, & per conſequens incompatibilis cum primæua illa obligatione & ſententia: & ideo ex eo tanquam incompatibili inducta nouatio.

Verum quidem eſt, quòd poterat liberatarius, primo illi creditori cenſum annuum vendere, conflatum ex ſorte principali, & reditibus decurſis, ſi debiti fuiſſent in vim contractus cenſualis; vt in alio loco oſtendimus: maximè cùm Bulla Pij V. ſuper cenſibus apud nos non ſit vſu recepta: ſed hoc factum nun fuit inter debitorem, ſeu liberatarium, & primum illum ereditorem: ideo ſemper remanet argumentum deſumptum ex incompatibilitate.

11. Tertiò quia quotieſcumque ſors principalis primæ obligationis mutatur in qualitate, vel augetur in ſumma; vt quòd ex redimibili fiat irredimibilis; aut è contra: aut quòd ſors principalis augeatur, vel alio modo alteretur: tunc dicitur nouata actio, nec ille ex cuius pecunia prior reditus redimitur, ſubrogatur in locum prioris creditoris: vt tradit Roderic. *de annuis reditibus. lib. 2. quæſt. 16. num. 56. & 57.* hoc autem verificatur in caſu propoſito: qoia debitum anterius erat debitum ſimplex, neque redactum in annuum cenſum, nec ex tali debito vllus annuus reditus debebatur, cùm debitum conuerſum eſſet in pecuniam, quæ fructus non reddit: nec dicta creditrix quæ olim erat anterior, poſſet prætendere aliquod intereſſe ſub eo prætextu quòd ageretur de dote; cùm eius matrimonium mariti morte ſolutum eſſet. Gratian. *diſcep. 244. num. 1.* Neque intereſſe debitum vigore ſtatuti Auenionenſis, quo adiudicatur creditori intereſſe ad rationem ſeptem pro quolibet centenario à die oppoſitionis formatæ per debitorem poterat prætendi; cùm lis eſſet finita per ſententias, & tranſactiones; quo caſu nullus poteſt eſſe locus petitioni illius intereſſe ſtatutarij. Quamuis etiam multi exiſtiment ſtatutum illud eſſe nutritiuum peccati, & illicitum, (quod tamen non credimus, cùm videntibus & ſcientibus Superioribus ſemper fuerit hucuſque obſeruatum, & executioni demandatum:) tamen
hoc certum eſt † illud intereſſe in vim dicti ſtatuti ad- 12.
iudicari non debere, quando creditor fuit negligens in exactione ſui crediti principalis, quod poterat exigere; prout in hoc caſu in quo aderat res iudicata. Lup. *in tract. de vſur. comment. 1. §. 4. num. 91. colum. 4. in princip.* Ideo ſi creditor non adhibeat omnem diligentiam vt ereditum ſuum conſequatur, & nihilominus intereſſe illud ſtatutarium exigat, incidit in crimen vſuræ. Menoch. *conſil. 441. num. 29. 30. & 31.*

Non potuit etiam in caſu de quo agitur haberi ratio alicuius intereſſe, in vim *l. curabit. Cod. de action.*
empt. † Quia licèt ceſſionario venditoris de iure detur 13.
actio ad petendum huiuſmodi intereſſe, in caſibus in quibus cedenti debebatur, ex Cagnol. *in d. l. curabit. num. 44.* Surd. *conſil. 169. num. 5.* Cancer. *lib. 3. variar. reſol. cap. 7. num. 12.* Roderic. *de ann. redit. lib. 3. quæſt 7. num. 87.* Tamen illud intereſſe peti non poteſt; niſi habita ratione ad fructus ex re vendita prouenientes. Rot. *deciſ. 132. num. 2. part. 4. recent.* Cagnol. & alij *in d. l. curabit.* & ſic ad rationem quatuor pro quolibet centenario, prout ad ſummum in his
partibus aſcendunt penſiones domorum. † Quam- 14.
obrem ratione augmenti & alterationis tam ſortis principalis, quæ fuit aucta, quàm reditus qui fuit promiſſus ad rationem ſeptem pro quolibet centenario; ſequitur inductam fuiſſe nouationem: vt notat Gaſp. Roderic. *de ann. redit. lib. 1. quæſt. 16. num. 56. & 57.* & faciunt tradita per eundem *num. 53. verſic. in contrarium.*

Quartò aduertendum eſt, quòd ratione intereſſe 15.
decurſi, & non ſoluti, oportet fuiſſe inductam nouationem, quæ in caſibus in quibus non induceretur quoad principales ſummas, ſaltem inducitur quoad repetitionem vſurarum: per text. *in l. nouatione. Cod.*
de nouat. † Et quamuis textus ille loqui videatur de 16.
vſuris odioſis; tamen idem locum etiam habet in fructibus debitis in vim *d. l. curabit.* vt probat text. *in l. emptor.* & *ibi* Bartol. *ff. de nouat.* quem citat & ſequitur Surd. *conſil. 269. num. 18.*

Quintò, quia obligatio & ceſſio iurium tradenti 17.
pecunias non fuit facta ratione totius debiti, ſed reſtricta ad certam ſummam: vt patet ex illis verbis *a cedé ſes droicts pour ladite ſomme,* & ſic pro ſumma duntaxat recepta: idcirco cùm ceſſio iurium ſit limitata ad ipſam ſortem, & ſummam pro ſorte ſolutam; non poteſt extendi ad intereſſe poſtea decurſum. Rip. *in l. priuilegia. num. 15. verſic. aut pro ſorte. ff. de priuileg. credit.* Barboſ. *ff. ſolut. matrim. part. 3. l. 1. num. 18. verſic. ſed ſi pignora.* & *verſic. neque obſtat.* Surd. *de aliment. tit. 9. quæſt. 31. num. 73.* Heting. *de fideiuſſorib. cap. 14. num. 134.*

Sextò, quia regula quòd intereſſe eandem habeat 18.
hypothecam cum debito principali, tunc demum locum

cum

cum habet , quando tale intereſſe procedit immedia-
tè ab eodem capitali ; quod non verificatur in caſu
propoſito : quia non agebatur de extinguendo debi-
to , quod ex ſe fructiferum eſſet , agebatur enim de
debito in diem conſiſtente in pecunia:imò vt dictum
eſt,in toto globo ſummæ de pecuniis creditis ſolutæ,
adiecta quuque fuerunt interuſuria vigore ſtatuti ad-
iudicata, ex quibus non poterat præſtari intereſſe niſi
reſpectu illius tertij ,qui pecunias dedit ad cenſum &
ſic intereſſe ex alio intereſſe debitum non proredit ex
facto,ſeu ex iure primi creditoris ; ſed ex facto illius
tertij qui pecunias dedit ad cenſum : & per conſe-
quens cùm non procedat immediatè à credito, & pri-
mo illo capitali , non poteſt habere eamdem hypo-
thecam : & ideo quia non agebatur de ſummis prin-
cipalibus quæ iam erant ſolutæ , ſed de prælatione
quoad cenſus debitos huic pecunias danti ; bene con-
concluſum fuit hypothecam illius non eſſe compu-
tandam à die primæuæ illius obligationis , ſed à die
contractus cenſus , qui fuit tantùm celebratus anno
1606.vt iam dictum eſt.Surd. *decis.*271.*num.* 11. Ma-
ſtril. *decis.*119.*num.*11.Donat.Authon.de Marin. *va-
riar.reſol.cap.*76.*num.* 10. vbi ita deciſum fuiſſe teſta-
tur.

Et cùm agatur de reditibus annuis,debitis tantùm
ex facto pecunias dantis ad cenſum , qui antea non
debebantur ; ceſſabit in illis regula,quòd acceſſorium
ſequitur naturam ſui principalis : quia iſti reditus
non dependent ex antiquo credito , cùm ex eo nulli
fructus debeantur ; ſed ex nouo contractu per iſtum
19. creditorem cenſus celebrato. † Maximè cùm annui
reditus debeantur per ſe , & principaliter, & non per
modum acceſſorij. Gratian. *diſcept.* 106. *num.* 19. &
20. Rot. *diuerſ. decis.* 689. *part.* 3. *lib.* 3. Camill. de
Medic. *conſil.*86. *num.*15.

Septimò, quia per ſententiam continentem calcu-
lationem vtriuſque crediti duorum creditorum con-
currentium ſuper domo ſubhaſtata,& diſtributionem
illius pretij inter ipſos,adiudicato credito integro an-
teriori , & reſiduo pretij aſſignato in partem crediti
20. poſteriori, interuenit delegatio. † Quia liberatarius
fuit ſolus oneratus illis ſummis ; & debitor ille,cuius
bona fuerant poſita ſub haſta, fuit liberatus , ita vt
creditum iam non fuerit amplius primi illius & anti-
qui debitoris , ſed fuerit omninò transfuſum in libe-
ratariũ:ex doctrina Bartol. *in l.ſingularia.*13. *n.*18. &
19 *ff. ſi cert. petat.* Cenſ. *de cenſib. quæſt.* 105. *num.*9.
Rot. *decis.* 238. *num.*2. & 3. *poſt dictum tractatum.*
Cùm enim liberatarius fecerit debitũ proprium con-
ſentiente & acceptante primo creditore ; ſatis dicitur
nouata obligatio : ex traditis per Surd. *decis.* 23. *n.*5.
21. & 6. Franciſc.Marc.*decis.*1064.*num.*3.*part.*1. † Nam
creditor conſentiens bona liberari plus & vltimò of-
ferenti, abſque numeratione pecuniæ ; videtur tacitè
ſuam hypothecam , quam habebat ſuper bonis ſui de-
bitoris , extinxiſſe ; & eam tranſtuliſſe ad bona pro-
pria liberatarij. Rot.*decis.*284.*num.*1.*part.*3.*recent.* &
faciunt tradita per Hieronym. de Leo , *decis. Valent.*
70.maximè *num.*11. *part.* 1. Et ex his concludendum
eſt iſtum , qui pecunias dedit pro dimittendo primo
creditore , non ſuccedere in eius hypothecis ſaltem
quoad cenſus ad eius fauorem creatos , & decurſos,
aut decurrendos.

22. Non obſtant quæ in contrarium deducta fuerunt;
& primò quod dicitur de *l.* 1. *Cod. de his qui in prior.
credit. loc. ſucced.* quia ille textus omiſſis aliis re-
ſponſionibus) non procedit, quando actio primi cre-
ditoris dimiſſi , fuit nouata; tunc enim prioris credi-
toris hypotheca non transfunditur in ſoluentem; cùm
iam fuerit extincta per nouationem.Roderic. *de ann.
redit. lib.*2.*quæſt.*16. *num.*56. quod autem nouatio in-
teruenerit, ſuperiùs abundè probatum eſt.

Ad ſecundum: Verum eſt quòd qui prior eſt quo-
ad ſortem , prior etiam eſt in vſuris , ſeu intereſſe;
quando illud intereſſe pendet ab eodem fonte : ſed in
caſu iſto non poteſt deberi intereſſe ex antiquo cre-
dito, ſed duntaxat ex nouo contractu cenſus : ergo ex
illo duntaxat nouo contractu oritur hypotheca , non
ex antiquo : vt iam demonſtrauimus , & probat An-
ton de Marin.*dict.cap.*76.*num.*10.

Ad tertium reſpondetur,opinionem illam Peregri- 23
ni, Paſcalis , & Milanenſis eſſe valde dubiam ; quam
impugnat Seraph. *decis. Rota Roman.* 431. vbi quòd
pro fructibus dotis decurſis,bona fideicommiſſo ſup-
poſita alienari non poſſunt ; ſed duntaxat pro ſorte
principali. Ricc. *collect.* 1437. *part* 4.

Et in ſimilibus terminis , quòd is qui dedit pecu- 24.
nias, vt creditum quod ſub cambio debebatur, extin-
gueretur, poſterioribus creditoribus , pro ſorte prin-
cipali duntaxat non autem pro cambiis ſecundis,præ-
feratur; tradit Scacc.*de commerc.& camb.* §.2. *gloſ.* 5.
num. 409. qui deinde propoſitis difficultatibus in ea-
dem remanet ſententia *num.*417. † & Fuſar. *in tract.* 25.
de ſubſt. quæſt. 531. *num.* 43. illam Peregrini ſenten-
tiam tunc demum locum habere vult , quando credi-
tor dotis non fuit negligens in exigendo dotem:aliàs
ſtante negligentia , ipſi imputandum eſſe exiſtimat.

Verum eſt tamen quòd Rota Rom. cenſuit , quòd 16.
non obſtante diſtinctione illa , an maritus negligens
fuerit in exigendis dotis fructibus; an verò debita di-
ligentia vſus ſit ; indiſtinctè poteſt petere ſe immitti
in poſſeſſionem bonorum fideicommiſſo ſuppoſito-
rum, in vim Saluiani interdicti , quod non datur ad
fines alienandi proprietatem; ſed vt ſatisfiat creditori
de fructibus : vt fuit deciſum coram Coccino *in Ro-
mana Fructuum dotis.* 12. *Maij*, 1625. *in recent.decis.*
607. *num.* 7. & *ſequentib. part.*4. *tom.*3.

Cùm igitur dicta quæſtio ſit admodùm contro- 27.
uerſa ; alio modo reſponſum fuit : nempe caſum
propoſitum eſſe diuerſum ab obiectione propoſita:
quia in illis caſibus agebatur de debito fertili, ex quo
fructus debebantur ; cùm tamen in caſu iſto agatur
de debito pecuniario conflato ex ſorte principali,ma-
iori valore monetarum,& ex fructibus decurſis. & in
vnam ſummam coaceruatis,ad debitum pecuniarium
redactis. Vnde in caſibus in argumento notatis , fa-
ciliùs tranſmittebatur in tertium ſoluentem , ius per-
cipiendi fructus , quod iam erat formatum in perſo-
na creditoris, & non erat extinctum per nouationem;
prout in caſu de quo agitur : nec in illis caſibus ceſ-
ſio erat limitata ad certam ſummam,prout hîc , dum
iura ceduntur duntaxat *pour laditte ſomme*:& ſic non
extenditur ad fructus,vt ſupra oſtenſum fuit.

Et ex his poſt magnam contentionem fuit iudi-
catum extinctas , & nouatas fuiſſe primi illius credi-
toris hypothecas. Multa notatu digna circa mate-
riam præſentis controuerſiæ tradit Merlin. *contro-
uerſ. forenſ. part.*1.*cap.*36. *per totum.*

CAPVT XXII.

Quando bona debitoris fuerunt ſubhaſtata, & liberata plus & vltimò offerenti ; vtrùm debitor qui vult impugnare exequutiones, audiatur non ſoluto debito liquido,& data cautione pro illiquido. Quid ſi debitor adhuc poſſideat, & executiones nondum ſint conſummatæ.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Debitorem impugnantem executiones non eſſe audiendum, niſi oblato debito pro quo facta fuit liberatio, multi exiſtimant. Alij in contraria ſunt ſententia. num.2.*

3 *Factum Iudicis, eſt factum partis; & ſi Iudex nulliter procedit, dicitur ſpoliare ſicut pars.*

4 *Quando Iudex in executione nulliter proceſſit, talis proceſſura non poteſt iuſtificari ex nouiter deductis, etiamſi de nouo eſſet concedenda.*

5 *Datur actio ſpolij aduerſus eum qui poſſidet ex liberatione nulliter facta, etiam nullà factâ debiti oblatione, in odium ſpoliatoris ex ſtilo Rotæ, & Curiarum Auenionenſium.*

6 *Quando executio nondum eſt conſummata, & debitor adhuc poſſidet, facilius audiendus eſt; neque tenetur offerre debitum creditori.*

7 *Explicatur doctrina Cod. Fabriani, & Surdi, circa reſtitutionem debiti faciendam ab eo, qui liberationem bonorum arguit nullitatis.*

8 *Quando executio eſt conſummata, & liberatarius miſſus eſt in poſſeſſionem; is qui impugnat liberationem, tenetur reſtituere in primis debitum, pro quo facta fuit liberatio.*

9 *Intellige vt hoc locum habeat, ſi agatur ad nullitatem liberationis iudicio ordinario; ſecus ſi agatur actione ſpolij: tunc enim debitor non tenetur offerre, nec ſoluere debitum, pro quo liberatio facta fuit.*

10. *Præterea debitor non tenetur ſoluere ſuo creditori ſummam, pro qua ſubhaſtata fuêre bona, quando creditum non eſt certum, & liquidum; ſed patitur aliquam dubitationem.*

1. QVæſtio eſt in vtramque partem diſputabilis, vtrùm peractâ ſubhaſtatione; & præſertim ſubſequutâ miſſione in poſſeſſionem, debitor agens ad nullitatem liberationis bonorum de pignore captorum, audiatur non reſtituto priùs pretio, quo liberatio facta fuit. In qua reperiuntur plures Senatus Sabaudiæ deciſiones, aduerſùs debitorem; vt non reſtituto pretio audiendus non ſit: vt patet apud Anthon. Fabr. *lib.8. Cod. tit. de diſtract. pignor. definit. 4. num.5.* Vbi deciditur, ſi ſubhaſtatio nullitatis vitio laboret ob non ſeruatam ſtatuti formam; præcluſam eſſe viam debitori totum pretium non offerenti, impugnandæ ſubhaſtationis; ſi modo eam pro debito factam eſſe appareat: cùm non tam imputari poſſit creditori, quòd ſtatuti formam non obſeruauerit, quàm debitori quòd non ſoluerit; quandoquidem ſi ſoluiſſet, nullus hodie locus relinqueretur diſputandi de validitate ſubhaſtationum. Idémque Author reperit *d. lib.8. tit.17. de non vendit. pign. imped. non poſſe, definit.* 1. vbi dicitur debitorem non ſolùm pignoris venditionem impedire non poſſe, ſed nec vllum vitium venditionis obiicere, niſi ſoluto priùs debito liquido, & datâ idoneâ ſatisdatione pro non liquido. Et iterùm *eodem lib.8. tit.16. definit.* 20. idem concludit, ſi facta fuerit pignoris liberatio, & publica addictio: licèt debitorem illo caſu citandum eſſe dicat; non tamen audiendum niſi prius fiat immiſſio in poſſeſſionem. Quod & aliis in locis repetit. Similiter Surd. *conſil.39. num.24.* eiuſdem eſt ſententiæ; vt ſi debitor nullam dicat executionem, audiendus non ſit niſi actualiter totum debitum numeret. Idem tradit Neuizanus *conſil. 77. numer. 2.* Roland. *conſil. 32. numer. 16. & 17. volum. 1.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 16. num.38.*

In contrarium verò plures DD. exiſtimarunt debi- 2.
torem agentem ad nullitatem ſubhaſtationis, audien-
dum eſſe, etiam non ſoluto debito; & creditorem op-
ponentem de illa exceptione, aut emptorem ſub eo
prætextu aſſerentem ſibi competere ius retentionis,
eſſe repellendum: huiúſque ſententiæ † ratio eſt; 3.
quia cùm factum Iudicis, ſit factum partis; ſicut pars
quæ nulliter procedit, ſpoliat; ita & Iudex ſpoliare
dicitur, datúrque actio ſpolij ſi iudex nulliter ad ſub-
haſtationem proceſſerit. Ludouiſ. *deciſ. 43. num.2.
deciſ.105. num.5. deciſ.198. num.2. & 362. num.4.* † 4.
Ita vt talis proceſſura non poſſit iuſtificari, & con-
firmari ex nouiter deductis, etiamſi de nouo eſſet
concedenda: vt in *dicta deciſ. 105.* apud Ludouiſ.
numer.11. & in recent. deciſ. 85. numer.4. part.2. vbi
plures aliæ deciſiones allegantur; & hanc eſſe verio-
rem & in praxi receptam ſententiam teſtatur Mangil.
de ſubhaſtat. quæſt.52. num.25. & 26.

Veriſſimum igitur eſt, & ſtilo Rotæ Romanæ ac 5.
Curiarum noſtrarum conforme, quòd etiam pigno-
ris publicâ diſtractione factâ, audiendus eſt debi-
tor; & ſi nullitas interuenerit, vtì ſpoliatus in pri-
mis reſtituendus eſt, & repellendus creditor ſi priùs
ſibi debitum ſolui poſtulet: quia ſubhaſtatio facta
in vim proceſſus nullitate laborantis, non priuat de-
bitorem ſua poſſeſſione, nec impedit manutentio-
nem, ſi debitor non ſe habuerit pro ſpoliato. Rota
apud Poſtium, *deciſ.319. num.6.*

Sed pro integra huius quæſtionis reſolutione; no- 6.
tandum in primis eſt, magnam eſſe differentiam in-
ter debitorem ſe ſe opponentem, nondum perfectis
& conſummatis executionibus; & eum qui poſt perfe-
ctas executiones agit ad nullitatem ſubhaſtationum.
Nam primo caſu; debitor non actoris, ſed rei perſo-
nam ſuſtinet: ideò faciliùs quàm in ſecundo caſu, in
quo actor eſt, admitti debet ad iudicium, etiam non
ſoluto debito; cùm nondum pignoris adiudicatio
facta eſt; quod & ſtatuto aut ſtilo noſtro, & iuris com-
munis diſpoſitioni conforme eſt: & tenuit idem *Faber
in Cod. lib. 7. tit. 20. de execut. rei iudic. definit. 16. n.*
7. dicens imputandum quidem eſſe debitori, ſi debi-
tum non offerat, dum agit ad nullitatem, ſed hoc ob-
tinere cùm debitor aliquid petere vult; non, dum con-
uenitur: & in effectu DD. omnes ſupra citati loquun- 7.
tur in terminis adiudicationis, & liberationis perfe-
ctæ, & conſummatæ: vt videre eſt apud Fabrum,
Surd. & alios in locis ſupra citatis. Eodem modo plu- 8.
res alij loquuntur, dum agitur de retractanda vendi-
tione iam facta, vt Giurb. *deciſ.105. num.7.* Gamma
deciſ.40. num.1. & deciſ.77. num.1. & probatur per
text. *in l. 1. Cod ſi vendit. pign. agatur* in illis verbis:
dolo malo fundum venundiſſe, & *in l. 3. Cod. ſi aduerſ.
fiſc. reſtit. poſtul.* Vbi is qui vult retractare pignoris
venditionem, & addictionem factam, non auditur
niſi priùs reſtituto pretio. Bald. *in d. l. verſic. nota ex
hac lege.* Vbi dicit quòd ille qui petit reſcindi contra-
ctum, tenetur in primis reſtituere debitum, cuius oc-
caſione contractus fuit celebratus.

Secondo notandum eſt, dictam Fabri, Surdi, & 9
aliorum ſententiam locum habere, & eſſe veram,
quando creditor conueniretur condictione indebi-
ti, aut alio remedio ordinario; ſecùs ſi debitor
intentaret actionem ſpolij, aut remedium reinte-
grandæ, propter nullitatem ſubhaſtationis, aut
executionis: hoc enim caſu non tenetur debitor
offerre, aut ſoluere debitum, ſed ſpoliatus in pri-
mis & ante omnia reſtituendus eſt. Gratian. *diſcept.
forenſ. cap. 734. num. 24.* ita vt poſſeſſor non poſſit
hoc caſu vti remedio retentionis. Hodiern. ad Surd.
deciſ. 46. num. 12.

Tertiò

10. Tertiò notandum eſt prædictam Fabri, & aliorum ſententiam, locum habere duntaxat, quando debitũ pro quo facta fuit liberatio eſt verum, liquidum & indubitatum; ſecùs ſi ſit dubium, vel turbidum: tunc enim non datur poſſeſſori retentio ſub prætextu debiti non teſtituti. Gratian. *d.cap.*734.*num.*13. vbi dicit quòd creditum dicitur indubitatum, quando de eo conſtat per confeſſionem partis, vel per rem iudicatam. Rot. *deciſ.* 409.*num.*5.*part.*1.*recent.* Hodiern. *ad dictam deciſ* 45.*num.*3.

CAPVT XXIII.

Vtrùm ius prælationis competens domino directo, alteri cedi, & per ceſſionarium ſubcedi poſſit: Et pendente lite ſuper iure prælationis, vtrùm emphyteuta poſſidens agere poſſit pro libertate domus, & exemptione à ſeruitute prætenſa per vicinum, qui iure prælationis ſibi ceſſo vult vti. Ceſſio iuris prælationis ratione venditionis proximè faciendæ, quomodo intelligi debeat. Si Dominus directus poſt ceſſionem iuris prælationis, emphyteutam ante denunciationem ceſſionarij inueſtiuerit, vtrùm ceſſionarius excludatur à iure prælationis. Quæ expenſæ teſtituendæ ſint per eum, qui vult exercere ius prælationis.

SVMMARIVM.

1 *Vtrùm ius prælationis ſecundùm iuris communis diſpoſitionem alteri cedi queat.*

2 *Ex generali Comitatus Venayſſini conſuetudine, ius prælationis cedi poteſt.*

3 *Camera Apoſtolica in Comitatu Venayſſino cedit ius prælationis etiã pro prædijs franchis. Intellige quæ de dominio directo Camera mouẽtur franco modo: namia merè allodialibus ceſſat dominium directum, & per conſequene retentio feudalis.*

4 *In pluribus alijs locis conſuetudo viget cedendi ius prælationis dominicale.*

5 *In Galliâ licèt Rex non vtatur iure prælationis, illud tamen alteri cedere ſolet.*

6 *Ceſſionarius dominij directi, alteri ius prælationis cedere poteſt.*

7 *Emptor poſſidens, qui intentauit iudicium pro obturatione feneſtrarum, contra vicinum qui ius prælationis obtinuit à Domino directo, (cùm apud nos Bulla iuris congrui non obſeruetur) poteſt iudicium ſuum continuare non obſtante lite mota ſuper retentione.*

8 *Iudicium poſſeſſorium competit pro manutentione libertatis naturalis, contra prætendentem ſeruitutem.*

9 *Ceſſio iuris prælationis pro venditione proximè futura ſortitur effectum. etiamſi poſt multos annos & non antea caſus eueniat.*

10 *Inueſtitus à Domino directo excludit ceſſionarium iuris prælationis. Limita vt numeris ſequentibus.*

11 *Diſpoſitio* l. quoties. Cod. de rei vendic. *locum etiã habet in iuribus incorporalibus, quæ ſunt corporalibus annexa.*

12 *Diſpoſitio* l. quoties. *non habet locum quando ceſſio fuit roborata iuramento & hypotheca bonorum.*

13 *Si conductor exegerit laudemium, Dominus excluditur à iure prælationis.*

14 *Si conductor qui alium ſibi aſſociauit, dederit inueſtituram; aſſociatus excluditur à iure prælationis.*

15 *Quamuis dominus directus ceſſerit ius prælationis, retinet directas actiones; ideo illi laudemium rectè ſoluitur, niſi interuenerit vnum ex requiſitis in* l.3.Cod.de nouat.

16 *Quomodo conſulere ſibi debeat ceſſionarius iuris prælationis, ne præueniatur.*

17 *Per conſenſum alienationi præſtitum excluditur ius prælationis.*

18 *Si duo ſint eiuſdem rei domini directi; poteſt vnus pro parte ſua retinere.*

19 *Quid iuris ſi ageretur de pluribus domunculis vnitis.*

20 *In caſibus in quibus locus eſt iuri prælationis, dominus, aut eius ceſſionarius debet reſtituere pretium exburſatũ, & in quibus caſibus agi poſſit de laudemio reſtituendo.*

21 *Qui ex ſpeciali iure non ſoluit laudemium, non repetit aduerſus retrahere volentem.*

22 *Reſtitui debent canones ſoluti.*

23 *Item expenſa inſtrumentorum.*

24 *Deciditur controuerſia circa expenſas proxenetis ſolutas.*

25 *Quid de expenſis factis in ſubhaſtatione bonorum.*

26 *Reſtituuntur munera vxori venditoris data.*

27 *Item quod dicitur* le pot de vin.

28 *Item expenſa pro habendo conſilio pro ſecuritate venditionis.*

29 *Quid de meliorationibus. Remiſſiuè.*

VAtiæ inter Nobilem quemdam emptorem domus, & quemdam alium qui à domino directo eiuſdem domus obtinuerat ſibi cedi ius prælationis ſuper eadem domo competẽs; propoſitæ fuerunt aliàs valde practicabiles controuerſiæ.

Primò quæſitum fuit, vtrùm obtineri potuerit ceſſio iuris prælationis à domino directo. Secundò, vtrùm ceſſionarius iuris prælationis, ius ſuum alteri ſubcedere potuerit. Tertiò, vtrùm emptor qui intentauerat contra vicinum iudicium, pro obtinenda obturatione feneſtrarum, teneatur à ſua actione deſiſtere ſub eo prætextu, quòd iſte vicinus obtinuerat ceſſionem dicti iuris prælationis: & vtrùm vna actio ſit alteri præiudicialis. Quartò, quia ius prælationis ceſſum fuit cum illa clauſula, *pro venditione proximè facienda*; vtrùm illa verba intelligi debeant de venditione facienda poſt aliquot menſes, vel annos; non autem de ea quæ facta fuit poſt longum temporis interuallum, putà poſt 39.annos. Quintò, vtrùm emptor domus qui obtinuit inueſtituram à vero domino directo, ſit tutus aduerſùs ceſſionarium ceſſionarij iuris prælationis. Sextò, ſtante quòd adſunt duo domini directi eiuſdem domus, quorum vnus inueſtituram concedit, alius recuſat; vtrùm vnus admittatur ad retractum feudalem alio inuito. Septimò, quatenus locus eſſet retractui; ad quas expenſas & melioramẽta teneretur dominus directus, vel eius ceſſionarius vtens iure retentionis. Quarum quæſtionum reſolutio ex ſequentibus concluſionibus elici poterit.

Prima concluſio: ſecundùm iuris communis diſpoſitionem controuerſa eſt quæſtio, vtrùm ius prælationis alteri cedi poſſit: in qua tamen affirmatiuam tenuêre Bacquet *des droicts de iuſtice cap.* 12. *num.*9. 1.

Bouuot,

Bouuot, *en ſes queſtions notables. tom. 2. in verbo retenuë. queſt.* 4. Griuel. *decis. Dolana* 45. *per totam*; quam controuerſiam tractant Guid. Pap. *deciſ.* 411. Roſeor. *de feud. cap.* 9. *concluſ.* 42 *num.* 7. *& ſequentib.* Franc. *deciſ.* 216. Amedæus à Ponte *queſt. laudem.* 13. Cyriac. Niger. *controuerſ.* 254. cuius inueſtigatio nobis non eſt neceſſaria, ſtante conſuetudine de qua in ſequenti concluſione.

2. Secunda igitur concluſio eſt, ex generali conſuetudine Comitatus Venayſſini, dominos directos ius prælationis aliis cedere poſſe, de qua conſuetudine Comitatus Venayſſini teſtatur Franciſc. Marc. *pars.* 2. *dec.* 2. vbi idem quoque obſeruari aſſerit in vicino Auraïcenſi Principatu. Idem teſtatur Dominus Ludouic. Bell. *concl.* 209. *n.* 2. & nos ita paſſim obſeruauimus, & obſeruari fecimus quoad bona ſita intra dictum Comitatum: Nam in Ciuitate Auenionenſi & bonis ibi ſitis, obſeruandum eſt Statutum, *lib.* 1. *rubric.* 72. *de iur. emphyteut. artic.* 28. cuius hæc ſunt verba: *Cæterum volumus quòd conductores & emptores primi laudimij, poſſint vti iure retentionis, etiamſi hoc à dominis directis expreſsè conceſſum eſſet.*

3. Eadem autem conſuetudo cedendi iura retentionis feudalis, dominis directis competentia; locum habet etiamſi dominium directum pertineret ad R. Cameram Apoſtolicam: vt teſtis eſt Bertrand. I.C. Carpentoractenſis *conſil.* 190. *vol.* 4. vbi dicit hoc procedere quoad prædia franca; quod intelligendum eſt de prædiis franchis à cenſu, ſuppoſitis tamen dominio directo Cameræ, vel alterius domini: nam ſi eſſent prædia merè allodialia, & ab omni dominio directo libera, prout plurima ſunt in multis locis Comitatus; tunc ceſſaret ius prælationis feudalis, quod habet neceſſariam dependentiam à ſolo dominio directo, & fundatur in *l. fin. Cod. de iur. emphyte.* ergo vbi non eſt dominium directum, ibi ceſſat retentio feudalis.

4. Pluribus etiam in Galliæ locis idem conſuetudine introductum eſt, vt ſcilicet dominus directus vti poſſit iure prælationis tam per ſe, quàm per ceſſionarium: vt in Prouincia Prouinciæ refert Claper. *cauſa.* 100. *n.* 10. *q.* 1. & in aliis multis prouinciis Charond. *lib.* 3. *reſponſ.* 22. *& lib.* 7. *reſpon.* 198. Cod. deciſ. fo-
5. renſ. *lib.* 4. *tit.* 22. *deciſ.* 11. † & licèt Rex non ſoleat vti iure prælationis, illud tamen alteri cedere poteſt, Maynard. *lib.* 4. *cap.* 34. *& lib.* 8. *cap.* 20. vbi explicando dictam deciſionem 411. Guidonis Papæ, dicit verum eſſe quòd ius prælationis non poteſt quidem in totum cedi, & omninò abdicari & ſeparari à dominio directo; ſed tantùm pro illa vice, remanente radicali poteſtate retrahendi penes dominum directum. Similiter & in Cathaloniâ ius iſtud prælationis alteri cedi poſſe de conſuetudine; aſſerit Cancer. *parte* 1. *variar. reſol. cap.* 11. *num.* 49.

6. Tertia concluſio: ſicut dominus directus ius ſuum ex conſuetudine prædicta alteri cedere poteſt; eodem modo ceſſionarius domini directi, ius iſtud ſibi ceſſum alteri concedere poteſt: probatur; quia ius ſemel ceſſum, efficitur perpetuò ceſſibile. *l. pater. §. quindecim. ff. de legat.* 3. Ita tenet Claper. dicens ita fuiſſe iudicatum *caſu.* 69. *queſt.* 3. *in fin.*

7. Quarta concluſio: emptor domus poſſidens vigore inueſtituræ ſibi per verum dominum directum conceſſæ, attento quòd priùs intentauit iudicium poſſeſſorium pro obturatione feneſtrarum vicinæ domus; non poteſt retardari proſequendo iudicium manutentionis in quaſi poſſeſſione libertatis, aduersùs vicinum prætendentem ius prælationis ſibi ceſſum: quia quæſtio prælationis requirit altiorem indaginem; & cùm in ſummariſſimo poſſeſſorio nudum factum attendatur, interim lite pendente ſuper iure prælationis valde turbido, manutenendus eſt in quaſi poſſeſſione libertatis: maximè cùm vicinus dictas feneſtras precario nomine poſſideret † ſiquidem dantur remedia poſſeſ- 8.
ſoria pro manutentione libertatis naturalis, aduersùs prætendentem ſeruitutem Bald. *conſil.* 414. factum tale eſt. *l. b.* 2. Alexand. *conſil.* 92. *num.* 10. *verſic. fortiſico. lib.* 5. Tuſch. *liter. V. concluſ.* 64. *n.* 1.

Quinta concluſio: ceſſio iuris prælationis pro venditione proximè futura, comprehendit omnem venditionem quæ fiet primo loco, etiamſi fiat poſt longum temporis interuallum. Proximum enim dicitur id quod nihil habet à quo præcedatur, & quod nullum admittit medium inter duo diſcreta: vt poſt Bald. *conſil.* 246. *lib.* 5. dicit Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 161. *num.* 10. Barboſ. *de dictionib. cap.* 197. *num.* 2. 9.

Sexta concluſio: qui à domino directo fuit inueſtitus, & laudemium perſoluit eidem; præferri debet ceſſionario iuris retractus, quamuis ipſe ceſſionarius à domino directo cauſam habeat. Probatur, quia quoties duobus aliquid conceditur, ille præferendus eſt qui prius poſſeſſionem adeptus eſt. *l. quoties. Cod. de rei vendic.* ſiquidem ex illa ceſſione nullum ius in re acquiritur; ſed ſola actio perſonalis, aut in omnem euentum ſola actio confeſſoria, quæ nullum ius tribuit. ſed ſolùm actionem realem, ad conſequendum effectum illius iuris ceſſi: vt dicit Caſtrenſ. *conſil.* 335. *n.* 5. *vol.* 1. ſed ſequuta traditione & inueſtitura veri domini directi, cum reali & actuali immiſſione in poſſeſſionem, acquiritur ius reale, quod ſine dubio actione ſola ad prælationem petendam multò potentius eſt; vt deciſum teſtatur in iſtis terminis Charond. *lib.* 3. *reſponſ.* 6. quia licèt *l. quoties. Cod. de rei vendicat.* videatur tan- 10.
tùm procedere in rebus corporalibus; † Nihilominus 11.
tamen, quia iura incorporalia ratione rei corporalis competentia, cum ipſis corporibus poſſidentur; ideo qui rei venditæ poſſeſſionem prior adeptus eſt, ei qui ius prælationis prius obtinuit præferendus eſt: vt vltra Charond. *loc. cit.* deciſum refert Pap. *lib.* 11. *tit.* 6. *arreſt.* 9. & *ibi* Adden. Maynard. *lib.* 1. *cap.* 61.

Sed tamen aduertendum eſt iſtam rationem elidi poſſe, ſi ſupponamus in contractu ceſſionis iuris retractus adhibitum fuiſſe iuramentum, prout ſolet adhiberi in omnibus contractibus iuncta bonorum domini directi hypotheca, tunc enim ceſſat regula *dicta l. quoties.* ex traditis per Cenſium *in tract. de cenſib. qu.* 68. *n.* 5. Vini. *opinion.* 1019. *num.* 8. *in fin.* 12.

Quamuis multum facere videatur pro huius rationis confirmatione, quod dicitur de Colono, cui iura exigendi laudimia conceſſum eſt reſeruatâ domino inueſtiendi & retrahendi facultate, ſi tamen emptor fuerit diligens in ſoluendo laudimium colono, vel etiam vſufructuario ad quem de iure laudimia ſpectant, dominus directus excluſus remanet iure prælationis: vt docet Ferret. *in noua addit. ad Guid. Pap. deciſ.* 477. quæ additio incipit *ſed hanc quæſtionem*, in fine illius additionis, *verſic. ſed in hac cauſa.* 13.

14. Item ſi duo ſint ſocij in conductione, quibus competit ius retractus feudalis; vnus autem inueſtituram conceſſerit, & laudemium receperit; non poteſt alius ſocius in dicta conductione vti iure prælationis: vt fuit deciſum in Senatu Dolano apud Griuel. *deciſ.* 116.

Cæterùm, diuerſa eſt ratio deciſionis huius Dolanæ, cum caſu concluſionis noſtræ. Ibi enim repellebatur ſocius à iure retentionis; quia is qui laudauerat recipiendo laudemia, vel laudare & inueſtire paratum ſe dicebat, erat conductor principalis, qui à domino directo immediatè ius & cauſam habebat: alius verò recuſans erat ſocius, ab ipſo conductore deputatus;

ideo potior declarata eſt illius cauſa, qui à principali conductore inueſtitutam habebat: hæc autem ratio longè abeſt à caſu propoſito.

15. Vera ergo concluſionis noſtræ ratio ex eo petenda eſt, quòd licèr Dominus ceſſerit alteri ius prælationis; adhuc tamen remanent apud ipſum actiones directæ: vnde ſi non interuenerit denuntiatio, & intimariò ceſſionarij iuris prælationis, antequam laudimium fuerit ſolutum domino directo, aut interuenerit vnum ex tribus de quibus in *l. 3. Cod. de nouat.* ſolutio facta habenti actiones directas, liberat ſoluentem; & per conſequens ſoluto legitimè laudemio, non eſt amplius de iure prælationis tractandum, ſaluo regreſſu ceſſionario, ſi aliquod intereſſe prætendat aduerſus dominum directum cedentem: & hac ratione
16. nititur Ferrer. *ad d. quæſt.* 477. † Quamobrem conſultius facturum eſſe reor ceſſionarium, ſi diligentiorem ſe præbeat, & ceſſionem ſuam quantò citiùs emptori denunciari curet: hoc enim facto, non admittetur domini inueſtientis præuentio: vt notat *ibidem* Ferrerius.

17. Septima concluſio, is cui ius prælationis feudale proprio vel ceſſo iure competit, ab hoc iure excluditur, ſi tacitè vel expreſsè alienationi conſenſum præbeat: ita decidit Faber. *in Cod. lib. 4. tit. 42. de iur. emphyt. definit.* 49. Redoan. *de reb. Eccleſ. non alienand. quæſt. 79. cap. 9. num.* 24. vbi quòd in emphyteuticis ſcientia domini habetur pro conſenſu cum taciturnitate, ſi præſens fuerit alienationi, & non contradixerit; ſecus ſi expreſsè ius ſuum ſibi ſaluum eſſe fuerit proteſtatus. Cald. *de iur. emphyt. part. 3. de emphyt. extinct. cap. 11. num.* 10.

18. Octaua concluſio, ſi eiuſdem rei duo ſint domini directi, quorum vnus vult inueſtire, alius verò retinere; quamuis magna ſit inter DD. pugna: vera tamen reſolutio eſt, poſſe illum ex duobus dominis, qui inueſtire recuſat, vti iure prælationis pro parte ſua, ſi tamen emptor nolit reliquas partes vel cæteras res habere, velitque illas domino ius prælationis exercere volenti remittere; cogatur dominus omnes recipere, & totum pretium emptori reſtituere. Giurb. *dec.* 52. *n.* 8. *verſic. contrarium iuncto. verſic. verum poteſt dominus.* Grimaudet *in tract. des retraicts. lib. 1. cap.* 11. plures allegat Griuel. *d. deciſ.* 116. *num.* 2 Ludouic. Bellus *conſil.* 136. *num.* 3.

19. Aduertendo tamen aliud eſſe, ſi ageretur de pluribus domuncalis in vnam magnam redactis; tunc enim ſemper duo diuerſa feuda, ſeu directa dominia remanent: vt notauit Giurb. *loc. citat. num. 8. verſic. quia non de pluribus*: quia per coniunctionem plurium domunculatum non potuit fieri vnio directorum dominiorum in præiudicium domini; & hoc caſu verius eſſe cenſuit Giurb. *d. deciſ. 52. num. 20. in 5. concluſione.* vnum ex pluribus dominis pro parte ad ius prælationis, ſeu retractus feudalis, admittendum; ſolutâ ratâ pretij parte, dummodo res commodam patiatur diuiſionem: & hoc verum eſt per rationes & iura *ibidem* allegata, vbi alia ad hanc materiam concernentia in medium adducit.

20. Nona concluſio, in caſibus in quibus locus eſt iuri prælationis, dominus directus retinens debet reſtituere emptori, pretium per eum exburſatum: de laudimis verò ſolutis non eſt quæſtio; quia per receptionem laudimiorum, dominus ſe ſe excluſiſſet à iure prælationis, vt ſupra dictum eſt, huic tamen de laudimiis reſtituendis quæſtioni locus eſſet in caſu 8. concluſionis, ſi vnus ex dominis pro parte ſua inueſtituram conceſſiſſet, alio retrahere volente: quo caſu, cùm emphyteuta cogere poſſit dominum, vt etiam partem alterius condomini directi dominio ſubditam retrahat; non ſolùm pretium, ſed etiam laudimia alteri domino directo ſoluta reſtituenda ſunt; ſicut & in quolibet alio retractu conſuetudinario vel conuentionali, pretium cum laudimiis per emptorem ſolutis reſarciendum eſt: per text. *in l. debet 26. ff. de ædilitio edicto.* debet enim emptor pecuniam recipere quam dedit, vel ſi quid acceſſionis nomine dederit: & in *eadem l. verſic. quid ergo.* ſubiiciuntur hæc verba: *Quid ergo ſi vectigalis nomine datum eſt, quod emptorem quoque ſequeretur, Dicemus hoc quoque reſtituendum: quia indemnis emptor diſcedere debet.* & per illum text. ita tenet Tiraquel. *de retract.*
conuen. §. 6. gloſ. 1. num. 3. Rota Auen. *deciſ.* 26. † 21.
vbi notabilis caſus deciditur, nempe cùm ex ſtatuti Auenionenſis diſpoſitione. *lib. 2. rubric. 72. artic.* 31. Si dominus directus requiſitus de inueſtiendo, retinuerit dies ſuos (qui ſunt quadraginta ex dicto ſtatuto) & lapſis illis diebus nihil dixerit, & poſtea requiſitus intra diem non retinuerit, nec inueſtituram conceſſerit; priuatur tam iure retentionis, quàm laudemio. Quæritur verùm hoc caſu ille cui competit ius reluendi, teneatur rem volens redimere non ſolùm pretium, ſed & laudemia reſtituere emptori. Et deciditur ibi, quod dominus redimens non tenetur emptori laudimia reddere: quia emptor illa non ſoluit. Boët. *deciſ. 231. num.* 5.

Secundò, debent reſtitui emptori canones emphy- 22.
teutici, pro tempore præterito ante redemptionem, ſeu retractum per ſoluti: Bald. *conſil.* 403. *in princip. lib.* 1. Tiraquel. *loco citato,* nempe *de retract. conuent. §. 6. gloſ. 2. num.* 21.

Tertiò, reſtitui debet emptori expenſa inſtrumen- 23.
torum per eum ſoluta Notariis. Chaſſan. *in conſuet. Burgund. rubric.* 10. *des retraicts. §. 1. verb. les frais raiſonnables, num.* 6. Nam licèt dum tractatur de ſoluendo pretio, ſeu mercede inſtrumentorum, expenſa pertineat ad emptorem, apud quem inſtrumentum remanere debet pro probatione iurium ſuorum: tamen quia emptor reſtituit inſtrumentum retrahenti, talis expenſa ipſi reſtituenda eſt: ſi verò extractum non ſoluerit, indemnis tamen ſeruandus eſt erga Notarium: vt probatur per text. *in dicta l. debet. 26. ff. de ædilit. edict.* ita vt emptor à quo fit retractus immunis ſeruandus ſit tam ratione expenſæ inſtrumentorum, quàm eorum, quæ Notarius petere poſſet pro extractu tradito, vel tradendo: vt notat Tiraquel. *in dicto tract. de retract. conuent. §. 6. gloſ. 2. num.* 24.

Quartò, reſtitui debent emptori, à quo dominus re- 24.
trahere vult, ſumptus & expenſæ factæ pro mediatoribus & proxenetis. Gloſ. *in d. l. debet. in verb. erogatum eſt. ff. de ædilit. edict.* quamuis ſuper hoc nonnulli dubium moueant ex verbis *dicta l. debet. hoc enim ita demum deducitur, ſi ex voluntate venditoris datur: cæterum ſi quid ſua ſponte datum eſſe proponatur, non imputabitur; neque enim debet quod quis ſuo arbitrio dedit à venditore exigere.* & per hæc verba videtur aliqua ratione Tiraquel. *loco citato,* quæſtionem indeciſam relinquere. *dicto. §. 6. gloſ. 2. num.* 22. nec non, *de retract. conſangui. §. 29. gloſ. 2. num.* 8. & cogitandum relinquit *num.* 10. Ego tamen veriſſimum eſſe cenſeo, quòd etiam id quod in proxenetis expenſum eſt, reſtitui debeat; cùm ſatis dicatur ex neceſſaria cauſa ſolutum, quod mediatoribus & proxenetis ſolutum eſt; cùm ſine ipſis, vt plurimùm, contractus perfectionem habere nequeant: ſolùm igitur procedit obiectio, ſi quid vltra modum legitimum, ſimilibus perſonis ſolutum eſt: id autem etiam reſtituendum eſſe vltra citatos à Tiraquel. oſtendit Cyriacus *controuerſ.* 63.
num.

num.8.iuncto num. 2. verſic. ſed ſi quis ex contrahenti-
25. *bus.* Gratian. *diſcept.forenſ.cap.*343.*num.*1.† Vbi etiam dicit reſtituendas eſſe expenſas ſolutas pro ſubhaſtatione bonorum qui redimuntur, ſi ſub haſta vendita fuerint: qui tamen deinde *num.* 18. amplectitur eamdem reſolutionem per nos ſuperiùs allatam; videlicet vt teſtituantur ea, quæ proxenetis iuxta morem & conſuetudinem loci data ſunt, non quæ vltra legitimum & conſuetum modum; cùm hæc cauſam habeant neceſſariam, & proxeneta potuiſſet emptorem cogere ad ſoluendum tale ſalarium: vt bene explicat *ibidem*, Gratian. *num.*20 *&* 21. & ferè per totum illud caput.

26. Quintò reſtitui debent catenæ aureæ, vel munera vxori venditoris data: vt dicit Tiraquel. *de retract. conſanguin.d.§.29.gloſ.*2.*num.*10.*in fin. verſic. ſed ſi id verum ſit.* maximè verò ſi id datum vxori fuerit, vt ratificaret quæ alioqui venditionem ratificare nolebat. Tiraquel.*ibidem num.*11.

27 Sextò reſtitui debet quod Galli nuncupant *le pot du vin*, hoc eſt munus quoddam quod datur illis, qui faciliorem apud Dominum, aut alium, venditionem reddiderunt. Chaſſan.*in conſuet. Burgund.tit.* 10. *des retraicts.§.1.in verb.les frais raiſonnables,n.*5. Gaill.*lib.* 1.*obſeruat.*19.*n.*10 *verſic.*2.*requiritur.*

28. Septimò, expenſæ factæ pro obtinendo conſilio, pro forma & ſecuritate venditionis. Tiraquell.*d.§.29.gloſ.* 4.*num.*12.

Denique reſtituendæ ſunt per Dominum retrahere volentem omnes meliorationes neceſſariæ; provt latè explicat Tiraquel. *de retract. connent.* §.7.*gloſ.*1.*per tot.* & de his plura Cenſius, *in tract. de cenſib. quæſt.* 66.*num.*82.*& multis ſequentib.* qui in caſu occurrenti adiri poterit.

CAPVT XXIV.

Si feudi conceſſio facta fuerit pro ſe, & liberis vtriuſque ſexus; ita tamen vt ſtantibus maſculis, fœminæ non ſuccedant; ſed ſemper maſculus primogenitus ſuccedat: mortuis omnibus maſculis, & feudo ad fœminam deuoluto, vtrùm poſt eius mortem ſuccedat maſculus ex fœmina illa ſecundogenitus, ad excluſionem filiæ primogenitæ.

SVMMARIVM.

1 *Fœminæ non admittuntur quandiu extant maſculi, ſi ita loquatur inueſtitura.*

2 *Ampliatur vt procedat in feudo alicui conceſſo pro ſe, & ſucceſſoribus, tam maſculis quàm fœminis: quia fœminæ admittuntur deficientibus maſculis, & non aliàs.*

3 *Si inueſtitura vocaret maſculos cum fœminis; vterque ſexus admitteretur ſimul.*

4 *In inueſtitura, in qua fœminæ maſculis deficientibus vocantur, maſculus remotior fœminam proximiorem excludit.*

5 *In feudis non attenditur proximitas eius à quo vacat feudum, ſed eius à quo incipit.*

6 *Maſculus remotior ex altero latere iunctus, excludit fœminam proximiorem ex vtroque latere iunctam, quando fœminæ deficientibus duntaxat maſculis ſunt vocatæ.*

7 *Excluſio matris non præiudicat maſculis ab ea deſcendentibus, licèt veniant à radice infecta.*

8 *Fœminâ ſemel admiſsâ ad feudum ob defectum maſculorum, ſi poſtea naſcantur maſculi, vtrùm cogatur illis feudum dimittere. Quæſtio eſt controuerſa.*

9 *Feudum ſemel effectum fœmineum, non impedit quin mortuâ fœminâ, maſculi præferantur.*

10 *Fœminæ multò magis per maſculos excluduntur in feudo, ad quod ipſæ maſculis deficientibus vocantur, quando concurrunt maſculus & fœmina paris gradus.*

11 *Exiſtentibus fœminis, nulloque maſculo, fœmina admittitur: ſed tamen interim natura feudi obdormit, donec ſuperueniat maſculus, qui ſaltem ſuccedit mortuâ fœminâ.*

12 *Controuerſia magna eſt in ſucceſſione feudi, quando maſculi deſcendentes ex fœminis concurrunt cum maſculis deſcendentibus ex maſculis; ſecus ſi cum ipſis fœminis ad ſucceſſionem admitti poſtulent.*

INſignis fuit anno 1633. & in Senatu Tholoſano, concordibus omnibus Senatorum votis, decisa quæſtio ſuper ſucceſſione feudi, in quo conceſſio facta fuerat inueſtito pro ſe, & ſuis liberis vtriuſque ſexus; eâ tamen conditione adiectâ, vt ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccederent, ſed ſemper primogenitus maſculus ab inueſtito deſcendens cæteris præferretur: defunctis quippe maſculis omnibus, à primo illo acquiſitore deſcendentibus, ſola ſuperſtes erat fœmina quæ ſucceſſerat; hæc moriens vnam reliquit fœminam ex priori matrimonio, & ſic primogenitam, & maſculum vnum ſecundogenitum quippe ex poſteriori coniugio in lucem editum. Fœmina feudum ad ſe ſpectare aſſerebat, cùm eſſet primogenita, vocatæ etiam fœminæ deficientibus maſculis à primo acquiſitore progenitis, & iam feudum fœmineum factum eſſet, quippe ad communem ipſorum progenitricem deuolutum. Maſculus è contra, fœminas non niſi deficientibus maſculis vocatas ex ipſo infeudationis tenore; ideo ſororem quantumuis primogenitam à feudi ſucceſſione repellendam.

Ego maſculi partes ſuſtinui, & ſententiam Dominorum Iudicum primæ inſtantiæ reuocandam dixi, 1.
provt factum fuit. † Ratio eſt, quia licèt verum ſit tam ex tenore conceſſionis fœminas ad feudum illud admittendas, quàm ex iuris communis diſpoſitione, deficientibus maſculis, quando ita loquitur inueſtitura; Alexand.*conſil.*29.*n.*5.*lib.*1. Curtius iun.*conſil.*140.
*num.*2. Maſtril.*deciſ.*56.*n.*2. † Quod etiam locum ha- 2.
bet quando ageretur de feudo ſimpliciter conceſſo pro maſculis & fœminis; tunc enim licèt maſculi excludant fœminas tamen deficientibus maſculis ad-
mittuntur fœminæ. Clar.*in §.feud.quæſt.*73.*n.*4.† Niſi 3.
fuiſſet facta conceſſio pro maſculis cum fœminis: tunc enim coniunctim admitterentur: ſed ſi pro maſculis & fœminis; fœminæ veniunt ordine ſucceſſiuo poſt maſculos: vt *ibidem* Clarus oſtendit.

Atqui tempore obitus matris quæ vltimo loco feu- 4.
dum obtinebat, aderat maſculus iſte quamuis ſecundogenitus, qui propterea ex natura feudi & ex pacto inueſtituræ præferendus erat omnibus aliis fœminis, ſeu per virilem, ſeu per fœmineum ſexum deſcendentibus, quantumuis grado proximioribus, etiam propriæ matri; provt conſuluêre Calderinus, & alij ſexdecim
DD. apud Bald.*conſil.*137.*per totum.volum.*2.† Quia in 5.
feudis non attenditur proximitas reſpectu perſonæ illius à qua vacat feudum; ſed reſpectu proximitatis illius à qua pactum & conuentio feudi incœpit.

Atqui attentâ conuentione, maſculos iſte quamuis eſſet deſcendens ex fœmina, tamen verè erat maſculus deſcendẽs à primo acquiſitore; & propterea quamuis illi proximior fuiſſet mater, & ſoror iſtius maſculi eſſet primogenita; tamen primogenitura iſta non erat attendenda reſpectu matris defunctæ, quæ feudum vltimo loco poſſidebat, ob deficientiam maſculorum, ſed reſpectu primi acquiſitoris qui maſculos præferri ſemper fœminis pactus eſt, & primogenituram maſculinam excludere fœmineam: quod euidẽter probatur per text. in *cap. 1. de eo qui ſibi & hæred. ſuis. in vſib. feudor.* vbi dicitur quòd ſi vaſſallus pro ſe & hæredibus ſuis maſculis, & illis deficientibus, pro fœminis inueſtituram acceperit, non ſuccedit fœmina in feudo donec ſupereſt maſculus deſcendens à primo inueſtito, ſiue deſcendat per lineam maſculinam, ſiue per fœmininã: per quem textum valde motus fuit Senatus, nec non Domini Conſulentes in Ciuitate Tho-
6. loſæ pro maſculo. † Idem tenuit apertè Roſent. *in tract. de feud. cap. 7. cõcl. 39. n. 2.* vbi in fortiori caſu exiſtimat maſculum remotiorem ex fœmina deſcendentem, excludere fœminam proximiorem; quamuis maſculus ex altero tantùm latere iunctus eſſet, fœmina ex vtroque: & ita ad fauorem maſculi remotioris à fœmina deſcendentis fuit iudicatum; vt eleganter teſtatur Peregrin. *tract. de fideicom. art. 27. n. 5.*

7. Tamáque eſt in ſimili inueſtitura fœminarum excluſio, vt quamuis mater repellatur per maſculos, illius tamen excluſio maſculis ab illa deſcendentibus præiudicare non poſſit; licèt à radice infecta deſcendant: quia filius non vocatur tanquam matris perſonam repræſentans, ſed ex perſona, & iure proprio tanquam à ſtipite, ſeu à primo acquiſitore deſcendens. Idem Peregrin. in propriis terminis *conſil. 5. n. 40. vol. 1.* Denique pro maſculis ex fœmina deſcendentibus, ſtat vera & communis Doctorum ſententia, quam vltra citatos ſequuntur Curt. iun. Socin. vterque, Ruin. & plures alij quos citat & ſequitur Mart. *de ſucceſſ. legal. part. 1. q. 4. art. 2. n. 14. & ſequentib.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 999. per totum.*

8. Quod adeo verum eſt, vt multi DD. exiſtimauerint in caſu noſtro fœminam ſemel ad feudi ſucceſſionem admiſſam, ob defectum maſculorum excludi per maſculum poſtea natum; aſſerentes naturam feudalem dormire donec naſcatur maſculus, qui illam à ſomno ſuſcitet: quos citat & ſequitur Mart. *loco proximè citato.* & Peregr. *conſil. 17. n. 4. vol. 1.* Idem Marta *conſil. 6. num. 42. & 43.* Quia tamen hæc quæſtio eſt extra caſus propoſiti fines, & eſt inter DD. controuerſa; ſufficit videre de ea tractãtes Molin. & *ibi* Addent. *lib. 3. de primogen. c. 10. maximè n. 25.* Rot. Roman. *dec. 155. n. 6. & 7. part. 1. recent.* Fachin. *lib. 7. controu. iuris c. 41.*

9. Quidquid ergo ſit de hac quæſtione, illud tamen certum eſt, quòd feudum ſemel acquiſitum per vnam fœminam non debetur aliis fœminis, ſi maſculus ſuperueniat; quidquid aliqui DD. in contrarium dixerint: vt oſtendit Rot. *d. deciſ. 155. n. 8. part. 1. recent.*

Et ſane quomodò poteſt fœmina ſe primogenitam eſſe prætendere, ſi propter maſculi exiſtentiam à ſucceſſione repellatur: vnde ea videtur fuiſſe contrahentium mens vt cæteris paribus fœminæ primogenitæ præferantur, hoc eſt inter fœminas ſuccedere volentes: ſimiliter inter maſculos, primogẽniti ſecundogenitos excluderent, conſeruatâ ſemper maſculorum erga fœminas prælatione: ſi enim hæc non fieret interpretatio, ſequeretur maſculis exiſtentibus, fœminas contra expreſſam conuentionem admitti, quod dicendum non eſt: Tiraquel. *de primogen. quæſt. 10. num. 18. & 19.* Ferrer. ad Guid. Pap. *deciſ. 506.* Ioan. le Citier, *in tract. de primogen. quæſt. 22. lib. 1.* Roſental. qui plures alios coegerit in *d. tract. de feud. cap. 7. concluſ. 41. n. 14.* † Quod indubitatum eſſe dicit, quando illi qui 10.
concurrunt ſunt in eodẽ gradu, veluti frater vel ſoror.

Dum ergo fœmina ad feudum ob defectum maſ-
culorum admiſſa eſt, non fuit extincta natura feudi 11.
ex pacto & prouidentia; ſed obdormiuit donec maſculus ſuperueniret, qui ſaltem extinctâ fœminâ quæ vltimo loco poſſidebat, omnes alias fœminas, ſiue proximiores ſiue remotiores etiam primogenitas excludit: per text. rotundum in *d. cap. 1. de eo qui ſibi & heredibus ſuis.* & *ibi* Gloſ. & communiter DD. Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 18. num. 5. verſic. ſed ſi feudum.* & pro hac ſententia 32. Doctores allegat Roſent. *in d. tract. de feud. cap. 7. concluſ. 40. num. 10. & in gloſſa. K.* eamdémque ſimpliciter ſequitur Peregrin. *de fideicom. art. 27. num. 1. in princip.* dicens hoc eſſe manifeſtum & conforme voluntati diſponentium. Quod vel ex eo, præſertim in feudo de quo agebatur, conſtituendum erat; quia conceſſum fuerat pro liberis, & liberorum liberis vtriuſque ſexus in infinitum, ita quòd primogenitus filius ex dictis deſcendentibus, & ſemper antiquior ex dictis maſculis ſuccederet in infinitum, & quòd deficientibus prædictis maſculis ſuccederet filia antiquior, quæ tunc erit ſuperſtes: adeo vt euidens ſit primi acquiſitoris intentio, quòd nunquam ſuccedant fœminæ maſculis extantibus, ſed maſculi fœminis in infinitum, quandiu aliquis illorum extiterit, præferantur *in vtroque ſexu*, id eſt ſiue maſculi ex maſculis, ſiue ex fœminis deſcendant: quod etiamſi non fuiſſet dictum, adhuc maſculus ſuperueniens præferendus eſſet fœminæ cuicumque in mutuo concurſu: iuxta text.
expreſſum *in d. cap. 1. de eo qui ſibi vel heredib.* † Et 12.
licet magna ſit inter DD. controuerſia, quando concurrunt maſculi deſcendentes ex maſculis, cum maſculis deſcendentibus ex fœminis: tamen quando maſculus deſcendens ex fœmina, concurrit cum fœmina, res eſt extra controuerſiam, & ſine dubio maſculus fœminam excludit: vt vnanimi conſenſu dicunt DD. ſupra citati, nec non Menoch. *conſil. 976. num. 19.* vbi plures allegat & ita fuit iudicatum ſuper feudo de Monteſargues, pro Nobili Petro de Tieloy, contra Nob. Catherinam de Corelon eius ſororem vterinam, deſcendentes à Nob. & Celeberrimo I. C. Domino Pertinero de Parpalia, per Senatum Tholoſanum: vt ad me ſcripſit dictus Dominus de Tieloy qui dictum feudum in vim dicti Senatuſconſulti obtinuit. Scripſeram pro eo die 18. Maij, anni 1633.

CAPVT XXV.

De validitate tranſactionis factæ inter quandam Communitatem, & Officiales Reuerendæ Cameræ Apoſtolicæ, ſuper dominio directo quarumdam paludum & terrarum ad paſcua deſtinatarum, ad quem de iure huiuſmodi terræ pertineant; quando videlicet ſpectent ad Dominum ſeu Baronem, & quando ad Communitatem, & de præſcriptione immemoriali contra Cameram completa ante publicationem Bullæ in Cœna Domini.

SVMMARIVM.

1 *Procurator Principis, inconſulto Principe tranſigere non poteſt.*

2 *Procu*

2. *Procurator Fiſci tranſigere poteſt, ſed non procurator Cæſaris.*

3. *Princeps cum ſuis ſubditis per Procuratorem ſuum contrahendo, æquè obligatur ac quilibet priuatus.*

4. *Principes Eccleſiaſtici maiori obligatione teneatur ad ſuorum contractuum obſeruationem.*

5. *Qui prohibetur alienare, poteſt nihilominus tranſigere, ſi tranſactio non fiat dimittendo, ſed acquirendo.*

6. *Negatiua dominij probatur per inſpectionem inuentarij facti de omnibus iuribus Principis.*

7. *Prædia omnia, & præſertim ruſtica habent pro ſe præſumptionem libertatis.*

8. *In Comitatu Venayſſino ex conſuetudine prædia franca in emphyteuſim concedi poſſunt.*

9. *Emphyteuſis natura non alteratur, quamuis ſoluatur canon æquiualens fructibus.*

10. *Dominum habere fundatam intentionem in terris heremis & incultis.*

11. *Intellige niſi Communitatis habitatores ſoliti eſſent illis terris uti, & in ea ſua animalia immittere ad paſcendum.*

12. *Officiales qui Principis terras heremas ad paſcua deſtinatas Cameræ vnire nituntur, male faciunt.*

13. *Quæ alienari prohibentur, præſcribi non poſſunt.*

14. *Limita niſi agatur de præſcriptione 30. vel 40. annorum; tunc enim poſſunt talia bona præſcribi.*

15. *Præſcriptio immemorialis nec in expreſſa, nec in tacita alienationis prohibitione comprehenditur.*

16. *Etiam iura ſupremo Principi reſeruata præſcribi poſſum; veluti ius cudendi monetam, creandi Notarios, vectigalia imponendi & ſimilia.*

17. *Præſcriptio, ceſſante Bulla in* Cœna Domini, *datur contra Romanam Eccleſiam; non tamen quoad ius ſuperioritatis, quod eſt impræſcriptibile.*

18. *Merum & mixtum imperium præſcriptione acquiri poteſt.*

19. *Communitas ius vendendi paſcua præſcriptione acquirere poteſt.*

20. *Bulla in* Cœna Domini *aduerſus Romanam Eccleſiam præſcribi prohibet.*

21. *Quo tempore cœperit hæc Bulla publicari.*

22. *Explicatur conſilium 103. Domini Lud. Belli.*

OFficiales R. Cameræ Apoſtolicę inſtabãt ad nullitatem trãſactionis aliàs anno 1600. initæ inter ipſos & Communitatem, ſuper conceſſione in emphyteuſim cuiuſdam magnæ paludis, ſub annuo canone centum ſalmatarum grani, ob defectum ſolemnitatum & poteſtatis; cùm iura Cameræ ſint inalienabilia tam de iure, quàm ex conſtitutionibus Apoſtolicis; imo & impræſcriptibilia. Pro Communitate tamen ſuſtinebam tranſactionem fuiſſe validam, prout in effectu poſt maximam huius negotij diſcuſſionem, fuit in vrbe reuocata ſententia in prima inſtantia contra Communitatem lata, & ordinatum tranſactionem debere ſortiri effectum: in vim cuius hodie ipſa pacificè fruitur effectu dictæ tranſactionis.

Siquidem à tanto tempore, cuius non erat apud homines initij memoria, Communitas magnam illam paludem poſſederat tanquam liberam, immunem ab omni iugo, & onere ſeruitutis; nec aliquem dominum directum recognouerat: vnde licitè potuit illam in totum, vel in parte concedere in emphyteu-
ſim, iuxta antiquiſſimam conſuetudinem patriæ Co-
mitatus Venayſſini. Quamobrem malè & iniustè Do-
minus Iudex Cameræ ſpoliauerat Communitatẽ ſua
poſſeſſione, quæ coram Auditore Legati appellatio-
nem introduxerat, & ſuper ea fuerat ſubſecuta tranſa-
ctio dicto anno 1600. per Legatum causâ cognitâ au-
thoriſata; & per triginta & amplius annos obſeruata:
facta quippè fuerat interueniente Domino Theſaura-
rio Cameræ, nec non Domino Aduocato & Procura-
tore Fiſcali, qui ex inueterata conſuetudine omnia Ca-
meræ negotia ſolent pertractare, & geſta per eos ma-
ximè adhibitâ Legati, aut Vicelegati approbatione,
valida & legitima reputantur: † & ſic ſeruatâ diſpo- 1.
ſitione *l. nulli. 13. ff. de tranſact.* per quam nulli Pro-
curatorum Principis inconſulto Principe tranſigere
licet. Quod *ibi* Gloſſa intelligit, vt non liceat tranſi-
gere dimittendo, ſecùs ſi tranſigat retinendo. Quan-
quam lex illa loquatur de Procuratore Cæſaris, nos
autem de procuratore Fiſci, inter quos magna eſt dif-
ferentia: quemadmodum inter ſe differunt patrimo-
nium Fiſci, & patrimonium Cæſaris; prout oſtendi
in tract. de præuen. iudicial. cap. 23. *num.* 1. *& ſequen-
tib.* † Procurator Cæſaris, quem ille veluti priuatus 2.
quidam homo conſtituit, tranſigere non poteſt: & de
eo intelligendus eſt textus in *l. 1. ff. de offic. Procur.
Cæſaris.* Aliud eſt in Procuratore Fiſci qui tranſigere
poteſt, quia habet mandatum cum libera: vt docet
Iaſ. *in l. Præſes prouinciæ. num.* 11. *Cod. de tranſact. &
in l. 1. in quinto notabili. num. 3. ff. de offic. procur.
Cæſ. & in l. procurator. num. 2. Cod. de edend.* Sequitur
Anton. de Padilla *in d. l. Præſes. num.* 5. † Princeps 3.
ergo cum ſubditis per ſuum Procuratorem contrahen-
do, eodem modo obligatur ad obſeruantiam ſui con-
tractus, quo quilibet priuatus: *cap.* 1. & *ibi* DD. *de
probat.* fusè Vaſquius *lib. 1. controuerſ. cap. 5. num. 1.
&* 2. vbi plures allegat, & teſtatur ita communiter
teneri per DD. & Pereg. *de iure fiſci, lib. 1. tit. 3. nu-
mer. 44. &* 45. Tuſch. *in verb. Princeps, concluſ.* 690.
† vbi hoc maximè in Principibus Eccleſiaſticis locum 4.
habere vult, cùm Eccleſia ſit cultrix iuſtitiæ.

Et res difficultate caret, cùm tranſactio per Pro-
curatorem facta fuerit acquirendo, non dimittendo:
quia Communitas erat in poſſeſſione dominij directi
ſimul & vtilis, paludis & terrarum herbidarũ de qui-
bus agitur: & tamen tranſtulit in Camerã directum
dominium per illam tranſactionem, cum iuribus per-
cipiendi nouẽ partes ex vndecim partibus cum quar-
ta parte vnius vndecimæ pretij (ad quam partem 11.
cum quarta vndecimæ laudimium aſcendebat;) cùm
tamen totum pertineret ad Communitatem.

Et præterea canon emphyteuticus qui debebatur
Communitati vtì Dominæ directæ, fuit reductus ad
modum annui reditus, & ſic Camera dominium di-
rectum acquiſiuit. † Valida ergo eſt tranſactio facta 5.
per modum acquiſitionis; vt per Gloſ. *in d. l. nulli* 13.
ff. de tranſactionibus. adinſtar rerum aliarum Eccleſia-
rum, ſuper quibus tranſigi poteſt acquirendo. Rebuf.
in compend. alienat. rer. Eccleſ. n. 21. Quarant. *in ſumma
Bullar. in verb. alienatio rerũ Eccleſiæ. n. 43. verſic. duo-
decimo limita.* Padil. *in d. l. Præſes. n.* 21. *Cod. de tran-
ſact.* vbi in ſpecie agit de Procuratore Principis.

Supradicta corroborantur ex eo, quòd in antiquiſ-
ſimo inuentario iurium Principis facto dum Comi-
tes Tholoſani Comitatui Venayſſino dominarentur,
ius iſtud dominij directi deſcriptum non reperitur:
† qui modus probandi negatiuam per inſpectionem 6.
ſcripturæ à iure approbatus eſt. Hercul. *de probanda
negatiu. n.* 167. & 176. Surd. *deciſ.* 300. *n.* 11. † Maximè 7.
cùm omnia prædia præſertim ruſtica præſumptionẽ
pro ſe habeant libertatis. Menoch. *conſil.* 395. *n.* 5. & 6.

Conſtabat etiam Communitatem vtì dominam di-
rectam paludum, ab antiquiſſimo tempore ſolitam
fuiſſe concedere in emphyteuſim, ſeu vt loquuntur
8. Noſtrates ad nouum accapitum dictas paludes. †
Quod in Comitatu aſſerit factitatum Bertrand. qui
in Ciuitate Carpentoractenſi ſcripſit *conſil.* 129. *vol.* 3.
prior. & *conſil.* 89. *eodem volum.* vbi teſtatus de hac
conſuetudine dandi in emphyteuſim prædia franca.

9. Nec alterari poterat natura emphyteuſeos ex eo,
quòd in emphyteuſim fuerunt conceſſa ſub canone
annuo æquiualente fructibus; hoc enim non obſtante
talis contractus remanet emphyteuticus, cùm partes
eum ſic nominauerint. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*
460. *num.* 50. Theſaur. iun. *lib.* 4. *quæſt. forenſ.* 45.
num. 2. Surd. *deciſ.* 198. *num.* 20. Valaſc. *de iur. em-
phyt. quæſt.* 11. *num.* 3.

Conſtabat etiam de dominio directo Communita-
ti competenti ante illam tranſactionem, ex antiquiſ-
ſimis documentis, ab anno 1482. & de eiuſdem do-
minio vtili ab anno 1300. quæ hîc ſigillatim expri-
mere ſuperfluum eſſet.

10. Nam quamuis multi DD. aſſerant dominum ha-
bere fundatam intentionem in terris paludoſis, here-
mis, & incultis, vt in fauorem Archiepiſcopatus
Auenionenſis ratione paludum loci Nouarum, cuius
Dominus Archiepiſcopus Auenionenſis eſt dominus
iuriſdictionalis, ſcripſit Dominus Ludouic. Bellus
11. *conſil.* 103. *num.* 1. & *per totum.* † Hoc tamen locum
non habet, quando agitur de bonis per Vniuerſita-
tem poſſeſſis, & in quibus habitatores ſoliti ſunt
mittere animalia ſua ad depaſcendum; aut aliàs,
Communitas actus poſſeſſorios in illis facere con-
ſueuit: nam in talibus bonis ipſa vniuerſitas, & non
dominus fundatam habet intentionem. Pereg. *de
iur. fiſc. lib.* 4. *tit.* 3. *de bonis vacantibus. num.* 29. Can-
cer. *lib.* 3. *variar. reſol. cap.* 4. *num.* 59. Menoch. *lib.* 3.
præſumpt. 100. *num.* 7. & 8. Vbi dicit conſtare de poſ-
ſeſſione, quando prædia fuère culta à particularibus.
12. † Vnde infert malè agere Officiales Principis, qui
prædia ciuitatum & oppidorum, quæ communia ap-
pellantur, Cameræ appropriare nituntur. Cùm enim
prædia illa ab hominum Vniuerſitate poſſideantur,
l. in tantùm. §. *Vniuerſitatis. ff. de rer. diuiſ.* ex quo in
paſcuis animalia mittere conſueuerunt, propria Vni-
uerſitatis, non autem Principis eſſe præſumuntur.
Idem tradit Honded. *conſil.* 84. *num.* 2. & 5. *volum.* 1.

13. Non obſtat quòd opponitur bona & iura Cameræ
Apoſtolicæ non poſſe alienari, nec per conſequens
præſcribi ex Tiraquel. *de retract. conſang.* §. 1. *gloſ.* 9.
num. 248. Quia vltra quòd regula illa multos habet
14. contradictores; † ad illam variæ limitationes dantur:
vt per eumdem Tiraquel. *num.* 250. & *ſequentib.* In-
ter cæteras, quòd prohibita alienari non prohiben-
tur præſcribi ſpatio 30. vel 40. annorum. Alex. *con-
ſil.* 59. *num.* 12. *volum.* 3. & tradunt omnes in *l. filium-
familias.* §. *diui. ff. de legat.* 1. Roland. *conſil.* 3. *volum.
primò num.* 86. Odd. *in tract. de prohib. alien. quæſt.* 19.
num. 85. vbi plures allegat. Multò igitur magis id lo-
cum habebit in præſcriptione immemoriali, de qua
15. ſupra actum eſt: † quæ non ſolùm in tacita, ſed nec
in expreſſa alienationis prohibitione comprehēditur.
Tuſch. *liter. T. concluſ.* 40. *num.* 39. & 88. quia ha-
bens poſſeſſionem immemorialem, poteſt allegare
quemcumque meliorem titulum. Gratian. *diſcept.* 871.
num. 19. Rot. *deciſ.* 677. *num.* 4. & *deciſ.* 11. *num.* 4.
16. *part.* 1. *recent.* † Vbi ampliatur hoc procedere in iis
etiam, quæ ſupremo Principi reſeruata ſunt: quia in
his præſumitur Principis licentia, ſeu conceſſio, ex
lapſu tanti temporis: veluti ſi agatur de Regalibus,
vectigalibus, de iure creandi Notarios, vel monetam
fabricandi. Pereg. *de iur. fiſc. lib.* 6. *tit.* 8. *num.* 14. &
ſequentibus. † Etiamſi agatur contra Fiſcum Romanæ 17.
Eccleſiæ. Peregr. *ibidem num.* 41. Gratian. *d. cap.* 871.
num. 36. Ius ſuperioritatis & obedientiæ impræſcri-
ptibile eſſe non negamus; † ſed alia iura Principis 18.
præſcriptioni ſubiacere contendimus: vt de mero &
mixto imperio tradit Peregr. *de iur. fiſc. lib.* 1. *tit.* 2.
num. 64. & *ſequentib.* † Ergo in vim talis præſcriptio- 19.
nis ius eſt Communitati quæſitum; vt prædia illa
herbida vendere poſſit, & de illis aut illorum fructi-
bus ad libitū diſponere. Vincent. de Franch. *deciſ.* 197.

Non obſtat præterea ſi dicatur, ex Bulla in *Cœna 20.
Domini*, nullam vnquam aduersùs Romanam Eccle-
ſiam currere poſſe præſcriptionem Gratian. *diſcept.
forenſ. c.* 52. *n.* 6. † Quia Bulla in *Cœna Domini* publi- 21.
cari cœpit tempore Martini, V. circa annum Domini
1420. quo tempore iam erat finita præſcriptio imme-
morialis Communitatis, quæ cœperat ab anno 1300.
vt conſtabat ex actis, & ex antiquiſſimis teſtiū depoſi-
tionibus factis anno 1461. de cuius Bullæ initio teſta-
tur Iacob. de Graffis, *in illius interpret. lib* 4. *c.* 18. *n.* 3.

Caſus verò de quo in *d. conſilio* 103. Dom. Ludouic. 22.
Belli, eſt omninò diuerſus à caſu propoſito: quia ibi
ſupponebatur pro fundamento quòd Dominus Ar-
chiepiſcopus habet dominium directum vniuerſale
totius territorij Nouarum, quod non verificatur in
caſu propoſito. Item non conſtabat quòd Communi-
tas à tempore immemoriali eſſet in poſſeſſione palu-
dum, nec facta fuerat vlla tranſactio, prout in caſu
propoſito: ideirco iudicatum fuit in Vrbe in fauorem
Communitatis, & ita fuit executum pro Communi-
tate Paternarum aduersùs Cameram.

CAPVT. XXVI.

De immunitate Patri duodecim liberorum conceſſa; quomodò intelligatur, & in quibus caſibus locum habeat.

SVMMARIVM.

1 *Pater duodecim liberos legitimos habens, fruitur priuilegio immunitatis: ſiue pater ſit Decurio, ſiue non.*

2 *Immunitas patri duodecim liberorum conceditur, tam quoad munera patrimonialia, quàm mixta.*

3 *Immunitas non ſolùm pro bonis quæſitis, ſed etiam pro quærendis in futurum patri concedenda eſt ob numerum 12. liberorum.*

4 *Amplia vt procedat, etiamſi talia bona iam eſſent deſcripta in cataſtro Communitatis.*

5 *Immunitas ob duodecim liberos comprehendit tam onera ordinaria, quam extraordinaria.*

6 *Immunitas ob 12. liberos comprehendit exemptionem ab oneribus, cauſa belli, peſtis, & aliis ob vtilitatem publicam factis.*

7 *Fauorabilior eſt exemptio quæ à lege conceditur illâ, quæ ex Principis reſcripto datur.*

8 *Exemptio conceſſa ob numerum duodecim liberorum, non comprehendit onera iam impoſita.*

9 *Quando peræquatio generalis debitorum Communitatis facta fuit, exemptio poſtea ſuperueniens ob numerum 12. liberorum non ſuffragatur quoad illa debita, etiamſi dumtaxat factum fuerit meſpartimentum (vt loquuntur) generale, & nondum illius facta diſtributio.*

10. *Exemptio*

10 *Exemptio ob numerum 12. liberorum non comprehendit onera merè realia, aliis quam Communitatibus debita; veluti laudimia, decimas, & ſimilia.*

Requiſitus pro parte cuiuſdam Communitatis, vt reſolutiuè dicerem, qua ratione, & quibus in caſibus concedenda eſſet immunitas Patri duodecim liberos ſuperſtites habenti: Reſpondi per concluſiones ſequentes.

1. Prima concluſio. Certum eſt in iure patrem duodecim liberos legitimos viuentes habentem, frui priuilegio immunitatis. *l. ſi quis Decurio.* & ibi Gloſſ. & DD. *Cod. de Decurionibus, lib.*10. quæ lex licèt de Decurionibus loquatur; tamen locum etiam habet in patre non Decurione. Oſaſc. *conſil.*60. *per totum.* Borell. *conſil.*28. *n.*10.

2. Secunda Concluſio. Immunitas illa patri duodecim liberorum competens, locum habere debet etiam in muneribus patrimonialibus, & mixtis; ſecundùm communem opinionem, de qua Viuius *opinion.*603. cum pluribus per eum citatis, quidquid in contrarium dixerit Fachin. *lib.* 3. *quæſt. controuerſ. cap.*49. quia illius opinio in iudiciis non recipitur, & contra eum verior eſt ſententia, quam tenet Aretin. *in §.* 1. *num.* 4. *Inſtitut. de excuſat. tutor.* Paſcal. *de patria poteſt. p.*4. *c.*4. *n.*26. Theſaur. *deciſ.*267. *n.*13.

3. Tertia Concluſio. Pater duodecim liberorum immunitate frui debet, non ſolùm pro bonis quæ poſſidebat eo tempore, quo duodecimus filius illi natus eſt; ſed etiam pro bonis poſtea acquiſitis, & in futurum acquirendis. Menoch. *conſil.* 486. *in fine in* 4. *dubitat.* Ricc. *in addit. ad Vicent. de Franch. deciſ.*259. Sola *de iur. Emphyt. Decreti licet. part.*3. *gloſſ.*5. *numer.*19. Oſaſc. *deciſ.* 136. *num.* 1. † Quod ampliatur
4 vt procedat, etiamſi talia bona iam reperirentur deſcripta in catastro Communitatis. Oſaſc. *ibidem n.*2. Sola *d. num.*19.

5. Quarta Concluſio. Prædicta exemptio ob numerum 12. liberorum conceſſa, non ſolùm comprehendit onera extraordinaria; ſed etiam ordinaria non obſtante diſtinctione Caualcani, *deciſ.*14. *n.*29. *p.*3. quæ non obſeruatur; imò contra illam iudicatur in ſupremis Tribunalibus: vt teſtis eſt Paſcal. *de patr. poteſt. part.*4. *cap* 4. *num.*26.

6. Quinta Concluſio. Quamuis magna ſit cõtrouerſia, vtrùm exemptio ob numerum 12. liberorum comprehendat expenſas belli & peſtis, reparationis murorum, aut aliàs vtilitates publicas; nonnullis exiſtimantibus numerum 12. liberorum, parentem ab huiuſmodi onerum præſtatione non eximere: verior tamẽ opinio, & magis communiter recepta eſt ſententia, patrem duodecim liberos habentem ab omnibus illis oneribus liberandum eſſe, quam tenent Roland. *conſil.* 52. *n.*27. *volum.*2. Natta *conſil.*539 *in fin. n.*5. & ita congregatis aulis fuit iudicatum in Senatu Pedemontano teſte Theſaur. filio, *in addit. ad deciſ.*267. *litera H & lib.*1. *quæſt. forenſ.*93. *n.*2.

7. Ratio eſt, quia magna eſt differẽtia inter exemptionem à collectis, quæ cõceditur ex Principis reſcripto; & illam quæ conceditur à lege: nam in primo caſu, ſtrictior fieri debet interpretatio; nec præſumendum eſt Principem ad onera futura reſpectum habuiſſe: quæ conſideratio locum habere non poteſt in exemptione legali; quia lex eſt dogma virorum prudentium, & illius proprium eſt præſcribere normam futuris negotiis. *l. leges. Cod. de legibus.* & proſpicere etiam caſus rarò contingentes. *l. antiqui. ff. ſi cert. petat.* Roland. & Paſcal. *locis ſupra cit.* & vtilitas publica, æquè verſatur in liberorum procreatione & educatione, ac in aliis caſibus, in quibus pater cogi poſſet ad contribuendum publicis functionibus.

Sexta Concluſio. Numerus duodecim liberorũ non 8.
eximit patrem à præſtatione onerum iã impoſitorum, & indictorum eo tempore, quo priuilegium acquiſiuit. Hæc enim generalis eſt regula, exẽptionem quamcũque onera antea impoſita & indicta minimè comprehendere. *l. ſemper. §. hoc circa. ff. de iur. immunit.* Io. de Plat. *in l. negotiantes. Cod. de excuſat. muner. lib.*10. Nouar. *qq. forenſ. p.*1. *q.*75. *n.*6. qui ita in pluribus Tribunalibus iudicatum fuiſſe teſtatur. Bellon. iun. *conſil.*69. *n.*30. *& multis ſeqq.* Ricc. *ad deciſ. Vincent. de Franch.*259. *verſic. & dictum beneficium immunitatis.* Sola, *in d. tit. de iur. Emphyt. Decret. licet p.*3. *gloſſ.*1. *n.*21. Collectæ ſiquidem iam impoſitæ ſunt diſtributæ, & indicatæ occaſione debitorum per Communitatẽs longo tempore ante exemptionem contractorum.
† Quod maximè procedit ratione bonorum acquiſi- 9.
torum poſt confectionem peræquationis, ſeu (vt vulgò loquuntur) meſpartimẽti debitorum Communitatis facti, & diſtributi, pro quibus iam bona reperiebantur obligata & hypothecata: immò ſufficit factum eſſe meſpartimentum generale; quamuis diſtributio illius nondum ſit facta: vt dicit Sola, *d. n.*21.

Septima Concluſio. Prædicta exemptio non com- 10.
prehendit onera merè realia, aliis quàm ipſi Communitati debita, aut alio nomine quàm onerum publicorum: qualia ſunt laudimia, canones emphyteutici, decimæ, & ſimilia, à quibus liberorum numerum non excuſare certum & indubitatum eſt. Menoch. *conſil.*297. *num.*19. Cauagnol. *ad conſtit. Montis ferrati, decret.*72. *q.*12. *num.* 12. & 13. Theſaur. *ad deciſ. patris* 277. *in fin.* Petra *in addit. ad Grammat. deciſ.*54. *num.* 6.

CAPVT XXVII.

De minore agente condictione indebiti, quando mater tutrix plus ſoluit paternis creditoribus, quàm illius facultates paterentur; vtrùm ſit in electione ipſius, an malit agere contra matrem, an verò quod vltra facultates paternas ſolutum eſt, ab ipſis creditoribus repetere.

SVMMARIVM.

1 *Indebitum dicitur non ſolùm id quod non debebatur; ſed etiamſi deberetur, ſi tamen vltra vires hæreditatis ſolutum fuit.*
2 *Si hæres plus promiſerit quam vires hæreditatis patiantur, dicitur plus debito promiſiſſe.*
3 *Hæres qui erat timidus, non facto calculo hæreditatis ſoluit, repetitionem habet.*
4 *Soluens per errorem iuris, aut facti, repetit indebitè ſolutum.*
5 *Error iuris in minore præſumitur.*
6 *Si tutor ſoluerit indebitum nomine pupilli, pupillus ipſe condictionem habet.*
7 *Ampliatur vt procedat, ſiue ſolutio facta fuerit de pecuniis tutoris, ſiue de pecuniis ipſius pupilli.*
8 *Non eſt nouum vt vnus indebitum ſoluat, & alius indebitè ſolutum repetat.*
9 *Non ſolùm hæres, ſed etiam creditores hæreditarii repetere poſſunt, quod plus debito, id eſt, vltra vires hæreditarias ſolutum eſt.*

10 *Hæredi poſt reſtitutam hæreditatem datur repetitio ſi non ſufficienter retinuerit pro ſuis creditis, & detractionibus.*

11 *Hæres ex beneficio Inuentarij, poteſt onus repetitionis relinquere prioribus creditoribus aduersus poſteriores quibus ſolutum eſt.*

12 *Intellige concedi repetitionem, & condictionem indebiti in ſupradictis caſibus, quando ſolutio facta fuit bona fide.*

13 *Virum pupillus poſſit intentare condictionem indebiti aduersùs creditores, quando tutor fuit in culpa; an verò prius contra tutorem agere teneatur; adhibitâ diſtinctione explicatur.*

14 Deciſio *Giurbæ* 1. num.46. *quomodò ſit intelligenda, & in quibus caſibus locum habeat.*

TVtrix liberorum patris hæredum nomine, pater-
nis creditoribus plurimas pecuniarum ſummas
exſoluerat, iuribus quæ pupillis aduersùs hæredi-
tatem illam competebant per tales ſolutiones exhau-
ſtis, & ad nihilum fermè redactis: Reſpondi pupil-
lum non teneri aduersùs matrem male ſoluentem
agere; ſed poſſe condictione indebiti aduersùs credi-
1. tores, quibus ſolutum fuerat, experiri. † Indebitum
quippè dicitur non ſolùm quod omninò debitum non
eſt, ſed etiam quod per hæredes vltra vires hæredita-
rias fuit exſolutum, aut in præiudicium æris alieni.
l. ſi vniuerſa. Cod. de legat. l.1. §. ſi is qui quadraginta,
2. *verſic. neminem. ff. ad Trebel.* † Et ſi hæres plus pro-
miſerit, quàm vires hæreditatis patiantur iuſto errore
ductus; indebiti promiſſi condictionem habet. *l. ſi is*
3. *qui plus. 31. ff. de condict. indeb.* † Multò magis ſi
non promiſerit, ſed ſoluerit per errorem. Phanuc. *in-
ter tract. de inuent. quæſt. 242. num. 141.* & Monticul.
quæſt.235. num. 189. vbi loquuntur de hærede, qui
poterat calculum inire, & ſolutionem differre; quod
tamen non fecit, ſed ſoluit, cùm eſſet perſona timi-
da, & lites expaueſcens: aſſerentes nihil planè illi im-
putandum eſſe, quòd facilis fuerit ſoluendo; quia
ſcienti & ſolerti lex poſita fuit, non imprudenti &
4. ignaro: † Et generaliter indubitatũ eſt condictionem
indebiti dari, ſi per iuſtum errorem facta fuerit ſolu-
tio, ſiue talis error in facto, ſiue in iure conſiſtat; quam-
uis etiam condictioni indebiti fuiſſet renunciatum
cum iuramento. Decius, *conſil. 350. n. 5.* Gratian. *di-*
5. *ſcept. forenſ.652. n.27.* † Error autem iuris in minore
probabilis eſt quia præſumitur. Menoch. *præſumpt.23.
n.19. lib.6.* In muliere verò tutrice non eſt dubitandum
quin præſumatur error facti, maximè alieni; nempè
valoris bonorum hæreditariorum, ex quo oritur ſo-
luti repetitio; præſertim cùm agatur de damno vi-
tando. Rot. Rom. *deciſ. 167. n.13. p.1. recent.*
6. Et quamuis non modica videatur difficultas, re-
ſpectu matris quæ ſoluit de pecuniis propriis; tamen
reſpectu pupilli res videtur extra dubium propoſita,
per text. expreſſum *in l. cùm indebitum. 57. ff. de con-
dict. indeb.* cuius hæc ſunt verba: *Cùm indebitum impu-
beris nomine tutor numerauerit, impuberis condictio eſt.*
7. † Et *ibidem* Gloſſ. quam *ibi* communiter DD. appro-
bant, dicit hoc habere locum, ſiue ſolutio facta fue-
rit ex pecuniis pupilli, ſiue ipſius tutoris: quia tutor
hanc pecuniam in redditione rationum tutelæ com-
penſat & factum tutoris dicitur factum pupilli; adeo
vt actio competat vero domino, non autem perſonam
illius repreſentanti, ne officium ſuum ſit illi damno-
ſum. DD. *in l. ſi procurator* 1 & nominatim Alexand.
num.3. Bart. *num. 13.* Angel. *in princip. ff. de condict.*
8. *indebiti.* † Nec eſt nouum quòd per vnum fiat ſo-
lutio, & alteri competat repetitio. *l. nec nouum
eſt. 5. ff. eodem titul. de condict. indebit.* Alexand. *in
l. 2. §. ſi quid. ff. eodem titul.* † Et ideo quod ſolu- 9.
tum eſt vltra vires hæreditatis, ſi poſtea æs alienum
emergat quod hæreditatem abſorbeat, repeti poteſt,
vel ab ipſo hærede, vel à creditoribus hæreditariis.
Caſtrenſ. *in d. §. ſi quid. num. 8. & ſequentib.* † Vn- 10.
de etiam hæredi poſt reſtitutam hæreditatem datur
condictio, & repetitio, ſi non retinuerit quantitatem
ſibi debitam, cùm ignoraret tot adeſſe debita in hæ-
reditate. Gratian. *diſcep. forenſ. cap.103. num.19. &
ſequentib. & cap.193. n.37. 38. & 39.*
Poteſt etiam pupillus, patris hæres, ſi ipſe creditor 11.
non ſit, nec indigeat repetitione aduersùs eos quibus
ſolutum eſt, vt ſe eximat ab aliis creditoribus anterio-
ribus, onus iſtud ex beneficio inuentarij relinque-
re dictis creditoribus, qui ſi velint aduersùs poſte-
riores quibus ſolutum eſt experiri cogentur. Ca-
ſtrenſ. *in d. l. 2. §. ſi quid. ff. de condict. indeb. n. 8.*
& alij ſupra citati, & probat text. *in d. §. ſi quid.* Ibi *vel
poſt multum temporis emerſerit æs alienum.* cum *l. ſeq.*
Supradicta omnia intelligenda ſunt de ſolutione 12.
bona fide facta, & cum probabili ignorantia; ſi cre-
dimus Rotæ, *deciſ.169. n.1. p.6. recent.*
Sed quid iuris, ſi tutrix ſit in aliqua culpa, veluti ſi 13.
non confecerit inuentarium; verùm pupillus maior
factus teneatur agere contra tutricem, vel eius bona,
an verò habeat electionem agendi contra ipſam, aut
contra creditores quibus ſolutum eſt
Quæſtio iſta reſoluenda eſt adhibitâ diſtinctione;
aut enim minor intentat remedium reſtitutionis in
integrum, ex capite minoris ætatis; & hoc caſu da-
tur illi electio agendi contra creditores, vel contra
tutorem, per text. *in l. etiam.3. & l. final. Cod. ſi tu-
tor vel curat. interuen. & in §. ſi pupillus. in Authent.
de hæred. & falcid. l. ſi is qui Reipublica*, & *ibidem*
Gloſſ. *ff. ex quib. cauſ. maior in integ. reſtit.*
Aut verò minor remedium reſtitutionis in inte-
grum intentat ex clauſula generali *ſi qua mihi iuſta
cauſa, &c.* Et tunc, tenetur agere contra tutorem, ſi
ſit ſoluendo. Ratio differentiæ eſt, quia reſtitutio ex
capite minoris ætatis fundatur in priuilegio intuitu
perſonæ conceſſo; quæ verò ex clauſula illa generali
competit, ſola nititur æquitate; porrò æquitas ceſſat,
quando minor agendo contra tutorem indemnis ſer-
uari poteſt; ceſſat ergo & hæc reſtitutio in ſola æqui-
tate fundata: atque ita diſtingunt DD. poſt Bart. *in l.
ſi infanti. n.12. Cod. de iur. deliber.* & *in l. qui duos. ff.
de reb. dubiis.* Hodier. ad Surd. *deciſ. 4. n. 46.* Odd.
de reſtit. in integ. quæſt.68. artic.3. num.37. Rebuf. *in
conſtit. Reg. tit. de reſtitution. gloſ.1. artic.2. num.21.
& 24.* Theſaur. *deciſ.203. n.9. verſic. & vltra id quod.*
Ioſeph. Ludouic. *deciſ.55. n.15. & 16.*
Et ſecundùm hanc diſtinctionam explicanda viden- 14.
tur ea, quæ in contrarium tradit Giurb. *deciſ.1. n.46.*
cum pluribus DD. per eum citatis: Aliàs contra eum
eſſet communis opinio, de qua teſtatur Hodiern. ad
d. deciſ.4. num.46.

CAPVT XXVIII.

Quando bona debitoris in incantu publico vni ex creditoribus liberantur, verùm neceſſariò præcedere debeat æſtimatio; & an liberatio nullâ præuiâ æſtimatione facta, ſit inualida.

SVMMARIVM.

1 *Æſtimationem præcedere debere quando nulli alij*

aly licitatores concurrunt, & adiudicatio ſit ipſi creditori, nonnulli exiſtimant.

2 *Contrarium tamen verius eſt, & tenet liberatio, ſi debitor non probet læſionem vltra dimidium iuſti pretij.*

3 *Creditor licitando non debet eſſe deterioris conditionis, quam quilibet extraneus.*

4 *Explicatur text. in* l. ſi quos. Cod. de reſcind. vendit.

5 *Æſtimatio ſolemnis & iudicialis non debet præcedere ſubhaſtationem, & liberationem factam creditori; ſed ſufficit quòd Iudex ſe informet extraiudicialiter ne fiat fraus.*

6 *Textum in* d. l. ſi quos. *procedere ex ſpeciali fauore Fiſci verius eſt.*

7 *Datio in ſolutum pigneris ipſimet crediteri extraiudicialiter facta, non valet niſi ſub vera æſtimatione facta fuerit; ſecus ſi iudicialiter, & in incantu publico.*

8 *Liberatio facta creditori, nullâ præuiâ æſtimatione, valida poiſſimum eſt; ſi debitor non probauerit in ea adeſſe læſionem in magno exceſſu.*

9 *Quando creditor non procedit aduersùs debitorem per viam ſubhaſtationis, ſed per viam impetrationis dominij; æſtimationem præcedere debere pro forma nonnulli exiſtimant: & ad hanc ſententiam Rota Romana inclinauit.*

10 *Contrarium tamen nouiſſimè Senatus Neapolitanus iudicauit; nempe nec iſto caſu neceſſarium eſſe, vt præcedat æſtimatio.*

QVando bona debitoris de pignore capta, ipſimet creditori in concurſu aliorum licitantium, aut etiam nullo alio emptore ſeu licitatore, tanquam plus offerenti vel tanquam ſoli offerenti liberantur, & in publico incantu adiudicantur, non ſine ratione dubitatum fuit ſæpe numerò, vtrùm dictam adiudicationem præcedere debeat iudicialis æſtimatio formiter & legitimè facta; & vtrùm liberatio nulla ſit, ſi dicta æſtimatio non præceſſerit; & an lapſo tempore conſueto ad redimendum per ſtilum Comitatus Venayſſini conceſſo, quod eſt quadraginta dierum, audiendus ſit debitor petens bona liberata æſtimari, & creditorem ad ſolutionem maioris valoris compelli ſub eo prætextu, quòd bona illa viliori pretio diſtracta fuiſſe prætendit.

1. Si liberatio pignorum ſeu bonorum ſub haſta poſitorum fieret tertio, & extraneo emptori non eſſet de æſtimatione quærendum: † ſed dum fit in fauorem ipſius creditoris, præſertim nullo alio concurrente licitatore, tali caſu pro validitate liberationis æſtimationem præcedere debere concludit Mangil. *in tract. de ſubhaſtat. quæſt.* 154. vbi dicit quòd quando nullus alius præter creditorem comparuit licitator, tunc ad fraudes euitandas adiudicatio illi fieri non poteſt, niſi præuiâ æſtimatione, ſine qua de iuſtitia pretij conſtare non poteſt, & locus eſt fraudibus; quidquid aliud eſſe dicat quando alij concurrerent licitatores; tunc enim nullam aliam neceſſariam eſſe æſtimationem dicit.

Contraria tamen ſententia verior eſt, vt nullis etiam
2. concurrentibus aliis licitatoribus, liberatio ipſimet creditori facta, ſit valida; quamuis nulla præceſſerit bonorum liberatorum & adiudicatorum æſtimatio; adeo vt ſi debitor prætendat læſionem in pretio interueniſſe, onus hoc probandi ipſi incumbat; nec ſufficiat quamcumque læſionem probare, ſed requiratur quòd per debitorem probetur læſio vltra dimidium iuſti pretij. Addent. ad Ludouiſ. *deciſ.* 12. † 3.
vbi dicunt non debere creditorem eſſe deterioris conditionis quàm quilibet extraneus, & quòd opinio Surd. *conſil.* 156. *ſub num.* 6. dicentis hoc procedere quamuis nullus alius reperiatur emptor, verior eſt: & huius rei veritas ſolidâ ratione comprobatur, quia nulla lege cauetur quòd ſubhaſtationem æſtimatio præcedere debeat. † Nam text. *in l. ſi quos Cod. de* 4.
reſcind. vendit. debet intelligi de venditione quæ fit ad inſtantiam Fiſci, in qua hoc ſpeciale eſt, vt præcedere debeat æſtimatio.

Sed tamen ſubſiſtendum eſt: quia multi DD. con- 5.
trarium tenent, nempe Fiſcum nihil in hoc habere ſpeciale: ideo ad aliam reſponſionem recurrendũ eſt: † nempe quòd illa *l. ſi quos*, non volt æſtimationem fieri iudicialiter per peritos, ſed ſufficere quòd Iudex ex officio ſe informet de valore rei ſub haſta poſitæ etiam extraiudicialiter, ne fraus fiat in pretio; ſed res iuxta congruum valorem liberetur: de qua informatione quamuis in actis non appareat, tamen à Iudice facta præſumitur. Rot. *deciſ.* 463. *num.* 3. *part.* 3. *recent.* vbi hoc maximè locum habere dicitur, quando nulla adeſt fraudis ſuſpicio: quod probatur ex verbis *dict. l. ſi quos.* in illis verbis: *ſub nomine ſubhaſtationis publicæ locus fraudibus relinquatur.* † Quã- 6.
quam verior etiam ſit *dict. l. ſi quos.* interpretatio, vt locum habeat, dum agitur de venditione pro functionibus fiſcalibus iure quodam ſpeciali; quod bene explicat Rot. apud Burat. *deciſ.* 96. *num.* 5. vbi dicitur verba *dict. l. ſi quos.* eſſe clara; cùm loquantur duntaxat de venditione, quæ fit per publicum exactorem. † Et licèt *ibidem* Addentes, dicant verius eſ- 7.
ſe, quòd adiudicatio ſit nulla quando fit ipſi creditori nulla præcedente æſtimatione; intelligi tamen debet de adiudicatione quæ fit creditori extra incantum publicum; ſecùs ſi præcedat publica ſubhaſtatio: quia tunc non agitur de pignore iudiciali, vel prætorio, in ſolutum creditori dando; ſed de venditione facta creditori tanquam tertio, vel plùs offerenti. Gratian. *diſcep. forens.* 706. *numer.* 6. *& cap.* 7. *numer.* 23. *&* 24. *& cap.* 545. vbi dicit Rotam tenere hanc opinionem, quòd nulla præcedere de neceſſitate debeat æſtimatio præterquam in ſubhaſtationibus quæ fiunt pro exactione publicarum functionum.

Supradicta multò magis procedunt, quando de- 8.
bitor non probat magnum adeſſe exceſſum, inter pretium iuſtum, & pretium liberationis: Gratian. *dict. cap.* 706. *numer.* 5. Mangil. ipſe *in dict. tract. de ſubhaſt. quæſt.* 18. *num.* 5. *&* 11. *& quæſt.* 19. *num.* 3. adeo vt de dicta læſione conſiderabili conſtare debeat. Gratian. *dict. cap.* 545. *num.* 16. vbi dicit æſtimationem eſſe potiùs de conſilio quàm de præcepto; Eamdem ſententiam ſequitur Rota apud Coccin. *deciſ.* 109. *numer.* 14. vbi dicit neceſſariam eſſe æſtimationem in datione in ſolutum, ſed non in liberatione facta in publico incantu: cùm creditor ad licitationem admittendus ſit, alio nihil offerente; vel offerente quidem, ſed minus offerente: vt *ibidem* dicitur *numer.* 12. *&* apud Poſti. *in tract. de manutent. deciſ.* 109. *numer.* 7. *& ſequentibus.* Anton. Niger. *in tract. de pign. iudic. cap.* 5. *numer.* 18. *&* 19. qui etiam *numer.* 15. diſtinguit, vt ſupra *numer.* 8. verùm conſtet, an non, de magno exceſſu infra legitimum pretium. Surd. *conſil.* 39. *numer.* 26. vbi dicit ad hoc vt venditio ſub haſta creditori facta reſcindatur, probandam eſſe læſionem vltra dimidium iuſti pretij.

Et hæc ſententia bene probatur per text. *in l. fin.* 9.
Cod. de iur. domin. impetr. in fine ibi *vt quod Iudex ſuper hoc ſtatuerit in æſtimatione pignoris obtineat.*

qui

qui textus loquitur in difficilioribus terminis, nempe quando creditor, non per ſolemnem ſubhaſtationem, ſed per viam impetrationis dominij bona ſui debitoris ſibi adiudicari, & in ſolutum dati obtinet: quo caſu licèt Rota Romana *in deciſionibus ſuperiùs allegatis*, inclinet in illam ſententiam, vt æſtimatio adiudicationem præcedere debeat; veluti in *dict. deciſ.* 109. *numer. 7. & ſequentibus.* apud Poſt. *in tract. de*
10. *manutent.* † Tamen fuit nouiſſimè deciſum in Senatu Neapolitano, nec in caſu adiudicationis per viam impetrationis dominij; & dationis in ſolutum, neceſſarium eſſe quòd præcedat æſtimatio: reuocatáque fuit ſententia quæ contra hanc opinionem lata fuerat, dum pars grauata ad Senatum per viam reſtitutionis in integrum recurriſſet: teſte Sanfelicio *deciſ.* 118. *parte* 1.

Concludendum ergo eſt, æſtimationis præcedentis defectum, non reddere nullam ſubhaſtationem, quamuis bona ſub haſta poſita ipſimet creditori vel ſoli offerenti, vel in concurſu aliarum oblationum plus & vltimò offerenti, liberata fuerint: & talem ſtilum ego vidi obſeruari in Comitatu Venaiſſino.

Idque potiſſimùm locũ habet, quando lapſum eſt tempus quadraginta dierũ, aut aliud quod ſecundùm conſuetudines locorum datur debitori, ad redimenda bona liberata.

CAPVT XXIX.

Quibus in caſibus ille, ex cuius pecunia creditor anterior dimiſſus eſt, ſuccedat in ius creditoris dimiſſi; ſiue ſolutio fiat à ſecundo creditore, ſiue ab emptore, ſiue pactum ſubrogationis interuenerit, ſiue non; & ſiue ceſſio facta fuerit iurium, ſiue non: & alij plures caſus ſubrogationis, & ſubingreſſionis in locum hypothecarum creditoris dimiſſi, explicantur.

SVMMARIVM.

1 *Creditor poſterior intentans remedium iuris efferendi, & ſoluens anteriori creditori, in illius locum ſuccedit, etiam abſque ceſſione iurium.*

2 *Ius offerendi ad effectum ſuccedendi in ius anterioris creditoris, non competit creditori Chirographario, aut alteri hypothecam non habenti.*

3 *Extraneus ſi pro debitore, nomine illius ſoluerit, & tanquam geſtor negotiorum debitoris, non ſuccedit in ius creditoris cui ſolutum eſt: ſecus ſi proprio nomine, & ad propriam vtilitatem, & animo ſibi acquirendi ſoluat.*

4 *Extraneus ſimpliciter ſoluens pro alio, cenſetur nomine illius & tanquam eius negotiorum geſtor ſoluiſſe.*

5 *Tertius pignoris poſſeſſor ſoluens vtitur iure exceptionis aduerſus creditores poſteriores ſi anterioribus ſoluerit, etiam nullâ obtentâ iurium ceſſione.*

6 *Quando ipſe debitor ſoluit de pecuniis proprijs, non eſt de ſubingreſſione quærendum.*

7 *Emptor ſoluens de pretio rei emptæ, non poteſt obtinere ceſſionem iurium à creditore.*

8 *Limita niſi præceſſerit conuentio de cedendis iuribus, & ſuccedendo in locum creditoris dimiſſi; tunc enim ceſſio erit valida.*

9 *Item limita, ſi emptor nolit agere contra alios, ſed duntaxat ſe defendere aduerſus creditores; tunc non eſt opus ceſſione iurium.*

10 *Si ſolutio fiat per ipſum debitorem de pecuniis tertij, iſte tertius non ſuccedit in ius creditoris, ſine ceſſione; aut niſi adſit pactum ſubrogationis, & pecunia in effectu in ſolutionem anterioris debiti conuertantur, & hoc notificatum fuerit creditori.*

11 *Creditor ſi velit poteſt in actu ſolutionis contradicere ſubrogationi prætenſæ per eum, de cuius pecuniis fit ſolutio.*

12 *Subrogatio in ius anterioris ſine pacto expreſſo, & ſcientia creditoris inducitur, ſiue voluntaria ſiue neceſſaria fiat ſolutio, in caſibus in quibus creditor poteſt cogi ad cedendum iura ſua.*

13 *Ficta ceſſio iurium non poteſt induci, niſi fictio habeat fundamentum aliquod reale.*

14 *Fictio non poteſt inducere conſenſum in ignorante; veluti in furioſo, & ſimilibus.*

15 *Textus in* l. pater filium. 36. ff. de legar. 2. *& in* l. ſi pupillorum. §. fin. ff. de reb. eorum qui ſub tut. *non tangunt materiam ſubingreſſionis.*

16 *Subrogatio in ius alterius poteſt eſſe valida quoad vendentem; ſed non in præiudicium tertij; niſi requiſita concurrant.*

17 *Subrogatio in ius alterius creditoris poteſt contingere quoad actiones perſonales, vel quoad hypothecariam, vel tantùm quoad ius excipiendi.*

18 *In actione perſonali non eſt opus ceſſione iurium.*

19 *Aliud eſt emptorem eſſe ſecurum, aliud ſuccedere in ius hypothecarum.*

20 *Textus* in d.l. pater filiũ. & dict. l. ſi pupillorum. *ſolùm reſpiciunt ſecuritatem emptoris, non ſubrogationem ad fines agendi.*

21 *Aliud eſt creditorem ſecundum ſoluere, aliud tertium penitus extraneum, ad effectum ſuccedendi in ius hypothecarum.*

22 *Verſio pecuniarum probatur coniecturis.*

23 *Diuerſitas ſpecierum monetæ non nocet omninò probationi verſionis pecuniarum in cauſam promiſſam.*

QVi mille aureos ab alio ſub annuo cenſu eâ conditione receperat, vt pecunia hæc in vnius ex anterioribus eius creditoribus ſolutionem conuerteretur, & dans pecunias in iure & hypothecis illius creditoris ſubrogatus eſſet, ſoluit quidem ſuo creditori prout promiſerat; ſed dixit ſe de proprijs pecuniis ſoluere; nec de ſubrogatione quidquam dixit, minúſque ceſſionem iurium danti pecunias fieri procurauit; quin potius ſibi ipſi iura dicti creditoris cedi fecit, vt contra alios indemnitatem conſequi poſſet. Qui pecunias ad cenſum dederat in concurſu creditorum cæteris præferri volebat tanquam ſuccedens in ius anterioris illius creditoris dimiſſi. Contra verò, poſteriores creditores, illum à ſua prætentione repellendum dicebant, quòd nec ceſſionem iurium obtinuiſſet, nec ſolutio de eius pecuniis facta diceretur, nec alia requiſita interueniſſent ſine quibus ſoluens in ius creditoris dimiſſi ſuccedere non poteſt. Res fuit in iudicium deducta, & acriter diſ-

putata;

putata; ſed tamen poſteriores creditores obtinuerunt: & is qui pecunias dederat ad cenſum, non iuxta ordinem hypothecarum creditoris dimiſſi, ſed iuxta ſui contractus cenſualis tempus & gradum, & ſic poſt alios collocatus fuit.

Pro cuius rei explicatione, cùm materiam difficilem & ſubtilem contineat, vt omnis tollatur ambiguitas & confuſio, procedemus per ſequentes concluſiones, iuxta caſuum varietatem.

1. Prima concluſio. Quando creditor habens poſteriorem hypothecam, intentat remedium iuris offerendi contra anteriorem creditorem, & illius creditum ſoluit aut in caſum recuſationis legitimè deponit; is qui ſic ſoluit vel deponit, ſuccedit in ius & locũ anterioris illius creditoris, etiam abſque vlla ceſſione iurium, aut aliqua conuentione de ſuccedendo in ius ipſius; idque ex poteſtate legis, abſque alio miniſterio vel facto creditoris anterioris: vt dicũt Salic. & alij *in l. 1. Cod. de his qui in prior. cred. loc. ſucced.* Bart. *in l. 1. Cod. qui potior. in pign. hab.* & hoc bene & vtiliter explicat Neguſant. *3. memb. 5. partis, de pignor. part. 1. num.* 10.

2. Dixi *poſteriorem habens hypothecam.* Quia hoc ius offerendi non competit creditori chirographario, aut alteri qui hypothecam non haberet: hic enim licèt tanquam quilibet extraneus poſſit pro debitore ſoluere, vt notauit Pacific. *de Saluian. interdict. inſpect. 5. cap. vnic. numer.* 13. Non tamen ex tali ſolutione conſequitur ſucceſſionem & ſubrogationem in ius & hypothecas eius cui fit ſolutio, niſi volente ipſo creditore qui recipit ſolutionẽ, vel niſi creditor iſte chyrographarius poſſideret; quo caſu non tanquã creditor, ſed vti poſſeſſor conſideratur. Neguſant. *de pignor. 3 membr. 5. partis, part. 1. num. 6.* Mantic. *de tacit. conuent. lib.* 11. *tit. 28. n. 26.* Intelligendo iuxta declarationes quas affert Morot. *in tract. de iur. offerend. num.* 41. *& ſeqq.*

3. Secunda Concluſio. Si ſolutio crediti fiat ab extraneo, nomine debitoris, veluti ſi extraneus tanquam negotiorum geſtor debitoris, aut aliàs eiuſdem nomine creditorem anteriorẽ dimittat, non ſuccedit in ius & locum creditoris quem dimiſit; ſed ſola illi remanet actio perſonalis negotiorum geſtorum aduersùs debitorẽ, cuius nomine ſolutio facta fuit, niſi iurium ceſſionem obtinuerit à creditore.

Si verò extraneus ipſe proprio nomine ſoluerit, nempe emendo creditum ſeu nomen alterius ad ſui vtilitatem; tunc ſuccedit in ius creditoris, cuius nomen emit abſque alia iurium ceſſione.

Hæc diſtinctio habetur apud Bart. *in l. ariſto. n. 2. ff. quæ res pign. oblig. poſſ.* Neguſan. *de pignor. dict. part. 5. membr. 3. num. 42. in princip.* & *in verſic. limitatur.* Mantic. *de tacit. conuent. lib.* 11. *tit.* 28. *num.* 14. Gratian. *diſcep. forens. cap.* 117. *num.* 17.

4. Sed ſi ſimpliciter ſolutio fiat per iſtum extraneum, non exprimendo vtrùm nomine proprio, aut nomine debitoris ſoluat, & ſic in dubio præſumitur ſolutionem fuiſſe factam nomine debitoris ab ipſo ſoluente, tanquam negotiorum geſtore. *l. ſoluendo. ff. de negot. geſt.* Rip. *in l. ſi ventri. §. fin. num. 1. ff. de priuileg. cred.* Surd. *conſil.* 183. *num.* 17. *in fin.*

5. Tertia Concluſio. Quando iſte extraneus ſoluens poſſidet pignus, poteſt ſe tueri aduerſus creditores poſteriores in vim ſolutionis factæ anteriori; non quidem iure actionis, ſed iure exceptionis ſi ab illis conueniatur; etiam ſi iura & actiones ſibi cedi non curauerit; cùm ceſſio iurium non ſit neceſſaria ad excipiendum. Ioan. Bapt. Coſt. *de facti ſcient. centur. 2. diſtinct.* 73. *n.* 8. Theſaur. Iun. *lib. 2. quæſt. forenſ.* 30. *num.* 1. Gratian. *diſcept. forenſ.* 169. Vincent. de Franch. *deciſ.* 134. Cancer. *part.* 2. *cap.* 6. *numer.* 44. *verſic. item limita.* & ita decitum teſtatur Gratian. *deciſ.* 66. *numer.* 8. *& ſequentibus.* Mantic. *de tacit. conuent. lib.* 11. *tit.* 29. *per totum,* & *deciſ.* 69. *num.* 3. Burat. *deciſ.* 485. *n.* 6.

Quarta Concluſio. Quando ipſemet debitor ſoluit de pecuniis propriis, non eſt quærendum de ſubingreſſione, & ſucceſſione in ius creditoris, cui fuit facta ſolutio; cùm debitor proprium extinguat debitum: ergo extincto debito extinguitur etiam hypotheca. Gloſſ. in *l. 1. Cod. de his qui in priorum credit. loc. ſucced.* & in *dict. l. ariſto.* Seraph. *deciſ.* 485. *n.* 1. Rota, *deciſ.* 194. *num.* 15. *part.* 1. *recent.* 6.

Idem dicendum eſt, quando emptor ſoluit de pretio rei emptæ creditoribus anterioribus venditoris; tunc enim quamuis ceſſionẽ iurium à creditore cui ſolutũ eſt obtinuerit; ceſſio tamen illa non poteſt illi ſuffragari; cùm non ſoluat de pecuniis proprius. ſed de pecuniis venditoris, nempe de pretio quod ſpectat ad venditorẽ: vnde ſuccedit regula præſentis concluſionis; quòd cùm debitor ipſe ſoluere videatur, debitum fuit extinctũ: & per conſequens non eſt de ſubingreſſione tractandũ. Ludouiſ. *deciſ.* 68. *n.* 5. *& deciſ.* 75. *n.* 3. Addent. ad Burat. *deciſ.* 420. *n.* 7. 7.

Fallit ſi in inſtrumento venditionis fuerit conuentũ, quòd ſoluens ſuccedat in ius & hypothecas anterioris creditoris, & quòd ſibi fiat ceſſio iuriũ: hoc enim caſu valida eſt ceſſio facta emptori; quamuis ſoluat de pretio: tunc enim ad vtilitatẽ propriam, & vt ſibi ius acquirat ſoluiſſe videtur, & quaſi nomen emptoris acquiſiuiſſe: & ita concludit Addit. ad Burat. *dict. deciſ.* 420 *num.* 8. allegans ad hoc Rotæ Romanæ deciſionem. 8.

Item fallit, ſi iſte emptor velit vti iuribus anteriorum creditorum per viam exceptionis, & retentionis; cùm hoc caſu non eſſe neceſſariam iurium ceſſionem ſuperiùs oſtenderimus: & itaquoque concludunt Addent. ad Burat. *dict. deciſ.* 420. *num.* 9. 9.

Quinta Concluſio. Si ſolutio fiat per ipſum debitorem, de pecuniis tamen tertij tradentis, & mutuantis etiam ea lege & pacto conuento, quòd pecuniæ impenderentur in ſolutionem iſtius creditoris anterioris; ex hoc tamen ſolo, is qui pecunias dedit non ſuccedit in ius, locum & hypothecas creditoris dimiſſi, ſed ſequentia copulatiuè interuenire debent, vt fiat hæc ſubrogatio. Primò quòd interueniat pactum de ſuccedendo in ius & hypothecas creditoris, cui ſoluitur; per quod pactum oritur quædam tacita ceſſio iurium creditoris dimiſſi. Secundò, quòd pecuniæ capiantur ea lege, vt primò illi creditori tradantur. Tertiò, quòd in effectu ſubſequatur ſolutio, & traditio pecuniarum eidem creditori, Cod. Fabri. *lib.* 8. *titul.* 9. *defini.* 3. Aſin. *de execut.* §. 7. *cap.* 55. *num.* 4. Quartum additur, vt notificatum fuerit creditori dimiſſo, pecuniam hoc pacto appoſito fuiſſe debitori traditam, & ſub eodem pacto numeratam creditori: aliàs ſi ei nihil dicatur non cenſetur creditor huic pacto conſentire, nec ſoluens ſuccedit in eius locũ: vt bene declarat Salicet. *in d. l. ariſto. n. 3. verſic. quod ſatis puto.* Rot. *deciſ.* 319. 320. 293. (quæ eſt omniũ vltima) *n.* 5. *& 7. part. 4. diuerſ.* Gratian *diſcept. forenſ. c.* 670. *n.* 10. Scacc. *de commerc.* §. 2. *gloſ.* 5. *num.* 416. Addent. ad Burat *dict. deciſ* 410. *n.* 5. *verſic. verùm hoc habet locum.* Giurb. *deciſ.* 87. *numer.* 5. vbi dicit hoc habere locum propter voluntatem creditoris, qui ſolutionem recipiens pacto conſentit; ſcientia autem creditoris ſatis probata cenſetur, ſi in actu receptionis pecuniarum de pacto inito cum debitore, ſuper ſubrogatione hypothecarum mentio 10.

fiat

fiat. Anton. de Amat. *reſolut. 7. numer. 27. in fin.*

11. † Itaque creditor cui fit ſolurio poteſt, ſi velit, contradicere huic ſubrogationi hypothecarum, cùm non teneatur illas cedere extraneo ſoluenti. Camil. de Medic. *conſil. 165. numer. 28. 29. & 34.* per text. *in l. nulla. Cod. de ſolut.* quamuis contrarium teneat Ferdinand. Arias de Meſa, *lib. 1. variar. reſolut. cap. 2. num. 5.*

12. Verùm circa prædictam concluſionem, plures aliàs à quodam erudito viro, excitatæ fuère difficultates: & in primis fuit oppoſitum prædicta vera eſſe, ſi agatur de cauſa voluntaria; ſecùs ſi de cauſa neceſſaria, veluti pro diſſoluendo ære alieno; tunc enim ratione neceſſitatis dimiſſionis, ſeu præciſæ ſolutionis debiti antiquioris, videtur non eſſe neceſſariam ceſſionem iurium expreſſam, neque tacitam; quia licitum videtur debitori ſubrogare illum, qui pecunias tradit in locum eius cui ſoluitur: de quo eſt textus expreſſus *in l. pater filium. 36. in princip. ff. de legat. 3. & in l. ſi pupillorum. §. final. ff. de reb. eorum qui ſub tutel. ſunt*, & ad hoc allegatur etiam authoritas Baldi, *in l. ſancimus vlt. §. etſi præfatam. num. 7. Cod. de iur. delib.* & Gabriel. *conſil. 118. n. 5. volum. 1.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 10. n. 26. verſic. ſed quamuis.* Peregr. *de fideicom. artic. 40. n. 31.* Gaſpar. Roderic. *de annuis redit. lib. 2. q. 16. num. 50. & ſequentibus*: quibus addo eumdem Roderic. *lib. 1. q. 14. n. 20. & 21.* quem ſequitur Antonin. de Amato, *d. reſol. 7. n. 16.* Ferdinand. Arias de Meſa, *lib. 1. variar. reſol. cap. 2. num. 5.* & pro confirmatione huius ſententiæ citantur Balduin. *in l. fin. §. etſi præfatam. Cod. de iur. deliber. numer. 7.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 10. numer. 25.* Peregr. *de fideicom. artic. 40. num. 31.* Iacob. de Ardizon. *de feud. cap. 116. verſic. ſed pone.* Moneta, *de commutat. vlt. volunt. cap. 9. numer. 131.* Ioan. Blanch. *in epitom. feud. lib. 2. tit. quib. mod. & in quib. caſib. feud. amittatur.* Fuſar. *de ſubſtitut. quæſt. 541. numer. 11. & 21.* Afflict. *in titul. de prohibit. feud. alienat. per Federic. numer. 18.* Marant. *de multiplic. alienat. prohib. numer. 298.* Pariſ. de Put. *de feud. redintegrat. cap. 253. numer. 10.* Matin. Freccia, *de ſubfeud. lib. 2. quæſt. 32. numer. 1. verſic. & ſic videtur.* P. Molin. *de iuſtit. & iur. q. 642.*

Ex quibus apparet hanc quæſtionem eſſe ſubtilem, & difficilem; ſed ego, ſaluo cuiuſlibet meliùs ſentientis iudicio, exiſtimo adhibendam eſſe veriſſimam, vt arbitror, diſtinctionem, & duos caſus eſſe conſiderandos. Primus eſt quando tertius, de cuius pecunia ſoluitur, cogere poteſt creditorem vt ſibi iura cedat etiam inuitum: & hoc caſu dico, quòd etiamſi ipſe creditor ignoraret pactum ſubrogationis initum inter debitorem, & eum qui pecunias tradit; ſubrogatio inducitur poteſtate legis, non ſolùm quoad actionem perſonalem, ſed etiam quoad hypothecariam: quia tunc lex operatur ſecundùm ſuam intentionem, & poteſtate legis fit ſubrogatio in ius creditoris dimiſſi, illo etiam ignorante: quia quod poteſt fieri illo inuito, multò magis illo ignorante. *l. qui poteſt. 26 ff. de reg. iur.* quo argumento vtitur Faber, *in Cod. lib. 8. tit. 9. definit. 4. in gloſſ. n. 1.*

13. Secundus caſus eſt, quando creditor inuitus tertio illi iura ſua cedere cogi non poteſt; & hoc caſu non video quomodo poteſtate legis inducatur ficta ceſſio contra voluntatem creditoris; vt cogatur inuitus & ignorans pati ſubrogationem, ad quam non niſi

14. ſciens & volens adſtringi poteſt: † Cùm fictio in tacito conſenſu fundata, non poſſit fingere conſenſum in ignorante, abſque aliquo fundamento conſenſus à parte rei; nec vnquam admittatur fictio, contra ipſam legis diſpoſitionem, quæ inuito creditore ceſſionem non admittit: ex traditis per Giurb. *deciſ. 85. numer. 4.* vnde non poteſt fingi conſenſus in ignorante, ſicut de conſenſu furioſi dicit Barboſ. *in l. 2. §. final. numer. 23. ff. ſolut. matrimon.* Coſt. *de retrotract. regul. 4. ad cap. 2. numer. 1.* cùm tamen præcipuum contrariæ opinionis fundamentum in ficto conſenſu conſiſtere videatur. Et ſupradicta reſolutio eſt de mente Camil. de Medic. *conſil. 165. n. 28. & ſeqq.* Giurb. *deciſ. 87. n. 5.*

Neque aduerſantur pro maiori parte DD. in contrarium citati: quia vel non loquuntur de ſubrogatione in actione hypothecaria, ſed tantùm in perſonali: vel non loquuntur de iure agendi, ſed de iure excipiendi; quo caſu non eſt neceſſaria ceſſio: vt diximus *n. 9.* vel loquuntur in terminis aliarum concluſionum ſuperiùs adductarum.

Bald. *in l. final. §. & ſi præfatam. num. 7. Cod. de iur. deliber.* loquitur de exceptione, non de actione; nempe de emptore conuento per creditores: iuxta tradita ſupra, *n. 9.*

Molin. *de primog.* non loquitur de creditoribus, ſed tantùm de ſubſtitutis, quorum non intereſt habere hunc vel alium creditorem.

Peregrinus verò & Iacob. de Ardizon. & Monet. ac Ioan. Blanch. loquuntur duntaxat de validitate alienationis, ſed non tractant de præiudicio creditorum.

Idem dicendum eſt de Fuſar. *dicta q. 541. n. 11.* qui non agit de præiudicio creditorum.

Dum verò *n. 21.* dicit ementem poni in locum creditoris cui ſoluitur, non obſtat noſtræ concluſioni: quia poteſt poni in eius locum quoad actiones perſonales, etiam cum priuilegio ipſius actionis perſonalis: vt dicit Surd. *conſil. 444.* ferè per totum: vel procedere poteſt, ad hoc vt emptor per viam exceptionis repellat creditorem agentem; vt ſæpè diximus: ſed nihil *ibi* dicitur de tertio, de cuius pecunia ſolutio facta eſt, ſubrogando in ius hypothecæ ſine ceſſione, aut conſenſu creditoris, cui ſolutum eſt.

Eadem reſponſio datur ad Afflict. Marant. & Parid. de Put. ſupra citatos: quia non loquuntur in noſtris terminis, nec de tertio pecunias dante, ad hoc vt ſuccedat in præiudicium aliorum creditorum, per viam actionis in hypothecaria.

Matin. Freccia *in loco ſupra citato*, ſe refert ad *l. Ariſto. ff. quæ res pig. oblig. poſſ.* & *numer. 2. verſic. nec refert.* loquitur in terminis ceſſionis iurium; non autem tacitæ ſubrogationis inuito, vel ignorante creditore dimiſſo, faciendæ.

P. Molin. *dicta q. 642.* ſolùm agit de validitate alienationis, & ſolam mutuanti ſeu illi tertio, de cuius pecunia ſolutio facta eſt, dat actionem negotiorum geſtorum; niſi obtinuerit ceſſionem iurium: atque ita potiùs pro noſtra ſententia allegandus erat.

De Doctoribus Gallis, non eſt in hac quæſtione curandum: quia propter ordinationem Regiam latam an. 1609. ſubrogatio in hypothecas ipſo iure fit in fauorem eius, ex cuius pecunia ſoluitur, etiam abſque ceſſione iurium: vt teſtatur Mornac. *ad l. potior. 11. §. ſi paratus, ff. qui potior. in pign. habeantur.*

Et præterea diximus dicta iura in contrarium allegata eſſe extra caſum noſtrum: quia materia *d. l. pater filium.* & *d. l. ſi pupillorum.* non reſpiciunt caſum ſubingreſſionis in ius & hypothecas creditoris; vt benè aduertunt Adden. ad Molin. *de primog. d. lib. 1. c. 10. num. 26.* Vbi propterea dicitur ad effectum ſubingreſſionis, debere illa concurrere quæ requiruntur per Gloſſ. *in d. l. Ariſto.* 15.

Sed tamen pro maiori dictarũ legum intelligentia, notandum eſt primò, quòd in dictis iuribus agitur duntaxat de validitate alienationis, quæ facta fuit 16.

ſine

ſine decreto in bonis minorum, vel contra teſtatoris prohibitionē in bonis fideicommiſſo ſuppoſitis, quæ propterea erat inualida vtpote facta cōtra expreſſam legis vel hominis prohibitionē: ſed tamen ibi dicitur talem alienationē ſuſtineri,cùm pretiū fuerit conuerſum in vtilitatem minoris,vel fideicōmiſſi; & ille qui emit ſit ſubrogatus quoad minorem,& quoad ſubſtitutos reſpectiuè in locum creditoris, cui ſolutum eſt.

Sed in dictis iuribus nulla ſit mentio aliorum creditorum, neque ſubrogationis concedendæ in præiudicium tertij non interuenientis,vel actum illū ignorantis: nam cùm de tertij creditoris præiudicio agitur ad fines ſubingreſſionis, tali caſu vel ceſſio iurium interuenire debet, vel requiſita à Gloſ. *in d. l. Ariſto*; vt nominatim dicit Barboſ. *in l. poſt dotem*.41. *num*.65. *ff. ſolut. matrim.*

17. Præterea,quod dicitur ſoluentem ſuccedere in locum illius cui ſolutio facta fuit, tribus modis intelligi poteſt: Primò, quòd ſuccedat & ſubrogetur in actione perſonali competente creditori dimiſſo. Secundò, quòd ſuccedat in actione hypothecaria. Tertiò, quòd ſuccedat quoad ius excipiendi,ſeu retinēdi.

18. In actione perſonali ſucceditur ſine ceſſione,ſicuti & in iure excipiendi, quod emptori poſſidenti datur; ſed in hypothecaria concurrere debent requiſita, de quibus ſupra actum eſt; & de qua actione hypothecaria nulla ſit mentio *in dict. l. pater filium*, nec in *dict. l. ſi pupillorum*. & hos tres caſus bene diſtinguit. Gratian. *diſcept. forenſ. cap*. 269. *num*. 1. *& multis ſequentib.*

19. Hoc igitur volunt dictæ leges ementem bona alienari prohibita pro diſſoluendo ære alieno neceſſario, ſecurum eſſe, neque ratione prohibitionis alienationis moleſtari poſſe, ſi pretium impenderit in ſolutionem creditoris minoris, vel reſpectiuè hæreditatis vinculo fideicōmiſſi ſuppoſitæ; & ſe poſſe tueri ſi conueniatur: iuxta text. in *l. cùm prior. ff. de diſtract. pignor.* dummodò conſtet illam eamdémque pecuniam, exſolutam fuiſſe illi creditori: vt probauimus ſupra, *in 3. concluſ. n*.5. Et ideo diſpoſitio dictorum iurium loquentium de emptore, non eſt trahenda ad extraneum, qui nun poſſidet, nec excipit; ſed agit contra alios creditores poſteriores.

20. Præmiſſa verò confirmantur ex verbis *d. l. pater filium*. vbi ſolùm diſputatur vtrùm emptio fuerit valida, vel vtrùm pignus rectè contractum fuerit ſuper re prohibita alienari; in illis verbis: *Pignus rectè contractum eſſet*. Item dum dicitur; *An emptores benè emerint*. Quæ verba *ibi* explicat Alberic. *bene emerint*, id eſt *ſecurè, & ab eis non poſſit reuocari*: & ſic patet quòd ibi agebatur duntaxat de ſecuritate emptionis factæ contra prohibitionem teſtatoris, non autem de prælatione inter creditores: & probatur ex traditis per Odd. *in tract. de prohibit. alienat. q*. 33. *n*.50. Immò Gloſ. *in d. l. pater filium, in verb. rectè cōtractum*. dicit ſecundum qui ſoluit, eſſe loco primi cui ſoluitur, referendo ſe ad text. *in l*. 1. *&* 2. *Cod. de his qui in priorū crediter. locum ſucced.* quaſi velit textum illum quoad ſubingreſſionem intelligendum, & explicandū eſſe, vt procedat ſuppoſitis habilibus iuxta *d. l*. 1. *&* 2. eadémq; ratione *in d. l. pupillorum. §. fin.* dicitur ius prioris creditoris ad ſequentem tranſire: quod Gloſ. *ibid. in verb. in prioris*. intelligit iuxta text. *in d. l*. 1. *&* 2. ſicuti & Bald. *in d. l. ſi pupillorū. §. obligauerit. finali*. & Cumanus *ibid*. declarat textū illum locum habere, non per viam actionis, ſed per viā exceptionis; niſi quando agitur de ſecundo creditore, qui ſuccedit ipſo iure virtute legis in locū anterioris, cui ſoluit; abſque vllâ iurium ceſſione: ſicut explicatum eſt
21. ſuperius *in* 1. *concl. num*. 1. † Sed hîc nos agimus de debitore ſoluente de pecuniis extranei; qui caſus longè diuerſus eſt. Quare dictum text. ita intelligit Barboſ. *d. l. poſt dotem*.41. *numer*. 61. vt quando non agitur de ſecundo creditore hypothecario, ſed de debitore ſoluente de pecuniis extranei, ad hoc vt locus ſit ſubingreſſioni, debeant concurrere omnia requiſita per Gloſ. *in d. l. Ariſto.*

Hoc vltimo loco adnotandum duxi, quòd dum agitur de illo requiſito, vtrùm eædem pecuniæ datæ debitori fuerint conuerſæ in ſolutionem crediti, pro quo datæ fuerunt; admittūtur probationes coniecturales, veluti ex vicinitate actuum, & ſimiles de quibus Gratian. *diſcept. forenſ. cap*.897. *per totum*. 22.

Notandum etiam eſt, quòd licèt identitas ſpecierum monetæ multùm proſit ad arguendam implicationem, & conuerſionem illarum pecuniarum in cauſam, pro qua datæ fuerunt; & in ſatisfactionem illius creditoris, cui ſolutum eſt, tamen nec diuerſitas ſpecierum monetæ nocebit danti pecunias, ſi aliæ concurrant coniecturæ conuerſionis; cùm ſæpe occurrat vt quis vnam monetam, à mutuante acceptam, conuertat in alias ſpecies monetæ; veluti propter lucrum cambij, aut propter aliquam aliam cauſam; & tamen eadem ſit moneta per ſubrogationem: vt in iſtis terminis docet Cyriac. Niger, *controuerſ*. 415. *num*. 63. iuxta deciſ. Rotæ poſt tract. Cenſij, *de cenſib. deciſ*. 218. 23.

In caſu propoſito fuit lata ſententia, per quam fuit declaratum; illum, qui pecunias debitori tradiderat, ſub pacto ſoluendi anteriori creditori cum ſubrogatione in ius & hypotecas illius, non ſuccedere in dictis hypotecis; ſed iuxta ordinem ſui contractus, non autem creditoris dimiſſi collocandū, & graduandum eſſe: quia pactum ſubrogationis non deuenerat ad notitiam creditoris. A qua ſententia cùm fuiſſet appellatum; tamen iſte tradens pecunias modico accepto tranſegit. Et aliàs quæſtio ipſa ſubrogationis fuit acerrimè diſputata in præſenti Ciuitate, tandémque in Curia Sancti Petri fuit iudicatum contra ſubrogationem die 31. Iulij, 1631. in cauſa diſcuſſionis bonorum Iacobi Romani contra D. Bezard.

CAPVT XXX.

Vtrùm mulier poſſit alienare bona ſuper quibus, marito ad inopiam vergente, conſignata fuit: Et vtrùm talis alienatio iuramenti vinculo confirmetur. Quid ſi lis nondùm fuerit ſuper conſignatione dotis præparata; & quibus remediis alienatio huiuſmodi valida reddi queat.

SVMMARIVM.

1. *Quando mulier fuit aſſecurata ſuper bonis mariti, non poteſt illa vendere.*
2. *Renunciatio alimentorum quæ ſequeretur per alienationem bonorum, ſuper quibus mulier fuit conſignata, non valet in præiudicium mariti & liberorum, qui ex illis bonis alimenta conſequi debent.*
3. *Alienatio bonorum ſuper quibus vxor conſignata eſt, adeo nulla eſt, vt nec iuramento confirmetur.*
4. *Iuramentum nihil operatur in iis, quæ non pendent à poteſtate iurantis.*

5 *Dominium fundi dotalis conſtante matrimonio ſpe-ctat ad maritum, non obſtante conſignatione dotis vxoris.*

6 *Actio vxori competens pro petenda dotis conſigna-tione, alienari non poteſt, quamuis nondùm fuerit intentata.*

7 *Alienatio bonorum ſuper quibus vxor fuit conſi-gnata quibus remedijs valida reddi poſſit.*

8 *Alienatio fundi dotalis pro alimentis, aut alia ne-ceſſitate liberorum, valida eſt.*

9 *Item pro excarcerando filio, aut eum liberando à lite criminali.*

10 *Valida eſt alienatio fundi dotalis pro filio à carce-ribus liberando, quamuis nondum eſſet car-ceratus, ſed tamen de proximo timeretur carceratio.*

11 *Vxor poteſt ſe obligare tam pro excarceratione fi-lij, quàm mariti.*

12 *Limita niſi per talem obligationem, mulier reperi-retur læſa vltra medietatem dotis.*

13 *Alimentis futuris cum decreto Prætoris, & pro eui-denti vtilitate renuntiari poteſt.*

14 *Mulier poteſt ſe vltra dotis medietatem obligare interueniente Principis reſcripto, & adhibi-tâ cauſa cognitione per Commiſſarium à Principe deputandum.*

MAter, quæ viro vergente ad inopiam ſuper eius bonis fuetat collocata, filium à lite criminali & à bonorum propter contumaciam confiſcatione liberare deſiderans, quæſiuit vtrùm hac de cauſa bona ſuper quibus conſignata eſt, alienare vel pignori obligare poſſit? Cui per ſequentes concluſiones reſpondendum cenſui.

1. Prima Concluſio. Quando mulier pro ſecuritate dotis ſuper mariti ſui bonis fuit conſignata, ſeu aſſecurata, & in illorum poſſeſſionem immiſſa, non poteſt illa vendere, neque venditioni illorum conſentire; cùm teneatur illa ſeruare vt ex fructibus, ſeu reditibus illorum non ſolùm ipſa mulier, ſed etiam maritus & liberi ali poſſint. text. eſt expreſſus *in l. vbi adhuc. 29. verſic. ita tamen. Cod. de iur. dot.* Cuius hæc ſunt verba, *Ita tamen vt eadem mulier nullam habeat licentiam eas res alienandi, viuente marito, & matrimonio inter eos conſtituto; ſed fructibus earum ad ſuſtentationem tam ſui, quàm mariti, filiorúmque ſi quos habet abutatur:* Atque ita tenet Bart. *in l. ſi conſtante 25. num. 91. verſic. item vxor. ff. ſolut. matrim.* Fontanel. *de pact. nuptialibus clauſ. 7. gloſ. 2. part. 3. num. 44. folio mihi*
2. 431. † Et cùm conſignatio dotis fiat ad effectũ, vt mulier, liberi, ac maritus ali poſſint; non valebit alienatio alimentorum futurorum, maximè in præiudicium tertij. Galerat. *in tract. de renuntiat. Centuria 1. renuntiat. 50. num. 5.* cũm *ibi* citatis, & ita deciſum fuit in Rota Romana 14 Iunij 1641. prout in deciſione in fine huius capitis inſerta.

3. Secunda Concluſio. Alienatio vel obligatio bonorum ſuper quibus mulier conſignata fuit, adeo nulla eſt; vt nec etiam iuramenti robore confirmetur: quia iuramentum nihil poteſt operari, ſtante præiudicio filiorum quibus alimenta debentur. Iaſ. *in dicta l. ſi conſtante. in ſecunda lectura. num. 234. in fine. ff. ſolut. matrim.* Surd. *conſil. 269. num. 12. poſt med.* & *de ali-*
4. *ment. quæſt. 1. num. 19. tit. 1.* vbi dicitur; † quòd iuramentum nihil operatur in iis, quæ non pendent à poteſtate iurantis: vt quia contractus reprobetur fauore tertij: & *eod. tit. 1. quæſt. 32. num.* 10. Atque ita deciſum fuit in Rota Romana coram Eminentiſſimo Card. Panzirolo, *in vna Romana Saluiani Interdicti* 14.
5. *Iunij* 1641. † Quod maximè procedit quando agitur de fundo dotali; quia illius dominium conſtante matrimonio ſpectat ad maritum: vt dicit Bald. *conſil. 53. n. 3, volum. 5.* & tradit Ioan. Caſtagn. *in tract. de benefic. deducto ne egeat. quæſt. 1. num. 71. & 73.* vbi dicit mulierem non ſolùm non poſſe alienare iſta bona, ſed etiam teneri cauere de illa conſeruando, cùm agatur de præiudicio mariti & liberorum.

Tertia Concluſio. Sicut alienari aut obligari non 6.
poſſunt bona, ſuper quibus mulier fuit conſignata, ſeu aſſecurata pro dotibus ſuis; ita nec actio mulieri competens pro dotis aſſecuratione cedi aut alienari poteſt: & ideo cùm ſupponeretur actionem pro dotis ſecuritate iam fuiſſe intentatam, Dixi illam alienari non poſſe aut obligari, in damnum & præiudicium mariti, & liberorum, qui ex fructibus bonorum conſignatorum alimenta conſequi debent: vt notauit Salicet. *in l. vnic. Cod. de priuileg. dot. num. 3.* Iaſon. *in dicta l. ſi conſtante. num. 231. & ſequentib. maximè num. 234. in ſecunda lectura.* Surd. *dicto conſil. 269. num. 12.* Barboſ. *in dicta. l. ſi conſtante. 25. num. 33. in princip. ff. ſolut. matrim.*

Quarta Concluſio. Mulieris obligatio quamtum- 7.
uis dotis conſignationem obtinuerit, valida reddi poteſt, concurrentibus ſequentibus circumſtantiis. Primò, quòd pecuniæ ex obligatione prouenientes effectualiter impendantur pro liberatione filij à cauſa criminali. Secundò, quòd per talem obligationem, aliáſque iam præſtitas, mulier non remaneat indotata, ſaltem vſque ad medietatem ſuæ dotis. Tertiò, quòd in tali obligatione ſeu alienatione interueniat reſcriptum Superioris, & decretum Iudicis, cum cauſæ cognitione adhibitum, cum conſenſu & obligatione iurata mariti, & liberorum. † Nam licèt alie- 8.
natio fundi dotalis de iure non ſubſiſtat; quando tamen agitur de redimendo aliquem ex liberis, aut illum ab aliqua neceſſitate liberando, talis obligatio ſuſtinetur. *l. quamuis. cum l. ſequenti, ff. ſolut. matrim. l. ſi pro aliquo. §. 1. ff. ad Velleian.* quæ licèt loquatur de patre; eadem tamen ratio militat in filio, *argumento l. ſi paternam. Cod. ad Velleian.* † Quod 9.
procedit non ſolùm in cauſa ciuili propter debitum; ſed etiam in cauſa criminali propter delictum: nullâ etiam factâ diſtinctione, vtrùm culpa filij interuenerit, an non: Surd. *conſil. 367. num.* 14. Theſaur. *deciſ. 223. num. 7.* † Ampliatur, quamuis non- 10.
dum in effectu ſubſequuta fuerit carceratio, ſed ſufficit quòd illa timeatur. Heting. *de fideiuſſ. cap. 7. num.* 417. Surd. *dicto conſil. 367. num.* 14. ſequitur Hodiern. ad Surd. *deciſ. 86. num. 9. & 12.*

Et quamuis DD. per eum allegari loquantur de ma- 11.
rito, fortius tamen procedunt in filio: vt notauit idem Hodiern. *ad dictam deciſ. 86. n. 2. & 3.* & probatur in *l. mutus. 76. §. manente.* ibi, *aut vt egentem virum, fratrem, ſororémve ſuſtineas, ff. de iur. dot.* & *in d. l. quamuis. 21. ff. ſolut. matrim.* in illis verbis; *vt liberis egentibus, aut fratribus, aut parentibus conſuleret.* per quæ verba ita tenet Cyriac. Niger, *controu. 116. n. 23. & 24. vol. 2.*

Sed iſta vt dictum eſt procedunt; dummodo mu- 12.
lier non remaneat indotata; ita quòd oportet ipſi ſaltem medietatem ſuæ dotis remanere ſaluam, vt illam ſuper bonis mariti, vel releuatorum conſequi poſſit. Cyriac. *loc. citat. num. 19. & 20.* Hodiern. *dicta deciſ. 86. num. 15. verſic. ſed omnia prædicta.* vbi dicit quòd licèt mulier ſe obligauerit pro excarcerando marito; tamen obligatio illa reſcinditur ſi mulier remaneat indotata, ita quòd ſaltem dotis medietatem conſequi nequeat: quia tunc dicitur enormiſſimè læſa; & ideo ſecundum requiſitum quòd mulier non remaneat indotata, non ſine ratione adiectum fuit.

Tertium

13. Tertium verò requiſitum duo continet membra: alterum concernit reſcriptum Superioris, alterum verò mariti, & liberorum conſenſum: quia licèt futuris alimentis regulariter renunciari non poſſit; tamen valida redditur talis renunciatio interueniente iuramento, cum decreto Prætoris: idque potiſſimùm quando obligatio cedit in vtilitatem renunciantis; fuse Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 56. n. 50. & ſequent. iuncto*
14. *n. 63. & ſeqq.* † Reſcriptum verò Superioris tantæ eſt efficaciæ, vt etiam mulieris obligatio vltra medietatem dotis ſuſtineatur, ſi oblato Principi reſcriptu, Commiſſarius per eum deputatus adhibitâ cognitione cauſæ obligationi authoritatem præſtiterit, vt cenſuit Cyriac. *controuer. 226. num. 22.*

Romana Saluiani Interdicti
coram
R. P. D. PANZIROLO,

Veneris, 14. Iunij 1641.

DOmini recedendo à deciſis ſub die 20. Aprilis anni proximè præteriti Reſponderunt eſſe locum Egidianæ, ſtante validitate, ac iuſtitia ſententiæ latæ ab A. C. ad fauorem DD. Ceciliæ, & Victoriæ de Amodeis pro reſtitutione dotis maternæ in remedio Saluiani; Cùm benè remaneant probata extrema neceſſaria ad effectum obtinendi in huiuſmodi interdicto, nimirum creditum cum hypotheca, vt per DD. *in l. 1. ff. de Saluiano interd. & in l. 1. Cod. de precar.* Roland. *conſ. 14. num. 1. lib. 1.* Gabr. *conſ. 46. n. 1. lib. 1.* Rot. *diuerſ. deciſ. 44. n. 4. part. 1.* Poſſeſſio debitoris tempore hypothecæ, Ater. *in §. item ſeruiana, in fin. ſub n. 30. inſt. de actionibus.* Rol. *d. conſ. 14. n. 13. lib. 1.* Pacif. *de Saluian. inſpect. 1. c. 5. n. 3.* & demum bona poſſideri per reum conuentum. Neguſ. *de pignorib. in 3. membro. 8. par. n. 15.* Put. *deciſ. 207. num. 2. lib. 1.* Afflict. *deciſ. 383. num. 6.* Rot. *diuerſ. deciſ. 674. num. 4. lib. 3. part. 3.* cum aliis adductis *in deciſ.* Greg. 491. *num. 6.* cùm tamen vt intret Egidiana, ſatis ſit quòd ſententia notorium grauamen non contineat, vt per Buratum *deciſ. 441. n. 1. & deciſ. 457. n. 10.*

Siquidem omiſſo ſecundo extremo, quod hinc inde admittitur, creditum DD. Ceciliæ, & Victoriæ cum hypotheca probatur ex publico inſtrumento dotis Angelæ matris, quod facit rem claram, & manifeſtam. Bart. *in l. 1. num. 8.* Iaſ. *num. 10. ff. de non. oper. nunciat.* Bald. *in l. intereſſe. Cod. de ſolut.* Dec. *conſ. 36. num. 2.* Seraph. *deciſ. 1134. num. 2.* Rot. *deciſ. 513. num. 1. & 2. part. 4. recent.* Nec non ex inſtrumento venditionis domus, ſuper qua fuit intentatum Saluianum, clarè patet quòd fuit in bonis debitoris.

Nec viſum fuit obſtare quòd Angela de anno 1605. conſenſerit venditioni prædictæ domus factæ per P. Paulum virum Marchioni Tarquinio Santacrucio, & renunciauerit cuicumque hypothecæ ſibi ſuper eadem domo competenti. Quia cùm Angela vſque ab anno 1602. ob vergentiam viri ad inopiam fuerit immiſſa per ſententiam A. C. in poſſeſſionem domus, de qua agitur, pro ſecuritate ſuæ dotis, non potuit illius venditioni conſentire, cùm teneretur eam ſeruare, vt ex fructibus, ſeu penſionibus poſſent alimentari ipſa, maritus, & filij: iuxta text. *in l. vbi adhuc*, & ibi comm. DD. *Cod. de iure dotium.* Bart. *in l. ſi conſtante. numer. 91. verſic. item vxor.* & ibi Iaſ. in 2. *lect. numer. 235. ff. ſolut. matrim.* Salicet. *in l. vnica, numer. 3. Cod. de priuileg. dot.* Fontanel. *de pactis nuptial. clauſ. 7. gloſ. 2. part. 3. numer. 44.* adeo vt in iſto caſu, nec iuramentum quicquam operetur, ſtante filiorum præiudicio circa alimenta, Iaſ. *in dict. l. ſi conſtante. numer. 234. verſ. idem tenet. ff. ſolut. matrim.* Curt. ſenior. *conſ. 57. numer. 1. verſ. contrariam ſententiam, & num. 3. vſque ad finem* Surd. *conſ. 269. numer. 12. poſt medium, & de alimentis, quæſt. 1. num. 19. & quæſt. 32. num. 10.*

Non obſtat quòd ipſa Angela poterat eſſe cauta pro conſecutione ſuæ dotis in multiplico faciendo ex parte pretij domus: Quia cùm illud requireret longum temporis ſpacium, interim tam ipſa, quàm filij remanſiſſent alimentis priuati, contra diſpoſitionem *dict. l. vbi adhuc*, quæ vult non ſolùm quòd dos collocetur in tuto, ſed etiam quòd deſeruiat pro oneribus matrimonij, vt per Fontanel. *de pact. nuptial. dict. clauſ. 7. gloſſ. 2. part. 3. num. 66.* Rot. *deciſ. 472. n. 1. part. 1. diuerſ. & deciſ. 292. n. 2. part. 1. recent.*

Neque refragatur quòd eadem mulier donec compleretur multiplicum pro ſua indemnitate fuerit aſſecurata in annuis ſcutis 70. ſuper fructibus, & emolumentis officij Commiſſariatus aquæ Salonis. Quia dicta aſſecuratio non habuit effectum, quod ſatis iuſtificatur ex inſtrumento celebrato de anno 1626. in quo P. Paulus maritus, & Fuluius filius expreſſis verbis confitentur Angelam nihil habuiſſe ex dicta aſſignatione, proindéque voluerunt illam ſatisfieri non ſolùm de rata dotis ſcut. 1500. ſed etiam de illius fructibus.

Minus obſtat quòd de eodem anno 1626. Angelæ fuerint aſſignati pro ſatisfactione ſuorum iurium dotalium fructus cenſus creati cum Marchione Franciſco Tarquinij filio de pecuniis multiplicatis ex parte pretij domus, ac dictum inſtrumentum cum expreſſa renunciatione omniū aliarum aſſignationum ad ipſius fauorem antea factarū poſteà de anno 1634. cum ſolemnitatibus Statutariis eadem Angela approbauerit, & renunciationē ratificauerit. Tum quia non conſtat ipſam fuiſſe certificatam de nullitate præcedentis renunciationis, cùm ob ſeruatas ſolemnitates Statuti potuerit credere eam eſſe validam, & ideo ſubſequuta ratificatio, & approbatio fuit etiam nulla vtì emanata ex falſa cauſa; nam Angela ſi ſciuiſſet renunciationem fuiſſe nullam, eam non ratificaſſet, nec cenſum approbaſſet. Reuerendiſſ. Vrgellen. *deciſ. 64. num. 9. verſ. non obſtat ſi dicatur, & deciſ. 373. numer. 3. & ſeq.* Tum etiam quia cùm dicta mulier in diſpoſitiua inſtrumenti declarauerit præmiſſa facere *citra præiudicium ſuorum Iurium dotalium*, iſta proteſtatio operatur quòd ipſa in tantùm cenſeatur ratificaſſe renunciationem, & approbaſſe cenſum creatum ex multiplico, in quantùm iura dotalia remanebant ſalua; dum verò non docetur *de cenſu exigibili*, clarè patet, quòd illa non ſunt ſalua, & per conſequens ratificatio, & approbatio habetur pro non facta. Put. *deciſ. 34. lib. 2. in nou.* Ruta poſt Pacif. *de Saluian. deciſ. 146. numer. 2. & ſequentib.* Gratian. *diſceptat. 980. numer. 7. & 8.*

Præterquam quod, cùm Tarquinius emptor acceptauerit mandatum irreuocabile de faciendo *Inueſtimento iuto* pecuniarum ſupradicti multiplici, vt ex illo ſatisfieret Angelæ, & illud non fuerit exequutus, dum cenſus fuit à Franciſco illius hærede impoſitus ſuper domo ſubiecta anteriori

hypothecæ pro tanta ſumma, quæ excedit illius valorem. Itaut cenſus non poſſit dici bene cautus : idcirco remanſit obligatus ad damna, & intereſſe per textum *in l. ſi tibi mandauero.22. §.ſicut. ff. mandati. l. ad comparandas. Cod. eod. tit.* Pariſ. *conſ. 91. n. 10. lib.1.* Surd. *deciſ.* 304. *num.* 4. Rota Ianuen. *deciſ.* 9. *num.*5. Pro quibus ſtante hypotheca inducta ex illius obligatione competit Saluianum contra eandem domum tanquam de bonis hæreditariis ipſius emptoris, ſaltē pro adimplemento in inſtrumento venditionis conuento circa inueſtimentum tutum.

Et ita vtraque parte, &c.

CAPVT XXXI.

De Remiſſione mercedis conductori facienda : Quando ad hunc effectum contractus locationis, vel venditionis ſit cenſendus : Quale damnum ſit probandum per eum, qui agit ad remiſſionem mercedis. Pactum de facienda remiſſione mercedis, quid operetur vltra ius commune. Exceptio remiſſionis mercedis, vtrùm retardet executionem obligationis Cameralis, vel poſſeſſionem Domini in recipienda mercede locationis. De caſuum fortuitorum renunciatione, & de iniuſtitia pacti, quo Conductor obligatur ad mercedis ſolutionem, etiam in caſum non fruitionis rerum locatarum : & alia multa circa hanc materiam notatu digna.

SVMMARIVM.

1 *In contractu venditionis non eſt locus remiſſioni mercedis, ſed reſciſſioni ex capite læſionis.*

2 *In dubio contractus locationis cenſendus eſt, quem partes ita nominarunt.*

3 *In dubio interpretatio capienda eſt contra debitorem qui apertiùs legem dicere potuit.*

4 *Si contractus ſit locationis in effectu, non eſt attendenda denominatio partium illam venditionis contractum nominantium; & è contra.*

5 *Pretij diſtributio per tempora arguit eſſe contractum locationis.*

6 *Intellige vt procedat, quando diſtributio eſt vniformis, ſecus ſi difformis.*

7 *Non poteſt conductor agere ad mercedis remiſſionē, niſi damnū ſit intolerabile.*

8 *Quod dicatur damnū intolerabile in materia locationis.*

9 *Refellitur cautela aliquorū volentium colonum liberari, offerendo locatori omnes fructus.*

10 *Dicta cautela non eſt etiam admittenda, quamuis locatio pro vno anno duntaxat facta fuerit.*

11 *Pactum de faciendo remiſſionem mercedis, debet aliquid operari vltra ius commune.*

12 *Limita niſi huic pacto adiecta eſſet clauſula* prout de iure, *aut quid ſimile.*

13 *Verba pacti hoc caſu ſunt attendenda.*

14 *Stante pacto remiſſionis, illi locus eſt etiam pro modico damno.*

15 *Neque hoc caſu ſit compenſatio anni vtilis cum damnoſo.*

16 *Item ſtante illo pacto, non imputatur conductori quod prauiderit ſterilitatem ex natura rei, vel qualitate temporis futuram.*

17 *Si fuerit conuentum fieri remiſſionem pro quocūque damno notabili, quomodò intelligatur.*

18 *Exceptio remiſſionis mercedis non fundata in pacto contractus, non retardat executionem obligationis Cameralis.*

19 *Fallit, ſi læſio incontinenti probetur, & eſſet notoria.*

20 *Sed Auenioni, circa hoc videtur obſtare diſpoſitio ſtatuti.*

21 *Nulla tali exiſtente conuentione Locator lite pendente manutenendus eſt in quaſi poſſeſſione exigendi.*

22 *Etiam talis manutentio conceditur pendente cauſa appellationis.*

23 *Exceptio remiſſionis mercedis, ſi oriatur ex pacto appoſito in eodem contractu locationis, retardatur executio & ſolutio.*

24 *Remiſſio ceſſante pacto non poteſt peti in vltimo anno locationis.*

25 *Renunciatio caſuum fortuitorum in inſtrumento locationis fieri poteſt.*

26 *Renunciari poteſt caſibus fortuitis etiam rarò contingentibus.*

27 *Pactum de ſoluendo mercedem, non obſtante non fruitione, eſt nullum; & contra ſubſtantiam locationis.*

28 *Locator tenetur procurare conductori fruitionem, & omnia impedimenta remouere.*

29 *Ciuitas poteſt impoſitionem ſeu gabellam facere in ingreſſu portarum, pro ſolutione ſuorum debitorum.*

30 *Prohibitio commercij infert non fruitionem gabellarum.*

31 *Gabellarum vſus amittitur ſi plures perſonæ moriantur.*

32 *Non poteſt dari cautela, vt renuncietur læſioni contingenti in ſubſtantia, rei locatæ.*

33 *Omnis actio quæ competit reſpectu rei, tollitur re peremptâ.*

34 *Quando damnum conductoris eſt notorium, ceſſat priuilegium Cameralis obligationis.*

35 *Læſionis cuiuſcumque intolerabilis renunciatio non valet, ſi ſit nimis ampla.*

36 *Pactum eſt iniuſtum de ſoluendo mercedem, non obſtante non fruitione proueniente ex facto locatoris; ſiue factum illud fuerit iuſtum, ſiue iniuſtum.*

37 *Vtrùm locator teneatur ad totale intereſſe erga conductorem facto locatoris impeditum.*

38 *Conductor facto locatoris impeditus, aduerſus ipſum agere poteſt pro quocumque damno, etiam non intolerabili.*

39 *Iudex dicitur ſpoliare locatorem eum condemnando ad ſoluendam mercedem, ſi re conducta frui non potuit.*

40 *Quæ ſit differentia inter ſterilitatem, & non fruitionem, quoad remiſſionem mercedis.*

41 *Conductor ſoluens poſt non fruitionem habet actionem ex conducto.*

42 *Imò & indebiti condictionem.*

43 *Datur hoc caſu repetitio licèt damnum potuerit prauideri.*

44. Si

44 *Si conductori data fuerit liſta, tenetur locator, ſi ipſe non fruatur rebus deſcriptis in ea.*

45 *Locans rem alienam etiam ignoranter, tenetur ad totale intereſſe.*

46 *Datur actio doli contra locatorem, ſi in liſta deſcripſerit res indebitas.*

47 *Locator tenetur conductorem de omnibus impedimentis monere.*

48 *Oliuetis locatis demortuis, deficit ſubſtantia locationis.*

49 *Contractus locationis intelligi debet rebus ſic ſtantibus.*

Circa materiam remiſſionis mercedis plurimę ſæpiùs oriuntur difficultates, quarum reſolutio ſequentibus concluſionibus continetur.

1. Prima igitur concluſio eſt, attendendam in primis eſſe naturam contractus, vtrùm videlicet ſit venditionis, an verò locationis. Dum enim de venditione agitur, non eſt de mercedis remiſſione, aut ſolutione agendum; ſed de pretij ſolutione aut reſciſſione ex capite læſionis enormiſſimæ Surd. *deciſ.* 316. *num.* 1. quia periculum poſt contractum perfectum ſuperueniens ſpectat ad emptorem. *l.* 1. *Cod. de pericul. & commod. rei vendit.*

2. Secunda Concluſio. In dubio contractum locationis cenſendum eſſe illum, quem partes ita nominarunt: aut ſi promiſcuè verbum locationis & venditionis fructum vſurpauerint. Boër. *deciſ.* 249. *num. vlt. verſic. quartus caſus eſt.* Menoch. *lib.* 3. *præſumpt.* 104. *num.* 43. *&* 44. Surd. *dict. deciſ.* 326. *num.* 9.

3. Maximè, quià in dubio interpretatio capi debet contra creditorem, qui in contractu legem apertiùs dicere poterat. Surd. *conſil.* 339. *num.* 20.

4. Tertia Concluſio. Quamuis partes expreſsè contractum venditionis nominauerint; ſi tamen in effectu ſit locatio, mercedis remiſſioni locus erit: quia non verborum cortex, ſed effectus inſpiciendus eſt.

5. † Vnde ſi pretium distributum ſit in ſingulos annos, vel in ſemeſtria, aut alia diuiſa tempora; non venditio ſed locatio erit. non obſtante partium denominatione, & mercedis remiſſioni locus erit: & ex profeſſo docet Menoch. *dict. lib.* 3. *præſumpt.* 104. *num.* 1. 2. *&* 6. licèt ipſe contrarium teneat, quando partes vtuntur verbo emptionis; ſed tamen in foro & in iudiciis à communi opinione non eſſe recedendum exiſtimat: quam etiam ſequutur Caroc. *de loc. part.* 3. *in tit. de locat. vectig. quæſt.* 9. *fol. mihi* 805. *& part.* 1. *quæſt.* 65. *tit. de* ſimilitudine locationis. *fol. mihi* 267. Surd. *d. deciſ.* 326. *n.* 12.

6. Quod tamen intelligendum eſt vt procedat quando diſtributio in diuerſa tempora ſolutioni pretij deſtinata, fuit vniformis: nam ſi eſſet difformis, concluſio non haberet locum: quia requiritur vniformitas in tempore. Boſſ. *in tit. de remiſſ. merced. publi. num.* 5. *in fine.* vnde ſi ſolutio ſit promiſſa æqualiter, aut vniformiter eiuſdem ſummæ pro quolibet trimeſtri, vel pro quolibet anno, & ſic de cæteris, erit contractus locationis: ſecùs ſi eſſet diuerſa ſumma promiſſa in terminis conſtitutis: quia tunc appareret ſolutiones fuiſſe diuiſas, gratiâ facilioris præſtationis, & non pro patientia quæ præſtatur, cùm non appareat ratio quare plus ſolui debeat pro patientia vnius trimeſtris, quàm alterius: & ita docet Rip. *in tract. de peſt. tit. de priuileg. contract. cauſa peſt. numer.* 64. Caroc. *dicto tit. de locat. vectig. quæſt.* 9. *numer.* 8. *verſic. declaratur hæc concluſio.*

Quarta concluſio. Non poteſt conductor agere ad 7.
mercedis remiſſionem, niſi probet ſe damnum intolerabile paſſum fuiſſe. Couar. *pract. quæſt.* 30. *c.* 30. plures allegat Barboſ. *in c. propter ſterilitatem. n.* 3. *de locat.*

Quale autem dicatur damnum intolerabile, 8.
quatuor opiniones recenſet Gomes. *lib.* 2. *variar. reſol. capit.* 3. *de locat. numer.* 18. Sed meliùs explicat vno verbo Couar. *dict. capit.* 30. & poſt eum, Ripol. *variar. reſol. capit.* 12. *numer.* 218. *& ſequentibus.* vt tunc dicatur damnum intolerabile, quando colonus tam paucos colligit fructus, vt deductis expenſis non ſufficiant ad ſoluendum dimidium pretium locationis: vel quando colonus non percipit dimidiam partem fructuum, qui ex illo fundo colligi poſſent. Infinitos allegat Barboſ. *in cap.* 3. *n.* 3. *de locat.*

Non tamen approbo cautelam per Ripol. allatam 9.
ibidem numer. 220. (qui dicit colonum liberari à ſolutione penſionis, ſi offerat Domino omnes fructus per eum in illo anno perceptos: quia oblatis illis fructibus, debet illi fieri remiſſio mercedis.) Ratio eſt, quia ſi locatio facta fuerit pro pluribus annis, non debet haberi reſpectus ad vnius anni ſterilitatem; ſed vbertas aliorum cum huius ſterilitate compenſari debet. *l. ſi vno* 17. *ff. locat. dict. capit. propter ſterilitatem. eodem tit. l. licet.* 8.
Cod. eod. tit. † Si verò locatio facta fuerit pro 10.
vno anno, nec iſto caſu audiendus eſt conductor fructus offerens locatori: quia contingere poteſt quòd conductor damnum paſſus fuiſſet, ſed tamen damnum illud non eſſet adeo magnum, vt remiſſio fieri debuiſſet; quæ vt dictum eſt non debet fieri niſi ſuppoſito damno intolerabili. *l. ſi merces. ff. vis maior. ff. locat.* Mantic. *de tacit. conuent. lib.* 5. *tit.* 8. *numer.* 30. & tamen offerendo fructus Domino, conductor ſecundùm illam opinionem liberaretur, etiamſi damnum non eſſet adeo magnum: quod non eſt dicendum.

Quinta Concluſio. Si inter locatorem & condu- 11.
ctorem factum fuerit pactum de facienda mercedis remiſſione in caſum ſterilitatis, pactum illud magnos operatur effectus. Ratio eſt, quia debet aliquid operari præter diſpoſitionem iuris communis: vt poſt Angel. *in l. adem. in fin. ff. locat.* tenet Mantic. *dict. lib.* 5. *tit.* 8. *num.* 19. Peregr. *conſil.* 98. *num.* 2. *&* 8. *volum.* 2. Cyriac. *controuerſ.* 151. *num.* 12.

Vnde in caſus contingentia dicebam pro quodam conductore generali bonorum omnium cuiuſdam Baronis, quòd ſtante pacto de faciendo remiſſionem mercedis, caſu quo aliquod ex membris dictorum bonorum peſte vel bello affligerentur, dicto conductore pro reliquis obligato remanẽte ad omnes alios caſus fortuitos; dominus tenebatur diminuere mercedem conductori, tam ad ratam fructuum perceptorum, quàm ad ratam penſionis ſoluendæ; quamuis damnum non eſſet intolerabile, nec habita ratione ad vniuerſam locationem; ſed pro rata membrorum quæ peſte afflicta fuerunt. † Quia licèt 12.
non debeat fieri remiſſio mercedis niſi iuxta diſpoſitionem iuris communis, quando fuit conuentum quòd fieret *debita remiſſio*, vel quòd fieret *ſecundùm ius*, vel cum clauſula *prout de iure:* Mantic. *de tacit. conuent. lib.* 5. *tit.* 8. *num.* 21. † Tamen ſi sim- 13.
pliciter dictum fuerit quòd fieret remiſſio in caſum ſterilitatis, iuxta amplitudinem aut reſtrictionem pacti regulabitur petitio, ſeu adiudicatio remiſſionis: & ideo in caſu propoſito, fiet reditus diminutio pro rata membrorum vniuerſalis locationis, in quibus peſtis viguit: vt poſt Salicet. & alios oſtendit

Digitized by Google

14. Boſſ. *de remiſ. mercedis. num.* 48. † Etiamſi damnum
eſſet modicum. Angel. *conſil.* 312. incipiente, *Pro-
vt patet ex themate. num.* 1. quia ſic lex contractus di-
ſponit, & conuentio licita eſt & honeſta : ergo ſer-
15. uanda. *l.* 1. §. *ſi conuenerit. ff. depoſit.* † Neque hoc
caſu inſpiciendum eſt, vtrùm ſterilitas compenſari
poſſit cum fructibus prouenientibus illo anno in aliis
membris, aut etiam annis ſequentibus, in quibus con-
tinget vbertas : ſed quocumque modo fieri debet
reductio mercedis: vt optimè per Angel. *de conſil.* 312.
n. 2. Ruyn. *conſil.* 81. *volum.* 1. Cyriac *controuerſ.* 151.
16. *n.* 21. Surd. *conſil.* 34. *n.* 30. † Præterea dictum pactum
hoc operatur, vt non ſit imputandum conductori,
qui ſciebat bona locata ſuppoſita eſſe periculo, veluti
peſtis, inundationis, & ſimilibus : Coecin. *deciſ.* 421.
num. 4. qui in effectu totam reſolutionem huius quæ-
ſtionis, reducit ad verba pacti : vt notat *ibidem n.* 11.
verſi:. & propterea.

17. Et ſi dictum fuerit deberi diminutionem, & re-
miſſionem pro quocumque damno notabili : debet
intelligi de quocumque damno conſiderabili; quam-
uis non eſſet intolerabile. Mantic. *de tacit. conuen-
tion. d. lib.* 5. *titul.* 8. *numer* 22. Supradicta copioſè
comprobat Surd. *conſil.* 383. *per totum.* maximè
num. 12.

18. Sexta Concluſio. Exceptio remiſſionis mercedis in
ſola iuris diſpoſitione, non autem in pacto contra-
ctus fundata, regulariter non retardat executionem
obligationis Cameralis. Rota apud Zachiam, *poſt*
19. *tractat. de obligat. Camer. deciſ.* 41. *numer.* 1. † Fal-
lit ſi læſio intolerabilis eſſet notoria, aut incontinen-
ti de ea conſtare poſſet; ſicut de omni exceptio-
ne, quæ incontinenti probari poteſt, tradit idem
20. Zach. *in dicto tractat. quæſt.* 18. *numer.* 11. † Exiſti-
mo tamen hoc non poſſe practicari in iſta Ciuitate
Aueniononenſi : quia ſtatutum dat pignorato, vel execu-
tionem paſſo, dilationes congruas ad deducendum, &
poſtea probandum cauſas ſuæ oppoſitionis, aduersùs
executionem & obligationem : vt habetur *lib.* 2. *ru-
bric.* 21. *art.* 1.

21. Sed quid dicendum, ſi locator dicat conductori ſe
eſſe in poſſeſſione exigendi; & ideo non obſtante re-
ductione mercedis petita per conductorem, ipſum
cogendum eſſe ad ſolutionem interim, ſine præiudi-
cio iurium ſuorum. Reſpondetur nulla inter partes
exiſtente conuentione de faciendo remiſſionem mer-
cedis, dominum eſſe lite pendente manutenendum
aduersùs conductorem, in quaſi poſſeſſione exigendi.
Poſtius *de manuten. obſeruat.* 10. *n.* 72. Rota apud
eumdem, *deciſ.* 181. *n.* 9.

22. Quod procedit etiamſi conductor haberet pro ſe
vnam ſententiam; ſemper enim debet Dominus ma-
nuteneri, donec latæ fuerint tres conformes. Caualer.
deciſ. 228. *n.* 3. *&* 4. exceptio ſiquidem requirens al-
tiorem indaginem non admittitur in iudicio poſſeſſo-
rio. Poſtius *in dict. tract. obſeruat.* 42. *n.* 67.

23. Sed ſi in eodem locationis inſtrumento, conuen-
tum eſſet de facienda remiſſione mercedis, in caſum
damni vel ſterilitatis, tunc exiſtimo iſtam exceptio-
nem eſſe admittendam, etiam ad effectum retardandi
ſolutionem; cùm ortum habeat eodem tempore, quo
actio producta fuit. Rota apud Poſti. *in d. tractat. de-
ciſ.* 215. *n.* 6. & oriatur ex eodem inſtrumento, ex quo
producitur actio. Atque ita intelligenda eſt, *deciſio*
Rotæ 42. *n.* 8. *&* 9. *poſt tract. Zach. de obligat. Came-
ral.* vt explicat Zach. *quæſt.* 17. *num.* 61. *& deciſ.* 8.
num. 1.

24. Supradicta multo magis procedunt, ſi controuerſia
non moueatur in vltimo anno locationis. Regulariter
enim (ceſſante pacto) remiſſio peti nequit per con-
ductorem, niſi in vltimo anno ſuæ locationis, cùm
de læſione conſtare non poſſit, niſi toto tempore
elapſo. Rot. *deciſ.* 125. *n.* 4. *p.* 4. *diuerſorum.* Caualcan.
deciſ. 18. *n.* 50. *p.* 2. totius enim temporis ratio haberi
debet. Coccin. *deciſ.* 11.

Septima Concluſio. Renunciatio caſuum fortui- 25.
torum facta per conductores, valida eſt; & impedit
quominus ad mercedis remiſſionem agere queant.
Sebaſtian. Medic. *de caſib. fortuit. part.* 2. *quæſt.* 15.
numer. 1. probatur per text. *in l. ſi quis fundum. in
princip.* & *ibi* DD. *ff. locat. l. licet. Cod. eod. tit.* Pinel.
ad l. 2. *Cod. de reſcind. vendit. p.* 1. *num.* 26.

Adeo vt renunciari poſſit caſibus rarò contingen- 26.
tibus. Ratio eſt, quia hæc & ſimilia pacta ſunt con-
tra accidentalia contractus, non contra ſubſtantiam.
Surd. *conſil.* 61. *n.* 7. Rimin. iun. *conſil.* 261 *n.* 23. *&* 24.
vbi dicit hunc eſſe quaſi contractum aſſecurationis.
Gaill. *lib.* 2. *obſeruat.* 23. *n.* 17.

Octaua Concluſio. Pactum quantumuis genera- 27.
libus & prægnantiſſimis clauſulis munitum, ac iura-
mento roboratum, quo conductores etiam in caſum
non fruitionis aut ſubſtantiæ locationis deficientis
obligantur ad ſolutionem mercedis, non eſt obliga-
torium; cùm iniuſtitiam, & iniquitatem contineat. &
præterea ſit contra ſubſtantiam contractus locationis,
in quo locator non ſolùm tenetur præſtare conti-
nuam patientiam conductori; ſed etiam efficere vt
ipſe, durante toto conductionis tempore, fruitionem
obtineat rerum in locatione contentarum. Surd. *d.
deciſ.* 316. *num.* 17. *& conſil.* 400. *num.* 7. † Et omnia 28.
impedimenta remouere tenetur, per quæ conductor
frui nequeat. *l. ex conducto. in princip. ff. locat.* Surd.
d. conſil. 400. *num.* 8. Addent. ad Ludouiſ. *deciſ.* 235.
num. 4. vnde pactum in contrarium factum, nullum
eſt & inualidum Menoch. *conſil.* 671. *numer.* 17. tan-
quam contrarium ſubſtantiæ locationis, & per con-
ſequens inualidum. *l. pacta conuenta. ff. de contrah.
empt.* Reducendum itaque eſt illud pactum ad termi-
nos, & ad regulam iuris communis. Menoch. *con-
ſil.* 27. *num.* 52. & *d. conſil.* 671. *n.* 18. Alciat. *conſil.* 49.
num. 10. *lib.* 8.

Vnde cùm conductores gabellarum Ciuitatis Aue- 29.
nionenſis, (cui ius eſt, interueniente Superiorum
decreto, & authoritate, locandi gabellas ſeu impo-
ſitiones quæ fiunt in ingreſſu portarum, eximendo
eos qui de iure exemptionem habent : vt dixit
Menoch. *conſil.* 1101. *numer.* 68. *&* 69.) cùm in in-
ſtrumento locationis appoſuiſſent pacta ampliſſima,
quibus inter cætera conductores renunciabant re-
miſſioni mercedis, non obſtante quacumque pro-
hibitione commercij; Dixi hoc non impedire quo-
minus mercedem ſibi remitti poſtularent ob non
fruitionem, & commercij prohibitionem, occaſio-
ne peſtis vel ſuſpicionis illius : † Hæc enim com- 30.
mercij prohibitio concludit per neceſſe non gau-
dentiam gabellarum. Maſtrill. *deciſ.* 299. *num.* 111.
Burat. *deciſ.* 398. *numer.* 2. *verſic. nam perſonæ.* Ma-
ximè quia dictum fuerat ipſos teneri non obſtan-
te quacumque quantumuis extraordinaria morta-
litate, cùm tamen diminutis notabiliter perſonis,
† diminuatur per conſequens vſus & fruitio ga- 31.
bellarum conductarum, quarum ſubſtantia ex per-
ſonis & earum negotiatione dependet. Surd. *con-
ſil.* 339. *numer.* 30. *in fine*; † Et ideo benè Ma- 32.
ſtrill. *d. deciſ.* 299. *numer.* 68. dixit nullas dari aut
excogitari poſſe in huiuſmodi contractibus cautelas,
vel conuentionis formam, ſub qua caſibus ita inſolitis
renuncietur; cùm læſionem in ſubſtantia rei contineant
enormiſſimam. Gratian. de gabellariis loquens *diſcept.
forenſ. cap.* 195. *numer.* 7. *&* 8. impoſſibile enim eſt
pacta

Digitized by Google

pacta iſta verbis etiam ampliſſimis concepta, extendi
ad caſum, in quo rei locatæ ſubſtantia deficiat. Surd.
d.deciſ.326.num.55.Menoch.conſil.855. num.23.redi-
tus quippe debetur propter fructus : ergo illis non
perceptis,non debetur. l.ex conducto in princip. & l.ſi
fundus. ff. locat. Et hoc caſu tollitur omnis obligatio
conductoris.Mantic.deciſ.166.num.2.& 3.Rota,deciſ.
323.num.2.part.4.recent.tom.1.repetita apud Butat de-
ciſ.210.Gratian.diſcept.557.num.63.& num.61.& 62.
& diſcept.534.num.39. & ſequentib.Menoch. d.conſil.
27.num.47.Gomeſ.lib.2.variar.reſol.cap.3.n.18.verſic.
33. cuius rei ratio eſſe poteſt. ſubiungens ; † Quòd omnis
actio vel obligatio quæ competit reſpectu certæ rei,
tollitur re perempta.l.1.in fin.Cod.de iur.emphyt.Sali-
cet. in l.licet. Cod.de locat. col.1.in 2. oppoſit. Mantic.
34. de tacit.conuent. lib. 5. tit. 8. num.20.in fine. † Quod
adeo verum eſt , vt nec aduersùs firmarios gabella-
rum locus fuiſſet priuilegio obligationis Cameralis;
quia ſupponebatur damnum eſſe notorium, & incon-
tinenti probari poſſe. Rotæ apud Zach. de obligat.
Cameral.deciſ.105.num.6. Gratian. diſcept.forenſ.cap.
534.num.42.& 43.
35. Addatur quòd in inſtrumento locationis contine-
batur enormiſſimæ , & intolerabilis cuiuſcumque læ-
ſionis renunciatio ; quam licèt nonnulli de iure ſuſti-
neri poſſe crediderint ; in contrarium tamen eſt ve-
ritas,cùm talis renunciatio iniuſtitiam contineat;cui,
ſicut dolo futuro , renunciari non poteſt. l.ſi ſuperſti-
te.in fin.Cod. de dolo. Atque ita determinat Couarru.
lib. 2. variar. reſol. cap. 4. num. 5. & plures allegat &
ſequitur Galerat. in tract. de renunciat. centur. 2. cap.
2.num.24.& 25. quem vnum inſtar omnium allegaſſe
ſufficiat.
36. Sed vlterius protendebatur etiam iniuſtitia pacti:
quia firmarij promittebant integram ſoluere merce-
dem,quamuis vtifrui impedirentur proprio facto Do-
minorum Conſulum,ſeu Ciuitatis,in illis verbis;tant
à l'inſtance de la ville , que autrement. aduersùs cuius
pacti claram iniuſtitiam exclamant omnes DD. Surd.
de deciſ.316.num.56. Menoch. conſil. 55. num.13. Ca-
ſtill. controuerſ. lib.3.cap.3.num.56.57.& 66. vbi hoc
ampliat , ſiue factum locatoris , quo conductor im-
peditur in ſua fruitione , iuſtum ſit ; ſiue iniuſtum:
plures ad hoc allegans Doctores , & nominatim Ale-
xand. conſil. 84. lib. 6. ſicuti & Barboſa in collect. ad l.
licèt. Cod. de locat. num. 17. Mantic. dicto lib.5.de ta-
cit. conuent. titulo 8. num. 17. Peguer. deciſ. 214. nu-
mer. 16.
37. Solùm quærunt hoc caſu DD. vtrùm locator te-
neatur ad totale intereſſe ; an verò pro rata damni
duntaxat ? Et quidam diſtingunt vtrùm factum loca-
toris fuerit iuſtum , vel iniuſtum : Primo caſu , con-
cludunt ſolùm locum eſſe remiſſioni mercedis. Se-
cundo caſu , locum eſſe præſtationi totius intereſſe,
quod conductor paſſus fuit. Ita diſtinguit Maſtril.
dicto lib. 3. cap.3. numer. 45. Mantic. deciſ. 166. nu-
mer.2.
38. Alij diſtingunt vtrùm locator potuerit remouere
impedimentum , an non ; primo caſu , volunt peti
poſſe totale intereſſe: ſecundo verò , agi ſolùm poſ-
ſe ad remiſſionem mercedis : omnes tamen conue-
niunt , conductorem hoc caſu agere poſſe contra lo-
catorem pro quocumque damno , etiam non into-
lerabili. Caſtill. dicto lib. 3. cap. 3. num. 39. & 57.
Peguer. dicta deciſ. 214.num. 15. Surd. deciſ. 316. nu-
mer. 65. Maſtrill. deciſ. 299. num.73. & 74. & me-
liùs num. 124. rationem reddens num. 126. quia alio-
quin locator ex ſua culpa vtilitatem conſequere-
tur: & hanc opinionem dicit eſſe receptam , & ſe-
39. cundùm illam ſæpè fuiſſe iudicatum. † Vnde Seraph.
deciſ. 995. num. 1. dicit Iudicem qui condemnat
conductorem ad ſoluendam mercedem , quando non
potuit frui re locata , dici illum ſpoliare.
Prædictámque differentiam inter ſterilitatem , & 40
non fruitionem , bene agnouit Mantic. de tacit. con-
uent. dicto lib.5.tit. 8. num. 33. & 38. videlicet quia in
caſu ſterilitatis agitur ad remiſſionem mercedis , ſi
adſit damnum intolerabile ; ſed in caſu non fruitio-
nis , conductor totum intereſſe percipere debet , pro
rata damni per eum paſſi : cui addo Mozz. in tract.
de locat. cap. de accidentalib. locat. numer. 18. vbi
dicit fieri remiſſionem pro rata , ſi conductor re
conducta frui non potuerit , etiam pro minima par-
te ; & ſtante pacto & promiſſione facta de omni-
bus damnis , intereſſe & expenſis , tenetur ſine du-
bio locator ad totale intereſſe , etiamſi habuiſſet
iuſtam cauſam litigandi. Cyriac. Niger. lib. 2. con-
trouerſ. 274. numer. 6. & ſequentib. † Ampliatur 41.
vt hoc procedat , non obſtantibus ſolutionibus per
conductores factis , pro quibus datur ipſis repetitio
non quidem condictione indebiti,ſed actione ex con-
ductu. Gratian. diſcept. forenſ. 376. num. 21. & ſe-
quentib.†Immò dum impediti fuerunt vtifrui re con- 41.
ducta ; verius eſt ipſis competere condictionem in-
debiti. Gratian. dicto cap.376.num. 30. † Ampliatur 43.
ſecundò vt procedat , ſiue damnum tempore condu-
ctionis potuerit , ſiue non potuerit præuideri. Gra-
tian. diſcept. forenſ.cap.195.num.2. vbi de conducto-
re agente ex capite non fruitionis.
An autem hoc caſu remiſſio fieri debeat ad ra-
tam reditus , an verò ad ratam fructuum , & ſic ad
proportionem lucri ceſſantis ? quæſtio eſt altioris
indaginis ; quam tamen Surd. conſil. 383. determi-
nat in fauorem conductoris , vt totale intereſſe de-
beatur.
Conſideratum etiam fuit, quòd liſta ſeu deſcriptio
data fuerat conductoribus illatum rerum, quæ obno-
xiæ erant ſolutioni gabellæ ; quarum tamen exem-
ptione multi particulares potiti fuerunt : veluti circa
aurum & argentum rude , vulgò Argent de billon, &
ſimilia : † Et tamen tenebantur locatores facere , vt 44.
cóductores illis omnibus cum effectu fruerentur, quæ
in tariffa deſcripta erant : Mangil. de emction. quæſt.
149. num. 1. & 6. † Et locans rem alienam ſiue 45.
ſciente , ſiue ignorante , tenetur ad totale intereſſe:
ibidem num.24. Caroc. de locat. part. 2. cap. 80. num.
13. in paruis. † Et datur actio doli conductoribus, 46.
ſi illis tradita fuerit liſta rerum , quibus frui non po-
tuerunt. Rota , deciſ. 148. part. 3. recent. quamuis in
caſu illius deciſionis contrarium fuerit deciſum;
quia liſta fuerat lacerata : quod probatur ex Surd.
deciſ. 64. num. 28. 29. & 30. † locator enim perin- 47.
de ac venditor tenetur ſecum contrahentem ad-
monere de omnibus rei qualitatibus , quæ pre-
tium diminuere poſſunt. dicta deciſ. 148. numer. 3.
per textum in l. Iulianus. §. ſi venditor. & verſiculo
per contrarium. & §. idem Iulianus. ff. de action.
empt.
Et propterea ob ſupradictam conſiderationem non 48.
fruitionis,Dixi aliàs locum eſſe remiſſioni mercedis;
ex eo quòd locata fuerant olíueta , quibus ex hyemis
intemperie maximum damnum illatum eſt , adeo vt
omnes propemodum arbores demortuæ fuerint : quia
videlicet defecit rei locatæ ſubſtantia ex Mantic. de
tacit.conuent.lib.5.tit.8.num.33. & 38. & probatur per
text. in l. arboribus. 58. ff. de contrahen. empt. cuius
textus diſpoſitio extendenda eſt ad locationem. Coſt.
de facti ſcientia & ignor. regul. 1. numer. 4. Maſtrill.
deciſ. 229. num. 113. Surd. conſil. 400. num. 26. &
27. † Et contractus locationis (ſicut & alij) intel- 49.

ligi debet rebus ſic ſtantibus. Maſtrill. ibidem *num.* 87. poſt Anchar. *conſil.* 401. Crauet. *conſil.* 95. *num.* 3. Alciat. *conſil.* 49. *num.* 5. *lib.* 8.

Et in effectu conductores gabellarum obtinuerunt à Ciuitate Auenionenſi congruam mercedis remiſſionem, ex prædictis fundamentis: & iterùm conductores monetæ Pontificiæ Auenionenſis, ob non fruitionem paracorum ex ære confectorum: item conductores decimarum cuiuſdam Capituli, & aliis multis in cauſis ita obtinui, & exequi feci.

CAPVT XXXII.

Exactores Communitatum, an & quando poſſint cedere iura Communitatis mutuantibus pecunias, pro ſolutione debitorum eiuſdem: Et vtrùm ceſſio iurium facta emptoribus bonorum, ſoluentibus de pretio ipſorum; producat non ſolùm liberationem; ſed etiam ſubrogationem in ius Communitatis. Et vtrùm creditor qui curauit bona ſui debitoris vendi ſub haſta, non interueniente reali pretij numeratione, ſed habita fide de pretio, amittat anterioritatem hypothecarum, quas habebat ſuper bonis primi debitoris.

SVMMARIVM.

1 *Cedere iura poſſunt omnes, quibus à lege prohibitum non eſt.*

2 *Omnis actio ſiue directa, ſiue vtilis cedi poteſt.*

3 *Exactor cui Communitas remiſit ſuas actiones tam vtiles, quàm directas: poteſt illas alteri ſoluenti, cedere ſi exigat ad ſuam vtilitatem.*

4 *Exactor ad quem pertinet vtilitas & damnum exactionis, dicitur potius veluti emptor exactionis, & cenſetur procurator in rem ſuam.*

5 *Quis dicatur procurator in rem ſuam.*

6 *Exactoribus competunt omnia priuilegia Communitatum circa exactionem.*

7 *Conceſſo alicui mandato, omnia conſequutiua mandati conceſſa cenſentur.*

8 *Simplex exactor ſine ſpeciali mandato iurium ceſſionem facere non poteſt.*

9 *Ceſſio iurium facta tertio emptori ſoluenti de pretio bonorum venditorum, non valet tanquam ceſſio, ſed habet tantum vim liberationis.*

10 *Conſtitutio cenſus nulla eſt, ſi pretium non fuerit tranſlatum in venditorem cenſus.*

11 *Nemo poteſt acquirere ceſſionem iurium aduerſus illum, quem inuitum liberauit.*

12 *Ceſſio facta ſoluenti de pretio bonorum venditorum valida eſt; quando ſolutio facta fuit nomine, & tanquam de pecuniis emptoris, qui voluit ſibi iura acquirere, præcedente pacto ſubrogationis & ceſſionis facienda.*

13 *Soluens debitum alienum cum proteſtatione ſibi ipſi acquirendi, etiamſi ſoluat de pretio bonorum emptorum, ſibi acquirit iura mediante iurium ceſſione.*

14 *Tranſlatio pecuniæ facta in alium, non poteſt operari vltra partium intentionem.*

15 *Solutio facta anteriori creditori ſub qualitate ceſſionis iurium, non inducit plenam liberationem, ſed tantum conditionalem: ita vt ſuperuenientibus moleſtiis, perinde ſit ac ſi liberatio facta non fuiſſet.*

16 *Pecunia cenſetur tradita debitori, & breui manu eius creditori, celeritate coniungendarum actionum.*

17 *Soluens præſumitur ſoluere de pecuniis propriis in caſu dubio, ſed non in caſu claro.*

18 *Soluens pro alio ſine mandato, habet actionem perſonalem, ſi non fuerit prohibitus ab eo cuius nomine ſoluit.*

19 *Soluens exactori Communitatis, acquirit ipſo iure actionem perſonalem.*

20 *Emptor ſoluens de pecuniis propriis cum expreſſa declaratione, quod vult emere nomen creditoris, & ſibi acquirere; poteſt validè impetrare ceſſionem iurium in ſui fauorem.*

21 *Liberatio bonorum ſub haſta publica, nulla eſt, ſi non fiat in pecunia numerata.*

22 *Si creditor vendi faciens ſub haſta, conſentiat liberatario fidem haberi de pretio, oritur tacita delegatio, & liberatur debitor cuius bona ſubhaſtata ſunt.*

23 *Liberatio bonorum habitâ fide de pretio, eſt valida, ſi creditor conſentiat in actu liberationis; ita vt obligatio debitoris extincta remaneat.*

24 *Si plures ſint creditores, omnium requiritur conſenſus, vt liberatio habitâ fide de pretio valida ſit.*

25 *Venditio iudicialis pignorum habitâ fide de pretio fieri poteſt, quando qualitas pignorum id ſuadet.*

26 *Si liberatio & ſubhaſtatio ſit nulla, remanent iura creditorum illæſa: quia titulus reducitur ad non titulum.*

27 *Delegatio non inducitur per ſubhaſtationem, quando creditor expreſsè proteſtatur ſaluas ſibi, & illæſas ſuas actiones remanere.*

28 *Creditor non eſt in culpa, ſubhaſtari faciens abſque numeratione pecuniæ, ſi id fiat pro vtilitate creditorum.*

29 *Idem ſi liberatarius eſſet ſoluendo tempore liberationis.*

Idem ſi omnes creditores conſentiant liberationem fieri habitâ fide de pretio.

STephanus annuum reditum Franciſco vendiderat eâ lege, vt pretium cenſus huiuſmodi impenderetur pro medietate pro collectis bonorum ipſius venditoris, pro alia medietate pro collectis bonorum Nicolai, quibus ſe oneratum eſſe Stephanus aſſeruit: ſubſequutâ ſolutione per Franciſcum exactori, pro vtriuſque collectæ ſolutione facta, cum ceſſione iurium per exactorem conceſſa; de ceſſionis validitate fuit dubitatum.

Primò igitur quæſitum fuit, vtrùm exactor, Communitatis nomine, ius habeat cedendi actiones & hypothecas Communitatis, ſi ei ab ipſa ſpecialis facultas data non fuerit.

Secundò, vtrùm ſolutio illa facta cenſeatur de pecuniis debitoris, & ita liberationem quidem pariat, ſed non iurium ceſſionem validam.

Tertiò

Tertiò, vtrùm Franciſcus præiudicauetit ſuis hypothecis, acceptando in debitorem quemdam libetatatium bonorum, aliàs ad dictos Stephanum & Nicolaum ſpectantium, qui loco pretij ſibi aſſumpſerat onus ſoluendi, & extinguendi cenſum illum annuum Franciſco debitum.

Ad primam quæſtionem Dixi, exactorem in caſu propoſito, iura Communitatis cedere potuiſſe, ex multis facti circunſtantiis.

1. Primò, ex regula generali quòd ceſſio iurium omnibus illis permiſſa eſt, quibus à iure non reperitur prohibita. Oliban. *de actionib. part. 2. lib. 1. cap. 4.*
2. *num. 3.* † Secundò quia omnis actio ſiue directa, ſiue vtilis, cedi poteſt. Card. Tuſch. *litera C. concluſ. 212.*
3. *num. 5.* † Dictus autem exactor, quamuis fuiſſet ſimplex procurator, habebat tamen directam actionem, quam nomine Communitatis inteutare poterat ad vtilitatem propriam: quia pecuniæ exigendæ ad ipſum ſpectant, ſolùmque tenebatur pretium conuentum ſoluere Communitati: & ideo actio directa apud eum erat efficax, & cedi poterat; maximè cùm haberet amplam & prægnantibus clauſulis munitam facultatem. Caſtrenſ. *in l. ſi procurator. num. 4. & 5. ff. de procurat.* Vbi dicit quòd quantùm ad agendum actio directa, quæ competit procuratori, præfertur vtili quæ eſt apud dominum: non ſolùm autem habebat directas, ſed etiam vtiles actiones ſibi ceſſas ab ipſa Communitate: quippe qui poterat agere ac etiam exigere, & recuſantes cogere ad ſolutionem remediis executiuis; ſolutiones recipere, & inſtrumenta cancellare; quæ omnia actionem vtilem reſpiciunt: & erat in effectu conſtitutus procurator in rem ſuam, quia lapſum erat tempus exactioni præfixum, & ipſe erat debitor totius pretij reſidui exactionis erga Com-
4. munitatem. † Actio igitur aduersùs debitores ipſi proprio nomine competebat, cùm non eſſet nudus exactor, ſed potiùs emptor dictæ exactionis. Roman. *in l. prætor ait. §. 1. n. 2. ff. de aqua pluuia arcend.* vbi dicit quòd emptores gabellarum Communitatis, dicuntur procuratores in rem ſuam, quia agunt ad proprium commodum: ſequitur Mantic. *de tacit. con-*
5. *uent. lib. 7. tit. 2. num. 31.* † Et generaliter quicumque habet facultatem exigendi ad propriam vtilitatem, dicitur procurator in rem ſuam. Franciſc. Aretin. *conſil. 125. num. 1. & 2.* Bertrand. *conſil. 135. num. 2. volum. 7.* & notatur in *l. qui ſtipendia. Cod. de procurat.* Mantic. *d. lib. 7. tit 2. num. 29.* adinſtar vſufructuarij, qui dicitur procurator in rem ſuam proprietarij. Mantic. *ibidem num. 30.* Erat enim duntaxat debitor quantitatis erga Communitatem: credita verò ad ipſum vtì emptorem exactionis ſpectabant. Gratian. *diſcept. forenſ. 666. num. 21.* & faciunt tradita ſuperiùs, *cap.*
6. *16. num. 2. & 3.* †. & ad iſtos exactores pertinent omnia iura & priuilegia Communitatis. Loſæus *de iure vniuerſ. part. 3. cap. 9. num. 30.* & cùm facultatem Communitas exactori conceſſiſſet faciendi quitancias publicas, inſtrumenta cancellandi, & alia plura de quibus in inſtrumento; veriſimile eſt quòd dare voluerit facultatem, etiam ceſſionem iurium faciendi. Mantic. *dict. lib. 7. tit. 14. num. 13. & 14.* cùm ceſſio iurium ſit conſequutiua quitanciæ & cancellationis.
7. † Et conceſſo mandato, cenſentur conceſſa quæ ſolita ſunt & conſueta, qualis eſt iurium ceſſio tertio ſoluenti facienda, dum hoc tendit ad faciliorem exactionem ſummarum debitarum. Bertrand. *conſil. 102. num. 4. volum. 2. prior.* Surd. *deciſ. 213. num. 4.* Et ſic iudicatum & obſeruatum fuit: & ceſſio iurium facta per exactorem, fuit habita pro valida, & legitima; quia verè iſte exactor vigore dictarum clauſularum appoſitarum in inſtrumento cum Communitate celebrato, fuerat conſtitutus procurator in rem ſuam, & totum commodum vel damnum debitorum ad ipſum ſpectabat: iuxta tradita per Bertazol. *in tract. de clauſul. inſtrum. clauſ. 29. gloſſ. 1. & 2.* † Alioqui ſimplex 8.
exactor, qui eſt veluti ſimplex procurator, iura & actiones ſine ſpeciali mandato cedere non poteſt; cum ſpeciali verò mandato, cedere poſſet. Bertazol. *in d. tract. clauſul. 27. gloſ. 1. num. 7.* Iacob. de Aren. *de ceſſion. iur. num. 36.*

Ad ſecundam difficultatem dubium in eo conſiſtit 9.
quòd cùm Stephanus fuiſſet oneratus ſoluere tanquã emptor bonorum Nicolai; ſolutiones per eum aut per alios eius nomine factæ, non habebant vim ceſſionis iurium; ſed tantùm operabantur liberationem cùm eſſent factæ per emptores bonorum, & de pretio illorum, & per conſequens de pecuniis Nicolai debitoris: ex notat. per Ludouiſ. *deciſ. 68. num. 2. & 3.* Gratian. *diſcept. forenſ. 286. num. 6. & 7.* & *diſcept. 793. num. 24.* Rota, *deciſ. 63. num. 4. & 426. num. 3. part. 2. recent.*

Quod autem ſolutio facta fuerit de pecuniis ven- 10.
ditoris patet; quia ſi in ipſum non fuiſſent tranſlatæ pecuniæ ex pretio prouenientes, conſtitutio reditus annui eſſet nulla; cùm requirat vt emptor cenſus transferat realiter pretium in venditorem. Rota *part. 2. recentior. deciſ. 56. num. 6. & deciſ. 793. num. 14.*

Secundò; quia, cùm Nicolaus intenderet plenè li- 11.
berari, non potuit Franciſcus annui reditus emptor acquirere ceſſionem iurium contra illum, quem inuitum liberauit. Bartol. *in l. ſi ſtichum. §. ſi ab alio. ff. de nouat.* quia ſolutio fieri non poterat contra formam in mandato contentam, quæ erat vt Stephanus ſolueret effectualiter pro Nicolao, non autem vt remanerent in ſtatu obligationes fauore emptoris cenſus. *l. diligenter. ff. mandati.*

Verùm, negotij qualitas & circumſtantia effecerunt 12.
vt contrarium fuerit reſolutum; ſi quidem iura prædicta locum habent, quando ſolutio facta eſt de pecuniis debitoris; cùm tamen in caſu propoſito ſoluens expreſsè declaraſſet & proteſtatus fuiſſet ſe ſoluere de pecuniis propriis, & ad ſuam propriam vtilitatem, animo ſibi acquirendi iura, & actiones, & proprium negotium gerendi, maximè præcedente expreſsâ conuentione, quòd ipſe eſſet ſubrogatus in ius creditoris, & quòd exactor ſibi cederet iura, prout ceſſit, & cedere poterat, vt ſupra oſtenſum fuit: quo caſu ceſſio eſt valida: ex notat. per Addent. ad Burat. *deciſ. 420. num. 8.* & in terminis annui reditus docet Gaſpar. Roderic. *de annuis reditib. lib. 2. quæſt. 20. num. 6.* poteſtque huic caſui applicari diſtinctio ſuperiùs allata. *cap. 29. in 2. concluſione. num. 3.* † Quòd 13.
ſi iſte emptor ſoluerit nomine venditoris; non poteſt ceſſionem iurium obtinere: ſecùs ſi ſoluerit nomine proprio, & ad ſui vtilitatem animo acquirendi ſibi iura creditoris dimiſſi: hoc enim caſu non video quid impediat quominus in eius locum ſuccedat, prout nouiſſimè tenuit Fernand. Arias de Meſa, *lib. 1. variar. reſol. & interpret. iur. cap. 3. num. 7.* licèt loqui videatur de ſucceſſione, quoad ius excipiendi, iuxta *deciſ.* Vincentij de Franch. 134. ſed clariùs Anton. de Amat. *variar. reſol. cap. 7. num. 12. & 13.* qui licèt loquatur de extraneo ſoluente, tamen eadem ratio militat in emptore, quando expreſsè declarat ſe proprio nomine ſoluere, vt ſibi acquirat: alioqui ſi ſemper cenſeretur ſoluiſſe de pecuniis, & nomine ipſius venditoris; nec in creditoris ius ſuccederet præcedente pacto expreſſo, & ceſſione iurium ſubſequutâ; quod tamen mox admittendum eſſe oſtendimus: & eſt de mẽte Rotæ: vt teſtatur Addit. ad Burat. *d. deciſ. 420.*

Et

14. Et licèt dominium pecuniæ tranſlatum videatur
in Stephanum annui reditus venditorem; tranſlatio
illa non operatur niſi iuxta formam conuentam in-
ter ſoluentem, & recipientem. Ruyn. *conſil.* 143. *n.*2.
volum. 5. & ſola pecuniæ traditio non ſufficit, niſi
concurrat etiam animus dominium transferendi. Ro-
ta, *deciſ.*516.*num.*4. *part.*4. *recent.* vnde pecuniæ non
dicuntur tranſlatæ in Stephanum niſi ſub conditione
ſoluendi creditoribus Nicolai,& ius acquirendi Fran-
15. ciſco.Rota apud Cenſ. *deciſ.*584. *num.*6. † Et ſolutio
facta creditori anteriori ſub qualitate ceſſionis iu-
tium, non inducit liberationem integram, ſed tan-
tùm conditionalem: ita vt ſuperuenientibus mole-
ſtiis, liceat vti iuribus ceſſis, non obſtante liberatio-
16. ne.*dict. deciſ.* 384. *n.*7. † Igitur quando ſolutio facta
eſſet venditori cenſus, tamen celeritate coniungen-
darum actionum, cenſetur vnus actus in alio occul
tatus,& facta ſolutio de pecuniis Franciſci emptoris:
per text. *in l.*3.*§.fin.ff. de donat. inter vir. & vxor.* &
ibi Gloſſ. *in verb. occultare.* & *in l.ſingularia.* 13.*ff.ſi*
17. *cert. petat.* Cenſ. *de cenſib. quæſt.*48. *num.*30. † Præ-
ſumitur quidem in dubio, quòd ſoluens de pecuniis
propriis ſolutionem fecerit, ſed non in caſu claro,
provt hîc: Rota, *deciſ.*416. *n.*4. *apud Cenſium.* pecu-
nia igitur breui manu tradita cenſetur per emptorem
cenſus. Iaſ. *in l. qui in aliena. num.* 41. *ff. de acquir.*
hæred Cenſ. *quæſt.* 50. *num.* 22. & 23. Rota apud
eundem *deciſ.* 123. *num.* 12. & 134. *num.*4.

18. Dices ſuccedere quidem emptorem in actione per-
ſonali, quia non erat verum in facto quòd adeſſet
prohibitio primi illius debitoris, nempe Nicolai, cu-
ius negotium gerebatur: Burat. *deciſ.* 637. *num.* 2. &
19. *deciſ.* 509. *num.* 2. † maximè quia ſolutio facta erat
exactori Cõmunitatis,quo caſu perſonalis actio ipſo
iure transfertur in ſoluentem cum ſuo priuilegio.
Surd. *conſil.*444. *num.* 10. Rota, *deciſ.* 592. *num.* 4. 5.
& 6. *part.*5. *recent* ſed dubium propoſitum eſſe, de
ſucceſſione in ius hypothecæ: ideo de ea in ſpecie
20. agendum eſſe. † Sed adhuc dicendum eſt ſucceſſiſſe
emptorem in ius hypothecæ, cùm non vtì emptor,
nec nomine venditoris, ſed tanquam quilibet extra-
neus, & nomine ſuo proprio, & animo ſibi acqui-
rendi ſolutionem ſe facere nominatim expreſſiſſet,
& eo nomine ceſſionem iurium ſibi fieri obtinuiſſet:
quo caſu de ceſſionis validitate dubitari non debet;
cùm ceſſet illa ratio quòd ſolutio facta fuerit de pe-
cuniis venditoris: ad notata per Surd *dict. conſil.* 444.
num. 13. Rotam. *dicta deciſ.* 592. *num* 5. *part.* 5. *re-
cent.* Duard. *de cenſib.* §.5. *quæſt.*23. *num.*30.

21. In tertia quæſtione ſupponendum eſt liberationem
bonorum quæ ſub haſta publica diſtrahuntur, fieri
debere in pecunia numerata. *l. a diuo Pio.* 15. *§.ſed ſi
emptor. verſic. oportet. ff. de re iudic.* Gratian. *diſcept.
forens. cap.*7. *num.* 5. & 6 Mangil. *de ſubhaſt. quæſt.*
13. *num.*4. & *ſequentibus.* Rota. *deciſ.*50. & 63. *part.*
4. *diuers.* Ric. *collect.* 3584. Fontanel. *de pact. nup-
tial. claus.*7.*gloſ.* 2.*part.*6. *num* 19. *fol. mihi* 511. quia
quamuis emptor ſeſe onerauerit ſolutione debitorum,
aut illi habita fuerit fides de pretio; non propterea
liberatur debitor, cuius bona venduntur; ſed ſemper
remanet obligatus:& ſic non ſatisfit intentioni legis,
quæ eſt vt debitor, cuius bona diſtrahuntur, integram
liberationem ad ratam pretij liberationis conſequa-
22. tur. † Imò quando creditor permittit bona liberari
vltimo offerenti, abſque actuali pretij exburſatione,
tacitè videtur conſentire vt debitoris, cuius bona
ſubhaſtantur, debitum extinctum eſſe cenſeatur, ſal-
tem per viam delegationis, quæ fit miniſterio legis &
Iudicis: quia iudex ſupplet factum partis: ideo videtur
loco debitoris delegare emptorem, emptor verò
mediante emptione videtur ſe obligare creditori, ad
cuius inſtantiam fit ſubhaſtatio, quem creditor ipſe
acceptat in ſuum debitorem: tribus autem his con-
currentibus perficitur delegatio, & primus debitor
conſequitur liberationem: provt iſta omnia tradit
Rota, *deciſ.* 284. *num.* 2. *part.* 3. *recent.*

Conſentiente igitur creditore, liberatio valida 23.
eſt; licèt non interuenerit pecunia numerata: ſed
conſenſus iſte in ipſo actu liberationis præſtari debet;
ita vt per talem conſenſum debitor, de cuius bonis
ſubhaſtandis agitur, remaneat liberatus à ſuo credi-
tore. Rot. *deciſ.* 231. *num.* 5. *part.* 3. *recent.* Ludouis.
deciſ. 23. *num.* 6. & *deciſ.* 411. *num* 13. & 14. *part.*5.
recent. & apud Cens. *deciſ.* 536. *num.* 15. & apud
Burat *deciſ.* 257. *num.* 13.

Quòd ſi plures ſint creditores, omnium requiri- 24.
tur conſenſus, & ſi aliqui duntaxat conſentiant li-
berationem fieri habitá fide de pretio, horum con-
ſenſus aliis præiudicare non poteſt. Anton. Niger, *in
tract. de iudiciali pignor. cap.* 16. § 6. *num.*8. & 9.

Prædicta tamen regula limitatur, vt ſcilicet non 25.
ſit neceſſaria actualis pretij ſubhaſtationis numera-
tio, quando qualitas pignorum aliud ſuadet, & Iudex
ideo credit expedire, vt liberatio fiat habitá fide de
pretio. Bertazol. *clauſul.* 38. *gloſ.* 1. *num.* 19. *in fin.*
Niger *dict. cap.* 16. *in princip. num.* 46 Caſtrenſ. *in l.
exequatur. §. ſi vendiderit. ff. de pignorat. act. n.*2. in illis
verbis: *ego puto hoc verum, ſi nihil poteſt imputari: quia
non poterat aliter vendere.*

Secundò aduertendum eſt nihil intereſſe iſtius 26.
creditoris, ſiue bonorum adiudicatio valida ſit, aut
inualida ex capite habitæ fidei de pretio: ſi enim li-
beratio ſit valida, non poteſt illi imputari quòd bona
ſui debitoris curauerit ſic liberari: † ſi inualida; er-
go illæſæ ipſi remanent primæ actiones; cùm titulus
venditionis reducatur ad non titulum: ergo primæ-
ua iura in ſuo robore maneńt. Surd. *deciſ.* 51. *num.*19.
& 10 Rota, *deciſ.*370. *num.*3. *part.* 1. *recent.*

Tertiò notandum eſt, quòd licèt mox dictum fue- 27.
rit mediante liberatione bonorum debitoris induci
nouationem, & primi debitoris liberationem; hoc
tamen non procedere, quando creditor expreſsè pro-
teſtatur in contrarium; nempe ſe nolle illum accepta-
re in debitorem, nec à primis obligationibus recede-
re. Surd. *deciſ.* 23. Gratian *diſcept.*64. *num.* 22. Ho-
diern: *ad dictam deciſ.*23. *num.* 2. Bertazol. *clauſ.* 33.
gloſ 18. *num.*3. Cagnol. *in l. ſingularia. num.* 188. *ff. ſi
cert. petat.*

Quartò quòd creditor non dicitur eſſe in culpa, 28.
conſentiendo bona liberari, abſque reali exburſatio-
ne pecuniæ, quando liberatio ſic facta fuit ad vtilita-
tem creditorum, & pro maiori bono: vt vltra citatos
ſupra *num.* 25. tenet Mangil. *de ſubhaſtat. quæſt.* 62.
num. 9. † Idem dicendum, ſi emptor pignoris tem- 29.
pore venditionis eſſet ſoluendo, poſtea verò deterio-
ris conditionis effectus fuerit. Neguſan. *de pignorib.
part.*6. *membr.* 1. *num.* 38. quia creditori hoc caſu ni-
hil imputari poteſt, ſi eius fidem ſequutus fuerit in
diſtractione pignoris facienda.

Similiter creditor curans bona debitoris liberata 30.
rio adiudicari; non eſt in culpa, quando interuenit
conſenſus omnium intereſſe habentium. Rota, *deciſ.*
464. *num.* 1. *part.*2. *recent.*

Ex quibus concludendum eſt nihil huic creditori
imputandum, cùm & expreſsè de iurium ſuorum re-
ſeruatione fuiſſet proteſtatus, & Commiſſarius pro
bono vniuerſali creditorum liberationem ſic fieri,
conſentientibus intereſſe habentibus, ordinaſſet.

CAPVT.

CAPVT XXXIII.

Explicatur conſuetudo Cœnomanenſis *artic. 324. & 334.* Et vtrùm vidua petere poſſit reditum annuum ſibi à marito, illius prouinciæ incola in qua teſtamentum condidit, legatum ſuper bonis ſitis in alia prouincia, in qua maritus vxori legare non prohibetur; vel etiam ſuper pretio illorum bonorum conuerſo in ſolutionem debitorum hæreditatis paternæ, ſitæ in prouincia Cœnomanenſi: Et vtrùm obſtet confuſio actionum ob aditam à marito ſine inuentario paternam hæreditatem. Et de matre ad ſecunda vota conuolante. Et de Edicto Regis circa ſucceſſiones matrum.

SVMMARIVM.

1 *Legatum, quod fieri prohibetur per ſtatutum, vel conſuetudinem, validum eſt, quoad bona ſita extra locum ſtatuti vel conſuetudinis.*

2 *Hoc maximè procedit, dum agitur de ſtatuto vel conſuetudine exorbitanti à iure communi.*

3 *Statutum prohibens ne maritus leget vxori, non extenditur vltra territorium ſtatuentium.*

4 *In Gallia omnes conſuetudines ſunt reales, & ad ſua territoria limitatæ.*

5 *Actio ex teſtamento dirigi non poteſt aduerſus bona, per ipſum teſtatorem vita durante alienata.*

6 *Conſuetudo permittens legatum mobilium, permittit legatum factum de pretio prouenente ex bonis venditis.*

7 *In Gallia debita omnia pecuniaria, & obligationes omnes in quibus immobilium promiſſio non adeſt, continentur appellatione mobiliũ.*

8 *Iura acquiſita per aliquem, mediante ſolutione facta creditoribus, & ceſſione iurium per eos obtenta, continentur appellatione mobilium in Gallia.*

9 *Pecunia proueniens ex venditione immobilium, mobilis eſt apud Gallos.*

10 *Confuſio per aditionem hereditatis non inducitur quoad actiones quæ poſt aditionem natæ ſunt; ſed tantùm quoad eas, quæ nata erant tempore aditionis.*

11 *Mater binuba quas ſucceſſiones de iure communi amittat.*

12 *In Gallia in locis vbi edictum receptum eſt, mater non ſuccedit: Et quid ex ordinatione Regia conſequatur.*

CONſuetudine patriæ Cœnomanenſis, *artic.* 323. cauetur, *que femme noble ou de couſtumier ne peut auoir don & douaire ſur les heritages de ſon mary, mais il eſt au choix de la femme de prendre la donation ou ſon douaire, & en eſliſant vn, elle eſt forcloſe de l'autre, & neantmoins peut auoir don meuble & doüaire*, hoc eſt quòd mulier nobilis vel ex conſuetudine non poſſit habere donum, & dotarium ſuper hæreditatibus ſui mariti; ſed erit in electione mulieris capiendi donationem, vel dotarium; & eligendo vnum excludetur ab alio; & nihilominus poterit habere donum mobilium & dotarium.

Et *articulo* 334. cauetur his verbis: *Deux conioincts enſemble par mariage, peuuent par donations mutuelles, ou autrement* (liberis exiſtentibus) *donner l'vn a l'autre tant ſeulement leurs meubles à perpetuité, & leurs acquets & conqueſts pour en iouir à viage & tant qu'ils ſeront en viduité*: Hoc eſt; duo ſimul matrimonio iuncti poſſunt per donationem mutuam, aut aliàs, liberis exiſtentibus, donare vnus alteri duntaxat mobilia ſua in perpetuum; acqueſtus verò, & conqueſtus ad fruendum ad vitam, & quamdiu erunt in viduitate.

Non obſtante dicta conſuetudine, quidam Marchio aditá hæreditate, Domini Mareſcalli patris ſui ſine beneficio inuentarij, condito poſtea teſtamento vxori ſuæ reditum annuum duorum millium ſcutorum, vt illi proprius eſſet, legauit ſuper omnibus bonis ſuis: & caſu quo donatio in dubium reuocaretur propter dictam conſuetudinem Cœnomanenſem, mandauit dictá ſummam ſolui ſuper quodam Comitatu exiſtente in patria iuris ſcripti; & caſu quo dictum Comitatum venderet, & ex eius pretio bona acquireret in patria Cœnomanenſi, mandauit ſuper bonis ita ſubrogatis dictum annuum reditum perſolui.

Prout in effectu deuenit poſtea ad venditionem dicti Comitatus, & emptorem onerauit, vt ſolueret debita paterna in patria Cœnomanenſi contracta, quod pretium aſcendens ad ſummam centum millium ſcutorum, mortuo Marchione, partim fuit ſolutum creditoribus paternis Cœnomanenſibus, partim adhuc per emptorem debebatur.

Quæſitum fuit de duobus. Primò vtrùm vidua, non obſtante conſuetudine, dictum reditum duorum millium ſcutorum petere poſſit.

Secundò, vtrùm dicta vidua petere poſſit ius ſucceſſionis ob mortem vnius ex liberis poſt maritum vita functi, nullo condito teſtamento, ſaltem ſuper pretio dicti Comitatus venditi adhuc extante apud emptores, vel etiam ſuper parte pretij conuerſa in ſolutionem dictorum creditorum paternorum.

Circa primum caput, primò loco ſtatuendum eſt; 1.
legatum illud validum eſſe quoad bona in patria iuris ſcripti conſtituta, quamuis teſtator in patria conſuetudinaria habitaret, & in eadem teſtamentum conditũ fuiſſet: verba enim conſuetudinis quamuis generalia & vniuerſalia, nunquam comprehendunt res ſitas extra territorium: quia vbi ceſſat iuriſdictio, ceſſat & diſpoſitio conſuetudinis: per text. *in l. fin. Cod. de iuriſdict. omn. iudic. l. duumuirum. Cod. de Decurionib. lib.* 10. Gaill. *lib. 2. obſeruat.* 124. *num.* 5. *& ſequentib.*
† Vbi id maximè procedere aſſerit, quando conſue- 2.
tudo exorbitat à iure communi, ſiue verba conſuetudinis concepta ſint in rem, ſiue in perſonam. Gozad. *conſil.* 49. *num.* 8. & magis in ſpecie, † de ſtatuto pro- 3.
hibente maritum legare vxori, tradit Curt. iun. *in l. exigere dotem.* 65. *num.* 21. *ff. de iudic.* & *ibidem* etiam Angel. Caſtrenſ. & Iacob. Quod ampliatur vt procedat, etiamſi ſtatutum eſſet fauorabile. Roland. *conſil.* 80. *numer.* 29. *verſic. ſupereſt. volum.* 4. Vbi quòd iſto caſu videntur duo teſtatores, & duo patrimonia.
Ioſeph. Ludouic. *deciſ. Peruſ.* 76. *numer.* 9. † Et in 4.
Gallia omnes conſuetudines reales eſſe, & ſic attendi locum vbi bona ſita ſunt, teſtatur Charond. *lib. 7. reſponſ.* 100. & magis præciſè ad caſum noſtrum *eodem lib. reſponſ.* 98. Vbi magis comprobat dotarium promiſſum vltra portionem à conſuetudine permiſſam, quoad reſiduum capi de bonis ſitis in loco, vbi non viget illa conſuetudo. Argentr. *in conſuetud. Britann. artic.* 218. *n.* 29.

Secundo loco ſtatuendum eſt; nullam viduæ ſu- 5.
pereſſe

Digitized by Google

pereſſe actionem contra dictum Comitatum alienatum viuente marito, & ab illius hæreditate ſegregatum; cùm actio perſonalis ex teſtamento, aut alia quæcumque legatariis competens, illa duntaxat bona comprehendat, quæ teſtatoris tempore mortis fuerunt. *argum. legis fin. Cod. de Edict. diui Adrian.* cum *ibi* notat. per DD. Fuſar. *de ſubſtitut. quæſt.*614. *num.*1.

6. Tertio loco ſtatuendum eſt, dictam viduam pro conſequutione legati experiri poſſe contra pretium dicti Comitatus, ſeu partem illius exiſtentem in manibus emptorum: quia licèt mobilia perſonam ſequantur, tamen conſuetudo non prohibet donationem mobilium inter virum & vxorem, & ita in terminis dictæ conſuetudinis deciſum fuit, referẽte Brodeau ad Loüet *liter. D. arreſt.* 54. *circa finem*, maritum vxori donare potuiſſe: quia de ſolis mobilibus diſpoſuerat, prout illi per conſuetudinem erat permiſſum: in cauſa hæredum Chriſtophori du Queſnay,
7. & Ioannæ Bourdier. † Siquidem in Gallia debita omnia pecuniaria, aut in pecuniam reſolubilia, mobilium appellatione continentur: & generaliter mobile dicitur, quotieſcumque in obligatione immobile præſtari non promittitur: Argentr. *loc. citat. artic.* 19. *gloſſ.*5. *num.*3. *in verb. mobiliaires.* Tiraquel. *de retract. conſang.* §.1. *gloſſ.*7. *num.*1.

8. Quartò; cùm in generali hypotheca iura & actiones contineantur: *l. nomen. Cod. quæ res pig. oblig. poſſ. & l. grege. §. cùm pignori. ff. de pign.* cùm Dominus Marchio ex pretio propriorum bonorum paternos creditores dimiſiſſet, & ab illis forſan iurium ceſſionem obtinuiſſet, videbatur quòd vidua agere poſſet contra iſta iura ceſſa, quæ vt dictum eſt in Gallia appellatione mobilium continentur, teſte Domino Ludo. Bello *conſil.*77.*n.*16. *&* 33. *& conſil.*148.*n.*23. *&*
9. *conſil.*102 *n.*44. *&* 45. † Vbi de pecunia proueniẽte ex venditione bonorum immobilium, etiam in terminis iuris communis: poterit igitur vidua legatum petere, quod ſuper mobilibus conſuetudo permittit.

10. Quintò; non erat quærendum vtrùm Dominus Marchio actiones ſuas confudiſſet, ob non aditam cum inuentario paternam hæreditatem: Quia ſolutiones per ipſum factæ fuerunt poſt aditam paternam hæreditatem; quo tempore non poteſt induci aliqua confuſio; ſed illi duntaxat locus eſt in illo inſtanti, quo creditor ſuccedens debitori, adit illius hæreditatem, tunc enim actiones iam ortæ extinguuntur: ſecùs verò eſt in actionibus, quæ poſtea naſcuntur ex cauſa non hæreditaria, & quæ nihil habent commune cum actione hæreditaria olim confuſa; ſed à nouo contractu facto poſt aditam hæreditatem dependent: & ſicut inuentarij confectio ob nouam cauſam & obligationem nihil releuat; ita nec illius omiſſio quoad nouam obligationem, vel cauſam, nocere vel prodeſſe poteſt: vt copioſè oſtendit Aretin. *conſil.*147. aliàs 148. *num.*2. ſequitur Duenn. *de regul. iur. regul.* 18. *in* 4. *limit.* & fuit deciſum in cauſa *Romana ſcutorum viginti millium*, 14. Maij 1582. coram Lancellot. ſenior. teſte Vrſelio *concluſ.*36. *num.* 24. *litera A.*

11. Quoad ſecundum caput; ſi attendamus diſpoſitionem iuris communis, certum eſt matrem ad ſecunda vota conuolantem amiſiſſe ſucceſſionem ab inteſtato filij ſui impuberis, quoad bona ex paterna ſubſtantia quæſita, *§. hinc nos. in Authen. de nuptiis.* Theſaur. Iun. *lib.*1. *quæſt.*29. quod non ita ſimpliciter intelligendum eſt, ſed ita vt mater in illis retineat vſumfructum, proprietate apud liberos primi matrimonij remanente; in bonis verò quæ non ſunt de paterna ſubſtantia, mater pleno iure ſuccedat: ſic enim conſtituitur in *d. §. hinc nos.* vt explicat Theſaur. *loc. citat.* & Peregrin. *conſil.* 78. *num.*1. *cum ſequentibus volum.*1. in vſufructu verò per maritum relicto, vxor binuba ſuccedere non prohibetur. *§. ſi verò ſolum vſumfructum. in Authen. de nuptiis.* Caualcan. *de vſufruct. mulieri relicto. num.*113.

Sed in Gallia ex Edicto Regis, matres excluduntur 12.
à ſucceſſione liberorum, & ſuccedunt tantùm in bonis mobilibus, & immobilibus quæ eorum filij aliundè acquiſiuerunt quàm à patre, auo paterno, vel tranſuerſalibus paternis; conſequuntur tamen dimidium vſusfructus bonorum lateris paterni. Papon. *lib.*21. *tit.*1. *arreſt.*25. & Peleus, *lib.* 5. *action. forenſ. cap.*12. quam conſtitutionem fuſiùs explicat Louet. *liter. M. num.*5. vbi dicit Edictum illud ad cauſam inteſtati pertinere, nec ad teſtamentarias diſpoſitiones protrahi: & *num.*22. vbi plura circa dictæ conſtitutionis interpretationem proponuntur. Vide Franciſc. Barry *de ſucceſſion. lib.*18. *cap.*2. *num.*10. Intellido vt præmiſſa locum habeant in illis prouinciis, in quibus illa conſtitutio fuit vſu recepta.

CAPVT XXXIV.

Quando Communitas admittitur ad ſe redimendum pro eodem pretio quo fuit vendita; ſi ſub ea plura ſint membra & iuriſdictiones; vtrùm poſſint illa vendere, & pretium ad ſui vtilitatem conuertere; an verò integra iuriſdictio & vtilitas ad ſupremum Principem pertinere debeat.

SVMMARIVM.

1 *Quando Communitates admittuntur ad redimendum ſe pro eodem pretio quo fuerunt vendita. hoc fit potiùs ex iure & permiſſione Principis, quam iure proprio.*

2 *Vniuerſitas dum ſe redimit, acquirit dominium bonorum ſub Principis protectione, & ſuperioritate.*

3 *Princeps eſt Dominus vniuerſalis reſpectu ſuperioritatis & protectionis, non dominij.*

4 *Vilius eſt Principi plures habere Vaſſalloe.*

5 *Feudum quod à Barone immediatè dependet, ſub aſſenſu tamen Principis conceditur, nuncupatur quaternatum.*

6 *Barones impropriè dici poſſunt, quibus competit iuriſdictio ciuilis & criminalis, cum mero & mixto imperio; niſi & alia concurrant de quibus ibidem.*

7 *Caſtrum in quo nulli ſunt habitatores, propriè feudum quaternatum dici non poteſt.*

8 *Feuda annexa Baroniæ ab ea ſeparari, & diſmembrari nequeunt.*

9 *Intelligo quando agitur de feudis maioribus, quæ ſunt feuda dignitatum: Et quæ ſint Baroniæ maiores quæ verò minores, & quid ad vtramque requiratur.*

10 *Qua ratione ſummus Pontifex acquiſiuerit Comitatum Venayſſinum, & quòd illum Barones in temporalibus recognoſcunt, tanqnam Dominum immediatum dicti Comitatus, & tanquam Comitem.*

11 *Verius eſt etiam in feudis maioribus, ſeu feudis dignitatum,*

Digitized by Google

gnitatum, admitti diuiſionem & diſmembracionem.

12 *Ex generali totius Galliæ conſuetudine, quæ etiam viget in Comitatu Venaiſſino feuda omnia redacta ſunt adinſtar bonorum patrimonialium.*

Lis extitit grauiſſima inter duas Communitates, & emptorem Baroniæ, ſuper prouocatione ad demanium, hoc eſt ſuper redemptione per Communitates petita; quæ quoad vnam ex dictis Communitatibus fuit tranſactione ſopita: de cuius materia principali nunc non agemus, donec negotium quoad aliam Communitatem fuerit finitum per ſententiam, vel tranſactionem: ſed quæſtionem ſatis notabilem reſoluere conabimur, ex qua neutri partium præiudicium oriri poterit. Dubitatum ergo fuit vtrùm caſu quo Communitates admitterentur ad redemptionem totius Baroniæ, pro eodem pretio pro quo vendita fuit: permitti illis debeat venditio membrorum, & feudorum particularium eiuſdem Baroniæ, ſemper ſub ſuperioritate Summi Pontificis, qualem habet in aliis feudis Comitatus Venayſſini? Et per me fuit concluſum affirmatiuè ad fauorem Communitatum.

1. Quia quando Vniuerſitates admittuntur ad demanium, non tam vtuntur iure prælationis ex proprio capite, quàm ex permiſſione & conceſſione Principis, qui illis permittit vt poſſint vti eodem iure prælationis, quod ipſi Principi competebat: vt dicit Marta, *conſil.* 182. *numer.* 35. & 36. Camil. de Curte, *in diuerſ. iuris feudalis. fol.* 9. *verſo*, *n.* 32.

2. Vnde ſicut Princeps retinendo ius prælationis efficitur Dominus immediatus bonorum retentorum; ita & Vniuerſitas, quæ ex Principis conceſſione ius retentionis conſequitur: feuda verò ſic retenta tranſeunt in demanium Principis ratione protectionis; & ipſa Vniuerſitas verè efficitur domina iuriſdictionis, prouentuum & aliorum iurium; licèt adminiſtratio iuſtitiæ fiat per Officiales à Principe deputandos: per text. *in l.* 2. *Cod. quib. ex cauſ. ſerui pro præm. libert. accip.* in illis verbis: *vti eorum Domini pretium à*
3. *Fiſco accipiant.* † Princeps enim Dominus eſt vniuerſalis reſpectu iuriſdictionis, & protectionis; non autem proprietatis. Riminald. iun. *conſil.* 19. *num.* 72. & ideo ſi prædia particularia Baroniæ, aut illius ſubfeuda alienentur, pretium alienationis, aliique prouentus ſpectare debent ad Communitates, pecuniam pro redemptione ſoluentes; præſertim cùm ea ſit ſupremi Principis intentio, vt prouentus illos & vtilitates aſſequantur, & pretium ab aliis ſoluatur: Atque ita in propriis noſtris terminis conſuluit Camil. de Laratha, *conſil* 86. *à n.* 123. *vſque ad finem.*

4. Neque in caſu iſto adeſſe poterat aliqua contrarietas, neque aliquod detrimentum; quin potiùs magna vtilitas Reuerendæ Cameræ, quæ per ſuos Officiales exercitium iuriſdictionis erat habitura in duobus locis principalibus Baroniæ, in aliis verò membris conſequeretur homagia & obſequia per Vaſſallos ſuis Dominis præſtari ſolita: non quidem vti Comes totius Comitatus, ſed vti obtinens Baroniam ſibi mediante prælatione vnitam: iuxta tradita apud Vincent. de Franch. *deciſ.* 154. *num.* 6. Itaque emptores membrorum particularium dicerentur Feudatarij ſummi Pontificis vti Baronis, & haberent exercitium iuriſdictionis nomine quidem proprio, ſed recognitæ & dependentis à Domino Barone, hoc eſt à Camera.
5. † Adinſtar feudi, quod apud feudiſtas vocatur quaternatum ſecundùm quid, videlicet quia per Baronem alteri conceditur cum aſſenſu Regis, vt tamen ab ipſo Barone immediatè dependeat: iuxta tradita per Ioan. Anth. Lanar. *in cap.* 1. *qui feud. dare poſſunt*, *à num.* 112. *ad* 115. & ibi *Addit. num.* 109. & 114.

6. Quanquam enim Barones generali vocabulo appellentur omnes, qui habent iuriſdictionem ciuilem & criminalem cum mero & mixto imperio; tamen propriè loquendo illi Barones duntaxat dicuntur, qui Baroniæ membrum principale poſſident; cui alij ſubfeudatarij numero plures ſupponuntur, ab illo feuda recognoſcentes; videlicet decem, ſecundùm aliquos: quamuis tres ſubfeudatarij ſecundùm ſententiam aliorum ſufficiant, ad veram Baroniam conſtituendam: vt conſtat ex traditis per DD. Gallos, Loyſeau *in tract. des Seigneuries. cap.* 7. *numer.* 32. & *ſequentibus.* Chaſſan. *in catal. glor. mundi*, *part.* 8. *conſiderat.* 15. *per tot.* Et inter DD. Neapolitanos; Capiblanc. *in tractat. de iure Baron. in proem. n.* 14. & 15.

7. Et præmiſſa multo magis locum habent quoad vnum ex dictis membris, in quo ſolùm adeſt caſtrum ſine ſubditis; quorum defectu vix poteſt caſus vllus accidere in quo iuriſdictio poſſit exerceri: Caſtrum enim inhabitatum propriè feudum quaternatum dici non poteſt; cùm in eo ob defectum ſubditorum, iuriſdictio exerceri nequeat. Lanat. *in addit. ad d. cap.* 1. *qui feud. dare poſſ. n.* 87. *verſic. ergo Caſtro effecto inhabitato.*

Augebuntur ergo iura Cameræ, ob acquiſitionem plurium feudatariorum, ſeruitiorum, laudimiorum & excadentiarum quibus careret, ſi per vnionem & & incorporationem inalienabilia fierent.

8. Neque obſtat quod opponebatur feuda iſta tanquam Baroniæ annexa eſſe inſeparabilia: per text. *in cap. Imperialem.* §. *præterea Ducatus*, *de prohibit. feud. alienat.* Quia reſpondetur inter Baronias propriè ſumptas, duo illarum genera diſtinguenda eſſe.

9. Quidam enim dicuntur Barones maiores, qui ſunt Capitanei regni, & in ſuis inſignibus coronas deferunt veluti Duces, Marchiones, & Comites. Aliæ ſunt Baroniæ certis locis adſcriptæ, quæ tres ſaltem, (aut ſecundùm alios decem) ſub ſe debent habere caſtellanias; & hæ non ſunt feuda Regalia immò diuiſionem recipiunt; ſicut & minora feuda ſimplicia, & caſtellaniæ. Et de Baroniis primi generis intelligendus eſt text. *in d. cap. imperialem.* §. *præterea Ducatus. de prohib. feud. alien. per Federic.* & ita diſtinguit Cannet. *in Extrauag. volentes.* §. & *pariformiter. num.* 34. & 35. *fol.* 73. Ranchin. *in tract. de ſucceſſ. ab inteſt.* §. 10. *n.* 7.

10. Fit igitur huius Baroniæ recognitio Summo Pontifici in temporalibus, non vti tali, ſed vti Domino Comiti Comitatus Venayſſini ad eum deuoluti in vim pacis Pariſienſis factæ anno 1228. medio Cardinalis ſancti Angeli Legati Gregorij IX. inter S. Ludouicum IX. Galliæ Regem, & Comitem Raymundum, alterius Raymundi filium, & ſic Baronia de qua agebatur, non poterat dici de Regiis & maioribus atque indiuiduis; cùm à Summo Pontifice in temporalibus tanquam Comite dependeat.

11. Quanquam & in Baroniis maioribus, & feudis dignitatum, ex generali conſuetudine admittatur etiam diuiſio: vt copioſè tradit Vulteius *in tractat. de feud. lib.* 1. *cap.* 8. *numer.* 36. *fol. mihi* 311. vbi plures allegat, fusè etiam Socin. Sen. *conſil.* 165. *n.* 16. & *ſequentibus. volum.* 1. † Cùm maximè ex generali Galliæ conſuetudine, quæ etiam viget in toto Comitatu Venayſſino, feuda omnia redacta ſint adinſtar patrimoniorum, teſte Steph. Bertrand. *conſil.* 237. *n.* 1. *volum.* 6. & in effectu Dominus Baro, qui Baroniam

12. vendidit, multa illius membra ante alienationem Baroniæ vendiderat, & ſeparauerat; reſeruatis ſibi iuribus feudum ſuperius concernentibus, ex qua obſeruantia conſtat conſuetudinem ſeparandi, & diſmembrandi, etiam in ipſa Baronia de qua agebatur, iam antea fuiſſe introductam.

CAPVT XXXV.

Si Auus doner bona ſua in contractu matrimonij, & illius contemplatione ſub pacto conuento & concordato, quòd filius donet primogenito ex nepotibus, ſeu liberis ex eo naſcituris, medietatem bonorum ſuorum; dictúſque Auus ſimiliter ſubſtitutionem in eodem contractu faciat: vtrùm alij liberi ſecundogeniti, petere poſſint bona, ſic per Auum & per eorum patrem donata, reponi in globo, ad effectum impinguandi eorum legitimam, quam petunt ſuper bonis paternis.

SVMMARIVM.

1 *Dum pater in contractu authoritatem interponit, non cenſetur vna ex partibus contrahentibus.*

2 *Filius in aduentitiis quorum vſusfructus patri quaritur, ſine eius authoritate contrahere non poteſt.*

3 *Ex pactis matrimonialibus ius irreuocabile acquiritur vxori, & liberis.*

4 *Verba donationis* pour luy, & les ſiens, *non comprehendunt liberos, niſi ſint hæredes.*

5 *Dictio Gallica* & les ſiens, *quoſcumque heredes comprehendit; ſicut etiam de iure communi.*

6 *Donatio facta per Auum filio, ſi ſit merè hæreditaria, computatur in calculo legitima.*

7 *Quacumque in legitimam imputantur, augent etiam calculum legitima.*

8 *Feudum hæreditarium auget calculum legitima liberorum.*

9 *Quacumque filiis quaruntur ex ſtipulatione paterna, imputantur & computantur in legitima calculo.*

10 *Feudum nouum imputatur & computatur in legitima.*

11 *Non ſolùm feudum hæreditarium, ſed etiam mixtum pro ſe & filiis & heredibus ſtipulatum imputatur, & computatur in legitima.*

12 *Hoc maximè procedit, dum agitur de bonis quorum omnes filij ſunt capaces*

13 *Legitima liberorum non minuitur per voluntarias quaſcumque alinationes.*

14 *Bona procedentia ex fideicommiſſo auito, non augent calculum legitima.*

15 *Fideicommiſſum antiquum non eſt, quod incipit ab ea perſona, ſuper cuius bonis petitur legitima.*

16 *Alienationes patris voluntaria, & qua non ſunt oneroſa, non nocent legitima liberorum.*

17 *Alienatio ex quibus dicatur voluntaria.*

18 *Alienatio non eſt oneroſa, niſi lucrum & onus ex vtraque parte aqualitatem contineat.*

19 *Alienatio non minuit legitimam, quamuis pro parte eſſet lucratiua; ſed debet eſſe in totum oneroſa, vt præiudicet legitima liberorum.*

20 *Quando donatio incipit à perſona liberorum, vtrùm per eam minuatur legitima: pendet ex circunſtantiis.*

21 *Quando donatio incipit à perſona filij, & deſinit in perſonam nepotum; bona ſic donata computantur ad augendas legitimas liberorum.*

22 *Quando pater tantùm recipit, quantùm donat; non fit præiudicium liberis: ideo bona reciprocè donata non computantur.*

23 *Ad euitandam inaqualitatem inter liberos multa computantur, qua alias non computarentur.*

24 *Donatio imputatur in legitimam, licèt contemplatione matrimonij facta fuerit.*

PAter filio ſuo contemplatione matrimonij medietatem omnium bonorum ſuorum inter viuos donauerat, cum pacto conuento & concordato, quòd filius idémque donatarius ſub authoritate eiuſdem patris ſui, eâdem inter viuos donatione medietatem omnium bonorum ſuorum, vni ex maſculis ex eodem matrimonio naſcituris donaret, per eumdem filium eligendo; eóque non eligente, dicta medietas ad primogenitum deueniret; interueniente Notarij pro intereſſe habentibus ſtipulatione. Filio mortuo, relictis nepotibus, ſolus primogenitus medietatem vindicabat, ſecundogenitis legitimam ſuper medietate per filium eumdémque ipſorum patrem donata, ſibi aſſignari poſtulantibus; ſaltem ad effectum, vt bona illa in cumulo ponerentur ad impinguandas legitimas ipſorum. Recuſabat primogenitus dicens ſe medietatem donatam obtinere ex pacto & prouidentia Aui, qui donationem filio non feciſſet, niſi pariter filius liberis ſuis eiuſdémque Aui nepotibus irreuocabiliter donaſſet: & ſic in globo bonorum filij eiuſdémque ſui parentis reponenda non eſſe.

Reſpondi tamen pro aliis liberis omnia in globo eſſe reponenda, ad impinguandam legitimam liberorum: conſiderando hîc agi de duabus diſtinctis donationibus, quarum vna ab Auo, altera à filio facta fuit. In prima Auus filio; in ſecunda filius nepotibus, iiſdémque liberis ſuis donat. In prima Auus ſibi ius reuerſionis reſeruat; in ſecunda, nulla adeſt Aui, ſed tantùm Notarij pro intereſſe habentibus ſtipulatio. Si autem Auus nepotibus ex pacto & prouidentia quæri voluiſſet, non ſolùm ipſe pro nepotibus ſtipulationẽ interpoſuiſſet; ſed etiam interueniſſet vti contrahens pro intereſſe ſuo; cùm tamen duntaxat interuenerit vti authoritatem præſtans: † quoties ſiquidem pater authoritatem 1.
interponit, contrahere non dicitur, ex Rota apud Pic. *deciſ.*59.*n.*9.*&* 12. Vbi dicitur patris conſenſum interpoſitum ad authorizandum, non cenſeri interpoſitum ad contrahendum. Gratian. *diſcept. forenſ. c.*327.*n.*36. Franch. *deciſ.*585. *numer.*6. Theſaur. iun. *lib.*2. *quaſt. forenſ.*37. *num.*2. & hanc eſſe communem Doctorum ſententiam teſtatur Paſcal. *de patr. poteſt. part.* 1. *cap.*6. *num.* 114. Auus igitur interuenit tanquam authoritatem præſtans. † Quia etiam de aduentitiis, 2.
veluti de bonis maternis, quorum vſusfructus ad

eum

eum ſpectabat; filius ſine eius authoritate contrahe-
re non poterat. Gratian. *diſcept. cap. 781. num. 7.*
Multò igitur magis id locum habet, cum non ſimpli-
citer Auus interuenerit, ſed expreſſerit ſe donationi
interfuiſſe animo authoritatem præſtandi.

3. Et verba illa *cum pacto conuento & concordato*,
non ſunt ad Auum referenda, quaſi ipſe conuenerit
& concordauerit, ſed ad vxorem & illius affines in
dicto matrimonio præſentes, & contrahentes, qui-
bus ius quærebatur per pacta & conuentiones matri-
moniales. Vincent. de Franch. *deciſ. 205. numer. 3.*
Fontanel. *de pact. nuptial. clauſ. 4. gloſ. 1. num. 30.*
copiosè Rota, *deciſ. 44. per tot. part. 6. recent.* ergo
pactum non debet ad Auum referri, vbi non contra-
xit; ſed authoritatem præſtitit: vt mox dictum eſt.

4. Præſertim quia in donatione per Auum facta in-
teruenit ſtipulatio filij, pro ſe, & ſuis hæredibus, &
ſucceſſoribus quibuſcumque: vnde liberi in illis ſuc-
cedere debent tanquam hæredes: quia verba illa
pour luy & les ſiens non comprehendunt ſuos, niſi
pariter ſint hæredes: ex doctrina Ferrer. ad Guid.
Pap. *deciſ. 230.* Cod. Fabrian. *lib. 6. tit. 18. de verb.*
5. *ſignific. defini. 3.* † Et quòd ſignificatione verbi *&*
les ſiens, in contractibus iuxta Gallicum ſermonem,
hæredes quicumque comprehendantur, tradit Au-
tumn. *in l. ſi pactum ff. de probat.* & in terminis iuris
communis, Calanat. *conſil. 45. num. 172. & 173.*
Surd. *conſil. 322 maximè num. 61. & 62.* Quod intel-
lige iuxta diſtinctionem de qua infra *cap. 55. n. 13.*

In donatione verò per filium facta, Notarius ſti-
pulatus fuit pro liberis, tanquam liberis; cùm prima
ſtipulatio interpoſita fuiſſet pro ipſis tanquam hæ-
redibus.

6. Prima itaque donatio ab Auo facta, reponenda
eſt ſine dubio in globo hæreditatis, ad impinguan-
dam legitimam, cùm ſit merè hæreditaria, propter
verba ſtipulationis expreſſa in fauorem hæredum:
Graſſ. *in §. legitima, quæſt. 22. num. 3.* vbi agit de
feudo hæreditario imputando, & per conſequens re-
ponendo in globo hæreditatis, ad impinguandam le-
7. gitimam † Generalis ſiquidem eſt regula, quòd ea
quæ imputantur, veniunt in calculum ad impinguan
dam legitimam. Surd. *conſil. 427 in principio.* vbi dicit
iſtas duas quæſtiones nempe imputationis, & repo-
ſitionis in globo calculi, fraterniſare. Mangil. *de im-*
8. *put. quæſt. 9. num. 88. in fine* † Et de feudo hæredi-
tario imputando in calculo legitimæ, agit Roſental.
9. *in tract. de feud. c. 6. q. 13. n. 32.* † Et generaliter quæ-
cumque filiis quæruntur ex ſtipulatione paterna, in le-
gitimam imputantur, & computantur. Surd. *d. conſil.*
10. *427. n. 45.* † Vnde dicunt Doctores, quòd feudū no-
uum imputatur & computatur in calculo legitimæ,
quia filiis acquiritur ex ſtipulatione paterna. Merlin.
de legitima, lib. 2 tit. 1. quæſt. 6. n. 1.

11. Quod non ſolùm procedit in feudo merè hæredi-
tario, ſed etiā in mixto: quod videlicèt pater ſtipulatus
fuit pro filiis, & hæredibus. Idem Merlin. *d. tit. 1. quæſt.*
7. num. 1. & 2. quia computatur in legitimæ calculo,
quidquid eſt hæreditarium. Roſent. *d. cap. 7. concl. 13.*
num. 12.

12. Præſertim verò præmiſſa locum habent, quando
alij filij agentes ad conſecutionem legitimæ, ſunt ca-
pacès ſucceſſionis ad bona illa, ex paterna ſtipulatione
quæſita; prout in hoc caſu, in quo electio cadere po-
terat in quemlibet ex liberis eligendum, iuxta verba
contractus: Roſental. *dict. cap. 7. concluſione 13.*
num. 8.

13. Secunda verò donatio, tanquam procedens ex me-
ra liberalitate filij donantis, nec vllo Aui interuenien-
te grauamine, ſimiliter in calculo ponenda eſt: quia
pater liberorum legitimam, per quamcumque vo-
luntariam alienationem minuere non poteſt. Crauet.
conſil. 165. num. 5. Surd. *conſil. 332. num. 14.* Gratian.
diſcept. 247. num. 52. Ludouiſ. *deciſ. 539. n. 3. & 19.*

Neque obſtat ſi dicatur, nepotes conſequi dona- 14.
tionem ex pacto & prouidentia Aui; quo caſu non
auget legitimam nepotum, vti procedens ex fidei-
commiſſo auito: Fuſar. *de ſubſtit. quæſt. 649. num. 1.*
Peregr. *conſil. 37. numer. 6. volum. 1.* Menoch. *con-*
ſil. 1214. num. 31. & *lib. 4. præſumpt. 197. num. 6. & 7.*
Bertazol. *conſil. ciuil. 101. num. 16.* & eſt textus in *l.*
vrruum. Cod. ad leg. falcid.

Siquidem Reſpondetur primò, prædicta proce- 15.
dere in fideicommiſſo antiquo, quale non eſt illud
de quo agitur; cùm incipiat ab ipſo filio abſque
ſtipulatione Aui, Merlin. *de legit. tit. 2. quæſt. 1. nu-*
mer. 2. & 7. adinſtar feudi noui, de quo ſupra actum
eſt: & tradit Cancer. *part. 1. cap. 12. de feud. num. 65.*
& 68. in nouis. Fontanel. *de pact. nuptial. clauſ. 5.*
gloſ. 1. part. 2. num. 115. Nouum enim dicitur, quod
habet initium in perſona primi poſſeſſoris. Curtius
Iun. *de feud. part. 1. cap. 9. num. 6.*

Secundò Reſpondetur; ad hoc vt bona per pa- 16.
trem alienata eximātur à calculo legitimæ, duo neceſ-
ſariò copulatiuè interuenire debere; nempe quòd ta-
lis alienatio fiat ex cauſa onerosa, & quòd non ſit
voluntaria: alioquin his duobus non concurrenti-
bus, alienatio non impedit quin legitima capiatur de
bonis alienatis. Seraph. *deciſ. 416. numer. 27. & 22.*
Menoch. *conſil. 691. num. 7.* † Porro alienatio de qua 17.
agitur, non ſolùm eſt voluntaria, vt ſupra oſtenſum
fuit, & probatur ex traditis à Menoch. *dict. conſil. 691.*
Rota, *deciſ. 111. num. 2. part. 4. recent.* vbi oſtenditur
donationes non eſſe æs alienum neceſſarium, ſed vo-
luntarium; verùm etiam facta fuit ex cauſa lucrati-
ua, non autem ex cauſa oneroſa; quia bona auita,
quorum medietas filio donabatur, modica erant re-
ſpectu bonorum filij, qui pinguem hæreditatem ma-
ternam poſſidebat, & ſpem habebat ſucceſſionis opu-
lentiſſimæ conſanguineorum ſuorum; & ſic non po-
terat prætendi, quòd donatio per filium facta fuerit
titulo oneroſo; nempe quòd donata fuerint illi per
Auum bona æquiualentia nec in re, nec in ſpe. † Qua 18.
bonorum æqualitate ceſſante, non dicitur titulus
oneroſus. Merlin. *de legit. lib. 2. tit. 1. quæſt. 18. num. 3.*
Seraphin. *dict. deciſ. 416. num. 11.* vbi dicitur quòd
non quælibet cauſa oneroſa ſufficit ad effectum, vt
legitima detrahi non poſſit; ſed ea demum quæ ve-
re eſt, & merè oneroſa, & non habet lucrum ad-
mixtum; aliàs dicitur cauſa quaſi lucratiua, quæ non
impedit legitimam filiorum. † Quia cùm talis alie- 19.
natio cenſeri poſſit partim oneroſa, partim lucrati-
ua; in materia fauorabili, qualis eſt legitimæ de-
tractio, mixtum aſſumit naturā illius ſimplicis quod
fauorabilius eſt. Merlin. *in d. lib. 2. tit. 1. quæſt. 19. n. 15.*
& 16. Seraph. *d. deciſ. 416. num. 27. & 29.*

Reſpondetur tertiò, pro vera huius materiæ in- 20.
telligentia, duos caſus diſtinguendos eſſe. Primus
eſt, quando Auus facit donationem filiis, ſeu li-
beris ex futuro filij matrimonio naſcituris: & hoc ca-
ſu quidam DD. exiſtimant bona donata non venire
in calculum legitimæ, cùm non fuerint donata fi-
lio, ſed nepotibus ex eo; & per conſequens non
augeant globum bonorum filij: vt deciſum refert
Maynard. *lib. 5. capit. 89.* Alij verò contrarium exi-
ſtimant: quia donatio illa videtur facta nepotibus
contemplatione filij: & hanc poſteriorem ſententiam
tuetur Charondas, reprobans Maynard. mox allegatū:
vt videre eſt apud eundem Charondam *lib. 9. reſponſ.*
72. Ego verò huius articuli deciſionem exiſtimo de-

pẽdere ex facti circumſtantiis ; vtrùm videlicet Auus maluerit bona ad nepores potiùs peruenire,quàm ad filium : & vtrùm potius nepotum perſonam, quàm filij fuerit contemplatus: ſed hîc non eſt inſiſtendum, cùm non ſit caſus noſter.

21. Secundus itaque caſus qui noſtro conuenit, eſt quando donatio incipit à perſona filij, licèt deſinat in perſonam nepotum ex eo; veluti cùm Auus donat filio ſponſo futuro, quamuis poſtea ipſum grauet de reſtituendo nepotibus ipſius Aui; & hoc caſu bona ſic donata veniunt in calculum legitimæ: vt bene comprobat etiam in fortiori caſu Berengar. Fernand. *in l. in quartam. in 2. præfat. num. 14. in addit. ff. ad leg. falcid.* cuius verba hîc ſucculenta recenſebuntur: quia non in omnibus codicibus talis additio reperitur: ſic igitur loquitur Fernand. *aliud, ſi dederit filio ſponſo, licèt cum ſubſtitutione: quia liberalitas in filium terminatur; præſertim quando liberis donauit pater & ſponſus: vt dixi in caſu domus de Biron: Ideo legitima capitur ex omnibus bonis, vt paternis.* hactenus Fernandus.

22. Quartò Reſpondetur, quòd ideo donatio aut alienatio oneroſa non computatur in calculo legitimæ, quia pater tantùm recipit ex vna parte, quantùm donat ex alia: & ſic nulla fit fraus legitimæ aliorum liberorum: quia ſi amittunt legitimam in eo quod pater donat, illam lucrantur in eo quod pater acquirit: vt conſiderauit Menoch. *d. conſil. 691. num. 3. verſic. cùm enim ita.* Sed in caſu noſtro aliud eſt; quia liberi priuarentur legitima non ſolùm quoad bona per eorum patrem, ſed etiam quoad bona per Auum donata, cùm pater fuerit oneratus reſtituere vtrumque bonorum genus, tam propria, quàm auita: ſemper enim dicitur inofficioſa donatio, quoties pater ſeu donator non tantùm retinet in bonis, quantùm capit legitima liberorum Ludouiſ. *deciſ. 539. num 4.*

Denique conſiderandum eſt, quòd ſi bona donata non computarentur in calculo legitimæ, magna inſurgeret inter liberos iniuſtitia & inæqualitas: nam ex medietate paternorum donata nihil conſequerentur; ex reſidua verò medietate, nihil pro legitima,
23. vel parum † ſupereſſet propter dotem maternam, & debita per patrem concepta: certum eſt autem quòd ſtante inæqualitate inter liberos, ea computantur in legitimam quæ aliàs non computarentur. Theſaur. Iun. *lib. 2. quæſt. forens. 68. num. 4. verſic. & ſi patrimonium eſſet tenue.* Merlin. *de legit. lib. 2. tit. 1. quæſt. 14. num. 18.* Coſt. *de ſubſid. remed. 90. num. 8.*

Nec quidquam obſtat quòd agatur de donatione facta contemplatione matrimonij: Quia hæc conſideratio non impedit quin ſit locus imputationi, & computationi talium bonorum in calculo legitimæ. Rot. *deciſ. 453. num. 8. & 526. num. 5. part. 1. recent.* Et ex præmiſſis cõſtat non obſtare tradita per *Mart. conſil. 97.* & Menoch. *conſil. 1126.* cùm loquantur in caſibus omninò diuerſis: vt videre eſt apud ipſos, nempe de donatione reciproca, in qua donator tantùm accipit quantùm donat; & ſic non fit præiudicium legitimæ: quod non verificatur in caſu propoſito, in quo tam donata, quàm accepta fideicommiſſo ſupponuntur.

CAPVT XXXVI.

Vtrùm laudimium debeatur domino directo, ſi duo fratres bona paterna diuidant; ita vt vnus hæreditati, alter legato mille ſcutorum ſibi per patrem facto tenunciet. Quid ſi per viam repudiationis id fiat: poſſint ne poſtea partes à contractu non ſoluto laudimio recedere. Quid ſi agatur de diuiſione in qua vnus pecuniam contulerit pro æqualitate ſeruanda. Et in quo differant Doctores Galli ab aliis circa hanc controuerſiam.

SVMMARIVM.

1. *Ex diuiſione laudemia debentur pro rata pecunia data, iuxta ſtatutum Auenionenſe & Comitatus Venayſſini.*
2. *Si ex duobus fratribus diuidentibus, ex vna parte fiat renunciatio legati paterni in pecunia conſiſtentis, vtrùm debeatur laudimium.*
3. *Ex permutatione laudimium debetur de iure communi.*
4. *Ex repudiatione non debetur laudimium, ſecus ex renunciatione.*
5. *Quomodo inter ſe differant renunciatio, & repudiatio.*
6. *Quando in contractu adeſt pactum reſolutiuum, partes ab eo recedere poſſunt abſque metu ſolutionis laudimij.*
7. *Quando res eſt integra, & nondum facta eſt traditio, partes a contractu recedentes non tenentur ſoluere laudimium domino.*
8. *Si ſtatuto caueatur laudimium de donationibus non deberi, intelligendum eſt de meris donationibus, & lucratiuis; non de oneroſis.*
9. *Si in contractu diuiſionis vnus alteri pecuniam in compenſationem dederit, laudimium debetur pro rata pecuniæ.*
10. *Intellige vt locum habeat in diuiſione vniuerſali totius hæreditatis; aliud eſt ſi agatur de diuiſione domus, aut alterius rei particularis, quæ commodam non patiatur diuiſionem: tunc enim laudimium non debetur.*
11. *In alienatione neceſſaria dominus directus non habet ius prælationis.*
12. *In Gallia non debetur laudimium ex diuiſione, quamuis pecuniæ traditio in ea interuenerit, ex cauſa æqualitatis ſeruandæ.*

IN contractu diuiſionis laudimium debeti pro ra- 1.
ta pecuniæ, quæ alteri ex diuidentibus in compenſationem bonorum aſſignatur, apud nos indubitati iuris eſt; propter claram diſpoſitionem ſtatuti Comitatus *articul. 249.* quod etiam in Ciuitate Auenionenſi obſeruatur ex diſpoſitione ſtatuti *libr. 1.*
rubric. 72. articul. 9. † Verùm ſi vnus ex fratribus 2.
per contractum renunciet hæreditati paternæ, alius verò renunciet legato mille ſcutorum; dubitatur vtrùm hoc caſu laudimium debeatur, ſi talis renunciatio in contractu diuiſionis bonorum paternorum facta fuerit.

Supponendum eſt in primis ſecundùm iuris com- 3.
munis diſpoſitionem, laudimium ex permutatione deberi: vt tradit Bertrand. *conſil. 123. numer. 1. vol. 1. poſterior.* Burgius *in tract. de laudem. part. 2. inſpect. 4. num. 4.*

Secundò ſupponendum eſt, quòd licèt ex repu- 4.
diatione non debeatur laudimium; tamen ex renunciatione debetur: repudiatio ſeu refutatio reſpicit ius quærendum,

5. † quærendum,& ideo de illa laudimium non debetur Burg. *in tract. de laudem. part. 2. inſpect. 28. num.* 8. Sola *de iur. emphyteut. decret. in caſibus. gloſ.* 1. *n.* 24. renunciatio verò reſpicit ius quæſitum, & propterea de ea laudimium debetur. Sola *loco citato num.* 23.

In caſu propoſito agebatur de iure quæſito: quia in contractu diuiſionis & renunciationis, liberi diuidentes declarabant ſe paternam hæreditatem accepiſſe: & ſic agebatur de renunciatione, non de repudiatione. Cancer. *lib.* 3. *variar. reſol. cap.* 22. *num.* 211. *& ſequentibus. & cap.* 15. *de renunciat. num.* 171. Hodiern. ad Surd. *deciſ.* 70. *num.* 12.

6. Tertiò dictum fuit, liberè poſſe fratres diuidentes recedere à contractu abſque ſolutione laudemij, duplici ex capite. Primò, propter pacta reſolutiua in eo appoſita, quibus conuentum fuerat contractum ipſo iure eſſe nullum, ſi mater diuidentium ratificare nollet, prout recuſauit: & ſic contractus pro nullo habendus eſt, ex quo laudimium ſolui non debet: quia titulus reducitur ad non titulum. Amed. *quaſt.* 39. *num.* 14. *de laudem.* Burg. *part.* 1. *inſpect.* 10. *num.* 18.

7. Secundò, quia res adhuc erat integra, & traditio nondum fuerat ſubſequuta: & ſic cùm ius non fuiſſet quæſitum Domino directo, potuerunt partes impunè à contractu recedere. Amed. *loc. citat. quaſt.* 38. *per totam.* Burg. *dict. part.* 2. *inſpect.* 11. apud quos hæc materia copioſiùs tractatur, & dicemus *cap. ſequenti.*

8. Quartò principaliter notandum eſt, quòd quamuis contractus ille mutuæ renunciationis, fuiſſet inter fratres celebratus per viam donationis; tamen laudemium debitum fuiſſet Domino directo non obſtante ſtatuto quo cauetur laudimium ex donationibus non deberi, cùm tale ſtatutum donationes oneroſas minimè comprehendat; neque impediat quominus laudimium pro rata oneris debeatur. Burg. *dict. part.* 2. *inſpect.* 30. *n.* 10. Sol. *dict. tit. de iur. emphyt. decret. in caſibus. gloſ.* 1. *num.* 16. Bertrand. *conſil.* 123. *&* 124 *lib.* 1. *poſterior.* Rot. Auen. *deciſ.* 143. *n.* 4.

9. Quintò maior difficultas oritur, quando contractus non per viam repudiationis, nec per viam mutuæ donationis factus fuit; ſed per modũ diuiſionis: hoc enim caſu verius eſt ſecundùm communem Doctorum traditionem, pro rata pecuniæ quæ in tali contractu interuenit laudimium deberi: prout docet Zucard. *de miſſion. in poſſeſſion. num.* 38. Anchar. iun. *lib.* 3. *quaſt. famil. quaſt.* 155. *num.* 13. Surd. *conſil.* 538. *num.* 5. Anton. Macerat. *lib.* 1. *reſol.* 32. *n.* 3. Gratian.
10. *diſcep. forenſ. cap.* 180. *num.* 23. † Quod tamen limitat Dominus Ludouic. Bellus, *conſil.* 136. *in fin.* vt locum non habeat quando ageretur de re aliqua particulari quæ commodam diuiſionẽ non pateretur, aliquo pretio refuſo; tunc enim laudimium non deberi exiſtimat: & eiuſdem ſententiæ fuit Amed. *in dict. tract. de laudem. quaſt.* 25. *num.* 5. *verſic. vnde per Doctores.* & *quaſt.* 26. *num.* 4. Et hæc ſententia vera eſt: quia hoc caſu alienatio eſt neceſſaria, ex qua laudimiũ
11. non debetur: † ſicut in alienatione neceſſaria, Dominus directus non habet ius prælationis. Roman. *conſil.* 107. incipiente *Circa id quod quæritur. n.* 1. *& per totum.* cum pluribus citatis per Berlich. *tom.* 2. *concluſ.* 39. *n.* 65. & *deciſ.* 98. Tiraquel. *de retract. conſang.* §. *final. n.* 3. *&* §. 1 *gloſ.* 14. *n.* 8. *& ſequentibus.*

12. Sextò, licèt quæ mox dicta fuère vera ſint in terminis iuris communis, & ſtatuti; tamẽ ſecundùm ſententiam Doctorum Gallorum, nullum debetur ex diuiſione inter cohæredes laudimium; quamuis vni tota hæreditas adiudicaretur, factâ pecuniæ compenſatione; etiamſi partes verbo permutationis in contractu vterentur: cùm principalis partium intentio fuerit diuidere, non permutare; diuiſio verò ſit alienatio neceſſaria: quod optimè explicat Argentræus, *in conſuet. Britan. artic.* 73. *not.* 4. *num.* 3. & Ferrer. *in addit. ad Guid. Pap. deciſ.* 48. *verſic. ex diuiſione & in alia ſecunda additione, in principio.* Bacquet, *in tract. des francs fiefs. cap.* 7. *num.* 12. *&* 24. & ad hanc ſententiam conferre videntur tradita per Caſtrenſ. *conſil.* 144. *verſic. ſed his non obſtantibus. volum.* 1. qui tamen loquitur de rebus, quæ commodam diuiſionem non patiuntur, & ſic neceſſariò deueniendum eſt ad adiudicationem vni ex cohæredibus: & prædictæ ſententiæ adhæſit Blancard. *de laudem. notat.* 25. Apud nos tamen præualebit communis ſententia ſic explicata; vt ſupra dictum fuit.

CAPVT XXXVII.

Facta per matrem liberorum tutricem venditionis promiſſione; an, & quomodò ante ratificationem liberorum, & contractu nondum in ſcripturam redacto, liceat ab eo recedere, abſque metu ſolutionis laudemij. Vtrùm liceat minoribus, & Vniuerſitatibus recedere à contractu, ante factas ſubhaſtationes & inſtrumentum. Quomodò concipi debeat contractus, dum partes à venditionis promiſſione recedunt, ne teneantur ad laudimij ſolutionem.

SVMMARIVM.

1 *Ex ſimplici venditionis promiſſione, nullum debetur laudimium.*

2 *Nulla actio realis, ſed ſolùm perſonalis oritur ex promiſſione de vendendo.*

3 *Iuramentum præcisè obligat iurantem. Intellige tamen; vt ſi factum præſtare nequeat, liberetur ſoluendo intereſſe. num.* 4. *&* 5.

6 *Non dicitur promiſſio de vendendo, ſed vera venditio, quando omnia ſubſtantialia interuenerunt, & partes habuerunt relationem ad actum tunc præſentem.*

7 *Laudimium non debetur ex actu, in quo ſola producitur actio perſonalis.*

8 *Quando in actu aliquo non interuenerunt, aut interuenire non potuerunt ſolemnitates requiſitæ, non dicitur contractus, ſed potiùs promiſſio de contrahendo.*

9 *Ex venditione nulla, veluti de bonis minorum ſine ſolemnitatibus, nullum debetur laudimium.*

10 *Ex contractu conditionali nullum debetur laudimium ante verificatam conditionem.*

11 *Contractus alienationis bonorum ad pupillos ſpectantium non valet, niſi fiat in ſcriptis.*

12 *Contractus alienationum in quibus requiruntur ſubhaſtationes, dicuntur fieri in ſcriptis; & ſi ab illis recedatur ante confectã ſcripturam, nulla debetur gabella, vel laudimium.*

13 *Communitas poteſt admittere nouum licitatorem antequam ſubhaſtationes factæ fuerint, & in ſcripturam redactæ, ac conditiones adimpletæ: & num.* 14.

15 *Oblator nihil feciſſe dicitur, niſi Communitati exactionem vel aliud ius ſubhaſtanti, cautionem præſtiterit.*

 16 *Nullà*

16 *Nullâ factâ mutatione poſſeſſionis, nullum debetur laudimium.*

17 *Ampliа, etiamſi tranſlata ſit poſſeſſio per clauſulam Conſtitutі. Idem de aliis clauſulis: num. 18.*

19 *Poſſeſſio non probatur per inſtrumentum, niſi fiat in conſpectu rei traditæ.*

20 *Perfecto contractu, & tradita poſſeſſione, non licet ab eo recedere abſque ſolutione laudimij.*

21 *Quomodo concipiendus ſit contractus, ne partes teneantur ad laudimium, dum ab eo recedunt.*

VIdua eadémque tutrix liberorum ſuorum quandam Baroniam, cuius directum dominium ad Chriſtianiſſimum Francorum Regem ſpectabat, tam ſuo quàm liberorum nomine vendere, & inſtrumentum venditionis celebrare pretio centum ſexaginta millium librarum promiſerat;ſed oblato maiori pretio, camdem alteri effectualiter vendiderat, traditione ſubſequutâ. Is qui à Rege iurium laudimij eiuſdem terræ obtinuerat conceſſionem, non ſolùm ex ſecunda, ſed etiam ex prima conuentione laudimium deberi contendebat; Reſpondi nullum ex primo contractu deberi laudimium, & ideo Conſului vt ab hac prætentione deſiſteret, provt in effectu deſtitit.

1. Primò, quia contractus ille promiſſionem vendendi potiùs quàm venditionem continebat: ex illa autem ſimplici promiſſione, nullum debetur laudimium. Amed à Pont. *quæſt. laudim.* 35. Burg. *de laudem. part.* 2. *inſpect.* 8. *num.* 8. Surd. *conſil.* 84. *num.* 3. aliud enim eſt venditio, aliud promiſſio de vendendo. Ludouiſ. *decіſ.* 28. *num.* 4.

2. Ex promiſſione ſiquidem de vendendo, nulla oritur actio realis; ſed duntaxat perſonalis: nec promittens vendere tenetur præcisè ad rei venditæ traditionem, nec ad eam cogi poteſt, licèt illam præſtare poſſit; ſed liberatur præſtando intereſſe: taliſque contractus potiùs eſt quidam contractus innominatus, in quo libera eſt pœnitentia, antequam ſequutum fuerit implementum: Surd. *conſil.* 52. *num.* 14. *& ſequentibus.* Menoch. *conſil.* 122. *numer.* 22. *&* 23. Mart. Medic. *decіſ.* 12.

3. Neque obſtat ſi dicatur ſtante iuramento in dicta promiſſione adhibito, promiſſorem cogi poſſe præcisè ad rem præſtandam, ex Boërio *decіſ.* 3. *num.* 2. *& ſequentibus.*

4. Reſpondetur enim etiam ſtante iuramento non poſſe promiſſorem præcisè cogi ad rei traditionem; ſed liberari præſtando intereſſe. Tiraquel. *de retract. conuent.* §. *final. num.* 49. Ludouiſ. *decіſ.* 241. *num.* 7.

5. † vbi id maximè procedere aſſerit, quando talis promiſſor non poterat præcisè factum præſtare; provt in caſu iſto vidua non poterat tradere Baroniam venditam, quæ non ad ipſam, ſed ad eius liberos in pupillari ætate conſtitutos pertinebat; quorum bona ſine ſolemnitatibus à iure, in bonis pupillorum vendendis, requiſitis; tradere per viam alienationis non poterat.

6. Similiter non obſtat ſi dicatur; contractum illum potiùs naturam venditionis ſapere, quàm promiſſionis de vendendo: & per conſequens ex eo laudimia deberi; quia mens contrahentium per verba præciſa & obligatoria relata fuit ad actum tunc præſentem, & omnia ad actus ſubſtantiam requiſita interuenerunt: ex traditis per Rubeum Alexandrinum. *conſil.* 29. *per totum.* Fortun. Garz. *ad l. Iuris gentium. in princip. num.* 91. *circa finem verſic. unde diſtingue.* Argentr. *ad conſuet. Britan. artic.* 60. *not.* 3. *num.* 24.

Reſponderur enim, quòd aut reſpicimus perſonam 7.
Dominæ viduæ, aut liberorum ipſius: Quod attinet ad viduam; licèt proprio nomine ſe ſe obligauerit; tamen cùm Baronia ad ipſam non pertineret, non potuit ſtipulatori contra ipſam proprio eius nomine aliqua realis actio acquiri, ſed ſola perſonalis ad intereſſe in defectum traditionis. Qui enim rem alienam vendit, & multò fortius, qui vendere illam promittit, ſolùm actione perſonali conueniri poteſt: & per conſequens ex illo capite nullum debetur laudimium. Codex Fabrian *lib.* 4. *tit.* 41. *de iure emphyt. defin.* 74. *in princip.* & habetur in notis ad Amed. à Pont. *de laudem. nota* 39. *verſic. hinc ex rei alienæ.* & Argentr. *in tract. de laudẽ.* §. 21. vbi nominatim de venditione per parentes de bonis ad liberos ſpectantibus, nulla deberi laudimia plenè demonſtrat.

Si verò ad liberorum perſonas habeatur reſpectus; 8.
non poteſt dici quòd venditio facta fuerit pro tempore tunc præſenti: ſed tantùm pro futuro: quia cùm ipſi non vendiderint, ſed mater illorum tutrix vendere promiſerit; non eſt ius quæſitum Domino niſi ſequutâ liberorum, ad quos bona pertinent, ratihabitione formiter & ſolemniter factâ. Immò cùm expreſsè fuerit conuentum faciendas eſſe ſubhaſtationes, aliáſque ſolemnitates in bonorum ad minores pupillos ſpectantium alienatione neceſſarias, quæ tempore dictæ promiſſionis interuenire non poterant; ſequitur contractum remanere in terminis nudæ promiſſionis, & contractum illum eſſe conſiderandum non vtì factum, ſed vtì faciendum: & per conſequens ex eo laudimia non deberi.

Præſertim verò, quia etiamſi vera & realis fuiſſet 9.
facta venditio, ipſa tamen nullitatis vitio laboraret, vtì de bonis pupillorum facta abſque interuentu decreti, & aliarum ſolemnitatum quæ ex iuris diſpoſitione in ſimilium bonorum alienationibus pro forma requiruntur: iuxta *l. magis puto.* §. *non paſſim. ff. de reb. eorum.* Roland. *conſil.* 33. *per tot. volum.* 1. Quâ nullitate ſuppoſitâ conſequens eſt, vt nec laudimium debeatur. Burg. *de laudem. part.* 2. *inſpect.* 10. *n.* 2. Argentr. in *d. tract. de laudem.* §. 17. Amed. à Pont. *quæſt.* 39. *n.* 1. *& ſeqq.*

Confirmantur prædicta euidenti ratione; ſiqui- 10.
dem ex contractu imperfecto & conditionali, non ſequutâ purificatione conditionis, laudimium nullum deberi verum eſt: Argentr. *de laudem.* §. 3 Burg. *part.* 2. *inſpect.* 16. *per tot.* venditio antè de qua agebatur, non poterat dici perfecta ante decretum Magiſtratus interpoſitũ, & alias ſolemnitates prædictas in talium
bonorum alienatione requiſitas † Cùm ſolemnitates 11.
illæ adhiberi non poſſint, niſi interueniente ſcriptura, quæ neceſſariò interuenire debet in alienatione bonorum pupillarium. Roland *dict. conſil.* 33. *n.* 13. *volum.* 1. Cyn. *in l. inſtrumentis. Cod. de fide inſtrum. &*
iure haſtæ fiſc. lib. 10. † Et tales contractus, qui fiunt 12.
præcedentibus ſubhaſtationibus, dicuntur contractus in ſcriptis à quibus licitum eſt recedere nullâ ſolutâ gabellâ, vel laudimio; donec facta fuerit ſcriptura ſolemnis. Bald. *conſil.* 7. *Factum ſuper quo. num* 1. *volum.* 5. Mangil. *de ſubhaſtat. quæſt.* 21. *per tot.* Menoch. *lib.* 3. *præſumpt.* 148. *num.* 1. *&* 14.

Et per hanc rationem ego aliàs Conſului pro qua- 13.
dam Communitate, licèt facta fuiſſet oblatio certæ ſummæ per quemdã emptorem, ſeu conductorem redituum ipſius, & in publico conſilio acceptata; potuiſſe tamen Communitatem alium ad pinguiorem oblationem admittere; cùm contractus non eſſet perfectus, donec interueniſſent ſubhaſtationes formiter factæ, & in ſcripturam publicam re-

dactæ

dactæ; provt requiritur, dum agitur de bonis & rebus Vniuerſitatum. Mangil. *in d. tract. de ſubhaſt.*
14. *quæſt.* 86. *num.*8. iuncta *d. quæſt.*22. *num.*3. † Et donec facta fuerit ſcriptura potuit Vniuerſitas à cootractu impunè recedere. Bald. *d. conſil.*7. *volum.* 5. Aſi-
15. nius *de execut.* §. 6. *cap.* 31. *num.*19. *&* 38. † neque dicitur iſte oblator validam feciſſe oblationem, niſi idoneam cautionem dederit cum effectu provt fuerat in capitulis expreſsè declaratum. Bald. *conſil.* 327. *num.* 1. *volum.*2. Et ita fuit obſeruatum per Dominos Conſules Auenionenſes hoc anno 1648. & menſe Iunij, circa Firmam Macelli; & Ciuitas receſſit à ſubhaſtatione illius Firmæ, aliiſque conductoribus conceſſit: quia contractus nondum erat in ſcripturam redactus, neque cautiones acceptatæ.

Sed vt ad propoſitum redeamus, quamuis agerent de vera, puta, & valida venditione; tameo cùm illa non eſſet per veram & actualem oblationem conſummata, potueruot partes ab ea impunè recedere, abſque laudemij ſolutione. Cùm enim laudemium nulla alia de cauſa ſoluatur, quàm propter manus mutationem, & propter laborem inueſtituræ, ſequi-
16. tur † nullâ factâ poſſeſſoris mutatione, nullâque captâ poſſeſſione nouâ. nec inueſtiturâ, laudimium nullum deberi: vt egregiè comprobat Argentr. *de laudim* §. 2. & fuſiùs Anthon. Faber. *in tract. de laudem. decade* 1. *errore* 6. *per totum* vbi id fusè comprobat. Burg. *pars.*2. *inſpect.*11. *num.*7. Celſus Hugo *conſil.* 60. *num.*16. *&* 23. Cancer. *lib.*1. *variar. reſol. cap.*12. *num.*21. *in nouis* Quia inquit non fit præiudicium domino, niſi res feudalis nouo emphyteutæ tradatur; necdicitur res alienata, antequam ad effectu-
17. alem rei traditionem deuentum ſit: † adeo vt nec ſufficiat poſſeſſionis tranſlatio per clauſulam Conſtituti, ad effectum de quo agitur: vt per eumdem,
18. *num.*26. † Sicuti non ſufficiunt ad obligandum emptorem iſtum, ad laudemij ſolutionem aliæ clauſulæ per Notarios apponi ſolitæ, veluti *vendidit*, *ceſſit*, *& tranſtulit &c*, quia iſtæ non ſunt clauſulæ tranſlatiuæ dominij, nec poſſeſſionis; ſed per eas duntaxat datur facultas poſſeſſionem accipiendi authoritate propriâ. Bartol. *in l. prædia. num.*3. *ff. de acquir.*
19. *poſſeſſ. in princip.* † Quia per inſtrumentum non probatur tranſlatio poſſeſſionis, niſi fiat in conſpectu rei traditæ. *l. clau bus. ff. de acquir. poſſeſſ.* Bart. *in l.* 1. *in princip. ff. eod. tit.* vnde non obſtantibus illis clauſulis, licitum eſt recedere à contractu, & res dicitur adhuc integra. Multò igitur magis in caſu iſto, in quo nulla tranſlatio actualis interim, ſed ſola pro-
20. miſſio facta erat. † At ſi contractus fuiſſet perfectus, non liceret ab eo recedere in præiudicium domini directi, cui ius eſſet quæſitum; imo ſequutâ retrotranſlatione, duplex laudimium deberetur; vt in ſimili de gabella loquens comprobat Cyriac. Nig. *contro-*
21. *uerſ.* 279. *num.* 8. *&* 9. † Ideo omninò qui à contractu recedunt, aduertere debent vt ſi nouus contractus incundus ſit, vt pote in caſibus in quibus requiritur actus retroſimilis: iuxta *l. ab emptione.* 58. cum *ibi* notat. *ff. de pactis.* id non fiat per viam nouæ traditionis, ſed per viam ſimplicis reſolutionis primi contractus: provt in *eadem l.* conſuluit Bartol. *ſub num.* 12. & Ias. *num.* 16. & alij: Cyriac. *controuerſ.* 63. *num.*29. *&* 30. Et ex his nullum deberi laudimium fuit inter partes declaratum. Cæterùm Auenione obſeruanda eſt diſpoſitio ſtatuti *lib.* 1. *rubr.c.* 72. *artic.*30,

CAPVT. XXXVIII.

Si teſtator certam ſummam filio legauerit, dum erit ætatis 25. annorum, & interim alimenta; vtrùm alimenta ceſſent in ætate 25 annorum; an verò quando ſoluetur legatum, ſi ſolutio differatur per hæredem poſt tempus à teſtatore præfixum. Et quid ſi filius ſine conſenſu matris contra paternum præceptum vxorem duxerit.

SVMMARIVM.

1 *Dictio* interim *adiecta legato alimentorum, debet explicari fauore alimentarij: & num.*5.

2 *Pubertatis nomine in materia legati alimentorum, intelligitur plena pubertas.*

3 *Plena pubertas in maſculis eſt annorum* 18. *in fœminis verò eſt quatuordecim.*

4 *Alimenta ſine temporis præfinitione relicta, debentur pro toto vitæ tempore.*

6 *Dictio* interim *explicanda eſt in odium debitoris moroſi.*

7 *Maximè dum agitur de filio, qui alioquin ſortem legati ſui conſumeret: & num.*12.

8 *Dictio* interim *quandoque ſumitur pro* donec.

9 *Obſeruantia conſideranda eſt in materia alimentorum.*

10 *Mater alimenta filio pietatis intuitu donaſſe cenſetur, niſi proteſtata fuerit.*

11 *Mater adminiſtratrix bonorum filij, cenſetur ei donaſſe alimenta in eo in quo excedunt fructus bonorum.*

12 *Per alimentorum præſtationem ſors principalis non debet diminui.*

13 *Mater & ſucceſſiuè frater tenentur ad alimenta iure ſanguinis.*

14 *Non datur repetitio alimentorum pietatis intuitu præſtitorum.*

15 *Conditio non nubendi ſine conſenſu alterius, reiicitur ipſo iure: ſed vide num. ſequentibus.*

16 *Amplia, etiamſi conditio ad arbitrium boni viri referatur.*

17 *Non reiicitur conditio de non nubendo ſine conſilio alterius; quia non eſt contraria libertati matrimonij.*

18 *Valida eſt conditio non nubendi ſine licentia alicuius.*

PAter filio certam ſummam teſtamento legauerat ſoluendam, dum 25. ætatis ſuæ annum compleuiſſet, & interim alimenta. Filius poſt annos 25. completos legatum non petierat; ſed à matre primùm, deinde à fratre per aliquot annos alimenta, fructibus ſeu intereſſe legati maiora perceperat: illo legatum petente, duæ exceptiones à fratre in medium allatæ fuerunt: quarum altera alimentorum poſt 25. annos ætatis legatarij illi præſtitorum compenſatione nitebatur: altera ex matrimonio per eum, renitente matre, contra paternam prohibitionem contracto, fundamentum capiebat: Sed neutram exceptionem obſtare Cenſui.

Nam quod attinet ad alimenta: teſtatoris illa le- 1.
gantis voluntas non ad tempus legitimæ ætatis ſeu 25. annorum legatarij reſtringenda erat, ſed vſque

ad tempus ſolutionis legati extendenda. Dum enim
teſtator ſolutionem legati anno 25. faciendam eſſe
voluit, & interim alimenta filio præſtari, dictio illa
cependant, ſeu *interim*, fauore legatarij & alimento-
rum hanc interpretationem capit, vt interim, donec
2. legatum ſoluatur, alimenta præſtanda ſint. † In dubio
ſiquidem interpretatio illa fieri debet, quæ alimen-
tis fauorabilis eſt: per text. elegantem in *l. Mela*. 24.
ff. de aliment. & cibar. legat. vbi dicitur alimenta
puero, puellæue relicta, vſque ad pubertatem; præ-
ſtanda eſſe vſque ad plenam pubertatem: videlicet
puero vſque ad decimum octauum. puellæ verò vſque
ad decimum quartũ ætatis annũ. Ludou. Rom. *ſin. ul.*
604. Frãciſc. Cremenſ. *ſing.* 78. Myſing. *centur.* 3. *obſeru.*
3. 12. † Tunc enim dicitur plena pubertas, cùm maſculus
fuerit ætatis 18. ano. fœmina verò 14. quod ſingula-
re eſt, & ſpeciale in materia alimentorum. *d. l. Mela*
24. *ff. de alim. & cibar. legat.* & de plena pubertate
eſt text. *in §. minorem. Inſtit. de adopt. & in l. arro-
gato §. non tantum. ff. de adoptionib.* Montan. *de tu-*
4. *tel. cap.* 37. *num.* 30. † In dubio tamen ſi alimenta ali-
cui ſine temporis præfinitione relicta fuerint, ad to-
5. tum vitæ tempus relicta cenſentur *d. l. Mela*. † Cùm
igitur in dubio illa ſumi debeat interpretatio quæ ali-
mentis fauorabilis eſt; ſequitur quòd alimentorum
relictum cum clauſula *cependant* factum, explicari
debet, prout alimentis fauorabilius eſt: maximè dum
talis interpretatio magis eſt conformis voluntati te-
ſtatoris, magíſque veriſimilis: & per conſequens
cùm teſtator voluerit legatum ſtatim poſt ætatem
25. annorum legatarij præſtari; veriſimile eſt, ipſum
quoque voluiſſe quòd interim legatarius aleretur,
donec ei legatum ſolueretur, & quamdiu hæres in
illius ſolutione moroſus eſſet, ne ipſe ex ſua culpa
& mora commodum aſſequeretur: vt in ſimili tenet
6. Monach. *deciſ. Bonon.* 59. *num.* 22. † Vbi dicitur,
quòd ſi quis promiſerit ſoluere fructus *interim*, li-
cèt obligatio fuerit limitata ad biennium; tamen ſi
fuerit in mora, tenetur ſoluere vltra tempus limita-
7. tum, ne ex mora ſua vtilitatem conſequatur. †
Quod ſumma ac ſpeciali ratione nititur, quando
agitur de filio, qui alioqui cogeretur legati ſui ſor-
tem principalem pro præteritis alimentis conſumere:
vt dicit Rot. coram Cauales. *deciſ.* 199. *num.* 4. &
8. *deciſ.* 541. *num.* 2. & 3. † Vbi etiam fuit conſidera-
tum quòd dictio *interim*, quandoque ſumitur pro
dictione *donec*: & fuit allegatus text. *in l. ſi quis in
ſenatorio. ff. de rit. nupt.* vbi Vlpianus per illud ver-
bum *interim* intelligit, quamdiu Senator fuerit: vt
latiùs explicatur in *d. deciſ.* 541. *num.* 4.

9. Addi poteſt ſupradictis obſeruantia ſubſequuta:
quam etiam conſiderat Rota in dictis deciſionibus,
quæ eſt interpretatiua voluntatis partium. *l. ſi de
interpretatione. ff. de legib.* ſiquidem hæredes legata-
rio alimenta continuò præſtiterant. Rot. *d. deciſ.* 199.
num. 6.

10. Præterea mater filio alimenta præſtans, illa pie-
tatis intuitu dediſſe cenſetur, nec repetere poteſt,
niſi proteſtata fuerit de repetendo. *l. Neſennius. ff.
de negot. geſt.* cum *ibi* notat. *l. alimenta. Cod. eod.
titul.* Surd. *de aliment. tit.* 6. *queſt.* 8. *num.* 41. &
multis ſequentibus. Coſt *de fact. ſcient. inſpect.* 35.
num. 9.

11. Immò dum mater eſt bonorum filij adminiſtratrix
cenſetur illi donaſſe alimenta in ea quantitate,
quæ excedit fructus bonorum adminiſtratorum;
idque pietatis intuitu Bald. *in d. l. Neſennius. colum.*
2. *num.* 3. *verſic. an dubitatur vtrùm.* Coſt. *de rat.
quæſt.* 95. *num.* 7. Cordub. *in l. ſi quis à liberis §. ſi
mater. num.* 35. *ff. de liber. agnoſcendis*, vbi loquitur
de fratre. Surd. *de aliment. tit.* 6. *quæſt.* 12. *num.*
26. † Adeo vt per talem alimentorum præſtatio- 12.
nem non diminuatur ſors principalis illius, cui
alimenta præſtantur. Cordub. in *d. l. ſi quis à li-
beris. §. Iidem reſcripſerunt. ff. de liber. agnoſc. num.*
4. *verſic. nec alimenta imputari debent.* poſt Sali-
cet. *in l. non omn. in fin. Cod. de adminiſtrat.
tutor.* Angel. à Gambal. *in tract. de teſtam. gloſ.* 61.
num. 5.

Multò magis præmiſſa locum habent: quia cùm 13.
tam mater quàm frater ad alimenta duplici titulo
tenerentur; nempe tam iure ſanguinis, quàm ex diſ-
poſitione teſtatoris: ex notatis per Vincent. de
Franch. *deciſ.* 178. *num.* 9. videlicet primò mater,
poſtea verò frater: Gratian. *diſcept. forenſ.* 259. *num.*
21. & 22. † ceſſat omninò condictio, ſeu repetitio 14.
ſoluti, etiamſi pietatis intuitu, & non ex debito ali-
menta præſtita fuiſſent. *argum. l. cum quis §. ſi mulier.
ff. de condict. indeb.* Vbi non datur repetitio eius,
quod pietatis intuitu ſolutum eſt, Coſt. *de ration.
rat. quæſt.* 95. *num.* 3. & 7.

Secundo loco Dixi non obſtare legatario, quòd
iuſſus fuiſſet ne abſque conſenſu matris vxorem du-
ceret.

Quia conditio illa prohibens ne quis ſine alterius 15.
conſenſo nubat tanquam contraria matrimonij liber-
tati reiicitur ipſo iure, & pro non ſcripta habetur;
cùm matrimonia ex alterius arbitrio pendere non
debeant. *l. cùm tale. §. ſi arbitratu. ff. de condit. &
demonſtr. l. filia mea. ff. eod. tit.* † Quod procedit ſi- 16.
ue conditio ad alterius voluntatem, ſiue ad arbi-
trium boni viri referatur. Molina *de primogen. lib.* 2.
cap. 13. *num.* 35. De materia Cancer. *lib.* 3. *cap.* 7.
num. 282. & *multis ſequentib.* Sanch. *de matrimon.
lib.* 1. *diſput.* 34. *num.* 19.

Fatendum tamen eſt ſuſtineri conditionem nu- 17.
bendi cum conſilio alterius; quia per tale præceptum
non aufertur libertas matrimonij, cùm ſufficiat lega-
tario exigere conſilium, ſed illud ſequi non teneatur.
Duran. *de condition. impoſſibil. part.* 2. *cap.* 3. *num.*
76. eamdémque differentiam inter conſenſum &
conſilium approbauit Baſil. Pont. *de matrim. lib.* 3.
cap. 6. *num.* 6. Copioſè Fontanel. *de pact. nupt.
clauſ.* 6. *gloſſ.* 3. *part.* 5. *num.* 12. & *ſequentib.* Molin.
de rit. nupt. part. 3. *cap.* 29. *per tot.* Mareſcot *lib.* 1.
cap. 73. † Si tamen dictum eſſet, quòd non nuberet 18.
niſi petitâ licentiâ matris; conditio ſubſiſteret: quia
ſufficeret petere licentiam; quamuis non obtineretur.
Baſil. Pont. *dict. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 6. Addent. ad Mo-
linam, *de primogen. dict. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 35.

CAPVT. XXXIX.

Locum eſſe iuri prælationis in alienatione in
qua donationis nomen ſimulatè fuit appo-
ſitum; cùm tamen vera eſſet venditio: ve-
luti cùm donatarius in ſe aſſumpſit onus
ſoluendi cenſum annuum, rei donatæ ſpe-
cialiter non inhærentem, nec limitatiuè
ſuper ea; immò ſuper omnibus bonis
impoſitum. Quomodò intelligendum ſit
feudalia in Gallia eſſe redacta adinſtar
patrimonialium. Et quæ ſit differentia
inter ſolutionem gabellæ, & ſolutionem
laudimij.

SVMMA

1 *In donationibus non competit domino directo ius prælationis.*

2 *Quando donatarius promittit ſoluere ſummas maiores bonis donatis, non eſt donatio, ſed potius venditio: & competit domino directo ius prælationis.*

3 *Donatio ſimulata in fraudem domini directi, non meretur nomen donationis.*

4 *Venditio potiùs cenſetur quàm permutatio, quando pretium æquiualet rei permutatæ.*

5 *Fraus præſumitur quando res pro parte venditur, & pro parte donatur.*

6 *Quando res cenſu annuo onerata venditur, ſi emptor ſibi aſſumpſerit onus extinguendi cenſum illum; onus huiuſmodi partem pretij obtinet.*

7 *pretium ſolui venditori, aut alicui eius creditori, perinde eſt: quia breui manu ſolutio per emptorem facta cenſetur.*

8 *Feuda in Ciuitate, & Statu Auenionenſi, ſunt redacta adinſtar patrimonialium.*

9 *Maſculi & fœmina indiſtinctè admittuntur in feudis in Comitatu Venayſſino; niſi aliud ex inueſtitura feudali colligatur.*

10 *Feuda redacta ſunt adinſtar bonorum patrimonialium quoad facultatem alienandi, & quoad formam ſuccedendi.*

11 *Quoad ius prælationis & ſolutionem laudemij, feuda retinent ſemper priſtinam naturam; etiam in locis vbi ſunt redacta adinſtar patrimonialium.*

12 *Eccleſia domina directa poteſt vti iure prælationis.*

13 *Onus reale ipſi rei inhærens non conſtituit partem pretij, ad effectum ſolutionis laudemij.*

14 *Cenſus quidam ſunt merè reales, alij verò habentes annexam obligationem perſonalem.*

15 *Cenſus habentes annexam obligationem perſonalem, conſtituunt partem pretij ad effectum ſolutionis laudemij*

16 *Magna eſt differentia inter ſolutionem gabellæ, & ſolutionem laudemij.*

1. CErtum eſt in donationibus locum non eſſe iuri
prælationis in fauorē domini directi, ex notatis
per Guid.Pap.*deciſ.* 47. attamen in caſu ſpeciali Dixi
domino ius prælationis competere quamuis ageretur
2. de donatione: † quia donatarius promiſerat ſoluere
ſummas non ſolùm æquiualentes, ſed etiam maioris
valoris quàm eſſent bona donata: quo caſu donatio
non dicitur contrahi, ſed potiùs venditio. Alexand.
*conſil.*119.*num.*4.*volum.* 3. Iaſ. *in l.final.num.*69. *verſic.limita prædicta.Cod.de iur. emphyt.* Rationem reddens: quia alioquin facile eſſet fraudem facere le-
3. gi. † Et cùm talis donatio ſit ſimulata, non meretur
nomen donationis vtì conficta in fraudem domini
directi. Mantic. *de tacit.conuent.lib.*22.*tit.*28.*num.*60.
Amic.*de iur.emphyt.quæſt.*12.*num.* 14. *verſic. ſecundò,*
4. *quod nulla.* Clar.*in §.emphyteuſis. quæſt.* 17. *num.* 1. †
Immò ſi pretium in permutatione ſoluatur, (cui ſimilis
eſt donatio illa reſpectiua,) præſumitur potiùs
venditio, ſi illud rei permutatæ æquiualeat, vel parum
diſtet. Amed.à Pont. *quæſt.laudem.* 18. *num.*9.&
10. & in hoc idem author donationem permutationi
5. æquiparat, *quæſt.*49. *num.* 11. † Idem locum habere
dicens, ſi res aliqua pro parte donetur, & pro parte
vendatur: quia ex hac permixtione contractuum,
fraus præſumitur. Idem, *quæſt.* 30. *num.* 2. *& dicta quæſt.*49.*num.*11.

6. Dubium tamen faciebat; quia agebatur de cenſu
annuo ſuper re donata ſpecialiter impoſito: & ſic videtur
remanere natura donationis, & licere donatario
cenſum illum redimere, & extinguere, ſicut ipſe
donator redimere poterat, etiam abſque conſenſu
domini directi, eodem modo quo donator, qui iura
ſua in donatarium tranſtulit, & in cuius locum ſucceſſit.

Verùm reſpondetur vim non eſſe in eo, vtrùm cenſus
extingui & redimi per donatarium potuerit, nec
vtrùm in tali redemptione domini directi conſenſus
requiratur; ſed in eo quòd pretij loco eſt cenſus ille,
ſuper re donata impoſitus: & ſicut in pretio non inſpicitur
vtrùm ſine conſenſu domini directi ſolui poſſit;
ita idem dicendum eſt in cenſu, qui illius ſimulatæ
donationis partem conſtituit: cùm enim interuenerit
pecunia, aut aliquid pretio rei donatæ æquiualens;
iam non eſt amplius vera, ſed ſimulata donatio,
venditionis naturam inducens: vnde locus eſt
iuri prælationis.

Quòd autem cenſus ille ſuper re donata impoſitus
habeatur loco pretij, & vicem obtineat numeratæ pe-
cuniæ, patet: † Quia perinde eſt pretium ſolui do- 7.
natori, aut creditori eiuſdem: vt dicit Cenſ. *de cenſib.quæſt.*50.*num.*23. non enim contractus iudicandus
eſt ab eo quod ſcriptum eſt in inſtrumento, ſed ab eo
quod actum eſt inter partes. *l.multùm intereſt. Cod. ſi quis alteri, vel ſibi.*& *ibi* Bald.*num.* 2. Rot. apud Cenſ.
*deciſ.*134. *n.*3. videtur itaque pretium ſolutum fuiſſe
donatori, & ab eo breui manu tranſlatum in eius creditorem:
ideo cenſetur ea ratione donatio facta pretio
numerato: ex traditis per Maſtrill. *deciſ.* 37.
*num.*7.

Secundo loco opponebatur, feuda in ſuis partibus 8.
redacta eſſe adinſtar bonorum allodialium, & per conſequens
non eſſe locum iuri prælationis: quòd enim
in Comitatu Venayſſino feuda ſint adinſtar bonorum
patrimonialium & allodialium, negari non poteſt:
vt etiam ego obſeruaui in *tract. de præuent. iudicial. cap.*14. *num.* 5. poſt Bertrand. *conſil.*237. *num.*1.
*volum.*6.D.Ludouic.Bell.*conſil.* 3. *num.* 64 *& conſil.* 4.
*num.*1.& 81.

Sed obiectio iſta (vt verum fatear) mihi errore 9.
euidentiſſimo niti viſa eſt, quia verum quidem eſt
apud nos, feudalia ad inſtar patrimonialium eſſe redacta,
ſed hoc non ita ſimpliciter, ſed cum diſtinctione
intelligendum eſt: aut enim agitur de facultate
alienandi bona feudalia irrequiſito domino, & in
eis ſuccedendi, veluti quòd tam maſculi, quàm fœminæ
in illis ſuccedant, & quòd in extraneos etiam titulo
venditionis, donationis, alióve ſimili transferri
& alienari poſſint; & hac ratione, verum eſt bona
feudalia adinſtar patrimonialium eſſe redacta. Vnde
in feudo Caſtrinoui ſito in diœceſi Cauallicenſi Comitatus
Venayſſini, fuit admiſſus maſculus ex fœmina
aduersùs maſculum deſcendentem ex maſculo, per
tranſactionem celebratam inter partes, per quam terminata
fuit lis maxima, quæ in Rota Romana pendebat:
& ſuper qua emanauerant diuerſæ deciſiones
Rotales: vt apud Ludouiſ.*dec.*535.*&* 445.*par.*1.*recent.*
& 491.*part.* 3. *recent.* & ſuper quo negotio plurima
extant cōſilia R.D. Lud. Belli Iuriſconſulti celeberrimi,
& quem præceptorem habui, dum iuri operam
darem: vt videre eſt apud ipſum *conſil.*1.*& ſequentib.*
vſque ad 9. † Ergo feuda adinſtar patrimoniorum 10.
redacta ſunt quoad ius ſuccedendi, & quoad facultatem
alienandi irrequiſito domino, tam per viam venditionis,
quàm permutationis, & ſimilis: vt explicat
Guid.Pap. *deciſ.*59.*num.*2.& *ibi* Ferret. Niſi tamen in
inueſtitura aliter diſpoſitum eſſet: vt dicit *ibidem*
Boneton.*in additione, in verb.adinſtar.patrimon.*† Aut, 11.
verò

verò agitur de iuribus retinendi iure prælationis, laudandi & laudemia percipiendi; & hoc caſu natura feudalis remanet etiam in locis, in quibus dicuntur redacta adinſtar patrimoniorum: vt aduertit D. Bellus, *conſil.* 1. *num.* 34. *& num.* 60. cum *ibi* citatis. Ideo dominus directus debet requiri ante apprehenſionem poſſeſſionis, aliàs res alienata cadit in commiſſum. Guid. Pap. *de iſ.* 46. & *ibi* Addent. *& conſil.* 46. *num.* 3. *verſic. ſicut in ſimili. & conſil.* 147. *num.* 6. *verſic. ſed reſtat.* Theſaur. *deciſ.* 169. *num.* 2. *verſic. hoc addito.*

12. Hoc autem ius prælationis competere Eccleſiæ, quando eſt domina directa, non eſt dubitandum: cùm Eccleſia non debeat eſſe deterioris conditionis, quàm priuatus: *cap. potuit.* & *ibi* Abbas, *num.* 1. *&* 2. *de locat.* Duran. *quæſt.* 31. *num.* 9. Amic. *de iur. emphyt. quæſt.* 64.

13. Opponebatur 3. doctrina Laſſariæ *in tract. de gabell. cap.* 10. *num.* 11. 13. *&* 18. vbi vult quòd onus reale rei ipſi inhærens, ſiue exprimatur, ſiue non exprimatur, non conſtituit partem pretij ad effectum, vt ex eo debeatur laudimium: quia dum exprimitur, talis expreſſio facta eſt de onere intrinſeco, quod ipſi rei ineſt; adeo vt expreſſio ſuperflua ſit, & nihil operetur: Ergo cùm cenſus per donatarium, ſoluendus ſpecialiter eſſet ſuper re donata impoſitus; expreſſio oneris dicti cenſus nihil operabitur, neque illius erit habenda ratio in æſtimatione facienda rei illius, ad effectum laudimij & iurium domino directo competentium.

14. Sed nec obiectio iſta conſiderabilis eſt: quia in caſu per eum propoſito tractabatur de vera venditione, aut alio contractu oneroſo, ex quo certum eſt deberi laudimium, & ſumendam eſſe inueſtituram, ac domino directo iura dominicalia deberi: ſed vt prædictus Author *dicto cap.* 10. *num.* 17. aduertit, in *verſic. ego vero. fol.* 88. *verſo, colum.* 2. duplex eſt modus cenſum in re propria conſtituendi. Primus, quando pro illius ſolutione, & ſecuritate, adiecta fuit hypotheca; ſiue generalis illa ſit, ſiue ſpecialis; eíque ſimul adiecta fuit obligatio perſonalis: vt dicit *eodem num.* 17. *fol.* 89. *colum.* 1. *verſic. at in priori cenſu.*

Secundus, quando ſuper certo fundo cenſus ita conſtituitur, vt nulla adhibita fuerit obligatio perſonalis: & is qui ſe obligauit, limitatè ſe obligauit tanquam poſſeſſor, & ſub qualitate illa poſſeſſoris; ita vt ſi deſinat eſſe poſſeſſor, deſinat quoque illius obligatio: vt idem Author notat, in *verſic. ſecundus verò eſt ille.*

Primi generis ſunt contractus omnes annuorum redituum, qui in hiſce partibus celebrantur: quia obligationes perſonales in dictis annuis reditibus frequentantur, cùm Bulla Pij V. de cenſib. non ſit apud nos vſu recepta: vt alio loco oſtendimus.

15. In cenſibus autem prædictis primi generis, clarè demonſtrat obligationem emptoris de ſoluendo cenſum, conſtituere partem pretij emptionis, vel ceſſionis: quia eo pacto tantam pecuniam cedens accepiſſe videtur; licèt realis numeratio non interuenerit; in quantùm ab obligatiooe ſoluendi cenſum fuit liberatus: vt ipſe notat *dicto num.* 17. *fol.* 89. *col.* 1. *verſ. at in priori caſu perſonali.* Quod euidentius apparet *ibidem*, *num.* 18. vbi contrarium dicit procedere, ſi cenſus fuerit impoſitus iuxta Bullam Pij V. requirentis ſpecialem rei, ſuper qua cenſus imponitur, obligationem; limitatam ad prædium illud, abſque obligatione perſonali: vt patet *in dicta colum.* 2. *fol.* 89. *verſic. atque ita hodie appareat.*

Idque meliùs explicat *num.* 75. vbi ponit caſum in cenſu prædiali & reali; aliud ſentiens in cenſu perſonali. Dicit enim quòd ſi cedo rem, prout illam habeo, nullo pretio recepto; vt ſi dico rem tuam tibi habeto cum ſuo cenſu, eo caſu non eſt venditio, ſed ſimplex ceſſio, ſtante præſertim dicta Bulla Pij V. & ſe ſe remittit ad *dictum num.* 18. ſupponens deeſſe obligationem perſonalem, atque ita poſſeſſorem non teneri niſi tanquam poſſeſſorem: vt patet *dicto num.* 75. *fol.* ·01. *verſo, colum.* 2. *in princip. verſic. qua perſonali obligatione deficiente.* Quod optimè explicat Ludou. Bell. *conſil.* 129. *num.* 28. & irrefragabili ratione confirmat: quia videlicet eſſet in facultate emphyteutæ ius domini inſcij vel inuiti minuere, rem emphyteuticam in libellum concedendo, & ſic rem deteriorem faciendo: vt cùm venderetur, diminutum eſſet ius laudimiorum. Et plura de hac materia videri poterunt *dicto conſil.* 129 *per totum.*

Vt interim non omittamus, non eamdem eſſe rationem ſoluendæ gabellæ ſeu decimæ, & laudimij; 16.
quia cùm ſemel de cenſus impoſitione ſecundùm leges Hiſpanicas decima ſoluta fuiſſet; non erat conueniens, aliam ſolui decimam de venditione rei, quæ eiuſdem cenſus onere reali erat affecta; ne ratione vnius eiuſdémque rei duplex decima ſolueretur; quod eſſet iniuſtum: vt aduertit Ludou. Bell. *loco cit.* & Iacob Cancer. *lib.* 1. *cap.* 11. *de emphyt. num.* 70.

CAPVT XL.

De donatione fundi dotalis per mulierem facta, non obſeruatis ſolemnitatibus per ſtatutum Delphinale requiſitis. Quando fundus dotalis fuit donatus cum vniuerſitate bonorum præſentium & futurorum, ſub modica reſeruatione ad teſtandum; vtrùm donatio ſubſiſtat.

SVMMARIVM.

1 *In Gallia* l. 1. ff. de fund. dotali, *eſt abrogata quoad primam eius partem duntaxat.*

2 *Alienatio fundi dotalis etiam in Gallia valida eſt, ſi fiat cum vniuerſitate bonorum.*

3 *Quæ ſit differentia inter diſpoſitionem vniuerſalem, & generalem.*

4 *Maritus iure antiquo, ſoluto matrimonio, remanebat dominus fundi dotalis; & de eo loquitur text. in* l. 1. ff. de fundo dotali.

5 *Non ſolùm maritus, ſed etiam vxor, in terminis* l. 1. de fundo dotali, *poterat alienare fundum dotalem.*

6 *Alienatio facta per vxorem non poteſt præiudicare marito quoad fructus illi debitos.*

7 *Soluto matrimonio, mulier fundum dotalem alienare poteſt.*

8 *Si mulier ſpem reſtitutionis ſuæ dotis alienauerit talis alienatio effectum ſortitur, ſoluto matrimonio; ſi dos ad mulierem reuertatur.*

9 *Iuramentum reddit validam alienationem fundi dotalis.*

10 *Contrarium in Gallia ſeruatur.*

11 *Explicatur verus ſenſus* l. 1. ff. de fundo dotali. *& num.* 12. *Remiſſiuè.*

13 *Quæ ſolemnitates in donationibus interuenire debeant ex diſpoſitione ſtatuti Delphinalis.*

14 *Non præſumitur pro decreto Iudicis, vel Baiuli imperiti.*

15 *Quando ſola præſentia Iudicis requiritur, ſufficit interuenire Iudicem quantumuis imperitum.*

i

16 *Domi*

16 *Dominus loci poteſt ſi velit ſe ſapponere Iuriſdi-ctioni Baiuli ſui.*

17 *Baiulus tamen in cauſa ſui domini, poteſt allegari ſuſpectus.*

18 *Suſpicio omnis ceſſat in actibus voluntariæ iuriſdi-ctionis.*

19 *Qui dicit affines ſeu propinquos non potuiſſe inter-uenire tempore contractus, prò obſeruanda ſtatuti ſolemnitate, tenetur id probare.*

20 *Donatio ſi per multos annos fuerit obſeruata, pro eius corroboratione leniores probationes re-quiruntur.*

21 *Præſumptio mali iuris oritur contra eum, qui actio-nem ſuam tardè proponit.*

22 *In antiquis, Iudex argumentis & coniecturis con-tentus eſſe debet.*

23 *In caſibus qui ſunt difficilis probationis, admittitur coniecturalis & præſumptiua probatio.*

24 *Reſeruatio vſufructus ſecundum nonnullos, donatio-nem omnium bonorum validam non reddit.*

25 *Fructus reſeruati, & quæſita ex eis, pertinent ad hæredes donatoris: & num. 27.*

26 *Amplia, etiamſi reſeruatio fructuum facta fuerit ad vitam.*

28 *Qua cautela fieri poſſit, vt reſeruata acquirantur donatario.*

29 *Iulij Clari ſententia proponitur: ſed reiicitur, n. 30.*

31 *Quanta debeat eſſe reſeruatio ad validandam do-nationem, Iudicis arbitrio remittitur.*

32 *Onus probandi tenuitatem donationis pertinet ad allegantem.*

33 *Si donator ſummam competentem in donatione om-nium bonorum ſibi reſeruauerit, non officit donationi, ſi poſtea illam conſumpſerit.*

DIfficile eſſe dixi donationem à muliere factam irritari, ex capite prohibitionis alienationis fun-di dotalis, ex lege Iulia: cùm alienatio fundi dotalis facta fuiſſet cum vniuerſitate bonorum: quo caſu ni-hil impedit quominus fundus dotalis alienari queat, adinſtar iuriſpatronatus quod per ſe vendi non po-teſt, & tamen illius venditio ſuſtinetur; ſi cum bono-
1. rum vniuerſitate facta fuerit. *l. 1 ff. de fund. dotal.* † Et
licèt ageretur de bonis ſitis in Gallia, vbi lex Iulia abrogata dicitur; tamen verum eſt legem illam pri-mam, *ff. de fund. dotal.* vſu in Gallia non eſſe rece-ptam, quoad primam illius partem duntaxat; quâ dicitur, quòd ſi marito non cauente de damno infe-cto, vicinus in poſſeſſionem prædij dotalis fuerit im-miſſus, & deinde iuſſus poſſidere, hoc caſu ceſſat lex Iulia: vt notat Autum. *ad d. l. primam.* Sed quoad ſe-cundam eius partem, quâ dicitur fundum dotalem alienari poſſe cum vniuerſitate bonorum, lex illa
2. abrogata non fuit: † Vnde fundum dotalem aliena-
ri poſſe conſtat: quia mulier donationem fecit om-nium bonorum ſuorum, præſentium & futurorum, in quibus bona dotalia erant comprehenſa. Bald. No-uell. *in tractat. de dote, part. 7. priuil. 1. num. 22.* & *in l. 1. ff. ſolut. matrim. num. 187.* Hyppol. Rimin. *in rubric. Inſtit. quib. alienar. licet. num. 169. & ſequen-*
3. *tib.* † vbi oſtendit differentiam inter diſpoſitionem
generalem, & vniuerſalem: & probat in generali non comprehendi fundum dotalem; at in vniuerſali comprehendi: vt per eum, *num. 179.* vniuerſalem au-tem eſſe demonſtrat, quando diſponens loquutus eſt de bonis, cum illa dictione, *Omnia*, quæ eſt vniuerſa-lis: poſt Dec. *in l. omnia ff. ſi cert. petat.* & aliis in locis per eum allegatis.
4. Et quamuis text. *in d. l. 1.* videatur ſolùm loqui de
alienatione facta per maritum, dicens talem aliena-tionem validam eſſe; veluti per hæredis inſtitutio-nem (quia iure antiquo dominium rei dotalis non tranſibat in mulierem ſoluto matrimonio, quod ho-die correctum eſt per *l. in rebus. Cod. de iure dot.* vt do-cet Bart. *in d. l. 1. ff. de fund. dotal.*) Sed tamen fundum dotalem tranſire in hæredem mariti, cum eodem one-re illum non alienandi. Nihilominus textus ille loqui-tur exemplificatiuè, vt patet ex illa dictione, *veluti ad hæredem mariti*: ſed non ideo inferri poteſt, quin 5.
idem in vxore alienante fundum dotalem cum vni-uerſitate bonorum ſtatuendum ſit: quia vtroque ca-ſu eadem militat ratio; immò & in vxore alienante deficit illa obligatio conſeruandi fundum dotalem in-alienatum: quia aut inſpicimus tempus matrimonij
conſtans; † & hoc caſu verum eſt alienationem non 6.
ſubſiſtere in præiudicium mariti, & fructuum illi de-bitorum ſuper bonis dotalibus. Theſaur. *deciſ. 150.*
num. 17. † Aut inſpicimus tempus ſoluti matrimonij; 7.
& hoc reſpectu valida eſt alienatio, cùm non agatur ampliùs de mariti præiudicio; ſed ſolius vxoris: quæ licèt regulariter dotem alienare non poſſit; tamen alienatio per ipſam facta ſpei futuræ reſtitutionis ſubſiſtit, & valida eſt: *l. conſtante.* & *ibi* Gloſ. & DD. *Cod. de donat.* & præſertim Bart. qui dicit gloſſam il-lam eſſe valde notandam. Bald. qui dicit illam eſſe ſingularem. Alberic. qui dicit ſe vidiſſe magnos pe-ritos de hoc dubitare. Angel. qui dicit aliud eſſe do-nare ſpem actionis futuræ, aliud fundum dotalem quem alienari prohibet lex Iulia. Odofredus, vbi tenet quòd licèt fundus dotalis alienari nequeat, ta-men actio ad dotem, ſeu ſpes illius donari poteſt. Sichard. vbi ponit caſum illius legis in fundo do-tali, qui alienari non poteſt in præiudicium mari-ti; ſed tamen vxor in præiudicium dotis poteſt do-nare, non quidem ipſam dotem; ſed ſpem, ius &
actionem quam ipſa mulier habet in dote. † Idcir- 8.
co ſi mulierem, marito ſuo præmori contingat; ius illud dotale quod tunc in ſpe tantùm competebat; deuoluitur ad donatarium. Parpal. *in l. ſecunda, nu-mer. 81. verſic. Item per hoc limito. ff. ſolut. matrim.* Tiraquel. *de retract. conſangui. §. 26. gloſ. tertia, nu-mer. ſeptimo.* Barboſ. *in quinta parte, l. 1. ff. ſolut. matrim. numer. 42. verſic. item ex prædictis.* Bertrand. *conſil. 105. volum. 6.* Theſaur. *dicta deciſ. 150. nu-mer. 17.*

Pro donationis validitate accedebat iuramentum, 9.
quod fundi dotalis alienationem adeo validam red-dit, vt illi donatrix aut eius hæredes contrauenire non poſſint; præſertim ſi mulier viuens Regias pro reſtitutione literas non impetrauerit, aut alia ra-tione conqueſta non fuerit: prout in Senatu Gra-
tianopolitano deciſum teſtatur Expilli *arreſt. 123.* † 10.
Scio tamen contrarium tenuiſſe Addent. ad Alexand. *conſil. 38. lib. ſecundo*, & ad Louet, *litera D. num. 11.* ſed contractus de quo agitur factus erat in patria Delphinatus, vbi præualere debent arreſta dicti Se-natus.

Redeundo igitur ad deciſionem quæſtionis prin- 11.
cipalis, Dico quòd *l. 1. ff. de fund. dotal.* in ſecunda eius parte, licèt loquatur de marito alienante fundum do-talem cum vniuerſitate bonorum; eadem ratione lo-cum habet in muliere alienante, cum eadem bono-rum vniuerſitate: vt expreſsè voluit Bald. Nouell. *dicta part. 7. priuil. 1. num. 22.* & *in l. 1. ff. ſolut. matrim. num. 187.* vbi propterea dicit, quòd ſi mulier habeat Caſtrum (intellige non dotale,) & dederit marito in dotem quoſdam reditus dicti Caſtri, poſtea verò vendat ipſum Caſtrum, poterit etiam cum eo ven-dere, & transferre dictos reditus dotales, vt ſibi li-ceat dictam alienationem facere cum vniuerſitate;

quam

Digitized by Google

12. quam tamen ſingulariter facerè non potuiſſet. † Cæ-
terùm de vera interpretatione *dicta, l. 1. ff. de fund.
dotal.* & de ratione differentiæ inter caſum alienario-
nis neceſſariæ fundi dotalis, & illius quæ fit cum
vniuerſitate bonorum; videndus eſt Barbuſ. *in d.l.* 1.
ff. ſolut. matrim. part. 5. *n.* 11. *&* 12.

13. Secundum caput nullitatis donationis proponeba-
tur, petitum ex inobſeruantia ſtatuti Delphinatus,
quo cauetur donationes non aliter validas eſſe, quàm
ſi in Baliui, Iudicis, aut Caſtellani loci ſeu parochiæ
domicilij donatoris, vel Locumtenentis eorumdem
& trium ex proximioribus conſanguineis ſeu paren-
tibus ipſius donatoris in dicta parochia exiſtentibus,
vel vbi non reperirentur in dicta parochia; aut voca-
ti, adeſſe nollent, in donatione prædicta aliorum vi-
rorum proborum dictæ parochiæ non ſuſpectorum
per alterum ex dictis Officiariis pro numero paren-
tum non exiſtentium, aut non repertorum, aut ad-
eſſe vt ſupra nolentium ſubrogandorum præſentia fa-
ctæ fuerint, recitatæ & publicatæ. Cuius ſtatuti ſeu
edicti tenor ad longum inſeritur in recentioribus de-
ciſionibus Guid. Pap. cum quibuſdam annotationi-
bus Ioannis de Cruce.

14. In quo capite dubium oriebatur ex eo, quòd cùm
ageretur de Baiulo imperito qui huic donationi au-
thoritatem præſtiterat, non aderat iuris præſumptio
pro illius decreto. Bertazol. *de clauſulis. clauſ.* 10.
15. *gloſſ.* 2. *num.* 17. *verſic. quarto limita.* † Sed hæc dif-
ficultas leuis eſt: quia ſtatutum ſeu edictum non re-
quirit interpoſitionem decreti, ſed ſolùm præſen-
tiam Baiuli ad fraudes euitandas: qua in re non re-
quiritur vlla cauſæ cognitio, ad effectum interpoſi-
tionis decreti formalis; ſed ſufficit præſentia Baiuli,
vnde ex hoc capite non poterat donatio impugnari.

16. Præterea opponebatur quòd Baiulus ipſe, erat Ba-
iulus & officialis ipſius donantis in loco in quo do-
nans habebat omnimodam iuriſdictionẽ, & per con-
ſequens Baro ſeu Dominus loci non erat ſubditus iu-
riſdictioni Baiuli ſui. Sed nec iſta obiectio ſubſiſtere
poterat: quia quod dicitur Baiulum non habere iuriſ-
dictionem aduerſus Dominum loci, eſt verum, &
procedit niſi Dominus ipſe ſponte ſe illius iuriſdi-
ctioni ſupponere velit: vt notauit Albert. Brun. *con-
ſil.* 146. *in princip.* per text. *in l. eſt receptum. ff. de iu-*
17. *riſdict. omn. iud c.* † Vbi tamen dicit, quòd tali ca-
ſu, is qui coram Baiulo, aut alio Officiali conuenitur,
18. in cauſa Domini, poteſt ſuſpectus allegari. † Quæ
ſuſpicio ceſſat in caſu iſto; cùm agatur de actu volun-
tariæ iuriſdictionis. *l. ſi conſul. ff. de adopt.* Gutier.
de tutel. part. 1. *cap.* 16. *num.* 7.

Tertio loco dicebatur donationem ex alio capite
ſtatuti non obſeruati, nullam eſſe: quia videlicet af-
fines, ſeu conſanguinei; prout requirebat ſtatutum,
vocati non fuerant.

19. Sed reſponſum fuit, illum qui aſſerit adfuiſſe pro-
pinquos, qui aſſiſtere poſſent donationi; teneri il-
lud probare, tanquam fundamentum ſuæ intentio-
nis; non quidem quòd eadem hora, ſed ſaltem ea-
dem die qua contractus fuit celebratus, proximiores
idoneos & capaces in loco celebrati contractus fuiſſe
præſentes. Caſtrenſ. *conſil.* 124. *num.* 2. *verſicul. ſecun-
dò videndum. lib.* 1. Rot. *deciſ.* 469. *num.* 1. *& ſequen-
tib. part.* 1. *recent* non autem neceſſaria eſt probatio
de exiſtentia propinquorum eadem hora contractus.
Rot. *deciſ.* 713. *part.* 2. *recent.* Ludouiſ. *deciſ.* 459.
num. 11.

20. Attamen cùm negotium definiendum eſſet in ſu-
prema Curia Gratianopolitana, quæ iudicat ex æqui-
tate: Cenſui non adeo neceſſariam præciſam illam
præſentiæ propinquorum concludentem probatio-
nem, imò ſatis fore ſi probatio coniecturalis addu-
ceretur, ſtantibus facti circumſtantiis. Agebatur quip-
pe de donatione iam ante triginta annos facta, aduer-
sùs quam nihil dictum fuerat, nec donator in iudi-
cio vel extra conqueſtus erat, & propter tanti tempo-
ris interuallum nedum difficilis, ſed & impoſſibilis
ob teſtium obitum facta fuerat probatio. † Ex qua 21.
ſic tarda nullitatis propoſitione non modica doli &
calumniæ præſumptio naſcebatur. Bald. *conſil.* 37.
lib. 1. Afflict. *deciſ.* 13. *num.* 2. *in* 9. *coniectura*, text.
eſt in *can. Christianus.* 11. *quaſt.* 1. Mangil. *de euict.
quaſt.* 8. *num.* 46. † Ideo hoc caſu Iudex argumentis 22.
& indiciis debet eſſe contentus. Caſſad. *deciſ. vlt. in
fin. de dolo & contumacia*, & probat text. *in l. non
omnes. §. à barbaris. ff. de re militar.* Bart. *in l. in illa*
1. *ff. de verb. obligat.* † Ratione quippe difficultatis 23.
probationis admittenda eſt præſumptiua probatio.
Bald. *in Authen. quas actiones. penult. colum. Cod.
de Sacroſanct. Eccleſ.* & lex contenta eſt indiciis &
argumentis, ſecundùm eumdem Bald. *in l. ſi quis in
hoc genus. Cod. eodem tit.* & *in l. quicumque. colum.
penult.* aliàs. *vlt. Cod. de ſeru. fugit.* cùm alioquin ex
ſola temporis antiquitate oriatur præſumptio rei ſo-
lemniter geſtæ; vt per Maſcard. *de probat. conſil.* 1219.
num. 3. *& ſequentib.* Menoch. *de arbitrar. caſu* 115.
per tot.

Tertium nullitatis fundamentum deſumptum fuit 24.
ex eo, quòd donatio facta erat de magno & amplo
patrimonio ſub valde modica reſeruatione; nempe
vſusfructus, & ſolius ſummæ centum ſcutorum ad
diſponendum; & tamen donatio erat de omnibus
bonis donatoris præſentibus & futuris: in quo capi-
te DD. in varias iuêre ſententias: ſiquidem Anton.
Faber. *in ſuo. Cod. lib.* 8. *tit.* 34. *de donat. definit.* 9. ex
ſola vſusfructus quantumuis magnæ quantitatis re-
ſeruatione donationem non reddi validam cenſuit: ea
ratione nititur, quia quidquid donatori ſupereſt de
fructibus bonorum donatorum, neceſſe eſt vt veniat
ſub donatione futurorum. Quæ tamen ratio non ſub-
ſiſtit, quia † ſi donator omnium bonorum præſen- 25.
tium & futurorum reſeruatis fructibus aliquid ex eis
acquiſierit, verius eſt tale ex fructibus quæſitum, non
ad donatarium vniuerſalem, ſed ad donatoris hære-
des pertinere, vt cenſuit Surd. *conſil.* 173. *numer.* 10.
Gabriel. *conſil.* 139. *num.* 1. *volum.* 1. Mantic. *de tacit.
convent. lib.* 13. *tit.* 32. *n.* 8. *&* 11. Peguer. *deciſ.* 140.
num. 2, Franc. *deciſ* 168. *num.* 3. *&* 10. † Quod pro- 26.
cedit etiamſi fructuũ reſeruatio facta fuerit ad vitam.
Trentacinq. *lib.* 3. *variar. reſol. tit. de donat. reſol.* 3.
num. 18. Paſcal. *de patr. poteſt. part.* 1. *c.* 9. *n.* 115. † Et 27.
non ſolùm fructus extantes tempore mortis donato-
ris, ſed etiam quæſita ex fructibus pertinent ad hæ-
redes donatoris; Iacob. Cancer. *part.* 3. *tit.* 2. *de in-
uent. num.* 122. † Licèt poſſit adhiberi cautela, quòd 28.
ſi donator non diſpoſuerit de reſeruatione, ſit acqui-
ſita donatario. Tuſch. *litera D. concluſ.* 648. *numer.* 39.
& 55. Theſaur. *deciſ.* 97. *n.* 4.

Alia ſententia fuit Iulij Clar. *in §. donatio, quaſt.* 19. 29.
nempe nullam eſſe donationem omnium bonorum
præſentium, & futurorum: ſi adeo parua ſit reſerua-
tio, vt vigeſimam bonorum donatorum partem non
attingat: cuius ſententiæ multi adhærent, quos re-
fert Paſcalis, *de patr. poteſt. part.* 1. *c.* 8. *n.* 119.

Hanc tamen ſententiam multi alij reiiciunt: & in- 30.
ter cæteros Ioan. Bapt. Coſt. *de fact. ſcient. centur.* 1.
diſtinct. 77. *in ſummario, numer.* 9. vocat ridiculum
commentum, & illam ſententiam repugnare com-
muni opinioni, nullibíque probari teſtatur Rimi-
nald. iun. *lib.* 5. *conſil* 555. *num.* 9. Et Clarum ſine le-
ge & ratione loqui aſſerit Maſtril. *deciſ.* 273. *numer.* 7.
&

& ſequentib. Cancer. qui dicit donationem ſubſiſtere, etiamſi donatio eſſet modica, *lib.3.c.2. n.124.* Caſtil. *lib.4. controuerſ.c.83 n.29.*

31. Vera reſolutio meo iudicio hæc eſt; vt totum hoc ex iudicis arbitrio dependeat, qui conſideratis bonis donatis & reſeruatis, ac valore reſeruatorum totum hoc negotium terminabit: ſi enim v.g. vſusfructus reſeruatus adeo paruus ſit, vt vix ad alimenta donatoris ſufficiat; aut ſi poſt alimenta donatori neceſſaria adeo modica ſuperſit ſumma, vt veriſimile ſit nullum reperiri poſſe qui illius hæreditatem acceptare velit: eo caſu propter ſublatam donatori facultatem teſtandi, donatio inualida declarabitur. E contrà ſi ſuperſit talis ſumma, quæ inſpecta facultatum & perſonatum qualitate inuitatura ſit aliquem ad hæreditatem acceptandam, efficax erit & valida donatio: fieri ſiquidem poteſt, vt tam amplum ſit patrimonium, vt illius non dicam vigeſima, ſed etiam centeſima talis ſit, vt ſufficere poſſit inueniendo hæredi, vnde nihil certi hîc definiri poteſt, ſed ad arbitrium Iudicis remittẽdum eſt. Ideo Senatus Aquenſ apud Franciſc. Steph. *deciſ.67.* validam declarauit donationem: quia cùm ageretur de muliere induſtrioſa & obſtetrice, quæ minimo labore aliunde quàm ex fructibus ſeſe alere poterat, & ſummam ſibi ad inueniendum hæredem competentem poterat conſeruare.

Et hæc eſt communis & vera reſolutio, de qua Cancer. *lib.3. cap.12 num.3. verſic. ſecundo Pauli ſententia. & cap.2. numer.* 118. & *lib.1. cap.8. de donat. n. 78. in nouv.* Tuſch. *in verb. Donatio. concluſ. 648. n.72.* Fontanel qui dicit ſe loqui cum torrente Doctorum. *clauſ.4. gloſſ. 23. n.3.*

32. Aduertendo tamen quòd onus probandi tenuitatem reſeruationis pertinet ad actorem. Tuſch. *liter. D. concluſ.648. n.74.*

33. Item notandum eſt non officere donationi, quòd donator ſummam reſeruatam poſtea conſumpſerit: cùm ſolum donationis tempus hac in re ſit conſiderandum. Anton. Faber. *lib.8. tit. 34. definit. 9.* quem ſequitur Fontanel. *d. clauſ.4. gloſſ.22. n.11.*

CAPVT XLI.

De dominio directo vniuerſali, tam quoad iuriſdictionem, quàm quoad omnia prædia territorij. Quomodò & ex quibus probetur, omnia prædia certi territorij eſſe emphyteutica, ſub dominio directo Domini illius loci. De bonis allodialibus, ſeruilibus, & in feudo franco: Et quomodò hæc tria inter ſe differant. Homagij præſtatio vtrùm dominium directum probet. Quæ ſit natura feudi liberi, nobilis & gentilis; & vtrùm ex eo laudimium debeatur.

SVMMARIVM.

1 *Domini iuriſdictionales ſunt quidem fundati in toto territorio quoad iuriſdictionalia, ſed non quoad dominium directum prædiorum particularium.*

2 *Domini terrarum ſi prætendant dominium directum, tenentur illud probare.*

3 *Amplia vt procedat, ſiue bona poſſideantur per inueſtituram, ſiue per tertium.*

4 *Si in aliquo territorio ſint plurima prædia merè allodialia, Dominus loci non habebit fundatam intentionem in dominio directo vniuerſali.*

5 *E contra; ſi nulla ſint prædia libera in toto territorio, ex eo ſumitur argumentum dominij directi vniuerſalis.*

6 *Non nocet dominio vniuerſali, quòd aliquis alius in eo loco poſſideat dominia directa: quia vnus poteſt eſſe dominus directus inferior, & immediatus, & alius ſuperior & mediatus.*

7 *Quando quis eſt dominus directus vniuerſalis, alij prætendentes dominium directum particulare tenentur ius ſuum probare.*

8 *Dominium directum ſuperius & vniuerſale, colligitur ex eo quòd domini directi particulares illi ſoluunt laudimium, & ſuper illis habet ius prælationis dum venduntur.*

9 *Argumentum dominij directi vniuerſalis colligitur ex eo, quòd de prædiis franchis à cenſu ſoluitur domino laudimium.*

10 *Ex præſtatione laudimij reſultat probatio dominij directi.*

11 *Fallit ſi domini conſenſus fuiſſet requiſitus pro abundantiori cautela.*

12 *Ex locatione ad longũ tempus debetur laudimium.*

13 *Expenditur Menoch.* conſil.703. n. 8.

14 *Dominij directi non oritur concludens probatio ex eo, quòd maior pars prædiorum territorij eſt emphyteutica, erga Dominum loci.*

15 *Maximè quando agitur contra tertium poſſeſſorem.*

16 *Si quis de toto territorio fuerit inueſtitus, vtrùm ex eo inferatur per neceſſe ipſum eſſe dominum directum totius territorij.*

17 *Clauſula inueſtituræ* cum furnis, molendiuis, &c. *quid importet.*

18 *Præceptum factum per Dominum ſuis ſubditis de faciendo dinumerationem prædiorum, non arguit per neceſſe dominium directum vniuerſale.*

19 *Omnia præſumuntur ſeruilia, ſi emphyteuta non oſtendat quæ ſunt emphyteutica.*

20 *Limita, niſi adeſſet probabilis ignorantia.*

21 *Quomodò procedant quæ dicta ſunt ſupra. num.19.*

22 *Explicatur differentia inter prædia merè allodialia, ſeruilia, & franca, ſeu franco modo, vel in feudo franco poſſeſſa.*

23 *Allodium quid ſit.*

24 *Feudum francum quid.*

25 *Ex feudo franco debetur fidelitas, ſed non ſeruitia.*

26 *Reſeruatio dominij directi eſt de naturalibus feudi; ſed non de ſubſtantialibus.*

27 *In quo conſiſtat natura feudi franci.*

28 *Quando alienatur feudum francum, liberum, nobile, & gentile, non debetur laudimium.*

29 *Dum prædium alienatur vti liberum, cenſetur etiam tranſlatum dominium directum.*

30 *De triplici iuramento fidelitatis, nempe ſubiectionis, domeſticitatis, & vaſſallagij.*

31 *Conceſſio in feudum differt a conceſſione in emphyteuſim, & quomodò.*

32 *Quæ debeat articulare, & probare is, qui prætendit excludere dominium directum vniuerſale, ob alienationes factas tanquam de bonis liberis, & merè allodialibus.*

GRaues & diuturnæ lites motæ fuerunt, & adhuc pendent inter multas huiuſce Status Communitates, & Dominos Barones, ſeu Iuriſdictionales; ſuper dominio directo vniuerſali totius territorij, & incolas ſeu bonorum poſſeſſores. Siquidem Domini

Iutiſdictionales prætendunt habete intentioné fundatam in toto tettitorio; ita vt abſque alia dominij ditecti probatiooe, poſſeſſotes omnes teneautur in caſum acquiſitionis laudemium ſuluere, & ius prælationis domioo volente pati. E contra verò particulates prætendant ſe, nee ad recognitionem, nec ad laudimij ptæſtationem teneri, nec aliis iuribus dominicalibus ſupponi, niſi dominus probauerit ius ſuum dominicale. Cuius quæſtionis reſolutio vel in fauorem domini, vel pto patticularibus, elici poterit ex ſequentibus concluſionibus genetalibus, quas ad nullum eaſum particularem adaptabimus, expeetantes quid ex variis facti eircumſtantiis deciſiones deſuper faciendæ poſſint declarare.

1. Prima ergo Concluſiu ſit: Dominos iuriſdictiooales, licèt intentionem habeant fundatam in toto tettitorio quoad iutiſdictionales actus; tamen ſuper dominio directo omnium prædiorum particularium, ex ſola iuris aſſiſtentia, niſi titulus ſufficienter probetur, non eſſe fundatos: ideo, ſi prætendant laudimium, & alia iuta dominicalia ſibi deberi ex ptædiis particularibus, teneri hoc probare. Ratio eſt, quia de iute communi, omnia ptædia libeta & allodialia ptæſumuntur. Surd. alios allegans, *conſil.* 311. *numer.*6. *&* 7. Neque præſumitur quidquid eſt infra territorium eſſe emphyteuticum. Rot. *deciſ.*409. *numer.*4. *part.*1. *recent. & deciſ.*696. *num.*4. *part.* 4. *diuerſ.* 2. † Vbi dicitur non valere argumentum à iuriſdictione, ad dominium terum particularium alicuius territorij. Caneet. *lib.*1. *variar. reſol. cap.*11. *de emphyt. num.*31. *in nouis, & lib.*3. *tit* 4. *de ſeruit.num.*8. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 22. *tit.*20. *num.*26. vbi dieitut quòd ſi Dominus Iuriſdictiooalis, prætendat dominia directa particularia, tenetut fidem facere de ſuo titulo. Peregr. *conſil.* 16. *num.* 4. *& ſequentib. volum.*1. vbi dicit hoc eſſe commodum poſſeſſionis, vt pro eius iuſtitia præſumatur; & ideo onus probandi domioium ſpectare ad Superiotem illud prætendentem. Mateſeot. *libr.* 1. *variar. reſol. cap.*85. *num.*11. 12. 13. *& ſequentib.* 3. † Vbi hoe ptoeedere aſſerit, ſiue bona poſſideantur ab eo qui fuit inueſtitus, ſiue à tertio, atque ita teſtatur in Rota fuiſſe deciſum. Surd. *conſil.*151. *n.*64.65. *&* 66. *&* 84. Rebuf. *in conſtit. Regias de conſt. redit. art.*2. *gloſ. vnic. n.*14. Menoch. *lib.*3. *præſumpt.*100. *n.*5. *&* 6. *& ſeqq.*

4. Secunda concluſio: quando io aliquo territorio ſunt plurima prædia, omninò franca & merè allodialia; ex hoc excluditur præſumptio, ſi quæ adſit dominij directi vniuerſalis: & è cõuerſo, ſi omnia prædia ſint ſeruilia, ita vt in toto territotio nullum ſit prædiũ, quod non ſubiaceat alicui domino directo, ex hoc magna oritur præſumptio dominij directi vniuerſalis.

Prima concluſionis pars probatur ex traditis per Bruin. *conſil.*127. *colum.*8. *verſic. quod ſi extant.* vbi dieit quòd ſi extent aliqua inſtrumenta veoditionum factarum in allodium, deſtruitur fama dominij directi vniuerſalis: ſequitur Surd. *conſil.*151. *num.*80. *in fin, & n.* 84. *in fin. verſic. & hac ſententia.* Natta *conſil.* 446. *num.*9. *& conſil.*514. *n.*32. Rot. *deciſ.*696. *num.*4. *part.*4. *diuerſ.*

5. Secunda pars concluſionis euidenti ratione probatur: nam ſi omnia certi territorij prædia ſeruilia, & nihil liberum eſſe ſupponamus; ſequitur omninò ceſſare regulam illam generalem, quâ dicitur prædia omnia eſſe libera: immò adeſt in contrarium alia regula, quòd in tali territotio omnia non ſolùm præſumuntur, ſed ſunt ſeruilia; vnde dominus fundatam habebit iotentioné in toto territorio, non obſtantibus dominiis directis particularibus ad alios fortè ſpectantibus; quia, vt mox dicemus, dominia iſta poſſent eſſe ſubalterna, & dependentia à dominio directo vniuerſali. Et eſſentia ipſius dominij directi vniuerſalis, non conſiſtit in eo, quòd nullus alius habeat dominium directum aliquotum prædiorum particularium; ſed in eo, quòd ſi quis dominium directum particulare prætendat, illud probare teneatur. At verò dominus vniuerſalis totius teritotij, abſque alia probatione fundatam habet intentionem in dominio directo cuiuſlibet prædij; niſi alius tale dominiũ particulare directum ſibi competere docuerit: Ita declarat Socin. ſen. *in l.* 1. *num.* 27. *verſic. ex quibus. ff. de acquir. poſſeſſ.*

Vnde cùm in Britannia nulla ſit terta quæ alicui domino directo non ſubiaceat, bene concludit Argentræus Dominos Iuriſdictionales in illa prouincia fundatam habere intentionem, non ſolùm quoad iuriſdictionem, ſed etiam quoad dominium directũ omnium prædiorũ particularium: vt notat idem Author *ad conſuetudines Britanniæ, artic.*277. *gloſ.*9. *per tot. in verb. entre les metes de la ſeigneurie. fol.* 1331.

Tertia Concluſio, conſequutiua eorum quæ mox 6. in ſecundo dicta fuère, eſt; non repugnate dominio directo vniuerſali, quòd alij præter Domioum Iuriſdictionalem poſſideant in illo feudi territorio, aliqua directa dominia certorum prædiorum; cùm vnus poſſit eſſe dominus directus ſuperior & mediatus; alius verò inferior ſeu immediatus: ille vniuerſalis, hic particularis. Ias. *inter conſil. feud. Alberti Bruni conſil.*8. *num.*52. poſt Bartol. *in l.* 1. *§. per hanc.* per illum textum, iuncta *l. ſequenti. ff. de rei vendicat.* & in *extrauag. ad reprimendum. in verb. totius orbis.* & per alia iura *ibidem* allegata: quod & iodubitatum ſupponit Vincent. de Franch. *deciſ.*437. † Et ideo Curt. 7. Iun. *conſil.* 184. *num.*8. dieit quòd ſi quis velit excludere dominum habentem intentionem fundatam in toto territorio, debet probare ſuum dominium particulate: ſequitur Mar. Anthonin. *lib.* 2. *reſol.* 55. *num.* 3. & ſic apparet quòd dominia directa particularia: non noceut domioo directo vniuerſali.

Quarta Concluſio: vna ex præſumptionibus ex 8. quibus dominium vniuerſale colligi poteſt, ea eſt; quòd habentes dominia directa particularia, illa recognoſcunt domino vniuerſali, ſeu iuriſdictionali, qui in illis dominiis particularibus exercet iura dominicalia; veluti laudimium ex iſtorum dominiorum directorum alienatione percipiendo; aut illa iure prælationis retinendo; aut ſimiles actus dominicales facieodo: & hæc coniectura apud nos, variis in cauſis, tã in iudicaodo, quàm in conſulendo, ſemper habita fuit in magna conſideratione: quã etiam amplectitur Dominus Ludouic. Bellus. *conſil.* 111. *n.* 7. *verſic. Quarto.* Et ſumma ratione nititur; quia ſi dominia particularia directa, recognoſcunt Dominum Iuriſdictionalem, & ab eo dependeot; ex hoc arguitur maioritas & ſuperioritas Domini Iuriſdictionalis; ita vt hæc potiùs dicantur ſubemphyteuſes, quàm ſimplices conceſſiones in emphyteuſim: cùm iura iſta nullo alio titulo, quàm iure dominij directi ſuperioris exerceri queant: ex *l. final. Cod. de iure emphyteut.*

Quinta Concluſio: Alia dominij directi vniuer- 9. ſalis coniectura petitur ex eo, quòd de prædiis franchis ſolui conſueuit laudimium domino loci. Dum de prædiis franchis loquor, intelligo de illis quæ ſunt franca à cenſu & ſeruitio; nam ſi ageretur de prædiis franchis à dominio directo, recurreodum eſſet ad ſecundam concluſionem.

Quæ autẽ ſit differentia inter prædia frãca à cenſu, & franca à dominio directo, mox exponemus. Ratio cõcluſionis eſt; quia ſi prædia ex quib. nullus ſoluitur canon annuus, laudemiũ ſoluitur; ſequitur dominium territorij

territorij iure vniuerſali ad Dominum loci pertinere: cùm prædia omnia ſint alicui domino directo ſuppoſita; nullúmque in toto territorio à dominio directo immune : & ſic locus ſit iis, quæ ſupra diximus in poſteriori parte ſecundæ concluſionis : cùm illa, ex quibus ſoluitur domino canon, emphyteutica eſſe non negetur. Illa verò, ex quibus canon non ſoluitur, ſubiaceant ſolutioni laudemij : & per conſequens ſint etiam emphyteutica. Si omnia emphyteutica; ergo datur aliquod dominium directum vniuerſale ſuper
10. omnibus. † Quod autem ex præſtatione laudimij reſultet probatio dominij directi, patet ex traditis per Menoch. *lib.3. præſumpt.105. num.7.* Mantic. *de tacit. conuent. lib.22. tit.3. num.15.* Rot. *deciſ.400. n.8. part.1. recent.* & *deciſ.420. num.4 part.3. recent.* & *234. num.5. part.7.*

11. Quod tamen non procederet ſi conſenſus ſimplex domini fuiſſet requiſitus ad maiorem cautelam, ad euitandas difficultates & controuerſias: vt dicit Socin. ſenior. *conſil.266. num.7. verſic. nec videtur obſtare lib.2.*

Sed ſi vltra conſenſum domini, abſque vlla proteſtatione aut reſeruatione requiſitum, concurrat etiam ſolutio laudemij; non eſt dubitandum quin ex eo reſultet verus effectus dominij directi, ex ſupradictis.
12. † Et hoc procedit etiamſi laudimium fuiſſet ſolutum ex locatione ad longum tempus: quia etiam ex ea domino directo, ſoluendum eſt, ex Dec. *conſil.204. num.*
13. 2. Burg. *de laudem. part.2. inſpect.58. num.17.* † Vnde non video quomodo concluſioni noſtræ obeſſe poſſit Menoch. *conſil.708. num.28.* quia ſiue ex locatione ad longum tempus, ſiue alio quouis modo ſoluatur laudimium, non alia ratione ſolui debet, quàm reſpectu dominij directi: & ideo quicumque ex aliquo prædio laudimium recipit, omnino illum dominum directum talis prædij eſſe fatendum eſt; ex iam dictis. Sicut aliàs videmus quòd ex ſolutione releuij, oritur quædam præſumptio & quaſi poſſeſſio qualitatis feudalis. Roſent. *de feud. cap.12. concluſ.14. num.10.* & *65.* Menoch. *lib.3. præſumpt.91. num.52.* cum aliis quos citat & ſequitur Capyc. *deciſ. 93. num.1. & ſequentib.* Vbi tamen hanc præſumptionem non ita potentem affirmat, quin admittat probationem in contrarium : maximè dum agitur contra tertium, qui nec ſoluit, nec à ſoluente cauſam habet.

14. Sexta Concluſio : ſi maior pars prædiorum intra aliquod territorium poſitorum, ſit ſuppoſita dominio directo Domini Iuriſdictionalis, non propterea fundata eſt ipſius intentio in toto territorio, ſed eo non obſtante dum agit contra rei poſſeſſorem, tenetur probare ſuum dominium directum illius rei particularis. Probatur, quia licèt verum ſit quòd quando agitur de territorio certis limitibus circumſcripto & deſignato, ſi maior pars rerum ſub illis confinibus cóprehenſarum ſit feudalis, reliqua omnia feudalia præſumuntur, non ſolùm quando agitur de eodem manſo ſeu poderio, vt loquitur Bald. *in cap. 1. in fin. de comen. inter maſc. & fœminam. in vſibus feud.* ſed etiam dum agitur de territorio eiuſdem Caſtri, certis limitibus terminato, Vrſil. ad Afflict. *deciſ.267. n.9.* Chaſſan. in *conſuet. Burgund. rubric. 9. des Mainsmortes §.4. in verb. vn Meix. number. 5. verſic. aliquando & quinto.* Marius Antonin. *lib. 1. reſol. 55.*
15. *num.1. & 5.* Menoch *conſil.181. num.97. & 98.* † Tamen hoc intelligendum eſt vt locum habeat, quando ille qui eſt inueſtitus de vniuerſitate agrorum certi territorij limitati, ſeu eius ſucceſſores reperiuntur poſſidere; tunc enim, quia poſſeſſio cenſetur continuari vigore tituli præcedentis, omnia præſumuntur feudalia, vel emphyteutica : ſecùs ſi intra idem territorium aliquis tertius reperiretur fundum poſſidere; quia præſumptio deducta ex eo, quòd maior pars territorij ſit emphyteutica, non militat aduersùs iſtũ tertium: prout ita intelligit & explicat Cancer. *lib. 1. variar. reſol. cap.11. num. 36. in nouis.* Roſent. de feud. *cap. 12. concluſ.14. num.28. & 47.*

Septima Concluſio: quando conſtat ex inſtrumento cóceſſionis feudalis, Dominum loci fuiſſe inueſtitum de loco, iuriſdictione, & toto territorio; tunc maxima oritur præſumptio dominij directi vniuerſalis : vt notauit Lud. Bell. *conſil.151. num.7. in princip.* vbi allegat Claper. Menoch. & alios. Ego tamen ex eo non exiſtimo, concludentem & neceſſariam oriri probationem, niſi alia occurrant; vel probetur Principem concedentem fuiſſe Dominũ vniuerſalem territorij: cùm omnis conceſſio facta per Principem intelligenda ſit ſine præiudicio tertij *l.1. §.ſi quis a Principe. ff. ne quid in loco public. vel itin. fiat.* † Sicut dicitur de ſimilibus clauſulis inueſtituræ factæ *cum aquis, molendinis, &c.* quæ probant contra concedentem, ſed non contra tertium. Craueta, *conſil.54. n. 9. verſic. in hoc tamen non ſ.cit.* & *in reſponſ. pro genero, num. 431.* Roland. *conſil. 82. num. 17. volum.5.* Cancer. *lib.3. cap.4. num.62.* Roſent. *de feud. cap.11. concluſ.14. num.26.* Menoch. *conſil.395. num. 51. & 22.* Trentacinq. *lib.1. variar. reſol. tit. de ſeruit. reſol. 1. num.10.* Ferret. ad Guid. *deciſ.298.* 16. 17.

Octaua Concluſio: quamuis Dominus Iuriſdictionalis curauerit præcipi omnibus emphyteutis, de faciendo dinumerationem omnium bonorum emphyteuticorum per eos poſſeſſorum; non tamen ex hoc ſolo inducitur probatio dominij directi vniuerſalis. Ratio eſt, quia licitum eſt cuilibet domino directo, etiam non vniuerſali, cogere emphyteutas, ad faciendam deſcriptionem & dinumerationem bonorum per eos poſſeſſorum. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.188. num.36. & ſequentib.* Argentr. *in conſuet. Britan. artic.140. gloſſ.1. n.2. & artic.85. notat.2. n.1.* Alioquin ſi Vaſſallus vel emphyteuta non indicaret quænã bona ſint emphyteutica, omnia præſumerentur ſeruilia. Amed. à Pont. *qu. laudem.44. n.9. & 10.* † Niſi adeſſet veriſimilis ignorantia, quæ iuſtis de cauſis ſæpè contingit, Menoch. *de arbitrar. caſ. 554. num. 5. & 6.* Cancer. *lib.1. cap.11 num.34. in nouis.* 18. 19. 20.

Quomodò autem procedat quod dictum eſt, omnia præſumi emphyteutica, niſi emphyteuta det ſuam dinumerationem; explicat Mantic. *de tacit. conuent. lib.22. tit.20. num.17. & ſequentib.* vbi dicit ſufficere emphyteutæ, oſtendere aliqua bona emphyteutica: nam ſi dominus directus alia prætendat, tenebitur id probare : prout copioſius explicat *in eodem loco*, ad quem recurrendum erit dum caſus euenerit: quia hoc eſt extra materiam propoſitæ quæſtionis. 21.

Nona Concluſio: quamuis poſſeſſores recognouerint eorum cenſus & bona, in fauorem Domini Iuriſdictionalis ſub feudo franco : non propterea infertur quòd Dominus habeat dominium directum totius territorij: quod procedit non ſolùm quando recognitio facta fuit ſub feudo franco; ſed etiam ſi adiectum fuerit, quòd recognitio fiebat ſub feudo franco nobili & gentili.

Pro cuius concluſionis intelligentia, & probatione ſupponendum eſt primò, bona eſſe triplicis generis. Primum genus eſt bonorum merè allodialium. Secundum genus eſt bonorum feudalium, ſeu emphyteuticorum franco modo, quæ & franca ſecundùm quid dici poſſunt, ſeu ſub feudo frãco; ſed nec ſunt allodialia, nec ſeruitium aut cenſum, ſeu canonem annuum alicui debent; & ſic dicuntur franca ratione ſeruitij. Tertium genus eſt bonorum omninò ſeruilium, quæ 22.

non ſolùm ſuppoſita ſunt alieno dominio directo, ſed etiam obligantur ad præſtationem annui canonis, vel ſeruitij;in pecunia,vel fructibus : hanc diſtinctionem explicat Ioan. Reynaud. *in ſuo comp. feudal. in cap. imperialem , in rubrica , numer. 16. in 8. diſtinct.* nec non *in principio cap. numer. 9. in 6. quæſt.* Vbi dicit quòd allodium valde differt à feudo , & aliis ſimilibus contractibus , per quos ſolum vtile domi-
23. nium transfertur. † Eſt autem allodium res propria & libera , quam quis à nemine tenet , & ſolum Deum recognoſcit ; quamuis ratione iuriſdictionis alteri ſit ſubdita : & hoc dicitur francum allodium. Vnde apparet quomodò differat à feudo franco ; quia feudum francum recognoſcit alterum in dominum , & ab eo dependet; & pro feudo franco datur laudimium, vel trezenum dum venditur ; non autem pro franco allodio.

24. Secundò notandum eſt , feudum francum propriè illud dici ; ex quo, ſeu pro quo , nullum debetur ſeruitium:& hæc eſt communis ſententia,vt refert Curt. iun. multos allegans *in tract. de feudis. §. cum igitur. num.2. fol. mihi 38.*

25. Ex feudo , ſeu pro feudo tamen franco debetur fidelitas & fidelitatis iuramentum : quia illud eſt de natura feudi , Vulteius *in tract. de feud. lib. 1. cap. 7. num. 31.* licèt enim feudum francum dicatur ex eo, quòd ſit immune à ſeruitiis ; non tamen eximitur ab iis quæ continentur in fidelitate : ideóque facto pacto , fieri poteſt vt ſeruitia non præſtentur. Vulteius *cap. 6. num. 13.* & huiuſmodi feuda vocantur franca & libera , & ſunt verè feuda duobus concurrentibus. Primò , quòd concedantur , ſeu recognoſcantur tanquam feuda franca ; & libera. Secundò , quòd Vaſſallus ad nulla ſeruitia adſtringatur , niſi ad fidelitatem, ſeu ad contenta in fidelitate ; ſeruitia enim ſunt de natura feudi , non de eius ſubſtantia. Roſent. *de feud. c.2. concluſ.59. per tot.*

26. Tertiò ſupponendum eſt , quòd licèt aliqui DD. & inter cæteros Curt. iun. *loco ſupra citato* , exiſtimauerint de ſubſtantia feudi eſſe , vt dominium directum remaneret penes concedentem ; tamen verior & receptior eſt ſententia , dominij directi reſeruationem , eſſe de natura , & non de ſubſtantia feudi:
27. † ita vt feudum dari poſſit , ſeu in eo pactum apponi , quòd omnia tam dominij directi quàm vtilis iura in feudatarium transferantur ; & ſic francum etiam ſit & immune ab omni alieno dominio directo: vt benè probat Roſental *d. cap.2. concluſ.58. num.1. & 2.* vbi Gloſſa plures allegat. Lanar. *in repert.§.huius autem generis. In quibus cauſ. feud. amittatur. n.9.* Vulteius , *de feud. cap.9. numer. 50.* poſt Bald. *in l. ſi plures. num. 7. Cod. de condit.inſert.* Iaſon. *conſil. 57. num.2. volum 1.* Addent. ad Alexand. *conſil. 24. n. 11. in verb. naturam.* & ipſe Alexand. *conſil.30. num.10. volum.1.* ſola quippe fidelitas : & res immobilis , ſeu immobili cohærens, ſunt de ſubſtantia feudi. Roſent. *d. cap.2. concluſ.53.*

28. Quartò ſupponendum eſt, quòd ſtante pacto quòd feudum ſit francum , liberum , nobile , & gentile: ex alienatione talis feudi , nullum ſuperiori eiuſdem feudi domino laudimium debetur : vt de verbis,*francum , liberum , nobile , & gentile*,dicitur apud Papon, *lib. 13. titul. 1. arreſt. 3.* Amed. à Pont. *quæſt. laudemial. 18. num.14.* Roſent. *de feud. cap. 6. concl. 66.*
29. *n. 3.* & *ibi* Gloſſ. vbi dicit in hoc non valere argumentum ab emphyteuſi , ad feudum. † Quod multò magis locum habet , ſi adiecta fuit dictio illa , *liberum*, quæ facit vt etiam dominium directum translatum cenſeatur in feudatarium : verfusè probat Roland. *conſil.85.* maximè *n.52. volum. 4.*

Quintò ſupponendum eſt , iuramenti fidelitatis 30. tres eſſe ſpecies. Primum iuramentum eſt ſubiectionis , quod ſubditus præſtat domino territorij , ſub cuius iuriſdictione habitat : & hoc iuramentum non præſtatur ratione alicuius rei , ſed ratione perſonæ: & ideo forenſes ad illud non tenentur : quia in illo loco domicilium non habent. Iacobin. *de feud. in verb. qui quidem inueſtiti. numer. 9.* Ioan. Andreas Innocent. Hoſtienſ. & Panormitanus , *in cap. nimis. de iureiurando.* Secundum iuramenti fidelitatis genus eſt quod vocatur domeſticitatis , & præſtari ſolet per domeſticos Officium in Curia Principis habentes. Tertium genus eſt fidelitas Caſtellagij ſeu homagij , quæ à Vaſſallo ratione rei in feudum ſibi conceſſæ præſtari ſolet ; de quo *in vſibus feudorum , cap. 1. in fin. tit. qui præcedere debeat* , & ita diſtinguit Vulteius , *de feud.lib. 1. cap. 6. numer. 5. 6. & 7.*

His ita præſuppoſitis ſatis clarè explicata & pro 31. bata manet nona iſta concluſio : nam licèt probetur aliqua bona conceſſa fuiſſe in feudum , nobile , francum , & liberum ; ita vt abſque conſenſu Domini alienari poſſit , ex notat. per Roſent. *de feud. cap. 9. membr. 1. concluſ. 5. numer. 2.* & *ibi* Gloſſ. & talis alienatio libera ſit , & immunis à præſtatione laudemij , vt in quarta ſuppoſitione diximus ; tamen hoc eſt ſpeciale in feudo de quo nos non agimus ; & ideo ex eo nulla poteſt deſumi illatio , vel conſequentia in hoc caſu ab emphyteuſi , ad feudum , vel è contra ; vt dicit Roſent. *d. cap. 6. concluſ.66. n. 3. in fin.*

Præterea ſequitur ex præmiſſis , quod ad hoc vt 32. Dominus iuriſdictionalis poſſit excludi à dominio vniuerſali , propter liberam alienationem bonorum factam nullo ſoluto laudemio;non ſolùm debet illud probari in indiuiduo , quoad bona non feudalia , vt mox dictum eſt ; ſed etiam debet probari quòd talia bona fuerint alienata , tanquam merè allodialia ; & ea de cauſa quòd nullum fuerit ſolutum laudemium, & quòd prædia fuerint reputata franca & libera primo modo ; non autem ſufficeret fuiſſe poſſeſſa aut alienata tanquam franca & libera ſecundo modo , id eſt , franca dumtaxat à ſeruitio : & per prædictas diſtinctiones & reſolutiones , difficilis illa & intricata dominij directi vniuerſalis materia ſatis explicata manet.

CAPVT XLII.

De reſtitutione in integrum in fauorem memoriæ defuncti , qui reus læſæ Maieſtatis capitaliter mulctatus eſt. Et quis ſit effectus , ſi reſtitutio fiat per viam iuſtitiæ, vel gratiæ.

SVMMARIVM.

1 *Peti poteſt reſtitutio in integrum in fauorem memoriæ defuncti damnati læſæ Maieſtatis crimine.*

2 *Mortuus abſolui poteſt per Epiſcopum ab excommunicatione.*

3 *Reſtitutio memoriæ defuncti fieri poteſt per viam gratiæ , vel per viam iuſtitiæ , & quid inter vtramque interſit.*

4 *Qua ratione obtineri poſſit reſtitutio memoriæ defuncti per viam iuſtitiæ.*

5 *Si*

5. *Si ſententia lata fuerit ob metum caiuſdam potentis, vel tyranni, datur reſtitutio memoria defuncti.*

6. *Idem ſi ex præciſo mandato & abſoluta Principis voluntate.*

7. *Metus iuſtus incutitur ex ſolo vultu terribili Superioris.*

8. *Reſtitutio gratioſa memoria defuncti, ſecum infert reſtitutionem bonorum nondum in tertios alienatorum.*

9. *Quando Princeps reſtitutionem memoria defuncti concedit per verba ampliſſima, reſtituuntur bona confiſcata; ſiue alienata fuerint; ſiue non.*

10. *Si memoria defuncti reſtitutio concedatur per viam iuſtitia, venit ex neceſſaria conſequentia reſtitutio bonorum in fauorem hæredum, & ſucceſſorum ipſius.*

11. *Quid in Gallia obſeruetur circa reſtitutionem bonorum, quando obtinetur memoria defuncti reintegratio per viam gratia.*

12. *Quid obſeruetur in Gallia quando reintegratio memoria defuncti conceditur per viam iuſtitia.*

13. *Quando reſtitutio memoria defuncti petitur etiam quoad bona; citandi ſunt tertij poſſeſſores, in quos bona fuerunt alienata.*

PRopoſitâ quæſtione ad inſtantiam affinium cuiuſdam perſonæ quæ ob rebellionem aduersùs Principem, capitalis iudicij executionem paſſa fuerat; quomodò, & quo remedio peti poſſet reſtitutio memoriæ defuncti, aduersùs condemnationem, & executioně ſubſequută, occaſione criminis læſæ maieſtatis.

1. Dixi in primis, nullum eſſe dubium quin in integrum reſtitutio concedi vel declarari poſſit in fauorem memoriæ defuncti ob crimen læſæ Maieſtatis
puniti, & condemnati. Sicut enim mortuo delinquěte poteſt illius memoria damnati in crimine læſæ Meieſtatis; eâdem, immò & fortiori ratione, poteſt damnati memoria reſtitui, & io priſtinum ſtatum reponi, ſeu etiam abſolui; cùm abſolutio condemna-
2. tione fauorabilior ſit. † Sicut videmus etiam in foro Eccleſiaſtico id practicari, vt etiam mortuus ab excommunicatione per Epiſcopum abſoluatur. Bald. *conſil.*408. *num.*4. & 5. *volum.* 1. Angel. *conſil.* 356. *num.* 3. Boſſ. *in praxi, tit. de remed. ex ſola clement. Princip. num.*14. & 15. Sigiſm. Loffred. *conſil.*8. *num.* 24. & *multis ſequentib.* & in Paraphraſi Feud. *cap.* 1. *de pace iurament, firmand.* §. 1. *Sacramenta puberum. fol. mihi* 84. Anchar. *conſil.* 161. Peregr. *de iur. fiſci. lib.*5. *tit.* 2. *num.*70.

3. Secundò aduertendum Dixi, quòd reſtitutio memoriæ defuncti fieri poteſt duobus modis. Primò, per viam gratiæ. Secundò, per viam iuſtitiæ. Gratia ex ſola ſupremi Principis voluntate dependet: Iuſtitiæ fundamentum ex delati & condemnati innocentia, & ſententiæ condemnatoriæ iniquitate deſumitur. Farin. *de crimin. læſ. maieſt. quæſt.* 113. *num.* 38. vbi loquitur de condemnatione facta inter Baliones, Bentiuolos, & Perrucios, contra Ducem Valentinum tempore Alexandri VI. & alia multa deducit quæ apud eum videri poterunt; ſicuti & *num.* 41. *verſic. limita.* & *quæſt.*118. *num.*11. & 21. & *multis ſequentib.*

4. Alius modus obtinendi reſtitutionem per viam iuſtitiæ erit; ſi doceatur illos qui ius dixerunt, & ſententiam protulerunt, non habuiſſe vota libera, & vota ſua protuliſſe impulſos, & Maioris cuiuſdam authoritatis violentiâ coactos. Bald. *in l.*1. *num.*8. & 9. *Cod. de ſentent. ex breuic. recitand.* Sebaſtian. Medices *de caſib. fortuitis, par.*7. *quæſt.*7. *num.* 48. *verſic. trigeſimo ſecundò.* † Et ſi ſententia lata fuerit per 5.
impreſſionem cuiuſdam Potentis qui terrere poterat, veluti tempore occupationis alicuius Tyranni, de quo per Tuſc. *litera T. concluſ.*304. & 305.

Idem dicendum eſt ſi ſententia condemnatoria la- 6.
ta fuiſſet ex mandato præciſo, & voluntate abſoluta ſupremi Principis, Regis, vel Imperatoris: ſemper enim metu factum dicitur quidquid Principe abſolutè iubente, rogante, vrgente, aut enixè petente geſtum eſt. Gloſ. *in l.*1. *ff. quod iuſſu.* † Et metus iuſtus 7.
infertur etiam ex ſolo vultu terribili ſuperioris. Bertachin. *in Repert. in verb. metus. num.* 63. Bald. *in tit. de pace iuram. firmand.* §. *item ſacramenta. num.*7. & *in* §. *iniuria. num.* 17. *verſic. dicit. Ioan. Andreas.* Iaſ. *in l. de pupillo.* §. *ſi quis ipſi prætori. num.* 7. *ff. de noui oper. nunciat.*

Tertiò notandum eſt, quòd reſtitutio gratioſa in- 8.
fert ſecum reſtitutionem etiam bonorum, quæ nondum apud tertios reperiuntur, & nondum ſunt alienata. Bartol. *in l.*1. *in princip.* & *in l.*2. *Cod. de ſentent. paſſ.* & *ibi* cæteri Scribentes: Roland. *conſil.*45. *n.*27. *lib.* 4. Farin. *in prax. quæſt.* 6. *num.* 28. *verſic. limita primò.* & *num.* 32. & 39.

Et ſi verba gratiæ eſſent ampliſſima, non ſolùm 9.
bona non alienata, ſed etiam ea quæ alienata ſunt ſucceſſoribus condemnati reſtituenda eſſent. Siquidem emptores illorum bonorum, ſciebant, vel ſcire debebant tractari de condemnatione, & confiſcatione quæ ex Principis arbitrio erat reuocabilis, & retractabilis ex illius indulgentia. Atque ita ſentiunt DD. omnes in terminis iuris ſcripti: vt Peregrin. *de iur. fiſci lib.*5. *tit.*2. *num.*59. *in fin.* Farin. *dict. quæſt.*6. *num.*38. Odd. *de reſtit. in integr. quæſt.*99. *num.* 108. & ante eos Deci. *in cap. qua diligentia. num.*8. *verſic. limitari tamen poteſt. de elect.* Felin. *in cap. inter quatuor. num.*6. *extr. de maiorit. & obedient.*

Quartò & hoc conſtituendum eſt: Quòd ſi reſti- 10.
tutio & repoſitio memoriæ defuncti, fiat per viam iuſtitiæ; multò fortius, imo ex neceſſaria conſequentia continebit bonorum etiam alienatorum reſtitutionem: Cùm talis reſtitutio ſupponat pro fundamento ſententiam eſſe iniuſtam; & per conſequens per eam nullum fuiſſe illatum præiudicium ſucceſſoribus defuncti indebitè condemnati. DD. & maximè Cuman. à Coſta & Alciat. *in l. Gallus.* §. & *quid ſi tantùm ff. de liber. & poſthum.* Odd. *de reſtit. in integr. quæſt.*99. *numer.* 116. Peregr. *de iur. fiſci lib.*5. *tit.* 2. *num.* 44.

Quintò in Gallia hoc obſeruatur; quòd in reſtitu- 11.
tione per viam gratiæ, bona confiſcata debent reſtitui hæredibus & ſucceſſoribus defuncti condemnati, ſi is qui à Rege confiſcationis donum obtinuerat, nondum illa alienauerit, vendiderit, aut titulo oneroſo transtulerit ante gratiæ impetrationem: ſi enim alienata titulo oneroſo reperiantur, non poſſunt cogi emptores ad bonorum illorum ſic acquiſitorum reſtitutionem; & quoad illos gratia Regis nihil operatur. Bacquet. *au traicté des droicts de iuſtice, cap.*16. *num.*6.

Sed quando reſtitutio & repoſitio memoriæ de- 12.
functi in priſtinum ſtatum, fit per viam iuſtitiæ, docendo de grauaminibus & de iniuſtitia ſententiæ cõdemnatoriæ, & de innocentia illius qui indebitè damnatus, & capite truncatus fuit; hoc caſu bona omnia tam alienata, quàm non alienata ſucceſſoribus condemnati reſtituenda ſunt. Bacquet *loco citato, num.* 4. Papon *lib.*14. *num.*17. *arreſt.*13. *circa fin.*

Debent tamen in omni caſu poſſeſſores bonorum 13.
confiſcatorum citari, vt aſſiſtant ſi velint iudicio rein-

tegrationis memoriæ defuncti, ſeu intetinationis gratiæ, aut teuocationis ſententiæ condemnatoriæ: vt notar Autum. *ad l.1.Cod.de ſentent. paſſ.*

Vnde in contingentia caſus Conſulii, quòd ſi affines defuncti ad ſolam illius memoriam reſpectum haberent; melior erat via reſtitutionis per viam iuſtitiæ, per quam melius honori dictæ memoriæ prouiſum eſſet: ſi verò bonis defuncti confiſcatis ex Principis ſupremi dono ſucceſſiſſent, & bona conſeruare vellent; potiùs per viam gratiæ plenam quoad famam & memoriam ſine bonotum expreſſione, imò & cum illorum reſeruatiooe in fauorem eorum qui à Rege donũ habuerant, reſtitutionem obtinerent. Sed neutrum factum fuit, ne imaginaria memoriæ reſtitutio, bonorum acquiſitioni iam factæ præiudicium inferret.

CAPVT XLIII.

Venditor bonorum feudalium tenetur emptori de euictione, quamuis dixerit ſe bona vendere talia, qualia poſſidebat; ſi paulò ante venditionem, bonorum illorum partem priuauerit per conuentionem priuilegio immunitatis feudalis: & tenetur non ſolùm ad intereſſe quanti minoris res vendita fuiſſet; ſed etiam ad intereſſe totale, damna, & expenſas.

SVMMARIVM.

1. *Venditor tenetur emptorem certiorem facere de omnibus qualitatibus minuentibus pretium rei venditæ.*
2. *Præſertim ſi agatur de qualitatibus, quæ reddidiſſent difficiliorẽ emptorem, ſi illas ſciuiſſet.*
3. *Venditor tenetur ad totale intereſſe, damna, & expenſas, ſi tacuit onus rei venditæ quod ignorare non poterat.*
4. *Venditor tenetur ad totale intereſſe, etiamſi ignorauerit onus rei venditæ, ſtantibus clauſulis in inſtrumento venditionis appoſi conſuetis.*
5. *Etiamſi venditor dixerit ſe vendere bona talia qualia poſſidet, tenetur nihilominus certiorare emptorem de oneribus quæ emptorem difficiliorem reddere poterant ad emendam.*
6. *Emptor debet certiorari per venditorem circa qualitatem rei feudalis, vel non feudalis.*
7. *Venditor præſumitur ſcire qualitates rei venditæ, non autem emptor.*
8. *Venditor dicitur eſſe in dolo, dum non clarè & ſine verborum inuolucro illius qualitates exprimit.*
9. *Magnum detrimentum oritur in præiudicium ementis bona nobilia, ſi deinde illa reperiantur oneri collectarum ſuppoſita.*
10. *Intereſſe intra rem debetur per venditorem, qui rem ſuppoſitam alteri vtì liberam vendidit.*

VEnditor cuiuſdam terræ ſeu Caſtri feudalis & iuriſdictionalis, qui ex tranſactione medietatem bonorũ in eiuſdem Caſtri tenemento conſtitutorum vtì feudalem & ab oneribus collectarũ liberam; aliam verò medietatem vtì allodialem, & collectis obnoxiam poſſidebat: aliquot ante venditionem prædictam menſibus, cuidam tertio rus quoddam in dicto loco ſeu territorio ſitum eâ lege vendiderat, vt illud eſſet immune à collectis, & medietatis feudalis & liberæ quoad collectas priuilegio potiretur. Agebat emptor ſe fuiſſe deceptum dicens, nec ſibi narratam fuiſſe diſmembrationem illam, ſeu tranſlationem priuilegij immunitatis feudalis in fauorem illius, qui rus emerat, factam. Dicebat venditor ſe Caſtrum cum ſuis annexis vendidiſſe, tale quale poſſidebat tempore venditionis; & ſic ad euictionem non teneri. Quæſitum fuit quid iuris.

Reſpondi Caſtri emptorem aduerſùs vendentem eſſe fundatum, propter culpam dicti venditoris, qui onus ſuper bonis Caſtri venditis reiectũ per alienationẽ ruris vel liberi à collectis emptori non expreſſerat. 1. † Tenetur enim venditor certiorẽ facere emptorem de omnibus qualitatibus pretiũ rei venditæ minuentibus; & diſertis verbis, & non ſub verborum inuolucro ipſi ſignificare onera, non ſolùm quæ ſunt intra rem ipſam, ſed etiã quæ extra. Surd. *conſil.* 150. *num.* 125. 126. & 127. Ludouiſ. *decis* 119. & *ibi* Addent. *num.* 3. & 10. Idem Surd. *deciſ.* 265. *n.* 8. 2. † Præſertim quando agitur de qualitatibus, quas ſi emptor ſciuiſſet, vel omninò non emiſſet, aut ſaltem minori pretio, vel ſe difficiliorem reddidiſſet. Surd. *dict. deciſ.* 265. *num.* 49. & 288. *num.* 46.

3. Et hoc caſu quia venditor non poterat ignorare onus reiectum ſuper bonis feudalibus venditis, cùm ageretur de proprio ipſius facto, & recenti; non ſolùm tenetur actione quanti minoris, ſed etiam ad totale intereſſe erga emptorem, & ad omnia damna & expenſas. Theſaur. iun. *lib.* 1. *quæſt.* 23. *n.* 5. vbi nominatim dicit hoc habere locum, ſi res vendatur tanquam allodialis, cùm tamen eſſet feudalis.

4. Immò ſiue venditor ſciuerit, ſiue ignorauerit qualitates rei venditæ, indiſtinctè tenetur de euictione erga emptorem ignorantem, ſtante promiſſione euictionis, & refectionis damnorum, & intereſſe. Seraph. *deciſ.* 787. maximè *num.* 7. vbi loquitur de vaſſallo vendente ignoranter rem feudalem, & oſtendit ipſum teneri ad omne intereſſe, ſiue ſciuerit, ſiue ignorauerit qualitatem rei venditæ: ſequitur Mangil. *in tract. de euiction. quæſt.* 24. *num.* 14.

5. Et quamuis venditor ſe vendere dixerit bona talia, qualia ipſe ea poſſedit; nihilominus cùm non expreſſerit nec diſertis verbis ſignificauerit onus & qualitatem rei venditæ, quorum ſi emptor notitiam habuiſſet, difficiliorem ſe reddidiſſet, ſeu pretium minus exſoluiſſet; tenetur indemnem ſeruare emptorem, qui ſub verborum generalitate & inuolucro decipi non debet: vt probatur ex traditis per Bartol. *in l.* 1. *§. fin. num.* 2. *ff. de act. empt.* vbi dicit quòd etſi venditor dicat empturi ſe nolle teneri de ſeruitute; & non monuit emptorem dictæ ſeruitutis ignarum; tenetur tamen: quia debuit illum certiorem reddere. Et magis accedendo ad caſum propoſitum, Alex. *conſil.* 109. *num.* 11. *volum.* 4. 6. † vbi dicit, quòd ſi vaſſallus: vendat rem feudalem, & non exprimat illam eſſe feudalem, ſed dicat quòd in illa re Titius ius habebat; non ſufficit; niſi dicatur quale ius Titius in illa re haberet: & *conſil.* 14. *num.* 4. *volum.* 5. vbi dicit quòd non ſufficit emptorem dubitaſſe de qualitate rei venditæ, vtrùm eſſet feudalis, an non; quia non tenetur emptor inueſtigare rei qualitatem, ſed venditor ipſe tenetur monere, & certiorem facere de illa qualitate: ſequitur Mangil. *dict. tract. de euiction. quæſt.* 162. *num.* 7. & *multis ſequentibus.* 7. † Nam venditor præſumitur ſcire qualitates rei venditæ; non autem emptor, qui onera & conditionem rei venditæ ignorare præſumendus eſt. Mangil. *in dict. tract. quæſt.* 151. *num.* 22. & 23. Idem

tenet

tenet Surd. *conſil.* 13. *num.* 31. vbi dicit quòd faciens
actum inter viuos, præſumitur ſcire qualitatem ſui
8. patrimonij; emptor autem ignorare: † Ideo ſi vendi-
tor non exprimat qualitatẽ rei vt circa feudalitatem,
dicitur eſſe in dolo; ita non ſufficiat quòd venditor
ſolùm dicat vendere ius quod habet, niſi etiam expri-
mat onera. *Ibidem. num.* 34. Gomes. *tom.* 2. *cap.* 2. *de
empt. & vendit. num.* 49. Menoch. *conſil.* 964. *num.* 7.
Et ideo Caſtil. *lib.* 4. *controuerſ. de conſect. vltim. vo-
lum. cap.* 42. *n.* 103. dicit venditorem opponere non
poſſe quòd tempore venditionis cautum fuerit quòd
ipſe bona vendebat, prout ipſe venditor poſſidebat,
aut eius authores; quia verba illa ſunt nimis genera-
lia, & illis non obſtantibus venditor tenetur clarè &
ſpecificè, & non ſub verborum inuolucro deſignare
omnia onera: quia ſub tali verborum generalitate,
non poteſt emptor ſcire quænam ſint bona franca, &
immunia & quæ oneri collectarum obnoxia: prout
9. exemplificat ibidem *num.* 105. *in fin.* † Idque maxi-
mè attento tali tantóque detrimento, quod emptori
inferretur, ſi bona alioqui nobilia & feudalia ſerui-
tuti collectarum ſupponerentur. Menoch. *dict. conſil.*
964. *num.* 7. & 1178. *n.* 4. & *ſeqq.*

10. Vnde concluſum fuit venditorem teneri ad totale
intereſſe, non ſolùm ad intereſſe quanti minoris;
quod regulariter debet venditor ignorans: vt per
DD. *in l. ſi minor.* 9. *Cod. de action. empt.* Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 361. *num.* 6. & 7. & 19. Ioan Ba-
ptiſt. Coſta, *in tract. de fact. ſcient. inſpect.* 90. & *reſ-
ponſo ibidem inſerto:* ſed etiam ad damna, intereſſe,
& expenſas, vt ſupra dictum eſt propter expreſſam
ſtipulationem, ex Seraph. *dict. deciſ.* 787. *num.* 4. 5.
& 7. 8. & 9. vbi dicitur hoc maximè procedere, quan-
do agitur de intereſſe intrinſeco circa ipſam rem, &
num. 10. vbi quando contractus eſt iuramento valla-
tus: quæ omnia in caſu propoſito concurrebant.

CAPVT XLIV.

Priuilegium immunitatis alicui per ſupremum Principem circa clauſulam *pro te, & ſucceſſoribus tuis*, collatum: vtrùm extendatur ad tertios poſſeſſores ab eo ius habentes.

SVMMARIVM.

1 *Hæredum nomen reſpicit eos qui ſuccedunt iure ciuili, ſucceſſorum verò qui iure Prætorio.*

2 *Priuilegium conceſſum alicui pro ſe, & ſuis ſucceſſoribus non tranſit ad ſingulares ſucceſſores. Contra. num.* 5.

3 *Exemptio conceſſa propter merita & grata ſeruitia, dicitur realis.*

4 *Priuilegium ad certas perſonas reſtrictum, non extenditur ad alias.*

5 *Priuilegium alicui pro ſe & ſucceſſoribus conceſſum, ad tertios poſſeſſores tranſire verius eſt & receptius.*

6 *Verbum* ſucceſſores *etiam ad ſingulares extenditur, ſi id negotij natura patiatur.*

7 *Dictio* ſucceſſores *refertur ad quoſcumque, etiam ſingulari iure ſuccedentes, quando agitur de materia tranſitoria ad quoſcumque hæredes, vel ſucceſſores.*

8 *Immunitas conceſſa contemplatione benemeritorum & ſeruitiorum, eſt realis & tranſitoria ad quoſcumque ſucceſſores.*

9. *Ampliatur etiamſi perſona fuerit cauſa proxima, & immediata conceſſionis; dummodo etiam conſiderata ſint illius ſeruitia.*

10. *Conceſſiones factæ propter benemerita ſortiuntur naturam contractus irreuocabilis.*

11 *Immunitas alicui conceſſa, poteſt ad emptorem bonorum immunium per ceſſionẽ transferri.*

12 *Immunitas realis eſt, ſi non per modum priuilegij, ſed per viam beneficij concedatur.*

13 *Merita ſatis probantur ex aſſertione Principis immunitatem concedentis.*

14 *Priuilegium immunitatis non amittitur per non vſum, niſi conſtet de ſolutionibus per* 30. *annos factis.*

15 *Priuilegium conceſſum ob ſeruitia & benemerita, non amittitur per non vſum.*

16 *Solutiones factæ metu mandati executiui non præiudicant priuilegio, maximè ſtante decreto irritanti.*

17 *Solutiones factæ per eum qui immunis eſt, præiudicant quoad ſoluta, non quoad futuras & maturandas ſolutiones.*

DVdum fel. record. Sixtus V. Pontifex Maxi-
mus conceſſerat cuidam inſigni Duci exercitus
immunitatem à collectis, cum illa clauſula *pro te, &
hæredibus, & ſucceſſoribus tuis: ita quòd tu & ſucceſ-
ſores tui præfati ad aliquod onus, vel ad aliquid præ-
ſtandum vel operandum minimè teneamini:* ſuper qua
conceſſione dubitatum fuit; vtrùm illa de ſolis hæ-
redibus, & ſucceſſoribus vniuerſalibus intelligen-
da eſſet; an verò etiam ad ſingulares ſucceſſores
extendenda. Dubium faciebant verba conceſſio-
nis ſub hæredum nomine concepta, quæ per conſe-
quens ſingulares ſucceſſores comprehendere non po-
terant, nec ad illos extendi. † Hæredum quippe no- 1.
men denotat ſuccedentes iure ciuili in hæreditate;
nomen verò *ſuccedentes*, deſignat eos qui ſuccedunt
iure prætorio. Bertrand. *conſil.* 307. *numer.* 2. *vo-
lum.* 3. *part.* 1. Coccin. *deciſ.* 137. *numer.* 10. Sigiſm.
Loffred. *conſil.* 38. *numer.* 10. Menoch. *conſil.* 1053.
numer. 6. Fuſar. *conſil.* 169. *numer.* 16. Rot. Auen.
deciſ. 68. *numer.* 12. Iaſ. *conſil.* 89. *numer.* 19. *vo-
lum.* 3. Imol. Alexand. Pariſ. Simon de Præt. Pe-
regr. Roland. quos citat & ſequitur Fuſar. *de ſub-
ſtit. quæſt.* 341. *numer.* 5. & 6. Et in indiuiduo adeſt 2.
conſilium punctuale Bertrandi *conſil.* 201. *volum.* 3.
part. 2. vbi copioſè probat ſtantibus huiuſmodi clau-
ſulis, priuilegiũ exemptionis non tranſire ad ſingula-
res ſucceſſores: quod potiſſimùm procedere aſſerit, ſi
tales ſucceſſores ſingulares ſint in tali cõſuetudine ſol-
uendi onera, & impoſitiones publicas: quia conſuetu-
do & obſeruantia dat interpretationem verbis priui-
legij, & conceſſionis dubiæ.

Vnde licèt exemptio dicatur realis quando conce- 3.
ditur bonis immediatè; quamuis etiam priuilegium
conceſſum propter ſeruitiã ſit irreuocabile, & tranſeat
in vim contractus; quale erat illud de quo agebatur, vt
potè conceſſum propter maxima ſeruitia ſanctæ Sedi,
pro tuitione fidei Catholicæ aduersùs hæreticos præ-
ſtita. Maſtrill. *deciſ.* 261. *num.* 81. † Tamen quando 4.
illud reſtringitur ad certas perſonas, non debet ad
alias extendi: quia talis extẽſio non admittitur etiam
in diſpoſitione fauorabili. Farin. *in fragment. litera E.
n.* 101. non debet ergo immunitas conceſſa ad alios
quàm ad ſucceſſores vniuerſales applicari.

Sed negotio accuratè perpenſo; viſũ fuit pro con- 5.
traria ſententia plures rationes & authoritates extare.
Inter cæteros pro contraria opinione conſuluit Alex.

*conſil.*193. *num.*1. *volum.*12. nempe conceſſionem fa-
ctam alicui pro ſe, & heredibus, & ſucceſſoribus,
tranſire ad ſucceſſores ſiogulares: quod etiam voluit
Decius *conſi.* 171. *num.*5. *verſic. vel pro ſucceſſoribus.*
Socin. Sen. *conſil.* 257. *in fine. & conſil.* 266. *num.*
num. 37. *volum.* 2. Menoch. *conſil.*191. *num.*10. & 76.
Bellon. iun. *conſil.*56. *num.*16. Corn. *conſil.*6. *num.*9.
*volum.*2. quod appellatione ſucceſſorũ veniunt etiam
ſucceſſores rei. Caualer. *deciſ.* 437. *num.* 6. & rurſus
Meooch. *conſil.*680. *num.*19. *conſil.*854. *num.*5. Hoo-
ded. *conſil.*25. *num.*31. *volum.*2. Rot. *deciſ.*312. *num.*
6. 10 *in ſiu.part.*3.*recẽt.tom.*1.† Et generale eſt vt verbũ
ſucceſſores intelligatur etiam de ſucceſſoribus ſingu-
laribus; ſi vel ex circunſtãtiis de interriooe conceden-
tis appareat, vel ſubiecta materia id patiatur. Barboſ.
de appellat. verb. cap. 254. *num.* 2.

7. Quod multò magis locum habet, quando agitur
de re tranſitoria ad quoſcumque etiã extraneos hæ-
redes, vel ſucceſſores: vt videtur agnoſcere voluiſſe
Rolandus, *conſil.*53. *num.* 18. *volum.*3. Peregr. *de fi-
deicom.artic.*32.*num.*84. *verſic. quod tamen verum eſt.*

Cæterùm, quòd agatur de re tranſitoria ad quoſ-
cumque ſucceſſores neque reſtringatur ad perſonam
eius in cuius fauorem conceſſio immunitatis facta
fuit; probatur ex eo, quòd fundamentum conceſſio-
nis conſiſtit in ſeruitiis per dictum Ducem præſti-
8. tis, quorum fit meotio in priuilegiis. † Quo caſu
conceſſio eſt realis, & tranſitoria ad quoſcumque ſuc-
ceſſores, ad quos bona tranſeunt: quia conceſſio il-
la tranſit ad naturam contractus oneroſi: vt contra
Boſſium probat Peregr. *conſil.* 7. *num.* 16. *volum.* 3.
poſt Menoch. *conſil.* 378. *num.* 12. & 13. Roland.
*conſil.*13. *lib.*3. Idem Peregr. *de iur. fiſc. lib.* 1. *tit.* 3.
num. 29. vbi etiam citat Romanum & Ruyn. Me-
noch. *lib.* 3. *præſumpt.* 103. *num.* 13. & *conſil.* 136.
9. *num.* 18. † vbi quòd conceſſio facta perſonæ, quæ
fuit cauſa proxima & immediata conceſſionis; ſi ta-
men conceſſio illa facta ſit iotuitu meritorum, & ſer-
uitiorum, eſt realis: vnde licèt contrarium exiſti-
met Noal. *in tract. de tranſmiſſ. caſ.* 21. *num.* 10. il-
lius tamen opinio non debet præualere ſententiæ
Baldi, Anchatani, Socio. Tiraquel. Burſat. & Me-
noch. quos ipſe pro hac parte allegat deſumptos apud
Menoch. *dict. præſumpt.* 103. *n.* 13. *cum Additione.* †
10. Cùm apud DD. tales conceſſiones in contractus irre-
uocabilis naturam tranſire coſtitutum ſit. Iul. Clar.
in §. *donatio, quæſt.* 3. *numer.* 1. Menoch. *conſil.* 308.
*num.*7. Cauagnol. *in obſeruat ad* Menoch. *conſil.* 189.
num. 15. & poſtquam effectus fuit ſemel conſumma-
tus, durat etiam ceſſante cauſa, propter quam priui-
legium immunitatis fuit conceſſum. Maſtril. *deciſ.*
268. *num.*20. & 21.

11. Præmiſſis accedit, quòd ille cui conceſſa fuit im-
munitas, vendendo bona de quibus agebatur, tran-
ſtulit expreſsè priuilegium ſuum in emptores; & pro-
miſit euictionem pro manutentione dicti priuilegij
erga emptores: quo caſu tranſit in eos priuilegium;
ne indirectè tolleretur effectus conceſſionis factæ
venditori, qui tale priuilegium emptoribus manute-
nere promiſit. Surd. *conſil.* 525. *num.*18. Alciat. *con-
ſil.* 18. *num.* 9. *lib.* 4. qui ſubdit hoc caſu emptorem
fuiſſe conſtitutum procuratoré in rem ſuam, & poſſe
allegare priuilegia etiam cohærentia perſonæ vendi-
toris, idque vigore clauſularum in inſtrumento ven-
ditionis contentarum. Surd. *dict. conſil.*525. *num.*25.
verſic. non mouet etiam.

12. Dicta immunitas ex alio capite realis eſt; quia non
per modũ priuilegij, ſed per modum beneficij conceſ-
ſa fuit. Menoch. *dict. præſumpt.* 103. *n.* 10. & per conſe
quens appellatione ſucceſſorũ, veniunt etiam ſingu-
lares. Alciat. *d. conſil.*18. *n.*3. & fit extenſio de perſona
ad perſonam. Menoch. *d. præſumpt.*103. *num.*46.

Nec eſt quòd opponatur non conſtare de meritis 13.
eius, in cuius fauorem facta fuit illa conceſſio: cùm il-
la ſufficienter ex ſola Principis concedentis aſſertio-
ne probentur: teſte Maſtril. *deciſ.* 257. *n.*43. Peregr.
*conſil.*7. *num.* 17. *volum.*3.

Non obſtat etiam emptores amiſiſſe priuilegium 14.
per non vſum: Tum quia non conſtabat de ſolutioni-
bus onerum & collectarum ſpontaneis, durante ſpa-
tio 30. annorũ factis, quod tamen requiritur vt quis
priuilegio per non vſum renunciare cenſeatur. Oſaſc. 15.
*deciſ.*91. *n.*22. † Tum etiam quia priuilegium conceſ-
ſum ob ſeruitia & merita nõ amittitur per non vſum.
Maſtril. *deciſ.*96. *n.*8. quia, vt ſupra dictum eſt, tranſit 16.
in contractũ irreuocabilem. † Tum & denique quia
ſolutiones non fuerunt factæ per actus voluntarios,
immò cum continua proteſtatione quòd fiebant metu
mandati executiui. Burat. *deciſ.* 704. *n.*12. Præſertim
ſtante decreto irritanti in literis exemptionis appoſi- 17.
to. Idem, *n.*10. & 11. † Et in omnem euentũ per ta-
les ſolutiones non fuiſſet illatum præiudiciũ immu-
nitati pro ſolutionibus futuris, ſed duntaxat pro præ-
teritis. Purpurat. *conſil.*539. *num.*26.

CAPVT XXXXV.

Vtrùm creditores vxoris poſſint in iudicio
diſcuſſionis opponere, quòd ipſa non po-
tuit ſe obligare pro marito vltra medieta-
tem ſuæ dotis, vt ſuper ea cæteris præfe-
rantur, fauore obligationum in ipſorum
fauorem per ipſam nomine proprio præ-
ſtitarum: Et vtrùm hæc exceptio nullita-
tis illius obligationis, opponi poſſit in exe-
cutione ſententiæ: vbi plures caſus deci-
duntur circa obligationes per quas mulie-
res indotatæ manent.

SVMMARIVM.

1. *Priuilegium mulieris, quòd non poſſit remanere in-
dotata, eſt perſonale.*
2. *Ius quærendum non eſt in bonis debitoris.*
3. *Ius tertij opponi poteſt excipiendo.*
4. *Officium Iudicis, reſtitutio in integrum, ius pe-
tendi dotem ſuper fideicommiſſo tranſmit-
titur ad hæredes, & quomodo hoc ſit verum.
Remiſſiuè.*
5. *Ius mulieri competens, vt agat ad reſciſſionem ex
capite indotationis, tranſit ad hæredes.*
6 *Ius agendi ad reſciſſionem dicitur ius quæſitum
mulieri, & non ius quærendum.*
7 *Tertius poteſt opponere de nullitate contractus exci-
piendo, quãdo eſt creditor, & habet intereſſe.*
8 *Remedium mulieri competens agendi ad nullitatem
ex capite indotationis, ſolum habet locum
quando agitur de fideiuſſione per vxorem
præſtita pro marito.*
9 *Exceptio S. C. Velleiani poteſt etiam poſt rem iu-
dicatam opponi.*
10 *Pro contractu per mulierem proprio nomine præ-
ſtito, non competit remedium ex indotatione
vltra dimidium dotis petitum.*
11 *Mortuo marito mulier poteſt dotem in totũ obligare.*
12 *Mulier quæ ſe reddidit bonorum mariti depoſita-
riam vt euitaret executiones creditorum,*
obligatur

Digitized by Google

obligatur pro tota dote. Amplia etiamſi diceret depoſitum eſſe co-feſſionatum, & non reale. num. 13.

14 *Mulier poteſt ſe in totum pro dote alterius mulieris obligare, nec iuuatur Velleiano.*

15 *Amplia, etiamſi agatur de dote reſtituenda filia communi.*

16 *Limita, niſi obligatio illa tenderet ad vtilitatem mariti.*

17 *Mulier non poteſt ſe vltra medietatem ſue dotis obligare, pro reſtituenda dote nurus.*

18 *Pro dote communis filia mulier in totum obligari poteſt, quamuis indotata remaneat.*

19 *Barboſa diſtinguit inter dotem conſiſtentem in pecunia, vel in fundis.*

20 *Verum eſt pro dote communis filia matrem in totum ſe obligare poſſe, dummodò non fiat præiudicium legitimæ aliorum filiorum.*

21 *Obligatio mulieris reſcinditur non in totum ſed pro ea rata parte pro qua excedit medietas dotis.*

22 *Vtrùm hoc caſu ſit differentia inter magnam, & paruam dotem.*

CONcutrentibus in quadam diſcuſſione creditoribus, Iudex qui ſententiam ferre debebat, meam pro veritate opinionem ſuper duabus difficultatibus requiſiuit. Prima, vtrùm creditores vxoris poſſint in dicto iudicio diſcuſſionis generalis, excipere de nullitate obligationum per mulierem, quam ſibi proprio & priuato nomine obligatam habebant, præſtitarum pro marito; ex eo quòd ipſa vltra dotis ſuæ medietatem per tales obligationes læſa reperiebatur. Secunda, vtrùm hæc exceptio poſt rem iudicatam opponi poſſet.

1. In primo capite dubium faciebat contra creditores. quòd priuilegium mulieri conceſſum, vt obligationes reſcindantur per quas indotata remanet, perſonale eſt: ideo non videtur tranſire poſſe ad tertios, quales ſunt creditores: ad notata *in l. qua tale. ff. ſolut. matrim.* non enim tales contractus ipſo iure nulli ſunt; ſed ita demum ſi mulier, de cuius præiudicio agitur, ad nullitatem agere velit; ante cuius declarationem non dicitur ius quæſitum creditoribus, ſed quærendum; quo creditores vti non poſſunt. Cancer. *lib. 3. variar. reſol. cap. 21. de tranſmiſſ. num.* 154. *& ſequentib.* Peregrin. *de fideicom. artic. 2. num. 52. & artic.*
2. 31. *num.* 30. † Iura ſiquidem huiuſmodi non ſunt in bonis debitoris. Surd. *conſil. 463. num. 6. verſic. ſextò videmus.* & *deciſ. 140. per tot.* Vincent. de Franch. *deciſ. 101. num. 24. & ſequentib.* Gratian. *diſcept. forenſ. 271. num. 27. & ſequentib.* Pacific. *de Saluian. interdict. inſpect. 3. cap. 2. num. 513.* Burat. *deciſ. 937. num. 7.* cum *ibi* citatis.

Re tamen maturius conſideratâ, fui in voto, ius illud excipiendi de nullitate obligationum per vxorem illorum debitricem præſtitarum competere creditoribus; cùm ipſi non agant; ſed excipiant de dicta nullitate aduersùs alios creditores; qui ſe præfe-
3. rendos eſſe prætendunt. † Ius autem tertij excipiendo proponi poteſt, quidquid ſit ſi agendo proponeretur. Gratian. *diſcept. 691. n.* 19. exceptionem quippe iuris tertij, quilibet habens intereſſe opponere poteſt. Rot.
4. *diuerſ. deciſ. 247. n. 5. part.* 1. † Et non modò Ius iſtud ad hæredes tranſmittitur, vt de beneficio reſtitutionis in integrum, vel de officio Iudicis, tradit Barboſ. *in dicta l. qua tale. 14. num. 2. ff. ſolut. matrim.* Sicuti & ius petendi dotem ſuper bonis fideicommiſſo ſubiectis, tranſmittitur etiam ad hæredes extraneos. Noal. *in tract. de tranſmiſſ. caſ. 22. num. 2.* ſuper quo tamen (quia non eſt præſentis indaginis) videri poterit Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 189. num.* 154. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt. 531. num. 48.*

Et in ſpecie, quoad ius agendi ad reſciſſionem, 5.
tranſire ad quoſcumque mulieris indotatæ hæredes, tradit Cancer. *lib. 3. variar. reſol. cap. 15. num. 117.* Rot. apud Cenſi. *deciſ. 31. num. 9.* Fontanel. *de pact. nuptial. clauſ. 7. gloſ. 2. part. 6. num. 43. & ſequentib.*

Nec obſtat ſi dicatur agi de iure quærendo: Quia 6.
imò verius eſt agi de iure quæſito mulieri per mortem, aut per vergentiam mariti ad inopiam Bald. Nouell. *de dote. part. 12. num. 24. & 25.* quem ſequitur Cancer. *vbi ſupra.*

Et quamuis contractus non ſit ipſo iure nullus, vt 7.
ſupra dictum eſt ex Fontanella; ſed ita ſi mulier voluerit: non tamen prohibentur creditores per viam exceptionis opponere de tali nullitate, etiamſi mulier nihil tale declarauerit. Gratian. *diſcept. forenſ. 691. num.* 15. idque ratione intereſſe quod habent in nullitate dicti contractus. Rot. *dicta deciſ. 247. num. 5. part. 1. diuerſ.* & optimè Caſtrenſ. *in l. cum ſeruum. num. 2. Cod. de ſeruis fugitiu.* vbi cùm tractet de iure quærendo domino ob caducitatem, quod non acquiritur niſi eo volente & declarante, dicit de eo non poſſe per alium opponi ante declarationem domini. Deinde ſubiungit hæc verba: *Niſi tertius qui opponeret, haberet cauſam ab ipſo domino directo, aut eſſet illius creditor, & haberet bona obligata:* quia tunc poſſet etiam illo inuito de omni iure ſuo opponere.

Multò igitur magis poſſunt dicti creditores opponere exceptionem illam læſionis & indotationis. cùm nec perſonalis ſit, nec circa ius quærendum verſetur: ex DD. ſupra citatis: & nominatim ex Cancer. *dicta part. 3. cap. 15. num.* 118.

Quod attinet ad ſecundum caput, Cenſui exceptio 8.
nem illam etiam in executione ſententiæ opponi poſſe: quia cauſa originalis reſciſſionis ſeu reſtitutionis quæ datur mulieri indotatæ, eſt fideiuſſio mulieris factæ pro marito, non enim exiſtimandum eſt mulieribus ex quolibet contractu ex quo vltra dimidiam læſæ reperiuntur, competere ius agendi ad reſciſſionem, ſed ex contractu duntaxat fideiuſſionis pro marito præſtitæ: vt patet ex lectura omnium DD. qui de hac materia tractarunt, & nominatim Theſaur. 223. *num.* 1. propter diſpoſitionem *Authent. ſi qua mulier. Cod. ad S.C. Velleian.* Gaill. *lib. 2. obſeruat. 90.*
num. 5. † Cùm ergo cauſa primordialis huius remedij 9.
pendeat ex diſpoſitione S.C. Velleiani, per conſequens poterit iſta exceptio poſt rem iudicatam opponi. *l. tamen etſi. ff. ad Macedon.* & *ibi* Bartol Caſtrenſ. & alij. Caroc. *de except. cap. 87. num. 1. cum ibi citatis.* Mozz. *de contractib. tit. de diuiſ. indeb. num. 15. fol. 146.*

Et ex præmiſſis ſequitur, quòd cùm reſciſſio detur 10.
mulieri indotatæ ratione fideiuſſionis pro marito præſtitæ, vt mox dictum eſt; & faciunt tradita per Bald. *in l. ſi aduerſa. Cod. ad Velleian.* vbi agit de locatione facta viro & vxori. Hering. *de fideiuſſ. c. 7. n. 405.*

Si mortuo marito mulier obligationes contraxerit, 11.
validæ ſunt; quia ſoluto matrimonio mulier deteriorem dotis ſuæ conditionem facere poteſt. *l. Atilicinus. ff. de pact. dotal.* iuncta *l. ſi quando. §. & generaliter. Cod. de inoffic. teſt.* Cod. Fabr. *lib. 5. tit. 13. ne fideiuſſ. dot. dem. definit.* 14. Cancer. *lib. 3. variar. reſol. cap. 11. num. 100. in fine.*

Sequitur præterea quòd ſi mulier, vt creditorum 12.
mariti executiones vitaret, ſe proprio nomine obligauit, & mobilium mariti depoſitariam reddidit; non poteſt indotationis exceptione vti, cùm Velleiano minimè iuuetur, quod deceptis, & non decipientibus

13. pientibus mulieribus ſubuenire ſolet. † Idque etiam locum habet, quamuis, mulier ſe confeſſionarum, & non reale depoſitum ſuſcepiſſe propooat: vt deciſuio fuit in Cod. Fabr. lib.4.tit.21.ad S.C. Velleian.definit. 17. Hering.de fideiuſſ.cap.7.num.416.& ſeq. per text. in l. ſi mulier.32.in princip.ff.ad S.C. Velleian. l. ſi aduerſarius.Cod.eod.tit.hoc enim caſu non alienam mulier ſuſcipit obligationem, ſed proprium negotium principaliter gerit. Hering.ibidem, num. 419. & idem firmat præciſe Theſaur. Iun. lib. 4. quaſt. forenſ. 53. num.5.

14. Sequitur tertiò, quòd ſi mulier pro dote alterius mulieris ſe obliget, cùm non iuuetur Velleiano, valida eſt in totum illius obligatio: Theſaur. deciſ. 223. num.15.Trentacinq. lib.3. reſol. 3. de fideiuſſ.num.26. Lup. de donat.inter vir.& vxor.in quinto notab.in fine num.14.fol.mihi 106.in octauo caſu,colum. 3. & fol. 45. num. 10. etiamſi eſſet mulier extranea: vt poſt plures
15. tradit Hodiern. ad Surd.deciſ. 164.n. 4. † Et de obligatione de reſtituenda dote communi filiæ data, Bald. Nouell de dote,part.6.priuil.12.num.2.verſic. quinimo Gratian. diſcept.forenſ.cap.233.num.44. Mareſcot.lib. 2.varia.reſol.cap.5.num.25.

16. Sed hoc non procedit, quando obligatio mulieris facta fuit causâ dotis pro vtilitate mariti, qui ad dotem ſeu pro dote erat obligatus; tunc enim mulier iuuatur Velleiano, & contractus reſciſſionem obtinet ſi lædatur vltra medietatem ſuæ dotis: & hic eſt caſus de quo per Surd. deciſ.164.vt ibidem aduertit Hodiern.num.5.& in iiſdem terminis Honded. conſil.45. num. 24. volum. 1. Hering.de fide iuſſ.cap.7. num.453. Chriſtoph.Mart.Medic.deciſ.48.num.20. Cyriac. Nig. controuerſ.295.num.41.

17. Et ſane pro matre magna eſt æquitas, quando pro dote vnius filiæ vel nurus ſe ſe obligans remanet tamen in totum vel pro maiori parte indotata: quia eâ ratione, vtilitas vnius dotis compenſatur, & eius priuilegium conquaſſatur cum dote & priuilegio aliarum filiarum, quas mater dotare non poſſet, exhauſto per primam obligationem patrimonio; præſertim ſi agatur de dote nurus reſtituenda, pro qua ſe mater obligaſſet; cùm maius ſit filiarum quàm nurus priuilegium. Mart.Medic.dicta deciſ.48.num.21. Mareſcot. dicto lib.2.cap.5.num.15.17.& 19. Pic.ad ſtat. Vrb gloſ.7.num.240.& deciſ.15.num.3.

18. Hæc de dote nurus. In dote autem filiæ communis, mulieris obligationem etiam pro marito præſtitam non ſolùm ad concurrentiam medietatis dotis, ſed etiam in totum ſuſtineri voluit Bald. conſil. 106. Punctus volum.5. quem citat & ſequitur Card.Tuſch. litera M. concluſ. 421. num. 28. & videtur applicari poſſe deciſioni Senatus Neapolitani apud Gizzarel. deciſ.4.per tot. Vincent.de Franch.deciſ.237. 279. & 278. licèt deciſiones procedant in terminis Regiæ pragmaticæ, vt teſtatur Viſcont. ad dictam deciſ.217. ſed & idem tradunt citati apud Medic. dicta deciſ. 48.num.20.fol. 361. Pic. dicta gloſ. 7. num. 245. & ſequentib.

19. Sed tamen Barboſ. ad l. 2. part.2. ff. ſolut. matrim. num. 10. verſic. neque obſtat. diſtinguit inter dotem conſiſtentem in pecunia,& illam quæ conſiſtit in bonis: hanc pro dotanda communi filia conſumi non poſſe contendit, illam verò poſſe.

20. Ego indiſtinctè inclinarem in eam ſententiam, vt non quidem pro dote nurus reſtituenda, ſed pro communi filia dotanda, dummodò non fiat præiudicium legitimæ aliorum liberorum, mater ſe ſe in totum obligare poſſit: quia fauor dotis maior eſt fauore S. C. Velleiani; vt dicit Pic.dicta gloſ. 7. num. 248. & quia ſi pater eſt diues, vxor habebit regreſſum contra bona mariti, ſi verò non ſit locuples, mater ſe obligans pro dote filiæ, officium proprium exercet, & proprium debitum perſoluit: atque ita non iuuatur Velleiano: vt arguit Pic. loco citato.

Quando autem mulieris obligatio reſcinditur ex 21.
eo quòd remanet indotata, licèt Fontanel. de pact.dotal. clauſ.7.gloſ.2.part.6.num.21.& ſequentib. contendat obligationem in totum reſcindi, quem ſequitur Hodiern.ad Surd. deciſ.86.num. 16. verius tamen eſt, & apud nos in iudiciis obſeruatum, quòd contractus mulieris reſcinditur tantùm pro parte, & pro rata læſionis, & non in totum; ita vt obligatio valida remaneat vſque ad concurrentiam dimidiæ partis dotis, ad inſtar remedij l.2.Cod.de reſcind. vendit. in quo licet vel rem reſtituere, vel iuſtum pretium refundere: & hæc fuit ſententia Theſauri Iun. qui id bene explicat, & probat lib.2.quaſt.forenſ.65.num.4. Viſcont. ad Vinc.de Franch.deciſ.279.ad num. 3. Gratian. diſcept. forenſ.108.num.13.vbi quòd obligatio remanet valida pro dimidiâ parte dotis: & diſcept.723. num. 18. Cyriac.Nig.controuerſ.216.num.20.† Qui tamen limitat 22.
hoc procedere in magnis dotibus,& ſufficientibus ad alimenta & vltra: in paruis verò non eſſe concedendam dotis obligationem, etiam in modico; niſi quatenus coniuges ſimul vel ſingulariter ſibi victum propriis manibus parare poſſent. Cæterùm non tam facilè huic diſtinctioni adhærendum exiſtimo, quia cauſa reſciſſionis obligationis mulicbris dependet ex magna vel modica læſione mulieris. An autem magna vel parua ſit læſio, conſiſtit in proportione alienationis partis, reſpectu habito ad totam dotem, quæ proportio æqualis eſt paruæ partis ad paruam dotem, & magnæ partis ad magnam, cùm in bona Arithmetica eadem ſit proportio 32. ad 64. quæ 3200. ad 6400. & ſic de ſimilibus. Immò maior videtur ratio obligandi paruam dotem; quia maior paupertas maiórque neceſſitas regulariter pro alimentis, aut pro marito excarcerando aliiſve ſimilibus cauſis verſatur in mulieribus paruam dotem habentibus: Ideo cogitandum relinquo.

CAPVT XLVI.

Quando bona mariti qui duas vxores habuit, poſita ſunt in generali diſcuſſione propter concurſum creditorum; verùm ſuper augmento quod ipſe lucratus eſt ob prædeceſſum ſecundæ coniugis, præferantur liberi primi matrimonij pro dote materna,& alij creditores; an verò liberi ſecundi matrimonij ſub eo prætextu, quòd lucrum illius augmenti prouenit ex dote ipſorum matris.

SVMMARIVM.

1 *Parens binubus tenetur reſeruare lucra primi matrimonij liberis ex eo prouenientibus, tam ex diſpoſitione iuris, quam ex Regia ordinatione.*

2 *Augmentum pertinet ad liberos primi matrimonij, ſi ex illo proueniat, in eo tantùm in quo eſt lucratiuum.*

3 *Prima alienationes imputantur hæredi grauato in detractiones.*

4 *Inter duas dotes ſemper præfertur ea, quæ prior eſt tempore.*

5 Limita

5 *Limita niſi aliquid extaret de ſecunda dote; nam ſuper bonis illius extantibus, vxor, eiúſque liberi vel creditores præferendi ſunt.*

6 *Augmentum quod maritus lucratur, non capitur ſolùm ſuper dote, ſed etiam ſuper omnibus bonis vxoris.*

7 *Lucrum dotis capitur ante legitimam liberorum.*

8 *Quæ ſit differentia inter lucrum dotis, & augmentum.*

9 *Obligatio per vxorem præſtita in contractu matrimonij, per quam marito certam ſummam augmenti nomine promittit, eſt conditionalis; & conditio verificatur adueniente caſu prædeceſſus.*

10 *Creditum ſeu nomen augmenti dotalis debitum marito, conſideratur vtì res inanimata exiſtens in bonis mariti; ita vt illius compenſatio cum dote fieri nequeat in præiudicium creditorum.*

11 *Compenſatio augmenti cum dote, fit quidem ipſo iure in præiudicium ipſius mariti; ſed non in præiudicium tertij.*

12 *Qui exactum non tenetur reſtituere, non cogitur etiam compenſare.*

13 *Quæ ſit differentia inter alienationem hæredis grauati, & alienationes ſeu obligationes mariti in præiudicium hypothecæ vxoris.*

1. CErtum eſt parentem binubum lucra nuptialia liberis primi matrimonij teneri reſeruare, nec ex illis plus vni quàm alteri liberorum aſſignare: per text. *in Authent. lucrum. Cod. de ſecund. nupt.* & in corpore vnde deſumitur. Cui conformis eſt Regia ordinatio, quæ vtitur dictione illa, *Reſeruer*, quæ hoc operatur vt ea quæ mater lucratiuo ex priori coniugio acquiſiuit, ſint affecta liberis eiuſdem matrimonij; adeo vt de illis diſponere non poſſit, & ſit veluti quoddam fideicommiſſum, & neceſſaria reſtitutio: vt dicit Brodeau. *litera M. apud Loëtium. num. 3. colum. 6. circa finem* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſput. 79. num. 3.*

2. Vnde donatio propter nuptias, quam hodie vocamus augmentum, ad liberos prioris coniugij pertinet in eo in quo excedit ſummam reciprocè donatam, ſeu in parte lucratiua. Boër. *deciſ. 185. num. 10.* Rot. Auen *deciſ. 144. num. 6.* ſicuti & iocalia vxori per maritum facta, Theſaur. Iun. *lib. 1. quæſt. forenſ. 29. num. 4.*

Sed tamen ſingularis aliàs mota fuit controuerſia, inter liberos primi & ſecundi coniugij, in cauſa concurſus creditorum communis eorum patris; non quòd prætenderetur augmentum in pœnam ſecundarum nuptiarum, ſed quia liberi primi matrimonij petebant vigore hypothecæ dotalis agere contra augmentum, quod maritus titulo reciproco ex ſecundo coniugio ob præmortuam ſecúdam vxorem obtinuerat: è contrà verò liberi poſterioris coniugij, qui vix mediam dotis maternæ partem in diſcuſſione conſequi poterant, ipſo iure compenſatum fuiſſe cum dote eorum matris augmentum patri debitum aſſerebant; adeo vt v. g. ſi dos eſſet 1000. ſcutorum augmentum verò 200. non iam mille; ſed octingentorum ſcutorum duntaxat ſe creditores eſſe contenderent: & ſi ex dote 1000. ſcutorum tantùm ſuper bonis paternis aſſequi poſſent, inanem reddi primæ dotis actionem quam eneruabat inopia patris debitoris: & per conſequens non poſſe pro dote prioris matrimonij agi contra augmentum, quod non extabat; ſed per compen-
3. ſationem extinctum & ſolutum erat. † Sicut enim primæ alienationes per hæredem grauatum factæ imputantur ipſo iure in detractiones hæredi grauato debitas, *l. Marcellus. § res quæ. ff. ad Trebell.* cum aliis per Ludouiſ. *deciſ. 580. n. 2. & 7.* Ita videbatur dicendum, quòd per alienationes dotis ſecundæ per patrem factas, ipſo iure abſorptum & conſumptum erat creditum augmenti maritalis.

Verùm, contrarium Reſpondi, nempe augmentum illud quod ob ſecundæ vxoris mortem maritus ſuperſtes acquiſiuit, fuiſſe liberis primi matrimonij pro dote materna obligatum, & per conſequens aliis creditoribus: nec admittendam compenſationem peritam:
tum quia † inter duas dotes ſemper prima præfertur, 4.
l. aſſiduis. Cod. qui potior. in pign. habean. etiamſi adeſſet ſola hypotheca tacita, & legalis. *Authen. vt exact. inſtant. dot. collat. 7. tit. 5.* vbi dicitur ſemper primam dotem eſſe præferendam ſecundæ, & tempora hypothecarum permutanda, perimenda, vel minuenda non
eſſe: † niſi quando aliquid extaret de ſecunda dote. Eſt 5.
etiam text. *in Authent. ſi quid. Cod. qui potior. in pign. habe.* vbi dicitur quòd liberi primi matrimonij ſemper præferuntur pro dote materna liberis ſecundi; niſi in iis quæ extarent & apparerent de ſecũda dote: in quibus rebus ſic de ſecunda dote extantibus, liberi ſecundi matrimonij præferendi eſſent: in reliquis verò, prima dos poſteriorem excluderet. Cùm itaque ſupponatur tam primam quàm ſecundam dotem fuiſſe conſumptam, ſequitur liberis primi matrimonij vel creditores anteriores præferendos eſſe liberis ſecundi, in illa ſumma quam vxor illi in caſum prædeceſſus promiſerat. Cancer. *lib. 1. cap. 9. num. 16.* aliàs 34. Caſtil. *lib. 3. controuerſ. cap. 4. num. 28.*

Pro cuius rei comprobatione aduertendum eſt, 6.
augmentum quod marito per vxorem in caſum prædeceſſus promittitur; non capi de parte dotis ipſius vxoris; quia regulariter marito promittitur per vxorem ſimpliciter ſuper omnibus bonis: & ideo ſi vxor habeat bona extradotalia, quamuis tota eius dos eſſet conſumpta deberur ex promiſſione ſuper bonis extradotalibus: mortua itaque vxore, tale augmentum dicitur eſſe in patrimonio mariti; ſiue tale lucrum deferatur vigore pacti, ſiue vigore ſtatuti: vt dicit Roland. *de lucro dot. quæſt. 90. num. 1. & 2.* Quamuis ſi lucrum capiendum eſſet de parte dotis, non eadem videatur eſſe ratio, quæ militat cùm capitur ſuper vniuerſo vxoris
patrimonio: † vnde videmus, quòd lucrum dotis 7.
capitur ante legitimam liberorum: vt dicit Surd. *conſil. 401. num. 5.* Rationem reddens, quia durante vita vxoris dos non eſt in bonis eiuſdem, ſed mariti: *l. doce ancillam. Cod. de rei vendic.* mortuâ verò vxore, maritus retinet ſibi augmentum quod lucratus eſt, quod nunquam fuit in bonis vxoris, ſaltem pro ea portione quam maritus lucratur: vt tradit etiam Surd. *conſil. 572. num. 71. & 72.* & *conſil. 91. num. 14.* vbi dicit quòd filij tanquam matris hæredes non poſſunt agere niſi deducto lucro dotis, quod debet in primis detrahi tanquam æs alienum.

Sed ſi verſaremur in terminis mariti, cui pars do- 8.
tis ob vxoris prædeceſſum acquiritur; quamuis propoſita doctrina per ſurdum vera ſit; non tamen inferret ad deciſionem caſus noſtri: quia cùm capi deberet de ipſa dote, ipſo iure dotem minueret: & ſi maritus non eſſet ſoluendo, liberi primi matrimonij, creditores primæ dotis, non poſſent exercere ſuas hypothecas ſuper augmento, quod inutiliter maritus lucratus fuiſſet ſuper dote ſecundæ vxoris, ex qua nihil extaret: & ideo ſi in matrimonij contractu dictum fuiſſet taxatiuè, quòd augmentum caperetur de dote, nulla exiſtente dote ob inſufficiẽtiam bonorum, nullum augmentum deberetur creditoribus mariti

Digitized by Google

mariti ; ſed in caſu propoſito vxor ſeſe obligauerat
ſoluere certã ſummam marito in caſum prædeceſſus:
& ſic ſiue maritus eſſet ſoluendo pro certa parte do-
tis, ſiue non ; pro ea parte pro qua eſſet ſoluendu
v.g.ſi ex mille dotis vxoris eſſet idoneus pro 300.ſcu-
tis augmentum verò eſſet 200. creditores illius ante-
riores haberent illos 100. hypothecatos : & liberi ſe-
9. cundi matrimonij tantùm 100.conſequerẽtur.† Quia
licèt augmẽti ſolutio dilata ſit ad tempus obitus vxo-
ris , ſtatim tamen à die contracti matrimonij ius eſt
quæſitum coniugibus ſub conditione prædeceſſus : &
per conſequens eius creditoribus. *l.res vxoris.Cod.dè
donat.inter vir.& vxor.*Fontanel.*de pact.nupt.clauſ.7.
gloſ.1. p.t. num.28.* vbi licet de vxore loquatur, idem
tamen obtinere debet in viro : argumento à corre-
latiuis. *l. fin. Cod. de indicta vidui. tollend.*

10. Et debitum iſtius augmenti quod maritus habet
contra bona vxoris,quando non tractatur inter virum
& vxorem ; ſed agitur de creditoribus mariti , qui
agunt contra liberos ſecundi matrimonij hæredes
matris ; ſeu contra bona ſecundæ vxoris ; conſidera-
tur tanquam res inanimata reperta in bonis mariti,
qui eſt eorum debitor principalis *l. bonorum. §. final.
& ibi* Alciat. *ff. de verb. ſignif.* Surd. *conſil.* 4. *n.* 18.
11. † Vnde licèt ſi ſolus maritus ageret , opponi poſſet
illi compenſatio ; tamen aliud eſt quando credito-
res agunt contra hæredes vxoris debitores mari-
12. ti ſui debitoris. † Quia creditor non tenetur ſol-
uere debita ſui debitoris : vnde ſi ab illo exigat,
non tenetur reſtituere : ergo neque compenſare;
quia hæc duo pari paſſu ambulant. *l. ſi debitor. ff. qui
potiores in pign.hab.*& ita decidit Rot.*deciſ.*703. *n.*2.
part.3.recent. quam ſequitur *par.7. recent. deciſ.* 177.
*num.*8.

13. Nec eadem eſt ratio hæredis grauati : quia is de-
tractiones capit aduerſus ſubſtitutum , nec agitur de
intereſſe tertij ; at nos non negamus , ſi agatur inter
ipſum maritum,& hæredes vxoris , compenſationem
opponi poſſe ; ſecùs ſi de præiudicio creditorum : vt
mox dictum eſt.

CAPVT XLVII.

Quando , & ex quibus verbis inducatur ſimplex & abſolutum fideicommiſſum per prohibitionem alienationis ; non ſolùm in caſum alienationis , ſed etiam in caſum mortis. Et ex quibus dicatur prohibita alienatio tam inter viuos, quàm ex vltima voluntate. Et verùm eadem res poſſit deberi ex duobus fideicommiſſis, ab eodem teſtamento prouenientibus. Verùm ſub prohibitione alienandi extra familiam , fœminæ contineantur. Maſculum ex fœmina non eſſe de familia , & cognomine. Et vltimum vocatum de bonis fideicommiſſi liberè diſponere poſſe.

SVMMARIVM.

1 *Ex prohibitione alienandi extra familiam facta per viam principalis diſpoſitionis, oritur fideicommiſſum graduale , & abſolutum.*

2 *Dictio* ſed *tanquam aduerſatiua, non habet vim illationis ; ſed potius principalis diſpoſitionis.*

3 *Dictiones geminata* ſemper & perpetuò *multum conſe u .t ad inferendum perpetuum , & graduale fideicommiſſum.*

4 *Explicatur text.* in l. pater. §. filium. ff. de legar. 3.

5 *Dictio* vendi & alienari , *verùm etiam diſpoſitionem teſtamentariam comprehendat.*

6 *Si teſtator mandet bona perpetuò conſeruari in familia, cenſetur prohibita alienatio, etiam per viam vltima voluntatis.*

7 *Maxime ſi dixerit , ſe nolle ea alienari aliquo modo.*

8 *Verba* remaneant, & remanere debeant , *denotant ſucceſſiuam vocationem.*

9 *Si prohibeatur alienatio per viam teſtamenti , cenſetur inductum fideicommiſſum abſolutum in caſum mortis.*

10 *Alienationis prohibitio relata ad inſtitutos & ſubſtitutos , non egreditur illorum perſonas.*

11 *Prohibitio alienationis relata ad inſtitutos & ſubſtitutos , non complectitur filios in conditione poſitos.*

12 *Si tamen teſtator adiecerit verba generalia denotantia mentionem conſeruandi bona in familia ; prohibitio vlterius progreditur, & ad ſequentes gradus extenditur.*

13 *Explicantur varia doctrina circa effectum prohibitionis alienationis, veluti Seraph.*deciſ.883. *& in recent.* deciſ.300.part.1. *Fuſar.* q.683. num.20. & conſil.17. *nec non Menoch* conſil.900. num. 7. *& alij DD. de hac materia tractantes. num.*13. 14. 15. 16. & 17.

18 *Pracedente fideicommiſſo vniuerſali , inutile eſt particulare; ex ſententia quorumdam Doctorum. Sed contrarium verius eſt. n.*19.

20 *Fideicommiſſum vniuerſale non deſtruit particulare certos caſus vel perſonas reſpiciens : nec è contra ; ſed vtrumque effectus ſuos producit in ſuo caſu.*

21 *Fœmina continetur ſub fideicõmiſſo familia relicto.*

22 *Hoc procedit ſine dubio quando fœmina extinctis omnibus maſculis ſuperſtes remanſit.*

23 *Multò magis ſi fœmina non ſit nupta.*

24 *Idem ſi reſpectus habitus fuerit ad nomen abſque mentione armorum.*

25 *Fœmina vltima ſuperſtes de familia poteſt liberè diſponere de bonis familia relictis.*

26 *Teſtator relinquens familia , intelligi debet de effectiua , id eſt , deſcendentibus ſuis.*

27 *Maſculi deſcendentes ex fœmina , non ſunt de familia nec de cognomine.*

TEſtator pluribus maſculis hæredibus inſtitutis,& inuicem ſubſtitutis ſine liberis decedentibus , filias ſuas ſubſtituit,& illas ſimiliter inuicem ſubſtituit: ſubiungens poſtea,quòd voluit & ordinauit quòd bona quæ habet , & tempore ſui obitus habebit in loco & territorio loci N. non poſſint per dictos hæredes tam inſtitutos, quàm ſubſtitutos , caſu ſubſtitutionis adueniente, aliquo modo vendi & alienari;ſed ſemper & perpetuò remaneant & remanere debeant in familia , & cognomine ipſius teſtatoris.

Mortuis omnibus maſculis , ſuperuixit Petrus qui tempore ſui obitus reliquit filium ſuum Emericum, & eius ſororem Catherinam tunc viduam , quæ fratre mortuo ſola ex familia ſupererat,& bona dicti loci & territorij N. ſibi adiudicari poſtulabat.

Dubitatum fuit primò vtrùm ex illa prohibitione alienationis , fuerit inductum ſimplex & abſolutum fideicommiſſum in caſum mortis.

Secundò,

Secundò, vtrùm dicta fœmina ſuperſtes, ſit de vocatis in dicto fideicommiſſò.

Tertiò, vtrùm fœmina illa poſſit de dictis bonis ad libitum diſponere.

1. In prima quæſtione concluſum fuit pro ſimplici & abſoluto fideicommiſſo: quia teſtator non per viam illationis, ſed per viam diſpoſitionis principalis alienationem prohibuit, & perpetuò in familia remanere debere mandauit: ex quo reſultat fideicommiſſum graduale, per quod vnus alteri gradatim reſtituere grauatur: ex notatis per Roland. *conſil. 23. numer. 21. libr. 4.* vbi dicit hanc eſſe communem opinionem: quia expreſſa diſpoſitio teſtatoris, quæ vti lex ſeruanda eſt, tendit ad ſimplex fideicommiſſum per mortem. Peregr. *conſil. 45. numer. 3. lib. 3. & num. 6.* vbi dicit hoc caſu nullam eſſe controuerſiam inter Scribentes: & in *tract. de fideicomm. art. 14. num. 13.* Rot. *diuerſ. decis. 561. n. 1. part. 1.* Fuſar. *de ſubſtit. quæſt. 688. num. 30.* Idémque communiter receptum teſtatur Odd. *de prohib. alien. quæſt. 11. num. 46.*

2. Illa autem verba, *ſed ſemper, & perpetuè remaneant*, inducunt principalem diſpoſitionem: quia dictio *ſed*, aduerſatur præcedentibus tam in iure, quàm in facto; ita vt diuerſum caſum, & diuerſum ius importet: vt tradit Sanch. *de matrim. lib. 6. diſput. 22. numer. 8.* Caſtill. *lib. 2. controuerſ. cap. 4. numer. 95.* ergo neceſſe eſt vt in vltima illa clauſula contineatur noua diſpoſitio, tam in iure, quàm in facto, diuerſa à præcedenti prohibitione alienationis contenta in priori clauſula.

Et licèt non fuerit adiectum verbum *voluit*, poſt verbum *ſed*; tamen tacitè ſubintelligitur: vt tenuit Rot. *diuerſorum decis. 121. num. 2. part. 2.*

Vnde in ſimili caſu, dum teſtator dixit *Nolo bona mea alienari, ſed volo permanere in familia*; fideicommiſſum ſimplex & abſolutum oriri voluit Odd. *de prohib. alien. dicta quæſt. 11. numer. 49. & nu. 236. & 238.* Peregr. *de fideicomm. artic. 14. numer. 33.* Marta *de ſucceſſ. legal. part. 4. quæſt. 21. artic. 8. n. 60.* Menoch. poſt quinque Clariſſimos Iuriſconſultos *conſil. 1029. num. 1.* Curt. Iun. *conſil. 145. num. 10. verſic. indagandum eſt igitur.* Ruynus, *conſil. 173. num. 9. lib. 2.* Decius, *conſil. 399.* & pro hac opinione 28. Doctores allegantur per Menoch. *dict. conſil. 129.*

3. Accedit dictio illa *ſemper & perpetuò remaneant*, non enim poteſt fieri perpetua prohibitio, niſi adeſſet perpetuum fideicõmiſſum in familia. Rot. *decis. 231. num. 4. part. 2. recentiorum* Caſtill. *lib. 1. controuerſ. cap. 22. num. 90. & 91.* Roland. *dict. conſil. 23. n. 18. 19. & 20. lib. 4.* Rot. *diuerſ. dict. decis. 121. num. 4.* Peregr. *dict. artic. 14. num. 45.* Odd. *dict. quæſt. 11. num. 239. & 241.* Peregr. *conſil. 62. num. 21. lib. 1.* & *conſil. 49. num. 7. volum. 3. & conſil. 71. n. 7. volum. 6.* Graſſ. *in §. fideicommiſſum. quæſt. 5. num. 8.*

4. Neque obſtat textus in *l. pater. §. filium. de legat. 2.* vbi teſtator dixerat veto ædificium meum de nomine meo exire, ſed ad vernas meos quos hoc teſtamento nominaui pertinere volo: & tamen ibi ſolùm inducitur fideicommiſſum in caſum contrauentionis, & non in caſum mortis; quem text. ad hoc expendit Peregr. *dict. artic. 14. n. 18.*

Quia in caſu de quo agitur magis præciſa & prægnantia erant verba teſtatoris: aderat enim prohibitio geminata verbis prægnantibus & perpetuitatem denotantibus expreſſa, in fauorem familiæ & cognominis: quæ non concurrebant in caſu illius legis.

Præterea textus ille, ſi bene perpendatur, non infert in ſuo caſu ſolum fideicõmiſſum, in caſum alienationis; cùm non loquatur taxatiuè, neque includat caſum mortis. Menoch. *conſil. 197. num. 30.*

Non obſtant etiam illa verba, *vendi & alienari* 5.
quæ videntur reſtringere prohibitionem ad alienationem inter viuos; ita vt bona illa potuerint alienari per viam vltimæ voluntatis.

Quia Reſpondetur, quòd licet nomen venditionis denotet alienationem inter viuos; tamen nomen generale alienationis, comprehendit quamcumque alienationem, etiam per viam vltimæ voluntatis. *l. alienationis verbum ff. de verb. ſignif. l. final. Cod. de reb. alien. non alienand.* vt optimè notat Anguiſſol. *conſil. 191. numer. 22. volum. 1.* Menoch. *conſil. 1029. n. 4.* Oſaſc. *decis. 50. num. 10.*

Sed quia hæc ſolutio habet contradictores, vt teſtatur Fuſar. *de ſubſtit. quæſt. 712. num. 5.* Ideo alia, & ſecurior reſponſio eſt: † Quòd cùm teſtator voluerit, bona perpetuò remanere in ſuo cognomine, & 6.
familia ipſius teſtatoris; cenſetur prohibita etiam alienatio per viam vltimæ voluntatis: vt probat Fuſar. *dict. quæſt. 712. numer. 34. & 35.* Quia eadem prohibitionis ratio militat in hæredis inſtitutione, quæ in alienatione inter viuos; vt *ibidem* notat Fuſar. cum DD. per eum citatis.

Et ſupradicta omni difficultate carent, ſtantibus 7.
verbis prægnantibus in dicto teſtamento contentis, *noluit aliquo modo alienari*; quia hæc vniuerſalis negatiua comprehendit alienationis prohibitionem, etiam per viam ſucceſſionis ab inteſtato. Peregr. *conſil. 45. num. 9. lib. 3.* Menoch. *dict. conſil. 1019. num. 5.* Rot. *decis. 10. num. 5. & decis. 11. num. 2. part. 1. recent.*

Item adſunt verba illa, *remaneant, & remanere* 8.
debeant, quæ denotant ſucceſſiuam vocationem. Menoch *conſil. 1166. num. 19.* Item *ſemper & perpetuò*, quam geminationem & inculcationem verborum conſiderauit etiam Odd. *de prohib. alienat. quæſt. 11. num. 230.* Menoch. *conſil. 1032. num. 11.*

Et ſupradicta multò fortius procedunt ex eo, quòd teſtator in ſequenti articulo ſui teſtamenti diſpoſuerat, quòd caſu quo hæredes ſui, vel ſubſtituti, vellent alienare aliquid de bonis ipſius teſtatoris; tali caſu inſtituti, & ſubſtituti, & proximiores de familia ſemper omnibus emere volentibus præferantur, præterquam in bonis dicti loci N. quæ vt ſupra alienari non poterunt.

Ex quibus clarè conſtat, quòd teſtator voluit hæreditatem ſuam conſeruare inter proximiores, & illis dare ius prælationis in caſibus, in quibus fideicommiſſum non impediet alienationes veluti pro dotibus & ſimilibus; ſed quoad bona illius loci, noluit ea alienari nequidem in proximiores, etiam ex cauſa neceſſaria: Imò diſpoſitio illa, quòd proximiores poſſint pretium offerre, oſtendit poſteriorem hanc clauſulã intelligendam eſſe de alienatione inter viuos: ex Surd. *decis. 114. n. 14.* & patet ex illis verbis, *ſemper præferantur. & præferri debeant cuilibet emere volenti, offerendo ſimile pretium quo dicta bona venderentur, omni fraude ceſſante* & declarat Oſaſc. *decis. 50. n. 10.*
† Sed quoad bona illius loci, prohibuit quãcumque 9.
alienationem inter viuos, vel etiam ex vltima voluntate, etiam ex cauſa neceſſaria: & ſic inductum fuit fideicommiſſum ſucceſſiuum in caſum mortis, quod oritur ex ſola prohibitione alienationis per teſtamentum. Rot. *diuers. decis. 322. num. 1. part. 1.* Cùm ad inducendum ſimplex & abſolutum fideicommiſſum, ſufficiant coniecturæ. Rot. *in recent. decis. 231. num. 4. part. 2.* Seraph. *decis. 1273. num. 1. & 4.*

Neque facit in contrarium *deciſio* Surd. 85. & Se- 10.
raph. 482. repetita *decis. diuerſ. 649. part. 1.* & *decis. 473. n. 3. part. 4. diuerſ.* vbi dicitur quòd prohibitio alienationis relata ad inſtitutos & ſubſtitutos, non egreditur eorũ perſonas: eiuſdémq; ſententię fuit Fuſar.

conſil. 57.*num.*18.*& conſil.*17. *num.*143. 144 *&* 145. *& conſil.*9.*num.*42.*&* 45. Rot. *deciſ.*316. *num* 6.*part.* 1.*recent.*

11. Ita vt tali caſu non cenſeatur facta prohibitio filiis in conditione poſitis. Rot. *dict. deciſ.*649. *num.*. & apud Seraph *deciſ.*482.*num.*2.

12. Quia ſupradicta procedunt, niſi teſtator poſtea adiunxerit verba generalia, ex quibus conſtet eum voluiſſe bona conſeruare in familia; prout in caſu propoſito Fuſar. *dict. conſil.*49. *num.*29. quæ non concurrebant in deciſionibus in contrarium allegatis.

Nam in *Fauentina, Fideicommiſſi de Paſiis coram Pamphilio* inſerta apud Peregrin. *deciſ.*134.*n.*6. *& deciſ.*473.*p.*4. *diuerſorum,* teſtator dũtaxat fecerat ſubſtitutionem pupillarem, & adiecerat prohibitionem dependentem à principali ſubſtitutione, per modum illationis, non per viam principalis diſpoſitionis.

13. In deciſione verò *Fanenſi*; *Bonorum coram Seraphino* relata apud Peregr. *dict. deciſ.* 134. *numer.* 30 & inter *deciſ.* Seraph. 883. ſimiliter prohibitio fuerat facta per modum illationis, & conſequutiuè ad præcedens fideicommiſſum: ideo ad illius terminos reſtringenda. Præterea ibi agebatur de hærede fiduciario; nil mirum ſi ad eius perſonam reſtricta erat prohibitio, ne ipſe ſub prætextu fiduciæ, quam erga illum teſtator habebat, bona alienate poſſet.

14. In deciſione *Bononienſi, de Lambertinis*, de qua Peregr. *numer.* 9. *dict. deciſ.* 134. quæ etiam eſt *in recent. deciſ.*302.*part.* . potius confirmatur deciſio noſtra, ſiquidẽ negotio exactè diſcuſſo, & ſequutã deciſione pro exiſtentia fideicõmiſſi, vigore prohibitionis alienationis, quæ eſt *deciſ.*193. *par.*1. *recent.* Deinde Rota *deciſ.*300.*eadem part.*1. recedendo à deciſis declarauit nullũ adeſſe fideicõmiſſum: quia verba prohibitiua fuerunt appoſita duntaxat per modũ illationis, per hæc verba: *Quoniã volo. &c.* Sed quãdo prohibitio facta fuit principaliter, & non cõſequutiuè, ſemper Rota tenuit pro fideicõmiſſo abſoluto: vt *deciſ.*221. *part.*2. *diuerſ.* & *dict. deciſ.*300. *numer.*21. *verſic. vnde videtur part.*1. *recent.* vbi loquitur de clauſula illa, *ſed remaneant, &c.*

15. Neque applicari poſſunt caſui propoſito doctrinæ Fuſarij *quæſt.* 683. *num.* 20. *in* 6. *caſu*, nec non in 4. *caſu*, *numer.* 13. Menoch. *conſil.* 900. *numer.*17. cum DD. *ibi* citatis.

Quia patet, quòd in illis caſibus præcedebat fideicommiſſum; deinde ſequebatur prohibitio alienationis relatiua ad præcedentem ſubſtitutionem: & ſic per modum illationis, non autem principalis diſpoſitionis: & ſic adaptari potiùs poteſt caſus tertius Fuſatij de quo *numer.* 12. & caſus quintus Menochij *dict. conſil.*900. *num.*18.

16. Similiter Fuſarius, *conſil.* 17. & aliis in locis loquitur de prohibitione illatiua, & conſequutiua.

17. Quod autem dicitur ex Seraph. *deciſ.* 482. filiis in conditione poſitis alienationis prohibitionem fieri non poſſe, verum eſt; niſi filij in conditione poſiti eſſent tacitè vocati ex coniecturis: vt notat Fuſar. *conſil.* 114.*num.*24. vbi dictam deciſionem ita intelligendam eſſe exiſtimat.

18. Denique non obſtat ſi dicatur, præcedente fideicommiſſo vniuerſali, inutile eſſe fideicommiſſum particulare ſuper re certa factum: ex Ludouiſ. *deciſ.*433. *num.*19. Gabriel. *conſil.* 132. *num.* 68. *lib.* 1. Honded. *conſil.*-8.*num.*47. *volum.*1. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.*688. *numer.* 101.

19. Quia contrarium verius eſt, ſtantibus verbis prægnantibus & geminatis in fideicommiſſo particulari appoſitis; prout in ſimili notauit Peregrin. *conſil.* 45. *num.*21. 22. *&* 23. *vol.*1. Rimin. Iun. *conſil.*20. *n.*18. *volum.*1. Fuſar. *de ſubſtitut. quæſt.*683. *num.*28.

Præterea non eſt inconueniens vnã eamdémq; rem 20.
deberi ex duobus fideicõmiſſis; quorum alterum ſit
vniuerſale, alterum verò particulare, circa certæ rei
alienationem in vno eodémque teſtamento appoſitũ;
ita vt quoad effectus procedentes ex legis prohibitione, ſit locus fideicõmiſſo quoad perſonas duntaxat in vniuerſali ſubſtitutione comprehenſas, & ſpecificatas: ſed quoad effectus prodeuntes ex prohibitione hominis; tunc illa ſpecialis prohibitio quoad perſonas in ea contentas, præualeat in caſibus ac perſonis, in eadem comprehenſis: & ſic vtraque diſpoſitio ſortiatur effectum, quælibet in ſuo caſu: vt notauit Odd. *in dict. tract. de fideicom. ex prohib. alienat, reſulta.* 1. *quæſt.*14.*num.*130 131. *&* 155 *&* 160. Bertazol. *conſil. ciuil.*6.*num.*28. *& ſequentibus. lib.*1.

Poſito ergo, quòd fideicommiſſum vniuerſale expirauerit per obitum Petri cum liberis; ſemper tamen remanet fideicommiſſum particulare ex prohibitione alienationis reſultans; quod extenditur ad Catherinam, quæ tanquam de nomine & familia exiſtens vocata reperitur ad dictum fideicommiſſum particulare certorum bonorum in eodem teſtamento contentum.

In ſecunda quæſtione non eſt difficilis reſolutio: 21.
quia fœmina ſine dubio ſub nomine familiæ comprehenditur. *l. voluntas Cod. de fideicom. l. final. Cod. de verb. ſignif. l. pronunciatio.* §. *familiæ. ff. eod. tit.* & textus eſt magis expreſſus in *Authen. de reſtit. fideicom.* vbi quòd prohibitus alienare, quia teſtator volebat bona permanere, & perpetuari in ſua familia, & nunquam egredi de ſuo nomine, poteſt hæredem inſtituere propriam matrem Fuſar. *conſil.* 143. *num.* 10. *&* 22. vbi ampliat etiamſi teſtator vſus fuiſ-
ſet verbo perpetuitatis, & filia eſſet nupta. † Quod 22.
magis procedit quando ſola fœmina ſuperſtes eſt omnibus maſculis prædefunctis, tunc enim fatentur DD. abſque dubio talem fœminam admitti ad fideicommiſſum fauore familiæ relictum; quamuis teſtator habuiſſet rationem agnationis. Fuſar. *de ſubſtitut. quæſt.* 352.*num.*12. Peregr. *de fideicom. artic.* 25. *num.* 43. *& conſil.* 58 *num.*2. *& ſequentibus. volum.*5. Odd. *de prohib. alien. quæſt.* 9. *num* 58. etiamſi mulier eſſet nupta in aliena familia. Peregr. *conſil.* 42. *num.* 10.
volum. 5. † Multò magis ſi ſit vidua & innupta, & 23.
per conſequens extra familiam mariti. Luduuis. *deciſ.*
464. *num.* 7. repetita *in recent. part.* 2. *deciſ.* 282.
† præſertim cũ non fuerit adiectum onus deferendi 24.
arma teſtatoris, ſed ſolùm habitus reſpectus ad cognomen, & familiam; quo caſu non cenſetur habita ratio agnationis. Odd. *d. quæſt.* 9. *num.* 151. iuncto *num.* 58. Giurb. *deciſ.* 32. *num.* 27. *&* 28. Peregr. *conſil.* 70. *num.* 12. *volum.* 3.

Ad tertiam quæſtionem Reſpondetur, fœminam 25.
illam de bonis fideicommiſſi liberè potuiſſe diſponere: quia erat vltima ex vocatis, nec poſt eam aderat aliquis de cognomine & familia teſtatoris, iuxta text. *in l. cum pater.* §. *libertis.* & *l. qui ſolidum.* § *penult.* & *ibi* DD *de legat.* 2. *& in Authen. de reſtit. fideicomm* §. *nos igitur.* Pereg. *de fideicom. artic.* 32. *numer.* 1. *& artic.* 14. *numer.* 49. Caſtill. *lib.* 2. *controuerſ. cap.*11. *num.* 45. Bellon. Iun. *conſil.* 1. *num.* 18. *&* 19. Gratian *diſcep. cap.* 930. *num.* 40. Mart. *de ſucceſſ. quæſt.* 23. *artic.* 4. *num.* 21. *part.* 4.
† Senſerat enim teſtator de familia effectiua, non 26.
contentiua, id eſt de deſcendentibus, non de collateralibus, propter illa verba *de cognomine & familia ipſius teſtatoris.* Pereg. *deciſ.* 134. *numer.* 6. *& con-*
ſil. 57. *numer.* 9. *volum.* 5. † Excluſi quoque erant 27.
maſcul

maſculi deſcendentes ex illa fœmina, qui non erant de cognomine : tum ex communi vſu loquendi, qui attendendus eſt. ex Fuſar. *quæſt.* 352. *numer.* 18. tum etiam de iure. Rot. *deciſ.* 203. *numer.* 7. *part.* 2. *recent.* Mart. *conſil.* 60. *numer.* 13. & 14. neque deſcendentes ex familia dicuntur de domo. Intrigliol. *de ſubſtit.centur.* 3. *quæſt.* 83. *numer.* 13. Menoch. *lib.* 4. *præſumpt.* 88. *num.* 11. & in propriis terminis Mantic. *de coniect.lib.*8. *tit.*12. *num.* 8. Odd. *de probibit.alienat.quæſt.*9. *num.* 35. Peregrin. *de fideicom.artic.* 14. *num.* 38. & expreſsè *conſil.*31. *num.*8. *lib* 4. Gabriel. *conſil.*112. *num.*6. *lib.*2. Oſaſc. *deciſ.* 127. *in fin.num.*9. vbi fuit iudicatum, quòd fœmina, tanquam exiſtens de cognomine & de familia, admittitur ad talia fideicommiſſa; non autem eius liberi, qui ſunt de alia familia, & alio cognomine.

Et ex his conclusum fuit, fœminam ad dictum fideicommiſſum admitti quidem, deficientibus maſculis, ex voluntate teſtatoris; ſed fideicommiſſum in eius perſona expiraſſe : & ideo illam de præfatis bonis ad libitum diſponere poſſe.

CAPVT XLVIII.

De aquis & aquarum decurſibus; An & quomodo dominus prædij, per quod aqua defluit, de ea diſponere poſſit. Domini prædiorum inferiorum, qua ratione ius ducendi aquam præſcribere poſſint: Et ex quibus quis dicatur vſus fuiſſe aqua iure familiaritatis, vel ſeruitutis. Temporis antiquitas, & publica vtilitas quid operetur in materia deriuationis aquarum. De conceſſione aquæ pluribus facta: Et de conſtructione molendini. De aqua turbida ad impinguanda prædia. De deductione aquæ per vias publicas: Et de ponticellis. De clauſula *cum aquis, & aquarum decurſibus.* De foſſis, & excauationibus. De remedijs poſſeſſorijs pro aquis, & aquarum decurſibus introductis: Et quòd illis non obſtantibus liceat pro illis intentare remedium ſummariſſimi poſſeſſorij. In quibus caſibus neceſſaria ſit tituli productio, ſuper poſſeſſorio aquarum. Poſſeſſio quando priuatiuè, vel cumulatiuè pro aquis adiudicanda. Præſcriptio iuris irrigandi, vel iuris ducendi aquam, quod tempus & quas probationes requirat: Et alia multa circa materiam aquarum, & deriuationis ipſarum.

SVMMARIVM.

1 *Quando aqua fundum alicuius eſt ingreſſa, ipſe efficitur dominus aquæ, & de ea ad libitum diſponere poteſt.*

2 *Hoc procedit, ſiue aqua deducatur ex flumine publico, ſiue ex prædio aut loco priuato.*

3 *Alueus qui fit ad latus fluminis publici priuatus eſt, non publicus.*

4 *Aqua ad flumen publicum reuerſa, efficitur publica per commixtionem.*

5 *Nemo ius aquæ ducendæ præſcribere poteſt, niſi doceat ſe illa vſum fuiſſe iure ſeruitutis, non autem iure familiaritatis.*

6 *Aquæ poſſeſſio non procedit, niſi ſcientia aduerſarij probetur.*

7 *Scientia colonorum in materia ductus aquæ, non præiudicat domino.*

8 *Iure ſeruitutis aquam poſſidere dicitur, qui illam deducit opere manu facto; ſi tale opus factum fuerit in prædio illius contra quem prætenditur poſſeſſio.*

9 *In materia aquarum attendenda eſt conſuetudo, & temporis antiquitas. Intellige, vt num. 10. vt procedat, quando inferior præſcripſit ius aquæ ducendæ.*

11 *Quando agitur de publica vtilitate, non poteſt impediri aquarum deriuatio.*

12 *Conceſſio aquæ facta a Principe, intelligitur ſine præiudicio iurium tertij. Intellige vt num. 13. quando ius tertio eſt quæſitum ante conceſſionem.*

14 *Si aqua duobus ſufficere poteſt, prima conceſſio non impedit quin aqua alteri etiam concedatur.*

15. *Aqua dicitur ſufficere duobus, quando illius vſus diuidi poteſt per tempora.*

16. *Quamuis aqua duobus ſufficere poſſit; ſi tamen ex reſtagnatione fiat præiudicium molendino ſuperiori, non ſubſiſtit ſecunda conceſſio.*

17. *Aquam turbidam ad impinguanda prædia, nemo accipere prohibetur.*

18. *Conceſſio aquæ generaliter facta, intelligenda eſt de ea, quæ ſupereſt deducto vſu publico.*

19. *Conceſſio aquæ per Principem facta, nulla eſt, ſi ex ea oriatur publicum incommodum.*

20. *Aqua ad publicos fontes deſtinata, non poteſt pro hortorum delicijs per meatus ſubterraneos diuerti.*

21. *Aquam nemo per vias publicas ſine ſpeciali Principis licentia deducere poteſt.*

22. *Viæ publicæ ſunt de Regalibus.*

23. *Ponticellus ſuper via publica ſine Principis licentia fieri nequit.*

24. *Clauſula* cum aquis, & aquarum decurſibus, *in inueſtitura quid operetur.*

25. *Excauationes in proprio facere licèt, dummodò non ad æmulationem.*

26. *Opus in proprio facere licet, quamuis vicino noceat.*

27. *Aquam ad meum prædium cuniculo, vel foueа deducere poſſum.*

28. *Venas aquæ in ſuo prædio quilibet incidere poteſt.*

29. *Puteum in meo poſſum aperire, licèt puteus vicini exareſcat.*

30. *Solitum aquæ curſum poſſum impedire per opus factum in meo prædio, ſi nulla ſeruitus ſit conſtituta.*

31. *Qui eſt dominus fundi, eſt quoque dominus aquæ.*

32. *Pro aquis, & fontibus dantur interdicta poſſeſſoria.*

33. *Pro aquis datur interdictum de aqua quotidiana & æſtiua.*

34. *Quod interdictum admixtam habet cauſam proprietatis; ideo appellationem admittit: licèt quidam id non admittant.*

35. *Interdictum de riuis, requirit tituli productionem.*

36. *Maximè quando vterque habet conceſſionem à Principe.*
37. *Pro aquis & fōtibus competit etiam ſummariſſimi poſſeſſorij remedium.*
38. *Titulus producendus eſt, quando duo contendunt poſſidere ex conceſſione Principis.*
39. *Item dum agitur de prætendente in re aliena vſumfructum.*
40. *Vel ſi conſtet de dominio prædij ſeruientis.*
41. *Si duo coniunctim aquam poſſident, vnius poſſeſſio alteri ſuffragatur.*
41. *Manutentio aquæ in dubio cumulatinè concedenda*
43. *Poſſeſſio priuatiuè conceſſa, ſi de illa qualitate non conſtet, dicitur ſpoliatiua.*
44. *Quid ſit probandum ad obtinendam poſſeſſionem priuatiuam.*
45. *Seruitus irrigandi eſt diſcontinua.*
46. *Seruitus diſcontinua ſolo tempore immemoriali præſcribitur.*
47. *Contrariam ſententiam multi amplectuntur, ſed à concluſione non eſt recedendum : num.48.*
49. *Contraria ſententia quomodò procedat, & quid in tali præſcriptione ſit probandum : num. 50, & 51.*
52. *Seruitus aquæductus, quæ eſt continua, præſcribitur decem annis inter præſentes, & viginti inter abſentes.*

VAriæ ſæpenumero in frequenti & vtili aquarum materia, occurrunt difficultates; quas ſequentibus concluſionibus exponere, non abs re futurum eſſe exiſtimaui.

1\. Prima ergo ſit Concluſio. Poſtquam aqua in alicuius fundum eſt ingreſſa, dominus illius fundi efficitur dominus aquæ; & eam alteri vendere, donare, & ad libitum concedere poteſt; etiamſi ex tali conceſſione oriatur damnum aut præiudicium illorum, qui inferiora prædia poſſident. Hæc concluſio eſt Theſauri, *deciſ.*145. Viuij, *deciſ.*411.*num.*5. *& ſequentib.* Decij, *conſil.*243. *num.*1. & 3. Cancerij, *lib.*3. *variar. reſol. cap.*4. *num.*240. Nouarij, *quæſt. forenſ. part.*1. *quæſt.* 87. *per tot.* Surdi, *deciſ.*9. *num.*11. Barboſæ, *in* 2. *part. l.* 2. *in princip. num.*41. *ff. ſolut. matrim.*

2\. Ampliatur vt procedat, ſiue aqua deducatur ad fundum proprium alicuius ex flumine publico, ſiue ex priuato. Bertrand. *conſil.*351. *num.*3. *volum.*2. *part.* 1. Vbi ad hoc allegat Bart. Bald. Alex. & Iaſon. Item Boër. *deciſ.* 352. *num.*5. Bart. *in l. quominus. num.*22. Rip. *num.*83. Iaſ. *num.*88. *ff. de fluminib.* Dec. *d. conſil.*143. Hering. *de molend. quæſt.*19. *de clauſarum ædificatione, num.*13. qui ad hoc allegat etiam *Veſembec. conſil.*197. *num.*26. 27. & 31. Ruyn. *conſil.*96. *num.*4,

3\. qui *eodem conſilio, num.*1. † docet alueum qui fit ad latus fluminis publici, & per quod ducitur aqua, eſſe locum priuatum; ſi talis aqua decurrat per loca priuatorum.

4\. Secunda Concluſio. Poſtquam aqua priuata ex molendino aut alueo alicuius priuati proueniens, reuerſa eſt ad flumen publicum; iam non ampliùs priuata eſt; ſed efficitur publica, per commixtionem cum aqua fluminis publici. Ratio eſt, quia non inſpicitur in aquarum ductu principium aquæ, ſed aluei & meatus vnde emanat: ita docet Maſcard. poſt Bald. & Pariſ. *in tract. de probat. concluſ.* 123. aquam eſſe propriam, *num.*9. & 10.

5\. Tertia Concluſio. Dominus prædiorum inferiorum non poteſt præſcribere aquam, ſeu potiùs eius vſum; niſi doceat ſe illâ vſum fuiſſe iure ſeruitutis; etiamſi per mille annos aquâ vſus fuiſſet. Probatur in *l. proculus.* 26. *cum l. ſequenti. & in l. fluminum.* 24. *§. final. ff. de damno infect.* Rot. *diuerſ. deciſ.*164. *num.* 1. *part.*2. Motor. *reſponſ.*8. *num.*3.

Ampliatur vt non ſolùm ſufficiat ad præſcriptionem vſus aquæ fundandam probare, quòd illam poſſidens fuerit vſus aquâ iure proprio, & iure ſeruitutis; non autem iure familiaritatis: ſed etiam probandum ſit id factum fuiſſe ſciente & patiente domino fundi ſuperioris. Rot. *dict. deciſ.*164. *num.*3. 6.

Adeo vt non ſufficiat ſcientia colonorum, Marta *conſil.*124. *num.*24. & 25. poſt Balb. *in tract. de præſcript.* 2. *parte*, 4. *partis princip. quæſt.* 1. *num.* 12. *verſic. & nota quòd ſcientia & patientia conductoris.* 7.

Quarta Concluſio. Ad probandum quòd quis vſus fuerit aquâ iure ſeruitutis, non ſufficit probare quòd aquâ ad propria prædia deduxerit opere manufacto; ſed præterea probandum eſt quòd tale opus manufactum fuerit intra propria illius prædia, contra quem prætenditur ius ſeruitutis. Rot. *diuerſ. d. deciſ.* 164. *num.*2. *part.*2. Cepol. *de ſeruit. ruſtic. prædior. cap.*4. *de aquæduct. num.*56. & 58. Cyriac. *lib.*2. *controuerſ.* 310. *num.*160. qui id bene explicat, rationem reddens: quia ſuperioris prædij dominus non poteſt impedire poſſeſſores prædiorum inferiorum, ne faciant canales in ſuo ad libitum; ſed ſi facerent canale aut ſimile opus manufactum in loco, in quo dominus prædij poteſt prohibere; tunc ſi dominus prædij ſciens, id pateretur fieri, tale opus & deductio aquæ in conſequentiam facta diceretur fieri iure ſeruitutis. 8.

Quinta Concluſio. Quamuis generalis ſit regula in materia aquarum, attendendam eſſe temporis antiquitatem, & aquam à ſolito & antiquo curſu diuerti non poſſe: vt per Surd. poſt alios *conſil.*447. *num.* 11. 9.

Tamen regula illa intelligenda eſt, vt locum habeat quando inferior præſcripſit ius aquam ducendi iure proprio: ſecùs eſt, quando inferior nullam ſeruitutem aquam ducendi acquiſiuit: hoc enim caſu non ſufficit aquam ad inferiora prædia per longiſſimi temporis ſpatium fuiſſe deductam; quia cenſetur deducta potiùs iure facultatis, quàm iure proprio ſeu iure ſeruitutis. Surd. *d. conſil.* 447. *num.*12. vbi dicit contrariam Cumani ſententiam procedere, quando alij non eſt quæſita ſeruitus aquam ducendi: & ad hoc allegat Rimin. Iun. *lib.*1. *conſil.*86. *num.*16. vbi dicit doctrinam illam Cumani *in l.* 2. *§. penult. ff. de aqua pluuia arcend.* eſſe intelligendam vt procedat quando auertens aquam non debet ſeruitutem: tunc enim poteſt aquam diuertere. Eiuſdem ſententiæ eſt Barboſ. *in* 2. *parte l.* 2. *ff. ſolut. matrim. num.* 41. vbi refert & ſequitur Riminaldum *dicto conſil.*86. 10.

Sexta Concluſio, Si agatur de publica vtilitate veluti de conſtruendo molendino, ad vſum totius Vniuerſitatis, & particularium ipſius, neceſſariò tunc dominus prædij ſuperioris non poteſt impedire deriuationem aquarum, vt publicis vſibus inſeruiat, & vt neceſſitati Reipublicæ conſulatur: Theſaur. Iun. poſt Riminald. ſen. quem ipſe allegat *in addit.* 1. *ad deciſ. Patris,* 245. Cancer. *lib.*3. *variar. reſol. cap* 4. *num.*244. *verſic. videndus etiam.* Franciſc. Marc. *deciſ.*111. *num.* 12. *part.* 2. Caualcan. *deciſ.* 5. *num.*49. *part.*5. 11.

Septima Concluſio. Quamuis verum ſit conceſſionem alicui à Principe facultatis aquam ducendi factam, intelligendam eſſe ſine præiudicio iuris tertij: *l.* 2. *§. merito. & §. ſi quis à Principe. ff. ne quid in loco public.* Ruynus, *conſil.*98. *num.*13. 14. & 15. *volum.*4. 12.

Tamen hoc intelligendũ eſt de tertio qui habet ius ante ius, nempe acquiſitum ante conceſſionem; quia iuri iam tertiu quæſito Superior concedens derogaſſe 13.

non

non cenſetur: ſecùs eſt in eo qui ius poſterius acqui-
ſiuit, cui anterior conceſſio derogare potuit, & dero-
gauit. Surd. *conſil.* 321. *num.* 6. Cyriac. Niger, *controuerſ.*
310. *num.* 9. Cepola, *dicto cap. de ſeruit. aquaduct. num.*
23. *verſic. & propterea.*

14. Octaua Concluſio præcedentis declaratoria eſt.
Quod prima conceſſio alicui per Principem, aut alium
ad id poteſtatem habentem facta, facultatis & iuris
aquam deriuandi & ducendi, non impedit quominus
eadem aqua, alteri concedi poſſit, ſi talis aqua ſit ſuf-
ficiens ad vſum vtriuſque; hoc eſt illius qui primam,
& eius qui ſecundam conceſſionem obtinuit: ita Me-
noch. *remed. 6. retinend. poſſeſſ. num.* 111. & 112. & *ſe-
quentib.* Bertrand. *conſil.* 243. *num.* 5. *volum.* 3. *part.* 2 per
text. *in l. in concedendo.* & *in l. Lucio* cum *ibi* notatis.
15. *ff. de aqua quotid. & æſtiu.* † Et hoc etiam procedit,
quando aqua vtrique ſufficere poteſt, illam diuiden-
do per tempora: veluti; ſi agatur de aqua deſtinata
ad irrigationem pratorum, qua non indiget is, cui
facta eſt conceſſio, niſi certis hebdomadæ vel men-
ſis diebus. Caualet. *deciſ.* 7. *num.* 3. Surd. *conſil.* 130.
num. 15.

16. Sed hoc ita intelligendum eſt, vt in ſimplici aquæ
conceſſione locum habeat; verùm ſi inferioris loci
dominus molendinum in eo conſtruere velit, quamuis
aqua vtrique, tam ſuperiori quàm inferiori molendi-
no ſufficere poſſit, non tamen conceſſio ad effectum
molendini poterit ſuffragari, ſi ex ea curſus aquæ im-
pediatur; & inde efficiatur vt propter aquæ reſtagna-
tionem damnum fiat, & impedimentum oriatur in
16. præiudicium vſus ſuperioris molendini. † Non dico
ex eo quòd minor ſit in ſuperiori molentium con-
curſus; ſed ex eo quòd illius vſus per aquæ reſtagna-
tionem impediatur: Ita fuit deciſum in Cod. Fa-
brian. *lib.* 3. *titul.* 24. *de ſeruit. & aqu. definit.* 5. Quod
fuſiùs explicat Practic. Papienſ. *in titul. de actione
confeſſ. in verb. ſeruitus aquæ ductus, num.* 7. & *ſe-
quentib.* vbi multas circa molendina quæſtiones de-
cidit.

17. Nona Concluſio. Quando agitur de aqua turbida
& tumeſcente ad irriganda priuatorum prædia deſti-
nata, quam certiſſimum eſt tempore inundationum
omnibus pluſquam ſufficientem eſſe, nemo poteſt im-
pediri quin eâ vtatur ad impinguanda propria præ-
dia: quia nemini fit præiudicium, & agitur de publi-
ca vtilitate, cùm interſit Reipublicæ prædia eſſe fœ-
cundiora: prout deciſum refert Riccius, *collect.* 3697.
verſic. limita ſecundò.

18. Et conceſſio aquæ generaliter facta intelligitur de
ea quæ ſupereſt, deducto vſu publico. *l.* 1. *Cod. de man-
cip. & colon. lib.* 11. Surd. *conſil.* 321. *num.* 46. & 47. & in
diuiſione aquarum, maior vtilitas præualere debet
minori. *l.* 1. *§. plerumque. & §. pleroſque. ff. ne quid in
flum. public.* Theſaur. *dicta deciſ.* 245. *num.* 7. & *ibi* Ad-
dent. Amendol ad Vincent. de Franch. *deciſ.* 183. *num.* 5.
Franciſc. Marc. *deciſ.* 589. *num.* 15. *part.* 1. cum aliis
ſupra citatis.

19. Immò conceſſio aquæ alicui priuato facta per Prin-
cipem nulla eſt, ſi fiat cum publico incommodo. *l. ſer-
uitutes.* 14. *§. publico loco. ff. de ſeruit. l. quominus. ff. de
flumin.* ibi *ſi modo ea aqua in vſu publico non erit:* &
tot. tit. Cod. de aqueductib. lib. 11. Iaſ. *in dicta l.*
20. *quominus. num.* 20. † Maximè ſi aqua ad publicos
fontes deſtinata per ſubterraneos meatus pro hor-
torum deliciis traheretur, quod prohibitum eſt ſub
pœna 10. librarum auri, & ſub aliis grauiſſimis pœ-
nis. *l. fin. Cod. de aqueductib. lib.* 11. iuncta *l.* 4.
eod. tit.

21. Decima Concluſio. Conceſſio aquæ per Superio-
rem facta, nemini ſuffragatur ad effectum vt deduci
poſſit per vias publicas, niſi ſpecialis de hoc fiat in
conceſſione mentio, & reſeruato intereſſe & vtilita-
te publica: text. eſt in *dicta l. ſeruitutes.* 14. *§. public. ff.
de ſeruit.* per quem text. ita tenet Iaſ. *in dicta l. quo-
minus. num.* 20. *ff. de flumin.* Aretin. *conſil.* 30. *num.* 5.
per text. *in l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quo-
tid. & æſtiu.* & *in l.* 1. *§. permittitur. ff. eod. tit.* † 22.
(viæ enim publicæ ſunt de Regalibus. Cepol. *de ſer-
uit. ruſtic. cap.* 3. *quæſt.* 7. *numer.* 17. 24. 25.) † præſer- 23.
tim ſine ponticello, quod etiam fieri non poteſt ſine
licentia Principis. Bart. *dicta l. quominus.* 24. Rip. *num.*
90. & *ſequentib.*

Vndecima Concluſio Conceſſio alicui facta cum 24.
clauſula iſta, *cum aquis, & aquarum decurrentibus,* ſoli
concedenti, non autem tertio præiudicat. Crauet. *con-
ſil.* 54. *n.* 9. *verſic. in hoc tamen non facio.* & *in reſponſ.
pro genero, n.* 431. Roland. *conſil.* 82. *num.* 17. *volum.* 2.
Cancer. *lib.* 3. *variar. reſol. cap.* 4. *n.* 62. & talis conceſſio
non comprehendit aquas priuatas. Capiblanc. *de iure
Baron. pragmat* 8. *part.* 2. *n.* 28.

Duodecima Concluſio. Licitum eſt cuilibet in pro 25.
prio fundo, foſſas vel excauationes aut aliud opus fa-
cere; quamuis ex tali opere vicino damnum inferatur,
aut aqua à ſolito curſu diuertatur; dummodo id non
fiat ad æmulationem.

Probatur primò per text. in *l. Proculus.* 26. *ff. de* 26.
damno inf. vbi dicitur licere cuilibet in proprio
fundo, opus ſibi beneuiſum facere, etiamſi ex tali ope-
re vicinus damnum ſentiat. † Et ideo licitum eſt in 27.
vicino meo agro, cuniculo, vel fouea aquam meam
auocare: quia non debet videri damnum facere, qui
vicinum prohibet vti eo veluti lucro, quo adhuc vte-
batur.

Secundò probatur in *l. ſi in meo fundo.* 21. *ff. de aqua* 28.
pluuia arcen. vbi dicitur, quòd ſi in meo fundo aqua
erumpat, quæ ex tuo fundo venas habet; ſi eas venas
incideris, & ob id deſierit aqua ad me peruenire; tu
non videris vim feciſſe, ſi nulla ſeruitus eo nomine
mihi debita fuerit.

Tertiò ex *l. fluminum §. final. ff. de damno infecto.* vbi 29.
dicitur quòd ſi in domo mea puteum aperio, quo
aperto, venæ putei tui præciſæ ſunt; non teneor de
damno infecto, neque enim exiſtimari debet operis
mei vitio damnum tibi dati in ea re, in qua iure meo
vſus ſum.

Quartò ex iis quæ tradit Crauet. *in tract. de antiqu.* 30.
temp. part. 4 *cap. vlt. num.* 39. vbi dicit quòd licèt aqua
ſcaturiens in fundo meo fluxerit per longum tempus
ad fundum tuum; non tamen iure ſeruitutis: poſſum
præſcindere venas illius in fundo meo, & ſolitum cur-
ſum impedire. Idem tenet Gail. *lib.* 2. *obſeruat* 69. *num.*
12. Caualc. *deciſ.* 23. *num.* 113. Vinius, *deciſ.* 411 *lib.* 3.
vbi dicit † eum, qui eſt dominus fundi, eſſe etiam 31.
dominum aquæ. *l. aquam. Cōd. de ſeruit. & aqu.* & non
cogi de ea gratiam facere illámque poſſe à ſolito cur-
ſu diuertere.

Decimatertia Concluſio. Interdictum poſſeſſorium 32.
competit pro vſu aquarum, & quaſi poſſeſſione iuris
aquandi, aquæductus, fontis, & venæ. Fontan. *de pact.
nuptial. clauſ.* 7. *gloſ.* 3. *part.* 10. *num.* 44 *tom.* 2. Plot. *de
in litem iurand.* §. 3. *num.* 19. & 33. Rota apud Poſtium,
deciſ. 215. *num.* 1. Idem alios referens *obſeruat.* 10.
num. 50.

Decimaquarta Concluſio. Proditum eſt hoc caſu 33.
particulare remedium ex interdicto de aqua quoti-
diana & æſtiua, quod dicitur habere admixtam cau-
ſam proprietatis; cùm in eo neceſſe ſit vt ille qui præ-
tendit poſſeſſionem, non ſolùm probet bonam fidem,
ſed etiam iuſtum titulũ exhibeat: Menoch. *remed* 6. *ret.
poſſeſſ. n.* 11. † Et ideo tale interdictũ propter mixtionem 34.

illam cauſæ proprietatis, admittit appellationem tam quoad effectum ſuſpenſiuum, quàm quoad effectum deuolutiuum, ex eodem Menoch. *d. remed. 6. n.164.* Cuius tamen opinionem non eſſe tutam dicit Sigiſmund. Scacc. *de appellat. quaſi. 17. limit. 6. memb. 5. num.6.*

35. Idem dicendum eſt ſi intentatũ fuerit interdictum de corriualibus, quod admixtam ſimiliter habet proprietatis cauſam, & interdictũ duplex nuncupatur: *l. 1. §. ſi inter riuales. ff. de aqua quotid. & æſtiu. & in l. Lu-*
36. *cio. ff. eod. tit.* & vtrobique Bart. & Angelus. † Vbi ponitur exemplum de duobus inuicem de aqua contendentibus, quorũ vterque ſuam habet à Principe aquæ conceſſionem; tunc enim neceſſe eſt vt de validitate tituli cognoſcatur. Ruyn. *conſil. 230. num. 13. volum. 1.*

37. Decima quinta Concluſio. Quamuis pro aquæ ſeruitute, prodita ſint remedia illa particularia ex interdictis poſſeſſoriis, quæ dicuntur remedia ordinaria; non tamen propterea impeditur actor intentare remedium poſſeſſorij ſummariſſimi, ad hoc vt in ſtatu ſuæ poſſeſſionis manuteneatur interim, lite pendente: & de differentia vtriuſque remedij, & quòd vnum ab alio non impediatur, optimè Monach. *decis. Bonon. 36. per totam.* qui licèt loquatur de ſimili interdicto de itinere, actúque priuato; tamen idem dicendum eſt de iſtis interdictis, quæ ratione ductus aquarum prodita ſunt: vt poſt Rotam Bononienſem oſtendit Poſtius *in tract. de manutent. obſeruat. 10. num. 49. nouæ impreſſionis*, & tradit (quamuis non ſic explicet) Fontanel. *de pact. nuptial. clauſ. 7. gloſ. 3. part. 10. num. 44.* Flor. *de in litem iurand. §. 3. num. 29. & 33.* Rot. apud Poſtium, *deciſ. 213. num. 1.* Seraph. *deciſ. 971.*

38. Hæc tamen concluſio non procedit in certis caſibus, in quibus nemo poteſt obtinere niſi probet ſuum titulum. Primò ſi agatur de duobus, qui habent ambo conceſſionem Principis; tunc enim neceſſariò de titulo agendum eſt. Mareſcot. *lib. 1. variar. reſol. cap. 11. num. 47. & 48.* Poſt. *de manuten. obſeruat 44. num. 62.* & ſupra diximus *num. 35.*

39. Secundò, ſi agatur de prætendente vſumfructum in re aliena; hic enim titulum oſtendere & producere debet: quia vſusfructus pars eſt dominij. *l. 4. ff. de vſufruct.* Franc. *in cap. 1. num. 11. de præſcript. in 6.* Mareſcot. *d. cap. 11. num. 46. verſic. limita.*

40. Tertiò, quando agitur contra proprietarium prædij ſeruientis, de cuius proprietate & dominio conſtat: nam ſi de eius dominio non conſtaret danda eſſet manutentio poſſeſſori, etiam non docto de titulo ſuæ poſſeſſionis. Mareſcot. *d. cap. 11. num. 51.*

41. Cæterùm, prima limitatio non procedit, quando duo illi qui à Principe conceſſionem obtinuerunt, communiter poſſident; tunc enim ad effectum manutentionis non eſt opus producere titulum: cùm hoc caſu poſſeſſio vnius ſuffragetur alteri, nec vnus cenſeatur poſſediſſe animo conſortem ſua poſſeſſione priuandi. Mareſcot. *d. cap. 11. num. 49. & 50.* Poſtius, *d. obſeruat. 44. num. 63.* & tradit Rot. apud Seraph. *deciſ. 971.*

42. Decimaſexta Concluſio. Manutentio in iure ducendi aquam, probatâ ſimpliciter poſſeſſione, concedenda eſt cumulatiuè, non autem priuatiuè; hoc eſt vt quis aquam ducere poſſit, non vt alium prohibere queat, dum vtrique aqua ſufficiens eſt. Seraph. *deciſ.*
43. 339. *numer. 2.* † Et ſi poſſeſſio daretur priuatiuè,
44. diceretur ſpoliatiua. Idem *deciſ. 7. num. 1.* † Quia ad acquirendam quaſi poſſeſſionem priuatiuam, oportet præceſſiſſe prohibitionem, & prohibitum illi acquieuiſſe. Ludouiſ. *deciſ. 472. n. 1.* & *493. n. 1.* & *ibi* Addent. Poſtius, *de manutent. obſeruat. 73. n. 29.* Et hanc duplicẽ aquarum poſſeſſionẽ agnouit Rota, *deciſ. 734. n. 2. verſic. & rebus ſic ſtantib. part. 2. recent.* & magis deciſiuè *deciſ. 150. num. 3. part. 1. recent.* Surd. *conſil. 130. num. 18.* Coſta, *de facti ſcient. centur. 2. diſtinct. 1. num. 52.*

Decimaſeptima Concluſio. Seruitus iuris irrigan- 45.
di, cùm requirat factum hominis, nec continuè fiat, ſed ſtatis & interpolatis anni temporibus; dicitur diſcontinua: ex traditis per Guid. Pap. *deciſ. 573. n. 3.* & *ibi* Addent. *litera A.* Practic. Papien. *in tit. de action. confeſſor. in verb. ſeruitus aquaductus. num. 20.* † Vnde 46.
non poteſt præſcribi niſi ſpatio temporis, cuius initij memoria non extet. Papiens. *ibidem, verſic. aut ſeruitus habet.* Mynſing. *centur. 4. obſeruat. 53.* Guid. Pap. *d. deciſ. 573.* Cuiac. *ad l. ſequitur. §. libertatem. ff. de vſucap.* Caualc. *lib. 5. deciſ. 3. n. 5.* Vincent. de Franch. *deciſ. 183. n. 13.* Theſaur. Iun. *lib. 2. quæſt. forenſ. 27. num. 36.*

Sed tamen hîc ſubſiſtendum eſt; nam multi Docto- 47.
res contrariam ſequuntur opinionem, exiſtimantes non eſſe conſtituendam differentiam inter continuas & diſcontinuas ſeruitutes; ſed omnes ſpatio decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes præſcribi: vt multis rationibus comprobat Fachin. *controuerſ. quæſt. iur. lib. 8. cap. 22.* Zanger. in *tract. de except. part. 3. cap. 10. n. 178. & ſequentibus*, vbi hanc dicit veriorem ſententiam, licèt contraria communibus calculis frequentata ſit, & in foro recepta. Berlich. *comm. concluſ. part. 2. concluſ. 6. num. 12.*

Verùm à communi ſententia non eſt recedendum; 48.
quamuis contraria in puncto iuris forte ſit verior: ſed diſtinctio illa inter continuas, & diſcontinuas ſeruitutes factum hominis requirentes, veluti viæ, itineris, actus, iuris irrigandi, & ſimiles, receptior eſt: vt colligitur ex Doctoribus citatis apud Berlich. *d. concluſ. 6. num. 11.* & apud Rot. *deciſ. 101. num. 5. partis. 4. recent. tom. 2.* quos hîc non tranſcribo. Gratian. *diſcep. forenſ. cap. 681. num. 36.*

Cæterùm, ſi quis contrariam ſententiam amplecti 49.
vellet, nempe ſufficere decem annos, vel viginti, in præſcribendis tam continuis quàm diſcontinuis ſeruitutibus; deberet allegare aliquem titulum in principio litis certitudinariè, à quo, vel à quibus fuerit habitus, & quòd vſus fuerit ſeruitute, tanquam ex titulo allegato, ſciente & patiente aduerſario. Gratian. *d. diſcept. 681. num. 39. & 40.* Rot. *d. deciſ. 101. n. 9. & 10. part. 4. recent. tom. 2.* † Conſtare itaque debet 50.
de continua poſſeſſione, durante toto illo tempore; ita vt teſtes deponere debeant de vſu per illud tempus, & quòd talis vſus factus fuerit, non iure familiaritatis, ſed iure ſeruitutis; cum bona fide, & iuſto titulo. Menoch. *conſil. 447. à num. 19. vſque ad 35.* Gratian. *loc. citat. num. 41.* † Debet etiam probari 51.
per teſtes deponentes in his cauſis de initio poſſeſſionis, certo tempore, & de annis inchoatis tali tempore, & finitis tali. Gratian. id explicans *vbi ſup. n. 45.* cum pluribus per eum citatis. Pract. Papienſ. *in d. tit. de confeſſoria, in verb. ſeruitus aquæductus. n. 20. in fin.*

Decimaoctaua Concluſio. Seruitus aquæductus, 52.
cùm cauſam habeat continuam, inducitur præſcriptione decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes. Bart. *in l. 1. §. denique. num. 3. ff. de aqua pluuia arcend.* Rimin. Iun. *conſil. 86. num. 1.* cum aliis citatis per Cyriac. *contron. 179. num. 4. & 5.*

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XLIX.

Cedens nomen vel reditum annuum iam conſtitutum, quamuis euictionem promiſerit, tenetur tantùm præſtare veritatem nominis, non autem quòd debitor ceſſus ſit idoneus facultatibus: maximè ſi ceſſio per viam ſimplicis aſſignationis creditori facilioris ſolutionis gratiâ facta fuerit; ſecùs ſi per viam dationis in ſolutum interueniente quitancia, & liberatione per creditorem facta in fauorem debitoris cedentis; niſi liberatio facta fuerit cum clauſula, *Et moyennant ledit Bail en payement, &c.* Quid ſi creditor ſeu ceſſionarius ignorauerit inſufficientiam debitoris ceſſi; aut vterque, nempe cedens ac ceſſionarius, eſſent in probabili ignorantia. Vtrùm in hoc ſit aliquid ſpeciale fauore dotis. Quæ ſit vis clauſularum, *d'Euiction de droit, & de faict; Garantir, fournir, & faire valoir; Prendre à ſoy; fournir, & faire valoir tant en principal qu'arrerages.* Item *d'eſtre de bon & exigible debte, faire auoir & tenir; faire iouir paiſiblemẽt & perpetuellement; de preſent & à l'aduenir; maintenir exigeable.* Quando & quas diligentias facere teneatur ceſſionarius aduersùs debitorem ceſſum. Quid ſi ceſſionarius fuerit in culpa, aut impedimentum interuenerit ob factum Principis.

SVMMARIVM.

1 *Quamuis cedens nomen debitoris promiſerit euictionem ceſſionario non tamen tenetur de idoneitate & ſufficientia debitoris ceſſi, ſed ſufficit quòd praſtet veritatem nominis ceſſi.*

2 *Ampliatur etiamſi ceſſio facta fuerit cum clauſulis ampliſſimis non excedentibus metas euictionis: & num. 5.*

3 *Si agatur de ſimplici aſſignatione vel indicatione, totum nominis ceſſi periculum ſpectat ad cedentem.*

4 *Quando ceſſio dicatur facta per viam ſimplicis aſſignationis; & quando per viam ſolutionis, ſeu dationis in ſolutum.*

6 *Liberatio facta creditori cum clauſula* & moyennant ce à quitté, &c. *quem effectũ producat.*

7 *Clauſula* moyennant ce, &c. *quid operetur, ſiue per viam conditionis, ſiue per viam modi adiecta dicatur.*

8 *Ob modum non adimpletum, quæ actio competat contra non adimplentem, vel eius hæredem.*

9 *Datur ceſſionario actio in factum contra cedentem non adimplentem quod promiſit.*

10 *Cedens tenetur de bonitate hypothecarum & ſufficientia debitoris ceſſi, habito reſpectu ad tempus ceſſionis; quamuis id non eſſet expreſsè promiſſum.*

11 *Hoc procedit ſi ceſſionarius ignorabat inſufficientiam debitoris ceſſi; ſecus ſi ſciuiſſet illum non eſſe ſeluendo.*

12 *Intellige dummodo ignorantia ceſſionarij fuerit probabilis.*

13 *Probabilis ignorantia ſuffragatur ceſſionario; quamuis etiam cedens ignoraſſet inſufficientiam debitoris ceſſi, tempore ceſſionis.*

14 *Si ceſſio facta fueris pro dote, ignorantia quamuis culpoſa ſuffragatur ceſſionario, fauore dotis.*

15 *Lex nullam in dote captionem admittit, nec vnum ex coniugibus cum damno alterius locupletari patitur.*

16 *Promittens euictionem nominis ceſſi tam de iure, quàm de facto; tenetur de inſufficientia debitoris ceſſi.*

17 *Reditus annuus an poſſit minori pretio emi, quando illius euictio tam de iure quam de facto promiſſa fuit.*

18 *Dictio* garantir, *vtrùm impedimenta tam iuris quam facti comprehendat.*

19 *Concluditur dictionem* garantir *ſola iuris impedimenta continere.*

20 *Quid ſi dictum fuerit* garantir de tous troubles & empeſchemens.

21 *Quid importet clauſula Gallica*, fournir & faire valoir.

22 *Quid inferat clauſula* Prendre à ſoy, *in inſtrumento ceſſionis appoſita.*

23 *Quid de clauſula*, fournir & faire valoir tant en principal qu'arrerages.

24 *Quid ſi addatur clauſula* tant & ſi longuement que la rente aura cours.

25 *Clauſula* d'eſtre de bon & exigible debte, *quid importet.*

26 *Promiſſio exigibilitatis quando impleta dicatur.*

27 *Qui premiſit exigibilitatẽ nominis, tenetur ſi debitor ceſſus obtinuerit à Principe ſaluum conductum.*

28 *Bonum nomen promittere minus eſt, quàm ſi premittatur exigibile.*

29 *Promittens nomen bonum intelligitur promittere bonitatem tempore ceſſionis tantùm, non in futurum.*

30 *Fallit niſi adiecta fuerint verba tempus futurum denotantia, veluti ſi promiſſum fuerit manutenere nomen bonum.*

31 *Dictio* manutenere, *reſpicit tam ſortem quàm fructus futuros.*

32 *Clauſula* faire auoir & tenir *quid importet.*

33 *Promiſſio faciendi habere & tenere, tribus modis fieri poteſt, qui ibidem exponuntur.*

34 *Seruus poteſt ſibi ſtipulari habere & tenere, quia facti incapax non eſt.*

35 *Stipulatio habere & poſſidere licere, valde differt à promiſſione habere licere, vel habere & tenere, & quid operetur.*

36 *Habere & tenere ſtipulatio ad obligationem facti refertur.*

37 *Verba* habere & poſſidere *à contrahentibus prolata, ad ius referuntur.*

38 *Sed ſi à teſtibus proferantur, vel à ſtatuentibus, referuntur ad factum.*

39 *Verba promiſſionis* de faire paiſiblement iouyr *referenda ſunt ad factum.*

40 *Promiſſio* d'eſtre de bon & exigible debte, *quid importet.*

41 *Exigibilitas promiſſa cum verbis tractum temporis importantibus, cenſetur promiſſa pro aliquot annis; ſed non in perpetuum: ex mente Rotæ.*

42 *Hac tamen deciſio in dubium reuocatur.*

43 *Si promiſſioni exigibilitatis adiecta fuerint verba*

perpetuitatem denotantia , cedent tenetur illam præſtare abſque præfinitione temporis.

44 *Non obſtante promiſſione bonitatis , ceſſionarius tenetur facere ſuas diligentias.*

45 *Ampliatur vt procedat etiam ſtante clauſula* de fournit & faire valoir , *vel etiam* de prendre à ſoy.

46 *Tenetur creditor cui ceſſio facta eſt facere diligentias vſque ad bonorum debitoris ceſſi ſubhaſtationem.*

47 *Item tenetur denunciare cedenti , vt veniat ad defendendum.*

48 *Limita , niſi in inſtrumento onus denunciationis fuerit remiſſum.*

49 *Quando ceſſionarius agit actione ceſſa , non eſt neceſſaria denunciatio.*

50 *Diligentias nemo tenetur facere , quando conſtat quòd ſi eas feciſſet , fuiſſent inutiles.*

51 *Limitatur etiam quod dictum eſt de diligentiis , vt non procedat ſi nominis exigibilitas fuerit promiſſa.*

52 *Si ceſſionarius nominis fuerit in culpa , propter quam debitor ceſſus factus eſt minus idoneus, ipſi imputandum eſt.*

53 *Euictio ceſſat quando emptor fuit in culpa.*

54 *Euictio ceſſat propter caſum ſuperuenientem poſt contractum.*

55 *Diſpoſitio* l. Lucius. ff. de euict. *non procedit in eo , qui ab ipſo Principe ius habet : & numer.* 56.

56 *Quando agitur de edicto Principis facto ex mera & abſoluta illius poteſtate , non eſt locus euictioni : quia tunc inter caſus fortuitos numeratur.*

FRequentiſſima eſt ceſſionis nominis materia,& in hiſce partibus ſæpiùs agitata ; præſertim ratione annuorum redituum , qui vel ex Regis edicto reducti ſunt , aut diminuti ; vel ex debitorum impotentia inutiles redditi : qua de cauſa aduersùs cedentes fuit actum ad regreſſum , & immunitatem ; in qua diuersimodè reſponſum , vel iudicatum fuit , ſecundùm diuerſas factorum circumſtantias.Hanc igitur materiam ſequentibus concluſionibus breuiter & reſolutiuè terminare conabimur.

1. Prima Concluſio. Cedens nomen quamuis euictionem ſuo ceſſionario promiſerit ; non tamen tenetur de bonitate hypothecarum;ſed liberatur quamuis debitor ceſſus non ſit ſoluendo. Probatur per text. *in l. ſi nomen. ff. de hered. vel action.vend.* ibi *locupletem eſſe debitorem non debere præſtari.* Tenetur ergo cedens duntaxat de veritate nominis ceſſi , non autem de exigibilitate illius. Roderic.*de ann redit.lib.*2.*q.*21. Theſaur iun. *lib.*3 *q. forenſ.*73. Gratian. *diſcept.*527. *num.* 4.

2. Ampliatur etiam ſi promiſſio euictionis facta eſſet, cum clauſulis ampliſſimis non excedentibus terminos euictionis;quæ omnes ad veritatem nominis, non autem ad illius bonitatem extenduntur : per text. *in d.l. ſi nomen. ff. de hered. vel action. vendit. & in l. ſi plus. §. fin. ff. de euiction. & in l. pupilli.* 96. *§. feror. ff. de ſolut.* Menoch. *conſil.*778. *numer.*1. Roderic. *de ann. redit. d. lib.* 2. *quæſt.* 21. *num.* 15. *& ſequentib.* Surd. *conſil.* 441. *num.*7. Anton. de Marin. *quotid.reſol. c.*42. *n.* 2.

3. Secunda Concluſio. Si nomen fuerit alicui remiſſum per viam aſſignationis , potiùs quàm per viam ceſſionis , aut dationis in ſolutum ; tunc qualecumque interueniat nominis periculum , etiam ex eo quòd debitor ceſſus , non eſſet ſoluendo tempore ceſſionis , vel ex poſt ad deteriorem fortunam deuenerit , pertinet ad cedentem. † Pro cuius 4.
concluſionis intelligentia ſupponendum eſt duobus modis poſſe alicui creditori per ſuum debitorem dari , aut remitti nomen. Primo , per viam dationis in ſolutum , per quam fit vt debitor ceſſus acceptetur per creditorem loco pecuniæ numeratæ , & occaſione illius ceſſionis ſuo debitori quitanciam faciat. Secundò per viam aſſignationis ſeu indicationis pro faciliori ſolutione , & ſatisfactione creditoris , ita tamen vt creditor intendat ſaluas ſibi remanere ſemper actiones contra debitorem cedentem , ſeu aſſignantem aut indicantem.
† Primo caſu , locum obtinent ea quæ diximus 5.
in prima concluſione , limitata & intellecta ſecundùm concluſiones ſequentes. Secundo caſu , totum nominis periculum ſpectat ad cedentem , ſeu aſſignantem , aut facilioris ſolutionis gratiâ indicantem.

Iſta diſtinctio approbatur per Maſtrill. *deciſ. Sicil.* 179. *num.* 12. *& ſequentib. & num.* 19. Marilian. *deciſ.*2. *n.*8. Surd. *conſil.*22. *num.*33. Gratian. *diſcept.forenſ.*527. *num.*3. Socin. Sen. *conſil.* 37. *n.*2. *& per tot. volum.*4.

Tertia Concluſio.Si nomen creditori remiſſum fue- 6.
rit per eius debitorem , & creditor ipſum liberauerit ab obligatione , cum clauſula *moyennant ce , l'a quitté &c.* quamuis tunc non per viam ſimplicis aſſignationis , ſed per viam dationis in ſolutum ceſſio facta fuerit , nihilominus periculum nominis ceſſi ſpectat , aut non ſpectat ad cedentem , ſeu in ſolutum dantem , ſecundùm varietatem caſuum & pactorum iuxta ſequentes concluſiones. Et omnia quæ de venditione nominis decidimus , hoc etiã caſu locum habent , & ad illum applicanda ſunt.
† Probatur , quia verba illa *moyennant ce* , ſeu *his* 7.
mediantibus , important conditionem : ex traditis per Bart. *in l.* 1. *numer.* 35. *de condit. & demonſtr.* quia ablatiui abſoluti conditionem continent. *l. à teſtatore. ff. de condit. & demonſtr.* Pacif. *deciſ.* 293.
numer. 3. † Vel ſaltem important modum , & 8.
per conſequens modo non adimpleto , datur actio contra debitorem , aut eius hæredem ; & ſi excipiatur de ceſſione , replicabitur de dolo non adimplentis conditionem. Griuel. *deciſ. Dolan.* 111. *num.* 31. Theſaur. iun. *lib.* 2. *quæſt.* 88. *numer.* 5. Neguſant. *de pignor.* 5. *part. membr.* 1. *numer.* 54. *& part.* 6. *membr.* 2. *numer.* 6. *verſic. ſed dubitatur.*
† Et generale eſt , vt ſi ceſſio hoc caſu non poſſit 9.
habere effectum , detur creditori ceſſionario actio in factum ad intereſſe ex contractu. Aſin. *de execut.* §. 4. *cap.* 2. *numer.* 2. 3. *&* 4. *&* §. 7. *cap.*290. *num.*3. *& cap.*277. *num.*1.

Quarta Concluſio. Quamuis nulla facta fuerit 10.
promiſſio euictionis , tamen cedens tenetur erga ceſſionarium , ſi debitor ceſſus non erat ſoluendo tempore ceſſionis. Hæc concluſio eſt notabilis , & pauci ad eam aduertunt , ſed probatur ex traditis per Gaſpar.Roderic. *de annuis reditib. lib.*2. *quæſt.*21. *numer.*22. *verſic. ſi autem debitor.* Vincent. de Franch. *deciſ.* 108. *numer.* 3. Anton. de Mario. *d. cap.*42. *num.*1.

Intellige tamen hoc procedere , quando creditor 11.
ceſſionem huius nominis minus idonei acceptauit ignoranter ; ſecùs eſt ſi ſciuiſſet debitorem ceſſum non eſſe ſoluendo : vt probatur per text. *in l. promittendo.* 42. *§. ſi à debitore. ff. de iur. dot. in verb. ſciens.* argumento à contrario ſenſu , & tenet Bart. *in l. ſi cum dotem.* §. *mulier.* & ibi Alexand.

*num.*4

num. 4. ff. ſolut. matrim. Barboſ. *in l. aſtimatis. num.*
12. *11. ff. ſolut. matrim.* † Vbi hoc intelligit ſi emptor nominis iuſtam allegauerit cauſam ignorantiæ. Roderic. *dict. quaſt. 21. num.* 21. Vincent. de Franch. *dict. n. 3. & 4.* Coſta, *de facli ſcient. lib. 1. diſtinct. 44. in fin.* Felician. *de cenſib. tom. 2. lib. 2. c. 1. n. 13. verſic. contrariū tamen.* Cenſius, *in tract. de cenſibus quaſt. 72. n. 23. concluſ. 1. in fin. verſic. declaratur etiam.*

Ampliatur dicta concluſio vt procedat, etiamſi
13. cedens aut vendens, ſeu in ſolutum dans nomen debitoris, ipſe etiam ignoraret inopiam debitoris ceſſi; quia nihilominus ceſſionarius propter probabilem ignorantiam haberet regreſſum contra cedentem: quia cùm debitor non ſit ſoluendo, perinde eſt ac ſi nihil illi deberetur: & ſic cùm agat de lucro captando, potiùs emptori ſeu ceſſionario ſuccurrendum eſt, qui agit de damno vitando: vt poſt Alex. *dict. §. ſi mulier. in l. ſi cùm dotem. num. 4. verſic. ſed ad hoc.* notauit Barboſa *dict. l. aſtimatis. 51. num. 11. verſic. ex quibus infertur ff. ſolut. matrim.*

14. Quod autem ſupra diximus ceſſionarium tunc demum agere poſſe, ſi minus idoneum acceptauerit debitorem, quando allegat probabilem ignorantiam, in omnibus cauſis locum habet, prætetquam in dote, in qua auditur maritus agere volens contra eum, qui dotis nomine non idoneum debitorem remiſit; quamuis culpoſa fuerit eius ignorantia: per text. in *dict. l. protantendo. §. ſi a debitore. in verb. ſciens. ff.*
15. *de iur. dot.* † Ratio ſpecialitatis eſt, quia in cauſa dotis nulla captio admittitur, neque toleratur aliquem ex coniugibus cum damno alterius locupletari: quod explicat Barboſ. *dict. l. aſtimatis. numer. 11. in fin. & num. 12. ff. ſolut. Matrim.*

16. Quinta concluſio. Quando vendens ſeu cedēs nomen debitoris, promiſit euictionem tam de iure quàm de facto; tenetur præſtare debitorem non ſolùm verū, ſed etiam idoneū facultatibus, & facilis exactionis: vnde ſiue de iure impediatur in exactione nominis, ſiue de facto propter inſufficientiam debitoris ceſſi, ſeu propter impedimentum aliunde proueniens; datur regreſſus contra cedentem: quia videtur ipſe proprio nomine ſe obligaſſe, & quaſi nouum reditum conſtituiſſe in defectum ſolutionis per debitorē ceſſum faciendæ. Gaſp. Roder. *lib. 1. q. 8. n. 23.* Giurb. *deciſ. 117.*
17. *n. 14.* † vbi propterea concludit reditum non poſſe minoris emi, quando promiſſio euictionis de iure & de facto in contractu ceſſionis appoſita eſt: quia emptor nullum periculū poteſt incurrere. Quod ego non ita generaliter verum intelligo; quia multa contingere aliunde poſſunt, propter quæ emptor, ſeu ceſſionarius periculum incurrere poteſt: veluti ſi ipſemet cedens non eſſet ſoluendo, aut quid ſimile.

18. Sed dubitatum fuit vtrùm verbum (*garantir*,) ad moleſtias ſeu impedimenta tam iuris quàm facti referri poſſit? Ad vtrumque referre videtur Loyſeau *in tract. de la garantie des rentes, cap. 3. n. 15. & ſequentib. & numer. 17.* quia nomen *de garantie*, ſignificat euictionem. Theſaur. *deciſ. 26. num. 14.*

19. Contrarium verius eſt, nempe verbum *garantir*, ſimpliciter & ſine alio adiecto appoſitum, ſolam iuris, & non facti euictionem continere; & ſic nominis veritatem, non autem bonitatem reſpicere: vt tenet Caſtrenſ. *conſil. 370. num. 2. volum. 2.* quem citat Tuſch. *liter. C. concluſ. 181. num. 6.*

20. Nec quidquam facit in contrarium Loyſeau *dict. cap. 3. de la garantie des rentes*. cùm non loquatur de ſimplici dictione *garantir*, ſed cum hac adiectione *garantir de tous troubles, & empeſchemens*: quæ verba ad moleſtias, & impedimenta tam iuris quàm facti referuntur.

Clauſula verò Gallica, quâ vendens ſeu cedens 21.
cenſum promittit *de fournir, & faire valoir*; referenda eſt ad euictionē facti, & ad exigibilitatē nominis ceſſi; quia verbū *fournir* ſignificat ſupplere quidquid deeſt: verbum autem *faire valoir*, ſignificat præſtare, & in ſe recipere periculum futurum, ſeu vt gallicè dicitur † *prendre à ſoy.* vt notat Loyſeau, *in dict. tract.* 22.
de la garantie des rentes, cap. 4. n. 1. & 11. & clauſula illa eſt maioris efficaciæ, quàm clauſula *de faire auoir & tenir*, vt dicit idem Author, *cap. 4. numer. 4.* de dicta clauſula, Louet *litera D. num. 25.* & *ibi* Addent. vbi plures alij DD. Galli citantur.

Multò magis operabitur hæc clauſula, ſi addantur 23.
illa verba *fournir & faire valoir, tant en principal que arrerages*; Loyſeau *in d. tract. c. 5. n. 7.* & 12. † Præ- 24.
ſertim ſi addantur hæc verba, *tant & ſi longuement que la rente aura cours*: vt *d. n. 12. & c. 6. n. 11.* quanquam etiam ceſſante hac vltima clauſula, ſola promiſſio *de fournir & faire valoir*, includat promiſſionem bonitatis hypothecarum: vt *dict. num. 11. in fine verſic. mais quand il n'y auroit.*

Sexta Concluſio. Promiſſio euictionis additâ clau- 25.
ſulâ *d'eſtre de bon & exigible debte*, facit vt cedēs teneatur de periculo nominis ceſſi. Scacc. *de cōmerc. §. 2. gloſ. 5. n. 254.* poſt Becci. *conſil. 105. n. 25.* † Quia pro- 26.
miſſio exigibilitatis tūc tantùm dicitur impleta, quādo nomē tale eſt vt facile exigi poſſit. Bart. per illum text. *in l. 1. in fin. ff. ad Macedon.* Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib. 4. tit. 13. n. 11.* Coſt. *de facti ſcient. centur. 1. diſtinct. 44. n. 7. & 8.* Roderic. *de ann. redit. lib. 2. quæſt. 21. n. 11.* Cenſi. *de cenſib. quaſt. 72. n. 23. in 2. concluſ. verſic. Ampliatur hac concluſio.* † Neque 27.
dicitur nomen exigibile, ſi non ſit facilis exactionis, & ideo ſi debitor obtinuerit ſaluum conductum, ſtatim venditor tenetur erga emptorem nominis, aut ſi aliud ſuperueniat impedimentum ſtante promiſſione exigibilitatis. Rot. Genuens. *deciſ. 156. n. 10. verſic. vltimo* Felician. *de cenſib. tom. 2. lib. 2. c. 1. n. 14.* Monach. *deciſ. Bonon. 35. n. 3. & 19.* Quia (inquit) non dicitur exigibile quod cū difficultate exigitur: † & licèt bo- 28.
num, & exigibile conuertantur; tamē fortior eſt ſignificatio ſi vtrumque iungatur, promittendo nomen forte bonū & exigibile. Monach. *d. deciſ. 35. n. 4. & 5.*

Septima Concluſio. Promiſſio bonitatis nominis 29.
ceſſi ſimpliciter facta, intelligitur de bonitate habito reſpectu ad tempus ceſſionis. Cancer. *lib. 2. variar. reſol. c. 6. de ſolut. n. 176. in antiqua impreſſione. & 194. in noua* ita vt ſi poſtea debitor ceſſus fiat non ſoluendo; periculum pertineat ad ceſſionarium. Becc. *dict. conſil. 105. num. 26. & 37.*

Dixi de bonitatis promiſſione ſimpliciter facta: 30.
quia ſi adiiciantur clauſulæ habentes tractū ad tempus futurū, cedens tenebitur, ſi in futurum debitor ceſſus fiat non idoneus; veluti ſi cedens promiſit nomē bonū manutenere, quod facit vt bonitatis obligatio, etiā ad tempus futurū protendatur. Barz. *deciſ. Bonon. 110. n. 20.* Gratian. *diſcept. forenſ. 527. n. 1. 5. & 7.* † vbi di- 31.
cit quòd in vim illius verbi, venditor nominis teneatur ad illius bonitatē, tam ratione ſortis, quàm penſionū ſeu fructuum in futurum: cùm nullus terminus ſit obligationi præfixus. Cenſi. *in d. tract. de cenſibus. qu. 72. n. 23. verſic. præterquā.* Felician. *de cenſib. tom. 2. lib. 2. cap. 1. num. 16. verſic. præterea.*

Octaua Concluſio. Si vendens aut cedens, ſeu in ſo- 32.
lutū dans nomen debitoris, aut cenſum annuū promiſerit, illū facere habere & tenere, *faire auoir & tenir*, videtur dicendum ipſum vigore huius clauſulæ teneri etiā ad præſtandam debitoris idoneitatem, & debiti exigibilitatem: cùm in ea clauſula non ſolùm iuris, ſed etiam facti impedimenta comprehendantur, & per

conſequens

Digitized by Google

conſequens exigibilitas : ex notatis ſupra *hoc capite*
33. *num.* 16. † Probatur concluſio ; quia in hac materia,
tres termini diuerſi conſiderandi ſunt. Primus eſt
promiſſio ſeu ſtipulatio *habere licere* , ſecundus eſt
ſtipulatio ſeu promiſſio concepta per verba *habere &*
tenere. Tertius , dum dicitur *habere & poſſidere.* Pri-
ma ſtipulatio refertur ad ius , & ideo ſolam iuris eui-
ctionem continet : vnde ſi ſeruus qui ex perſona ſua
iuris incapax eſt , ſtipulatus fuerit , ſibi *habere licere*,
inutilis erit ſtipulatio. Secunda concepta per verba
habere & tenere , potiùs ad factum quàm ad ius re-
34. ferenda eſt : eàque ratione † ſeruus qui facti incapax
non eſt , poteſt ſibi ſtipulari habere & tenere licere.
35. Tertia poſſeſſionis mentionem faciens, magis am-
bigua eſt;ſi enim ad poſſeſſionem iuris referatur,non
ſubſiſtit in perſona ſerui ; ſi verò ad detentionem fa-
cti , valida eſt. Supradicta probantur per text.*in l.ſti-
pulatio iſta.* 38. §. *ſi quis fortè*, & §. *hi qui.* & *ibi* Cu-
36. iac. & alij DD. *ff. de verb.obligat.* † Cùm igitur verba
illa *faire auoir & tenir* ad factum referantur , cenſebi-
tur in vim illorum verborum cedens promiſiſſe etiam
euictionem facti ; ſi nempe ceſſionarius ſeu emptor
nominis , ob inſufficientiam debitoris , aut propter
aliquod aliud factum impediatur in exactione nomi-
nis ceſſi.
37. In tertio verò caſu ; ſi de ſola poſſeſſione agatur,
difficile exiſtimo vt promiſſa videatur exigibilitas:
quia ad iuris impedimenta promiſſio referenda vide-
tur, quando verba illa proferuntur à contrahentibus,
38. tunc enim ad ius referenda ſunt : † ſecùs ſi à reſtibus
ruſticis , vel à ſtatuentibus prolata eſſent,quia deten-
tionem facti reſpicerent , & ſecundùm communem
modum loquendi eſſent intelligenda :- vt diſtinguit
Caſtrenſ. *in d.* §. *hi qui. n.*1.
39. Verùm ſi additum fuiſſet quòd cedens promittit
pacificam fruitionem, *de faire paiſiblement iouir*,tunc
exiſtimandum eſt, promiſſam quoque euictionem fa-
cti , & remotionem impedimentorum quæ de facto
emergere poſſunt:ſiquidem poſſeſſio pacifica ſic intel-
ligitur,vt ceſſent omnes controuerſiæ & impedimen-
ta, tam iudicialia quàm extraiudicialia;tā iuris quàm
facti.Mangil. *de euictionib.quaeſt.*33. *n.*9. poſt Card. &
Paul. de Eleaz. *in Clement. gratia. de reſcript.*
40. Nona Concluſio. Promiſſio exigibilitatis nominis
tribus modis fieri poteſt. Primò ſimpliciter,dum pro-
mittitur nomen eſſe exigibile, vel *eſtre de bon & exi-
gible debte* , vel quid ſimile. Secundò, cùm adiiciuntur
verba tempus futurum reſpicientia , veluti ſi adiecta
ſit clauſula , *De preſent & a l'aduenir.* Tertiò , quan-
do adiiciuntur verba temporis perpetuitatem deno-
tantia , *De preſent & à l'aduenir à perpetuité.*
Primo caſu procedunt tradita in ſeptima conclu-
41. ſione:ſecūdo caſu locum habent dicta *ibid.n.*30.† Sed
cum hoc temperamento, vt non cenſeatur cedens aut
vendens obligatus in perpetuum,de nominis ceſſi bo-
nitate & exigibilitate ; ſed durantibus aliquot annis
arbitrio Iudicis : vt decidit Rota apud Ceoſ. *tract. de*
42. *cenſibus. deciſ.*506. & 507. & *deciſ.*476.† Vbi per ſo-
lutiones factas per ſpatium duodecim annorum, & in
aliis ſupra citatis per ſpatium duorum vel trium an-
norum,(quod tamen durum mihi videtur in cenſu an-
nuo, qui ſui natura perpetuus eſt:)cenſetur adimpleta
promiſſio exigibilitatis,tam ante quàm poſt ceſſionem
in obligationem deducta.Quia vt *ibi* dicitur *n.*5. & 6.
tractus temporis ſucceſſiui non eſt contra cedentis in-
tentionem ad perpetuitatem trahendus.
43. Tertio verò caſu , cedens eà ratione ad perpetuam
nominis ceſſi exigibilitatem adſtrictus,tenetur in per-
petuum abſque vlla temporis limitatione. Felician.*de
cenſib. tom.*2. *lib.*2. *cap.*1. *num.*16. *verſic. præterea pe-
riculum*. Quod & tacitè videtur innuere Rota , *d.de-
ciſ.* 476. *numer.* 6. vbi dicit non eſſe veriſimile quòd
venditor voluerit ſe obligare ad exigibilitatem no-
minis ceſſi in perpetuum, & per conſequens ſubſiſte-
re illius obligationem , ſi perpetuam nominis exigi-
bilitatem promiſerit.
Decima Concluſio.Quamuis cedens , aut vendens 44.
ſeu in ſolutum dans nomen debitoris , illius bonita-
tem promiſerit ; tamen ab hac obligatione liberatur,
ſi ceſſionarius non docuerit ſe debitas feciſſe diligen-
tias aduersùs debitorem ceſſum. Cancer. *lib.*2.*variar.
reſol. c.*6. *de ſolut. n.*169. aliàs.184. Maſtril. *deciſ.*175.
numer. 5. Gaſpar. Roderic. *de ann. redit. lib.* 2. *q.* 17.
*num.*33. Menoch *d. conſil.*778. *num.*3. Anton.de Ma-
rin. *d. cap.*41. *num.*5. & 6. † Et id admittunt etiam 45.
DD.Galli in terminis clauſulæ *de fournir, & faire va-
loir* ; vel etiam *de payer par ſoy meſme* : Loyſeau *in d.
tractat. de la garantie des rentes cap.* 8. *num.* 10. hoc
idem tradit Mornac. *in l. quod te. ff. ſi cert. petat.* Lo-
uet. *d. litera F. num.* 25. & *ibi* Addent. per text. *in l.
decem.* 116. *ff. de verbor.obligat.* ibi *à Meuio ante ex-
cuſſum Titium non rectè petetur.* † Et tenet non ſuffi- 46.
cere quamlibet diligentiam ; ſed præterea requiri ſo-
lemnem ſubhaſtationem bonorum debitoris. Cyriac.
Niger.*controu* 476.*n.*5. & 374.*n.*28. & *controu.*110.*n.*7.
Tenetur etiam interpellare cedentem, vt veniat ad 47.
defendendum , eique litem denunciare.Cyriac. *d.con-
trouerſ.*374. *n.*29. & *ſequentib.*
Intellige, niſi per inſtrumentum ceſſionis fuerit ceſ- 48.
ſionario remiſſum onus denunciationis, per text.*in l.
Herennius. ff. de euiction.* Gomeſ. *tom.*2.*c.*2. *de empt.
& vendit. n.*39. *colum.*4.*verſic. item addo quòd iſta ne-
ceſſitas.* Trentacinq. *var. reſol.* 4. *de empt. & vendit.
n.*7. Maſcard. *de probat.concluſ.*615. *num.*19.
Imò quando ceſſionarius agit actione ceſſa , non 49.
eſſe neceſſariam denunciationem , tenet Rebuff. *in
conſtit. Regias* ,*tom.*3. *tit. de dilat. artic.*5. *gloſ.vnica*,
*n.*42. Tuſch. *in verb. Euictio.concluſ.*353. *n.*63. Man-
gil. *de euiction. q.*4. *n.*54. & benè Decius , *conſil.* 102.
Præſtantiſſimè.per totum,qui loquitur in caſu quo ve-
ritas & bonitas nominis promiſſa fuit:rationem red-
dens,quia ceſſionarius fuit effectus procurator in rem
ſuam, & poteſt intentare directas actiones ex perſona
domini ; quia cùm ſit ceſſionarius ab eodem cedente
cauſam & agendi poteſtatē habens;ipſe cedens videtur
præſens fuiſſe in iudicio per ceſſionariū ex illius per-
ſona intentato:& ideo non eſt opus alia denūciatione.
Idem dicendum eſt nempe ceſſionarium non teneri 50.
facere aliquas diligentias, vel denunciationes ; ſi do-
cuerit quòd ſi illas feciſſet , fuiſſent inutiles. Cyriac.
*controu.*321.*n.*83. Capell.Tholoſ. *deciſ.*256.*propè finē,
verſic ergo effectus.* Rimin. iun. *conſil.* 42. *n.* 69. Burat.
*deciſ.*106. *n.*19. repetita *in recent. deciſ.*676.*n.*11. *p.*2.
Cæterùm concluſio iſta intelligenda eſt , vt proce- 51.
dat in ſuis terminis , nempe quando promiſſum fuit
nomen fore bonum , aut debitorem idoneum, vel hy-
pothecas ſufficientes;ſecùs tamen erit , ſi præterea ce-
dens promiſerit fore exigibile ; tunc enim exactionis
facilitas promiſſa cenſetur , & propterea non cogitur
ceſſionarius vti tot diligentiis : vt diximus ſupra *hoc
eodem cap. n.* 26. & *ſequentib.*
Vndecima Concluſio Si ceſſionarius nominis fue- 52.
rit in culpa, veluti ſi dum poterat exigere non exegit,
& poſtea debitor ceſſus , factus fuit non ſoluendo,
ſeu minus idoneus ; ipſi debet imputari : nec habebit
regreſſum contra cedentem, cui culpa ceſſionarij no-
cere non poteſt. Cyriac. *controu.*110.*n.*7.Theſaur.iun.
*lib.*4. *quæſt. forenſ.*10. *num.*8. Menoch. *conſil* 778. *n.*4.
Ruyn. *conſil.*45. *num.* 5. *lib.* 5. † Et in materia eui- 53.
ctionis,ſi culpa illius interuenerit , qui alioquin agere
de

de euictione potuiſſet, ceſſabit actio. *l. ſi rem quam. §. ſi ampla. & l. ſi mancipium. ff. de euict.* Mangil. *de euict. quaſt.* 104. *n.* 18. & in noſtris terminis oſtendit Decius *conſil.* 105. *num.* 25.

Pro Coronide aduertendum eſt, magnam eſſe controuerſiam inter cedentes, & ceſſionarios occaſione annuorum redituum ceſſorum ſuper Communitatibus, quæ fuerunt declaratæ inſufficientes, & non ſolùm obtinuerunt reduci cenſus, & ſortem ad minores ſummas; ſed etiam ex ſpeciali Regis edicto creditores ſummæ reductæ ſolutionem in bonis capere coacti ſunt, prætendentibus ceſſionariis immunitatem aduersùs cedentes, vigore clauſularum in inſtrumentis ceſſionis contentarũ. Quibus tamen Reſpondetur per cedentes, dictas reductiones, nec non ſolutiones in bonis ordinatas fuiſſe à Rege Chriſtianiſſimo: imò & in nonnullis, ſed paucis Communitatibus Comitatus Venayſſini: veluti in loco de Pilles, & de Intercalis, à ſummo Pontifice ſupremo Principe noſtro, quorum voluntas numeratur inter caſus
54. fortuitos: † Ideo non eſſe locum euictioni, cùm caſus contigerit poſt venditionem ſeu ceſſionem nominis reditus: ex *l. Lucius. ff. de euictionib.* Mangil. *de*
55. *euict. quaſt.* 200. *num.* 30. *& ſequentibus.* † Maximè cùm emptores ſeu ceſſionarij non habent ius à Principe mediatè, vel immediatè, & ſic multò magis locus
56. ſit diſpoſitioni *dicta l. Lucius.* † Quæ non procedit in eo, qui ius ab ipſo Principe habet: vt dicit Peregr. *de iur. fiſc. lib* 5. *tit.* 2. *num.* 69 qui ita intelligit *deciſ.* Oſaſci 48. cuius etiam meminit Rota Auen. *deciſ.* 133. *num.* 12.

57. Et præſertim cùm edictum Regium fuerit factum ex mera gratia, & plena Principis poteſtate, vt ſupponitur; Putc. *deciſ.* 381. *lib.* 3. ſequitur Mangil. *in dict. tract. de euiction. quaſt.* 17. *num.* 8. *&* 11. Caualer. *deciſ.* 618. *num.* 23. Burat. *deciſ.* 106. *num.* 13. *&* 25. Rota *deciſ* 699. *n.* 2. *part.* 3. *recent.* & in propriis terminis edicti Regij, Theſaur. iun. *dict. lib.* 4. *qu.* 10. *num.* 5. *& per totam.*

Sed quia lis pendet adhuc indeciſa circa hanc quæſtionem, & maximè quia illius determinatio & vera reſolutio dependet ex variis facti circunſtantiis, & ex verbis ac clauſulis contractuum: ex quarum clauſularum diuerſitate, diuerſimodè iudicatum vidi; ideo nihil etiam quoad hoc caput determinandum exiſtimaui.

CAPVT. L.

De electione vnius ex pluribus alicui teſtamento commiſſa, ad materiam *l. vnum ex familia. ff. de legat.* 2. Vtrùm grauatus de reſtituendo liberis, poſſit vnum ex illis eligere in præiudicium aliorum. Quomodò in hoc differant fideicommiſſum prohibitorium, & reſtitutorium. Promiſſio de eligendo habetur pro vera electione. Quid de verbis *volo eligere*, aut verbis enunciatiuis, aut de ſimplici mandato alicui facto ad eligendum, vtrùm hæc vim veræ electionis habeant. Per generalem inſtitutionem hæredis, vel donationem, cenſeri factam electionem. Donatio ſimpliciter facta ab eo, qui eligendi commiſſionem habebat, vtrùm cenſeatur facta de propriis bonis; an verò de bonis in quibus cadebat eligendi facultas. Quid ſi donauerit cum clauſula *à prendre ſur tous mes biens.* Electus non poteſt ab eligente grauari, niſi in fauorem eligibilium aut niſi electo bona alia ſua propria æquiualentia relinquat; aut niſi in eius libertate poſitum ſit, an eligere velit, vel non. Vxorem per tranſitum ad ſecundas nuptias non priuari eligendi facultate. Electionem tempore mortis faciendam præueniri non poſſe in præiudicium tertij, & ex quibus coniecturis facultas eligendi ad tempus mortis ipſius electoris relata cenſeatur.

SVMMARIVM.

1 *Grauatus de reſtituendo liberis, non poteſt vni totum relinquere, ſed omnibus reſtituere debet; niſi eligendi facultas ſibi conceſſa fuerit.*

2 *Emphyteuſi alicui conceſſa pro ſe, & filiis; pater non poteſt renunciare in praiudicium liberorum.*

3 *Pater non poteſt feudum vni filiorum prælegare, quia ius illud morte finitur.*

4 *Pater non poteſt diſponere in praiudicium proximiorum, aut aliorum qui ſub nomine collectiuo vocati ſunt.*

5 *In fideicommiſſo prohibitorio fauore familiæ locus eſt gratificationi aliquorum de familia; ſecus eſt in reſtitutorio.*

6 *In parlamento Tholoſano iudicatur, vocatis liberis, patrem vnum aut plures ex ipſis eligere poſſe.*

7 *Promiſſio de eligendo vim effectualis electionis obtinet.*

8 *In electione nihil agendum ſupereſt, ſtatim vbi facta eſt animi declaratio.*

9 *Promiſſio de donando vim habet donationis.*

10 *Vtrùm ex promiſſione de donando ſola perſonalis actio, an verò etiam ad rem donatam tradendam oriatur.*

11 *Verba illa* volo eligere, *vim veræ electionis habent.*

12 *Verbum*, volo, *in quibus caſibus habeat vim diſponendi.*

13 *Verbum* volo, *vim habet diſponendi & eligendi, quando ex certa animi deliberatione prolatum eſt.*

14 *Verbis enunciatiuis expreſſa voluntas an ſufficiat ad inducendam nominationem, ſeu electionem.*

15 *Quoties ex facti circumſtantiis apparet de voluntate deliberata eligere debentis, electio habetur pro facta.*

16 *Mater quæ habet facultatem eligendi vnum ex liberis, vtrùm conſtituendo procuratorem ad eligendum cenſeatur elegiſſe.*

17 *Mandatum nihil prodeſt, niſi probatâ illius effectuatione.*

18 *Mandatum ſolum ad nominandum habet vim nominationis, ſi illud faciens demonſtrauit determinatam eligendi voluntatem.*

19 *Per*

19 *Per generalem hæredis inſtitutionem, electio facta cenſetur.*

20 *Quando alicui permittitur de aliqua re diſponere, ſi res illa ſub generali diſpoſitione comprehendi poſſit, cenſetur etiam comprehenſa in generali hæredis inſtitutione.*

21 *Per donationem vniuerſalem cenſetur quis elegiſſe in vim facultatis eligendi ſibi conceſſa.*

22 *Simplex vſufructuarius diſponendo non cenſetur nominaſſe, ſeu elegiſſe per generalem hæredis inſtitutionem.*

23 *Donatarius vniuerſalis habetur loco hæredis.*

24 *Vtrùm is, qui habet facultatem eligendi, ſi ſimpliciter dônauerit, cenſeatur potius donare de proprio, quàm de bonis circa quæ cadebat electio.*

25 *Alienata titulo lucratiuo, per eum qui habebat facultatem eligendi, non imputantur in legitimam, ſuper bonis ipſius electo debitam.*

26 *Contrarium tamen verius eſt, vt donatio cenſeatur facta de bonis propriis donantis.*

27 *Hoc tamen non procedit ſi in contrarium adſint coniectura.*

28 *Si donater dixerit ſe donare certam rem, vel ſummam* à prendre ſur tous ſes biens, *vtrùm cenſeatur donaſſe de bonis propriis tantùm.*

29 *Ius eligendi includitur in bonis illius cui competit electio.*

30 *Donatio facta per aliquem de bonis ſuis comprehendit omnia per eum poſſeſſa.*

31 *Bonorum meorum appellatione continentur omnia quæ ego poſſideo.*

32 *Si pater filio medietatem bonorum ſuorum donauerit: deinde alteri filio tertiam partem, reſeruato ſibi ſemper vſufructu; tertia pars computanda eſt ponendo in globo medietatem donatam.*

33 *Qui habet eligendi facultatem electum grauare non poteſt.*

34 *Electus non habet ab eligente, ſed à mandante fieri electionem.*

35 *Electus grauari poteſt ab eligente in fauorem aliorum eligibilium.*

36 *Iuſpatronatus erga liberos æqualiter pertinet ad omnes liberos, & tamen pater illud vni relinquere poteſt.*

37 *Grauatus de eligendo poteſt electum onerare, ſi illi bona propria relinquat in compenſationem.*

38 *Pater poteſt filium grauare in legitima relinquendo illi alia bona æquiualentia.*

39 *Acceptando hæreditatem ſine inuentario electus tenetur ad onera ſibi per eligentem impoſita.*

40 *Electus hæres ab eligente inſtitutus, ſi confecerit inuentarium non tenetur ad onera ſibi per eligentem impoſita, niſi pro rata lucri.*

41 *Quando teſtator poſuit in voluntate alicuius, vt poſſit eligere vel non eligere; tunc electus ab eo grauari poteſt: & ad hoc expenditur text.* in l. vtrùm. 8. §. cum quidam. ff. de reb. dubiis, *num.* 42.

43 *Verba denotantia poteſtatem relata ad hæredem, non inducunt neceſſitatem electionis.*

44 *Quando libertas eligendi vel non eligendi alicui data eſt, tunc electus dicitur habere ab eligente, non à teſtatore.*

45 *Verbum* rogo *inducit neceſſitatem electionis, vel reſtitutionis.*

46 *Mater tranſiens ad ſecunda vota, non amittit facultatem eligendi.*

47 *Diſpoſitio* leg. hac edictali, Cod. de ſecund. nupt. *non comprehendit ius eligendi.*

48 *Grauatus de eligendo tempore mortis, non poteſt eligere ante mortem.*

49 *Si electus in vita ſit mortuus ante eum qui moriens eligere debet; electio nulla redditur.*

50 *Electio tempore mortis facienda, ſi fuerit facta in vita, confirmatur morte, niſi fuerit reuocata.*

51 *Diſpoſitio relata ad tempus mortis, eſt conditionalis.*

52 *Qui habet facultatem eligendi, tenetur ſequi voluntatem teſtatoris etiam tacitam.*

53 *Grauamen de eligendo, cenſetur ex coniecturis relatum ad tempus mortis; quamuis teſtator id expreſſè non dixerit.*

54 *Variæ referuntur coniecturæ, ex quibus onus eligendi relatum cenſetur ad tempus mortis.*

MVltæ quotidie occurrunt difficultates circa electionis & nominationis facultatem, hæredi teſtamento datam: quarum præcipuas hìc adducere, & paucis reſoluere non incongruum exiſtimaui.

In primis igitur aduertendum eſt hæredem graua- 1.
tum pluribus perſonis reſtituere, veluti liberis aut
aliis incertis ex certo genere perſonarum non poſſe
vnum ex liberis, aliiſve ſub nomine collectiuo vocaris eligere, ſed omnibus ſubſtitutis reſtituere teneri,
nec remotiores in præiudicium eorum qui anteriorem gradum obtinent nominare. Probatur per text.
in *l. hæredes mei.* 57. §. *peto à te. ff. ad Trebellianum,*
in illis verbis, *Propter gradus fideicommiſſi præſcriptos:* & in *l. cum ita* 33. §. *in fideicommiſſo. ff. de legat.* 2. ibi, *qui ex his primo gradu procreati ſunt:* & in
l. fin. & *ibi* DD. *Cod. de verb. ſignif.* & probatur *in cap.* 1. Ibi, *nulla defuncti ordinatione valente, de ſucceſſ. feud.* vnde Bald. & Angel. in *l. apud Iulianum.*
§ *ſi quis alicui. ff. de legat.* 1. dicunt; † Quòd ſi con- 2.
ceditur emphyteuſis alicui pro ſe, & filiis; pater non
poteſt renunciare in præiudicium filiorum. Idem Angel. & Bart. *in l. Item videndum.* §. *nunc videamus. ff. de petit. hæred.* vbi referunt Iacob Butrigarium conſuluiſſe, † quòd pater vni filiorum non poſſit feu- 3.
dum prælegare; quia ius quod pater habet, eius morte finitur. Idem Bartol. *in l. iuriſiurandi.* §. *liberis ff. de operis libert.* & facit à ſimili text. *in Authent. lucrum Cod. de ſecund. nuptiis. & in l. mater. Cod. ad Tertull.* & ne per argumenta procedamus vbi adſunt
deciſiones punctuales, hoc ita determinat Pereg. *conſil.* 53. *num.* 12. *lib.* 1. vbi dicit † patrem non poſſe vllo 4.
modo diſponere in præiudicium proximiorum, qui
ſub nomine collectiuo *liberorum*, aut alio ſimili vocati ſunt: nec poſſe remotiorem aut parem præferre
vocatis. Et in *tract. de fideicom. artic.* 14. *num.* 7. *verſ. c. at ſecùs eſt.* & *in conſil.* 38. *num.* 1 *volum.* 3. *conſ.* 113. *num.* 1. *volum* 4. Mantic. *de coniect. lib.* 8. *tit.* 12. *num.* 42.
Caſtrenſ *conſil.* 383 *num.* 1. *volum.* 1. Card. Tuſch. *litera L. concluſ.* 78. Ioan. Anton. Bellon. *conſil.* 1. *num.*
32. iuncto *num.* 17. & 59. Fuſar. de *ſubſtit. quæſt.* 380.
num. 1. † Qui omnes diſtingunt inter fideicommiſ- 5.
ſum prohibitorium, quo videlicet bonorum alienatio extra familiam prohibetur; & reſtitutorium, quo demandatur reſtitutio facienda certis gradibus aut perſonis. Primo quidem caſu fatentur poſſe grauatum hæredem teſtari, aut alio modo diſponere in fauorem remotiorum de familia, vel vnius ex proximioribus, cæteris excluſis. At in ſecundo caſu concludunt omnes eiuſdem gradus æqualiter eſſe admittendos,

Digitized by Google

tendos, nec poſſe remotiorem nec patem in gradu cæ-
6. teris vocatis præfetti. † In patlamento tamen Tho-
loſano aliter iudicatur, nempe patrem qui grauatus
eſt liberis teſtituere, vnum ex illis eligere poſſe, ex
Maynard. *lib.6. cap.3.* d'Oliue. *lib.5. cap.14.* Fetret.
ad Guid. *deciſ.* 184. Batry, *de ſucceſſ. l.b.8. tit.8. quan-
do ex pluribus, &c. num.2. fol.*310.

7. Secundo loco aduertendum eſt promiſſionem de
eligendo, vel nominando factam per eum, cui eli-
gendi poteſtas conceſſa eſt; haberi pro vera & effe-
ctuali nominatione. Quia licèt verum ſit promiſſio-
nem de vendendo, de locando, & ſimiles, non ha-
bere vim veræ emptionis vel locationis, idémque in
8. ſimilibus contractibus obtinere. † tamen in contra-
ctibus electionis aliud ſtatuendum eſt; quia in aliis
per promiſſiones nihil actum eſt, niſi accedat vlte-
rius conſentiu & mutuus vtriuſque partis conſen-
ſus; in electione verò quæ ex ſola eligentis poteſtate
dependet, ſtatim declaratà voluntate, reſultat effectus
electionis; cùm nihil ſubſtantiale faciendum ſuper-
ſit: vt bene declarat Cancer *lib.3. variar. reſol. cap.7.*
9. *num.*126. † Sicut promiſſio de donando, vim habet
donationis. Cancet. *ibidem, num.* 125. non quidem
ad effectum vt transferatur dominium; ſed ad pro
ducendam actionem perſonalem contra promitten-
10. tem. Lodoniſ. *deciſ.* 58. *num.* 6. † Quanquam &
actionem præciſam hoc caſu dari ad rem promiſſam
nonnulli exiſtiment: vt teſtatur Chriſtoph. Matt.
Medic. *examinat.* 5. *num.*15. quo in capite fuſè expli-
cat quid interſit inter promiſſionem de contrahendo,
& contractum ipſum.

11. Si autem quis ſimpliciter dicat volo eligere Titium
ad talem hæreditatem, vtrùm hæc verba vim veræ
electionis habeant? affirmatiuè reſpondendum eſt:
vt notauit Caſtill. *lib. 2. controuerſ. cap. 26. numer.*
88. *&* Sanchez. *de matrim. lib. 6. diſput. 21. numer.*
12. *7. & 8.* † Quo loco bene explicat quibus in caſi-
bus, verbum *volo* habeat vim diſpoſitionis: quod
etiam pluribus exponit Rip. *in l. ſerui electione. num.*
17. *& ſequentibus. ff. de legat.* 1. Caldas. *de emphyt.*
13. *part. 2. queſt. 1. numer. 12. & ſequentibus.* † vbi
id duntaxat admittit, dum ex facti circunſtan-
tiis appatet verba illa *volo nominare*, prolata fuiſ-
ſe cum animi deliberatione, & cum deliberata vo-
luntate; non autem ex primo animi impetu: quod
14. exiſtimo eſſe veriſſimum. † Idémque verum eſt, ſi
voluntas nominandi, verbis enunciatiuis expreſſa
fuerit: vt idem Cald *loc. citat. numer.* 33. & multis
ſequentibus copioſè demonſtrat; vbi explicat quando
& quibus in caſibus verba enunciatiua diſponant.
15. † Ego autem exiſtimo æquum Iudicem omnia ex fa-
cti circunſtantiis arbitrari debere, vt quoties de de-
liberatione animi eligere debentis conſtiterit, ele-
ctio pro facta habeatur; cùm animus non ex verbis
tantùm, ſed ex factis quoque colligatur. Caſtill. *dict.
lib.2. cap.1. num.67. & multis ſeqq.*

16. Sed fuit dubitatum aliàs, vtrùm ex eo quòd ma-
ter quæ ſibi in contractu matrimonij poteſtatem eli-
gendi vnum ex liberis ſibi reſeruauerat, cenſeretur
elegiſſe per conſtitutionem procuratoris ad eligen-
17. dum: † Dubium ex eo petebatur, quia mandatum
nihil prodeſt niſi probata illius effectuatione: Rip.
*in cap. cùm Eccleſia Sutrina. numer. 92. & 93. ver-
ſic. quintò requiritur. de cauſ. poſſeſſ. & propr.* Rota,
18. *deciſ.* 560. *num. 2. part. 3. recent.* † Sed tamen Reſ-
pondi, mandatum illud vim electionis habere: quia
in eo mater expreſsè declarauerat ſe velle filium no-
minare, & talem eſſe ſuam intentionem & verbis &
factis demonſtrauerat: & ideo ceſſabat omnis diffi-
cultas, ex traditis ſupra, *num.*11.

Tertio notandum eſt; eum, cui eligendi fa- 19.
cultas data eſt, ſatis elegiſſe, & facultatem eli-
gendi ad actum deduxiſſe, ſi perſonam eligibilem
generaliter hæredem inſtituerit. Probatur per text.
in l. vnum ex familia. §. ſi duos. ff. de Legat. 2. † 20.
Quia quando alicui permittitur, vt de re aliqua
diſponere poſſit, ſi res illa comprehendi poſſit
ſub generali diſpoſitione, tunc generaliter diſpo-
nendo, cenſetur etiam de re illa diſpoſuiſſe. Menoch.
conſil. 21. numer. 67. & conſil. 1154. *numer.* 6. Boëe.
deciſ. 204. *numer. 32. verſic. & ideo.* Et hæc ſenten-
tia, quòd per generalem hæredis inſtitutionem cen-
ſeatur facta electio ab eo, qui ad id poteſtatem ha-
bebat, verior eſt & receptior; ac in praxi approbata:
quidquid ſenſerit in contrarium Socin. ſen *conſil* 92.
num. 25. volum 3. vt probat Pauſ. *conſil. 72. num.
62. & 63. volum. 3.* Peregr. *de fideicom. artic. 40. n.
57. vſque ad* 60. Menoch. *conſil.* 1130. *num.* 15. Fu-
ſat. *de ſubſtit. queſt.*444. *num.*8. *& queſt.*550. *num.*10.
& queſt. 507. Caldas, qui ad hoc bene inducit text.
in dict. l. vnum ex familia. §. ſi duos. poſt Bart. *ibi-
dem, numer. 3. in tract. de nominat. emphyt. lib 2.
queſt. 7. numer.* 1. Didac. à Segura, *in dicta l. vnum
ex familia. §. ſi fundum. numer.*154. Ioſeph de Seſe,
aſſerens ita deciſum in Senatu Aragoniæ. *deciſ.* 53.
numer. 6. & 7. Fontanel. *deciſ. Cataloniæ.* 172. *nu-
mer.* 14.

Eodem modo is qui facultatem habet eligendi, 21.
ſatis dicitur potentiam illam deduxiſſe ad actum per
donationem inter viuos, vel cauſa mortis vniuerſa-
lem, in fauorem alicuius perſonæ eligibilis factam:
Fontanel. *deciſ. 467. numer. 6. & ſequentibus.* & in
tract. de pact. nuptial. clauſ. 4. gloſ. 5. numer. 64.
Fuſat. *conſ.*129. *num.* 1. quidquid contradicere videa-
tur, *numer.* 3. qui *numer.* 4. † hanc opinionem no- 22.
ſtram locum non habere concludit, quando habens
facultatem eligendi erat ſimplex vſufructuarius;
quia diſponendo non cenſetur diſpoſuiſſe, & ele-
ctionem feciſſe ratione bonorum, quorum nudum
habebat vſumfructum. Eandémque ſententiam,
quòd electio cenſeatur facta, dum eligendi faculta-
tem habens bona ſua donauit perſonæ eligibili; te-
nuit & comprobauit Cald. *de nominat. emphyt. dict.
cap. 2. numer.* 1. Et ſanè non videtur conſtituenda
differentia inter donationem vniuerſalem, & hære- 23.
dis inſtitutionem: † Quia donatarius vniuerſalis lo-
co hæredis eſt, ad tradita in *l. æris alieni.* & ibi Bald.
Cod. de donat. Tuſch. *litera D. concluſ.* 651. *num.* 12.
Coſt. *de remed. ſubſid.* 108. *num.*15.

Sed quæſitum fuit vtrùm pater, vel alius, qui 24.
eligendi facultatem habet, ſimpliciter donando
certam pecuniarum quantitatem, vel certa bona,
cenſeatur id feciſſe animo donandi de proprio; vel
potiùs donatio illa perſonæ eligibili facta cenſeatur
animo eligendi; & ſic non de bonis propriis, ſed
de bonis ſuper quibus exerceri poterat facultas eli-
gendi? Quæſtionem iſtam in vtramque partem diſ-
putauit Crot. *in l. filiusfam. §. diui. numer. 16. in 4. con-
cluſ. ff. de legat.* aduerſùs Socin. *in l. Marcellus.
§. res qua ff. ad Trebell.* qui voluit † alienata ti- 25.
tulo lucratiuo in perſonam eligibilem, cenſeri tran-
ſlata in vim facultatis eligendi; non de bonis pro-
priis donantis, ſeu titulo lucratiuo alienantis: ideo
non imputari in legitimam ſuper bonis ipſius debi-
tam. † Sed contrarium optimis rationibus compro- 26.
bat Crot. *ibidem*, nempe cenſeri factam donatio-
nem de bonis propriis; & ideo imputari in detra-
ctiones ſuper bonis donantis. Sequitur Pereg. *de fi-
deicom. artic.39. n.*10. Mãgil. *de imput. qu.*136. *n.*58.
Videndus tamen & examinandus eſt in hac materia

Sfort. Odd. *de probib. alienat. queſt.* 34. *numer.* 106. *& ſeqq.*

27. Hæc diſputatio locum haber, quando donatio ſimpliciter facta fuit; ſecus ſi in contrarium adſint coniecturæ; veluti ſi donator qui poſt mortem reſtituere debebat, donat ante tempus reſtitutionis perſonæ eligibili, reſeruando ſibi vſumfructum: in quo caſu Fontanel. *decif.* 38. *num* 7. voluit reſtitutionem non cenſeri factam in vim electionis, cùm donator non reſtituat, nec aliquid donet iuxta formam electionis, quæ exigebat totalem abdicationem bonorum, abſque reſeruatione. Sed tamen è contra dici poteſt, quòd ratione proprietatis quam ex tunc donator transfert, videtur facta electio anticipata, morte poſtea confirmanda: ideo ſuper hoc cogitandum.

28. Cæterum, ſi donator perſonæ eligibili dixerit ſe donare talem rem vel ſummam capiendam de bonis ſuis, *à prendre ſur tous ſes biens*, vtrùm cenſeatur donaſſe de bonis propriis, vel de bonis ſuper quibus cadebat eligendi facultas.

Reſpondi donationem intelligi factam, tam de bonis electioni ſubiectis, quàm de bonis propriis. De illis quidem in ſubſidium, quatenus propria non ſufficiant. De iſtis verò, primò & principaliter.

29. Quia verba illa *à prendre ſur tous ſes biens*, includunt ius illud nominandi ſeu eligendi, quod includitur & continetur in bonis illius cui competit electio. Menoch. *conſil.* 210. *num.* 32. Fuſar. *de ſubſtit. queſt.* 550. *num.* 13. 14. & 16.

30. Præterea cùm donator tempore donationis collatæ in perſonam eligibilem, nullam adhuc electionem feciſſet; imò bona in quibus cadebat electio eſſent permixta cum propriis ipſius bonis, quibus tunc actualiter fruebatur; dum de bonis ſuis loquutus eſt, omnia quæ tunc per eum poſſidebantur in tali ſermone comprehendebantur; quamuis illorum medietas fideicommiſſo ſuppoſita eſſet in fauorem perſonarum eligibilium. Menoch. *lib.* 4. *præſumpt.* 197.
31. *num.* 19. & 20. † Bonorum quippe meorum appellatione intelligo, non illa ſolùm quorum ad me ſpectat plena proprietas irreuocabiliter, ſed ea quoque quibus fruor, & quæ poſſideo: *l. meorum.* & *ibi* DD. *ff. de verb. ſignif.* intelligendo tamen vt infra *cap.* 74.
32. † Vnde ſi pater filio medietatem bonorum ſuorum donauerit, reſeruato ſibi vſufructu; deinde verò alteri filio tertiam partem bonorum ſuorum etiam donauerit: computanda erunt in calculo illius tertiæ partis bona primo loco donata, quæ bonorum ſuorum appellatione continentur; cùm donator tunc temporis illorum fruitionem, & poſſeſſionem obtineret. Bertrand. *conſil.* 153. *num.* 2. *verſic. quaſi ita ſe habeant*; *volum.* 3. *part.* 2. quem citat & ſequitur Barry, *de ſucceſſ. lib.* 2. *tit. vlt. in fin.* Ex eo quia retentio vſusfructus, differt executionem vſque ad mortem donantis; & ſic bona primo loco donata videntur adhuc eſſe in bonis illius. Menoch. *conſil.* 1006. *num.* 57. 58. & 59.

33. Quartò hoc etiam ſciendum eſt; hæredem, cui vnum ex liberis, aut ex aliis incertis perſonis, ex certo tamen genere eligendi commiſſio data eſt, electum
34. regulariter grauare non poſſe. † Ratio eſt, quia electus non habet ab eligente, ſed à mandante fieri electionem. *dict. l. vnum ex familia.* § *ſi fundum.* & §. *ſi de falcidia.* Ibi, *qui quod reliquit, omnino reddere debuit.* Gomes. *in l.* 40. *Tauri num.* 49. Molin. *de primogen. lib.* 2. *c.* 4. *n.* 10. Fuſar. *de ſubſtit. queſt.* 507. *num.* 5. cum *ibi* citatis.

35. Dixi *regulariter*, quia nonnulli ſunt caſus in quibus is qui eligendi poteſtatem habet, electum grauare poteſt. Et primò quidem, ſi grauamen iniunctum ſit in fauorem aliorum quos grauatus eligere potuiſſet: quia ſicut poterat totum vni, vel totum alteri relinquere, ita poteſt eum, cui relinquit, in fauorem alterius cui totum relinquere poterat onerare Bart. in *dict. l. vnum ex familia.* §. *ſi duo. num.* 2. *de legat.* 1. Bereng. Fernand. *De matrimon. ad morganat. contract. cap.* 9. *num.* 4 Ferret. ad Guid. Pap. *decif.* 184. Cancer. *lib.* 3. *cap.* 7. *de pact. num.* 119. Duran. *decif.*
171. *num.* 9. † Idque adinſtar iuris patronatus erga li- 36.
bertos, quod licèt æqualiter ad omnes liberos pertineat, illud tamen pater vni duntaxat ex liberis ſuis aſſignare poteſt: vt notauit Ferret. *loc. citato ex l.* 1. *ff de aſſignat. libert.* Idem quod ſupra tenet Boër. *decif.* 204. *num.* 33.

Secundò, grauatus de eligendo, poteſt electo 37.
onus & grauamen indicere, ſi multa bona propria & acquiſita grauato reliquerit, quæ oneri impoſito æquiualeant; tunc enim electus voluntatem eligentis ſeu nominantis adimplere tenetur, ne bona propria ſibi ab eligente relicta amittat: text. eſt *in dict. l. vnum ex familia* §. *ſed ſi fundum.* ibi, *dixi ita demum peti poſſe, ſi præterea tantum ei relictum ſit, quod fundi pretium efficiat*: & ita deciſum eſt apud Gamm. *decif.* 70. *numer.* 2. Cald. *de emphyt. lib.* 3.
cap. 17. *numer.* 6. † ſicut aliàs videmus, quòd licèt 38.
onus de legitima ipſo iure remoueatur; tamen ſi pater filio bona oneri æquiualentia reliquerit, grauamen tenet. Gomes. *lib.* 1. *variar. reſol. cap.* 11. *num.* 24. Et donator licèt perfectâ donatione grauamen ſuper bonis donatis imponere non poſſit, tamen grauamen ſubſiſtit, ſi donator donatario bona æqui-
ualentia reliquerit: † præſertim ſi ipſe onus ac- 39.
ceptauerit, aut à donatore hæres inſtitutus, hæreditatem ſine beneficio inuentarij adiuerit. Caſtil. *lib.* 3. *controuerſ. cap.* 10. *num.* 46. & *ſequentibus.*
† Sed ſi hæreditatem donatoris, aut electoris, ſeu 40.
nominatoris electus cum beneficio inuentarij acceptauerit; poterit petere ſeparationem bonorum, nec tenebitur niſi pro rata lucri, quod ab eligente vel donante conſequetur. Cald. *de emphyt. lib.* 3. *capit.* 17. *numer.* 6.

Tertiò electus grauari poteſt ab eligente, quan- 41.
do teſtator vel donator eligentem non ſimpliciter adſtrinxit ad eligendum, vel nominandum perſonas certas de incertis; ſed in eius poteſtate poſuit ſi vellet aut nollet eligendi facultatem: text.
in *l. vtrùm* 8. §. *cùm quidam. ff. de reb. dub.* † cu- 42.
ius hæc ſunt verba; *cùm quidam, pluribus hæredibus inſtitutis, vnius fidei commiſiſſet, vt cùm moreretur vni ex cohæredibus cui ipſe vellet, reſtitueret illam partem hæreditatis quæ ad ipſum perueniſſet: veriſſimum eſt vtile fuiſſe fideicommiſſum; nec enim in arbitrio eius qui rogatus eſt poſitum eſt, an omnino velit reſtituere, ſed cui potius reſtituat: plurimùm enim intereſt an in poteſtate eius quem teſtator obligare cogitat, faciat ſi velit dare, an impoſita neceſſitate dandi, diſtribuendi liberum arbitrium concedat*: hæc ſunt verba Iuriſconſulti ex qui-
bus apertè conſtat; † Quòd per verba donantia po- 43.
teſtatem relata ad hæredem, non inducitur neceſſitas reſtitutionis vel electionis: quod etiam voluit Bart. *in l. fideicommiſſa* §. *ſi quis ita. ff. de legat.* 3. per text. in *l. ſæpe.* 8. *ff. de offic. Præſid.* Peregr. *de fideicom. artic.* 1. *num.* 49.

Ideo in facti contingentia aliàs obtinui matrem potuiſſe liberos electos inuicem grauare; quia in teſtamento mariti non erat illi ſimpliciter iniunctum onus

onus eligendi, ſed illi data erat poteſtas & libertas diſponendi ad libitum in fauorem vnius ex liberis ; ita vt ex lectura teſtamenti conſtaret ab eius voluntate pendere, vtrùm vellet eligere, vel abſque electione decedere : quo caſu deciſum fuit illam liberis electi
44. grauamen imponere potuiſſe : † cùm non à patre teſtatore, ſed ab ipſa matre eligente bona ad eos deuenirent : aliqua ita diſtinguit Surd. *conſil.* 29. *num.* 18. egregiè Peregr. *deciſ.* 106. *numer.* 3. & *de fideicommiſſ. artic.* 32. *numer.* 33. *circa medium*, *verſic. cuius ſententia.* Gabriel. *conſil.* 132. *n.* 75. & 76. Fuſar. *quæſt.* 511. *n.* 2.

45. Neque obſtat text. *in l. fideicommiſſ.* 11. §. *hæc verba. ff. de legat.* 3. de quo textu Peregr. *de fideicommiſſ. artic.* 1. *numer.* 47. quia ibi teſtator vſus fuerat verbo *Rogo* : dixerat enim, Rogo fili, vt prædia quæ ad te peruenerint diligenter colas vt poſſint ad filios tuos peruenire, ſed in caſu propoſito teſtator dixerat ſe velle vt vxor haberet libertatem, vt poſſet ad voluntatem ſuam diſponere de bonis abſque vllis verbis neceſſitatem importantibus ; eùm tamen in alio caſu, nempe ſi vxor ad ſecunda vota conuolaret ; præciſis verbis electionem vnius ex liberis fieri mandaſſet.

46. Sed quid iuris ſi teſtator nullam de ſecundis nuptiis mentionem feciſſet ; vtrùm mater facultatem eligendi ſibi datam amiſiſſet ? Reſpondendum eſt non amiſiſſe : quia per illam nominationem vel electionem nihil matri acquiritur ; ſed eſt tantùm nuda miniſtra : & ita determinat Sanch. *in tractat.*
47. *de matrimon. lib.* 7. *diſput.* 88. *numer.* 15. † Et propterea ſi vxor donet marito vt reſtituat filio prioris matrimonij, non erit locus diſpoſitioni, *l. hac edictali. Cod. de ſecund. nupt.* ideo quia maritus fuit tantùm adhibitus tanquam nudus miniſter. Baldus, *in d. l. hac edictali. n.* 19. Salicet. *n.* 7. Cancer. *lib.* 3. *variar. reſol. cap.* 15. *n.* 340. & 341.

48. Quintò aduertendum eſt ; eum, cui eligendi poteſtas data eſt, & à teſtatore commiſſa, vt eligat tempore mortis ; non poſſe illud tempus præuenire: Ratio eſt quia ex hac præuentione electionis fieri poſſet præiudicium illis, qui tempore mortis ſupereſſent capaces electionis paſſiuæ. Surd. *conſil.* 264. *per tot.* † Et
49. ideo ſi electus in vita, non eſſet in humanis, aut aliàs eſſet inhabilis tempore mortis illius, cui competebat electio ; non poſſet frui bonis in quibus fuit electus: quia electio ad tempus mortis collata redditur nulla, ſi ante tempus mortis facta fuerit.

50. Verum eſt tamen, quòd ſi electio facta in vita non fuerit reuocata ante mortem eligentis, & electus fuerit habilis tempore mortis ; electio illa, quamuis nulliter facta, confirmatur morte eligentis. Cald. *de poteſt. eligen. lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 17. & *eod. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 15. & 16. Surd. *d. conſil.* 264. *numer.* 27. Sed ſi fuerit eo tempore inhabilis propter incapacitatem, aut mortem, electio facta in vita nulla remanet : quia cùm ſupponamus teſtatorem mandaſſe vt electio
51. fieret tempore mortis, † diſpoſitio illa ad tempus mortis relata conditionalis eſt ; & per conſequens adimplenda in forma ſpecifica. *l. qui hæredes*, & *l. Mæuius. ff. de condit. & demonſt.* vt tradit Surd. *conſil.* 264. *num.* 45. *verſic.* & *quod ſæpius* : Cyriac. *controu.* 209.
52. *numer.* 49. Ruyn. *conſil.* 24. *numer.* 9. *volum.* 2. † Vbi quòd habens facultatem eligendi tenetur ſequi voluntatem teſtatoris etiam tacitam : quem citat licèt corruptè alleget, Caſtill. *controuerſ. lib.* 2. *cap.* 26. *numer.* 26. & 86. præmiſſis accedit Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 4. *numer.* 36. *verſic. ſi in vltima voluntate.* Rot. *deciſ.* 323. *num.* 2. *verſic. potuit autem reuocari. part.* 1. *recent.*

Cæterùm, quamuis teſtator purè hæredem grauauerit de eligendo ; tamen ex coniecturis reſtitutio ſeu electio ad tempus mortis referenda eſt : vt aduertit Peregr. *de fideicom. artic* 45. *n.* 2. & ſequitur Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 270. *n.* 12. 53.

Vnde aliàs reſtitutionem ad tempus mortis ex mente teſtatoris differendam eſſe iudicatum fuit ; quamuis verbis id expreſſum non eſſet : nam cùm teſtator Ioanni, & Moneto, & eorum cuilibet certam pecuniarum quantitatem reliquiſſet poſt annum ſoluendam, non ſolùm voluerat inuentarium per vxorem fieri, & legata ſolui ; ſed legatum etiam illud, cuius dies poſt annum veniebat, per vxorem ſolui mandauit : quod non poterat fieri ſi purè & ſtatim poſt mortem liberis hæreditatem reſtitui voluiſſet. Accedebat quòd reſtitutionem Ioanni & Moneto aut eorum liberis fieri mandauerat ; quod tractum temporis præ ſe ferebat : maximè cùm illi nondum vxorem duxiſſent, & ſic liberos legitimos habere non poſſent eo tempore ; vnde fideicommiſſi præſtatio in aliud tempus dilata omninò fuit : per text. *in l. fideicommiſſa. §. ſi filio. ff. de legat.* 3. Accedebat denique declaratio voluntatis ex pluribus aliis coniecturis quas hîc conſultò omittimus ; veluti ex diſpoſitione poſteriori per viam donationis ab eodem teſtatore facta ; item & obſeruantia ſubſequuta : ex quibus omnibus fuit declaratum electionem fuiſſe ad tempus mortis dilatam ; & per conſequens inutilem propter mortem electi quæ euenit ante tempus electionis : vt ſuperiùs probatum eſt. 54.

CAPVT LI.

Eum, cui vnius certi ex pluribus incertis eligendi ſeu nominandi commiſſio data fuit non ſolùm vnum, ſed etiam plures eligere poſſe ; & nullâ factâ electione, omnes æqualiter ſuccedere ; lege teſtatoris voluntatem adimplente, & eligentis negligentiam ſupplente ; niſi agatur de re quæ apud electum perpetuò non ſit permanſura ; veluti de emphyteuſi ad vitam conceſſa : aut ſi ex coniecturis conſtet de voluntate diſponentis, quòd vnus duntaxat eligeretur ; ad quod ſufficiunt coniecturæ, veluti ſæpiùs repetita vnius vocatio in numero ſingulari : & hoc caſu nullâ factâ electione ; non omnes, ſed ſolus primogenitus admittitur. Qui liberos ſuos eligere debet vtrùm poſſit eligere nepotes : Et vtrùm naſcituros : Quid de vocatione facta cum clauſula *qui tunc erunt viuentes.* Factâ ſemel electione, licita eſt variatio ſi ante tempus facta ſit ; ſecùs ſi poſt aduentum diei vel conditionis appoſitæ. Quid ſi nominatio facta fuerit cauſa dotis ; an liceat variare & reuocare electionem. Quid ſi duo eligere debeant, & vnus elegerit ac mortuus fuerit, vtrùm ſuperuiuens variare queat.

SVMMARIVM.

1 Qui eligendi facultatem demandatam habet, non ſolùm vnum, ſed etiam plures eligere poteſt.

2 Si is qui eligere tenebatur nullam electionem fecerit omnes eligibiles æqualiter admittendi ſunt.

3 Quamuis nulla facta fuerit electio per deputatum, remanet tamen valida diſpoſitio.

4 Mandatario non eligente, lex eligit pro ipſo.

5 Quando agitur de re quæ apud eligendum non eſt perpetuò remanſura, vnuſ & non plures nominari ſeu eligi debent.

6 Vnus & non plures eligendi ſunt, quando conſtat teſtatorem ſeu diſponentem noluiſſe vt bona ſua diuiderentur, ſed ad vnum deuenirent.

7 Nullâ electione factâ, ſolus primogenitus admittitur, quando diſponens voluit bona ſua ad vnum, & non ad plures deuenire.

8 Voluntas diſponentis quòd vnus ſolus eligatur, colligitur ex ſæpè repetita mentione perſonæ eligendæ in numero ſingulari.

9 Primogenitus ſuccedit, ſi bona ad vnum deuenire debeant.

10 Si nulla eligendi data ſit facultas, ſolus primogenitus ſuccedit in bonis quæ in plures portiones ſecari nequeunt.

11 Qui habet facultatem eligendi liberos ſuos, vel ſes enfans, non ſolum liberos primi gradus, ſed etiam nepotes eligere poteſt.

12 Dictio enfans, æquipollet dictioni liberorum; & non ſolum maſculos, ſed etiam fœminas comprehendit.

13 Nepotes eligi poſſunt, quamuis diſponens locutus fuerit de liberis ſuis, vel ex ſe deſcendẽtibus.

14 Idem, ſi diſponens mandaſſet eligi aliquem, vel eius liberos, vel ſi dixiſſet ſuos liberos, vel meos liberos.

15 Magna eſt differentia inter dictionem liberorum, & filiorum.

16 Filij differunt à liberis, tanquam ſpecies à genere.

17 Filiorum nomen eſt appellatiuum, liberorum verò collectiuum.

18 Quando electio in tempus incertum & futurum confertur, tunc non ſolum nati, ſed etiam naſcituri ſunt eligibiles.

19 Si teſtator mandauerit eligi vnum ex liberis, quem vxor capacem magis iudicaſſet, eligi poſſunt naſcituri: quia ſi de iam natis diſponens cogitaſſet, ipſemet elegiſſet, neque electionem fragili ſuæ vxoris iudicio commiſiſſet.

20 Quamuis diſponens retulerit verba ſua ad liberos tunc viuentes, tamen ex coniecturis Rota Romana iudicauit referri debere ad poſtea natos.

21 Grauatus de eligendo vnum ex liberis, non poteſt eligere nepotes, quando verba diſpoſitionis ſunt relata ad primum gradum; vel liberi primi gradus ſunt nominati nomine proprio.

22 Nepotes eligi nihil obſtat, quamuis diſponens loquendo de liberis adiecerit verba ſuos vel meos.

23 Explicatur deciſio Aragoniæ 64. apud Ioſeph. de Seſe.

24 Quando diſponens diſcretiuè loquutus eſt de liberis, & de liberis liberorum; veluti ſi dixerit volo quòd hæres meus eligat vnum liberorum meorum, & ſi liberi mei moriantur ſine liberis, &c. tali caſu, liberis in electionis diſpoſitione vocatis, non continentur nepotes.

25 Stante diſcretiua locutione de liberis, & liberorum liberis, electio de perſona nepotum facta nulla eſt, vtì facta contra intentionem diſponentis.

26 Quando vnus ſolus ex eligibilibus ſupereſt, ceſſat electio, & ille ſolus ſuccedit.

27 In electione rerum, an & quando licita ſit variatio. Remiſſiuè.

28 In electione perſonarum variatio licita eſt; quando commiſſio, ſeu mandatum de eligendo datum fuit in diem, aut ſub conditione, ſi electio fiat ante diei vel conditionis euentum; ſi verò mandatum datum fuerit purè, factâ ſemel electione, actus dicitur conſummatus, & variatio licita non eſt.

29 Expenditur ad hoc text. in l. cùm pater. 79. §. à filia. ff. de legat. 2.

30 Si electio facta fuerit ex cauſa dotis, ſequutâ traditione, cum promiſſione de non reuocando, variare non licet, & electio eſt irreuocabilis.

31 Sed ſi electus non ſit in humanis tempore euenientis conditionis, quo fieri debet electio; ipſa pro non facta habenda eſt.

32 Si maritus & vxor, vnum nominare debent ad bona paterna & materna, & maritus conſentiente vxore vnum nominauerit, non poteſt vxor variare poſt mortem mariti etiam quoad bona materna.

33 Quando pluribus eligendi facultas commiſſa eſt, vel reſeruata; vno ex illis poſt factam electionem vita functo, ſuperſtes non poteſt variare, quia quando requiritur aliena voluntas, variatio debet fieri de conſenſu vtriuſque.

COntinuando materiam præcedentis capitis: ſexto loco aduertendum eſt, regulam generalem tradi; eum, qui eligendi facultatem habet, non modo vnum ſed plures etiam eligere poſſe: quia ad omnes perſonas eligibiles diſponens reſpexiſſe cenſetur æquali affectione. *l. ſi quis teſtamento. 16. circa med. Cod. de fideicommiſſ. libertat. & in l. vnum ex familia. §. ſi duos. ff. de legat. 2.* vbi omnes. DD. † Et propterea nullâ factâ electione, omnes eligibiles æqualiter ſuccedunt. *d. l. vnum ex familia. §. rogo. l. cùm pater. §. hæreditatem, & §. rogo. eod. tit. de legat. 2. cùm quidam ita. §. idem ait. l. ſi quis Titio. §. fin. ff. eodem tit.* Roderic. Suarez, in *repetit. l. quoniam in prioribus, in declarat. l. Regni, quæſt. 5. n. 1.* † Et ſic non redditur inutilis diſpoſitio illius qui eligendi facultatem conceſſit; quamuis nulla facta fuerit electio. Surd. *conſil. 375. numer. 21. verſic. & quamuis mandauerit.* † Igitur eo cui electio demandata eſt non eligente, & mandatum non exequente, lex ipſa eligit & admittit omnes eligibiles, tempore & forma per teſtatorem præſcripta. Cyriac. Niger, *controuerſ. 548. num. 64.* iuncto *num. 46.* 1. 2. 3. 4.

Illa tamen regula locum non habet, quando agitur de re quæ non eſt perpetuò penes perſonam nominandam remanſura, veluti ſi ageretur de emphyteuſi ad certum & limitatum tempus vitæ alicuius conceſſa: dum enim agitur de re perpetuò ad perſonam nominandam remanſura, non intereſt alicuius, ſiue vnus ſiue plures fuerint nominati: ſecùs eſt ſi res non ſit perpetuò apud eum reman 5.

Digitized by Google

remanſura, quia tempus vitæ vnius, non eſt tempus
vitæ alterius. & vita plurium longior eſt quàm
vita vnius: ideo intereſt ſubſtituti, imò & diſ-
ponentis, pro conſeruatione & executione volun-
tatis eiuſdem, vnum & non plures nominati: quæ
ratio ceſſat dum res apud electum perpetuò eſt
remanſura: vt explicat Gomeſ. *lib. 2. variar. reſol.
cap. 11. num. 7. in quarta concluſ. verſic. quam ta-
men ſententiam* Steph. Gratian. *deciſ. Marchia* 135.
num. 8. Alia ratione mouetur Çald. *de emphyt. lib.* 2.
quæſt. 10. *num.* 31.

6. Prætetea regula illa locum non habet; immò
vnus tantùm, & non plures eligi poſſint, quoties
ex coniecturis apparet teſtatorem aut alium diſpo-
nentem noluiſſe, quòd bona per eum relicta diuide-
rentur; ſed apud vnum ſemper conſeruarentur: vt
dicit Imol. in *d. l. vnum ex familia. §. ſi duos. num.* 16.
verſic. potes dicere quòd ſi ex coniecturis. Molina *de*
7. *primog. lib. 2. cap. 4. num.* 45. *&* 54. † Quamobrem ſi
teſtator aut alius diſponens de vno ſenſerit, non ſo-
lùm irritatur electio de pluribus facta; ſed etiam ſi
nulla electio facta ſit, non admittuntur omnes voca-
ti, ſed vnus tantùm: vt mox exponemus, & tradit
Molin. *loco citato num* 42.

8. Voluntas autem diſponentis in caſu aliàs propoſi-
to, ſatis colligebatur ex iterata mentione vnius filij
maſculi nominandi: quia per octo vices facta fuerat
mentio *d'vn fils maſle que ſeroit nommé.* cùm tamen
ex numeri ſingularis quadruplici repetitione; non
plures, ſed vnum duntaxat eligendum eſſe concludat
Surd. *conſil.* 375. *per totum*, & maximè *num.* 16. *&*
25. In eodémque caſu conſulens, & ad dubia reſpon-
dens, idem Surd. *conſil.* 369. *num.* 24. *& ſequentib. &*
num. 35. *in fin. verſic. præterea ſi inſpecta.* Menoch.
conſil. 1007. *num.* 15. Addit. ad Molin. *de primogen.
lib. 2. cap. 4. num.* 45. *&* 46. Fuſar. *de ſubſtitut. quæſt.*
380. *num.* 5. vbi etiam alias affert coniecturas; ex
quibus colligi poſſit diſponentem de vnius duntaxat
electione intellexiſſe.

9. Obiicies, quid ergo fiet de iſtis bonis, ſi is qui fa-
cultatem habet eligendi, neminem nominauerit, aut
plures contra diſponentis voluntatem.

Reſpondeo, ſolum primogenitum in his bonis
ſucceſſurum: hæc enim ab omnibus recepta eſt con-
clutio; quòd quotieſcumque electio non poteſt fieri
niſi de vnius perſona, primogenitus admittitur ſi nul-
la facta fuerit electio. Gabriel *conſil.* 85. *num.* 7. *vo-*
10. *lum.* 2. † Aut ſi ſimpliciter diſpoſitione aliqua caue-
tur bona ad vnum duntaxat deuenire debere; nullâ
datâ alicui eligendi facultate cenſetur ſolus primoge-
nitus vocatus. Roderic. Suar. *ad l. quoniam in prio-
ribus Cod. de inofficioſ. teſtam. ampliat.* 10. *num.* 16.
Couar. *lib. 3. variar. reſol. cap* 5. *num.* 3. Guid. Pap.
deciſ. 467. Peregr. *conſil.* 101. *num.* 8. *volum.* 4. Surd.
d. conſil. 375. *num.* 16 & *conſil.* 369. *num.* 21. Simon
de Prat. *de interpret. vltim. volunt. lib. 3. interpret.* 3.
dubit. 4. *ſolut.* 3. *& vltima num.* 11. *fol. mihi* 224.

11. Septimò decidendum eſt, vtrùm ſi alicui data fue-
rit facultas eligendi liberos ſuos, poſſit eligere nepo-
tes. Regula generalis eſt liberorum appellatione, vel
etiam dictione Gallica collectiua *Enfans*, contineri
quoque nepotes. *l. liberorum. ff. de verb. ſignif.* May-
nard. *lib.* 5. *cap.* 51. *num.* 2. Ludou. Bellus. *conſil.* 89.
num. 12. Charond. *aux memorables obſeruations, in
verb. Enfans.* Barry *in tract. de ſucceſſ. lib.* 17. *de con-
dit. & demonſtr. in tit. de condit. ſi ſine liberis. num.*
18. *fol.* 283. & hæc verba non ſolùm maſculos com-
prehendunt; ſed etiam fœminas: non per verborum
interpretationem, ſed ex propria verborum ſignifi-
catione. Mantic. *de coniect. lib.* 11. *tit.* 14. *num.* 11.
Coccin. *deciſ.* 111. *num.* 10. *&* 480. *num.* 3. Tuſch. *lite-
ra L. concluſ.* 337. *num.* 1. *&* 2.

Præmiſſa ampliantur vt procedant, etiamſi diſpo- 13.
nens vſus fuiſſet dictione liberorum ſuorum; vel ex
ſe deſcendentium; vt etiam in nomine *filiorum* te-
nuit Gratian *diſcept. forenſ.* 629. *num.* 12. & de di-
ctione *liberorum*, Fuſar. *quæſt.* 327. *num.* 22. Lud.
Bell. *conſil.* 89 *num.* 9. 10. *&* 11 Barboſ. *de appellat.
verb. cap.* 130. *num.* 9. † Idem ſi teſtator vocaſſet 14.
aliquem, & eius liberos, quòd eo non obſtante deſ-
cendẽtes in vlteriori gradu ſint comprehenſi, cùm non
debeat fieri differentia inter nomen *eius*, & *ſuos*, vt
tradit Menoch. *lib. 4. præſumpt.* 70. *num.* 24. *&* 25.

Fieri tamen debet differentia inter nomen *filiorum* 15.
& *liberorum*. nam nomen *filiorum* propriè fœminas
non comprehendit; ſecùs eſt de nomine *liberorum*,
quod eſt nomen commune. Menoch. *lib. 4. præſumpt.*
84. *num.* 25. *& conſil.* 877. *num.* 16. *&* 17.

Prætetea filij à liberis differunt tanquam ſpecies à 16.
genere, & vocati ſub nomine *filiorum*, dicuntur
ſpecialiter vocati; qui verò ſub nomine *liberorum*,
dicuntur vocati in genere. Tuſch. *litera L concluſ.* 337.
num. 18. † & nomen *liberorum* eſt collectiuum, *filio-* 17.
rum verò appellatiuum, quod excludit nepotes. Lud.
Bell. *d. conſil.* 89. *num.* 9. *&* 12. Peregr. *de fideicom.
artic.* 19 *num.* 25. *verſic. vlterius autem. & num.* 27. *&
conſil.* 40. *num.* 28. *&* 29. *volum.* 6.

Et non ſolùm nati continentur, & eligibiles ſunt; 18.
ſed etiam naſcituri, quando electio in tempus futu-
rum & incertum quod venturum ſit, collata eſt. Lud.
Bell. *conſil.* 89. *num.* 15. Rot. *deciſ.* 162. *num.* 1. *part.* 6.
recent.

Idem dicendum eſt. ſi teſtator vxori mandaſſet de 19.
eligendo vnum ex liberis quem magis capacem iudi-
caret, ex quo colligitur ipſum ſuam diſpoſitionem
etiam ad naſcituros retuliſſe: Quia ſi ad ſolos iam
natos reſpexiſſet, ipſemet elegiſſet, nec fragili vxo-
ris iudicio electionem commiſiſſet: vt in ſimili arguit
Rota ſuper teſtamento Illuſtriſſ. Domini Doyſe *deciſ.*
77 *num.* 22 *verſic. Quarta. parte* 6. *recent.* vbi eſt ca-
ſus in fortioribus terminis: † Quia teſtator ſuam diſ- 20.
poſitionem reſtrinxerat ad tunc viuentes, & tamen
quamuis eidem teſtatori nulli eſſent nati liberi, Ro-
ta adiudicauit fideicommiſſum liberis poſt ipſius te-
ſtatoris obitum conceptis & procreatis; quidquid in
contrarium ſcripſiſſet Excellentiſſimus Dominus Bel-
lonus Præſes, qui ſcripſerat contra aperturam fidei-
commiſſi; ſcripſeram & Ego, cum nonnullis Iuriſ-
conſultis Auenionenſibus, ſed Rota ex coniecturis, &
ex tractu temporis appoſito in teſtamento iudicauit
contrarium, & fideicommiſſum fuit apertum in fa-
uorem filij poſt obitum teſtatoris nati: vt in *dict.
deciſ.* 162. *part.* 7. *recent* Peregr. *de fideicom. artic.* 22.
num. 50.

Et quòd grauatus de reſtituendo liberis, ſeu de 21.
eligendo vnum ex liberis, poſſit reſtituere: vel reſpe-
ctiuè eligere vnum ex nepotibus, fuit deciſum apud
Ioſeph. de Seſe *deciſ. Arag.* 53. *in ſecundo dubio, à n.*
8. *vſque ad finem.* & maximè *num.* 21. vbi dicitur ele-
ctionem non poſſe fieri in perſona nepotum, ſi fue-
rit ordinatum eligendos eſſe Petrum, Ioannem &
Martinum, expreſſis illorum propriis nominibus; ſe-
cùs eſt ſi hæreditas fuerit alicui relicta diſtribuenda in
filios non reſtringendo ſe ad filios primi gradus; quo
caſu abſque dubio dicit comprehendi nepotes, idque
non ex fictione, ſed ex iuſta interpretatione; & ſic di-
cit bene fuiſſe iudicatum nepotes in illo caſu eſſe eli-
gibiles.

Et Notandum eſt, quòd in caſu illius deciſionis 22.
teſtator vſus fuerat illa clauſula, quòd bona diui-

Digitized by Google

dat inter filios ſuos, & meos, & tamen non obſtantibus illis verbis *ſuos, & meos*, fuit iudicatum electionem fieri poſſe in perſona nepotum: vt etiam monuimus ſupra *num.* 14.

23. Et licèt in contrarium facere videatur deciſio eiuſdem authoris 64. tamen illa loquitur in terminis vocationis filiorum; nos autem agimus de vocatione liberorum; quæ duo valde differunt: vt diximus *n.* 15. *& ſequent.*

Præterea in *eadem deciſione* 64. *num.* 47. dictus author proteſtatur ſe nolle decidere caſum illum, in quo adiecta ſunt illa verba *filios ſuos, & meos*; immò in eadem cauſa, *num. vlt. verſic. his attentis.* fuit decitum filiorum appellatione, non comprehendi nepotes, quando filij ſunt vocati propriis nominibus: ſed quando non ſunt vocati filij propriis nominibus, *ibidem* dicitur ex quinque Iudicibus quatuor pro vocatione nepotum iudicaſſe.

24. Cæterùm, quòd ſuperius dictum eſt, datâ facultate eligendi liberos, eligi poſſe nepotes; non procedit quando diſponens, diſcretiuè loquutus eſt de liberis & de nepotibus ſeu liberis liberorum; veluti ſi dictum fuerit quòd ſi filius haberet liberos, & iſti liberi haberent alios liberos, volebat hæreditatem ſuam reſtitui. &c. tunc enim quia alio modo loquutus eſt de liberis primi gradus, quam de liberis vlterioris; electio vel reſtitutio liberis facienda non comprehendit liberos liberorum, ſeu nepotes diſponentis. Caualet. *deciſ.* 465. *num.* 2. Menoch. *conſil.* 328. *n.* 8. 9. *&* 10. Surd. *conſil.* 574. *num* 6. *verſic. ad quod oſten-*
25. *dendum.* † Ideo electio de perſona nepotum hoc caſu nulla erit, tanquam facta contra voluntatem diſponentis. Ioſeph. de Seſe, *d. deciſ. Aragon.* 53. *in* 2. *dubio, à num.* 8. *vſque ad finem, & deciſ.* 164. *per totam* maximè *num.* 110. *&* 112.

26. Præterea regula in principio huius capitis propoſita, quòd electio poteſt fieri de pluribus, locum non habet quando vnus ſolus ex eligibilibus ſupereſt: ille ſiquidem ſolus admittendus eſt, & ceſſat eligendi facultas. quæ non poteſt exerceri niſi inter plures. Cald. *de emphyt. lib.* 3. *cap.* 10. *numer.* 3. *in fine verſic. caterum.* Cyriac. *controuerſ.* 57. *numer.* 3. *& per totam,* Menoch. *conſil.* 1216. *per totum.*

27. Octauò dum quæritur, vtrùm factâ ſemel electione licita ſit variatio; Notandum eſt quæſtionem reſtringendam eſſe ad terminos ſuos: quia alioqui nimis ampla eſſet variationis materia circa electionem, circa res, vel remedia, &c. in contractibus, in iudiciis, in vltimis voluntatibus, de quibus Imol. *in dict. l. vnum ex familia. in princip. numer.* 7. Rip. *in l. ſerui electione. ff. de legat.* 1. &
28. alij qui breuitatis gratiâ omittuntur. † Ideo loquendo de electione perſonarum incertarum ex certis, ſolemnis eſt illa diſtinctio quam afferunt Gloſ. Bart. Imol. & alij *in dict. l. vnum ex familia*; Quòd ſi electio alicui purè commiſſa ſit, factâ ſemel electione, non admittitur variatio, nec noua nominatio: quia cùm electio ſit valida, & actus electionis ſeu nominationis fuerit conſummatus, non eſt ampliùs de variatione tractandum. Sed ſi electio fuerit commiſſa in diem, vel ſub conditione; veluti cùm relata eſt ad tempus mortis, vel aliàs dilata, & non purè conceſſa fuit eligendi poteſtas; ſi electio fuerit facta ante tempus, licebit variare: quia actus nulliter factus non conſummauit eligendi facultatem: hanc diſtinctionem ſequuntur Gomeſ. *ad l.* 17. *Tauri. numer.* 6. Surd. *conſil.* 264. *numer.* 29. Molin. *de primog. lib.* 2. *capit.* 4. *numer.* 22. Videnda eſt addit. ad Gammam *deciſ.* 36. Valaſc. *conſult.* 102. *numer.* 23. *& ſequentib.* Cuiac. *obſeruat. lib.* 10. *capit.* 39. Rota *deciſ.* 323. *&* 263. *part.* 1. *recent.* Seraph. *deciſ.* 589. Gratian. *diſcept. forenſ. capit.* 746. *numer.* 11. Barry, *de ſucceſſ. lib.* 8. *tit.* 8. *quando ex pluribus &c. numer.* 4. *fol.* 310. † Videndus etiam 29.
eſt text. & DD. *in l. cum pater.* 79. *§. a filia. ff. de legat.* 2. *A filia pater petierat, vt cum vellet ex liberis ſuis prædia cum moreretur reſtitueret: vni ex liberis, prædia fideicommiſſaria viua donauit; non eſſe electionem propter incertum diem fideicommiſſi certa donationis videbatur: Nam in eum deſtinatio dirigi poteſt, qui fideicōmiſſum inter cæteros habiturus eſt, remorâ matris electione.* Hactenus, I. C. qui prædictam diſtinctionem egregiè confirmare videtur.

Si tamen electio facta fuerit ex cauſa dotis, cum 30.
promiſſione de non reuocando, aut ſubſequutâ traditione, non datur variationi locus; ſed electio ſemel facta in vita irreuocabilis eſt: vt oſtendit Additio ad Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 22. *in fine verſic. limitatur etiam.* poſt Valaſc. Caldas, Caſtill. & alios *ibidem* allegatos, & videtur tenere Cald. *de emphyt. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 49. & Addit. ad Gamm. *deciſ.* 36. *num.* 1. *in fin.* vbi generaliter loquitur de electione facta ob cauſam matrimonij, quam dicit eſſe irreuocabilem. † Ego 31.
tamen Cenſeo ex quacumque cauſa facta ſit nominatio, ſi ipſa ad tempus mortis eligere debentis relata fuerit, & nominatus moriatur ante nominationem, quòd electio non ſubſiſtat in præiudicium illorum, qui tempore mortis quo nominatio facienda erat ſuperſtites fuerint; ob rationes & iura ſupra allegata.

Hoc etiam aliàs Conſului, quòd ſi inter maritum 32.
& vxorem conuentum ſit vnum ex liberis tam ad paterna, quàm ad materna bona eligi, de communi vtriuſque conſenſu; Maritus autē Paulum Aldonſum primogenitum præſente & cōſentiente vxore nominaſſet, mortuo marito non poterat vxor nominationi factæ de illo primogenito contrauenire, nec illam etiā quoad bona materna reuocare. † Quando enim 33.
pluribus eligendi facultas commiſſa ſeu reſeruata eſt, vno ex illis poſt factam electionem mortuo, alius ſuperſtes non poteſt variare: quia in iis in quibus requiritur voluntas aliena, vnus abſq; eo cuius exigitur voluntas variare nequit. Caſtill. *lib.* 2. *controuerſ. c.* 20. *num.* 84. vbi oſtendit quòd in voluntate aliena non licet variare; licèt in propria admitteretur variatio. Cod. Fabr. *lib.* 6. *tit.* 20. *definit.* 19.

CAPVT LII.

Fundus dotalis non cenſetur conſtitutus, quamuis marito traditus fuerit præcedēte dotis promiſſione in certa pecuniæ ſumma; niſi tamen datio in ſolutum promiſcuè facta fuerit vtrique coniugi; vel maritus nomine vxoris, vel tanquam ipſius procurator prædia receperit: ſed ſi nulla præceſſerit dotis certæ promiſſio in pecunia, fundus dotalis manet non obſtante æſtimatione, & fructus illius ſoluto matrimonio ſtatim ad vxorem pertinent, etiamſi agatur de annuis reditibus: quia loco immobilium ſunt.

SVMMARIVM.

1. *Fundus in ſolutum datus pro dote promiſſa in pecunia, non eſt dotalis.*

2. *Hoc*

2 *Hoc procedit quamuis nulla præceſſerit æſtimatio talis fundi, quia æſtimatio cenſetur facta à lege pro pretio quod tunc bona valebant.*

3 *Facta reditus annui datione in ſolutum pro pecunia dotis nomine promiſſa, dominium illius tranſit in maritum, & vxor remanet creditrix pecuniæ.*

4 *Vxor ſoluto matrimonio non poteſt prætendere fructus reditus annui; vel aliorum bonorum, marito pro pecunia dotali in ſolutum datorum.*

5 *Quæ ſint coniectura ex quibus colligi poſſit fundum eſſe dotalem.*

6 *Leges loquentes de dote æſtimata locum habent duntaxat, quando maritus bona in ſolutum proprio nomine accepit.*

7 *Fundus non efficitur dotalis niſi datio in ſolutum ſacta fuerit ipſi marito nomine proprio, & tanquam marito.*

8 *Maritus fundo in ſolutum accepto remanet pecuniæ debiter, ſi pecuniam vxori recognouerit, & reſtituere promiſerit.*

9 *Si pater filiæ fundum in ſolutum dederit, & filia in eodem contractu illum marito in dotem conſtituerit; periude eſt ac ſi pater ipſe marito in ſolutum dederit, ſtante recognitione dotis per maritum facta cum promiſſione de reſtituendo dotem in pecunia.*

10. *Fundus dotalis efficitur ſi maritus illum receperit vtì coniuncta perſona vxoris, vel nomine ipſius.*

11. *Maritus recipiens fundum nomine vxoris cenſetur illud feciſſe vtì procurater ipſius, & in vim mandati quod habet à lege.*

12. *Fundus quamuis æſtimatus à patre filia aſſignatus, remanet profectitius & proprius ipſius, & hæc qualitas à fundo ſeparari non poteſt.*

13. *Æſtimatio fundi in ſolutum pro dote dati, ſi nulla præcedat certæ ſummæ in pecunia promiſſio, cenſetur duntaxat facta vt verus valor ſciatur, non vt dominium in maritum transferatur.*

14. *Æſtimatio tacitè facta dicitur, quando dantur in ſolutum res, quæ conſiſtunt in pondere, numero & menſura.*

15. *Reditus annuus dotalis ſtatim reſtituendus eſt vxori, ſoluto per mortem viri matrimonio, non expectato anno.*

16. *Reditus annui accedunt ad naturam bonorum immobilium.*

17. *Expenditur conſil.* D. Ludou. Belli. 71. *vbi tractatur quæſtio reſtitutionis dotis conſiſtentis in annuis reditibus: & refutatur: & num.* 18.

19. *De quibuſcumque reditibus annuis agatur, ſemper loco immobilium haberi debene, & releuant ab onere ſatiſdandi; & ab Eccleſia vel minoribus ſine decreto alienari nequeunt, exceptá tamen alienatione neceſſariâ.*

20. *Reditus annui non ex eo ſolum inter immobilia computantur, quòd bonis immobilibus adhærent; ſed etiam ex eo quòd ſunt perpetui.*

CVm dubitaretur vtrùm filia, cui pater dotis nomine ſummam ſex millium ſcutorum conſtituerat, in cuius ſolutionem annuum cenſum ſeu capitale ſexcentorum aureorum ceſſerat ſuper quadam Communitate Prouinciæ, quæ inter eas quæ facultatibus non idoneæ declaratæ fuerunt numerabatur, ſoluto matrimonio poſſet contra hæredes mariti 600. aureos in pecunia petere, an verò reditum illum annuum vti dotalem in deductionem dotis periculo ſuo capere teneretur.

Reſpondi ex iis quæ in facto proponebantur poſſe mulierem ad dotis repetitionem agentem petere 600. aureos ſibi in pecunia numerata reſtitui; nec capitale ſuper illa Communitate marito ceſſum in ſolutum capere teneri: quia capitale illud annui reditus ceſſum fuit marito pro certa ſumma, quam
illi ſocer in pecunia promiſerat: † fundus autem do- 1.
talis non dicitur, quando dote in pecunia promiſſâ, cenſus annuus aut res ſeu prædium aliquod in ſolutum marito datur. DD. in *l. quoties. Cod. de iur. dot. & in l. ſi æſtimatis. ff. ſolut. matrim.* Couar. *pract. quæſt.* 28. *numer.* 1. *verſic. ſecundò apparet.* Surd. *conſil.* 39. *numer.* 6. Fontan. *de pact. nupt. clauſ.* 5. *gloſ.*
8. *part.* 13. *n.* 26. † vbi poſt Seraph. *deciſ.* 1207. *num.* 1. 2.
dicit hoc procedere, quamuis nulla expreſſa facta fuerit æſtimatio, quia illa cenſetur facta à lege pro pretio, quo tunc bona valebant. Gratian. *diſcept.*
forens. cap 38. *num.* 29. † ſiquidem dominium reditus 3.
annui ceſſi fuit tranſlatum in maritum; & vxor remanſit creditrix pecuniæ. Adden. ad Ludouis. *deciſ.* 573. *num.* 16. *verſic. quod maximè.* Menoch. *lib.* 3. *præſumpt.* 74. *num.* 4. Anchar. Iun. *lib.* 1. *quæſt* 28. *num.* 3. & 4. Vrſel. *in verb. æſtimatio. concluſ.* 68. *num.* 1. 3. & 12. vbi plures citat Anton. de Amat. *reſol.* 49.
numer. 10. † Vbi propterea concludit fructus bono- 4.
rum, ſic marito in ſolutum datorum, non poſſe prætendi per vxorem ſoluto matrimonio. Adden.
ad Burat. *deciſ.* 361. † vbi ponuntur coniecturæ ex 5.
quibus fundus cenſeri debeat dotalis, quæ *ibidem* videri poterunt.

Neque dici poterat quòd cenſus ille fuiſſet aſſigna-
tus & in ſolutum datus vxori, & non marito: † le- 6.
ges autem loquentes de dote æſtimata locum habent duntaxat quaudo maritus bona in ſolutum proprio nomine accipit. Oldrad. *conſil.* 245. *num.* 6. hoc autem caſu non ſolus maritus, ſed ipſe vnà cum vxore cenſum in ſolutum acceperat: verba quippe ceſſionis ſic concepta erant: *cede auxdits mariez*, & ſic ceſſio-
ne factà vtrique coniugi, † agebatur de ceſſione mix- 7.
ta, non autem facta ſimpliciter marito; quo caſu fundus non efficitur dotalis. Bald. *conſil.* 160. *in fin. verſic. & ita retentis. volum.* 2. quem ſequitur Tuſch. *in verb. dos, concluſ.* 758. *num.* 27. & 28.

Primò ſiquidem, quia maritus in eodem contra- 8.
ctu ſummam illam 600. ſcutorum ſe habuiſſe & recepiſſe faſſus fuerat eandémque vxori recognouerat; & ſoluto matrimonio illi, aut quibus de iure, reſtituere promiſerat; ita vt non eſſet amplius diſputandũ, quin verè quantitatis eſſet debitor. Dominus Ludouic. Bell. *conſil* 74. *num.* 1. & 2. Fontan. *d. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *part.* 13. *num.* 6.

Secundò, quia ſtatim in eodem contractu vxor marito omnia bona ſua in dotẽ conſtituit, & ſic cùm reditus ille fuiſſet coniugibus in ſolutũ datus pro certa æſtimatione; fuit etiam per vxorẽ marito, ſtatim & in eodem contractu, ſub eadẽ æſtimatione aſſignatus, qui illius æſtimationẽ vxori recognouit, & reſtituere promiſit: maximè cùm dotis aſſignatio præcedens fa-
cta fuerit vxori, & pro ea illius marito: † Fuit igitur 9.
vnus contractus occultatus cũ alio, & celeritate coniungendarum actionum, eodem contextu pater filiæ, & filia marito cenſum eundem æſtimatum tradidiſſe cenſetur. Iuxta notata *in l. ſingularia. ff. ſi cert.*

petat. l. ſi inter & *ibi* Bald. *Cod. de iure dot.* Fontan. *de pact. nupt. d. clauſ. 5. gloſ. 8. par. 13. n. 12. fol. mihi* 197.

Cæterùm ſi maritus vxori ſummam illam non recognouiſſet, & pecuniam illi reſtituere non promiſiſſet, negari non poſſet quin cenſus ille ceſſus, eſſet dotalis ex ſupradictis, *num. 6.*

10. Ad quod optimè faciunt tradita per Beroüm, *conſil. 204. num. 42. volum. 1.* vbi dicit fundum eſſe dotalem ſi maritus illum receperit, vti coniuncta perſona ſuæ vxoris. Roland. *conſil. 64. num. 1. & 9. vo-*
11. *lum. 4.* † Vbi dicit quòd quando maritus nomine vxoris recipit prædia cenſetur id feciſſe tanquam procurator vxoris, & in vim mandati quod habet à lege, ita vt quamuis regulariter æſtimatio videatur facere emptionem, nihilominus emptio illa cenſetur facta nomine vxoris, & illi prædia debentur, & non pretium; licèt in caſu ſuo aliter concludat: quia ceſſio facta fuerat marito iure proprio, & in perpetuum, pro ſe & ſuis hæredibus & ſucceſſoribus quibuſcumque ſtipulanti: ſequitur ipſum Cyriac. *lib. 2. controuerſ.* 210 *num* 8. Conferunt etiam tradita per Cauale. *in Indice deciſ. in verbo maritus & eius hæres non eſt obligatus, num. 3.* Trentacinq. *variar. reſol. lib. 3. tit. de iur. dot. reſol. 1. numer. 26.* Bene Gutier. *de gabel. quæſt. 25. numer. 6. verſic Carolus.*

12. † Ratio eſt quia hoc caſu fundus ille quamuis fuerit æſtimatus, tamen remanet propriū patrimonium filiæ, & eſt profectitius, tanquam à patre proueniens; quæ qualitas ab ipſo fundo ſeparari non poteſt, niſi id expreſsè dicatur; aut ſolus maritus (prout in caſu propoſito factum fuit) illum proprio nomine recipiat. *l. cum a ſocero suo pro vxore dos tibi daretur, & l. 1. l. ſi gener. Cod. de iur. dot. l. ex morte, in fin. Cod. de pact. conuent.*

13. Et præmiſſa locum habent tetentis ſuis terminis, nempe quādo præcedit promiſſio dotis in certa pecuniæ quantitate, nam nulla præcedente tali promiſſione, ſi facta fuerit æſtimatio, illa potius facta cenſetur ad hoc vt ſciatur valor rei, quàm vt dominium in maritum transferatur. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 489. numer. 4. &* ideo fundus ſemper dotalis remanet non obſtante æſtimatione. Seraph. *deciſ.* 1107. *num. 1.* vbi fundat reſolutionem ſuam in eo quòd præcedebat promiſſio certæ quantitatis.

14. Aduertendum autem eſt, duo in hac materia conſiderari æſtimationum genera, aliquando enim fit æſtimatio expreſsè, aliquando verò tacitè authoritate legis; videlicet quando dantur in ſolutum res conſiſtentes in pondere, numero, & menſura: *l. res in dotem. ff. de iur. dot.* Gloſ. ſingularis in *l. æſtimatis. ff. ſolut. matrim.* Fontan. *de pact. nuptial. d. clauſ. 5. gloſ. 8. part. 13. n. 4.* Barboſ. *in l. æſtimatis. 51. n. 7. & 8. ff. ſolut. matrim.* vbi agit de nomine in ſolutum dato.

15. Et iuxta præmiſſa aliàs Reſpondi vxorem ſoluto matrimonio conſequi debere fructus annui reditus in dotem conſtituti: quia ipſi marito pro vxore & nomine vxoris aſſignatus fuerat, neque maritus in casū reſtitutionis dotis pecunias, ſed ſimpliciter dotem vxori reddere promiſerat: immò neque certa dotis in quantitate promiſſio facta erat: ideo fructus vxori debebātur, ſoluto matrimonio. Gratian. *diſcep. forenſ. c. 38. n. 39. in fine.* Seraph. *deciſ. 1207. n. 3. verſic. verùm, cū hac via agendo.* Antonin. de Amat. *reſol. 49. n. 10.* Cenſius in *tract. de cenſib. quæſt. 67. n. 24. & ſeqq.*

16. Nam cùm cenſus annui quodammodo ſortiantur naturam bonorum immobilium; ex fusè notatis per
17. Cens. *de cenſib. qu.* 30. † dominium ipſorum ſoluto matrimonio confeſtim abſque dilatione anni; redit ad vxorem; & fructus à die mortis mariti ad illam pertinent. Cens. *dict. quæſt. 67. num. 26. ex l. vnica. §. exactio. Cod. de rei vxor. action.* & cùm de hoc ageretur anno 1625. Ego pro Nobili & Illuſtri D. Petro de
Guillens ſcripſi † aduersùs ea quæ tradidit D. Ludou. 18.
Bellus *conſil.* 72. pro hæredibus D. Conſiliarij Raynaud: ideo ab eius conſilio cauendum eſt. Nam diſtinctio illa in tria cenſuum genera huic caſui adaptari non poteſt: † cùm in quocumque genere cenſuum 19.
verſemur, ſemper pro immobilibus habeantur: releuant enim ab onere ſatiſdandi: per eos qui immobilium incapaces ſunt, poſſideri nequeunt: à minoribus ſine decreto, vel ab Eccleſiis ſine ſolēnitate alienari nequeunt exceptâ alienatione neceſſariâ: ex tradit. per Cenſ. *dict. quæſt. 30. num. 13. & ſequentibus.* † 20.
Neque ex eo ſolo quòd immobilibus cohærent pro immobilibus reputantur, verùm etiam ex eo quòd perpetui ſunt, & non temporales: vt notat Cenſ. *dict. quæſt. 30. num. 20. & ſequentibus.*

CAPVT LIII.

De eo qui petit ſe immitti in poſſeſſionem vigore teſtamenti requirentis altiorem indaginem, & quibus in caſibus hæres poſſidens ſit legitimus contradictor aduerſùs fideicommiſſarium non poſſidentem. Quæ ſit differentia inter poſſeſſorem docentem in promptu de titulo ſuæ poſſeſſionis, & illum qui dat fumum Iudici de ſuo titulo probabili & veriſimili. Articulum iuris dubium & difficilem dici requirere altiorem indaginem. Articuli & teſtes ſuper poſſeſſorio quando ſint reiiciendi, non obſtante clauſula, *ſaluo iure impertinentium, & non admittendorum:* & aliis clauſulis ſalutaribus: Et de interpretatione ſtatuti Aueniouenſis ſuper admiſſione articulorum.

SVMMARIVM.

1. *In poſſeſſorio iudicio non admittuntur exceptiones requirentes altiorem indaginem, ſed ea ad petitorium reiicienda.*
2. *Hoc locum habet non ſolum in remedio* l. fin. Cod. de edict. diu. Hadri. *ſed etiam in omnibus aliis remediis adipiſcendæ poſſeſſionis.*
3. *Materia legitimi contradictoris in Saluiano, æquiparatur cum* dict. l. fin.
4. *Vt detur immiſſio, conſtare debet de fideicommiſſo ex ſola lectura teſtamenti.*
5. *Quæſtio dicitur requirere altiorem indaginem, quando is qui petit ſe immitti non eſt nominatus in teſtamento.*
6. *Hæres non poſſidens eſt legitimus contradictor aduersùs fideicommiſſarium petentem ſe immitti, ſi ius iſtius pendeat ex facto dubio.*
7. *Quando certum eſt hæredi competere detractiones, denegatur immiſſio fideicommiſſario.*
8. *Quando hæres poteſt facere detractiones, Iudex grauat ſi concedat immiſſionem etiam cum clauſula* detractis detrahendis.
9. *Si fideicommiſſarius petat ſe immitti in caſibus in quibus immitti non debet, hæres debet abſolui ab obſeruatione iudicij, ſaluo actori iure rectiùs agendi.*

10 *Inter*

Digitized by Google

10. *Interdictum* quorum bonorum, *non datur contra poſſidentem cum titulo, quando is fuit acquiſitus bona fide; ſecùs ſi mala fide.*
11. *Interdictum* quorum bonorum, *vel remedium* l. fin. de edict. diu. Hadrian. *non competunt in vim contractus.*
12. *Poſſidens & allegans parem titulum, eſt legitimus contradictor ad excludendam viam executiuam, & obtinendum vt ordinariè agatur.*
13. *Non poſſidens eſt legitimus contradictor aduersùs actorem non poſſidentem, ſi alleget titulum excluſiuum iuris ipſius, ſi res non ſit omninò dubia, nec omninò clara, ad effectum vt cauſa ordinariè tractetur.*
14. *Remedium* l. fin. de edict. diu. Adrian. *ſæpe datur contra poſſidentes.*
15. *Poſſidens non eſt legitimus contradictor, ſi non alleget titulum probabilem.*
16. *Si poſſidens alleget titulum probabilem, ex quo ius actoris reddi poſſit dubium; tunc eſt legitimus contradictor.*
17. *Qui poſſidet, faciliùs eſt legitimus contradictor, quàm non poſſidens.*
18. *Sufficit dare fumum tituli ex parte poſſeſſoris.*
19. *Intellige ad effectum, vt detur illi dilatio ad probandum titulum, ſuſpenſâ interim immiſſione.*
20. *Quando dubitatur de exiſtentia tituli, ſi de eo detur fumus, concedenda eſt dilatio ad illum probandum: ſed ſi non dubitetur de exiſtentia illius; dato fumo, cauſa debet ordinario iudicio terminari.*
21. *Si de vocatione conſtet ex lectura teſtamenti, & & nihil releuans dicatur in contrarium, datur immiſſio.*
22. *Satis expreſſum dicitur in teſtamento, quod per coniecturas probabiles elicitur.*
23. *Remedium* l. fin. de edict. diu. Adrian. *competit tacitè ſubſtituto.*
24. *Qui ſe ex eodem teſtamento vocatum prætendit, impedit immiſſionem.*
25. *Quando probanda eſt actori deſcendentia, & alia multa in facto; tunc ordinariè agere debet.*
26 *Qui poteſt immiſſionem prætendere non poſſidens, multò fortiùs illam impedire poteſt poſſidens.*
27. *Articulus iuris difficilis & intricatus, æquiparatur quæſtioni facti.*
28 *Vt impediatur immiſſio propter detractiones hæredis, ſufficit quòd detractiones ſint poſſibiles, nec neceſſaria eſt illarum probatio in ſpecie.*
29. *In interdicto Saluiano, poſſibilitas detractionum excludit actorem.*
30. *Statutum Auen.* lib. 2. rubric. 9. artic. 9. *circa admiſſionem articulorum explicatur.*
31. *Clauſula* ſaluo iure impertinentium, *non debet apponi, ſi articuli ſint impertinentes notoriè.*
32. *Clauſula* Ius & Iuſtitiam, *non operatur circa remedia contraria intentioni articulantis.*
33. *Clauſulæ ſalutares in articulis non faciunt, vt comprehendatur poſſeſſorium quod fuit ſuſpenſum.*
34. *Sententia prolata in petitorio ſuſpenſo, eſt nulla.*
35. *Suſpenſo petitorio, ſuſpenditur quoad illud iuriſdictio Iudicis.*
36. *Sententia eſt nulla ſi proferatur ſimul in petitorio & poſſeſſorio, quando conſtat ex actis petitorium fuiſſe ſuſpenſum.*
57. *Quando petitorium fuit ſuſpenſum, non debent admitti probationes ad diſcolorandum titulum.*
38. *Teſtes examinati durante ſuſpenſione nihil probant, etiam poſt reuocatam ſuſpenſionem.*

ACtore petente ſe immitti in poſſeſſionem bonorum prætenſo fideicommiſſo ſuppoſitorum,
& remedia poſſeſſoria ſibi vtiliora intentante aduerſùs hæredem bona illa poſſidentem; Dixi denegandam illi immiſſionem, & ipſum à limine iudicij poſſeſſorij repellendum, ſaluis iuribus in petitorio;
provt ſic iudicatum poſtea fuit in cauſa Illuſt. Domini de Caumons, contra Illuſt. Dominum del Baron,
qui non erat in teſtamenſo nominatus, & agebat
contra poſſeſſorem, eiúſque probationes † altiorem 1.
requirebant indagiuem; Ideo ad petitorium erant
reiiciendæ, aut ad aliud remedium ordinarium. *l. 2.*
& *ibi* DD. *Cod. de edict. diu. Adrian. & in l. fin. Cod.*
quorum bonorum. Deci. *conſil. 467. num. 12. verſic. præterea. & num. 15. & 14.* & *conſil. 424. num. 19. & 20.*

Quod non ſolùm obtinet in remedio *l. fin. de edict.* 2.
diui Hadrian. ſed etiam de ſimilibus poſſeſſoriis adipiſcendæ, vt in interdicto Saluiano Rota, *deciſ. 755.*
part. 5. in recent. † Æquiparatur enim materia legiti- 3.
mi contradictoris in materia Saluiani, & *d. l. finalis*
Pacif. *de Saluian. interd. inſpect. 10. cap. 2. num. 1.*

Ad concedendam ſiquidem immiſſionem, neceſſe 4.
eſt vt conſtet de fideicommiſſo ex ſola lectura teſtamenti, & ex ſolo verborum cortice: quia quæſtiones
altioris indaginis non deciduntur in hiſce iudiciis:
vt de interdicto *quorum bonorum*, tradit *Afflict. deciſ. 14.* & *ibi* Vrſil. *num. 5.* † Vbi dicit quæſtionem re- 5.
quirere altiorem indaginem, quando is qui agit ex
aliqua diſpoſitione, non eſt nominatus in illa; poſt
Gozad. *conſil. 7. num. 17.* Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus Dominus Argelus Archiepiſcopus Aueniononenſis digniſſimus creatus anno 1647. *in ſuo doctiſſimo tractatu de legit. contradict. quæſt. 2. artic. 2.*
num. 56. & 57. qui poſtea obiit die 31. Iulij, 1648.

Præſertim quia reus in poſſeſſione bonorum prætenſo fideicommiſſo ſuppoſitorum reperiebatur, † 6.
hæres autem poſſidens eſt legitimus contradictor aduersùs fideicommiſſarium, qui dum petit ſe immitti
fatetur ſe non poſſidere, quando deciſio fideicommiſſi pendet ex facto dubio, vel ex puncto iuris difficili. Idem D. Argel. *de legit. contradict. quæſt. 2. artic. 6. num. 206.* & in *tract. de acquir. poſſeſſ. quæſt. 2.*
num. 154. & iterum de legit. contradict. quæſt. 2. art. 5.
num. 179.

Accedebat, quòd notorium erat ex ipſa lectura te- 7.
ſtamenti & articulorum actoris, prætenſum hæredem grauatum poſſidentem, multas in omnem euentum habere detractiones faciendas, quibus attentis
non poterat actor intentare poſſeſſoria remedia. Ludouiſ. *deciſ. 206. num. 11.* & *ibi* Addent. *Rota deciſ.*
254. num. 5. part. 4. recent. neque poteſt actori dari
immiſſio, quando faciendæ ſunt detractiones Burat.
deciſ. 946. † Immò nec Iudex poteſt illam concedere 8.
cum clauſula *ſaluis detractionibus*, Idem D. Argelus
de legit. contradict. quæſt. 13. num. 54. & de acquirend.
poſſeſſ. quæſt. 8. num. 862.

Debet igitur ex præmiſſis reus abſolui ab obſerua- 9.
tione iudicij, ſaluo actori iure meliùs agendi; provt
ita iudicatum fuit. Angel. *in d. l. fin. Cod. de edict. diui*
Hadriani. colum. penult. verſic. ſi verò contradictor
obiicit. Zuchard. *ibidem, num. 374.* Idem D. Argel.
de legitim. contradictor. artic. 3. quæſt. 2. n. 185.

Inutiliter etiam hoc caſu Dixi, intentatũ fuiſſe in- 10.
terdictum

terdictum *quorum bonorum*, quod non competit contra poſſidentem cum titulo, quando titulus bona fide fuit acquiſitus. Rota, *deciſ*.415. *numer*. 9. *part*. 5. *recent*. Gabriel. *conſil*.32. *num*.2.*volum*.1. ſecùs ſi mala fide eſſet acquiſitus. Burat. *deciſ*.772. *num*.6. de eodem interdicto loquuntur Afflict. *deciſ*. 14. Menoch. *remed*. 2. *adipiſc*. *poſſeſſ*. Gomeſ. *ad l*. *Tauri*.45.*n*.12. Peregr. *de fideicom*. *artic*.46.

11. Ex contractu quoque non competit interdictum *quorum bonorum*, Peregr. *de fideicom*. *artic*. 46. *n*. 6. *verſic*. *quare alia videtur*, neque remedium *d.l*. *final*. *de edict*.*diui Hadriani*. D.Argel.*de acquir*. *poſſeſſ*.*q*.8. *art*.8. *n*. 185.

12. Prædicta remedia poſſeſſoria multo minus actori competere dictum fuit: quia ſicut in alio ſimili caſu dicebat Illuſtriſſ. D. Argelus poſſidens & allegans parem titulum, eſt legitimus contradictor aduersùs petentem immiſſionem; & excludendam viam (vt vocant) executiuam, & efficiendum vt cauſa ordinaria tractetur: vt in terminis beneficij *l*. *final*. *Cod*. *de edict*. *Diui Adrian*. *tollend*. frequentiſſimo Interpretum calculo receptum eſt. Bart.*in d.l*.*final*.*num*.21. Deci. *num*.4. Angel. *numer*.6. *circa medium*, Achilles Perſonalis *de acquir*. *poſſeſſ*. *numer*. 348. Menoch. *remed*. 4. *adipiſcend*. *num*.565. & 566. Peregr. *de fideicommiſſ*. *artic*. 48. *num*. 4. *verſic*. *item ſi deducat*. Caſtill. *controuerſ*. *iur*. *part*.3. *cap*.24. *num*. 113. & *ſeqq*. Ruyn. *conſil*.151. *numer*.5. *volum*.2. Spino, *in ſpeculo teſtam*. *gloſ*.34. *num*.31. Benintend. *deciſ*.83. *numer*.5. Coccin. *deciſ*.347. *per totam* Rota, *deciſ*.198. & 366. *part*. 3. *recent*. & ipſemet D. Argel. *in tract*. *de legit*. *contradict*. *quæſt*.15. *num*. 30.

13. Quin imò etiam non poſſidens, ſi excipiat contra non poſſidentem & petentem ſe immitti, & alleget titulum excluſiuum iuris agentis, eſt legitimus contradictor ad efficiendum vt cauſa ordinariè tractetur; quando res non eſt omninò dubia, nec omninò clara: qui eſſet caſus noſter ſi reus conuentus non poſſideret: vt plenè dixit idem Dominus Argel. *de legit*. *contradict*. *quæſt*.2.*num*.146. & *n*.145. ergo multò magis excludi debuit actor à remedio poſſeſſorio & ſummario; cùm reus non ſolùm poſſideret, ſed etiam legitimum titulum excluſiuum iuris agentis in promptu allegaret.

Neque dicatur admiſſâ huiuſmodi concluſione, illud ſequi abſurdum, vt nunquam aduersùs poſſidentem locus immiſſioni eſſe poſſit: cùm nullus ſit qui neſciat proponere aliquem titulum, & illum com-
14. miniſci ad excludendam immiſſionem. † Cùm tamen certum ſit ſæpè contra poſſidentes dari remedium *d. l*. *final*. potiſſimùm ſi poſt mortem defuncti poſſeſſio fuerit obtenta. Zucard. *d. l*. *final*. *num*. 386. Gozadin. *conſil*.93. *num*.5. Gabriel. *conſil*. 46. *num*.7. *volum*.1. Seraph. *deciſ*. 1257. *numer*.3. Rot. *in recent*. *deciſ*.472. *num*.4. & 755. *part*.1. & *deciſ*.33. *num*. 6. & 7. *part*.1.

15. Nam pro reſponſione diſtinguendum eſt; aut enim poſſidens & titulum allegans nullam affert coloratam rationem, nihilque oſtendit vnde allegati tituli veritas aliqua ex parte colligatur, & probabilis appareat; & tunc aduersùs poſſidentem datur immiſſio: quia poſſidens ſine titulo, non eſt legitimus contradictor. DD. *in d. l*. *final*. Gozadin. *d*. *conſil*. 93. *num*.3. cum aliis allegatis in *d*. *tractat*. *de legit*.*contradict*.*quæſt*.4.
16. *n*.5. † Aut verò opportunis documentis & rationibus de ſuo titulo apparente adeo docet, vt Iudicem ſaltem dubium reddere poſſit qui allegatum titulum, tanquã omninò nullum aut ſomniatũ reiicere nequeat, & tunc ceſſat immiſſio. Quando enim cauſa poſſeſſorij eſt turbida; ita vt eius terminatio dependeat à terminatione petitorij, tunc non eſt poſſeſſorio agendum, ſed illud cum petitorio cumulandum: vt in *d*. *tractat*. *de legitim*. *contradict*. *q*.2. *n*. 47.

Quod ſi verum eſt, quando veniens ad impedien- 17.
dam immiſſionem non poſſidet; multò magis erit dicendum quando poſſidet; ne alioquin melior ſit conditio non poſſidentis, quod eſſet abſurdùm: ad text. *in* §. *retinendæ*, *Inſtit*. *de interdict*.*l*.*res quæ*.*in fin*.*Cod*. *de tranſact*.

Et licèt poſſeſſio & tituli allegatio non ſufficiat, 18.
niſi poſſidens titulum probet, vt vel ſaltem eius det fumum iuxta tradita in *d*.*tract*. *de legitim*. *contradict*.
quæſt.9.*num*.94. † Quinimò ſi ſolùm det fumum, ne- 19.
que etiam abſolutè ſit legitimus contradictor, ſed ſolùm obtinere debeat dilationem ad titulum plenè
probandum: vt dicitur *in d*. *quæſt*. 9. † Tamen eſt ad- 20.
uertendum poſſe dubitari aut de entitate ſeu exiſtentia tituli poſſidentis, aut de viribus eiuſdem tituli. Primo caſu, ſi ſolùm detur fumus, aſſignatur dilatio ad titulum probandum. Secundo caſu, ſi de viribus tituli duntaxat agatur, & dubitetur an ſit ſufficiens; tunc quia neceſſariò de meritis petitorij agendum eſt, excluditur omninò immiſſio, & petitorio agendum eſt: ex ſupradictis.

Non negamus tamen, quòd ſi ex vi verborum in 21.
teſtamento expreſſorum, prætendens immiſſionem ſe vocatum eſſe probare poſſit, poſſeſſore nihil in contrarium allegante, quod in promptu actorem excludere poſſit, ſaltem euidenter ad effectum immiſſionis, de illius iure conſtare poſſit: quia ſcriptura illud euidenter dicit, quod ex vi verborum in ea expreſſorum colligitur. *l*.1. & *ibi* Gloſſ. *ff*. *de his quæ in*
teſtam. Rot. *deciſ*.755. *num*. 2. *part*. 3. *recent*. † Vbi 22.
nominatim vocatũ eum profitetur quia comprehenditur in verbis contentis in teſtamento, & ſatis euidenter expreſſum dicitur quod per coniecturas probabiles à verbis ortas coniicere poſſumus. *l*. *licet Imperator*. *ff*. *de legat*.1. *l*. *ſi quis locuples*. *in fin*. *ff*. *de teſtament*.*manumiſſ*. Mantic.*de conject*.*vlt*. *volunt*.*lib*.6. *tit*.1. *num*.8.

Vnde videmus tacitè ſubſtituto beneficium *d*. *l*.*fin*. 23.
competere ad obtinendam immiſſionem, vt in *d*.*tract*.
de acquir.*poſſeſſ*. *quæſt*. 7. *n*.164. & *artic*.6. *d*. *quæſt*.7.
† Ideo ſequitur vt multò magis competat exceptio 24.
illi, qui ſe ex eodem teſtamento vocatum prætendit ad ſe tuendum in poſſeſſione adepta.*l*.*per retentionem*. *Cod*. *de vſur*. *l*.2. & *ibi* Bald. *in* 3. *notab*. *Cod*. *de fideiuſſorib*. Decius *conſil*.298. *n*.4.

Cæterùm, in caſu propoſito prætenſiones actoris 25.
tales erant, quæ tam in iure quàm in facto altiorem requirebant indaginem: quia inter cætera probanda erat deſcendentia, vocatio; purificatio conditionis fideicommiſſi, & alia multa propter quæ iudicio ordinario agendum erat, & probationes illæ ad aliud iudicium reiicieodæ. Simon de Præt. *de interpret*. *vltim*. *volunt*. *lib*.5. *interpret*.2. *dubit*.3. *num*.48. *fol*.*mihi* 518. Barty, *de ſucceſſ*. *lib*.11.*cap*.13. *quomodo hæres in poſſeſſ*. *mittatur*. *num*.13. Rot. *deciſ*.639. *n*.8. *part*. 1. *recent*. Ad prædicta faciunt ea quæ tradit Decius, *conſil* 414. *num*.19. & 20. *conſil*.467. *num*.13. & 14 Roland. *conſil*.1. *num*.73. *lib* 1. *conſil*.2. *num*.38.*volum*.3. *conſil*.98. *num*.38. & 39. *eod*. *lib*. 3. Cod. Fabr. *lib*.6. *tit*.3. *de edict*. *Diui Hadrian*. *definit*.2. *num*. 5. in illis verbis: *Non idem eſt ſi fideicommiſſi quæſtio difficilis ſit*, & *altiorem requirat indaginem*. Rot. *diuerſ*. *deciſ*.520. *numer*. 2. *part*. 1. Riminal. iun. *conſil*. 69. *numer*. 14.

Et licèt nonnulli ex prædictis DD. loquantur in 26.
hærede non poſſidente, multò tamen magis locum habent ſi ipſe poſſideat, tum ex ſupradictis *num*. 17.

tum

tum etiam ex eo quòd certa eſt iuris regula, quòd
qui poteſt immiſſionem prætendere non poſſidens,
multò magis eam impedire poteſt poſſidens: & qui
legitimus eſt contradictor non poſſidens, multò ma-
gis contradictor eſt poſſidens. Rot. *deciſ.* 197. *n.* 2. *part.*
3. *in recent.* facit Verall. *deciſ.* 346. *num.* 2. *&* 3. *part.*
1. Zuccard. *ad dict. l. final. num.* 384. *in fin. verſic.*
& etiam aduerte. & num. 393. *verſic. ſecundò eſt ad-*
uertendum. Roland. *conſil.* 78. *num.* 17. *verſic. ſecun-*
dò reſpondetur. volum. 3.

17. Quod autem attinet ad articulos iuris dubios &
difficiles, rectè ſupra dictum eſt illos impedire im-
miſſionem, & in hoc iudicio non eſſe admittendos:
quia articulus iuris difficilis dicitur requirere altio-
rem indaginem, & ideo in poſſeſſorio non eſt admit-
tendus, nec pertinens. Rota *dict. deciſ.* 520. *n.* 1. 2. *&*
3. *part.* 1. *diuerſ.* Dominus Argel. *de legitim. contradict.*
quæſt. 2. *art.* 6. *num.* 1. 6. & de acquir. poſſeſſ. *quæſt.* 1.
num. 154. Pacif. *de Saluian. inſpect.* 2. *cap.* 2. *num.* 87.
Vnde concluſum fuit articulos actoris ad petitorium
eſſe reiiciendos, expenſis in fine litis reſeruatis.

18. Neque obſtare viſum fuit quod opponebatur, non
plene conſtare de detractionibus: quia fuit Reſpon-
ſum quòd ſufficiebat detractiones eſſe poſſibiles; quã-
uis de illis in effectu non conſtaret: vt conſiderauit
Rota *deciſ.* 755 *num.* 1. *part.* 3. *recent. deciſ.* 639. *n.* 8.
part. 1. *recent.* Addent. ad Ludouiſ. *deciſ.* 106. *n.* 12.
29. *in fin.* † Quod etiam locum habet in interdicto Sal-
uiano, Pacif. *de Salu. interdict. inſpect.* 3. *cap.* 4. *n.* 308.
& 309.

30. Secundò non obſtat ſtatutum Auenionis, *lib.* 1. *ru-*
bric. 9. *art.* 9. quo caueri videtur omnes articulos in-
diſtinctè admittendos eſſe, ſaltem cum clauſula *ſaluo*
iure impertinentium. Quia reſpondetur ſtatutum non
loqui de primis & principalibus articulis, ſed tantùm
de ſecundis continentibus exceptiones, replicatio-
nes, aut duplicationes: immò quoad articulos acto-
ris eodem ſtatuto cauetur. *dict. rubric.* 9. *artic.* 1.
quòd ſi actor compareat, & reus proponat exceptio-
nes impedientes litis ingreſſum, detur reo dilatio ad
illas probandum: & illis non probatis, procedatur
ad litis conteſtationem: & ſi reus daret articulos im-
peditiuos litis ingreſſus, articuli rei prius eſſent ad-
mittendi, quàm articuli actoris. Rota Auen. *de-*
ciſ. 94. *num.* 1.

31. Nec clauſula *ſaluo iure impertinentium*, apponi
debet, quando Iudici conſtat de impertinentia arti-
culorum. Grauatus ad Veſtrium *in prax. lib.* 5. *cap.*
14. *num.* 26. poſt Decium, *conſil.* 161. Mynſing. *lib.* 2.
obſeruat. 90.

32. Similiter clauſula *ius & iuſtitiam, &c.* Nec non
clauſula *omni meliori modo*, appoſita in dictis articu-
lis; ſuffragari non poſſunt: quia cùm dicti articuli
expreſſis verbis ſe reſtringant ad poſſeſſorium, ſu-
ſpenſo petitorio; clauſulæ illæ nihil poſſunt operari
33. contra intentionem expreſſam articulantis: † neque
comprehendere petitorium quod fuit ſuſpenſum.
Menoch. *in prælud. recuper. poſſeſſ. num.* 17. Surd.
34. *conſil.* 273. *num.* 23. † Alioquin ſi ſententia profer-
retur in petitorio ſuſpenſo, eſſet nulla. Veſtr. *in prax.*
lib. 4. *cap. vlt. num.* 6. Vant. *de nullit. ex defect. iuriſ-*
35. *dict. ordin. num.* 139. *verſic. nam ſi Iudex.* † Quia ſu-
ſpenſo petitorio, ſuſpenditur iuriſdictio Iudicis quo-
ad omnia concernentia petitorium. Pacif. *deciſ.* 16.
36. *num.* 8. Et quamuis ſententia feratur ſuper petitorio
ſuſpenſo, & ſimul ſuper poſſeſſorio; tamen nulla eſt.
Rot. *in recent. deciſ.* 141. *num.* 2. *&* 4. *part.* 2.

37. Et certum eſt ſtante ſuſpenſione, non debere ad-
mitti probationes ad diſcolorandum titulum. Pacif.
38. *deciſ.* 16. *num.* 9. Puteus, *deciſ.* 76. *lib.* 2. † & teſtes
examinati durante ſuſpenſione nihil probant, etiam
poſt reuocationem ſuſpenſionis. Gabriel. *conſil.* 54.
num. 7. *volum.* 1.

CAPVT LIV.

Donatio facta liberis non reuocatur per na-
tiuitatem aliorum liberorum, ſed tantùm
in caſum inofficioſitatis; ſicut nec facta in
fauorem matrimonij proprij, ſed tantùm
alieni, ſi facta fuerit de omnibus bonis
donatoris, aut notabili illorum quantitate
arbitrio Iudicis, dummodo donator vi-
uens illam ſe reuocare velle declarauerit,
cùm id facere poſſet. Eodem modo reuo-
catur donatio ſi filium peregrè profectum
donator vita functum cogitabat, cùm ta-
men viuus redierit: Et vtrùm præmiſſa lo-
cum habeant, in liberis naturalibus, po-
ſtea per ſubſequens matrimonium legiti-
matis: nam quoad legitimatos per reſcri-
ptum Principis, certum eſt hîc non eſſe in
conſideratione. Denique vtrùm donatio
tranſactione firmata reuocetur ſuperue-
nientibus liberis.

SVMMARIVM.

1. *Donatio facta liberis non reuocatur remedio* l. ſi vnquam. Cod. de reuoc. donat. *ſed remedio* l. ſi totas, Cod. de inofficioſo teſtamento.
2. *Donatio facta contemplatione matrimonij, non reuocatur per ſuperuenientiam liberorum.*
3. *Intelligo vt hoc locum habeat, quando donatio fit in contractu proprij matrimonij; ſecus ſi alieni.*
4. *Donatio contemplatione matrimonij facta propria nepti reuocari poteſt ob ſuperuenientiam liberorum.*
5. *Ampliatur, etiamſi donatio facta fuiſſet contemplatione matrimonij, & fauore liberorum ex illo procreandorum.*
6. *Donatio non reuocatur ob natiuitatem liberorum, niſi facta fuerit de omnibus bonis donantis, vel illorum parte notabili.*
7. *Quæ ſit pars bonorum notabilis ad hoc vt donatio reuocetur per liberorum natiuitatem; Iudicis arbitrio remittitur.*
8. *Quamuis iuſpatronatus non ſit pretio æſtimabile, tamen illius donatio reuocatur ob natiuitatem liberorum.*
9. *Si donator viuens non fuerit conqueſtus, donatio firma remanet, non obſtante ſuperuenientia liberorum.*
10. *Ius agendi ad reſciſſionem ob natiuitatem liberorum ex veriori ſententia non tranſmittitur ad hæredes; contra Fontanellam.*
11. *Reuocatio donationis* ex l. ſi vnquam Cod. de reuocand. donat. *fit fauore patris, qui poteſt de illis bonis diſponere ſi velit in fauorem extraneorum; dummodò filij non defraudentur legitimâ.*
12. *Reuocatio donationis tranſmittitur ad hæredes, ſi donator ſuam voluntatem viuens tacitè vel expreſsè declarauerit.*

13. *Donatio*

Digitized by Google

13. *Donatio multò magis irreuocabilis eſt ex* l. ſi vnquam, *quando donatarius vidente & non contradicente donatore, quietè & pacificè bona donata poſſedi.t.*

14. *E contra, ſi donator viuus bona donata poſſedit, faciliùs heredes habent ius reuocandi donationem ex capite liberorum ſupernaſcentium.*

15. *Si donatarius viuo donatore moriatur, faciliùs reuocatur donatio ex capite ſuperuenientium liberorum.*

16. *Donator poſt natiuitatem liberorum recipiens alimenta à donatario promiſſa, donationem confirmare videtur.*

17. *Si donator habuit iuſtum impedimentum declarandi animum ſuum circa reuocationem donationis, liberi ſuperuenientes faciliùs agere poſſunt ad illius reuocationem.*

18. *Renunciatio* dict.l.ſi vnquam. Cod.de reuoc.donat. *non nocet renuncianti; ſi ſe nullos credebat probabiliter liberos habiturum, quos tamen deinde ſuſcepit.*

19. *Si donator filium ad remotas regiones profectum mortuum eſſe credidiſſet, qui tamen poſtea ſuperuenerit, donatio reuocatur.*

20. *Si donator tempore donationis aliquos habebat liberos, donatio non reuocatur ex capite* dict. l. ſi vnquam.

21. *Liberi naturales nati poſt donationem proſunt ad illius reuocationem, ſi poſtea fuerint legitimati per ſubſequens matrimonium.*

22. *Liberi naturales ante donationem nati, & poſtea legitimati per ſubſequens matrimonium, non ſufficiunt ad donationis reuocationem: ex ſententia Ripa, & aliorum.*

23. *Verior tamen eſt contraria ſententia, quòd donatio reuocetur per ſubſequutam legitimationem naturalium, ante donationem natorum.*

24. *Immò ſiue liberi nati ſint ante donationem, ſiue poſt; donatio reuocatur per ſuperuenientem illorum legitimationem, iuxta nonnullorum ſententiam: contra ea qua dicta ſunt nu.21.*

25. *Per ſuperuenientem legitimationem naturalium liberorum, donationem reuocari aliqui tenent indiſtinctè.*

26. *Legitimati per Principis reſcriptum, non habent virtutem faciendi vt donatio reuocetur* ex l. ſi vnquam.

27. *Referuntur DD. ſententia contraria, & iunge ſupra num.24. & 21.*

28. *Contraria iſta & inuicem diſſidentes Doctorum ſententia fœdere diſtinctionis conciliantur, vt tam in legitimis quàm illegitimis recurratur ad coniecturas, ex quibus colligi poſſit, donatorem habuiſſe animum reuocandi donationem.*

29. *Si donatio fuerit tranſactione firmata, vtrùm reuocetur ob ſuperuenientiam liberorum? Reſoluitur negatiuè ſi ſit vera tranſactio; ſecus ſi eſſet donatio & liberalitatis in effectu exercitium, conficta tranſactionis nomine.*

30. *Non dicitur tranſactio, ſed donatio, quando ex vna parte nihil datur, nec recipitur.*

Circa materiam reuocationis donationis inter viuos propter liberorum ſuperuenientium natiuitatem ex *l. ſi vnquam. Cod. de reuocand. donat.* multæ oriri ſolent controuerſiæ, quarum præcipuas & magis practicabiles ſequentibus conclusionibus exponendas duxi.

Primò igitur concludendum eſt; quòd non eſt lo- 1.
cus diſpoſitioni *dict. l. ſi vnquam.* quando agitur de
donatione facta liberis, ſed tantùm dum agitur de
donatione facta extraneis. Dum enim donatio liberis
naſcituris facta eſt, non eſt quærendum de reuoca-
tione ob ſuperuenientiam liberorum, cùm ad naſci-
turos ipſos donatio referatur. Dum verò iam natis,
locus eſt diſpoſitioni *l. ſi totas. Cod. de inoffic. donation.*
Et ideo tali caſu donatio reuocatur tanquam inoffi-
cioſa vſque ad concurrentiam legitimæ filiorum po-
ſtea ſuſceptorum: vt explicant DD. in *dict. l. ſi totas.*
Couarru. *lib. 1. variar. reſolut. cap. 19. numer. 1.*
Iul. Clar. *in §. donatio. quaſt. 22, num. 3.* & pro-
batur ex verbis *dict. l. ſi vnquam.* ibi, *liberos non
habens.*

Secundò hoc etiam ſtatuendum eſt, quòd donatio 2.
facta in contractu matrimonij non reuocatur per ſu-
peruenientiam liberorum, cùm donator de liberis
cogitauerit, dum in ipſo matrimonij contractu do-
nauit, qui ad liberorum procreationem inſtitutus eſt.
Tiraquel. *ad d. l. ſi vnquam. in præfat. num. 71.* Boër.
deciſ. 159. num. 9.

Quod tamen ita intelligendum eſt vt procedat, 3.
quando donatio facta fuit in contractu proprij ma-
trimonij, in quo donator de liberis ex ſe procrean-
dis cogitabat; non autem de contractu alieni matri-
monij, in quo donator non ad ſuos aut à ſeipſo pro-
creandos, ſed ad alienos liberos reſpectum habuit;
tunc enim ceſſat ratio impeditiua reuocationis.
Tiraquel. *ad d. l. ſi vnquam. in præfat. num. 72. & in
verb. donatione largitus. num. 243.* Boër. *deciſ. 159.
num. 1.*

Vnde cùm aliàs quidam Bonilienſis donationem 4.
feciſſet nepti in contractu matrimonij eiuſdem ne-
ptis: Reſpondi ſine dubio illam, cæteris requiſitis
concurrentibus; eſſe ex *dict. l. ſi vnquam.* reuocabi-
lem ob ſuperuenientiam liberorum ipſius donatoris.
Ranchin. ad Guid. Papæ, *deciſ. 145. in fin.* Cod. Fabr.
lib. 8. tit. 36. de reuoc. donat. defin. 2. Bereng. *ad
dict. l. ſi vnquam. in 3. ampliat.* vbi dicit illam eſſe
donationem ob occaſionem, non ob cauſam, & bene
explicat. † Ampliatur vt procedat, etiamſi donatio 5.
facta fuiſſet fauore matrimonij & liberorum ex eo
procreandorum: nam liberi ex ſuo proprio capite
non habuerunt ius reuocandi; quia donatio patri
principaliter facta cenſetur, liberis verò ſecundariò,
quatenus illorum intereſt patrem habere diuitem.
Menoch. *conſil. 286. in fine,* & diffuſiùs oſtendemus
in *cap. ſequenti.*

Tertiò non eſt locus remedio *dict. l. ſi vnquam.* ſi 6.
donatio non fuerit facta de omnibus bonis donato-
ris, vel aliqua illorum parte notabili: vt probatur
per illum text. ibi, *Omnia, vel partē aliquam.* † Quæ- 7.
nam autem ſit pars notabilis, remittitur arbitrio Iu-
dicis qui id declarare debet inſpectâ qualitate &
quantitate bonorum. Tiraquel. *in dict. l. ſi vnquam.
in verb. omnia, vel partem aliquam. num. 24.* Clar. *in
§. donatio. quaſt. 22. numer. 15.* Menoch. *de arbitrar.
caſ. 133. numer. 1. & 2.* Fontan. *clauſ. 5. gloſ. 8. part. 3.
numer. 31.* Cod. Fabr. *lib. 8. tit. 36. definit. 9.* Cancer.
part. 1. cap. 8. num. 126. in nouis. † Non tamen neceſ- 8.
ſe eſt vt id quod reuocatur ſit pretio æſtimabile, ve-
luti ſi agatur de iure patronatus, quod huic reuoca-
tioni ſupponitur: ex Tiraquel. *in verb. donatione lar-
gitus. num. 356.*

Quartò ceſſat etiam remedium *dict. l.* ſi donator 9.
aliquo tempore poſt donationem ſuperuixit, eámque
reuocare vel animum reuocandi declarare potuit, &
tamen donationem minimè reuocauit, ſeu animum
ſuum circa reuocationem non declarauit: hoc enim

caſu

caſu hæredes ad donationis reuocationem ex capite ſuperuenientiæ liberorum agere non poſſunt. Tiraquell. *in d. l. ſi vnquam in verb. ſuſceperit liberos. num.* 211. Iul. Clarus §. *donatio. quæſt.* 23. *num.* 10. vbi hanc magis communem eſſe opinionem teſtatur.

10. † Vnde non debemus amplecti ſententiam Fontanellæ in contrarium, *in tractatu de pact. nuptial. clauſ.* 5. *gloſſ.* 8. *part.* 3. *num.* 53. *& ſequentibus fol. mihi* 118. Contraria enim ſententia & verior eſt & receptior.

11. † Quia reuocatio donationis fit fauore patris, non fauore liberorum: cùm pater de bonis donatis etiam in fauorem extraneorum, donatione ob ſuperuenientiam liberorum reuocatâ, diſponere poſſit, dummodo liberi non defraudentur legitimâ. Rot. *deciſ.* 124.

12. *n.* 2. *part.* 1. *diuerſ.* † Ideo requiritur tacita vel expreſſa donatoris declaratio circa reuocationem donationis, Seraphin. *deciſ.* 129. *n.* 4. *& deciſ.* 837. *num.* 9. & ita diſputatâ in vtramque partem quæſtione poſt quindecim DD. ab eo allegatos concludit Menoch. *conſil.* 994. *à n.* 28. & de communi etiam teſtatur Honded. *conſil.* 43. *n.* 16. *volum.* 1. & ideo recedendum etiam eſt ab opinione Noal. *in tract. de tranſmiſſionib. caſu.* 45. *n.* 10. cùm aduersùs eum ſit communis opinio, vt mox dictum eſt: Paſcal. *de patria poteſt. lib.* 2. *cap.* 8. *n.* 113. Theſaur. *deciſ.* 121.

13. Quam quidem ſententiam in quodam caſu particulari ideo libentiùs ſequutus fui; ex duobus. Primò quia donatarius erat reus & poſſeſſor, quem donator ſemper durante vita ſua per multos annos poſſidentem viderat, nec vnquam conqueſtus fuerat: quo caſu indubitatum eſt non admitti hæredes ad petendam reuocationem, niſi præuiâ conqueſtione ſeu declaratione donatoris in vita ſua: cùm ex tali patientia videatur confirmaſſe quodammodo & approbaſſe donationem. Rot. *deciſ.* 591. *numer.* 5. *part.* 3. *recent.*

14. † Si enim donator viuens ſemper bona poſſediſſet, facilius hæredibus ius reuocandi concedi cenſet Ferrer. ad Guid. Pap. *deciſ.* 214.

15. Secundò, quòd filius donatoris, quamuis poſt donationem natus; tamen poſtea ipſo donatore adhuc viuente præmortuus eſt, quo caſu donationem abſque difficultate ſubſiſtere teſtatur Tiraq. *ad d. l. ſi vnquam. in verb. ſuſceperit liberos. n.* 211.

16. Accedebat quòd agebatur de donatione ſatis onerosa facta per ſenem & infirmum, qui continuò à donatario viuens alimenta ſibi in contractu donationis promiſſa receperat; & ſic illam tacitè approbauerat. Louet. *litera D. num.* 22. *verſic. le nepueu.* Iul. Clar. *in §. donatio. quæſt.* 24. *numer.* 5. Menoch. *conſil.* 994. *num.* 11.

17. Fatendum tamen eſt, quòd ſi donator viuens non potuit animum ſuum circa donationis reuocationem declarare propter aliquod legitimum impedimentum; veluti ſi illicò deceſſiſſet, vel propter metum, reuerentiam, ignorantiam, aliamve ſimilem iuſtam cauſam, ius agendi ad reuocationem tranſiret ad hæredes, & in hoc amplectenda eſt ſententia Fontanel. *d. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *part.* 3. *n.* 68.

18. Et propterea Reſpondi aliàs donationem reuocabilem eſſe per ipſum donatorem, ſi annorum pondere grauatus non ſperabat ad ſecundas nuptias conuolare; quamuis expreſsè renunciaſſet beneficio *d. l. ſi vnquam* videlicet ratione probabilis credulitatis & ignorantiæ, propter quam non obſtabat renunciatio illius legis, quominus ad donationis reuocationem agere poſſet: vt poſt Tiraquel. & alios tradit Galerat. *de renunciat. cap.* 87. *n.* 8. *verſic. quartò intellige.*

19. Ex eodem probabilis ignorantiæ fonte procedit, quòd ſi legitimè conſtet donantem, tempore donationis crediſſe nullos ſe habere liberos, vtpote qui filium quem vnicum habebat in bello mortuum eſſe arbitraretur, tali videlicet communi fama exiſtente; redeunte poſtea filio, donationem eadem ratione reuocare poteſt, quâ id ageret ſi nouus illi poſt donationem filius naſceretur. Ripa *ad d. l. ſi vnquam. q.* 5. Mozz. *in tractat. de contractibus. cap. de donation. in tit. quomodo annulletur donat. n.* 71.

Quinto loco aduertendum eſt; tunc demum eſſe 20.
locum reuocationi donationis ob ſuperuenientiam liberorum, quando donator tempore donationis nullos habebat liberos: ſi enim tunc liberos habuiſſet, non eſt reuocationi locus: vt clarè probat text. in *d. l. ſi vnquam*, ibi, *liberos non habens*, à contrario ſenſu. Clar. *d. §. donat. q.* 22. *n.* 3.

In liberis autem naturalibus id locum etiam habet: 21.
quia ſi poſt donationem nati fuerint, & deinde per ſubſequens matrimonium legitimati; pater donationem vigore *d. l. ſi vnquam.* reuocare poteſt; vt docet Rip. *in d. l. q.* 32. *n.* 86. *& ſeqq. &* 89.

Maius eſt dubium in natis ante donationem, & 22.
poſtea per ſubſequens matrimonium legitimatis: nam non propterea ius eſſe donatori agendi ad reuocationem donationis concludit Rip. *in eadem l. d. num.* 86. *&* 89.

Verius tamen eſt, & receptius donationem reuo- 23.
cari poſſe, propter ſubſequutam liberorum legitimationem per ſubſequens matrimonium: vt teſtatur Boët. *deciſ.* 259. *n.* 12. *verſic. tamen Baldus.* Vbi dicit
ita ſentire omnes DD. † Idque ſiue liberi naturales 24.
eſſent nati ante donationem, ſiue poſt. Ioan. Baptiſt. Lup. *in tractat. de illegit. comment.* 4. §. 2. *numer.* 38. atque ita iudicatum fuiſſe in Senatu Pariſienſi teſtatur Maynard. *lib.* 4. *cap.* 13. *ante finem verſic. toutefois c'eſt contre.* Bereng. Fernand. *ad d. l. ſi vnquam. numer.* 9. *verſic. ſed quid ſi fuerit legitimatus.* Autumn. *ad d. l. in princip. verſic. vn frere ayant des baſtards.*

Et generaliter per ſuperuenientem naturalium le- 25.
gitimationem concludunt DD. donationem reuocari. Peregr. *de fideicom. artic.* 24. *num.* 7. Oſaſc. *deciſ.* 121. incip. *Quintus articulus. num.* 5. Cald. *de nominat. emphyteuſ. quæſt.* 13. *numer.* 56. Paul. Æmil. Gall. *de except. titul.* 4. *except.* 4. *part.* 2. *numer.* 24. *fol.* 316. Barboſ. in *cap. tanta.* 6. *numer.* 29. *qui filij ſint legitimi.*

Dixi de legitimatis per ſubſequens matrimonium, 26.
nam legitimati per Principis reſcriptum, regulariter non faciunt vt donatio ex beneficio *leg. ſi vnquam.* reuocari poſſit: vt explicat Lup. *in d. tract. de illegit. comment.* 4. §. 2. *n.* 39. 40. *&* 41.

Cæterum ad euitandam omnem dubitationem quæ 27.
oriri poſſet hoc caſu ex ſententia contraria Ripæ, *d. n.* 86. de qua etiam agit Couar. *in tract. de ſponſal. p.* 2. *cap.* 8. §. 2. *n.* 36.

Ideo conſiderari poterit hoc caſu iuxta diſtinctio- 28.
nem Caſtrenſ. *conſil.* 435. *in* 3. *dubio*, *volum.* 2. vtrùm extent probabiles coniecturæ, ex quibus colligi poſſit donantem motum fuiſſe ad donandum ob carentiam liberorum; veluti ſi vxorem habuiſſet tunc ſterilem quæ poſtea obiiſſet; & ipſe poſt vxoris obitum liberos ſuſcepiſſet ex alia muliere, aliiſve ſimilibus de cauſis: & hoc caſu certum eſt donationis ex *l. ſi vnquam.* reuocationi locum eſſe: ſecùs, ceſſantibus coniecturis. Quam etiam diſtinctionem in terminis liberorum illegitimorum poſtea legitimatorum, ſequitur Tiraquell. *in d. l. ſi vnquam. in verb. ſuſceperis liberos. numer.* 95. *verſic. ſecundò intelligas.* Mynſing. *centur.* 5. *obſeruat.* 64. *n.* 5. Tuſch. *in verb. donatio. concluſ.* 712. *num.* 51.

Sextò quid dicendum; ſi donatio, poſt inſtitutam 19.

31 *Siue matrimonium ſit cauſa impulſiua ſiue finalis, non tamen quæritur ex donatione matrimoniali ius liberis vt liberis.*

32 *Pater poteſt diſponere fraude ceſſante de bonis ſibi contemplatione matrimonij donatis ; & num. 34.*

33 *Liberi poſt patrem ordine ſucceſſiuo vocantur, quando illorum meatio facta fuit in parte diſpoſitiua : iuxta tradita ſupra, num. 13.*

34 *Pater non poteſt facere ſimulatas retrodonationes, de bonis ſibi contemplatione matrimonij donatis.*

35 *Liberi in conditione poſiti non cenſentur diſpoſitiuè vocati, in contractibus; niſi concurrentibus coniecturis.*

36 *Argumentum à contrario ſenſu facilè retorquetur.*

37 *Si donator ſibi ius reuerſionis in incerto caſu reſeruauerit, bona donata remanent libera in caſu contrario.*

EX donatione per patrem filio matrimonium con-
trahenti facta ; prætendebant liberi aduersùs
creditores paternos, ſibi ius eſſe quæſitum tanquam
liberis, non tanquam hæredibus ; & ideo ſe ad ſolu-
tionem æris alieni per patrem contracti nulla ratione
teneri. Siquidem pater filio pro ſe, & ſuis, gratias
agenti & acceptanti, ac ſtipulanti contemplatione
illius matrimonij, & liberorum ex illo procreando-
rum, bona ſua donauerat irreuocabiliter : vnde li-
beri ad bona donata ordine ſucceſſiuo poſt patrem
1. vti liberi admittendi videbantur. † Cùm bona
illa quoad nepotes non profectitia, ſed aduentitia
ac aliunde quàm à patre, nempe ab auo procede
re viderentur : nec per conſequens patre de illis
diſponere, aut illa creditoribus obligare poſſet:
2. † cùm donatio expreſsè facta eſſet contemplatione
matrimonij, & liberorum naſciturorum. *l. profe-
ctitia. §. 1. ff. de iur. dot. l. ſed ſi plures. §. in ar-
rogato. ff. de vulg. & pupil. ſubſtitut.* Menoch. *con-
3. ſil. 81. numer. 40. & conſil. 161. numer. 12* † Vbi
dicit quòd quando conceſſio facta fuit tam con-
templatione patris, quàm filiorum ; cenſentur
duæ conceſſiones ad tempus factæ ; vna patri dum
erit in humanis, altera filiis poſt obitum patris,
& celeritate coniungendarum actionum vnus tan-
tùm actus expreſſus eſt ; & alter occultatus : iuxta
4. tex. in *l. ſingularia. ff. ſi cert. petat.* † Et ideo
dicit tali caſu, patrem filiis ſuis in bonis ſibi fi-
liorum contemplatione donatis præiudicare non
poſſe : hoc idem voluit eſſe Menoch. *lib. 3. præ-
ſumpt. 28. numer. 1.* Mantic. *de tacit. & ambig. con-
uent. lib. 13. titul. 21. numer. 24. in fin.* fusè Surd.
conſil. 488. numer. 9. & multis ſequentib. Gratian.
5. *diſcept. forenſ. 663. numer. 8. & ſequentib.* † Et de
donatione facta per patrem filio, & ſuis ; quòd ex ea
ius irreuocabile filiis acquiratur, tradit Decius,
conſil. 607. numer. 10. & ſequentib. Cancer. *lib. 1. va-
riar. reſol. cap. 8. numer. 62. aliàs. 97.* Bertrand. *con-
ſil. 138. volum. 2. part. 2. numer. 12.* Purpur. *con-
ſil. 353. numer. 15. & 32.* Fontanel. *de pact. nu-
ptial. clauſul. 4. gloſſ. 9 part. 1. num. 4. fol. 129.*

6. Secundò pro hac parte facere videtur, quòd li-
cèt regulariter clauſula *pro ſe, & ſuis* ; intelligen-
da ſit de hæredibus etiam extraneis, quando men-
tio *ſuorum* facta fuit in contractu : vt per Cod. Fabr.
lib. 6. titul. 18. definit. 3. Guid. Pap. & *ibi* Ferrer.
7. *deciſ. 230.* † Tamen in donationibus quæ filiis
fiunt per parentes, maximè in capitulis matrimo-
nialibus dictio *ſuorum* explicari debet perinde ac ſi
facta fuiſſet in vltima voluntate. Cancer. *lib. 1. va-
riar. reſolut. cap. 8. numer. 109. noua impreſſ.* † Et 8.
per conſequens eodem modo quo in teſtamentis
comprehendere debet hæredes ſanguinis, nempe de-
ſcendentes per priùs, & collaterales per poſteriùs.
Caſtrenſ. *conſil. 374. numer. 4. volum. 1. & conſil. 404.
numer. 1. eodem volum. 1.* Pluta Theſaur. iun. *lib. 2.
quæſt. forenſ. 95. numer. 17. & ſequentibus.* D. Lu-
dou. Bell. *conſil. 123. numer. 4. & 5.* ad quos recur-
rendum.

Tertiò, quia donationes iſtæ quæ fiunt in contra- 9.
ctu matrimonij ſunt pars ipſius contractus : & ſicut
matrimonium reuocari non poteſt ; ita nec ipſa do-
natio. Vincent. de Franch. *deciſ. 205.* fusè Rota, *de-
ciſ. 44. part. 6. recent.* † Quia tales donationes cen- 10.
ſentur priùs tractatæ & conuentæ inter ſponſos, alio-
qui non contracturos ; & inter affines ſponſi & ſpon-
ſæ. Fontanel. *de pact. nuptial. clauſul. 4. gloſſ. 9. part. 1.
numer. 35. verſic. ſi etiam.* † Ergo non poteſt pa- 11.
ter de dictis bonis in præiudicium vxoris & libero-
rum diſponere, aut ea creditoribus ſuis obligare, aut
hypothecæ ſupponere. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 924.
n. 32. & 984. n. 24.*

Quartò, quia in eodem contractu expreſsè con- 12.
uentum fuit, quòd decedente filio donatario ſine li-
beris maſculis, pater poſſet facere ſubſtitutionem de
domo donata prout ſibi placeret, & ideo liberi in con-
ditione poſiti in dicto contractu, præcipuè ſub qua-
litate maſculinitatis, cēſebantur diſpoſitiuè vocari. Iaſ.
conſil. 108. n. 1. verſ. ibi gloſſ. vol. 4. Maynard. *lib. 5. c. 67.*

Cenſui nihilominus creditores eſſe fundatos;
& liberos ex illo matrimonio procreatos non eſſe
ad bona donata vocatos tanquam liberos, ſed
tanquam hæredes : & ideo ad ſolutionem debitorum
paternorum eſſe obligatos. † Conſiderando verba & 13.
formam donationis, in qua pater non donauerat filio
& ſuis ; ſed filio *pro ſe, & ſuis* : inter quas duas dona-
tionis formas magna eſt differentia. Quando enim pa-
ter donat filio & ſuis ; tunc perſonam filiorum æquè
principaliter donator reſpicit & conſiderat : ſed quan-
do donatio fit filio pro ſe & ſuis ſtipulanti; tunc prin-
cipaliter reſpicit filium donatarium ; & verba ſuæ di-
ſpoſitionis ad illum primario dirigit, ad filios autem
donatarij ſecundariò & minus principaliter. † Ideo 14.
dum agitur de materia tranſitoria ad hæredes, prout
hìc; ſine dubio donatio cenſetur facta filiis donatarij,
non tanquam filiis, ſed vt hæredibus eiuſdem : vt
benè explicat D. Lud. Bell. *conſil. 43. n. 8. & conſil. 44.
n. 1. 2. 3. & 4. & conſil. 109. n. 19.* Surd. *deciſ. 322. per
tot.* Menoch *conſil. 286. per tot. & lib. 3. præſumpt. 48.
num. 1.* Mantic. *de tacit. conuent. lib. 14. tit. 18. n. 9. &
ſequentib. vſque ad finem.* † Qui aſſerunt in dubio 15.
ſtipulationem cenſeri factam, pro filiis non vt filiis,
ſed vt hæredibus : quia ſtipulatio facta pro filiis vt
hæredibus, eſt patri vtilior & fauorabilior. Mart.
conſil. 72. numer. 9. & 12. † qui loquitur in materia 16.
etiam non tranſitoria ad hæredes ; nempe feudali. Pe-
regr. *de fideicom. art. 31. num. 15.* † Et licèt conſidera- 17.
ta quoque fuerit vtilitas liberorum ; tamen id fuit fa-
ctum ſecundariò, & minus principaliter : vt dicit
Soccin. Sen. *conſil. 127. n. 9. verſic. ſecunda; & verſic.
ex quibus. volum. 3.*

Vtilitas autem liberorum in hoc cōſiſtit, vt patrem 18.
habeant diuitem qui illos commodius alere poſſit.
Menoch. *d. conſil. 286. numer. vltim. in fin.* Bertrand.
conſil. 73. part. 2. prior. Molinæus, *de ritu nuptiar.
lib. 3. quæſt. 15. numer. 50. verſic. non tamen.* Vbi
dicit quòd licèt diſputando contrarium teneri poſ-
ſit ; tamen non eſt recedendum à communi ſen-
tentia, vt ſcilicet donatio cenſeatur facta filiis tan-

Digitized by Google

quam hætedibus; niſi doceant de coottaria dooaotis
intentione. Camil. de Larata *conſil.9. num.38. & 42.*
& per totum, vbi etiam de communi opinione teſta-
19. tur. † Et dum agitur de materia tranſitoria ad quoſ-
cumque hætedes, tradit Hodiern. ad Sutd. *deciſ.322.*
num. 7. & num. 11. vbi dicit hoc maximè procedere,
quando agitur de filiis naſcituris, & donatori per
conſequens incognitis. Hodier. *ibidem, num.*28. The-
20. ſaur. *lib.4. quæſt.forenſ.2.* Sanfelic *deciſ.*200. † Et in
propriis ferè terminis babemus deciſionem *conſilij*
118. D. Ludou. Belli, & Crauetæ *conſil.*288. quorum
ſententiam ſequuta fuit Rota Romana in cauſa fidei-
commiſſi prætenſi Caſtri de ſainct Tronquet: in qua
Ego laborioſè ſcripſetam eootra fideicommiſſum, &
fuit dictum liberos noo eſſe vocatos niſi tanquam
hæredes, propter clauſulam appoſitam in donatione,
pro ſe, & ſuis hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcum-
que: vt patet ex deciſione facta cotam R.D. Veroſpio
die 30. Aprilis 1646. poſt quam, cùm actor peteret
ſe admitti ad probandum aliqua in facto per eum de-
ducta, Rota eum excluſit à Remiſſoria perita, inter cę-
teras rationes; quia propter illam clauſulam *pro ſe,*
& ſucceſſoribus quibuſcumque, excludebatur vincu-
lum fideicommiſſi, & pater libere diſponere poterat:
vt patet ex illa deciſione excluſiua remiſſoriæ facta
coram eodem D. Veroſpio, die 4. Februarij anno
1647. quæ iterùm fuit confirmata, & dictum non eſſe
tecedendum à deciſis circa denegationem temiſſoriæ
die 26. menſis Iunij eiuſdem anni 1647. Et tandem
dum hæc typis mandarentur facta fuit alia deciſio in
negotio principali cotam eodem Illuſtriſſimo D. Ve-
roſpio die 11. Martij huius anni 1648. per quam præ-
cedentes deciſiones fuerunt confirmatæ: vt videre eſt
in fine præſentis capitis.

21. De eadem ſtipulatione *pro ſe, & hæredibus quibuſ-*
cumque, agunt Camil. de Medic. *conſil.* 141. *per tot.*
Vincent. de Franch. *deciſ.*213. *num.* 56. & hoc proce-
dere oon obſtante expreſſione maſculinitatis voluit
22. Surd. *dicta deciſ.* 322 *num.*80. † Non poteſt igitur fi-
lius ſuccedere in bonis donatis niſi ſit hæres media-
tus primi acquirentis, vel immediatus. Peregrin. *dict.*
23. *art.*31. *num.* 14. & 15. † Adeo vt non ſufficiat quòd
ſit hæres aptitudine & potentia, ſed debeat etiam
eſſe hæres actu; cùm agatur de qualitate hæreditaria
appoſita in contractu: quo caſu qualitas hæreditaria
debet interuenire actu, nec ſufficit quòd interueniat
aptitudine, & potentia. Peregrin. *dict. artic.* 32. *num.*
23. *verſic. ſed contra.* cum multis aliis quos citat & ſe-
quitur Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 340. *num.* 21. & tenuit
etiam Rota in dictis deciſionibus factis in cauſa San-
cti Tronqueti.

24. Neque dictam veritatem offuſcant rationes in con-
trarium oppoſitæ. Et primò quidem quod dicitur de
donatione facta contemplatione matrimonij, & fa-
uore liberorum ex eo procreandorum. Quia pater eſt
cauſa proxima & immediata donationis; liberi verò
cauſa remota: vt ſuperiùs *num.*17. dictum eſt poſt So-
cin. Sen. *conſil.*127. *num.* 3. Menoch. *dict. conſil.*286.
25. *in fin.* † Et facit à ſimili quòd quando donans alteri
ex coniugibus eſt æquè conſanguineus vtriuſque, &
ſic donat vtriuſque contemplatione; illi tamen dun-
taxat acquiritur cui donatum eſt. Gutier. *lib.* 2. *pract.*
*quæſt.*170. *num.* 12. Sanchez *de matrim. lib.* 6. *diſput.*
26. 26. *num.*5. Surd. *deciſ.*312. *num.*84. † Et nominatim
de donatione facta contemplatione matrimonij, &
fauore liberorum, tradit Bertrand. *conſ.*73. *vol.* 2. *prior.*
*vſque ad n.*15. Dec. *conſ.*216. *viſa tranſactione. n.*7. *v. non*
obſtant poſita. vbi ex mente Oldrad. dicit quòd cauſa
futuri matrimonij eſt impulſiua, & nõ finalis: (de quo
tamen videnda eſt Addit. ad Burat. *deciſ.* 861. *poſt n.*9.

† Et quòd verba *fauore liberorum*, poſita fuerunt ad 27.
demonſtrandum illud quod veriſimiliter futurum
fuiſſet; quia talia bona donata ad liberos ſecundùm
parentum commune votum peruentura erant: ideo
quòd propter illa verba, nullum quæſitum fuit ius
liberis naſcituris. † Et ſanè ſi pater idémque auus 28.
donator voluiſſet bona illa ad nepotes iure ſubſti-
tutionis deuenire, nemo eum impediebat clariùs lo-
qui; & ſi hoc voluiſſet, hoc vtique expreſſiſſet, &
propoſitum in mente retentum nihil operatur. Surd.
dicta deciſ. 322. *num.* 84. *in fin. & num.* 85. † Neque 29.
veriſimile eſt auum cogitaſſe caſum futurorum filij
ſui creditorum; quia mali euentus non habentur in
conſideratione: maximè quando agitur de proui-
dendo aliis tertiis perſonis. Surd. *dicta deciſ.* 322. *num.*
vltimo.

Nec eſt facienda vis in illa quæſtione vtrùm matri- 30.
monium fuerit cauſa finalis, vel impulſiua dictæ do-
nationis: de qua vltra Addent. ad Burat. *d. deciſ.* 861.
Monter. *deciſ.* 10. *Ar agonia*, aſſerens cauſam eſſe fina-
lem quando donatio facta fuit contemplatione certi
matrimonij, cum certa & determioata perſona con-
trahendi. Ludou. Bell. *conſ.*29. *n.*6. plures citat Cancer.
*lib.*1. *variar. reſol. c.*8. *n.*95. *in nouis.* Gratian. *diſcept. fo-*
*renſ.*924. *n.*28. & 29. & *cap.* 297. *num.*1. & *ſequentib.* &
159. *num.* 34. vbi diſputat vtrùm tales donationes ſint
conferendæ, dum contemplatione matrimonij factæ
ſunt. Alij plures breuitatis gratiâ omittuntur, quia
hæc quæſtio eſt extra materiam propoſitam, vt mox
dictum eſt. † Quia quamuis cauſa matrimonij hoc 31.
caſu eſſet finalis, iuxta *d. deciſ.* Monter. non tamen ex
hoc ſequitur ius eſſe quæſitum liberis vtì liberis: nam
fauor liberorum alio modo conſiderari poteſt, nempe
vt patrem habeant diuitem qui eos alere, & vitæ, ac
honori neceſſaria poſſit ſubminiſtrare, aut vt liberi,
patri diuiti ſuccedentes honorem familiæ tueri queât,
aliiſve ſimilibus modis; † Vnde non immeritò dona- 32.
tiones iſtas contemplatione futuri coniugij factas
tranſire ad quoſcumque hæredes etiam extraneos,
tradunt DD. & nominatim, Guid. Pap. *deciſ.* 147. &
poſt ipſum Paſcal. *de patr. poteſt. part.* 2. *cap.* 4. *num.*
98. & bene Nouar. *libr.* 1. *quæſt. forenſ.* 83. *num.* 5.
Theſaur. Iun. *lib* 4. *quæſt. forenſ.* 2.

Similiter non obſtat quod ſecundo loco propone- 33.
batur de clauſula *pro ſe, & ſuis.* Quia id verum eſſet
ſi ſuorum mentio facta eſſet in parte donationis diſ-
poſitiua: nempe quia donatio facta fuiſſet *filio, &*
ſuis; tunc enim liberi poſt patrem ordine ſucceſſiuo
vocati eſſent: & hoc caſu vera eſt doctrina Cancerij,
*dicto lib.*1. *cap.*8. *num.* 109. Sed quia de ſuis facta erat
mentio in parte illa donationis, in qua aderat ſtipula-
tio; & ſic verba donationis ad filium ſtipulantem
principaliter dirigebantur: ideo ſequitur, *ſuos*, hoc
caſu noo intelligi de hæredibus ſanguinis; ſed de qui-
buſcumque, etiam extraneis hæredibus. D. Ludou.
Bellus, *conſil.* 223. *num.* 4. & *ſequentib.* poſt Decium
*conſil.*216. *num.*5. Theſaur. Iun. *lib.*2. *quæſt forenſ.*95.
*num.*18.

Tertia obiectio in hoc vera eſt, quòd pater non 34.
poteſt in præiudicium vxoris & liberorum donatio-
nem matrimonij contemplatione factam per ſimula-
tas retrodonationes reuocare: & in illis terminis lo-
quuntur DD. ex aduerſo allegati: ſed ex eo non in-
fertur quòd pater non poſſit bona ſibi matrimonij
contemplatione donata cui voluerit teſtamento re-
linquere, aut quòd de illis diſponere nequeat, il-
la obligando ſuis creditoribus, vel etiam alienan-
do, cùm verius ſit patrem de illis regulariter, ni-
ſi aliud ſpeciale vinculum adiectum fuerit, ad li-
bitum diſponere poſſe: vt præter Doctores mox
citatos

citatos *num.* 32. tradit Fontanel. *de pact. nuptial. clauſ.* 4. *gloſ.*1. *num.*80. *&* 81. vbi dicit patrem liberam bonorum contemplatione matrimonij donatorum, ceſſante fraude, diſpoſitionem habere.

35. Quod autem quarto loco proponitur liberos in conditione poſitos in contractibus cenſeri diſpoſitiuè vocatos, non ſubſiſtit: quia verior eſt & receptior illa ſententia, quòd liberi in conditione poſiti in contractibus non cēſentur diſpoſitiuè vocati, niſi concurrentibus coniecturis: & quod in hoc capite non eſt facienda differentia inter contractus, & vltimas voluntates; iuxta ſententiam Pereg *in tract. de fideicom. artic.* 28. *numer.* 29. Ferter. ad Guid. *deciſ.* 59. vbi reprehenditur Maynard ex aduerſo citatus, & copioſiùs deduxi in dicta cauſa Caſtri Sancti Tronqueti, in qua Rota coram D. Veroſpio hanc opinionem ſequuta eſt, die 30. Aprilis 1646. quæ etiam confirmata fuit die 11. Martij preſentis anni 1648. vt in fine cuius capitis.

36. Immò in caſu propoſito, argumentum à contrario ſenſu facilè retorqueri poteſt contra liberos donatarij. Quia dum auus donator dixit, *ſi filius meus donatarius moriatur ſine liberis maſculis reſeruo mihi facultatem faciendi ſubſtitutiones mihi bene viſas*: ergo exiſtentibus liberis maſculis noluit habere facultatem ſubſtituendi: ſed ex hoc nihil infertur, ex quo colligimus propterea liberos maſculos eſſe ſubſtitutos; ſed auum duntaxat conſideraſſe ſpem probabilem ſuccedendi quam habebant liberi iuxta communem parentum votum. Honded. *conſil.* 48. *num.* 35. *vo-*
37. *lum.* 1. † vbi dicit quòd ſi donator ius reuerſionis in certo caſu reſeruauerit bona donata remanent libera apud donatarium in caſu contrario: optimè D. Lud. Bellus in ſimili pacto *conſil.* 118. *num.* 22. *& ſequentib.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 498. *num.* 24. vbi ſtipulatio concepta in vno caſu, facit donationem liberam in alio.

Et ex his fuit iudicatum liberos excludendos, & bona donata fuerunt ad inſtantiam creditorum filij donatarij in publica auctione vendita, & pretium ſolutum creditoribus.

R. P. D.

VEROSPIO

Auenionen. Fideicommiſſi.

Lunæ 30. Aprilis 1646.

Reſolutum fuerat coram me *ſub die 27. Iunij præteritis* conſtare de fideicommiſſo ſuper medietate Caſtri Sancti Tronqueti ad fauorem Petri de Pol per obitum Gabrielis eius Patris purificato, & ex pluribus coniecturis in præterita deciſione deductis, vtì poſitum in conditione fuiſſe diſpoſitiuè vocatum. Quo dubio repropoſito ex alijs vrgentioribus, ac efficacioribus coniecturis elicitis ab ipſo donationis inſtrumento, integrè nuper exhibito pro excluſione fideicommiſſi hodie Domini reſponderunt. Hæc enim excluſio ſuadetur, Tum ex conditione, ſi ſine liberis, pro grauamine adiecta vocationi filiorum Ioannis donatarij; qua per obitum Gabrielis Iunioris cum liberis expirata, defecit quoque fideicommiſſum ſub dicta conditione inſtitutum, *l. Patrem Seuerinam §. ſi fideicommiſſo ff. de condit. & demonſtrat. l. à filia ff. ad Trebell. l. is cui ff. quando dies leg. ced.* & notat Gloſſ. *in l.* 1. *verb. defeciſſe. Cod. de cond. inſert.* Ripa *in l. ex facto §* 1. *num.* 51. vbi etiam Bart. *num.* 1. *& in §. ſi quis autem ff. ad Trebell.* Card Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 11. *tit.* 6. *num.* 8. Craſſ. *in §. fideicommiſſum. quæſt.* 34. *num.* 1. Theſaur. *deciſ.* 238. *numer.* 9.

Tum etiam ex ſtipulatione Donatarij, *pro hæredibus & ſucceſſoribus quibuſcumque* in hac indifferenti materia fideicommiſſi quorumcumque extraneorum incluſiua, Suar. *in l. quoniam in prioribus q.* 5. *n.* 10. *C. de inoffic. teſtam.* Fab. *in Cod lib.* 2. *tit.* 3. *definit.* 12. *verſ. plerumque.* Molin. *de rit. nupt. lib.* 3. *quæſt.* 85. *num.* 60. *&* 64. Mareſcot. *var. lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 7. Clar. *in §. Emphyteuſis quæſt.* 28. *num.* 4. Monter. *dec. Arag.* 3. *num.* 3. & alij relati *in deciſ.* 587. *num.* 2. *&* 3. *part.* 1. *& deciſ.* 231. *num.* 6. *part.* 5. *recent.* Tum demum ex qualitate hæreditaria in inſtrumento donationis expreſſa per Ioannem donatarium iux. text. *in l. vltima Cod. de hæred. inſtit. & in l. in annalibus C. de legat. l. Pater filiam. §. penul. ff. de legat.* 3. & not. DD. communiter *in l. Gallus. §. etiam ſi parente. ff. de liber. & poſthum.* Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 339. *numer.* 7. *&* 8. *verſ. Ergo pato*; Bis repetita ſub nomine quorumcumque ſucceſſurum, *ex not. in l. hæreditas. ff. de reg. Iur. & l. quædam. §. nihil intereſt*, vbi notant DD. *ff. de edend.* Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 8. *tit.* 14. *numer.* 18. Simon. de Prætis *de interpret. vltim. volun. libr.* 3. *interpret.* 1. *dub.* 1. *ſolut.* 5. *num.* 18. *in fine*, & alij relati per eumdem Fuſar. *ibidem numer.* 12. Cùm ex his manifeſta contrahentium voluntas arguatur includendi extraneos diſpoſitiuè vocatos, non autem ſolos filios maſculos poſitos in conditione, quæ debilior ipſa diſpoſitione reputatur, & nihil ponit in eſſe iuxta text. *in l. ſi quis ſub conditione. ff. de condit. inſtit.* & ita ratiocinantur, Aym. *conſ.* 288. *num.* 3. Ludouic. Bell. *conſ.* 18. *num* 7. *cum ſeqq.* vbi præterea ponderant contrarietatem, & impropietatem indè reſultantem, ſi ſoli filij debuiſſent ſuccedere, & admitterentur extranei; vel ſi verbum, *hæres*, in indifferenti materia ad hæredes ſanguinis reſtringeretur.

Arguunt hanc quoque fideicommiſſi excluſionem ſequens filiorum ſubſtitutio facta Gabrieli ſeniori, quatenus ille prædeceſſiſſet, quæ cùm ſolam vulgarem contineat, non autem fideicommiſſariam includat, vt not. DD. *in l. Gallus §. quidam recte. ff. de liber. & poſthum.* vbi Soccin. Sen. *num.* 2. Aret. *num.* 2. Lancell. Gall. *num* 7. Couat. *in cap. Raynutius num.* 7. *de teſtam.* Clar. *in §. Teſtamentum quæſt.* 80. *numer.* 4. vbi de communi Dec. *conſ.* 201. *numer.* 4. *circa med.* Aym. *conſ.* 131. *num.* 1. *ad fin.* Suadet, vt ſub eadem vulgati vocati dicantur filiorum filij poſiti in conditione proximè præcedenti, ad tradita per Zanch. *in l. hæredes mei. § cum ita. part.* 7. *num.* 72. *ff. ad Trebell.* Aut. Fab. *in Cod. libr.* 6. *tit.* 22. *diff.* 38. Peregr. *conſ.* 52 *num.* 10. *lib.* 1. *ver. Nec vales*, Cancer. *var. lib.* 3. *cap.* 21. *num.* 92. vbi ex hoc arguit nepotum vocationem per præcedentem Patris aditionem fuiſſe extinctam, iux. text. in *l. poſt aditam. C. de impub. & aliis ſubſt.* Rota coram Caualer. *deciſ.* 496. *num.* 14.

Provt etiam ſubſecuta vocatio filiorum Ioannis, quos ipſe elegiſſet, & ſubſtitutio filiorum Gabrielis per vulgarem concepta, ex quibus elicitur contraria donantis voluntas non admittendi ad dictum fideicommiſſum eiuſdem Ioannis nepotes non expreſſè vocatos, ſed tantùm poſitos in conditione vt aduertunt Socin. ſen. *conſ.* 16. *num.* 2. *verſ. & in terminis, & num.* 5. *verſ. Præterea lib.* 2. Pariſ. *conſ.* 86. *num.* 3. *lib.* 2. Ruſt. *in tract. quand fil. in condit poſit. lib.* 4. *cap.* 4. *numer.* 2. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 66.

num.89. Intrigliol. de ſubſtit.centur.3. quaſt.26.n.168.

Et ex hac facultate Ioanni attributa eligendi ex propriis filiis eum, ad quem ſpectare debuiſſet idem Caſtrum oritur alia coniectura fideicommiſſi excluſiua propter repugnantiam reſultantem inter ſubſtitutionem omnium filiorum, & vnius ex eis electioné Ioſ. de Ruſtic. de fil. in condit. poſit. lib. 6. cap. 7. n.4. Petr. Greg. Tholoſ. Syntag. Iur. part. 3. lib. 42. cap. 28. num. 36. Fuſar. de ſubſt. quaſt. 438. num. 12. & fortius nepotum, qui in ſecunda conditione poſiti fuerant, vt dixit Rota in Spoletana ſucceſſionis 1. Martis 1641. coram R. P. D. meo Peutingerio. Hæc tamen electio licèt facta non ſit à Ioanne prædefuncto vnico tantùm filio poſt ſe relicto, deſeruit ad eliciendam donatoris voluntatem, quæ non ab euentu, ſed ex eo quod potuiſſet contingere, dignoſcitur; vt in his terminis aduertit Socin. ſen. conſ.174. num.15. & 16.lib.2. Peregr.conſ.54.num. 17.lib.4. Giouagn. conſ.79. num. 22. lib. 1. Fuſar. conſ. 144. num. 4. & 15.

Accedit his omnibus obſeruantia inter Petrum, & Scipionem Fratres ſuper bonis cōtrouerſis admiſſa, in quibus dictus Scipio ab ipſomet Petro in ſolidum recognitus fuit in Dominum; illa enim plurimùm attenditur ad incluſionem, vel excluſionem fideicommiſſi l.minimè ff.de leg. cap. cum dilectus de conſuetud. Aym.conſ.101.num.3.Menoch.conſ.349. num. 15. Fuſar.conſ.114.num.40. & de ſubſtit. quæſt. 500. num.4. Rota deciſ.169.num.1.part.1. recent. & in Romana fideicommiſſi de Ceulis 14.Iunij 1641.coram Reuerendiſſ. Præſide Valliſoletano.

Vnde non videntur vrgere coniecturæ ex aduerſo ponderatæ, quia ex præcedentibus, tanquam efficacioribus & potentioribus eliduntur, vt in propoſitu not.Bald.in l.licet.77.ff de legat.2.Bero.conſ.109.num. 39.lib.2.Bellon.Iun.conſ.26.num.50.Molin.de rit.nupt. lib.6.quæſt.24.num.110.Card.Mantic.de coniect.lib.12. tit.17.num.6.Rota deciſ.6. num. 36.part.5.deciſ.22. n. 33.& 310.num.53.part.6. recent. & conſequenter exiſtentiam fideicommiſſi excludunt, contra quam ſemper in dubio reſpondendum eſſe monet Fuſar.conſ.42. num.32.Aym.conſ.180.num.4.verſ.poſtremo.Gabr.conſ. 95.num.14.lib.2.Hier.Leo deciſ.60. num.34.lib.1.Rota in his terminis in Tudertina fideicommiſſi 4. Iunij 1640.in §.penult.confirmata 23.Ianuarij ſequentis anni coram R.P.D. meo Rotæ; Prætérquam ſingulæ ſpeciali reſponſione tolluntur.

Prima enim in præterita deciſione deducta, fundata in qualitate legitimitatis, adiecta filiis in conditione poſitis ex ſe ſola non ſuffragatur, & plures habet contradictores, relatos per Rotam in adducta Tudertina fideicommiſſi 4. Iunij 1640. coram R. P. D. meo Rotæ, ac prius coram Buratto deciſ. 385. num. 8. & 588.num.7.part.2. & 221.num.12. part. 5. recent. vbi etiam reprobatur alia coniectura ex qualitate maſculinitatis, vt coram eodem Buratt.deciſ.387. num. 7. & in deciſ.1154.num.1.part.3.diuerſ.& in Romana fideicommiſſi de Colonis 10. Decembris 1635. coram Eminentiſſ.D.Card.Macchiauello.

Altera ex digreſſu ad plures ſubſtitutionum gradus remouetur ex facto, quo conſtat talem digreſſum ſolùm per vulgarem in dicto donationis inſtrumento fuiſſe appoſitum, videlicet, vt ſi Ioannes ſine filiis decederet, Gabriel, ſi viuet, ſin minùs eius liberi, & propterea non videtur ſufficiens ad hunc effectum, vt aduertunt Giouagn.conſ.82.num.10.verſ.6.lib. 1. Bellon. Iun.conſ.26.num.62.Criuell.deciſ. 125. num. 67.in fin. Rota coram bo.mem.Coccino deciſ.294. num. 12. & deciſ.211.num.10.part.5.recent. & coram Caualer. deciſ. 496. num. 14. Nam poſt eoſdem filios Gabrielis ſubſequi debuiſſent alij ſubſtitutionum gradus, vt dici poſſent fideicommiſſo grauati Laderch. conſ. 58. num.31.Rimin.Iun.conſ.371.num.161. Aym. conſ.131. num.4.Surd.conſ.370.num.2.verſ.Nec me turbat. Cancer.variar.lib.1.cap.1.num.133. Peregrin. de fideicom. art. 18.num.5.verſ.contra tamen, Perra. eodem tractat. quæſt.5.num 169. Rota deciſ. 357. num. 6. part. 1. recent.

Eadem reſponſione tollitur tertia deducta ex verbis denotantibus tractum temporis ſucceſſiuum; cùm illa non legantur adiecta nepotibus Ioannis in conditione poſitis, provt fore neceſſarium tradunt Aymo.conſ.125.num 4.Alciat.conſ.7.num.40.lib.4 & alij relati per Peregrin.de fideicom.art. 18. num. 13. Rota deciſ.357. num 6.part. 1.recent. & qualia ſint declarat Alexand.in l.Gallus §.quidam rectè, num. 6.ff. de liber. & poſthum.Menoch.conſ.85.num.54 & præſumpt. 71. num.34.lib.4. Peregrin. d. art.18 num. 14. & conſ.62. num. 20. lib. 1 Perra eodem tractat. quæſt.5. num.170. Fuſar.de ſubſtitut.quæſt. 382. num. 56. Hunc verò tractum ſucceſſiuum non infert verbum liberis, quaſi tanquam plurium perſonarum collectiuum, aptum ſit omnes deſcendentes comprehendere, iuxta text. in l. liberorum. ff. de verb. ſignificat. l. generaliter. §. vltimo. ff. de inſtit. & ſubſtit. Aym.conſ.31. num.10. Menoch. conſil.44. num 2. Quia idem verbum non habet concomitantiam alterius verbi denotantis tractum temporis, ſine quo deſcendentes cenſentur vocati ſolùm per vulgarem in Gabriele iuniore expiraram iuxta doctrinam Cumani in l. cum ita §. in fideicommiſſo. ff.de legatis 2. num. 4. Gloſ.in dict. l. 1. verb. defeciſſe.Cod.de condit.inſert.Ruin.conſ.19. num.10. cum ſequentib.lib.3.Socin.Iun conſ.81.num.12.lib.3.Peregr. conſ.53.num.11.lib.3.Menoch. conſ 85.num.52.& 54. Fuſar.conſ.3.num.3. Surd. conſ.315.num. 13. & 14 & deciſ. 345. num. 22. Rota deciſ. 266. num. 12. & 357. num.2.par .1.recent.Prætérquam donator de filiis primi gradus ſenſiſſe videtur, dum poſteà de liberorum liberis mentionem fecit, & electionem Ioanni donatatio conceſſit nominandi ex liberis, quem maluiſſet.

Ceſſat etiam quarta coniectura deducta ex fideicommiſſo ſuper re certa, & cùm plures habeat contradictores relatos à Fuſar. de ſubſtit. quæſt.437. num. 104. & à Peregrino de fideicom. art. 28. num. 16. & à Menoch. præſumpt. 76. num.62.lib. 4. propterea aliis deſtitura non admittitur, vt docet idem Fuſar. ſequenti n.105 Ioſeph.de Ruſtic.de liber. in cond. poſit. lib. 3. cap. 1. num. 2. Ceph. conſ. 588 num. 13. Bero. conſ. 100. num 44. lib.2. nec etiam ſi agatur de fideicommiſſo inſtituto per contractum, in quo ſtrictior fieri ſolet interpretatio l. quicquid aſtringenda. ff. de verbor.oblig. ſed ſolùm locum habet in mero, ac puro legato, ad quod reſtringendam eſſe Angeli opinionem, vti à iure communi exurbitantem, monet Beroüs conſ. 57. num. 58. in fine. Ruſtic. eodem lib. 3. num. 16. Fuſar. in adduct. quæſt 437. num. 105.

Hinc corruit quinta, quia verſamur in contractu; cùm in eo debeant etiam concurrere concludentes coniecturæ, provt in vltimis voluntatibus requiruntur. Barboſ. in l ſi cum dotem 17. in princ. num. 34. ff. ſolut matr. Alciat. in l.Lucius la ſeconda ff. de hæred. inſtit. in fin. latè Ludouicus Bellus conſ. 118. num. 4. cum ſeqq. Peregr. de fideicomm. art. 28. num. 29. Mantic. de tacit.lib.2.tit.14. num.19. Rota in Meleuitana hæreditatis 27. Martij 1629. coram bon. mem. Seleucien. Neque vrget deciſio 142. num.3.part.4. recent. in contrarium adducta, cum illa ſolùm loquatur dubitatiuè, provt etiam dubitatiuè loquitur deciſio 731. num. 4.part. 3. recent.

Nec

Digitized by Google

Nec demum viſa fuit obſtare altera coniectura deſumpta ex qualitate bonorum Iuriſdictionalium, quæ præſumuntur à donatore relicta ſolis agnatis, licèt hæredum mentio facta fuerit in inſtrumento donationis ex notatis per DD. *in l. quoties* poſt Glof. *C. de fideicomm.* vbi Cyn. & Bald. *num.* 8. Caſtrenſ. *num.* 4. Surd. *deciſ.* 125. *num.* 3. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 685. *num.* 35. cùm elidatur ex ſubſecuta acceptatione donatarij *pro ſucceſſoribus quibuſcumque*, quorum appellatione in indifferenti materia non ſolùm fœminæ, & ab ea deſcendentes admittuntur, ſed etiam extranei, vt firmauit Rota *in adducta deciſ.* 587. *num.* 2. *&* 3. *part.* 1. *&* 251. *num.* 6. *part.* 5. *recent.* Qui ab initio cenſentur comprehenſi, non autem poſt extinctam Ioannis deſcendentiam primò vocatam iuxta doctrinam Camerarij. *in repetit. cap.* 1. *num.* 44. *tit. An agnati, vel filij*, & aliorum quos ſequitur Rota *in Sarſinaten feudi.* 22. *Iunij* 1645. *ſub* §. *Nec Peregr. ad finem coram Reuerendiſſ. D. meo Decano:* Cùm illi loquantur in materia differenti, vel quoties fuiſſent expreſsè vocari deſcendentes, non autem ſi materia fuerit indifferens, vel vbi deficiat, prout hîc, expreſſa deſcendentium vocatio.

Et ex hac ſtipulatione excluditur etiã præſumpta agnationis conſeruatio ob qualitatem maſculinitatis pluties repetitam, ſine qua aliæ coniecturæ de facili tolluntur, & euaneſcunt, vt declarat Gabr. *conſil.* 153. *num.* 2. *lib.* 1. Giouagn. *conſ.* 82. *num.* 24. *&* 25. *lib.* 1. Rota coram Buratto *deciſ.* 387. *num.* 3. *& deciſ.* 221. *num.* 13. *part.* 5. *recent. & in dicta Tudertina fideicommiſſi* 23. *Ianuarij* 1641. *coram R. P. D. meo Royas.*

Et ita vtraque parte informante reſolutum, &c.

R. P. D.

VEROSPIO

Auenionen Fideicommiſſi.

Lunæ 4. Februarij 1647.

EXcluſo fideicommiſſo in Caſtro S. Trooquetti per ſtipulationem Notarij pro *hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque* receptam, & ex pluribus aliis coniecturis in præterita deciſione deductis coram me *ſub die* 30. *Aprilis* 1630. *præteritis*; Petrus de Pol Pronepos donantis, vt oſtenderet donationem ad hæredes ſanguinis fuiſſe reſtrictam, & in ea idcircò ſe tantum compræhenſum, non autem Catherinam aduerſariam vti extraneam inſtitit pro Remiſſoria, articulando, quòd verbum *Hoirs* adiectum in ſtipulatione per donatarium ſolum in hæredibus ſanguinis verificetur tum ex generali ſtylo Ciuitatis Auenion. tum ex particulari conſuetudine Notarij, qui Inſtrumentum donationis confecerat. Verbum verò *Heritiers* extraneos etiam hæredes includat. Eam tamen hodie Domini denegarunt tanquam irreleuantem iuxta diſpoſitionem text. *in l. ad probationem*, & per Gloſſ. *ibi in verb. non conuenit. ff. de probat. & in cap. cum contingat in verbo nihilominus de officio delegati*, prout aliàs ex hoc eodem fundamento pluries denegauit hoc Tribunal, vt coram Cæſare de Graſſis *deciſ.* 1. *&* 2. *de dilation.* coram Mohed. *dec.* 1. *num.* 6. *de probat.* coram Veral. *dec.* 66. *num.* 1. *& dec.* 68. *n.* 2. *part.* 3. & coram Greg. *deciſ.* 112.

Hæc autem irreleuantia ex eo concluditur, quòd in inſtrumento donationis, certæ ac determinatæ perſonæ vocantur à donante, Ioannes videlicet, ac filij ab eodem eligendi eiſque deficientibus ſine liberis, Gabriel eiuſdem frater ſi viueret, ſin minus ipſius liberi, ſub qua vocatione comprehendi non poterit Petrus donantis pronepos, ex deductis *in deciſione præterita*, nec etiam includi in donatione recepta à donatario pro ſe, & hæredibus, licet ſanguinis, dum non eſt hæres donatarij à quo rem donatam habere cenſetur, non autem à donante, vt declarat Fontanel. *de pact. nuptial. clauſula* 4. *gloſſ.* 9. *part.* 1. *num.* 10. diſtinguendo inter emphyteuſim patri factam, & filiis, & ſoli patri conceſſam, recipienti pro ſe & filiis, vt primo caſu admitti debeant filij, tanquã filij, quibus idcircò quæſitum cenſeatur dominium rei emphyteuticæ; Altero vero caſu ſecùs, nec admittantur niſi fuerint hæredes patris, quam diſtinctionem ponderat Dec. *conſ.* 210. *num* 4. *&* 5. Socin. iun. *conſ.* 88. *num.* 5. *in fine cum ſeqq. lib.* 2. Ludouic. Bell. *conſ.* 45. *num.* 1. *&* 3. Surd. *dec.* 324. *num.* 6. Hodierna ad eund. *in dec.* 322. *num.* 2. vbi æquitati innixam, ac in praxi recipiendam atteſtatur, Rot. coram Burat. *dec.* 861. *num.* 4. *&* 8. & in dubio quòd donatio à patre ſtipulata pro ſe, & filiis; pro filiis, vtì hæredibus recepta præſumatur notat Gloſſ. *in l. ſi tibi decem, §. ſi pactus, in verbo proderit circa finem*, vbi etiam Bart. *num.* 8. Angel. *num.* 2. *ff. de pactis* idem Bart. *in l. quod dicitur. ff. de verb. oblig.* Iaſ. *num.* 27. Alciat. *num.* 18. Menoch. *conſ.* 255. *num.* 17. & plures alij adducti per Alciat. *de præſum. reg.* 1. *præſum.* 31. *num.* 1. *cum ſeqq.* & quoties in ſtipulatione hæredum etiam nomen exprimitur (prout hoc caſu contingit,) vt admitti non poſſint filij, niſi fuerint etiam patris hæredes tradit Bart *in l. vt iuſiurandum.* §. *ſi liberi num.* 3. *ff. de oper. liber. per text. in* §. *emphyteuſim. Auth. de non alienan.* Iaſon. *in l.* 2. *C. de iure emph. num.* 188. & plures alij adducti per Peregr. *de fideicomm. art.* 32. *num.* 14. *&* 15. Clar. *in* §. *emphyteuſis quæſt.* 16. *num.* 2. *& quæſt.* 37. *pariter num.* 2. *& in* §. *feudum. num* 3. *circa finem*, & de communi teſtatur Criuell. *dec.* 18. *num.* 11. *verſ. contrariam opinionem.*

Non obſtat, quòd donatio controuerſa contemplatione certi, ac determinati matrimonij facta fuerit, quo caſu filiis cenſeri ius quæſitum tamquam filiis, non autem tamquam hæredibus, tradit Ioannes Franc. à Ponte, *conſ.* 30. *num.* 15. *&* 16. & alij adducti per Addit. *ad deciſ. Burat.* 861. *& in Romana diuiſionis* 20. *Iunij* 1641. *num. R. P. D. meo Cerro in* §. *imò nec alia cari debet interpretatio.* Quia concluſio procedit ad effectum, vt irreuocabilis dicatur donatio reſpectu donantis, & ſic debet intelligi, vt fuerit ius quæſitum filiis ad impediendam alienationem, non tamen ſi patris hæredes non extiterint, itavt tunc admitti non debeant: vt declarat idem Ioannes Franc. à Ponte. *eod. num.* 16. Ludouic. Bell. *conſ.* 118. *num.* 13. Capic. Latro *conſult.* 79. *num.* 54. Ricc. *in collectan. deciſionum* 3948. *in* §. *vaniſſima mihi ſemper eſt viſa.* Rot. *in Romana fideicommiſſi de Incoronatis* 5. *Martij* 1640. *coram bon. mem. Pirouano in* §. *tertius eſt caſus*, vbi præterea concludit, quòd non benè inferatur ex cauſa matrimonij ad ſtipulationem pro filiis, vt filiis, non autem tanquam hæredibus.

Hinc verò dignoſcitur irreleuantia probationis articulatæ, dum à donante in ſubſtantia donationis non fuerunt nominati hæredes ſanguinis, ſed ſolùm in ſtipulatione donatarij, quæ ad hunc effectum non attenditur, vt fuit ſuperiùs oſtenſum, & fortiùs demonſtratur ex ſubſequentibus verbis, ſtipulationis, *pro ſucceſſoribus quibuſcunque* extraneorum incluſiuis in hac materia indifferenti, vt reſpondit Rot. coram Mantic. *deciſ.* 18. *num.* 5. *& deciſ.* 587. *num.* 2.

Digitized by Google

& 3. part. 1. & 251. numer. 6. part. 5. recent. & in Portuen. ſtagni 13. Iunij 1645. & in aliis *in præterita deciſione deductis coram me ſub die 30. Aprilis 1646. in §. tum etiam.* Quæ ſanè verba tanquam clara excludunt irreleuantiam articulatæ credulitatis pluries factæ per Ioannem, ac Gabrielem circa donationem Caſtri controuerſam, quòd illa extraneos non includeret, ſed reſtringeretur ad ſuos, cùm talis declaratio, ſeu reputatio non attendatur tanquam erronea, nec illorum hæredibus præiudicialis exiſtat *l. 1. C. de falſa cauſa adiecta, l. non probatur ff. de confeſſis, l. ſi poſt diuiſionem. C. de iur. & fac ignor.* Rot. *deciſ. 200. numer. 12. part. 1. & 320. num. 7. part. 5. recent.*

Et demum articulata materia Dominis reddi viſa fuit irreleuans ex pluribus coniecturis ponderatis *in deciſione præterita coram me emanata ſub 30. Aprilis, 1646.* quæ efficaciter ſuadent, filios Gabrielis in conditione poſitos non eſſe diſpoſitiuè vocatos, & adhuc remanent in ſuo robore, licèt articulata probatio iuſtificaretur ex aduerſo.

Et ita vtraque, &c.

R. P. D.

VEROSPIO.

Auenionen. fideicommiſſi.

Mercurij 26. Iunij 1647.

Remiſſoriam iterum fore denegandam hodie Domini cenſuerunt, Ex eodem irreleuantiæ fundamento ponderato *in deciſione præterita*, ac inde reſultante quòd Gallicum illud verbum *Hoirs*, licèt ex Regionis conſuetudine ad ſuos ſanguinis hæredes probaretur reſtrictum; Non tamen poſſet includere Petrum Ioanois donatarij nepotem a Ioanne Scipione vltimo Caſtri poſſeſſore non inſtitutum hæredem. Quæ tamen qualitas hæreditaria omninò requirebatur io hac donatione per Donatarium ſtipulata *pro ſe, & hæredibus*, non autem eidem ac aliis à Donatore conceſſa, vt diſtinxit Fontanell. *de pact. nupt. clauſ. 4. gloſſ. 9 part. 1. n. 10.* Decius, Socin ac Surd. cæterique *in præterita deciſione* deducti, & nuperrimè firmauit Rota *in Piſauren. donationis 8. Februarij 1647. coram R. P. D. meo Otthobono in §. ſed etiam.*

Ponderatis præſertim ſubſequentibus verbis donationis receptæ etiam *pro ſucceſſoribus quibuſcunque* extraneos quoque hæredes includentibus in hac indifferenti materia, vt aduertit Molin. *de ritu nupt. lib. 3. quæſt. 85. numer. 60. & 64.* Mareſcott. *variar. lib. 2. cap. 10. numer 7.* Rot. *deciſ. 586. num. 2. & 3. part. 1. recent.* & aliis adductis Authoritatibus firmauit Rota *in Portuen. ſtagni 13. Iunij 1646. coram me.*

Quæ ſanè verba reſtricta dici non poterunt ex coniecturis ad ſolos Sanguinis hæredes, vt videtur cenſuiſſe Menoch. *in conſil. 61. numer. 25.* Mandell. *conſil. 382. numer. 4.* Card. Mantic. *de tacit. lib. 23. tit. 18. numer. 16.* Theſaur. *deciſ. 99. numer. 12.* Rot. *in Bononien. de Maluetiis 14. Iunij 1621. coram bon. mem. Pironano:* Cùm DD. prædicti vt patet ex eorum lectura, loquantur in feudo Nobili ad hæredes extraneos non tranſeunte, qui idcirco applicari non poterunt in hac indifferenti materia donationis, in qua verba illa, *& ſucceſſoribus quibuſcumque.* extraneos etiam hæredes includere ex plurium DD. auctoritate probatum fuit coram me *in deciſ. huius cauſa ſub die 30. Aprilis 1646.*

Et licèt in donatione contemplatione certi matrimonij peracta filios ibidem cenſeri comprehenſos tanquam filios, quamuis patris hæredes non extiterint, videatur cenſuiſſe Staiban. *reſol. 22.* Cutell. *de donat. tom. 1. diſput. 1. ſpecial. 25. numer. 8.* Nogherol. *allegat. 37. numer. 26.* Sanfelic. *deciſ. 102.* & plures alij ab Informantibus adducti, eámque opinionem admiſiſſe Rot *in deciſ. 127. num. 4 part. 6. recent. & in Romana diuiſionis 10. Iunij 1641. coram R. P. D. Cerro.*

Horum tamen auctoritates non viſæ fuerunt vrgere Quia vel procedunt in donatione facta patri ſimul ac filijs, & ſic in 2. membro diſtinctionis ſupra firmatæ, in quibus terminis loquitur Sanfelic. *& deciſ. 127. part. 6. recent.* Vel loquuntur ad certum effectum, vt donatio reſpectu filiorum cenſeatur irreuocabilis, & in his terminis loquitur Staiban. & Rot. *in Romana diuiſionis coram R. P. D. meo Cerro*; Non tamen auctoritates prædictæ concludunt filiorum vocationem, qualitatem hæreditariam non obtinentium, & ita loquitur Nogherol. *allegat. 37.* & egregiè diſcuſſo articulo reſpondit Rot. *in Piſauren. donationis 8. Febr. 1647. coram R. P. D. meo Otthobono in §. & quamquam, & §. ſed etiam* vbi reſpondet etiam auctoritati Staibani, & Cutellij.

Neque ad hunc effectum Petro poterit ſuffragari, quòd per eum non ſteterit, quin vltimi defuncti hæreditatem adierit iuxta opinionem in hoc tribunali receptam de qua teſtatur Rot. *deciſ. 499. num. 5.* & pluribus relatis auctoritatibus *in deciſ. 382. num. 12. part. 5. recent.* Cùm deciſiones prædictæ loquantur in feudo mixto, quo caſu ſatis eſſe firmant conſanguineum qualitatem hæreditariam obtinere mediante perſona ſuorum anteceſſorum, licèt ab vltimo defuncto non fuerit hæres inſtitutus. Ideóque locum obtinere non poterunt in bonis tranſitoriis ad extraneos hæredes *pro ſucceſſoribus quibuſcumque* receptis.

Neque releuantia probationis petitæ remiſſoriæ deduci poteſt ex prima parte donationis fauore Ioannis, & filiorum concepta, iiſque decedentibus ſine liberis pro Gabriele ſeniori, eiúſque deſcendentia quaſi Petrus pronepos Baptiſtæ tanquam in conditione poſitus vocatus cenſeatur ex coniecturis recenſitis in *deciſione coram me ab eodem reportata ſub die 26. Ianuarij 1645.*

Præterquam enim coniecturæ prædictæ fuerunt reiectæ in altera *deciſione ſub die 30. Aprilis 1646. coram me*, & ex contrarijs vrgentioribus coniecturis ibidem eneruatæ. Dum illæ ex ipſa diſpoſitione eliciuntur non autem poſſunt per remiſſoriam eluceſcere, nec idcirco pro releuantia probationum valent deſeruire

Prout nec etiam argui valet eadem releuantia ex articulis continentibus obſeruantiam prætenſi fideicommiſſi ex confeſſionibus grauatorum, quæ pro eiuſdem fideicommiſſi incluſione plurimùm attendi ſolent, *vt notatur in l. minime ff. de legib. & in cap. cum dilectus. de conſuetudine.*

Quia prædictæ confeſſiones dum probantur erroneæ ex ſtipulatione pro hæredibus & ſucceſſoribus quibuſcumque concepta, deſeruire non poterunt ad inducendam obſeruantiam fideicommiſſi, quod ex partium credulitate induci non potuit, in caſu quo à Baptiſta fideicommittente non fuit inſtitutum, vt præter relatos in deciſione præterita aduertit Fuſar. *conſ. 169. n. 136.* Rot. *in Florentina fideicōmiſſi de Barbadoris 25. Iunij 1640. coram bon. mem. Coccino, & in Romana Caſalis Aguzani 27. Iunij eiuſdem Anni, & 16. Decemb. 1641. coram R. P. D. meo Royas.*

Pro cuius etiam excluſione releuantiæ aliqui ex

Dominis

Dominis ponderabant exhibitam fidem plurium DD. à Primicetio Auen. ſobſcriptam, ac Iudicum parner Auenionen, articulatam differentiam inter verbum, *Hoirs*, & verbum *Heretiers*, excludeotium, ſuper qua potiſſimùm ex aduerſo fundautur articuli Remiſſoriæ petitæ.

Et ita vtraque, &c.

R. P. D,

VEROSPIO

Auenionen. Fideicommiſſi.

Mercurij 11. *Martij* 1648.

AD diſputationis trutinam teuocata admiſſione Petri ad fideicommiſſum Baptiſtæ coottouerſum, pro Ioanne primum, ac filiis, iiſque deficientibus pro Gabriele ſeniote ac liberis iostitutum in contractu donationis per ipſummet Ioannem donatarium ſtipulatæ *pro ſe, haredibus ac ſucceſſoribus quibuſcunque* DD. denuò reſponderuot, Petrum ibidem præſumi noo poſſe diſpoſitiuè vocatum, inſpecta huius donationis natura, quæ dum filios primi Donatarij, licèt expreſsè nominatos, excludete poterat, niſi Patris hæredes extitiſſent, & quoties ſe ſe contra eius voluntatem ad fideicommiſſum admitti contendetent, iuxta diſtinctionem Fontanell. *de pact. nupt. clauſ. 4. gloſſ. 9. part. 1. num.* 10. apptobatam à Dec. Soc. Surd. cæteriſq relatis *in altera deciſ. facta coram me 4. Febr.* 1647. confirmata 26. Iunij ſuper hac eadem cauſa, & in *Piſauren. donationis* 8. *Febr. prateriti anni coram R. P. D. meo Otthobono in* §. *ſed etiam* cotam *eodem* comptobata 31. Ian. præteriti; Eò fortius Petrum ipſum ſolùm in conditione poſitum, & qualitate hæreditaria deſtitutum ab eodem fideicommiſſo repellit, quia hæc qualitas expreſsè tequiſita in primò vocatis, neceſſariò repetita cenſetur in Petro, ac ſequentibus ſubſtitutis in conditiooe poſitis iuxt. text. *in l. ſi ſeruus plurium, §. vlt. ff. de leg.* 1. notat. Zanch. *in l. haredes mei §. cum ita 4. part. num.* 318. Ludou. Bell. *conſ.* 118. Capic. Latt. *conſult. 79. num. 49. & 54. vol. 2.* Surd. *deciſ. 312. num. 69.* Vinc. de Franch. *deciſ. 213. num. 56. & 59.* Vel quia ipſa conditio nihil in eſſe deducit, & ipſamet diſpoſitione debilior teputatur *l. ſi quis ſub conditione. ff. de cond. inſt. l. ex facto ff. de hered. inſtituen. l. 1. Cod. de pact.* & notant *ibi* DD. communiter, & *in l. lucius ff. de hared. inſtitut.* Soccin. *in l. haredes mei §. cum ita ff. ad Trebel.* Aymon. *conſil* 288. *numer.* 3. Ludou. Bell. *conſil.* 118 *numer.* 8. Hond. *conſ. 67. numer. 11. lib.* 1. Becc. *conſ. 39. num.* 21.

Reſultare quoque viſa fuit ipſius Petri excluſio ex altera ſtipulationis parte *pro ſucceſſoribus quibuſcunque* concepta, ſub qua quicumque hæredes extranei, dum de indifferenti materia tractatur, cenſentur incluſi, vt aduertit Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *quaſt.* 85. *num.* 60. *&* 64. Mareſc. *variar. reſol. libr. 2. cap.* 20. *numer.* 7. Tiraquel. *de retract. lig. §. 1. gloſſ. 7. numer.* 22. *&* 25. & reſpondit Rot. *deciſ.* 207. *part.* 6. *recent. & in Portuen. Stagni* 13. *Iuny* 1646. *coram me.*

Neque huic intellectui repugnat antecedens expreſſa vocatio filiorum Ioannis cum admiſſione extraneorum incompatibilis, quorum idcirco incluſio ex ſtipulatione pro ſucceſſoribus quibuſcuoque præſumpta, vel reſtricta cenſetur poſt deficientem Ioannis deſcendentiam cæteróſque agnatos antea vocatos: iuxta doctrinam Cameratij *in re. et. cap. 1. numer.* 44. *tit. l. An agnati, vel ſily* Cephal. *conſil.* 173. *numer.* 28 Peregrin *conſil. 5. numer. 46. lib.* 1 Frecc. *de ſubfeud. libr. 3. form. 3. num.* 16. *&* 18. vel reſtricta ad ſanguinis hæredes ad euitandam repugnantiam inde reſultantem, vt ponderauit Becc. *conſil.* 74 *numer.* 31. *&* 32. & poſt alios reſpondit Rot. *in Roman. ſucceſſionis de Comitibus* 15. *Ian.* 1642. *coram Reuerendiſſ. D. meo Decano, & in Roman. fructuum cenſus* 26. *Iuny* 1646. *coram R. P. D. meo Cerro, & in Firmana bonorum* 15. *April.* 1616. *coram Remboldo.* Attenta præſertim ſubſecuta declaratione Baptiſtæ per verba aduerſatiua, *Bene vult & intelligit, quod caſtrum pertineret ad filios maſculos Ioannes iuxta eiuſdem voluntatem* poſt mentionem quorumcunque ſucceſſorum appoſita, ex quibus facultas Ioanni attributa ad limites ſubſecutæ declarationis limitata cenſetur, Becc. *ad dict. conſil. 74. numer. 31. verſic. vltimo non obſtat.* Rot. *deciſ.* 640. *numer.* 20. *part.* 1. *diuerſ.*

Etenim procedere poſſet obiectio reſpectu filiorum primi gradus quorum fauore ſpecialiter Baptiſta diſpoſuit, vt eorum alter vel plures admitti deberent ad Caſtrum iuxta electionem Ioannis donatarij, cum quibus idcircò concurrere non poſſent extranei per ſtipulationem prædictam incluſi, licet in concurſu ſequentium graduum, quos ſolùm in conditione poſuerat Baptiſta, nec ſpeciali prouiſione a fecerat, iidem extranei non cenſeantur excluſi ex diſpoſitione text. *in l. 1. Agrus ff. de acquir. rerum domin.* notat Imol. *in cap. cum dilecti in princip. de donat.* Caſauat. *conſil. 45. num.* 148. *cum ſequentib.* Præſertim quia non agitur de materia differenti de qua loquuntur auctoritates in contrarium ſuperiùs adductæ, admiſſionem extraneorum reſtringentes poſt terminatam lineam agnationis, ſed de indifferenti materia donationis ſub appellatione quorumcunque ſucceſſorum hæredes quoſcunque licet extraneos comprehendente, vt præter ſupra relatas auctoritates ponderauit Rot. *in Leodien. Beneficy* 1. *Febr.* 1645. *coram R. P. D. meo Otthobono in* §. *Ratio reſolutionis fuit circa finem.*

Hinc reſultat reſponſio ad alteram obiectionis partem ad hæredes ſanguinis ſtipulationem prædictam reſtringentem, quia ſcilicet non agitur vel de inueſtitura, vel de emphyteuſi Eccleſiaſtica, vel alia materia differenti, in quibus terminis procedunt auctoritates in contrarium adductæ, & deciſiones ſuperiùs recenſitæ: Ibi enim vel ſucceſſiuum fuerat fideicommiſſum inſtitutum, nec ex aduerſu controuertebatur, prout *in deciſ. R. P. D. mei Cerri*, vel expreſsè contemplata fuerat agnatio, prout *in adducta Firmana coram Remboldo*, vel demum ex vrgentibus ac inconcuſſis coniecturis fideicommiſſum eliciebatur, quæ dum in caſu propoſito non concurrunt, nec ideo poterunt claram extraneorum incluſionem ad ſanguinis hæredes arctare: ex not. *in l. continuus ff. de verb. obligat. l. vbi eſt*, & notat ibi Soccin. *in quinto notabili ff. de cond. & demonſtr. & in l. cum Senatus numer... verſic. 3. infertur ff. eodem titul.* Ludou. Bell. *conſil.* 118. *numer.* 8. Rot. *in Mutinen. dotis decimoquinto Nouemb.* 1641. *coram Eminentiſſ. Panzirolo* ſubſecuta verò declaratio per verba, *bene vult, & intelligit* operari tantùm poterit reſtrictionem reſpectu filiorum primi gradus, in quibus ſpecialis nominationis prouiſio præceſſit.

Suadet

Digitized by Google

Suadet eriam Petri excluſionem ſequens ſubſtitutio filiorum Gabrielis ſenioris per ſolam vulgarem ex Patris aditione expiratam, ſub qua paritet vulgati alij in condirione poſiti præſumuntur vocati, vt notat Zanch. *in l. heredes mei. §. cum ita. part. 7. nnmber. 72. in fin.* Anton. Faber, Peregr. cæterique *in præterita deciſ.* deducti. Siue onus dotationis Gabriëli ſeniori, eiúſque filiis iniunctum erga ſuperſtites filias Ioannis ſine maſculis prædefuncti, non tamen repetitũ in filiis Gabriëlis iunioris, cùm horum inde eliciatur excluſio, qui eodem dotationis onete erga filias prædecedentis non fuerunt grauati, argument. text. *in l. ab eo Cod. de fideicommiſ. l. plane §. vltim. ff. de leg. 1. l. Imperator in princip. ff. de leg. 2.* Cephal. *conſ.* 168. *numer.* 24. Soccin. *conſ.* 118. *nu ner.* 24. *lib.* 1. ſine demum facultas Ioanni Donatario attributa eligendi ex filiis quem maluerit, cùm ex admiſſione vnius, cæterorum reſulter excluſio, ac conſequenter agnatioois contemplatio ex aduerſo ſuppoſita euaneſcat, vt ponderauit Gabriel. *conſ.* 97. *nnmer.* 24. *lib.* 1. Curt. Sen. *conſ.* 5. *numer.* 44. Papon. *conſ.* 113. *numer.* 19. *cum ſeqnentib.* Rota *in Montisfaliſci fide commiſſ.* 26. *Ian.* 1625. corambon me. Coccino: Qua agnationis contemplatione ceſſante, coniecturæ omnes ex aduerſo repetitæ facilè reiiciuntur, vt notat Scain. *in addit. deciſ.* 1. *numer.* 109. Cardinal. Mant. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 11. *titnl.* 14. *nnmer.* 24. & *in deciſ.* 351. *nnmer.* 8: *Et in Tudertina fideicom.* 13. *Iannar.* 1641. *coram R. P. D. meo Royas.*

Hinc vis fieri non poterit in qualitate maſculinitatis pluries repetita, quaſi contemplata inde videatur agnatio, cùm ea qualitas maſculinorum tantùm prædilectionem oſtendat, & fauore ſubſtituti adiecta cenſeatur, ne à fœminis excludatur, non tamen conſeruationem familiæ contineat, vt tradit Rip. *in l. centurio numer.* 162. *ff. de vulg.* & *in l.* 1. *nnmer.* 8. *Cod. de pact.* vbi hanc coniecturam teſtatur eſſe communiter reiectam, & *ibi* etiam Cagnol. *numer.* 51. Alexand. *conſ.* 102. *numer.* 7. *lib.* 7. Surd. *conſ.* 448. *numer.* 2. Iul. Clar. *in §. teſtamentnm, queſt.* 79. *numer.* 1. Rot. *deciſ.* 486. *nnmer.* 17. *pars.* 1. & 667. *numer.* 10. *pars.* 2. *rec.* Vel in qualitate legitimiratis à DD. pariter reprobata, ſi veſtita non fuerit ratione conſeruandi bona in familia, vt aduertit Bellon. iun. *conſ.* 16. *numer.* 36. Theſaur. *deciſ.* 96. *numer.* 26. Petr. *de fideicommiſſ. queſt.* 9. *numer.* 201. *verſ. verumtamen hæc coniectura*, Fontanel *de pact. nup. clauſul.* 4. *gloſſ.* 24. *numer.* 13. vbi quòd talis qualiras vt plurimùm ex Notariorum ſtylo, non autem ex mente reſtatoris apponitur. Criuell. *deciſ. Dolan.* 125. *numer.* 77. Rot. *deciſ.* 221. *num.* 12. *part.* 5. *recent.* & *in Senogalien. hæreditatis* 1. *Decemb.* 1623. *coram bo. me. Pirouano*, & coram Buratt. *deciſ.* 385. *n.* 8.

Nec etiam pro coniectura vocationis deſeruire poterit expreſſa remotiorum ſubſtitutio, filiorom videlicet Gabrielis ſenioris, quaſi minus dilecti, Petri proximioris magis dilecti vocationem arguant. Præterquam enim hanc coniecturam, tanquam inefficacem expreſsè reiicir Zanch. *in l. hæredes mei §. cum ita. part.* 7. *numer.* 72. *verſ. Sed contra hanc coniecturam. ff. ad Trebell.* Peregr. *conſ.* 52. *nnmer.* 10. *lib.* 1. ex eo potiſſimùm fundamento, quòd ſub eadem vulgari proximiores in conditione poſiti inuitati cenſeantur, ſub qua remotiores fuerant expreſsè vocati. Soccin. Sen. *conſ.* 116. *numer.* 5. *§. ponderandum lib.* 3. Criuell. *deciſ.* 125. *numer.* 73. & 76. Rot. coram Buratt. *deciſ.* 387. *numer.* 6. Prædilectionis argumentom ſolùm negatiuè procedit operando excluſionem remotioris ex noo admiſſione proximioris, non tamen affirmatiuè, repetendo vocationem proximioris ex remotioris admiſſione, vt tradit Iaſon. *in l. Gallus §. nunc de lege. numer.* 17. *cum ſequentib. ff. de lib. & poſth.* Menoch *conſ.* 204. *numer.* 36. & *in conſ.* 376. *numer.* 62. Aym. *conſ.* 306. *numer.* 5. *in fine* & 6. Peregr. *de fideicom. artic.* 29. *num.* 34. *in fine* Borgn. *deciſ.* 5. *numer.* 7. *part.* 3. & forrè potuiſſet admitti, ſi ſimultaneè cum Gabriele patre eiuſdem filij ad fideicommiſſum legerentur inuitati; ſecùs verò dum per ſolam vulgarem ſunt ſubſtituti, vt ratiocinarur Peregr. *in addncto conſ.* 52. *num.* 10. *lib.* 1. Scayn. *deciſ.* 2. *num.* 101.

Corruere quoque viſæ fuerunt aliæ coniecturæ ex aduerſo repetitæ, ſiue ex digreſſu ad plures ſubſtitutionum gradus, poſtquam ſolùm anrecedunt filios Gabriëlis, quos tamen ſubſequi debuiſſent, iuxta *conſ.* Ancharan. 74. *numer.* 2. primi huius coniecturæ indagatoris. Et præter relatos *in deciſ. præterita* ponderauit Rot. coram Caual. *deciſ.* 532. *nnmer* 9. ſiue ex verbis denotantibus tractum temporis ſucceſſiuum deficientibus in præſumpta vocatione nepotum Ioannis, quos pariter concomitari, non autem antecedere debuiſſet, vt aduertit Altograd. *conſ.* 60. *numer.* 121. & plures alij relati per Peregr. *de fideicom. artic.* 18. *numer.* 13. & 14. Fuſar. *queſt.* 82. *numer.* 56 Petr. *de fideicommiſſ. queſt.* 5. *num.* 169. Rot. *in Roman. hæreditatis de Foſſanis* 12. *Febr.* 1588. *coram Giptio*, poſt Giouag. *conſ.* 97. *n.* 22. *§. his accedit*: Siue ex qualitate fideicommiſſi ſuper re certa inſtituti, reprobata per Iaſon. *in l.* 1. *num.* 11. & 12. *Cod. de pact.* vbi etiam Cort. Sen. *numer.* 6. Alciat. *in l. Lucius. num.* 48. *ff. de hæred. inſtit.* Soccin. iun. *in l. cum auus. numer. ff. de condit. & demonſtr.* & pluribus aliis relatis per Peregr. *de fideicom. art.* 28. *numer.* 16. Fuſar. *de ſubſtit. queſt.* 437. *num.* 104. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſ.* 76. *numer.* 62 ſiue quia idem fideicommiſſum per contractum donationis fuerat inſtitutum: Cùm in contractu pariter coniecturæ reqnirantur concludentes, ac in vltimis voluntatibus, ſecundùm Bart. *in l. ſi cum dotem. ff. ſolut. matrim.* quem *ibi* DD. ſequuntur communiter. Fontanell. *de pact. nupt. clauſula* 4. *gloſſ.* 23. *numer.* 18. Corne. *conſ.* 67. *numer.* 3. *lib.* 1. Peregr. *de fidei commiſſ. artic.* 28. *numer.* 29. & de communi teſtatur Ludou. Bell. *conſ* 118. *num.* 4.

Hac verò reſponſione deſtruitur demum altera coniectura, quòd verſemur in deſcendentibus: cùm in iis tales pariter exigantur, quæ certam teſtatoris mentem poſſint innuere, vt latè probat Giouag. *in conſ.* 81. *numer.* 26. *cum ſeqnentib.* & reſpondit Rot. *in addncta Tudertina fideicommiſſ.* 23. *Ianuary* 1641. *coram R. P. D. meo Royas in §. ſeptem enim coniecturis*, & in *Roman. hæreditatis de Foſſanis* 2. *Ianuary* 1588. *coram Giptio poſt Fenzon. deciſ.* 95. *in §. nec ad rem pertinet*, & in *deciſ.* 667. *numer.* 4. *part.* 2. *rec.* & in *deciſ.* 221. *part* 5. in quibus plures coniecturæ reprobantur quamuis de præſumpta vocatione deſcendentium poſitorum in conditione ibidem diſcuſſio contingeret.

Et ita vtraque, &c.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT LVI.

Inſinuatio in Gallia debet fieri coram Iudicibus ordinariis locorum, vbi bona ſita ſunt. Sed quid ſi donatio fiat Auenione, vtrùm debeat ibi inſinuari, vel in Comitatu vbi bona ſita ſunt; & è contra: Et vtrùm inſinuatio ſit de eſſentia & ſubſtantia contractus, ac de ſolemnitate intrinſeca ipſius. Concluditur donationem inſinuandam eſſe in loco vbi bona ſita ſunt, & tot faciendas eſſe inſinuationes, quot ſeparatæ ſunt iuriſdictiones. Inſinuationem coram Iudice laico factam, validam eſſe oſtenditur: quamuis Clericus laico donauerit. Inſinuationem neceſſariam eſſe etiam in promiſſione pecuniæ; niſi illius manualis interuenerit traditio.

SVMMARIVM.

1 *In Gallia, inſinuatio debet fieri coram Iudicibus ordinariis locarum, in quibus bona ſunt ſita:*

2 *In Ciuitate Auenionenſi, & in Comitatu Venayſſino conſtitutiones circa inſinuationes ſunt diuerſa.*

3 *Probatur multis rationibus donationem in Ciuitate Auenionenſi factam, & ibidem regiſtratam, nullam eſſe quoad bona Comitatus Venayſſini, ſi non fuerit inſinuata in Comitatu coram Iudicibus ordinarijs locorum, vbi bona ſunt ſita.*

4 *Donatio facta extra Ciuitatem Auenionenſem nulla eſt, ſi non fuerit regiſtrata in libro inſinuationum Ciuitatis Auenionenſis.*

5 *Inſinuationem reſpicere ſolemnitatem contractus: & ideo in ea attendendum eſſe ſtatutum loci contractus multi exiſtimant, & probare conantur.*

6 *Deputatio tutoris in vno loco facta, ſortitur effectum vbique terrarum.*

7 *Quando agitur de praiudicio tertij, verius eſt inſinuationem in vno loco factam non porrigere vires ſuas ad alia loca, in quibus viget ſtatutum de inſinuando.*

8 *Quando bona ſunt ſita in diuerſis iuriſdictionibus, perinde eſt ac ſi facta fuiſſent diuerſa donationes.*

9 *Actus voluntaria iuriſdictionis non poſſunt fieri coram Iudice incompetenti in praiudicium tertij.*

10 *Statutum non porrigit vires ad bona alterius territorij, quando aliquid fit in fraudem & praiudicium tertij.*

11 *Quando in aliquo loco adeſt ſtatutum particulare circa inſinuationes, illud debet obſeruari quoad bona in illo loco ſita.*

12 *Oſtenditur contrarietas ſeu diuerſitas inter conſtitutiones Ciuitatis Auenionenſis, & Comitatus Venayſſini, nec non ordinationes Regias quoad inſinuationem.*

13 *Donatio in Comitatu Venayſſino valida eſt vſque ad ſummam viginti quinque ſcutorum ſine inſinuatione, quamuis facta fuerit de longè maiori ſumma.*

14 *Si agatur de pluribus praſtationibus annuis, veluti de penſionibus vidualibus, ſingulis annis ſeparatim conſiderantur, & ita ſingulis annis donatio ſubſiſtit vſque ad ſummam 25. ſcutorum.*

15 *Inſinuatio non eſt de ſolemnitate eſſentiali & formali donationis.*

16 *Solemnitas qua non debet adhiberi in ipſo contractu, ſed poſt contractum; non dicitur formalis ſolemnitas, ſed effectualis.*

17 *Regiſtratio contractus qua poteſt fieri intra terminum quindecim dierum, non eſt ſolemnitas formalis.*

18 *Beneplacitum Apoſtolicum in alienatione requiſitum, non dicitur ſolemnitas formalis contractus; ſed effectualis: quia poteſt interuenire poſt contractum.*

19 *Subſcriptio teſtamenti non eſt ſolemnitas eſſentialis, quando aliundè conſtat voluntatem teſtatoris eſſe perfectam.*

20 *Inſinuatio coram Iudice incompetenti facta, nulla eſt.*

21 *Refertur opinio quorumdam exiſtimantium inſinuationem fieri poſſe corã quocumque Iudice habente iuriſdictionem prorogabilem, qua tamen opinio refutatur vt ſupra num. 10.*

22 *Opinio illa ſubſiſtere non poteſt, ſtantibus regulamentis mandantibus inſinuationem fieri coram Iudicibus locorum, vbi bona ſita ſunt.*

32 *Inſinuatio de iure communi debet fieri coram Iudice competente, ratione perſona, vel bonorum.*

24 *Si Clericus donet laico, inſinuatio debet fieri coram Iudice laico. Idem dicendum eſt ſi laicus Clerico donaret.*

25 *Publicatio teſtamenti & examen teſtium ad hunc effectum fieri debet coram Iudice ordinario laico, & non Eccleſiaſtico; ſi vel teſtator vel hæres ſit laicus.*

26 *Quamuis donatio fiat de certa pecuniarum quantitate non interueniente manuali traditione, neceſſaria eſt inſinuatio in locis, vbi bona donatoris ſunt ſita, vt euitentur fraudes.*

Circa inſinuationem donationum partim ex ſtatuto Auenionenſi, partim ex regulamento patriæ Comitatus Venayſſini: primò quidem per Eminentiſſ. bon. mem. Cardinal. de Armeniaco; deinde verò per Eminentiſſ. etiam bon. mem. Card. de Aquauiua tunc Legatos Auenionenſes edito; partim denique ex Regiis ordinationibus in Gallia requiſitam; multæ quotidie occurrunt controuerſiæ: quarum præcipuas nunc in medium afferendas eſſe cenſuimus.

Et primò quidem occurrit illa dubitatio, vtrùm inſinuatio fieri debeat in loco contractus; & vtrùm ſic facta ſufficiat: an verò debeat fieri in loco vbi bona ſita ſunt.

In hac quæſtione dum agitur de donatione inſinuanda; ſi tempus inſinuationi ex conſtitutione præfixum nondum lapſum ſit; ſoleo conſulere vt vtrobique fiat inſinuatio, nempe in loco contractus, & in loco etiam vbi bona ſita ſunt: ídque ad euitandam omnem controuerſiam. Si verò res non ſit integra, & tempus ad inſinuandum ſit elapſum; conſiderandum

derandum eſt vtrùm agatur de donatione bonorum
in Gallia ſitorum.

1. Er hoc caſu negotium deciſum eſt per ordinatio-
nem Regiam, quâ exptesſè cauetur inſinuationem
fieri debere *au Greffe des Sieges ordinaires de l'aſſiette
des choſes données.*

2. Si verò agatur de bonis ſitis in Comitatu Venayſ-
ſino, & donatio facta fuerit Auenione, vbi viget di-
uerſum & peculiare ſtatutum; vel ſi donatio facta
fuerit in Comitatu Venayſſino, aut etiam in Gallia
de bonis ſitis Auenione, maior eſt difficultas: in qua
ſæpè noſtra tribunalia perplexa fuerunt.

In Comitatu duo regulamenta facta fuerunt circa
inſinuationes, vnum anno 1577. à Cardinali de Ar-
meniaco, quo cautum eſt inſinuationem fieri debere
de omnibus donationibus factis intra Comitatum
prædictum, ita vt non videatur comprehendere do-
natinnes factas Auenioni: ſicut nec regulamentum
Cardinalis de Aquauiua factum anno 1594: quod ni-
hil continet niſi extenſionem præcedentis; non au-
tem illius derogationem: & ſic non videtur compre-
hendere donationes extra Comitatum factas, ſicut
3. in priori regulamento non continebantur. † Verùm
D. Lud. Bellus *conſil.*176. *num.*14. exiſtimauit dona-
tionem in Ciuitate Auenionenſi celebratam eſſe nul-
lam, ſi non fuerit inſinuata in Comitatu Venayſſino
coram Iudice loci vbi bona ſita ſunt; neque ſufficere
quòd inſinuatio facta fuerit Auenioni in loco con-
tractus. Quia ſtatutum Auenionenſe non continet
formam legitimæ inſinuationis, ſed tantùm mandat
regiſtrari in libro ad hoc deſtinato abſque præſentia
Iudicis; cùm tamen de iure pro forma requiratur, vt
inſinuatio fiat coram Magiſtratu præſente, & autho-
ritatem ſuam accommodante. Vnde concludit regi-
ſtrationem Auenioni factam, nihil operari quoad bo-
4. na Comitatus. † Eadémque ratio militat quoad do-
donationes extra diſtrictum Auenionenſe factas, quòd
inualidæ ſint (quamuis alio in loco inſinuatæ) quo-
ad bona Auenione ſita: quia per illam inſinuatio-
nem in Comitatu, vel in Gallia factam, non fuit ſa-
tisfactum intentioni ſtatuentium; qui ideo volue-
runt regiſtrationem donationis fieri in certo libro ad
id deſtinato, vt creditores aut quilibet tertius ha-
bens intereſſe ſciret an liberè cum tali perſona con-
trahere poſſet; an verò aliqua obſtare poſſet donatio:
quod ſciri nequiret ſi alibi inſinuarentur donationes,
veluti ſi Auenionenſis donaret, & inſinuaret in Ci-
uitate Aquenſi, vel Maſſilienſi, aut etiam in remotiſ-
ſimis quibusvis prouinciis: & ita ſtatutum illud eſ-
ſet inutile, & ex eo daretur maleuolis anſa delin-
quendi, & creditores decipiendi. Quod etiam conſi-
derauit D. Bellus, in omnibus quidem, ſed maximè
in negotiis huiuſce ſtatus expertiſſimus *dict. conſil.*
176. *num.* 15. *verſic. ſecundo.*

5. Dubium tamen facit doctrina Gratiani *diſceptat.
forenſ.* 253. *num.* 5. vbi voluit inſinuationem reſpice-
re ſolemnitatem contractus, & ideo inſpiciendum
eſſe quoad ipſam, ſtatutum loci in quo ipſe celebra-
tur. Idem tenuit Bald. *conſil.*167. *num.*6. *lib.* 5. tripli-
ci quidem ratione. Primò, quia ſtatutum porrigit
vires ad bona ſita extra territorium, ex conſenſu par-
tium. Secundò, quia donatio ſumit ſuum eſſentiale
principium in loco contractus: ergo locus ille debet
attendi. Tertiò quia inſinuatio eſt actus voluntariæ
iuriſdictionis: ergo vbique, & à quocumque Iudice
exerceri poteſt. Sequitur Tuſch. *litera I. concluſ.* 195.
num. 18. *& litera S. concluſ.* 590. *num.* 2. Gaill. *lib.* 2.
6. *obſeruat.* 123. *num.* 5. qui *num.* 6. arguit à ſimili † de
deputatione tutoris, quæ vbique gentium ſortitur
effectum. Burat. *deciſ.* 76. *numer.* 13. Sola *in conſtit.
Sabaud. tit. de regiſtrat. inſtrument. gloſ.* 1. *numer.* 4.
Maſcard. *de ſtatut. concluſ.* 7. *numer.* 31. Carpan. *ad
ſtatut. Mediol. part.* 1. *cap.* 324. *numer.* 85. Lamber-
teng. *de contract. eorum qui ſine certa ſolemnit. gloſ.*
2. *in verb. mulierum. numer.* 33. *& ſequentibus.* vbi
ſimpliciter dicit quoad ſolemnitatem actus inſpicien-
dum eſſe locũ, in quo contractus fuit celebratus. Bel-
lamer. *deciſ.* 732. *verſic. ideo ſi agatur de inſinuatio-
ne.* Mareſcot. *lib.* 2. *variar. reſol. cap.* 139. vbi ſolùm di-
ſtinguit vtrùm ſtatutum quoad inſinuationem verba
ſua dirigat ad res, vel ad perſonas.

Sed non obſtantibus prædictis exiſtimo, ſaluo ſa- 7.
niori iudicio, quòd quidquid ſit quando agitur de
ſolo donantis præiudicio, quo caſu forſitan adducta
in contrarium procedere poſſent; (quod tamen nunc
ego non determino:) tamen quando agitur de præ-
iudicio tertij, veluti creditorum; tunc inſinuatio in
vno loco facta non eſt valida, nec porrigit vires ſuas
ad bona ſita in alio loco: quia alioqui non poſſent
euitari fraudes; cùm donatio in loco vbi bona ſita
ſunt non eſſet reddita publica, & bona non ſolùm
ſeparari poſſunt; ſed & ſeparata ſunt, & inueniun-
tur non quidem in diuerſis donationibus; ſed in di-
uerſis Regionibus: & prædictam diſtinctionem am-
plectitur Cancer. *lib.* 1. *variar. reſol. cap.* 8. *num.* 8. poſt
Maynard. *lib.* 2. *deciſ.* 56. † Imò diuerſas eſſe dona- 8.
tiones: quia agitur de diuerſis & ſeparatis bonis,
tradit Charond. *lib.* 4. *reſponſ.* 5. quem ſequitur May-
nard, *loco citato.*

Neque facit in contrarium ratio allegata per Bald. 9.
quòd agitur de actu voluntariæ iuriſdictionis qui po-
teſt quocumque in loco fieri, & vbique gentium
ſortitur effectum; Quia illud non procedit quando
agitur de præiudicio tertij; ſed duntaxat quando tra-
ctatur de præiudicio ipſorum contrahentium, & iu-
riſdictionem voluntariam prorogantium. Crauet.
conſil. 325. *n.* 3. *verſic. & hoc ſine dubio.* & benè ex-
plicat Cancer. *dict. cap.* 8. *num.* 9. *in nouis.*

Quod autem dicitur ſtatutum porrigere vires ad 10.
bona alterius territorij, & maximè partibus con-
ſentientibus; non habet locum quando aliquid fit in
fraudem & in præiudicium tertij; vt bene explicat
D. Bell. *conſil.* 176. *num.* 14. *& ſequentib.*

Er prædicta maximè locum habent ſtantibus ſta- 11.
tutis, ſeu regulamentis, aut conſtitutionibus parti-
cularibus quæ vigent, & ſunt in viridi obſeruantia
in ſingulis prouinciis: & tam in Gallia quàm etiam
in Comitatu Venayſſino, nec non in Ciuitate Aue-
nionenſi: quo caſu doctrinam Bald. *dict. conſil.* 166.
lib. 5. non eſſe admittendam exiſtimauit Theſaur. Iun.
lib. 2. *quæſt. forens.* 8. *num.* 17. in illis verbis: *niſi in loco
vbi bona ſunt ſita adeſſet ſtatutum contrarium.* † Quod 12.
autem conſtitutiones ſint contrariæ inter Ciuitatem
Auenionenſem, & Comitatum Venayſſinum quoad
inſinuationem, bene deducit D. Bell. *dict. conſil.* 176.
cùm multùm inter ſe differant regiſtratio, & inſinua-
tio: vt *ibidem* exponitur. Idem dicendum de ordina-
tionibus Regiis: cùm regulamentum Comitatus re-
quirat illam fieri coram Iudicibus Pontificiis; &
plures aliæ inter ambas ordinationes notari poſſunt
differentiæ, quas breuitatis causâ omittimus: & no-
minatim quia regulamentum Comitatus, donationes
nullas reddit, dummodò excedant ſummam viginti
quinque ſcutorum. † Et ideo licèt ſumma maior do- 13.
nata fuerit, tamen donatio erit valida tantùm vſque
ad illam ſummam 25. ſcutorum cùm non annullerit
niſi pro rata exceſſus: vt notauit Coſt. *de ration. ra-
ta, quæſt.* 125. *num.* 10. † Si tamen agatur de penſione 14.
viduali, aut alia ſingulis annis præſtanda, tales an-
nuæ præſtationes non conſiderandæ ſunt in globo,
ſed

ſed quælibet ſeparatim : ita vt quolibet anno donati
poſſit penſio viginti quinque ſcutorum ſine inſinua-
tione : per text. in *l. ſancimus. §. ſi quis autem talem.*
Cod. de donat. Rot. *deciſ.* 292. *n.* 27. *par.6. recent.* &
ita explicandum eſt illud regulamentum.

15. Neque verum eſt quod dicitur inſinuationem eſſe
ſolemnitatẽ eſſentialem, & formalẽ donationis : quia
hoc procedere poſſet ſi neceſſariò interuenire deberet
16. in ipſo cõtractu: † quãdo enim aliqua ſolẽnitas debet
adhiberi poſt contractũ celebratũ, non dicitur ſolem-
nitas formalis; ſed effectualis: quia robur tribuit actui
iam celebrato. Angel. *conſ.36. Pro deciſione quæſitorũ.*
n.2. Menoch. *conſil.*134.*n.*34. *&* 35. Atqui inſinuatio
ex edictis Regiis, vel regulamẽtis Comitatus requiſi-
ta, non debet interuenire in ipſo actu donationis ; ſed
17. poſt aliquot menſes : † Vt de regiſtratione quæ fieri
poteſt intra terminũ quindecim dierũ, annotauit Rub.
18. *ad deciſ. Rotæ.*542.*n.*82.*p.4.recent.tomo* 3. † Simile eſt
quod dicitur de beneplacito Apoſtolico ; quod licèt
requiſitũ ſit ad validitatẽ alienationis; tamen eſt quid
diuerſum ab ipſa, & poteſt ſeparatim adhiberi. Rot.
19. *deciſ.16.n.2.p.7.recent.* † Idem de ſubſcriptione teſta-
menti, quando voluntas teſtatoris iam erat perfecta,
tradit Rot. *deciſ.*126.*num.*33.*&* 34.*part.6.recent.* quia
teſtamentum ante ſubſcriptionẽ, ſi voluntas teſtatoris
fuerit perfecta, eſt in ſtatu validitatis ſicut donatio,
ante inſinuationẽ vel regiſtrationem, quæ poſt ipſum
contractũ celebratum & perfectũ, interuenire poteſt.
Vnde concludendum eſt inſinuationem faciendam
eſſe iuxta ſtatutum loci, in quo bona ſita ſunt.

20. Porro circa præmiſſa notandum eſt ; quòd ſi inſi-
nuatio facta fuerit corã Iudice incõpetenti, nulla eſt
& inualida: ideo dicebã aliàs ſtante regulamento quo
inſinuatio prohibetur fieri corã certis Iudicibus infe-
rioribus inſinuationẽ non prodeſſe, ſi coram illis facta
eſſet : ex Rebuff *in conſt. Reg. tit. de donat. inſin. art.*
21. 1.*gloſ.5. n.1. &* 2. † Non obſtantibus dictis per An-
ton. de Canar. *in tract. de inſinuat. quæſt.*12. vbi exiſti-
mat donationẽ fieri poſſe in quocumq; loco, & coram
quocumque Iudice per partes electo, quem dicit eſſe
22. competentẽ ex prorogatione partium. † Quia contra-
rium verius eſt, præſertim ſtantibus regulamentis, &
ordinationibus quibus mandatur inſinuationem fieri
coram Iudicibus ſeu Magiſtratibus locorũ, vbi bona
ſita ſunt: quo caſu alius Iudex adiri non debet: vt ipſe
23. Canar. fatetur in *quæſt.* 13. † Quibus regulamentis
ceſſantibus neceſſe eſſet inſinuari donationem coram
Iudice competente ratione perſonæ, vel bonorum do-
natorum. Guid. Pap. *deciſ.*325. *n.*1. Menoch. *conſil.*84.
*n.*51. maximè dum agitur de præiudicio tertij: vt ſu-
pra dictum eſt, *n.*10. *&* 11.

24. Ampliatur vt locum habeat, etiamſi donatio fieret
per clericũ laico, & Iudex ordinarius eſſet laicus: quia
eo non obſtante, inſinuatio coram Iudice laico fieri
debet. Marta *de iuriſd. part.4. caſ.*109.*per tot.* vbi idem
25. locum habere vult, ſi laicus clerico donaret. † Sicut
videmus quòd pro publicatione teſtamẽti, & teſtium
ad hunc effectum examine, adiri debet Iudex ordina-
rius laicus, & non Eccleſiaſticus, ſi vel teſtator vel
hæres ſit laicus. DD. *in l. publicati. & in l. teſtamenta*
omnia. Cod. de teſtamentis. Honded. *conſil.*26.*num.*12.
*volum.*2. & alibi forſan fuſiùs oſtendemus.

Ampliatur ſecundò vt locum habeant præmiſſa, ſi
donatio fieret de certa pecuniarum quantitate, non
interueniente manuali & reali traditione ; (nam tunc
non eſſet opus inſinuatione:) ſed donaretur pecunia
per viam promiſſionis : hoc ſiquidem caſu neceſſaria
eſſet inſinuatio, perinde ac ſi bona immobilia dona-
rentur, ne alioqui fraus legi fieri poſſet : vt deci-
ſum fuiſſe teſtatur Louet *litera D. numer.* 29. & *ibi*
Additio, *ſub litera B.* Maynard. *lib. 6. capit.64. nu-
mer.*8. Moſnier *aux alliances du Droict François, in
verb. donation. num.1. fol.* 263.

CAPVT LVII.

Inſinuatio facta vltima die trium menſium, ex Comitatus regulamento ad illam faciendam aſſignatorum, vtrùm ſit valida. Contractus quo quis promittit ſoluere pro alio etiã ſciens ſe non poſſe releuari, vtrùm indigeat inſinuatione. Vtrùm poſt mortem donatoris inſinuatio fieri poſſit. In repudiatione iuris delati, ſed non acceptati, & in dotis conſtitutione, vtrùm requiratur inſinuatio ; ſiue donatio fiat à patre, ſiue ab extraneo.

SVMMARIVM.

1. *Inſinuatio quæ ex regulamento fieri debet intra tres menſes eſt valida, etiamſi fiat vltima die trimeſtris.*
2. *Dictio* à die, *oſtendit diem termini computari in termino.*
3. *Idem eſt in dictione* infra tres menſes.
4. *Idem ſi dictum fuerit infra tres menſes poſtea ſubſequentes.*
5. *Inſinuatio regulariter fieri non poteſt poſt mortem donatoris ſecundùm ius commune.*
6. *Secùs tamen eſt de iure Gallico, quando certus inſinuandæ donationis terminus eſt præfixus.*
7. *Donatio inſinuata intra tempus à ſtatuto requiſitum retrotrahitur ad tempus quo facta fuit.*
8. *Contractus fideiuſſionis, aut Conſtituti, vtrùm indigeat inſinuatione.*
9. *Donatio dici non poteſt, quoties quis alienam ſuſcipit obligationem non propriam.*
10. *Contractus donationis eſt principalis, fideiuſſionis verò acceſſorius.*
11. *Qui donationis cauſa promittit ſoluere ſummam ad quam furioſus eſt obligatus, validè contrahit ; ſecùs ſi obligationi accedat vti fideiuſſor illius.*
12. *Contractus fideiuſſionis non poteſt ſortiri naturam donationis.*
13. *Renunciatio vel repudiatio iuris quæſiti, vel quærendi, vtrùm indigeat inſinuatione.*
14. *Quæ ſit differentia inter repudiationem, & renunciationem.*
15. *Ceſſio tranſlatiua non poteſt fieri ſine præuia acceptatione, ideo donationis naturam induit.*
16. *Repudiatio iuris quæſiti præiudicat creditoribus renuntiantis in foro exteriori.*
17. *Quod procedit tam aduerſùs chirographarios creditores, quàm hypothecarios.*
18. *In Gallia renunciatio tam iuris quæſiti, quàm quærendi, non præiudicat creditoribus.*
19. *Patrem grauatum fideicommiſſo in fauorem liberorum poſt mortem ſuam reſtituendo, poſſe præuenire tempus mortis etiam in præiudicium ſuorum creditorum ; iudicatum Tholoſæ.*
20. *Hæres cum beneficio inuentarij non poteſt repudiare iura delata non quæſita, in præiudicium ſuorum creditorum.*

M *Inſinuatio*

21. *Inſinuatio in renunciatione requiritur, non in repudiatione.*
22. *Donatio in tranſactione, alióne contractu oneroſo contenta in clauſulis executiuis, & non principaliter; non eſt inſinuanda.*
23. *Donatio ex cauſa dotis, vtrùm indigeat inſinuatione? magna eſt quæſtio.*
24. *Regulamentum aut ſtatutum generaliter loquens, non comprehendit cauſam dotis in iis in quibus dos eſt ſpecialiter priuilegiata.*
25. *Dos eſt à iure ſpecialiter priuilegiata in materia inſinuationis.*
26. *Dos cõſtituta pro certo & determinato matrimonio, dicitur data ob causã finalẽ matrimonij.*
27. *Quando matrimonium eſt cauſa finalis donationis, non requiritur inſinuatio.*
28. *Statutum loquens de donatione non habet locum in dotatione: intellige, vt infra.*
29. *Diuerſa referuntur Doctorũ ſententiæ, cum deciſionibus ſubſequutis in propoſita controuerſia.*
30. *Generalitas verborum ſtatuti talis eſſe poteſt quæ etiã dotem quoad inſinuationem cõprehendat.*
31. *Affertur diſtinctio volentium donationem dotis cauſa factam & non inſinuatam eſſe validam, in præiudicium donatoris; ſed non in præiudicium tertij.*
32. *Alij ſimpliciter probant non requiri inſinuationem in dote.*
33. *Proponitur diſtinctio vtrùm cõtractus factus fuerit ſub nomine donationis; vt requiratur: an ſub nomine dotis; vt nõ ſit neceſſaria inſinuatio.*
34. *Sola promiſſio vel deſtinatio cauſa dotis, dicitur dos.*
35. *Concluditur dotis conſtitutionẽ factam ab extraneo dotante indigere inſinuatione, non autem factam à patre, aut ab alio qui tenetur dotare.*

1. SVperſunt aliqua notabilia circa inſinuationes
præſenti capite examinanda.
Et primò quidem, quòd cùm regulamento patriæ
Comitatus Venayſſini caueatur, donationem inſi-
nuandam eſſe intra tres menſes poſtea ſubſequentes;
vel vt in poſteriori regulamento infra tres menſes à
die celebrationis ipſius computandos; ſufficit quòd
inſinuatio fiat vltima die trimeſtris: & ſic Ego aliàs
conſului quòd donatio erat valida quæ facta fuerat
2. die quinta Decẽbris, & inſinuata die 5. Martij. † Quia
verba illa *à die celebrationis* oſtendunt diem termini
computari in termino. Gratian. *diſcep. forenſ. c.* 161.
3. *n.* 5. *& ſequentib.* † Einſdem naturæ eſt dictio illa
infra tres menſes, vt dies termini debeat in ipſo ter-
mino computari. Barboſ. *de dictionib. cap.* 161. *n.* 5.
4. Gomeſ. *in §. rurſus. n.* 10. *de action.* † Idem dicendum
eſt de verbis, *poſtea ſubſequentes*: Barbos. *de dictionibus
cap.* 270. *n.* 2. Gratian. *dict.* 161. *num.* 6. & bene explicat
Rebuf. *in concord. tit. forma mandati Apoſt. in verb.
poſt menſem. verſ. quomodò computetur hic menſis.*
5. Secundò notandum eſt, quòd licèt verum ſit ſe-
cundùm diſpoſitionem iuris communis, inſinuatio-
nem fieri non poſſe poſt mortem donatoris: vt fusè
probat Gratian. *diſcep. forens. cap.* 783. *ferè per totum.*
6. & *cap.* 531. *n.* 3. *&* 26. † tamen quando conſtitutione
aliqua certum tempus veluti trium, aut quatuor men-
ſium inſinuationi faciendæ præfixum eſt; quamuis
donator interim moriatur, tamen ſufficit inſinuatio-
nem fieri intra trimeſtre vel quadrimeſtre in ordina-
tione aſſignatum. Ita declarat Ferrer. ad Guid. *dict.*
7. *deciſ.* 325. † Quia donatio facta intra tempus à ſta-
tuto requiſitum retrotrahitur ad tempus celebratæ
donationis. Maynar. *lib.* 2. *cap.* 55. *Coſt. de retrotract.
cap.* 8. *caſ.* 24. *num.* 1. *& ſequentib.*

Intellige tamen vt procedat retrotractio quando
agitur de præiudicio hæredis, vel alterius donatarij,
ſeu titulum lucratiuum habentis; ſecùs eſt ſi tertius
habeat titulum oneroſum: quia tunc in eius præiu-
dicium inſinuatio poſterior non retrotrahitur ad
diem donationis: vt fuit deciſum apud eundem May-
nard. *lib.* 2. *cap.* 53. *num.* 2. Menoch. *conſil.* 292. *num.*
2. Hoc autem quod de donationis inſinuatione poſt
mortem donatoris facienda diximus, in Gallia indu-
bitatum eſt: ſed apud nos conſulo vt ad euitandas
omnes difficultates, quantùm fieri poteſt, inſinuatio
fiat viuo donatore.

Tertiò quæſitum aliàs fuit, vtrùm fideiuſſio aut 8.
contractus conſtituti indigeret inſinuatione. Caſus
talis erat: Mater in contractu matrimonij filiæ ſuæ
certam pecuniæ quantitatẽ conſtituerat. Philibertus
patruus eiuſdem filiæ nubentis, matrẽ ab huiuſmodi
promiſſione indemnẽ ſeruare, eámque releuare pro-
miſerat; ſed hanc promiſſionem tanquam animo do-
nandi factam impugnabat ex defectu inſinuationis.
Reſpondi ipſum patruũ non eſſe fundatum: cùm pro-
miſſio illa donationis appellatione contineri non
poſſet; ſed potiùs cõtractus Conſtituti, fideiuſſionis;
ſeu interceſſionis factus intuitu vſusfructus, eidẽ pa-
truo dotante eius vita reſeruati ſuper bonis paternis
maternis, & auitis neptis ſuæ. † Non enim donatio 9.
dici poteſt dum quis ex propria obligatione non te-
netur, ſed in ſe ſuſcipit alienã: tunc enim propriè fi-
deiuſſio, vel interceſſio eſt, non donatio; & licèt qui
ſcienter indebitũ ſoluit aut promittit, donare videa-
tur; *l.* 1. *ff. de condict. indeb. l. indebitum, & l. qui ſe de-
bere. Cod. eod. tit. l. is qui plus. ff. eod. tit.* † tamen hoc 10.
intelligitur de promittẽte indebitum, quod qui pro-
miſit ſciebat ſe non debere; tunc enim eſt impropria
donatio; ſed ſi quis alienã in ſe ſuſcipiat obligationẽ,
non donatio, ſed interceſſio eſt; nec principalis eſt
contractus, vt donatio; ſed acceſſorius, vt interceſſio
aut fideiuſſio. Gratiã. *diſcept. forenſ. c.* 669. *n.* 12. † Vn- 11.
de videmus quòd ſi quis ſummã ad quam ſe furioſus
obligauit, promittat donationis causâ, valida eſt obli-
gatio tanquã per ſe & principaliter ſubſiſtens: ſi verò
ſolo fideiuſſionis titulo, quamuis ſcienter promittat;
nulla eſt & inualida obligatio, tanquã acceſſoria prin-
cipalis quæ nulla eſt. *l. ſi à reo.* 71. *§. adeo. verſic. ſi à fu-
rioſo. ff. de fideiuſſ.* & *ibi* Gloſ. *in verb. certum eſt.* & per
illum textum tradit Ioannes Faber, *in §. de pecunia.
n.* 2. *Inſtit. de action. in verſic. credo quod ſciens.* Iaſ. *in
l.* 1. *num.* 12. *in* 7. *limit. ff. de condict. indeb.* Menoch.
lib. 3. *præſumpt.* 31. *num.* 13. † Qui omnes dicunt eum 12.
qui alienæ accedit obligationi, non cenſeri donare,
ſed contractum illum à contractu donationis eſſe om-
ninò diuerſum.

Quartò fuit etiam diſputatum aliàs de validitate 13.
renunciationis facta per hæredem inſtitutum, vel
ſubſtitutum, hæreditati ſibi delatæ, nondum tamen
acquiſitæ aut agnitæ; aut ſimilibus iuris quærendi
renunciationibus; vtrùm pro ipſarum validitate ne-
ceſſaria ſit inſinuatio.

Pro cuius dubij reſolutione fieri debet differẽtia in- 14.
ter repudiationẽ, & renunciationẽ. Renunciatio ſiqui-
dem iuris quæſiti, fieri non poteſt quin annexã habeat
illius acceptationẽ. Repudiatio, non itẽ. Cancer. *lib.* 3.
var. reſol. c. 22. *n.* 211. *& cap.* 15. *de renunciat. num.* 171.
Vbi agit de renunciatione fideicõmiſſi ante tempus
per hæredem grauatum; hæc enim non eſt repudiatio,
ſed renũciatio iuris quæſiti quod grauatus ſubſtituto
remittit ante tempus; quamuis ſibi ius eſſet quæſi-
tum. † Idem dicit *dict. nu.* 211. de eo qui renunciando 15.
cedit ius ſuum alteri: quia ceſſio iſta tranſlatiua fieri
non poteſt ſine acceptatione: & per conſequens iſtæ
renuncia

Digitized by Google

renunciationes iuris quæſiti induunt naturam dona-
tionum Ioan. Andre. Georg. allegat. 19. n. 18. Hodiern.
ad Surd. deciſ. 70. nu. 11. Ioan. Anton. Bellon. de iur.
accreſc. cap. 7. quæſt. 158. n. 36. & eod. cap. 7. quæſt. 41.
num. 68. & 69. vbi ſic explicat text. in l. liberto octua-
ginta. 26. in verſic. neque reſſere. ff. de bon. libert. Fran-
ciſc. Merlin. part. 1. cap. 32. num. 12.
16. Repudiatio iuris quærendi de iure communi in fu-
ro exteriori præiudicat creditoribus; ſecùs eſt in re-
nunciatione iuris quæſiti: text. eſt in l. patrem. & in l.
ſequenti. ff. de priuil. cred. l. ſi ſponſus. §. ſi quis roga-
tus. ff. de donat. inter vir. & vxor. Peregr. de fidei-
17. com. artic. 3. num. 125. & ſequentib. † Quod locum
habet, ſiue agatur de creditoribus chirographariis,
ſiue hypothecariis. Paſcal. de patr. poteſt. part. 2. c. 4.
num. 172. Gratian. diſcept. forenſ. 271. nu. 10. & ſeq.
Mangil. de impnt. quæſt. 4. num. 13.
18. In Gallia aliter iudicatur: nam renunciationes iu-
ris etiam quærendi, non valent in præiudicium tertij.
Mornac. ad l. nemo. 68. ff. pro ſocio, & dict. l. ſi ſponſus.
5. §. fin. ff. de donat. inter vir. & vxor. Louet litera R.
num. 19. Sed tamen iudicatum fuiſſe in Senatu Tho-
19. loſano teſtatur Oliu. lib. 5. cap 29. † patrem de re-
ſtituendo liberis ſuis fideicommiſſu grauatum, tem-
pus mortis quo reſtitutio fieri debebat, etiam in præ-
iudicium creditorum, præuenire poſſe.
20. Hæres tamen cum beneficio inuentarij, non po-
teſt repudiare iura nondum delata hæreditati quam
adiuit in præiudicium creditorum: quia hæc eſt re-
nũciatio, non repudiatio Franc. de Amic. in ſuo tract.
feudali, 5. & veniendo ad primam. num. 29. fol. 105.
21. His ita conſtitutis concluditur, quòd inſinuatio
in renunciatione neceſſaria eſt; ſed non in repudia-
tione: Ita deciſum in Rota Romana, deciſ. 325. n. 54.
deciſ. 320. num. 24. 30. 34. & ſeqq. part. 6. recentior. Bu-
rat. & ibi Adden. deciſ. 333. num. 8. apud quos hæc
concluſio diffuſius explicatur.
22. Quintò, inſinuatio neceſſaria eſt in donatione,
quamuis fiat in contractu tranſactionis emptionis,
vel alio contractu oneroſo, ſi fiat principaliter &
non in clauſulis acceſſoriis: nam factâ æque princi-
paliter donatione, duo contractus in vno celebran-
tur, & vnus ab alio ſeparabilis eſt; ideo donatio ſuam
naturam retinet Seraph. deciſ. 181.
23. Vltima ſupereſt difficultas de donatione facta ex
cauſa dotis, quæ non minus frequens quàm neceſſa-
ria eſt: Cùm in ea modo pro affirmatiua, modò pro
negatiua ſententia viderim iudicatum: vt ex ſequen-
tibus apparebit.
24. Quod enim donatio huiuſmodi non indigeat in-
ſinuatione, videtur probari ex eo, quòd ſtatutum
generaliter loquens non comprehendit cauſam dotis;
quando dos ſpecialiter priuilegiata eſt. Veral. dec. 199.
n. 1. p. 3. Carpan. in præludio ad ſtatm. Mediol. n. 238.
Farin. in deciſ. recollectis poſt conſilia, deciſ. 164. plu-
25. res allegat Ricc. collect. 1505. † Sed quoad inſinuatio-
nẽ, dos eſt ſpecialiter priuilegiata: vt in ea non requi-
ratur. l. final. Cod. de iur. dot. & ibi Salicet. Anton. de
Canar. in tract. de inſinuat. part. 2. num. 4. Tiraquel. de
retract. conſang. §. 1. gloſ. 14. num. 103. 91. & 96.
26. Et hoc maximè procedit, quando agitur de dona-
tione facta ob dotem pro certo & determinato ma-
trimonio conſtitutam: quia tunc iuxta multorum
ſententiam, matrimonium eſt cauſa finalis donatio-
nis: ex Monter. deciſ. 10. Burat. & ibi Addent. deciſ.
924. num. 17. vnde non videtur indigere inſinuatio-
27. ne. † Quia quando matrimonium eſt cauſa finalis do-
nationis, non requiritur inſinuatio; quæ tamen requi-
reretur ſi matrimonium eſſet duntaxat cauſa impul-
ſiua. Gabriel. conſil. 57. num. 11. & ſequentibus. volum.
2. Giouagnon. conſil. 83. num. 46. licèt dicat in dubio
ex præſumptione legis præſumi matrimonium eſſe
cauſam impulſiuam poſt Oldrad conſil. 5. Roland.
conſil. 44. num. 6. & ſequentibus. lib. 4. Crauet. conſil.
85. & alios ibidem citatos. † Et præterea ſtatutum 28.
loquens de donationibus inſinuandis locum non ha-
bere in dotatione dixit Burat. deciſ. 214. num. 14.
In hoc articulo Rota Romana perplexa fuit: nam 29.
quidam ex Dominis tenebant pro nullitate donationis
ex cauſa dotis quando inſinuata non fuit: alij verò
pro eius validitate: ſed tamen præualuit ſententia
pro validitate dotationis, ſeu donationis ob cauſam
dotis, non obſtante ſtatuto inſinuationem exigente:
vt videre eſt in Rota diuerſ. deciſ. 125. part. 1. per
totam, repetita apud Seraph. deciſ. 101. Et cùm alias
ſimilis quæſtio tractata fuiſſet coram Illuſtriſſ. Domi-
no Argelo tunc Auditore generali in præſenti Ciui-
tate, in cauſa Dominæ viduæ Nobilis Domini d'An-
ſelme, contra Nobilem Dominum de Berenguier, Ip-
ſe de voto duorum Aſſeſſorum, declarauit dona-
tionem validam, etiamſi non eſſet inſinuata non ob-
ſtantibus pluribus rationibus per me deductis eâ po-
tiſſimùm ratione; quia facta erat occaſione certi ma-
trimonij. Et ipſe Giuuagnon. dict. conſil. 83. n. 36.
dicit contra eius votum fuiſſe iudicatum, non eſſe
neceſſariam inſinuationem, quamuis à ſtatuto requi-
ſitam in donatione facta cauſa dotis: licet ipſe arti-
culum valde dubium eſſe fateatur.
In contrarium multùm vrgere videtur generalitas 30.
verborum in Regia conſtitutione, nec non in ſtatu-
to Auenionis, ac denique in regulamento Comita-
tus appoſitorum: quibus mandatur omnes donatio-
nes etiam oneroſas aut reciprocas, etiam contempla-
tione matrimonij factas, inſinuari; ſeu Auenione
regiſtrari iuxta formam ſtatuti; aliàs nullæ declaran-
tur & inualidæ: propter quam verborum generali-
tatem inſinuationẽ in iſtis donationibus eſſe neceſſa-
riam dicit Rebuf. in conſtit. Regi. tit. de donat. inſin.
art. 1. gloſ. 1. n. 19. Ranchin. ad Guid. Pap. deciſ. 325.
Alij diſtinguunt, quòd ſi agatur contra donatorem 31.
& eius hæredes, donatio ſine inſinuatione valida eſt;
ſi verò agatur de præiudicio alicuius tertij veluti cre-
ditorũ, donatio illa non obſtante dotis priuilegio nul-
la eſt. Bacquet. in tract. des droictz de iuſtice. cap. 21.
num. 377. & 378. Idem tenet Autumn. ad l. ſi quis ar-
gentum. Cod. de donat. & ad l. fin. Cod. de iur. dot. di-
cens tamen quòd ſi donatio fuerit inſinuata poſt ali-
quod temporis interuallum, ob fauorem matrimonij,
præiudicat etiã creditoribus à die inſinuationis tan-
tùm: & in hanc ſententiã videtur inclinare Maynard.
lib. 6. chap. 68. nomb. 1. & 2. reſpectu creditorum.
Alij in terminis Regiæ ordinationis voluerunt, in- 32.
ſinuationẽ non eſſe neceſſariam fauore dotis: vt Expil-
li arreſt. 72. ſed hoc propter modificationẽ illius Sena-
tus datã ad ordinationem Regiam: vt ibidem dicitur.
Item Frerot, in collatione Regiarum ordinationũ inſi-
nuationem in iſtis donationibus non requiri teſtatur
lib. 8. tit. 2. §. 2. in margine, n. 3. fol. 489. in verſic. dos
hic non comprehenditur. Sed aduertatur quòd ibi ex-
plicat antiquam ordinationem Regiam, in qua nulla
matrimonij fiebat mentio; de quo tamen nominatim
loquitur alia poſterior ordinatio.
Alij diſtinguũt vtrùm dotis cõſtitutio facta fuerit ſub 33.
nomine donationis, vt tunc neceſſaria ſit inſinuatio:
an verò ſub nomine dotationis, & hoc caſu nõ requi-
ratur. Rebuf. in d. tit. de don. inſin. art. 1. gloſ. 1. n. 19. Rã-
chin. ad d. dict. dec. 325. Guidonis. † Sed hæc diſtinctio 34.
videtur verbalis; quia ſola dotis promiſſio vel deſti-
natio dotis, dicitur dos. Font. dec. 563. n. 10. Mant. dec.
166. Iaſ. in l. ſi extraneus. n. 16. ff. de condict. cauſ. dat.

In hoc magno opinionum & rationum conflictu, ego libenter aliorum potiùs, quàm meam ſententiam ſequi vellem: ſed ne punctus indeciſus remaneat, exiſtimo donationes cauſa dotis factas ab eo qui tenetur dotare, validas eſſe; quamuis non fuerint inſinuatæ: illas verò quæ ab extraneo (quem in hac materia intelligimus eum qui dotare non tenetur) nullas eſſe, ſi inſinuatæ non fuerint; cùm horum reſpectu meram liberalitatem & donationem contineant: reſpectu verò eorum qui dotare tenentur, non dicatur propriè exerceri liberalitas; cùm in neceſſitatibus nemo liberalis exiſtat. Ricci. *collect.* 1605. vbi dicit Rotam Romanam *in Anconitana dotis. 27. Septembris.* 1598. *Coram Lancellete*, ita iudicaſſe. Quam deciſionem licèt quodammodo, videatur labefactare *deciſio* 13. apud Pic. *num.* 5. Tamen eamdem ſequitur eadem Rota coram Caualetio *deciſ.* 393 *numer.* 5. in terminis inſinuationis ſtatutariæ vbi dicta deciſio *Anconitana dotis* confirmatur: quæ habetur *part.* 4 *diuerſ. deciſ.* 282. *num.* 1. poſt Socin. ſen. *conſil.* 80 *num.* 26. *lib.* 4.

CAPVT LVIII.

Vtrùm vxor hæres mariti confecto inuentario in quo erant mobilia & pecuniæ, cenſeatur ſibi ſoluiſſe dotes ſuas & iura dotalia in præiudicium ſuorum creditorum: Et vtrùm eo non obſtante creditores ipſius vxoris, vſque ad concurrentiam iurium dotalium eiuſdem præferendi ſint creditoribus mariti. Quando inducatur ficta ſolutio, & vtrùm illa retrotrahi poſſit in præiudicium tertij: Et vtrùm ſaltem hoc caſu creditores mariti poſſint vti exceptione compenſationis aduersùs creditores vxoris.

SVMMARIVM.

1 *Hæres idémque defuncti creditor recipiens pecunias hæreditatis cenſetur ſibi ſoluiſſe: & iſta eſt vera ſolutio. Sed vide inferius.*

2 *Mulieri agenti ad repetitionem dotis, opponi poteſt exceptio ſolutionis vel compenſationis, ſi conſtiterit ipſam pecuniam & mobilia mariti habuiſſe.*

3 *Creditores hæredis poſſunt petere ſeparationem bonorum aduersùs creditores defuncti.*

4 *Nomen dotale eſt obligatum creditoribus vxoris, & ſub ea qualitate graduandi ſunt eodem ordine, quo vxor fuiſſet collocata ſuper bonis mariti.*

5 *Creditores qui ante aditam hæreditatem contraxerunt cum hærede, ſunt præferendi creditoribus hæreditariis.*

6 *Tempore aditæ hæreditatis inducitur à lege ficta ſolutio ſummarum ipſi hæredi debitarum.*

7 *Ficta ſolutio inducitur ex poteſtate legis.*

8 *Hæres præſumitur ſibi ſoluiſſe, quando agitur de eius commodo.*

9 *Ficta ſolutio, aut alia fictio numquam inducitur in præiudicium tertij.*

10 *Ficta ſolutio per aditionem non præiudicat creditoribus hæredis.*

11 *Ficta ſolutio cenſetur facta præcisè in ipſo actu aditionis.*

12 *Aditio hæreditatis, eſt actus qui vnico temporis momento expeditur.*

13. *Hæreditas poſt aditionem non eſt ampliùs hæreditas; ſed proprium hæredis patrimonium.*

14. *Vbi ſemel inducta fuit ficta ſolutio, non poteſt iterum vera fieri.*

15. *Obligatio ſemel extincta non poteſt vires reaſſumere.*

16. *Ficta ſolutio per aditionem præiudicat creditoribus hæredis, qui poſt aditam hæreditatem contraxerunt.*

17. *Ficta ſolutio cenſetur hæredi facta primò de mobilibus.*

18. *Confuſio inducitur potiùs quàm ficta ſolutio aduersùs illos, qui cum hærede poſt aditam hæreditatem contraxerunt.*

19. *Mobilia & ſpecies non poſſunt dici ſoluta pro quantitate debita.*

20. *Hoc procedit quando hæres proteſtatus eſt ſe nolle confundere iura ſua.*

21. *Solutio inducta ex eo, quòd hæres pecunias hæreditarias exigit, non eſt vera ſed ficta.*

22. *Solutio ficta inducitur, quando hæres duas repræſentat perſonas.*

23. *Compenſatio opponenda eſt per creditores mariti ante litis conteſtationem, alias non poteſt aduersùs creditores hæredis opponi.*

24. *Per litis conteſtationem cauſatur mala fides, impediens opponi creditoribus compenſationem.*

25. *Hæreditas mariti conſideratur tanquam res inanimata reperta in bonis vxoris.*

26. *Non bene infertur ab exceptionibus quæ aduersùs hæredem opponi poſſunt ad eas quæ aduersùs creditores illius.*

27. *Non eſt verum quòd creditores hæredis repræſentent illius perſonam, quoad exceptionem compenſationis; cùm immò repræſentent propriam.*

VXor creditrix mariti ſui ab eo fuit hæres inſtituta cum onere dotem reſtituendi communi illorum filio, dictíque mariti hæreditatem poſt eius obitum adiuit facto inuentario, ſeu deſcriptione mobilium in illa repertorum quæ promiſit reſtituere; proteſtando ſe nolle iura ſua confundere: poſtmodùm domum hæreditariam tam ſuo quàm filij nomine vendidit, & pretij partem recepit. Bonis mariti in generali diſcuſſione poſitis, concurrebant creditores vxoris, quibus ipſa ante aditam hæreditatem obligata reperiebatur: concurrebant etiam creditores mariti teſtatoris prætendentes ſe debere præferri creditoribus hæredis. Quæſitum fuit quis eſſet præferendus.

Dubium conſiſtebat in eo, quòd vxor eadémque 1. hæres videbatur ſibi ſoluiſſe mediáte receptione partis pretij dictæ domus, nec non prædictorum mobilium: quia qoidquid ad creditorem peruenit ex pretio pignoris, diminuit eius creditum; dicta verò vxor & hæres recepit pretium dictæ domus, nec non dicta mobilia: & per conſequens non ficta ſolutio, ſed vera inducta fuit. *l. reſcriptum* §. 1. & *ibi. ff. de diſtract. pignor. & in l. quæſitum. ff. eod. tit.* † Et nominatim qoòd mulieri agenti ad re- 2. petitionem dotis opponi poſſit compenſatio, vel ſolutio, quando conſtat ad eam multas pecunias & bona mariti deueniſſe, tradit Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 129. *num.* 40. & 41. Mareſcot. *lib.* 2. *variar. reſol. cap.* 121. *num.* 67.

Verum

Verumtamen re maturè conſideratâ in fauorem creditorum hæredis, & iudicio Rotæ Auenionenſis ordinatum in cauſa concurſus creditorum Nobilium Ioannis Baptiſtæ de Florauant & Catherinæ de Labeona coniugum, creditores Dominæ
3. Catherinæ præferendos eſſe. † Quia remedio ſeparationis bonorum hæredis à bonis teſtatoris, licitum eſt ipſis tanquam in hypotheca anterioribus ſuper bonis hæredis . petere & conſequi ſuper dictis bonis ſolutionem ſummarum ſibi debitarum. Siquidem cùm omnia bona vxoris hæredis, ſint ipſis obligata:
4. † per conſequens nomen etiam & creditum dotale ipſius, quod habebat in bonis mariti, fuit illis obligatum & hypothecatum. Surd. *conſil. 4. num.19. & 20.* Pacif. *de Salman.interdict. inſpect.3.c.2. n.195.* vbi multos allegat.

5. Sunt igitur creditores mariti anteriores: quia ſunt creditores vxoris habentis hypothecam anteriorem dotalem ſuper bonis mariti: & ſic ſuccedit regula *cap. qui prior. de regul. iur. in 6. & l. potior. cum l. ſequentibus. ff. qui potior. in pignor. habe.* ſi verò reſpiciamus obligationem præſtitam per vxorem tempore inuentarij, creditores qui agunt contra bona ipſius ſunt anteriores; cùm eorum hypotheca præceſſerit aditionem hæreditatis, & obligationem per vxorem hæredem tempore dictæ aditionis præſtitam. *d. l. potior. & d. capit. qui prior.*

6. Verum quidem eſt tempore aditæ hæreditatis inductam fuiſſe à lege fictam ſolutionem crediti dotalis; cùm idem non poſſit eſſe debitor, & creditor; & actio & paſſio non poſſint ſtare in eodem ſubiecto:
7. † Quæ ficta ſolutio inducitur virtute & authoritate legis. *l. Vranius. ff. de fideiuſſoribus. l. ſi hæres. 22.*
8. *§. final. verſic. item ſi eſſet. ff. de ſolut.* † Immò præſumitur hæres per aditionem ſibi ſoluiſſe, quando agitur de fauore hæredis, & hærede volente. Addent. ad Ludouiſ. *deciſ.67. n.17.*

9. Sed iſta ficta ſolutio nunquam locum habet, quando agitur de præiudicio creditorum: quia fictio nunquam inducitur à lege in præiudicium tertij. DD. *in l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſucapion.* Sebaſtian. Sapia, *in l.¹ final. Cod. de edict. Diui Adrian. numer.30.* Surd. *conſil. 203. numer. 49.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 283. numer.15.* Gabriel. *conſil. 186. num. 32. volum 1.* DD. in *d. l. hæres à debitore. §. final. ff. de fideiuſſor* & maximè Bart. Caſtrenſ. & Imol. Idem Bart. *in l. ſi is qui. numer. 67. ff. de vſucapion.* & tradunt communiter DD. in *l. quæ dotis. 34. ff. ſolut. matrimon.* & fatetur Barboſ. *in ead. l. numer. 6.* licèt ipſe
10. diſputando contrarium ſentiat. † Et in indiuiduo de hac ficta ſolutione quam lex inducit per aditionem hæreditatis, tradunt Theſaur. inn. *lib. 3. quæſt. 44. numer. 3. in fin. verſic. limita.* Rota, *deciſ.71. numer. 4. verſic. neque obſtant. part.1. diuerſ.* Ioan. Andr. Georg. *allegat. 41. num. 28.* Cenſ. *deciſ.163. n.4.*

11. Fictio autem iſta debet intelligi, vt præcisè in actu aditionis hæreditatis inducta cenſeatur, non poſt aditionem. Rot. *deciſ.198. num.6. part.7. recent.* ¹Caualer. *deciſ. 367. num 1. & 2.* & probatur in *l. ſti-*
12. *chum. §. aditio.* & *ibi* DD. omnes. *ff. de ſolut.* † Quia actus aditionis ex quo prouenit imaginaria ſolutio, primo momento temporis expeditur. *l. gerit. ff. de acquir. hæred. l. ſi auia.* & ibi DD. *Cod. de iur. deliber.*
13. Robert. Marant. *in l is poteſt. ff. de acquir. hæred.* † Et poſt aditam hæreditatem non ampliùs dicitur hæreditas, ſed proprium hæredis patrimonium ex quadam bonorum & iurium confuſione. *l. ſed ſi plures. § filio. ff. de vulgar. & pupil. ſubſtit. §. 1. Inſtitut. de hæred. qualit. & differ.* Decius, & Cagnol. *in l. hæreditas. ff. de regul. iur.*

Vnde colligitur non poſſe ſubſiſtere quod ex ad- 14.
uerſo opponebatur, hîc non agi de ficta ſolutione, ſed de vera propter receptionem mobilium & pretij domus per vxorem hæredem. Quia ſi ſolutio ficta, facta fuit tempore aditionis hæreditatis; ergo ſolutione eius quod debebatur ſublata fuit omnis obligatio & extincta: & per conſequens non poteſt tractari de alia ſolutione tempore receptionis mobilium, vel pecuniarum: quia priuatio ſupponit habitum: extinctâ ergo obligatio-
ne, non poteſt tractari de ſolutione. † Nam obli- 15.
gatio ſemel extincta non reuiuiſcit. *l. qui res. ff. aream. ff. de ſolut.* Sibi igitur ipſis contrariantur creditores teſtatoris, dum fictam ſolutionem allegant tempore ſolutionis, & veram tempore receptionis. Surd. *deciſ. 92. numer. 9. & ſequentibus.* Dicendum eſt igitur inductam fuiſſe fictam ſolutionem tempore aditionis in præiudicium ipſius hæredis, non autem in præiudicium creditorum.

Præmiſſa locum habent quoad creditores haben- 16
tes hypothecam anteriorem, ante aditionem hæreditatis factam per hæredem: ſi enim ageretur de creditoribus qui contraxerunt cum hærede poſt aditam hæreditatem; tunc verum eſſet inductam fuiſſe fictam ſolutionem, cùm quoad iſtos poſteriores non tractetur de præiudicio tertij: quia ficta ſolutio iam ſuum effectum produxerat eo tempore, quo ipſis nullum ius nulláque hypotheca competebat: vt de muliere creditrice ſui mariti tradit Soccin. iun. *conſil. 170. num. 9. & 10. volum. 2.* Surd. *deciſ. 92. numer. 2. & 4.* Gratian. *diſcept. forenſ.*
cap. 214. numer. 1. & cap. 203. numer. 4. † vbi dicit 17.
quòd talis confuſio bonorum trahit ſecum perfectam ſolutionem, dictáque ſolutio cenſetur facta primò
de bonis mobilibus † Præſertim quando conſtat 18.
vxorem illa recepiſſe, & alienaſſe. Rota, *deciſ. 580. numer. 7. part. 1. diuerſ.* Idem Gratian *d. cap. 214. numer. 16.* Idque non tam per viam confuſionis, quàm per viam cuiuſdam fictæ & imaginariæ ſolutionis. Surd. *deciſ. 214. numer. 8. & 9.* & in proprio caſu creditorum, qui poſt aditam hæreditatem contraxerunt, decidit Ioan. Andr. Georg. *allegat. 41. n. 28.* Afflict. *deciſ.237. num. 3.* & hoc eſt quod voluit Bart. *in d. l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſucapionib. numer. 67. & 68.* vt etiam aduertit Vincent. de Franch. *deciſ.80. n.18.*

Cùm autem in caſu propoſito ageretur de creditoribus hypothecam habentibus ante aditionem, & ſic non fuiſſet inducta ficta ſolutio tempore aditionis hæreditaris in præiudicium ipſorum; reſtabant duæ difficultates examinandæ. Prima, vtrùm ſi non ficta; ſaltem vera ſolutio fuerit inducta per receptionem mobilium & pecuniarum. Secunda, vtrùm in præiudicium creditorum anteriorum.

Quoad primum dubium reſponſum fuit in primis, 19.
quæſtionem illam non poſſe verſari circa mobilia: quia ſpecies non poteſt dici ſoluta pro quantitate dotali debita. *l. 2. §. mutuo dato.* cum *ibi* notat. *ff. ſi cert.*
petat. † Stante proteſtatione per hæredem facta, quòd 20.
nolebat iura ſua confundere; cùm ficta ſolutio locum non habeat niſi interueniente voluntate hæredis. Surd. *deciſ. 92. num.7. & 8.* quia quando lex vult aliquid fieri ipſo iure, ſemper intelligitur parte volente. Gloſſ. *in l. ſi conſtat. Cod. de compenſationibus.* Surd. *deciſ. 191. n.15. & ſequentib.*

Quod autem attinet ad pecunias ex pretio domus 21.
receptas, licèt ex tali receptione ipſa ſibi ſoluiſſe

videatur ; tamen illa non poteſt dici vera ſolutio,
ſed impropria & ficta : neceſſe enim eſt vt fingamus
ipſam duas repræſentaſſe perſonas : vnam hæredis,
alteram hæreditatis. Rota Genuenſ. *decıſ.1.n.17.*
22. *& deciſ.1.num.15.& 36.* † Et per conſequens ſolutio
huiuſmodi non eſt vera, ſed ficta. Scacc. *de commerc. & camb. §. 6. gloſ. 1. numer 25.* ſi ficta ſolutio
: ergo non operatur in præiudicium creditorum
anteriora iura habentium : iuxta concluſiones ſuperiùs
firmatas.

Quod ad ſecundam quæſtionem attinet, reſpondetur
quomodocumque res ſe habeat ; non poſſe tamen
compenſationem, vel ſi mauis ſolutionem induci
in præiudicium anteriorum creditorum ipſius hæ-
23. redis. † Siquidem exceptio compenſationis debuiſſet
opponi per creditores mariti ante litem conteſtatã, &
diſcuſſionem cœptam; aliàs opponi nequit : cùm interuenerit
vnum ex tribus de quibus *in l. 3. Cod. de nouat.* nempe
litis conteſtatio, quæ vim denunciationis habet. Alberic.
in l. doli exceptio. aliàs *doli ma-*
24. *li exceptio. 19. num. 12. ff. de nouat.* † Et dicitur cauſata
mala fides creditorum mariti per litis conteſtationem,
propter quam excluduntur ab exceptionibus
compenſationis, vel ſolutionis : † cùm debitor debi-
25. toris nempe hæreditas mariti conſideretur tanquam
res inanimata reperta in bonis vxoris debitricis. Surd.
conſil.4. n.19. & ſic ceſſat facultas ſibiipſi ſoluendi in
præiudicium creditorum; cùm hoc caſu non poſſit repræſentare
duas perſonas. Vincent. de Franch. *deciſ. 53.*
n.10 † Vnde non benè infertur ab exceptionibus quæ
26. opponi poſſent aduersùs hæredem, ad eas quæ opponuntur
eius creditoribus ; cùm inter vtrumque caſum
ſit valde diuerſa ratio : quia creditores vxoris hæredis
non tenentur ſoluere debita illius, vel debita eius
mariti teſtatoris. † Nec eſt verum quòd creditores
27. vxoris repræſentent perſonam ipſius, quin imò repræſentant
perſonam propriam: quia volunt ex proprio
capite ſatisfieri ſuper bonis dictæ debitricis : vt
benè explicat Rota, *deciſ.703. num.1. part.3. recent.*

Et ex iis ita fuit iudicatum.

CAPVT LIX.

Si Communitas exactionem collectarum alicui commiſerit, qui alium ſubexactorem inſciâ Communitate ſibi aſſociauit; vtrùm ſi principalis exactor non ſit ſoluendo poſſit agere viâ ordinariâ vel executiuâ contra ſubexactorem, ſeu ſocium exactoris, qui cum ipſa Communitate non contraxit: Et vtrùm ſaltem conueniri poſſit in ſubſidium vſque ad concurrentiam ſummarum per ipſum exactarum.

SVMMARIVM.

1 *Communitas non poteſt agere contra ſocios exactorum. Intellige vt infra.*
2 *Socius exactoris non eſt ſocius conductionis.*
3 *Ad hoc vt ſocius exactoris conueniri poſſit per Communitatem, neceſſe eſt vt aſſociatio facta fuerit interueniente Communitate ; quamuis conuentum eſſet quòd ipſe ſibi ſocios aſſumere poſſet. Contra ; num. 8.*
4 *Electio ſociorum exactionis fieri non poteſt, niſi præſentibus & ſcientibus Conſulibus, alioqui non ſunt ſocij exactionis, ſed exactoris.*
5 *Angeli doctrina* in l. 1. ff. de loco public. *explicatur.*
6 *Socij ignorante Communitate aſſumpti non obligantur Communitati.*
7 *Conductor conductoris mei, non eſt meus conductor.*
8 *In materia ſocietatis vectigalium, caſus mixtus non continetur in ſimplici.*
Quando ſocius ſibi reſeruauit ius nominandi participem, non tenetur exigere conſenſum Communitatis. Ibidem.
9 *Socium ſocij mei, mihi non obligatum executiuè conuenire nequeo.*
10 *Obligatio Cameralis non porrigit vires aduersùs perſonas in ea non nominatas.*
11 *Ratificans inſtrumentum verbo vel facto an & quando poſſit executiuè conueniri.*
12 *Quando actus non fuit nomine meo geſtus, approbatio illius per me facta non meretur nomen ratificationis.*
13 *Debitor debitoris mei quando poſſit executiuè conueniri.*
14 *Debitor debitoris non poteſt cõueniri viâ executiuâ, niſi priùs conſtet de debito liquido & exequibili.*
15 *Socij non poſſunt inter ſe agere executiuè; niſi priùs calculatis rationibus.*
16 *Subrogati ab exactoribus tributorum fiſcalium, non poſſunt à fiſco conueniri niſi in ſubſidium.*
17 *Quando ſocius ſocij tenetur ratione geſtionis factæ circa ſocietatem, tenetur duntaxat vſque ad cõcurrentiã ſummarũ per ipſum exactarum.*
18 *Liberatur tamen ſi bona fide rationes principali reddiderit, & reliqua illi perſolnerit ante denunciationem ſibi factam.*

DVbitatum fuit vtrùm Communitas poſſet agere
contra eos ſubexactores, qui à principali exactore
collectarum fuerant deputati abſque interuentu
ipſius Communitatis, & quatenus agere poſſit ; quibus
remediis, quomodò, & qua actione ſeu via, an ordinaria,
an executiua : vtrùm in totum, vel pro parte.

Prima concluſio eſt : Communitatem non poſſe 1.
agere contra ſocios principalis exactoris regulariter.
Probatur quia ſocius ſocij mei, ſocius meus non eſt
quoad obligationem, hoc eſt non eſt mihi obligatus;
ſicut neque conductor conductoris mei, meus conductor
quoad obligationem dici poteſt. *l. qui admittitur
: cum l. ſeq. ff. pro ſocio l. conſily. §. fin. ff. de regul.
iur.* Alciat poſt Gloſſ. *in l. modeſtinus. ff. de verb. ſignific.*
Rota Genuenſ. *deciſ.27. n.1.* Cùm igitur Communitas
contraxiſſet ſolùm cum principali exactore, nec
aliquem actum vel contractum feciſſet cum dictis aſ-
ſociatis : † Sequitur ipſos non potuiſſe dici condu- 2.
ctores illius exactionis ; ſed duntaxat exactoris ſocios.
Rota Genuenſ. *deciſ. 14. n.53. & 15.* Vbi dicit
ſimiles aſſociatos qui cum Camera ſeu Communitate
minimè contraxerunt, non poſſe conueniri tanquam
liberatarios, ſeu Appaltatores ; quia Camera ſeu
Communitas ſuum conſtituit Appaltatorem, in
quem ius Appaltus transfert, nec illi concedit hanc
facultatem conſtituendi Appaltatores ſeu conductores
dictæ exactionis, cùm non fuerint nominati,
nec præſentes in ipſa liberatione, & cum ipſis
Communitas non contraxerit. † Et tamen vt con- 3.
ſtituerentur Appaltatores, debebat interuenire contractus
cum Communitate, ſeruatis ſeruandis. Rota
Genuenſ. *d. deciſ. 14. num. 55. verſic. nec obſtat.* Vbi
loquitur de conductoribus publicorum vectigalium.

Immò ſi dictus exactor ſibi reſeruaſſet tempore
libera

liberatioois facultatem alios ſibi aſſociandi, & nominandi; tales nominati non poterant dici exactores, ſeu appaltatores; neque tanquam tales pro exactione publicorum redituum conueniri; niſi illorum nomioatio facta fuiſſet formiter in præſentia Conſulum, vel Agentium pro Camera, ſi ageretur de fiſ-
4. cali conductione, vel exactione: † Siquidem electio ſociorum, quorum nominatio reſeruata fuit tempore liberationis publicarum functionum, non poteſt fieri niſi ſaltem præſentibus aut requiſitis locatoribus; & deputatio ſeu electio exactoris alio modo facta, dicitur nulla & clandeſtina. Ruyn. *conſil.* 90. *volu.* 1. *numer.* 9. Sed tamen contrarium tenuit Rota Romana, de qua infra, *numer.* 8. *verſic. nec etiam.*

5. Neque obſtat doctrina Angeli *in l.* 1. *num.* 1. *verſic. vltimo nota bene. ff. de loc. public. fruen.* vbi dicit quòd contra conductores vectigalium & pedagiorum cuiuſlibet Ciuitatis, & eorum ſocios, quibus iſti conductores communicant iſta vectigalia; & ſic in vectigalibus alios acquirunt ſibi ſocios; agi poteſt ad ſolutionem pretij per Rempublicam: ſicut contra emptores: quod dicit eſſe menti tenendum, quia quotidianum. Eamdémque ſententiam Angeli ſequitur Rebuff. *in conſtit. Reg. tit. de mercator. artic. vlt. gloſ. vnic. num.* 25. vbi dicit mercatores habentes officium vel conductionem de publico, ſicut ſolent in ſolidum conueniri, ita & alios in ſolidum conuenire poſſe: & allegat Gloſ. *in dicta l.* 1. *ff. de loco public. fruend.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 336. *num.* 41. 42. *&* 43.

6. Reſpondetur enim neque Angelum, neque Doctores mox citatos dicere, exactores clam & ſine conſenſu Vniuerſitatis deputatos, poſſe conueniri ab ipſa Vniuerſitate, cum qua nullo modo contraxerunt. Quia contrarium eſt in iure verum, ex Ruyn. *dicto conſil.* 90. *num.* 9. *volum.* 1. & ſi bene legatur Angel. & alij, non loquuntur de ſubexactore ſine conſenſu Communitatis deputato; ſed de eo qui conſentiente Vniuerſitate fuit nominatus, & ad exigendum commiſſus iuxta diſpoſitionem iuris. Atque ita Angeli doctrinam intelligendam eſſe monet Rota Genuen. *deciſ.* 14. *num.* 129. *verſic. ad duodecimum. & num.* 130. *vſque ad verſic. vel licet.* Quamuis illum aliter & malè videatur intellexiſſe Auend. *in tractat. de exequen. mandat. part.* 2. *cap.* 11. *num.* 6. cùm eius intellectui repugnet ratio & authoritas ſupradictorum Doctorum.

Neque text. aut Gloſ. *in dicta l.* 1. *de loco public.*
7. *fruend.* loquuntur de conductore conductoris, ſed quod ibi dicitur, ſimpliciter eſt intelligendum præſuppoſitis habilibus, nempe interueniente conſenſu Communitatis, vel de illo ſocio qui à principio in conductione exactionis vel vectigalis fuit Reipublicæ nominatus tanquam ſocius; & cuius nomine facta fuit conductio: vt videre eſt in dicta Gloſ. *in figuratione caſus*, in qua ſupponitur fundum communem alicui fuiſſe locatum pro ſe, & pro ſocio.

8. Prætèrea doctrina Angeli & aliorum procedit, quando agitur de eo qui fuit aſſociatus in exactione onerum publicorum ſimpliciter; at verò exactor iſte non aſſumpſerat ſibi ſocium in exactione iſtius Communitatis, ſed illum deputauerat, vel aſſociauerat in pluribus aliis negotiis diuerſis, & in exactione plurium collectarum per alias diuerſas Communitates impoſitarum: vnde non erat ſocietas ſimpliciter functionum publicarum, ſed ſecundùm quid, & per accidens: Ideo diſpoſitio *dicta l.* 1. *ff. de loco public. fruendo*, & aliæ ſimiles loquentes de ſocietate vectigalium, non habent locum quando cum illa ſocietate adeſt mixtura ſocietatis aliarum negociationum; quia caſus mixtus non comprehenditur ſub caſu ſimplici; & diſpoſitio loquens de publica vtilitate, non habet locum in caſu mixto, in quo adeſt mixtura publicæ & priuatæ vtilitatis. Decius *conſil.* 213. *viſis his quæ accurate. num.* 4. quem ſequitur Felic. *de ſociet. cap.* 32. *num.* 16. Et eſt notandum, quòd Decius conſuluit in eodem caſu, in quo Ruyn. *dict. conſil.* 90. *volum.* 1.

Nec etiam obſtat *deciſio* Rotæ 208. *num.* 6. *part.* 4. *recent.* Quia illa deciſio non loquitur de deputato ad exigendum, ſed de participe conductionis vectigalium, quem principalis conductor nominauerat in executionem facultatis nominandi reſeruatæ tempore liberationis dictæ conductionis ſibi factæ: vt legitur *dicto num.* 6. *in fin.* vbi reuocatur alia deciſio facta in eadem cauſa, quæ inſeritur apud Marcheſ. *de commiſſ. part.* 2. *fol.* 509. *num.* 3. *verſic. nec obſtat.* vbi dicebatur non obſtante reſeruatione facultatis nominandi ſocios in appaltu, nominationem debuiſſe fieri in Camera: Sed hic non eſt caſus noſter. De materia autem participationis in huiuſmodi locationibus fuse agit Gratian. ex dictis Rotæ deciſionibus, *diſcept. forenſ. cap.* 597. *numer.* 25. *& ſequentibus.*

Secunda Concluſio. Caſu quo ex pacto nomina- 9.
tionis reſeruatæ, vel alio modo, Communitas habuiſſet actionem contra ſubexactorem; non tamen agere potuiſſet viâ executiuâ contra ipſum: cùm non ſit nominatus in inſtrumento obligationis præ-
ſtitæ per exactorem principalem, † Cameralis autem 10.
obligatio non habet effectum executiuum contra perſonas in ea non nominatas: licèt enim obliget efficaciùs, non tamen in plus quàm partes conuenerint. Rota apud Cenſ. *poſt tractat. de cenſib. deciſ.* 33. *num.*
3. Zachi. *de obligat Cameral. quæſt.* 14 † Et quamuis 11.
ſubconductor iſte inſtrumentum ſaltem facto ratificaſſe diceretur; tamen hæc non erat ratificatio: quia
inſtrumentum nomine illius geſtum non erat. † Quod 12.
autem nomine meo geſtum non eſt, ratificare non poſſum: *cap ratum. de reg. iur. in* 6. *l. ſi pupillus.* §. *ſed ſi ego.* & *ib.* Bart. *ff. de negot. geſt.* Surd. *conſil.* 183. *num.* 40. Ergo ceſſat hoc caſu via executiua. Scacc. *de appellat. quæſt.* 17. *limit.* 9. *num.* 11. *& multis ſequentib.* vbi bene explicat, quando quis ex ſua ratificatione conueniri poſſit viâ executiuâ.

Dices, contra debitorem debitoris agi poſſe viâ 13.
executiuâ, quando ille eſt executiuè obligatus: ex Rota apud Zach. *de obligat. Camer. deciſ.* 7. *num.* 1. & notant DD. in *l. etiam nomen. Cod. de execut. rei iudic.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 507. *a num.* 1. *ad num.* 17.

Sed facilis eſt Reſponſio: quia regula illa procedit, 14.
quando conſtat de debito liquido & exequibili: vt habetur in *dicta deciſ.* & tradit Coſt. *de remed. ſubſid. cap.* 77. *num.* 5. Alioqui non licet agere executiuè contra debitorem debitoris; cùm, vt contra eum ſic agatur, multa requirantur de quibus copiosè Addentes ad Buratt. *deciſ.* 793. *litera A.*

Creditum autem ſociale non eſt exigibile, nec exe- 15.
cutionem meretur niſi factis priùs inter ſocios Computis, calculatíſque rationibus, vt ſciatur quis ſociorum ſit debitor, & quis creditor. Giurb. fusè *deciſ.* 15. *per totam*, maximè *num* 7. *&* 8. vbi infinitos allegat.

Tertia Concluſio. Si quæ actio competeret aduer- 16.
sùs ſubexactores, illa daretur duntaxat Communitati in ſubſidium; caſu quo principalis exactor non eſſet ſoluendo, vel eſſet fugitiuus: & hac ratione DD. fiſco tribuunt actionem aduersùs exactores

ſubrogatos. Petrus de Vbald. *tractat. de duobus fratribus. part. 10. princip. num. 2. verſic. ex his etiam poteſt decidi*, quem ſequitur & citat Bertachin. *in tractat. de gabellis, part 2. quæſt. 12. num. 25.*

17. Vltima Concluſio. Actio Communitati competere poteſt aduersùs ſubexactores, ad concurrentiam & pro rata ſummarum & rerum quas ipſi exegerunt, & quæ ad eorum manus peruenerunt de bonis & pecuniis dictæ Communitatis: quia colonus coloni mei, & conductor conductoris mei, & ſocius ſocij mei non tenentur ratione perſonæ, nec ratione alicuius obligationis præſtitæ mihi; ſed ratione rei, ſeu geſtionis, aut adminiſtrationis rerum mearum quas ipſi adminiſtrarunt, aut receperunt: vt tradit Caroc. *in tractat. de locat. part. 1. cap. 42. parue editionis* Cagnol. *in dicta l. conſilij. § ſocij. ff. de reg. iur.* Coſt. *de ſubſid. remed. 77. num. 7. circa medium*, & *num. 8.* vbi dicit ſocium in caſum exactæ pecuniæ communis, quamuis ſit ſocius ſocij, teneri in ſubſidium pro pecunia per ipſum exacta, quando debitor principalis decoxit.

18. Hæc tamen intelligenda ſunt, niſi iſte ſubexactor vel ſocius ſocij bona fide, & ſine fraude rationes reddidiſſet, & reliqua ſoluiſſet ſuo principali ante intimationem, ſeu denunciationem; & ante illius decoctionem: adinſtar eorum quæ de conductore dicit Coſt. *in tract. de ration. rat. quæſt. 18. num. 16. & 17.* cùm non ſit æquum, vt binam ſolutionem facere compellatur: & quilibet bona fide ſoluens ſuo creditori liberetur; quamuis poſtea illius inſurgant creditores: vt multis citatis probat Additio ad Burat. *dicta deciſ. 793. in fine.*

19. De materia autem iſta ſocij per ſocium ſibi adiuncti, copioſè agunt vltra iam citatos, Felic. *de societ. cap. 15. num. 63.* Mozz. *de contractib. in tit. de societ. col. 3. de ſubſt. societ. num. 4.*

CAPVT. LX.

Vtrùm priuatus habens domum iuxta plateam publicam, in qua conſtructus eſt fons ciuium vſui deſtinatus, poſſit aperire portam vt exeat domo per illum locum inuita Communitate. Quis dicatur locus publicus quoad vſum, & quis quoad dominium Vniuerſitatis, & quæ ſit inter vtrumque differentia. Quando quis prohiberi poſſit in muro ſuo ianuam aperire. Qua ratione colligi poſſit ianuam aperiri ad æmulationem. Vtrùm per conceſſionem licentiæ, quis dicatur conſtitutus in quaſi poſſeſſione prohibendi.

SVMMARIVM.

1. *Via publica vſus communis eſt, & omnibus patere debet.*
2. *Si quis viæ ſeruitutem conſtituat, locus publicus inter prædium dominans & ſeruiens intermedius non præiudicat ſeruitutis conſtitutioni.*
3. *Locus deſtinatus ad vſum alterius loci, cenſetur pars illius.*
4. *Non dicitur via publica ex eo quòd publicè per eam itur; ſed alia plura requiruntur: nominatim quòd ducat ad Ciuitatem, flumen, vel viam publicam.*
5. *Si Communitas locum publicum emerit, poteſt illum ad vſus ſibi bene viſos commutare.*
6. *Locus publicus emptus à Communitate, alienari aut vendi poteſt.*
7. *Loca publica Communitatis vendi poſſunt pro illius neceſſitate.*
8. *Quæ à Communitate alienari poſſunt, impropriè publica dicuntur.*
9. *Bona Vniuerſitatis non ſunt propriè communia: quia alienari poſſunt.*
10. *Bona patrimonialia Communitatum quodammodo pro priuatis habentur.*
11. *Quæ ſit differentia inter bona quæ publica ſunt proprietate, & ea quæ ſunt in vſu publico.*
12. *Communitas vendere poteſt prædia, horrea, & alia ſimilia bona quæ ſunt proprietate publica.*
13. *Cenſus imponi poteſt ſuper bonis patrimonialibus Communitatum.*
14. *Ianua non poteſt aperiri ſuper loco, qui proprietate publicus eſt.*
15. *Etiam ſuper via publica oſtium fieri non poteſt, ſi ex eo oriatur damnum Communitatis.*
16. *Quamuis Theatra ſint in vſu publico, tamen Communitas poteſt modum illius vſus præſcribere.*
17. *Communitas poteſt impedire facturam ianuæ per quam eatur ad locum publicum, non ſolum ſi fiat præiudicium publicæ vtilitati; ſed etiam ſi poſſibile ſit illud oriri in futurum.*
18. *Damnum attendi debet non ſolùm quod eſt in actu, ſed etiam quod eſt in potentia.*
19. *Porta cenſetur facta ad æmulationem, quando quis aliunde habebat aditum ad domum.*
20. *Ex facultate ſeu licentia alicui conceſſa faciendi ianuam, vel aliquid aliud, colligitur quaſi poſſeſſio prohibendi ne fiat inuito eo qui licentiam conceſſit.*
21. *Manutentio peti poteſt in quacumque parte litis ſuſpenſo petitorio, etiam in cauſa appellationis. num. 22.*

QVidam particularis prætendebat Conſules iniuſtè ſibi dare impedimentum, ne ianuam in ſua domo aperiret, ſeu conſtrui faceret, per quam acceſſus illi dabatur ad plateam, ſeu locum publicum, in quo fons ædificatus & erectus erat ad vſum totius Ciuitatis deſtinatus.

Quia viæ publicæ vſus communis eſt, & ad ipſam 1.
aditus omnibus patere debet; loca enim publica priuatorum vſibus deſeruiunt, iure ſcilicet Ciuitatis, non vtì propria cuiuſque: & tantùm iuris habet quilibet ad obtinendum, quantum alius ad prohibendum. *l. 2. §. hoc interdictum. l. 1. ff. ne quid in loc. public.* † Vnde ſi quis in fauorem prædij, inter 2.
quod locus publicus intermedius eſt, ſeruitutem viæ conſtituat; non impeditur ſeruitus viæ, aut itineris, per locum illum publicum qui inter prædium dominans & ſeruiens medius eſt. Caſtrenſ. *in l. flumine publico. ff. de ſeruitut. ruſtic. prædior.* † Præſertim 3.
verò cùm locus ille publicus ſit acceſſorius ad fontem Communitatis, ad quem omnibus datur acceſſus; ideo tanquam pars ipſius fontis cenſeri debet: & ſicut omnibus ad fontem datur acceſſus liber, ita & huic ciui particulari videtur denegari non poſſe liberum ingreſſum ad illum locum: quia de iure locus deſtinatus ad vſum alterius loci, cenſetur portio illius ad quem deſtinatus eſt.

eſt. Caſtrenſ. *in l. ſepulchrum. numer.* 3. *Cod. de relig. & ſumpt. funer.*

Negotio tamen exactè perpenſo, Dixi Commu-
nitatem iure impedire poſſe, ne vicinus iſte portam
in ſuo pariete aperiret, per quam ad illam plateam
fontis liberè accedere poſſet. Quia ſupponebatur in
facto verum, quòd locus ille ad quem vicinus adi-
tum poſtulabat, mediante portâ per eum in pariete
domus ſuæ aperiendâ, non eſt locus publicus ſeu via
4. publica. † Non enim ex eo ſolo via publica dicitur,
quòd ad eam & per eam publicè eatur: ſed tria ad
eam conſtituendam requiruntur, Primò quòd ſo-
lum ſit publicum. Secundò, quòd per illud publicè
eatur. Tertiò, quòd ducat vel ad Ciuitatem, vel ad
flumen, vel ad viam publicam. Cepol. *de ſeruit. via. queſtione.* 7. per text. eſt in *l.* 1. *§. ſumma cum vti-*
litate. ff. de his qui deiecer. vel effuder. & *ibi* notat Bart.
5. Surd. *deciſ.* 41. *num.* 3. *&* 4. † Immò ceſſabat omnis
difficultas ex eo, quòd ſupponebatur locum illum de
communibus pecuniis emptum fuiſſe, domóſque in
illo præexiſtentes fuiſſe ex conſilij deliberatione de-
ſtructas vt commodior ad fontem pateret acceſſus;
ita vt nullum ſit dubium quin ſi hodie Communitas
vellet, in illo loco apothecas, porticus, vel quid
ſimile fabricare; id poſſet: aut fontem ad alium lo-
cum transferre, & de illo loco aliter ad libitum diſ-
ponere, impediendo ne quis emptores vel condu-
ctores illius loci in pacifica poſſeſſione turbaret. *l.* 1.
6. *ff. de loco public. fruen.* & *ibi* Angel. & alij. † Et po-
teſt Communitas locum illum omninò alienare, ſicut
alia bona ſua, adhibitis ſolemnitatibus conſuetis: vt
in tit. de vendend. reb. Ciuit in Cod. & *de diuerſis*
prædiis Ciuitatū lib. 11. *l.* 2. & *ibi* Luc. de Penna.
Eius enim eſt deſtruere, cuius eſt condere. *l. ſi quis. in*
7. *principio. ff. de legat.* 3. † & quod plus eſt, quamuis
ageretur de via publica poſſet Communitas proce-
dere ad illius alienationem cum ſolemnitatibus re-
quiſitis, ſi talis alienatio eſſet Reipublicæ neceſſaria.
Afflict. *in tract. de iure prothomiſ.* § . 9. *num.* 7. *&* 8.
maximè *in verſic. pro reſolutione.* & in effectu Iudex
à quo in ſua ſententia reſeruauerat ius Communi-
tatis quatenus locus ille à publico in priuatum re-
digeretur.

8. Quibus ſic ſtantibus conſequens eſt, vt locus ille
non niſi impropriè publicus dici poſſit: nam quæ-
cumque alienari, mutuari, vel alterari ab Vniuerſita-
te poſſunt, ea impropriè publica dicuntur. *l. ſed & Celſus.* cum *l. ſequenti. ff. de contrah. empt. §. final.*
inſtit. de empt. & vendit. l. inter publica. ff. de verb.
ſignif. & *ibi* Alciat. qui ideo dicit, non ſine ratione
Iuriſconſultum *ibi* bona illa non publica, ſed inter
publica nominare, id eſt abuſiuè publica: nempe non
iure gentium, ſed iure ciuili vel municipali publica:
verè ergo publica dici debent, quæ vſu ſunt publica;
9. proprietate non item. † Res autem Vniuerſitatis &
vſu, & proprietate ſunt communes: & propterea
verè publicæ non ſunt. Cuiac. *ad tit. Inſtit. de rer.*
diuiſ. in verb. & portus. & *in verb. Vniuerſitatis.*
10. † Ideo bona quæ ſunt in publico patrimonio vendi
poſſunt & pro priuatis habentur, eodem plane mo-
do quo aliàs bona Principis fiſcalia, & patrimonialia
diſtinguuntur: vt diximus in *tract. de præuent. iudi-*
cial cap. 23. horum enim ſimilem eſſe rationem &
diſtinctionem tradit Cuiac. *ad l. ſed & Celſus.* 6. *in*
principio, & circa finem in verſ. publica autem ſunt
11. *diſtinguenda.* † Eamdémque differentiam inter pu-
blica vſu, & publica proprietate & vſu, tradit Pract.
Papiens. *in form. libell. in action. real. in verb. veris*
ac legitimus titulis. numer. 46. *in fine, & numer.* 47.
per text. in *dict. l. ſed & Celſus.* Cancer. *lib.* 3. *va-*
riar. reſol. cap. 17. *de ſent. & earum execut. numer.*
198. 199. *&* 200. † vbi quòd Vniuerſitas poteſt ven- 12.
dere ea quæ ſunt ſui patrimonij, & in illis habetur
tanquam priuata perſona; vt ſunt prædia, horrea,
& alia quæ iure proprio ad Vniuerſitatem ſpectant.
Gaſp Rodetic. *de annu. redit. lib.* 1. *quæſt.* 14. *num.*
67. vbi affert exemplum in domibus publicis, præ-
diis, campis, & reditibus, in quibus dicit poſſe pro-
cedere Communitatem ad alienationem, & de illis
diſponere. Cenſ. *de cenſibus. quæſt.* 23. *numer.* 18. † 13.
vbi dicit cenſum poſſe imponi in caſibus ibi expreſ-
ſis, ſuper rebus quæ ſunt in patrimonio Reipublicæ,
& ab ipſa non iure Vniuerſitatis, ſed iure priuati pa-
trimonij poſſidentur. Auendan *de exequend. mandat.*
2. *parte, cap.* 10. *numer.* 1.

Si autem fatemur (prout verum eſt) locum il- 14.
lum non verè publicum eſſe, ſed priuati Reipublicæ
patrimonij; fateri conſequens eſt non poſſe quem-
piam qui ad illum locum ſtillicidium protenſum non
habet, ianuam in muro finitimo aperire. Cepol. *de*
ſeruit. vrb. præd. cap. 47. *de pariete. numer.* 6. *verſic.*
ſed nunquid vicinus. rationem reddens, quia non
poteſt imponi ſeruitus prædio alieno, domino no-
lente. *l. diuus. ff. de ſeruit. ruſt. præd.* & quamuis lo-
cus ille verè publicus eſſet, non poſſet in eo oſtium
aperiri ſtante damno, vel incommodo quod Rei-
publicæ oriri poſſet in futurum: vt ſupra oſtenſum
eſt. † Quia quod dictum eſt ad locum publicum 15.
oſtium aperiri poſſe, intelligendum eſt dummodo
damnum non fiat Reipublicæ, aut ius publicum non
lædatur. Pract. Papien. *in form. libell. pro hæred. vel re*
ſingul. diuiden. in verb. & in futurum percipiendis.
num. 6. *verſic. ſed an in pariete.*

Sic licèt in Theatris Vniuerſitas ius publicum ha- 16.
beat vſu, non proprietate; §. *Vniuerſitatis. Inſtit. de rer.*
diuiſ. & ſic ſint verè publica ex ſupradictis; poteſt
tamen vſui publico modum præſcribere, cùm multis
apud Romanos legibus præſcripta ſint, & diſtincta
in Theatris loca: veluti Senatorum à plebe, nec om-
nia omnibus patuiſſe loca certum ſit in Theatris,
Alex. ab Alex. *genial. dier. lib.* 5. *cap.* 16. Balduin. §.
littorum, in verb. quæ in ciuitatibus. Inſtit. eod. tit. de
rer. diuiſ.

Neque intereſt quòd forſan in ſtatu præſenti oſtij 17.
apertura non inferat damnum Communitati: Quia
ſatis dicitur inferre damnum id quod habitu, quamuis
non actu infert; ſicut dicimus de falſitate quæ noci-
ua dicitur, ſi ſaltem poſſibile ſit ipſam nocere poſſe
Farin. *de falſit. & ſimul. quæſt.* 150. *num.* 355. *& ſe-*
quentib. † Et generale eſt in iure; vt non ſolùm at- 18.
tendatur damnum quod eſt in actu, ſed etiam quod
eſt in potentia: text. eſt clarus *in l.* 1. § *prætor ait. ff.*
de his qui deiecer. vel effuder. Ibi *nec expectamus vt*
noceat, ſed omninò ſi nocere poſſit. Rota, *diuerſ. deciſ.*
31. *num.* 8. *part.* 2.

Conſideratione etiam dignum eſt, quòd ex vici-
nis domibus nulla habet oſtia, feneſtram, vel apertu-
ram reſpicientem ad fontem, quod etiam fieri potuit,
ne ex vicinis domibus immunditiæ ad fontem defe-
rantur, vel proiiciantur; ſed omnes portæ & fene-
ſtræ erant ex alia parte: † Et ideo cùm aliunde ha- 19.
beant exitum, noua iſta apertura videtur fieri ad æmu-
lationem, potiùs quàm ad vtilitatem domus: vt di-
cit Franciſc. Marc. *deciſ. Delphin. part.* 2. *deciſ.* 484.
num. 3. *verſic. & maximè.* qui loquitur etiam in caſu
fortiori, nempe quando in muro aderant veſtigia
portæ antiquæ. Idem repetit *part.* 1. *deciſ.* 24. *num.*
4. *&* 5.

Et præmiſſa multò magis procedunt, quia ipſa 20.
Communitas eſt in quaſi poſſeſſione prohibendi, ne
quis

Digitized by Google

qois in illo muro faciat aperturas; vt probatnr ex licentia aperiendi, dummodo ad omnem voluntatem Communitatis clauderetùr: ptovt ſubſequuta fuit iubente Commuoitate clauſura: Nam io iſtis iuribus incorpotalibus, poſſeſſio acquiritur per vnicum actum, Gratian. *dicep. forenſ. cap.* 113. *num.* 1. *&* 32. & ex conceſſione licentiæ ſequitur ius, & quaſi poſſeſſio prohibendi. Poſt. *de manutent. obſeruat.* 24. *num.* 16. qua de te taioen videti poterit Cancer. *lib.* 2. *variar. reſol. cap.* 2. *num.* 90. *in nonis* Rota Auen. *deciſ.* 165. *num.* 8. *in fine*, Rota Romana *in recent. part.* 4. *deciſ.* 300. *num.* 7. Vincent de Franch. *deciſ.* 158. *num. vlt.* Ibi *& ſic acquieſcentia.* & *ibidem* Additio Viſconti. Burat. *deciſ.* 222. *num.* 2.

21. Et propterea Dixi forſitan melius eſſe, ſi Communitas ſuſpenſo petitorio intentet poſſeſſorium, quæ ſuſpenſio non ſolùm poteſt fieri in quacumque parte litis: ad notata *in cap. paſtoralis. de cauſ. poſſeſ-*
22. *ſionis & propriet.* Ludouiſ. *deciſ.* 307. *num.* 19. † Sed etiam in inſtantia appellationis: vt tradit Seraph. *deciſ. Rota Romana* 299. *num.* 1. *&* 2.

CAPVT LXI.

Si legatum fuerit prædium, ſuper quo cenſus annuus fuit ſpecialiter impoſitus; vtrùm hæres, an legatarius ad cenſus ſolutionem & extinctionem teneatur. Quid ſi legatum fuerit *cum ſuis iuribus & pertinentiis*, vtrùm intelligatur tam de actiuis quàm de paſſiuis.

SVMMARIVM.

1. *Hares regulariter tenetur redimere cenſum ſuper re legata ſpecialiter impoſitum, quando teſtator illud ſciebat.*
2. *Ampliatur vt procedat, ſiue cenſus fuerit impoſitus ante. ſiue poſt legatum factum.*
3. *Clauſula* cum ſuis iuribus & pertinentiis *adiecta legato certa rei, vtrum comprehendat iura tam actiua, quàm paſſiua.*
4. *Clauſula pradicta non continet iura paſſiua, quando ex coniecturis, conſtat de contraria voluntate teſtatoris.*
5. *Magna eſt differentia inter cenſus creatos iuxta formam Bulla, & eos qui hac in patria frequentantur, vbi Bulla non eſt vſu recepta.*
6. *Bulla Pij. V. qua requirat circa impoſitionem cenſus ſuper certo pradio.*
7. *Clauſula* ita quod ſpecialitas generalitati non deroget, *cuius ſit efficacia in cenſibus, qui apud nos venduntur.*
8. *Ex Bulla Pij. V. licèt in contractu cenſus vltra certum pradium adſit obligatio generalis omnium bonorum, ſi tamen pradium pereat, perimitur quoque cenſus ſuper eo impoſitus.*
9. *Cenſus iuxta formam Bulla creatus inharet pradio, & dicitur de illius pertinentiis paſſiuis.*
10. *Cenſus qui non fiunt iuxta formam Bulla, dicuntur eſſe de pertinentiis perſona, nõ pradij.*
11. *Cenſus iſti in quibus Bulla forma non ſeruatur, dicuntur ius à re abſtractum, & ſunt de loco vbi ſolutio deſtinata fuit.*
12. *In noſtris cenſibus ſola actio pro exigendis fructibus conſideratur, nec aliquod ius reale ſuper re obnoxia cenſui acquiritur.*
13. *Quod ad realitatem cenſus fieri debet differentia inter eum qui pecunia redimibilis eſt, & reſeruatiuum.*
14. *Explicatur* conſilium 1. *Pedroch. & oſtenditur ex facti per eum propoſitis circumſtantiis, nihil inferri poſſe ad quaſtionem, de qua agitur, generaliter conſideratam.*
15. *Legatum Curia cum ſuis pertinentiis, videtur continere tam onera quàm honores attento nomine illo* Curiæ *quod eſt vniuerſale.*
16. *Nomen Caſtri, vel villa, eſt vniuerſale; & in eo omnia iura tam actiua quàm paſſiua continentur.*
17. *Nomen apotheca, ſeu menſa eſt quid vniuerſale, & continet tam commeda quàm incommoda.*

DOmus, quam maritus vxori cum eius iuribos & pertinentiis legauerat reperiebatur oerata annuo cenſu: Hæres onus ſoluendi cenſum in legatarium reiiciebat. Quæſitum fuit ad quem ſpectaret onus ſoluendi cenſum? Reſpondi ſpectare ad hæredem; non autem ad legatariam

Quia regulariter hæres tenetur luere cenſum an- 1.
noum redimibilem impoſitum ſuper corpore hæreditario legato, ſi teſtator illius ceoſus notitiam habebar; provt de dicta notitia conſtare aſſerebatur. Anton. de Marin *quotid. reſol. part.* 1. *cap.* 12. *num.* 2. vbi oſtendit differentiam inter legatum & donationem. Roderic. *de annu. redit. lib.* 2. *quaſt.* 1. *num.* 6. vbi oſtendit differentiam inter cenſum perpetuum redimibilem, & non redimibilem. Coſt. *in tract. de*
rata queſt. 72. *num.* 1. † Idque locum habet ſiue cen- 2.
ſus fuerit conſtitutus ante legatum, ſiue poſt. Menoch. *conſil.* 997. iuncto *conſil.* 1007. Cenſ. *de cenſib. queſt.* 79. *num.* 24.

Verùm, quia io dicto legato adetat claoſula illa 3.
cum ſuis iuribus & pertinentiis; ideo videbatur contrarium dicendum. Sed quòd teſtator per illam clauſulam, *cùm iuribus & pertinentiis*, videatur intellexiſſe de iuribus actiuis, & non paſſiuis domus legatæ videtur probari ex eo, quòd clauſula illa videtur appoſita ad augmentum; & ad fauorem legatarij; non autem ad diminutionem legati: Cenſ. *dict. quaſt.* 79. *num.* 38. *&* 39. poſt Menoch. *conſil.* 416. *num.* 16. Rota *deciſ.* 560. *numer.* 10. *part.* 1. *recentior.* Ioannes Baptiſta Coſta. *conſil.* 9. *numer.* 16. *&* 17. ad quod ſeipſum refert *tract. de rata, qua-*
ſtion. 72. *in princip.* † Et quamuis Rota apud Ma- 4.
rin. *loc citat. num.* 9. (quæ deciſio eſt repetita apud Cenſ. *deciſ.* 517. *& in recent. deciſ.* 143. *part.* 5.) teneat clauſulam illam habere vim transferendi omnia iura tam actiua, quàm paſſiua ad legatarium; niſi colligatur contraria voluntas teſtatoris ex coniecturis: veluti ſi per iniunctum onus ſolutionis cenſus legatum remaneret inutile apud legatarium, aut ſimilibus ex cauſis, de quibus eadem Rota apud Cenſ. *deciſ.* 517. tamen cauſâ iterum repropoſitâ, Rota noluit punctum iſtum decidere, vt notatur in *dict. deciſ.* 517. *num.* 1. Et apud Cenſ. *dict. queſt.* 79. inſeruntur Doctiſſimi viri Pauli Ranuccij allegatiooes, quibus conabatur Roram inducere vt recederet à deciſis; Ideo non videtur quòd Rotæ deciſio ad hoc allegari poſſit, donec appareat in qua opinione Rota permanſerit.

Et vlteriùs pro confirmatione meæ ſententiæ in 5.
fauorem legatariæ conſiderabam, magnam eſſe differentiam inter cenſus creatos iuxta formam Bullæ Pij V. & cenſusqui frequentantur in hac Ciuitate, &

Patria

Digitized by Google

Patria vbi dicta Bulla non fuit vſu recepta: de qua dif-
ferentia aliquid etiam dictum fuit ſupra *cap. 39. n. 14.*
6. † ſiquidem iuxta formam Bullæ neceſſe eſt vt cenſus
imponatur ſuper certo fundo ſuis limitibus deſigna-
to, qui ferat fructus ſufficientes pro ſolutione annuæ
præſtationis, & illi correſpondentes; adeo vt ſi fru-
ctus excederent exceſſu conſiderabili valorem annuæ
præſtationis, contractus redderetur nullus tanquam
contra formam Bullæ factus, teſte Centio *dict. tract.*
7. *quæſt. 38. num. 7.* † Cenſus autem ſeu reditus annui
qui in hac Ciuitate & Patria frequenter celebrantur,
non imponuntur ſolùm ſuper certo prædio, ſed ſuper
certo prædio iuncta hypotheca generali omnium bo-
norum, cum clauſula, *ita quod ſpecialitas generalitati
non deroget, & è contra:* per quam clauſulam fit, vt
creditor poſſit exercere arbitrio ſuo hypothecas prò
conſequenda annui reditus ſolutione indiſtinctè, tam
ſuper prædio deſignato, quàm ſuper aliis bonis ſui de-
bitoris. Puteus *deciſ. 36. num. 2. & 3. lib. 1. in correct.*
Oſaſc. *deciſ. 159. colum. vltim.* Marius Muta, *deciſ. Si-
cil. 24. num. 25. & 26.* Pacific. *de Salman. interd.
inſpect. 3. cap. 3. num.* 88. & hanc differentiam bene ex-
plicat D. Ludou. Bell. *conſil. 72. num 6. & ſequentibus.*
quamuis in puncto principali illius conſilij eius opi-
nioni non adhæream: vt aliàs monui.

Cenſus ſeu reditus annui primi generis eius ſunt
naturæ, vt prædium ipſum ſolùm ſuper quo cenſus
impoſitus eſt afficiant, non autem cætera debitoris
bona: quia licèt debitor ſecundùm tenorem Bullæ
omnia bona ſua hypothecæ generali ſupponere poſſit;
illa tamen generalis hypotheca inſeruit duntaxat pro
8. facilitate executionis: † adeo vt ſi res illa certa & li-
mitata quæ aſſignatur pro fundo cenſus periret, cen-
ſus quoque remaneret extinctus: vt tradit inter cæ-
teros Cenſ. *in dict. tract. de cenſib. quæſt. 41. num. 10.*

9. Vnde ſequitur reſolutio quæſtionis & difficultatis
propoſitæ: quia deciſio illa Rotæ ſuperiùs allegata
quæ faciebat vt hæreret animus, nec non Burſatus,
Felicianus, Pedrocha, & alij per Rotam allegati *dict.
deciſ. 143. part. 5. recent.* loquuntur de cenſu annuo
creato iuxta formam Bullæ, qui rem ipſam afficit, &
magis ipſi inhæret: ideo faciliùs dicitur eſſe de iuri-
bus & pertinentiis paſſiuis ipſius prædij cenſu onera-
ti; cùm illam rem duntaxat & non totum patrimo-
nium afficere poſſit: at verò cenſus ſecundi generis,
qualis erat ille de quo agebatur, non afficit rem ali-
quam limitatè, ſed totum patrimonium debitoris; &
dicitur quoddam ius abſtractum & independens ab
10. illa re, & de per ſe: † & dicitur eſſe de pertinentiis
perſonæ, non autem de pertinentiis bonorum: vt di-
cit Aretin. *conſil. 10.* vbi conſuluit quòd ſi bona ali-
cuius fuerint confiſcata in Ciuitate Ferrarienſi, cenſus
qui tali ſic condemnato debebatur in Ciuitate Bono-
nienſi, ratione rei ſitæ in eodem territorio, compre-
henditur nihilominus in confiſcatione tanquam non
dependens à re cenſui ſuppoſita; ſed vti dependens
11. à perſona, & ſequela ipſius. † Quod etiam agnouit
Rota Romana in magna illa controuerſia mota inter
Ciuitatem Auenionenſem, Carpentoratenſem, & Ca-
ualicenſem, in qua fuit deciſum die 6. Maij 1583.
quòd reditus annui nihil aliud conſtituunt, præter ius
quoddam ſiue actionem, quæ propriè immobilium
aut mobilium appellatione non continetur; ſed ter-
tiam ſpeciem conſtituunt, & ſequuntur perſonam,
& ſunt ius quoddam abſtractum & ſeparatum per ſe,
& dicuntur eſſe de loco in quo eſt deſtinata ſolutio,
& vbi eſt perſona creditoris: & ideo in illo loco con-
tribuere debent pro collectis, & oneribus publicis:
quæ deciſio inſeritur apud Cenſium, *deciſ. 3.* vbi *n. 13.
& ſequentibus,* maximè *num.* 16. & apud Gratian.
diſcept. forenſ. 29. num. 28. & 29. qui eſt apud Cenſ.
num. 18. vbi fit differentia inter cenſus impoſitos ſu-
per certis fundis, & eos qui ſuper omnibus bonis ſunt
impoſiti. Ratio redditur apud Gratian. *num. 32.* &
apud Cenſium, *num. 21.* Quia realitas oritur quidem
ex hypotheca ſuper bonis, attamen principalis obli-
gatio quæ eſt attendenda eſt perſonalis; pro qua aſ-
ſecuranda fuit facta hypotheca: vt bene etiam oſten-
dit Chaſſan. *in conſuetud. Burgund. rubric. des confi-
ſcations §. 1. in verb. & apparient. num. 18. verſic.
ſed iuxta. & num. 23.*

Eandem differentiam agnouit Gaſpar. Roderic.
*in tract. de annu. redit. lib. 2. quæſt. 1. num. 6. ante
finem verſic. limita ſi reditus.* vbi dicit, quòd ſi redi-
tus ſit limitatè conſtitutus ſuper re legata, ita quòd
ſola res legata ſit reditui obnoxia; tunc onus reditus
ad legatarium, non ad hæredem pertinet: talis au-
tem eſt cenſus iuxta formam Bullæ creatus, in quo
ſola res cenſui obnoxia eſt, non autem debitor, aut
cætera eius bona tenentur eo modo, quo ſupra oſten-
ſum eſt: ceſſante autem deſignatione & hypothecæ li-
mitatione ad certum prædium, onus ſoluendi cenſum
ad hæredem ſpectare reſtatur. Nec eſt quòd dicatur
hîc tractari de reditu ſuper re certa conſtituto, licèt
adiecta fuerit hypotheca generalis omnium bonorum.

Quia reſpondetur eandem eſſe rationem in iſtis 12.
reditibus, in quibus alicuius etiam prædij ſpecialis
facta eſt mentio, ac in aliis qui ſuper omnibus bonis
generaliter impoſiti ſunt: nihil enim niſi ipſa actio
pro conſequendis fructibus in his conſiderari poteſt,
nec ex certi prædij mentione ſic facta, reditus fuit
reſtrictus ad prædium deſignatum, nec illi ita adhæ-
ret, quin etiam perempto illo prædio reditus ipſe ſub-
ſiſtat: & hæc fuit mens Rotæ apud Cenſ. *dict. deciſ. 3.
num. 17.* vbi ſic loquitur: *cenſus conſtitutos ſuper te-
rris ac aliis bonis mobilibus ac immobilibus, &c.* Quod
maximè locum habet ſtante illa clauſula, *ita quòd
ſpecialitas generalitati non deroget, nec è contra:* vt
optimè explicat D. Ludou. Bell. *conſil. 72. num. 12.*

Ex quibus facilis reſultat reſponſio ad dictam Ro- 13.
tæ *deciſionem 143. part. 5. recent.* & alibi inſertam, &
ad DD. in ea allegatos maximè Burſat. Achill. Pedroc.
& alios. Nam omiſſâ reſponſione datâ apud Cenſ.
dict. quæſt. 79. num. 59. facientem differentiam inter
cenſum pecuniarium redimibilem, & reſeruatiuum
rei inhærentem, qui perpetua ſeruitus dicitur, quæ
optimè caſui noſtro adaptari poteſt: Reſpondetur
Rotam & DD. ab ea allegatos, loqui de cenſu creato
iuxta formam Bullæ, quod vnum duntaxat afficit
prædium, illíque ſpecialiter annectitur: nos autem
agere de cenſu, ſuper certo quidem prædio; ſed etiam
generaliter ſuper omnibus bonis impoſito, quod non
inhæret rei, ſed ſtat per ſe: vt mox fuſiùs oſtenſum
eſt.

Præterea *conſil. illud 2.* Achillis Pedrochæ funda- 14.
tur ſuper pluribus aliis circumſtantiis quæ in caſu no-
ſtro non concurrunt: nam vt dicit Rota *dict. deciſ. 522.*
apud Cenſ. circumſtantiæ & coniecturæ voluntatis
in hac quæſtione multùm attendendæ ſunt. In caſu
ergo illius conſilij aderat atteſtatio Notarij declaran-
tis talem fuiſſe mentem & intentionem teſtatoris:
vt patet ex traditis per Eumdem *num.* 88. aderant
etiam depoſitiones teſtium pro declaranda teſtatoris
voluntate: *ibidem, num. 103. & ſequentibus.* Præterea
in caſu illo, teſtator non ſimpliciter legauerat do-
mum cum ſuis ingreſſibus & egreſſibus, iuribus &
pertinentiis, prout in caſu propoſito; ſed præterea
aderant verba illa, *reliquit domum magnam modo &
forma prout illam de præſenti tenet & poſſidet, ac cum
ſuis omnibus & ſingulis eius membris, & pertinentiis*

adsa

adiacentibus, introitibus, exitibus, & commoditatibus quibuſcumque. Vnde Author ponderat illa verba *modo, & forma,* ſimiliter ponderat verbum *prout,* quod eſt inductum ad reſtrictionem legati: & ſic non poteſt operari augmentum.

Præterea dictum conſilium nititur pluribus fundamentis erroneis, quæ optimè reprobantur per Felician. *de cenſibus. tom. 2. lib. 1. cap. 1. numer. 6. verſic. quamuis autem Achilles* quæ hic non ſunt repetenda.

Dum autem Felician. *num. 6.* allegat Pedroch. & hic *numer. 42. & 159.* refert Burſat. *conſil. 5. num. 6. & 7. volum. 1.* examinandum eſt illud Burſati conſilium. Is ſane Author Reſpondit in caſu, qui quæſtioni propoſitæ adaptari nullo modo poteſt: ibi enim agebatur de onere reali debito ratione certæ
15. rei. † Nam in illo caſu Cardinalis Mantuæ legauerat totam Curiam Pauleti, Principi Cæſari Gonzagæ, in qua Curia aderant 200. iugera terræ, quas teſtator Cardinalis acquiſiuerat à Domino de Oliuis; cum pacto quòd eius hæredes tenerentur terras illas francare, & acquirere pretio 4000. ſcutorum: & ſic agebatur non de aliquo cenſu redimibili, ſed de onere ipſius rei: & cùm ageretur de legato Curiæ pauleti quod eſt nomen vniuerſale, & adeſſet clauſula illa *cum iuribus & pertinentiis,* dicit Burſat. in illo rei vniuerſalis legato onera & honores contineri, in quibus etiam terminis loquitur Bald. ab eodem
16. allegatus *conſil. 245. numer. 1. volum. 3.* † Vbi loquitur de villa vel Caſtro quod eſt nomen rei vniuerſalis: & ſic etiam loquitur Innocent. per eum citatus *in cap. cum ad ſedem. numer. 1. de reſtit. ſpoliat.* & *in cap. ex literis. numer. 3. de iurepatronat.* Vbi quærit an venditâ vel donatâ villâ cum iuribus ſuis comprehendatur ius patronatus. Idem colligitur ex Beroo *ibidem* allegato *quæſt. 56. numer. 9. verſic. ſi verò teſtator.* & Bald. *in l. prædia. numer. 1. Cod. de fideicom. & in l. cùm pater. 79. §. cùm exiſtimaret. ff. de legat. 2.* qui tamen locus malè allegatur à Burſato; debebat enim allegare Bald. in *eadem quidem l. cum pa-*
17. *ter. ſed in §. menſæ negotium.* † vbi loquitur de legato menſæ ſeu apothecæ, quod eſt vniuerſale, & continet commoda & incommoda. Omnes igitur dicti DD. loquuntur de legatis vniuerſalibus veluti doris, peculij, Caſtri & ſimilium quæ apta ſunt comprehendere iura tam actiua, quàm paſſiua.

Et non eſt opus reſpondere ad DD. allegatos. apud Cenſ. *dict. quæſt. 79. numer. 58.* quia vltra reſponſiones ab ipſo datas *num. 59. & ſequentibus.* vnico verbo ſatisfit: nempe nos agere de cenſibus diuerſis, videlicet ſuper omnibus bonis impoſitis; quamuis etiam ſuper re certa: attentâ clauſulâ. *Ita quòd generalitas ſpecialitati non deroget, nec è contra;* vt ſupra fuſiùs demonſtratum eſt.

CAPVT LXII.

Vtrùm minor 25. annorum poſſit eligi ad Conſulatum, vel aliam publicam adminiſtrationem: Et vtrùm ſufficiat attigiſſe annum 25. an verò requiratur quòd ſit completus. Forenſis vtrùm poſſit eligi ad Conſulatum. Quid ſi ſe habitatorem declarare velit. Quibus competat ius agendi ad nullitatem electionis Conſularis. Si Conſul electus mortuus fuerit, aut inhabilis, ſeu incapax declaratus; an ſit procedendum ad nouam electionem, an verò is qui proximè plura habebat vota aſſumendus ſit.

SVMMARIVM.

1. *Minor 25. annis non poteſt eligi ad Conſulatum.*
2. *Si quis electus fuerit ad Conſulatum ante 25. annum completum, non poteſt exercere, nec ſufficit illum attigiſſe.*
3. *In aliis autem muneribus quibus non eſt annexa adminiſtratio, ſufficit attigiſſe annum 25.*
4. *Deficientibus aliis capacibus, minor ad Conſulatum eligi poteſt.*
5. *Conſuetudine poteſt induci vt minor Conſulatum exerceat.*
6. *Qui liberos habet, poteſt eſſe Conſul, quamuis minor: & de 25. annis tot tolluntur, quot adſunt liberi.*
7. *Forenſes alicuius loci non poſſunt in eo publica munera obire.*
8. *In materia electionum conſularium, conſuetudo multum poteſt.*
9. *Qui forenſium congregationibus interſunt, non ſunt ad loci congregationes vocandi, nec admittendi.*
10. *Incolatus renunciatio tam facto, quàm verbis inducitur.*
11. *Qui vocem habet in electionibus forenſium, non poteſt habere vocem actiuam vel paſſiuam in electionibus Conſulum.*
12. *Declaratio forenſis quòd vult ſubire onera habitatorum non releuat, ſi poſt electionem facta fuerit.*
13. *Quod fit immediatè ante electionem, non ſuffragatur vti in fraudem factum.*
14. *Emancipatio quamuis generalis non ſuffragatur, ſi conſtet illam ad vnum duntaxat actum fuiſſe factam.*
15. *Declaratio forenſis poſt maturatum tempus electionis Conſulum dicentis ſe velle ſubire onera habitatorum, illi non prodeſt.*
16. *Ius agendi ad nullitatem electionis competit cuilibet de populo.*
17. *Mortuo Conſule, ad nouam electionem procedendum eſt.*
18. *Valet argumentum ab electione in ſpiritualibus ad munera temporalia Ciuitatum.*
19. *Si maior pars Capituli minus idoneum eligat ſuſtinetur electio in perſona illius qui proximè acceſſit in votis.*
20. *Hoc eſt verum, quando eligentes habent ius eligendi tanquam ſinguli; ſecùs eſt ſi collegialiter poteſtas eligendi deuoluitur ad totum Collegium, cui minor pars errando præiudicare non potuit.*
21. *Vota minoris partis conualeſcunt aliquando ex votis & ſuffragiis aliorum, & quomodò id procedat.*
22. *Explicatur text.* in cap. congregato. 53. de elect. *vt procedat duntaxat, quando electio facta ſuit collegialiter.*
23. *Minoris partis electio præualet quando ſcienter electus fuit indignus.*
24. *Eligentes indignũ præſumuntur id feciſſe ſcienter; quia tenentur ſe informare de qualitate electorum.*

25. *Non*

25 *Non debet fieri quoad hec differentia inter eligentes ſcienter indignum, & incapacem, ſeu ineligibilem.*

26 *Verius eſt electo inhabili. procedendum eſſe per eoſdem loci Conſiliarios ad nouam electionem; nec admittendum eum qui in votorum numero proximus fuit.*

27 *Ius eligendi Magiſtratus municipales ſpectat ad conſilium iure proprio.*

28 *Quando quis eligit iure proprio, factâ nulliter electione variare poteſt.*

29 *Qui ius habet eligendi & prouidendi, ſi nulliter elegerit, iterum eligit.*

30 *Quando impedimentum electi eſt duntaxat temporale, ſemel factâ electione, iterum ad illam rediri poteſt.*

CIrca quamdam electionem Conſularem, diuerſæ
quæſtiones propoſitæ fuerunt. Prima, vtrùm ele-
ctio minoris 15. annorum ad Conſulatum eſſet nulla.
Secunda, vtrùm ex alio capite dici poſſet de nullitate
ipſius, nempe quia facta fuerat de perſona illius, qui
ſe forenſem declarauerat. Tertia, poſito quòd electio
eſſet nulla, vtrùm deueniendum eſſet ad nouam ele-
ctionem; an verò ad Conſulatum admitti deberet ille,
qui ad maiorem numerum votorũ proximè acceſſerat.
In primo capite fuit concluſum, electionem ad
1. Conſulatum de perſona illius, qui 25. annis minor
erat, inualidam eſſe: text. eſt expreſſus in *l. ad Rempu-
blicam. 8 ff. de mun. & honerib.* † Ampliatur vt proce-
2. dat, quamuis minor vigeſimumquintum ſuæ ætatis
annum attigiſſet: non enim Conſul creari poteſt, aut ſi
electus fuerit, non poteſt habere vocem in congrega-
tione Vniuerſitatis: quia agitur de munere habente
adminiſtrationem: intereſt autem & Reipublicæ, vt
minor non exerceat; quia poſſet in integrum reſtitui:
& minoris, vt non ſupponatur periculo læſionis in
adminiſtrando. † Quamuis verum ſit in illis ho-
3. noribus, quibus non eſt annexa adminiſtratio ſufficere
quòd annus 25. ſit inceptus: text. eſt *in d. l. ad
Rempublicam. §. annus autem.* Limitatur duobus mo-
dis apud Lozæum, *de iur. vniuerſ. part. 1. cap. 3. nu-
mer. 29.* † Primò, quando adeſt defectus maiorum,
4. qui illud munus exerceant. † Secundò, quando adeſt
5. longa conſuetudo in contrarium. † Addi poteſt &
6. tertius caſus notabilis, vt non procedat in eo qui li-
beros habet, cui demuntur tot anni à vigeſimoquin-
to, quot habet liberos, ad hoc vt ante illam ætatem
Conſulatum vel Decurionatum exercere poſſit. Paſ-
cal. *de patr. poteſt. part 4. numer. 5.* per text. *in l. 2.*
& *ibi* Gloſſ. *in verb. ad honores. ff. de minorib.* & in
text. *ibi*, vt *ſinguli anni per ſingulos liberos remittan-
tur.* † In ſecundo capite hæc conſtituenda eſt regula:
7. forenſes in aliquo loco bona poſſidentes ad publica
illius loci munera, ex iuris communis diſpoſitione
admitti non poſſe. *l. filios. Cod. de municip. & origin.*
& *ibi* Luc de Penna, *lib. 10. l. 1. & 3. Cod. de incol.* ibi
& vbi quis domicilium habere videtur lib. 10. l. Labeo.
& *ibi* Gloſſ. *in verb. ad munera. ff. ad municip.* Bart.
in *l. aſſumptio. §. filius. numer. 1. verſic. tertio caſu. ff.
eod. tit.* Alberic. in *d. l. Labeo. §. filius. numer. 5.* Adda-
tur. Gloſſ. *in l. plane. & l. nulli. ff. quod cuiuſque
vniuerſitatis nomin.* Angel. Aretin. *in § præterea etiam
in verſic. & tene menti quod ſemper &c. ſi Inſtitut. de
except.* Bertrand. *conſil. 177. numer. 2. lib. 5.* vbi pro-
pterea infert Illuſtriſſ. & Excellentiſſ. Dominum de
Anceduna, Dominum Codoleti, & Caderoſſiæ poſſe
animalia ſua immittere in territorium Auraicenſe:
quia in illo loco Conſulis munus exercuerat, & ſic
habitus fuerat pro habitatore, in conſilio Ciuitatis
receptus, & pro tali agnitus. † Et vltra diſpoſitio- 8.
nem iuris, adeſt quoque conſuetudo vniuerſalis hu-
ius patriæ, quæ in hac materia multùm eſt attenden-
da Barz. *deciſ. 58. num. 7.*
Eadem ratione qui foréſium congregationibus in- 9.
tereſſe ſolent, non ſunt ad congregationes Vniuerſita-
tis tanquam incolæ vocandi. Qui enim facit actus ad
eos, qui incolæ non ſunt, ſpectantes; incolatui renun-
tiare videtur Maſtril *de Magiſtr. lib. 2. c. 7. n. 81.* † Suf-
ficit enim ad incolatus renunciationem animum ſuum 10.
facto, vel verbis declarare. Menoch. *de arbitrar. caſ. 86.
n. 5.* † Ergo qui habuit vocem in electione Scindici 11.
forenſium, non poteſt habere vocem actiuam vel paſ-
ſiuam in electione Conſulum: quia vnâ viâ electâ, alte-
ri renunciare cenſetur. Maſtrill. *d. lib. 2. c. 7. num. 81.*
Quod procedit etiamſi talis forenſis declararet ſe 12.
in poſterum velle eſſe habitatorem, & ſubire eadem
onera quæ ſubeunt habitatores: quia ſi declaratio fie-
ret poſt electionem, non ſuffragaretur vti facta intem-
peſtiuè: cùm habilitas requiratur tempore electionis:
cap. cum te. de reſcript. c. ſi pro tempore. eod. tit. in 6. Ca-
ualer. *deciſ. 231. n. 1.* Gratian. *diſcept. forenſ. 508. n. 10.*
Si verò immediatè ante electionem; perinde eſt: 13.
quia præſumitur facta in fraudem; & ad illum actum
duntaxat: vt in terminis tranſlationis domicilij frau-
dulenter factæ tradit Antibol. *in tract. de munerib. &
honorib. par. 1. n. 31.* † Nam diſpoſitio quantũuis gene- 14.
ralis facta ad certum actum, non valet vti fraudulen-
ta: veluti de emancipatione ad vnũ actum facta, quam-
tumuis generaliter facta ſit; docet Honded. *conſil. 32.
n. 48. & n. 113. lib. 1.* † Maximè ſi talis declaratio facta 15.
eſſet poſt maturatum tempus electionis, vel eodem
tempore; tunc enim fraudulenta cenſeretur. Honded.
d. conſil. 32. n. 117. & 118. volum. 1.
Ius autem agendi ad nullitatem huiuſmodi electio- 16.
nis competit cuilibet de populo: *l. ſi reus delatus. §.
fin.* & *ibi* Gloſſ. *ff. de munerib. & honerib.* Abbas *in cap.
dilecti. colum. 2. de except.* Gloſ. *in c. vt circa. in verb. ali-
qui. de elect. in 6.* Federic. de Senis, *conſil. 227.*
Quod attinet ad tertiã difficultatem; Dicebam aliàs 17.
primò, quòd ſi Conſul electus mortuus fuerit, ſine
dubio procedendũ eſt ad nouam electionem: quia iam
conſilium functũ eſt ſuo officio: *argum. l. Iudex poſtea-
quam. ff. de re iudic.* probatur per text. *in c. ſi electio, de
elect. in 6.* † qui text. licèt loquatur de electione in ſpi- 18.
ritualibus, ex illo tamen argumentũ rectè deſumi po-
teſt ad officia ſæcularia; vbi non adeſt diuerſitas ratio-
nis. Apoſtil. *in verb. iuri, in c. ſi electio. de elect.* Ioſeph.
Ramon. *conſ. 6. n. 47.* Cabed. *dec. Luſitan. 91. n. 4. par. 2.*
Fontan. *de pact. nupt. clauſ. 4. gloſ. 10. par. 1. n. 42. & 49.*
Secundò Dicebam in hoc maximè attendendam
eſſe conſuetudinem, cuius in ſimilibus electionibus
præcipua ratio haberi debet: ex Barz. *deciſ. 58. n. 7.*
Tertio loco in dubio principali videbatur non eſſe 19.
procedendum ad nouam electionem; ſed eum qui plu-
ra vota poſt indebitè electum habebat eſſe in Conſu-
latu præficiendum: per text. *in cap. congregato. 53.* cum
ibi notat per DD. *extra de elect.* vbi deciditur quòd ſi
maior pars Capituli indignum eligat, ſuſtinetur ele-
ctio facta per minorem partem in perſonam dignam
in eodem ſcrutinio proximè minora vota habentem.
Idem in terminis plurium Patronorum deciſum te-
ſtatur Caualer. *deciſ. 231. n. 2.*
Quod tamen intelligit Lambertin. *de iure patron.* 20.
*part. 3. artic. 5. quæſt. 4 num. 1. verſic. quod tu intelli-
ge.* Vt locum non habeat in præſenti caſu in quo
præſentatio fit à Patronis collegialiter, non vti ſingu-
lis: nam dum fit electio ſeu nominatio per viam Col-
legij, tunc poteſtas deuoluitur ad ipsũ Collegiũ, & ma-
iorẽ ipſius partẽ; nec minor attenditur: quod & voluit

N Rota,

Rota, *decif. 568. numer. 2. part. 2. recent.* & ita videntur intelligendi DD. & iuta ſuperiùs allegata, ſicuti & tradita per Anchar. *in eodem cap. num. 2. & 3.*

21. † Vbi dicit quòd ex eodem ſcrutinio valet electio celebrata per minorem partem: quia vota minoris partis conualeſcunt ex votis & ſuffragiis aliorum eligentium; quantumuis ante electionem peremptis: & quòd fictione iuris facultas eligendi competens maiori parti deuoluitur ad minorem. Idémque voluit Hoſtienſ. *in eod. cap. congregato. de elect.*

22. Verùm iſte intellectus manifeſte contrarius eſt diſpoſitioni *dicti. cap. congregato.* 53. vbi apertis verbis fit mentio de electione facta Capitulo congregato, & ſic collegialiter: ideo quamuis in Curiis Neapolitanis fuiſſet aliàs iudicatum iuxta præfatum intellectum, quòd licebat Vniuerſitati iterum ſe congregare; tamen in Senatu ſententia illa fuit reuocata, & is qui proximè plura habuerat vota, fuit in officio conſtitutus: vt plenè Franciſc. Merlin. *controuerſ. forenſ. part. 1. caſ. 50. per totum* maximè *num. 26.* & ego hanc Merlini & Senatus Neapolitani ſententiam aliàs ſequebar in cauſa cuiuſdam electionis Conſulum; vel ex eo maximè, quia ſcienter incapax electus fuerat, nempe minor 25. annorum, qui habebat impedimentum iuris: & ad hoc allegabam DD. volentes

23. † minoris partis electionem præualere, quando maior pars ſcienter elegit indignum, ſeu inhabilem. Abbas, *in cap. dudum. n. 10. de elect.* & poſt ipſum Menoch. *lib. 6. præſumpt. 85. n. 6.*

24. Scientia autem probatur ex iuris præſumptione: quia eligentes tenentur ſe informare de qualitate & capacitate electi. Bart. *in l. ſi patronus. numer. 1. ff. de confirmat. tutor.* Decius, *in cap. cùm in cunctis. §. Clerici. verſic. ſed quantum ad iſtum. de election. in 6.* Rip. *reſp. 32. ſeu 4. de election. numer. 1. 2. & 3.* per text. *in cap. innotuit. eodem titul.* Bertachin. *de Epiſcop. 3. part. 1. partis princip. num. 42. & 43.* Caualer. *d. deciſ.* 231.

25. Et prædicta locum habent ſiue indignus ſcienter electus fuerit, ſiue ineligibilis: vt probat Bald. *conſil. 318. num. 2. verſic. quod autem iſte Rector.* per text. in *l. 2. §. ſi mater. verſic. non ſolum.* Ibi *indignos vel minus habiles. ff. ad Senatuſconſ. Tertull.* & ita tenet Mirand. *in manual. Prælat. regular. tom. 2. quæſt. 28. artic. 33. concluſ. 2. in 1. & 4. caſu* poſt Innocent. *in cap. gratum. de poſtulat. Prælat.* Cùm duplex ſit indignitas quarum vna facti, alia iuris nuncupatur. Caldas, *de iur. emphyt. lib. 3. cap. 1. num. 64.*

26. Tandem re maturius conſideratâ exiſtimo, quòd ſi electio Conſulum non ſubſiſtat, & nulla ſit; conſilium Ciuitatis procedere poteſt & debet ad nouam electionem, & ad nouum ſcrutinium; nec admittendus eſt qui proximè maiorem vocum numerum habet.

27. † Primò, quia ius eligendi Magiſtratus municipales ſpectat ad conſilium Decurionũ iure proprio. Loſæus *de iur. Vniuerſ. par. 1. c. 3. n. 53.* & probatur ex traditis per Bart. in *l. 2. §. data. ff. de opt. legat. n. 7. verſic. hîc*

28. *eſt aduertendum.* † Si ſpectat iure proprio: ergo factâ nulliter electione, licita eſt variatio. Bart. *ibid. n. 5. verſic. & tunc, aut habent electionem iure proprio.*

29. Secundò, quia non ſolùm electio, ſed & prouiſio & deputatio Conſulum Decurionibus competit. Quando autem quis ius habet eligendi, & prouidendi: non videtur facta prouiſio per electionem malè factam: & per conſequens ad aliam procedendum eſt, donec facta fuerit prouiſio. Bart. *in d. §. data. num. 5. verſic. ſecus ſi dixit prouidendi.*

Atque ita ſecundùm Bartoli ſententiam determinat Lozæus, *d. par. 1. c. 3. n. 104* Roman. *conſil. 492. n. 2.*

30. Quartò id potiſſimùm procedit in caſu propoſito, in quo impedimentum electi non erat perpetuum, ſed temporale; nempe ratione minoris ætatis; ſicut ex eo quòd electus erat forenſis: cùm & maior fieri ſperaretur, & habitator, & incola deuenire poſſet & vellet: hoc autem caſu ſi impedimentum ſit temporale, deueniendum eſt ad nouam electionem: *c. ſuper eo. de elect.* Roman. *d. conſil. 492. n. 3.* & pro hac ſententia faciunt tradita per Bald. *conſil. 318. n. 5. volum. 3.* & ſic credo iterandam eſſe electionem.

CAPVT LXIII.

Sola præſentia patris conſentientis alienationi bonorum aduentitiorum filij, non præiudicat illi quoad vſumfructum legalem; niſi tamen filia præſente patre, marito in dotem huiuſmodi bona conſtitueret: hoc enim caſu pater ſuo vſufructui renunciare cenſeretur. Vnde filia dotem aduentitiam ſine interuentu patris alienare poteſt; ſicut & alia bona in quibus pater non habet vſumfructum: localia verò filiafamilias alienare poteſt abſque paterno conſenſu. Quid de lucris nuptialibus. Donatio cauſâ mortis, vel inter viuos, bonorum, in quibus pater habet vſumfructum, eius requirit authoritatem: quâ deficiente, nulla eſt; tam quoad proprietatem, quàm quoad vſumfructum: Nec poteſt ad proprium commodum authoritatem, nec extra actum donationis, præſtare: In Gallia tamen poteſt ſibiipſi author eſſe.

SVMMARIVM.

1 *Pater conſentiens donationi factæ per filium in eius poteſtate exiſtentem, ſibi non præiudicat in vſufructu legali, niſi illi expreſsè renunciet.*

2 *Fallit in dote: nam ſi pater conſentiat bona aduentitia filia in dotem conſtitui; non poteſt ampliùs in illis prætendere fructus.*

3 *Pater non habet hodie vſumfructum niſi in bonis, in quibus iure antiquo proprietatem habebat.*

4 *Filiafamilias de dote aduentitia etiam abſque conſenſu patris diſponere poteſt; cùm in ea pater non habeat vſumfructum.*

5 *Refellitur Gratian.* cap. 781. *in eo quòd vult patris conſenſum ſeu authoritatem requiri, etiam in bonis in quibus non habet vſumfructum.*

6 *Filiusfamilias, in caſibus in quibus patri non quæritur vſusfructus, ſine authoritate patris in iudicio ſtare poteſt.*

7 *In huiuſmodi bonis filius habet omnimodam poteſtatem, quoad actus extraiudiciales.*

8 *Filia de dote aduentitia diſponit conſtante matrimonio.*

9 *Amplia, vt de ea etiam ſoluto matrimonio diſponere poſſit.*

10 *Localia ſpectant ad filiamfamilias tam quoad proprietatem, quàm quoad vſumfructum; & ipſa de illis ad libitum abſque interuentu patris diſponere poteſt.*

11 *Idem*

11 *Idem exiſtimant aliqui DD. de lucris nuptial. bus; quod tamen renocatur in dubium: num. 11.*

13 *Filiusfamilias cum authoritate patris donationem cauſa mortis facere poteſt, in caſibus in quibus pater habet vſumfructum.*

14 *Idem dicendum eſt in donatione inter viuos eorumdem bonorum.*

15 *Donatio per filiumfamilias facta de bonis, in quibus pater habet vſumfructum, ſine authoritate patris, nulla eſt; tam quoad proprietatem, quàm quoad vſumfructum.*

16 *Contrarium tamen plurimi cenſuerunt eſſe verius, vt quoad proprietatem ſit valida, non quoad vſumfructum.*

17 *Patris authoritas requiri poteſt, vel pro ſuo intereſſe, vel pro integratione perſonæ filij.*

18 *Authoritas pro integratione requiſita, non poteſt interponi ad proprium commodum, ſicut nec alia qualibet quæ præſtatur ratione officij.*

19 *Iſta diſtinctio non poteſt locum habere in caſibus in quibus pater non habet vſumfructum: quia in his indiſtinctè filius ſine patre contrahere poteſt.*

20 *Authoritas patris requiritur ad integrandam perſonam filij in caſibus, in quibus patri competit vſusfructus.*

21 *Contractus facti ſine authoritate paterna in caſibus in quibus pater habet vſumfructum adeo nulli ſunt, vt nec iuramento roborentur.*

22 *Donatio inter viuos iurata per filiumfamilias facta non ſubſiſtit in caſibus in quibus pater habet vſumfructum legalem.*

23 *Comprobatur patrem ſibi authorem eſſe non poſſe: per text.* in l. fin. §. filiis autem. Cod. de bon. quæ liber.

24 *Conſenſus patris ſeu authoritas illius in caſibus in quibus habet vſumfructum legalem, debet interuenire in ipſo actu donationis, ſeu alienationis: nec ſufficit quòd interueniat ante, & poſt actum.*

25 *In Gallia, donatio filijfamilias facta ipſimet patri ad ſui commodum authoritatem præſtanti, valida eſt; & talis per arreſta Supremarum Curiarum declarata.*

1. VEra eſt regula ſolum conſenſum patris non ipſum excludere ab vſufructu legali, quem habet in bonis filiorum, dum contractui alienationis bonorum aduentitiorum ad illos ſpectantium interfuit: ſed ad hoc requiri expreſſam patris renunciationem, & declarationem, quòd non intendebat aliquid ſibi reſeruare ratione dicti vſusfructus: quam tradit Angel. à Gambilionib. *in tract. de teſtam. in fine principij, num.* 43. Anchar. *conſil.* 106. cum pluribus aliis quos allegat Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 327. *per totum, & cap.* 519. *num.* 7. *& ſequentib.* Rot. *deciſ.* 620. *num.* 4. *&* 5. *part.* 3. *recent. & deciſ.* 596. *part.* 2. repetita apud Pacif. *de ſaluian. interd. deciſ.* 91.

2. Quæ tamen regula ſpecialiter fallit in dote, in qua pater ſibi per ſimplicem conſenſum præiudicat in vſufructu: per text. *in l. Caius.* 46. *ff. ſolut. matrim.* Bertrand. *conſil.* 177. *num.* 4. *&* 5. *volum.* 4. Cenſetur enim patiendo quòd filia bona ſua aduentitia in dotem marito conſtitueret, voluiſſe vt fructus dictorum bonorum ad maritum pro ſuſtinendis oneribus matrimonij pertinerent. *l. ſi is qui.* §. 1. *ff. de iur. dot.* DD. *in Authen. quod locum. Cod. de collat.* & maximè Deci. *in* 4. *notabili, num* 6. Roman. *num.* 5. Curt. Iun. *num.* 46. Paſcal. *de patr. poteſt. part.* 1 *cap.* 3. *num.* 39. & eſt

3. text. *in dicta l. Caius.* †. Ratio ſiquidem ob quam patri in aduentiis lex vſumfructum dedit, eſt quia iure antiquo pater in illis habebat proprietatem: vnde hodie pater non habet vſumfructum in illis bonis, in quibus ſecundùm ius antiquum proprietatem non habebat: atqui in dote aduentitia nullum ius antiquitus pater habebat ante leges Codicis; ergo nec hodie habebit vſumfructum: *d. l. Caius.* & *ibi* Barboſ. *num.* 27. *verſic. vltimo amplia* Socin. Sen. *in l.* 2. §. *quod ſi in patris. num.* 2. *&* ibidem Iaſ. *num.* 19. *ff. ſolut. matrim.*

Vnde inferebam, donationem inter viuos factam per filiam familias abſque interuentu patris, validam eſſe de iure communi; cùm ageretur de dote aduentitia, in qua pater vſumfructum non habebat, cùm verum ſit filiumfamilias liberè diſponere poſſe abſque conſenſu paterno in illis bonis, in quibus pater nullum habet vſumfructum: quia in illis non eſt legitimus adminiſtrator. Gratian. *deciſ.* 76. *num.* 6. Rot. apud Ludouiſ. *deciſ.* 391. *num.* 2. Iul. Clar. qui de communi teſtatur *in* §. *donatio. quæſt.* 6. *num.* 2. Paſcal. *de patr. poteſt. part.* 1. *cap.* 6 *num.* 107. Crauet. *conſil.* 92. *per tot.* Rot. *deciſ.* 596. *num.* 2. *verſic. nec valet dicere, part.* 2. *recent.* vbi dicta deciſ. Ludouiſ. 391. confirmatur: & in eadem cauſa adeſt deciſio Rotæ eiuſdem apud Caualer. *deciſ.* 442. *num* 1. † Quidquid in contrarium dixerit idem Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 781. *num.* 10. qui ſcripſit in eadem cauſa, in qua emanarunt mox allegatæ deciſiones: & vt dictum eſt, ipſemet *dicta deciſ.* 76. contrarium tenuit: Nec Menoch. ab eo allegatus *remed.* 15. *recuper. poſſ. ff.* quidpiam facit in contrarium: † Nam ipſemet *num.* 187. fatetur receptiorem eſſe apud Interpretes ſententiam, filiumfamilias in caſibus in quibus patri non quæritur vſusfructus ſuper bonis aduentitiis, ſine authoritate patris in iudicio ſtare poſſe. Immo idem Menoch. *num.* 315. explicandu text. *in Authen. vt liceat matri & auiæ, in princip. quæ eſt nouell.* 117. *de diuerſis capitulis*, † fatetur filiumfamilias in extraiudicialibus ſine authoritate patris omnimodam habere adminiſtrationem in caſibus, in quibus patri non quæritur vſusfructus. † Et in ſpecie caſus noſtri, quòd filiafamilias de dote aduentitia poſſit ad libitum diſponere, tradit Barboſ. *in l.* 2. §. *quod ſi in patris. ff. ſolut. matrim. num.* 18 † Vbi dicit hoc habere locum, ſiue ſolutum ſit matrimonium, ſiue filia ſit adhuc in matrimonio: vt *ibi, in verſic. ſecundus caſus.* per text. *in dicta l. Caius.* 46. *ff. ſolut. matrimon.* 4. 5. 6. 7. 8. 9.

Multóque magis valida eſt donatio iocalium per filiamfamilias facta: cùm in illis pater careat omnino vſufructu; ſunt enim ad ſolum mulierum vſum deſtinata, adeo vt illorum vſusfructus maſculis competere propriè non dicatur: vt in pari caſu arguit, & pro validitate donationis concludit Caſtrenſ. *conſil.* 381. *num.* 3. *volum.* 1. † Idem de donatione lucrorum nuptialium exiſtimauit Zabarel. *conſil.* 37. *num.* 2. *verſic. ſi verò erat*, quod allegat Tuſch. *litera F. concluſ.* 362. *num.* 35. † Sed eius dicto repugnat textus, qui lucrorum nuptialium vſumfructum patri concedit, in *l.* 1. *& ſequent. Cod. de bonis quæ liberis.* Barboſ. *in dicto* §. *quod ſi in patris. numer.* 18. *verſic. non obſtat ſecundum.* 10. 11. 12.

In caſibus verò in quibus patri quæritur vſusfructus aduentitiorum, donatio cauſa mortis fieri poteſt per filiumfamilias cum authoritate patris. Graſſ. §. *donatio cauſa mortis. quæſt.* 3. *num.* 2. text. eſt in *l. tam is.* §. 1. *ff. de donat. cauſ. mortis.* ſi verò patris authoritas non interueniat, donatio nulla eſt: *l. fin.* §. *filijs autem. Cod. de bonis quæ liberis.* & *ibi* DD. omnes. † Quod procedit etiam in donatione inter viuos. Paſcal. *de patr. poteſt. part.* 1. *cap.* 6. *n.* 107. *&* 108. † Adeo vt ſecundùm mentem Rotæ Romanæ talis donatio 13. 14. 15.

abſque patris authoritate facta, ſit in totum nolla, tam
quoad proprietatem quàm quoad vſumfructum. *dicta*
16. *deciſ. 596. part. 2. recent.* † Quamuis mulri DD. do-
nationem quoad proprietatem ſubſiſtere, non autem
in præiudicium vſusfructus paterni exiſtiment: de
quibus Theſaur. Iun. *in addit. ad deciſ.* 150. *patris ſui,*
litera C. quam opinionem veriorem eſſe, ſed non re-
ceptiorem exiſtimat Ioan. Bapt. Coſt. *de facti ſcient.*
centur. 2. *diſtinct.* 47. *num.* 6.

17. Sed maius dubium eſt, vtrùm pater filio ſibi donan-
ti authoritatem ad propriam vtilitatem impertiri poſ-
ſit. In qua controuerſia ego aliàs in Rota obtinui pro
nullitate donationis in cauſa donationis D. Herculis
Bonilienſis: cuius quæſtionis reſolutio pendet ex ſe-
quenti diſtinctione. Aut enim patris authoritas re-
quiritur ad integrandam filij perſonam, aut verò tan-
tùm pro intereſſe patris: † ſi ad integrandam perſo-
18. nam, non poteſt parer ſibi ipſi authoritatem præſtare:
quod generaliter obtinet, quoties quis ratione officij
authoritatem præſtat. Vincent. de Franc. *deciſ.* 14. *n.* 4.
& tenent DD. in *l.* 1. *ff. de authorit. tutor.* & *in l.* 1. §. *fuit*
19. *quæſitum. ff. ad Trebell.* † Iſta diſtinctio non cadit in
bonis in quibus pater non haber vſumfructum: quia
indiſtinctè filiusfamilias illa poteſt alienare ſine con-
ſenſu patris: & ſi ſit minor, dandus erit illi curator:
vel ſi pater non ſir ſuſpectus, interueniet vtì ſimplex
filij adminiſtrator: vt explicat Gratian. *d. deciſ.* 76. *n.*
10. *&* 12.

Et ſic non eſt opus hoc caſu diſputare, vtrùm ſibi
ipſi authoritatem præſtare poſſit: cùm vel non requi-
ratur eius authoritas, vel ſi propter filij minorem æta-
tem ſit neceſſaria, certum ſit illam non præſtari, niſi
ratione officij: & ſic hoc etiam caſu ſibi ipſi authori-
tatem præſtare non poſſe: vt mox dictum eſt.

20. Solùm igitur videndum eſt, vtrùm in bonis in qui-
bus pater vſumfructum haber, eius authoritas requi-
ratur ratione præiudicij quod ipſe poſſet habere; an
verò etiam pro habilitanda & integranda filij perſona.

In hoc articulo concludendum eſt requiri ad inte-
grandam perſonam: Ratio eſt quia ante diſpoſitio-
nem text. in *l. fin.* §. *filijs autem. Cod. de bonis quæ liberis,*
iam certum erat quòd non ſolùm filius, ſed nec quili-
bet alius proprietarius poterat vſufructuario præiu-
dicare: igitur ſuperflua fuiſſet illius legis diſpoſitio, ſi
ſulùm intereſſe paternum reſpiceret; cui iam per ge-
nerales conſtitutiones inter omnes proprietarios &
vſufructuarios editas prouiſum erat: ergo ne lex ſit
ſuperflua, dicendum eſt illam fuiſſe factam ad euitan-
dum damnum filij, qui vita patris durante in bonis
aduentitiis in quibus pater habet vſumfructum non
21. magis contrahere poteſt, quàm prodigus. † Et pro-
pterea contractus per eum geſti ſine authoritate pa-
tris, nequidem iuramenti robore confirmantur: vt
optimè exponit Caſtrenſ. *in l. & heredi.* §. *filiumfami-*
22. *lias. num.* 6. *ff. de pact. & in d. l. finali.* §. *filiis autem.* † Et
idem deciſum in donatione inter viuos iurata tradit
Cæſar de Graſſ. *deciſ.* 2. *de donat.* aliàs 150. *num.* 7. *& ſe-*
quentib. Crauet. *conſil.* 39. *num.* 10. Maſtril. *deciſ.* 186.
num. 12. vbi de contractu renunciationis. Caſtrenſ.
conſil. 459. *num.* 1. *volum.* 1.

23. Ad cuius rei comprobationem perpendendus eſt
text. in *dicto* §. *filijs autem*, qui loquitur de alienatio-
nibus inter viuos: *Cùm enim filius à patre debeat ha-*
bere alimenta, quare (inquit textus) *profiliet, &c.* ex
quibus verbis DD. ſupra citati concludunt conſenſum
paternum non ſolùm requiri ratione præiudicij pa-
terni, ſed etiam ad integrandam filij perſonam: fusè
Gratian. *diſcept. forenſ.* 781. *per tot.* Theſaur. Iun. *lib.* 2.
quæſt. forenſ. 37. Vnde non poteſt ad ſui vtilitatem
præſtare authoritatem.

Et ex præmiſſis ſequitur quòd conſenſus patris in 24.
alienatione bonorum, in quibus ipſe habet vſumfru-
ctum, interuenire deber in ipſo actu alienationis; non
ante, vel poſt: quod generale eſt, quotieſcumque
conſenſus alicuius requiritur ad habilitandam perſo-
nam: iuxta diſtinctionem quam affert Rota, *deciſ.* 194.
num. 21. *part.* 5. *recent.* Paſcal. *de patr. poteſt. part.* 1. *d.*
cap. 6. *num.* 111. *&* 112. Bellon. *de his quæ fiunt inconti-*
nenti num. 11. vbi loquitur de caſu in quo conſenſus
requiritur tam ratione præiudicij, quàm pro habili-
tatione perſonæ.

Sed tamen in Gallia donatio cauſa mortis facta per 25.
filium familias ipſi patri authoritatem præſtanti, ſolet
valida declarari non obſtantibus prædictis rationibus
& authoritatibus: prout ita Tholoſæ deciſum fuiſſe
teſtatur Authur *des remarques du droict françois, in*
verb. fils de famille. num. 33. Maynard. *lib.* 5. *cap.* 3.
Ferrer. ad Guid. Pap. *deciſ.* 223. vbi allegat Cuiac. *con-*
ſult. 43. Addit. ad Pap. *lib.* 7. *tit.* 1. *arreſt.* 7. Atque ita
in Aquenſi Senatu iudicatum teſtatur Franc. Steph.
deciſ. 56.

CAPVT LXIV.

Poſſeſſio incerta quando & quibus in caſibus ſit manutenenda, ſiue ad effectum genericæ cuiuſdam communionis, ſeu ad effectum perceptionis fructuum. Dominus directus qui non habet intentionem fundatam in toto territorio agens contra emphyteutas, tenetur deſignare certa & determinata prædia pro quibus ſibi debetur canon: & hoc non probato non eſt manutenendus, nequidem ad effectum genericæ communionis.

SVMMARIVM.

1 *Non ſufficit quòd dominus directus agens contra emphyteutas producat rotulum poſſeſſorum, ſed etiam teneatur deſignare & probare certa prædia, ex quibus prætendit canonem deberi.*

2 *In emphyteuſi deſignatio prædiorum neceſſaria eſt, ad euitandam incertitudinem.*

3 *Conceſſio emphyteutica nulla eſt, ſi in genere fiat, non deſignatis & ſpecificatis certis prædijs.*

4 *Teſtes deponentes ſuper poſſeſſione de parto prædij, & non dicentes de qua parte, non probant.*

5 *Dominus agens contra ſucceſſores deſcriptorum in liſta, tenetur probare qualitatem illam quòd ſint ſucceſſores.*

6 *Legitimatio perſonarum neceſſaria eſt, etiam in poſſeſſorio ſummariſſimo.*

7 *Dum agitur de quaſi poſſeſſione iuris realis, neceſſe eſt, vt teſtes deponant ſolutiones factas fuiſſe pro illo prædio de quo agitur.*

8 *Quando non agitur de aliquo toto integrali; ex poſſeſſione vnius partis, malè infertur ad poſſeſſionem reſidui.*

9 *Quando nulla eſt certitudo, nec in vniuerſum nec in particulari, poſſeſſio non dicitur ſufficienter probata ad effectum manutentionis.*

10 *In iure perſonali ſufficit probare quod aliàs facta fuerit ſolutio; ſed in iure reali probandum eſt pro quo prædio facta ſit.*

11 *Probationes imperfectæ non coniunguntur in poſſeſſorio aduerſus eum, qui pro ſe habet iuris aſſiſtentiam.*

12 *Vni*

Digitized by Google

12 *Vniuerſalitas iuriſdictionis nihil infert ad dominia particularia prædiorum territorij.*

13 *Dominus loci probans dominij directi poſſeſſionem quoad certos particulares, quoad illos duntaxat manutenendus eſt.*

14 *Probatio poſſeſſionis quoad vnum, non nocet alteri.*

15 *Teſtes ſe referentes ad ſcripturam incertam non ſuffragantur.*

16 *Ex eo quòd quis petierit dilationem ad ſoluendum, non ſequitur creditorem manutenendum eſſe, ad fines exigendi.*

17 *Quando quis non habet dominium vniuerſale territorij, tenetur docere quænam ſint ſingula corpora emphyteutica.*

18 *Etiam in ſummariſſimo poſſeſſorio debet contra ſucceſſorem probari quòd ſit talis.*

19 *An & quomodò ius vniuerſale manuteneri poſſit: & quando ad hunc effectum dicatur certum, vel incertum.*

20 *Manutentio quando detur ad effectum generalis cuiuſdam communionis, & quando ad effectum perceptionis fructuum.*

21 *Ad effectum manutentionis non debet attendi certitudo legis, ſed hominis; id eſt vt res talis ſit vt ad eam ferri poſſit animus certus & deliberatus illius, qui vult apprehēdere poſſeſſionem.*

DOminus Iuriſdictionalis, cui plurima loci & territorij prædia canones annuos debebant, petebat ſe manuteneri in quaſi poſſeſſione exigendi canones illos emphyteuticos iuxta quamdam liſtam antiquam, in qua nec prædia particularia, pro quibus canon deberi poterat; nec nomina perſonarum deſignabantur, à quibus prædia poſſideri prætendebatur.

Dixi non eſſe locum petitæ manutentioni: quia
probatio non erat certa, ſed prorſus dubia & æquiuoca: cùm enim ageretur de præſtatione annua facienda
ratione prædiorum particularium, & non ex iure vni-
1. uerſali in certis & limitatis bonis competenti. † Ne-
ceſſe erat in rotulo ſeu liſta producta, aut ſaltem in depoſitionibus teſtiū ſpecificare & deſignare certa prædia; ex quibus & pro quibus canon emphyteuticus deberetur: neque ſola perſonarum ſufficiebat expreſſio, cùm non de iure perſonali, ſed de reali tractaretur. Surd. *conſil.* 135. *num.* 64.

2. Et in materia emphyteuſis, prædiorum deſignatio
neceſſaria eſt ad euitandam incertitudinem. Marſil. *in*
3. *rubric. de probat. num.* 412. *vol.* 7. Repetentium. † Vbi
dicit non valere hanc conceſſionem ratione incertitudinis: *Concede tibi omnia quæ habes & tenes de bonis meis.* Specul. *in tit. de locat.* §. *nunc aliqua.* ſeu in tit. *de emphyt. quæſt.* 59. *num.* 74. vbi ponitur caſus de quodam Epiſcopo qui conceſſerat emphyteutæ omnia quæ poſſidebat ab Eccleſia, in tali Caſtro vel villa: poſtea cùm ageret contra emphyteutam, iſte petebat ſe abſolui ob incertitudinem; quia Eccleſia non probauerat certa & determinata prædia: & concludit pro emphyteuta, quia probatio Eccleſiæ erat incerta & obſcura; poterat enim intelligi de modicis, vel de minimis. Item quia Eccleſia debebat ſingula ſpecialiter declarare; & ideo, inquit, quia hoc non fecit, ſuccumbere debet. Item ſubdit quòd Eccleſia tenebatur demonſtrare fines rei emphyteuticæ.

4. Et in indiuiduo caſus propoſiti, loquendo de teſtibus deponentibus de poſſeſſione, tradit Maſcard. *de probat. concluſ.* 1207. teſtibus poſſeſſionem probari *num.* 7. Cephal. *conſil.* 250. *num.* 47. *volum.* 2. qui dicunt poſſeſſionem non probari propter incertitudinem, quando teſtes non deponunt de toto; ſed tan-
tùm de parte, & non deſignant quæ ſit illa pars. † 5.
Quia poſſeſſio debet probari certa & determinata. *l.* 3. §. *incertam. ff. de acquir. poſſeſſ.* Alexand. *conſil.* 110 *num.* 3. *volum.* 1. *verſic. non obſtat dictum.* vbi quòd non ſufficit probare illos de Canali poſſediſſe, ſed debent ſingulariter deſignari perſonæ. Quia fieri poterat quòd illi qui erant in lite non eſſent eorum ſucceſſores, debebant igitur teſtes examinati ad probandam intentionem Domini iuriſdictionalis, ſingulares prædiorum poſſeſſores, & ipſa quoque prædia par-
ticulariter deſignare, & quinam eſſent ſucceſſores il-
lorum qui in rotulo ſeu liſta nominati erant. † Siqui- 6.
dem etiam in iudicio poſſeſſorij ſummariſſimi perſonarum legitimatio neceſſaria eſt, & de eius defectu in qualibet iudicij parte opponi poteſt. Poſt. *in tract. de manutent. obſeruat.* 87. *num.* 4. Et in ſpecie quando quis conuenitur ad ſoluendam penſionem tanquam ſucceſſor alterius; quòd illa qualitas ſucceſſoris ſit probanda, nec non poſſeſſio ipſius, etiam in hoc iudicio ſummariſſimo, tradit idem Poſtius, *obſeruat.* 56. *numer.* 3. poſt Lotter. *de re benef. libr.* 1. *quæſt.* 39. *num.* 64.

Eamdémque incertitudinis exceptionem admiſit 7.
aliàs Rota, dum de probanda poſſeſſione ageretur apud Mantic. *deciſ.* 192. *num.* 2. vbi agitur de teſte deponente aliquam partem fuiſſe poſſeſſam: quia hoc poterat etiam de minima intelligi: dictáque deciſio fuit confirmata *ibidem, deciſ.* 199. hoc addito, quòd teſtes tenentur reddere rationem ſuæ ſcientiæ; & præterea cùm agatur de quaſi poſſeſſione iuris realis, neceſſe eſt quòd dicant ſolutiones fuiſſe factas ex cauſa de qua agitur. Idem oſtendit Surd. *conſil.* 151. *n.* 46 *& ſequentib.* quia dominus directus agens debet probare in ſpecie quænam ſint illa prædia, pro quibus agit: quia poſſent eſſe alia quàm poſſeſſa à reis conuentis: & dubia probatio interpretanda eſt contra producentem: & quia talis probatio reddit animum Iudicis dubium, ita vt certam abſolutámque ſententiam ferre nō
poſſit; ne veritas offendatur: vt *ibi* latiùs per eum. † Et 8.
ſane quando non agitur de vno eodémque corpore integrali; ſed de pluribus diuerſis & ſeparatis prædiis: ex poſſeſſione vnius nihil inferri poteſt ad poſſeſſionem alterius. Menoch. *lib.* 3. *præſumpt.* 91. *n.* 64.

Et quòd in poſſeſſorio iſto, probatio dubia & incer- 9.
ta non releuet, maximè quando nulla adeſt certitudo nec in vniuerſum, nec in particulari, tradit Poſt. *de manutent. obſeruat.* 49 *per tot. & n.* 11. vbi allegat *deciſ.*
59. Rotæ. *part.* 2. *diuerſorum.* † Quæ deciſio non ſuf- 10.
fragaretur, ſed ſufficeret probatio præſtationis præteritæ, ſi ageretur de perſonali præſtatione: ſed cùm agatur de iure reali, debuiſſent teſtes deponere de certa ſolutione, certis perſonis, & certis prædiis: vt dicitur in *d. deciſione*, & tradunt Maſcard. Surd. Cephal. Mantic. & alij *ſupra* citati. Debet enim actoris probatio eſſe certa, & concludens. Poſtius *obſeruat.* 1. *n.* 29. Rota *apud eumdem deciſ.* 302. *n.* 2.

Et cùm particulares rei conuenti habeant pro ſe iu- 11.
ris aſſiſtentiam, non debent aduerſùs eos coniungi probationes imperfectæ. Rot. apud Poſt. *deciſ.* 166. *num.* 55. & 56. poteſtque reus ſemper dicere actori; Quoad te, liberas ædes habeo. Barzius, *deciſ. Benen.* 47. *num.* 15.

Præſertim quia conſtabat hîc non agi de iure vni- 12.
uerſali, & vniformi; ſed particulari & difformi: cùm in illo territorio Communitas aſſereret multa eſſe bona libera & immunia ab aliqua præſtatione; alia verò prætenderentur obnoxia præſtationi tritici; alia aliorum granorum; alia pecuniæ: & quædam maioris, alia minoris quantitatis, vel ſummæ; & ſic iſta

Digitized by Google

præſtatio petita nihil habebat commune cum dominio vniuerſali ratione iuriſdictionis, ex quo certum eſt nihil inferri ad dominium directum prædiorum particularium. Rot. *deciſ. 696. numer. 4. part. 4. diuerſ.* & fuſiùs ſupra oſtendimus *hoc libro cap. 41. n. 1.*

13. Vnde ſequitur quòd ſi Dominus loci probet poſſeſſionem quoad certos particulares, quoad illos dumtaxat manutenendus eſt; non quoad vniuerſitatem. Tuſch. *in verb. poſſeſſor. concl 441. n. 15.* Alex. *conſil. 122. n. 26. in fin. lib. 4*

14. Nec quaſi poſſeſſio quoad vnum, ſuffragatur quoad alium; ſed debet probari poſſeſſio ſingulorum prædiorum & corporum. Surd. *conſil. 135. numer. 64.* Quod procedit etiam ſi res ſub eodem iure regantur; veluti ſi ſint ſub eodem Caſtro: quia nihilominus tunc requiritur apprehenſio poſſeſſionis ſingulorum corporum. Surd. *d. conſil. 135. num. 65. & conſil. 160. num. 21.*

15. Et quamuis teſtes ſe retulerint ad liſtam, ſeu rotulum, hoc nihil prodeſt actori: quia cùm rotulus eadem laboret incertitudine, relatio incertæ diſpoſitionis facta ad rotulum incertum non releuat, neque dicitur certitudinem continere. Bald. *conſil 129. num. 1. volum. 1. verſic. ſolutio huius puncti.* Tuſch. in *verb. relatum. concluſ. 129. numer. 4.* Maſcard. *de probat. concluſ. 358. n. 4.*

16. Neque ſuffragari poterat, quòd aliqui teſtes deponebant nonnullos ex particularibus petiiſſe à Domino dilationem ad ſoluendum. Quia in hoc poſſeſſorio, vt quis manuteneatur in quaſi poſſeſſione exigendi; neceſſe eſt probare veram & actualem ſolutionem: ita vt nec ſufficiat commiſſio alicui data de ſoluendo. Poſtius *de manutent. obſeruat. 35: num. 10. 11. & 12.* Sicuti nec ſufficeret quòd quis per ſcripturam fateretur ſe eſſe debitorẽ. Idem *loc. cit. n. 15. & 16.*

17. Præmiſſa confirmantur ex traditis per Surd. *conſil. 423. numer. 37. verſic. præterea etiamſi conſtaret.* vbi dicit non eſſe concedendam alicui poſſeſſionem, niſi doceat in ſpecie quæ & quaota corpora ab aliquo poſſideantur. Rota, *deciſ. 94. numer. 3.* poſt *dict. tract.* Poſtij, vbi dicitur quòd multò magis probanda eſt identitas, quando non omnia bona territorij ſunt

18. ſub dominio directo actoris; † & per eundem Poſt. *obſeruat. 87. ante numer. 1. & numer. 3.* vbi quòd ſi quis in ſummatiſſimo poſſeſſorio conueniatur tanquam ſucceſſor alterius, qualitas illa quòd ſit ſucceſſor probari debet, cùm hîc nulla adſit cauſa nec titulus vniuerſalis qui tamen probandus eſt ab eo qui in ipſo ſe fundat. Mareſcot. *lib. 1. variar. reſol. cap. 11. num. 31. & ſequentib.* Additio ad Ludouiſ. *deciſ. 557. num. 6. & ſequentib.*

19. Et pro maiori declaratione, & reſponſione ad dubia ſuper præmiſſis propoſita, fuit dictum quòd quãdo agitur de aliquo iure vniuerſali, duo caſus ſunt conſiderandi. Primus caſus eſt, quando ius vniuerſale eſt certum, ſed corpora ſunt incerta vtpotè quòd non fuerint probata cum ſuis confinibus, quantitate, & qualitate. Secundus caſus eſt, quando ius vniuerſale eſt incertum, quia non eſt adhuc probatum, & nondum Iudici innotuit tale ius extare, & corpora etiam particularia non ſunt adhuc probata cum ſuis confinibus, & ſic adeſt incertitudo tam in iure vniuerſali, quàm particulari ratione corporum ſingularium.

Hoc præſuppoſito, notandum eſt duobus concedi poſſe poſſeſſionem generalem. Primò quidem ad effectum genericæ cuiuſdam communionis. Secundò ad effectum perceptionis fructuum ex quolibet prædio.

20. Quando ius ſeu titulus vniuerſalis continet certitudinem in genere, licèt bona nondum ſint probata & certificata in ſpecie cum ſuis confinibus, datur poſſeſſio generalis; ſed non ad effectum perceptionis fructuum. Secundo verò caſu (qui noſter eſt in quo nulla adeſt certitudo, neque reſpectu iuris vniuerſalis, quod nec probatum erat, nec competebat Domino loci; ſicuti nec reſpectu iuris particularis, cùm nec probata eſſet identitas prædiorum & corporum cum ſuis confinibus & demonſtrationibus; neque qualitas illa quòd rei eſſent ſucceſſores deſcriptorum in liſta:) non poterat concedi poſſeſſio, non ſolùm ratione perceptionis fructuum, ſed nec etiam ratione genericæ cuiuſdam adiudicationis, cùm poſſeſſio vndequaque remaneat incerta. Rot. apud Merlin. *de legit. deciſ. 7. n. 14.* Vbi explicatur *deciſ. 58. & 59. par. 2. diuerſ.* apud eundem Merlin. *deciſ. 97. num. 4. & 5.* & in *eod. tract. de legit. lib. 5. tit. 4. qu. 10. n. 16.*

21. Neque iſta incertitudo tollitur ex eo quòd ius domini actoris prætendebatur ex futuris probationibus iuſtificari poſſe. Quia ad effectum, de quo agitur non debemus attendere certitudinem legis, ſed hominis: an ſcilicet ille qui vult acquirere poſſeſſionem, poſſit animi & voluntatis ſuæ motum, dum poſſeſſionem apprehenſurus eſt, ferre ad certum prædium; ſine qua animi certitudine non poteſt adipiſci poſſeſſionem. Rot. *deciſ. 161. n. 8. part. 2 diuerſ.* & ita intelligi debent dictæ deciſiones *58. & 59. par. 2. diuerſ.* quæ in contrarium facere videbantur. Et ex his ita fuit deciſum.

Verùm poſt aliquot annos factâ conuentione & tranſactione inter Dominum, & ſubditos; ſuper variis differentiis: & ſublatâ diſcordiæ radice, illi qui canones emphyteuticos debebant, bonam fidem agnouerunt, & debitam Domino recognitionem ſponte fecerunt, dimiſſis liberaliter à Domino reliquis omnibus præteritorum canonum.

CAPVT LXV.

Si ſubditi cum Domino tranſactionem fecerint; promittentes duplicare cenſus & ſeruitia, caſu quo contingeret Dominum loci maritare filiam ſeu filias, verùm duplicatus cenſus debeatur pro matrimonio ſpirituali in ingreſſu monaſterij: Et verùm pro ſola filia primogenita, an verò pro omnibus. Quid ſi agatur de filia ſpuria, vel illegitima, & verùm ceſſante conuentione vel conſuetudine, ſubuentio iſta debeatur.

SVMMARIVM.

2 *Promiſſio duplicati cenſus in caſum matrimonij filiarum, executioni demandari debet, non ſolùm in caſu matrimonij carnalis, ſed etiam ſpiritualis, dum filia monaſterium ingreditur.*

2 *Promiſſio ſupradicta locum non habet, niſi tempore profeſſionis emiſſa.*

3 *Promiſſio facta per ſubditos in caſum matrimonij filiarum Domini, debet tantùm intelligi de filia primogenita; ſecundùm Theſaur. Sed contra; num. ſequentib.*

4 *Conuentionem de ſoluendo pro matrimonio filiæ, vel filiarum; non de ſola primogenita intelligenda eſt.*

Ampliatur, etiamſi dictum fuerit de filia in numero ſingulari. ibidem.

5 *In*

5. *In quibus caſibus ex æquitate procedere poſſit Theſauri ſententia circa promiſſam ſolutionem per ſubditos in caſu matrimonij filiæ.*

6. *Pactum de adiuuando Dominum in caſum matrimonij filiarum, debet intelligi in caſum paupertatis Domini, & in ſubſidium.*

7. *Hoc non procedit quando certa & limitata ſumma fuit promiſſa: nam hoc caſu ſolui debet etiamſi Dominus non egeat.*

8. *Alimenta non taxata debentur ad ratam fructuum, ſecus eſt ſi certa & determinata ſumma fuerit promiſſa.*

9. *Subditi allegantes poſſeſſionem contra Dominum tenentur deducere, & probare quòd cum Dominus iura exigere voluit; fuit repulſus, & ſolutio illis denegata.*

10. *Quid ſi feudum acquirat Eccleſia, quæ liberos habere non poteſt.*

11. *Ceſſante pacto & inſpecto ſolo iure communi, iſta ſubuentio non debetur Domino.*

12. *Vtrùm debeatur iſta ſubuentio pro maritanda filia ſpuria, vel illegitima, concluditur negatiuè.*

INitâ tranſactione inter Dominum cuiuſdam loci, & ſubditos pro ſe & ſucceſſoribus tractantes, quòd ſi contingeret Dominum, aut eius ſucceſſores fieri milites armatæ militiæ, vel accedere ad Papam, vel vltra mare, vel maritare filiam ſeu filias, vel emere aliquod Caſtrum, vel fieri captiuum; quòd in caſibus prædictis, & quolibet eorum, duplicentur cenſus & ſeruitia; & vltra vigeſimam conſuetam, ſoluatur dimidium vintenum de annona duntaxat.

Dominus vigore pacti egit executiuè ad obtinendam ſolutionem duplicati cenſus, & dimidij vingteni pro illo anno quo filiam matrimonio ſpirituali addixerat in quodam monaſterio; ſubditi tenuebant: Quærebatur quid iuris.

1. Dixi deberi præſtationem illam Domino, quamuis filia non carnali ſed ſpirituali duntaxat matrimonio fuiſſet collocata: & omiſſis argumentationibus adduxi in terminis deciſionem Vincent. de Franch. 42. *numer.* 1. *&* 1. Amendol. *ad deciſ.* eiuſdem, 215. *num.* 11. Capiblanc. *de iur. Baron. pragmat.* 1. *numer.* 95. Ferrer. *ad deciſ.* Guid. Pap. 57. *verſic. quinimo exigitur etiam illud tributum pro ingreſſu filiæ in monaſterium.* Andr. Capan. *in tract. de iur.*
2. *releuij, part.* 1. *quæſt.* 14. *numer.* 20. *&* 21.† Vbi dicit hanc ſubuentionem deberi duntaxat tempore profeſſionis, quod veriſſimum eſt: cùm ante illud tempus non dicatur contractum ſpirituale matrimonium. Boër. *deciſ.* 126. *numer.* 12. & in effectu, ego illud ius exegi vigore tranſactionis à meis ſubditis Sancti Legerij; dum filiam meam matrimonio ſpirituali collocaui in deuoto monaſterio Sanctæ Claræ præſentis Ciuitatis, prout apparet ex inſtrumento publico.

3. Sed maius dubium erat, vtrùm ſubuentio illa deberetur non ſolùm pro filia illa primogenita; ſed etiam pro aliis filiabus natu minoribus, quoties illas contigerit ſpirituali vel temporali matrimonio collocari. Quod conuentio ſeu conſuetudo de prima duntaxat filia intelligenda ſit, tenet Cancer. *lib.* 2. *variar. reſol. cap.* 2. *numer.* 302. *in nouis, verſic. pro his facit.* Sanſon. *in conſuet. Turonenſ. tit. des Royaux aides.* §. 4. Tiraquel. *in l. bone.* §. *hoc ſermone. n.* 14. *ff. de verb. ſignif.* Petr. Rebuf. *in l. vnic. in* 1. *notab. Cod. de ſent. quæ pro eo quod intereſt. numer.* 31. Roſental. *de feud. cap.* 5. *concluſ.* 79. *num.* 3. *in gloſ. littera.* C. Steph. Bertrand. *conſil.* 4. *per totum, volum.* 4. Theſaur. Iun. *lib.* 4. *quæſt. forenſ.* 69.

In contrarium quòd promiſſio ſolutionis duplicati cenſus in caſum futuri matrimonij filiæ, vel filiarum Domini, non terminetur in prima filia; ſed intelligatur de qualibet, tenuit Vincent. de Franch. *deciſ.* 215. *numer.* 2. *& deciſ.* 306. & ibi Rice. *in addit.* Capiblanc. *de Baronib. pragmat.* 1. *num.* 84. qui loquitur etiam in terminis conuentionis facientis mentionem de filia, in numero ſingulari. Capan. qui ſic fuiſſe iudicatum teſtatur *in tract. de iur. releuij, part.* 3. *quæſt.* 14. *numer.* 20. Afflict. *in conſtit. Neapol. lib.* 3. *rubric.* 17. *de adiutoriis exigendis num.* 13. *ad numer.* 18. Maſuer. in *tit.* 38. *des tailles. num.* 4. *verſic. or ces quatre cas.* ſequitur Tiraquel. *in tract. de primogen. quæſt.* 70. *numer.* 2. Boër. *deciſ.* 131. *numer.* 1. Fontanel. *de pact. nuptial. in fine; ſecundi volum. in* 1. *addit. ad clauſ.* 5. *gloſ.* 4. Ferrer. *in addit. ad deciſ.* Guid. Pap. 57. vbi ſæpiùs ita deciſum fuiſſe teſtatur. 4.

Et hæc ſententia ſine dubio admittenda eſt in caſu propoſito, reiectâ contrariâ; quia conuentio loquitur de filia vel filiabus; ita vt non ſit dubitandum quin contrahentes intellexerint ſubuentionem præſtari debere, non ſemel, ſed pluries propter expreſſionem numeri pluralis.

Quod attinet ad DD. in contrarium allegatos; Notandum eſt magnam fieri debere differentiam inter duos caſus diuerſos: quorum primus eſt, quando agitur de ſecundo matrimonio eiuſdem filiæ iam viduæ factæ; & hoc caſu verum eſt quòd locus eſt regulæ *l. bones.* §. *hoc ſermone. ff. de verb. ſignif.* nempe quòd verba intelligi debent de primo actu. Secundus caſus eſt, quando non de eadem, ſed de alia filia agitur; & hoc caſu verius eſt iterandam eſſe ſubuentionem: & ita intelligendus eſt Tiraquel. *in d.* §. *hoc ſermone. num.* 14. iuxta tradita per Maſuer. quem allegat; qui dictam diſtinctionem facit inter vnam filiam ſecundò nubentem, & aliam filiam Domini non prius nuptam; quem propterea non immeritò pro noſtra ſententia allegauimus; & ita loquitur Argentr. *in conſuet. Britan. artic.* 87. *in fin. verſic. ſed magna eſt dubitatio.* qui licèt paulò ante dicat non deberi ſubuentionem niſi pro vna filia; hoc ideo quia conſuetudo loquebatur in ſingulari de vna aliqua filia maritanda; vt *ibi* per eum: & ipſemet Tiraquel. *in tract. de iur. primogen. quæſt.* 70. *numer.* 2. videtur reſidere in ſententia Afflicti, quod ſubuentio debeatur pro qualibet filia.

Rebuff. *in d. l. vnic. Cod. de ſentent. quæ pro eo quod intereſt. in* 1. *notabili, ampliat.* 19. *num.* 78. aliàs 31. ſe refert ad ea quæ tradit Maſuer. *loco citato:* Ideo ſecundùm prædictam diſtinctionem ab ipſo allatam intelligendus eſt. Bertrand. *dict. conſil.* 4. *volum.* 4. loquitur de tranſactione in qua facta erat mentio de filiabus ſimpliciter, & aderat pactum de faciendo vnam collectam duntaxat ſemel in quolibet ex caſibus ibi expreſſis; ſed in caſu noſtro non fuit dictum de filiabus, ſed *de filia, vel filiabus*; nec adeſt pactum illud de faciendo collectam ſemel duntaxat in quolibet dictorum caſuum: & per conſequens non nocet noſtræ ſententiæ.

Sicut nec Roſental. qui non loquitur in terminis conuentionis eo modo quo ſupra loquentis de filia vel filiabus; nec Theſaur. Iun. *dict. quæſt.* 69. *lib.* 4. qui ſe reſtringit *num.* 7. ad caſum in quo conuentio loquitur de filia in numero ſingulari.

Præterea Theſauri caſus fuit potiùs deciſus ex æquitate, quàm ex rigore iuris: quia cùm adeſſent plures Condomini eiuſdem feudi, ideo ius exigendi ſub- 5.

uentionem fuit reſtrictum ad primam filiam maritandam, ne res abiret in infinitum. Quod intelligit de pluribus Condominis pro diuiſo: nam ſi pro indiuiſo, & in ſolidum; dicit illos pro vno reputandos: quod nunc non examino. Cancer. verò ex profeſſo tractat de filia iam nupta; quæ ad ſecunda vota tranſiit: vt videre eſt *dict. lib. 2. cap. 2. num. 302. in verſic. verùm pro his facit*. loquitur quidem de caſu quæſtionis noſtræ; ſed hoc tractat incidenter & relatiuè: vt *ibi* videri poteſt: Igitur concludendum eſt promiſſionem ſubuentionis, de qua agitur, intelligendam eſſe tam de prima filia, quàm de aliis.

6. Nec obſtat ſi dicatur ſubuentionem iſtam non eſſe Domino iuriſdictionali præſtandam, niſi in ſubſidiũ; quando ipſe non habet ſufficientes facultates ad dotandam filiam: vt dicit Roſental. *de feud. cap. 5. concluſ. 79 in princip.*

7. Siquidem reſpondetur pactũ de ſoluendo ſubuentionem duobus modis concipi poſſe. Primò generaliter, quando abſque limitatione certæ ſummæ ſubditi ſimpliciter promiſerunt iuuare Dominum filias ſuas matrimonio collocantem: & hoc caſu procedere poteſt doctrina prædicti Roſental. *loco citato*. Secundò, quando ſubditi ſeſe obligarunt ad ſoluendam certam ſummam taxatam & determinatam, vel certum cenſum in toto, vel in quota parte fructuum; & tunc cùm conuentio ſit certa, non debet tractari de ſubſidiario remedio, ſed certa illa quantitas præſtanda eſt
8. iuxta conuentionem. † ſicut videmus à ſimili, quòd ſi alimẽta ſine taxatione promiſſa vel relicta fuerint, de ſolis fructibus debentur, & ad ratam ipſorũ; ſed ſi certa quantitas fuerit promiſſa aut relicta, tunc etiam fundus alienari poteſt: quia promiſſio certæ quantitatis non paritur reſtrictionem. Surd *de aliment. tit. 4. quæſt. 9 num.* 28. Bertrand. *conſil.* 268. *num. 2. volum. 2. part.* 1.

9. Quod ſi Communitas probare velit contrariam conſuetudinem contra tenorem tranſactionis, non ſufficit probare quòd adueniente tali caſu non fuit ſoluta ſubuentio; ſed probandum eſt quòd quando Dominus voluit exigere, fuit repulſus. Ludouiſ. *deciſ.* 472. *num.* 1. Poſt. *de manuten. obſeruat.* 13. *&* 14. & Rota apud ipſum, *deciſ.* 186. *num* 7.

10. Sed quæri poteſt, quid ſi feudum donationis aut emptionis aliòue titulo deueniat ad Eccleſiam, quæ liberos habere non poteſt; vtrùm aliquid illi loco ſubuentionis pro liberorum coniugio promiſſæ ſit ſoluendum? Reſponſum eſt negatiuè, vt per Antibol. *in tract. de muneribus. & honorib.* Argentr. *in conſuet. Britan. artic. 87. in fine.*

11. Hoc etiam ſciendum eſt, quod ceſſante pacto vel conſuetudine legitima, iſta ſubuentio Dominis non debetur. Petr. Iacob. *in pract. rubric. 63. de cauſis in quibus Vaſſ. num. 29. & in Rub. de feud. diſtinct. Rubr. 61. num 62* Iacobin. *de feud in verb. qui quidem inueſtiti. num. 76. & in verb. cum mero & mixto imperio. num. 16.* Ayell. *de iure Adhoa num.* 30. Bertrand. *conſil. 305. num. 1. lib 6.* Franciſc. Marc. *deciſ. 65. per totam.* Roſental *cap. 5. concluſ.* 78.

12. Fuit etiam quæſitum, vtrùm ſubuentio iſta deberetur pro maritanda filia ſpuria vel illegitima? Ego negatiuam veriorem eſſe exiſtimo, cùm non idem debeat eſſe harum priuilegium, quod legitimarum: vt tradit Argentr. *in dict. artic. 87. notab. 2. in verb. marie ſa fille. num* 4. Roſental. *de feud. cap. 5. concluſ. 79. numer.* 4.

CAPVT LXVI.

Ceſſionarius iuris prælationis & primi laudemij, factâ ſuæ ceſſionis intimatione & declaratione, quòd vult vti iure prælationis ſibi per dominum directum certorum prædiorum ceſſo, renuente bonorum illorum emptore, ſéque aduersùs retentionem opponente, ſi poſtea emptor pœnitentiâ ductus reſiliat à ſua oppoſitione, & conſentiat retentioni; vtrùm pariter ipſe poſſit recedere à iure prælationis, & cogere emptorem ad ſoluendum ſibi laudemium, & ſumendam inueſtituram à domino directo.

SVMMARIVM.

1. *Qui non vtitur iure ſuo dum poteſt, cenſetur illi renunciare.*
2. *Actori quod licet, reo denegari non debet.*
3. *Ex actibus iudicialibus oritur quaſi contractus, in quo locus eſt pœnitentiæ, quando actus introductus eſt fauore facientis.*
4. *Qui bonis ceſſit poteſt recedere a ceſſione, & ſe defendere aduersùs creditores.*
5. *Qui iuramentum detulit, poteſt recedere à delatione, ſi nondum iuratum fuerit; quamuis delatio eſſet acceptata.*
6. *Omnis oblatio ſeu declaratio iudicialis facta in fauorem alterius, debet intelligi dummodo ſtatim acceptetur.*
7. *Recedere licet à requiſitione iudiciali, ſi noua cauſa ſuperueniat.*
8. *Propoſitum ex cauſa mutare licet, etiam ſequutâ acceptatione.*
9. *Periculum rei venditæ ſpectat ad emptorem, donec facta fuerit retrouenditio in caſibus, in quibus quis cogi poteſt ad retrouenditionem.*
10. *Euictione pendente in limine contractus, danda eſt cautio emptori.*
11. *Si lata fuerit ſententia in fauorem actoris in actione redhibitoria, poteſt actor ab illa ſententia recedere, & ea non vti etiam inuito reo condemnato.*
12. *Quaſi contractus qui oritur ex ſententia fortior eſt eo, qui oritur ex ſola litis conteſtatione.*
13. *Retentio feudalis de iure non poteſt alteri cedi.*
14. *Statutum Auenionenſe prohibet ceſſionem iuris retentionis iu vim directi dominij competentis.*
15. *Quando ſententia fundatur ſuper iure quodam extraordinario, is qui ſententiam obtinuit poteſt ab illa recedere, & ea non vti ſi velit.*
16. *Obtinens ſententiam in fauorem retractus poteſt ab illa recedere.*
17. *Donec petens retractum, pretium realiter exſolueris; res dicitur integra.*
18. *Ius prælationis competens ceſſionario fundatum dicitur in iure extraordinario.*
19. *Ceſſionarius domini directi non habet vim attractiuam pro conſolidatione dominij vtilis cum directo;*

Digitized by Google

directo, cùm illa affixa ſit oſſibus ipſius domini directi; & ab illo inſeparabilis.

20. *Magna eſt differentia inter renunciationem & acceptationem iuris prælationis, ad effectum vt res dicatur integra, vel non.*

21. *Acceptatio & declaratio quòd quis vult vti retentione feudali, non dicitur perfecta; niſi retinere volens, pretium venditionis reſtituat.*

22. *Emphyteuſis quandoque reuertitur ad dominum ipſo iure, & aliquando facto hominis; ita vt non ſufficiat ſola declaratio animi.*

23. *Qui vult vti iure retentionis tenetur declarare animum ſuum, & pretium offerre emptori, illúdque in caſum recuſationis deponere.*

24. *Dominus directus habet ius reale pro vniendo dominio vtili cum directo.*

25. *Ceſſionarius domini directi ſolam habet actionem confeſſoriam pro iure retentionis.*

26. *Res dicitur integra quoad ceſſionarium domini directi, donec in eius fauorem lata fuerit ſententia pro iure prælationis, & facta actualis pretij reſtitutio.*

Dubitatum fuit vtrùm ceſſionarius domini directi Eccleſiaſtici, qui iudicialiter ſignificauerat emptori cuiuſdam prædij exiſtentis de dominio directo Eccleſiæ ſe tanquam ceſſionarium iure prælationis retinere velle, poſſet deinde pœnitentiâ ductus ab illa retentione & declaratione recedere, attento maximè quòd dictus emptor qui ſe oppoſuerat, & locum eſſe iuri prælationis iudicialiter excipiebat; poſtea ſimiliter pœnitentiâ ductus dictæ retentioni conſentiebat, quam prius nullo modo non acceptauerat, ſed etiam expreſsè impugnauerat.

Reſpondi ceſſionarium poſſe à petita prælatione ad libitum recedere.

1. Primò quia cùm emptor noluerit acceptare petitam retentionem, illámque impugnauerit, ſed eum
ſuæ impugnationis deinde pœnituerit; poteſt ceſſionarius opponere emptori illud axioma: Quod potui
nolui, quod volui adimplere nequiui, ex regula correlatiuorum de qua in *l. final. Cod. de indict. vidui.*
2. *tollend.* Surd. *conſil.* 401. *num.* 15. † Et quod actori
conceditur, reo denegari non debet: & è conuerſo. *cap. non licet actori. 32. de reg. iur. in 6.* Barboſ. *axiom.* 10. *num.* 7. & 8.
3. Secundò, quia licèt in contractibus non ſit locus
pœnitentiæ; tamen in quaſi contractibus qui oriuntur ex actibus iudicialibus, iuxta *l. 3. §. ſed ſi filius. ff. de pecul.* pœnitere licet, quando agitur de actu non obligatorio; ſed inducto in fauorem facientis.
4. Bartol. *l. qui bonis. ff. de ceſſ. bonorum.* † vbi qui
bonis ceſſit poteſt à ceſſione recedere, & ſe defendere aduersùs creditores: per text. in *l. quem pœnitet. ff. de ceſſion. bonor.* † Similiter qui iuramentum detulit,
5. pœnitere poteſt etiam poſt acceptationem iuramenti, ſi nondum iuratum fuerit. Caroc. *de iurament. lit. deciſor. quæſt. 6. principali.*
6. Tertiò, quia omnis oblatio aut declaratio iudicialis
debet intelligi ſub illa conditione, ſi ſtatim acceptetur; adeo vt non ſufficiat acceptatio facta ex interuallo: *l. non erit. §. ſi neque.* & *ibi* DD. maximè Caſtrenſ. *ff. de iureiurand.* ergo non ſuffragatur emptori intempeſtiua illa acceptatio poſt denegationem, & oppoſitionem, longíque temporis interuallum facta.
7. Quartò, quia recedere licet à requiſitione iudicia-
liter facta, quando ſuperuenit iuſta cauſa recedendi.
8. Caroc. *de oblat. part. 2. quæſt. 96. num. 4.* † vbi dicit
quòd licitum eſt ex cauſa mutare propoſitum, etiam ſequutâ acceptatione per partem: atque ita limitat regulam *l. nemo poteſt. 76. ff. de reg. iur.* hîc autem ſuperuenerat noua cauſa, quia comparuerant multi creditores quibus prædictum prædium erat hypothecatum; cùm tamen emptor iam pretium illius venditori ſoluiſſet: & ſic periculum eſſet, ne pretium amitteretur.

Quintò, quia cùm ſolutio pretij, vt dictum eſt, 9.
per emptorē facta fuiſſet venditori; periculum amiſſionis pretij non ad retinentem, ſed ad emptorem ſpectare deberet: verum enim eſt donec in effectu facta fuerit retrouenditio, omne periculum ad emptorem non autem ad retrahentem pertinere: quia hoc caſu non ageretur de venditione facta reſpectu retrahentis, ſed de venditione quæ fieri peteretur. Tiraquel.
de retract. conſang. §. final. num. 31. † Et ſic cùm 10.
penderet euictio in limine contractus, non poterat redimens cogi ad ſoluendum pretium, donec ſibi cautio indemnitatis reſpectu creditorum data fuiſſet. *l. ſi poſt perfectam. Cod. de euiction.* Surd. *deciſ. 295. num. 7.* & *ibi* Hodiern. *num. 7.*

Sextò, quòd liceat à retractus petitione recedere, 11.
probatur à ſimili; immò à fortiori: Nam ſi lata fuerit ſententia in actione redhibitoria in fauorem actoris, poteſt nihilominus actor ab illa ſententia recedere, & illa non vti, etiam reluctante & inuito reo condemnato. Gloſ. *in l. illud. §. 1. in fin. ff. de Ædilit. edicto* quam ſequitur *ibidem* Bald. *dict. l. illud. §. condemnatio verſic. quæri it gloſſa.* Galerat. *de renun-*
ciat. centur. 2. cap. 109. num. 3. † Et tamen quaſi 12.
contractus qui oritur ex ſententia, fortior eſt eo qui oritur ex ſola petitione iudiciali: ille enim obligat ad obſeruandam ſententiam, hic verò duntaxat obligat ad perſeuerandum in lite. Caſtrenſ. *in l. 3. §. ſi filiusfamilias num. 3. ff. de pecul.*

Septimò, quia retentio iſta feudalis de iure alteri 13.
cedi non poteſt. Guid. Pap. *deciſ.* 411. & de communi opinione teſtatur Clapet. *cauſa 100. quæſt. 1. num.* 12.
iuncto *num. 32. verſic. ad decimum tertium.* † ſtante 14.
potiſſimùm ſtatuto Auen. quod prohibet huiuſmodi ceſſiones iuris retentionis. *lib. 1. rubic. 72. artic.* 28. Ideo ſi dictus ceſſionarius prætendens Eccleſiam non eſſe in ſtatuto comprehenſam, (quod tamen nunc non determino) voluerit vti iure retentionis, eius petitio erat contraria iuri communi, fundata dun-
taxat in prætenſa conſuetudine: † Et per conſequens 15.
etiam poſito quòd obtinuiſſet ſententiam fauorabilem pro retentione, potuiſſet ab illa recedere: quia quotieſcumque ſententia fundatur ſuper iure quodam extraordinario, is qui illam obtinuit, poteſt ſi velit ab illa recedere, & ea non vti. Tiraquel. *de retract. §. final. num. 24. & ſequentib.* Vincent. de Franch. *deciſ.* 346. vbi teſtatur ita fuiſſe iudicatum.

Non obſtat *deciſio* Boërij, 48. *in fin.* & Pap. *lib.* 11. 16.
tit. 7. arreſt. 7. & 9. vbi contrarium decidi videtur: tum quia Boëtius fatetur opinionem, quâ conceditur etiam poſt latam ſententiam à retractu poſſe recedi, veriorem eſſe: vt per eum, *numer. 24. verſic. & iſta vltima pars.* Tum etiam quia poſterioribus arreſtis fuit iudicatum pro opinione Tiraquelli, vt teſtatur Additio ad Pap. *dict. arreſt. 9.* vbi refertur decretum Senatus ſub die 21. Martij 1580. Charond.
lib. 4. reſponſ. 57. in fin. verſic. toutefois. † & ratio *ibi* 17.
redditur, quia donec petens retractum, pretium realiter exſoluerit, res dicitur integra.

Et pro maiori præcedentium elucidatione aduer- 18.
tendum eſt in primis, magnam eſſe differentiam inter retentionem feudalem, quæ fit ab ipſo domino directo; & illam quæ fit ab eius ceſſionario. Quæ enim fit à domino directo, fundata eſt in iure ordinario

natio ipſi à lege cooceſſo: de quo in *l. fin. Cod. de iure emphyteut.* Sed ius prælationis compețens eius ceſſionario, fundatum eſt in iure quodam extraordinario, quod eſt exorbitans à iure communi: vt mox oſtendimus *num.*15.

19. Secundò ſupponendum eſt, quòd ius ceſſionarij non habet vim attractiuam quam habet ipſe dominus directus: quia ſtatim facta declaratione per dominum directumquòd vult vti iure retentionis, faciliùs ſequitur conſolidatio dominij vtilis cum directo ex quadam vi magnetica ipſius dominij directi, quæ ab ipſo inſeparabilis eſt, & oſſibus domini directi inhæret; adeo vt ceſſionarius non habeat ius iſtud attrahendi: ideo ſola illius declaratio quòd vult retinere, oon ita facilè perficit nec conſummat retentionem: & per conſequens quidquid ſit de ipſo domino directo retinente de quo mox agemus; tamen facilius quoad eius ceſſionarium locus eſt pœnitentiæ. Hæc differentia notatur per Clapet. *cauſa* 100. *quæſt.* 1. *num.* 2. 4. *&* 29.

20. Tertiò ſupponendum eſt magnam eſſe differentiam inter renunciationem iuris prælationis, & acceptationem illius; ad effectum vt ſciatur, vtrùm res ſit integra, an non: renunciatio ſiquidem ſola animi declaratione perficitur; quia ſtatim vbi facta fuit declaratio domini directi, vel eius ceſſionarij, quòd non vult vti iure retentionis, ipſe ſe excludit ab illo iure: quia poſt animi declarationem, nihil aliud ſu-
21. pereſt agendum. † Sed dum agitur de acceptatione & effectuatione iuris prælationis, non ſufficit ſola declaratio animi; ſed prætereà requiritur realis ſolutio pretij facienda per eum qui vult retinere. Clapet. *dict. cauſa* 100. *quæſt* 1. *num* 29 *ver-*
22. *ſic. quæ reuerſio.* † vbi dicit reuerſionem aliquando fieri ab ipſo iure, ſola lege operante, ſine aliquo facto vel miniſterio hominis; veluti quando emphyteuſis reuertitur ad dominum propter tempus & generationem finitam; aliquando verò requiritur factum hominis quod conſiſtit in duobus. Primò, quòd dominus declaret ſe velle retinere. Secundò, quòd reſtituat pretium emptori: quod etiam tradit Solſona, *in lucerna laudimiorum, quæſt.* 3. *principali numer.* 156.
23. † vbi dicit dominum directum teneri declarare animum ſuum ſuper retentione, & interpellare emptorem, & illi offerre pretium rei venditæ; & in caſum recuſationis debet deponere pretium & illud conſignare: & quòd per talem oblationem & interpellationem & depoſitionem acquiritur ius domino directo, aut eius ceſſionario: quod etiam ſequitur Ripoll. *variar. reſol. caput.* 7. *de iure emphyteut. numer.* 200.

24. Quartò ſupponendum eſt, quòd licèt dominus directus habeat ius incorporandi, & vniendi dominiũ vtile cum directo, quod eſt ius reale, & à re emphyteutica dependens, provt teſtatur Claper. *dict. quæſt.*
25. 1. † Tamen hoc ius non competit eo modo ceſſionario domini directi, qui non habet rei vendicationem, cùm non ſit dominus rei emphyteuticæ; ſed tantùm habet actionem confeſſoriam, directam, vel vtilem per quam petit declarari ſe præferendum eſſe pro eodem pretio in dicta re: & factâ per Iudicem declaratione quòd ſit locus prælationi, petit officio Iudicis detentorem & turbatorem cogi, & compelli ad reſtitutionem rei ſoluto ſibi pretio: vt optimè ex-
26. plicat Caſtrens. *conſil.* 335. *numer.* 5. *volum.* 1. † Vnde ſequitur non eſſe verum in iure, quòd per ſolam ceſſionarij declarationem ipſo iure fiat vnio dominij vtilis cum directo; cùm vltra declarationem requiratur quòd intentetur actio confeſſoria; & ſequatur ſententia Iudicis, vnà cum reſtitutione pretij: & ſic antequam hæc omnia fiant, res dicitur integra, & retentio nondũ perfecta: & per conſequens etiam ſubſequutâ declaratione licitũ eſt ceſſionario ab illa recedere. Atque ita in terminis retractus, determinat Grimaudet. *in tract. des retraicts, lib.* 2. *cap.* 33. *per totum.*

CAPVT LXVII.

Ex duobus ceſſionariis iuris prælationis vter ſit præferendus; vtrùm is qui primò vſus eſt conceſſione ſibi facta; an verò qui primus eſt in data. Quid ſi conditionem tempore congruo non adimpleuerit: Et vtrùm gratia primi laudemij & iuris prælationis alicui facta expiret per aduentum noui Vicelegati; præſertim ſi nouus Vicelegatus alteri ſimilem conceſſionem fecerit.

SVMMARIVM.

1. *Reſcriptum conditionale non adimpletâ conditione nullum eſt.*
2. *Conditio quæ facilè adimpleri poteſt, adimplenda eſt ſtatim, aliàs habetur pro non impleta.*
3. *Qui obligatur aliquid facere, tenetur id facere quamprimum poteſt.*
4. *Non adimplens contenta in reſcripto intra tempus in eo deſignatum, non poteſt poſtea ſe iuuare illo reſcripto.*
5. *Dictio* dummodò *quo caſu vim conditionis obtineat.*
6. *Quando conceſſio facta fuit cum limitatione temporis, qui non obſeruat tempus non dicitur obſeruare formam.*
7. *Dilatio appoſita in reſcripto numeratur à die datæ.*
8. *Omne tempus in dubio continuum eſſe cenſetur.*
9. *Qui poſterius reſcriptum obtinet non facta mentione primi per aduerſarium impetrati, excuſandus eſt ex cauſa probabilis ignorantiæ.*
10. *Iuris incerti & euentualis, ac nondum perfectè quæſiti, mentio facienda non eſt in reſcripto.*
11. *Scientia domini cum taciturnitate ipſius infert tacitum conſenſum præſtitum alienationi prædij emphyteutici.*
12. *Conceſſione duobus factâ, ſi is qui primam obtinuit non curauerit conceſſionem ſuam intimari, rectè ſoluitur laudemium, & capitur inueſtitura à Camera vigore ſecundæ conceſſionis: quia directæ actiones remanent penes Cameram.*
13. *Dominus ſi recipiat laudemia, excluditur ceſſionarius iuris prælationis qui ceſſionem ſuam non curauit intimari.*
14. *Factâ traditione reali per dominum emphyteutæ, ius illi in re quæſitum eſt aduerſus ceſſionarium iuris retractus.*
15. *In iuribus incorporalibus, primus occupans præfertur.*
16. *Diſpoſitio* leg. quoties duobus. Cod. de rei vendic. *locum habet in omnibus contractibus tam onerosis, quàm lucratiuis.*
17. *Vicelegatus licèt Principem repræſentet, non tamen*

Digitized by Google

men omnia poteſt quæ Princeps.

18. *Quod factum eſt tempore inhabili, non poteſt retrotrahi maximè in præiudicium tertij.*

19. *Si non ſit certum quæ conceſſio vel actus præcedat, ille præſumitur prior, qui reſpicit fauorem piæ cauſæ.*

20. *Conditio poteſtatiua non trahitur retro.*

21. *Gratia conditionalis non ſolùm adimplenda eſt, ſed etiam adimplenda tempore congruo*

22. *Gratia conditionalis conceſſa per Vicelegatum, non poteſt ſortiri effectum, niſi conditio fuerit adimpleta durante officio ipſius Vicelegati: nec ſufficit adimpleri poſt aduentum alterius Vicelegati.*

23. *Adimplementum non releuat niſi factum fuerit tempore habili.*

24. *Maior habilitas requiritur in termino ad quem, quàm in termino à quo: ille enim debet eſſe habilis eſſentialiter, hic verò ſufficit quòd ſit habilis potentialiter.*

25. *In reſcripto gratioſo attendi debet tempus adimpletæ conditionis: & ſic quando conditio fuit adimpleta finito officio concedentis, perinde eſt ac ſi conceſſa non fuiſſet.*

TEmpore cuiuſdam Vicelegati, conceſſum fuit impetranti per reſcriptum, ius prælationis ſeu retractus ac primi laudemij cuiuſdam prædij in reſcripto deſignati, venditi vel vendendi, cum clauſula *attentis narratis, & præſtita obligatione de ſoluendo ius laudemij Cameræ Apoſtolicæ, iuxta pretium appoſitum vel apponendum in venditione illius prædij.*

Poſt tres annos nouo exiſtente Vicelegato quoddam monaſterium obtinuit ab ipſo ſimilem gratiam, in qua etiam fuit condonata dimidia pars laudemij quolibet nouennio perſoluendi: quia agebatur de manu mortua.

Eodem anno & die quo vltima iſta gratia fuit conceſſa, primus ille conceſſionarius præſtitit obligationem de ſoluendo laudemio Cameræ iuxta formam ſui reſcripti.

Cùm diſputaretur inter iſtos duos conceſſionarios; Dixi conceſſionem ſecundam factam monaſterio ſortiri debere effectum, neque monaſterium poſſe moleſtari ab eo qui primum reſcriptum obtinuerat.

1. Primò, quia reſcriptum quod anterius in data reperitur erat conditionale, per ablatiuos videlicet abſolutos, qui conditionem important, his verbis: *præſtitâ obligatione &c.* & per cõſequens nõ adimpletâ conditione, reſcriptum nullum & inualidum remanet.

2. Duran. *deciſ.* 87. *num.* 19. † Quod autem conditio non fuerit adimpleta, probatur: quia à die primi reſcripti lapſum erat triennium; ratione cuius dilationis conditio dicitur defeciſſe: quia quotieſcumque agitur de conditione quæ facilè poteſt adimpleri, qualis eſt conditio præſtandi obligationem; tunc conditio dicitur defeciſſe, quando ſtatim & incontinenti non fuit adimpleta. *l. ſi ita ſtipulatus eſſem.* 14. *ff. de verb. obligat.* Roland. *conſil.* 63. *num.* 48. *verſic. ad ſecundum. volum.* 4. Ruin. *conſil.* 131. *numer.* 11. *volum.* 1.

3. Neque opus erat aliqua interpellatione; quia vbicumque quis tenetur aliquid facere, tenetur illud facere quamprimùm fieri poteſt. Bellon. *in tract. de de his quæ fiunt incontinenti. cap.* 129. *num.* 6.

4. Multò magis in alio caſu dixi excluſum eſſe impetrantem à iure retentionis, ſtante clauſula in reſcripto appoſita, *dummodo intra quindecim dies inueſtituram acceperit, & laudemium ſoluerit:* quia cùm intra dictam dilationem inueſtituram non accepiſſet, & laudimium non ſoluiſſet excluſus erat à beneficio
dicti reſcripti. † Quamuis enim dictio *Dummodò* po 5.
riùs modum quàm conditionem importare videatur;
tamen eo modo quo ſuperiùs expreſſa fuit, verè conditionem importat: quia adiecta eſt ſubſtantiæ diſpoſitionis; & non executioni. Seraphin. *deciſ.* 1017. *num.* 4. Verall. *part.* 2. *dec.* 35. *num.* 3. Caualer. *deciſ.* 255. *num.* 4. vbi loquitur de illa clauſula *dummodo pacem obtineat.* Ludouiſ. *deciſ.* 311. *num.* 12. vbi loquitur de clauſula *dummodo ſolutio fiat.* Rota, *deciſ.* 1160. *num.* 2. *&* 3. *part.* 3. *lib.* 3. *diuerſ.* vbi dicit verba
illa formam ſubſtantialem continere. † Et generaliter 6.
quotieſcumque conceſſio facta fuit cum limitatione certi temporis, qui non obſeruat tempus, non dicitur formam ſeruare. Rota *deciſ.* 167. *num.* 8 *&* 9. *part.* 2. *recent.*

Nec dici poterat dilationem quindecim dierum 7.
intelligendam eſſe à die adeptæ poſſeſſionis: quia imò in reſcriptis attenditur tempus datæ: *cap. eam te. de reſcript.* Guid. Pap. *ſingular.* 715. ſuperflua enim fuiſſet illa clauſula, ſi intelligeretur de ſolutione laudemij poſt adeptam poſſeſſionem facienda.
† Et in dubio omne tempus cenſetur eſſe continuum. 8.
Coſta *de facti ſcient. regul.* 14. *num.* 1.

Nec etiam eſt quòd dicatur in ſecundo reſcripto 9.
fieri debuiſſe mentionem primi: Quia Reſpondetur primò, obtinentem ſecundũ reſcriptum excuſandum eſſe propter probabilem ignorantiam; maximè cùm primum illud reſcriptum non eſſet regiſtratum; prout in eo fieri mandabatur. Put. *deciſ.* 181. *num.* 4. *lib.* 1. *in correctis*

Secundò, quia ius primi impetrantis ante adim- 10.
pletam conditionem erat euentuale, & incertum; nec per illud ius erat perfectè quæſitum; ideo illius mentio non erat in ſecundo reſcripto neceſſaria: vt per Rotam coram Andrea, *deciſ.* 48. *numer.* 3. *& ſequentib. & part.* 5. *recent. deciſ.* 23. *num.* 15. Adden. ad Burat. *deciſ.* 576. *num.* 12.

Secunda ratio principalis eſt; quia Illuſtriſſimus 11.
Dominus Vicelegatus dum poſterius reſcriptũ conceſſit, præſtitit conſenſum venditioni factæ in fauorem monaſterij; eíque gratiam fecit de laudimio, nec non de præſtatione ſingulo nouennio facienda: & ſic venditionem approbando, excluſit omne ius prælationis: ex notatis per Fab. *in Cod. lib.* 4. *tit.* 42. *de iure emphyt. definit.* 49. Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. quæſt.* 79. *cap.* 9. *num.* 24. vbi quòd ſcientia domini cum taciturnitate, infert conſenſum ipſius præſtitum alienationi.

Hinc ſequitur quòd licèt alteri prius facta fuerit 12.
gratia ſeu conceſſio iuris prælationis; tamen quia actiones directæ remanebant penes Cameram, prædictúſque primus cõceſſionarius nullam fecerat iuris ſui intimationem ſeu denunciationem, neque interuenerat vnum ex tribus requiſitis *in l.* 3. *Cod. de nouat.* licitum fuit Cameræ habenti actiones directas, ſeu dicto Vicelegato per acceptilationem ſeu gratiam liberare monaſterium à ſolutione partis laudemij, nullâ ſtante colluſione: ex traditis per Odd. *ad l.* 3. *Cod. de nouat. quæſt.* 3. *artic.* 6. *verſic. ſecundo caſu.*

Et ſic locus eſt doctrinæ Ferrerij ad Guid. Papæ 13.
deciſ. 477. *in noua addit. verſic. ſed in hac cauſa.* vbi dicit quòd ſi non fuerit facta denunciatio, & dominus receperit laudemia ab emptore, non eſt amplius locus iuri prælationis.

Et præmiſſa multò magis locum haberent, ſi ſe- 14.
cundus iſte conceſſionarius, & idem emphyteuta ante dictam denunciationem adeptus fuiſſet poſſeſſionem dicti prædij: iuxta text. *in l. quoties. Cod. de rei vendic.* quia quando ſubſequuta eſt traditio, & conceſſa

Digitized by Google

conceſſa inueſtitura, ius reale quæſitum eſt poſſeſſori:
quod tanquam potentius præferri debet actioni com-
petenti primo ceſſionario, quæ nullum habet funda-
mentum in iure reali: vt bene oſtendit Charond. *lib.*
15. 3. *reſponſ.* 6. † Vbi dicit quòd in ceſſione facultatis
retrahendi, aut alterius iuris incorporalis, primus oc-
cupans præfertur: quia iura iſta incorporalia poſſi-
dentur inſimul cum corporibus quibus inhærent: &
ideo in illis locus eſt diſpoſitioni *dict. l. quoties.* Et
ita in ſimili deciſum fuiſſe teſtatur Papon. *lib.* 11. *tit.*
16. 6. *arreſt.* 9 Maynard. *lib.* 2. *cap.* 6. † Quia in emphy-
teuticis ille præferendus eſt cui priùs verè & realiter
conceſſa fuit inueſtitura: nam diſpoſitio *dict. l. quo-
ties.* locum habet in omnibus contractibus tam one-
roſis, quàm lucratiuis. Gomes. *lib.* 2. *variar. reſol.
cap.* 2. *de empt. & vendit. num.* 10. *in prima ampliat.
in princip.* 2. *colum.*
17. Nec obſtat ſi dicatur diſpoſitionem *dict. l. quoties.*
non habere locum in conceſſione facta per Princi-
pem. Tum quia hîc non agitur de Principe, ſed de
eius vicario, qui vt notorium eſt multo minorem
habet poteſtatem. Cùm etiam ipſe Legatus de late-
re non poſſit aliquid concedere contra diſpoſitionem
iuris communis. Gratian. *diſcep. forenſ. cap.* 145. *num.*
42. *& cap.* 300. *num.* 50. fusè Capiblanc. *de iure Ba-
ron. pragmat.* 1. *num.* 31.

Non obſtat etiam, ſi dicatur dictum primum con-
ceſſionarium ſatisfeciſſe conditioni appoſitæ in dicto
reſcripto, & in effectu præſtitiſſe obligationem iux-
ta formam dicti reſcripti.
18. Quia reſpondetur id factum fuiſſe tempore inha-
bili, neque poſſe retrotrahi in præiudicium iuris
quæſiti monaſterio: quia retrotractio numquam fit
in præiudicium tertij, cui ius eſt quæſitum. Surd.
conſil. 382. *numer.* 79. Coſt. *de retrotract. cap* 8. *caſ.*
19. 2. *numer.* 10. † Quia licèt obligatio prædicta repe-
riatur facta eâdem die, & ſub eadem data ſub qua
conceſſio ſecunda fuit facta monaſterio; tamen de
iure præſumitur quòd gratia monaſterij ſit anterior,
propter priuilegium perſonarum, & cauſæ piæ. Me-
noch. *de arbitr. caſ.* 48. *num.* 35.
10. Præterea cùm conditio appoſita primo reſcripto
ſit poteſtatiua, non poteſt prætendi aliqua illius re-
trotractio; quæ nunquam fit in conditionibus pote-
ſtatiuis. *l. qui balneum. ff. qui potior. in pig. hab.* Surd.
dict. conſil. 382. *num.* 78.
21 Tertia ratio principalis petitur ex eo, quòd cùm
gratia facta per antiquum Vicelegatum eſſet condi-
tionalis, vt mox oſtenſum fuit; nempe ſi præſtare-
tur obligatio de ſoluendo laudemio: non poterat di-
ci perfecta niſi prius dicta conditio fuiſſet adimpleta.
Caualer. *deciſ.* 561. *per tot.* & ſic cùm dictus Vicele-
22. gatus concedens eſſet extra officium Legationis, †
non poteſt quidpiam operari finito officio; cùm illo
durante effectum ſortita non fuiſſet: vt determinat
Rota, *deciſ.* 628. *numer.* 11. *part.* 4. *recent. tom.* 1.
23. † Quia non poteſt gratia dici ſortita effectum; cùm
implementum conditionis ſuperuenerit tempore in-
24. habili. Rot. *deciſ.* 46. *numer.* 6. *part.* 6. *recent.* † ſi-
quidem requiritur habilitas tam in termino à quo,
quàm in termino ad quem; immò maior requiritur
in termino ad quem, quàm in termino à quo: quia
licèr ſufficiat quòd terminus à quo ſit habilis poten-
tialiter; tamen terminus ad quem debet eſſe habilis
eſſentialiter. Bartol. & alij *in l. ſi is qui pro emptore.
ff. de vſucapionib.* Giouagnon. *conſil.* 98. *num.* 3. *&* 24.
volum. primo.
25. Præſertim cùm agatur de reſcripto gratioſo, in quo
inſpicitur tempus impletæ conditionis: & ſic perin-
de eſt ac ſi prima gratia conceſſa fuiſſet tempore præ-
ſtitæ obligationis: quo tempore concedens non erat
ampliùs in officio, & per conſequens nulliter, ex no-
tatis per Galganet. *de condit. & demonſt. part.* 2. *cap.*
1. *quæſt.* 106. *num.* 3.

CAPVT LXVIII.

Quæ ſit differentia inter adminiſtratorem generalem, & particularem, quoad redditionem rationis: Et ex quibus colligatur vtrùm adminiſtrator ſit generalis, vel particularis. Vtrùm verum ſit, Aduocatum cum Cliente contrahere non poſſe. Confeſſio ad tollendũ ſcrupulum facta, vtrùm noceat confitenti. Notarius vtrùm poſſit deponere contra inſtrumentum per ipſum rogatum: Et ſi in inſtrumento dicatur quòd quis confitetur recepiſſe in præſentia Notarij; vtrùm ex eo probetur realis numeratio. Cancellatio inſtrumenti quid operetur: Et vtrùm metus amiſſionis ſcripturarum, ſit ſufficiens ad obtinendam reſciſſionem contractus.

SVMMARIVM.

1. *Adminiſtrator particularis tenetur duntaxat reddere rationem de adminiſtratis, nec tenetur librum conficere.*
2. *Ratio non dicitur reddita in parte, ſed in totum, ſi reddita fuerit de tota adminiſtratione particulari.*
3. *Qui non acceſſit ad adminiſtrationem omnia geſturus, non tenetur niſi de adminiſtratis.*
4. *Qui agit contra adminiſtratorem particularem, tenetur probare in ſpecie quid per eum fuerit adminiſtratum.*
5. *Verùm quis fuerit generalis adminiſtrator, probatur ex lectura mandati.*
6. *Generalis & libera adminiſtratio non cenſetur alicui conceſſa, niſi id in mandato exprimatur in ſpecie.*
7. *Obſeruantia ſubſequuta declarat quænam ſit partium intentio circa adminiſtrationem.*
8. *Procurator non poteſt dici generalis, quando principalis multa geſſit, aut alij eius nomine.*
9. *Aduocatus poteſt contrahere cum Cliente de re in iudicium non deducta.*
10. *Aduocatus poteſt emere à Cliente, aut ab eo donationem omnium bonorum accipere, licèt in illis aliqua ſint litigioſa.*
11. *Qui contraxit cum perſona prohibita, poteſt nihilominus ab eadem liberationem obtinere.*
12. *Scrupulus eſt nuda dubitatio, vel titubatio animi, ſine vlla ratione vel fundamento.*
13. *Verba illa* vt omnis ſcrupulus auferatur, *quid importent.*
14. *Quid interſit inter veram ſuſpicionem, & ſcrupulum.*
15. *Conſcientia ſcrupuloſa quæ dicatur.*
16. *Confeſſio debet acceptari cum ſuis qualitatibus.*
17. *Liberationem eius qui adminiſtrauit concipi ſub verbis donationis vel gratificationis, non eſt inconueniens.*
18. *Confeſſio ad hoc vt præiudicet, debet concludere per neceſſe, non per poſſibile.*

19. Confeſſio

Digitized by Google

19. *Confeſſio in dubio explicari debet in fauorem illius qui confitetur.*

20. *Confeſſio quæ non continet certam quantitatem, explicari debet de eo quod minimum eſt.*

21. *Notarius ſi deponat contra inſtrumentum per eum rogatum, non præiudicat partibus contrahentibus.*

22. *Verba ſolam confeſſionem importantia probant realem numerationem, ſi addita fuerint verba illa in inſtrumento* in præſentia mei Notarij, & teſtium.

23. *Inſtrumenti cancellatio ſolo verbo facta, illud deſtruit & euacuat.*

24. *Negotiorum geſtor non poteſt teneri niſi de his quæ adminiſtrauit.*

25. *Quæ requirantur vt negotiorum geſtor teneatur de non adminiſtratis.*

26. *Computorum ſolidatio plenam inducit liberationem.*

27. *Geminatio quitanciarum multum illas corroborat.*

28. *Aduerſus liberationem iuratam nemo auditur, niſi probet verum dolum.*

29. *Agens ad reuiſionem computorum non auditur niſi exhibitis ſcripturis ipſi remiſſis.*

30. *In redditione computorum poteſt fieri gratificatio adminiſtratori, immò & tutori, per principalem legitimæ ætatis.*

31. *Metus amiſſionis ſcripturarum dicitur iuſtus, quando agitur de ſtatu vel libertate.*

32. *Metus amiſſionis ſcripturarum quando iuſtus non dicatur.*

SVpponendum eſt in primis magnam eſſe differentiam inter adminiſtratorem generalé, qualis eſt tutor, curator, aut negotiorum geſtor, ſeu procurator, qui generaliter omnia alicuius negotia adminiſtranda ſuſcepit; & particularem, cui vel ſimplex exactio, vel certarum rerum, & non vniuerſi patrimonij adminiſtratio conceſſa, vel demandata fuit.
1. † Generalis enim adminiſtrator librum rationum conficere tenetur, non autem particularis ſeu ſimplex redituum exactor. Rota coram Ludouiſ. *deciſ.* 199. *num.* 4. *& deciſ.* 274. *num.* 3. *&* 4. Item adminiſtrator generalis de omnibus rationem reddere tenetur; particularis autem de iis duntaxat quæ per eum geſta
2. ſunt. † Non enim dicitur ratio pro patre reddita, quando fuit reddita de tota adminiſtratione particulari. Rota, *deciſ.* 342. *num.* 2. *&* 4. *poſt. conſil. Farin.* & ideo adminiſtrator qui non eſt generalis, tenetur duntaxat de adminiſtratis: vt dicitur *in eadem deciſ. num.* 2. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 665. *num.* 3. Rot. *deciſ.* 470. *n.* 1. *&* 4. *part.* 1. *recent.* repetita *deciſ.* 475.
3. *num.* 1. *&* 4. *part.* 3. *recent.* † Et ratio eſt quia cùm hoc caſu adminiſtrator non acceſſerit ad adminiſtrationem omnia geſturus, non tenetur niſi de adminiſtratis. Corn. *conſil.* 81. *num.* 6. *lib.* 4. Rota. *deciſ. mox allegata num.* 1. & apud Caualer. *deciſ.* 412. *num.* 1.

4 Secundò ſupponendum eſt, eum qui agit contra adminiſtratorem particularem non eſſe fundatum, niſi probet in ſpecie quid & quantum per eum fuerit adminiſtratum Socin. *conſil.* 14. *num.* 35. *volum.* 1. vbi dicit quòd licèt libellus generalis procedat, dum quis petit reddi rationem adminiſtrationis; non tamen poteſt ferri ſententia, niſi actor probet in cauſæ proſequutione res, vel quantitates certas. Sequitur Crauer. *conſil.* 231. *num.* 34. Cyriac. Nig. *controuerſ.* 29. *num.* 12. *&* 13. *volum.* 1. Munnoz *de ratiocin. cap.* 4. *num.* 17. *in fine.*

5. Tertiò ſupponendum eſt, quòd cùm præallegati DD. & maximè Corneus, *dict. conſil.* 81. *num.* 6. *lib.* 4. diſtinguant vtrùm adminiſtrator acceſſerit omnia geſturus, an non; loquuntur de eo qui non habebat certam aliquam poteſtatem, qualis eſt negotiorum geſtor: & ſic in caſu dubio. Aliud eſt, ſi de poteſtate conſtet ex lectura mandati: tunc enim non eſt ad coniecturas recurrendum. *l. continuus.* §. *cum ita. ff. de verb. obligat.* † Ad hoc enim vt alicui cenſeatur 6.
conceſſa generalis & libera bonorum adminiſtratio, neceſſariò fieri debet ea de re ſpecifica mētio in mandato. *l. quæro tuberonis.* 7. §. *al a. ff. de pecul.* Caualer. *dict. deciſ.* 412. *num.* 1. † Et in effectu obſeruantia ſub- 7.
ſequuta declarare debet mentem contrahentium in caſu dubio, vtrùm adminiſtrator fuerit generaliter conſtitutus, an non: Ludouis. *deciſ.* 274. *num. vlt. in fine.*

Maximè autem dicitur excluſa qualitas generalis 8.
adminiſtratoris, quando verificatur quòd principalis per ſe, vel per alios multa exegit. Rota, *deciſ.* 342. *num.* 5. *poſt conſil. Farin.* Caualer. *dict. deciſ.* 412. *ante num.* 1. *verſic. & licèt Domini.*

Quartò reſoluendum eſt, contractum liberationis 9.
factum adminiſtratori, non poſſe impugnari ſub eo prætextu, quòd ille fungeretur munere Aduocati in cauſis ſui principalis: Quia regula illa generalis qua dicitur contractus inter Aduocatum & Cliētem factos non valere, debet intelligi vt locum habeat quando pactio facta fuit ſuper re litigioſa, aut in iudicium deducta: ſi enim facta fuit ſuper alia re, validus eſt contractus, nec impugnari poteſt propter qualitatem perſonæ Aduocati: vt bene decidit Guid. Pap. *deciſ.* 102. & *ibi* Addit. Ranchin. & alia Additio *litera A.* Carpan. *ad ſtatut. Mediol. cap.* 419. *num.* 1. *part.* 1. Sicard. *ad l. creditori.* 5. *num.* 4. *Cod. de pact.* vbi cùm prius *num.* 2. propoſuiſſet regulam generalem quòd Aduocati prohibētur inire pacta cum Clientibus ſuis, ſicut expreſſum eſt in *l.* 1. §. *ſi cui. de variis & extraordinariis cognitionibus* his verbis vtitur *n.* 4. *Præterea non obſtat quòd diximus prohibitam eſſe pactionem inter Aduocatos, & Clientes: quia omnes leges loquentes de illa prohibitione intelligi debent ne paciſcantur de quota ſuper litem.* hactenus Sichard. qui dicit hanc eſſe pulchram limitationem ad dictas leges. Idem tradit Roland. *conſil.* 36. *num.* 21. *verſic. ſecus vbi promitteretur. volum.* 3. Plotus *tract. de in litem iurando.* §. 16. *num.* 10. vbi dicit quòd valet pactum inter Aduocatum & Clientem, quando fit non reſpectu eius quod in litem deducitur, ſed ratione alicuius certæ rei in litem non deductæ. Bald. *in l. ſi quis Aduocatorum.* 5. *num.* 2. *Cod. de poſtuland.* vbi dicit quòd valet pactum de re quæ non eſt in lite inter Clientem & Aduocatum. Idem dicit Aloiſius de Leo *in eadem l. num.* 3. poſt Bald. Angel. & Salicet. *ibidem* allegat Gratian. *deciſ.* 218. *num.* 2. vbi tamen hoc limitat *num.* 3. niſi pactum fieret in caſum victoriæ & *ibi* Additio rationem reddens: quia hoc caſu eſſet pactum de quota litis, fieret enim habito reſpectu ad rem in iudicium deductam: & bene Codex Fabrian. *lib.* 2. *tit.* 6. *de procurator. definit.* 22. † Vbi dicit licitum eſſe Aduocato emere, 10.
aut aliter cōtrahere cum ſuo Cliente, dummodo non emat rem litigioſā, vel alienari prohibitā, immò vniuerſorum bonorum donationem à ſuo Cliente Aduocatū recipere poſſe aſſerit; quamuis in illis bonis aliqua adeſſēt litigioſa. *dict. tit.* 6. *definit.* 21. Nam vt ipſe ait *definit.* 23. *num.* 6. ſequeretur alioquin magno incommodo affici huiuſce conditionis homines, ex publici officij ſuſceptione, quod dici non debet.

Et hoc potiſſimùm locum habere debet fauore li- 11.
berationis neceſſariæ, ac dependentis ex contractu præcedenti inter eaſdem perſonas confecto, ſicut depoſitarius rectè reſtituit pecuniam Monachu, vel ſer-

uo, cum quo priùs contraxerat. Ludouiſ. *deciſ.* 511. *num.* 6. Rot. *deciſ.* 487. *num.* 4. *part.* 1. *recent.* Addent. ad Ludouiſ. *dict. deciſ.* 511. *num.* 32.

12. Neque nocere poteſt allegata confeſſio adminiſtratoris perentis ſibi condonati, vel fieri gratificationem, ad tollendum omnem ſcrupulum: quia talis confeſſio nullo modo nocere poteſt confitenti. Siquidem ſcrupulum dicitur quis inijcere, qui ſollicitudinem inijcit animo cuiuſpiam; & ſcrupulum tollit qui ſollicitudinem eximit: & ſic illa confeſſio nihil infert, aut probat, niſi ſollicitudinem animo
13. inhærentem, à quo confitens eximi deſiderabat. † vt probatur per text. *in l. cum proponas Cod. de interd. matrimon.* in illis verbis: *vt omnis ſcrupulus auferatur*; vbi quòd licèt ſine ratione dubitaretur vtrùm ſocer prohiberetur dari curator nurui, cùm de iure id fieri poſſit; tamen vt omnis ſcrupulus auferatur, peti poteſt vt alius eius loco detur: & *ibi* Gloſ. *in verb. omnis. ſcrupulus.* dicit ſcrupulum poſſe conſiſtere vel in iure, vel in facto: & Bald. *in ead. l. cùm proponas. num.* 2. dicit illum eſſe ſcrupulum ſuſpicionis, & ideo dicit quòd vir bonus in eo quod facit, ita debet facere quòd non poſſit eſſe ſiniſtra ſuſpicio: & *ibidem num.* 2. dicit, quòd ad omne ambiguum remouendum lex dat ibi conſilium, vt omnis tollatur ſcrupulus: vt *ibi* per eum.

Et ſane ſcrupulus ita definitur, vt ſit leuis quædam ſuſpicio, aut exiſtimatio ex leuibus orta rationibus & fundamentis, quia quis credit aliquid eſſe pecca-
14. tum, quod non eſt. † Quod intelligendum eſt non de vera ſuſpicione, vel credulitate, quæ aſſenſum producat; ſic enim eſſet opinio: aut de ea quæ vtriuſque partis aſſenſum excludat, ſic enim eſſet dubium: ſed quando vehemens eſt apprehenſio ex leui fundamento quæ aſſenſum partis contrariæ non excludit; ſed titubare aliquantulùm facit: vnde ſcrupuloſa conſcientia dicitur quæ dubitat, ſed ex cauſa friuola, abſque tamen rationabili fundamento. Ita loquitur Sanch. *in precept. decalog. lib.* 1. *cap.* 9. *numer.* 2. vel aliter, ſcrupulus dicitur ſuſpicio leuis, orta ex leuibus fundamentis, qua quis putat aliquid eſſe pecca-
15. tum, quod reuera non eſt. † Et conſcientia ſcrupuloſa, eſt illa quæ vni parti adhæret cum formidine partis contrariæ ex leui motiuo, & minus ſufficienti fundamento; timendo vbi non eſt timendum: vt loquitur Bonacin. *in tract. de peccat. diſput.* 2. *quæſt.* 4.
16. *punct.* 6. *num.* 2. & 3. † & ideo confeſſio illa acceptanda eſt, prout iacet & cum omnibus ſuis qualitatibus. Surd. *conſil.* 258. *num.* 4. Rot. *deciſ.* 434. *num.* 5.
17. *part.* 5. *recent.* † & verba gratificationis ſeu donationis petitæ ad fines tollendi ſcrupula non nocent, & non ſunt contraria redditioni rationum, in qua licitum eſt, vt omnis tollatur ſcrupulus, vti verbo donationis: vt bene deciſum fuit ad propoſitum in *Romana curæ, coram Illuſtriſſ. bonæ mem. Du Nozet. die Mercurij* 11. *Martij* 1620. quæ hodie reperitur inſerta *in recent. tomo.* 2. *partis* 4. *deciſ.* 190. *num.* 6. & 7. vbi dicitur non obſtare quòd liberatio facta fuerit per viam donationis: quia hoc potuit fieri ad tollendas ſcrupuloſitates, quæ cõtingere potuiſſent.

18. Rurſus confeſſio illa non nocet, cùm non contineat aliquam ſummam certam, claram & determinatam; debet enim confeſſio concludere de neceſſitate, non per poſſibile. Surd. *conſil.* 5. *num.* 45. Rota *deciſ.* 131. *num.* 18. *part.* 1. *diuerſ.* & 443. *num.* 8. *part.* 1.
19. *recent.* † & in dubio interpretatio fieri debet ad fauorem confitentis. Surd. *dict. conſil* 5. *num.* 43. Rot. *deciſ.* 207. *num.* 13. *part.* 7. *recent.* Addent. ad Burat.
20. *deciſ.* 443. *num.* 5. & 6. † Et cùm dicta confeſſio nullam contineat certam quantitatem, debet intelligi de re modica; immò & de minima: per text. in *l. ſemper. in obſcuris, quod minimum eſt ſequimur. ff. de reg. iur.* Tuſch. *tom.* 2. *litera C. concluſ.* 651. *num.* 1. poſt Oldrad. *conſil.* 133. *num.* 3.

Quintò concludendum eſt Notarium deponentem 21.
contra inſtrumentum per ipſum receptum, non poſſe præiudicare partibus contrahentibus. Cod. Fabri. *lib.* 4. *tit.* 16. *de fid. inſtrum. definit.* 11. quem citat & ſequitur Hodierna ad Surd. *deciſ.* 107. *num.* 1. & ideo quamuis Notarius deponeret ſcripturas iuſtificatiuas computorum non fuiſſe receptas per principalem, non obſtante confeſſione facta in inſtrumento, eius depoſitio pro nihilo habenda eſſet.

Quamuis enim inſtrumentum videatur nudam 22.
confeſſionem continere de receptis ſcripturis iuſtificatiuis computorum: tamen quia adſunt illa verba, *Confeſſus eſt ſe recepiſſe in præſentia mei Notarij & teſtium*, verba illa, maximè iuncta clauſula illa *præſentialiter & in præſentia mei Notarij*, important realem & actualem traditionem: quia verba illa non ſunt verba partis, ſed verba Notarij; ideo referri non poſſunt ad partis confeſſionẽ, & ſic important realem traditionẽ: maximè cùm ſcripturæ eſſent præſentes tempore contractus. Socin Senior. *conſil.* 143. *num.* 1. *verſic. hoc etiam demonſtratur. volum.* 1. & aliam rationem ſubiicit Rota. *deciſ.* 3 0. *num.* 4. & *ſequentib. part.* 4. *recent.* Quòd cùm in initio contractus in quo de confeſſione ſit ſermo, apponatur illa clauſula *in præſentia mei Notarij, & teſtium*, repetitio eorumdem verborum ineptè fieret in hac poſteriori clauſula, ſi non referretur ad realem & actualem traditionem.

Sextò concludendum eſt non eſſe dubitandum, 23.
quin mandata dicto adminiſtratori facta reuocata fuerint ab illa die, qua principalis declarauit ſe velle quòd illa habeantur pro cancellatis; cùm inſtrumenti cancellatio poſſit fieri verbo, vel facto; & ſola verbalis cancellatio ſufficiat. Tuſch. *litera C. concluſ.* 20. *num.* 3. & *concluſ.* 22. *num.* 23.

Neque poteſt dici quòd adminiſtratio facta fuerit 24.
poſt reuocatum mandatum, tanquam à negotiorum geſtore: quia in omnem euentum non teneretur reddere rationem niſi de geſtis, cùm non acceſſerit omnia geſturus: iuxta tradita *in l. tutori.* 20. *Cod. de nego. geſtis.* † Et vt quis negotia alterius gerens teneatur 25.
de non adminiſtratis, probanda ſunt requiſita ſequentia. Primò, quòd alius erat geſturus illa quæ ipſe neglexit. Secundò, quòd ille alius erat diligens. Tertiò, quòd ille alius omiſit gerere, ex eo quòd ſciebat iſtum adminiſtratorem omnia eſſe geſturum. Corneus *dict. conſil.* 81. *num.* 6. *volum.* 4. Rot. *dict. deciſ.* 470 *num.* 4. *part.* 1. *recent.*

Septimò concludendum eſt, ex computorum ſoli- 26.
datione facta inter principalem & adminiſtratorem, induci plenam liberationem. Surd. *deciſ.* 217. *num.* 14. Cyriac. *controuerſ.* 494. *num.* 16. vbi aderat ſola confeſſio quòd computa fuerant ſolidata: imò ſolam enunciatiuam ſolidationis computorum probare, & fidem facere cenſuit Gratian. *diſcept. forens cap.* 739.
num. 30. & 35. † Accedente maximè geminatione 27.
confeſſionum, & ſolidationis computorum, quæ facit vt omnia præſumantur facta cum maiori deliberatione. Tuſch *litera A concluſ.* 203. *num.* 87. Montan.
de tutel. cap. 38. *num.* 162. † Vnde non poteſt audiri 28.
principalis aduersùs liberationem iuratam, niſi probet dolum verum, & non præſumptum. Rot. *deciſ.* 101. *per tot. poſt conſil. Farinac.*

Immò antequam audiatur, non debet audiri niſi 29.
reſtitutis ſcripturis prius acceptis; alioqui ipſi deneganda eſt audientia, etiamſi iureiurando præſtito affirmare vellet coram Iudice ſe ſcripturas illas amiſiſſe,

aut

29. aut præ manibus non habere: † vt decidit Rot. coram Illuſtriſſ. Domino du Nozet, 14. *Ianuary* 1619. *in dict. Romana Curia, deciſ.* 71. *num.* 6. *part.* 4. *recent. tom.* 2. & 11. *Martij* 1620. corã eodẽ inſerta *ibidem deciſ.* 190.

30. Nec obſtant verba gratificationis; cùm non ſit inconueniens nec à iure alienum quòd creditor legitimæ ætatis ſuo adminiſtratori multas partitas per eum debitas gratioſè condonet, & remittat: cùm bonis ſuis vti & abuti poſſit, & de illis gratiã facere, vel donare: vt per text. in *l. calculi verſic. ſed & ſi gratioſè, ff. de adminiſt. rer. ad Ciuit. pertin.* determinat Montan. *de tutel. cap.* 38. *num.* 165.

31. Vltimò concludendum eſt metum amiſſionis inſtrumentorum, iuſtum dici, quando ageretur de libertate vel ſtatu perſonæ; & ideo tunc ille metus ſufficeret ad reſcindendum contractum: vt dicit text. *in l. iſti quidem.* 8. & *ibi* Gloſ. & DD. *ff. de eo quod metus cauſ.* quem ita intellexit Sanch. *de matrim. lib.* 4. *diſp.* 5. *n.* 6. Farin. *in fragment. in verb. metus. n.* 117.

31. Sed quando agitur de aliis inſtrumentis dicta regula non procedit; niſi talia eſſent inſtrumenta, in quibus conſiſteret verificatio maioris partis bonorum, quæ aliunde haberi non poſſet; idque non propter inſtrumenta, ſed propter metum amiſſionis bonorum, quorum maior pars amitteretur ſi inſtrumenta deperderentur, aut cõburerentur: vt dicit Gloſ. *in d. l. iſti quidem.* §. 1. *in verb. metu* & *ibidẽ* Bald. Alberic. & alij: & ideo ratio ceſſat, ſi inſtrumenta non ſint prædictæ qualitatis, maxime ſi ſint ſimplices extractus, quorum originalia facilè apud Notarios reperirii poſſunt.

CAPVT LXIX.

Matrimonio contracto ſecundùm vſus & conſuetudines Ciuitatis Pariſienſis, vtrùm debita pendente matrimonio exacta, quorum origo matrimonium præcedebat, inter acqueſtus numerentur ad effectum, vt cadant in coniugalem ſocietatem. Fructus pendentes & radicati tempore mortis mariti; vtrùm incidant in communionem. Quid ſit dicendum de arreragiis, ſeu reliquis annuorum redituum: expenſa funeris an ſit onus communionis coniugalis: an verò ſpectet ad hæredes mariti. Quid de legatis per maritum factis in fauorem domeſticorum. Redemptio bonorum inſtantibus antiquis creditoribus vili pretio diſtractorum, ſi per maritum conſtante matrimonio facta ſit de ſuis pecuniis, an in eo quod vtilitatis acceſſit, partem habeat vxor bonorum ſocia: an etiam in melioramẽtis cõſtante matrimonio factis: & quomodò illa hoc debeant æſtimari.

SVMMARIVM.

1. *Stante pacto communionis inter virum & vxorem debita ante matrimonium concepta, & per maritum conſtante matrimonio extincta, non numerantur inter acqueſtus.*
2. *Diminutiones patrimonij poſt mortem teſtatoris obuenientes, ſi cauſam habeant à tempore vitæ teſtatoris falcidiam diminuunt.*
3. *Quæ poſt mortem obuenerunt in hæreditate ex cauſa, quæ habet originem viuente teſtatore, augent hæreditatem & falcidiam.*
4. *Conſolidatio vſusfructus facta tempore matrimonij ex cauſa præcedenti, cenſetur facta ante matrimonium.*
5. *Quod dependet cauſatiuè à ſuo principio, referri debet ad principium.*
6. *Si pactum redemptiuum executioni demandetur, ſoluto matrimonio, referendum eſt ad tempus matrimonij quo fuit contractum.*
7. *Fructus pendentes & radicati tempore mortis mariti, ſunt hæreditarij; ſed expenſa culturæ pertinet ad communionem.*
8. *Fructus pendentes in bonis patrimonialibus vxoris nõ communibus, ſpectant ad vxorem tempore mortis mariti & fit eo non compenſatio cum fructibus pendentibus in bonis mariti.*
9. L. diuortio. ff. ſoluto matrimonio. *non habet locũ in Gallia, quoad bona in quibus maritus & vxor ex conſuetudine ſunt in communione.*
10. *In fructibus tamen beneficiorum.* l. diuortio. *ſeruatur in Gallia, & fructus mortuo beneficiato pro rata diuiduntur inter hæredem, & ſucceſſorem beneficij.*
11. *Arreragia annuorum redituum ſpectant ad ſocietatem coniugalem.*
12. *Reditus annui currentes tempore mortis mariti & diſſolutæ communionis reputantur inter acqueſtus.*
13. *Penſiones ſeu præſtationes reales quæ debentur occaſione bonorum immobilium, eodem iure cenſentur quo fructus bonorum immobilium.*
14. *Expenſa funerum ſunt onus hæreditatis, non ſocietatis coniugalis.*
15. *Legata gratuita per maritũ facta de illius hæreditate, & nõ de bonis cõmunionis ſoluenda ſunt.*
16. *Legata in eo in quo ſunt oneroſa, & verè remuneratoria, vxor bonorum ſocia pro parte ſua ſoluere tenetur.*
17. *Si maritus bona antiquis creditoribus viliori pretio diſtracta redemerit, vtilitatem inde prouenientem communem eſſe verum eſt; ſed dubium, vtrùm communicari debeat æſtimatio maioris valoris, an verò ipſum prædium ſeu res redempta.*
18. *Verius eſt hoc caſu vxorem, ſolam pretij partem prætendere poſſe.*
19. *Si de bonis ante matrimonium quæſitis tranſactum fuerit mediante pecuniâ, ſola pecunia in communione ponenda eſt.*
20. *Si maritus prædium patrimoniale retraxerit; non prædium, ſed pecunia qua retractus factus eſt, in communionem venit.*
21. *Ius retractus competit ratione perſonæ, non autem ratione bonorum ſocialium.*
22. *Quando finis habet neceſſariam connexitatem ad ſuum principium; debet haberi reſpectus ad principium, & non ad finem.*
23. *Reparationes & melioramenta per maritum conſtante matrimonio facta, numerantur inter acqueſtus, quatenus bonorum æſtimatio aucta fuit.*
24. *Melioramenta ſolo cedunt, & ſunt eiuſdem naturæ prout ipſe fundus.*
25. *Æſtimatio reparationum fieri debet prout bona meliora facta fuerunt, habito reſpectu ad tempus diſſolutæ ſocietatis.*
26. *In ſocietate coniugali, inæqualitas omnino vitanda eſt.*

MAritus vxori medietatem acqueſtuum & con-
queſtuum, ſecundùm vſum & conſuetudinem
Pariſienſem in contractu matrimonij donauerat:
mortuo marito, variæ ortæ fuerunt difficultates, vt
dicta medietas ad praxim reducta & liquidata vxori
traderetur: quarum reſolutio pro interpretatione ſi-
milium contractuum vtiliſſima eſt.

In primis dubitatum fuit, vtrùm ſummæ quæ ma-
rito debebantur ante contractũ matrimonij, & pen-
dente matrimonio exactæ fuerunt numerari debeant
1. inter acqueſtus. † Reſpondi debita exacta pendente
matrimonio dependentia ex contractibus ante matri-
monium celebratis, inter acqueſtus pendente matri-
monio factos numerari non poſſe: cùm originem du-
cant à cauſa antecedenti: ideo à primordio tituli po-
ſterior formetur euentus. Probatur per text. *in l. in*
2. *rationem* 1. §. *Imperator ff. ad l. falcid.* † vbi deciditur
diminutiones patrimonij teſtatoris, ſi poſt mortẽ
ipſius ſuperuenerint, habeant tamen cauſam & ori-
ginem tempore vitæ ipſius, cenſeri ſuperueniſſe tem-
pore vitæ; & per conſequens per ipſas falcidiã dimi-
nui: ita vt ſemper debeat haberi ratio cauſæ & origi-
nis: *l. ſerui qui apud hoſtes* 41. *ff ad leg. falcid.* vbi di-
citur quòd ſerui qui apud hoſtes ſunt, poſt mortẽ te-
ſtatoris reuerſi, quod ad falcidiã pertinet, locupletio-
3. rem faciunt hæreditatẽ. † Ex qua lege Alexander col-
ligit res quæ poſt mortẽ ſuperuenerint ex cauſa habẽ-
te originem in vita teſtatoris, in patrimonio cõputari.
Chaſſan. *in conſuet. burg. rubric.* 4. § 9. *n.* 3. Lupus, *in
tract. de lucris mariti & vxor. cap.* 6. aliàs §. 61. *n.* 13.
4. *verſic. cogit. bis.* vbi dicit † quòd conſolidatio vſus-
fructus cum proprietate, quamuis fiat tempore matri-
monij; tamen habet originem à tempore præterito,
antequam matrimonium eſſet contractum. nempe
vel ratione legati vel alterius diſpoſitionis propter
quam poſtea fit dicta conſolidatio: vnde iudicari de-
5. bet ac ſi ante matrimonium facta fuiſſet. † Et ex quo
finis, id eſt ſolutio habet neceſſariam conſequentiam
ad ſuum principium, maximè cauſatiuè, habetur re-
ſpectus ad initium, & non ad finem. Argentr. *in con-*
6. *ſuet. Britan. artic.* 219. *gloſ.* 6. *n.* 4. *litera. E & F.* † vbi
dicit, quòd ſi virtute contractus durante matrimonio
facti acquiratur in vim pacti redemptionis in eo ap-
poſiti, cuius pacti conditio poſt ſolutum matrimo-
nium exiſtat; de eo ſic debet iudicari, ac ſi diſſoluti
matrimonij tempore res in rerum natura, & in bonis
coniugum reperta eſſet in primaria ſua natura. Lo-
uet *litera A num.* 1. & *ibi* Addent.

7. Secundò concludendum eſt, fructus bonorum pa-
trimonialium ſeu propriorum mariti pendentes &
radicatos tempore mortis mariti eſſe hæreditarios,
& pertinere ad hæredem, cum onere tamen ſoluendi
communioni ſeu ſocietati coniugum medietatem la-
boris & ſeminis: iuxta *artic.* 231. *conſuetud. Pariſien.*
8. Bacquet. *in tract. des droictz de iuſtice, cap.* 15. *n.* 59.
† vbi idem dicit obſeruandum eſſe, tam in fructibus
pendentibus in bonis patrimonialibus vxoris, quàm
9. mariti, & ſi fructus bonorum tam mariti quàm vxo-
ris concurrant, fieri compenſationem. † Et hac ratio-
ne *legem diuortio. ff. ſolut. matrim.* aſſignantem mari-
to fructus bonorum dotalium pro rata temporis, quo
ſuſtinuit onera matrimonij, non obſeruari in caſibus
10. in quibus viget conſuetudo Pariſienſis, dum agitur de
fructibus bonorum dotalium: † ſecùs ſi agatur de
fructibus beneficiorum, in quibus locus eſt diſpoſi-
tioni *dict. l. diuortio.* in Gallia, ſicuti & *cap. final.* §.
porro. de offic. Ordin. in 6. cùm poſſidentes beneficia
faciant fructus ſuos pro rata temporis, quo ſuſtinue-
runt onera beneficij, ſiue ſit Epiſcopatus, ſiue Abba-
tia, ſiue Prioratus, aut alia Eccleſia. Et quod ſupra-
dictum eſt de fructibus bonorum dotalium, confir-
matur ex traditis per Bouuot, *in quaeſt. notab. part.* 2. *in
verb. fruicts. quaeſt. prima.* 11.

Tertiò concluditur, omnia arretagia ſiue reliqua
annuorum redituum inter acqueſtus & mobilia nu-
merari, & per conſequens in iis vxori competere me-
dietatem vigore pacti: ipſam verò ſortem ſeu ca-
pitalia dictorum annuorum redituum, immobilia iu-
dicari: vt notat Argentr. *in conſuet. Britan. artic.*
219. *gloſ.* 5. *num.* 5. maximè ſtante *artic.* 94. *conſue-
tud. Pariſienſis*, quo ſtatuitur reditus in pecunia nu-
merata conſtitutos, inter immobilia numerari an- 11.
tequam redimantur. † Sed quod attinet ad reditus
currentes tempore mortis mariti, certum eſt illos
computari debere pro rata temporis inter acqueſtus
& mobilia, cùm ſint fructus ciuiles qui ſingulis
diebus percipiuntur. Bald. *in cap. cùm M. num.* 5.
colum. 2. *verſic. nota quod domina. de conſtitutionib.*
Couar. *lib.* 1. *variar. reſol. cap.* 15. *num.* 10. *& ſequen-* 13.
tib. Tiraquel. *lib.* 2. *de retract* §. 5. *gloſ.* 3. † Sed hoc
intelligendum eſt de penſionibus perſonalibus, non
autem de realibus, quæ debentur reſpectu fructuum
bonorum immobilium pro quibus debentur: vt no-
tant Couar. & Tiraquel. *in locis ſupra citatis.* Caſtill.
de vſufruct. cap. 78. *num.* 7. 14.

Quartò quoad expenſas funerum illæ ſolui de-
bent per hæredem de bonis hæreditatis, non de bo-
nis communionis ſeu ſocietatis coniugalis: quia mor-
tuo marito vxor non tenetur ad aliquam cõtributio-
nem, ideo debet remanere exempta à ſolutione ex-
penſarum funeris, quæ incipit duntaxat deberi poſt
mortem mariti, per quam extincta fuit ſocietas con-
iugalis. Chaſſ. *in conſuet. Burgund. rubric.* 4. §. 9. *in
verb. ez frais funeraux. num* 1. *& ſequentib* 15.

Quintò, quod attinet ad legata per maritum facta
in fauorem familiariũ & domeſticorum; diſtinguen-
dum eſt: aut enim ſunt legata gratuita, aut remune-
ratoria: ſi gratuita, non potuerunt per maritum fieri
in præiudiciũ vxoris, ad quam medietas acqueſtuum
& conqueſtuum pertinebat. Chaſſ. *d.* §. 9. *in. verb &
ne ſont point legats, n* 1. *&* 2. nam per *art.* 296. aliàs
94. *dicta conſuetudinis Pariſien.* prohibita eſt marito
diſpoſitio teſtamentaria in præiudicium acqueſtuum
& conquæſtuum, quorũ medietas pertinet ad vxorem.

Si verò ſint legata onoroſa & remuneratoria, ca- 16.
pienda ſunt ſuper bonis ſocietatis cõiugalis pro rata
oneris. Argentr. *d. art.* 219. *gloſ.* 5. *n.* 1. *&* 2. Segura, *in d.
tract. de lucris marit. & vxor. n.* 34. Roderic Suarez, *in
eod. tract. n.* 52. aliquid ſimile Renat. Chopin. *in tract.
de priuileg. ruſtic. lib.* 3. *cap.* 4. *verſic. ita autem legibus.*

Sextò maius dubiũ videtur circa ſolutiones factas 17.
creditoribus bonorum patrimonialiũ antiquorũ, quæ
cùm vili pretio diſtracta fuiſſent, illáque publico de-
creto creditoribus antiquis adiudicata; fuerunt per
maritũ reſtituto illis pretio redempta; vtrùm videlicet
maior ille bonorũ valor pro medietate ad vxorẽ tan-
quã acqueſtus pertinere debeat, an verò ad hæredita-
tem mariti, iure patrimonij: ſiquidẽ Chopin. *d. cap.* 4.
mox citato; nec non Additio ad Papon *lib.* 15. *arreſt.*
22. *in verb. ſi le mary vend.* loquuntur alternatiuè,
nempe quòd maritus redimens bona antiqua pro-
priis pecuniis, tenetur in ſocietate reponere vel
acquiſiti fundi, vel pretij partem: & eodem modo
loquitur arreſtum Kalendis Martij anno 1567. pro-
latum, de quo loquitur Chopin, *loc. citato.*

Nihilominus tamen verum videtur, viduam ni- 18.
hil poſſe prætendere vltra dimidiã partem pretij per
maritum ſoluti. Ratio eſt, quia bona redempta ſunt
antiqua, & patrimonialia: & per conſequens ma-
ritus non auxit patrimonium ſuum, niſi quoad
pretium

pretium exburſatum : in eo verò quod eſt vltra pre-
tium ſolutum, non tam acquirere quàm non amittere
maritus cenſetur : vnde Argentr. *d. artic.* 219. *gloſ.* 5.
n. 5. de ſola pretij computatione loquitur Louet; *lite-*
19 *ra. T. n.* 5. † Vbi concluditur quòd de bonis ante ma-
trimonium quæſitis facta tranſactione mediante pe-
cuniâ, ſola pecunia incidit in communionem ; non
autem bona tranſactione quæſita : non enim omnis
acquiſitio communicatur inter virum & vxorem, ſed
ſolùm ea quæ fit conſtante matrimonio, & non de-
pendet à iure iam alteri eorum ante matrimonium
quæſito : vt dicit Addit. *ad dictum. n.* 5. *litera. A.* Idem
Louet *litera*, *A. n.* 3.
20 Et præmiſſa probantur ex communi DD. concluſ-
ſione qui dicunt quòd quando maritus fundum patri-
monialem retraxit, pretium per eum ſolutum pro re-
tractu commune fit inter coniuges, non autem ipſe
fundus. Ita Sancius *in tract. de diuiſ. bonor. lib.* 2. *cap.* 11.
21 *n.* 11. *&* 47. Ratio eſt in iure fundata ; † quia videlicet
ius retractus acquiritur contemplatione perſonæ, &
ex cauſa ſpeciali ; & per conſequens non debet eius
occaſione quidpiam acquiri ſocietati. *l. verè. § ſi ſerno.*
22 *ff. pro ſo.* 10. & generale eſt, † quòd quando finis habet
connexitatem neceſſariam cum ſuo principio, debet
haberi reſpectus ad principium, non ad finem. *l. dam-*
ni infecti. §. Sabini. ff. de damno infect. l. quod aut lex.
§. fi al. & l. 3. *§. ſcio. ff. de minor. d. l. in ratione.* 1. *§.*
Imperator. ff. ad leg. falcid. & per has rationes alia
que iura per eum deducta ſic reſoluit Anton. Gomeſ.
ad l. 70. *Tauri. n.* 28.
23 Septimò, quod attinet ad reparationes & meliora-
menta notabilia per maritum conſtante matrimonio
facta, illa reputantur inter acqueſtus, quatenus illis
mediantibus hæreditas aucta fuit in valore, & æſtima-
tione : nam quoad melioramenta pro ſola commodi-
tate facta, vel ea quæ non ſunt magni momenti, inter
acqueſtus computanda non ſunt. Conſideranda igitur
tantùm ſunt melioramenta in quantùm bonorum va-
24 lorem adaugent. Charond. *lib.* 2. *reſponſ.* 63. † cùm me-
lioramenta & reparationes ſolo cedāt, & eiuſdem na-
turæ ſint cuius ipſe fundus, ſi ſint permanentes: veluti
muri ſolaria, camini, & aliæ ſimiles concernentes par-
tes integrales domus, quæ propterea non debēt æſti-
mari niſi quatenus bona in valore aucta ſint, iuxta re-
latinnē per peritos faciēdam. Bouuot. *in qq. notab. par.* a.
in verb. Mere, *q* 3. *verſic. enquis auſſi ſi les reparations.*
25 Æſtimatio autem hac ratione facienda eſt, vt non
rudera, aut materia vel cæmenta, nec omnes expenſæ
per maritum factæ inſpiciantur ; ſed quantitas & va-
lor auctus bonorum mediantibus reparationibos, non
quidem reſpectu temporis quo meliorationes factæ
ſunt ; ſed reſpectu temporis quo ſocietas coniugalis
diſſolota fuit Boouot. *in cōſuet. Burgund. tit. des droicts*
appartenants aux gens mariez. §. 25. *verſic s'il y a edi-*
26 *fice fol.* 193. † Et ratio euidens eſt, quia ſi aliter fieret,
oriri poſſet magna inæqualitas & diſproportio inter
ſocios acqueſtuū, contra naturam ſocietatis; & mari-
tus forſan potuiſſet feciſſe magnas expenſas, per quas
bona non fuiſſent aucta in notabili valore, vel forſan
ex aliqua cauſa exteriori, vtilitas per reparationes
cauſata ad nihilum vel ad modicum reduci: & hoc ca-
ſu ſequeretur abſurdum, nempe quòd ad maritum
nulla aut pauca deueniſſet vtilitas ; ad vxorem verò
magna : & tota iactura marito, tota verò expenſa ſo-
cietati tribueretur, quod non eſt dicendum. Hæc pro-
bantur in *l. domos.* 61. *ff. de legat.* 1. Ibi *ædificiorum*
&c. Bart. *in l.* 3. *ff. de impenſ. in reb. dotal. factis.*
Barboſ. *in l. diuortio. §. fin. n.* 40. *verſic. eſt tamen ad-*
uertendum. ff. ſolut. matrim.

CAPVT LXX.

Matrem grauatam de reſtituendo alicui ex fi-
liis hæreditatem, in qua adſunt pecuniæ &
mobilia ; teneri cauere non ſolùm iurato-
riè, ſed etiam idoneè. Quomodò intelli-
gendum ſit quod dicitur illam non teneri
cauere niſi pro poſſibilitate. Quomodò
ſubſtituto conſulendum ſit, ſi mater idoneè
cauere non poſſit. Et quid continere de-
beat huiuſmodi cautio.

SVMMARIVM.

1 *Hæres grauatus tenetur regulariter cauere de reſti-*
tuendo fideicommiſſum.
2 *Pater vel mater grauati de reſtituendo fideicommiſ-*
ſum, non tenentur cauere : quod an verum
ſit, vide inferius num. 17.
3 *Pater vel Dominus qui filium emancipauit, vel ſer-*
uum manumiſit, non tenentur ad cautionem
fideiuſſoriam ; ſed tantùm ad iuratoriam.
4 *Textus in* l. iubemus. §. in ſupradictis. Cod. ad
Trebellian. *non eſt extendendus extra ca-*
ſum ſuum.
5 *Mater grauata de reſtituendo liberis ſuis ab alio,*
quàm à proprio parente primi gradus, te-
netur cauere de reſtituendo fideicommiſſum
liberis.
6 *Mater etiam à proprio parente grauata tenetur fi-*
deicommiſſi nomine cauere liberis ſuis, ſi ad
ſecunda vota tranſierit.
7 *Quando mater grauata non eſt filia primi gradus*
grauantis, tenetur liberis ſuis cauere fidei-
commiſſi nomine.
8 *Cautio de fideicommiſſis præſtandis, eſt in vſu quo-*
ad mobilia & pecunias, non quoad immo-
bilia.
9 *Mater tenetur cauere liberis pro poſſibilitatè. In-*
tellige vt num. 14.
10 *Cautio per hæredem grauatum præſtanda eſt de bo-*
nis fideicommiſſi ſeruandis, & non deterio-
randis, & de dolo malo abfuturo, & de reſti-
tuendo bona caſu reſtitutionis adueniente.
11 *Cautio fideicommiſſi nomine præſtari debet idonea*
datis pignoribus, vel fideiuſſoribus.
12 *Si hæres grauatus ſolam offerat iuratoriam cautio-*
nem, peti poteſt per fideicommiſſarium vt
mittatur in poſſeſſionem bonorum.
13 *Cautio iuratoria non admittitur, quando alio modo*
partibus poteſt eſſe conſultum ; veluti per de-
poſitum, vel aliis modis,
14 *Quod dicitur hæredem teneri cauere tantùm pro*
poſſibilitate, intelligendum eſt vt procedat
quoad immobilia ; nam quoad mobilia & pe-
cunias debet cauere idoneè.
15 *Cautio admittitur pro poſſibilitate, quando agitur*
de Regno, vel Ducatu.
16 *Idem dicendum eſt ſi ageretur de tam magno &*
amplo patrimonio, vt impoſſibile eſſet reperi-
ri fideiuſſorem.
17 *Quando mater, aut alius grauatus non poteſt cauere*
idoneè, mittitur fideicommiſſarius in poſſeſ-
ſionem bonorum cauſâ rei ſeruandæ; vel pro-
uidetur partibus per depoſitum ſeu ſeque-
ſtrum apud perſonam idoneam.

DVbitatum fuit vtrùm mater hæres inſtituta, & grauata de reſtituendo filio, teneatur & cogi poſſit ad dandam cautionem ſaltem pro mobilibus reſtituendis, adueniente caſu fideicommiſſi.

1. Regula generalis eſt, quòd hæres grauatus de reſtituendo, tenetur dictam cautionem præſtare; vt tradunt plurimi DD. allegati per Fuſar. *de ſubſtit.q.*515. *num.* 1.

2. Sed tamen regula illa limitatur per Pereg. *artic.*40. *n.* 10. *in fine:* vt locum non habeat in patre vel matre, grauatis de reſtituendo liberis ſuis: ſequitur Fuſar. *de ſubſtit.d. quæſt.* 515. *num.* 12.

3. Verùm, hæc limitatio non procedebat in caſu propoſito: quia text. in *l. filio.* 7. *ff. vt legat. & fideicom. nom. caueatur*, quo præcipuè nititur Fuſar. *loco citato*, loquitur ſpecialiter in patre qui filium habebat in ſua poteſtate, vel Domino qui erat grauatus de reſtituendo ſeruo ſuo ſub conditione Nā ſi pater filium emanciparet, vel Dominus ſeruum manumitteret; diſputabatur vtrùm cautio peti poſſet: ſed in hoc dubio Paulus Iuriſconſultus mediam viam eligendo dixit, illos teneri præſtare cautionem duntaxat cùm hypotheca rerum ſuarum; & ſic iuratoriam, non autem fideiuſſoriam. Quod ideo ſic conſtitutum fuit, ne patri vel Domino beneficium emancipationis ſeu manumiſſionis eſſet oneroſum: vt dicit Gloſſ. *in d.l. filio.* & *ibi* DD. & ideo textus ille non debet extēdi ad matrē, cui non cōuenit emācipatio, cùm liberos nō habeat in poteſtate.

4. Textus autem *l. iubemus.*6.*§. in ſupradictis. Cod. ad Trebellian.* ad quem ſe remittit Peregr. obiter tantùm loquens & non ex profeſſo tractans *loco cit. n.* 10. *in fine*, procedit duntaxat in ſuo caſu ſpeciali: vt probatur ex verbis dicti textus, ibi, *in ſupradictis autem caſibus.* Vnde cùm in *d.l. iubemus.* expreſſus tantùm fuiſſet caſus, quando pater vel mater qui erat filius vel filia primi gradus reſpectu teſtatoris grauatus vel gra-
5. uata erat reſtituere liberis ſuis: † ideo diſpoſitio *dicta l.* ceſſare debet quando non agitur de matre grauata reſtituere liberis ſuis ab alio, quàm à proprio parente primi gradus: vt benè aduertunt Molin. *tract. de primogen. lib.* 1. *cap.* 15. *n.* 31. *verſic. qua ratione.* Rota, *deciſ.* 168. *à n.* 4. *vſque ad* 11. *part.* 5. *recent.* Bertrand. *conſil.* 19. *n.* 2. *part.* 1. *poſter.* Cancer. *lib.* 1. *variar. reſol. cap.* 2. *n.* 130. *in fin. in nouis.*

6. Gallus autem (quem allegat Fuſar in contrarium) *in tract. de except. part.* 2. *except.* 23. *n.* 93. *fol.* 537. non loquitur de matre, ſed tantùm de patre: per text. *in d.l. filio.* 7. *ff. vt legatorum & fideicom. nomine caueatur*. & dum dicit quòd coniux ad ſecundas nuptias tranſiens, tenetur cauere de reſtituendo fideicommiſſo, loquitur in caſu dicti §. *in ſupradictis*; non autem generaliter de qualibet matre grauata.

7. Plotus autem in loco per Fuſat. allegato nempe *in tract. de in lit. iurand.* §. 26. *num.* 6. *in fin.* ſe remittit etiam ad diſpoſitionem *dicta l. iubemus.* & ad Gloſſ. *l.* 1. *ff. vt legat. vel fideicom. nomin. caueat.* quæ in *verb. ſemper. in fine eiuſdem gloſſa* allegat *l. iubemus.* vt probet quòd liberi teſtatoris non ſatiſdant, niſi teſtator id præceperit; ſtatim ſubdit id eſſe ſpeciale, quando filius à patre rogatus eſt reſtituere filio ſuo: & ſic patet quòd illa limitatio locum habere non poteſt quando mater illa quæ eſt grauata de reſtituendo filiis ſuis, non eſt filia ipſius teſtatoris: atque ita remanet firma ſententia Molinæ *loco citato.*

8. Et licèt aliqui DD. aſſerant cautionem iſtam nomine legatorum & fideicommiſſorum non eſſe in vſu, prout D. Ludou. Bell. *conſil.* 106. *n.* 7. tamen conſuetudo illa locum habere non poteſt quoad mobilia, ſed tantùm quoad immobilia: vt tenuit Rota Romana, *dec.* 168. *n.* 5. *par.* 5. *recent.* & *dec.* 193. *n.* 11. *par.* 6. *recent.*

Sed iterum dubitatum fuit, poſito quòd mater teneatur cauere pro mobilibus & pecuniis hæreditariis, vtrùm teneatur tantùm cauere iuratoriè, & pro poſſibilitate iuxta Peregr. *de fideicom. art.* 40. *n.* 10. *poſt medium verſic. pro poſſibilitate tamen.* Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 822. *n.* 5. *cum aliis per eum allegatis.* 9.

His non obſtantibus remanet firma concluſio matrem teneri ad præſtādam idoneam cautionem de bonis fideicommiſſi ſeruandis, & non deteriorandis, & de dolo malo abfuturo, & de reſtituendo bona caſu reſtitutionis adueniente, iuxta formam traditam per Riminald. iun. *conſil.* 656 *n.* 13. † Ratio eſt quia cau- 10.
tio iſta eſt prætoria, & propterea non ſufficit iuratoria; ſed debet eſſe idonea datis pignoribus, vel fideiuſſoribus: vt benè comprobat Cuiac. *lib.* 9. *obſeruat. c.* 5. & *in notis ad Paul. lib.* 14. *ad edictum. in l. de die.* 8. *§. tator. ff. qui ſatiſdar. cogant. volum.* 1. *fol. mihi* 983. quòd etiam tradit Lupus, *in repetit. cap. per veſtras. de donat. inter vir. & uxor. in* 2. *part.* §. 44 *n.* 5. *fol mihi* 67. & *in* 3. & 4. *colum.* Peregr. *d. art.* 40. *n.* 10. his verbis, & *cautio cum fideiuſſoribus idoneis eſt præſtanda*; per text. *in l.* 1. *ff. vt legat. nom. caueat.* Molin. *de primogen lib.* 1. *c.* 15. *n.* 15. & 18. per *l. quoties. ff. qui ſatiſdare cogant.* † Ita vt ſi hæres ſolam iuratoriam 11.
offerat cautionem, non audiatur, ſed fideicommiſſarius mittendus ſit in poſſeſſionem. Hering. *de fideiuſſor. c.* 18. *n.* 104. & ita fuit deciſum per Ioſeph. Ludouic. *deciſ. Peruſ.* 63. *per tot.* maxime *n.* 10. & *ſeqq.* 12.
eâ ratione, † quia cautio iuratoria non admittitur, 13.
quando alio modo conſultum eſſe poteſt vtrique parti, prout in hoc caſu, in quo pecunia & mobilia ſeu pretium ipſorum reponi poſſunt penes honeſtam perſonam, & ad honeſtum lucrum: vt ſic hæres fructus habeat, ſubſtitutus verò capitale eueniente caſu reſtitutionis conſequatur: vt dicitur *in d. deciſ.* 63. per Ioſeph. Ludouic. *n.* 23. & 24. poſt Roland. *conſil.* 43. *n.* 49. *volum.* 2. Hering. *d. cap.* 18. *n.* 111. Surd. in ſimili caſu *deciſ.* 141. *n.* 14.

Et ex his non obſtant tradita per Gratian. & Peregr. *in locis ſupra citatis*, quòd ſcilicet hæres non teneatur cauere niſi pro poſſibilitate: quia intelligenda ſunt quando fideicommiſſum conſiſtit in rebus immobilibus; prout ita intelligenda eſſe cenſuit Rota Romana *d. deciſ.* 168. *n.* 5. & 6. *part.* 5. *recent.* cùm vt mox diximus, ipſemet Peregr. *d. n.* 10. aſſerat cautionem huiuſmodi cum fideiuſſoribus eſſe præſtandam, qui niſi ita intelligeretur, ſibi eſſet contrarius: & in effectu DD. ferè omnes ſe remittunt ad Molin. *de primogen. Hiſpan. lib.* 1. *c.* 15. *n.* 18. & 19. qui loquitur in caſu ſpeciali, videlicet † ſi ageretur de Regno, Ducatu, vel 14.
alio magno patrimonio, pro quo nullus idoneus poſ- 15.
ſet reperiri fideiuſſor; quo caſu dicit admittendam eſſe cautionem pro poſſibilitate Roderic. Suar. *de comperendinationibus. §. nunc opportunè. n.* 18. *verſic. verum tene menti. fol. mihi.* 199. † Vbi dicit quòd ſi pupillus 16.
eſt ita diues, vt nimis eſſet difficile inuenire talem fideiuſſorem, poterit tolerari etiam minus ſufficiens; quod probat per textum elegantem in *l. fin. §. ſed ſiquidem. Cod. de curat. furioſ.* ibi, *tunc etiam fideiuſſio in quantum poſſibile eſt ab eo exploretur*; quem textum dicit allegari per Bald. *in l. fin. Cod. de Magiſtrat. conueniend.* & in hoc ſenſu intelligenda ſunt ea quæ dicuntur per præfatos DD. dum volunt cautionem admittendam eſſe pro poſſibilitate.

Et hoc caſu ſi mater grauata non poſſit alia ratione cauere pro mobilibus & pecuniis, aliis remediis pro poſſibilitate prouidetur; nempe quòd ſi cautio præſtari nō poſſit, fiet immiſſio in poſſeſſionem bonorum, causâ rei ſeruandæ, vel alio iuris remedio prouidebitur; vt tenet Gomeſ. *in l. Taur.* 40. *num.* 78. 17.

Lup.

Lup. *in d. cap. per veſtras. §. 44. numer. 5. in fine.* vbi dicit quòd poteſt fieri tali caſu ſequeſtrum apud idoneam perſonam, quæ bona teneat pro ſecuritate ſucceſſoris.

Vnde ſequitur non ſufficere cautionem iuratoriam pro mobilibus & pecuniis, ſed Iudicem debere ſecuritati & indemnitati ſucceſſoris, qoando agitur de pecuniis vel mobilibus; prouidere.

CAPVT LXXI.

Incrementa per alluuionem territorij alicuius loci accedentia, vtrùm ſpectent ad Dominum iuriſdictionalem huius loci; an verò ad particulares prope ripam prædia poſſidentes; an denique ad fiſcum. Quid ſi Dominus fuerit inueſtitus de toto territorio, aut ſi conceſſa illi fuerint Regalia: Vtrùm flumen non nauigabile omni genere nauigij contineatur ſub nomine Regaliorum: Et quando verum ſit Communitatem eſſe fundatam in paſcuis, nemoribus, & terris herbidis.

SVMMARIVM.

1. *Qaibus cqnceſſum eſt prædium limitatum, ius alluuioais competere non poteſt.*
2. *Allaaio non mutat coafines territoriorum nec parochiarum, qaando ſunt limitati.*
3. *Alluuio vtrùm mutet terminos iuriſdictionum. Remiſſiuè.*
4. *Si agri noa ſint limitati, quod alluuioae quæritur pertinet ad prædium vicini iure gentium.*
5. *Officiales Priacipis iare prætendunt incrementa alluuionis, ſi talis ſit conſuetudo.*
6. *In Gallia incrementa pertinent ad Regem.*
7. *Hodie iure Romano fiſcus occupat incremeata alluuionum.*
8. *Iare nouiſſimo, omnia ferè prædia limitata conceduntur.*
9. *Quidqaid prædiis vltra menſuram limitatam accedit, hodie ad Principem ſpectat, cùm nullius in bonis ſit.*
10. *Dominus loci inueſtitus de toto territorio, dominus eſt iacrementorum.*
11. *Idem dicendum eſt, ſi Domino iuriſdictionali conceſſa fuerint à Principe Regalia.*
12. *Rates appellatione nauigij continentur.*
13. *Flumea dicitur nauigabile quamuis noa omai aauigij genere ſit aauigabile: ideo illius incrementa dicuntur de Regalibus.*
14. *Curſus aqaarum, flumina & lacus pertinent ad eum, ad quem pertinent Regalia.*
15. *Boaa vacantia pertinent ad fiſcum, ſi quis nullo relicto herede moriatur, nec non omnia bona herema & à nemine poſſeſſa.*
16. *Si dominus loci incrementa alluuionis poſſideat, præſumuntur feudalia.*
17. *Si bona poſſideantur per feudatarium, præſumendum eſt illa à Principe fuiſſe poſſeſſa tempore conceſſionis, & tradita feudatario per Principem.*
18. *Inueſtitus de territorio, præſumitur inueſtitus de omnibus contentis in ipſo.*
19. *Bona herema & paſcua quæ non poſſidentur per Communitatem, ſed per Dominum; præſumuntur eſſe Domini.*
20. *Princeps concedens inueſtituras cum claaſulis ampliſſimis, cenſetur conceſſiſſe prædia inculta.*
21. *Non datur actio ſpolij contra feudatarium ratione illius rei, cuius poſſeſſio erat apud concedentem.*
22. *Domiaus non poteſt vti paſcuis niſi moderatè, non autem vt conaertat totum in ſuam vtilitatem.*
23. *Intellige in paſcuis in qaorum poſſeſſione eſt Communitas, aon autem qaoad paſcua in quorum poſſeſſioae Dominus loci reperitur: cùm in illis habeat pro ſe iuris præſumptioaem.*
24. *Ex generali Galliæ conſuetudine Domini iuriſdictionales præſumuntur Domini paſcuorum, nemorum, & ſimilium bonorum.*

NOn leuis eſt diſceptatio circa incrementa territorio per alluuionem adiuncta, cùm particulares prædia vicina habentes, illa ad ſe ſpectare contendant, Dominis iuriſdictionalibus eadem vindicare volentibus, quibus accedit fiſcus ſupremi Principis, ſeu Agentes & Officiales ipſius, qui & Dominos loci & particulares excludere volunt, prætendentes ius ſibi competere illa in emphyteuſim concedendi ſub reſeruatione directi dominij & canonis annui.

Particulares quidem, ſi agri ipſis limitati conceſ- 1.
ſi fuerint nullum ius alluuionis prætendere poſſunt.
l. in agris. ff. de acquir. rei domin. † Vnde nec alluuio 2.
mutat coofines territoriorum, nec parochiarũ, quando
ſunt limitati. Pereg. *de iure fiſc. liu. 8. num. 77.* † Qui 3.
n. 80. explicat vtrùm ex alluuione mutetur iuriſdi-
ctio. † Si verò agri non ſunt limitati, quidquid per 4.
alluuionem accreſcit, pertinet iure gentium ad domi-
nium prædij vicini. *l. adeo. §. præterea. ff. de acquir. rer.*
domin. Peregr. *ibidem, num. 69.*

Officiales fiſci incremeota iſta iure petere poſſuot, 5.
ſi talis ſit conſuetudo, vt ad fiſcum ſeu Cameram
Principis pertineant: vt dicit Peregr. *loco citato, n. 70.*
† talis autem conſuetudo viget in Gallia, vbi *les iſles* 6.
atteriſſemens, & eſtabliſſemens appartiennent au Roy,
vt teſtatur Bacquet *des droicts de iuſtice, cap 30. n. 5.*
& 6. facit *l. Cæſar. 15 ff. de public.* vbi legitur Cæſarem
inſulam Cretæ legaſſe, *& l. inſula. 9. ff. de iudic* vbi dicitur inſulas Italiæ eſſe partem Italiæ & cuiuſque prouinciæ. & *l. adeo. 7. §. ſi inſula. ff. de acquir. rer. domino. l. 1. §. ſi inſula. ff. de fluminib.* Ex quibus colligitur, quòd
ceſſante conſuetudine contraria, Principis fiſcus nihil
prætendere poteſt ſuper inſula in flumine publico na-
ta: quia ſi agri limitati fuerint, fit occupantis: ſin mi-
nus ad eos pertinet qui vicina prædia poſſident. † 7.
Quanquã hodie ex iure Romano prædij incrementa
ex alluuione prodeuntia ad fiſcum pertinere teſtetur
Bernard. Autum. *in d. l. in agris. 16. ff. de acquir. rer. do-*
min. † Talia autem nempe limitata hodie ſunt omnia 8.
ferè quæ conceduntur prædia, teſte Menoch. *conſil. 201.*
n. 158. † Ideo cùm quidquid prædiis vltra menſuram 9.
limitatam accedit, nullius in bonis ſit, ad Principem
ſpectare debet: vt dicit Guid. Conchilius *in ſuis quæ-*
ſtionib. quæſt. 7.

Sed Dominus loci ſi in ius Principis ſucceſſerit, Fiſ- 10.
cũ ipſius ſeu Cameram iuſtè poteſt excludere: veluti ſi
inueſtituram loci & totius territorij obtinuerit; cùm
enim totum territorium ſit feudale, incrementa quoque feudalia territorio accedentia erunt feudalia: vt notatur *in §. ſi quis de manſo, & in cap. 1. ſi de inueſtitura. feudal. fuerit controuerſ.* quod fuſiùs explicat Roland. Cauagnol. *deciſ. conſult. lib. 1. deciſ. 41.*

11. Eadem militat ratio in Domino iuriſdictionali cui
ex Principis conceſſione competunt Regalia : cùm
enim Regaliorũ appellatione flumina publica conti-
neantur quale eſt flumen de quo agitur quod eſt na-
uigabile,quamuis non omni nauigij genere , ſequitur
ipſum flumen , & quod ab eo dimittitur ad Feudata-
12. rium pertinere. † Quòd autẽ ad hoc vt flumen publi-
cũ dicatur ſufficiat illud eſſe nauigabile non omni,ſed
certo nauigij genere,probat Georg. Euerard.*conſil*.47.
num.26.17. & 28. *volum*.1. per text. in *l*.1. *in princip.*
13. *iuncto* §. *ait prætor. ff. de flumin.* † vbi nauigij appel-
latione rates etiam continentur : quia plærumque &
ratium vſus neceſſarius eſt. Igitur Regaliorũ appella-
tione continetur incrementũ per flumen illud dimiſ-
14. ſum:† curſus enim aquarum , & flumina , & lacus ad
eum pertinent,ad quem pertinent Regalia:per text.*in*
cap.1. *quæ ſint Regalia.* Bart. *in rubric.ff. vt in flumin.*
public. nauig.lic. Angel. *in l. flumina. in princ*, *n*.3. *ff.*
de dam. infect. Cepola , *de ſeruit. cap*.31. *de fluminib.*
ante n.5. dicens quòd qui habet Regalia , dicitur ha-
bere proprietatem fluminum. Boſſ. *in tit. de aquis &*
fluminib. ante num 13. Si igitur proprietas fluminis
pertinet ad Dominum loci,cui Princeps conceſſit Re-
galia , eodem modo ad ipſum pertinere debent cre-
menta,quæ non ad poſſeſſores prædiorum vicinorum,
ſed ad Principem concedentem pertinuiſſent,conceſ-
ſione ceſſante ex tradit. per Bacquet. Autumn. &
Guid. Conchil. *locis proximè citatis.*

15. Quamuis enim nonnulli DD. exiſtimauerint illa
ſolùm bona vacantia fiſco deferri , quæ nullo relicto
hærede ex teſtamento, vel ab inteſtato à nemine poſ-
ſidentur; verior tamen & receptior eſt ſententia,etiam
bona herema,& à nemine vnquam poſſeſſa ad fiſcum
pertinere : vt tradunt Caſtrenſ. Socin. & alij in *l*. 1.
ff. de acquir. poſſeſſ. Roland. *conſil*.46. *n*.33. *volum* 3.
Et plures citat Pereg. *de iur. fiſci lib*. 4. *ti*. 3. *num*. 29.
16. † Immò cùm talia bona poſſiderentur ab ipſo Domi-
no iuriſdictionali , qui à pluribus annis conſueuerat
de illis ad libitum diſponere ; ſequitur quòd etiam ſi
non habuiſſet Regalia,tamen bona illa iure ſuo pete-
re poſſet tanquam feudalia , ex iure ſibi per infeuda-
17. tionem quæſito. Honded. *conſil*. 84. *n*. 12 *volum*.2. †
vbi dicit quòd ex eo quòd bona poſſidentur per
alium , quàm per Principem ; & non apparet quòd
alius tempore inueſtituræ illa poſſideret : Præſumen-
dum eſt illa fuiſſe Principis infeudantis,& poſtea poſ-
ſeſſa per Feudarios ex titulo præcedenti : ad quod al-
legat Natt. *conſil*.460. *n*.12. *lib*.2. vbi dicit quòd poſ-
ſeſſio operatur præſumptionem dominij,niſi alius do-
ceat de iure ſuo;& quòd præſumitur Feudatariũ poſ-
ſidentem habuiſſe conceſſionem illorum à Principe:
18. & *conſil*. 506. *num*. 33. *lib*. 3. † vbi quòd inueſtitus de
territorio præſumitur inueſtitus de omnibus conten-
tis in eo. Ruyn. *conſil*. 26. *num* 7. *volum*. 1. vbi dicit;
19. † quòd ſi aliqua ſunt bona immobilia poſſeſſa per
Dominum loci,cùm non fuerint ab aliquo apprehen-
ſa , præſumuntur ad Dominum loci pertinere. Ad
quod conferunt tradita per Cauagnol. *dict. deciſ*.41.
& per nos antea *cap*. 25. vbi oſtendimus Cameram
non eſſe fundatam contra Communitatem ; quando
probatum fuerat bona fuiſſe per eam poſſeſſa, locata,
& eorum fructus conuerſos in vtilitatem Communi-
tatis,quod in caſu propoſito non verificabatur : Im-
mò conſtabat Dominum iuriſdictionalem eſſe in an-
tiquiſſima poſſeſſione bona illa locandi vel conce-
dendi in emphyteuſim,& aliàs de ipſis ad libitum diſ-
20. ponendi. Et ratio præmiſſorum eſt; † quia Princeps
concedens inueſtituras , aut approbans conceſſiones
ſeu tranſactiones feodorum , cum clauſulis ampliſſi-
mis factas ; omnes vtilitates & commoda , & nomi-
natim quoad prædia inculta transfert in Feudata-
rium, maximè conceſſis Regalibus, Pereg. *conſil*. 13.
num. 15. *volum*. 1. † vbi propterea quòd ſtante titulo 21.
inueſtituræ ſpolium argui nequit contra Feudatarium
eius rei , cuius poſſeſſio apud concedentem erat. *l.*
quædam mulier. ff. de rei vendicat. l. 2. *Cod. de acquir.*
poſſeſſ.

Neque obſtat quod diximus in *d. cap*. 25. & quod 22.
dicunt multi DD. Dominum non poſſe vti paſcuis ni-
ſi moderatè ; non autem vt totum conuertat in ſuam
vtilitatem : vt fusè Couarr. *pract.quæſt.cap*.37. Hon-
ded. *dict. conſil*. 84. † Quia illud intelligendum eſt 23.
de paſcuis,quorum proprietas pertinet ad Communi-
tatem , quæ eſt in poſſeſſione & conſuetudine illis
vtendi , vt *ibidem* diximus : ſecùs eſt in paſcuis , in
quorum poſſeſſione Dominus loci reperitur , cùm in
illis habeat pro ſe præſumptionem : vt optimè ex-
plicat. Pereg. *dict. conſil*. 13. *numer*. 17. *volum*. 1. Lu-
douic. Bell. *conſil*. 103. *numer*. 1. vbi loquitur de Do-
mino inueſtito de toto territorio : & ſubdit *num*. 5. † 24.
quòd ex generali Galliæ conſuetudine Domini iuriſ-
dictionales præſumuntur Domini paſcuorum , nemo-
rum , & ſimilium bonorum : Et ita concluſum fuit in
fauorem Domini iuriſdictionalis.

CAPVT LXXII.

Creditor magno ære alieno grauatus non poteſt dici decoctor ex eo ſolo,quòd tempore ſolutionis ſuis creditoribus non ſatisfecerit : Cùm magna ſit differentia inter decoctorem , & illum qui ſuis creditoribus ſatisfacere non poteſt : Et ideo contractus per eum celebrati ſunt validi, quamuis ille ad domum religioſam receſſerit , non animo fraudandi creditores ; ſed vt commodiùs cum ipſis tractaret : præſertim ſi poſtea liberam bonorum ſuorum adminiſtrationem habuerit & publicè videntibus & conſentientibus creditoribus negotiatus fuerit. Explicatur ſtatutum Auenionenſe *in tit. de his qui foro cedunt lib. primo* , *Rubric*.40. *artic*.3. Explicatur quid ſit latitatio , & quis dicatur latitator; & an, & quomodò cum debitore proximè decocturo contractus celebrari poſſint.

SVMMARIVM.

1. *Omnes contractus aut alienationes facta per fallitum poſt detectam decoctionem ſunt nulli.*
2. *Non debet fieri differentia inter decoctorem , & eum qui proximè decocturus eſt.*
3. *Recognitio chirographi aut aliud inſtrumentum factum per eum,qui infra duos dies decoxit,non præiudicat aliis creditoribus.*
4. *Inſtrumentum factum per duos menſes ante decoctionem ab eo qui ſciebat debitorem paratum eſſe ad decoctionem , non præiudicat creditoribus.*
5. *Creditor chirographarius cogitur venire in tributum cum aliis pariter chirographariis , non obſtante recognitione facta per debitorem decoctum , vel qui ſe præparabat ad decoctionem.*

6. *Recognitio*

6 *Recognitio vel aliud inſtrumentum eſt validum, ſi factum fuit à debitore eodem tempore quo nemo cogitare poterat illum eſſe decocturum.*

7 *Magna eſt differentia inter debitorem qui decoxit, & eum qui non eſt ſoluendo, ſeu creditoribus ſuis ſatisfacere non poteſt.*

8 *Ad hoc vt quis dicatur fallitus, neceſſe eſt vt omnia bona ſua remittat in manibus creditorum, & illorum poſſeſſione ac adminiſtratione priuetur.*

9 *Decoctor habetur pro mortuo, & perinde eſt ac ſi non eſſet in humanis.*

10 *Explicatur ſtatutum Auenionis.*ſub tit. de his qui foro cedunt lib. 1 rubric. 40. art. 3. *& oſtenditur ex mente illius ad hoc vt quis dicatur decoctus requiri, quòd bona ſua occultauerit, vel ſe in fugam dederit, aut latitauerit animo fraudandi creditores.*

11 *Latitatio dicitur turpis, ſeu occultatio animo fraudandi creditores.*

12 *Rota Genuenſis maxima eſt authoritas, maximè in negotijs mercantilibus.*

13 *Mercator qui receſſit in domum religioſam, non vt creditores fraudaret; ſed vt commodiùs cum illis tractaret; non poteſt dici decoctor ſeu latitator.*

14 *Quando debitor recognoſcit bonam fidem pro ſumma verè per eum debita, & ad cuius ſolutionem cogi poterat, ceſſat ſuſpicio fraudis.*

15 *Licitum eſt vnicuique ſibi conſulere, & vti diligentia pro obtinenda ſolutione, vel ſecuratione ſui crediti, quamuis inde damnum alterius indirectè emergat.*

16 *Licèt quis credat probabiliter debitorem non eſſe ſoluendo, ſibi tamen præcauere poteſt.*

17 *Diligentia quæ adhibetur pro conſeruatione bonorum ſuorum, dolo carere præſumitur.*

18 *Qui vult impugnare contractum vel alium actum celebratum per eum, qui poſt aliquod tempus decoxit; tenetur probare non ſolùm decoctionem, ſed etiam quòd is qui cum tali debitore contraxit, habebat notitiam futuræ decoctionis.*

19 *Quamuis timore futuræ decoctionis debitores conceſſerint dilationem communi debitori; ipſe tamen non expectatâ dilatione ſibi conceſſâ ſoluere poteſt ſuis creditoribus: & talis ſolutio valida eſt, non obſtante quòd facta fuerit pendente dilatione ſibi à creditoribus conceſſa.*

MErcator quidam magni nominis videns ſe multis & diuerſis creditoribus obnoxium, ſeceſſit in domum quandam religioſam, vt faciliùs cum creditoribus componere poſſet; ibique viſus, & viſitatus fuit ab amicis & creditoribus, & in fauorem aliquorum ex ijs fecit inſtrumenta publica tam recognitione apocharum, quàm alia plurima, tandémque ad domum rediens apertâ ſemper manente apothecâ dilationem obtinuit à creditoribus: quâ pendente, negociationem continuauit & publicè emit, vendidit, literas Cambij conſcripſit, & ſoluit. Sed deinde morte præuentus, intra dilationem ſibi aſſignatam à creditoribus, illis ſatisfacere non potuit, ſed eius bona inter creditores generali diſcuſſionis iudicio diſtributa fuerunt. In qua diſtributione & concurſu creditorum, magnum exortum fuit dubium circa validitatem inſtrumentorum per dictum debitorem confectorum eo tempore, quo intra domum illam Religioſam ſeceſſerat. Siquidem creditores alij contendebant

dictos contractus nullos, & fraudulentos declarari de-
bere: † Quia regulariter omnes alienationes vel con- 1.
tractus per fallitum poſt decoctionem detectam facti,
nulli ſunt & inualidi. † Immò non debet fieri diffe- 2.
rentia inter decoctorem, & eum qui proximè eſt de-
cocturus. Strac. *de mercat. tit. de decoct. part. 3. num. 28.*
verſic. conſueuerunt. Paſcal. *de patr. poteſt. part. 2 cap. 7.*
num. 53. Gratian. *diſcept. forenſ. 391. n. 12.* † Vbi dicit 3.
quòd ſi inſtrumentum, vel recognitio facta fuerit vno
aut altero die ante decoctionem, non poteſt præiudi-
care aliis creditoribus. Matt. Med. *deciſ. 82. num. 7.* Rot.
deciſ. 46. part. 2. recent. quæ eſt apud Burat. *deciſ. 9.*
Iterum Gratian. *diſcept. cap. 768. num. 7. & 8.* Bald.
conſil. 400. à num. 2. ad 5. volum. 5. quod eſt repetitum
conſil. 249. vol. 1. eâd. Rota *poſt 2. volum. conſil. Farin.*
deciſ. 157. † Immò de actu facto duobus menſibus 4.
ante decoctionem, idem dicit Rota *poſt conſil. Farin.*
deciſ. 110. Vbi tamen dicit potuiſſe contractum fieri
ab eo, qui ignorabat futuram decoctionem.

Ergo cùm creditor die immediatè ſequenti poſt
confecta inſtrumenta de quibus agebatur, receſſiſſet in
domum Religioſam ob timorem creditorum, præten-
debant alij creditores dictum inſtrumentum vel fa-
ctum in fraudem nullum eſſe, nec illis præiudicare
poſſe: † ſed illum in cuius fauorem recognitio & 5.
obligatio facta fuerat cogendum eſſe vt veniret in
tributum cum aliis creditoribus: quia ceſſante dicta
recognitione erat chirographarius, & nullam habe-
bat hypothecam; ſed ſolùm actionem perſonalem.
DD. *in l. priuilegia.* & maximè Rip. *ff. de priuileg. cre-*
dit. Gaill. *lib. 2. obſeru. 25. per tot.*

Attamen dictam recognitionem & inſtrumentum 6.
obligatorium validum eſſe, & legitimum Cenſui; &
illius vigore creditorem in inſtrumento nominatum
aliis chirographariis ac etiam poſterioribus hypothe-
cariis tanquam tempore antiquiorem præferendum
eſſe. *l. potior. ff. qui potior. in pign. habe.* quia verum non
erat, quòd de eo tempore aut poſt illud tempus debi-
tor præfatus decoxiſſet, aut decoctor nominari potuiſ-
ſet. † Siquidem magna eſt differentia inter debitorem 7.
qui decoxit. & eum qui non eſt ſoluendo, ſeu credito-
ribus ſuis ſatisfacere non poteſt: ex eo enim quòd quis
non ſoluit, vel ſoluere non poteſt; non propterea de-
coctor dicendus eſt. Ruin. *conſil. 90. n. 12. vol. 1.* vbi dicit
aliud eſſe egeſtatem, aliud decoctionem: & idem tenuit
Rot. Auenionen. *dec. 146. n. 3.* Seraph. *dec 14-5. n. 1.* vbi
dicit quòd licèt quis defecerit in ſolutione, ex hoc ta-
men non poteſt argui dolus. † Et ratio præmiſſorum 8.
petitur ex traditis per Scacc. *de commerc. & cambijs. §.*
2. gloſ. 5. num. 446. & per Vincent. de Franch. *deciſ. 55.*
num. 2. & 3. quia decoctus aut fallitus dicitur ille qui
omnia bona ſua remittit creditoribus ſuis, vel in ma-
nibus Curiæ, & priuatur & ſpoliatur illorum admini-
ſtratione Camill. Medic. *conſ. 98. n. 15.* † Seraph. *deciſ.* 9.
794. *n. 17.* vbi dicit decoctum haberi perinde ac ſi non
eſſet in humanis: & diximus infra *cap. 100. n. 19.* dictus
autem mercator ſemper habebat adminiſtrationem
bonorum ſuorum, immò & publicum officium in
Cancellaria Apoſtolica exercebat: quod ſi decoctus
fuiſſet, ſine dubio exercere non potuiſſet: & quod plus
eſt libera bonorum adminiſtratio ipſi à creditoribus
durante dilatione relicta fuit; vnde decoctus nullo
modo dici potuit. † Quod etiam probatur ex diſpoſi- 10.
tione ſtatuti Auen. *in tit. de his qui foro cedunt.* vbi di-
citur decoctorem eum appellari ſeu fallitum qui tem-
pore ſolutionis non ſatisfecerit, ſed ſe in fugam de-
derit, vel latitauerit, ſui copiam non faciendo; vel bo-
na ſua occultauerit: vt habetur in *lib. 1. rubr. 40. art. 3.* ex
quo patet quòd vt quis decoctor nominari poſſit, non
ſolù requiritur quòd deficiat in ſolutione; ſed præterea
requi

requiritur quòd aufugerit, & perſonam vel bona ſua occultauerit: vt patet ex illis verbis, *ſed ſe in fugam dederit &c.* quæ verba debent intelligi ampliatiuè & copulatiuè; ita vt vtrumque verificari debeat, ad hoc vt quis decoctor dici poſſit: vt explicat Rota Auen.*deciſ.*146.*num.*3. vbi ita explicatur dictum ſtatutum in ſimili caſu.

Neque dici poteſt dictum creditorem latitaſſe:
11. cùm ille non dicatur latitare qui non habet animum fraudandi creditores; ſiquidem latitatio definitur turpis ſui occultatio gratia fraudandi creditores. Roman.*conſil.*474.*num* 17. & *ſi igulari*.595 Tuſch.*litera L.concluſ.*12.& eſt textus expreſſus in *l.fulcinius in* §. *quid ſit latitare. ff. ex. quib. cauſ. in poſſeſſ. eatur.* Abbas, *conſil.* 43. *colnm.* 2. *verſic. ſecundò non valuit.*
12. *volum.*2. † Et in ſimili caſu deciſum fuit per Rotam Genuenſ. cuius in his materiis mercantilibus maxima eſt authoritas: prout teſtatur Menoch.*conſil.*410.
13. *num.*38. † Prædicta igitur Rota Genuenſis *deciſ* 168. *num.*15. dicit quòd licèt quidam mercator receſſiſſet intra Conuentum, ex eo tamen non poterat inferri, ipſum eſſe decoctorem, vel fallitum; quia non probatur talem receſſum fuiſſe fraudulentum, & factum animo decipiendi creditores; quamuis (inquit Rota) teſtis dicat de Gregorio qui latitauit in Monaſterio, non tamen probat: quia non didit quòd doloſè latitauerit, & cauſâ fraudandi creditores; quod fuiſſet neceſſarium: quam deciſ. Rotæ Genuenſis ſequitur Rota Romana corã Caualer.*deciſ.*654.*n.*4. Gratian *diſcep.forenſ.c.* 392. *n.*20. Surd.*conſil.*528 *n.*38. & ſic cùm dictus mercator intra domũ religioſam exiſtẽs tractauerit cum creditoribus,& amicis, & deinde palam & publicè mercaturam & negociationem continuauerit; non poteſt nominari decoctor, nec inſtrumenta per eum facta tempore dicti receſſus vti fraudulenta impugnari.
14. Idque maximè quia ceſſat omnis ſuſpicio fraudis: cùm conſtaret de debito præcedẽti tam per ſcripturã priuatã, quàm per libros eiuſdem:quo caſu minor eſt fraudis ſuſpicio, & contractus multò faciliùs legitimus declarãdus eſt; cùm debitor illud fecerit,ad quod cogi poterat. Vincent de Franch.*dict.deciſ.*55.*n.*4.*verſic. & vltimò dicebatur.*Rota,*dict.deciſ.* 157.*n.*2. *&* 3. *poſt conſil.Farin.*Gratian.*diſcept.*392.*n.*15.*&*16.
15. Et ſanè licitum eſt cuique pro bonorum ſuorum conſeruatione vti diligentia, quamuis ex ea damnum alterius emergat: quia qui iure ſuo vtitur nemini iniuriam facit; & vigilantibus, & non dormientibus
16. iura ſubueniunt.*l.pupillus.ff.quæ in fraud.credit.*† Et licitum eſt ſibi præcauere quamuis probabiliter credatur debitorem non eſſe ſoluendo. *l. qui autem* §.
17. *ſciendum ff. quæ in fraud. cred.* † Et diligentia pro conſeruatione bonorum, non præſumitur doloſa. Surd.*conſil.*528.*num.* 35.36.*&* 37.
18. Et ſi creditores alij velint impugnare dicta inſtrumenta,non ſolùm tenentur probare qualitatem decoctoris, ſed etiam quòd creditor qui cum eo contraxit haberet notitiam certam futuræ decoctionis. Rota, *deciſ.*163.*n.*2.*part.* 4.*recent.* Surd. *conſil.*528. *num.*6. iuncto *num.*37.*verſic.ſecundo loco reſpondeo. & n.*42. Gratian. *dict. cap.* 392. *num.* 23. 24.*&* 25.
19 Et quamuis deinde creditores dederint dilationem aliquot annorum dicto debitori; tamen licitum illi fuit non expectatâ dilatione ſibi conceſſâ anticipare ſolutiones, & tali caſu ſolutio rectè facta dici debet: vt notauit Apicell.*in tutamine pauperum, tit.* 1. *num.* 191.*verſic.nec quod ſoluit debitor.*

Et ex his concluſum fuit, & iudicatum pro validitate contractus; quamuis à dicta ſententia fuerit interpoſita appellatio.

CAPVT LXXIII.

Quando, & in quibus caſibus falcidia detrahatur de legatis piis; & vtrùm quod non detrahitur de legatis piis, aut aliis priuilegiatis reiiciatur in onus aliorum collegatariorum non priuilegiatorum, ſiue hæreditas ſit ſoluendo, ſiue non: Et vtrùm diminutio falcidiæ fiat æqualiter ſuper legatis conſiſtentibus in ſpecie, & in quantitate. Quæ ſit praxis computationis falcidiæ quando adſunt legata pia, ſi hæreditas ſit in totum legatis abſorpta: Quæ verò, ſi non in totum: Et quæ, ſi adſint legata priuilegiata non ex diſpoſitione iuris, ſed teſtatoris. In legato vſusfructus, quando locus eſt falcidiæ, quæ ſit praxis ſupputationis.

SVMMARIVM.

1. *Ex legatis piis falcidia non deducitur.*
2. *Fallit ſi legatum factum fuerit ad certum & determinatum opus, quando aliunde fieri poteſt.*
3. *Quando in hæreditate adſunt legata pia, & non pia, vtrùm quod non deducitur de legatis piis, deducatur ſuper non piis.*
4. *Si legatum vni eidémque perſonæ factum, ſit priuilegiatum, & aliud non priuilegiatum; quod non deducitur de priuilegiato, capitur ſuper non priuilegiato.*
5. *Quod deeſt de falcidia ex legatis piis, ſuppleri ſuper non piis quidam exiſtimant; ſed contra, inferiùs numeris ſequentib.*
6. *Quando hæreditas eſt in totum exhauſta legatis, omnia tam pia, quam non pia falcidiam patiuntur.*
7. *Amplia, vt falcidia detrahatur etiam de legatis in ſpecie conſiſtentibus.*
8. *Praxis ſupputationis falcidiæ, quando hæreditas eſt in totum exhauſta legatis, tam piis, quam non piis.*
9. *Si legata non exhauriunt totum patrimonium, pia eximuntur à falcidia.*
10. *Quod non detrahitur de legatis à iure priuilegiatis, non cedit damno aliorum legatariorum; ſed ſolius hæredis.*
11. *Priuilegium exemptionis legalis legatorum non facit vt falcidia, quæ ex illis capienda fuiſſet, reiiciatur ſuper aliis legatis.*
12. *Quæ ſit praxis ſupputandi falcidiam quando tota hæreditas non eſt legatis abſorpta.*
13. *Cauſa pia aduerſùs aliam cauſam piam non detrahit falcidiam.*
14. *Si legatum non ex diſpoſitione iuris, ſed ex ordinatione teſtatoris eximatur à falcidia; quod in hoc deficit, capitur ſuper aliis legatis non exemptis.*
15. *Praxis ſupputandi falcidiam aduerſùs legatarium vſusfructus.*
16. *Falcidia detrahitur ex legato vſusfructus, ſicut ex aliis legatis.*

Circa

1. CIrca praxim detractionis falcidiæ ortâ contro-
uerſia, cùm in hæreditate aliqua adeſſent legata
pia; alia non pia: Dixi in primis regulam generalem
eſſe falcidiam ex legatis piis dettahi minimè poſſe:
per rext. *in Auhen. ſimiliter. Cod. ad leg. falcid.*
2. Si tamen legatum factum fuiſſet ad certum & de-
terminatum opus, vel ad certam cauſam quæ poſſet
maudari executioni cum dettactione falcidiæ, tunc
legatum quantumuis pium pateretur falcidiam: vt
poſt Angel. *in l. decem. de fideicom. libert.* & Alexan-
drum *in l. Marcellus. num. 7. ff. ad Trebell.* tradit Pere-
grin. *de fideicom. artic. 3. num. 68.* Exemplum datur ſi
legatum factum fuerit pro conſtructione alicuius ca-
pellæ, vel ſepulturæ; ſi enim is vſus explicari poteſt, &
perfici cum detractione falcidiæ; illa detrahitur. Ti-
taquel. *de priuileg. pia cauſ. priuile. 16. in 2. limit.* Man-
gil. *de imput. quæſt. 111. num. 8.*
3. Verùm in caſu quo falcidia non dettahitur de le-
gatis piis, dubitatur vtrum illud cedat in onus hære-
dis, an legatariorum, ita vt quod non detrahitur de
legatis piis, reiiciatur & dettahatur ſuper non piis.
Pro cuius quæſtionis reſolutione Peregr. *dicto artic.
3. num. 67.* & Mangil. *dicta quæſt. 121. num. 6.* diſtinxe-
4. runt: † Quòd ſi legatum priuilegiatum, & non pri-
uilegiatum factum fuerit vni & eidem perſonæ; hoc
caſu legatarius patitur falcidiam integram tam ex
legato priuilegiato, quàm non priuilegiato; ſed ſi aga-
tur de duobus legatis factis diuerſis perſonis, tali caſu
legatum priuilegiatum non patitur falcidiam, niſi re-
ſpectu ſui legati & damnum non factæ diminutionis,
vel detractionis falcidiæ ex legato pio vel priuilegia-
to ſpectat ad hæredem: quod & ſequitur Mangil. *quæſt.
122. num. 15. & quæſt. 123. num. 21.*
5. Sed tamen Graſſus *in §. falcidia.* aſſerit illam quæ
non detrahitur de legatis piis vel priuilegiatis reii-
ciendam eſſe, & capiendam ab hærede ſuper aliis le-
gatis non priuilegiatis: vt per eumdem Graſſ. *§. fal-
cidia. quæſt. num. 8.* Gall. *de exc pi. tit 4. except. 29.
part 2. num 40.*
6. Pro vera reſolutione huius difficultatis hoc conſti-
tuendum eſt; quòd regulariter ſi hæreditas non ſit
ſoluendo, omnia legata veniunt in contributionem;
& quodlibet ex ipſis diminuitur pro rata; nec legata
non pia diminutionem patiuntur pro legatis piis: vt
fuit deciſum in Curia Archiep. Neapol apud Ricc.
7. *deci. 211. part. 1.* † Nec datur prælatio inter plures
legatarios, ſed omnes pro rata diminutionem patiun-
tur, etiamſi aliqui eſſent legatarij ſpeciei, alij verò
quantitatis: vt dicit Peregrin. *de fideicom. art. 4. num.
65. verſic. difficultas eſt.* Anchar. iun. *part. 1. quæſt. fa-
mil. 4. per totam* Gomes. *lib. 1. variar. reſol. cap. 12. de
legat. num. 34.* cum pluribus quos ſequitur Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 646. a num. 1. vſque ad 25. Ideo non
eſt vera ſententia Ceualos *pract. quæſt. 103. num. 35.*
quem ſequitur Coſt. *de rata, quæſt. 107. num. 5.* cùm
aduerſùs eos ſit verior & receptior ſententia. De ea-
dem quæſtione agit Vincent. de Franchis *deciſ. 136.
num. 3. & ſequentib.* quod etiam confirmat Ricc. *in
addit. ad dictam deciſionem*, vbi dicit, quòd quando
hæreditas non eſt ſoluendo, diminutio debet fieri pro
8. rata tam de legatis piis, quàm de non piis. † Quod
quia difficile eſſet ad praxim reducere, optimum erit
exemplo declarare, ex traditis per Caſtrenſ. *in l. ſi poſt
miſſionem. ff. ad leg. falcid.* ponamus igitur teſtatorem
habentem in bonis quadringenta, legaſſe quadrin-
genta ad non pias cauſas, & centum ad pias: hoc
caſu illa centum non debentur integra piæ cauſæ, ſed
de illis etiam de quadringentis, non piæ cauſæ re-
lictis deduceretur quinta pars vt reducantur ad vires
patrimonij, atque ita piæ cauſæ deberentur ſolum
octuaginta, & eam quintam partem ſcilicet viginti,
hæres retinebit, & de quadringentis legatis ad non
pias cauſas detrahet falcidiam: ita etiam explicat Ti-
raquel. *de priuileg. piæ cauſ. priuil. 16. in 4. limit.*
ſequitur Graſſ. *in §. falcidia. quæſt. 3. num 8.* Coſt. *de
remed. ſubſid. remed. 84. num. 7.*
Dices quando igitur locus erit priuilegio piæ cau- 9.
ſæ? Reſpondeo locum fore quando legata non tranſ-
cendunt vires patrimonij; nam ſi vires patrimonij
tranſcendant, nullum ex legatis quantumuis priuile-
giatis poteſt impedire quominus fiat detractio falci-
diæ in fauorem hæredis: & hæc notanda ſunt, quia
ſæpiùs in praxi occurrunt.
Hoc etiam ſecundo loco ſtatuendum eſt, quòd 10.
etiamſi legata non tranſcendant vires patrimonij, &
ſic pia cauſa vtatur priuilegio excludente falcidiam,
quod non detrahitur ex legatis piis, non cedit in
damnum collegatariorum non piorum; ſed in dam-
num hæredis: quia quarta ſua detrahitur ex quolibet
legato non pio pro rata, & nihil amplius: Caſtrenſ. *in
dicta l. ſi poſt miſſionem.* Peregrin *de fideicom. artic. 4.
num. 31.* Matt. *de ſucceſſ. legal quæſt. 58. artic. 1. num.
24. & 25.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 5 num. 6. verſi.
veriorem.* † Quod eodem modo obtinet in quibuſ- 11.
cumque legatis, quibus à iure priuilegium datum eſt:
vt à falcidia ſint immunia: nam priuilegium immu-
nitatis non reflectitur in onus aliorum legatorum: ſed
in onus hæredis: & hæc eſt communis opinio quam
ſequitur Ioan. Anton. Bellon *in tract. de iure accreſ-
cend. cap. 6. quæſt. 4. num. 6 & 14.*
Praxis erit hoc caſu quo legata pia diminutionem 12.
non patiuntur, vt illa in primis de hæreditate detra-
hantur tanquam æs alienum, & de eo quod ſuper-
erit poſt detracta pia legata, quarta pars hæredi pro
ſua falcidia aſſignetur Peregrin. *de fideicom. artic 4.
num. 31.* Marr. *de ſucceſſ. legali part. 4. quæſt. 28. artic. 5.
num 24. & 25.*
Si tamen hæres legatis grauatus, eſſet cauſa pia, à 13.
legatariis æqualiter piis & priuilegiatis falcidiam non
detraheret: vt communiter receptum teſtatur Graſſ.
dicto §. falcidia. quæſt. 3. num. 9. Vaſquius *de ſucceſſ.
progreſſ. lib. 3. §. 26. num. 24.* Magon. *deciſ. Florent.
130.* quem ſequitur Marr. *ff. nouiſſ. tom. 5. in verb. fal-
cidia.*
Porrò ſupradicta intelligenda ſunt, vt præcedant, 14.
quando agitur de legatis in quibus falcidia ceſſat ex
diſpoſitione legis; qualia ſunt legata pia, aut alia à
iure priuilegiata: ſecùs eſt quando agitur de legatis
exemptis à falcidia, ex teſtatoris diſpoſitione, qui
quoad aliqua legata falcidiam prohibuit, quoad alia
verò nihil dixit, tunc falcidia quæ de legato excepto
ſolui debuiſſet, non reflectitur in onus hæredis, ſed
detrahitur pro rata portione priuilegiati & non pri-
uilegiati legati ſuper legato non exempto. Ita Bart.
Alexand. Caſtrenſ. & Imol. quos citat & ſequitur
Bellon. *de iur. accreſcend. cap 6. quæſt. 4. num. 17.* qui
hanc quæſtionem bene examinat *à num. 6 ad 27.* Gra-
tian. & Peregrin. *locis citatis.* Mantic. *de coniect. lib. 9.
tit. 14. & vltimo, num. 24.*
Sed quomodò fiet calculus ſi legatum vſusfructus 15.
alicui factum fuerit, ex quo detrahenda ſit falcidia:
Reſpondeo verius, certius, & commodius ita cal-
culum inſtituendum eſſe: vt ſingulis annis ex fructi-
bus hæres quartam partem, reſiduum verò legata-
rius vſusfructus percipiat: ita docet Gloſ. *in l. 1. §. ſi
vſusfructus. ff. ad leg. falcid.* Barr *de ſucceſſ. lib. 14.
tit. de falcid. cap. 2. numer. 12.* † Certum enim eſt 16.
etiam ex legato vſusfructus falcidiam eſſe detrahen-
dam. *l. omnium. ff de vſufructu. d. l. 1. §. ſi vſusfructus.*
Matta. *de ſucceſſ. legal. part. 4. quæſt. 28 art. 2. num. 26.*

CAPVT

CAPVT. LXXIV.

In legato generali vſusfructus omnium & quorumcumque bonorum, vtrùm comprehendatur vſusfructus bonorum, quæ ad hæredes illius inſtitutos ex teſtamento alterius obuenire debebant; & ſic illorum bonorum reſtitutio ipſimet hæredi fieri aliunde debebat. Fructus perceptos filius etiam primi gradus in falcidiam imputare tenetur: Et quomodò hoc procedat.

SVMMARIVM.

1 *Res propria hæredis non continetur in legato generali.*

2 *Amplia, etiamſi factum eſſet legatum cum clauſula omnium & quorumcumque bonorum vbilibet conſtitutorum.*

3 *Declara id maximè procedere poſſe, ſi adiecta fuerit mentio bonorum ſuorum.*

4 *In re communi teſtator partem ſuam legaſſe duntaxat cenſetur, non autem partem hæredis.*

5 *Sub legato vſusfructus omnium bonorum, res poſſeſſa tempore teſtamenti per teſtatorem reſtitutioni ſubiecta non continentur.*

6 *Niſi tamen reſtitutio ipſi hæredi facienda eſſet; tunc enim continentur, ſi legatarius ſit vxor, vel coniuncta perſona, & legatum ſit generale & amplum.*

7 *Teſtatorem propriam rem hæredis legare potuiſſe indubitatum eſt.*

8 *Quòd res hæredis in vſufructu contineatur, ſi ipſi hæredi reſtitutio ſit facienda; verius eſt & receptius.*

9 *Res hæredis non continetur in legato generali vſusfructus, ſtantibus coniecturis in contrarium.*

10 *Legatum vſusfructus francum ab omnibus oneribus hæreditariis, ſimilibúſque verbis conceptum, comprehendit res quarum reſtitutio ipſi hæredi facienda eſt.*

11 *Fideicommiſſa ex alterius teſtamento debita, ſunt tanquam æs alienum.*

12 *Fructus per hæredem percepti in falcidiam ſunt imputandi.*

13 *Intellige de fructibus perceptis ex rebus legatis, non de iis qui ex hæreditate percipiuntur; hi enim in falcidiam non imputantur.*

14 *Quæ ſit hoc in caſu diuerſitatis ratio inter falcidiam & Trebellianicam.*

15 *Hæres non tenetur negotiari ex pecunia hæreditaria pro legatario.*

16 *Vſura imputantur in falcidiam, ſi probetur hæredem illas percepiſſe.*

17 *Hæres ſemper poteſt dicere ſe tenuiſſe pecunias hæreditatis otioſas, & ſic fructus in falcidiam occaſione pecuniæ imputare non teneri.*

TEſtator hæredem inſtitutum grauauit de ſoluendo quinque fratribus, vel ſororibus, ſummam ſexcentorum aureorum poſt mortem dicti hæredis. Verùm caſu quo Agneſia vna ex ſororibus nuberet, ipſi legauit penſionem annuam dicti legati ad rationem triginta aureorum, dictóſque collegatarios inuicem ſubſtituit.

Agneſia moriens marito ſuo vſumfructum omnium bonorum ſuorum & hæreditatis per integrum decennium reliquit, dictos verò collegatarios fratres & ſorores ſubſtitutos in dicto legato 600. aureorum hæredes inſtituit. Maritus in legato generali dictam penſionem triginta aureorum contineri prætendebat, hæredibus dictæ Agneſiæ contrarium aſſerentibus. Ideo dubitatum fuit, vtrùm in legato generali vſusfructus, dicta penſio triginta aureorum contineretur.

In hac quæſtione controuerſa, hæredes vxoris dictam penſionem non contineri in legato generali vſusfructus probabant: quia licèt iidem ſint hæredes Agneſiæ & eiuſdem fideicommiſſarij ex teſtamento ſororis, non tamen tenebantur vſufructuario penſionem illam ſoluere, quæ ad ipſos vigore fideicommiſſi pertinebat: † Cùm res hæredis non cenſeatur per generalem diſpoſitionem alteri legata; & bona alienari prohibita, qualia ſunt fideicommiſſo ſubiecta, in legato verbis generalibus concepto non includantur, neque de illis teſtatorem voluiſſe diſponere credendum ſit: cùm de bonis propriis, non de alienis diſpoſitio intelligenda ſit: vt per plures rationes quæ hic non tranſcribuntur oſtendit Peregrin. *de fideicom. artic. 6. num.* 10. † Ita vt ſi domina Agneſia legaſſet vſumfructum etiam cum clauſula *omnium & quorumcumque bonorum. vbique exiſtentium*, tale legatum non eſſet ampliandum ad res hæredis; vt multis illuſtrat Caualcan. *de vſufruct. num.* 104. *&* 105. *& ſequentib.* quem ſequitur Caſtil. *de vſufruct. cap.* 39. *num.* 17. & quatuor fundamentis confirmat Manric. *de coniect. lib. 9. titul. 6. à num. 8. vſque ad* 13. † Præſertim quia dicta Agneſia ad ſua bona ſe reſtrinxit; ex Roland. *conſil. 7 num. 28. lib.* 2. per quæ verba bona hæredum videtur excluſiſſe. Rota, *deciſ.* 375. *part.* 1. *recent.* Theſaur. *quæſt. forenſ. 19. num. 3. lib* 3. † Nam in re communi cùm teſtator legat fundum ſuum, non cenſetur legaſſe rem hæredis, neque eius partem. Rip. *in l. ſerui electione, §. fin. num. 14. de legat.* 1. Capra *conſil.* 105. *num.* 9. Raudens. *deciſ.* 10. *num.* 22. & iſtam communem opinionem adſtruit Pariſ. *conſil. 98. num. 14. volum.* 4. eamdem communem firmat Caualc. *loco mox citato.* & Graſſus, *in §. legatum. quæſt.* 27. Cephal. *conſil* 515. *volum.* 4. Et ita bis ſe obtinuiſſe teſtatur Peregrin. *loco citato*, & deciſum in Rota, *d. deciſ.* 375. *part. 1. recent.* 1.
2.
3.
4.

Ex aduerſo pro parte mariti dicebatur, quòd quamuis regulariter bona ſubiecta fideicommiſſo poſſeſſa per teſtatorem de tempore teſtamenti non comprehendantur ſub legato vniuerſali vſusfructus omnium & quorumcumque bonorum, ex ſupradictis; & ex Beroo, *quæſt. 95. num. 2. &* 3. Caualcan. *de vſufruct. num.* 95. Caſtil. *de vſufruct. cap. 39. num.* 13 Sola *de alienat. bonor. minor. gloſſ. 3 num.* 27. Peregr. *deciſ.* 123. Cancer. *part. 3. cap. 20. num.* 189. & diximus ſupra *cap. 50. num. 30. &* 31. 5.

Attamen quando bona ſubiecta fideicommiſſo ſunt reſtituenda per teſtatorem ipſimet hæredi per eum inſtituto; & legatarius, eſt vxor ſeu coniuncta perſona teſtatoris, & legatum eſt factum ſub vniuerſitate verborum; tunc fructus huiuſmodi bonorum comprehenduntur ſub legato vniuerſali vſusfructus omnium & quorumcumque bonorum; & eo caſu teſtator cenſetur illa voluiſſe comprehendere: † non enim dubitatur quin teſtator potuerit. *l. cùm rem alienam. Cod. de legat. l. vnum ex familia. § ſi rem. ff. de legat.* 2. & ita Reſponderunt Capra *conſil.* 146. Corn. *conſil. 84. volum.* 1. Ruyn. *conſil. 75. volum.* 2. Deci. *conſil. 57. per tot.* cui Peregrin. qui ex aduerſo conſuluit, multos ſolemnes DD ſubſcripſiſſe teſtatur. Alciat. *conſil.* 135. *lib.* 9. 6.
7.

lib.9. Abbas, *conſil.17.& conſil.73.* & alij relati à Peregrin. *de fid i.com.art.6.num.10.* & vltra eos Menoch. *præſumpt. 41.num.12.lib.4.* & *conſil.955.volum.10.per tot.* & *præſumpt.197.num.22. eodem lib.* & licèt in eodem loco Peregr. omninò contrarium teneat, prout Mantica, *de coniect.lib.2.tit.2.num.1.* cum aliis in contrarium allegatis.

8. Opinio tamen pro vſufructuario eſt magis communis, vt teſtatur Theſaur. *quæſt forenſ.19.lib.3.per totum.* & pro ea iudicauit Rota Bunonienſ apud Benintend. *deciſ.vlt.n.10.* Maynard. *lib.3.cap.40.* & per Rotam Florent. apud Tuſch *in verb. vſufructuarius.concl. 309.num.9.& in verb.legatum.concluſ 60. num.14.* vbi dicit, Senatum Mediolanen. litem illam inter potentes exiſtentem, & in qua valentiſſimi Aduocati hinc inde ſcripſerunt, non determinaſſe, & interim vſufructuarium gauiſum eſſe ſemper vſufructu lite nunquam finita in Senatu Mediolan.

9. Et licèt Theſaurus *loco citato* aſſerat Senatum pro hærede pronunciaſſe contra vſufructuarium, id fuit propter coniecturas quæ in caſu per eum relato militabant. Hærebam equidem in caſu propoſito, propter rationes & authoritates hinc inde deductas; niſi ex verbis teſtamenti fuiſſet deſumpta coniectura volun-
10. tatis: † dum Agneſia legatum vſumfructum omnium
bonorum marito fecit francum & liberum ab omni
ære alieno, legatis & aliis oneribus hæreditariis: quod
idem eſt ac ſi dixiſſet ſe nolle per quæcumque legata
& onera hæreditatis vſumfructum marito legatum
vllam pati diminutionem, ex traditis per Surd. *conſil.
218.num.9.& 10.* Ruyn. *conſil.41.volum.2.* Crauet. *conſil.5ↄ3.num.1.*

11. Cùm itaque bona fideicommiſſaria ſint tanquam æs alienum, & ſint de oneribus hæreditatis: vt decidunt Caualcan. *loc.citat.* Peguer. *dicto conſil.123.* Rota, *d.deciſ.375.part.1.recent.* concluſum fuit vſumfructum legatum non debere minui per detractionem bonorum fideicommiſſariorum ab hæreditate legantis, & per conſequens comprehendi in legato vſusfructus.

12. Contra hæredem aderat regula generalis quòd fructus quos hæres percipit in falcidiam imputare tenetur. Peregr. *de fideicom.art.49.num.50.* quod procedit etiamſi hæres ſit de liberis primi gradus. Mantic. *de coniect.lib.7.tit.2.num.12.*

13. Tamen præmiſſa debent intelligi de fructibus quos hæres percipit ex bonis legatis; ſed non de iis quos percipit ex hæreditate, quos in falcidiam imputare nō tenetur; cùm illos iure proprio, & tanquam ſuos percipiat. *l.in ratione.30.* in illis verbis: *Quemadmodum ad hæredis lucrum pertinent fructus.* & ibi, *quorum nihil in rationem legis falcidiæ cadit. ff. ad leg. falcid.* Graſſ *in § falcidia. quæſt.18.* Cuiac. ad *l.qui quadraginta.87.§. qui ducenta.ff.ad leg.falcid.* Cancer. *lib.1. variar. reſol. cap.2.num.24.* aliàs 76. † Ratio eſt quia
14. non idem obtinet circa falcidiam, quod in Trebellianica: in hanc enim omnia imputantur quæ ex iudicio teſtatoris capiuntur, etiamſi non iure inſtitutionis; in falcidiam verò, quod iure inſtitutionis capitur duntaxat, fructus autem non eo iure capiuntur, ſed iure dominij.

15. Fructus igitur ex hæreditate perceptos non imputabit hæres in falcidia: quia oportet quòd hæres quartam ſuam cum illius fructibus ſibi præcipuam habeat. *l.quod de bonis.§.fructus.* & *ibi* Bartol. & alij. *ff. ad leg. falcid.* Ex legatis verò, ſi quid perceptum eſſe prætendatur, per legatarios probandum eſt, non enim tenetur hæres negotiari ex pecunia hæreditaria; pecunia autem pecuniam non generat. Caſtrenſ. *d.§. qui ducen-*
16. *ta. verſic. ad contrarium.* † Vbi quòd ſi probaretur
hæredem percepiſſe vſuras ex pecuniis legatis, locus
eſſet imputationi dictarum vſurarum in falcidiam. Rip. *in l.fideicommiſſariam.num.52. in fin. ff. ad Senatuſconſ. Trebellianum.* Sed ſi non probatum fuerit hæredem fructus ex pecunia percepiſſe, non tenebitur ad
imputationem fructuum quos non accepit. † Et ſic 17.
hæres ſemper poteſt dicere ſe tenuiſſe pecuniam otioſam, ideóque non teneri ad aliquas vſuras in falcidiam imputandas. Caſtrenſ. *conſil.125. Viſo teſtamento Ambroſij. col.2. ad med. verſic.in quibus patet. & ante num.2. verſic poteſt ergo dicere. lib.1.* quem citat & ſequitur Gratian. *diſcept. forenſ. cap.400. numer.31.*

CAPVT. LXXV.

Si Baro conceſſerit alicui feudum liberum & francum ab omnibus vtilitatibus feudalibus, & cum pacto redimendi: non debetur laudemium, nec de prima, nec de aliis alienationibus. Domino autem redimente debent in primis inueſtito reſtitui omnia melioramenta per ipſum facta etiam à Caſtro ſeparata, ſi ad vſum Caſtri facta ſint: præſertim ſtante clauſula in pacto redemptiuo appoſita, *ſolutis priùs melioramentis, & ædificijs quibuſcumque.*

SVMMARIVM.

1 *Feudum conceſſum francum ab omnibus vtilitatibus feudalibus; francum eſt à laudimijs, ſed non à fidelitate.*

2 *Laudimium inter vtilitates feudales recenſendum eſt.*

3 *Laudimium eſt vtilitas ex re, vel propter rem proueniens.*

4 *Ex alienationibus feudi tranſlati per Dominum cum pacto redimendi, nullum debetur laudimium.*

5 *Per quamcumque immunitatem quamuis generaliter conceſſam, non cenſetur quis exemptus à ſolutione laudimij.*

6 *Fallit quando in Feudatarium fuit tranſlatum omne dominium, cum clauſulis immunitatem importantibus.*

7 *In materia laudimiorum, magna eſt differentia inter feudum, & emphyteuſim; nec ſemper licet inferre ab vno ad aliud.*

8 *Laudimium eſſe feudi obuentionem extrinſecam voluit Surdus.*

9 *Sed contrarium verius eſſe oſtenditur.*

10 *Laudimia continentur in legato vſusfructus, & pertinent ad conductores fructuum redituum.*

11 *Immunitas ob numerum duodecim liberorum non eximit à ſolutione laudemiorum*

12 *Laudemium ſeu releuium non ſoluitur ex mutatione manus dominantis, ſed ſeruientis.*

13 *Stante clauſula* ſolutis priùs, &c. *debet omninò præcedere ſolutio.*

14 *Quoties feudum deuoluitur ad Dominum ſine culpa Vaſſalli, debent illi in primis reſtitui expenſa meliorationum.*

15 *Sufficit meliorationes factas fuiſſe in territorio, quamuis non fuerint factæ in Caſtro, illas enim Dominus redimens reſarcire tenetur.*

16 *Caſtri appellatione etiam territorium continetur.*

17 *Quando agitur de re vniuerſali veluti de Caſtro, datur retentio totius pro melioramentis in vna re factis.*

18 *Ædificia facta ad vſum Caſtri in loco vicino, reſtituenda ſunt per Dominum retinere volentem.*

19 *Quando agitur de re vniuerſali, vel de pluribus rebus connexis, vnâ re melioratâ, omnes retineri poſſunt, donec æſtimatio melioramentorum reſtituatur.*

EMptorem iuriſdictionis à laudimij ſolutione liberandum eſſe Reſpondi, ex iis quæ in facto proponebantur; cùm venditor eâ lege vendiderit, vt emptor & eius ſucceſſores, fidem & homagium Domino Baroni & eius ſucceſſoribus præſtare tenerentur in qualibet mutatione, abſque eo quòd ſoluerent aliquas vtilitates feudales; attenta facultate perpetuò redimendi Domino Baroni conceſſa in eodem contra-
1. ctu. † Quia cùm feudum venditum fuerit francum, non ſolùm à ſeruitiis, ſed etiam ab omnibus vtilitatibus feudalibus: ſequitur non eſſe quidem francum à fidelitate & homagio, ſed eſſe immune à præſtatione laudimij, quod eſt commodum pecuniarium: vt explicat Amed. à Pont. *quæſt.* 18. *laudimial. num.* 1. *& e-*
2. *quentib.* & *num.* 13. *&* 15. † Quòd enim laudimium dicatur vtilitas feudalis, indubitatum eſt. tùm ſit loco fructuum feudi: vnde & ad vſufructuarium pertinet.
3. Peregrin. *de fideicom. art.* 10. *num.* 6. † Et vocatur vtilitas ex re, vel propter rem proueniens. Clar. *in* §. *emphyteuſis, quæſt.* 23. *num.* 5. Pacif. *de ſaluian. interdict. inſpect.* 3. *cap.* 4. *num.* 560. Faber. in Cod. *tit. de iur. emphyt. definit.* 4. rationem reddens, quia fructuum nomine continentur omnes præſtationes & obuentiones: laudimiorum autem ſoluendorum obligatio ex re ipſa proficiſcitur, & ex ipſius alienatione, & tranſlatione debetur.

Immò quamuis nihil fuiſſet conuentum in dicto contractu de exemptione à ſolutione vtilitatum feudalium; nihilominus tamen dictum feudum ceſſante pacto in contrarium eſſet immune à laudemio, attentâ facultate perpetuò redimendi in eodem contractu
4. contentâ † Laudimium ſiquidem non debetur pro alienatione rerum, quas ipſemet Dominus conceſſit cum pacto redimendi; quia licèt ex alienationibus quæ fiunt poſt primam alienationem perpetuam de iure laudimium debeatur ratione dominij directi quod retinetur per concedentem, tranſlato duntaxat vtili in conceſſione; ſecùs tamen eſt quando conceſſio fit cum facultate redimendi: tunc enim, quia talis contractus dicitur potiùs emptio & venditio, per quem tranſlatum fuit dominium, tam vtile quàm directum, nullum debetur laudimium. Burg. *in tract. de laudim. part.* 1. *inſpect.* 5. *num.* 25.

5. Et quamuis per quamcumque immunitatem generaliter conceſſam, nunquam cenſeatur comprehenſa immunitas à ſolutione laudemij; ex notatis per Menoch. *conſil.* 297. *num.* 24. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 177.
6. *num.* 21. † Tamen hoc non procedit, quando conceſſio facta fuit per modum venditionis, & tranſlatum fuit tam vtile quàm directum dominium, cum pactis immunitatis ab omnibus oneribus feudalibus: vt ſuperiùs oſtenſum fuit *num.* 4.

7. Et in materia laudemiorum magna eſt differentia inter feudum & emphyteuſim, nec ab vno ad aliud in materia iſta argumentum valet: quia in emphyteuſi laudemium debetur ex diſpoſitione *l. fin. Cod. de iur. emphyteut.* in feudo autem non debetur laudemium niſi ex pacto, vel conſuetudine; & ideo in feudis pacta quæ eximunt Vaſſallum à præſtatione laudemiorum, amplam & fauorabilem recipiunt interpretationem. Roſental. *de feud. cap.* 6. *concluſ.* 66. *num.* 6. Ergo cùm Menochius & Gratianus loquantur de emphyteuſi; non licet ab ea arguere ad feudum de quo agitur.

Quamuis etiam Surd. *deciſ.* 200. *num.* 1. *&* 5. dicat 8.
laudemium non eſſe onus feudi, ſed quamdam præſtationem extrinſecam; tamen contrarium verius eſſe ſupra oſtendimus: cùm proficiſcatur ex re ipſa, & ex tranſlatione dominij rei feudalis ducat originem: ideo fructuum & emolumẽtorum feudi appellatione continentur. Faber. *d. tit. de iur. emphy eut. d. finit.* 4. Amed.
quæſt. laudem. 10. *num.* 5. † vbi dicit laudimium perti- 9.
nere ad conductorem redituum & emolumentorum feudalium, & in legato vſusfructus laudimia & releuia comprehendi; cùm ſint obuentiones feodales. Sola *in conſtit. Sabaud. tit. de iur. emphyteut. decreti in caſibus,* 1. *part. gloſ.* 1. *num.* 33. Blancard. *in notis. laudim.*
not. 10. † vbi quæſtionem in vtramque partem exa- 10.
minat, tandémque concludit laudimia ob rem ipſam & ex re deberi. Quod etiam concludit Hodiern. ad Surd. *de ſ.* 31. *n.* 32. *&* 33. Camill. de Medic. *conſil.* 18. *num.* 3. *& ſequentib.*

Verum quidem eſt, quòd ſi ſimpliciter immunitas 11.
alicui fuerit conceſſa; veluti ob numerum duodecim liberorum, aliámve ſimilem cauſam, non cẽſetur comprehenſa immunitas à laudimio: ſecùs eſt, cùm cõceſſio facta fuerit de feudo, cũ exemptione ab omnibus immunitatibus feudalibus: vt ſupra oſtenſũ eſt *n.* 5. *&* 6.

Et præmiſſa multò magis locum habent, ſtante conuentione quòd in qualibet mutatione ſoluetur vnum par calcarium pro omnibus iuribus releuij, & vtilitatibus feudalibus; cùm verba illa non poſſint referri ad
aliam mutationẽ quàm ad mutationem poſſeſſoris. † 12.
Releuium enim (quod in materia feudali confunditur cum laudemio) nõ ſoluitur ob mutationem manus dominantis, ſed manus ſeruientis. Roſent. *de feud. d. c.* 6. 66. *n.* 7. *& in gloſ. litera C.* clara igitur eſt conuentio, quòd ſolutione vnius paris calcarium, nouus poſſeſſor eximatur à ſolutione releuij ſeu laudemij: quæ duo pro eodem ſumi probatur ex traditis per Roſent. *d. c.* 6. *concluſ.* 66.

His omnibus conſideratis rationibus, Dominus Baro confugit ad pactum redemptiuum; cui poſſeſſor reſiſtere non potuit: ſed oppoſuit de melioramentis de quibus conſtabat ſaltem in genere: ſed quæſtio erat de ædificiis quæ poſſeſſor fecerat extra Caſtrũ in ipſo
tamen feudi territorio. † Quæ poſſeſſori in primis re- 13.
ſtituenda eſſe Dixi, propter verba pacti redemptiui, *ſolutis prius melioramentis ædificiorum, & omnibus ſumptibus, & loyaux couſts, &c.* cùm verba illa conditionem importent, quæ ante executionem in primis verificanda eſt per actualem melioramentorum ſolutionem. Maſtril. *d. c.* 98. Pacif. *de ſaluian. interd. inſpect.*
2. *cap.* 2 *n.* 57. † Immò etiam ceſſante pacto, quoties 14.
feudum deuoluitur ad Dominum, ſine culpa Vaſſalli; Dominus tenetur illi reſtituere omnes expenſas factas in ædificiis, ſiue illæ conſiſtant in faciendo, ſiue in reficiendo. Roſent. *de feud. cap.* 10. *concl.* 43. *n.* 51. Clar. *in* §. *feudum. q.* 81. *n.* 1. Guid. Pap. *deciſ.* 169. *n.* 1.

Neque intereſt, quòd expenſæ ædificiorum non fue- 15.
rint factæ in ipſo Caſtro: Quia ſufficit illas fuiſſe factas in territorio; cùm pactum loquatur de melioramentis & ædificiis factis *en ladite terre.* † Et tamen 16.
quàuis facta fuiſſet duntaxat mentio Caſtri, comprehenſum etiam fuiſſet territoriũ. Cancer. *lib.* 3. *variar. reſolut. c.* 13. *de iurib. Caſtror. n.* 23. † & dũ agitur de re 17.
vniuerſali, prout eſt Caſtrum, datur retẽtio totius pro melioramentis factis in vna parte. Peregr. *de fideicom.*
artic.

Digitized by Google

18. *artic.50.num.69.* † Immò quòd plus eſt, ſi ædificium factum fuerit per Vaſſallum in loco ſeparato à terra vendita, illi tamen vicino & ad vſum & commoditatem rei venditæ; factâ redemptione Caſtri, debet etiam redimi iſtud ædificium; quamuis videatur ſeparatum: cùm in effectu ſit de pertinentiis Caſtri. Abbas, *conſil. 62. in 4. dubio volum. 2.* vbi loquitur de quadã controuerſia quæ erat inter Ducem Auſtriæ, & Ducem Burgundiæ, in ſimili caſu. Et conferunt tradita per Mareſcot. *lib. 2. variar. reſol. c. 112. n. 26. & 27.*

19. † Vbi quòd quando agitur de re vniuerſali, vel de duabus particularibus inuicem connexis; ſi vna res fuerit meliorata, omnes retineri poſſunt donec meliuramenta fuerint reſtituta. Illuſtriſſ. D. Argel. *de legit. contradict. quæſt. 20. artic. 3. per totum*, vbi ita reſoluit, & optimè explicat.

CAPVT LXXVI.

Mater debitrix filiæ in ſumma ſatis notabili, extorſit à futuro eius marito ad illius nuptias aſpirante dilationem quadriennij, qua durante ad fructus minimè teneretur. Dubitatur vtrùm ad collocandam matrimonio filiam, hanc commoditatem obtinere potuerit: Et an ſit locus reſciſſioni huiuſmodi promiſſionis, & præſertim ſi mater ſit tutrix filiæ ſuæ.

SVMMARIVM.

1 *Mater tutrix teſtamentaria filiæ ſuæ, ſi aliquid vtilitatis conſequatur pro collocando filia in matrimonio, tenetur illud reſtituere condictione ob turpem cauſam.*

2 *Tutrix ex tutela nullum commodum regulariter percipere poteſt, cùm tutoris officium debeat eſſe gratuitum.*

3 *Et nominatim ex matrimonio ſuæ pupillæ, tutrix nihil commodi recipere poteſt.*

4 *Idem eſt tutori pro matrimonio aliquid ſolui, & dilationem ad ſoluendam ſummam notabilem concedi.*

5 *In materia condictionis ob turpem cauſam, pro eodem reputantur recipere, & retinere.*

6 *Retentio facta per tutorem vt matrimonio pupilla conſentiat, ſubiacet condictioni ob turpem cauſam.*

7 *Expenditur* conſil. *Natta, 76. vbi vult parentes pro maritanda filia non prohiberi aliquid recipere.*

8 *Conſideranda ſunt in hac quæſtione circunſtantiæ; vtrùm quid tutori ſponte datum fuerit, an per extorſionem obtentum: & an in magna, vel parua quantitate.*

9 *Turpitudo duplex eſt; vna expreſſa, alia tacita.*

10 *Tacita turpitudo colligitur ex actuum correſpectiuitate.*

11 *Si alicui promitto centum, & ſtatim ſequatur plagium illud præſumitur factum in executionem promiſſionis.*

12 *Obligatio facta ex turpi cauſa non valet, ſiue turpitudo ſit expreſſa, ſiue tacita.*

13 *Si cauſa turpitudinis ſit de præterito, is qui ſcienter ſoluit donare videtur; ideo repetitioni locus non eſt.*

14 *Turpitudo expreſſa vitiat contractum ipſo iure; tacita vero, ope duntaxat exceptionis.*

15 *Munuſcula tutori gratuitò & ſine conuentione præcedenti data, non repetuntur condictione ob turpem cauſam: ſecus eſt, ſi agatur de muneribus magni valoris.*

Mater vidua non potuit obtinere dilationem ſolutionis duodecim millium ſcutorum filiæ ſuæ dum nuberet legatorum: Quia cùm ex teſtamento mariti gratis reſtituere teneretur, nihil commodi ex tali reſtitutione cõſequi poteſt per text. in *l. final. verſic. quod ſi vt id quod ex teſtament. ff. de condict. ob turpem cauſam*, vbi quòd ſic promiſſum repetitur condictione ob turpem cauſam; cùm actio ex teſtamento ſit ſtricti iuris: vt *ibi* per DD. Nam in actionibus bonæ fidei, datur repetitio; vel actione ex contractu ſeu primæua, vel condictione ob turpem cauſam. 1.

Tantò magis, quia dicta vidua erat tutrix filiæ ſuæ: & per conſequens nullum lucrum ex tutela quomodolibet habere poterat; cùm officium tutoris ſit gratuitum. Surd. *de alim. tit. 1. q. 47. n. 7.* vbi quòd ſi quid lucretur tutor ex tutela, datur aduerſùs ipſum condictio ob turpem cauſam. Gratian. *diſcept. 919. n. 6. & 7.* vbi quòd ne quid minimum capere poteſt. Gutier. *de tutel. part. 3. cap. 2. n. 1.* 2.

Et propiùs accedendo ad caſum noſtrum adeſt *deciſ.* apud Maſtrill. 63. quæ determinat tutricem nihil vtilitatis ex matrimonio pupillæ ſuæ conſequi poſſe: & fusè comprobat Fontanel. *de pact. nuptial. part. 2. clauſ. 5. gloſ. 7. n. 1. & ſeqq.* vbi etiam oſtendit hoc caſu locum eſſe condictioni ob turpem cauſam. 3.

Et quamuis nihil datum tutrici videatur; tamen cùm ſolutioni legati quod purè præſtari debebat, adiectum fuerit tempus quadriennij; certum eſt quòd minus ſoluiſſe dicitur, qui minus tempore ſoluit propter commoditatem & interuſurium medij temporis. §. *ſed ſi vxori*. cum *ibi* notat. *Inſtit. de legat. §. plus autem. Inſtit. de actionibus.* † Et in materia condictionis ob turpem cauſam, idem eſt recipere & retinere. Alex. *in l. final. ff. de condict. ob turpem cauſam. n. 2.* & *ibi* Iaſ. & alij. † Et in indiuiduo de retentione facta propter dotem conſtitutam tradit Lup. *in cap. per veſtras. de donat. inter vir. & vxor. in 3. notab. §. 3. n. 25. fol. mihi* 87. & in quolibet alio recipiente vel retinente pro eo quod gratis facere tenetur, tradit Hypolit. de Marſil. *ſingul.* 432. 4. 5. 6.

Et quamuis etiam Natta, *conſil.* -6. exiſtimauerit condictionem illam ob turpem cauſam non habere locum aduerſùs parentes nuptui filias ſuas tradentes; tamen Natta loquitur per verbum *crederem*, & videtur ſe reſtringere ad patrem, in cuius arbitrio erat minorem dotem conſtituere ſi voluiſſet: & præterea aduerſùs Nattam adeſt punctualis deciſio Lup. *in d. 3. notab. §. 3. à num. 21. vſque ad 26.* & Gutier. *de tutel. part. 2. c. 11. n. 10. in fine.* 7.

Opponebatur doctrina Pilei, quem ſequitur Ioan. Andr. in addit. ad Speculatorem *in titul. de re iudic. §. generalia, ad n. 21. litera G.* vbi diſtinguit vtrùm maritus tutori pro ſuo matrimonio ſolutum ſponte contulerit; an verò tutor extorſerit. Si extorſerit, diſtinguit inter magna & parua munera: ſed ſi ſponte contulerit; tunc exiſtimat, ſiue magna, ſiue modica ſint munera, non teneri tutorem: maximè ſi perfecto iam matrimonio data ſint. 8.

Sed reſpondetur nullam ex iſtis propoſitionibus ſubſiſtere. Nam quod attinet ad primam propoſitionem, verũ eſt Doctores diſtinguere duplicem turpitudinem, vnam expreſſam, aliam tacitam. Expreſſa eſt, quando dictum eſt: *do vel remitto tibi talem rem, vel* 9.

Digitized by Google

quantitatem , vt tale quid facias. Tacita , quando res
donata fuit abſque expreſſione cauſæ propter quam
donabatut. Hæc eſt diſtinctio communis DD. *in l. ſi
plagy.ff. de verb. obligat.* & *in rubric. ff. de condict. ob
turpem cauſam.* optimè Sichard. *in rubrica Cod. eod.*
10. *tit. n. 4.* † Quòd autem tacita ſufficiat , quando agi-
tur de donatione facta in eodem contractu propter
correſpectiuitatem,quia promiſſio præſumitur facta
contemplatione eius cui promittitur , & ſic turpiter
tradit : bene Caſtrenſ. *in d.l.ſi plagy. num.2. verſic. in*
11. *gloſ.* † vbi dicit quòd ſi promitterem centum , & in
eodem inſtanti tu faceres plagium , mea promiſſio
præſumitur facta contemplatione plagij. Et Sicard.
*vbi ſupra,n.4.verſic.ſed cum rubrica.*vbi poſita diſtin-
ctione turpitudinis expreſſæ, & tacitæ , dicit illũ tex-
tum de vtraque intelligendum eſſe ; cùm rubrica ge-
neraliter loquatur:& de vtraque etiã intellexit Card.
12. Tuſch. *in verb. obligatio. concluſ. 39. n. 1.* † vbi dicit
obligationem ex turpi cauſa non valere, ſiue ea expreſ-
13. ſa ſit,ſiue tacita. † Et hoc admittunt omnes DD. licèt
aliqui dubitent quando agitur de promiſſione facta
ex cauſa de præterito : quia tunc ſcienter ſoluens ex
cauſa turpi,videtur donare : adinſtar illius qui promi-
ſit vſuras , & poſtea ſciens illas eſſe indebitas , libera-
liter ſoluit:vt per Alexand. *in d. l ſi plagy. n.4. verſic.
& ſubdebat. Angel.* Idem Imol *ibidem,n.1.* Iaſ.*n.7. &
9. verſic. quæris eadem Gloſſa.* Imò. Bart.*in l. genera-
liter.ante n.1.ff.de verb.obigat. verſic.ſi verò non expri-*
14. *mitur.* quem ſequitur in *eadem l.* Alexander. † voluit
expreſſam turpitudinem vitiare contractum ipſo iu-
re, tacitam verò duntaxat ope exceptionis : quã con-
cluſionem probari aſſerit per *l. 1. Cod. de condict. ob
turp.cauſ.* vnde Bald. *in l. qui ſine vſuris. ff. de negot.
geſt.* relatâ Pelei doctrinâ format quæſtionem : & in-
diſtinctè tenet,tutorem teneri ad reſtituendum, quod
recipit : quia officium eius debet eſſe gratuitum , &
nihil poteſt recipere , nec lucrum ex adminiſtratione
15. ſua procurare † Et Gutier. *in tract. de tutel. part.
2. capu. 11.* qui aſſerit data tutori munuſcula gra-
tuitò , & ſine pactione , non repeti ; quod & verum
eſt : ſecùs de muneribus magni valoris , & conuen-
tione tacita , vel expreſſa præcedente : vt notauit in
caſu noſtro Caſtrenſ. *in dict. l. ſi plagy. num. 2.* fuit
tamen hoc negotium inter partes amicis tractantibus
concordatum.

CAPVT LXXVII.

Hæres grauatus de reſtituendo facit ſuos fructus hæreditatis , non ſolùm pendente conditione perceptos , ſed etiam poſt euentum conditionis , antequam fuerit interpellatus de reſtituendo ; niſi tamen fuerit hæres fiduciarius , qui nudus eſt miniſter , & ideo fructus reſtituere tenetur. Dicitur autem fiduciarius ſi concurrant quatuor à iure requiſita : Et ex quibus coniecturis colligi poſſit hæredem eſſe fiduciarium : Et quæ ſit differentia inter fiduciarium hæredem , & legatarium de quo teſtator confiſus noluit teſtes adhibere in ſua diſpoſitione.

SVMMARIVM.

1. *Hæres regulariter fructus pendente conditione fideicommiſſi perceptos non tenetur reſtituere fideicommiſſario.*
2. *Hæres grauatus ſuos facit fructus poſt euentum conditionis,ſi fideicommiſſarius fuerit negligens in petendo.*
3. *Limitatur ſi fideicommiſſarius habuerit iuſtam cauſam abſentiæ,vel ſit minor , pupillus , vel furioſus.*
4. *Quatuor requiſita concurrere debent ad faciendum hæredem fiduciarium.*
5. *Hæres fiduciarius eſt potiùs miniſter , quàm verus hæres.*
6. *Hæres grauatus de reſtituendo quidquid ad eam ex hæreditate prouenerit, non propterea dicitur fiduciarius.*
7. *Fructus hæreditatis non ſunt hæreditarij.*
8. *Acquiſita per hæredem ex fructibus, ad ipſum iure proprio pertinent.*
9. *Poteſt tamen teſtator mandare vt fructus inueſtiantur ad vtilitatem fideicommiſſi.*
10. *Vxor conuolans ad ſecunda vota non tenetur reſtituere liberis primi matrimonij quæſita ex fructibus bonorum mariti.*
11. *Non minus vxor eſt fiduciaria ſi cætera concurrant, quamuis grauata ſit de reſtituendo in caſum mortis, vel ſecundarum nuptiarum:& num.13.*
12. *Non conuenit fiduciario grauamini quòd inſtitutioni adiecta ſit conditio , quæ etiam viuente fideicommiſſario potuerit non exiſtere.*
13. *Concurrentibus coniecturis hæres fiduciarius declarandus eſt non obſtante mixtura aliarum conditionum extrinſecarum.*
14. *Quòd vxor grauata ſit reſtituere poſt mortem, non præiudicat fideicommiſſo confidentiali.*
15. *Grauamen impoſitum de reſtituendo integrè & ſine detractione, deductâ certâ ſummâ, arguit hæreditatem confidentialem.*
16. *Iuſſus aliquid retinere , videtur iuſſus totum reſiduum alteri reſtituere.*
17. *Si mulier iuſſa fuerit hæreditatem reſtituere dote retenta , ex eo confidentia arguitur.*
18. *Pupillaris ætas filiorum eſt magnum argumentum confidentiæ.*
19. *Quando dilatio data fuit fauore tã hæredis , quàm ſubſtituti , quidam exiſtimant etiam fructus eſſe reſtituendos.*
20. *Geminatio & conculcatio verborum multùm prodeſt ad inducendam fiduciariam reſtitutionem.*
21. *Vxor hæres fiduciaria dotem ſuam cum fructibus illius deducit de fideicommiſſo.*
22. *Mulier cui legatum à marito factum eſt , caſu quo conuolet ad ſecunda vota ; perinde eſt quoad illud legatum, ac ſi ad illas conuolaret de licentia mariti.*
23. *Mulier non tenetur liberis petere tutorem qui nihil præter alimenta habent.*
24. *Mater quæ tutelam formiter non acceptauit , non amittit legatum ſibi à marito factum , quamuis ad ſecunda vota non petito tutore tranſierit.*
25. *Fiduciaria reſtitutio non inducitur , ſi ex coniecturis colligatur ipſam fuiſſe abſque fiducia grauatam.*
26. *Non inducitur fiduciarium grauamen , niſi vltra cauſam adſint etiam verba teſtamenti , ex quibus fiducia argui poſſit.*
27. *Magna eſt differentia inter ſubſtitutionem fiduciariam hæreditatis , & legatum ſecretò fidei hæredis*

*hæredis commiſſum, quod iuſtis de cauſis te-
ſtator coram teſtibus declarare noluit.*
28 *Hoc poſterius confidentiæ genus probatur etiam
per teſtes ſingulares.*
29 *Sufficit quòd teſtes deponant ſe audiuiſſe hanc con-
fidentiam, ex ore teſtatoris vel hæredis.*
30 *Fauore liberorum declaratio teſtatoris circa fidu-
ciam, probatur duobus teſtibus.*
31 *Confeſſio hæredis quando reſpicit actum proprium
ipſius, dum dicit teſtatorem ſuæ fidei aliquid
commiſiſſe probat contra ipſum.*

CVm vxor grauata fuiſſet fideicommiſſo ex teſta-
mento mariti de reſtituendo illius hæreditatem
liberis ſuis in caſum ſecundarum nuptiarum, liberi
petierunt reſtitutionem, non ſolùm proprietatis, ſed
etiam fructuum vſque in diem ſecundarum nuptia-
1. rum perceptorum: & hoc quia † licèt regula gene-
ralis ſit hæredem grauatum non teneri reſtituere fru-
ctus poſt aditam hæreditatem perceptos, ante adue-
nientem caſum fideicommiſſi; *l. ſi quis bonorum. ff. de
legat.* 1. *l. in fideicommiſſariam. & l. poſtulantem. §. ſed
ſi huiuſmodi. ff. ad Trebell.* & clarè probat text. *in l. He-
rennius. ff. de vſuris*, & tradit Rip. *in dicta l. in fidei-
commiſſariam. num.* 4. Gabriel. *conſil.* 121. *num.* 58. *lib.*
1. Surd. *conſil.* 291. *num.* 6. cum aliis per eum alle-
gatis.
2. Quod adeo verum eſt, vt non ſolùm hæres graua-
tus ſuos faciat fructus perceptus ante aduentum con-
ditionis, ſub qua grauatus reperitur; verùm etiam
fructus quos percipit poſt aduentum conditionis, an-
tequam fuerit interpellatus per fideicommiſſarium
de reſtituendo hæreditatem; idque propter negligen-
tiam fideicommiſſarij non petentis; *l. mulier.* 22. *§. ſi
hæres. ff. ad Trebellianum.* Peregrin. *de fideicom. artic.*
49. *num.* 79. Pacif. *de ſaluian. interdict. inſpect.* 3. *cap.* 4.
num. 375. † Quod tamen limitatur vt non procedat,
3. quando fideicommiſſarius propter propriam abſen-
tiam non petit hæreditatem ſibi reſtitui. Bart. & alij
in dicta l. in fideicommiſſariam. vbi Rip. *num.* 10. Idém-
que procedit ſi fideicommiſſarius ſit pupillus, vel fu-
rioſus aut ſimilis perſona quæ abſentibus æquipara-
tur; quia hoc caſu nihil eſt quod ipſi fideicommiſſa-
rio imputari debeat, ſi non petierit. *l. in minorem. Cod.
quib. ex cauſ. in integ. reſtitut. non eſt neceſſar.* Ga-
briel. *conſil.* 121. *num.* 58. *&* 59. *lib.* 1. Menoch. *de ar-
bitrar. caſ.* 256. *num.* 26. Idem dicendum eſt in mino-
re per text. *in dicta l. in minorum.* Vincent. de Franch.
deciſ. 16. text. eſt in *l. cùm quidam. §. ſi pupilli. ff. de
vſur.* & in *l. ait prætor. §. primo, iuncta gloſ. in verb.
vltra vſuras. ff. de minoribus.* Circa quod videri po-
terit Coſt. *de rat. quæſt.* 28. *num.* 8. Honded. *conſil.* 36.
num. 15. *volum.* 2. Gaſp. Roderic. *de annu. reditib.
libr.* 3. *quæſtion.* 7. *numer.* 92. vbi id limitat & ex-
plicat.
4. Tamen ex facti circumſtantiis, & ex verbis teſta-
menti eliciebatur voluntas mariti faciendi hæredem
vxorem duntaxat fiduciariam; cùm quatuor à iure
& Doctoribus requiſita ad faciendum hæredem fi-
duciarium concurrant. Primò, quia fideicommiſſa-
rius erat filius teſtatoris. Secundò, quia hæres inſti-
tuta erat vxor, erga quam maritus magnam habebat
confidentiam, quam & ex verbis teſtamenti colligi
aſſerebant. Tertiò, quia vxor erat in tota hæreditate
inſtituta, & de tota reſtituenda grauata, etiam ex-
cluſâ quacumque detractione. Quartò, quia condi-
tio fideicommiſſarij præbuit cauſam dilationis, cùm
5. eſſet adhuc in pupillari ætate conſtitutus. † Quibus
ita concurrentibus concludunt communiter Docto-
res matrem aut aliam ſimilem perſonam confiden-
tem, miniſtram potiùs & cuſtodem bonorum, & fi-
duciariam nuncupari debere, quàm veram hæredem;
& eâ ratione cogi poſſe ad fructuum poſt aditam hæ-
reditatem perceptorum reſtitutionem. *l. Seius Sa-
turninus*: & *ibi* DD. *ff. ad Trebell.* Peregrin. *de fidei-
com. artic.* 3. *num.* 29. Rot. *deciſ.* 765. *num.* 1. *part.* 2.
recent. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 650. *per totum.*
& maximè *num.* 5. cum pluribus *ibi* citatis. Corneus,
conſil. 335. *num.* 29. *lib.* 1. Fontanel. *de pact. nuptial.
tom.* 2. *clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *part.* 5. *num.* 74. *& ſequentib.* Fu-
ſar. *quæſt.* 616.
Non ſufficeret autem ſi teſtator ſimpliciter one- 6.
raſſet vxorem, vt liberis reſtitueret quidquid ad
ipſam ex hæreditate perueniſſet. Mantic. *de coniect.
lib.* 7. *titul.* 10. *numer.* 7. † Ratio eſt quia fructus hæ- 7.
reditatis non ſunt hæreditarij. Surd. *deciſ.* 271. *nu-
mer.* 8. † Multò minus acquiſita per hæredem ex 8.
fructibus quæ ad ipſam iure proprio pertinent. Cra-
uet. *conſil.* 295. *numer.* 4. † Niſi tamen teſtator ex- 9.
preſsè mandaſſet fructus inueſtiri in fauorem fidei-
commiſſarij, & pro augmento fideicommiſſi. Rot.
deciſ. 682. *num.* 8. *part.* 1. *recent.* relata apud Gratian.
diſcept. 640. † Et facit à ſimili de vxore conuolante 10.
ad ſecunda vota, quæ licèt teneatur reſtituere libe-
ris primi matrimonij omnia quæſita ex ſubſtantia
mariti, non tamen tenetur reſtituere quæſita ex fru-
ctibus bonorum mariti. Franc. *deciſ.* 18. *per totam.*
Ioannes Andreas Georgius, *allegat.* 14. *num.* 8. *&
ſequentib.* maximè ſi tales acquiſitiones fuerint factæ
per hæredem grauatam nomine proprio. Surd. *deciſ.*
15. *num.* 8.
Neque obſtat ſi dicatur dictam vxorem non ſim- 11.
pliciter fuiſſe inſtitutam hæredem, & grauatam de
reſtituendo, aduenientibus caſibus in teſtamento ex-
preſſis, ob ſolum fauorem filij; cùm adiectæ fuerint
aliæ conditiones quæ oſtendunt etiam fauorem ma-
tris fuiſſe in conſideratione apud teſtatorem, qui
voluit quòd ipſa reſtitueret poſt mortem ſuam, vel
in caſum ſecundarum nuptiarum: quo caſu dilatio
non cenſetur appoſita fauore ſolius fideicommiſſa-
rij; ſed etiam fauore ipſius hæredis grauatæ: vt per
Angel. & Alexand. *in dicta l. Seius Saturninus.* † Quia 12.
legis illius diſpoſitio non procedit, quando inſtitu-
tioni adiicitur conditio, quæ etiam viuente fideicom-
miſſario potuit non exiſtere. Gabriel. *conſil.* 128.
num. 3. *volum.* 1. Rip. in *l. cum filiofamilias. num.*
61. *ff. de legat.* 2. Mantic. *libr.* 7. *de coniect. tit.* 10.
num. 16.
Quia Reſponſum fuit hoc eſſe verum, quando 13.
aliæ circumſtantiæ non traherent animum Iudicis,
vt ex illis colligeret intentionem diſponentis, vt
dilatio ſeu conditio per eum adiecta fuiſſe fauore
fideicommiſſarij crederetur: prout in caſu propoſi-
to plures concurrebant coniecturæ: vt notanter
dicit Peregrin. *de fideicommiſſ. articul.* 49. *numer.*
26. † Immò multi exiſtimant non præiudicari fi- 14.
deicommiſſo confidentiali, quamuis vxor poſt
mortem ſuam rogata eſſet reſtituere. Menoch.
conſil. 1135. *numer.* 14. *&* 17. vbi præcisè loquitur
de matre grauata de reſtituendo liberis poſt mor-
tem ſuam hæreditatem mariti, conſideratâ iuue-
nili ætate ipſorum. Fontanel. *de pact. nuptial. clauſ.*
5. *gloſ.* 8. *part.* 4. *numer.* 82. *verſic. quoad tamen re-
quiſitum.*
Coniecturæ autem in caſu propoſito erant euiden- 15.
tiſſimæ: quia teſtator declarauerat diſertis verbis ſe
velle, vt vxor reſtitueret integrè & ſine detractione
omnia bona & hæreditatem ſuam, ita quòd ipſa ha-
beret ſuper dictis bonis ſummam decem millium li-
brarum pro omnibus iuribus ſibi competentibus;

16. & totum reſiduum reſtitui eâ ratione mandauit: † vt
per text. *in l.3.§. cùm Pollidius ff. de vſur.* tradit *ibi-
dem* Bald. *in 2. notabili*, quod iuſſus aliquid retinere,
videtur iuſſus totum reſiduum alteri integraliter reſti-
tuere: & magis ad propoſitum eſt text. *in l. cùm quis.*
17. *§. mulier. ff. de dote praleg.* † Vbi mulieri cui dos à
marito relicta fuit, & ab eo hæres inſtituta, grauata
de reſtituendo totam hæreditatem, tenetur etiam
fructus ex hæreditate perceptos reſtituere: vt bene
Cuiac. *in explicatione d. §. cum Pollidius, ad librum
19. quaſt. Papin.* Peregrin. *de fideicom. artic. 49. num.*
27, & Ioan. Copus *in tract. de fructib. tit. 3. tertiæ par-
tis, cap. 2. num. 5.*

18. Et ſanè negari vix poterat, quin propter pupillarem
ætatem filij, dilatio fauore ipſius duntaxat appoſita
cenſeretur: & ideo fructus illi reſtituendi eſſent: ma-
ximè concurrentibus aliis requiſitis per text. *in l. ſi ita
§. Pegaſus. ff. de legat.* 2. Rip. *in dicta l. in fideicom-
miſſariam. num. 7.* Copus *loco citato, num. 6. & 7.* Can-
cer. *part. 3. cap. 10. de legat. num. 29. & 30.* Mantic. *de
19. coniect. lib. 7. tit. 10. num. 10.* † Immò ſi credimus Me-
nochio, fructus reſtituendi ſunt per hæredem graua-
tum, quando reſtitutio demandata fuit ſub dilatione
in gratiam vtriuſque tam fideicommiſſarij, quàm hæ-
redis grauati: vt notauit Menoch. *in tractat. de ar-
bitrar. caſ. 256. num. 18. in fine, verſic. quam declara-
tionem.*

20. Perpendenda etiam erat geminatio verborum,
quibus teſtator dictam ſummam decem millium li-
brarum vxori reliquerat, pro omnibus & quibuſcum-
que iuribus quæ ipſa prætendere poterat ſuper bonis
& hæreditate ſua: quam geminationem conſiderat
Menoch. *de arbitrar. dicto caſ. 256. num.* 16. Mantic.
loco citato, numer. 12. & 13. Peregrin. *dicto artic. 49.
num. 28.*

21. Reſtituenda igitur erit tota hæreditas cum fructi-
bus à die mortis perceptis, deducta tamen in primis
dote ſua, & iuribus dotalibus, cum fructibus ipſo-
rum: per text. in *dicta l. cùm quis. §. mulier. ff. de dote
praleg.* Peregrin. *dicto art. 49. num. 27.* Copus in *tract.
de fructib. tit. 3. part. 3. cap. 2. num.* 5. Socin. iun. *conſil.*
170. *num. 6. & 7. volum.* 2. vxor enim ſtatim poſt adi-
tam hæreditatem cenſetur dotem ſuam deduxiſſe: &
ideo fructus vſque ad concurrentem dotis quantita-
tem non tenetur reſtituere.

22. Neque petitioni legati decem millium librarum
nocebat tranſitus ad ſecunda vota, cùm maritus illas
legaſſet in caſum ſecundarum nuptiarum; quo caſu
perinde eſt ac ſi ad illas conuolaſſet cum licentia ma-
riti. Cod. Fabri. lib. 5. tit. 5. *de ſecund. nupt. definit.* 5.
Gutierr. *de matrim. cap.* 109. *num.* 60. Sanch. in *eod.
tract. lib. 7. diſput. 89. num. 52.*

23. Neque tenebatur liberis petere tutorem, cùm nihil
haberent præter alimenta. *l. 2. §. ſi mater. ff. ad Tertull.*
Montan. *de tutel. cap. 15. n. 104.* Gutier. in *eod. tract.
part. 1. cap. 16. num.* 101. & 103. *iuncto. num.* 134. &
24. 135. † Immò non perdit legatum mulier, quæ formi-
ter tutelam non acceptauit: prout ab hac vidua ac-
ceptata non fuerat. Surd. *conſil. 175. num.* 33.

25. Cæterùm præmiſſa procedebant ſtantibus prædictis
circumſtantiis: nam ſi illæ ceſſarent, aut aliæ in con-
trarium adducerentur, concludendum eſſet contra fi-
deicommiſſum fiduciarium: prout in caſu occurrenti
aliquando Reſpondi iuxta egregiam deciſionem Bu-
rat. 616. *num. 22. & ſequent. & per totam deciſ.* quæ ta-
men aliis de cauſis fuit reuocata apud eumdem Burat.
26. *deciſ.* 901. † Vna autem ex coniecturis eſſet, ſi in teſta-
mento nulla adeſſent verba quibus deſignaretur te-
ſtatorem habuiſſe confidentiam erga perſonam hæ-
redis inſtituti: vt per Bald. *in dicta l. 3. §. cùm Pollidius.
ſub num. 1. ff. de vſur.* & *ibi* Cuiac. *verſic. ergo duplici.*
Peregrin. *dicto artic. 3. num. 19. verſic. fiduciam autem.
& verſic. quartum.* Illuſtriſſ. Dominus Argel. *de ac-
quir. poſſeſſ. quæſt. 15. num. 60.* Caualer. *deciſ. 381. num.
2. verſic. Nam hæredem. & num. 5. verſic. concurrentibus
igitur.* & probatur in *l. quidam cùm filium. 46. verſic.
reſpondi.* ibi *manifeſtum eſſe debet ſcriptum hæredem
fidem dediſſe, & teſtatorem fidem eius ſecutum fuiſſe.
ff. de hæred. inſtit.* Hodiern. *in l. hac edictali. quæſt. 28.
n. 34.* Rot. *deciſ. 351. num. 13. parte 4. recent. tomo* 2. ſeu
part. 8. recentior. & in *deciſionibus inſertis in fine huius
capitis.*

Verùm diligenter aduertendum eſt, magnam eſſe 27.
differentiam inter caſum prædictum, & illum qui con-
tinetur in *l. final. Cod. de fideicom.* Nam in *d. final.* ſup-
ponitur quòd teſtator de vxore confiſus fuerit, & pro-
pter talem confidentiam teſtes adhibere noluerit,
dum illam de reſtituendo legatum grauauit, Corn. *in
dicta l. final. num. 4.* Fuſar. *conſil. 32. n. 9.* Propriè enim
fiducia non cadit in relictis particularibus. Rota, *dec.
351. n. 14. part. 4. recent. tom. 2.* ſeu *part.* 8.

Quæ confidentia circa legatum probatur per teſtes, 28.
quos etiam ſingulares ſufficere voluit Caſtrenſ. *conſil.
395. num. 1. verſic. hi quidem teſtes. volum.* 2. quem ſe-
quitur Rot. in caſu fiduciariæ hæreditatis. *deciſ. 765.
part. 2. recent. num. 7. & 8.* † Et ſufficit quòd depo- 29.
nant ſe ita audiuiſſe a teſtatore, vel ab hærede. Cra-
uet. *conſil. 73. num.* 3. Mantic. *de coniect. lib. 12. titul.
16. num.* 20. † Præſertim ſi agatur de fauore libero- 30.
rum, quo caſu duo teſtes ſufficiunt. Seraph. *deciſ. 1302.
num. 6. & 7.*

Confeſſio etiam ſola hæredis probat fideicommiſ- 31.
ſum, quando reſpicit actum proprium ipſius hæredis
confitentis: vt cùm fatetur teſtatorem ſuæ fidei com-
miſiſſe vt aliquid certæ perſonæ præſtaret: vt bene
explicat Fuſar. *d. conſ.* 32 Bellon. iun *conſ. 18. n. 30. verſ.
4 & vlt. caſum.* Sed iſta confeſſio probari debet ſaltem
per duos teſtes. Rota, *d. deciſ. 351. n. 20. part. 8. recent.*

DECISIO ROTÆ ROMANÆ in cauſa Carpentoraten. hæreditatis coram R. P. D. BICHIO.

28. *Iunij* 1647.

CVilibet ex filiis tam natis quàm naſciturìs Ber-
nardus Fabre in teſtamento, quod condidit de
anno 1584. legauit iure particularis inſtitutionis flo-
renos 600. certis temporibus ſoluendos. Et vlterius
mandauit illos enutriri, veſtiri, & educari in omnibus
bonis moribus & virtutibus, artibúſque de bona
arte prouideri ſumptibus hæreditatis; addito quòd
nihil aliud habere, aut petere poſſint ſuper eius bo-
nis, & hæreditate; ſiue iure legitimæ, quartæ Trebel-
lianicæ, Falcidiæ, aut quocunque alio iure, quia vult
dicto legato eſſe contentos.

Deinde ſcripſit hæredem vniuerſalem Claudium
fratrem germanum, ſolum & pro toto, per quem
voluit, & ordinauit ſupradicta legata realiter ſolui &
ſatisfieri. Qui Claudius ab anno 1596. quo deceſſit
teſtator bona hæreditaria tanquam verus, & ſolus
hæres pacificè poſſedit vſque ad annum 1620. & ſuc-
ceſſiuè poſſederunt eius filij, & hæredes vſque ad an-
num 1641. tunc enim, & ſic elapſis 45. annis Ioanna
filia Bernardi teſtatoris, & Franciſcus eiuſdem nepos
ex

ex Teofredo filio contra illos petierunt immitti, ſub prætextu quòd Claudius vt ſupra inſtitutus hæres vniuerſalis à Bernardo fuerit duntaxat hæres confidentialis ſeu fiduciarius, cum onere reſtituendi hæreditatem filiis teſtatoris.

Prodiit hæc lis coram Iudice de partibus in Ciuitate Carpen. donec per appellationem à decreto admiſſionis articulorum à D. Vicelegato ad vtrumque effectum admiſſam deuoluta ad Curiam finem primæ inſtantiæ recepit à ſententia abſolutoria contra actores lata, & nunc ſecundam inſtantiam ſortitur in Rota, vbi propoſito à me hodie dubio an actoribus ſit danda immiſſio, non eſſe dandam Domini cenſuerunt.

Vt enim hæres fiduciarius quis inſtitutus dicatur, copulatiuè inter cætera requiritur cauſa ob quam teſtator proprios filios, nõ potius recta via, ſed mediante alio hærede fiduciario ad ſuam hæreditatẽ vocauerit, & verba teſtamẽti ex quibus fidei hæredis inſtituti hæreditatis reſtitutionem cõmittere voluiſſe deducatur, vt notat Bald. *in l. in fideicommiſſi 1. §. cùm Pollidius ff. de vſur.* ibidémque Cuiac. *verſ. ergo duplici.* Bertraz. *conſ. ciuil.* 18 *n.* 8 Honded. *conſ.* 51 *n.* 88 *lib.* 2. Peregr. *de fideic. art.* 3. *n.* 19. *verſ. & fiduciarium*, & *de iur. Fiſc. lib.* 3. *tit.* 19. *n.* 3. Rot. *deciſ.* 381. *n.* 2. *corã bon. mem.* Card. Cauaier. *deciſ.* 616. *n.* 15. & 23. coram bon. mem. Burat. *deciſ.* 351. *n.* 13. *part.* 4. *tom.* 2. *recent.* & *in Bononien. Iuriſpatronatus* 4 *Iulij* 1640. *coram me* §. 1. deſumitúrq; ex text. *in d. l. in fideicommiſſi. §. cùm Pollidius. ff. de vſur. in l. quidã cum filium familias.* 46 *ff. hæred. inſtit. in l. Seius Saturninus* 46. *ff. ad Trebell.* in quibus vtrumque concurrebat; Probandum autem vtrumque eſt ab allegante, vt habetur *in d. l. quidam cum filium familias*, ibi *non aliter ab eo fideicommiſſum peti poſſe, quàm ſi & ipſum teſtatorem fidem eius ſecutum eſſe probaretur.*

At in caſu noſtro non probarunt actores, immò verba teſtamenti excludunt penitus fiduciariam, ſiue attendamus inſtitutionẽ hæredis, ibi, *inſtituit hæredem Claudium Fabre eius fratrem dilectũ, ſolum, & pro toto*; ponderando præſertim verba illa *ſolũ & pro toto*, quę importare videntur plenum dominium tã in proprietate, quàm in fructu, & per conſequens plenariã ac liberam inſtitutionem, vt ad propoſitum ponderat Ioſeph. Ramon *conſ.* 67. *ſub n.* 17. quamuis hoc ſolũ non ſufficit ſi alia adeſſent ſigna fiduciæ Bertazz. *d. conſ. ciuili lib.* 8. *n.* 17. *verſ. ſecundo per facultatem.* Cancer. *var. reſol. tom.* 1. *cap.* 1. *n.* 219. *& ſeqq.* Siue attendamus præcedens legatũ factum filiis cum expreſſa prohibitione plus petendi, per quam dicuntur penitus excluſi ab vniuerſali ſucceſſione. Bar. *in l. quoties, §. ſi duo. n.* 1. & 5 *ff. hæred. inſt.* Ruin. *conſ.* 90. *n.* 11. *lib.* 2. Gabr. *conſ.* 132. *n.* 42. *lib.* 1. Rouit. *conſ.* 47. *n.* 14. vbi ait ex dicta prohibitione reſultare claram mentẽ teſtatoris, quod taliter inſtituti in nullo caſu poſſint plus habere *lib.* 2. Rot. *deciſ.* 635. *n.* 4. *part.* 1. *recent.* Præſertim quia prohibiti ſunt petere ex cauſa legitimæ, Trebellianicæ, & Falcidiæ, aut quocunque alio iure, atque ita nec iure fiduciarię inſtitutionis, quod ac omne aliud ſub vniuerſalitate verbi *quocumque* cõprehenditur. Ruin. *conſ.* 98. *n.* 11. *lib.* 2. Ceph. *conſil.* 13. *n.* 1. cùm tamen ſufficeret non adeſſe aliquod verbũ confidentię indicatiuum. Burat. *dict. deciſ.* 616. *numer.* 18. *verſ. maximè*, Rot. *dict. deciſ.* 351. *n.* 13. *verſ. nam de verbis. part.* 4. *tom.* 1. *recent.*

Cauſa pariter non eſt ex aduerſo probata; Nec allegare ſufficit quòd filij teſtatoris eſſent impuberes, ad tradita per Peregr. *de fideic. art.* 3. *num.* 19. *verſic. quia impubes* Neguſ. *quæſt.* 310 *numer.* 53. *verſi c. minor ætas*, Moder. Neapol. *in l. hac edictali. quæſt.* 28. *ſub num.* 35. *verſic. item poteſt. Cod. de* 2. *nupt.* Aut quòd teſtator hoc modo prouidere voluerit filiis de adminiſtratore, eidémque Claudio adminiſtratori filiorum ſucceſſiuam obedientiam, de qua alioquin verebatur conſeruare.

Quia cùm non omnes filij eſſent impuberes (aderat enim Franciſcus ætate maior tempore teſtamenti) in omnibus non militabat cauſa pupillaris ætatis, ſiue timoris inobedientiæ, qui in impuberibus cadere non poterat, & per conſequens ne eadem inſtitutio quoad aliquos filios cenſeatur fiduciaria, libera verò quoad alios; dicendum eſt nullatenus fiduciariam eſſe, *vt in his terminis aduertit* Burat. *dict. deciſ.* 616. *ſub numer.* 23. *verſ. cauſa non conueniebat, & num.* 24.

Eò minus quia teſtator aliter poterat Claudio fratri hæredi inſtituto filiorum adminiſtrationem, ac gubernium & filiis obedientiam erga Claudium iniungere, Bertrand. *conſ.* 47. *ſub n.* 7. *verſ. ſi cum. vol.* 3. *part.* 2. Cuman. *conſ.* 108. *ſub n.* 1. *verſ. iuſtius tamen.* Grat. *diſcept.* 446. *n.* 5. Prout ſpecialiter per Capitulum ſeparatũ iniunxit; Vnde inſtituendo poſtea Claudium hæredem vniuerſalem tãquam fratrẽ dilectum, ibi, *eius fratrẽ dilectum* præſumitur non ex alia cauſa quàm dilectionis motus ad inſtituendũ, vt in proximis terminis Decius *conſ.* 601. *ſub n.* 4. *verſ. & in fauorem*, & in puncto Rot. *in ſupra citata Bononien. Iuriſpatronatus coram me, §. neque pro cauſa, verſ. quem potius.* Vel in omnem euentũ negari ſaltẽ non poteſt quin allegata cauſa ſimulandi inſtitutionẽ fratris, ac fiduciæ ſit dubia, ſed certa requiritur: Abb. *conſ.* 9. *numer.* 1. & 8. Natt. *conſ.* 628. *numer.* 17. *& ſequentib.* Honded. *conſ.* 46. *numer.* 3. & 4. *lib.* 1. Farinac. *conſ.* 40. *ſub numer.* 60. *lib.* 1. & fuit dictum *in Bononien. bonorum de Montcrentiis* 27. *Iunij* 1611. *coram bon. mem. Pena.*

Hinc non obſtant teſtes ex aduerſo examinati: Quia nemo deponit de cauſa fiducialitatis, nec interfuerunt teſtamento, & quatenus deponunt de verbis longè poſt teſtamentum prolatis à Bernardo teſtatore vel à Claudio hærede, ex quibus fiducialitas probari poteſt, Caſtill. *quotid. contr. lib.* 5. *cap.* 69. *col.* 8. & 9. Rot. *deciſ.* 765. *num.* 10. *part.* 2. *recent.* non merentur fidem.

Primò quia aliqui ex illis examinati fuerunt vigore monitorialium abſque citatione partis, Surd. *conſ.* 129. *numer.* 23. Giorb. *deciſ.* 95. *numer.* 1. Rot. *deciſ.* 250. *numer.* 23. *part.* 6. *recent.* Alij examinati fuerunt poſt interpoſitam appellationem à decreto admiſſionis articulorum, quæ licèt quando tale decretum interlocutorium eſt, non impediat, quominus Iudex à quo poſſit ad vlteriora in examine procedere, donec per Iudicem appellationis fuerit inhibitus, Lancell. *de attent. part.* 2. *cap.* 12. *limit.* 1. *numer.* 1. *& ſequentib.* Rot. *deciſ.* 17. *de appellat. in antiqu. & in Mantuana bonorum* 20. *Maij* 1611. *coram Vbaldo ſeniori impreſſ. apud* Marcheſ. *de commiſſ. part.* 1. *fol.* 1221. *numer.* 1. obeſt in caſu noſtro quo decretum eſt diffinitiuum, vt patet ex lectura, ibi, *ſeruatis terminis, & concluſione in cauſa, &c. Chriſti nomine, &c.* Summ. *Ioannes & litis conſ. num.* 12. Et vltro verificata fuit cauſa appellationis coram Iudice ſuperiori, nempe V. Legato Auenionenſ. ad cuius ſignaturam ſpectant appellationum admiſſiones, illéque appellationem ad vtrumque effectum admiſit; Nam talis admiſſio vi retrotractionis ad diem decreti reddit attentatum examen teſtium & quicquid medio tempore geſſit Iudex à quo. Lancell. *de attent. part.* 2. *cap.* 12. *ampliat.* 19. *numer.* 1. Reuerendiſſ. Vrgellen. *deciſ.* 96. *numer.* 4. cum aliis allegatis ab Adden. ad Burat.

deciſ.902.numer.6. & in Collen. Decanatus 7. May 1640 coram R. P. D. meo Roias.

Secundò quia eſto quòd ſufficerent duo teſtes, eo quòd agitur de probanda, ſiue voluntate patris inter liberos, quæ duobus teſtibus probatur l.hac conſultiſſima.§.ex imperfecto, vbi Iaſ.n.6. Co l. teſtam.Gabr. de teſtam. concluſ.7. n.1. & 2. Michael Graſſ in §. teſtamentum. quæſt. 11. n.4. Seraph. deciſ.1302.n.6. ſiue conuentione inter teſtatorē & hæredē de reſtituendo hæreditatē filiis teſtatoris, quæ pariter non vltra duos teſtes requirit, vt in his terminis Iaſ. in l.fin. n.17. & 18.Cod.fideic.Alb. conſ.519.n.5.& 6.Grat.diſcep 650. n.32. aliiq; allegati per Mart. de ſucceſſ. legal. part.4. q.3.art.4.num.19.& 20.Moder.Bononien. de aeq.poſſ. q.15.ſub n.69. Burat. deciſ.616.n.7.provt plures non requiruntur ſi probatio tendit ad declaranda verba teſtamenti vbi dubia ſunt; Nam vbi ſunt clara, vt in caſu noſtro, non eſt locus declarationi, ſed inducitur ex verbis poſt teſtamentum, ad quam probandam ſeptem omnino teſtes neceſſarij ſunt, non ſecùs ac ad illam inducendam iuxta magiſtralē diſtinctionem, quam aliis relatis tradit Surd. conſ. 129. n.29. Hund. conſ.51. n.76.& ſeq. lib.2. Io.Franc. à Ponte conſ.63. n.9.& ſeq. lib.1. Cancer. var. reſolut. part. 3. cap.10. n. 408.& ſeqq. & in his terminis ſecutus eſt Grat. d. diſcep.650 n.25.& ſeq. Rot.coram Burat.d.deciſ.616. numer.4. & part. 2. recent. deciſ. 765. numer. 6. & 7. Licèt in eo caſu Rota duos tantùm teſtes admiſerit, quia in teſtamento aderant verba confidentialia, vt patet num.13.

Eſto, inquam, quòd duo teſtes ſufficerent; Tot in caſu noſtro non adſunt; Nam ſolùm ſextus teſtis deponit audiuiſſe longè poſt teſtamentum à Bernardo teſtatore & Claudio hærede, ipſius Claudij factam fuiſſe inſtitutionem ſub promiſſione reſtituendi filiis teſtatoris.

Tertius autem teſtis deponit audiuiſſe à Claudio quòd quamuis teneret, & poſſideret bona Bernardi fratris nihilominus redderet contentos, & ſatisfactos eius filios, & poneret illos in quiete & pace, quæ verba non important per neceſſe promiſſionem reſtituēdi bona, cùm verificari poſſint reſpectu ſupplementi legitimæ, quod deinde Claudius ſoluit filiis teſtatoris, cúmque ſint admodùm generica, & ferè honorifica & curialia non obligant aut deponunt, cap. cum veniſſent. circa med. verſ. ipſe vero.de inſt. Iaſ. in l. ita ſtipulatus num.5.ff.verb.oblig.Seraph.deciſ.235.num.3. Andr. deciſ.92.num.8.

Secundus pariter teſtis nullius eſt momenti, quia ait Bernardum & Claudium fratrem conueniſſe ſimul de faciendo donationem reciprocam, & Claudium recepta per publicum inſtrumentum donatione à fratre, finxiſſe ſe ægrotum ne ſimilem fratri faceret, de quo inſtrumento donationis Bernardi erga Claudium nullibi conſtat, & quatenus dicatur deperditum, non probatur eius tenor per teſtes non docto de inſtrumenti amiſſione, Caſtr.in l. 1.num 3. Cod. de fid. inſtr. Bart. in auth. ſi quis in aliquo. num.6. C. edend. Ceph. conſ.171.num.48.Surd.conſ.109. num. 10.Afflict.deciſ. 274. num. 4. Rot. in Biſuntina cenſus 24. May prox. prat.§.1.quia,coram R.P.D. meo Corrado.

Vnde non vrget quòd ad probandam fiducialitatem admittuntur etiā teſtes ſingulares, Caſtrenſ.conſ. 395.n.1. verſ. iſti quidem teſtes part.2. Aym. conſ.73. n.33. Simon. de Petr. conſ.67. n.12. Mant. de coniect. lib.12. tit.16.n.20.Seraph.dec.1302.n.1. Rot. dec.765. n.7.& 8.part.2.recent.Quia vt dicebam vnicus teſtis, nempe ſextus deponit de confeſſione extraiudiciali, ad quam probandam regulariter, nec ſufficiunt teſtes ſingulares etiam ſingularitate adminiculatiua, Alex. conſ.68.n.8. lib.3. Put.deciſ.466.n.1.lib.1. in corr.Burat. deciſ.117.n.8. Et prætcrea quamuis teſtes deponerent de ipſa diſpoſitione ſeu pacto confidentiali, eorū ſingularitas non poſſet admitti, niſi verba teſtamenti eſſent dubia, vt in puncto reſpondendo contrariis declarat Burat.d.dec.616.n.16.Grat.diſcept.650.n.24. & plur. ſeqq. Et teſtes deponerent de diuerſis actibus tendentibus ad eumdē finem, ſecus verò quando deponunt de eodem actu, ſed diuerſimodè, provt in caſu noſtro deponit ſecundus, & ſextus teſtis, & ratio diuerſitatis eſt, quia primo caſu ſingularitas eſt adminiculatiua, ſecundo verò obſtatiua, quę dicta teſtiū deſtruit; ita vt nullam omnino faciant probationem, Farinac.de teſtib. qu.64.n.5. & 6. & n.54. Ciriac. contr. 487.n.1. & 2.ſeqq.vbi allegat concord.

Rurſus non obſtat, quòd etiam coniecturis fiducialitas probari poſſit Salyc. in l. etiam.n.7.verſ.item dico C. ad leg.Falc.Rot.d deciſ.765. n.11.part.2. recent. cū aliis alleg.à Moder.Bononienſi de acq.poſſeſſ.qu.15. n.70. & ſic concurrat Tum præſumptio maioris dilectionis erga proprios filios quàm erga fratrem, quam in puncto ponderat Bertazz. conſ. ciuil.8.n.9. Pacian. conſ.66.n.14.& ſeqq. Alb. conſ.529.n.37. Cancer. var. reſol.tom.1.cap.1.n.217.Tum ſucceſſiua declaratio facta per Bernardum teſtatorem, quòd Claudius ſcuta 600. quæ ei debet Bernardus detrahere in primis poſſit, ſi quando mortuo Bernardo ad diuiſionē cum eius filiis deueniret; id quod ſupponit bona Bernardi ad filios eſſe deuoluenda; Tum obſeruantia, nā Claudius poſtea in ſuo teſtamento æquè inſtituit cum propriis filiis filios Bernardi, vt in his terminis ponderat Bertaz. conſ. 8. num. 12. verſ. quarto, & num.13. & idem Claudius viuens ſoluit filiis Bernardi vltra quantitatem florenorum 600. à patre legatam.

Coniecturę enim admittuntur vbi verba teſtamenti clara non ſunt, at in claris non eſt locus coniecturis l.continuus, §. cum ita ff. verb. oblig.l.ille aut ille §. cum in verbis. ff. leg.3. & in his terminis Ioſeph. Ramon. conſ.67. num.17. Præter quod ex aduerſo adductæ non releuant.

Nam paterno amori, & obligationi erga filios ſatisfactum fuit mediante legato in cauſam legitimæ, vltra quam potuit pater ad libitum de bonis diſponere, Dec.conſ.246 ſub n.4.& conſ.547.n 1.Pariſ.conſ.34. n 24.lib.2. Menoch. conſ. 685. n.4. & ſeqq. & in reliquis bonis præſumitur magis quàm filios dilexiſſe eū quem hæredem vniuerſalem inſtituit. Simon de Præt. de interpret. vlt. volunt. dub.1. lib.4.n.7. Grat. diſcep. 565. n.11. aliter dicendum eſſet quòd teſtamentū patris ſemper eſſet fiduciale quando filios hæredes vniuerſales non inſtituit.

Declaratio debiti detrahendi in caſum diuiſionis procurata fuit à Claudio, vt ſibi ſuffragaretur in euētum, in quē Bernardus inſtitutionem de eo factam reuocaret, vt poterat. Oldr.conſ.174.n.2. Gutier.conſ.2. n.6. Ciriac. contr.168.n.5. & per tot.

Obſeruantia eſt pro Claudio, quia prius teſtamentum, in quo ille etiam nepotes ex Bernardo fratre hæredes inſtituerat non habuit effectum, ſed per ſecundum continens dumtaxat inſtitutionem propriorum filiorum reuocatum fuit. l. 1. §. penult. ff. ſi tabul. teſtam. null. extab. Bald. in l. ſancimus. num. 2. Cod. de teſtam. Bart. in l. ſi iure 18. numer.3. ff. legat. 3. cum aliis allegatis in Nepeſina hæreditatis 27. Martij 1626. coram bon. mem. Remboldo.

Quòdque Claudius ſoluit filiis Bernardi vltra quātitatem legatam à patre ceſſit in cauſam ſupplementi legitimæ eiſdem filiis debiti non obſtante patris prohibitione l. quoniam in prioribus, C.inoff. teſtam. Dec. conſ.

conſ. 495. *num.* 22. *& conſ.* 688. *n.*7. Peregr. *fideicom. art.*39.*num.*1.aliíque allegati per Moder.*ae legit.lib.*3. *tit.*3. *quæſt.* 6. *num.* 3. & per hanc ſolutionem factam à Claudio tanquam hærede Bernardi ipſum dicti filij, in verum hæredem agnouerunt: ad tradita per Surd. *conſ.*212. *num.*10. *& deciſ.*104. *num.*7. & 8. Rot. *deciſ.*338. *num.*8. *part.*4. *tom.*2. *recent.* Quo magis contrahendo pluties cum Claudio tanquam vero hærede, ac permittendo quòd ille hæreditario titulo omnia alia bona Bernardi poſſideret per 45. annos, intra quos gratis negatur eos ignoraſſe aſſertum pactum confidentiale, cùm teſtes ex aduerſo inducti deponant fuiſſe de hoc publicam vocem & famam, Peregr. *de fideicom. art.* 52. *numer.* 104. *verſ.quintus.* Farinac. *in fragment. liter. I. num.* 138. Trentacinq. *var. reſolut. lib.*3. *tit. de tranſact. reſol.* 1. *num.*26.

Hæc autem obſeruantia ſubſecuta confidentiam excludit. Burat. *d. deciſ.*616. *num.*20. concurrentibus præſertim in idem aliis coniecturis, nempe quòd Bernardus certos executores ſui teſtamenti reliquit, nec reliquiſſet ſi de fide hæredis integrè confidiſſet. Quòd Claudium hæredem filiis in quantitate illis legata ſubſtituit, nec è conuerſo eoſdem in hæreditate ſubſtituit Claudio in certum tempus, aut euentum vt ſolet quando inſtitutio eſt fiduciaria; ita vt non ſufficiat ſubſtitutio in euentum incertum. Alexand. *in l. Seius Saturninus* 46. *num.*3. *&* 4. *ff. ad Trebell.* Iaſ. *in l. ſi cui legatur* §. *hoc autem*, *num.* 10. *ff. leg.*1. Neguſ. *quæſt.*310. *num.*53. Quòd licèt Claudius tempore teſtamenti conditi à Bernardo, filiis, & vxore careret, nupſit tamen poſtea, & filios ſuſcepit, nec Bernardus qui diù ſuperuixit teſtamentum reuocauit, aut aliquam declarationem fauore filiorum ipſius Bernardi à Claudio fieri procurauit, vt veriſimiliter feciſſet ſi fidei Claudij hæreditatis reſtitutionem ſecretò commiſiſſet, cùm eadem fides ſuſpecta reddita eſſet ob ſuperuenientiam filiorum.

Ex quibus coniecturis, necnon obſeruantia, & verbis teſtamenti initio ponderatis confunduntur coniecturæ in contrarium adductæ *l. diuus ff. præſumpt.* Surd.*conſ.*16.*n.*23. & in his terminis Grat.*diſcept.*650. *num.*33. Burat.*deciſ.*616.*num.*23. & in dubio pronunciandum eſt pro poſſeſſore. Caſan. *conſ.*45. *ſub n.*163. *verſ. quia in dubio iudicandum.*

Et ita deciſum vtraque parte informante.

R. P. D.

BICHIO

Carpentoraten. hæreditatis.

Veneris 5. Iunij 1648.

FVndamentis deciſionis in hac cauſa editæ ſub die 28. Iunij anni 1647. inhærendum eſſe Domini cenſuerunt non obſtantibus, quæ pars aduerſa in memoriali porrecto die 31. Ianuarij anni currentis contra illa deduxit. Cauſam enim fiducialiter inſtituendi hæredem vniuerſalem Claudium fratrem præbere Bernardo teſtatori non potuit eius filiorum pupillaris ætas, quia tempore teſtamenti ipſorum alter; nempe Franciſcus erat ætate maior, cui gratis dicitur quia diſſipabat noluiſſe teſtatorem fidere hæreditatis adminiſtrationem, cum ſuppoſitum diſſipationis non probetur, nec præſumatur, *cap. fin. verſ. nec cauſam de ſucceſſ. ab inteſt.* Mant. *de coniect. vltim. volunt. lib.*2. *tit.*5. *num.*2. Grat. *diſcept.*125. *num.*28. Rot. *deciſ.*34. *num.*7. *part.*5. *recent.* Et ſtante quòd pupillorum indemnitati illorúmque erga patruum obedientiæ teſtator ſpecialiter in teſtamento conſuluerat, ætatis ratio ſeu dilapidationis timor qui in omnibus filiis non militabat cenſeri non poſſit cauſa motiua inſtituendi hæredem fiduciarium fratrem, ne eadem inſtitutio fiduciaria quoad aliquos filios, quoad alios libera dicatur, vt per Buratt. *deciſ.*616. *ſub num.*23. *&* 24. *aduertit* 1. *deciſ. in* §. *quia cum omnes*, *&* §. *ſeq.*

Voluntas verò teſtatoris faciendi fratrem hæredem fiduciarium tantùm, nec probatur ex verbis teſtamenti, quæ imò apertiſſima eſſe pro excluſione fiduciæ comprobat prima deciſio §. at in caſu, nec ex teſtibus. Primò quia primum eorum examen eſt nullum ex defectu citationis, alterum attentatum ob præcedentem appellationem interpoſitam à decreto admiſſionis articulorum, quod appellabile eſſe meritò fuit in Signatura R. P. D. Vicelegati Auenionenſis iudicatum ſic ſuadente ordine Iudicij, & ipſius decreti forma: ſiquidem redolet decretum diffinitiuum, & circa declarationem verborum teſtamenti non applicabilem verbis noſtris penitus claris. Caſtr. *in l. hæredes palam*, §. *ſi quid.ſub num.*4.*ff.teſtam.* Becc.*conſ.*3. *num.*44. Rimin. Iun. *conſ.* 131. *numer.* 9. *& conſ.*200. *num.*13. Surd. *deciſ.*29. *num.*6. Articuli ac teſtes deſuper examinandi præſtare non poterant voluntatis probationem ſiue per viam vltimi elogij ſiue per viam pacti pertinentem ad iudicium immiſſionis ex remed. *l. fin. Cod. edict. diu. Adr. tollen.* ex aduerſo petitæ; cùm remedium huiuſmodi non competat vbi voluntas defuncti extra actum nuncupatiuè teſtandi probatur ſolùm per teſtes, vt notat Zuccard. *in l. fin. num.*89. vbi reſpondet omnibus contrariis. Bald. *in l. generali. num.*4.*&* 5. *Cod. Sacroſanct. Eccleſ.* Menoch. *de adipiſ. remed.*4. *num.*107. *& ſequentib.* & in ſimili Scacc. *de appellat. quæſt.*17. *limit.* 9. *ſub. num.*64. *verſ. tamen ita.* Galleſ. *de obligat. Camer. quæſt.* 26. *ſub num.* 3.

Secundò, quia teſtes non ſunt ſeptem numero, vt requiritur ad probandam vltimam voluntatem, & quamuis duo ſatis eſſent ad probandum pactum de reſtituendo hæreditatem filiis Bernardi, totidem non adſunt in caſu noſtro qui deponant de pacto, ſed aliqui conantur deponere de confeſſione extraiudiciali, ſunt tamen ſingulares ſingularitate, vel obſtatiua, vel ſaltem adminiculatiua, quæ efficit, vt confeſſio extraiudicialis non dicatur ſatis probata, Alexand. Put. & Burat. allegati *in* 1. *deciſ.* §. *vnde*, quibus additur Seraph. *deciſ.* 1172. *num.*5. æquitas namque Canonica quæ recedendo à regula contraria iuris ciuilis deſumpta ex text. *in Auth. rogati. Cod. teſtib.* §. *Et licet Auth. eodem tit.* Gloſ. *in l. vnica verb. ſoluere*, *Cod. confeſſ.* Alciat. *in rubr. ff. verb. oblig. numer.* 13. Oldr. *conſ.*291. *num.* 3. admittit quòd confeſſio extradicialis plenè probet, expoſcit vt cautè procedatur in admittenda probatione huiuſmodi confeſſionis, Rot. *deciſ.* 466. *num.*4. *part.* 3. *recent.* Eſto itaque quòd fiducialitas probari poſſit per teſtes ſingulares, concluſio non applicatur caſui noſtro quo ſingularitas verſatur circa confeſſionem extraiudicialem fiducialitatis, nec de pacto, ſeu diſpoſitione fiduciali teſtes deponunt, & quod plus eſt verba teſtamenti non ſunt dubia, vt ad hunc effectum requiri dixit Buratt. *deciſ.*616. *numer.* 16. Gratian. *diſcept.* 650. *num.* 24. *& ſequentib.*

Tandem coniecturæ, & obſeruantia præualent contra fiducialitatem ex ponderatis in *prima deciſione* §. *rurſus*, *& ſeqq.* Ad eo quòd nullatenus filij Claudij inſtituti hæredis vniuerſalis in teſtamento Bernardi

Bernardi amouendi ſint à poſſeſſione bonotum hæreditariorum capta à Bernardo vſque de anno 1595. & per annos 45. continuos pet ipſum, & ſuceeſſiuè filios continuata in vim dicti teſtamenti, quod filiis, etiam Claudij teſtatorem ſuffragari voluiſſe deprehenditur quoque ex eo quòd poſtquam ſuſcepti fuerant illud non reuocauit, licèt ſuperuixerit, ſignum euidens, quòd voluit eum eo teſtamento fauorabili Claudio, & filiis decedere *l. 3. Cod. inoff. teſtament.* Gloſſ. *in l. tractabatur, verb. nihil noui. ff. teſtam. milit.* Pariſ. *conſ. 62. num. 25. lib. 1.* Dec. *conſ. 490. numer. 7.* Rot. *deciſ. 279. num. 13. part. 4. tom. 2. recent. & in Romana Domuncularum 10. Februarij 1648. coram Reuerendiſſimo D. meo Decano.*

Et ita deciſum informante ſolùm Ioanne fabri, & litis conſortibus, altera tamen parte pluribus citationibus vocata, & expectata per quatuor, & amplius menſes poſt conceſſam nouam audientiam.

CAPVT LXXVIII.

Teſtamentum filiæfamilias, authoritatem præſtante patre, vtrùm ſuſtineatur ſaltem vigore clauſuræ codicillaris, vel in vim donationis cauſa mortis. Quid ſi nemo pro abſentibus acceptauerit, aut ſtipulationem interpoſuerit: Et an neceſſaria ſit acceptatio, quando ſubſtitutus eſt in infantia conſtitutus: Et quæ hoc caſu patri competant detractiones, & an authoritatem interponendo donationi ſibi præiudicauerit quoad ſuas detractiones, & nominatim legitimæ & Trebellianicæ, quæ hoc caſu ſimul concurrere poſſunt.

SVMMARIVM.

1 *Si filia patri præmoriatur relictis liberis, dos à patre profecta non redit ad patrem, ſed pertinet ad liberos ex conſuetudine Martini vbique recepta.*

2 *Liberis poſt matrem defunctis ſuccedit auus ſi ſolus ſit; ſi verò alij adſint liberi, fratres defuncti omnes pro virili cum auo ſuccedunt in dote profecta ab ipſo auo.*

3 *Filiafamilias quantumuis nupta teſtamentum condere non poteſt, cùm per matrimonium non liberetur à patria poteſtate.*

4 *Filijfamilias generaliter teſtamentum condere nequeunt.*

5 *Filiafamilias de dote profectitia teſtari nequit.*

6 *Conſuetudo poteſt filiisfamilias deferre poteſtatem teſtandi.*

7 *Quæ requirantur ad probandam conſuetudinem qua filiifamilias teſtandi facultatem habent.*

8 *Teſtamentum filiafamilias de dote profectitia ſuſtinetur in vim donationis cauſa mortis; quando in eo adſunt clauſula requiſita.*

9 *Teſtamentum in quo nemo pro abſentibus ſtipulatus eſt, non ſuſtinetur etiam tanquam donatio cauſa mortis; quamuis illi pater authoritatem dederit.*

10 *Per donationem cauſa mortis acquiritur ius abſentibus, ſaltem in vim legati, vel fideicommiſſi.*

11 *Intellige quando ille qui diſpoſuit erat capax teſtandi; aliàs non.*

12 *Donatio causâ mortis facta ab eo qui teſtari non poteſt, non valet neque vt donatio, neque vt fideicommiſſum.*

13 *De forma donationis cauſa mortis eſt, vt per eam abſentibus nihil acquiratur.*

14 *Infantibus acquiritur per donationem nemine pro eis ſtipulante.*

15 *Subſtitutio facta in donatione ſuſtinetur in vim pacti.*

16 *Quando donatio cauſa mortis fuit inualida quoad primum donatarium, non poteſt ſimpliciter ſubſiſtere quoad ſubſtitutum.*

17 *Primo gradu donationis exiſtente valido propter præſentiam & acceptationem patris filij infantis, ſecundus eſt etiam validus; quamuis pro ſecundo nemo acceptauerit.*

18 *Mater non poteſt de dote profectitia diſponere in præiudicium ſuorum liberorum, quibus conſuetudo illam defert, ex Hondedeo.*

19 *Sed hoc decidi non poteſt, niſi conſideratis verbis contractus.*

20 *Conſenſus paternus adhibitus ad authoriſandam donationem cauſa mortis factam per filiam, non præiudicat patri in ſuis detractionibus.*

21 *Et nominatim pater ſimpliciter conſentiens ſibi non præiudicat quoad legitimam, quæ illi debetur ex perſona filij: & præterea non cenſetur illi renunciatum etiam per aſcendentes, niſi de ea ſpecifica facta fuerit mentio.*

22 *Pater facta per filium donatione cauſa mortis duas quartas detrahit.*

23 *Donatarius à donatario Trebellianicam minimè deducit.*

24 *Hoc eſt verum, quando ſuccedit tanquam donatarius; ſecus ſi tanquam hæres ab inteſtato donatarij primi qui grauatus eſt de reſtituendo ſecundo: quia Trebellianicam detrahit vtì hæres filij grauati, non tanquam filij, ſed tanquam hæredis ab inteſtato.*

25 *Legitima & falcidia concurrunt quando quis grauatus eſt reſtituere, non purè, ſed ſub conditione.*

26 *Donatarius causâ mortis patitur detractionem falcidiæ, non autem Trebellianicæ.*

27 *Pater non poteſt authoritatem ſuam interponere in donatione, per quam illi acquireretur vſusfructus.*

Filiafamiliâs cui pater dotem in matrimonij contractu conſtituerat, morti proxima, teſtamentum condidit cum licentia & conſenſu patris, & mariti; inſtituitóque hærede vnico filio, illi pro ſumma 700. ſcutorum fratres ſuos, pro reſiduo maritũ ſubſtituit, cum clauſula codicillari, & omni meliori modo in forma. Mortuâ teſtatrice, ac poſtea filio vnico hærede, ortæ fuerunt plures controuerſiæ inter maritum, & ſocerum; quorum petita fuit deciſio tam circa dicti teſtamenti per filiamfamilias conditi validitatem; quàm circa vim & effectum clauſularum prædictarum, & aliæ quæ ſequentibus concluſionibus terminantur.

Prima Concluſio. Dos à patre profecta ad eum 1.
non rediit, attento quòd filia moriens reliquit filium ſuperſtitem quo caſu eſt locus conſuetudini Martini; quamuis filius matri per ſpatium duntaxat vnius horæ ſuperuixerit. Rot. *deciſ. 148. per tot. & n. 12. par. 4. diuerſ.* Theſaur. *deciſ.* 190. Barboſ. *in l. poſt dotem. 46. ff. ſolut. matrim.*

Et per conſequens pater in totum tanquam proxi- 2.
mior filio ſuccedit, nullis aliis extantibus liberis; alioquin pro virili portione. *Authent. defuncto. Cod. ad Tertul*

Tertullian. Capriol. *de ſucceſſ. ab inteſt. lib.* 2. *num.*7.
auus autem qui dotauit, non ſuccedit niſi deficienti-
bus aliis in gradu proximiotibus. Capriol. *ibidem.*
3. Secunda Concluſio. Filiafamilias teſtamentum
condere non poteſt, quamuis ſit nupta: quia matri-
moniũ illam non liberat à poteſtate patris. *l. ſi vxor.*
Cod. de condit. inſert. Capriol. *in tract. de ſucceſſ. ab*
*inteſt. in protheor. num.*199. Clar. *in* §. *teſtamentum.*
4. *quæſt.* 18. *n.*3. † filium autem familias teſtamentum
condere non poſſe indubitatum eſt. *l. qui in poteſta-*
te. ff. de teſtam. §. 1. *Inſtitut. quib. non eſt permiſſ. fa-*
5. *cer. teſtam.* † Et quòd filiafamilias de dote profe-
ctitia teſtari non poſſit, communiter receptum eſt,
ex Gratian. *diſcept. cap.* 382. *n.* 1. Honded. *conſil.* 31.
*num.*81. *volum.*1.
6. Fallit tamen niſi in contrarium adeſſet conſuetudo
permittens filiiſfamilias teſtari, vt in Hiſpania: te-
ſte Gomeſ. *ad l.*5. *Tauri* & Neapoli, vt refert Ioan.
Andr. Georg. *allegat.* 27. *numer.*7. & Paduæ, ex
7. Peregr. *deciſ.* 110. *numer.* 2. † Ad quam conſuetudi-
nem probandam in terminis caſus noſtri quæ requi-
rantur, oſtendit Gratian. *diſcep. forenſ. cap.*79. *n.* 1.
& ſeqq.
8. Tertia Concluſio. Quando in teſtamento adſunt
clauſulæ omni meliori modo, & codicillaris, & quòd
valeat in vim donationis causâ mortis, & aliæ ſimi-
les; diſpoſitio de dote profectitia per filiamfamilias
in teſtamento facta, ſuſtinetur in vim donationis cau-
sâ mortis. Bald. *in l. eam quam. n.* 14. *Cod. de fidei-*
com. Graſſ. §. *donatio. causâ mortis. quæſt.* 9. *num.* 5.
Clar. *in* §. *donatio. quæſt.*6. *n.*8. Gabriel. communem
refert *conſil.*16 *n.*8. *vol.*1. & magis communem Ber-
trand. *conſil.* 221. *n.*2. *volum.*4. idem tenet Paſcal. *de*
*patria poteſt. part.*1. *cap.*6. *n.*116. Theſaur. *deciſ.*150.
numer. 12.
9. Quarta Concluſio. Quando teſtamentum ſuſtine-
tur in vim donationis causâ mortis, ſi donatarius eſ-
ſet abſens, & nullus pro eo fuiſſet ſtipulatus; tale te-
ſtamentum non valeret, quamuis factum cum autho-
ritate paterna, & cum clauſulis prædictis, omni me-
liori modo, & codicillari; neque vti teſtamentum,
neque vti donatio cauſa mortis, neque iure codicil-
lorum: quia neceſſe eſt vt interuenerit acceptatio,
præſentia vel ſtipulatio donatarij. Clar. *in* §. *donatio.*
quæſt. 6. *numer.* 8. Roland. *conſil.* 82. *numer.* 27.
lib. 1. Graſſ. §. *donatio causâ mortis. quæſt.*3. *num.* 4.
& quæſt. 9. *numer.* 2. Theſaur. iun. *ad deciſionem*
patris 150. *verſic. vtrùm autem donatio cauſa mor-*
tis. Gratian. *diſcept. cap.* 382. *numer.* 10. Paſcal.
dict. cap. 6. *numer.* 116. Guid. Pap. *deciſ.* 222. Ric-
ci. *collect.* 1175.
10. Et ideo quod dicitur ex donatione causâ mortis,
acquiri abſentibus ſaltem in vim legati, & fideicom-
miſſi: Bertrand. *conſil.* 168. *num.* 6. *lib.*3. *poſterior. &*
conſil. 83. *num.* 3. *eod. volum.* Rota *diuerſ. deciſ.* 245.
*num.*6. *part.*1.
11. Intelligendum eſt vt procedat, quando ille qui fe-
cit teſtamentum erat capax illud condendi. Franc.
deciſ. 4. *num.* 19. Bertrand. *dict. conſil.* 168. *numer.* 6.
lib. 3. *poſterior. & conſil.*25. *num.*6. *& conſil.* 110. *n.*3.
& 4. *volum.*1. *poſterior.* Peregr. *de fideicom. artic.* 1.
*num.*11. *& ſequentib.*
12. Secùs eſt quando illa diſpoſitio facta fuit per eum
qui teſtari non poterat: quia tunc non poteſt valere
tanquam legatum, neque tanquam teſtamentum; ſed
præcisè tanquam donatio causâ mortis, & ſecundùm
illius naturam dumaxat regulari debet: ex Franch.
*dict. deciſ.*4. *num.*19. Bertrand. *dict. conſil.*25. *num.* 6.
Peregr. *dict. art.*1. *num.* 14.
13. Forma autem donationis causâ mortis eſt, vt per
eam abſenti nihil quæratur. Couar. *de teſtam. part.*3.
num. 9. niſi aliquis pro abſente paciſcatur, vel ſtipu-
letur. Gratian. *dict. cap.* 382. *n.* 10. Franch. *dict. de-*
*ciſ.*4. *num.* 19. Bertrand. *dict. conſil.* 83. *num.* 3. *lib.*3.
poſterior. Paſcal. *dict. cap.*6. *num.* 117. Cancer. *lib.* 2.
*variar. reſol. cap.*1. *numer.*55. *aliàs* 65. Quod verum
eſt etiam ſi donatarius eſſet infans, pro quo neceſſa-
rium eſt vt aliquis interueniat. Honded. *conſil.* 32.
*num.*30. *volum.*1. videtur tamen quòd ſola patris præ- 14.
ſentia ſufficiat fauore primi donatarij in infantia con-
ſtituti: ex Gabriel. *conſil.*16. *num.*15. *volum.*1. Molin.
de primogen. lib. 4. *cap.* 2. *num.* 75. Gutierr. *conſil.* 20.
numer. 7. *&* 8. Paſcal *de patr. poteſt. part.*4. *cap. vlt.*
numer. 53. & probatur *in l. iubemus. Cod. de eman-*
cipat. liberor. in illis verbis: *Niſi infantes ſint.* Et per
illum text. ita tenet Decius *conſil.* 245. *num.*3.
Hinc oritur non leue dubium. Verum enim eſt 15.
quòd ſubſtitutio facta in donatione cauſa mortis
ſuſtinetur in vim pacti, ex beneficio *leg. quoties. Cod.*
de donat. quæ ſub modo. Gloſſ. *in l. final.* §. *ſin autem*
in verb. donationibus. Cod. de caduc. tollend. Pereg.
*de fideicomm. artic.*1. *in fine. num.* 14.
Quod potiſſimùm procedit, quando donatio cau- 16.
ſa mortis reſpectu primi donatarij fuit valida; ſed ſi
primus gradus donationis fuerit inualidus, fruſtra
quæritur de validitate donationis in perſona ſubſtitu-
torum, cùm illa non poſſit ſortiri effectum in perſo-
nam primi. Gabriel. *dict. conſil.* 16. *num.* 20. *lib.* 1.
Honded. *conſil.* 32. *num.* 31. *lib.* 1.
Hic autem præſupponimus primam donationem 17.
fuiſſe validam propter præſentiam patris ratione in-
fantiæ filij: ergo ſecunda ſuſtineri debet ex *dict. l.*
quoties. Gabriel. *dict. conſil.* 16. *num.* 15. per ea quæ
notantur in *in l. quod dicitur. ff. de verb. oblig.* Pinel. *in*
l. 1. *Cod. de bonis matern. part.*1. *num.*73. & Gabrie-
lio ſe ſubſcripſit Honded. *dict. conſil.* 32. *num.* 31.
& 93.
Propter hanc difficultatem recurrebat pater dicti
hæredis defuncti ad quaſdam nullitates ex defectu
ſubſcriptionis inſtrumenti, & alias ſimiles.
Præterea dicebat quòd cùm ageretur de dote ma- 18.
terna, quam filius propter conſuetudinem Martini
habiturus erat à lege ſeu conſuetudine; non poterat
mater de dote illa profectitia diſponere in præiudi-
cium liberorum ſuorum, & filium grauare onere
ſubſtitutionis: vt tradit in terminis Honded. *dict.*
conſil. 32. *num.* 25. *volum.* 1. cùm filius illam non eſ-
ſet habiturus tanquam hæres matris, ſed tanquam
filius ipſius. Honded. *vbi ſupra* Capic. *deciſ.* 176.
num. 24. Theſaur. *deciſ.* 237. *num.* 7. ſed quia hæc
quæſtio altiorem requirit indaginem, nec poteſt ter-
minari niſi iuxta verba, & pacta contractus matri-
monij; ideo pro nunc indeciſam relinquo, de ea for-
ſan alio capite particulari dicturus. † Aliquid hac de 19.
re tradit Barboſ. *in l.*2. §. *quod ſi in patris. num.*41. *&*
plenius in l. poſt dotem. 41. *ff. ſolut. matrim.* Tuſch.
liter. F. concluſ. 364. *num.* 22. Crauet. *conſil.* 84. *num.*
7. Theſaur. & *ibi* Addit. *deciſ.* 150.
Quinta Concluſio. Conſenſus patris præſtitus in 20.
donatione, non præiudicat illi in ſuis detractionibus,
caſu quo ſubſtitutio facta fauore fratrum eſſet valida:
quia detractiones non facit ex capite proprio, ſed
tanquam hæres filij infantis prædefuncti, cui per
conſenſum acquirere voluit, non præiudicare; & ſi
maximè voluiſſet, non potuiſſet; multò minus igi-
tur tacitè dictis detractionibus ex perſona dicti filij
ſui competentibus præiudicaſſe cenſendus eſt. Gra-
tian. *diſcep. forenſ. cap.*247. *num.*28. 33. *&* 35. † vbi 21.
dicit quòd licèt pater interuenerit in contractu dona-
tionis, & conſenſum præſtiterit ſubſtitutioni, non
cenſetur

cenſetur propterea præiudicaſſe legitimæ; quamuis ſibi iure proprio debèretur: multò igitur minus, quando illa debetur filio donatario; cùm legitima requirat ſpecialem expreſſionem: vt etiam docuit Peregr. *de fide com. artic. 51. num. 13.* quod etiam procedit in legitima debita aſcendentibus Roderic. Suares, *in l. quoniam in prioribus. ampliat. 16. num. 3.* Couarr. *lib. 1. variar. reſol. cap. 3. num. 23.* & in terminis do-
22. nationis Cephal. *conſil. 148. num. 24. 25 & 29.* † Et quòd pater vtì filij hæres duas quartas deducere poſſit, non obſtante donatione cauſa mortis, tradit Bald. *conſil. 290. num. 3. volum. 3.* Gabriel. *dict. conſil 16. num.* 28

23. Et licèt donatarius à donatario Trebellianicam non deducat, ex *l. mulier. 22. §. final. ff. ad Trebellian.* Gratian. *cap. 147. num. 13.* Cephalus *conſil. 148. num.*
24. *13. volum. 1.* † hoc verum eſt, quando adeſt ſola qualitas donatarij; ſed quando vltra illam qualitatem adeſt qualitas filij qui potuit omiſsâ donatione causâ mortis ſuccedere ab inteſtato; tunc qualitas donatarij non impedit qualitatem filij habentis legitimam ſucceſſionem: qui propterea duas quartas detrahere poteſt Gabriel. *dict. conſil. 16. num. 28.* Bald. *dict. con-*
25. *ſil. 290. num. 3. volum. 3.* † Concurrunt enim legitima; & falcidia, quando agitur de fideicommiſſo conditionali. Pereg *de fideicom. art. 3. num. 55. verſic. contrarium.* Gabriel. *dict. conſil. 16. num. 29.* Quanquam in hoc caſu non ſit tractandum de falcidia: quia vltra legitimam detrahitur quarta ex perſona filij, non tanquam donatarij; ſed tanquam hæredis vniuerſalis ab inteſtato.

26. Si enim quartam detraheret tanquam donatarius causâ mortis, detraheret falcidiam, & non Trebellianicam per viam retentionis ſi poſſideret; ſi verò non poſſideret, remedio quorum legatorum. Hypolit. Riminald. *Inſtit. de donat. in principio n 569.* Ioan. Faber, *in §. hec mortis cauſa. num. 3. Inſtit. eod. tit.* & probatur *in l. penult. Cod. ad leg Falcid.*

Sed dubitatur vtrùm hoc caſu, ſuppoſito quòd ſubſtitutio locum habeat in fauorem fratrum ipſius teſtatoris, vtrùm pater dictæ teſtatricis & fratrum ipſius habiturus ſit vſumfructum in bonis per ſubſtitutionem ad liberos ſuos obuenientibus? ſuper quo ſit

27. Vltima Concluſio. Vſumfructum non ſpectare ad patrem, ſed ad generum qui fuit hæres primi donatarij grauati. Ratio decidendi eſt, quia pater non potuit authoritatem ſuam interponere, quatenus ex donatione aliquid redundaret in ſui fauorem Paſcal. *de patr. poteſt. part. 1. cap. 6. num. 113.* ergo nec pro vſufructu ſibi quærendo.

CAPVT LXXIX.

Contractus ex quibus cenſeatur emphyteuticus vel cenſualis. Si autem partes illum emphyteuticum nominauerint, & in eo appoſuerint pacta contraria naturæ, & ſubſtantiæ contractus emphyteutici; vitiantur, & vitiant: & contractu nullo exiſtente propter pacta contraria eius ſubſtantiæ, non faciunt vt valeat alio iure quam expreſſo: ideo nullum debetur ex illo laudimium.

SVMMARIVM.

1. *Contractus talis declarandus eſt qualem partes illum nominarunt.*
2. *Conceſſio ad nouum acapitum ſeu* à nouueau bail *arguit emphyteuſim.*
3. *Reſeruatio iuris laudimiorum conuenit contractui emphyteutico.*
4. *Item reſeruatio iurium dominicalium, prælationis, & ſimilium.*
5. *Conceſſio prædij ad meliorandum probat emphyteuſim.*
6. *In dubio contractus potius cenſualis indicandus eſt quam emphyteuticus.*
7. *In contractu cenſuali dominium prædij ſeruientis eſt apud ſoluentem, non autem apud eum cui ſoluitur.*
8. *Verba impropriantur ad efficiendum contractum potius cenſualem, quam emphyteuticum.*
9. *Qui non accipit rem a concedente, non dicitur emphyteuta illius rei.*
10. *Reſeruans ſibi dominium directum non prædij, ſed annuæ præſtationis; non ideo ſub ſe dicitur habere emphyteutam.*
11. *Vtrùm contractus ſit emphyteuticus, in dubio ex pretij quantitate iudicandum.*
12. *Quando res annuæ ſolutioni obnoxia non proceſſit originaliter a creditore, non eſt emphyteuſis, ſed cenſus.*
13. *Pactum quod res in defectum ſolutionis cadat in commiſſum, non infert de neceſſitate contractum emphyteuticum.*
14. *Res cuius totum dominium eſt penes debitorem, non poteſt ſubiacere caducitati.*
15. *Rem propriam ab alio accipiens in emphyteuſim, ſibi non præiudicat, licèt ſaſ ius recognouerit per errorem.*
16. *Contractus eſt emphyteuticus ſi prouenerit à concedente, & adſint clauſula proportionata huic contractui.*
17. *Non repugnat emphyteuſi, quamuis canon annuus fructibus æquiualeat.*
18. *Subemphyteuſi facta ſine conſenſu domini directi, conceſſio eſt nulla, nec ex ea debetur laudemium.*
19. *Ex ſubemphyteuſi laudimium debetur. Intellige ſi conceſſioni interueniat conſenſus domini, aliàs contractus eſt nullus: & ideo ex illo laudimia non debentur.*
20. *Contractus emphyteuticus non poteſt transformari in aliam ſpeciem contractus, ſi in eo adſint pacta contraria ſubſtantia talis contractus: tunc enim & pacta & contractus ipſe vitiatur, nullúſque remanet ex defectu conſenſus.*
21. *Pacta appoſita contra ſubſtantiam contractus, quem partes ſe velle iure declararunt; adeo reddunt contractum nullum, vt in alterius naturam transformari non poſſit.*
22. *Venditio non transformatur in alium contractum, ſed in totum vitiatur ſi pacta contraria ſubſtantia illius contractus fuerint in inſtrumento appoſita.*

CONtractum de quo agebatur dixi eſſe emphyteuticum, & non alium, ex pluribus. Primò quia partes illum nominauêre emphyteuticum: & in dubio ta- 1.
lis præſumitur qualem partes nominauerunt Crauet. *conſil. 10. n 4.* Roland. *conſil. 96. n. 14. & ſequent. b. volum. 2* Alex. *conſil. 3. lib. 1. volum. 1.* Natta, *conſil. 194. n. 1.* Menoch. *lib. 3. præſumpt. 105. n. 1.* Surd. *conſil 64. n. 11.*

Secundò,

2. Secundò, quia in contractu dictum fuit, quòd præ-
dium cócedebatur in nouum acapitum, ſeu *a nouueau*
bail: quæ verba non poſſunt conuenire alteri contra-
ctui quam emphyteutico, iuxta communem vſum
loquendi, qui in omnibus attendendus eſt. Claper.
cauſ. 15. quæſt. 1. num. 6. & 7. & quæſt. 2. n. 70. & 71.
3. Tertiò, quia in dicto contractu cócedens reſeruauit
ſibi iura laudemiorum, quæ reſeruatio non poteſt con-
uenire alteri contractui quàm emphyteutico, nec poſ-
ſunt applicari contractui cenſuali, vel liuellario. Mant.
de tacit. conuent. lib. 22 tit. 3. n. 15. Rota, *deciſ. 420. n. 4.*
part. 3. recent. Decius *conſil. 138. n. 5.* Rota, *diuerſ. de-*
4. *ciſ. 168. n. 2. & 4. part. 2.* † Reſeruauit etiam ſibi ius
recipiendi omnia iura dominicalia, concedendi iune-
ſtituras, retinendi iure prælationis, & alia quæ non niſi
contractui emphyteutico conuenire poſſunt: iuxta *l. 2.*
5. cùm *ibi* notat. *Cod. de iur. emphyt.* † Sicuti & conceſſio
dicti prædij facta ad meliorandum, arguit contractum
emphyteuticum; cùm talis contractus à melioratio-
ne nomen acceperit. Gloſſ. *in §. adeo. Inſtit. de locat.* &
probatur ex notatis in *d. l. 2. & l. final. Cod. de iur.*
emphyt. & hoc argumento vtitur Alexand. *conſil. 117.*
num. 11. verſic. hoc etiam. lib. 4.
6. Verum quidem eſt quòd ſi verſaremur in dubio
contractus potius cenſualis, quàm emphyteuticus di-
7. cendus eſſet. Rot. *deciſ. 420. n. 3. part. 3. recent.* † dicens
hoc caſu dominium prædij non eſſe apud illum cui
ſoluitur, ſed apud ſoluentem; & conſequenter non
ſubiacere caducitati, ad fauorem recogniti. Menoch.
lib. 3. præſumpt. 106. numer. 3. Mantic. *deciſ. 134. n. 3.*
circa medium, Rot. *in recent. deciſ. 188. numer. 4.*
& ſequentib. part. 6. & deciſ. 110. num. 1. & ſequentib.
eadem parte.
8. Immò & ſæpè verba emphyteuſim denotantia im-
propriãtur, ad efficiendum contractum potiùs cenſua-
lem, quàm emphyteuticum. Menoch. *d. præſumpt 106.*
n. 11. Corbul. *de iur. emphyt. tit. de cauſis priuat. ob*
non ſolut. canon. limit. 33. num. 1.
9. Aduertendum etiam eſt, vtrùm totum ius rei ſuper
qua imponitur annua ſolutio, remaneat penes debi-
torem annua præſtatione oneratum; tunc enim
multò magis contractus dicendus eſt cenſualis: vt
10. notat Corbul. *d. limit. 33. numer. 1.* † Et ideo
ſi concedens reſeruauerit ſibi dominium directum
v. g. tot ſolidorum cenſualium, verba illa non infe-
runt conceſſionem emphyteuticam, in qua reſerua-
tio dominij directi debet fieri reſpectu rei conceſſæ,
non reſpectu canonis, aut reſpectu pretij. Menoch. *d.*
lib. 3. præſumpt. 106. num. 17.
11. Multùm etiam confert conſideratio pretij: ſi enim
penſio quæ ſingulis annis præſtatur; æquiualeat cen-
ſui qui percipi poſſet ex pecunia illi tradita qui rem
ſuam cenſui ſuppoſuit, talis contractus non emphy-
teuticus, ſed cenſualis & ſubmiſſiuus cenſendus eſt:
prout aliàs Conſului, non obſtante quòd partes illum
nominaſſent emphyteuticum: quia debitor prædium
proprium ſuppoſuerat annuo cenſui octodecim groſ-
ſorum: & tamen triginta ſlutenos dũtaxat conſtituẽtes
360. groſſos receperat, atque ita decidit Afflict. *dec. 80.*
numer. 8. Cæſar. Manent. *de iur. contract. liuellarij*
part. 3. numer. 22. & ab illius ſententia non recedit
12. Theſaur. iun. *lib. 4. quæſt. 45. numer. 2.* † Scilicet
quando res ſuper quæ imponitur cenſus non proce-
dit originaliter à concedente, ſed ſpectabat ad
ipſum debitorem, qui rem ſuam cenſui ſuppoſuit; ita
vt hoc caſu non ſit locus commiſſo, ſeu caducitati,
non obſtante pacto in cõtrarium appoſito in contra-
13. ctu. Manent. *loco citato, part. 4. n. 14.* † Et licèt pactum
illud quòd res obnoxia cenſui cadat in commiſſum,
non repugnet naturæ contractus cenſualis; Valaſc. *de*
iure emphyt. qu. 32. n. 31. Menoch. *lib. 3 præſumpt. 106.*
n. 17. † Tamen pactum illud nihil operatur, quando 14.
res emphyteutica non proceſſit originaliter à conce-
dente; ſed pertinebat ad illum qui cenſum impoſuit:
quia cùm totum dominium ſit apud ſoluentem, non
poteſt res ſubiacere caducitati in fauorem creditoris.
Rota, *d. deciſ. 410. n. 3.* Mantic. *de tacit. conuent. lib. 21.*
tit. 3. num. 10.
Neque rem propriam accipiens ſibi præiudicat, 15.
etiamſi ſæpius canonem ſoluerit; & rem ſuam ſiue
ſcienter, ſiue ignoranter recognouerit. Coſt. *de fact.*
ſcient. centur. 2. diſtinct. 89. n. 5. Corbol. *de iur. emphyt.*
tit. de priuat. ob non ſolut. canon. ampliat. 39. numer. 6.
& 12. Manent. *d. part. 4 n. 8. 11. & 18.* qui totam
quæſtionem latiſſimè explicat.
Sed tamen in caſu propoſito veriſſimum eſt contra- 16.
ctum ſtantibus tot clauſulis de quibus ſupra, nõ alium
quàm emphyteuticum nuncupari poſſe, præſertim
cùm res ſeu prædium, ex quo canon ſoluendus erat
proueniret originaliter à concedente, & ſtantibus hu-
iuſmodi clauſulis contractum eſſe emphyteuticum
decidit Rota, *d. deciſ. 410. num. 4. part. 3. recent.*
Neque obſtare dicebã naturæ contractus emphyteu- 17.
tici, quòd annuus canon integris propemodùm præ-
dij fructibus æquiualeret: cùm verior ſit ſentẽtia con-
tractum ſemper emphyteuticum remanere; quamuis
penſio fructibus reſpondeat, ſi partes illum emphy-
teuticum nominauerint. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 460.*
numer. 50. & ſequentibus. Theſaur. iun. *lib. 4. quæſt. 45.*
numer. 25. verſic. ſi tamen.
Præſuppoſito autem quòd dictus contractus fuerit 18.
emphyteuticus, ſequitur ex eo nullum deberi laude-
mium illi qui verus eſt Dominus directus, cùm aliena-
tio titulo emphyteuſeos facta ab eo qui dominium
directum non habebat prædij conceſſi, nulla ſit & in-
ualida, nec poſſit emphyteuta alium emphyteutam fa-
cere niſi conſentiente domino directo. Claper. *d. cauſ.*
1. quæſt. 1. n. 92. Valaſc. *de emphyt. quæſt. 13. num. 11.*
& 12. Molin. *de primog. lib. 1. c. 21. n. 33.* ex contractu
autem nullo certum eſt laudimia domino directo non
deberi. Amed. *quæſt. laudem. 39. num. 1. & ſequentib.*
Neque obſtat quod allegatur ex Burgio *in tract. de* 19.
laudimiis. part. 2. inſpect. 31. n. 3. vbi dicit deberi lau-
demium ſi emphyteuſis ſubconcedatur in emphyteu-
ſim: Quia hoc intelligendum eſt, ſi talis ſubconceſſio
facta fuerit de conſenſu domini directi, vt ipſemet fa-
tetur *n. 6.* Cùm ergo dominus directus conſenſum non
præſtiterit, contractus ille non valet, neque conuerti
poteſt in contractũ cenſualem, vel liuellarium: immò
pacta reſeruationis dominij directi, iuris laudemiorũ,
prælationis, & alia (de quibus ſupra) vitiantur & vi-
tiant totum contractum, cùm ſint contraria non ſo-
lùm naturæ, ſed etiam ſubſtantiæ contractus emphy-
teutici, quem partes expreſſis verbis ſe celebrare velle
declarauerunt: † Idque propter defectum conſenſus 20.
partium, qui facit vt contractus emphyteuticus non
poſſit transformari in alium actum, ſeu contractum
de quo partes minimè cogitarunt: immò pacta con-
traria ſubſtantiæ illius adhibuerunt, vt clarè deter-
minant DD. *in l. vbi ita donatur. ff. de donat. cauſ. mort.*
& *ibi* Bart. *in ſummario ante numer. 1.* Angel. *in*
fin. Caſtrenſ. *numer. 2.* Signorol. *numer. 4. verſic. ſo-*
lutio ibi, *non tranſit in alium contractum. volum. 5.*
Repetent. *fol. 204.* Natta, *conſil. 123. numer. 8. & 9.*
Decius, *conſil. 293. numer. 6. verſic. præterea textus.*
Mantic. *de tacit. conuent. lib. 1. titul. 12. numer. 22.*
verſic. tunc autem: & lib. 11. titul. 10. numer. 16.
Rot. *deciſ. 366. numer. 32. part. 1. diuerſ.* & apud
Cenſ. *deciſ. 493. numer. 6.* poſt Bald. qui benè lo-
quitur *conſil. 475. num. 7. verſic. tertiò caſu, num. 1.*

21. Cenſ. *in tractat. de conſib. quaſt. 60. numer.* 8. † Qui omnes vnanimi conſenſu dicunt, quòd ſi partes expreſſerint certum contractum quem celebrare volebant, pacta appoſita contra ſubſtantiam actus expreſſi, vitiantur & vitiant, & contractus remanet inualidus, neque transformari poteſt in naturam diuerſam, cùm deficiat animus & conſenſus partium, qui reſtrictus & limitatus fuit ad certum & determinatum contractum: atque ita in ſimili determinauit Rota Romana, *deciſ. 567. numer. 6. part. 3.*
22. *recent.* † Vbi dicit quòd dum verba contractus reſtringuntur ad inſtrumentum venditionis, non poteſt tranſire in alium contractum contra expreſſam partium intentionem; atque ex iis iudicatum fuit per Rotam Auenionenſ. in fauorem Nobilis & Illuſtr. Domini de Chateauneuf D'Alemant, & fratrum Saureaux loci Mazani re maturè diſcuſſa, & declaratum contractum emphyteuticum nullum eſſe, & per conſequens laudimia Domino directo non deberi.

CAPVT LXXX.

Pater primus acquirens an & quomodo liberis præiudicare poſſit in emphyteuſi. Quando emphyteuſis dicatur conceſſa titulo oneroſo, & quomodò probentur merita æquiualentia conceſſioni. Patrem non poſſe grauare vllo onere liberos in emphyteuſi non hæreditaria, niſi vocato ad emphyteuſim bona propria reliquerit, & vſque ad concurrentiam valoris ipſorum. Hæres vtrùm ſibi præiudicet quoad beneficium inuentarij ſi bonorum propriorum obligationem adiecerit. Quid ſi ſe obligauerit tam nomine proprio, quàm hæreditario, aut aliàs animo nouandi legalem obligationem. Vtrùm conſtitutio dotis generalis comprehendat bona emphyteutica.

SVMMARIVM.

1 *Primus acquirens feudum vel emphyteuſim poteſt bona illa creditoribus obligare, aut aliàs de illis diſponere.*
2 *Intellige ſi acquiſitio facta fuerit titulo oneroſo, & ex re & pecunia acquirentis; ſecus ſi lucratiuo.*
3 *Titulus oneroſus in materia conceſſionis emphyteuticæ quis dicatur.*
4 *Quando conceſſio procedit à liberalitate concedentis, dicitur aduentitia: quando verò ex pecunia, vel meritis patris, eſt profectitia.*
5 *Pater primus acquirens non poteſt præiudicare filiis emancipatis in emphyteuſi.*
6 *Verba conceſſionis attendenda ſunt, dum quæritur vtrùm conceſſio emphyteuſis facta fuerit ex cauſa oneroſa.*
7 *Aſſertio meritorum generica non probat merita.*
8 *Specifica mentio meritorum non releuat à toto genere probationis.*
9 *Merita probari per Principis aſſertionem, quomodò intelligendum ſit.*
10 *Sola aſſertio meritorum non probat illa eſſe æquiualentia conceſſioni.*
11 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica regulariter non tranſit ad extraneos, maximè ſine conſenſu Domini.*
12 *Pater emphyteuſim Eccleſiaſticā alienare non poteſt ad extraneos; quamuis ſit primus acquirens.*
13 *Qui vult ſuccedere in emphyteuſi Eccleſiaſtica, debet eſſe filius & hæres.*
14 *Primus acquirens non poteſt fundare Capellam de fructibus prædij emphyteutici.*
15 *Si tamen bona propria æquiualentia reliquerit, fundatio ſubſiſtit vſque ad concurrentiam illorum bonorum.*
16 *Filius hæres cū beneficio inuentarij, poteſt agere pro ſua indēnitate aduersùs bona paterna ratione oneris impoſiti ſuper fructibus bonorū, ad quæ vocatus eſt ex conceſſione emphyteutica.*
17 *Grauamen ſuper bonis hæredis impoſitum ſubſiſtit pro rata bonorum propriorum ſibi à patre relictorum.*
18 *Hæres faciens mandatum ſub qualitate hæredis cum inuentario, & obligatione bonorum propriorum, ſibi non præiudicat.*
19 *Obligatio bonorum propriorum hæredis locum habet dumtaxat in caſum contrauentionis.*
20 *Ampliatur à quibuſdam, etiamſi hæres ſe obligaſſet in ſolidum; volentes requiri ſpecificam renunciationem beneficij inuentarij.*
21 *Contrarium verius eſt, ſi obligatio inceperit à nomine proprio, & poſtea adiecta fuerit mentio qualitatis hæreditariæ.*
22 *Idem ſi nomen hæredis præcedat; vel ſi conſtat illum vtroque nomine, æquè principaliter obligare ſe voluiſſe.*
23 *Si hæres dixerit quod ſe obligabat tam particulari nomine, quam vti hæres, & pro ſua vtilitate, tenetur de proprio.*
24 *Quando non conſtat hæredem habuiſſe animum nouandi legalem obligationem, non tenetur de proprio.*
25 *Pater in teſtamento non poteſt onerare bona emphyteutica, & tale onus habetur pro non ſcripto.*
26 *Acceptatio legati facta ſub qualitate hæredis cum beneficio inuentarij, non onerat hæredem vltra valorem bonorum.*
27 *In generali dotis conſtitutione non continentur bona prohibita alienari ſub pœna caducitatis.*
28 *In caſibus in quibus nulla incurritur caducitas, bona emphyteutica poſſunt in dotem aſſignari.*
29 *Caducitas non incurritur, ſi filia marito in dotem conſtituerit bona emphyteutica, in quorum conceſſione ipſa fuit comprehenſa; cùm ſit proprium patrimonium vxoris.*

CONceſſo in emphyteuſim prædio patri vſque ad tertiam generationem pro ſe, & ſuis hæredibus, & ſucceſſoribus, tam maſculis quàm fœminis; ita quòd non poſſit alienari ſine licentia concedentis ſub pœna caducitatis; variæ ex tali conceſſione ortæ fuerunt difficultates. Prima, vtrùm pater primus acquirens dictum prædium obligare potuerit in præiudicium ſuccedentium in dicta emphyteuſi. Secunda, vtrùm filia dicti primi acquirentis, conſtituendo omnia bona ſua in dotem, cenſeatur illa conſtituiſſe marito; ita vt de fructibus dicti prædij diſponere poſſit, & pro dicto prædio tanquam dotali in iudicio comparere.

Tertia, vtrùm dicta filia ſibi præiudicauerit acceptando hæreditatē paternam, & ſe in fauorē cuiuſdam legata

legatarij obligando. Pro quarum difficultatum
reſolutione conſtituendæ ſunt ſequentes concluſiones.
1. Prima Concluſio. Regula generalis eſt, quòd primus
acquirens feudum vel emphyteuſim, poteſt præiudicare
vocatis ad ipſam, non ſolùm expreſsè, ſed
etiam tacitè de noua illa emphyteuſi diſponendo, vel
illã creditoribus obligando. Gratian. *diſc. forenſ.* 663.
per tot. & cap. 405. *n.* 1. Fachin. *lib.* 7. *quæſt. cap.* 8. Rota
apud Ludouiſ. *deciſ.* 529. *n.* 4. *&* 23.
2. Secunda Concluſio. Pater primus acquirens, liberis
ſuis præiudicare tunc demum poteſt in noua emphyteuſi,
quando illius acquiſitio facta fuit titulo
oneroſo, ex re & pecunia acquirentis; ſecùs ſi titulo
merè lucratiuo. Tuſch. *litera A. concluſ.* 439. *n.* 20. *&*
22. Mareſcot. *lib.* 1. *variar. reſol. cap.* 74. *num.* 2. Rota,
deciſ. 50. *n.* 2. *part.* 6. *recentior.*
3. Titulus autem oneroſus dicitur in propoſito, qui
excludit liberalitatem concedentis: nã ſi gratia Principis
præponderet meritis, feudum vel emphyteuſis
dicitur prouenire ex gratiã, & liberalitate concedentis,
Socin. Sen. *conſil.* 4. *n.* 6. *volum.* 3. Mareſcot. *d. cap.* 74.
num. 5. Rota, *d. deciſ.* 50. *n.* 5.
4. Et ratio eſt, quia quando conceſſio procedit à liberalitate
concedentis dicitur aduentitia: quando verò
ex re, vel pecunia patris, aut meritis æquiualentibus;
filij rem illam habent ex liberalitate paterna: &
ideo dicitur profectitia: & ſic non mirum ſi pater
5. poſſit hoc ſecundo caſu liberis præiudicare. † Vnde
videmus quòd pater primus acquirens non poteſt præiudicare
filiis emancipatis. Seraph. *deciſ.* 341. *numer.*
22. præcipuè verò ſi duo ſimul copulatiuè concurrant,
nempe quòd quæſita fuerit emphyteuſis ex
re patris, & filius ſit emancipatus: tunc enim pater
filio præiudicare non poteſt; quia donatio eſt perfecta.
Natt. *conſil.* 475. *num.* 5.
6. Tertia Concluſio. Ad dignoſcendũ vtrùm conceſſio
proceſſerit à mera liberalitate concedentis, verba
quidem conceſſionis attendenda ſunt, ex Roſental. *de*
7. *feud. cap.* 9. *concluſ.* 66 *n.* 49. † Sed tamen ſimplex aſſertio
meritorum in genere facta, merita non probat
8. ſufficienter Marr. *de clauſ. part.* 2. *c.* 49. *n.* 1. *&* 2. † Immò
ſpecifica mentio meritorum non ſufficeret, cùm
illa non releuet à toto genere probationis. Marr. *ibi-*
9. *dem, num.* 3. Rota, *d. deciſ.* 50. *n.* 7. 8. *&* 9. † Et ita intelligendum
eſt quod dicitur merita probari per Principis
aſſertionem: ex Surd. *conſil.* 419. *n.* 65.
10. Quod maximè procedit, quando dubitatur vtrùm
merita ſint æquiualentia rei conceſſæ, ſiue verſemur
inter perſonas prohibitas, ſiue non prohibitas. Maſcard.
de probat. concluſ. 184. *n.* 10. *&* 11.
11. Quarta Concluſio. Dum agitur de emphyteuſi Eccleſiaſtica,
& præſertim ſi conceſſioni adiecta fuerit
prohibitio alienationis, non poteſt primus acquirens
bona emphyteutica ad extraneos transferre, ad quos
regulariter emphyteuſis huiuſmodi tranſire non poteſt.
Magon. *deciſ. Lucenſ.* 12. *num.* 7. Mantic. *de tacit.
conuent. lib.* 22. *tit.* 17. *n.* 30. Ricc. *in praxi. deciſ.* 132.
n. 1. Maximè ſi non interuenerit conſenſus domini.
Valaſc. *de iur. emphyteut. quæſt.* 49. *n.* 5. *verſic. limitatis
autem. & num.* 6. *in fine, verſic. ſolus autem pater.*
12. † Vnde nec pater vllo modo talem emphyteuſim extraneis
dare poteſt; quamuis ſit primus acquirens.
13. Tuſch. *dict. concluſion.* 419. *numer.* 11. † Et qui ſuccedere
vult in dicta emphyteuſi, neceſſe eſt vt ſimul
ſit filius, & hæres. Mantic. *de tacit. conuent. lib.* 2. *tit.* 17.
numer. 32.
14. Quinta Concluſio. Pater primus acquirens non
poteſt fundare Capellam ſuper fructibus prædij emphyteutici,
quod tenetur ex inueſtitura liberis ſuis
reſtituere, quod probatur ex ſupradictis, & ex iis
quæ tradit Caldas. *de iur. emphyteut. lib.* 3. *cap.* 17.
num. 1. *& ſeqq.*
Sed tamen ſi bona propria liberis ad emphyteuſim 15.
vocatis fundationi capellæ æquiualentia reliquerit,
valet fundatio; & filius tenetur illam obſeruare vſque
ad concurrentiam valoris bonorum ſuorum: vt
probatur ex iis quæ ſupra diximus, *cap.* 50 *numer.* 37.
dum tractauimus quæſtionem illam vtrùm is qui eligendi
facultatem habet, electum grauare poſſit. † Vn- 16.
de alias Conſului hæredi qui grauatus fuerat in fructibus
bonorum emphyteuticorum, quia hæreditatem
acceptauerat cum beneficio legis & inuentarij;
vt pro indemnitate ſua, ratione capellæ ſuper fructibus
prædij emphyteutici ad ſe ſpectantis, vigore primæ
conceſſionis fundatæ ageret & regreſſum peteret
contra bona ipſius, & peteret ſeparari bona aduersùs
ſubſtitutos, ſuper quibus releuari poſſet pro rata oneris
dictæ capellæ: iuxta tradita per Pereg. *de fideicom.
artic.* 6. *n.* 29. Alex. *conſil.* 91. *numer.* 10. *verſic. non
obſtant. & verſic. vnde ſic hoc caſu. volum.* 1. Afflict.
deciſ. 111. *n.* 16. *&* 17. & *ibi* Pizanell. & Carauit. *in
addit. in fine.*
Quod intellige vt grauamen teneat duntaxat pro 17.
modo relicti. Caldas, *dict. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 25. *&*
cap. 17. *n.* 6. quod probatur per text. *in l. Imperator.
§. cùm quidam. & in l. cùm pater. §. Titio. ff. de legat.* 2.
quos textus bene inducit Peregr. *conſil.* 62. *num.* 1.
volum. 4. Cyriac. *controuerſ.* 340. *numer.* 46. *cum ibi
citatis.*
Sexta Concluſio. Quamuis hæres feciſſet manda- 18.
tum ad ſoluendum creditum capellæ de fructibus
prædij emphyteutici, ſub qualitate hæredis cum beneficio
inuentarij, cum promiſſione de non contrauueniendo,
& obligatione omnium ſuorum bonorum,
ſibi tamẽ non præiudicauit quominus vti poſſit
beneficio inuentarij. Ratio eſt, quia obligatio illa
bonorum propriorum referenda eſt ad ſuum principium,
& ad conſenſum nomine hæreditario præſtitum,
videlicet quòd cẽſeatur obligaſſe bona propria,
caſu quo tanquã hæres contrauenirer conſenſui, ſeu
mandato nomine hæreditario facto. Gratian. *diſcept.
forenſ. cap.* 553. *num.* 31. *&* 32. *& cap.* 34. *n.* 30. Vincent.
de Franch. qui *deciſ.* 323. nihil determinauit,
ſed in *deciſ.* 648. refert deciſum in fauorem hæredis.
Rota, *deciſ.* 392. *part.* 1. *recent. & deciſ.* 700. *part.* 3.
etiam recent. † Obligatio ergo bonorum proprio- 19.
rum hæredis vtilis erit ad effectum, vt hæres teneatur
de bonis propriis, caſu quo nomine hæreditario
contractui cõtrauenirer. Ricc. *collect.* 3412. † Vbi 20.
id procedere ait, etiam ſi hæres cum beneficio inuentarij,
ſe obligaſſet proprio nomine, & in ſolidum, &
ſub quibuſuis aliis clauſulis: niſi expreſſa & ſpecialis
renunciatio dicti beneficij interueniat, vel obligatio
ſatisfaciendi, etiam vltra vires hæreditarias: quod
confirmat *collectan.* 3418. dicens ita fuiſſe deciſum
per quatuor Rotas 16. Martij 1623.
Ego tamen contrarium teneo, quando hæres ſe 21.
obligauit tam proprio nomine, quàm hereditario, vel
ſe & bona propria ac hæreditaria in ſolidum obligauit,
maximè ſi obligatio inciperet à nomine proprio,
& ſubſecutum fuerit nomen appellatiuum. hæredis
ex Bartolo & aliis Doctoribus in *l. procurator qui pro
euictione. ff. de procurat.* per text. in *l. ſi ſeruus communis.
ff. de ſtipulat. ſeru.* † Quanquam & ſi nomen hære- 22.
dis præcederet, idem dicendum eſſet, ſi conſtaret vtroque
nomine hæredem ſe obligare voluiſſe. Boër. *deciſ.*
273. *numer.* 6. *verſic. ſed vbi promiſit.* Gutier. *de
tutel. part.* 2. *cap.* 12. *numer.* 29. Aretin. *conſil.* 29.
num. 3. Coſta, *de clauſ. conuent. clauſ.* 58. *num.* 2. † Et 23.

& ita intelligo Crauet. *conſil.* 214. *n.* 7. vbi hæres bona propria in ſolidum obligauerat, & Rotam *deciſ.* 545. *n.* 9. *par.* 5. *recent.* vbi hæres obligauerat bona ſua propria, ac etiam hæreditaria, in illis verbis: *Non ſolùm tanquam hæres, ſed etiam proprio & particulari nomine, & propter propriam vtilitatem.* Et ſic habuit animum nouandi legalē obligationem qua tenetur tanquam hæres: vt pater in *d. deciſ.* 545. *in principio, &*
24. *num.* 1. † Nam quando non conſtat hæredem habuiſſe animum recedendi ab obligatione legali, tunc non tenetur nomine proprio, etiam ſi bona ſua obligauerit; vt dicitur *d. deciſ.* 545. *n.* 5. vbi allegat dictam deciſ. Vincentij de Franch. 648. nec non deciſionem 392. *part.* 3. *recent.*

25. Nec nocet quòd pater in ſuo teſtamento appoſuit pœnam priuationis ſuæ hæreditatis, nec non dicti prædij emphyteutici, & in caſum non adimplementi vocauit ſequentem in gradu: Quia Reſpondetur illum hoc facere non potuiſſe, & tale onus haberi pro non ſcripto. Caldas, *loc. citat. d. cap.* 17. *n.* 15. *&* 16. *& num.* 14.

26. Neque nocet acceptatio legati: Quia non fuit facta ſimpliciter, ſed ſub qualitate hæredis beneficiarij Caldas, *vbi ſupra, cap.* 16. *n.* 25. Pereg. *de fideicom. artic.* 6. *n.* 29. cum aliis ſupra citatis.

27. Septima Concluſio. Conſtitutio dotis facta per filiam vocatam ad emphyteuſim, de omnibus & quibuſcumque bonis, & iuribus præſentibus & futuris; comprehendit etiam emphyteuſim: Quia licèt in generali diſpoſitione non comprehendantur bona quæ ſunt expreſsè prohibita alienari ſub pœna caducitatis, qualia erant illa de quibus agebatur, Pacif. *de ſal-*
28. *uian. interdict. inſpect.* 3. *cap.* 2. *n.* 45. † Tamen hoc intelligitur, vt locum non habeat in caſibus in quibus per alienationem nulla caducitas incurritur. Cyriac.
29. *controuerſ.* 205. *n.* 219. † Bona autem emphyteutica poſſunt in dotem aſſignari abſque caducitatis incurſu. Corbul. *de iur. emphyt. de alienat. irrequiſito domino facta. limit.* 21. Barboſ. *in l. vſufructu* 58. *n.* 25. *verſic. iuxta hæc quæritur. ff. ſolut. matrim.* quia dos eſt proprium patrimonium vxoris; quæ eſt de comprehenſis in conceſſione, ſeu inueſtitura.

CAPVT LXXXI.

Teſtamentum à Parocho, aut alio qui non ſit Notarius in ſcripturam tempore peſtis redactum, quomodò & coram quo publicari debeat. Teſtium numerus quis requiratur in hoc teſtamenro peſtis tempore confecto. Quid ſi teſtamentum à cœco fuerit factum, quæ ſolemnitates requirantur. In codicillis, an minus quàm quinque teſtes tempore peſtis interuenire poſſint. Quid in teſtamentis Officialium à publico deputatorum pro conſeruatione Ciuitatis. An neceſſe ſit teſtamentum debere vnico contextu fieri tempore peſtis.

SVMMARIVM.

1. *Teſtamentum ſcriptum à perſona non habente fidem publicam (qualem habet Notarius) debet publicari.*
2. *Publicatio teſtamenti fieri debet præcedente citatione eorum qui habent intereſſe; incertorum quidem per proclama, certorũ verò in ſpecie.*
3. *Citatio in publicatione teſtamenti, nec non in teſtium productione interuenire debet.*
4. *Qui teſtamentum publicari poſtulat tenetur iurare de calumnia.*
5. *Publicatio teſtamenti coram Iudice ordinario loci facienda eſt.*
6. *In teſtamento peſtis tempore confecto ſeptem teſtes requiri nonnulli exiſtimant; verius tamen eſt quinque ſufficere.*
7. *In terris Eccleſiæ in teſtamento etiam extra tempus peſtis confecto duo teſtes cum Parocho ſufficiunt, vel quatuor ſine Parocho.*
8. *Quinque teſtes ad minus in teſtamento tempore peſtis confecto requiri, magis communis eſt Doctorum ſententia.*
9. *Tholoſæ tamen ſufficit quòd teſtamentum fiat coram duobus teſtibus.*
10. *Quinque teſtes in teſtamento requiruntur tempore peſtis, licèt teſtator eſſet peſte afflictus, & peſtis eſſet magna.*
11. *In teſtamento cœci multò cautius tempore peſtis procedendum eſt.*
12. *Quæ ſit forma & praxis teſtamenti cœci. Remiſſiuè.*
13. *In codicillis tempore peſtis ſæuientis confectis, non minor quàm quinque teſtium numerus exigitur.*
14. *Officiales à publico deputati tempore peſtifero poſſunt validè teſtari, adhibitis tantùm duobus teſtibus.*
15. *Teſtamentum debet fieri vnico contextu, ſed tamen tempore peſtis fieri poteſt per interualla.*
16. *Intellige dummodò interuallum ſit modicum, aliàs teſtes non coniungerentur; ſed perinde eſſet ac ſi diuerſæ eſſent depoſitiones.*
17. *Duæ imperfectæ probationes circa diuerſas diſpoſitiones ſeu diuerſis temporibus factas non coniunguntur, ad faciendam vnam perfectam probationem.*
18. *Si teſtamentum factum fuerit coram inſufficienti teſtium numero, non poteſt per alios teſtes extra teſtamentum adhibitos coadiuuari.*
19. *Subſtantia & perfectio teſtamenti conſiſtit in teſtium numero ſufficienti.*
20. *Si teſtes teſtamenti ob aliquam neceſſitatis cauſam disiunguntur; oportet actum perfici & renouari illis redeuntibus, aut alios in ipſorum locum adhiberi.*

Circa teſtamenta tempore peſtis facta, quædã non 1.
inutilia notanda ſunt: & primò quidem, quòd ſi teſtamentum coram ſufficienti teſtium numero fuerit celebratum, vel etiam à Parocho aut alio in ſcripturam redactum, non ſubſiſtit, niſi illius publicatio facta fuerit vocatis illis qui ab inteſtato erant ſucceſſuri; alioquin publicatio vitio nullitatis corruit: vt vno ore aſſerunt omnes DD. *in l. publicati. Cod. de teſtam.* Dilect. *de arte teſtand. tit.* 2 *cautel.* 7. *num.* 1. *verſic. & examen.* Calcan. *conſil.* 9. *verſic. ſuper omnia. num.* 9. *in fine.*

Et debet Iudex publicè proclamari facere, ſi 2.
quis velit contradicere, & non ſufficit generalis illa proclamatio, niſi ſpecialiter citentur illi quorum intereſt, & ſi dicta citatio non interuenerit, teſtamentum non facit fidem. Roland. *conſil.* 36. *numer.* 11. *volum.* 1. Graſſ in §. *teſtamentum. quæſtion.* 61. *numer.* 2. Menoch. *remed.* 4. *adipiſcend. poſſeſſ. num.*

3. *numer.* 660. † Vbi dicit talem citationem debere
interuenire in actu productionis teſtium. Honded.
conſil. 26. *num.* 16. *& ſequentib. volum.* 2. vbi quòd
etiamſi examinari fuiſſent mille teſtes non citata par-
te, fidem non facerent, & publicatio teſtamenti nulla
& inualida remaneret.

4. Præterea is qui petit publicationem, tenetur præ-
ſtare iuramentum calumniæ, quod iuramentum om-
nino eſſe neceſſarium teſtatur Mantic. *de coniect.lib.* 1.
tit. 6. *num.* 7.

5. Debétque publicatio fieri coram Iudice ordinario
loci, DD. *in d. l. publicati.* Gloſſ. *in* §. *teſtamentum.*
quæſt. 61. *num.* 2. & ſi facta fuerit coram alio Iudice,
nulla eſt, ex defectu iuriſdictionis, Honded. *d. con-
ſil.*26. *num.* 16. *volum.*2.

6. Secundò, quia ſæpius diſputatum fuit quis teſtium
numerus in teſtamento tempore peſtis facto requira-
tur; Dixi ſemper ex communi DD. ſententia quin-
que ſaltem teſtium numerum in tali teſtamento om-
nino interuenire debere iuxta magis communem
DD. opinionem, quanquam & nonnulli ſeptem in-
teruenire debere exiſtiment: per text. in *l. caſus. Cod. de
teſtam.* quam ad hoc citat & ſequitur Fachin. *lib.* 5.
controuerſ. cap. 2. & de hac communi ſententia quòd
ſeptem teſtes in hoc teſtamento requirantur, teſtatur
Ceual. *communium opinionum. cap.* 290. *part.* 1.

7. Sed tamen magis communis opinio quinque ſal-
tem teſtibus contenta eſt, niſi tamen iudicandum eſ-
ſet in terris Eccleſiæ, in quibus nos verſamur: quia
propter diſpoſitionem iuris Canonici ſufficiunt duo
teſtes cum Parocho: *cap. cum eſſet. de teſtam.* vel qua-
tuor ſine Parocho: vt *ibidem* notat Couar. & alij, Ge-
nuenſ. *in practicabilib. Eccleſ. qu.* 660.

8. Dictam autem ſententiam quòd quinque teſtes
ſaltem requirantur, amplectuntur DD. communiter
in *l. final. Cod. de teſtam.* Bald. Salicet. Iaſ. Nicol. de
Matarel. Angel. *in* §. *final. Inſtit. de teſtam. & in tract.
de teſtam.* Barbat. Corn. Alex. Florian. Soccin. Albert.
Brun. Decius, Socin. iun. Rubeus Alexandrin. Pariſ.
& Boëtius quos congerit & citat Roland. *conſil.* 18.
*num.*47. *volum.* 1.

Idem Chaſſan. Dilectus, Vaſquez, Vinius, Ga-
briel. Ottoman. Afflict. & Clar. quos citat & ſequi-
tur Graſſ. §. *teſtamentum. qu.* 54. *numer.* 5. vbi citato
in contrarium Gaill. & Mynſing. concludit cautum
debere eſſe Iudicem, ne contrariam illorum ſenten-
tiam ſequatur: quia alioquin daretur occaſio com-
mittendi falſitates. Quinque alios DD. refert & ſe-
quitur Maſcard. *concluſ.* 1358. *numer.* 18. Rip. plures
citat. *in tractat. de peſte, titul. de priuileg. vltim.
volunt. cauſâ peſtis, in* 2. *part.* 2. *partis principal.
verſic. contrariam opinionem*: Cardin. Tuſch. *litera,
T. concluſ.* 122. *numer.* 23. *&* 24. Gomeſ. *l.* 3. *Tauri,
numer.*48. atque ita iudicatum teſtatur Papon. *lib.*20.
titul. 1. *numer.* 1. Maynard *lib.* 5. *cap.* 16. † Licèt
9. Tholoſæ contrarium obſeruetur propter particularem
loci conſuetudinem, ſecundùm quam in quolibet te-
ſtamento ſufficiunt duo teſtes, de qua conſuetudine
teſtatur Ferrerius, *ad deciſ.* Guid. Papæ, 543. Etiam
deciſum fuit in Cod. Fabr. *titul. de teſtament. definit.* 5.
& per Rotam apud Puteum *deciſ.* 372. *lib.* 1. iuxta
nouam impreſſionem, & nouiſſimè. *deciſ.* 356. *num.* 7.
& 8. *part.* 6. *recent.* vbi dicitur hanc opinionem eſſe
magis æquam, & ſequendam: accedit præmiſſis Mart.
de ſucceſſion. legali parte 4. *quæſt.* 1. *artic.* 8. *num.* 21.
vbi quòd ſecundùm hanc opinionem ſemper fuit iu-
dicatum in tribunalibus: vt in Rota Roman. in Ca-
mera Imperiali, in Senatu Pedemontano, & Gra-
10. tianopolitano. † Quod etiam procedere voluit Ma-
ſcard. *concl.* 1358. *n.* 23. *&* 24 quamuis peſtis eſſet ma-
gna & valde ſæuiret, & teſtator in effectu eſſet peſte
correptus, quod verum eſt quidquid Ferret. *loco citat.*
& alij in contrarium dixerint. Nam quocumque
etiam ſæuiſſimæ peſtis tempore teſtatores, vel ex fe-
neſtra, vel ex alio loco remoto voluntatem ſuam de-
clarare poſſunt: neque deſunt teſtes qui illam ex lon-
ginquo exaudire poſſunt. Quòd ſi teſtari volens in-
opinato aliquo caſu morte præuentus fuerit, ipſi im-
putandum eſt; ſicut & illi, qui morte ſubita ex im-
prouiſo defunctus eſt, ſi rebus ſuis congruo tempore
non prouiderit: & quòd periculoſa ſint teſtamenta
tempore peſtis facta, egómet teſtari poſſum, qui cer-
tis de cauſis coactus remanere in hac Ciuitate peſte
afflicta, multa vidi quæ præſtat tacere quàm
loqui.

Quod multò magis in ſpeciali caſu verum eſſe 11.
Conſului: quia agebatur de teſtamento cæci in
quo multò plures ſolemnitates requiruntur propter
maius periculum falſitatis: *l. hac conſultiſſima. Cod.
qui teſtament. facer. poſſ.* §. *cæcus. Inſtitut. eodem. tit.*
† Formam autem teſtamenti cœci ponit Aretin. *in* 12.
d. §. *cæcus.* & *ibi* Addit. vbi ad longum ponitur for-
ma teſtamenti cœci facti anno 1498. in hac Ciuitate
Auenionenſi. Bellam. *conſil.* 2. *colum.* 24. *verſic. quæ-
ritur de teſtamento cæci.* Turret. *de clauſul. codicill.
quæſt.* 20. *numer.* 12. Fulgoſ. *conſil.* 90. Boët. *de-
ciſ.* 240. *numer.* 20. Giouagnon. *conſil.* 5. *&* 6. *per tot.*
Peregr. *conſil.* 48. *numer.*4. *volum.*4. Vaſquius *contro-
uerſ. lib.* 3. *cap.* 103. *numer.* 15. Marta, *de ſucceſſ.
legali, part.* 4. *quæſt.* 1. *articul.* 9. *numer.* 6. *& ſe-
quentibus & articul.* 5. *a numer.* 50. Barri. *lib.* 2. *ti-
tul.* 1. *fol.* 48. *&* 49. Seraph. *deciſ.* 966. apud quos
tota materia teſtamenti per cæcos faciendi tra-
ctatur.

Cæterùm in materia diſpoſitionis tempore peſtis 13.
factæ hoc conſtituendum eſt vti veriſſimum; quòd
licèt in teſtamentis minor exigatur teſtium numerus
tempore peſtis; non tamen minus quàm quinque
in codicillis interuenire debent: vt cenſuit Mart.
*de ſucceſſion. legali; part.*4. *quæſt.* 20. *artic.* 2. *num.*4.
poſt Graſſ. *in* §. *codicillus. num.*6. *in fin.* Theſaur. *de-
ciſ.*180. *in fin.*

In teſtamentis tamen Officialium à publico depu- 14.
tatorum pro ſanitate publica tuenda, duos teſtes ſuffi-
cere tenet Theſaur. *tum. ibi, in addit.* poſt Magdalen.
*de numero teſtium. cap.*20. *n.*2. *&* 3. Rip. *de peſte, tit. de
priuileg. vlt. volunt. cauſa peſtis, num.*14.

Denique & hoc notandum eſt; quòd licèt aliàs te- 15.
ſtamentum debeat fieri vnico contextu, tamen ſi fiat
tempore peſtis, fieri poteſt per interualla, & cum diſ-
continuatione: *l. caſus.* 8. *Cod. de teſtam.* † Intelligen- 16.
do tamen de parua & modica diſcontinuatione: nam
ſi teſtes de diuerſis temporum interuallis ſuper vl-
tima voluntate deponerent, conſiderandi eſſent
vti teſtes deponentes ſuper diuerſis diſpoſitionibus,
nec eorum depoſitio eſſet coniungenda: vt Corn.
& Caſtrenſ. *in d. l. caſus*, optimè declarant, & di-
cunt iuxta text. *in l. cum antiquitas. Cod. eodem titul.*
Magnum temporis interuallum nocere vnitati di-
ſpoſitionis. † Et ideo duas imperfectas depoſitio- 17.
nes & probationes non eſſe coniungendas ad facien-
dam vnam perfectam. Vaſquius *de teſtator. poten-
tia, lib.* 1. §. 4. *num.* 38. *& ſequentibus.* † Vbi dicit, 18.
quòd ſi teſtamentum fiat coram ſex teſtibus dunta-
xat, & hæres ſcriptus velit probare per alios duos,
vel tres teſtes, quòd teſtator antea voluntatem
ſuam declarauerat, duæ illæ imperfectæ probationes
non coniunguntur. † Et ratio eſt, quia ſubſtan- 19.
tia & perfectio teſtamenti conſiſtit in ſolemnita-
te numeri teſtium. Marta, *de ſucceſſion. legal.*

20. *part. 4. quæſt. 1. artic. 8. numer. 3. 4. & 5.* † Ita vt ſi teſtes propter aliquam neceſſitatis cauſam diſiungantur, oporteat ſtatim ipſis redeuntibus teſtamentum perfici, aut aliis in locum abſentium ſubrogaris totum actum renouari cum ſufficienti teſtium numero: ex traditis in *d. l. cum antiquitas.* Grall. *§. teſtamentum. quæſt. 58. numer. 1.* in teſtamento ergo tempore peſtis facto, nec nimius rigor quoad continuitatem attendendus eſt, nec nimia diſcontinuatio admittenda.

CAPVT LXXXII.

In teſtamento ſolemni, qua forma teſtium ſubſcriptio fieri debeat pro illius validitate, defectus ſigillationis huius teſtamenti in Gallia non multùm attenditur; ſed de iure communi non parui eſt momenti. Octauus teſtis, qui teſtamentarius ab aliquibus nuncupatur, adhibendus eſt in teſtamento ſolemni, quando teſtator propter infirmitatem aut alia de cauſa ſcribere non poteſt; qui quidem teſtamentarius non poteſt fungi officio Notarij, dum teſtamentum coram teſtibus remittitur, & quomodo eius ſubſcriptio concipi debeat. Teſtamentum ſolemne quod nullum eſt, quando non poſſit valere vt nuncupatiuum: Et quando valeat iure codicillorum. Vtrùm codicilli in ſcriptis fieri poſſint, & quæ in illis ſolemnitates requirantur hoc caſu.

SVMMARIVM.

1 *In teſtamentis obſeruanda eſt ſolemnitas loci vbi celebrantur, non autem vbi bona ſita ſunt.*

2 *In teſtamento ſolemni multa requiruntur ſolemnitates, ſed vna ex præcipuis conſiſtit in ſubſcriptione teſtium.*

3 *Subſcriptio teſtium in teſtamento ſolemni non ſufficit quòd fiat per ſolam ſcripturam nominis teſtium; ſed præterea debet teſtis dicere quis, & cuius teſtamentum ſubſcripſerit, & ibi datur forma huiuſmodi ſubſcriptionis.*

4 *Si teſtis in teſtamento ſolemni non exprimat cuius teſtamentum ſubſcripſit, nulliter ſubſcribit.*

5 *Subſcriptione facta non obſeruata forma iuris, teſtamentum corruit.*

6 *Subſcriptio & ſigillatio in teſtamento ſolemni fieri debet per ipſos teſtes, & non per teſtatorem, aut aliam extraneam perſonam.*

7 *In Gallia defectus ſigillationis non eſt magni momenti.*

8 *De iure communi vtrumque requiritur in teſtamento ſolemni, nempe teſtium ſubſcriptio, & ſigillatio.*

9 *Defectus formæ vitiat etiam in leuibus & modicis.*

10 *Si in teſtamento ſolemni dictum ſit teſtem ſigillaſſe ſigillo ſuo, & ſigillauerit ſigillo alterius; ſigillatio nulla eſt.*

11 *In teſtamento ſolemni ſi teſtator illud non ſcripſerit, requiritur octauus teſtis, quem teſtamentarium vel ſcriptorem nuncupant.*

12 *Non ſufficit quod ſcriptor octauus teſtis ſubſcribat in dorſo teſtamenti tanquam Notarius recipiens inſtrumentum remiſſionis illius.*

13 *Notario non creditur niſi de iis quæ tempore inſtrumenti coram ipſo & teſtibus inſtrumentariis geſta ſunt.*

14 *Idem non poteſt eſſe ſcriptor teſtamenti & Notarius inſtrumenti exhibitionis illius, coram teſtibus facta.*

15 *Notario creditur quoad probationem inſtrumentalem, non tamen ipſi ſoli quoad probationem teſtimonialem.*

16 *In teſtamentis ſolemnibus in quibus pro forma teſtium numerus requiritur, Notarius non poteſt computari in numero teſtium; & ideo non poteſt eſſe octauus teſtis.*

17 *Scriptor teſtamentarius non ſufficit quòd ſimpliciter ſubſcribat teſtamentum ſolemne, ſed præterea debet declarare quod ſubſcriptio facta fuit de mandato teſtatoris, & ſcripturam illam verè illius eſſe teſtamentum.*

18 *Teſtamentum nuncupatiuum implicitum hoc requirit, quòd ore proprio teſtator hæredem nominet, relatiuè ad ſcripturam.*

19 *Non ſufficit in teſtamento nuncupatiuo implicito, quòd teſtator dicat ſcripturam quam exhibet eſſe ſuum teſtamentum, niſi adiciat ſe nominare hæredem eum, qui in ſcriptura deſignatur.*

20 *In teſtamento vero ſolemni, non eſt opus nominare hæredem; ſed ſufficit quòd teſtator ſcripturam exhibeat dicens in ea ſuum teſtamentum contineri.*

21 *Teſtamentum ſolemne inualidum propter defectum ſolemnitatum ſuſtinetur tanquam codicillus vigore clauſulæ codicillaris: & ſcriptus hæres in illo teſtamento, capit hæreditatem de manu venientium ab inteſtato.*

22 *Codicillorum duo ſunt genera vnum in ſcriptis, aliud verò nuncupatiuum.*

23 *In codicillis in ſcriptis ſufficiunt quinque teſtes, qui ab ore proprio codicillantis audierint, illam eſſe ſuam vltimam voluntatem.*

TEſtamentum mihi propoſitum Dixi non poſſe valere tanquam ſolemne, nec tanquam nuncupatiuum, ſuſtineri tamen vigore clauſulæ codicillaris, & aliarum in eo appoſitarum.

Tanquam ſolemne ſuſtineri non poſſe conſtabat ex eo, quòd factum fuerat non ſeruatâ formâ à iure in ſimilibus diſpoſitionibus præſcriptâ, cuius omiſſio totum teſtamentum nullum reddit. *l. ſi vnus. 12. Cod. de teſtam.* quia cùm teſtamentum factum eſſet in loco, vbi ius commune ſeruatur; interuenire debebant ſolemnitates à iure communi requiſitæ; quamuis teſtator originem duxiſſet ex locis vbi particularis aderat conſuetudo contraria circa teſtamenta. Cuiac. *conſult. 36. verſic. & præterea.* Le Veſt, *arr. 82.* Expilly *arreſt. 78.* 1.

Inter ſolemnitates requiſitas in huiuſmodi teſtamento de quibus Caſtrenſ. *in l. hac conſultiſſima. 21. Cod. de teſtam.* vna ex præcipuis eſt ſubſcriptio teſtiũ; 2. † Neque ſufficit quòd illa ſimpliciter fiat per adiectionem nominis & cognominis ipſorum, ſed præterea debet apponi nomen teſtatoris, & ſcribi quis & cuius teſtamentum ſubſcripſerit. *l. ſingulos. 30. & penultima. ff. de teſtament.* Gloſſ. *in d. l. hac conſultiſſima. in verb. non ſubſcriptum*, Cuiac. *in* 3.

l. ad

l. ad teſtium 21. *§. ſi quis ex teſtibus. ff. de teſtam.* hoc modo, *Ego Lu ius Titius Gay Sey teſtamentum conſignaui.* & meliùs Bart. in *dict. l. penult.* his vtitur verbis: *Ego talis dico & aſſero me eſſe adhibitum in teſtem, in præſenti teſtamento facto per talem, & ideo*
4. *propria manu me ſubſcripſi & ſigillaui.* † Quod cùm factum non eſt, teſtamentum nullum & imperfectùm remanet. Pariſ. *conſil.* 46. *numer.* 5. *volum.* 3. Angel. in *tract. de teſtam. gloſ.* 5. *numer.* 4. Ægid. Bellamet. *conſil.* 1. *colum.* 13. *verſic. vndecimo dixi.* his verbis: *& eſt de neceſſitate quòd ſubſcribens ſcribat cuius te-*
5. *ſtamentum ſignauit.* † Vnde ſubſcriptione facta præter formam iuris, illa haberi debet pro non facta, & teſtamentum corruere neceſſe eſt. *dict. l. hac conſultiſſima* ibi, *non ſubſcriptum autem pro infecto haberi conuenit.*

6. Secundò requiritur in teſtamento ſolemni, quòd ſubſcriptio & ſigillatio fiat per ipſos teſtes, & non per teſtatorem, aut aliam perſonam extraneam: & probat text. in *d. l. hac conſultiſſima.* ibi, *teſtibus ſubſcribentibus & conſignantibus.* quod in caſu propoſito obſeruatum non fuerat.

7. Non ignoro quòd ſi negotium diſputandum ſit in Gallia, defectus ille ſigillationis non magni momenti futurus eſt: vt notat Theuen. *ſur les ordonnances, lib.* 5. *tit.* 5. *des teſtamens. artic.* 1. *in verb. ſerone ſignés.*

8. Sed apud nos defectus ille erit conſiderabilis: quia habemus expreſſam diſpoſitionem text. *in l. ad teſtium. §. ſi quis ex teſtibus. ff. de teſtam.* cuius hæc ſunt verba: *ſi quis ex teſtibus nomen ſuum non adſcripſerit, veruntamen ſignauerit; & ſi adſcripſerit, ſe tamen non ſignauerit; idem dicemus.* Et quamuis hæc forma ſigillationis non videatur magni momenti, cùm poſſit etiam quis alieno ſigillo ſignare, vt tenet Rota Romana, *deciſ.* 30. *numer.* 3. *part.* 1. *diuerſ.* de-
9. bet nihilominus obſeruari: † quia defectus formæ vitiat etiam in leuibus & modicis. *d. l. ſi vnus.* 12. & *ibi* Sicard. *num.* 1. *Cod. de teſtam.*

10. Et hoc maximè locum habere debet ſi in teſtamento adſcriptũ ſit teſtem ſigillaſſe ſigillo Titij & tamen ſigillauerit ſigillo Mæuij; hoc enim valde nocet validitati ſubſcriptionis: vt dicit. Ioan. Faber. *in §. poſſunt. Inſtit. de teſtam. n.* 2. *verſic. quid ſi litera continet duo ſigilla.*

11. Tertiò corruit teſtamentum, ſi loco teſtatoris qui ſubſcribere non poterat, vel neſcicbat, non fuerit adhibitus octauus teſtis quem vocant teſtamentarium, qui octauus teſtis vti ſcriptor debet ſubſcribere teſtamentum præſentibus & aſſiſtentibus aliis ſeptem teſtibus: quod probatur per text. in *dict. l. hac conſultiſſima.* in illis verbis: *eique ipſe coram teſtibus ſua manu in aliqua parte teſtamenti ſubſcripſerit.* Quod etiam notauit Speculator, *in tit. de inſtrument. edit. §. compendioſè, n.* 40. in illis verbis; *nec non coram eis ibidem præſentem ſubſcriptionem ſubiiciens.* Et per Azonem *in ſumm. Cod. de teſtam. num.* 6. ibi, *coram eis ſua manu ſubſcribat.* Ruin. *conſil.* 193. *numer.* 5. *lib.* 2. Menoch. *conſil.* 639. *numer.* 12. Bellam. *dict. conſil.* 1. *colum.* 12. *verſic. ad primam quæſtionem.* ibi, *in præſentia mea, & aliorum teſtium propria manu ſe ſubſcripſiſſet:* & *colum.* 13. *verſic. Item ſi teſtator ſic loquitur, octauus adhibitus ſcriptor pro eo ſe ſubſcripſit:* & clariùs *colum.* 11. *verſic. duodecimum capitulum.* & *colum.* 4. *verſic. nonum capitulum.*

12. Neque ſufficit quòd ipſe ſcriptor ſeu teſtamentarius ſcripſerit in dorſo teſtamenti inſtrumentum remiſſionis illius, tanquam Notarius in præſentia ſeptem teſtium, clauſo iam & ſigillato taſtamento, nulla facta mentione ſuæ ſubſcriptionis appoſitæ in pede eiuſdem teſtamenti niſi tanquam de re in abſentia teſtium iam facta.

Quia Notario non creditur de his quæ ante teſta- 13.
mentum facta ſunt, ſed tantùm de his quæ ipſe fecit in præſentia teſtium inſtrumentariorum. DD. communiter *in authen. ſi quis in aliquo.* & ibi maximè Bart. *numer.* 9. *Cod. de edend.* Cum ergo ſubſcriptio iam facta eſſet & clauſa, ac conſignata per iſtum ſcriptorem; non probat illius aſſertio facta in dorſo teſtamenti iam clauſi, & quam ſubſcriptionem fecerat in abſentia teſtium teſtamentariorum.

Neque fieri poteſt vt idem ſit & ſcriptor teſtamen- 14.
ti, & Notarius exhibitionis ſeu remiſſionis eiuſdem coram teſtibus factæ: non enim idem poteſt eſſe No-
tarius, & teſtis *l. Domitius.* & *ibi* DD *ff. de teſtam.* † 15.
Qui dicunt teſtimonium Notarij validum eſſe quando iudicialiter examinatur nullâ habitâ ratione inſtrumenti per eum rogati; ſecùs eſt quando agitur de rebus quæ debent redigi in ſcripturam, & tractatur de probatione inſtrumentali, & non de teſtimo-
niali; † ſicut in teſtamentis ſolemnibus, quæ pro for- 16.
ma eſſentiali ſcripturam requirunt; tunc Notarius non poteſt computari in numero teſtium, nec tenere locum ſcriptoris ſeu teſtamentarij, qui eſt tanquam octauus teſtis: vt oſtendit Pariſ. *conſil.* 46. *numer.* 8. *lib* 3. Menoch *conſil.* 313. *n* 25. Bertrand *conſil.* 128. *verſic. tamen illud inſtrumentum.* volum 4. *Couar. in cap relatum.* 11. *num.* 19. *in tertia conclus de teſtam.* Magdalen. *in tract. de numero teſti. in teſtam. requiſit. lib.* 1. *cap.* 29. *num.* 8.

Præterea non ſufficit quòd ſcriptor ſimpliciter ſub- 17.
ſcribat teſtamentum; ſed prætetea neceſſe eſt vt ipſe declaret ſubſcriptionem fuiſſe factam de mandato teſtatoris, & ſcripturam illam verè eſſe eiuſdem teſtamentum. Hæc eſt forma quam tradit Cuiac. *in tit. Cod de teſtam colum. mihi* 681. *in fin. tom.* 3. *Lucius Titius pro Gaio Seio teſtatore nomine ſuo teſtatoriſque huic teſtamento ſubſcripſit.* Roland. *conſil.* 36. *colum.* 2. *verſic. ſi verò de mandato. volum.* 1. Menoch. *conſil* 313. *numer* 24. & meliùs hoc modo: *Ego Gaius Seius teſtis adhibitus & rogatus à Sempronio teſtatore qui ſcribere ob infirmitatem non poteſt, eius nomine & mandato ſubſcripſi, affirmans hoc eſſe eius teſtamen-*
tum. 18.

Secundò loco Dixi dictum teſtamentum non poſſe ſuſtineri tanquam nuncupatiuum; quia licèt verum ſit & menti Rotæ Romanæ conueniat dari teſtamentum nuncupatiuum implicitum, quando non poteſt valere tanquam ſolemne, ſi teſtator coram teſtibus ſcripturam remittens declarauerit ſe illum hæredem inſtituere qui in dicta ſcriptura nominatus reperitur; iuxta tradita per Clar. *in §. teſtamentum quæſt.* 4. *n.* 3. Burat. *deciſ.* 475. *n.* 22. *l. ſi quis ita.* 36. *l. hoc articulo* 29. *l. aſſe toto.* 77. *ff. de heredib. inſtit.*
l. inſtitutio talis. 10. *ff. de condit. inſtit. l. quoties.* 9. 19.
§. *ſi quis nomen. ff. de hæred. inſtit.* † Tamen non ſufficit quòd teſtator dicat coram teſtibus ſe oſtendere ſcripturã in qua continetur eius vltima voluntas; ſed præterea requiritur quòd dicat ſe nominare hæredem illum qui eſt nominatus ſeu deſcriptus in illo teſtamento quod exhibet: quod probatur per textus ſuper quibus fundatur opinio illorum qui admittunt teſtamentum nuncupatiuum implicitum, prout apud nos admitti ſolet: nempe in *dict. l. ſi quis ita.* 36. *l. hoc articulo* 29. *l. aſſe toto.* 77. *l. quoties.* 9. § *ſi quis nomen. ff. de hered. inſtit. l. inſtitutio talis* 10. *Cod. de*
condit. inſtit. † Qui omnes textus præſupponunt 20.
hanc differentiam inter teſtamenta nuncupatiua & & ſolemnia; quòd in nuncupatiuo teſtator debet nominare hæredem viua voce, & non per ſcripturam:

eamdémque differentiam facie text. *in dicta l. hac conſultiſſima in princip.* iuncto. § *per nuncupationem:* quia loquendo de teſtamentu miſtico dicit ſufficere quòd teſtator coram teſtibus dixerit ſuum eſſe teſtamentum, quod offertur; ſed in nuncupatiuo neceſſe eſt quòd ſeptem teſtes teſtatoris voluntatem teſtamentum facientis audiuerint. Quòd clariùs etiam deciditor iu *l. hæredes palam.* 21. *ff. de hæredib. inſtit.* Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius. in verb. in extremis poſitus. de teſtam.* & probatur in *l. iubemus.* 29. *Cod de teſtam.* ibi; *in elogio quod ſine ſcriptura conficitur, neceſſe eſt teſtatorem voce exprimere nomen vel nomina hæredum:* & ita iudicatum fuit apud Fabrum *in Codice tit. de teſtam. defini.* 4. Prædicta probaotur per Cyriac. *controuerſ.* 444. *num.* 98. *& multis ſequentib.* Quibus tamen aduerſatur Alexand. *conſil.* 176. *num.* 5. *&* 6. *lib.* 5. Socin. ſen. *conſil.* 173. *lib.* 2. quus ſequitur Tuſch *in verb. Teſtamentum. concluſ.* 111. *num.* 23. Ego autem ſententiam Cyriaci veriorem eſſe exiſtimo per iura, & rationes ab ipſo allegaras.

21. Tertio loco Dixi diſpoſitionem illam ſuſtineri poſſe vigore clauſulæ codicillaris in ea appoſitæ, & ſic proximiores ab inteſtatu cenſerentur grauati de reſtituendo hæredibus ſcriptis: iuxta tradita per DD. communiter *in Authen. ex cauſa. Cod. de liberis præteritis.* Rot. *deciſ.* 206. *num.* 4. *&* 17. *part.* 7. *recent.* & quòd dicta diſpoſitio valeat iure codicillorum comprobat Turret. *in tract. de clauſ. codicil. quæſt.* 126. *effect.* 79.

22. Quia licèt duo codicillorum genera DD. admittant quædam videlicet nuncupatiua, & alia in ſcriptis vel ſecreta, Comenſis, Iaſ. & Alexand. in *l. final. Cod. de codicil.* tamen codicilli ſecreti & in ſcriptis non ſubiacent t r ſolemnitatibus, ſicut teſtamenta myſti-
23. ca: † ſed ſufficit quòd in iſtis adſint quinque teſtes ſubſcripti, qui audierint ab ore proprio diſponentis illam eſſe vltimam ſuam voluntatem. Graſſ. *in §. codicillus. num.* 10. Bellamer. *dicto conſil.* 1. *colum.* 21. *verſic. circa iſtud tertium dubium*: quia codicilli nullam ordinationis ſolemnitatem deſiderant. §. *final. Inſtit. de codicil.* Formam autem huiuſmodi codicillorum in ſcriptis, fuſius explicat Bellamer. *d. conſil,* 1. *in loco mox deſignato.*

CAPVT LXXXIII.

Si venditio facta fuerit cum pacto de retrouendendo, venditor qui vult redimere rem venditam vigore illius pacti præfertur domino directo volenti vti iure retentionis feudalis.

SVMMARIVM.

1 *Si emptor declarauerit ſe paratum eſſe retrouendere in vim pacti de retrouendendo, quod alioqui poterat impugnare, tenetur procedere ad retrouenditionem.*

2 *Dominus directus per ſuum conſenſum alienationi præſtitum à iure prælationis excluditur.*

3 *Dominus directus petendo laudemium tacitè renunciat iuri prælationis.*

4 *Generaliter quicumque poteſt habere regreſſum ad rem feudalem, ſibi præiudicat per ſuum conſenſum.*

5 *Quod procedit, ſiue conſenſus fuerit expreſſus, ſiue tacitus.*

6 *Renunciatio emptoris excludit eum à iure præſenti quoad retrouenditionem, ſed non à futuro poſtea nato.*

7 *Clauſula renunciationis omni legum auxilio, non poteſt extendi ad ius poſtea ſuperueniens.*

8 *Per pactum de retrouendendo dominus directus excluditur à iure prælationis, ſi venditor emptorem cogere velit ad retrouendendum.*

9 *Dominus directus retinens iure prælationis tenetur ſubire eadem pacta & onera quæ ſunt in venditione comprehenſa.*

10 *Ius Congrui locum habet in venditione ſub pacto de retrouendendo facta, non tamen in præiudicium pacti redemptiui.*

11 *Contractus venditionis tranſlatus cenſetur in retinentem iure Congrui.*

12 *Ius prælationis domini directi potentius eſt iure vicini retrahere volentis.*

13 *Pactum de retrouendendo appoſitum in venditione conſtituit partem pretij.*

14 *Dominus directus qui ſciuit pactum de retrouendendo, & non reclamauit tale pactum, etiam in ſui præiudicium approbare cenſetur.*

15 *Annus qui datur à conſuetudine vicinis retrahere volentibus, non currit niſi lapſo tempore retrouenditionis conuento.*

16 *Pactum de retrouendendo excludit vicinum à iure Congrui rem venditam retinere volentem.*

17 *Ius prælationis ceſſat quando dominus directus non poteſt præſtare illud, quod emptor venditori promiſit.*

18 *Retrouenditio dependens à partium conuentione dicitur fieri ex cauſa præexiſtente & neceſſaria, nempe in executionem contractus præcedentis.*

FActa venditione cuiuſdam prædij cum pacto redemptiuo intra quadriennium in fauorem emptoris pro ſe, & ſucceſſoribus ſuis quibuſcumque ſtipulantis, venditor tertio ius pacti redemptiui ceſſit, qui dum aduersùs emptorem pactum exercere & redimere voluit, reſpondit emptor ſe paratum eſſe prædium dimittere, & pacto redemptiuo acquieuit. Deinde pœnitentiâ ductus dominum directum adiuit, & ab eo ius prælationis dominirale quæſiuit iuxta Comitatus Venayſſini conſuetudinem, quâ (vt aliàs diximus) licitum eſt domino directo alteri ius prælationis concedere.

Quare cùm concurreret conſenſus emptoris, item pactum de retrouendendo, & ius domini directi emptori ceſſum; duæ ortæ fuerunt difficultates. Prima, vtrùm emptor per conſenſum quem præſtitit pacto de retrouendendo, ita ſibi præiudicauerit, vt à domino directo ius prælationis poſtea acquirere non potuerit. Secunda, vtrùm caſu quo ſibi non præiudicauerit, pactum redemptiuum contractui venditionis appoſitum potentius ſit iure prælationis ſeu retractus feudalis, domino directo ſeu eius ceſſionario competenti.

In prima quæſtione Dixi emptorem tanquam emptorem ita quidem pacto redemptiuo conſenſum præſtitiſſe, vt ſub illa ſola qualitate emptoris nullo modo contrauenire queat: quia per conſenſum redemptioni præſtitum, tacitè renunciauit iuri quod forſan potuiſſet habere ad impugnandum pactum, vel aliàs ad impediendam retrouenditionem. † Ad- 1.
inſtar domini directi, qui ſi tacitè vel expreſsè venditioni conſenſerit, excluditur à iure prælationis; veluti ſi in venditione interuenerit, vel pro euictione cauerit. Ripol, *variar. reſol. cap.* 7. *num.* 466. *&* 467. † Si 3.
laude

laudemium petierit, vel exegerit. Tiraquel. *de retract. lignag.* §. 24. *num.* 11. & aliis modis de quibus Ripol. *loco citato.* Sed non ideo excluſus eſt emptor à iure prælationis, ſibi poſtea per dominum directum ceſſo: quia licèt verum ſit renunciantibus etiam tacitè non dari regreſſum ad bona, vel iura renunciata; *l. poſt diem. ff. de lege commiſſ. l. ſi ea qua. Cod. qui accuſare*
4. *non poſſunt.* † & in terminis rei feudalis adeſt text. *in cap.* 1. *§. præterea. qmb. mod. feud. amit.* & *ibi* DD. aſſerunt eum qui poteſt habere regreſſum ad rem feuda-
5. lem, ſibi præiudicare per ſuum conſenſum: † quod extenditur etiam ad conſenſum tacitum: Roland. *conſil.* 57. *num.* 12. *& ſequentib. vol* 3.

6. Tamen renunciatio illa tacita per conſenſum introducta non nocet emptori renuncianti, quoad ius futurum & poſtea quæſitum, de quo non cogitabat tempore præſtiti conſenſus; atque ita quod vti emptor facere non potuit, illi permiſſum eſt tanquam ceſſionario domini directi, & ab eo ius & cauſam habenti. Renunciatio enim quælibet quamtumuis iuramento firmata, intelligenda eſt, dummodò ſubſit eadem cauſa: *l. quæro. §. inter locatorem. ff. locat. l. qui ſeruum. ff. de verb. obligat.* Menoch. *conſil.* 749. *num.* 14. *&* 806. *num.* 5. *& ſequentib.* Surd *deciſ.* 189. *numer.* 13. Galerat. *de renunciat. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 24.
7. Addit. ad Burat. *deciſ.* 20. *num.* 11. † Vbi clauſula renunciationis omni legum auxilio, non extenditur ad iura poſtea ſuperuenientia. Odd. *de fideicom. quæſt.* 4. *art.* 6. *num.* 51.

Sed dubium ad hoc reducendum erat, verùm ius prælationis dominicale potentius eſſet iure compe-
8. tente venditori, ex pacto redemptiuo? † Dixi venditorem in vim pacti de retrouendendo excludere dominum directum eiúſve ceſſionarium à iure præla-
9. tionis: † Nam dominus non poteſt rem venditam iure retractus feudalis retinere niſi pro eodem pretio, & pactis in venditione contentis: Quia cùm vtitur iure ſuo, & prædium venditum retinet, ſubrogatur in locum emptoris. Vincent. de Franch. *deciſ.* 506.
10. *num.* 18. † vbi dicitur quòd licèt ius Congrui locum habeat contra ementem cum pacto de retrouendendo; tamen qui in vim illius iuris rem emptam ſibi retinet, debet eam tenere ſub eodem pacto de retrouendendo: quia vicinus non poteſt rem ex illo iure retinere ſeu vendicare, niſi cum iiſdem qualitatibus cum quibus emptor emit. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*
11. 460. *num.* 36. † & contractus venditionis cenſetur tranſlatus & transfuſus in eum, qui vult retinere rem
12. venditam. Idem *num* 65. *&* 66. † Ius autem directi dominij potentius eſt iure vicini, ex conſuetudine vel ſtatuto retrahere volentis: ex Vincent. de Franch. *deciſ.* 610. Ratio differentiæ eſt, quia dominus directus reſpectu vicini fundatus eſt in iure communi, quod eſt potentius conſuetudine vel ſtatuto particulari, in quo cenſetur reſeruatum ius domini quod erat ante conſuetudinem fundatum in diſpoſitione legis: vt dicit Tiraquel. *de retract. lignag.* §. 21. *gloſ. vnic. num.* 2. *&* 3. ſed dum agitur de ipſo emptore, ius ipſius fundatur in ipſo contractu venditionis, in quo pactum retrouenditionis afficit dominum directum retinere volentem; cui ius non dat retentionem, niſi ſub iiſdem pactis & conditionibus inter emptorẽ & venditorem conuentis; cùm non poſſit retinere niſi pro eodem pretio: *dicta l. final. Cod. de iur. emphyteut.*
13. ibi, *quantum pretium reuera ab alio percipi poteſt.* † Pacta autem huiuſmodi de retrouendendo, partem pretij conſtituũt. Salycet. *in d. l. final. n.* 3. & eſt text. in *cap. potuit. de locat.* ibi, *quantum ſibi ab alijs offertur.* Et faciunt tradita per Cenſium, *de cenſib. quæſt.* 65. *num.* 3. & *ibidem. deciſ.* 71. *num.* 2. Rota, *deciſ.* 571. *num.* 1. *& per totum, part.* 1. *recent.* † Et in terminis 14.
domini directi rem ſub pactu de retrouendendo venditam retinere volentis, quod non poſſit impedire venditorem rem redimere volentem, maximè ſi dominus ſciuerit illud pactum, & non reclamauerit; tradit Petrus Iacob. *in praxi, in forma libelli ſuper re emphyteut. fol.* 13. *verſo, colum.* 2. *in principio.* hoc etiam decidit Grimaudet, *in dicto tractatu, des retraicts, lib.* 5. *cap.* 4. *in princip.* vbi allegat Caſtrenſ. *conſil.* 74. *colum. vlt. volum.* 2. qui dicit vicinum non habere ius retractus, ſi emptor rem venditori reſtituat in vim pacti de retrouendendo; ſed hoc nihil ad caſum noſtrum; ſed magis expreſsè hoc tenuit Chenu. *in addit. ad Papon, lib.* 11. *tit.* 7. *arreſt.* 8. qui ſic loquitur, *Auſſi pour tel contract, le Seigneur direct ne peut vſer du droit de prælation & retention, qu'apres le temps de réemer expiré.* † & facit à ſimili quod annus qui da- 15.
tur conſanguineis ad retrahendum, non incipit currere niſi poſt tempus retrouenditioni præfixum. Louet & *ibi* Addent. *litera R. num.* 46. res enim non dicitur alienata quamdiu à venditore recuperari poteſt. † Vnde indubitatum aſſerunt DD. in agnato qui 16.
iure retractus conſanguinitatis rem venditam retinere vellet, quòd hoc non poſſit in præiudicium venditoris volentis vti pacto retrouenditionis in contractu appoſito. Rip. *in l.* 1. *num.* 20. *verſic. vltimo fallit. ff. de priuileg. credit.* Ioan. Igneus, *in repetit. l. contrahentem. num.* 82. *verſic. & iſta dilatio. Cod. de contrah. empt.* inter Repetent. *volum.* 7. *fol.* 473. & nominatim quòd dominus directus non poſſit impedire vim & effectum illius pacti, tradit Cald. *de iure emphyt. lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 23. *verſic. nec ſimiliter conqueri poteſt.* † 17.
Immò generale eſt, vt quamdiu dominus directus tantumdem præſtare non poteſt, quantum emptor promiſit, ceſſet ius prælationis. Cald. *ibidem, num.* 33. *in fine.*

Et retrouenditio quam nunc petit emptor, ſiue eius 18.
ceſſionarius, fieri dicitur ex cauſa præexiſtente & neceſſaria, in executionem contractus venditionis. Gratian. *diſcept. cap.* 180. *num.* 16. *&* 17.

Vnde concluſum fuit venditorem retrahere volentem domino directo eiúſve ceſſionario præferendum eſſe.

CAPVT LXXXIV.

Vendito feudo, vel Caſtro, an cenſeatur in venditione comprehenſa iuriſdictio. Feudum cum iuriſdictione verùm nobilitet poſſeſſorem. Dominus directus alicuius territorij quis eſſe poteſt nullam habens iuriſdictionem. Hominibus, ſubditis, & homagiis venditis quid in venditione contineatur.

SVMMARIVM.

1 *Quamuis Caſtrum fuerit conceſſum in feudum, non tamen ideo ſequitur per neceſſe quòd conceſſa fuerit iuriſdictio.*

2 *Si Vaſſallus feudum habens, iuriſdictionem illi ex propria pecunia acquiſiuerit, finito feudo reuertitur quidem ad Dominum, ſed ſine iuriſdictione, quæ ſpectat ad Vaſſallum acquirentem.*

3 *In actibus tranſlatiuis, acceſſorium non omnino*
cohærens

coharens ſuo principali, & quod ab eo diuidi & ſeparari poteſt, non continetur.

4 *Iuriſdictio eſt quid acceſſorium Caſtri, non tamen illi omnino coharens, & ab ipſo inſeparabile.*

5 *Vnum dominum eſſe Caſtri, alium dominum iuriſdictionis non eſt inconueniens.*

6 *Feuda iuriſdictionem & ſubditos habentia nobilitant poſſeſſores.*

7 *Feuda quadam ſunt ignobilia qua non eximunt poſſeſſorem à collectis.*

8 *Feuda qua ſubditos habent, cateris praſtantiora ſunt & nobiliora.*

9 *In Gallia omnia feuda ſunt nobilia, & nobiliter tenentur.*

10 *Feudum nobile ſolus Rex erigere poteſt.*

11 *Feuda ab alio quàm à Rege obtentu non ſunt nobilia neque nobilitant.*

12 *Feudum duobus modis nobile dici poteſt; nempe aut quia nobilem facit, vel nobilem inuenit.*

13 *In dubio tamen ſi nihil aliud obſtet, conceſſo feudo praſumitur conceſſum quoque fuiſſe iuriſdictionem.*

14 *Tunc maximè cum Caſtro vendita ſeu conceſſa iuriſdictio cenſetur, quando conceſſio procedit à perſona priuata; ſecus ſi à Principe.*

15 *Si tamen coniectura vel probationes ſint in contrarium, etiam in conceſſione facta à priuato non comprehenditur iuriſdictio.*

16 *Dominium directum & priuatum alicuius territorij poteſt eſſe apud vnum, iuriſdictionis verò ius publicum apud alium.*

17 *Venditor exprimendo ſe vendere Caſtrum cum iuriſdictione, ſi illa ſibi non competat, tenetur de euictione vti vendens rem ad alium ſpectantem.*

18 *Quando Caſtrum venditur tanquam quid vniuerſale cum ſua iuriſdictione, & pertinentijs; venit iuriſdictio, & alia acceſſoria; ſecus ſi vendatur tanquam res particularis.*

19 *In venditione omnia comprehenduntur qua emptor credidit comprehendi.*

20 *Clauſula* cum ſuis iuriſdictionibus, *intelligitur ſi & quatenus de iure competant venditori.*

21 *Hoc procedit dum agitur de conceſſione facta à Principe; ſed in tranſlatione facta a priuato continetur iuriſdictio.*

22 *Homo meus dicitur ille, qui mihi praſtat ſeruitium & fidelitatem.*

23 *Subditi & homines licèt ſint ingenui, tamen ſunt adſtricti erga Dominos iuriſdictionales ad aliquam ſpeciem ſeruitutis, & ad homagium & ſeruitia.*

24 *Homagium, & fidelitas qua praſtatur à ſubditis erga Dominos, eſt quadam adſtrictio ſeruitutis liberi hominis, non ſolùm bona ſed etiam perſonas reſpiciens, in quo differt ab emphyteuſi, qua ſola bona reſpicit.*

INter multiplices eóſque antiquos iuriſdictionis titulos, in & ſuper quodam Caſtro & territorio, & ad docendum Caſtrum de quo agebatur eſſe iuriſdictionale, productum fuit inſtrumentum per quod authores, & dicti Caſtri poſſeſſores ſe Regi Chriſtianiſſimo declararunt, illius ocraſione *Hommageables, Vaſſaux, & ſubiects du Roy*: & quòd intendunt tenere ſub feudo nobili ab Ipſo omnes & quoſcumque cenſus, reditus & feuda nobilia quæ habent & poſſident in dicto loco, territorio & mandameoto; & Ipſi reddere homagium, & iuramentum fidelitatis. Super
quo requiſitus Reſpondi ex illo inſtrumento † non 1.
probari iuriſdictionem Caſtro eſſe annexam; cùm
feudum ſit quid diuerſum & diſtinctum à iuriſdictione, & conceſſo ſimpliciter Caſtro in feudum, ex tali
conceſſione nihil inferri poſſit ad iuriſdictionem.
Mantic. *de tacit. conuent. lib. 23. tit. 6. num.* 49. † vbi 2.
dicit quòd ſi iuriſdictio feudo per Vaſſallum fuerit
acquiſita, illa feudo finito veluti ob finitam lineam
pertinet ad Vaſſallum, ſeu eius hæredes, & non ad
Dominum; cùm ſit diuerſa & ſeparabilis à feudo.
Clar. §. *feudum. quaſt.* 88. *in fin.* Menoch. *lib. 3. praſumpt. 97. num. 1. & ſequentib.* † & in actibus ſignifi- 3.
cantibus tranſlationem iuris de vno ad aliud, acceſſorium ſuo principali non omnino cohærens, & quod
diuidi ab eo poteſt, non continetur in tranſlatione
principalis. *l. quoties. ff. de contrah. empt. l. final. ff. de ſupellectil. legat. l. 2. ff. de fundo inſtruct.* † Licèt autem 4.
iuriſdictio ſit acceſſorium Caſtri, non tamen eſt acceſſorium omnino cohærens: ergo non ſequitur
conceſſo Caſtro conceſſam eſſe iuriſdictionem. Menoch *dicto loco num. 7. & ſequentib.* Ludouiſ. *deciſ.* 556. *num.* 1. Roſental. *de feud. cap. 5. concluſ. 6. num. 5. & ſequentib. in dicta gloſſa.*

Et non eſt inconueniens vnum eſſe dominum Ca- 5.
ſtri, & alium iuriſdictionis. Hieron. de Mont. *de finibus regund. cap. 11. num.* 14. Loyſeau *des Seigneuries ſubalternes, chap. 4. num. 26. & 29. & chap. 10. numer.* 44. *& ſequentib.* Nec ſimiliter qualitas feudi nobilis
inferebat illud eſſe iuriſdictionale: † Quia licèt di-
catur feuda iuriſdictionem & ſubditos habentia no- 6.
bilitare poſſeſſores illorum, non tamen ex eo ſequitur, omnes feudorum poſſeſſores habere iuriſdictionem; cùm aliqua poſſint eſſe feuda nobilia, & tamen
iuriſdictione carentia. Papon, *lib. 5. tit. 11. arreſt.* 29. † 7.
vbi dicit quòd ignobiles tenentes feuda nobilia ſine
iuriſdictione, conſiſtentia ſolùm in reditibus, prædiis
& aliis rebus huiuſmodi, non ſunt exempti à taleis &
collectis ac ſubſidiis. † Sic dixit Octau. Bammacar. 8.
in cap. filij. nu. 1. ſi de feudo fuerit controuerſia, ex feudis contrahi nobilitatem præſertim ſi ſubditos ha-
beant: † Tamen in Gallia omnia feuda ſunt nobilia, 9.
& nobiliter tenentur. Bacquet. *in tract. des francs fiefs. cap. 3. num. 2. & 3.* non tam reſpectu feudi quàm Regis illa concedentis Loyſeau *in tit. des Seigneuries mediocres, cap. 8. num.* 23. Tiraquel. *de nobilit. cap. 7. num.* 14. Amed. à Pont. *in tract. qui feuda dare poſſ. num.*
128. Mozzius *de diuiſion. feud. num.* 30. † Quia ſolus 10.
Rex poteſt erigere feudum nobile: Franc. de Amic. *in repetit. tit. qui feud. dare poſſ. in §. explanatis. num. 3. fol.* 319. † Et feuda ab alio quàm à Rege conceſſa non 11.
ſunt nobilia, neque nobilitant. Camil. de Curt. *in diuerſ. iur. feud. part. 1. num. 2. & 3.* vbi ita iudicatum
refert. † Præterea feudum duobus modis nobile dici 12.
poteſt; aut quia nobilem inuenit ſeu recipit, aut quia
nobilem facit: Bald. *in cap. inter dilectos. de fide inſtrument.* Schneideuuein *de feud. in praelud. part. 1. numer.* 33. ergo quamuis homagium præſtitum fuerit
pro feudis nobilibus, nihil ex eo infertur ad iuriſdictionem: quia aliunde nobilia dici poſſunt, quàm ratione iuriſdictionis: nempe quia nobiles illa receperunt; & feuda nobiles non fecerunt, ſed inuenerunt.

Et ex his cùm non fuiſſet edoctum feudum eſſe iuriſdictionale, & poſſeſſor haberet titulos legitimos, ex quibus clarè conſtabat ſibi ſuper illo competere iuriſdictionem; fruſtra ad iuris præſumptionem
recurrebatur: † quia licèt de iure qui feudum obti- 13.
net, aut concedit, præſumatur obtinere vel concedere iuriſdictionem; Menoch. *lib. 3. praſumpt. 97. num.* 48. Boër. *deciſ. 50. num.* 11. Mantic. *de tacit. conuent.*

lib.

lib.4. tit.14. num.8. & ſequentib. Menoch. *conſil.*498.
14. *num. 35. & 36.* † Præſertim quando agitur de venditione, & alia diſpoſitione inter priuatos; Menoch.
*dicta num.*48. poſt Bart. *in l. inter eos. ff. de acquir. rer. domin.* Roſental. *de feud. cap. 5. quæſt.7. in gloſ. A. in fine.* Mantic. *dicto tit.14 num.11. verſic. & hæc quidem ſententia.* Roland. *conſil. 42. num.17. & 22. lib. 2.* Maſtrill. *de magiſt.lib.4.cap.16.num.32.& 33.*

15. Tamen hæc præſumptio contrariis probationibus eneruabatur; & certum eſt præſumptionem cedere veritati: & recognitio facta Regi de qua ſupra actum eſt potiùs ſonabat in recognitionem ratione dominij directi, & cenſuum ac canonum emphyteuticorum: Nam vt bene aduertit Loyſeau *des petits Seigneurs, cap.10.num.44.* fieri debet differentia inter dominium publicum quod conſiſtit in iuriſdictione, & iuſtitia reddenda, & dominium directum quod eſt priua-
16. tum: † ſicut ſub huius æquiuoci fauore, illi qui habent dominium directum domorum alicuius Caſtri, quod ipſi cenſum debet, ſe vocant Dominos illius Caſtri: cùm tamen verum dominium publicum ſpectet ad eum cui competit iuriſdictio. Vnde ſtante poſſeſſione antiquiſſima, & titulis ſufficientibus in contrarium productis, non erat ſufficiens dicta recognitio ad probandum dominium iuriſdictionale; ſed ſolum dominium directum.

17. His ſuppoſitis, emptor dicti Caſtri egit contra venditorem vt ſibi de euictione teneretur; non ſolùm quia vendendo Caſtrum cenſetur & vendidiſſe iuriſdictionem, quæ tamen illi non competebat, ſed tertio; vt ſupra oſtenſum fuit: verùm etiam quia in venditione, expreſſa iuriſdictionis mentio facta fuerat per verba valde generalia: vnde merum & mixtum imperium venditum cenſebatur, quod tamen ad alium ſpectabat. Couar. *pract. quæſt. cap.*1. *num.* 16. *in*
18. *decima concluſ. verſic. qua ratione.* † Et quando Caſtrum venditur tanquam quid vniuerſale cum ſua iuriſdictione, iuribus, pertinentiis, & hominibus ſeu ſubditis, omnia continentur; etiam ipſa iuriſdictio: quidquid aliud ſit quando Caſtrum venditur tanquam res particularis. Cancer. *lib.3.variar. reſol. cap. 13.de iurib. Caſtror. num.*30. & 31. Mantic. *de tacit. conuent. lib.4. tit.* 14. *num.* 11. & non ſolùm vendita
19. fuerunt dominia directa, & canones emphyteutici; † ſed etiam ipſum dominium iuriſdictionale: vnde in venditione omnia comprehenſa cenſentur, quæ emptor venire credidit, & quæ ſub verborum ſignificatione continentur. Mantic. *de tacit. conuent. lib.4.tit. 9.num.9.*

20. Neque obſtat quod dicebatur, non fuiſſe venditum ſimpliciter Caſtrum, ſed cum ſuis iuriſdictionibus; quæ verba intelligenda ſunt de iuriſdictionibus quatenus concedenti, ſeu venditori competant: & ideo non eſſe locum euictioni: ex tradit. per Tuſch. *in verb. feudum. concluſ.*173. *num* 30. & 174. *num.*32. Mantic. *de tacit. conuent. lib* 13. *tit.6. num.*11. & 20.

21. Quia magna eſt differentia inter conceſſionem Principis, de qua loquuntur DD. ex aduerſo citati, & venditionem factam per priuatum. In hac enim ſtantibus illis verbis *& cum ſua iuriſdictione*, cenſetur vendita iuriſdictio, quæ in dubio ipſi Caſtro ſeu feudo cohæret: & hanc differentiam inter conceſſionem Principis, & venditionem factam inter priuatos refert Maſtril. *in tract. de Magiſtr. dicto lib. 4. cap. 16. num* 32. & 33. & cùm homines & ſubditi venditi fuerint; non eſt dubitandum quin iuriſdictio compre-
22. henſa cenſeatur. † Nam homo meus dicitur ille, qui
23. mihi præſtat ſeruitium & fidelitatem. † Licet enim homines & ſubditi non ſint propriè ſerui, ſed ingenui; tamen remanent ſub aliqua ſpecie ſeruitutis, & debent ſubuentionem domino, & ſunt ſub eius iuriſdictione. Iacobin. *de homagio, num.* 20. *& ſequentib.* vbi dicit non eſſe hominem meum niſi ratione homagij: quia nomen ſubditi & hominis denotat ſubiectionem, fidelitatem & iuriſdictionem. Gaill. *de arreſt. Imperij, cap.7. per totum.* & colligitur *ex cap. vnic. de forma fidelitatis.* † Quia homagium & fidelitas 24.
quæ præſtatur à ſubditis eſt adſtrictio ſeruitutis liberi hominis, & ita continet pluſquam dominium emphyteuticum quod reſpicit bona; cùm tamen homagium reſpiciat etiam perſonas.

Et per conſequens cùm vendita fuiſſet iuriſdictio, quæ tamen ad alium pertinebat; non erat dubitandum quin emptori daretur actio pro euictione aduersùs venditorem tam ex diſpoſitione iuris, quàm in vim clauſularum in inſtrumento venditionis contentarum.

CAPVT. LXXXV.

In quibus caſibus legatum, vel ſubſtitutio pupillaris comprehendatur in fideicommiſſo vniuerſali, & quæ ſit differentia. Vtrùm ſubſtitutus per compendioſam admittatur ex vulgari, vel fideicommiſſaria ſubſtitutione: & vtrùm detur electio ſubſtituto: Et quid in caſu dubio: Et quando ſubſtitutio ad certa bona reſtricta, poſſit valere tanquam pupillaris: Et quas quartas detrahere poſſit ſubſtitutus vulgaris, vel pupillaris: Et vtrùm in caſum detractionis Trebellianicæ, fructus per ſubſtitutum imputentur in quartam.

SVMMARIVM.

1 *Dictionis &, quæ ſit vis, circa incluſionem prælegati in fideicommiſſo, quando inſtitutio facta fuit cum clauſula* in aliis autem bonis, *ſubſtitutio verò illi iuncta eſt per copulam.*

2 *Prælegatum non continetur in fideicommiſſo vniuerſali, quando inſtitutio facta fuit cum clauſula* in aliis autem bonis.

3 *In dubio prælegatum factum coniunctæ perſonæ, non continetur in fideicommiſſo, vt illa minus grauetur.*

4 *Si teſtator declarauerit ſe velle vt prælegatarius de bonis prælegatis ad libitum diſponeret; prælegatum erit extra fideicommiſſum.*

5 *Quamuis pupillaris ſubſtitutio extendatur ad omnia bona pupilli, tamen in caſibus in quibus eximitur à fideicommiſſo, non continetur quoque in ſubſtitutione pupillari facta in hereditate.*

6 *Si teſtator voluit vt ſubſtitutus in prælegato illud integrè haberet, non comprehenditur in fideicommiſſo vniuerſali.*

7 *Idem ſi dictum fuerit vt illud haberet ſine diminutione, vel plenè, aut pleno iure.*

8 *Prælegatum heredi à ſe ipſo factum non valet; quia idem non poteſt eſſe agens, & patiens.*

9 *Legatum præceptionis non reſtituitur cum hereditate.*

10 *Prælegatum iure inſtitutionis factum eiuſdem eſt natura,*

naturæ, cuius inſtitutio vniuerſalis, & venit cum hæreditate reſtituendum.

11. *Legatum vni ex cohæredibus factum, reſtitui debet vnà cum fideicommiſſo vniuerſali pro rata portionis hæreditariæ.*

12. *Non debere fieri differentiam quoad reſtitutionem prælegati; ſiue vnus, ſiue plures ſint inſtituti hæredes.*

13. *Maria Peregrinum in hac materia, contrarietatis arguit.*

14. *Defenditur Peregrinus ab impugnationibus Mariæ.*

15. *Hæres non poteſt quidem à ſeipſo legatum accipere, quamdiu eſt hæres; ſed tamen adueniente caſu reſtitutionis hæreditatis, poteſt legatum ſibi factum retinere.*

16. *Legatum à ſe ipſo factum nullum eſſe, & ideo tractu temporis conualeſcere non poſſe: ſed vide num. ſequenti.*

17. *Legatum hæredi à ſe ipſo factum non eſt omnino nullum, ſed eius effectus differtur in tempus quo non erit hæres, nempe reſtitutionis hæreditatis facienda ſubſtituto.*

18. *Legatum præceptionis dicitur, dum quis vnâ re præceptâ, reſiduum reſtituere debet.*

19. *Quamuis per aditionem inducatur confuſio, tamen illud non procedit in damnum aduenientis: quia non impedit quin adueniente caſu reſtitutionis, hæres ſua iura & prælegata detrahat.*

20. *Senatus Tholoſanus iudicauit pro incluſione prælegati in fideicommiſſo, propter alias circumſtantias omninò diuerſas.*

21. *Verba teſtamenti, & coniectura voluntatis maximè attendenda ſunt in illa quæſtione incluſionis prælegatorum, vel eorum excluſionis à fideicommiſſo.*

22. *Quando ſubſtitutio facta fuit per viam compendioſa, ſicut prælegatum non continetur in vulgari in ea comprehenſa, ita nec in fideicommiſſaria.*

23. *In vulgari prælegatum non comprehenditur, ſi hæres inſtitutus repudiauerit; ſecus ſi mortuus fuerit ante teſtatorem, vel ante conditionis euentum: nam illo caſu, continetur prælegatum in vulgari ſubſtitutione.*

24. *In dubio concludendum eſt prælegatum non contineri in fideicommiſſo, vt hæres minus grauetur.*

25. *Refertur arreſtum Senatus Gratianopolitani, quo fuit declaratum prælegatum non comprehendi in fideicommiſſo vniuerſali, fundatum in rationibus ſupra deductis.*

LEgatum Dixi in fideicommiſſo vniuerſali non contineri: quia facto legato cum onere ſubſtitutionis, teſtator eumdem legatarium, poſt interpoſitam longam orationis ſeriem, in aliis bonis ſuis inſtituerat: & ipſi morienti ſine liberis alios ſuos liberos ſubſtituerat: vnde cùm inſtitutio vniuerſalis tanquam facta cum clauſula *in aliis bonis*, excluderet legatum ipſi hæredi in pupillari ætate conſtituto fa-
1. ctum;† ita & ſubſtitutio annexa inſtitutioni, eidémque coniuncta per copulá [&] excludebat ſubſtitutionem factam in legato à reſtitutione vniuerſalis fideicommiſſi: quamuis clauſula *in aliis bonis*, appoſita in inſtitutione, non eſſet reperita in ſubſtitutione; idque propter naturam illius copulæ, &, quæ omnia reperis. *l. final* ibi, *& conmucta ſcriptura ff. de rebus dubiis*, Neuiſan. *conſil.* 72. *numer.* 14. Menoch. *conſil.* 106. *numer.* 291. Rota, *in recent. deciſ.* 143. *num.* 8. *part.* 1. Peregr. *de fideicom. artic.* 7. *numer.* 48. vbi dicit ſequentem ſubſtitutionem fideicommiſſariam immediatè copulatam poſt inſtitutionem, videri factam in eiſdem bonis in quibus facta fuit inſtitutio. Theſaur. iun. *lib.* 1. *quæſt. forenſ.* 17. *numer.* 14. vbi dicit clauſulam *in aliis bonis* appoſitam in inſtitutione propter naturã copulæ cenſeri repetitam in ſubſtitutione: & ideo nec prælegatũ in ſubſtitutione conti-
neri, niſi concurrentibus aliis cõiecturis;† cùm natura 2.
illius clauſulæ *in aliis bonis* ea ſit, vt excludat prælegatum à fideicommiſſo vniuerſali. Pereg. *dict. artic.* 7. *numer.* 44. Theſaur. *dict. cap.* 17. *numer.* 14. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 650. *numer.* 24. Sicut è conuerſo, quando inſtitutio facta fuit ſine illa clauſula, inde oritur præſumptio quòd prælegatum contineatur in fideicommiſſo. Pereg. *conſil.* 52. *num* 4. *volum* 4.

Sicuti in dubio prælegatum factum coniunctæ per- 3.
ſonæ non cenſetur comprehenſum in fideicommiſſo, vt illa minus grauetur. Peregr. *de fideicom. artic.* 7. *numer.* 15. quanquam hæc ratio non omninò concludat, quando ſubſtituti ſunt perſonæ æquè dilectæ. Fuſar. *d. quæſt.* 650. *n.* 14. *& conſil.* 82. *numer.* 1. *verſic. & ad quæſtionem.* Mantic. *de coniect. lib.* 7. *tit.* 7. *num* 11.

Similiter non comprehenduntur legata in fidei- 4.
commiſſo, quando teſtator expreſsè voluit vt legatarius de illis bonis ad libitum diſponere poſſet. Pereg. *dict numer.* 14. Fuſar. *dicta quæſt.* 650. *num.* 45. & Menoch. *lib.* 4. *præſumpt.* 154. *numer.* 19. Intrigliol. *de ſubſtit. centur.* 3. *quæſt.* 74. *numer.* 145. & 146. apud quos materia prælegati in fideicommiſſo
includendi copioſiùs tractatur. † Sed in caſu propoſi- 5.
to ſubſtitutio adiecta legato dicitur ſubſtitutio particularis, ſicut & ipſum prælegatum: & in caſibus in quibus prælegatum non continetur in reſtitutione fideicommiſſi, non continebitur etiam in eo ſubſtitutio pupillaris. Pereg. *de fideicom. artic.* 8. *numer.* 37. Fuſar. *quæſt.* 655. *num.* 12.

Et ceſſare videbatur omninò incluſio in fideicom 6.
miſſo, ex eo quòd teſtator voluit vt ſubſtitutus legatum integrè haberet. Peregr. *dict. artic.* 7. *num.* 14.
Intrigliol. *centur.* 3. *quæſt.* 74. *num.* 148. † Idem di- 7.
cendum, ſi teſtator vſus fuerit clauſula *ſine diminutione.* Menoch. *lib.* 4. *præſumpt.* 194. *num.* 21. cui æquipollet clauſula *Integrè.* Peregr. *artic.* 3. *num.* 90. Menoch. *conſil.* 918. *num.* 3. æquiualet etiam dictioni *plenè, ſeu plene iure* cuius ea vis eſt vt prælegatum excludat à ſubſtitutione vniuerſali. Menoch. *dict præſumpt.* 184. *num.* 20. Mantic. *de coniect. lib.* 7. *tit.* 7. *num.* 15. *in fine.*

Præterea ad legatum ipſemet hæres vniuerſalis 8.
vocabatur, quod de iure ſubſiſtere non poteſt, cùm ipſi hæredi à ſe ipſo legari non poſſit. *l. legatum eſt
delibatio. §. hæredi. ff. de legat.* 1. cum ſimilibus. † Quo 9.
caſu legatum capitur ab hærede iure præceptionis, & habet illud veluti præcipuum, nec cùm fideicommiſſo reſtituere tenetur. Peregr. *dict. artic.* 7. *num.* 11. & 16. Boër. *deciſ.* 280. *num.* 7. Surd. *conſil.* 205. *num.* 9. & *ſequentib.* Honded. *conſil.* 62. *num.* 23. *volum.* 2. Fuſar *de ſubſtit. quæſt.* 650. *num.* 9. & *conſil.* 44. *in fin. verſic. ad vltimum.* & *conſil.* 81. *num.* 12.

Sed contra hanc rationem dubium oritur ex eo, 10.
quòd legatum iure inſtitutionis factum eiuſdem eſt naturæ cum fideicommiſſo vniuerſali, & cum tota hæreditate reſtituendum eſt. Fuſar. *dict. quæſt.* 650. *num.* 88. Menoch. *conſil.* 884. *num.* 15. *verſic. quarto comprobatur.* & *lib.* 4. *præſumpt.* 194. *num.* 50.

Immò DD. dicunt quòd quando factum eſt præle- 11.
gatum vni ex cohæredibus, illud reſtituendum eſt
cum

gatum vni ex cohæredibus, illud reſtituendum eſt
eum fideicommiſſo vniuerſali pro portione hęredita-
ria, pro qua portione non poteſt valere tanquam
legatum; ſed capitur iure hæreditario, & per conſe-
quens eodem modo reſtituitur quo ipſa hæreditas fi-
deicommiſſo grauata. Fuſar. *d. quæſt.* 650. *numer.* 66.
Peregr. *d. artic.* 7. *numer.* 53. cum pluribus apud eos
11. citatis. † Nulla autem videtur differentiæ ratio in-
ter vnicum hæredem, cui factum eſt prælegatum,
vt totum reſtituat, & cum tota hæreditate præle-
gatum; & inter plures hæredes, vt pro portione
hæreditaria legatum in reſtitutionem fideicommiſſi
13. veniat: † Vnde Marta, *in tract. de ſucceſſion. legali*
part. 4. *quæſt.* 21. *artic.* 11. *num.* 33. arguit Peregr.
& alios contrarietatis, & aduerſus Peregr. ſentire vi-
detur Cyriac. *controuerſ.* 204. *num.* 113.

14. Sed non obſtantibus iſtis impugnationibus, non
exiſtimo recedendum à ſententia Peregrini, qui quan-
diu loquitur de eodem caſu, ſibi nullo modo con-
trarius eſt, ſi attentè legatur: ipſe enim exiſtimat
dum verba teſtamenti ſunt indefinita (iuxta caſum
de quo loquitur ipſe Peregr. *num.* 34.) quòd vbi le-
gatarius eſt ſolus hæres, de neceſſitate ſi prælegatum
non reſtituitur, totum retinetur. Cùm verò cohæ-
redes habet, eadem (inquit) videtur ratio: quia à
fideicommiſſo prælegatum fuit exceptum. Hæres igi-
15. tur dato ſibi cohærede, † donec eſt hæres cum effectu
portionem ſuam iure legati habere non poteſt: Ve-
niente autem caſu reſtitutionis, illam à reſidui reſti-
tutione ſeparare poteſt. Idem Peregr. *num.* 52. *in fin.*
& *num.* 20.

16. Nec bona eſt ratio Cyriac. *d. controuerſ.* 204.
numer. 113. quòd ſicut ab initio à ſeipſo quis lega-
tum conſequi non poteſt; ita & legatum illud
quod nollum eſt, tractu temporis non conualeſcit.
l. quod ab initio. 29. *& l. quæ ab initio.* 209. *ff. de reg.*
iur.

17. Quia non eſt verum quòd legatum ſit ab initio
nullum; quinimo eſt validum, ſed eius effectus dif-
fertur ad tempus reſtitutionis hæreditatis: ſicut ſi
hæres grauatus, eſſet aliunde creditor hæreditatis,
aut haberet detractiones ex ipſomet teſtamento fa-
18. ciendas; † veluti legatum præceptionis, quod clarè
teſtator excepiſſet à reſtitutione fideicommiſſi: quia
illud habetur veluti titulo particulari. *§. ſi quis vna.*
Inſtitut. de fideicommiſſ. hæreditat. ſanè illas detra-
ctiones à ſeipſo facere non poſſet: cùm actio &
paſſio non poſſint ſtare in eodem ſubiecto; ſed ad-
ueniente caſu reſtitutionis, detractioni ſine dubio
locus eſſet: quia non detraheret hæres contra ſe,
ſed contra ſubſtitutum. Itaque licèt prælegatum
à ſeipſo factum ſibiipſi, non valeat quoad hoc,
vt quis ſibiipſi obligetur; valet tamen quoad alios
effectus, & operatur vt id quod ita legatur, ma-
neat penes hæredem, & conſeruetur in euentum
in quem ipſe non ſit amplius hæres: vt poſt Soc-
cin. iun. *conſil.* 8. *à numer.* 26. *volum.* 3. & *in repe-*
tit. leg in quartam. ff. ad leg. falcid. notat Ioſeph.
19. Ramonius, *conſil.* 67. *numer.* 13. † Subdens quòd
licèt per aditionem hæreditatis iura confundantur,
illud in effectu non procedit in damnum adeuntis;
ſed tunc dicitur extingui ius per quandam imagi-
nariam ſolutionem, quæ non impedit quominus
hæres quod ſibi ſoluiſſe videtur, retineat aduenien-
te caſu reſtitutionis: & in hanc Peregrini & alio-
rum ſententiam eo tantò faciliùs, quòd vi-
deam eumdem etiam fuiſſe ſenſum Rotæ Roma-
20. næ, *in recent. deciſ.* 418. *numer.* 5. † Quamuis ego
aliàs in contraria fuiſſem ſententia conſulens ſu-
per teſtamento Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi Do-
mini Franciſci de la Baume Comitis Suzæ, iuxta
quod conſilium fuit iudicatum Tholoſæ: ſed in
illo caſu alia multa concurrebant, quæ in propo-
ſito non verificabantur, & verba grauaminis re-
ferebantur tam ad hæredis inſtitutionem, quàm
ad prælegata. † Et in his quæſtionibus maximè 21.
attendenda ſunt verba teſtamenti, & coniecturæ
voluntatis teſtatoris: vt dicunt omnes, & maximè
Burat. *deciſ.* 168. & *ibi* Additio.

Præmiſſis accedebat alia ratio, propter quam 22
prælegatum in fideicommiſſo contineri non pote-
rat: quia ſubſtitutio vniuerſalis facta fuerat per
viam compendioſæ, in qua ſciunt omnes conti-
neri vulgarem, & fideicommiſſariam; quamlibet
in ſuo caſu. Vnde ſicut prælegatum non contine-
tur in ſubſtitutione vulgari, ſi hæres repudiaſſet:
l. Sextiliam. ff. de legat. 3. Peregr. *de fideicommiſſ. d.*
artic. 7. *numer.* 5. Fuſar. *quæſt.* 69. *numer.* 1. Me-
noch. *lib.* 4. *præſumpt.* 195. *numer.* 1. Pariter non con-
tinebitur in fideicommiſſaria: vt eadem ſit vtriuſ-
que determinatio; per *l. iam hoc iure. ff. de vulg.*
Ita arguunt Peregr. *d. articul.* 7. *numer.* 16. *&* 47.
& *conſil.* 44. *numer.* 10. *lib.* 3. Fuſar. *conſil.* 44. *nu-*
mer. 11.

Dixi *ſi hæres repudiaſſet*; quia ſi hæres cui præ- 23.
legatum à ſe ipſo factum eſt, deceſſerit ante te-
ſtatorem, vel ante exiſtentiam conditionis; portio
illa remanet in globo hæreditatis: vt dicit Peregr.
dicto artic. 7. *num.* 5.

Quod copioſiùs explicat diſtinguendo caſus Cy-
riac. *controuerſ.* 352. *num.* 12. *& ſequentib.* ad quem
dum caſus occurret recurrendum erit. † Et in omnem 24.
euentum, caſu quo negotium eſſet dubium, conclu-
dendum eſſet pro hærede, vt ex vniuerſali fideicom-
miſſo legatum detrahere poſſet. Peregr. *d. art.* 7. *n.* 22.
& *conſil.* 44. *num.* 5. *lib.* 3. Fuſar. *dicta quæſt.* 650. *nu-*
mer. 26. *&* 131.

Et ſecundùm hæc ſcripta pro Nobili & Illuſtriſſ. 25.
Domino Franciſco de Damians, Domino loci du Ver-
negues, fuit iudicatum in ſuprema Curia Parlamenti
Gratianopolitani, ex delegatione Regis Chriſtianiſ-
ſimi, pro quo ego ſcripſeram 18. Iunij 1635. his ver-
bis: *La Cour,* &c. *Ordonne que le legat de* 6000. *liures
dont eſt queſtion ſera deduit au profit dudit François
de Damians, des biens du fideicommis dont s'agit,
auec intereſt, dés le temps que la reſtitution des fruicts
a eſté adiugée à Noble Louys de Damians, que fuſt
du* 9. *Octobre* 1614. *deſpens de l'inſtance compenſez.*
Monſieur du Pilhou Rapporteur.

CAPVT LXXXVI.

Emphyteuſis ex quibus dicatur, vel feudum:
Et vtrùm dicatur ex pacto & prouidentia:
an verò ad hæredes extraneos poſſit tran-
ſire, ſi conceſſio facta fuerit *pro te, & tuis
hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque,
tam maſculis quàm fœminis*: aut *pro te, fi-
liis, & hæredibus, ac ſucceſſoribus quibuſ-
cumque vtriuſque ſexus.*

SVMMARIVM.

1 *Conceſſio potiùs eſt emphyteutica quàm feudalis, ſi Princeps concedens emphyteuſim nominauerit.*

2. *Si in conceſſione Princeps nullum ſibi ſeruitium perſonale reſeruauerit, ſed canonem in pecunia; potius eſt emphyteuſis, quàm feudum.*

3. *Conceſſio facta cum clauſula* adinſtar feudorum ruſticorum, *potius ſonat in emphyteuſim.*

4. *Bona ex conceſſione emphyteutica reſtitutioni obnoxia poſſunt alienari pro dote.*

5. *Feuda quando non ſunt hereditaria, non poſſunt pro dote alienari.*

6. *Quamuis cum qualitate emphyteutica concurrat fideicommiſſum paternum, bona reſtitutioni obnoxia alienari poſſunt pro dote.*

7. *Ampliatur vt procedat, etiamſi in conceſſione dictum fuiſſet quòd fœminæ non ſuccederent ſtantibus maſculis.*

8. *In dubio emphyteuſis, vel feudum, potiùs hæreditaria ſunt iudicanda.*

9. *Clauſula* pro hæredibus quibuſcumque, *reddit emphyteuſim, vel feudū merè hæreditarium.*

18. *Etiamſi feudum ſit mixtum; tamen ad illud nemo admittitur niſi ſit heres.*

11. *Vt quis admittatur ad emphyteuſim hæreditariam, vel mixtam, non ſufficit eſſe hæredē habitu, ſed requiritur quod talis ſit actu.*

12. *Qui vult admitti ad feudum hæreditarium, tenetur ſoluere debita vltimi poſſeſſoris cui ſucceſſit vt hæres.*

13. *Siue agatur de feudo hereditario, ſiue mixto, hæres quamuis confecerit inuentarium tenetur approbare factum defuncti.*

14. *Feudum ex quibus dicatur hæreditarium: & num ſequentib.*

15. *In emphyteuſi Eccleſiaſtica ſtipulata pro ſucceſſoribus quibuſcumque, admittuntur hæredes etiam extranei.*

16. *Vxor admitti poteſt ad feudum, quod eſt hæreditarium.*

17. *Si conceſſio facta fuerit cum clauſulis perpetuitatem denotantibus, præſumitur facta iure hæreditario.*

18. *Si conceſſio fuerit cum clauſula* ita quòd quandiu extabunt maſculi, fœminæ non ſuccedant, *vel ſi dictum fuerit* pro te, & ſucceſſoribus quibuſcumque tam maſculis quàm fœminis; *verum illud deroget naturæ feudi hæreditarij.*

19. *Clauſula* & quibus dederis; *oſtendit feudum vel emphyteuſim eſſe hæreditariam.*

20. *Verba illa* tam maſculis quàm fœminis, *etiam hæredibus extraneis adaptari poſſunt.*

21. *Diſputatum fuit à nonnullis, vtrùm fœminæ capaces eſſent ſuccedendi in feudo merè hæreditario; quamuis illas ſuccedere poſſe verius ſit.*

22. *Conceſſio feudi facta* pro maſculis quibuſcumque, *non ſolum deſcendentes, ſed quoſlibet extraneos comprehendit.*

23. *Si feudum alicui conceſſum fuerit* pro ſe, & deſcendentibus, tam maſculis quàm fœminis, ita quòd ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedant; *non ideo minus feudum eſt hæreditarium.*

24. *Quando conceſſio feudi facta fuit alicui* pro ſe, filiis, & hæredibus quibuſcumque vtriuſque ſexus; *feudum eſt hæreditarium, & tranſitorium ad quoſcumque heredes etiam extraneos.*

25. *Feudum Domino de Agonto conceſſum* pro ſe, ac ſuis hæredibus vtriuſque ſexus ex ſuo corpore natis, vel naſcituris, & ſucceſſoribus quibuſcumque; *eſſe hæreditarium conſuluit Bertrandus.*

26. *Dictio* quibuſcumque, *in caſibus ſupradictis cenſetur appoſita ampliatiuè, vt aliquid operentur verba.*

27. *In iſtis tamen caſibus conſultius eſſe, vt obtineatur ſi fieri poſſet ampliatio ſeu declaratio à Principe concedente.*

FElicis recordationis Clemens Papa VII. conceſſerat cuidam Nobili Caſtrum in emphyteuſim perpetuam *pro ſe, ſuiſque hæredibus, & in perpetuum ſucceſſoribus*, pro annuo canone, ſeu cenſu & reſponſione ſex ſcutorum auri Solis: qui Nobilis dictum Caſtrum alteri vendidit, dictáque venditio à felic. recordat. Paulo III. fuit ad maiorem cautelá approbata in fauorem emptoris, *pro ſe, ſuiſque hæredibus, & ſucceſſoribus maſculis*, & canon auctus fuit ad octo aureos.

Denique Pius IV. præmiſſa omnia confirmauit in fauorem emptorum, & hæredum, & ſucceſſorum quorumcūq; ipſorum, & vlteriùs conceſſit vt etiam filiæ & fœminæ in dicto Caſtro, & feudo, in defectum tamen maſculorum ſuccedant: & ipſe emptor de eo in quos voluerit hæredes & ſucceſſores huiuſmodi pro ſuo libito & mera voluntate diſponere valeat; nullúſque ex hæredibus & ſucceſſoribus prædictis in eo abſque eius voluntate ſuccedere poſſit; eidēmque ius Regaliorum conceſſit, *pro ſe, ſuiſque hæredibus & ſucceſſoribus quibuſcumque, tam maſculis quàm fœminis.*

Dubitatum fuit vtrùm feudum illud ſiue Caſtrum eſſet alienabile in extraneos, & poſſet à creditoribus de pignore capi.

Dixi conceſſionem illam eſſe tranſitoriam ad quoſcumque etiam extraneos: quia dicta conceſſio potiùs emphyteuſis quàm feudum cenſeri debet; quia ſummus Pontifex illam emphyteuſim nominauit: † & 1.
ideo conceſſio talis præſumitur, qualis à concedente fuit nominata. Mantic. *de tacit. conuent. lib.* 22. *tit.*8.*num.*1. Roſental. *de feud.cap.* 2. *concluſ.*63. *num.* 1. *& ſequentib.* Gratian. *diſcept. forenſ.cap.*460. *num.* 47. *&* 49.

Et id maximè quia ſummus Pontifex in tali con- 2.
ceſſione nullum ſibi ſeruitium perſonale reſeruauit, ſed penſio in pecunia conſtituta fuit; quo caſu contractus magis accedit ad emphyteuticum, quàm ad feudalem. Mareſcot. *lib.* 1. *variar. reſol. cap.*63. *num.* 5. *&* 6. Valaſc. *de iur. emphyt. quæſt.*39. *num.*5. Et in effectu, in dicta conceſſione non vocatur feudum, ſed inſtar feudi: † immò dum dicitur adinſtar feudorum 3.
ruſticorum, potiùs infertur emphyteuſis, quàm feudum. Marr. *de clauſ. part.* 2. *clauſ.* 48. *num.* 3.

Quo ſic præſuppoſito, ſequitur Caſtrum illud cum 4.
ſua iuriſdictione & pertinentiis, ſaltem pro reſtitutione dotis, potuiſſe alienari in fauorem vxoris illius vltimi poſſeſſoris, qui erat deſcendens emptoris inueſtiti: quia *Authen. res quæ. Cod. comm. de legat.* locum habet etiam in bonis emphyteuticis. Peregr. *de fideicom. artic.* 42. *num.* 63. Menoch. *lib.* 4 *præſumpt.* 189. *num.*164. † Quamuis regulariter aliud 5.
dicendum ſit de feudis, quando non ſunt hæreditaria, aut non ſunt redacta adinſtar patrimonialium: ſic intelligo tradita per Monet. & alios ab ipſo allegatos *in tract. de commut. vlt. volunt. cap.*9.*num.*218.

Quod procedit etiam ſi vltra qualitatem emphy- 6.
teuſeos, concurrat etiam fideicommiſſum paternum. Menoch. *dicta præſumpt.* 189. *num.* 165. dicens quòd quando emphyteuſis peruenit ad mulierem ex cauſa dotis, ipſa poteſt de ea ad libitum diſponere.

Et

7. Et quamuis in dictis conceſſionibus caueatur,
quòd dicta emphyteuſis non tranſeat ad fœminas ni-
ſi in defectum maſculorum; hoc non obſtat quin ſit
locus diſpoſitioni *dicta Authen. res qua.* quia ad hoc
ſufficit quòd fœminæ non ſint in totum excluſæ: vt
oſtendit Odd. *in tract. de fideicom. ex prohibitione
alienat. reſultantibus, quæſt.42. numer.29. & 54.* Id-
que etiam ſi agatur de emphyteuſi Eccleſiaſtica. Idem
loc. citat. num.61.

8. Sed vt omnis tollatur difficultas, hoc fundamen-
tum ſtatuendum eſt; qood dicta emphyteuſis ſeu feu-
dum eſt merè hæreditarium; tũ quia potiùs in dubio
præſumendum eſt hæreditarium, quàm ex pacto &
9. prouidentia. Gratian. *diſcept.451.n.17.* † Tum etiam
propter clauſulam *pro hæredibus, & ſucceſſoribus qui-
buſcumque*, quæ infert qualitatem hæreditariam in
feudo. Idem Gratian. *diſcept. 351. n. 1. & 2.*

10. Et caſu quo non eſſet abſolutè hæreditarium, ſed
mixtum; ſemper qui in eo ſuccedere deberet, exclude-
11. retur ſi non eſſet hæres. Gratian. *diſcep.456.n.26.* † Et
non ſolùm debet eſſe hæres habitu, ſeu quòd per eum
non ſtet quin ſit hæres; vt voluerunt aliqui DD. ſed
oportet etiam quòd ſit hæres actu vltimi poſſeſſoris,
quamuis agatur de feudo mixto. Capriol. *in tract. de
ſucceſſ. ab intereſt. in proœor. n. 67.* Et hæc eſt com-
munis opinio: vt etiã teſtatur Menoch. *conſil.464.n.31.*
& multos allegat Theſaur. iun. *lib. ... qu. forenſ.12.n.30.*
licèt ipſa aliter ſentiat contra communẽ opinio-
nem.

12. Hinc ſequitur, quòd quicumque volet admitti ad
hoc feudum, tenebitur ſoluere debita vltimo loco de-
functi, cui ſucceſſit tanquã hæres. Mantic. *de tacit. con-
uent. lib.23. tit.9. n.16.* Franch. *deciſ.704. per tot.*

13. Et hoc quia hæres tenetur ratum habere factum
defuncti, illúdque impugnare non poteſt, ſiue agatur
de feudo abſolutè hæreditario, ſiue de feudo mixto; &
ſiue hæres confecerit inuentarium, ſiue non. Capriol.
vbi ſup. num.72.73. & 74. Gratian. *diſcept. cap. 511.
num.17. & 18.*

14. Cùm tamen feudum de quo agitur ſit abſolutè &
propriè hæreditarium, propter clauſulam facientem
mentionem de ſucceſſoribus quibuſcumque; vt præ-
ter iam citatos tenuit Rota apud Seraph. *deciſ.188.
n.2* & *in recent. deciſ. 280. n. 2. part. 1.* Roſental. *de
15. feud. cap.2. concluſ.35. n. 4.* Gratian. *deciſ. 351.* † Id-
que etiam ſi agatur de emphyteuſi Eccleſiaſtica, in
qua veniunt etiam in dicto caſu hæredes extranei.
Gratian. *ibidem, n.14.* Clar. in §. *emphyteuſis. quæſt.28.
n.9. & quæſt.83. n.1.* Matt. *de clau. 45. n.3. & 46. n.2.
16. part.2.* † & vxor in tali feudo ſeu emphyteuſi admitti
poteſt. Matt. *dict. clauſ.45. n.3.*

17. Arguitur quoque emphyteuſis ſeu feudum hære-
ditariũ ex dictionibus, quæ perpetuitatem denotant:
vt quia dictum fuit, *concedimus in emphyteuſim per-
petuam.* Rota *deciſ. 280. n. 2. part. 1. recent* Seraph.
deciſ.868. num.3.

18. Oritur tamen difficultas conſiderabilis ex illis ver-
bis: *ita quòd ſtantibus maſculis, fœmina non ſuccedant.*
Et ex reſtrictione ſucceſſorum quorumcumque ad
maſculos & fœminas; per quas clauſulas videtur con-
ceſſio de ſolis deſcendentibus, & hæredibus ſanguinis
intelligenda.

Sed reſpondetur verba illa in dicta conceſſione ap-
poſita non ſtare reſtrictiuè, ſed ampliatiuè; vt patet ex
illis verbis infeudationis, *& vlterius, &c.* Item ex il-
lis, *extendimus & ampliamus*; & quod *in quos volue-
ritis hæredes & ſucceſſores huiuſmodi pro veſtro libito
& voluntate diſponere valeatis*: ex quibus feudũ reddi
hæreditariũ teſtatur Roſent. neminem diſcrepare di-
19. cens, *in tract. de feudis, c.2. concl.36. n.1.* † ad inſtar vet-
botũ *& quibus dederis*; quæ feudum conſtituunt hære-
ditarium: vt reprobato Menochio ſibi contrario docet
Marta, *de clauſ. part.2. clauſ.58. n.5. & ſequentib.*

Conferunt etiam verba illa *pro veſtro libito, &
mera voluntate diſponere valeatis*: ex traditis per om-
nes DD. ſupra citatos.

Verba autem illa *tam maſculis quàm fœminis*, non 20.
ſolùm ad hæredes ſanguinis, ſed etiam ad extraneos &
ſucceſſores quoſcumque referenda ſunt, † tanquam 21.
appoſita ad tollendam illam controuerſiam, quã ali-
qui DD. excitarunt, vtrùm fœminæ admitti debeant
ad feudum merè hæreditarium, quos tamen reprobat
Roſent. *de feud. cap.2. concluſ 37. n.4. & in gloſ. D.*
Menoch. *conſil.1155. n.46.*

Vnde conceſſio feudi facta pro maſculis quibuſ- 22.
cumque, intelligitur etiã de extraneis. Mantic. *de tacit.
conuent. lib.22. tit.19. n.23.* propter vim illius dictio-
nis *quibuſcumque.* † Et eadẽ ratione, ſi feudum alicui 23.
conceſſum fuerit pro ſe & deſcendentibus maſculis
& fœminis, ita quòd ſtantibus maſculis fœminæ non
ſuccedant; non ex eo dicendum eſt eſſe feudum ex
prouidentia, ſed efficitur hæreditarium: quidquid in
contrariũ dixerit Decius, *conſil.395. n.6.* quia veritas
eſt quòd ex illis verbis non fit feudũ ex pacto & pro-
uidentia, ſed hæreditariũ manet: ex Deciano, *conſil.24.
n 68. & 69. volum. 1.* quem ſequitur Mantic. *de tacit.
conuent. lib.23. tit.3. n.41.*

Et præciſè in caſu iſto quando conceſſio feudi fa- 24.
cta fuit *pro ſe, filiis, & hæredibus quibuſcumque vtriuſ-
que ſexus*, feudum eſſe merè hæreditariũ & tranſito-
rium ad quoſcumque hæredes, etiam extraneos; tra-
dit Monachus. *de recta feudor. interpret. cap.38. n.26.*
Steph. Bertrand. *conſil. 182. volum 5.* † vbi dicit feu- 25.
dũ Domino de Agonto conceſſum, ac ſuis hæredibus
vtriuſque ſexus ex ſuo corpore natis, vel naſcituris, &
ſucceſſoribus quibuſcumque tranſire ad extraneos; † 26.
propter vim dictionis illius *quibuſcumque*, quam di-
cit *ibidem, n.3. in fine.* eſſe appoſitam ampliatiuè: &
quòd ſi diſpoſitio non referretur etiam ad hæres ex-
traneos, clauſulæ illæ remanerent ſine effectu operan-
di. † Atque ita ego Conſului; licèt pro maiori corro- 27.
boratione veritatis crediderim bonum eſſe ſi obtine-
retur à ſummo Pontifice declaratio ſuper hoc; prout
factum fuit: vt conſtat ex Pontificio diplomate quod
poſtea mihi fuit exhibitum.

CAPVT. LXXXVII.

Ex quibus verbis teſtator cenſeatur legatario reliquiſſe vſumfructum mobilium, aut aliarum rerum legatarum: Et vtrùm hærede decedente ante legatarium, legatum temporale finito tempore limitato deueniat ad hæredes & ſucceſſores ipſius hæredis inſtituti. Et an iure ſucceſſionis vtì ſuccedentes legatario; an verò iure proprio vtì repræſentantes hæredem inſtitutum, & ſic iure conſolidationis.

SVMMARIVM.

1. *Si quis relinquat alteri fundum ad vtendum; proprietatem fundi, & non vſumfructum relinquere cenſetur.*

2 *Legatum fundi ad illo fruendum tranſmiſſibile eſt ad hæredes.*

3 *Quando vſusfructus mentio diſpoſitioni acceſſoriè, & per modum cauſæ relictus eſt; proprietas legata videtur.*

4 *Fallit ſi dictum fuerit, quòd res legata erat ad fruendum ipsâ tempore vitæ legatarij; tunc enim ſolus vſusfructus in legato continetur.*

5 *Legatum ſactum ad fruendum tempore vitæ, non continet proprietatem ad tempus vitæ reſtrictam.*

6 *In dicto legato non ſuccedunt legatarij hæredes, ſed res deuoluitur ad ſubſtitutos, vel ad inſtitutos.*

7 *Si in vno legato detur facultas diſponendi ad libitum, in alio verò ad tempus vitæ, multò fortiùs legatum hoc ad ſolum vſumfructum reſtringendum eſt.*

8 *Quid & quantum in legato comprehendatur; ex qualitate, & indigentia legatarij arguitur.*

9 *Ex facultate alienandi legatario conceſſa; non vſusfructus, ſed proprietas legata cenſetur.*

10 *Quamuis teſtator legatarium mobilium exemerit à preſtatione cautionis; non tamen ideo proprietatem reliquiſſe videtur.*

11 *Onus iniunctum legatario reſtituendi mobilia poſt mortem ſuam in ſtatu in quo reperientur, non arguit proprietatem illi fuiſſe relictam.*

12 *Bona in locum alienatorum ſubrogata veniunt in reſtitutione fideicommiſſi.*

13 *Datur medium inter reſtituere bona in ſtatu in quo reperientur, & non reſtituere.*

14 *Loco mobilium conſumptorum reſtituitur illorum æſtimatio.*

15 *Argumentum à contrario ſenſu nunquam ſumitur ad correctionem alterius partis teſtamenti.*

16 *Si clarè vſusfructus fuerit relictus, non poteſt deſumi coniectura contraria ex alijs partibus teſtamenti, cùm nemo ſeipſum ſtatim corrigere velle cenſendus ſit.*

17 *Si hæres præmortuus fuerit legatario, non eſt locus tranſmiſſioni legati in fauorem hæredis prædefuncti, ſi teſtator poſt obitum legatarij iniunxerit onus reſtituendi hæredi, inſpectâ ſolùm perſonâ illius, & per verba perſonalia.*

18 *Hoc procedit quando perſona hæredis non fuit appoſita demonſtratiuè, ſed taxatiuè: in dubio autem demonſtratiuè adiecta videtur.*

19 *Teſtator eamdem cenſetur habere affectionem erga hæredem, & illius liberos.*

20 *Quando legatum temporale alicui relictum fuit, finito illo tempore deuoluitur ad hæredem, vel illius ſucceſſores; non tanquam ius habentes à legatario, ſed iure proprio, nempe iure conſolidationis propter temporalitatem legati.*

EX clauſula legati propoſiti, concluſum fuit vaſa argentea in illo deſignata pertinere ad ſucceſſores hæredis, ſtante morte legatarij; & ſubſtitutione, quâ dictus legatarius in teſtamento grauatus reperiebatur.

Supponendo imprimis ex verbis & mente teſtatricis conſtare non quidem proprietatem, ſed ſolùm vſumfructum fuiſſe legatum, dum teſtatrix vaſa & mobilia argentea vnà cum ornamento vnius lecti hyemalis, & alterius æſtiualis, duáſque pendentium periſtromatum ſeries illi legauit, *pour du tous en iouyr, & s'en ſeruir ſa vie durant.* † Quia licèt dum 1.
teſtatur fundum vel aliud quidpiam relinquit ad vtendum, proprietatem relinquere videatur; quia verba illa *ad vtendum*, non reſtringunt naturam legati præcedentis. *l. donationes* 31. §. *ſpecies.* & *ibi gloſ. in verb. puellæ.* & Bart. *ſub num.* 1. Angel. & Cuman. *ſub num.* 4. *ff. de donat.* & *in l. ſpecies.* 16. & *ibi* Bart. *ff. de aur. & argent. legat. l. libertis.* 4. *in princip. ff. de aliment. & cibar. legat.* & *ibi* Bart. *num.* 3. & 6. Rota *deciſ.* 537. *ſub num.* 1. *part.* 2. *recent.* † Et 2.
ideo hoc caſu legatum eſt tranſmiſſibile ad hæredes legatarij: vt dicunt Gloſ. & Doctores ſupra allegati; & plures citat Cyriac. *controuerſ.* 145. *num.* 57. † Et 3.
generale eſt quod quando teſtatur acceſſoriè mentionem facit de vſufructu, proprietas relicta cenſeatur; cùm diſpoſitio ipſa proprietatem contineat, vſusfructus verò vel fruitio adiecta fuerit tantùm per modum cauſæ. Bald. *in l. Titio.* 35. §. *final. verſic. quæris* Gloſ. & *verſic. & nota.* Imol. *ibidem, in verſic. ſed certè.* & Caſtrenſ. *num.* 2. *ff. de legat.* 2. Socin. ſen. *conſil.* 112. *num.* 10. *volum.* 3. Cæpol. *de ſeruit. vrban. præd. cap.* 4. *num.* 5. Menoch. *lib.* 4 *præſumpt.* 133. *num.* 11. Mantic. *de coniect. lib.* 9. *tit.* 2. *num.* 29. & *tit.* 5. *num.* 13.

Tamen regula illa ſtantibus verbis teſtamenti lo- 4.
cum habere non poteſt; cùm non ſimpliciter prædicta ſupellectilia relicta fuerint ad fruendum, ſed ad illis fruendum & vtendum tempore vitæ legatarij: qua reſtrictione ſtante; non proprietas, ſed ſolus vſusfructus legatus cenſetur: quia verbum *gaudere* reſtrictum ad tempus vitæ legatarij, ſolum vſumfructum importat: quicquid in contrarium voluerit Peregrinus, qui exiſtimauit hoc caſu proprietatem legatam cenſeri, reſtrictam tamen ad tempus vitæ: vt ipſe notauit *conſil.* 59. *num.* 5. & 6. *volum.* 1. † Nam 5.
contrarium verius eſt nempe per illa verba ſolum vſumfructum in legato contineri: & hæc eſt communis ſententia à qua non eſſe recedendum tenuit Rota Romana, in cauſa Dominorum de Tertulliis, apud Butat. *deciſ.* 257. *num.* 5. & *part.* 7. *recent. deciſ.* 195. *numer.* 3. poſt Menoch. *lib.* 4 *præſumpt.* 133. *num.* 11. qui ab hac opinione recedendum non eſſe contendit; quamuis Caſtrenſ. & alij contrarium teneant: & *conſil.* 352. *num* 18. & 19. † vbi clarè Menochius oſtendit 6.
legatum eſſe ſolum vſumfructum non tranſmiſſibilem ad hæredes: eiuſdémque ſententiæ fuit Picus, *in l. Titia cum teſtamento.* §. *Titia cum nuberet, num.* 12. & 13. *ff. de legat.* 2. & communem aſſerit Graſſ. *in* §. *legatum, quæſt.* 38. *num.* 3. *verſic. aduerte tamen.* & quòd poſt mortem legatarij bona legata hoc caſu deuenire debeant ad hæredem inſtitutum, vel ſubſtitutum, non autem ad hæredes legatarij, tradit Caualcan. *de vſufruct. num.* 79.

Quod maximè comprobatur ex verbis alterius le- 7.
gati diſtincti facti eidem legatario, in quo datur illi facultas de hoc poſteriori legato diſponendi ad libitum; quod non fuit factum in primo legato ad vitam reſtricto: ex qua diuerſa loquendi forma colligitur voluntas teſtatoris: ad tradita per Ludouiſ. *deciſ.* 372. *num.* 3. & vna pars teſtamenti, aliam declarat. Menoch. *lib.* 4. *præſumpt.* 134. *num.* 8. & 9.

Præſertim quia qualitas legatarij ſatis intentionem 8.
teſtatricis declarabat cùm ipſe eſſet religioſus, & Eques Melitenſis, & per conſequens incapax legati proprietatis: nec haberet facultatem teſtandi; & ſic magis illi conueniebat legatum vſusfructus, quàm proprietatis: vnde vſusfructus ſolus relictus cenſetur, tanquam magis proportionatus illius conditioni. Menoch. *dicta*

præ

præſumpt. 134. *num.* 3. & nominatim de religioſo Gratian. *diſ.cept. forenſ. cap.* 138. *num.* 18.

9. Neque obſtat ſi dicatur quòd teſtatrix dederat facultatem huic legatario alienandi dicta mobilia in priori legato deſignata; quo caſu non vſusfructus, ſed proprietas relicta cenſetur. Caſtil. *de vſufruct. cap.* 30. *num* 49. Gratian *diſcept. cap.* 216. *num.* 7. 8. *&* 9. vbi reprobat Gabriel. contrarium tenentem.

10. Quia Reſpondetur negando quòd teſtatrix alienandi licentiam conceſſerit: dum enim illam concedere voluit in aliis diuerſis legatis, dedit legatario facultatem de illis diſponendi ad libitum, abſque eo quòd teneatur ad aliquam reſtitutionem, quouis & quocumque tempore: ſed in legato de quo agitur nihil tale dixit; immò potiùs omnino reſtitutionem fieri voluit ipſi hæredi, vel ſubſtitutis; quamuis legatarium exemerit à præſtatione cautionis: quæ verba ſatis oſtendunt non fuiſſe datam alienandi licentiam in hoc legato, ſed ſolum vſumfructum fuiſſe relictum: vt poſt Ruyn. *conſil.* 165. *num.* 1. *lib.* 3. notauit Menoch. *dicta præſumpt.* 134 *num.* 16.

11. Nec ex eo quòd teſtatrix dictis mobilibus exiſtentibus in ſtatu, & in poteſtate legatarij tempore obitus ipſius, mandauerit illa reſtitui in ſtatu in quo reperientur; aliquid inferri poteſt ex quo alienandi facultas illi data fuerit. Nam inter reſtituere in ſtatu in quo reperientur, & non reſtituere, datur medium; nempe reſtituere æſtimationem illorum, vel reſtituere alia mobilia eiuſdem valoris, ſeu etiam reſtituere alia vaſa argentea, quæ forſan per legatarium fuiſſent confecta, & in aliorum locum ſubrogata: iuxta tradita per Pereg. *conſil.* 35. *numer.* 8. *libr.* 3.
12. † vbi dicit bona ſubrogata in locum alienatorum,
13. venire in reſtitutionem fideicommiſſi. † Sicut datur
medium inter ſedere, & ambulare, nempe ſtare: Item datur medium inter noctem, & diem; nempe aurora, vel crepuſculum; & ideo hoc caſu non valet argumentum à contrario ſenſu; veluti ſi quis diceret, non eſt dies; ergo eſt nox: vel Titius non ſedet: ergo ambulat. Similiter inter hæredis inſtitutionem, & exhæredationem, datur medium; nempe præteritio: propterea non valet illa conſequentia, Titius non eſt hæres inſtitutus; ergo eſt exhæredatus: ergo eadem ratione non valet conſequentia teſtatrix in caſum non alienationis voluit mobilia reſtitui in ſtatu in quo reperientur; ergo in caſum alie-
14. nationis voluit non reſtitui. † Quia vt dictum eſt da-
tur medium, nempe reſtitutio æſtimationis mobilium conſumptorum; & hanc ſolutionem bene explicat Mantic. *de coniect. lib.* 4. *tit.* 3. *num.* 37. *&* 38. *in additione.*

15. Prætereà argumentum à contrario ſenſu nunquam ſomitur ad correctionem alterius partis teſtamenti; cùm teſtator non videatur ſe voluiſſe incontinenti corrigere. Mantic. *de coniect. lib.* 3. *tit.* 17. *num.* 14 *&*
16. *lib.* 12. *tit.* 1. *numer.* 3. † Cùm ergo teſtatrix expreſ-
sè ſolum vſumfructum reliquerit, vt iam dictum eſt; non poteſt ex ſequenti clauſola, inferri argumentum à contrario ſenſu ad derogationem claræ voluntatis in teſtamento expreſſæ: Barat. *deciſ.* 863. *num.* 14. 15. *&* 16.

17. Denique non obſtat quòd hæres præmortuus fuerit legatario: & ſic videatur non eſſe locum tranſmiſſioni; cùm teſtatrix reſpectum habuerit ad perſonam hæredis, non ad ius hæreditarium; dum dixit reſtitutionem legati fieri *a l'heritier apres nommè.*

18. Quia non obſtantibus illis verbis legatum temporale, vſusfructus deuenire debet ad illos, ad quos deuoluitur hæreditas. Cephal. *conſil.* 158. *num.* 29. Si quidem perſona hæredis hoc caſu demonſtratiuè tantùm
appoſita cenſetur. Mantic. *deciſ.* 19. *n.* 4. † Cùm par 19.
ſit ratio, & par affectio erga hæredem nominatum, & eius liberus. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 343. *numer.* 16.
† Idque iure conſolidationis propter temporalitatem 20.
legati. Cephal. *dict. conſil.* 158. *num.* 57. *verſic. nec obſtat.* Bellon. *de iur. accreſc. cap.* 7. *quæſt.* 19. *n.* 138. Ludouiſ. *deciſ.* 398. *n.* 8. *&* 9. Martius Medices, *deciſ.* 4. *n.* 14. 18. *& ſeqq.* & fusè Bellon. *de iur. accreſc. dict. cap* 7. *quæſt.* 19. *in primo, &* 1. *caſu.*

CAPVT LXXXVIII.

Paries quando & ex quibus præſumatur proprius, vel communis: Et quando eſt communis; vtrùm pro diuiſo, vel pro indiuiſo. Vtrùm in muro communi vicinus aperire poſſit feneſtram reſpicientem in domum alienam: & è conuerſo vtrùm poſſit quis altiùs eleuare, vel ædificare obſcurando feneſtras vicini. Quando, & quibus concurrentibus quis poſſit ædificare ſuper muro communi, illúmque altiùs attollere inuito & renuente vicino.

SVMMARIVM.

1. *Paries præſumitur communis, ſi adſint ſigna communionis: proprius verò, ſi adſint ſigna proprietatis.*
2. *Qui plura habet ſigna dominij, dicitur dominus muri: ſi verò plura ſint ſigna communionis, paries dicitur communis.*
3. *Proprietatis muri ſignum eſt, habere feneſtram ex parte ſua penetrantem totam muri ſpiſſitudinem.*
4. *Latrina intra muri craſſitiem ſine muro contrapoſito, indicant proprietatem muri.*
5. *Tigna immiſſa per totam ſpiſſitudinem, & ſcala innixa muro, ſigna ſunt proprietatis.*
6. *Feneſtella totum murum non penetrans, non arguit dominium parietis.*
7. *Murus continuatus ſub eadem forma; ſi meus ſit ex vna parte, præſumitur etiam meus per totam extenſionem continuatam.*
8. *Qui eſt dominus partis muri, præſumitur dominus totius: & qui eſt in poſſeſſione partis, manutenendus eſt in toto muro.*
9. *Paries fornicatus muro vicini innixus, proprietatem arguit muri.*
10. *Immò potius præſumitur innixus iure ſeruitutis.*
11. *Aquarium quod clandeſtinè fieri potuit, non probat proprietatem parietis.*
12. *Paries inter duas domos, in dubio communis præſumitur.*
13. *In dubio communio parietis præſumitur pro diuiſo: & quid ſit eſſe communem pro diuiſo, vel pro indiuiſo.*
14. *Paries non dicitur communis pro diuiſo, quando vnus ex vicinis perforat, & eo vtitur vltra medietatem.*
15. *Quando murus eſt communis pro diuiſo, quilibet ex vicinis poteſt illum aperire vſque ad medietatem a latere ſuo.*
16. *Si murus ſit communis pro indiuiſo, non poteſt fieri in eo feneſtra inuito vicino.*

17 *Ille cuius murus proprius eſt, poteſt in eo feneſtram aperire ſuper aream vicini.*

18 *Fallit ſi fiat ad æmulationem: & quando ita fieri dicatur.*

19 *Vicinus non poteſt petere obturari feneſtras à vicino factas in ſuo muro proprio.*

20 *Si murus ſit communis poteſt ædificari obturando lumina vicini, niſi id fiat ad æmulationem.*

21 *Ædificans ſuper muro communi, teneatur ſoluere medietatem expenſarum factarum in conſtructione muri.*

22 *In re communi melior eſt conditio prohibentis, quando quis non vtitur ad vſum deſtinatum.*

23 *Si paries ſit deſtinatus ad ædificandam, poteſt altius tolli inuito ſocio.*

24 *Quomodò probetur murum eſſe deſtinatum ad ædificandum.*

25 *In dubio non præſumitur ædificium fieri ad æmulationem.*

26 *In muro communi pro indiuiſo, non poteſt ædificari; ſi per tale ædificium obſcurentur feneſtra domus vicini.*

27 *Ampliatur vt procedat, etiam ſi is qui vult ædificare paratus eſſet ſoluere medietatem pretij muri.*

28 *Ex quibus colligatur parietem non eſſe deſtinatum ad altius eleuandam.*

29 *Tectum parieti ſuperimpoſitum, oſtendit illum non eſſe deſtinatam ad altius eleuandum; ſecùs eſt ſi tectum ſit parieti tantùm cohærens.*

30 *Quilibet poteſt in ſolo proprio ædificare, etiam cum incommodo vicini, niſi conſtituta ſit ſeruitus altius non eleuandi.*

31 *Ampliatur hoc procedere, quamuis per tale ædificium claudatur feneſtra vicini; niſi conſtituta fuerit ſeruitus altius non tollendi.*

32 *Relicto ſpatio duorum pedum iuxta vicini domum ædificari poteſt*

33 *Duo pedes an menſurandi ſint à pariete, vel à loco vbi cadit ſtillicidium.*

34 *Quando paries eſt communis pro diuiſo, vicinus poteſt illum proprium facere ſoluendo medietatem pretij conſtructionis.*

35 *Intellige, dummodò murus poſſit ferre onus ſuperimpoſitum; nam ſi debilitaretur, ædificans cogi poteſt ad ſubleuandum pondus.*

36 *Quando murus eſt communis pro indiuiſo, non poteſt altiùs tolli in præiudicium vicini, cuius lumina obſcurantur.*

37 *Quando murus eſt limitatus per cornicem, vel coronam, vel per tectum ſuperimpoſitum; non poteſt ſuper eo ædificari.*

38 *Lapides proiectitij deſtinati ad colligandum nouum murum, oſtendunt illum poſſe incraſſari, non autem attolli.*

INter duos vicinos inuicem magna cum animi contentione litigantes, de quatuor dubitatum fuit. Primò vtrùm murus intermedius eſſet communis, an verò proprius actoris. Secundò, vtrùm eſſet communis pro diuiſo, vel indiuiſo. Tertiò, vtrùm actor in illo muro, poſſet facere feneſtram reſpicientem ſuper area vicini. Quartò, vtrùm caſu quo actor poſſet aperire feneſtram in illo muro, reus poſſet contra talem murum ædificare, & ſic feneſtram illam obturare.

1. Ad primum caput Reſponſum fuit regulam generalem eſſe; quòd ſi extent ſigna communionis, paries præſumitur communis: ſi verò extent ſigna proprietatis, præſumitur proprius: ita concludunt vnanimiter DD. & inter cæteros Menoch. *lib. 6. præſumpt. 73. num. 2.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 1144. alias 1149. *num. 1.*

2. Et qui plura habet ſigna dominij, ille dicitur dominus muri, ſi adſint ſigna hinc inde: ſicut è contra, præſumitur communis; quando plura adſunt ſigna communionis. Theſaur. *deciſ.* 219. *num.* 4.

3. Proprietatis ſigna pro actore multa proponebantur: & primò, quia ipſe habebat feneſtram in ſuperior parte domus penetrantem totum murum ea parte ſuæ domus. quod eſt ſignum proprietatis: teſte Cepol. *de ſeruit. vrban. prædior. cap* 40. *num.* 3. *verſic. item per feneſtras.* & *conſil.* 35. *num.* 6. cum pluribus allegatis per Menoch. *libr. 6. dicta præſumpt.* 72. *num.* 10. Theſaur. *dicta deciſ.* 219. *numero primo.* Tuſch. *liter. M. concluſ.* 432. *num.* 5. Gratian. *diſcept. cap* 273 *num.* 1.

4. Secundò ea parte dicti actoris aderant latrinæ, tam in ſuperiori, quam inferiori parte parietis conſtructæ, etiam intra muri craſſitiem abſque aliquo muro contrapoſito; vulgò *contremur*: quod indicat proprietatem muri: Quia ſi murus non fuiſſet proprius, non potuiſſet actor in eo facere ſedem, ſeu feneſtram latrinarum, multóque minus foueam ipſarum, per quam murus debilis redditur ob continuum humorem & fœtorem: vt declarat Bertrand. *conſil.* 5. *volum.* 4. Menoch. *loco citato, numer.* 13. 5. † Idémque probatur ea tignis immiſſis per totam ſpiſſitudinem parietis, & ſcalis eidem muro innixis: ex traditis per Cepol. *dicto cap.* 40. & alios Doctores ſupra citatos.

6. Non tamen poteſt fieri fundamentum in quadam feneſtella, ſeu paruo foramine in pariete relicto, totum murum non penetrante. Quia potuit fieri clandeſtinè; ignorante vicino. Menoch. *conſil.* 1237. *num.* 41. & *dicta præſumpt.* 73. *num.* 12. *in fine.* Tuſch. *dicta concluſ.* 432. *num.* 6. *liter. M.*

7. Aderat tamen aliud ſignum notorium proprietatis, ex eo quòd cùm murus ille contineatur ex vtraque parte vltra aream rei, & eodem tempore, ac ex eadem materia conſtructus appareat; & in aliis partibus eiuſdem muri adſint portæ & feneſtræ actoris totum murum perforantes, aliáque indubitata proprietatis indicia; rectè ex eo infertur ad dominium reſidui muri: ne vna & eadem res diuerſo iure cenſeatur. Menoch. *dicta præſumpt.* 73. *num.* 19. Gratian. *diſcept.* 263. *n.* 2. 8. † & qui eſt in poſſeſſione certæ partis muri, mediantibus portis, feneſtris, & ſimilibus: debet in poſſeſſione totius manuteneri, cùm ſit vnicus murus Gratian. *diſcept.* 415. *num.* 38. Poſtius *de manuten. obſeruat.* 73. *num.* 70. & ſine dubio actor intentans poſſeſſorium, fundatus erat in illo iudicio ſtantibus prædictis.

9. Ad ſecundum quæſitum Reſponſum fuit illud eſſe ſuperfluum; cùm ex ſupradictis ſufficienter appareat de iure actoris non ſolùm in poſſeſſorio, ſed etiam in petitorio: nam reus duo tantùm ſigna proprietatis proponebat, eáque valde debilia; videlicet parietem fornicatum, muro actoris innixum: quod fieri non poteſt regulariter niſi iure dominij, vel ſeruitutis. Theſaur. iun. *lib.* 2. *quæſt. forenſ.* 89. 10. † Immò potiùs iure ſeruitutis: ideo non probat communionem muri, cùm contraria ſint habere aliquid iure ſeruitutis, & iure dominij. Theſaur. *deciſ.* 219. *num.* 5. & *deciſ.* 23. *num.* 3.

11. Proponebantur etiam adeſſe in muro rei aquarium, quod conſtrui potuit clandeſtinè, cùm non potuerit videri

Digitized by Google

videri ab actore dum conſtruebatur, nec dum reus
ipſo vtebatur: & ſic eadem militat ratio quàm ſupra
de feneſtella adduximus.

12. Verùm, poſito quòd murus eſſet communis, qua-
lis regulariter præſumitur quilibet paries inter duas
domos ædificatus, niſi conſtet de contrario per le-
gitimas probationes, vel præſumptiones. *l. arbor. ff.*
commun. diuidund. Honded. *conſil.* 80. *n.* 19. *volum.* 2.

13. † Tamen ſi in genere illum conſtet eſſe communem,
in dubio præſumendum eſt communem potiùs eſſe
pro diuiſo, id eſt, vt quilibet vſque ad medietatem pa-
rietis à latere propriæ domus exiſtentem dominium
prætendere poſſit, quàm pro indiuiſo, id eſt, vt quili-
bet ex duobus vicinis, in ſolidum ſuper totu muro, &
qualibet eius parte, totáque illius ſpiſſitudine proprie-
tatem obtineat. Gabriel. *conſil.* 149. *num.* 3. *volum.* 1.
poſt Corneum. *conſil.* 90. *volum.* 2.

14. Sed in facti ſerie propoſita, potiùs dicendus eſt pa-
ries communis pro indiuiſo, quàm pro diuiſo: nun-
quam enim dicitur paries cõmunis pro diuiſo, quan-
do vnus ex vicinis perforat & penetrat totum mu-
rum, & eo vtitur vltra medietatem à latere ſuo exi-
ſtentem. Gabriel. *dicto conſil.* 149. *numer.* 1. Honded.
dicto conſil. 80. *numer.* 29. *volum.* 1.

15. Ad tertium dubium Reſpondetur; quòd ſi murus
eſſet communis pro diuiſo, quilibet ex vicinis poſſet
facere feneſtram, quatenus protenditur medietas
ſpiſſitudinis parietis à latere ſuæ domus. Cepol. *c.* 62.
numer. 4. *verſic. ſecus ſi eſſet pro diuiſo.* Theſaur. *de-*
ciſ. 41. *num.* 21.

16. Si verò murus eſſet communis pro indiuiſo, non
poſſet in eo fieri feneſtra inuito vicino: ex Surd. *con-*
ſil. 387. *per totum.* Theſaur. *deciſ.* 41. maximè *num.* 15.
Menoch. *dicto conſil.* 1237. *num.* 14. Burſat. *conſil.* 111.
numer. 3. Pariſ. *conſil.* 63. *numer.* 3. *volum.* 1. Quia in re
communi melior eſt conditio prohibentis. Cyriac.
controuerſ. 460. *num.* 1. *& ſequentib.* & 28. *n.* 10. Felic.
de ſociet. cap. 27. *num.* 26. *& cap.* 28. *num.* 24.

17. Sed ſi murus proprius ſit actoris, licitum illi eſt fe-
neſtram aperire ſuper aream vicini; ex communi DD.
ſententia in *l. altius. Cod. de ſeruit. & aqua.* Cepol. *de*
ſeruit. tit. de feneſtra, tit. 62. *num.* 1. & decidit Rota re-
uocando deciſionem Burat. 631. vt notat Rubeus *in*
ſingularib. ex deciſionibus Rotæ Romanæ, fol. 518. Ad-
ditio ad Burat. *dicta deciſ.* 631. *numer.* 18. Additio ad
Afflictum, *deciſ.* 225. *num.* 1. Carpan. *ad ſtatuta Me-*
diol. cap. 333. *num.* 11.

18. Quod verum eſt niſi vicinus volens feneſtram
aperire, id faciat ad æmulationem; videlicet quando
ipſe nullam aut modicam percipit vtilitatem: veluti
dum aliundè lumen habere poteſt: ſi enim commo-
dum ex tali feneſtræ apertura percipiat; tunc ceſſat
æmulatio. Honded. *dicto conſil.* 80. *n.* 34. *&* 35. *volum.* 1.
Laurent. de Pinu, *conſil.* 164. *n.* 3. Bertrand. *conſil.* 333.
per totum, volum. 3. *part.* 1. vbi dat formam articu-
landi ſuper æmulationem.

19. Ad vltimum quæſitum Reſpondetur, quòd ſi mu-
rus eſt proprius actoris, non poteſt reus petere vt illius
feneſtræ obturentur. Surd. *conſil.* 116. *num.* 1. *& ſequen-*
20. *tibus*: † ſi verò murus ſit communis. licebit feneſtras
vicini obturare ædificando, niſi id fiat ad æmulatio-
nem: Honded. *loc. citat.* Caualcan. *part.* 2. *deciſ.* 9. *de*
eo tract. num. 14. Riminald. Iun. *conſil.* 443. *per totum*
Tuſch. *litera, E. concluſ.* 37. *per tot.* Burſat. *con-*
ſil. 111. *numer.* 1. *volum.* 1. Pariſ. *conſil* 63. *num.* 1. *&*
21. *ſequentib. volum.* 1. † Tenebitur tamen ædificans ſu-
per muro communi, ſoluere medietatem expenſa-
rum fabricæ dicti muri. Coſt. *de ratione rata, quæſt.* 50.
num. 1.

22. Et licèt in re communi melior ſit conditio prohi-
bentis; tamen hoc intelligitur quando quis non vult
vti re communi ad vſum deſtinatum: † ideo ſi pa- 23.
ries ſit deſtinatus ad ædificandum, licitum eſt illum
altius tollere inuito ſocio. Theſaur. *dicta deciſ.* 23.
numer. 1. *& deciſ.* 41. *numer.* 1. qui etiam *numer.* 24.
† oſtendit quomodò probetur murum eſſe deſtina- 24.
tum ad ædificandum, & quis hoc probare teneatur:
intelligendo tamen ſemper, vt ædificium fiat ſine
æmulatione. Maſcard. *concluſ.* 920. † In dubio ta- 25.
men non præſumitur æmulatio. Gail. *obſeruat.* 69.
num. 17. *lib.* 2. Gratian. *diſcept.* 745. *num* 37. *&* 40. *&*
deciſ. 752. *num.* 92.

26. Sed quæritur vtrùm in pariete communi pro in-
diuiſo, ſocius poſſit ædificare inuito ſocio, cui pa-
rietis eleuatio poteſt eſſe damnoſa; veluti ſi per ta-
lem eleuationem obturentur feneſtræ domus vicini?
Reſpondetur non poſſe: Menoch. *dicto conſil.* 1237.
à num. 20. *vſque ad* 25. *&* *num.* 32. *verſic. præterea*
admiſſo. & *num.* 41. *verſic. & admiſſo. citra veri præ-*
iudicium. Vbi † dicit hoc intelligendum eſſe, etiamſi 27.
vicinus vellet ſoluere pretium partis muri: & *num.* 45.
verſic. nec poteſt. Cyriac. *controuerſ.* 460. *num.* 10. &
controuerſ. 28. *num.* 16. 17. 18. *&* 31. Corneus, *conſil.* 78.
in fine, volum. 4.

28. Quod maximè procedit ſi agatur de pariete, qui
non eſt deſtinatus ad altiùs eleuandum; veluti ſi ſit pa-
ries coronatus, aut alia ſimilia adſint ſigna; vel ſi te-
ctum ſit ſuper illo pariete impoſitum. Corn. *d. con-*
ſil. 28. *n.* 1. *verſic. in caſu autem noſtro. volum.* 4. The-
ſaur *deciſ.* 41. *n.* 14. *verſic. vel ſi tectum habet.* Menoch.
dicto conſil. 1137. *num.* 27.

29. Neque obſtat *deciſio* Duran. 450. *n.* 5. *&* 6. Quia
loquitur de tecto cohærente muro communi, nos au-
tem loquimur de tecto ſuperimpoſito ipſi muro: nam
tectum cohærens non impedit quin murus ſit deſti-
natus ad eleuandum, ſecùs quando tectum eſt ipſi
muro ſuperimpoſitum.

30. Cæterum pro intellectu materiæ diuerſi caſus ſunt
conſiderandi. Primus eſt, quando quis vult ædificare
in ſolo, & fundo proprio; & hoc caſu licitum eſt
cuilibet ad ſuam vtilitatem ædificare, dummodo
hoc non faciat ad æmulationem vicini; quamuis ex
eo in conſequentiam vicinus aliquod damnum pa-
tiatur: per text. *in l. altius. Cod. de ſeruit. &*
aqua. Duran. *dict. deciſ.* 450. *numer.* 1. † Vbi dicit 31.
hoc habere locum quamuis per tale ædificium clau-
datur feneſtra vicini; niſi conſtituta fuerit ſerui-
tus altiùs non tollendi: † Et generale eſt, vt 32.
quilibet poſſit relicto duorum pedum ſpatio, iux-
ta vicini domum ædificare: ex *leg. finali. ff. finium*
regund. † Qui duo pedes menſurandi ſunt à lo- 33.
co vbi cadit ſtillicidium; iuxta tradita per Ce-
pol. *de ſeruitut. vrban. prædior. cap.* 28. *in* 8. *quæſt.*
quamuis dictos duos pedes à pariete menſuran-
dos eſſe, & non à loco vbi cadit ſtillicidium di-
xerit Dominus Ludouicus Bellus, *conſil.* 100. *nu-*
mer. 2.

34. Secundus caſus eſt, quando quis vult ædificare
in muro qui communis eſt pro diuiſo: & hoc ca-
ſu vicinus totum parietem ſibi communem facere
poteſt, mediante ſolutione pretij illius partis ſupe-
rioris muri adhuc non communis; nempe ſupra te-
ctum. Theſaur. *deciſ.* 41. *numer.* 7. *verſic. ſed huic &*
deciſ. 219. *ſub num.* 5 *verſic. iſtis ſic in facto.* Coſt. *de*
rat. quæſt. 50. *num.* 1. *& ſequentib.* Quod † intelligen- 35.
dum eſt dummodo murus ſit talis, qui poſſit onus
ædificij ſuperimpoſiti ſuſtinere: nam ſi paries com-
munis ob ædificium ſupra factum debilitaretur poſ-
ſet cogi ædificans ad ſubleuandum pondus: vt dicit
Rebuff. *conſil.* 156. *num.* 3.

36. Tertius caſus eſt, quando agitur de muro communi pro indiuiſo, & tunc eleuari non poteſt in præiudicium vicini, cuius lumina obſcurantur: vt ſuperius ex Cyriaco; & aliis oſtenſum fuit. Et hanc magis eſſe receptam Doctorum ſententiam probat Menoch. *conſil.* 1237. *numer.* 48. vbi ita iudicatum teſtatur: *& numer.* 49. vbi reprobat Iaſonem contrarium ſentientem *conſil.* 98. *lib.* 1. contra quem dicit conſuluiſſe Riminaldum ſeniorem.

37. Et quando murus eſt limitatus per tectum ſuperimpoſitum (non dico cohærens) vel per cornicem, vel coronam; certum eſt ſuperædificari non poſſe; vt ex Theſauro, Corneo & Menochio ſupra oſtenſum fuit.

Et ex his explicantur iura & Doctores volentes ſuper muro communi poſſe ædificari inuito ſocio: quia intelliguntur in pariete communi pro diuiſo, non autem in eo qui communis eſt pro indiuiſo.

38. Non obſtat prædictis, quòd in muro de cuius eleuatione tractabatur adeſſent lapides proiectitij, qui videntur deſtinati ad colligandum nouum murum. Quia lapides illi arguunt poſſe murum inc raſſari, non autem attolli; cùm reſpiciant partem lateralem, non ſuperiorem. Honded. *conſil.* 80 *n.* 33. *verſic. præterea. volum.* 1. & de eadem laterali ædificatione, loquitur Corneus, *conſil.* 90. *num.* 14. *verſic. & ita tenendum. volum.* 2.

CAPVT LXXXIX.

In primogenituris vtrùm frater ſecundogenitus, mortuo fratre primogenito, ſuccedat excluſis filiis maſculis fratris primogeniti. Quid ſi inſtituens primogenituram vocauit maſculos primogenitos, & illorum deſcendentes. Vtrùm, & ex quibus teſtator habuerit reſpectum potiùs ad prærogatiuam ætatis, quàm primogenituræ. Quid dicendum, ſi teſtator vocauerit proximiores, vel ſuperſtites.

SVMMARIVM.

1. *In magna controuerſia ſucceſſionis in primogenituris inter patruum & nepotem, præualuit hodie pro nepote contra patruum ſententia.*
2. *Nepos admittitur excluſo patruo in omnibus diſpoſitionibus teſtamentariis: & ita iudicatur in Rota, & in pluribus aliis ſupremis Tribunalibus.*
3. *Primogenitus ſtatim vbi natus eſt, acquiſiuit ius primogenituræ, & in eius perſona ius eſt formatum tam pro ipſo, quàm pro omnibus eius deſcendentibus.*
4. *In primogenituris quatuor conſideranda ſunt; nempe linea, gradus, ſexus & ætas.*
5. *Gradus ſunt in linea, & linea ex gradibus cauſantur: ſcala verò ex diuerſis gradibus componitur.*
6. *Gradus non conſiderantur niſi inter eos, qui ſunt eiuſdem lineæ.*
7. *Quandiu aliquis ſupereſt ex linea primogenitorum, omnes alij ex linea ſecundogenitorum excluduntur.*
8. *Quæſtio inter patruum & nepotem fuit aliàs deciſa in fauorem nepotis in hac ciuitate Auenionenſi per Regem Robertum, cum aſſiſtentia duorum Cardinalium.*
9. *Si teſtator primos filios maſculos vocauerit, & eorum deſcendentes in infinitum; nepotes abſque difficultate patruis præferendi ſunt.*
10. *Vocato minore natu, ſi teſtator vlteriùs proceſſerit, & vocauerit filios & deſcendentes illius, ſublato minore natu, eius liberi cæteris ſunt præferendi.*
11. *Quando tota linea eſt vocata, quandiu aliquis ſupereſt ex ipſa, non fit tranſitus ad aliam lineam.*
12. *Quando teſtator habuit reſpectum ad ſolam ætatis prærogatiuam, patruus præferendus eſt nepoti; cum ſit ætate maior.*
13. *Repræſentatio ceſſat, quando teſtator ad ſolam ætatis prærogatiuam reſpexit; quia ætas repræſentari non poteſt.*
14. *In primogenitura non attenditur ætatis prærogatiua; ſecus eſt in maioratu.*
15. *Ordo deſignatus in primogenitura per illa verba* proximiores antiquioribus præferendo, *intelligendus eſt inter primogenitos eiuſdem lineæ, quales non ſunt patruus & nepos.*
16. *Tunc dicitur habitus fuiſſe reſpectus ad ſolam ætatis prærogatiuam, quando teſtator ſimpliciter vocauerit maiorem natu ex aliquo genere, & habitâ conſideratione certi gradus, & lineæ, veluti primogenitoram.*
17. *Quando maioratus inſtitutus eſt reſpectu certæ lineæ filij maioris; tunc ſolus primogenitus cuiuſlibet gradus illius lineæ admittendus eſt ad primogenituram.*
18. *Dictio* ſuperſtites *non nocet filiis primogeniti: quia intelligenda eſt reſpectu deſcendentium ex primogenito, & inter ipſos, quandiu durat linea primogeniti.*
19. *Dictio* proximiores *non nocet nepotibus in primogenitura: quia nepos proximior eſt eo modo quo pater ipſius; cùm in eius locum ſubintret non ſolùm per repræſentationem, ſed etiam ex proprio capite.*
20. *In quæſtione inter patruum & nepotem, in dubio iudicandum eſt pro poſſeſſore.*
21. *Amplia vt hoc multò magis procedat, ſi poſſeſſio fuerit acquiſita facto, vel renunciatione patrui.*

PRimogenitus admiſſus fuerat ex diſpoſitione teſtatoris ad fideicommiſſum; cùm duos maſculos ſuſcepiſſet, primogenitus huius primogeniti mortuus eſt relicto maſculo filio ſuo, nec non patruo, qui erat filius primi primogeniti.

Dubitatum fuit vtrùm mortuo filio primogeniti admittendus eſſet eius frater; an verò filius, idemque dicti fratris nepos.

Pro filio ſeu nepote aduersùs patruum Reſpondi. Ratio eſt, quia licèt admodùm controuerſa ſit quæſtio prærogatiuæ nepotis, erga patruum, in fideicommiſſariis ſucceſſionibus: & plurimi DD. pro patruo; alij verò pro nepote ſecundùm caſus contingentiam conſuluerint, aut deciderint: † Præualuit tamen 1.
opinio pro nepote contra patruum; & in ſupremis tribunalibus magis communiter admiſſa fuit, & hodie recipitur in primogenituris Gallicis, Hiſpanicis, Italicis, & vbique gentium: & pro hac ſententia tanquam

quam magis communiter recepta.45. DD. citat & ſe-
quitur Menoch *conſil.*1082. *numer.* 20. Communem
etiam teſtatur Mich. de Aquirre *de ſucceſſion. Regni
Portugal. part.* 2. *num.*113. vbi recenſet 36. DD. in fa-
uorem nepotum, pro quibus communem eſſe Docto-
rum ſententiam teſtatur. Idem tenet Cyriac. *lib.* 3.
*cap.*314. *num.*15. Franc. Leo *deciſ. Valent.*109. *per tot.*
& ita ſeruatur in Rota Romana, *deciſ.* 495. *part.* 4.
2. *diuerſ.* † Vbi dicitur hanc opinionem in diſpoſitioni-
bus teſtamentariis eſſe communiter receptam, & in
omnibus Regnis & Prouinciis ita ſeruari: Et in Gal-
lia ita reſpondit Charond. *lib.* 3. *cap.*86. & plures alij
quos citat Barry *de ſucceſſion. lib.* 8. *tit. de ſubſtitut.
fideicommiſ. cap.* 7. *quib. fideicommiſſ. relict. intellig.
num.* 57.

3. Et ratio eſt, quia filius primogenitus, ſtatim vbi
natus fuit, acquiſiuit ius primogenituræ radicatum
quod tranſit ad liberos, qui cum patre ſunt vna caro,
vna vtriuſque vox, & alter alterius pars: adeo vt po-
tius ex iure proprio nepos patris locum ſubintret,
quàm ex iure repræſentationis: & mortuo patre, filius
eius primogenitus tanquam exiſtens de linea primo-
genitorum patruum excludat, qui reſpectu illius li-
4. neæ eſt collateralis: † Cùm in primogenituris lineam
rectam ſequi oporteat, quæ ſtatim fuit admiſſa ad
ius formatum vbi pater primogenitus natus eſt. Qua-
tuor enim in huiuſmodi primogenituris gradatim
conſideranda ſunt: primò linea, ſecundò gradus, tertiò
ſexus, quartò ætas: vt dicit de Ponte; *in tractat. de
poteſtate Proreg. tit.* 9. *de ſucceſſion. mulier. num.*30. *&*
41. *& in addit. fol.*159. Caſtill. *lib.* 3. *controuerſ. c.* 19.
5. *num.* 327. † gradus enim ſunt in linea, & lineæ ex
gradibus cauſantur, & linea eſt quædam veluti ſcala,
in qua ſunt diuerſi gradus: & ideo qui ſunt ex vna li-
nea primogenitorum; donec extant, præferendi ſunt
6. omnibus, qui ſunt ex linea ſecundogenitorum: † ne-
que gradus conſiderantur niſi inter eos qui ſunt eiuſ-
dem lineæ: vt etiam voluit Molina, *de primog. lib.* 3.
7. *cap.* 6 *num.* 30. vbi benè oſtendit, † quòd quandiu
aliquis ſupereſt ex linea primogenitorum, omnes alij
ex linea ſecundogenitorum excludũtur. Cancer. *lib.* 3.
variar. reſolut. cap. 21. *de tranſmiſſ. num.* 297. *&* 299.
Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*456. *num.*43. Ioſeph. Ra-
mon. *conſil.* 100. *num.* 487. Cyriac. *lib.* 3. *controuerſ.* 543.
num. 14. *& controuerſ.* 23. *num* 4. ſuper qua poſſent
8. infiniti DD. allegari; ſed iſti ſufficient, † hoc adie-
cto quòd in præſenti Ciuitate Auenionenſi quæſtio
iſta aliàs in fauorem nepotis fuit deciſa contra pa-
truum per Regem Robertum, aſſiſtentibus duobus
Cardinalibus, vt teſtatur Viuius, *deciſ.* 502. *num.* 6.
lib. 3. *part.* 2. Franc. Leo, *dicta deciſ.* 109. *num.* 13.

9. Porrò in caſu de quo agebatur ceſſabat dubitatio
cùm teſtator non ſolùm primos filios maſculos vo-
cauerit; ſed etiam eorum deſcendentes ex primoge-
nitis maſculis fuerint expreſsè vocati: quo caſu DD.
vnanimi conſenſu dicunt nepotes eſſe omninò funda-
tos aduersùs patruum: vt poſt longam diſputationem
concludit Theſaur. iun. *lib.* 1. *quæſt. forenſ.* 35. *num.* 23.
in fine, *& num.* 15. *verſic. niſi dicamus.* Quòd & vo-
luit Rota Romana, *deciſ.* 912. *part.* 3. *lib.* 1. *& de-*
10. *ciſ.* 109. *part.* 2. *diuerſ.* vbi concluditur † quòd voca-
to minore natu, ſi teſtator vlteriùs proceſſerit, & vo-
cauerit filios & deſcendentes illius; minore natu ſu-
11. blato, eius liberi cæteris præferuntur; † cùm tota li-
nea fuerit vocata: & quamdiu aliquis ſupereſt ex ipſa,
non fit tranſitus ad aliam lineam: *cap.* 1. *de natur. ſuc-
ceſſion. feudi*, & *ibi* communiter DD. ſicut enim ſi
ſucceſſiſſet filius, eius linea in totum & in infinitum
eſſet incluſa; per Caſtrenſ. *conſil.* 164. *lib.* 2. ita etiam
linea deſcendentium ab ipſo in infinitum incluſa fuit:
vt dicitur in *deciſ.* Rotæ Romanæ, 395. *ante fin.
part.* 4. *diuerſ.* Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 387 *num.* 52.
& 53.

Neque prædictæ veritati nocebat, quòd teſtator 12.
in præcedenti teſtamenti parte, non ad ſolam primo-
geniti qualitatem reſpectum habuerit; ſed etiam ad
ætatem & gradus proximitatem; neque ad tempus
natiuitatis liberorum, quo tempore naſcitur & for-
matur primogenitura; ſed ad tempus mortis vltimi
poſſeſſoris: primogenitura enim eſt qualitas habens
actum momentaneum, & ſtatim acquiritur cùm quis
natus eſt, ſed proximitas habet tractum ſucceſſiuum,
& variabilem, & non acquiritur niſi tempore mortis
vltimi poſſeſſoris: & ideo videretur concludendum
in fauorem patrui, qui viuens tempore mortis fratris
ſui vltimi poſſeſſoris eſt proximior, & antiquior, &
ſuperſtes. Cancer. *lib.* 3. *reſol. cap.* 21. *n.* 305: † Quia 13.
in ætate non cadit repræſentatio. Fuſar. plures alle-
gans, *conſil.*39. *num.* 28. Peregr. *conſil.* 57. *numer.* 14.
volum. 6. Marta *conſil.* 13. *num.* 16. Theſaur. iun. *lib.* 1.
cap. 35. *num.* 45 Peregr. *deciſ.* 114.

Nam pro dicti dubij reſolutione notandum eſt, ma- 14.
gnam eſſe differentiam inter primogenituram, & ma-
ioratum: ſi enim ſimpliciter teſtator primogenitum
vocauit, ſeruanda eſt prærogatiua primogenituræ,
non ætatis: † & ordo deſignatus per illa verba *proxi-* 15.
miores remotioribus præferendo, intelligendus eſt inter
primogenitos eiuſdem lineæ, quales non ſunt patruus
& nepos, & ſola qualitas ætatis non eſt attendenda,
niſi quatenus ille qui ſucceſſurus eſt, eſſet maior, vel
minor natu, de linea primogeniti: & ideo maior na-
tu ſecundæ lineæ excluditur à minori natu primæ li-
neæ: quia alioquin non ſeruaretur forma primoge-
nituræ, nec linea primogeniti excluderet lineam ſe-
cundogeniti: quod eſt contra voluntatem teſtatoris:
& ita explicat Anton. de Amat. *variar. reſol. cap.* 1.
num. 27. 28. *& ſequentib.* Cancer. *lib.* 3. *cap.* 21 *n.* 300.
& ſequentib. & num. 304. † Vbi dicit tunc habitum 16.
fuiſſe reſpectum ad ſolam ætatis prærogatiuam, quan-
do teſtator non reſpectu certi gradus, ſed ſimpliciter
vocauit maiorem natu ex aliquo genere.

Sed ſi inſtitutus fuerit tantùm maioratus, quod fit 17.
cùm vocatus eſt maior natu ſimpliciter; tunc ſola
prærogatiua ætatis ſufficit. Quod idem non eſt, quan-
do vocatus eſt maior natu ex recta linea filij maioris;
nam tunc non cenſetur vocatus maior natu ex quoli-
bet gradu: quod fieret ſi ſimpliciter & non reſpectu
rectæ lineæ teſtator prærogatiuam ætatis conſideraſ-
ſet; ſed admittendus eſt primogenitus cuiuſcumque
gradus eiuſdem lineæ rectæ primogenitorum: & hanc
differentiam agnouit Peregr. *conſil.* 39. *n.* 18. *verſic. ſe-
cundo principaliter: volum.* 1.

Non obſtat etiam vox illa *ſuperſtites*; Quia ſic in- 18.
telligenda eſt, vt ſingula ſingulis referantur. & quòd
in bonis ſuccedat primogenitus ſi ſuperſit; aliàs, eo
mortuo, ipſius primogeniti deſcendentes, donec li-
nea illius ſit finita: vt explicat Rota, *dicta deciſ.* 395.
num. 3. *part.* 4. *diuerſ.*

Verbum quoque *proximiores*, nepotibus non no- 19.
cet: quia nepos proximior eſt eo modo quo pater
ipſius defunctus proximior erat; filius enim eundem
patris locum ſubintrat, & vt non ſolùm per repræ-
ſentationem, ſed etiam ex proprio capite admittatur:
vt benè inter cæteros explicat Caſtill. *lib.* 2. *controuerſ.
cap.* 20. *num.* 13. *& ſequentibus.*

Et quia hæc quæſtio eſt de apicibus iuris, ad forti-
ficandum ius nepotis, Dixi melius eſſe quòd ipſi pro-
curarent, viuo Auo ſibi fieri reſtitutionem fideicom-
miſſi, ad hoc vt poſſeſſionem bonorum obtinere poſ-
ſent. † Cùm in dubio in hac materia pro poſſeſſore 20.
iudican

iudicandum ſit : vt dicit Theſaur. ium. *dicta quaſt.* 35.
21. *num.* 43. † Multóque magis ſi talis poſſeſſio acquiſita
fuerit facto, vel renunciarione patrui : vt copioſè
idem Theſaur. oſtendit *lib.* 1. *quaſt.* 34. *per tot.* Supra-
dictis rationibus patruus teounciauit io fauorem ne-
potum, promiſsâ ſibi annuâ penſione vita durante.

CAPVT XC.

Solutio momentanea, quando pecuniæ demonſtrationis tantùm causâ fuerunt exhibitæ, an & quomodo ſit valida; & quæ probanda ſint ab eo qui talem ſolutionem impugnat. Quitancia facta contemplatione literarum quas debitor ad alium ſcripſit, quando & ex quibus habeat vim ſolutionis. Quæ ſit differentia inter exceptionem non numeratæ pecuniæ competentem debitori, & eam quæ competit creditori: Quando dicatur nouata actio per receptionem literæ Cambij! Liber Proxenetæ, an & quomodò fidem faciat.

SVMMARIVM.

1 *Quando pecunia fuit exhibita tantùm demonſtrationis causâ, non inducitur vera ſolutio.*

2 *Qua probanda ſint ab eo qui ſolutionem impugnat ex eo, quòd pecunia demonſtrata fuerit, & exhibita; non tamen ſoluta.*

3 *Conuentio pracedens de reſtituendo pecuniam exhibitam probatur coniecturis.*

4 *Conuentio pracedens praſumitur propter vicinitatem actuum.*

5 *Solutio momentanea non extinguit obligationem.*

6 *Soluens contemplatione literarum quas debitor ad alium ſcripſit, retinet pracedentes actiones & hypothecas; donec ille tertius ſoluerit, & mandatum adimpleuerit.*

7 *Qua ſit differentia inter exceptionem non numerata pecunia, qua competit debitori; & illam qua datur creditori: & creditori datur duntaxat intra triginta dies, debitori verò intra biennium.*

8 *Quamuis actio prima remaneat creditori, cui ſolutionis loco litera data ſunt; ſi tamen creditor per triginta dies tacuerit, onus probandi quòd mandatarius non ſoluerit ſpectat ad creditorem literas recipientem.*

9 *Creditor acceptans literas loco ſolutionis habet praſumptionem contra ſe poſt lapſum triginta dierum.*

10 *Qui literas retinuit & non fecit debitas diligentias aduersùs eum, aduersùm quem litera erant directa; eſt in culpa.*

11 *Qui literas tranſmiſit ad debitorem cui directa erant, & illas apud ipſum longo tempore dimiſit; videtur fidem illius ſequutus.*

12 *Conſultius eſt, vt poſt oſtenſionem litera, creditor illam ſibi reſtitui faciat.*

13 *Creditor cui dantur litera Cambij, vel ſcedula bancaria, videtur potiùs illam acceptare pro ſua ſecuritate, quam loco ſolutionis.*

14 *Si tamen mercator cui litera diriguntur ſoluerit, vel depoſitum fuerit, debitor remanet liberatus.*

15 *Acceptatio & effectuatio literarum Cambij remiſſarum creditori, extinguit obligationem & hypothecam.*

16 *Mercatores magni nominis ſemper cenſentur habere pecunias paratas; & illorum acceptatio vel promiſſio loco pecunia numerata.*

17 *Mercator ad quem litera diriguntur, ſi pecunias depoſuerit, & creditorem cui ceſſa erant litera conſtituerit in libris ſuis creditorem pecunia depoſitata, dicitur inducta ſolutio.*

18 *Libris campſorum ſtandum eſt, quando in illis creditum reperitur ſcriptũ ſub nomine alterius.*

19 *Obligatio creditoris extincta eſt, ſi remiſſis ipſi per debitorem literis Cambij, mercator ad quem illa diriguntur ipſum ſcripſerit debitorem.*

20 *Debitor liberatur ſi creditor nomina in ſolutum acceperit ſuo periculo, & fortuna.*

21 *Inter mercatores proceditur ex aquitate, & inducitur nouatio ex ſolo nudo pacto.*

22 *Liber Proxeneta fidem non facit, ne plus credatur voci mortua, quam viua.*

23 *Contra libros Proxeneta admittitur probatio in contrarium, ex communi ſententia.*

NOn fuiſſet ſocer fundatus cõtra generum, ſi con-
rendere voluiſſet confeſſionẽ dotis per generum
factam ipſi genero nocere debere; etiamſi gener per
inſtrumẽtum publicum cum clauſulis & renunciatio-
oibus opportunis tamen confeſſionem feciſſet; † dum 1.
gener probaret pecuniam tempore quitanciæ fuiſſe
taotùm exhibitam demonſtrationis causâ; & concur-
rerent omoia requiſita per DD. in terminis *l. qui ſic ſo-
luit.* §. *ff. de ſolut.* † Primò, quòd ſolutio non fuerit fa- 2.
cta in pecunia numerata; quamuis eius exhibitio re-
aliter facta fuerit. Secundò, quòd ipſe gener ex tali-
bus pecuniis nullum percepit commodum, ſed pecu-
oiæ ſtatim reſtitutæ fuerunt ſocero. Tertiò, quòd hoc
fuit factum ex conuentione præcedenti; duo enim
prima requiſita probantur ex confeſſione & decla-
ratione ſoceri in ſcriptis facta : † conuentio verò 3.
præcedens probatur ex variis epiſtolis & coniecturis
quæ in facto proponebantur, pro qua probatione ſuf-
ficiunt coniectura. Bart. *in l. ſingularia, num.* 25. *ff. ſi
certum petat.* & ita in ſimili caſu fuit deciſum per Ro-
tam Coram Durano, *deciſ.* 11. *n* 6. 7. 8. *&* 9. *ſequentib.*
† & nominatim propter vicinitatem actuum : vt *ibid.* 4.
n. 11. † Vnde non erat extincta prior obligatio, cùm 5.
ſolutio fuiſſet tantùm momentanea, & facta pro mon-
ſtrâ, ſeu demonſtrationis causâ duntaxat. Monter. *de-
ciſ.* 1. *per tot.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 962. *num.* 38.
& 39 Bellon. *de his qua fiunt incontinent. cap.* 83. *n.* 5.
part. 1. vbi etiam dicit conuentionem præcedentem
de reſtituendo pecunias exhibitas probari ex conie-
cturis : & ex iis quæ poſtea breui temporis interuallo
interpoſito facta fuerunt, poſt Honded. *conſil.* 35.
num. 13. 14. *&* 41. *volum.* 2. Rota coram Burat. *de-
ciſ.* 928. *num.* 5. *&* 6.

Itaque aliunde deſumenda eſt iſtius controuer- 6.
ſiæ deciſio, nempe ex diſpoſitione *l. ſi literarum.* 23.
Cod. de ſolut. vbi dicitur quòd ſi literarum contempla-
tione quas quis ad alium ſcripſit quitanciam fecerit,
ipſi integra remanet actio, donec tertius ille ad quem
literæ ſcriptæ ſunt, mandatum adimpleuerit. Verum
quidem eſt quòd licèt gener quitanciam fecerit totius
ſummæ dotatis, illam tamen non recepit ſed confeſ-
ſionem & quitanciam fecit, ſub ſpe & contemplatio-
ne literarum Cambij, ad quoſdam mercatores Lug-
dunenſes per ſocerum tranſmiſſas.

Super cuius puncti interpretatione ſupponendum 7.
eſt,

eſt, magnam eſſe different iam inter exceptionẽ non
numeratæ pecuniæ creditori competentem, & eam
quæ competit debitori. Ille enim ſponte & volens in
creditum ire ſulet; hic verò etiam inuitus cogitur
creditori ſuo morem gerere, & ad eius libitom apo-
cham, aliamve ſcripturam illi tradere: vnde debito-
ri datur ſpatium duorum annorum ad proponendam
non numeratæ pecuniæ exceptionem; creditori verò
triginta duntaxat dies aſſignantur, ſi impugnare ve-
lit confeſſionem ſolutionis à ſeipſo factam, tanquam
emanatam ſub ſpe futuræ numerationis: dicens ſe
quitanciam quidem feciſſe, ſed pecuniam noo rece-
piſſe. *l. in contractibus. §. ſuper cæteris. Cod. de non
numerat. pecun.* Zanger. *in tract. de exception part.3.
cap.14. num.25. & ſequentib.* Gaitus *de credito, cap.2.
tit.7. numer.* 1546. & dixi in tract. *de præuent. iudi-
cial. cap.25. num.19.*
8. Quo ſic præſuppoſito, ſequitur in terminis pro-
poſitæ quæſtionis, quòd ſi creditori ſuo debitor ſo-
lutionis loco literas dederit; quamuis non ſequutâ
ſolutione, vel aliâ re quæ vim ſolutionis obtineat;
actio prima remanere videtur per text in dicta *l. ſi
literarum.23. Cod. de ſolut.* ſi tamen ipſe creditor per
ſpatium triginta dierum tacuerit, non tenetur debi-
tor probare quòd mandatarius ad quem literæ dire-
ctæ fuerunt ſoluerit, ſed onus probandi ſpectat ad cre-
ditorem cui litera tradita fuit: vnde ex ſolo huius
temporis lapſu excluſus eſt gener ab actione ſua; &
perinde eſt ac ſi ſolutionem à mercatoribus Lugdu-
nenſibus recepiſſet. Ratio eſt, quia ſi reclamaſſet, fa-
cilè fuiſſet ſocero vel ſolutionem procurare, vel
9. probare ſolutionem fuiſſe factam. † Vnde cùm
gener habeat præſumptionem contra ſe, onus
probandi non fuiſſe ſibi ſolutum ſpectat ad dictum
generum: vt decidit Gloſſ. *in dicta l. ſi literarum. in
verb. impedire poteſt. Cod. de ſolut.* Salicet. *ibidem, in
verſic. Gloſſa opponit.* Rot. Genuenſ. *deciſ.26. num 27.*
ergo imputandum eſt genero, quòd non ſolùm intra
triginta dies, ſed nec intra viginti annos de partitis
ſibi remiſſis, & in dictis literis Cambij contentis vl-
lo modo conqueſtus fuerit.
10. Aut enim gener literas retinuit, aut ad mercatores
Lugdunenſes tranſmiſit: ſi retinuit, eſt in culpa: quia
debitas diligentias facere tenebatur. Cancer. *lib.2.va-
11. riar. reſol. cap.6. de ſolut. n.187. in notis.*
Si tranſmiſit (prove verius eſt,) ex hoc ſolo ſo-
cer fuit liberatus; vt aduertit Salicet. *dicta l. ſi lite-
rarum. verſic. ſed ſuſtinendo.* vbi dicit quòd dimitten-
12. do literas penes eum ad quem ſcriptæ ſunt, creditor
videtur illius fidem ſequutus. † Et ideo dicit conſul-
tius eſſe, vt poſt oſtenſionem literæ faciat illam ſibi
reſtitui: atque ita dicitur apud Campſores obſeruari
Addo Nicol. à Ian. *in tract. de ſcript. priuat. tit. de
liter. Camb. n.74.* Maſcard. *de probat. concluſ.990. n 8.*
13. Præterea licèt regulariter debitor ſuo creditori tra-
dendo literas vel ſcedulam bancariam non videatur
conſeqoutus liberationem, cùm huiuſmodi rtaditio
videatur potiùs facta pro ſecuritate, & in executio-
nem debiti præcedentis. Seraph *deciſ.1419. num. 2.*
& habetur in *deciſ.244. n.7. & 8. part.4. diuerſ.*
14. Tamen quando creditor fidem mercatoris cui lite-
tæ diriguntur ſequutus eſt, eum in debitorem acce-
ptauit, & in effectu mercator vel ſoluit, vel actuale
depoſitum pecuniarium fecit; tunc dicitur inducta
nouatio. vel ſolutio, remanérque primus debitor li-
beratus: vt determinat Bald. *in dicta l. ſi literarum.
15. Cod. de ſolut.* † vbi tunc demum obligationem ceſſa-
re & extingui aſſerit, ſi literæ fuerint acceptatæ, &
habuerint effectum. Rot. apud Burat. *deciſ. 500.* &
ibi Addent. & apud Ludouiſ. *deciſ. 347. n. 19.* Ricc.
collect. 3524. † Et ratio eſt, quia mercatores magni 16.
nominis, quales ſunt illi ad quos literæ dirigeban-
tur, ſemper cenſentur habere pecunias paratas: ideo
illorum acceptatio vel promiſſio habetur loco pecu-
niæ numeratæ. Bellon. iun. *conſil. 92. n. 17 & 22.* † 17.
Atqui in facto verũ erat dictos mercatores effectua-
liter pecunias depoſuiſſe, & dictum generum in li-
bris ſuis conſtituiſſe creditorem pecuniæ depoſitæ, ex
quo dicitur facta ſolutio. Rut. Genuenſ. *deciſ. 4.
num. 13.* & paſſim per totam illam deciſionem, præ-
ſertim ſtante generali conſuetudine mercatorum, de
qua in *dict. deciſ. 4.* † & in hoc ſtandum eſſe libris 18.
Campſorum, quando illis reperitur creditum ſub no-
mine alterius, teſtatur Bald. *in l. final. in fin. Cod.
ad leg. falcid.* Socin. Sen. *in l. qui vſumfructum num.
13. ff. de verb. obligat.* Bellon. *dicto conſil. 92. num. 15.*
Rota. *deciſ. 10. num. 11. poſt conſil. criminal. Farin.* † 19.
& ſic extincta fuit omnis obligatio ſoceri erga gene-
rum Rot. *dicta deciſ. 10. num. 11.* & Socin. Sen. *in
dict. l. qui vſumfructum. num.14. & 16. concluſ. 3. & 5.*
Prædicta multò fortiùs locum habent ratione no- 20.
minum, quæ gener in ſolutum & pro totali ſatisfa-
ctione recepit, ſuo periculo & fortuna: quo caſu
certum eſt creditorem fuiſſe conſequutum liberatio-
nem. Socin. *dict. l. qui vſumfructum. num.13.* Cancer.
lib.2. variar. reſol. cap.6. num. 189. in notis. Bald. *dicta
l. final. num. 5. Cod. ad leg. falcid.* Surd. *conſil. 145.
num. 14.* Duran. *deciſ. 266. num. 17.* Maſtril. *deciſ.
129. num. 12. & 19.* Gratian *diſcept. forenſ. cap. 527.
num. 3.* Socin. Sen. *conſil. 37. num. 2. & per tot. vo-
lum.4.* † præſertim cùm agatur inter mercatores, in- 21.
ter quos proceditur ex æquitate, & inducitur noua-
tio ex ſolo nudo pacto. Duran. *dict. deciſ.266. n. 25.*
Bald. *dict. l. final. Cod. ad leg. falcid.* Dyn. *conſil.17.*
Gabriel. *conſil.155. num.18. lib.1.*
Quæ opponebantur de libro Proxenetæ, non fa- 22.
ciebant ad propoſitum: Quia liber ille nullam fidem
facit, ne plus credatur voci mortuæ quàm viuæ. Ma-
ſcard. *concluſ.1040. num.7.* Rota Genuenſ. *deciſ.110.
num. 8. circa finem* Nicol. de Ian. *in tract. de ſcript.
priuata, tit. de libro proxenetæ, à num. 6. vſque ad 10.*
† & contra tales libros ex veritati & communi opi- 23.
nione admitti probationem, notauit idem Ianu. *in
dicto tract. de lib. mercat. num. 109.* cum aliis per eum
citatis.

CAPVT XCI.

Vendito dominio directo, vtrùm emphyteu-
ta poſſit ſe redimere, pro eodem pretio
quo dominium directum fuit venditum,
tam ex diſpoſitione iuris communis, quàm
ex Bullis Pontificiis in Comitatu Venayſ-
ſino conceſſis. Quid dicendum ſit de ſub-
ditis qui volunt impedire alienationem
feudi, & ſe ſub immediata Principis iuriſ-
dictione oblato pretio ſupponere. Quid
dicendum ſit, ſi emphyteuta vigore dicta-
rum Bullarum velit ſe redimere, quando
totum feudum fuit alienatum, & ipſe vult
luere vnum prædium particulare, quod eſt
de dependentiis feudi.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Vendito dominio directo, emphyteatam de iure communi ſe poſſe oblato pretie redimere quidam exiſtimant.*

2. *Sed contrarium verius eſt in terminis iuris communis.*

3. *Ius prælationis domino directo competens fundatum eſt in iure, ratione cuiuſdam ſuperioritatis; ſecùs in eo quod emphyteuta prætenderet aduersùs dominum.*

4. *Si ſubditi alienentur poſſunt ſe redimere, quia illorum intereſt non habere dominum inferiorem.*

5. *Sed hoc caſu tenentur ſoluere pretium venditionis.*

6. *Fallit niſi ſemel ſubditi alienationi conſenſerint.*

7. *Si alienetur iuriſdictio ſine feudo, ſubditi non poſſunt ſe redimere.*

8. *Subditi non poſſunt ſe redimere, quando alienatio illorum facta fuit cum vniuerſitate caſtrorum.*

9. *Quando agitur de Caſtro limitrophio, ſubditi faciliùs reclamare poſſunt ad libertatem ſoluto pretio venditionis.*

10. *Ius agendi ad demanium ſeu redemptionem competit ſubditis, vti ſingulis.*

11. *Si ſemel Vniuerſitas reclamauerit ad demanium, non poteſt deinde inuito Principe pœnitere.*

12. *Subditos alienatos non poſſe ſe redimere multi DD. exiſtimant*

13. *Quid agendum ſit in caſu dictæ reclamationis, & quomodo practicari debeat.*

14. *In Comitatu Venayſſino, alienato directo dominio, emphyteuta poteſt ſe pro eodem pretio redimere.*

15. *Molendina feudalia & bannalia inuito domino à feudo ſeparari nequeunt.*

16. *Res dicitur indiuidua, quando pars non tantam affert vtilitatem reſpectu partis, quantam afferret in toto reſpectu totius.*

17. *Ius retractus ex ſui natura indiuiduum eſt.*

18. *Intereſt domini res ſub eius feudo exiſtentes non diſmembrari.*

19. *Dominus non eſt cogendus alios veluti ſocios in ſuo dominio pati.*

10. *Quando res particularis cum vniuerſitate alienata redimitur non debet æſtimari prout ſeparata; ſed ſecundùm pretium totale venditionis.*

VAriæ ſunt Doctorum opiniones circa quæſtionem illam; vtrùm quemadmodum dominus directus, poteſt retinere iure prælationis, rem emphyteuticam venditam pro eodem pretio, ita & emphyteuta poſſit ſe redimere ſoluto eodem pretio, quando dominus directus vendit ſuum dominium directum
1. alteri: † Nam pro emphyteuta tenuit Boër *deciſ.* 107. *numer.* 1. vbi poſt Speculatorem dicit, quòd emphyteuta præfertur cæteris emptoribus, cùm dominus vendit proprietatem quam tamen vendere poteſt cui vult, niſi adeſſet conſuetudo in contrarium. Caualcan. *in tract. de vſufruct. numer.* 173. *in fine verſic. & confirmatur.* Cancer. *lib.* 1. *variar. reſol. cap.* 11. *numer.* 51.

2. Sed tamen attentâ iuris communis diſpoſitione, veritas eſt in contrarium, nempe non poſſe emphyteutam præferri emptori dominij directi; ſed omninò teneri illum recognoſcere, & iura dominicalia illi præſtare: vt notat Iaſ. *in l.* 1. *cùm dubitatur. num.* 17. *&* 18. *Cod. de iur. emphyt.* Surd. *conſil.* 208. *num.* 6. Vincent. de Franc. *deciſ.* 17. *numer.* 7. *&* 8. vbi ita iudicatum teſtatur. Maſtrill. *de Magiſtr. lib.* 3. *in allegat. inſert. cap.* 10. *n.* 50. Franc. de Pont. *in tract. de poteſt. Proreg. tit. de diuerſ. prouiſion. cap.* 10. *num.* 9. Claper. *cauſ.* 69. *quæſt.* 2.

Nec rationes pro contraria opinione allatæ ſuſtineri poſſunt: Quod enim dicitur æqualitatem eſſe ſeruandam inter Dominum, & emphyteutam; non eſt verum: quia illi non ſunt æquales in emphyteuſi; cùm Dominus directus habeat ſuperioritatē quandam erga emphyteutam ratione dominij directi: & longè diſpar eſt ratio inter vtrumque: nam Dominus directus eſt fundatus in iure, ocpe *in l. final. Cod. de iur. emphyteut.* At verò emphyteuta nullam pro ſe habet legem, quæ ipſi ius prælationis tribuat; & ſanè incongruum eſſet quòd emphyteuta, qui aliqua ratione ſubditus eſt domino directo, ipſum cogere poſſit ad ſibi denunciandum quando vult vendere ſuum dominium directum: & propterea verius eſt emphyteutam teneri recognoſcere emptorem dominij directi, & iura dominicalia illi præſtare: vt fusè probat Surd. *dicto conſil.* 208. 3.

Non eadem eſt ratio ſubditorum, quando Baro vendit dominium ſuum alteri: cùm illorum interſit non mutare Dominum; præſertim ſi alienentur in inferiorem, ſeu hominem inferioris conditionis. Surd. *conſil.* 323. *numer.* 1. *&* 2. Marta, *conſil.* 190. *numer.* 22. vbi addit *numer.* 27. † quòd illo caſu poſſunt ſe redimere pro eodem pretio: & *conſil.* 182. *numer.* 2. *&* 7. quia Domini inferiores, ſæpè vexant ſubditos: † Quod tamen limitat niſi ſubditi alienationi conſenſerint, *n.* 11. † Item quòd poſſint alienari ſubditi ratione iuriſdictionis etiam ſine feudo; quia iuriſdictio eſt ſeparabilis à feudo, & poteſt pertinere ad vnum, feudum verò ad alium. 4. 5. 6. 7.

Eodem modo poſſunt inuiti alienari quando alienatio fit cum vniuerſitate Caſtorum. Puteus *deciſ.* 37. *&* 38. *lib.* 1. Viuius, *opin.* 637. *num.* 2. 8.

His ceſſantibus, poſſunt ſubditi reclamare fauore libertatis, præſertim ſi agatur de Caſtro limitrophio; tunc enim faciliùs ſubditi admittuntur ad ſe redimendum. Menoch. *conſil.* 426. *num.* 27. Cauagnol. *ad conſil.* Menoch. 32. *num.* 24. Larath. *conſil.* 86. *num.* 38. *& ſequentib.* vbi hoc fusè comprobat, vt reducantur Communitates ad priſtinam libertatem: qui *num.* 76. † oſtendit ius competere ſingulis vti ſingulis. Ioan. Andr. Georg. *allegat.* 17. *num.* 1. Mathæus ad Guid. Pap. *deciſ.* 560. Nouar. *queſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 106. *&* 120. Camil. de Med. *conſil.* 164. † qui volunt quòd ſi ſemel Vniuerſitas petierit demanium (hoc eſt ſe admitti ad redemptionem vt ſit ſub immediato Principis dominio) non poteſt ideo ſine aſſenſu Principis pœnitere. Idem Nouar. *lib.* 1. *quæſt.* 19. Theſaur. *deciſ.* 257. *num.* 6. 9. 10. 11.

Quanquam & hoc caſu plurimi DD. magni nominis in contrariam iuerint ſententiam; videlicet non poſſe admitti ſubditos ad ſe redimendum pro eodem pretio, quando dominus ipſorum, feudum vendidit, & inter cæteros, aduersùs ſubditos ſe redimere volentes, tenuit Maſtrill. *conſil. vnic. inſerto poſt librum* 1. *deciſionum*, vbi fusè de materia, & *in tract. de Magiſtr. lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 35. *& multis ſequentib.* Paſcal. *de patr. poteſt. cap.* 10. *numer.* 128. Camil. de Curt. *in diuerſ. iur. feud. fol.* 10. Claper. *cauſ.* 69. *q.* 3. & fusè de materia Ioſeph. Ramon. *conſil.* 37. & apud eum Caſanat. *ibidem & conſil.* 38. 12.

Ego in hac quæſtione dicere ſolitus ſum, prout 13.
Dixi Communitatibus Serignani & Camareti, dum peterent ſe pro eodem pretio admitti ad redemptionem; huius negotij deciſionem pendere à voluntate

Principis:

Principis : & ideo illi hoc caſu eſſe ſupplicandum ad ſciendum illius intentionem, iuxta quam Commonitates proſequi, vel non proſequi debent cauſam dictæ pælationis ſeu redemptionis. Ideo praxis eſt, vt Vaſſalli alienati Principi libellum ſupplicem porrigant petentes, vt ex eius perſona poſſint ſe redimere ſoluto emptori pretio, cum pacto quòd Princeps teneat illos in ſuo dominio, & amplius non alienet : quam practicam docet Matta *dict. conſil.* 182. *num.* 36.

14. Sed vt ad rem redeamus; quoad bona ſita in Comitatu Venayſſino, adeſt ſtatutum dicti Comitatus *artic.* 251. deſumptum ex Bulla Sixti ſummi Pontificis quo cauetur emphyteutas in Comitatu Venayſſino poſſe retinere feuda per eos poſſeſſa, in caſum venditionis pro eodem pretio quod per alium offertur.

15. Hinc orta fuit alia controuerſia inter Dominum & ſubditos ratione prælationis per ſubditos prætenſæ aduerſùs nouum Dominum, qui Caſtrum, feudum & territorium emerat, in quo reperiebatur quoddam molendinum pertinens quoad dominium vtile ad Communitatem, quoad verò dominium directum ad Baronem (quod aliàs fuerat permutatum anno 1577. inter Dominum loci, & Communitatem cum quibuſdam prædiis) quod quidem molendinum erat bannale & ſic non poterat à feudo ſeparari in præiudicium Domini ſuperioris dicti feudi, & cuius ſubfeudatarius ſeu valuaſſallus erat eiuſdem feudi, poſſeſſor: cùm enim eſſet de dependentiis feudi, non poterat, nec debebat inuito Domino alienari,

16. aut à feudo cum ſuo canone ſeparari. † Quia quando res ipſa non affert tantam vtilitatem in parte reſpectu partis quantam poteſt afferte in toto reſpectu totius; tunc habetur pro indiuidua: *l. ſi quis aliam. ff. de ſolut. l. fundus ille.* & *ibi* Gloſſ. *ff. de contrahend. empt.* Bart. *in l. ſtipulationes non diuiduntur in princip. num.* 25. *ff. de verb. obligat.* & *in l. quarta §. quæſtio. ff. eod. tit.* quem alij DD. communiter ſequuntur.

17. Prætendebat autem Communitas vigore dictæ Bullæ & ſtatuti retinere dictum molendinum iure prælationis, quam tamen ab huiuſmodi prætentione cenſui excludendam maximè ratione dictæ indiuiduitatis, quòd ſcilicet non poſſet retinere rem illam particularem cum vniuerſitate venditam, quæ non afferebat tantam vtilitatem reſpectu partis, quantam totalis emptio reſpectu totius acquiſitionis; cùm retractus ſit indiuiduus. Giurba *deciſ.* 52. *num.* 5. & 21. *verſic. ſed contrarium.*

18. Intereſt enim Domini res ſub eius dominio directo intra limites feudi exiſtentes non diſmembrari, aut alienari, quando ex retentiune ſeu redemptione orietur difformitas, vel diminutio iuris vniuerſalis. Guido Pap. *deciſ.* 508. quem ſic intelligit Coſta, *in tract. de rat. quæſt.* 109. *num.* 9. Giurb. *d. deciſ.* 52. *num.* 30. Amed. *quæſt. laudim.* 23. *num.* 16. & 17.

19. Tiraquel. *de retract. conſang.* §. 23. *num.* 17. † Nec præter intentionem ſuam cogendus erat emptor in in ſuo territorio pati alios dominos directos, veluti ſocios in ſuo directo dominio vniuerſali: vt per Tiraquel. *dict. num.* 17.

20. Quòd ſi dominus voluiſſet dictam redemptionem admittere, non debuiſſet molendinum æſtimati quantum valet ex ſe ſeparatum, ſed habito reſpectu ad totum pretium venditionis, & facta collatione ad omnes res venditas, ob quas dictum pretium admodùm augeretur: vt tradit Coſt. *de ration. rata quæſt.* 100. *num.* 6. Giurb. *dicta deciſ.* 52. *num.* 28.

CAPVT XCII.

Donationes per patrem filio, aut liberis ex certo matrimonio naſcituris non inſinuatæ, iure Gallico validæ ſunt; & pactum illud in dicto contractu appoſitum valet in vim fideicommiſſi; quod inducitur ex verbis illis *à deſaut*, tanquam temporis tractum continentibus. Vno ex ſubſtitutis propter religionis profeſſionem in Gallia exiſtente incapaci, alij verbis tantùm coniuncti admittuntur. Bona ab auo donata nepotum patri, in ipſius patris legitimam, vtrùm imputentur. Subſtitutus pupillaris ſuccedens ex fideicommiſſo detrahit Trebellianicam, ſed fructus in eam hoc caſu imputat; quamuis eſſet de liberis primi gradus. Filio ſubſtitutus pupillariter, vtrùm poſſit repudiare hæreditatem paternam, & acceptare ſolam ſucceſſionem pupilli.

SVMMARIVM.

1. *Donatio causâ matrimonij per filium contrahendo cum ſubſtitutionibus iure Gallico, etiam ſine inſinuatione ſubſiſtit in vim pacti.*
2. *Pactum ſucceſſionis in donatione appoſitum vales pro vocatis in vim fideicommiſſi, in quo æqualiter admittuntur maſculi & fœmina.*
3. *Pacta matrimonialia in Gallia non indigent inſinuatione.*
4. *Subſtitutis vocatus cum clauſula* à defaut, *maximè cum aliis verbis etiam tractum temporis importantibus eſt fideicommiſſaria.*
5. *Coniuncti verbis in ſubſtitutione admittuntur ad partem alterius coniuncti incapacis.*
6. *Verbis coniuncti, qui & ex quibus dicantur.*
7. *Ad coniunctionem verbalem neceſſe eſt quòd vocati ſint plures ſub eadem oratione, eodémque verborum contextu.*
8. *Inter verbis tantùm coniunctos, an ſit locus iuri accreſcendi, diſputari poteſt in puncto iuris; ſed affirmatiua ſententia tanquam communiter approbata tenenda eſt tam in iudicando, quàm conſulendo.*
9. *Quando pater donauit filio, nepotes ex eo habent legitimam ſuper huiuſmodi bonis donatis; ſecus eſt ſi non filio, ſed nepotibus ex eo donatio facta ſit.*
10. *Trebellianica detrahi poteſt de bonis pupilli, ad ſubſtitutum pupillarem deuolutis, ſubiacentibus oneri reſtitutionis.*
11. *Quamuis ſubſtitutus pupillo bona capiat ex ſubſtitutione pupillari, ſi tamen ipſe ſit poſtea grauatus de reſtituendo alteri, reſtituit per fideicommiſſum.*
12. *Subſtitutus pupillaris filius grauatus de reſtituendo quæſita ex pupillari ſubſtitutione detrahit duas quartas.*
13. *Subſtitutus pupillaris grauatus de reſtituendo, fructus imputat in Trebellianicam.*
14. *Ampliatur vt procedat, etiamſi ſubſtitutus eſſet de liberis primi gradus.*

15\. *Si ſubſtituti pupillares paternam hareditatem adeant ſine beneficio inuentarij, tenebuntur etiam de proprio ſoluere omnia debita, & legata paterna; ſi verò cum beneficio inuentarij, non tenebuntur vltra vires paterna hereditatis, qua hoc caſu conſideratur tanquam diuerſa ab hareditate filij pupilli.*

16\. *Filius à patre inſtitutus & fratri ſuo pupillariter ſubſtitutus, poteſt paternam hareditatem repudiare, & amplecti pupillarem, neque tenebitur hoc caſu ad onera paterna hareditatis.*

17\. *Filius fratri pupillariter ſubſtitutus falcidiam de legatis per patrem factis detrahere poteſt; quamuis pupillus aliunde bona habeat.*

18\. *Si ſubſtitutus pupillaris paternam repudiauerit hareditatem ſubſtitutio illa iuuat & ſortitur effectum quoad bona materna, & alia aduenticia pupilli.*

19\. *Hareditas tranſmittitur quidem ex potentia ſuitatis, ſed tranſmittitur vt adeunda, non vt adita.*

20\. *Is ad quem tranſmittitur hareditas, eodem modo illam repudiare poteſt quo poterat tranſmittens.*

21\. *Conſiderantur tres caſus diuerſi in propoſita quaſtione, circa ſubſtitutos pupillares; Remiſſiuè.*

22\. *Teſtamentum patris & ſubſtitutio pupillaris qua eſt veluti teſtamentum filij conſiderantur tanquam duo diuerſa & diſtincta teſtamenta, vel duarum hareditatum.*

23\. *Qua ſit ratio cur acceptans paternam hareditatem, non poſſit repudiare pupillarem: è contra verò is qui pupillarem acceptat, paternam amplecti non cogatur.*

24\. *Speciali pupilli fauore introductum eſt, vt patris hareditatem acceptans pupillarem repudiare non poſſit.*

IN quadam cauſa mihi tanquam tertio arbitro per perſonas graues commiſſa, diuerſæ reſolutiones communi conſenſu cum aliis Iuriſconſultis ex Galliæ Tribunalibus nominatis captæ fuerunt.

1\. Et in primis, quòd donationes factæ per patrem filio ſuo Iacobo in contractu matrimonij; nec non per Iacobum de medietate bonorum ſuorum præſentium & futurorum in fauorem liberorum eiuſdem matrimonij valida erat iure Gallico, non obſtante defectu inſinuationis & ſubſiſtebar in vim pacti in contractu matrimonij appoſiti: iuxta ea quæ decidit Loüet. *litera S. num. 9.* & *ibi* Scholiaſtes, *litera D. num. 64. & 66.* Et hoc maximè, quia dicta donatio iam fuerat valida declarata per arreſtum ſupremæ Curiæ Parlamenti Aquenſis 29. *Maij* 1637.

2 Quod pactum operatur in vim fideicommiſſi in fauorem liberorum eiuſdem matrimonij: *l. qui filium. 74. ff. ad Trebel.* Pereg. *de fideicom. artic. 5. num. 10. circa medium* Alciat. *conſil. 169. num. 5. lib. 9.* Fuſar. *de ſubſtit. quaſt. 477. num. 15.* quia vigore illius pacti ſibi donator facultatem abſtulit teſtandi de bonis datis: quo caſu fideicommiſſum inductum cenſetur, in quo ſuccedunt æqualiter duo liberi, quorum vnus eſt maſculus, alius verò, fœmina; iuxta notata per Fuſar. *loco citato*. Et ſic fuit deciſum per arreſtum Curiæ Parlamenti *dicta die* 29. *Maij* 1637. Nam pactum huiuſmodi inſtantibus vxoris conſanguineis appoſitum non alia de cauſa factum fuit, quàm vt maritus in caſum ſecundarum nuptiarum de bonis ſuis non diſponeret in fauorem liberorum alterius matrimonij: quæ prohibitio æquè reſpicit maſculos, & fœminas: † valent igitur tales conuentiones non in 3. vim donationis; ſed tanquam pacta matrimonialia, quæ ſi indigerent inſinuatione, læderetur publica vtilitas: vt dicitur apud Louet, *dicta litera D. n. 64.*

Præterea quod attinet ad bona de quibus pater Ia- 4. cobi in ſuo teſtamento diſpoſuerat, in quo eundem filium ſuum hæredem inſtituerat ipſique eius liberos maſculos ſubſtituerat, & in defectum maſculorum filias quas ex legitimo matrimonio ſuſcepturus erat; concluſum fuit bona eiuſdem propter defectum maſculi mortui ſine liberis ad eius ſororem vnicam ſuperſtitem eſſe deuoluta, vigore ſubſtitutionis fideicommiſſariæ contentæ in illis verbis; *& a defaut des maſles les femelles qu'il pourra auoir procreées de vray & legitime mariage*: cùm perinde ſit dicere in defectum, & poſt mortem: & verba illa reſpiciant tempus futurum & per conſequens ex illis inducatur fideicommiſſum. Peregr. *de fideicom. artic. 18. num. 16.* Fuſar. *de ſubſtit. quaſt. 379. num. 58. & quaſt. 391. num. 44.* Roland. *conſil. 39 num. 55. & 56. volum. 4.* Surd. *conſil. 110. num. 9.* Ioan. Anton. Bellon. *conſil. 50. num. 12. & ſequentib.* Criuel. *deciſ. Dolan. 18. num. 17. & 125. num. 11. & 135. num. 46.*

Tertiò diximus ſubſtitutionem fideicommiſſa- 5. riam contentam in teſtamento Iacobi apertam eſſe in fauorem aliorum ſubſtitutorum, propter incapacitatem vnius ex ſubſtitutis, quæ religionem profeſſa fuerat tempore mortis dictæ hæredis grauatæ; attento quòd in Gallia religioſi profeſſi in ſucceſſionibus pro mortuis habentur: & ideo aliæ vocatæ ad ſubſtitutionem eędémque religioſæ verbis coniunctæ ingrediuntur in locum dictæ profeſſæ incapacis per ius accreſcendi, attento quòd cum ipſa erant verbis coniunctæ in dicta ſubſtitutione: ex notatis per Cancer. *lib. 3. variar. reſol. cap. 22. de iur. accreſcend. num. 22.* Peregr. *de fideicom. artic. 9. num. 8.* Fuſar. *conſil. 84. num. 3.* & *in tract. de ſubſtit. quaſt. 495. num. 14.* Rota diuerſ. *deciſ. 5-6. num. 1. part. 4.* Bellon. *in tract. de iur. accreſc. cap. 5. quaſt. 26. num. 28. verſic. iterum.* vbi dicit quòd licèt in diſputando, multa in contrarium allegari poſſent; prout etiam in hoc caſu contra ius accreſcendi validæ rationes adductæ fuerant; tamen Bartholi ſententia ita in foro recepta eſt, vt ab ea nefas ſit in conſulendo vel iudicando recedere: † quæ vult, quòd quando teſtator 6. non iungit quidem nomina, ſed iungit clauſulas vel per copulam vel per orationem ſolutam, & verbum ſemel exprimit; vt cùm ita ſcribit *Manio fundi partem dimidiam, & Seio alteram dimidiam lego*, vel *Seio alteram dimidiam lego*: vt in ſpecie *l. Manio 41. in princip. ff. de legat. 2.* hoc caſu ſic vocati dicuntur verbis coniuncti, vt dicit Bart. *in dicta l. Manio. in princip. num. 1.* & *ibi* Bald. Caſtrenſ. & Imol. cum pluribus aliis quos citat Bellon. *loc. citat. n. 26.* † Ratio eſt quia verbis coniuncti dicuntur, qui ſunt 7. poſiti in vna eadémque oratione: ſed quando teſtator ſub vno verbo quod totam regit orationem plures vocat, dicitur illos vocare ſub vna tantùm oratione, & per conſequens illi dicuntur verbis coniuncti: ex Bart. *in l. re coniuncti. num. 12. in fin.* & *in dicta l. Manio. in principio.*

Nemo autem negare poteſt quin inter verbis tan- 8. tum coniunctos, ſit locus iuri accreſcendi; & *dict. l. re coniuncti 87. ff. de legat. 3. & l. triplici 142. ff. de verb. ſignif.* Bellon. *in dicto tract. de iur. accreſcen. cap. 5. quaſt. 38. num. 13.* licèt ipſe in puncto iuris contrarium verius eſſe exiſtimet; non tamen negat ab hac noſtra ſententia in iudicando & conſulendo non eſſe recedendum.

Quartò

Google

9. Quartò in legitimæ calculum venire diximus omnia bona Iacobo tam à patre donata vel teſtamento relicta, vel aliunde quomodolibet prouenientia: iuxta Crauet. *conſ.* 165. *num.* 5. Surd. *conſil.* 332. *num.* 14. Berengar. Fernand. *in repetit. l. in quartam. in 2. præfat. numer.* 13. *verſic. quod verò non eſſet*, & *ibi* Apoſtil. *in verb. aliud ſi dedi.* quod alias fuſiùs oſtendimus. *cap.* 35. *numer.* 20. Nam diſtinguendum eſt vtrùm donatio facta fuerit filio, an verò liberis ipſius, vt primo caſu ponatur in globo in computatione legitimæ filij; non autem in ſecundo.

10. Quintò, quòd attinet ad ſupputationem Trebellianicæ, fuit concluſum fructus ex bonis propriis filij maſculi Iacobi prædefuncti perceptos in eam eſſe imputandos: iuxta tradita per Peregr. *de fideicommiſſ. articul.* 8. *numer.* 41. vbi dicit Trebellianicam detrahi poſſe de bonis pupilli, ad ſubſtitutum pupillarem deuolutis ſubiacentibus oneri reſtitu-
11. tionis. † Quia licèt ſubſtitutus pupillo bona capiat ex ſubſtitutione pupillari; tamen ille cui reſtitutio facienda eſt per ſubſtitutum pupillarem, capit ex ſubſtitutione fideicommiſſaria: vt notauit Ancharan. *conſil.* 27. *Non ſeruato, in tertio dubio. numer.* 3. & *in principio* vbi dicit parum eſſe curandum, ſiue prima ſubſtitutio inter filios fuerit pupillaris, ſiue fideicommiſſaria: quia attentis verbis fideicommiſſum importantibus, quod capitur ex ſubſtitutione pupillari,
12. reſtituitur tanquam ex fideicommiſſo. † Et ideo locus eſt detractioni vtriuſque quartæ: vt in *eodem conſil.*
13. *verſic. concludo.* † Fructus autem hoc caſo imputantur in Trebellianicam: vt tradit Corneus, *conſil.* 158.
14. *num.* 6. *volum.* 3. † Quod locum haberet etiamſi ſubſtitutus pupillaris grauatus, eſſet de liberis primi gradus: quia *l. iubemus. Cod. ad Trebellian.* non eſt ad iſtum caſum extendenda. Caſtrenſ. *conſil.* 239. *col vlt. volum.* 2. quem ſequitur Peregr. *loc. citat. num.* 41. & ideo cùm fructus fuiſſent percepti per ſubſtitutum pupillarem durante ſpatio viginti annorum, fuit dictum Trebellianicam abſortam & conſumptam fuiſſe.

Vltimò circa petitionem ſolutionis legati per dictum Iacobum vxori ſuæ facti in ſuo vltimo teſtamento; diximus illud capiendum eſſe de bonis hæreditariis dicti Iacobi obuenientis per ius accreſcendi, de quo
15. ſupra in fauorem ſubſtitutorum pupillarium: † cum ea tamen diſtinctione, quòd ſi ſubſtituti pupillares acceptent hæreditatem Iacobi patris ſine beneficio inuentarij, tenebuntur in ſolidum & de proprio; ſi verò cum beneficio inuentarii, tenebuntur duntaxat ad onera hæreditaria & legata, vſque ad concurrentiam valoris bonorum hæreditariorum: per text. *in l. ſi filius qui patri.* 12. *ff. de vulgar. & pupillar. ſubſtit.*
16. † Vbi dicitur quòd filius à patre inſtitutus & fratri pupillariter ſubſtitutus, poteſt paternam hæreditatem repudiare & amplecti pupillarem, & non tenebitur ad legata, niſi quæ relicta ſunt in tabulis pupil-
17. laribus, deductâ falcidiâ ſi imminet. † In cuius quidem falcidiæ ſupputatione non veniunt hoc caſo bona paterna, ſed bona pupilli: vnde conſtat quòd ſubſtituti pupillares poſſunt ſi velint repudiare hæreditatem Iacobi patris ſubſtituentis, aut illam acceptare cum beneficio legis & inuentarij; quo caſu non tenebuntur vltra vires hæreditarias: nam ſi poſſunt ſubſtituti pupillares in totum hæreditatem paternã repudiare, ſola pupilli ſucceſſione contenti; multò magis poſſunt patris ſubſtituentis hæreditatem acceptare cum beneficio inuentarij, ne teneantur vltra vires hæreditarias: etenim ius dicentis propoſitum eſt liberos oneribus hæreditariis non ſponte ſuſceptis liberare, non inuitos ab hæreditate remouere: vt dicitur in dicta *l. ſi filius*
18. *qui patri*: † Et ideo ſi ſubſtitutus pupillaris repudiauerit paternam hæreditatem, iuuat tamen ſubſtitutio pupillaris quoad alia bona pupilli materna, & aduentitia, quæ nihil commune habent cum paterna hæreditate, cùm & exhæredato ſubſtitutio pupillaris fieri poſſit. Peregr. *conſil.* 46. *numer.* 14. *volum.* 1.

Et licèt ex vi ſuitatis hæreditas tranſmittatur, ta- 19.
men non tranſmittitur vt adita, ſed vt adeunda:
† ac ideo per illum ad quem tranſmittitur recuſa- 20.
ri poteſt, ſicut poterat tranſmittens recuſare. *l. ſi quis filium. §.* 1. *ff. de acquir. hered.* vbi ſic notauerunt Bart. & communiter cæteri. Peregr. *dicto conſil.* 46. *num.* 28. *lib.* 1. Trentacinq. *in tract. de ſubſtitut.*
part. 2. *cap.* 18. † vbi conſiderat tres caſus. Primus, 21.
quando pupillus ſolus fuit inſtitutus, eique ſubſtitutus extraneus. Secundus, quando cum pupillo inſtitutus eſt idem, qui ipſi fuit ſubſtitutus. Tertius, quando pupillo exhæredato facta fuit ſubſtitutio; quos ipſe optimè explicat, & ad eum cùm caſus aduenerit,
recurrendum erit. † Idem quod ſupra, tradit Vande- 22.
ran. *in tract. de priuileg. credit. cap.* 17. *num.* 8. vbi rationem reddit, quia teſtamentum patris & filij videntur quaſi duo teſtamenta, alterum patris, alterum filij; tanquam ſi ipſe filius ſibi hæredem inſtituiſſet: vel certè vnum teſtamentum duarum cauſarum, id eſt,
duarum hæreditatum: *Et num.* 10. † rationem red- 23.
dit cur is qui pupillarem hæreditatem non tetigerit paternæ renunciare poſſit: contra verò qui paternam hæreditatem ſemel acceptam habuit pupillarem aſperna-
ri non poſſit. *l. quidam. Cod. de iure deliberandi* † di- 24.
cens hoc introductum eſſe ſpeciali fauore pupilli; iuxta Vlpian. in *l. ſi pupillus. ff. de acquir. hered.* Idem habetur apud Monticul. *inter tract. diuerſ. de inuent. q.* 239. *num.* 98. *vſque ad* 106. & apud Phanuc. *quæſt.* 236. *num.* 40. 41. 42. & 43. Atque ita per nos iudicatum.

CAPVT. XCIII.

Diſtinctè explicatur quæſtio validitatis teſtamenti; quando poſthumus fuit ſcienter, aut ignoranter præteritus; ſiue clauſula codicillaris concepta ſit per verba præſentis, vel futuri temporis. Item oſtenditur differentia inter præteritionem filij poſthumi, & filij iam nati. Vtrùm conualidato teſtamento per clauſulam codicillarem, vna vel duæ quartæ detrahi poſſint: & ſi vna, vtrùm detur electio grauato, quam ex duabus quartis eligere velit.

SVMMARIVM.

1 *Vtrùm teſtamentum ſubſiſtere poſſit, quando filius eſt præteritus in primo gradu, & vocatus in ſecundo.*

2 *Teſtamentum non obſtante filij præteritione, regulariter ſuſtinetur vigore clauſulæ codicillaris, cum diſtinctionibus de quibus, numeris ſequentib.*

3 *Poſthumo ſcienter vel ignoranter præterito, teſtamentum illius natiuitate rumpitur, ſi clauſula codicillaris ſit concepta per verba præſentis temporis.*

4 *Si verò ſit concepta per verba futuri tẽporis, & præteritio ſciẽter facta, ſuſtinetur teſtamentum;*

& hæres ab inteſtato cenſetur granatus de reſtituendo hæredi ſcripto.

5 *In poſthumo ignoranter præterito magna eſt difficultas; vtrùm teſtamentum ſuſtineatur per clauſulam codicillarem.*

6 *Oſtenditur verius eſſe, quòd licèt teſtator diu vixerit, & teſtamentum mutare potuerit, quod tamen non mutauit, cenſetur voluiſſe mori ab inteſtato; eo quòd credens teſtamentum illud eſſe nullum, aliud non fecit; ſed in hoc multùm poteſt Iudicis arbitrium.*

7 *Dum agitur de præteritione filij iam nati, indiſtinctè teſtamentum ſuſtinetur per clauſulam codicillarem quibuſcumque verbis cõceptam.*

8 *Quæ ſit ratio diuerſitatis inter poſthumi, & iam nati præteritionem.*

9 *Diſtinctio clauſulæ codicillaris per verba futuri vel præſentis temporis locum habet in poſthumo, non autem in iam nato.*

10 *Clauſula* omni meliori modo *ſupplet vim præteritionis.*

11 *Clauſula* omni meliori modo *habet vim tranſſubſtantiandi actum.*

12 *Clauſula inſtitutionis omnium prætendentium in quinque ſolidis, vtrùm ſuppleat vitium præteritionis.*

13 *Filia præterita ſtatim à die mortis patris habet legitimam cum fructibus, quando teſtamentum ſuſtinetur vigore clauſulæ codicillaris.*

14 *Quando agitur de præteritione filij iam nati, vna tantùm quarta illi debetur: quia reſtitutio illi purè fieri debet.*

15 *Ampliatur vt procedat, ſiue inſtitutus fuerit hæres extraneus, ſiue filius teſtatoris.*

16 *Filio præterito, quando teſtamentum ſuſtinetur in vim clauſulæ codicillaris, datur electio vtram ex duabus quartis petere malit.*

VIdebatur primo intuitu ſubſtitutionem factam
1. per patrem in fauorem filiarum, quibus vxor hæres
inſtituta grauata erat paternam hæreditatem reſtituere,
validam remanere ad effectũ vt teſtamentum à
ſecũdo gradu inciperet, cùm primus gradus eſſet nullus
propter præteritionem vnius ex filiabus: per text.
formalem *in l. ex facto. 43. §. Lucius. ff. de vulgari &
pupil. ſubſtit.* vbi, cùm Lucius Titius haberet liberos
in poteſtate vxorem hæredem inſtituerat, eique filios
ſuos ſubſtituerat: Quæſitum fuit vtrùm inſtitutio vxoris
nullius eſſet momenti, eo quòd in primo gradu liberi
non eſſent inſtituti nec exhæredati. Reſpondit Iuriſconſultus
eum gradum à quo filij præteriti ſunt; nullius
eſſe momenti: & ideo cùm iidem ſubſtituti proponantur,
illos videri ex teſtamento hæredes inſtituiſſe:
ſcilicet quia non totum teſtamentum infirmat filios,
ſed tantùm eum gradum qui ab initio non valuit.
Igitur annullato primo gradu, in quo vxor erat
hæres inſtituta videbatur ſecundum remanere validum,
& teſtamentum incipere à ſecundo gradu, in
quo nulla ex filiabus erat præterita.

Super hoc conſultus Reſpondi non obſtante præ-
2. teritione vnius ex filiabus, in primo gradu teſtamentum
conualidari, vigore clauſulæ codicillaris & clauſulæ
omni meliori modo in eo appoſitæ; ſed tamen dictam
filiam præteritam ſtatim habituram ſuam legitimam
cum fructibus illius à die mortis paternæ;
onus tamen iniunctum cenſeri filiabus ſubſtitutis
hæreditatem reſtituendi earum matri hæredi inſtitutæ.

Nam quod attinet ad celebrem illam quæſtionem,
vtrùm clauſula codicillaris ſuſtineat teſtamentum
in quo filius fuit præteritus: vt omnis euitetur
confuſio, duo caſus diſtinguendi ſunt. Primus eſt,
quando agitur de poſthumo. Secundus eſt quando
agitur de filio iam nato. In primo caſu quando agitur
de poſthumo, diſtinguunt Doctores vtrùm ſcienter,
aut ignoranter facta fuerit præteritio; & ſi ignoranter,
vtrùm clauſula codicillaris ſit facta per verba
præteriti, vel futuri temporis.

Quando pater præterit poſthumum, & clauſula 3.
codicillaris concepta eſt per verba præſentis temporis,
ſi non valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum;
tale teſtamentum omninò rumpitur nato poſthumo,
ſiue ſcienter, ſiue ignoranter præteritio facta fuerit;
neque ſuſtinetur iure fideicommiſſi in vim clauſulæ
codicillaris. Menoch. *lib. 4. præſumpt. 32. num. 3.*.

Quando verò clauſula codicillaris concepta eſt per 4.
verba futuri temporis, *ſi non valet, vel valebit*, & pater
ſcienter prætererit poſthumum; hoc caſu poſthumus
ipſe qui eſt ſucceſſor ab inteſtato, cenſetur
grauatus de reſtituendo hæredi ſcripto. Menoch. *dicta
præſumpt. 32. num. 7.*

Quando autem pater ignoranter præterit poſthu- 5.
mum in teſtamento, in quo adiecit clauſulam codicillarem;
magna eſt inter DD. controuerſia: vtrùm
teſtamentum ſuſtineatur vigore clauſulæ codicillaris,
de qua Menoch. *loc. citat. num. 9.* qui teſtamentum
non ſuſtineri arbitratus eſt.

Breuiter verius eſt, poſthumum ignoranter præte- 6.
ritum; rumpere teſtamentum paternum in totum nec
illud ſuſtineri per clauſulam codicillarem etiam verbis
futuri temporis conceptam; quamuis teſtator diu
vixerit poſt conditum teſtamentum quod mutare potuit,
& non mutauit; cenſetur enim voluiſſe mori
ab inteſtato ex eo quòd teſtamentum videns eſſe nullum,
noluit aliud condere: vt tenuit Theſaur. iun.
lib. 2. quæſt. forenſ. 70. numer. 3. Menoch. *dicto lib. 4.
præſumpt. 32. num. 12. & conſil. 499. num. 18.* Theſaur.
deciſ. 141. num. 11. licèt id remittat Iudicis arbitrio
Rota Auen. *deciſ. 177.* ſic Tholoſæ iudicari teſtatur
Additio ad Guid. Pap. *deciſ. vlt.* qui de materia tractat
deciſ. 129. 323. & 513. Clar. *in §. teſtamentum;
quæſt. 46.* Fachin. *lib. 4. cap. 11.* Dilect. *de arte teſtandi,
lib. 5. cautel. 10. num. 4.*

Sed nos verſamur in ſecundo caſu, cùm agatur de 7.
præteritione filiæ iam natæ, quam teſtator non ignorabat
eſſe in humanis, & ſic ſcienter præteritio facta
fuit: quo caſu DD. omnes conueniunt per clauſulam
codicillarem quibuſcumque verbis ſiue præteriti,
ſiue futuri temporis conceptam, indiſtinctè
ſuſtineri teſtamentum, atque ita hæredes ab inteſtato
ſuccedentes, cenſeri rogatos de reſtituendo
hæreditatem vxori hæredi ſcriptæ. † Ratio enim 8.
propter quam in poſthumo præterito ſit illa diſtinctio
inter clauſulam codicillarem verbis præſentis,
vel futuri temporis conceptam, ea eſt; quia teſtamentum
non rumpitur niſi poſteaquam poſthumus
natus eſt, & ideo clauſula codicillaris per verba
præſentis temporis concepta, non poteſt referri
ad tempus futurum quo poſthumus naſciturus eſt,
& natiuitate ſua teſtamentum irritum facturus;
ſed quando agitur de præteritione filij iam nati
ſcienter facta, tunc cùm nullus futurus expectetur
euentus, certum eſt quòd ex tunc teſtamentum
non valet tanquam teſtamentum: & propterea quamuis
clauſula codicillaris per verba præſentis temporis
concepta fuerit, ſemper validum reddit teſtamentum,
quod ex tunc erat inualidum, & de quo verificatur
ex tunc illa conditio, *ſi non valet iure teſtamenti:*
† & ita omnes DD. intelligunt, dum diſtinguunt ſo-
lùm verba futuri, & præſentis temporis in clauſula 9.
codicilla

codicillari, quando agitur de poſthumo, non autem quando agitur de iam nato: vt videre eſt apud Iulium Clar. *in §. teſtamentum. quæſt. 46. num. 1. & 2.* Graſſ. *in §. codicillus. num. 21.* Coſt. *in tract. de facti ſcientia, centur. 2. diſtinct. 2. n. 13.* Turret. *de clauſ. codicil. qu. 54. effectu 33 per totum*, vbi teſtator de communi, & magis communi Doctorum ſententia Fuſar. *de ſubſtit. quæſt 569. num. 1.* apud quos plures alij allegantur.

10. Et hæc multò magis procedunt, quando vltra clauſulam codicillarem, appoſita quoque fuit clauſula *omni meliori modo*, quæ ſupplet vitium præteritionis. Peregr. *conſil. 60. n. 3. volum. 1.*

11. † Clauſula enim illa habet vim tranſubſtantiandi actum factum per modum inutilem ad alium modum vtilem, per quem fieri potuiſſet. Peregr. *conſil. 54. num. 8 volum. 4.*

12. Accedit clauſula inſtitutionis facta in ſũma quinque ſolidorum, in fauorem omnium ad ſucceſſionem venite prætendentium, quæ ſaltem operatur cùm eſt coniuncta dictæ clauſulæ *omni meliori modo*. Peregr. *de fideicom. artic. 56 num. 58.* Guid. Pap. cum Addit. *deciſ. 459.* Crauet. *conſil. 162.* Papon, *lib. 20. tit. 1. des teſtamens, num. 11.*

13. Dictam autem filiam præteritam, ſtatim à die mortis paternæ, habituram eſſe ſuam legitimam cum fructibus; ſuperiùs oſtendimus: & probatur ex notatis per Gabriel *conſil 109. num. 5. volum. 1.*

14. An autem habitura ſit etiam Trebellianicam, quæſtio eſt controuerſa: verius tamen eſſe exiſtimo, quòd ſolam habitura ſit legitimam: quia reſtitutio fit purè, & ſic duæ quartæ in eadem perſona ratione eiuſdem rei purè reſtituendæ concurrere non poſſunt: vt quando agitur de præteritione filij iam nati verius eſſe tradit Fuſar. *in tractat. de ſubſtitut. quæſt. 569. n. 49. & 50* Gratian. *diſcept. cap. 902. numer. 28.* Rot *deciſ. 568. numer. 4 part. 1. recent.*

15. † Quidquid dicat Theſaur. *deciſ. 141. numer. 18.* de æquitate detrahi poſſe duas quartas, quando inſtitutus fuit hæres extraneus: quia contrarium verius eſt: ex notatis per Franc. Merlin. *controu. forenſ. centur. 2. c. 78. n. 5.* & per Turret. *in tract. de clauſ. codicil. qu. 54. effectu 33. n. 24.* oſtendentem contra Theſaurum adeſſe communem opinionem.

16. Notandum tamen eſt, quòd in iſto caſu erit in electione filij præteriti detrahere legitimam, vel Trebellianicam prout ſibi magis expediet, & eligere poterit pinguiorem. Cuman. *in l. cohæredi. §. cum filia. n. 4. ff. de vulg.* Cyn. *in l. quanquam. n. 3. verſic. aut quæritur. Cod. ad leg. falcid.* Bald. *in l. iubemus. n. 6. verſic. in l. autem. Cod. ad Trebell.* Gabriël. *conſil. 113. n. 5. in fin. volum. 1.* Merlin *de legitima, lib. 1. tit. 3. quæſt. 1. num. 16. verſic. quod autem eleganter declaratur.*

CAPVT LXXXXIV.

Hortus domui donatæ contiguus vtrùm contineatur in donatione domus per patrem filio facta, quando talis hortus etiam erat contiguus magnæ domui per patrem ſibi reſeruatæ, & inter vtramque domum intermedius; magiſque conueniens cum ſtructura magnæ domus, quam ſibi pater reſeruauerat: Et ex quibus coniecturis conſtare poſſit de intentione donatoris, quoad hortum domui donatæ contiguum.

SVMMARIVM.

1 *Hortus non comprehenditur in donatione domus, quando verbis claris fuit à donatione exceptus.*

2 *Quando hortus ponitur tanquam vnum ex confinibus domus donatæ, non cenſetur in donatione contentus.*

3 *Si aliqua camera ſint extra terminos domus donatæ, non continentur in donatione.*

4 *Si fabrica modica domus reſeruata & horti ſit conformis: domui potiùs reſeruatæ hortus adiudicandus eſt.*

5 *Hortus in dubio non comprehenditur ſub donatione domus.*

6 *Vt hortus ex coniecturis ſub donatione domus contineatur, requiritur concurſus plurium coniecturarum.*

7 *Tres proponuntur coniecturæ ex quibus hortus domui accedat.*

8 *Hortus acceſſorius domui reſeruatæ illi adiudicari debet.*

9 *Hortus diuerſo tempore & diuerſo pretio comparatus, non continetur ſub domo donata.*

10 *In caſu dubio vt ſciatur cui domui accedat hortus, ſtandum eſt libris rationum patris donatoris.*

11 *Si donatarius poſt donationem hortum ab ipſo donatore titulo locationis acceperit, ex hoc deſumitur coniectura non eam fuiſſe partium intentionem, vt hortus donatus eſſet.*

12 *Sola coniectura petita ex eo quod donator hortum destinaſſet viuens ad vſum paruæ domus, non ſufficit vt ex eo concludatur hortum ſub donatione domus contineri; ſed præterea aliæ coniecturæ requiruntur.*

13 *Pro coniectura non ſufficit quòd ad hortum pateat aditus ex domo donata, ſed probandum eſt ita ex ea ad hortum patere aditum, vt aliunde patere non poſſit.*

14 *Diuiſio horti facta per ſepem ligneam & amonibilem, nihil infert ad proprietatem prædij diuiſi per illam ſepem temporariam.*

15 *Accidens non mutat naturam rei, nec impedit quominus ipſo ſublato, res redeat ad priſtinam naturam: ideo clauſum ad tempus finito tempore perinde eſt ac ſi nunquam clauſum fuiſſet.*

HOrtum ſub domus donatione minimè comprehendi cõſtabat ex verbis donationis per patrem in fauorem filij factæ; cùm ipſe ſibi reſeruauerit nominatim magnam domum ſuæ habitationis, & hortum illi contiguum: † ita vt non eſſet recurrendum 1. ad prætenſam obſeruantiam interpretatiuam, ſeu aſſertam deſtinationem donatoris, quæ non debet attendi quando verba diſpoſitionis ſunt clara; prout hîc. Cùm de iure hortus, quamuis cum domo fuiſſet emptus, vel ad vſum domus deſtinatus, non veniat in donatione domus, quando fuit exceptus. Gloſ. & Batt. *in l. olympico. ff. de ſeruitut. vrban. præd.* Mantic. *de coniect. lib. 9. tit. 2. num. 36. verſic. ſed an hortus.* Caſtreoſ. *dicta l. olympico. num. 2. in fine*, Rot. *deciſ. 136. num. 9. part. 1. recent.*

Idque tantò magis procedit, quia in donatione 2. paruæ domus facta filio ſecundogenito; dictus hortus ponitur tanquam vnum ex confinibus eiuſdem paruæ domus: ideo ab illa cenſetur excluſus. Confines enim apponuntur ad certificandam rem ipſam donatam. *l. forma. in princip. ff. de cenſib. l. cum ſeruo.*

§. 1. *ff. de contrahend. empt. l. Titius hæres. ff. de action. empt.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 657. num. 19.* Alex. *conſil. 54. ponderatis verbis. in princip. lib. 3. & con-*
3. *ſil. 204. numer. 4. verſic. accedit. lib. 6.* † Et idem dicendum eſt de cameris inferioribus, quæ notoriè ſunt extra confines domus doοatæ. Mantic. *de tacit. conuent. lib. 4. titul. 15. num. 32. & 34. verſic. idem conceditur* Menoch. *lib. 4. præſumpt. 129. num. 17. & 21.*

4. Et quamuis res eſſet dubia; tamen dicendum potiùs eſſet hortum ſub tali donatione minimè cootineti: quia cùm vtraque domus habeat aditum ad hortum, & ad ambulacrum ſuperius, contiguom aulæ magnæ domus per patrem ſibi reſeruatæ; quod quidem ambulacrum ſeu *galerio* tantùm ſe protendit, quantum ipſemet hortus inferior, & parietes dicti ambulacri eadem forma eadémque materia compoſiti ſunt quo ipſa magna domus, ac cum eadem proportione: & è contrario, parua domus donata longè inferior eſt magna domo nec non muro dicti horti, qoi murus à magna domo vſque ad paruam per totum horti ſpatium eodem contextu diffunditur, eodémque faſtigio & pinnis ac frontiſpicio exornatur; omninò concludendum eſt patris donatoris intentionem fuiſſe, vt quemadmodum tota ſubſtructio muri, & ambulacri ad magnam domum pertinet; ita & hortus qui muro ſubiacet, eidem magnæ domui accedat: cùm in ſimilibus controuerſiis recurri de-
5. beat ad coniecturas, & ad id quod eſt veriſimile. † Et ſi res ſit dubia, potiùs hortus magnæ domui quàm paruæ adiudicandus eſt; vt teſtatur Dec. *conſil. 109. num. 1. & 2.* Crauet. *conſil. 234. num. 2. verſic. ſecundò.* Mantic. *de tacit. conuent. lib. 13. tit. 28. num. 37.*

6. Præterea, quia vt hortus dicatur comprehenſus in diſpoſitione facta de domo, non ſufficit vna coniectura, ſed plures requiruntur: quoniam ex vno argumento non rectè elicitur præſomptio voluntatis: vt benè notauit Coiac. *ad l. prædiis. 91. ff. de legat. 3.*
7. *ſup. lib. 7. reſponſ. Papiniani.* † Nempe attendendum eſt vtrùm hortus, domus causâ fuerit comparatus; vtrùm per domum in hortum aditus ſit; denique vtrùm hortus ſit additamentum, & acceſſio domus: vt habetur in *d. l. prædiis. §. qui domum. ff. de legat. 3.*
8. † Hortus autem de quo agitur, non fuit comparatus causâ paruæ domus, aditúmque principalem habet per magnam domum, & ipſe cum toto eius ambulacro magnæ domui acceſſorius eſt: potiùs igitur ad magnam domum pertinere cenſendus eſt: ex Menoch. *lib. 4. præſumpt. 129. num. 11.*

9. Et in facto conſtabat, qoòd tempore emptionis paruæ domus hortus iam erat vnitus magnæ domui: hic enim comparatus fuerat anno 1476. parua verò domus anno 1528. & ideo cùm diuerſo tempore, & diuerſo pretio hortus fuerit comparatus; ſequitur illum in donatione paruæ domus non eſſe comprehenſum: vt probat text. in *dicta l. prædiis. §. balneas. ff. de legat. 3.* quem ad hoc allegat Menoch. *dicta præſumpt. 129. num. 12.* & tradunt omnes DD. in *dicta l. prædiis. §. qui domum. de legat. 3.* & in *l. olympico. ff. de ſeruit. vrban. prædior.*

10. Accedit quòd dictus teſtator in ſuo libro rationum, ominatim expreſſerat præfatum hortum ad paruam domum minimè pertinere: vnde libris donatoris in hac materia, ſi caſus eſſet dubius, credendum eſſet: præſertim cùm ageretur de viro perſpectiſſimæ probitatis, & integritatis: *dicta l. prædiis. §. Titio. & §. balneas. & ibi* DD. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 2. litera, D. concluſ. 227.*

11. Rurſus res clara redditur ex eo, quòd donator filio ſecundogenito donatario paruæ domua partem horti cum cameris inferioribus titulo locationis conceſſerat: quod factum non fuiſſet ſi illa in donatione eſſent comprehenſa: & ideo ſi de destinatione tractandum eſſet, vltima conſuetudo teſtatoris quæ in dicta locatione conſiſtebat fuiſſet attendenda. Surd. *conſil. 195. numer. 16.* Mantic. *de coniect. lib. 3. tit. 9. num. 5.*

Sed & hæc deſtinationis coniectura, licèt in ſe ve- 12.
ra ſit, non ſufficit; ſed requiritur concurſus aliarum coniecturarum, nec debet Iudex vnquam temerè ex vna coniectura voluntatis quidquam de ea decernere; noo ex vno ſcalino nauem ædificare, vt loquitur Cuiac. *in dicta l. prædiis. §. Titio, tom. 4. fol. mihi 956.*
† Vbi dicitur non ſufficere quòd ad hortum ſit aditus 13.
ex parua domo, ſed oportere aditum eſſe ex ſola parua domo; aut ſi ſit aditus etiam aliunde, oportere quòd vnico pretio & eodem tempore, cum parua domo ſit acquiſitus: Cùm ergo aditus pateret ad hortum illum, tam ex parua, quàm ex magna domo; coniecturæ locum non habent fauore paruæ domus: quia requirebatur quòd ita pateret, vt patere non poſſet aliunde: vt benè explicat Caſtrenſ. *in dicta l. olympico. num. 2.* Mantic. *de tacit. conuent. lib. 4. tit. 15. n. 26. verſic. rurſus obiicitur.* Gabriël. *conſil. 94. num. 9. & 10. volum. 2.*

Et quamuis ſecundogenitus donatarius dimidiam 14.
partem horti prædicti ſibi à patre locatam diuiſerit per ſepem ligneam ex lignis ſiccis confectam; non tamen ex eo prætendere poteſt illam medietatem ad ſe pertinere: cùm clauſura illa facta fuerit ad tempus duntaxat: nempe ne famoli vnius domus ad alteram accedere poſſent, durante tempore conductionis. Certum autem eſt aditum clauſum ad tempus, finito tempore cenſeri debere ac ſi clauſus nunquam fuiſſet. Caſtrenſ. *conſil. 211. in fine volum. 1.* Gabriël. *conſil. 94.*
num. 13. volum. 2. † Quia accidens non immutat natu- 15.
ram rei, quæ finito tempore illius redit ad primum ſtatum. *l. arbor. §. de veſtibulo. ff. communi diuid. iuncta l. ſicut ædes. ff. de legat. 3.* & *l. quod conclaue. ff. de damn. infect.* Caſtrenſ. *loco citato. verſic. certe idem puto.*

Hæc cauſa poſt longam controuerſiam inter fratres Nobiles, & prudentes, fuit tranſactione ſopita.

CAPVT XCV.

Quando filiæ dos conſtituta eſt in pecunia, & præterea marito fuerunt tradita ſcrinia quæ fuerunt æſtimata cum mobilibus, & mundo muliebri in illis contento; & maritus talem æſtimationem ſoluto matrimonio promiſit reſtituere illis, quibus dos reſtituenda erit; maritum teneri vxore mortuâ non ſolùm dotem, ſed etiam mundi muliebris, & ſcriniorum æſtimationem reſtituere, non obſtante pacto quòd mundus muliebris pertineret ad ſuperſtitem; quòd de ipſo corpore mobilium intelligendum eſt, at æſtimatio hæredibus ſeu ſucceſſoribus vxoris reſtituenda eſt.

SVMMARIVM.

1 *Mundus muliebris eſt quid ſeparatum à dote, nec partem dotis conſtituit. Intelligo vt infra.*

2 Si.

2. *Si maritus dotem receperit partim in pecunia, partim in mobilibus æſtimatis, ſoluto matrimonio tenetur ad reſtitutionem æſtimationis mobilium vnà cum reſiduo dotis in pecunia conſiſtentis.*
3. *Mundus muliebris ſeu* les coffres *in Prouincia Prouinciæ conſtituit partem dotis, & eodem modo reſtituitur.*
4. *Pro mundo muliebri veſtibus & apparatibus filiæ, bona fideicommiſſo ſuppoſita alienari poſſunt.*
5. *Apparatus iſti dicuntur ſupplementum dotis, & de illis iudicatur tanquam de ipſa dote.*
6. *Donatio inter patrem & filiam in poteſtate conſtitutam ſuſtinetur, ex cauſa ſcriniorum, & apparatuum nuptialium.*
7. *Frater qui tenetur dotare ſororem, cogi poteſt ad illi tradenda ſcrinia, & apparatus nuptiales.*
8. *Muliere decedente, ſcrinia & omnia in eis contenta reſtituenda ſunt hæredibus mulieris.*
9. *Quando valor ſcriniorum non eſt valde magnus, multò magis reſtituenda ſunt hæredibus vxoris.*
10. Deciſio *Seraph. 132. procedit in caſu dubio, quando nullum aderat pactum de reſtituendo ſcriniorum æſtimationem, nulláque illorum recognitio in pecunia.*
11. *Pactum quòd mundus muliebris ad ſuperſtitem pertineat, non eſt incompatibile cum pacto quòd illius æſtimatio ſoluto matrimonio hæredibus vxoris reſtituatur.*
12. *Inæqualitas donationis inter virum & vxorem ſuſtinetur, præſertim quando procedit ex conuentionibus ante contractum matrimonium factis.*
13. *Recognitio facta per maritum cum promiſſione reſtituendi valorem conuentum mundi muliebris, ſuperflua eſſet, ſi maritus illam non teneretur ſoluto matrimonio reſtituere hæredibus, & ſucceſſoribus vxoris.*
14. *Verba illa* quæ pertinebunt ad ſuperſtitem *bene adaptantur reſtitutioni ſcriniorum; ſed hoc non obſtat recognitioni & promiſſioni de reſtituendo illorum æſtimationem in contractu matrimonij conuentam.*
15. *In dubio relatio fieri debet ad proximiora.*
16. *Quod maximè procedit ad euitandam contrarietatem in eadem diſpoſitione.*

IN contractu matrimonij pater filiæ ſummam quatuor millium aureorum in dotem aſſignauit, ipſa verò marito omnia bona ſua præſentia & futura in dotem conſtituit, qui recipiendo recognouit ex tunc, & adueniente caſu reſtituere promiſit: fuítque conuentum quòd maritus vxori mundum muliebrem recognoſceret iuxta conſuetudinem Prouinciæ; prout recognouit pro ſumma ſeptingentarum librarum, illi qui ex coniugibus ſuperſtes erit applicandarum: & quoad alias veſtes & iocalia nuptialia, maritus promiſit illa facere propriis expenſis, vſque ad ſummam quingentorum ſcutorum; cum pacto quòd illa ad ſuperſtitem pertinebunt. Super quo dubitatum fuit, vtrùm mundus muliebris per patrem datus, & per maritum recognitus pro ſumma 700. librarum, ſoluto per mortem filiæ matrimonio, ſit eidem patri reſtituendus.

1. Dubium faciebat primò, quia mundus ille muliebris non fuit comprehenſus in ſumma 4000. ſcutorum per patrem filiæ in dicto contractu matrimonij promiſſorum: Ideo cùm non conſtituat partem dotis, ſed ſit ab ea ſeparatus, non venit reſtituendus. Seraph. *deciſ. 126. & 132.*

Secundò, quia pacto expreſſo conuentum fuit, quòd pertinebit ad ſuperſtitem: cùm itaque maritus vxori ſuperſtes fuerit, videbatur dicendum illum cedere lucro mariti, & non eſſe reſtituendum.

Sed tamen verius eſt ſummam 700. librarum, ad quam aſcendit æſtimatio dictorum mobilium, vltra dotem filiæ datorum; eidem patri reſtituendam eſſe ob filiæ prædeceſſum. † Pro cuius rei comprobatione 2. ſupponendum eſt in primis, quòd ſi maritus dotem receperit partim in pecunia, partim in mobilibus: v. g. mille in pecunia, & centum in mobilibus, vel veſtibus, ad ornatum vxoris, ad ſummam illam æſtimatis; maritus tenetur vxori, ſeu eius hæredibus ſoluto matrimonio reſtituere pecuniam; & non res; per textum expreſſum *in l. æſtimata. ff. de iur. dot.* per quem ita tenent communiter DD. Couar. *pract. quæſt. cap. 28. numer. 5. verſic. quintò ſi mentem.* Trentacinq. *variar. reſol. lib. 3. reſol. 1. de iur. dot. num. 7.*

Supponendum quoque eſt iſtum mundum mu- 3. liebrem, quod Itali *acconcium* vocant, ex ſui natura eſſe partem dotis, & de appendiciis ipſius dotis præſertim in Prouincia Prouinciæ, vbi talis eſt conſuetudo vt maritus illum vxori recognoſcat. † Adeo vt 4. pro his veſtibus & ornamentis bona fideicommiſſo ſuppoſita alienari poſſint Rot. *deciſ. 556. numer. 1. part. 1. diuerſ.* vbi ratio affertur *numer. 2.* † Quia ſi 5. iſti apparatus non fuiſſent dati, dos tanto minor fuiſſet data per patrem, & dicuntur ſupplementum dotis, ac de illis vtì de dote ipſa iudicandum eſt. Fontanel. *de pact. nuptial. clauſ. 7. gloſ. 3. part. 14. numer. 31. & 32. fol. mihi 580.* Caſtrenſ. *in l. cum pater. §. pater filia. ff. de legat. 2.* † vbi ex hoc infert 6. quòd donatio causâ iſtorum ſcriniorum, quæ apud nos vocantur *les coffres nuptiaux*, eſt valida inter patrem & filiam in poteſtate conſtitutam, & ſcrinia poſt mortem vxoris ſunt illius hæredibus reſtituenda. Ripoll. *variar. reſol. cap. 9. num. 185.* † vbi dicit fra- 7. trem qui tenetur dotare ſororem, cogendum eſſe eidem dare arcas, veſtes nuptiales, & alia ſolita tradi puellis tempore matrimonij: & *cap. 10. num 493.* † vbi dicit quòd muliere decedente, arcæ, & omnia 8. intra eas immiſſa reſtituenda ſunt hæredibus ipſius, aut illi cui dotis reſtitutio fuerit ſtipulata: quia iſtæ arcæ ſunt ſequela dotis. Quod & voluit Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 498 num. 57. & 58.* † Præſertim 9. verò quando agitur de ſumma modica habito reſpectu ad dotem, prout hîc: quia non erat decimaſeptima pars totius dotis. Theſaur. *deciſ. 195. numer. 7.* vbi voluit ſufficere quòd non excedat tertiam partem dotis: vt de eo iudicemus tanquam de dote.

Neque obſtat illa *deciſio* Seraph. 132. Quia loqui- 10. tur in caſu dubio in quo nullum aderat pactum de reſtituendo æſtimationem: hîc autem maritus expreſsè ſummam illam 700. librarum recognouerat, & ſimul cum dote reſtituere promiſerat, caſu reſtitutionis adueniente.

Nec oberat pactum, quòd mundus muliebris ad 11. ſuperſtitem ex dictis coniugibus pertineret: Cùm nihil implicet quòd ſcrinia tradita pertineant ad ſuperſtitem, eo modo quo illæ veſtes & iocalia per maritum facienda; æſtimatio verò illorum tanquam pars dotis ſoluto matrimonio ſit reſtituenda; perinde ac ſi pater illa genero vendidiſſet, quò filia ſua ornatior incederet. Itaque verba illa *ad ſuperſtitem pertinebunt*, referenda ſunt ad ſcrinia, veſtes, & mundum muliebrem; recognitio verò & promiſſio re-

ſtitutionis ad illius æſtimationem, ad 700. libras taxatam.
12. † Nec refert quòd ex eo reſultet inæqualitas donationis factæ inter virum & vxorem in caſum ſuperuitæ: Quia inæqualitas illa ſuſtinetur præſertim dum ante contractum matrimonium facta fuit promiſſio, ſeu donatio. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 498. num. 31. & 32.*

13. Quòd ſi ea non fuiſſet partium intentio, vt æſtimatio hæredibus vxoris redderetur: fruſtra fuiſſet facta recognitio valoris, & æſtimationis ſcriniorum, cum promiſſione de reſtituendo, eodem planè modo quo recognitio dotis, & promiſſio reſtitutionis illius: prout facta fuit relatiuè ad recognitionem dotis: argumentum autem vitandæ ſuperfluitatis optimum eſt, dum agitur de interpretatione voluntatis contrahentium. Manric. *de tacit. conuent. lib. 2. tit. 12. num. 2. & 3.*

14. Præterea cùm in dicto contractu facta fuerit mentio de iocalibus, & ſcriniis per maritum recognitis pro 700. libris; adduntur ſtatim verba illa, *ad quam ſummam fuerunt æſtimata per amicos communes, & pertinebunt ad ſuperſtitem ex dictis coniugibus:* quæ verba manifeſtè demonſtrant clauſulam illam, *& pertinebant ad ſuperſtitem*, ſolum intelligendam eſſe de ipſis ſcriniis, & non de illorum æſtimatione: quia non fuiſſent vſi contrahentes verbis illis *& pertinebant*; ſed dixiſſent *qua ſumma pertinebit, &c.* Et in dubio relatio fieri debet ad proximiora. Gloſſ. *in l. 1. ff. de legat. præſtand.* Bartol. Caſtrenſ. & alij in *l. hæredes palam. §. ſed ſi notam. ff. de hæredib. inſtit.* atqui verba illa proximiora videlicet *quæ fuerunt æſtimata per amicos communes* non poſſunt intelligi niſi de ipſis ſcriniis, & non de pretio eorum. Denique vt euitetur contrarietas, neceſſe eſt dicere quòd clauſula recognitionis, & reſtitutionis promiſſæ de ſola æſtimatione intelligenda ſit; cùm ſtatim conuentum fuerit quòd corpus ipſorum mobilium, ſcriniorum & iocalium pertinebit ad ſuperſtitem. Atque ita fuit obſeruatum, & mobilia patri reſtituta.

CAPVT XCVI.

Pactum de ſuccedendo in contractu matrimonij, de iure inualidum eſt, quando reſpicit ſucceſſionem hæreditariam; ſed moribus Gallicis ſuſtinetur: Et quomodò debeat concipi illud pactum, vt etiam ſubſiſtat ſecundùm ius commune. Si donans reſeruauerit ſibi facultatem diſponendi, in fauorem tertij, vel donatarij, & poſtea dictam facultatem executioni demandet, verùm illa executio reſeruationis operetur vt ex nunc, tempore ſecundæ diſpoſitionis; aut vt ex tunc, reſpectu temporis donationis.

SVMMARIVM.

1. *In Gallia promiſſiones de ſuccedendo facta in contractu matrimonij, valida declarantur.*
2. *Promiſſiones verò de ſuccedendo extra contractum matrimonij, vel poſt illud facta, nulla & inualida etiam in Gallia declarari ſolent.*
3. *Reſeruatio diſponendi nihil operatur, niſi quatenus de iure licita eſt, & executioni demandata diſpoſitio.*
4. *Quæſtio eſt admodùm controuerſa vtrùm pater qui tranſiuit ad ſecunda vota, poſſit plus relinquere liberis ſecundi matrimonij, quàm liberis primi.*
5. *Ordinatio Regia conformis* l. hac edictali. Cod. de ſecund. nupt. *comprehendit etiam relicta liberis ſecundi matrimonij, vt non minus habere debeant filij primi matrimonij, quàm ſecundi.*
6. *Declaratio facta in conſequentiam matrimonij cenſetur ineſſe ipſi matrimonio.*
7. *Sed tamen pactum de ſuccedendo inualidum eſſe, quamuis fiat in conſequentiam matrimonij; ſi non fiat in eodem contractu, nullum eſſe in Gallia fuit deciſum per ſenatum Tholoſanum.*
8. *Pactum de ſuccedendo reſpiciens inſtitutionem hæreditariam, nullum omninò eſt.*
9. *Fallit niſi fieret pactum de certis rebus particularibus.*
10. *Promiſſio ſucceſſionis vniuerſalis quamuis facta fauore liberorum, & contemplatione matrimonij, nulla eſt de iure communi.*
11. *Qui perſuaſit genero matrimonium ſub promiſſione ampli patrimonij & hæreditatis, vtrum ratione doli poſſit conueniri. Remiſſiuè.*
12. *Promiſſio de ſuccedendo continens ſolam obligationem perſonalem, cuius executio differtur poſt mortem promittentis, eſt valida; nec poteſt vocari pactum de ſuccedendo.*
13. *Promiſſio bonorum, & non hæreditatis, eſt valida.*
14. *Ampliatur vt procedat, etiamſi verbum* ſuccedere *reperiatur admixtum cum hac obligatione: quia non inde infertur ſucceſſio hæreditaria.*
15. *Ex promiſſione facta fauore liberorum primi matrimonij in odium filiorum ſecundi, quòd liberi primi matrimonij ſuccedent æqualiter in bonis, non oritur prohibitio facultatis teſtandi.*
16. *Explicatur* conſil. *Decij 184. & declaratur quomodò procedat.*
17. *Reſeruatio ſola nihil operatur niſi tamen poſtea tranſeat in diſpoſitionem.*
18. *Diſpoſitio facta in executionem præcedentis reſeruationis, retrotrahitur ad tempus primæ diſpoſitionis, maximè ſi tempore intermedio non fuerit ius quæſitum tertio.*
19. *Reſeruatio facta per filium, ſucceſſionis ſibi deferendæ, nihil iuris tribuit. Aliud eſt, quando donans ſibi reſeruauit facultatem diſponendi de bonis donatis; tunc enim cenſetur reſeruata facultas diſponendi expreſsè, vel etiam tacitè, ſi donans moriatur ſine teſtamento.*

Filium mediante certorum bonorum donatione pater à reſiduo ſuæ ſucceſſionis excluſerat; ſed poſt quinquennium pœnitentiâ ductus, & ne inter liberos lites oriri contingeret poſt eius obitum, declarauit quòd eo non obſtante volebat quòd ille ſuccederet æqualiter, ſicut vnus ex ſuis aliis liberis cui plus relictum erat in omnibus bonis ſuis, qualia reperientur tempore mortis, facta collatione bonorum ſibi donatorum. Tandem condito teſtamento, ſolùm ei legauit dicta bona donata reuocauitque in dicto teſtamento poſteriorem illam declarationem in fauorem filij ſui factam.

Dubitauit

Dubitauit filius ſeu nepos ex eo natus, vtrùm diſpoſitio illa ſeu declaratio per auum facta potuerit in teſtamento reuocari.

1. Difficultas in eo conſiſtebat; primò quia ex conſuetudine generali Galliæ vbi bona erant ſita, promiſſiones de ſuccedendo extra contractum matrimonij factæ non ſubſiſtunt; quamuis in matrimonio ſuſtineantur. Pap. *lib.* 20. *tit.* 2. *arreſt.* 11. *&* 12.
2. Cod. Fabr. *lib.* 5. *tit.* 9. *definit.* 6. *&* 7. † Et per conſequens declaratio illa quinquennio poſt matrimonium facta ſubſiſtere non poteſt. Siquidem ſucceſſiones hæreditariæ per contractum deferri non poſſunt: & in terminis promiſſionis factæ, de non relinquendo plus, maſculo quàm filiæ, pro nullitate deciſum fuit apud Deci. *conſil.* 184. *per tot.* multis rationibus: & nominatim quia libera teſtandi facultas per tales promiſſiones reſtringitur; quod bonis moribus contrarium eſt.

3. Et quamuis pater in dicto contractu matrimonij reſeruauerit ſibi facultatem diſponendi de aliis bonis ſuis in fauorem filij ſui donatarij, tamen reſeruatio illa nihil operatur, niſi circa id quod de iure patri permiſſum erat. Ludouil. *deciſ.* 85. *num.* 11. *& ſequentib.*

Verùm re diligenter conſideratâ Reſpondi, nepotem ex filio patri ſuo donatario ſuccedentem eſſe fundatum in ſua prætentione, ipſique deberi æqualem portionem, quaniam habuit vnus ex fratribus ex poſteriore coniugio natis iuxta declarationem fa-
4. ctam per patrem. Supponendu † quæſtionem valde controuerſam eſſe inter DD. vtrùm pater potuerit minus donare vel relinquere filio ſuo ex primo matrimonio progenito, quàm filio ſecundi matrimonij; cùm adſint plures Doctorum & ſupremorum Tribunalium deciſiones, quibus ſtatutum fuit *l. hac edictali. Cod. de ſecund. nupt.* locum habere, quando pater aut mater plus relinquit liberis ſecundi matrimonij quàm primi: vt videre eſt apud Vincent. de Franch. *deciſ.* 435. Theſaur. *deciſ.* 170. Maſtril. *deciſ.* 175. Caſtil. *de vſufruct. cap.* 2. *num.* 30. D. Ludou. Bell. *conſil.* 81. *num.* 16. *verſic. ſupereſt. & num.* 18. apud quos plures alij allegantur.

5. Et in effectu quamuis ordinationes Franciſci I. & Henrici II. per quas dicta *l. hac edictali.* fuit naturaliſata & effecta Gallica, non loquantur niſi de matribus; tamen iudicatum fuit prohibitionem non ſolùm matres, ſed etiam patres afficere; & non ſolùm comprehendere parentes ipſos ad ſecunda vota conuolantes, ſibi inuicem aliquid relinquentes; ſed ipſos filios: vt non minus habere debeat filius primi matrimonij, quàm ſecundi: vt teſtatur Autum. *ad dictam. l. hac edictali. in princip.* Theueneau, *ſur les ordonnances lib.* 1. *tit.* 3. *art.* 1. *gloſ.* 1.

Itaque pater qui præuidebat litem ſuper hoc capite probabiliter obuenturam, inter filium vnicum primi matrimonij & liberos ſecundi, ſtante potiſſimùm dicta conſtitutione Regia, & arreſtis, voluit mediante dicta declaratione huic futuræ liti obuiam ire, & æquiorem magiſque in Gallia receptam opinionem ſequi, vt filio primi matrimonij non minus daret quàm vni ex liberis ſecundi, cui plus relictum eſſet.

6. Dictáque declaratio quodammodo facta videtur in conſequentiam matrimonij & reſeruationis in eo contentæ: quia licèt non ſit expreſſa cauſa matrimonij; tamen ſufficit quòd fiat ex cauſa quæ inde dependet, vel quando cauſa matrimonij ſecundùm ſubiectam materiam & perſonarum conditionem tacitè intelligi poteſt, vt tunc illa præſumatur. Bald. Nouel.
7. *de dote, part.* 6. *priuileg.* 14. *num.* 3. † Sed tamen quia iſta ratio non omnino concludit, & aduerſùs ipſam expreſſa adeſt deciſio Maynard. *lib.* 5. *cap.* 90. vbi omninò requirit pro validitate huiuſmodi pactorum de ſuccedendo, quòd fiant in ipſomet contractu matrimonij: ideo vt negotium hoc certo faciliori fundamento decidatur,

Notandum eſt; pacta huiuſmodi de futura ſucceſ- 8.
ſione tribus modis concipi poſſe. † Primò quando verba promiſſionis reſpiciunt directè inſtitutionem hæreditariam vniuerſalem; veluti ſi quis dixerit, *promitto quòd Titius erit meus heres:* & hoc caſu talis promiſſio nulla eſt, tanquam contraria liberæ teſtandi facultati. Gloſ. *in l. final. in verb. paciſci. Cod. de pactis*, & eſt communis Doctorum traditio. Peregr. *de fideicom. artic.* 33. *num.* 50. Marta *de ſucceſſ. legali. part.* 3. *quæſt.* 4. *art.* 2. *numer.* 15. † Niſi tamen 9.
pactum fieret de certis rebus particularibus: vt idem docet *conſil.* 191. *num.* 7. † In vniuerſali autem pro- 10.
miſſione res eſt indubitata, ex Graſſo. §. *ſucceſſio ab inteſtato. quæſt.* 9. *per tot.* Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 308. *per totam*, etiamſi ageretur de fauore liberorum, *l. pactum quod dotali.* & ibi DD. *Cod. de pact.* quamuis donatio facta fuiſſet contemplatione matrimonij. Peregr. *conſil.* 65. *&* 69. *volum.* 1. Cyriac. *controuerſ.* 88. *num.* 6. Circa quod tamen (quia noſtri non eſt inſtituti) videndus eſt idem Peregr. *conſil.* 118. *num.* 8. *volum.* 5. *& per tot.* † vbi de eo qui perſuaſit 11.
genero matrimonium ſub promiſſione hæreditatis, & ampli patrimonij Menoch. *conſil.* 1136. *num.* 8. de quo etiam Fontanel. *de pactis nuptialib. tom.* 1. *clauſ.* 4. *gloſ.* 9. *part.* 4. *num.* 15. Neuiſan. in *ſilua nupt. lib.* 2. *numer.* 120. Cancer. *part.* 3. *cap.* 7. *de pact. numer.* 143.

Secundus caſus eſt, quando promiſſio reſpicit obli- 12.
gationem perſonalem illius qui promittit, relatam ad tempus quod euenire debet poſt obitum promittentis; & hoc caſu non dicitur pactum de hæreditate viuentis, ſed promiſſio bonorum quæ valet in vim contractus, & eſt irreuocabilis. Bart. *in dicta l. finali, num.* 11. *Cod. de pact. & conſil.* 212. *num.* 1. Mich. Graſſus *in dict.* §. *ſucceſſio ab inteſtato, quæſt.* 9. *n.* 18. Marta *de ſucceſſ. legali. part.* 3. *quæſt.* 4. *artic.* 2. *n.* 15. quia conditio eſt quidem obuentura poſt mortem, ſed ex tunc viuente teſtatore naſcitur obligatio, quæ poſtea adimplenda eſt per hæredes; & ſic non eſt pactum futuræ ſucceſſionis. Menoch. *conſil.* 1126. *num.* 8. vbi vndecim Doctores pro hac ſententia allegat. Crauet. *conſil.* 139. *num.* 2.

Tertius eſt caſus, iſque à iure approbatus; quando 13.
promiſſio facit mentionem bonorum, & non hæreditatis. prout in hoc caſu, in quo pater voluit quòd filius ſuus ſuccedat æqualiter in omnibus bonis ſuis, qualia reperientur tempore mortis ſuæ, nec vllam hæreditatis mentionem facit. Gabriel. *conſil.* 137. *num.* 21. 22. *&* 23. *volum.* 1. † Nam etiamſi verbum 14.
de ſucceder reperiatur admixtum in hac promiſſione, & obligatione; tamen quia teſtator bonorum, non autem hæreditatis mentionem facit, pactum illud eſt validum, non obſtante mentione ſucceſſionis; cùm de bonis tantùm in eo facta fuerit mentio, & exequutio dilata poſt tempus mortis; quamuis hanc diſtinctionem inter bona & hæreditatem, impugnare videatur Cyriac. *dicta controuerſ.* 88. *num.* 22. tamen contraria opinio pro validitate pacti verior eſt, & receptior: vt dicit Menoch. *loco citato* Anchar. *dict. quæſt.* 32. *num.* 4. *lib.* 3. Gabriel. *dicto conſil.* 137. *num.* 23. *in quinta concluſ.* Bellon. Iun. *conſil.* 21. *n.* 12. 13. *&* 14. Purpurat. *conſil.* 401. *num.* 83. cum pluribus allegatis per Cyriac. *dicta controuerſia* 88. *num.* 6.

Et

15. Et ex his reſoluuntur dubia in contrariom allata: quia ex tali promiſſione non aufertur libera facultas teſtandi patri, ſicut dum vigote *l. hac edictali*, illi prohibetur plus relinquere voi quàm alteri. Neque dicta promiſſio poteſt dici contra bonos mores, cum ſit confirmis æquitati, arreſtis, & ordinatiooibus Regis, & plurimorũ Doctorum opiniuni; faueátque liberis primi matrimonij: iuxta tradita per Theſaur. *dicta deciſ.*170. *num.*17.

16. Quod atinet ad *conſil.* Decij 184. Reſponſio clara eſt apud Purpurat. *dicto conſil.* 402. *numer.* 2. quòd doctrina illa non habet locum quando promiſſio incipit à promittẽte, exequutio verò incipit ab hærede: vt ſupra explicatum fuit.

17. Poſtremò quod opponitur reſeruationem nihil operari verum eſt, quando contraheos remanet in ſimplicibus terminis reſeruationis: aliud eſt quando reſeruario tranſit in diſpoſitionem, prout hîc: quia patet in exequutionem dictæ reſeruationis proceſſit ad diſpoſitionem in dicto ioſtrumento declarationis. Menoch. *conſil.* 341. *numer.* 22. *verſic. tertius caſus.* poſt Crauet. *conſil.* 211. *numer. vlt.* & alios apud ip-
18. ſum citatos. † Et certum eſt diſpoſitionem factam io exequutionem præcedentis reſeruationis, retrotrahi ad illius tempus; & ab ipſo initio pro facta haberi debere: præſertim cùm tempore intermedio, inter primam donationem, & declarationem, nullum ius fuiſſet quæſitum liberis primi matrimonij quod ſolum prætenduot vigore teſtamenti poſtea confecti: quod optimè explicat Franciſc. Merlin. *controuerſ. centur.* 2. *capit.* 9. *per tot.*

19. Deciſio verò Ludouiſ. 85. *numer.* 11. & aliæ ſimiles quibus dicitur reſeruationem ſubſtitutionis debere dontaxat intelligi de ſucceſſione ab inteſtato, intelligenda eſt vt locum habeat quando ipſemet filius ſibi ius ſucceſſionis reſeruat; non autem quando pater ſibi reſeruat facultatem diſponendi: nam tunc illa reſeruatio intelligitur propriè de diſpoſitione expreſſa; impropriè verò de tacita, quæ fit dum reſeruans moritur ſine teſtamento. Menoch. *lib.* 4 *præſumpt.* 27. *per tot.* Rot. *deciſ.* 163. *num.* 14. *part.* 7. *recent.*

Et ex his Reſpondi dictam declarationem à patre factá qoinquennio poſt donationem matrimonialem in fauorem filij, primi matrimonij; validam eſſe: nec per liberos ſecundi matrimonij impugnari poſſe. Et ſecundùm hæc ſcripta iudicatum fuit per ſupremam curiam Parlamenti Auraicenſis, Clariſſimo & Excellentiſſimo Domino de Seruan Præſide viro vt eruditione ita & integritate conſpicuo, in cauſa D. Guillelmi de Ruat, Contra D. Bartholomæum de Ruat, his verbis.

La Cour en enterinant la requeſte dudit Guillaume Ruat, Condamne ledit Barthelemy Ruat à luy vuider la moitié des biens & heritage dudit defunct Guillaume Ruat ſuiuant le partage qui en ſera faict entre leſdittes parties par Experts, deſquels elles conuiendront, ou qui à defaut de ce ſeront pris d'office par le Commiſſaire executeur de l'arreſt: Et qu'à ces fins exhibera audit Guillaume le liure de raiſon & tous autres actes & documens de l'heritage dudit defunct Guillaume, toutes les fois que beſoing ſera, pour en tirer par ledit demandeur telles inſtructions qu'il aduiſera, auec reſtitution des fruicts dés le decés dudit feu Guillaume, faictes au preallable les detractions & imputations qui doiuent eſtre faictes de droict. En rapportant & conferant par ledit Guillaume demandeur au corps des biens dudit feu Guillaume, tout ce qui auoit eſté par luy donné à feu Louys Ruat ſon fils Pere dudit demandeur en ſon contract de Mariage, ou leur legitime valeur, auec ſemblable reſtitution des fruits dés le decés dudit Guillaume, &c.

Publié à la Barre du Parlement d'Orange le 26. Iour de May 1648.

CAPVT XCVII.

Contractus annui reditus, vtrùm ſit nullus ex eo, quòd fuit conceptus ex arreragiis annorum præcedentium. Item vtrùm ſit licitum creditori annui reditus accipere pignora pro ſui ſecuritate. Denique vtrùm cenſus impoſitio ſit valida, quando facta fuit ſuper re aliena, vel non libera, quando dominus illius rei poſtea conſenſit; vel quando ſuperſunt alia bona ſufficientia pro ſecuritate creditoris.

SVMMARIVM.

1. *Intereſſe alterius intereſſe non debetur.*
2. *Cenſum ex cenſibus decurſis conceptum inualidum eſſe multi DD. exiſtimant.*
3. *Contrarium verius eſt, quando agitur de vero intereſſe debito.*
4. *Si debitor annui reditus non ſoluat penſiones currentes condemnandus eſt im eſt ad intereſſe illarum, probatis requiſitis.*
5. *In cenſu verum debitum præcedens, vim habet numerationis, vbi Bulla non eſt recepta.*
6. *Cenſus decurſos ceſſante Bulla in ſortem conuerti poſſe verius eſt, dummodo ceſſet deprauata intentio.*
7. *Intereſſe debetur ex alio intereſſe calculate.*
8. *Pignora capi poſſunt pro ſecuritate cenſus annui, quando adeſt ſpes luitionis; ſecùs ſi illa ſpes non adſit.*
9. *Pignora multo magis capi poſſunt pro ſecuritate annui reditus, in locis vbi Bulla Pij V. non eſt in vſu.*
10. *Impoſitio cenſus ſuper re aliena validatur, ſi dominus illius rei conſenſum poſtea præbeat; vel alia ſint bona æquiualentia hypothecata.*
11. *Idem obtinet, ſi non quidem res ſit aliena, ſed alicui reſtitutioni obnoxia.*
12. *Si tamen cenſum imponens doloſè ſe geſſerit, poteſt agi ad ſortis reſtitutionem, loco damnorum & intereſſe, & ad contractus annullationem.*
13. *Si quis ſcienter ſuper re aliena tanquam propria cenſum impoſuerit, conſenſus proprietarij ſuperueniens, non reddit validum illum contractum.*
14. *Intellige vt locum habeant prædicta ex mente aliquorum, ſi cenſus fuerit impoſitus ſuper certo prædio; non autem generaliter, quando ſuper omnibus bonis debitoris, vel ſuper pluribus aliis prædiis idoneis.*
15. *Sed tamen hoc caſu vnum ſaltem prædium cum ſuis confinibus debet deſignari.*
16. *Deſignationem certi prædij cum ſuis confinibus, etiam vbi Bulla Pij V. non eſt recepta, eſſe neceſſariam in cenſu; quidam tenent.*
17. *Deſignationem certi prædij cum ſuis confinibus in locis vbi Bulla Pij V. non eſt in vſu, neceſſariam non eſſe verius eſt.*

Contractus

COntractus annui reditus tribus ex capitibus im-
pugnabatur. Primò, ſub eo prætextu quòd pars
dicti cenſus concepta fuerit ex arreragiis ſeu reliquis
alterius anni reditus. Secundò, quòd emptor pro ſua
ſecuritate habere voluerit pignora præ manibus, quod
dicebatur quodammodo ſapere vſuram, vel alium
contractum illicitum. Tertiò, ex eo quòd ſuper alie-
nis bonis abſque conſenſu domini impoſitus repe-
riebatur.

Quoad primum caput: cùm in his partibus Bulla
Pij V. de cenſibus non obſeruetur, vt aliàs diximus,
& dictus annui reditus venditor verè & realiter de-
beret penſiones illas decurſas; verius eſt contractum
1\. non potuiſſe ex illo capite impugnari † Licèt enim
generalis ſit regula, quòd fructus fructuum, & inte-
reſſe alterius intereſſe non debeatur, exceptis certis
caſibus, *l. fin. ff. de peric. & commod. rei vendit. & l.*
2\. *final. Cod. de vſur. rei iudic.* † Adeo vt non deſint
Doctores qui contractus ex cenſibus decurſis conce-
ptos, inualidos eſſe cenſuerint; vt Madius, *in tract.
de cenſ. requiſit. verſic. ad decimum ſeptimum.* Ma-
nent. *de ſur. contract. liuell. quæſt. 6. num.* 24. & alij
quos recenſet Giurb. *deciſ. Sicil.* 24. *num.* 2.

3\. Tamen DD. illi loquuntur ferè omnes in ter-
minis dictæ Bullæ Pij V. quæ realem & actualem
exigit numerationem pecuniæ; ſed ceſſante Bulla,
contrarium verius eſt; quia iſtud intereſſe non am-
plius eſt intereſſe, ſed ſors principalis; quamuis aliud
ſit quando ageretur de alio intereſſe vſurario, aut
quod iure actionis nullimè deberetur. Gratian. *diſ-
cept. forenſ. cap.* 224. *num.* 48. *&* 52. Gaſpar. Rode-
ric. *de annuis reditib. lib. 3. quæſt. 7. num.* 28 *verſic.*
4\. *ſecundo limita.* † Ita vt ſi debitor annui reditus non
ſoluat ſingulis annis, & condemnationem expectet,
etiã ad intereſſe iſtius ſummæ procedentis ex reliquis,
annui cenſus condemnandus ſit, probatis requiſitis.
Vrſil. ad Afflict. *deciſ.* 291. *num.* 6. & *ibi* Piſanell.
nec non Theſaur. Iun. *lib. 1. quæſt. 32. num. vlt. in*
5\. *fin.* † vbi dicit ſufficere quòd loco numerationis per
Bullam requiſitæ, detur in ſolutum pro cenſu debi-
tum præcedens: quod & voluit Surd. *conſil.* 162.
num. 38. quamuis propter Bullæ præciſa verba, opinio
Surdi ſit dubia, & eam impugnet Gratian. *diſcept.
forenſ. cap.* 853. *num.* 36. niſi tamen cenſus eſſet con-
ſtitutus ante Bullam, vel in loco vbi Bulla non eſt re-
cepta. Gratian. *Ibidem, num.* 35. Rota apud Cenſium,
6\. *deciſ.* 92. *num.* 5. *&* 6. † Et ideo contractum eſſe va-
lidum ceſſante Bulla, quamuis reditus decurſi in ſor-
tem conuerſi fuerint, iudicatum refert Peregr. *de iur.
fiſc. lib. 6. tit. 7. num. 33. in fin. verſic. vidi tamen
poſterioribus.* Mut. *deciſ. Sicil.* 73. *num.* 8. vbi hanc
dicit eſſe tutiſſimam & facilem opinionem. Giurb.
deciſ. 24. *num.* 34. quia fructus induunt naturam
ſortis. Roderic. *de annuis. redit. lib. 3. quæſt. 7. n.* 28.
Giurba *dicta deciſ.* 24. *num.* 38. Quod maximè pro-
cedit quando intereſſe decurſum eſt notabilis quan-
titatis, Vrſil. *ad dictam deciſ.* 191. *num.* 6. Caual-
can. *deciſ.* 21. *num.* 30. *part.* 1. dummodo (inquit)
abſit deprauata intentio: & *deciſ.* 14. *num.* 24. Coſt.
7\. *de rata, quæſt.* 542. *num.* 13. † Qui generaliter dicunt
intereſſe deberi ex alio intereſſe calculato: ſed in
propriis terminis idem quod ſupra, tenet Maſtrill.
deciſ. 262. *num.* 19.

8\. Quod attinet ad ſecundum caput; non propterea
minus creditor poteſt recipere fructus decurſos &
in futurum decurrendos, quamuis pignora pro
ſua ſecuritate acceperit: quia licèt aliqui DD.
contrarium exiſtiment, tamen intelligendi ſunt
quando non adeſt ſpes redhibitionis, & hoc cognitum
eſt tam debitori quàm creditori; ſecùs eſt quando
adeſt ſpes probabilis reluitionis; vt explicat Duard.
in tract. de cenſib. §. 5. quæſt. 44. in 1. & 2. concluſ.
quia dum nulla adeſt ſpes reluitionis, perinde eſt
ac ſi pignora fuiſſent alienata, & per conſequens non
poſſunt haberi ſimul pignora, & exigi reditus. Quòd
enim ſit vera alienatio, probatur ex traditis per Pa-
cif. *de ſalman. interdicto, inſpect. 3. cap. 2. num.* 41.
& in illis terminis loquitur Cenſ. *in tract. de cenſib.
quæſt. 60. num. 44. & 45.* dicens hoc caſu perinde eſſe,
ac ſi cenſus eſſet extinctus, & redemptus: & *quæſt.*
107\. *num.* 29. † Vltra quod loquitur in terminis Bul- 9.
læ, quæ apud nos vſu recepta non eſt: & ita doctrinam
Cenſij intelligit Duard. *dicta quæſt.* 44. maximè *num.*
10\. *verſic. & quamuis contrarium.*

In tertio capite; verum eſt cenſus impoſitionem 10.
factam ſuper re aliena, vel non libera, ſuſtineri; ſi
dominus illius rei conſentiat, vel alia bona ſuffi-
cientia ſint obligata: vt de primo, Cenſ. *quæſt.* 14.
Rota apud eumdem, *deciſ.* 13. *num.* 1. Duard. *de cen-
ſib. §. 1. quæſt.* 25. *num.* 21. † De ſecundo, Foller. *de* 11.
cenſib. num. 18 Pacif. *deciſ.* 83. *num.* 15. Cenſ. *deciſ.*
57\. *num.* 6. *&* 64. *num.* 1. Rota *in recent. deciſ.* 571.
numer. 3. *part.* 1. quæ fuit confirmata *deciſ.* 610.
num. 3. *part.* 2. *recent.* Mangil. *de emit. quæſt.* 83.
num. 30.

Hæc vera ſunt quando agitur de ſimplici impo- 12.
ſitione cenſus ſuper re aliena; ſed quando quis
cenſum impoſuit doloſè ſuper re aliena, tanquam
propria; contractus nullus eſt: & emptor poteſt
agere ad reſtitutionem ſortis, loco damnorum &
intereſſe: Ludouiſ. *deciſ.* 88. *num.* 3 *&* 10. *& deciſ.*
564\. *num.* 5. Quod procedit etiam in locis vbi Bulla
Pij V. non eſt recepta Duard. *de cenſib. §. 1. quæſt.*
25\. *num.* 18.

Sed quod plus eſt hoc caſu, quando quis per 13.
mendacium cenſum impoſuit ſuper re aliena tan-
quam propria, conſenſus veri domini ſuperueniens
non conualidat impoſitionem cenſus nulliter fa-
ctam, inuito & reclamante cenſus emptore. Giurb.
deciſ. 24. *num.* 1. *&* 2. dolus enim qui dedit cauſam
contractui, illum reddit nullum *l. & eleganter. in
princip. ff. de dolo.* quia alioquin emptor non fuiſſet
empturus. *l. qui heres. in princip. verſic. eſt in pote-
ſtate. ff. de except. rei iudic.* Seraph. *deciſ.* 1275. *num.*
3\. & in puncto caſus propoſiti, Gratian. *diſcept. fo-
renſ. cap.* 175. *num.* 22. *&* 13. & *deciſ.* 13. *num.* 18.
19\. *&* 24. Cenſ. *de cenſib. quæſt.* 106. *num.* 9. *&
quæſt.* 42. *num.* 21.

Sed tamen doctrinæ ſuperius allatæ locum ha- 14.
bent, quando cenſus fuit impoſitus ſuper certo præ-
dio; non autem quando generaliter ſuper bonis de-
bitoris, vel ſuper pluribus bonis ſtabilibus ſufficien-
tibus verè ad venditorem cenſus pertinentibus;
tunc enim ſuſtineretur, & validus eſſet cenſus: vt
patet ex *dicta deciſ.* Rotæ, 571. *num.* 3. *part.* 1. *re-
cent. & deciſ.* 620. *num.* 3. *part.* 2. Gratian. *cap.*
777\. *num.* 7. † Intelligendo tamen, vt ſaltem vnum 15.
prædium verè pertinens ad venditorem fuerit
deſignatum: vt dicit Boca. *de cenſib. part. 1. num.*
38\. 39. *&* 41. Surd. *conſil.* 318. *num.* 6. *verſic. ad
id verò.* † Quia etiam in locis vbi Bulla Pij V. non 16.
eſt recepta, deſignationem certi fundi cum confi-
nibus eſſe neceſſariam; quamuis adſit generalis bo-
norum obligatio ex ipſis Martini & Calixti con-
ſtitutionibus, tenuit Cenſius, *quæſt.* 40. *numer.* 4.
& 14.

Sed quidquid dicant præfati DD. cenſus poteſt ge- 17.
neraliter conſtitui ſuper omnibus bonis debitoris,
etiamſi non deſignentur cum ſuis confinibus. Duard.
*de cenſib. §. 1. quæſt. 4. num. 22. & 23. & eodem §. 1.
quæſt.*

quæſt. 51. *num.* 4. Atque ita paſſim in his partibus obſeruatur ab antiquiſſimo tempore: & ideo contractus non annullatur, quamuis vnum prædium indebitè fuerit deſignatum, niſi vt dictum eſt probetur verus dolus; dummodo alia prædia & bona generaliter obligata, ſint idonea & ſufficientia pro ſecuritate creditoris.

CAPVT XCVIII.

Oſtenditur ex communi Doctorum opinione liberos in conditione poſitos in contractibus, nõ eſſe diſpoſitiuè vocatos, niſi concurrentibus legitimis: coniecturis neque quoad hoc fieri debere differentiam inter contractus & vltimas voluntates: & eodẽ modo in contractibus, ſicut in teſtamentis filios cenſeri poſitos in conditione duntaxat ad excludendum ſubſtitutos; non autem vt ipſi includantur: Et conditionem ſi ſine liberis appoſitam, eſſe fauore donatarij, & in odium ſubſtituti; non autem vt donatarius vocetur. Oſtenditur non poſſe hoc caſu duci argumentum à contrario ſenſu; & ſi duceretur, eſſe erroneum: Et quomodò dictum argumentum à contrario ſenſu procedere poſſit.

SVMMARIVM.

1. *Filij in conditione poſiti, non cenſentur diſpoſitiuè vocati ex eo ſolo, quòd poſiti fuerint in conditione in contractu: ſed præterea neceſſe eſt, vt concurrant coniecturæ ſufficientes: ex veriori & receptiori ſententia.*
2. *Conditiones appoſita in contractu donationis cenſentur potius appoſitæ ad excludendum ſubſtitutos, quàm ad includendum poſitos in conditione.*
3. *Filij in conditione poſiti in contractibus non poſſunt alienata reuocare: ſed pater donatarius poteſt de bonis donatis ad libitum diſponere.*
4. *Filij in contractibus ponuntur principaliter in conditione fauore grauati; & in odium ſubſtitutorum.*
5. *Sicut in ſtatutis, ita & in pactis filij in conditione poſiti non cenſentur vocati.*
6. *Statutum Vrbis vult filios in conditione poſitos cenſeri vocatos, quod effecit vt Rota nonnunquam pro illorum vocatione in contractibus iudicauerit.*
7. *Ex actibus conditionalibus regulariter non inducitur aliqua diſpoſitio, vel conuentio.*
8. *Filij habent ius tantùm in ſpe, quando ſunt poſiti in conditione, etiam in contractibus: id eſt, quatenus patri ſuccedant ex teſtamento, vel ab inteſtato.*
9. *Argumentum a contrario ſenſu debet ſtrictè & ſecundùm limites verborum accipi.*
10. *Ex argumento à contrario ſenſu non poteſt colligi diſpoſitio; ſed duntaxat excluſio.*
11. *Datur medium inter excludere, & vocare.*
12. *Non valet conſequentia ſi ex eo quòd filiis ſine liberis decedentibus facta fuerit ſubſtitutio, inferatur ipſos filios eſſe vocatos.*
13. *Oſtenditur quod tria ſpecialia contra iuris diſpoſitionem in eodem caſu concurrerent, ſi argumentum à contrario ſenſu non caperetur præcisè iuxta limites verborum.*
14. *Ex eo quod fauore donatarij conſtitutum eſt, non debet capi conſequentia in odium ipſius.*
15. *Poſiti in conditione in ſtatutis, non cenſentur diſpoſitiuè vocati; ſed tantùm ad excludendum eum, qui ſuccedere deberet in defectum ipſorum.*
16. *Rota Romana iudicauit filios poſitos in conditione in contractibus non cenſeri diſpoſitiuè vocatos; niſi concurrentibus coniecturis legitimis eodem modo quo in teſtamentis.*

Donatione facta ſorori cum ſubſtitutione Monaſterij, ſi ipſa ſine liberis decederet, ipſa ſorore pro ſe, & ſuis hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque ſtipulante: Dubitatum fuit vtrùm liberi in conditione poſiti in illo contractu eſſent diſpoſitiuè vocati. In qua quæſtione Dixi, quamuis ageretur de contractu liberos non eſſe diſpoſitiuè vocatos, niſi concurrant vocationis coniecturæ; ita vt non debeat fieri differentia inter teſtamenta, & vltimas voluntates; & ad hoc in medium adduxi Doctores ſequentes.

1. Batt in *l. cum dotem. numer.* 9. & 10. *ff. ſolut. matrim.* 1.
2. Bald. *in l. hereditariis, num.*10. & *ſequen. Cod. de hereditar. actionib.*
3. Alciat. *in l. Lucius. ff. de hæredib. inſtit.*
4. Caſtrenſ. *in dicta l. ſi cum dotem. numer.* 9. *ff. ſolut. matrim. verſic. ſecundo caſu.*
5. Angelus. *in dicta l. ſi cum dotem. num.* 2. *verſic. finaliter dixit.*
6. Alexander, in *eadem l. num.* 16. *verſic. quam ſecundo modo limita.*
7. Sanch. in *l. hæredes mei.* §. *cum ita. num.*722. *ff. ad Trebel.*
8. Purpurat. in *l.* 1. *n.* 684. *ff. de offic. eius cui mandata eſt iuriſdict.*
9. Barboſ. in *dicta l. ſi cum dotem. numer.* 34. & *ſequentibus.*
10. Ruſtic. *de filiis in condit. poſit. part.* 1. *capit.* 3. *num.*7.
11. Manſic. *de tacit. conuent. lib.*2. *tit.*14. *num.*19.
12. Franciſc. Marc. *part.*2. *deciſ.*22. *num.*2.
13. Craueta videndus, *conſil.*288. *num.*3.
14. Ludou. Bellus. *conſil.*118. *num.*11. vbi teſtatur de magis communi.
15. Socin. Iun. *conſil.*108. *n.*34. *volum.*2.
16. Papon. *notar.* 1. *tit. de fideicom. ſubſtit. verſic. Aucuns ont.*
17. Ruin. *conſil.*99. *n.*14. *lib.*1.
18. Galgan. *de condit. & demonſtr. part.*2. *capit.* 1. *quæſt.*97. *num.*15.
19. Peleus, *quæſt. illuſt.*54. vbi ita deciſum teſtatur.
20. Ferret. ad Guid Pap. *quæſt.*39. vbi ita iudicatum teſtatur in Curia Tholoſana.
21. Barri de ſucceſſ. *lib.*8. *cap.* 2. *num.* 28. vbi ita iudicatum refert.
22. Peregr. *de fideicom. artic.* 28. *num.* 29. vbi poſtquam illam ſententiam tenuiſſet in prima impreſſione, eamdem confirmat in noua additione per ipſum facta.
23. Fontanel. *de pact. nuptial. clauſ.* 4. *gloſ.* 24. *numer.*15.
24. Cancerius, *lib.*1. *variar. reſol. c.*1. *n.*102. *in nouis.*

quos

quos omnes aliàs allegabam anno 1636. in cauſa Communitatis Villæ Iuſulæ, contra Dominum de Neſinont tunc pendente coram Domino Auditore Legationis, quibus etiam poſtea reſpondendo dubiis addebam

25. Caſtillo, *lib.4.controuerſiar.cap.55.num.15.& ſequentibus.*

26. Argentr. *in conſuet.Britann.articul.220.des donations.*

27. Caſtellion. *in repetit.l.ſi conſtante.num.19.& 10.*

28. Maſtrill. *deciſ.175. num.1.* vbi in hac quæſtione æquiparat contractus, & teſtamenta: & ſe remittit ad tradita per eum *deciſ.* 121. concludens in ſuo caſu filios poſitos in conditione in contractu cenſeri vocatos ex coniecturis.

29. Caſanat.*conſil.48 num.7.* vbi loquitur in fortiori-
2. bus terminis:& benè oſtendit † quòd conditio appo-
ſita in donatario cenſeri debet appoſita ad excluden-
3. dum,non ad includendum: *& num.9.* † vbi quòd pa-
ter tali caſu poteſt de bonis liberè diſponere,& filij in
conditione poſiti non poſſunt alienata reuocare : &
ad hoc allegat Caſtrenſ. *in dicta l. ſi cum dotem. &*
4. *per totum illud conſilium*, *& num.70.*† vbi dicit quòd
hoc caſu filij ponuntur in conditione principaliter fa-
uore grauati,& ſecundariò fauore ipſorum filiorum:&
5. *num.*81. † concludit doctrinam Caſtrenſ qui loquitur
in ſtatuto, locum etiam habere in pacto : quod etiam
voluit *eodem conſil. num.*37.

Et quamuis ex aduerſo diceretur ex cathalogo noſtro delendos eſſe Bald. & Caſtrenſ. Tamen hoc non ita ſe habet ſi benè verba vtriuſque perpendantur: & Addition. ad Bald. *in dicta l. pro hereditariis. in verb. liberis.* clarè concludit pro noſtra ſententia: quem ideo Peregr. *in dicta additione ad articul.28. à num.* 29. pro hac ſententia allegat.

6. Nec Rota *in recent. deciſ.* 141. *num.* 3. *part.* 4. ali-
quid determinat,ſed loquitur conditionaliter : vt pa-
tet in illis verbis, *data veritate illius opinionis*, ſicuti
& in aliis deciſionibus quæ in contrarium allegari
poſſent, quæ vel nihil præciſè determinant, vel lo-
quuntur in terminis ſtatuti Romani volentis filios in
conditione poſitos cenſeri diſpoſitiuè vocatos.

7. Et præmiſſa ſententia optimis nititur rationibus;
quia ex verbis conditionalibus nunquam inducitur
diſpoſitio, ſiue conuentio. *l. ſi quis ſub conditio-
ne. ff. ſi quis omiſſ. cauſ. teſtament.* Præterea liberi
cenſentur tantùm poſiti in conditione ad excluden-
dum, non autem vt includantur in diſpoſitione:
8. † ſed tantùm in ſpe eis prouidetur, ſi patri ex
teſtamento, vel ab inteſtato ſuccedant : iuxta
tradita in *gloſſ. final. in l. Lucius. ſecunda. ff. de he-
red. inſtit.*

9. Neque hoc caſu validum eſt argumentum à
contrario ſenſu, imò planè ruinoſum : quia illud
debet ſtrictè & ſecundùm limites verborum acci-
10. pi : † & ideo non poteſt duci ad inducendam di-
ſpoſitionem, ſed tantùm ad excludendum quod
diſponitur in caſu contrario. Ioan. Anth. Bellon.
conſil. 1. *numer.* 44 Peregr. *conſil.* 144. *numer.* 6. *vo-*
11. *lum.* 5. † Nam inter excludere, & vocare, datur
medium : & ideo liberis extantibus donator non vo-
cat, nec excludit, ſed relinquit diſpoſitioni iuris
communis : vnde Purpuratus *in dicta l.* 1. *de officio
eius. numer.* 684. dicit Iaſonem malè vti hoc argu-
12. mento. † Nam in bona Logica ſic fieri debet argu-
mentum ; ſubſtituo ſi Titius deceſſerit ſine liberis,
ergo ſi cum liberis deceſſerit, non ſubſtituo : non
enim valet conſequentia ſi dicatur ; donator ſubſti-
tuit Richardæ hoſpitale, ſi Richarda ſine liberis de-
ceſſerit : ergo ſi cum liberis deceſſerit, ſubſtituit
ipſos liberos : vt *ibi* benè explicat Purpurat. Atque
ita ferè reſpondet Bellus, *conſil.* 118. *numer.* 12.
ſubdens *numer.* 13. † Quòd ſi hoc caſu argumen- 13.
tum à contrario ſenſu procederet ; tria ſpecialia ſi-
mul concurrerent. Primò, quòd verba conditio-
nalia diſponerent. Secundò, quòd diſponerent à
contrario ſenſu. Tertiò, quòd iſtud argumentum
duceretur ex verbis priuatiuis, & negatiuis : quod
dici non debet.

Et ſanè dum donator liberos grauati poſuit in 14.
conditione, illud cenſetur factum in fauorem gra-
uati, & ad excluſionem ſubſtituti : † & ſic cùm prin-
cipalis intentio donatoris fuerit excludere ſubſtitu-
tum in caſum euenientis conditionis, non debet ex
eo deſumi conſequentia, vt voluerit donator retor-
quere donationem in odium donatarij ; cùm eius in-
tentio fuerit excludere non grauare ; & principalis in-
tentio ſit attendenda.

Vnde ſi in ſtatuto dictum fuerit quòd filiis non 15.
extantibus maritus in dote ſuccedat ; ſi filij extent
habent tantùm vim excludendi, ita vt illis reſeruata
tantùm ſit ſucceſſio legitima, quatenus neceſſaria
ſit ad excluſionem mariti, reſpiciendo videlicet prin-
cipalem intentionem ſtatuentium, quæ verſatur
circa excluſionem, non reſpiciens ad incluſionem.
Caſanat. *dicto conſil.* 48. *numer.* 6. † Et per ſupradi- 16.
cta, & alia quæ etiam deduxi in cauſa Illuſtr. Dominæ Catharinæ de Fortias, contra Illuſtr. Dominum de Pol, in Auenionenſ Fideicommiſſi ſuper Caſtro ſancti Tronqueti, iunctis aliorum doctiſſimis allegationibus, Rota Romana ſic decidit *die* 30. *Aprilis* 164(. *verſ. Hinc corruit quinta.* vbi fuit determinatum, quamuis ageretur de donatione facta in contractu, filios in conditione poſitos non cenſeri diſpoſitiuè vocatos, niſi concurrant concludentes coniecturæ, prout in vltimis voluntatibus requiruntur. Quæ deciſio fuit confirmata per eandem Rotam Romanam *die* 11. *Martij* 1648. coram R. P. D. Veroſpio eiuſdem Rotæ Auditore eruditiſſimo, *in verſic. Cum in contractu pariter requirantur coniectura concludentes, &c.* quæ deciſiones ſuperiùs inſeruntur poſt *c.*55. Et ſecundùm hanc ſententiam ego aliàs conſulueram anno 1636. requirentibus Dominis Conſulibus Villæ Inſulæ Comitatus Venayſſini : Et in illa etiam cauſa ſic fuerat coram Domino Auditore Legationis tunc iudicatum.

CAPVT XCIX.

In fideicommiſſis aſcendentium locum eſſe repræſentationi, maximè ſi adiecta ſit clauſula, *in ſtirpes, & non in capita.* Qui tamen vocatus non eſt, non poteſt repræſentare vocatum, maximè ſi diſpoſitio ſit ad certas perſonas, & gradus reſtricta ; aut de ſolis primi gradus liberis teſtatorem ſenſiſſe colligatur. Et ad effectum repræſentationis, vtrùm attendatur perſona teſtatoris grauantis, vel hæredis grauati. Clauſulam *in ſtirpes* non eſſe extendendam extra gradum, & perſonas, quarum reſpectu fuit appoſita ; ſed ad illa reſtringendam, & referendam eſſe.

SVMMARIVM.

1 Repraſentationi locus eſt in fideicommiſſis, & nepos concurrit cum patruo, quando agitur de fideicommiſſo aſcendentium.

2 Tunc maximè repraſentationi locus eſt, quando adiecta fuit clauſula in ſtirpes, & non in capita.

3 Repraſentatio non habet locum niſi reſpectu portionis ad quam tam pater quàm filius vocantur.

4 Filius per repraſentationem ſuccedens, debet ſuccedere ex proprio capite, & per conſequens debet eſſe vocatus.

5 Repraſentationi non eſt locus, quando teſtator ad certas perſonas & gradus diſpoſitionem ſuam reſtrinxit.

6 Subſtitutis liberis teſtatoris, vel eorum liberis, de quibus diſcretiuè mentio facta eſt cum liberis vlterioris gradus, ceſſat repraſentatio.

7 Qualibet coniectura ſufficit vt diſpoſitio ad ſolos primi gradus liberos reſtringatur.

8 Diſcretiua loquutio de liberis, & liberorum liberis, fortius operatur quando teſtator eâ loquendi forma vſus eſt in diuerſis ſui teſtamenti partibus.

9 Clauſula ſuperuiuentem, vel ſuperuiuentes inter ipſos, eſt merè perſonalis, & excludit repraſentationem.

10 Subſtitutio de ſuperuiuentibus, & eorum liberis excludit repraſentationem.

11 Vna pars teſtamenti aliam non declarat, quando conſtat de contraria voluntate.

12 Verba illa ex ipſorum propriis corporibus, ſunt perſonalia, & contraria repraſentationi.

13 Verba leurs enfans ſignificant immediatos & proximiores, & ſic excludunt repraſentationem.

14 Dictio ſuos, perſonalitatem continet, & repraſentationem excludit.

15 Similiter verba dictorum liberorum, ſunt perſonalia.

16 Clauſula ex eorum corporibus, reuocatur in dubium; ſed tamen iuncta cum aliis operatur ad excluſionem repraſentationis.

17 Coniectura non ſunt ſeparatim conſideranda, ſed ſimul coniungenda; & in coniecturis non eſt cum rigore procedendum.

18 Quando teſtator Iuriſperitus non eſt, appellatione des enfans liberi ſoli primi gradus continentur: iuxta communem vſum loquendi, qui attendendus eſt.

19 Immò in genere dum agitur de teſtatore imperito, ſoli primi gradus liberi appellatione liberorum continentur.

20 Multi exiſtimant dum quaritur vtrùm agatur in fideicommiſſis de aſcendentibus aut collateralibus, inſpiciendum eſſe an vltimus defunctus & grauatus, fuerit collateralis, an aſcendens.

21 Si grauatus non ſit patruus, ſed patrui filius, multi tenent non eſſe locum repraſentationi.

22 Quando mutatur linea vel ſexus, inſpicitur perſona grauantis.

23 Vltimi grauati proximitatem regulariter attendendam eſſe.

24 Sed in hac quaſtione cuius proximitas ſit attendenda, praualent coniectura voluntatis.

25 Etiam mutata linea proximitatem grauati inſpiciendam plurimi crediderunt.

26. In hac quaſtione proximitatis, inſpiciendum eſt ad quem verba teſtatoris dirigantur.

27 Verba leurs enfans oſtendunt teſtatorem reſpexiſſe perſonas grauatas.

28 Quaſtio cuius proximitas ſit attendenda ceſſat, quando nepotes non fuerunt vllo modo vocati; tunc enim ceſſat quaſtio repraſentationis.

29 Quando vnus vti proximior, aut alia ratione vult alium excludere, ceſſat repraſentationis quaſtio.

30 Clauſula in ſtirpes, & non in capita, producit effectum quoad illum gradum & perſonas inter quas adiecta fuit.

31 Ex illa clauſula nihil infertur ad alios ſiue ipſa in aliis teſtamenti partibus vocatos.

32 Per illam clauſulam non fit alteratio gradus, ſed diſpoſitio eaſdem perſonas continet, quas contineret ſi illa clauſula appoſita non eſſet.

REpræſentationi locum in fideicommiſſis, & eo 1.
iure nepotem concurrere cum patruo DD. vnanimi conſenſu fatentur, quando agitur de fideicommiſſo appoſito in teſtamento aſcendentis: vt teſtatur Couar. *pract. quaſt. cap.* 38. Menoch. *conſil.* 124. *num.* 84. Honded. *conſil.* 70. *n.* 20. & *n.* 73. *lib.* 1. & *conſil.* 63. *num.* 9. *lib.* 2. Alciat. *conſil.* 59. *n.* 12. *lib.* 9. Fuſar. *de ſubſtit. quaſt.* 485. *num.* 22.

Quod præſertim ita dicendum eſt, quando teſtator 2.
vocauit ſubſtituos cum clauſula *in ſtirpes, & non in capita:* quo caſu omnes concludunt locum eſſe repræſentationi, non ſolùm in fideicommiſſis aſcendentium, ſed etiam collateralium. Peregr. *de fideicom. q.* 21. *n.* 18. & *conſil.* 58. *n.* 8. *lib.* 4. *conſil.* 129. *lib.* 5. Menoch. *conſil.* 357. *numer.* 7. Rota, *deciſ.* 426. *numer.* 5. *verſic. & maximè. part.* 4. *diuerſ.* idem Menoch. *lib.* 4. *præſumpt.* 95. *numer.* 35. Graſſ. §. *fideicommiſſum. quaſt.* 11. *num.* 7.

Contrarium tamen negotio diligenter examinato verius eſſe Dixi, ex ſequentibus rationibus.

Primò, quia repræſẽtatio præſupponit vocationem, 3.
neque locus illi eſt, niſi ad portionem in qua tam pater quàm filius vocantur; ita vt neceſſe ſit vtrumque ad fideicommiſſum ordine ſucceſſiuo vocatum eſſe. Gabriel. *conſil.* 2. *num.* 16. *volum.* 2. † Quia cùm 4.
per repræſentationem filius ex proprio iure admittatur, impoſſibile eſt id fieri, ſi ipſe filius vocatus non ſit. Rot. *deciſ.* 100. *n.* 8. *part.* 1. *recent.* & apud Seraph. *deciſ.* 1479. *n.* 3. vbi redditur ratio: quia ſi aliter diceremus, ſemper per indirectum defunctus repræſentatiuè in perſona filij ſuccederet: & quamuis *ibi* in margine citentur aliqui DD. in contrarium; illi tamen nihil decidunt contra principalem concluſionem, ſed tantùm tractant illam quæſtionem, vtrùm nepos ſit vocatus ad portionem patrui: immò pro hac ſententia citantur Soccin. & Mantic. Ille hoc idem teſtatur *conſil.* 14. *n.* 7. *volum.* 3. hic in *tract. de coniect. lib.* 8. *tit.* 9. *num.* 2. vbi dicit quòd ſi nepotes non intelligantur vocati, non eſt diſputandum vtrùm poſſint ſuccedere in locum patris defuncti.

Quotieſcumque enim conſtat de voluntate teſta- 5.
toris reſtricta ad certum gradũ, & ad certas perſonas; veluti quando ſolos liberos primi gradus vocauit: non poteſt locus eſſe repræſentationi. Addent. ad Alexand. *conſil.* 204. *n.* 6. *litera, A. volum.* 2. Curt. Iun. *conſil.* 22. *n.* 11. Couar. *pract. qu. c.* 38. *n.* 4. *verſic. quinto.* Cancer. *lib.* 1. *variar. reſol. cap.* 5. *numer.* 54. *verſic. illud*

etiam

etiam. Peregr. *conſil.* 52. *num.* 8. *& ſequentib. lib.* 5.
& *de fideicom. art* 11. *n.*14 Intrigliol. *de ſubſtit. cen-
tur.*3.*qu.*87.*n.*18. vbi plures allegat. Ruyn. *conſil.*181.
*num.*5. *lib.*2
6. Vnde cùm teſtator ſubſtituerit filios ſuos; quos
propriis nominibus deſignauerat, vel eorum libe-
ros legitimos & naturales procreatos ex illorum
corporibus, & de legitimo matrimonio; aper-
tè declarauit ſe de ſolis primi gradus liberis in-
tellexiſſe. Dum poſtea ſubdidit, quòd caſu quo
vnus vel plures dictorum liberorum ſic nominatim
deſignatorum, vel liberorum ex ipſis procreando-
rum decederet ſine liberis, ſubſtituit ſic morienti
vel morientibus ſuperuiuentes inter ipſos, & liberos
præmortuorum; ex quibus verbis apparet ipſum fe-
ciſſe differentiam inter liberos, & liberos libero-
rum; non enim fuiſſet opus nouam repetere ſubſti-
tutionem in liberis liberorum, ſi in primo capite
teſtator illos ſub nomine liberorum Thomæ,& alio-
rum nominatorum nomine comprehendere voluiſ-
ſet: Itaque diſcretiua loqoutio diuerſitatem arguit
ad ſuperfluitatem euitandam. Ludouiſ. *deciſ.* 434.
numer. 6. *& deciſ.* 372. *numer.* 7. & nominatim de
vocatione filiorum iuxta caſum noſtrum, tradit
Additio ad Ludouiſ. *deciſ.* 301. *numer.* 18. Rot. *de-
ciſ.* 667. *numer.* 5. *part.* 2. Menoch. *conſil.*328. *num.*
6. Martius Medic. *examinat.* 1. *numer.* 29. Caualer.
*deciſ.*465. *numer.* 2. Giouagn. *conſil.* 24. *numer.* 55.
lib. 2. Surd. *conſil.* 554. *num.* 6. *verſic. id quod oſten-*
7. *ditur. & numer.* 21. *verſic. Quintò.* † vbi addit ſuffi-
cere quamlibet coniecturam, vt verba teſtatoris ad li-
beros primi gradus reſtringantur.
8. Multò magis quia diſcretiua illa loquutio non ſo-
lùm fuerat appoſita in illa parte ſubſtitutionis; ſed
etiam in aliis partibus eiuſdem teſtamenti: dum di-
ctum fuit quòd ſi liberi nominati decederent ſine li-
beris, ſubſtituit ſuperuiuentem vel ſuperuiuentes
liberos;& ſic liberos primi gradus ab vlterioribus in
diſpoſitione ſeparauit, vt vna pars teſtamenti aliam
declaret: vt dicit Rot. *deciſ.* 507. *numer.* 8. *part.* 2.
recent. Medic. *deciſ.* 1. *numer.* 29. Peregr. *conſil.* 41.
num. 19 *lib.*5. *conſil.* 74. *n.*8. *lib.* 6. Fuſar. *de ſubſtit.
quæſt.*485.*num.*60.
9. Idem conſtat ex eo, quòd ſi liberi Thomæ & alio-
rum nominatorum decederent ſine liberis, ſic mo-
rienti vel morientibus ſubſtituit *ſuperuiuentem vel
ſuperuiuentes inter ipſos*, quæ verba ſunt merè perſo-
nalia & excludunt nepotes ſeu liberorum liberos,
quorum ſtatim facta fuit mentio: vt de verbo illo
ſuperſtites tradit Mantic. *dicto lib.* 8. *tit.* 9. *numer.* 5.
Giouagnon. *conſil.*80. *n.*4. *lib.* 1. Menoch. *lib.* 4 *præ-
ſumpt.* 95. *n.* 22. & de dictione *ſuperuiuentes* Medic.
*examinat.*1. *n.*33.
10. Et licèt dictum fuerit quòd ſubſtituebantur ſuper-
uiuens vel ſuperuiuentes de illorum liberis, ex qui-
bus verbis videtur quòd habita fuerit intentio con-
iungendi & ſimul vocandi nepotes cum patruis; ex
11. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 321. *numer.* 80. † Tamen hoc
fuit limitatum ad caſum particularem, quo liberi
Thomæ morerentur ſine liberis: vt patet ex illis ver-
bis, *ledit Thomas venant a deceder ſans enfans*; Sed
in primo caſu quo liberi Thomæ ſunt diſpoſitiuè vo-
cati, nulla fit mentio nepotum: & ſic tantùm abeſt
vt ex eo inferatur ad vocationem, quin potiùs infer-
ri debet ad excluſionem nepotum. Menoch. *dict.
conſil.*328.*n.*8.*verſic.quarto comprobatur* Fuſar. *q.*327.
*n.*19. & hoc caſu vna pars teſtamenti, aliã non decla-
rat, quando conſtat de contraria mente teſtatoris.
12. Concurrunt etiam alia plurima verba perſonalia,
ad perſonam liberorum primi gradus coarctata, &
reſtricta; veluti dum dictum fuit *vel eorum liberos
legitimos & naturales ex ipſorum propriis corporibus
procreatos*: quæ verba propriè ad liberos primi gra-
dus referenda eſſe oſtendit. Rot. *dict. deciſ.*507. *num.*
10. *part.* 2. *recent.* † eadem ratione verba illa *leurs en-* 13.
fans merè perſonalia eſſe oſtendit Rota *ibidem, num.*
9. ſignificant enim deſcendentes immediatos & pro-
ximiores. Menoch. *conſil.* 774. *numer.* 7. Fuſar. *quæſt.* 14.
327. *numer.* 15. † ſicut dictio *ſuos* perſonalitatem
continet & nepotes excludit. Rota *deciſ.* 667. *num.* 6.
part. 2. *recent.* Menoch. *dict. conſil.* 328. *numer.* 14.
& 15. † Rurſùs prætulit maſculos *dictorum libero-* 15.
rum fœminis; quæ clauſula *dictorum liberorum* eſt
etiam perſonaliſſima, & nepotes excludit. Menoch.
*lib.*4. *præſumpt.*95.*n.*28.
Et licèt aliqui DD. loquantur ſub dubio de illa 16.
clauſula *ex eorum corporibus*; vt videre eſt apud In-
trigliol. *centur.* 3. *quæſt.* 87. *numer.* 14. & Fuſar. *qu.*
485. *numer.* 67. *& quæſt.* 321. *numer.* 18. *&* 21. Ta-
men negari non poteſt quin ſaltem omnes illæ di-
ctiones perſonales ſimul iunctæ, debeant ſufficere
ad colligendam intentionem teſtatoris: † cùm con- 17.
iecturæ non ſint ſeparatim conſiderandæ; ſed ſimul
coniungendæ: quia vna aliam corroborat: & in diſ-
cutiendis coniecturis, non eſt ita rigidè proceden-
dum:quia ſi requirerentur coniecturæ neceſſariò con-
cludentes,non eſſent amplius coniecturæ,ſed demon-
ſtrationes: vt dicit Rota *deciſ.*21. *n.*26. *& ſequentib.
part.*5. *recent.*
Conſideratione etiam digna eſt perſona teſtatoris 18.
qui iuris erat imperitus, & vim dictionis collectiuæ
ignorabat, & probabiliter credere poterat, prout
eum crediditſſe colligitur ex lectura teſtamenti, quod
ſub nomine *des enfans* intelligerentur tantùm liberi
primi gradus iuxta communem, qui apud nos eſt,
loquendi modum: quem valde attendendum eſſe
dicit Rota, *dicta deciſ.* 507. *num.* 3. *part.* 2. *recent.*
† Et quando teſtator iuris eſt imperitus, non debe- 19.
re attendi illam interpretationem, quòd ſub nomine
liberorum nepotes contineantur, dixit Menoch. *di-
cto conſil.* 328. *numer.* 24. Fuſar. *dicta quæſt.* 327.
numer. 31. *&* 32 Et ex his fuit concluſum non eſſe
locum repræſentationi quoad ſubſtitutionem, de qua
agitur; ſed ſolum patruum admittendum eſſe ex-
cluſis nepotibus, fratris prædefuncti liberis: prout
hodie patruus bona illa poſſidet abſque vlla contro-
uerſia nepotum.
Quod autem ſuperiùs dicebamus indiſtinctè lo- 20.
cum eſſe repræſentationi quando agitur de fideicom-
miſſo inſtituto ab aſcendente, non tranſit ſine diffi-
cultate. Nam plurimi maximæ authoritatis Doctores
cenſuerunt,in fideicommiſſaria ſubſtitutione non eſſe
inſpiciendam perſonam grauantis; ſed illam graua-
ti: atque ita cùm perſona vltimo loco grauata, ſit
tantùm collateralis; iuxta horum ſententiam non
ageretur nunc de ſubſtitutione aſcendentis; immò de
ſucceſſione collateralis grauati, cuius perſona inſpi-
cienda eſſet: & hanc ſententiam amplexus fuit Fuſar.
dict. quæſt. 485. *numer.* 101. *verſic. ego exiſtimo ve-
riorem* † Immò Bellon. iun. *loco infra citando*, exi- 21.
ſtimat ad hoc vt locus ſit repræſentationi in fidei-
commiſſis,duo neceſſariò requiri. Primò,vt ille qui
teſtamentum ordinauit, ſit aſcendens, vel ſaltem pa-
truus,aut auunculus. Secundò,quòd grauatus ſit talis
cui ab inteſtato nepos cum patruo fuiſſet ſucceſſurus:
nam ſi nepos, non fuiſſet grauato ſucceſſurus: quia
grauatus non eſſet patruus, ſed filius patrui: tunc
verius eſſe dicit non eſſe tractandum de repræ-

ſenratione, etiamſi fideicommiſſum relictum eſſet ab aſcendenre: vt tradit Peregr. *de fideicommiſſ. articul.*11. *num.* 22. *verſic. cùm autem.* quem ſequitur Bellon. Iun. *conſil.* 61. *num.* 5. 6. 7. 8. vbi dicit hoc apud ſe dubio carere.

22. Non négamus attendendam eſſe proximitatem grauantis, quando mutatur linea, vel ſexus. Fuſar. *quæſt.* 484. *numer.* 21. *&* 485. *numer.* 23. *circa finem.*

23. † Licèt aliàs regulariter attendenda ſit proximitas vltimi grauati: vt per Bellon. *dicto conſil.* 61. *numer.* 7. & paſſim tener Rota Roman. veluti *deciſ.*681. *num.* 2. *part.* 2. *recent.*

24. Tamen certum eſt totam hanc quæſtionem, cuius proximitas ſit attendenda, (quæ ex ſe valde eſt intricata) dependere ex præſumpta teſtatoris voluntate: vt dicit Rot. *deciſ.* 627. *numer.* 4. *part.* 2. *recent.*

25. † Et in effectu multi cenſuerunt attendendam eſſe proximitatem grauati, etiamſi linea mutaretur: vt notauit Fuſar. *dicta quæſt.* 484. *numer.* 29. *& ſequentibus.*

Hìc autem coniectura voluntatis euidens eſt, quòd teſtator habuerit reſpectum ad perſonas grauaturum, cùm ad illa verba ſuæ diſpoſitionis direxerit, dum dixit *ou leurs enfans*; Et iterum, *preferant les maſles*
26. *deſdits enfans:* † Quæ verba ſic relata ad perſonas grauatorum, faciunt vt ipſorum proximitas non autem teſtatoris ſit attendenda: vt pluribus citatis concludit Fuſar. *dicta quæſt.* 484. *numer.* 51. Mantic. *de coniect. lib.* 8. *titul.* 12. *numer.* 39. *verſic. & ſiquidem teſtator dixerit.* Graſſ. *in §. fideicommiſſum. quæſt.* 18. *numer.* 5., Peregr. *de fideicommiſſ. artic.* 20. *num.* 9. *verſic. primus eſt cùm ex diſpoſitis.* Et *ibi in verſic. ſecundus caſus.* dicit ſemper inſpiciendum eſſe in quos teſtator verba ſua direxerit. Intrigliol. *centur.* 3. *quæſt.*78. *num.*15.

27. Quòd autem teſtator verba ſua direxerit ad grauatos, conſtat ex prædictis; & nominatim ex illis verbis, *les maſles deſdits enfans:* & illis verbis, *leurs enfans:* provt de ſimilibus verbis *lers proſſimi* tradit Rota apud Buratt. *deciſ.* 770. *in principio.*

28. Sed in noſtro caſu, quæſtio illa de proximitate grauantis vel grauati ſuperflua eſt; cùm antequam ad illam deueniatur neceſſe ſit videre, vtrùm ille qui vult admitti iure repræſentationis, fuerit vocatus: vt claré dicit Peregr. *conſil.* 41. *num.* 24. *volum.* 5. & *de fideicommiſſ. articul.* 20. *numer.* 10. *&* 11. Fuſar. *quæſt.* 484. *numer.* 72. & hoc ſuperiùs copioſè probauimus. Si igitur nepotes hoc caſu non fuerunt vocati; non eſt ampliùs tractandum de proximitate grauati, vel grauantis; neque diſputandum eſt vtrùm concurrant cum patruis; cùm hi ſint vocati, nepotes veró non ſint vocati: non igitur poſſunt non vocati cum vocatis de ſucceſſio-
29. ne ſeu proximitate contendere. † Quando enim non eſt quæſtio de conſanguinitate, ſed de excluſione propter aliam cauſam, ob quam quis ſe prætendit potiorem; veluti quòd fuerit magis dilectus, aut prælatus in vocatione: tunc ceſſat quæſtio repræſentationis, vel proximitatis grauati; vel granantis. Et ratio eſt in promptu, quia nemo poteſt repræſentare niſi veniat iure propriæ vocationis. Fuſar. *quæſt.* 485. *numer.* 72. *verſic. hunc articulum.* & ſupra oſtenſum fuit.

30. Quod autem dicebatur de clauſula *in ſtirpes & non in capita*, ſatis explicatur conſideratis verbis teſtamenti: cùm illa clauſula bis fuerit appoſita: Primò inter Thomam, & eius liberos: Secundò inter liberos liberorum Thomæ inuicem ſubſtitutos. Prima clauſula non poteſt explicari niſi inter ipſos filios primi gradus, & liberos primi gradus ipſorum, neque protendi ad alios vlteriores in quibus adeſt ſpecialis prouiſio: & clauſula illa *in ſtirpes* fuit inter ipſos repetita, nec de ipſis vlterioribus in primo capite vllo modo teſtator loquebatur; immò ex eo colligitur intentio teſtatoris, qui ſi in primo capite voluiſſet includere nepotes, & referre ad illos prædictam clauſulam, illam non repetiiſſet in ſecundo caſu.

Ergo clauſula illa ſic debet intelligi, vt caſu quo Ioannes v. g. qui erat ex liberis primi gradus, habuiſſet vnum filium, Ludouicus veró duos, & Thomas tres, illi fuiſſent admiſſi in ſtirpes, id eſt, tantum habuiſſet vnus filius Ioannis, quantum duo Ludouici, & tantum habuiſſent tres filij Thomæ, quantum duo Ludouici: ita vt clauſula *in ſtirpes* fuiſſet verificata inter liberos primi gradus filiorum teſtatoris. † Nec ex eo quidquam inferri 31.
potuiſſet ad vlteriorum vocationem, de quibus in illo capite teſtator non loquebatur: & ita clauſulam illam interpretata fuit Rota, *dicta deciſ.*507. *numer.* 13. *part.* 2. *recent.* Peregr. *conſil.* 49. *num.* 16. 17. *&* 18. *lib.* 5. *& conſil.* 65. *numer.* 31. *lib.* 1. Fuſar. *dicta quæſt.* 485. *numer.* 75. vbi explicat mentem Peregr. dicens; † Quòd per clauſulam illam 32.
in ſtirpes, &c. non inducitur vocatio plurium perſonarum, quàm vocatæ eſſent ſine ea: & ſic quòd non ſit alteratio gradus, ſed diſpoſitio continet eoſdem gradus, provt contineret ſi illa clauſula poſita non eſſet: & ideo per illam clauſulam diſpoſitio teſtatoris reſtricta ad liberos primi gradus Thomæ in primo capite ſubſtitutionis, non eſt extendenda ad nepotes, de quibus in ſecundo capite: præſertim quia illis per repetitionem illius clauſulæ in dicto ſecundo capite expreſſæ, fuit ſpecialiter prouiſum.

CAPVT C.

Dos à patre profecta ad patrem redire debet: ſed ſi filia præmoriatur, ſuperſtite marito, & liberis, dos à patre aufertur & liberis applicatur: ſed quando maritus præmoritur, & poſtea vxor; dos ad patrem redit excluſis liberis: nec hoc caſu conſuetudini Martini locus eſt. Eadémque ratione dos redit ad patrem, ſi maritus ſuperſtite vxore & liberis præmoriatur; illam tamen dotem ad ſe reuerſam pater minuere non poteſt. Sed ſi actio dotis ſit propria ipſius filiæ veluti ſi ſit emancipata, aut ipſa patre præſente, & conſentiente dotem ſibi reſtitui fuerit ſtipulata, ius reuerſionis ceſſat. Idem ſi pater ſit decoctus, quia pro mortuo reputatur: & his caſibus filia præfertur paternis creditoribus.

SVMMARIVM.

1 *Si filia moriatur ante patrem, ſuperſtite marito, & liberis, dos non redit ad patrem; ſed liberis acquiritur, ex conſuetudine Martini.*

2 *Si maritus præmoriatur, & poſtea vxor, dos redit ad patrem excluſis liberis.*

3 *Marito præmortuo, ſuperſtitibus vxore, liberis & patre vxoris; dos ex veriori ſententia redit ad patrem.*

4 *Pater dotem ad ſe reuerſam non poteſt minuere, vel alienare.*

5 *Hæc procedunt tam in dote promiſſa, quàm ſoluta.*

6 *Dos ad patrem reuerſa remanet adhuc dos, & habet dotis priuilegia.*

7 *Ampliatur ſiue dos conſiſtat in ſpecie, ſiue in quantitate: quia vtroque caſu dominium illius non tranſit ad patrem.*

8 *Vtrùm filia habeat hypothecam pro dote ad patrem reuerſa; difficilis eſt quæſtio.*

9 *Qui non poteſt dotem, aut rem aliam alienare, non poteſt hypothecare.*

10 *Ex verbis contractus colligitur vtrùm dotis actio ſit propria filiæ.*

11 *Pater filiæ dotis cauſa donare non prohibetur, licèt in eius ſit poteſtate.*

12 *Quando filia dotem ſola ſtipulatur, efficitur patrimonium filiæ, & nepotes illam in legitimam aui non tenentur imputare.*

13 *Dotis recognitio facta ad vtilitatem vxoris, arguit dotem illius eſſe propriam, & actionem pro dote ſoli filiæ competere.*

14 *Pater diueſtiendo ſe de dote, & filiam inueſtiendo, & illam conſtituendo procuratricem irreuocabilem, cenſetur conſenſiſſe vt actio dotis illi ſoli acquireretur.*

15 *Reditus annui filiæ ad eius vtilitatem conſtituti, ſunt fundi dotales.*

16 *Pecunia dotalis quæ ex pacto inueſtienda eſt ad vxoris vtilitatem, eſt veluti fundus dotalis.*

17 *Inueſtitio pecuniarum facienda ad beneplacitum filiæ, illi ſoli actionem quæſitam eſſe demonſtrat.*

18 *Quando actio dotis ſoli filiæ fuit quæſita, creditores paterni ſuper illa nihil prætendere poſſunt.*

19 *Quando pater decoxit ante ſolutum matrimonium, habetur pro mortuo, quoad dotis reſtitutionem: & ideo non illi, ſed filiæ dos reſtituenda eſt, quamuis filia non fuiſſet ſola ſtipulata.*

20 *Quando filia eſt emancipata, dotis actio non quæritur patri, ſed filiæ; quæ de dote illa ad libitum diſponere poteſt: nec in ea ius aliquod quæſitum eſt paternis creditoribus.*

21 *In foro interiori ius quærendum non poteſt in præiudicium creditorum repudiari; ſed in foro exteriori valet repudiatio.*

22 *Ampliatur vt procedat etiam poſtquam dies debiti ceſſit: quia ius non dicitur quæſitum patri, niſi poſt acceptationem.*

23 *Quando ius quærendum repudiatur, perinde eſt ac ſi nunquam dominium fuiſſet quæſitum.*

24 *Pater emancipans filium non poteſt moleſtari à ſuis creditoribus ſub eo prætexta, quòd talis emancipatio facta fuerit in fraudem ipſorum.*

25 *Lucrum à lege delatam repudiari poteſt, quamuis inde damnum creditorum contingat.*

26 *Quando ſtipulatio dotis reſtituendæ fuit per patrem ad ſui vtilitatem interpoſita, ius eſt illi quæſitum & radicatum; ita vt pater non poſſit illi renunciare in præiudicium ſuorum creditorum.*

27 *Ceſſante pacto dotis ad patrem deuoluendæ, immò ſtipulatione per filiam nomine ſuo, & ad vtilitatem ſuam interpoſità de conſenſu patris, nullum ius patri, nec paternis creditoribus acquiritur, ſed reſtitutio dotis ſoli filiæ facienda eſt.*

Explicatur deciſ. *Capicij Latro 34. per totam ibidem.*

IN coottactu matrimonij pater filiæ ſuæ, & pro ea eius marito ſummam viginti millium ſcutorum dotis nomine promiſit, ſoluendam modis & formis in dicto contractu deſignatis: & nominatim in quodam annuo cenſu 11177. ſcutorum, cum promiſſione reinueſtiendi ſummas per maritum recipiendas: fuitque expreſsè conuentum quòd bona in quibus fiet reinueſtitio erunt dotalia. & maritus promittit recognoſcere prout ex tunc recognouit ad vtilitatem ſuæ vxoris, ſummas per eum exigendas, illáſque promittit reſtituere dictæ ſuæ vxori, aut ſuis, & aliis quibus reſtitutio debebit fieri in omnem caſum & euentum reſtitutionis, & repetitionis dotis.

Creditores patris mortuo marito relictis liberis & vxore ſuperſtite prætendebant dotem ad patrem reuerſam, ſibi hypothecatam eſſe, & viduam nihil de ea conſequi poſſe niſi ſolutis debitis paternis.

Regula quippe generalis eſt quòd dos à patre pro- 1.
fecta, quæ ad patrem redire debet, iuxta *l. dos à pa-
tre. Cod. ſolut. matrimon.* ab eo aufertur & applica-
tur liberis, ſi filia præmoriatur patri ſuperſtite ma-
rito, & communibus liberis ex conſuetudine Mar-
tini, de qua Theſaur. *deciſ.* 190. *per totam.* † Sed 2.
quando maritus præmoritur, & poſtea vxor; dos
à patre profecta ad eum redit, excluſis liberis nec
dictæ conſuetudini locus eſt. Theſaur. *deciſ.* 138. *per
totam.*

Sed ille non eſt caſus noſter: cùm filia adhuc viuat 3.
cum liberis ſuperſtitibus; nihilominus tamen iſto
etiam caſu, dotem ad patrem redire, neque vxori
aut liberis eſſe reſtituendam receptius videtur: quid-
quid Iaſ. & alij in contrarium dixerint: vt notauit
Anchar. *conſil.* 349. *de iure communi, in princip.*
Alexand. *in l. poſt dotem.* 41. *numer.* 25. *ff. ſolut. ma-
trimon.* Barboſ. *in eadem l. num.*49. Surd. *conſil.* 206.
*num.*28. *&* 29.

Sed quamuis præmiſſa vera ſint, non eſt tamen 4.
exiſtimandum creditores paternos in ſummis no-
tabilibus concurrentes, viduæ præferendos eſſe:
quia licèt dos ad patrem reuertatur; ipſam ta-
men minuere, aut quouis modo eius conditio-
nem deteriorem facere non poteſt. *l. cùm à ſocero
Cod. de iur. dotium. Authent. ſed quamuis. Cod. de
rei vxor. act.* † Cuius diſpoſitio locum habet tam 5.
in dote ſoluta, quàm promiſſa. Paſcal. *de patr.
poteſt. part.* 1. *in allegation. poſt cap.*4. *numer.* 89.
95. *&* 96. † taliſque dos ad patrem reuerſa re- 6.
manet adhuc dos, & retinet priuilegia dotis:
per text. *in l. ſi ſocius pro filia. verſicul. quòd ſi
ſalua ſocietate. ff. pro ſocio.* vt poſt plures tenuit
Rota, *deciſion.* 156. *numer.* 2. *&* 7. *part.* 2. *diuer-
ſorum.* † Vbi dicitur hoc habere locum ſiue dos 7.
conſiſtat in ſpecie, ſiue in quantitate, vtro-
que enim caſu dominium dotis non tranſit in
patrem, nec cum bonis eius confunditur, nec
à patre poteſt alienari: vt etiam probatur per

 text.

text. *in* §. *quia verò. in Authent. de æqualitate do-*
tis, quem ad hoc ponderat *dicta deciſ. num.*7. & op-
timè oſtendit Gratian. *diſcept. forenſ. cap* 81. *num.*6.
vſque ad 15. & tenuit Gloſſ. 1. *in l. rem quam.* 22.
Cod. de iur. dot. Iaſ. *in rubric ff. ſolut.matrim.num.*12.
per dictam *Authent. ſed quamuis. Cod. de rei vxor.*
action. & *ibi* Salicet. & alij DD. communiter.

8\. Quo ſic præſuppoſito, ceſſat illa quæſtio de qua
Theſaur. iun. *lib.* 1. *quæſt.* 72. vbi diſputat vtrùm fi-
lia habeat hypothecam ſuper bonis paternis pro do-
te, quæ ad patrem reuerſa eſt, ob mortem mariti: &
quæ tradit Rota, *deciſ.* 199. *numer.*6. *part.* 6. *recent.*
vbi dicitur filiæ hoc caſu non dari viam executiuam
contra patrem vigore ſui inſtrumenti matrimonialis,
ſed ſolùm Iudicis officium.

9\. Quia ſufficit quòd pater non poteſt dotem illam ad
ſe reuerſam diminuere, nec per conſequens hypothe-
care: ex doctrina Bartoli *in l. in quorum. ff. de pigno-*
rib. Neguſant. *de pignor.* 2. *part. membr.* 2. *numer.*31.
Oddo *de prohib. alienat. quæſt.* 20. *numer.* 220. Fuſat.
*quæſt.*703.*num.*1.

10\. Et vt res clarior euadat, attendenda ſunt verba con-
tractus, ex quibus apparet manifeſtè patrem voluiſſe
quòd actio dotis propria eſſet ipſius filiæ: iuxta Ca-
11\. ſtrenſ. *conſil.* 11. *num* 1. *verſic. hoc autem. lib.*1.† do-
nationem quippe ex ex cauſa dotis filiæ factam ſuſti-
neri certum eſt; & probatur per text. in *l. Pomponius*
Philadelphus. ff. famil.erciſcund. Bald. Nouel. *in tra-*
*ctat. de dote part.*6. *priuileg.* 80. & hoc fundamentum
elidit omnes authoritates & deciſiones quæ in con-
12\. trarium afferri poſſent. † Quia hoc caſu dos exit ex
patrimonio patris, & efficitur proprium patrimonium
filiæ ita vt eam nepotes non teneantur imputare in le-
gitimam aui, matre ante patrem ſuum prædefunctâ.
Duran. *deciſ.*231. *num.*21. Cancer *part.*1.*cap.*1.*n.*62.
& ſoli filiæ hoc caſu datur actio ſine patris interuen-
tu, pro obtinenda reſtitutione dotis. Surd. *conſil.*206.
num. 21. *& ſequentib.*

13\. Dictæ autem dotis donationem factam cenſeri fi-
liæ probatur ex eo; quia maritus dotem receptam &
recipiendam recognoſcens, ſignificauit ſe id facere ad
vtilitatem vxoris, cui recognitioni ad vtilitatem fi-
liæ factæ pater conſenſit per ſuam præſentiam: & ideo
dotem filiæ donaſſe cenſetur; cùm verba illa *ad vti-*
litatem vxoris appoſita ſint in clauſulis diſpoſitiuis,
& ſubſtantialibus contractus: quidquid aliud eſſet ſi
repetirentur in clauſulis executiuis, prout in caſu *de-*
ciſ.-08. *num.* 2. *part.* 1. *in re. ent.* & quando ſola filia
ſtipulatur conſentiente patre, totam dotis actionem
ad filiam pertinere probat Surd. *dicto conſil.*206.*n.*24.
& ſequentibus.

14\. Addatur præmiſſis quòd pater annuos reditus fi-
liæ dotis nomine aſſignando, ſeipſum diueſtiuit & fi-
liam inueſtiuit, conſtituendo eam veram dominam
& procuratricem irreuocabilem in rem ſuam, ponen-
do eam & ſubrogando in locum ſuum, cum promiſ-
ſione euictionis; & ſic à ſe abdicauit totam actionem
dotis, eámque filiæ donauit: iuxta *dictam l. Pompo-*
nius Philadelphus. & per conſequens totum ius à ſe
15\. abdicauit.† Præcipuè quoad cenſus & reditus annuos,
qui fuerunt effecti fundi dotales: vt dicit Theſaur.
ion. *lib.* 3. *quæſt. forenſ.* 72. *numer.* 19. *verſic. ſi verò*
fuerit.

16\. Et licèt iſta ratio videatur duntaxat concludere
quoad cenſus illos annuos, qui pro immobilibus ha-
bentur; tamen idem dicendum eſt & in pecunia do-
tali; ſtante pacto expreſſo quòd ipſa inueſtiretur in
emptionem ſtabilium; hoc enim caſu pecunia res
immobilis cenſetur. Louet, *litera P. num.*47.*in anno-*
tat. Gratian. *diſcept.*943.*num.*15. Butat. *deciſ.*474.*n.*3.

† Maximè quia inueſtitio fieri debebat ad beneplaci- 17.
tum filiæ, quod oſtendit patrem voluiſſe filiæ ius eſſe
quæſitum. Butat. *deciſ.* 471. *num.* 12. vbi quia fuerat
dictum *ad beneplacitum*, prout hîc; verba illa expli-
canda ſunt pleno iure, & totaliter. † Si igitur filiæ 18.
ius fuit quæſitum, ſequitur creditores paternos nihil
ſuper illa dote prætendere poſſe: ex notatis potiſſi-
mùm per Surd. *dicto conſil.* 206. contra quod licèt
ſcripſerit Marta, *de ſucceſſion. legali part.*1. *quæſt.*21.
*artic.*2. quoad eam ut collationis ſeu imputationis per
nepotes faciendæ; non tamen negat, quòd ſi ſtipu-
latio reſtitutionis dotium facta ſit ad beneficium ipſius
filiæ, vel quòd ipſa de conſenſu patris fuerit ſtipula-
ta, vel pater ſtipulatus fuerit pro dicta eius filia, &
nepotibus ex ea; actio quæſita fuerit filiæ, & dos in
totum ad ipſam pertineat, abſque eo quòd pater ſu-
per ea quidquam prætendere poſſit: vt *ibidem* notat
num. 9. plures alios allegans, qui breuitatis causâ
omittuntur.

Sed vt omnis tollatur difficultas, proponitur ratio 19.
potentiſſima fauore viduæ; nempe quòd pater ipſius
decoxit, & ante ſolutum matrimonium per mortem
mariti iam erat decoctus, propter magnum æs alie-
num quo erat obnoxius diuerſis creditoribus: vnde
in terminis repetitionis dotis, perinde eſt ac ſi natu-
raliter mortuus eſſet, nec dos ei reſtituenda eſt, tan-
quam illam conſumpturo. *l. ſi cum dotem.* §. *eo autem*
tempore. vbi Gloſſ. *ff. ſolut. matrimon.* Caſtrenſ. *dicto*
*conſil.*11. *num.*2. *volum.*1. Rota, *deciſ.*708. *num.vltim.*
*verſic. nec valet obiectum. part.*1. *recent.* quæ eſt repe-
tita *deciſ.*226. *part.*4. *recent.* quam ſequitur & exor-
nat Ricc. *in collect. part.*8. *collect.*3277. Vrſel. *in verb.*
*adminiſtrator. concluſ.*56. *num.*69. ad Afflict.

Denique deductum fuit aliud fundamentum peti- 20.
tum ex emancipatione filiæ per patrem facta; quæ
facit vt actio & obligatio dotis quæratur ſoli filiæ, &
in ea conſolidetur, nec patri ius quæratur in totum,
vel in parte: vt dicit Gomeſ. *ad l.* 50. *Tauri. num.*28.
quia conſenſus patris facit, vt filia de dote liberè di-
ſponere poſſit. *l.* 2. §. *ſi voluntatem. ff. ſolut. matrim.*
l. non ſolum. ff. eodem tit. Alex. *conſil.* 135. *num.*3.*an-*
te medium, *lib.*2. Gratian. *cap* 882. *num.*25.

Dictaque emancipatio non poteſt dici facta in 21.
fraudem creditorum; cùm de iure liceat ſaltem in fo-
ro exteriori (quidquid ſit in foro conſcientiæ) re-
pudiare rem, vel lucrum alicui delatum. *l. quæ autem*
6\. *verſic. proinde. ff. quæ in fraud. credit.* † Quod pro- 22.
cedit etiam poſtquam dies debiti ceſſit: quia ius non
fuit quæſitum patri niſi imperfectè & reuocabiliter
ante acceptationem, & ſub tacita conditione niſi re-
pudietur: † Vnde cùm poſtea repudiatur, fingitur 23.
non eſſe quæſitum dominium. *l.* 1. *verſic. vtrùm au-*
tem. ff. ſi quid in fraudem patroni. Sanch. *de matrim.*
*lib.*6. *diſput.*4. *numer.*8. & nos diximus ſuprà *cap.* 57.
*num.*16. Molin. *de rit. nupt. lib.*3. *quæſt.* 49. *num.* 17.
& 18. & maximè *num.* 28. *& ſequentibus.* † vbi benè 24.
oſtendit patrem emancipantem filium non poſſe mo-
leſtari à creditoribus, ſub eo prætextu quòd talis
emancipatio patrem priuet vſumfructu, & id opti-
mis rationibus comprobat, vſque ad finem illius quæ-
ſtionis. † Et quòd lucrum legale poſſit in præiudi- 25.
cium creditorum dimitti, docet Peregr. *in tractat. de*
*iur. fiſc. lib.*6. *tit.*7. *ſub num.* 40. Vincent de Franch.
*deciſ.*101. quos citat & ſequitur Capic Latro *dec.*34.
*num.*11. *&* 13. negare tamen nolim quin fundamen-
tum iſtud ab emancipatione deductum, ſit valde di-
ſputabile: ideo conſultius iudicaui aliis ſupra deductis
rationibus præcipuè niti.

Ita vt tantùm abeſt vt illa deciſio quæ contra vi- 26.
duam opponebatur illi noceret, quin potiùs pro ipſa
faceret,

faceret, tam in *num.* 13. quàm alibi: quia præſuppo-nit ius eſſe creditoribus paternis quæſitum, quando dos ad patrem deuenite debebat vigore pacti & ſti-
17. polationis; nec ibi loquitur de patre decocto: † Et ſic vult quòd ceſſante pacto dotis ad patrem deuoluendæ, nullum ius illius creditoribus competat: at in caſu noſtro, nullum adeſt pactum fauore patris; immò promiſſio & ſtipulatio dotis reſtituendæ facta fuit ad vtilitatem filiæ; & per conſequens creditores paterni nihil ſuper illa dote prætendere poſſunt. Et ita in Rota Auenionenſi fuit iudicatum, prout in deciſione ſequenti.

Deciſio Rotæ Auenionenſis.

IN caoſa diſcuſſionis generalis bonorum Domini Caroli N. ciuis Auenionenſ. coram Nobis in Rota pendente, fuit inter cæteras hæc potiſſimùm agitata quæſtio, an fuerit locus reuerſioni dotis profectitiæ ad patrem ſoluto matrimonio per obitum viri, ſoperſtite ſocero habente filiam viduam in poteſtate. Factum tale eſt.

Anno 1630. & die 30. Nouembris, D. Carolus conſtituit in dotem Domicellæ Magdalenæ filiæ ſuæ, & pro ea eius marito ſummam viginti millium ſcutorum; quam quidem ſummam dictus Dominus Carolus promiſit ſoluere, nimirum mille de præſenti in pecunia numerata, vndecim millia in remiſſione cuiuſdam cenſus ſiue capitalis ſimilis ſummæ conſtitui ſuper Diœceſi Vticenſi in Prouincia Occitana, reſiduum verò in pecunia numerata dilatis ſolutionibus in certos annos reinueſtienda in fundis per patrem. Dictúſque maritus promiſit recognoſcere prout ex tunc recognouit ſuper omnibus ſuis bonis præſentibus & futuris, quidquid exiget & recipiet de illa dote, cum pacto reſtitutionis vniuerſæ dotis receptæ, vxori aut ſuis, & aliis quibus debebit fieri reſtitutio in omni caſu & euentu reſtitutionis, aut repetitionis dotis.

Euênit quòd anno 1640. obiit idem maritus ab inteſtato relictis liberis & ſuperſtitibus dicta coniuge & ſocero, nondum ſoluto reſiduo dotis per eundem qui de tempore talis obitus conturbauerat, & facto concurſu per illius creditores ad eorum inſtantiam omnia eius bona erant pignorata.

Inſurgunt creditores pro ſolutione ſummarum ſibi debitarum, quorum aliqui ſunt anteriores in hypotheca dicta vxore, alij poſteriores, vtrique prætendont ſe potiores dote eiuſdem Magdalenæ: de anterioribus non fuit quæſtio, vulgata regula qui potior eſt tempore, nonobſtante priuilegio dotis, cùm mulier habens expreſſam hypothecam poſteriorem non præferatur habentibus expreſſam priorem. DD. & Gloſſ. 2. in *l. aſſiduis Cod. qui potior. in pignor* & ibi communiter DD. Trentacinq. *variar. reſol. lib. 3 de pignor. & hypoth. reſolut. 9. num. 4. & ſequentib.* Difficultas fuit ratione poſteriorum qui hypothecam tantùm habent ſuper bonis eiuſdem patris poſt dictum contractum matrimonij, an ſint ipſi potiores dicta Magdalena tam ſuper bonis reſtantibus dicti Caroli patris, quàm ſuper illo cenſu remiſſo ſuper Diœceſi Vticenſi.

Quod dubium fuit ſæpiùs propoſitum, & quidem pro creditoribus allegabatur dotem à patre profectam, ad patrem eſſe reuerſam ſoluto matrimonio per obitum viri ſuperſtite ſocero. *l. dos à patre. Cod. ſolut. matrim.* licèt filij ex filia ſuperſint: cùm hoc caſu ſingulariter limitetur conſuetudo Martini. Caſtrenſ. *conſil.* 11. *num.* 1. *lib.* 1. Theſaur. *deciſ.* 138. *num.* 2. Honded. *conſ.* 75. *num.* 27. *lib.* 2. Gabriel. *conſ.* 165. *num.* 10. *lib.* 2. Barboſ. *in l. poſt dotem.* 4. *num.* 49. *ff. ſolut. matrimon.* Rot. *deciſ.* 708. *num.* 4. *part.* 1. & *deciſ.* 299. *part.* 6. *recent.* & apud Duran. *deciſ.* 153.

Et ſic dicta Magdalena ſoluto matrimonio per obitum viri, ſuperſtite patre, fuit deſtituta omni actione pro repetitione dotis profectitiæ contra hæredes mariti, & multò magis contra patrem pro reſiduo dotis promiſſæ, & non ſolutæ: vt latè fuit diſcuſſum ac deciſum in Romana dotis coram Veroſpio *deciſ.* 124. *part.* 4. *recentior.* ac iterum in eadem cauſa *dicta deciſ.* 708. *part.* 1. & repropoſita cauſa coram Vbaldo fuit tertiò determinatum, vt legitur *deciſ.* 108. *part.* 4. *recentior. tom.* 2. nec deſunt aliæ deciſiones concordantes ex ſupra allegatis.

Mortuo itaque viro ante exactionem reſidui dotis, actio quæ viro competebat fuit reſoluta, & dos in patrimonio patris conſolidata, & pars dotis quæ fuit ſoluta viro eſt eidem patri reſtituenda, & non filiæ: vt in *dictis deciſionibus* 708. & 108. & aliis de quibus ſupra.

Maximè cùm hìc concurrat conuentionalis reuerſio, ſtante promiſſione reſtitutionis dotis dictæ Magdalenæ coniugi, aut ſuis, & aliis quibus de iure: quo caſu non attenditur ordo litteræ, ſed iuris diſpoſitio, quo cauetur dotem profectitiam priùs eſſe reſtituendam patri ſuperſtiti. Caſtrenſ. *dicto conſil.* 11. *num.* 2. *verſic. Reſpondeo illud procedere.* Rot. *in recent. deciſ.* 708. *num.* 1. *part.* 1.

Et licèt dos debeat conſeruari pro ſecundis nuptiis, *Authentic. ſed quamuis.* vbi Gloſſ. & Salicet. *num.* 7. *Cod. de rei vxor. action.* Tamen hoc non impedit quominus actio dotis ſit reſoluta: ſed caſu quo filia ſecundò nubat, datur contra patrem duntaxat officium Iudicis, pro habenda eadem dote; quod nullam præſupponit obligationem, vel actionem. *l. qui per colluſionem.* §. 1. *ff. de action. empti.* ſed remedium exequutiuum, vel actio hypothecaria denegatur filiæ. Cyn. *dict. Authentic. ſed quamuis.* *num.* 4. Neguſant. *de pignorib.* 4 *memb.* 2. *part. principal. num.* 34. *in fin.* & luculenter fuit diſcuſſum per Rot. *dicta deciſ.* 108. *num.* 9. *& ſequent.* Duran. *dict. deciſ.* 153. *num.* 5. *& ſequentib.* Effectus enim huius reuerſionis eſt, vt omnia ſint reſoluta; ſicut diximus de feudo ad Dominum reuerſo: & quòd per illam conſolidationem omnes hypothecæ ſunt ſublatæ: vt bene oſtendit Theſaur. *queſt. forenſ.* 72. *lib.* 3. *num.* 15. & illa dos efficitur de patrimonio patris, adeo vt ſi filia non nubat, inter illam & fratres diuidatur pro portionibus hæreditariis: prout declarat Caſtrenſ. *dicto conſil.* 51. *num.* 2. *lib.* 1. Salicet. *dict. Authent. ſed quamuis. num.* 1. *& ſequentib.*

Quibus tamen nonobſtantibus contrarium fuit concluſum per Dominos in caſu de quo agitur, ſtante decoctione Caroli patris ante ſolutum matrimonium, qui ob grande æs alienum quo erat obnoxius diuerſis creditoribus conturbauerat, & hac de cauſa ſoluto matrimonio per obitum viri dotis actionem non competere dicto Carolo patri, ſed eam eſſe conſolidatam in perſona dictæ Magdalenæ, nec eſſe locum reuerſioni dotis profectitiæ ad patrem, & proinde ceſſare in iſto caſu diſpoſitionem *dicta l. dos a patre. Cod. ſolut. matrimon.*

Quia idem Carolus quoad terminos iſtos reſtitutionis dotis vtì decoctus, habebatur pro naturaliter mortuo, nec erat ei dos reſtituenda vtì eandem conſumpturo. *l. ſi eum dotem* §. *eo autem tempore.* vbi

Gloſſ. *ff. ſolut. matrimon.*. Caſtrenſ. *dict. conſil.* 11. *num.* 2. & pro abſoluto videtur tenere Rot. *in recent. dict. deciſ.* 708. *numer.* 8. *part.* 1. repetita *part.* 4 *deciſ.* 226. *numer.* 11. *recent.* Idémque in indiuiduo tradunt Vrſel *conclus.* 56. *num.* 69. & Ricc. *collect.* 3277. *in princip. part.* 8. vbi quando pater eſt decoctus, non procedit. *l. dos a patre.* ſed actio dotis eſt conſolidata in perſona filiæ, ac ſi per obitum patris facta eſſet ſui iuris. Caſtrenſ. *dicto conſil.* 11. *num.* 1. *verſic. conſolidatur autem.* & decoctio, & mors naturalis patris in noſtris terminis æquiparantur: *dicta deciſ.* 708. *num.* 8.

Quæ quidem limitatio non parum exercuit mentes Dominorum, cùm *dicta deciſ.* 708. repetita in *deciſ.* 226 *num.* 11. *part.* 4. *recent.* ſummis quod aiunt labris deguſtauerit hanc concluſionem, & eam perfunctorie deduxerit deſtitutam authoritatibus & fundamentis ac proinde ex parte creditorum opponebatur non eſſe attendendam vtì non examinantem hunc articulum, & conſequenter intrare conſil. Gabriel. 78. *numer.* 17. *lib* 2. vbi firmat quòd Rotæ Romanæ deciſiones non ſunt attendendæ, niſi in his quæ principaliter deciduntur in illis: quod & repetit *conſil.* 116. *n.* 26. *eodem libr.* parique ratione non ſuffragari doctrinas Ricc. & Vrſel. *loc. citat.* à quibus pro confirmatione limitationis prædictæ ſolummodo allegatur *dicta deciſio* 708.

Ideirco ad veterum DD. authoritates recurrere fuit neceſſe pro validiori huiuſce articuli reſolutione: adducitur ideo doctrina originalis Gloſſ. in *l.* 2. *§. quod ſi in Patris. verſic. ſui iuris.* vbi Bartol. Caſtrenſ. Alexand. & Iaſon. *ff. ſolut. matrimon.* vbi licèt actio de dote profectitia ſit communis patri & filiæ in poteſtate patris conſtitutæ; vt dicitur in *dicta l.* 2. Tamen ſi pater ſit pauper, ita vt ipſam redotare non valeat, poteſt filia etiam in poteſtate exiſtens dotem exigere inuito patre *argumento l. Imperator. ff. ad Trebellian.* Nam ſicut *ibi* dilapidatio patris facit tranſire fideicommiſſum de perſona patris in filium, damnum conditionis infligente lege, propter fraudem; ita patris inopia facit tranſire actionem de dote in filiam: hæc ſunt verba Bartoli in *dicta l.* 2. *§. quod ſi in patris. numer.* 8. *in fin.* & actio dotis reperitur conſolidata in perſona filiæ ſtante paupertate & decoctione patris de tempore ſoluti matrimonij: ſoláque filia admitti debet ad petendam dotem, etiamſi pater expreſsè contradiceret. Barboſ. *in dicta l.* 2. *§. final. numer.* 26. *verſic. neque repugnat.*

Hanc Gloſſam ſummoperè commendant DD. inter quos Bartol. *in l. Imperator. ff. ad Trebellian.* vbi obſeruat quòd iſta Gloſſa æquiparat patrem fieri pauperem, & mori: ſequitur Ruin. *conſil.* 23. *num.* 14. *lib.* 5. Fuſar. *de fideicommiſſ. queſt.* 519. *numer.* 4. *in fin.* Idem Bartol. in *l. ſi conſtante. numer.* 47. *ff. ſolut. matrimon.* vbi quando pater vxoris eſt ita pauper, quòd ſi dotem perderet, non poſſet eam dotare de nouo; tunc filiæ etiam inuito patre permittitur agere ad dotis reſtitutionem. Eadem eſt pariter aliorum DD. ſententia in *dicta l.* 2. *§. quod ſi in patris.* vltra Bartol. *ibid. numer.* 8. *in fin.* nempe Caſtrenſ. *numer.* 9. Alexand. *numer.* 7. Rip. *numer.* 22. Papienſ. *form. libell. quo ag. vxor. ad dot. verſic. procuratorio nomine num.* 6. Campeg. *de dot. part* 3. *queſt.* 7. Illuſtriſſimus Dominus Argelus Archiepiſcopus Auenionenſis *in ſuo tract. de acquirend. poſſeſſion. queſt* 8. *artic.* 21. *numer.* 530. *& ſequentib.* vbi ſicut per mortem patris conſolidatur actio dotis in filiam; ita & propter inopiam patris eadem actio denegatur patri, & ſoli filiæ competit, licèt ſoleat eſſe communis.

Sed optimè omnium hanc quæſtionem firmat & decidit Iaſon. *in dicta l.* 2. *§. quod ſi in patris. numer.* 32. cuius hæc ſunt concepta verba: *Habes ex Gloſſa, quòd licèt filia donec durat in poteſtate patris, non poſſit exercere actionem de dote; interim tamen ſi pater eſſet pauper ita poteſt intentare actionem de dote propter inopiam patris, ſicut ſi ipſa eſſet emancipata, vel pater eſſet mortuus: & ſic iſta duo æquiparantur, quod filia ſit emancipata, vel pater ſit inops & illa in poteſtate.*

Quod præſertim militat in caſu iſto, cùm pater non ſibi ſoli fuerit ſtipulatus in contractu dicti matrimonij; vbi legitur quòd reſtitutio fiat dictæ Magdalenæ filiæ, aut ſuis, & alijs quibus de iure debebit fieri: quod quidem pactum non plus operatur quàm ſimplex iuris diſpoſitio. Bartol. in *l. vxorem. §. teſtamento.* 2. *ff. de legat.* 3. Caſtrenſ. in *dicta l.* 2. *dicto §. quòd ſi in patris. numer.* 8 *& dicto conſil.* 11. *n.* 2. *verſic. reſpondeo illud procedere.* Bald in *l. final. n.* 9. *Cod. communia vtriuſque iudic.* Gabriel. *conſil.* 58. *n.* 16. *lib.* 1. & clariſſimè præſupponit Rot. *dicta deciſ.* 708. *part.* 1. *recent.*

Ex quibus doctrinis apertiſſimè conuincitur, quòd ſi de tempore ſoluti matrimonij & reſtituendæ dotis conſtet de inopia & decoctione patris (prout hìc) non poſſe patrem exercere actionem de dote, ſed eam reperiri conſolidatam in perſona filiæ, quæ eo caſu habebitur pro emancipata, & pater pro mortuo: ac proinde quod nimium perſtrinxiſſe videbatur Rot. *dicta deciſ.* 708 tot authoritatibus ſatis fulcitum comprobatur

Neque nouum eſt vt decoctus habeatur pro mortuo non ſolùm in iſtis terminis repetitionis dotis profectitiæ, verùm etiam in alia & quacumque materia: vt per Rot. apud Seraphin. *deciſ.* 794. *num.* 17. Rot. Genuenſ. *deciſ.* 1. *numer.* 40. *in fin.* Scacc. *de commerc. §.* 2. *gloſſ.* 5. *numer.* 329. Rot. *part.* 5. *recent. deciſ.* 345. *numer.* 6. Gait. *de credit. cap.* 2. *tit.* 7. *num.* 2399. *&* 2421.

Quam opinionem eò magis & abſque difficultate amplexa fuit Rota tanquam æquitate pleniſſimam, ne alioquin detur caſus quòd mulier volens ſecundò nubere, non poſſit, vtì dote deſtituta; & ſic ſecundum matrimonium impediatur: cùm ſit tutius rei incumbere, quàm inutili Iudicis officij implorationi: & in his terminis bene intrare videntur conſiderata per allegatos per Amat. Panormit *reſolut.* 28. *ex numer.* 1. *part.* 1. qui in ſpecie ponderant omninò præcauendum eſſe ne mulier remaneat indotata, & ne impediatur conſtitutio ſecundi matrimonij contra fauorem publicum.

Ceſſante itaque diſpoſitione *l. dos à patre.* potuit dicta Magdalena poſt obitum viri repetere dotem à viro receptam contra hæredes viri: & cùm ipſa fuerit prouiſa de tutrice liberorum, potuit abſque alia ceſſione experiri contra patrem pro obtinenda integra ſolutione dotis ab eodem patre promiſſæ, abſque quòd impetretur ceſſio ab hæredibus viri quæ de iure aliàs videretur neceſſaria; iuxta *l. ſi pater. Cod. de dot. promiſſ.* & *l. ſi ſocer. §. Lucius. ff ſolut. matrimon.* Franch. *deciſ.* 33. *numer.* 1. Cùm enim ipſa ſit tutrix hæredum mariti, poteſt exercere actionem pro ſolutione reſidui dotis, etiam ſine ceſſione contra patrem qui dotem promiſit.

Nec obſtat quòd potenter fuit oppoſitum pro parte creditorum, quòd cùm ius iſtud reuerſionis dotis profectitiæ, ſit comprehenſum ſub generali obligatione omnium iurium præſentium & futurorum

facta

facta per patrem tempore habili ad fauotem creditorum ſit itteuocabile; quia iuta conditionalia è conttactibus deriuantia ttanſmittuntur ad hæredes. §. *ex conditionali. Inſtitut. de verbor. obligat.* & *l. inter ſocerũ. ff. de pact. dotalib.* cũ exiſtentia conditionis tettotrahatur ad tẽpus quo contrahitur *l. potior. in princip. ff. qui potior. in pign. l. ſi filius familias. ff. de verbor. obligation.* ex qúoque licèt ſub pacto conditionali poſſint indiſtinctè creditores iuuari, vt fusè diſcutit nouiſſimè Capyc. Latr. *deciſ. 34. num. 12.* vbi decidítor quòd cùm in contractu matrimonij filiæ, adeſſet pactum teuerſionis ſub illis verbis, *reſtitutio dotis fiet cui ius & caſus dederit*, non potuit pater in præiudicium creditotum qui conttaxerunt cum ipſo poſt dictam dotis conſtitutionem præſtare conſenſum, vt filia ſua catens liberis prædictam dotem donaret causâ mortis ſorori ſuæ, quia pet talem conſenſum dotem repudiabat in ptæiudicium creditorum, quibus ius illud reuerſionis fuerat quæſitum irreuocabilitet per ſtipulationem paternam. *dict. §. ex conditionali.*

Reſponderut enim in iſtis conditionalibus deſiderari habilitatem in vtroque extremo, ad hoc vt fiat tetrotractio, nempe temporis à quo actus incipit, & tempotis ad quod refertur fictio tranſlatitia. *l. quoties. ff. de nouat. l. poſtquam. ff. vt legat. nom. caueat. l. Titius. ff. qua res pign.* Coſt. *de retrotract. cap. 7. per tot.* Ideo cum de tempore quo reuerſio competebat patti ex iuris diſpoſitione, propter decoctionem pater habeatur pro mortuo, conſequenter habetur pto inhabili ad acquitendum, & reſpectiuè transferendum ius illud reuerſionis ad fauotem creditotum: reſoluto enim iure eius à quo quis cauſam habet, reſoluitur quoque ius ipſius: *vulgata l. lex vectigali. ff. de pignorib.* Bald. Salicet. & Caſtrenſ. in *l. Præſes prouinciæ. Cod. de ſeruitut. & aqu. & l. nemo plus iuris. ff. de regul. iur.*

Præterquam quòd in caſu dictæ deciſionis Capic. Latr. interueniebat factũ hominis; in noſtro ſolum miniſterium hominis extinguens ius illud reuerſionis propter decoctionem: ideóque nulla fuit habita tatio emancipationis factæ per patrem pendente lite, & formato concurſu vtì factæ in fraudem creditorum. Honded. *conſil. 32. numer. 10. & ſequentibus. lib. 1.* Cyriac. *controuerſ. 319. per tot.* & Domini non dubitabant quin ageretur de iure quæſito, licèt ſub pacto conditionali, ex ſuperius adductis; ſi pater fuiſſet habilis de tempore ſoluti matrimonij: fuit namque ius quæſitum ſub tacita legis conditione, niſi de tempore ſoluti mattimonij interueniter ſuſpicio pattis dotem conſumpturi, multò magis neceſſaria dilapidatio pto ſolutione æris alieni, prout hîc; pto quibus faciunt ea quæ adducuntur eleganter per præfatum Illuſtriſſimum Atchiepiſcopum Aueniomenſem *dicto tractat. de acquir. poſſeſſ. artic. 8. quæſt. 22. num. 581.*

Alia allegata pto parte creditorum poſſent ſibi locum vendicare, quando inopia partis de tempore quo teſtitutio dotis fieri debet, nondum ſuperuenit; ſed ſolùm poſt factam eius exactionem: quo caſu ſolutio facta patri cùm ſit legitima, vt innuit Gloſſ. ſupra citata in *d. §. quod ſi in patris. & ibi* Rip. *n. 22.* Intrat quæſtio an mulier vidua pro repetitione dotis præferri debeat ſuper bonis patris eius creditoribus, qui medio tempore conttaxetunt; de qua quæſtione apud Theſaur. *quæſt. forenſ. 72. lib. 3.* vbi controuerſia non fuit viſa abſque magna difficultate, quæ tamen ceſſat ex deciſionibus Rotæ Roman. *ſupra* allegatis, ex quibus mulieri volenti ſecundò nubere denegatur hypotheca ſuper bonis patris, & ſolum ipſi competit officium Iudicis, vt ſupra firmatum fuit.

Ex quibus & aliis hinc inde oppoſitis vtraque parte informante fuit deciſum ad fauorem dictæ Magdalenæ filiæ, & in ſequelam fuit collocata in ſententia diſcuſſionis bonorum patris, iuxta gradum ſuæ hypothecæ de tempore contracti matrimonij.

INDEX

INDEX

Eorum omnium quæ in hoc libro Quæſtionum Ciuilium continentur.

A

Acceptatio.

ACCEPTANDO hæreditatem ſine inuentario, electus tenetur ad onera ſibi per eligentem impoſita. cap. 50. num. 39. pag. 110

Acceptatio legati facta ſub qualitate hæredis cum beneficio inuentarij, non onerat hæredem vltra valorem bonorum. c. 80. n. 26. p. 184

Acceſſorium.

Acceſſorium non omninò cohærens ſuo principali (in actibus tranſlatiuis) & quod ab eo diuidi & ſeparari poteſt, non continetur. cap. 84. n. 3. pag. 190

Accidens.

Accidens non mutat naturam rei nec impedit quominus ipſo ſublato res redeat ad priſtinam naturam. Ideo clauſum ad tempus, finito tempore perinde eſt, ac ſi nunquam clauſum fuiſſet. cap. 94. num. 15. p. 210

Accollatio.

Accollatio habet vim ſolutionis inter accollantem, & eum ad cuius exonerationem fit accollatio. cap. 9. num. 3. p. 17

Per aſſumptionem debiti alieni abſente creditore factam, non extinguntur hypothecæ. cap. 9. n. 2. pag. 17

Qui alienum debitum in ſe aſſumit, tenetur ſoluere eodem modo, quo primus debitor, ad cuius exonerationem ſeſe obligauit; & in eadem moneta. cap. 9. n. 4. pag. 17

Omnia onera transferuntur in eum, qui alienum debitum in ſe aſſumpſit. cap. 9. n. 5. pag. 17

Aſſumens in ſe alienum debitum, ſubrogatur in locum primi debitoris. cap. 9. n. 6. pag. 17

Aſſumptio ſeu accollatio alieni debiti conſtituit partem pretij. ibid. n. 7. pag. 17

Aſſumens alienum debitum multò magis obligatur ſi promiſerit releuare, & indemnem ſeruare primum debitorem, cum clauſulis ampliſſimis. cap. 9. n. 10. pag. 17.

Acquirens.

Primus acquirens feudum vel emphyteuſim, poteſt bona illa creditoribus obligare, aut aliàs de illis diſponere. cap. 80. n. 1. p. 183

Intellige ſi acquiſitio facta fuerit titulo oneroſo, & ex re & pecunia acquirentis; ſecùs ſi lucratiuo. cap. 80. n. 2. p. 183

Primus acquirens non poteſt fundare capellam de fructibus prædij emphyteutici. cap. 80. n. 14. p. 183

Si tamen bona propria æquiualentia reliquerit, fundatio ſubſiſtit vſque ad concurrentiam illorum bonorum. cap. 80. n. 15. p. 183

Acquiſita.

Acquiſita per hæredem ex fructibus, ad ipſum iure proprio pertinent. cap. 77. n. 8. pag. 173

Poteſt tamen teſtator mandare, vt fructus inueſtiantur ad vtilitatem fideicommiſſi. cap. 77. num. 9. pag. 173

Actio.

Actio omnis quæ competit reſpectu rei, tollitur re peremptâ. cap. 31. n. 33. pag. 67

Actio ex teſtamento dirigi non poteſt aduersùs bona per ipſum teſtatorem vita durante alienata. cap. 33. num. 5. pag. 71

Si lata fuerit ſententia in fauorem actoris in actione redhibitoria, poteſt actor ab illa ſententia recedere, & eâ non vti, etiam inuito reo condemnato. cap. 66. n. 1. pag. 153

Actori quod licet, reo denegari non debet. cap. 66. num. 2. pag. 153

Adimplementum.

Quando ex vtraque parte contrahentes aliquid adimplere debent, inſpiciendum eſt quis prior adimplere teneatur. c. 16. n. 9. pag. 29

Exceptionem non implementi opponere nequit, qui ex non implemento damnum non patitur. cap. 16. num. 11. pag. 29

Ab exceptione non implementi tacitè recedi poteſt. c. 16. n. 12. pag. 29

Aditio.

Aditio hæreditatis eſt actus qui vnico temporis momento expenditur. c. 58. n. 12. pag. 137

Hæreditas poſt aditionem non eſt amplius hæreditas, ſed proprium hæredis patrimonium. cap. 58. num. 13. pag. 137

Adiutorium.

Pactum de adiuuando Dominum in caſum matrimonij filiarum, debet intelligi in caſum paupertatis Domini, & in ſubſidium. c. 65. n. 6. pag. 152

Quid ſi feudum acquirat Eccleſia, quæ liberos habere non poteſt. Ibidem, n. 10. pag. 152

Hoc non procedit quando certa & limitata ſumma fuit promiſſa; nam hoc caſu ſolui debet, etiamſi Dominus non egeat. Ibid. n. 7. pag. 152

Ceſſante pacto, & inſpecto ſolo iure communi, iſta ſubuentio non debetur Domino. cap. 65. num. 11. pag. 152

Vitùm

Vtrùm debeatur iſta ſubuentio pro maritanda filia ſpuria, vel illegitima; concluditur negatiuè. c. 65. num. 12. p. 152

Adminiſtrator.

Adminiſtrator particularis tenetur duntaxat reddere rationem de adminiſtratis, nec tenetur librum conficere. c. 68. n. 1. p. 157

Qui non acceſſit ad adminiſtrationem omnia geſturus non tenetur niſi de adminiſtratis. c. 68. n. 3. p. 157

Qui agit contra adminiſtratorem particularem, tenetur probare in ſpecie quid per eum fuerit adminiſtratum. c. 68. n. 4. p. 157

Vtrùm quis fuerit generalis adminiſtrator, probatur ex lectura mandati. c. 68. n. 5. p. 157

Generalis & libera adminiſtratio non cenſetur alicui conceſſa, niſi id in mandato exprimatur in ſpecie. c. 68. n. 6. p. 157

Aduocatus.

Aduocatus poteſt contrahere cum Cliente de re in iudicium non deducta. c. 68. n. 9. p. 157

Aduocatus poteſt emere à Cliente, aut ab eo donationem omnium bonorum accipere; licèt in illis aliqua ſint litigioſa. c. 68. n. 10. p. 157

Ædificare Ædificium.

Ædificare quilibet poteſt in ſolo proprio, etiam cum incommodo vicini, niſi conſtituta ſit ſeruitus altius non eleuandi. c. 88. n. 30. p. 199

Ampliatur hoc procedere, quamuis per tale ædificium claudatur feneſtra vicini; niſi conſtituta fuerit ſeruitus altiùs non tollendi. cap. 88. num. 31. pag. 199

Relicto ſpatio duorum pedum iuxta vicini domum ædificari poteſt. Ibidem, n. 32. pag. 199

Duo pedes ad menſurandi ſunt à pariete, vel à loco vbi cadit ſtillicidium. c. 88. n. 33. p. 199

Ædificia facta ad vſum Caſtri in loco vicino reſtituenda ſunt per Dominum retinere volentem. c. 75. num. 18. p. 171

In dubio non præſumitur ædificium fieri ad æmulationem. c. 88. n. 35. p. 199

Æqualitas.

Æqualitas dubij in moneris, non eſt ratio adæquata validitatis pacti redemptiui in certa ſpecie. cap. 2. num. 43. p. 7

Æſtimatio.

In caſibus in quibus pro legato facto in pecunia ſolui poteſt æſtimatio, illa debet ſolui iuxta tempus teſtamenti. c. 13. n. 14. p. 24

Amplia, etiamſi teſtator dixerit diem ſolutionis: contra Theſaur. Iun. ibid. n. 15. p. 24

Amplia vt procedat, etiam in legatis conditionalibus, vel in debitis annuis. c. 13. n. 16. p. 24

Æſtimationem præcedere debere, quando nulli alij licitatores concurrunt; & adiudicatio fit ipſi creditori nonnulli exiſtimant. c. 28. n. 1. p. 57

Contrarium tamen verius eſt. & tenet liberatio, ſi debitor non probet læſionem vltra dimidium iuſti pretij. c. 28. n. 2. p. 57

Datio in ſolutum pignoris ipſimet creditori extraiudicialiter facta, non valet; niſi ſub vera æſtimatione facta fuerit: ſecùs ſi iudicialiter, & in incantu publico. c. 28. n. 7. p. 57

Æſtimatio fundi in ſolutum pro dote dari, ſi nulla præcedat certæ ſummæ in pecunia promiſſio, cenſetur duntaxat facta vt verus valor ſciatur; non vt dominium in maritum transferatur. c. 52. num. 13. pag. 116

Æſtimatio tacitè facta dicitur, quando dantur in ſolutum res, quæ conſiſtunt in pondere, numero & menſura. c. 52. n. 14. p. 116

Quando res particularis cum vniuerſitate alienata redimitur, non debet æſtimari prout ſeparata: ſed ſecundùm pretium totale venditionis. capit. 91. num. 20.

Ætas.

Tunc dicitur habitus fuiſſe reſpectus ad ſolam ætatis prærogatiuam, quando teſtator ſimpliciter vocauit maiorem natu ex aliquo genere, & habitâ conſideratione certi gradus, & lineæ veluti primogenitorum. c. 89. n. 16. p. 201

Alienatio.

Alienare qui prohibetur poteſt nihilominus tranſigere, ſi tranſactio non fiat dimittendo, ſed acquirendo. c. 25. n. 5. p. 53

Quæ alienari prohibentur præſcribi non poſſunt. cap. 25 n. 13. p. 54

Limita, niſi agatur de præſcriptione 30. vel 40. annorum: tunc enim poſſunt talia bona præſcribi. c. 25. n. 14. p. 54

Præſcriptio immemorialis, nec in expreſſa, nec in tacita alienationis prohibitione comprehenditur. c. 25. num. 15. p. 54

Alienatio bonorum ſuper quibus vxor conſignata eſt, adeo nulla eſt; vt nec iuramento confirmetur. c. 30. n. 3. p. 62

Alienationes patris voluntariæ, & quæ non ſunt oneroſæ, non nocent legitimæ liberorum. cap. 35. num. 16. p. 75

Alienatio ex quibus dicatur voluntaria. cap. 35. n. 17. pag. 75

Alienatio non eſt oneroſa niſi lucrum & onus ex vtraque parte æqualitatem contineat. c. 35. n. 18. pag. 75

Alienatio non minuit legitimam, quamuis pro parte eſſet lucratiua; ſed debet eſſe in totum oneroſa vt præiudicet legitimæ liberorum. c. 35. num. 19. pag 75

Alienatio facta per vxorem non poteſt præiudicare marito quoad fructus illi debitos. cap. 40. num. 6. pag. 83

Si mulier ſpem reſtitutionis ſuæ dotis alienauerit, talis alienatio effectum ſortitur ſoluto matrimonio, ſi dos ad mulierem reuertatur. c. 40. n. 8. p. 83

Alienationes primæ imputantur hæredi grauato in detractiones. c. 46. n. 3. p. 95

Quæ ſit differentia inter alienationem hæredis grauati, & alienationes ſeu obligationes mariti in præiudicium hypothecæ vxoris. cap. 46. num. 13. pag. 96

Alimenta.

Alimentis futuris cum decreto Prætoris, & pro euidenti vtilitate renunciari poteſt. c. 30. n. 13. p. 63

Alimenta ſine temporis præfinitione relicta, debentur pro toto vitæ tempore. cap. 38. num 4. p. 80

Obſeruantia conſideranda eſt in materia alimentorum. c. 38. n. 9. p. 80

Mater alimenta filio pietatis intuitu donaſſe cenſetur, niſi proteſtata fuerit. cap. 38. n. 10. p. 80

Mater adminiſtratrix bonorum filij cenſetur ei donaſſe alimenta in eo, in quo excedunt fructus bonorum. cap. 38. n. 11. p. 80

Per alimentorum præſtationem ſors principalis non debet diminui. c 38. n. 12. p. 80

Mater & ſucceſſiuè frater tenentur ad alimenta iure ſanguinis. cap. 38. num. 13. p. 80

Alimenta non taxata debentur ad ratam fructuum, ſecùs eſt ſi certa & determinata ſumma fuerit promiſſa. c. 65. num. 8. p. 152

Allodium.

Allodium quid ſit. cap. 41. num 23. p. 88

Explicatur

Digitized by Google

Explicatur differentia inter prædia merè allodialia, ſeruilia, & franca ſeu franco modo, vel io feudo franco poſſeſſa. cap.41. num.22. p.87

Alluuio.

Alluuionis ius non poteſt competere iis quibus prædium limitatum conceſſum eſt c 71.num.1. p.163

Alluuio non mutar coofincs territoriorum, nec parochiatum, quando ſunt limitati. c.71. num.2. p.163

Alluuio vtrùm mutet terminos iuriſdictionum. Remiſſiuè. c.71.n.3. p.163

Si agri non ſint limitati, quod alluuione quæritur pertinet ad prædium vicini iure gentium. cap. 71. num.4. p.163

Officiales Principis iure prætendunt incrementa alluuionis, ſi talis ſit conſuetudo. cap.71.n.5. p.163

Si Dominus loci incrementa alluuionis poſſideat, præſumuntur feudalia.c.71.n.16. p.164

Alternatiua.

Alternatiua dictio reſoluitur in coniunctam, qoando poſt promiſſionem reſtitutionis faciendæ in iiſdem ſpeciebus monetarum adiecta eſt clauſula *eiuſdem vel non minoris bonitatis intrinſeca, vel extrinſeca.* c.17 n.17. p.32

Si alternatiua noo reſolueretur in coniunctam in prędicta promiſſione reſtiruendi eaſdem ſpecies, eiuſdem bonitatis intrinſecæ, vel extrinſecæ; oriretur magna iuæqualitas inter creditorem & debitorem in præiudicium ipſius creditoris. c. 17. n.19. p.32

Alternatiua habet vim copulæ, ne ſequatur correctio in eodem inſtrumento. c.18.num.3. p.33

Alueus.

Alueus qui fit ad littus fluminis publici, priuatus eſt; non publicus.c.48. n.3. p.100

Angelus.

Angeli doctrina in *l. 1. ff. de loc. public.* explicatur cap.59. num 5. p.139

Annus.

Annus qui datur à conſuetudine vicinis rertahere volentibus,non currit niſi lapſo tempore retrouenditionis conuento c.83.n.15. p.189

Antiquum.

In antiquis, Iudex argumentis & coniecturis contentus eſſe debet. c.40. n.22. p.84

Aqua.

Aqua quando fundum alicuius eſt ingreſſa, ipſe efficitur dominus aquæ,& de ea ad libitum diſponere poteſt. c.48. n.1. pag.100

Hoc procedit ſiue aqua deducatur ex flumine publico, ſiue ex prædio, aut loco priuato. cap.48. n.2. pag.100

Aqua ad flumen publicum reuerſa, efficitur publica per commixtionem. c.48. n.4. pag. 100

Nemo ius aquæ ducendæ præſcribere poteſt, niſi doceat ſe illà vſum fuiſſe iure ſeruitutis; non autem iure familiaritatis. c.48. n.5. pag.100

Aquæ poſſeſſio non procedit, niſi ſcientia aduerſarij probetur. c.48. n 6. pag.100

Iure ſeruitutis aquam poſſidere dicitur, qui illam deducit opere manufacto, ſi tale opus factum fuerit in prædio illius contra quem prætendirur poſſeſſio. c.48. n.8. pag 100

In materia aquatum attendenda eſt cooſuetudo, & temporis antiquitas. Intellige vt hîc, num. 10. vt procedat, quando inferior præſcripſit ius aquæ ducendæ. c.48. n.9. pag.100

Quando agitur de publica vtilitate noo poteſt impepediri aquatum deriuatio. c.48. n.11. pag.100

Çonceſſio aquæ facta à Principe, intelligitur ſine præiudicio iurium tertij. cap.48. n.12. intellige vt n.13. pag. 100

Quando tertio ius eſt quæſitum ante conceſſionem. ibid. pag.100

Si aqua duobus ſufficere poteſt, prima conceſſio non impedit quin aqua alteri etiam concedatur. c. 48. num.14. pag.101

Aqua dicitur ſufficere duobus, quando illius vſus diuidi poteſt per tempora. c.48. n.15. pag.101

Quamuis aqua duobus ſufficere poſſit, ſi tamen ex reſtagnatione fiat præiudicium molendino ſuperiori non ſubſiſtit ſecuuda conceſſio. cap.48. n.16. pag. 101

Aquam turbidam ad impinguanda prædia nemo accipere prohibetur. c. 48. n.17. pag.101

Conceſſio aquæ generaliter facta intelligenda eſt de ea, quæ ſupereſt deducto vſu publico. cap.48. n.18. pag.101

Conceſſio aquæ per Principem facta, nulla eſt, ſi ex ea oriatur publicum incommodum. cap. 48. n. 19. pag.101

Aqua ad publicos fontes deſtinata, non poteſt pro hortorum deliciis per meatus ſubterraneos diuerti. cap.48. n.20. pag 101

Aquam nemo per vias publicas ſine ſpeciali Principis licentia deducere poteſt. c 48. n.21. pag.101

Aquam ad meum prædium cuniculo, vel foſſa deducere poſſum. ibid. n.27. pag.101

Venas aquæ in ſuo prædio quilibet incidere poteſt. Ibid. n.28. pag.101

Solitum aquæ curſum poſſum impedire per opus factum in meo prædio, ſi nulla ſeruitus ſit conſtituta. c.48. n.30. pag.101

Qui eſt dominus fundi, eſt quoque dominus aquæ. c.48. n.31. pag. 101

Pro aquis & fontibus dantur interdicta poſſeſſoria. c.48. n 32. pag.101

Pro aquis, datur interdictum de aqua quotidiana & æſtiua. c.48. n.33. pag.101

Aquarium.

Aquarium quod clandeſtinè fieri potuit, non probat proprietatem parietis. c.88. n.11. pag 198

Argumentum.

Argumentum à contrario ſenſu facilè retorquetur. c.55. n.36. pag.125

Argumentum à contrario ſenſu nunquam ſumitur ad correctionem alterius partis teſtamenti. c.87. n.15. pag.197

Argumentum à contrario ſenſu debet ſtrictè & ſecundùm limites verborum accipi. c.98. n.9. pag.217

Ex argumento à contrario ſenſu non poteſt colligi diſpoſitionis, ſed duntaxat excluſio. c. 98. num. 10. pag.217

Datur medium inter excludere, & vocare. Ibid. n.11. pag.217

Oſtenditur quòd tria ſpecialia contra iuris diſpoſitionem in eodem caſu concurrerent, ſi argumentum à contrario ſeuſu non caperetur præciſè iuxta limites verborum. c.98. n.13. pag.217

Articulus iuris difficilis & intricatus æquipararur quæſtioni facti. c.53. n.17. pag.119

Augmentum.

Augmenti eadem debet eſſe ratio & decrementi monetarum, tam quoad debitorem, quàm quoad creditorem. cap. 1. num. 14. pag. 2. & cap. 3. n.62. pag.10

Augmenti & decrementi monetarum æquale debet eſſe dubium. c. 1. n.35. pag. 5

Augmentum & decrementum monetæ ſtante partium cooueotione; dicitur euenire per accideos. cap.2. num.42. pag.7

Augmeotum pertinet ad liberos primi matrimonij ſi

ex

ex illo proueniat , in eo tantùm in quo eſt lucratiuum. c.46. n.2. pag.95

Augmentum quod maritus lucratur non capitur ſolùm ſuper dote , ſed etiam ſuper omnibus bonis vxoris. c.46. n.6. pag.95

Creditum ſeu nomen augmenti dotalis debitum marito conſideratur vtì res inanimata exiſtens in bonis mariti,ita vt illius compenſatio cum dote fieri nequeat in præiudicium creditorum. cap.46. n.10. pag.96

Authoritas.

Authoritas pro integratione requiſita non poteſt interponi ad proprium commodum , ſicut nec alia quælibet quæ præſtatur ratione officij. c.63. n. 18. pag.148

Authoritas patris requiritur ad integrandam perſonam filij in caſibus in quibus patri competit vſuſfructus. c.63. n.10. pag.148

Contractus facti ſine authoritate paterna , in caſibus in quibus pater habet vſumfructum adeo nulli ſunt ; vt nec iuramento roborentur cap.63. n.21. pag.148

Aurei.

Aureorum quis fuerit valor annis 1475. & 1488. c.4. num.4. pag.11

Aurei valore mutato,mutantur etiam rerum omnium pretia. c.6. n.4. pag.13

Aurei æſtimatio vtrùm taxationis, vel demonſtrationis gratiâ facta ſit ; variæ ſunt DD. ſententiæ ,ex quibus bona fides ad præſcribendum oritur.cap.6. num.7. pag.13

Aurei in auro per ſexaginta ſolidos æſtimati ; ita vt ſexaginta ſolidi , aureum in auro conficiant , quomodò ſoluendi. c.6. n.10. pag.14

Quando conuentum fuit ſolutionem fieri in aureis monetæ currentis , quæ ſit vis horum verborum *monetæ currentis*. c.6. n.11. pag.14

Si aurei ſimpliciter promiſſi fuerint, admittitur debitor ad ſoluendum æſtimationem : ſed ſi promiſſio ad certam ſpeciem , vel ad ſubſtantiam etiam auri referantur , auri ſubſtantia ſoluenda eſt ; veluti ſi dictum fuerit de aureis in auro. c.13. n.2. pag.22

Aureorum interpretationem Latino idiomate eſſe diuerſam, & *des escus* , gallico ſermone.c.13.n.10. pag.23

Aureis Solis , aut illorum valore legato, ſufficit æſtimationem præſtare. c.14. n.13. pag.26

Aurum.

Aurum perfectiſſimum , ſub quo titulo & quibus caractis confici debeat. c.12 n.3. pag.20

Proportio auri , & argenti, quæ ſit iuxta ordinationes Regias Ibid. n.7. pag.21

Quando obligatio reſpicit certum auri pondus , illud præſtandum eſt , aut ſaltem illius æſtimatio tempore ſolutionis. c.12. n.11. pag.21

Si aurum ad pondus legatum ſit, non habito reſpectu ad ſpeciem , debetur æſtimatio temporis ſolutionis : ſi verò habito reſpectu ad certam ſpeciem ſiue monetæ , ſiue auri facti non ſignati , ſiue auri infecti ſpecies , iſta præſtanda eſt. c.13.n.13.pag.23

B

Baiulus.

BAiulus in cauſa ſui Domini poteſt allegari ſuſpectus. c.40. n.17. pag.84

Baro.

Barones impropriè dici poſſunt quibus competit iuriſdictio ciuilis & criminalis , cum mero & mixto imperio ; niſi & alia concurrant , de quibus ibid. cap.34. num.6. pag.73

Bartholus.

Bartolus in *l. Paulus. num.* 10. *ff. de ſolut.* ſaluatur à contrarietate. c.17. n.8. pag.31

Beneplacitum.

Beneplacitum Apoſtolicum in alienatione requiſitum non dicitur ſolemnitas formalis contractus , ſed effectualis : quia poteſt interuenire poſt contractum. c.56. n.18. pag.133

Bona.

Bonorum meorum appellatione continentur omnia quæ ego poſſideo. c.50. n.31. pag.116

Bona patri donata contemplatione matrimonij , reſpectu nepotum dicuntur aduentitia. c 55. num.1. pag 223

Bona Vniuerſitatis non ſunt propriè communia,quia alienari poſſunt. c.60. n.10. pag.141

Quæ ſit differentia inter bona quæ publica ſunt proprietate , & ea quæ ſunt in vſu publico. c.60. n.11. pag.141

Bona vacantia pertinent ad fiſcum , ſi quis nullo relicto hærede moriatur : nec non omnia bona herema , & à nemine poſſeſſa. cap. 71. num. 15. pag.164

Si bona poſſideantur per feudatarium præſumendum eſt illa à Principe fuiſſe poſſeſſa tempore conceſſionis & tradita feudatario per Principem. Ibidem num.17. pag.164

Bona herema & paſcua quæ non poſſidentur per Communitatem , ſed per Dominum ; præſumuntur eſſe Domini. c.71. n.19. pag.164

Bona in locum alienatorum ſubrogata veniunt in reſtitutione fideicommiſſi. c.87. n.12. pag.297

Bona Fides.

Bona fides omninò requiritur in eo, qui vult modum ſeu monetæ formam præſcribere.c.4. n.2. pag.11

Bonitas.

Bonitas monetæ intrinſeca in quo conſiſtat. c.1. n.1. pag.1. & c.2. n.30. pag.5

Bonitas monetæ intrinſeca debet conſiderari etiam in moneta imaginaria. c.1. n.2. pag.1

Promiſſio reſtituendi in non minori bonitate monetæ , ſonat in reſtitutionem earumdem ſpecierum. c.1. n.13. pag.2

Bonitas extrinſeca quæ dicatur. c.s. n.31. pag.5

Bonitas intrinſeca ſimul & extrinſeca monetæ promitti poteſt in reſtitutione cenſus. cap.2. num.33. pag.5

Si in eadem oratione fiat mentio bonitatis intrinſecæ, & extrinſecæ ; eadem circa vtramque debet eſſe diſpoſitio. c.3. n.53. pag.9

Quid in Gallia & Hiſpania circa bonitatem extrinſecam monetarum obſeruetur. c.3. n.68. pag.10

Brunus.

Bruni mens explicatur in *tract. de monet.limit.*8. *n.*5. & Scacc. *de commerc.* §.2. *gloſ.*5. *num.* 187. & 188 c.17. n.9. pag.31

Bulla.

Bulla in Cœna Domini aduerſùs Romanam Eccleſiam præſcribi prohibet. c.25. n.20. pag.54

Quo tempore cœperit hæc Bulla publicari.c.25.n.21. pag.54

Bellus.

Explicatur conſilium 103. D.Ludou. Belli. c.25. n.22. pag 54

C

Caducitas.

CAducitati res ſubiacere non poteſt , cuius totum dominium eſt penes debitorem. c.79.n.14.p.181

Caducitas non incurritur ſi filia marito in dotem conſtituerit bona emphyteutica, in quorum conceſſione ipſa fuit comprehenſa, cùm ſit proprium patrimonium vxoris. c.80. n.29. pag.149

Cancellatio

Cancellatio inſtrumenti ſolo verbo facta, illud deſtruit & euacuat. c.68. n.23. pag.158

Capicius.

Capicij Latro *deciſio* 34. *per totam* explicatur. c.100. num.27. pag.223

Caſtrum.

Caſtrum in quo nulli ſunt habitatores, propriè feudum quaternatum dici non poteſt. c.34.n.7.pag.73

Caſtri appellatione etiam territorium continetur. cap.75. n.16. pag 170

Tunc maximè cum Caſtro vendita ſeu conceſſa iuriſdictio cenſetur, quando conceſſio procedit à perſona priuata, ſecùs ſi à Principe. cap.84. num.14. pag.191

Si tamen coniecturæ vel probationes ſint in contrarium etiam in conceſſione facta à priuato, non comprehenditur iuriſdictio. c.84. n 15. pag.191

Venditor exprimendo ſe vendere Caſtrum cum iuriſdictione, ſi illi non competat, tenetur de euictione vti vendens reio ad alium ſpectantem. c.84. num.17. pag.191

Quando Caſtrum venditur tanquam quid vniuerſale cum ſua iuriſdictione, & pertinentiis, venit iuriſdictio & alia acceſſoria: ſecùs ſi vendatur tanquam res particularis. c.84. n.18. pag.191

Cautio.

Cauere tenetur regulariter hæres grauatus de reſtituendo fideicommiſſum. c.70. n.1. pag.162

Pater vel mater grauati de reſtituendo fideicommiſſum, non tenentur cauere. c.70. n.2. p.162. quod an verum ſit, vide inferiùs. n 17. pag.162

Cautio de fideicommiſſis præſtandis eſt in vſu quoad mobilia, & pecunias, non quoad immobilia. c.70. num.8. pag.162

Cautio per hæredem grauatum præſtanda eſt de bonis fideicommiſſi ſeruandis, & non deteriorandis, & de dolo malo abfuturo, & de reſtituendo bona caſu reſtitutionis adueniente. c.70.n.10. pag.162

Cautio fideicommiſſi nomine præſtari debet idonea, datis pignoribus, vel fideiuſſoribus. c.70. num.11 pag.162

Si hæres grauatus ſolùm afferat iuratoriam cautionem, peti poteſt per fideicommiſſarium vt mittatur in poſſeſſionem bonorum. c.70.n.12. pag.162

Cautio iuratoria non admittitur, quando alio modo partibus poteſt eſſe conſultum; veluti per depoſitum, vel aliis modis. c.70. n.13. pag.162

Quod dicitur hæredem teneri cauere tantùm pro poſſibilitate, intelligendum eſt vt procedat quoad immobilia: nam quoad mobilia & pecunias debet cauere idoneè. c.70. n.14. pag.162

Cautio admittitur pro poſſibilitate quando agitur de Regno vel Ducatu. c.70. n.15. pag 162

Idem dicendum eſt ſi ageretur de tam magno & amplo patrimonio, vt impoſſibile eſſet reperiri fideiuſſorem. c.70. n.16. pag.162

Quando mater, aut alius grauatus non poteſt cauere idoneè, mittitur fideicommiſſarius in poſſeſſionem bonorum cauſâ rei ſeruandæ, vel prouidetur partibus per depoſitum, ſeu ſequeſtrum apud perſonam idoneam. cap.70. num.17. pagin.162

Cæcus.

Cæci teſtamenti quæ ſit forma, & praxis. Remiſſiuè. cap.81. n.12. pag.185

Cenſus.

Cenſus conſtitutio nulla eſt, ſi pretium non fuerit tranſlatum in venditorem cenſus. cap.32. num.10. pag.69

Quando nihil conuentum fuit in pacto redemptiuo, reſtitutio ſortis fieri poteſt in quacumque moneta non reprobata, habito reſpectu ad bonitatem intrinſecam tempore venditionis cenſus, & ad extrinſecam quæ eſt tempore redemptionis. cap.17. num.2. pag.30

Cenſus quidam alij ſunt merè reales, alij verò habentes annexam obligationem perſonalem. cap.39. num.14. pag 82

Cenſus habentes annexam obligationem perſonalem, conſtituunt partem pretij ad effectum ſolutionis laudemij. c.39. n.15. pag.82

Cenſus imponi poteſt ſuper bonis patrimonialibus Communitatum. c.60. n.13. pag.141

Hæres regulariter tenetur redimere cenſum ſuper re legata ſpecialiter impoſitum, quando teſtator illud ſciebat. c.61. n.1. pag.142

Ampliatur vt procedat, ſiue cenſus fuerit impoſitus ante, ſiue poſt legatum factum. cap.61. num.2. pag.142

Maxima differentia eſt inter cenſus creatos iuxta formam Bullæ, & eos qui in ſtatu Auenionenſi frequentantur, vbi Bulla non eſt vſu recepta. cap.61. num.5. pag.142

Bulla Pij V. quæ requirat circa impoſitionem cenſus ſuper certo prædio. c.61. n.6. pag.143

Ex Bulla Pij V. licèt in contractu cenſus vltra certum prædium adſit obligatio generalis omnium bonorum; ſi tamen prædium pereat, perimitur quoque cenſus ſuper eo impoſitus. c.61. n.8. pag.543

Cenſus iuxta formam Bullæ creatus inhæret prædio, & dicitur de illius pertinentiis paſſiuis. c.61. num.9. p.143

Cenſus qui non fiunt iuxta formam Bullæ, dicuntur eſſe de pertinentiis perſonæ, non prædij. cap.61. num.10. p.143

Cenſus iſti in quibus Bullæ forma non ſeruatur, dicuntur ius à re abſtractum, & ſunt de loco vbi ſolutio deſtinata fuit. Ibid.n.11. p.143

In noſtris cenſibus ſola actio pro exigendis fructibus conſideratur, nec aliquod ius reale ſuper re obnoxia cenſui acquiritur. Ibid. n.12. pag.143

Quod ad realitatem cenſus fieri debet differentia inter eum qui redimibilis eſt, & reſeruatiuum. c.61. num.13. p.143

In dubio, contractus potiùs cenſualis iudicandus eſt, quàm emphyteuticus. c.79. n.6. p.181

In contractu cenſuali, dominium prædij ſeruientis eſt apud ſoluentem, non autem apud eum cui ſoluitur. cap.79. n.7. p.181

Verba impropriantur ad efficiendum contractum potiùs cenſualem, quàm emphyteuticum. c.79. n.8. pag.181

Cenſum ex cenſibus decurſis conceptum inualidam eſſe multi DD. exiſtimant. c 97. n 2. p.215

Contrarium verius eſt, quando agitur de vero intereſſe debito. c.97. n.3. pag.215

In cenſu verum debitum præcedens vim habet numerationis, vbi Bulla non eſt recepta. cap.97. num.5. pag.215

Cenſus decurſos ceſſante Bulla in ſortem conuerti poſſe verius eſt, dummodò ceſſet deprauata intentio. c.97. n.6. p.215

Pignora capi poſſunt pro ſecuritate cenſus annui, quando adeſt ſpes luitionis; ſecùs ſi illa ſpes non adſit. c.97. n.8. p.215

Impoſi

Impoſitio cenſus ſuper re aliena validatur; ſi Dominus illius rei, conſenſum poſtea præbeat; vel alia ſint bona æquiualentia hypothecata. Ibid. num.10. pag.215

Idem obtinet ſi non quidem res ſit aliena, ſed alicui reſtitutioni obnoxia. ibid. n.11. pag.215

Si tamen cenſum imponens doloſè ſe geſſerit, poteſt agi ad ſortis reſtitutionem loco damnorum & intereſſe, ac ad contractus annullationem c.97.n.12. pag.215

Si quis ſcienter ſuper re aliena tanquam propria cenſum impoſuerit, conſenſus proprietarij ſuperueniens non reddit validum illum contractum. c.97. num.13. pag.215

Intellige vt locum habeant prædicta ex mente aliquorum, ſi cenſus fuerit impoſitus ſuper certo prædio, non autem generaliter quando ſuper omnibus bonis debitoris, vel ſuper pluribus aliis prædiis idoneis. e.97. n.14. pag.215

Sed tamen hoc caſu vnum ſaltem prædium cum ſuis confinibus debet deſignari. c.97 n.15. p.215

Deſignationem certi prædij cum ſuis confinibus, etiam vbi Bulla Pij V. non eſt recepta, eſſe neceſſariam in cenſu, quidam tenent. cap.97. num.16. pag.215

Deſignationem certi prædij cum ſuis confinibus in locis vbi Bulla Pij V. non eſt in vſu, neceſſariam non eſſe verius eſt. c.97. n.17. pag.215

Ceſſio.

Cedere iura poſſunt omnes, quibus à lege prohibitum non eſt. c.32. n.1. pag.69

Omnis actio ſiue directa, ſiue vtilis, cedi poteſt. c.30. num.2. pag.69

Quamuis cedens nomen debitoris promiſerit euictionem ceſſionario, non tamen tenetur de idoneitate & ſufficientia debitoris ceſſi, ſed ſufficit quòd præſtet veritatem nominis ceſſi. c.49. num.1. pag.104

Ampliatur etiamſi ceſſio facta fuerit cum clauſulis ampliſſimis non excedentibus metas euictionis. e.49. n.2. & n.5. pag.104

Cedens tenetur de bonitate hypothecatum & ſufficientia debitoris ceſſi, habito reſpectu ad tempus ceſſionis; quamuis id non eſſet expreſsè promiſſum. c.49. n.10. pag.104

Hoc procedit ſi ceſſionarius ignorabat inſufficientiam debitoris ceſſi; ſecùs ſi ſciuiſſet illum non eſſe ſoluendo. c.49. n.11. pag.104

Intellige dummodò ignorantia ceſſionarij fuerit probabilis. c.49. n.12. pag.105

Probabilis ignorantia ſuffragatur ceſſionario; quamuis etiam cedens ignotaſſet inſufficientiam debitoris ceſſi tempore ceſſionis. c.49. n.13. pag.105

Si ceſſio facta fuerit pro dote, ignorantia quamuis culpoſa ſuffragatur ceſſionario fauore dotis. c.49. num.14. pag.105

Ceſſio limitata ad ſummam principalem non extenditur ad intereſſe. e.21. n.17. pag 45

Ficta ceſſio iurium non poteſt induci, niſi fictio habeat fundamentum aliquod reale. c.29. n.13. p.60

Ceſſione iurium opus non eſt in actione perſonali. cap.29. n.11. pag.61

Ceſſio iurium facta tertio, emptori ſoluenti de pretio bonorum venditorum, non valet tanquam ceſſio, ſed habet tantùm vim liberationis. cap.32. num.9. pag.69

Nemo poteſt acquirere ceſſionem iurium aduerſus illum, quem inuitum liberauit. c.32. n.11. pag.69

Ceſſio facta ſoluenti de pretio bonorum venditorum valida eſt, quando ſolutio facta fuit nomine, & tanquam de pecuniis emptoris, qui voluit ſibi iura acquirere præcedente pacto ſubrogationis & ceſſionis faciendæ. c.32. n.12. pag.69

Quando ceſſio dicatur facta per viam ſimplicis aſſignationis, & quando per viam ſolutionis ſeu dationis in ſolutum. c.49. n.4. pag.104

Ceſſio tranſlatiua non poteſt fieri ſine præuia acceptatione: ideo donationis naturam induit. cap.57. num.15. pag.134

Ceſſio bonorum.

Qui bonis ceſſit poteſt recedere à ceſſione, & ſe defendere aduerſùs creditores. c.66. n.4. pag.155

Ceſſionarius.

Ceſſionarius Domini directi non habet vim attractiuam pro conſolidatione dominij vtilis cum directo, cum illa affixa ſit oſſibus ipſius domini directi, & ab illo inſeparabilis. c.66. n 19. pag.154

Ceſſionarius domini directi ſolam habet actionem confeſſoriam pro iure retentionis. e.66. n.25 p.154

Res dicitur integra quoad ceſſionarium domini directi, donec in eius fauorem lata fuerit ſententia pro iure prælationis, & facta actualis pretij reſtitutio. cap.66. n.26. p.154

Non obſtante promiſſione bonitatis, ceſſionarius tenetur facere ſuas diligentias c.49. n 44. p.106

Ampliatur vt procedat, etiam ſtante clauſula *de fournir & faire valoir*, vel etiam *de prendre à ſoy*. c.49. num.45. p.106

Tenetur creditor, cùm ceſſio facta eſt, facere diligentias vſque ad bonorum debitoris ceſſi ſubhaſtationem. e.49. n.46. p.106

Item tenetur denunciare cedenti vt veniat ad defendendum. c.49. n.47. p.106

Limita niſi in inſtrumento onus denunciationis fuerit remiſſum. e.49. n.48. p.106

Quando ceſſionarius agit actione ceſſa, non eſt neceſſaria denunciatio. c.49. n.49. p.106

Si ceſſionarius nominis fuerit in culpa, propter quam debitor ceſſus factus eſt minus idoneus, ipſi imputandum eſt. c.49. n.52. p.106

Clauſula.

Clauſula rebus ſic ſtantibus non procedit in iis, quæ augmentum vel diminutionem recipiunt. cap.1. num.26. p.4

Clauſula *ſiue moneta creſcant, ſiue decreſcant*, non eſt neceſſariò exprimenda pro validitate pacti de reſtituendo in eadem bonitate. c.3. n.63. pag.10

Clauſula *ſans aucuns patats* appoſita poſt promiſſionem certarum ſpecierum, non alterat principalem diſpoſitionem. c.5. n.4. p.12

Clauſulam *en bonnes & groſſes eſpeces, ſans aucuns patats*, non alterare diſpoſitionem præcedentem, in qua clarè promiſſa eſt reſtitutio earumdem ſpecierum, probatur exemplo familiari. cap.18. num.2. pag.33

Oſtenditur per illas clauſulas obſeruari iuſtitiam, & æqualitatem inter debitorem & creditorem; & quod ſi non intelligeretur de eiſdem ſpeciebus, magnum detrimentum & iniuſtitia oriretur aduerſùs creditorem. c.18. n.8. pag 33

Refertur fuiſſe iudicatum pro validitate & iuſtitia dicti pacti, & debitorem fuiſſe condemnatum ad ſoluendum in iiſdem ſpeciebus in contractu cenſus particulariter dinumeratis, & ſententiam fuiſſe executioni demandatam. c.18. n 9. p.33

Clauſula *non moindres*, æquè reſpicit fauorem debibitoris & creditoris. c.18. n.4. p.33

Clauſula *quorum tenores, &c.* facit vt actus enunciatus habeatur pro inſerto ad longum in reſcripto. e.19. n.8. pag.41

Clauſula in reſcripto appoſita, per quam fit relatio ad inſtrumentum conficiendum, fortior eſt illâ quæ fit ad iam confectum: quia prima relatio eſt vera, ſecunda verò ficta. c. 19. n.9. pag.41

Clauſula inueſtituræ *cum furnis & molendinis*, &c. quid importet. c. 41. n.17. pag.87

Clauſula *cum aquis, & aquarum decurſibus*, in inueſtitura quid operetur. c.48. n.24. p.101

Liberatio facta creditori cum clauſula *& moyennant ce a quitté*, quem effectum producat. cap. 49. n.6. pag.104

Clauſula *& moyennant ce*, &c. quid operetur, ſiue per viam conditionis, ſiue per viam modi adiecta dicatur. c.49. n.7. pag.104

Clauſula *garantie*, vtrùm impedimenta tam iuris quàm facti comprehendat. c.49.n.18. pag.105

Concluditur clauſulam *garantie*, ſola iuris impedimenta continere. Ibid. n.19. pag.105

Quid ſi dictum fuerit *garantir de tous troubles & empeſchemens*. Ibid. n.20. pag.105

Quid inferat clauſula *prendre à ſoy*, in inſtrumento ceſſionis appoſita. Ibid. n.22. pag. 105

Quid de clauſula *fournir & faire valoir tant en principal, qu'arrerages*. c.49. n.23. pag.105

Quid importet clauſula Gallica *fournir & faire valoir*. ibid. n.21. pag.105

Quid ſi clauſulæ *fournir & faire valoir tant en principal, qu'arrerages*, addatur clauſula *tant & ſi longuement que la rente aura cours*. c.49. n.14. pag.105

Clauſula *eſtre de bon & exigible debte*, quid importet. c 49. n.25. pag.105

Clauſula *faire auoir & fournir*, quid importet. cap.49. num.32. pag.105

Si donator dixerit ſe donare etiam rem, vel ſummam, adiectâ clauſulâ *à prendre ſur tous ſes biens*, vtrùm cenſeatur donaſſe de bonis propriis tantùm. c. 50. num.28. pag.110

Clauſula *ſaluo iure impertinentium*, non debet apponi ſi articuli ſunt impertinentes notoriè. c.53. n. 31. pag.119

Clauſula *ius & iuſtitiam* non operatur circa remedia contraria intentioni articulantis. c.53.n.32. p.119

Clauſulæ ſalutares in articulis non faciunt vt comprehendatur poſſeſſorium, quod fuit ſuſpenſum. cap.53. n.33. pag.119

Clauſula *pro ſe, & ſuis*, comprehendit etiam hæredes extraneos, quando conceſſio facta fuit in contractu. c.55. n.6. pag.123

Clauſula illa *fauore liberorum*, continet cauſam impulſiuam, non finalem. c.55. n.26. pag.124

Eadem verba continent demonſtrationem, non diſpoſitionem. Ibid. n.27. pag 124

Clauſulam *cum ſuis iuribus & pertinentiis* adiecta legato certæ rei; vtrùm comprehendat iura tam actiua, quàm paſſiua. c.61. n.3. pag.142

Clauſula prædicta non continet iura paſſiua, quando ex coniecturis conſtat de contraria voluntate teſtatoris. c.61. n.4. pag.142

Clauſula *ita quòd ſpecialitas generalitati non deroget*, cuius ſit efficaciæ in cenſibus qui apud nos venduntur. c.61. n.7. pag.143

Clauſula illa *vt omnis ſcrupulus auferatur*, quid importet. c.68. n.13. pag.158

Verba ſolam confeſſionem importantia probant realem numerationem, ſi addita in inſtrumento fuerit clauſula illa, *in præſentia mei notarij & teſtium*. cap.68. n.22. pag.158

Stante clauſula *ſolutis priùs*, debet omninò præcedere ſolutio. c.75. n.13. pag. 170

Clauſula *renunciationis omni legum auxilio*, non poteſt extendi ad ius poſtea ſuperueniens. cap.83. n.7. pag.189

Clauſula *cum ſuis iuriſdictionibus*, intelligitur ſi & quatenus de iure competunt venditori. c.84. n.20. pag.191

Hoc procedit dum agitur de conceſſione facta à Principe; ſed in tranſlatione facta à priuato, continetur iuriſdictio. c.84. n.21. pag.191

Conceſſio facta cum clauſula *adinſtar feudorum ruſticorum*, potiùs ſonat in emphyteuſim. c.86. n.3. pag.194

Clauſula *pro heredibus quibuſcumque*, reddit emphyteuſim vel feudum merè hæreditarium. c. 86. n. 9. pag.195

Si conceſſio facta fuerit cum clauſulis perpetuitatem denotantibus, præſumitur facta iure hæreditario. cap.86. n.17. pag. 195

Si conceſſio facta fuerit cum clauſula, *ita quod quandiu extabunt maſculi, fœmina non ſuccedant*: vel ſi dictum fuerit, *pro te, & ſucceſſoribus quibuſcumque tam maſculis quàm fœminis*: vtrùm illud deroget naturæ feudi hæreditarij. c.86. n.18. pag.195

Clauſula *& quibus dederis*, oſtendit feudum & emphyteuſim eſſe hæreditariam. c.86. n.19. pag.195

Clauſula illa *tam maſculis quàm fœminis*, etiam hæredibus extraneis adaptari poteſt. c.86. n.20. p.195

Si ſubſtitutus fuerit vocatus cum clauſula *à defaut*, maximè cum aliis verbis etiam tractum temporis importantibus, ſubſtitutio eſt fideicommiſſaria. cap.92. n.4. pag.206

Diſtinctio clauſulæ codicillaris, per verba futuri vel præſentis temporis locum habet in poſthumo; non autem in iam nato. c 93. n.9. pag.208

Clauſula *omni meliori modo*, ſupplet vitium præteritionis. c.93. n 10. pag.209

Clauſula *omni meliori modo* habet vim tranſſubſtantiandi actum. c.93. n.11. pag 209

Clauſula *inſtitutionis* omnium prætendentium *in quinque ſolidis*, vtrùm ſuppleat vitium præteritionis. c.93. n.12. pag.209

Clauſula illa *quæ pertinebunt ad ſuperſtitem*, benè adaptantur reſtitutioni ſeriniorum; ſed hoc non obſtat recognitioni & promiſſioni de reſtituendo illorum æſtimationem in contractu matrimonij conuentam. c.95. n.14. pag.212

Clauſula *ſuperuiuentem, vel ſuperuiuentes, inter ipſos*, eſt merè perſonalis, & excludit repræſentationem. c.99. n.9. p.219

Clauſula illa *ex ipſorum propriis corporibus*, eſt perſonalis & contraria repræſentationi. c.99 n.12. p.219

Clauſula illa *leurs enfans*, ſignificant immediatos & proximiores, & ſic excludit repræſentationem. cap.99. n.13. pag.219

Clauſula *ex eorum corporibus* reuocatur in dubium, ſed iuncta cum aliis operatur ad excluſionem repræſentationis. c.99. n.16. pag.219

Clauſula *in ſtirpes, & non in capita*, producit effectum quoad illum gradum & perſonas, inter quas adiecta fuit. c.99. n.30. pag.220

Ex illa clauſula nihil infertur ad alios, ſine ipſa in aliis teſtamenti partibus vocatos. c.99.n.31.p. 220

Per illam clauſulam non fit alteratio gradus, ſed diſpoſitio eaſdem perſonas continet quas contineret, ſi illa clauſula appoſita non eſſet. c. 99. n. 32. pag.220

Vide plura verb. *Dictio*, aut c 99. aut in verbo *Verba*.

Codicilli.

In codicillis tempore peſtis ſæuientis, non minor quàm quinque teſtium numerus requiritur. cap.81. num.13. pag.185

Codicillorum duo ſunt genera, vnum in ſcriptis, aliud verò nuncupatiuum. c.82. n.22. pag.

In codicillis in ſcriptis ſufficiunt quinque teſtes, qui ab ore proprio codicillantis audiuerint illam eiſe ſuam vltimam voluntatem. c.82. n.23. pag.

Collectæ.

Magnum præiudicium oritur in præiudicium ementis bona nobilia, ſi deinde illa reperiantur oneri collectarum ſuppoſita. c.43. n.9. pag.91

Comitatus.

Comitatum Venayſſini qua ratione Summus Pontifex acquiſiuerit: & quòd illum Barones in temporalibus recognoſcant tanquam Dominum immediatum dicti Comitatus, & tanquam Comitem. c.34. n.10. pag.73

Communio Coniugalis.

Communionis pacto ſtante inter virum & vxorem, debita ante matrimonium concepta, & per maritum conſtante matrimonio exacta, non numerantur inter acqueſtus. c.69. n.1. pag.160

Legata gratuita per maritum facta de illius hæreditate, & non de bonis communionis, ſoluenda ſunt. c.69. n.15. pag.160

Si maritus bona antiquis creditoribus viliori pretio diſtracta redemerit, vtilitatem inde prouenientem communem eſſe verum eſt: ſed dubium vtrùm communicari debeat æſtimatio maioris valoris; an verò ipſum prædium, ſeu res redempta. c.69. n.17. pag.160

Verius eſt hoc caſu vxorem ſolam pretij partem prætendere poſſe. c.69. n.18. pag.160

Si de bonis ante matrimonium quæſitis tranſactum fuerit mediante pecunia, illa in communione ponenda eſt. Ibid. n.19. p.161

Si maritus prædium patrimoniale retraxerit, non prædium, ſed pecunia qua retractus factus eſt in communionem venit c.69. n.10. pag.161

Communitas.

A Communitate quæ poſſunt alienari, impropriè publica dicuntur c.60. n.8. pag.141

Communitas vendere poteſt prædia, horrea, & alia ſimilia bona quæ ſunt proprietate publica. cap.60. num.12. pag.141

Quamuis Theatra ſint in vſu publico, tamen Communitas poteſt modum illis vtendi præſcribere c.60. n.16. pag.141

Communitas poteſt impedire facturam ianuæ, per quam eatur ad locum publicum, non ſolùm ſi fiat præiudicium publicæ vtilitati, ſed etiamſi poſſibile ſit illud oriri in futurum. c.60. n.17. pag.141

Comparatiuum.

Quando partes incipiunt à poſitiuo, & comparatiuum ponitur negatiuè; tunc poſitiuum remanet in ſua natura neque alteratur per comparatiuum cap.18. num.6. pag.33

Compenſatio.

Compenſatio augmenti cum dote, fit quidem ipſo iure in præiudicium ipſius mariti; ſed non in præiudicium tertij. c.46. n.11. pag.96

Qui exactum non tenetur reſtituere, non cogitur etiam compenſare. c.46. n.12. pag.96

Compenſatio apponenda eſt per creditorem mariti ante litis conteſtationem, aliàs non poteſt aduerſùs creditores hæredis opponi. c.58. n.23. pag.138

Computa.

Computorum ſolidatio plenam inducit liberationem. c.68. n.26. pag.158

Agens ad reuiſionem computorum non auditur, niſi exhibitis ſcripturis ipſi remiſſis. c.68. n.29. p.159

In redditione computorum poteſt fieri gratificatio administratori, imò & tutori per principalem legitimæ ætatis. c.68. n.30. pag.159

Conceſſio.

Conceſſiones factæ propter benemerita ſortiuntur naturam contractus irreuocabilis. c.44. n.10. p.92

Quando conceſſio facta fuit patri, & filiis; cenſentur duæ conceſſiones in vna occultatæ. c.55. n.3. p.123

Conceſſione duobus factâ, ſi is qui primam obtinuit non curauerit conceſſionem ſuam intimari, rectè ſoluitur laudemium, & capitur inueſtitura à camera vigore ſecundæ conceſſionis, quia directæ actiones remanent penes Cameram. c.67. n.12. p.155

Quando conceſſio procedit à liberalitate concedentis, dicitur adoentitia: quando verò ex pecunia, vel meritis patris, eſt profectitia. c.80. n.4. pag.183

Verba conceſſionis attendenda ſunt, dum quæritur vtrùm conceſſio emphyteuſis facta fuerit ex cauſa oneroſa. c.80. n.6. pag.183

Condictio.

In materia condictionis ob turpem cauſam, pro eodem reputantur recipere, & retinere. c.76. n.5. p.171

Retentio facta per tutorem vt matrimonio pupillæ conſentiat, ſubiacet condictioni ob turpem cauſam. c.76. n.6. pag.171

Conſiderandæ ſunt in hac quæſtione circumſtantiæ, vtrùm quid tutori ſponte datum fuerit, an per extorſionem obtentum, etiam in magna & parua quantitate. c.76. n.8. p.171

Conditio.

Conditio non nubendi ſine conſenſu alterius reiicitur ipſo iure. c.38. n.15. Sed vide n. ſeqq. pag.80

Amplia, etiamſi conditio ad arbitrium boni viri referatur. c.38. n.16. p.80

Non reiicitur conditio de non nubendo ſine conſenſu alterius, quia non eſt contraria libertati matrimonij. c.38. n.17. pag.80

Valida eſt conditio non nubendi ſine licentia alicuius c.38. n.18. p.80

Conditio quæ facilè adimpleri poteſt, adimplenda eſt ſtatim: aliâs habetur pro non impleta cap.67. n.2. pag.155

Conditio poteſtatiua non trahitur retro. cap.67. n.20. pag.156

Filij in conditione poſiti non cenſentur diſpoſitiuè vocati ex eo ſolo quòd poſiti fuerint in conditione in contractu; ſed præterea neceſſe eſt vt concurrant coniecturæ ſufficientes, ex veriori & receptiori ſententia. c.98. n.1. pag.216

Conditiones appoſitæ in contractu donationis, cenſentur potius appoſitæ ad excludendum ſubſtitutos, quàm ad includendum poſitos in conditione. cap.98. n.2. pag.217

Filij in conditione poſiti in contractibus, non poſſunt alienata reuocare; ſed pater donatarius poteſt de bonis donatis ad libitū diſponere. c.98. n.3. p.217

Filij in contractibus ponuntur principaliter in conditione fauore grauati, & in odium ſubſtitutorum. cap.98. n.4. pag.217

Sicut in ſtatutis, ita & in pactis filij in conditione poſiti non cenſentur vocati. c.98. n.5. pag.217

Statutum Vrbis vult filios in conditione poſitos cenſeri vocatos: quod efficit vt Rota nonnunquam pro illorum vocatione in contractibus iudicauerit. cap.98 n.6. pag.217

Ex actibus conditionalibus regulariter non inducitur aliqua diſpoſitio, vel conuentio. Ibid. n.7. pag.217

Filij habent ius tantùm in ſpe, quando ſunt poſiti in conditione etiam in contractibus, id eſt, quatenus patri ſuccedant ex teſtamento, vel ab inteſtato. Ibid. num.8. pag.217

Index Poſterior,

Poſiti in conditione in ſtatutis non cenſentur diſpoſitiuè vocati; ſed tantùm ad excludendum eum qui ſuccedere deberet in defectum ipſorum. cap. 98. num. 15.

Rota Romana iudicauit filios poſitos in conditione in contractibus non cenſeri diſpoſitiuè vocatos, niſi concurrentibus coniecturis legitimis eodem modo quo in teſtamentis. c.98. n.16.

Conductor.

Conductor facto locatoris impeditus aduersùs ipſum agere poteſt pro quocumque damno etiam non intolerabili. c.31. n.38. pag.67

Conductor ſoluens poſt non fruitionem habet actionem ex conducto. c.31. n.41. pag.67. Immò & indebiti condictionem. ibid. n.42. pag 67

Datur hoc caſu repetitio licèt damnum potuerit præuideri. c.31. n 43. pag.67

Conductor conductoris mei non eſt meus conductor. c.59. n.7. pag.139

Confeſſio.

Confeſſio debet acceptari cum ſuis qualitatibus. c.68. n.16. p.158

Confeſſio ad hoc vt præiudicet debet concludere per neceſſe, non per poſſibile. c 68. n.18. pag.158

Confeſſio in dubio explicari debet in fauorem illius qui confitetur. Ibid. n. 9. pag.158

Confeſſio quæ non continet certam quantitatem explicari debet de eo quod minimum eſt. c.68. n.20. pag 158

Confeſſio hæredis quando reſpicit actum proprium ipſius, dum dicit teſtatorem ſuæ fidei aliquid commiſiſſe, probat contra ipſum. c.77. n.31. pag.174

Confidentia.

Confidentiæ magnum eſt argumentum, filiorum pupillaris ætas. c.77. n.18. pag.174

Confiſcatio.

Ad confiſcationem bonorum de iure communi nunquam proceditur contra præſentem, niſi in crimine hæreſis, & læſæ Maieſtatis. c.20. n.10. pag.43

Confuſio.

Confuſio per aditionem hæreditatis non inducitur quoad actiones quæ poſt aditionem natæ ſunt, ſed tantùm quoad eas quæ natæ erant tempore aditionis. c.33. n.10. pag.72

Confuſio inducitur potiùs quàm ficta ſolutio aduerſùs illos qui cum hærede poſt aditam hæreditatem contraxerunt. c.58. n.18. pag.137

Quamuis per aditionem inducatur confuſio, tamen illud non procedit in damnum adeuntis, quia non impedit quin adueniente caſu reſtitutionis, hæres ſua iura & prælegata detrahat. c.85. n.19. p.193

Coniectura.

Coniecturæ non ſunt ſeparatim conſiderandæ, ſed ſimul coniungendæ; & in coniecturis non eſt cum rigore procedendum. c.99. n.17. p.219

Coniuncti.

Coniuncti verbis in conſtitutione admittuntur ad partem alterius coniuncti incapacis. c.92. n.5. p.206

Verbis coniuncti qui, & ex quibus dicantur. c.92. n.6. pag.206

Ad coniunctionem verbalem neceſſe eſt quòd vocati ſint plures ſub eadem oratione eodémque verborum contextu. Ibid. n.7. pag.106

Inter verbis tantùm coniunctos an ſit locus iuri accreſcendi, diſputari poteſt in poncto iuris; ſed affirmatiua ſententia communiter approbata tenenda eſt, tam in iudicando quàm conſulendo. Ibid. n.8. pag.206

Conſcientia.

Conſcientia ſcrupuloſa quæ dicatur. c.68. n.15. p.158

Conſenſus.

Per conſenſum ſuum ſibi præiudicat generaliter quicumque ad rem feudalem poteſt habere regreſſum. c.83. n.4. pag.189

Quod procedit, ſiue conſenſus fuerit expreſſus, ſiue tacitus. c.83. n.5. pag.189

Conſtitutio.

Qui dicit conſtitutionem eſſe vſu receptam, illud probare tenetur, quando non conſtat de initio obſeruationis. c.20. n.6. pag.42

Conſtitutio generalis non afficit ignorantes, niſi fuerit publicata in qoalibet prouincia; nec ſufficit quod fuerit Romæ publicata. c.20. n.7. pag.42

Ad excuſandum à pœna conſtitutionis Extrauagantis non notæ, probabilis eſt ignorantia. cap.20. n.8. pag.42

Conſtitutio Principis generalis continens pœnam, quoad caſus non expreſſos recipit interpretationem à iure communi. c.20. n.9. pag.43

Conſuetudo.

Conſuetudo generalis inter mercatores magni eſt momenti, quando tractatur de forma ſolutionis faciendæ. cap.7. n.7. p.15

Ex conſuetudine generali vna monetæ ſpecies ſolui poteſt pro alia, & hoc quomodò intelligendum ſit. Remiſſiuè. cap.13. num. 1. p. 22. & c.17. n.4. p.30

Conſuetudines omnes in Gallia ſunt reales, & ad ſua territoria limitata. c.33. n.4. p.71

Conſuetudo permittens legatum mobilium, permittit legatum de pretio proueniente ex bonis venditis. c.33. n 6. p.72

Conſuetudo multùm poteſt in materia electionum conſularium. c.62. n.8 p.145

Quæ requirantur ad probandam conſuetudinem, quâ filij familiâs teſtandi facultatem habeant. cap. 78. num.7. p.179

Conſulatus.

Ad Conſulatum ſi quis electus fuerit ante 25. annum completum non poteſt exercere; nec ſufficit illum attigiſſe. c.62. n.2. p.145

In aliis autem muneribus qoibus non eſt annexa adminiſtratio, ſufficit attigiſſe annum 25. cap.62. n.3. pag.145

Deficientibus aliis capacibus minor ad Conſulatum eligi poteſt. Ibid. n.4. p.145

Conſuetudine poteſt indoci vt minor Conſulatum exerceat. c.62. n.5. p.145

Qui liberos habet poteſt eſſe Conſul, quamuis minor; & de 25. annis tot tolluntur, quot adſunt liberi. cap.62. n.6. p.145

Contractus.

Contractus alienationum in quibus requiruntur ſubhaſtationes, dicuntur fieri in ſcriptis: & ſi ab illis recedatur ante confectam ſcripturam, nulla debetur gabella, vel laudemium. cap. 37. num. 12. pag.78

Qui contraxit cum perſona prohibita, poteſt nihilominus ab eadem liberationem obtinere. c.68. n.11. pag.157

Contractus talis declarandus eſt, qualem partes illum nominauerunt c.79. n. 1. p.180

Contradictor legitimus. Vide in verbo *Legitimus.*

Conuentio.

Conuentio ſuper certa monetæ ſpecie videtur quædam tranſactio ſuper futuræ variationis periculo. c.3. n.66. p.10

Conuentio præcedens de reſtituendo pecuniam exhibitam probatur coniecturis. cap. 90. n.4. pag.202

Conuen

Conuentio præcedens præſumitur propter vicinitatem actuum.c.90.n.4. p.202

Creditor.

Creditor acceptans litteras loco ſolutionis habet præſumptionem contra ſe poſt lapſum triginta dierum. c.90.n.9. p.203

In dubio interpretatio fieri debet contra creditorem. c.3.0.47. p.8

Creditor recipiens ſolutionem in moneta indebita, ſibi non præiudicat ſi fuerit proteſtatus. c.11. n.3. pag.19

Creditor conſentiens bona ſui debitoris liberari ſub haſt a, nullâ reali pretij numeratione interuenien te, cenſetur remiſiſſe hypothecam ſibi aliàs competentem ſuper bonis ſui debitoris. c.21. o.21. pag.46

Soluens priori creditori non ſuccedit in eius locum, ſi illius hypotheca fuerit per nouationem extincta c.21.n.22. p.46

Creditor poſterior intentans remedium iuris offerendi, & ſoluens anteriori creditori, in illius locum ſuccedit, etiam abſque ceſſione iurium. c.29. n.1. pag.59

Creditores qui ante hæreditatem aditam contraxerunt cum hærede, ſunt præferendi creditoribus hæreditariis.c.58.n.5. p.137

Creditor chirographarius cogitur venire in tributum cum aliis pariter chirographariis, non obſtante recognitione facta per debitorem decoctum, vel qui ſe præparabat ad decoctionem. cap.72. num.5. pag. 165

Crimen.

Crimen læſæ Maieſtatis non committitur aduersùs Principem extraneum in caſu fabricationis monetæ,aut ſimilibus. cap.20.n.11. p.43

D

Damnum.

Damnum quod dicatur intolerabile in materia locationis. c.31. n.8. p.65

Refellitur cautela aliquorum volentium colonum liberari, offerendo locatori omnes fructus. c. 31. num 9. p.65

Dicta cautela non eſt etiam admittenda; quamuis locatio pro vno anno duntaxat facta fuerit. cap. 31. num. 10. p.65

Quando damnum conductoris eſt notorium, ceſſat priuilegium Cameralis obligationis. c.31.num.34. pag.67

Damnum attendi debet non ſolùm quod eſt in actu, ſed etiam quod eſt in potentia. cap. 60. num. 18. pag. 141

Debitor.

Debitorem aliud eſt eſſe extinctionis, aliud ſortis principalis cenſus. c.9.n.9. p.17

Debitor debitoris mei quando poſſit executiuè conueniri. c.59.n.13. p.139

Debitor debitoris non poteſt conueniri viâ executiuâ niſi priùs conſtet de debito liquido & exequibili. c.59.n.14. p. 139

Debitor liberatur ſi creditor nomina in ſolutum acceperit ſuo periculo, & fortuna. capit. 90. num. 20. p.203

Decius.

Decij *conſilium* 184. explicatur, & declaratur quomodò procedat. c.96.n 16. p.214

Decoctor.

Inter decoctorem & eum qui proximè decocturus eſt, non debet fieri differentia. c.72.n.2. p.165

Recognitio chirographi, aut aliud inſtrumentum factum per eum, qui infra duos dies decoxit, non præiudicat aliis creditoribus. c.72.n.3. p.165

Inſtrumentum factum per duos menſes ante decoctionem ab eo qui ſciebat debitorem paratum eſſe ad decoctionem, non præiudicat creditoribus. Ibid. n.4. p.165

Recognitio vel aliud inſtrumentum eſt validum,ſi factum fuerit à debitore eodem tempore quo nemo cogitare poterat illum eſſe decocturum. Ibid. n. 6. pag.165

Magna eſt differentia inter debitorem qui decoxit, & eum qui non eſt ſoluendo, ſed debitoribus ſuis ſatisfacere non poteſt. Ibid. n.7. p.165

Ad hoc vt quis dicatur fallitus, neceſſe eſt vt omnia bona ſua remittat in manibus creditorum, & illorum poſſeſſione ac adminiſtratione priuetur. Ibid. n.8. p.165

Decoctor habetur pro mortuo,& periode eſt ac ſi non eſſet in humanis. cap.72. num.9. p.165. & c. 100. num. 19. p.222

Mercator qui receſſit in domum religioſam, non vt creditores fraudaret; ſed vt commodiùs cum illis tractaret; non poteſt dici decoctor, ſeu latitator. c.72.n.13. p.166

Qui vult impugnare contractum, vel alium actum celebratum per eum qui poſt aliquod tempus decoxit; tenetur probare non ſolùm decoctionem, ſed etiam quòd is qui cum tali debitore contraxit, habebat notitiam proximæ futuræ decoctionis. c. 72.n.18. p.166

Quamuis timore futuræ decoctionis debitores conceſſerint dilationem communi debitori, ipſe tamen non expectatâ dilatione ſibi conceſsâ ſoluere poteſt ſuis creditoribus, & talis ſolutio valida eſt, non obſtante quòd facta fuerit pendente dilatione ſibi à creditoribus conceſsâ. cap. 72. num. 19. pag.166

Quando pater decoxit ante ſolutum matrimonium habetur pro mortuo quoad dotis reſtitutionem, & ideo non illi, ſed filiæ dos reſtituenda eſt; quamuis filia non fuiſſet ſola ſtipulata. c.100. num.19. pag.222

Delictum.

Pro vno delicto non eſt pœna duplex imponenda; & ſi impoſita fuerit pœna corporalis,non eſt cumulanda pecuniariâ. c. 20. n.12. p.43

Demanium.

Ad Demanium ſi ſemel Vniuerſitas reclamauerit, non poteſt deinde inuito Principe pœnitere. c.91.n.11. pag.204

Demonſtratio.

Demonſtrationis causâ tantùm valor monetæ cenſetur appoſitus. c.2.n.40. p.6

Depoſitum.

Depoſitarius tenetur eaſdem ſpecies,eumdémque numerum ſpecierum reſtituere, quando ita conuentum fuit. c.8.n.1. p.15

Depoſitarius ſi ſe obliget ad genus, depoſitum dicitur irregulare, & tranſit in naturam mutui. cap. 8. num.2. p.15

In depoſito irregulari, tacitè cenſetur data depoſitario facultas vtendi depoſito. cap. 8. numer. 3. pag.15

Differunt in depoſito, quòd depoſitarius ſe obliget ad idem, vel ad tantumdem reddendum. Ibid.n.4. pag.15

Depoſitarius qui ſe ad tantumdem reddendum obligauit, eſt debitor generis. Ibidem, numer. 3. pag.16

Quando depoſitarius non eſt multùm diues, nec

ſolet pecunias orioſas retinere; cenſetur illi tacitè daia facultas vtendi depoſito. Ibid. num 6. p.16
Pecuniæ diminutio cedit damuo depoſitarij, qui ſe ſimpliciter ad certam ſummam genericam obligauit: eodem modo augmentum cedit eius commodo. cap.8. num.7. p.16
In dubio depoſitum præſumitur factum, vt non idem ſed tantumdem reſtituatur. c. 8. n.8. p. 16

Detractiones.

Detractiones quando poreſt hæres facere, Iudex grauat ſi concedat immiſſionem etiam cum clauſula *detractis detrahendis*. c.53.n.8. p.117

Dictio.

Dictio *tiltre*, quid importet in materia monetali. c.12. num.2. p.20
Dictio *pied* quid ſignificet cum de monetis agitur. Ibidem. num.4. p 20
Quæ ſit vis dictionis *aloy*, apud monetarios. Ibidem. num. 5. p.20
Dictioonum illarum, *Pied. tiltre. aloy*, vis oſtenditur, & ad praxim per exempla deducitur. cap. 12. n.8. pag.20
Dictio Gallica, *& les ſiens*, qooſcumque hæredes comprehendit, ſicut etiam de iure communi. c.35. num.5. pag.75. Sed vide cap. 55. num. 13. & ſequentibus. p.123
Dictio *interim* adiecta legato alimentorum, debet explicari fauore alimentarij. cap. 38. num.1. & 5. pag. 179. & 180
Dictio *interim* explicanda eſt in odium debitoris moroſi. c.38.n.6. p.80
Maximè dum agitur de filio, qui alioquin ſortem ſui legati conſumeret. c.38.n.7. p.80
Per alimentorum præſtationem ſors priocipalis non debet diminui. c.38.n.12. p 80
Dictio *interim*, quandoque ſumitur pro *donec*. c. 38. num.8. p.80
Dictio *ſucceſſores* etiam ad ſingulares extenditur, ſi id negotij natura patiatur. cap. 44. numer. 6. pag 92
Dictio *ſucceſſores* refertur ad quoſcumque, etiam ſingulari iure ſuccedentes, quando agitur de materia tranſitoria ad quoſcumque hæredes, vel ſucceſſores. c.44.n.7. p.92
Dictio *ſed* tanquam aduerſariua, non habet vim illationis ſed potiùs principalis diſpoſitionis. c. 47. num.2. p.97
Dictiones geminatæ *ſemper & perpetuò*, multùm conferunt ad inferendum perpetuum & graduale fideicommiſſum. c.47.n.3. p. 97
Dictio *vendi & alienari*, vtrùm etiam diſpoſitionem teſtamentariam comprehendat. cap. 47. numer. 5. pag.97
Dictio *remaneant, & remanere debeant*, denotant ſucceſſiuam vocationem. c.47.n.8. p.97
Dictio *enfans* æquipoller dictioni liberorum; & non ſolum maſculos ſed etiam fœminas comprehendit. c.51.n.12. p.113
Magna eſt differentia inter dictionem *liberorum* & *filiorum*. cap.51.n.15. p.113
Quamuis diſponens retulerit verba ſua ad liberos *tunc* viuentes; tamen Rota Romana iudicauit ex coniecturis referri debere ad poſtea natos. cap 51. num.20. p.113
Dictio *ſuorum* in teſtamentis comprehendit hæredes ſanguinis, nempe deſcendentes per priùs, & collaterales per poſteriùs. c.55. num. 8. ſed vide n. 13. pag.123
Dictio *à die*, oſtendit diem termini computari in termino. c.57. n.1. p. 134
Idem eſt in dictione *infra tres menſes*, Ibid. num. 3. pag. 134
Idem ſi dictum fuerit *intra ſex menſes poſtea ſubſequentes*. Ibid.n.4. p.134
Dictio *Caſtri, vel Villa*, eſt vniuerſalis: & in ea omnia iura tam actiua quàm paſſiua continentur. cap. 61. num.16. p. 144
Dictio *apotheca, ſeu menſæ*, eſt quid vniuerſale: & continet tam commoda quàm incommoda. c. 61. num.17. p. 144
Dictio *dummodò*, quo caſu vim conditionis obtineat. c.67.n.5. p.155
Dictionis, *&*, quæ ſit vis circa incluſionem prælegati in fideicommiſſo, quando inſtitutio facta fuit cum clauſula *in aliis autem bonis* ſubſtitutio verò illi iuncta eſt per copulam. c.83.n.1. p.192
Dictio *quibuſcumque* in caſibus *cap. iſto* narratis, cenſetur appoſita ampliatiuè vt aliquid operentur verba. c.86.n.26. p.195
Dictio *ſuperſtites* non nocet filiis primogeniti; quia intelligenda eſt reſpectu deſcendentium ex primogenito, & inter ipſos quamdiu durat linea primogeniti. c.89.n.18. p.201
Dictio *proximiores* non nocèt nepotibus in primogenitura; quia nepos proximior eſt eodem modo quo parer ipſius, cùm in eius locum ſubintret; non ſolùm per repræſentationem, ſed etiam ex proprio capire. cap.89.n.19. p.201
Dictio *ſuos* perſonalitatem continet, & repræſentationem excludit. c.99.n 14. p.219
Similiter dictio *dictorum liberorum* eſt perſonalis. cap. 99.n.15. p.219
Quando teſtator Iuriſperitus non eſt, appellatione *des enfans* liberi ſoli primi gradus continentur iuxta communem vſum loquendi, qui attendendus eſt. c.99.n.18. p.219
Dictio *les enfans* oſtendit teſtatorem reſpexiſſe perſonas grauatas. c.99.n.27. p.220

Dilatio.

Ex eo quòd quis petierit dilationem ad ſoluendum, non ſequitur creditorem manutenendum eſſe ad fines exigendi. c.64.n.16. p.150
Dilatio appoſita in reſcripto numeratur à die datæ. c.67. n.7. p.155

Diligentia.

Diligentias nemo tenetur facere, qoando conſtat quòd ſi eas feciſſet, fuiſſen inutiles. cap.49.n. 50. pag 106
Limitatur etiam quod dictum eſt de diligentiis, vt non procedat ſi nominis exigibilitas fuerit promiſſa. c.49.n.51. p.106
Licitum eſt vnicuique ſibi conſulere, & vti diligentia pro obtinenda ſolutione, vel aſſecuratione ſui crediti; quamuis inde damnum alterius indirectè emergat. c.72.n.15. p.166
Licèt quis credat probabiliter debitorem non eſſe ſoluendo, ſibi tamen præcauere poteſt. c.72. n. 16. pag.166
Diligentia quæ adhibetur pro conſeruatione bonorum ſuorum, dolo carere præſumitur. c. 72. n.17. pag. 166

Diminutio.

Diminutionis & augmenti eadem debet eſſe proportio, tam quoad debitorem, quàm quoad creditorem. c.7.num.4. p.15
Ampliantur præmiſſa vt locum habeant, etiamſi obligatio eſſet concepta in moneta imaginaria. c.7.n.5. pag.15

Dinumeratio.

Dinumeratio ſi facta ſit ſpecierum iuxta conuentionem

nem de reſtituendis io iiſdem ſpeciebus, conuentio ſeruari debet. Idem ſi dictum fuerit de ſimilibus.c.5.n.3. p.12

Sola diligens ſpecierum dinumeratio facta in contractu ad inſtantiam creditoris, licèt non ſit ſufficiens ad obligandum debitorem ad reſtitutionem earumdem ſpecierum, tamen cum aliis iuncta magnam facit pro creditore præſumptionem. cap.12. num.12. p.22

Præceptum factum per Dominum ſuis ſubditis de faciendo dinumeratiooem prædiorum, non arguit per neceſſe dominium directum vniuerſale.cap.41. num.18. p.87

Diſpoſitio.

Diſpoſitio relata ad tempus mortis, eſt conditionalis c.50.n.51. p.111

Quando alicui permittitur de aliqua re diſpooere ſi res illa ſub generali diſpoſitione comprehendi poſſit, cenſetur etiam comprehenſa io generali hæredis inſtitutione. c.50.n.20. p.109

Dolus.

Dolus arguitur ex breuitate temporis, quo edictum publicatum eſt. c. 10. n. 6. p.18

Dominus.

Dominus habet fundatam intentionem io terris heremis,& incultis. c.25.n.10. p.54

Intellige oiſi Communitatis habitatores ſoliti eſſeot illis terris vti,& in illis ſua animalia immittere ad paſcendum. c.25. n. 11. p.54

Dominus loci poteſt, ſi velit, ſe ſupponere iuriſdictioni Baiuli ſui. c.40.n.16. p.84

Domioi iuriſdictionales ſunt quidem fundati in toto territorio quoad iuriſdictionalia; ſed non quoad dominium directum prædiorum particularium. c. 41. n 8. p.86

Domini terrarum ſi prætendant dominium directum, tenentur illud probare. Ibid. n. 2. p.86

Amplia vt procedat, ſiue bona poſſideantur per inueſtitum,ſiue per tertium. c.41.n.3. p.86

Si in aliquo territorio ſint plurima prædia merè allodialia,Dominus loci non habebit fundatam intentionem in dominio directo vniuerſali.c.41.oum.4. pag.86

E contra, ſi nulla ſint prædia libera in toto territorio:ex eo ſumitur argumentuo dominij directi vniuerſalis. c.41.n.5. p.86

Non nocet dominio vniuerſali, quòd aliquis alius poſſideat dominia directa: quia vnus poteſt eſſe dominus directus inferior, & immediatus;& alius ſuperior, & medians. c.41.n.6. p.86

Quando quis eſt dominus directus vniuerſalis, alij prætendentes dominium directum particulare tenentur ius ſuum probare. c.41.n.7. p.86

Dominium directum ſuperius & vnioerſale domini iuriſdictionalis colligitur ex eo, quòd domioia directa particularia illi ſoluunt laudemium, & ſuper illis habet ius prælationis dum venduntur. Ibid. n.8. p.86

Argumentum dominij directi vniuerſalis colligitur ex eo quòd de prædiis franchis à cenſu ſoluitur Domino laudemium. Ibidem,n.9. p.86

Ex præſtatione laudemij reſultat probatio dominij directi. c.41.n.10. p. 87

Fallit ſi domini conſenſus fuiſſet requiſitus pro abundantiori cautela.c.41.n.11. p.87

Dominij directi noo oritur concludens probatio ex eo, quòd maior pars prædiorum territorij eſt emphyteutica erga Dominum loci.c.41.n.14. p.87

Maximè quando agitur contra tertium poſſeſſorem. c.41.n.15. p 87

Quæ debeat articulare & probare is,qui prætendit excludere dominium directum vniuerſale,ob alienationes factas tanquam de bonis liberis & merè allodialibus. c.41.n.32. p.88

Non ſufficit quòd dominus directus agens contra emphyteutas producat rotuluo poſſeſſorum, ſed etiam tenetur deſignare & probare certa prædia ex quibus prætendit canooem deberi. c.64. num.1. pag.149

Dominus agens contra ſucceſſores deſcriptorum io liſta,tenetur probare qualitatem illam, quòd ſiot ſucceſſores. c.64.n.5. p.149

Dominus loci probans dominij directi poſſeſſioneo quoad certos particulares, quoad illos duotaxat manutenendus eſt.c.64.o.13. p.150

Quaodo quis noo habet domioium vniuerſale territorij,teoetur docere quænam ſint ſingula corpora emphyteutica. c.64.n.17. p.150

Res dicitur integra quoad ceſſionatium domini directi,donec in eius fauorem lata fuerit ſententia pro iure prælationis, & facta actualis,pretij reſtitutio. cap.66.n.26. p.154

Dominus loci inueſtitus de toto territorio, dominus eſt incrementorum c.71.n.10. p.163

Idem dicendum eſt ſi Domino iuriſdictionali conceſſa fuerint à Priocipe Regalia. cap.71. num. 11. pag. 164 p.164

Dominus non poteſt vti paſcuis niſi moderatè, non auteio vt conuertat totum in ſuam vtilitatem.c.71. num 22. p.164

Intellige in paſcuis in quorum poſſeſſione eſt Communitas, non autem quoad paſcua, in quorum poſſeſſione Dominus loci reperitur; cùm in illis habeat pro ſe iuris præſumptionem. cap.71. n. 23. pag. 164

Ex generali Galliæ conſuetudine Domini iuriſdictionales præſumuntur domini paſcuorum, nemorum, & ſimilium bonorum. cap. 71. num. 24. pag.164

Dominus directus qui ſciuit pactum de retrouendendo, & non reclamaoit; tale pactum etiam in ſui præiudicium approbare cenſetur. c.83.num.14. pag. 189

Dominus non eſt eogendus alios veluti ſocios in ſuo dominio pati. c. 91. n. 19. p.205

Domus.

Si aliquæ cameræ ſint extra terminos domus donatæ, non continentur in donatione. c.94.num.3. pag.210

Si fabricæ modus domus reſeruatæ & horti, ſit conformis domui reſeruatæ; illi potiùs hortus adiudicandus eſt. c.94.n.4. p.210

Donatarius, Donatio.

Donatarius à donatario Trebellianicam minimè deducit.c.78.n.23. p.180

Hoc eſt verum, quando ſuccedit tanquam donatarius; ſecùs ſi tanquam hæres ab inteſtato donatarij primi, qui grauatus eſt de reſtituendo ſecundo: quia Trebellianicam detrahit vtì hæres filij grauati, oon tanquam filij,ſed tanquam hæredis ab inteſtato.c.78.n.24. p.180

Donatarius causâ mortis patitur detractionem falcidiæ, noo autem Trebellianicæ. cap.78. num.26. pag.180

Donatio facta per auum filio ſi ſit merè hæreditaria, computatur in calculo legitimæ. cap. 35. oum. 6. pag 75

Quando donatio incipit à perſona filij, & deſinit in perſonâ nepotum,bona ſic donata computantur ad augendas legitimas liberorum. c.35. n.21. p.76

Quando

Quando pater tantùm recipit, quantum donat; non fit præiudicium liberis: ideo bona reciprocè donata non computantur. c.35.n.22. p.76

Donatio ſimulata in fraudem domini directi non meretur nomen donationis. c.39.n.3. p.81

Quæ ſolemnitates in donationibus interuenire debeant ex diſpoſitione ſtatuti Delphinalis. cap. 40. num.13. p.84

Donatio ſi per multos annos fuerit obſeruata pro eius corroboratione leuiores probationes requiruntur. c.40. n.10. p.84

Reſeruatio vſusfructus ſecundùm nonnullos donationem omnium bonorum validam non reddit. c. 40.n.24. p.84

Fructus reſeruati & quæſita ex eis pertinent ad hæredes donatoris. cap. 40. numer. 25. & 27. pag.84

Amplia etiam ſi reſeruatio fructuum facta fuerit ad vitam, ibd.n.26. p.84

Qua cautela fieri poſſit, vt reſeruata acquirantur donatario. Ibidem,n.28. p.84

Onus probandi tenuitatem donationis pertinet ad allegantem.c.40.n.32. p.85

Si donator ſummam competentem in donatione omnium bonorum ſibi reſeruauerit, non officit donationi ſi poſtea illam conſumpſerit cap.40. n.33. pag.85

Donatarius vniuerſalis habetur loco hæredis. cap. 50. num.23. pag.109

Vtrùm is qui habet facultatem eligendi,ſi ſimpliciter donauerit, cenſeatur potiùs donare de proprio quàm de bonis, circa quæ cadebat electio. cap. 50. num.24. p.109

Per donationem vniuerſalem cenſetur quis elegiſſe,in vim facultatis eligendi ſibi conceſſæ. cap.50.n.21. p.109

Donatio facta per aliquem de bonis ſuis comprehendit omnia per eum poſſeſſa. cap. 50. numer. 30. pag.110

Si pater filio medietatem omnium bonorum donauerit, deinde alteri filio tertiam partem, reſeruato ſibi ſemper vſufructu; tertia pars computanda eſt, ponendo in globo medietatem donatam. cap. 50. num.32. p.110

Donatio facta liberis non reuocatur remedio *l. ſi vnquam. Cod. de reuocand. donat.* ſed remedio *l. ſi totas. Cod. de inofficioſ. donat.* capit. 54. numer. 1. pag.120

Donatio facta contemplatione matrimonij non reuocatur per ſuperuenientiam liberorum. c.54.num.2. pag.120

Intellige vt hoc locum habeat quando donatio fit in contractu proprij matrimonij; ſecùs ſi alieni.c.54. num.3. p.120

Donatio contemplatione matrimonij facta propriæ nepti reuocari poteſt ob ſuperuenientiam liberorum. c.54.n.4. p. 120

Ampliatur etiamſi donatio facta fuiſſet contemplatione matrimonij & fauore liberorum ex illo procreandorum. c.54.n.5. p.120

Donatio non reuocatur ob natiuitatem liberorum,niſi facta fuerit de omnibus bonis, aut illorum parte notabili. cap. 54. num.6. p.120

Quæ ſit pars bonorum notabilis, ad hoc vt donatio reuocetur per liberorum natiuitatem, Iudicis arbitrio relinquitur. c.54 .n.7. p.120

Si donator viuens non fuerit conqueſtus,donatio firma remanet, non obſtante ſuperuenientia liberorum.c.54.n.9. p.120

Donationis reuocatio ex *l. ſi vnquam. Cod. de reuocand. donat.* fit fauore patris, qui poteſt de illis bonis diſponere ſi velit in fauorem extraneorum, dummodo filij non defraudentur legitimâ. cap.54. num.12. p.122

Donatio multo magis irreuocabilis eſt ex *l. ſi vnquam.* quando donatarius viuente & non contradicente donatore, quietè & pacificè bona donata poſſedit. c.54. n.13. p. 121

E contra ſi donatur viuus bona donata poſſedit, faciliùs hæredes habent ius reuocandi donationem ex capite liberorum ſuperuenientium.cap.54.num.14. pag.122

Si donatarius viuo donatore moriatur, faciliùs reuocatur donatio ex capite ſuperuenientium liberorum. c.54.n.15. p.121

Donator poſt natiuitatem liberorum percipiens alimenta à donatario promiſſa, donationem confirmare videtur. c.54. n.16. p.121

Si donator habuit iuſtum impedimentum declarandi animum ſuum circa reuocationem donationis, liberi ſuperuenientes faciliùs agere poſſunt ad illius reuocationem. c.54 n.17. p.121

Si donator filium ad remotas regiones profectum, mortuum eſſe crediſſet, qui tamen poſtea ſuperuenerit;donatio reuocatur. c.54.n.19. p.121

Si donator tempore donationis habebat liberos aliquos, donatio non reuocatur ex *cap. d. l. ſi vnquam.* c.54. n.20. p.121

Donationem aliqui tenent indiſtinctè reuocari per ſuperuenientem legitimationem naturalium liberorum.c.54.n.25. p.121

Donatio ſi fuerit tranſactione firmata, vtrùm reuocetur ob ſuperuenientiam liberorum, reſoluitur negatiuè ſi ſit vera tranſactio; ſecùs ſi eſſet donatio & liberalitatis in effectu exercitium conficto tranſactionis nomine c.54 n.29. p.121

Donatio facta contemplatione filiorum naſciturorum, videtur ius dare liberis irreuocabiliter. c.55. num.2. p.123

In donatione facta per patrem filio, & ſuis, ius irreuocabile liberis acquiritur. cap. 55. numer. 5. pag.123

In donationibus quæ fiunt liberis per parentes, maximè in capitulis matrimonialibus, dictio *ſuorum* debet intelligi prout in teſtamentis. cap. 55. num.7. p.123

Donationes quæ fiunt in contractu matrimonij, ſunt pars ipſius contractus, & ſunt irreuocabiles ſicut matrimonium. c.55.n.9. p.123

Donationes matrimoniales cenſentur potiùs contractæ inter affines amborum coniugum, & inter ſponſos alioquin non contracturos. c.55. n.10. pag.123

Donatio acquiritur donatario, & non illi cuius contemplatione donatum eſt.c.55.n.25. p.124

Si donator ſibi ius reuerſionis in certo caſu reſeruauerit,bona donata remanent libera in caſu contrario. c.55.n.37. p.125

Quando bona ſunt ſita in diuerſis iuriſdictionibus, perinde eſt: ac ſi factæ fuiſſent diuerſæ donationes.c.56.n.8. p.132

Quamuis donatio fiat de certa pecuniarum quantitate, non interueniente manuali traditione, neceſſaria eſt inſinuatio in locis vbi bona donatoris ſunt ſita,vt euitentur fraudes.c.56.n 26. p.133

Donatio inſinuata intra tempus à ſtatuto requiſitum,retrotrahitur ad tempus quo facta fuit. c. 57. num.7. p.134

Donatio dici non poteſt quoties quis alienam ſuſcipit obligationem,non propriam. c.57.n.9. p.134

Contractus

Cootractus donationis eſt principalis, fideiuſſionis verò acceſſorius. c.57.n.10. p.134
Qui donatioois causâ promittit ſoluere ſummam, ad quam furioſus eſt obligatus, validè contrahit: ſecùs ſi obligationi accedat veluti fideiuſſor illius. c.57.n.15. p.134
Donatio in tranſactiooe aliòue cootractu oneroſo contenta io clauſulis executiuis, & oon principaliter, non eſt inſinuanda.c.57.n.22. p.135
Donatio ex cauſa dotis,vtrùm indigeat inſinuatione; ioagna eſt quæſtio.c.57.n.23. p.135
Diuerſæ referuntur DD. ſententiæ cum deciſionibus ſubſequutis in propoſita controuerſia. c.57. n. 29. pag.135
Donatio inter viuos iurata per filium familiâs facta noo ſubſiſtit, in caſibus in quibus pater habet vſumfructum legalem. c.63.n.22. p.148
Donatio causâ matrimonij per filium contrahendi cum ſubſtitutionibus iure Gallico etiam ſine inſiouatione ſubſiſtit in vim pacti. cap. 92. oum. 1. pag.206
Quando pater donauit filio, nepotes ex eo habent legitimam ſuper huiuſmodi boois donatis; ſecùs eſt ſi non filio, ſed nepotibus ex eo donatio facta ſit. c.92.n.9. p.207
Donatio inter patrem & filiam in poteſtate conſtitutam ſuſtioetur ex cauſa ſeruiorum & apparatuum nuptialium. c.95. n.6. p.211
Per donationem causâ mortis acquiritur ius abſentibus, ſaltem in vim legati vel fideicommiſſi. c. 78. oum.10. p.179
Intellige quando ille qui diſpoſuit erat capax teſtandi,aliâs non. c.78.n.11. p.179
Dooatio causâ mortis facta ab eo qui teſtari non poteſt, non valet neque vt donatio, neque vt fideicommiſſum.c.78.n.12. p.179
De forma donatioois causâ mortis eſt, vt per eam abſentibus nihil acquiratur. cap. 78. oumer. 13. p.179
Quando donatio causâ mortis eſt inualida quoad primum dooatarium, non poteſt ſimiliter ſubſiſtere quoad ſubſtitutum. c.78.n.16. p.179
Primo grado dooationis exiſtente valido, propter præſentiam & acceptationem patris filij infantis; ſecundus eſt etiam validus, quamuis pro ſecundo nemo accceptauerit. c.78. n.17. p.179

Dos.

Si agatur de dote, interpretatio fieri debet fauore dotis,vt teſtator de maioribus aureis intellexerit. cap.13.num.7. p.23
Dotis intereſſe maritus poteſt petere io pecunia exiſtentis,etiam aduersùs extraneum dotantem,ex veriori ſententia. c.13.o.17. p.24
Soluto matrimonio, vxor non poteſt petere intereſſe dotis,etiam ſub alimentorum oomine. c.13. n. 18. pag.24
Dotis ſolutio promiſſa fieri debet iuxta formam & monetam in contracto matrimonij conuentam. c. 15.n. 1. p.27
Dotis reſtitutio ſoluto matrimooio fieri debet iuxta valorem monetæ tempore contractus. Intellige vt hîc, multis num. ſequentibus. cap. 15. num.2. pag.27
Dotis contractus diligenter attendendus eſt, dum quæritur in qua moneta dos ſolui,aut reſtitui debeat. c.15.n.4. p.27
Etiamſi aureus ſit taxatus, dotem in ſpeciebus auri, vel eorum valore iuxta tempus matrimonij reſtituendam eſſe, fuit iudicatum. cap.15.n.6.
Sed contra, ibid.n.10. p.27. & 28
Si dos fuit promiſſa reſtitui in moneta imaginaria, admittitur diſtinctio bonitatis intrinſecæ monetæ, & extrinſecæ. cap.15.n.8. p.28
Res in dotem datæ quæ pondere, numero & menſura conſtant, mariti periculo ſunt. cap. 15. n. 9. pag.28
Reprobatur ſententia Senatus Burdegalenſis circa dotis promiſſam reſtitutionem in aureis taxatis, de qua ſupra, n.6.c.15.n.10. p.28
Limitatur tamen, niſi promiſſio facta fuiſſet de aureis in eadem æſtimatione reſtituendis. Ibid. n. 11. pag.28
Expenditur doctrina Bartoli *in L. Paulus. n.10. de ſo-lut.* c.15. n.12. p.28
Nec non Peregr. *conſil.*13. *n.9. volum.3.* cap.15. n.13. pag 28
Si conuentum fuerit quòd ducati pro dote dati reddantur in eadem æſtimatione; tunc æſtimatio locum ducatorum obtinet, & augmeotum & decremeotum pertinet ad debitorem. cap. 15. num. 14. pag.28
Pecunias pro ſolutione dotis daos ad cenſum vtitur priuilegio dotis & illius anterioritatis, tam pro ſorte principali quàm pro cenſibus decurrendis. c. 21.n.4. & vide Ibid. n.23. p.44. & 46
Inter duas dotes præfertur ſemper ea, quæ prior fuit tempore. c.46.n.4. p.95
Limita niſi aliquid extaret de ſecunda dote: nam ſuper bonis illius extantibus, vxor eiúſque liberi vel creditores præferendi ſunt.c.46.n.5. p.95
In dote oullam captionem lex admittit, nec vnum ex coniugibus cum damno alterius locupletari patitur.c.49 n.15. p.105
Leges loquentes de dote æſtimata locum habent duntaxat, quando maritus bona in ſolutum proprio nomioe accepit.c.52 n.6. p.115
Dotis causâ ſola promiſſio,vel deſtinatio dicitur dos. c.57.n.34. p.135
Regulamentum aut ſtatutum generaliter loquens, non comprehendit cauſam dotis, in ijs in quibus dos eſt ſpecialiter priuilegiata. cap. 57. n. 24. pag 135
Dos eſt à iure ſpecialiter priuilegiata io materia inſinuationis. Ibid.n.25. p.135
Dos conſtituta pro certo & determinato matrimonio,dicitur data ob cauſam finalem matrimooij. c. 57. n.26. p.135
Filiafamiliâs ex dote aduentitia etiam abſque conſenſu patris diſponere poteſt;cùm in ea pater ooo habeat vſumfructum.c.63.n.4. p.147
Si filia patri præmoriatur relictis liberis, dos à patre profecta noo redit ad patrem, ſed pertinet ad liberos ex conſuetudioe Martini vbique recepta. c. 78. num.1. p.178
Liberis poſt matrem defunctis, ſuccedit auus ſi ſolus ſit; ſi verò alij adſint liberi, fratres defuncti omnes pro virili cũ auo ſuccedunt in dote profecta ab ipſo auo;& aliàs iuxta gradus prærogatiuam.c.78. num.2. p.178
De dote profectitia mater noo poteſt in præiudicium ſuorum liberorum diſponere, quibus conſuetudo illam defert, ex Hondedæo.c.78.n.18. p.179
Sed hoc decidi non poteſt, niſi cooſideratis verbis coortactus. c.78.n.19. p.179
In generali dotis conſtitutione non continentur bona prohibita alienari ſub pœna caducitatis. c.80.n.27. pag.184
In caſibus in quibus nulla incurritur cadocitas, bona emphyteutica poſſunt in dotem aſſignari. cap. 80. num.28. p.184

Pro dote poſſunt alienari bona ex conceſſione emphyteutica reſtitutioni obnoxia. c.86.n.4. p.194

Quamuis cum qualitate emphyteutica concurrat fideicommiſſum paternum, bona reſtitutioni obnoxia pro dote poſſunt alienari.c.86. n.6. p 194

Ampliatur vt procedat, etiamſi in conceſſione dictum fuiſſet, quòd fœminæ non ſuccederent ſtantibus maſculis.c.86. n 7. pag.195

Si maritus dotem receperit partim in pecunia, partim in mobilibus æſtimatis; ſoluto matrimonio tenetur ad reſtitutionem æſtimationis mobilium, vnà cum reſiduo dotis in pecunia conſiſtentis.c.95.n.2. pag.221

Pater dotem ad ſe reuerſam non poteſt minuere, vel alienare. c.100. n.4. p.221

Hæc procedunt tam in dote promiſſa, quàm ſoluta. cap.100. n.5. p.221

Dos ad patrem reuerſa remanet adbuc dos, & habet dotis priuilegia. c.100 n.6. p.221

Ampliatur, ſiue dos conſiſtat in ſpecie, ſiue in quantitate: quia vtroque caſu dominium illius non tranſit ad patrem. c.100. n.7. p.221

Qui non poteſt dotem aut rem aliam alienare, non poteſt hypothecare c 100. n.9. p.222

Ex verbis contractus colligitur vtrùm dotis actio ſit propria filiæ. c.100. n.10. p.222

Pater filiæ dotis causâ donare non prohibetur, licèt in eius ſit poteſtate. c.100. n.11. p.222

Quando filia dotem ſola ſtipulatur, efficitur patrimonium filiæ, & nepotes illam in legitimam aui non tenentur imputare. c.100. n.11. p.222

Dotis recognitio facta ad vtilitatem vxoris, arguit dotem illius eſſe propriam, & actionem pro dote ſoli filiæ competere. c.100. n.13. p 222

Quando actio dotis ſoli filiæ fuit quæſita, creditores paterni ſuper illa nihil poſſunt prætendere. c.100. num.18. p.222

Quando ſtipulatio dotis reſtituendæ fuit per patrem ad ſui vtilitatem interpoſita, ius eſt illi quæſitum & radicatum; ita vt pater non poſſit illi renunciare in præiudicium ſuorum creditorum. cap.100.n.16. pag.222

Ceſſante pacto dotis ad patrem deuoluendæ, immò ſtipulatione per filiam nomine ſuo, & ad vtilitatem ſuam interpoſita de conſenſu patris; nullum ius patri, nec paternis creditoribus acquiritur: ſed reſtitutio dotis ſoli filiæ facienda eſt.cap.100.n.17. pag.223

E

Electio.

IVs agendi ad nullitatem electionis competit cuilibet de populo. c.61. n.16. p.145

Mortuo Conſule, ad nouam electionem procedendum eſt. c.62. n.17. p.145

Valet argumentum ab electione in ſpiritualibus ad munera temporalia Ciuitatum. cap. 62. num. 18. pag.145

Si maior pars Capituli minus idoneum eligat, ſuſtinetur electio in perſona illius qui proximè acceſſit in votis. cap 62. n.19. p.145

Hoc eſt verum quando eligentes habent ius eligendi tanquam ſinguli, ſecùs eſt ſi collegialiter poteſtas eligendi deuoluitur ad totum Collegium, cui minor pars errando præiudicare non potuit. cap.62. num 20. p.145

Electio minoris partis præualet, quando ſcienter electus fuit indignus. c.62. n.23. p.146

Eligentes indignum præſumuntur id feciſſe ſcienter, quia tenentur ſe informare de qualitate electorum, cap.62. n.24. p.146

Non debet fieri quoad hoc differentia inter eligentes ſcienter indignum, & incapacem, ſeu ineligibilem. cap.62. n.15. p.146

Verius eſt electo inhabili, procedendum eſſe per eoſdem loci Conſiliarios ad nouam electionem, nec admittendum eum qui in votorum numero proximus fuit c.62. n.26. p.146

Ius eligendi magiſtratus Municipales ſpectat ad conſilium iure proprio. Ibid. n.27. p 146

Quando quis eligit iure proprio, factâ nulliter electione, variare poteſt. Ibid. n.28. p.146

Qui ius habet eligendi & prouidendi, ſi nulliter elegerit, iterum eligit. Ibid. n.29. p.146

Quando impedimentum electi eſt duntaxat temporale; ſemel factâ electione, iterum ad illum redire poteſt. c.62. n.30. p.146

Grauatus de reſtituendo liberis; non poteſt vni totum relinquere; ſed omnibus debet reſtituere, niſi eligendi facultas ſibi conceſſa fuerit. cap. 50. num. 1. pag.108

Promiſſio de eligendo vim effectualis promiſſionis obtinet. c.50. n.7. p.109

In electione nihil agendum ſupereſt ſtatim vbi facta eſt animi declaratio. c.50. n.8. p.109

Quoties ex facti circunſtantiis apparet de voluntate deliberata eligere debentis, electio habetur pro facta. c.50. n.15. p.109

Mater quæ habet facultatem eligendi vnum ex liberis, vtrùm conſtituendo procuratorem ad eligendum cenſeatur elegiſſe. c.50. n.16. p.109

Electo facta cenſetur per generalem hæredis inſtitutionem. c.50. n.19. p.109

Simpliciter vſufructuarius diſponendo non cenſetur nominaſſe, ſeu elegiſſe per generalem hæredis inſtitutionem. c.50. n.22. p.109

Alienata titulo lucratiuo per eum qui habebat facultatem eligendi, non imputantur in legitimam ſuper bonis ipſius electo debitam. cap. 50. num. 25. pag.109

Contrarium tamen verius eſt, vt donatio cenſeatur facta de bonis propriis donantis. cap.50. num.26. pag.109

Hoc tamen non procedit, in ſi contrarium adſint coniecturæ. c.50. n.27. p.110

Ius eligendi includitur in bonis illius cui competit electio. c.50. n.29. p.110

Qui habet eligendi facultatem, electum grauare non poteſt. c.50. n.33. p.110

Electus non habet ab eligente, ſed à mandante fieri electionem. c.50. n.34. p.110

Electus grauari poteſt ab eligente in fauorem aliorum eligibilium. c.50. n.35. p.110

Grauatus de eligendo poteſt electum onerare, ſi illi bona propria relinquat in compenſationem. c. 50. num.37. p.110

Electus hæres ab eligente inſtitutus ſi confecerit inuentarium, non tenetur ad onera ſibi per eligentem impoſita; niſi pro rata lucri. cap.50. num.40. pag.110

Quando teſtator poſuit in voluntate alicuius vt poſſit eligere, vel non eligere; tunc electus ab eo grauari poteſt: & ad hoc expenditur text. *in l. verum.* 8. §. *cum quidam. ff. de reb. dub.* cap.50. num. 41. & num.42. p.110

Quando libertas eligendi vel non eligendi alicui data eſt, tunc electus dicitur habere ab eligente, non à teſtatore. c.50. n.44. p.111

Grauatus de eligendo tempore mortis, non poteſt eligere

Digitized by Google

eligere ante mortem. cap. 50. num. 48. pag. 121
Si electus in vita ſit mortuus ante eum qui moriens eligere debet, electio nulla redditur. c. 50. n. 49. pag. 121
Electio tempore mortis facienda, ſi fuerit facta in vita, confirmatur morte; niſi fuerit reuocata. c. 50. num. 50. p. 121
Qui habet facultatem eligendi, tenetur ſequi voluntatem teſtatoris etiam tacitam. cap. 50. numer. 52. p. 111
Grauamen de eligendo cenſetur ex coniecturis relatum ad tempus mortis; quamuis teſtator id expreſsè non dixerit. c. 50. n. 53. p. 111
Variæ referuntur coniecturæ, ex quibus onus eligendi relatum cenſetur ad tempus mortis. c. 50. n. 54. pag. 111
Qui eligendi facultatem demandatam habet, non ſolùm vnum, ſed etiam plures poteſt eligere. cap. 51. num. 1. p. 112
Si is qui eligere tenebatur, nullam electionem fecerit, omnes eligibiles æqualiter admittendi ſunt. c. 51. n. 2. p. 112
Quamuis nulla facta fuerit electio per deputatum, remanet tamen valida diſpoſitio. cap 51. num. 3. pag. 112
Mandatario non eligente, lex eligit pro ipſo. cap. 51. num. 4. p. 112
Quando agitur de re quæ apud eligendum ooo eſt perpetuò remanſura, vnus & non plures nominari ſeu eligi debent. c. 51. n. 5. p. 112
Vnus & non plures eligendi ſunt, quando conſtat teſtatorem ſeu diſponentem noluiſſe vt bona ſua diuiderentur, ſed ad vnū deuenirent. c. 51. n. 6. p. 113
Nullâ electione factá ſolus primogenitus admittitur, quando diſponens voluit bona ſua ad vnum, & non plures deuenire. c. 51. n. 7. p. 113
Voluntas diſponentis quòd vnus ſolus eligatur, colligitur ex ſæpe repetita mentione perſonæ eligendæ in numero ſingulari. cap. 51. n. 80. pag. 113
Qui habet facultatem eligendi liberos ſuos vel *ſes enfans*, non ſolùm liberos primi gradus, ſed etiam nepotes eligere poteſt. cap. 51. n. 11. p. 113
Quando electio in tempus incertum & futurum confertur; tunc non ſolùm nati, ſed etiam naſcituri ſunt eligibiles. c. 51. n. 18. p. 113
Si teſtator mandauerit eligi vnum ex liberis, quem vxor magis capacem iudicaſſet, eligi poſſunt naſcituri: quia ſi de iam natis diſponens cogitaſſet, ipſemet elegiſſet, neque electionem fragili ſuæ vxoris iudicio commiſiſſet. capit. 51. numer. 19. pag. 113
Grauatus de eligendo vnum ex liberis, non poteſt eligere nepotes, quando verba diſpoſitionis ſunt relata ad primum gradum, & liberi primi gradus ſunt nominati nomine proprio. cap. 51. num. 21. p. 113
Quando vnus ſolus ex eligibilibus ſupereſt, ceſſat electio, & ille ſolus ſuccedit. cap. 51. num. 26. pag. 114
In electione rerum, an & quando licita ſit variatio. Remiſſiuè. c. 51. n. 27. p. 114
In electione perſonarum variatio licita eſt, quando commiſſio ſeu mandatum de eligendo datum fuit in diem, aut ſub conditione, ſi electio fiat ante diei, vel conditionis euentum: ſi verò mandatum datum fuerit purè, factâ ſemel electione, actus dicitur conſummatus, & variatio licita non eſt. cap. 51. numer. 28. pag. 114
Si electio facta fuerit ex cauſa dotis, ſequutâ traditione cum promiſſione de non reuocando, variare non licet, & electio eſt irreuocabilis. c. 51. num. 30. p. 114
Si electus non ſit in humanis tempore euenientis conditionis quo fieri debet electio, pro non facta habenda eſt. c. 51. n. 31. p. 114
Eligendi facultas quando pluribus commiſſa eſt, vel reſeruata; vno ex illis poſt factam electionem vitâ functo, ſuperſtes non poteſt variare: quia quando requiritur aliena voluntas, variatio debet fieri de conſenſu vtriuſque. cap. 51. num. 33. p. 114

Emancipatio.

Emancipatio quantumuis generalis non ſuffragatur, ſi conſtet illam ad vnum duntaxat actum fuiſſe factam. c. 62. n. 14. p. 145
Quando filia eſt emancipata; dotis actio non quæritur pâtri, ſed filiæ; quæ de dote illa ad libitum diſponere poteſt; nec in ea ius aliquod quæſitum eſt paternis creditoribus. c. 100. num. 20. p. 222
Pater emancipans filium non poteſt moleſtari à ſuis creditoribus, ſub eo prætextu quòd talis emancipatio facta fuerit in fraudem ipſorum. c. 100. n. 24. pag. 222

Emphyteuſis.

Emphyteuſis natura non alteratur, quamuis ſoluatur canon æquiualens fructibus. cap. 25. numer. 9. pag. 54
In Comitatu Venayſſino ex conſuetudine prædia franca in emphyteuſim concedi poſſunt. c. 25. n. 8. pag. 54
In emphyteuſi deſignatio prædiorum neceſſaria eſt ad euitandam incertitudinem. c. 64. n. 2. p. 149
Emphyteutica conceſſio nulla eſt ſi in genere fiat, non deſignatis & ſpecificatis certis prædiis. c. 64. num. 3. p. 149
Emphyteuſis quandoque reuertitur ad dominum ipſo iure, & aliquando facto hominis; ita vt non ſufficiat ſola declaratio animi. cap. 66. n. 22. p. 154
Conceſſio ad nouum accapitum, ſeu *à nouueau Bail* arguit emphyteuſim. c. 79. n. 2. p. 181
Reſeruatio iuris laudimiorum conuenit contractui emphyteutico. c. 79. n. 3. p. 181
Item reſeruatio iurium dominicalium prælationis, & ſimilium. c. 79. n. 4. p. 181
Conceſſio prædij ad meliorandum, probat emphyteuſim. c. 79. n. 5. p. 181
Qui non accipit rem à concedente, non dicitur emphyteuta illius rei. c. 79. n. 9. p. 181
Reſeruans ſibi dominium directum non prædij, ſed annuæ præſtationis; non ideo dicitur ſub ſe habere emphyteutam. c. 79. n. 10. p. 181
Vtrùm contractus ſit emphyteuticus in dubio ex pretij quantitate indicandum. c. 79. n. 11. p. 181
Quando res annuæ ſolutioni obnoxia non proceſſit originaliter à creditore; non eſt emphyteuſis, ſed cenſus. c. 79. n. 12. p. 181
Pactum quòd res in defectum ſolutionis cadat in commiſſum, non infert de neceſſitate contractum emphyteuticum. c. 79. n. 13. p. 181
Rem propriam ab alio accipiens in emphyteuſim ſibi non præiudicat, licèt ſæpius recognouerit per errorem. c. 79. n. 15. p. 181
Contractus eſt emphyteuticus ſi proueniat à concedente, & adſint clauſulæ proportionatæ huic contractui. c. 79. num. 16. p. 181
Emphyteuticus contractus non poteſt transformari in aliam ſpeciem contractus, ſi in eo adſint

pacta contraria ſubſtantiæ talis contractus; tunc enim & pacta & contractus ipſe vitiatur, nulluſque remanet ex defectu conſenſus. c. 75. n.20. pag.181

Emphyteuſis Eccleſiaſtica regulariter non tranſit ad extraneos, maximè ſine conſenſu domini. cap. 80. num. 11. p.183

In emphyteuſi Eccleſiaſtica, qui vult ſuccedere debet eſſe filius & hæres. capit. 80. numer. 15. pag.183

Emphyteutica potiùs eſt conceſſio quàm feudalis, ſi Princeps concedens, emphyteuſim nominauerit. c.86.num.1. p.194

Si in conceſſione Princeps nullum ſibi ſeruitium perſonale reſeruauerit, ſed canonem in pecunia; potiùs eſt emphyteuſis quàm feudum. c. 86. num. 2. pag.194

In dubio emphyteuſis vel feudum potiùs hæreditaria ſunt iudicanda. c.86. num.8. p.195

Ad emphyteuſim hæreditariam vt quis admittatur, vel mixtam; non ſufficit eſſe hæredem habitu, ſed requiritur quod talis ſit actu. cap. 86. num. 11. pag.195

In emphyteuſi Eccleſiaſtica pro ſucceſſoribus quibuſcumque admittuntur hæredes,etiam extranei. c.86. num.15. p. 195

Omnia præſumuntur ſeruilia, ſi emphyteuta non oſtendat quæ ſunt emphyteutica. c.41. n.19. p.87

Limita, niſi adeſſet probabilis ignorantia. c.41.n.20. pag.87

Quomodò procedant quæ dicta ſunt ſupra *hoc capit. num.* 19. vide hîc,num.21. p.87

Vendito directo dominio emphyteutam de iure communi ſe poſſe oblato pretio redimere,quidam exiſtimant.c.91.n.1. p.204

Sed contrarium verius eſt in terminis iuris communis. c.91.n.2. p.204

In Comitatu Venayſſino alienato directo dominio, emphyteuta poteſt ſe pro eodem pretio redimere. c.91.n.14. p.205

Emptor.

Emptor ſoluens de pecuniis propriis, cum expreſſa declaratione quòd vult emere nomen creditoris, & ſibi acquirere; poteſt validè impetrare ceſſionem iurium in ſui fauorem. cap.32.num.20. pag.70

Quando res cenſu annuo onerata venditur, ſi emptor ſibi aſſumpſerit onus extinguendi cenſum illum, onus huiuſmodi partem pretij obtinet. c.39. num.6. p.81

Error.

Error iuris in minore præſumitur. c.27.n.5. p.56

Exactor.

Exactores quando ſunt indicati reſpectu fructuum, ſi moneta, aucta fuerit,debet haberi conſideratio augmenti valoris fructuum, qui ex ipſius exactione percipiuntur.c.11.n.6. p. 19

Qui ſunt illi exactores, qui cum pecunia ſui domini negotiari prohibentur. c.16.n.1. p.29

Exactores in quibus caſibus negotiari poſſunt, & componere cum creditoribus Communitatis ſuper maiori valore aureorum.c.16 n.2. p.29

Exactor quando generis eſt debitor poteſt componere & lucrari cum creditoribus Communitatis.c.16. num.3. p.29

Exactor factis pluribus interpellationibus non ſatisfaciens,tenetur ad excreſcentiam monetarum.c.16. num.4. p 29

Exactor cui Communitas remiſit ſuas actiones, tam vtiles quàm directas, poteſt illas alteri ſoluenti cedere, ſi exigat ad ſuam vtilitatem. c.32. num. 3. pag.69

Exactor ad quem pertinet vtilitas & damnum exactionis, dicitur potiùs veluti emptor exactionis, & cenſetur procurator in rem ſuam. cap. 32. num.4 p.69

Exactoribus competunt omnia priuilegia Communitatum circa exactionem. ibid. n. 6. p.69

Exactor ſimplex ſine ſpeciali mandato iurium ceſſionem facere non poteſt.c.32.n.8. p.69

Communitas non poteſt agere contra ſocios exactionum. Ibid. Intellige vt c. 59. n.1. p.138

Socius exactoris non eſt ſocius conductoris. cap. 59. num.2. p.138

Exactoris ſocius ad hoc vt conueniri poſſit per Communitatem,neceſſe eſt vt aſſociatio facta fuerit interueniente Communitate, quamuis conuentum eſſet quòd ipſe ſibi ſocios aſſumere poſſet.c.59.n.3. Sed contra,ibid.n.8. p.138, & 139

Electio ſociorum exactionis fieri non poteſt niſi præſentibus & ſcientibus Conſulibus, alioqui non ſunt ſocij exactionis, ſed exactoris. c. 59.num. 4. pag.139

Subrogati ab exactoribus tributorum fiſcalium non poſſunt à fiſco conueniri,niſi in ſubſidium. cap.59. num.16. p.139

Excauationes.

Excauationes in proprio facere licet dummodo non ad æmulationem. c 48 n.25. p.101

Exceptio.

Exceptio S. C. Velleiani poteſt etiam poſt rem iudicatam opponi. c. 45.n.9. p.93

In poſſeſſorio iudicio non admittuntur exceptiones requirentes altiorem indaginem, ſed eæ ad petitorium reiiciendæ.c.53.n.1. p.117

Hoc locum habet non ſolùm in remedio *l. fin.Cod.de edict. diu. Adrian. tollend.* Sed etiam in omnibus aliis remediis adipiſcendæ poſſeſſionis. c. 53. n. 2. pag.117

Quæ ſit differentia inter exceptionem non numeratæ pecuniæ quæ competit debitori, & illam quæ datur creditori: & creditori datur duntaxat intra triginta dies, debitori verò intra biennium c. 90. num.7. p.202

Exemptio.

Exemptio quæ à lege conceditur fauorabilior eſt illa quæ ex reſcripto Principis datur. c.26. n.7. p.55

Exemptio conceſſa ob numerum duodecim liberorum non comprehendit onera iam impoſita. c.26. num.8. p.55

Quando peræquatio generalis debitorum Communitatis facta fuit, exemptio poſtea ſuperueniens ob numerum duodecim liberorum non ſuffragatur quoad illa debita; etiamſi duntaxat factum fuerit meſpartimentum (vt loquuntur) generale, & nondum illius facta diſtributio. cap.26. num. 9. pag.55

Exemptio ob numerum duodecim liberorum non comprehendit onera meré realia aliis quàm Communitatibus debita; veluti laudimia, decimas, & ſimilia. c.26.n.10. p.55

Exemptio conceſſa propter merita, & grata ſeruitia dicitur realis. cap.44.n.3. p.91

Executio.

Executio quando nondum eſt conſummata, & debitor adhuc poſſidet, faciliùs audiendus eſt; neque tenetur offerre debitum creditori.c.22.num.6. pag.47

Digitized by Google

Exigibilitas.

Exigibilitatem nominis qui promiſit tenetur ſi debitor cenſus obtinuerit à Principe ſaluum conductum.c 49.n.27. p.105

Exigibilitatis promiſſio quando impleta dicatur.c.49. num.16. p.105

Exigibilitas promiſſa cum verbis tractum temporis importantibus, cenſetur promiſſa pro aliquot annis; ſed non in perpetuum ex mente Rotæ.cap.49 num.41. p.106

Hæc tamen deciſio in dubium reuocatur. c.49. n. 42. pag.106

Exigibilitatis promiſſioni ſi adiecta fuerint verba perpetuitatem denotantia, cedens tenetur illam præſtare abſque præfinitione temporis. c.49. num.43. pag.106

Expenſa.

Expenſæ funerum ſunt onus hæreditatis, non ſocietatis coniugalis. c.69. n.14. p.160

Expenſæ, vide verb. *Ius prelationis.* & c.23. p.48

Expreſſum.

Expreſſum ſatis dicitur in teſtaménto, quod per coniecturas probabiles elicitur. c.53.n.22. p.118

Euentus.

Euentus ſiniſtros nemo conſiderare præſumitur maximè quando agitur de prouidendo tertijs perſonis, c.55.n.:9. p.124

Euictio.

Euictionem nominis ceſſi promittens tam de iure, quàm de facto, tenetur de inſufficientia debitoris ceſſi. c.49.n.16. p.105

Plura vide verb. *Clauſula*, & hoc cap. 49. n.18.19. & & 10. p.105

Dictio *manutenere* reſpicit tam ſortem,quàm fructus futuros,, quoad illorum euictionem. c. 49. n. 31. pag. 105

Euictio ceſſat quando emptor fuit in culpa. cap. 49. num. 53. p.106

Euictio ceſſat propter caſum ſuperuenientem poſt contractum.c 49.n.54. p.107

Euictione pendente in limine contractus, danda eſt cautio emptori.c.66.n.10. p.153

F

Fabricatio.

Fabricans monetam alieni Principis, de iure pœnam mortis non incurrit, cap. 20. numer. 4. p.42

Statutum loquens de fabricante monetam, extenditur ad radentem ſeu tondentem. cap.20. num.5. pag.42

Facere.

Qui obligatur aliquid facere,tenetur id facere,quamprimùm poteſt. cap.67. n.3. p.155

Factum Iudicis eſt factum partis; & ſi Iudex nulliter procedit, dicitur ſpoliare ſicut pars. c. 22. num. 3. pag.47

Fœmina.

Fœminæ non admittuntur quandiu extant maſculi, ſi ita loquatur inueſtitura. c. 24. n. 1. p.51

Ampliatur vt procedat in feudo alicui conceſſo pro ſe,& ſucceſſoribus, tam maſculis quàm fœminis: quia fœminæ admittuntur deficientibus maſculis, & non aliàs. c. 24 n.2. p.51

Si inueſtitura vocaret maſculos cum fœminis,vterque ſexus admitteretur ſimul. ibid. n. 3. p.51

In inueſtitura in qua fœminæ maſculis deficientibus vocantur, maſculus remotior fœminam viciniorem excludit. c.24.n.4. p.51

Fœminâ ſemel admiſsâ ad feudum ob defectum maſculorum, ſi poſtea naſcantur maſculi vtrùm cogatur illis feudum dimittere: quæſtio eſt controuerſa. c.24.n.8. p.52

Fœminæ multò magis per maſculos excluduntur in feudo, ad quod ipſæ maſculis deficientibus vocantur, quando concurrunt maſculus & fœmina paris gradus.c.24.n.10. p.52

Fœminis exiſtentibus, nullóque maſculo; fœmina admittitur: ſed tamen interim natura feudi dormit donec ſuperueniat maſculus, qui ſaltem ſuccedit mortuâ fœminâ. c.24. n.11. p.52

Fœmina continetur ſub fideicommiſſo familiæ relicto. c.47.n.21. p.98

Hoc procedit ſine dubio quando fœmina extinctis omnibus maſculis ſuperſtes remanſit. c. 47. n. 22. pag.98

Multò magis ſi fœmina non ſit nupta. c.47. num. 23. p.98

Idem ſi reſpectus habitus fuerit ad nomen, abſque mentione Armorum. ibid.n.24. p.98

Fœmina vltima ſuperſtes de familia poteſt liberè diſponere de bonis familiæ relictis. cap. 47. num. 25. pag.98

Falcidia.

Falcidiam & hæreditatem augent quæ poſt mortem obuenerunt in hæreditate ex cauſa quæ habet originem viuente teſtatore. c.69.n.3. p.160

Diminutiones patrimonij poſt mortem teſtatoris obuenientes ſi cauſam habeant à tempore vitæ teſtatoris falcidiam diminuunt. cap. 69. numer. 2. p.160

Falcidia non detrahitur ex legatis piis. c. 73. num. 1. p.167

Fallit ſi legatum factum fuerit ad certum & determinatum opus, quando aliunde abſque detractione falcidiæ fieri poteſt.c.73.n.2. p.167

Quod deeſt de falcidia ex legatis piis, ſuppleri ſuper non piis quidam exiſtimant,ſed contra inferius. n. ſequent.c.73.n.5. p.167

Quando hæreditas eſt in totum exhauſta legatis,omnia tam pia quàm non pia falcidiam patiuntur. c. 13. n.6. p.167

Amplia, vt falcidia etiam detrahatur de legatis in ſpecie conſiſtentibus. c.73.n.7. p.167

Praxis ſupputationis falcidiæ, quando hæreditas eſt in totum exhauſta legatis tam pijs,quàm non piis. c.73.n 8. p.167

Priuilegium exemptionis legatorum non facit vt falcidia quæ ex illis capienda fuiſſet reiiciatur ſuper aliis legatis. c.73.n.11. p.167

Quæ ſit praxis ſupputandi falcidiam quando hæreditas tota, non eſt legatis abſorpta. cap.73. num.12. p.167

Cauſa pia aduersùs aliam cauſam piam non detrahit falcidiam. c.73.n.13. p.167

Si legatum non ex diſpoſitione iuris, ſed ex ordinatione teſtatoris eximatur à falcidia, quod in hoc deficit capitur ſuper aliis legatis non exemptis. c. 73. n.14. p.167

Praxis ſupputandi falcidiam aduersùs legatarium vſusfructus. c.73.n.15. p.167

Falcidia detrahitur ex legato vſusfructus ſicut ex aliis legatis. c.73.n.16. p.167

Vſuræ imputantur in falcidiam, ſi probetur hæreditatem illas percepiſſe. c.74.n.16. p.169

Fallitus.

Omnes contractus aut alienationes factæ per fallitum poſt detectā decoctionem,ſunt nulli.c.72 n.1.p.165 Vide ſub verbo *Decoctor.*

Index Poſterior,

Familia.

Fœmina continetur ſub fideicommiſſo familiæ relicto. c.47. num.21. p.98

Familiæ reliquens teſtator intelligi debet de effectiua, id eſt, deſcendentibus ſuis. c.47. n.26. p.98

Fauor.

Ex eo quod fauore donatarij conſtitutum eſt, non debet capi conſequentia in odium ipſius. cap.98. num.14. p.217

Feneſtra.

Feneſtella totum murum non penetrans, non arguit dominium parietis. c.88.n.6. p.198

Feudum.

In feudis non attenditur proximitas eius à quo vacat feudum, ſed eius à quo incipit. cap. 24.num.5. p.51

Feudum ſemel effectum fœmineum, non impedit quin mortuâ fœminâ maſculi præferantur. cap.24. num.9. p.52

Controuerſia magna eſt in ſucceſſione feudi, quando maſculi deſcendentes ex fœminis concurrunt cum maſculis deſcendentibus ex maſculis; ſecùs ſi cum ipſis fœminis ad ſucceſſionem admitti poſtulent, c.24. n.12. p.52

Feudum quod à Barone dependet immediatè, ſub aſſenſu tamen Principis conceditur, nuncupatur quaternatum. c.34.n.5. p.73

Feuda annexa Baroniæ ex ea ſeparari & diſmembrari nequeunt. c.34.n.8. p.73

Intellige quando agitur de feudis maioribus quæ ſunt feuda dignitatum: & quæ ſint Baroniæ maiores, quæ minores, & quid ad vtramque requiratur. c.34.n.9. p.73

Veriùs eſt etiam in feudis maioribus ſeu feudis dignitatum admitti diuiſionem, & diſmembrationem c.34.n.11. p.73

Ex generali totius Galliæ conſuetudine quæ etiam viget in Comitatu Venayſſino, feuda omnia redacta ſunt adinſtar bonorum patrimonialium. c. 34. num.12. p.74

Feudum hæreditarium auget calculum legitimæ liberorum. c.35.n.8. p.75

Feuda in Ciuitate & ſtatu Auenionenſi ſunt redacta adinſtar patrimonialium. c 39. num.8. p.81

Maſculi & fœminæ indiſtinctè admittuntur in feudis in Comitatu Venayſſino, niſi aliud ex inueſtitura feudali colligatur. c. 39. n.9. p.81

Feuda redacta ſunt adinſtar bonorum patrimonialium, quoad facultatem alienandi, & quoad formam ſuccedendi. c.39.n.10. p.81

Quoad ius prælationis & ſolutionem laudemij feuda ſemper retinent priſtinam naturam, etiam in locis vbi ſunt redacta adinſtar patrimonialium. cap. 19. num.11. p.81

Feudum francum quid. c 41. n.24. p.88

Ex feudo franco debetur fidelitas, ſed non ſeruitia. c.41. n.25. p.88

Reſeruatio dominij directi eſt de naturalibus feudi; ſed non de ſubſtantialibus. capit. 41. numer. 26. pag.88

In quo conſiſtat natura feudi franci. cap.41. num.27. pag.88

Quando alienatur feudum francum, liberum, nobile & gentile, non debetur laudemium. c. 41. n. 28. pag.88

Conceſſio in feudum differt à conceſſione in emphyteuſim, & quomodò c 41 n.31. p.88

Feudum conceſſum francum ab omnibus vtilitatibus feudalibus, francum eſt à laudemiis, ſed non à fidelitate. c.75.n.1. p.170

Quoties feudum deuoluitur ad Dominum ſine culpa Vaſſalli, debent illi in primis reſtitui expenſæ meliorationum. c.75.n.14. p.170

Intereſt domini res ſub eius feudo exiſtentes non diſmembrari. c.91.n.18. p.205

Quamuis Caſtrum fuerit conceſſum in feudum, non tamen ideo ſequitur per neceſſe quòd conceſſa fuerit iuriſdictio. c.84.n.1. p.190

Si Vaſſallus feudum habens, iuriſdictionem illi ex propria pecunia acquiſiuerit; finito feudo reuertitur quidem ad Dominum ſed ſine iuriſdictione quæ ſpectat ad Vaſſallum acquirentem. c.84. n.2. pag.190

Feuda iuriſdictionem & ſubditos habentia, nobilitant poſſeſſores. c.84.n.6. p.190

Feuda quædam ſunt ignobilia quæ non eximunt poſſeſſorem à collectis. Ibid.n.7. p.190

Feuda quæ ſubditos habent, cæteris ſunt præſtantiora & nobiliora. Ibid.n.8. p.190

In Gallia omnia feuda ſunt nobilia, & nobiliter tenentur. ibid.n.9. p.190

Feudum nobile ſolus Rex erigere poteſt c. 84. n. 10. pag.190

Feuda ab alio quàm à Rege obtenta, non ſunt nobilia neque nobilitant c.84. n.11. p.190

Feudum duobus modis nobile dici poteſt; nempe aut quia nobilem facit, vel quia nobilem inuenit. c.84. num.12. p.190

In dubio ſi nihil aliud obſtet, conceſſo feudo præſumitur conceſſam quoque fuiſſe iuriſdictionem. c. 84.n.13. p.190

Feuda quando non ſunt hæreditaria, non poſſunt pro dote alienari. c.86.n.5. p.194

Etiamſi feudum ſit mixtum, tamen ad illud nemo admittitur niſi ſit hæres. c 86.n.10. p.195

Qui vult admitti ad feudum hæreditarium, tenetur ſoluere debita vltimi poſſeſſoris cui ſucceſſit vti hæres. c 86. n.12. p.195

Si agatur de feudo hæreditario, ſiue mixto, hæres quamuis confecerit inuentarium tenetur approbare factum defuncti. c. 86. n. 13. p.195

Feudum ex quibus dicatur hæreditarium. c.86.n.14. & ſequent. p.195

Vxor admitti poteſt ad feudum quod eſt hæreditarium. c.86.n.16. p. 195

Diſputatum fuit à nonnullis vtrùm fœminæ capaces eſſent ſuccedendi in feudo merè hæreditario, quamuis illas ſuccedere poſſe verius ſit. capit. 86. num.21. p.195

Conceſſio feudi facta pro maſculis quibuſcumque, non ſolùm deſcendentes ſed quoſlibet extraneos comprehendit c.86.n.22. p.195

Si feudum alicui conceſſum fuerit pro ſe & deſcendentibus tam maſculis quàm fœminis, ita quòd ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedant, non ideo minus feudum eſt hæreditarium. c. 86. n. 23. pag.195

Quando conceſſio feudi facta fuit alicui pro ſe, filiis, & hæredibus quibuſcumque vtriuſque ſexus; feudum eſt hæreditarium & tranſitorium ad quoſcumque hæredes, etiam extraneos. cap. 86. num.24. p.195

Feudum Domino de Agonto conceſſum pro ſe, ac ſuis hæredibus vtriuſque ſexus, & ex ſuo corpore natis vel naſcituris & ſucceſſoribus quibuſcumque, eſſe hæreditarium conſuluit Bertrandus. c.86. n.25. p.195

In iſtis tamen caſibus conſultius eſt, vt obtineatur ſi fieri poteſt ampliatio ſeu declaratio à Principe concedente. c.86.n.27. p. 195

Fictio

Fictio.

Fictio non poteſt inducere conſenſum in ignorante, veluti io furinſo, & ſimilibus. cap.19.num.14. pag.6n

Fideicommiſſum.

In fideicommiſſn Drogheriæ inſpiciendum eſt quoad valorem tempus mortis teſtatoris, non autem hæredis grauati. c.14.n.18. p 26

Dubia redditur npinio, quòd bona fideicommiſſn ſuppoſita poſſint alienari prn fructibus dotis decurſis. c 21.n.53. p.46

Fideicommiſſn vniuerſali præcedente, inutile eſt particulare ex ſententia quorumdaio DD. cap. 47. num.18. p.98

Sed contrarium eſt verius.n.19. ibid p 98

Fideicommiſſum vniuerſale nnn deſtruit particulare certos caſus vel perſonas reſpiciens, nec è contra: ſed vtrumque effectus ſuos producit in ſun caſn. c.47.n.2n p.98

Fideicommiſſa ex alterius teſtamentn debita ſunt tanquam æs alienum. c.74.n.11. p.169

Fideiuſſio.

Fideiuſſoris contractus nnn poteſt ſortiri naturam dnnationis. c.57.n.12. p.134

Fiduciarius.

Fiduciarius hæres eſt potius miniſter, quàm verus hæres. c.77 n.5. p.173

Quatuor requiſita concurrere debent ad faciendum hæredem fiduciarium c.77.n 4. p.173

Hæres grauatus de reſtituendn quidqnid ad eum ex hæreditate prouenerit, non propterea dicitur fiduciarius. c.77.n 6. p.173

Nnn conuenit fiduciarin grauamini quod inſtitutioni adiecta fuerit conditin, quæ etiam viuente fideicommiſſarin potuerit nnn exiſtere. c. 77. n.12. pag.173

Concurrentibus coniecturis hæres fiduciarius declarandus eſt, non obſtante mixtura aliarum cnnditionum extrinſecarum. c.77. n.13. p.173

Quòd vxor grauata ſit reſtituere poſt mortem, non præiudicat fideicommiſſo confidentiali capit. 77. num.14. p.173

Grauamen impoſitum de reſtituendo integrè, & ſine detractinne, deductâ certâ ſummâ; arguit hæreditatem confidentialem. cap. 77. numer. 15. pag.173

Iuſſus aliquid retinere, videtur iuſſus rotum reſiduum alteri reſtituere. capit. 77. numer. 16. pag.174

Si mulier iuſſa fuerit hæreditatem reſtituere dnte retenta, ex eo confidentia arguitur. cap.77. num.17. pag.174

Geminatin & cnnculcatin verborum multùm prodeſt ad inducendam fiduciariam reſtitutinnem, cap. 77. n. 20. p.174

Vxor hæres fiduciaria dotem ſuam cum fructibus illius deducit de fideicommiſſo. cap.77. num. 21. pag.174

Fiduciaria reſtitutin non inducitur, ſi ex cnniecturis cnlligatur illam fuiſſe abſque fiducia grauatam. c. 77. n.25. p.174

Fiduciarium grauamen non inducitur niſi vltra cauſam adſint etiam verba teſtamenti, ex quibus fiduciaria argui poſſit. capit. 77. numer. 26. pag.174

Magna eſt differentia inter ſubſtitutionem fiduciariam hæreditatis, & legatum ſecretò fidei hæredis commiſſum, quod iuſtis de cauſis teſtator cotam teſtibus declarare nnluit.cap.77. num.27. p.174

Hoc poſterius confidentiæ genus probatur etiam per teſtes ſingulares. c.77.n.18. p.174

Sufficit quòd teſtes deponant ſe audiuiſſe hanc confidentiam ex nre teſtatnris, vel hæredis. cap. 77. num.29. p.174

Fauore liberorum declaratin teſtatnris circa fiduciam prnbatur duobus teſtibus. c. 77. num. 30. p.174

Filia, Filius.

Filia familiâs quamtumuis nupta teſtamentum condere non poteſt, cum per matrimonium non liberetur à patria poteſtate. cap.78. num.3. p.179

Filij familias generaliter teſtamentum cndere nequeunt. c.78.n 4. p.179

Filiafamilias de dnte profectitia teſtari nequit. c. 78. num.5. p.179

Filiisfamilias poteſtatem teſtandi conſuetudn deferre poteſt.c.78.n.6. p 179

Filiæ familias teſtamentum de dote profectitia ſuſtinetur in vim donationis causâ mortis, quando in eo adſunt clauſulæ requiſitæ. c.78.num.8. p.179

Filius in aduentitiis qnorum vſusfructus patri quæritur, ſine eius authnritate contrahere nnn poteſt.c. 35.n.2. p.74

Filij differunt à liberis tanquam ſpecies à genere c.51. num.16. p.123

Filiorum nomen eſt appellatiuum, liberorum verò cnllectiuum. Ibid.n.17. p.113

Filiusfamilias in caſibus in qnibus patri nnn quæritur vſusfructus, ſine authoritate patris in iudicio ſtare poteſt. c.63.n.6. p.147

In huiuſmodi bonis filius haber nmnimndam poteſtatem quoad actus extraiudiciales. cap.63.num.7. p.147

Filia de dnte aduentitia diſpnnit conſtante matrimonio.c.63.n.8. p.147

Amplia vt de ea etiam ſolutn matrimonin diſponere pnſſit.c.63.n.9. p.147

Iocalia ſpectant ad filiamfamilias tam quoad proprietatem, quàm qunad vſumfructum; & ipſa de illis ad libitum abſque interuentu patris diſponere poteſt.c.63.n 10. p.147

Idem exiſtimant aliqoi DD. de lucris nuptialibus: quod tamen reuocatur in dubium hic, numer. 12. c.63.n.11. p.147

Filiusfamilias cum authnritate patris donationem causâ mortis facere pnteſt in caſibus in quibus pater habet vſumfructum. cap. 63. numer. 13. pag 147

Idem dicendum eſt in donatione inter viuos eorumdem bonorum.c.63.n.14. p.147

Donatin per filiumfamilias facta de bonis in quibus pater haber vſumfructum ſioe aothoritate patris, nulla eſt tam qunad prnprietatem quàm quoad vſumfructum. cap. 63. numer. 15. p 147

Cnntrarium tamen plurimi cenſuerunt eſſe verius, vt qunad prnprietatem ſit valida, onn qunad vſumfructum.c.63.n.16. p.148

Si filia mnriatur ante patrẽ ſuperſtite maritn, & liberis, dos non redit ad patrem, ſed liberis acquiritur ex conſuetudine Martini. c.100.n 1. p.221

Filia verùm habeat hypothecã prn dote ad patrem reuerſa, difficilis eſt quæſtin. c.100. n.8. p.222

Finis.

Finis quandn babet neceſſariam cnnnexitatem ad ſuũ principium; debet haberi reſpectus ad principium, & non ad finem.c.69.n.22. p.165

Floreni.

Florenorum duo genera exponuntur. cap.4. numer. 3. pag.11.

Florenos duodecim ſolidorum deberi in caſu hîc propoſito, licèt contractus fuerit conceptus in florenis 24. ſolidorum oſtenditur. cap. 4. num. 6. pag.11.

Floreni olim pro ſcutis aureis capiebantur, quod notandum eſt ne quis decipiatur in intellectu doctrinæ Bartoli & aliorum in *l. Paulus,ff. de ſolut.* c.5. num 3. p.27

Flumen.

Flumen dicitur nauigabile quamuis non omni nauigij genere ſit nauigabile, ideo illius incrementa dicuntur de Regalibus. cap.71.n.13. p.164

Curſus aquarum, flumina, & lacus pertinent ad eum ad quem pertinent Regalia. cap.71. num.14. pag.164

Forenſes.

Forenſes alicuius loci non poſſunt in eo publica munera obire. c.61. n.7. p.145

Forenſium congregationibus qui interſunt, non ſunt ad loci congregationes vocandi,nec admittendi. c. 61 n 9. p.145

Forenſium in electionibus qui vocem habet, non poteſt habere vocem actiuam vel paſſiuam in electionibus Conſulum. c.61. n 11. p.145

Forenſis declaratio quòd vult ſubire onera habitatorum non releuat ſi poſt electionem facta fuerit. c. 61.n.12. p.145

Declaratio forenſis poſt maturatum tempus electionis Conſulum dicentis ſe velle ſubire onera habitatorum illi non prodeſt. cap. 61. numer. 15. pag.145

Forma.

Formæ defectus vitiat etiam in leuibus & modicis. c.82.n.9. p.187

Frater.

Frater qui tenetur dotare ſororem, cogi poteſt ad illi tradenda ſcrinia, & apparatus nuptiales. c 95. num 7. p 211

Fraus.

Fraus præſumitur quando res pro parte venditur, & pro parte donatur. c.39.n.5. p. 81

Quod ſit immediatè ante electionem, non ſuffragatur vtì in fraudem factum. c.61.n.13. p 145

Quando debitor recognoſcit bonam fidem pro ſumma vetè per eum debita, & ad cuius ſolutionem cogi poterat, ceſſat ſuſpicio fraudis. cap. 72. nom.14. p.166

Fructus.

Fructus indebitè percipiens illos tenetur in ſortem imputare. c.13.n.19. p.14

Fructus non ſequuntur hypothecam ſummæ principalis,dum agitur de legatis.c.21.n.3. p.44

Fructus annuorum redituum propriè non ſunt acceſſorij ſortis, cùm per ſe principaliter debeantur. c. 21.num.19. p.46

Fructus pendentes & radicati tempore mortis mariti ſunt hæreditarij, ſed expenſa culturæ pertinet ad communionem.c.69.n.7. p.160

Fructus pendentes in bonis patrimonialibus vxoris non communibus, ſpectant ad vxorem tempore mortis mariti, & ſit eorum compenſatio cum fructibus pendentibus in bonis mariti. c. 69. n. 8. pag 160

Fructus per hæreditatem percepti in falcidiam ſunt imputandi. c.74.n.12. p.169

Intellige de fructibus perceptis ex rebus legatis, non de iis qui ex hæreditate percipiuntur: hi enim in falcidiam non imputantur. cap. 74. n. 13. p.169

Quæ ſit in hoc caſu diuerſitatis ratio inter falcidiam, & Trebellianicam. c 74. n.14. p.169

Hæres regulariter fructus pendente conditione fideicommiſſi perceptos, non tenetur reſtituere fideicommiſſario.c.77.n.1. p.173

Fructus facit ſuos hæres grauatus poſt euentum conditionis,ſi fideicommiſſarius fuerit negligens à petendo.c.77.n 2. p.173

Limitatur ſi fideicommiſſarius habuerit iuſtam cauſam abſentiæ, vel ſit minor, pupillus, vel furioſus. c 77.n.3. p.173

Fructus hæreditatis non ſunt hæreditarij.c.77.num.7. pag.173

Quando dilatio data fuit fauore tam hæreditaris, quàm ſubſtituti, quidam exiſtimant etiam fructus eſſe reſtituendos.c 77 n.19. p 174

Fundus.

Fundi dotalis dominium conſtante matrimonio ſpectat ad maritum, non obſtante conſignatione dotis vxoris.c.30.n.5. p.62

Fundi dotalis alienatio pro alimentis, aut alia neceſſitate liberorum,valida eſt.c.30,n.8. p.62

Item pro excarcerando filio, aut eum liberando à lite criminali. c.30 n.9. p.62

Fundi dotalis alienatio valida eſt pro filio à carceribus liberando; quamuis nondum eſſet carceratus, ſed tamen de proximo timeretur carceratio. c. 30. num. 10 p.62

Fundi dotalis alienatio etiam in Gallia valida eſt, ſi fiat cum vniuerſitate bonorum. cap. 40. num. 2. pag 83

Fundum dotalem ſoluto matrimonio mulier alienare poteſt. c.40.n.7. p.83

Fundi dotalis alienationem, iuramentum reddit validam. c.40.n.9. p.83

Contrarium in Gallia ſeruatur. cap. 40. numer. 10. pag.83

Fundus in ſolutum datus pro dote promiſſa in pecunia,non eſt dotalis. c.52.n.1. p.115

Hoc procedit quamuis nulla præceſſerit æſtimatio talis fundi, quia æſtimatio cenſetur facta à lege pro pretio quod tunc bona valebant. cap. 52. n. 2. pag.115

Quæ ſint coniecturæ ex quibus colligi poſſit fundum eſſe dotalem. c.52.n.5. p.115

Fundus non efficitur dotalis niſi datio in ſolutum facta fuerit ipſi marito, nomine proprio,& tanquam marito. c.52.n.7. p.115

Maritus fundo in ſolutum accepto, remanet pecuniæ debitor, ſi pecuniam vxori recognouerit & reſtituere promiſerit. c.52.n.8. p.115

Si pater filiæ fundum in ſolutum dederit, & filia in eodem contractu illum marito in dotem conſtituerit; perinde eſt ac ſi pater ipſe marito in ſolutum dederit, ſtante recognitione dotis per maritum facta,cum promiſſione de reſtituendo dotem in pecunia. c.52.n.9. p 115

Fundus dotalis efficitur ſi maritus illum receperit vtì coniuncta perſona vxoris,vel nomine ipſius. c. 52. num. 10. p.116

Maritus recipiens fundum nomine vxoris,cenſetur illud feciſſe vtì procurator ipſius, & in vim mandati quod habet à lege. c.52.n.11. p 116

Fundus quamuis æſtimatus à patre filiæ aſſignatus remanet profectitius, & proprius ipſius, & hæc qualitas à fundo ſeparari non poteſt: capit. 52. num.2. niſi in caſibus de quibus, Ibidem. num.12. pag.116

Fundi

Fundi legatum ad illo fruendum tranſmiſſibile eſt ad hæredes.c.87. n.2. p.196

G

Gabella.

GAbellam ſeu impoſitionem Ciuitas poteſt facere in ingreſſu portarum, pro ſolutione ſuorum debitorum. c.31.n.19. p.66
Gabellarum non fruitionem infert commercij prohibitio. c.31. n.30. p.66
Gabellarum vſus amittitur ſi plures perſonæ moriantur. c.31.n.35. p.66

Gargiareus.

Gargiarei *conſil.* 60. *vol.* 2. *num.* 57. explicatur. c.19. num.2. p.41

Geminatio.

Geminatio quitanciarum multùm illas corroborat. cap.68. n.17. p.158

Giurba.

Giurbæ *deciſ.* 1. *num.* 46. quomodo ſit intelligenda, & in quibus caſibus locum habeat.c. 27. n.14. pag.56

Gradus.

Gradus ſunt in linea, & lineæ ex gradibus cauſantur: ſcala verò ex diuerſis gradibus componitur. c. 89. num.5. p.201
Gradus non conſiderantur niſi inter eos qui ſunt eiuſdem lineæ. c.89. n.6. p.201

Gratia.

Gratia conditionalis non ſolùm adimplenda eſt, ſed etiam adimplenda tempore congruo. cap.67.n.25. pag.156
Gratia conditionalis conceſſa per Vicelegatum, non poteſt ſortiri effectum, niſi conditio fuerit adimpleta durante officio ipſius Vicelegati, nec ſufficit adimpleri poſt aduentum alterius Vicelegati. c.67. num.22. p.157

Gratianus.

Gratianus *cap.* 781. refellitur in eo quòd vult patris conſenſum ſeu authoritatem requiri, etiam in bonis in quibus non habet vſumfructum. cap.63.n.5. pag.147

Gratificatio.

Gratificationi aliquorum de familia locus eſt in fideicommiſſo prohibitorio fauore familiæ; ſecùs eſt in reſtitutorio. c.50.n.5. p.108

Grauamen.

Grauamen ſuper bonis hæredis impoſitum ſubſiſtit pro rata bonorum propriorum ſibi à patre relictorum. c.80. n.17. p.183
Grauatus de reſtituendo vtrùm debeat reſtituere bona ſibi data in ſolutum, an verò illorum pretium. c.14. num.15. p.26

Groſſi.

Groſſorum antiquorum & paruorum ſolidorum quæ fuerint olim differentiæ. c.4. n.5. p.25

H

Hæres, Hæreditas.

HÆreditas mariti conſideratur tanquam res inanimata reperta in bonis vxoris. c.58.num.5. pag.138
Hæredis creditores non eſt verum quòd repræſentent illius perſonam quoad exceptionem compenſationis; cùm immò repræſentent propriam. cap. 58. pag.138
Non benè infertur ab exceptionibus quæ aduerſùs hæredem opponi poſſunt, ad eas, quæ aduerſùs creditores illius. c.58.n.26. p.138

Hæres qui fuit in mora, vltra legitimum intereſſe tenetur ad maioris valoris pecuniæ augmentum. cap.14. n.20. p.26
Hæredum nomen reſpicit eos qui ſuccedunt iure ciuili: ſucceſſorum verò, qui iure prætorio. cap. 44. num.1. p.91
Hæreditaria qualitas quando requiritur in contractu, illa debet actu interuenire, nec ſufficit quòd habitu ſit hæres. c.55. n.23. p.124
Hæres cum beneficio inuentarij non poteſt repudiare iura delata non quæſita in præiudicium ſuorum creditorum. c.57. n.20. p.135
Hæres non tenetur negotiari ex pecunia hæreditaria pro legatario. c.74. n.15. p.169
Hæres ſemper poteſt dicere ſe tenuiſſe pecunias otioſas, & ſic fructus in falcidiam occaſione pecuniæ imputare non teneri. c.74. n.17. p.169
Filius hæres cum beneficio inuentarij poteſt agere pro ſua indemnitate aduerſùs bona paterna, ratione oneris impoſiti ſuper fructibus bonorum, ad quæ vocatus eſt ex conceſſione emphyteutica. c.80. num.16. p.183
Hæres faciens mandatum ſub qualitate hæredis cum inuentario, & obligatione bonorum propriorum, ſibi non præiudicat. c.80. n.18. p.183
Quando non conſtat hæredem habuiſſe animum nouandi legalem obligationem, non tenetur de proprio. c.80. n.24. p.184
Si hæres dixerit quòd ſe obligat tam particulari nomine quàm vti hæres & pro ſua vtilitate, tenetur de proprio. c.80. n.23. p.183

Homagium. Homo.

Homagium & fidelitas quæ præſtatur à ſubditis erga Dominos, eſt quædam adſtrictio ſeruitutis liberi hominis, non ſolùm bona ſed etiam perſonas reſpiciens, in quo differt ab emphyteuſi quæ bona ſola reſpicit. c.84. n.24. p.191
Homo meus dicitur ille, qui mihi præſtat ſeruitium & fidelitatem. c.84. n.22. p.191

Hortus.

Hortus non comprehenditur in donatione domus, quando verbis claris fuit à donatione exceptus. cap 94. n.1. p.209
Hortus quando ponitur tanquam vnum ex confinibus domus donatæ, non cenſetur in donatione contentus. c.94. n.2. p.209
Hortos in dubio non comprehenditur ſub donatione domus. c.94. n.5. p.210
Hortus vt ex coniecturis ſub donatione domus contineatur, requiritur concurſus plurium coniecturarum. cap.94. n.6. p.210
Hortus ex quibus domui accedat tres proponuntur coniecturæ. c.94. n.8. p.210
Hortus diuerſo tempore, & diuerſo pretio comparatus, non continetur ſub domo donata. cap 94 n.9. pag.210
Hortus vt ſciatur cui domui accedat; in caſu dubio ſtandum eſt libris rationum patris donatoris. c 94. num. 10. p.210
Hortum ab ipſo donatore, ſi donatarius poſt donationem titulo locationis acceperit, ex hoc deſumitur coniectura non eam fuiſſe partium intentionem, vt hortus donatus eſſet. cap. 94. num. 11. pag.210
Sola coniectura petita ex eo quòd donator hortum deſtinaſſet viuens ad vſum paruæ domus, non ſufficit vt ex eo concludatur hortum ſub donatione domus contineri: ſed præterea aliæ coniecturæ requiruntur. c.94. n.12. p.210
Pro coniectura non ſufficit quòd ad hortum pateat aditus

aditus ex domo donata, ſed probandum eſt ita ex ea ad hortum patere aditum, vt aliunde patere non poſſit. c.94 n.13. p.210
Horti diuiſio facta per ſepem ligneam & amouibilem, nihil infert ad proprietatem prædij diuiſi per illam ſepem temporariam. cap. 94. num. 14. pag.210

Hypotheca.

Aliud eſt in ius hypothecarium ſuccedere, aliud emptorem eſſe ſecurum cap.29. n.19. p.61
In hypothecis creditoris dimiſſi ſuccedit creditor ex cuius pecunia anterior dimiſſus eſt. c.21.n.1. Intellige vt ibi n. ſeqq. p.44

I

Ianua.

IAnua non poteſt aperiri ſuper loco, qui proprietate publicus eſt. c.60. n.14. p.141
Ianua vel oſtium etiam ſuper via publica fieri non poteſt, ſi inde damnum Communitatis oriatur. cap.60. n.15. p.141

Immiſſio.

Immiſſio vt detur ex ſola lectura teſtamenti de fideicommiſſo conſtare debet. c.53.n.4. p.117
Immiſſio fideicommiſſario denegatur, quando certum eſt hæredi competere detractiones. c. 53. n. 7. pag.117
Si fideicômiſſarius petat ſe immitti, in caſibus in quibus immitti non debet, hæres debet abſolui ab obſeruatione iudicijs ſaluo iure rectiùs agendi. c. 53. num.9. p.117
Fumus tituli ex parte ſucceſſoris ſufficit ad effectum vt detur illi dilatio ad probandum titulum, ſuſpenſâ interim immiſſione. cap.53. num.18. & 19. pag.118
Immiſſio datur ſi de vocatione conſtet ex lectura teſtamenti, & nihil releuans dicatur in contrarium. cap.53. n.21. p.118
Immiſſionem impedit qui ſe ex eodem teſtamento vocatum prætendit. c.53. n.24. p.118
Immiſſionem qui poteſt prætendere non poſſidens, multò potiùs poſſidens illam poteſt impedire. c.53. num.26. p.118
Immiſſio vt impediatur propter detractiones hæredis, ſufficit quòd detractiones ſint poſſibiles nec neceſſaria eſt illarum probatio in ſpecie. cap.53. num.28. pag.119

Immunitas.

Immunitas non ſolùm pro bonis quæſitis, ſed etiam pro quærendis in futurum patri concedenda eſt ob numerum duodecim liberorum. cap. 26. num. 3. pag.55
Amplia vt procedat, etiamſi talia bona iam eſſent deſcripta in cataſtro Communitatis. cap. 26. num. 4. pag 55
Immunitas ob duodecim liberos comprehendit tam onera ordinaria, quàm extraordinaria. cap.26.n.5. pag.55
Immunitas ob duodecim liberos comprehendit exemptionem ab oneribus, causâ belli, peſtis & aliis ad vtilitatem publicam factis. cap. 26. num.6. pagin. 55
Immunitas conceſſa contemplatione benemeritorum & ſeruitiorum, eſt realis, & tranſitoria ad quoſcumque ſucceſſores. c.44. n.8. p.92
Ampliatur etiamſi perſona fuerit cauſa proxima, & immediata conceſſionis, dummodò etiam conſiderata ſint illius ſeruitia. c.44. n.9. p.92
Immunitas alicui conceſſa poteſt ad emptorem bonorum immunium per ceſſionem transferri. cap.44. num.11. p 92
Immunitas realis eſt ſi non per modum priuilegij, ſed per viam beneficij concedatur. cap.44.num.12. pag 92
Immunitatis priuilegium non amittitur per non vſum, niſi conſtet de ſolutionibus per 30. annos factis. c.44. n.14. p.92
Immunitas ob numerum duodecim liberorum non eximit à ſolutione laudemiorum. cap.75.num.11. pag.170

Implementum.

Ob non implementum quæ actio competat contra non adimplentem, vel eius hæredem c.49. num.8. pag.104
Datur ceſſionario actio in factum contra cedentem non adimplentem quod promiſit. cap. 49. num. 9. pag.104
Non adimplens contenta in reſcripto intra tempus in eo deſignatum, non poteſt poſtea ſe iuuare illo reſcripto. c.67. n.4. p.155
Implementum non releuat niſi factum fuerit tempore habili. c.67. n.23. p.156

Imputatio.

Imputatur donatio in legitimam licèt contemplatione matrimonij facta fuerit. c.35. n.24. p.76
Ad euitandam inæqualitatem inter liberos, multa computantur quæ aliàs non computarentur. c.35. num.23. p.76

Inæqualitas

Inæqualitas magna ſi ſucceſſu temporis inſurgat in contractu cenſuali, Iudex illam ad æqualitatem reducere poteſt, iuxta multorum ſententiam. c.6. num.8. p.14
Contraria tamen opinio verior eſt, quia læſio iuxta tempus contractus conſideranda eſt. cap.6. num 9. pag.14
Inæqualitas donationis inter virum & vxorem ſuſtinetur, præſertim quando procedit ex conuentionibus ante contractum matrimonium factis. cap. 95. num.12. p.212

Incolatus, Incrementa.

Incolatus renonciatio tam facto quàm verbis inducitur. c.62. n.10. p.145
Incrementa alluuionum hodie iure Romano fiſcus occupat. c.71. n.7. p 163
Incrementa in Gallia pertinent ad Regem. c.71. n.6. pag.163

Indebitum.

Indebitum dicitur non ſolùm id quod non debebatur, ſed vltra vires hæreditatis ſolutum fuit. c.27. n.1. pag.56
Si hæres plus promiſerit quàm vires hæreditatis patiantur, dicitur plus debito promiſiſſe. c. 27. n. 2. pag.56
Indebitum nomine pupilli ſi tutor ſoluerit, pupillus ipſe condictionem habet. c.27. n 6. p.56
Ampliatur vt procedat ſiue ſolutio facta fuerit de pecuniis tutoris, ſiue de pecuniis ipſius pupilli. c.27. num.7. p.56
Non eſt nouum vt vnus indebitum ſoluat, & alius indebitè ſolutum recipiat. c.27. n.8. p.56
Non ſolùm hæres, ſed etiam creditores hæreditarij repetere poſſunt quod plus debito, id eſt, vltra vires hæreditarias ſolutum eſt. cap. 27. num. 9. pagin.56

Indiuiduum.

Indiuidua res dicitur quando pars non tantam affert vtilitatem reſpectu partis, quantam afferret in toto reſpectu totius. c.91. n.16. p.205

Infans.

Infantibus acquiritur per donationem nemine pro eis ſtipulante. c.78. n.14. p.179

Inſinuatio.

Inſinuatio in Gallia debet fieri coram Iudicibus ordinariis locorum, in quibus bona ſunt ſita. c.56. n.1. pag.132

In Ciuitate Auenionenſi & in Comitatu Venayſſino, conſtitutiones circa inſinuationes ſunt diuerſæ. cap.56. n.2. p.132

Probatur multis rationibus donationem in ciuitate Auenionenſi factam, & ibidem regiſtratam, nullam eſſe quoad bona Comitatus Venayſſini, ſi non fuerit inſinuata in Comitatu coram Iudicibus ordinariis locorum vbi bona ſunt ſita. cap. 56. num. 3. pag.132

Donatio facta extra ciuitatem Auenionenſem nulla eſt, ſi non fuerit regiſtrata in libro inſinuationum ciuitatis Auenionenſis. cap. 56. num. 4. pagin.132

Inſinuationem reſpicere ſolemnitatem contractus, & ideo in ea attendendum eſſe ſtatutum loci contractus, multi exiſtimant & probare conantur. c. 56. num.5. p.132

Quando agitur de præiudicio tertij, verius eſt inſinuationem in vno loco factam non porrigere vires ſuas ad alia loca, in quibus viget ſtatutum de inſinuando. cap.56. n.7. p.132

Oſtenditur contrarietas & diuerſitas inter conſtitutiones ciuitatis Auenionenſis, & Comitatus Venayſſini, nec non ordinationes Regias quoad inſinuationem. c.56. n.12. p.132

Donatio in Comitatu Venayſſino valida eſt vſque ad ſummam vigintiquinque ſcutorum ſine inſinuatione, quamuis facta fuerit de longè maiori ſumma. c.56. n.13. p.132

Si agatur de pluribus præſtationibus annuis, veluti de penſionibus vidualibus ſinguli anni ſigillatim conſiderantur & ita ſingulis annis donatio ſubſiſtit vſque ad ſummam. 25 ſcutorum cap. 56. num. 14. pag.132

Inſinuatio non eſt de ſolemnitate eſſentiali & formali donationis. c.56. n.15. p.133

Inſinuatio coram Iudice incompetenti facta, nulla eſt c.56 n.20. p.133

Refertur opinio quorumdam exiſtimantium inſinuationē fieri poſſe coram quocumque Iudice habente iuriſdictionem prorogabilem, quæ tamen opinio refutatur ſupra *num.* 10. cap. 56. num. 21. pagin.133

Opinio illa ſubſiſtere non poteſt, ſtantibus regulamentis mandantibus inſinuationem fieri coram Iudicibus locorum, vbi bona ſita ſunt. c.56. n.22. pag.133

Inſinuatio de iure communi debet fieri coram Iudice competente ratione perſonæ, vel bonorum. c.56. num.23. p.133

Si Clericus donet laïco; inſinuatio debet fieri coram Iudice laico. Idem dicendum eſt ſi laicus Clerico donaret. c.56. n.24. p.133

Inſinuatio quæ ex regulamento fieri debet intra tres menſes eſt valida, etiamſi fiat vltima die trimeſtris. cap.57. n.1. p.134

Inſinuatio regulariter fieri non poteſt poſt mortem donatoris ſecundùm ius commune. cap.57.num.5. pag.134

Secùs tamen eſt de iure Gallico, quando certus donationis inſinuandæ terminus præfixus eſt. c.57. n.6. pag.134

Inſinuatione vtrùm indigeat contractus fideiuſſionis, aut conſtituti. c.57. n.8. p.134

Inſinuatio in renunciatione requiritur, non in repudiatione. c.57. n.21. p.135

Affertur diſtinctio volentium donationem dotis cauſa factam & non inſinuatam, eſſe validam in præiudicium donatoris; ſed non in præiudicium tertij. c.57. n.31. p.135

Alij ſimpliciter probant non requiri inſinuationem in dote. Ibid. n.32. p.135

Proponitur diſtinctio vtrùm contractus factus fuerit ſub nomine donationis, vt requiratur, an ſub nomine dotis vt non ſit neceſſaria inſinuatio. cap.57. num.33. p.135

Inſinuatione indigere concluditur dotis conſtitutionem ab extraneo dotante factam, non autem factam à patre, aut ab alio qui tenetur dotare. c.57. num.35. p.136

Intereſſe.

Intereſſe quod ex ſtatuto Auenionenſi adiudicatur creditori ad rationem ſeptem pro quolibet centenario, an & quomodò peti poſſit à die oppoſitionis factæ per debitorem. c.11. n.12. p.45

Intereſſe debitum in vim *l. curabit. Cod. de action. empt.* poteſt cedi tertio. c.21. n.13. p.45

Intereſſe quando non procedit immediatè ab eadem ſorte principali, non habet eandem hypothecam. cap.21. n.18. p.45

Intereſſe intra rem debetur per venditionem qui rem ſuppoſitam alteri vti liberam vendidit. c.43. n. 10. pag.91

Intereſſe alterius intereſſe non debetur. c.97. num.1. pag.215. & vide c.21. n.10. p.45

Si debitor annui reditus non ſoluat penſiones currentes, condemnandus etiam eſt ad intereſſe illarum probatis requiſitis. c.97. n.4. p.215

Intereſſe debetur ex alio intereſſe calculato. c.97. n.7. pag.215.

Interdictum.

Interdictum *de aqua quotidiana & æſtiua*, datur pro aquis. c.48. n.33. p.101

Quod interdictum admixtam habet cauſam proprietatis, ideo appellationem admittit; licèt quidam id non admittant. c.48 n.34. p.101

Interdictum *de corriualibus*, requirit tituli productionem. c.48. n.35. p.102

Maximè quando vterque habet conceſſionem à Principe. c.48. n.36. p.102

Interdictum *quorum bonorum* non datur contra poſſidentem cum titulo, quando is fuit requiſitus bona fide; ſecùs ſi mala fide. c.53. n.10. p.117

Interdictum *quorum bonorum*, vel remedium *l. fin. de edict. diu. Adrian.* non competunt in vim contractus. c.53. n.11. p.118

In interdicto Saluiano poſſibilitas detractionum excludit actorem. c.53.n.29. p.119

Interpretatio.

Interpretatio debet fieri in contractibus, vt non ſequatur incontinenti correctio. c.17.n.18. pag.32

Interpretatio in dubio capienda contra debitorem, qui apertius legem dicere potuit. cap. 31. num 3. pag.65

Inueſtitus.

Si quis de toto territorio fuerit inueſtitus, vtrùm ex eo inferatur per neceſſe ipſum eſſe dominum directum totius territorij. c.41. n.16. p.87

Inueſtitus de territorio præſumitur inueſtitus de omnibus contentis in ipſo. c.71. n.18. p.164

Ioſephus de Seſe.

Ioſeph. de Seſe *dec.64. ſenatus Arragonia*, explicatur. cap.51. n.23. p.114

Index.

Digitized by Google

Index Poſterior,

Iudex.

Iudex quando in executione nulliter proceſſit, talis proceſſura non poteſt iuſtificari ex nouiter deductis, etiamſi de nouo eſſet concedenda. c.22. n.4. pag.47

Non præſumitur pro decreto Iudicis.vel Baiuli imperiti. c.40. n.14. p.84.

Quando ſola præſentia Iudicis requiritur, ſufficit interuenire Iudicem quantumuis imperitum. c.40. num.15. p.84

Iudicio ordinario agere debet actor, quando probanda eſt illi deſcendentia, & alia multa in facto.c.53. num.25. 118

Ius.

Ius quærendum non eſt in bonis debitoris.cap.45.n.2. pag 93.

Ius tertij opponi poteſt excipiendo. cap. 45. num. 3. pag.93

Ius mulieri competens vt agat ad reſciſſionem ex capite indotationis, tranſit ad hæredes. cap.45. n.5. pag.93

Ius agendi ad reſciſſionem dicitur ius quæſitum mulieri, & non ius quærendum. cap. 45. num. 6. pag.93

Ius agendi ad reſciſſionem ob natiuitatem liberorum ex veriori ſententia non tranſmittitur ad hæredes, contra Fontanellam. c.54 n.10. p.121

In iure perſonali ſufficit probare quòd aliàs facta fuerit ſolutio, ſed in iure reali probandum eſt pro quo prædio facta ſit. c.64. n.10. p.149

Iuris incerti & euentualis & nondum perfectè quæſiti mentio facienda non eſt in reſcripto. c.67.num.10. pag.155

In iuribus incorporalibus primus occupans præfertur. cap.67. n.15. p.155

Ius Congrui.

Ius Congrui locum habet in venditione ſub pacto de retrouendendo facta, non tamen in præiudicium pacti redemptiui. cap.83. n.10. p.189

Contractus venditionis tranſlatus cenſetur in retinentem iure Congrui. c.83. n.11. p.189

Ius Offerendi.

Ius offerendi ad effectum ſuccedendi in ius anterioris creditoris,non competit creditori chyrographario, aut alteri hypothecam non habenti. cap. 29. n. 2. pag.59

Iuspatronatus.

Iuſpatronatus erga liberos æqualiter pertinet ad omnes liberos, & tamen pater illud vni poteſt relinquere. c.50. n.36. p.110

Iuspatronatus quamuis pretio æſtimabile non ſit, tamen illius donatio reuocatur ob natiuitatem liberorum. c.54. n.8. p.120

Ius prælationis.

Ius prælationis ſecundùm iuris communis diſpoſitionem, vtrùm alteri cedi queat. cap. 23. num. 1. pagin.48

Ius prælationis cedi poteſt ex generali conſuetudine Comitatus Venayſſini. c.23. n.2. p.49

Camera Apoſtolica in Comitatu Venayſſino cedit ius prælationis, etiam pro prædiis franchis. Intellige quæ de directo dominio Cameræ mouentur franco modo: nam in merè allodialibus, ceſſat dominium directum, & per conſequens retentio feudalis. c.23. n.3. p.49

In pluribus aliis locis conſuetudo viget cedendi ius prælationis dominicale. c.23. n.4. p.49

In Gallia licet Rex non vtatur iure prælationis: illud tamen alteri cedere ſolet. cap. 23. num. 5. pagin.49

Ceſſionarius dominij directi alteri ius prælationis cedere poteſt. c.23. n.6. p.49

Emptor poſſidens qui intentauit iudicium pro obturatione feneſtrarum contra vicinum, qui ius prælationis obtinuit à Domino directo(cùm apud nos Bulla iuris Congrui non obſeruetur,) poteſt iudicium ſuum continuare, non obſtante lite mota ſuper retentione. c.23. n.7. p.49

Iuris prælationis ceſſio pro venditione proximè futura ſortitur effectum, etiamſi poſt multos annos & non antea caſus eueniat. c.23. n 9. p.49

Iuris prælationis ceſſionarium excludit ille qui fuit inueſtitus à Domino directo. Quod intellige, vt multis n.ſeqq. c.23. n.10. p.49

A iure prælationis aſſociatus conductoris excluditur, ſi conductor qui alium ſibi aſſociauit dederit inueſtituram. c.23. n.14. p.49

Ius prælationis quamuis Dominus directus ceſſerit, retinet directas actiones: ideo illi laudemium rectè ſoluitur; niſi interuenerit vnum ex requiſitis *in l.3. Cod. de nouat.* c.23. n.15. p.50

Iuris prælationis ceſſionarius ne præueniatur, quomodò ſibi conſulere debeat. cap. 23. num. 16. pagin.50

Ius prælationis excluditur per conſenſum alienationi præſtitum 23. n.17. p.50

Si duo ſint eiuſdem rei domini directi, poteſt vnus pro parte ſua retinere. c.23. n.18. p.50

Quid iuris, ſi ageretur de pluribus dominculis vnitis. c.23. n.19. p.50

Iuri prælationis in caſibus in quibus locus eſt, Dominus aut eius ceſſionarius debet reſtituere pretium exburſatum: & in quibus caſibus agi poſſit de laudemio reſtituendo. c.23. n.20. p.50

Reſtitui debent canones ſoluti. cap. 23. num. 22. pagin.50

Item expenſæ inſtrumentorum. Ibidem, num.23. pagin.50

Deciditur controuerſia circa expenſas proxenetis ſolutas. Ibid. n.24. p.50

Quid de expenſis factis in ſubhaſtatione bonorum. Ibid. n.25. p.51

Reſtituuntur munera vxori venditoris data. Ibid.n.26. pag.51 p.51

Item quod dicitur *le pot de vin*, Ibidem, num.27.pagin.51

Item expenſæ pro habendo conſilio pro ſecuritate venditoris. Ibid.n.28. p.51

Quid de melioramentis. Remiſſiuè.cap. 23. num. 29. pag.51

Ius prælationis dominus directus non habet in alienatione neceſſaria. c.36. n.11. p.77

Ius prælationis non competit Domino directo in donationibus. c.39. n.1. p.81

Quando donatarius promittit ſoluere ſummas maiores bonis donatis, non eſt donatio; ſed potiùs venditio: & competit Domino directo ius prælationis.36. n.2. p.81

Iure prælationis poteſt vti Eccleſia Domina directa. cap.39. n.12. p.82

Ius prælationis competens ceſſionario fundatum dicitur in iure extraordinario. cap. 66. num. 18. pagin.153

Magna eſt differentia inter renunciationem, & acceptationem iuris prælationis, ad effectum vt res dicatur integra, vel non. cap. 66. num. 20. pag.154

Acceptatio vel declaratio quòd quis vult vti retentione feudali, non dicitur perfecta niſi retinere volens pretium venditionis reſtituat. c.66.n.21.p.154

Iure

Iure retentionis qui vult vti, tenetur declarare animum ſuum & pretium offerre emptori, illudque in caſum recuſationis deponere. cap. 66. num. 23. pag. 154
Dominus ſi recipiat laudemia, excluditur ceſſionarius iuris prælationis, qui ſuam ceſſionem non curauit intimari. c.67. n.13. p.155
Facta traditione reali per Dominum emphyteutæ ius illi in re quæſitum eſt aduersùs ceſſionarium iuris retractus. c.67. n.14. p.155
Dominus directus per ſuum conſenſum alienationi præſtitum à iure prælationis excluditur. c.83. n. 2. pag. 188
Iuri prælationis tacitè renunciat dominus directus, petendo laudemium. c 83. n 3. p.188
Per pactum de retrouendendo dominus directus excluditur à iure prælationis, ſi venditor emptorem cogere velit ad retrouendendum. cap. 83. num. 8. pag. 189
Dominus directus retinens iure prælationis, tenetur ſubire eadem pacta & onera quæ ſunt in venditione compreheoſa. c.83. n.9. p.189
Ius prælationis domini directi, potentius eſt iure vicini retrahere volentis. c.83. n.12. p.189
Ius prælationis ceſſat quando dominus directus non poteſt præſtare illud, quod emptor venditori promiſit. c.83. n 17. p.189
Ius prælationis Domino directo competens, fundatum eſt in iure, ratione cuiuſdam ſuperioritatis: ſecùs in eo quod emphyteuta prætenderet aduersùs dominum. c.91. n.3. p.104

Ius quærendum.

Ius quærendum in foro interiori non poteſt in præiudicium creditorum repudiari, ſed in foro exteriori valet repudiatio. c.100. n.21. p.222
Ampliatur vt procedat etiam quando dies debiti ceſſit, quia ius non dicitur quæſitum patri niſi poſt acceptationem. c.100. n.22. p.222
Ius quærendum quando repudiatur, perinde eſt ac ſi nunquam dominium fuiſſet quæſitum. cap. 100. num. 23. p.222

Ius Retractus.

Ius retractus ex ſui natura indiuiduum eſt. c.91.n.17. pag. 205

Iuramentum.

Iuramentum nihil operatur in iis quæ non pendent à poteſtate iurantis. c.30 n.4. p.62
Iuramentum præcisè obligat iurantem. Intellige tamen, vt ſi factum præſtare nequeat, liberetur ſoluendo intereſſe. c.37. n.3.4.& 5. p.78
De triplici iuramento fidelitatis; nempe ſubiectionis, domeſticitatis, & vaſſallagij. c.41. n.30. p.88
Qui iuramentum detulit, poteſt recedere à delatione, ſi nondum iuratum fuerit; quamuis delatio eſſet acceptata. c.66. n.5. p.153

Iuriſdictio.

Iuriſdictionis vniuerſitas nihil infert ad dominia particularia prædiorum territorij. c.64. n. 12. p. 149
Iuriſdictio eſt quid acceſſorium Caſtri, non tamen omnino cohærens, & ab ipſo inſeparabile. cap.84. num.4. p.190
Vnum Dominum eſſe Caſtri, alium Dominum iuriſdictionis, non eſt inconueniens. c. 84. num. 5. pag. 190
Dominium directum & priuatum alicuius territorij poteſt eſſe apud vnum; iuriſdictionis verò ius publicum apud alium. c.84. n.16. p.191
Iuriſdictionis voluntariæ actus non poſſunt fieri coram Iudice incompetenti in præiudicium tertij. cap.86. n.9. pag.

L

Læſio.

LÆſionis cuiuſcumque intolerabilis renunciatio non valet, ſi ſit nimis ampla. cap.31. num. 35. pag 67

Lapides.

Lapides proiectitij deſtinati ad colligandum nouum murum, oſtendunt illum poſſe incraſſari, non autem attolli. c.88. n.38. p.200

Latitatio.

Latitatio dicitur turpis ſui occultatio animo fraudandi creditores. c.72. n.11. p.166

Latrinæ.

Latrinæ intra muri craſſitiem ſine muro contrapoſito, inducunt proprietatem muri. cap. 88. num. 4. pag. 198

Laudemium.

Laudemium ſi conductor exegerit, Dominus excluditur à iure prælationis. c.23. n.13. p.49
Qui ex ſpeciali iure non ſoluit laudemium, non repetit aduersùs retrahere volentem. cap.23.num.21. pag.50
Laudemia debentur ex diuiſione pro rata pecuniæ datæ, iuxta ſtatutum Aueniorenſe, & Comitatus Venayſſini. c.36. n.1. p.76
Si ex duobus fratribus diuidentibus, ex vna parte fiat renunciatio legati paterni in pecunia conſiſtentis, verùm debeatur laudemium. cap. 36. num. 2. pagin.76
Laudemium debetur ex permutatione de iure communi. c.36. n.3. p.76
Laudemium non debetur ex repudiatione: ſecùs ex renunciatione. c.36. n.4. p.67
Quando in contractu adeſt pactum reſolutiuum, partes ab eo recedere poſſunt abſque metu ſolutionis laudemij. cap.36. n.6. p.77
Quando res eſt integra, & nondum facta eſt traditio; partes à contractu recedentes non tenentur ſoluere laudemium Domino. c.36. n 7. p.77
Si ſtatuto caueatur laudemium de donationibus non deberi, intelligendum eſt de meris donationibus, & lucratiuis; non de oneroſis. cap. 36. num. 8. pag.77
Si in contractu diuiſionis, vnus alteri pecuniam in compenſationem dederit, laudemium debetur pro rata pecuniæ. c.36. n.9. p.77
Intellige vt locum habeat in diuiſione vniuerſali totius hæreditatis; aliud eſt ſi agatur de diuiſione domus, aut alterius rei particularis, quæ commodam non patiatur diuiſionem: tunc enim laudimium non debetur. c.36. n.10. p.77
In Gallia non debetur laudemium ex diuiſione, quamuis pecuniæ traditio in ea interueniat ex cauſa æqualitatis ſeruandæ. c.36. n.12. p.77
Laudimium nullum debetur ex ſimplici promiſſione venditionis. c.37. n.1. p.78
Laudimium non debetur ex actu, in quo ſola producitur actio perſonalis. c.37. n.7. p.78
Laudimium non debetur ex venditione nulla, veluti de bonis minorum ſine ſolemnitatibus. c. 37. n. 9. pag.78
Laudimium nullum debetur ex contractu conditionali, ante verificatam conditionem. c.37. num.10. pag.78
Laudemium nullum debetur nullâ factâ mutatione poſſeſſionis. c.37. n.16. p.79
Amplia etiamſi tranſlata ſit poſſeſſio per clauſulam Conſtituti. c.37. n.17. p.79
Idem

Idem de aliis clauſulis. Ibid. n.18. p.79

Perfecto contractu, & traditâ poſſeſſione, non licet ab eo recedere abſque ſolutione laudemij. cap. 37. num.20. p 79

Quomodò concipiendus ſit contractus, ne partes teneantur ad laudemium, dum ab eo recedunt.c.37. num.21. p.79

Magna eſt differentia inter ſolutionem gabellæ, & ſolutionem laudemij. c.39. n.16. p.82

Laudemium debetur ex locatione ad longum tempus. cap.41. n.12. p.87

Laudemium inter vtilitates feudales recenſendum eſt. c.75. n.2. p.170

Laudemium ſeu releuium non ſoluitur ex mutatione manus dominantis, ſed ſeruientis.cap.75.num.12. pag.170

Laudemium eſt vtilitas ex re, vel propter rem proueniens. c.75. n.3. p.170

Ex alienationibus feudi tranſlati per Dominum cum pacto redimendi;nullum debetur laudemium.c 75. num.4. p.170

Per quamcumque immunitatem quamuis generaliter conceſſam, non cenſetur quis exemptus a ſolutione laudemij. c.75. n.5. p.170

Fallit, quando in feudatarium fuit tranſlatum omne dominium cum clauſulis immunitatem importantibus. c.75. n.6. p.170

In materia laudemiorum magna eſt differentia inter feudum, & emphyteuſim: nec ſemper licet inferre ab vno, ad aliud. c.75. n.7. p.170

Laudemium eſſe feudi obuentionem extrinſecam voluit Surd. c.75. n 8. p.170

Sed contrarium verius eſſe oſtenditur. cap.75.num.9. pag.170

Laudemia continentur in legato vſusfructus, & pertinent ad conductores fructuum, & redituum c.75. num.10. p.170

Legatum.

Legatum ſcutorum auri non explicando de quibus teſtator ſenſerit, debet explicari de iis quorum maius eſt commercium. c.13. n.3. p.23

Sed in hoc caſu plurima conſideranda ſunt; Primò verba teſtamenti, vel ea quæ præcedunt, vel quæ ſequuntur. c.13.n.4. p.23

Secundò: conſuetudo loquendi teſtatoris. Ibid. n. 5. pag.23

Tertiò, dignitas legatarij, affectio teſtatoris, conſanguinitas, aut affinitas ipſius, & ſimilia.cap.13. num.6. p.23

Ceſſantibus dictis circunſtantiis, legati cenſentur minimi aurei curſum habentes. c.13. n.9. p.23

Quando teſtator legauit ſummam ſoluendam in pecunia, vel in annuis reditibus; tunc pecunia eſt in obligatione, & annui reditus in ſolutione.cap.14. num.1. p.25

SI legatum certæ ſummæ fuerit ſoluendum in talibus bonis certis & deſignatis; bona illa debentur, & non pecunia. c.14. n.7. p.25

In legatis, & in fideicommiſſis particularibus; non res in ſolutum data,ſed ſola pecunia reſtitui debet. cap.14 num. 16. p.26

Fallit in caſu quo legatarius declaraſſet ſe ſubrogare bona in locum fideicommiſſi. cap. 14. n.17. p.16

Legatum quod fieri prohibetur per ſtatutum, vel conſuetudinem; validum eſt quoad bona ſita extra locum ſtatuti, vel conſuetudinis.cap.33.num.1. pag. 71

Hoc maximè procedit, dum agitur de ſtatuto vel conſuetudine exorbitanti à iure communi. cap. 33. num.2. p.71

Legatum Curiæ cum ſuis pertinentiis, videtur continere tam onera quàm honores, nomine illo *Curia* quod eſt vniuerſale. c.61. n.15. p.144

Legata in eo in quo ſunt onerosa & remuneratoria, vxor bonorum ſocia pro parte ſua ſoluere tenetur. cap.69. n.16. p 160

Legata pia quando adſunt in hæreditate, vt & non pia, vtrùm quod non deducitur de legatis piis deducatur ſuper non piis. c.73. n.3. p.167

Si legatum vni eidémque perſonæ factum ſit priuilegiatum, & aliud non priuilegiatum; quod non deducitur de priuilegiato, capitur ſuper non priuilegiato c.73. n.4. p.167

Legata ſi non exhauſerunt totum patrimonium, pia eximuntur à falcidia. c.73. n.9. p.167

Quod non detrahitur de legatis à iure priuilegiatis, non cedit damno aliorum legatorum, ſed ſolius hæredis. c.73. n.10. p.167

In legato generali res propria hæredis non continetur. c.74. n.1. p.168

Amplia, etiamſi factum eſſet legatum cum clauſula *omnium & quorumcumque bonorum, vtiliter conſtitutorum.* c.74. n.2. p.168

Declara id maximè procedere poſſe, ſi adiecta fuerit mentio bonorum ſuorum. c.74. n.3. p.168

In re communi teſtator partem ſuam legaſſe duntaxat cenſetur, non autem partem hæredis. cap.74. n.4. pag.168

Sub legato vſusfructus omnium bonorum,res poſſeſſæ tempore teſtamenti per teſtatorem reſtitutioni ſubiectæ non continentur. cap. 74. num. 5. pagin.168

Niſi tamen reſtitutio ipſi hæredi facienda eſſet, tunc enim continetur ſi legatarius ſit vxor, vel coniuncta perſona, & legatum ſit generale, & amplum. cap.74. n.6. p.168

Teſtatorem propriam rem hæredis legare potuiſſe,indubitatum eſt. c.74. n.7. p.168

Legatum præceptionis non reſtituitur cum hæreditate. c.85. n.9. p.192

Legatum vni ex cohæredibus factum, reſtitui debet vnà cum fideicommiſſo vniuerſali pro rata portionis hæreditatiæ. c.85. n.11. p.192

Legatum quidem à ſeipſo non poteſt hæres accipere quandiu eſt hæres; ſed adueniente caſu reſtitutionis hæreditatis, poteſt legatum ſibi factum retinere. c.85. n.15. p.193

Legatum à ſeipſo factum nullum eſſe, & ideo tractu temporis conualeſcere non poſſe. c. 85. n.16. ſed vide num. ſeqq. p.193

Legatum hæredi à ſeipſo factum non eſt omninò nullum, ſed eius effectus differtur in tempus quo non erit hæres, nempe reſtitutionis hæreditatis faciendæ ſubſtituto. c.85. n.17. p.193

Legatum præceptionis dicitur dum quis vnà re præceptâ, reſiduum reſtituere debet. cap.85. num.18. pag.193

Legatum factum ad fruendum tempore vitæ, non continet proprietatem ad tempus vitæ reſtrictam. cap.87. n.5. p.196

In dicto legato non ſuccedunt legatarij hæredes, ſed res deuoluitur ad ſubſtitutos, vel ad inſtitutos. cap.87. n.6. p.196

Si in vno legato detur facultas diſponendi ad libitum, in alio verò ad tempus vitæ; multò fortiùs legatum hoc ad ſolum vſumfructum reſtringendum eſt. Ibid. n.7. p.196

Quid & quantum in legato comprehendatur, ex qualitate & indigentia legatarij cognoſcitur. cap. 87. num.8. p.196

Quamuis

Quamuis teſtator legatarium mobilium exemit à præſtatione cautionis, non tamen ideo proprietatem reliquiſſe videtur. c.97. n.10. p.197
Onus iniunctum legatario reſtituendi mobilia poſt mortem ſuam in ſtatu in quo reperientur; non arguit proprietatem illi fuiſſe relictam. cap.87. n.11. pag.197
Quando legatum temporale alicui relictum fuit, finito illo tempore deuoluitur ad hæredem, vel illius ſucceſſores; non tanquam ius habentes à legatario, ſed iure proprio nempe iure conſolidationis propter temporalitatem legati. cap.87. n.10. pag.197

Legitima.

Legitimæ calculum augent, quæcumque in legitimam imputantur. c.35. n.7. p.75
Quæcumque filiis quæruntur ex ſtipulatione paterna, imputantur & computantur in legitimæ calculo. cap.35. n.9. p.75
Feudum non imputatur nec computatur in legitima. cap.35. n.10. p.75
Non ſolum feudum hæreditarium, ſed etiam mixtum pro ſe, & filiis, & hæredibus ſtipulatum, imputatur & computatur in legitima. cap. 35. n. 11. pag.75
Hoc maximè procedit, dum agitur de bonis quorum omnes filij ſunt capaces. c.35. n.12. p.75
Legitima liberorum non minuitur per voluntarias quaſcumque alienationes. Ibid. n.13. p.75
Bona procedentia ex fideicommiſſo auito, non augent calculum legitimæ. c.35. n.14. p.75
Fideicommiſſum antiquum non eſt, quod incipit ab ea perſona ſuper cuius bonis legitima petitur. c.35. num.15. p.75
Quando donatio incipit à perſona liberorum, verùm per eam minuatur legitima pendet ex circunſtantiis. c.35. n.20. p.75
In legitima patet filium grauare poteſt relinquendo illi alia bona æquiualentia. cap. 50. num. 38. pag.110
Legitima & falcidia concurrunt, quando quis grauatus eſt reſtituere non purè, ſed ſub conditione. cap.78. n.25. p.150

Legitimati, Legitimatio.

Legitimati per Principis reſcriptum non habent ius faciendi vt donatio reuocetur ex *l. ſi vnquam*. c.54. num.26. p.121
Referuntur DD. contrariæ ſententiæ. c. 54. num. 27. iunctis n.21. & 24. Ibid. p.121
Contrariæ iſtæ & inuicem diſſidentes DD. ſententiæ fœdere diſtinctionis conciliantur, vt tam in legitimis quàm illegitimis recurratur ad coniecturas, ex quibus colligi poſſit donatorem habuiſſe animum reuocandi donationem. c.54. n.28. p.121
Legitimatio perſonarum neceſſaria eſt etiam in poſſeſſorio ſummariſſimo. c.64. n.6. p.149

Legitimus contradictor.

Legitimi contradictoris materia in Saluiano æquiparatur *l. fin. Cod. de edict. D. Adrian. toll.* c.53. n.3. pag.117
Legitimus contradictor eſt hæres non poſſidens aduersùs fideicommiſſarium petentem ſe immitti, ſi ius iſtius pendeat ex facto dubio. c.53. n.6. p.117
Poſſidens & allegans patem titulum eſt legitimus contradictor ad excludendam viam executiuam, & obtinendum vt ordinariè agatur. cap. 53. num.12. pag.118
Legitimus contradictor eſt non poſſidens, aduersùs actorem non poſſidentem, ſi alleget titulum excluſiuum iuris ipſius, ſi res non ſit omnino dubia, nec omninò clara ad effectum vt cauſa ordinariè tractetur. c.53. n.13. p.118
Legitimus contradictor non eſt poſſidens, ſi non alleget titulum probabilem Ibid. n.15. p.118
Si poſſidens alleget titulum probabilem ex quo ius actoris reddi poſſit dubium, tunc eſt legitimus contradictor. c.53. n.16. p.118
Legitimus contradictor faciliùs eſt qui poſſidet, quàm non poſſidens. c.53. n.17. p.118

Lex.

Legis fin. Cod. de edict. D. Adrian. remedium ſæpè datur contra poſſidentes. c.53. n.14. p.118
Remedium *l. fin. Cod. de edict. D. Adrian.* competit tacitè ſubſtituto. c.53. n.23. p.118
Text. in *l. ſemper in ambiguis. ff. de reg. iur.* quomodò procedat in materia monetarum. cap. 3. num. 56. pag.9
Explicatur text. in *l. qui lancem.* 33. *ff. de aur. & argent. legat.* c.13. n.11. p.23
Diſpoſitio *l. quoties. Cod. de rei vendic.* locum etiam habet in iuribus incorporalibus, quæ ſunt corporalibus annexa. c.23. n.11. p.42
Diſpoſitio *l. quoties.* non habet locum quando ceſſio fuit roborata iuramento, & hypothecâ bonorum. cap.23. n.12. p.49
Explicatur text. in *l. ſi quos. Cod. de reſcind. vendit.* cap.28. n.4. p.57
Text. in *d. l. ſi quos.* procedere ex ſpeciali fauore fiſci, verius eſt. c.28. n.6. p.57
Text. in *l. pater filium.* 36. *ff. de legat.* 2. & in *l. ſi pupillorum.* §. *final. ff. de reb. cor.* non tangunt materiam ſubingreſſionis. c.29. n.15. p.60
Text. in *d. l. ſi pater filium.* & *d. l. ſi pupillorum.* ſolùm reſpiciunt ſecuritatem emptoris, non ſubrogationis ad fines agendi. cap. 29. num. 20. pagin.61
In Gallia *l.* 1. *ff. de fund. dotal.* eſt abrogata quoad primam eius partem duntaxat. cap. 40. num. 5. pag.83
Explicatur verus ſenſus *l.* 1. *ff. de fund. dotal.* cap.40. n.11. & n.12. Remiſſiuè. p.83. & 84
Text. in *l. pater* §. *filium. ff. de legat.* 3. dilucidatur. cap.47. n.4. p.97
Diſpoſitio *l. Lucius. ff. de euict.* non procedit in eo qui à Principe ius habet. cap. 49. num. 55. & 56. pag.107
Quando teſtator poſuit in voluntate alicuius vt poſſit eligere, vel non eligere; tunc electus ab eo grauari poteſt: & ad hoc expenditur text. in *l. verùm.* 8. §. *cùm quidam. ff. de reb. dub.* cap. 50. num. 41. & 42. p.110
Diſpoſitio *leg. hac edictali. Cod. de ſecund. nupt.* non comprehendit ius eligendi. c.50. n.47. p.111
Exponitur text. in *l. cùm pater.* 79. §. *à filia. ff. de legat.* 2. c.51. n.29. p.114
L. quoties duobus. Cod. de rei vendicat. locum habet in omnibus contractibus tam oneroſis, quàm lucratiuis. c.67. n.16. p.156
L. diuortio. ff. ſolut. matrimon. non habet locum in Gallia quoad bona in quibus maritus & vxor ex conſuetudine ſunt in communione. cap.69. num.9. pag.160
In fructibus tamen beneficiorum *l. diuortio.* ſeruatur in Gallia, & fructus mortuo beneficiato pro rata diuiduntur inter hæredem, & ſucceſſorem beneficij. c.69. n.10. p.160
Text. in *l. iubemus.* §. *in ſuprà dictis. Cod. ad Trebell.* non eſt extendendus extra caſum ſuum. c.70. n.4. pag.162

Index Poſterior,

Libellus, Liber.

Libellus admittitur ſeu petitio ſimplex, quamuis non ſit alternatiua, ſi pecunia, vel bona debeantur. c.14. num.12. p.26

Libris computorum ſtandum eſt, quando in illis creditum reperitur ſcriptum ſub nomine alterius. c.90. num.18. p.103

Liberatio.

Debitorem impugnantem executiones non eſſe audiendum, niſi oblato debito pro quo facta fuit liberatio, multi exiſtimant. c.22. n.1. p.47

Alij in conttaria ſunt ſententia. Ibid. n.2. p.47

Explicatur doctrina Cod. Fabrian. & Surdi, circa reſtitutionem debiti faciendam ab eo, qui liberationem bonorum arguit nullitatis. cap. 22. num. 7. pag.47

Quando executio eſt conſummata, & liberatarius miſſus in poſſeſſionem, is qui impugnat liberationem, tenetur reſtituere in primis debitum pro quo facta fuit liberatio. c.22. n.8. p.47

Intellige vt hoc locum habeat, ſi agatur ad nullitatem liberationis iudicio ordinario, ſecùs ſi agatur actione ſpolij: tunc enim debitor non tenetur offerre nec ſoluere debitum pro quo liberatio facta fuit. c.22. n.9. p.47

Præterea debitor non tenetur ſoluere ſuo creditori ſummam, pro qua bona ſubhaſtata fuère, quando creditum non eſt certum & liquidum, ſed patitur aliquam dubitationem. c.22. n.10. p.48

Liberatio facta creditori nullâ præuiâ æſtimatione, valida potiſſimùm, eſt ſi debitor non probauerit in ea adeſſe læſionem in magno exceſſu. c.28. num.8. pag.57

Liberatio bonorum ſub haſta publica nulla eſt, ſi non fiat in pecunia numerata. cap. 32. num. 21. pag.70

Liberatio bonorum habitâ fide de pretio, eſt valida; ſi creditor conſentiat in actu liberationis: ita vt obligatio debitoris extincta remaneat. c. 32. num. 23. pag.70

Si plures ſint creditores, omnium requiritur conſenſus, vt liberatio habita fide de pretio valida ſit. c.32. num.24. p.70

Liberationem eius qui adminiſtrauit concipi ſub verbis donationis, vel gratificationis, non eſt inconueniens. c.68. n.17. p.158

Aduersùs liberationem iuratam nemo auditur, niſi probet verum dolum. cap. 68. num. 28. pagin.158.

Liberi.

Liberi naturales nati poſt donationem, proſunt ad illius reuocationem, ſi poſtea fuerint legitimati per ſubſequens matrimonium. cap. 54. num. 21. pag.121

Liberi naturales ante donationem nati, & poſtea legitimati per ſubſequens matrimonium, non ſufficiunt ad donationis reuocationem, ex ſententia Ripæ & aliorum. c.54. n.22. p.121

Verior tamen eſt contraria ſententia, quòd donatio reuocetur per ſubſequutam legitimationem naturalium ante donationem natorum. c. 54. num. 23. pag.121

Immò ſiue liberi nati ſint ante donationem, ſiue poſt, donatio reuocatur per ſuperuenientem liberorum legitimationem, iuxta nonnullorum ſententiam, contra ea quæ dicta ſunt *ſupra* n.21. c.54. num.24. pag.121

Liberi in conditione poſiti præcipuè ſub qualitate maſculinitatis, cenſentur diſpoſitiuè vocati, cap.55. n.12. p.123. Sed contra, ibid. n.35. p.125

In quæſtione vtrùm ius quæſitum fuerit liberis tanquam liberis, vel tanquam hæredibus, ſi verba diſpoſitionis æqualiter reſpiciant patrem & filios, cenſetur quæſitum ius illis tanquam liberis, veluti ſi dictum fuerit, *Dono filio & ſuis, vel filio & eius liberis*: ſed ſi verba diſpoſitionis principaliter dirigantur ad patrem, & per reflexionem ad filium, vt ſi dictum fuerit, *dono filio ſtipulanti pro ſe, & ſuis*; multo magis ſi dictum ſit *pro hæredibus quibuſcumque*, filiis ius quæritur tanquam hæredibus, non tanquam filiis. c.55. n.13. p.123

Intellige vt procedat in materia tranſitoria ad hæredes. c.55. n.14. Quid in non tranſitoria, vide n.16. pag.123

Vtilitas liberorum eſt ſecundaria, & minus principaliter conſideranda in donatione facta contemplatione matrimonij, & fauore liberorum. c.55. n.17. pag.123

Vtilitas liberorum in eo conſiſtit, vt patrem habeant diuitem cui ſuccedere poſſint. cap. 55. num. 18. pagin.123

Liberorum conſideratio eſt remota in donationibus matrimonialibus. c.55. n.24. p.124

Liberi poſt patrem ordine ſucceſſiuo vocantur, quando illorum mentio facta fuit in parte diſpoſitiua: iuxta tradita *ſupra numer.* 13. cap. 55. num. 33. pag.124

Liberi in conditione poſiti non cenſentur diſpoſitiuè vocati in contractibus, niſi concurrentibus coniecturis. c.55. n.35. p.125

Teſtator eandem cenſetur habere affectionem erga hæredem, & illius liberos. cap. 87. num. 19. pagin.197

Quælibet coniectura ſufficit, vt diſpoſitio ad ſolos primi gradus liberos reſtringatur. cap. 89. n.7. pag.219

Liberi ſoli primi gradus in genere, dum agitur de teſtatore imperito, liberorum appellatione continentur. c.99. n.19 p.219

Libertas.

Iudicium poſſeſſorium competit pro manutentione libertatis naturalis contra prætendentem ſeruitutem. c.23. n.8. p.49

Libertatis præſumptionem pro ſe habent omnia prædia, & præſertim ruſtica. c. 25. n.7. p.53

Dum prædium vti liberum alienatur, cenſetur etiam translatum dominium directum. cap. 41. num.29. pag.88

Licentia.

Licentiam concedens faciendi aliquem actum, cenſetur etiam dare facultatem ea omnia faciendi, quæ ſunt de naturalibus illius actus. cap. 19. num. 6. pag.41

Licentia data aliquid faciendi, extenditur ad omnia annexa, & conſequutiua, ac dependentia illius actus. c.19. n.7. p.41

Licitatio.

Licitando creditor non debet eſſe deterioris conditionis, quàm quilibet extraneus. c.28. n.3. p.57

Licitatorem nouum communitas admittere poteſt, antequam ſubhaſtationes factæ fuerint, & in ſcripturam redactæ, ac conditiones adimpletæ. cap.37. num.13. & 14. p.78. & 79.

Liga.

Liga monetarum in duodecim denarios diſtinguitur. cap.12. n.6. p.21

Linea.

Linea tota quando vocata eſt, quandiu aliquis ex ipſa ſupereſt, non ſit tranſitus ad aliam lineam. c. 89. num.11. p.201

Liſta

Liſta.

Liſta ſi data fuerit conductori, tenetur locator, ſi ipſe non fruatur rebus deſcriptis in ea. cap.31. num.44. pag.67

Litis Conteſtatio.

Per litis conteſtationem cauſatur mala fides, impediens opponi creditoribus compenſationem. c. 58. num.24. p.138

Litis conteſtatio oritur in exequutiuis per primum actum iudicialem. c.14. n.11. p.26

Litera.

Literas qui retinuit & non fecit debitas diligentias aduersùs eum ad quem literæ erant directæ, eſt in culpa. c.90. n.10. p.203

Qui literas tranſmiſit ad debitorem, cui directæ erant, & illas apud ipſum longo tempore dimiſit, videtur fidem illius ſequutus. cap.90. n.11. pag.203

Conſultius eſt, vt poſt oſtenſionem literæ creditor illam ſibi reſtitui faciat. c.90. n.12. p.203

Creditor cui dantur literæ Cambij; vel ſcedula bancaria, videtur potiùs illam acceptare pro ſua ſecuritate, quàm loco ſolutionis. cap.90. n.13. pag.203

Si tamen mercator cui literæ diriguntur ſolnerit, vel depoſitum fecerit, debitor remanet liberatus. c.90 num.14. p.203.

Acceptatio & effectuatio literarum Cambij remiſſarum creditori, extinguit obligationem & hypothecam. c.90. n.15. p.203

Obligatio hæreditatis extincta eſt, remiſſis ipſi per debitorem literis Cambij, ſi mercator ad quem illæ diriguntur ipſum ſcripſerit debitorem. cap. 90. num.19. p.203

Locatio.

Locatio contractus in dubio cenſendus eſt quem partes ita nominarunt. c.31. n.2. p.65

Si contractus ſit locationis in effectu, non eſt attendenda denominatio partium, illum venditionis contractum nominantium: & è contra. c. 31. n. 4. pag.65

Locationis contractum eſſe arguit pretij diſtributio per tempora c.31. n 5. p.65

Intellige vt procedat, quando diſtributio eſt vniformis; ſecùs ſi diſſormis. c.31. n.6. p.65

Locator tenetur procurare conductori fruitionem, & omnia impedimenta remouere. cap. 31. num. 18. pag.66

Non poteſt dari cautela vt renuntietur læſioni contingenti in ſubſtantia rei locatæ. c.31. num.32. pag.66

Locator vtrùm teneatur ad totale intereſſe erga conductorem, facto locatoris impeditum. cap.31. n.37. pag 67

Locatorem ſpoliare dicitur Iudex eum condemnando ad ſoluendam mercedem, ſi re conducta frui non potuit. c.31. n.39. p.67

Locans rem alienam etiam ignoranter, tenetur ad totale intereſſe c.31. n.45. p.67

Contra locatorem datur actio doli, ſi in liſta ſcripſerit res indebitas c.31. n.46. p.67

Locator tenetur conductorem de omnibus impedimentis monere. c.31. n.47. p.67

Locationis contractus intelligi debet, rebus ſic ſtantibus. c.31. n.49. p.67

Locus.

Locus deſtinatus ad vſum alterius loci, cenſetur pars illius. c.60. n.3. p.140

Locum publicum ſi Communitas emerit, poteſt illum ad vſus ſibi benè viſos commutare. c.60.n.5.p.141

Locus publicus emptus à Communitate, alienari aut vendi non poteſt. c.60. n.6. p.141

Loca publica Communitatis vendi poſſunt pro illius neceſſitate. c.60. n.7. p.142

Loquutio.

Quando diſponens diſcretiuè loquutus eſt de liberis, & de liberis liberorum, veluti ſi dixerit, *volo quòd meus hæres eligat vnum liberorum meorum, & ſi liberi mei moriantur ſine liberis, &c.* tali caſu liberis in electionis diſpoſitione vocatis non continentur nepotes. c.51. n.24. p.114

Stante diſcretiuâ loquutione de liberis, & liberorum liberis; electio de perſona nepotum facta, nulla eſt, vti facta contra intentionem diſponentis. cap. 51. num.25. p.114

Subſtitutis liberis teſtatoris, vel eorum liberis, de quibus diſcretiuè mentio facta eſt in liberis vlterioris gradus, ceſſat repræſentatio. cap. 99. n. 6. pag.219

Diſcretiua loquutio de liberis, & liberorum liberis, fortiùs operatur quando teſtator ea loquendi forma vſus eſt in diuerſis ſui teſtamenti partibus. c.99. num.8. p.219

Lucrum dotis.

Lucrum dotis capitur ante legitimam liberorum. c.46. num.2. p.25

Inter lucrum dotis, & augmentum, quæ ſit differentia. c.46. n.8. p.95

M

Maioratus.

MAioratus quando inſtitutus eſt reſpectu certæ lineæ filij maioris, tunc ſolus primogenitus gradus cuiuſlibet illius lineæ admittendus eſt ad primogenituram. c 89. n.17. p.201

Mandatum.

Mandatum ſolum de ſoluendo datum exactori, non tollit obligationem, donec ſolutio effectualis interuenerit. c.11. n.1. p.19

Mandato alicui conceſſo omnia conſequutiua mandari conceſſa cenſentur. c.32. n.7. p.69

Mandatum nihil prodeſt niſi probatâ illius effectuatione. c.50. n.17. p.109

Mandatum ſolum ad nominandum habet vim nominationis, ſi illud faciens demonſtrauerit determinatam eligendi voluntatem. cap. 50. num. 18. pagin.109

Manutentio.

Manutentio aquæ in dubio cumolatiuè concedenda. cap.48. n.42. p.102

Manutentio peti poteſt in quacumque parte litis ſuſpenſo petitorio. cap. 60. n. 21. etiam in cauſa appellationis. Ibid. n.22. p.142

An, & quomodò ius vniuerſale manuteneri poſſit, & quando ad hunc effectum dicatur certum, & incertum. c.64. n.19. p 150

Manutentio quando debeatur ad effectum generalis cuiuſdam communionis: & quando ad effectum perceptionis fructuum. c.64 n.20. p.150

Ad effectum manutentionis non debet attendi certitudo legis, ſed hominis, id eſt, vt res talis ſit v ad eam ferri poſſit animus certus, & deliberatus illius qui vult apprehendere poſſeſſionem. cap.64. num.21. p.150

Maritus.

Maritus ſi aureos auri in ſpecie recognouerit, eodem modo reddere tenetur. c.15. n.5. p.27

Maritus qui dotem exigere debebat in ſpeciebus auri, ſibi imputare debet ſi alio modo exegerit. c. 15. n.7. pag.28.

Maritus qui fuit negligens in exigendis dotis fructibus, non poteſt agere contra bona ſuppoſita fideicommiſſo: ſecundùm Fuſarium. cap. 21. num. 25. p. 46
Maritus iure antiquo ſoluto matrimonio remanebat dominus fundi dotalis, & de eo loquitur text. in *l.* *l.* *ff. de fund. dotal.* capit. 40. numer. 4. pag. 83
Maritus non ſolùm, ſed etiam vxor in terminis *l.* 1. *ff. de fund. dotal.* poterat alienare fundum dotalem. c. 40. n. 5. p. 83
Maritus ſi præmoriatur, & poſtea vxor; dos redit ad patrem excluſis liberis. cap. 100. numer. 2. pag. 221
Marito præmortuo ſuperſtitibus vxore, liberis, & patre vxoris; dos ex veriori ſententia redit ad patrem. c. 100. n. 3. p. 221

Maſculi.

Maſculus remotior ex altero latere iunctus excludit fœminam proximiorem ex vtroque latere iunctam, quando fœminæ deficientibus duntaxat maſculis ſunt vocatæ. c. 24. n. 6. p. 52
Excluſio matris non præiudicat maſculis ab ea deſcendentibus, licèt veniant à radice infecta. cap. 24. num. 7. p. 52
Maſculi deſcendentes ex fœmina, non ſunt de familia, nec de cognomine. c. 47. n. 27. p. 98

Mater.

Mater binuba quas ſucceſſiones de iure communi amittat. c. 33. n. 11. p. 72
In Gallia in locis vbi edictum receptum eſt, mater non ſuccedit: & quid ex Regia ordinatione conſequatur. c. 33. n. 12. p. 72
Mater tranſiens ad ſecunda vota non amittit facultatem eligendi. c. 50. n. 46. p. 111
Mater tenetur cauere liberis pro poſſibilitate. cap. 70. num. 9. & 14. p. 162
Mater grauata de reſtituendo liberis ſuis ab alio quàm à proprio parente primi gradus, tenetur cauere de reſtituendo fideicommiſſum liberis. cap. 70. num. 5. p. 162
Mater etiam à proprio parente grauata tenetur fideicommiſſi nomine cauere liberis ſuis, ſi ad ſecunda vota tranſierit. c. 70. n. 6. p. 162
Mater grauata quando non eſt filia primi gradus grauantis, tenetur liberis ſuis cauere fideicommiſſi nomine. c. 70. n. 7. p. 162
Mater tutrix teſtamentaria filiæ ſuæ ſi aliquid vtilitatis conſequatur pro collocanda filia in matrimonio tenetur illud reſtituere conditione ob turpem cauſam. c. 76. n. 1. p. 171
Mater quæ tutelam formiter non acceptauit, non amittit legatum ſibi à marito factum, quamuis ad ſecunda vota non petito tutore tranſierit. cap. 77. num. 24. p. 174

Matrimonium.

Matrimonium ſiue ſit cauſa impulſiua, ſiue finalis, non tamen quæritur ex donatione matrimoniali ius liberis vel liberis. c. 65. n. 31. p. 124
Vtrùm donatione facta contemplatione matrimonij, matrimonium dicatur cauſa impulſiua, vel finalis. c. 55. n. 30. p. 124
Matrimonium quando donationis cauſa finalis eſt, inſinuatio non requiritur. c. 57. n. 27. p. 135
Promiſſio ſubditorum erga Baronem de duplicando cenſus in caſum matrimonij filiarum, executioni demandari debet, non ſolùm in caſu matrimonij carnalis; ſed etiam ſpiritualis, dum filia monaſterium ingreditur. cap. 65. numer. 1. pag. 151
Promiſſio ſupradicta locum non habet niſi tempore profeſſionis emiſſæ. ibid. n. 2. p. 151
Conuentionem de ſoluendo pro matrimonio filiæ, vel filiarum, non de ſola primogenita intelligenda eſt. Ampliatur etiamſi dictum fuerit de filia in numero ſingulari. c. 65. n. 4. p. 155
In quibus caſibus ex æquitate procedere poſſit Theſauri ſententia circa promiſſam ſolutionem per ſubditos in caſu matrimonij filiæ. c. 65. num. 5. pag. 151
Declaratio facta in conſequentiam matrimonij, cenſetur ineſſe ipſi matrimonio. cap. 96. numer. 6. pag. 213
Sed tamen pactum de ſuccedendo inualidum eſſe, quamuis fiat in conſequentiam matrimonij, ſi non fiat in eodem contractu, in Gallia fuit deciſum per Senatum Tholoſanum. c. 96. n. 7. p. 213

Melioramenta.

Melioramenta & reparationes per maritum conſtante matrimonio factæ, numerantur inter acqueſtos, quatenus bonorum æſtimatio aucta fuit. c. 69. num. 23. p. 161
Melioramenta ſolo cedunt, & ſunt eiuſdem naturæ prout ipſe fundus c. 69. n. 14. p. 161
Meliorationes ſufficit factas fuiſſe in territorio, quamuis non fuerint factæ in caſtro; illas enim dominus redimens reſarcire tenetur. cap. 75. num. 15 pag. 170
Quando agitur de re vniuerſali, veluti de Caſtro, datur retentio totius pro melioramentis in vna re factis. c. 75. n. 17. p. 170
Quando agitur de re vniuerſali, vel de pluribus rebus connexis, vnâ re melioratâ omnes retineri poſſunt donec æſtimatio melioramentorum reſtituatur. c. 75. n. 19. p. 171

Memoriæ reſtitutio.

Peti poteſt reſtitutio in integrum in fauorem memoriæ defuncti damnati de crimine læſæ Maieſtatis. c. 42. n. 1. p. 89
Reſtitutio memoriæ defuncti fieri poteſt per viam gratiæ, vel per viam iuſtitiæ: & quid inter vtrumque interſit. c. 42. n. 3. p. 89
Qua ratione obtineri poſſit reſtitutio memoriæ defuncti per viam iuſtitiæ. c. 42. n. 4. p. 89
Quid obſeruetur in Gallia quando reintegratio memoriæ defuncti conceditur per viam iuſtitiæ. c. 42. num. 12. p. 89
Quando reſtitutio memoriæ defuncti petitur etiam quoad bona, citandi ſunt tertij poſſeſſores in quos bona fuerunt alienata. cap. 42. numer. 13. pag. 89
Plura in verb. *Reſtitutio.*

Menochius.

Menochius *conſil.* 708. *num.* 28. expenditur. cap. 41. num. 13. p. 87

Mercator.

Mercatores magni nominis ſemper cenſentur habere pecunias paratas, & illorum acceptatio vel promiſſio habetur loco pecuniæ numeratæ. cap. 90. num. 16. p. 203
Mercator ad quem literæ diriguntur, ſi pecunias depoſuerit; & creditorem, cui ceſſæ erant literæ, conſtituerit in libris ſuis creditorem pecuniæ depoſitatæ, dicitur inducta ſolutio. cap. 90. num. 17. p. 203
Inter mercatores proceditur ex æquitate, & inducitur nouatio ex ſolo nudo pacto. cap. 90. num. 21. pag. 203

Merces.

Non poteſt conductor agere ad mercedis remiſſionem, niſi damnum ſit intolerabile. c. 31. num. 7. pag.65

Merita.

Merita ſatis probantur ex aſſertione Principis immunitatem concedentis.c.44 n.13. p.92

Meritorum aſſertio generica non probat merita.c.80. num.7. p.183

Meritorum ſpecifica mentio non releuat à toto genere probationis. c.80 n.8. p.183

Merita probata, per Principis aſſertionem, quomodò intelligendum ſit c.80.n.9. p.183

Meritorum ſola aſſertio non probat illa eſſe æquiualentia conceſſioni. c.80.n.10. p.183

Metus.

Metus amiſſionis ſcripturarum dicitur iuſtus, quando agitur de ſtatu, vel libertate. cap.68. num.31. pag.159

Metus amiſſionis ſcripturarum quando iuſtus non dicatur. c. 68.n.32. p.159

Si ſententia lata fuerit ob metum cuiuſdam potentis vel tyranni datur reſtitutio memoriæ defuncti. c. 42. n.5. p.89

Idem ſi ea ex præciſo mandato, & abſoluta Principis voluntate proceſſerit. c.42.n.6. p.89

Metus iuſtus incutitur ex ſolo vultu terribili Superioris. c.42.n.7. p.89

Minor.

Minor 25.annis non poteſt eligi ad Conſulatum.c.62. num. 1. p.145

Minore natu vocato, ſi teſtator vlterius proceſſerit & vocauerit filios, & deſcendentes illius, ſublato minore natu, eius liberi cæteris ſunt præferendi. c.89.n.10. p.201

Mobilia.

Mobilium conſumptorum loco, reſtituitur illorum æſtimatio. c.87.n.14. p.197

In Gallia debita omnia pecuniaria, & obligationes omnes in quibus immobilium non adeſt promiſſio, mobilium appellatione continentur. c.33. num.7. p.72

Iura acquiſita per aliquem mediante ſolutione facta creditoribus, & ceſſione iurium per eos obtenta, mobilium appellatione continentur in Gallia.c.33. num.8. p.72

Mobilis eſt apud Gallos pecunia ex immobilium venditione proueniens. c.33.n.9. p.72

Molendina.

Molendina feudalia & bannaria inuito Domino à feudo ſeparari nequeunt. c.91. n.15. p.105

Moneta.

Moneta ſi fuerit intrinſecè alterata, debet attendi tẽpus contractus. c.1.n.3. p.2

Moneta quando dicatur maioris vel minoris bonitatis extrinſecæ. c.1.n.6. p.2

Monetæ reſtitutio promiſſa *au meſme pied*, quomodò intelligenda. In moneta, quid ſit *pied*, quid *tiltre*, quid *aloy*. c.1.n.15. p.3

Monetarum mutationis intrinſecæ periculum proximè futurum, non reddit pactum de reſtituendo in eadem bonitate illicitum.c.1.n.18. p.3

Monetarum periculum præuiſum proximæ extrinſecæ mutationis, an & quomodò reddat illicitũ pactũ de reſtituendo in eiſdem ſpeciebus.c.1.n.19 p.3

Quando dubium mutationis monetarũ eſt æquale inter debitorẽ & creditorem, pactum reſtitutionis in eadem bonitate licitum eſt.c.1.n.20. p.3

Ob monetarum mutationem ſibi præcauere permiſſum eſt, c.1.n.21. p.3

Referuntur DD. de materia mutationis monetarum tractantes. c.2.n.27. p.4

Veriſimile non eſt contrahentes futuræ, incertæ ac variabili monetæ mutationi ſe ſupponere voluiſſe. c.3.n.54. p.9

Quando agitur de moneta imaginaria, poteſt ſolui in moneta currenti tempore ſolutionis. c.3. n. 59. p.9

Monetæ imaginariæ qualitas etiam conſideratur, quando moneta fuit intrinſecè alterata. c. 3. n. 60. pag.9

Probabilis opinio futuræ mutationis monetarum ad hoc vt noceat creditori, quæ circunſtantiæ probari debeant. c 3 n.64. p.10

Propter metum mutationis valoris monetæ, licitum eſt ſibi præcauere.c.3.n.65. p.10

Monetæ aureæ ad argenteam proportio, quæ ſit, c. 6. num.3. p.13

Monetæ cuius valor attendendus ſit in locatione temporali, vel perpetua c.6.n.5. p.13

Monetæ nomen eſt generale, & ad aureos referri poteſt. c.6. n.13. p.14

In monetis imaginariis locum etiam habet diſtinctio bonitatis intrinſecæ, & extrinſecæ.c.6.n.14. p. 14

Moneta quando fuit alterata in bonitate intrinſeca, inſpiciendum eſt tempus celebrati contractus, dum de ſolutione agitur.c.7.n.1. p.14

Creditor non poteſt cogi recipere ſolutionem in moneta tonſa, vel pondere minuta.c.7.n.2. p.15

Debitor qui recipit pecuniam pondere minutam, non cogitur ſoluere ponderoſam. c.7. n.3. p. 15

Limita, ſi debitor pecuniam minoris ponderis receperit, & ipsâ perinde vſus fuerit ac ſi eſſet ponderoſa, ponderoſam reddere debet. cap. 7. num.6. pag.15

In dubio ſolutio fieri debet iuxta monetam temporis contractus, ſi certa ſpecies non fuerit promiſſa. c.9.n.1. p.16

Monetarum mutatio ſolo extrinſeco valore, damnum & commodum eſt creditoris: damnum quidem, ſi valor extrinſecus augeatur: lucrum verò vel commodum, ſi minuatur. cap. 12. numer. 1. pag 20

Monetæ mutatio neceſſe eſt vt fiat tam quoad bonitatem intrinſecam, quàm extrinſecam, quando variatur pes monetæ c.12.n.9. p.21

Monetæ omnes quando ſimul eodémque tempore auctæ fuerunt in bonitate extrinſeca, perinde eſt ac ſi mutata fuiſſet bonitas intrinſeca ſecundùm opinionem aliquorum. c.12.n.10. p.21

Moneta imaginaria quæ dicatur. c.17. n.1. & cap.19. num.1. p.41

Moneta imaginaria ſolam æſtimationem recipit ex certis monetis, ex quibus conficitur. c. 19. num.3. p.41.

In moneta imaginaria cadit etiam diſtinctio bonitatis intrinſecæ, & extrinſecæ. cap. 19. numer. 4. p.41

Mora, Moroſus.

Moroſus debitor tenetur ad augmentum monetæ poſt moram adueniens. c.9.n.12. p.17

Moroſus debitor tenetur ad maiorem valorem monetæ, à die moræ.c.13.n.20. p.24

Mora quo caſu purgari non poſſit poſt litis conteſtationem.c.14.n.10. p.26

Mora irregularis incurritur ipſo iure fauore minorum, & Communitatum, abſque aliqua interpellatione. c.16.n.5. p.29

Mora regularis incurritur per interpellationes. c. 16. num.6. p.29

Moram iam incurſam non tollit oblatio. cap. 16. n.7. pag.29

Mora cum mora non compenſantur, quando agitur de obligationibus ſeparatis. Ibid. n.10. p.29

Mortuus.

Mortuus abſolui poteſt per Epiſcopum ab excommunicatione. c.42. n.2. p.89

Mulier.

Mulier quando fuit aſſecurata ſuper bonis mariti, non poteſt illa vendere. c.30. n.1. p.62

Mulier poteſt ſe vltra medietatem dotis obligare Principis reſcripto interueniente, & adhibitâ cauſæ cognitione per Commiſſarium à Principe deputandum. c.45. n.1. p.93

Remedium mulieri competens agendi ad nullitatem ex capite indotationis, ſolùm habet locum quando agitur de fideiuſſione per vxorem præſtita pro marito. c.45. n.8. p.93

Pro contractu per mulierem proprio nomine præſtito, non competit remedium ex indotatione vltra dimidium dotis petitum. c.45. n.10. p.93

Mulier marito mortuo dotem in totum poteſt obligare. c.45. n.11. p.93

Mulier quæ ſe reddidit bonorum mariti depoſitariam, vt euitaret exequutiones creditorum, obligatur pro tota dote. c.45. n.12. p.93

Amplia, etiamſi diceret depoſitum eſſe confeſſionatum, & non reale. Ibid. n.13. p.94

Mulier poteſt in totum pro dote alterius mulieris ſe obligare, nec iuuatur Velleiano. c. 45. num. 14. pag.94

Amplia etiamſi agatur de dote reſtituenda communi filiæ. c.45. n.15. p.94

Limita, niſi obligatio illa tenderet ad vtilitatem mariti. c.45. n 16. p 94

Mulier non poteſt ſe vltra medietatem dotis obligare pro reſtituenda dote nurui. cap. 45. num. 17. pag.94

Mulier in totum obligari poteſt pro dote communis filiæ, quamuis indotata remaneat cap.45.num.18. pag.94

Barboſa diſtinguit inter dotem conſiſtentem in pecunia, vel in fundis. c.45. n.19. p.94

Mulieris obligatio reſcinditur non in totum, ſed pro ea rata parte pro qua exceditur dotis medietas. cap.45. n.21. p 94

Vtrùm hoc caſu ſit differentia inter magnam, & paruam dotem. c.45. n.22. p.94

Mulieri agenti ad repetitionem dotis opponi poteſt exceptio ſolutionis, vel compenſationis, ſi conſtiterit ipſam pecuniam & mobilia mariti habuiſſe. cap.58. n.2. p.136

Mulier cui legatum à marito factum eſt, caſu quo conuolet ad ſecunda vota, perinde eſt quoad illud legatum ac ſi ad illa conuolaret de licentia mariti. cap.77. n.22. p.174

Mulier non tenetur liberis petere tutorem, qui nihil habent præter alimenta. c.77. n.23. p.174

Mundus Muliebris.

Mundus muliebris eſt quid ſeparatum à dote, nec partem dotis conſtituit. Intellige vt infra hoc c.95. num.1. p.211

Mundus muliebris ſeu *les Coffres* in Prouincia Prouinciæ conſtituunt partem dotis, & eodem modo reſtituuntur. c.95. n.3. p.211

Apparatus iſti dicuntur ſupplementum dotis, & de illis iudicatur tanquam de ipſa dote. cap. 95. n. 5. pag.211

Murus.

Murus vide verb. *Paries.*

Mutatio.

Mutationi dubiæ monetarum veriſſimile non eſt creditorem ſe ſupponere voluiſſe. c.12. n.13. p.22

Mutuum.

In mutuo propriè non cadit conſideratio bonitatis intrinſecæ pecuniæ. c.2. n.37. p.6

Quoad monetas magna eſt inter mutuum, & cenſum differentia. c.2. n.36. p.6

N

Natta.

NAttæ *conſil.76.* explicatur, vbi vult parentes pro maritanda filia non prohiberi aliquid accipere. c.76. n.7. p.171

Nauigium.

Nauigij appellatione rates continentur. c.71. num. 12. pag.164

Negatiua.

Negatiua propoſitio magis negat, quàm affirmatiua affirmet. c.18. n.7. p.33

Negatiua dominij probatur per inſpectionem inuentarij facti de omnibus iuribus Principis. c. 25. n. 6. pag.53

Negotiorum geſtor.

Negotiorum geſtor non poteſt teneri niſi de his quæ adminiſtrauit. c.68. n.24. p.158

Vt negotiorum geſtor teneatur de non adminiſtratis, quæ requirantur. c.68. n.25. p.158

Nepos.

Nepos admittitur excluſo patruo in omnibus diſpoſitionibus teſtamentariis, & ita iudicatur in Rota, & in pluribus aliis ſupremis Tribunalibus. cap. 89. num.2. p.201

In magna controuerſia ſucceſſionis in primogenituris inter patruum & nepotem, præualuit hodie pro nepote contra patruum ſententia. cap. 89. num. 1. pag 200

Quæſtio inter patruum ac nepotem, fuit aliàs deciſa in fauorem nepotis in hac Ciuitate Auenionenſi per Regem Robertum, cum aſſiſtentia duorum Cardinalium. c.89. n.8. p.201

Si teſtator primos filios maſculos vocauerit, & eorum deſcendentes in infinitum, nepotes abſque difficultate patruis præferendi ſunt. cap. 89. num. 9. pag.101

In quæſtione inter patruum & nepotem, in dubio iudicandum eſt pro poſſeſſore. cap. 89. num. 20. pag.201

Amplia vt hoc multò magis procedat, ſi poſſeſſio fuerit acquiſita facto, vel renunciatione patrui. cap.89. n.21. p.202

Nepotes eligi poſſunt, quamuis diſponens loquutus fuerit de liberis ſuis, vel ex ſe deſcendentibus. c.51. num.13. p.113

Idem ſi diſponens mandaſſet eligi aliquem, vel eius liberos, vel ſi dixiſſet ſuos liberos, vel meos liberos. c.51. n.14. p.113

Nepotes eligi nihil obſtat, quamuis diſponens loquendo de liberis adiecerit verba *ſuos*, vel *meos*. cap.51. n.22. p.113

Nomen.

Nomen bonum promittere minus eſt, quàm ſi promittatur exigibile. c.49. n.28. p.105

Nomen bonum promittens intelligitur promittere bonitatem tempore ceſſionis tantùm, non in futurum. c 49. n.29. p.105

Fallit niſi adiecta fuerint verba tempus futurum denotantia, ſi promiſſum fuerit manutenere nomen bonum. c.49. n.30. p.105

Nomina

Digitized by Google

Nominatio.

Si maritus & vxor vnum nominare debent ad bona paterna, & materna,& maritus vxore conſentiente vnum nominauerit, noo poteſt vxor variare poſt mortem mariti, etiam quoad bona materna. c. 51. num.32. p.114

Notarius.

Notarius qoi recipit inſtrumentum, non præiudicat ſuis hypothecis. c.11. n.7. p.19

Notarius ſi deponat contra inſtrumentum per eum rogatum, non præiudicat partibus contrahentibus. cap.68. n.21. p.158

Notario non creditur, niſi de bis quæ tempore inſtrumenti coram ipſo, & teſtibus ioſtrumentariis geſta ſunt. c.82. n.13. p.187

Idem non poteſt eſſe ſcriptor teſtamenti ſolemnis, & Notarius inſtrumenti exhibitionis illius coram teſtibus factæ. c.82. n.14. p.187

Notario creditur quoad probationem inſtrumentalem, noo tamen ipſi ſoli quoad probationem teſtimonialem. c.82. n.15. p.187

In teſtamentis ſolemnibus in quibus pro forma teſtium oumerus requiritur, Notarius oon poteſt computari in numero teſtium, & ideo non poteſt eſſe octauus teſtis. c.82. n.16. p.187

Nouatio.

Nouatio quæ per ſententiam fit, dicitur cumulatiua, non autem extinctiua. c.21. n.5. p.44

In arbitramento aliud dicendum eſt: quia nouationem adducit extinctiuam. c.21. n.6. p.44

Per ſententiam quæ lata fuit in executionem alterius ſententiæ, non inducitur nouatio. cap.21. num.7. pag.44

Nouatio inducitur ex actu poſteriori, ſi ſit incompatibilis cum primo. c.21. n.8. p.45

Nouatio facilius inducitur ratione fructuum, quam reſpectu ſortis principalis. cap. 21. num.9. & n.15. etiamſi non eſſet inducta quoad ſortem. Ibidem pag.45

Amplia vt procedat etiamſi ageretur de fructibus debitis in vim *l. curabit. Cod. de act. empt.* cap. 21. num. 16. p.45

Nouatio inducitur ſi per contractum annui cenſus, ſors augeatur, aut minuatur. Ibidem, num. 14. pag.45

Numerus.

Numerus incertus ſpecierum recipiendarum, quamuis conuentum fuerit eaſdem ſpecies reſtitui, non obligat venditorem reditus ad eaſdem ſpecies in eadem æſtimatione reddendas. cap. 5. num. 1. pagin. 12

O

Oblatio.

OBlatio non ſofficit ad impediendum curſus vſurarum, ſed requiritur etiam depoſitum: Tamen ad impediendum onus ſoluendi augmentum monetarum, ſola oblatio ſufficit ſine depoſito. c.16. num.8. p.29

Oblatio omnis, ſeu declaratio iudicialis facta io fauorem alterius, debet iotelligi dummodò ſtatim acceptetur. c.66. n.6. p.153

Obligatio.

Oligatio ſemel extincta non poteſt vires reaſſumere. cap.58. n.15. p.137

Obligatio Cameralis non porrigit vires aduerſùs perſonas in ea non nominatas. cap. 59. num. 10. pagin.132

Obligatio facta ex turpi cauſa non valet, ſiue turpitudo ſit expreſſa, ſiue tacita. cap. 76. num. 12. pag.172

Obligatio booorum propriorum hæredis, locum haber duntaxat in caſuin coutrauentionis. cap. 80. num. 19. p.183

Ampliatur à quibuſdam etiamſi hæres ſe obligaſſet in ſolidum, qui credunt requiri ſpecificam renunciationem beneficij inuentarij. cap. 80. num. 20. pag.183

Contrarium veriùs eſt ſi obligatio incœperit à nomine proprio, & poſtea adiecta fuerit mentio qualitatis hæreditariæ. c.80. n.21. p.183

Obſeruantia.

Obſeruantia ſubſequuta declarat quænam ſit partium intentio circa adminiſtrationem. cap. 68. oum. 7. pag.157

Olineta.

Oliuetis locatis demortuis deſinit ſubſtantia locationis. c.31. n.48. p.67

Onera.

Onerum certorum expreſſio denotat excluſionem aliorum non expreſſorum. c.9. n.11. p.17

Opus.

Opus in proprio facere licet, quamuis vicino noceat. cap.48. n.26. p.101

P

Pactum.

PActum de reſtituendo eodem valore monetæ, videtur quædam tranſactio ſuper dubio euentu futuræ mutationis. c.1. n.22. p.3

Pactum circa ſortis reſtitutionem in iiſdem ſpeciebus, compenſari poteſt cum aliis pactis conuentis in contractu annui reditus. cap.1. num. 23. pag.3

Pacta in contractu cenſus circa monetarum diuerſitatem obſeruanda ſunt. c.2. n. 28. p.4

Pactum redemptiuum io cenſu reſpicit fauorem debitoris. c.2. n.29. p.4

Pactum ſuper ſolutione in certa monetæ ſpecie, vel valore, de iure ſubſiſtit. Ibidem, oum. 32. pagin 5

Pactum de reſtituendo cenſum in eadem bonitate monetæ, reſpicit fauorem debitoris, & creditoris. c.2. n.34. p.5

Ampliatur etiamſi augmentum, vel decrementum monetæ, fuerit præuiſum. Ibid. n.34. p.5

Pactum ſoper reſtitutione eiuſdem bonitatis, validum eſſe probatur. c.2. n.38. p.6

In pacto redemptiuo, fraus qua ratione adhiberi poſſit. c.2. n.41. p.6

Pactio an licita ſit, quòd cenſus ſit irredimibilis in certo caſu. c.2. n.44. p.7

Pactum reſtituendi eamdem tritici quantitatem, an de iure ſubſiſtat. c.2. n.45. p.7

Pactum de reſtituendo in eadem moneta, quando ſit illicitum. c.2. n.46. p.7

Pactum de reſtituendo ſortem cenſus in eodem oumero, eſt validum. c.3. n.57. p.9

Pactum continens inæqualitatem inter debitorem & creditorem, circa augmentum mooetarum; eſt iniuſtum, & ſuſpectum. c.17. n.13. p.32

Pactum de reſtituendo io iiſdem ſpeciebus, non minoris valoris; nullam contioet iniuſtitiam, vel inæqualitatem, inter debitorem & creditorem. c.17. num.14. p.32

Pactum de reſtituendo ſortem reditus in bona & groſſa moneta ſine patachis, non derogat promiſſioni de reſtituendo in iiſdẽ ſpeciebus. c.17. n.15. p.32

Pacta appoſita ſicut in contractu cenſus non debent continere inæqualitatem, in detrimentum debitoris annui reditus; ita nec debent illam continere in damnum & præiudicium crediroris. cap. 17. num. 20. p.32

Pactum de reſtituendo in eadem monetæ bonitate, eſt de naturalibus contractus cenſus. cap. 19. n. 5. pag. 41

Pacto remiſſionis ſtante, locus illi etiam eſt pro modico damno. c.31. n.14. p.66

Neque hoc caſu ſit compenſatio anni vtilis cum damnoſo. c.31. n.15. p.66

Item ſtante illo pacto, non imputatur conductori quòd præuiderit ſterilitatem ex natura rei, vel qualitate temporis futuram c.31. n.16. p.66

Pactum de ſoluendo mercedem non obſtante non fruitione eſt nullum, & contra ſubſtantiam locationis. c.31. n.27. p.66

Pactum eſt iniuſtum de ſoluendo mercedem non obſtante non fruitione proueniente ex facto locatoris, ſiue factum illud fuerit iuſtum, ſiue iniuſtum. c.31. num.36. p.67

Ex pactis matrimonialibus ius irreuocabile acquiritur vxori, & liberis. c.35. n.3. p.75

Si pactum redemptionum exequutioni demandetur, ſoluto matrimonio, referendum eſt ad tempus matrimonij quo fuit contractum. cap. 69. num.6. pag.160

Pacta appoſita contra ſubſtantiam contractus, quem partes ſe velle inire declarauerunt, adeo reddunt contractum nullum, vt in alterius naturam tranſformari non poſſit. c.79. n.21. p.182

Si emptor declarauerit ſe paratum eſſe retrouendere in vim pacti de retrouendendo, quod alioqui poterat impugnare; tenetur procedere ad retrouenditionem. c.83. n.1. p.188

Pactum de retrouendendo appoſitum in venditione conſtituit partem pretij c.83. n.13. p.189

Pactum de retrouendendo excludit vicinum iure Congrui rem venditam retinere volentis. cap.83. n.16. pag.189

Pactum ſucceſſionis in donatione appoſitum valet pro vocatis in vim fideicommiſſi, in quo æqualiter admittuntur maſculi & fœminæ. c.91. num. 2. pag.206

Pacta matrimonialia in Gallia non indigent inſinuatione. c 92. n.3. p.206

Pactum quòd mundus muliebris ad ſuperſtitem pertineat non eſt incomparibile cum pacto, quòd illius æſtimatio ſoluto matrimonio hæredibus vxoris reſtituatur. c.95. n.11. p.211

In Gallia promiſſiones de ſuccedendo factæ in contractu matrimonij validæ declarantur. cap.96. n.1. pag.213

Promiſſiones verò de ſuccedendo extra contractum matrimonii, vel poſt illud factæ nullæ & inualidæ etiam in Galliâ declarari ſolent. cap. 96. num. 2. pag.213

Pactum de ſuccedendo reſpiciens inſtitutionem hæreditariam, nullum eſt omninò. Ibid. n.8. p.213

Fallit niſi fieret pactum de certis rebus particularibus. cap.96. n.9. p.213

Promiſſio ſucceſſionis vniuerſalis quamuis facta fauore liberorum, & contemplatione matrimonij, nulla eſt de iure communi. c.96. n.10. p.213

Pœnitentia.

Ex actibus iudicialibus oritur quaſi contractus, in quo locus eſt pœnitentiæ, quando actus introductus eſt fauore facientis. c 66. n 3. p 153

Recedere licèt à requiſitione iudiciali, ſi noua cauſa ſuperueniat. cap. 66. num. 7. p.153

Propoſitum ex cauſa mutare licet, etiam ſequutâ acceptatione. c.66. n.8. p.153

Parens.

Parens binobus tenetur reſeruare lucra primi matrimonij liberis ex eo prouenientibus, tam ex diſpoſitione iuris, quàm ex ordinatione Regia. cap. 46. num.1. p.95

Paſcua.

Communitas ius vendendi paſcua præſcriptione poteſt acquirere. c.25. n.19. p.54

Pater.

Pater duodecim legitimos liberos habens fruitur priuilegio immunitatis, ſiue pater ſit Decurio, ſiue non. c.26. n.2. p.55

Vide plura in verbo *Immunitas*; aut verbo, *Exemptio.*

Pater dum in contractu interponit autboritatem, vna ex partibus contrahentibus non cenſetur. cap. 35. n.1. p.74

Emphyteuſi alicui conceſſa pro ſe, & filiis, pater non poteſt renunciare in præiudicium liberorum. c. 50. num. 2. p.108

Pater non poteſt feudum vni filio prælegare, quia ius illud morte finitur. c.50. n 3. p.108

Pater non poteſt diſponere in præiudicium proximiorum, aut aliorum qui ſub nomine collectiuo vocati ſunt. c.50. n 4. p.108

In Parlamento Tholoſano iudicatur, vocatis liberis, patrem vnum aut plures ex ipſis eligere poſſe. c.50. num.6. p. 109

Pater filiis in bonis quæ ipſi donata fuêre, præiudicare non poteſt. c.55. n.4. p.123

Pater non poteſt præiudicare vxori & liberis, in bonis matrimonij contemplatione ſibi donatis. c.55. n.11. p. 123. Intellige vt eodem capite num. 34. & num. 32. pag.123

Pater donans ſi voluiſſet bona iure ſubſtitutionis ad ſuos nepotes deuenire, illud expreſſiſſet. c 55. n.28. pag 124

Pater poteſt diſponere fraude ceſſante de bonis ſibi contemplatione matrimonij donatis. cap.55. n.32. & 34. p.124

Pater non poteſt facere ſimulatas retrodonationes, de bonis ſibi contemplatione matrimonij donatis. cap. 55. n. 34. p.124

Pater conſentiens donationi factæ per filium in eius poteſtate exiſtentem, ſibi non præiudicat in vſufructu legali, niſi illi expreſsè renunciet. cap. 63. num.1. p.147

Fallit in dote: nam ſi pater conſentiat bona aduentitia filiæ in dotem conſtitui, non poteſt ampliùs in illis prætendere fructus. c.63. n.2. p.147

Pater non habet hodie vſumfructum niſi in bonis, in quibus iure antiquo proprietatem habebat. cap.63. num.3. p.147

Patris authoritas requiri poteſt, vel pro ſuo intereſſe, vel pro integratione perſonæ filij. cap.63. num.17. pag.148

Quæ diſtinctio non poteſt locum habere in caſibus, in quibus pater non habet vſumfructum, quibus indiſtinctè filius ſine patre contrahere poteſt. c.63. num. 19. p.148

Comprobatur patrem ſibi authorem eſſe non poſſe, per text. *in l. final. §. filiis autem. Cod. de bonis quæ liberis.* c.63. n. 23. p.148

Patris conſenſus ſeu illius authoritas in caſibus in quibus habet vſumfructum legalem, debet interuenire in ipſo actu donationis, ſeu alienationis; nec ſufficit quòd interueniat ante, & poſt actum. c.63. num. 14. p.148

In

In Galliæ donatio filiifamiliâs facta ipſimet patri, ad ſui commodum authoritatem præſtanti, valida eſt; & talis per arreſta ſupremarum curiarum declarata. cap. 63. n.25. p.148

Pater, vel Dominus, qui filium emancipauit, vel ſeruum manumiſit; non tenetur ad cautionem fideiuſſoriam; ſed tantùm ad iuratoriam. cap. 70. n.3. pag.162

Conſenſus paternus adhibitus ad authoriſandam donationem causâ mortis factam per filiam, non præiudicat patri in ſuis detractionibus. c.78. n.20. pag.179

Et nominatim pater ſimpliciter conſentiens, ſibi non præiudicat quoad legitimam quæ illi debetur ex perſona filij; & præterea non cenſetur illi renunciatum etiam per aſcendentes, niſi de ea ſpecifica facta fuerit mentio. c.78. n.21. p.179

Pater facta per filium donatione causâ mortis, duas quartas detrahit. c.78. n.22. p.180

Pater non poteſt authoritatem ſuam interponere in donatione, per quam illi acquireretur vſusfructus. cap.78. n.17. p.180

Pater primus acquirens non poteſt præiudicare filiis emancipatis in emphyteuſi. c.80. n.5. p 183

Pater emphyteuſim Eccleſiaſticam alienare non poteſt ad extraneos, quamuis ſit primus acquirens. cap.80. n.12. p.183

Pater in teſtamento non poteſt onerare bona emphyteutica, & tale onus habetur pro non ſcripto. c.80. num.15. p.184

Quæſtio eſt admodum controuerſa, vtrùm pater qui tranſiuit ad ſecunda vota poſſit plus relinquere liberis ſecundi matrimonij, quàm liberis primi. cap.96. n.4. p.213

Ordinatio Regia conformis *l. hac edictali, Cod. de ſecund. nupt.* comprehendit etiam relicta liberis ſecundi matrimonij; vt non minus habere debeant filij primi matrimonij, quàm ſecundi. cap.96. n.5. pag. 213

Pater diueſtiendo ſe de dote, & filiam inueſtiendo, & illam conſtituendo procuratricem irreuocabilem, cenſetur conſenſiſſe vt actio dotis illi ſoli acquireretur. c. 100. n.14. p.222

Patruus.

Patruus nepoti præferendus eſt, cùm ſit ætate maior; quando teſtator habuit reſpectum ad ſolam ætatis prærogatiuam. c.89. n.12. p.101

Paries.

Paries præſumitur communis, ſi adſint ſigna communionis: proprius verò, ſi adſint ſigna proprietatis. cap.88. n.1. p.198

Qui plura habet ſigna dominij, dicitur Dominus muri; ſi verò plura ſigna ſint communionis, paries communis dicitur. c.88. n.2. p.198

Proprietatis muri ſignum eſt habere feneſtram ex parte ſua penetrantem totam muri ſpiſſitudinem. c.88 n.3. p.198

Paries continuatus ſub eadem forma; ſi meus ſit ex vna parte, præſumitur etiam meus per totam extenſionem continuatam. c.88. n.7. p.198

Qui eſt Dominus partis parietis, præſumitur Dominus totius: & qui eſt in poſſeſſione partis, manutenendus eſt in toto muro. cap. 88. num. 8. pagin.198

Paries fornicatus muro vicini innixus, proprietatem arguit muri. c 88. n 9. p.198

Imò præſumitur potius innixus iure ſeruitutis. c. 88. num. 10. p.198

Paries inter duas domos in dubio communis præſumitur. c.88. n. 12. p.199

In dubio cõmunio parietis præſumitur pro diuiſo: & quid ſit communem eſſe pro diuiſo, vel pro indiuiſo. c 88. n.13. p.199

Paries non dicitur communis pro diuiſo, quando vnus ex vicinis perforat, & eo vtitur vltra medietatem. c.88. n.14. p.199

Quando murus eſt communis pro diuiſo, quilibet ex vicinis poteſt illum aperire vſque ad medietatem à latere ſuo. c.88. n.15. p.199

Si paries ſit communis pro indiuiſo, non poteſt in eo feneſtra fieri inuito vicino. cap. 88. num. 16 pag.199

Ille cuius murus proprius eſt, poteſt in eo feneſtram aperire ſuper aream vicini. c.88. n.17. p.199

Fallit ſi fiat ad æmulationem, & quando ita fieri dicatur. c.88. n.18. p 199

Si paries ſit communis, poteſt ædificari obturando lumina vicini; niſi id fiat ad æmulationem. cap.88. num.20. p.199

Ædificans ſuper muro communi tenetur ſoluere medietatem expenſarum factarum in conſtructione muri. c.88 n.21. p.199

Paries ſi deſtinatus ſit ad ædificandum, poteſt altiùs tolli inuito ſocio. c.88. n.23. p.199

Quomodò probetur murum eſſe deſtinatum ad ædificandum. c.88. n 24. p.199

In pariete communi pro indiuiſo, non poteſt ædificari, ſi per tale ædificium obſcurentur feneſtræ domus vicini. c.88. n.26. p.199

Ampliatur vt procedat, etiamſi is qui vult ædificare paratus eſſet ſoluere medietatem pretij muri. c.88. num.27. p.199

Ex quibus colligatur parietem non eſſe deſtinatum ad altiùs eleuandum. c.88. n 28. p.199

Quando paries eſt communis pro diuiſo, vicinus poteſt illum proprium facere ſoluendo medietatem pretij conſtructionis. c.88. n. 14. p.199

Intellige dummodo paries poſſit ferre onus ſuperimpoſitum: nam ſi debilitaretur, ædificans cogi poteſt ad ſubleuandum pondus. cap.88. num.35. pag 199

Quando murus eſt communis pro indiuiſo, non poteſt altiùs tolli in præiudicium vicini, cuius lumina obſcurantur. c.88. n.36. p.200

Quando murus eſt limitatus per cornicem, vel coronam, vel per tectum ſuperimpoſitum; non poteſt ſuper eo ædificari. cap.88 n.37. pag.200

Pecunia.

Pecuniam ſoluens ſtatim reprobandam, tenetur ad intereſſe: ſi is cui ſolutio facta fuit, non habuit legitimum temporis ſpatium ad expendendam illam monetam: ſecùs ſi habuit tempus ad illam expendendam. c.10. n.5. p.18

Pecunia redacta ex venditione bonorum alicuius, dicitur eſſe de bonis ipſius. c.14. n.6. p.25

Pecunias dans pro extinguendo debito quod eſt ſub cambio, non præfertur aliis creditoribus pro ſecundis cambiis. c.21. n.14. p.46

Pecuniæ tranſlatio facta in alium, non poteſt operari vltra partium intentionem. cap. 32. num. 14. pagin.70

Pecunia cenſetur tradita debitori, & breui manu eius creditori celeritate coniungendarum actionum. cap. 32 n.16. p.70

Pecunia dotalis quæ ex pacto inueſtienda eſt ad vxoris vtilitatem, eſt veluti fundus dotalis. cap. 100. num.16. p.222

Pecuniarum inueſtitio facienda ad beneplacitum filiæ, illi ſoli actionem eſſe quæſitam demonſtrat. cap. 100. n.17. p.222

Pedrocha.

Pedrochæ *conſil.* 2. explicatur, & oſtenditur ex facti per eum propoſiti circunſtantiis : nihil inferri poſſe ad quæſtionem de qua agitur generaliter conſideratam. c.61. n.14. p.143

Penſio.

Penſiones, ſeu præſtationes reales quæ debentur occaſione immobilium, eodem iure cenſentur quo fructus bonorum immobilium. cap. 69. num. 13. pag.160

Periculum.

Periculum totum nominis ceſſi ſpectat ad creditorem, ſi agatur de ſimplici aſſignatione, vel indicatione. cap.49. n.3. p.104

Perſona.

Perſona grauantis inſpicitur quando mutatur linea, vel ſexus. c.99. n.22. p.220

Peſtis.

In teſtamento peſtis tempore confecto ſeptem teſtes requiri nonnulli exiſtimant, verius tamen eſt quinque ſufficere. c.81. n.6. p.185

Quinque teſtes ad minus tempore peſtis in teſtamento requiri, magis communis eſt Doctorum ſententia. c. 81. n.8. p.185

Tholoſæ ſufficit quòd teſtamentum fiat coram duobus teſtibus. c.81. n.9. p.185

Quinque teſtes in teſtamento requiruntur tempore peſtis, licèt teſtator eſſet peſte afflictus, & peſtis eſſet magna. c.81. n.10. p.185

Peſtis tempore multo cautiùs procedendum eſt in teſtamento cæci. c.81. n.11. p.185

Peſtifero tempore Officiales à publico deputati, poſſunt validè teſtari adhibitis tantùm duobus teſtibus. c.81. n 14. p.185

Teſtamentum vnico contextu fieri debet : ſed tamen tempore peſtis per interualla fieri poteſt. c 81.n.15. pag.185

Intellige dummodo interuallum ſit modicum ; aliàs teſtes non coniungerentur, ſed periode eſſet ac ſi diuerſæ eſſent diſpoſitiones. cap. 81. num. 18. pagin.185

Petitorium.

Petitorio ſuſpenſo, ſuſpenditur quoad illud Iudicis iuriſdictio. c.53. n.35. p.119

Petitorium quando ſuſpenſum fuit, probationes admitti non debent ad diſcolorandum titulum. c.51. num.37. p.119

Teſtes examinati ſuſpenſione durante nihil probant, etiam poſt reuocatam ſuſpenſionem. c.53. num.38. pag 119

Pia Cauſa.

Si legatum ſit fauore piæ cauſæ, eius fauore interpretatio fieri debet vt teſtator de maioribus aureis intellexerit. c 13. n.8. p.23

Pignora.

Pignora capi poſſunt pro ſecuritate annui reditus, in locis vbi Bulla Pij V. non eſt in vſu. c.97. num.9. pag.215

Ponticellus.

Ponticellus ſuper via publica ſine Principis licentia fieri nequit. c.48. n.23. p.101

Porta.

Porta cenſetur facta ad æmulationem, quando quis aliunde habebat aditum ad domum. cap. 60. n.19. pag.141

Ex facultate ſeu licentia alicui conceſſa faciendi ianuam, vel aliquid aliud ; colligitur quaſi poſſeſſio prohibendi, ne fiat inuito eo qui licentiam conceſſit. c.60. n.20. p.141

Poſſeſſio.

Poſſeſſio non probatur per inſtrumentum, niſi fiat in conſpectu rei traditæ. c 37. n.19. p.49

Quando non agitur de aliquo toto integrali, ex poſſeſſione vnius partis, malè infertur ad poſſeſſionem reſidui c.64. n.8. p.149

Quando nulla eſt certitudo nec in vniuerſum, nec in particulari ; poſſeſſio non dicitur ſufficienter probata ad effectum manutentionis. c.64. n.9. pag.149

Poſſeſſionis probatio quoad vnum non nocet alteri. cap.64. n.14. p.150

Etiam in ſummariſſimo poſſeſſorio debet contra ſucceſſorem probari quòd ſit talis. cap. 64. num. 18. pag.150

Pro aquis & fontibus competit etiam ſummariſſimi poſſeſſorij remedium. c.48. n.37. p.102

Si duo coniunctim aquam poſſident, vnius poſſeſſio alteri ſuffragatur. c.48. n.41. p.102

Poſſeſſio priuatiuè conceſſa, ſi de illa qualitate non conſtet, dicitur ſpoliatiua. cap.48. num.43. p.102

Quid ſit probandum ad obtinendam poſſeſſionem priuatiuam. c.48. n.44. p.102

Poſthumus.

Poſthumo ſcienter vel ignoranter præterito, teſtamentum illius natiuitate rumpitur, ſi clauſula codicillaris ſit concepta per verba præſentis temporis. cap.93. n.1. p.208

Si verò concepta ſit per verba futuri temporis, & præteritio ſcienter facta, ſuſtinetur teſtamentum, & hæres ab inteſtato cenſetur grauatus de reſtituendo hæredi ſcripto. c.93. n.4. p.208

In poſthumo ignoranter præterito magna eſt difficultas vtrùm teſtamentum ſuſtineatur per clauſulam codicillarem. c.93. n.8. p.208

Quæ ſit ratio diuerſitatis inter poſthumi, & iam nati præteritionem. c.93. n 8. p.208

Præcedere.

Si non ſit certum quæ conceſſio vel actus præcedat, ille præſumitur prior qui reſpicit fauorem piæ cauſæ. c.67. n.19. p.156

Prædia.

Prædia ferè omnia limitata conceduntur iure nouiſſimo. c.71. n 8. p.163

Prædiis quidquid vltra menſuram limitatam accedit, hodie ad Principem ſpectat ; cùm nullius in bonis ſit. c.71. n.9. p.163

Prælegatum.

Senatus Tholoſanus iudicauit pro incluſione prælegati in fideicommiſſo propter circunſtantias. c.85. num.20. p.193

Verba teſtamenti, & coniecturæ voluntatis maximè attendendæ ſunt in illa quæſtione incluſionis prælegatorum, vel eorum excluſionis à fideicommiſſo. cap.85. n.21. p.193

Quando ſubſtitutio facta fuit per viam compendioſæ, ſicut prælegatum non continetur in vulgari, in ea comprehenſa, ita nec in fideicommiſſaria. c.85. num.22. p.193

Prælegatum non comprehenditur in vulgari, ſi hæres inſtitutus repudiauerit ; ſecùs ſi mortuus fuerit ante teſtatorem, vel ante conditionis euentum : nam illo caſu continetur prælegatum in vulgari ſubſtitutione. c.85. n 23. p.193

In dubio concludendum eſt prælegatum non contineri in fideicommiſſo, vt hæres minus grauetur. cap.85. n.24. p.193

Refertur arreſtum Senatus Gratianopolitani, quo fuit declaratum prælegatum non comprehendi in fideicommiſſo vniuerſali fundatum in rationibus ſupra deductis. c.85. n.25. p.193

Prælega

Prælegatum non continetur in fideicommiſſo vniuerſali, quando inſtitutio facta fuerit cum clauſula, *in alius autem bonis*. c.85. n.2. p.192
Prælegatum factum coniunctæ perſonæ, in dubio non continetur in fideicommiſſo, vt illa minus grauetur. c.85. n.3. p.192
Si teſtator declarauerit ſe velle vt prælegatarius de bonis prælegatis ad libitum diſponeret, prælegatum erit extra fideicommiſſum. cap. 85. num. 4. pag.192
Si teſtator voluit, vt ſubſtitutus in prælegato illud integrè haberet, non comprehenditur in fideicommiſſo vniuerſali. c.85. n.6. p.192
Idem ſi dictum fuerit, vt illud habeat ſine diminutione, vel plenè, aut pleno iure. cap. 85. num. 7. pag.192
Prælegatum à ſeipſo hæredi factum non valet: quia idem non poteſt eſſe agens, & patiens. cap.85.n.8. pag.192
Prælegatum iure inſtitutionis factum, eiuſdem eſt naturæ cuius inſtitutio vniuerſalis, & venit cum hæreditate reſtituendum. c.85. n.10. p.192
Non debere fieri differentiam quoad reſtitutionem prælegati; ſiue vnus ſiue plures ſint inſtituti hæredes. c.85. n.12. p.193
Marta Peregrinum contrarietatis hac in materia arguit. Ibid. n.13. p.193
Defenditur Peregrinus ab impugnationibus Martæ. Ibid. c.85. n.14. p.193

Præſcriptio.

Præſcriptio circa monetas indicitur, quando verba contractus ſunt dubia; ſi verò ſint clara, non poteſt monetæ genus ſoluendæ præſcribi. c.4 num. 1. pag.11
Præſcribi poſſunt etiam iura ſupremo Principi reſeruata, veluti ius cudendi monetam, creandi Notarios, vectigalia imponendi, &c.cap.25. num.16. pag.54
Præſcriptio ceſſante Bulla in *Cœna Domini* datur contra Romanam Eccleſiam; non tamen quoad ius ſuperioritatisquod eſt impræſcriptibile. c.25. n.17. pag.54
Præſcriptione acqoiri poteſt merum, & mixtum imperium. c.25. n.18. p.54

Præſumptio.

Præſumptio mali iuris oritur contra eum qui actionem ſuam tardè proponit. c.40. n.21. p.84

Præteritio.

Præterita filia, ſtatim à die mortis patris habet legitimam cum fructibus, quando teſtamentum ſuſtinetur vigore clauſulæ codicillaris. cap.93. num.13. pag.209
Quando agitur de præteritione filij iam nati, vna tantum quarta illi debetur: quia teſtitutio illi purè fieri debet. c.93. n.14. p.209
Ampliatur vt procedat, ſiue inſtitutus fuerit hæres extraneus, ſiue filius teſtatoris. cap. 93. num. 15. pag.209
Præterito filio, quando teſtamentum ſuſtinetur in vim clauſulæ codicillaris, datur electio hæredi ſcripto vtram ex duabus quartis petere malit. cap. 93. n. 16. pag.209

Pretium.

Pretium ſolui venditori, aut alicui eius creditori, perinde eſt: quia breui manu ſolutio per emptorem facta cenſetur. c.39. n.7. p.81
Onus reale ipſi rei inhærens non conſtituit partem pretij, ad effectum ſolutionis laudemij. c.39. n.13 pag.82

Primogenitus, Primogenitura.

Primogenitus ſuccedit, ſi bona ad vnum deuenire debetur. c.51. n.9. p.113
Primogenitus ſolus ſuccedit in bonis quæ in plures portiones ſecari nequeunt, ſi nulla eligendi facultas data ſit. c.51. n.10. p.113
Primogenitus ſtatim vbi natus eſt, acquirit ius primogenituræ, & in eius perſona ius eſt formatum tam pro ipſo, quàm pro omnibus eius deſcendentibus. c.89. n.3. p.201
In primogenituris quatuor conſideranda ſunt, nempe linea, gradus, ſexus, & ætas. cap. 89. num. 4. pagin.101
Quando aliquis ſupereſt ex linea primogenitorum, omnes alij ex linea ſecundogenitorum excluduntur. c.89. n.7. p.201
In primogenitura non attenditur ætatis prærogatiua; ſecùs eſt in maioratu. c.89. n.14. p.201
Ordo deſignatus in primogenitura per illa verba *Proximiores antiquioribus præferendo*, intelligendus eſt inter primogenitos eiuſdem lineæ, quales ſunt patruus, & nepos. c.89. n.15. p.201

Princeps.

Princeps ſi velit dare legem ſolutionibus circa monetas, hoc debet facere pro negotiis, & præteritis contractibus; non pro futuris. cap. 1. num. 24. pag.3
Princeps cum ſuis ſubditis per procuratorem ſuum contrahendo, æquè obligatur ac quilibet priuatus. c.25. n.3. p.53
Principes Eccleſiaſtici maiori obligatione tenentur ad ſuorum contractuum obſeruationem. cap. 25. n.4. pag.53
Princeps eſt Dominus vniuerſalis reſpectu ſuperioritatis, & protectionis; non dominij. cap. 34. n. 3. pag.73
Principi vtilius eſt plures habere Vaſſallos. cap. 34. num.4. p.73
Quando agitur de edicto Principis facto ex mera & abſoluta illius poteſtate, non eſt locus euictioni: quia tunc inter caſus fortuitos numeratur. cap.49. num.56. p.107
Princeps concedens inueſtituras cum clauſulis ampliſſimis cenſetur conceſſiſſe prædia inculta. cap. 71. num.20. p.164

Principium.

Quod dependet cauſatiuè à ſuo principio, referri debet ad principium. c.69. n.5. p.160

Priuilegium.

Priuilegium conceſſum alicui pro ſe, & ſuis ſucceſſoribus; non tranſit ad ſingulares ſucceſſores. c. 44. n 2. Contra: n.5. p.91
Priuilegium ad certas perſonas reſtrictum, non extenditur ad alias. c 44. n.4. p.91
Priuilegium pro ſe, & ſucceſſoribus, alicui conceſſum; ad tertios poſſeſſores tranſire verius eſt, & receptius. c.44. n.5. p.91
Priuilegium conceſſum ob ſeruitia, & benemerita, non amittitur per non vſum. cap. 44. n.15. pag.92

Probatio.

In caſibus qui ſunt difficilis probationis, admittitur coniecturalis & præſumptiua probatio. c.40. n.23. pag.84
Probationes imperfectæ non coniunguntur in poſſeſſorio, aduersùs eum qui habet pro ſe iuris aſſiſtentiam. c.64. n.11. p.149
Probationes duæ imperfectæ circa diuerſas diſpoſitiones, ſeu diuerſis temporibus factæ, non coniunguntur ad faciendam vnam perfectam probationem. c.81. n.17. p.185

Procura

Index Poſterior,

Procurator.

Procutator Priucipis inconſulto Principe tranſigere non poteſt. c.25. n.1. p.53

Procurator fiſci tranſigete poteſt, ſed uon Procuratot Cæſaris. c.25. n.2. . p.53

Procutatot in rem ſuam quis dicatur. c. 32. num.5.pagin.69

Procurator non poteſt dici generalis, quando ptincipalis multa geſſit, aut alij eius nomine. cap. 68. num.8. p.157

Prohibitio.

Prohibentis in re communi, melior eſt conditio, quando quis non vtitur ad vſum deſtinatum. c. 88. num.22. p.199

Ex prohibitione alienandi extra familiam facta per viam ptincipalis diſpoſitionis, oritur graduale & abſolutum fideicommiſſum. cap. 47. num.1. pagin.97

Si teſtator mandet bona perpetuò conſeruari in familia, cenſetur ptohibita alienatio, etiam per viam vltimæ voluntatis. cap. 47. num. 6. pagin.97

Maximè ſi dixerit ſe nolle ea alienari aliquo modo. cap.47. n.7. p.97

Si prohibeatut alienatio per viam teſtamenti, cenſetur inductum fideicommiſſum abſolutum in caſum mortis. c.47. o.9. p.97

Prohibitio alienationis relata ad iuſtitutos, & ſubſtitutos, non complectitur filios in conditione poſitos. c.47. n.11. p.98

Si tamen teſtator adiecerit verba genetalia denotantia intentionem conſeruandi bona in familia, ptohibitio vlterius progreditut, & ad ſequentes gradus extenditur. c.47. n.12. p 98

Explicantur vatiæ doctrinæ circa effectum prohibitionis alienationis, veluti Seraphini *deciſ*. 883. & *in recent. deciſ*. 300. *part*.1. Fuſat. *quaſt*.683. *n*.10. *& conſil*.17. nec non Menoch.*conſil*.900.*num*.7. & alij *DD*. de hac materia tractantes. c.47. num. 13. 14. 15. 16. & 17. p.98

Promiſſio.

Promiſſio de ſoluendo in iiſdem ſpeciebus refertur etiam ad identitatem numeri. c.3. n.58. pag.9

Promiſſio de reddendo ſortem teditus in moneta alba, eſt generica, nec obligat ad certas ſpecies. c. 5. num.2. p.12

Promiſſio quando facta fuit de ſoluendo in tribus monetarum ſpeciebus, intelligitur de ſingulis pro rata. c.11. n.4. p.19

Promiſſio ſcutorum trium librarum pto quolibet, non impedit quin eadem ſpecies, idémque numerus reddatur, quando ſpecies ſunt certæ, & ipſæ ſpecies ſunt promiſſæ. c.17. n.7. p.31

Nulla actio realis, ſed ſolùm perſonalis oritut ex promiſſione de vendendo. cap.37. num.2. p.78

Promiſſio de vendendo non dicitur, ſed vera venditio, quando omnia ſubſtantialia interuenerunt, & partes habuerunt relationem ad actum tunc præſentem. c.37. n.6. p 78

Quando in actu aliquo non interuenerunt, aut interuenire potuerunt ſolemnitates requiſitæ, non dicitur contractus, ſed potiùs promiſſio de contrahendo. c.37. n.8. p.78

Promiſſio faciendi habere & tenere, tribus modis fieri poteſt, qui ibidem exponuntur. cap. 49. n.36. pag.106

Promiſſio *d'eſtre de bon & exigible debte*, quid importet. c.49. n.40. p.106

Promiſſio de donando vim babet donationis, cap. 50. num.9. p.109

Ex promiſſione de donando, vtrùm ſola perſonalis actio, an verò etiam ad rem donatam tradendam oriatur. c.50. n.10. p.109

Si alicui promitto centum, & ſtatim ſubſequatur delictum, illud præſumitur factum in exequutionem promiſſionis. c.76. n.11. p.172

Promiſſio de ſuccedendo continens ſolam obligationem perſonalem, cuius exequutio differtur poſt mortem promittentis, eſt valida, nec poteſt vocari pactum de ſuccedeudo. cap. 96. num. 12. pagin.213

Promiſſio bonorum, & non hæreditatis, eſt valida. cap.96. n.13. p.213

Ampliatur vt procedat, etiamſi verbum *ſuccedere* reperiatur admixtum cum hac obligatione: quia non inde auferrur ſucceſſio hæreditaria. c.96. n.14. pag.213

Ex promiſſione facta fauore liberorum primi matrimonij in odium filiorum ſecundi, quod liberi primi matrimonij ſuccedent æqualiter in bonis; non oritur prohibitio facultatis teſtandi. c.96. num.15. pag.214

Proxeneta.

Proxenetæ liber fidem non facit, ne plus credatur voci mortuæ, quàm viuæ. cap. 90. num. 22. pagin.203

Contra libros Proxenetæ admittitur probatio in contrarium, ex communi ſententia, cap. 90. num.23. pag.203

Proximitas.

Proximitatem vltimò grauati attendendam eſſe regulariter. c.99. n.23. p.220

Multi æſtimant, dum quæritur vtrùm agatur in fideicommiſſis de aſcendeutibus aut collateralibus, inſpiciendum eſſe, vtrùm vltimus grauatus & defunctus fuerit collateralis, aut aſcendens. cap. 99. num.20. p.219

In quæſtione cuius proximitas ſit attendenda, præualent coniecturæ voluntatis. cap. 99. num. 24. pag.220

Proximitatem grauati inſpiciendam, etiam mutatâ lineâ, multi crediderunt. cap. 99. num. 25. pagin.220

In quæſtione hac proximitatis inſpiciendum eſt ad quem verba teſtatoris dirigantur. cap.99. num.26. pag.220

Quæſtio cuius proximitas ſit attendenda ceſſat, quando nepotes non fuerunt vllo modo vocati: tunc enim ceſſat quæſtio repræſentationis. cap.99.n.28. pag.220

Quando vnus vel proximior, aut alia ratione vult alium excludere, ceſſat quæſtio repræſentationis. cap.99. n.29. p.220

Pubertas.

Pubertatis nomine in materia legati alimentorum, intelligitur plena pubertas. c. 38. n.2. p.80

Plena pubertas in maſculis eſt annorum 18. in fœminis verò, eſt quatuordecim. c.38. n.3. p.80

Publicatio.

Publicatio teſtamenti, & examen teſtium ad hunc effectum fieri debet coram Iudice ordinario laico, & non Eccleſiaſtico; ſi vel teſtator, vel hæres ſit laicus. c.56. n.25. p.133

Publicatio teſtamenti fieri debet præcedente citatione eorum, qui habent intereſſe; incertorum quidem per proclama; certorum verò in ſpecie. c. 81. num.2. p.184

Citatio in publicatione teſtamenti; nec non in teſtium productione, interuenire debet. cap.81. n.3. pag.185

Qui teſtamentum publicari poſtulat, tenetur iurare de calumnia. c. 81. n. 4. p. 185
Publicatio teſtamenti coram Iudice ordinario loci facienda eſt. c. 81. n. 5. p. 185

Pupillus.

Pupillus vtrùm poſſit intentare condictionem indebiti aduerſus creditores, quando tutor fuit in culpa; an verò prius contra tutorem agere teneatur: adhibitâ diſtinctione explicatur. cap. 27. num. 13. pag. 56
Contractus alienationis bonorum ad pupillos ſpectantium non valet, niſi fiat in ſcriptis. cap. 37. num. 11. pag. 78

Puteus.

Putei *deciſio* 145. *in nouis*, *&* 149. *in antiquis lib.* 2. refertur. cap. 1. num. 25. & cap. 17. num. 10. p. 4. & 31

Puteus.

Puteum in meo poſſum aperire, licèt puteus vicini exareſcat. c. 48. n. 29. p. 101

Q

Quæſtio.

QVæſtio dicitur requirere altiorem indaginem, quando is qui petit ſe immitti, non eſt nominatus in teſtamento. c. 53. n. 5. p. 117

Quaſi contractus.

Quaſi contractus qui oritur ex ſententia, fortior eſt eo qui oritur ex ſola litis conteſtatione. c. 66. n. 12. pag. 153

R

Ratificatio.

RAtificans inſtrumentum verbo, vel facto, an & quomodò poſſit executiuè conueniri. cap. 59. num. 11. p. 139
Quando actus non fuit nomine meo geſtus, approbatio illius per me facta non meretur nomen ratificationis. c. 59. n. 12. p. 139

Ratio.

Ratio non dicitur reddita in parte, ſed in totum. ſi reddita fuerit de tota adminiſtratione particulari. cap. 68. n. 2. p. 157

Recognitio.

Recognitio facta per maritū cum promiſſione reſtituendi valorem conuentum mundi muliebris, ſuperflua eſſet, ſi maritus illum non teneretur ſoluto matrimonio reſtituere hæredibus, & ſucceſſoribus vxoris. c. 95. n. 13. p. 212

Redemptio.

Quando Communitates admittuntur ad redimendum ſe pro eodem pretio quo fuerunt venditæ, hoc fit potius ex iure & permiſſione Principis, quàm iure proprio. c. 34. n. 1. p. 73
Vniuerſitas dum ſe redimit, acquirit dominium bonorum ſub Principis protectione & ſuperioritate. cap. 34. n. 2. p. 73

Reditus.

In reditu reſeruatiuo, non eadem fieri debet interpretatio, quæ in conſignatiuo. cap. 6. num. 1. pagin. 13
In reditu reſeruatiuo licèt pecunia non fuerit exburſata, conuentio tamen facta cenſetur reſpectu valoris currentis monetæ tempore contractus. cap. 6. num. 1. p. 13
Reditus annuus an poſſit minori pretio emi, quando illius euictio tam de iure quàm de facto promiſſa fuit. c. 49. n. 16. p. 105
Reditus annui facta datione in ſolutum pro pecunia dotis nomine promiſſa, dominium illius tranſit in maritum, & vxor remanet creditrix pecuniæ. c. 52. num. 3. p. 115
Reditus annui fructus ſoluto matrimonio non poteſt vxor prætendere, vel aliorum bonorum marito pro pecunia dotali in ſolutum datorum. c. 52. n. 4. pag. 115
Reditus annuus dotalis ſtatim reſtituendus eſt vxori, ſoluto per mortem viri matrimonio, non expectato anno. cap. 52. n. 15. p. 116
Reditus annui accedunt ad naturam bonorum immobilium. c. 52. n. 16. p. 116
De quibuſcumque reditibus annuis agatur ſemper loco immobilium haberi debent, & releuant ab onere ſatiſdandi, & ab Eccleſia, vel minoribus ſine decreto alienari nequeunt, exceptâ tamen alienatione neceſſariâ. c. 52. n. 19. p. 116
Reditus annui non ex eo ſolùm inter immobilia computantur, quòd bonis immobilibus adhærent, ſed etiam ex eo quòd ſunt perpetui. cap. 52. num. 20. pag. 116
Redituum annuorum arreragia ſpectant ad ſocietatem coniugalem. c. 69. n. 11. p. 160
Reditus annui currentes tempore mortis mariti & diſſolutæ communionis reputantur inter acqueſtus. c. 69. n. 12. p. 160
Reditus annui filiæ ad eius vtilitatem conſtituti ſunt fundi dotales. c. 100. n. 15. p. 222

Regiſtratio.

Regiſtratio contractus quæ poteſt fieri intra terminum quindecim dierum, non eſt ſolemnitas formalis. c. 56. n. 17. p. 133

Relatio.

Relatio in dubio fieri debet ad proximiora. cap. 95. num. 15. p. 212
Quod maximè procedit ad euitandam contrarietatem in eadem diſpoſitione. cap. 95. num. 16. pagin. 212

Remiſſio.

Pactum de faciendo mercedis remiſſionem debet aliquid operari vltra ius commune. cap. 31. num. 11. pag. 65
Limita, niſi huic pacto adiecta eſſet clauſula *prout de iure*, aut quid ſimile. ibidem, num. 12. pagin. 65
Verba pacti hoc caſu ſunt attendenda. cap. 31. n. 13. pag. 65
Remiſſionem fieri pro quocumque damno notabili ſi fuerit conuentum, quomodo intelligatur. cap. 31. num. 17. p. 66
Remiſſionis mercedis exceptio non fundata in pacto contractus, non retardat executionem Cameralis obligationis. c. 31. n. 18. p. 66
Fallit, ſi læſio incontinenti probetur, & eſſet notoria cap 31. n. 19. p. 66
Sed Auenioni circa hoc videtur obſtare diſpoſitio ſtatuti. c 31. n. 20. p 66
Nulla tali exiſtente conuentione, locator lite pendente manutenendus eſt in quaſi poſſeſſione exigendi. cap. 31. n. 21. p. 66
Etiam talis manutentio conceditur pendente cauſa appellationis. c. 31. n. 22. p. 66
Remiſſionis mercedis exceptio, ſi oriatur ex pacto appoſito in eodem contractu locationis retardatur exequutio & ſolutio. c. 31. n. 23. p. 66
Remiſſio ceſſante pacto non poteſt peti niſi in vltimo anno locationis. c. 31. n. 24. p. 66

Renunciatio.

Renunciationi tacitæ non eſt locus, quando adeſt

Digitized by Google

Index Poſterior,

expreſſa declaratio animi & proteſtatio in contrarium. c.9. o.13. p.17

Renunciatio caſuum fortuitorum in inſtrumenio locarionis fieri poteſt. c.31. o.25. p.66

Renunciari poteſt caſibus fortuitis etiam rarò cootingentibus. c.31. n.26. p.66

Renunciatio & repudiatio quomodo differunt inter ſe. c.36. n.5. p.66

Renunciatio *l.ſi vnquam. Cod. de reuocand.donat.* non nocet renuncianti, ſi ſe nullos credebat probabiliter liberos habiturum, quos tamen deinde ſuſcepit. cap.54. n.18. p.121

Renunciatio vel repudiatio iuris quæſiti; vel quæreodi, vtrùm indigeat inſinuatione. cap.57. num.13. pag.134

Renunciatio in Gallia tam iuris quæſiti, quàm quærendi, noo præiudicat credıtoribus. cap.57. n. 18. pag.135

Patrem grauatum fideicommiſſo in fauorem liberorum poſt mortem ſuam reſtitoendo, poſſe præuenire tempus mortis, etiam in præiudicium ſuorum creditorum, iudicatum Tholoſæ. c. 57. n. 19. pag.135

Qui non vtitur iure ſuo dum poteſt, cenſetur illi renunciare. c.66. o.1. p.153

Renonciatio emptoris excludit eum à iure præſenti quoad retrouenditiooem, ſed noo à futuro poſtea nato. c 83. n.6. p.189

Renunciatio alimentorum quæ ſequeretur per alienationem bonorum, ſuper quibos mulier fuit conſignata, non valet io præiudicium mariri, & liberorum, qui ex illis bonis alimenta conſequi debent. cap.30. n.1. p.62

Reparatio.

Reparationum æſtimatio fieri debet, provt bona meliora facta fueruot, habito reſpectu ad tempus diſſolutæ ſocietatis. c.69. n.25. p.161

Repetitio.

Repetitio non datur alimentorum pietatis intuitu præſtitorum. c.38. n.14. p.80

Repetirionem habet hæres qui erat timidus, & ſoluit, non facto calculo hæreditatis. cap.27. num. 3. pagin.56

Repetit indebitè ſolutum ſoluens per facti vel iuris errorem. c.17. n.4. p 56

Repetitio datur hæredi poſt reſtitutam hæreditatem, ſi non ſufficienter retinuerit pro ſuis creditis, & detractionibus. c.27. n.10. p.56

Repetitionis onus relinquere poteſt hæres ex beneficio inuentarij prioribus creditoribus aduerſùs poſteriores, quibus ſolutum eſt. cap. 27. num. 21. pagin 56

Intellige repetitionem concedi & condictionem indebiti in ſupradictis caſibus, quando ſolutio facta fuit bona fide. c 27. n.12. p.56

Repræſentatio.

Repræſentatio ceſſat, quando teſtator ad ſolam ætatis prærogatiuam reſpexit: quia ætas non poteſt repræſentari. c.89. n.13. p.201

Repræſentationi multi tenent non eſſe locum ſi grauatus non ſit patruus, ſed patrui filius. c.99. n.21. pag.219

Repræſentationi locus eſt in fideicommiſſis, & nepos concurrit cum patruo, quando agitur de fideicommiſſo aſcendentium. c.99. n.1. p.218

Repræſentationi tunc maximè locus eſt, quando adiecta fuit clauſula *in ſtirpes & non in capita.* c. 99. num.2. p.218

Repræſentatio non habet locum niſi reſpectu portionis, ad quam tam pater quàm filius vocantur. c.99. num.3. p.218

Filius per repræſentationem ſuccedens, debet ſuccedere ex proprio capite, & per conſequens debet eſſe vocatus c.99. n.4. p.218

Repræſentationi non eſt locus, quando teſtator ad certas perſouas & gradus diſpoſitionem ſuam reſtrinxit. c.99. n.5. p.218

Repudiatio.

Repudiari poteſt lucrum à lege delatum, quamuis iode creditorum damoum contingat. cap.100. n. 25. pag.222

Quæ ſit differentia inter repudiationem, & renunciationem. c.57. n.14. p.134

Repudiatio iuris quæſiti præiudicat creditoribus renunciantis in foro exteriori. cap. 57. num. 16. pagin.135

Quod procedit tam aduerſùs chyrographarios creditores, quàm hypothecarios. cap. 57. num 17. pag.135

Quæ ſit ratio cur acceptans paternam hæreditatem, non poſſit repudiare pupillarem: è contra verò, is qui pupillarem acceptat, paternam amplecti oon cogatur. c 92. n.23. p.207

Speciali fauore pupilli introductum eſt, vt patris hæreditatem accepians pupillarem repudiare non poſſit. c.92. n.24. p.207

Reſcriptum.

Reſcriptum conditionale, noo adimpletâ conditione, nullum eſt. c.67. n 1. p.155

Reſcriptum poſterius qui obtinet, non factâ mentione primi per aduerſarium impetrati, excuſandus eſt ex cauſa probabilis ignorantiæ. cap. 67. num.2. pag.155

Reſeruatio.

Reſeruatio quanta debeat eſſe ad validandam donationem Iudicis arbitrio relinquitur. cap.40. num.31. pag.85

Reſeruatio diſponendi nihil operatur, niſi quatenus de iure relicta eſt, & executioni demandata diſpoſitio. c.96. n.3. p.213

Reſeruatio ſola nihil operatur, niſi poſtea tranſeat in diſpoſitionem. c.96. n.17. p.214

Diſpoſitio facta in executionem præcedentis reſeruatioois, retrotrahitur ad tempus primæ diſpoſitionis; maximè ſi tempore intermedio, non fuerit ius quæſitum tertio. cap. 96. num. 18. pagin.214

Reſeruatio facta per filium ſucceſſionis ſibi deferendæ, nihil iuris tribuit; aliud eſt quando donans ſibi reſeruauit facultatem diſponendi de bonis donatis: tunc enim cenſetur reſeruata facultas diſponendi expreſsè, vel etiam tacitè, ſi donans moriatur ſine teſtamento. cap. 96. num. 19. pagina 214

Reſtitutio.

Datur medium inter reſtituere bona in ſtatu in quo reperientur, & non reſtituere. cap. 87. oum. 13. pag.197

Reſtitutio gratioſa memoriæ defuncti, ſecum infert reſtitutionem bonorum nondum in tertios alienatorum. c 42. n.8. p.89

Reſtitutionem defuncti memoriæ quando Princeps concedit per verba ampliſſima, reſtituuntur bona confiſcata; ſiue alienata fuerint, ſiue non. cap.42. num.9. p.89

Reſtitutio memoriæ defuncti ſi concedantur per viam iuſtitiæ, venit ex neceſſaria conſequentia reſtitutio bonorum in fauorem hæredum, & ſucceſſorum ipſius. c.42. n.10. p.89

Quid

Quid in Gallia obſeruetur circa reſtitutionem bonorum, quando obtinetur memoriæ defuncti reintegratio per viam gratiæ. cap. 42. num. 11. pagin. 89

Vide plura verb. *Memoria.*

Retentio.

Retentio feudalis de iure non poteſt alteri cedi. c. 66. num. 13. p. 155

Retractus.

Retractum petens, donec pretium realiter exſoluerit, res dicitur integra. c. 66. n. 17. p. 153

Ius retractus competit ratione perſonæ, non autem ratione bonorum ſocialium. cap. 69. num. 21. pagin. 161

Retrouenditio.

Retrouenditio dependens à partium conuentione dicitur fieri ex cauſa præexiſtente, & neceſſaria; nempe in executionem contractus præcedentis. cap. 83. n. 18. pag. 189

Rota.

Rotæ *deciſiones* 149. *part.* 2. *recent.* & 218. apud Duard. *poſt tract. de cenſib.* explicantur. c. 17. n. 5. pag. 31

Genuenſis Rotæ magna eſt authoritas, maximè in negotiis mercantilibus. cap. 72. num. 12. pagina 166

S

Saluianum.

Saluianum meritò datur contra bona fideicommiſſo ſuppoſita ex mente Rotæ Romanæ, nullâ factâ diſtinctione negligentiæ, vel diligentiæ. c. 21. num. 26. p. 46

Saluus conductus.

Saluum conductum qui obtinuit à Principe, ſi interim pecuniæ creuerint, tenetur ad illud incrementum, & ad omne aliud legitimum intereſſe. c. 14. num. 21. p. 26

Sciens, Scientia.

Qui contraxit ex eo quòd ſciebat Principis edictum breui publicandum circa rem, circa quam verſatur contractus, tenetur hoc notificare alteri contrahenti. c. 10. n. 2. p. 18

Et talis ſic contrahens crimen ſtellionatus incurrit. Ibid. num. 3. & tenetur ad intereſſe. Ibid. num. 4. pag. 18

Scientia colonorum in materia ductus aquæ, non præiudicat Domino. c. 48. n. 7. p. 100

Scientia Domini cum taciturnitate ipſius, infert tacitum conſenſum præſtitum alienationi prædij emphyteutici. c. 67. n. 11. p. 155

Scrinia.

Scrinia & omnia in eis contenta, muliere decedente, reſtituenda ſunt hæredibus mulieris. c. 95. num. 8. p. 211

Scriniorum valor quando non eſt valde magnus, multò magis reſtituenda ſunt hæredibus vxoris. c. 95. num. 9. p. 211

Scriptor.

Scriptor teſtamentarius non ſufficit quòd ſimpliciter ſubſcribat teſtamentum ſolemne, ſed præterea debet declarare quòd ſubſcriptio facta fuit de mandato teſtatoris, & ſcripturam illam verè illius eſſe teſtamentum. c. 82. n. 17. p. 187

Scrupulus.

Scrupulus eſt nuda dubitatio, vel titubatio animi ſine vlla ratione, vel fundamento. c. 68 n. 12. p. 158

Quid interſit inter veram ſuſpicionem, & ſcrupulum cap. 68. n. 14. p. 158.

Secretarius.

Secretarius Communitatis qui ſcripſit ex neceſſitate officij, ſibi non præiudicat. cap. 11. num. 2. pagin. 19

Sententia.

Sententia prolata in petitorio ſuſpenſo, eſt nulla. c. 53. num 34. p. 119

Sententia eſt nulla ſi proferatur ſimul in petitorio, & poſſeſſorio, quando conſtat ex actis petitorium fuiſſe ſuſpenſum. c. 53. n. 36. p. 119

Sententia quando fundatur ſuper iure quodam extraordinario, is qui ſententiam obtinuit, poteſt ab illa recedere, & ea non vti ſi velit. cap. 66. num. 15. pag. 153

Separatio bonorum.

Separationem bonorum aduersùs creditores defuncti petere poſſunt creditores hæredis. cap. 58. num. 3. pag. 137

Seraphinus.

Seraphini *deciſ.* 132. procedit in caſu dubio, quando nullum adeſt pactum de reſtituendo ſeriniorum æſtimationem, nulláque eorum recognitio in pecunia. c. 95. n. 10. p. 211

Seruitus.

Seruitus irrigandi eſt diſcontinua. cap. 48. num. 45. pag. 101

Seruitus diſcontinua ſolo tempore immemoriali præſcribitur. c. 48. n. 46. p. 102

Contrariam ſententiam multi amplectuntur, ſed à concluſione non eſt recedendum. c. 48. n. 47. & 48. pag. 102

Contraria ſententia quomodò procedat, & quid in tali præſcriptione ſit probandum. cap. 48. n. 49. 50. & 51. p. 102

Seruitus aquæductus quæ eſt continua, præſcribitur decem annis inter præſentes, & viginti inter abſentes. c 48. n. 52. p. 102

Societas, Socius.

In ſocietate coniugali inæqualitas omninò vitanda eſt. c. 69. n. 26. p. 161

Socij ignorante Communitate aſſumpti non obligantur Communitati. c. 59. n. 6. p. 139

In materia ſocietatis vectigalium, caſus mixtus non continetur in ſimplici. c. 59. n. 8. p. 139

Socius quando ſibi reſeruauit ius nominandi participem, non tenetur exigere conſenſum Communitatis. eodem c 59 n. 8. p. 139

Socium ſocij mei mihi non obligatum executiuè conuenire nequeo. c. 59. n. 9. p. 139

Socij non poſſunt inter ſe agere executiuè, niſi priùs calculatis rationibus. c. 59. n. 15. p. 139

Socius ſocij quando tenetur ratione geſtionis factæ circa ſocietatem, tenetur duntaxat vſque ad concurrentiam ſummarum per ipſum exactarum. c. 59. num. 17. p. 140

Liberatur tamen, ſi bona fide rationes ſuo principali reddiderit, & reliqua illi perſoluerit ante denunciationem ſibi factam c. 59. n. 18. p. 140

Solemnitas.

Solemnitas quæ non debet adhiberi in ipſo contractu, ſed poſt contractum; non dicitur formalis ſolemnitas, ſed effectualis. c. 56. n. 16. p. 133

Solutio.

Soluens ſimpliciter extraneus pro alio, cenſetur nomine illius & tanquam eius negotiorum geſtor ſoluiſſe. c. 29. n. 4. p. 59

Extraneus ſi pro debitore, nomine illius ſoluerit, & tanquam geſtor negotiorum debitoris, non ſuccedit in ius creditoris cui ſolutum eſt: ſecùs ſi proprio nomine, & ad propriam vtilitatem, & animo

animo ſibi acquirendi ſoluat. cap. 29. num. 3. pagin. 59

Tertius pignoris poſſeſſor ſoluens, vtitur iure exceptionis aduersùs creditores poſteriores, ſi anterioribus ſoluerit, etiam nullâ obtentâ iurium ceſſione. c.19. n.5. p.59

Quando ipſe debitor ſoluit de pecuniis propriis, non eſt de ſubingreſſione quærendum. cap. 29. num. 6. pag. 59

Soluens emptor de pretio rei emptæ, non poteſt obtinere ceſſionem iurium à creditore. c.29. num. 7. pag. 59

Limita, niſi præceſſerit conuentio de cedendis iuribus, & ſuccedendo in locum creditoris dimiſſi, tunc enim ceſſio erit valida. cap. 29. num. 8. pagin. 59

Item limita ſi emptor nolit agere contra alios, ſed duntaxat ſe defendere aduersùs creditores; tunc non eſt opus ceſſione iurium. cap. 29. num. 9. pagin. 59

Soluens debitum alienum cum proteſtatione ſibiipſi acquirendi, etiamſi ſoluat de pretio bonorum emptorum, ſibi acquirit iura mediante iurium ceſſione. c.32. n.13. p.69

Soluens præſumitur ſoluere de pecuniis propriis in caſu dubio, ſed non in caſu claro. cap.32. num.17. pag.70

Soluens pro alio ſine mandato, habet actionem perſonalem ſi non fuerit prohibitus ab eo cuius nomine ſoluit. c.32. n.18. p.70

Soluens exactori Communitatis, acquirit ipſo iure actionem perſonalem. c.32. n.19. p.70

Solutio facta anteriori creditori ſub qualitate ceſſionis iurium, non inducit plenam liberationem; ſed tantum conditionalem: ita vt ſuperuenientibus moleſtiis, perinde ſit ac ſi liberatio facta non fuiſſet. c.31. n.15. p.70

Solutio: ſi fiat per ipſum debitorem de pecuniis tertij, iſte tertius non ſuccedit in ius creditoris ſine ceſſione, aut niſi adſit pactum ſubrogationis, & pecuniæ in effectu in ſolutionem anterioris debiti conuertantur, & hoc notificatum fuerit creditori. cap.29. n.10. p.59

Creditor ſi velit poteſt in actu ſolutionis contradicere ſubrogationi prætenſæ per eum, de cuius pecuniis fit ſolutio. c.29. n.11. p.60

Aliud eſt creditorem ſecundum ſoluere, aliud tertium penitus extraneum ad effectum ſuccedendi in ius hypothecarum. c.29. n.21. p.61

Solutionem in moneta tonſa creditor recipere non tenetur. c.1. n.4. p.2

Pactum de ſoluendo in eadem bonitate intrinſeca, eſt conforme iuri communi. c.1. n.5. p.2

Solutio in qua moneta fieri debeat, quando ſuper hoc nihil inter partes fuit conuentum. cap. 1. num. 7. pag.2

Solutio quomodò fieri debeat, quando ſpecies fuerunt deſignatæ, ſed non dinumeratæ vel æſtimatæ. cap. 1. n.8. p.2

Si conuentum fuerit de ſoluenda certa ſpecie, ſed ſub numero incerto, in qua moneta ſolutio fieri debeat. c.1. n.9. p.2

Conuentio de ſoluendo in eodem valore intrinſeco debet obſeruari, licèt contractus in moneta imaginaria conceptus ſit. c.1. n.10. p.2

Hoc procedit tam quoad ſortem, quàm quoad reditus. c.1. n.11. p.2

Si dictum fuerit reſtitutionem in eodem numero fieri, hoc ſeruandum eſt. Ibid. n.12. p.2

Solutio in iiſdem vel ſimilibus ſpeciebus promiſſa, quomodo intelligenda. c.1. n.16. p.3

Solutio ſi in certis & determinatis ſpeciebus promiſſa ſit, talis conuentio debet ad vnguem obſeruari. cap.1. n.17. p.3

Quando conuentum fuit de ſolutione in certa æſtimatione, vel in eadem bonitate extrinſeca facienda eſt iuxta formam conuentionis. cap.3. num.61. pagin.9

Solutionis modus cum bona fide longo tempore præſcribi poteſt. c.6. n.6. p.13

Solutio habetur pro non facta, cuius vtilitas non eſt duratura. c.10. n.7. p.18

Qui habet facultatem ſoluendi in pecunia, vel in bonis, cogi poteſt totum ſoluere in pecunia, vel totum in bonis; nec poteſt pro parte ſoluere in vno, & pro parte in alio, niſi teſtator aliter diſpoſuerit. cap.14. n.2. p.25

Solutio ſi fieri debeat in bonis, non debet fieri de melioribus, vel de vilioribus; ſed de mediocribus arbitrio boni viri. c.14. n.3. p.25

Si data fuerit hæredi facultas ſoluendi ſuper bonis, *à prendre ſur ſes biens*, illa verba ſolùm inferunt hypothecam, & debitum ſemper in pecunia ſoluendum eſt. c.14 n.4. p.25

Amplia vt locum habeat, etiam ſtante pacto capiendi poſſeſſionem propriâ authoritate. c. 14. num. 5. pag.25

Facultas ſoluendi in bonis, amittitur per litis conteſtationem: vel ſi debitor exequutionem paſſus, non ſe obtulerit paratum ſoluere. cap. 14. num. 8. pag.16

Soluendi in bonis facultas in actione iudicati durat donec ex iudicato agatur. cap. 14. num. 9. pag.26

Solutiones factæ metu mandati exequtiui, non præiudicant priuilegio, maximè ſtante decreto irritanti. c.44. n.16. p.26

Solutiones factæ per eum qui immunis eſt præiudicant quoad ſoluta, non quoad futuras & maturandas ſolutiones. c.44. n.17. p.92

Hæres idémque defuncti creditor pecunias hæreditatis recipiens, cenſetur ſibi ſoluiſſe, & iſta eſt vera ſolutio: ſed vide inferius, cap. 58. num. 1. pag.136

Tempore aditæ hæreditatis inducitur à lege ficta ſolutio ſummarum ipſi hæredi debitarum. c.58. n.6. pag.137

Solutio ficta inducitur ex poteſtate legis. c.58. num.7. pag.137

Soluiſſe ſibi præſumitur hæres, quando agitur de eius commodo. c.58. n 8. p.137

Solutio ficta aut alia fictio nunquam inducitur in præiudicium tertij. c.58. n.9. p.137

Solutio ficta per aditionem non præiudicat creditoribus hæredis. c.58. n.10. p.137

Solutio ficta cenſetur facta præciſè in ipſo actu aditionis. c.58. n.11. p.137

Solutio ficta vbi ſemel inducta fuit, non poteſt iterum vera fieri. Ibid. n.14. p.137

Solutio ficta per aditionem præiudicat creditoribus hæredis, qui poſt aditam hæreditatem contraxerunt. cap. 58. n.16. p.137

Solutio ficta hæredi cenſetur facta primò de mobilibus. c.58. n.17. p.137

Mobilia & ſpecies non poſſunt dici ſolutæ pro quantitate debita. c.58. n.19. p.137

Hoc procedit quando hæres proteſtatus eſt ſe nolle confundere iura ſua. c.58 n.20. p.137

Solutio inducta ex eo quòd hæres pecunias hæreditarias exegit; non eſt vera, ſed ficta. c.58. n.21. p.137

Solutio ficta inducitur quando hæres duas perſonas repræſentat. c.58. n.22. p.138

Quando pecunia fuit exhibita tantùm demonſtrationis causâ, non inducitur vera ſolutio. c.90. nuo.1. pag. 102

Quæ probanda ſint ab eo qui ſolutionem impugnat ex eo quòd pecunia demonſtrata fuerit, & exhibita, non tamen ſoluta. c.90. n.2. p.102

Solutio momentanea non extinguit obligationem. cap.90. n.5. p.202

Soluens contemplatione litterarum quas debitor ad alium ſcripſit, retinet præcedentes actiones & hypothecas, donec ille tertius ſoluerit, & mandatum adimpleuerit. c.90. n.6. p.202

Quamuis actio prima remaneat creditori, cui ſolutionis loco literæ datæ ſunt, ſi tamen creditor per triginta dies tacuerit, onus probandi quòd mandatarius non ſoluerit ſpectat ad creditorem literas recipientem. c.90. n.8. p.203

Sors.

Pro ſorte principali qui prior eſt, præferendus quoque eſt pro vſuris. c.21. n.2. p.44

Quod intellige vt ibid. n.27. p.46

Species.

Specierum identitas refertur ad identitatem numeri. cap.2. n.39. p.6

Species quod eſt apud Logicos, eſt indiuiduum apud Iuriſconſultos. c.3. n.52. p.9

Species promiſſa monetæ, quando non reperitur, aut cum magna difficultate, ſufficit ſolutionem fieri de moneta currenti tempore ſolutionis ad valorem antiquæ. c.11. n.5. p.19

Species certa monetæ ſi ſit legata, illa ſolui debet. c.13. num.12. p.23

Si conuentum fuerit de certâ monetæ ſpecie reſtituendâ, illa reſtitui debet; aut ſi facilè non reperiatur, alia æquiualens reddi debet. cap.17. num. 3. pag 30

Sufficit promitti eaſdem ſpecies, licèt non dicatur in eodem numero; contra nonnullorum ſententiam: & expenditur *conſil.* Crauet.47. cap.17. n.11. pag. 31

Idem eſt promittere reſtitutionem in iiſdem ſpeciebus, & in totidem ſpeciebus. cap.17. num. 12. pagin.32

Spolium.

Spolij actio datur aduersùs eum qui poſſidet ex liberatione nulliter facta, etiam nulla facta debiti oblatione in odium ſpoliatoris, ex ſtilo Rotæ, & Curiarum Auenionenſium. c.22. n.5. p.47

Spolij actio non datur contra feudatarium ratione illius rei, cuius poſſeſſio erat apud concedentem. cap.71. n.21. p.164

Statutum.

Statutum Auenionis ſub titulo *de his qui foro cedunt. lib. 1. rubric. 40. art.3.* explicatur, & oſtenditur ex mente illius ad hoc vt quis dicatur decoctus, requiri quòd bona ſua occultauerit, vel ſe in fugam dederit, aut latitauerit animo fraudandi creditores. cap.72. n.10. p.165

Statutum prohibens ne maritus leget vxori, non extenditur vltra territorium ſtatuentium. c.33. n. 3. pag.71

Qui dicit affines ſeu propinquos non potuiſſe interuenire tempore contractus pro obſeruanda ſtatuti ſolemnitate, tenetur id probare. cap. 40. num. 19. pag.84

Statutum Auenionenſ. *lib. 2. rubric. 9. artic. 9.* circa admiſſionem articulorum explicatur. c.53. num.30. pag.119

Statutum non porrigit vires ad bona alterius territorij, quando aliquid fit in fraudem aut præiudicium tertij. c.56. n.10. p.132

Statutum particulare quando adeſt in aliquo loco circa inſinuationes, illud debet obſeruari quoad bona in alio loco ſita. cap. 56. num. 11. pagina 132

Statutum loquens de donatione non habet locum in dotatione. Intellige vt infra hoc cap.57. num. 28. pag.135

Statuti verborum generalitas talis eſſe poteſt, quæ etiam dotem quoad inſinuationem comprehendat. cap.57. n.30. p.135

Statutum Auenionenſe prohibet ceſſionem iuris retentionis in vim dominij directi competentis. c.66. n.14. p.155

Sterilitas.

Quæ ſit differentia inter ſterilitatem, & non fruitionem, quoad remiſſionem mercedis. c.31. num.40. pag.67

Stipulatio.

Seruus poteſt ſibi ſtipulari habere, & tenere; quia facti non eſt incapax. c.49. n.34. p.106

Stipulatio *habere & poſſidere licere*, valde differt a promiſſione *habere licere*, vel *habere & tenere*: & quid operetur. c.49. n.35. p.106

Stipulatio *habere & tenere*, ad obligationem facti refertur. c.49. n.36. p.106

Stipulatio in dubio cenſeri debet facta filiis tanquam hæredibus. c.55. n.15. p.123

Stipulatio pro filiis vti hæredibus, eſt vtilior patri, etiam in materia non tranſitoria ad hæredes. c.55. num. 16. p.123

In materia tranſitoria ad hæredes, quando agitur de filiis naſcituris, ſemper in dubio ſtipulatio cenſetur facta liberis tanquam hæredibus. cap. 55. n.19. pag.124

Pater quando ſtipulatur *pro ſe, & ſuis hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque*, argumentum eſt euidens excluſionis fideicommiſſi ſuper bonis donatis: vt Rota Romana iudicauit in cauſa S.Tronqueti. c.55. n.20. p.124

Stipulatio *pro ſe, & hæredibus quibuſcumque*, acquirit ius liberis tanquam hæredibus, non obſtante expreſſione maſculinitatis. c.55. n.21. p.124

Stante dictâ clauſulâ, oportet filium eſſe hæredem mediatum, vel immediatum primi acquirentis. cap.55. n.22. p.124

Subditi.

Promiſſio facta per ſubditos in caſum matrimonij filiarum Domini, debet tantùm intelligi de filia primogenita ſecundùm Theſaur. Sed contra, ibid. n. ſeqq. c.65. n.3. p.151

Subditi allegantes poſſeſſionem contra Dominum, tenentur deducere & probare quòd cùm Dominus iura exigere voluit, fuit repulſus, & ſolutio illi denegata. c.65. n.9. p.152

Subditi & homines licèt ſint ingenui, tamen ſunt adſtricti erga Dominos iuriſdictionales ad aliquam ſpeciem ſeruitutis, & ad homagium & ſeruitia. cap.84. num.23. p.191

Subditos alienatos non poſſe ſe redimere multi DD. exiſtimant. c.91. n.12. p.204

Quid agendum ſit in cauſa dictæ reclamationis, & quomodò practicari debeat. ibid. n.13.

Si ſubditi alienentur, poſſint ſe redimere; quia illorum intereſt non habere Dominum inferiorem. cap.91. n.4. p.204

Sed hoc caſu tenentur ſoluere pretium venditionis. cap.91. n.5. p.204

Fallit niſi ſemel ſubditi alienationi conſentiant. c. 91. num.6. p.204

Si alienetur iuriſdictio ſine feudo, ſubditi non poſſunt ſe redimere. c.91. n.7. p.204

Subditi noo poſſunt ſe redimere, quando alienatio illorum facta fuit cum vniuerſitate Caſtrorum. cap.91. n.8. p.204

Subrogatio in ius alterius poteſt eſſe valida quoad vendentem, ſednon in præiudicium tertij; niſi requiſita concurrant. c.29. n. 16. p.60

Subrogatio.

Subrogatio in ius alterius creditoris, poteſt contingere quoad actiones perſonales, vel quoad hypothecariam, vel tantùm quoad ius excipiendi. c.29. num.17. p.61

Subſtitutio.

Subſtitutus pupillaris ſuccedens ex fideicommiſſo detrahit Trebellianicam, ſed in eam fructus imputat. cap.92. n. 10. & n. 13. & alia paſſim per totum illud caput. p.207

Superfluitas.

Superfluitas ad tollendam dubitationem toleratur. cap.17. n. 16. p.32

Suſpicio.

Suſpicio omnis ceſſat in actibus voluntariæ iuriſdictionis. c.40. n. 18. p.84

T

Taxatio.

TAxationis gratiâ quandoque monetæ valor apponitur, & quandoque gratiâ demonſtrationis. c.3. n.67. p.10

Tectum.

Tectum parieti ſuperimpoſitum, oſtendit illum non eſſe deſtinatum ad altius eleuandum; ſecùs eſt ſi tectum ſit parieti tantùm cohærens. cap. 88. n. 29. pag.199

Tempus.

Verba in dubio ad tempus contractus referenda. c. 3. num.48. p.8

Monetæ qualitas an ad tempus ſolutionis, vel ad tempus contractus referenda ſit, verba contractus ſunt diligenter conſideranda. cap. 3. num. 49. pagina 8

Tempus teſtamenti in legatis quoad valorem monetarum inſpiciendum eſt. c.14. n.19. p.26

Quando conceſſio facta fuit cum limitatione temporis, qui non obſeruat tempus non dicitur obſeruare formam. c.67. n.6. p.155

Tempus omne in dubio continuum eſſe cenſetur. c.67. num.8. p.155

Tempore inhabili quod factum eſt non poteſt retrotrahi: maximè in præiudicium tertij. cap.67. n.18. pag.156

Tempus adimpletæ conditionis attendi debet in reſcripto gratioſo, & ſic quando conditio fuit adimpleta finito officio concedentis, perinde eſt ac ſi conceſſa non fuiſſet. c.67. n.25. p.156

Terminus.

In termino ad quem, maior habilitas requiritur, quàm in termino à quo: ille enim debet eſſe habilis eſſentialiter; hic verò ſufficit quòd ſit habilis potentiater. c.67. n.24. p.156

Terra.

Terras heremas ad paſcua deſtinatas, Cameræ Officiales qui Principi vnire ſtituntur, malè faciunt. cap.25. n.12. p.54

Tertius.

Tertius poteſt opponere de nullitate contractus excipiendo quando eſt creditor, & habet intereſſe. cap.45 n.7. p.93

Teſtamentum.

Teſtamentum in quo nemo pro abſentibus ſtipulatus eſt, non ſuſtinetur etiam tanquam donatio cauſâ mortis, quamuis illi pater authoritatem dederit. cap.78. n.9. p.179

Teſtamentum ſcriptum à perſona non habente fidem publicam (qualem habet Notarius) debet publicari. c.81. n.1. p.184

In terris Eccleſiæ in teſtamento etiam extra tempus peſtis confecto, duo teſtes cum Parocho ſufficiunt: vel quatuor ſine Parocho. cap. 81. num. 7. pagin.185

Si teſtamentum factum fuerit coram inſufficienti teſtium numero, non poteſt per alios teſtes extra teſtamentum adhibitos coadiuuari. cap. 81. num. 18. pag.185

Teſtamenti ſubſtantia & perfectio conſiſtit in teſtium numero ſufficienti. c.81. n.19. p.185

Teſtamenti teſtes ſi ob aliquam neceſſitatis cauſam diſiunguntur, oportet actum perfici & renouari illis redeuntibus, aut alios in ipſorum locum adhiberi. c.81. n.20. p.186

Teſtamenti vna pars non declarat aliam, qoando conſtat de contraria voluntate. cap. 99. num. 11. pagin.219

Teſtamentum vtrùm ſubſiſtere poſſit, quando filius eſt præteritus in primo gradu, & vocatus in ſecundo. c.93. n.1. p.208

Teſtamentum, non obſtante filij præteritione, regulariter ſuſtinetur vigore clauſulæ codicillaris, cum diſtinctionibus de quibus num. ſeqq. c.93. n. 2. pagin.208

Oſtenditur verius eſſe, quòd licèt teſtator diu vixerit, & teſtamentum mutare potuerit, quod tamen non mutauit; cenſetur voluiſſe mori ab inteſtato: & quòd credens teſtamentum illud eſſe nullum, aliud non fecit; ſed in hoc multùm poteſt Iudicis arbitrium. c.93. n.6. p.208

Dum agitur de præteritione filij iam nati, indiſtinctè teſtamentum ſuſtinetur per clauſulam codicillarem quibuſcumque verbis conceptam. cap. 93. num. 7. pag. 208

In teſtamentis obſeruanda eſt ſolemnitas loci vbi celebrantur, non autem vbi bona ſita ſunt. cap. 82. num. 1. p.186

In teſtamento ſolemni multæ requiruntur ſolemnitates, ſed vna ex præcipuis conſiſtit in ſubſcriptione teſtium. c.82. n.2. p.186

Subſcriptio teſtium in teſtamento ſolemni, non ſufficit quòd fiat per ſolam ſcripturam nominis teſtium, ſed præterea debet teſtis dicere quis, & cuius teſtamentum ſubſcripſerit, & ibi datur forma huiuſmodi ſubſcriptionis. c.82. n.3. p.186

Teſtamentum corruit ſubſcriptione factâ, iuris formâ non obſeruatâ. c.82. n.5. p.187

In teſtamento ſolemni ſubſcriptio & ſignatio fieri debet per ipſos teſtes, & non per teſtatorem, aut aliam extraneam perſonam. c.82. n.6. p.187

In Gallia defectus ſigillationis non eſt magni momenti. c.82. n.7. p.187

In teſtamento ſolemni de iure vtrumque requiritur, nempe teſtium ſubſcriptio, & ſigillatio. c. 82. n.8. pag.187

In teſtamento ſolemni ſi dictum ſit teſtem ſigillaſſe ſigillo ſuo, & ſigillauerit ſigillo alterius; ſigillatio nulla eſt. c.82. n.10. p.187

In teſtamento ſolemni, ſi teſtator illud non ſubſcripſerit, requiritur octauus teſtis, quem teſtamentarium vel ſcriptorem nuncupant. cap. 82. num. 11. pag. 187

Non ſufficit quòd ſcriptor octauus teſtis ſcribat in dorſo teſtamenti tanquam Notarius recipiens inſtrumentum remiſſionis illius. cap. 81. num. 12. pag. 187

Teſtamentum nuncupatiuum implicitum hoc requiris, quòd ore proprio teſtator hæredem nominet cum relatione ad ſcripturam. cap. 82. num. 18. pag. 187

In teſtamento nuncupatiuo implicito, non ſufficit quòd teſtator dicat, ſcripturam quam exhibet eſſe ſuum teſtamentum; niſi adiiciat ſe nominare hæredem eum qui in ſcriptura deſignatur. c. 82 n. 19. pag. 187

In teſtamento vero ſolemni non eſt opus nominare hæredem, ſed ſufficit quòd teſtator ſcripturam exhibeat, dicens in ea ſuum teſtamentum contineri. cap. 82. n. 20. p. 187

Teſtamentum ſolemne inualidum propter defectum ſolemnitatum, ſuſtinetur tanquam codicillus vigore clauſulæ codicillaris; & ſcriptus hæres in illo teſtamento capit hæreditatem de manu venientium ab inteſtato. c. 82. n. 21. p. 188

Teſtes

Teſtes deponentes ſuper poſſeſſione de parte prædij; & non dicentes de qua parte, non probant. c. 64. num. 4. p. 149

Dum agitur de quaſi poſſeſſione iuris realis, neceſſe eſt vt teſtes deponant, ſolutiones factas fuiſſe pro illo prædio, de quo agitur. c. 64. num. 7. p. 149

Teſtes ſe referentes ad ſcripturam incertam, non ſuffragantur. c. 64. n. 15. p. 150

Theſaurus.

Theſauri Ion. in *tract. de monet. part. 2. quaeſt. 58.* doctrina expenditur. c. 17. n. 6. p. 31

Titulus

Titulus producendus eſt, quando duo contendunt poſſidere ex conceſſione Principis. cap. 48. n. 38. pag 102

Item dum agitur de prætendente in re aliena vſumfructum. c. 48. n. 39. p. 102

Vel ſi conſtet de dominio prædij ſeruientis. cap. 48. num. 40. p. 102

Quando dubitatur de exiſtentia tituli, ſi de eo detur fumus, concedenda eſt dilatio ad illum probandum: ſed ſi non dubitetur de exiſtentia illius, dato fumo, cauſa debet iudicio ordinario terminari. c. 53. n. 20. p. 118

Titulus oneroſus in materia conceſſionis emphyteuticæ, quis dicetur. c. 80. n. 3. p. 183

Tigna

Tigna immiſſa per totam ſpiſſitudinem parietis, & ſcalæ innixæ muro, ſunt ſigna proprietatis. c. 88. n. 5. p. 198

Tonſio moneta,

Tondens monetam alieni Principis, non debet condemnari ad pœnam mortis. c. 20. n. 1. p. 42

Tondens monetam etiam proprij Principis, mortem non meretur. c. 20. n. 2. p. 42

Tondens monetam minus delinquit, quàm fabricans. c. 20. n. 3. p. 42

Tranſactio

Tranſactio non dicitur, ſed donatio, quando ex vna parte nihil datur, nec recipitur cap. 54. num. 30. pag. 122

Tranſmiſſio

Tranſmittitur ad hæredes Officium Iudicis; Reſtitutio in integrum; Ius petendi dotem ſuper fideicommiſſo: & quomodo hoc ſit verum, Remiſſiuè, c. 45. n. 4. p. 93

Si hæres præmortuus fuerit legatario, non eſt locus tranſmiſſioni legati in fauorem hæredis prædefuncti ſi teſtator poſt obitum legatarij, iniunxerit onus hæredi reſtituendi, inſpectâ ſolùm perſonâ illius, & per verba perſonalia. cap. 87. num. 17. pag. 197

Hoc procedit, quando perſona hæredis non fuit appoſita demonſtratiuè, ſed taxatiuè: in dubio autem demonſtratiuè adiecta videtur. cap. 87. n. 18. pag. 197

Tranſmittitur quidem hæreditas ex potentia ſuitatis, ſed tranſmittitur vt adeunda, non vt adita. cap. 92. num. 19. p. 207

Is ad quem tranſmittitur hæreditas, eodem modo poteſt illam repudiare, quo poterat tranſmittens. cap. 92. n. 20. p. 207

Trebellianica

Trebellianica detrahi poteſt ex bonis pupilli, ad ſubſtitutum pupillarem deuolutis, ſubiacentibus oneri reſtitutionis. cap. 92. n. 10. p. 207

Turpitudo

Turpitudo duplex eſt; vna expreſſa, alia tacita. cap. 76. n. 9. p. 171

Turpitudo tacita colligitur ex actuum correſpectiuitate. cap. 76. n. 10. p. 172

Turpitudinis cauſa ſi ſit de præterito; qui ſcienter ſoluit, donare videtur: ideo repetitioni locus non eſt. c. 76. n. 13. p. 172

Turpitudo expreſſa vitiat contractum ipſo iure: Tacita verò ope duntaxat exceptionis. cap. 76. n. 14. pag. 172

Tutor, Tutrix.

Tutoris deputatio in vno loco facta, ſortitur effectum vbique terrarum. cap. 56. n. 6. p. 132

Tutrix ex tutela nullum commodum regulariter percipere poteſt, cùm tutoris officium debeat eſſe gratuitum. c. 76. n. 2. p. 172

Tutori pro matrimonio aliquid ſolui idem eſt, & dilationem concedi ad ſoluendam ſummam notabilem. c. 76. n. 4. p. 175

Tutrix nihil commodi percipere poteſt ex matrimonio ſuæ pupillæ. c. 76. n. 3. p. 175

Tutori munuſcula gratuitò, & ſine conuentione præcedenti data, non repetuntur condictione ob turpem cauſam: ſecùs eſt ſi agatur de muneribus magni valoris. c. 76. n. 15. p. 172

V

Venditio, Venditor.

PEr venditionem ſub haſta primus debitor liberatur, & nouatio regulariter inducitur. cap. 21. n. 20. pag. 46.

In contractu venditionis non eſt locus remiſſioni mercedis, ſed reciſſioni ex capite læſionis. cap. 31. num. 1. p. 65

Venditio iudicialis pignorum habitâ fide de pretio fieri poteſt, quando qualitas pignorum id ſuadet. c. 31. n. 15. p. 70

Venditio potius cenſetur quàm permutatio, quando pretium æquiualet rei permutatæ. cap. 39. num. 4. pag. 81

Venditio non traosformatur in alium contractum, ſed in totum vitiatur ſi pacta contraria ſubſtantiæ illius contractus fuerint in inſtrumento appoſita. c. 79. n. 22. p. 182

In venditione omnia comprehenduntur quæ emptor

credidit comprehendi. cap.84.num.19. p.191

Venditor qui ſciebat bonitatem rei venditæ non eſſe duraturam, eſt in dolo, ſi de hoc certiorem non fecerit emptorem ignorantem. cap. 10. num. 1. pagin.18

Periculum rei venditæ ſpectat ad emptorem, donec facta fuerit retrouenditio, in caſibus in quibus quis cogi poteſt ad retrouenditionem. cap. 66. num. 9. pag.151

Venditor tenetur emptorem certiorem facere de omnibus qualitatibus minuentibus pretium rei venditæ. c.43. n.1. p.90

Præſertim ſi agatur de qualitatibus quæ reddidiſſent difficiliorem emptorem, ſi illas ſciuiſſet. cap. 43. num. 2. p.90

Venditor tenetur ad totale intereſſe etiamſi ignorauerit onus rei venditæ, ſtantibus clauſulis in inſtrumento venditionis opponi conſuetis. c.43. num.4. pag.90

Venditor etiamſi dixerit ſe vendere bona talia qualia poſſidet, tenetur nihilominus certiorare emptorem de oneribus, quæ emptorem difficiliorem reddere poterant ad emendum. c.43. num.5. pag.90

Emptor debet certiorari per venditorem circa qualitatem rei feudalis, vel non feudalis. c.43. num. 6. pag.90

Venditor præſumitur ſcire qualitates rei venditæ, non autem emptor. c.43. n.7. p.90

Venditor dicitur eſſe in dolo, dum non exprimit clarè, & ſine verborum inuolucro illius qualitates. cap.43. n.8. p.91

Verba.

Ex verbis contractus præcedentibus & ſubſequentibus, & ex diſcretiua loquendi formula, intentio partium colligitur. c.3. n.50. p.8

Ex quibus verbis colligatur partes quoad monetæ bonitatem habuiſſe reſpectum ad tempus contractus. c.3. n.51. p.8

Verba contractus in materia monetali diligenter inſpicienda ſunt. c.6. n.11. p.14

Verba inculcari non eſt inconueniens ad tollendam dubitationem c.18. n.1. p.33

Verba *non minus*, ſignificant eandem quantitatem. cap.18. n.5. p.33

Verba donationis *pour luy & les ſiens*, non comprehendunt liberos, niſi ſint hæredes. cap.35. num.4. pag.75 Vide cap. 55. num. 13. & ſequentibus. pagin.123

Verba *habere & poſſidere*, à contrahentibus prolata, ad ius referuntur. c 49. n.37. p.106

Sed ſi à teſtibus proferantur, vel à ſtatuentibus, referuntur ad factum. c.49. n.38. p.106

Verba promiſſionis *de faire paiſiblement iouyr*, referenda ſunt ad factum. c.49. n.39. p.106

Verba illa *Volo eligere*, vim veræ electionis habent. cap.50. n.11. p.109

Verbum *Volo*, in quibus caſibus habeat vim diſponendi. c.50. n.12. p.109

Verbum *Volo*, vim habet diſponendi & eligendi, quando ex certa animi deliberatione prolatum eſt. cap.50. n.13. p.109

Verbis enunciatiuis expreſſa voluntas, an ſufficiat ad inducendam nominationem, ſeu electionem. c.50. num.14. p.109

Verba denotantia poteſtatem relata ad hæredem, non inducunt neceſſitatem electionis. cap.50. num. 43. pag.110

Verbum *Rogo*, inducit neceſſitatem electionis, & reſtitutionis. c.50. n.45. p.111

Veriſimile.

Quod veriſimile eſt, multùm attendi debet, dum dubitatur in qua moneta ſolutio fieri debeat. c. 12. num.14. p.22

Verſio.

Verſio pecuniarum probatur coniecturis. c. 29. n.22. pag.61

Diuerſitas ſpecierum monetæ, non nocet omninò probationi verſionis pecuniarum in cauſam promiſſam. c. 29. num. 23. p.61

Via.

Viæ publicæ ſunt de Regalibus. cap. 48. num. 22. pagin.101

Viæ publicæ vſus communis eſt, & omnibus patere debet. c.60. n.1. p.140

Viæ ſi quis ſeruitutem conſtituat, locus publicus inter prædium dominans & ſeruiens intermedius, non præiudicat ſeruitutis conſtitutioni. cap.60.n.2. pag.140

Via publica non dicitur ex eo, quòd publicè per eam itur: ſed alia plura requiruntur, nominatim quòd ducat ad Ciuitatem, flumen, vel viam publicam. cap 60. n.4. p.141

Vicelegatus.

Vicelegatus licèt Principem repræſentet, non tamen omnia poteſt quæ Princeps. cap. 67. num. 57. pagin.156

Vicinus.

Vicinus non poteſt petere obturari feneſtras à vicino factas in ſuo muro proprio. cap. 88. num. 59. pagin.199

Vniuerſalis.

Inter vniuerſalem, & generalem diſpoſitionem, quæ ſit differentia. c.40. n.3. p.83

Vocatio.

Non valet conſequentia, ſi ex eo quòd filiis ſiue liberis decedentibus facta fuerit ſubſtitutio, inferatur ipſos filios eſſe vocatos. cap. 98. num. 52. pagin.217

Vota.

Vota minoris partis conualeſcunt aliquando ex votis & ſuffragiis aliorum: & quomodò id procedat. cap.62. n.21. p.146

Explicatur text. *in cap.congregato.53. de elect.* vt procedat duntaxat, quando electio facta fuit collegialiter. c.62. n.22. p.146

Vſusfructus.

Vſusfructus conſolidatio facta tempore matrimonij ex cauſa præcedenti cenſetur facta ante matrimonium. c.69. n.4. p.160

Quòd res hæredis in vſufructu contineatur, ſi ipſi hæredi reſtitutio ſit facienda, verius eſt & receptius. cap.74. n.9. p.169

Vſusfructus legatum francum ab omnibus oneribus hæreditariis, ſimilibúſque verbis conceptum, comprehendit res quarum reſtitutio ipſi hæredi facienda eſt. c 74. n.10. p.169

Si quis relinquat alteri fundum ad vtendum; proprietatem fundi, & non vſumfructum relinquere cenſetur. c 87. n.1. p.196

Vſusfructus mentio quando diſpoſitioni acceſſoriè, & per modum cauſæ relictus eſt, proprietas legata videtur. c.87. n.3. p.196

Fallit, ſi dictum fuerit quòd res legata erat ad fruendum ipſâ, tempore vitæ legatarij: tunc enim ſolus vſusfructus in legato continetur. cap. 87. num. 4. pag.196

Ex facultate alienandi legatario conceſſa, non vſusfructus, ſed proprietas legata cenſetur. cap.87. n.9. pag.197

Vſusfructus ſi clarè fuerit relictus, non poteſt deſumi coniectura contraria ex aliis partibus teſtamenti, cùm nemo ſeipſum ſtatim corrigere velle cenſendus ſit. c. 87. n.16. p.197

Vxor.

Vxori competens actio pro petenda dotis conſtitutione, alienari non poteſt; quamuis nondum fuerit intentata. c.30. n.6. p.62

Alienatio bonorum ſuper quibus vxor fuit conſignata quibus remediis valida reddi poſſit. cap. 30. n. 7. pag.62

Vxor poteſt ſe obligare tam pro excarceratione filij, quàm mariti. c.30. n.11. p.62

Limita, niſi per talem obligationem mulier reperietur læſa vltra dotis medietatem. cap. 30. num. 12. pag.62

Obligatio per vxorem præſtita in contractu matrimonij per quam marito certam ſummam augmenti nomine promittit, eſt conditionalis, & conditio verificatur adueniente caſu prædeceſſus. c. 46. n.9. pag 96

Vxoris creditoribus obligatum eſt nomen dotale, & ſub ea qualitate ſunt graduandi eodem ordine, quo collocata fuiſſet vxor ſuper bonis mariti. c.58. n.4. pag.137

Vxor conuolans ad ſecunda vota, non tenetur reſtituere liberis primi matrimonij quæſita ex fructibus bonorum mariti. c.77. n.10. p.173

Vxor non minus eſt fiduciaria ſi cætera concurrant, quamuis grauata ſit de reſtituendo in caſum mortis, vel ſecundarum nuptiarum. cap. 77. num. 11. & num. 13. p.173

Imprimatur.

Auenione die 6. Februarij, 1648.

Fr. Ioannes Ferrandvs Inquiſitor Generalis Sanctæ Fidei in Ciuitate & Legatione Auenionenſi.

Digitized by Google

Digitized by Google

D 1.

Digitized by Google